Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

180380

Universidad de Deusto
Biblioteca

180380

NOVA DILIGENS ACPERVTILIS EX-

positio Capitum, seu legum Prætorum, ac Iudicum syndicatus regni totius Hispaniæ.

NVPER AB EODEM AVCTORE RECOGNITVS, atq; à plurimis, quibus scatebat mendis, quanta fieri potuit diligentia perpurgatus, multisque locis sub signo stellæ designatis locupletatus.

AVCTORE DOCTORE FRANCISCO DE AVIles, oppidi de Mombeltran. Et qui nunc, & iam diu à consilio est Illustrissimi Ducis de Alburquerque, totius regni Nauarræ proregis.

SALMANTICAE,
In ædibus Dominici à Portonarijs. S. C. M. Typôgraphi.
M. D. LXXI.
CVM PRIVILEGIO.
Impensis Vincentij à Portonarijs.
Esta tassado en

Universidad de Deusto
Biblioteca

EL REY.

POR quanto por parte de vos el Licenciado Francisco de Auiles, nos fue hecha relacion diziendo, que el Doctor Auiles vuestro padre defuncto auia hecho, y escripto vna glossa, sobre los capitulos de Corregidores, la qual auia sido impressa con licencia nuestra, y por ser acabada la dicha impression, como su hijo y heredero lo queriades imprimir otra vez, y porque en ello auia passado mucho trabajo, nos supplicastes, os mãdasemos dar licencia para que lo pudiesse desimprimir con algunas addiciones que auian quedado del dicho vuestro padre, pues no era justo que otro se aprouechasse del dicho trabajo, o como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los del nuestro consejo auiẽdo se hecho en el dicho libro, la diligencia que la ley agora nueuamente por nos hecha dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos, en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien, y por la presente por hazer os bien y merced, vos damos licencia y facultad para q̃ vos, o quien vuestro poder, ouiere podays imprimir el dicho libro que de suso se haze mencion, y para que por tiempo de seys años, primeros siguientes que corran y se cuenten desde el dia de la data desta nuestra cedula en adelante, vos el dicho Licenciado Frãcisco de Auiles, o la persona quel dicho vuestro poder ouiere podays vẽder el dicho libro, y mãdamos q̃ persona alguna sin vuestra licẽcia durãte el dicho tiẽpo de los dichos seys años no lo pueda imprimir ni vender so pena de perder todos los libros que huuiere impresso y mas de veynte mill marauedis para la nuestra camara, y mandamos q̃ despues de impresso no se pueda vender ni venda sin que primero se trayga al nuestro consejo juntamente con el original, q̃ en el fue visto que va rubricado, y firmado al fin del de Iuan de la Vega nuestro escriuano de camara de los que en el nuestro consejo residen para que se vea si la dicha impression esta conforme al original y se tasse el precio porque se ouiere de vender cada volumen, so pena de caer y incurrir en las penas contenidas en la dicha pragmatica y leyes destos nuestros reynos, y mandamos a los del nuestro consejo, Presidente y Oydores de las nuestras audiencias Alcaldes y Alguaziles de la nuestra casa y corte y chancillerias, y a todos los Corregidores, Assistente, Gouernadores, Alcaldes mayores, y ordinarios, y otros Iuezes y Iusticias qualesquier, a todas las ciudades villas y lugares de los nuestros reynos y señorios, y a cada vno y qualquier de vos ansi a los q̃ agora son como a los que seran de aqui adelante que os guarden y cumplan esta nuestra cedula y merced que ansi vos hazemos, y que contra el tenor y forma della, no vayan ni consientan yr ni passar por alguna manera so pena de la nuestra merced, y de cincuenta mill marauedis para la nuestra camara. Dada en Camarena, a dos dias del mes de Iunio de mill y quinientos y sesenta y nueue años.

YO EL REY.

Por mandado de su Majestad.

Antonio de Erasso.

AD ILLVSTRISSIMVM ac excellentissimum Principem D. Dominum Gabrielem Cueuam Alburquerquitanum ducem Mediolanensem pro regem totius Italię clarissimum Archiducem, Licentiatus Franciscus de Auilles Mombeltranea patria natus perpetuam felicitatem.

RAESTANTISSIME HAEROS est apud Græcos adagium omnium consona voce celebratum, latinis acceptum, Hispanis vsurpatum, maleq; stulteq;, eos agere qui eandem filiam duobus simul generis locant. In eos graphyce retortum, qui ex vna eademq; opera duplices exigunt mercedes. Quòd in eos aptè dicitur, qui idem opus duobus dominis dedicãt, atq; inscribunt, quod non ab re de me iudicari potest. Cùm enim genitor meus Doctor Auilles apud superos ætatem ageret, hoc opus Illustrissimo Domino Domino Beltrano Cueuæ tuæ excelsitudinis parenti explendidissimo (Cuius perinclita memoria ære perennior) abscripsit, sacrauitq;. Nunc denuo mihi eius nato, in votis est sublimitati tuæ idem opus nuncupare: videor certè prouerbio citato argui. Verumenimuero si contra reputes rectè me hoc onere leuabo, purgaboq;. Licèt enim idem sit opus, iustè tamen atq; ritè quodammodo recens appellari potest. Adeò nempè hæc secunda æditio aucta adeò adita nuper ab eodem authore vt non iniuria totum nouum opus dici valeat, quod si adas celsitudinem tuam simul atq; famatissimum Dominum Dominum Beltranum Cuenam Alburquerquitanum ducẽ tuum genitorem, (cuius celeberrimum nomen per virorum Illustrium volitat ora) vnam eandemque personam censeri, non in opere dedicando diuersitas, sed maxima reperietur vnitas atque similitudo: facessant itaque hinc imprudentes qui hoc opus duobus consecratum iudicant. Quamobrem haud indecens existimaui te virum in excelso loco positũ (cuius laus superastra volat) patronum protectorem eius denique fortissimum propugnatorem designare. Cuius vmbra faustoque auspicio fieri non potest, quin hoc quicquid est operis ab omnibus mirificis encomijs laudetur, celebretur vbique terrarum obuijs vlnis amplectatur, quotus enim quisque est, qui non obseruet, pariterq; reuereatur tuæ claritatis, & maiestatem, & potentiam? quem non moueat tui nominis admiranda gloria? nullus certè (modò sanè sit mentis) videns tanti momenti Principem, huic operi insertum, poterit non hoc opus venerari, exobsculari, maximique pendere. Illud proculdubio ab omnibus in pretio est, quod viris egregijs excelsoq; genere oriundis non displicet: quòd sit alicuius insigni viri fauor, protectioq; æstimanda, citra controuersiam tuæ excellentiæ singularis deffensio per magni habenda. Te citra alicuius iniuriam (quòd sine adulatione dictum volo) vel generis splendor, vel animi rara virtus præterpulcherrima egregiaq; facinora adeò sublimẽ fecerũt, vt illud Demosthenis bellissime de te dici possit, inuidiam laude superasti: quis verò mortalium integrè mentis tua egregia bellissimaq; facinora memorare audeat? Sunt quippè adeò elato apice locata, adeo in omnium oculis sita, vt merito meum in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

genium ad tuum fulgorem relatum se habeat vt noctuæ oculus ad Solis iubar. Nec ego solus ad tui nominis præclara monumenta recensenda inferior, verum etiam quiuis alius multis me partibus præstanter iudicabitur. Nolo hic æstimationem, autoritatem, fortitudinemque quàm tua excelsitudo inter Mauritanos apud Oramium adeptus est narrare. Tuum certe nomẽ, tuum formidolosum, tuum horrendum apud hostes habebatur. Silencio tegam, te ob validissimum, præstantissimumque animũ, obque insignem prudentiam, miramque animi dexteritatem, atq; sapientiam subito ad excellentiora grauioraque munia euectum. Quis bellica stratagemata à te fœliciter gesta scribere tentet? adeo certe per populos Hispanos diuulgata fuere, vt tibi ab inuictissimo Hispaniarum Rege Philippo, Cantabrici regni administratio iniuncta fuerit. Vbi inter regis munia, pariter & imperatoria nauiter obijsti, vbi perpetuo perspicacissimi tui ingenij quo munus hoc est prosecutus fama durabit. Quis dignis verbis expendat tui inuictissimi animi quo hostibus restitisti insignem fortitudinem? hæc enim cum Sole durabit. Quibus fulgentissimis gestis permotus Rex Augustissimus Philippus te ad Mediolanensem statum gubernandum, totiusque insignis Spheriæ Imperatoria munera obeunda delegit. Quod munus tanta iustitia, tanta æquitate, celsitudo tua obijt vt ipsam astream agere visus sis, semper æqua trutina ius omnibus dicendo. Nouit enim tua celsitudo hæc munia tantæ Maiestatis esse tantæ authoritatis vt regiam dignitatem præseferant. Quapropter hæc munera vix vel rarò creduntur nisi viris insignis nobilitatis, dexterrimique consilij qualis omnium consona voce tua celsitudo reputatur. Tempus me difficeret, si tuæ excellentiæ virtutum pelagus, aggredi pararem: cui vnica tua fortitudo, cui singularis munificentia, cui insignis benignitas, cui rara animi tui in omnes mansuetudo, non laudata? deniq; si reliquas animi dotes, quibus tua præstantia splendet metiri vellem, debile ingenium meum tantæ moli haud dubiè succunberet, in medioque cursu sisteret. Quocirca præstat rem tantam tacere, quam pauca dicere, nunc post longam digressionem, ad te, o clarissime Princeps vnicum tuorum seruorum præsidium supplex meum conuerto sermonem, orans vt humanitate, atque sereno animo, lætissimaque fronte hoc tui clientis munusculum suscipere digneris, qua solitus es tuam celsitudinem adeuntes recipere. Certò scio hoc opusculum, si à tua excellentia hillari vultu susceptum fuerit, tuto è portu passis vellis explicatisque soluere posse. Perpetuo vale Princeps explendidissimè.

* * *

DILVCIDVM, AC PER vtile glossema siue commentatio Capitum & Legum Prætorum, Pro prętorum, ac Iudicum syndicatus huius inclyti Hispanię regni: in quibus pręscripta sunt ac continentur, quæ prędicti iudices & officiales iuris, siue pręfecti, siue executores obseruare tenentur in administratione suarum prouinciarũ, siue iurisdictionum: elaborata diligẽter, atq; in lucem edita per me Franciscum Auilles incolam Mombeltrani, doctorem minimum, Abulensis diœcesis, nunc in illustri auditione, & syndicatu prouocationis, & à consilijs Illustrisi. Domini. D. Beltrani Cueuæ Alburcensis ducis, totius regni Nauarræ Cæsarei proregis præfectum: qui iam à iuuenta omnem ferè ætatem in magistratibus gerendis impendo.

PROOEMIVM.

SVMMARIVM.

1 Maritus Reginæ dicitur Rex, licet ipse antea non sit Rex. nume. 14.
2 Priuilegijs Augusti vtitur Augusta, non econtra.
3 Mulieres honoribus maritorum nobilitãtur.
4 Mulier nubendo curiali, efficitur curialis, & legitima.
5 Mulier sortitur forum, & conditionem viri, etiam si non sit traducta ad domum, & etiã si litiget cum viro, & sortitur etiam quoad statuta de dote lucranda, & quoad ius sepulchrorum.
6 Mulier habet dignitatem viri, & eius priuilegia, etiam si sit vidua, & in viduitate permãserit. nume. 18. vbi de intell. & num, 19. & 31. cum sequentibus.
7 Maritus non habet priuilegia, & dignitatem vxoris. nume. 12.
8 Filius qui nascitur ex matre nobili, & ex patre plebeio, non est fidalgus, nec nobilis.
9 Non valet statutum, nec consuetudo, quòd quis censeatur nobilis, vel ignobilis ex progenie materna.
Quid ex rescripto principis?
10 Vxor est sequela, & pedissequa mariti.
11 Si vxor est comitissa, & maritus non: maritus eius non dicitur comes.
12 Si vxor est fidalga, & maritus plebeius, non gaudet maritus priuilegio vxoris, nisi aliud de consuetudine caueatur. nume. 17.
13 Regnum est suprema dignitas.
Rex Hispaniæ non recognoscit superiorem.
14 Rex dicitur, qui contraxit matrimoniũ cum Regina, licet ipse non sit Rex.
15 Quot actus consuetudinem inducant.
16 Vxor fidalgui, vel nobilis, nõ potest torqueri, etiam post mortem viri, dum est in viduitate.
17 Mulier generosa contrahens matrimonium cum viro non generoso, durante matrimonio, non gaudet libertate: secus eo mortuo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

18 *Mulier habet priuilegia viri, etiam post mortem mariti, quando priuilegia competunt ratione dignitatis, vt quia comes vel dux, vel similе, aut de iure naturæ: secus si competeret marito, ratione officij.*

19 *Vxor vidua gaudet priuilegijs viri in solutione collectarum, & tributorum.*
Nisi cum alio inferioris cõditionis contrahat.

20 *Fidalgus non cogitur se desdicere, ita nec eius vxor.*

21 *An doctoratus sit dignitas? & doctor habeat immunitatem?*

22 *Doctores non possunt torqueri, nec carcerari, nec aduocati.*

23 *Doctores, & literati admittuntur ad officia, ad quæ soli nobiles admittuntur: & ibi quis dicatur fidalgus.*

24 *Filij doctorum non possunt torqueri.*

25 *Quid in vxore doctoris? & quid in vxore licentiati? nume. 27. in fine.*

26 *An doctores præcedant militibus.*

27 *Vxor & filios doctoris non possunt pro debito incarcerari. Et quid in alijs mulieribus. Et quid ratione administrationis tutellæ.*
Quid in muliere luxuriosè viuente.
Quid si est coniugata?
Quid si habet maritum lenonem, vel infamẽ?
Mulier quæ de se est nobilis, licet viuat post mortem viri turpiter, non potest pro debito incarcerari.

28 *An vxor clerici gaudeat priuilegio clericali?*

29 *Clericus coniugatus, an potest pro debito incarcerari?*

30 *An concubina clerici gaudeat priuilegio fori?*

31 *Vxor vidua retinet forum, & priuilegia viri, in fauorabilibus: secus in odiosis.*

32 *An retineat dicta priuilegia, si habet virum inutilem?*

33 *Vxor habet acquisita constante matrimonio, si est velata: licet habeat virum inutilem, & ab eo non sit cognita.*

34 *Quæ dicatur vidua.*

35 *Vxor quæ post mortem viri ingressa est religionẽ perdit dignitatẽ, & priuilegia mariti.*

36 *Idem si viuit luxuriosè, vel nubit viro inferioris conditionis.*
Et hoc in his quæ sunt sibi fauorabilia: quia si sunt sibi odiosa, licet viuat inhonestè, retinet priuilegia, & forum viri.

37 *Vxor inhonestè viuens perdit donationem factam à marito.*

38 *An vxor debeat continere in omni tempore viduitatis, vel solùm infrà annum luctus?*

39 *Vxor quæ viuit luxuriosè post mortem viri, perdit dimidietatem acquisitorum, constante matrimonio.*
Idem est in vxore occidente maritum.

40 *Item vxor perdit arras si luxuriosè viuit.*

41 *Perdit quoque tutellam filiorum.*

42 *An perdat curam filiorum.*

43 *Vxor si viuit luxuriosè, perdit executionem testamenti, sibi relictam à viro: secus si cõtrahit secundas nuptias.*

44 *Vxor perdit facultatem testandi sibi à viro relictã, si post mortẽ eius viuit inhonestè. Auth. præterea. C. Vnde vir & vxor. non habet locũ in vxore, quæ post mortẽ viri luxuriosè viuit.*

45 *Vxor vidua luxuriosè viuens an perdat dotem, sicut si viuente marito feciſſet, & ibi ampliationes, & fallentias.*

DON FERnando Rey.[a] Iſte dominus rex Ferdinandus, ex patrimonio ſuo regnũ Aragonum habebat tãtummodo. Et quia contraxit matrimonium, cum Domina noſtra regina Eliſabeth Regina Hiſpaniæ, vocatur Rex Hiſpanię.

Don Fernãdo y doña Iſabel.

¶ Ex quo infer
1 tur † q̃ ſi vxor eſt Regina, maritus eius licet non ſit rex, dicitur & nominatur Rex. ¶ Cuius
2 contrarium de iure probatur: quia priuilegijs † Auguſti vtitur, & coruſcat Auguſta, & nõ ecõtra, vt in l. fiſcus. §. fina. ff. de iure fiſci. Et †
3 mulieres honoribus maritorum creſcunt, & generum nobilitant. vt in l. Mulieres. C. de dignit. libr. 12. Hinc eſt quòd radijs maritorum coruſcant. vt in l. Si liberta. C. de nuptijs. & in l. 1. & in. l. fœminæ. ff. de ſenatori. ¶ Intantum hoc procedit, quòd etiam ſi mulier non ſit curia-
4 lis, † nubendo curiali, efficitur curialis, & legitima. text. in. l. Si quis. C. de natura. libe. ibi, & filium naturalem, & text. in. l. 2. §. fina. cum. l. ſequenti. C. quand. & qui. quar. part. debe. libr.
5 10. ¶ Et quia mulier † ſortitur forum & conditionem viri. vt in. l. exigere dotem. ff. de iudi. l. cùm quędam puella. ff. de iuriſd. omnium iudi. & ibi docto. & in cap. 1. de ſponſali, & in. dict. l. Mulieres. ¶ Intantum hoc procedit, etiã ſi non ſit tradu&ta ad domum viri, ſi eſt deſpõſata per verba de præſenti. vt in. l. Ea quæ. ff. ad municipa. * Et Bart. in. l. Imperatores. ff. eo & peregrina. in parte actor. q. 5. litera. a. in. gl. vxor. * ¶ Et etiam ſi litiget cum viro, ſecundum Baldum per tex. ibi in capitul. conſtitutis de teſtib. ¶ Et etiam quoad ſtatuta de dote, vel donationẽ propter nuptias lucrandam. ſecundùm Paul. de Caſtro. in dict. l. Exigere dotem. & Ioan. de Plate. in dicta. l. Mulieres. C. de dignita. ¶ Item quoad ius ſepulchrorum. vt in capit. Is qui. §. fina. de ſepult. in ſexto. cap. Vnaquaque mulier. 13. qõ. 2. ¶ Intantum procedit quod mulier habet dignitatem viri, & eius priuilegia, etiam ſi ſit vidua,
6 † & in viduitate permanſerit. vt in. §. non tantũ permittimus. in authenti. de nuptijs. collati. 4. & in. l. Filij. §. vidua. ff. ad municipa. & in dicta. l. Mulieres. & in. l. ſexta. titu. 2. libro. 4. in ordinatio. regalib. & in. l. 13. titu. 4. eodem lib. & melior text. in. l. 7. titul. 2. partita quarta. verſicu.

Aun ha otra fuerça el caſamiento ſegun las leyes antiguas, que maguer la muger fueſſe de vil linage, ſi ſe caſare con Rey, deuen la llamar Reyna, & ſi con Conde, Condeſſa: y aun deſpues que fuere muerto ſu marido la llamaran anſi, ſino caſare con otro de menor guiſa, ca las honras y dignidades de los maridos han las mugeres, por razon dellos. Et ſic quòd ex vtroq; iure probatur, q̃ vxor gaudet priuilegio & nobilitate mariti, etiam poſt ejus mortẽ: & ibi noſter Alphõſus de Montaluo ſingulariter, & idem q̃ dicta. l. part. tenet Signore. hõ. in repeti. l. princeps. ff. de legibus. colũ. 2. verſic. Quæro de ratione vltimi. quæ eſt inter eius conſilia.

por la gracia de Dios Rey[a]

7 ¶ Sed non econtra. † Si vxõr ſit Marchioniſſa, vel Comitiſſa, non ſequitur quòd maritus eius ſit Marchio, vel Comes: vt ibi ad literam tenet dictus Signor. de homo. ¶ Et quia vir non nobilitatur ab vxore. vt in dicta. l. Mulieres. & tenet Bal. in. l. prima. C. de in ius vocan. & ibi. gloſſ. & Bartol. in. l. fina. C. de verbo. ſignifica. verſicul. Tertiò dubitatur. ¶ Et quia libertus, nec dum patrono, ſed eius vxori debet honorem. Secus econtra. vt in. l. prima. C. de in ius vocan. & in. l. liberti. C. de operi. liber. ¶ Ex quo ſequitur q̃ iſte catholicus Rex non debebat vocari rex Hiſpaniæ, ſed Aragonum, tantummodo, quia ſequeretur quòd mariti coruſcarent radijs vxorum, quemadmodum vxores coruſcant radijs maritorum, quòd non eſt verum, ſecundum. d. Signo. de homo. ¶ Facit quoq;, nam filius † qui
8 naſcitur ex matre nobili, & ex patre plebeio, non eſt fidalgus, nec nobilis. vt eſt text. in. l. 3. titulo. 21. parti. 2. & tenet Iaſon in. l. prima, de verborum obligatio. ff. nu. 18. & Palacios Ruuios, in repetitio. rubri. de donatio. §. 32. numer. 3. vbi ſingulariter de hoc. * Et Bald. in. l. fi. in fine. C. de ſeruis fugit. & in. l. 2. C. de iure emphyteo. colũ. 2. & Ioan. de Selua. in tracta. de beneficio. in. 3. p. q. 7. nu. 21. tomo. 4. tracta. fol. 61. & q̃ nobilitas non procedit ex genere materno ſed paterno tenet Bald. in. l. liberos. ff. de Senatorib. * Et ſi iſti filij, qui ſunt nati ex ſuo corpore materno non gaudent priuilegio matris, cur debet
9 gaudere maritus? ¶ Intantum † quòd non valet conſuetudo: & per conſequens ſtatutum, quòd quis cenſeatur nobilis, vel ignobilis ex progenie materna. vt Bartol. per illum textum in. l. exemplo. C. de decurio. lib. 10. vbi etiam tenet, quòd reſcriptũ principis ſpecialiter conceſſum, vt quis conditionem matris ſequatur, non va-

let, secus si generaliter concedatur, & sequitur Andr. Barbat. in repetitio. c. Raynutius. de testament. colum. 13. & Felin. in. ca. Nouit. de iudic. num. 2. & Philippus Decius in. l. Fœminæ. ff. de regu. iur. nu. 73. & 74. vbi per eum. ¶ Sed cõtrarium tenet Rocus de Curte, in tractat. de cõsuetudi. nu. 162. dicendo, q consuetudo potest facere q quis censeatur nobilis, ex progenie materna, & ratio est, quia id videtur esse iuris positiui nec talis cõsuetudo irrationabilis existimatur allegando Bart. in. l. prima. C. de dignitat. libr. 12. & Paul. de Castr. in consil. 126. ¶ Tamen hoc intelligerem prout intelligit Philippus Deci. vbi suprà, quando ab Imperatore, vel principe, vel populo qui superiorem non recognoscit bene videtur, quòd statutum fieri posset vel consuetudo induci, quia quòd nobilitas sit à patre hoc à iure ciuili inductum est, sicut ius agnationis quod tollitur & mutari potest. Secus si fieret statutum, vel consuetudo ab inferiore, quia nõ valeret. vt in dict. l. Exemplo. prout dictus Philippus Dec. vbi suprà. & tenet Curtil. in tractat. de nobilitat. in. 4. parte. nu. 28. reprobando Bartol. tomo. 5. tractat. ¶ Et licet per superiorem sit priuilegium concessum alicui, & descendentibus suis masculis & fœminis, ita demum transit ad descendentes ex linea fœminina, si stant viduæ, & ad maritum inferioris conditionis non conuolauerint, quia postquam virum assumũt in aliena familia se transferunt, & statum suum primum mutant. tenet Barto. & Plat. in. l. Quotiens. C. de priuilegijs scholar. libr. 12. ¶ Et facit
10 alia ratio quæ reformat vxor † magis est sequela viri. vt in. l. de iure. post principium. & in. l. final. §. primo. ff. ad munici. ¶ Item est pedisse qua mariti. vt in. l. final. C. qui potior. in pigno. habe. & accessorium sequitur principale, sed nõ econtra. vt in. l. Si ex pupillari. ff. de vulgar. & pupilla. & in. l. 2. ff. de pœn. legat. ¶ Et sic video
11 in Hispania † nostra, quòd si vxor est Comitissa, & maritus non, non vocatur maritus Comes. vt in authentic. de consulib. §. sin autem. collati. 4. quia cùm mulier sit accessorium, & marit⁹ principalis, & caput mulieris, vt in. ca. Cùm caput. 33. qõ. 2. l. Quod principi. ff. de legat. 2. & accessorium, non vestit principale. vt in dict. l. Ex pupillari. & per gloss. & doctores. in. l. Iuris gentium. §. quinimo. ff. de pactis. & tenet Ioannes de Plat. in dicta. l. Mulieres. C. de dignitat. libr. 12. versicul. quid autem. ¶ Ex quo potest inferri
12 ad dictam. l. 6. † ti. 2. *De los hijos dalgo.* libro. 4. in ordinationib. regalib. q si mulier est fidalga, & maritus plebeius, non gaudet maritus priuilegio vxoris. * Et pragmatica regis Enriq. in vol. pragma. fol. 173. colũ. 4. * & sic, q si mulier esset de certo genere, maritus ipsam ducendo, nõ efficitur de illo genere, nisi aliud de consuetudine, vel statuto caueatur: vt tenebat doctor de Tapia in voce me audiente, dum esset licenciatus Iuris vtriusq; dum legeret. d. l. Si quis. C. de naturali. libe. & sic videtur, quòd ex consuetudine vocetur Rex. ¶ Tamen non solùm de cõsuetudine, sed etiam de iure vocatur Rex, quia in tali casu maritus coruscat radijs & honoribus suæ vxoris, & hoc probat text. in. l. 2. tit. 6. part. 2. lo quẽdo quomodo debet Rex honorare vxorem suam. ibi. *Quanto mas honrada fuere, tanto es el mas honrado por ella.* Qui tex. clarè probat, quòd debet vocari Rex, qui contraxit matrimonium cum Regina, & eius causa debet habere honorem, & sic regnum, quod est suprema † dignitas
13 maximè regnum Hispaniæ, qui non recognoscit superiorem. gloss. in. c. Adrianus. 63. distin. & Abb. in. c. Nouit. de iud. & in. c. Per venerabilem. qui filij sint legitim. ¶ Sed hoc est speciale in dignitate regali, in inferioribus secus: & sic Rex Philipus pater nostri Caroli, habuit regnũ istud Hispaniæ ratione eius vxoris nostræ Reginæ Ioannæ. Et tenet in expresso Bald. in cap. Significauit. de rescript. 1. colu. versi. pone. vbi
14 ait, † quòd si Regina Apuliæ nubat cuidã simplici militi nominatur Rex, quia hoc casu vir coruscat radijs vxoris, quia eius lateris comitatus illustrat. vt in. l. 1. C. de præposi. labor. lib. 12. & est text. de nostro iure. in. l. 9. tit. 1. part. 2. vbi ponit modos quomodo quis vocetur Rex, ibi. *La tercera razon es por casamiento, y esto es quando alguno casa con dueña, que es heredera del reyno, que maguer no venga de linaje de Reyes, puede se llamar Rey, despues que fuere casado con ella.* & ibi Montaluus singulariter. * Et adde q fidelitas iuramenti & homagium q præstatur, per regnum debet præstari reginæ & non regi marito suo. ita Ioan. de Neuizanis in consil. 40. nu. 2. vbi idem. asserit q debet à marito honorari & vocari regina. * ¶ Et sic, quòd de iure, & consuetudine, quæ in-
15 ducitur per istos duos actus ad minus † vocatur Rex. vt gloss. in. §. Et si ex scripto. institut. de iure natu. gen. & ciui. in verb. diuturnum. & in. l. 3. C. de episcopal. audient. maximè quando isti duo actus sunt notorij populo, quia ex quo isti actus sunt populo notorij facilè præsumitur ex his, populus consentire. vt in. l. 1. §. tractatum. ff. de aqua quotidiana, & æstiua. l. fin. ff. de fulmini. Aut isti actus non sunt notorij populo, & tunc est arbitrio iudicis examinare, quot actus requirantur, ex quibus consuetudo inducitur. argumentum. l. primæ. de iure deliberand. secun-

secundum Porcam. in dicto. §. Ex non scripto. 2. colu. Abba. tamen in ca. final. de consuetudi. nume. 17. dicit, quòd in hoc multæ sunt opiniones, tam Canonistarum, quàm Legistarum: sed dicit, q communis opin. est quòd requiruntur tot actus, & ita notorij, vt verisimiliter transierint in notitiam regni, vel populi: quia non actus, sed tacitus consensus populi consuetudinẽ inducit: vnde vbicunque ex coniecturis habetur tacitus consensus populi, tunc non curatur de magna frequentia actus. & istam opinion. Abb. sequitur ibi Barbat. colum. 28. de quo ibi per Rocum de Curt. folio. 37. ¶ Et sic sufficiunt isti duo actus, scilicet quòd rex Ferdinandus, & rex Philippus vocauerunt se reges Hispanię, ratione suarum vxorum: quia ista denominatio fuit publica, & notoria, non solùm populo verum etiam toto regno, vt Christophorus Porc. & Rocus de Curt. vbi suprà, maximè cum lapsu decẽnij. vt Iason in. l. de quibus. ff. de legi. final. column. numer. 92. de quo ibi per eum. ¶ Et hãc per vnum actum consuetudo inducatur. vide Abbat. & doctores vbi suprà. & facit quod legitur & notatur in chronica istorum Catholicorum regum Ferdinandi, & Elisabeth. in. 2. parte. capitulo. 2. Circa quod, vide quæ dicam in glossa sequenti, quæ incipit, *Reyna.* in princip. & fine. ¶ Sed redeundo ad supradicta, an si mulier gaudeat priuilegio viri, vltra ea, quæ suprà dixi. ¶ Dic quòd sicut maritus si est fidalgus nõ
16 potest torqueri: † vt in. l. Milites. C. de quæsti. & in. l. 4. titul. 2. libro. 4. in ordinationib. regal. & l. 24. titul. 21. par. 2. ita eius vxor, quia ipsa adipiscitur eandem nobilitatem, quam vir eius habet cùm efficitur vna caro: & sicut propter priuilegium vir non potest torqueri, nec contra cum seueriter procedi, ita neque contra eius vxorem. vt in. l. 2. C. de quæstion. ita in terminis tenet Ioannes de Platea in dicta. l. Mulieres. C. de dignitat. libr. 12. vbi etiam extendit etiam viro mortuo, nisi transeat ad secundas nuptias, cum alio inferioris dignitatis. vt in dicta. l. Filij. §. vidua. ff. ad municipa. & in dicta authentica, de nuptijs. §. nõ autem permittimus. & probat text. in dicta. l. sexta. titulo. 2. libro. 4. Ordinamentorum, ibi. *Otrosi, las mugeres que fueron casadas con hombres hijos dalgo.* ¶ Sed quid si mulier ge-
17 nerosa † cum viro non generoso contrahit matrimonium, an matrimonio durante gaudeat libertate? dic quòd non: tamen eo mortuo gaudebit. vt in dicta. l. sexta. ordinamentorum, versicul. *Pero si la muger.* & ratio istius potest esse, quia fortior & durabilior est dignitas proueniẽs ex patre, quæ contingit iure naturæ, seu sangui-
nis, quàm mariti. vt glossa. in. l. Fœminæ. ff. de senatoribus & hoc tene. * Et tenet pe regrina. in parte matrimonium. quæstio. 9. in glo. mortem & Bald. in. l. voluntas. C. de fideicommissis. numer. 1. * Licet Bartolus ibi teneat contrarium, dicens, quòd ista mulier mortuo viro ignobili, in viduitate permanendo, non recuperat priuilegium, vel dignitatẽ, semel amissam. per. l. Liberhõ. ff. de statu hominũ. vbi de priuatione ad habitũ nõ est dare regressio, nisi principis authoritate: & est ratio, quia remanent adhuc reliquiæ prioris impedimẽti. f. matrimonij. quam opinionem Bar. sequitur Guido Papa in decisiõe. 349. ¶ Sed dicta. l. sexta ordinament. & iura similia, quæ volunt vxorem gaudere priuilegio viri, etiam eo mortuo, intellige quãdo priuilegium
18 competit viro ratione dignitatis, † vt quia Comes, vel Dux, & similis: aut iure naturæ: vt quia est fidalgus nobilis: seu generosus: secus si competeret ratione officij, quod gerit, vel ratione laboris, vt medicus, vel doctor dũ legit, quia tunc eo mortuo vxor non gaudet viri priuilegio, vt notat Bartol. in dicta. l. Fœminæ. & tenet Montalu. in glossa ordinament. in parte, vxor generosi, quod nota & vide. & facit quòd tenet Baldus in. l. 2. C. de episcop. & cleric. in fine. quem vide, licet contrarium teneat Petrus Leuan. in tractatu de priuilegijs doctorum, in secunda parte. §. 13. tomo. 5. tractat. folio. 320. vbi ait quod vxor doctoris mortuo doctore gaudet priuilegio mariti, dum est in viduitate. * De hoc vi. Tiraquel. in tracta. de cessante causa. nu. 104. folio. 41. vbi si priuilegium concessum filijs & vxoribus fauore maritorum cesset. * ¶ Tamen vxor non gaudet contra virum dignitate, quã consequuta est ex persona viri. tenet Barba. in consilio primo, colum. 30. in primo volumine, & column. 27. dicendo, quòd qui habet potesta-
tem, habet & dignitatem à Principe, nõ potest illa vti contra ipsum principem, capitul. Cùm inferior. 21. distinctione. & capit. Cùm inferior. de maioritat. & obedient. & in. l. Ille â quo. §. tempestiuum. ff. ad Trebellianum. * Et facit text. singul. in. l. 15. titulo. 23. partit. 2. ibi *que nunca se paraſſe contra el.* Et vi. Bart. in. l. donationes. C. de donatio. inter. vir. & vxo. nu. 1. vbi qñ quis habet priuilegiũ propter me, eo nõ vtitur cõtra me me in vito & sic vxor habet dignitatẽ propter virũ nõ vtiꝰ contra virum eo in vito, & est text. in argum. in. l. si iudex. ff. de minori. & tenet Guiller. Bened. in rep. c. Rainuntius. de testament. in parte. in eodem testamento relinquens. lo. 1. nume. 99. * ¶ Et etiam gaudet priui-
19 legio viri in solutione † tributorum & collect.

Quid si nobilis, qui nõ tenebatur ad tributa soluenda contraxit matrimonium cum plebeia, vel villana, seu villica, quæ habet bona patrimonialia, pro quibus solita erat contribuere cum alijs vicinis in collectis, cui nobili bona ipsa in dotem dedit, non tenebitur ad munera personalia nuſta, vel extraordinaria, vt notanter tradit Iacobus de Bello viso, in l. Lucius. §. idem respõdit. ff. de munerib. & honorib. referendo Petrũ Antebo. doctorem antiquum, in suo tracta. de muneri. & noster Palacios Ruui. in repet. rub. de dona. §. 31. nume. 8. fol. 17. & ibi in numero. 9. dicit quod etiam eo mortuo gaudet, nisi cũ alio inferioris conditionis contrahat, vel luxuriosè viuat, per text. in dicta. l. 6. titu. 2. libr. 4. ordina. ibi. *E mantuuiere despues castidad*: quia si castitatem non seruat, tenetur contribuere. vt in. dict. l. Regia. & Palacios Ruui. vbi suprà ita sentit allegãdo illam. l. factam per Henric. *en Tordesillas*, per quam. l. dicit quod corrigitur alia lex Regni for. generosorum. lib. 5. titul. 1. l. 2. quæ aliter disponit. ¶ Sed si plebeius contraxit matrimonium cum muliere nobili, quæ non conferebat in tributis, imo bona sua tenebat franca, que bona dedit viro in dotem, maritus non tenebit illa franca, sed ratione illorum tenetur in tributis conferre: ita tenet dictus Palaci. Ruui. in dicta repetitio. rubric. §. 32. nume. 4. in fine. fol. 17. * Et dict. l. 6. titul. 2. libr. 4. ordina. *¶ Idem dico, q̃ si cut nobilis, hoc est fidalgus, non potest venire
20 contra verbum † suum, & sic non cogitur se desdicere, & sic non debet cantare palinodiam, licèt dicat verbum iniuriosum, vt in. l. 131. Stylli declarans. l. 2. titul. 3. foro legum, lib. 4. & est melior text. in. l. 2. titul. 9. *de los rieptos*. libr. 4. in eisdem ordinament. regalib. quasi in fine, ibi: *sino se quisiere desdezir, salga del reyno, hasta treynta dias*. Ad quod facit tex. & ibi Ioannes de Platea in. l. Quinque sumates. C. de decurionib. libro decimo. numero. 1. vbi ait quòd ratione dignitatis personæ corporalis pœna transmutatur in pecuniariam: & sic ego vidi iudicare in curia per suos curiæ iudices. ¶ Ita & eius mulier gaudet isto priuilegio, quia non potest vxor fidalgi cogi venire contra verbum suum, & sic se desdicere, quia habet omnia priuilegia viri, vt suprà adduxi num. 6. cum sequentibus: * Et quia sicut non potest torqueri vt supra dixi, ita nec pati pœnam *de se desdezir* quia iura loquentia intortura habent locum in pœnis & tortura & pœna parificantur tenet Franc. Bra. in tractu. de indicijs & tortura. in. q. 4. 2. par. nume. 22. per. l. milites in primo & l. diuo marco. c. de quæstio. & Abb. in. c. 1. de Confesis. nume. 2. in. fi. affirmans q̃ tortura est pœna non modica. Secus econtra, quia si nobilis est nupta populari quo ad pœnas maleficiorum erit popularis: vt tenet Bald. in. l. cum quædam puella. ff. de iur. om. iud. nu. 2. vbi singulariter. * Quia si se desdixisset in iudicio, vel in curia, valet minus. vt in. l. 2. titulo quinto, partit. 7. & si non remansit nobilis, nec fidalgus. vt in dict. l. 2. titul. 9. libro. 4. ordinamentorum. & melius probat ista. l. quod non cogatur se desdicere quàm dicta lex Stylli, quæ loquitur quãdo fidalgus est aliqua iniuria affectus, & non quando iniuriam fecit, licet credo quòd dicta lex Stylli sit malè impressa, & incusa, & illud verbum in ea positum inquantum dicit, *denostado*, debet dicere, *denostador*, quia illa lex vult declarare legem Fori, & sic debet dicere. *Desdiga lo ante el Alcalde, al plazo que le pusiere, e si no quisiere desdezirse, e si fuere hijo dalgo el denostador, demande le que le peche quinientos sueldos, y deue se los pechar*. Et sequitur lex, vbi latius hoc declaratur dicendo. *E si fuere otro hombre que no sea hijo dalgo, peche por la deshonra que le dixo, qual fuere la persona, y el denuesto*. Et sic quod facit differentiam inter personas facientes iniurias: & nõ in recipientibus. * Et vi. peregrinam. in parte iniuria. 6. quæst. in. glo. arbitrio. *¶ Vel aliter quòd illud verbum, *denostado*, positum in. d. l. non debet esse in ea: & sic debet dicere, *desdiga lo ante el alcalde al plazo que le pusiere: & sino quisiere desdezirse, & si fuere hijo dalgo demande le*, scilicet, *el accusador, que peche quinientos sueldos, & deue gelos pechar*, scilicet, *el tal hidalgo que injurio*. Et declarãdo hãc. l. vt suprà intelligo, rectè probat illud ad quod quotidie allegatur, q̃ fidalgus nõ cogitur se desdicere, sed melius probat & dicit apertè di. l. 2. tit. 9. *de los rieptos*. lib. 4. in dict. ordinatio. regalib. ¶ Ad quod facit. l. 85. in dict. ll. Stylli, in principio. Inquantum dicit. *Otrosi es a saber, que el hijo dalgo no sera ansi juzgado, como otro que no sea hijo dalgo*. Et glossa in capitul. cùm quidam. §. illi vero. de iur. iurand. similis in. §. Item lex Cornelia. Institut. de public. iudi. alia in capitul. grauem. de pœnis. text. in. l. 8. tit. 31. part. 7. Abb. in capit. nouit. de iudic. nume. 8. singulariter Hippolyt. de Marsilijs in. l. Si quis viduam. in fine. ff. de quæstioni. Paris de Puteo in tractatu syndicat. in parte, quid si per statutũ. fol. 198. nume. 4. * Et vi. quę dixi. in capi. l. infrà. in glo. *derechamente*. nume. 28. *¶ Et inueni quandam additionem doctoris Petri Lopez de Alcocer, qui fuit magnus literatus, & vir sanctimonię imbutus, in suo foro. supradictam. l. Qualquier, quæ est. l. 2. titul. 3. libr. 4. Foro legum, vbi dicit, quod audiuit in quodam sermone magni prædicato. quòd si iniurians est altior, & plus perdit,

dit, *en se desdezir*: & ideo quia plus perdit q̃ vilis in iuriatus nõ tenet se desdicere, sed aliter satisfacere, & ita dicit in sua additiõe, q̃ in Chancellaria Regis inspecta psona, & qualitate cõmutat pœna *de se desdezir*, in relegationẽ. p. l. Et si seuerior. C. de his qui notã. infa. Sed melius dicit hoc in expresso d. l. 2. tit. 9. lib. 4. ord. quã vide. * Et idẽ tenet Otalora de nobilita. c. vlt. nu. 6. q̃ fidalgui nõ pñt compelli vt *se desdiga*: & hoc de cõsuetudine aliquarum prouinciarum, licet de iure fit secus vt in. l. penul. tit. 5. par. 7. & l. 8. titul. 3. ea. par. Sed dic q̃ de iure & stylo Cãcellariæ non cõpelluntur se desdicere. *¶ Tamen si ipse vult se desdicere, & sic recantare palinodiam, bene potest, vt in. d. l. Partit. & ordinat. & facit quod tenet Ioann. de Plat. in. l. 1. C. qui ætate se excusa. lib. 10. nu. 1. per text. in. l. 3. C. de decurio. eod. libro. ¶ Sed dictus Doctor Petrus Lopez, in dicta sua additione dicit, quòd si iniuria est de his, quæ possunt esse notitiæ traditæ Inquisitoribꝰ hæreticæ prauitatis, expedit se desdicere, cum iuramento: quia si in culpa iniuriatus non reperitur iniurians punitur. facit tex. in capit. vt officiũ. de hæretic. in. 6. in prin. Et hoc casu non debet relaxari fideiussoribus, quia per alium implere nequit, quia est pœna corporis afflictiua, qa est casus. *de menos valer*. vt in. d. l. 2. tit. 5. par. 7. ¶ Sed si verum dixit, excusabitur reus, secũdùm quosdam, *de lo desdezirse*. vt Sanctus Thomas. 2. 2. quæst. 62. art. 2. vbi iniurians petit veniam ob forum consciẽtiæ ab iniuriato, cùm verum dixit in iniuria, & non debet dicere, quòd mendaciũ dixit, quòd est vulgo *se desdezir*: sed sufficit, q̃ talis dicat malè locutus sum, vel non bene dixi: vt tenet Summa Angelica. in parte Detractio. §. 3. & melius Syluestr. in. §. 5. & Sanctus Thomas vbi supra. * Idem tenet Anto. Gomez in tomo. de delictis. in tit. de iniurijs. nu. 2. Et adde q̃ licet quis nõ vtatur verbis de quibus in. l. 2. tit. 9. li. 8. ordi. q̃ mentitus est in iniuria quam aduersus aliũ protulit, sed dicat verba aliqua alia. s. q̃ ille cõtra quẽ dixit est bonus & carens illa infamia seu macula, q̃ adhuc dicitur se desdicere. Ita Grego. Lopez in. l. 26. tit. 18. par. 2. in glo. *como desmentir*. quæ glo. debet esse in. l. 25. q̃ ego non credo, quia illa. l. 2. est odiosa, & debet impleri in specifica forma, & dicere eius verba. s. q̃ mẽtitus est: & si alia verba dicit, nõ dicitur se desdicere, quia odia debent restringi per iura vulgaria, maximè pœnalia. & q uia. d. l. partitæ non obstat inquantũ inquit *esta palabra es tanto como desmentirse*, quia ista verba proinde nõ inducũt oĩmodam similitudinẽ prout tenet Bar. in. l. 1. ff. de receptato. & Ang. post Bar. in. l. Sed & si lege. §. perinde. ff. de peti. hęre. Rogerius de Mota doctor Valentianus in rep. §. siquis tutelã. l. hęres absens. ff. de iudi. nu. 17. & Philip. Decius. in consi. 124. & accedat in adiutoriũ qd tenet Bal. in. c. nonnulli. de rescrip. nu. 3. vbi affirmat q̃ si statutũ disponit q̃ quis puniatur tanquã falsarius, debet intelligi, q̃ nõ puniat pœna. l. Corneliæ, sed alia pœna arbitraria hinc est q̃ ex eo q̃ d. l. 2. est adimplenda in specifica forma, q̃ siquis accusat⁹ de dictis verbis cõuictus cũ accusatore q̃ dicat illa verba vel alia similia corã testibus & tabellione extra iudiciũ absq; sentẽtia, q̃ licet dicat, nõ dicitur se desdicere: qa ipsa. l. inquit corã iudice & per sniam ibi *al plazo*. Facit, nã *si se desdixo* est infamis secũdũ Montal. in. l. 2. tit. 3. lib. 4. fori. in glos. *desdigalo*. & est. l. 2. tit. 9. lib. 4. ordi. & l. 8. tit. 3. par. 7. & est infamia iuris quę irrogatur per dictã. l. & sic per sentẽtiã Bar. in. l. 1. ff. de his qui nota. infami. ergo si non dixit illa coactus per sentẽtiã nõ dicit se desdicere, de quo sæpe dubitatur maximè apud rusticos, qui se cõueniũt ob pacis bonũ prędicto modo. * Et si probat verũ, remittitur ad Inquisitores Regis, vel Episcopi: quia est delictum ecclesiasticũ: vt per totũ titulum de hæreticis. In Decretali. & in. 6. * Et intellige supradicta q̃ fidalg⁹ nõ cogitur se desdicere, scilicet quãdo persona in qua nobilis delinquit, sit ignobilis: secus tñ si sit æque nobilis: nã tũc nõ minuitur pœna corporalis: quia qñ duo priuilegia cõcurrũt cũ qua satis priuilegijs redditur ad ius cõmune vt Bal. in auth. perpetua. C. de sacr. sanct. eccl. & tenet Greg. Lopez in. l. 25. tit. 22. par. 3. in glo. *los adelantados mayores*. in fi. & Abb. in. c. in presentia. de proba. nu. 40. Et idẽ tenet Grego. Lopez in. l. 5. tit. 3. par. 3. in glo. 1. in. fi. & facit in simili q̃ tenet Bal. in. l. quanuis. de priuileg. fis. vbi inquit q̃ si scholaris agat cõtra scholarem ceſſat priuilegiũ. auth. habita argu. d. l. milites. & tenet expresse Iacobus de Bello Visso. in sua pratic. iudiciaria. in rub. de quæstio. quotupliees sint causę criminales. num. 204. vbi dicit q̃ licèt rõne nobilitatis generis mitius puniatur, est verum nisi cõmiserit delictũ in personã nobilem vel æque parem dignitatis: cũ par dignitas priuilegiũ tollat vt. l. sed & milites. ff. de excusa. tuto. & per alia iura vt ibi per eum. *¶ Et quia suprà dixi, q̃ mulier fidalgui nõ põt torqueri. Quæro an sit idẽ ivxore doctoris, & ad veritatẽ huius quæstionis veniamus. Sciamus vtrum Doctor habeat dignitatem? & dico q̃ sic: vt tenet Bar. in Prooemio. C.
21 in. 3. colũ. nu. 10. vbi ait † q̃ doctoratus est dignitas, quia habet iurisdictionẽ ordinariam in scholares. vt in auth. habita. C. ne fil. pro patre. & idẽ Bar. in. 1. const. digest. §. fi. nu. 12. Sed habere iurisdi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

risdictionē est dignitas, vt ibi fatetur, tñ non est illustris, sed si legit per. 20. annos efficitur comes sacri palatij, vel saltē clarissimus, vt ibi per Bart. in. d. Proœm. C. & Fely. in. c. Quāto de magistr. in distinctè dicit habere dignitatē, & ibi plura iura allegat, & dicit q̄ est nobilis: ergo est in dignitate. & idē Alex. in additi. ad Bar. in. d. Proœmio. C. vbi ait, q̄ doctores sunt nobiles. per. l. Prouidēdus. C. de postulā. & hanc partē tenet Bart. in. l. fi. C. de Iudæ. ¶ Contrariū tñ tenet Abb. in. d. c. Quanto. & Bar. in. l. Ex eo. ff. de milit. testamē. & Bal. in cōsti. C. & Cardinal. in repetitio. c. per pēdimus. de sent. excom. pen. col. & in Cle. 1. de magistr. vbi doctoratus appellat honorem. & facit glo. in. l. Iulia. ff. ad. l. Iuliā. de vi publica, dicens, q̄ doctor Artiū habet aliquam dignitatē. ¶ Sed per hoc nō est recedēdum à prima opinione, scdm Fely. in. d. c. Quāto. & sic q̄ habet dignitatē, & hæc est cōmunis opinio, secūdùm Ioānē de Anania, ibi in. d. c. Quāto. & idē tenet Alex. in consi. 94. in primo volumine, nu. 1. vbi ait, q̄ doctor est in dignitate cōstitutus. ¶ Sed hoc intelligit Bar. in doctoribus actu legentibus, nō in alijs. vt ipse tenet in. l. Medicos. C. de professori. & medic. lib. 10. & in. l. 1. C. de mulierib⁹. In quo loc. eo. lib. ¶ Sed Guido Papa in decisione. 88. dicit, qđ in hoc malè dicit Bar. quia tex. ibi indistinctè loquitur de doctorib⁹, ergo indistinctè est intelligēdū de alijs doctoribus, nō actu legētib⁹. iuxta. l. de pretio. ff. de publi. nec ipse Bar. aliqua lege aut rōne limitat illā. l. debere intelligi de doctoribus, actu legētibus, & sic erubescimur, cū sine lege loquimur. l. illā. C. de collat. & in auth. de trient. & semiss. §. Consideremus. col. 3. qa nō. sufficit dicere, nisi ratio assignet. 24. q. 3. c. 1. & fortè Bar. qa actu legebat fuit affectu cōmotus, ita dicere, ꝓpter laudē sui, & aliorum doctorū actu legētiū, cùm ipse absq; aliqua lege aut rōne ita dixerit volēdo restringere tex. d. l. indistinctè loquētē: sed pro opinione Bar. licet Guido nō alleget, facit quod tenet Pau. de Cast. in Proœm. C. nu. 9. vbi ait q̄ doctor legens est exēptus in propria patria ab oībus muneribus realibus & personalibus, cum tota sua familia. filiis & vxore sed de alijs doctoribus non legentibus, dicit q̄ non reperit, ideo ponderanda est præeminētia legentium contra alios.

¶ Tamē cōtra Bar. fuit in dicta curia determinatū, & bene secūdùm Guid. pap. vbi supra per rationes, vt ibi pereū: quē vide, & istāmet opin. cōtra Bar. tenet Frā. de Are. licèt Guido nō alleget in cōsi. 95. In prin. dicēdo, q̄ credit, & cōsuetudo obseruat, vt simplex doctor, maximè si sit aduocatus, etiā si actu nō legat, non posset capi, quod sequitur Frāc. Curt. in addit. ad Pau. de Castr. in Proœm. C. licet alleget corruptè. d. cōsi. Are. qa allegat. 105. & est. 95. quē vide. & idē tenet Abb. ca. 1. de priui. nu. 4. dicēdo q̄ retinet dignitatē & priuilegia, licet actu nō legat, licet hodie ex numerositate doctorū vilescit dignitas, quæ de se est excellens, quia oēs passim ad illā promouentur, & est cōtēptibilis longè vltrà quàm consueuit. ¶ Et in fauorē istius decisiōis Guid. & cōtra Bar. facit qđ tradit addit. Guid. in. d. Decis. vbi inter cætera dicit, q̄ doctores postulātes habēt immunitatē ab oīb⁹ saltē personalibus muneribus. Ipsi em̄ sunt ij: quis ille diuus Iustinianus sacratissimus imperator inuenire summo opere studuit, eos vocitās Oratores maximæ scientiæ, Iustitiæq; satellites, ac otios athletas iudiciorū, vt in Proœmio digestorū. §. duplici. & ij meritò aduocati dicūtur milites inermes literatoria militia militātes, vt ibi per eum. *Et hāc opinionē q̄ gaudeāt doctores licet actu nō legāt tenet Lausituan⁹ cōsi. 20. Quinimo gaudēt fratres eorū in cōmunione bonorū existētes. vt. in. d. cōsi. nu. 12. & prædictā opinionē q̄ gaudeant, licet actu nō legāt, dicit cōmunē, Rolādin⁹ à Valle. 9. in Cōsi. 66. nu. 37. & qd de Licēciatis: vi. Grego. Lopez in. l. 3. tit. 10. par. 2. glo. *Sabiduria*. vbi etiā quid de Bachalarijs. *¶ Sed hoc non habet locū in recipiētibus gradū doctorat⁹ ex rescripto vel Bulla Apostolica, per ea quæ legūtur, & notant in. l. Si ita qs. §. 2. ff. de lega. 2. vt tenet. d. Guido. Pap. in. d. Decisio. 88. & idē cauetur hodie de nostro iure Regio per quādā Pragmaticā, in volumine Pragmaticarū, quā per te vide quia isti sic graduati nō gaudēt priuilegio nec nobilitate doctoratus, quæ est prout dixi dignitas, vt Guido in. d. Deci. nu. 3. vbi dicit q̄ verus doctor est immunis à collectis & tributis: & in. d. lege Medicos. ¶ Et sicut talis doctor nō pōt torqueri ꝓpter
22 suam dignitatem † & nobilitatem acquisitā ex scientia, vt per glossam in. c. de multa. de præbēdis. & nō torquetur sicut miles. vt Cynus in lege Milites. C. de quæstion. & in. l. 4. C. Ad legem Iuliam maiestatis. & tenet Hippolytus de Marsili. in sua practica criminali. §. expedita. nu. 29. & num. 37. quia priuilegia militum ad doctores extenduntur, vt Cynus in. l. 1. C. de iuris & facti ignorantia. Ita in terminis tenet dictus Hippolytus, in. l. Edictum. ff. de quæstionibus nume. 10. & ibi idem tenet in aduocato. numero. 7. & 8.

¶ Et facit quoq;, qa quādo lex cōcedit capturā personæ, nō extēditur ad doctorē. vt in. d. l. Medicos. & Bald. in. l. 1. C. qui bonis cedere possunt & facit. l. Ne quis. C. de aduocatis diuersorū iudicū. ¶ Et quia doctores quasi radij solis appellantur.

tur. vt in capit. Multi. de pœnitent. distinct. 2. & prima quæst. 7. capitul. Si quis. vbi velut luminaria splendescere dicuntur. & in capitu. primo. de reliquis, & veneratio sanctorum. in. 6. vbi Papa dicit quòd per doctores quasi lumino sas candelas vniuersum corpus orbis errorum tenebris profugatis velut sydus irradiat matutinum, & facit quod tenet Salycetus, in dicta authentica habita. C. nec fil. pro patre. columna prima. vbi tenet, quod mundus illuminatur doctoribus, & hominibus scientiæ, & quòd nisi fuissent doctores, nos essemus in tenebris.

¶ Et quia sicut versatur publica vtilitas in militibus. vt in lege prima. in fine. ff. de testamento militis. Ita etiam in doctoribus, & aduocatis: vt tradit Hippolytus de Marsilijs. in dicta. l. Edictum. ff. de quæstionib. numer. 9. & 11. & Iason in leg. prima. C. de iuris & facti ignor. nume. 7.

¶ Et facit quia doctor vel literatus admittuntur ad officia. ad quæ soli nobiles admittuntur,
23 † vt tenet Montal. in. l. 6. titu. 9. Parti. 2. In glossa magna, in principio. & ibi per eundem de nobilitate scientiæ, & de illis qui eam acquisierunt. & idem tenet Ioannes de Platea. in. l. prima. C. de conditis in publi. horre. libro. 10. in fine. allegādo glossam in. l. 5. ff. pro socio. in verbo, Suppleat. vbi ait, quòd est argumētum pro literatis, qui vt nobiles admittuntur ad officia, ad quæ soli nobiles admittuntur, quia vt dictū est, scientia hominem nobilissimum facit. vt in dicta. l. Prouidendum. C. de postulan. & in. dic. capitul. de multa & hoc facit ad extensionem text. in. l. 6. titulo. 18. Partit. 2. vbi ait quòd tenens Castrum pro rege, vel pro alio domino debet esse generosus, ex vtroque parente fidelis magnus, & boni intellectus. & idem tenet Palacios Ruuios. in repetitio. rubric. de donatio. §. 9. fol. 5. nume. 10. vbi nobiles & literati æquiparantur in dispensationibus fiendis, & sic quod literari possunt esse Castellani, seu præsides, qui in nostra Hispania *Alcaydes* vocantur: vt ego ad presens sum, & ex nobili genere, & homagium facere, seu fidem publicam, vt ego feci. *Et tenet Nicasius de Boerda in. §. & qui potestatem. Insti. de excusa. tuto. nume. 11. vbi affirmat q̄ literati æquiparantur nobilibus, vt in. l. 5. ff. pro socio: & ideo imprębendis & Canonicatibus priuilegiantur literati, sicut nobiles: facit. c. de multa. de præben. & dignit. &. c. Ad decorem. de instituti. & vid. additio. Abb. in. ca. ad aures de rescriptis. *¶ Et facit quod tenet Ioannes de Plat. in. l. qui vel exiguam. C. de diuersis officijs apparito. libr. 12. vbi dicit, q̄ ille textus facit, pro pauperibus militare volentibus, vt nō prohibeantur dummodo aliàs sint habiles. ¶ Et quis dicatur nobilis, seu fidalgus, vide. l. 2. in medio. tit. 21. par. 2. ¶ Non solùm doctores, verùm
24 etiam filij non † possunt torqueri. vt Hippolytus de Marsilijs in dicta. l. Edictum. nume. 12. & in sua practica. §. expedita. numero. 36. ¶ Et redeundo ad quæstionem supra tactam, an vxor doctoris posset torqueri? & licet pro nunc in terminis non inueniō: tenco quòd nō,
25 † quia vt dicit dicta lex Medicos. C. de professorib. & medic. libr. 10. doctores vnà cum vxoribus, & filijs, necnon rebus, quas in ciuitate possident, sunt immunes, nec eximi vel exhiberi, vel iniurias pati possunt. iuncta glossi. ibi, in verbo, exhiberi, ibi. sic in domina. vt in auth. nulli iudicum. §. si verò crimen. colla. 9. & satis esset sibi iniuria dicta tortura, cùm per eā esset infamis, infamia facti, & in eā incurrit, per quā quis repellitur à dignitate, nisi in subsidium. vt ff. de decurio. l. Eos. Item facit repelli à querella inofficiosi testamenti, quia aliàs admitteretur. vt per glo. quæsita tenet in. l. Nullam. C. ex quibus cau. infamia. irro. & quia tormētum dicitur carcer. vt Bald. in. l. 1. C. de his, qui ad liberū perue. nō possunt. & idem Bald. in. l. Falsus. C. de furtis. in fin. & Cyn. in. l. 2. C. quod metus cau.

¶ Sed qui est, in carcere recipit iniuriam, vt pro bat Paul. de Cast. in. l. si verò pro condēnato. ff. qui satisdare coga. licèt ille dicit esse. §. l. Si decesserit. ¶ Ad idem si torquetur, iniuriam recipit, & quia sicut vxores militum, vel nobilium non possunt torqueri. vt Ioan. de Plate. in. d. l. Mulieres. Ita nec vxores doctorū, quia in omnibus parificantur, vt supra dictum est. ¶ Quin-
26 mo doctores præcedunt militibus, † vt Fely. late in. d. c. Quāto. de magistris, maximè militibus nostri temporis, quia non militant, sed tantum modo sunt nobiles, vt ibi allegat ad hoc plura iura, sed ibi tenet quòd in actibus militaribus verus miles præfertur doctori, sed in actibus doctoris præfertur doctor militi, & in actibus promiscuis præfertur doctor, secūdū Bart. in proœmio digestorū. ¶ Et q̄ priuilegia data à iure militibus, nō habent locum in militibus nostri temporis, tenet Specul. in titu. de procura. §. 1. versi. Item quòd est miles. & Fely. vbi suprà. Et doctores æquiparantur veris militibus, & non militibus nostri temporis, vt cōclusum est, quia milites nostri temporis torqueri possunt, quia neq; in absumptiōe militiæ, nec in vita obseruāt ea, quæ veros milites decet obseruare, & obseruari expediunt: vnde priuilegijs militarib⁹ gaudere nō debēt: & sic possunt torqueri, vt tenet singulariter Guido de Suza. in tracta. *tormento*. finicolum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

col.versi. An milites nostri temporis. & ibi eius additio. allegando Bart. in suo tracta. de quæstio. licèt dicat quòd illum tractatum non fuit Bart. licet ei attribuatur: sed ista opi. Bar. quòd torqueantur sicut alij priuati, est vera, & ab ea non recedendum: quia isti non sunt veri milites, & insignia sola non faciunt milites gaudere priuilegijs suis, sed exercitium. vt probatur in l. penu. ff. de testa. mili. vbi dicit, q̃ miles nõ militans, non gaudet priuilegijs suis: ergo multominus debent gaudere milites nostri temporis, quia non habent, nec habuerunt vera insignia, nec exercent militiam, nec militant, prout ibi tenet dict. addi. Guid. de Suza. illico doctores præcedunt, non solùm istis militibus, verùm etiam veris. ¶ Ad quod facit, maior est enim honor virtute sua titulos consequi, quàm facto maiorum, vt in l. si quis in bello. ff. de capti. & post limi. reu. & ibi glo. & Christophor. Porc. Instit. de iusti. & iure. 1. col. ¶ Et quia nobilitas scientiæ præfertur nobilitati generis: vt Cy. in l. prouidendum. C. de postul. & Alex. in cõsilio. 94. in. 1. vol. nu. 2. & Lucas de Pen. in d. l. Mulieres. C. de digni. lib. 12. pri. col. tenet quòd nobilitas sapientiæ est prima terrarum nobilitatũ, & præfertur cæteris nobilitatibus, quia in sapientia nobilitas vera consistit, & ibi quoque tenet in 2. col. quòd nobiles ex sapientia, & virtutibus, ac bonis moribus præferendi sunt his, qui ex genere aut diuitijs seu loco nobilitatis priuilegio extolluntur: de quo aliquid per Abba. in ca. super eo. de testibus. & per Antoni. Fran. in additio. ad Abb. in cap. ad aures. de rescrip. in. 2. additione. & idem tenet noster Montal. in l. 6. titul. 9. part. 2. ¶ Sed contra hoc videtur text. in. l. 2. tit. 21. part. 2. quasi in fine, ibi, *Como qualquier destos, que lo ganan por sabiduria, o por su bondad, son llamados nobles: mayormente lo son aquellos que lo han por linaje.* Quæ lex non obstat, quia ista. l. debet intelligi vt suprà dixi in actibus militaribus, & non in actibus promiscuis, vt Feli. in. d. c. Quanto. & quia illa dictio, maximè, non importat præcedentiam. ¶ Et per consequens vxores doctorũ, vxoribus militũ æquiparantur: & sic dictæ vxores doctorum non possunt torqueri, nec carcera
27 ri † vt in. l. 62. de Toro. & in expresso. quòd vxores & filij doctorum non possunt pro debito incarcerari. Tenet Hippo. de Mar. in. d. sua practi. cri. §. Attingã. nu. 68. allegando plura iura: & idem tenet Mathesil. in notabi. suis, in nu. 59. vbi singulariter. ¶ Intantum quòd istud priuilegiũ non potest renuntiari, quia legi prohibenti, quẽ capi posse pro debito, non potest renuntiari pacto. tenet Specul. in tit. de renũ. §. 1. versi. Item est beneficium. num. 29. & sequitur Andre. Sicul. Barba. in. c. Lator. de pignori. col. 3. ver. vtrum autem. * Vid. Gregor. Lopez in. l. 34. titul. 34. parti. 7. vbi tenet q̃ non potest renuntiari vt torqueatur, sed vt capiatur, sic in glo. ibi *de sangre*: tamen Alexã. in. l. alia causa. §. eleganter. ff. solu. matri. num. 16. tenet primam opinionem, quòd miles hoc priuilegium non potest renuntiare, & hoc putat verum, quia priuilegium competit personæ: & tenet Bart. in. l. in. l. pactum. ff. de pact. nume. 5. & Barba. in cap. Odoardus de solutio. & Ioann. de Nauizanis in consi. 59. nu. 7. inquiens, q̃ non potest renuntiari: quia competit ratione personæ. * ¶ Sed an idem erit in vxoribus Licentiatorum? Idem dico sicut in vxoribus doctorum: quia vxor Licẽciati non potest cogi ad se desdicendum, nec carcerari, nec torqueri: quia gaudet priuilegio viri. ¶ Et quia Licenciatus gaudeat priuilegio doctoris, maximè in fauorabilibus, tenet in expresso Bald. in. l. 1. ff. solu. matri. 4. col. versic. quid si filius non est doctor, sed licentiatus, & ista est cõmunis opi. secundum doctorem de Pala. Ruui. in repet. Rubr. de dona. §. 38. fol. 21. vbi per. 3. co. hoc examinat: & idem tenet Alexan. in. l. Mulier. §. non est dubitandum. ff. ad treb. & hoc tene. licet contrarium tenet Ang. in. §. & si quis. Insti. de test. mi. nu. 1. dummodo isti sint graduati in studijs generalibus habentibus priuilegia, vt iam per leges Regias decisum est. Et idem tenet Petrus Antebo. latè in tra. de mun. in. 3. par. nu. 56. tomo. 6. tract. fol. 24. * Et Gregor. Lopez in dicta. l. 3. titul. 10. part. 2. in glos. *Sabiduria.* * ¶ Et quia suprà tetigi quòd mulier nobilis & doctoris non potest pro debito incarcerari. ¶ Quid in alijs mulieribus, an pro debito ciuili possint in carcerẽ de trudi. vi. per dictũ Hippolyt. de Marsi. vbi suprà in. d. §. attingam. nu. 63. vsq; in finẽ, in. d. sua practi. cri. vbi ponit fallẽcias, & ampliationes: & Doctor del Castillo, in. l. 62. de Toro. ¶ Et inquãtũ ibi tenet q̃ fallit in casu mirabili, quẽ ponit Bar. in. l. si quis sub cõditione. ff. de testam. tutel. & in auth. matri, & auiæ. C. quando mulier offi. tutel. fungi põt. & est in causa tutelæ, & administrationis, quia pro tali casu põt in carcerari, si renũtiauit Velleiano, & secũdis nuptijs, & omni alio auxilio. ¶ Cõtrariũ videtur verius, licet Bar. & alij teneant hanc partem, quia mater nõ põt cõueniri in plus quàm facere põt. vt in. l. Sũt qui. in fine. ff. de re iud. ergo nõ põt carcerari, quia habet istã exceptionẽ, nec conueniatur, nisi in quantũ facere põt. * Et idem tenet Ioã. Abbatis Cacialup. in tract. de debito suspe. q. 5. nu. 26. tomo. 16. tract. fol. 185. * Sicut vidim⁹ per

per cessionẽ bonorũ, quia etiã nõ priuilegiatus cuitat carceres. vt in. l. 1. & fi. C. qui bo. ced. poss. ergo multomagis personæ priuilegiatæ, nec conueniantur in plus quàm facere possunt, non debet carcerari. ita dixit formaliter Cardi. Alexã. in. c. ex parte. vlti. col. de appella. vbi dixit ita vo luisse Albe. de Rosa. in. l. vbi adhuc. C. de iur. do tio. col. 21. quæ opini. placet Hippol. de Marsili. in. d. §. attingam. nu. 65. & miratur de Bart. & sequacibus, q̃ ad istas rationes non aduerterũt: & hoc credo, licet ipsemet Hippoly. in singul. 248. vult tenere cum Bar. in. d. l. Si quis sub cõditione. quia idem quòd Hippo. in. d. §. attingam. tenet Andr. Sicul. in. c. 2. de pigno. 2. colũ. versic. & adde. vbi dicitur quòd dictum Barto. in. dict. l. si quis sub cõditione, iudicio suo non est verũ. per text. in. c. 2. §. fi. versi. fœminæ. de iudi. lib. 6. iuncta. l. 2. §. si autem dignitas. C. de iura. calũ. & facit. l. 1. C. de officio diuers. iudi. vbi ponderatur honestas sexus: & ideo succedit elegans regula q̃ vbicunq; aliquod priuilegium est indultum, propter honestatem personæ, seu sexus, non potest tolli per renuntiationem, ita dixit Bald. in dict. l. 1. C. qui bon. cede. poss. Ex quo infert dictus Andre. Sicul. quòd si mulier non potest renuntiare expressè priuilegio. d. l. 1. ergo multominus videtur renuntiasse generaliter, & facit quòd notat Bartol. in argu. in. l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautio. ¶ Sed ibi tenet, quòd si esset magna summa pecuniarum, videretur q̃ pro isto debito arduo posit incarcerari, non solùm ista mulier, sed etiã ille, qui accepit in vxorem mulierẽ, quæ fuit tutrix filiorum suorum, si nõ reddit rationẽ administrationis, antea quã contraheret matrimoniũ, quia bona ipsius viri sunt obligata. ita Bald. singula. in. l. si mater. C. in quibus causis pig. taci. contraha. & Hippolyt. de Marsi. in. d. singu. 248. in. 2. col. ¶ Bachalarius Rodericus Suarez in repe. l. 2. For. leg. lib. 2. tit. *de los gouiernos.* 14. & 15. col. istã. q. examinat, & licet sit bachalarius est magnæ authoritatis, quia vt dicebat doctor dela Carrera, dum in vniuersitate Salmanticensi legeret chatedram Decreti, me audiẽte, q̃ iste Bachalarius Rodericus Suarez fuit magnus literatus, & aduocatus, & nunquam voluit gradum lecentiaturæ, nec doctoratus recipere, quia asserebat q̃ volebat esse præcipuus bachalarius omniũ qui sunt in Hispania, quam vnus infimus ex doctoribus multis: & hoc audiui à dicto domino doctore dela Carrera antequã opera ipsius bachalarij in lucẽ prodirent, dicit q̃ nõ est fidẽdũ de opi. Barb. ¶ Tamẽ in additiõe quã ibi fecit dicit q̃ hodie videtur, q̃ determinatio Barto. nõ procedat: & sic sit vera opi. Barb. per. l. 62. Tauri. cuius verba sunt, *Ninguna muger por ninguna deuda que no descienda de delicto pueda ser presa, ni detenida.* Et sic videtur, & est attendendum, q̃ per ista verba, *por ninguna deuda*, quòd hodie non procedat determinatio Bar. & sequaciũ. In qua habetur q̃ pro debito descendẽte ex administratiõe tutellæ possit mulier carcerari, cùm ista sint verba generalia, & mẽs legislatoris est q̃ pro nullo debito, cuiuscũq; naturæ, & cõditionis sit, dũ tamen non descendat ex delicto, posset mulier carcerari. ¶ Et hac quoq; ratione dicas non procedere dictũ And. Sicul. Barba. qui tenet q̃ pro debito arduo posit mulier carcerari, maximè q̃ si bene attẽdamus istud, est quoddã priuilegium mulieri per principẽ cõcessum humanitatis causa, ratione fragilitatis sexus, vt alia etiam priuilegia mulieribus conceduntur, quæ viris denegantur: vnde eadẽ ratio est in debito magno, quę est in paruo: & sic q̃ hodie est vera opi. Hippol. de Marsi. in. d. §. attingã. ¶ Quod limitatur in mulere meretrice, seu luxuriosè viuente: nam ista põt personaliter capi, & carcerari: verbum est aureũ Bal. in. l. cõsentaneũ. C. quo. & q̃n iudex. 7. col. in parte, in gl. & tenet. d. Rod. Sua. in. d. l. 2. *de los gouiernos.* 13. col. & Hipp. in. d. §. attingã. nu. 66. & idẽ tenet Alex. de Imol. in. l. Pleriq; ff. de in ius vocã. fi. col. nu. 11. & 12. vbi oẽs in dict. locis tenẽt q̃ est verũ, q̃n mulier luxuriosè viuẽs esset soluta, secus si esset nupta, quia tũc quãuis luxuriosè viueret nõ possit carcerari. p tex. fin. in arg. in. l. si vxor. §. 1. ff. de adul. pro quo facit dict. Ioã. An. in additi. ad Spec. in tit. de iniuri. & Alex. in. d. l. pleriq; nu. 12. & idem tenet Palat. Ru. in repe. c. per vestras, de dona. §. 21. nu. 22. fol. 95. & idem tenet And. Si. Barb. in. d. ca. 2. quod incipit, Lator. de pigno. 1. col. & in. c. pastoralis. 6. col. versic. sed ego quæro. de iudi. & latè per eundem Hipp. de Mar. in repe. l. vnicæ. C. de raptu virg. numer. 30. vbi dat singula. limitationem, & intellectũ ad supradicta restringendo, non habere locũ in meretrice maritata, quæ habet in maritum vnũ lenonem, vel infamẽ, quia tunc reputatur pro meretrice non nupta, ita dicit quod tenet Ioã. Baptis. de sant. Seue. in tract. suo de debito. suspe. 13. col. * Et ibi dictus. Baptist. à Cacialup. in. d. tracta. q. 5. nu. 24. * Et per alia iura q̃ dicit esse mẽti tenẽdũ, & notãdũ ad intellectũ dicti Ioan. And. supradictũ: & idẽ tenet dict. Hipp. de Mar. in sing. 279. ¶ Sed si mulier de se est nobilis, non perdit nobilitatẽ generis, etiã si sit meretrix, vel faciat quæstũ corporis, vt in. l. Si qua illustris. C. ad orfici. & in. l. senatoris filiũ. ff. de rit. nuptia. & in. l. filium. ff. de senatori. & tenet Mõtal. in glo. ordi. in parte generosus: & sic quòd licet ista vxor viuat

uat turpiter, si est nobilis ex se, non potest carcerari, etiã si sit soluta, quod nota ad intellectũ. d. l. Tauri. ¶ Optimũ est scire, si vxor clerici gaudet eodẽ priuilegio, † & retineat illa duo de quibus. in. c. vnico. de cleri. cõiug. in. 6. quæ retinet maritus ferẽdo habitũ & tonsurã clericalẽ. s. priuilegiũ, canonis si quis suadẽte. 17. q. 4. & quòd in criminalibus cõuenitur corã ecclesiastico iudice. glo. in. c. clericũ. 11. q. 1. tenet q vxores clericorũ fortiũtur forũ ex personis virorum, & gaudent eisdẽ priuilegijs vxores & filij, quibus clerici gaudẽt. vt in. l. 1. & 2. C. de episco. & cleri. & hoc quãdo est legitima vxor. & idẽ tenet glo. in c. Eos. 31. dist. Abb. Panor. in. c. nullꝰ. de foro cõpe. 2. col. nu. 6. & 7. istã. q. examinat, ad minus tãgit eam: & cũ istis glosis trãsit, licet Io. Andr. in d. c. vnico, de cle. cõiuga. in. 6. tenet cõtrariũ. & Ioã. de Imo. in. d. c. nullꝰ. sequitur gl. licet Anto. ibi trãseat cũ Ioã. And. & idẽ tenet Mõtalu. in. l. 32. tit. 2. part. 3. in glo. la tercera. ¶ Sed ratio & distinctio Abb. ibi mihi videtur vera, & ex ea potest concordare glossas, & Ioan. Andr. & sequaces. s. quòd quãdo clericus coniugatus defert habitũ & tonsurã, & tunc sicut ipse clericus gaudet in criminalibus priuilegio personæ, ita & eius vxor, quia generaliter traditur vxorem debere sortiri forum ex persona mariti, vt in. d. l. cùm quædã puella. ff. de iuri. omn. iudi. & alibi dicit Imperator, Mulieres honore maritorũ erigimꝰ, & genere nobilitamus, & forũ ex eorũ persona statuimus. vt in. d. l. fi. C. de incolis. lib. 10. ¶ Sed si clericus coniugatus non incedit in habitu & tonsura clericali, eius vxor nullo gaudet priuilegio ecclesiastico, quia hoc casu, nec clericus ipse gaudet: & certè ista distinctio mihi placet: & ibi Abb. respõdit ad dict. Ioã. And. quod erat, q videretur, absurdũ, vt vxor clerici in ciuilibus conueniretur coram iudice seculari, & in criminalibus verò coram ecclesiastico, nec obstaret si diceretur quòd idẽ cõtingit in personã clerici, quia hoc operatur caracter, qui personam clerici non egreditur, quia imo non obstat, vt arg. in. l. fi. C. de iuri. om. iudi. & eorũ quæ notantur in. c. quãto. de offi. ordi. & Inno. in. c. Cùm ab ecclesiarũ. eod. titul. Item quia in persona ipsius clerici eadem debet esse ratio de specie ad speciẽ, quæ est de genere ad genus: vt in. c. Pastoralis. §. Itẽ cùm totum. de offi. delega. sicut enim quãdo maritus gaudet ex toto priuilegio fori. Idẽ reperitur in vxore, ita si pro parte gauder maritus, debet & pro parte gaudere vxor, nõ obstante quod dicit de caractere: nã & multi gaudẽt priuilegio fori, quibus caracter impressus nõ est, vt est videre in monialibus. ¶ Et quòd ista vxor gaudeat priuilegio, est ratione vnionis matrimonialis, vt in. c. hæc imago. 33. qõ. 5. & inter eos communicantur actiones & passiones. vt in capi. Martinus. & ibi Abb. de cog. spiritu. ¶ Attamẽ Domi. de sancto Gemi. in. d. c. vnico, de cleri. cõiuga. in. 6. restringit supradicta, solũmodo in priuilegio fori: secus in priuilegio canonis si quis suadẽte diabolo, q illud nõ habet locũ in percutiẽte vxorẽ clerici, etiã si sit vxor legitima, prout põt cõtingere in clerico cõstituto in minoribus, quia cũ illud sit priuilegiũ cõcessum toti ordini ecclesiasti. non debet extẽdi ad personã nõ existẽtẽ ecclesiasticã, in materia pœnali: & licet vxor sortiatur forũ mariti clerici, & sic exẽpta à iudice seculari. vt Abb. in. d. c. nullus. nõ est eadẽ ratio in materia exorbitãti, & pœnali, puniẽdi offendẽtẽ vxorẽ clerici, & ideo nõ debet fieri extensio. vt in. l. Iulia. §. hoc caput. ff. de rit. nup. Et in. c. canonica de sent. excõ. cũ alijs vulgaribus, vbi patet hoc esse verissimum, & sic teneo q licet vxor clerici gaudeat priuilegio clerici quoad forũ inquo priuilegio confertur beneficiũ, siue pœna: tamen dispositio pœnalis loquens de offendente clericum, ad ipsam vxorem nõ extenditur, vt suprà fuit probatum per regulam in pœnis. & in regula odia. de regul. iur. in. 6. vt tenet omnia dicta Francis. de Aretio. in consil. 131. col. 2. & 3. ¶ Et sic concludo quòd vxor clerici, quo ad forum gaudet in criminalibus priuilegio clericali, vt ipsa debeat coram ecclesiastico conueniri: sed non gaudet priuilegio canonis, si quis suadente. & sic quòd licet quis injiciat manus violentas in eã offendens, non est excommunicatus. & idem tenet Domi. in dict. capit. 1. de clericis coniuga. in 6. & per dictum Franc. de Are. in dict. consi. licet dicat quòd etiam de priuilegio fori multi recentores tenent quòd vxor non gaudet, uec ei competat. ¶ Quinimo talis clericus coniugatus deferens habitum & tonsuram non subest sub iudice seculari in criminalibus, nec distringit suam personam, licet distringat sua bona. vnde insurgit conclusio, quòd pro debito pecuniario non
29 potest talis clericus incarcerari † vt sentit Anchara. in dict. capitul. vnic. de clericis coniu. in. 6. & Specul. in titul. de competen. iudi. addi. §. 1. & Lapus allega. n8. & probat text. in capi. Nuper. de senten. excommuni. per quod extenditur. l. 4. titu. 2. lib. 4. in ordi. regali. vbi cauetur, quòd fidalgus non potest carcerari pro debito, q sit idem in clerico coniugato habitum & tõsuram
30 deferente: & idem in vxore sua per supradicta. ¶ Et non solùm vxor clerici, verùm etiam eius concubina gaudet priuilegio. Fori ipsius clerici. † & coram ecclesiastico debet conueniri, tenet

net Ias. singulariter in. d. l. Cùm quædam puella. ff. de iurisd. omni. iudi. nu. 17. & infrà dicetur super cap. quod loquitur de concubinis clericorum, quod est. 47. in ordine. ¶ Et quia dictum est quod vxor vidua retinet forum viri & eius priuilegia per iura supradicta, intellige esse verum in fauorabilibus, † non autem odiosis, nisi
31 in contractu dotis, in quo inspicitur consuetudo fori viri. per. d. l. Exigere dotem. ff. de iudic. ita singulariter intelligit Bald. in. l. voluntas. C. de fideicommiss. nume. 1. & tenet Hippolyt. de Marsil. Bald. commendantem in repet. l. vnicæ. C. de raptu virg. nu. 215. & licet putabat dictum Bald. esse incognitum, quia est in loco remoto. idem tenet Felin. in capi. super eo. de testibus. 1. colum. ¶ Extende etiam, & habet locum, quòd mulier retinet priuilegia viri, etiam si habeat vi-
32 rum inutilem: quia † vidua dicitur non solùm quæ virum non habet, sed etiam quæ virum sibi inutilem habet, & priuilegia quæ dantur viduis, concedunturistis inutiliter nuptis: mirabile est dictum Bald. in. l. fina. C. ad. l. Faui. de plagi. & sequitur Hippolyt. de Marsil. in. d. repeti. l. vnicæ. C. de raptu virgi. nu. 214. allegando Ias. in. l. si quis pro emptore. ff. de vsucap. colum. 53. Sed ego quæsiui & non inueni, tamen sufficit authoritas Bald. ¶ Et ex hoc infero & teneo pro constanti, quòd licet vxor non sit copula carnali cognita propter impotentiam viri, & sic per suam inutilitatem si est traducta ad domum, &
33 est vellata, habet dimidietatem † bonorum acquisitorum, constante matrimonio inter eam & virum suum sic inutilem: & ita ego aliquando consilium dedi: & tenet in terminis noster doctor de Segura in repeti. §. si vir. l. 1. ff. de acquiren. posse. col. 9. & 10. cum sequentibus, per multa fundamẽta, vt ibi per eum. ¶ Et quia quãdo est traducta ad domum possunt dicimaritus, & vxor, sicut in coniugio: quod verum fuit inter beatam virginem Mariam & Ioseph maritum suum, licet nunquam interuenit carnalis copula. vt in. c. Ioseph. & in cap. priusquam. 27. q. 2. & Segura vbi suprà, hoc tenet: vbi pro vtraq; parte istam. q. altercat. & vltra eum vi. Saly. istã qõ. examinantem, & idem tenentem in. l. cùm in te. C. de dona. ante nup. & sequitur Phil. De cius in consi. 540. num. 3. & Hippoly. de Marsi. in consil. 66. nu. 7. vbi plura iura quoque allegat, & additio. Bart. in. l. Cùm fuerit. ff. de con-
34 ditio. & demonstra. ¶ Et quis dicatur vidua † vid. dictum Hippo. de Mar. in. d. repet. l. vnicę. C. de rapt. virg. nu. 211. cum sequentibus. ¶ Fallit primò quando ista vidua ingressa est in religio-
35 nem † quia tunc amittit dignitatem mariti, & perdit eius priuilegia. sentit gl. in. c. scripsit. 27. quæst. 2. & Alex. expressè in additio. ad Bartol. in. d. l. filij. §. vidua. ff. ad municipal. & Antoni. Curse. in tracta. suo de potesta. reg. in. 29. q. col. pe. & ista opi. est vera, secundùm Ioan. de Garonis, in titul. de nuptijs. C. colũ. 13. quia tunc non viuit nomine mariti: sed tanquam monialis, & sic est prima fallentia, quòd vidua non gaudet priuilegio viri. ¶ Alia est si viuit luxuriosè, vt
36 iam dictum est, † & si nupsit secundo viro inferioris conditionis, vt supra, & Alex. in addi. ad Barto. in. l. fin. C. de bonis mater. & Angel. in. l. Cùm quædam puella. ff. de iur. om. iudi. versic. tertio, vbi dicit quòd vxor sequitur forum viri, si tamen ducta est: & idem credit in vidua, nisi luxuriosè viueret, nec plus habeat luxuria, quàm castitas. arg. in authen. de restitu. ea quæ pari. sed melius facit text. in. l. his solis. ff. de reuocan. dona. & ibi Bald. ponderat text. ad hoc, videlicet q mulier non castè viuendo amittat priuilegia primi tori, quod intellige verum, nisi in his in quibus vidnam retinere domicilium viri, esset ipsi viduæ odiosum. argumen. in. l. Si quis solidum. ff. de hæredi. institu. & tenet Bald. in cap. accedens. de procura. in fine, dicendo, quòd facto diuortio, vxor non sequitur forum viri, ni si in eo, quod est sibi dãnosum: & si adulteratur non habet priuilegia dotis, quia reatus omnem honorẽ excludit: vt in. l. 1. C. vbi sena. vel clari. & ita tenet Alex. in. d. l. Cùm quædam puella. nu. 9. & putat hoc esse verum, licet Fulgo. dicat ibi simpliciter, quòd dictum Ang. non videtur sibi verum, eo quia mulier ex luxuriosa vita nõ adipiscitur nouum domicilium, ergo retinet domicilium viri. ¶ Sed secun. Alex. dic quòd imo mulier adipiscitur primum domicilium, siue originem quam amiserat propter matrimoniũ, & non perdit primum domicilium, nisi quoad ea propter quæ subtraheretur à seruitio viri: & ratio Ange. concludit, licet Fulgo. contra, sic declarando: nam mulier quæ transit ad secũdum matrimonium perdit domicilium primi viri. vt in dict. capit. vidua. tamen existens in matrimonio, dicitur castè viuere. vt in. l. Mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad trebellia. ergo vidua luxuriosè viuens, debet quoad fauores siliud perdere, ne plus habeat luxuria, quàm castitas, secũdùm dict. Alexan. ibi. ¶ Hinc est quòd donatio facta per maritum vxori habet tacitam conditionẽ si-
37 honestè vixerit. † vt in. l. Res vxoris. C. de don. inter vi. & vxo. & ibi Bal. & idem tenet tex. in. l. 9. tit. 12. *de las donaciones*. fo. leg. libr. 3. ibi. *E si por auentura despues de la muerte de su marido no hiziere buena vida, pierda lo todo quanto le dexo el marido.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

& secundum glo. Montal. ibi. Mulier quæ post
viri mortẽ luxuriosè viuit, præsumitur viro su-
perstite, nõ castè vixisse & meritò perdit dona-
1 tionẽ: & quicquid ex viri liberalitate ei perue-
nit, & etiã legata & fideicommissa & efficitur in
famis, quia virum mortuum deshonestauit, &
quia honorem mariti non seruat, indigna effici
tur relicti: vt in authen. cui relictum. C. de indi-
cta viduit. tolle. & propter hoc anima mariti val
de contristatur, vt for. iuz. lib. 5. titul. 2. l. 4. & 5.
& in. l. consensu. C. de repud. ¶Sed optimum
est scire an mulier debeat continere infra an
num luctus, an durante viduitate ad hoc vt non
gaudeat priuilegiis mariti: & nec consequatur si
38 bi relicta? † tex. in. l. 3. titu. 12. part. 4. dicit quòd
debet continere infra annum luctus, inquan-
tum dicit, *essa misma pena deue auer si ante que pas-
se el año hiziesse† maldad de su cuerpo*, vnde vide-
tur quòd licet elapso anno luctus cõmittat stu
prum, vel viuat luxuriosè, non debet perdere
donata à viro. Sed lex fori iam dicta, tenet con-
trarium ibi. *si despues de muerte de su marido no hi-
ziere buena vida.* ¶Palacios Ruuios in repetitio
rubri. de donatio. §. 67. qui incipit, vnum de-
mum. fol. 47. istam quæstio. examinat, licet nõ
alleget dicta. l. parti. tenet quòd non solùm in-
fra annum luctus, verùm etiam durante vidui-
tate, debet honestè viuere. per. l. 4. titulo. 4. li-
bro. 5. in ordinationibus. regalib. in fine, ponde-
rando illa verba legis inquantum dicit, *seyendo
biuda*, quod dicit videri satis rationabile, quia
ex quo interim est vidua, & gaudet priuilegiis
mariti, & suam dignitatem retinet. vt in cap. ex
parte. b. de foro competen. & Abb. & Felin. in
cap. super eo. de testib. si durante viduitate lu-
xuriosè viuat, etiam post annum luctus iustum
est quòd perdat donata à viro, quia quodammo
do videtur esse in matrimonio durante viduita
te, & quãtũ ad prędicta eadẽ castitas desideratur
ac si matrimonium duraret, non solùm infra an
num luctus, sed etiam perpetuò, hoc est, vidui-
tate durãte & ego ita teneo nõ obstãte. d. l. par.
& vide vbi suprà Pala. Ruui. nu. 4. vbi idẽ tenet
allegãdo. d. l. fori, & sic quòd si maritus aliquid
donauit, vel legauit vxori, vel ipsam hæredẽ in
stituit, & eo mortuo luxuriosè viuat, priuabitur
hæreditate vel legato, vt indigna, licet maritus
non adiecerit clausulam, si castè vixerit. idem te
net Montaluus in. l. sexta. titulo. 2. for. legum.
libro. 3. in glos. *pierda*. quia per hoc vt ipse dicit
infert iniuriam & tristitiam animæ mariti. &
Salycet. in. l. fideicommissum. C. de fideicom-
mis. in fine: & ibi dicit esse bene notandũ, quia
quotidianum. ¶Item talis vxor, quæ viuit lu-
xuriosè post mortem viri perdit dimidietatem
bonorum acquisitorum, constante matrimonio
39 † inter ipsam & maritum. vt in. l. quarta. titul.
4. *de las ganancias*. libro. 5. in ordinationibus. re-
galib. & Palaci. Ruui. in dicto. §. 67. & in dict.
repetitione rubric. §. 70. qui incipit, cessante.
folio. 53. nume. 19. dicit hoc procedere etiam si
in vita mariti forte eo inscio incontinenter vi-
xerit, vel post eius mortem debet perdere dic-
tam dimidietatem lucrorum habitorum, ma-
trimonio cõstante: & idem tenet in vxore occi-
dente maritum, non debere habere dimidieta-
tem dictorum lucrorum: vbi per te videas, & a-
40 lia in proposito. ¶Item perdit arras † ista vxor
vidua luxuriosè viuens. vt tenet doctor del Ca
stillo. in. l. 51. de Toro. in glossa finali. ¶Itẽ per
dit tutelam † filiorum. glo. & Bald. in authen-
ti. matri & auiæ. & in authen. sacramentum. C.
quando muli. offici. tutel. fungi potest. & l. fina
eodem titul. quæ requirit quod in pudicitia viu-
at. notatur in. c. ex parte. m. de appel. & Specu
in tit. de tutore. §. nũc dicendũ. versi. Item exci
pitur. & Pala. Ruui. in. d. §. 67. num. 16. & Bart.
in. l. his solis. C. de reuo. dona. & latè Abb. in. c.
vxoratus. de conuersio. coniuga. & Bart. in. l.
Si quis sub conditione. ff. de testa. tutel. ¶Et
quia ita perdit tutelã si incontinenter viuat, sic
ut si transisset ad secundas nuptias, & per hoc
potest inferri quòd eas poenas patitur mulier
per transitum ad secundas nuptias, quas infra
annum luctus pati debet, si incontinẽter viuat,
quia ratio nuptiarũ prohibitiua infra tale tem-
pus fortius vendicat sibi locum in incontinen-
tia, nec in plus se habeat luxuria, quam castitas,
vt dictum est, & tenet Abb. in. d. cap. vxoratus.
num. 2. & ibi quoq; tenet idem, quod Saly. in. d
42 l. Fideicommissum. ¶Sed quid in † cura, dic q̃
sicut matri pertinet sicut tutella. vt Specul. in ti
tu. de curato. §. cùm autem. versi. sed nunquid
mater. nu. 2. & Barto. & Bald. in. d. authen. ma-
tri & auiæ. & Abb. in. d. cap. ex parte. ita debet
perdere curam sicut tutellam, quia dispositum
in vno habet locum in alio. est text. singul. in. l.
quòd si nolit. §. quòd in procuratore. ff. de edili.
edict. & ibi Angel. vbi dispositum in tutore ha-
bet locum in curatore, & procuratore. & tenet
doctor de Stuniga in suo tractatu tutellarum, in
fine, licet non allegat. d. l. quòd si nollt*. Et in-
tellige, q̃ mater põt esse filij curatrix si ab ipso
filio petatur: vel si cura est legitima, vt quando
filius est furiosus, prodigus, mẽte captus surdus
vel mutus, vt tenet Bal. Plat. & Christ. Porc.
& ibi Iass. in additio. col. 2. in. §. furiosi. Insti. de
curato. contra glo. ibi quæ vult q̃ solũ in furio-

so & prodigo sit legitima: tamen Iass. inquit, q̃
est verus intellectus, & dicit concordare. l. fi. §.
sint autem. C. de cura. furios. & l. de creationi-
bus. C. de episcopa. audien. licèt Lin. ibi dicat &
teneat, q̃ cura furiosi & prodigi est legitima &
q̃ alia cura semper est datiua, & male: & sic tene
opinionem. Bal. & Iass. & pro ea est tex. expres-
sus in authen vt ij qui obligatas se prohibent ha
bere res mino. colla. 6. §. 4. & hæc. & ibi Bart. af-
firmans q̃ ibi est tex. expressus q̃ furiosus, pro
digus, demens, & omnes similes. de quibus in. d
§. furiosi & in. l. 1. in fine & in. l. sequenti. ff. de
priuileg. credito. habẽt curatorem legitimum.
& idẽ Iass. in. l. is cui bonis. ff. de verbo oblig. nu.
8. & idem tenet Ba. supra. Bar. in. l. furiosi. C. de
nuptijs: & Bal. dicit veritatem secundum dictũ
doctorem de Estuñiga. in tracta. de tutelis. in ti
tulo de curator. furiosi. & idem tenet Bald. in. l.
sed similites. §. quæ autem. ff. de excusa. tuto. &
Cardina. Alexan. in. c. dilectus. desponsali. in fi-
ne. & idem dico q̃ cura bonorum ab sentis est
legitima & non datiua: vt est. l. 4. titul. 29. part.
2. & tenet peregrina. in parte latinitas. 4. q. a. &
facit. l. 12. titul. 2. part. 3. & exceptis istis casibus
cura est datiua: quia in vitus curatorem non re
cipit, nec accipit: vt in. §. item inviti. Insti. de cu
rato. & l. 13. titul. 16. part. 6. & l. matri. C. qui pe-
tant tuto. & supra dicta teneo, licèt Grego. Lo-
pez. in. l. 2. titul. 16. part. 6. in. glo. *mas cercano*. di-
cat q̃ nulla cura est legitima nisi furiosi, licet tu
tela sic: tamen filius si vult, potest petere matrẽ
in curatricem, vt ibi: quia illa in casibus supra
dictis potest esse curatrix filij, licèt non petatur
ab eo*. ¶Sed an perdat executionem testamen
43 ti, & primo † sciamus si mulier potest esse exe-
cutrix testamentorũ. text. in. l. 7. titul. 5. *de las
mandas*. lib. 3. foro legũ. tenet quòd nõ potest es
se executrix, vel *cabeçalera*. & hoc potest esse,
quia non habet personam standi in iudicio. vt
in. l. fœmina. ff. de procura. ¶Tamen de consue
tudine, quæ optima est legum interpres secun-
dùm Montal. ibi, potest habere hunc officiũ te
stamentarij: & vltra Montal. ibi dico q̃ idem te
net Angel. in. l. Si traiectitiæ. ff. naut. quòd fœ
no. per glo. in. l. filio. §. matri. ff. de adimen. lega-
ga. & glo. in. l. vnica. §. pro secundo. C. de cadu-
cis tolle. & idem tenet glo. in cap. religiosus. de
testamen. in. 6. in verbo, religiosus. vbi dicit idẽ
quòd Montal. quòd quicquid sit de iure, de con
suetudine habetur contrarium, & sic potest esse
executrix testamenti: & idem tenet Bart. in. l. à
filio. ff. de alimen. & ciba. lega. vbi hoc etiam ex
tendit, etiã si talis vxor transeat ad secundas nu
ptias, non perdit executionẽ testamenti: quod
est notandum. & sequitur ibi Alexã. in additio
ad Bart. & Bald. in. l. id quod pauperibus. C. de
episco. & cleri. & Ioan. And. in additio ad Spe-
cul. in tit. de instru. editio. §. nunc verò aliquã-
pe. charta*. Et peregrina ĩparte tutor. 6. q. in. gl.
non habebit, ante finem*. ¶Retẽta sic opinione
quod potest esse executrix testamẽti mariti, di
co q̃ si turpiter viuit, perdit illam executionem
secũdùm Imol. in. l. eum qui. §. qui sibi. ff. de ver
bo. obligatio. quia sicut perdit tutelam, sic dic-
tam executionem, cùm executio testamenti
& tutela æquiparentur. glo. in. l. ante pe. ff. de
tutel. & ibi Bart. & tenet dict. Palaci. Ruui. in.
d. §. 67. nu. 16. ¶Et idem est si maritus relinquit
44 † vxori facultatẽ pro eo testandi, prout in. l. 31.
de Toro, cum sequẽtibus, & eo mortuo, ipsa vi
uit luxuriosè videtur sibi reuocatũ mandatum
ad quod bene facit dictũ Paul. de Cast. in. l. Si
cum cornelius. ff. de soluti. & idẽ tenet Pala. Ru
vbi suprà. nu. 7. & quoque dicit ibi. nu. 15. quòd
authen. præterea. C. vnde vir & vxor. nõ habet
locum in vxore quæ post mortem viri luxurio
sè viuit. ¶Idem est in dote, quia vidua luxurio
45 sè viuẽs post mortẽ viri perdit dotem † sicut si
viuente marito, hoc fecisset. vt Paul. de Cast.
in consilio. 121. & idẽ tenet Pala. Ru. vbi suprà. n.
6. quamuis Alexã. in. l. Sororem. C. de his qui.
vt indig. aliter videatur sentire: & licet Pala.
Ruu. in hac. q. plus non dicat, nec alleget: dico
quod idem tenet Paul. de Cast. in. d. l. Sororem
& in. l. Fideicõmissum. C. de fideicõmissis. atta
men Iass. ibi nu. 1. & 2. dicit quòd opinio Paul.
est falsa, & contrarium consuleret, quia iura lo
quentia de priuatione loquuntur quando mu-
lier cõmittit adulterium, constante matrimo-
nio, vt in. l. consẽsu. C. de repud. & cap. plerun
que. d̃ dona. inter vir. & vx. vnde cũ ista iura sint
pœnalia, non debent extendi, maximè quando
nõ est eadem ratio. vt in. l. cùm quidam. ff. de li
ber. & postu. & per alia fundamenta ibi tradita
per Iass. & ibi dicit quòd quoque Alexãd. repro-
bat dict. decisio. Paul. nu. 3. ¶Sed miror de Iaso.
quia variat in. d. l. Fideicõmissum. ab his, quæ te
net in. l. 2. ff. solut. matri. nu. 6. vbi dicit amplia,
& teneas perpetuò cordi, quòd quẽadmodum
viuo marito propter adulteriũ, vxor, perdit do
tem: similiter mortuo marito, si vidua cõmittit
stuprum, perdit dotem, seu actionem ad repe
tendum dotem. per dictũ cõsil. Paul. de Castro
121. incipiente, Reuocatur in dubium. vbi mul.
tum plenè arguit ad partes: & inter cætera alle-
gat bonum text. cum glo. in. l. pe. & ibi Bart. ff.
de adulte. vbi notat Bart. quòd qui offenditur
ex adulterio constante matrimonio, ille offen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditur ex stupro, viduitate durante, & dicit notare debere decisionem hanc Paul. & Bart. quia plerunq; contingit viduas stuprari, quia nõ possent petere dotẽ, ab hęredibus: & dicit ibi quoq; Iaſ. in. d. l. 2. quòd licet Alex. reprehendat istam decisionẽ in. l. fororẽ. quòd Alexã. non viderat prædictum consiliũ Paul. nec fecit mentionem de ipso in dicta. l. Fideicõmissum. vbi Paul. formatargumẽtum Alex. ¶ Et cum ista opi. quod vidua perdat dotem propter stuprum, tenet Sebastia. Sapia. in additio. ad Abb. in. c. ex parte. b. de foro compe. in finali addi. & idem tenet additio. Bart. in. l. omnem. C. de boni. mater. & in l. libellorum. ff. de his qui not. infa. & idẽ tenet Hipp. de Mar. in sing. 234. quasi in fine. & idem tenet addi. Abb. in. c. vxoratus. de conuersi. coniuga. & Bart. in. l. penult. C. de adulte. & sequitur Augusti. de Arimi. in additio. ad Ange. in tracta. malefici. in parte, *cheme adultera la mia dona.* nume. 30. versi. adde tamen. & idem tenet Hippolyt de Marsi. quem omnino videas contra Alexã. in singu. 416. & idem cõtra Alexan. tenet Gerardus de petra sanct. in sing. 48. & idẽ tenet Pala. Ruui. magis late in. d. repe. rubr. §. 82 vsque in fine repetit. rubri. ¶ Sed istam quæst. latissimè, & vltra omnes examinat dict. Hippo de Marsi. in repet. l. vniceæ. C. de rap. virginũ. numer. 48. &. 49. cum sequentibus, vbi per. 6. col. eam altercat, & in fine remanet cum opinione Paul. de Castro in dict. cõsilio, & sic quòd perdat dotem: & istam credo esse veram.

¶ Et istam conclusionem amplio, vt non solùm perdat dotem marito traditam, verùm etiam dotem sibi promissam: vt est text. & ibi Bald. in. l. Si mulier. ff. de conditi. institu. & latè Pala. Rui. in dict. repetitio. rubri. §. 20. qui incipit, habet aliũ. Sed hoc vltra omnes intelligerẽ si mulier vel pater eius fuit in mora dandi dotẽ, & tẽpus promissionis & solutionis fuit elapsum, & nouerper singula. dictũ Paul. de Castro in. l. Iubemus. §. sanè si hæc. C. de sacro sanctis eccles. nu. 3. vbi tenet quòd si statutũ dicat quòd decedẽte vxore in matrimonio, vir lucretur, dotẽ, quòd etiã lucrabitur dotẽ non datã, sed promissam, si mulier fuit in mora soluẽdi, & dicitur in mora post interpellationẽ, & idẽ tenet Paul. de Cast. in. l. Cùm certũ. C. ad. l. Falci. nu. 2. & idẽ in. l. Si donaturus. §. si quis. ff. de conditione causa. data, caus. non sequu. nu. 3. & Alex. in. l. Si quis. ff. eod. tit. nu. 7. vbi dicit quòd ista est cõmu. opi. quòd habeat locum in dote promissa: & Pala. Ruui. in repet. rubric. de dona. §. 20. qui incipit, habet aliũ. fol. 44. ¶ Et etiã si nõ sit in mora, vt Alex. in additio. ad Bart. in. d. l. Iubemus. §. sanè. C. de sacro. eccle. et doctor Cifon. in. l. 81. de Toro. & Mathesil. notab. 74. & ibi additio. ¶ Quod facit ad intelle. l. 6. de Toro, ibi, *Pero bien permitimos* vbi filius licet habeat ascendentes potest legare tertiã bonorũ suorũ, quòd vxor quæ habet dotẽ datã à patre vel promissam, potest legare viro tertiã partẽ suorũ bonorũ, quòd in ista tertia sic legata cõputabitur illud quod est promissum, & nõ solutũ de dote, si tempus solutionis est elapsum, & sic pater fuit in mora dandi, quod ego ita pluries consului, & habebit tertiã ex illo quod non est solutũ, sed debetur. ¶ Sed hoc quoque intelligerẽ quando dos promissa est certa: secus si est incerta, & est quãdo mulier simpliciter nubit, intelligitur dare in dotem illud, quod primùm dedit: vt Paul. de Castro in. l. Peculium. ff. de peculio. & Iaſ. in. §. fueran. Instit. de actio. col. 23. nu. 127. maximè quãdo ille, qui debebat, fuit in mora tradendi, & maritus incepit sustinere onera matrimonij, quia tunc dos certa habetur pro tradita, secus si non cepit sustinere onera matrimonij, vt Paul. de Castro in dict. l. peculium. & facit tex. in. l. 29. de Toro. ibi, *Y parase dezir*, & ibi, *mandada*, & ibi, *ala prometio*. & doctor del Castillo ibi in parte, *quisiere escoger*. ¶ Quoque intelligerẽ q; vidua perdat dotẽ si vivit luxuriosè, quando maritus sustinuit onera matrimonij, alias secus: & ad hoc me mouet dict. Bal. in authen. dos data. ii. colũ. C. de dona. ante nupt. vbi tenet in versi. Itẽ ista. q; quemadmodũ mulier nõ lucratur donationẽ propter nuptias, ità do nõ sustinuit onera matrimonij, ita ecõtra vir nõ debet lucrari dotẽ, si onera matrimonij non supportauit: idẽ tenet Paul de Castro in. l. Alhostibus. §. si vir. ff. solut. matri. & doctor del Castillo in. l. 16. de Toro. in glo. durãte. versi. certe: quod ego nõ credo verũ, quia sponsa de præsenti, licet nõ sit traducta ad domũ, nec sustineat onera matrimonij si cõmittat adulteriũ, potest accusari, de nostro iure Regio. vt in. l. 2. titu. 15. lib. 8. in ordinatio. regalib. & Montal. ibi in sua glo. in parte, fornicatio. & q; maritus lucretur dotẽ ante traductionẽ ad domũ propter adulteriũ: tenet Cifon. in. d. l. 81. de Toro. in fi. ¶ Et an statutũ de dote lucrãda habeat locũ ante traductionẽ ad domũ, vi. Bart. in. l. nil. ff. rerũ amo. & Bal. in. l. Deo notis. C. de epis. & cleri. & in. l. Nõ sine. C. de bonis q; libe. & latè Saly. in. d. l. Cũ te. C. de don. ante nupt. & Abb. in cõsil. 79. libr. 2. ¶ Quoq; vidua nõ perdit dotẽ, licet viuat luxuriosè, si habet filios, licet sint ex altero matrimonio. est glo. in. c. 1. vt lit. nõ cõtest. in verbo, recipere. & text. in. l. 1. titu. 7. de los adulterios. foro leg. lib. 4. & l. 2. eodẽ titu. & text. in authẽ. vt lice. matri

ce. matri & aui. §. si de adulterio. colla. 8. & Bal. in. l. Hac edictali. C. de secũ. nup. 2. col. & Frãcis Cre. in sing. 86. & per doct. del Castillo in. l. 81. de Toro. in glo. si. & vi. Mõtal. in. gl. ordi. in parte, adulteriũ. & Nicol. Boe. in additioni. ad Dy. in regul. nõ debet. in fine additionis. versi. & idẽ dicẽdum est. de regul. iur. in. 6. & singulariter Pala. Ruui. in. d. repet. rubri. de dona. §. 20. quòd incipit, habet alium. fol. 12. num. 1. vbi idem tenet. ¶ Quoq; intelligo quòd vidua luxuriosè viuẽs perdit dotem, quando sibi soli acquiritur actio de dote: secus quãdo est cõmunis patris & filiæ per glo. in. l. cõsensu. C. de repud. in verbo, si habere. in fine. & à fortiori in casu in quo actio de dote est integra patris, vt puta si à principio fuit sibi soli stipulatã. per glo. quæ hoc expresè dicit in. l. si dotẽ. C. de iure doti. & ibi Angel. & Saly. & licet in casu illius glossæ. l. si consensu. teneat contrariũ, quia imo delictum filiæ nocebit patri: tamẽ ibi reprobatur per docto. & sic quòd illa glo. in. d. l. cõsensu. est vera. ¶ Sed quid dicẽdũ ad. §. fi. illius. l. cõsensu. vbi dicit quòd nõ valet pactũ, quominus pœna illius. l. seruetur, dico quòd est verũ, quando pactũ est factũ à muliere quia vt ibi dicit glo. nec inuitetur mulier ad delinquendũ: Si autẽ fuit pactũ ab extraneo, vel à patre, tunc bene valet. vt est glo. in. d. l. Si dotẽ. loquẽdo autẽ in patre, etiã si nõ faciat pactũ propter delictũ filiæ, non admittit dotẽ. vt dicit glo in. d. l. Cõsensu. quæ cõmuniter approbatur, reprobata in hoc pũcto. glo. in. d. l. Si cùm dotem nõ autẽ in alijs, secũdùm Alex. in. l. 2. §. quòd si in patris. ff. sol. matri. nu. 2. quẽ vide: & vi. Gui. Pap. in singula. 568. vbi tenet, quòd pactũ factũ per patrẽ, vt propter adulteriũ filiæ, dos non cedat lucro mariti, sed ad eũ reuertatur, valet, per glo. in. d. l. si dotẽ, quod dicit nõ esse verũ, quando tale pactũ est factum inter cõiuges *. Sed hodie nõ licet hæredi, vt hæredi adulterã accusare, maximè ad dotem amittendã, siue maritus sciuerit, & non fuit conquestus, siue ignorauerit, nec poterit agere vel excipere de adulterio, etiã vt amittat dotem. l. rei iudicatæ. §. morum. ff. solu. matrimo. & ibi. Bald. & Angel. tenet Grego Lopez. in. l. 3. titul. 17. partit. 7. in. g. *despues de la muerte de su marido*: & idem tenet. Anto. gomez. in. l. 80. Tauri. nume. 70. & Guido. singu. 431. §. si maritus & in singul. 568. quibus adde, q; licet mulier quando accusatura à marito de adulterio debeat perdere dotem, intelligitur per sententiam non ipso iure: vnde si moriatur mulier ante, eius hęredes mulieris debẽt habere dotẽ, vt tenet Pal. Ru. in rep. de donatio. rub. 1. §. 34. n. 5. & Bal. in. c. ex parte. de consuetudi. nume. 8. *

SVMMARIVM.

1 *Fœmina succedit in regno, & in alijs dignitatibus. num. 3. 4. 6. 7. & 8.*
2 *Fœmina nõ succedit in feudo, fallit, vt hic.*
4 *Valet consuetudo, quòd filia succedat in regno*
5 *Filia succedit in regno, masculo nõ existente.*
6 *Masculinũ concipit fœmininum.*
8 *Mulier succedens in regno, potest vti iurisdictione illius regni, vel comitatus.*
9 *Chronicis standũ est, & faciũt fidem in factis antiquis.*

Y reyna. b ¶ Ex titul. isto notatur, q; fœmina succedit in regno
1 & † in alijs dignitatibus, vt in Ducatu, & Marchionatu, & similibus iuribus. contrariũ tenet Abb. in cap. significauit. de rescript. num. 3. vbi tenet quòd de iure

y Reyna. b communi in dignitatibus & feudis nõ succedit nisi aliud sit dictum in concessione feudi. Sed in dignitate non feudali videtur secus, quòd de iure communi succedat fœmina. vt in. c. dilecti. de arbitris. & istam regulam affirmat pro constanti Ludoui. Roma. in consi. 367. col. 2. ver. quæ ad quintũ. vbi ait fore regulam, fœminas in feudo non
2 succedere, † nisi feudum primum ad certum seruitium datum fuerit, quominus dicetur, per fœminam explicari potest, quàm per masculum: quia tunc fœmina succedit masculis, & dicit fore casum notabil. in. c. si qui multi. de capitul. extra ordi. in vsi. feudo. quem quidem titulum pauci libri habent, secundum eum. illud allegat Bald. in. l. quotiens. C. de legiti. hæredi. ¶ Quoque fallit. 2. cùm feudum ita datur, cùm nullum pro eo seruitium faciat, tũc enim fœmina succedit. vt notat Bald. in. d. l. Quotiens. ¶ Fallit tertiò, vbi feudum est exiguum, tũc cùm ex eo nõ causetur obligatio ad seruitiũ, nec ad fidelitatẽ potest habere. vt Bal. in. c. 1. §. & alia. quę fuit prima causa benefic. admit. in vsi. feudo. consequenter succedit fœmina. ¶ Quartò fallit in feudis iure emptionis quæsitis, in illis. n. succedit fœmina magis considerata natura cõtractus, quàm natura feudi, vt tenet Bal. referẽdo Odof. in. c. 1. versi. decẽti. qui feud. dare possit. in vsi. feudor. ¶ Fallit. 5. vbi fœmina redimeret feudum à domino feudi. vt in. c. 1. quemadmo. feud. ad filiam pertineat. ¶ Sextò fallit vbi est feudum fœminum,

ninum, vel vbi specialiter conuenit quod ad fœminas transeat. vt de feudo fœmi. ca. 1. in vsi. feudo. ¶Septimò fallit, nisi dominus de nouo fœminam inuestiret, consentientibus tamen illis qui aliàs in feudo succeſſuri sunt. vt de alienat. feud. ma. cap. 1. & de succeſsi. feud. capit. 1. §. hoc quoque. quæ omnia tenet Lud. Rom. in. dict. consil. ¶Quæ fallentiæ non habẽt locum in succeſsione regni, quia qui in eo succedit, multa onera habet, vt in. l. 4. tit. 1. Parti. 2. & Iustinia. in Procœmio Institut. ¶Et quòd mulier non succedat in regno, tenet Martin. in suo tracta. de prim. geni. vbi inducit text. pro se. in. d. c. dilecti. de arbi. nam fœminæ prohibitæ sunt hodie habere iurisdictionem. vt ibi, & in. c. Qui absenti. de procura. & qui habet regnum, iurisdictionem habet, non obstante. c. dilecti. quia ibi ex consuetudine habet. ¶Sed his non obstantibus, dico q̃ text. noster est verus, & filia, & sic fœmina debet de iure succedere in regno † vt tenet, in expresso Abb. in. d. c. dilecti. de arb. nu. 11. vbi ait, quòd si est dignitas, putà regnum, comitatus, ducatus, vel quid simile, tunc ex consuetudine de iure approbata succedit solus primogenitus masculus, & eo decedente sine filijs, venit ad secundum genitum. vt in cap. licet. de voto. & ibi gl. & Docto. masculis autem deficientibus, vel non stãtibus succedit fœmina: & hoc casu dicit intelligendum Inno. in. d. c. significauit. de reſcrip. vt tenet Bal. ibi. & est text. expres. in. l. 2. titu. 15. par. 2. ibi. *Y porende establecieron, que si hijo varon y no huuiesse, la hija mayor heredasse el reyno.* * Et ibi Grego. Lopez. * ¶Et omnes docto. in. d. c. significauit. tenent, quòd valet consuetudo † quòd filia succedat in regnis: per glo. & Archi. in. c. deuotissima 11. q. 1. & ita seruatur in nostro regno Hispaniæ, filio deficiente, & sic est tenendum, quòd in regnis, & comitatibus, ducatibus, & alijs dignitatibus fœminæ succeduntin sede, nisi in concesio ne aliud sit dictum. tenet Ioan. de Plat. in. l. nullus. C. de decurio. lib. 10. in fine. ¶Et quoq; mulier succedit in ius patronatus, vt Abb. in. c. 1. de iur. patro. nu. 3. & ibi per eius addition. & Abb. in. c. fi. de concesi præben. in fine. & glo. in cap. quoniam inuestituras. 16. q. 7. cap. ex literis. & quia mulier ita est capax huius iuris sicut & masculus, quia apud Deũ nõ est, nec masculus, nec fœmina, nec liber, nec seruꝰ, cùm nõ habeat differẽtiã personarũ in sanctis operibus, prout tenet Paul. de Citadinis, in tracta. iuris patro. in. 9. parte. numer. 3. * Tamen si ex forma statuti, sed dispositionis, excludunt fœminę stantibus masculis nõ succederet fœmina in iure patronatus: tenet Grego. Lopez. in. l. 8. tit. 15. part. 1. in. g. *de estraños.* Et etiam affirmat q̃ si patronus ecclesiæ decesit superstite filio & filia, & discordãt impręsentãdo q̃ debet præferri vox masculi tanq̃ dignior, tenet Bal. in. l. 1. ff. de senato. * ¶Et de iure gentiũ fundatur, quia vbi est aliqua cõsuetudo succedendi in iure, illa est iuris gentium. vt Bald. in dict. cap. significauit. 2. col. Et sic tene, quòd ista regina Elisabeth domina nr̃a iustè potuit succedere in isto regno Hispaniæ, & in alijs dignitatibus, prout tenet doctor de Villasandino in suo tract. de maio. & primogenitu. in. 5. q. & est tex. de nostro iure in. l. 1. tit. 2. *de la guarda de los hijos del Rey.* libr. 2. in ordinament. regali. ibi. *Guarden el señorio, y los derechos del Rey al hijo, o a la hija, que reynare en su lugar.* Ibi inquantum dcit, *a la hija.* simil. textus in. l. 1. titu. 3. foro legum. libr. 1. ibi, *o a su hija, que despues del reynare.* & ibi Montaluus in glos. in parte, *o a su hija.* vbi idem tenet, quòd potest succedere in regno, etiam si sit pupilla, quia est dignitas naturalis ex radice vel genere proueniens. vt Bald. in. l. fina. C. de testa. mili. & facit text. in. l. 3. titul. 13. part. 6. & Ludoui. Roma. in consilio. 98. loquendo in regno Castellæ, & dicit allegãdo Bald. in. l. in multis. ff. de statu. homin. quòd si cõsuetudo primogenito regnũ deferat, ad primogenitã est extendenda, masculo non existente: † cùm in talibus secundùm eũ masculinum concipiat fœmininũ † in materia indifferenter, & in fauorabilibus. vt in. l. si ità quis scriptũ. ff. de legat. 2. & in. l. qui duos mulos. ff. de legat. 3. & plenissimè per Archidiaco. in capitu. si quis suadente. 17. quæstio. 4. & Bart. in. l. 1. ff. de verbo. signifi. * Et vi. Ioã. de Licerier in tract. de primo. genitu. in. g. 19. primi. libr. tomo. 7. tracta. & Anto. Gomez. in. l. 40. Tauri. nu. 62. * ¶Et quòd filia succedat in regno, & in primogenitura, † tenet singu. Palacios Ruuios ad longum, licèt supradicta nõ alleget in repetitio. rub. de dona. §. 69. nu. 25. & nu. 26. cum sequẽtibus, foli. 52. quẽ vi. & ista est cõmunis opi. Et est text. singula. in. l. 2. titu. 15. lib. 2. in ordina. rega. vbi quoque tenet, quòd potest

de Castilla, de Leõ, de Aragon, de Sicilia, de Granada, de Toledo, de Valẽcia de Galicia, de Mallorcas, de Seuilla d̃ Cerdeña, de Cordoua, de Corcega,

3 vti

8 vti iurisdictione † illius regni. vel comitatus cũ consilio sapientium & in dict. cap. dilecti. de arbitris. * Et. l. 4. titu. 4. parti. 3. * per Abb. 1. colu. & tenet Lucas de Penna. in. l. si quis in archiatri C. de professo. & medic. lib. 10. in fine. vbi quoque vi. an sit regnum commit tendum mulieri. * Vi Grego. Lopez. in. l. 26. titu. 6. partit. 1. & in tãtũ filia succedit in maiori catu masculo fratre suo deficiẽte q̃ succedit etiã si in maioricatu dicatur q̃ succedant filij & descendentes masculi: quia adillam transit maioricatum quia in istis concessionibus & donationibus masculinũ concipit fœmininũ vt dictũ est, & quia est fauorabile & nomen filij ponitur p quolibet descendente ex masculi linea: vt Bald. in. c. 1. versi. clientulus de aliena. feudi. num. 6. & Alex. in. l. gallus. §. instituens in fine. ff. de lib. & post. & ibi Iaso. nu. 25. & Pala. Ru. vbi supra. * ¶Et facit in adiutorium, quòd legitur, & notatur in chronica istorum catholicorum regum Ferdinandi, & Elisabeth. in. 2. part. in cap. 2. vbi per aliquos magnates regni dicebatur, quòd dicta domina Elisabeth, non poterat in regno succedere, quia erat mulier, & mulier in regno Castellæ succedere non poterat, ad quod, ex parte dictæ dominæ reginæ Elisabeth respõsum fuit, quòd ad eam Castellæ regnum pertinebat, secũdùm leges Hispaniæ, maximè Castellæ, per quas mulieres sunt capaces in succeſsione regnorum, cessante masculo, per rectam lineã succedente, & quòd ita fuit semper vsitatum in Castella, vt patet per chronicas antiquas, vbi inuenitur, q̃ Hermisenda filia regis Pelagij, deficiente hærede masculo, successit in regno Legionensi, & contraxit matrimonium cum rege Alfonso, qui catholicus vocabatur. Et Odesina soror regis Fruelæ Legionensis nupsit Silo, & successit in regno, vt regina in defectu hæredis masculi. ¶Item domina Sancha, per finem sui fratris successit in dicto regno Legionensi, & matrimonium contraxit cũ Ferdinando magno. ¶Et domina Eluira regina Nauarræ successit in regno Castellæ, quòd tunc erat Comitatus, & statim filius suus dominus Ferdinandus habuit regnũ Castellæ, & fuit primus qui se vocauit regẽ Castellæ. ¶Et domina Vrraca nupsit comiti *Don Remon de Tolosa*, & successit in regnis Castellę, & Legioñ. per mortem regis Alfonsi eius patris, q̃ eripuit ciuitatem Toleti à manibus Sarracenorũ, & postea nupsit domino Alfonso regi Aragonũ, & fuit mater Imperatoris dõ Alfõsi. ¶Et domina Berenguela, filia regis Alfonsi Castellæ per mortẽ regis Henrici fratris sui, qui in ciuitate Palẽtiæ obijt, habuit quoque regnũ. ¶Et domina Catharina filia ducis de Alencastre, quæ fuit in toto regno iurata in concordia pro hærede, & primogenita Castellæ, cum suo spõso domino Henrico filio regis Ioãnis proaui istius re-
9 ginæ. ¶Quibus chronicis standum est, † & possunt allegari in iudicio, & faciunt fidem in factis antiquis. glos. & ibi Abb. in cap. inter dilectos. de fide instrumẽto. in verbo, magis alia in cap. venerabilẽ. de electio. alia in capit. nisi cùm pridẽ. de renuntiat. alia in capitu. consuluit. de Iudæ. per doctores in. c. cùm causam. de probatio. per Domi. & Præpositi. in. c. In nomine domini. 23. distinct. per Bart. & doct. in. l. 1. ff. si certum petatur. * Et quia Chronica seu historia est antiquitatis vera narratio, & historia differt a fabula quia est impossibilium & incredibilium poëtica narratio, put tenet Albericus per text. ibi. in. l. 2. §. post hos fuerunt. ff. de origin. Iuris nu. 1. & 2. & q̃ chronicis stetr est verum in chronicis approbatis vt Bald. in. l. origo. ff. de offi. quæstoris. * ¶Et q̃ ex priuilegio seu consuetudine filia succedat in regno, tenet Martin. Laudẽ. in tracta. de primogenitura. q. 11. tomo. 7. tracta. fol. 37.

de Murcia, de Iaen, de los Algarues, de

SVMMARIVM.

1 *ANIndiæ, quæ expugnatæ sunt per Cortes, debeant regi, & gubernari legibus istius regni Hispaniæ. num. 13.*

Ciuitas, vel ecclesia, quæ destruitur authoritate superioris propter delictũ, amplius non vocatur ciuitas, nec ecclesia, quia perdidit priuilegia: secus si ab hostibus destruatur.

Priuilegium exemptionis concessum monasterio, & eius capitulo, trahitur ad futuras capellas, vnitas monasterio.

4 *Priuilegium cõcessum de decimis nõ soluẽdis de prædijs, trahitur ad futura prædia.*

5 *Si ciuitas capit villam, vel castrũ, in quo erat, consuetudo quædam, debet in illo obseruari cõsuetudo ciuitatis, & non ipsius Castri, vel villæ.*

6 *Pacta habita in dote, intelliguntur repetita in augmento dotis.*

7 *An bannitus de ciuitate, & eius districtu, possit habitare in villa, vel loco, postea tali ciuita-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti vnio, vel adiecto.

8 *Ciuitas, quæ concesit suo castro cum suis villis immunitatẽ, & postea in dicto territorio fuit ædificata quædam villa, an gaudeat illa villa sic ædificata, dicta immunitate.*

9 *Priuilegiũ, vel statutũ, quòd quis nõ teneatur soluere collectas de rebus suis, an extendatur ad bona postea quæsita.*

10 *Ecclesiæ inferiores debẽt regi, & gubernari secũdũ i°, & cõsuetudinẽ ecclesiæ metropolitanæ*

11 *Pace facta cum rege Hispaniæ, vel Galliæ, & terris suis, videntur comprehendi terræ adhærentes, & terræ, quæ adijciuntur.*

12 *Ciuitas, quæ augetur, & iungitur nouis muris, totum augmentum dicitur ciuitas.*

13 *Quando vnũ regimẽ acrescit alteri: an debeat regi secundùm regulas regni: cui accrescit.*

14 *Immunis à collectis: & datijs: intelligitur habere immunitatẽ: etiã à datijs postea inditis.*

Yslas. c Et quoq; Indiarũ. ¶Et an istę Indiæ, quæ nunc nostris tẽporibus ex pugnatæ sunt per Cortes, qui nunc dicitur Marchio del Valle, & per alios debeãt regi legibus, vel cõstitutionibus illorũ regnorũ Hispa-

1 niæ. † Bar. in l. si cõuenerit. la. 2. §. si nuda. ff. d̃ Pigno. actio. dicit, q̃ si regnũ augetur, illa ꝓuincia adaucta d̃bet regi cõstitutionibus regni, quando talis ꝓuincia adijcitur regno vel castro. seu villa adijcitur comitatui acessoriè, ita q̃ sit vnũ regnũ cũ primo, vel vnus comitatus, tũc regulatur secũdũ regulas regni ad quod accedit & eisdẽ legibus, & eisdẽ priuilegijs est gubernãda, quibus regnũ: qa regnũ est qd vniuersale. Secus dicit, quãdo prouincia nõ adijcitur regno accessoriè, nec castrũ comitatui, exẽplũ ponit in regno Franciæ. Quã distinct. Bar. seqtur ibi Paul. d̃ Cast. & dicit ꝓcedere, etiã si illa terra, vel regnũ habeat statuta de per se, quæ sint cõtraria statutis regni cui adijcitur. & vi. Io. de Pla. in l. neminẽ. C. de decuri. lib. 10. in fi. vbi tenet q̃ si ciuitas nouiter est suppositа alicui dño, debet regulari suis legib°, cõsuetudinibus, & statutis, & nõ legib° & statutis ꝓpriæ ciuitatis ipsi° domini. de quo vide Ias. in. §. in personã. Instit. de actio. nu. 10. cũ sequẽtibus. vi. quæ dicã in c. 6. infrà in gl. *y su tierra*. nu. 5. ¶Ad qd̃ facit in simili, qd̃ notat Inno. in c. cùm ex iniũcto. de noui oper. nũtia. vbi quando ecclesia, vel ciuitas siue alia loca, siue sacra, siue profana, authoritate superioris destruitur, ꝓpter delictũ eorũ: de cætero nullus debet vocari

2 clericus illius ecclesiæ, † vel municeps illius loci, & ille locus priuilegiũ perdit. ¶Si autẽ ab hostibus destruatur, tũc retinet omnia priuilegia sua: & idẽ videtur, si authoritate superioris trãsferatur in aliũ locũ, vel alij vniatur, seu adnectitur. ¶Et Bar. in l. dãni. §. si is qui ædes. ff. de dã. infe. tenet q̃ priuilegiũ exẽptionis concessum

3 monasterio, † & eius. capitulo trahit̃ ad futuras capellas vnitas monasterio. vt per Cy. in l. placet. C. de sacrosan. eccle. & in l. priuilegia. C. eo. tit. & ibi per Alex. in addi. ad Bart. & tenet Albe. de Ros. in. 1. parte statu. q. 116. ¶Et ibi Bar. vbi suprà, tenet idẽ esse in priuilegio cõcesso d̃ de cimis nõ soluẽdis de prædijs, qa trahitur ad futu

4 ra prædia. † per tex. singu. in. c. q̃ circa. de priuilegijs. qa vna res nõ debet diuerso iure cẽseri. Et idẽ tenet Io. An. in addi ad Specul. in tit. de cẽsibus. §. nũc dicẽdũ. in additio. magna. & facit tex. in. l. qui filiabus. ff. de test. tutel. ¶Et Ange. in. l. de quib°. ff. de legi. pe. col. dicit, q̃ si ciuitas capit castrũ, seu villã, in quo castro, vel villa erat cõsuetudo quædã, tenet q̃ debet seruari consuetu

5 do † ciuitatis, & nõ villæ, seu castri, & etiã lex: qa talis lex porrigitur, vel ꝓpagatur ad loca, siue ad territoria sibi postea quæsita. ¶Sed in hoc debet fieri distinctio, an ita sint cõiũcti, vt sub vna cõditione, vel legib° sint, an nõ, qa res transit cũ sua causa. vt in. d. l. si cõuenerit. ff. de pigno. actione. in. §. 2. ꝓ quo facit. l. in nomine dñi. C. de officio præf. Affricæ. * Vi. l. 4. tit. 12. part. 1. * ¶Et ita potest dici, q̃ pacta habita de dote, intelligũtur repetita in augmẽto dotis. † tex. in. l. etiã. C. de iur. doti. ¶Ad idẽ facit, si statuto ciuitatis cauet, q̃ bãniti de maleficio in ciuitate Toletana, vel ei° districtu habitare nõ possint: quidã bãniti habitãt postmodũ in villa de Talauera, vel Helbora vt antiquit° vocabatur, (vbi habeo domũ habitationis) quæ nõ erat tẽpore statuti de districtu Toletano, sed postea est coadunata, q̃ tales bãniti nõ possunt habitare in Helbora, vt antea faciebãt. † secũ. Ricar. in. d. l. etiã. C. de iur. dot. &

7 ib

Algezira, de Gibraltar, de las yslas c de Canaria. Conde y condessa de Barcelona, Señores de Vizcaya y de Molina, Duques de Athenas, y de Neopatria, Condes de Ruysellon, y de Cerdeña, y Marqueses de Oristan, y de Gociano. &c. A todos los Corregidores, y Assistentes, Alcaldes, y Alguaziles, y otras justicias qua-

ibi Cy. & dicit facere ad hoc. l. si pupill°. §. territoriũ. ff. de verb. sig. & l. quotiẽs. §. fi. ff. de admitut. & l. si ergo. §. si. ff. de publicis iudi. & in. l. in sulæ Italiæ. ff. de iudi. ¶In contrariũ vr̃ facere illud, qd̃ tenet Alber. de Rosa. ĩ. q. 116. in. 1. ꝑte statu. vbi ait, q̃ ciuitas Mutinensis cõcesit immunitatẽ cuidam suo castro Bazani, cũ suis villis: & quędã villa fuit postea ædificata ĩ territorio castri Bazani, an debeat

8 gaudere dicta immunitate? † Dicit, q̃ Alber. Papiẽs. tenet q̃ nõ. per. l. vxori. §. vxori. ff. de leg. 3. qa ẽtꝑ immunitatis cõcessæ, nõ vr̃ de ista villa cogitatũ. Et ꝓ hoc facit. l. si seruit°. ff. de seruit. vrba. ꝑdi. 1. respõ. & l. rutilia. ff. de cõtrah. empt. & in. l. in lege. eo. tit. & in. l. si ita. ff. de aur. & argẽ. lega. & l. vlti. §. Gaio. ff. de liber. lega. & in. c. tua nos. de decimis. Quæ opinio Alberti, cõiter seruat̃ scd̃m Alberi. vbi suprà, licet dicat, q̃ facit in cõtrariũ. l. fi. C. quæ res pign. obli. pos. ¶Vbi quoq; Alberi. in. d. q. dicit, q̃ facit ad decisionẽ quæstiõis, si sit cõcessũ priuilegiũ monasterio, cũ gratijs & capellis, an porrigat̃ ad capellas post ea quæsitas. de quo in. d. l. vlt. C. quæ res pigno. obli. pos. & ꝓ gl. in. c. cũ capella. de priuileg. ¶Et ad. q. si ex statuto, vel priuilegio qs nõ teneat̃ solu

9 ere collectas de rebus suis, an extendat̃ ad postea quęsita: † & q̃ extẽdat̃ facit. l. incola. ff. ad municipal. & q̃ ibi not. & in. l. certa. §. hoc senatus. ff. de leg. 1. & l. prædis. §. fi. ff. de lega. 3. & Archi. in. c. de reditibus. 12. qõ. 2. & plenius. in. c. frater noster. 16. q. 1. tñ dicit, q̃ prima opi. Alberti Papiẽs. q̃ nõ extẽdat̃, seruatur, nisi fortè essent bona pẽdentia ex radice priorũ, vt qa fortè erãt in diuisa: quæ postea sunt diuisa. ¶Sed dictũ Alberi. nõ obstat, qa habet locũ in villa, vel castro de nouo ædificato, & nõ in vnito. & coadunato, & sic vera sit distinctio Bart. in. d. §. nuda. & Cy. in d. l. etiã. ¶Et facit in simili qd̃ habetur in. c. cùm olim. de censi. in fi. & in. c. de his suprà allega. in qb° dr̃, q̃ ecclesiæ inferiores debẽt regi & gubernari scd̃m cõsuetudinẽ, & ius ecclesię Metropo

10 litanæ: † ergo eodẽ modo ꝓuincia, quæ adijcit regno. Facit tex. in. c. trãslato. de cõstitu. vbi trãslato sacerdotio, necesse est vt translatio legis fiat: & sic translata ꝓuincia in regno, debet regi scd̃m iura regni: qa oĩs dispositio, & disputatio recipit à iure illã restrictionẽ. s. reb° sic extãtib°, & remanẽtib°: secus si trãsit in aliã dispositionẽ & legẽ vt tenet Alexã. in addit. ad Bart. in. d. l. si cõuenerit. §. si nuda. quasi in fi. additiõis. ¶Vbi quoq; tenet q̃ pax facta † cũ rege Hispaniæ, vel Frãciæ, & terris suis, vr̃ cõprehẽdere terras adhęrẽtes: ergo multò fortius terras, quæ adijciũtur regno. qd̃ voluit Inn. & Io. And. ĩ. c. Applicæ. d̃ reiud. ĩ. 6. & tenet Bal. ĩ. d. l. etiã. ¶Facit i simili qd̃ tenet Abb. ĩ cõsil. 63. in. 2. li. nu

11 mer. 15. vbi ait, q̃ si ciuitas augeat̃, † & cingit̃ nouis muris, seu fossatis, seu plantatis, totũ augmentum comprehenditur appellatione ciuitatis. Ita ampliãdo princeps ædificia castri, faciẽdo nouas turres, totum debet cõprehẽdi sub pertinẽtijs castri. ¶Et in exꝑsso nr̃am cõclusionẽ tenet Ang. Per. ĩ. l. si fund°. ff. de pign. vbi ait q̃ qñvnũ regimẽ accrescit alteri, d̃bet regi scd̃m

31 regulas regni, cui accrescit: † & an trãseat cũ sua cã, remittit se ad dicta ꝓ Bar. in. d. l. si cõuenerit. ¶Lud. Ro. ĩ cõs. 218. incipiẽte, Prędens casus. hoc altercat, dicẽdo, an ciuitas Pisarũ, subiecta Florẽtiæ, debeat regi, & gubernari eiusdẽ cõstitutiõibꝰ? Et primò dicit statuta Pisana annullari ꝓ subiectionẽ. l. vran°. ff. de fideiuss. & l. pluribꝰ. §. & si placeat. ff. de verb. oblig. & per aliã fundamẽta. ¶In aduersam partẽ dicit qd̃ facit: qa Florẽtinũ dñiũ eo aĩo Pisanorũ subiectionẽ accepit, vt suo Comitatui illã eãdẽ vniret, vnusq; comitatus esset, & ipsa acceptio, aut noua acqsitio, in dubio debet intelligi sine ꝑiudicio iurĩũ aliorũ. vt in. l. 2. §. merito. ff. ne qd̃ ĩ loco publi. & ĩ. §. si qs à prĩcipe. & in ca. ex tuarũ. de autori. & vsu pal. vbi sunt cõcordãtiæ: & ista trãslatio ĩ dubio fore facta, cũ suis iurib°. l. via. §. si fund°. ff. de seruit. rustic. ꝑdi. ¶Attamẽ. d. Lud. Roma. dicit, q̃ finalis cõclusio Bart. est ĩ tract. Tyberiad. ĩ rub. de insula. in q̃st. q̃ incipit. Sed q̃ro illæ gẽtes. q̃ si nõ cõstat de mẽte occupãtis nouiter iurisdictionẽ, ac dñiũ, debet ciuitas occupata ꝓprijs regi cõstitutiõib°, quaten° illæ honestæ sunt, & non aliter. Et ista est verissima decisio, scd̃m Rom. ibi, quã seq̃t Phi. Deci. in cõs. 538. nu. 13. Et istã opi. tenet Alber. de Rosa. ĩ tract. statu. in. 1. ꝑte. q. 28. vbi ẽt altercat, & finaliter dicit, q̃ si rex expressè, illas terras, vel loca cõiũxisset regno eo aĩo, q̃ esset idẽ regnũ, qd̃ exꝑssè apparet, q̃ñ rex vult, q̃ seruent statuta regni, tũc d̃bet regi, aliàs acqsitio regis debet intelligi sine eorũ ꝑiudicio. vt ĩ. d. §. si qs à prĩcipe. & §. meritò. ¶Ilsti augmẽtati regent suo pristino iure. arg. ĩ. d. l. Prædijs. §. titio. ff. de leg. 3. Et hãc dicit tenere Guid. in. d. l. si cõuenerit. in. §. si nuda. & idẽ tenet Ioã. de Plat. ꝑ. d. §. si nuda. ĩ. l. vnica. C. de metropoliberito. li. 11. n. 4.

dicendo, quòd regnum augmentatum, vt quia additur noua prouincia, vel castrum, vel ciuitas, acquiritur vni, quòd ista terra supposita, & acquisita debet regi lebus, & statutis proprijs, ni si vniatur, & addatur accessoria, ita quòd fiat vnum regnũ, & vnus cõmitatus, & tunc dicerem quòd si leges, & statuta sunt compatibilia, & quodlibet seruatur in suo regno, seu villa, aut nõ sunt compatibilia, & tunc seruatur statutum villæ dominantis, prout, tenet Bald. in dict. ca. translato. de constitu. num. 4. & quinto. * Et vide hoc late Grego. Lopez. in. l. 7. tit. 20. part. 3. in g. *de termino poblado* in principio vsq; in fi. & latissime per eundẽ. in. l. 27. titu. 7. partũ. 1. in g. *vinieſſen en aquella pobreza.* * ¶ Angelus quoque in dicta. l. si fundus. ff. de pignorib. altercat, an ille, qui habet immunitatem à datijs, & collectis † communis, intelligatur habere etiam à nobis datijs inditis postea? Et secundùm Dyn. dicit quòd sic: quia sicut excusatur à consuetis datijs, etiam à superinditis, quæ sequuntur naturam datiorum cõsuetorum: quod dicit, videtur intelligi, quando collecta est imposita simpliciter: secus si per nomina respectiua, & per modũ augmenti. Attamen Angel. ibi dicit, quòd licet dñs suus istam distinctionem teneat, certè principium dict. l. si fundum. licet non allegetur, val de probat opinionem Dyni: nam quodcunque crescit fundo pignorato per modum augmenti purè est pignoratum.

SVMMARIVM.

1 *Iudex dicitur quasi ius dicens.*
2 *An appellatione iurisdictionis, veniat iurisdictio ordinaria, & delegata.*
3 *An capitula ista correctorũ, magistratus municipales, & iudices pedanei, debeant ea obseruare, & ad eos extendantur.*
4 *Magistratus municipales sunt infimi: & idẽ pedanei iudices.*
5 *Iudices ordinarij sunt, qui habent merum imperium.*
6 *Iudices qui habent summam taxatam, non possunt multare delinquentes, vltra eam, nec vltra eam iubere, nec prohibere: aliàs puniuntur.*
7 *Iudex ordinarius, vel delegatus, qualis debet esse.*

Qualesquier. [d] Scilicet ius dicẽtib⁹, quia iudex quasi ius dicẽs dicitur. † vt Bart. in. l. pe. ff. de iusti. & iu. & in. c. for⁹. §. omni. & verb. signi. & Specu. in tit. de positi. §. 7. vers. quia iura. n. 30. tenet

lesquier, [d] de todas las ciudades villas y lugares de los nuestros reynos y señorios, y a cada vno y qualquier de vos, q̃ iudex est q̃si ius⁹ dicẽs, & ad eũ pertinet, facto probato discernere inter æquũ, & iniquũ, iustũ, & iniustũ: & iudex & ius dicẽs sunt synonima. vt in. c. 1. 23. q. 1. ¶ Et cõprehenditur, nõ solũ iudex ordinari⁹, sed & delegatus: qa appellatiõe iurisdictionis, nec dũ venit iurisdictio ordinaria, sed etiã delegata † gl. est in rub. ff. de iur. omn. iudi. in fi. & Alex. ibi. licet à doctoribus nõ põderet, quę gl. est cõtra ea, quæ dicit Ant. de Butri. in. c. sua. de offi. vicar. vbi tenet cõtrariũ, dicẽdo, q̃ appellatiõe iurisdictiõis intelligit⁹ in dubio d̃ ordinaria, nõ de delegata. Et facit qd̃ tenet glos. in. l. imperiũ. ff. de iur. om. iud. & Iaſ. ibi in. d. rub. tenet opi. Ant. de But. & fortificat tali rõne, quia verba debẽt intelligi in dubio in actu potẽtiori. l. 1. §. qui in perpetuũ. ff. si ager. vectigal. vel emphyt. sed sic est, q̃ licèt delegatus cẽseat dignior ordinario in illa causa, tñ iurisdictio ordinaria est firmior, & potẽtior, quã sit iurisdictio delegata. vt Bald. in. l. si vt ꝓponis. la primera. col. 3. C. quo & qñiud. & in. c. in literis. de off. delega. & latè p Alex. in rubr. ff. de off. eius. ¶ Et dicit Iaſ. non obstare gl. in. d. rub. qa sibi nil facit loqt̃ eñ glo. capiẽdo iurisdictionẽ in gñre, put capit⁹ in titu. de iur. om. iud. quia tũc cõprehẽdit nedũ ꝓpriã iurisdictionẽ: & sic ordinariã, sed etiam habẽtes delegatã. ¶ Sed in casu istius tex. ego tenerẽ contra Iaſ. p istũ tex. ibi. *Y otras justicias qualesquier.* & sic q̃ nõ solũ leges istius voluminis extendãtur ad correctores, & eorũ locũ tenẽtes: & sic ad ordinarios, verùm etiã ad iudices delegatos, qui in nostra Hispania vocant Perquisitores, & per ea quæ tradit Alex. in. d. rub. quia ratio subiectæ materiæ indicat, q̃ debet intelligi de iurisdictione ordinaria, & delegata. arg. in. l. si vno. in prin. ff. locati. & ca. cõstitutus. de religios. domi. & sic põt intelligere dictã gl. & quia legislator: & sic reges nri volũt hic perfectè tractare, & cõiter de oĩbus, quæ debẽt obseruare, tã ordinarij, quàm delegati: & facere in gubernatione ciuitatũ, villarum, & locorũ. vbi tenet Alexã. nu. 1. & in sequentibus, vide quæ sint iurisdictionis species, de quibus quoq; per glo. in. l. Si in aliquã inversi. plenissimã. ff. de offi. proconsul. & in authen. de defenso. ciui. §. nulla. & latè in. l. Imperium. ff. eod. de iur. omn. iudi. & ibi per moder. & antiquos,

tiquos, & ibi ponit Alexan. in. d. rubr. ordines magistratuũ, iurisdictionẽ habẽtiũ. ¶ An ista capitula, quæ debent seruare isti Correctores, & Prætores, debeãt seruare magistratus municipales, vel iudices pedanei † cùm nõ habeant merũ & mixtum imperiũ. Alexan. in. l. dies cautioni. §. si forte. ff. de damno in fecto. videtur tenere q̃ nõ: cùm ea, quæ sũt mixti imperij iure magistrat⁹, nõ cõpetũt, nisi in tribus casibus. vt ibi per gl. & doct. & vt dicit Specul. in tit. de iurisdict. omn. iud. in prin. vers. infimi. nu. 6. ¶ Magistrat⁹ municipales sunt infimi, † sicut defensores ciuitatũ, & locorũ, qui non possunt cognoscere vltra summã taxatã. & idẽ dicit de pedaneis iudicibus, quia nõ possunt cognoscere nisi de paruis, vt in duobus aureis: & ibi vers. præditi. numer. 7. tenet dictus Speculato. concluſiuè, quòd iudices ordinarij sunt, qui habent merum imperium, † exceptis defensoribus ciuitatum, & magistratibus municipalibus: & sic videtur clarè, quòd capitula ista ad istos iudices inferiores non extendantur, & quia isti iudices pedanei non possunt cognoscere de causis suprà dictis, nec de contentis in istis capitibus, vt per Speculat. in titu. de iudice delega. §. 8. versic. Itẽ quòd istis iudex pedaneus. nu. 24. ¶ Itẽ adde, quòd isti iudices, qui habent summã taxatam, non possunt multare delinquentes, vltra eam, † nec vltra eam superimponere. vt tenet Cyn. & Bald. & dicit memoratione dignũ. in. l. 2. C. de sportul. & And. Siculus Barb. in. c. pastoralis. de officio delega. col. 10. Quod facit ad istos iudices rurales, qui non possunt cognoscere vltra. 60. dipondios, vel. 600. quia vltra istam summam non possunt iubere, nec prohibere, nec multam imponere: quia quantũ quis habet de iurisdictione, tantum habet de authoritate condendi legem, vel statuendi, nec vlterius extenditur, nisi ij, quorum interest, consentiant, vt tenet Inno. in. cap. 1. de locato. & tenet Summa Sylueſtri. in parte, lex. 4. q. * Et vi. Iaſ. in. l. omnes populi. ff. de Iusti. & Iur. nu. 35. vbi tenet q̃ licet possint condere statuta tanquàm vniuersitates, tamẽ in illis statutis non possunt pœnã adijcere allegãtẽ. Bal. ĩ rub. de cõstitutio. qd̃ limita vt ibi per eũ & vi. Greg. Lopez. in. l. 12. ti. 1. par. 1. in g. *sobre las gentes.* vbi idem qd̃ ego intelligo q̃, nõ possunt ponere vel statuere pœnã scilicet vltra summã: qui a solẽt cognoscere p supra dicta & tenet singu. Peregrina. in parte multa. & vi quæ dixi. in. ca. 27. infra eode. in. g.

Requiera. * ¶ Imò si extẽdunt suã iurisdictionẽ vltra suã summã & potestatẽ, puniũtur. tenet Io. de Plat. in. l. militaribus viris. C. de decurio. lib. 10. nu. 2. de quo vi. Iaſ. in repeti. l. omnes populi. ff. d̃ iusti. & iur. nu. 35. cui potest addi supradicta in quàtũ tenet q̃ quilibet popul⁹ potest cõdere statuta, cũ non sit iurisdictionis, sed permissionis, maximè super administratione rerũ suarũ, tamẽ huic statuto nõ possũt pœnã adijcere: qd̃ intellige vt dictũ est vltra summã, de q̃ possũt cognoscere. Secũdò intellige, nisi hoc haberet popul⁹ ex consuetudine: & sic ex præscriptione talẽ pœnã imponẽdi statutis. vt Pla. in. l. 1. C. d̃ fiscali vsur. li. 10. & Alex. sequitur in. l. 1. ff. si q̃s⁹ dicẽti nõ obtẽpe. 4. col. Quo q̃; intellige, nisi haberẽt potestatẽ statuẽdi cõcessã ab habẽte iurisdictionẽ: vel nisi tales statuẽtes obligarẽt se adinuicẽ cõsẽtiẽdo sub pœna. vt gl. in. c. cũ aliqb⁹. de rescrip. in. 6. in verb. firmitate. put tenet la. vbi suprà: aliàs aũt q faciũt statuta cũ nõ habeãt potestatẽ, si dolo faciũt causa occupãdi iurisdictionẽ superioris incidũt in. l. Iul. maiest. aliàs pœna arbitraria puniũt, vt dictũ est secũdùm. d. Iaſ. ibi. ¶ Adde quoq; q̃ talis iudex ordinarj⁹, † vel delegat⁹, debet esse fidelis, & bonæ opinionis, sine cupidine: & debet habere peritiã sciẽtię, vel intellect⁹, ad iudicãdũ, & mãsuet⁹, & boni sermonis erga veniẽtes corã eo, timẽsq; Deũ, & eũ, qui in officio sublimauit: vt in. l. 1. tit. 15. li. 2. ordi. rega. & nõ debet esse fatu⁹, nec mut⁹, nec surdus, nec cæcus, nec habẽs aliquã cõtinuã infirmitatẽ, ob quã iudicare, impediatur, & dubitatur, an curabitur: nec infamis, nec religiosus, seu mulier, nisi sit Regina vel Comitissa vel hæres existat alicuius regni, dominij, vel patriæ. vt dictũ est suprà in glo. in parte, *Reyna.* & tex. in. l. 2. eod. ti. 15. iã allega. in. d. ord. rega. ¶ Et nõ debet esse minor. Imò debet habere ætatẽ. 20. annorũ: qa iste talis, lex præsumit q̃ habet ætatẽ, & sensum plenũ iudicandi homines corã eo veniẽtes. Tenet tex. in. l. 4. eo. ti. 15. in ord. rega. & idẽ tenet. l. 5. ti. 4. par. 3. in prĩci. Et istamet ætas reqritur in iudice delegato, vt ibi latè. & de intelle. d. l. par. & ord. & c. cũ vigesimũ. de offi. delega. vide Bar. in. l. quidã cõsulebat. ff. de re iudi. & ibi Alex. nu. 3. vbi quoq; vide, an istamet ætas reqratur in arbitro, & gl. in. d. ca. cũ vigesimũ. ¶ In tãtũ maior. 20. annorũ põt esse iudex etiã si sit filius familiàs. tex. in. l. cùm prætor. §. nõ autẽ. in fine. ff. d̃ iudic. Sed iã ista iura cõmunia & regni corrigũtur in ætate per quãdã pragmati-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gmaticam factam per istos nostros reges Barchinonæ, anno. 1493. quæ est in volu. pragma. fo. 63. l. 58. vbi tenet, quòd ad hoc vt quis possit esse iudex ordinarius, vel delegatus, & relator, debet habere ad minus ætatem. 26. annorũ: tamen minor potest iudex dari à principe: & videtur cũ tali minore dispẽsare. vt in. d. l. quidam cõsulebat. ff. de re iudi. & tenet Plat. in. l. 1. in fi. C. de honor. & mune. lib. 10. ¶ Et quia supradixi, q̃ iudex debet esse legalis & fidelis, vi. text. in. l. 3. tit. 4. par. 3. vbi idẽ tenet q̃. d. l. ordina. vbi in iudice requiritur intellectus, vt decernat verũ à falso: ratio, vt eligat bonũ, & reiiciat malũ, memoria, vt recẽseat acta causæ, & volũtas, quæ debet esse cũ libertate arbitrii, vt notat Bal. in. l. voluntas. C. de fideicommiss. ¶ Et peritia scientiæ sufficit q̃ sit mediocris, sicut in prælato. vt glo. in. §. 1. 20. distin. Et tex. in. d. l. 3. part. 3. tenet q̃ si non habet scientiã, sufficit q̃ habeat vsum iudicandi per longum tempus. ¶ Sed hodie est pragmatica. 58. in lib. pragmatica. fo. 63. quæ disponit, q̃ tẽpus debet studere ad hoc, vt possit quis esse iudex. quã vide. & tex. in. c. 4. infrà, in glo. *La prematica.* & quæ ibi dicã, quã intelligerẽ de iudicibus salariũ habẽtibus, & nõ de illis, qui in ppria patria possũt esse iudices. ¶ Et quoq; dicit text. q̃ debet esse mãsuetus, quia p nimiã iudicis sæuitiã priuatur iudex iurisdictiõe. vt in. l. 2. ff. d his qui sunt sui vel ali. iur. Sed nõ ꝺbet esse multũ patiẽs: quia patiẽtia irrationabilis vitia seminat, & negligẽtiã nutrit, vt nõ solũ malos, sed etiã bonos inuitat ad malũ. vt Arch. in. c. sed causa. 11. q. 3. ¶ Et debet eẽ diligens: nam officialis pcuriam seu negligentiam officij, punitur vt in. l 2. C. de cond. in pu. hor. lib. 10. Et punitur quoq; in amissione salarij. text. in. l. iudices. C. de annonis. & tribu. lib. 10.

SVMMARIVM.

1 *Salutatio fit minoribus per maiores.*
2 *Papa vel Rex, & eorum iudices debent salutari, magis reuerentur per suos subditos. Nullus debet flectere genua nisi corã principe vel maiestate Regia: & Papa osculatur in pede. Quilibet non admittitur ad salutandum principem.*
3 *Salutatio non solùm debetur Regi, verùm etiã literis, & prouisionibus suis.*
4 *Quando salutatur Rex à clarissimis personis, aliquantulum eis Rex assurgit.*

Salud. c Nota text. quòd salutatio fit minoribus per maiores: † & idem est in Papa sicut in Rege, vel Imperatore. vt tenet Spec. in titu. de rescrip. præsentatio. in prin. vbi ait quòd Papa salutat, & mittit suam benedictionẽ ꝺ qua & quo modo fit. vi. latè per dict. Spe. in. d. §. 4. versi. & nota quòd in salutatione literarũ Papæ, nu. 1. ¶ Attamẽ magis reuerẽter debet Papa vel Rex salutari per suos subditos, & eorũ iudices, † vt tenet Specula. in tit. de aduoca. §. 5. qui incipit, dicẽdũ. & in. l. fina. in fine. C. de officio diuerso. iudi. quia si iudex est Rex, episcop⁹ vel comes, deposito birreto, vel caputio, vel genib⁹ flexis, vel vultu ad terrã demisso, vel cũ alio signo humilitatis, debet salutari: & coram eo cõparere. vt in. c. Adria. 63. dist. & in. c. in capite. 50. dist. secũdùm Specu. vbi suprà *. Et. l. 18. tit. 13 part. 2. & l. 26. tit. 9. ea. part. * ¶ Et Io. de Pla. in l. decuriones. C. de Silẽtia. li. 12. dicit q̃ princeps adoratur: alij verò salutãtur, vt barões: & q̃ null⁹ debet se genuflecti corã alio, quàm corã principe, vel maiestate Regia, vel corã Papa: & Papa osculatur in pede. vt. gl. in. l. 1. C. de domesti. lib. 12. *. l. 4. titu. 5. part. 1. & rex etiã. osculatur in pẽde & in manu. vt. l. 20. tit. 13. part. 2. *. & Plat. vbi suprà quoq; ait q̃ nõ admittitur quilibet ad salutãdũ principẽ: & facit qꝺ tenet Bart. & Plat. in. l. Primiceriũ. C. de fabricẽ. li. 11. vbi tenet q̃ sicut Deus adoratur in cælis: ita princeps adoratur in terris, nec obstat q̃ solus Deus adoratur, iuxta illud, Dñm tuũ adorabis. quia adorare hic impropriè ponitur pro omni exhibitione reuerẽtiæ. vt gl. ibi. & in. l. pe. C. de cõsuli. lib. eod. qa princeps adoratur tũc. cùm salutatur. nã adorantur principes, & salutãtur alij. C. de silẽtia. li. 11. & ibi Plat. & qa imperator quoq; dicitur æternº respectu dignitatis & officij quod semper durare debet, licet impropriè ponatur, quia solus Deus est ętern⁹, vt Pla. in. d. l. Primiceriũ. aliã salutationẽ ponit tex. gl. & Plat. in. l. 1. C. de veteranis. li. 12. videlicet Deus saluet te nobis, quia salus tua, salus nostra est: est enim salus principis, salus omniũ subditorũ: vt in authen. vt iudices sine quoquo suffra. in princ. col. 2. nõ tamẽ licet cuilibet salutare principem, vt glo. in. d. l. 1. nec est irreuerens loquela dicentis principi tu, & nõ vos: vt ibi multo magis inferiori, nisi consuetudo regionis aliter se habeat. vt ibi Plate. ¶ Et non

Salud

non solum regi debetur ista salutatio: verùm
3 etiam literis & prouisionibus suis, †. quia tales literæ debent reuerenter suscipi birreto deposito, & capite inclinato, eas osculãdo. vt. d. Specu
4 in. d. ti. de rescri. præs. in prin. ¶ Adde quoq; † q̃ quãdo salutatur rex, vel imperator à clarissimis personis, aliquãtulũ eis assurgit, vt Ange. in. l. cũ salutatus. C. de sent. passis. & ibi refert, q̃ Carolus quartus propter cardinalẽ de Coluna quotidie assurgebat, & cũ eo nimis curialiter se gerebat, & tenet Barb. in tracta. de præstã. card. in. 1. q. basilica. col. 22. ¶ Et princeps debet benignè respondere. vt in. d. Respõsum. C. de transactio. & in. l. precibus. C. de impub. & aliis substit. & tenet Pla. in. d. l. 1. C. de vetera. lib. 12. nu. 3. turpiter tamẽ proponẽti, turpiter respõdet. vt in. l. Mercalẽ. C. de cõdi. ob tur. caus. licut iurisc̃onsultus fatuè interrogãti, an tabellio computetur in numero testiũ acriter redarguit de facto à dubitatione. l. Domitianus labeo. ff. de testamentis.

SVMMARIVM.

1 *Princeps tenetur reddere rationem pro subditorum iniustitia.*
2 *Rex contra iustitiam nullis parcat.*
3 *Rex debet cognoscere, amare, & timere Deũ, per credulitatem, secũdum fidẽ catholicam.*

Consciencias. f Quia princeps rationẽ pro subditorum iniustitia reddere tenetur Deo † vt in
1 authen. vt iudices sine quoquo suffra. §. scriptũ est exẽplar. versi. vos autẽ negligẽtes. coll. 2. & Paris ꝺ Put. in tract. ſyndi. in prin. à quo iudicabitur sicut iudica

ha descargo de nuestras conscienciasf y

uit, vt est gl. in c. cũ æterni tribunal. de sent. & re iudi. in. 6. in verbo, Deum. & faci. tex. in. c. cũ ex eo de pœni & remiss. & tex. sing. in. c. qualiter & quando. el primero, de accusi. ibi apud iudicem dissricti, in
2 qua mensura mensi fueritis remetietur vobis: quia ab eius ore rectissima debet exire sententia, qui contra iustitiã nullis parcat † sed reddat vnicuiq; quod suum est, vt sedendo in throno ex ore eius procedat gladius bis acutus, vt in. c. ex ore. de priuil. legis, nil enim est q̃ lamine clariore præfulgeat, quam recta fides in principe. vt in cap. conuenior. 23. q. 8. & in. c. si imperator
1 96. distin. quia per Deum Reges regnant: & potestates scribunt iustitiam. Prouerb. 8. ¶ Et rex

3 debet amare, cognoscere † & timere Deũ per credulitatem, secũdùm fidem catholicam, alias nec sciret semetipsum, nec regnum ad iustitiam faciendam cognoscere. tex. est in. l. 1. titul. 2. parti. 2. & l. 7. titul. 1. parti. 1.

SVMMARIVM.

1 *Vnde dicatur Rex.*
2 *Regis officium quod est.*
3 *Rex est lex animata in regno suo.*
4 *Rex habet potestatem à maiestate cælesti.*
5 *Princeps est maritus reipublicæ.*
6 *Matrimonium spirituale contrahitur inter ecclesiam, & prælatum. Ita contrahitur temporale matrimonium inter principem, & rempublicam.*
7 *Princeps est caput reipublicæ.*
8 *Princeps est quasi pater: & sicut subditi obligantur benè obedire, ita obligatur ipse benè imperare.*
9 *Princeps est vicarius Dei in regno.*
10 *Rex in suo regno dicitur Imperator.*
11 *Rex qui non bene regit, nomen amittit.*
12 *Regi datur curator, si non scit suum regnum defendere, vel in eo iustitiam facere, & perdita recuperare. idem est in alijs Ducibus Comitibus, & iurisdictionem habentibus.*

Regimiento. g Et ideo dicitur rex quia populũ & regnum regere ꝺbet: & dicitur à recte, & à regendo, † quia ipse regit, & gubernat regnum: & dicitur quasi regula: quia sicut per regulam indirecta, ita per

al buen regimiẽto y gouernacio delas

regem iniusta cognoscuntur & emendãtur. est text. singu.
1 in. l. 6. titul. 1. partita 2. & Montal. in. l. 5. eodem titul. text. in capit. regum. 23. q. 5. vbi dicit q̃ officium regum † est proprium facere iudicium, atq; iustitiam, & liberare de manu calumniantium vi oppressos, & peregrinos, pupillosque & viduas, quæ facilius opprimuntur à potentibus, & eis præbere auxilium: & vt curam eis præceptorũ ꝺei maiorẽ iniuceret intulit: & ideo dixit Bald. in authen. hoc amplius. C. de fideicommiss. 2. col. versicu. quæro an filij regis. nu. 10. quod rex est lex † animata in regno suo, &

diui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuinitus habet à deo poteſtatem in terris, vt in c. ſi imperator. 92. diſtin. & in cap. quæſitum. 23. q. 4. & quia habet gladij poteſtatem † à maieſta te diuina, & cæleſti. vt in. l. 1. C. de veteri iur. enuclean. in princi. & licèt in labijs regis lex ſit, tamẽ eius cor eſt in manu Dei, & vbi voluerit incli nauit illud. Prouer. 21. & in epiſtola inter claras. C. de ſumma trinita. & fide catho. à cuius ore rectiſsima debet exire ſententia. ¶Et quia princeps eſt maritus † reipublicæ iuxta illud, Lucæ. 2. vbi pater, ibi maritus. nam ſicut inter virum & vxorẽ matrimonium carnale contrahitur & yconomicum, ſic inter principem, & republicã, matrimoniũ morale contrahitur & politicum. Itẽ ſicut inter eccleſiã & prælatũ matrimoniũ † ſpirituale contrahitur & diuinũ. vt in. c. Sicut. 7. q. 1. & in. c. quoniã. de immunit. eccleſi. lib. 6. ita inter principem & rẽpublicam matrimoniũ temporale cõtrahitur, & terrenum, & ſicut eccleſia eſt in prælato, & prælatus in eccleſia. vt in. c. ſcire. 7. q. 1. quam ipſe prælatus caſtè regere debet c. ſicut. 21. q. 2. ita princeps in republica, & reſpublica in principe. & ſicut vir eſt caput vxoris, vxor verò corpus viri. 33. q. 5. §. expenſis. ita princeps eſt caput † reipublicæ. & reſpublica eſt eius corpus, vt ait Plutarcus in inſtitutione Traiani, & tenet Lucas de Pẽna. in. l. Quicũq; C. de omni agro deſert. libr. 11. col. 2. ¶Et princeps quoque dicitur quaſi pater, † nam ſicut ſubditi obligati ſunt bene obedire, ita ipſe princeps eſt obligatus bene imperare, & regere. tenet Bal. ſuprà. rubr. de rerũ diuiſi. & regnũ, ciuitatẽ, & ſubditos debet in pace conſeruare, & rumores impedire, & ſubditos acquieſcere cõcordiam; non ſolùm hortari, ſed cogere, quia plerũque ſtatus publicus ex priuato turbatur. vt in. l Si quis ingenuam. §. in ciuilibus. ff. de capti. & text. in. l. 1. §. qui es. ff. de offi. præ. vrb. vbi notat Bald. melior eſt bonus Rex, quàm bona lex l. præſenti. C. de his qui ad eccle. cõfug. & Bal. in. l. Ex hoc iure. ff. de iuſti. & iur. quia cùm rex iuſtus ſederit ſupra ſedem, nõ aduerſabitur ſibi quicquã malignũ. Prouer. 20. c. & diligenter nõ ſolũ cũ legibus: ſed baculo ferreo tenetur populum ſuũ defendere, nec cõtra eum dicatur, quòd abſit baculus arũdineus rex Aegypti. vt in ſumma. 23. q. 3. verſi. Item ſicut legitur in Eſai. ¶Eſt enim vicarius Dei † in regno. vt in. l. 1. in fine. ti. 1. Part. 2. & eſt caput & anima populi. vt in ead. Partit. & titul. l. 5. & debet eſſe talis, vt ridens timeri, & iratus poſsit amari: vt prelatus circa ſubditos, vt Archidi. in cap. diſciplina. 45. diſtin. & Montal. in prooe. fori, in glo. *Al Rey*. & in glo. ordin. regali. in parte, Rex. ¶Rex enim in ſuo regno dicitur † imperator. Bald. in. l. Exemplo C. de proba. verſi. quæritur. nu. 4. & Alexãd. in additio. ad Bart. in. l. Hoſtes. ff. de capti. & poſtlimi. reuer. in additione, quæ incipit, non recognoſcunt. vbi vult hoc intelligere in rege, non recognoſcente ſuperiorem, vt rex noſter Hiſpaniæ, vt dictum eſt ſuprà, in. 1. glo. & ſic quòd noſter rex Hiſpaniæ & rex Galliæ ſunt veri imperatores, quia non recognoſcunt ſuperiorem: & habent ſupremum imperium. vt Montaluus in titulo primo. Partita. 2. in prima gloſ. ¶Et ſi nõ bene regit, peccando nomen amittit. † cap. ſcelus. 2. quæſtio. 1. & Archidia. in dict. capi. regum. 23. quæſt. 5. & tenet gloſ. in. d. l. 5. titul. 1. parti. 2. ¶Quinimo dicit Inno. in. c. grandi. de ſuppleneg li. præla. quòd ſi rex nõ ſcit ſuum regnum defendere, † vel in eo iuſtitiam, & pacem ſeruare, maximè religioſis perſonis, & pauperibus, & etiã quòd plus eſt, ſi neſcit perdita recuperare, iuſtè poteſt ei dari curator: & idem dicit eſſe ſeruandum in Ducibus, & Comitibus, & alijs, qui habent iuriſdictionem ſuper alios, & eſt ſpeciale in Regibus, Ducibus, & Comitibus: quia alijs priuatis nõ datur curator, niſi ſint furioſus vel prodigi, quod dictum eſt ſingula. ¶Et quã do datur Regi curator, debet peti per ſubditos corã ſuperiore, & ſi non habent ſuperiorem, coram Papa peti debet, & cauſa cognita, debet dari, aliàs ſecus: & talis curator debet ſatiſdare rem regis ſaluam fore: & debet facere inuentarium. vt ibi Innocen. & idem tenet Bald. in marga. Innocẽ. in verſicu. regibus, & in alijs dominis. ¶Et idem eſt ſibi dandus curator ſi prorſus factus eſt inutilis. probat tex. in. d. c. grandi. & tenet Bald. in. l. Poſt ſuſceptam. ff. de excuſa. tuto. & plenè Specula. in titu. de feudis. §. quoniam. ad finem vbi dicit, idem eſſe in baronibus, & alijs iuriſdictionem habentibus: & notatur ſingulariter in l. prima. C. de tutoribus & curatoribus. illuſtri. perſona. & Bartachi. de Firmio. in ſuo aureo repertorio, in parte, Rex. verſicu. 35.

dichas ciudades, villas, y lugares, auenidas illud.

SVMMARIVM.

1 *Rex debet omnia ponderoſa facere cum conſilio procerum, & ſenatorum ſuorum.*
2 *Conſiliarij principum, vel aduocati, debent de arduo dubio principi conſulere.*

Rex de-

3 *Rex debet audire conſilia, & verba prudẽtiũ*
4 *Bono conſilio inimici vincuntur, & ſub tributo ducuntur.*
5 *Qui bono conſilio non acquieſcit dignitatem amittere debet.*
6 *Sine conſilio nil eſt faciendum.*
7 *Conſilium prouidi placere debet regi.*
8 *Conſilium quòd tendit ad malum, regi placere non debet.*
9 *Cõſiliarij regis, cùm prudentia debẽt tẽperare.*
10 *Quòd de conſilio procerũ fit, ad beatitudinem imperij, & eorum gloriam redundauit.*
11 *Malum cõſilium Deus conuertit ſuper conſulentem.*
12 *Conſiliarius regis, qui de grauibus, tanquã leuibus, vel econtra conſulit, punitur.*
13 *Rex debet habere probos, & honeſtos conſiliarios, & expertos.*
14 *Quæ in conſiliis tractãtur, debẽt eſſe occulta, aliàs multa ſcandala poſſunt oriri. Conſiliarij, vel rectores ciuitatum, iurare debent de conſiliis non reuelãdis, ad inſtar iudicum aduocatorum & teſtium.*
15 *Conſiliarij regis, ſolùm Deo, & regi, & patriæ vtilitatem præ oculis habere debent.*
16 *Conſiliarij per reges ſunt vocandi, & in conſilio ſedere debent ad latus regis, & non ad pedes, quia honorem habent.*
17 *Conſilium debet fieri ante ciborum eſum.*
18 *Conſiliarij debent eſſe ſenes, aut magiſtri, ſeu doctores.*
19 *Senex non dicitur quis per ætatem, ſed per ſapientiam.*
20 *Teſtator qui iuſſit, poſt obitum ſuum hæreditatem deuolui ad maiorẽ, intelligitur de ætate, non de maiori ſcientia.*
21 *Nemo negligat inquirere propter opprobriũ ſe nectutis, vel nobilitatẽ generis à paruis, vel minimis eruditis, ſi eſt aliquid vtilitatis, vel ſalutis.*
22 *Doctor antiquus, nõ debet dedignari ſequi ſententiã iunioris doctoris bene dicentis.*
23 *Senior in regno, eſt cõmodior populo.*
24 *Senex quis dicatur.*

Acordado. h ¶Scilicet, cõſilio procerum, & ſenatorum ſuorum, quia ipſe ſolus ſine conſilii maturitate facere non poteſt, vt tex. & ibi Bald. & Iaſ. in. l. Placet. in. 1. lectura. C. de ſacroſanct. eccle. nu. 8. vbi per text. ibi in part. Rationabilis cõſilij, tenet q princeps, debet omnia põderoſa facere, nõ per ſe, ſed cũ cõſilio procerum ſuorum, vel ſenatorum. † vt in. l. nõ dubiũ. C. de decurio. * Et teſtu. in. l. 19. tit. pri. part. prima. * ¶Sicut econtra cõſiliarij principum, vel aduocati, debẽt de arduo † dubio conſulere princip. vt Saly. in. l. fi. 1. notabili. C. de pact. & facit text. in. c. fi. de dilatio. circa mediũ: quia ſi aliter fieret, magno labore ipſe Rex ac populus ſuus conſummaretur, & eſſet vltra vires ſuas, quod ſuſtinere nõ poſſet. Exod. c. 18. & ſeipſum in cõſilio ſuo affligeret. Eccle. 30. ¶Rex † debet dire cõſilia, & verba prudẽtiũ, & erit Dominus cũ eo. Exod. c. 18. & Ieremi. 38. & bono conſilio rex acquieſcere debet. Prouerb. 1. Nam qui cũcta agit cũ conſilio, regitur ſapientia. Prouer. 13. & aſſuetus omnia cum conſilio agit, vt ibi & iuxta illud audi conſilium, & ſuſcipe diſciplinam, & eris ſapiens in nouiſsimis tuis. Prouerbio. 19.

mos acordado, h que de aqui adelãte vos los dichos nueſtros Corregidores, &

4 ¶Et quia bono conſilio inimici vincuntur, † & ſub tributo ducũtur, & in poteſtate metalla auri & argẽti redigũtur: & loca poſsidẽtur: & loca q̃ lõge ſunt pacificãtur, aduerſarij contremũtur, & in ſeruitutẽ deducũtur, regna obtinẽtur, & nomẽ regis timetur, & exaltatur in gloria, ad inſtar Romanorũ, & hoc propter cõtinuũ multitudinis prudentium conſilium, vt legitur. 1. Machab. c. 8. ¶Et quia q bono cõſilio nõ acquiescit dignitatẽ, amittere debet: † exẽplo Roboã qui ſenioribus non credidit. 3. Reg. c. 12. & Paralip. 2. c. 10. & in. c. Deniq;. 8. q. 1. & eſt ad inſtar vxoris Loth, quæ in ſtatuã eſt conuerſa. Gene. 19 6 & ſine cõſilio nil eſt faciendũ †, & poſt factũ non poenitebit. Eccleſiaſti. 32. vnde Saluſtius, Priuſquàm incipias, cõſulto, & poſtquàm cõſulueris maturè, facto opus eſt. & Salomõ, Palpebræ tuæ præcedãt greſſus tuos. i. conſilia actus tuos præueniant Conſiliũ, inquit, prouidi placere debet Regi, † ſicut cõſiliũ Ioſeph placuit Pharaoni, & propter id regnum eius fame, & penuria non periit. Geneſ. 41. Et bonum conſilium quàm plurimos à morte liberauit. Ioſue. 9. circa finem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

finem. ¶Sed consilium quod tendit ad malum,
8 regi placere nõ † debet. Hest.5. Et nõ debet co
gitare consilia, quæ non possunt stabilire. ps.20
Et rex cum consilio vanitatis non sedeat: & cũ
iniquagerentibus non intret. ps.25. ¶Consiliarij quoq; eius,
debẽt tempera
re cum prudẽ-
9 tia, † nec debo
no faciant ma-

juezes de residencia q̃ fueredes pro

lum, & respiciant quid sit actum cuiquam tempori & videant quid debeant, & vbi, & quãdiu, & qualiter, & quando faciant, per discretionẽ cognoscant causas rerum, cum omni diligentia distinguant contra, quæ arguunt diligenter ex cogitent qualiterbonũ incipiant, & perficiãt, teneant discretionem in omnibus actibus suis, & cùm bene distrinxerint opus suum bonum iusti erunt, quicquid boni fecerint cũ discretione virtus erit, quicquid sine discretione, vitium erit, tenet Montalu. in tractat. suo de consilio regis. ¶Et quod de consilio procerum sit ad beatitudinem imperij, & eorum gloriam re-
10 dundabit, † tenet Bald. in. l. humanum. C. de legat. nu. 1. ¶Malum autem consilium Deus con-
11 uertit super consulentes. † Hester. 14. Et consilium prauorũ Dominus dissipat. Tobi. 5. Consilia itaq; improborum lõgè sint à rege. Iob. 21. Nam beatus vir qui non abijt in consilio impio
12 rum. ps. 2. ¶Consiliarius regis, † qui de grauib⁹ tanquam leuibus, vel econtra consulit, si est honorabilis mittatur in exilium, & perdat bona, si de minoribus moriatur. text. in. l. 7. tit. 13. Parti. 2. Sed cùm Deus est cum rege consilium malũ dissipabitur. Esa. 8. ¶Ideo rex debet habere pro
13 bos honestosq; consiliarios †, expertos, qui tenentúr præstare iuramentum, quòd bene & fideliter consilium impendent secundùm formã tex. in. l. 21. tit. 3. lib. 2. in ordinat. regal. quẽ vide. ¶In simili facit quod tenet beatus Arch. Florẽ. in. 1. part. tit. 4. c. 8. de consilio. §. 4. vbi ait, quòd
14 ea quæ tractantur † in consilijs alicuius ciuitatis vel vniuersitatis, debẽt esse occulta: quia aliàs scandala multa possunt oriri, & debẽt facere dictum iuramentum ad instar iudicum testium, & aduocatorum. vt in. l. properandum. C. de iudicijs, & in. l. rem non nouam. eod. tit. quia vt dicit. d. Florent. vbi suprà, valde malè faciunt qui talia reuelant, quæ in secreto ponuntur. & qui quærunt ea ab ipsis. ¶Et quòd isti consiliarij debent habere rectam intentionem in determinãdis, vt non passione trahantur ad complacendũ vel displicendũ eis, qui proponunt ea, quæ sunt ad bonum communitatis, vel contraria, vt non declinent à regula rationis, vnde Esther. c. 1. secundùm eundem dicit, quòd septem sapientes, qui ex more Regio semper aderant regi Assuero, scientes leges, ac iura maiorum illorum, faciebant cuncta cum consilio. Et hæc est causa frequenter multorum malorum in regimine tẽporali, & spirituali: quia quæ communi consilio determinantur, non obseruãtur. Vnde Iosephus & Azarias, qui non seruauerunt quod fuerat determinatum, scilicet, vt non exirent in prælium contra inimicos, debellati fuerunt, & occisis duobus millibus de exercitu suo, & hoc, quia sine consilio exierunt in prælio: vt habetur Machabæ. 1. capit. 10. ¶Ideo dicitur, quòd omnes consiliarij regis, solum
15 Deum † Regis, & patriæ vtilitatem præ oculis habendo, conueniri debent, quasi vnus homo, vna mẽte, vnoq; cõsilio, ad instar populi Israel. vt habetur Iudic. 20. ca. * Et non solum tenẽtur bene consulere verum & opere insistere ne rex aliquid faciat seu iubeat iniustum: non ergo debent se subscribere literas regias si continerent in iusticiam, vel sint in damnum & grauamen hominum regni, nec tales subscriptiones à regis consiliarijs ex torquendę sunt contra eorũ conscientiam vt tradit Lucas de Pœna in. l. 2. C. de tabula. lib. 10. libertas debet esse in consulendo. vt S. Thom. 2. 2. qõ. 104. & non est obediendum Principi nec in pace nec in bello quando præcipit aliquid contra conscientiam vt dicam infrà, in. c. 1. in glo. *mandamientos*. nume. 14. & an si consiliarij si cogantur se subscribere vt factum autoretur an teneantur officium relinquere vt non coactionem patiantur vid. Gregor. Lopez in. l. 25. tit. 13. part. 2. in glo. *por obra* & melius. in. l. 18. titul. 19. ea. part. vbi inquit q̃ si ex forma statuti ortaretur iudex ad aliquid iniustum excusaretur si facit de facto quando esset sine damno alterius: alias non debet facere sed lex bene potest hoc iubere vt pragmatic. 60. §. 5. &. §. 15. in libr. pragmatica. * ¶Et per regem sunt cõsiliarij vo-
16 candi, † & in consilio sedere debẽt. 2. Esdræ. c. 3. Item ad latus Regis sedere, non ad pedes, vt notat Bar. in. l. Iuris peritos. in prin. ff. de excu. tut. & in. l. 3. C. de actuar. lib. 10. quia ij sunt honorandi. Est enim honor, quando princeps reuocat quem iuxta se, vel pro consilio, vel alia causa publica, quasi faciens æstimationem de eo, vt tenet Plat. per glo. ibi in. l. fi. C. de dignita. libr. 12. Et isti proceres sunt illustres, vel spectabiles, prout tenet Bart. in. l. Omnes populi. ff. de iusti. &iur.

& iur. nu. 10. & quoq; procuratores principis. i. Fiscales. vt Saly. in. l. vniuersi. C. vbi caus. fisca. & Guillier. de Cu. ibi. & Guiller. Roueli. in tracta. de iusti. & iniusti. tomo. 17. tracta. in. 3. libr. ca. 6. nu. 4. fol. 106. per. l. Siquis. eod. tit. ¶Consiliũ quoq; debet
fieri ante ciboo-
17 rum † esum, ad
instar testimonij dicendi, vt
in ca. 1. de testibus. quia venter pinguis. crassum sensum generat. 44. dist. §. fina. ¶Consiliarij isti
18 debent esse senes, † magistri, seu doctores. Vnde ait text. in. ca. de quibus. 20. distin. Seniores prouinciæ congrega, & eos interroga, facilius namque inuenitur, quod à pluribus senioribus quæritur. Nam licet canicies hominum est prudentia. Sapient. 4. & gloria senum est canicies: hoc non intelligitur per decrepitam ætatẽ, nec de sene insensato, & imprudenti, sed de prudenti, & sapiente. vt Ecclesia. 25. Et hoc modò intelligo dictum Bald. in. l. Senium. C. qui testa. facere pos. in prin. vbi tenet, quòd plus valet vmbra senis, quàm ensis iuuenis, vt intelligatur de sene sapiẽti, & non de imprudenti. Et idem intelligo nõ habere locum in sene diuturno: quia
20 vt dicit tex. in authen. vt de appella. §. illud. & colla. 4. quòd licet senectus sit veneranda, non habet locum in senectute diuturna, nec numero annorum computata. vt legitur Sapient. capit. 4. quia sæpe mentiuntur antiqui vt in. cap. vnico. de sacra vnctio. in fine. & Ioann. Andr. in cap. cùm in iuuentute. de præsump.
¶Et quia non dicitur quis senex per ætatem,
19 sed per sapientiam † seniores nominantur. vt in capit. fina. 84. distinctio. & text. in capitulo qualiter, & quando. *el grande*. de accusa. iuxta principium. & tenet Ioã. de Plate. in. l. Cùm ob prouete. C. de his qui non impletis impendijs. libr. 10. in fine. vbi ait, quòd nomen senectutis, maturitatem magis indicat sapientiæ, quàm canicies corporis. * Et. l. 9. titul. 5. par. 1. de quo per Roma. in. l. si verò. §. de viro. ff. solut. matrimo. col. 50. * ¶Sed hoc non habet locum, quando testator iussit post obitum suum hæreditatem deuolui ad maiorem: quia debet intelligi de ætate, & non de maiori scientia, † dignitate, vel pe-
21 cunia, vt tenet Feli. in. c. 1. de maior. & obed. fin. col. * Et tenet Grego. Lopez in. l. 2. tit. 15. part. 2. gl. 1. in principio. * ¶Tamẽ propter opprobriũ senectutis, † vel nobilitatem generis, à paruis, vel minimis eruditis, si quid fortè vtilitatis, aut salutis est, nemo inquirere negligat, vt in. ca. fi. 38. distin. & vt dicit iurisconsultus. in. l. apud Iulianum. ff. de fideicommiss. liberta. nam & si alterum pedem in sepulchro tenerem, tamen vellẽ discere. Quod extendit Alex. in. l. Si seruũ stichũ. §. sequitur. ff. de verb. obli. nu. 5. ab annicu-
22 lo puero. ¶Facit in simili, q̃ doctor antiquus †

executeys, y fagays guardar, cumplir y

non debet dedignari seq sententiam iunioris doctoris bene dicentis, secundùm eundem Alex. ibi in. d. §. sequitur. Et quia de isto consilio Regis, & eorum consiliariorum, latè scripsit noster Alphonsus de Mõtal. in. d. tracta. ibi vide singulariter. & aliquid per docto. del Castillo. in. l. 1. de Toro. in glo. *sabios*.
23 ¶Tene quoq;, † quòd senior in regno est commodior populo, vt dicit Bald. in. l. Cum antiquioribus. pe. col. verſi. 10. hoc probatur. C. de
24 iure deliberan. ¶Quis autem dicatur senex, † Abb. in capit. Quoniam frequenter. vt lite non contesta. nume. 12. istam quæstio. examinat, & ibi ponit de pluribus ætatibus: sed ego credẽ in puncto isto, quòd relinquatur arbitrio regis, & suorum consiliariorum. arg. eorum, quæ tenet Bald. in sua margari. ad Innocen. in verbo, senex. & Ioannes Andreas in capitul. nouit de iudic. & Florian. in. l. Lex Aquilia. Si delectũ. ff. ad legem Aquiliam. vbi dicit, quòd de hoc est summatim cognoscendum, & quòd relinquatur arbitrio iudicis. ¶Et quæ ætas excuset, vide textum, & ibi Plat. & doctor. in. l. Si vltra. C. de Decurionibus. libro decimo. * Et in. l. cum de curionatus. eo. titul. & text. singula. in. l. 3. titul. 19. partit. 2. & glo. vnica in. capit. 1. de pace iuramen. fir. in glo. verbo. año. 18. in vsibus feud. prout tenet Roma. singul. 122. & nota. dictam. l. partitę quia non excusat senectus in his quę cõsilio prudentis viri expediunt ad bellum & alia agenda.

SVMMARIVM.

1 *Rex condit leges generales in suo regno, vel alius, licentia, & mandato eius. nu. 5. &. 6. & ibi quoq; vide, quis potest facere legem.*
2 *Rex, an possit facere leges sine consilio procerũ suorum.*
3 *Papa an debeat omnia facere cum cõsilio Cardinalium.*
4 *Rex, in facienda lege semper imitatur consuetudini.*

Universidad de Deusto Biblioteca

6 *Comites,& Barones,an possunt facere legem in suo territorio.*
7 *Regina,an potest facere legem.*
8 *Regina,quando facit legem,debet facere consilio suorum consiliariorum.*
9 *Mulier non potest esse de consilio,nec in legibus condendis debet interuenire.*
10 *Mulierum vsus,non inducit consuetudinem.*
11 *Consuetudo dicitur lex.*
12 *Mulieres ,an possunt consuetudinem inducere.*
13 *Principis placitum, an sit lex.*
14 *Principis sententia,an sit lex generalis.nu.17. Et quid in contractibus.*
15 *Sententia lata à ciuitate non recognoscente superiorem,an sit lex.*
16 *Declaratio summi pontificis , ex singularis personæ postulatione facta,ad legem , vel ordinationem ius generale inter omnes constituit.*
18 *Declarare potest princeps leges , sicut potest eas concedere.*
19 *Declarare,an potest iudex suam sententiam.*
20 *Declarare an potest iudex sententiã sui prædecessoris.*
21 *Expensarum taxationem potest iudex successor facere.*
22 *Successor in officio , an possit reuocare confinia imposita à prædecessore pro libito voluntatis.*

Ordenanças.

1 regno generales. † tenet Bar. ĩ.l.1.ff. quod quisq; iur. in princi. per.l.fina.C.de legi. Idẽ tenet tex. in.l.8.ti.1.par.1. vel alius eiꝰ authoritate, licẽtia, vel mãdato. vt Inst. in proœ.C. & in.d.l. par.& summa Sylue. in parte lex. 4.q. ¶ Sed nõ debet

2 princeps legẽ facere † sine cõsilio procerũ,& suorũ cõsiliariorũ, tex.in.l.humanũ.C.de legi. vbi debet facere cum deliberatione , interueniente consensu hominum prudentium. Idem tenet text.in.l.1.ff.de legi.in verbo,virorum prudentium cõsultum. ¶ In hoc ego tenerem, quòd solus princeps,si vult, post leges condere: sed humanius faciet cum consilio procerum , vt tenet Bar.in.l.Omnes populi.ff.de iusti.& iur.nu.15. Et ibi nume.13.tenet,q̃ potest facere motu proprio,& postea subditis diuulgare. per.l.3. C. de legi.q̃ sine cõsilio alicuius potest facere , tenet. dict.l.par.suprà allegat. Et Bar.in.d. l.humanũ. dicit,q̃ veritas est,q̃ in condenda lege nõ requiritur,quòd princeps faciat cum cõsilio: quia nõ est ordo necessitatis,sed voluntatis: ideo omissio eius non vitiat. Idem vult tenere las.licet Bar.non alleget.in.l.1.ff.de const. princip.nu.1.Bal.in.d.l.humanũ. nu.2. vbi ait, q̃ forma tradita ibi nõ est ita præcisè,q̃ per hoc princeps imponat sibi legem,quod patet: quia dicit,humanum,non autem dicit, necessarium: quia illa lex ponit formam de cõgruitate,& honestate,non de necessitate. Nec obstat. versi.illius.l.Scitote.quia ibi princeps loquitur enuntiatiuè,non derogatiuè. Et idem tenet ibi Paul. de Cast.nu.3.versi.vlti.vbi ait,q̃ potest Imperator,seu Rex,recedere ab illa forma illius.l. Humanam.& videtur recessisse ex certa scientia,licet illa.l.habeat clausulam derogatoriam ibi,in quantum dicit,Scitote non aliter in posterũ legem nostra clementia promulgandam , nisi supradicta forma fuerit obseruata: quia ista clausula nil operatur: nam non potest tollere sibi potestatem,quam habet à iure publico,& quia ad tollendam hanc tacitam derogatoriam dictæ legis,non requiritur clausula,non obstãte: imò eo ipso quòd facit contrarium,ex certa scientia censetur eam tollere. per.l.fina.in princ.ff.de lega.2.secundum.d.Paul.de Castr. in.d.l. humanum.nu.3.&.4. ¶ Idem dicit ibi Paul.in fine esse in papa: † quia licet papa debeat omnia facere cum consilio Cardinalium,si tamen aliquando facit sine eis, valebit. vt ibi idem tenet idem Paul.in.l.1.ff.de leg.nu.4. & doctor del Castillo in proœ.ll. Tauri.tangit in glo. *con ellos consultado*, versi.idem dico in Imperatore. Sic q̃ communis cõclusio est,quòd Rex solus sine cõsilio procerũ põt leges condere , sed de humanitate videtur,q̃ non faciat sine eo. ¶ In facienda autẽ

3 lege semper Rex innitatur cõsuetudini: † vt tenet Lucas de Pœna.in.l.cautiones.C.de solu.& libera.debito.ciuita.lib.11. ¶ Sed quia suprà allegaui.d.l.8.part.quòd de licentia regis põt quis

4 facere legẽ,contrariũ videtur: † quia potestas cõdẽdi legẽ,vel statuta,non põt cõmitti : quia est de maximo Imperio.vt notat Bar.ff.de iur.om. iudi.l.Imperiũ.& in.l.1.in prin.ff.de offi.eiꝰ cui man.est iur. ¶ Sed tu dic,quod.d.l.par.est vera: quia princeps ea quæ sunt de Imperio, põt delegare.

executar las ordenanças y capitulos

gare. Inferior verò à principe,si quidem est magistratus,putà,episcopus,vel legatus , non possunt. ita tenet Pau.de Castro.in.d.l.1.ff. de legi. nu.7. ¶ Facit quod tenet Angel.in.l. 1. ff. quod quisq; iuris.in prin.vbi ait,quod magistratus in

6 re proprietatis , vt sunt Comites †,& Barones, possunt facere leges in suo territorio,vt in titul. quæ sint regalia.& in titu.de consuetu.& statu. contra liber.ecclesiasti.collat. 10. quia habent à principe regalia in suis locis,& idem dicit de episcopis. ¶ Attamen dicta potestas condendę legis,solùm potest comitti,& delegari per regem, & non per inferiorem. tenet Paul.de Cast.in.d. l.1.ff.de legibus.nu.7. ¶ Quinimo mihi videtur, quòd lex potest fieri per senatores consilij regalis: quia id,quod fit per curiam principis,dicitur factum per ipsum principem: & valet ordinatio facta per curiam,licet non sit nomen principis, vt est glo.in.l.vnica.versi.comitatui.C.quando Impera.inter pupil.& tenet Ioan.de Pla.in.l.nemo.C.de dignitatibus.lib.12. q̃ dicit procedere in alio,quàm in sententia diffinitiua : quia cùm in libello & sententia apponatur nomen iudi.l. libellorum.ff.de accusa.l.1.C.de sent.ex peri.recitan.apparet,q̃ non est factum per ipsum principem,vt Plat.ibi: quia curia est Regis,& ille de eius ordine est.l.ius Senatorum.C.eod.titu. de dignit.& Senatores pars corporis Regis sunt,vt est tex.in.l.quisquis. C.ad legem Iuliam maiestã.gl.in.c.cùm dilectus.de clericis nõ resi. ¶ Vide tu quoque Montal.in proœ.fori,in glo. *leyes*. vbi tenet, q̃ populus Romanus potest condere leges. ¶ Contrarium tenet Bal. in.l. Imperialis. C.de legi.in fine.quia populus Romanus est denudatus generali potestate , cùm illa translata fuerit in principem , & per principem postea translata fuit in Apostolicum: & sic videtur, q̃ opi.Montal.sit falsa,vbi dicit,quod potest facere legem,& deponere Imperatorem: nã ad quæ non pertinet creatio,non pertinet destructio.& idem tenet Pau.de Cast.ibi.& vide Montal.vbi suprà,& latè Ioan.Fa.in.§.Sed q̃ principi.Insti. de iure gẽ.& ciuil.vbi per eos vide quis põt facere leges. ¶ Omnia supradicta loquũtur in Rege.

7 Quid in Regina,an põt facere legem? † videtur quod non.tenet Pau.de Cast.in.d.l.1.nu.4.ponderando.d.tex.ibi, est consultorũ virorũ. Quia mulieres in condendis legibus,non vocãtur,nec est ex quirẽdũ earum consiliũ,propter earũ fragilitatẽ. Quod sequitur ibi Angel.in pri.vbi infert,q̃ Augusta nõ põt legẽ condere.per legem princeps.ff. de legibus. & sic videtur quod ista nostra Regina Elisabeth non potuit has leges cõdere. ¶ Sed tu dic cõtra: imò potuit,quia habuit Regnum iure proprio,& non iure mariti,& ius, quod habuit ex persona propria est,& fuit efficacius , quàm ius quod quis habet ex persona aliena,& sic ex marito.vt in.l.si filius. §. erit. ff. de fideicommissa.liber.& non fecit eas iure mariti,sed iure proprio.s.iure successionis,vt dictũ est: vnde non est dubium,quòd potest iudicare, statuere,& leges condere. Ita tenet Ang. in.d.l. si princeps.ff.de leg.& in.l.1. eo titul. in princi. Quod dicit idẽ esse in Comitilla, quæ succedit in aliquo Comitatu,quæ potest in suo territorio leges condere: quia venit iure proprio, ratione sui Comitatus. Et idem tenet Paris de Puteo in tracta.Syndica.in parte dicitur.nume.6.7.& 8.quem sing.vide.fol.28.

¶ Attamen debet has leges , & alias facere cum consensu procerum,& doctorum & suorũ consi

8 liariorum, † per tex.singula.in.l.15.li.2. in ordi. Regali. in fine. ibi. *y esto por consejo de hombres sabios: porque si en alguna cosa errare , la sepan consejar.* Et sic fallit illa communis opi.de qua suprà, q̃ Rex potest facere legem sine consilio procerũ: quod non habet locum in Regina: quia illa tenetur sequi consilium in legibus condendis, vt est tex.in.l.4.tit.4.parti.3.in fine. ¶ Sed regulari-

9 ter non potest esse † mulier de consilio : nec in condendis legibus,vel Senatusconsultus,seu cõstitutionibus mulieres non debent interuenire, secũd.Bar.in.d.l.1.nu.6.* Et licet mulier nõ potest esse de consilio,tamen ab vxore assumendũ est consilium vt in auth. vt iudices sine quoquo suffra. in princi. coll.2. tenet peregrina.in parte Consilium.in.1.glo.in fine.* ¶ Et non solùm supradicta sunt sibi interdicta. ¶ Imò vsus mulie-

10 rum non inducit consuetudinem † sicut nõ possunt condere legem: quia lex & cõsuetudo æquiparantur. Bar.in.d.l.1.ff.de legi. in fin. & Ludo. Roma.in singu.42.& dicit,quod si millies contraherent,non derogant statuto. Et ratio Barto. potest esse: quia consuetudo non potest induci, nisi ab habentibus potestatem legis condendæ, vt in.d.l.de quibus.ff.de legi. & quia consuetu-

11 do dicitur † lex, vt Abb. in rubr. de consuetu. & idem quod Bar.tenet Abb.referendo eũ.in.c. fi.de cõsue.nu.8. Et q̃ mulieres non possunt in-

12 ducere cõsuetudinẽ. † tenet Ludoui.Roman.in singul.42.in fine. ¶ Sed cõtra hoc facit tex.in.c. illud.de præsumpti.ibi,sed mulier de more illarũ,qui vendũt panes. ¶ Sed non obstat: quia est intelligẽdũ in actibus muliebrib⁹, vt Firmia.in suo Reper.in parte,cõsuetudo inducitur.versic. 26.& Ias.in.d.l.1.de legi.num.14.versi.tertiò videtur.vbi dicit , quòd videtur posse limitari in his,quæ ad earum artem spectant,per.l.1.§.a.ff.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de vari. & extr. cog. de quo ibi per eum ampliationes. ¶ Et non solùm ad principem pertinet leges condere, verùm etiam placitum principis
13 est lex. † in. §. sed & quod principi. instit. de iure natu. gen. & ciuil. Quod intelligit ibi gloss. quando placuit causa faciendi legem communẽ & generalem, aliàs nõ esset lex communis: quia non omnis vox iudicis, est sentẽtia: & sic nõ omnis vox principis, est lex. Et idẽ tenet Specula. in titu. de accusa. §. 4. in fine. & Ioann. Fab. in d. §. sed & si principi. ¶ Quoque sententia prin-
14 cipis est lex †, si est diffinitiua, lata inter partes, habet vim legis generalis inter oẽs in similibus causis. gloss. in c. in Causis. de re iud. & Iaſ. in l. cum prolatis. ff. de re iudi. per tex. in l. fin. C. de legi. & Feli. in d. c. in causis per l. fi. ff. de consti. princip. vbi ait, quòd regulariter sententia principis facit ius generale. Idem tenet Alex. in l. ciuitas. ff. si cert. peta. nu. 20. & facit text. in l. 198. in ll. styli. ibi. *que las fazañas de Castilla son aquellas porque deuen juzgar de lo que el Rey juzgo, o confirmo en semejantes cosas.* Quod dicit Alexan. in dict. l. ciuitas numero. 20. procedere solummodo in principe: secus in alijs habentibus potestatẽ legis condendæ secundùm Angel. ibi. Quod extende, etiam si talis sententia principis non reciatur in scriptis, facit ius. est gloss. in capitul. institutionis. 25. quæst. 2. quod intellige, si præcesserit talis diffinitiua præsentibus partibus. vt in l. si Imperialis. ff. de leg. aliàs non fit ius ex sententia. l. qui repudiatis. ff. de inoffic. testa. ¶ Idẽ dic esse in contractibus principis: quia habent vim legis, & possunt allegari in alijs causis sicut lex. text. & ibi Bartol. in l. pe. C. de dona. inter vir. & vxo. ibi, Imperialibus contractibus. secũdùm Iaſ. in dict. l. prolatis. numero. 4. ¶ Quod
15 dicit Alex. ibi in d. l. ciuitas. idẽ esse in ciuitate nõ recognoscente superiorẽ, † quia tunc dicitur tenere locum principis, & tunc potest facere legem. alleg. Ioan. And. in additio. ad Spec. in titu. de instrumẽ. edi. §. 1. in additione. incipiente, Hæc subscriptio. ¶ Ideo dicit Ludouicus Roma. in consilio. 260. quòd interpretatio, seu de-
16 claratio † summa pontificis, ex singularis personæ postulatione facta ad. l. vel ordinationem aliquam præcedẽtem, ius generale inter omnes constituit. per. d. l. fi. C. de legi. ¶ Paul. de Castr. in d. l. 1. de consti. princip. num. 5. vult hoc limitare, dicendo, quòd tunc epistolæ principis, & sententiæ diffinitiuæ, vel interlocutoriæ ius faciunt quoad omnes, licet fuerint directæ ad certas personas singulares, quando ab ipso prin-
17 cipe, traduntur vniuersitati † omnium, vt contingit in. C. in quo fuerunt redactæ epistolæ principum, & in decretalibus, & sic sunt inclusæ in volumine iuris cõmunis, aliàs secus, quia faciũt ius singulare, & non generale qđ mihi satisvidetur. Et eã comprobo authoritate cuiusdã pragmaticæ factæ per nostrum Carolum inuictissimum in curijs, quas habuit in *Villa de Madrid*, anno. 1528. pragm. 116. vbi fuit ab eo petitum. vt super ludis nõ procederetur. & ibi respõdit, q̃ erat sufficienter prouisum per certã epistolam per eum datam, quam volebat deinceps custodiri pro lege, & q̃ poneretur in volumine illarum pragmaticarũ, prout est posita, quæ incipit, *Don Carlos*. Illico si epistola Regis fecisset ius, non erat necesse vt iuberet custodiri pro lege generali: & quia non faciebat ius nisi in ciuitate, vel prouincia, vbi fuit data, iusit pro lege custodiri, prout custoditur: in qua cauetur, q̃ elapsis duobus mensibus, non potest iudex procedere cõtra ludentes. Et idẽ tenet Iaſ. in. d. l. 1. ff. de constitutio. princip. 2. col. num. 10. vbi ait, q̃ epistola principis habet vim legis, si est redacta in corpore iuris. Et idẽ dicit de sentẽtia interlocutoria principis, q̃ facit ius, quando est redacta in dicto corpore iuris. per. l. metum. §. quod prç tor. ff. quod metus Cau. & per Bar. in. d. §. pe. C. de nouo. C. componẽ. ¶ Tamen dicit ibi Iaſ. in. d. l. 1. nu. 5. & 6. q̃ si sententia principis est lata cum causæ cognitione, habet vim legis. vide tũ Paulum de Castr. in. l. leges. C. de legi. nu. 4. vbi in essentia, vult dicere idem, quod dicit in. d. l. 1. de cõsti. princip. scilicet q̃ si sunt redactæ in corpore iuris, habentur pro legibus, siue sint diffinitiuæ, siue interlocutoriæ, siue sint aliæ cõcessiones, dũmodo proprietas verborũ hoc patiatur. ¶ Sed de his, quæ non sunt comprehensa in corpore iuris, distinguit, aut sunt sententiæ interlocutoriæ, & non habent vim legis. Aut sunt diffinitiuæ in certis casibus, vel inter certas personas: tunc si lata sit præsentibus partibus, & cũ causæ cognitione, & non sit contra ius expressum, tũc talis sententia habet vim. l. generalis, al
18 tero eorũ deficiente, secus. Quæ distinctio videtur bona. ¶ Quoq; potest Rex legẽ declarare † tex. in. l. 10. tit. 1. par. 1. quia cuius est cõdere, eius est interpretare. vt in. d. l. fi. C. de leg. Tamẽ non habet locũ, quando mens, & ratio legis, est certa, & certũ habet significatũ verborũ: quia tunc debet stari verbis, & menti: nec est consulendus princeps, nisi fortè emergat iniquitas vt in. l. ille autẽ ille. §. cum in verbis. ff. de lega. 3. Tenet Bal. in. l. cũ de nouo. C. de legi. & in. l. Imperialis. eĩ⁹ tit. vbi tenet, q̃ licet talis interpretatio ptineat ad conditorẽ. ¶ Tamen hoc dictũ nõ est restringendũ ad personã, sed ad officiũ. Nam Imperator,

tor, vel Rex, qui nunc est, põt interpretari leges Iustiniani, quia gerit illud officiũ: sed in alia materia interpretatio restringitur ad personã. vt in l. cù Põponius scribit. ff. de rei vendi. ¶ Idẽ dico
19 in iudice, q̃ põt declarare, vel interpretari † suã sententiã, tenet Bar. in. l. hæredes palã. §. si quis post. nu. 6. ff. de testa. & non solũ in continenti, verùm etiam ex interuallo, vt ibi Bal. ibi. d. l. hę redes. §. sed & si notam. & Romã. consilio. 45. & tex. in. l. 3. tit. 33. par. 7. Quod extende, q̃ põt declarare, nõ obstante, q̃ ab ipsa sentẽtia fuerit appellatũ. vt tenet Guido pap. singu. 349. versi. Et ex proxime vide quæ dicã infrà in. c. 17. in glo. *emendar*. nu. 11. Bar. tã istã quæst. examinat in. l. ab executore. ff. de appella. 2. colũ. versic. primò quæro. vbi cõcludit, q̃. d. gl. in. d. l. hæredes palam. in. d. §. est vera. Sed dicit procedere in iudicibus ordinarijs, habentibus merũ Imperiũ: secus in minoribus, & finaliter colligit ex illa gl. distinctionem. ¶ Aut si quæritur de interpretatione sententiæ delegati à se: & quilibet potest hoc facere. ¶ Aut de interpretatione sententiæ propriæ: & tunc aut est delegatus, & nullo modo potest: aut est ordinarius, & tunc si est de maioribus, & potest, aut de minoribus, & non potest. Idem tenet Bar. in. l. 2. C. de sentẽ. ex peric. recita. vbi tenet, quòd habẽs merum Imperium potest suã sententiã interpretari, aliàs secus. Alex. in. d. l. ab executore. In additio. ad Bar. & ibi Bar. versi. quæro secundò. dicit, quòd quando interpretari assumitur pro correctione totali, qđ istud non potest facere, nisi solus princeps: quã do assumitur pro extensione, istud non potest facere, nisi circa accessoria ipso die. vt in. l. Paulus. ff. de re iudi. Sed quando assumitur pro congrua verbi, vel orationis expositione, istud potest facere iudex: quia nil enim de nouo facere, sed factũ declarat. vt in. d. l. hæredes palã. & per Abb. in. c. ex parte. de verbo. signifi. el. 3. num. 8. ¶ Et hoc, nisi velit facere interpretationẽ omni no extraneam, quia nõ potest. Et idem est, si essent omnino verba clara, & ipse velit aliter interpretari, sed cõtra Bar. videtur facere dictũ Innoc. in. c. cũ speciali. de appella. vbi ait, quòd licet inferioribus iudicibus non liceat cõdẽnare, nec interpretari iura, vt in. c. inter alia. de sent. excõ. sed solius principis: tamen in causis, quas coram se habẽt inferiores iudices bene possunt quantũ ad ius litigatoris super iuribus, & interrogationibus interpretari. Quod dictum allegat Abba. pro singula. in. c. cũ venissent. de iudic. 2. col. ¶ Attamen dictũ Innoc. limitatur, vt habeat locũ in maioribus magistratibus, habentibus merũ Imperiũ, secus in alijs, quãuis ordinarijs.

¶ Ioan. de Ana. in. c. qualiter & quãdo el. 1. de accusa. & Maria. ibi contrariũ tenent, dicendo, q̃ quilibet ordinarius, etiam non habens merũ Imperiũ, possit suam sententiã interpretari. & istã opi. sequitur Feli. in. d. c. qualiter & quãdo. col. 14. versi. sed aduerte. vbi ponit alias limitatiões, & sic cõtra Bar. videtur tenere. Tamẽ mihi videtur, quòd non obstet: quia ordinariùs est, & dicitur quilibet in sua iurisdictione in summa, in qua potest pronũtiare, & in tali summa potest declarare. vt Bar. in. l. ambitiosa. ff. de decretis ab ordi. faciẽ. cogita. Tamẽ distinctionẽ Bar. sequitur Ferrar. in forma libelli executionis sentẽtiæ diffinitiuæ in parte. p. publico nũtio. ver. cuius gratia. n. 11. & ibi nu. 13. versi. sed an pars tenet, q̃ in ista interpretatione est pars citãda, & ab huiusmodi interpretatione posit appellari, vt ibi per eũ. versi. sed. nu. 15. ¶ Sed an talis iudex po-
20 test interpretari, & declarare sentẽtiam sui prædecessoris, † & sit idẽ qđ in rege? videtur q̃ nõ: sicut hæres nõ potest interpretari libellũ defuncti. vt in. l. Põponius scribit si frumẽtũ. §. fin. ff. de rei vend. & in. l. inter stipulãtem. §. 1. in prin. ff. de verbor. obliga. ¶ Sed in contrarium facit: quia accipiendo iudicem pro iurisdictione, seu pro ipso tribunali, verè idem est iudicium: & idem iudex in. l. proponebatur. ff. de iudic. nec ius interpretandi competit sibi, vt priuato, sed vt iudici: hæres verò & defunctus, non est eadem persona verè, sed fictè. Et hanc dicit esse veritatem Bartol. in dict. l. ab executore. tertia co lumn. verficul. quæro vtrum. Et sequitur ferrar. vbi suprà, versi. post hæc quæritur. ¶ Bald. tenet contra hoc in. d. l. hac lege. C. de senten. ex pericu. recita. per. d. l. Pompeius. §. fi. de rei vendi. vbi ait, quòd successor iudicantis, non potest declarare sententiam prædecessori. Nec ad hõc obstat, quòd videatur vnus magistrat⁹, iuxta. l. pro ponebatur. de iudi. ff. quia respondet ipse. & in. d. l. edita. C. de ædendo. colum. 13. versicu. 10. oppono. quòd ea, quæ sunt animi, non transeũt in successores. allegat. d. §. fi. & dicit ibi esse hoc notandum. Idem tenet, Lanfran. de oria. in repe. c. quoniam contra. de proba. in parte, inter locutoria appella. nume. 27. Et hoc etiam tenẽt Bald. Angel. & Imol. in. l. ex facto. in princi. ff. de vulga. & pupill. dicẽtes, quòd successor in officio, non potest declarare ambiguam sentẽtiã prædecessoris. Idem tenet. Bald. in. l. fi vt ponis. C. de execu. rei iudi. & Bartol. expressè in dict. l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verbo. obli. & Innoc. in capit. fi. de successi. ab intesta. ¶ Sed hoc non obstante opi. Barto. in dict. l. ab executore. est vera. & opi. Bald. & sequacium proce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditin interpretatione, vel declaratione, quæ fit ex mera voluntate: vt si iudex condemnauit in amputatione manus, potest interpretari, quòd senserit de dextra, vel sinistra, vnde pendet voluntas eius: & ideo non transit ad successorem, sicut nec ad hæredem: & ideo interpretationi legis staretur, quæ intelligitur de manu minus potēti. vt in. l. præsens. cum similibus. ff. de pœnis. ¶ Si verò loquimur de declaratione, vel interpretatione, quæ est facienda ex verisimilib⁹ coniecturis, & actis, tunc talis interpretatio cuique iudici committitur. vt in. l. voluntas. & ibi notatur. C. de fideicommiss. & ista talis transit in successorem iudicantis obscurè. ita Imol. in. d. l. ab executore. ff. de appella. in prin. Et ita debet intelligi opin. Bartol. ibi. & in. l. terminato. C. de fru. & lit. expe. & ita intelligit Feli. in dic. cap. qualiter & quando. columna. 14. & columna. 15. Et ita dicit esse intelligendum, quod notant Bald. & Ange. in dicta. l. ex facto. in prin. ¶ Vbi quoque dicunt, quòd successores non possunt interpretari statuta condita ab alijs, antianis. de quo etiam pro Abb. in dicto. capitul. ex parte. el. 3. de verbo. signifi. ¶ Idem est in iudice qui cōdemnauit reum in expensis, reseruata sibi taxa-
21 tione, quòd successor † potest taxare. vt tenet Bartol. in dicta. l. ab executore. versicul. quæro vtrum. in tantum hoc est verum, quòd etiam, si iudex reseruauit sibi taxationem expēsarum expresso nomine proprio, nihilominus facultas taxandi in successorem transit: quia materia nō potest concernere personam, sed dignitatem. tenet Abbas singulariter in capitulo. 1. de his qui ve. me. cau. fi. numer. 8. & idem tenet Lanfran. de oria. in repe. capitul. quoniam contra. de proba. in parte, expensæ. numer. 13. * Et de materia ista an̄ si iudex potest suam vel antecessorum sententiam reuocare vel interpretari latissimè per Peregrinam. in parte sententia. q. 5. in gloss. emendari. * ¶ Sed quid de quæstione, quæ pluries euenit iudex confinauit aliquem per tem-
22 pus arbitrio † suo arbitrandum: iste iudex est mortuus, vel officium eius expirauit: an possit successor in officio relaxare confinia? dico quòd sic, licet de iure nulla requiratur relaxatio: quia morte ipsius iudicis, vel expiratione officij, expirant confinia. vt tenet Bald. in prooemio. forum. §. hæc autem. & latè Hippolytus. de Marsilijs in repetitione Rubric. de probationibus. numero. 251. cum sequentibus. & Felinus, in capitulo. ex literis. de constitutionib. columna duodecima, & Bal. in. l. fin. C. de contrahen. emptio. numero. 13.

SVMMARIVM.

1 *Iudex, & aliæ personæ tenentur iurare in casibus contentis in istis capitibus, & num. 14. & an præsumatur fuisse iuratum, si officium exerceant.*
2 *Iudex nō tenetur seruare statuta, quæ sibi nō fuerunt tradita.*
3 *Iudex si iurauit seruare statuta, an tale iuramentum extendatur ad statuta post iuramentum condita.*
4 *Iuramentum non extenditur ad ea, de quibus verisimiliter non fuit cogitatum.*
5 *Quid si in dispositione dicatur, non obstantibus statutis, an intelligatur de futuris.*
6 *Qui se obligauit ad statuta, an intelligatur obligatus ad edenda.*
7 *Publicatio bonorum intelligitur de bonis præsentibus, non de futuris.*
8 *Bannito filiofamilias, & eius bonis publicatis: postea patre mortuo, fiscus non venit ad bona paterna.*
9 *In publicatione bonorum, non veniunt iura conditionalia.*
10 *Iudex, qui iurat seruare statuta, intelligitur de statutis, quæ sunt in vsu: idem quando iurat seruare consuetudines, quod intelligitur de laudabilibus, & præscriptis.*
11 *Iurans seruare statuta, & non seruans, an incidat in periurium?*
12 *An statutum debeat sequi iudex, licet non sit productum in causa, vel in processu.*
13 *Legatario, an debeat edi totum testamentum.*

En los casos. [k] In istis captibus cō-
tētis, & l. 1. 1. ti. 7. lib.
1 1. for. ll. vbi Mont. dicit, quòd hoc iuramētū † debet fieri tam per ordinarios, quàm per iudices delegatos: & arbitros: & melius in. l. 6. titul. 4. par. 3. * Et ibi Grego. Lopez & Peregrina parte. iudex. q. 5. * Vbi ponit forma iuramēti fiēda per iudices: & eandem formam ponit tex. in. l. 4. tit. 15. libr. 2. in ordi. rega. quam vi. & ibi Montal. in. dict. l. ordi. in gloss. in verbo, iudex ordinarius. & tex. in. l. sancimus. C. ad. l. Iulia. repet. & in. l. 4. tit. 16. lib. 2. in ordina. regali. vbi cauetur, quòd quoq; debet iurare, q̄ nulli dedit, nec promisit pro

pro illo officio: aliàs sic dedit, vel promisit eo priuabitur, vt ibi. & Bar. latè in. l. Barbarius Philippus. ff. de offi. præto. nu. 1. & Plate. in. l. omnes. C. de decurio. libro. 10. vbi tenet quòd qui fraude, vel ambitione, aliquam dignitatem adeptus est, illa priuari debet tāquam ambitiosa. vt in. l. 2. C. de decre. de curio. lib. 10. vt ibi per eum. * Et vi. Peregrina in parte honores vbi late: & Paris de Puteo. in tract. Sindicatus in parte iuramentum. * ¶ Quinimo anteaquam iurent, licet sint nominati, & recepti, non sunt iudices, nec habent potestatē iudicādi. vt in. d. l. ordin. & part. probatur. & vide infrà in gl. cartas. Et tenet Bal. in. c. significasti. de electi. nu. 4. vbi ait, q̄ iuramentum debet præcedere inuestituram corporalē: & ibi ponit quoq; personas, quæ debent iurare, anteaquàm gerant officia. l. prælatus, & qui recipit insignia dignitatis, vel administrationis: vassalli, rectores ciuitatum, tabelliones, & numularij. Item milites & stipendiarij, custodes portarum, & si miles. Item tutores & curatores ophanotrophij vt. C. arbi. tutel. l. fi. * Et Peregrina in. dic. verbo. iudex. 5. q. in. glo. iurabit & Bal. in. l. meminisse in fi. ff. de officio. proconsul. & lega. vbi affirmat q̄ non dicitur successor aduenisse nisi receperit iuramentum & applicauerit se ad locum vbi decernitur sibi administratio. * Et sic quòd ille, qui petit insignia, debet præstare solita iuramēta. vt Bald. vbi suprà in fine. & vide, quæ dicam infrà in. c. 33. in glos. fi. aliàs non possunt vti iurisdictione, nisi prius iurauerint, & gesta aliàs sunt nulla. Licet Bal. & docto. in. l. Rem non nouam. C. de iudici. & ibi glo. teneant contrarium in versi. præferatur. quia Ludo. Bogoli. in secundis interpretationibus tenet contrarium: quem sequitur Nicola. Boeri. in tracta. de custodia clauium. n. 52. & 53. tomo. 5. tracta. folio. 273. * Et sin dici villarum officio sindicatus rectè vti nō possunt antequam iurauerint. tenet Bald. in. l. si vacantia. C. de bonis. vacan. libr. 10. nume. 2. Et sigillator iurat legaliter literas sigillaturus, vt late ponitur in. l. 3. tit. 20. par. 3. & vi. l. 26. tit. 9. par. 2. & ibi Gregor. Lopez vbi ponit aliàs personas quæ tenentur iurare, & in. l. 3. titul. 24. part. 2. & proxeta vt in. l. fi. titul. 26. part. 2. in fine. * ¶ Sed circa supradicta nota, & tene menti, quòd licet iudex, & personæ supradictæ in principio officij debent iurare, aliàs non possunt officium exercere: tamen si aliquis eorum est in officio, & eum exercet, præsumitur præstitisse iuramē-

to en los casos [k] **que mandamos que se**

tum istud, ex quò reperitur in possessione officij. Tenet singulariter Bald. loquendo in tabellione in capitulo ad audientiam. de præscript. numero. 4. ad quod dicit, quòd faciunt notata in. l. quædam. §. numularies. ff. de eden. * Et facit. d. l. 26. tit. 9. part. 2. in fine, vbi iuramento facto quis in vestitur, & ibi Grego. Lopez inquit q̄ si intrarent officium non præstito iuramento sunt expellendi & puniendi, quia malo ordine intrauerūt allegando Bal. in. §. vassalli nostro de pace constan. subdit tamen ibi illud quod dixit in. d. c. ad audientiam, q̄ in dubio ex quo sunt in possessione consulatus præsumitur Canonicus ingressus & omnia solenniter acta. * ¶ Vltra ibi dicta dic
2 quòd nō tenetur iurare nec custodire statuta, † quæ sibi non fuerint tradita: nec tenetur ad sta-
3 tuta post tale iuramentum condita. † vt tenet Ange. in authentica de consuli. & in authentic. de manda. princi. & Innoc. in capit. pe. de constitu. & tenet Paris de Put. in tracta. syndicat. in parte, sequitur. numero. 5. folio. 29. in libro portatil. ¶ Barto. tamen. in. l. si stipulatus. §. cùm stipulamur. ff. de verbor. obligatio. numer. 3. licet non allegetur per dict. Pari. de Put. examinat, si potestas tenetur seruare statuta postea facta. Et dicit, quòd si promisit seruare statuta, intelligitur de futuris, si modicum præiudicat iuranti. ¶ Sed si multum præiudicium affert, tunc ad futura non porrigitur argumen. in. l. prima. C. qui res pigno. obliga. post. Nec videtur obstare text. in capitul. pe. de iure iurand. vbi videbatur contrarium: quia ibi iurauit seruare edita, & sic ad iam edita se restringit, & non ad posšea edenda: & hoc potest esse, quia non debet ex-
4 tendi iuramentum † ad ea, de quibus non fuit verisimiliter cogitatum: & quæ postea accidunt, non fuit cogitatum, vnde non potuit postmodum ex nudo consensu extendere iuramentum ad edenda, vel nouiter edita: quia vt iuramentum extendatur, est odiosum, & periculosum. vt Hostien. in capit. clericus. de iur. iuran. & quia iuramentum est stricti iuris, & non debet extendi de facili propter periculum periurij. Et Abb. ibi. numero. 2. transit cum opin. Bartol. & dicit dictam distin. esse notandam. & Alexan. in dict. §. cùm stipulamur, num. 4. quo que sequitur distin. Bartol. & Ioann. de Imola. ibi. ¶ Et Alexan. ibi. nume. 5. ponit. Quòd si in
5 aliqua dispositione † dictum sit, non obstantibus statutis: an intelligatur de futuris. ¶ Et dic-

ctam distin. Bartol. sequitur ibi Iaſ. numero. 12. concordando Paul. de Caſtro. & Cuma. qui tenent contrarium, dicendo, quòd virtute iuramẽti indiſtinctè poteſtas tenetur ſeruare ſtatuta, etiam poſtea edita: quia ratione officij eadẽ eſt ratio in futuris, quæ in præteritis: quia reſpõſum datur ibi' p eũ. Quia aliud eſt quærere, an poteſtas ratione officij teneatur ſeruare ſtatuta, etiam poſtea edita: & dicit quod ſic, & ita procedit fundamentum modernorum. ¶ Aliud eſt quærere, an iuramentum extendatur ad ſtatuta poſtea edita, & non oſtẽditur, & in hoc loquitur deciſio Barto. Quæ reſponſio Iaſo. Mihi videtur vera: & ſic debet intelligi dictum Pari. de Put. vbi ſuprà, qui indiſtinctè loquitur, ꝙ ratione iuramenti non tenetur obſeruare ſtatuta poſtea edita. Idem tenet. Abb. in conſilio. 51. in. 2. parte conſiliorum. verſicul. ſed his. vbi ait, ꝙ ſi quis ſe obligauit indiſtinctè ad ſtatuta, & eſt res grauis præiudicij, nõ
6 intelligitur † de ſtatutis edendis in futurum, ſed ſolùm de editis, & exiſtentibus tempore obligationis per dict. theoricam Barto. in dict. l. ſtipulatus. §. cùm ſtipulamur. & dicit, ꝙ facit in ſimili tex. in. l. ſi mandauero. §. is cuius. ff. mandati.
7 vbi habetur, ꝙ publicatio † bonorum ſimpliciter facta, intelligitur de bonis præſentibus, non autem de acquirendis in futurum. & cõcordat. tex. in capitul. felicis. §. verum. de pœni. lib. 6. Et iſtam dicit eſſe cõmunẽ Iaſ. in. d. §. cum ſtipulamur. nu. 6. vbi multa iura allegat, licèt non alleget. d. Abb. in. d. conſilio. ¶ Et ex hoc infert, ꝙ
8 filiofamilias banni tenet, & bonis eius publicatis † patre poſtea mortuo, fiſcus non venit ad bona paterna, quatenus ſit legitima filij, nec pro alimentis filij. Vt Paul. de Caſtr. conſilio. 30. aliàs eſt. 213. in nouis. ¶ Et quoq; facta publicatione,
9 iura cõditionalia † non tranſeunt in fiſcum. glo. eſt notabil. in. l. non ad ea. ff. de conditio. & demonſtra. quam Bar. multùm commendat in. l. quod traditum. ad finem. ff. eo. & Alexã. in. l. 3. §. pe. ff. quod quiſq; iuri. ſecundũ Iaſ. in. d. §. cum ſtipulamur. qui alia iura allegat, vbi de materia, An verba præſentia trahantur ad futura: & ponit circa hoc alias quæſtiones ſingulares. ¶ Circa
10 prædicta nota, † quòd ſi iudex iurauit ſeruare ſtatuta, intelligitur de ſtatutis, quæ ſunt in vſu, non de illis, quæ ſunt ſublata conſuetudine, & ſic ꝙ non ſunt in vſu. vt in. l. 2. §. ſed quia. C. de veteri iur. enucle. & tenet Paris de Put. in tract. ſynd. ca. in verbo, ſtatutum. fo. 247. in libro por

haga ſobre la guarda de cada vno de-

llos los quales ſon eſtos que ſe ſiguen.

tatil. num. 4. ¶ Et facit, quòd tenet Angel. in. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. in fine. vbi ait, ꝙ qui iurat ſeruare ſtatuta, & cõſuetudines, omnino tenetur ſeruare, niſi laudabiles, & præſcriptas. vt Iunoc. in. ca. dilecti. de maior. & obedi. ¶ Attamẽ licet iudex iuret ſtatuta ſeruare, & non ſeruet, licet incidat in
11 periurium † non tamen officium perdit, niſi de ponatur. vt in. l. fin. C. ad. l. Iuli. repet. Et dictus Paris de Put. vbi ſuprà, & ibi ponit quid faciet iudex, ſi in eodem volumine ſtatutorum ſint ſtatuta contraria. & eſt glo. in. c. vt officium. de hæreticis. in. 6. in verbo, duabus. ¶ Ibi quoq; Paris de Put. in. d. verſi. ſtatutum. ponit, An iudex
12 de neceſsitate teneatur ſequi † ſtatutum, licet non ſit in cauſa productum? & dicit ꝙ ſic: ſecus in conſuetudine non ſcripta: quia illa indiget probatio & onus probandi in cauſa ciuili, non pertinet ad iudicẽ. vt Bal. in. l. 1. C. vt qui deſint aduoca. Quod limitat habere locum, quãdo illa ſtatuta eſſent extrauagãtia, non poſita in volumine ſtatutorum, vt in archiuo publico: qa ſunt alleganda, & producenda. vt Bartol. in. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. fina. colum. num. 67. vbi Barto. tenet, quòd ſi litigo in vna ciuitate, & volo fundare intentionem meam ex ſtatuto alterius ciuitatis, debeo illud ſtatutum producere. ¶ Aut volo fundare intentionem meam ex ſtatuto eiuſdem ciuitatis, & ſunt ſtatuta publicè nota in volumine ſtatutorum inſerta, & illa non oportet produci. Aut ſunt ſtatuta non ſic publicè nota, & illa debent produci cum quis poſsit ipſa probabiliter ignorare, ſicut eſt in conſuetudine. Et hoc dictum Bartol. ſequitur Abb. in capitulo, paſtoralis. de fide inſtrumento. final. columna. numero. 2. & idem ſequitur Abb. in capitu. primo de probatio. in fine. ¶ In caſu in quo quis tenetur edere ſtatutum, non eſt neceſſe, quòd edat totum volumen ſtatutorum, ſed ſatis eſt edere illud, quod facit ad materiam, de qua agitur vt tenet Abb. in capitulo cùm contingat. de fide inſtrumen. nume. 2. Tamen Pau. de Caſt. & Barto. in. l. in ciuile. ff. de legi. tenent. quòd ſi quis in ſua cauſa producit ſtatutum alterius loci, debet producere totum ſtatutũ à capite vſque ad finem, & etiã proœmiũ, ſi materia requirit: quia ſolet dari intellectũ ſequentibus. Et idem tenet Alex. in rubrica. ff. de noui oper. nũtia. nu. 35. qui dicit idem eſſe in inſtrumento, & priuilegio. ¶ Ibi quoq; dicit idem eſſe in legatario: quia nõ debet edi totum teſtamen-

13 mentum, ſed ſolum particula, † quæ pertinet legatario. Idẽ tenet Cy. & Iaſ. in. l. fi. C. de prec. Impe. offere. & tex. l. 112. ti. 18. par. 3. & tex. in. l. 5. ti. 2. par. 6. & Ang. latè in conſi. 164. de quo per Alex. in. d. ru. & per addi. Pau. de Caſt. in. d. l. in ciuile. ¶ Et quia in prin. iſtius gloſ. dixi de iura-
14 ment. iudicum, † & latè ponit dict. l. 4. titu. 15. lib. 2. in ordi. regali. & l. 6. titul. 4. part. 3. & tex. in. l. rem non nouam. C. de iudi. cum authentica, hodiè iurant. C. eodem titulo. ſed inquatum dict. l. par. & ordina. tenent, quòd tale iuramentum debet recipere Rex ex iudicibus antequã exerceant officium, hoc non eſt in vſu. Sed concilia ciuitatum hoc iuramentũ recipiunt ex iuſſione regis, vt patet in prouiſionibus officiorũ, ibi. *Eſtando juntos en vueſtro conſejo, cabildo, o ayuntamiento ſegun que lo aues de vſo, & coſtumbre, recibades del dicho fulano el juramento, y ſolemnidad, y que en tal caſo ſe acoſtumbra a hazer: el qual por el hecho, le recibades, y tengades por nueſtro Corregidor.* Et hæc practica prouenit ex. d. l. 4. ibi. *o aquel a quien nos le mandaremos tomar.* Et eſt textus expreſſus in capit. fina. in capitibus iudicum ſyndicatus, ibi, *lo hagays, y en el conſejo de la ciudad.* ¶ Quoque illa forma iuramenti, contenta in. d. l. par. in omnibus non ſeruatur, ſed tantũmodo iurant iudices ſeruare ſeruitiũ Dei, & Regis, & bonum Reipublicæ cuſtodire, & ſeruare leges, & ſtatuta. Quod intelligitur de honeſtis, per capitulum final. de iur. iuran. in. 6. & Paul. de Caſtro in dicta. l. rem non nouam. numero. 2. ¶ Et quod facient iuſtitiam æqualiter, ſine acceptione perſonarum: & eam definiet ſecundùm ius, vt pertinet ad bonum & æquũ iudicem: & vltra modum partes non grauentur laboribus, & expenſis. vt in capitulo, finem litibus. de dolo & contu. Et quòd ſecreta concilij non reuelabit. & tenet Paris de Puteo in. d. tracta. ſyndicatus in parte, iuſtitia. §. iuramentum. folio. 139. in principio. vbi dicit, quòd officialis antequam officium recipiat, debet iurare in manibus Regis, & eo abſente, coram Metropolitano, vel epiſcopo, & Primate ciuitatis de bene gerendo: quia in tali iureiurando adminiſtratio accipitur, vt in dicto. §. neceſsitatem. In authentica. vt iudic. ſine quoquo ſuffrag. Et ſi non facit iſtud iuramentum, non poteſt officium exercere: & ſi exercet ſine dicto iuramento, tenetur ad eandem pœnam, ad quam teneretur is, qui propria authoritate officium ſibi vſurpat, & ſic pœnam criminis læſæ maieſtatis. vt in. l. 3. ff. ad. l. Iulian. maieſtat. ſecundùm Lucam de penna. in. l. vnicuique. C. de proxim. ſacro. ſcrinio. libr. 10. quod eſt notan. ſecundùm dictum Paris de Pute. vbi ſuprà. ¶ Et poſtquam iudex ſemel iurauit iudicare ſecundùm iuſtitiam, non tenetur vlterius iurare: & idem dic in aduocatis, ſecundum Lucam de Penna. in. l. ſi quæ. C. de vendendis rebus ciuitat. libro. 11. final. columna. ¶ Tenequoque, quòd talis iudex debet habere duos ſales, alterum ſapientiæ, ne ſit inſipidus: alterum rectæ conſcientiæ, ne ſit diabolus. vt in capitulo, cum æterni tribunal. de re iudicat. in. 6. & Iaſ. in dicta. l. rem non nouam. C. de iudi. in principio.

PROOEMII FINIS.

PRAETORVM CAPITA SEQVVNTVR.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prætorum SVMMARIVM.

1 POTESTAS constituendi magistratum ad iustitiam exercendam, ad principem tantùm pertinet, vel ad alium à principe potestatem habentem.
Et non pertinet ad populum, nec ad ciuitatẽ. numero. 13.

2 Rex, qui non recognoscit superiorem, fundat intentionem in regno suo quoad iurisdictionem. numer. 13. & quid in alijs dominis numer. sequenti.
Deficiente correctore & prætore, seu expirãte, ciuitas non potest cognoscere de causis. sed ipse. ius dicit vsque in aduentum successoris.

3 Princeps non potest concedere suam supremã iurisdictionem.
Appellare potest liberè à dominis locorum per vassallos suos ad regem, & domini tenentur appellationi deferre sub pœna ibi.

4 Potestas magistratuum ad iustitiam exercendam transmittitur ad filios Principis, Ducũ, & Baronum, si ex priuilegio habent à principe.

5 Deputatus ab alio, quàm à principe, si iurisdictionem gerit, pro infecto debet haberi, quicquid fecerit.

6 Qui gerit se pro iudice, cùm non sit, in crimen læsæ maiestatis incurrit, & in crimen falsi.
An si iudex exercet iurisdictionem contentiosam extra territorium, puniatur.

7 Iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, papa concedit.
Consuetudo quoque iurisdictionem concedit.

8 Præscriptio dat iurisdictionem.

9 Præscriptio, & priuilegium æquiparantur.

10 Sententia, & præscriptio æquiparantur.

11 Iurisdictio suprema Regis, vel Papæ, non potest præscribi, nec vtilis iurisdictio exclusiua.

12 Quod non appelletur ad Papam, seu ad principem, præscribi non potest.
Sed bene potest præscribi, quòd non appelletur ab episcopo ad Archiepiscopum.

14 Rex habet fundatam intentionem quoad ciuitates, & loca intra regni limites constituta, & quoad supremam dignitatem ius reddendi: secus est quoad res singulares regni, in vico, vel castro existentes.
Idem dic de Baronibus.

15 Dominus districtus, non est dominus bonorum infra limites existentium.

16 Oĩa dicuntur principis, quoad protectionem.

17 Regalia, nullus priuatus potest rationabiliter possidere.

18 An qui habet regalia in terris regni, aut demanalia in terris Baronum, & Comitum, potest cogi ostendere titulum suæ possessionis, adeò quod nisi ostendat, licitè potest cogi ad restitutionem eorum.

19 Qui non habet potestatem regiam iudicandi, frustra iudicat, & per eum gesta non valent: quæ exceptio semper potest opponi.

20 An rescriptum falsum tribuat iurisdictionẽ.

21 Obediendum est prælato minus, iniusto, qui est in pacifica possessione, dummodo concurrat authoritas superioris.

22 Tabellio, qui est penitus falsus, debet puniri pœna mortis. Secus si fuit creatus notarius à principe, & creatio fuerit inualida.

23 Indulgentiæ concessæ à prælato penitus fælso, qui putabatur verus, non minus operãtur ad salutem animarum, quàm si essent concessæ à prælato vero.

Nuestros,

2 NVestros, [a] Exista. l. tene, ꝙ potestas cõstituendi magistratũ, ad iustitiã exercendam, pertinet tantùm ad princi-
1 pem. † est similis text. in titu. quæ sint Rega. in vsi. feud. circa medium. & in. l. 1. §. optamus. C. de offi. præfe. cũ. l. sequenti, circa principiũ. & in. l. pe. ff. ad. l. Iulian. amb. & Iaſ. in. l. 1. in princi. ff. de officio eius.

Prætorum

PRimeramẽte manda-mos, que todos los que ouieren de yr a qualesquier

& tenet Restau. Castal. in tracta. de Imperatore. q. 118. tomo. 5. tract. fol. 71. versi. 17. Quæ iura de iurisdictione ordinaria loquunt: & de nostro iure regio, est tex. in. l. 1. ti. 1. lib. 3. in ordi. regali. & in. l. 2. tit. 4. par. 3. vbi tenet, ꝙ solus princeps cõstituit iudicẽ ordinariũ, vel alius habẽs à principe potestatẽ. Et tenet Alex. i. l. 1. ff. de iuri. omn. iudi. nu. 35. versi. vnde dicit Bal. vbi ait, ꝙ ois iurisdictio est Imperatoris, & ipse est, q iurisdictionẽ tribuit, magistratũ creando, vel cõfirmãdo, vel præstãdo authoritatẽ creãdi, vel cõfirmãdi. allegando Bal. in. c. 1. §. ad hęc. de pace iura. firma. in vsi. feu. 1. col. per illũ tex. & per. §. iudices. & noster Montal. in. l. 5. tit. 11. lib. 2. for. ll. in gl. 1. in prin. col. 2. & tex. in. l. 4. tit. 1. libr. 2. in ordi. Regali. & in. l. 1. tit. 1. lib. 2. cod. lib. ¶ Et sic, quòd apud Regẽ est iurisdictio, & non apud populũ: quia nulla iurisdictio est apud populũ, vel apud aliquã vniuersitatem, seu ciuitatem. vt tenet Inoc. in. c. cũ accessissent. de consti. ver. & est notandũ. & Bal. in. c. 1. si de inuestitu. inter. domi. & vassal. lis oria. in vsi. feu. ver. nota mirabiliter. & Guido papa singula. 567. in fine. ¶ Quia populi transtulerũt in regẽ iurisdicti. tex. in. l. 1. ff. de cõsti. prin. Bar. Alex. & Iaſ. latè in. l. 1. ff. de iurisdi. omn. iud. in fin. Barb. in rub. de offi. or. 4. co. Bal. in. c. bonæ. el. 2. de postul. præla. 4. co. versi. sed nunquid præscribenda. ¶ Et Rex habet de
2 in re fundatã ſ intẽtionẽ ſuã in iurisdictiõe. tenet l. 9. ti. 14. lib. 3. in or. regali. & Guido papa sing. 661. §. quid. & singulari. 823. §. omnia. & in consilio. 88. & Ioan. faber. in. l. cũctos populos. C. de summa tri. & fide catho. Bar. in. l. 1. §. cũ vrbẽ. ff. de offi. præ. vrb. & Montal. in glo. ordin. Rega. in parte, præscribere cõtra regẽ. 1. co. vbi si nõ recognoscit superiorẽ in suo regno de iure cõmuni quoad iurisdictionem, siue quoad ius reddendi, & vsum gladij exercendi, fundat intẽtionem suam in toto regno. *Et. l. 2. ti. 1. parti. 2. quasi in fin. sed non est dominus singulorum, vt ibi. & in. l. bene à Zenone. C. de quadri. præscrip. Sed bene habet suam intentionem, fundatam quo ad dominium ciuitatum, villarum & castrorum regni. vt Grego. Lopez in. l. 1. titul. 18. par. 2. etiã si ab ab alio possideatur vt ibi. * Et quidin alijs infrà dicetur. ¶ Et sic. ꝙ vniuersitas, vel ciuitas, deficiẽte,

Caput. I.

ciudades villas, o prouincias, o merindades, o partidos de nros Reynos por nuestros [a]

vel expirãte correctore seu prætore, non põt cognoscere de causis, nec constituere iudicem, qui de eis cognoscat, quia non habet iurisdictionẽ: sed si officiũ correctoris expirauit, talis corrector per se, & per suos officiales debet exercere iurisdictionẽ vsq; in aduentũ successoris. vt in. l. meminisse. ff. de officio procõsulis & lega. & ibi Bar. & doct. & dicetur infrà in. c. 5. in glo. *suspendidos*. in. nu. 6. ¶ Tamẽ princeps † priuato non põt cõcedere suã supremã, iurisdictionẽ. vt Bar. in. l. phibere. §. planè. ff. quo. vi. aut. clã. & Bal. in. l. 1. §. in initio. ff. de ofi præfe. vrb. n. 6. ¶ Quia Imperator, seu Rex, nõ põt donare claues Imperij, seu regni: nec põt viscera Imperij euiscerare, quia esset homicida sue dignitatis. vt. ff. de vsuc. pro emp. l. cũ fundũ. §. si tutor. prout tenet Bal. in. c. licet causam. de ꝓbati. n. 7. nec ea, quę sunt sibi reseruata. prout tenet Restau. Castal. in dict. tract. de Imperatore. q. 110. tomo. 5. tra. folio. 71. vbi quoq; ponit casus, q sunt principi reseruati. ¶ Frãcisc. de Aretio. in rub. ff. de verb. obli. col. 3. quoq; dicit, ꝙ Imperator nõ possit renuntiare suo exercitio i manib⁹ habẽtis dominiũ directũ in prætudiciũ successorũ, quibus post mortẽ ei⁹ debet deferri Imperiũ. per tex. in. ca. 1. in fine de valua. decrepit. ætat. in vsi. feu. *Et vi. tex. in. l. 4. tit. 26. par. 2. & l. 17. tit. 1. lib. 6. ordi. & Grego. Lopez in. d. l. par. allegãdo Bal. vbi nec per contractũ, nec alio mõ põt princeps regalia concedere in prætudiciũ successorũ: & sicut nõ põt iura eorũ subuertere, ita nec minuere: qđ ꝓcedit etiam in minima alienatiõe regaliũ: ꝙ intelligo in perpetuũ, secꝰ ad vitã regis cõcedẽtis vtĩ. d. l. par. & ordi. * ¶ Et ideo dicit Ang. in. l. vsuca. ff. de vsuc. ꝙ cõtra regẽ, & Imperiũ, & ecclesiã Romanã superueniens, aut priuilegij prælationis, nõ currit præscripti. vt loã. And. in. c. 1. de cleri. ægrot. lib. 6. &

vide

vide infrà.nu.11. ¶Attamẽ talẽ ordina.iure principis vel suo beneficio vniuersaliter quis exercere potest iurisdictionẽ. vt in.l. more maiorũ. ff.de iuri.om.iudi.cũ.l.sequẽti. & tex.in.l.1.tit. 15.lib.2.in ordina.regali.Montal.in.l.1.tit.7.foro.11.lib.1.in gl.1.vbi quoq; vide,quis põt cõstituere iudicẽ,& iurisdictionẽ dare. ¶Et quia suprà dixi,q̃ Rex fundat intẽtionẽ suã in iurisdictione.Idẽ dic in iurisdictione dominorũ,ducũ, Marchionũ,& Comitũ,& aliorum: quia quilibet,qui habet territoriũ limitatũ ab antiquo,habet fundatã intẽtionem de iure cõi infra metas eiusdẽ ad exercẽdũ in qualibet parte ius, q̃d in toto vniuersali exercet.vt in.l.si pupill⁹.§.territoriũ.ff.de verbo.signifi.& tenet Ioan. faber in d.l.1.C.de summa tri.& fi.catho.col.3.ver.sed tu pone.vbi quoq; dicit,q̃ imo oĩa cẽsentur teneri à domino territorij.vt Specul.in ti.de loca.§. nũc aliqua.ver.86. & videtur quasi expressum in.c.quo iure.86.distin.& in.§.fi.quib.mo.feu. amitta.& tenet Guido pa.in singula.661.§. quicquid.& vide tex.in.c.cum personæ. de priuile. in.6.& in.c.omnes basilicæ.16.q.7.& vide eundẽ Guido.sing.823.& Bar.in.l.1.ff.de offic.prætor.& per gl.in.l.quicũque.C.de fundis limitro. lib.11.in gl.2.per Innoc.in.c.ex literis.de iur.patro.& Guid.pa.cõsilio.88.n.1.& Bar.in.d.l.1.§. vrbẽ.nu.5.& 9. ¶Appellationes tamen eorũ ad principẽ pertinẽt.vt est tex.singula.in.l.9.ti.4. par.5. ¶Et an de iudicib⁹ positis in dictis villis, & locis per ipsorũ dominos,appelletur ad regẽ vel ad dominos ipsorũ: vide quę tãgam in.c.38. infrà.eo.Licet ibi,& hic sup hac parte, & quæst. nullã mediã sententiã intendo proferre, sed ad maiestatẽ regiã relinquo, siue remitto, vt suum velle faciat ad cõmodũ suorũ regnorũ,& subditorũ. ¶Attamen liberè põt appellari à dominis locorũ per suos vassallos ad regẽ,vel ad suos prętores:& dicti domini locorũ tenẽtur appellationi deferre,& appellãtes non impedire: nec aliquod dãnũ in personis, seu bonis inferãt, quia Rex sub sua protectiõe suscipit.vt in.l.14.&.15. ti.16.lib.3.in ordin.regali.& in.l.1.ti.1.eo. lib.& tex.sing.in.l.7.ti.4.lib.2.in eisdẽ ordi. & per.l. Guadalajaræ,quã ponã ad literã,quia nõ est impressoribus tradita.in.d.c.38.infrà.eo.vbi ponũ tur pœnæ cõtra contrariũ faciẽtes: quã cõfirmatur per regẽ Ioanẽ secũdũ Pinciæ, seu Vallisoleti,anno.1442.petitione.33.*Et vi.l.22.titulo.13. partit.2. & ibi Gregor.Lopez in glo. *o le embargassen*: quinimo non valet homagium,seu pactũ factũ cum iudice,vl cũ alio qui tenet eum captũ ne appellet ad regem, nec querelã de eo faciat text.in.l.117.tit.26.par.2.quẽ vi.* ¶Licet de iure cõi grauiẽ puniũtur:quia Comites,Duces,& Barones iura Regis & superioris vsurpare nõ tenẽtur,nec prohibere vassallos appellare,seu reclamare ad regiã curiã de eorũ patratis in eos crimibus:aliàs in crimẽ læsæ maiestatis incidũt vt tenet Lucas de pẽ.in.l.si quis post hãc. C. vt nemo ad suũ patroci.lib.11.co.8.& vide Mont. in gl.ordi.in parte,appellatio. ver.appellari potest liberè à dominis locorum. ¶Et ibi vide, an habeat locũ cùm appellatur in locis ecclesiæ tẽporalis iurisdictionis.subiectis.& tex.in.ca.Roma.§.debet.de appel.in.6.& in.c.si duobus.coti.& c.q̃ clericus.de foro cõpetẽ. ¶Et quid erit in locis subiectis monasterio,vel ordini religiosorum,cùm ecclesia per omnia vendicet sibi iura principũ in terris sibi subiectis quoad tẽporalẽ iurisdictionẽ.vide gl.in.c.2.de delictis puero. & Calde.cõsi.18.Bal.in additio.ad Specu.in tit. de appel.col.18.ver.quidã episcop⁹ dux. ¶Sed tu vide pragmaticã.9.in libr.pragma. vbi cauetur, q̃ prælati abbates, & ecclesiæ cathedrales, quæ habẽt tẽporalẽ iurisdictionẽ, si ab eis fuerit appellatũ, deferãt appellationẽ ad regẽ in tẽporalibus,nec cõtra laicos super eisdẽ causis procedãt per cẽsurã ecclesiasticã,cũ qua pragmatica cõcordat Archi.Florẽ.in.3.par.ti.24.c.75.in prin.& in fine:dicẽdo,q̃ excõmunicare nõ põt prælatus eos,in quibus habet iurisdictionẽ temporalẽ secũdũ Hosti.in.c.dilectus.de officio ordi.nisi habeat hoc ex priuilegio speciali, vel cõ suetudine,quæ dat etiã iurisdictionẽ: quæ consuetudo iam sublata est per dictã pragmaticã. *Et est tex.in.d.c.Romana.§. debet de appellatio in.6.& q̃ ibi notãt:& idẽ tenet Alb.in auth. statuimus.C.de episco. & cleri. nu. 6. inquiẽs, q̃ in tẽporalibus ab episcopo appellatur ad regẽ:& idẽ tenet Greg.Lopez.in.l.7.tit.9.part.1. in gl. *otros perlados*.* ¶Et facit,q̃d tenet Bal.in.c. solite.de maiori.& obedi.in princ. vbi ait,q̃ ab episcopo appellatur ad regẽ in ijs,quæ episcop⁹ tenet sub rege,& eius recto dominio:& decretũ in cõtrariũ,esset quædã tyrãnia. ¶Et nõ solùm iurisdictio, & potestas cõstituẽdi magistratum
4 pertinet ad principẽ: verũ etiã talis potestas † trãsmittitur ad filios principũ,ducũ,& Baronũ. vt Bal.in.l.1.C.de emãcip.lib.col.9.& in.l.mãdatũ.col.3.Cmãda.& Bertachi.in tract.gabella.in.1.parte.nu.34.versi.& adde,tomo.6.tract. fol.51.si habeãt ex priuilegio:aliàs etiã minima iurisdictio non põt, nisi authoritate principis cõcedi,mediata,vel immediata,tenet glo.Montal.in.l.2.tit.4.par.3.in prin.vbi per eũ de materia. ¶Aliàs si quis ab alio deputat⁹, ordinariã gerat iurisdictionem, quicquid fecerit, pro infecto

5 cto † debet haberi,nec necessitas imponitur appellãdi ab eius sentẽtia: vt in.l.1. C. qui pro sua iurisd.& in.l.cùm prætor.§.iudicis.ff. de iudic.& in.l.vnica.C.vt omnes iudic. tam ciuiles quàm crimi.& tenet noster Montal.in.d.glo.ordi.regal. in parte, iudicem ordinarium. vbi quoque est text.in.l.1.tit.15.lib.2.in eisd.ordina. ¶Quia si potestatem à principe non habet iudicandi, si
6 gerit se pro iudice,cùm non sit,incurrit † in crimine læsæ maiestatis,si iurisdictionem exercet dolo malo,sciens potestatem non habere.vt in. l.duodecim tabularum.in fine.ff.ad.l. Iuliã maiestatis.& crimine falsi,est reus. vt in.l. qui nomine.ff.de falsi. & in.l. maiorem. C. eodem. & idem tenet Franciscus Luca. in tracta. de fisco. in parte,de crimine læsæ maiestatis. ver. Item cum priuatis.numer.9.in.6. tomo tracta. folio. 11.& Montal.vbi suprà.Et idem tenet Angel.in expresso.in.d.l.duodecim tabularum. vbi asserens se magistratum,qui non est, incidit in maiestatem,& tenetur etiam crimine falsi. vt in.l. eos.ff.eo.Et probatur in.cap.5.infrà eod.ibi, *que etros no los tengan, ni vsen dellos*.& tex.in.l.omnes stationarij.C.de cohartali.lib.12. & tenet Ioan. de Plat.in.l.viros.C.de diuersis offi. & apari.iudi.eo.lib.Et vide Guido.pa.decisione. 423. vbi quoq; dicit,quòd est crimen læsæ maiestatis,cũ ipse ad illam processerit,eiusq; priuata authoritate:cuius pœna est vltimum supplicium,& cõfiscatio omniumbonorum.iuxta.l.quisquis.C. ad.l.Iul.maiesta. ¶Sed quid.si aliquis iudex extra suum territorium exercet iurisdictionẽ contẽtiosam,an delinquat, & puniatur? videtur q̃ sic,prout tenet dictus Guid.pap.in.d.deci.423. vbi ait,q̃ licet quis habeat iurisdictionem, non debet eam extendere,vel exercere vltra terminos eiusdem,aliàs capite punitur.per text.in.l. fi.C.de apparito.commit.orie.lib. 12. quinimo videtur multiphariam deliquisse.s.in.l. Iulian. de vi.publica.& in.l.Iulia.de ambitu.Nã etiam qui cũ iusto ti.regnat,terminos suæ iurisdictionis,Imperij,aut potestatis debite in suos subditos excedens,in prædicta crimina incidisse cẽsetur.vt Bar.in tracta.de tyrannia.q.9. quantò ergo magis hæc verificãtur in eo,qui talia exercet in nõ subditos? ¶Attamen licet dictus Guido pap.hoc teneat,suus additionator ibi tenet,q̃ in isto casu non incidit in læsæ maiestatis crimine prædicta faciendo:cum nõ intendebat occupare dominiũ, vel iurisdictionem, aut Imperium mixtum vel merum regis.vt tenet Lonzi. in cõsilio.22. ¶Vide tu.l.17.titul.1.lib. 1. foro iuzgo. vbi in ista materia est sing. lex. vbi dicit, quod iudex,qui iudicabit in iurisdictione aliena, vel capit aliquem,soluat vnam libram auri illi, cui damnum fecit:& suus Saion,qui est Algazell⁹, si aliquid ex suo iussu fecit,dentur ei,siue imponantur centum flagella publicè. ¶Aliã pœnam ponit.l.7.tit.7.libr.1.for.ll.sed melius punitur per.l.7.titul.4.parti.3. vbi tenet, quòd iudices extra territorium neminem capiant, nec compellant,nec iudicent:aliàs iudicatum nõ valet, & pignora eorum mandato capta, cum pœna dupli restituant,& si iniustitiam fecerint, patiẽtur similitudinem supplicij:& vltra hoc tenentur iniuriarum. vt in capit. ex parte. de verbor. signifi.& ibi Innocen.& tenet.Paris de pute. in tracta.syndica.in parte,si iudex processit.folio. 68.Et vide Bald.Angel.& Paul.de Castro.in.l. sicuti.§.Aristo.ff.si seruit.vendi.& Bald.in.l.nõ est.quod metus.cau.in.3.lectura.column.2.vbi de materia per doctores.& Hippoly. de Marsi. in.l.extra territorium.ff.de iur.omni.iudi.nu.3. &.4.*Et vi.peregrina.in parte captio.i gl.capi. vbi dicit, q̃ si familia potestatis capit. bãnitum extra districtum,debet relaxari:quia captus nõ legitime:non enim potest capere delinquẽtem in alieno territorio iure publico,ideò est tanquam persona publica,cum ibi sit redacta ad instar priuati:& ideo tradita forma est à iure q̃ scribat iudici territorij in quo est capiendus vt eum. Capiat & remittat,vt ibi.& vi.quæ dixi,infrà.in.c. 27.in glo. *entreguen*: tamen si iudex contra sic illicite captum formauit processum,vel fecit executionem,valet & tenetur q̃ factũ est, si appellatum nõ sit. Tamen iudex territorij in quo captus põt suã iurisdictionẽ vlcisci de quibus per Bal.in.l.requirẽdi.C.de seru.fugi.colũ.2. prout tenet Peregri.vbi,suprà,& dixi in.c.3. infrà i gl. iurisdict.in princi.& debet relaxari,etiã si captꝰ sit eum insequendo incidat in iurisdictionẽ alterius vel territoriũ,vt tenet laso.in.l.fi.ff. de iurom.iud.col.1.& ibi Hippoly.de Mar.nu.4.&.5. & Bal.in.c.olim de dolo & contuma. in fine de quo latè per Iaco.de Bello Visso.in sua pra.tit. de fugare orũ.nu.4.& Paris de Pute.in tract.sindica.in parte si iudex processit,fol.68. & Doctor Anto.Gomez contẽporaneus meꝰ in suo opere delictorũ in titu. de custo.reorũ.nu.5.per quod credo verum esse: q̃ ait Ange.in.l.fi quis.C.vbi quis Curia.vel coharta.vbi affirmat, q̃ debitor põt capi à treditore,si fugit si est in eadẽ prouincia & iurisdictione,secus si in alia:quia cũ iudex hoc nõ possit in alia capere,ita nec pars priuata. Sed si de facto pars capiat debitorem in alieno territorio seu iurisdictione, debet statim præsentari coram iudice illius territorij. argum. eorum quæ dixi, loquendo in clerico capto à iudice

Universidad de Deusto
Biblioteca

dice seculari, infrà in.c.47.in gl.*o clerigo*. nu.4.* ¶ Vnum tamē nota, quòd inuadentes territorium alterius, possunt condemnari per magistratum illius territorij, & non per alium: quia priuatus non condemnat priuatum. tenet Bal. in.c.sicut.de iure iuran.nu.9. ¶ Quoq; talis iurisdictio non solùm per regem, verùm etiam
7 per † Papam potest concedi, & dari dictam ordinariam vel delegatam, ordinando episcopum. ¶ Et quoque lex scripta, & consensus vniuersitatis, & consuetudo, potest dare iurisdictionem. vt ponit glo.in.l.& quia.ff. de iurisd. omni. iudi. & ibi Bar. & Docto. qui legit eam, iuncta.l.more maiorum. & per Montal.in.d.l.1.tit.7. & per Innoc.in.c.cùm ab ecclesiarum.de offici.ordin. Tamen Bartol.in.dic.l.more. num.9.intelligit de consuetudine illius populi, qui possit illam iurisdictionem dare, expressè statuendo. ¶ Bar. ibi quoque ponit, an quis vti possit iurisdictione, quam præscribit, & sic, quòd præscriptio det
8 † iurisdictionem vide Barto.in consil.189. & Innocen.in.cap.cùm dilectus.de capel.monacho. & Bar.in.l.fi.ff.vti possi. & late & remissiuè per Bertachi.de Firmi.in suo reperto.in parte, iurisdictio.versi.173. ¶ Et quia hoc est determinatum de nostro iure regio per.l.6.titul.13.lib.3.ordinarega. vbi ponitur forma præscribendi iurisdictionem ciuilem & criminalem, non est necesse de iure communi examinare: quia ad literam. d.l. ordina. seruatur. Et vide Montal.in glossi.illius. l.in parte, præscriptio. & in.l.5. titulo. 11. for. lib.2.in glossi.1. in.2. colum. & aliquid per text. in.l.6.tit.29.part.3. & singulariter per Pala. Ru. in cap. per vestras. §.1. de dona. inter vir. & vxo. versi. sed pulchra dubitatio. numer.26. & 33. fol. 82. & Innoc. in capitu. nouit. de iudi. Archidi. in capitul. conquestus. in fine. 9. quæstio. 3. glossi. in capitul. cùm quidam. de exceptio. libr.6. & latè Bald. in repeti. l. primæ. C. de emancipa. liberorum. ¶ Sed nolo omittere vnum singula. intelle. ad supradicta, quia licet sit verum, quòd in præscribenda iurisdictione, vel in præscribēdis aliis iuribus regni aliquando requiratur tempus centum annorum, prout cauetur in.d. lege ordina. & in iuribus similibus: procedit, quando directè præscribitur contra regem. secus si contra alium inferiorem, cui Rex iurisdictionem, vel alia iura concessit, vel ex præscriptione, vel quouis alio modo sibi quæsiuit: nam contra eum sufficit tempus decem annorum cum titulo, vel triginta sine titulo. Ita voluit Bartol. in.l. si publicanus. §. fina. ff. de publica. & vectiga. refert & sequitur Abb. in capi. super quibusdam. de verbo. signific. & Saly. in. vectigalia. C. noua vectigali. instituí non possi. & Firmia. in tracta. gabella. in. 1. parte. quæst. 10. ad finem. & Pala. Ruui. vbi suprà. numero. 48. in dicto folio. 83. quod est singula. ad intelle. dict. l. ordina, & tenet singulariter Ang. in. l. vsucap. ff. de vsucap. & est tex. in. c. ad audientiam. de præscription. in fine. & ibi Abb. & Fel. & Martinus Laud. in tracta. de priuilegio. & rescrip. quæstio. 19. tomo. 1. tracta. folio. 91. ¶ Et sic, quòd sicut ex priuilegio principis, vel concessione, iurisdictio acquiritur, ita ex præscriptione: & qui ex præscriptione eam acquisiuit, potest ea vti sine pœna. vt in. dict. l. 1. titulo. 15. libro secundo ordinamenti. quia
9 priuilegium, † & præscriptio, sunt idem, & non sunt contraria. vt tenet Bald. in. l. prima. C. de furtis. final. column. numero. 23. versicul. Item quæritur. & tenet Lucas de Penna. in. l. diuina domus. C. de exacto. tribu. libro. 19. column. 4. ¶ Et idem dicit Bald. in dicta. l. 1. quòd sententia. † & præscriptio æquiparantur. Sed requiritur, quod tanto tempore præscribatur, quòd contrarium illius memoria non existat. vt in. dict. l. ordina. & Abb. in capitul. cùm à nobis. d. præscriptio. per tex. expressum in dicto capit. super quibusdam. de verbor. signi. sed intelligitur in acquirenda criminali, secus in ciuili. vt in dict. l. ordina. & quando præscribitur contra regem, secus si contra alium: vt suprà dixi, quia tunc minori tempore præscribitur. ¶ Et
10 qui ea vtitur, si non est tutus præscriptione, incidit in illam pœnam, vt est tex. & ibi Montal. in. l. 2. titul. 7. *del officio delos alcaldes*. lib. 1. for.
11 ll. ¶ Hoc tamen non habet locum in suprema † iurisdictione Regis, vel Papæ: quia talis suprema iurisdictio præscribi non potest. vt in dict. l. ordina. nec vtilis iurisdictio exclusiua directè. vt in. l. comperit. C. de præscripti. 30. vel. 40. an & suprà dixi numer. 2. & sic non potest præscribi contra Imperium, vel contra Regem non recognoscentem superiorem, alioquin Imperiū, vel regnum posset definiri propter præscriptionem subditorum, quod est falsum secundùm Bald. in authentica, quas actiones. C. de Sacro sanct. eccle. penultim. column. numer. 4. versicu. tertio. vbi quoque dicit quòd ex his apparet, quòd non potest præscribi, quòd non
12 appelletur † ad principem, quia hoc pertinet ad summam iurisdictionem. Sed bene potest præscribi, quòd non appelletur ab episcopo ad archiepiscopum, vt ibi per eum. Et idem tenet Bald. in dicta. l. prima. C. de emancipa. libe. numer. 7. per text. in capitulo, venientes. de iure iurand. & per. l. fina. & ibi Cyn. C. de appel. dicendo, quod inferior non præscribit iurisdictio

dictionem superioris, maximè appellationis, vt suprà dixi. numero. 3. & idem Bald. in dicta authentica, quas actiones. C. de Sacrosanct. ecclesijs. numero. 4. ¶ Montal. verò vbi suprà, in dicta. l. secunda. ponit de tribus generalibus iu
13 dicum, quis iudicare possint, & vltrà † non potest qui iudicare: cùm omnis iurisdictio est Regis, & ipse est, qui iurisdictionem tribuit, creando magistratum, vel confirmando, vel præstando authoritatem creandi, vt dictum est in principio istius glossæ, & facit. l. prima. §. cùm vrbem. ff. de offic. præfect. vrb. ¶ Intantū, quòd etiam minima iurisdictio non potest conferri nisi authoritate mediata vel immediata Regis. vt notatur in dicta. l. & quia. ff. de iur. omni. iudi. & per Innocen. in capitul. cùm ab ecclesiarum. de offic. ordina. & Bald. in capitul. primo de allodijs. in vsu. feud. Quia iurisdictio est apud regem tāquam apud fontem, à quo fluūt & refluunt aquæ, tanquam flumen ad mare fluit: itaque iurisdictio ab eo per concessiones, vel commissiones, seu confirmationes: sed ad eum refluit iurisdictio per appellationes, per querelas, seu nullitates: de quibus cùm Rex incipit cognoscere, omnibus alijs imponit silentium. vt notat Innocent. in dicto capitulo, cùm ab ecclesiarum. vt tenet Bald. in dict. rub. de allodijs, prima colum. num. 2. cum sequentibus. Et ibi vid. per eum, an iurisdictio potest vendi. Et ibi tenet, quòd apud fiscum non est iurisdictio, sed apud Regem, vt dictum est, qui habet suam intentionem fundata tam: quia non recognoscit superiorem in suo regno, vt in. l. deprecatio. ff. ad. l. Rhodi. de Iactu. & in. l. bene à Zenone. C. de quadri. præscript. & in capitulo, quo iure. octaua distinctio. & ca. fina. 16. quæstione. 3. & in capitulo in apibus. 7. quæstione prima. & in. l. prima. titu. primo. parti. 2. ¶ Et non solùm Rex Hispaniæ quoad iurisdictionem in suo regno habet fundatam intentionem suam, sed etiam habet eam fundatam quoad ciuitates, & loca intra regni limites con-
14 stituta. † argu. in capitul. ad decimas. de restit. spolia. & in capitul. 1. de rescripti. in. 6. & quoad fruitionem regni debitam, quæ nullo temporis spatio potest præscribi. vt in dicta. l. cōperit. C. de præscriptio. 30. vel. 40. anno. Et quo ad supremam potestatem ius reddendi. vt tenet. d. Montal. in. d. glossi. ordi. in parte, præscribitur contra regem. 1. & 2. col. quem vide, vbi dicit se cus esse quo ad res singulares regni in vico, vel castro existentes: quia in istis non fundat suam intētionem de iure communi: cùm multa sunt allodia, vt dicit notare Hostien. in capitu. nimis de iure iuran. & Guiller. de Monte Laud. in clemen. Pastoralis. de re iudi. & vid. quod not. Specula. in titu. de locato. §. nunc. versic. 68. * Et supradixi. in. numer. 2. allegando. l. 2. titul. 1. partit. 2. quasi in fine. * ¶ Et idem dicit in Ducibus, & Comitibus, & dominis temporalibus. vt Abbas. in capit. si diligenti. de præscriptio. num. 2. & Felin. ibi. 2. col. versicu. ad illud. vbi idem dicit, quòd dominus districtus non est dominus
15 bonorum † infra limites existentium. Cui dicit esse addenda glossi. in. l. fin. & in. l. Barbarius. ff. de offi. præ. vbi tenet, quòd licet omnia dicā-
16 tur esse principis, † intelligitur quo ad protectionem. & facit glo. fin. in capit. ius militare. 1. distin. & Bartol. in procœmi. digestorum. §. omnem. nume. 3. Angel. in. l. lucius. ff. de euictio. & Alexan. in consi. 112. in. 4. volu. nume. 6. * Et vi. Iaf. saltem remissiue in vsibus feudorum. nu. 52. & tex. in. c. fi. de officio. archidi. ibi cum monasterium infrà metas sui diaconatus sit situm & in. c. de xenodochis. de religio. domi & singulariter Henricum. in. d. c. si diligenti. de præscriptio. * ¶ Facit in simili. vbi ea, quæ regalia sunt, de quibus habetur in dicto titul. quæ sint rega-
17 lia. † nullus priuatus potest rationabiliter possidere. vt tenet Lucas de Penna in. l. quicunque castellorum. C. de fundis limitro. libr. 11. ¶ Vbi quoq; ait, q̄ etiam si Comites, & Barones, tam ex forma priuilegiorum, quàm etiam ex vetusta consuetudine habent in castris, & terris eorum non nulla præcipua demanalia. puta iurisdictiones, aquas, & decursus aquarū, mōtes, nemora, pascua, fortalitia, & alia huiusmodi, quę per eorum vassallos possideri non licet, nec præscribi. vt in. l. theberianus. C. eodem titul. quin etiam illa. ipse idem Baro, vel Comes alienare, vel in feudum dare non potest, vt in constitu. regni Neapoli. in titul. de reuoca. feudo. l. cōstitutiones. prout tenet dict. Lucas de Penna, & dicit notare Andre. de Isernia in titul. de contro uersi. feud. apud pat. capit. 1. ¶ Quid autem & si quis inueniatur præfata regalia in terris regni, aut huiusmodi demanalia in terris Baronum, & Comitum possidere, an cogi poterit ostendere
18 titulum, † & iura suæ possessionis, adeò, quòd nisi ostendat, licitè compellatur ad restitutionē eorum? Quæstio est singularis, & practicabilis: & eam ponit dictus Lucas de Penna. in dict. l. quicunque. C. de fund. limitro. lib. 11. pro vtraque parte: & dicit, quòd veritas est, quòd domino agente, ad quem ipsæ res de iure cōmuni pertinent, præfertur, vt apertè probatur in capitulo cùm contingat. de decimis. in fine. & capi. dudum. §. vltimo. de elect. & quod notatur. 2.

quæ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæstio.5.in principio. ¶ Sic etiam in beneficio ecclesiastico, si quis expolietur, & restitutionem petat cùm illud sine institutione canonica, vel ecclesiastica obtinere non potest.ca.1. de regulis iur.in sexto, non est restituendus, nisi probet, quòd authoritate superioris, ad quē ex officio pertinet, habuerit possessionem, vt notat Innocen.in cap.in literis.de restitu. spoliato.& Hostien.in summa.eodem titu.§.quando facienda. ¶ Ita etiam quando quis tenet feudum, cuius possessio non cadit in eum, vt clericus mancus, debilitatus, & huiusmodi, nisi doceat in promptu super hoc dispensationem habere, potest spoliari possessione ipsius. vt Andre.de Iserni.in summa.in titul. de violen. l.1. prope finem. ¶ Fortius ergo tenentur detētato res huiusmodi, in quos iura ipsa regalia, seu bona demanalia non cadunt, ostendere iura, & titulum suæ possessionis: cùm talia per priuatos absque dispensatione possideri nō possint, nec etiam præscribi, vt dictum est. ¶ Facit ad hanc partem.l.emptorem.in princip.ibi, quia manifestum est.ff.de actio.empt.&.l.dolo.ff.de doli excep.& in.l.fina.§. nullo.ff. de liber. exhiben. Vnde vbicunque de exceptione liquere potest per iura scripta, sine probationibus factis, & statim super ea pronuntiandum est, ne partes grauentur laboribus, & expensis. vt Innocen.in.c.cùm inter.R.de electio.Archi.in.c. vlti.de restitutio.spoliator.in sexto. ¶ Maximè habet locum, quando is, qui bona huiusmodi inuenitur possidere, fuit officialis, vel actor regis, vel domini. Nam tales circa hoc sæpius malignantur, & plura bona dominis auferunt. vt in cap.1.si de feud.fuerit controuer.inter domi. & vassal.in vsibus feudorum.de inuestitu.

¶ Sed dic secundùm Lucam de Penn.vbi suprà, quòd quando ad reuocandum dicta bona ex officio proceditur ex mādato regis, cogitur ostendere, secus si inter alios priuatos de his bonis causa ventiletur: tunc enim possessor non cogitur ostendere titulum, & ius suæ possessionis. vt Archidiacon.in capit. contra maiorem. 100. distinctio.& Ioan.Andr.in capit.primo. de regulis iur.in sexto.* Et vi.singulariter Greg. Lopez.in.l.9.titul.4.parti.5.in glos. *otorgadas.* vbi idem tenet.* ¶ Scias tamen secundùm dictū Lucam de Penna, quòd quando præsumptio est contra possidentem, cogitur possessor dicere titulum suæ possessionis, ostendere, & probare. notat Archidi.in cap.quia in additione. 10. q.3. & in.l.cogi.C.de peti.hæredi. ¶ Sed quid si procurator fisci agat contra possidētem iurisdictionem, castrum, seu baroniam, vtrum cogetur possessor.ostendere titulum suæ possessionis, quo, scilicet, res peruenit ad eum, cùm bona huiusmodi non nisi ex Regia concessione possidenti facta, vel ei, à quo ipse ius & causam habeat, liceat possideri, quia talia bona censentur fiscalia.i.ex fisco procedentia.vi.singul.d.Lucā de Penna in.d.l.2.C.de fundi.patrimo.libro.11.in fine.& est tex.in.l.4.titu.1.lib.2.in ordi. regali. vbi tenet, quòd tenetur exhibere: quia rex habet fundatam intentionem de iure cōmuni, in habendo iurisdictionem.* Et text. & ibi Bald. & cæteri doctor.in.l.nequisquam.ff.de edēdo, vbi fisco eduntur instrumenta ad intentionem fundandam, & non solum fiscali editur, verum etiam cuilibet de populo si accusat nomine populari: quia accusator sequitur commodum fisci, non proprium secundum.Bald.ibid.* ¶ Ad supradicta redeundo dico, quòd quando iudex est penitus falsus, quia non habet dictam Regiā
19 potestatem iudicandi, † dato quòd iudicaret, frustra faciet: quia non valent gesta per eum, & est exceptio, quæ semper potest opponi. tenet Ias.in.l.præscriptione.C.si contra ius, vel vtili. publi.col.7.nume.20. Et ratio quare nō potest aliquis facere iudicem ordinarium, nec habere officium iudicandi, nisi Imperator, Papa, Princeps, vel consuetudo est. nam pari nemo potest alium subijcere alteri, nisi ex præeminentia potestatis: cùm ergo sumus natura omnes liberi: ergo per alium obligari, vel iudicari non possumus, nisi hoc datum sit de super. Ita tenet Innocen.& Bald.in cap.cum. p. tabellio. de fide instru.in fine.iuxta illud, non haberes in me potestatem vllam, nisi tibi datum esset desuper. ¶ Et vi.eundem Ias.o.in.d.l. præscriptione. vbi quoque in nume.18.altercat, vtrum rescriptum
20 omnino falsum † tribuat iurisdictionem, vbi dicit, quòd Bart.concludit quòd sic, quando non habet manifestam falsitatem: cùm propter dubium constituatur in quasi possessione iurisdictionis. Cui reprobatibi Bald.in.8. q. tenendo, quòd etiam si pars confiteatur rescriptum esse verum, cùm in veritate sit penitus falsum, ad huc non constitueret in quasi possessione iurisdictionis. Et idem tenet ibi Fulgo.dicens, quòd non potest sibi in mentem cadere, quod si literæ, vel commissiões essent funditus falsæ, quòd tribuant aliquam iurisdictionem, imò semper potest opponi.per.l.licet.C.de iudi. Et contra Bar.tenent communiter Canonistæ in.c. super literis.de rescrip. Innocen.in cap.venerabilis.de excepti. quia falsificator rescripti non debet ex sua falsitate aliquod cōmodū sentire. vt in ca. licet causam.de probatio.& semper, vt dixi potest

test opponi, q̄ iudex erat falsus, & omnia per eum gesta sunt nulla. per doctrinam Bartol.in.l.1.C.de iuri.& facti igno. Et ad allegata per Bar respondet, q̄ loquūtur in actu celebrato à superiore, concurrēte cōmuni errore. vt Ang.in.l.2. in.7.fallen. ff.

si quis in iusvoca.non ierit. & Imol.in.l. quidam consulebant.ff.de re iudic.ol.14. &.25.

Afsistētes, o gouernadores, o corregidores miren biē to

Et facit quod tenet Bald.in.l.2.C. de seruitu.& aqua.col.vlti.versic.nunc de octauo. vbi tenet,
11 quod obediendum est prælato † minus iniusto qui est in pacifica possessione, dummodo concurrat authoritas superioris: secus in eo, qui nūquam fuit fretus authoritate superioris, sed per falsas literas obtinuit reputari prælatus. Et facit tex.& ibi Ioann.de Plate.in.l.in ijs officijs. C.de diuersis offi.apparito.lib.12.vbi ait, quod gesta à nō iudice electo, sunt irrita ipso iure: quia nullus debet esse iudex, seu proconsul, nisi pri⁹ per sacram approbatoriam principis fuerit approbatus, aliàs contrà faciens punitur. & idem in.l. probatorias.eiusdem titu. ¶ Quoque adducitur
22 simile de notario, qui nunquam fuit creatus † tabellio, & facit instrumenta tanquam tabellio: quia est penitus falsus, & debet puniri pœna mortis. secus si fuit creatus notarius à príncipe, licet creatio fuerit inualida propter defectū personæ, tunc non punitur pœna mortis. Ita determinat Bald.singulariter in.l.data opera.C. qui accusar.non poss.in.16. colum. versi. sed dubiū est.& ista opini.Bald.supradictam contra Bart. tenet dictus Ias.in dict. l. præsumptione. num. 19.& dicit, quòd licet Barto.communiter reprobetur, tamē vult eum defendere per dictū Cardina.in dicto cap.super literis.& per text. in.d. cap.ex parte.eodem titu.& ibi Panor. 4. notabil.& dicit nun quā tradendum obliuioni, quòd vbi contenditur de omnimodo defectu iurisdictionis, ratione dubitationis constituitur in qua si possessione iurisdictionis. Et dicit non obstare adducta contra Bart.quia Bart. non negat istud: & quia ex quo semel ista exceptio fuit opposita, amplius opponi non potest. per.l. fina. C.de fide instru.& expressò Bal.in.d.l.1. & ego transeo cum Bald.pro quo est communis opini cum quo stat Ias.licet postea istud dicat quia d more suo est post communem aliquid addere. ¶ Tenendo supradicta contra Bart. limita non procedere quoad respicientia salutem animā-
13rum, † vt notat Petrus de Ancharan.in cle. abusionibus.de pœnit & remiss. vbi tenet, quod indulgentiæ concessæ à prælato penitus falso, q putabatur verus, non minus operantur ad salutem animarum, quam si essent concessæ à prælato vero. Et ibi infert ad quosdam quæstuarios qui Venetijs multa extorserunt cum falsis bullis: quia idem est, ac si essent veræ bullæ, quantum ad salutem animarum. contrarium tenet Oldra.cōs.76.& Philippus Deci.consi.276.nu. 1. Sed pro Ancharra.est glo.in cap.dudum.ff de ele ctio in parte, deceptæ.& ibi Bald.nu.5. dicendo, quod licet ille, qui non est prælatus, non potest absoluere, vel ligare: tamen illi, qui credunt in eum, non confunduntur: quia excusat publicus error, & bona fides, secundum Bernar.& Innocen.ibi.quod dicit Bald.nota. Quod dicit intelligendum quoad Deum: quia cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Sed quoad forum iudiciorum inspicitur veritas in litigando, & absoluendo, vel quasi possessio cum iusto errore. vt in.l.barbarius.ff.de offi.procon. Et Bal. vbi suprà dicit, quod fuit quæstio de facto, an cautio vsurarum præstita putatiuo sacerdoti, reddat vsuras aptas restabilem. Et dicit quod sic: quia nemini præiudicatur, & prodest vsurario ad pœnitentiam, vel saltim quòd per eum non stetit. Facit quod notatur in.l.cum qui.§.in pupillaribus.ff.de iur.iur.& l.quamuis.ff.de conditio.& demonstra. Sed si est verè prælatus, & excedat modum in concedendo, valet cōcessio in eo, quod potest.glo.in cap.fina.de pœni.& remissio.

SVMMARIVM.

1 *Literas suæ commissionis debet potestas ostendere in concilio ciuitatis.*
2 *Præpositis non creditur sine literis.*
3 *Officiali principis non creditur sine literis.*
4 *Cōmissio, vel mandatum regis, non potest probari per testes.*
5 *Delegatus, an potest probare suam delegationem per testes, sicut procurator.*
6 *Casus, in quibus non requiritur scriptura.*
7 *In omnibus casibus, in quibus scriptura requiritur, si talis scriptura interfit, & esset perdita, admitteretur postea probatio per testes.*
8 *In casibus, in quibus scriptura requiritur, si est perdita solennitas eius, debet probari per eū,*

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui ſtat pro ſolemnitate, & non per excipientem.

9 *An iuriſdictio, & mandatum de ea vtendo, poſſit per teſtes probari.*

10 *In iuriſdictionum officijs, tria requiruntur.*

11 *Reſcriptum eſt ſuper omnia cuſtodiendum.*

12 *Reſcriptum nõ prodeſt ſine præſentatione, & antea quã præſentetur, non aufertur iuriſdictio, nec confertur.*

Cartas. [b] Quas literas ſuæ cõmiſſionis & poteſtatis debet iudex oſtendere in concilio ciuitatis. † vt Montal. in.l. 1. tit. 7. foro legũ. lib. 1. in gloſſ. *en el concejo.* vel iudici, vel maiori ciuitatis, & his, qui cum eo ſunt præſentes: nec eſt neceſſe, q̃ maior pars officialiũ ibi fuerit. vt eſt gl. in c. ſi capitulo. de conceſſ. pbẽ. in. 6. & tenet Io. de Pla. in. l. obſeruare. C. de decurio. lib. 10. numer. 1. & tenet Montal. in glo. ordina. in parte, ciuitas. & Ang. in authẽt. vt iudic. ſine quo quo ſuffra. colla. 2. vbi dicit, q̃ poteſtas non habet iuriſdictionem incontinẽti cùm ingreditur ciuitatem, ſed poſtquam iurat, & adminiſtratio ſibi decernitur. * & Bal. in. l. me miniſſe. in fine. ff. de off. proconſul. & legat. * & vide Ioan. de Plate. in. l. fina. C. de conſulibus non ſpar. lib. 12. vbi ſola electio non tribuit ius, niſi poſtquam literæ electionis fuerint præſentatæ: quas literas debet oſtendere in ſcriptis. tenet ipſe Plate. in. l. 2. C. de exemptorib. & exacto. lib. 12. & idem tenet Bald. in cap. cùm contingat. de reſcriptis. nume. 8. dicendo, quòd affirmatiua, & negatiua iuriſdictionis vel (propriùs loquendo) reuocatiua probatur per ſcripturam. l. Lucius. §. Sempronio. ff. de legatis. 3. Et omnis ſcriptura. in qua fit mentio probationis, præſumitur poſterior, vt notatur in. l. cùm proponatis. C. de codicillis. & facit text. & ibi doct. in cap. ſuper eo. el. 2. de appell. vbi tenet, quòd iudex ante præſentationem literarum nõ
2 recipit iuriſdictionem. ¶ Aliàs enim † præpoſitis principis nõ creditur ſine literis. tex. & ibi doct. in. l. palatinos. C. de collatio. fundo. fiſca li. vel reipubli. lib. 11. Et idem tenet Ioann. de Plate. in. l. ſi quis decurio. C. de decurio. libr. 10. loquendo in ambaſiatoribus, qui debẽt portare literas ſuæ cõmiſſionis, & ſine eis recedere nõn debẽt, aliàs nõ creditur eis. Et magis in expreſſo Ioann. de Plate. in. l. prohibitum. C. de iure fiſci. lib. 10. num. 2. vbi tenet, quòd non creditur
3 † officiali principis, niſi literas commiſſionis, vel voluntatem principis oſtendat, etiam ſi aſſerat ſibi ſecretè cõmiſſum à principe. vt in. l. vnica. C. de manda. principum. & Angel. in conſilio. 182. in princip. & eſt tex. & ibi Plate. & docto. in. l. quicunq;. C. hæc eſt notiti. ſcri. memo.

das las coſas que les mãdamos enlas cartas[b] de poder q̃lle-

probato. lib. 12 aliàs eſt de exactoribus & tributo. ¶ Et tale mandatum nõ poteſt probari per teſtes, †
4 cet regulariter contra. vt eſt gloſ. in. l. maritus. C. de procur. & per Bart. in. l. 1. C. eo. & eſt tex. in. l. 2. titul. 10. foro legum. libr. 1. quia ſpeciale eſt in mandato principis, quod debet probari per ſcripturam. vt in. d. l. prohibitum. & tenet ad literam Paris de Pute. in tracta. ſyndica. in parte, an officialis ſucceſſor. fol. 250. quem vide in libro portatili. ¶ Quod dicit Plat. in. d. l. prohibitum. quòd fallit in perſona nobiliſsima, authentica, & honeſta. vt eſt Cardinalis. Sed hoc intellige, quando aſſerit ſe habere mandatum ſuper eo, quòd principaliter non ordinatur, nec tendit ad præiudicium alienum, ſed ad commodum papæ, vel principis, & ad cõmodum aliorum abſque alieno diſpendio, vt eſt in caſu diſpenſationis, tunc ſine literis creditur, non autem creditur ſi eſt inferior. Secus in his, quæ directò concernunt præiudicium alienum, tunc nullo modo creditur ſine pergramante legationis. vt tenet Angel. in conſi. 182. vbi dicit, quòd ſic intelligitur glo. in cap. nobiliſsimus. 97. diſt. ¶ Plate. in. d. l. prohibitum. dicit quoq;, quòd licet legato non credatur, niſi oſtendat literas ſuę delegationis, tamen talis delegatus poteſt probare ſuam delegationem † per teſtes, ſicut pro-
5 curator, de quo per Bartol. in. l. 1. C. de procura. Tamen contrarium tenet glo. in cap. 1. de cenſibus. in. 6. §. poſtquam. in verbo, in ſcriptis. vbi
6 ponit caſus, † in quibus requiritur ſcriptura. & in vigeſimoquinto caſu dicit, quòd in delegato papæ requiritur ſcriptura. per text. in cap. cùm in iure. de offi. delegat. & per. d. l. vnicam. C. de manda. princip. & in alijs caſibus. vt ibi per glo. Et Domi. ibi addit alios. 10. caſus, in quibus ſcriptura requiritur. Et Speculat. in titu. de inſtrumen. editio. §. reſtat. verſic. caſibus. nume. 14. & ibi in. 19. caſu ponit idem, quòd in legatione, & delegatione ſcriptura requiratur. ¶ Sed vltra dictos caſus ego addo alios, in quibus ſcriptura requiritur, ſcilicet in promiſsione de non meliorando aliquem ex filijs. vt tenet doctor del Caſtillo in. l. 22. de Toro. in glo. ſcriptura. verſi. nota.

ta. ¶ Alius eſt in licentia iudicis de mittẽdo aliquem in poſſeſsionem: intantũ, quòd talis miſsio non poteſt probari per teſtes, ſed de neceſsitate debet probari per inſtrumẽtum, ſeu ſcripturam. Eſt theorica Bart. in. l. fina. in fine. C. de edicto. diui Adria. tolle. & Iaſ. in. l. cùm proponas. la primera. C. de pactis. nu. 3. Idẽ tenet Guid. pap. in ſingula. 275. vbi dicit, quòd ſi aliquis poſſidet, & dicit ſe fuiſſe miſſum in poſſeſsione authoritate literarum iudicialium, quòd probat ita per teſtes, q̃ talis probatio non ſufficit, imò debet probare per inſtrumentum: ſicut cætera acta debent probari per ſcripturam. per. d. Bart in. d. l. fina. ¶ Hac de cauſa dico, quòd ſi aliquis in executione, vel venditione bonorum capto rum pro dicta executione emit aliquid ab executore vendente, debet habere ſentẽtiã, & acta ſufficientia, per quæ poſsit probare valere ſen
8 tentiam, & executionem. vt tenet Bartol. in. l. ſi cùm nulla. ff. de re iudi. quod nota. ¶ Alius eſt, quando nũtius vult facere executionem perſonalem: nam nõ poteſt familia poteſtatis aliquẽ perſonaliter capere, niſi oſtendat licentiã iudicis in ſcriptis. ita eſt text. in. l. 8. titu. 14. lib. 2. in ordina. regal. ¶ Quod dicit fallere, niſi inueniat delinquentem in fragranti delicto, quia tunc algazellus poteſt capere ſine licentia iudicis malefactorem, & coram iudice ducere. vt text. in. l. 18. cod. lib. & titu. 13. & idẽ tenet Montal. in. l. 11 titu. 13. foro legum. lib. 4. in glo. quæ incipit. de la carcel. in fine. & eſt tex. in. l. neminem. C. de exhiben. reis. & Iaſ. dicit hoc eſſe notandum in d. l. cùm proponas. C. de pactis. num. 4. allegando Bald. in cap. cùm parati. 2. col. de appella. & in. l. conſentaneũ. C. quomo. & quando iudex. per tex. in. d. l. miſsi opinatores. C. de exacto. tribu. lib. 10. & idem tenet Roderi. Suarez, in repetitio. l. 2. titu. de los emplazamientos. foro legũ. lib. 2. in colu. 3. in fine. ¶ Et inquantum d. l. ordina. tener quòd algazellus põt capere ſine licentia iudicis delinquentẽ quãdo eſt in fragrãti delicto, extendo dictã. l. & iura ſimilia, quòd non ſolùm poteſt capere in delicto fraganti, verum etiam poſt delictum cõmiſſum, quando eſt in fuga, vt tenet Bald. in. l. ictus fuſtium. in fine ff. de his qui not. infamia. tenet Hippol. de Mari. in cõſi. 137. nu. 42. vbi tenet, quòd ille dicitur capi, qui poſt crimẽ cõmiſſum capitur in fuga. Quod dicit eſſe notandum. Et ex eo extendo. d. l. regiam. & vide quæ dicam infrà in cap. 35. in glo. mandado. ¶ Alij caſus ſunt in actibus iudicialibus, & in contractibus, & in alienatione rerum eccleſiaſticarum, & in gratia principis, vel inferioris, & in emãcipatione, & in emphytheoſi, & in ſolutione canonis: in iſtis quoque requiritur ſcriptura, vt tenet omnia dicta Alex. in additio. ad Bartol. in. l. contrahitur. ff. de pigno. ¶ Itẽ eſt alius in proteſtatione, in qua ſcriptura requiritur. tenet Ang. in. l. ſi cùm venditor. ff. d euictio. & vide alios per Bertachi. de Fir. in ſuo aureo reper. in parte, ſcriptura. ¶ Sed in omnibus iſtis caſibus, & ſimilibus, in quibus ſcriptu-
7 ra requiritur, ſi talis ſcriptura † interceſsit, & eſſet perdita, admitteretur poſtea probatio per teſtes. l. teſtium. in fi. C. de teſti. Ita Bart. in. l. 1. §. ſufficit. ff. bonorũ poſſe. ſecundũ tabul. & in. l. emancipato. vbi etiam tenet Bald. C. de fideicõmiſ. & Bald. & Salyce. in. l. litigatoribus. C. de appella. & Iaſ. in. d. l. cùm proponas. C. de pactis. nume. 3. ¶ In omnibus iſtis caſibus, in quibus. d. ſcriptura requiritur, ſi eſt perdita ſolẽnitas, † debet probari per eum, qui ſtat pro ſolennitate, & non per excipientem: dictum eſt Abba. vbi dicit eſſe bene notandum in cap. quoniã contra. de probatio. nume. 20. ¶ Attamen ego teneo, quòd in caſu iuriſdictionis, talis iuriſdictio & mandatum de ea vtendo, non poſſit probari
9 per teſtes, † niſi per literas principis, vt tenet. d. Ioann. de Plat. in. d. l. prohibitum. & in iuribus ſupradictis. & in. c. Lugduni. 9. q. 2. vbi habetur, q̃ ſine literis non eſt adhibenda fides legatis. & glo. in. d. c. nobiliſsimus. 97. diſt. Ad idem facit. d. Bald. in. l. falſus. C. de furtis. 6. col. verſ. ſed pone. numer. 17. vbi tenet, quòd quando alicui eſt cauſa delegata, & nondum recipit literas ad exercendum iuriſdictionem, quòd non poteſt ea vti, niſi ante omnia fiat præſentatio reſcripti, etiam ſi ſciat ſe delegatum: quia eius iuriſdictio pendet ex productione reſcripti. quod dicit ibi Bald. eſſe notandum. & ibi per eius additio. & eſt tex. expreſſus in. d. l. prohibitum. Et facit no ſter text. inquantum dicit, *cumplan las cartas de poder.* quia ſi mandatũ non apparet, quomodo debet adimpleri? q̃a mãdatũ debet diligenter cuſtodire. vt in. c. cũ dilecta. de reſcri. & in. l. diligẽter. ff. manda. Et idẽ probatur in prouiſione officij, vbi rex dicit, *dende el dia que por vos fuere recebido al dicho officio. &c.* Et quia ſi non exhibet cõmiſsionem, vel mandatum iuriſdictionis poteſt excipi contra eum, & eum non admittere ad officium. tenet in expreſſo Specu. in titu. de iudi. delega. §. excipi poteſt. verſ. itẽ excipitur. nu. 23. quia in iſto caſu nõ poteſt probare per teſtes cõmiſsionẽ, quia requiritur ſcriptura. tenet Spec. in tit. de inſtru. editio. §. reſtat. verſi. illud quoq; nu. 20. ¶ Sed in hoc p̃ũcto tenerem. q̃ ſi mandatũ iuriſdictionis, quæ in Hiſpania vocatur pro uiſio, fuit pręſentata cõcilio, vel cõſiſtorio ciui-

tatis,& fuit receptũ in iudicẽ: quia tũc fuit exhibita,& præsentata,quisio: si perditur,possit probari iurisdictio & mãdatũ per testes. secus si nũquã fuit præsentatum mandatum, quia tũc nõ potest probari per testes. Ita tenet Abb. in. c. cũ olim. de priuileg. in fi. & dicit ibi hoc tenere docto. & ego istam solutionem teneo, licet ille aliter sentiat. & facit glo. in d. c. nobilissimus. 97. dist. in glo. magna. versic. sed pone. Et sic intelligo dictum Ioann. de Plat. in. l. probatorias. C. de diuersis offi. apari. lib. 12. vbi ait, q̃ amittens literas principis approbatorias, potest probare tenorem literarum per peritos, & amissionem, & q̃ sine vitio suo amiserit. & ibi de materia. * Item intelligo q̃ non potest probare comissionem per testes quando vult explicare mandatum in absentia committentis, secus in eius præsentia ita Bald. in. l. aliquando. ff. de offi. proconsul. & lega. nume. 4. * ¶ In istis officijs iurisdictionum adde, q̃ tria requiruntur † s. electio, & acceptio, & ingressus officij. vt tenet Paris de Pute. in tracta. syndi. in parte, in officijs. fol. 108. ante vero non potest gerere. vt in. l. prædio. ff. de ferijs. & quia iurisdictionem semper debet præcedere exercitium: & in ea exercẽda collatio superioris requiritur, vt dictus Paris de Pute. vbi suprà. ¶ Vbi quoque tenet allegando Bal. in. l. barbarius. & in. l. i. ff. de offi. præfe. august. q̃ potestas anteaquã ingrediatur palatium potestatis, non potest exercere officium: quia non dicitur esse in quasi possessione officij Et Bald. dixit aliquid in. l. post aditam. C. de iur pub. & alijs. & in. l. i. C. de testa. Et idẽ Bald. in d. l. vnica. C. de manda. princip. dicit, quòd quis probando quasi possessionem officij, nil agit, nisi probetur per literas concedentis. l. decernimus. C. de episco. & cleri. & in. l. probatorias. & in. l. si q̃. C. de diuersis offi. Et idem Bald. in. l. i. C. de transa. tenet, q̃ differentia est inter officiũ & exercitium eius, prout tenet. d. Paris de Pu. vbi suprà. & sic speciale est in literis principis. vt gl. in. d. l. vnica, vbi Bal. dicit, † q̃ rescriptũ est super omnia custodiẽdũ ne amittatur: quia sinõ apparet de iurisdictione, nullũ esset iudiciũ. per gl. in. c. cũ in iure. de offic. delega. Et facit quoq; dictũ Bal. in. l. i. C. vt lite pendẽ. vbi ait, q̃ rescriptũ nõ prodest † sine præsentatiõe: & anteaquã iudici præsentetur, non auferur iurisdictio, nec cõfertur: & dicit istã esse veritatem. Ad quod facit, quod not. Inno. & Host. in. c. ex cõquestiõe de restit. spol. pe. colũ. & in. l. ea quę. C. de tẽpor. app. in integ. restit. pet. Et est gl. in. c. audita. d̃ restit. spoli. & glo. in. l. eius qui in prouinciã. ff. si cert. pe. & Bald. in. l. falsus. C. de furtis. in. 7. col. vbi idẽ tenet in eo deposito vel trãslato. & idẽ in tabellione. & glo. in authẽ. d̃ tabellio. versi. si verò præter. colla. 5. in parte, documentis.

uan, y aquellas exe cuten y cumplan se

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet seruare formam suæ cõmissionis, & ab ea non debet recedere: alioquin quod vltra agit, non valet. num. 7.*

2 *Superior non potest ratificare gesta per illum, qui asserebat se esse iudicem.*

3 *Etiam non valent gesta, quæ fiunt præter, vel vltra mandatum.*

4 *Non valent gesta contra mãdatum, etiam si partes consentiant in transgressione formæ, vel mandati. nume. 6.*

5 *Forma data a statuto, non potest inquisitus renuntiare.*

6 *Rescripti forma, quæ est mere in fauorem partium, potest renuntiari. Secus si est data a lege, vel cõcernit publicam vtilitatem, vel partes contradicunt.*

7 *Mandatum debet obseruari in specifica forma amplia vt hic.*

8 *Forma mandati est seruanda, & ab ea non licet recedere, etiam si conditio mandantis efficeretur melior.*

9 *Iudex apponens manus ad annexa mandato, non dicitur excedere fines mandati. num. 27. Extẽde etiam ad casus similes, & æquipollentes.*
Idem dic in mandato procuratoris, arbitri, & testis.

10 *An vendita vacca, veneat vitulus.*

11 *An qui tenetur ad emendationem dãni, teneatur ad expensas.*

12 *An transactio super sortem, operetur super pœnam.*

13 *Liberatio super principali, an extendatur super annexa.*

14 *Arbiter, an potest cognoscere de cohærentibus, connexis.*

15 *Sententia, an valeat super non petitis.*

16 *Dispensatio, an extendatur ad contigua.*

17 *Sententia, an extendatur ad connexa.*

18 *Fideiussor, an censeatur obligatus ad cõnexa*

19 *Tutor, an teneatur pro non gestis.*

20 *Præbenda confertur canonicatui.*

21 *Mandatarius ad eligendum potest postulare.*

22 *Iudex datus ad testes recipiendos, potest recipere confessiones.*

23 *Iudex datus ad cognoscendum de compromisso, potest inobedientem condemnare in pœnã compromissi.*
Et contumacem in expensis condemnare.
Et de fructibus, & de terminis solutionis iudicare.

24 *Arbiter incidenter potest cognoscere de restitutione integrum.*

25 *Mandatũ habens de vendẽdo, potest rem vẽditam tradere.*

26 *Procurator ad vendendum, potest vẽdere, & dominium trãsferre, habita fide de pretio.*

27 *An in mãdato iurisdictionis veniat cõsequẽtia ad petita.*

28 *Commissio cum clausula, cum incidẽtibus & dependẽtibus, quid importet.*

29 *Procurator licet possit necessaria ad causam, nõ tamen grossa.*

30 *Cõnexa vt sint aliqua, quid requiritur ad hoc*

31 *Iudex, vel perquisitor, nõ potest cognoscere de rebus, vel personis in commissione non contentis.*

32 *Sententia lata contra formam rescripti, est nulla.*

33 *Delegatus: qui in cõmissione excedit, an ordinarius potest se intromittere.*

34 *Delegatus, qui delinquit in legatione, an possit conueniri coram ordinario loci.*

gũ que por ellas les fuere mandado. ¶ Y

Mandado.

c A quo mãdato nõ debet recedere: & debet

1 seruare formã suæ cõmisionis. † text. in. l. quicunque. C. de exacto. & execut. lib. 12. & in cap. cùm dilecta. de rescrip. & in. l. diligenter. ff. manda. alioquin quod vltra agit, non valet. vt ibi. & in. c. venerabilis. de officio delega. & tenet Specula. in titu. de iudice delega. §. sequitur. & in. l. 20. titu. 4. partit. 3. vbi non debet excedere metas suæ iurisdictionis, aliàs reputatur priuatus. & text. in. l. quicũq;. C. de exempto. & exacto. lib. 12. ibi, hoc tantùm potestatis arripiat, quòd mandatum curiæ suæ specialiter approbetur: per quem dicit ibi Plat. quòd null⁹: ergo officialis de palatio principis, missus ad aliquam prouinciam, non plus potestatis sibi vsurpare potest, quàm in scriptura mãdati sibi officij continetur, & sic tale mandatum debet in scriptis ostendere. vt ibi. & dixi suprà in glo. cartas. in prin. Et præsumitur dolus in iudice, qui authoritatem suam interponit contra authoritatem legis. vt in. l. i. C. de fide instrumẽ. & iur. hastæ fisca. lib. 10. Et quoque dicitur, per iniuriam fieri illud, quod fit contra ordinem. l. ait prætor. §. permittitur. ff. de minori. & Bald. in. d. c. cùm dilecta. in prin. Quinimo dicit Bal. in. c. ex parte. de rescrip. numer. 3. quòd qui excedit fines potestatis sibi concessæ, præuaricator est mandati. per text. quem dicit laudabilem. in. l. militaribus. C. de decuri. li. 10. Et quia quis non habet plus de arbitrio, nisi quantum habet de mandato. vt in. l. qui Romæ. §. Calimachus. ff. de verbo. obliga & Bald. in. c. abbatem. de rescrip. numer. 2. vbi in numer. 3. quoque dicit quòd parendum est mandato expresso omni circuitu, nisi circuitus esset necessarius: quia ea quæ sunt ordinis, non debent omitti. ¶ In tãtum non valet, quòd si aliquis in aliqua causa cognouit tanquam delegatus, qui non erat: licet ille, qui delegare poterat, ratificet, † non valet processus, nec sententia. ita tenet Bartol. in l. obseruare, nu. 6. ff. d̃ offi. procõ. & lega. per gl. in. l. licet. ff. de iudic. & Bar. & Paul. ibi. * Et singulariter Bald. ibi in. §. post hæc. num. 7. & Inno. in. c. prudentiam. de offi. delega. num. 7. * Et feli ibi. * & tenet Oldra. in. l. ist hac. C. de iure fisci. lib. 10. num. 12. & tenet Syluestr. in parte, consensus. versi. * licèt Angel. in. d. l. obseruare. dicat, quòd de plenitudine potestatis papa potest ratificare sententiam latam à iurisdictione carente. de quo per Bar. in. l. i. C. vbi de crimi. agi opor. Et vi. singulariter Abb. in cap. significasti. de foro competen. num. 21. vbi dicit, quòd communis opi. est, quòd non põt ratificari per proprium iudicem. & ibi nume. 22. an sententia nulla confirmata à partibus valeat in vim pati* dic quòd sic in vim pacto. l. 2. C. cõia vtriusq; iudi. & an gl. in. l. sciendum. ff. æde dili. edicto

Universidad de Deusto
Biblioteca

&in l.vnica.C.qui per ſua iuriſdi.& Bald.in l. eum qui.ff. de iur. omn.iud. num. 2. vbi etiam per Bald.quid de eo qui incipit cognoſcere de quadam cauſa & non habebat literas de legatoria ſed pendente proceſſum recepit eas vtrum proceſſus valeat, affirmat quòd non per glo.in l.inſtar.C.de iur.fiſci lib.10.quam approbat ibi Bald.& vtrum poſt ſententiam proceſſus ratificari poſsit quod non tenet.glo.in.l. firmater.§. hoc iure.ff.de exceptio.ex rei.iudi.cuius cõtrarium tenent doctores.in.l.ſi tutor.C.in quibus cauſis in integrum.reſti. de quæ per Bald. in.l. Iulianus.ff. qui ſatiſdar.cog. col.ſi.foſi. quinto quæ re.Et ſi à principio delegans non habet iuriſdictionem delegandi,licèt ex poſt facto pendente proceſſu adepta ſit iuriſdictio,non poteſt ratificare:quia ſuperueniens iuriſdictio non fit retro factum a iudice in competẽti:ita Bal. in.l.in cauſarum.C.qui pro ſua iuriſdictio.& peregrina in parte iudex.q.11.in.glo. ſuæ in fine.* ¶Et nec dum ſi aliquid fiat contra mandati forman, ſed etiam ſi præter, vel citra. † vt Ioann. And.in.d.cap.prudentiam.ſupra,verbo,iura.dicens per illum tex.æqui parari citra, contra,& præter.¶In tantum hoc procedit, etiam ſi partes conſentirent † in tranſgreſsione formæ datę in reſcripto Bart.in.l.de his.ff.de trẽſac. & Butrig.in.d.c.prudentiam.23.col.& Bald.in.l.1.C. qui admit.& in tracta.ſchiſmatis.3.col.verſ.prædictis quoq; accedat.poſito in rub.C.ſi quis aliquem teſta.prohib.¶Et ideo dixit Ioann. de Imol.in.l.quicquid aſtringendæ.ff.de verb.obli 1.col.quòd ſi millies partes ſint in concordia,vt forma non ſeruata habeatur pro expreſſa,nil operabitur talis conuentio,vel voluntas ipſorũ: quia omnis ſolemnitas,ſeu ſubſtantialis forma, eſt publici iuris:vt in.l.terna.ff.de teſta. & in.l. nemo poteſt.ff.de legat.1. & ideo non læditur pacto priuatorum.¶Et facit quoque:quia partes non poſſunt vti clauſula,pro expreſsis habẽtes.&c,vt in.c.qui ad agendum. de procura. in 6.&.l.ſed ſi quis.§. quæſitum. & ibi Ange. ff.ſi quis cautio.licet.ſecus eſt in principe.l. omnes. &ibi Ange.C.de præſcrip.30.anno. & quia forma † data ab ſtatuto inquiſitus renuntiare non poteſt.tenet Feli.in.d.c.cùm dilecta. colum.12. ¶Quod dicit non procedere, quando forma reſcripti eſſet merè in fauorem partium. † vt Abb in cap.fi.§.is autem.de offi.delega.quia tunc de conſenſu partiũ poteſt omitti:imò ſufficit tacitus cõſenſus earum ſecũdùm eũ. pergl. notabi. in.c.olim.el primero.eod.tit.ibi,ſcientibus partibus. Quia prædicta procedunt,quãdo forma eſt data à lege,vel in reſcripto,& cõcernit publicã vtilitatẽ,vel partes cõtradicunt.& tenet Abb in cap.ſuper quæſtionum.§.verum.de offi.delega.¶Et quia ibi Feli.ad iſtam regulã,q̃ mandatum debet obſeruari in ſpecifica forma, † ponit duodecim ampliationes in.d.c.dilecta.ibi te remitto,quæ in ſumma ſunt hæc. ¶Prima, quòd debet cuſtodiri etiam in eo,quod veriſimile eſt de mente concedentis,ſicut illud, quod eſt pro forma expreſſa.¶Secunda,etiam ſi tranſgreſsio formæ induceret faciliorem expeditionem cõmiſsionis.¶Tertia,etiam ſi partes conſentiant, vt dictũ eſt.¶Quarta etiam ſi ſolẽnitas,quæ eſt de forma,ſequatur actum.¶Quinta,etiam ſi alius ſubrogetur habenti expedire actum cũforma:quia tacitè cenſetur ſubrogatus,etiã quoad illam formam.¶Sexta,etiã in ſententia arbitri, quæ eſt lata contra formam compromiſsi, quia eſt nulla,etiam ſi partes emologauerint.vt in.c. examinata.de confirma.vtil.vel inutil.¶Septima,etiam in ſtatutis.¶Octaua , etiam ſi ſolẽnitas data proforma,ſit leuis.¶Nona,etiam ſi forma impleretur per æquipollens.¶Decima,& etiam ſi habens formam limitatã ad præparationẽ actus,vellet ipſum actum nedum præparare ſed expedire:quia actus non tenebit propter trã ſgreſsionẽ. Quas ampliationes,& alias vi.per.d. Feli.amplè.¶Sed ego vltra eas do tibi aliam ſingul.quod forma mandati eſt ſeruanda:& non lãcet eam extendere,poſito quòd excedendo cõditio mandantis efficeretur melior. † tenet ſingulariter Andre.Sicul.Barb.in.d. cap. prudentiam.de offi.delega.8.col.per text.ſingu.in.l.3. §.in bello.ff.de re.milita. & ego allego Ioann. de Plat.de quo oblitus eſt Barb.in.l. Seruũ. C. de delatori.lib.10.nu.1. & voluit ſentire Feli.in d.ca.cùm dilecta.col.11. Ampliatione prima, dũ dicit,quòd mandato nil boni videtur addendũ. Et narrat illud de Iulio Cæſare,qui cùm in domandis hoſtibus quinque annorum ſpatiũ ſibi permiſſum.pertranſiſſet, licet glorioſè triumphaſſet,honor tamen ſibi debitus denegatus eſt nec vrbẽ ingredi permiſſus eſt,eo quòd vltra terminum ſibi præfixum moram traxiſſet. quod facit ſecundùm Plate.vbi ſuprà contra nuntios, & ambaſiatores, qui aliquid agunt vltra quod habent in mandatis,quòd etiam ſi bene gerant, ſunt puniendi.per dict.§. in bello. Quod dicit ibi additio,quòd obſeruant Veneti, qui acriter puniunt ſuos ambaſiatores,ſi agunt vltra,quòd eis mãdatum fuerit,ſiue bene, ſiue malè agãt.* Vid.Guiller.Benedi in rep.C. rainuntius detestatin.in verbo in eodem teſtamento relinquẽs. num.69.*¶Quod facit contra iſtos procuratores,& nuntios ciuitatum, & villarum huius regni,

gni,qui mittuntur ab ipſis:qui aliquando excedunt mandatum, & inſtructionem , quam ab ipſa ciuitate portant:quia debent puniri,etiam ſi bene gerant vtilitatem reipublicæ.Quod ego aliquando volui punire,ſaltem in amiſsione ſalarij.Et ibi glo.in.d.§.in bello dicit. quòd facit pro prælatis contra ſubditos:tenet illa glo.non ſit Accurſij ſecundum Bart.ibi. & facit in ſimili quod tenet Angel.in conſi.225. quaſi in fine.vbi tenet per.l.ſi.C.de negotijs geſtis. & per.l. ſi pro te.ff.mandati.quòd ingerens ſe domino inuito,quantuncũq; domini negotia bene gerat, & de ſuo expendat,non repetit per dicta iura.licet contrarium teneat glo.& malè.in.l.ſoluẽdo. ff.de negotijs geſtis.de quo plenè per Barto. in l.ſtichum.§.fina.ff.de nouatio. ¶Si iudex po-
9 nit manus ad annexa mandato, † non dicitur excedere fines mandati.eſt gloſ.in.c. licet ergo. 8. q.1.loquendo in iudice delegato:& quia talemãdatum extenditur ad caſus ſimiles,& æquipollentes.vt in.l.ſi.§.ſi.ff.manda.& tenet Alex. in conſil.40.in.5.volu.nu.11.& Feli.in cap. tranſlato.de conſtitu.col.5.vbi dicit, quòd idem eſt in procuratore,& in arbitro.vt Inno.in cap. dilectus.de arbitris. & idem eſt in teſte. vt Bal. in l.perẽptorias.circa finẽ.C.ſent.recur. non poſſ. & Hippoly.de Marſi.in repeti.rubr.ff.de fideiuſſo.nu.189.vbi tenet quod Felin. & Paul. de Caſtro in conſi.28.& Abb.in conſi.62.in.2.volumi.pro quibus dicit Hippol.quòd eſt tex.in
10 l.ſed ades.§.ſi quis mulierem.ff.loca. & Bald.in cap.1.de capi.qui.curiã vendi.& in. d.c. tranſlato.vbi dicit, quòd vẽdita vacca, † venit vitulus qui eſt in corpore,& etiam vitulus natus,qui nõ dum paſcitur herbis. Et faciunt alia plura ſingularia in materia dicta per Felin.in dicto capitu.tranſlato.& in cap. cauſamque. de re iudi.in 2.&.3.colu. Et Hippoly. vbi ſuprà tenet, quòd ille,qui tenetur ad emendationem damni,tene
11 tur etiam ad expenſas, † quæ fiunt occaſionedãni.vt in.l.ſi ſeruus.§.rumpi.in verbo, verũ ſumptus.ff.ad.l.Aquil.& Alexan. in.l.2. in princi. ff.ſi quis cautio.vbi quoque dicit quod tranſa-
12 ctio facta † ſuper ſorte, operatur etiam ſuper pœna tanquam ſuper cõnexo.Quod ſequitur Feli.in cap.ſuper literis.de reſcrip.13.col.vbi quoque dicit,quòd iuriſdictio ſuper principali, extenditur ad connexa.Et idem,quod liberatio fa
13 cta ſuper principali,extenditur ad cõnexa, † & dependentia,etiam non expreſſa ſecundũ Feli. ibi,& Abb. in conſilio. 18. in.2. volu. vbi arbi-
14 ter † poteſt cognoſcere de cohęrentibus,& connexis,etiam ſi in cõpromiſſo non ſit dictum.Et facit quod dicit Ioan.de Ana. in cap. licet heli. de ſimo.vbi ait,quòd valet ſententia ſuper nõ
15 petitis, † quando non petita ſunt cõnexa.vel dependentia:quia illud,quod eſt de appendicijs, dicitur ad propoſitum,& pertinet ad articulum vt Bald.in.l.teſtiũ.in.3.col.C. de teſti. & Ang. in.l.iam dubitari.ff.de hæredi.inſtitu.& quia di-
16 ſpenſatio † extenditur ad contigua.gloſ. in cap.
17 quia in tantũ.de præben.Item ſentẽtia † extenditur ad connexa.vt habetur in.l.ſi cùm tibi.C. de iud.& ibi Bar.& Hippoly.de Marſi.in.d.repe.vbi in num.187.&.188.tenet quod eſt idem in fideiuſſore,quando obligatur pro aliqua ad
18 miniſtratione, † cenſetur obligatus pro omni-actu cõnexo ad illã adminiſtrationẽ. argu. in.l. lucius.§.Paulus reſpondit.ff.de adminiſtra. tuto.& ibi Bar.¶Et facit quod dicit Bart.in.l.non quaſi.§.1.ff.rem pupilli.ſalu.for.vbi ait,quòd ſi tutor quædam negotia pupilli geſsit, & quæ-
19 dam non,quòd tamẽ pro nõ geſtis etiam † tenetur,& hoc propter cõnexitatem.Et poteſt eſſe ratio:quia cõnexorum,& dependentium idem eſt iudicium : & idem iudicamus de connexo, quod de principali.vt in.l.perinde.§.ſi ſeruum. ff.ad.l.Aquil.& Bald.in.l.quid ergo.§. ſufficit. ff.de iudi.cõtrar.tutel.¶Idem quoq; eſt de col-
20 latione præbendæ conſuetę † conferri canonico,quia confertur canonicatus:nõ quia ſit acceſſoriũ,ſed ratione cõnexitatis.arg.in capi.ſi quis obiecerit.p.q.3.& Imol.in cap.cum.m. de conſtitu.col.18.& Feli.in dict.cap.tranſlato vbi latiſsimè de iuribus illorum cõnexorum. & Hippoly.de Marſi.in.l.1.§. frater diuus adrianus.ff. de quæſtio.nu.8.vſque in finẽ. ¶Adde quoq;,
21 quòd mandatarius ad eligendum poteſt poſtulare. † glo. in cap. Innocens.22.q.4.& in capit. cũ in cauſis.de electio. Et quia iudex,ſeu executor faciens id,quod non multum differt à mandato,non dicitur fines mandati excedere.vt ibi glo.in.d.c.innocens. Et ſic iudex datus ad reci-
22 piendũ teſtes,poteſt recipere cõfeſsiones, † & dicetur confeſsio iudicialis: quia hoc eſt iuxta mandatum,licet non ſit mandatum.tenet Rota deciſio.24.in antiquis.in titul. de probatio. & in antiquiorib⁹ in titul.de teſtibus.deciſ.3. ¶Et idem Rota in deciſio.1. de arbitris. in antiquis. dicit,quòd iudex datus ad cognoſcẽdum de cõ
23 promiſſo,ad finẽ vt obſeruetur, † poteſt in obedientem condẽnare ad pœnam compromiſsi. ¶Item talis arbiter poteſt in ſua ſententia condẽnare contumacem in expenſis.ita Inno.in.c. ex parte.de arbitris.¶Itẽ iudicare de fructibus, & de terminis ſolutionis:quia iſta cõtigua ſunt compromiſſo,licet in eo non expreſſa.& ſequitur Abb. in.c. cùm dilectus. de arbitris. colu.5.

¶Quoque arbiter potest incidenter cognosce-
24 re de restitutione in integrũ. † Et est ratio: quia non est extra compromissum, sed ipsi negotio inhæret, & secundùm Angel. in l. si vacantia. 28 col. C. de bonis vacan. lib. 10. & quia ratione incidentiæ ampliatur iurisdictio. vt Abb. in capi. 1. de in integr. resti. Et ideo dicit Butri. & Imol. in capit. cùm inferior. de maio. & obedi. quòd si mandetur iudici, vt aliquem capiat, & condemnet, certè potest eum absoluere, si meretur, quia hoc est contiguũ mandato, nisi esset merus executor. Et idem est in teste, vt latè Feli. in d. cap. causam q;. de re iudi. 2. & 3. col. vbi quoq; tenet, quòd habens mandatũ de vẽdẽdo, potest etiam
25 rem venditam tradere. † vt Angel. in l. si quis prohibuerit. ff. de publici. Et quòd procurator datus ad vendendum, potest vendere, & domi-
26 nium transferre, habita fide de pretio, † aliter non interueniente pecunia. tenet Abb. in capi. olim. el primero. de offici. delega. colũ. 2. exceptis casibus, vt ibi per Felin. & per docto. in. l. à diuo pio. §. sed si emptor. ff. de re iudi. ¶Et li-
27 cet mandatum iurisdictionis † sit strictum, veniunt consequentia ad petita. vt Bald. in. l. fina. 2. col. C. de fideicommiss. liberta. & Innocen. in cap. episcopi. de rebus eccle. non alienan. dum dixit, quòd legatus datus vt reducat ad proprietatem malè alienata, potest cognoscere de possessione, tñ super extraneis nõ potest cognosce re. vt Bald. in dicto cap. causamque. ¶Et Felin. in dict. cap. cum dilecta. col. 18. versicu. limita secundo. tenet, q̃ quando iudex facit illud, quod non multum differt à mandato, non dicitur excesisse fines mandati, dummodo sit vicinũ mandato. Et quando dicatur vicinum mandato, vel connexum, tractat singulariter Felin. in cap. sedes. eodem titu. de rescrip. col. 4. versicu. & pro hoc vltimo. allegando Aegidi. de Bellame. de-
28 cisione. 328. vbi dicit, quòd si Papa † ad ĩstantiã alicuius commisit causam, adiecta clausula (cũ incidentibus, & dependentibus, & connexis) intelligitur de his, quæ sunt eiusdem naturæ, cuius est ipsa causa, scilicet de iudicialiter agitandis. de quo dicit, nunquam obliuiscaris. & quia cencessa iurisdictione in genere, veniunt ea, sine quibus iurisdictio non possit expediri, etiam si sit maioris iurisdictionis. per. l. quotiens. C. de iudic. vt Bartol. in. l. 2. colu. 2. ff. de iurisdict. omnium iudicum. Sed hoc intelligit Felin. vbi suprà, dummodo sint eiusdem speciei. Facit ad idem, quod tenet Rota. decisione. 23. in titulo de procuratorib. vbi ait, quòd licet procurator
29 possit necessaria ad causam, † non tamen grossa quæ possit dominus: sicut offerre se ad sponte confitendum, consentire testium examinationi, sine citatione, & similia, quæ non veniunt in mandato: sicut ne donatio, aut liberalitas, secundùm Felin. vbi suprà in tertia col. versicu. & dicit Rota. ¶Tu quoque nota singular. verbum Felin. in dicto cap. translato. de constitu. 5. colũ. vbi tenet, quòd ad hoc, vt aliqua sint connexa,
30 † non sufficit, quòd eodem tempore sint facta, nisi simul. Quod ego iam pluries practicaui: & in quadam comissione Regia, virtute cuius, quidam perquisitor in ciuitate Placentiæ procedebat contra priuatas personas de causis, quæ non erant expressæ in cõmissione, nec in ipsius petitione, & volebat eam extendere ad eas ratione verborũ contentorũ in dicta prouisione, ibi, *sobre lo annexo, e connexo*: sed quia illæ iniuriæ non erant factę tempore, quo iniuria principalis fuit facta, sed postea, non poterat ille iudex de hoc cognoscere: & non obstante allegatione partis declinãtis iurisdictionem, ille perquisitor protulit sententiam in eos: quæ sententia in causa appellationis fuit reuocata in curia regali: & iudex qui eam tulit, fuit in expensis condemnatus, & in salarijs. Quod ego ei dixi antea quam pronũtiaret, & noluit credere mihi. Et allegaui quoque ei, quòd illæ iniuriæ non erant deductæ principi in petitione, nec habebat in mandatis, vt de eis cognosceret: quia iudex delegatus, seu
31 perquisitor, non potest cognoscere de rebus, † vel personis in commissione non contentis. vt in capit. 1. & gloss. de offi. delega. & in cap. cùm olim. eodem titul. tenet ad literam. Specula. in tit. de iudice delega. §. sequitur. versi. Item ad eius officium. numer. 1. & text. in l. 10. titul. 4. partit. 3. versicu. *Otrosi dezimos, que el delegado no se deue trabajar en otro pleyto entre ellos, sino en aquel, que señaladamente le fue encomendado que librasse.* Et rectè fuit condemnatus ille perquisitor in redditione salarij, & in expensis: & in sua sententia fuit nulla pronuntiata. ¶Et facit quòd sentẽtia lata contra formam rescripti & commissionis,
32 est nulla. † tenet Paulus de Castro in. l. cùm quęrebatur. ff. de re iudica. & Paris de Pute. in tractat. syndica. in parte, iudex an si iudex mandatnu. 9. fol. 142. in libro portat. ait, quòd si iudex extendit iurisdictionem suam ad aliam rem, si per quam non est ei commissa, præter consensu partium, tenetur ad interesse. per text. in capit. sacro. de sententia excommunicatio. ¶Et inquantum tenet, quòd fallit, si de consensu partium iudicat, idem tenet dicta. l. 20. partitæ. ibi, fueras ende por auenencia de ambas las partes. Idem tenet glos. in extrauagan. sedes apostolica. de concessio. præben. in parte, tenorem. vbi ait,

ait, quod forma mandati, & tenor, est ex acta diligentia obseruandus, aliàs processus non valeret iudicialis: secus partialis, idest per partes habitus, & factus. Quod intellige vt suprà dixi, quando forma rescripti est merè in fauorem partium, secus si ob publicam vtilitatem. ¶Sed dubitatur, si delegatus, seu perquisitor in iurisdi-
33 ctione excedit, † si ordinarius iudex potest intromittere. Quod videtur: quia ordinarius supplet negligentiam, seu malitiam delegati, quando ex tali oritur peccatum: sed in alia causa pecuniaria non intromittit, sed remmittit eam ad superiorem. tenet Abba. in cap. significauit. de officio ordi. numer. 2. ¶An delegatus delinquẽs
34 in delegatione sua † possit conuenire coram ordinario loci: Doctores Legistæ hanc quæstionẽ tractant in authenti. si qua in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. Tamen Abba. in capitulo fina. de rescrip. fina. colum. nume. 17. concludit, dicendo. Aut delegatus delinquit in non procedẽdo, quia tunc solùm excesit contra Regem, vel Papam in non parendo mandatis ipsius, non potest per alium inferiorem puniri. Aut delinquit iniquè agendo, & tunc potest puniri per ordinarium locit quia non conuenitur vt delegatus, sed vt criminosus. Tunc dicit ibi Abbas, quòd Ioannes Andreas ibi dicit se non credere, quòd pendente causa coram eo, possit puniri, nec conueniri coram ordinario, saltem vbi impediretur procedere in causa sibi commissa, & delegata. Nam respectu illius causæ duntaxat, est maior ordinario. vt in capitulo, studuisti. de offici. delega. Vide glossam in capi. prudentiam §. adijcimus. de offici. delegat. in verbo, arguendus. Sed ego credo, quòd Abb. dicat verum, & glossa ibi intelligatur, quando delinquit in nõ exequendo mandatum, quòd tunc redarguatur, & superior puniet eum. Et Barba. transit cum illa glo. Et Montal. in. l. 4. tit. 7. foro legũ. lib. 1. in glo. fi. in fine, tenet indistinctè, quod ordinarius potest punire delegatum principis de linquentem in processu causæ, & abutentem iurisdictione. vt in authenti. vt iudices sine quo quo suffragio. §. volumus. collatio. secunda. Et Ancharr. in Clementi. prima. de offi. ordina. sed summa Syluestri. in parte, iudex. primo. §. 7. transit cum Abba. vbi suprà. quam vide. ¶Et vide Iasonem in. l. secunda. ff. de in ius vocan. numero. 2. versicul. adde. vbi tenet, quòd si delegatus Papæ delinquat, potest accusari coram ordinario, & punitur postea finito officio. Et dicit esse glossa. singulari, in dicto capitulo fina. de rescripti. & textus, & ibi Abba. in capitul. fina. de statu. monacho. Et vide singulariter Ioannẽ de Plate. in. l. siue ex prætoriano. C. de executori. & exactori. lib. 12. vbi expressè tenet, quòd si delegatus à principe delinquit in prouincia, præses contra eum cognoscit, licet aliàs delegatus maior præside reputetur.* Et vide peregrina in parte iudex que durante el tiẽ- q. 13. in. glo. commissionis in fine.*

SVMMARIVM.

1 *An plura officia quis potest habere. & numero. 6.*
2 *An potest quis esse in pluribus collegijs.*
3 *Habens iurisdictionem ordinariam in ciuitate, non potest legere, nec cathedram ordinariã habere.*
4 *Officia compatibilia, an potest quis habere.*
5 *Dispensatur vt quis habeat duo officia ex necessitate, intelligitur pro tribus annis.*
7 *Officia incompatibilia, quæ dicantur.*
8 *Quæ sit pœna habentis plura officia.*
9 *Quando quis eligitur ad duo officia compatibilia, duo salaria debet habere.*
10 *Idem in doctore vtriusque iuris, qui dat vocẽ in vtroque, duo salaria debet habere.*
Idem dic in distributionibus quotidianis, quæ debentur duplicatæ illi, qui duplici iure interest diuinis officijs.
11 *Quando labor minuitur, salarium minui debet.*
12 *Qui habet duo officia, debet habere familiam pro vtroque.*
Et pro vtroque debet stare ad duos syndicat⁹.
13 *Si eligitur ad duo officia in eadem ciuitate, an retineat primum, vel secundum.*
14 *Doctor debet intendere in illa scientia, & perseuerare, quam semel elegit.*
15 *Rex potest de duobus officijs facere vnum, & alterum supprimere.*
16 *Officiũ an quis debeat habere pro vno anno: & an puniatur, qui vltra annũ habet officiũ.*
An si fiat electio officij vno cõtextu, per triẽnium vitietur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Officio. d Rectè dicit, officiũ: quia nemo potest habere duo offi
1 cia † & sic duos magistratus, sed vnũ tantummodo. tex. in. l. 2. tit. 16. lib. 2. in ordi. reg. in fi. & in. l. 14. titu. 2. lib. 7. in eisdẽ ordi. text. in. l. nemo, quæ est lex fina. C. de assesso

po que tuuieren el officio d que les

quia nemo potest subire vicẽ duorum vt ibi.
quia cum ad vtrunq; festinat, neutrũ bene peragat: & quia qui binos lepores vna sectabitur hora, vno quandoque, quandoq; carebit vtroque. & in. l. si plures. ff. de pactis. & in. l. quisquis. C. de postulan. & in. l. hac parte. & ibi glo. & in. l. comperimus. C. de proxi. sacro. lib. 12. & ibi doctor. & in. l. 1. C. de præposi. agenti. in rebus. eo. lib. & habetur in. l. si cõsul. ff. de adoptio. Specula. in titu. de iura. calum. §. tertio. vers. quicquid aliquid. per glo. & docto. in cap. ex literis. de pbatio. c. fina. de institu. & in cap. per nostrã de iure patro. cap. debitũ debatis. text. in cap. cùm singu. de præben. in. 6. * Et text. in. l. 60. tit. 5. par 1. & ibi Greg. Lopez. & Peregrina in parte dignitas * vbi singula officia singulis psonis committi debent. & vna persona non debet habere duo officia, sicut singula membra corporis, singulos actus habent. vt in capitu. 1. 89. distinctio. & in cap. presbyteros. 16. quæstio. 1. ¶ Et in expresso tenet Angel. in. l. si quis decurio. C. ad legem Cor. de fal. dicendo, quòd vnus non potest ad duorum magistratuum officia deputari: quianõ est credendũ duabus causis tam necessarijs vnũ sufficere: quia exercendo vtrunque, neutrum bene perageret. vt in dicta. l. nemo. Et sic non potest habere quis duo correctoria, nec duas milicias, quæ requirunt continuũ exercitium personale: cùm sit impossibile esse eundem in eisdem, eodem tempore militare. vt in dictis iuribus cauetur: & in. l. his quidem. §. in posterum. C. qui milit. poss. vel non. lib. 12. ¶ Vt in eo, qui
2 vult esse in pluribus collegijs † & societatibus, ita quòd à seruitio vnius auocetur à seruitio alterius. Similiter nõ potest quis aspirare ad duo officia, quibus non bene sufficeret, secundùm Angel. vbi suprà, vbi ait, q cum salario, nec sine salario non potest quis aspirare ad dicta officia: & quia si dicta officia & honores sunt magni, per quos & amicis fauor, & inimicis timor possit incuti. vt in. l. libertus. §. præscriptio. ff. ad municip. & in. l. penul. ff. de assesso. * Quinimo in aliquo loco seu villa sub officij priuationis pœna non habeat quis duplicem publicum officium vt Peregrina in parte officium. col. 3. in
3 princ. * ¶ Et ideo dicit Bart. in. l. lecta. † ff. si certum peta. num. 33. quòd habens administrationem iurisdictionis in ciuitate, non possit legere ordinarie, nec cathedram habere. Quod facit cõtra istos auditores chancellariæ Pincianæ, qui habent audientiam & regunt cathedram dicti studij: quod iam est de remedio per nostrum Carolum prouidenter consultum, vt vnum tantummodo habeant officium, & fuit in praxim deductum. Quod manifestè videtur in splendidissimo doctore de Mancauedo, qui cum vtrunq; habuisset, deposuit officium auditoris, cathedranq; amplexus est, siue delegit. Et vi. ibi per Alex. in numer. 11. ¶ Tamen licet hoc sit verum si princeps, vel populus, qui habet authoritatẽ principis eligat sciẽter doctorem legentem, ad officiũ videtur dispẽsari: quia certa sciẽtia principis æquiparatur clausulæ (non obstantibus) quãdo nõ tollitur ius tertij. Ita tenet Bal. in proœmi. feudo. 13. col. & Archi. in. c. si eo tẽpore. de rescri. in. 6. Tenet hoc Marti. Laudẽ. in tract. de legatis principũ. tomo. 5. tract. q. 29. fo. 256. ¶ Ta
4 men si dicta officia sunt † compatibilia, & potest eis cõmodè seruire, bene potest ea habere. vt in. l. si. ff. de assesso. Et sic concordatur tex. in l. 1. ff. quãdo appellan. sit. vbi præsens in ordine decurionũ sederit consiliarius: nã illi duo honores sunt cõpatibiles, nec sunt ambo cũ salario: & solũ per vnum decurionatũ potest incuti fauor, & terror, & nõ peralium. licet Inno. timuit illum tex. in. c. irrefragabili. de officio ordi. & non soluit. ¶ Plura autẽ officia cõpatibilia potest quis habere, si nõ sunt onerosa: quia nõ est verisimile aliquem affectare, quia concurrit ambitionis suspitio. vt in. l. tria onera. ff. de excusatuto. secundùm Ange. in. d. l. si quis decurio. * Et vtrum quis possit cogi ad duplex officium dic vt in. l. 1. C. quemadmodum. ciuili muner. indu. libro decimo. * ¶ Et vide Ioann. de Plate. in. l. maior. C. de dignita. lib. 12. nu. 2. vbi tenet, q licet quis vno tẽpore non possit plures dignitates habere, nec continuare, imò incidit in ambitũ. vt in dicta. l. fi. de assesso. C. & in. l. si. C. ad legẽ Iuli. de ambitu. ¶ Tamẽ potest habere plures dignitates, & officia, & honores eodem tempore, si non habent administrationẽ annexam, etiã si vna habet annexam, alia non. vt in prima constitu. C. §. ideoque. ibi, consularẽ atque patriciũ. & in. l. 1. & 2. C. consu. lib. 12. si autem habent annexã, tunc si inter se continẽt repugnãtiam, siue per actũ vnius impeditur administratio alterius, & sic non compatiũtur ad inuicem

tunc

tunc non potest habere. vt in. d. l. eis quidem. C. qui milit. non pos. lib. 12. & ibi Plate. secus si compatiuntur ad inuicem. l. si consul. & l. seqẽti. ff. de adop. & ibi per Barto. & Plate. in. d. l. maior. ¶ Et idem tenet Barto. & Plate. in. d. l. cõperimus. C. de proxim. sacro. scrini. lib. 12. dicendo, quòd licet non possit quis ad duo officia fungi, fallit si sunt connexa, & circa idem, quæ quasi
8 pro vno reputentur. vt in dicta. l. eis quidem. & ibi docto. Ex quo infert Bart. & Pla. & Angel. in. d. l. comperimus. quòd potestas potest quẽ deputari vt sit iudex, & notarius maleficiorum, cùm officia non sint diuersa, sed circa idem tendentia. Et similiter si iudex, qui erat tabellio, scripsit acta corã se facta, quòd ex illis iudicare potest, & tenet sententia: cùm hoc casu possit exercere duo officia circa idẽ tendentia. Quod est notandum. * Ansi aliquis possit duo officia gere re. vide. singulariter Petrus Antibola in tracta. de muneribus. in. 3. parte. principal. num. 61. tomo. 6. tractatuum fol. 24. & Alberi. in tracta. sta tutorum. prima. parte. q. 142. * Vide quæ dicam in. c. 36. infrà eod. in scripto. numer. 3. ¶ Et licet
9 quis non possit habere officia incompatibilia, fallit, nisi aliud operetur hominis, vel iuris dispensatio. vt Abb. in. c. ex literis. de probatio. ¶ Et causa vtilitatis, & necessitatis. vt glo. ibi. & Bart. in. l. sancimus. C. de executo. & exactori. lib. 12. dicendo, quòd ex necessitate potest quis suscipere duo officia simul, & semel, sed nõ tria. Et idem tenet Plate. in. l. 1. C. quemadmo. ciuilia mune. lib. 10. Et idem tenet Plate. in. l. hac parte. C. de proxi. sacro. lib. 12. & in. d. l. his quidem. qui milita. non poss. nu. 1. & 2. ¶ Quinimo dicit Felin. in. d. cap. ex literis. nu. 10. quod non potest dispensare etiam ex causa, vt quis habeat tria officia. ¶ Adde, quòd dispensatus vt habeat
5 † duo officia ex necessitate, intelligitur pro tribus annis. vt in. l. sancimus. C. de executo. & exacto. lib. 12. sequitur Alex. in additio. ad Bart. in. l. si consul. ff. de adoptio. ¶ Quoque potest habere duo officia, quando non sunt repugnantia, vt Cyn. in dicta. l. si quis decurio. * Et Alber. in. l. cum seruus. §. cõis seruus. ff. de stipula seruo. & in. l. 3. ff. de adoptio. * vel quando tendunt ad eundem finem. vt Bart. in. d. l. comperimus. secus quãdo sunt protinus diuersa, vt ibi. & Paris de Puteo in tracta. syndicatus. in parte. officium nemo. fol. 192. nume. 3. ¶ Et ansi dicta officia sunt publica, aut priuata, si potest quis simul habere. vide singulariter Petrũ Antiboli. in tract de muneri. in. 3. parte. nu. 61. tomo. 6. tracta. foli.
6 24. ¶ Quoque non potest quis habere duas † iurisdictiones, vt dictum est. Quod intellige in contentiosis, secus in gratuitis. vt glo. in. d. capi. ex literis. & ibi Felin. late. numer. 10. ¶ Quæ au-
7 tem dicuntur † officia in compatibilla, vel compatibilia, & non repugnantia, in hoc non potest dari certa doctrina, sed secundum qualitatem, & varietatem factorum, personarum, ac officiorum, potest iudicari secundùm Abb. in. d.
8 capitul. ex literis. ¶ Sed quæ sit. † pœna habentis plura officia. Bart. in. d. l. quisquis. C. de cohartali. princip. lib. 12. dicit, quòd lex, seu statutum dicat, quòd habens vnum officium, non debet aliud accipere: quòd si accipiat, ille qui sic accepit, careat officio accepto, & eius effectu, & etiam punitur in hoc, quòd non debebit habere stipendium primi officij, nec eius priuilegiũ. Quod sequitur Ludoui. Roma. in singula. 388. vbi dictum Bart. commendat. ¶ Sed tu vide dictum Pari. de Put. in. d. tracta. in. d. parte. officium nemo. fol. 192. vbi ait, quòd quando quis assumit duo officia, & non potest habere nisi vnum, non potest habere salarium nisi primi of
9 ficij tantùm. ¶ Sed tu dic, quòd quando quis eligitur ad plura officia † compatibilia, debet duo salaria habere, sicut gerit duo officia. Ita Bald. in dicta. l. binos. C. de aduoca. diuerso. iudi. & per eundem in cap. 1. vlti. col. si de feud. guar. & Paul. de Cast. in. l. si eadem. de assesso. Ange. in authen. vt determi. sit num. cleri. colla. 1. & in. §. illud autẽ. in authen. vt iudi. sine quoquo suffra colla. 3. & ibi quoq; Ange. & Feli. in. c. trãslato. de constitu. nu. 6. & Feli. in. c. cùm olim. de re iudi. nu. 1. vbi alia iura allegat. ¶ Vbi quoq; dicit quòd si plura officia vniuntur, debentur duo salaria habenti vtrunq;, tanquã vnum. ¶ Et idẽ si archidiacono debetur procuratio visitationis si visitat vt vicarius, habebit duplicem procurationem. vt docto. in cap. nuper. de censi. & Bald. in dicta. l. si consul. de adoptio. ff. in fine. dicens, q qui gerit vices plurium officialium, meretur salarium cuiuslibet. ¶ Et facit, quod tenet Ioã. de Plat. in. l. quòd maior. C. de dignita. lib. 12. nu. 3. vbi dicit, quòd cùm quis vtitur duplici officio ex lege, vel statuto, vel superioris permissione, habebit duplex salariũ. per glos. in. d. §. illud. in verbo, officium. & est casus in. l. his scholaribus. C. de eroga. milit. anno. lib. 12. Quia quotiens iura duorum concurrunt in personam vnius, idẽ seruatur in personã vnius, quod in duobus. l. si quis mihi & tibi. in prin. ff. de lega. 1. & l. titius. §. qui marco. ff. de annuis lega. l. tutorẽ. ff. de his
10 quibus vt indig. ¶ Idẽ dic in doctore † vtriusque iuris, qui dat vocẽ in vtroq; duo debet habere salaria. vt tenet Bal. in. l. ad scribatũ. C. de appell. nu. 2. Idem tenet Paris de Put. in. d. tract. in parte, sala

te salariũ.nu.2.fol.226.¶Et idẽ Bal.in cõsi.479 in.4.vol.loquẽdo in distributionibus quotidianis,quia debẽtur duplicatæ illi,qui duplici iure interest diuinis officijs.Et sic vidi in praxim in vniuersitate Salmanticensi in personam doctoris de Tapia,q

erat doctor vtriusque iuris es encomendado, in dicta vniuersitate.De quo latè per Feli.in ru. de maiori.& obedië.col.2. & eundem, & Abb. in cap.cùm olim.de re iudica. & ibi Bald. nu.1. per plura iura,sequendo Ioann.And.& latè Anto.Curse.in tract.de verbis geminatis.nu.26.tomo.1.tracta.fol.214.¶Sed quando assumit duo officia,& nõ potest habere nisi vnum, non potest habere salariũ nisi primi officij.prout tenet Paris de Put.in.d.tracta.in.d.parte, officiũ nemo.fol.102.¶Tamen si duo officiales subrogantur loco vnius,non habent maiorem salarium ambo,quàm ille solus habebat.vt in.l.fina.C.d offici.magistra.mili.in fine,& in dicta.l. binos. tenet Albericus de Ro.in suo dictionario,in pte,salarium.¶Adde quoque quòd quando labor† minuitur,debet minui salarium.vt Felin. in dicto cap.cùm olim.de re.iudi.¶Dic quoq;, quòd qui habet duo officia,debet habere familiam pro vtroq;,†& debet stare ad duos syndicatus.tenet Angel.in.d.§.illud.in authen.vt iudi. sine quoquo suffra.colla.2.&in.d.authen.vt sit nume.cler.termi.colu.1.¶Sed quid si in eadem ciuitate quis eligitur ad duo officia, an retineat †primum,vel secundum,vide Specula. in titu. de censi.§.nunc dicendum.nume.15.&vi.l.14.& l.15.&.16.titul.2.libro.7.in ordinatio.regalib.& singulariter dictum Petrum Antiboli.in dicto tracta.de muneri.in.3.parte.numer. 62. cum sequentibus. tomo.6. tracta. foli. 24. ¶Et debet perseuerare in ea,quam eligit,per cuius electionem videtur alias renuntiare,vt tex.in.l.quidã C.de palati.sacra.lib.12. Et ibi Plate.dicit,quòd est ibi argu.quòd doctor† debet intendere, & perseuerare in illa scientia,quam semel elegit,& cõmentatus est,non autem illa omissa,assumere aliam,nec ambas assumere cum administratione.¶Et quoq; dicit,q̃ est contra eos, qui omisso habitu doctoris,assumunt habitum armigeri militis:nisi fortè diceres,quòd propter cõnexitatem,quam habet ad inuicem armata, & inermis militia,vt in procemio institutionum, possit vtraque vti.vt in.d.l.eis.C.qui milita. nõ poss.§.fina.lib.12.¶Et sic,quòd si habenti officium deferatur aliud,quòd est in sua potestate retinere quod velit,vt in dictis iuribus.& tenet in expresso Bar.in.d.l.quidẽ.¶Rex autem† potest de duobus officijs facere vnum, & alterum supprimere,& abolere in totum.tenet Bal.consili.277.in fine.in.2.volu.consili.per text.in.l. fina.C.de frumen.Alexan.lib.11. ¶Adde quoque,quòd pro vno† anno quis debet habere officium,& de eo prouideri.vt in.l.2.titu. 16.lib. 2.in ord.regali.& Bart.in.l.omnes populi.ff.de iusti,&iur.col.17.nu.52.¶Sed hodie prorogatur per biennium.vt in.l.neminem.C.de susceptori.&archar.lib.10.*Et in.l.pro biẽnio.ca.de proximio.sacro.scrinio.eod.lib. & test. in aut, de consuli.§.quantuncunquæ coll.6.in prin.& Plat.in.l.sancimus la.1.C.de dignita.lib.12.&.l. 1.C.de Castrensi.eo.lib.12.&.l.1. C. de decanis. eod.lib.& Plat.in.l.2.C.de numera. eod. lib.& tex.& glo.in.l.missi opinatores. C. de exacto. tribu.li.10.& vide.Greg.Lop.in.l.9.tit.18. par. 2.in.gl.*embiara a menudo* vbi hoc tangit &in fin. glo.remanet cum. d. l. neminem. vbi officiales non debent esse perpetui sed ãnales nisi aliud à rege seu à republica ordinaretur quia est damnosa refirmatio officialium quando multa est & lõga & vid.Enrri.in.c.aduersus.de in munita.ecclesiarum.*& per Anto.Curse.in tracta. de potesta.regia.numer.6.tomo.5.tracta.fol.223. vbi ponit quinq; rationes, quare officia non sunt continuanda. Quod dicit, quòd fallit in subsidium,vbi alij desunt,qui gerant.ff. de muneri. & honori.l.vt gradatim.§.quotiens.& in authẽ de defenso.col.3.in fi.vid.Soci.in fallen. in parte,Reddit.Et vid.l.9.in titu.1.in quaterno,dela mesta.Et de materia per Ange.& Salyce.in.l.1. C.ad.l.Iuli.de ambit. ¶Imo si quis stat in officio vltra annum,incidit in pœnam.vt in.§.sunt præterea.Institu. de publicis iudi. ¶Et si quis officium habuit,quòd si non vult, non potest eligi iterum in eum,nisi elapso quinquẽnio,vel biennio.vt in.l.ab honoribus.C. de muneri.& honori.lib.10.Et vi.text.in.l.his muneribus. ff. de vaca.& excusa.munerum.¶Dic quoq;,quòd si talis prouisio,seu electio officij fieret vno cõ textu.per triennium contra formam legis,seu statuti,non valet in anno:tenet Roma.consi.66 quem vide.‖& sic vtile per inutile in isto casu vitiatur.vid.ibi per eum.

SVMMARIVM.

1 *Iudex,sub fide,& industria, debet contentiones dirimere,nec fallat,nec fallatur. num.4.*

Iudex

2 *Iudex sapiens,quis dicatur.*
3 *Fides,fundamentum est iustitiæ.*
5 *Fides,præfertur industriæ.*
6 *Fidem fallere,graue est.*
7 *Industria,quæ dicatur.*
8 *Professores optimi iuris ciuilis,sapientes vocantur.*
9 *Iudex,debet habere conscientiam,scientiam, & experientiam iudicandi.*
10 *Iudex iudicans contra conscientiam,& contra iustitiã scienter,an patiatur pœnis.c. cùm æterni.de re iudi.num.6.*
11 *Iudex,qui malè interloquitur,parti tenetur.*
12 *Iudex,qui totam causam malè diffiniet,parti tenetur.Et idem dic in iudice ecclesiastico,qui aliquem iniustè excommunicauit, & in notario.*
13 *Iudices plures,qui simul per imperitiam iudicauerunt,an omnes teneantur.*
14 *Iudex,qui secundùm vnam opinionem & malam iudicauit,an teneatur.*
15 *Cõmunis opinio,an sit sequenda in iudicando vide regulam,& fallentias.*
16 *Commentatori magno non statur,nisi probet opinionem suam.*
17 *Quando opiniones sunt hinc inde probabiles, laudatur iudex,qui diuidit per medium materiam diuisibilem.*
18 *Lex habens duos intellectus, non potest allegari pro decisione legis.*
19 *Glos.vel alius,referens plures opiniones,præsumitur in dubio vltimam approbare.*
20 *Iudex,qui imitatur opinionem magistri sui, excusatur in syndicatu.nu.22.*
21 *Sententia lata contra communẽ opin. est ipso iure nulla.*
23 *Opinio communis est sequenda,fallit in arbitro.*
24 *Quando opiniones sunt contrariæ,vel occurrit dubium,iudex sequatur consilium Abb.in cap.1.de constitu.*
25 *Iudex debet aduertere ad vires ingenij sui.*
26 *In iudice sex requiruntur.*
27 *Iudex, qui malè iudicat,plus perdit, quam pars.*
28 *Iudex negligens,an puniatur.*
29 *Negligentia,an debeat probari.nu.37.*
30 *Iudex dicitur negligens,non recipiẽdo querimoniam,& non faciens dãna passo restitui.*
31 *Fur licet fustigetur,debet detineri in carcere, donec satisfaciat parti,& fisco,aliàs iudex tenetur:sed hodie potest cedere bonis.*
32 *Iudex negligens dicitur,quando remittit partes ad arbitrum.*
33 *Iudex negligens generaliter dicitur, quando nõ procedit in causis,in quibus tenetur procedere de officio.*
34 *Iudex anteaquã in delictis ex suo officio procedat,debet partem offensam requirere.*
35 *Iudex in ciuilibus denegando officium parti, non tenetur in syndicatu.*
36 *Iudex de factis per eum,ex officio non potest redargui.*
37 *Negligentia iudicis,qualiter probetur.*
38 *Iudex negligens,an perdat salarium.*
39 *Tutor,vel curator,an propter negligentiam perdat salarium.*
40 *Corrector,seu iudex propter culpam remotus ab officio,non debet habere salarium.*
41 *Iudex,an potest ab officio remoueri propter negligentiam.*
42 *Locum tenens ab officio non debet remoueri, nisi ex iusta causa expressa in iure. Et an si potest corrector inhibere suo loco teneri,vt in aliqua causa non procedat, aduocando eam sibi.*
43 *Iudex vt ex negligentia teneatur,requiritur, quòd à parte requiratur.*
44 *Iudicem præsumitur semper esse paratum reddere ius.*
45 *Quando iudex requisitus propter negligentiã puniatur.*
46 *An plures interpellationes requirantur ad hoc,vt iudex ex negligentia puniatur.*
47 *An illud,quòd soluit iudex propter suam negligentiam,recuperet à parte.*

Fiel. e Pro ſua fide,& induſtria iudicet,& contẽtiones dirimat,ſic,vt nec fallat, nec fallatur. † tex. eſt in. l. quotiẽs. C. de pon derato. lib. 10. Et Ioann. de Plat. ibi dicit, quòd peritus,& ſapiẽs eſt: nec fallit, nec fallitur dolo ſus: ergo nõ eſt

ſapiens, qui fallit, ſeu decipit vſen biẽ del, y fiel y

aliũ. ¶Item ſapiens eſt, † qui non poteſt falli. Quod intelligit, ſi habet facti peritiam, aliàs ignorantia facti, ſæpe fallit prudentiſſimos. ſecundùm Plat. ibi. ¶Sua fide dico, ideſt conſcientia. vt in. c. literas. de reſtitu. ſpolia. & in ca. quoniã. de præſcrip. & ſic exponitur de pœniten. diſti. 3, ad finem. §. illud. quaſi ad medium. Et quòd talis conſcientia, vel fides, ſit publicè approbata, vt in. l. ſi ventri. §. in bonis. ff. de priuile. credi. ¶Et quia talis fides † fundamentum eſt iuſtitiæ, ideſt dictorum, conuentorumq; conſtantia, & veritas. vt dixit Tuli⁹, primo, de officijs. Vbi non eſt ſana fides, non poteſt eſſe iuſtitia. cap. vbi. 23. quæſt. 1. Nam ſub fide, lex, & iuſtitia continentur. vt in authen. de mãda. princip. §. feſtinabis. Et ſi fides non ſeruatur, homines fiunt in agendis bonis operibus ſegniores, vt in authen. vt lice. de cæte. §. hic ſimiliter. ¶Quæ bona quippe fides debetur Deo, qui omnia videt, & cuncta iudicat. cap. quæcunque. 10. q. 1.

Et ideo bene ſubditur, nec fallat, † ſcilicet propter fidem. nam fidelis non fallit de ſe confidentem. Talis hodie vix, aut nullatenus inuenitur Prouerbio. 12. Virum fidelem quis inueniet? ¶Nec fallatur, ſcilicet propter induſtriam. Præ

ferenda † eſt ergo in honore fides induſtriæ, quia hic præfertur in ordine. vnde fidelis prudenti viro præfertur. tenet Lucas de Pẽna. in. l. 1. C. de conditio. impub. or. lib. 10. Nec enim res vlla vehementius rempublicam continet, quàm

fides. vt Tuli. lib. de offi. Fidem quoque † fallere, graue eſt. ff. de conſtitu. pecu. l. 1. in principio. Quid tam enim congruit fidei humanæ. vt ff. de pactis. l. prima. ¶Quod intellige verum, ſi ex obſeruantia fidei, non reſultat illicitum. 22 quæſtio. 4. capi. ſi ad peccatum. nam tunc potius eſt fides reſcindenda, quàm obſeruanda. vt in cap. in malis. eadem quæſtio. & tenet dictus Lucas de Pẽna in dicta. l. quotiens. 1. colũ. & ibi

quoque in ſecũda col. dicit, quòd ideo dicit tex

induſtria, † hoc eſt, doctrina, ſtudium, & vigilantia: ab indulgere, ideſt operam dare ſtudio. & generaliter loquendo qualibet ipſarum dicit

ſapiens. vnde optimi profeſſores † iuris ciuilis vocantur ſapientes. vt. ff. de origi. iur. l. ſecunda. §. deinde ſextus. vt ibi late per eum. ¶Et ſic,

quòd iudex debet habere conſcientiam, † & ſcientiam iudicandi, & experientiam, vt latè dixi in gloſſa procemij, in parte, *iuſticias quales quier*. quaſi in fine. verſicu. & quia ſuprà dixi.

¶Quia ſi iudicat contra † conſcientiam ſcienter & contra iuſtitiam patitur pœnas poſitas in. c. cùm æterni tribunal. de re iudi. in. 6. ſecus ſi iudicaret contra conſciẽtiam: dum tamen iudicet ſecundùm iuſtitiam, ſecundũ Domi. ibi. Si autem credebat bene iudicare, & non iudicauit, tunc non patitur illas pœnas: tamen iudex teneturad æſtimationem litis. vt Inſtitu. de obliga. ex quaſi delirans, in princi. & ibi gloſ. communiter approba. in verbo, litem. vbi ait, quòd tenetur ipſe in quo læſit: & hoc quãdo perigno rantiam, vel imperitiam: ſecus ſi dolo, quia tũc ex maleficio tenetur, & fit infamis. l. fina. C. de pœna iud. qui mal. iudica. & Bar. in. l. filius familiàs. ff. de iudic. Et idem dic, quòd iudex facit litem ſuam, quando iudicat contra conſuetudines patriæ. Ita Bald. Salyce. & Iaſ. in. l. iubemus. C. de iudi. & tenet Pala. Ruui. in repetitio. rubri. de dona. col. 3. nume. 12. & facit glo. in cap. Roma. de electio. in verbo, videas. Iaſ. in. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. col. 4. Sed hoc verum, dummodo conſuetudo ſit publica, & notoria. vt Iaſ. in d. l. iubemus. numer. 2. & 3. ¶Et

iudex, qui malè interloquitur, † parti tenetur inquantum eam læſit. tenet Guido Pap. in ſingula. 580. §. iudex. allegan. Bart. in. l. quòd iuſſit. ff. de re iudi. Et idem, ſi totam cauſam † diffiniẽ do malè per imperitiam iudicaret, tenetur parti ſecundùm dict. Guido. & Bart. in. l. fina. C. de pœna iudi. qui mal. iudi. ¶Videtur Alex. in addition. ad Bart. in. l. de eo. C. eod. tit. in additi. magna. in princi. dum Bart. ibi tenet, quòd quando iudex iudicat malè per imperitiam, tunc tenetur quantum religioni iudicantis videbitur. Intelligit ibi Alexã eſſe verum, quando illa ſentẽtia eſſet executioni mandata, quo caſu tenebit etiam in toto intereſſe, & in tota æſtimatione litis. vt notat Bald. in. l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de offi. proconſ. & lega. ¶Et idem dic in iudice eccleſiaſtico: quia ſi iniuſtè excommunicat aliquem, licet eum abſoluat, tenetur illi ad intereſſe. vt tenet glo. & ibi Bald. in capi. cùm contingat. de offi. delega. de quo in capit. ſacro. de ſenten. excommunic. vbi ſingulariter, & gloſſ. in. c. cùm olim. Abbas eod. titu. de offic. delegat. in gloſſ. fin. * Et tex. in. l. 20. titul. 9. part. 1. vbi ſingulariter & hoc intellige niſi quando tale præiudicium vel intereſſe eſſet inæſtimabile vt Ioannes Andrea. in. d. capit. ſacro. & Grego. Lopez. in. l. 6. titul. 17. part. prima. in gloſſ. fina. & vide

vid. peregrina. in parte excommunicatio. 10. q. in. glo. *abſoluer*. * ¶Idẽ tene in notario: quia nõ deſcribendo debitores, & eorum quantitates, quas deſcribere tenetur, facit litem ſuam, & eſt obligatus ſimul cum dictis debitoribus ad eorum ſolutionem: tamen contra dictos debitores notarius habebit regreſſum: ſecus in iudice, prout tenet Plate. in. l. qui numerarij. C. de numera. & actua. libr. 12. & facit text. in. l. final. C. de magiſt. conue. & tenet Iaſo. in. l. errore. C. de teſtamen. 1. col. & vid. Philipp. Deci. in. l. ſi librarius. ff. de regulis iuris. & Hippol. de Marſi. in ſua practi. §. ſupereſt. numer. 12. cum ſequentibus. ¶Sed ſi plures iudices † per imperitiam iudicauerunt, ſimul quilibet in ſolidum facit litem ſuam: tamen vno ſoluente, alij liberantur. tenet Baldus per text. ibi. in. l. nouiſsimè. §. ſi plures. ff. de falſo tuto. * Et peregrina in parte ſententia. q. 9. in glo Iudicãtis. * ¶Quid ſi iudex

† iudicaret ſecundùm vnam opinio. & malam. Barto. in. l. cum prolatis. ff. de re iudi. tenet, ꝙ facit litem ſuam, tamen mitius punitur. per dict. principium. Inſtit. de obliga. quæ ex quaſi delict. naſ. verſi. videtur. Idem notat Bald. in. l. mãcipia. C. de ſeruis fugiti. & in. l. pignus. colu. 20. C. de pignor. actio. Quod limitat Ange. in. d. l. cum prolatis. procedere, quando iudicaſſet contra cõmunem, ſecus ſi nulla eſſet opinio approbata cõmuniter in caſu illo, quia iudex tunc excuſabitur in totum. allegat notata per Innocen. in cap. ne innitaris. de conſtitu. & Barto. in. d. l. de eo. C. de pœna iudi. qui mal. iudi. vid. Bald. in. l. obſeruare. §. proficiſci. quæſt. 4. ff. de offi. proconſul. & leg. Ioann. Andr. poſt gloſ. in cap. capellanus. de ferijs. & Abb. in cap. 1. de re iudi. numer. 10. & Alexan. in. d. l. cum prolatis. num. 21. vbi in numer. 22. tenet quoque, quòd ſi iudex iudicauit malè, ſequẽdo opinionem bonam, tenetur in ſyndicatu, licèt mitius puniatur. Sed dicit limitari ſecundùm Angel. vbi ſuprà, quando iudicaſſet contra communem: ſecus ſi nulla eſſet opi. approbata cõmuniter in caſu illo, quia tũc excuſatur in totum, per iura ſuprà allegata. ¶Ex quo infert ibi Alexã. in. d. l. cum prolatis.

numer. 23. quòd cõmunis opinio † ſequenda eſt, & ſecundùm eam debet quis iudicare. Pro quo dicit, quòd eſt text. bonus. in. l. 1. in verbo, crebrior. ff. de offi. quæſto. & ibi Bald. & in. l. athletas. in princi. ff. de his qui not. infami. & Barto. in. d. l. fina. cum concordantijs. C. de pœna iudi. qui malè iudi. & idem tenet Ioann. Faber in procemi. inſtitu. col. 2. nume. 2. & Bald. in. l. 1. in fine. C. de vulga. & pupill. ſubſti. & in capi. 1. de natura ſucceſſi. feudi. in fine. ¶Vbi ait, quòd cõmunes opiniones doctorum ſunt tenendę. Et vide Ange. in. l. ſi idem cum eodem. ff. de iuriſdi. omni. iudi. vbi tenet, ꝙ cõmunis opi. eſt lex, & tanquã lex poteſt allegari. * Et peregrina in parte doctor. * Quod extende, ꝙ non ſolùm communi opinioni eſt ſtandũ in foro contentioſo, ſed etiã in foro conſcientiæ & animæ, cõmunis opinio excuſat, etiã ſi veritas ſe habeat in cõtrarium. vt tenet Paul. de Caſt. in conſi. 19. col. 2. in fine. in. 2. parte ſuorum conſili. ¶Iſtam regulam limitat Alex. in. d. l. cum prolatis. in fine, niſi cõmunis opin. eſſet notoriè falſa, vel rationabiliter conuincatur ſecundùm quòd iudex acutiſſimi ingenij æſtimabit, vt inquit Ioann. Andre. in c. 1. de conſtit. & Abb. in. c. 1. de re iudi. nu. 10. & in. d. c. capellanus. de ferijs. ¶Ad quod facit, qđ dicit Geminia. in. c. de quibus. 20. q. 1. vbi ait, ꝙ licet potius ſit ſtandum opi. antiquorum, quàm iuniorũ, vt in. d. c. de quibus. fallit vbi dicta iuniorum eſſent magis rationabilia. vt in. c. ita dominus. 19. diſt. ¶Item à cõmuni opi. poteſt recedi, ſi alia opi. eſſet humanior. vt Hoſt. & Abb. in. c. 2. de cognatio. ſpiritual. in verbo, humanitatis. Sed hoc non tenetur per Alex. in. d. l. cum prolatis. Quia quãdo opiniones ſunt pares, amplectẽda eſt humanior, vt in. l. maiores. ff. de pactis. & tex. in. d. c. 2. de cog. ſpiritu. Non obſtat, quia loquitur in Papa habente poteſtatem legis condendæ: & ideo talem opinionẽ eligere poterit. Et idẽ, quod Alexã. in. d. l. prolatis. tenet Abb. in. d. c. 1. de conſtitu. in fi. vbi ait ꝙ communis opi. eſt ſequenda, niſi ſit euidenter falſa, vel poſſit conuinci probabilibus rationibus. quod dicit eſſe notãdum. Ad hoc dicit. ꝙ ſolet allegari tex. in. l. 1. C. de veteri iure enucle. verſi. ſed nec. vbi ait text. quòd ex multitudine authorum nõ eſt iudicandum: quia poſſet vnius, & deterioris ſentẽtia, multos, & maiores in aliqua parte ſuperare: & ſepe Deus reuelat paruulis, quod abſcõdit ſapiẽtibus. ¶Itẽ fallit, niſi contra cõmunem opi. ſit glo. in cõtrariũ: quia authoritas gloſſę eſt maior, quã aliorũ doctorũ, vt Bar. in. l. vt vim. ff. de iuſti. & iur. nu. 8. Et Bal. in. l. cũ hęreditas. C. depoſi. dicit, ꝙ authoritas gloſſæ omnes aliasan tecedit. & Azo. & Accurſi. gloſſatores habuerũt illuſtre ingeniũ. vt tenet Bal. in ti. ſuper lothari in vſi. feudo. Et idẽ Bal. in. c. dilecti filij. de mario. & obed. dicit, ꝙ Accur. gloſſator fuit vbreri

mus fons Iuris ciuilis. Et Cyn. in. l. nam moritu

rũ. C. de cõtrahẽ. & cõmit. ſtipul. appellat gloſſatorem idolũ ſuum. Et Ioan. butri. in. l. 1. C. qui pro ſua iuriſ. dicit, quòd vbi cum gl. concordat aliquis doctor, illa opinio cenſetur cõmunis in iudicando. Et Bald. in. l. fi. §. neceſsitatem. 3. col.

C. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

C. de bonis que liberis. dicit, 'Adhæreas carrotio veritatis, idest glossatori, & in perpetuum non errabis. Et in authenti. cessante. 13. colũ. C. de legiti. hæredibus dicit, quod in consulendo timet recedere à glos. Vide latè de hoc Ias. in dicta l. vt vim. ff. de iustitia & iur. numer. 34. ¶ Vid. tu quoquè Ioann. Fab. in. §. pupillus. Institu. de inutilibus stipula. vbi dicit, quòd in curia ecclesiastica opinio glossæ, & Innocen. adoratur vt idolum: & quòd in iudicando, & consulendo sequenda est glossa, & hoc est tenendum secundùm Ias. vbi suprà. numero. 34. licet solus Abb. teneat contrarium in. d. capit. capellanus. de ferijs. in. 4. notab. ¶ Sed limita, nisi habeas glossas contrarias, secundùm Iasonem vbi suprà, allegando Bald. in dicto cap. 1. de constit. 4. col. quia tunc authoritas plurium glossarum vincit vnam, secundùm Baldũ in. l. precibus. 15. colum. C. de impube. & alijs subst. sicut duo vincula magis stringunt, quam vnum. vt in authẽ. Ita. C. communia, de succesio. Et sic dum ego inuenio glos. maximè Bernardi, & decreti, eam sequor. Vide tu additio. ad Abb. in dict. capit. 1. de constitu. in additione, quæ est in numer. 15. in parte, sed nec. vbi istas fallentias firmat. & vidẽ quoque Salycet. in. l. tradi. C. dẽ pactis. ¶ Quoque limita, quòd communis opin. est sequenda quando fundatur ex casu legis. vt tenet Ias. in. l. illam. C. de colla. nume. 9. quòd possumus iudicare contra communem opini. si non habet casum legis, vel verè non probatur, secundum Anto. de Butri. in cap. tua nos. col. 2. de vsu. & Barba. in consilio. 10. in secundo volumi. vlti. col. quod Iaso. vbi suprà, dicit esse notandum. ¶ Itẽ limitatur, nisi opinio singularis vnius doctoris, vel minoris partis, esset pro matrimonio, quia illi standum contra communem. vt Hostien. in. c. si vir. de cognatio. spiritua. & Ioann. de Imol. in l. 1. secunda col. ff. solut. matrimon. Andre. Siculus Barba. tantùm in consili. 3. penultima col. versicu. nec obstat. hoc intelligit, nisi opinio verior, & approbatior esset in contrarium, quia tunc non debet iudicari pro matrimonio, vt dicit probari text. singulari. in. l. si pars. ff. de in officio. testamen. & dicit quòd hoc sequitur omnis prudentia iuris. ¶ Quoque limitatur, nisi esset opini. Archidiaconi suprà. 6. quæ prævalet alijs, secundùm Rotam. decisio. 348. in antiquis. ¶ Limita item, nisi vna opinio faueat potestati clauium, quia prævalet non fauentibus. Hostiẽ in capi. Rursus. qui cleri. vel vouen. ¶ Item limita, nisi talis singularis opi. quæ est contra communem, esset in fauorem libertatis, & testamẽti, & similibus fauorabilibus causis, tunc enim prævalet dicta opinio contra communem. tenet Andre. Siculus Barba. in consilio. 70. incipiente, Scriptum est. & tenet Zachari. in additio. ad Abb. in capitul. 1. de constitu. ¶ Vbi quoque limitat, nisi consuetudo obstaret communi opinioni, vt in Hispania nostra, & Anglia, in quibus si doctores sunt diuersi, aut contrarij, statur opinioni Barto. quanuis communis sit in contrarium. vt Ioann. Baptista de Gazalup. de sancto Seuerino, in suo tractatu de modo studendi & est tex. in. l. 6. tit. 4. de las leyes. lib. 1. in ord. rega. vbi ait, *que no se ha de alegar glo. ni dicho de doctor de aquellos, que fueron despues de* Bar. & Ioanne. Andr. & tex. in. l. 74. in legibus de Madrid, in antiquis, vbi habetur, quòd in materia canonica præferatur opi. Ioann. An. & post eũ sequatur opi. Abb. Sicul. & in materia legali præferatur opi. Bart. & in suum defectum sequatur opi. Bald. sed iam istæ leges sunt correctæ per tex. in. l. 1. de Toro. ver. *Y por quanto nos houimos hecho*. Et sic, quòd nec opi. Bar. Bald. nec Ioann. An. nec Abb. debet stari, sed bene possũt allegari vt alij doct. & commentatores: quas fallentias quoq; ponit Feli. in dict. capit. 1. de constitu. colum. 38. Et Ioann. de Nauozinis in sua Syluanuptiali. in. 5. libro mirabiliter examinat vbi quoque ponit has limitationes, & ampliationes, & in. 6. libr. ¶ Ex quibus Fallentijs Feli. vbi suprà in dict. c. 1. infert quinque notabilia.

16 ¶ Primum, vt nõ stetur magno commẽtatori, † nisi probet opinionem suam per authenticam scripturam. vt Archidi. in. c. nolite. 11. quæst. 3. Et per illum tex. inducit contra scholares, dicentes, hæc est communis opi. & Cardi. in consilio. 78. loquendo de Ioann. Andr. quòd nec sibi, nec alteri voluit vnquam in opinionibus credere, nisi inquantum eum vrgeat ratio. ¶ Secundum, quòd quando sunt opiniones inde probabiles,

17 laudatur iudex, † qui diuidit per medium materiam diuisibilem. ¶ Tertium, quòd lex ha-

18 bens † duos intellectus, non potest allegari decisionem esse tanquam. l. secundum Bald. in. l. in ambiguo. ff. de rebus dubijs. ¶ Quartum, quòd

19 quando glo. † vel alius refert plures opiniones, præsumitur in dubio approbare vltimam glos. in. l. qui filium. §. sabinus. ff. ad Trebellia. & alia iura ibi per. d. Fesi. allega. & Bal. in. c. 1. an apud iudi. in vsi. feudo. & est gloss. vnica in. c. superinordinata. de præben. & Bart. in. l. bona fides. ff. depos. Angel. in. §. item pretium. Institu. de emptio. & vendi. & Ias. latè in. l. pacta nouissima. C. de pactis. nu. 6. & Montal. in glo. ordi. in parte, rescripta. per. l. si idem. §. fi. ff. de iuri. omn

20 iudi. & per. d. l. qui filium. ¶ Quintum, † quòd iudex,

iudex, qui imitatur opinionem magistri sui, excusatur in syndicatu. Abb. in ca. 1. 7. col. de postula. præla. Angel. in. l. terminato. C. de fructibus & litis expens. quia tenetur discipulus defendere opinionem magistri, nisi veritati repugnet, iuxta illud philoso. Amicus Socrates, Amicus Plato, magis amica veritas, secundùm Fe-

21 lin. vbi suprà. ¶ Sextum, † quòd sententia lata contra communem opinionem, non est ipso iure nulla, sicut lata contra legem. secundùm Angel. post Imol. in. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verbo. obligatio. ¶ Quia suprà in. 5. notabili dixi, quòd iudex excusatur sequendo opinio-

22 nem magistri, † facit in simili, quia opinio doctoris excusat ab expensis. doctores in capitul. vt debitus. de appella. Cardina. in cle. secunda, de magistris. Bald. in authentica. generaliter. C. de episcopis & cleri. per Bartol. in. l. bonorũ. ff. de bonorum poss. titul. generali. Alexan. in. l. iuris. C. qui admitt. numer. 3. vbi dicit esse verum, quando consuluit bonum doctorem, secus si malum: & quando non est in populo, vel ciuitate, nisi vnus: secus si sunt plures. Idem dicit de doctore, qui non excusatur, si credidit alio doctori, malè consulenti. & tenet Angelus in. l. si conuenerit. ff. de reiudicata. ¶ Quoq; intellige verum, quando talis opinio doctoris est approbata pro communi opinione secũdùm Philippum francum, in dict. capitulo. vt debitus. de appella. ¶ Idem requiritur, quòd non sit opinio doctoris, qui præstitit patrocinium in causa, quia tunc non excusatur: sed si non præstitisset patrocinium in causa, & in causa consuluit, eius opinio excusat. vt voluit Alexand. in dict. l. iuris numero. 3. ¶ Idem dic, quòd opinio doctoris ex-

23 cusat à culpa. vt Paul. de Castro, in consilio. 87. Quod intellige secundùm Alexand. vbi suprà, quando consuluit doctorem peritiorem: Quia vt dicit Angelus in. l. plagij. C. ad. l. plagi. de plagiar. quòd ille qui consuluit doctorem, qui non erat de peritioribus, & ab eo habuit malum consilium, & secutus est illud, excusatur à dolo, sed non excusatur à temeritate, seu culpa, quod est menti tenendum secundùm Alexand. vbi suprà. ¶ Quinimo opinio multorum doctorũ excusaret etiam in foro conscientiæ: tenet Paul. de Castro in consilio. 19. colum. 4. sentit Innocẽ. in capitulo: nec innitaris. de cõstitu. ¶ Quod opin. doctoris excuset, Anto. Frã. in additio. ad Abb. in capitu. finem litibus. de dolo & contuma. in additione, quæ est in numero. 23. putat hoc esse verum, maximè si est opini. Iulian. Andre. quia ipse fuit lumen iuris canonici, vt voluit Bald. in capitul. olim. de re iudi. vel si esset opinio glossi. aut Innoc. vt Ioan. de Imol. in capit. cùm cõungat. de iure iurand. 5. charta. De quo vi. Ias. in. d. properandum. §. sint autem alterutra. C. de iuria. numero. 16. cum sequentibus. vbi latissimè. ¶ Supradicta regula, quòd cõmunis opi. est se-

23 quenda, falli in arbitro, † qui potest iudicare suo sensu, secundùm Ioan. Andr. in. d. c. 1. de cõstitu. & glos. fi. ibi per. l. qualem. ff. de arbitris. Quod ell verum, nisi in sententia arbitri esset expressus error iuris. per id; quod notatur in. l. apud Celsum. §. Item quæritur. ff. de doli exceptione. secundùm Imol. in. d. capit. 1. vel nisi ex presse fuisset dictum in compromisso, quòd iudicaret de iure. secundùm Bar. in. l. diem præferri. §. stari. ff. de arbi. & per Feli. in cap. cum dilecta. de rescrip. vel nisi sit arbiter iuris, qui debet pronuntiare secundùm iura, ex quo potest appellari ab eius sententia. vt Bart. in. l. fi. C. de iudic. & Ancharr. in capitu. ab arbitris. de offic. de

24 lega. ¶ Sed ego consulo † iudicibus ordinarijs, & delegatis, vt quando in iudicando occurrit causus dubius, aut contrariæ opiniones, sequantur consilium Abb. in dict. cap. 1. de constitu. versi. & vt habeas perfectè. quod per te vide. num. 14.

25 ¶ Attamen iudex in primis aduertat † ad vires ingenij sui: quia magistratus virum ostendit, vt ethicorum text. commen. 9. & A Egidius de regimi. principi. libr. 3. par. 1. capitul. 13. & fuit originale dictum Pictaci, vt refert Margarita Poetarum in dictis Laertij. vt sit idoneus ad litis decisionem secundùm humanam fragilitatem. vt in. l. si quid venditor. ff. de ædilitio edicto. & Felin. in capitul. per tuas. de simo. nam in puncto subtili recusari potest. vt Ias. in. l. apertissimi. C. de iudi. & si dubitet, conferat se cum peritioribus, vt Panorm. in capitul. 1. vlti. notabi. de consangui. & affinit. ¶ Ioann. Porchus in. l. imperi-

26 tia. ff. de regul. iuris. enumerat sex † requisita in iudice, scilicet debet habere peritiam, bonitatẽ, constantiam, diligentiam, eloquentiam, & prudentiam, & semper debet habere iustitiam ante oculos. vt Bal. in quæst. quæ incipit, Accusatus de vi. turb. colum. pe. Et veritas, & æquitas sunt duo lapides angulares, quos debet seruare iudex. vt Bal. in cap. qui cõtra. de probat. Et in iudicando conetur totis viribus se intricare inter medullas negotij, & aperiat oculos intellectus ad finem dirigere: qui oculi, non debent esse pro vna die, nec pro vna conclusione, sed talis iudex totum processum debet considerare quòd principium cum fine, & finis in suum principium. recto procedat ordine, vt sit alpha, & o. principium, & finis, id est quòd conclusio, & conclu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sum conuertantur sicut diffinitio & diffinitum & ex persona actoris, metiatur actionem: & ex persona rei, metiatur exceptionem. vt Bald. in l. emilius. in repet. 10. col. ff. de minori. ¶ Quia
27 debet iudex cogitare, quòd si malè iudicat, † plus perdit, quam pars, quã iniquè condemnat: quia pars aliquid solùm de facultatibus suis perdit, sed iudex honorem perdit, & animam: quia tenetur ad dãna, & interesse vtriq; parti. vt Alberi. in dictiona. suo in vet sic. iude. c. rosarium. in. i. par. sermo. 25. litera. 5. incipiente, Tertio. 1. parte. & sic est deterius, quàm fœnerari. nam fœnerator restituendo quod accepit, potest sperare misericordiam à Deo: sed iudex corruptus pro decem ducatis, non poterit absolui, nisi restituat damna, & interesse, quæ ascendent fortè ad mille. Tenet Sylua nuptia. in. d. 5. libr. folio. 232. colum. 3. & sic quòd fideliter agere & exercere debet officium, vt in nostro text. cauetur.
28 ¶ Sed quæritur, an iudex negligens, † puniatur sicut si iudicat contra conscientiam? dic, q̃ iudex negligens in administranda iustitia, tenetur actione in factum quasi ex maleficio. Bart. in l. fi. ff. de vari. & extraordi. cog. versi. quæro. & ibi ponit casus, in quibus iudex dicitur negligens. Angel. in. l. dies cautioni. §. in eum. ponit alios quatuor. & in. §. duas ergo. ei?. l. ff. de dãno infecto. ¶ Qui sunt, si est negligens facere fieri cautionem, aut aliquid, quòd ipse facere potest, & cognitio, actio in factũ, & missio in possessionem. * Et negligentia *en latin tanto quiere dezir en romance, como quando home dexa de fazer lo que deue e puede non parando en ello mientes*, vt. in. l. 8. titu. 16. partit. 1. * ¶ An extra istos casus teneatur semper actione in factum ad verum interesse partis, iudex qui negligens fuit? tene quòd sic, vt tenet Alexand. in. d. §. in eum. Quia cum talis iudex propter negligentiam possit accusari criminaliter, vt in authentica vt differt iudi. post principiũ. ergo debet competere etiam ciuilis actio in factũ ad interesse partis. vt i. l. ne quicquã. & ibi glo. pe. ff. pro socio. & in. l. qui nomine. ff. de fal sis. non autem tenebitur ex tit. posito. Instit. de obliga. quæ ex quasi delicto nas. in princi. & in dict. l. fin. quia illa iura prouident in iudice per imperitiam malè iudicante, scilicet, quòd teneatur quantum religioni alterius iudicantis æquũ videbitur secundum docto. in dicta. l. fin. Et vi. Bald. in capitulo. quoniam contra. de proba. 8. column. versic. quæro an iudex. vbi tenet, quòd ex qualibet culpa iudex facit litem suam, licet hoc committatur arbitrio iudicis. gloss. tamen in capitul. hoc etiam. 2. quæstion. 6. & in. l. non quicquid. §. 1. ff. de iudic. tenet, quòd imo iudex negligens teneatur ex illo titulo. de obligatio. quæ ex quasi delict. nascuntur. in princip. Et Ias. sequitur istas gloss. in. §. præterea. instit. de actio. 3. column. numero. 11. & 12. cum sequentibus. vbi alia iura allegat, & dicit, quòd iudex negligens administrare iustitiam, etiam facit litẽ suam, sicut faciendo, & sic malè iudicando firmat Angel. singulariter in authentica scenicas non solùm. ad finem. 5. columna. Et istam opin. tenet Paris de Put. in tract. syndicat ver. iudex vt non arguatur, folio. 176. num. 9. Et est glos. in l. argentarius. §. cùm autem. ff. de edendo. in versicul. de iudice. vbi ait, quòd iudex negligens, tenetur ex illo titul. de oblig. quæ ex quasi delic. nas. & glos. in. l. si quis in conscribendo. C. de pactis. in gloss. final. & in. l. si quando. C. de testa. ¶ Sed Ioannes de Imola, in dict. l. dies cautioni. §. in eum. ff. de damno infecto. dicit, quòd non est verum, quod ex isto titulo teneatur. & stat cum opinion. Bartol. quòd solùm teneatur ad actionem in factum. & idem videtur tenere glossa in capitulo quoniam contra. de probatio. in glossa penultima. & idem tenet Bartol. in. l. prima. C. quomodo, & quando iudic. in. §. cùm autem. & in. l. mancipia. C. de seruis fugi. & tenet Montal. in. l. 24. titulo. 22. par. 3. vbi tenet, quòd ex negligentia non poterit iudex criminaliter condemnari, ciuiliter autem sic, ad interesse partis: quia negligentia in magistratu, est lata culpa per. d. §. in eum. Et certè illa glo. in dict. cap. quoniam contra. in verbo, negligentiam. est singula. vbi expresse tenet, quòd si culpa, vel negligentia iudic. pars aliqua damnum incurrat, iudex totum resarciet: & sic, quòd iudex, qui negligit iustitiam facere, litem suam facit: vt in capitulo dominus noster. 23. quæstion. 2. Et sic expresse illa gloss. tenet negligentiam in iudice, culpæ æquiparari, & rectè loquitur: & idem habetur in dict. capitu. cùm æterni. de re iudi. in. 6. & in dict. §. præterea, quod non solùm habet locum in iudice corporis, sed etiã in iudice animę. vt est tex. & ibi notatur in capitul. ex iniuncto. de hæreti. & est textus mirabilis, & terribilis in suis verbis, in capit. fin. de celebra. missa. & facit gloss. in capitulo. officium. de offi. archipresby. in verbo, sine confessione. vbi tenet, quòd si culpa, vel negligentia presbyteri moriatur infirmus sine confessione, reus erit animæ illius. vt in capitulo, si presbyter. & capit. cognouimus. 26. quæstio. 6. ¶ Et sic ego teneo cum Ioann. de Imol. quòd solùm teneatur ad interesse, & non ex illo titulo. de obligatio. quæ ex quasi delict. nascun. & sic cum Bartol. & Ange. & cum gloss. in dicto capitul. quoniam contra. Quia gloss. in dicto

dicto. ca. hoc etiam. & gloss. in dict. l. non quicquid. §. fina. non rectè probant, quòd teneatur ex illo titul. nec doctores in dict. titul. dicunt. ¶ Angel. tamen in dicta. l. mancipia. C. de seruis fugi. aliter distinguit, dicendo, quòd vbi pœna reperitur terminata ratione negligẽtiæ, tũc vera sit opi. Barto. quòd conueniatur in factum ad interesse: sed vbi non reperitur terminata, tunc sit vera opin. glossæ in dict. §. cùm autem. l. primæ. C. quomodo, & quando iudex. & in. l. si quis in conscribendo. C. de pactis. & tunc debet attendi, si negligentia est dissoluta: quia esset propriè dolus, & tenebitur tunc in solidum. Aut annumeratur culpæ, tunc tenetur quantũ iudici æquum videtur pro modo culpæ: quę certè est bona distinctio. ¶ Vide tu Alexandrum in additio. ad Bartolũ in dicta. l. fina. ff. de vari. & extraordina. cogni. vbi ait, quòd magis debet puniri negligens facere iustitiam, quàm malè iudicans: quia negligens indistinctè tenetur parti ad interesse, & sic ad verã æstimationem litis. vt in dicto. §. in eum. Sed malè iudicans, si per imperitiam iudicauit, tenetur in quantum iudici æquum videbitur: quod minus videtur, quàm vera litis æstimato. per. l. si filius. ff. de iudic. Et idem Alexand. in dicto. §. cùm autem. in fine. de damno infecto, ait, quòd si per imperitiam iudicauit, tenetur in quantum bono viro visum fuerit, qui habet condemnare ad totum interesse, vel minus, secundùm qualitatem culpæ. ¶ Ratio huius potest esse: quia negligens facere iustitiam, non videtur habere aliquam excusationem: sed ille, qui malè iudicat, & administrat, licet malè, si per imperitiam facit, magis videtur tolerandum. ¶ Sed debet videri, an imperitia iudicantis fuit supina, quia tunc tenetur ad veram æstimationem. vt notat gloss. in dict. principio. institutio. de obligatio. quæ ex quasi delict. nas. & tunc est idem, quod in negligente. Secus quando non fuit supina ignorantia, vt quia errauit in difficili lege. quæ opini. Alexandri videtur quoque bona. Et idẽ videtur tenere in dicto. §. in eum. numero. 4. licet non clarè, vbi tenet, quòd sibi placet, quòd vbi non reperitur pœna determinata iudicis negligentis, debet attendi, an per imperitiam neglexerit facere iustitiam, & tunc tenetur ex illo titulo, de obligationi. quæ ex quasi delict. nas. & quòd si errauit in articulo dubio & difficili, mitius teneatur, quàm si in re clara. ¶ Aut si dolosè denegauit facere iustitiam, seu dare audientiam, prout in dubio videtur, præsumendum scilicet, quòd dolo recusauerit. argument. textus in. l. si procuratorem. §. dolo. & in. l. dolus. ff. mandati. tunc tenetur indistinctè in solidum ad verum interesse. vt in dict. l. si filius. ff. de iudic. & videtur esse de mente speculatoris in titulo de disputationi. & allega. §. final. versiculo. sed quid, si vellet supplere. ¶ Et quòd iudex negligens teneatur ad interesse, indistinctè est communis opinio, vt Alexan. in additio. ad Bar. in. d. l. fi. ff. de vari. extraord. cog. in additione magna. in fine. & idem tenet Paris de Pute. in. d. tracta. syndi. in verbo, iudex vt non arguatur. nume. 3. & singulariter Ludo. Roma. in consilio. 339. versi. quod ad secundum. vbi tenet, q̃ contra regentem, seu iudicem denegantem, vel negligentem iustitiam facere, actio datur parti damnificatæ, quæ recuperat ex iudicis facultatibus omnem iacturam sibi ex iudicis negligentia illatam. & est tex. qui idem tenet in. l. 8. tit. 7. for. ll. lib. 1. & ibi nolter. Montal. quem vi. Licet tex. in. l. 2. tit. 2. for. ll. libr. 2. videatur tenere contrarium scilicet quod non teneatur ad pœnam propter negligentiam. ¶ Sed non est conmeretur pœnam, sed ad interesse tenetur, vt dictum est. ¶ Sed hoc fallit, quãdo pro eodem negotio potuisset adire plures iudices: quia si primus aditus neglexit facere iustitiam, non propterea facit litem suam, quasi non censeatur dãnificare petentem, ex quo ad alium potuit habere recursum. tenet notabiliter Barto. in. dic. l. dies cautioni. §. si tam vicini. ff. de dãno. infect. nume. 1. quod dicit esse notandum. Sed Angel. ibi dicit, q̃ non credit esse verum dictum Bart. quia postquam ille est aditus coram alio iudice non debet reus vexari, vt in. l. 1. in fine. C. de assertio. tollen. & ei non est imputandum, si ad alium non recurrit. Nec obstat secundum eum dictum Barto. quia loquitur, & potest procedere, quando officium iudicis foret ordinatum, solùm in subsidium, & ob necessitatem alterius superioris, qui postea de facili non potest adiri. ¶ Tamen Alex. in. d. l. fi. ff. de vari. & extraord. cog. dicit, q̃ re vera ille. §. si tam vicini. non probat dictum Bar. & d. l. fina. C. de assertio. tollen. non facit: quia ibi iudex aditus non erat negligens, vt ibi per eum. & per Ioan. de Imol. & per eundem Alexand. in dicto. §. si tam vicini. vbi idem tenet. & quoque Paul. de Castr. Sequitur omnino Angel. contra Bart. & dicit, q̃ opi. Angel. est vera, in nume. 2. & non est tenenda limitatio Bart. & sic q̃ ad totale interesse tenetur ex negligentia, quæ absorbet ius partis. ¶ Sed vide tu Amode. insti. in tracta. syndica. colum. 18. versicu. optima conclusio. vbi transit cum dicto Bar. in. d. §. si tam vicini. & sic q̃ non teneatur, si

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest consequi ab alio iudice eius successore. Et hoc tenet, licet Ang. teneat cõtrarium. ¶ Tamen ego concordarem, q̃ si ex negligẽtia in totum perditur ius partis, ita q̃ ab alio iudice successore cõsequi nõ potest, q̃ teneatur, & sic procedat dictum Angel. secus si à successore potest cõsequi, quia tunc nõ tenetur, & sic intelligatur dictum Bart. quæ mihi vera concordia videtur. ¶ Item dico, q̃ ex negligentia ex qualibet parte litis, facit iudex litem suam, & tenetur ad interesse particulare. tenet Bal. in l. si quãdo. C. de testibus. nu. 1. & in. d. l. argentarius. §. tunc. ¶ Et dicit idem Bal. in l. non solũ. C. de commerc. & merci. per tex. ibi, q̃ negligentia in iudice, facit eum puniri tanquam cõsocium criminis. ¶ Et Bar. & Ioan. de Pla. in l. vnica. C. publicæ læti. lib. 12. dicũt, q̃ officiales, qui maleficia dissimulatione non puniunt, sunt acriter puniendi. & idem tenet Ioan. de Pla. in l. omnes iudices. C. de delatori. eo. lib. & tenet Paris de Pu. in tract. synd. in parte, negligentia. num. 9. folio. 164. Et plus tenet, q̃ iudices negligentes in puniendis sceleratis, puniuntur sicut ipsi scelerati. per l. fi. C. ne sacrum bapti. reite. & in l. si quis in hoc genus. C. de episcopis & cleri. ¶ Talis enim negli-
29 gentia deber probari, † quia pro officiali præsumitur, & nil præsumitur omittere. vt Bal. in l. 2. C. qui accusar. non pos. & Abb. in cap. auferte. de præsumptio. num. 5. tenet, q̃ tanta est iudicialis authoritas, q̃ semper pro ipso præsumi debeat, donec probet aliquid legitime cõtra ipsum. vt in cap. in præsentia. de renuntiatio. in princi. & in cap. causam. de re iudi. ¶ Et Alex. in additio. ad Bart. in l. herennius. §. gaza. ff. de euictio. tenet, q̃ præsumitur iudicem suum officium recte exercuisse. vt in. d. c. in præsentia. & C. bone memoriæ. de ele. & c. quoniam cõtra. de proba. vbi quoque dicitur, q̃ præsumitur pro notario. vt notatur in l. quotiens. in princi. ff. de hæredi. institu. ¶ Et q̃ præsumatur pro iudice, tenet idẽ Ioann. de Platea in l. monetæ. C. de delato. lib. 10. numer. 4. quia multum præsumitur pro eo, vt in l. si quis. C. de officio ciuili. iudi. & Bald. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. proconsul. & leg. 10. q. & tenet Ias. in rub. C. vt omnes iudi. tam ciui. quàm cri. num. 7. ¶ Et facit, quia diceretur inquisitio scrupulosa, quãdo redarguitur quis de negligentia, seu culpa, & ista non debet exigi ab officialibus, nisi de imperitia: quia difficile esset omnia prouidere: vnde plurimi non syndicantur, nisi de furtis, & baraterijs. vt tenet Angel. & Paul. de Castro, in. l. si seruus vetuit. ff. de lega. 1. ¶ Et probationes cõtra officiales debent esse claræ, & euidentes; & ideo sacramentum in supplementum probationis in isto casu deferri non potest, nec debet. Et hoc potest esse, licet ipse non dicat: quia sufficit, q̃ officialis præstet diligentiam, quam potest. vt in cle. 1. §. porrò. & ibi Cardi. de hæreticis. ¶ Et non solum iudex dicitur negligens in supradictis, verum
30 etiam quando noluit † recipere libellum querimoniarum, & si non fecit restitui damna dãnũ passo. vt Bal. in. d. l. mancipia. sed hoc intelligo, qñ petitũ est, vel delictum cõstat ex confessione rei, aliàs secus. vt Innoc. in ca. cùm oporteat. de accusa. & Bal. in l. 2. ad finem. C. de edendo. & in repet. l. cunctos populos. C. de summa tri. & fid. catho. ver. incidẽter. & doctor del Castillo in. l. 48. de Toro. in gl. *arestitur* r. 3. col. & decisi. Tolos. 22. vbi quoq; tenet, q̃ licet quis fustigetur † debet detineri in carcere, donec satisfaciat parti, & fisco, aliàs iudex de suo soluet. & vi. Pari. de Put. in dict. tracta. syndi. in parte, sequitur modò alia quæstio. folio. 82. vbi de hoc.
31 *Et idem tenet Peregrina in parte furtum. q. 6. in glo. mutilabitur. in. fi. & Sylua. nuptial. folio. 96. col. 3. in fin. & dicta Peregrina in parte inquisitio. in princi. & Bald. in l. congruit. de officio. præsid. *Sed hodie fur non detinetur in carcere propter res furatas, per quandam pragmaticam factam per nostrum Charolum regem in inclyta Pincia. 18. die iunij. anno. 1538. vbi statuitur, q̃ quando aliquæ personæ fuerint in carcere detrusæ, & aliqua cõdemnatione affectæ propter furta, quę antea perpetrarunt, & in suis proprijs personis ad veram executionem perductæ fuerint: nullaq; bona habuerint, quibus creditoribus satisfaciant cedendo bonis, prædicti admittantur ad dictam cessionem bonorum, quanuis debitum à crimine, siue delicto dependeat. *Et vi. quę dixi in ca. 18. infrà in gloss. *qual conuenga.* nu. 6. *¶ Sed hoc voluit intelligere Angel. in l. 1. ff. de priua. delictis. quando processum est per viam inquisitionis. secus si per viam accusationis: quia tunc si malefactor confessus est maleficium, & alia plura, vt in fure contingit, illa cõfessio soli accusatori prodest, & non alijs, secus si fuit processum per viam inquisitiõis: quia quando per inquisitionem proceditur, omnibus furtum passis intelligitur facta confessio, ex quo est facta iudicii inquirenti, qui omnium personam representat, secundùm Ioan. Andre. in additio. ad Specul. in titul. de accusat. §. 1. vet sicul. quid si latro. ¶ Quoque dicitur iudex negligens in iustitia administranda, quando remit
32 tit partes † ad arbitrũ, adeò, quòd potest cõuenri ad omne damnum & interesse, putà quando iudex, qui partem coram eo iustitiam prosequi violen-

volentem pronuntiando remisit causam ad arbitrum, non dicitur facere iustitiam, sed negle-
xisse: quia eo ipso, q̃ vna ex partibus, spreto arbitro, apud iudicem causam prosequitur, cõpromissum dissolutum esse censetur: quia est in potestate vnius compromittentium compromissum soluere per accessum ad iudicem, dum tamen pœnam in compromisso adiectam soluat, in qua ex hoc incidisse censetur. vt in. l. sed si in seruum. §. fi. cum. l. sequenti. ff. de arbitris. & sic potest redire ad iudicem, si talis iudex remittit ad arbitrum, est in negligentia. & casus expressus in. l. si cùm dies. §. quęsitum. ff. de arbitris. vbi cauetur, q̃ si arbiter, coram quo pars intẽdit suã iustitiã prosequi, pronuntiat partem redire debere ad iudicem, vel rem compromissuram in alium arbitrum, coram quorum altero iustitiã consequatur, non censetur arbiter pronuntiasse, sed potius pronuntiare neglexit. & huius est ratio secundũ text. ibi, & in. l. qualẽ. §. dicere. eo. tit. quia officium arbitri est sua sententia totalẽ finem imponere controuersię: sed ista sententia, per quam pronuntiat coram alio litigandum esse, controuersiæ finem non imponit, sed coram alio nouæ litis suscitationem inducit. ¶ Ita igitur in proposito, cuius incumbit officio finem imponere liti. l. quidam æstimauerunt: cum similibus. ff. si cert. petat. pronuntians se exonerando, cùm dicit super ea re coram arbitro litigandum esse, non dicitur iustitiam fecisse, nec finem liti imposuisse, sed imponere neglexisse: quia non totalem finem liti dedit, imò controuersiæ nouam suscitationem coram alio fieri voluit. vt est casus huius quæstionis in dicto. §. quæsitum. prout tenet singulariter Ludouicus, Roman. in consilio. 339. quem vide. ¶ Tutene regulam generalem, quod iudex dicitur negligẽs, quando non procedit in causis, in quibus tenetur procedere ex officio suo. vt Bald. in l. gallus. in principio. ff. de liberis & posthum. vbi si potestas tenetur inquirere, & non inquirat, tenetur de negligentia. Et Ioannes de Imola quoq; ibi dicit, quòd cùm potestas reneat ex necessitate officij purgare prouinciam malis hominib⁹. vt in. l. congruit. ff. de offici. præsi. necessario sequitur, quod verbum, potest, importat eandem necessitatem: & ideo si fuerit negligens, tenetur de negligentia in syndicatu. & idem tenet Paris de Puteo in tracta. syndica. in dict. ver. negligentia. numer. 8. Et Alexand. in dicta. l. gallus. numer. 4. vult tenere contra Bal. dicendo, q̃ regulariter procedi non potest per viam inquisitionis. vt in. l. rescripto. §. si quis accusatione. ff. de muneri. & honõ. & in. l. 2. §. si publico. ff. de
adulte. Tamen Alex. ibi dicit, q̃ dictum Bal. in se est verũ, quãdo lex, procedit per modũ regulę, & nõ per modũ fallẽtiæ. & Ias. quoq; ibi sequitur dictũ Bal. licet cõtra eũ opponat: quia ibi loquitur in statuto, qđ loquitur pverbũ põt, q̃ nõ importat necessitatem: secus in lege, quæ inducit necessitatẽ. vt in. c. 1. de cõstitu. & vbi suprà per eos. ¶ Et licet glo. in di. §. si publico. in verbo, sine accusatore. ponat casus, in quibus iudex potest ex officio procedere, scilicet in crimine suspe. tuto. & in charta falsa, & in calumniatore, & in falso, & in notorio, & regulariter sit contra: tamen Barto. & Ange. ibi dicunt, quòd non sunt fallẽtiæ: quia veritas est, q̃ inquisitio nõ solùm potest fieri ad delicta inuenienda, verum etiam ad puniẽda. & Bart. ibi dat regulas. ¶ Prima, q̃ iudex põt inquirere per denũtiationẽ officialis. vt in. l. ea quidẽ. C. de accusatio. & in. l. diuus. ff. de custo. re. ¶ Secunda, quòd iudex potest inquirere propter incidentem cognitionẽ: quia vbicunque iudex incidenter cognouit de crimine, potest de eo cognoscere per inquisitionem. vt in dict. §. si publico. ¶ Tertia est, quod iudex potest per inquisitionem procedere, propter generalem inquisitionem præcedentem, vbicunque iudex in generali inquisitione comperit aliquem deliquisse, in eodem casu potest ad inquisitionem specialem descendere, & reũ condemnare. & ita intelligitur dict. l. congruit. de quo latè per Fran. de Are. in capi. qualiter, & quando. el. 2. de accusa. §. debet. colum. 7. versi. super prima. q. Bart. & Bart. in. l. 3. §. preterea. ff. de suspe. tuto. ¶ Quarta est, quòd propter magnũ dolorẽ, seu magnã offensam vbicunq; cõmitti tur crimen coram iudice, de illo per specialem inquisitionem potest procedere. vt probatur in calumniatore. vt in. l. 1. C. de calumnia. & in falso teste. vt in. l. nullum. C. de test. & cùm falsum instrumentum coram iudice produxit. vt in. l. pe. C. de probatio. & idem est in alijs delictis, si committutur coram iudice. vt in. l. eos. ff. de falsis. & de eis per Barto. ibi. ¶ Quinto est propter immensum crimen. Sunt enim quædam delicta enormia, in quibus potest quis accusare sine metu calumniæ, vt in falsa moneta, & in crimine maiestatis, & in omnibus alijs, in quibus sine metu calumniæ potest quis accusari, in illis potest iudex inquirere: & inquirendo iudex habet magis largas habenas, quàm credatis. & hoc de iure communi secundùm Barto. & Angel. in dict. §. si publico. ¶ Sed iam hodie de nostro iure regio per quandam pragmaticam factam per nostrum regem Carolum iubetur, quòd iudices ex officio procedentes, vel à querelis partibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus desistentibus, non procedant in casibus leuibus.* In tantum dicitur iudex negligẽs & tenet q̃ licet præsens, vel alius officialis qui mittitur ad prouinciam regendam sit negligens inueniẽdo, non ex hoc excusabitur præsens qui est in officio actualiter si sit negligens in officio, & ex hoc aliqua damna succedant in prouincia sibi commissa, imo durius punitur. tex. & ibi Greg. Lopez. in l. 3. titul. 18. par. 2.* ¶ Tamẽ ego in omnibus delictis, quæ ad meam notitiam veniunt, habita informatione, iubeo delinquentes capere: & capti, facio partem requirere, vel dum in
34 absentia procedo, & eam interrogare, † si vult accusare delinquentem, compareat infra triduum, aliàs pro non parte pronuntiabitur, & in causa procedam, faciendo iustitiam: & tunc si offensus est in mora, vel dixit se nolle accusare, procedo per inquisitionem, aliter non facta ista requisitione, iudex non potest procedere ex officio suo. Ita dixit glo. notabi. in cap. presbyter si à plebe. 2. quæst. 4. Quam pro singul. cõmen. Bal. in l. senatus. C. qui accusa. non pos. dicens, quòd ratio est: quia præferendus est, qui maius ius habet. Idem tenet Cepol. per illam gloss. in cautel. 27. incipiente, Tu scis. & tenet Hippol. de Marsi. in sua practi. cri. §. constante. num. 39. & in consilio. 53. numer. 10. & in consili. 35. nu. 7. & in consilio. 135. nu. 7. & in l. vnius facinoris. §. cogniturum. numero. 46. ff. de quæstio. ¶ Aliàs sententia lata, offenso non requisito, non præiudicaret offenso, & iudex tenetur in syndicatu, si absoluit delinquentem. Ita tenet Paris de Put. in dict. tracta. syndica. in parte, dicit constitutio regni. nume. 10. folio. 137.* Et sic quòd per istam contumaciam non agendi, vel non accusandi à iudicio excluditur. in l. titia. ff. de accusation. & tenet Bald. in l. 1. ff. siquis ius dicenti. non ob temp. 1. lectura. nume. 3. Sed circa hoc quæritur an requirantur plures monitiones, vel saltẽ vna sufficiat gloss. in authen. de hæred. & falci. §. siquis autem, colla. 1. in verbo. monitus, tenet q̃ vna tantum requiratur, quam approbat Angel. ibi & Ioan. de Imol. in. c. si hæres & in. c. nos qui dem. de testam. Tenet Ang. ibi in dict. auth. nu. 15. dicat q̃ vera opinio est, q̃ nisi iudex bis moneat actorem vt agat, infrà dictum terminũ & reum, q̃ excipiat intra terminum prælibatum q̃ non obstante lapsu termini actor agere poterit: quia ius quæsitum actori ad agendum perpetuo, & reo ad excipiendum, iudex non potest eis sua interlocutoria tollere nisi bina monitio interueniat, ne authoritas iudicis sit delusoria: vt l. si prætor. ff. de iudi. tamen licet Angel. hãc dicat esse veram opinionem, cogitandum relinquit: quæ omnia dicta Angel. congerit. Ias. vbi alios allegat in l. 15. apud quem. C. de edendo. numero. 11. & 12. & in fine remanet cum opinione Bartol. ibi quòd vna tantum requiratur: quã sententiam Barto. dicit communiter esse approbatam, pro qua est tex. in capit. licet. de accusatio. Vbi fuit semel monitus vt accusaret, & pro ea facit quod tenet Bald. in l. qui crimen. C. de accusatio. nu. 17. versi. 8. vbi tenet quòd ista requisitio seu monitio fit ad intimandum, seu ad exortandum si vult accusare, & sufficit vna monitio: vt in l. 1. §. 1. officio de libe. agnoscen. & in clementina. 1. de hæretic. & istam affirmat Ostral. in consil. 3. asserens, quòd si alicui accusatori certum tempus ad accusandum præfigatur per iudicem post illud tempus non poterit accusare per dicta. l. titia quia omnis ille qui non venit ad accusandum intra tempus præfixum à iudice, videtur expresse negare se accusare vel le: vt in l. fica. C. qui accusar. non & in. l. si ego. ff. de nego. gest. & probatur in l. ab accusatore. §. destitisse. ff. ad turpilia. & quia si intra terminum non venit, edictum siue decretum. propositum continere videtur, vt in. l. non nunquam. ff. de collatio. bonorum: & pœna autem non parentis decreto prætoris est, vt prætor ei iurisdictionem suam deneget vt in. l. sed & si per prætorem. §. sed etsi. dum decreto. ff. ex quibus causis. maio. & ibi istam quæstio. determinat gloss. ordina. in verbo: vt quia statuit tempus, vt per ista & alia fundamenta satis vtilia tradit Oldrald. in dicto consil. ex quibus inquit quòd fuit repulsus accusator & obiector: & ita est tenendum, quòd vna sola monitio sufficiat, & si intra eam & terminum præfixum à iudice ad accusandum non venerit, iudex procedat ex officio contra delinquentem, imponendo silentium illi cui competit ius accusandi: attamen anteaquam imponat istud silentium debet iterum citari accusator, saltem quo ad hoc vt silentium sibi imponatur, & accusatus absoluatur ab instantia iuditij: & si non comparuit post istam citationem imponetur sibi silentiũ: tenet singulariter Abbas in dicto capitul. licet. de accusatio. numero. 5. & sic possunt reduci ad concordiam. dicta per Angel. in dicto. §. si quis autem, quòd sit necessaria bina monitio, vna scilicet ad accusandum intra terminum, alia ad imponendum sibi silentium: quia in termino non accusauit, quod nota: & istam concordiam sentit Matthe. de Afflict. in decisio. Neapolitan. decisione. 264. numero. 3. & 4. Quòd intelligo nisi in prima monitione, respondit se nolle accusare: nam tunc imponitur sibi silentium sine alia moni-

monitione iusta gloss. mag. in fin. l. fin. ff. de restitu. in integr. & ibi Bartol. & Angel. in tracta. maleficiorum. in princi. nume. 77. Ias. in dict. l. 15. apud quem. nume. 11. Adeò q̃ transacto termino, & imposito silentio, minor non restituitur ad accusandum. text. in. l. auxilium. in. 1. ff. de minori. & gloss. in clementina. 2. de procura. to. in verb. grauiora, & ibi Abbas, & tenet Bald. expresse in dict. l. auxilium, in princi. affirmãs, quòd si minor omisit accusare infra terminum sibi statutum non restituitur postea ad accusandum, & Bald. in. l. suo illud. ff. de in integrum. resti. & Pala. Ruui. in rep. capitul. per vestras de donatio. in. princ. §. 26. nu. 13. Et tenet Albericus de Rosa. in rub. C. de in integrum. resti. asserens quòd minori in executiõibus pœnarum nõ est productum restitutionis auxilium per dictam. l. auxilium.* ¶ Supradicta intelligo in criminalibus, in quibus iudex inquirens pro offensa alteri facta, dicitur assumere partem accusatoris. vt Bartol. in dicto. §. si publico. & Bald. in dict. l. neganda. C. qui accusa. non pos. & in. l. 15. qui reus. ff. de publi. iudic. & Paris de Puteo, ibi suprà. num. 9. ¶ Secus est in ciuilibus, in quibus iu
35 dex † de negando officium suum, parti non tenetur in syndicatu, licet à tali denegatione possit appellari, si multum lædat. Ita Ias. in. §. superest. institu. de actio. nume. 66. & idem tenet ibi Angel. numero. 6. & 7. Et idem tenet Paris de Put. in dicto tracta. syndicatus. in parte, iudex, qui potest ex officio suo aliquid facere. folio. 193. al legando Angel. in l. iustitia. ff. de iustit. & iure. vbi idem tenet: & plus dicit, quòd in commissis arbitrio iudicis, non potest appellari. vt penè in capitulo. 2. de iura. calum. & Ioann. de Imol. in. l. 2. ff. de pub. iud. Quod est verum, vt Ias. vbi suprà, quando residet in mero arbitrio: quia tũc denegando, non dicitur grauare partem, & quãdo iudex parum lædit, secus si nimis. & opin. Ias. tenet Abb. in capitulo. 1. de dilatio. numer. 7. & in capitulo. ex parte. de test. numer. 8. & in capitulo. præterea. eodem tit. De quo vi. Inno. in capitul. fina. de ferijs. vbi dicit, q̃ sic debet intelligi. & Paul. de Castr. in l. videamus. §. fin. ff. de in lit. iura. & Hippolyt. de Mar. in l. quæstionis modum. ff. de quæstio. num. 66. ¶ De quo articulo, an si iudex excusetur, si malè arbitratur, vi. dictum Pari. de Put. in dict. tracta. in parte, arbitrium. folio. 52. & in parte. potestas. folio. 56. Et quia in casibus qui relinquuntur arbitrio iudicis, quos ponit ad longum dictus Hippolyt. in. dict. l. quæstionis modum. in principio. ff. de quæstio. & Bald. in sua practica, in titulo. de officio iudic. & Segura in repeti. l. primę. §. si vir. ff. de acquirend. possessio. columna prima. folio. 13. iudex ipse non tenetur reddere rationem de eo, quod facit, secundùm Ioann. Andre. in rubr.
36 de offici. delega. ¶ Ita nec ipse iudex † potest redargui de eo, quod facit in ipsis: quia semper præsumitur moueri ex iusta causa. vt Innocent. in capitulo qualiter & quando. el. 2. de accusat. tenet singulariter dictus Hippolytus de Marsili. in dict. l. quæstionis modum. numer. 65.* Sed si iudex qui habet arbitrium ex forma statuti si enormiter grauat: punitur, quia ratione enormitatis præsumitur dolus, secus si modice etiam si statutum diceret q̃ statur arbitrio & voluntati iudicis: quia totum hoc debet intelligi sanè: tenet Peregrina in parte sententia &. quæstion. 9. in gloss. & iudicantis, & Cyn. in. l. fina. C. de dotis promissione.* ¶ Alios casus, in quibus iudex dicitur negligens, vi. per dictum Pari. de Putein dict. tracta. syndi. in parte negligedtia. per discursum. ¶ Sed qualiter probetur negligentia
37 † alicuius iudic. dic breuiter, quòd si tenebatur ad aliquod factum limitatum certo loco & tempore, probato, quòd id non fecerit, probata est negligentia. Iste est textus. in. l. 3. §. si ad idem. ff. de re mili. ¶ Et in simili si aliquis colonus conduxit aliquam possessionem per quinque annos, & in istis quinque annis debet vires alleuiare, & hoc non facit, probata est negligentia suae: si autem tenetur ad aliquod factum in genere non limitatum certo loco & tempore, & tunc diuersi sunt modi probandi negligẽtiam prout tenet Lanfran. de Oria. in repet. capit. quoniam contra. de probatio. in parte, testium depositiones. numero. 187. & ibi ponit quid debet probare ad obuiandum negligentiam. ¶ Sed quia suprà dixi, qua pœna iudex negligens punitur.
38 ¶ Quæritur an perdat salarium † propter suam negligentiam. Ias. in. §. præterea. Instit. de actio. columna. 3. numero. 14. tenet quòd sic, allegando Angelu. in. l. si vacantia. C. de bonis vacan. libro. 10. & licet Ias. non alleget. est tex. expressus in. l. iudices. C. de anno. & tribu. libro. 10. qui idem tenet & Montalu. in gloss. ordina. regali. in parte, iudex. & Bartol. in. l. Meuia. ff. de annuis legatis. idem Bartol. & Plat. in dicta. l. iudices. Et ratio huius est secundùm Plat. ibi, quia huiusmodi negligentia est lata culpa, & dolus præsumptus. vt in. l. dolus. ff. mandati. & est textus quoque expressus, quòd perdat salarium in l. fi. in fine. C. de vesti. & olori. libro. 11. Sed Bartol. & Plat. ibi dicunt esse speciale in negligentia adhibita circa executionem tributorum, & aliarum exactionum fiscalium propter magnũ periculum, quod inde sequitur. Sed in iudici-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus prætoribus,& Correctoribus distinguitur: quia propter negligentiam commissam in officio non priuatur iudex toto salario, nisi quando negligentia respicit totum tempus officij: alias autem pro parte temporis, quia non fuit negligens, salarium debetur. argument. in. l. si fundum. in verbo, simpliciter. ff. locati. & ita tenet Barto. in. dict. l. Meuia. & Bartol. & Plate. in dicta. l. iudices. & quoque Paris de Puteo. in dict. tracta. in parte, contra magistratum. numero. 5. folio. 178. vbi quoque ita intelligit. * Sed si potestas seu prætor est condemnatus in syndicatu propter alia non debet reddere salarium prætoriti temporis: quia satis est q̃ puniatur vt debet puniri: tenet Peregrina. in parte iudex. quæst. 5. in glos. quinquaginta & singulariter Paris de Puteo. in tracta syndicatus. in parte condemnatus. numero. 1. folio. paruo. 85. * ¶ Idem est in tu
39 tore, † vel curatore: quia propter negligentiam perdit commodum, seu salarium, quod habet. vt glos. in dict. l. iudices. Quod facit ad. l. 2. titu. 7. for. ll. libro. 3. vbi tutores ratione laborum debent habere decimam partem fructuum rerum minorum, quia amittunt istam partem, si sunt negligentes in totum: & si pro parte temporis, pro ea parte amittunt, pro qua fuerunt negligẽtes, vt suprà dictum est. ¶ Corrector tamen seu
40 alius officialis † remotus ab officio, propter culpam non debet habere salarium. notat Bald. in. l. Nensenius. ff. de excusa. tuto. & Montalu. in glos. ordina. regal. in parte, Corrector. & in dicta. l. iudices. C. de anno. & trib. libro. 10. ¶ Sed sciendum est, an iudex, vel alius officialis remo
41 ueri potest ab officio propter negligentiam. † Paris de Puteo in dict. tra. syndi. in parte, qualiter arguatur folio. 179. numero. 7. dicit, quòd nõ remouetur, sed tenetur in syndicatu, allegando Baldũ. in dicta. l. mancipia. C. de serui. fugitiu. vbi Bald. distinguit, dicendo, quòd officialis perpetuus non debet deponi, nisi culpa inducat depositionem, vt quia deliquit in officio. vt de susceptori. & archa. l. fina. & talis dicitur extinctus, & nunquam ad officium redire potest. vt in authentica de armis. in fine. colla. 7. ¶ Aut est officium ad tempus, vt officium potestatis, & tunc propter enormia cessari potest. vt in. l. finali. C. ad. l. Iuliam repet. sed hoc solummodo debet facere, & remouere superior. vt in authẽtica de defenso. ciuit. §. interdum. Pro minoribus autem culpis non deponitur ab officio, sed punitur tempore syndicatus. vt in. l. prima. C. vt omnes iudi. tam ciui. quàm cri. ¶ Et Ioann. de Platea in dicta. l. iudices. numero. 2. dicit, q̃ potestas, vel alius officialis, qui est negligens in officio, potest propter negligentiam, & etiam propter suspicionem remoueri, & salario priuari. * Et vi. l. 16. titul. 7. parti. 1. vbi deponitur prælatus propter negligentiam, & ibi Greg. Lopez & põt etiã remoueri propter nimiam crudelitatem & abusum: vt Bald. in. l. si dominus. §. dominorum. ff. de his qui sunt sui vel alieni. vbi distinguit. * ¶ Sed inquantum tenet, quod propter suspicionem potest iudex remoueri, non dicit verum, quia non remouetur, sed alius iudex sibi adiungitur. vt cauetur in. l. prima titul. 5. lib. 3. in ordin. regali. & in. l. apertissimi. C. de iudi. Et tenet idem Platea. in. l. nulli scriniario. C. de numerarijs actuari. libro. 12. numero. 3. vbi ait, quòd idem est in tabellione, quòd quando recusatur, non remouetur in totum, sed datur sibi adiunctus, vt sit de iudice ordinario, & sic seruatur consuetudo, vt ibi tenet. Idem tenet Montaluus in glos. ordina. in parte, tabellio. ¶ Bald. quoque in dicta. l. mancipia. dicit, quòd iudices maiores propter enormia delicta in officio commissa remouentur, propter leuia, & minores culpas expectatur tempus syndicatus. Officiales verò minores de facili possunt remoueri. vt in. l. 2. C. de portul. & in. l. nã & magistratus. ff. de iniuri. vt tenet. d. Ioannes de Platea in dicta. l. iudices. ¶ Vbi dicit idem esse in famulo, & stipendiario inobediente, & negligente. Tamen in casu. l. fina. ad. l. Iuli. repet. potest remoueri Corrector propter delictum. vt notat Bartol. in. l. libertus. §. in quæstionibus. ff. ad municipal. ¶ Et illud, quod est dictum, quòd ex negligentia non remoueatur, intellige nisi sit negligens ex culpa, quia tunc potest remoueri. glos. in. l. 2. §. miles. ff. de infami. sed debet remoueri à superiore. vt dict. Paris de Puteo. in dict. versicul. qualiter arguatur. & in parte, officialis propter negligentiam. folio. 177. dicit, quòd quoque fallit. quando negligentia est magna, quia tunc remoueri potest. vt in capitul. ad monasterium. de statu mona. secus si parua. argumen. in capitul. quicquid. 1. quæstione. 1. & nisi maius inde præiudicium possit generari. & sic intelligit. l. carcerari. ff. de custo. reo. quia negligentia omnia lædit, vt in. l. 2. C. de naufra. & in authentica, de quæst. ad finem. ¶ Item remouentur si sunt abiecti: & si quis fuit negligens in adimplendo mandatum: & si fit contra id, quod est expresse sibi mandatum. vt in. l. qui fiscales. de nauicula. C. Nam non eo ipso, quod mandatum non impletur, continetur. vt in dic. l. qui fiscales. & in capitul. si quis autem. 10. distin. vt ibi per dict. Paris de Puteo. ¶ Ex quo in
42 fero, † quòd licet in prouisionibus Correctorum rum rex de illis potestatem ponendi locum tenentes in officijs, & remouendi ad beneplacitum, non debẽt remoueri nisi ex iusta causa expressa in iure: quia vltrà quòd esset deducẽ hoc facere, vt Ioann. de Plat. in dict. l. iudices. dicendo, quòd maximum est dedecus remoueri ab officio, quasi de eo dominus non confidat, non potest remoueri, nisi ex iusta causa expressa in iure, vt dictum est. Facit textus. in. §. cùm igitur. in authentica. de non eligen. secund. nubẽ. collatio. 2. & glos. in summa. 15. quæsti. 8. quam pro notabil. allegat Bald. in authentica. ex testamento. C. de secundis nupt. tenet Alexan. in. l. etiam. §. licet. ff. solut. matri. numero. 7. vbi tenent, quòd priuationis pœna nõ habet locum, nisi exprimatur à iure. vt posui, & dicam infrà in capitulo. 9. in glos. *Sola la pena dela ley.* Et facit text. & ibi Plat. in. l. ordinariorum. C. de cohartalibus. libro. 12. vbi tenet, quòd officiales cuiuscunq; magistratus ordinarij, tan præsides, quàm alterius, ex nulla quantuncunque honesta causa potest licẽtiari ab officio, nisi primus reddat rationem officij. * Et tenet late & singulariter. Guillerm. Benedict. in repetition. capitul. Rainuntius. de testament. in parte duas habens filias. nume. 37. cum pluri. seq. vbi in numer. 38. dicit q̃ quando debet reuocari, ex causa debet audiri in suis defensionibus adeo q̃ si sine causa & pro sua voluntate destituerentur eis sucurritur per remedia iuris ordinaria etiam possessoria. & reuocans tenetur ad omnia præparamenta: interesse & damna in foro conscientię, & etiam cõtentioso & per superiorem debet in hoc cõdemnari ad resarciendum secundum eum ibi. numero. 44. 45. & 46. argument. text. in. l. 1. §. cepisse. ff. de pollicitatio. & inquit quòd in curia Burdegalen. fuit salubriter ordinatum, q̃ iudices Basyletij & Senescali & cæteri magistratus: suos non possunt sine causa in curia parlameti ipsis auditis causa cognita locum tenentes mutare, q̃ nota cõtra istos correctores, quia quotidie eos reuocant ex eo quia eis nolunt pecuniam conferre seu partem fructuum seu expensarum officij & quia hoc nolluntfacere, prætores falso perperam contra dictos loca tenentes proponunt vt remotionem colerent quod est iniquũ, & ideo rex. ad hoc euitandum, eos debet prouidere. vt dixi, infrà. capit. 4. * ¶ Sed an potest corrector aduocare ad se causam aliquã, & iubere suo loco tenẽti vt de ea non cognoscat. Videtur q̃ sic, vt tenet Pau. de Castr. in. l. iudiciũ soluitur. ff. de iudic. numer. 6. loquendo in potestate, & suo vicario, qui habẽt iurisdictionem ordinariã eiusde tribunalis: vnde cum potestas seu Corrector sit

superior, potest à suo tenente iurisdictionem auocare, vel sibi inhibere, quòd in aliqua causa non procedat, & sic auferri sibi exercitium: & tunc non valebit, quod facier per dict. l. iudicũ te iudex. quæsti. 5. in glos. officium q̃ superior potest inhibere inferior ne iudicet quando inferior recognoscit iurisdictionem ab ipso superiore, alias non potest vt dicit notari Host. in cap. volentes de officio legati. & Archidiaco. in cap. de prima. 11. quæst. 1. * Et sic patet in prouisionibus officiorum: quia potest vti iurisdictione per se, vel per suum locũ tenentẽ, quẽ potest remouere in totum, à fortiori inhibere, q̃ in aliqua causa non procedat, ad se eam aduocãdo. Et licet hoc fit de iure, tamen non est faciendum per Correctores: quia vbi ceptum est iudicium, ibi debet accipere finem. vt in. l. vbi acceptum. ff. de iudi. & quia si locum tenens est suspectus potest recusari, ipse associabitur, iuxta. l. 1. titul. 5. libro. 3. in ordina. regali. ¶ Vltra supradicta dico, quòd ad hoc, vt iudex teneatur ex negligen
43 tia, requiritur, quòd requiratur † à parte: quia post talem protestationem tenetur, aliter non. Ita Bartol. in. l. damni. §. sabini. in fine. ff. de damno infecto. & Bald. in capitul. iudices. numer. 6. de pace iura. firma. per. l. argentarius. §. cùm autem. ff. de edẽdo. & per. l. cum seruum. C. de serui. fugiti. vbi Bald. quoque tenet, q̃ iudex non debet ponere quem ad torturam, nisi petatur à parte. & Bartol. in. l. dies cautioni. §. hoc autem. ff. eod. titul. de damno infec. latè Alex. in. d. l. de pupillo. §. si quis ipsi. ff. de noui ope. nuntia. & Anto. in capitul. venerabilis. de iudi. & Abbas in capitul. fin. de rescrip. column. fin. numer. 16. vbi omnes tenent, quod negligentia iudicis nõ præsumitur, nisi post protestationem, & interpellationem: quia non tenetur officium suum impartiri non postulatum ad vtilitatem priuatam. vt in dict. §. hoc autem. & ibi Bartol. & docto. & latè Paris de Puteo. in dict. tracta. syndicatus. in parte. an & quando. folio. 40. vbi idem tenet. ¶ Ex quo infert Abbas in dict. capitul. fi. in dict. num. 16. quòd si statuto cauetur, quòd si iudex non finiet quæstionem infra certum terminum, debeat soluere pœnã certam: quòd iudex non incidit in pœnam, si nõ fuerit petitum, seu interpellatum à partibus, vt decideret infra terminum. Quod facit ad. l. 1. tit. 15. lib. 3. in ordi. regali. quæ lex ponit pœnam iudicibus non pronuntiantibus infrà terminum illius. l. quia in illam pœnam non incidunt, si eis non fuit requisitum, vel protestatio eis non fuit facta. ¶ Quoque facit pro iudicibus, qui vocantur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

del regimiento: quia si infra terminum sibi datum postquam est appellatum causam nō diffiniunt. vt in.l.6.titu.de las appella.in ordina.regali.& in pragmatica facta per nostrum Carolum regem in curijs Vallisoletanis, anno.1523. in ordine consi.95.in qua cauetur, ꝙ incidant in pœna ibi contenta, & in interesse partis appellantis: intelligitur, si fuit eis requisitum, & protestatum, aliàs secus per supradicta. * Et tenet expresse Ange.in consi.140. incipien. quidam Matthæus, & sequitur Iaso.in.l. properandū.§. sin autem vterq;.C.de iudic.nume.6.* Et idem tenet Abb.in capitulo penu.columna pe.de iudic.& Cataldi.in trac.syndicat.in versiculo.42. incipiente. Adde quòd iudex.& Barb.in capitulo, consuluit.de offic.delega.columna.4. Hippollyt.de Marsi.in sua practi.crimi.§. nunc videndum.numero.4.Pro quo dicit, quod facit textus in.l.prima.§.magistratibus.ff. de magistra.conueni.vbi dicitur, quòd magistratus, qui non dedit tutorem, vel curatorem minori, tenetur. Quod est verum, si interpellatus fuit, aliàs secus. Quod tenet Ioan.Calde.in consilio.3.titulo, de pœnis.vbi si per statutum imponitur iudici pœna, si non administrauerit iustitiā: si non fuit petitum per partem, non cadit in pœnam. vt tenet Hippolytus de Marsilijs in.l.vnius facinoris.§.cogniturum.ff.de quæstion.numero.4.cum sequentibus.& Ioann.de Platea in dict.l.iudices.numero.4.vbi ait, quòd officialis non præsumitur negligens, nisi fuerit protestatum. allegando Bald.in dicta.l.damni.§.fabini.& tenet idem quod Abb.in dict.c.finali, de rescrip. de iudice non decidente causam infra terminū, quòd in pœnam non incurrit, si ei non fuit protestatum. Et faciunt notata per Andre.Barb.& Anto.Fran.in additio.ad Abb.in capitulo, licet ex suscepto.de foro compe.in prima additione.vbi idem tenet, allegando plura iura. ¶ Ad
44 quod facit. quia iudex † semper præsumitur paratus reddere ius: quod probatur eo ipso, ꝙ non probatur contrarium. vt glossa in.l.prima. C.de testament.mili.& sic pro iudice præsumitur. vt in.l.2.C.de offi.ciuil.iudic.& quòd si nō appareat de interpellatione, præsumitur iudex paratus reddere iustitiam. ¶ Quæ interpellatio debet fieri post conclusionem in causa, quando fit super processu concluso. vt in dicta.l.ordina. in authentica, Item si appellatum. & ibi Bald. C.de tempo.appella.& per eundem in additio. ad Specul.in titulo de appella.§. primo. versic. mora.& per Ioan.de Imol.& Philippu. Franc. in capitulo, ex ratione.de appellatio.& Alexā. in dicta.l.de pupillo.§.si quis ipsi prętori. prout tenet dict.Anto.Fran.vbi suprà. ¶ Vbi quoque ait, quòd iudex, qui non facit id, quod ab eo petitur per partem, non allegata ratione quare nō facit, dicitur esse negligens. Et hac de causa sem per ego soleo respondere protestationibus factis contra me, quæ in nostra Hispania, requirimientos, vocantur, ne videar negligens, & consentire. Quia vti ait Bald.in capitulo primo de milit.vasa.qui contu.est in vsi.feudo.nume.primo, qui non loquitur, & obmutescit, iustitiam denegare videtur. Et sic, quòd iudex requisitus de iustitia, vel de expeditione causæ nil respondens, dicitur esse in mora, & iustitiam denegare. Quod etiam voluit Philipp.Franc.in dicto capitulo, ex ratione.in.2.quæstione.circa 5.impedimentum.& quòd ex isto casu poterit ab eo appellari, vt Abb.in capitulo, dilecto. de appella.& Alexand.in.l. de qua re. ff. de re iudica. ¶ Supradicta intelligerem, quòd iudex requisitus, si est negligens puniatur, procedat
45 † quando lex ponit pœnam iudici aliquid non facienti ad vtilitatem priuatam in dictis.ll. regalibus, & similibus. Secus in his, quæ non ponunt pœnam, nec præcipitur per legem: quia iudex in his, quæ expediuntur, ex officio suo requisitus, non tenetur in syndicatu, licet denegādo possit ab eo appellari, vt dixit Iaf.in dicto.§. præterea. & hoc in ciuilibus. vt textus. & ibi Paulus. de Castro in.l.non quicquid.ff.de iudi. Quia illud, quod per legem arbitrio iudic. committitur, non compellitur, nec tenetur iudex facere, si non vult, licet facere possit: & ideo si nō facit, non tenetur: secus si per legem iudici præcipitur, vt in exemplis ibi positis per eum, & per doctores. Quod intelligo, quando est quæstio inter priuatos: quia vtilitatem priuatam iudex non tenetur interponere officium suum non petitum, si non respicit reuerentiam alterius iudic. vt in.l. eos. in fine. & in. l. iudicibus. C.de appellation. Et licet respiciat vtilitatem partis, si non respicit miserabiles personas, vel actum pium, si iudex non prætendit probabilem ignorantiam, tenetur interponere, licet nō sit petitum inter miserabiles, vt in dicta. l. prima.§.magistratibus suprà allega. Tenet Bartolus & Alexander. latè in dicta.l. dies cautioni. §.hoc autem.ff.de damno infe. numero secundo. vbi vi. quæ dicantur causæ piæ. & Angelus de Aret. in dicto. §.præterea. Institut. de actionumero.trigesimo nono. vbi dicunt, quòd secus est, quando non tale officium respicit principaliter publicam vtilitatem, quia ex mero officio illud tenetur imponere. vt in dicta l. congruit. ff.de officio præ. Idem tenet Abbas

bas in capitulo, prout.de dolo & contuma.numero decimonono. ¶ Et etiam in criminalibus si non sit petitum, tenetur procedere, aliàs tenetur prout latè dixi suprà versicul.tene regulam generalem, & tenet dict.Pari.de Puteo in dicto tracta.inverbo, negligentia.infra quantum tempus.in principio. Et Bartol.in dicta.l. congruit. numero.3.dicit, quòd iudex debet facere inquisitionem generalem facti, & ista est permissa: quia debet generaliter inquirere, vt malis hominibus prouincia purgetur. Et dicit, quòd ista est practica, quam in principio sui regiminis recto res faciunt generalem inquisitionem: sed specialis inquisitio contra certam personam, est prohibita regulariter: quia sine accusatore nemo punitur. vt in dict.l.rescripto.§.si quis.ff.de muneri.& honori. Quod dicit, quòd fallit in casibus notatis in dicta.l.1.§.fi publico.ff.ad.l. Iuli. de adulte.& ibi Bartol.quos suprà posui. ¶ Tamen in illis secundum eum non debet iudex inquirere, nisi indicijs præcedentibus, aut fama publica, vel ad relationem nunti, iurati. ¶ Sed tu tene, quòd iudici est permissum de iure ad publicam vtilitatem & vindictam de quolibet crimine inquiri, quicquid senserit glos!l.in.l.ea quidem.C.de accusatio. quia accusatio de quolibet crimine est permissa, ergo inquisitio, quæ succedit loco eius. vt in capitul. licet heli. de simo. & in.l.cùm patronum.§.primo.ff.de iure patro. & sic ad eundem effectum, ne delicta remaneāt impunita. licet Salycet.in dicta.l.ea quidem.dicat, quòd hoc ei non placet. ¶ Vide tu Angelum de Are.in tracta.malefi.in parte, hæc est quædam inquisitio.versiculo secundo, principaliter.numero.30.vbi in hoc ponit veram conclusionem, dicendo, quòd aut iudex procedit faciendo inquisitionem specialem contra certam personam, nullo alio præambulo præcedente, propter qđ iudici verè, vel præsumptiuè sibi cōstet de aliqua præsumptione legitima illā personam delictum perpetrasse, & tunc non potest procedere: & hoc modo dicit esse intelligendam gloss.in dicta.l.2.§.si publico. Et potest esse ratio, vt iudicum malitia refrænetur. vt in l.2.in fine.ff.de custo. reorum. ¶ Si verò præambulo legitimo præcedente, propter quod apparet iudici verè, vel præsumptiuè illam personam perpetrasse illud delictum, potest formari specialis inquisitio: & quando clamor validus peruenit ad aures iudic. quòd eius subditus diffamatus sit de aliquo delicto. vt in capitulo, qualiter & quando. de accusatio. & in l.tertia. ff. de officio præfecti prætoris. ex eo, quia contra diffamationem ex inquisitione generali iudex deueniat ad specialem. vt in.l. quarta.ff.ad.l.Iuli.repetitio. Quia tale delictū non potest amplius sub dissimulatione transire: maximè quando scandalum potest oriri. vt in dicto capitulo, qualiter & quando. Quod dictum Angeli ad literam seruatur. Quia statim, quòd delictum ad notitiam iudic. peruenit, illicò facit suam informationem, & procedit contra delinquentes, aliàs teneretur in syndicatu: quia diceretur stare per iudicem, quando sibi liquet, vel in suam notitiam venit, & non procedit. Secus si sibi non liquet, secundùm Bald.in.l.si de meis.§. ex compromisso.ff.de arbitris. & Paris de Puteo in dict. tracta.in parte, negligentia.numer, octauo. ¶ Quo modo probatur negligentia cōtra iudicem. Vi. Bartol.singulariter in consilio. 102. & latissimè dictum Paris de Puteo in dict. tracta. in parte qualiter arguatur negligentia iudicis. & ibi vi. casus negligentiæ. & quoque quomodo iudex probat diligentiam ad hoc ne teneatur in syndicatu.

¶ Ad supradicta adde, quòd quando iudex tenetur ex negligentia, intelligitur quando est leuis, vel lata. Secus si est leuissima, vel casu fortuito, vt Amodeus iussi.in tracta.syndicatus. folio quinto.capitulo de secundo ad bannum iuris. Et ibidem folio.16.columna tertia. versiculo, similiter tenet, quòd non syndicatur officialis de negligentia, nisi sit dissoluta, & dolo proxima, & ita dicit quòd seruat consuetudo: quia inquisitio de negligentia, dicitur scrupulosa. Sed quia supradictum est, quòd ad hoc, vt iudex teneatur, debet requiri, vel protestari. Que
46 ritur, an † sit necesse, quòd pluries requiratur, vel sufficiat vnica interpellatio? Bartolus in.l. mora ficri.ff.de vsuris tenet, quòd sufficit vnica interpellatio, nec requiritur quòd semper instet. & ibi Angelus idem tenet in fine colu. per glossam ibi. quam dicit notabi.l. & idem tenet Ioan.de Pla.in.dil.iudices.nume.4.C.de anno. & tribu.lib.10.per.l.titia seio.§.vsuras.ff.de leg. 2. vbi Bartol.idem tenet, dicendo, quòd sufficit, quòd quis semel interpelletur per iura suprà allega. imò in tali requisitione, seu interpellatione non tenetur quis dicere peremptoriè: cùm quælibet interpellatio sit peremptoria, sicut in dilationibus, quæ dantur ad probandum. Et interpellatio, quæ fit iudici, sufficit quòd interpelletur semel, vt perpetuò videatur stare per iudicem: nec habet necesse singulo die iudicem interpellare. vt ibi tenet ad literam Barto.& Abb. in cōsilio.7. in secundo volu. & Paul. de Castro in consilio.27. Et Ioann.de Imola ibi, in.d.

§.vsuras,

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.vsuras.sequitur opinio.Bartol.dicendo,quòd vnica interpellatio sufficit. Quod tenet Amodeus iusti.in tracta.syndicatus folio.6. in parte, de tempore.sequendo Barto.in dict.§.vsuras.Et idem tenet Alexan.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de noui operis nuntiatio.numer.3. cum sequẽtibus,vbi dicit,quòd regulariter ista est communis opinio.& hoc est tenendum. Licet Ioann.de Ana.in capitulo.si quis.de accusatio.in fine.videatur contrarium dicere,dum ait, quòd quando monitio fit in iudicio, requiritur trina monitio,aliàs sufficit vnica:quia intelligitur,quando talis monitio fit parti à parte: secus quando fit iudici per partem,per supradicta. ¶Quod fallit in petendo libellos dimissorios. vt in cle.quanuis.de appella.& quando in causa appellationis interpellat iudicem vt causam finiat,quia requiritur,quòd summa ope institerit,quod causa terminetur.vt in.l. fina. §. illud. versi.Summa ope.C. de tempo.appell. & sic q opi.Barto.in dict.§.vsuras.habet locum in causa principali,non in causa appellationis: quia vltra hoc regulariter vna monitio sufficit.Et vltra allegata per Bartol.est gloss.in capitulo,cupientes.in verbo, proposita. de electio.in. 6. & gloss.in capitulo primo in verbo,requisierit. de hæreticis.& gloss.in capitulo,si episcopus.18.di stin.& Innoc.in capitu.cùm nobis olim. de electio. ¶Præterquàm,quando vnus iudex requireret alium iudicem sibi parere,quia tunc requiritur trina.vt est glossa in capitulo, causam. de officio delega. ¶Vi,alias fallentias per dict. Alexand.in dicto.§.si quis ipsi prætori.numer.5. &.6. ¶Modò sciamus,si illud, quod iudex soluit propter suam negligentiam,si potest à parte
47 recuperare. † Angelus in dicta.l. mancipia.C. de serui.fugi.in principio,tenet, quòd quando iudex facit litem suam, faciendo scilicet malè sententiando,non potest habere recursum contra illum,in cui⁹ fauorem tulit iniquam sentẽtiam,quia sui delicti pœnam sustinet. ¶Secus autem si facit litem suam negligendo:tũc si soluit id,quod in obligatione versabatur, habet recursum contra eum. Casus est secundùm eum in.l.missi opinatores.C.de exacto.tributo.lib. 10.Quod dictum Angel. sequitur Paris de Put. in tracta.syndi.in parte,lis sua numero.5.folio 160.vbi per cũ.& Amodeus iusti.in tracta.syndicatus.in parte,item in eo quòd plures innocẽtes.2.colum.versic.Item tenetur si tulit.vbi ait, quòd si male iudicat, tenetur:& si soluit,non repetit a parte pro qua iudicauit: quia soluit pro sui quasi delicto. licet contrarium teneat Angelus in.l.si stichum.§.si mãdato.ff.de solutio.vbi ait,quòd debent cedi actiones ab eo cuius soluit. ¶Sed concordatur vt suprà: si per dolum iudicauit,actiones non debent cedi. Secus si per imperitiam,culpam,vel negligentiam,quia tũc debent cedi.& ita procedit opi.Angel. & idem tenet latè Cataldi.intractat.syn dica.quæstione 44.quæ incipit, Adde an officialis. & idem q Angelus,tenet Bal.in.d.capitul.iudices. de pace iura.firma.in vsi.feud.numer.2.&idem tenet Angelus in.l.sed eximendi.§.hoc iudicium. ff. nec quis eum qui in ius voca.vi exi.&ibi magis latè Alexand.numero.2.& in.l.si quis dolo. §.1. ff.de re iudica.Et quoque tenet idem Alexand. in additio.ad Bartol.in.l.prima.ff. de appellat. in additione magna,quæ incipit, habet regressum.in fin. vbi tenet , quòd iudex , qui in syndicatu condemnatur,& soluit expensas litis,in quibus negligenter omisit condemnare partem victam calumniosè litigantem,posit eas repetere.vt est dictum singul.Specula.in titulo.de impen.§.postremò.versicu.illud.per dictã.l.missi opinatores. ¶Quod Imola impugnat, & bene secundùm Alexand.vbi suprà per.l.si tertius.§. celsus.ff.de aqua pluui.arcen.& ante eum contrarium tenuit.Bald.in.l.sancimus.ad finem.C. de iudic.tamen secundùm Alexan.opini. Specula.potest esse salua in vno casu,secũdum Roma.in dict.§.celsus.scilicet quando expensæ litis essent promissæ in contractu,quia tũc etiam post iudicium finitum iure actionis peti possunt secundùm glossam in.l.nõ solum.ff. de rei vendi.& in.l.3.§.si rem.ff.de legatis.3.meritò ergo iudex illas repetere potest. Quod Alexand. vbi suprà dicit esse notabi. de quo vi. latè dict. Pari.de Puteo in dict.tracta.in parte, an iudex, qui facit litem suam:& soluit expensas litis.folio.163.& Alexan.an additio.ad Barto. in dict.l. missi opinatores. ¶Sed hoc intelligit Alexand. in dicto.§. hoc iudicium. quando soluit illud, quod tenetur , tunc à debitore principali repetit:sec⁹ quãdo soluerit illud ad quod tenebatur, sed aliam rem. Et facit quod tenet Angelus in.l.stichum.§.si mãdato meo.ff.de solutio.vbi ait, quòd quando ex negligentia condemnatur iudex,quod ei sunt cedendæ actiones cõtra debitorem,vt recuperet.& Paul. de Castr. ibi dicit, quòd ita consuluit,& totum collegium Florentinum.& sic debet intelligi dict.Paul.de Castr. in.l.filius familias iudex.ff.de iudic. numero. 8. & Montal.in.l.2.titulo.2.for.ll.libr.2.in glossa, *pierda lo que uuiere.* vbi indistinctè tenent,quòd iudex non repetit illud, in quo fuit condemnatus. Quod intellige, quando fuit condemnatus propter imperitiam , & propter malam

lam sententiam,& sic in agendo: secus quando condemnatur propter negligẽtiam.Et ita quoque tenet Alexan.in additio.ad Barto.in.l. fin. ff.de varijs & extraordi.cogni.in additione magna in medio. Et miror de nostro doctore de Pala.Ruui.in repeti.capituli, per vestras. de dona.inter vir. & vxorem.folio.107.numero. 10. vbi indistinctè tenet contrarium,dicendo , q si iudex , qui malè iudicauit virtute suæ iniquæ sententiæ,pars pro qua lata fuit, aliquid obtinuit, quòd si postea tempore syndicatus petitur à iudice,quòd poterit iudex dicere parti petenti,dirigas actiones,& remedia tua contra illum,ad quem pecunia in condemnatione deducta peruenit meis sumptibus , & meo periculo, quod audietur,& interim ab instantia absoluetur.Et dicit ita tenere Pari.de Puteo in.d.tract. in verbo,iudex malè iudicans.fol.56.versiculo, attamen ego.in libro magnò,sed in portatil.est foli.150.qui in expresso tenet di.Palat.Ruui.& loquitur,quando malè iudicauit , & non in negligente.Sed hoc ego non tenerem,quia est cõtra opinionem communem.

SVMMARIVM.

1 *Iudex qui rectè iudicat,stateram habet in manibus,ita quòd condemnet condemnandum, & absoluat absoluendum.*
2 *Iudex non debet declinare ad dextram,nec ad sinistram.*
3 *Iudex in vtroque penso iustitiam & misericordiam debet habere.*
4 *Iudex puniens aliquem,misericordiam facit.*
5 *Iudex sine causa an potest mitigare pœnam, vel multam à canone, vel a lege inflictam. Et quid ante sententiam, vel post. Et quid si est iudex inferior. numero. 18. 21. &. 22.*
6 *Iudex,an potest remittere pœnam propter paupertatem.*
7 *Bannũ an potest remitti propter paupertatẽ.*
8 *Infamiæ pœna post sententiã non põt remitti.*
9 *Leges ex causa licitum est transgredi. nu. 11.*
10 *Causæ,propter quas pœna minuit. Et si iudex vidit se errasse in sentẽtia syndicatus cõmunis petat restitu. in integrum cuius rigore poterit addere.*
12 *Dans alapam potestati,potest suspendi.*
13 *An pro vno furto magno possit quis suspendi.& nume. 15.*
14 *Propter seditionem leges transgrediuntur:& suspẽditur sine processu, & ordine iudicij.*
15 *Repertus in crimine,non potest appellare, & ad executionem proceditur contra eum.*
16 *Fur absconditus in domo,an debeat mori.*
17 *Ponens scalas ad domũ , vel muros alicuius, punitur.*
19 *Propter inhumanitatem criminis punitur animal,& homo rationalis.*
20 *Propter inhumanitatẽ criminis corpus mortuum suspenditur.*
22 *Iudex , qui ex aliqua euidenti vtilitate venit contra statuta,non tenetur in syndicatu.*
23 *Iudici debet constare delictum,quãdo ex causa excedit leges.*
24 *Iudex quando procedit per denuntiationem, vel inquisitionem,potest ex causa leges transgredi:secus si per accusationem. Hic ponuntur aliæ fallentiæ.*
25 *Iudex ita debet iudicare magnũ, sicut paruũ.*
26 *In pœna pecuniaria plus puniuntur maiores, quàm minores:nobiles,quàm ignobiles.*
27 *Plus punitur inferior , quàm superior ex eodem delicto.*
28 *Nobiles, & honestiores ciues de capitantur, plebei suspenduntur. Fallit, vt hic.*

f **Derechamente.** f Rectè iudicando , stateram in manu gestat. † glo.in cap. cùm æterni tribunal.de re iu.in.6.in verbo,stateram.&.c.omnis qui.45.distin.& sic,q cõdemnet condẽnandum , & absoluat absoluendũ.

derechamente f, guardãdo nuestro

¶Vnde Aristo. vt refert Cicero, Magistratus virum ostendit, si ritè, & rectè gesserit. 1. seruato iuris ordine , & iustè iudicauerit , premia digna fert , vt Amodeus iusti. in tractat. syndicat. in præfatione dicti tractatus. ¶Et iusto non aduersabitur quicquam malignum. vt in epistola inter claras. & in capitulo. iniustum. 11.quæstione.3.& capitul.rectè.& iustus est,qui iustitiam facit.vt in dict.capitul.iniustum. ¶Et

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 non debet declinare † ad dextram vel sinistram. vt in capi. qualiter & quando. el. 1. de accusa. & in. l. vbi. C. ad. l. Corn. de fal. & in ea. cùm inter. de except. & ideo vocatur sedens in medio. vt in capitulo, quoad consultationem. de re iudica. & tenet Specula. in titu. de aduoca. §. 5. versiculo. Item de iustitia. numer. 13. & idem tenet Specula. in dict. tit. §. 6. versicu. cum suum bonũ. num. 33. vbi latè vide. ¶ Quia non est iudex, si in eo iustitia non est. vt in capitulo. 1. 22. quæstion. 2. & gloss. in. l. 2. titulo. 2. for. ll. lib. 2. in glossa. 2. ¶ Et

3 in vtroque penso † iustitiam & misericordiam in criminalibus debet habere. Misericordiam di co, & rigorem debet seruare: non quòd simul exerceat ea circa aliquem, sed quia si opus fuerit, & causa subest, debet esse misericors in dispensando: si causa non subest, debet rigorem seruare in iudicãdo: vel quòd semper habeat misericordiam etiam occidendo hominem: & si non per mitigationem pœnæ, saltem per compassionem. vt est textus in. l. 41. titul. 5. partit. 1. in fine. vbi tenet, *que la verdadera justicia con dulcor se deue hazer*. & vi. quæ dixi infra in gl. *el derecho alas partes*. in principio. ¶ Quia ex hoc facit mise

4 ricordiam, † cùm facit, vt quis conteratur inter flagella, & nec fiat deterior: vnde eo ipso, quod iudex punit aliquem, misericordiam facit. vt in capitulo, ei qui. eadem distin. & qui facit finem peccato misericors est. de pœnit. d. 1. in. vlti. capitulo vlti. in fine. vt tenet gloss. singula. in dict. capitulo. omnis qui. ¶ Quia iudex sine causa

5 † non potest pœnam mitigare à canone vel lege infligtam. vt in capitulo, si quem pœnituerit. 2. quæstione. 3. ibi: tamen legis potestas aduersus eum exercebitur: nam facti quidẽ quæstio, in arbitrio est iudicantis: pœnę verò persecutio, non est eius voluntati, mandatur, sed legis authoritate reseruatur. vt in capitul. iudicet. 3. quæstione. 7. & in. l. si operis. C. de pœnis. & in. l. prima. ff. ad turpili. ¶ Sed illum textum intelligit ibi gloss. in dicto. capitulo. si quem pœnituerit. in verbo, voluntati. sine causa: cum causa verò potest, vbi ex causa, ex persona, & ætate, & ratione scandali potest iudex arctare, vel pœnam augere. vt in. l. aut facta. §. vlt. ff. de pœnis ex persona. vt in. l. capitalium. §. vlti. ff. eodem. AEtate, vt in capitulo, tãta nequitia. 86. distin. ratione scandali, vt in capitulo, in primis. prima quæstione prima. Quas causas, & alias, ponit textus singula. in. l. 8. titulo. 31. partit. 7. quem vi. & Paris de Puteo. in dict. tracta. syndica. in parte, cõpositio. folio. 96. numero. 4. in libr. portatil. vbi ait, quòd ex causa videlicet, ex persona, ex ætate, & tempore, & ex loco, ex rei conditione, ex delictorum vniuersalitate pœna mitigatur. ¶ Et hoc ante sententiam, vel in ipsa sententia, non autem post. vt in. l. cùm quærebatur. ff. de re iudi. & in. l. pœnam. C. de pœnis. & textus in. l. 2. titu. 22. parti. 3. versicu. la tercera. & textus in. l. 5. titu. 13. for. ll. libr. 2. & ibi Montal. vbi post latam sententiam nil potest facere iudex, qui eam tulit, sed textus. in. l. 3. eodem tit. & Parti. suprà allegat. ponit casus, in quibus iudex post latam sententiam potest moderare, & minuere sentẽtiam ex causa, scilicet quando condemnatus in centum cameræ regis, est pauper, quia propter

6 paupertatem † potest minuere, quod ego pluries feci. Et est singularis lex ad misericordiam faciendam cum pauperibus delinquentibus, si post latam sententiam pauperes reperiuntur, & tantam pœnam non esse soluendo. ¶ Sed dict. l. partit. semper solitus sum intelligere in multa: secus in pœna à iure statuta. vt tenet Bartol. hũc intellectum in. l. prima. ff. si quis ius dice. non obtem. numero. 14. & l. finali. C. de modo mul. in fine. & tenet summa Sylvestri. in parte, sententia. numero. 5. & in. l. illicitas. §. fina. ff. de officio præsi. + Et ibi Bal. in. §. præses prouinciæ: & ibi tex. & glo. tenet, q licet illi cui facta est remissio efficiatur soluendo non debet exigi, licèt secus sit in illo qui cessit bonis, & Bar. ibi in principio & Angel. + Et vbi suprà per Sylvestrũ: & tenet ad literam Alex. in. l. iudex. ff. de re iudi. numero. 3. vbi ait, quòd pœna, quæ imponitur per viam accusationis, tunc officium iudicis est mercenarium, deseruiens actioni intentatæ, ideo expirat lata sententia super pœna: vnde iudex pœnam per suam sententiam impositam remittere non potest, etiam pauperi. & idẽ tenet Abb. in capitul. licet. de pœnis. numero 6. & idem Alexander in. l. acta. §. de amplianda. ff. de re iudi. numero. 3. vbi dicit, quòd est verum in pœna, secus in multa. ¶ Ex quo infert Jas. in. l. si quis id quod. ff. de iurisdi. iudi. nu. 28. quòd licet sit regula, quòd qui non habet in ære, luit in corpore. vt per gloss. ibi. & multa iura similia: est verum in pœna, quæ imponitur à jure limitata, & certa. Secus est in multa, quæ imponitur extra ordinem, arbitrio iudicis, quia illam potest iudex remittere propter paupertatem. vt in dict. l. partitæ. & Bartol. in. l. prima, in fin. ff. de pœnis. & Bal. in. l. certa ratione. in fine. C. quando prouocan. non est necess. & ita tenet Montalu. in dicta. l. partit. in prima gloss. & sic dicit, quòd intelligitur capitulo. si res. 14. quæstione. 6. & capitulo. Odoardus. de solut. & notat Abbas, in capitulo, si specialis. de officio de legat. numero. 6. vsque in finem. vbi idẽ tenet,

tenet, quòd potest ex causa paupertatis remittere multam, etiam iam impositam. ¶ Quod dicit

7 idem esse in banno, † quòd potest remitti propter paupertatem, etiam ex postfacto. Quod ego iam feci, per istum dictum Abb. & iusti tolere & remittere exilium, per me impositũ ad tempus anteaquàm compleretur propter dictã paupertatem. & per dictum Barto. in dict. l. illi citas. & idem tenet Barba. in dict. capit. 7. si specialis. colum. 5. & Jas. in. l. centesimis. §. si ita stipulatus. in fine. ff. de verbo. obliga. numero. 17. ¶ Secus est in pœna, quia post sententiam non potest remittere, nec diminuere. Quod dicit procedere, etiam si simpliciter condemnauit de delicto, & nil dixit de pœna, quia immediatè venit pœna iuris, vt in. l. prima. ff. ad Turpilia. & in dict. capit. si quem pœnituerit. licet omnes allegent. §. notandum. illius causæ. & quæstione. 2. q. 3. quod dicit esse verũ, post factũ minuere non potest, quando est talis iudex, qui non potest dispensare in illo delicto, vt in capitulo, at si clerici. §. de adulteris. de iudi. ¶ Et q pœna imposita per diffinitiuam sententiam iudex minuere, vel augere non potest, sine licentia principis, est textus expressus in dict. l. acta. §. de amplianda. ff. de re iudi. & ibi Bartol. dicit, quòd secus est in multa. & per Bald. in authentica, inter dicimus. C. de epis. & cleri. & Pau. de Castro in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. numero. 11. & Angel. ibi in fine. & idem tenet Feli. in cap. qualiter, & quando. el grande, de accusa. colum. 20. versicul. ex hac Fallentia. & est textus singula. in. l. 9. tit. 31. part. 7. ¶ Quod dicit Bartol. in dicto. §. de amplianda, quòd est idem in ciuitatibus, quæ non recognoscunt superiorem, & in alio domino, ad cuius bursam pœnæ fiscales veniunt, vt Comites, & Barones, qui habent regalia in aliquo loco, vel Comitatu. Sed

8 pœnam infamiæ, † vel aliam non possint remittere, & tunc est necesse, q̃ iudex rescribat principi, secundùm Angelum ibi. & sic alius quàm princeps non potest restituere famam, vid. Bar. & Pau. de Castr. in. l. prima. §. de qua re. ff. de postulatio. & in. §. ait prætor. Secus in iudice inferiori, vt dixi: quia iudex non debet pœnas statutas à iure differre. vt in. l. seruos. in fine. ff. de vi publica. aliàs punitur. vt in. l. prima, de priuatio. delict. & in. l. finali. C. nec sanc. Baptis. reit. quòd non debet esse clementior lege, vt in authentica, de iudic. §. oportet. ¶ Quod est intelligendum verum. vt dixi, post sententiã. Itaquoque tenet Paris de Pute. in dict. tracta. syndica. in dicta parte, compositio. folio. 96. numero quarto, ante sententiam, vel in ipsa sententia sencus: quia potest augere, vel minuere ex causa. vt ibi tenet dictus Paris de Puteo. Quæ causæ colliguntur ex. l. si quis aliquid. §. instrumenta. ff. de pœnis. ¶ In criminib⁹ leuibus iudex debet leuitatem exercere, in seuioribus seuericiendum. ff. de pœnis. quia in pœnis legalibus iudex potest dispensare, & misericorditer gratiam facere. vt Archid. in capitulo, omnis. 45. distinctio. & Specula. in titulo. de lega. §. generaliter. ¶ Vnde obnoxium est virum statim pro vno delicto punire: quia magis est expectandus, & corripiendus, quàm puniendus. vt in capitulo, plerique. 95. distinctio. ¶ Et omnis iudex terrenus debet imitari Deum. vt in authentica. vt omnes obedi. iudi. prouin. §. eripiat. Sed natura diuinitatis pia est. de consecra. distinct. prima, capitulo quia diuinitatis. ¶ Et hac de causa consulit Hippolyt. de Marsil. magnus practicus in sua practic. criminali. §. final. qui incipit occurrunt. numero. 7. quòd iudex semper peccet magis in clementia, quàm in crudelitate, & atrocitate: in dubijs potius absoluat, quàm condemnet. nam maiorem honorem consequitur iudex in absoluendo, quàm in condemnando. vt tenet Paulus de Castro. in consilio. 197. incipiente, Visa inquisitione. in fine. Et faciunt ea, quæ tenet Ancharran. in consilio. 23. incipiente, Visa inquisitione, vbi inuehitur contra iudices maleficiorum, qui anhelant ad condemnationem, quando per viam inquisitionis procedunt. & ita tenet Philippus Decius. consilio. 189. & quia iustius peccatur in absoluendo, quàm in condemnando. l. Item Mela. §. si plures. ff. ad. l. Aquiliã. & Philip. Decius consil. 175. col. vlti. & vi. l. 7. tit. 1. lib. 1. foro iuzgo. & in. l. 1. ti. 1. lib. 12. eo. libr. ¶ Et hac de causa dicit Pari. de Put. in. d. tract. syndi. in ver. compositio. num. 5. quòd quando crimẽ non est liquidè probatum, licet iudici pœnam à lege statutam minuere ante sententiam, vt in. c. circunciliationes. 23. q. 5. & in capitu. Innocens. 23. q. 4. & etiam si esset pœna mortis: post latã verò non, nisi soli principi. vt Archi. vbi suprà. & quia in condemnando minor pœna est eligẽda, vt voluit Cardi. Alex. in cap. rursus. qui cleri, vel vouen. 5. colum. & Cepola. in. l. si fugitiui. 6. & 7. colũ. C. de seruis fugi. & Nouazi. in sua sylua nuptiali. in vlti. charta. ¶ Et ideo consulet dictus Hippolytus de Marsil. vbi suprà, quòd quando eris iudex maleficiorum, ne cures seueriter procedere, nec semper imponas reo pœnã mortis, etiam lege permittẽte: quia Christus dixit, Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur,& viuat.vt in.d.c.quia diuinitas. de pœnit. distin.1.& facit te x.in authentica.vt non luxu. contra.nat.post principium.vbi dicit tex. misericordia Dei non perditionem, sed conuersionem,& salutem vult: & quia melius est errare in misericordia remittendi,quam in veritate vlciſci.text.est in cap.allegãt.26.quæſti.6.& quia ſcientia,quæ miſericordiam vetat, fugiẽda eſt. vt in ca.licet.45.diſtin.vt latè tradit dictus Hippolyt. ¶Fatetur tamen ſupradicta non habere locum in committente enorme delictum, nec in famoſo delinquente,ſeu in alijs.Et debet iudex recordari,quòd ipſe eſt homo humanus,& non ſanctus,& ante oculos habeat iuſtitiã cum charitate miſtam,& reminiſcatur ſe moriturũ, iuxta illud,Memorare nouiſsima tua,& in eternũ non peccabis.Et iudex habeat miſericordiã, maximè in nõ enormibus delictis, quia eſt ſibi arbitriũ anteaquàm imponat. vt in. l. hodie. ff. de pœnis.Quia ſicut poteſt imponere grauiorẽ quàm lex poteſt imponere minorem.vt in dic. l.& ſi ſeuerior.C.eod.de his qui not.infamia,& Paul.de Caſtro in dict.l.quid ergo.§. pœna grauior.quãdo iuſta cauſa facit,ſecꝰ ſi in iniuſta.vt in exemplis poſitis in gloſſ.magna illius.§.pœna grauior.¶Debet iudex tamen cauere, vt nõ parcat malis:quia parcere malis, dicitur nocere bonis.gloſſ.in authentica.de manda.princip.§. quòd ſi delinquenti.in verbo, ſupplicium. col. 3.& probat textus in.l.16.titulo.4 par.3.& tenet Ioan.de Plat.in.l.omnes iudices. C. de delato. lib.10.vbi quoque dicit,quòd iudex debet eſſe ſeuerus,& grauiſsimis afficere pœnis eos, qui in conſuetudinem deduxerũt delinquere: quia propter conſuetudinem delinquendi, poteſt alterari pœna à iudice de pecuniaria in corporalem,etiam ſi eſſet pœna impoſita ab ſtatuto ciuitatis,vel caſtri.vt per Saly.in.d.l.& ſi ſeuerior. & dict.Plat.vbi ſuprà.¶Et ideo dixit Innocen. in capitulo primo de conſtitu.quòd ex cauſa li
9 citum eſt leges tranſgredi,† & Paul. de Caſtro in dicto.§.pœna grauior.numero.2.dicit, quòd propter bonum publicum:quia multis graſſantibus in eodem delicto,ad terrorem oportet alium grauius punire, vt alius abſtineret. vt in dict.l.aut facta.ff.de pœnis.¶Sed cautus ſit iudex,ꝙ in ſententia faciat mentionem de cauſa, vt non puniatur,ſecundùm Paul.de Caſtro.vbi ſuprà,numero.15.& Feli.in.d.capitu.primo,de conſtitu,columna.29.verſicul.ex prædictis adde.& Ludoui.Roma.in conſilio.184. incipiente,dubitatur primo.pe.colum.allegando Inno. in capitulo.præterea de dilatio.& Oldra.conſilio.287.& Roma.ſingula.77.Et idem tenet Feli.in capitul.qualiter & quando.§.ad corrigendos.de accuſa.colum.7. vbi tenet, quòd quando iudicẽ reperitur altera eſſe pœnam iuris cõmunis,præſumendum eſt in dubio,quòd hoc ſe cerit ex cauſa.Ita Specula.in tit.de accuſatio.§. primo.verſicu.quid ſi iudex ipſum. & hoc credo,licet Paris de put.dicat,quòd non præſumi tur in dict. tracta. ſyndica. in parte, licet dicatur.folio.200.in numero.4.vbi dicit,quòd talis Cauſa debet apparere ex actis,vt non faciat litẽ ſuam:quia ſi non apparet ex actis, non præſumitur pro iudice ad ipſum excuſandũ.Et tenet Specula.in titulo de ſenten.§.primo.ver. eſt autem.numero.8.vnde dicit gloſſ.ordina. in capi. iudicantem.30.quæſt.fina.quòd quando iudex ſupplet ex officio,incumbit ei probatio cauſæ. ¶Sed cauſæ quare pœna minuitur,ſunt hæ, ſcilicet ſenectus,vt in.l.ſecunda.ff.de termi.amot. & in capitulo,tanta.86.diſtin.& gloſſ.in dic. §. pœna grauior.quia nimis ſenex, habet ſenſum puerilem.glo.in.l.ſenectus.C.de donatio.¶Itẽ ratione ebrietatis.vt in dict.l.aut facta.§.delinquũt.ff.de pœni.¶Itẽ eſt cauſa minorandi pœnam,quando multùm regi ſeruiuerat, vel coniurationem detexit. argument. in.l. ſi quis. §. hoc quoque.ff.ad Sillania.¶Etiam ſi eſt minor ex defectu ætatis.vt in.l.auxilium.ff.de minor. §.in delictis.& capitul.fina.de ſent. excommu. in verbo,ætatis.& in capitulo primo,de delictis puerorum. Et hoc eſt in ſe verum, quòd licet minor poſt delictum efficiatur maior,debet puniri vt minor,de illo delicto facto tempore mi-
10 noris ætatis.† glo.eſt in.l.ſciant.& ibi doctores. C.de legiti.hære.& Hippolyt.de Marſi.in.l.infans.ff.ad.l.Corne.de Sicar.numero.15.& in.l. de minore.vlti.columna.ff.de quæſtio. quia ætas facit differentiam pœnæ.vt in capitulo.hoc ſit.26.quæſtione vlti.* Et vi.ſingulariter Peregrinam in parte pœna.q.5.in gl.puer: vbi diſtinguit.* ¶Item ſi magiſter in diſcipulum peccauit.vt in.l.item quæritur.§.Iulia.ff.locati.¶Vel ſi coniunctus in coniunctum,non tamen ex inimicitia,vel odio.vt in.l.prima.C.de emẽdatio. propinquo.Et Bartol.in.l.vt vim.ff. de iuſti.& iur.numero.4.tenet quòd omnis iniuria, quæ fit à parente vſque ad ſeptimum gradum, non præſumitur animo inferendi iniuriam, ergo nõ poteſt dici niſi licita.Et idem tenet Sebaſtian. Sapia.in additio.ad Abb.in capitulo,cùm cõtingat.de foro.compe.in additione,quæ eſt in.5.columna.numero.20.in parte,ordinarium. Quod extẽdit,etiam ſi iniuria fiat fratri ſeniori. vt per Bal.in dict.l.prima.C.de emenda.propin. ¶Tamen Paul.de Caſtro in.l.cùm oportet.C.de boniſq;

nis que libe.numero.3 tenet, quòd grauior reputatur iniuria,quæ infertur à coniucto, quàm quæ fit ab extraneo.Idem tenet Angel.in.l.cõductores.C.de delatori.& procuratori. ſiue autori,prædiorum fiſcalium.lib.11.vbi quoque tenet,quòd plus punitur delictum conſanguinei, quàm extranei. Sed hoc intelligerem, quando procedit ex inimicitia,vel odio.vt in dicta.l.prima.C.de emenda.propinquo.& tenet Paris de put. in dict.tracta.ſyndica.in parte,quot ſunt. quæ faciunt pœnas à iudicibus alleuiari:folio. 201.vbi ſuprà dictas cauſas ponit, & quæ infrà ſequuntur. Sed in dubio ratio ſanguinis tollit præſumptionem iniuriæ. vt tenet Angelus in l.veſtem.ff.de iniurijs. de quo vi. Angelum de Are.in tracta.malificio.in parte,verba iniuriosa columna ſecunda.* Et delicta inter coniunctos puniunt in atrocibus ſecus in leuibus,tenet Bal in.l.ſiquis violauerit.ff.de rerum diuiſsio & ratione coniunctionis ſanguinis mitigatur pœna vel eſt arbitraria:vt Grego.Lopez.in.l.2.tit.8. parti.2.* ¶Quoque pœna minuitur, ſi nobilis ex virtute, vel dignitate peccet in ignobilem ex vitio, vel gradu.vt in.l.ſed ſi vnus.§.quædã. ff.de iniurijs.¶Item ſi maior in ſubditum ratione poteſtatis:vt dominus,pater, vel maritus.11. quæſtione.in capitulo,ſi dominus. ¶Item cùm plurimi ſunt peccantes,quia tunc pœna eſt alleuianda.capitulo,non poteſt.23.quæſtione.4.capit.& quotiens.prima quæſtione.7.* Scilicet ſi ſunt quadraginta & vltra:vt in.l.50.titu.5.part. 1.tamen maiores factores & principales ſunt puniendi:vt ibi Bart.in.l.aut facta.§.non nunquã. ff.de pœnis. c. Romana niſi.de ſent.excom.lib 6.Abba.& Feli.de exceptio.Bald.in.C.imperatorum de iura.calum.Plat.in.l.vnica. c. vt nullus ex vicarijs prode.lib.11.& gloſſ.ſingula.in.d. c.comeſſationes.44.diſt.* ¶Item perſona punientis, vt quia Præſidens eſt debilis,& imbecillis potentiæ,vt nequeat ſæuiorem imponere pœnam.vt in capitulo,quidam.33.quæſtione quarta.¶Item ratione perſonæ,vt quia recepta uit conſanguineum,vel affinem.vt in.l.2. C.de recepta.vel aliàs peccauit pro ſalute proximi. vt in capitulo,ſi quilibet.12.quæſtione ſecunda & in.l.2. ff. de recepta. quia affectio ſanguinis multùm operatur.vt in.l.prima.§.largius. ff.de ſucceſſo.edicto.& idem tenet Gandi. in tracta. malefi.in parte,de furi.& latro.7.columna.numero. 14. loquendo in receptante affinem delinquentem,quia mitius punitur.& idem tenet Hippolyt. de Marſi. in ſingula.210. vbi tenet, quòd pœna receptantis bannitum, non habet locum in receptante affinem.& Alexan. in conſilio.144.in ſecundo libro. ¶Quod ego extenderem in amico:quia ratione amicitiæ pœna minuitur:quia idem operatur maxima amicitia, quod operatur affinitas,ſeu coniunctio ſanguinis.vt Barba. in capitulo. niſi ſpecialis. de officio delegat.columna.8.& Bartol.in.l.Titia. ff. de verborum obligatio.& vid.quæ dicam infrà in capitulo.44.& quòd ratione amicitiæ poteſt iudex remittere pœnam.vt in capit.clerico. 50. diſtin.& capitu.veniam.30.quæſt.9.de quo per Barb.vbi ſuprà in.d.c.niſi ſpecialis. Quod debet intelligi de pœna, quæ applicatur ſibi, vel pendet arbitro ſuo ſine magno detrimento aduerſarij.& vi.gloſ.in.l.cùm allegas.C.de caſtrẽ. peculio.lib.12.& gloſſ.in capit.pe.de teſtamen. nu.6.& gloſſ.& ibi Abb.in capitulo. relatum. de teſtamen.Cy.Alexand.& Laſ.in.l.exigendi. C.de procurato.& Hippolyt.de Marſi.in repe. l.vnicæ.C.de raptu virgi.numero.206. ¶Ego etiam extẽderem in ſeruitore alicuius domini, vel famulo: quia ratione delicti commiſsi per eum, dominus eius mitius punitur: cùm talis famulus,& ſeruitor,reputetur amicus: quia arbitrio iudicis relinquitur quis dicatur amicus. vt tenet Barb.in dict.cap.requiſiſti. de teſta.colum.25.¶Item pœna mitigatur, vt quis ad meliorem vitæ frugem reducatur, capitu. conuenientibus.prima.quæſt.3.¶Item ratione perſonæ intercedentis,vel intercedentium, qui ſunt multi vt in capitulo.prodeſt. 23. quæſtione.5. ¶Item ratione eius,in quem peccatur, vt ſi eſt excommunicatus zelo eccleſiæ.¶Item ratione pietatis,nõ ſolùm præſentis,ſed futuræ: vt propter filios nutriendos.vt in.l.2. de his qui filios occide.C.& in.l.qui in prouincia.§.primo.ff. de ritu nupti. ¶Item ratione neceſsitatis: vt ſi ex præcepto ſuperioris peccauit,quem aliàs iuſta poteſt ratione timere.vt in capitulo.presbyteros.50.diſtin. & in capitulo. ſicut dignum. §. illis.de homicid.tunc enim pœna mitigatur, licet aliàs non teneatur ſibi in atrocioribus obedire.vt in.l.ad ea.ff.de re iudica.& in.l.liber homo.ff.ad.l.Aquiliam. ¶Item cauſa vniuerſalis reipublicæ vtilitatis.vt in.l.ad beſtias.ff.de pœnis.& in cap.ſcias.7.quæſtio.1.& per dictã.l.ad beſtias.tenet Hippolyt.de Marſi.& per alia iura in ſua practi.crimi.§.opportunè.nu.6. quòd mors poteſt differri alicui,ſi eſt inſignis artifex. & idem tenet Barba.in.d.c.niſi ſpecialis. de offi. delega.col.5.¶Et Laſ.in.l.debitoribus.nu.16. ff.de re iudi.tenet quòd damnatus ad mortem, ſi populus petit dimitti propter aliquam eius præſtantem virtutem,& magnam peritiam artis, vel ſcientiæ, propter quam eſt valde vtilis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciuitati, tunc iudex debet supersedere ab executione, donec principi, vel superiori consulat & Ludo. Roma. in singu. 441. & idem tenet Iaſ. in l. 1. ff. de legi. num. 11. & 12. & dictus Hippoly. de Marſi. in l. vnius facinoris. §. cogniturum. ff. de quæſtio. numer. 86. & Feli. in capitul. illud. de maio. & obedien. ¶Item est causa minuendi pœnam, si delinquens, vel eius progenitores, ꝑ republica multùm laborauerunt. argu. in l. honor. ff. de pœnis. ¶Item causa simplicitatis, vel boni zeli, quibus delinquens inductus exceſsit vt in capitulo, ex tuarum. de sortilegi. nam simplicitati venia datur. capitu. ſcriptura. de conſeeratio. diſtinctio. 2. ¶Item causa ruſticitatis. vt in. l. ſi quis id quod. ff. de iuriſdi. omnium iudicum. & in. l. ſecunda. ff. de in ius vocan. ¶Item causa nimiæ & importunæ humilitatis, quam peccans exhibet in ſupponendo pœnam ſibi remitti. vt in capitul. importuna. de poeni. diſt. 1. ¶Item causa vnitatis, quia peccans vna vice tantùm exceſsit. vt in. capitul. licet plerunque. 45. diſtin. ¶Item causa infamiæ, & leuitatis. vt in. l. prima. C. ſi quis impera. male. ¶Item causa iræ. vt in. capitu. ſi quis iratus. 2. quæſt. 3. ¶Item causa debilitatis probationum: vt quia delictum non plenè probatur, ſed per indicia indubitata vt. d. Pari. de Pute. vbi ſuprà, cùm verſic. ſequẽtibus. vbi latè, an minuatur poena ratione loci, temporis, & conſuetudinis, & ignorantiæ. Et de pluribus alijs in propoſito, quæ per te vide. & per Montaluum in dict. l. octaua. titulo. 31. partita ſeptima. vbi in fine illius gloſſæ. ¶Quo que tenet, quòd causa ſubleuandi poenam, & mitius puniendi eſt, ſi poſt delictum commiſſum ſtetit multum tempus in carcere: vel ſi cõmiſit delictum, & iam eſt multum tempus elapſum, quia mitius debet puniri, quàm ſi delictum eſſet recens. vt notat gloſ. in. l. ſi quis diuturno. ff. de poenis. Nam ibi non ex delicti frequentia excuſatur, ſed carceris, & accuſationis longinquitate reuelatur. & ibi Bart. & aliquid per Hyppo. de Marſi. in conſil. 87. ¶Et ibi vi. an delicti accuſatio præſcribatur. glo. & ibi docto. in. l. quærelam. C. de falſis. & Abba. in. capitul. illud. de præſcriptio. numer. 23. & in capitul. licet. de proba. Et Roma. in ſingula. 182. & Abba. in. d. capitu. licet. num. 28. & 29. tenet, quòd actio criminalis non clauditur tempore. vt in. cap. ecce. 24. q. 3. vbi habetur, quòd crimina vbicunque clarueriñt, puniẽda ſunt. & Bald. in. l. fina. penultima colum. C. qui accuſar. non poſ. vbi vult, quòd in poenis ſpiritualibus nulla currit præſcriptio. & Roma. in dict. ſingul. 182. allegando dict. Specula. in titul. de ſententi. §. quoniam. verſicu. & nota ſecũdùm canones. & text. in cap. vere omnis. 30. quæſti. 2. quòd dicit eſſe notabil. & idem tenet Bartol. in dicta. l. fina. & Angel. & moderni. in. l. diuus. ff. de re iudica. & idem tenet Mõtaluus in dicta. l. parti. in fine. ¶Alias cauſas, propter quas mitigatur poena, ponit Bonifaci. de vitali. in tracta. maleſic. in parte, de poenis condẽnationis & bannis. num. 18. cum ſequentibus. & has ponit Feli. in dict. cap. qualiter & quando. el ſegundo. de accuſa. in. §. in corrigendis. colũ. 6. verſicul. ſed pulchrè dubitari poſſet. ¶Et non ſolùm poteſt mitigare poenam legis ex cauſa, verum etiam poenã ſtatuti. vt tenet Abb. in cap. 2. de emptio. & venditio. in fine. & Speculato. conſcien. in primo tracta. cap. 99. & expreſsius idem Abb. in cap. fina. de conſtitu. fina. colũ. numer. 12. & in cap. de cauſis. de offi. delega. nu. 16. vbi ait, quòd iudex ordinarius ex cauſa poteſt augere, vel minuere poenam à iure ſtatutam, etiam ſi ſit præfixa ab ſtatuto municipali. & idem tenet Franciſcus de Aretio. in conſilio. 131. incipiente. Spiritus ſancti gratia. * Adde vnum quod eſt ſingulare in iſta materia, quòd ſi iudex condẽnauit in minus quàm debet, & videns ſe erraſſe vt nõ puniatur in ſindicatu, conſilium eſt, vt commu-
nis ſindicus reſtitutionem in integrum petat: cuius vigore poterit addi in poena iſcali, vt tenet Bald. in. l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de his q nota. in fam. 1. lect. col. 3. n. 5. in fi. verſi. ſed qd ſi iudex: quòd inquit bene notandũ: quẽ ſequ-
tur Paris deput. in tracta. ſindicatus, in parte cõdẽnatio. fol. paruo. 81. & idem amodeus. iuſti. in eo tracta. ſindica. in fi. tractatu. nu. 261. & hoc tene, licèt contrarium teneat ipſe Bald. in additio ad Specul. in titu. de accuſatore verſi. quid ſi iudex. vt tenet Ferrara. cautela. 14. col. 4. * ¶Quo
11 que tene, quòd iudex propter atrocitatem, † & enormitatem delicti, poteſt trãſgredi leges, † & cõtra regulas iuris pronuntiare. dictum eſt Innocentij, in cap. 1. de conſtitu. commendat eum Angel. in. l. quòd ſi nolit. §. quia aſsidua. ff. de ædilitio edicto. & Bal. in. l. prima. C. de preci. impera offeren. & in. l. & ſi ſeuerior. & ibi Saly. C. de his qui not. infami. ¶Sed Ludoui. Roma. in repetitio. l. ſi vero. §. de viro. 46. fallen. ff. ſolut. matrimo. nõ tenet dictũ Innoc. ſed q tunc ſuperior debet cõſuli. per tex. in. l. diuus. in verbo, imperatori reſcribere. ff. de falſ. & facit text. in. l. 1. §. ſi quis vltro. ff. de quæſtio. ¶Sed tu tene dictũ Innocẽ. quia eũ tenet Iaſ. in. d. l. 1. C. de preci. imper. offe. & pro eo allegat text. in. l. ſi quis filio exhæredato. §. hæc autẽ omnes. ad finem. vbi Bald. & alij notant. ff. de iniuſto rupt. &

& text. in ca. felicis. §. cæterum. de poenis. in. 6. & tex. valde ſolẽnis in. l. ſi hominem. ff. mandati. quæ lex eſt vnica & ſingula. ſecundùm Bald. in cap. 1. 8. col. vt lite non conteſtata. & per illum text. notat Bald. in. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. 6. col. & limitat omnia iura canoni
ca dicentia, quòd epiſcopus nil poteſt ſtatuere contra ius canonicum: quia inferior diſponeret contra. l. ſuperioris. quod limitatur, niſi ex magna cauſa. & iſtam limitationẽ ſequitur Panor. & exclamat de ea in ca. dilecti. el vltimo, de appella. & in cap. at ſi clerici. §. de adulter. 5. colu. de iudic. & in capi. ſtuduiſti. de officio delega. & per. d. l. ſi hominem. tenet Bald. in rubri. C. qui admitt. q̃ poteſtas ex cauſa poteſt tranſgredi ſtatuta, etiam iurata. Et per illã. l. tenet gloſ. in cap. tempora plenitudinis. 26. quæſt. 7. quod ſi Papa iniungit alicui poenitentiam: epiſcop⁹ quanuis inferior poteſt diminuere. & idem tenet gloſ. in cap. latorem. 22. quæſt. 3. ¶Et per. d. Innocen. tenet Bald. in capit. 1. §. iniuria. de pace iura. firman. in princip. q̃ ſi aliquis dedit ala
12 pam † poteſtati, poſſet poteſtas facere eum furca ſuſpendi: quia tã ex magna cauſa licitũ eſt leges trãſgredi. ſed Iaſ. in. d. l. 1. dicit, q̃ ipſa poteſtas caueat, q̃ hoc non poſsit, ne ſit iudex in cauſa propria per text. & ibi Innoc. in cap. dilectis. de poenis. & idem tenet Iaſ. quem vide in. l. qui iuriſdictioni. ff. de iuriſdi. omni. iudi. nu. 3. cum ſequenti. ¶Quinimo pro tali caſu poteſt facere nouam furcam, & in loco cõmiſsi delicti, vel ante portam delinquentis eum ponere, & ſuſpendere eum. vt tenet Paris de Put. in. d. tracta. ſyndi. in parte, contumacia. fol. 89. num. 7. & Angde maleſi. in parte, vſque ad locum. & Hippoly. de Marſi. in. d. l. vnius facinoris. §. cogniturũ. ff. de quæſtio. nu. 90. Et idem, q̃ ſuſpendatur, ſi dedit alapam poteſtati, tenet Anto. Curſet. in reperto. ad Abba. in verbo, iudex. col. 13. allegãdo Bal. vbi ſuprà. Et nõ ſunt plures anni, q̃ ego ita in praxim deduxi, & iuſsi ſuſpendere quendam hominem nigrum in villa de Carmona in Vandalia me iudice in ea aſſente per noſtrũ regem Carolum anno. 1530. quia expilauit crines & barbam algazelo, qui vocabatur Figueroa, & fregit ei virgam iuſtitiæ, & accumulaui cũ hoc, q̃ ille ſuſpenſus erat homo malæ famæ, & ſedi tioſus. per. l. 1. C. de ſeditio. & erat quoq; raptor mulierum. per. l. vnicã. C. de raptu virgi. & motus fui per. d. Bald. in. l. data opera. C. qui accuſa. non poſ. & per dictũ Bonifa. de Vitali in tracta. maleſi. in tit. quibus de cauſis poſsit ad mortem condẽnari. in. 2. col. vbi tenent, q̃ poteſt cõdẽnari ad mortem, qui manus intulit ſuo centurioni. & idem dicit de poteſtate, & capitaneo. arg. à ſimili in. l. milites. §. reuertens nullos. ff. de re milit. ¶Item per. d. Innocen. in dict. capit. de conſtitu. tenet Bald. in authen. ſed nouo iur. C. de ſerui. fugiti. quòd licet pro vnico furto nõ poteſt quis furca ſuſpendi, ſed tria requiruntur
13 ſi tamen eſſet vnum furtum † multùm enorme, poſſet furca ſuſpendi, cùm æquipolleat tribus. arg. & ibi Bald. in. l. ſi quis tres. §. fina. ff. de excuſa. tuto. quia ex cauſa licitũ eſt leges trãſgredi. & idem tenet Bald. in cap. 1. §. iniuria. nu. 8. de pace iura. firman. in vſibus feudo. & Angel. in. d. l. q̃ ſi nollit. §. aſsidua. ff. de ædilitio edicto & Angel. Areti. in. §. ex maleſic. Inſti. de actio. 2. col. & idem Angel. in tractat. maleſi. in parte, veſtem cæleſtem abſtulit. verſ. nunc ſumpta occaſione. nu. 13. vbi dicit, q̃ ita ſemel practicauit Peruſij. & Abba. in cap. inter alia. de immunit. eccleſi. vlti. col. nu. 31. vbi dicit, q̃ dictum Bald. eſt notabile. ¶Sed contra Bald. tenet Ioan. Baptiſta de Gazialupus in. l. cùm ſeruus. ff. de conditio. ob cauſ. vbi ait, q̃ pro vnõ furto magno quis non debet ſuſpendi. & dicit q̃ ita fuit conſultum. & contra Bald. tenet Fulgoſ. Salyce. & Paul. de Caſtro in. d. authẽ. ſed nouo iure. & Ioann. de Ana. in. c. fina. de furtis. & Bar. in. l. eum qui emit. §. idem dicitur. ff. de furti. & idem contra Bald. tenet Auguſti. de Arimi. in additio. ad Angel. de Are. in tracta. maleſic. vbi ſuprà, vbi ait, q̃ ſententia Bald. nunquàm ſibi placuit. & ita obſeruaret, ſi ſibi caſus obueniſſet: quia non eſt vrgens cauſa, q̃ imponatur poena mortis, tamẽ ſi iudici videbitur, poterit minuere illam poenã ſtatuti, & cõmutare in aliam poenam minorem circa mortem. Et iſtam partẽ contra Bald. tenet Iaſ. in. d. l. 1. num. 4. C. de preci. impera. offeren. & dicit, q̃ eſt tenenda in conſulendo & iudicando. Quia quando in criminalibus reperiuntur variæ opiniones doctorum, debet teneri mitior legis interpretatione. vt in. l. ſanctiolegũ. ff. de poenis. & idem tenet Iaſ. in. §. ex maleſic. nu. 12. Inſtitu. de actio. quia conſideratur conſuetudo furandi, & non furtum. & per alias vrgentes rationes, quas ponit dictus Ioann. de Ana. in. d. c. fina de furtis. & ideo ſi quis faciat vnum furtũ, ſtatutum indulget ſibi, & ſic ſecundò idem, ſed tertiò non: quia certè pro vno furto non inducitur conſuetudo furandi. vt in. l. 3. C. de epiſco. audi. & glo. in rubr. C. quæ ſit longa conſuet. & contra Bald. eſt text. in. c. furtum. 14. q. vlti. vbi eſt text. ſolẽnis, quòd magnum obiectum excuſat. & in. §. ſi vero. in authen. vt nulli iudicum. vbi text. dicit, quòd non vult, quòd omninoun quã quis moriatur. & cõtra Bald. tenet Aeneas

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Falco in additio. ad Abb. in cap. at si clerici. de iudic. in additione, quæ est in num. 8. in par te, mensurãdam. vbi dicit esse contra Bal. tutio rem opinionem. & idem tenet Cepola, vbi dicit ꝙ contra Bal. est vera opinio in repeti. illius authen. Sed nouo iure. col. 42. in fine, cum alijs sequentibus. Et idem tenet Alexan. in additio. ad Bal. in. d. authẽ. sed nouo iure. nu. 2. in parte, enormi. & dicit hoc verius: quia vt dictum est, dicit consuetudine ponderari furandi, & non furtum: & ꝙ enorme furtum dicitur, licet modi cum, si tamen sit valde scandalosum. ¶ Et dictũ Innocẽ. in. d. c. 1. de constitu. per quod mouetur Bald. dicit Saly. in. d. authen. hodie. C. de iudi. non obstare: quia intelligitur, & procedit in causis arduis concernentibus statutũ publicum reipublicæ, putà, si fuerit vna seditio in ciuita-
14 te, † licitum sit potestati transgredi leges, & facere suspendi sine processu. prout tenet dict. ad ditio. Abb. in. d. c. inter alia. de immunita. ecclesiarum. in additione, quæ incipit, Per cõtra riam. & idem tenet Bald. in dict. c. 1. de constitu col. 5. versi. extra nota. vbi ait, quòd quando periculum, & tumultum imminet, possunt pœna mortis culpabiles puniri absque vllo ordinato processu. Et facit quod tenet idem Bald. in. l. si quis violauerit. ff. de rerum diuisi. vbi in crimine seditionis deprehẽsus, potest puniri absque ordine iudiciario. & vi. Bertachi. de firmi. in suo aureo reperto. in parte, iudex maleficiorũ. versi cul. 50. * Idem tenet Grego. Lopez in. l. 16. titu.
26. partit. 2. * ¶ Et in simili vi. Bart. in tracta. de præstan. Cardi. in prima basilica. col. 21. vbi tenet, quòd propter euitandum scãdalum potest sententia accelerari sine aliqua dilatione. per text. in. l. qui cædem. ff. de sicari. & per alia iura. Et idem tenet Hippol. de Marsi. in repeti. l. vni cæ. C. de raptu virgi. nu. 93. cum sequentibus, & in consili. 9. nu. 19. & 93. vbi tenet, quòd repert' in fragranti crimine, potest sine processu. condemnari, & vt sedatur tumultus populi, potest pendente dilatione facere executionem corpo ralẽ. vt Augusti. de Arimi. in additio. ad Angel. de malefi. in parte, quii iudex statuit terminum defensioni. in additione fi. in fi. & Cataldi. in suo tracta. syndica. q. 197. vbi hoc intelligit, si aliter tumultus populi nõ potest sedari. vt in. d. l. qui ædem. in fine. ff. de sicarijs. & per alia iura vt ibi per eum. & ꝙ contra repertum in fragrãti crimine possit procedi ab executione: & si
15 est condemnatus, nõ potest appellare. † vt Hippoly. vbi suprà. * Et facit, quia licet sentẽtia sanguinis est exequenda publicè & non occulte, nec de nocte, vt condemnati pœna sit multorũ metus: vt in. l. 5. titul. 27. partit. 3. & in. l. fi. tit. 31. parti. 7. est intelligendum nisi esset scandalum, vel forte timeretur ꝙ de familiæ manibus toleretur: vt tenet Grego. Lopez. in. d. l. 5. & facit. l. siquis filio exhæredato. §. hic autem nisi. ff. de iniusto. rup. & Bald. in. l. additos. C. de episcop. audi. & Bertachi. in suo aureo reperto. in parte iudex maleficiorum versi. 50. vbi inquit, quòd ita vidit practicari. * ¶ Sed de nostro iure Regio in casu Bal. quid tenendum? Montal. in. l. 18. tit. 14. part. 7. tenet opi. Bald. in. d. authen. sed nouo iure. versi. tertio. tenet. d. Bal. dicendo, ꝙ licet pro primo furto non debet suspendi, est verum, nisi sit vnicum furtum magnũ, quod præualeat pluribus furtis paruis. & idem tenet in. l. 6. titulo. 5. lib. 4. foro legum. in glos. *muera por ello.* ¶ Ego in hoc tenerem, quòd si est furtum cũ aggressura, pro vno delicto puniatur pœna mortis. per text. in. l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis. & Abba. in dict. cap. fi. de furtis. in fine. quia tunc dicitur enorme furtum. vt tenet text. in. d. l. 18. parti. suprà allega. vbi ait, ꝙ fur non occiditur, nisi sit publicus pirata, aut vt per vim cum armis de predetur, vel in aliena domo loco, vel ecclesia, seu loco religioso furetur, & quando perforauerit domum furti causa faciendi. vt in. l. 6. foro legum, suprà dicta. ¶ Tamen Montaluus in glo. d. l. parti. in. 1. glo. in fine. dicit, quòd vidit seruare illam. l. fori, & etiam hodie seruatur. & idem tenet in. d. l. 6. fori. in gl. 2. vbi tenet, quòd pro vno furto multùm enormi fur debet mori: quia deprehenditur enormitas delicti, ex quantitate & qualitate furti, & ex animo delinquentis. vt in. d. l. aut facta. §. sed hęc minor. ff. de pœnis. Et idem habetur in. l. 74. del Stylo vbi disponitur, quòd fur debet mori, si ascendat per parietem, vel fenestram, vel per alium locum supra tectũ, ingrediatur domũ ad furandũ. Et idẽ est, si cũ claue, vel cũ effractione arcã aperiat. Et idẽ si reperiatur ianua aperta, & inuẽtus est latens in domo. Quæ lex Styli est
16 singul. & vi. tex. in. l. qui pignore. §. qui ferramẽta. ff. de furtis. & in. §. pen. Institu. de obliga. quę ex delicto nascun. ¶ Sed inquãtũ. d. l. Styli, in fine tenet, ꝙ si est absconditus in domo, debet mori. † vid. tu Francis. de Aretio. in. l. possideri. §. si rem. ff. de acquiren. posse. vbi limitat singulariter illã. l. in fine: & tenet, ꝙ si fur est inuentus in domo, non tamen mouit aliqua de loco ad locum, ꝙ tunc non puniatur pœna mortis. ḋ qua in dicta. l. Styli, sed punitur extraordinariè per text. in. l. saccularij. in princi. ff. de extraordi. crimi. quẽ ad hoc secundũ eum allegat Bald. in. l. siqs nõ dicã rapere. C. de epis. & cler. & tenet sing. Cataldi. in tract. synd. nu. 141. tom. 14. tract. fol. 199. vbi singulariter. * Et late per Thomã Grammatic. consil. 36. nu. 16. & 17. * ¶ Et sic, ꝙ. d. l. Styli in fine, dum loquitur, quando est absconditus in domo, ad hoc quòd moriatur, requiritur, quòd amoueat aliquã rẽ de loco ad locum, aliter nõ debet mori, licet in domo causa furãdi inueniatur, & ingrediatur. ¶ Et vltra istos casus contentos in. d. l. parti. & fori, & Styli propter vnum furtum licet magnũ, nõ potest quis suspendi. Et ita credo, & teneo cum limitatione Francis. Areti. in. d. l. possideri. & postea reperi Catal. in tract. syndica. quæst. 196. vbi idẽ tenet, quod Franciscus de Areti. per. d. l. saccularij. §. 1. suprà allega. vbi tenet, quòd non punitur vt fur, sed debet dãnari in opus publicũ: vel si iudex vult, potest condemnari communi pœna fustigationis, vel suo arbitrio, quando iste, qui intrauit domum vt furtum committeret,
17 non commisit, quia non potuit. ¶ Sed quid si aliquis apponit scalas ad domum, † ad muros, vel ad fenestras alicuius? Dic quòd si hoc facit causa violandæ castitatis, est pœna mortis. vt in. l. si quis non dicam rapere. C. de episcop. & cleri. secus si mulier non sit casta, sed meretrix: tunc tamen punitur extra ordinem crimine in iuriarum: & hoc verò crimen regulariter est extraordinarium. tenet Bald. in. l. si quis violauerit. ff. de rerum diuisi. Quod dictum Bald. dicit Angel. quotidianum, & notandum. in. §. sanctę quoque Institu. de rerum diuisi. in fine. vbi dicit, quod licet sit arbitrarium, potest ita esse atrox iniuria, vt etiã mors veniret imponẽda, vt Bal. in. d. l. si quis violauerit. nam arbitriũ à lege datũ in maleficio, potest se etiam vsque ad mortẽ extẽdere, si sit factũ multùm graue. §. pe. Insti. de iniur. ¶ Attamẽ licet ex causa possunt iudices transgredi leges, vt dictum est, hoc non
18 habet locum † in Correctoribus, nec in eius locum tenẽtibus, quia sunt iudices inferiores: sed habet locum in magistratibus maioribus, vt sunt magistratus perpetui, vt Episcopi, Marchiones, Comites, & similes: nõ autem in potestatibus terrarũ, quia iurant seruare leges, & statuta. secundùm Bald. in authen. hodie iurãt. C. de iudic. vbi suprã limitat dictum Innocent. in d. c. 1. de constitu. ¶ Imò secũdùm Saly. ibi, maioribus magistratibus nõ licet, nisi in casibus arduis publicum statum concernentibus. & idem tenet Hippoly. de Marsi. in sua practi. crimi. §. diligenter. nu. 176. vbi dicit, ꝙ secus est in minoribus. vt sunt potestates terrarum: quia tales nõ possunt leges, statuta, nec consuetudines transgredi. & idẽ tenet Las. in. d. §. ex maleficijs. Insti. de actio. col. 2. nu. 16. vbi tenet allegãdo Roma. ꝙ in trasgrediendo leges, debet consuli superior per. l. diuus. la segũda. ff. de falsi. Et licet las. vbi suprà dicat, quòd ille tex. non probat, Hipoly. vbi supra dicit, ꝙ rectè probat. Et idem tenet in singula. 244. vbi dicit, ꝙ parcat sibi las. ꝙ bene probat: & dicit hoc esse menti tenendũ: quia in hoc multi iudices errant, credentes sibi licere transgredi leges, statuta, & cõsuetudines. ¶ Sed Bal. in. c. 3. ad finem. de re iudica. & in. d. cap. de constitu. 3. col. aliter tenet, dicẽdo, quòd maiores magistratus, præsides, & potestates citatum, & sic Correctores, & eius locum tenẽtes, quia habent merum & mixtum imperium & altam iurisdictionem, possunt leges transgredi: & ꝙ dictum Innocẽ. defendit assessores, qui probono publico quandocũq; statuta transgrediuntur, prout tenet las. in. d. l. 1. & in. d. authẽ. hodie iurãt. & Bald. in cap. Obertus. in quibus causi. feud. amittatur. nu. 2. in vsi. feudo. Et sic videtur, ꝙ isti Correctores, & eius locum tenentes, qui regunt ciuitates, & villas, ex causa possunt augere poenã, trãsgrediẽdo leges, quicquid dicat Bald. in. d. authen. hodie iurãt. & Hippoly. in dicta practi. quia hoc tenet Paris de Pute. in dicto tracta. syndica. in verbo, iudex an si iudex mandat aliquid. fol. 141. nu. 19. vbi quæstionem supradictam altercat, & remanet cũ dicto Innocen. & ꝙ eius dictũ habeat locum in potestatibus, & iudicibus terrarum, licet inferiores dicantur, per. d. §. poena grauior. Nam, vt ipse dicit, si requireretur superioris licentia, nõ esset in potestate iudicis, vt dixit Innocen. quia propter facti atrocitatem multa permittuntur, quę aliàs non permitterentur. ¶ Et hac de causa pro
19 pter criminis inhumanitatem punitur animal, † & homo rationalis cum eo. vt in cap. mulier. 15. quæst. 1. vbi pro concubitu cum animali bruto, fit punitio vtriusque ad facti memoriam. vt tenet Beatus archiepiscopus Floren. in. 2. parte. tit. 1. cap. 25. col. 2. & Leuiti. 18. & 20. cap. & tex. in. l. 2. titu. 21. parti. 7. in fine. ¶ Et sic ratione in
20 humanitatis criminis corpus mortuum, † quod non potest post mortem suspendi, vel poenis subijci, potest suspendi, vel bestijs subijci aut comburi. vt dictus Paris de Pute. vbi suprà. nu.
20. ¶ Sic ego teneo cum. d. Pari de Pute. quòd dict. Innocen. habeat locum in iudicibus infe-
21 rioribus propter † enormitatẽ delicti licitũ sit leges trãsgredi. & idem tenet Philippus Deci. in regula. in ambiguis pro dote. §. quotiens. ff. de regul. iur. vbi tenet, ꝙ per illud dictũ Innoc. infert Bal. in. l. si quis filio. §. illa autẽ. in fine. ff. de iniusto rupt. ꝙ propter metum periculi, vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

scandali interdum permittitur magistratibus leges transgredi. & idem tenet Bal. in. l. obseruari. §. proficisci. q. n. ff. de offi. proconsul. & lega. & facit text. in. l. si hominem. ff. manda. & ibi Bar. & Roma. in consi. 428. & Bald. in. l. clari. C. de fideicõmiss. ¶ Ad quod non obstant supradicta adducta in cõtrariũ, scilicet, q̃ potestas iurare seruare statuta, & leges: quia intelligitur, nisi iusta causa superueniat: quia in iuramẽto semper intelligitur clausula, rebus sic stantibus. vt in. l. q̃ seruus. ff. de conditio. ob caus. da. & quia quæ de nouo emergũt, nouo indigent auxilio. vt in. l. de ætate. §. ex causa. ff. de mino. & in. l. fi. ff. qui satisda. cogan. & Bar. in. l. ambitiosa. col. 3. ff. de cre. ab or. faci. & in cap. fina. & ibi Abba. de transacti. & Alexan. in. l. nemo potest. ff. de legat. primo. & postea inueni Feli. quasi omnia congerentem. in. d. cap. 1. de constitu. col. 26. ver sicu. Fallit septimo regulam. ¶ Et ibi in col. 27. tenet, q̃ iudex, qui ex aliqua euidenti vtilitate
22 reipublicæ † venit contra statuta, nõ tenetur in syndicatu. allegando Angel. in tracta. syndica. notabi. 184. Et tenet Amode. Iusti. in tracta. syndica. nume. 245. tomo. 14. tracta. foli. 189. argu. text. in. l. rescripto. ff. de munerib. & honorib. & in. l. quanuis. ff. de in ius vocan. & in. l. hos edicto. ff. de calũnia. & argu. l. item vulneratus. ff. ad. l. Aquili. & in. l. aut facta. ff. de poenis. in fine. & idem tenet Cataldinus in tracta. syndi. nu. 18. ¶ Et ibi quoque Feli. in. d. cap. 1. in. colu. 29. versic. nihilominus. vult tenere cum Ludouic. Roma. in. d. l. si vero. §. de viro. ff. solut. matri. fallen. 42. quòd consuli debet superiorin tali emergentia casuum inopinatorum. Et sic limitat omnia supradicta, vt non procedant, quãdo superior cõsuli posset: sed quando non posset adiri, & periculum est in mora, prædicta procedunt, & possunt transgredi leges. vt in capit. vnico. in fine. ne sede vacan. in. 6. & per ea quæ dixit Innocen. in cap. venerabilem. de electio. vbi tenet, quòd etiam in iuramento, imminẽte necessitate ineuitabili, potest quis contrauenire propria authoritate prout tenet dictus Felin vbi suprà, & in versic. nec est consonum. ¶ Sed ego nunquam consulo superiorem, maximè senatores consilij regalis: quia quando consuluntur, de consultatione rident, & nunquam dant consilium, nec prouident quid sit faciendum, sed solummodo iubent fieri iustitiam legis. Et si in talibus enormibus iudices inferiores excedunt, aggrauant excessum: & aliquãdo, imò plu
ries, iudices puniuntur ab eis, & quia appellationẽ nõ deferunt, intãtũ, quòd in officijs exercendis iudices sunt timidiores ratione dictorũ procerũ, & auditorũ Cãcellariarũ, & earũ iudicum criminalium: quia faciliter procedunt contra eos, personaliter vocando, & capiẽdo, & qđ peius est, in carcerem detrudendo, nõ reminiscentes, quòd sunt literati, & fortasse si fauor eis esset, possent esse in illo loco, sicut ipsi proceres, & auditores. Ideo attende dum fueris iudex, quid facias, quia expertus loquor. ¶ Quoque intelligitur dictum Innoc. quòd ex causa licitum est leges transgredi, quòd habet locum in puniendo delinquẽtẽ, quando constat verè de delicto. Secus autem, in procedendo: quia quando in processu nondum verè scitur, an accusatus, vel inquisitus sit verus delinquens, tũc non debet excedere: quia debet verè constare
23 de delicto vt puniatur. † vt tenet dictus Hippolyt. de Marsi. in dicta practi. crimina. in. d. §. diligenter. nume. 75. quod dicit notandum, quia fecit sibi honorem aliquando. ¶ Quoque procedit dict. Innocen. quod potest ex causa minui, vel augeri, quando iudex procedit ex denuntia
24 tione, † vel ex inquisitione. Secus autem si procedit per accusationem: quia tunc nõ potest mutare, vel diminuere poenã legalem. est singula. verbum Hippolyt. de Marsi. in dict. §. prati. §. constante. nu. 84. allegando Bal. in suo repertorio. in verbo, poena. 2. colũ. versi. poena legalis. Et licet eũ non alleget, idẽ tenet Socin. in fallẽ. in parte. poena. regula. 293. prima fallentia. & dicit, quòd ita tenet Hostien. in cap. in archiepiscopatu. de raptori. per. l. seruos. in fine. C. ad. l. Iulia. de vi publica. & tenet Specul. conscientiæ in tracta. primo. cap. 99. in princip. De quo vide quæ dicã latè in cap. 2. infra eodẽ, in gl. ni parcialidad. colũ. 2. & in cap. 36. in glos. el derecho permite. in fine. ¶ Quoque fallit dict. Innocen. in iudice delegato: quia non potest moderare poenã. secũdùm Archidia. & Domi. in dicto. §. notãdũ. 3. q. 1. & Anto. post Io. And. in ca. quoniã frequẽter. §. fi. col. 2. vt lite nõ cõtesta. ¶ Fallit quoq;. 2. nisi lex diceret, nulla alia poena imponatur secũdũ Bal. in. l. nõ dubiũ. 11. col. C. de legi. ¶ Fallit. 3. nisi esset iudex, qui super crimine dispensare nõ posset. vt per gl. in. c. licet. de poenis. ¶ Fallit. 4. nisi esset lata sentẽtia, vt dixi. & Inno. in. c. nisi specialis. de offi. delega. Quã fallentiã restringe, vt non procedat in crimine hæresis. vt in. c. cõmissi. §. vlti. de hære. in. 6. secũdùm Domi. in. d. §. notandũ. & in foro poeni tẽtiali: quia poena semel mutari potest. vt in. c. super his. de voto. & ibi Anto. & est glo. singula. in. c. cępora. 26. q. 7. ¶ Fallit. 5. seu declaratur, dũmodo minuens poenã ordinariã, minuat in eodẽ genere delicti secũdùm Abb. in ca. 2. de delictis puerorum. ¶ Fallit. 6. nisi poena, quã mutat, esset applicãda parti, secũdũ Domi. in. d. §. notãdũ. & tenet beatus Tho. 2. secũdæ. q. 67. arti. vlti. nisi esset princeps, qui tamen nõ posset in totũ, & sine causa tollere iuspartis. vt in. l. venia. C. de in ius vocã. vt ponit Feli. in. d. c. qualiter & quando. el segũdo. de accusa. in. §. ad corrigendos. col. 6. vers. sed aduerte. ¶ Et ibi quoque ponit septem causas minorandi, vel alterandi poenã, quas per te vide. ¶ Iudex tamen vltra supradicta nõ debet minuere poenã, sed rectè iudicare, vt hic, & in iuribus supradictis, ita mag-
25 nũ, † sicut paruũ, ita q̃ apud ipsum non sit acceptio personarũ, vt in cap. nouit. de iudic. & ca. vlti. 3. quæsti. 9. & in authen. de monachis. §. 1. & latè Dyn. in regula. in iudic. de regul. iuris. in. 6. ¶ Sed hoc intelligit glos. in. l. 1. ff. de postula. verum quoad Deum: secus quoad nos. Sed Bart. ibi in princ. dicit, q̃ sicut apud Deum, ita debet esse apud hominẽ. Nã in his, quæ fiunt ex mera gratia, etiã apud Deum est acceptio personarũ. plus enim facit gratiã vni, quàm alteri. In his verò, quæ sunt de mera iustitia, nec apud eum, nec apud homines debet esse acceptio personarũ: cùm scriptum sit, Ita iudicabis magnũ, sicut paruũ. vt suprà. Et idẽ vult tenere Abba. in. d. c. nouit. col. 2. in. 8. versi. nota. vbi tenet, q̃ quando proceditur ad correctionem peccati, nõ est facienda distinctio inter magnum & paruum. in modo tamen coercendi, & puniendi, & in generibus pœnarũ bene fit differentia. vt notat gl. in. c. qui contra pacem. 24. q. 1. vbi est bon⁹ tex. cum glo. & facit text. in. c. sanè. de offi. delega. & in. c. 2. eod. titu lib. 6. * Et dixi. in. c. 25. infrà. eod. in. glo. dispensarẽ, quasi in fine. * ¶ Et ideo glo. in. c. cùm quidã. de iureiurã. in parte, dignitate. in fine. tenet, q̃ in pœna pecuniaria plus
26 puniuntur † maiores, quàm minores, nobiles, quàm ignobiles. in pœna corporali sæpe puniũtur minores, & parcitur maioribus. vt in. c. ante omnia, 35. distin. est similis glo. in. c. grauem. de poenis. alia in. §. Item lex Cornelia. de falsis. Institu. de publicis iudic. in glos. deportatio. & vide sanctum Thomam, prima secũdæ. q. 75. arti. 10. & Alexa. in. c. homo christianus. 40. distin. & tex. qui hoc expressè probat in. l. fi. C. quæres vendi non poss. & ibi glossæ. Et ideo dicit Amode. Iusti. in tract. syndica. nu. 156. tomo. 14. tracta. fol. 190. q̃ iudex non tenetur, si mitiusco dẽnauerit militem in corpus, quàm plebeium, & in pecunia mitius plebeium, quàm militem. ¶ Et plus est, q̃ ex eodem delicto plus punitur
27 † inferior, quàm superior. vt glo. in. l. 1. in parte mediocris. C. vt nemo ad suum patron. lib. 11. & cum glo. in. d. e. cùm quidam. concordat tex. in l. 8. titu. 31. part. 7. ¶ Et Abba. in cap. pastoralis. de offi. delega. n. 5. tenet, q̃ nobiles, & honestio
28 res † ciues solent decapitari, alij verò plebei suspendi. de quo per Bar. & alios in. d. l. capitaliũ. ff. dẽ poenis. & text. in. l. moris. §. Itẽ fere. ff. eo. tit. de poenis. & Pala. Ruui. in repeti. rubr. de dona. §. 9. nu. 19. tenet, q̃ sicut nobilis nõ suspendi tur furca, ita nec plebeius diues: & si iudex condẽnauit militem mitius in corpus, quàm plebeium, & in pecuniam mitius plebeiũ, quàm militẽ, non tenetur. vt glos. in. §. rusticus. de pace constan. in vsi. feudo. & ibi Bal. vt tenet Amod Iusti. in tract. syndi. fol. 17. in princi. * Et vid. quę dixi suprà in prooemio in. glo. 1. nu. 20. vers. ad quod facit. & vi. Peregrinam in parte poena. 5. q. * ¶ Quod non habet locum in nobile proditore: quia iste furca suspenditur. vt Bal. in. d. ca. cùm quidam de iureiuran. ¶ Et in transgrediente mãdatum superioris nõ fit differentia, an sit nobilis, vel plebeius. vt Bald. in. c. 1. §. si quis verò temerario. de pace iura. firma. in vsib. feudo. Et Lucas de Pẽna. in. l. 1. C. de desertori. lib. 12. in. 6. colũ. tenet, quòd miles propter suam turpitudinem non potest ad furcã suspendi, nec eodem nari, nisi propter latrocinium, propter quod omni priuilegio eximitur. * Et probat tex. singul. in. l. 12. titu. 21. part. 2. & vi. Cifuent. in. l. 79. Tauri. col. 2. tamen si nobilis accusat plebeium, & se inscribit ad poenam talionis, si non probat venit puniendus vt plebeius non vt nobilis: qa eadem poena sed non eadẽ lege debet puniri: te ner Salic. in. l. fi vteris. C. de fide. instru. in fin. * & Hippoly. de Marsi. in sua practi. crimi. §. diligenter. nu. 166. vbi idem tenet. & in. l. vnius faci noris. §. cogniturum. ff. de quæst. nu. 77. vbi omnino vide. & in consi. 9. nu. 19. & Pari. de Put. in d. tract. synd. in parte, quid si per statutum. foli. 198. nu. 4. & glos. in. l. 3. ff. de remiss. de quo aliquid per Sebastl. Sapi. & Zachari. in additio. ad Abb. & Anto. Frã. in. d. c. pastoralis. in additio. quæ sunt in nu. 5. ¶ Sed tu vi. tex. singula. in. d. l. 8. tit. 31. part. 7. in princi. vbi tenet, *Que maguer que el fidalgo, o otro hombre honrrado por sciẽcia, o por otra bondad que huuiesse en el, hiziesse cosa por donde huuiesse de morir, no le deuen matar abilitadamente como a los otros, ansi como arrastrando lo, o echando lo a las bestias brauas, mas deuen lo mandar matar en otra manera, ansi como haziendo le sangrar, o ahogando lo.* Quæ lex rectè probat opi. Abba. in. d. capitul. pastoralis. & aliorum. & text. in dicta. l. moris, §. sunt fere. Quod ego iam vidi in patria mea quæ Mombeltran vocatur, Abulensis dioeces sis, vbi fuit practicata. d. l. in personam Ioannis,

Florin. qui erat magnus pirata, qui fuit strangulatus in platea illius villæ.* Et vid. l. 24. titu. 21. part. 2. & ibi Grego. Lopez. in gloss. *aleue o traycio* vbi circa hoc.* ¶ Et sic, q nobilitas, seu dignitas, est causa minorādi pœnā vt suprà. & in l. si qs viduam. ff. de quæst. ā quo per Cyn. & Bal. C. de summa trinit. & fide catholi. & per Bart. id. l. pedius. §. fi. ff. de incend. rui. naufra. & ibi Alexan. in additio. ad Bar. & per Hippolyt. de Marsi. in. d. l. fi quis viduam. in fine, saltem remissiuè. ¶ Tu tamen vid. Bald. qui vnico verbo supradicta limitat, in capitul. 1. §. si rusticus. de pace tenen. & eius viola. in fine. in vsi. feudo. vbi tenet, quòd licet sit verum, quòd nobiles, & nati de genere militari mitius in corpore, equàm plebei puniantur: sed in pecuniaria sequàm plebei puniantur: sed in pecuniaria secus habet locum in pœnis arbitrarijs tantūnō in certis statutarijs, vel legalibus: quod nota. 3

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet seruare dominiū, & honorem regis, & iura regalia, & regis dānum euitare: & tenetur omnia custodire, quæ vasallus domino suo custodit.*
2 *Regnū, ciuitates, & villæ tenentur amare, custodire, & honorare regem, & vxorem, & filios suos. nume. 3:*
3 *Rex dicitur quasi Deus in terris.*
4 *Rex tenetur amare, & honorare populū, & regnum suum, & munus eis impartire.*
5 *Rex sine causa non debet expellere vasallos de regno.*
6 *Rex non seruans contēta in legibus Partitarū, excedit.*

g **Seruicio.** g Idem tenet tex. in. l. 4. ti. 15. lib. 2. in ordi. rega. vbi

1 habetur, q iudex † debet seruare dominiū, & honorem regis, & iura regalia, & regis damnū diligēter pro posse euitare: & si euitare nō valuerit, regi ilicò certificabit. Idem tenet text. in l. 6. titu. 4. par. 3. & l. 1. titu. 7. foro legū. lib. 1. Et tenetur omnia custodire, quæ vasallus domino suo custodit. s. incolumē, tutum, & omnia alia, quæ ponūtur per tex. in. c. de forma. 22. q. 5. & in tit. de forma fidelitatis. cū titu. sequēti. in vsi. feudo. & nō sufficit, q faciat illa sex, quæ continentur in. d. c. de forma. sed q abstineat à malo & quòd fiat id, quod est bonū: & q consiliū, & auxilium suo regi fideliter præstet, vt in supra dictis iuribus patet. ¶ Quod est idem in regno † quia regnum, ciuitates, & villæ, tenentur custodire, amare, & timere, & honorare regē: nec 2
nullus de populo debet eius desiderare mortē:

feruicio, g y el bien

aliàs si palàm hoc dixerit desiderare, est aleuosus, & debet mori, & bona perdere, text. est in l. 1. titu. 13. parti. 2. quia tota fidelitas debetur regi: quia est † quasi Deus in terra. vt in. l. iubemus nulla. C. de sacrof. eccles. i. & per totum tit. in. d. parti. vid. quomodo debet Rex honorari, & custodiri, & amari: & non solum rex, sed vxor sua, & filij sui. vt in dict. partit. titu. 14. & titu. 15. vbi late per te vide. ¶ Ad idē tenetur rex: 3
4 † quia tenetur amare populum suum, & regnū suum, & munus impartire eis, cùm sibi videbitur: & eos honorare triplici modo, vt per. l. 2. ti. 10. eadem part. 2. & regnicolas, & subditos sui regni, tam maiores, quàm minores, & mediocres defendere. vt in. l. 3. eius tit. & part. quę est singul. in ista materia, cum legibus sequētibus, eiusdem titu. ¶ Et facit illud, quod tenet Bald. in dict. ca. de forma fidelitatis. §. si dominus. in princi. vbi ait, quod sicut vasallus debet esse fidelis domino, in eisdem dominus debet fidē vasallo, alioquin dominus iudicabitur malefidus: & ita debet fauere, & diligere, q sine causa non
5 expellat † eos de suo regno, cùm mundus sit omnibus communis patria: & causa debet esse ex qua possent bāniri: quia expellere, interdicere est: quæ pœna sine causa non debet imponi. vt in. l. relegatorum. ff. de interdi. & relega. prout tenet Bal. in. d. §. dominus. Et idē est de nostro iure regio, vt in quadā pragmat. facta per istos nostros catholicos Reges. foli. 3. in qua iusserūt Iudæos exire ex isto regno Hispaniæ ex causa ibi expressa, scilicet, quia faciebant Christianos apostatare.* Et si rex facit licèt non expresset cām præsumitur iusta in eo causa vt Abba. in capitul. nisi specialis de officio delega. numer. 6. quod est verum dum facit, vel donat, vel alienat res profanas: secus autem si res ecclesiæ, vel regni: tunc enim non præsumitur causa. tenet Peregrinain parte imperator. 6. q. in. gloss. auferte, in fine.* ¶ Et si Reges † non seruant, nec
6 faciunt contenta in dictis legibus partitarum, excedunt: sicut excedunt in pluribus casibus notatis per Pari. de Pute. in dict. tracta. in capitul. 1. cum sequentibus. vbi tractatur latè de excesibus Imperatorum, Regum, & Ducum, quem per te vide.

Summa-

SVMMARIVM.

1 *Rex, regni administrationem habens, curare debet pro bono cōmuni patriæ, & eam amare bonam culturāq; desiderare, populationē, & passus pontium, itinerūq; reparare.*
2 *Rex ea quæ sunt publica nō potest diminuere.*
3 *Iudex tenetur oīa facere, quæ rex facere tenetur.*
4 *Regens ciuitatem, habetur loco principis. Iniuria facta officiali, principi intelligitur esse facta.*
5 *Iuris peritis, & non alijs, est cōmittenda gubernatio reipublicæ.*
6 *Cōmune bonum defendenti magis est parendum, quàm certanti bono priuato.*
7 *Vtilitas publica quando vertitur, partes non possunt renuntiari, etiam cū iuramento: secꝰ quando vertitur priuata vtilitas.*
8 *Propter publicā vtilitatem discedimus à regulis iuris communis. Et in fauorem ecclesiæ.*
9 *Lex introducta in fauorem publicum, debet ampliari.*
10 *Magna vtilitas priuata, præfertur modicæ publicæ vtilitati.*
11 *Aduocatus, an potius debeat aduocare pro patria, quàm pro patre.*
12 *An potest aduocare contra patriam.*
13 *Patriæ debetur fidelitas.*
14 *Terram suæ originis, quis non debet relinquere, nec negligere, quantūcunq; vilis sit. Et hic de fauore patriæ.*

h **Tierra.** h Quia Rex † habens administrationem regni, debet curare pro bono communi patrię. tenet Specu. in titu. de feudis. §. quoniam. versi. 16. nu. 31. & Bart. in authē. de hæredi. & falci. in. 2. col. in prin. vbi ait, q primò Rex de vtilitate publica, quàm suorū debet tractare, & eam amare: & bonā cultura desiderare, populationem, & passus pōtiū, itinerūq; reparare, nō sinēdo muros factos, turres, & domus corruere. vt in. l. 1. 2. &. 3. titul. 11. partit. 2. ¶ Et ea quæ sunt publica, † & ad vsum publicum destinata, non potest diminuere. vt Signor. de Homod. in consi. 26. colum. 7. & tex. in. l. 2. &. 3. titul. 3. lib. 7. in ordina. rega. & Ioann. de Pla. in. l. si quis ex titulo. C. de diuersis prædijs vrba. lib. 11. tenet quòd imperator magis fauet ciuitatibus, quàm priuatis, propter minimam excellentiam, & hominū copiā ibi morātium. vt in. l. si quis tam. C. de decuri. lib. 10.* Et Perogrina. in parte. rex. colu. 4. in gl. idem tenet inquiens quòd rex potest donare loca, exitus, montes termina: vel prædia ciuitatum seu locorum, necalienare nec redit⁹ concilij: vt ibi per eum: & idem Par. de puteo in tracta. syndic. in parte excedunt. numer. 20. fol. 13. nec dominus potest talia bona occupare, vt tenet Specul. constientiæ in tractatu. 1. ca. 19. §. 11. & Archiepiscopus Florenti. in. 3. part. ca. 4. §. 4. nec ea quæ sunt in vsu publico possunt vēdi, vt in. l. 15. titul. 5. part. 5. & ibi Grego. Lopez. l. 3. dicit quòd de licentia principis: secùs tamē ea quæ non sunt in vsu publico possunt vendi de licentia principis, vt ibi: & vid. Bald. in. l. sacra. §. sciendum. ff. de rerum. diuisio. vbi tenet q rex potest donare quod publicum est: sed vi. l. 234. styli. & dum. d. l. 3. titu. 3. lib. 7. ordi. dicit q talia publica non possunt laborari: tamen ciues iustè petere possunt à rege vel. à ciuitate sibi assignari loca vbi possint plantare vineas & oliueta, & alia necessaria ad vitā, & agros seminādos: vt inde possint viuere vt tenet Greg. Lopez. in l. 10. tit. 25. par. 4. in gl. *Auer vida*: & vi. l. 4. ti. 28. part. 3. & ita debet. intelligi. d. l. 3. nisi in eo q sit necessariū ad vsū ciuiū nā ad hoc coli & semina ri possunt termini publici, vt ciues viuāt & inde alātur.* ¶ Et oīa supradicta tenētur facere Cor- 3
rectores, † & iustitiæ, qui loco regis in republica officia gerūt. vt in isto tex. & tenet gl. & Cyn in. l. fi. C. de prescrip. lōg. tēpo. ¶ Dicēs, q qui re-
4 git ciuitatē, habet loco principis. † & idē tenet Bar. in. l. hostes. ff. de capti. & Hippolyt. d Marsi. in sua pract. crimi. §. cōstāre. n. 22. & tenet Bal. in. l. spadonē. §. ciuitatis. ff. de excusa. tuto. vbī ait, q officialis habēs magistratū, dicit esse princeps in ciuitate illa. Et tenet Mōtal. in gl. ordin. regal. in parte, Corrector. verf. Itē nota. ¶ Et facit, qa omnis iniuria facta officiali regis actu gerēti officiū, intelligitur facta regi. vt tenet Cyn in. l. si nō cōuitij. C. d iniurijs. & in expresso Lucas de Pen. in. l. omnes stationarij. C. de coharta lib. lib. 12. col. 2. Et tenet Ioa. de Plat. in. l. nemo. C. de dignita. lib. 12. in fine, loquēdo in senatoribus regalibus: quia iniuria eis facta, dicitur illata curiæ principis: quia pars corporis principis sunt. vt in. l. quisqs. C. ad. l. Iuli. maiest. & d eius 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

ordine. vt in l. senatorum. C. d dignita. lib. 12. & tenet singulari. Bald. in. c. 1. de offi. delega. nu. 1. indistinctè reprobando determinationem, & distinctionem Bal. in. d. l. hostes. Et facit, quod tenet Alexã. in. l. si familia. ff. de iuri. omn. iudi. nu. 1. vbi tenet, q maiestas non solùm principi, & superiori attribuitur, verum etiã attribuitur prætori. Item & populo. vt in. l. si non dubito. ff. de captiuis. ¶ Et respublica potius committẽ
5 da est gubernari † iuris peritis, quã alijs. vt Ang. in prooemi. Instit. §. summa. in fine. vnde abutuntur, qui contrarium faciunt. ¶ Et commune
6 bonum defendenti, † magis est parẽdum, quàm certanti priuato bono. vt Specu. vbi suprà: quia vtilitas publica prẽfertur priuatæ. vt in. l. sancimus. C. de sacrosan. eccles. & in ca. bonæ memoriæ. de postula. præla. & Ias. in authen. resq;. C. cõmunia de leg. nu. 28. & in. l. impensa. ff. de religio. & sumpt. fune. vt per Barto. & docto. in. l. 1. ff. solu. matrimo. nu. 26. ¶ Et ideo dicitur publica vtilitas, secũdùm Alex. ibi. n. 44. quia affert vtilitatem respectu vniuersi: sed in particulari suam affert vtilitatẽ ciuibus per se separatim ita vni, sicut alteri: nec est apta in quolibet particulari afferri vtiliter. ¶ Et quãdo vertitur vtilitas publica principaliter per partes non potest renuntiari, † etiam cum iuramẽto. vt in. l. si vnus.
7 §. paciscor. &. §. sequenti. ff. de pactis. & notatur in capit. si diligẽti. de foro compe. ¶ Et quando aliquid ob publicam vtilitatẽ prohibetur, etiã ille, in cuius vtilitatem fit prohibitio, non potest consentire: & si cõsentit, eius cõsensus non operatur, vt veniens contra prohibitionẽ non puniatur. quod est notandum secundùm Hippolyt. de Marsi. in. 1. lege cornelia. §. constitutũ. ff. de sicarijs. nu. 2. Quod est secus, quãdo vertitur vtilitas priuata principaliter, licet secundariò publica: tunc enim potest renũtiari cum iuramento, secũdùm Ias. in. d. l. 1. ff. solu. matrimo nu. 39. Et ideo dicit, q mulier potest consentire alienationi fundi dotalis cum iuramento. vt in cap. cùm contingat. de iureiur. ¶ Et propter pu
8 blicã vtilitatẽ discedimus † à regu. iuri. communis. & in simili fauore ecclesiæ propter publicã vtilitatẽ. vt tenet Alex. in. d. l. 1. nu. 4. & Ias. ibi nume. 40. addit, quòd lex introducta fauore
9 † publico, debet ampliari, & extendi, vt in. l. illud. & ibi glos. C. de sacrosa. eccles. & Bart. in. d. si. constante. ff. eod. solut. matri. & in. l. 2. §. exercitium. ff. de infamii. Quod dicit procedere, etiam si respiciat fauorem publicum secundariò, per text. in notabil. licet vulgatum. in. l. hoc modo. in fine. ff. de conditio. & demonstratio.
10 ¶ Tamen † quando est magna vtilitas priuata, præfertur modicæ vtilitati publicæ. text. est in l. 2. §. qui putant. ff. nec quis in loco public. & docto. in dict. capitul. bonæ memoriæ. & Ias. in. d. l. 1. ff. solut. matri. nume. 39. & Alexan. ibi. numer. 46. & ibi per eius additio. ¶ In tantum bonum publicum, & patria debet custodiri, &
11 defendi: quòd aduocatus † debet potius aduocare pro patria, quàm pro patre. vt Bald. in. l. qui necessariò. C. de aduocat. diuer. iudi. & ita tenet Alexand. in additio. ad Bart. in. l. 1. §. veluti. ff. de iusti. & iur. & dicit, quod hoc tenet Bal. in. d. l. qui necessariò. per. l. postliminij. §. filius. ff. de capti. sed certè Bald. ibi nil dicit, sed in cõtrarium est veritas. vt tenet Abba. Panor. in. ca. fina. de postulan. numer. 7. allegando Specu. in titul. de aduocato. §. 1. verficu. sed quid si pater
12 hostis. & in sequenti, vbi concludit, quòd potest esse aduocatus † contra patriam, & quòd potius tenetur iuuare patrem, quàm patriam. arg. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iure. vbi prius nominantur parentes, quàm patria. Et hoc verum, quando pater prætendit iustam causam, aliàs si esset rebellis patriæ, debet filius insurgere, & aduocare contra patrem. vt Abba. ibi. Et intellige rem quoq;, quod non potest aduocare contra patriam, quando habet honorem, & salarium à republica. vt Bald. in. d. l. qui necessariò. aliàs se
13 cus. ¶ Quoque tene, q proprię patriæ † debetur fidelitas: & est prior tempore, sicut natura est posterior accidente. vt tenet Bald. in. c. de noua forma fidelitatis. in vsi. feud. ¶ Et puguare pãtria, aut magistratu eius, nõ distat à crimine maiesta. & ideo tractatum, aut consilium nõ faciat quis contra eos. vt tenet Angel. in. l. 1. ff. ad. l. Iuliã maiesta. in fine. ¶ Hac de causa credo, quòd Ioann. de Plate. in. l. si quis ex maioritate. C. de municipibus origi. lib. 10. dicit, q quis terram
14 † suæ originis quantumcunq; vilem negligere, & relinquere non debet: hoc enim impium est: & non valet impetratio rescripti, vt quis suam patriam deserat. Et idem Ioan. de Plat. in. l. vnica. C. si curialis relicta. eod. lib. tenet: & magis dicit, q est impius, qui propriã patriã negligit, & derelinquit. nam vnicuiq; dulcis esse debet amor patriæ. vt in. l. qui habeat. in princi. ff. de legatis. 3. adeo, vt patrem patriam delentẽ filius impunè puniri possit. vt in. l. minimè. ff. de religios. & sumpti. fune. secundùm Plate. vbi suprà. ¶ Quia natura est, vt vnusquisque natale diligat, & nil dulcius habeat, quàm patriam, vt Hierony. 2. super Hieremi. vnde paria sunt, parentibus parare venenũ, & tyrãnidis inire consilium, secundùm Quintilia. & est defendenda. vt in cap. fortitudo. 23. q. 3. Imò etiam sibi parendum.

dum. vt in. l. 2. ff. de iusti. & iur. & qui eam defendit, non infamatur. vt in. l. neminem. C. de his qui not. infami. nõ sic qui delet illã. vt in. l. minimè. ff. de religio. Et de hac materia latè per Tullium in. c. 8. suæ Rhetoricæ, & in. c. 2. ¶ Quoniam omnia commoda prouenerunt ex patria: & nullum incõmodum est graue pro patria putandum. Et Seneca in libro de clemẽtia dicit, q gubernatio reipublicæ fugienda, & vitãda non est in ciuitatibus, vbi quis honoratus est, nõ repulsus. iuxta illud oratoris. Cur te habebam in principem, cùm tu me nõ habes in senatorem? vt in cap. Est. 95. distin. De qua materia reipublicæ, & q sit defendenda in tempore pacis, & belli, vel seditionis. vide latè Lucam de Pẽna in. l. vnica. C. si curialis relicta. lib. 10.

SVMMARIVM.

1 *Iudex vnicuique debet suum ius tribuere.*
2 *Iudex non tribuẽs parti, quod suum est, tenetur ad omne interesse.*
3 *Iudex tenetur, quãdo sententia per eum lata habuit effectum, & sic fuit executioni mandata.*
4 *Ex sola sententia iudicis non transit dominiũ in vincentẽ: ideo opus est, vt executioni mittatur. nume. 7.*
5 *Pars licet concedat alicui titulũ super aliqua re, non transfert dominium, nisi actualiter tradatur.*
6 *Per sententiam non perditur possessio.*
8 *Sententia si est deserta, licet non sit executioni mandata, habet pars recursum contra iudicem, qui eam tulit.*
9 *Iudex, qui male iudicauit, an teneatur, etiã si pars potuit appellare, & non appellauit, vel si appellationi renuntiauit.*
10 *An iudex, qui primò pronũtiauit, teneatur, si in gradu appellationis sua sententia fuit reuocata. & nume. 12.*
11 *Iudex, an teneatur pendente appellatione à sententia per eum lata.*
13 *Appellator succumbens in causa appellationis, non habet recursum contra iudicẽ à quo.*
14 *Quis ex iudicibus faciat litem suam, an iudex à quo, vel iudex ad quem.*
15 *Iudex, qui tulit sententiam nullam, an teneatur in syndicatu. & nu. 18.*
16 *Exceptio nullitatis sententiæ, an præscribatur.*
17 *Exceptio nullitatis, quæ non debet admitti, si admittatur, valet.*
19 *Consentiens sententiam expresse, nõ habet recursum contra iudicem.*
20 *Iudex, qui credit bene iudicare, & errore ãu Ctus malè iudicat, an teneatur parti in foro conscientiæ.*
21 *Iudex, qui iudicat de cõsilio sapientis, an excusetur?*
22 *Iudex ignarꝰ, an teneatur sequi consilium sapientis, & excusetur. & nu. 24.*
23 *An expẽsis partiũ põt iudex assumere consulatorem.*
25 *Partes licet consentiãt, quod iudex ferat sententiam de consilio sapientis, possunt à tali sententia appellare.*
26 *Sententia lata prætextu consilij sapientis, nũquam transit in rem iudicatam.*
27 *Iudex, qui tulit sentẽtiam de consilio sapiẽtis qui habet instrumentum suæ approbationis factæ à doctoribus, excusatur. Vel si erat publicè exercitatus in officijs, in quibus peritiã docuit: vel si cõmuniter ad eum habetur recursus pro causis decidendis.*
28 *Iudicio medicorum est standũ, si sunt experti.*
29 *Medicus approbatus, licet non sit doctor, nec graduatus, potest intrare monasterium monialium sine pœna excommunicationis.*
30 *Consultor, an teneatur iudici ex malo cõsilio, quod dedit, & partibus.*
31 *Consultor nõ solùm tenetur de consilio expresso, sed de tacito.*
32 *Locum tenentes semper cõtradicãt apud acta suis Correctoribus, & protestentur, quod iniustitiam non faciant, aliàs ipsi tenentur.*
33 *Iudici parendum est in dubio.*
34 *Casus, in quibus iudex tenetur. Et ibi vide, an iudex in syndicatu potest ex nouis allegationibus defendere sentẽtiam, & ostendere condẽnatum ius nõ foucre. Et an teneatur ex eo, quia absoluit aliquẽ ab obseruatione iudicij.*

Al-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A las partes. i Nota tex. quòd iudex † debet vnicui que ius suum tribuere. Idem tenet text. in. l. iustitia. ff. de iusti. & iur. & in. l. 1. titu. 1. partita. 3. & in. §. primo. Institu. eodem. de iusti. & iur. & latè archiepiscopus Florenti in. 3. parte. tiul. 9. cap. 1. per totum. In tantũ, quòd iudex aut gloriam clementiæ, aut seueritatis affectare non debet sed perpenso iudicio, prout quæque res exposcit ulat, statuere debet. vt dicit text. in. l. respiciendum. ff. de pœnis. & Plat. in. l. qui publi. C. de his qui spõt. munera susceper. lib. 10. in. fi. & vid. Hippo. de Marsi. in repe. rubri. de fide iusso. num. 384. & vide quæ dixi supra in glo. derechamente. num. 3. Quod intelligitur, quòd distribuit ius pro generibus singulorum, non pro singulis generum, hoc est generaliter tribuit ius vnicuiq;, scilicet Deo, sibi, & proximo, non autem singulis hominibus totius mũdi particulariter, secundùm Angel. in d. §. r. ¶ Vult ergo dicere clarius secũdùm Ioan. Fab. ibi, q generale est, quòd homo reddat vnicuique ius suum, licet de facto semper non fiat, Et loquitur de iustitia, quæ cadit in homine, & sic de iustitia creaturæ: vnde nõ oportet ad hoc quòd homo sit iustus, q sit ita constãs, sicut beatus Petrus, sed prout cadit in homine, vt humana fragilitas. vt in authentic. quomo. opor. episcopis & cleri. §. ordinandis. & in. l. siquid. ff. de ædilitio edicto. ¶ Et in se est virtus, non autem vt per homines exercetur: quia si homines non faciunt iustitiam, non propter hoc iustitia, aut est virtus, de suo esse mutatur, sicut nec ius, si iudex malè iudicat. vt in. l. fi. §. 1. ff. eod. de iusti. & iur. secũdùm Ioannẽ Fabr. vbi suprà. ¶ Et ideo

y el derecho a las partes. Y cumplan

2 si iudex non tribuit † parti, quòd suum est, parti læse tenetur ad omne interesse. vt tenet Bal. in authẽ. statuimus. C. de epis. & cle. nu. 2. vers. iuxta hoc quero. & Bart. in. l. 1. C. quomo. & quãdo iud. nu. 6. & in. l. fi. ff. de vari. & extraor. cogni. & in. q. fua, incipiẽte, iudex per imperitiã iudicauit. vbi plenè in. 9. q. & idẽ tenet tex. in. l. 2. ti. 2. foro legũ. lib. 2. ibi, *y el alcalde porque juzgo tuerto, peche otro tanto de lo suyo.* Et ibi Montal. in glo, *pierda lo que huuiere.* versic. 4. dicit, q de iure nostro Regio pœna appositain illa lege debet seruari. & Bald. in. l. si quando. C. de testi. & Institu. de obliga. quæ ex quasi deli. nasc. in princ. & Iaſ. & docto. in. d. l. 1. nu. 6. ff. quod quisq; iuris. & Angel. in princi. Instit. de officio iudi. nu. 4. quẽ vid. & latè per summã Sylueſtrinã in parte iudex, primo. 12. q. vsq; in fine. & tex. singula. in l. 23. & in. l. 24. titu. 22. parti. 3. & ibi Gregor. Lopez. quas leges omnino vide. vbi Montal. quoque dicit, q pœna legis Fori supradictæ est stãdum. Bal. tamen in. c. dilectus filius. de rescrip. nu. 3. dicit verum, quòd teneatur ad interesse, & sic ad veram litis æstimationem, si dolo pronũtiauit: Secus si per imperitiã, quia tunc tenetur in quantum iudici visum fuerit. vt in. l. 2. ca. de pœna iudi. qui malè iudi. & cap. venerabilis de senten. excõmuni. lib. 6. Sed hæc differentia nõ habet locum in causis beneficialibus, in quibus non cadit æstimatio, nisi ratione expensarũ punitur igitur plus, vel minus arbitrio iudicis. secundum Bald. ibi, in. d. c. dilectus. referendo Io. And. ¶ Sed quòd teneatur parti ad interesse, in

3 tellige verum, quando sententia per eum lata † habuit effectum, & sic fuit executioni mandata, vt in. l. fina. ff. quod quisque iuri. & tenet Barto. in dict. quæsti. iudex per imperitiam. in prima parte. in fine. quia quando non sortitur effectum, non dicitur lædere partem, nec facit litem suam. vt in. d. l. fi. ff. de vari. & extraordi. cogni. ¶ In adiutorium Bart. facit glos. singular. in. §. finium. Institu. de officio iudicis. in glossa magna. & ibi Angel. vbi tenet, quòd ex sola senten

4 tia † iudicis non transfert dominium in actorem vincentem, imò opus est, vt posteà virtute dictæ sententiæ per iudicem, vel per nuntium nomine iudicis immittatur in possessione rei adiudicatæ: quia cùm factum iudicis dicatur factũ partis. vt in. l. si ob cãm. C. de euictio. * Licet cõtrarium teneat glo. in. c. proposuit, de concessione prębenin. verb. vacare: & Peregrina in parte dominiũ in fi. quia illa. gl. loquitur in alio casu & supra dicta sequitur Thom. grãmatic. Consil. 54. nu. 10. affirmãs q sententia seu iudicis decretũ licèt fuerit iniquissimũ ob qđ iudex litẽ faceret suã est verũ quãdo exequitur eã: secus si solũ eã ptulit: quia tũc nõ tenetur parti. per. l. lętos. C. de pericul. & como. rebendi. & tenet Par. deput in tracta. syndicat. in verb. sententia qđ est

5 notandum. * & licet pars † concedat titulum alicui supra aliqua re, non tamen transfert dominium suæ rei, nisi actualiter tradat. vt in. l. traditionibus. C. de pactis. ergo iudex non transfert dominium, nisi tradat. vt Angel. in dict. §. finium. Et idem tenet Angel. Perusinus in. l. habere licere. ff. de euictio. vbi tenet,

6 quòd per sententiam non perditur † possessio, sed requiritur ipsius sententiæ manu militari executio. vt in. l. qui restituere. ff. de rei vendi. & idem tenet Alexand. in consil. 90. in. 2. volum. nume. 8. allegando dict. glo. in. d. §. finium

nium. & alia iura. & idem tenet Bartholo. Socin. in cõsi. 179. incipiente, circa præsentem cõsultationem. versi. 1. quia venditor. & latè Rogerius de mota, doctor Valentinus in repeti. quam fecit in. d. l. traditionibus. numer. 27. & latè Iaſo. quem vide in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. nuum. 44. & Alexã. in. l. pomponius. §. si iussu. ff. de acquiren. possessio. Et Feli. in cap. cùm venerabilis. de exceptio. col. 10. cõmendat dictam glos. in dicto. §. si finium & dicit, quòd Imol. cõmen. eam in rubri. ff. de re iudica. & Angel. in. l. si quis. §. differentia. ff. de acquiren. posse.

7 ¶ Sed est intelligendum † secundùm Felin. vbi supra in his quæ sunt merè corporalia, secus in incorporalia, vt in ius eligendi, & præsentandi, & similibus: quia sententia sufficit ad plenum ius. vt Innocen. in cap. cùm nostris. de concessio. præb. & sequitur Bald. in. l. 1. C. communia vtriuſ. iudi. de quo latè per Felin. vbi supra & aliquid per Abb. & Feli. in cap. cùm aliquis bude reiudi. ¶ Et ideo quoque dicit Amod. iusti. in tracta. syndica. num. 242. tomo. 14. tracta. fol. 189. q si iudex tulit sententiam. quæ est ipso iure nulla non tenetur ex ipsa pronuntiatione sola, nisi processerit ad executionem facti. per. l. penul. & ibi Bar. ff. de vari. & extraor. cog. & d. l. 1. ff. quod quisque iur. vid. infrà nu. 15. ¶ Attamen licet non sit executioni mandata: si senten

9 tia est deserta, † & eius appellatio, habetur recursus contra iudicem qui malè iudicauit: quia talis iudex deliquit cõtra Deum, quia est periurus: & contra rempublicam, quia infidelis: item contra litigatorem, quem oppressit, vnde defectum non purgat, nisi puniatur. tenet Montal. in. l. 2. titul. 2. lib. secundo. foro legum. in glos. sin derecho. & Bart. in. d. quæstion. iudex, qui per imperitiam. & in. l. 1. ff. quod quisque iuri. colum. 2. num. 9. & ibi Paul. de Castro. in. §. qui magistratum. numer. 14. & in. l. dies cautioni. §. si tam vicinum. ff. de damno infecto. & Innocẽ. in capitul. fæpe. de appella. & in. capitul. pastoralis. de rescrip. & Iaſ. in. d. l. 1. ff. quod quisq; iuri. num. 15. vsque in fine. & Paul. de Caſt. in. l. si filius familiàs. ff. de iudi. nu. 7. & Alexã. in. d. l. 1. nu. 16. vbi omnes tenent, quòd si iudex iniustẽ

9 iudicauit, & pars potuit appellare, † & non appellauit, si vult potest cõuenire iudicem in syndicatu. quia vt Iaſ. ibi tenet. iudex, fuit in dolo, pars verò, quæ non appellauit, fuit in culpa, & dolus præponderat culpæ. vt in. l. item si obstetrix. ff. ad. l. Aquil. & tenet Abb. in. c. ad hæc. de appel. in fi. & Bar. in. l. ltẽ si res. ff. de aliena. iudi. muta. cauſ. fact. & Bal. in. c. 1. §. iudices. de pace iura. fir. in vſi. feu. nu. 7. * Et Abba. in. c. pastoralis. de iur. patro. num. 8. & tenet Peregrina. in parte appella. q. 3. in glos. procurator. & in parte sententia. q. 9. in. glos. iudicantis. * Et est communis conclusio, q potest conueniri secundùm Alexan. in. l. dies cautioni. §. fina. ff. de damno infe. num. 1. vbi in nu. 2. tenet, q est cõmunis, q iudex tenetur si appellauit pars, & est deserta appellatio temporis lapsu, vel alia causa: secus dicit, si pars renuntiauit appellationẽ: quia tũc videtur approbare sententiã, vt in locis supradictis. & tenet Amodeus iusti. in tract. syndica. n. 247. & nu. 135. quia tunc videtur fateri habere malam causam. per. l. 3. C. de fide instrumento. & Barto. in dicta quæstio. in fine. & Bald. in. d. §. indices. & in. l. 3. C. de fide instrumẽto. & Barba. in capit. pastoralis. §. quia verò. de offi. delega. col. 9. allegando Bald. in. l. fina. §. sint autem. C. de tempori. appellat. vbi contrarium tenet, sed opini. Alexan. est communis, vt ipse dicit. * Quam intellige veram quando renuntiatio est expressa, secus si tacita nam tunc non inducit hanc tacitam confessionem prout tenet Peregrina vbi supra in dicta parte appellatio &. gl. * ¶ Attamen contrarium tenet Ange. in cõsi. 188 quasi in fine. vbi tenet, q si victus potuisset appellare, & non appellauit, tunc contra iudicantem iniquè non poterit haberi recursus: quia nõ appellando confirmat quis sententiam suo consensu. per. l. hic qui ciuilia. C. de appellatio. Et Bald. in cap. cùm inter. de re iudi. versicu. nota. tenet quòd quando à sententia non est appellatum, præsumitur ritè & rectè per omnia pronuntiatum, & includit accessorium, & principale; id est, veritatem, & solemnitatem. vt Paris de Puteo, in tractatu syndic. in parte, iudices puras. folio. 125. Tamen Alexand. dicit cõmunem esse in contrarium. ¶ Sed inquantum est dictũ, quòd si appellauit pars, & appellationem non prosequitur, quòd iudex teneatur. Mihi semper placuit opi. Bar. in. d. quæsti. in fine. vbi cõtrariũ sentit, dicendo, quòd si pars appellauit & iudex nõ detulit appellationi, nil potest iudex parti imputari, & poterit conueniri. Et sic credo q intelligatur opi. cõmunis Alexã. scilicet quãdo iudex nõ detulit appellationi, & appellatio est deserta: secus quando detulit appellationi, & partis negligẽtia est deserta, vel alio modo pars renuntiauit appellationi, tũc cùm per interpositionẽ appellationis eo ipso sit quę situm ius liberationis iudici, respectu totaliter interesse, licet remãserit obligatus propter sumptus, vt infrà dicetur, non potest pars per suam renuntiationem tacitam, vel expressam resuscitare obligationem contra iudicem. vt in. l. fina.

ff. de

ff.de pactis.& ista negligentia partis iudici nocere non debet.vt in.l.præsens.C. de pignori. & in hoc resi det Barto.in dicta sua disputatione. Quod tenerem: quia in Barto.semper ferè inest clausula veritatis,vt re ipsa patet.vt Ioann Baptist.de Gazalup.in tractatu de modo studendi.in quinto documẽto,in fine,vbi quoque dicit,quod sua scripta curemus habere,scire, & imitari:quia Bartoli sta optimus legista censendus est. ¶ Sed quid si in gradu appellationis sen
10 tentia fuit infirmata,† & sic reuocata, an poterit iudex conueniri.Barto.in.d.quæstio. tenet, quòd poterit conueniri,sed non ad totale interesse quod erat ab initio,sed tantummodo ad sũptus,vel expensas,quæ factæ fuerunt in causa appellationis,quas alias non sustinuisset , nisi contra eum fuisset iniquè iudicatum. vt in.l.fine.§.cùm autem.ff.rem rat.habe.& in.§. Marcellus. ¶ Sed quid si appellatio pendet, † an teneatur. Videtur quòd non teneatur ad interesse cum per interpositionem appellationis extinguatur pronuntiatum.vt in.l.prima.ff. ad Tur pilia.& Angel. in.l.furti.ff. de his qui not. infami.2.colu.& latè Iaso. in.l. prima. ff.de re iudi.nume.14.& Abba.in cap.laudabilem. vt lite penden.in fine.Attamen potest conueniri solum ad expensas,& cætera damna, cùm primũ ius remaneat sibi illæsum.vt in.l.tertia.§.exquibus.& ibi Barto. ff. de aliena. iudi. muta. caus. fac.& Barto.in.d.quæstio.in fine. Sed ego non sto cum dicto Barto.quia nũquam practicatur: nam tantummodo in isto casu dum pendet appellatio tempore syndicatus potest iudex , qui tulit sententiam,conueniri,& tantũmodo condemnabitur,vt caueat de indignitate, quia dubius est euentus.arg.in.l.penul.ff.de peti.hæredi.quia si appellans obtinuit,non damnificabitur etiam facto,secus si succũbat. ita in expresso tenet Paul.de Castro.in.l.si filius familiàs.ff. de iudic.nume.9.& idem Ange.ibi.versicu. vltimò quæro.per.l.statu liber rationem.ff.de statu libe.& per alia iura.Et idem tenet Bald.in.d. §.iudices.nume.9.& sic tenet quòd pendeat ex futuro euentu, Quicquid dicat Bart.in.d.quæst & in.l.si minoris.ff.de administra.tuto. nume. quarto.& in dicto.§.ex quibus. Semper in iudicijs obseruatur opinio Angel.& Paul. in dict.l. si filius familiàs.quòd solùm iudex , pendente appellatione,tenetur cauere de indignitate.qđ sequitur Amodeus iusti.in tracta. syndicat. in glossa.Item in eo quòd plures innocentes condẽnauerunt.col.4.versicu.sed pone.vbi in expresso ait , quòd si tempore syndicatus adhuc pendet appellatio à sententia,quam querelans contra iudicem dicit fuisse iniquam,quòd syndicatores faciant,quòd iudex det fideiussores de reficiendo omnia damna,& expensas querelantis,si contingat eius sententia infirmari. Et hoc dicit esse in practica, & consueuit facere, quòd pars,pro qua lata est sententia,fideiubeat pro iudice:& præstita ista fideiussione , syndici eum non condemnabunt. Et istam opinionem tenet Bald.& dicit esse veriorem in. l. nouissimè.§.Pomponius.ff.quòd falsi. tuto. auto. Et hoc tene:licet idem Bal.in dict.l.fina.C.de poena iudi.qui mal.iudi.dicat,quòd si exprimis actis apparet sententia iniqua,iudex debet condemnari in syndicatu ad expensas, & interesse dubij euentus litis. Sed ex primis actis apparet iusta,debet absolui,licet in causa appellationis ex nouis actis possit impugnari.* Et dic quòd talis sententia in qua est condenatus ad istam indignitatem prestandam & ipsa obligatio virtute ipsius facta potest executioni mandari,& ad probandum quòd fuit dãnificatus faciet actor statim articulos,nec est necessaria libelli oblatio nec litis contestatio & sic proceditur summariè: vt tenet Peregr.in parte executio.2.q.in gl.qualiter.versi.sentẽtia in certa.* ¶ Tamẽ quãdo sentẽtia per appellationem est recisa , tunc iudex non conuenitur ad totale interesse,sed tã
12 tummodo ad sumptus,† & expensas,quæ fuerunt factæ in causa appellationis.vt Barto.in.d. quæst.fina.col. versi.his præmissis.Sed hoc intelligerem,quando sententia fuit recisa ex primis actis,secus si ex agitatis in causa appellationis.per.l. per hanc. C. de tempori. appella. & capitu.cùm Ioannes.de fide instrumento.& sentit Bald.in dicto.§.iudices.in fine.versicu.Item ex omnibus.& in expresso tenet Amodeus Iusti.in tractatu syndicatus.in dicta glossa , colũ. tertia.versicul.Item illud. allegando Bartol. in l.post legatum.ff.de his quibus vt indignis.Sed Bartol.ibi nil dicit,sed sufficit authoritas Amodei,vbi quoque dicit,quòd iudex non tenetur ad dictas expensas,si reus condemnatus eas consequutus fuit à parte,quæ temerè eum vexauit quia desinit sua interesse contra iudicem. vt Bartol.in.l.fina.C.de poena iudi.qui malè iudica.& facit.l.1.§.nunc tractemus.ff.de tutelis &
13 ratio.distrac. ¶ Sed quid si appellator † in causa appellationis succubuit, & sic sententia prima est confirmata : an iudex , qui primò eam tulit, teneatur? Dic quòd non , nec potest conueniri quia talis sententia confirmatoria excusat iudicem. vt in. l. pro consulibus. C. de appellatio. & ita tenet Bartol. in dicta quæst.fina.col.& idem tenet Alexan.in additi.

ad Bar-

ad Barto.in.l.1.ff.de appella. in additione magna,in medio.& Pari.de Pute.in.d.tracta.syndica.in parte,quæro de quæstione.foli.161. nu. 8.versicu.pone cp reus. ¶ Sed quis ex iudicibus
14 teneatur,an qui primò tulit sententiã,† an qui eam confirmauit? Bald.in dict.§.iudices. nu.8. tenet,cp si primus iudex tulit sententiam,à qua fuit appellatũ,& sententia confirmata,& abiista secunda sentẽtia non fuit appellatum, secũdus iudex facit litem suam,quia ista secunda transit in rem iudicatã:prima enim fuit nouata per secundam,& in ipsam trãsfusa.& idẽ tenet Alex. in additio.ad Bart.vbi suprà.Et idẽ tenet Amodeus iusti.vbi suprà.col.3.versi.tenetur etiã.vbi vult sentire,quòd si est appellatum ab ista secũda confirmatoria,& fuit reuocata, cp primus iudex teneatur:quia fuit principium iniquitatis, & totius mali,secundùm Innocẽ.in capit.sæpe. de appella.& sic ad sumptus litis, vt dictum est ¶ Sed quando sunt plures sentẽtiæ conformes, tunc præsumũtur omnes iustæ,& querelãs cõtra iudicem præsumitur calumniari.vt in cle.vt calumnijs.de re iudica.& Bald. in rubri. C. de poena iudi.qui malè iudic. & tenet Amodeus iusti.vbi supra.col.3.versicu.Item non tenetur.
15 ¶ Quid autem si sententia est nulla,† an iudex teneatur in syndicatu? Dic quòd non. vt tenet glos.in dict.l.fi.ff.de varijs & extraord. cogni. in glossa.1.& Bald.cõmendat eam in.l. si vt proponis.la primera.C.quomodo & quando iud. nume.17.Et tenet Montaluus.in.l.23. titul.22. partita tertia.vbi ait,cp si sententia nõ valet,nullam poenã iudex sustinebit.per dictã.l.2.titul. 2.foro legum.lib.2. ¶ Quod Bald.vbi suprà dicit verum,nisi aduersario interfit.& idem Bald in dicto.§.iudices.nume.3.& idem tenet Paul. de Castro.in.l.1.§.hæc autem verba.ff. cp quis iuri.in fine.Et ibi Angel. in princip. dicit, cp licet non faciat litẽ suam,tenetur tamen ad damna,& expensas litis.per dict. glo.in. d.l. fina. & per.l.si veritur.C.de excusa.tuto.Et idem tenet Paul.de Castro in dicta.l.filius familias.ff. de iudi.nume.3.vbi quoque dicit, cp non tenetur,nisi ad dictas expensas litis,vel sumptus,in quibus potest lædi:vel quando sententia nulla fuit executioni mandata de facto.& idem tenet Hippol.de Marsi.in.l.fin.ff.de quæstio.nu.19. & Feli.in.c.tua nos.de iureiura. nu.6. & Bald. in.l.obseruare.§.proficisci.q.21.ff.de offi.procõsu.& Amode.iusti.in tracta.syndi.nu.242.& suprà nu.7.Quod intellige verum,nisi executio posit retractari per grauatum:quia grauatus retractare eam debet,secundùm Alex.in.d.§.hęc autem verba.nu.3. ¶ Quoq;vltra Paul.intellige
16 rẽ,nisi exceptio nullitatis sit præscripta,† quia tũc iudex tenetur:nam in causis,in quibus sententia est nulla,requiritur cp talis exceptio nullitatis infra.60.dies à die pronuntiationis sententiæ numerandos opponatur, alias transit in rem iudicatam talis sententia.vt in.l.2.titul.15. lib.3.in ordina.regali.& sequitur Montalbus in l.2.titul.2.foro.legum.lib.2.in glos. quæ incipit,sin derecho.Et per istam.l. Regiam hodie non habet locum illud,quod tenet Paul.de Castro in.l.nec quis messium.§.sed si prætor.nu. 9.ff. de ferijs. vbi dicit, quòd vsque ad triginta annos potest principaliter petiagendo,vt sententia declaretur nulla.& idem tenet ab Abb.latè in consilio.97. in prima parte. ¶ Tamen te-
17 ne,quòd si admittitur † ad dicendum de nullitate elapsis illis sexaginta diebus contentis in dicta lege Regia,& probauit , debet obtinere: vt tenet singulariter Iaso.in.l.hoc edicto.ff.de noui oper.nuntia.nume.3.vbi dicit,quòd si statutum disponit,cp post duos menses non potest dicere de nullitate sententiæ,vt in.d.lege Regia cauetur:si tamen fuit admissus,& probauit,debet obtinere in causa allegando Abb. in consilio.55.in secũdo volu.incipiente,In causa.Et est magna extensio ad.d.l.ordinamenti,qr etiam si post illum terminum fuit admissus ad allegandum de nullitate,& probauit,obtinebit in causa. ¶ Et facit in simili illud,quod tenet Innocẽ. in cap.cùm dilecta.de rescriptis. vbi ait,cp contra sententiam,quæ transiuit in rem iudicatam non debet pars aduersa audiri super iniquitate, vel nullitate:tamẽ si de facto fuit admissa,& iniquitatem probauit,est retractanda sentẽtia.& Felin.in cap.quoniam contra.de proba. col.13. versi.fallit quarto.& Sapia.in additio.ad Abb. in capit.2.de purga.vulgari. ¶ Et quoque facit: quia licet à sententia super possessorio de iure ciuili nõ appelletur,vt in.l.vnica. C. si de momen.poste.fuerit appellatum:tamẽ si fit appellatum,& iudex admisit, debet appellãs obtinere.vt Bald. singulariter. in.l. post sententiam. col.2.C.de senten.& interlocu.omn.iudi.& sequitur Alexan.in consilio.2.in tertio volumi. nume.14. ¶ Et quia probatio,quę non debet admitti,facta tamen debet per iudicem obseruari vt Innocen.in capi.cùm Bertoldus. de re iudi. quem refert Bald.in.l.illicitas.§. veritas.ff.de officio præsi.multa enim facta tenẽt, quæ fieri prohibentur.vt in.l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui,vel ali.iur.& capit.ad apostolicam. de regula. ¶ Quoque facit: quia licet spoliator nõ debet audiri ante restitutionem,quia spoliatus ante omnia est restituendus. vt in.l.si quis ad

se fun-

se fundum.cum similibus.C.ad.l.Iuliam. de vi. tamen si de facto fuerit admissus à iudice,& probauit de proprietate, debet iudex pro eo ferre sententiam.Itatenet Innocen.in capitulo, constitutus.de filijs presbyter. prout tenet Iaso. in d.l.1.quæ incipit,Hoc edicto.supràallega.& sic quòd si post terminum est admissa, & probata, iudex debet pronuntiare super nullitate, si de ea constat,& non teneretur in syndicatu. vide Bald.in.l.obseruare.§. profisci. ff. de offi. proconsu.& lega. quæstio. 21. & Amode. iulti. in dicto tracta.in dicta glos.colũ.4. verficul. quid autem si tulit sententiam,ipso iure nullam.vbi concludit in eo,quod tenet Paulus de Castroin dicta.l.filius familiàsiudex.licèt eum non alleget.& Bald.in.l.si pignora.ff.de euictio. ¶Vide tamen Bald.in dicto.§. iudices. vbi tenet,
18 †quòd si per dolum iudex tulit sententiam nullam,facit litem suam:quia grauat partem de facto prætextu officij facit.l. per imperitiam. ff. de euictioni.Et idem tenet Alexan. in dicta.l. prima.§.hæc autem verba.ff.quòd quisque iur. nu.4.vbi dicit,quòd tenetur ad interesse, & ad integram litis æstimationem,quando sententia nulla est lata dolo.vt tenet Bald. & Salyce. in l.venales.C.quando prouoca.non est necess.licet Angel.teneat contrarium. ¶Quid autem,si
19 pars consentit sententiam †expresè,an si est in iusta habebit regressum contra iudicem? Dic quòd non. vt tenet Abba. in capit.pastoralis.§. quia verò.tertia col.nume.5. de officio delega. & idem tenet ibi Andre.Siculus Barba.in. 7.column.in fine,cum sequenti.quem vide.Et facit quia ille,qui consentit,iura sua perdit,& aliena fortificat.tex.in.c.1.§.præterea.quib⁹ modi.feu amittitur in vsi.feud.& ibi glo.& Bal.ibi dicit, q̃ hæc regula est infallibilis, de quo ibi per eũ. Et etiam si quando consentit sentẽtiam litincarcere,valet:& tenet prædictus consensus,quãdo carcer est iustus,& subest iusta causa detinendi: quia metus carceris cùm adhibetur secundùm ordinem iuris,nõ est metus.Bald.in.c.si iustus. de appella.in fine.& facit.cap.dilectis.eod.titu. &.l.qui in carcerem.ff.quod metus caus.& qnia detentus licitè in carceribus,potest consentire, & contrahere etiam cum eo, ad cuius instantiã detinetur,nec dicitur contractus factus per metum:tenet Pau.de Castro in.l. qui à latronibus ff.de testamen.& Bald.in.l. nam & seruus.ff.de negotijs gestis.Et vid.de materia per Hippolyt de Marsi.in suapracti.crimi.§.attingam.nume. 22.cũ sequentibus.* Et tenet pragmatic. 42. in pragmatic.de madrid anno.1557. vbi si pars cõsentit sententiã nõ habet recursum cõtra iudicẽ

20 *¶Quid si iudex credat bene †iudicare, tamen male iudicat,ductus errore iuris, an in foro conscientiæ teneatur parti, quam læsit? Petrus & Cy.in authen.hodie.C.de iudi.dicunt,quod si ex necessitate assumpsit sibi officium iudicandi,vel ex voluntate de consensu partium, non tenetur nisi de dolo.vt in.l.1.ff.si messor fal.modixe.Quod est notandum pro arbitris, & arbitratoribus,qui assumuntur de consensu partiũ, vt non faciant litem suam si malè iudicant,nisi cùm dolo hoc faciant.& ita intelligitur.l.siquis in conscribendo. C. de pactis.secus si est iudex non de voluntate partium, quia tunc tenetur, nec excusatur per ignorantiam iuris:quia asseruit se peritum,acceptando officium iudicandi: nam medicus non excusatur propter ignorantiam.ita Paulus de Castro in dicta authenti.hodie.numero.2.Et ita videtur tenere Cardinalis Caietanus optimus theologus temporibus nostris,in sua summa,in parte, iustitia. loquendo de iudice proijciente aliquem de possessione iuris errore,& de iudice malè iudicante, & negligente, & de procrastinante iustitiam. & quoque dictum Caietan.in dict.summa,in parte,iudicis peccata. vbivide quando peccant, & sic
21 quòd teneatur in foro conscientiæ. ¶Et an †teneatur,si de consilio sapientis iudicauit.Angel. in dict.l.filius familiàs.in fine.tenet quòd tenetur,& non excusatur, quia non tenetur ipsum sequi,quia iudex asserit se peritum.vt in.l.2.ff. quod quisq; iuri.imputet enim sibi,qui tale cõsilium sequitur.& dicit hoc sequi Iacobus Butri. quod sequitur ibi in dicta.l.filius familiàs. Paul.de Castro. ¶Sed contrarium tenet textus. & ibi Bartolus in.dict.l.2.ff.quòd quisque iur. vbi tenet,quòd imperitia assessoris excusat magistratum, non autem ipsum assessorem. sed Bart.ibi,quem sequitur Iaso.& omnes. numer. 4.dicit quòd est verum, si magistratus imperitus iuris tulit sententiam iniquam de consilio sui assessoris,quòd tunc excusatur à pœna illius edicti,non tamen excusatur, quin faciat litem suam, & teneatur parti ad totale interesse.per text.& glo.ibi. Quam glo. dicunt ibi Alex.& Iaso.quòd communiter sequũtur doctores,& cõmendant eam,quia multotiens accidit in facto. & pro ea est tex.secũdùm omnes scribentes in authen.de iudi.§.necessitatem.cum glo.in verbo,periculi,quanuis teneat contrarium glosin c.hoc etiam.2.quæsti.6.in glos.fi.quam allegat Imol.in.l.4.§.in eum.ff.de damno infecto.secũdùm Iaso.vbi suprà.Et Alexan.ibi.num.8.dicit quòd pro glo.in.d.l.2.est communis opinio,& est tenenda,& sic quòd ad interesse teneatur.

¶Sed

¶Sed contra istam cõmunem opi.videtur tex. in contrariũ in.l.cum bonorũ.ff.de bono. poss. & ibi Bartol.& docto.vbi habetur,quòd iudex propter consilium excusetur.Sed pro solutiõe dicit Hippoly.de Marsi.in sua practi. crimina. §.supereſt.nu.18.quòd Bald.dicit in rub. C. de pœna iudic.qui mal.iudi.*Et Montal.in.l.2.titul.2.lib.2.fori in glos. *por no lo entender*. & in.l. 10.tit.5.part.5.& Bal.in.l.obseruare.§.proficisci ff.de officio proconsul.quæst.31.nu.14. & Paris de Puteo, in tracta. syndica.in part. assessor in princi.fol.58.*Quòd si iudex sibi eligit assessorem,non excusatur.vt in.l.si procurator.§. si tutores.ff.mandati.si verò respublica eum elegerit,vel deputauerit,tunc excusatur tanquam astrictus cuidam formæ.argumẽ. notatorũ. in.l. polla.C.de his qui. vt indig. vbi quoque tenet dicta glos.in.dic.l.2.Et pro ea, & sic pro primo membro facit illud,quòd tenet Angel.in.§.omnem.in authen.de litigiosis. dicens, quòd licet potestas ferat sententiam, & dicat latam sub examine iudicis maleficiorum, tunc dicitur ab ipso potestate prolata,& ipse tenetur.vt ibi per Angel.& per Cepol.in cautel.258.& Alexand. & Iaso.in dict.l.2.nume.4.&.8. ponunt hoc pro limitatione ad dict.l.2.vt procedat, quando sibi eligit magistratum, secus si respublica. ¶Et facit illud,quod tenet Barto.in.l.si conuenerit. ff.de re iudica.volens quòd assessor,qui tulit in iustam sententiam de consilio iurisperiti,& electus de voluntate partium,q̃ tenetur:quia non debet stare dicto iniquo consilio.vt in.l. quidã decedens.& in.l.Titium & Meuium.in principi.ff.de administratio.tuto.& facit.l. nemo.C. de sentent.interlocu.omni.iudi. Quia licet partes consenserint vt causa committatur, non tamen consentiunt,q̃ sententia sic feratur,si malè consuluit,& ideo tenetur, & facit litem suam: nisi consensus partium,vel statutum arctaret iudicem ad sequẽdum dictum consilium.Et ideo Bart.ibi in.d.l.si conuenerit.dat cõsilium assessoribus,q̃ in tali cõmissione faciat poni, quòd partes ex nunc consentiunt,vt secundùm consilium talis feratur sententia,tunc iudex nõ poterit conueniri. ¶Tamen Guido de Suza.in.l. humanum.C.de legi.& Imol.& Paul. de Cast. in dict.l.si conuenerit.tenẽt cõtra Bartol. Quia si partibus consentientibus iudex eligit consul torem,tenetur sequi cõsilium:quia licet à principio habuerunt potestatem consilium non habere,ita habito consilio, videtur astrictus illud sequi.allegat in argum.l.3.§.tametsi.ff. de arbitris.maximè cum iusta causa cõsueuit quem excusari.vt in.l.qui solidum.§.etiam. cum similibus.ff.de legat.2. & Paul.de Castro in.l. sed & si lege.§.q̃ autem.in fine. ff. de peti. hæred. & Iaſ.in.l.iustè possidet.ff.de acquired.possessio. num.35.cum sequentibus.& Hippoly. de Marsil.in repetitio.l.de vno quoque.ff. de re iudic. nume.193. ¶Et idem contra Bartol. tenet Bald. in.d.l.obseruare.§.proficisci.ff.de offic. procon suli.& lega.quæst.13.& in.l.mancipia.C. de seruis fugiti.nisi consilium sit contra legem, quia illud non tenetur sequi.argum.l.rescripta. C.si contra ius,vel vtili. publi. ¶Attamen opinio. Barto.tenet Specula.in titu.de requisi.consilij. §.1.verficul.quid si iudex.& ibi per Ioann. Andre.in addition.& in regula.nullus ex consilio. ff.de regu.iur.in.6.in mercuri.& Barto. in repetitio.l.1.§.si plures.1.quæstio.ff. de exercito.& Abb.& ibi Canoni.in.c.si pro debilitate.de officio deleg.& in.c.nec episcopi. de tẽpor. ordi. ¶Et ista opi.Bart.& sequacium est verior secundũ Alexã.in.d.l.si conuenerit.nu.11.& sequitur quoq; ibi Iaſ.nu.16.pro qua Alexan.dicit,q̃ est text.optimus.in.c.cùm olim. de arbitris. & ibi docto. ¶Quod dicit facere ad limitationẽ statuti disponentis,vel partibus disponẽtibus,q̃ iudex teneatur cõmittere causam cõsilio sapiẽtis, nõ dicitur arctare iudicẽ adsequendũ cõsilium.
22 ¶Quod dicit fallere, † nisi ex toto iudex esset ignarus.per cap.cùm venerabilẽ.de offi. delegati.& ibi glos.& in.l. impuberibus.ff.de suspect. tuto.Quod est verũ secũdùm Ioan. de Imol. in d.c.cùm olim.de arbi.quãdo ex consuedine patriæ viri imperiti cõmuniter creãtur in iudices, quia tũc intẽtio dicti statuti videtur fuisse,q̃ deberent sequi cõsilia peritorũ,alias secus. vt tenet Alexã.vbi suprà.vt Bald. in.l. certi iuris. C. de iudic.& Cataldi.in tracta.syndica.nu.157.tomo 14.tracta.Et Angel.de Perusio.in tract. syndic. nu.8.tomo.18.tracta.foli.41.dicit,q̃ potestates terrarũ facilius excusantur,quàm eorum assessores:quia cum ignaro lex mitius agit, quàm cum iure peritis.vt Bald.in.l.penulti. C. de legat. in fine.debẽt enim tales potestates consilio sapientis omnia deliberare,& non ex suo capite.vt dicit notare Bart.in.l.legati. C.de offi. proconsu. & lega.Quod facit pro istis iudicibus villarum, qui *Alcaldes ordinarios* vocantur, qui continuò eliguntur in iudices, maximè in locis, & villis dominorum,licet non sint periti,quia iudicant consilio literatorum:quia si isti iudices aliquid iubent,vel faciunt de consilio iurisperiti, excusantur.vt tenet dict.Alexan. quia de consuetudine patriæ est,q̃ tales iudices iudicent de consilio iurisperitorum.* Sed hoc intelligo si eligũt prudentes consiliarios excusantur:quia non est

verisimile eos errare debere, secus si eligunt imperitos: quia non excusantur vt declarat Albe. in.l.illicitas.§.sicuti medico.ff. de officio. præsid.numero.6.* ¶ Quinimo expensis partium
23 † possunt assumere assessorem.vt in capitu. statutum.§.assessorem.de rescrip.in.6.& Paul. de Castro in.l.fina.ff.de assesso.& Abb.in capitu. sciscitatus.de rescrip.fina.column. numero. 15. & vide Alexan.in addition.ad Bartol. in.l. postulauerit.ff.de adulter.& Cardina.in Clemen prima, de ætate & qualita. Et vide quæ dicã in capi.2.infrà eodem, in glo. *yguálmente su justicia.* versicul. & ego idem dicerem.& Bald. in.l.2. C. de sentent. ex pericul. recit. & Lahfran. de Oria.in repetitio.cap.quoniam contra. de probatio.in parte, interlocutorię & appellationes. num.25. vbi intelligit hoc verum in iudicibus, qui de se non sunt periti, nec est electus ratione scientiæ, vt dicunt esse potestates, & arbitratores, qui sunt idiotæ. Secus autem si esset electus propter peritiã scientiæ, vt sunt vicarij potestatum, qui in nostra Hispania vocantur, *Tenientes*, quia tunc non possunt compellere partes eligere consultorem: quia si ipse nesciat, de se conquęrat: nec facere expensis ipsorum. vt tenet ad literam beatus Archiepiscopus Florent. in tertia parte.titu.9.cap.2.§. 9. vbi dicit, quòd cùm ordinarius secularis non teneatur scire, sed sufficit quòd habeat experientiam de causis, prout habetur in.l.certi. C.de iudic. poterit salarium pro assessore petere. Et dicit, quòd notatur in authenti.de iudi. circa principium secundùm Ioann.de Imol. qui dicit, quòd supra hoc est consuetudo attendẽda, prout dictus Archiepisco. Florenti. tenet, vbi per eum de materia. ¶ Vbi quoque dicit, quòd hoc est verum, si non habet salarium de publico. Et idem cauetur de lege Regia, vt infrà dicetur, vel si nõ egebat, quia est peritus, & per se potest causam determinare, & finire, quia in hoc vult grauare partes, secus si sit idiota, prout tenet Paul. de Cast. in.l.consilium.ff.de offi. assesso. vbi ait, quòd si iudex, vel arbiter sit idiota super puncto iuris, bene potest mandare partibus, quòd dent ei salarium pro consultore habendo. vt in.l.4.§.2. ff.finium regundo. & glossa in.l.2. titul.2. foro legum.libro.2. in glossa, quæ incipit, *que no lo entiende.* ¶ Et quando quæstio committatur cõsulenda, cuius expensis debet fieri. vide Barto. singulariter in.l. si postulauerit. in fine. ff. ad legem Iulian. de adulter. Et Baldus in.l.2. prima column. versicul. sed nunquid. C. de senten. ex peri. recitan. dicit, quòd tale salarium debet præstari consultori ab vtraq; parte, nisi altera pars petat consilium. vt Bartolus in dicta.l. si postulauerit. & Lanfranc. de Oria. in dicto capitulo. quoniam contra. de probatio. versicul. sententia. 9. column. & si præstatur ab vna parte tantùm casu, quo iudex suo motu, vel ad instantiam vtriusque partis consilium habuerit, datur regressus contra alteram partem. vt Floria. in.l.sed & loci.§.primo.ff.finium regun. & Speculato. in titulo de assessori.§.salarium. versicu. penultim. & Bartol. in.l. in sacris. C. de proximi. sacro. lib.12.* Idem tenet Peregrina. in parte consilium. quæstione.5. in gloss. partes: & idem die si iudex recusatur, quòd illa pars quæ recusat iudicem debet soluere expensas, seu assessoriam: si verò ab vtraque parte recusatur, tunc ab vtraque parte soluitur per supradicta: ad quod facit quod tenet Bald. in.l. prætor.§. si de vi.ff. de edendo: vbi tenet quòd qui petit consilium sapientis debet petere suis expensis, & si mittit notarium ad aliquem locum pro examinandis testibus debet mittere expensis petentis, si autem mittitur ex mero officio iudicis: tunc expensis vtriusque partis secundũ Bald. ibi. * ¶ Et quòd dicti iudices, qui de consuetudi
24 ne creantur † imperiti, si de consilio iurisperiti iudicauerunt, non teneantur. prout tenet Alexan. allegando Anton. in dict. l. si conuenerit. Facit quod dicit Iaso. ibi numer.16. vbi dicit, q̃ Barto. ibi loquitur in iudice, qui debet esse peritus iuris, & qui videtur asserere esse peritum. vt in dicta.l.2.ff. quòd quisque iuri. vnde nõ debet credere consultori imperito. & dicit ita tenere Bald. in dicta.l. obseruare. in dict. §. proficisci. quæstione.13. & quòd ille allegat Bart. ita tenere in dict.l. in bonorum. in fine. ff. de bono. possessio. & Bald. & Salycet. in.l. iuris ignorantia. C. qui admitti. Et vide Bartol. in dicta.l. in bonorum. numero.4. vbi expressè tenet, quòd credens consilio alterius, si per se scire non debet, excusatur: quod dicit esse menti tenẽdum. & idem tenet Alexand. in additio. ad Barto. in.l.1.§. si plures. ff. de exercito. in additione, quæ est in numero.12. & idem tenet Alexan. in dict.l.2.ff. quòd quisque iur. in fine. ¶ Sed Paulus de Castro ibi, in numero.7. tenet contrarium, dicens, quòd magistratus quantuncunque imperitus literarum facit litem suam, si faciat iniustitiam, etiam si non tenebatur tenere assessorem: licet videbatur contrarium, quia non esset in lui culpa, quia nunquam asseruit se peritum, & tale officium consueuit dari imperitis, vnde videbatur, quòd non teneatur. ¶ Sed istud dictũ Paul. non obstat: quia talis tenetur, quando nõ iudicauit de consilio sapientis: secus quando de consilio

consilio sapientis iudicauit, quia tunc non tenetur, vt dictum est. Et Cataldi. in dicto suo tract. syndica. quæstione. 41. tenet in expresso, quòd potestas, qui est iuris ignarus, si sentẽtiam iniustam tulit de consilio suorum iudicum, talis potestas non tenetur, sed iudex, sub cuius examine & consilio sententia lata fuit. vt in dicta.l.2. pro quo dicit, quòd facit bonus text. in. l. prima. C. de his qui latro. ibi, sub examine iudicis. & Angel. idem tenet in.l.si illi. C. de decurio. libro.10. & in authentic. de litigio. §. omnẽ nota. & Bald. in.l. obseruare. C. eo. titul. de decurio. ¶ Et vbi suprà dicunt, quòd licet partes consentiant, quòd iudex ferat sententiam de consilio sapientis, etiam apertum & cognitum parti-
25 bus, quòd à tali sententia possunt † appellare, & ex nouis actis & probationibus possunt impugnare sententiam. vt in.l. eos. C. de appella. quia non tollit remedium appellatio, nisi per expressam renuntiationem. vt in.l. fina. C. de tempo. appella. Et cum Bart. in. dict.l. si conuenerit. tenet Alexan. nume.13. vbi dicit, quòd ita communiter tenetur, licet Bald. teneat contrarium in quodam suo repertorio. per text. meliorem de iure in.l. generaliter.§.1. ibi, quis eũ ferendum est. C. de rebus credi. tamen dicit, q̃ communis opin. est in contrarium, & temerarium esset ab ea recedere, & pro vera est tenenda, & sic, quòd si iudex imperitus de consilio iurisperiti iudicauit, excusatur. ¶ Imò dicit ibi Iaso. in dicta.l. si conuenerit. numero. 20. quòd non solùm à tali sententia potest appellari: imo for-
26 tius † talis sententia lata prætextu consilij sapientis, nunquam trãsit in rem iudicatam, quin possit semper retractari peritioribus iustius consulentibus. ita singulariter Anto. de Butri. in.c. proposuisti. de probatio. & Iaso. vbi suprà. ¶ Sed
27 dict. gloss. in dict.l.2.ff. quòd quisq; iuris † limita per. d. Salycet. in.l. fina. C. de pœna iudi. qui malè iudi. nisi talis assessor haberet instrumentum suæ probationis factæ à doctoribus in studijs generalibus & publicis: quia tunc magistratus habuit iustam causam credendi, & excusatur. argument. in.l. agrum. & in.l. qui non tam idoneum. ff. commoda. vel etiam dato quòd nõ sit doctoratus, licentiatus, vel Bachalarius, erat tamen publicè exercitatus assessor in officijs similibus, in quibus peritũ se docuit, secundùm Alexan. ibi in dic.l.2. num.9. quod dicit esse notãdum, & nũquam eijci debet à memoria, quia poterit plurimos ex hoc euadere prætores à periculo syndicatus. quod sequitur ibi Iaso. nu. 4. Et idem tenet Alex. in consili. 19. volu. 7. num. 13. vbi ait, quòd licet communis opin. sit, quòd imperitia consultoris, vel assessoris electi à magistratu non excusẽt magistratum, fallit quando eligit virum approbatum, & exercitatum in similibus, ad quem communiter habetur recursus, quia tunc excusatur. vt Angel. in.l. termino. C. de fruct. & litis expen. & isto casu accessor tenetur. vt glossi. in capitu. hoc etiam. 2. quæstione. 6. & infrà dicetur. numer. 30. Quod facit pro dictis iudicibus, qui quotidie creantur indocti: quia si isti de consilio sapientis approbati, vel exercitati, vel de illo, ad quẽ recurritur pro dubijs decidendis, aliquid faciunt, licet sit iniustum, excusantur. ¶ Nec obstat limitatio Alexand. in quantum intelligit, quòd excusantur, quando est iustum consilium, secus si iniustum quia intelligitur in iudicibus habentibus scientiam, & sapiẽtiam, quia isti non tenẽtur ipsum sequi, cùm asseruit se peritum, secus in alijs. tenet Cataldi. in dict. tracta. syndica. quæstio. 70. ¶ Et faciunt omnia, quæ tradit Alexan. in consilio. 64. in primo volu. numer. 5. vsque in fine. & in consilio. 15. eod. volu. numer. 16. & 17. vbi
28 ait quòd regula, in † qua habetur, quòd dicto medicorum sit standum, an vulnus sit mortale, & in similibus. vt in.l. semel. & ibi Barto. & Angelus. C. de re mil. libr.12. & Innocen. in capit. si significasti. el.2. de homic. & Specula. in titul. de probatio. §.1. versicul. hoc quoque. & Bartol. in proœmi. ff. orum. pe. column. & ibi Bald. & Angel. & Bar. in.l. quotiens. C. de põderi. lib.10. & Abb. & docto. in. d. capi. proposuisti. de probatio. ¶ Satis est, quòd medici sint in similibus experti, vt dicit text. in capit. fi. de frigi. & text. & ibi Bart. in.l. prima. ff. de vari. & extraor. cognit. vbi declarat Barto. qui dicãtur medici. ¶ Et procedit quoque, etiam si talis medicus non esset doctoratus. per tex. in.l. prima. §. nec autem. C. de communi seruo manumis. vbi serui possunt esse medici, qui esse nõ possent, si ad hoc vt quis dicatur medicus, requireret doctoratus. nam cũ doctoratus sit dignitas, vt notat Bart. in.l. ex eo. ff. de testam. mili. & in ca. quanto. de magistris. & dixi in.1. gloss. supra proœmi. istorum capitum: seruus ad illam dignitatem nõ potest aspirare, vt in.l. prima, &.2. C. si seruus, aut lib. libr. 12. & Bald. in.l. sciẽndum. §. demum. ff. de ædilitio edicto. per text. ibi. versi. dictum. ¶ Et per illum text. dicit ibi, quòd cùm in quadam ecclesia esset cõstitutio, prout est in monasterijs monialium, quòd nemo possit eorum claustrum intrare sub pœna excommunicationis, nisi sit
29 medicus, † prout in Hispania habetur in monasterijs monialium, q̃ si medicus, qui non est doctor, nec graduatus, si est expertus in medicina,

vel in chirurgia intrauit clauſtrum, non incidit in excõmunicationem, dummodo ſit talis, quẽ vulgus medicũ, vel chirurgũ appellet: quia licet nõ ſint literati, intrãt i. d. clauſtrũ. ¶ Et quoq; per illũ tex. tenet ibi An. q ſi officialis, pmittat ducere ſecũ duos iuriſtas, ſufficit ducere tales, qui vulgo iuriſtæ appellãtur, licet non ſint doctores. notat An. de Aretio. in. §. cũq;. in primo notabili. in prooemi. Inſti. num. 2. & Iaſ. vbi
30 ſuprà. ¶ Sed an conſultor † teneatur iudici ex malo conſilio quod dedit. Angelus & Paul. de Caſtr. in dict. l. ſi filius familias. ff. de iudi. nume. 11. tenent quòd non, allegando Bar. in dicta l. bonorum. ff. de bono. poſſe. Sed Amodeus Iuſti. in dict. tracta. ſyndi. in gloſ. Item in eo quòd plures. 1. colũ. verſi. ſi poteſtas. nu. 124. intelligit hoc, ſi fuit electus à iudice, quia tunc non tenetur iudici cõſultor. & ſic intellige. d. An. & Pau. in dict. l. ſi filius familias: ſecus ſi fuit electus à partibus, quia tenetur parti læſæ de malo conſilio, allegando Angel. & Bal. in l. certis annis. C. de pactis. & in dict. §. proficiſci. quæſt. 4. Tu vide melius dictum Amode. Iuſti. in dicto tracta. num. 203. an ſi poteſtas, ſeu iudex ſoluit in ſyndicatu, quia in plus, vel minus cõdemnauit iuxta ſui aſſeſſoris conſilium, an contra ipſum conſultorem poſſit habere regreſſum. Vbi dicit, q ſi poteſtas per dolum tulit ſententiã iniquã, & ſoluit, licet etiã collateralis fuerit in dolo conſulẽdo, nõ habebit regreſſum contra collateralem quia punitur ex dolo ſuo, quia fortè erat legum doctor, & cognouit q faciebat iniuſtitiã. Secus ſi poteſtas erat iuris ignarus: quia tunc licet poteſtas teneatur tanquam caput vt in. l. 1. ff. fur adu er. nau. quia tulit ſententiam nomine ſuo, habet regreſſum contra collateralem. per. l. 2. ff. q quiſq; iur. & ibi Bar. & Bal. * Vbi in fine dicit q durius agitur cum aſſeſſore quàm cum poteſtate ſcilicet, in dolo præſumẽdo: quia facilius præſumitur in eo dolus qui eſt iuris peritus. * Et not. in authentica. vt iudi. ſine. §. neceſsitatem. & ibi bona glo. colla. 2. ¶ Specula. in titu. de requiſi. conſi. §. 1. verſicu. conſiliarij. numer. 5. indiſtinctè tenet, q ſi talis, qui præſtat conſiliũ, conuincatur de dolo, & iniquè conſuluiſſe, tenetur parti, & aliàs punitur. vt in. l. conſilij non fraudulenti. ff. de regul. iuris. & in. l. conſiliarios. C. de aſſeſſo. & contra iniquè conſulentem poteſt agi quanti intereſt alicuius conſilium datũ non fuiſſe. vt in. l. arbitro. §. dolo. ff. de dolo. & ſi non ſit ſoluendo, videtur quòd debet reſtitui litigator ad priſtinum ius. vt. ff. eod. l. eleganter. §. pe. & quãdoq; falſus cõſiliarius excõmunicatur. vt ca. nouerit. &. c. grauem. de ſent. excõ. & quandoq; ſuſpenditur, & infamis efficitur. vt in. c. ſi aduerſus. de hæreticis. ¶ Licet ſit in cõtrarium: quia nemo ex cõſilio obligatur. vt in. l. 2. in fin. ff. manda. & in. §. ex diuerſo. aliàs. §. tua gratia. Inſti. eod. vbi de hoc. ¶ Sed illud procedit in cõſilio non fraudulento, ex quo nemo obligatur. Sed ſi per imprudentiã falſum dedit conſiliũ, non videtur excuſari, imò debet puniri. vt in. l. fi. ff. de varijs extraord. cogni. quia imprudẽtia culpæ cõnumeratur. vt in. §. imperitia quoque. inſtitu. ad. l. Aquili. & ſic q tenetur. & in hoc reſidet Specula. vbi ſuprà. ¶ Et Ange. de Areti. in dict. §. tua gratia. inſti. manda. nu. 4. dicit, q credit, q facit litem ſuam, quando ex forma ſtatuti iudex debet ſtare dicto conſilio, & ferre ſentẽtiã ſecundũ eum, aliàs autẽ dictum conſiliũ nõ lædit, quia non cogebatur illud conſilium ſequi. vt in. l. 1. & ibi Bart. in. §. ſi plures. ff. de exercito. Sed non affirmat pro conſtanti, ſed cogitãdum relinquit tamen Alexan. in rub. C. de procura. videtur ſentire idem. ¶ Sed opinio Specula. quòd puniatur indiſtinctè, tenet Montalu. in l. 2. titu. 2. lib. 2. for. ll. in gloſ. *porque no lo entiende.* vbi ait, quòd ſi per imperitiam aſſeſſoris iudex malè iudicauit, tunc aſſeſſor punitur. vt in dict. l. 2. & Ioan. Fab. in princ. inſtitu. de obliga. quæ ex quaſi deli. naſ. idem tenet, q aſſeſſor, ſeu cõſiliarius tenetur ſicut iudex. Et eſt tex. expreſſus q talis conſultor tenetur. in. l. 3. titu. 21. part. 3. & ibi Montal. ſingulariter. & idem videtur tenere Paul. de Caſtro. in. l. ſi quis fundum. §. celſus. ff. locati. vbi tenet, quòd aſſeſſor tenetur de imperitia, quia cẽſetur aſſerere ſe peritũ, & ſic quòd talis conſultor teneatur, & non poteſtas, nec iudex. idem tenet Iaſ. in. l. omnem. ff. de officio aſſeſſo. nu. 17. & idem tenet Bal. in cap. intimaſti. de appella. nu. 3. ¶ Sed hoc intelligeverum in iudice vel poteſtate imperito, qui non eſt doctor, nec literatus, quia tũc talis iudex excuſatur propter tale conſilium, & conſultor tenetur. Secus eſt in iudice, vel poteſtate, qui eſt doctor vel iuris peritus, quia tũc non excuſatur, ſed tenetur vt ſuprà dictum eſt. Et Bar. in. d. l. bonorum. in fine. & Bal. & Saly. in. l. iuris ignorantia. C. qui admitti. & Sali. in. l. fi. C. de pœna iudi. qui mal. iudi. dum ponit. q. de poteſtate idiota. & ita intelligit Philipp. Decius ſingulariter in conſilio 8. colum. 4. nu. 5. quem ſingulariter vide. ¶ Et dicit, quòd facit in ſimili, quod tenet Anto. de Butrio in cap. cùm olim. de arbitris. col. fina. verſi. & puto. vbi tenet, quòd quando iudex eſt ignarus, tenetur ſequi conſilium ſapientis, & ideo meritò excuſatur. ¶ Sed alius non cogitur ſequi conſilium, & ideo ſi ſequatur malum cõſilium:

facit

facit litem ſuam, & in ſyndicatũ non excuſatur. Quod intellectum credo q ſit ipſamet veritas: quod facit, vt ſuprà dixi, pro iudicibus, qui communiter eliguntur imperiti, vt ſi aliquid faciant de conſilio iuris periti, excuſentur, & non teneãtur, ſed ipſe peritus. ¶ Quod extende, quòd nõ ſolùm tenetur de malo conſilio expreſſo, verũ
31 etiam de tacito: † quia omne, quod factum eſt à poteſtate, videtur fieri de conſilio aſſeſſoris. vt in. l. quoniam iudices. C. de appellat. vbi Bal. dicit, quod poteſtas facit iniuſtitiam, aſſeſſor debet puniri, niſi proteſtetur, & ei contradicat apud acta. Et Pau. de Caſtr. in. l. diẽ functo. num. 8. ff. de offi. aſſeſſo. & Iaſ. in. l. omnem. eo. tit. nu. 17. idẽ tenet. ſ. quòd cauti aſſeſſores quãdo poteſtas facit aliquod in uſtũ expreſſe proteſtent. & non conſentiant, aliàs ipſi tenẽtur. Et ideo dicit Cataldi in. d. tracta. ſyndi. q. 41. in fine, q ſi vicarius erat ad bãnum dũ poteſtas ſententiã proferebat, & non contradixit, præſumũtur ei conſuluiſſe, & ex hoc punitur, ſicut ſi in ſententia contineretur, q eſſet lata de ſuo conſilio. per. d. l. quoniã. vnde dicit, q cauti faciẽt iudices, qui non aſſentiant poteſtates ad tribunalia, quãdo ſentiunt, vel putant, q ſententia, quã vult proferre poteſtas, eſt contra ius: quod ſæpe videtur de facto. & idẽ tenet Ang. in auth. vt nulli iudicũ. §. omnem. vltim. notabil. &. in. l. omnes iudices. C. de decurio. lib. 10. & Bartol. in tracta. repreſali. in. 2. q. 6. q. principalis. & Bar. in auth. omnino. C. nec vxor pro mari. in. 6. col. & Cepo. in cautela. 61. ¶ Et in iſtis locis reperies, q non ſufficit ad releuandũ aſſeſſorem, q in actis nõ reperiatur quòd ſententia iniqua ſit lata ex ſuo cõſilio, & deliberatione. & Iaſ. in. d. l. omnẽ. & Philippus Decius in. d. conſilio. nu. 2. Et ideo dicit Montal. in. dic. l. 2. fori. in gloſſ. *porque no lo entiende.* quòd aſſeſſores imperiti ſunt in magno periculo conſtituti: quia tenentur de imperitia, & conſilio, quod dant poteſtati, licet ſententia non formetur in perſonam aſſeſſoris, ſed poteſtatis. ¶ Quod facit contra iſtos locum tenentes Correctorũ: quia iſti Correctores ſemper volũt
32 facere aliquid iniuſtum, quia ſunt imperiti, q aduertant tales † ſua locatenẽtes, q contradicat eis apud acta, & proteſtẽtur. q nõ faciant quod eſt iniuſtũ, aliàs tenerentur. vt Io. de Pla. in. d. l. omnes iudices. & in. l. prohibitũ. C. de iure fiſci li. 10. vbi Plat. in. d. l. omnẽ. dicit in fine, q debẽt reſiſtere facto: & ſi nõ valent facto, reſiſtat verbo. ſ. cũ proteſtatione. Quod dicit eſſe verũ, quãdo certũ eſt eũ facere cõtra leges: ſi autẽ faciat ſe cũdũ leges, omnes obedire debẽt, aliàs puniuntur. vt in. d. l. ff. ſi quis ius dicẽ. nõ obtẽpe. Et idẽ tenet Ioan. de Pla. in. l. prædia. C. de locatione prædiorũ fiſcali. & ciuilũ. lib. 11. n. 5. dicendo, q ex delicto iudicis, ſeu magiſtratus puniũtur omnes ſui officiales eadẽ pœna. qua & ipſe ſolus. vt ibi. & in auth. generaliter. C. de epiſ. & cleri. & hoc ideo: quia totũ officiũ debet reſiſtere iudici iniquè & pertinaciter prohibita facienti. vt in. l. quoniã. C. de appell. Et ibi Bald. & Peregrina in parte iudex. q. 9. in glo. male in fi. & Alberi. in. l. hoc edicto. ff. q quiſque iur. numero. 4. inquiens, q quando rector aliquid contra ius facere velit, quod nõ permittatur fieri de eius conſilio, & debet denuntiare, q non eſt de eius conſilio, aliàs teneretur. vt hoc ſuis iudices. C. de decurio. lib. 10. & ibi Plat. nã tutor tenetur accuſare contutorem de ſuſpecto, cũ videt eum malè adminiſtrare, alio qrin ei imputatur. vt in. l. emilius. in fine. ff. de tute. & in. l. tres tutores. circa finẽ.
33 ¶ In dubio verò parẽdum † eſt iudici: quia præſumptio eſt, q iuſtè agat. argu. in. l. 2. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. eſt gl. magis in. l. non videtur. ff. de re. iuri. ¶ Sed ego quoq; intelligerem q debet talẽ proteſtationẽ, vel reſiſtẽtiã facere, quãdo poteſtas nõ eſt peritus. Secus ſi eſt iuris peritus, quia tũc nõ tenetur: qa imputet poteſtati, ſi facit cõtra legẽ, quia aſſerit ſe peritũ. per. d. Sal. in. d. l. fi. C. de pœna iudi. qui malè iudi. & Philip. Decius in. d. cõſilio. 8. qui ita tanet, q nota,
34 & tene mẽti. ¶ Caſus † autẽ, in quibus iudex tenẽtur, ne ſim tranſcriptor, vide per Pari. de Put. in. dic. tract. ſyn. & per Amo. Iuſt. & Cataldi. & Bal. in. d. ſuis tractatibus. & per Bar. in. d. l. fi. ff. de varijs & extraor. co. & aliquid per Mõtal. in. d. l. 23. & 24. titu. 22. par. 3. * Sed nota vnum mihi ſingulare, q ſi iudex facit, ſeu dicit ſubdito iniuriam non in forma iuditij, nec per ſententiã, ſed ſolo verbo, vel facto: q talis iudex debet leuiter parci: quia vix ſeu difficulter eſt iudex qui habet curam regere ſeu gubernare, ciuitatem, turbam ſeu vniuerſitatem, q non faciat ſeu dicat aliquid ſuperfluè, & vltra quod debet, prout tenet ſingula. l. 49. tit. 5. par. 1. & ita q iudex in tali cauſa debet parci, & leuiter puniri, & tenet ſingulariter. Paris de Put. in. d. tracta. ſyndica. in verbo. ſyndicantur etiam officiales. nu. 3. & 7. & Pla. in. l. ſi deſertores. C. de deſerto. milit. li. 12. *
¶ Tamen iudex in ſyndi. poteſt ex nouis allegationibus defendere ſententiam, & oſtendere condemnatum ius non fouere. Bald. per illum text. in repeti. l. emilius. ff. de minor. in fine. & aliquid per Bald. in. l. iudices. titu. de pace iura. fir. & Paris de Puteo in tracta. ſyndica. in parte, an niſi poteſtas. folio. 21. Et hoc vidi præticari, licet idem Bald. in capitul. quoniam contra. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

probatio.8.colum.versi.notà.nu.50.tenet contrariũ,dicẽdo,q cũ acta iudicijsi nt stricti iuris, & omissũ habetur pro omisso,non creditur iudici volenti iustificare sententiam suã aliunde, quam ex actis & hoc dicit, q determinat ille tex.solẽn.sed primũ tene.* Tamen querelans in syndicatu contra iudicem seu officialẽ debet iustificare grauamen ex eisdem actis & processu,nec potest nouas probationes inducere contra iudicem seu officialem : tenet singulariter Thom.Gramma.in consil.54.nu.16. q est notandum per.d.Par.de Puteo in.d.parte an si potestas condemnatur.nu.22.versic.adde q iudex non facit litem suam.& Amode.Iusti.in eo.tracta.syndica.versi.item in eo q plures innocentes colum.6.versi.sed idem Bal.nu.137. & idem Thom.Gram.consil.49.nu.20.*¶Quod credo q fallit in tortura,in qua iudicia debent præcedere,& non sequi.vt tex.&glo.in.l.maritus.ff. de quæsti.& Bal.in.ca.ad nostram.de probatio. nu.3.& hac causa in tali tortura post latam sententiam,& executioni mandatam iudex ex nouis indicijs non potest suam sententiam iustificare,& eum defendere , & ostendere rectè esse condemnatum.cogita.*Et vi.Roma.singul.131. dicens q licet inditia superueniant post quæstionem habitam non confirmant confessionẽ antea factam per.d.glos.in. d.l. maritus:de qua multum gaudet.Bald.in.l.fi.C.de accusation.* Sed quid si iudex absoluit ad obseruationẽ iudicij,licet per hoc nõ sit perempta actio,vel ius partis:an faciat litem suam?Bar.tenet q sic.in.l. siquis in conscribendo.C.de pacti. q dicit notãdũ.Tamẽ cõtrariũ tenẽt ibi Bal.Sal.Alex.n.4. & Ias.nu.10.dicẽtes,q non teneatur.s.ad totale interesse,prout Barto.dicit,nisi dolo fecerit,vel quando parti non esset facile reinchoare litem de nouo,aliàs non teneretur nisi in quantum lædit.vt per Alexan.ibi, & in numero.5.

SVMMARIVM.

1 *Mandatũ principis,est cõstitutio de prouincia gubernanda.*
2 *Mandatum regis est adimplendum,aliàs inobedientes puniuntur.Fallit vt in.nu.13.cum sequentibus.*
3 *Inobedientia,est crimen grauissimum.*
4 *Mandatum regis est lex generalis,quando est clausum in corpore iuris,& specialis in re,super qua emanatur,& post præsentationem debet restitui præsentanti.*
5 *Violator legis,qua pœna puniatur.*
6 *Mandatum regis non adimplens , qua pœna puniatur.*
7 *Rogationes principum,vel regum sunt adimplendæ,quia mandata intelliguntur.*
8 *Iudices ecclesiastici debent obedire rogaminibus principum,aliàs puniuntur.*
9 *Episcopi,& iudices ecclesiastici,sunt subrege.*
10 *Episcopus magis parere debet regi,quàm Archiepiscopo.*
Rex de cõsuetudine antiqua & approbata se intromittit de violentijs illatis personis ecclesiasticis.
11 *Iudex temporalis,& sic iudex laicus, est competens iudex super possessorio, vel quasi in spiritualibus,vel beneficialibus causis.*
12 *Correctores nõ solum debẽt obedire, & adimplere mandata regis, verũ etiã informare subditos ad obedientiã:aliàs si contrariũ faciunt, tanquam falsi prædicatores sunt puniendi.*
13 *Potestas,qui ignorat mandatũ principis,non punitur,licet non adimpleat.*
14 *Mandatum regis, quod est contra conscientiã regis,non est adimplendum.*
15 *Mandatum regis,quod est contra articulos fidei non est adimplendum.*
16 *Mandatum regis,quod est contra rem publicam,vel contra ius,non est adimplendũ , nisi secunda iussio emanauerit.*
17 *Mandato regis,in quo non subest causa , non est obediendum.*
18 *Mandatũ regis,in quo iubet,quod quis admittatur ad officiũ,in quo semel deliquit , non est adimplendum,nisi diceret ex certa scientia.*
19 *Mandato regis ex subita sæuitia emanato,nõ est parendum,sed supersedendum.*
20 *Casus,in quibus executio , & mandatum regis differtur.*
21 *Mandatum regis est seruandum , dummodo alteri non inferat iniustitiam.*
22 *Mandatum regis , quod tollit debitũ alterius sine causa,non debet adimpleri.*

23 *Iudex, qui non adimplet mãdatum regis,obediat illi,& supplicet de eo , & durãte ista supplicatione, non dicitur contempsisse mandatum.*
24 *Executio differtur ad petitionem populi propter aliquam virtutem præstantem,vel magnam peritiã artis,donec principi , vel superiori consulatur.*
25 *Quoque supersedetur , quando damnatus est in aliqua magna dignitate.*
26 *Item superseditur executio,quando quis accusatur de grauiori delicto.*
27 *Quoque executio supersedetur , quando post latam sententiam corporalem constaret de innocentia condemnati.*
28 *Executio quoque suspenditur,quando aliquis est suspensus, & laqueus se fregit.*
29 *Executio suspenditur , quando damnatus ad mortem vult ducere in vxorem meretricem in lupanari publico existentem,& illam à peccato extrahere.*

k **Mandamientos.** k Est autẽ mandatum

1 principis constitutio † quædam continens præcepta de laudabiliter prouincia gubernanda. vt est glo.in authentica,demanda.princ.in princi. col.3.Et mandatum quodlibet principis præceptum per excellentiam accipitur.vt ibi glossa.
2 Et regi est obediendum,& mandatum eius† debet adimpleri , aliàs inobedientes puniũtur. vt in.l.1.tit.4.for.ll.lib.1.quia subiecti debemus esse regi tanquam præexcellenti.vt in.c. de Constantinopolitana.22.distin.in fine.& eius mãdatis obedire ad vindictã malefactorum,laudẽ verò bonorũ.vt in.c.solitæ.de maio.& obedi.¶Et qui eis non obedit,morte moriatur.vt in capit.si
3 quis venerit.eod.titu.quia inobedientia† est crimen grauissimum,quia est crimen idolatriæ.vt in cap.sciendum.8.quæst.1.& hoc, quia si mandatum regis†
4 est clausum in corpore iuris , est lex generalis.vt in dict.authen.de manda. princip.siue sit specialis in ea re tantùm,pro qua mãdatum emanat.vt.l.2.C.de legi.& post præsentationem debet dari , & restitui tale mandatum, seu prouisio ei,in cuius fauorẽ mittitur, & exẽplũ debet remanere ei,ad quẽ literæ mittuntur. vt tex.& ibi Pla.in.l.fi.C.de diuersis offi. appari.libr.12. Quod dicit malè obseruare iustitiarij, & officiales regis, quibus mandatur , vt aliquid
5 faciant,vel soluant,qui nec facere,nec restituere literas volunt.Et sicut violator legis † punitur extraordinariè,quia non est certa pœna imposita contemptoribus.vt Angelus in additioni. ad Bartolũ in.l.vnica.C.de thesaur.lib.10.* Et vi. singulari.Bal.in.l.legis virtus. ff.de legi. nu.1.* Ita punitur violator mãdati Regis , licet alij dicant,q punitur pœna capitali.Sed Ange. ibi dicit,q illud põt intelligi demandato contẽpto, in quo contineturilla certa pœna,aliàs extraordinariè puniatur:nã alibi ponit lex pœnam de portationis,alibi pœnã pecuniariã.vt.C.de agẽ
6 ti.in rebus.l.fi.lib.10.¶Sed q iste puniatur† arbitrio iudic.tenet Ioan.de Pla.in.l.1.C.de veteri numisma potesta.lib.11.n.4.Tamẽ si est familiaris principis,qui eum non adimplet,vel si est nobilis,magis punitur quando contẽnitur mãdatum principis quàm alius,sec° in alijs delict. vt est tex.in.l.1.C.de condu.& procura. domus Augusti.lib.10.& tenet Montal.in glosse.ordin. in parte,pœna.& tenet Bal.in.c.si quis vero. de pace iura.firma.in vsi.feudo.Idem tenet Pla.in. l.vnica.C.de conductor.& procurato.lib.11.nu. 2.& quoq; dicit,q facit,vt officiales,& baronarij potestatis delinquentes grauius quam ceteri puniri debeãt: Sicut etiam filius pro parricidio grauius punitur:quam extraneus.vt in.l.vnica. C.de his qui paren.vel libe.occid. Vide quoq; Ioan.de Plat.in.l.dotitij.C. de decurio. libr.10. vbi ait,q pertinaciter resistens mandatis principis,vel ea impugnans,incidit in crimen sacrilegij,& eius pœna.per text.ibi. ¶Sed iam hodie est pœna à iure determinata.vt in.l.12.titul.19. lib.8.in ordi.regali.vbi dicit , q non adimplens mandatum,vel literas regis,punitur pœnis, de quibus & in ipsis literis & mandatis.& idem tenet glo.in.l.1.ff.de legi.& cõsuetudi.in cõstitutionibus regni Neapolit.in verbo, immortalitatis.vbi resolutiuè tenet,q qñ in mandato Regis est certa pœna,tũc de cõtẽptu sufficit pœna illa. Aut non est imposita certa pœna, & erit extraordinaria , vel arbitraria. Et hoc dicit q seruat Curia.s.punire arbitrariè: Sed cautius dicit esse in mandatis Regis certam pœnam apponi.*Sed siquis nõ obedit principi, & non recognoscit eũ in principem & dominum pœnam mortis meretur.vt.l.11.titu.13.par.2.& ita dicit ibi Gregor. Lopez q debet intelligi text.in.c.2.de maio.& obed.sed si cognoscit in vniuersalibus,& in aliquibus non vult ei obedire,inquit quod ego qa si in mando regis est apposita pœna illa infligitur:si autẽ non est appositanec à iure determinata,erit arbitraria & vi.Peregr.in parte rescriptum.q.2.in gl.adimplendũ: vbi inquit q offi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cialis cõcilij literas regis auditoris nõ adimplẽs captus ducatur per eos legitime puniendus.* ¶Quoq; punitur iudex nõ adimplẽs mandatũ regis in cõmissione salarij, sicut ille, qui malè se habet in officio, vt Ioan. de Platea. in. l. iudices. C. de anno. & tribu. lib. 10. in principio. ¶Et nõ solùm amittit salariũ, si nõ adimplet mãdatum superioris, verum etiã amittit, si est tardus, & negligẽs in eum exequendo. vt Ioan. de Pla. ibi per tex. in. l. fi. C. de fabricẽ. lib. 11. ¶Et non solùm mãdatũ expressum regis debet adimplere,
7 verũ etiã rogationes † regis, vel principis : quia vt dixit gl. in. l. 1. in principio. in verbo, quemadmodum. ff. q̃ iussu. Rogationes domini, & principis præcepta sunt. & est glos. in cle. 1. de testibus. in verbo, exhortamur. & Innoc. in. ca. petitio. de iureiurã. & Ias. in. §. quadrupli. Institu. de actio. nu. 58. & Bald. in. l. si mandator. C. q̃ cum eo & iuxta illud, Est rogare ducum species violenta iubendi. vt Bar. in tracta. de tyrannide. in. 7. q. & Andre. de Isernia in. c. si quis miles. in tit. de feudo sine culpa nõ amitte. Alex. in consili. 124. in fine. in. 1. volu. ¶Quod facit contra istos
8 iudices ecclesiasticos, † quia eis non precipit rex sed rogat, quæ rogatio est mandatũ, vt dictũ est: & si nõ faciũt quod est mandatũ, vel rogatum, sunt puniẽdi tanquã inobedientes: & quia epi-
9 scopi, & iudices † ecclesiastici sunt sub rege. tex. & ibi gl. in. c. tributũ. 23. qõ. 8. in verbo, ecclesia. Et inno. in. c. cùm parati. de appella. & Alexan.
10 in. d. cons. 124. nu. 4. dicũt, q̃ episcopus † magis parere debet regi, quàm archiepo: maximè quia rex Hispanię de cõsuetudine antiqua & approbata põt cognoscere, & se intromittere de violẽtijs etiã inter ecclesiasticas personas, & sup ecclesijs vel beneficijs illatis. vt tenet Mõtal. in gl. ordi. regali. in parte, rex in fine. & dicit, q̃ cũ dicta cõsuetudine cõcordat glo. in. c. princeps. 23. q. 5. & quoq; facit tex. in. c. regũ. ead. caus. 12. q. & l. 5. ti. 1. li. 2. in ordi. regali. & facit quod tenet Guido papa in decisioni. suis. decisi. 1. & decisiõe. 85.
11 vbi † tenet, q̃ iudex tẽporalis, qui est iudex laicus, est cõpetẽs iudex, q̃n agitur sup possessorio vel quasi in spiritualibus, vel beneficialib⁹ Causis. vt Ioan. Andre. in. c. fi. de iudi. Et est rõ: quia possessoriũ nõ est quid spirituale, sed tẽporale. vt glo. in. c. literas. de iura. calumni.* Et rex Hispaniæ habet dictã cõsuetudinẽ fundatã & approbatã cognoscẽdi de violẽtijs inter ecclesiasticos, & etiã ex præsumpta volũtate papæ tenet Greg. Lopez in. l. 13. tit. 13. par. 2. vbi per supradicta & alia late tradit, & ibi per eũ an eo casu quo per modũ violẽtiæ princeps inter ecclesiasticos cognoscit: an cõdenare possit in tali articulo violẽtiæ vim faciẽtẽ in expẽsis.* ¶Quinimo nõ solùm correctores, & iudices debẽt obedire, & ad
12 implere mãdata regis, verũ etiã informare † subditos ad obediẽtiã pricipũ, & dominorũ: & si cõtrariũ faciũt, sunt puniẽdi tãquã falsi prædicatores. vt tenet singulariter Bal. in auth. habita. C. ne fili⁹ pro pa. 3. colũ. nu. 13. versi. septimo. ¶Sed
13 iste tex. fallit. 1. i potestate ignorãte † de tali mãdato principis. vt tenet Bal. in. l. Si duas habẽti. ff. de excus. tuto. ¶Itẽ fallit, q̃n rex mãdat id, qđ
14 est cõtra cõsciẽtiã, † qa tũc nõ est obediẽd⁹, nec i pace, nec in bello. vt tenet Bal. ibi in. d. auth. habita. nu. 13. & Par. de Put. in. d. trac. syndi. in pte, post imperatorũ excess. n. 28. fol. 5.* Vi. suprà. in proœmio in gl. *acordado*. nu. 15. * vel si mandatũ est cõtra ea, quę ad suã iurisdictionẽ nõ spectãt. vt Plat. in. d. l. dotitij. C. de decuri. lib. 10. ¶Quo
15 q; fallit, q̃n rex aliquid mãdat, † quod est cõtra articulos fidei, vel cõtra præcepta & ,phibitiões legis, vel cõtra gñale statutũ ecclesiæ, quia tunc nõ debet tale mãdatum adimpleri. vt in. c. Iulianus. & in. c. Imperatoris. 11. q. 3. & Mõt. in. d. l. 1. in gl. *que haga otra cosa*. aliàs aũt oĩo mãdatũ regis debet adimpleri, etiã si dubitet, an sit iustũ, vel iniustum qđ mãdatur, semper obedire tenetur, etiã si sit onerosum. vt in. c. in memoriã. 19. di. & Mõt. in. d. gl. ¶Itẽ fallit, q̃n est cõtra rẽpublicã:
16 † quia officialis nõ debet recipere vel admittere rescriptũ principis cõtra publicã vtilitatẽ, vel
17 cõtra ius, nisi secunda iussio † emanauerit. vt in auth. de mã. prin. §. de iudi. vbi glos. dicit quòd est tex. contra miseros prælatos, qui non curãt nisi mãdata papæ obseruare, tenet Paris de Put. in. d. tracta. syndicat. in parte, officiales, qui eligũtur. foli. 186. nu. 6. ¶Itẽ adde, q̃ etiam in foro conscientiæ vbi pars scit causam nõ subesse, nõ tenetur principi obedire. vt Inno. ca. inquisitioni. de sen. excõm. & Imo. & Feli. in. c. quæ in ecclesiarũ. de constitu. & Hippoly. de Marsi. in. l. 1. §. præterea. ff. de quæstio. nu. 108. ¶Est alius casus in quo fallit iste tex. s. quando quis admitti-
18 tur † ad officium, in quo semel deliquit: quia tale rescriptum præsumitur subreptitium, & non debet adimpleri. tex. est. & ibi Ioann. de Plat. in l. si aliquid. C. de suscepto. & arca. lib. 10. Alij casus ponũtur in. l. 1. C. de petiti. bono. sublat. lib. 10. Tamẽ hoc fallit, nisi princeps diceret ex certa scientia non obstante tali lege. ¶Quoque fallit in mandato ex subita sæuitia principis ema-
19 nato, † quia non est subitò parendum, sed super sedendum. vt in l. si vendicari. C. de pœnis. & in. c. si quando. de rescrip. & in. l. 30. tit. 18. par. 3. & Ioan. de Plat. in. l. solidos. C. de veteri. numis. lib. 11. nu. 4. Et est tex. in. c. cùm apud thessaloni

cam seditio. 11. q. 3. in finalibus verbis. vbi tenet, quòd si rex iubeat aliquem puniri vltra modũ regularem, debet iudex supersedere vsq; ad. 30. dies, & differre, vt videat, si princeps pœnã rela-
20 xet. & idẽ habetur in dict. l. si vendicari. Et gl. † in. d. ca. cũ apud thessalonicã. ponit quinq; casus, in quibus differtur executio.

nos lesẽbiaremos. Y si estuuieren en nra corte quãdo les pueyeremos de los

¶Vnus est, quando sententia est lata cõtra mulierem prægnãtem, quia differtur donec pariat. vt in. l. prægnantis. ff. de pœnis. 2. l. 2. & ibi Montal. in titu. 5. for. ll. libr. 4. & l. fi. tit. 31. partita. 7. ¶Alius est, quando est lata contra seruum, quia differtur executio, donec domino reddat ratiocinia. vt in. l. 1. C. de bonis præscripto. ¶Quod est idẽ in administratore, vel procuratore: quia si aliquis istorum veniret puniendus vltimo supplicio, mors debet prorogari, si ratio peteretur à domino, tenet Bal. in. l. 2. ff. de custo. reorum. & Angel. & Pau. de Cast. in. l. interdum. ff. de publica. & in. l. seruus vni. vbi Bar. & Ang. ff. de legatis. 1. & l. 112. in. ll. Styli. & Pau. de Castr. in. l. si maritus. ff. solut. matri. & Hippoly. de Marsi. in sua practi. crimi. §. opportunè. nu. 2. & nu. 7. sed Ias. in dict. l. seruus vni. dicit, q̃ hoc non seruat consuetu. ¶Item differtur, quando insula est assignanda à principe. 2. qõ. 6. §. biduum. ¶Item differtur, cùm quis est confessus de crimine, do nec appareat, an velit in confessione perseuera re. vt in. l. 2. C. de custo. reorum. ¶Alius est, quã do princeps iubet aliquid ex arrupto, vel iracũdia. vt in dictis iuribus. Et Ias. dicit, quod dict. l. si vendicari. esset pingenda auro. in. l. debitoribus. ff. de re iudi. nu. 14. & Paris de Put. in di. tracta. syndica. in parte, excedunt cõsiliarij. foli. 16. nu. 11. vbi idẽ & latius hoc tenet. ¶Tamẽ Abb. in. c. cùm olim. de re iudi. pen. colũ. nu. 23. tenet, q̃ licet sit verum, q̃ iudex debet supersedere in executione, vt in. d. l. si vendicari. tamẽ si princeps sine causæ cognitione mãdat alicui, vt aliquẽ suspẽdat, põt ille sine peccato exequi: quia pro principe præsumitur, q̃ iustè procedat, qđ dicit esse notãdũ: & sic vult, q̃ de necessitate iu dex non debet supersedere, & principi rescribere, sed de volũtate, & misericordia. vt latè Montal. in. l. fi. tit. 7. lib. 3. for. ll. in glos. magna. in fine. versi. ex quibus vltimũ. & q̃ officialis absq; peccato potest exequi sententiã principis qui absque processu mandat vt aliquis furca suspendatur, est communis opin. vt Hierony. Cagnolus in. l. velle. ff. de regul. iuris numero. 15. ¶Et facit quod tale tradit idem Montal. in. l. 1. tit. 7.
21 parti. 1. in glos. *como religiosos*. in. 2. colum. vsque in fine. versicul. ex quibus. vbi altercat, an si rex Ioannes secundus potuit de iure ad mortẽ condemnare, & bona confiscare magnifici militis don Aluari de Luna magistri sancti Iacobi, ex eo qa non fuit auditus, nec cõfessus. Et tenet, quòd præsumitur pro re
ge quòd iustè facit, quòd facit, & ex iusta causa. vt in. l. rescripta. C. de precibus impera. offer. & cap. quæ in ecclesiarum. de constit. quia scriptũ est, Cor regis in manu Dei est, & vbi voluerit, inclinabit illud. vt in epistola. inter claras. C. de summ. tri. & fide catho. & quia debet, & potest secundùm conscien tiam iudicare, sola veritate inspecta, aliàs peccaret, notat Bar. in. l. 1. in fine. C. quæ desunt aduoca. ¶Attamen quando videt iniustum mandatum, super sedeat in executione, ne dicatur pro eis, quod dictum est de miseris prælatis. vt tenet Bal. in ca. si quando. de rescript. & ibi Feli. in princi. quia nolunt supersedere, etiam si rationabilis causa suadeat.* Et Grego. Lopez in. l. 19. titu. 18. partit. 2.* Et ideo dicit glos. in. l. puniri. C. si contra ius, quòd non debent timere, sed veritatem sequi, quia sic placet etiam si in literis papæ, vel regis dicatur, distinctè præcipiendo, mandamus, potest supersederi ex iusta causa secundùm Bal. in cap. cùm teneamur. de præben. in apostil. ad Inno. & papa, vel rex tolerat vt supersedeatur, quando agitur de grauissimo damno tertij, vel de malo futuro, vel scandalo. vt Cardi. in consilio. 147. per tex. in. c. & si illa. 1. q. 7. & Innocen. in. ca. inquisitioni. de sent. excommuni. ¶Et Ioan. de Liuia. in cap. ad apostolicam. de regula. 2. co. tenet q̃ si papa mãdat monachis, vt aliquem recipiant possunt tamen ei opponere crimina vel defectus. Quod facit contra istos rectores ciuitatũ, vel villarũ: qa quãdo rex mãdat, vt aliquẽ recipiant in rectorẽ, dũ cõfert illi regimẽtum, possunt opponere cõtra eum defectus, de quibus latè in pluribus legibus huius regni, & eum nõ recipere, & super sedere, supplicãdo corã rege.* Et rescribere prĩci pi, & mittere causas & testimonia de causis quare mãdatũ nõ adimpletur, & secunda iussio expectatur. vt tenet dictus Greg. Lopez in. d. l. 19. titu. 18. par. 2.* ¶Tamẽ ad supradicta adde, q̃ iudex exequẽdo mandatũ regis post triginta dies nõ peccat. vt tenet Ang. ĩ. d. l. si vẽdicari. ¶Quoque fallit in mãdato regis, quod infert alteri in-
22 iustitiã, † quia nõ tenetur parere. vt Archidi. in

Universidad de Deusto
Biblioteca

c.reſcripta.25.q.2.vbi tenet,q̃ vbi præceptũ papæ parũ aut nil nocet,obediendus eſt, ſecus vbi multùm,quia debet expectari ſecũda iuſsio, ni ſi ponat clauſulam,non obſtante canone,à quo cauſatur ius tertij,quia tunc videtur eũ abrogare.vt in.cap.ex parte.titu.2.de offi. delega.ſecundum Felin. in.d.c. ſi quando.5.col.verſi.dicta per iſtum tex. ¶Ad quod facit,q̃ † mandatum principis,quod tollit debitum alterius ſine cauſa,non debet adimpleri.vt eſt tex.in.l.32.tit.18.partita.3.& tex.in.l. venia. C.de in ius vocan.in fine. & ibi gloſſ. & doctо. ¶Attamen quãdo in mandato ſupерſedetur iudex obediat & quantum † ad implementũ ſupplicet caram eo ſecundum Andreã ſicul. Barb. in.d.c.ſi quando.colum.8.ver.glo.vltim. quod dicit eſſe bene notandum.& Felin.ibi.colũ.6.& ſic vtitur.& durante iſta ſupplicatione, non dicitur quis contempſiſſe mandatum,nec incidit in pœnam.vt ibi.& in dict.l. ſi vendicari. Licet glo.in.c.ex literis.de in integr.reſtit. in verbo, ſupplicauit,dicat q̃ ſupplicatio nõ ſuſpẽdit exe cutionẽ ſicut appellatio , nec quoq; ſuſpendit proceſſum cauſæ.vt Bal.in.l.1.C.vt lit. pẽdẽ.& Specu.in tit.de ſupplica.§.differt.n. 2.vbi Ioan. And.in additio.ponit rationẽ diuerſitatis,ideo videtur,q̃ nõ obſtãte ſupplicatiõe, debet adim pleri mandatũ.Sed ibi loquitur generaliter. & inter partes:ſecus eſt in mãdato regis ſine cauſæ cognitione emanato.vt in.d.l. ſi vẽdicari. & gl. ſingula.in.c.præceptis.12.diſtin. in verbo, non dura.& ſimilibus,in quibus executio ſuperſedetur. ¶Quia idem eſt quando damnatus ad mor
24 tem † populus petit dimitti propter aliquam eius præſtantem virtutem , & magnam peritiã artis,vel ſcientiæ,proprerquam eſt valde vtilis ciuitati , quia tunc debet iudex ſuperſedere ab executione,donec principem, vel ſuperiorẽ cõſulat.text.eſt ſingu. in.l.ad beſtias.ff.de pœnis. & Cepola in cautel.3.& Hippo.de Marſi.in ſua practi.crimi.§.opportunè.n.6.& Barba.in.c.niſi ſpecialis.de offi.delega.co.5.& Iaſ.in.l.debitoribus.ff.de re iudi.nu.16.& eund.Barb.in.ca. de cauſis.de offi.deleg.col.8.& Iaſ.in. l.1.ff. de legibus.nu.11.& Hippo.de Marſi.in.l.vnicus facinoris.§.cognituri.ff.de.queſt.n.86.& Fe.i.c.illud de maio.& obedi. ¶Idẽ eſt,quãdo damnatus ad
25 mortẽ † eſſet in aliqua dignitate cõſtitutus , putà eſſet decurio ciuitatis,quia tũc executio quoq; debet differri,donec princeps cõſulatur,& reſcribat.vt in.l.pe.ff.de ſicarijs.& Iaſ.in.d.l. debi
26 toribus.n.17. ¶Quoq; ſuperſedetur, † quãdo cõdẽnatus accuſaretur de grauiori delicto,ex quo veniret grauior pœna imponenda,putà pro crimine maieſtatis læſæ: quia interim debet ſuperſederi ab executiõe cõdẽnationis,donec cognoſcatur , & ſentẽtia proferatur ſuper tali grauiori delicto. text.in.l.1.§.fi. ff.nil noua.appella.pend.& Barto.in.l.2.§. fin. ff.de cuſto.reorum. & Iaſ.in dict.l. debitoribus.
27 nu.18. ¶Item ſuperſedetur, † quãdo poſt latam ſententiã corporalẽ cõſtaret de innocentia condẽnati: quia tũc executio differtur,donec principi reſcribatur.text.& ibi Bar.in.l.1.§.fin.ff.de quæſt.ita tenet Ang.in.§.appellatur. Inſtit. de exceptioni.n.11.quod dicit eſſe notandum. Et facit quod notat Innoc.in.c.1.in gloſſ.magn.de confirma.vtil.vel inutil. ¶Sed hoc procedit in ſentẽtia criminali,in qua imponitur pœna capitalis:ſecus ſi imponeretur pœna pecuniaria. vt Iaſ.in.d.l.debitoribus.nu.19.vbi per eum. vſq; in fine.& Alex.ibi.nu.16.& Hippolyt.de Mar. in ſua crimi.practi.§.vltima quæſt.nu.13.tenet. & additio Abb.in.ca.paſtoralis.§.quia vero. de
28 offi.delegat. ¶Itẽ executio ſuſpẽditur, † quando dãnatus ſuſpẽſus fuit , & laqueus ſe fregit,& viuꝰ cecidit in terrã,qa videtur ex diuino miraculo hoc actũ,& eſt executio differenda donec principi referatur. Ita tenet ſingulariter Lucas de Pen.poſt lõgã diſputationẽ prov traq; parte factã.in.l.1.C.de deſertori.lib.12.in.6.colũ.verſed pone damnatus. ¶Sed quid ſi damnatus ad
29 mortem velit ducere † in vxorem meretricem in lupinari publico exiſtentem , & illã à peccato extrahere,an executio debeat impediri.Par. de Put.in.d.tract.ſyndi.in parte,an ſi iudex aliquẽ fol.196.nu.2.dicit , q̃ Hiſpani practicant q̃ ſic,tñ de iure dicit,q̃ nõ reperit,ſed facit tex. in ca.inter opera charitatis.de ſpon.& relinquit cogitãdũ.& ibi quoq; tangit quæſti. ſupradictam de illo ſuſpenſo, qui laqueum fregit.

el nueſtro conſejo de guardar,y cum

1 **Iuramento.** [1]Eſt text.in.l.6. tit.4. par.3.& in.l.4.tit.15.li. & in ordinatio.regali. & vide quæ latè dixi ſuprà in procœmio in glo.*y hagays juramento*.in principio & in fine.vbi dixi,quod non vtitur, vt in conſilio regis iuretur.

SVMMARIVM.

1 *An clauſula in fine vel in medio appoſita,referatur ad omnia præcedentia,*

Lo ſuſo-

m **Lo ſuſodicho.** m Text. noſter vult, quòd ſolùm in caſibus ſupradictis iudex iurare debeat, dum ad officiũ recipitur,& non ea,quæ ſequuntur, inquãtum tenet *hagays juramento de guardar y cumplir todo lo ſuſodicho*.quę clauſula ad omnia ſuperiora tãtùm refertur,& non ad ſequentia.vt in capi. cauſamque. vbi latè per Feli.& docto.de reſcrip. & Franciſcus de Aretio in.l.1.ff.de verbo.obliga.9. colũ. 1 vbi tenet ,quòd clauſula † in fine vel in medio appoſita , refertur ad omnia præcedentia , niſi quatenus apparet,cùm non poſsit referri ad aliqua.vt in.l.1.C.de liber.præteri.& in.l.talis ſcriptura,cùm materia.ff.de legatis primo. ¶Sed contrarium cauetur in iſto tex.ibi,& *que no pidiera,ni llenara mas ſalario*.quæ dictio,&,copulatiuè ponitur.vt in.l.hæredi.§. gaya. ff. de fundo inſtrũ.& in.l.cùm vtrunque.ff.nec quis eum,qui in ius voc.vi exima.& in.l.titiæ textores. §. nihil.ff.de legatis primo. & de ſui natura illa dictio,&,debet æqualiter copulare, & ſimul & ſemel vocare.vt Iaſ.in.l.Paulus.§. quidam rectè. ff.de liber.& poſthu.& ſic quod ſequentia quòque debet iurare.vi.text.in capi.55. infrà eodẽ. & quia iſta dictio,& eſt ſimilitudinaria.vt gloſ. in.§.item lapilli.Inſtitut.de rerum diuiſi.Sed tu vi.capit.ſi.in capitulis iudicum ſyndicatus. vbi tenet , quòd ſolùm debet iurare in caſibus expreſsis in dictis capitulis,vt patet ibi.*y en los capitulos que mandamos que para el cumplimiento dello sha gays juramento*. ¶Et an clauſula in fine appoſita, referatur ad omnia,vel ad ſupra proxima ſuperiora.vid.regulam cum limitationibus per Iaſo. in.d.l.1. C. de liberis præteri. & aliquid per Seguram in repet.l.3.§.hin.ff.de liber.& poſthum. colum.22.& per doctorem del Caſtill. in.l.6. de Toro.in glo.*el fuero de la tierra*.verſ.item quæro. ¶Sed tu vi.Alexand.in conſilio.101. in.3. volu. nume.10.vbi vnum ſingula.tenet,ſcilicet, quòd etiam in materia odioſa clauſula in fine, vel medio appoſita,refertur ad omnia præcedẽtia. per tex.in.l.3.§.filius.ff.de libe.& poſthu. & per.d. l.1.de liber.præte. ¶Vide tu Iaſo. in.l. titia. §. idem reſpondit in fine.ff.de verbor. obliga. vbi ait,quòd clauſula in fine appoſita, non refertur ad illa capitula,quæ ex tali ratione fierent inutilia.per dict.l.talis ſcriptura. * Nec refertur ad capitula præcedentia quando ſunt inuicem cõtraria,tunc refertur ad vltimum præcedens niſi reſultaret abſurdum : nam ratione abſorditatis euitandæ refertur ad capitulum remotiorem ſecundum Iaſ.in.l.ſi idem cum eodem.§.ſi vna actio.ff.de iur.om.iudi.numer.4.& vi.Bald.in. l.in actionibus.ff. de infami. * De qua materia vide quæ poſui infrà in capit.2.in gloſſa.*ſo pena*.

n **A todo ſu leal poder.** Tex.in capitu.cùm æterni tribunal.de re iudi. in.6.& de hoc latè ſcripſi ſuprà in gloſſ.*y ſen del bien y fiel*.vbi ad plenum.

SVMMARIVM.

1 *Iurat iudex,quòd excepto ſalario, nil penitus recipiet in adminiſtratione, quam poſt officium depoſitum.*

2 *Salarium Correctori debet ſolui ex proprijs ciuitatum,& villarum:& ſi ciuitates proprias non habent,debet fieri collecta,ſeu contributio inter conſuetos contribuere.*

3 *Salarium conſuetum intelligitur ſicut habuit prædeceſſor.*

4 *Salarium Correctori nec alio non debet ſolui, niſi ſpecialiter à principe ſit conceſſum.*

5 *Officiales licet poſsint eligere decuriones, tamen eis non poſſunt conſtituere ſalarium de communi,ne ſequatur læſio reipublicæ.*

6 *Procuratio rerum quamuis alicui cõcedatur, non tamen eius remiſsio,nec alienatio.*

7 *Maior eſt poteſtas tutoris in re pupilli, quàm adminiſtratoris reipublicæ in republica.*

8 *Caſus,in quibus permittitur decurionibus ſalarium dare.*

9 *Valet proclamatio, vel bãnimentum factum à poteſtate vnà cum conſilio ciuitatis, quod quicunque ceperit malefactorem, habeat centum de pecunia communi, id eſt de proprio ciuitatis.*

10 *Salarium poteſt conſtitui de publico imminente iuſta cauſa pro neceſsitatibus publicis.*

11 *Expenſa,quæ ſit ex multis appoſitis per poteſtatem,expendi poteſt.Et alias fallentias vi. hic.*

12 *Corrector,qui ſe abſentat:vel in officio nõ reſidet, an ei ſalarium debeatur.*

Cleri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

13 *Clericus, qui de licentia superioris se absentat, fructus suæ præbendæ percipere debet.*
14 *Rectores ciuitatis licentiam concedentes Correctori se absentandi vltra terminum nonaginta dierum, de suo salarium debent Correctori soluere.*
15 *Potestas dans licentiam portandi mercătias in ciuitate sine solutione gabellæ, tenetur de suo resarcire damnum conducenti, si propter hoc fuit damnificatus.*
Idem dic de iudice licentiam dante extrahendi contra statuta.
16 *Salarium potestatis non debet defalcari.*
17 *Si Corrector est mortuus anteaquam officiũ adimpleat, an hæredi suo debeatur salarium totius temporis.*
18 *Quid in hæredibus aduocatorum.*
19 *Salarium, an debeatur iudici infirmo.*
20 *Famulo infirmo, an salarium debeatur.*

° **Salario.** ° Habuit ortum à text. in. §. oporteт. ver. patrocinum. & ibi Bart. in auth. de manda. princip. colla. 3. vbi idē
1 habetur, quòd iudex inter alia † iurat exceptis salarijs se nil penitus tam in administratione, quàm post depositum officium pro aliquo præstito beneficio temporeadministrationis, quam gratuitum meruit, accepturum: quòd si secus fecerit nō solū recipiens, sed etiā dans in quadruplum tenetur. & tenet Mōtal. in gl. ordin. rega. in part. iudex cum salario, quinimo vt dicit tex. in. c. nō satis. 86. dist. in. circa finem. loquendo in istis officialibus, quòd debent esse cōtenti stipē dijs suis. & vi. Hippolyt. de Marsil. in singulari. 190. & vi. quæ dixi infra in glo. puestos. ¶ Quod salarium hodie, vt patet in prouisionibus Correctorum & iudicum syndicatus, non est in eis taxatū, sed solum modo dicit rex, quòd habeat salarium consuetum dari per illam ciuitatē alijs Correctoribus, & iudicibus. Quod salarium sic deputatum authoritate principis non pōt illud mutari in nouū statum, vel reuocari. tenet Bar. in. l. prima. C. de annonis ciuilibus. libr. 11. ¶ Et hoc salarium debet solui ex proprijs ciuitatum
2 † & villarum: & si ciuitas proprium nō habet, debet fieri contributio, seu collecta inter cōsuetos contribuere ad soluendum. Et in. l. 7. tit. 16. in Ordina. rega. libr. 2. tenet Fran. Luca. in tracta. de fisco. in. 3. part. nu. 4. tomo. 6. tractat. fol. 12. ¶ Et licet concedatur officium cum salario cō
3 sueto, & salarium † fuit varium retroactis tēporibus, verba illa, secundùm salarium cōsuetum debent intelligi in dubio sicut habuit prędecessor suus. vt tenet Bal. in. l. viuos. circa finem. C. de aduocat. diuer. iudi. & Ia. in. l. diem functo. colum. 4. nume. 12. ff. de officio assesso. & vi. Bald. in. l. licet. C. de loca.

Y no pidiran, ni lleuaran mas salario °

& con. in fine, vbi tenet, q salariū deputatū semper videtur tacitè constitutum electo ad illam sedem, non facta mentione salarij. Et idem dicit in salarijs potestatis, & aliorum officialiū. Sed secus est in salario, quod constituitur differenter secundùm merita personarum. vt in. l. salariū. C. mandati. & idem tenet Bal. in. c. cùm. m. Ferrariensis. de constitu. nu. 11. dicendo, q sicut concesso officio videtur concedi præbenda, & prouisio, & correspondens de cōsuetudine, vel de iure: ita concessa lectura alicui doctori, videtur ei promissum salarium illi lecturæ tribui cōsuetum. Secus si pendebat ex arbitrio electoris. argu. d. l. licet. nam quæ incerta sunt, promitti nonvidentur. l. salarium. C. mandati. & l. scia. §. medico. ff. de annuis lega. * Et vi. Curse. in nota bili. in parte. salarium. vbi tenet q si communitas conduxit pro vno anno doctorem ad legendum sub certo salario, qui finito recessit ad domum, & elapsis pluribus annis eadem communitas reconduxit eum, nulla facta mētione de salario, q intelligitur reconductus pro eodē salario, nisi esset mutata conditio personæ: q effectus esset excellens: quia tunc debet augmentari salarium secundum eius excellentiā. * Et tene q semper consuetudo regulatur à posteriori. l. mela. ff. de alimentis lega. §. 1. & l. mater. C. nec de statu defuncto. * Et tenet Bal. in. d. l. binos. n. 4. & ibi per eū qd de salario qui cōsueuit habere vnus cētū florenos in anno & postea deputantē duo, an quilibet habebit cētū, an diuidatur: & inquit q diuidaf, & etiā affirmat ecōtra, q si loco
4 duorū officialiū vnus positus est per hæc verba tū salario cōsueto, vel simpliciter. q vtrūq; habebit salariū, quia gerit vtrūq; officiū cui salariū annexū est. & dixi suprà in gl. offic. n. 9. & si est cōsuetū alicui dare cētū salarij rōne & postea cepit esse duo cētorū, & dicūt literæ q det salariū cōsuetū: debēt anni tres proximi præcedētes inspici, & ad illos fit relatio tenet Pere. in par. salariū. * ¶ Tali em correctori, seu iudici, nec alio nō
4 debet solui salariū, nisi speciaff † à principe sit cōcessū. vt in. l. vnic. C. de pre. sala. li. 10. nisi ob liberalē artē, vt medicinā. vt gl. ibi. ¶ Et hoc, etiāsi de curio-

5 curiones † possent eligere officiales. vt in. l. 2. C. de decurio. eod. lib. quia nō possunt cōstituere salaria de communi, ne sequatur læsio reipublicæ. argu. in. l. officium. §. 1. ff. de re mili. & sic, q quāuis alicui cōcedatur electio officialis publici, non conceditur salarijcō

del que les fuere tasstituto secun-

sado en la carta de

dùm Ioan. de Plat. in. d. l. vnica. ¶ Vbi quoque,
6 dicit † q quanuis alicui procuratio rerum conceditur, non tamen earum remissio, & alienatio conceditur vt in. l. 3. §. non tamen. versic. planè. ff. quo vi aut clā. qui text. semper allegatur, q
7 maior est potestas † tutoris in re pupilli, quàm administratoris reipublicæ in republica, quia ille potest soluere. ¶ Sed fallit in dictis casibus, in
8 † quibus permittitur decurionibus de publico soluere. s. magistris, & medicis. vt in. d. l. archiatri. C. de professo. & medi. lib. 10. & in. d. l. vnica. C. de præben. sala. & in. l. ambitiosa. ff. de decret. ab ordi. faci. Et quoque potest dari salariū, vel alimenta concedi de publico ei, qui totum suum patrimonium exhausit pro republica. textus in. l. decurionibus. ff. de decurion. tenet Plat. in. l. ordinis. C. de decret. decuri. libr. 10. & cum eis specialiter est concessum à principe. Et quoque potest statui certum salarium, seu præmium de publico plantanti arbores in ripa fluminis. vt ageres consolidentur ad continendum aquam, ne rumpat, & prædia circunstantia lædat tenet Plat. in. l. 2. C. de cupres. lib. 11. non autem sufficeret generalis concessio, vel generale arbitrium, vt dicit ibi glos. in dicta. l. vnica, de præben. salario. & ideo non sufficeret, licet rex, vel alius dominus dicat in instrumento, vel scriptura, quòd promittit se habere ratum & firmū quicquid per eos factum erit: quia per hoc non conceditur libera administratio alienandi. vt in. l. quā tuberonis. §. primo. ff. de pecul. secūdùm Bartol. in. l. prima. ff. de offi. procura. cessa. & Plat. in dict. l. vnica. ¶ Sed videtur, quòd dict. l. vnica. C. de præb. salario. intelligatur in republica romanorum, seu imperij, quia hæc est propriè respublica. vt in. l. eū qui vectiga. ff. de verbo. signi. cæteræ verò ciuitates abusiuè dicūtur respublicæ, & loco priuatorum habētur, vt ibi. ¶ Tamen glos. ibi in dict. l. vnica videtur sentire de republica omnium ciuitatum. Pro quo facit, quòd ille titulus situs est inter materias aliarum ciuitatū, ergo de his, quę ad alias ciuitates pertinent. statuisse videtur. ar. in. l. imperatores. in fine. ff. de in diem ad iectio. Sed Lucas de Pēnaibi in dicta. l. vnica. dicit, quòd sibi videtur verius, quòd solùm in republica imperij sit ille ti-

tulus, & lex intelligenda, & ipsa glo. malè excipiat casum. vt in. l. ambitiosa. ff. de decret. ab ordi. faci. in qua dant decuriones salarium de publico propriæ ciuitatis. vt in. l. prima. C. de decretis decur. lib. 10. & quia sequeretur absurdū: quia fortè pro modico negotio, quod habent ciuitates expedire, longissima interdū via distantem principem adire oporteat, & sic pro nihilo publica ciuitatum negotia deperirēt. vt. ff. de vaca. l. prima. in principi. & quia plus haberet dispendij cōsensus principis in petratio, quàm salarij constituendi summæ foret illatio, quod lex abhorret. vt in. l. mediterraneæ. C. de anno. & tribu. lib. 10. ¶ Facit ad idem. ff. de iudi. l. si longius. &. c. baptizari. 5. dist. & de consecr. dist. 4. c. quando quis. &. c. ne absit. vnde in publicis huiusmodi ciuitatum quod facit princeps in vrbe Romana facit ea præsens in eis. vt in. l. fluminum. versi. quid ergo. ff. de dāno infecto. & l. sacra. §. pen. ff. de rerum diui. & hoc est satis iustū secundum Lucā de Pēna. vbi suprà. ne dū nimia subtilitate circa res publicas ciuitatū vtimur, subtilitas in earum perniciē reuertatur. vt. ff. ad trebell. l. pe. in princi. & sic res ipsæ depereant. vt in. l. pe. C. de verb. signi. Et ista opi. Lucæ de Pēna, seruatur quia ciuitates, & villæ huius regni sine licentia regis salaria constituūt officialibus, & venientibus de nouo ad habitan-
6 dum in eis. ¶ Et ideo valet proclamatio, † seu bannimentum factum à potestate vnà cum consilio ciuitatis, quòd quicunque ceperit malefactorem, habeat centum de pecunia communi. i. de proprio ciuitatis: sed ipse potestas solus facere non potest. tenet Barto. in. l. prima. ff. de iusti. & iur. num. 3. & in. d. l. vnica. & ibi Ioan. de Platea. ¶ Sed Paul. de Castro in. d. l. prima. nume. 11. intelligit hoc in iudice, qui habet administratiōnē bonorum communis, non in iudice simplici, qui de communi non pōt disponere. vt. C. de sal. non præsta. lib. 11. in rubro & in nigro. ¶ Sed licet habeat administrationem bonorum communium, debet facere iudex cum consensu decurionum. vt Francis. Curti. in addi. ad Paul. de Castro ibi. in dict. l. prima. ¶ Vbi quoq; tenet, quòd illud præmium primum est soluēdum de bonis ipsius bānitī: & si bannitus non habet bona, de bonis offensi, aliàs de bonis fisci. ita Ang. in. l. si quis libellum. ff. de iniurijs. ¶ Angel. tamen in. l. cùm nauarcorum. C. de nauicul. lib. 11.
10 † tenet contrarium, dicendo, quòd pro necessitatibus publicis potest rector ciuitatis imminente iusta causa constituere salarium. Et sic dicit, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd valet præconium. quòd qui ceperit male factorē, & præsentauerit, habeat à cōmuni tantū. Sed non econtra. quia Bar. & sequaces in. d. l. 1. loquuntur necessitate non imminente, aliàs secus. vt Ang. vbi suprà quia necessitate cogente ille solus potest facere bannimentum sine cōsensu decurionum. & ita limitat Iaſ. in. dict. l. 1. nume. 11. ff. de iust. & iur. allegan. Bal. ibi. ¶ Vbi quoque limitat suprapositam doctrinā, vt procedat. quando occasione talis proclamationis venit aliquid expendendum de publico, quia tunc consensus decurionum requiritur, aliàs secus, & ita dicit quòd loquitur Bartol. in dic. l. 1.

11 ¶ Tertiò limitatur, † quando talis expensa non fit de publico, sed ex multis, quę à potestate ponuntur. secūdùm Bar. in. l. multarum. per illum tex. C. de modo mult. & in. l. diuus. adfinem. ff. de bonis damnat. ¶ Quarto limitatur, nisi ipse iudex sol° statuat salariū super eo, quod debet sumptu publico expediri. vt in. l. mulier. ff. de capti. secundùm Ang. in. l. 1. ff. quòd quisque iuri. quod dicit, quòd vidit de facto Perusij in deputatis ad prouidendum cōtra rebellē. ¶ Quinto limitatur vt procedat in rectoribus tēporalibus positis ad regimē ciuitatis: secus in magistratibus perpetuis, qui regunt proprio nomine. vt in Marchionibus, & Comitibus, & similib°, iuxta doctrinam Bar. in. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. in. 4. q. primæ. q. principa. & Alexā. in cō silio. 507. in. 1. volu. Sed ego illum consiliū non inueni, licet allegetur. ¶ Tamen de ista materia si potest dari aliquid pro inuentione, seu captura, vi. l. filius. §. qui alienum. ff. de furtis. & Angel. de Are. in tracta. malefici. in parte, fama publica præcedente. column. 27. versicu. tertio decimo. & Paris de Puteo. in tracta. syndica. folio 34. in parte, an si tempore sententiæ. & Hippolytus de Marsili. in. l. quæstionis habendę. ff. de quæstio. numero. 49. & 55. ¶ Sed quid si Cor-

12 rector se absentat, vel in officio nō residet, † an sibi salariū debeatur? dic quòd in prouisionib° officiorum cauetur, quòd resideat & non se absentem faciat, aliàs soluat vnam doblam pro singulis diebus absentiæ. Sed istam pœnam nunquā vidi obseruari. Attamen circa hoc est tex. in. l. 10. titu. 16. lib. 2. in ordi. regali. vbi cauetur, quòd Correctores non debent absentiam facere, aliàs non percipiunt salarium, nisi pro tempore residentiæ. Et Amode. iusti. in tracta. syndic. in parte. Item in eo quòd dictus potestas & officiales non fecerunt cōtinuam residentiam. vbi idem tenet, dicendo, quòd potestas, & eius officiales, tenentur de iure commuui facere cōtinuam residentiam in loco officij, & quousque durat officium, non debent exire extra fines suę iurisdictionis, nisi causa adimplendi votum: & non debet pernoctare extra prouinciam. vt in. l. illud. ff. de offic. præsi. & si durante tempore officij potestas, vel officialis sine licentia recedunt, & aufugiunt, incurrunt in pœnam statuti in electione contenta, & sic in illa dobla, & debent perdere salarium totius temporis. vt tenet Bal. in. l. si hæres generaliter. §. etiam si partis. ff. de lega. primo. dicendo, quòd ibi est argumen. q si potestas recedat per vnum mensem anteaquā debeat, quòd nil debet habere de salario totius temporis. & facit text. in. l. miles ita. §. quod diximus. ff. de excusa. tuto. Et in tantum hoc est secundùm Amode. vbi suprà verum, quòd etiā si habeat iustas excusationes, quæ causentur ex parte ipsius potestatis, vel officialis. argumen. in. l. miles ita. §. primo. ff. de testa. mili. Sed tu vid. Parì. de Puteo in tracta. syndica. in parte salarium. numero. 2. folio. 226. vbi tenet, quòd licet iudex sit salariatus, & deinde pro seruitijs ciuitatis mittatur ad regem extra prouinciam. debet habere aliud salarium. * Et vi. Bonifaci. in Peregrin. in parte absentia, vbi tenet, q ille qui est absens propter negotia ecclesiæ, seu superioris, vt patroni præsidis, vel Imperatoris, vel clericus propter episcopi negotia. vel papæ: talis censetur præsens quo ad percipiendos fructus suæ præbendæ in ecclesia vel etiam pensionem ad omnino: vt Bar. in. l. testamento. ff. de alimē. & cibaleg. & vi. latè Boeri. decisio. 17. vbi de hoc & de absentia consiliariorum. * Et licet hoc sit, tamen de iure regni contrariū cauetur, vt patet per quādā pragmaticā factam per nostrum Carolum *en Madrid a. 7. de Hebrero de. 1535. años, por la qual prohibe, que los Corregidores, y justicias, ni sus tenientes, ni officiales vayan a la corte a negocios de la tal ciudad, o villa, o lugar ni a sus audiencias con salario, ni sin el.* quæ lex certè est singularis ad tollendam concupiscētiam aliquorum iudicum. * Tamen si mittitur valet missio: quia prætor potest esse procurator suæ ciuitatis, & syndicus suæ ecclesiæ, seu collegij, tenet Bald. in. l. filius familiàs §. veterani in fine. ff. de procura. & Roma. singul. 277. * ¶ Attamē si ciuitas cōcedit licētiā potestati, Correctori, seu alteri officiali se absentā di vsq; ad certū tēpus, debet pro toto tēpore absentiæ habere salariū: quia dicitur esse præsens, qui licito cōmeatu est absens. vt in. l. hac lege. C. de ꝓxi. sacro. scri. lib. 12. & ibi Bar. & Ioan. de Pla. & gl. & tenet Montal. in sua glo. ordina. in parte, iudex cū salario. & idē tenet Alexan. in. l. diem functo. ff. de offi. asse. fina. columna. numero. 33. vbi ait, quòd si doctor, vel stipendiarius, per

pet aliquod temporis spatium cessauerit ab officio, debet habere salarium etiam pro illo tempore, si illud fecit cum licentia. per. l. si deserto rem. §. si ad diem. ff. de re milit. & per alia iura, vt ibi per eum. & tenet Ioann. de Plat. in. l. nec ipsi. C. de incolis. libr. 10. numero. 4. vbi officialis clericus, vel stipendiarius, qui cum licentia superiorum se absentat per aliquod tempus, habetur pro præsente, & debet habere salarium, ac si fuisset præsens. & idem tenet. d. l. ordina. in fine. versic. *pero bien permitimos.* * Et facit quòd tenet Bal. in. l. si quis decurion. C. de decurioni. libr. 10. quòd medici salariati non debent recedere de ciuitate absq; licentia priorum. * ¶ Vbi quoque iam est limitatum tempus absentiæ, quod est. 90. dierum, quos potest habere interpolatim in quolibet anno, vel continuos, vt ibi. Et ita seruatur, quia quando Corrector vult se absentare, cōuocat concilium ciuitatis. i. regimē tum, & licentiam petit se absentandi, & assignat causam: & rectores illicò concedunt dictā licentiam per dict. tempus. 90. dierum. per. d. l. & est gloss. in. d. l. si desertorem. §. si ad diem in verbo, commeatus. & Bald. in. l. si ea. C. de condi. insertis. vbi dicit, quòd dicta. glossa. in dicto. §. si ad diem. est singula. ad hoc. Et facit quod tenet Bald. in. l. diuus Marcus. ff. de offic. præ. vbi dicit, quòd rectores locorum, & rerum, non possunt inde recedere sine licentia superioris, etiā si velint stare per vnum diem tantùm, & debet eam habere à prioribus. * Et idem tenet Alberi. in. l. nullus. C. de officio recto. prouinci. vbi inquit quòd potestates non debent exire districtum ciuitatis: quam regunt sine licentia conci lij. * Sed vide tu dict. pragmaticam factam per nostrum Carolum in *villa de Madrid año.* 1535. vbi cauetur, q Correctores residentiā faciant in suis officijs: aliàs si fuerint absentes vltra tres menses, amplius officijs nō vtātur, nec deinceps habeantur per prætores. vt ibi latius per. dict. l.

13 quam vide. ¶ Idem est in clerico, † qui de licētia superioris est absens, quia debet interim percipere fructus, & cōmoda suæ præbendæ, ac si præsens esset. vt notatur in dict. glo. dictæ. l. hac lege. & dictus Ioan. de Plat. & ibi Bar. ibi. & notatur in capitulo, relatum. & capitulo, de cætero. & ca. dilectus. cū similibus. de cleric. nō resid. & ca. licet canō. & quod ibi nota. de elec. in. 6. * Et Boerius decisione. 17. * ¶ Sed si rectores ciuitatis

14 concedūt Correctori licētiā se absentādi † vltra numerum illorum. 90. dierum, & Corrector est absens vltra illud tempus, salarium perdit, sed potest recuperare à dictis rectoribus ciuitatis, qui dederunt ei licentiam, quia dederunt causam perdendi salarium, & tenētur satisfacere de suo. vt tenet Ioann. de Plat. in. l. per hanc diuinam. quæ aliàs incipit, iubemus. C. de eroga. mili. anno. lib. 12. §. non danda. & idem Bartol. ibi, in principio. Et ratio quoque est secūdū ad ditio. Bartol. ibi, quia dederunt licentiam vt se absentaret contra formam statutorum, & legis: & ideo per illud tempus Correctores, & stipendiarij, non debent habere stipendium à ciuitate, vel communi, sed à rectoribus. quod nota. & idem tenet Paris de Pute. in tracta. syndica. in parte, licētia. folio. 164. per dictā. l. primā. C. de comme. libr. 12. & Ioann. de Platea. ibi. & in. l. hac lege. C. de præpo. sacro. scrini. libr. 12. ¶ Vbi quoque dicit quòd facit contra potestatem, qui

15 dedit alicui licentiam † portandi mercantias in ciuitate sine solutione gabellæ, & propter hoc conducens sit damnificatus à gabellarijs, quod potestas tenebitur ei restituere, & resarcire illud dānum, per notata in. l. annonas. C. de eroga. mili. anno. lib. 12. & quia non erat officiū eius facere conduci sine gabella, per nota. per Angelum in. l. pars literarum. ff. de iudic. & idem tenet Montal. in glossa ordina. in parte pœna. loquendo in iudic. dante licentiam extrahendi contra statuta. & per Plat. in dict. l. prima de cō me. ¶ Et quòd isti portantes mercantias etiam cum licentia à iudic. puniantur, facit quod in simili tenet Bartol. in. l. 2. C. de agricolis & censitis. lib. 11. ſ. quòd quando venditio rei inhibetur alicui propter publicam vtilitatem, quòd si eut priuata pactione non potest fieri venditio, ita nec authoritate iudic. Secus si ob vtilitatem priuatam. quod sequitur ibi Plate. Et facit in simili: quia quis non excusatur à pœna virtute decreti iudic. inualidi. vt Bartol. in. l. iustè. ff. de ac qui. re. posse. quia lata culpa punietur. allegat tex. in. §. primo, Institu. vi bono. rapto. & l. prima. §. primo. ff. si menſ. falso modo. quod sequitur Alexan. vbi alia iura allegat, consilio. 135. in

16 6. volu. consiliorum. ¶ Quod salarium † debet potestas habere integrum, & non debet defalcari, vigore statuti disponentis soluenda esse capita solidorum de quibuscunque pecunijs soluendis per communem. vt tenet Paulus de Castro in consilio. 319. incipiente, visis & consideratis omnibus. Quod facit contra istos computatores dominorum, qui percipiunt computationem. i. *contaduria de decima parte* vnam de dictis salarijs iudicum. Er an si isti computatores, secretarij, & alij officiales dominorum possunt recipere & habere istam computationem? vi. Archiepi. Florenti. in secunda parte. titulo secundo, capitulo quinto. §. 2. & Specul. conscien

tiæ

tiæ in primo tracta. capitulo. 37. & aliquid per Abb. in capitulo, cũ ab homine. de vita & hone
17 sta. cler. ¶ Sed tu dic, quòd si Corrector † mortuus est anteaquam officium adimpleat, hæredi suo debetur salarium pro toto tempore. vt Alexand. & doctores latè in dicta. l. diem functo. ff. de offici. assessor. etiam si non stetit in officio nisi per mensem. vt Bartol. in. l. prima. §. diuus. el. 2. column. 3. versiculo tertio. quando ex dispositiõe. ff. de varijs & extraordina. cogni. de quo vi. Barto. in. l. si quis. C. de proximi. sac. scrini. lib. 12. & idem tenet Ioann. de Plat. in. l. commoda. C. de primipilo. lib. 12. in principio. & numero. 2. & ibi respondet ad contraria. & idem tenet in. l. his scholaribus. C. de erogatio. mili. anno. eodem. lib. 12. Et est tex. in. l. 9. titul. 8. par. 5. quæ idẽ tenet, quòd hæres iudic. debet habere totum salarium. quàm vi. * Et hoc est tenendũ, vt Peregrina in part. locatio. quæstio. 6. in glo. totius anni. * ¶ Licet sit secus in hæredibus ad-
18 uocatorum, † vt ibi. de quo vi. Paris de Puteo in tracta. syndica. in parte. si officialis decedat. folio. 230. in libro portatil. & Antonius Corset. in singulari. suis. in parte, salarium. Quod debet intelligi, quando salarium est promissum aduocato à parte, quia tunc non debetur, nisi pro rata temporis. Secus quando salarium ex publico fuit constitutum, quia tunc licet moriatur aduocatus, totum debetur, vt Bartol. in dicta. l. diem functo. & tenet Sũma syluestrina in parte, familia. §. 2. in fine. per quod declaratur dict. l. parti. in quantum loquitur de salario aduocatorum. ¶ Sed quid si Corrector, seu iudex est in
19 firmus, an debeatur † salarium tempore infirmitatis? dic quòd sic, nisi culpa sua venerit in infirmitatem. vt gloss. & Floria. in. l. arboribus. §. de illo. ff. de vsufructu. Quod intelligitur vt per Paris. de Puteo in dict. tract. syndica. in parte, rex concesit. folio. 227. numero. 5. si in ciuitate permanserit: secus si iuerit ad patriam pro se curando, quia videtur officium delinquere. vt Barto. in. l. prima, in principio. ff. de his quibus vt indig. Quod intelligit vbi suprà Paris de Puteo, nisi dimittat substitutum, vel locum tenentem, aut recedat cum licentia superioris: quia sic impeditus, vel infirmus, potest administrare per substitutum. vt Angel. in authẽtica, vt clerici apud proprios episcopos. colla. 6. ¶ Ad quod fa-
20 cit in simili de famulo † infirmo, an debeatur salarium. De quo per glo. in capit. ad audientiam. de cleri. non residen. & in capit. primo, de cleri. ægrotan. & tex. & ibi docto. in. l. suo victu. ff. de oper. libe. & Montal. in. l. 8. titulo, *de las fuerças.* foro. ll. lib. 4. & textus. in. l. vna. §. scimus. C. de latina liber. tollen. & decisio capellæ tolos. 360. & Bartol. in. l. si vno. §. item cùm quidam. ff. locati. * Et latè Peregrina in parte locatio. quæ. 6. in gloss. secundum laboris. versic. si famulus infirmatur.

SVMMARIVM.

1 *Iudex recipiens expensas litis vltra in regula quæ vulgò dicitur aranzel contentas, incidit in pœnam, vt restituat eas cum septenis.*
2 *Iudex manus mundas, & puras debet habere.*
3 *Iudex etiam à volentibus sponte dare vltra sibi debitum, non tenetur recipere.*
4 *Tabelliones à sponte dantibus non licet vltra quantitatem taxatam recipere.*
5 *Notarius ancianorum, si est salariatus de publico, non potest aliquid accipere etiam à sponte dante.*
6 *Consuetudo indicitur, quando à pluribus capitur.*
7 *Prohibitum dare propter locum publicũ, prohibitum est recipere à sponte dante. & hic de intellectu.*
8 *Medicus salariatus de publico, non debet petere præmium ab infirmis, nec recipere, etiam à sponte dantibus.*
9 *Quæ pro pignore prohibentur accipi, etiam à volentibus dare non debent accipi.*
10 *In executione sententiæ, vel instrumenti, non possunt capi boues aratorij, & alia, quæ sunt necessaria ad agriculturam, etiam volẽtibus debitoribus.*
11 *In generali obligatione non veniunt ea, quæ specialiter non fuisset quis obligaturus, vt puta pannos, & lectos, & alia supellectilia, sine quibus viuere non potest.*
12 *Executio in libris non potest fieri, nec sub generali obligatione comprehenduntur.*
13 *Arma militibus relinquenda sunt, & libri scholaribus, & breuiarium clerico, etiam debitoribus volentibus: nisi ipse obligans alia bona non haberet. & nume. 14.*

Nille-

P Nilleuaran. Nota tex. quòd recipiens expẽsas li-
1 tis vltra † in dicto aranzel expressas, incidit in pœnam, vt eas cum septenis restituat: quæ est pœna furti, quæ potestati debet imponi, & alijs officialibus vbicunque aliquid à priuato recipiunt vltra sibi debitum. vt in. l. prima. & ibi glossa in versiculo, accepit. ff. ad. l. Iuli. repet. & in. l. eadem. §. finali. & l. Iuli. eodem titulo. quia
2 debent † habere manus mundas, & puras. vt in authentica, iuri iurand. quod præstabis. colla.
3 2. ¶ Intantum hoc est verum, quod etiam † à volentibus sponte ei dare vltra sibi debitum, non debet recipere: & si recipit, incidit in istam pœnam. tenet Paris de puteo in tracta. syndica. in parte, consiliarij, officiales. folio. 194. in principio. & tenet text. & ibi Plat. in. l. tam collatores. §. vt autẽ. de re milit. C. lib. 12. & tenet Iaſ. in l. si quis in conscribendo. C. de pactis. numero 15. Et tenet Montal. in glossa ordina. regali. in parte, tabelliones. vbi etiam à sponte dantibus
4 † non licet officiali vltra quantitatem taxatam recipere. vt in. l. per omnes. C. de strato. lib. 12. & per alia iura allega. vt ibi per eum. vbi quoque dicit Montal. quòd imò dans, & recipiens pariter puniuntur. vt in authentica. vt iudices sine quoquo suffragi. §. si quis autem. colla. 2. in fine. & est tex. in capitulo octauo, infrà eodem. quem vide ibi. *aunque se lo quieran dar.* & vide. quæ ibi posui circa hoc. & tenet Guido singula. 487. §. si notarius. & tenet Ioann. de Plat. in l. 2. C. nec rusticani ad vllum obsequium deuocentur. lib. 11. Quia cùm quis prohibetur exige-
re, prohibetur etiam ei sponte dari. vt in. l. deuotum. C. de meta. lib. 12. & in. l. vnica. C. de strato & ibi Plat. quoque. quia quantumcunque spon
te & volens det, præsumitur inuitus dare, per horresens officium. vt in dict. l. 2. & per alia iura. vt per Plate. ibi. ¶ Et facit: quia quando aliquid est prohibitum fauore alicuius, tale prohibitum non potest fieri etiam consentiente illo, in cuius fauore illud fuit prohibitum. ita optimè probat textus in. l. vnica. C. de salga. hospi. non præstan. lib. 12. & ad idem est textus. in. l. finali. §. primo. C. de re mili. eodem, lib. 12. & in l. spem. C. quæres pigno. obliga. pos. & facit. l. commodis. ff. de re iudi. & l. quos prohibet. ff. de postulan. & l. filius familias. §. veterani. ff. de procura. ¶ Et facit quod tenet Feli. in capitulo, tua nos. de homicidi. vbi ait, quòd si notarius
5 † ancianorum est salariatus de publico, non põt aliquid accipere, etiam à sponte dante: allegat

poder que lleuarẽ.

hoc voluisse Bartol. in. l. munerum. §. finali. ff. de regulis iuris. & allegans quoque rationem,
6 dicens rationem esse: quia quando † à pluribus capitur, inducitur consuetudo, & sic quis erubescit non dare. ¶ Et faciunt etiam dicta per Feli. in capitulo primo in fine. de simonia. vbi di-

Ni lleuaran, P ni cõ-

7 cit, † quòd prohibitum dare propter publicum bonum, prohibitum est recipere à sponte dante: allegat ad hoc glossam in. l. inuitus. §. finali. ff. de regulis iuris. & dicit, quod idem tenet Bal. in authentica. Sed hodie. C. de episcopis & cleric. & glossa in capitulo, statutum. §. finali, de rescript. in. 6. & in capitulo, exigit. cum glossa de censi. eodem lib. & facit textus. & quæ ibi dicam in dict. capitulo octauo infrà eodem in gl. *aun que se lo quieran dar.* * Et tenet Greg. Lopez. in. l. 15. titul. 19. part. 3. & in. l. 8. titu. 9. part. 2. in gloss. *mandare tomar.* * ¶ Et optimè faciunt dicta per Feli. in capitulo, cùm. m. ferrariensis. de constitutio. in. 12. columna, versiculo, super posito. & per Cepolam in consilio. 13. columna. 5. & Petrum de Anchara. consilio. 272. & Lapum, allegatione. 37. & Philipp. Deciũ in. d. l. inuitus. §. finali. ff. de regu. iuri. vbi idem tenet. Sed dicit, quòd dicta conclusio procedit, vbi agitur de interesse publico, & in casibus à iure expressis, vt in nostro textu cauetur, aliàs secus videbitur: quia quædã honestè accipiuntur, quæ inhonestè petuntur, vt dicit textus in. l. prima. §. proin de. ff. de varijs cognitio. & glossa in. l. secunda circa finem. in verbo, sed præstari. ff. de origi. iuris. ¶ Et quoque procedunt supradicta, quòd etiam à sponte dantibus non possunt recipere plusquam est debitum, quando statutum prohibet salarium accipere: quia sunt verba generalia, & comprehendunt etiam sponte soluentem. Secus videtur, si quis esset prohibitus petere, quia non prohibetur accipere ab eo, qui spõte solueret. vt in capitulo, dilectus. el. 2. de simonia. & Bartol. in dict. §. final. Sed noster textus. prohibet accipere, & sic lleuar, ergo à sponte non potest accipere plusquam hic continetur. ¶ Quoque faciunt optimè dicta per Feli. in. d. capitulo, tua nos. de homic. vbi tenet reprobando Angelũ in. l. Archarij. C. de professo. & me-
8 di. lib. 10. quòd medicus † salariatus de publico, non debet petere præmium ab infirmis, secundùm Barto. ibi, quòd etiã nec poterit consequi
11 præmium a sponte dare volentibus, licet Angelus ibi teneat cõtrariũ, & malè. Nec obstat text. in clem. prima, de censibus. & cle. prima de immunit. eccles. vbi ab eo, à quo nõ potest exige-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re, possunt recipere, si sponte soluat, quia loquitur in casu permisso à iure, vt Montal. in. d. gl. ordi. in parte, tabelliones. Tamen Ioannes. de Platea ibi in. d. l. Archiatri. tenet cum Angel. dicendo, quòd potest recipere salarium, & alia, quæ sibi offeruntur sponte post sanitatem, licet salarium recipiat de publico: nisi ex forma conuentionis suæ condictionis esset, quô nil posset recipere, quia tunc etiam à sponte soluente recipere non potest. per gloss. in dicta. l. inuitus §. fin. ff. de regul. iuri. & sic quôd Angel. & Plat. verum dicant, & dicta per Feli. intelligantur durante infirmitate: secus cùm sanati fuerint, vel quando ita conuentum fuit, vt etiam à sponte dantibus nil recipere possit. ¶ Quod dicit Plate. idem esse in aduocato, qui habet salariũ à cõmunitatibus villarum. quẽ vid. in fine. ¶ Adidẽ faciunt notata per Hippolyt. de Marsi. in. l. stipendia. C. de execu. rei iudi. vbi plura posuit,

9 quæ prohibentur † à lege accipi pro pignore à debitoribus per barnerios, algazelos, & executores: quòd licet ipsi debitores talia prohibita accipi pro pignore sponte dant barnerijs, vel executoribus, quòd non possunt accipere etiã ab illis volentibus. per dictam. l. vnicam. C. de salga. hospit. suprà allagatis. prout tenet dictus Hippolyt. de Marsi. in. l. vnius facinoris. §. seruꝰ nec si. ff. de quæstioni. numero secundo, cum sequentibus. & in. l. cornelia. §. constitutum. ff. ad. l. corneliam. de sica. numero secundo, cum sequentibus. & si accipiunt, incidũt in pœnam, vt ibi. Quod facit ad. l. 7. titulo. 11. de las prendas. libr. quinto, in ordina. regali. & ad. l. executores. C. quæ res pignori obligari possunt. & ad tex. in. §. agricultores. in rub. de statutis. & consuetudi. in vii. feud. & ad. l. 1. titulo. 5. part. 5. vbi in dictis iuribus cauetur, quòd pro execu-

10 tione † sententiæ, vel instrumenti guarẽtigij, nõ possunt capi boues aratorij, & alia, quæ sunt necessaria ad agriculturam, vt sunt ligones, & instrumenta ferrea. quod habet locum etiam volentibus debitoribus. Sed hoc intellige, si sunt alia bona. * Vt. in. l. 3. titul. 27. part. 3. * q̃ in istis non potest executio fieri, alias incidit in poenã illius legis ordina. & idem tenet Bald. in. l. quemadmodum. §. magistratus. ff. ad. l. aquili. vbi ait, quòd si per imperitiam capit pignora, seu fecit illicitam capturam, ipse tenetur ad interesse. ¶ Ratio potest esse: quia in generali obligatio-

11 ne † non veniunt ea, quæ specialiter non fuisset promissurus, vel obligaturus. vt Bartolus in. l. prima. C. quæ res pigno. obliga. poss. vt puta pannos, & lectos, & alia supellectilia, sine quibus viuere non potest. ad idem facit text. in. l. obligatione generali. ff. de pigno. & textus in. l. 5. titulo. 13. parti. 5. quæ hoc in expresso tenet. Quod extende ad vestimenta: quia quoque nõ possunt capi pro executione sententiæ ne aliàs videatur ipse debitor quodammodo in vinculis pro debito poni. vt tenet Lucas de pemna in rubri. C. de militari veste. lib. 12. Quod putat verũ in vestibus necessarijs, secus in his, quæ sunt ad ornatum & delectationem. ¶ Quoque in libris

12 † executio non potest fieri, nec sub generali obligatione comprehenduntur. vt gloss. singularis. in. l. nepos proculo. ff. de verbo. significa. in verbo, dignitate. quæ tenet, quôd in executione iudicati, quemadmodum arma non sunt auferenda militibus, ita nec libri scholaribus. per quam gloss. dicit Bald. in rub. qui boni. cedere possunt. quòd si scholaris cessit bonis, non poterunt ei auferri libri quia secundùm eũ arma

13 † militibus relinquenda sunt, & libri scholaribus, & breuiarium clerico. & tenet Inst. in. §. item seruiana. 9. colum. numero. 65. & 66. institutio. de actio. & idem tenet Montal. in dict. l. 13. parti. suprà allega. & quia leges & arma sunt ad inuicem correlatiua. vt Ioann. Faber in proœmio institutio. Quod intelligitur, vt dictum est: etiã debitoribus volentibus in illis executio nõ fit.

14 ¶ Tamen supradicta fallunt, † nisi ipse obligãs non haberet alia bona, nisi bona, quæ specialiter quis non esset obligaturus: quia tunc veniunt in obligatione, & in illis potest fieri executio. vt doctores moderni in dict. l. obligatione generali. ff. de pignori. * Et in. d. l. 3. titul. 27. part. 3. & in. l. commodis. ff. de re iud. * Et ratio potest esse: quia si aliter diceremus, sequeretur quôd talis obligatio, & contractus nil operaretur, quod non est dicendum. argumen. in. §. quibus. in prima constitutio. C. & in. l. amoliorem §. in refutatorijs. C. de appella. & in capitulo, solitæ. de maior. & obedien. & idem probat dicta l. ordinamenti. Quinimo dicit Bald. singulariter in rub. C. de contrahen. emptione. quòd vnum quodque verbum etiam minimum appositum in contractu, intelligitur esse appositum cum ministerio aliquid operãdi. Quod dictum refert & sequitur Alexand. in consilio. 151. in. 2. volu. incipiente, themate. & in consilio. 157. eodem volu. & Ioann. de Ana. in consilio. 98. & Hippolytus de Marsi. in. l. prima. §. si seruus. ff. de quæstioni. nume. 6. cum sequentibus. vbi omnino vide. * Et vid. l. 32. titul. 26. Part. 2. & l. 3. titu. 27. par. 3. ¶ Sed licet sit verum q̃ alijs rebus deficientibus in subsidium fit executio in rebus in quibus non possunt obligari, vt dictum est, intelligitur verum in alijs rebus præterquã in bo

In bobus & bestijs aratorijs, quia in istis etiam si alia bona non sint, & licèt debitor vellet, vel. sponte obliget, & det, non potest fieri in illis executio, nec secretum: ratio vt cuitetur reipublicæ damnum, nec sterilitas fructuum induca tur & hoc tenet Cyn. & putat verius. in. l. executores. C. quæres Pigno. obliga. poss. cõtra. gloss. ibi quod sequitur Salic. ibi & Peregrin. in part. pignus. 3. q. in. gloss. executionis: tamen hoc fallit & declaratur nisi propetitis & iuribus regalibus. vel. domini loci, seu prodebitis domini hæreditatis dũtaxat: quia in istis duobus, vel tribus casibus si agricultor alia bona non possidet, fieri executio potest in dictis bob[a] & bestijs aratorijs, sed non in alijs casibus, nec pro alieno debito consilij, vel alterius personę hoc fieri valebit, licèt debitor alia bona non possideat: vt in. d. l. 7. ordi. cauetur expresse: & ita de daratur à Montal. in sua gloss. ordina. in. gloss. pignus: & iste est verus intellectus illius. l. 7. licèt ab aliquibus malè intellecta, & in praxi imdeducta: qui in omnibus casibus deficientibus alijs bonis faciunt executionem in bobus, & in bestijs aratorijs, quod fieri non debet nisi in prædictis casibus. *

SVMMARIVM.

1 *Consentiens pari pœna constringitur. num. 7.*
2 *Consentire dicitur quis, quando non corrigit, quos tenetur ex officio corrigere.*
3 *Corrector in syndicatu tenetur non solùm de eo, quod mandauit, vel ratum habuit, sed etiam de eo, quod consentit. numero. 7. 8. 9. 10 & 12.*
4 *Consentiens magis punitur, quàm agens.*
5 *Consensus quadruplex est.*
6 *An consentire videtur non reuelans crimẽ læsæ maiestatis, & an ab eo præsumitur committi.*
Fallit in sacerdote, quia non punitur, licet nõ reuelet.
8 *An licitè potest deponi potestas, seu officialis, qui vidit rixantes, & non misit familiam.*
11 *Dominus videns fieri malum, & cùm possit non vitat, videtur consentire,*
12 *Iudex, an teneatur ex perceptis per suos officiales, etiam si ignorauerit. num. 13.*
14 *Cõsanguineus an teneatur scire facta consanguinei: & vicinus an præsumatur scire facta vicini.*
15 *Correctores præsumũtur scire facta suorum officialium.*
16 *Potestates terrarum, & sui officiales donec sunt in officio, dicuntur esse ciues illarũ ciuitatum.*
17 *Officiales durante officio, & tempore syndicatus debent tractari tanquam ciues, & in eis statuta ciuitatis de ciuibus loquentia habent locum.*
Officio finito, non sunt ciues, quia desinit illa ciuilitas.
Idem est in prælato, quia ratione prælaturæ est ciuis, secus ea deposita.
18 *Iudex pro delicto commisso in officio debet puniri pœna ciuium, vbi alia pœna est in forense.*
19 *Stante statuto, quòd quilibet de populo potest accusare: familia potestatis accusare potest, quia comprehenditur sub tali statuto.*
20 *Statuto stante, quòd quilibet de populo potest accusare, & habere tertiam partem: an officialis curiæ, vel familiaris potestatis, possit accusare, & illam tertiam partem habere. * Et inquisitor repræsentat partem vbicunque inquisitio permittitur. *
21 *Illi qui sunt simul, videtur vnus alteri dare auxilium.*
22 *Qui est armatus cum alijs, licet nullum actũ faciat, dicitur dare opem, etiam si manus ad arma non moueat, & etiam si armatus sit à remotis.*
23 *Auxiliatores, & socij alicuius delinquentis vt possint puniri de auxilio, quid requiritur.*
24 *Præbentes consilium, & auxilium, & fauorem, quæliter puniantur.*
25 *Si occidi aliquem, an socij, qui mecum erant, puniantur.*
26 *Delictum factum ad commodum alicuius, licet non perueniat ad sui notitiam, an teneatur.*

27 *Delictum famuli, an imputetur domino.*
28 *An delictum factum à filio in re concernẽte causam patris, præsumatur factum de voluntate patris.*

q Ni cõsentiran. q Nota, q consentiens, † pari pœna constringitur. Similis tex. in ca. nõttũ. 2. quæstio. prima. & capi. facientes. 86. distin. Et sic isti Correctores, qui consentiunt officialibus suis accipere expensas vltra in dicto aranzel contentas, tenentur ad pœnam: quia prout dicit glossa in dicto capitulo, nouum. quis dicitur † consentire, cùm non corrigit, quos tenetur ex officio corrigere. vt in capitulo. primo. 83. distin. & in capitulo, inferiorum. 86. distin. Quia eo ipso, quòd prælatus tacet, videtur consentire. capitulo, si rector. 44. distin. & punitur acsi fecisset. 83. distin. capitulo, quid enim prodest. & tenet Cardi. in cle. prima, de vita & honesta. cle. quæst. 11. ¶ Et sic talis Corrector † non solùm potest conueniri in syndicatu de eo, quod mandauit, vel ratum habuit, sed etiam de eo, qđ consensit. vt in. c. cùm ad sedem. de restitu. spolia. in fine. quia quoque dicitur consentire, cùm defendit peccantem, vel quando sua authoritate delinquit. ¶ Imò magis punitur consentiens, † quàm agens. prout habetur in ca. qui aliorũ. 24. quæst. 3. vbi qui aliorum defendit errorem, multò amplius damnabilior est illis, qui errãt. tex. in. c. qui consentit. 11. q. 3. vbi habetur, quòd qui consentit peccantibus, & defendit alium delinquentem, maledictus erit apud Deum, & hominem, & corripietur increpatiõe seueriſsima. Et quidã sanctus pater ait, si quis peccantẽ defendit, acrius quam ille, qui peccauit coerceatur. ¶ Sed propter hoc glo. in capitul. 1. de offi. delega. in verbo, pari pœna. dicit, quòd quadruplex † est cõsensus. Et in quarto casu dicit, quòd quãdo consensus est authoritatis, seu defensiõis magis peccat consentiens defendẽdo, & authoritatem præstando, quã faciens, & magis puniẽdus. vt in. d. c. qui aliorũ. Sed in cæteris casibus nõ. vt in. d. glo. Idẽ vult tenere gl. in. d. c. qui cõsentit. inquãtũ dicit, qui cõsentit, scilicet per cooperationem, & authoritatẽ. & gl. in. d. c. notũ. & sic intelliguntur iura cõtraria, dicentia, q magis punitur cõsentiens, quã agens, scilicet quando cõsentit per cooperationẽ, & authoritatem. ¶ Et quoq; dicta gl. procedit in crimine hæresis & atrocioribus delictis, quia magis peccat consentiens defendendo. vt glo. in cle. 1. de pœnis. in parte, defensauerit. ¶ Idẽ dico † in non reuelã te crimen læsæ maiestatis, quia videtur cõsentire, & ab eo cõmitti, qui in simplicẽ sciẽtiã incidit, licet nulla operatio, vel factũ interuenerit. vt in. l. quisquis in fine. C. ad. l. Iuli. maiesta. Et quòd ex sola scientia quis teneatur ex tali delicto, & ex pluribus alijs, notat Bar. in. l. vtrum. ff. de part. rici. & plenè sa ly. in. d. l. si quis. §. ad quod. ¶ Tamen hoc est verum, dummodo sciat, & probare possit, alias nõ punitur. tenet Feli. in. cap. de cætero. fi. co. de re iudi. Tamẽ opi. Bar. & saly. seruatur in practica. prout tenet Ang. in tracta. malefi. & ibi Augu. de Arimi. in additio. in pte, & chai tradito latua patria. ver. quod crimẽ. n. 10. vbi per eos. ¶ Et intellige q punitur. s. si nõ reuelauit. vt ibi. de qua reuelatiõe. vi. per Feli. in. c. quãtę. d sentẽ. excõ. in verbo. si extra. gl. & l. 5. ti. 2. part. 7. * Et vi. & cogita, qui vt inquit. Feli. in. d. c. quãtæ allegãs Bald. in quodam consil. q anima Bart. est sepulta in inferno propter suam opinionem & eorũ qui sequuntur eam, & curia Pisana lib. 2. ca. 26. col. 3. * Et an per simplicẽ sciẽtiã quis incurrat in crimine lesæ maiestatis & puniatur. vi. latè Hipolyt. de Mar. in. d. l. vtrũ. ff. ad. l. Põpe. de parri. vbi in. nu. 6. tenet hoc nõ procedere in sacerdote, cui fuit dictũ in cõfessione aliquid malesiciũ fiendũ: quia licet non reuelauerit, nõ cadit in pœnã. vt in. c. omnis vtriusque. lexus. de pœnit. & remi. & ibi doctores. & an nõ reuelãs crimẽ puniatur, vid. quæ posui in. c. 52. infrà eo. in gl. incurra. ¶ Sed nostertex. inquãtũ tenet q cõsentiens punitur, † intelligit glo. vbi est tex. similis in dict. capitulo, quantæ. de senten. excõmunica. scilicet per cooperationem, præstando authoritatem, quia tunc eadem poena punitur faciens, & consentiens. & sic debent intelligi verba ista, vbi inueniuntur, & iura suprà allegata. quod notat ibi Abb. pro singulari. nu. 5. pro statutis punientibus consentientes certo facinori, vt illi dicãtur consentientes, qui cooperãtur ad delictum, saltem præstando authoritatẽ. Secus videtur in eo, qui adhibuit præsentiã nõ authorizabilẽ, nec cooperatiuam, etiam si poterat obuiare, & non obuiauit. quod videtur cõtra suprà dicta, vbi magis puniuntur consentientes præstando authoritatem, quàm agentes. ¶ Sed certè text. ibi in. d. capitul. quantæ. in fine, videtur tenere contrarium. Nam ille text. non intendit punire authoritatem præstantes, sed non obuiantes, cùm possunt, secundùm Abba. & Feli. ibi, ideo tene dictam distinctionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem glo. in. d. capitul. 1. de offi. delega. quam approbat Feli. vbi suprà, & ibi Barb. in gl. magna. ¶ Et ibi in versic. qui ratione potestatis. notat, quòd habens potestatem contra alium, & vidẽs eum percuti, & non prohibens habetur pro cõsentiente, & faciente. Et ponderat ad vnam val
8 de singulare dictum Bart. † in. l. illicitas. ff. de officio præsi. vbi dicit, quòd si potestas, vel officialis vidit rixantes, & non mittit familiã, licitè potest propter hãc causam deponi. et ita expresse notat Bald. in. l. nullus. versi. Item nota argumentũ. C. de summa trini. & fide catho. & in. l. 1. §. quies. ff. de offi. præfect. vrbis. & fuit originale dictum Cy. in. l. seruus. C. de noxali. Quod dictum dicit Feli. in. d. c. quantæ. esse intelligendũ sanè duob⁹ cõcurrẽtibus. s. nisi mississet ad aliud faciendũ, & si videt rixam adeò magnam, q nõ posit sedari per illos de familia. ¶ Sed videtur,
9 q iste text. ad Correctores † consentientes non extendatur, etiam si pœna imponatur ipso iure quia hoc est potius ex interpretatione, quæ nõ habet locũ in statuto, vbi fictus, & interpretatiuus intellectus nõ habet locum. vt in. l. 3. ff. de negotijs gestis. & in. ca. in nostra. de iniurijs. & Abb. in. d. c. quantæ. nu. 3. & sic, q non extenda tur ad cõsentiẽtem. Idem tenet Abb. in. c. si culpa. 1. col. de iniurijs. & Anto. in. c. fina. de pactis. col. 1. sed istud est verum, quando verba statuti dirigũtur in personam, putà si quis fecerit sic, secus si dirigerentur in rem, putà, si factũ fuerit tale quid, quia comprehendit etiam consentiẽtes prout in text. nostro cauetur ibi, lleuar. ita notat Bar. in. l. is qui opem. ff. de furtis. & text. & Bart. in. l. aut qui aliter. §. fina. ff. quo vi aut clã. & Paul. de Castro in. l. si necessarias. §. de vẽdendo. ff. de pign. actione. & Feli. vbi suprà, in prin. ¶ Quoque intellige, nisi lex, vel statutum ex-
10 presse disponat † contra consentiẽtes, vt in isto text. ibi. ni consentira. & in dictis iuribus, suprà allega. quia tũc in eis habet locum dicta pœna. Ad idem facit text. in. l. 13. titu. 33. de regul. iur.
11 part. 7. vbi tenet, q si dominus † videt fieri malum, & non vetat, cùm possit, videtur cõsentire Facit tex. in. l. quid ergo. §. 1. ff. de his qui not. in fami. & in. l. scientiam. in princi. ff. ad. l. Aquili. & C. de noxali. l. si seruus. Et illa regula habet locum secundùm Montal. ibi in. d. l. parti. siue dominus põt prohibere de iure, siue de facto. vt in. l. in omnibus. ff. de noxalibus. & cap. qui alios. de hæreticis. & glos. in dicta. l. scientiam. ¶ Sed ad hoc, vt isti Correctores de consensu te
12 neantur, oportet q sciant, † quòd sui officiales extorquent, & recipiunt istas expensas vltra in dicto aranzel contentas, vel q sint presentes dũ eas recipiunt, & intelligentes. arg. glo. in. l. pen. C. de errore aduocato. in vers. presentibus, & intelligentibus. & facit. l. nõ multùm. ff. de authoritate tuto. & quod dixit Bar. & docto. in. l. 1. ff. de verb. oblig. ibi, vtroq; loquẽte, & sermonum efficaciam intelligente. & quod tradit Bal. in. l. testium. C. de testi. nu. 8. & ibi Barb. in additio. & Abb. in. c. peruenit. el. 2. de testi. cogen. quia si sunt præsentes, & intelligentes, q extorquẽt vltra hic contenta, & tacent, & dissimulãt errores suorum officialiũ, est presumendum contra eos. nam error, cui non resistitur, approbatur. vt in. c. error. 83. dist. c. qui prodest. & Abb. in. d. c. quialios. Quod intelligit non solùm in errore fidei, sed etiã in quolibet errore. nam errare pręsumitur, qui errantibus, cùm potest, nõ resistit. Sicut quoque dicitur nõ carere scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori definit obuiare. vt in prælallega. c. qui potest. ¶ Sed text. noster dicit, q tenetur, etiam si adsui notitiam
13 † non peruenit. ibi, *aunque diga que no lo supo.* & est fortis text. vt quis teneatur ex ignorantia facti. Et potest esse ratio: quia vt dicit Paris de Pute. in tract. syndi. in parte, iudex, an si iudex. fol. 141. nu. 17. iudex non debet pati illicitas extorsiones, imò ex officio supplere. vt in. l. vbi pactum. ff. de trãsa. & in. l. illicitã. ff. de offi. præsi.
14 ¶ Hoc quoq; credo esse: quia † sicut consanguineus tenetur scire facta cõsanguinei. vt. in. l. octaui. ff. vnde cogna. & Pau. de Cast. in. l. auũculo. ff. de cõditio. sine causa. nu. 2. & idẽ latè in. l. de tutela. C. de in integr. restitu. mino. licet hoc sit verum in iuribus sanguinis. vel naturæ, secus in consistentibus in facto: quia scientia non præsumitur, nisi probetur. vt Bal. in. l. quoniam. C. de iure delibe. & Feli. in. c. Petrus. de homicid. 1. col. ¶ Ita vicinus præsumitur scire facta vicini. vt Abb. in. c. quosdam. de præsumptio. & Feli. latè in cap. literis. eod. tit. & Bar. in. l. is poteſt. col. 5. versicu. videamus. ff. de acquiren. hæredi. & Pala. Ruui. in repeti. c. per vestras. de donatio. §. 18. fol. 65. col. 11. nu. 32. sed hoc dicit Bar. in. d. l. is potest. Si erat fama in vicinia, tunc vicinus præsumitur scire facta vicini, aliàs non. Et licèt hoc reprobet Alexan. & Ias. sequitur Sebastianus Sapia. in additio. ad Abb. in. c. quosdam de præsump. in prima additione. vbi Alex. quo que dicit limitari, nisi vicinus, vel cõsanguineus velit probare contrariũ, vel nisi cõsanguineus, vel vicinus esset infirmus. Et habet locũ in his, quæ verisimiliter consueuerũt esse nota consanguineis, aliàs secus, vel nisi ciuis esset nouus, quia iste potest prætendere ignorantiam. ¶ Sic
15 præsumitur, quòd Correctores † sciũt facta suo

Universidad de Deusto
Biblioteca

16 rum officialium: quia potestates † ciuitatum & sui familiares donec sunt in officio, dicuntur esse ciues illarum ciuitatum. tenet Ioann. de Pla. in l. ciues quidem. C. de incoli. lib. 10. nu. 2. & late Paris de Pute. in. d. tracta. syndica. in parte, ciuilitas. fol. 77. ¶ Et tenet Cataldi. in tracta. syn-
17 dica. q. 21. vbi ait, † q officiales, durãte officio, & tempore syndicatus, debent tractari tanquam ciues, & in eis statuta ciuitatis de ciuibus loquẽtia habent locum. vt in. l. 1. ff. ad municip. & magistratus municipales appellantur potestates. & hoc tene. licet Albericus de Rosa. in. 2. parte statu. q. 177. in fine. tenet contrarium, dicens, q Rector non dicitur ciuis. Quod intellige in alio iudice, quàm in electo à principe: quia electus à principe, siue à domino loci, vel villæ, efficitur ciuis, & sic sunt ciues, & habitatores: sed intellige quoad honores, secus quoad onera. vt gl. in cap. fi. de parochijs. in parte, habitatores. Tamen deposito officio. definit ciuitas illa. per dict. l. ciues. suprà allega. & Andre. Sicul. consi. 23. vbi quoque dicit, q est idem in prælato, qui ratione prælaturæ est ciuis, qua deposita, desi-
18 nit ciuilitas eius. ¶ Ex quo infertur, † quòd pro delicto commisso in officio debet puniri pœna ciuium, vbi alia pœna est in Forense, quia est caput ciuium: & ideo debet eodẽ priuilegio gaudere, quo sui ciues gaudent. argu. l. quoad statutum. ff. de testamen. mili. ¶ Et quòd sit ciuis dũ est in officio, est glo. in. l. fi. C. de incolis. & idẽ est in eius officialibus, & familiarib⁹, quia eius priuilegio gaudẽt. vt in. l. 1. C. de episco. & cleri. & in tantum est ciuis, q offendens officialẽ, punitur pœna parricidij. vt dictus Paris de Pute. vbi suprà. ¶ Quod facit ad illud, qđ tenet Bald. in cap. ex parte adę. in. 2. col. per glo. ibi, de testi. quòd stante statuto, q quilibet posit accusare intelligitur quilibet de populo illo statuentiũ, non autẽ de populo extraneo. prout refert, & sequitur Ias. in. l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisdare cogantur. & glo. in. l. fi. & l. is qui reus. ff. de publicis iudicijs. & Bald. ibi. & Institu. de publi. iudi. in princi. & in. l. 1. §. per cõsequens. ff. de suspec. tuto. & per Bart. Bald. & Imol. in. l. eum. C. qui accusa. nõ poss. & Alex. in. l. in pro uinciali. §. fina. nu. 2. ff. de noui oper. nuntiati. contrarium tenet Ioan. de Plate. in rubri. C. de iure fisci. lib. 10. num. 2. vbi tenet, q quilibet admittitur ad accusandũ de crimine publico, etiã de populo alieno. & est glo. in. l. 2. §. pe. in verbo, actoris. ff. ne quid in loco publico & eam dicit singula. Ioann. de Anani. in cap. qualiter & quando. el. 2. de accusa. 8. col. versi. 2. nota. q nõ parochianus. & idem tenet Feli. in. c. dilecti. de maiori. & obedien. col. 3. nu. 2. in fine. dicendo, q actio popularis competit etiam illi, qui nõest proprie de populo, sed credo, quòd Ias. non est cõtrarius, quia loquitur in pœna statuti, in qua non admittitur, nisi sit de illo populo, vbi est tale statutum. Secus est in poena legis generalis regni, quia tunc habet locum quod dicit gl. Plat. & Feli. & sic non sunt contrarij. ¶ Et talis familia potestatis comprehenditur sub dicto statuto
19 & potest accusare, † & habere cõmodum applicatum accusatori per dictum statutum: quia dicuntur ciues, dum sunt in officio, vt dixi, & hoc teneo. licet Ange. in. l. debitor. ff. de pigno. vult tenere contrarium, dicens quòd positus in loco ad tempus, nõ dicitur positus in loco, nec de loco. vt in. l. ex facto. ff. de hæredi. institu. §. rerũ. & ideo Forenses studentes, non dicũtur esse de loco, vbi studẽt, sed in loco, cùm studere in ipso debeant? Quia hoc non obstat: quia loquitur in priuato, & non in illis, qui officia publica habent. vt colligitur ex dictis per Pari. de Pute. vbi suprà in parte, statutum. ¶ Et quoque tenet contrarium Bal. in sua practi. crimi. in tit. de. q. circa statuta. q. 12. vbi finaliter concludit alterçã
20 do pro vtraque parte hanc. q. q stante statuto, q de tali maleficio liceat cuilibet accusare, † & q accusator habeat tertiã partem, quòd si officialis curiæ, vel familiaris potestatis accusauerit de tali maleficio, non recipiet dictam tertiã partẽ ab statuto concessam, eo quia Rector, seu potestas recipit salarium per se, & omnibus famulis suis, quo debet esse contemptus. vt in authẽ. de iureiuran. Quod præsta. ab his. in princi. Itẽ quia lex cauet, quòdid, quod capitur ab hostibus, efficiatur capientis. vt in. l. si quid. ff. de capti. & postlimi. re. & tunc si milites armatæ militiæ, qui recipiunt stipendia à republica, capiant aliquem ab hostibus, nõ ideo efficitur ei⁹ seruus. Et idem dicit seruandum fore in officialibus, & familiaribus terrarum. arg. in. l. nec quid. ff. de incẽd. rui. naufra. & tenet Hierony. Caluilon in additio. ad Angel. in tracta. maleficio. in parte, ad querelam Titij. numero. 43.
¶ Sed practica cõmunis est in toto regno in cõtrarium: & sic, quòd sic iudex ex officio procedit vel ei⁹ algazelus, vel familiaris accusant, percipiũt dictam partem, quæ accusatori pertinet. Sed contrarium debet hodie seruari, quando iudex ex officio procedit, & non ad petitionem suorũ officialiũ, vel aliorũ, per quãdã pragmaticã factã per nostrũ principẽ Philippũ nomine patris sui Caroli in curijs, quas habuit Valisole ti anno. 1548. l. 45. in qua cauetur, *que si el juez, procede de officio, y condenare en alguna pena que pertenez-*

ca al denunciador, que el juez no pueda llenar la tal pena que al denunciador pertenesce. Sed hoc intelligerem, quando lex applicat partem pœnæ iudici, ex eo quòd sententiã tulit: quia tũc partes, quæ pertinent ad seipsum, & accusatorem, non põt sibi vendicari,

& attribuere. Secus si nulla pars condẽnationis iudici

chos delos que en el aranzel de aquella

applicatur: quia tunc bene poterit partem accusatoris sibi sumere, si ex officio procedit, cùm inquisitio, & officium iudicis succedat actioni. vt Bart. in. l. infamem. ff. de publi. iudi. & Paul. de Castro. consi. 59. * Et Bald. in. l. 2. C. de edẽdo nu. 25. inquit, q inquisitor representat partem vbicunquæ permittitur inquisitio, & idem Peregrina. in parte inquisitio. gl. 1. in fin. & est tex. in. l. 11. titu. 2. lib. 1. ordi. in fin. & vi. Peregrin. in parte denuntiatio. colu. 7. versi. quæro de quæstione, vbi tenet, q licèt per statutum debeatur medietas pœnæ accusatori, q etiam debetur denuntiatori: quia delator dicitur accusator, & qa vtriusque idem est effectus, tamen credit hoc verum in denuntiatore voluntario, non in necessario. 1. qui necessitate officij sibi iniuncti, facit vt est fiscalis: quia præmium nõ debet habere nisi caueatur in statuto, vel edicto, seu preconio: nam turpiter dicitur accipere cum gratis facere teneatur, & quòd debeatur denuntiatori tenet Alberi. in. l. accusatorum. §. incidit. ff. ad turpilia. nu. 2. & idem Alberic. in. l. diuus Adrianus. ff. de custo. reo. n. 7. affirmans q iudex qui procedit ex officio per inquisitionem contra aliquem succedit loco accusatoris, & videtur capere formam accusatoris & locum partis secundum Abb. in. c. proposuisti. de for. comp. nu. 3. per test. in. c. ad nostram. la. 2. de iur. iur. & capi. qualiter & quãdo de accusa. tamen hodie familiaris iude. non potest denuntiare, & si denuntiet non habebit partem denuntiationis vt in pragmatic. 30. de Madrid. anno. 1557. * ¶ Quoque potest esse ratio nostri text. quòd teneantur etiam si ad sui notitiam non perueniat, quia
21 sunt simul in officio: & illi qui † sunt simul, videtur vnus alteri auxilium dare. vt est notabil. dictum Innocen. in capitulo. continentia. de cleri. percusso. vbi Innocen. quoque dicit,
22 quòd qui est armatus † cum alijs, licet nullum actum faciat, dicitur dare opem. quod dicit Baldus. menti tenendum. in. l. raptores. C. de episco. & clericis. & in. l. 1. columna. 2. de serui. fugiti. & in. l. 1. vltim. charta. C. vnde vi. & Felin. in capitulo. sicut dignum. de homic. columna tertia, versicu. septimo & vltimo. vbi hoc extendit etiam si manus ad arma non moueat, dicitur præstare opem. vt ibi latè per eum. & etiam si armatus est à remotis, si per eum efficitur audacior, & offensus timidior. vt

ciudad, villa, o pro uincia q̃ es a su car-

Baldus in. l. non ideo minus. C. de accusa. tertia columna. & per Angel. de Aretio. in tractatu malefic. in parte dictus Andreas armatus. in principi. & ibi per Augusti. in additio. ¶ Et facit illud, quod tenet
23 Hippolyt. de Marsil. in singula. 400. † vbi ait, q ad hoc, vt scias quando aliqui dicantur auxiliatores, vel socij alicuius delinquentis, vt possint puniri de auxilio, vel ope, oportet quòd ad hoc fuerint principaliter adunati, seu in simul congregati, vt sunt Correctores, & sui officiales in officio, qui sunt congregati ad exercendum iurisdictionem, & rempublicam gubernandam. per textum. quem allegat dictus Hippol. in. l. 3. §. homines. ff. vi bonorum rapto, & dicit, quòd si omnes delinquentes apparent fuisse in rixa, tunc omnes sunt puniendi. de quo per Bartol. & Hippoly. de Marsi. in. l. in rixa. ff. ad. l. Cornel. de sica. ¶ Angel. tamen dicit in. l. grachus. C. de adulte. quòd associans ad delictum perpetrandum, non punitur de homicidio, si principalis licitè occidere poterat, licet ipsi associantes non. ¶ Et quòd associantes excusentur, est verum, quando pauerunt, quia erant filij, vel serui, vel vasalli, secus in alijs. vt ibi per Angel. ¶ Qualiter autem puniantur, qui præ-
24 bent auxilium, † cõsilium, & fauorem, vide bonum text. in capi. cùm homo. & in cap. si quis. cum sequenti. 24. quæstio. 5. & cap. qui aliorũ. 23. quæsti. vlti. & capit. periculosè. de pœniten. distinctio. 1. ¶ Et si occidi aliquem, an socij, quĩ
25 † mecũ erant, puniantur? Vide Inno. & doctos. in. c. sicut dignum. de homicidio. & quod notat Bart. in. l. si vendidero. §. raptorem. ff. de furtis. & in dicta. l. fina. ff. de sicarijs. & latissimè per Alexand. in additio. ad Bartolum. in. l. is qui opem. ff. de furtis. & Bartolus. in. l. in furti. §. ope. & l. furtum. ff. eodem. titulo. de furtis. ¶ Et
26 si aliquis facit delictum ad commodum † alicuius, licet non perueniat ad sui notitiam, an teneatur? Bartolus. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de noui oper. nunti. tenet quòd sic, loquendo in familia iudicis verberante appellantem à sententia iudicis, quia præsumitur facere de mandato iudicis. De quo vid. per Abba. distinguentem. & ibi Ioannes. de Ana

in.capitul.Petrus diaconus.de homici.vbi multas fallentias ponit Feli.& latissimè per Barba. in dict. capitulo.1. de officio delega. columna. 8. cum sequentibus.vbi concludit, quòd vera
27 †conclusio est, quòd delictum famuli imputetur domino, si cedit ad commodum domini. Vel posset dari distinctio vt ibi per eum, scilicet, Aut dominus, seu cõsanguineus sciuit delictum futurum, & potuit prohibere, & non prohibuit, & tunc imputetur sibi delictum. Aut ignorauit, & tunc non imputetur. Aut fumus in dubio, an sciuerit vel ignorauerit: & tunc quando factum est successiuum tunc præsumitur scientia. Aut est momentaneum, & tunc præsumitur ignorantia. vt Abbas in.capitu.constitutus.de testib. & Bart. & docto.in dict.§.si quis ipsi prætori. ¶Vide tu Alex.in consilio.69.num.6.in secũdo volumi.v-
28 bi tenet, † quod delictum factum à filio in recõcernente causam patris, præsumitur factum de voluntate patris. Quod dicit saltem esse verum quando aliqua alia præsumptio iudicaret cõtra patrem. & idem tenet Hippolyt.de Marsi.consilio.3.nume.18.

go fueren puestos,[r] so pena que los padigue cõ las setenas,[s] aunque digan que

uitatũ, qui per castra, & villas mittunt eorũ milites ad locorũ cõseruationem sumptibus rusticorum, quia puniuntur. vt ibi. & Ioann. Fab. in l. omnes cognitores. C. ad. l. Iuliã repe. Idem tenet, ꝙ iudices salariati nõ possunt recipere escũlẽtũ. Et quòd iudex ordinarius salariatus non debet habere esculẽtũ. tenet glos. & ibi Fab. & Nicasius de Voerda. in §. plebiscitum. Institu. de iur. nat. gen. & ciuil. nume. 4. & glo. in. c. non licet. 11. q. 3. & in. c. militare. 21. quæst. 1. alia in. c. cùm ab omni. de vita & honesta. clerico. vbi tenet, ꝙ ordinarius nunquam debet habere expensas: nam ideo stipendia, idest salaria sunt ei constituta: Imò dicit, ꝙ etiam si de mandato principis ad aliam prouinciã proficiscitur, debet expendere illa quæ domi expenderet. vt in authen. de mãd. prin. §. illud tamen. colla. 3. Sed in hoc senatores consilij regalis iubent, vt habeat. 300. dipondia pro vna quaq; die, dum proficiscitur extra suam prouinciam, seu iurisdictionem ex commissione eorum. Vide quæ dicam in. c. 9. infrà eodem: in gl. 1. & in. c. 6. in glo. salario.

SVMMARIVM.

1 *Expensas litis quomodo debet iudex accipere. Et quid si habet salarium.*

1 **Puestos.** [r] Existo tex. patet, quòd ex regula iuris expensarum, de
1 bet iudex dictas † expensas percipere, secũdùm regulam, seu aranzel suæ iurisdictionis, & nõ secundùm aranzel regale. ¶Et ad hoc dico, quod in prouincijs, vbi plus iudices percipiunt vltra in dicto aranzel regali contenta, ꝙ ea nõ debẽt percipere, sed secũdùm dictum aranzel regale. Et in prouincijs, vbi minus est consuetum percipi, illud debet obseruari, & non dictum aranzel regale, quia in hoc est consuetudo seruanda & ita tenet pragmatica in. d. arãzel contẽta. quasi in princi. quã per te vide. ¶Et an valeat consuetudo in oppositũ, vide infrà. ca. 7. in glos. 2. ¶Et nil amplius debet recipere à partibus, nec esculẽtum, dummodo habeat salarium, ex quo sibi satisfieri potest. text. in authen. scriptũ est exẽplar. vt iudic. sine quoquo suffragi. colla. 2. & glo. ibi in verbo, auaritiã. & gl. in. §. sunt præterea. Institu. de publi. iudic. Angel. in. d. authẽ. §. nulli. tenet, ꝙ ille tex. est contra Rectores ci-

SVMMARIVM.

1 *Simplum, an in septenis contineatur.*

s **Setenas.** [s] Quia furi æquiparatur. vt in l. 2. titu. 13. foro legum. lib. 4. & Institu. de obliga. quę ex delict. nasc. ¶Sed an
1 in istis septenis † simplum contineatur, & sic expensæ datæ vltra in dicto aranzel contẽtæ. text. in. §. quadruplum. Institu. vi bonorum rapto. tenet, quòd in quadruplo ineat rei persecutio, vt pœna tripli sit. Iaso. tamẽ in. §. sic itaque discretis. Institu. de actio. 4. notabil. dicit, ꝙ in duplo, vel quadruplo, in quo condẽnatur fur, non continetur simplum, & sic res ipsa furto subtracta, & sic duplum, vel quadruplũ est tota pœna. ¶Sed in rapina, & violentia dicit esse secus: quia in ea in quadruplo continetur simplum, & sic rei persecutio. & idem tenet Iaso. in. §. ex mãleficijs. in princ. eodem. titulo. de actio. numero. 17. & 18. Et ratio diuersitatis dicit esse secundùm Ioann. Fab. ibi. 3. columna. quem sequitur ibi Angel. 2. columna. quia magis frequentãtur furta, quàm rapinæ, & sic grauius puniuntur, vt magis arceãtur. vt in. l. aut facta. §. fina. ff. de pœnis. ¶Et licet Iaso. in ista ratione cogitet text. in. l. 18. titu. 14. part. 7. vult eam tenere, loquendo in fure: & quòd in eo pœna duplici, vel quadruplici, in qua condemnatur, non continetur simplũ. Et hac de causa semper in casu isto quando proceditur contra iudicem, simplum in quadruplo vel septenis computo: quia cùm sint in officijs, magis videtur mihi rapina, quàm furtum, & nõ inducitur omnimoda similitudo. arg. eorũ, quę notat Bart. in. l. pessimum genus. ff. de recepta. * Et facit quod tenet Faber. in. l. mulier. C. de sponsalibus & Speculato. in titu. de emptio. & vendi. versicu. quid si non fecerit, & text. in. l. hoc edicto. §. quærentibus. ff. de public. & vectigali.

t **No lo supierõ.** [t] Nota text. ꝙ quis ex ignorãtia tenetur. † de isto tex. dixi late suprà. in gl. *Ni consentir lleuar.* ver. sed tex. noster dicit, vbi, vsq; in fi. ¶Sed Paris de Pute. vult contrariũ in

no lo supierõ, [t] **Y no** d. tract. syndi. in parte, rectores. fo. 116. n. 2. vbi ait, ꝙ extortũ à familiaribus potestatis non præsumitur extortum cũ eius scientia. vt in. ca. cùm ad sedem. de restitu. spolia. Bal. in. l. ad inuidiã. C. ꝙ metus caus. nisi esset coniectura veri similis ad propositum, putà, quòd cõmoditas, quæ prouenit ex tali, peruenit ad potestatem. Et ideo dicit Hostien. ꝙ dominus etiam ecclesiasticus tenetur de violentia per homines suos illata. Quod dicit verum secundùm Ioan. And. quando res, in qua est violentia cõmissa, peruenisset ad dominum, vel quando dominus mandasset, vel ratum habuit. Et idem si fuissent positi ad custodiam illius territorij. Ideo dominus agri tenetur de violentia in eo illata, si sciuit, & potuit prouidere, & nõ fecit. vt dictus Paris de Puteo. vbi suprà. Sed in text. nostro contrariũ cauetur, & credo ꝙ sit speciale in nostro casu:
2 quia prætores debent scire ea, quæ officiales sui faciunt: quia dispositi in sciente, † habẽt locum in scire debentẽ. vt Bal. in ca. 1. §. vasallus. in tit. si de feud. fuerit cõtrouers. inter domi. & agnanum. 1. per text. in. l. quod te. ff. si cert. petatur. & in. l. pe. C. de pericul. tuto. vbi quoque tenet,
3 quòd aliquando † quis dicitur scire per vehemẽtem opinionem consonantem substantiæ veritatis. l. cùm quidã. §. quod dicitur. ff. de acquir. hæredita. ¶Quæ vehemens opinio eximmediatis indicijs nascitur. vt doctores in. l. dolum ex insidijs. C. de dolo. & l. milites. §. oportet. C. de quæsti. & in talibus delictis & similib⁹, quia
4 est † ignorantia crassa & supina, non excusat. vt in. l. nec supina. ff. de iuri. & factiigno. & in. l. 1. ff. de abigeis. & Bald. in. l. error. C. de iuri. & factiigno. 2. col. nu. 7. & Dy. in. l. 1. §. certè. ff. devẽtre inspi. & l. de ætate. §. fina. ff. de interroga. actio. l. quid si fugitiuus. §. apud labeo. ff. de ædilitio edicto. & Bart. in. l. fi. ff. si quis testa. liber. ¶Contra hoc facit, quod tenet Innocen. in cap. nouerit. de senten. excõmu. in fine. vbi tenet, ꝙ
5 ignorans † non peccat. vt in. l. 2. C. ne sacr. baptist. reite. & ff. de poenis. l. vlti. & l. 1. C. de sicarijs. ¶Et facit illud, quod tenet Bart. in. l. quicunque. C. de serui. fugi. in fine. vbi ait, † quòd
6 officialis, qui ignorauit delictũ, in syndicatu excusatur. Tamen dictum Bar. licet in se sit verũ, eum intelligo, quando cõtra ignorantem de iu

SVMMARIVM.

1 *Ex ignorantia an quis teneatur.*
2 *Disposita in sciente, habent locum in scire debentem.*
3 *Scire dicitur aliquando per vehementem opinionem.*
4 *Ignorantia crassa & supina non excusat.*
5 *Ignorans non peccat. nume. 8.*
6 *Officialis, qui ignorauit delictum, in syndicatu excusatur.*
7 *Scientia in factis domesticorum & suorum officialium præsumitur.*
Valet statutum, quòd ignorantia non possit allegari.
9 *Correctores indagare tenentur factum suorũ officialium: & in hoc ignorantia iuris non toleratur.*
10 *Excusatio nõ potest esse pastoris, si lupus oues comedit, & pastor nescit cùm teneatur inquirere, & curam de ouibus suis habere.*
11 *Facta nobilium personarum præsumuntur nota alijs.*
12 *Prælatus quantũcũque bonus, & sanctus, in se potest grauari, & deprimi ex subditorum excessib⁹, quos negligẽter omisit incorrectos.*
13 *Idem est in patre negligente corrigere excessus filiorum.*
14 *Iudices & rectores dissimulantes ea, quæ prænè geruntur ab officialibus suis, puniuntur. Et idem est in alijs officialibus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

re contrarium non sit disposítum, vt in isto tex
quia præsumitur scientia† in factis domestico-
rum, & consanguineorum. vt tenet Bal. in. d. l.
quicunque. 1. col. num. 3. & dixi supra in glo. ni
consentira. num. 14. licet dicat, quòd sæpe cõtra
rium euenit. nam nescit seruus quod facit domi
nus suus. vt in. l. eius qui in prouincia. in fine. ff.
si cert peta. & nescit soror quid ordinauerit fra-
ter. vt in. l. quoniam sororem. C. de iure delibe.
& nesciunt absentes, quid faciant præsentes. vt
in. l. fin. de decret. ab ordi. fac. ¶ Et sic per istum
text. & per supradicta probatur, quòd valet sta
tutum. quòd ignorantia non possit allegari, &
idem tenet Bal. in. l. 1. ff. de legibus. nu. 6. & Bar.
in. l. diuus. in prin. ff. de falsi. de materia per Ale
xan. saltem remissiuè in. l. de pupillo. §. nuntia
tionem. ff. de noui ope. nunti. nume. 15. vbi dicit
hoc verum, nisi allegaretur ignorantia iusta, vel
nisi offerretur probatio in contineti. vt in. l. sta-
tus. C. de his qui sibi ascrib. & vide Abb. in. cap.
ad falsariorũ. de crimi. fal. nu. 1. &. 7. & ibi Ioan.
8 de Anania numero. 1. ¶ Nec obstat dictũ† Inno
cen. in. d. c. nouerit. quia ipse dicit ibi, quòd li-
cet ignorans nõ peccet, tamẽ punitur. qui igno
ranter peccat. Et ideo mitius agitur cum ignorã
tibus ius positiuũ. vt in. l. 2. C. de in ius vocan.
quàm cùm ignorantibus ius naturale. vt Inno.
in ca. cum illorum. de senten. excõmu. per tex.
in. c. gaudemus. de diuorti. ¶ Et quia isti Cor-
rectores non possunt allegare ignorãtiam. vt in
l. quod vulgo. ff. pro empto. & text. in. l. fin. &
ibi Bar. ad hoc notat. ff. pro suo. vbi in facto alie
no tolerabilis est ignorãtia: quia tales Correcto
9 res tenentur indagare† factũ alienum, & sic suo
rum officialium: quia in hoc nõ toleratur igno
rantia iuris in facto alieno. vt tenet Ias. in. l. si res
obligata. ff. de legatis primo. col. pe. nu. 36. vbi
ait, q̃ quãdo quis tenetur indagare factum alie-
nũ ratione officij sui, tũc præsumitur illud scire
nec toleratur ignorantia. tex. dicit esse notabi.
in ca. innotuit. circa finẽ. in verbo, nec probare
cogimus ignorantiã. de electio. iuncta glo. & ibi
notat Abb. 3. col. & ad idem est tex. in. c. quan-
uis. & ibi Abb. de regu. iur. vbi dicit text. q̃ non
10 potest esse pastoris† excusatio, si lupus oues co
medit. & pastor nescit, cùm teneatur inquirere,
& habere curam de ouibus suis. & idem notat
Domi. in. c. vt circa. in verbo, super huiusmodi.
de elec. in. 6. & est glos. ibi. & idem Domi. in. c.
2. in verbo, sciẽter. de tẽpor. ordi. lib. 6. & Abb.
in. c. fina. de confessio. vlti. colum. & in consili.
180. quod incipit, in. q. quæ ad præsens vtitur.
quia potestas debet velle certiorari qualiter in
officio sui Comites & offic. ales se habeant, aliàs
ipse tenetur, cùm eos in officio præposuerit: li-
cet eos exhibendo liberetur, maximè si ei pos-
sit imputari culpa in non eligendo idoneos. te-
net Ioann. de Plate. in. l. cùm ad quamlibet. C.
de conditis in public. horreis. lib. 10. in fine. Et
11 facit† quod tenet Ias. vbi suprà. num. 37. vbi di-
cit, q̃ fallit in factis nobilium personarum, quia
ista præsumũtur nota alijs: vnde de facili nõ ad
mittitur allegatio ignorãtiæ. vt in. ca. tuã. & ibi
Abb. de ordi. cogni. in primo notabil. & facit
quod vult glo. notabi. in. l. si tutor petitus. C. de
pericu. tuto. ¶ Sed sic est, q̃ officium iudicis est
nobile. vt in. c. 2. de offi. iud. & ibi Abb. & doct.
& Specula. eod. titu. §. 1. & Azo. in summa eod.
titu. Ergo iudex, qui exercet iurisdictionem, &
sic factum nobilium personarum: Imò exercet
factum regale, debet scire factum suorum offi-
cialiũ, qui exercẽt eãdem iurisdictionẽ. & igno
rantia eos nõ excusat. ¶ Ad idem facit, quod te
net Abb. in. c. licet Hely. de simoni. nu. 2. vbi di
12 cit, † q̃ prælatus quantuncũq; bonus & sanctus
in se, potest grauari, & deprimi ex subditorum
excessibus, quos negligẽter omisit incorrectos.
ipse enim videtur eos occidere non corripiẽdo.
vt in cap. ephesis. 43. distin. & ca. irrefragabili.
de offi. ordi. & ideo prælatura non est modicũ
onus: cùm nec dum sibi, sed etiam alijs oportet
quòd sit bonus. vt in. c. episcopatũ. 8. quæst. 1.
& prælatus quandoq; ex hoc punitur, non so-
lùm æternaliter in alio seculo, sed etiam in isto
morte violenta, & tẽporali. Ex quo infertur, q̃
propter peccatum citius quãdoq; quis moritur
nec cõplet dies suos. Iuxta illud Psalmist. Viri
sanguinum non dimidiabũt dies suos. glos. in
c. episcopi. 11. quæst. 3. ¶ Et idem, quod dictum
13 est in prælato, dicit idem esse in patre† negligẽ
te corripere excessus filiorum suorum. tenetur
enim ad hoc. c. ad duo ista nomina. 23. quæst. 4.
& in. §. necessitate. 47. dist. & cap. nõ putes. 24.
quæst. 5. ¶ Et facit quod tenet Ioann. de Plate.
in. l. placet. C. de excusa. mune. lib. 10. in fine.
14 vbi ait, quòd iudices, † & rectores dissimulan-
tes ea quæ prauè geruntur ab officialibus suis,
puniuntur. vt in. l. præcepit. C. de cano. largitio
lib. 10. & vbi quoque dictus Plate. est enim qui
dam tacitus consensus negligendo inductus, q̃
minus punitur, quàm faciens secundũ Plat. ibi.
in. d. l. placet quem vide in. 3. & fi. notabi. Et fa-
cit in simili quod tenet Ioan. de Pla. in. l. omnes
iudices. C. de delatori. lib. 10. & Bar. in. l. vnica.
C. public. læti. lib. 12. vbi dicũt, q̃ officiales, qui
maleficia dissimulatione nõ puniunt, sunt acri
ter puniendi. Et ad idem facit, quòd tenet idem
Plate. in. l. 1. C. de fundi. & salti. lib. 11. vbi per
illum

illum text. dicit, quòd facit ille tex. cõtra capra
rios, & saltuarios, siue custodes agrorum consti
tutos à cõmunitatibus, qui videntes alienas be
stias damnum dantes, recepto pretio, denuntia
re, vel accusare omittunt, quia sunt grauiter pu
niẽdi. Et Plate. in. l. 1. C. de desertori. mili. lib. 12.
nume. 3. ait, quòd eadem poena imponitur ma-
gistratui, & eius officialibus, qui poenas per le-
ges statutas gratia, vel dissimulatione pertrans
eunt. Et nimirũ: quia si iudex repertum nõ vin
dicat facinus, tegere vt conscius criminosa festi
nat. vt text. in. l. 2. C. de cõmer. & mer. lib. 11. vt
per Plate. in. d. l. 1.

SVMMARIVM.

1 *Iudex curiæ regis, siue alius ordinarius, vel de legatus, seu iudex appellationis, dona aliqua à litigantibus, vel eorũ nomine nullatenus exigant, seu recipiant, alias puniuntur.*
2 *Munus est triplex.*
3 *Dona etiam à sponte dantibus non tenetur iudex recipere.*
4 *Iudex debet seruare præ alijs manus mundas Deo, regi, & legi.*
5 *Iudex qui dona recipit, tãquã infamis, & per iurus eijciatur à curia, & amplius nõ sit prætor nec habeat officiũ, nec honorẽ in domo regis.*
6 *Munera excecant lumina sapientium, & mutãt verba iustorum. num. 11.*
7 *Iudex magis æstimabitur, si dona non recipit, licet de iure recipere possit.*
8 *Officiali, qui mundas habuit manus, multùm fauet imperator.*
9 *Inquisitio scrupulosa nõ debet fieri cõtra iudicem, qui habuit manus mundas, & de barate ria non diffamatur.*
10 *Munus paruum, an possit iudex recipere.*
12 *Munus paruum, vel magnum, attenditur secundùm qualitatem & conditionem dantis.*
13 *Munera magna, vel minima quæ dicantur, arbitrio iudicis relinquitur.*
14 *Officialis recipiens mutuò pecuniam, an committat barateriam.*
15 *Dona an possit iudex recipere finito officio.*
16 *Probatio sufficiens contra iudicem recipientem munera, quæ sit.*
17 *Fuga iudicis tẽpore syndicatus, facit semiplenã probationẽ, adeo quòd de furtis, & barate rijs, & extorsionibus probãtur per iuramẽtũ eorum, qui de eis conqueruntur.*
18 *Talis fuga reddit suspectũ iudicẽ, adeò, quòd possit cõtra eum perueniri ad torturam.*
19 *Fuga officialis, facit eũ haberi pro cõfesso, & conuicto in omnibus his, in quibus erat inculpatus. num. 21.*
20 *Fugere faciens quem de carceribus, tenetur integrè soluere omne debitum creditoribus, etiã si talis debitor denuò apprehendatur, & ad carcerem reducatur.*
21 *Officialis ex fuga põt cõdẽnari sine alia probatione.*
22 *Contra officialẽ fugientẽ ratione nõ reddita, creditur sacramẽto agẽtis, nisi fuisset reductus etiam inuitus ad locum vnde fugit. num. 23.*
24 *Casus, in quibus licet officiali fugere tempore syndicatus.*
25 *Fugere nõ debet officialis tẽpore syndicatus, etiam ad ecclesiam.*
26 *Successor in officio si viderit vel sciuerit officialem depositum recedere, & non prouidit eum tenere, in syndicatu ipse tenetur.*
27 *Probationes contra officialẽ debẽt esse claræ, & euidẽtes, si à syndicatu non fugit: ideo sacramentum in supplemẽtum probationis deferri non potest.*
28 *Testes plures singulares deponẽtes per se de furtis, & barateriis, & extorsionibus, an probẽt contra iudicẽ.*
Quid sit furtum, & barateria in casu isto.

V
1 **Dadiuas.** V Similis textus in. l. 7. titu. 15. lib. 2. in ordina. regali. vbi habetur, q̃ iudex† curiæ Regis, seu quiuis alius ordinarius, vel etiã delegatus ciuitatũ, vel locorũ, vel iudex appellationis, seu supplicationis dona aliq̃, aurũ, argẽtũ, pecunias, pãnos, bestias, comestibilia, seu alia quæcũque à litigãtibus, vel eorũ nie nullatenus exigant, seu accipiant: iudex verò contrarium faciens, officiũ perdat, & alius, vel alterius officij penitus fiat indignus:

&

& quod accepit, cum duplo restituat regis cameræ: in super arbitrariè, aliàs per regem punia tur secundum doni, quod recepit, quantitatem qui text. est singula. Concordat cum eo text. in l. omnes cognitores. C. ad. l. Iuli. repet. & in authen. de mãda. princi. §. oportet. coll. 3. l. ple biscitum. ff. de offi. præsi. * Et Peregrina in parte iudex. q. 5. in. glo. recipiet. * & cap. statutum. de rescrip. in. 6. §. in super. vbi glossa dicit, quòd

recibiran dadiuas[v],

2 triplex est munus, † a manu, à lingua, & ab obsequio: & ab istis debet iudex se abstinere. vt glossa & docto. in capi. cùm ab homi. de vita & honesta. clericorum. & in. c. & si quæstiones. de simo. & Speculato. in titu. de legato. §. 1. versic. sed quid si. & Barto. in. l. lex Iulia. §. 1. ff. ad. l. Iuliam repet. & notatur in authenti. de iureiuran. quod præsta. ab his. in gl. ¶ Tamen Rex potest dare licentiam iudicibus, vt ista dona recipere possint. tenet Restau Castel. in tracta. de imperatore. quæstio. 11. versi. 198. foli. 74. tomo. 5. tra

3 cta. ¶ Quod extende, quòd etiam † à sponte dantibus ista dona nõ tenetur recipere. vt tenet Paris de Pute. in tractatu syndicat. in parte, consiliarij. folio. 194. in princip. vbi latè de ista materia. ¶ Quia oportet iudicem sine omni † suffragio præ alijs omnibus mundas seruare manus

4 Deo, Regi, & legi, & nullum contingere lucrũ, & cætera. vt in authenti. de mandatis princip. §.

5 oportet. colla. 3. ¶ Aliàs iudex, † qui dona recipit, tanquam infamis, & periurus ejiciatur à curia, & amplius non sit prætor, nec habeat officium, nec honorem in domo Regis. vt Montaluus in. l. 2. titul. septimo. libro. 1. foro legum. in glos. fina. & legitur. Iob. capitul. 8. Ignis deuorauit tabernacula eorum, qui libenter munera recipiunt. vt refert Archi. in. capitul. quis rectè. 11. q. 3. & tenet Lucas de Pen. in. l. ad splendidioris. C. de diuersis offi. lib. 12. allegando Iob. cap. 15. ¶ Et vide Paridem de Pute. in suo tracta. syndi. in parte, consiliarij officiales. folio. 194. in libro portat. numero. 2. vbi quoque ait, quòd periculosum est illa à litigantibus recipere: quia non dant cum charitate, sed per corruptionem: & qui dant iudici vnam gallinam, dant cum intentione, vt habeant ab eo bouem: & dicunt rustici, quòd encænium intrat per portam iudicis, & diabolus exit per feneſtram. Et satis lege antiqua prohibentur munera, vbi dicitur, quòd

6 munera † excæcant lumina sapientium, & mutant verba iustorum. Et licet modica sint, rustici solent dicere, Ego portaui ei vnam gallinam, & feci quicquid volui: & ideo incurritur infamia, & non sunt recipienda. Quia qui dat, putat polluere mentem iudicis, qui mundas debet habere manus. vt in authen. vt iudi. sine quoquo suffragio. §. necessitatẽ. &. §. illud. colla. 2. & ma

7 gis iudex † æstimabitur, si nõ recipiet dona, licet de iure recipere possit. Ergo, dicit dict. Par. de Put. à muneribus cauete, & præcauete, & esto te contenti stipendijs vestris: quia virtus augebitur, & iustitia munda erit. Nam imperator

8 † multùm fauet officiali, qui manus mundas habuit. vt in. d. §. necessitatem. &. §. illud. vbi pollicetur præmium alterius officij. ¶ Quod habet locum in consiliarijs alicuius principis capitanei, vel iudicis, vel Admirãti. vt singular. Bald. latè in consilio. 503. in. 4. volumi. ¶ Et vide tu quoque dictum Pari. de Pute. in. d. tracta. in parte, syndicatur iudex. foli. 35. vbi etiam dicit allegando Ambro. quòd munera à iudicibus affectari, insidere miserrimus animus consueuit. Et facit text. in. l. properandum. §. sint autem vrraque. C. de iudic. & qui aurũ diligit, nõ iustificabitur. Ecclesiastes. 31. per totũ. Hodie verò secũdùm dictũ Pari. de Pute. vbi suprà in regno cupiditas satis abundat: ibi quidem imperat aurũ, iudicat argẽtum, remouet passio, promouet affectio, silent Leges & Canones, ratio & æquitas proscribuntur: & ibi nullus quantum mereatur sed omnis quãtum dare sufficiat æstimatur: ibi omne tribunal principis expugnatur: ibi nulla integritas, nulla fides: ibi ad iustitiã reddendam

9 non iustus Deo queritur, sed magis contra Deũ pecunię venerantur: vnde iudices magis potentibus, quàm iustitiam postulãtibus deferũt. vt in dict. authen. vt iudi. sine quoquo suffra. §. si verò. ¶ Et cõtra iudicem, qui in officio † habuit manus mundas, & non diffamatur de corruptione, vel barateria, nõ debet fieri scrupulosa inquisitio. vt tenet Ange. in. d. authẽ. vt iudi. sine quo quo suffragio. §. oportet. col. 3. & Paris de Put. in dicto tract. in parte, per syndicatores. in principi. folio. 18. ¶ Sed quid si munus est paruum?

10 † Domi. in dict. cap. statutum. §. insuper. 1. col. dicit, quòd ex paruo munere, quod consistit in comestibilibus, non præsumitur iudex corrumpi in iustitia administranda. vt in. d. cap. si quæstiones. de simoni. & sic videtur, quòd possit recipere poculẽtum, & esculentũ, quod est illud, quod est potabile, & comestibile, & quòd possit cõsumi paucis diebus. vt dicit ibi tex. & Ioa. Andre. & Domi. & talia minima potest recipere, vt vnum par gallinarum, vt glo. in. l. 9. tit. 7. lib. 1. foro legum. * Et tenet Curse. in tractatu ẽ minimis. in fine. 1. tomo tracta. & est. l. singul. in l. 5. tit. 17. par. 1. quã vi. * Sed hoc intelligit hodie

&

& declaratur per text. in. l. 30. eod. titul. 15. lib. 2. in dict. ordi. regali. post latam sententiam: quia tũc põt iudex recipere minima comestibilia, & potabilia in parua quãtitate à sponte dantibus: quia nõ gratis accipitur munus, qđ petenti donatur: qui enim donat, aliũ sibi naturaliter obligat. vt glo. in. d. c. & si quæstiones. aliàs si post latã sentẽtiã petit ea, vel ante recipit per se, vel per alios, directè, vel indirectè, incidit in illam poenam, licèt recipiat minima. Secus post sentẽtiã ex mera liberalitate, quæ liberalitas offerẽtis omnẽ suspicionẽ tollit. vt in. cap. de eulogijs. 18. dist. & c. placuit. prima. q. 1. cũ similibus. Et per. d. l. Regiã corrigitur illud, qđ tenet Hippoly. de Mar. referẽdo plures docto. in. l. lege Cornelia. ff. ad. l. Corne. đ Sica. n. 4. vbi ait, ꝙ si post latã sentẽtiã iudici sit data pecunia, tũc valet sẽtẽtia, nec dicitur venalis, nec iudex potest cõuiniri de barateria. vt Feli. in. c. tuanos. de simoni. & corrigitur in quãtũ tenet, ꝙ iudex nõ potest

11 puniri, quia punitur: quia talia encænia † & dona, excæcãt oculos iudicũ, maximè cardinaliũ. vt Host. in. d. ca. & si quæstiones. ¶ Sed ad hoc, vt. d. l. ordinamẽti habeat locũ, credo, ꝙ debeãt cõsiderari circustantiæ, & qualitates personarũ dãtiũ, & recipientiũ. Nã à diuite locupleti facilius præsumitur libera donatio, quàm si fit diuiti à paupere. Itẽ cõsideratur quãtitas muneris: nam de facili quis non præsumitur cõferre libere ea, quæ sunt maximi pretij: quia nemo præsumitur iactare suũ. vt in. c. super hoc. de renũtia. l. cùm de in debito. ff. de proba. & Abb. in dict. cap. & si quæstiones. nu. 3. ¶ Et sic ꝙ. d. l. Regia. intelligatur in diuite dãte, non autẽ in paupere

12 Et sic, ꝙ quando dicatur munus paruũ † vel modicũ, seu magnum, est attendẽda qualitas, & cõditio personæ dantis. vt est glossa in. l. illicitas. §. nec potentiores. ff. de offi. præsi. vt tenet Antoni. Fran. in additio. ad Alexand. in rubri. ff. sõlut. matrimo. allegãdo Roma. in. l. si constante. ff. eodẽ. ¶ Sed contra dict. l. Regiam est tex. in. l. prima. C. ad. l. Iuli. repet. & in. l. 3. C. de assesso. & in dicta authenti. vt iudi. sine quoquo suffra. §. si quis. & tex. in. cap. exigit. de censi. lib. 6. vbi nil debet capi ab administratore, seu à iudice quantũcunque modicũ. ¶ Sed solue secundùm Abb. ibi, in dicto ca. & si quæstiones. n. 8. quòd contraria procedunt in exigente. &. d. l. Regia in sponte dante. vbi quoque tenet Abba. quòd

13 ista minima † comestibilia, & potabilia, quando dicantur magna, vel parua, non potest dari certa doctrina, sed arbitrio iudicis relinquuntur.

14 ¶ Sed quid si officialis † recepit pecuniam mutuò? Dic quòd punitur, quia in eo præsumitur barateria. vt tenet Bald. in. l. 1. C. de calumnia. dicens idem esse in alijs rebus: quia appellatione pecuniæ, continetur vtilitas. & idem esse, si à foeneratore gratis recipit. vt tenet Pari. de Pute. in dict. tracta. syndica. in parte, an si tempore sententiæ foli. 93. nume. 3. * Et Peregrina. in parte solutio. 66. in. gl. iudici: vbi tenet ꝙ in officia li recipienti licèt adijciatur titulus mutui præsumitur barateria inquit esse casum, & ibi Bal. in-

15 quis. C. si cert. peta. * ¶ Omnia supradicta intellige, dum iudex est in officio. Sed an finito † officio posit iudex recipere aliquid sibi sponte oblatũ, mera liberalitate partis, pro qua fuit lata sententia? Domi. de sancto gemi. in dict. ca. statutum. §. insuper. col. 2. dicit quòd putat, quòd cessante fraude licitè recipiat, quia causa prohibitionis huius iuris tunc cessat, quæ fuit, vt iudicium purè & sine corruptione iudicis procedat vnde cessante causa corruptionis, ex quo pronũtiatum est, debet cessare dispositio istius. l. vt in c. cùm cessante. de appella. & dicit, quòd innuit dict. §. in super. qui dicit, qualitercunque, ad excludẽdum quẽcunque modum munerum: sed non dixit, quomodocunque, & sic videtur voluisse includere solùm tempus, quo durat iudiciũ. Et pro hoc dicit quòd facit quod notat glo. in verbo, remissione. in. §. si quid illius. c. statutum. & idem tenet iste tex. infra in quantum dicit, *durante el tiempo de su officio*. & ibi dicã. ¶ Sed

16 vtile est scire, quæ est probatio sufficiens † contra dictos iudices dicta munera recipientes. glo. in authen. vt iudices sine quoquo suffragi. §. necessitatem. colla. 2. tenet, quòd furtum, & barateria contra officialem probatur per iuramentum aduersarij. eam commendat Bald. in sua margarita. in verbo, officialis. & probat tex. singula. in authen. de collato. §. super hoc. versicu-

li vero. collatio. 9. & ibi Angel. ¶ Sed ille text. non obstat: quia loquitur in iudice, qui aufugit tempore syndicatus anteaquam adimpleat

17 tempus residentiæ: quia talis fuga † adeò facit semiplenam probationem, seu præsumptionem, quòd de furtis, & barateriis, seu exrorsionibus per eum factis, probatur per iuramentum eorum, qui conqueruntur de eis, qui aliàs si non fugissent deberent plenè probari per testes. vt tenet Iaſ. in repeti. l. admonẽdi. ff. de iureiura. column. 69. numero. 145. eo quia

18 officialis per talem fugam redditur † suspectus, adeò quòd possit ad torturam perueniri. quod Iaſ. dicit diligenter notandum. Et eum vide in. l. vnica. C. vt omnes iudi. tam ciuil. quàm

19 crimin. numer. 3. vbi dicit, quòd officialis † tempore syndicatus fugiens habetur pro conuicto

Universidad de Deusto
Biblioteca

cto,& pro confesso in omnibus his, in quibus erat inculpatus. vt est text. & ibi Bartol. qui dicit esse singulari. in l. consil. C. de assesso, & domestico. & in l. lege Cornelia. & Bartol. ibi. ff. ad Sillania. * Et tenet AEneas de Falcõ. in additio ad Abba. in capitulo. licet. de for. comp. suprà. numer. 19. in parte fuga. * ¶ Sed Iaso. vbi suprà dicit aduertendum: quia Bart. non bene aduertit ad illum text. qui reuera non loquitur quantum ad ipsum officialem fugientem, sed loquitur de subtrahente, & faciente fugere ipsũ officialem. prout etiam loquitur text. in l. tertia. C. de exactori. tribu. lib. 10. & ita dicit, & melius Salyce. in l. bonæ fidei. tolum. 10. de iur. iur. C. prout eum refert & sequitur Ludo. Roma. & dicit Iaso. esse valde notandum. text. in dicta l. 3. suprà allega. secundùm secundam expositionem glos. quòd si facit quis aliquem fu
20 gere † de carceribus, tenetur integrè soluere omne debitum creditoribus, qui fecerant illum incarcerari. prout concordat. d. l. consiliariorũ. C. de assesso. & Bald. in l. aditos. C. de episco. audi. & Angel. de Aretio in. §. pœnales. Institu. de actio. & docto. in. l. 1. & in. l. sed exigendi. ff. ne quis eum qui in ius voc. ¶ Et dicta. l. tertia est fortior in hoc, quòd etiam si talis debitor denuo apprehendatur, & reducatur ad carceres, per hoc adhuc nũ liberatur ille, qui semel eum fecit fugere, quin teneatur pro eo totũ debitum soluere. & ita illum text. pro singul. commen. Salyce. in dict. l. bonæ fidei. col. 10. & Roma. in. d. l. admonendi. colu. 25. in fine. dicens, quòd ille text. est mirabilis. De hoc, quia non est præsentis materiæ, dicam in cap. 3. infra eo. in glossa, *en fauor de su iurisdicion*. ¶ Vide tu
21 Abba. † in capi. veritatis. de dolo & contuma. col. 7. nume. 30. vbi dicit, quòd ex tali fuga potest officialis condẽnari sine alia probatione. & idem tenet Antoni. Fran. in additio. ad Abb. in cap. aduersus. de immunita. eccle. in additione, quæ est in numer. 14. Et Angel. in. l. quæsitum. ff. de pigno. tenet, quòd officialis fugiens tempore syndicatus, habetur pro confesso, & talis fuga facit semiplenam probationẽ. Et idẽ tenet Paris de Put. vbi quoque dicit, quòd perdit salarium. in. d. tracta. syndi. versi. dicitur. fol. 27. nu. 5. & latius in parte, an officialis aufugit. fol. 123. vbi facit distinctionẽ, aut fugit ante finitã administrationem, aut post, & si fuit captus aut nõ. vbi in fine tenet vnum singula. allegando Lucam de Pen. in. l. ordinariorum. C. de cohar. lib
22 12. quòd si officialis † fugerat, non reddita ratione, quòd creditur contra eum sacramento agẽtis, quia fuga eo casu violentiæ comparatur. Et facit text. & ibi Bart. & Plate. in. l. si apparitor. C. de cohartali. lib. 12. vbi si officialis criminosus fugit, & se absentauit, est citãdus, adiecta cõditione, quòd nisi infrà talem diem venerit, cõtra eum feretur sententia: quo non veniente, cõdẽnari potest, quantuncunq; etiam lis non fuerit contestata, & sic absens, potest condẽnari ad mortem, attenta qualitate delicti. vt notat Bar. in. l. pe. §. ad crimen. ff. de publicis iudic. quia vt dictum est, habetur pro confesso de delicto, de quo impetitur, tam ipse, quàm eum subtrahẽs, & occultans. vt in dicta. l. consiliariorum. dummodo in tali edicto, vel citatione dicatur, quòd nisi venerit infrà talem terminum in citatione appositum, contra eum feretur sententia: nam tunc eo non veniente, condemnari poterit. Et non sufficit, si dicatur in citatione, aliàs procedemus cõtra te quantum de iure poterimus, vel prout iuris fuerit, vel iustitia mediãte: quia tũc non poterit fieri sententia cõtra eum: quia ista verba non habent vim perẽptorij termini secũdùm Ioann. de Platea, ibi. ¶ Quod limita, nisi
23 officialis postquam aufugit, etiam † inuitus fuisset reductus ad locum vnde fugit, quia tunc sua fuga non facit amplius plenam probationem, sed debet plenè probari. vt tenet Iaso. in dicta. l. admonendi. in dicta colum. 69. nume. 145. & idem tenet Hippolytus de Marsil. in sua practica crimina. §. diligenter. nume. 45. & idem in repeti. C. de probatio. nume. 260. ¶ Est tamen ad
24 uertendũ, † qđ in vno casu est officiali licitum fugere dum est in syndicatu, & talis fuga non facit probationem contra eum, putà, quando ipse officialis fugit aliqua ex causa, putà timore partialitatis contrariæ, vel capitalis inimicitiæ, vt quia minati fuerant officiali, q̃ deposito officio ipsum malè tractarent, quia tunc fuga nullam contra eum probationem faceret. vt in. l. quid si fugitiuus. §. apud Iabeonem. ff. de ædilitio edicto. & tenet Amodeus Iusti. in tractatu syndicatus. in parte, Item in eo quòd dictus potestas. versiculo tertio. * Vel si recesit. post triginta dies: nam tunc licitum est sibi. l. 6. titul. 16. lib. 2. ordi. & Pragmatic. facta per nostrũ regẽ Philippũ en Madrid. anni 1564: adeo q̃ tenet Iaso. in repe. l. admonẽdi. ff. de iur. iur. nu. 177. q̃ si detinerẽt post finitũ tempus licitũ est sibi aufugere, quod intelligo vt vadat ad superiorẽ: vt infrà. * ¶ Vel etiã q̃n recesit animo reuertẽdi, & reuersus fuisset. arg. in. l. 3. cũ gl. §. emãsor. ff. de re militari. & tenet Baldus in. l. prima. C. de seruis fugitiuis. & tenet Andreas de Isernia. in constitutior.

tution. regni humanitatis. Et hac de causa consulit Paris de Puteo in dicto tractatu, in parte, an iudex vel officialis. fol. 124. in libro portat. numer. 3. & 4. officialibus, qui suspicantur de grauaminibus in eorum syndicatu, & videt electos syndicatores eorum æmulos, & timent opprimi iniustè, vt constituto procuratore, recedant, appellantes, vel se grauantes, & de iniusta electione syndicatorum, vel de loco non tuto, vel alio grauamine inferendo, accedant ad magnam curiã, idest, ad cõsilium regis, & ibi se præsentent, offerendo velle stare ad syndicatum coram ipsis, & recesit propter locum non tutum allegãdo iustas suspiciones, quia excusatur à fuga, & recessu: quia qui vadit ad superiorem, non dicitur fugere. & Speculator. in titul. de compe. iud. adi. §. effectus. in princip. & quia itineris arreptio ad superiorẽ loco appellationis habetur secundùm Hosti. vt in cap. vt debitus. de appella. de quo Bald. dicit esse text. in. l. sed si per prętorem. §. fina. ff. qui. ex caus. maior. secundùm eum ibi. & Bartolus vbi de arreptione itineris ad superiorem, per quam quis videtur se submittere protectioni ipsius. ¶ Et ideo illi officiales, qui in ciuitatibus officia exercuerunt, vbi dominatur aliquis potens Ciuis, vel Baro, qui vult iustitiam ministrari ad suum velle, qui fecerunt iustitiam rectam, & noluerunt applaudere voluntati tyranni, & suos sequaces poenis afflixerunt, si iuste timeant de posito officio per sonaliter offendi, possunt impunè recedere: &
etiam qui delinquentes suspenderũt, & timent iram consanguineorum potentum, si de ciuitate recesserunt, sunt de iustitia ministrata collaudandi, & non puniendi ratione recessus, per iura supradicta secundùm Paridem de Puteo, vbi supra, quod nota. Vel si fugit timore iudicis
25 syndicatus, quia pluries dixit, quòd volebat eũ † suspendere, vel verberare. vt dicam in capitulo quarto, infrà eodem, in gloss. *entreguen*. numero decimoseptimo, cum sequentibus. ¶ Quia officialis nihil in supradictis casibus non tenetur fugere tempore syndicatus: & etiam si aufugiat
26 † dicto tempore ad ecclesiam, non gaudet immunitate. vt tenet dictus Paris de Puteo, in dicto tractatu in parte. viso. folio trigesimo secundo, numero sexto, & septimo. ¶ Et idem Paris de Puteo, in dicto tracta. in parte, probatio in syndicatu. folio. 216. in fin. Quoque tenet vnum
27 singula. scilicet, quòd si successor † in officio videret officialem depositum recedere, vel sciuerit, & non prouidit eum tenere in syndicatu, q̃ ipse de proprio tenetur pro eo, & sim. li poena punitur, qua ipse veniebat puniendus. vt in. d. l. vnica. §. similique. C. vt omnes iudi. tam ciuiquam crimina. & si aufugit, ad literas præsidis: vnde aufugit, debet remitti, vt primi officij patstum digerat, & sic rationem reddat. vt tenet text. & ibi Plate. in. l. 1. C. de diuersis offic. appa
llib. 12. ¶ Si tempore syndicatus non fugit prõ-
27 bationes † contra iudicem debent esse claræ, & euidentes, quia multùm pro eis præsumitur. text. est multùm notabil. in. l. si quis. C. de officio ciuil. iudi. Ita in specie tenet Bald. in. l. obseruare. §. proficisci. q. 10. ff. de offici. proconsul. & leg. & ideo sacramentum in supplementũ probationis in isto casu deferri non potest, nec debet. vt tenet Iaso. in dicta. l. vnica. C. vt omnes iudi. numero. 7. * Et Angel. in. l. nemo. C. vbi de ratio. agi. oport. & per hoc dicit quòd ita potest limitari. l. in bonę fidei. C. de iur. iur. quia pro officialibus multum in præsumitur vt dictũ est: & idem tenet Iaso. in. lec. l. ad monendi. ff. de iur. iur. nu. 93. & Paris de Put. in tract. syndicat. in part. contra officiales. num. 1. & 4. & in verbo. probatio. num. 1. fol. parte. 215. cum seq. * & idem tenet Amode. Iusti. in tracta. syndica. in parte, Item in eo quod dictus. columna secunda versicul. qualiter. vbi tenet quod si de barate fiat agatur criminaliter ad pœnam triplici, vel exilij, probationes debent esse luce meridiana clariores. vt in. l. fina. C. de probatio. & in capitul. per tuas. & in. capitul. ad aures. de simoni. & text. in. §. hæc quidem. in authenti. vt liti. iudi. vbi tenet, quòd requiruntur probationes idoneæ. Sed si agitur ciuiliter, potest probari per eum, qui fuit mediator, sicut est in simonia. & idem tenet Cataldi. in tracta. syndica. quæstio. 64. Et idem tenet Amodeus Iusti. in parte, supradictus dominus potestas. versicu. negata dicta in quistione. vbi latè. Sed contrarium tenet Bald. in consilio. 479. in quarto volu. vbi ait, quòd ille, qui dedit iudici aliquid, vel promisit, non potest testificari contra ipsum: quia vni testi in criminali non creditur. ff. de quæstio. l. maritus. ¶ Tamen gloss. in. d. §. necessitatem. in. d. authen. vt iudi. sine quo quo suffrag. colla. 2. in verbo, ostenditur. tenet, quòd
28 plures † testes singulares deponentes de per se de furtis, barateriis, & extorsionibus probant contra iudicem. & ad hoc commen. illam gloss. Angel. in additio. ad Bald. in dicta. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. proconsu. Et cum ista gloss. concordat textus. in. l. 8. titul. 15. lib. 2. in ordina. regali. loquendo quomodo fit probatio contra iudicem, qui munera recepit. & ibi tenet, quòd per testes singulares cum alijs adminiculis & circunstantijs probatur

batur contra iudicem dicta munera recepisse. Quam.l.vide, & nota, quia sic vt in ea cauetur & practicatur.* Tamẽ tales testes debẽt esse noti, quia testes ignoti contra officialem non producuntur tempore syndicatus: quod dicit mẽti tenendum. Angel.in.d.l.nemo.C.vbi de crimi agi oport.* Sed Ioann.de Platea in.l.iudices.C. de dignita.libro.12. intelligit dictam glo.in dict. authen.vt iudi.sine quoquo suffragi.hoc modo scilicet, quòd officialis dicitur conuictus de delicto, vt possit puniri, & priuari dignitate, & officio, quando per testes, vel alio modo legitimo delinquit extra officium. vt in.d.l.sciant cũcti. C. de probatio. Si autẽ delinquit in officio, tũc sufficit quandoque iuramẽtu partis cum semiplena probatione. per.d.glo.in verbo, ostenditur. Quoque vide tu eundem Plate.vbi aliter dicit in.l.si aliquid. C. de suscep. & archa.lib.10.vbi cõtra officialem probatur per testes, vel per solum sacramentũ agentis, est verum, quando delinquens in officio aufugit, quia tunc habetur pro confesso, & ideo sufficit sacramentum. per dict.l.3. C. de assesso. vel etiam quando est præsens, & certum est de delicto, sed dubiũ est de summa, vel quãtitate, vel qualitate rei, aliàs autem requiritur plena probatio. & vi. Hippo. de Marsi. in consi.61.nu.33.vbi aliquid. Sed practica est, vt dixi, quod per testes singulares probatur. Quinimo voluit Angel.de Perusi. in tracta.syndi.nume.3.&.4.tomo.18.tracta. foli.41. quòd quando obijcitur iudici de furto, & barateria, probatur, vt dictum est per iuramentum actoris, per dict.gl.in.d.§.necessitatem. Et quia verbum, furtum, in ista materia intelligitur pro extorsione violẽta. vt in.d.§.necessitatem. Item pro pecunia clam in nomine barateriæ accepta. ¶ Quia barateria secũdùm eundẽ Angel. est distrahere per pecuniã iustitiam, seu officiũ suum cũ pecunia permutare, vt in.l.omnes. & ibi Bar. ff.ad.l.Iuli.repe. ¶ Et baratus seu barateria quo que dicitur, quãdo partim emitur, & partim vẽditur, idest, quãdo datur res pro re, sed pro æquiualentia additur pretiũ. Ita tenet Ioann. And. in c.ad nostram.de empti. & vendi. in nouella. & Fabianus de mõte in tract.de empti. & vẽdi. q. 2.nu.30.tomo.8.tracta.fol.25.

SVMMARIVM.

1 *Donum, & promissio, æquiparantur.*
2 *Iudex debet executere manũ ab omni munere & sic à promissione.*
3 *Lex si quis argentum. C. de dona. quæ loquitur in donatione, non debet extendi ad pactũ de donando.*
4 *Aliud est donare, aliud est dicere donabo.*
5 *An ex promissione de vendendo compellatur quis vendere.*
6 *Gabella an debeatur de promissione de vendendo.*
7 *Promissio de non donando, vel meliorando valet.*
8 *Promissio, & solutio, æquiparantur.*
9 *Promissio sola sufficit in causa barateriæ, sicut in crimine assassinatus.*
10 *Conseruationem indẽnitatis iudex potest licitè recipere in his, quæ facit licitè pro cõseruatione sui officij. nu.13.*
11 *Si quis dederit aliquid iudici, vel promiserit vt habeat sententiam, incidit in pœnam falsi.*
12 *Iudex, qui declarat votum suum parti faciẽti indẽnitatem anteaquam sententiã proferat, pœna falsi tenetur.*
14 *Promissio iudici facta, vt proferat pro mea sententia, non valet.*
15 *Iudicium iustum non licet vendere.*
16 *Promissio indẽnitatis syndici vniuersitatis facta, vt nõ denũtiet maleficia, quæ secũdùm statutum debet denuntiare, non valet.*

dere, & aliud facere promissionem de vendendo. vt in.l. bonæ fidei. cum ibi nota. ff. de eo quod cert. loco. & l. titius cum glos. in verbo, distrahere. ff. de pignora. actione. & in.c. penulti. cum glossa. ibi de electio. in.6. ¶ Et ideo Alex. vbi suprà dicit, q lex. si qs ni acetarã x promes-
3 † argẽtum. C. de donat. quæ est correctoria, cùm loquatur in donatione, non debet extendi ad pactum de donando: quia in correctorijs non fit extensio ex indemnitate rationis. Iuxta notata in authent. quas actiones. C. de sacrosanct. eccles. & ideo dixit Imol. in.l. in ædibus. ff. de donatio. q si dixi donabo tibi decem, ex istis verbis non oritur actio, seu conditio. d.l. si quis argentum. quia illa lex non loquitur in hoc casu. Et pro hoc dicit q facit, q aliud est † donare, aliud est dicere,
4 donabo. nam dicendo donabo, videtur dicere promitto donare. vt per glo. in.c. in noua. 21. distin. quicquid dixerit glos. in. §. perficiuntur. in verbo, manifestauit. institu. de donatio. quã ex prædictis reprehendit Imol. in. dic. l. in ædibus. Et Salyc. in.l.2.C. de conditio. ob causam: tenet esse verum, q. d.l. si quis argentum. non habet locum in pacto de donando. & ibi latius per eũ & ita etiã tenet ipse in. d. l. si quis argentum. §. fi. & Ioan. de Imol. in. c. qualiter. de pactis. licet Bart. in. l. fina. ff. de condi. ob causam. & Angel. in. dict. l. si quis argentum. §. fi. videantur sentire contrarium. & supradicta est veritas in pũcto iuris secũdùm Alexan. vbi suprà: quãuis magna sit authoritas Barto. quod videtur esse cõtra dispositionẽ istius tex. ¶ Sed adducta per Alexã. nõ obstãt: quia in isto tex. expresse prohibetur ne promissionem recipiat de donãdo, & sic lex prohibet expresse, & vetat: & contrariũ de isto iure regio reperitur, & est seruandum. vt Bald. in.l. conuenticulam. C. de episco. & cler. & in.c. cum apostolica. de his quæ fiunt à præla. sine consen. capit. & docto. in cap. publicatio. de electio. nu.6. ¶ Prout quoque dicimus de prouisione de vendendo: quia licet nõ sit venditio, nec
5 ex tali † promissione cõpellitur vendere, vt tenet Ias. in. §. supereſt. Institut. de actio. 1. colũ. & Bald. singulariter in.l. penulti. C. cõmunia. de lega. & Philipp. Decius consilio. 502. num. 8. & additio. Bart. in. l. lecta. ff. si cert. peta. in additione, quæ est in nume. 11. de quo per Montal. in. l. 2. tit. 10. foro legũ. lib. 3. in glo. fina. & Franciscus de Aret. in consi. 262. incipiente, Facio pactum. ¶ Tamen in casu, in quo talis promittens compellatur vẽdere, vt doctor vbi suprà, ex tali pro
6 missione † de vendendo debet solui gabella, non tamen venditione postea sequente, cùm semel tantùm solui debeat. secundum Bart. & Angel. in.l. si pupillus. in prin. ff. ad.l. falcidi. & Bart. & doct. in.l. fi. §. quot. in fine. ff. de publica. Paul. de Castro in consil. 185. Alex. de Imo. in cõsili. 89. in. 4. volum. & Bertachi. de Firmi. in tractatu gabellarum. in. 8. par. in. 3. par. qõ. 13. ¶ Idẽ dicim⁹,
7 q valet promissio de non donando, † vel melio rando. vt in.l. 22. de Toro. & ibi doctor del Castillo, in glossa fina. tenet, q promissio donandi operatur donationẽ, sequuta morte promittentis. Et an si valet pactum de non auantagiando filios, vi. singulariter Philip. Decium cõsil. 184. ¶ Adde in simili, quod tenet Bart. in.l. quod nomine. ff. de conditio. indebiti. vbi tenet, q pro-
8 missio, † & solutio æquiparantur. Et rectè igitur in nostro text. cauetur, q promissionem nõ recipiat, quia solutio videtur, & ex tali promissione potest iudex partem grauare. ¶ Et vide glo. & Bal. in. l. 1. ff. quod quisque iuri. vbi dicit,
9 q in causa barateriæ † sufficit sola promissio, sicut in crimine. assassinatus.* Et tex. & generali ter. §. iugiter. ff. de calumniato. vi. in glossa. sequ. nu. 43.* Et tenet Par. de Pute. in dict. tract. syndica. in prin. parte, multa de barateria. foli. 64. nu. 4. vide quæ dicam infrà, in glos. donacion. nu. 43. ¶ Tamen iudex potest recipere conseruationẽ
10 † indẽnitatis in his, quæ iudex facit licitè pro executione, & conseruatione sui officij, nec propter hoc iudex facit litem suam: neque qui conseruat iudicem, intelligitur iudicem corrumpere. tenet Bald. per text. ibi, in. l. 1. C. de magistris conueni. Et ibi Alberic. de Rosa. & text. in. l. eum pro quo. ff. de in ius vocan. & idem tenet Bald. in auth. generaliter. C. de episcop. & cleric. & Petrus de Ancharra. in. c. quanuis. de vsu ris. lib. 6. & idẽ tenet Bal. & ibi Alex. in additio. ad Bar. in authen. nouo iure. C. de pœna iudicis, qui malè iudi. & tex. & ibi Bart. in. l. si quis vxo
11 ri. §. si fugitiu ũ. ff. de furtis. nu. 2. vbi tenet. † q si quis iudici dederit aliquid, vel promiserit sibi, ad hoc, vt habeat sententiam, incidit in pœnam falsi. vt in. l. 1. §. 2. ff. ad. l. Corne. de falsi. ¶ Quod debet intelligi secundùm eum, quãdo promitti tur aliquid, per quod sibi acquiratur: sed si promittitur tantùm defensio de conseruando eum indẽnem, tunc non incidit in crimen falsi. quod sequitur Paris de Pute. in dict. tract. syndica. in parte, an si tempore sententiæ. foli. 93. ¶ Tamen intelligit hoc, quòd conseruans iudicem indemnem, nõ intelligere eum corrumpere, si habeat bonam causam, & nisi dedisset ei pignus. arg. in l. litigatores. ff. de arbitris. Et idem tenet Bald. in cap. cùm ab omni. de vita & honesta. clerico.

x Promessa. x Similis tex. in. l. 2. tit. 2. foro legum. lib. 1. in parte, o que le prometan. & ibi glo. tenet, quòd do
1 nũ, † & promissio æquiparẽtur, cùm spe futuri doni promissione præcedẽte, iudex grauet partem. vt in authenti. nouo iure. C. de poena iudi. qui malè iudi. & in cap. cùm essent. de simoni. licet dicatur, quòd si detur iudici aliquid occultum minimi valoris considerata persona dantis & recipientis, etiam si grauet partem, non præsumitur propter hoc grauare. Quod intelligo per dict. l. Regiam post latam sententiam, vt dixi in glos. suprà proxima. ¶ Tamen tutius est
2 secundùm eundem Montal. vt iudex † excutiat manus suas ab omni munere, & sic à tali promissione, quia dono æquiparatur. ¶ Sed contra istũ text. tenet Alexand. in. l. iuris gentium. ff. de pactis. col. 2. nume. 10. cum sequentibus. vbi tenet, quòd quando aliquis promittit donare, istud nõ dicitur donatio, sed pactum, siue promissio de donando, quæ sunt diuersa: sicut aliud est vẽdere,

nume.3.intelligendo Bart.in.d.l. si quis vxori. §.si fugitiuum.q̃ licet ille qui promittit iudici indemnitatem non videtur committere barateriam, intelligit Bart.si promissor foueat ius,alioquin debet puniri de barateria. ¶Et quoq; Ludou.Roma.in.l.1.ff.de condi. ob turp. caus. dicit,quòd dict.§.si fugitiuũ.loquitur in cautionibus legalibus de præstando eum, qui liberatur à carceribus,in quo est licita cautio indemnitatis:quia est iudicialis respectu eorum, quæ iudex causa sui officij facit.Secus si ei faciant cautiones turpes,vel insuetas,quia litem perderet. vt in.l.generaliter.ff.de calumniato.¶Sed videtur distinguendum secundùm Pari. de Puteo. vbi suprà. Aut iudex recipit talem indemnitatem anteaquam sententiam proferat,& declarat votum suum parti dictam indẽnitatem faciẽ
12 ti,quòd iudex punitur:qui si iudex† anteaquã sententiam proferat,declarat illam parti, tenetur pœna falsi.vt in.l.prima. ff.de falsis.& Innocen.in capitulo.refragabili.de officio ordin.dicit,quòd efficitur suspectus,quãdo declarat votum suum parti ante pronuntiationem.¶Si autem recipit talem indẽnitatem,non declarando sententiam,quam vult proferre,vel recipit post prolationem sententiæ,nõ tenetur. Et ita dicit q̃ Barto.loquatur vbi suprà. Et ex ista cautela dicit Paris de Puteo vbi suprà,quòd vtuntur iudices ignorantes,& executores,quando timent exequi,quia solent recipere cautionem indẽnitatis,quando pars aduersa minatur iudici, vel executori ne quid innouet, vel non procedat imponendo defensam,vel inhibendo ex parte superioris.¶Sed Ias.in.l.1.ff. de condi. ob turp. caus.numer.4.tenet contrariũ,prout tenet Bal. ibi.& in dict.cap.ab omni.de vita & honestate clerico.quia præsumitur hanc indẽnitatem promittere animo iudicem corrũpendi.¶Sed credo dictum Ias.intelligi, quando recepit cautionem indẽnitatis pro malè sententiando,vel sic sententiando, quia tunc non potest:secus si pro iustè sentẽtiãdo. vt colligit ex dict.Par.de Put. vbi suprà.Et ita tenet Montal.in.d.l.2.tit.2.foro legũ.li.2.in gl.*que le den.*vbi tenet,q̃ nõ intelligitur iudicẽ corrũpere,qui cauet de cõseruãdo iudicẽ indemnẽ,si cõstet q̃ habet bonã causam. per dictũ Bart.in.d.§.si fugitiuũ.& Bald.in.d.e.
13 cùm ab oĩ.n.3.Nã iudex† quæ facit licitè,p| executione sui officij,potest recipere cõseruationẽ suæ indẽnitatis.vt dicit esse casus vnicus in. d.l. 1.C.de magis. conue. Sed non põt accipere pignus propter hoc,vt dixi, quia tũc res interuenit. arg.l. litigatore.§.1.&.2. ff. de arbi. & vide Hippolyt.de Marsilijs in repetitio.rubri. ff. de fideiusso.numer.316.&.31.*Et Peregrina in parte.solutio.66.in glos.iudici column.2.idem tenet scilicet quòd qui conseruat iudicem indemnem,intelligitur eum corrumpere si non constat quòd habet bonam causam,nisi forte dedisset pignus:quia tunc res interuenit,quia iudex in his quæ facit licitè:pro executione officij potest recipere indemnitatis conseruationẽ. per dict.l.1.C.de magistra.conue.*¶Et Ange.in.d. l.1.quæ incipit.vt putà.ff.de cõdi.ob turp.caus. vbi tenet idem, scilicet, q̃ si promissum fuerit iudici eum seruare indẽnem tempore syndicatus vt sententiam ferat,vel vt excarcerari faciat carceratum ad sui instantiam,& nil recipit, sed solùm seruatur indemnis,non incurrit pœnam, & contra suum promissorem habet actionem, quam cedere tenetur ei, in cuius præiudicium relaxatio facta fuit per dict.§.si fugitiuum.quia quæcunque permittuntur licitè de iure, illa eadem licitè deducuntur in pactum,nec contrahitur simonia.vt per Innocen.in capitul.ad audiẽtiam.de rescrip. Vide tu tamen pragmaticam in ordinationibus Cancellariæ Vallisoleti,vbi tenet,quòd nullus iudex dictæ curiæ,& Cancellariæ,recipiat cautionem indemnitatis ex parte, in cuius fauorem sententia debet proferri sub pœna centum regalium.¶Et quòd non va-
14 leat promissio† facta iudici,vt pro me ferat sententiam.tenet dictus Paris de Puteo in dict.tracta.in parte, an si tempore sententiæ.folio.193.
15 nume.4.quia non licet vendere † iustum iudicium.vt in capitul.cùm ab omni. de vita & honesta.cleri.& capitul.non licet.11.quæ.3.tamen valet promissio de indemnitate. vt ibi per eum & Bald.in margarita,versic.iudex. versicul.78. Quod est verum,vt dixi, quando aliquid iustè facit,quia tunc non dicitur corruptus.vt Bal.& docto.in dicta.l.1.C.de pœna iudi. qui mal. iudi.&.C.de conueni.fisci debito.lib.10. & Bart. in.l.1.§.fina.ff.de calumniato.¶Quod secus est
16 in syndico:† quia si syndicus communitatis,qui ex forma statuti tenetur sub pœna denuntiare omnia maleficia,& ad preces alicuius noluit denuntiare,& ille promisit syndico eum indemnem seruare,quòd talis promissio non valet,& tenetur ad pœnam statuti,non obstante tali promissione inualida. tenet singulariter Alexand. in dicta.l. iurisgentium. §. si ob maleficium. ff. de pactis.numero.5.post Bartol.in.l.à reo.§. fina.ff.de fideiusso.Quod facit contra istos promotores fiscales:quia ex forma Pragmaticæ tenentur denuntiare omnia maleficia, quòd tenentur,si non denuntiat,licèt accipiant conseruationem indemnitatis:quod nota.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Iudex,qui donationem recepit in syndicatu,tenetur,quia dicitur corruptus,sicut si pecuniã recepisset.*
2 *Donatio est lucri datio.*
3 *Iudex dicitur commodum bursale recipisse, si donationem,vel pecuniam recepit.*
4 *Pecuniæ appellatione continetur omne quod sit,vel esse potest in patrimonio.*
5 *Donationem remuneratoriam ex gestis ante officium,licitè recepit iudex.*
6 *Sententia lata donatione,vel pretio, est nulla ipso iure.& numer.10.*
7 *Pecunia data iudici,vt iudicet, an repetatur.*
8 *Iudex indebitè aliquid recipiẽs à subditis, conuentus ciuiliter,an teneatur ad quadruplum.*
9 *Quilibet de populo an potest agere contra iudicem.*
10 *Dans iudici pecuniam,vt secundùm iustitiã sententiam proferat,an causam perdat.*
11 *Venalis non dicitur sententia,si post eam latam iudici fuit data pecunia,tamen iudex punitur.*
12 *Sententia an valeat,si pecunia non est data, sed promissa.*
13 *Sententia an valeat,si vnus ex iudicibus fuit corruptus.*
14 *Qui corrumpit iudicem,pecuniam ei dando, an puniatur.*
15 *Lex imponens pœnam recipienti aliquid per barateriam, habet locum in dante.*
16 *Accusator,seu accusatus dans aliquid iudici, an puniatur.*
17 *Correlatiuorum natura est communis vtriq; extremo: & vno contrahentium prohibito, vel permisso,alter cõsetur prohibitus,vel promissus.*
18 *Actor obtinens specialem cõmissionem.vt in causa ciuili reus debeat personaliter comparere in iudicio,ipsemet actor tenetur quoque cõparere.*
19 *Prohibita emptione, videtur prohibita venditio.*
20 *Officialis præsidis,qui accepit pecuniã, & poiicetur præsidem certam sententiam laturum super crimine,punitur sicut corruptor.*
21 *Iudex,qui malà iudicauit, ex eodem processu potest ciuiliter & criminaliter puniri, & an debeat iudex citari.*
22 *Iudices propter quæstum pecuniæ non debent innoxios condemnare, & noxios ad præstationem adiuuare.*
23 *Paria sunt iustitiam vendere, & simoniam committere.*
24 *Grauius est vendere iustitiam,quàm præbendam.*
25 *Iudex,an videatur corruptus,si à fœneratore gratis pecuniam recepit.*
26 *An valeat sententia arbitrorum,si sint corrupti.*
27 *Corrumpens notarium actorum,punitur, & causam perdit.*
28 *Falsans acta,an causam perdat.*
29 *Quid in corrumpente procuratorem partis aduersæ.*
30 *Quid in desigillante acta trãsmissa cõsultori.*
31 *Omnia iura statuta in fisco habent locũ in priuato, nisi lege dicatur, quòd sit speciale in fisco.*
32 *An qui fuit conatus subtrahere aduersario probationes,perdat causam.*
33 *Cancellans nomen procuratoris, quod est in mandato,committit falsum, & punitur.*
34 *Occultans acta iudiciij, vt veritas occultetur, punitur.*
35 *Desigillans acta probatoria,an puniatur.*
36 *Barateria generaliter committitur ab officiali,cùm aliquid recipit à priuato vt faciat non facienda, vel omittat ea, quæ sunt facienda.*
37 *Barateria vnde dicatur.*
38 *Iudices,qui furtis,& sceleribus cõuincuntur perdunt priuilegium,& dignitatem acquisitam,& tanquã plebei & pessimi condemnantur,& quoque pœna periurij puniuntur.*
39 *Libellus contra iudicẽ,qui barateriã cõmisit.*
40 *Responsio iudicis ad dictum libellum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

41 *Querelans de iudice iniuſte, patitur talem pœnam, qualem iudex ſi verum eſſet.*

42 *Officialis, qui abſolutus fuit in ſyndicatu, an poteſt agere actione iniuriarum contra eum qui non probauit, & egit contra eum.*

43 *An officialis, qui barateriã tentauit, & non perfecit, puniatur.*

44 *Barateria quomodo probatur.*

45 *Officialis, qui in ſyndicatu timet condemnari ex aliqua barateria, an poteſt offerre ſolutionem ante cõdemnationem, vt eam euitet.*

46 *Condẽnatus de barateria in ſyndicatu, nõ poteſt amplius ad ſimilem officium aſpirare.*

y Donacion.

y Similis text.in.§.ſcriptum.in authẽ.vt iudi. ſine quoquo ſuffragio.coll.2.ibi, acciperet à noſtris ſubiectis, alias teneturin ſyndicatu † iudex,
1 qui iſtam donationẽ recipit: quia dicitur corruptus, ſicut ſi recepiſſet pecuniam. vt text. & ibi Bald.in.d.l.obſeruare.§.proficiſci.ff.de officio. proconſul.& lega.&in.l.1.ff.de ambitu.& tenetur fiſco.l.in hæredem.ff.de calumnia. quia do-
2 natio, † eſt lucri datio. vt tenet Cynus in.l. cùm ſponſæ.C.de donatio.antę nupti. ¶Et dicitur
3 donationem, † vel pecuniam recepiſſe, quocunq; modo burſale ſenſerit. vt in.l.prima.§.ſi pe-
4 cuniam.ff.de calumnia. vbi appellatione † pecuniæ continetur omne, quod ſit, vel eſſe poteſt in patrimonio. vt in.l.4.ff.de verbo.ſignificati. & tenetur de calumnia, etiam ſi recipit pecuniam, vel aliquid loco eius extra iudicium. vt in.l.ſi quis publicanus.& ibi Bart.ff.eo. ¶Quod intellige in donatione pura. ſecus in donatione
5 remuneratoria † ex geſtis ante officiũ, quia tũc licitè recepit.l.Aquili⁹ Regulus. ff. de donatio. tenet Paris de Puteo.in dicto tractat.ſyndica.in parte.officiales.folio.87.in fine. & tenet Alex. in.l.principalibus.ff.ſi certum petatur.n.4.verſicul.ſecundo limita. ¶Intantum, quòd ſententia † lata pretio, vel donatione, eſt ipſo iure nul-
6 la. vt in.l.venales.& ibi doct.C.quando prouo. non eſt neceſ.& Archi.in.c.qui rectè.11.q.3. vbi tenet, quòd ſicut in mutuo non debet expectari pecunia ex pacto, ita nec in ſententia. Et ſicut qui in mutuo ex pacto accepit pecuniã, poteſt inde condẽnari ab eccleſia: ſic & ſententia data per pecuniam promiſſam irritatur. §. venales. 2.q.6. Et ſicut vſurarius, qui præter pactũ pecuniã accepit, peccat, & nõ põt exinde ab eccleſia condẽnari: ſic & iudex, qui præter pactũ pecuniã accepit, peccat, tamẽ ſententia nõ irritatur. ¶Ex quo dicto Archi. notatur, q̃ ad hoc, vt ſententia ex pretio lata irritetur, requiritur, q̃ tale pretiũ ſic datum ex pacto inito inter iudicẽ, & dãtem, aliàs ſecus: quia vt ibi dicit Archi. licitè poteſt daripublicè pro iuſta ſententia

ſa, ni donaciõ ỹ ellos,

obtinẽda, & pro vero teſtimonio, & leges ſupra dictæ habent locum, cùm eſt dubiũ quo animo detur pecunia ſecũdum Lanf. quia eſt intelligẽdũ de tali munere & pecunia ratione cuius deuiet à iuſtitia. argumento.in.capitul. & ſi quæſtiones de ſimonia.&.l.ſolent.ff.de offi. procõſu. Et glo.in.d.c.qui rectè tenet, q̃ licèt ſimpliciter quis det iudici vt iudicet, vel teſti vt iuſtè teſtetur, licet non peccet in dando, tamen repetit
7 quod dedit.14.q.5.c.nõ ſanè.& gl.ibi tenet, q̃ talis † repetit pecuniam, ſi non eo animo dat, vt iudicem corrumpat: nam ſi dat eo animo vt ius, & quietem ſibi conſeruet, tunc poteſt repetere. vt probatur in.c.dilectus.de ſimo. Et idẽ tenet tex.ſingula.in.l.27.tit.22.par.3.vbi ait, q̃ ſi litigans donet aliquid iudici ſimpliciter, vel vt iniuſtè iudicet, aut differat litẽ, non poterit repetere, ſed fiſco applicatur, cui turpia ex officio lucra adquiſita accreſcunt. Illud verò quod dedit, vt iuſtitiam faciat, licitè põt repetere: quia tunc turpitudo repetendi fuit ex parte iudicis cauſata. & cum ea.l.cõcordat tex.in.l.1.ff.de cõd. ob turp.cauſ. & tenet Specula.in titulo de ſenten. §.quæ ſit pœna.verſi.ſed nũquid ille qui dedit. & cõcordat tex.in.l.luci⁹.ff.de iure fiſci. Et idẽ tenet Archie. Florenti.in.3.parte.titul.9. c.2. in princip. quẽ vide. & dicit, q̃ cùm ex officio ſuo teneatur gratis iudicare, & bene, turpiter accepit, & crimen concuſsionis commiſit: quia non licet vendere iuſtum iudicium. * Et ſic dicit, q̃ iudex tenetur reſtituere ei qui dedit per.d.glo. in.d.c.non ſane.14.q.5. & idem inquit ipſe Floren. eſſe ſi ex aliqua cauſa opportebat eum nõ iudicare: & nihilominus vt non iudicaret accepit: nam tenetur reſtituere parti qui dedit. 1. q. 1.c.iubemus. & ca.nemo de ſimonia. * ¶Et Pari. de Puteo.in dict.tracta.ſyndicat.in parte, an ſi
8 tempore ſententiæ.fol.93.nu.2.tenet, † quòd ſi iudex indebitè aliquid accepit à ſubditis, conuentus ciuiliter, in quadruplũ tenetur. vt in.l.1. C.ad.l.Iuli.repet. vbi dicit, q̃ gl.ibi tenet, q̃ to-
9 tũ illud applicatur fiſco. ¶Ad quam pœnam † quilibet de populo põt agere, quia actio eſt popularis: tũ ſi parti acquireretur ſoluẽti, tũc pro parte ſibi cõpeteret actio, & eius hæredi. glo. in l.2.ff.eod.ad.l.Iul.repe. Et etiã vbi criminaliter agere-

ageretur, cuilibet daretur potentia accuſandi. vt in.l.ſi.eo.tit. quia crimen eſt publicum, ſecũdùm Ange.in.d.l.1. & Par.de Puteo. vbi ſuprà. ¶Quinimo dicit dict. Pute.in parte, corruptio. fol.92.nu.10. q̃ non licet dare pecuniam iudici: vt etiã ferat ſententiam ſecundùm iuſtitiam, nec iudici eſt licitum recipere. vt in.l. penultima. ff.de condition. ob turpem cauſ. ſicut non licet teſti recipere, vt teſtimonium deferat ſecũdùm veritatem, quia falſi tenetur. vt Bart.in.l.1.§.pri
10 mo.ff.de falſi. ¶Et ſi dat iudici pecuniam † vt ſecundùm iuſtitiam ſententiam proferat, perdit cauſam, & non poteſt ab eo repeti. vt gloſſ.in dicta.l.1.de condi.ob tur. cauſ. Et idem tenet Iaſ. ibi, numer.3. vbi ait, quòd quando datur iudici pecunia ſolùm ad finẽ, vt cauſam expediat, perdit cauſam, tamen datũ poteſt repetere. & ita dicit tenere ibi Alexã. & docto. Et de iſta materia corruptionis vide latè ibi per dict. Pari. de Pute. cum verſi. ſequentibus. & vi. text. ſingula. in l.52.titu.14.parti.5. vbi latè de hoc. * Et in.dict.l. 27.tit.22.part.3. & vi. Peregrin.in parte. falſitas. q.2, in glo. recipienti, vbi iudex qui accepit pecuniam vt veram ſententiam det punitur. * ¶Vide tu Bal.in.c.ſi iuſtus.de appella. nu.11. vbi tenet, q̃ licet ſententia non valeat, ſi fuit aliquid datum iudici pro ea ferenda. vt in.d.l. venales. tamen licitũ eſt iudici dare pecuniã pro vera ſententia, & teſti pro vero teſtimonio, dummodo detur publicè, & nõ ſecretò: neciſta dicitur corruptela, ſed cautela, & redimere vexationẽ ſuã, & ſententia eſt valida. Et ideo dicit idem Bald. quod ſi iudex non vult facere tibi iuſtitiã ſine ſimonia, ex parte tua ſis cautus: ſi potes des ei pecuniam coram duobus teſtibus, & tabellione, alioquin omnino abſtineas: tamen licet ſententia ſit valida, iudex punitur, per ſupradicta. ¶Sed vnum ſcias, & menti tene, quòd ſi pecu-
11 nia ſit data † iudici poſt latam ſententiam, tunc ſententia valet, nec dicitur venalis, nec poterit iudex puniri de barateria. tenet Felin. in capit. tua nos.de ſimoni. & Hippolytus de Marſil. in ſingula.190. & in.d.lege Cornelia. ff. ad. l. Corneli.de ſicarijs.nu.4. Sed ego credo, q̃ licet valeat ſententia, tamen iudex punitur, quia etiam poſt ſententiã nil poteſt recipere. vt in.l.30. tit. 15.lib.2.in ex.ii.regal. vt dixi ſuprà in glo. *ne recibira.*1.colũ. Et pro iſta mea opinione eſt dictum expreſſum Pari.de Pute.in.d.tract.in parte, cõ ſiliarij officiales.nu.2.foli.194. vbi ait, quòd intantum iudex prohibetur præmium accipere, q̃ ſi poſt ſententiam accepit, in ſyndicatu cõuenitur. Quia qui recepit pretium poſt factũ, punitur ac ſi recepiſſet ante factum allegãdo Bal.
12 ¶Quid ſi pecunia † non ſit data, ſed tantùm eſt promiſſa: Dicit Bald.in conſilio.490.incipiente, Proponitur.4.volu. q̃ ſit nulla: ſi eſt lata in fauorẽ promittẽtis. De quo dubitat dictus Hippolyt.de Marſi.in.d.ſingula.190. quia communiter ante ſententiam partes promittunt iudici
13 bus maria, & montes, ſed poſt prolationẽ ipſius nec dum non obſeruãt promiſſa, & nec partem promiſſorum, imo ſæpe fingunt eum non cognoſcere: & qui viderunt, teſtimonium perhibuerunt ſecũdùm eum. ¶Sed quid ſi plures † iudices ſimul iudicauerunt, & vnus eorum ſit corruptus, alijs ignorantibus, an teneat ſententia? Vide ſingular. Ioan, And. in additio. ad Specu. in titu. de ſenten. §. iuxta. in additione, quæ eſt in verſi. ratione. num. 2. in part. c. cùm ab omni. ¶Et tene, quòd non ſolùm iudex corruptus punitur, verum etiam punitur qui eum corrũpit,
14 † dando ei pecuniam, vt pro ſe ferat ſententiã: quia diffidere videtur de iuſtitia, qui corrumpit miniſtrum iuſtitiæ, & commodum victoriæ perditur ipſo iure. vt Baldus in.l.prima. C. de pœna iudi. qui malè iudi. & tenet Montaluus. in.l.2.titu.2.lib.2.foro legum. in gloſſ. *que le den.* & vltra eum per Bart. text. & ibi gloſ. in.l. Item apud labeonem. §. ſi quis virgines. ff. de iniurijs. in glo. in parte, vendidit. * Quinimo vbi corrũpẽs & corruptus ſunt ambo ſeculares debet corrumpens maiori pœna puniri quàm iudex accipiens ſecundum Iacob. de Bello Viſo in. §. ſiquis autẽ. in auth. vt iudices ſine quoquo ſuffragi. & Thom. Gramma. in conſil. 35. nu. 15. * ¶Ad quod facit, quod tenet dict. Hippoly. de Marſi. in.l.circuncidere. §. ſeruo. nu. 6. & 7. ff. ad. l. Cornelia. de ſicarijs. allegãdo Bald. in. l. 1. ff. de calumnia. vbi tenet, quod lex imponens † pœnam re-
15 cipienti aliquid per barateriam, habet locum etiam in dante. & idem tenet Paris de Put. licet Hippoly. eum non allegetin. d. tracta. in parte, corruptio. folio. 91. nume. 6. per. d. l. 1. de calum. & dicit, quòd facit quoque text. in. l. 1. C. de cupreſsis. libro. 11. ſecundum Bald. ibi. & Amode. Iuſt. in tracta. ſyndicat. in parte. Item in eo. columna. 2. verſicul. aduerte. vbi idem tenet. Et eſt text. in. l. 25. titulo. 22. partit. 3. qui eſt ſingu-
16 la. vbi tenet, quod † accuſator, qui aliquid iudici dedit, vt iniuſtè contra accuſatum iudicaret, perdet cauſam, & patietur alias pœnas, de quibus in.l.24. eodem titulo. ead. partit. ¶Accuſatus vero corrumpens dono vel promiſsione iudicem, pro confeſſo habetur, niſi ſit certum eum fore inſontem, ſed litis formidine hæc conſtet feciſſe. ¶Si autem eſt cauſa ciuilis, quilibet dans, aut promittens, perdit cauſam, & ſoluet regi triplũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

datorum, aut duplum promissorũ. Sed si Corrector se sponte detegat, & probet regi, vel suo maiori, nullam patitur pœnam: si autem non probet, soluet regi litis æstimationem, si causa fuit ciuilis, si criminalis, perdit omnia bona fisco applicanda, & iudex purget se per iuramentum. nam diffidentia iustæ sententiæ spem negotij deposuit in pecuniæ corruptelam. vt ibi per Montaluum in dict. l. par. & tex. & ibi Hippolyt. de Marsil. in l. qui duobus, ff. de falsi. vbi qui iudicem corrumpit, tenetur pœna falsi. ¶ Et
17 facit † quod dicit Bald. in c. 2. vlti. eo. de probatio. vbi ait, q̃ natura correlatiuorũ est cõmunis vtriq; extremo: & vno contrahentium prohibito, vel permisso, alter censetur prohibitus, vel permissus. per ca. 2. de mutuis petitio. ¶ Et ideo dixit domi. in c. vnico. de dolo & contu. libr. 6.
18 q̃ si actor † obtinuit specialem commissionem, q̃ in causa ciuili reus debeat personaliter comparere in iudicio, q̃ tunc tenetur etiã ipse actor comparere personaliter. ¶ Et illud, quod tenet Bar. in l. fin. C. de exacto. tribu. lib. 10. vbi quando lex Imperialis prohibet emere, comprehendit etiam ecclesiam. & ibi Angel. dicit, quòd
19 prohibita emptione, intelligitur esse † prohibita vẽditio. & illam doctrinam sequitur Barb. in capit. primo. col. pe. de testament. & facit quod tenet Barto. in l. fin. C. de indicta viduitate tolle. & Abb. in prœmi. Gregori. 8. colum. num. 20. & ibi Sebast. Sapi. in additio. licet cõtrarium teneat dictus Abb. in ca. primo. col. 3. de locato. quia ibi additio tenet contra Abb. de quo ibi per eum. & per dictum Hippoly. in dict. l. circũcidere. §. seruo. vbi latè. vbi quoque ait, q̃ stante statuto quòd nullus possit emere sine licẽtia alicuius officialis, includitur etiã venditor. per Barto. in l. fi. C de accepti. per text. & ibi Bart. in dict. l. 2. C. de cupresi. lib. 11. ¶ Ex ista connexione potest esse illud, quod tenet tex. in l. qui explicandi. C. de accusa. & Angel. & Bal. ibi. vbi
20 tenent, quòd officialis † præsidis, qui acceptat pecuniam, & pollicetur præsidem certam sentẽtiam laturum super crimine, punitur quemadmodum & corruptor, non tamen eadem pœna. Quod dicit Angel. ibi, quòd facit contra barattarios, qui accipiunt promissionem pecuniæ, pollicendo iudicem condemnaturum, vel absolutum ad suam instantiam, q̃ extenditur secundũ Angel. ibi, & habeat locum in causa criminali, in qua licitum est pro sanguine suo redimendo corrũpere hominẽ: quia licet promittẽs, vel soluẽs vt absoluatur nõ puniatur, tñ qui pollicetur pro pecunia iudicẽ laturũ sententiã absolutoriã, iniuriã facit iudici, cuius animi motũ detegit, &
reuelat, & ideo sibi iniuriarũ tenetur. text. dicit Ang. esse in l. item apud labeonẽ. §. idẽ ergo. ff. de iniur. & ideo secũdũ eũ poterit in insulã relegari. vt in l. fi. ff. de iniurijs. & cum hoc transit, licet dicat, q̃ Bar. relinquit cogitãdũ. quod sequitur dictus Paris de Pu. in. d. tract. in. d. parte, corruptio. n. 11. Quod est notandũ cõtra illos sequaces, & amicos iudicũ: quia multoties talem promissionẽ faciunt donis, vel pecunijs iudicibus ignorãtibus, qui possunt condẽnari vt corrupto
21 res iudicũ. ¶ Quoq; dic, q̃ talis iudex, † qui sic iudicauit ex eodem processu, potest puniri ciuiliter, & criminaliter. Et est speciale in iudicibus delinquentibus in officio suo, q̃ simul, & semel puniantur. ita tenet Bal. in. dil. venales. per tex. quẽ dicit esse notabi. in. §. oportet. el. 1. vt in authen. vt iudic. sine quoq; suffragi. suprà allega. * Et an debeat citari, dic q̃ sic, vt Abb. & melius Feli. in c. sacro. de sent. excom. mu. num. 9. & est tex. singul. in. c. venerabilibus. §. 1. de sent. excõmu. libr. 6. & vi. Angel. in tracta. maleficiorũ in parte Gaio appellante: & ibi Augusti. num. 27. & Abb. in. c. cũ speciali. §. porrò. de appellatio. nu. 8. & ibi vi. quid quando agitur causa in gradu appellationis: & vi. Peregri. in parte iudex. q. 5. in glo. aduocatus & vi. glo. infrà, in. cap. 3. in glo. *abogados*. nu. 6. versi. sed quando. * Tamen iudex in syndicatu potest ex nouis allegationib⁹ defendere suam sententiã, & ostendere cõdemnatũ ius nõ fouere, vt dixi suprà in isto. c. in gl.
22 *el derecho a las partes*. in fine. ¶ Et quia iudices † propter quæstũ pecuniæ non debẽt innoxios condẽnare, & noxios verò ad præstationẽ adiuuare. vt in. d. auth. vt iud. sine quoquo suffra. §. quapropter. ibi, administratiões nũquam: quia iudices auari nesciũt quantũ delinquũt. nã cùm vẽdũt aliena crimina, sua faciũt esse peccata: vn
23 de paria sunt iustitiã vẽdere, † & simoniã cõmittere. vt in. c. accepimus. de purga. cano. imò gra
24 uius est vẽdere iustitiã, quã præbendã, † quia legimus Christũ esse iustitiã. c. existimat. n. qõ. 3. nõ autẽ legitur esse præbẽda. Sed culpa tãto est grauior, quãto res, in qua culpatur, & sanctior. vt ait Bernardus. cũ vẽdere ergo præbendã inter cætera crimina grauius reputetur. c. fi. 1. q. 7. vendere iustitiã, quæ est Christus, grauissimũ est cẽsendũ. ita tenet Luc. de Pen. in. l. 1. C. de deser. li. 11. co. 16. Et vi. Bal. in. d. l. venales. vbi ait, q̃ nõvi
25 detur iudex corruptus † pecunia, quia fœneratore gratis recepit. vt per Specul. in ti. de vsu. licet dicat q̃ facit in cõtrariũ. l. quin etiã. ff. de ca
26 lũ. ¶ Quid si arbitri sunt corrupti, † an eius sententia valeat, vi. ibi glo. & docto. in. d. l. venales. ¶ Et nõ solũ corrũpẽs iudicẽ punitur, sed etiam

ille,

27 ille, qui corrũpit notariũ † actorum, perdit causam. l. qui in fraudẽ. §. quotiens. ff. de iure fisci. & l. si quis obtexerit. ff. de falsi. & l. si quis aliquid. §. instrumẽta. ff. de pœnis. & not. Bal. in. l. de eo. C. de pœna iudi. qui malè iudi. & Mõtal. in. d. gl. *que le den*. & c. d. Pari. de Pute. vbi supra in parte, corruptio. nu. 7. Et ista est cõmunis opin. secundũ Feli. in cap. venerabilis. de excep. 5. co.
28 versi. vtrum si falsans. vbi quoque tenet, q̃ † falsans acta causæ, perdit causam. vt Barto. in dict. §. quotiens. & Bal. in. l. qui testamen. ff. de excusa. tuto. & in. l. 1. §. 2. in fine. ff. de calũnia. Quòd est secus in corrumpente aduocatum secũdùm
29 eum ibi. ¶ Quod extendit † Feli. in corrumpente procuratorem partis aduersę, vel ipsam partẽ, si causa respicit interesse etiã alterius, quàm partis. vt in. d. §. 2. & ibi pulchrè Bart. & in. l. qui falsam. C. de falsis instru. & Ang. dicit cõmunẽ opi. esse in. l. prima in fine. ff. de his qui testa. de
30 len. ¶ Dicens † idem esse in desigillante acta trãsmissa consultori. per. d. §. quotiẽs. Sed in hoc dicit Feli. vbi suprà, q̃ Ang. non bene loquitur, qa iure non cauetur secundùm Imo. in. d. l. prima. ff. de his, qui test. delen. per. c. cùm olim. lo. 2. de offic. delega. Iunctis verbis Bart. in. l. qui testamentũ. ff. de falsis. & vi. Imo. in. l. diuus. ff. de re iudica. Et licet Feli. non dicat, dic q̃ talis desigillans, & subtrahens præsumitur fouere malã causam, sicut ille, qui alteri parti aduocatos subtrahit. vt tenet Romanus in consil. 346. col. 3. Et licet Abb. ibi in. d. c. cùm venerabilis. post multa
teneat, q̃ falsans acta, non perdat causam, quia cautũ non reperitur: & q̃ tex. in. d. §. quotiens. loquatur in causa fiscali, quia imò est cautum illud, quod tenet opi. cõmunis: ne cibi in. dict. §. quotiens. sit speciale in fisco, secũdùm Cardi. in dict. c. cùm venerabilis. prout refert & sequitur Andre. Sicul. in. d. cap. cùm olim. & quia omnia
31 † iura statuta in fisco, habent locum in priuato, nisi in lege dicatur, q̃ sit speciale in fisco. vt tenet Iaſ. in. §. in bonę fidei. Insti. de actio. colũ. 11. & glo. in. l. prima. C. de peti. hæredi. & glo. in. l. prima. ff. quod cuiusc. vniuersi. nomi. & Iaſ. in. l. nec quicquã. ff. de edendo. in principio. & Paul. de Caſt. in. l. rescriptũ. ff. de pactis. nu. 4. & in. l. itẽ veniunt. §. ad aptanda. versi. in priuatorũ. ff. de peti. hęredi. ¶ Sed dic melius secundùm Fel. vbi supra, q̃ text. in. d. §. quotiens. dicit, q̃ quotiens apud fiscũ causa agitur, gl. exponit. 1. apud procuratorẽ fisci, & tu scis, q̃ procurator fisci cognoscere põt inter duos priuatos consentiẽtes. vt in. l. cum vendente. ibi, si volueris. C. vbi si caus. fisca. & l. cùm eorũ. C. de senten. ergo tex. in. d. §. quotiens. loquitur generaliter. ¶ Fortius
32 dicit Innoc. in. c. intimauit. de testi. q̃ qui † conatus fuit aduersario subtrahere probationes, debet perdere causam. & sequitur Ang. in. l. 1. §. si reus. ff. de eo per quẽ factũ est. Sed hoc non est tenendum secundùm Feli. vbi suprà secundùm Bal. in. d. c. intimauit, quia si esset, nõ oportebat ibi examinare testes super causa. idem Bal. in. l. prouidendum. C. de postula. & Abb. in. c. cùm causam. de testi. vlti. col. ibi, ego dicerẽ, vbi ait, q̃ licet talis probatio per partem subtractã habeatur pro facta odio illius. l. si de possessioẽ. C. de proba. non tamen perdit ille ex hoc causam. patet per. c. peruenit. lo. 1. de testi. cogen. & c. cõstitutus. de testi. vbi aliter punitur. ex quibus reprobatur glo. fi. in. c. venerabilis. in fine. de religios. domi. Et prædictis adde Petrũ de Anchar. in consi. 381. vbi tenet dictam cõmunem opinionẽ, de qua suprà, quam etiam sentit Bart. in. l. si
33 quis obrepserit. quæ omnia dicit Feli. vbi suprà notãda vt noua. ¶ Ad idem facit, quod † tenet Ioan. de Ana. in consi. 12. vbi tenet: q̃ qui cancellat nomen procuratoris, qui est in mandato, cõmittit falsum, & debet puniri, etiã si officiũ procuratoris sit finitũ: quia negari non põt, quin scriptura dicatur mutata siue sublata, ergo falsa.
34 iuxta notata in. c. in memoria. 19. distin. & in ca. licet. de crimi. falsi. quia talis cancellatio nõ spectabat ad ipsum. argumen. in. l. 1. per totũ. C. nec quis in sua cauſ. & sic q̃ commisit falsitatem pu nibilẽ. Pro quo dicit Ana. q̃ est dictum Angeli in. l. prima. ff. de publicis iudi. vbi ait, q̃ ille, qui
35 occultat † acta iudicij, vt veritas occultetur, incidit in pœnam falsi, ergo ipse qui cãcellat. ¶ Quinimo dicit ibi Ludoui. Boguli. in additio, q̃ tale crimẽ est publicũ, & quilibet de populo admittitur ad accusandum. vt Institu. de publicis iud. in principio. & qui sic cancellauit, debet puniri. per. l. corneliam. de fal. vt voluit in terminis Angel. in. l. 2. ff. de publicis iudi. vbi dicit se vidisse de facto seruatũ in ciuitate Perusij in quodam qui vocabatur Ang. & sic quòd quilibet admittatur ad accusandum eum, qui subtraxit acta iudicij, vt veritas occultet: sed ille plus fecit, quia cancellauit acta iudicij: & sic verificatur doctrina glossæ. in. l. Paulus. ff. de falsi. ¶ Quoque facit quod tenet Ludo. Roma. in consili. 346. col.
3. versi. cæterum. vbi tenet, † quod si alter ex litigantibus desigillat, aperit, & legit acta probatoria penes alterum, sic secreſtata per iudicem, dupliciter punitur, primò arbitrio iudicis, secundò, quia nõ auditur si quid postea allegare velit ad infringenda ipsa acta probatoria, quæ faciũt pro aduersario. vt in. d. c. olim magister. de offi. delega. Et in tantum faciunt fidem, quòd etiã si

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliqua rasura quanuis in loco suspecto reperiatur pro altero litigante, non derogatur eorum fidei in his, quæ ex eisdem concipi possunt: quia tunc rasura ipsa non præsumitur facta ab eo, in cuius fauorẽ acta cantant, nec eius mãdato, hoc est, quòd notanter notat Hosti. & Ioan. Andre. in.c. accepimus de fide instr. qđ verbũ dicit Bal. in.l.1.C.eo.ti. de fide inst. nõ reperiri alibi, put tenet dictus Ludo. Roma. in.d. consilio. ¶ Ad supradicta redeundo dic, q' generaliter barateria
36 † cõmittitur ab officiali, vbicũque aliquid recepit à priuato, vt faciat non facienda, vel omittat ea, quæ sunt facienda. vt in.l.1. & ibi gl. in versi. accepit. ff. ad.l. iuli. repet. & in.l. eadem. §. fi. eo.
37 ti. ¶ Et barateria † dicitur à barato, baratas: quia iudex recipiẽdo aliquid, dicitur baratare, & permutare iustitiã cum eo quod recepit: sicut recipiẽs aliquid pro dãdo beneficiũ, dicitur vẽdere beneficium. vt Amodeus Iustinus in.d.tra. syndi. in prin. versi. 5. & vide suprà in glos. *no recibira dadiua.* in fine. vbi quid sit furtum, & barateria.
38 ¶ Et isti iudices, qui conuicti sunt † sceleribus & furtis in officio maculasse, perdũt priuilegiũ ex dignitate acquisitum, & tanquam plebei, & pessimi condẽnantur. vt tenet tex. in.l. iudices. C. de dignit. lib. 12. Et ibi Luc. de Pen. colũ. fi. dicit, quòd quoq; tenetur pœna periurij, cùm iurent nil recipere à subjectis, sed contentos esse his annonis, quæ sibi à fisco dantur. Et vltra iuramẽtum etiã amplius quàm latrones excedũt, cùm legis quodammodo vigore id facere videãtur. Totius enim iustitiæ nulla capitalior est, quàm eorum, qui cùm maximè faciũt, id agũt, vt boni viri esse videantur. Et maius malum est, cùm iudex non tenetur furare, imò aliena furta punire, si calcato iuramento spoliet ipse subiectos, quos vendicare tenetur: & qui legis authoritate, seu fauore furatur, immanissimè plusquã latro peccare censendus est, secũdũ Lucã de Pe. vbi suprà. quod nota. & vide. ¶ Optimũ est sci-
39 re quomodo intentetur libellus † cõtra iudicẽ, qui dictam barateriam fecit. Et dic quòd conceptio est talis. ¶ Coram domino potestate. &c. Compareo omni modo, & meliori quo possum cõtra talẽ: & dico, q̃ cùm ipse in ista ciuitate officium iudic. exerceret, tempore sui officij, hoc anno, & mense tali, in domo talis, in tali camara regnante tali, pecuniam accepit à Titio aduersario meo, ob iudicandum, vel non iudicandum, ob interponendum decretum, vel non interponendum, & ipse iudicauit, vel interposuit decretum, vel non iudicauit, per hoc enim coram vobis accuso: quare peto ex vestro arbitrio eum punire, & puniendum fore sententialiter declarari. Et hoc cùm criminaliter agatur. ¶ Si verò ciuiliter, sic concipe. iunge quare peto ipsum in quadruplum condemnari. prima. quæst. 1. capi. cum qui. & in.l. finali, in fine. C. ad.l. Iuli. repe. Tamen in hoc libello non est necesse ponere aliquid de anno, vel mense, vel domo, vel nomine principis, nisi velis. Istas formas ponit Specula. in titulo de accusatio. & inquisitio. §. nunc formæ. versiculo secundo. numero tertio.
¶ Attamen quando contra iudicem, vel contra
40 aliquem de † sua familia libellus suprà barateriam, vel furtum porrigitur, seu datur simplex petitio, quòd sæpe fit maliciose, ipse iudex neget contenta in dicto libello, seu petitione, & faciat reconuẽtionem de iniuria, & de infamia, & protestetur in dicta reconuentione in casu in quo ille non probet, & alleget se nobilem, & probum virum, iuris peritum, & optimæ famæ: quibus attentis reconueniendo ipsum, dictus iudex æstemet infamiam, & suam iniuriam centum librarum, vel mille ducatorum, attenta eius qualitate: & offerat se probaturum, quòd pro dicta quantitate noluisset, recipere vel sufferre tantam iniuriam, seu infamiam: & protestetur de damnis, & expensis, & interesse ipsius. vt tenet omnia suprà dicta singulariter Cataldi. in tracta. syndicat. in quæstione. 281. quæ est finalis. ¶ Vbi quoque dicit, quòd ille, qui porrigit petitionem cõtra officialem, non potest retrahere ab ea absque eius licẽtia. Quæ dicta Cautela de reconuentione (iudicio meo) est optima: quia facit ad.l. 2. titulo. 2. lib. secũdo. foro. ll. in fine, iam allega. vbi tenet, *que si alguno se querellare del Alcalde a tuerto, en esta razon aya la pena sobre dicha, que el Alcalde auria, si tuerto fuz gasse.* & tenet Montalu. in.l. 23. titulo.
41 22. partit. tertia: vbi tenet, quòd † querelans de iudice iniustè, patietur talem pœnam, qualem iudex, si verum esset. allegat Bartol. in. l. seruo inuito. §. cùm prætor. ff. ad Trebellian. Et licet Bartol. ibi non dicat, tenet Paris de Puteo in dict. tracta. in parte, Syndicatorum. folio. 25. vbi tenet, quòd in syndicatu non debent calumniari, & vexari contra honorem, & dignitatem suã, & prouidere, quòd quis non frustretur friuolis, petitionibus, vel ineptis, & calumniosis, & quòd debent reijci tales conuitiantes officialibus in fine sui officij, & eos puniri. quod nota.
¶ Tu quoque vide singulariter Pari. de Puteo in dicto tracta. syndicatus. in parte, iniuria offi-
42 cialis. folio. 131. vbi † tenet, quòd officialis, qui fuit absolutus in syndicatu, potest contra quem non probauit, & egit contra eum, agere actione iniuriarum. per. l. item apud labeonem. §. si quis libellos. ff. de iniurijs. & Bartol. in.l. fin. ff. ad senat. consul. turpilia. vbi si quis agit contra aliquem calumniosè, quòd potest actione iniuria rum conueniri. per tex. in.l. eadem. §. si quis nõ debitorem. per eũ allega. & etiam si actor iurasset de calumnia, & quod querelãs de iudice indebitè in syndicatu puniatur, dicit q̃ est text. in constitu. regni prout in dict. l. fori. cauetur. & in dict. authentica. vt iudices sine quoque suffragio. §. ex aduerso. ¶ Tamen dicit, quod licet dicta cautela Catald. sit vtilis, & bona: tamẽ quia syndicatores, qui syndicant, quærunt aliquando gratificare, dicit quòd pluries cõsuluit, quòd expectetur finis primi iudicij: quia si contingat absolutio, tunc poterit agi actione iniuriarum. per. l. si tibi. C. de liberali caus. & consulit, quòd agat actione iniuriarum in magna curia, vel coram iustitiario regionis, quo casu potest pro parte protestante de calumnia punire iniustè querelantes contra ipsum officialem. vt ibi per eũ. vbi quoque tenet, quòd debet puniri eadẽ pœna. per. l. fina. C. de accusatio. Sed tu tene dictã cautelam Cataldi. & facias dictam reconuentionem: & si non facis, potes postquam absolutus fueris intentare actionem iniuriarum principaliter contra querelantem: quia vtroque modo iudex tenetur condemnare querelantem indebitè, modo reconueniatur, vel postea principaliter accusetur per suprà dicta. ¶ Et vide Guido. Pap. in singula. 358. §. iudex à quo. vbi in alio casu tenet, quòd iudex à quo non debet reputare ad iniuriam, si appellans dicat in appellatione sententiam iniquam: quia illa verba de consuetudine non important iniuriam. Secus si diceret sententiam latam fuisse per pecuniam, & sic de similib. iniurijs: quia tunc si illud non probetur in causa appellationis, scilicet, corruptio prædicta, forte iudex posset agere actione iniuriarũ: non tamen aget ante sententiam in causa appellationis latam, vel appella. desertam. ¶ An au-
43 tem officialis, qui attentauit barateriam † committere, & non perfecit, puniatur? Bald. in authentica. Sed nouo iure. C. de pœna iudic. qui mal. iudi. dicit, quòd sic. putà quia accepit pecuniam, & nondum tulit sententiã. vt in.l. generaliter. §. 1. ff. de calumnia. sicut in simili dicimus in crimine assassinatus. vt in.l. prima, in fine. ff. qđ quisq; iuri. * Et ibi Bal. in. §. hęc autẽ versi. in ea. glo. ibi prouenit. * Et est speciale, quia æquiparatur crimini læsæ maiestatis. vt dixit glo. in. d. authen. sed nouo iure. ideo punitur attẽtans. Ita tenet Amode. Iusti. in dict. tract. syndi. in parte. Item in eo an autem officialis. Et ideo dicit loã. de Ana. in rub. de simonia. numero. 6. allegãdo Bald. Perusin. in regula Contractus. de regulis iur. in. 6. in additionibus, quas fecit Ioann. Andre. in mercuria. & vidisse de facto Florentiæ ipse ibi ordinariè legente, videlicet, an ille qui cõmisit barateriam in officio recipiẽdo solam promissionẽ, an possit pœnitendo remanere in officio? Et dicit, quod fuit consultum, q̃ non, quia turpiter fuit pactus. vt in.l. 3. ff. de calumnia. & ita dicit q̃ remansit desolatus, & præ dolore & verecundia mortuus est: & licet videatur, q̃ nõ poterat puniri, nisi opere subsecuto. Tamẽ opi. Bal. est de iure vera, faciendo dictam æquiparationem de barateria ad simoniam, & ad crimen læsæ maiestatis per notata in ca. 1. de homic. lib. 6. stante potissimè, q̃ in parificatis seu æquiparatis de facile fit extensio. vt per gloss. in capit. si postquã. de ele. in. 6. §. 1. & fi. vi per Ana. ibi, quæ
44 vide. ¶ Quomodo autẽ probetur barateria, † dixi suprà in glo. no recibira dadiuas. fi. column. versi. quia si nõ fugit tempore syndicatus. ¶ Ali quando dubitatur tempore syndicatus, & sæpe
45 occurrit in practica, vtrum † officialis, qui timet in syndicatu condemnari pro aliqua barateria, vel furto, seu debito, possit offerri solutionem ante condemnationem vt euitet condemnationem, & infamiam iuris, & facti. vid. Bal. in.l. generaliter. §. si igitur. ff. de calumnia. & Paris de Put. in dict. tracta. in parte, multa de barateria. fo. 62. nu. 4. vbi tenet, q̃ in crimine baraterię nõ habet locum pœnitentia, & in vno nũmo committitur, quæ est inter maximas causas capitales. vt in.l. furti. §. pactum. ff. de infamibus. ¶ Tamen tu dic, quòd per istam oblationẽ debet absolui, & talis oblatio debet admitti per syndicatorem, aliàs faceret sibi iniustitiã, & teneretur ipsi, nihilominus condemnaret, vt tenet Paul. de Castro in.l. si reus paratus. ff. de procura. numer. 10. per tex. notabil. ibi. Et idem tenet Bart. in.l. iusiurãdum. §. cùm res. ff. de iureiuran. vbi dicit, q̃ iam persuasit cuidam potestati, qui tempore syndicatus debebat condemnari in parua quantitate: cùm ibi esset statutum, q̃ quicunque condemnatus fuerit in officio, quod is gesserit, non possit ibi iterum esse rector ipse, nec aliquis de eius domo: vt effugeret istam pœnã, persuasit q̃ solueret ante sentẽtiam, & ita factũ est per tex. in. §. fin. Institu. de perpetuis & tempo. actio. Quod dictum Bart. sequitur ibi Iaſ. in dict. §. cùm res. nume. 3. & Bal. in.l. prima. C. de dolo. & in.l. ea quæ in fine. C. de conditione in debi. & in.l. quoniam de infamibus. & Matheſi la. in notabil. 84. vbi dicit, q̃ debet soluere totũ vt euitet pœnam, & condemnationem. Sed quãdo non offert totum, sed partẽ, tunc hoc sibi nõ

prodeſt.vt in.l.tutor.§.lucius.ff.de vſuris.& Cepol.in cautel.27.& Bart.& Bal.in.l.furti.§.qui alieno.ff.de infa.&vi.latè Bal.in.l.ſi traditio.C. de actio.empti.col.2.n.6.¶Et facit quod tenet idem Paul.de Caſtro.in.l.1.ff.de actio.empt.n. 9.vbi ait,quòd quandocunque lite pẽdente res quæ petitur offertur, debet ſequi abſolutio ab obſeruatione iudicij.& idem quod Paul.in.d.l. ſi reus paratus.tenet additio.Abb.in.c. cùm te. de re iudi.in additione,quæ eſt in.n.5.& Ange. in.l.ſi.ff.de rebus credi.& Ioan.Andr.in additi. ad Specul.in ti.de cenſi.§.1.in additione ſecũda. ¶Vbi dicit,quòd publicanus euadit pœnam,reſtituendo ſurreptum ante ſententiam.quod nota.& Abb.in cap.at ſi clerici.de iudi.n.27.& idẽ tenent Paul.& Angel.in.d.l.ſi reus paratus. de quo tex.vi.Barb.in cap.licet Hely.de ſimoni.& eſt tex.expreſſus in.l.ſi cum exceptione.§.hæc autem actio.ff.quod metus cauſ.& idẽ tenet Angel.in dict.§.ſi.Inſtit.de perpet.& tempo.actio. ¶Sed contra ſuprà dicta videtur tex.contrarius in.l.ſi pignore.§.cùm furti actio.ff.de furtis. vbi recepta re,nihilominꝰ eſt ſalua furti actio:& ecõtra,ſoluta pœna duplici,vel quadruplici, eſt ſalua vendicatio.& idem tenet Abb.in.ca.1.de dolo & cont.col.2.nu.6.vbi tenet,ꝙ ad pœnã euitandam non prodeſt reſtituere rem ratam, ſeu aliter pœnitere de peccato.per tex.in.l.nõ prodeſt.ff.vi bono.rapto. ¶Quæ contraria non obſtant, quia loquũtur in raptore,& fure:& dictũ Pau.& aliorum loquitur in dante, & recipiẽte, & ſic habet locum pœnitentia: & reſtitutio ante ſententiam,facit ceſſare pœnam. Vel poteſt intelligi,quando ex tali barateria nõ fuit ſequutum damnum parti:quia ſi eſt ſequutum, pœnitentia,nec ſolutio, non releuat iudicem, & ſic poteſt intelligi.d.Bald.vbi ſuprà,inquantum tenet, ꝙ in barateria non eſt locus pœnitentiæ. *Vel aliter ꝙ loquantur contraria in oblatione verbali:quia talis oblatio verbalis pœnam conuentionalem tollit, ſecus in pœna legali: quia tunc non ſufficit oblatio verbalis, niſi etiam cõſignatio interueniat.tenet Anto.Franc.in additio.ad Abb.in.c.ſuper eo de officio.deleg.ſuprà nu.6.In tantum iudex liberatur offerendo, vel conſignando,ꝙ ſi iſte à quo iudex extorſit aliquod plus confiteatur ſe illud à iudice recepiſſe,& ſatisfactum eſſe,liberatur:tenet Ancharra. in capitulo.ſtatutum. §. ſiquidam. de reſcripti. in.6.per.l. ſi debitorem. ff. de nouatio. ſed hoc credo ſi dicat cum iuramento:argumen. eorum quæ affert laſ.in.l.apertiſſimi. C. de iudit. numero.27. & Bald.in. capitulo. tuis quæſtionibus.de teſti.numero.3.*¶Et opin.Paul. & Angel.& aliorum tenet Paris de Puteo in dict. tracta.ſyndica.in parte,oblatio.folio.190.& ſic, ꝙ facientes ante condemnationem compoſitionẽ ſeu ſoluentes,& proteſtantes, quòd propter dubium litis euentum hoc faciunt,& ne vexentur litibus,& expenſis,abſolui debent ab inſtantia iudicij ſimpliciter,nec habet locum.l. quoniã. C.de infami.nec videntur delictum confiteri: quia faciunt cauſa redimẽdi vexationes. per nota.per moder.in.l.interdum.§.Michi.ff. de verborum obligation. & ita dicit Paris de Puteo vbi ſupra,quod faciunt officiales, quia ante ſententiam conantur partem concordare, vt euitent condemnationem, per quam eis paratur maximum præiudicium, quod nota, quia ita obſeruatur. Quia ſi condemnaretur,etiam de iu
46 re communi condemnatus in ſyndicatu † non poteſt amplius ad ſimilem officium aſpirare.vt in.l.iudices qui.& ibi notat Bartol.C. de dignita.libro.12.& in.l. ſi quis aliquid. C. de ſuſcepto. & arca. libro. 12. vbi gloſſ. allegat plures concordantias.& tenet Laſ.in dict.§. cùm res. in fine.l. iuſiurandum.

SVMMARIVM.

1 *Iudices ſeu rectores terrarum,non debent ſecum ducere vxores:& ſi dicunt, tenẽtur pro eis.*
2 *Poteſtas tenetur pro omnibus,quos ſecum duxit, etiam ſi non ſint præpoſiti alicui officio, ſi prætextu officij domini delinquant.*
3 *Iuriſdictionem non habentes,licet vxores eorum in officio delinquant, non tenentur pro eis.*
4 *Iudex tenetur pro matre,quæ promiſit victoriam cauſæ,vel remiſſionem & veniam delictorum pro pecunia, vel ſerico, aut lino ſibi donato.*
5 *Iudex tenetur pro vxore,matre, & officialibus,quãdo agit ciuiliter:ſecus ſi criminaliter.*
6 *Vxor dicitur de familia.*
7 *Vxor dicitur domeſtica perſona.*
8 *Vxor eſt ſocia diuinæ & humanæ domus.*
9 *Vxor,& vir ſunt eadẽ caro, & vnũ corpus.*
10 *Sponſa de præſenti,dicitur vxor.*
11 *Mulier nupta,non dicitur concubina clerici, vel vxorati.*

Leges

12 *Leges loquentes contra concubinam,non habent locum contra mulierem nuptam,licet ſit concubina.*
13 *Deſponſata per verba de præſenti,licet ſit cõcubina clerici,vel vxorati,non punitur.*
14 *Matrimonium dicitur & maritus & vxor contractis duntaxat ſponſalibus per verba de præſenti.*
15 *Contra vxorem,vel ſponſam alicuius nõ proceditur,licet ſit concubina, niſi maritus, vel ſponſus eam accuſet.*
16 *Pœna legis ordina.diſponentis contra illum, qui vocauerit mulierem nuptam meretricẽ, habet locum in illo, qui mulierem deſponſatam meretricem vocauerit.*
17 *An conſanguinei, vel amici rectoris ciuitatis,qui in officio non adminiſtrant,ſed tãtum ſunt in domo, contineantur appellatione familiæ,pro qua rector tenetur.*
18 *Agens contra poteſtatem pro delicto ſuæ familiæ,quid debet probare.*

Mugeres. z Habuit ortũ à dicto Bal. in.l. obſeruare. §. ꝓficiſci.
1 ff.de offi.procon.& lega.in prin.vbi tenet, † ꝙ rectores terrarum non debent ſecum ducere vxores:& ſi ducant,tenentur pro eis:quia ibi magis puniuntur ſui culpa,quam incurrunt ducentes ſecum vxores.vt gloſ.in.l.ſi quis in ſuo.§. legis.C.de inofficio.teſta.& Plat.in.l.apud eum.C. de cenſi.& cenſitori.lib.11.nu.2. Et ibi quoq; tenet Bal.in.d.§.proficiſci.ꝙ etiã tenetur† poteſtas pro omnibus,quos ſecũ duxit,etiam ſi non ſint præpoſiti alicui officio, ſi prætextu officij domini delinquant.vt in authentica,de iudicijs §.nec autẽ.colla.6.& tenet Pari.de Put.in.d.tracta.ſyndi.in parte.an in eo quod fecerunt. foli. 114.nu.22.& Montal.in.l.2.tit.2.for.ll.li.2.in gl. *porque no lo entiende*.ver.& quia.& idẽ tenet Amo de.Iuſti.in.d.tract.ſyndi.in parte,qui dominus, poteſtas,& officiales.verſic.ſed pone.vbi tenet, ꝙ ſi duxit vxorẽ,& delinquit in officio,tenetur pro ea adintereſſe partis. Quod tamen dicit nõ
3 habere† locũ in alijs officialibus non habẽtibus iuriſdictionẽ:quia licet vxores eorũ delinquant in officio,non tenentur pro eis.per.l.1. §. familiæ.ff.de publica.& Bal.in.l.nulli.C.quorũ appell. non reſci.& in.l.2.C.vbi de ratio.agi opor. & in.dic.l. obſeruare.& idem tenet & intelligit Paris de Puteo in dict. tracta.ſyndicat. in parte, poteſtas tenetur.nume.2.folio.207.vbi quoque dicit quòd non ſolùm poteſtas tenetur pro vxore,quam ſecum duxit,ſed etiam ſi duxerit ma-
4 trem,† quæ promiſit victoriam cauſę,vel remiſſionem,& veniam delictorum pro pecunia,vel

ni ſus mugeres z, ni pro ſerico, aut lino ſibi donato, quia tenebitur poteſtas,licet mater non videatur eſſe de familia filij.vt in.l.qui adoptio.ver.ita.ff. de adoptioni. ¶Quoq; intelligit Amode.Iuſti.vbi ſuprà,ꝙ tenetur pro vxore,& familia, quando agitur ciuiliter,ſecus ſi criminaliter ſecundùm glo.& docto.in.dict.§.proficiſci. Et magis dicit Amodeus vbi ſuprà,ꝙ ſi ſtatutum dicat,ꝙ poteſtas teneatur de delicto officialium,& familiæ, debet intelligi,ſi agatur ciuiliter,non criminaliter,& operatur vltra ius commune,quod tenea
5 tur etiam de delicto commiſſo extra officiũ: & ſi in electione obligauit ſe ad omnem pœnam pro ſua familia ciuiliter & criminaliter,debet in
11 telligi† de pœna pecuniaria,non de corporali:à qua pœna pecuniaria liberatur exhibẽdo reum principalem,ſecundùm Bartol.in.l. ſi cùm exhibuiſſent.ff.de publica.& in.l.1. §. familiæ. ff. eod.& in.§.quod nouiſſimè.& eſt tex.in.c.4.in fra eodem in fine.vbi latius dicam.& idem eſt
21 ſi non ſtat per eum quominus exhibeat.ſecundùm dict.Amod.vbi ſuprà.¶Ratio noſtri text.
6 poteſt eſſe.quia vxor† dicitur de familia viri.vt in.l.quicunque.C.de re mili.lib.12.& in ca.hęc imago.30.quæſtio.5.& ideo corrigi poteſt & ex cauſa verberari.vt notatur in.l.cõſenſu.& in authentica ibi poſita.C.de repud.glo.in.ca.quem admodum.de iureiur.& in capi.literas.de reſtiſpolia.glo.in capit.ſicut vlterius.7.quæſt.1.Bal. in.l.ſi filius.C.de pactis. ¶Prædicta vera ſunt cum cauſa legitima, aliàs modicè permittitur. vt in.d.capi.ſicut vlterius.& in authẽtica de nupti.§.ſi igitur.Alex.in cõſilio.96.in.4.volu.per Feli.in capi.cùm contingat.de foro cõpet.& aliquid in cap.illud.de præſumptio. ¶Et quoque
7 dicitur vxor† domeſtica perſona.vt Bald. in.l. etiã.& ibi glo.C.de teſti.& quoque dicitur quaſi vſum viri.vt Paul.de Caſtro in conſil.124.Saly.in.l.cum te.C.de dona.ante nupt. quę vnica vnico viro debet eſſe.Cardi.in cle.prima.de renuntiati.5.oppo. ¶Et eſt ſocia domus viri.† vt
8 in.l.aduerſus.C.de crimi.expila.hæredi.videlicet tam diuinę,quam humanæ.vt in.l.1.ff.rerũ amota.& Specu.in tit.de feudis.§.quoniam.ver
9 ſi.20. ¶Et ſunt vir & vxor† eadem caro, & vnũ corpus.vt in ca.debitum.de biga.& in.l.ſi cùm dotes.§.ſi maritus.ff.ſolut.mat.& in capit.idonei.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nei.4.quęst.1.& Ioann.Andr.in additio.ad Specul.in titu.de teste.§.primo.versic.quid vxore. ¶Istum tex.extende,quod non solùm iudex tenetur pro vxore, verum etiam quoque tenetur
10 pro spõsa,†si ducit eam in officio,& aliquid cõmisit:quia sponsa de præsenti, dicitur vxor. vt est gl.in.c.iuuenis.de sponsa.verbo.cõiug.idest sponsa.alia in capit.canonica.de sent.excom.in verbo,duximus in fine.de quo per Bal. & Paul. de Castro.& docto.in.l.nõ sine.C.de bonisque libe.& per doctorẽ del Cast.il.in.l.49.de Toro. in gloss.matrimonio.¶Et in tantũ dicitur vxor, quòd etiam si nõ sit traducta ad domũ viri.Bartholo.Cepol.in.l.Marcellus.ff. de verborum signifi.12.colum.& Bal.in dic.l.nõ sine. dicit hoc verum esse,nisi exprimatur de carnali copula. Et vi.Abb.in capi.ex publico.de conuers. conjug.& latissimè per Angel.de Aret.in.§.fuerat. Institu.de actio.nume.24.¶Quod facit ad pragmaticam.95.in libro pragmaticarum, vbi caue
11 tur,ꝙ mulier nupta†non dicatur cõcubina clerici,vel vxorati.Quod sequitur Pala.Ruui.in repeti.ca.per vestras. de dona.§.21.fol.95.vbi dicit
12 †ꝙ leges loquentes contra concubinam, nõ habent locum contra mulierem nuptam,quanuis esset publica concubina clerici,monachi,& religiosi.Quod nota,quia dicta Pragmatica quoq;
13 extenditur ad mulierem†desponsatam:quia talis desponsata de præsenti,licet sit cõcubina clerici,vel vxorati,non potest puniri: quia dispositum in vxore,habet locum in sponsa de præsenti,vt dictum est:& quia statutum in vxore, habet locum in sponsa, & econtra. Tenet Palati. Ruui.in repetitio.rubric.de donationibus.§.55. numero.5.folio.33. per gloss. singula.in.§. pen. Institu.de excusation.tutorum.in verbo , maritum.in fin.& ibi notat in prin.& est text.iuncta gloss.in ver.concubinę.est in.l.3.ff.de dona. inter virum & vxo.vbi ait,quòd matrimonium
14 †dicitur,& maritus & vxor dicuntur cõtractis duntaxat sponsalibus per verba de præsenti, licet non interueniat carnalis copula.de quo ibi per Pala.Ruui.nu.3.&.4.cum sequẽti.& quę dicam in cap.47.infrà eodem.in gloss.*manceba publica*.& in glo. *casada*. Et sic seruatur: quia quã-
15 do sponsa alicuius†est concubina alicuius clerici,vel vxorati,non proceditur contra eam , nisi maritus accuset.per.l.2.titu.15.lib.8.in ord.regali.& per.l.3.titulo.7.lib.4.foro.ll.Et per istas leges cõrriguntur leges , quæ tenent, quòd marito negligente alij poterãt vxorem suam de adulterio accusare.vt per Montal.ibi. vbi in fine tenet,quòd ex illa lege eliciturpriuilegium,quod habet vir.s.quòd eo nolẽte,alius non admittitur ad vxorem suam adulteram accusandam. ¶Per supradicta quoque extenditur.l.2.titul.9. *de las injurias*.lib.8.in ordi.regali.inquantum tenet,ꝙ
16 si aliquis vocauerit†meretricem vxori habenti virum , quod incidat in pœnam illius. l.ꝙ pœna dicta illius.l.habeat locum,quãdo vocauerit meretricem mulierem desponsatã per verba de præsenti.& tenet text.in.l.82.in.ll.*del stylo*.vbi habetur,ꝙ quãdo lex ponit pœnã ratione calũniæ vxoris,ipsamet pœna intelligitur posita ratione spõsę de præsenti.quòd tene menti.¶Ad
17 supradicta de familia adde,quod tenet Ang.in. l.2.§.familiæ.ff.vi bono.rapto.vbi tenet,†ꝙ cõsanguinei,vel amici rectores ciuitatis,qui in officio non administrant,sed tantummodo stant in palatio,nõ continentur appellatione familiæ, pro qua rectores tenẽtur secundùm formã statuti dicentis,quòd mali rectores illos tenent,vt per eos cõmittant multas barateriας, & deinde faciunt eos recedere,& dicunt se non teneri pro illis,quia non sunt in numero familiæ,nec inter eos descripti. Tamen dicit Angelus ibi , ꝙ boni syndicatores debent contra talem fraudem occurrere,sicut occurritur contra dominos expellentes famulos suos,vt possint in testes producere.¶Et in eadem.l.in.§. hæc actio. tenet quo que Angelus,quòd quando agitur contra potestatem, quod eius familia dammum dederit, quod petitio procedit , licet non exprimatur sigillatim nomina familiarum,tamen vt malefi cium melius liquidetur, tota familia erit exhibenda cum eisdem vestibus per dicta. l.cùm exhibuissem.quod sequitur Paris de Puteo in dict.tract.in parte familiaris,siue familia potestatis. folio.111.numero.5.¶Quando agitur contra of-
18 ficialem de delicto familiæ,agens†debet probare duo.s.ipsum de familia esse , & positum tali officio:& probatur esse de familia eo ipso,quod cum alijs famulis est associatus,licet alia scriptura non appareat per tex.in.l.finali.C.de proxi. sacro. scrini. & esse positum alicui officio probatur eo ipso, quod probatur illud officium exercuisse sciente domino.vt in.l.prima.§. magistratum.ff.de exercito.& tenet Cataldi. in tracta.syndicatus.quæstio.264.

SVMMARIVM.

1 *Pater & filius pro vna persona reputantur.limita,vt nume.6.cum sequentibus.*
2 *Causa filij,causa patris esse videtur.*
3 *Pater & filius vna caro censentur.*

Filios

4 *Filios habens in ciuitate,proinde habetur , ac si sit præsens.*
5 *AEstimum patris,censetur esse æstimumfilij.*
7 *An pater teneatur ad filij obligationem.*
8 *Si statuto prohibetur contrahi cum exbannito sub pœna,an poterit contrahi cum filio,vel seruo dato,quòd ipso bannito acquiratur.*
9 *Pater, an teneatur ex contractu, vel delicto filij.*

a **Ni hijos.** a Quia filius accipiẽdo,pater censetur recipere cùm pater
1 & †filius pro vna persona reputẽtur.vt in.l.vlti.in fin.C.de impuberũ,& alijs substitu. &.35. q.3.hac authoritate .&in.§.ei verò.Institut. de
2 inutilibus stipulat.& causa†filij , causa patris esse videtur:quia damnum , & emolumentum ad eum pertinere videtur.argu.2.quæstione.6. §.biduũ.in ver.palàm.tenet gl.in.c.super eo.de testibus.& gloss.in cap.pastoralis.in parte, qua si lucro.circa medium.de decimis.Et alibi dicitur,quòd pater †& filius censentur vna caro.vt
3 in capit.contradicimus.& in dict.§.hac authoritate.35.quæsti.3.& facit tex.in.l.cùm scimus.ad finem.C.de agrico.& censitis.lib.11. Et Bart.ibi signãter decidit per illum tex.de statuto disponente,quòd si quis stet absens à ciuitate , & sic non portet onera ciuium,nõ gaudet priuilegijs,
4 quòd si quis sit absens,& habeat†filios in ciuitate,perinde fit,acsi sit præsens.¶Et per istã regulam vulgatam,quòd pater & filius cẽseantur vna persona,decidit Bal.in.d.l.fi.in fine.allegãs gl.quã semper habet in ore in.l.2.C. qui ætate.
5 lib.10.quod æstimũ†patris,cẽsetur æstimum filij,& ecõtra.de quo plenè per Iaſ.in.l.sciẽdũ.in prin.ff.qui satisdare cogãt.& ibi Alex.in fine tenet,ꝙ si statuto cauetur,ꝙ nullus habeat officiũ in ciuitate,nisi habeat æstimũ centũ librarũ, ꝙ filius possit habere officiũ,licet non habeat tale æstimũ,si pater suus tale æstimũ habet & etiam tale æstimũ patris prodest filio:etiã seorsum habitãti à patre.ita Bal.formaliter in.l. prætor. §. sed si filius.in lectura antiqua.ff. de edendo. vt per Alex.ibi.vbi allegat alios doctores hoc tenẽtes.¶Sed dictã regulam,ꝙ vna persona censean
6 tur,limita quoad ea,quę sunt†iuris,secus ad ea, quæ sunt facti.vt in.l.cùm hæredes.in principi. ff.de acquire.posse.licet contrarium & malè dicat glo.in.l.cùm miles.§.1.ff.ex quibus cauſ.maio.secundũ Iaſ.in.d.l.fi.¶Secundò intellige istã regulam in filijs in potestate,secus inmãcipatis. vt in.l.qui in potestate.ff.de edendo.& in.l. his nulla.ff.de iudi.& gloss.& ibi Ioann.de Plat. in l.cũ filios.C.qui ætate se excusa.lib.10. in fine. ¶Tertiò limita secundũ Iaſ.ibi suprà non procedere quoad ea,quæ sunt iuris publici. vt in.l. nam quòd.in princi.ff.ad trebellii.declarat Bar.

hijos[a] de ninguna p qualiter intelligi debeat in. l.seniũ.C. qui testamen.facer.pos.¶Et si dicatur, ꝙ pater & filius cẽsentur eadẽ persona,quare ergo pater nõ
7 tenetur ad obligationẽ†filij,sicut videmus in hę rede,qui tenetur ad omnia debita defuncti,quia fingitur idẽ cum defuncto.vt in authẽtica,de iureiura.à morien.præsti.in prin.respondet , ꝙ de rigore pater tenetur ad omnia debita filij:tamẽ quia iniquum videtur quem teneri ex contractu vel facto alterius , ideo in quarto libro. C. sunt facti tres tituli,qui cõ:inuatiuè procedunt. Primus est titulus vt actio à hære.vbi statuitur, ꝙ omnes obligationes actiuæ & passiuæ transeunt in hæredẽ.Postea est titulus ne vxor pro marito.& titulus,ne filius pro patre.quibus statuitur, quòd de benignitate vxor non tenetur pro viro,nec econtra.ita nec pater ad onera filij, nec econtra.Et si dicas,quare magis in hæredẽ respondet , quia hæres non repræsentat defunctum, nisi mediante facto suo voluntario, idest nisi volũtariè adeat hæreditatẽ,mediãte qua ad ditione cẽsetur eadẽ persona cũ defuncto , ideo sibi imputet,si adiuit hæreditatẽ,qua mediante fingitur idẽ cũ defuncto. Sed pater & filius ꝙ cẽseantur eadẽ persona,nõ procedit ex facto volũtario:quia etiã si filius nollet,nõ posset desinere esse eadẽ persona cũ patre.ita sentit Bal. in rub. C.ne filius pro patre.& gl.in rub.C.ne vxor pro
ma.,put tenet Iaſ.in.d.l.fi.vbi pro limitatiõe dicit,ꝙ si statutũ†prohibet cõtrahi cũ exbannito
8 sub pœna,ꝙ poterit tñ cõtrahi cũ eius filio, vel seruo,dato ꝙ ipsi bannito acquiratur tenet Bar. in.l.3.§.1.ff.de leg.prestã.Et an hoc sit verũ.vide latè Iaſ.in.l.si mihi & tibi.§.regula.ff.de legat.1.
9 ¶Et an pater† teneatur ex cõtractu vel delicto filij,vi.latissimè p Iaſ.ĩ.§.actiões.Institut.de actio.

SVMMARIVM.

1 *Personæ appellatione, venit masculus,& fœmina.*
2 *Dictio,quicunque,an concipiat fœminam.*
3 *Personæ appellatione, an veniat vniuersitas ecclesiastica,& secularis.*
4 *Verba legis,an comprehẽdant corpus collegij, vel vniuersitatem.*

Fideli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 *Fidelitatem an si quis iurat contra omnẽ personam mundi, an videatur iurare contra rempublicam: procurator constitutus contra omnem personam mundi, an potest experiri contra rem publicam, & collegia.*

6 *Inquisitio generalis commissa cõtra quoscunque, an intelligatur commissa contra vniuersitatem, vel collegium.*

7 *Excommunicatio aduersus vniuersitatẽ proferri non potest.*

8 *Masculinum, an comprehendat fœmininum.*

9 *Fœmininum, an comprehendat masculinum.*

b De ninguna persona. b

Cuius appellatione masculus, & fœmina venit
1 †in statuto. vt in.l.metum.§.animaduertendũ. ff. quod metus caus. & Bald. in.l. omnes populi. ff. de Iusti. & iure. col. pe. & in.l. quicunq;. 3. col. C. de seruis fugiti. nu. 10. vbi tenet, quòd dictio,
2 quicunq;, † concipit fœminam, hoc non ex vi conceptionis generum, sed vi regulæ. ff. de legi. l. iura. vel vi communis substantiui, homo. l. 1. ff. de regul. iur. vel vi rationis eiusdem. vt in. l. fi. C. de indicta viduit. tolle. Et idem si statutũ diceret quæcunq; persona: nam nomine personę etiam masculi significantur, non ex conceptione generum, sed ex propria natura huius dictionis, persona. per. d. §. animaduertendum. ¶ Persona etiam dicitur vir & mulier. Item vniuersi-
3 tas † masculorum & fœminarum, vel mista. Item nomine vniuersitatis masculi & fœminæ pariter & nomine Aquiliæ, continetur masculus & fœmina: quia ita antiquitus declinabatur fortè: quia in illa specie fœmina dignior erat. ¶ Et cõtra distincta sunt iura: quia nomine maris non significabatur fœmina. vt in. l. quisquis. C. ad. l. Iuli. maiesta. Sed ibi lex & ratio vltra procedit, distinguendo: secus si non procederet vltra. vt in. l. maximum vitium. C. de liber. præte. & l. fina. C. de legiti. hæredi. & l. illam. C. de collation. ¶ Et non solùm appellatione personę venit masculus & fœmina, verumetiam personæ ecclesiasticæ tam religiosæ, quàm seculares cuiuscunq; sint dignitatis, vel qualitatis. vt tex. in cap. cùm personæ. de priuileg. in. 6. & ibi Domi. in. 1. notabil. & sic quòd nostert ex. intelligatur, quòd non recipiat munera à masculo, nec à fœmina, sed etiam nec ab vniuersitate, vel collegio, vel ab alia congregatione, etiam si sit religiosa, aliàs incidit in pœnam. vt tex. in capitul. 8. infra eod. quia nomine personæ, omnia supradicta continentur: quia res publica, & ciuitas, est persona repręsentata. luxta illud, Et erat multi tudo ũ̃si vir vn⁹. l. mortuo. ff. de fideiu. & tenet

sona[b] por si, ni por Bald. in rubrica. C. ad trebellia. & quoque
a appellatione hominis, venit fiscus. vt glos. in. l. eos. C. de vsuris. ¶ Et facit quod tenet Angel. in dic. l. metum. §. animaduertendum. vbi dicit, q̃
4 verba † legis generaliter & in rem scripta, comprehendunt vnumquenq;, tam singularem personam, quàm corpus, collegium, vel vniuersitatem respõsum facientem. vt in. l. in fraudẽ. §. fina. ff. de testa. mili. cum. l. sequenti. &. l. deprecatio. ff. de publica. & Bal. in. d. rubrica tenet, q̃ appellatione personæ, cõtinetur ciuitas, vel res
5 publica. verbi gratia, si iuro † fidelitatem contra omnem personam mundi, videbitur iurare contra rempublicam: & si facio procuratorem contra omnem personam mũdi, talis procurator potest experiri contra collegia. per. d. l. mortuo. cuius contrarium dicit Bald. in. d. rubrica esse verius. per. d. §. animaduertendum. quia stricta fit interpretatio, & absq; fictione iuris, tamen talis procurator potest agere contra tutorem, & procuratorem debitoris, quia ibi præstant nudum ministerium. Et idem tenet Pau. de Castr. in authen. Item quæcũq;. C. de episcopis & clericis. vbi dicit, quòd appellatiõe personę de proprio significato non comprehenditur ciuitas, vel vniuersitas. Et ideò notarij in instrumentis procurationum dicunt contra quamcunque personam, vel vniuersitatem, quia aliàs non veniret. per. l. fi. §. hoc etiam. ibi dum dicit, siue pro nulla persona, siue pro aliquo corpore. ¶ Tamen Alex. in additio. ad Bart. in. d. l. mortuo. tenet q̃ si iurarẽ te defendere cõtra omnẽ personãvel hominem mundi, in isto casu venit collegium, & vniuersitas. secundùm Bal. in cap. 1. de noua forma fideli. vbi tunc omnes comprehẽduntur, excepta persona, quæ est ita prior tempore. ¶ Sed
6 quid si inquisitio † est commissa contra quoscũq;, an intelligatur commissa contra vniuersitatem, vel collegium? Alex. in additio. ad Bart. in d. §. animaduertendum, dicit, quòd sic. De quo dicit quòd dubitat Speculat. in titulo de inquisitio. pe. colum. vers. quid si inquisitio. & hoc tenet Cy. ibi in. d. §. animaduertẽdũ. in additio. & Bal. in. l. sed si hoc. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocan. In lectura antiqua per Innoc. in capi. graue. de sent. excõ. ¶ Contrarium tamen tenet Bal. in authen. quicunq;. C. de episcopis & cler.

Imò,

Imò, quod tale rescriptum non porrigitur contra vniuersitatem, licet vniuersitas fingatur loco personæ. & idem tenet Andre. Barb. in additio. ad Bal. in. d. cap. 1. §. ad cõueticulas. de pace iur. firm. in additione, quę est in nu. 2. allegãdo Bal. in cap. sedes. de rescrip. vbi ait, quòd si impetraui contra Titium, & quosdam alios tale rescriptum, non extenditur ad collegium. Et ibi quo q; dicit, quòd si est impetratum contra personas, non venit furiosus. & sic Bald. tenet contra rium eius, quod dixit, & sic quòd nomine personæ vniuersitas, & ciuitas non continentur. vt. C. de eroga. milit. anno. l. fin. lib. 12. ¶ Sed tu potes concordare, vt Petrus, in capit. nobis. de his, quæ fiunt à præla. vbi ait, quòd si statutum loquitur per ista verba, siquis non habet locum in vniuersitate. per. l. 3. §. hæc verba. ff. de nego. gesti. attamen Ioan. de Imol. ibi limitat, quando esset statutum exorbitans: sed si esset præter ius, seu secundùm ius, tunc credit habere locum & extenditur. allegat. l. primam. §. lex falcidia. ff. ad. l. falci. & quod notatur in dict. §. hæc verba. quod est notan dum secũdùm Andre. Sicul. Barb. in additio. ad Bald. in. d. §. conuenticulas. ¶ Sed sic est, quòd noster tex. inquantum prohibet ista dona recipi, non est exorbitans, nec præter ius, imò secundùm ius debet se extendi, vt ab vniuersitatibus iudices ista dona non recipiant præter suum salariũ, vt dictum est. ¶ Quia contraria loquantur in materia exorbitanti, & correctiua: quia tunc appellatione personę non comprehenditur vniuersitas. vt tenet Lud. Roma. in consilio. 400. versic. his tamen non refragantibus. ¶ Et ideo dicit ipsam vniuersitatem in seipsam consideratam animam nõ habere, & ad
7 uersus eam excommunicationem † non proferi. vt in cap. Romana. §. in vniuersitatẽ. de sentẽ. excom. in. 6. & quod notat Innoc. in capitu. grauem. de sent. excom. ¶ Quoque potest intellige re iura, quæ dicunt appellatione personę conti neri vniuersitas, quòd comprehenditur non ex propria significatione, sed ipsius. l. extẽsione. vt in simili. 1. l. fi. §. sed & si quis sit natura. ff. naut. caup. stabul. & in dicta. l. sed si hac. §. si liberta. & in. §. sed si eiusdem. ff. de in ius vocã. prout cõcludit dictus Ludo. Roma. in di. cõsilio. De qua materia an appellatione personæ ciuitas, vel vniuersitas contineatur. vi. latè Andr. Sicul. in additio. ad Bal. in. d. rub. C. ad trebellia. & in. d. §. cõuenticulas. ¶ Item facit: quia masculinum com-
8 prehendit † sub se fœmininum, vt in nostro tex. hic. *de ninguna persona.* & in. l. 1. ff. de verb. signifi. & in. cap. si quis suadente, 17. quæstio. 4. & in. l. si ita scriptum. ff. de lega. 2. etiam si sit in rescriptis. vt in capitu. significauit. de rescrip. & in cõtractibus, prout tenet Barb. in additio. ad Bald. in dict. l. quicunque. in additione, quæ est in numero. 10. in parte, nota tertiò. vbi de materia. ¶ Tamen tu vi. Alexand. in. l. si extraneus. ff. de condi. caus. data. caus. non secu. numero. 5. vbi tenet in expresso, quòd licet in vltimis voluntatibus masculinum concipiat fœmininum, secus est in contractibus, allegando Archidi. in dicto cap. si quis suadente. 2. col. vbi. d. Archi. tenet, q̃ quando sunt verba contrahentium, tunc verbũ non egreditur suos terminos, quia nõ reperitur cautum in iure, q̃ in hoc casu fœmininũ cõcipiatur: quia in potestate paciscentis fuit leges aperius scribere. l. veteribus. ff. de pactis. Et nec mirandum quare aliud in testamẽtis: quoniam plenior habetur interpretatio in testamẽtis, quam in contractibus habitis inter viuos. vt in. l. in testamentis. ff. de regulis iuris. ¶ Quod extende, quòd comprehenditur etiam in pœnalibus iuribus communibus. vt in Clemen. prima, cum glos. & ibi Cardina. quæstion. 7. de regula. vbi fratres mendicãtum transeuntes sine licentia, puniuntur vt mendicantes. ¶ Item comprehenditur in statuto de vi cum armis. vt in. l. si constante. §. final. ff. solut. matri. & tenet Alexand. in additio. ad Bartol. in. l. prima. ff. ad. l. Iulia. de vi. publi. quod dicit esse notandum. ¶ Tamen appellatione doctoris, non venit fœmina doctor, quando masculinum profertur à iure qualificatum, vt doctor medicus religiosus, videlicet in materia pœnali. vt in Clementi. eos. & ibi doctores. de consangui. & affini. ¶ Et nota, quòd etiam masculinum comprehendit fœminum, & in legibus, & in constitutionibus papæ, vel iuris, seu episcoporum, pro quibus præsumitur, quòd nil iniquum comprehendant. Sed secus est in statutis laicorum. tenet Cardi. in Clementi. prima, de sepult. 2. quæst. ¶ Fœmi-
9 ninum † verò nunquam concipit masculinum. vt in. l. si ita scriptum. & ibi Bartol. ff. de legatis. 2. & Cardinal. in Clementina prima, de consangui. & affi. & Bald. & Alexand. in. l. Sed si hac. §. si liberos. ff. de in ius vocan. & glossa. in. l. prima. §. primo. ff. de constitu. pecu. Sed Barba. in capitulo. si quis presbyterorum. de rebus eccles. non alie. prima column. intelligit, quando exprimitur ab homine, tunc fœminimum non concipit masculinum. vt in dicta. l. si ita scriptum. Secus quando exprimitur à lege. vt in dict. l. adigere in princi. ff. de iure patrona. Sed in contrarium dicit quòd est casus formalis in. capitul. quoniam. de simonia. quod dicit menti tenendum, quia est nouum.

SVMMA-

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Faciens per aliũ, an per se facere videtur, vel fraus præsumatur, vi hic latè.*
2 *In pœnalibus, an habeat locum extensio.*
3 *Consequi an potest ex persona alterius, quod ex sua consequi non potest.*

c **Ni por otro.** c Quia qui p aliũ facit, per se facere videtur. † vt in.l.aretusa.ff.de statu homi. & ibi glo. & in.l.vlt.ff.de cõd.instit.&.c.accedẽs.de præben.&.l.veteris.C.de cõtrah.stipul.& in.l.vnica.§.nec aũt.C.de cadu.tol.l.ad similitudinem. C.de episcopis & cleric.&.l.prima.§. deiecisse. ff.de vi,& vi arma.& tex.in.l.hæc ratio.§. sed si debitorem.versi.cæterum.ff.de dona. inter vir. & vxorem & ibi gloss.& quia eo ipso præsumitur fraus, quando fit, vel emitur per interpositã personam.vt tenet Bartol.in.l.si pupillus. §. fi. ff.de autho.tutor.& Iaso.in.§.itẽ siquis in fraudem.Institut.de actio.nume.47.& Plate.in.l.1. C.de prædijs curia.li.10.versi.tertiò nota. ¶ Sed hoc intellige fictè, vt est magis communis conclusio secundum Alexan.in.l.1.ff.de verb.obliga.colum.2.num.23.per.l.si pater.cum gloss.ff. quæ in fraud.credito.&.l.si obstetrix.in princi. ff.ad.l.aquili.& ideo secundùm eundem statutum loquens in persona facientis, & sic in casu vero, non trahitur ad facientem per alium,& sic ad casum fictum.vt in.l.fina.C.de his, qui veniã æta.impetraue.&in.l.prima.§. hoc interdictũ. de cisterna.& ibi Bal.ff.de fonte.&in.l.2.§.hæc verba.& ibi gloss.inducendo.& Barto.ff.de negotijs gestis. Vnde in isto casu faciens per alium tanquam omisso à statuto erit puniendus per iura iuris communis, non statuti. Sed vbi nõ reperitur punitus talis de iure communi, faciens per alium ex identitate rationis comprehendetur in statuto per modum extensionis. Quia vbicũque statutum disponit aliquid præter ius commune, fit extensio de vno casu expresso ad alium non expressum ex idẽtitatis ratione. Ita loquitur glo.in.c.constitutionem.in versic.participationem.de senten.excommu.in.6.& plenè notat Bal.d.in.l.omnes populi.ff.de Iustit.& iure.in.6.q.principali.secundùm Alexan.in.d. l.1. ¶ Nec obstat si diceretur, quòd in pœnalibus
2 non habet locum † extẽsio.vt in.§. pœnæ. &.c. quicunque.1.distin.& notat glo.in.§. Item mixta.Institu.de actio.vbi Ias. Quia respondetur secundùm Alex.vbi suprà, q illud procedit, & in pœnis nõ fit extẽsio nisi essemus in casu in quo si non fieret extensio de facili posset elidi dispositio iuris pœnalis.vt glo.in.c.quanquam. de vsur.in.6.in gl.fi.quæ extendit prohibitionẽ illius.c.loquentis de testamento ad prohibitionẽ codicillorũ, nec si aliter diceremus illuderetur dispositio illius canonis.& ibi Gemi. & in Cle. 1. de sepul. & ibi Paul.de Liza.benefacit.l. filiũ.ff. ad Macedonia. ¶ Et

otro c directe ni indirecte d durante e el

ex isto tex.notatur q quis non potest cõsequi
3 ex † persona alterius illud quod ex persona sua consequi non posset.& facit text.in.l. hæc ratio.§. videmus.in fine.ff.de dona.inter vir. & vxorem.vbi non solum maritus,& vxor inter se prohibentur donare, sed nec per alias interposi tas personas.contrarium tenet text. & ibi vid. Angel.in.l.Aristo.ff.quæ res pigno.oblig. posse. latissimè per Iaso.in.l.si emancipati.C. de collationi.column.2.nu.5.vbi per multa fundamenta hoc tenet.quem omnino vide.

SVMMARIVM.

1 *Quæ directè non conceduntur, nec per consequentiam.*

d **Indirecte.** d Nota tex. quòd ea, quæ directè non conceduntur
1 † nec per consequentiam cõceduntur. cuius cõtrarium tenet Specula.in titu.de feudis.§.2. versiculo.31.per.l.cùm probation. ff. de probatio. vbi glossa.dicit quòd aliquid conceditur secundariò, quòd principaliter non conceditur. vt. ff.de testamen.l.qui testamento.§.seruus. nam principaliter seruus non est testis in defectum tamen, siue secundario est, & quoque aliquid indirectè probatur,& indirectè fit, quòd aliter non fieret.vt tenet Specula. in titul. depositio. §.septimo. versiculo. sed forte. numero. 17. in parte, veruntamen. ¶ Sed supradicta non obstant, quia loquuntur in probationibus, & testamentis, in quibus fit larga interpretatio. vt in.l.in testamentis.ff.de regulis iuris. & per totum titulum.C.&.ff.de probatio. Sed in nostro text.si indirectè posset accipere, esset facere fraudem legi.& qui leges conantur fraudare, puniuntur, & earum priuilegijs merentur abuti. vt in.l.omnes.& ibi Ioannes de Platea.C.de metatis.& epedimetis.libr.12. & ideo noster text. fuit rectè conditus.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Officio finito, iudex potest recipere munera, & alia prohibita.nu.4.*
2 *Relictum factum alicui post officium, non cẽsetur factum propter officium.*
3 *Si familia potestatis officio finito commisit aliquod delictum, syndici non debent de eo cognoscere, sed nouus potestas.*
5 *Iudex conuenitur ex promissione durante officio recepta, si finito officio fuit adimpleta.*
6 *Reliquiæ officij & dignitatis durant finito officio.*
7 *Iudex gaudet priuilegio, officio finito in tẽpore syndicatus.*
8 *Offendens potestatẽ tempore syndicatus, vel familiam, punitur acsi offendisset tempore officij.*
9 *Iudex finito officio non torquetur in memoriam prioris dignitatis.*
10 *Sicut nobilis clericus & doctor non possunt carcerari pro debito, an ita iudex finito officio, etiam si non sit soluendo. Vide ibi.*

c **Durante.** c Eo tamẽ finito, recipere
1 potest. † vt tenet Domi. in ca.statutum.§.insuper.col.2.de rescrip. in.6. & dixi suprà in glos. *no recibira dadiua*.col.2.ver. Sed supradicta loquũtur. Et tenet in expresso Ioan.de Pla.in.l.archiatri.C.de professo.& medicis.lib.10.dicendo, q est arg.illius.l.pro rectoribus ciuitatũ, vt finito rectoratu possunt à suis ciuibus recipere dona, & ea quæ recipere non possunt durãte officio. ¶ Et facit qđ tenet Bal. in.l.amicissimos.ff.de excusa.tuto.vbi dicit, q
2 relictum † factum alicui post officium, nõ censetur factum propter officiũ. ¶ Et facit quod tenet Cataldi.in tract.syndic.q.20.vbi si potestas
3 † vel aliquis ex sua familia finito tẽpore syndicatus cõmittit aliquod maleficium, ratio cinato res, seu syndici non debent de hoc cognoscere. sed nouus potestas: quia iudices syndicatus tantùm habent cognoscere de illo, quod durãte officio cõmiserunt.vt patet in.l.lege Iulia.cum.l. sequẽti.ff.ad.l.Iuli.repet.& idem tenet Paris d Put.in.d.tract.syndi.in parte, an si potestas.fol. 21.nu.8.quia post depositũ officiũ durãte syndicatu non debent coarctari, nisi sit grauissimũ crimẽ.per.l.1.&.l.diuus.ff.decusto.reorũ. ¶ Sed
4 Bal.in.l.iusgentium.§.quinimo †.ff. de pactis. & in.l.pars literarum.ff.de iudi.& Paris de Pute.in.d.tract.syndi.in parte.an finito officio, folio.194.dicãt cõtrariũ, imò, q finito officio, ista dona,& munera non possunt iudices recipere: quia quod fit in ingressu vel egressu officij, dicitur fieri in officio.ar.in.l.1.§. bestias.ff.de postula.& quia potest præsumi durante officio promissum fuisse.vt in.l.si ventri.§.fi.ff. de priuil. credi.& in expresso tenet Ludo.Rom.in.l.principalibus.ff.si cert.peta.vbi ait, q lex prohibẽs officiales contrahere durãte officio, habet locũ dũ officialis est in syndicatu.allegat Bal.in.l.solent.§.fi.ff.de offi.proconsu.& lega.in.5.q.vbi concludit Bal.q donatio prohibetur fieri officiali, vt etiã cõtractus prohibetur etiam Paulo post finitum officium. Et licet non dicat, poterat allegare gl.in simili in.l.Pomponius.§.ratihabitionis.ff.de procurato.quã reputat singul. Imol.in.l.ex consensu.§.eum qui. ff.de apella. co.25.est simil.in.l.2.in prin.C. de iura. calum. q paria sunt fieri ante vel post. ¶ Tamẽ his nõ obstãtibus tene, q finito officio potest ista reci pere, secũdùm Ias.in dict.l. principalibus. ff. si cert.peta.nu.4.vbi tenet, q quicquid dicat Lu do.Roma.nõ placet sua decisio sibi: qa cessat ratio, qua fundatur prohibitio dict.l. principalibus.cum similibus, scilicet timor impressionis metus: sed quãdo est in syndicatu officialis nõ potest dici, q in eo sit metus impressiõis, ergo &c. Et licet Ias.nõ dicat, est gl.in.l. qui officij. ff.de cõtrahẽ.emptione.ibi. Itẽ si finita militia, & q finito officio põt iudex ista recipere, tenet Paris de Put.in dict.tracta.syndica.in parte, of-
5 ficiales.fol.87.in prin. ¶ Attamẽ † si promissionẽ accepit officio durãte, & talis promissio fuit impleta, & soluta tẽpore syndicatus, & sic finito officio, potest cõueniri, cùm adhuc durent re
6 liquiæ † officij, & dignitatis, licet deposuerit administrationẽ. argumẽ. l. pro cõsule. ff. de officio procõsul. ¶ Et nomine rectoris appellatur à lege, etiã post depositũ officiũ, durãte tamẽ syndicatu. vt in.l.1.C. vt omnes iudi. tã ciui. quàm cri. & ideo appellatur potestas vetus vulgariter. vt dictus Cataldi. quæst.20. ¶ Itẽ adde, q finito offi
7 cio, iudex † gaudet priuilegio tẽpore syndicat⁹, quo ante, & in officio gaudebat. tenet Hippol. de Marsi.in singula.179.& tenet Paris de Pute. in dict.tract.syndi.in parte, an si potestas.fo.21.
8 nu.16.vbi dicit, q offendẽs potestatẽ † tempore syndicatus, vel familiã suã, punitur, acsi offendisset tempore officij. vt in.l.prima.C. vt caus. post liber.& Bald.in.l. obseruare.§. proficisci.

ff. de officio procon. & lega. quæstione septima & dictus Hippol. in dict. singul. ¶ Quod est verũ secundùm dict. Pari. de Put. vbi suprà, si est offensus occasione officij. & gl. in. §. illud. In authentica. vt iudi. sine quoquo suffra. in verbo, mortis. colla.

secũda, dicit q punitur capite inferens iniuriam officiali, durante syndicatu, sicut in officio. Quod est verum in officiali, qui habuit manus mũdas. vbi Angelus dicit esse idem in assessoribus, & iudicibus. Et Andre. de Isernia in cõstitutione regni, quæ incipit, Magnæ curiæ. disputãdo tenet, q officialis finito officio dicitur officialis, & posit magna curia cognoscere de cõmissis per eũ in officio, à quo est depositꝰ. & idem tenet Paris de Put. in dict. tracta. syndi. in parte, per syndicatores. folio. 18. licet dicat, q Bar. in l. Itẽ quæritur. §. qui impleto. ff. locati. dixerit, q officialis finito officio nõ dicitur officialis, sed nõ licet eis inferre iniuriã, aliàs inferẽtes puniuntur, & efficiuntur infames. vt in l. iudici. ff. de iniurijs. coniuncta. l. illud. ff. de appel. vbi Bar. dicit, q extraordinariè puniuntur. nã

9 † lex fauet eis, finito officio, in memoriã prioris officij, & dignitatis, q non torqueãtur. vt in l. diuo Marco. & in l. milites. C. de quæsti. vbi dicit singulariter Bar. q cũ quidã miles fuisset potestas, & staret ad syndicatum, & essent contra ipsum aliqua iudicia de delicto, & syndicatores vellent ipsum potestatẽ torquere, ipse cõsuluit q torquere non poterat: quia decuriones post decurionatũ nõ torquentur in reuerentiã prioris dignitatis. vt in. d. l. diuo Marco. nã ipse officialis fuit pater ciuitatis. vt in l. fi. C. de incolis. lib. 12. & ibi dicit quoque de potestate Bononiæ quia tãquã patri actio famosa nõ debet institui cõtra ipsum. vt in l. hic q. §. liberi. ff. de accusa. quia reliquiæ pristinæ qualitatis etiã abolitæ, multùm operantur. vt per Feli. ca. quæ in eccle siarũ. de cõstitu. col. 50. & Dynus in regu. decet. de regul. iuri. in. 6. ¶ Et vi. Bal. in. d. l. obseruare. §. proficisci. q. 6. vbi ait, q debetur reuerẽtia, dũ est in syndicatu, ac si duraret officiũ. Vnde infert, q si quis intulerit iniuriã, debet puniri, ac si esset illata officio durãte. ¶ Et ex hoc infertur q sicut dans alapã potestati, capite punitur. vt Bald. in. c. 1. §. iniuria, de pace iura. firma. in vsi. feud. ita est dicendũ de dante alapã potestati, existenti in syndicatu. ¶ Vi. tu Ias. in. d. l. principalibus. ff. si cert. peta. 4. col. vbi Butr. allegãdo Bal. in l. tribunus. in prin. ff. de testa. mili. & Angel. dicẽdo, q si statutũ disponit, q qui offendit potestatem puniatur capite, intelligitur de eo, qui est nunc in officio, licet nõ dũ recesserit de ciuitate. & vi. Bal. vbi idẽ tenet in dict. §. proficisci. 3. q. & alle gat tex. in l. affinitas. ff. d̃ postulã. ¶ Quod facit ad extensionem l. 5. tit. 12. lib. 8. in ordi. regali. vbi ponuntur pœnæ contra occidentes, seu vulnerantes iudices, & algazelos, q habeant illæ pœnæ locũ cõtra offendentem iudices tempore syndicatus, si ratione officij præteriti offenduntur. quod nota. ¶ Ad idẽ facit quia

10 sicut nobilis, hoc est fidalgꝰ, pro † debito nõ potest carcerari. vt in l. 4. titu. 2. lib. 4. in ordi. regali. nec clericus etiã per suũ iudicem ecclesiasticum. vt Alex. in additio. ad Bart. in l. si quis in seruitute. ff. de furtis, in additione, iuxta hoc quæro quasi in fine, & nec doctores legum & medicinæ. vt doctor del Castil. in l. 66. de Toro in glo. *a sefarraygar*. colu. 6. versi. Item doctores. Ita nec iudices pro debito, pro quo sunt condẽnati, non possunt carcerari finito officio, etiam si non sint soluendo, sed tenentur solùm inquãtum facere possunt. vt tenet Bald. in l. quæ fortuitis. C. de pignora. actio, columna quinta. numer. 15. & sequitur Alexand. in additio. ad Bartol. in l. si filius familias iudex. ff. de iudicijs. qđ nota. Tamen contrarium tenet Bald. in capitulo, iudices. de pace iura. firmand. in vsibus feudo. numero. 2. vbi tenet, q si iudex condemnatus in syndicatu non potest soluere condemnationem, debet puniri poena corporali. Sed dicit, quòd de consuetudine est, q ponatur in carcere donec soluat.

tiẽpo de su officio de cuya mano a^f ya de venir a el y a su prouecho. Ni recibã mas de su salario y derecho, que ju

SVMMARIVM.

1 *Fraus fit de persona ad personam.*
2 *Magnas cui ex forma statuti prohibetur eme re posseſsiones, & facit Chartam dicere de famulo suo, contractus non valet.*
3 *Fraus fit de re ad rem: vt si est prohibitũ extrahi frumentum, non potest extrahi farina.*
4 *Fraus fit de contractu ad contractum.*
5 *Fraus præsumitur de modo ad modum.*
6 *Fraus fit de nomine ad nomen.*

Fraus

7 *Fraus sit de tempore ad tempus.*
8 *Fraus fit de quantitate ad quantitatem.*
9 *Iudex accipiendo munera in aliquo foramine parietis per aliquem posita, punitur.*
10 *Facere fraudem legi, & facere contra legem, pariscantur.*
11 *Casus, in quibus fraus & dolus præsumitur.*
12 *Instrumentum simulatũ, largo modo dicitur falsum.*

f De cuya mano. ſQuia hoc modo munera recipiendo, fit fraus legi, & punitur. vt in l. oẽs. & ibi Io. de Plat. C. de meta. & epedi. lib. 12. & tex. & docto. in l. non dubium. C. de legibus. vbi tenet Paul. de Cast. per l. pe. C. quod metus causa.

1 q fit fraus † de persona ad personam: quia q iudex facere nõ poterat per se, facit fieri in personam vxoris, filij, vel alterius, quia vterque istorũ dicitur cõmittere in legem, quòd est generale verbum, & cõprehẽdit vtrasque species. ¶ Et

2 tenet Peregri. in parte, fraus. q si † ex forma statuti prohibetur Magnas emere possessiones, & ipse fecit chartam dicere de quodã famulo suo populari, q non valet contractus, quia fit fraus de persona ad personam, quod facit ad extensionẽ tex. in. c. 2. infra. eod. ibi. *ni compre heredad alguna*. ¶ Et quoq; dicit Peregrina, q fit fraus † de re ad rem, vt si est prohibitum in districtu extrahi frumentũ metũ carestiæ, nõ poterit extrahi farina, quia fieret fraus de re ad rẽ, licet frumẽtũ & farina non sit idẽ, imò sunt diuersa. vt in l. quæsitũ. §. illud fortasis. ff. de lega. 3. & vide quę dicã infrà in. c. 51. in glo. *en la tierra*. nu. 19. ¶ Item

4 fit de contractu † ad contractũ, puta prohibitus donare, fingit se vendere, & talis contractus est nullus ratione fraudis, & ratione simulationis.

5 ¶ Quòque præsumitur de † modo ad modum, puta mulier quæ nõ potest fideiubere, fingit se principalẽ: quia ista fraus quòque reddit cõtractũ nullũ. nõ obstante, q sit color quæsitus. Ex quo infertur, q prohibitũ nõ põt sub aliquo colore intentari. vt gl. in. l. fraus. de legi. ¶ Item fit

6 fraus de nomine † ad nomen, putà ille, qui non potest esse assessor, facit se vocare cõsiliariũ. Facit qđ notatur in. l. 1. C. de primile. scholari. lib. 12. & ibi gl. tenet, q ille, qui nõ potest reformari in potestatẽ, nõ põt mutato nomine rẽformari in defensorẽ. Idẽ in eo, qui non potest tenere cõcubinã, vocat eã sororẽ, vel famuliã. ¶ Item fit

7 fraus de tempore ad tempus, † vt in. c. 1. de renũtia. lib. 6. Itẽ dicit Bonifa. vbi suprà, qui Peregri. vocatur, q quãdo quę cõmittitur fraus procra

stinãdo factũ, sicut glo. in. d. l. non dubium. dicit de Alberto de Calui, qui mutuabat framẽtum tempore vbertatis, & nunquam faciebat verba rusticis, quibus mutuabat, imò ipsis offerentibus procrastinabat: ista fraus sibi non patrocinatur. vt nota

stamente ouieren turin l. nulli de auer, segun la ta militi. lib. 12 bla. d'su auditorio, g ¶ Quoq; fit so la dicha pena. 4. fraus de quantitate ad quantitatem. † Ex quo infertur, q si statutum prohibet solidum vini vendi vltra sex denarios, & tabernarius addit castanẽã, vt habeat decẽ denarios, q ipse debet puniri: quia castanea nõ est digna isto pretio superaddito, vnde præsumitur fraus. ¶ Quod facit quoque ad pragmaticã factã per nostrũ regẽ Carol. Toleti, anno. 1528. vbi cauetur, q pretiũ mulæ, seu trotoni, sit quadraginta ducatorũ, & infrà, & q plus nõ possunt emi, nec vendi. q si quis vẽdidit mulã quadraginta aureis, & guarniamenta alijs quadraginta aureis, q nõ potest fieri, quia fieret fraus legi de quantitate ad quãtitatẽ. tenet ad literã Bal. in. d. l. nõ dubiũ. 4. col. vers. septimò fit fraus. vbi in. d. l. Bal. ponit istos modos fraudis, quẽ vide. ¶ Et per supradicta teneo, quòd si aliquis nõ † dat iudici munera, nec alius pro eo, sed talia munera possuit in quodam foramine parietis, vel in alio loco, vbi iudex accepit, q talis iudex punitur: quia præsumitur de fraude, quando donatio, vel vendițio facta est clã, vel in occulto. argũ. in. l. fi. ff. de ritu nuptia. & l. nõ existimo. ff. d̃ administra tutorũ, & facit

10 qa qui facit † cõtra legẽ, vel in fraudẽ legis, puniri cantur quantum ad poenas legales. vt in. l. non dubium. & ibi Bal. & docto. & qua mens istius tex. est, quòd nullo modo talia recipiat: & punitur qui facit contra mentem legis, sicut ille, qui facit contra mentem & verba. Et ratio est, quia virtus legis principaliter consistit in mente. est enim mẽs, idem quod ratio legis. vt notat Dy. in regula finali. de regul. iur. in. 6. & Bal. vbi supra & Paul. de Castro ibi numero. 3. dicit, q virtus legis non consistit in verbis, sed in vi, & potestate eius, idest, in intentione, seu sensu vt in. l. scire leges. ff. eodem. & talis fraus nõ debet alicui prodesse. Cyn. & Bald. in. l. fi. infantẽ. C. de lega. & Specula. in titulo de cessione actio. §. primo. versic. ex præmissis, & in titul. de appella. §. 4. versic. sed secundùm. ¶ Vi. tu Lucam de penn. doctorem excellentissimum, & penè diuinum in. l. quemadmodum. C. de agrico. &

censi. lib. 11. col. 2. vbi per. 8. col. sequentes ponit
11 † 223. casus, in quibus præsumitur fraus & dolus. Et aliquos ex dictis ponit Petrus de Ferra. in forma libelli, in actione reali. in parte, veris ac legitimis documentis nu. 53. versic. sed qualiter de fraude probabitur. ¶ Quibus adde vnum, q̃ didici à Barb. q̃ aliq̃n mihi honorem fecit, q̃ si actus diu fuerit occultus, præsumitur fraus, & ex tali occultatione longinqua contractus præsumitur simulatus, & fraudulosus. vt Barbat. in consil. 7. in fine. 4. colum. cum princ. 5. in 2. volu. consilio. allegãdo Bald. in l. fraus. ff. de legib.
12 vbi quoque tenet, quòd simulatum † instrumẽtum largo modo dicitur falsum. quod nota.

g **Auditorio.** g De hoc latè scripsi supra in gl. *E q̃ no pidira, ni lleuara mas salario.* & in gl. *no cõsintira lleuar mas derechos.* & in gloss. *fueren puestos.* Et auditoriũ est locus, vbi causæ tractantur. text. & ibi glos. 1. in c. veritatis. de dolo & contuma. & in l. lecta. ff. si certum petatur.

Prætorum Capit. primi finis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens coadunantem gentes, comprehendit illum, qui quatuor coadunauit homines,*
2 *Congregans mulieres, incurrit pœnam, sicut qui congregauit homines.*
3 *Pœna facientis coadunationem contra rempublicam, vel contra personam priuatam.*
4 *Armatos homines habens in domo, vel platea vel castro, seu in alio loco, an puniatur de vtroque.*
5 *Rixantes si sunt duo, & aliquis fingit mediare inter eos, & cum sua fictione prohibet alterum se defendere, incidit in pœnam.*
6 *Coadunatio potest fieri in fauorem iurisdictionis, & præses potest tenere homines armatos.*
7 *Illi, quibus custodia mandatur, de delatione armorum, non puniuntur.*
8 *Aceruatio in fauorabilibus debet fieri.*
9 *Pro capiendo malefactore, officialis, qui non habet sufficientem familiam, potest implorare brachium alterius iudicis.*
10 *Iudex ecclesiasticus, an potest implorare officium iudicis secularis pro executione.*
11 *Sententia lata per episcopum, an mãdabitur executioni per iudicem secularem.*
12 *Iudex ecclesiasticus licet habeat iurisdictionem in laicis, non habet executionem, nec põt eos capere, nisi consuetudo sit in contrarium.*
13 *Consuetudo tribuit iurisdictionem.*
14 *Iudex qui coadunationem dolosam non fecit, non punitur.*
15 *Coadunati per alium, si damnum receperunt, an repetant à coadunante. nu. 16.*

a 1 **IVntaran.** a Quę adunatio fit quatuor † hominibus. vt Bar. in l. 1. ff. de probatio. vbi ait, q̃ statutum puniens coadunantem gentes, quòd comprehendat coadunantẽ quatuor homines, & in istis quatuor verificatur: & est verũ propter verbũ, gẽs, quę cõstat ex quatuor hominibus. vt ibi per Bart. & in l. prætor. in prin. & ibi. Alex. la segũda. ff. vi bono. rapto. & in l. oues. ff. de abigeis. & Bal. in l. 1. in fine. ff. de iusti. & iur. & in §. omnes. Instit. de iure naturali gẽti. & ciuil. vbi per. d. Alex. in. d. l. ait prætor. in addi. tio. ad Bar. vbi vi. quot homines faciãt turbã, collegiũ, congregatione, & populũ, vel parochiã. * Tamen Grego. Lopez. in l. 16. titul. 26. part. 2. inquit, q̃ probabilius potest dici si adunauit decem: quia verbum gentis turbam significat secũdum Bal. in l. 1. §. iusgentium. ff. de iusti. & iur. sed ego nõ recedo à supradictis. * ¶ Sub quo statuto & lege comprehenditur ille, qui cõgregauit, seu adu
2 nauit mulieres †. vt Paul. de castro. in l. 1. §. iusgentiũ. ff. de iusti. & iure. in princip. vbi dicit, q̃ statutũ, qđ prohibet cõgregare gẽtes ad aliquid faciẽdũ sub certa poena, cõprehẽdit etiã eũ, qui cõgregauit mulieres. ¶ Et an verificetur in illo, qui solùm vnũ cõgregauit. vi. infra, in glos. con ninguno. & ibi dicã. ¶ Sed quæ est poena facien
3 tis istã cõgregationẽ? † Dic q̃ tex. in l. 1. ff. ad l. iulian

Caput. II.

iuliam maiesta. dicit, q̃ qui homines armatos tenent contra rẽpublicã Romanã, incidunt in crimen læsæ maiestatis, & hoc propter excellentiam. secundũ gl. ibi. Secus est si tenẽt contra aliam ciuitatẽ. quod sequitur ibi Bar. dicẽs, quòd cõgregans gentẽ in alia ciuitate, quàm in ciuitate Romana non tenetur nisi de pœna. l. Iuliæ. de vi. vt in. l. 1. cũ sequẽti. ff. ad. l. Iuliã. de vi publica. & in. l. fi. C. eod. ti. quod dicit Alex. ibi in additio. ad Bart. habere locum, quando cõgregat contra ciuitatem, quæ non recognoscit superiorem & Bar. in. l. lex. xij. tabularum. ff. eod. ¶ Sed si cõtra aliquem priuatum ducat secum seruos, & famulos armatos, punitur. tenet Roma. in. l. 3. §. Sed vtrũ. ff. ad Sillania. & Bal. & Saly. in. d. l. fi. C. ad. l. Iuli. de vi publi. Sed intelligeverum, quando fecit sine licentia, secundùm Saly. ibi. 1. notabili. ¶ Sed qua lege sunt pnniendi isti, qui sic istos homines armatos tenent? Et videtur q̃ l. Iuli. de vi publica. vt. ff. ad. l. Iulia. de vi publica. l. tertia, in principio. ¶ In contrarium facit: quia poena. l. Iulia. de vi public. est deportatio & bonorum publicatio, vt in. l. secunda. C. ad. l. Iuli. de vi public. Et dicit Saly. in rubri. q̃ lex finalis ipsius tituli non imponit poenam publicationis bonorum, sed certæ quantitatis, putà, cẽtum librarum auri: quinimo nec poenã de portationis, sed minorem, licet textus dicat seueriſsimam vindictam in eos proferri, vt probatur: quòd si hoc intelligeretur esse pœna deportationis, vel maior, bona eius in consequentiam essent puplicanda. vt in. l. finali. C. si reus vel accusat. mortuus fue. & si appellatione pendente mors interueniat. vt in. l. secunda. C. de bonis damnat. in. l. final. attamen in. d. l. finali. C. ad. l. iul. de vi publica. non publicantur. ergo, &c. ¶ Quid in hoc dicendum? Salyc. in dicta. l. finali. dicit, quòd dubitat: sed dicit quòd potest dicit, vt ibi, quòd puniatur conditione ex illa lege, & hoc, quia imperator de seipso loquitur in principio, dum dicit, volumus. & in secundo responso, dum dicit, nostræ mansuetudinis, & dũ, dicit sancimus. Potest dici etiam, quòd potest puniri antiqua lege Iulia de vi. nec dicta. l. finalis corrigit illam, ex quo non cauetur argumẽ. in. l. in eũ. ff. de furtis. & l. quotiens. ff. de actiõ. & obligationibus. & altera lege poterit tantùm puniri. vt in. l. senatus. ff. de accusatio. Vel. l. final. corrigit iliam in poenam. Vel dic, quòd. l. iulia de vi. tenetur. vt ibi. Sed quia olim poena isto casu non erat declarata, ideo Imperator illã l. interpretando adijcit, vel declarat poenam. Et pro his duabus solutionibus facit quod dicit gl. supra Rub. illius tituli. & æquum videtur, vt mitius puniatur, qui aliquid fecit, quod provio lentia habetur. vt in dicta. l. final. quam qui verè intulit, vel ad actum proximum deduxit: prima tamen dicit Salyc. ibi, quòd videtur tutior, propter personas ibi admissas, propter buccelarios & isnarios, de quibus in dicta. l. Iulia. de vi. non cauetur, sed solùm si habebat libertos, vel seruos armatos. Et in fine quærit Saly. qualis erat ista seueriſsima poena. Et dicit, quòd credit per prædicta, quod debet esse corporis afflictiua per iudicem arbitranda. argument. l. primæ. §. expilatores. ff. de effracto. quod nota. Et cum ista opinio Saly. concordat textus in. l. prima. titulo. 10. part. septima. vbi tenet, quòd faciens in castro, vel in domo armatorum congregationem ad maleficium committendum, licet non sequatur effectus, punitur, vt ibi. quia multitudo non seruat: & nemo est, qui furentis populi rumorem non paueat. vt glos. ibi. & quod nota tur in capitulo, statutum. §. primo, de rescrip. in sexto. Et quia qui talem vim tentat, duo delicta complicat, scilicet iniuriam, & inuasionem. ff. de iniurijs. l. iure fisci. & in. l. qui pendente. ff. de actio. empti. Simul ergo iniuriam & vim facit. Ergo lex, quæ permittit resisti, hæc duo permittit, scilicet, resisti iniuriæ personali, & reali. concordat dicta. l. in. titul. quarto. for. ll. lib. quarto. & ibi Montal. & per omnes leges. titul. 10. lib. quarto. in ordin. regali. ¶ Quod facit cõtra istos rectores. i. Regidores ciuitatum, qui sæpe habẽt istos homines armatos pro sua partialitate: maximè dum intrant in consilio ciuitatis, id est in regimento, quod iudex non permittat, nec dissimulet, imò puniat eos seueriter, vt dictum est, etiam si effectus, ad quem fuerint armati, non sequatur. quod ego iam feci per supradicta in ciuitate Plazentiæ. * Quinimo dicit Bald. in. l. qd ergo. §. si quis alieno. ff. de his qui. nota. infam. q̃ si aliquis dominus suam patitur gentem aliquid facere, quod potest prohibere: q̃ ita tenetur de pacientia sicut de præcepto: quod dicit mentitenendum. * ¶ Quinimo dicit Montal. in glossa ordina. regali. in parte, associata. q̃ quando est diuisio in ciuitate, vel in prouincia, accidit eodem modo, quo in arbore, si scinderetur per medium, vel præscinderentur eius rami, q̃ citò deficaretur. In tali enim morbo abscinduntur nerui ciuitatis, ideſt magnis ciuibus, vnde ciuitati obuenit spasmus, & plerunque ad necessitatẽ tyrannidis, sicut experientia docet, & imperitũ & ignobile vulgus nõ diu sustinet pressuras: & vt dicebat quidam sapiens Ianuẽsis, quòd diuisio in ciuitate, est vermis ingressus in caseo. vt refert Bal. in. l. prima, circa principiũ. C. de ca

Universidad de Deusto
Biblioteca

caducis tollen. ¶An isti, qui sic tenuerunt homines armatos † in domo, vel platea, puniatur
4 de vtroque, scilicet de portatione armorum, & ex eo quòd habuerint secum armatos, in quo dicas, quòd de vtroque non poterunt puniri: quia ista duo tendunt ad eundem effectum. ita Bart. in dicta.l. prima. ff. ad.l. iuli. de vi publica. versiculo, quæro vos. Quod dictum sequitur Hippolytus de Marsi. in sua practi. crimi. §. pro complemento. nume. 37. pro quo dicit quòd facit glo. notabil. in.l. qui de crimine. C. de accusatio. per Bald. in.l. aduersus. C. de furti. in fine. & Pereg. in parte, armatura. in fine. per. l. illud. ff. ad. l. a-
8 quili. in quibus iuribus dicitur, quòd stante statuto, quòd qui portauerit arma puniatur in. 10. alio statuto cauetur, quòd vulnerans aliquem cum armis, puniatur in viginti, quòd isto casu vulnerans aliquem cum armis non punietur vtraque pœna, sed solùm pro vulnere: quia vna pœna confunditur cum alia. ita dixit etiã Bart. in.l. quemadmodum. §. illud. ff. ad.l. Aquili. & Baldus. in.l. diuortio. in fine. 2. columna. ff. solu. matrimo. de quo latè remissiuè per dict. Hippolyt. de Marsili. vbi suprà, vbi infert ad alias quæ-
9 stiones. ¶Sed nota vnum in proposito de homi-
5 nibus armatis, quòd si sunt † duo armati rixantes, & aliquis fingit se mediare inter eos, & cum sua fictione prohibet alterum se defendere, q incidit in pœnam. l. Iuliæ. de vi publi. Dictum est notandum Angel. in. l. in eadem causa. ff. ad l. Iulian. de vi publi. per text. in. l. 3. §. fina. ff. de incendi. rui. naufra. quod nota, quia aliquando
6 fit. ¶Sed tex. noster inquantum dicit, *nose ayuntaran*. fallit, quando talis † adunatio, vel coacervatio fit in fauorẽ suæ iurisdictionis, quia tunc fieri debet. Secus quando propter eam impediretur iurisdictio. vt in. l. si idem cum eodem. ff. de iurisdi. omni. iudi. in principio. Et dicit Lucas de Pemna. in. l. fina. C. de dignit. lib. 12. quòd potest præses dum vadit in prouinciam sibi decretam ducere secum viros armatos. Et idem dicit esse propter honorem debitum dignitatib⁹ in ipsorum comitiua & securitate possunt se cũ ducere armatos, quod est notandum. * Et tenet Bald. in. l. hanc salutem. §. aut enim. ff. de officio præfecti vigil: vbi idem putat de familia epi scopi cum ipse habet merum imperium in sua dioecesi. * ¶Et facit quod tenet Innoc. in capi. olim causa. de restitu. spolia. & ibi Abb. & Bald. in. l. nunc salutem. §. sciendum. ff. de offi. præsi. vigil. & Abb. in. c. significasti. de offi. delega. q
7 stipendiarij de nocte stare possunt armati, cùm eis custodia mandatur: & sic, quòd ille, cui † mãdatur custodia, non debet puniri de delatione armorum. Et idem tenet Angel. in. l. 1. ff. si quis ius dicen. non obtempe. vbi tenet, quòd pro tuitione iurisdictionis possunt iudices & episcopi arma sumere, & bellum indicere. vt Innocẽ. in dict. c. cùm olim. & non solùm contra litigatores inobedientes, imò etiam contra quoscunque turbantes, dummodo sint de foro iudicis, secundùm Angel. ibi. ¶Et facit text. in. c. apostolicæ. in verbo, semel, aut successiuè. de donatio. vbi fit aceruatio pluriũ summarum ad finẽ, vt ecclesia non lædatur. Et doctores ibi, maximè Petrus de Anchar. & Ioan. de Imol. allegãt illã
8 doctrinam, quòd in fauorabilibus † debet fieri coaceruatio. vt etiam dicit Ioan. de Imol. in. l. si quis testamento. in princip. ff. de legat. primo. Secus autem est in odiosis. Ita loquitur id quod notat gl. & Bar. in. l. vbi fideiussor. ff. de solutio. & Bar. in. l. lucius. §. qui habebat. ff. ad trebellia. & Bald. in. l. sancimus. §. si quis autẽ. el primero. C. de dona. & in. l. nã & si fur. §. fi. ff. si cer. peta. & Ange. in. l. quotiens in stipulationibus. & l. scire debemus. ff. de verbor. obliga. prout tenet omnia Alex. in cõsilio. 113. in. 5. volu. nu. 3. & 4. quem vide. ¶Facit ad idem, quod tenet Ange.
9 in. l. 2. C. de his, qui latro. vbi ait, q si † pro capiẽdo malefactore officialis non habet sufficientẽ familiam, potest impetrare brachium alterius iudicis, E clamare, *aqui del Rey*. per tex. ibi. Et vi. Bartol. in. l. si quis hoc genus. C. de episc. & cle. qui tenet, q officialis, qui non est potens, potest inuocare auxiliũ potentioris. vbi etiã tenet Bal. q homines de contrata ad præceptum officialis vel iudicis tenentur capere malefactorem, & ad ipsum ducere, & sic potest etiã inuocare auxiliũ superioris. Et si officialis requirat colẽtes, quòd eum adiuuẽt ad malefactorem capiendũ, & illi volunt vt fugiat, q dicuntur prẽstare auxiliũ negligendo, & tenentur conditione ex. d. l. 2. C. de his qui latro. & tenet Par. de Put. in. d. tract. syndi. in parte, brachiũ. fol. 64. ¶Et vi. Ioan. de Pla. in. l. in fiscalibus. C. de exacto. tribu. lib. 10. vbi
10 ait, q vnus officialis potest alterius officialis auxiliũ & brachiũ implorare pro executione, vel alia re pro officio suo. ¶Ex quo infert, q iudex ecclesiasticus † implorat officiũ & auxiliũ iudicis secularis pro executione aliqua. l. episcopale C. de episcopa. audi. & in authẽ. de sanctis epis. §. si quis cõtra. coll. 9. & in. c. 1. de offi. ordi. & ibi per Inno. per Bar. in. l. à diuo pio. §. sententiã. & ibi doct. ff. de re iudica. vbi Bar. in. §. si quis con
11 tra. dicit, q sententia lata † per episcopũ, mandabitur executioni per iudicem secularem. & glo. in. l. episcopalis dignitas. C. de episco. & cleri. & l. 7. tit. 3. lib. 1. in ordina. rega. Et in. d. c. 1. de offi. ordi.

ordi. vbi quoq; vi. de iudice ecclesiastico, an teneatur exequi sententiã iudicis secularis. ¶Tamen si opponatur aliqua exceptio corã iudice seculari requisito ad exequẽdũ sententiã ecclesiastici posit secularis iudex cognoscere, & nõ exequi. Bar. in. d. l. à diuo pio. & tex. in. c. pastoralis. §. qui. de offi. delega. * Et vi. Montal. in. l. 7. titu. 5. lib. 1. fori. ll. in. gloss. *no le puedan auer* tenentem, quòd licet iudex secularis debeat exequi sententiam ecclesiasticiiudicis ad eius mandatum requisitus, vt plene per Innoc. in. d. c. significasti de officio delega. non tamen denecessitate tenetur credere sententiæ & processui iudicis ecclesiastici, sed potest ex integro queri. vt Barto. in. l. diuus. ff. de casto. reorum. & iudex requirens vel auxilium in vocans ad executionẽ faciendam debet esse competens, aliàs punitur officialis qui concedit milites suos exe
13 cutoribus sententiarum iudicum in competentium: vt in. l. in criminali. C. de iur. om. Iud. & ibi Bald. & tenet Peregri. in parte executio. q. 1. in. gloss. *mandare*. col. 2. * ¶Et quando iudex secularis requiritur à iudice ecclesiastico, & non vult brachium accommodare sine legitima causa, est excõmunicatus. vt Archid. in. c. 1. de statu regula. in. 6. & tenet Par. de Pute. in. d. tracta. in parte, brachium. De quo auxilio istorum iudicum ecclesiasticorum & secularium vi. singulariter Pala. Ruui. in repeti. c. per vestras. de dona fol. 80. §. sed est pulchra dubitatio. vbi inter cætera dicit vnum singula. ¶Quod licet sit verum q iudex ecclesiasticus non potest exequi suam sententiam inter laicos sine auxilio secularis, tamen dicit hoc limitandum, & intelligendum, nisi forsan consuetudo legitimè præscripta esset in contrariũ quæ habet, q iudex ecclesiasticus, qui certis casibus potest cognoscere inter laicos, posit suam sententiam in eorum bonis exequi, vel ipsos carcerari, quando consuetudo in hoc casu valida reputatur. vt in terminis nostris decidit Bal. in. c. significasti. de offi. delegadicẽs, q licet de iure rector, qui põt inter scholares cognoscere, nõ posit exequẽdo suam sentẽtiam dare possessionem corporalẽ, nec eos personaliter capere, fallit, nisi lex municipalis, vel cõsuetudo aliud disponeret. vt in. l. 1. cũ gl. C. de emancipa. libe. vt ibi per eũ. ¶Per quod declara
12 tur dict. lex. 7. tit. 3. lib. 1. in † ordina. regali. & ibi Montal. in sua glossa, in parte, iudex ecclesiasticus. vbi tenet, quòd licet iudex ecclesiasticus in casibus, in quibus habet iurisdictionem in laicos: quos casus ponit ibi quoad cognitionem, non tamen ad actualem executionem, quia distincta est iurisdictio, & si fieret executio in laicum, vel in suis bonis, fur aretur eius iurisdictionem. vt in. c. fi. de foro compe. in. 6. & Feli. in ca. episcopus. de officio ordin. in. 6. & ibi Domi. late, de quo per Feli. in cap. cùm sit generale. de foro compe. in. 13. columna. non habet locum, quando ex consuetudine quis habet istam iurisdictionem & executionẽ in laicos, quia tunc sine requisitione potest suam sententiã executioni mandare in bonis & personis laicorum. per supradicta. vid. quæ dicam in cap. 20. infrà eod. in glo. *Vsurpan*. nume. 15. * Et etiam intellige, q non licet clerico inijcere manus in laicum, quãdo locus est temporalis iurisdictionis regis, sec⁹ si locus est de temporale iurisdictionis ecclesiæ; quia tunc potest. text. in. l. 35. titu. 9. par. 1. & ibi Grego. Lopez. in. gloss. *por fuerça*. * ¶Et quia cõ
13 suetudo † tribuit iurisdictionem non habenti. per text. in cap. irrefragabili. §. excessus. de offi. ordi. & c. dilecti. de arbitris & non solùm iurisdictionem habenti, vt loquuntur iura prædicta sed etiam nullam penitus iurisdictionem habẽti, consuetudo tribuit iurisdictionem etiam priuato. vt est tex. vnicus & singular. in. c. cùm contingat. de foro compe. secundùm Ioan. And. & alios ibi. Idem tenet Inno. in. ca. nouit. de iudic. in versi. consuetudine. Archidi. in. cap. conquæstus. in fine. 9. q. 3. & idem tenet glo. in cap. cùm quidam. de exceptio. lib. 6. & in. capi. Romana. in verbo, consuetudine. de appella. eo. lib. Bart. & Ioan. de Imol. in. l. 1. §. deniq;. ff. de aqua pluuia. arcend. Bal. in cap. 1. colum. 2. versic. consuetudo. qui feud. dare pos. Iaso. in. l. more maiorũ. ff. de iuri. omn. iudi. 6. colum. glo. notabi. in. d. l. 1. C. de emancipa. liberis. quæ loquitur in iurisdictione voluntaria, & notat ibi Cyn. & Baldus. & alij. ¶Hinc est, quòd priuato homini ex consuetudine potest competere ius dandi tutores. ita dicit gloss. in. l. 1. ff. de tuto. & cura. datis ab his. quam dicit ibi Nicola. de Neapo. vnicam. ¶Non est ergo mirandum, si is, qui aliàs est iudex, & iurisdictionem habet, potest ex consuetudine acquirere iurisdictionem iudicandi in casibus, ad quos sua iurisdictio non extenditur. vt probatur in. d. §. excessus. & in. cap. Romana. §. debet. de appella. lib. 6. & in. l. cùm prætor. §. iudicem. ff. de iudi. prout tenet dictus Pala. Ruui.
14 vbi suprà. ¶Quoque fallit iste tex. † in iudice, qui non fecit dolosam coadunationem, quia tunc puniri non debet, tenet Bart. in. d. l. prætor la. 2. §. hoc edicto &. §. si quis aduentu. ff. vi bono. rapt. & sic requiritur, quòd ex ista adunatione sequatur alicui damnum. vt Barto. ibi. ¶Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

coadunati per alium, si dānū passi sunt, an repe
15 tant, † & recuperent à coadunante. Vide latam distinctionē Salyc. in l. quoniam multa. C. ad l. Iuliā. de vi publi. col. tertia. versi. reuertor ad principiū. gl. & ibi omnes doct. & vi. infrà. nu. 16. ¶ Sed ille, qui est principalis, & homines coadunauit, tenetur de damno dato. vt Bar. in dict. l. 1. §. si quis non homines. ff. eod. tit. vi bo. rapt. & per Inno. in c. fi. quod metus causa. & in c. in nostra. de iniurijs. & Bal. in. l. non ideo min⁹. C. de accus. 11. quæst. ¶ Et Bar. in. d. §. si quis nō homines. dicit, q̄ ille, qui est inter coadunatos, nō tenetur de dāno, nisi de illo, quod ipse dedit, nō de eo, quod alij dederunt. quod dicit esse menti tenendū in foro cōsciētiæ. vt glos. ibi. & sic est arg. secūdùm eū q̄ comes Albertus nō tenetur de dāno dato à bānitis, si ipse nō dedit dānū. Ratio: quia ipse non coadunauit, seu dedit eis opē sed si eos coadunauit, tenetur ad omnia per supradicta. Et idē tenet Bal. in rubrica de his, quæ vi met. caus. in decretali. nu. 13. quem vide. & vi. gl. in. l. 11. tit. 4. lib. 4. foro legū. & quæ dicā in. c. 3. infrà in gl. fauor. nu. 28. ¶ Et vid. Guid. pap. singu. 226. vbi tenet, q̄ vocās ad bellū amicos, non tenetur de equis amissis, & alijs rebus, nec sumptibus, si bellum fuerit iniustū: quia in re turpi nulla est obligatio. vt in. c. sicut. de iureiur. c. fi. de pactis. nec etiā tenetur si est iustum, si faciūt ex debito, ideſt causa pietatis. vt in cap. dilecto. de senten. excōmuni. lib. 6. & in. c. non inferenda. 24. q. 3. si verò non tenebatur, actionem habebit: & vocans amicos, vel subditos, non poterit agere ad satisfactionē, si spoliati sunt bonis suis per tertium, sed faciet sibi cedi actiones. arg. in l. 2. §. si quis sponsionis. ff. de bonis dānat. ¶ Et quāuis dominum sequi debeant, tamen ad suas expensas, nisi aliud sit de cōsuetudine vel pact. vt in. c. non minus. de immunitat. eccles. & di. Gui. vbi suprà. & d. c. sicut.

SVMMARIVM.

1 *Confœderatio quid sit.*
2 *Confœderationes illicitæ sunt prohibitæ.*
3 *Congregationes si sunt suspectæ papæ, vel Regi, possunt prohiberi.*
4 *Congregationes ex mala causa præsumuntur congregatæ, nisi aliud probetur.*
5 *Pœna capitalis punitur, qui confœderationem seu tumultum fecerit contra aliquem, seu voces seditiosas emiserit.*
6 *Cymbala non pulsentur, nec resonētur sine iussu iudicis, seu rectoris ciuitatis, aliàs pœnam mortis, & amissionis bonorum incurrat.*
7 *In cōgregatione ciuitatis requiritur quòd voce præconis, cymbalo, seu campana sonata cōgregetur, vel per nuntium de mandato iudicis: eo tamen absente, de antiquioris mandato.*
8 *Colligatio non est conspiratio, sed potius concordia, quando aliquid honestum sit.*
9 *Ligæ & confœderationes, quæ fiūt inter principes, barones, aut ciuitatem, an valeant.*
10 *Omnis colligatio, seu confœderatio, quæ non fit authoritate principis, seu prælati est illicita. Et quid si fiat causa pietatis, vel religionis & si tali confœderationi, seu fraternitati potest legari, vel potest bona sua alienari, & coram quo iudice debet conueniri.*
11 *Congregatio, seu cōfœderatio pro defensione sua, & rerum suarum, permittitur, nō solùm laicis, sed etiam clericis.*
12 *Confœderationum authores pœna. l. Iuliæ maiest. tenentur.*
13 *Statuta confœderationum, & collegiorū potest superior mandare, vt coram se portentur: vt si quæ sunt in eis, quæ sapiant monopoliū, puniantur.*
14 *Iudex in sua prouincia curare debet, ne tumultus, aut conuenticula fiant.*
15 *Fraternitates, & confœderationes militū, seu locorum contra regem, seu rempublicam factæ, casus est proditionis.*
16 *Confœderationes inter monachos & fabros prohibentur, & inter scriptores, & similes, nisi ciuitas statuerit.*
Illi, cui est fornax, vel molēdinum, potest ius competere, vt nullus alius circa eum possit alterum ædificare.
17 *Statutum, quòd non ematur, vel vēdatur frumentum, vel alia res, nisi certo pretio, non valet.*

Ni con-

b Ni cōfederacion. b Quę cō fœdera
1 tio, † est cōiuratio pluriū in vnū iuratio. Et differt à cōspiratione, quæ fit mediante iuramēto, & coniuratio sine eo. sit enim promissio, vel pactio sine iuramēto. Et est di confederacion, b nicta a cōspirando, quādo scilicet, plures spirāt, ideſt, flant, & tē dunt in vnū. Et pōt dici à, con, & spira, ideſt, superbia, vel elatione. vt tenet Domi. de sancto Gemi. in. c. cōstitutionē. de verb. signi. nu. 6. in prin. allegādo Ioan. And. in. c. exhibita, de iudi. vbi gl. dicit in verbo, cōspirationē. q̄ cōspiratio est grauissimū crimē. ¶ Et tales illicitæ confœ-
2 derationes, seu cōgregationes, † sunt prohibitę. vt in cle. pastoralis. de re iudi. & ibi Card. nu. 2. & text. & ibi Bal. in. l. nullus. C. de sum. trini. & fide catho. in prin. dicit, q̄ si cōfœderationes fra-
3 ternitatis, † seu congregationes essent domino, papæ, vel regi suspectę, pōt ipsas prohibere, & deinceps cōgregari nō possunt, aliàs puniuntur. arg. illius. l. quia tales cōgregationes & cōfœdera-
4 tiones † præsumūtur ex mala causa cōgregatæ, nisi aliud probetur. tenet Alexa. in additio ad Bar. in. l. fi. ff. de collegi. illici. in additiōe, quæ est in parte, nō valēt. nu. 10. & Paris. de Pute. in tract. syndic. in parte, pone q̄ vniuersitas. fo. 24. vbi de hoc. ¶ Et Abb. in. c. fi. de testibus cogēdis.
5 nu. 1. in. fi. tenet, q̄ si quis † confœderationē, vel tumultū contra aliquē fecerit, vel seditiosas voces emiserit capitali pœna punitur. vt in. l. denūtiamus. C. de his qui ad eccles. cōfugē. & in. l. 1. & 2. C. de seditiosis. & in. l. aut facta. 1. respō. ff. de pœnis. & in. l. qui cætu. ff. de vi publi. l. con uēticulā. C. de episc. & cler. ¶ Et dicit Abba. vbi suprà, q̄ in his reperies, q̄ nec cætū, nec turbam debet quis cōgregare: quia omnia hæc, & similia, sunt prohibita, nisi reperiātur cōcessa. Et idē tenet tex. in. l. 5. titu. 10. lib. 4. in ordi. regal. vbi
6 cauetur, q̄ nullus sine iussu † iudicis, & rectorū ciuitatis resonet, seu pulset cymbala, aliàs pœna mortis, & amissionis bonorū incurrat. Quæ lex potuit habere ortū à dicto Angelo, in. l. nulli. ff. qd cuiusc. vniuersi. nomi. col. 2. versi. attēde.
7 vbi dicit, q̄ in † cōgregatione ciuitatis requirit, q̄ voce præconis, aut cymbalo, seu cāpana sonata, vel cornu aut baculo, vel per nūtiū secūdùm morem solitum congregetur de mandato superioris. Est autem superior præses, vel alter officialis vniuersitatis: & si nullus est officialis vel præses, fieri potest congregatio de mandato antiquioris, qui est ipso iure præpositus. primum dicit probari in. l. 2. C. de decurioni. lib. 10. secūdum probatur per gloss. ibi in. d. l. nulli. in glos. 2. & ff. de albo scriben. l. 2. & idem tenent Angel. Baldu. & Ioann. de Plat. in. d. l. de decurio. C. quæ incipit, obseruare. vbi singulariter declaratur quis sit antiquior. ¶ Et dicunt, quòd de mandato magistratus conuocatur: sed vbi magistratus deest, potest conuocare ille, qui est antiquior decurio. ille enim ipso iure vocāt prior decurionum, & alij ei parere debent. Sed si non parent, non potest eos punire, sed procedit ad actum vel electionem cum his, qui interfunt, alijs nō expectatis. secundùm Innoc. in capitu. 1. de maior. & obedi. secundùm Plate. vbi suprà. ¶ Et sic, quòd talis confœderatio, quæ fit per rectores ad ciuitatem gubernandam, vel regēdam seu ad iustitiam exercendam, est licita. vt Inno. in capitu. dilecta. de excessi. prælа. in principi. Et vi. Guido. pap. de tisione. 106. vbi ratu vniuersitas posset se congregare pro suis negotijs cōmunibus sine licentia superioris. vbi tenet q̄ non. & Bart. in. l. actor. ff. rem ratam haberi. & latiꝰ dictus Guido de cisio. 631. versic. ad tertium dubium. vbi concludendo, idem tenet. Et licet senior de capitulo deficiente prælato potest congregare cōsilium, non potest nomine ecclesiæ seu ciuitatis facere contractus, nec agere in iudicio, quia non est prælatus secundùm Innocen. & Baldu. in. d. capitul. 1. de maiorita. & obedi. * Et vi. Peregrina in parte rector columna. 4. vbi dicit, quòd decurio filios habens, alijs decurionibus non habentibus præfertur ipso iure, ob hoc intelligitur eorum esse præpositus, vt in. l. in albo. C. de decurio lib. 10. ex quo habes secundum Peregrin. vbi suprà q̄ quando vniuersitas caret superiore, ipso iure ille qui habet filios intelligitur esse præpositus illorum, adeò quòd de eius mandato potest dicta vniuersitas cōgregari: vbi autem essent plures filios habentes, tunc antiquior dicitur esse præpositus. * Et facit
8 quia cùm ad aliquod honestum fit colligatio, † non est conspiratio, sed pōtius concordia, & vnio. vt in. l. 1. ff. de collegi. illicit. & text. in. §. si quis de prædictis. in authen. vt cùm. de appel la. cognosci. colla. 3. vbi dicitur, quòd beatissimi patriarchæ vna conspiratione & concordia vnam fidem prædicant, & facit. capitul. si quis clericorum. 11. quæstion. 1. ibi, rebellis authorate. vt tenet Domi. in. d. capitu. constitutionem. in princi. versic. quæro an monachi. & Abba. in capit. exhibita. de iudi. 3. col. nu. 6. versi. quæro. ¶ Sed ligæ, & confœderationes, quæ fiunt inter
9 † ciuitates, & inter Principes, & Barones, non valent: ita tenet Innocē. in. c. dilecta. de excessi. prælа. Nec obstat. l. non dubito. ff. de captiuis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbi dicitur, quòd ciuitates inuicem fœderãtur, & colligantur: quia istud est verum, quãdo ciuitates aliæ non amicæ, vel liberæ fœderantur populo Romano habenti imperium: sed plures ciuitates, vel plures Barones, qui essent sub vno rege, domino, vel principe, non possunt inuicem facere illam cõfœderationẽ. ista enim sunt sodalicia, & collegia prohibita. vt tenet Bart. in l. sodales. ff. de collegi. illici. col. tertia. nume. 10. ex quo colligitur secundùm Bartol. ibi. quòd ciuitates Tusciæ, quæ non recognoscunt de facto in temporalibus superiorem, possunt inuicem foederari tanquam liberæ. Sed plura castra, & villæ, quæ sunt sub vna ciuitate, vel vno domino, hoc non possent. de quo per. l. 1. &. l. 2. &. l. 6. titu. 11. lib. 8. in ordi. rega. sine principis authoritate. vt ibi tenet etiam Montal. in glo. ordi. regali. in parte, liga. sequendo Bar. vbi suprà. vbi dicit, quòd vnum est notandum, ꝙ ciuitas potest facere colligationes, seu confoederationes principe non existente in partibus ad se defendendum. vt in titu. de pace iura. firman. §. conuẽticulas. in vsi. feudo. & in. l. 1. ff. quod cuiusque vniuers. nomine. facit. d. l. non dubito. & tenet Petrus de Ancharr. in. d. cle. pastoralis. de re iudi. & ibi Cardi. versi. 7. nu. 2. vbi quoque dicit, quòd in bonum bene procedunt, secus quando confoederationes sunt in malum, & super re illicita, secus si super licita. ¶ Dic tamen, quòd re-
10 gulariter omnis † colligatio, seu confoederatio est illicita, quæ non fit principis authoritate, nisi quæ fit causa, vel religionis. vt plenè notat Bartolu. in. d. l. fina. ff. de collegi. illicitis. & Innoc. eleganter in. d. cap. dilecta. de excessi. prælа. sed hodie per. d. l. 2. ordinamenti licet fiat causa pietatis talis colligatio, collegiũ, seu cõfoederatio, nõ potest fieri sine authoritate principis, vel prælati. Quinimo dicit Bald. in titu. de summa trini. & fide catho. in. §. firmiter. nu. 10. in decreta. ꝙ congregatio dici potest eo ipso, quòd est approbata per dioecesanũ. Et si religio non est approbata per Papã, vita eorũ dicitur superstitiosa, & religio ambitiosa. Et licet sit causa pietatis, requiritur dicta authoritas. vt Inno. vbi suprà, & Bal. in authen. habita. C. ne filius pro parte. nu. 45. & Abb. in. consil. 55. in primo vol. & Mõtal. in gl. ordina. in parte, liga. ¶ Et tali fraternitati potest legari. vt in. l. cum senatus. ff. reb. dub. &. l. quarta. titulo tertio. partita. 6. & Plato. in. l. 3. C. de venden. reb. ciuit. lib. 11. ¶ Et potest sua bona alienare absque alia solennitate quia nõ est collegiũ pium, sed seculare, & omino profanum. vt Bald. in authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccle. si. nume. 3. Felin. in. c.

nullum iudicium. de foro cõpe. in fine. & tenet Francis. Balb. in tract. de præscrip. in. 1. parte. 5. part. principa. nu. 6. fol. 91. in libro paruo. quia non gaudet priuilegis tributis ecclesiis. Et sic tenet Bart. & Iatius Paul. de castro. in. d. l. cùm senatus. de rebus dubi. quòd licet istæ fraternitates fustigatorum faciãt collegium licitum, quia ad pium ministerium, cùm sint merè laici, debent conueniri coram iudice seculari. & ita consuluit. & idem tenet Socinus ibi. final. colu. & hoc si conuenitur ipsa fraternitas: nam si singulariter, nõ est dubium. Sed quid si sunt aliqui eorum clerici? Vide Bart. in. l. sodales. ff. de collega. illici. nu. 14. &. 15. & Feli. in. d. c. nullum iudicum. & in. c. ex literis. de constitu. in princip. Additio. Abb. in. c. 1. de electi. in fine. ¶ Nec de istis relictis fraternitati debetur episcopo quarta canonica, quia non sunt personæ ecclesiasticæ. vt Paul. de Cast. in. d. l. senatus. ¶ Confoede-
11 ratio, seu congregatio quoq; permittitur † pro defensione sua, & rerum suarũ: quia potest tunc stipendiarios, & amicos congregare, & propter hoc non dicitur bellum, sed defensio. Item pro recuperatione possessionis, dũmodo fiat in continenti. Et nõ solùm permittitur hoc laicis, sed etiam clericis. Et hac causa licitum est arma mouere, & contra subditos rebelles & inobedientes armari debent iura, & homines, & licitè fit eis bellum, tam à dominis temporalibus, quàm à spiritualibus. Et manu militari vtendum est contra rebelles subditos, vbi alia remedia non sufficiunt. tenet Bald. in margari. Innoc. in parte, congregare, quod nota. ¶ Alias actores taliũ
12 confoederationum † poena legis Iuliæ maiestatis tenentur. vt in. l. quisquis. ff. de collegi. illici. & in. l. 1. ff. ad. l. Iulia. maiesta. ibi, quoue cætus. & tenetur. l. Iulia. de vi publi. vt in. l. denuntiamus. C. qui ad eccle. confuge. vt tenet Montal. in dicta glos. ordina. in parte, liga & dixi suprà in glo. proxima. ¶ Quinimo dicit Montal. ibi,
13 quod iudex superior † potest mandare, vt portentur coram se statuta collegiorum, vel cõfoederatorum: & si quæ sunt in eis quę sapiant monopolium, procedet cõtra eos. vt in. l. vnica. C. de monopolijs. vbi hoc notat Bal. Et idem Bal. in titul. de pace iura. fir. §. conuenticulas. in vsi. feudo. nu. 4. & Alex. in additio. ad Bar. in. l. sub prætextu. ff. de extraor. crimin. * Et vi. infrà. in c. 17. in. glo. *prouocer* in fine in additione. * Quinimo ibi Bar. & Bal. vbi suprà dicũt, ꝙ si potestas reperit in vna societate statutũ inhonestum, potest statim eo ipso cassare societatem. sequitur Roma. singu. 344. ¶ Et propter hæc, quæ dicta sunt, secundùm eundẽ Mõtal. ibi, iudex curare

† debet,

14 † debet, ne in sua prouincia tumultus, aut conuenticula fiant, ne damnum inde sequatur. vt in l. 16. titu. 4. parti. 3. qui tex. est singula. & habuit ortum à. l. congruit. & à. l. 3. ff. de offi. præsid.
15 ¶ Et quoque dicit, ꝙ est casus proditionis, † si quis fraternitates, seu cõiurationes militũ, seu locorũ contra regem facit, ex quibus regi, aut patriæ damna oriãtur. vt in. l. 1. titu. 2. parti. 7. Dic vt suprà. vt in glo. proxima. ¶ Intantũ istæ cõ-
16 fœderationes prohibentur, ꝙ menachi. † vel fabri nõ possunt inter se statuere vel pacifica, ꝙ de labore vnius, nõ se intromittat alter. Et idem in scriptoribus, & similibus, nisi tota ciuitas hoc statuerit. Et specialiter punitur Primas artis illius: qui hoc cõsentit. vt notatur in. d. l. vnica. de monopoli. & Bal. ibi. Tamẽ potest alicui ius cõpetere, vt alibi, quã in locis suis victualia non vendãtur. Et idem dicin furno, & molẽdino, & similibus, vt possit ex consuetudine, seu priuilegio cõpetere hoc ius in illo loco, quod alius nõ exerceat, si inhibitũ acquieuerũt prohibitioni per tempus legitimũ ad præscriptionẽ complẽdam. tenet Abb. in. c. significãte. de appella. nu. 1. & Cepola in tracta. de seruitu. in tit. de furno. 2. q. & Guid. pap. decisi. 298. & Faber in. §. æquè. Institu. de actio. nu. 20. Bertachi. in suo reperto. in parte, coquus. * Et Stephanus Bertrãdus consil. 1. nu. 28. in. 3. par. consi. & vi. singulariter Io. de Neuiza. cõsil. 43. nu. 7. vsque in fine. * ¶ Et vide Montal. vbi suprà, vbi quoque ait. quòd
17 non valet † statutum, quòd non ematur, vel vẽdatur frumentum, nisi certo pretio. & idem in alijs rebus venalibus secundum Bal. vbi suprà. sed lex bene potest facere. vt cauetur in Pragmatica facta per nostrum Carolum regem in villa de Madrid, anno proximo. 1539. Octobris. 10. die. per quam imposuit pretiũ frumẽto. quam per te vide.

SVMMARIVM.

1 *Iudices, & potestates terrarũ qui sequuntur partiales reformationes, incidunt in pœnam, si ex partialitate sua sequatur dãnũ, vel iniuria alicui.*
2 *Partiales dãna infercẽtes, & iniurias, tenẽtur ad refectionem damnorum, & iniuriæ satisfactionem.*
3 *Partialitas terrarũ dicitur infortunium: & ideo si vir propter partialitatẽ exulatur, mulier potest dotem repetere.*
4 *Iudex non debet esse partialis in arbitrarijs.*
5 *Iudex dum ex officio procedit, an debeat imponere pœnam ordinariam, vel arbitrariam numero. 7.*
6 *Officialis in syndicatu cõdemnatus ex generali inquisitione non efficitur infamis.*
8 *In arbitrarijs arbitriũ debet esse iuri, & æquitati cunsonum, alias non valet.*
9 *Iudex, qui habet potestatem disponendi secundum conscientiam, seu arbitrium, non debet sequi propriam conscientiam, sed publicam.*
10 *In arbitrarijs iudex debet facere suũ arbitriũ cum consilio peritorum.*
11 *Vt partialitatem iudex euitet, non debet habere nimiam familiaritatem cum subditis: quia ex conuersatione æquali nascitur contẽptus dignitatis.*
12 *Si partialitas est in ciuitate inter aliquos, potest iudex ad euitanda scandala, & rixas, iubere, & vetare, quòd vnus non transeat ante portam vel domum alterius.*
13 *Si de possessione alicuius loci est contentio inter duos, & est timor, ne veniant ad arma, potest iudex præcipere vtrique, ne ad illum locũ vadant.*
14 *Hospitiũ potest quis cogi mutare propter partialitatem, causa vitandæ discordiæ.*
15 *Episcopus potest iubere archipresbytero suo, ne transeat per contratum duorum fratrum, quorum patrem interfecerat.*
16 *Inimicitia quando est inter aliquos, potest iudex prouidere futuris scãdalis, præcipiẽdo sub pœna, ne per certos fines incedant.*
17 *Quilibet officialis ex causa potest prohibere, ne quis accedat ad fundum.*
18 *Arbiter potest prohibere duobus inimicis, vt vnus non vadat per portam alterius.*
19 *Potestas potest præcipere subdito, ne discedat de domo sua.*
20 *Scandalis, & rixis iudex occurrere, & prouidere debet.*
21 *Iudex debet prouidere ne partes veniant ad arma.*

Iudex

Universidad de Deusto
Biblioteca

22 *Iudex non debet studere in criminalibus de cõ cordia partium anteaquam puniat.*

An pars potest se componere, seu pacem facere post sententiam.

23 *Ad pacem potest compellere iudex, quãdo inimicitia esset scandalosa, & respublica inquietaretur.*

24 *Ad compromittendum potest cogere iudex, quando videt, quòd via iudicij, vel sententiæ non potest bene sedari discordia.*

25 *Contendentes de possessione, & properantes ad occupandum: si inter eos præsumitur verisimiliter ad arma venire, possessio sequestrabitur.*

c **Parcialidad.** c Hac de causa dicit Bald.in.l.de eo. C. de poena iudi. qui mal iudi.in princip. nu.2. q

1 potestates † terrarum, qui vadunt ad terras, vbi sunt diuisiones in populo, qui non possunt salua conscientia pertrãsire, sed oportet eos sequi partiales reformationes, incidunt in poenam. c. cùm æterni. de re iudi.in.6. ¶ Quod intellige verum, si ex sua partialitate sequatur alicui iniuria vel damnum, aliàs non: vt dixi in gloss. *ne se intaran.* fi.col.versic.secundo fallit. & arg. eorum, quæ tenet Inno.in.c.fi. Quod metus causa.n.3. versi. Item nobis videtur. & Bald.in. c.1.§. iniuria.in titu. de pace iura. firma. nume.5.in vsi. feu

2 do. versi. quæro. vbi tenet, † quòd si partiales inuicem inferunt iniurias & dãna tenentur ad refectionem damnorum, & satisfactionem iniuriæ. Sed hoc Bald.ibi dicit verum, quòd tenentur, scilicet illa pars, quæ iniustè egit. & sequitur Alex.in additio.ad Bar.in.l.iniuriarum. ff. de iniurijs. ¶ Et dic, quòd partialitas terrarũ dicitur infortuniũ: † & ideo si vir efficiatur exul,

3 non solùm propter culpam suam, sed etiam propter partialitatem, mulier poterit dotem repetere: quia exilium paupertatem inducit. vt gl. in authen. de exhiben. & intro. rei in prin. colla. 5. & idem tenet Ioan. And. in additio. ad Specu. in titu. de dona. §. fi. versi. quid si vir est in bãno. Bart. in.l. si constante. in.5.q.1. partit. principal. ff. solu. matri. & idem Bart. in.l.1. C. de decurio. & in.l.2. in princip. ff. solu. matrimo. Angel. in l. cũ acutissimi. §. illud. C. de præscrip. 30. anno. Anto. de Butri. in.c. per vestras. de dona. tenet ad literam Alexan. in.l. si cùm dotem. §. si maritus. ff. eod. solu. matrimo. nu.3. & Ludo. Roma. consilio. 187. in. fi. vbi dicit, quòd eo ipso, quòd maritus à ciuitate absens est, aut tanquam exbãnitus cum bonorũ publicatione, aut tanquam alio modo exul sine publicatione locus est repetitioni dotis. vt per glos. in. d.l.2. in princi. & per alia iura supra allega. & idem quod Alexã. in. d. §. si marit⁹.

parcialidad c con tenet Ias. in. d.l. si constãte. nu. 145. versi. amplia istud. loquẽdo in dicta partialitate. ¶ Notari potest ex text. ibi. *ni parcialidad.* q etiam in arbitrarijs iudex non debet esse

4 † minus partialis & fauorabilis alteri parti. notat Inn. in dict. ca. cùm æterni. de re iud. in. 6. & certè cùm laxius dãtur habenæ, ille magis dbet habere præ oculis æquitatẽ. vt in authẽ. ius inrãdo, quod præstatur ab his. collatio. 2. in nigro. & hoc dicit tex. notabil. & vulga. in. l. q si ephesi. ff. de eo quod certo loco. & tenet Bal. in. d.l. de eo. nu. 3. & in. l. quocunque. C. de seruis fugi. col. 5. nu. 18. vbi ait, q in arbitrarijs iudex debet inclinare in mitiorem poenã, vt in. c. de causis. de offi. delega. non tamen debet esse nimis gratiosus. vt in regula, in poenis. de regul. iur. in. 6. & ibi Ioann. And. in nouella. & idem tenet Bal. in. l.1. in prin. ff. de his, qui sunt sui vel ali. iur. ¶ An iudex procedẽdo ex officio debeat impo

5 nere poenam † ordinariam, vel arbitrariam? Vi. Abb. in rub. de iudi. nu.3. &.5. & quæ dixi supra in dicta gloss. *derechamente.* & eundem Abb. in c. inquisitionis. nu.1. de accusa. nu.2. vbi tenet, quòd de iure canonico miti⁹ punitur, per viam inquisitionis, quàm per accusationem. De iure autem ciuili non reperit quòd hæc differentia fiat in impositione poenarũ, sed par imponitur poena. per bonũ tex. in. l.4. C. de sepulchr. violat. facit. l. ordo. ff. de public. iudi. & qđ notatur in. l.2. §. si publico. ff. de adulteriis. Ex quo infert Abb. ibi, q faltẽ de iure canonico ex inquisitione nõ efficitur infamis: quia sicut recceditur à poena ordinaria delicti imponẽda per hominẽ, ita eadẽ æquitate videtur recessum à poena iuris, quæ est infamia, quæ sequitur cõdemnatum pro crimine. vt in. l. infamem. ff. de publicis iudicijs. & secũdùm ius canonicum potest esse vera glos. in. l.3. §. præterea. ff. de suspectis tutori. & in. l.1. C. de modo multan. quòd condemnatus ex inquisitione, non est infamis. nã de iure ciuili Barto tenet oppositum. in. d.l. infamem. Et potest esse ratio secũdùm eund. Ab. quia de iure ciuili regulariter non potest procedi per inquisitionẽ, nisi in certis casibus: de iure autem canonico semper potest procedi, præcedente infamia. Quæ ratio dicit Frãc. de Aretio ibi in. d. cap. inquisitionis. column. 2. non videri suffi-

ri sufficiens: quia grauamẽ illatum in modo procedendi, non est iusta causa alterandi pœnã. vt plenè declarat Bart. in. l. ictus fustium. ff. de infami. vlti. quæst. & in. d.l. infamem. & Bald. ibi. & in. l. etiam. C. de furtis. vbi in effectu concludit Bald. in. dicta. l. infamem. quòd ex inquisitione generali condemnatus non efficitur infamis.

6 Vnde infert, quòd si officialis † in syndicatu cõdemnatur virtute generalis inquisitionis cõtra se factæ, non efficitur infamis: quia non potest dici, quòd inquisitio succedat in locum accusationis, quoniam accusatio non potest fieri sine specificatione criminis. ca. libellorum. 2. quæst. 8. Et hanc sententiam sequitur Ioann. de Imol. in. d.l. his qui reus. & in. d.l. infamem. Sed dominus Areti. vbi supra dicit, quòd in hoc non est standum: quia Bald. ponit exemplum, quando ex ipsa potest sequi condẽnatio de iure, quia formatur cõtra certã personam pro administratione vnius officij. vt in. l. vnica. C. vt omnes iudicãtes ciuil. quàm crimi. quo casu ex inquisitiõe generali potest sequi sententia condẽnatoria, & absolutoria. vt notat Ang. in. l. si vacãtia. C. de bonis vacan. lib.10. ¶ Sed tu vide Abb. in. ca. at si clerici. de iudic. nu.34. vbi indistinctè tenet

7 q † si probatum est crimẽ per modum inquisitionis, venit quis mitius puniendus, quàm si ageretur viã accusationis. per. l. hodie. ff. de pœnis. & Bald. in margarita. Inno. in parte, poena. tenet idem quòd Abb. in. d.c. inquisitionis, scilicet, q pœna ordinaria nõ imponatur ex inquisitione secundum canones, sed secundum leges sic. vt notat Innocen. in cap. cum. p. de purga. canoni. Quod limitat & dicit esse verum Bald. ibi, quando proceditur cũ plena causæ cognitione, sec⁹ si incidẽter, & summatim, quia tũc extraordinariè etiã secũdũ leges nõ põt puniri. vt notatur in. l. nullus. C. de testi. & idẽ tenet Hippol. de Marsi. in sua practi. crimi. §. cõstãte. fi. col. n. 100. & nu. 84. & vi. Socinum in fallen. in parte, poena. regula. 293. ¶ Attamen in arbitrariis eius

8 arbitrium debet esse iuri † & equitati consonũ, aliàs non valet. Ita tenet Ludoui. Roma. in consilio. 376. vbi pro hoc allegat glos. in. l. eas causas ff. de conditio. & demõstra. & latè Hippoly. de Marsi. in sua practi. crimi. §. diligẽter. num. 24. & in. l. quæstionis modum. ff. de quæstio. num. 71. cum sequẽtibus. vbi quoque dicit, quòd qui

9 habet † potestatem disponendi secundùm conscientiã, vel arbitrium, nõ debet sequi propriam conscientiã, sed publicam. tex. iũcta glo. in. c. iudicet. 2. q. 7. & voluit Cyn. in. l. quisquis. C. ad. l. Iuli. maiest. & Ias. in. l. sic legatum. ff. de legat. 1. nume. 28. cum sequentibus. Et ideo dixit Bald. in dicta. l. de eo. C. de poena iudi. qui malè iudi. iudicem debere sequi regulas legum. & non conscientiam suam, quæ legibus aduersatur. De quo etiam per Bald. in. l. 2. in tertio notabi. C. de fideicõmissi. & per Roma. in repetitio rubri. ff. de arbi. colum. 2. ad finem. & tex. in. l.1. ff. de solu. tex. & ibi Bald. in. l. certi iuris. in. fine. C. de iud. & Ias. in. §. sed iste. col. penultima. Institu. de actio. glo. & vide Anto de Butri. in capit.

10 vt debitus. de appella. vbi dicit, † q in arbitrarijs iudex debet facere suum arbitriũ cum consilio peritorum. & allegat quæ habentur in ca. ne innitaris. de cõstitu. & subdit ibi Domi. Anto. perillam glo. quòd si cõmittitur aliquid iudicij expediendum secundùm quòd sibi videtur, intelligitur tamen habito consilio peritorum. quod etiam voluit in capitu. 1. de constitu. quẽ sequitur Cardi. Alex. in. c. vt debitus. de appella. in. col. & Matheſil. in notabi. 13. incipiente, nota q vbi iudex. & Fel. in cap. quoniã frequẽter. §. porro. vt lite nõ contesta. & Hippo. vbi su

11 prà. ¶ Consulo tamẽ iudicibus, vt abstineant se ab ista partialitate, † tam in arbitrarijs, quàm in alijs, & vt euitent nimiam familiaritatem subditorum: quia ex conuersatione æquali, nascitur contemptus dignitatis. vt dixit textus in. l. obseruandum. ff. de offi. præsi. & tex. in. l. 8. tit. 4. parti. 3. * Et test. in. l. 49. titu. 5. part. 1. quasi in fine & ibi Grego. Lopez & tex. in. l. 17. titul. 22. part. 1. * Et alibi dicit Canon, Dum nimium seruatur humilitas, regendi frangitur authoritas. vt in capitulo. quando. 86. distin. 1. vilis & contemptibilis habetur. secundùm Archidi. ibi. pro ut tenet Abb. in cap. dilectus. de poenis. num. 2. & idem in prooemi. Grego. num. 2. vnde infert illud vulgare, Familiaritas nimia, contemptum parit. sed dicebat Azo. illud verbum procedere inter fatuos: quia fatui tantùm contemnunt præsidentem ex familiaritate, non tamẽ prudẽtes: imò magis præsidem cõmẽdant. de quo per glo. in dict. cap. quando. secundùm Abba. ibi.

12 ¶ Nota vnum singula. in materia partialitatis, quòd si in aliqua ciuitate † adest partialitas, vel inimicitia inter aliquos milites, vel alios potentes, potest iudex vetare, & præcipere sub certa poena, quòd vnus non trãseat ante portam, vel domum alterius. Et est iusta causa vetandi propter rixas, scandala, & pericula euitãda. vt tenet Bart. cum quo cæteri doctores transeũt in. l. qđ iussit. ff. de re iudi. & ibi Alex. nume. 3. & Ias. latè, num. 25. vbi dicit, quòd pro hoc allegat Bart. text. in. l.1. §. fina. ff. de officio præfecti vrbi. in verbo, solitarium regionum. * Et Peregrin. in parte inimicitiæ & vid. Baldu. in. l. curatores.

ff. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

ff. de officio procur. Cesar. vbi tenet q̃ tumultuosus & iniuriosus pōt, prohiberi ne accedat ad aliquem locum. Ange. & Imol. & Alex. addūt text. in l. si cuius. §. sed si inter duos. alias incipit. l. æquissimum. ff. de vsufru. vbi est text. notabil. quod si duo † contendunt de possessione
13 alicuius loci, & est timor ne veniant ad arma, & rixam, potest iudex præcipere vtrique eorum sub pœna ne vadant ad illum locum. ¶ Item per istam glos. dicit Raphia. Cuma. se putare, quod
14 eodem modo possit quis cogi † per iudicem mutare hospitium in quo habitat causa vitādæ discordiæ prout tenet Iaso. ibi in fi. d. l. quod iussit. quod ego iam pluries feci. Et idem dicit in epi-
15 scopo, quòd episcopus † potest licitè præcipere suo archipresbytero sub pœna ne transeat per contratam duorum fratrum, quorum pater interfecerat, ne eorum animos prouocaret. Ad quod addit Iaf. Idē quod tenet Ioann. And. post Guidonē. de Suza. in additio. ad Specul. in titu. de pigno. §. sequitur. versi. quid si timeo.
16 vbi tenet, quod quādo est inimicitia † inter aliquos, iudex potest prouidere futuris scandalis, præcipiēdo sub certa pœna, ne per certos fines incedant. arg. in d. l. 1. §. fina. ff. de officio præfe. vrb. Quam decisionem in Ioann. And. refert, & sequitur Alex. in l. qui bona. §. si quis iusto. ff. de damno infecto. ¶ Tamen licet sit prohibitus accessus ad certum locū, vel ingressus palatij, cōtrafaciens ex causa inevitabili, non punitur. tenet Bal. in c. monasterium. de vita & honestate clerico. arg. l. Cæsar. ff. de publica. Et est ratio: quia persona agēs est illa, quæ debet puniri, sed ista non est persona agens, sed patiens, quia per vim patitur. vt ait Seneca in epistola. c. 7. ad Lucillum, ducunt volentem fata, nolētem trahūt. ¶ Item tu adde text. in l. fina. ff. de offi. procur. Cæsa. in verbo, veluti contumeliosum. vbi est
17 text. q̃ procurator Cæsaris, & quilibet † officialis potest ex causa prohibere, ne aliquis accedat ad talem fundum. Et per illū tex. decidit ibi in terminis nostris Alberi. de Rosa. post Iacob. de
18 Aretio, quòd si sunt duo † inimici, arbiter potest prohibere ne vnus vadat per contratam alterius, & e contra. Idem tenet Alberi. in l. fi. ff. de interdi. & relega. vbi ait, q̃ iudex potest præcisè præcipere alicui, ne vadat per contratam alicui inimici sui. per d. l. 1. §. fina. Et idē tenet Iaf. ibi in d. l. qđ iussit. nume. 27. tenēdo contra Bal. q̃ iudex potest iubere alicui, ne ex eat domum suam. quem text. allegat singu. Alex. ibi. Sed secundùm Iaf. ibi dicit, q̃ Alberi. in dict. l. fina. no
19 tat ex illo text. † q̃ præses prouintiæ, & potestas, potest præcipere subdito suo sub poena, ne discedat de domo sua. Et quod nō obstet dictū Bal. in c. Quintauallis. de iureiur. col. 2. vbi tenet, q̃ arbitrator pro bono pacis non potest mādare alicui q̃ exeat ciuitatem suam. Et similiter non potest iudex præcipere alicui, ne exeat domum suam, quia esset species seruitutis: nisi hęc potestas esset sibi specialiter cōcessa à principe, qui tex. in d. l. fin. propriè loquitur, quādo prō pter delictum cōmissum quis punitur à præside ista poena, ne quis exeat de domo sua, sicut propter delictū, posset cum confinare in aliquo loco, ne inde recedat. Sed in casu nostro, & in materia nostra nō est delictum, sed solus timor rixæ, & armorum, secundùm Iaf. vbi suprà, quā uis Alexā. ibi alleget. d. l. fina. ad materiam nostram. ¶ Ratio dictorum potest esse, licēt dasinō
20 dicat: quia scandalis † iudex prouidere, & occurrere debet. vt in l. æquissimum. ff. de vsufru. & tenet Abb. in c. licet. de probatio. colu. 15. nu. 36. in fine. Et ibi tenet Anto. Fran. in additio.
21 q̃ iudex debet semper prouidere, † ne partes veniant ad arma: quia eius officium est partes concordare, si sint discordes. vi. Bart. in l. de die. ff. qui satisda. cogan. & in l. obseruādum. ff. de iudic. per Alexand. in l. athletas. §. Item si quis. ff. de his, qui not. infami. vi glo. in ca. 1. de mutuis peti. quod dicit Alex. verum in additio. ad Bar. in d. l. si vsusfructus. §. sed si inter duos. ff. de vsu
22 fructu. & ibi Angel. in ciuilibus, † secus in criminalibus, quia in eis non debet iudex studere ad reconciliationem. vt per Bald. in l. cùm affirmes. C. de liber. caus. & in l. transigere. C. de trā sa. num. 13. col. 3. ¶ Quinimo si iudex in crimina libus ante punitionem delicti, & ante solutionem poenæ cogit offensum ad pacem cum delinquente, tenetur in syndicat. secundū Bald. in d. l. cum affirmes. & tenet Amod. Iusti. in tract. syndi. in parte, Item in eo q̃ plures innocentes. col. 6. versi. Iē tenetur. & idem Bald. in l. 1. ff. de offi. præf. vrb. & in cap. 1. de pace tenē. glo. in c. per venerabilem. de ele. & Bart. in l. ambitiosa. ff. de decretis ab ordi. facien. Notat Bart. in. d. l. quos prohibet. ff. de postulan. dicens, q̃ pax nō potest fieri per iniuriatū ante condēnationē. allegant glo. singu. in l. 2. ff. ad Sillania. & quod notat Bald. in l. ex stipulatione. C. de senten. & in l. 1. §. quies. ff. de offi. præse. vrb. & Ioannes Andre. in additio. ad Specula. in titu. de pigno. §. sequitur. versi. q̃ si timeo. Sed intelligo Bar. in d. l. quos prohibet. scilicet. q̃ pax nō potest fieri ante condēnationem, est verum per compulsionem iudicis, secus ex voluntate partis. vt tex. in l. 22. titu. 1. par. 7. & tex. & ibi docto. in l. transigere. C. de transa. Quæ pax potest fieri etiam

post

post latam sententiam. vt Bartol. in l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de his, qui not. infa. numero. 7. Per quod d. Bartol. extenditur. d. l. parti. quæ dicit, quòd debet fieri ante sententiam: & sic quòd non solùm ante sententiam, verum etiam post sententiam potest fieri. quod nota. & idem tenet Alex. in l. iurisgentium. §. si paciscar. ff. de pactis. numero. 1. si renuntiat sentētiæ pro se latæ. per gloss. in l. si diuersa. C. de transa. & ibi quoque Alexan. numero. 3. & vide Bal. singula. in capitul. nisi specialis. de officio delegati. numero. 1. vbi ait, quòd ne offensus patiatur dānum in re sua, potest remittere pœnam sententialiter impositam ad ipsius querelam, ne proprium suum perdat. quod dicit notandū per text. vnicum in l. qui poenæ. ff. de manumissi. ¶ Quoq; intellige, quòd post condemnationem, & solutionem poenæ potest iudex co
23 gere ad pacem, quando † respublica inquietare tur, & inimicitia eorum esset scandalosa in republica, quia tunc ad pacem potest compellere. vt in l. si quis ingenuam. §. in ciuilibus. ff. de capti. tenet Bartol. & Pau. de Castro. in l. furti. §. qui iussi. ff. de his, qui not. infa. & idem Paul. de Castro. in l. quidam extimauerunt. ff. si cer. pet. nu
24 mero. 6. vbi dicit q̃ iudex † potest compellere partes ad compromittendū, quando videt per viam iudicij, vel sententiæ non posse bene sedari discordia inter partes, & q̃ sit oriturum inter eas scandalum, prout frequenter cōtingit. arg. in d. l. æquissimū. aliàs secus. Et ita debet intelligi secundùm eum, quod tenet Bald. in d. l. ex stipulatione. & ista opinio Paul. tenet Alex. in d. l. quidam æstimauerunt. num. 4. & dicit, quòd eam amplectitur Bald. in c. cùm ecclesia vulterana. de electione. ad finē. licet Bal. in. d. l. ex stipulatione. expresè tenet, quòd iudex etiā propter timorem scandali non posset partes cogere ad concordiam. vide quæ dicam in c. 6. infrà. eod. in gloss. pobres. numer. 25. ¶ Intantū iudex
25 debet occurrere scandalis, q̃ si aliqui † contendunt de possessione, & vterq; properat ad occupandum, & verisimiliter posset veniri ad arma inter eos, possessio sequestrabitur, & mandabitur vtrique, ne accedat sine licentia iudicis: & si post interdictum iudicis accedit, punitur, & reuocabitur statim à possessione. vt tenet Bal. in l. edicto diui. C. de edicto diui Adri. tollē. 1. col. numero. 3. & est tex. in dicta. l. æquissimum. §. sed si inter duos. aliàs est lex si vsus fructus. §. sed si inter duos. & sequitur illicò. l. equissimum. & tenet Abb. idem quod Bald. in capitu. dilectus. de sequestra. posse. & fru. licet de Bald. nullam mentionem faciat. numer. 10. & 12. & Bald. in l. fi. C. de ordi. cogni. faciunt cumulata per Feli. in ca. nihil cū scādalo. de præsumptio. ¶ Quod intelligitur verū secundùm Alex. in additio. ad Bart. in d. §. inter duos. Si neuter contendentium possideat: quia si vnus possideret, nō possidenti inhiberetur possessio, & non potest sequestrari. Bald. in l. 1. colu. 1. versi. quædam est. C. de sequestra prohibi. & idem Bald. in l. fi. C. de ordi. cogni. & in cap. 2. colum. 2. de vita & honesta. cleri. & in l. ordinarij. C. de rei vendi. Quod refert, & sequitur Iaso. in. d. l. quidam extimauerunt. 3. colu. nu. 4. vbi dicit hoc esse quotidianum: quia propter metum armorum non debet fieri sequestrum, nec recedi à tramite iuris, nisi quādo dubium est de possessione: secus quando vnus possidet, alius non. & idem tenet Hippo. de Marsi. in sua practi. crimi. §. pro complemento. fin. col. nu. 45. & idem tenet additio. Ab. in. c. examinata. de iudic. in additione, quæ est in nu. 13. col. 4. in parte, si iudex. vbi tenet, q̃ iudex præcipiat nō possidenti vt non molestet possidentē sub certa poena. Item tenet Petrus de Ferra. in sua pract. in forma libelli sequestri. co. 2. nu. 6. versicu. sed circa. & vltra eos allego glo. in cap. accedens. el primero. vt lite non contesta. in parte, turbare.

SVMMARIVM.

1 *Adunatio dicitur cum vno tantùm. nu. 10.*
2 *Stante statuto, quòd puniatur producēs testes falsos, habet locum in producente vnum testem falsum.*
3 *Testator iubens bona sua distribui inter pauperes, possunt in vnum distribui.*
4 *Protestatio quæ debet fieri coram vicinis sufficit si fiat coram vno.*
5 *Apellatio quæ debet interponi coram honestis personis quando copia iudicis non potest haberi, sufficit si appellatio interponatur coram vna honesta persona.*
6 *Plurale ponitur pro singulari.*
7 *Pluralis loquutio, an vno numero sit cōtenta.*
8 *Decedere non dicitur sine liberis, qui ex matrimonio vnicam filiam reliquit.*
6 *Medici quando plures requiruntur, si in loco non possunt haberi, an sufficiat vnus.*
10 *Statutum disponens, quòd accedens ad domū alterius cū hominib⁹ armatis puniatur, an verificetur, si accesserit cū vno homine armato.*

Ninguno

Universidad de Deusto Biblioteca

d 1 Ninguno. d Nota tex. quòd partialitas, & cõfœderatio † cum vno solo contrahitur. idem tenet Bart. loquendo in adunatione in l. si rixa. 3. column. ff. de sicarijs. & in l. si criminis. C. de vi publica. vbi dicit, quòd formæ actionum coaduna ninguno, d ni alguntæ debent intelligi, etiam si adunauit vnũ. per l. 2. §. 3. ff. vi bono. rapto. quòd dicit mentitenẽdum. ¶ Et facit quod tenet in. d. §. 3. vbi dicit in simili, quòd stante statuto, quòd si quis produ-
2 xerit testes † falsos puniatur, quod habet locũ in producentè vnum falsum testem. Et vi. Alex. & Iaso. in l. gallus. §. quid si is. ff. de liber. & posthu. 1. col. vbi idem tenent. & Albericus de Rosa. in. 2. part. statu. quæs. 28. & ibi dicit quòd idem sit, si ad vnum actum probandum producat duodecim in eadem causa, non debet puniri pro quolibet, nisi pro vno, quia est vnum delictum. Secus si in diuersis causis ad diuersa facta
3 probãda. ¶ Item facit: quia si testator † iusit bona sua distribui inter pauperes per Titiũ, quòd Titius potest in vnum distribuere, licet in hoc contrarium tenet Bar. per ea, quæ habentur in l. 2. ff. de optione lega. & Alexan. in dict. l. gallus. §. quid si is. quia in expresso tenet Paul. de Castro. in. l. cùm quidam. ff. de lega. 2. nume. 4. dicẽdo, quòd prima opinio est vera, & sic quòd in vnum potest distribui, quando est facta electio cum discretione, & iusta causa, si bona non multùm valent, & ille multùm meretur, quia nobilis, & virtuosus, & cum illis bonis potest ascendere ad magnum gradum, & sic relinquitur arbitrio superioris, vt episcopi. ¶ Facit ad idem, quod tenent Bartol. Alex. & docto. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de noui oper. nuntia. maximè ibi Alex. in fine, vbi ait, q
4 quando timetur de prætore, † de denuntiatione, debet protestari coram vicinis, & sufficit, pbari per testes, quòd coram vno tantùm vicino facta fuit protestatio. secundùm Specu. in titu. de primo &. 2. decreto. §. iam de effectu. versic. quid si nunc sufficeret. Lapus allega. 38. aliàs. 40. vbi ad hoc allegat. l. vt perfectius. cum glo. in versicu. tabularum. C. de annali excep. & ca. vt circa. de electio. in. 6. & Romanus ibi in. d. §. si quis ipsi prætori. dicit, quòd alibi non reperitur tactum, & quòd omnes scribentes ita volũt maximè Anto. de Butri. in capitul. pastoralis. §. præterea. de offi. delega. & idem tenet Imol. in. capitul. fina. de appella. ¶ Vbi quoque tenet
5 Imol. quòd appellatio, † quæ debet interponi coram honestis personis, quando non potest haberi copia iudicis qui sententiam tulit, sufficit si appellatio interponatur corã vna honesta persona, adhibitis tantũ testibus. per tex. in. d. l. vt perfectius. & Abb. in. d. ca. pastoralis. §. 1. de
6 offi. delega. ¶ Et sic quòd plurale † ponitur pro singulari. vt in. l. diuus. in fi. ff. de peti. hæredi. & in. l. 2. §. exactis. ff. de origi. iuri. gl. in. l. falga. ff. de condi. & demonstr. & glo. in princi. Institu. de iure persona. Et non solùm in materia fauorabili, verum etiam in pœnali, & sic odiosa plurale ponitur pro singulari. Bar. in. l. si quis alteri. per illum text. cum glos. C. ad. l. Iuliam. maiesta. quia licet omnes leges loquantur in plurali, & dicant, præcedentibus indicijs, tamen sufficit vnum indiciũ, & sic in materia odiosa plurale pro singulari ponitur. vt tenet Iaso. in. d. l. gallus. §. quid si is. num. 3. ¶ Vbi dicit, quòd facit quod tenet Bald. in. l. 1. notabi. C. de conditio.
7 inserti. vbi pluralis † loquutio vno numero est contenta. vbi infert Bald. quòd stante statuto, quòd si supersunt masculi, non succedat soror: quòd si extat vnus solus masculus, ille excludit sororem: quia naturalis ratio magis attenditur, quàm pluralis loquutio. ¶ Item facit secundùm Bald. quòd stante lege, vel statuto, quòd si
8 mulier decesserit sine liberis, vir lucretur dimidiam dotis: quòd non dicitur decedere sine liberis, quando vnicam filiam ex eo matrimonio reliquit. facit text. in. l. non est sine liberis. ff. de verborum significatio. ¶ Item facit, quòd si testator dicat, si decesserit sine liberis, quia sufficit decedere cum vno. vt est glo. in. l. ex facto. §. primo. & ibi Bart. ff. ad trebellia. & idem dicit Bald. in dicta. l. 1. C. de conditio. insertis. generalius, quòd extante statuto, quod existentibus filijs masculis, filiæ fœminæ non succedant idem erit, si vnus masculus tãtùm extabit: secundùm Alexan. & Iaso. in dicto. §. quid si is. ¶ In simili vi. tu Abb. in cap. proposuisti. de probatio. numero. 4. versi. & primo. vbi tenet, quòd licet
9 plures periti † & medici requirantur in arte attestationis, si in eodem loco plures possunt haberi, sunt adhibẽdi, aliàs sufficit vnus solus. Bar. in. l. 1. §. 1. de ventre inspicien. & in. 1. constitu. di gestorum. per tex. in authen. de non alienãdis. §. quod ait. columna. 2. versic. vt neq;. & ille tex. est multùm notabilis: quia probat hoc dictum. & idem tenet Paul. de Castro. in. l. qui luminibus. in. fi. ff. de seruituti. vrba. prædi. & per Ange. in. l. quòd si nolit. §. si mancipium. ff. de ædilitio edicto. * Et de materia ista & quis potest eligere hos medicos in casu vulneris & de pluribus. q. in materia vi. late Peregrin. in parte medicus. * ¶ Sed contra nostrum text. tenet Iaso. in d. §. quid si is. d. legis, gallus. nu. 12. dicẽdo, quòd si statutum disponat, q si aliquis accesserit ad domum alterius cum hominibus armatis, puniat certa poena. vt in. l. 11. titu. 4. foro legum. lib. 4. vbi ponitur poena congregantis gentem ad malum, q nõ habet
10 locum, si accesserit cũ † vno homine armato. secũdùm Bal. in. l. iubemus. §. sint autem per tex. ibi. C. ad trebellia. & idem tenet Montal. ibi. in glo. illius. l. fori. quia nõ est eadem ratio. nã gra maior est iniuria, quæ fit à plurib⁹, & materia subiecta requirit pluritatem. vt. ff. de testam. in. l. vbi numerus. ¶ Secus verò dicit, quando statutum vtitur nomine collectiuo, vt quia dicit, si quis accesserit cum familia. vt in dicta. l. fori. & non habet nisi vnum in familia, tunc punitur: quia hoc nomen etiam in vno verificatur. vt in l. sint autem. & ibi Bal. C. ad trebellia. vbi Bald. dicit, quòd si statutum dicit, q si quis accesserit cum familia, habet locum in eo, qui cum vno accessit, cùm plures in familia nõ haberet. & sic intellige dictum Iaso. vbi suprà. & sic dicta. l. fori verificetur in coadunante vnum solũ. secũdùm Montal. ibi. & tenet iste tex. & facit tex. in. d. l. 2. §. sed si vnus. ff. vi bonorum rapto. ¶ Et Alex. & Iaso. in. d. l. gallus. §. qd si is. volunt concordare Bal. cũ. d. §. sed si vnus. & dicunt idẽ, quod Montal. scilicet, q maior iniuria fit accedendo ad domũ alicuius cum pluribus armatis, quàm si accedant cũ vno. tex. est notabilis in. l. si plures serui. ff. de iniurijs. & ita procedit decisio Bal. in. d. l. iubemus. sed quantũ ad damnũ si quis violenter rapiat, putà centũ, tantũ dãnum infert rapiẽdo cũ vno homine, sicut si raperet cũ mille hominibus. & ita loquitur. d. §. si vnus. ¶ Sed quid dicemus de. l. 1. tit. 10. lib. 4. in ordi. regali. vbi dicit, quod nemo faciat adunationem assonatam nec congregationem gentiũ sub pœna ibi posita: an si aliquis faciat illã assonatam, seu adunationem cũ vno homine, puniatur pœna: de qua in. d. l. quod videtur per supradict. sed tu dic cõtra, per verbum, gens, positum in ea, quod verbum verificatur in quatuor hominibus. vt Bar. in. d. l. 1. ff. de probatio. quod nota ad intel. illi⁹. l. fori. & dixi suprà in gl. *no se juntara.*

e Personas. e Quæ veniant appellatione personæ, dixi latè in. c. 1. in gloss. *de ninguna persona*.. & sic quòd cum illis personis, & vniuersitatibus contrahitur adunatio, confœderatio, & partialitas: siue sint ecclesiasticæ religiosæ, vel cuiuscunque qualitatis, & etiam si fiat cum muliere, vt dixit Paul. de Castro in. l. 1. §. iusgentium. in princi. ff. de iusti. & iur. & dixi in glo. 1. istius. c. nu. 2.

nos regidores, nicaualleros, ni otras

SVMMARIVM.

1 *Partialitas contrahitur etiam cum forensi, si ibi sæpe conuersatur.*
2 *Statutum ciuitatis habet locum in forensem, & contra eum, si ibi continuè conuersatur.*
3 *Contrahere non potest iudex cum forensibus, qui conuersantur in loco suæ iurisdictionis.*
4 *In conuersatione decẽnium requiritur.*
5 *Conuersatio, an faciat quem de foro.*
6 *Scholaris non efficitur incola alicuius loci ante decẽniũ: & ideo de contractibus, & delictis alibi commissis non potest conueniri in loco studij.*
7 *Conuersatio, seu habitatio assidua, an sufficiat etiam si non sit decẽnalis.*
8 *Domicilium an dicatur quis contraxisse, quãdo vẽdidit bona, & possessiones, & cõtulit se in aliũ locũ, in quo emit domũ, & possessiones.*
9 *Domicilium, an constituatur per decẽnium.*

f Tales pueblos. f Idem credere & tenere, q in pœnam confœderationis, adunationis, seu partialitatis iudex incurrit, si eam habet non solùm cum subditis suæ iurisdictionis, verum
1 etiam cum forensi, † si ex eius adunatione, & partialitate aliquis damnum recipiat, si talis forensis erat homo, qui sepe. & quasi continuè ibi conuersabatur, vel vtebatur. Quia licet sit verum, quòd forensis dicatur ille, qui non est subditus, nec habitat in eadem ciuitate, nec habet ibi domicilium, vt Paul. de Castro. consilio. 193. col. vlti. & in consi. 9. & Feli. in capit. quoniam. de offi. ordina. in principi. non habet locum in forensem, qui continuè ibi conuersabatur, vel vtebatur: quia iste pro ciue, & subdito reputa-
2 tur: & contra eum extenduntur † statuta ciuitatis, & non potest allegare ignorantiam. tenet Gandi. in tracta. maleficiorum. in tit. de rebus portan. contra deben. nume. 7. in fine, & Iaso. in. l. cunctos populos. C. de summa trinita. & fide catholica. nume. 67. cum sequentibus. & Hippolyt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Marsil.in.l.fin.ff.de iu. isf.omnium iudi.nu. 81.in repetitio. ¶Et cum talibus forensibus,
3 qui conuersantur † in loco, iudex non potest contrahere: & si contrahit, contractus est nullus.vt tenet Alexand.in.l.principalibus.ff.si cert.petat.numer. 4.versic. quarto limita. & facit tex.iuc̃ta glossa. ibi

personas algũas de los tales pueblos, f

in.l.quisquis,C.si certum peta. ibi, si in prouin 1
cia fuit versatus. ¶Sed quod tempus in ista conuersatione requiritur? Angel.in consilio.27.di-
4 cit,quod in ista † conuersatione requiritur decẽnium, loquendo quando quis dicatur contrahere incolatum.vbi dicit,quod consuetus con-
5 uersari in ciuitate, talis conuersationis † vsus nõ facit quem de foro, nisi vsus sit assiduus, vt per. 10.annos continuos.secũdũ Cy.in.l.2.C.vbi senato.vel clarissi.vbi hoc expresse dicit. Et facit quod notat Innocen.in.c.ex parte.de foro compe.& idem tenet Alex.in consilio.165.in.6.volu.consiliorum.nume.3. ¶Tamen Bart.ibi in.l. 2.C.vbi decrimi.agi opor.dicit,quod licet tales non habeant ibi domicilium, ex conuersatione assidua sortiuntur ibi forum, & possunt ibi conueniri. Quod est considerandum: quia prædicti expresse dicunt, quod assidua conuersatio do-
8 micilium non inducit, sed quod facit quem sortiri forum.ita Bart.vbi suprà,& Feli.in cap. dilectus.de rescrip. col.6. versi. ad domicilium sortiendum.vbi dicit, quòd cautus debet esse ille, qui fundat se in assidua conuersatione,vt deducat dictũ tempus.10. annorum. Idẽ tenet Bald. in.l.1. versi.quarto quæro. C. vbi de crimi.agi opor. dicens post Iacob. Butri. quòd scholaris
6 † non efficitur incola alicuius loci ante decẽniũ: quia quotidie videt esse in via, donec est in studio: & ideo de cõtractibus, vel delictis cõmissis alibi non potest conueniri in loco studij. ¶Sed secundùm Felin. vbi suprà, est aduertendum, quia multi tenent sufficere conuersationem as-
7 † siduam, etiam non decennalem. ita Innocen. in.c.dilecti.de foro compe.& Salyce.in dicta.l. Senatores.& in dicta.l.2. C. vbi de crimi. agi opor.& Cardi.in cap.ex parte.de foro cõpe.dum modo ex coniecturis non appareat eum de loco recessurum. & ibi Abb.late col. secunda.dummodo etiam habeat certam partem fortunarũ suarum in illo loco. per illum text. videtur tamen Abb. ibi requirere ad finem, vt quis dicatur sortiri ibi domiciliũ. Sed ad finem, vt possit ibi conueniri, videtur velle, quòd sufficiat assidua conuersatio. Et pro ista parte vide late vltra omnes Maria. in cap. fina. de foro competẽ. colum.16.vbi vltra alios considerat, quòd nõ reperitur text. qui dicat, quòd requiratur habitatio decẽnalis. Nec obstat. l.2. C. de incolis. quia respondetur, quòd iura loquẽtia de habitatione intelliguntur, quando quis efficitur per ea incola. vt in dict.l.2.C.vbi senato. vel clari. & notãt Innocen. in dict. cap. ex parte. secundùm Feli. vbi suprà, vbi dicit, quòd ex dictis Mariani licet multa scribat, tres casus ordinat. ¶Primus, quando sola habitatio non habet aliam causam aut actum adiunctum significatiuũ assumpti, 10
vel non assumpti domicilij,& hoc casu sit arbitrarium, vt arbitretur iudex ipsam habitationẽ & moram. ¶Et sic sit in isto casu istius capitu. quod sit arbitrarium, vt ex ista cõuersatione domicilij possit partialitas notari, si fortè nulla alia causa adest constituti domicilij, nõ debet arbitrari domicilium constitutum minori tempore decẽnij. per text. iuncta glossa. in.l.est verum. C. de incolis. lib. decimo. Et facit quod de decurione notat glos. in.l.1.C. de seruis fugiti. Ita dicit sensisse Abb. in cap. fin. de parochijs. dum dicit, quòd si habitans non emit ibi possessionem, sed stat ibi in suspenso, tempus erit arbitrarium. ¶Secũdus casus est, quando habitatio habet admista aliqua significatiua domicilij: 8
quia in loco vbi prius habebat † domicilium, vendidit domum, & possessiones, & contulit se ad alium locum, in quo emit domum & possessiones, dicitur ibi constituisse domicilium. vt per Hosti. & Abb. in.d.cap.fi. & hoc modo intelligitur dicta.l.secũda. C. vbi senato. vel clari. cum alijs præallega. Et concludit late Maria. contra Abb. in dict. cap. ex parte, quòd habitus tertius patrimonij, vel maioris partis, non constituit domicilium, quia requiritur animus, qui cognoscitur per habitationem. Et dicit Abb. in.d.cap.fin. quòd vbi immediatè quis declarat animum suum, quod vult ibi habere domicilium, dicitur tunc habere sine alia exceptione temporis. ¶Tertius casus est, quando quis habi- 9
tauit decẽnio, † quia videtur habere animum perpetuò stãdi, & præsumitur ibi constituisse domicilium, etiam si prius nõ ostenderit alia signa domicilij acquirẽdi, putà, si petit simpliciter conducendo domum. ita loquitur text. cũ glo. in.d.l.2.C. de incolis. lib. 10. & ita intelligitur quod notat Ioan. Andr. & Abb. in proœmio decretali. per. l. cùm de in rem verso. ff. de vsuri. & glos. Bart. & Angel. in.l. lex Cornelia. §. domum. ff. de iniurijs. Speculator. in titu. de compe. iudi. aditio. §.1. versic. 45. & versicu. 51. ¶Sed hunc tertium casum limita tripliciter secundùm

cundùm Felin. vbi suprà in dict. capit. dilectus. de rescrip. ¶Primò dummodo decennium sit continuatum, secus si interpolatum. allegat Angel. in dict. §. domum. Sed Ioann. de Plate. in.l. necipsi. C. de incolis. lib. 10. num. 2. dicit, quòd si statuto cauetur, quòd quicunque habita

saluo q̃ygualmẽte g

uerit per decẽnium sit ciuis, requiritur ad hoc q̃ sit ciuis, q̃ habitauerit maiori parte temporis secundùm Iacobum de Aretio. & Barto. in dict. l. cùm de lanionis. §. fabinus. ff. de fundo instructo. ¶Secundò limita, nisi sit præsumptio, quòd etiam habitans decẽnio non intendat ibi contrahere domicilium. Exemplificat in scholari, qui stetit in studio decennio, & fortè studuit primò in vna facultate, & modò in alia, vel 1
fortè detentus alia extrinseca occupatione non potuit studium complere, & cõtinuè cogitat de repatriando: quia iste domicilium non fortitur per decennium. Et idem potest secundùm eũ exemplificari in quocunq; alio ostendente per exteriora signa, quòd non intendit domicilium fortiri. vt late per Felin. vbi suprà. quem vide. Et quòd per decẽnium habitando quis, dicatur vicinus, text. est in.l.23. titul.2. lib.7. in ordi. regali. & text. in.l.32. titu.2. partit.3. & text. in.l. 2. titu.24. parti.4.

SVMMARIVM.

1 *AEqualitas in iudicijs etiam arbitrarijs, & in alijs actibus extraiudicialibus est seruanda.*
2 *Priuilegium competens vni litigatorum, extẽditur ad alterum.*
3 *Inter litigatores debet esse æqualitas.*
4 *Priuilegium personale egreditur personã, & transit ad aduersarium.*
5 *Dilario vni data, prodest alteri.*
6 *Aequalitas inter socios est seruanda. Cõtrahentes cum minore, obligãtur, licet ipse non obligetur.*
7 *Aequalitas seruatur in quasi contractibus, & in vltimis voluntatibus, & in collationibus, & inter dotem & donationẽ, & in muneribus subeundis.*
8 *Casus, in quibus ratione æqualitatis priuilegiũ personale egreditur de persona.*
9 *Accessoriæ, quæ dantur iudicibus illiteratis & non salariatis ad proferendam sententiam de consilio peritorum, debent solui per vtrunque litigatorum: vt æqualitas seruetur.*
Quid in expensis notariorum.
10 *Iudex, vel notarius, qui vni parti remisit expensas, an tenetur remittere alteri, vt æqualitas seruetur?*

Ygualmente. g

culator in tit. de dilatio. §. 4. versicul. sed nunquid terminũ. nu. 13. vbi ait, quòd æqualitas † in iudicijs est seruanda. Et facit tex. in.l. qualem. ff. de arbitris. & l. in sacris. C. de proximi. sacro. scrini. §. quoniã. lib. 12. & glos. in.l. fi. in fine. C. de re milit. libro. 12. in parte, forma. ¶Et non solùm in iudicijs, sed etiã in arbitris, & in alijs actibus extraiudicialibus, & arbitrãria contingentibus. vt. ff. de arbitris. l. si demeis. circa principium. & l. pedius. §. in seruum. & l. cùm dies. §. penulti. ff. de vulgari. & pupilla. substitu. & l. hoc iure. & l. lucius. eod. titu. & in.l. ratas. C. de rescinden. vendi. & in.l. in testamento. ff. de testamen. mili. & in.l. hæreditatem. de impuber. & ali. substitu. & Bart. & Plat. in dicta.l. in sacris. §. fina. ¶Et dicit Dynus in regula. in iudicijs. de regul. iur. in. 6. quòd in tantum debet obseruari in iudicijs, quòd si vnus 2
litigatorum † sit priuilegiatus, & alter non, priuilegium vni competens, extendi debet ad alterũ. vt in.l. fina. C. de fructi. & liti. expens. & per dictã.l. in sacris. Sed dicit Dynus, quòd hoc est falsum: quia priuilegium vni concessum, ad aliud extendi non debet. vt Institu. de iure natura. §. sed quod principi. nisi saluetur, q̃ habeat locum in priuilegijs concessis vel pertinẽtibus ad litis executionem. vt in dict.l. fin. de fructib. & litis expens. Vel potest dici, vt ibi per eum. Aut priuilegiũ continet ius iniquũ, vt: quia in alterius læsione concessum, & si fuit concessum ad postulationẽ, debet vti impetrans eodẽ iure: sed si sine postulatione, tunc non cõpellitur eo dem iure vti. vt in.l.1. ff. quod quisque iuri. sed si non continet ius iniquũ, sed fauorem illius, cui cõceditur, & aliquam iuris cõmunis relaxationẽ, siue ad postulationẽ eius concedatur, siue nõ concedatur, prodest impetranti tantũ. vt in. d. §. sed quod principi. & prodest nõ solùm impetrãti, sed etiã cũ litigãti occasione controuersię quæ inter eos versatur, esset inæqualitas. vt an-

Universidad de Deusto
Biblioteca

da,& tunc videtur eũ cõtingere.& ita loquitur. l.fin.de fructi.& litis expens. &.l.in sacris.&.l. vnicuique.co.tit.secũdum Dy.vbi suprà. ¶Ex quo dicit Bar.ibi in.d.l.in sacris.in fine. & Plat. in.d.§.fi.quod inter litigatores debet esse æqualitas,† vt quantum vnus soluit pro sportulis,tãtum soluat alter,& nõ plus:& si vnus ex speciali priuilegio nil soluet,etiã vnus aduersarius nil soluet,quantũcũq; succubuit, & aduersario sit in expensis condẽnatus.vt est casus in.d.l.fina. Et idẽ tenet Christopho.Por.Institu. quibus aliena.licet vel nõ.in fi.dicẽdo,q si aliquis ex priuilegio habet q non teneatur iudici delegato soluere nisi mediam partem salarij eius,quod alter soluere tenetur,hoc priuilegium attribuitur aduersario cũ quo litigat, vt dicta æqualitas in iudicio inter litigatores seruetur. ¶Et sic est casus,in quo priuilegiũ personale† egreditur per sonam,& transit ad aduersarium ratione iudiciariæ æqualitatis seruandæ. ¶Sic est in dilatione: quia dilatio vni data,† prodest alteri.l.petendi. C.de tempo.in integr.resti. ¶Similiter in arbitris,vt dixi:quia se habent ad instar iudiciorum vt in.l.1.ff.de arbitris. ¶Et inter socios:† vt in.l. si socius pro filia.ff. pro socio. licet quandoque claudicet pactum,siue contractus, quando est iusta causa claudicãdi,vt est fauore pupilli,quia contrahendo sine authoritate tutoris,non obligatur,sed cõtrahens secum, bene obligatur. vt in.l.nihil.§.penul.ff.de actio.empti. & Institu. de autho.tuto.in princip.& vide Alexa.in.l.videamus.ff.de iur.iura.nu.8.vbi idẽ tenet.si q licet contractus factus per minorẽ sit nullus, est verũ,quando est cõtra se,secus si est in suũ fauorẽ.gl.in.l.1.§.fuit quæsitum. ff.ad trebelli.& in l.7.tit.11.foro legũ.lib.1.& facit.l.11.tit.22.par.3. tex.in.l.nõ ideo minus.C.de procu.in fi.glo.in l.si tutor.C.in quibus caus.resti.in integrũ non est necess.Salyc. in.l.non vtiliter.C. de eo,qui pro tuto.se gessit,& Cyn.in.d.l.si tuto. Et facit quod tenet Bar.ĩ.l.1.ff.de tutelis & ratio.distra. nu.5.vbi si contractus est nullus fauore alicuius ille potest dicere contractum valere. vt in.l. si res.§.1.ff.de iur.dot.& vi.Inno.in.c. accedẽs.de procur.in fine.vbi allegat.d.l. nõ eo minus. est gl.singula.in.l.2.ff.de acceptila. & ibi Angel.& cõsi.316.& Bal.in.l.cõtra iuris.ff.de pactis.Barb. cõsi.58.in.2.volu.in fine.licet Bal.in.d.l.contra iuris.ff.de pactis.dicat,q valet actum fauorabile in fauorem minoris sine curatore, si non opponatur.& Feli.in.c.1.de accusa.nu.6.sed hoc intelligo,si actus est in fieri,& nondum est perfectus.Secus est si est perfectus, quia tũc valet,& tenet,licet à parte opponatur, si est in fauorem minoris.vt in iuribus supradictis.* Et idem tenet Iuan. Bosq;.in tractat. de legitimis nuptijs lib.6.nu.49.tomo.10.tracta.fol.64.q si minor vel mulier non volunt rescindere contractum, alia pars non potest,& sic claudicatur & vi.Fel. in.c.cum causa.de re.iud.num.25.& late Alex. in additio.ad Bar.in.l.cum lex. ff. de fideiusso. in additione.fin.& loquendo in ecclesia vi.Bal. in.d.l.contra iuris.ff.de pact.vbi idem tenet q ecclesia potest facere contractum sibi fauorabilem absq; quæ solennitate legali seu canonica, nõ tamen potest se obligare.& vi.Abb.in.c.diuersis fallacijs.de cleric.coniuga.nu.4.&glo.in.ca. 1.ne sede vacante,& singulariter per Inno.in. c. 1.de his qui fiunt à præla.&Bar.inconsi.159.col. 2.in fi.cum seq.* ¶Item in quasi contractibus† seruatur æqualitas.vt in.l. fin.ff. de nego. gest. ¶Et in vltimis voluntatibus,& in substitutionibus in dubio seruatur.vt in.d.l. in testamento. ¶Et in collationibus.l.illud.§.ad hęc.C.de colla. ¶Item inter dotem & donationem seruatur æqualitas.vt in authẽ. æquali.C.de pactis cõuẽ. ¶Itẽ in muneribus subeundis , & solutionibus tributorum seruatur æqualitas.C. de anno.& tribu.lib.10.prout tenet dictus Ioan. de Plat. in d.l.in sacris. ¶Attamen licet Plat. dicat, q illi sunt casus,in quibus ratione† æqualitatis priuilegiũ personale egreditur de persona, Ange.de Aretio.in.d.§.sed quod principi. nu.2. ponit alios. ¶Et primum dicit, quòd si est priuilegium concessum propter naturalẽ & sufficientem rationem,vt in beneficio restitutionis in integrũ concesso minori propter lęsionem,q transit ad hæredes.vt in.l.interdũ.ff. de mino. ¶Secũdus est in priuilegio concesso marito ne conueniatur nisi in quantum facere potest, quod transit ad hæredem,idest,adcõmunem filium eiusdem matrimonij.vt in.l.etiã.in princi. & ibi doct. ff. solut.matri. ¶Tertius in priuilegio prelationis dotis concesso mulieri,quod trãsit ad hęredem ratione æqualitatis,idest ad filiũ mulieris eiusdem matrimonij.vt in.l.assiduis.§. exceptis.C. qui potio.in pig.habean. ¶Quartus,quando de hæredibus in plurali est facta mentio , quia tũc etiam transit ad hæredem hæredis.vt in.l.scien dum.ff.de verbor.signification. Sed si de hæredi in singulari fuit facta mentio, tunc non transit nisi ad primum hæredem,si est talis res,quæ de sui natura non transit ad hæredem.vt in.l.antiquitas.C.de vsufructu. ¶Quintus,quando priuilegium conceditur ciuitati,vel loco,quia semper idem est locus,licet personæ renouentur.vt in.l.proponebatur.ff.de iudicijs.& vide quę dicam infrà,in capitulo.29.in glossa,*los priuilegios*.

¶Sextus,

¶Sextus,si concedatur posteris, quia transit ad successores,non tamen ex fœmininis.vt in.l.prima,in fine.ff.de iure immunita. ¶Septimus est, si priuilegium concedatur rei, quia ad quoscunque transit res,transiret priuilegium.gl.in.l.forididorũ.C.de exacto.tribu. lib.10. Quæ omnia sunt de mente Barto.in.l.1.ff.de constitu.princip.& Bart.Angel.& Imol.in.l.quia personale. ff.solut.matrim. ¶Et idem ego dicerem in accessorijs,† quæ dantur iudicibus illiteratis non salariatis,vt cum consilio peritorum proferant sententiam,quæ debent solui per vtrunque litigatorem.vt tenet Luca.de Pẽn.in. d.l. in sacris. col.3.versicu. secundò quærit. per cap. statutũ. §.assessorem.de rescrip.in.6.& Paul.de Castro in.l.fina.ff.de assesso.& Abb.in cap. sciscitatus. de rescrip.nume.15.& dixi suprà in.c.1.in gloss. *y el derecho a las partes*.versi.an si de consilio sapiẽtis.in fine. ¶Et facit quod tenet Bald. in.l.prætor.§.sed ibi.ff.de edendo.vbi ait, quòd si iudex mittit notariũ ad aliquem locum pro examinã dis testibus,quòd debet mittere expensis petentis: si autem mittitur ex mero officio,tunc mittet expẽsis vtriusque partis.& sic tenet, q consilium est petendum expensis petentis. vt Bal. ibi,an additione.nu.2. ¶Sed si iudex,vel tabelio,qui† sportulas recipere debet gratis,remiserit vni parti,an teneatur remittere alteri, vt æqualitas seruetur.quod videtur per supradicta. & in authen.sed cùm testator.C.ad.l.falcidi.Tamen contrarium est verius: quia nemo tenetur esse liberalis vltra quàm velit. vt in.l. tutori.C. de negoti.gestis.secundùm Bald.in.d.l.fina.C. de fru.& litis expens.nume.9.Nec obstat dicta authen.quia ibi non est liberalitas,sed fidei meritum,& honor exhibitæ fidei. vt in authẽti. de hæredi.& falci.§.si verò.col.1.&in.l.patrem. ff.quæ in frau.credi.

SVMMARIVM.

1 *Iustitiæ definitio.*
2 *Iudex debet esse iustus,& nulli vitio subiacere:& debet esse fortis,potens,& constans,& debet habere in se alia,vt hic.*
3 *Iudicandi authoritas est quædam potestas delegata hominibus à Deo,de qua rationem sũt reddituri secundùm qualitatem eorum.*
4 *Exemplum de quodam gentili,qui iustitiã fecit omni tempore.*
5 *Iudex non faciens iustitiam,Deo tenetur.*
6 *Iudex iustitiam non faciens,parti tenetur.*
7 *Iudex tenetur parti,si probationes,& defensiones non admittit.*
8 *Iudex negligens in accusatione, vel querela recipienda.& in testibus examinandis super ea,facit litem suam.Fallit vt hic.*
9 *Iudex si non admittit probationes,& defensiones,& instrumenta,tenetur.*
10 *Iudex tenetur,si non fecit restitui furtum.*
11 *Iudex tenetur,si non exigit condemnationẽ communis.*
12 *Iudex tenetur,si noluit audire partes.*
13 *Iudex tenetur,si per dolum notabilem omittit interrogare testem.*
14 *Iudex omittens condẽnare victum in expensis,quando fuerunt petitæ à parte,tenetur.*
15 *Iudex tenetur,quando nõ diffiniuit causam ciuilem,infrà tempus à statuto præfixum.*
Iudex negligens inferendo sententiam,ad finem,vt partes se concordent in foro conscientiæ,parti tenetur.
16 *Iudex tenetur,si processum criminalem nõ expediuit infrà tempus statuti,& successori reliquit.*
17 *Iudex,an teneatur,si de maleficio non inquirit.*
18 *In magistratu præsumitur ignorãtia,nisi sciẽtia probetur.*
19 *Iudices,& rectores possunt aliquos retinere, vt socios, vel mandatores manifestent.*
20 *Iudices debent esse vigiles in iustitia faciẽda, quòd nunqnam ad superiorem citius perueniat culpa delinquentium,quàm vindicta.*

h **Enjustitia.** h Quæ est omnis virtus secũdùm Philos.ethi
1 corum.† & est constans & perpetua volũtas ius suum vnicuique tribuens.Institut. de iusti.& iur. in principi.& in.l.1.ff.eo.quæ nõ põt habere locũ,vbi deficit fides.vt Specula.in tit.de summa
2 trinita.& fide catholi.in principi.Et sit iudex† in se iustus,vt nulli subiaceat vitio graui.Et fortis,potens,& constans in exhibendo quod debet.Nec vereatur magnitudinẽ cuiuscũq; : quia nõ est qui resistat maiestati suę.Esther.9.& ideo

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicitur Ecclesiastes.7. Noli velle fieri iudex, si non vales virtute, idest fortitudine irrumpere iniquitates malorũ. Et ad hoc tendit illud vulgatum. Non vultum pauperis, nec honores potentis considerari debere, sed quod iustum, & honestum videt tribui vnicuique quod suum est, nec alterũ lædere:

tengã a todos en justicia^h quãto a ellos

quæ duo sunt iustitiæ partes. vt in.§. iuris precepta. Institu. de iusti. & iur. & tenet Marcus Mãtua. in tracta. de fauoribus pupillorũ. prima parte. col. fina. tomo. 18. tracta. folio. 95. ¶Et debet esse patiens in sufferendo, & tranquillus in discutiendo, & finiendo, & rigidus in minas inferendo: quia sic Deus iudex minatur peccatoribus per prophetas. vnde dicit. Nisi conuersi fueritis ad Deum, gladium suum vibrauit suæ vltionis, cõminando. Et debet esse æquus in discernendo, & maturus in discurrendo. vt ponit Archiepisc. Floren. in tertia parte. titu. 9. cap. 1. in princi. vbi quoque tenet, quòd qui iustè iudicat, bonum opus facit. & secũdũ eum remunerabitur: quia opus excellens & laboriosum valde bene peregit, & magno prẽmio coronabitur: qa iudex dicitur quasi ius dictat populo, siue q̃ iure disceptat. Iure aũt disceptare, est iustè iudicare. vt in. ca. iustũ. 23. q. 2. & Leui. 19. Iustè iudicabis proximo tuo. Et nisi sufficeniter probatũ fuerit, nullus debet condemnari, nisi confessus, vel cõuictus. Et hæc omnia acta per iudices, põt dici pro eis, Beati, qui custodiunt iudiciũ, & faciunt iustitiam omni tẽpore. Psal. 105. secũdùm Florẽ. vbi suprà. ¶Et quia actus iudicij, & authoritas
3 †iudicandi est quædã potestas delegata, seu collata hominibus à Deo, qui in hoc tenent locũ, & vices Dei in iudicãdo inquãtũ possunt debẽt cum imitari. Vnde dicitur Dutero. 1. Quod iustum est iudicate. Dei enim est iudicium. Nã & de suis iudicijs ipsi iudici Deo rationẽ sunt reddituri, & secundùm qualitatẽ eorũ gloriam, vel pœnã recepturi. vt tenet latè Archi. Flo. vbi su-
4 prà. ¶Vbi refert de quodã pagano iudice, † qui fuerat iustissimus in iudicando, cauens sibi ab omni iniustitia: qui quanuis mortuus fuerit in infidelitate, tñ præseruatus fuit per longissima tempora ab condẽnatione infernali. ¶Demum quodam fodiente in agro suo ad puteum, vel aliud faciendum, audita est vox, leuiter percute, ne me lædas: quo interrogante quis esset, respõdit se fuisse gentilẽ, & iudicẽ, & propter iustitiã suam à Deo prẽseruatũ quousque baptismum reciperet, rogans eum, vt pro episcopo mitteret vel iret, vt baptismũ ei conferret: quo facto, subitò in cinerem dissolueretur: caluaria eius integra erat, & lingua in ea viuens, & recens, & loquens. Quibus omnibus peractis, & corã ipso clero, & populo peripsum declaratis, baptismo recepto, in cinerem, est resolutus, ad beatitudinem anima eius nulli dubium tendente. Beati ergo, qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiã omni tẽpore & sine acceptione personarũ. vt latè Dyn. in dicta regul. in iudicijs. & in capi.
5 nouit. de iudi. quia aliàs teneretur, vt † dictus Archie. Florenti. vbi suprà allegando Sapien. 6. dicendo, Discite iudices finium terræ præbere aures vos, qui cõtinẽtis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est à domino potestas vobis, & virtus ab altissimo, qui interrogauit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cùm essetis ministri regni illius, nõ rectè iudicastis, nec custodistis legẽ iustitiæ, nec secundũ volũtatem Dei ambulastis. Horrendè & citò apparebit vobis: quoniam iudiciũ durissimũ fiet his, qui præsunt, idest damnatio, & punitio grauissima iudicibus malè iudicãtibus, & iniustè. ¶Et non solùm Deo, verun
6 etiã parti læsæ tenetur. † vt dixi in cap. 1. in glo. *y derechamente*. & in gl. *el derecho alas partes*. in ver. & ideo si iudex. ¶Et vltra ibi dicta dic, q̃ quo-
7 que iudex † tenetur, si non admittit probationes, & defensiones, quia non facit iustitiã: dum tamen pars probetur in syndicatu, q̃ produxit testes probantes intentionem suam, & noluit examinare, aliàs non tenetur. Quod est menti tenendum secundùm Amodeum Iusti. in dicto tractatu syndic. in parte, an & quando officialis teneatur de negligẽtia. ver. 2. ¶Ex quo secundũ
8 cum ibi infertur, quòd si potestas, † vel iudex negligat recipere accusationem, denuntiationem, vel querelam sibi porrectã: vel si recipiat, & noluit examinare testes sibi productos, facit litem suam, & tenetur in syndicatu: dum tamen pars probet in syndicatu, quòd produxit testes probantes intẽtionem suam, & iudex noluit examinare: & q̃ interest sua testes fuisse examinatos in tanta quantitate. vt in. l. si quando. C. de testibus. aliàs iudex non teneretur secundùm Bald. in. l. dãni. §. fabini. ff. de damno infecto. & in. l. in pecuniarijs. ff. de ferijs. allegat. l. qui commeatus. ff. de re militari. ¶Sed hoc fallit, quando querelatur seu queritur de vxore, filijs, vel cæteris, quos secũ iudex habet: quia quãdo tales cõueniũtur, potest iudex nõ admittere querelantẽ, & dicere, vade ad aliũ iudicem. text. est in. l. lex Cornelia. ff. de iniuri. in princi. & tenet in. l. qui iurisdictioni. ff. de iuri. omni. iudi. in fi.

¶Simili

¶Similiter tenetur, si non admittit alias defen-
9 siones, † vel probationes per instrumẽta. secundùm Bal. in. l. præscriptione. C. si contra ius vel vtil. publi. ¶Idẽ secundùm eundẽ Amod. Iust.
10 tenetur, † si non fecit restitui furtũ, vel dãnum, dãnum passo, cũ possit, & tenetur in solidũ quia præsumitur esse in dolo, vel lata culpa, quæ dolo cõparatur. secũdùm Bal. in. d. l. mancipia. C. de seruis fugi, vbi dicit. quòd vidit quendam iudicem condẽnari, quia attulit accusationem sibi porrectam ad camaram, & noluit super ea procedere. ¶Item tenetur, si non exigit † condemnationes, & alia debita communis. vt in. l. 1. C.
11 de mutile. lib. 12. & in. l. fin. C. vt in posse. lega. maximè si debitores ipsius communis facti sunt non soluendo. l. lucius. §. fi. de fideiuss. & eo casu debet de suo salario tãtundem retineri. l. iudicis. C. de anno. & tribu. lib. 10. ¶Poterit tamen ab his, pro quibus soluit, repetere. secundùm Bar. in. d. l. missi opinatores. C. de exa. trib. lib.
12 10. Item tenetur, si noluit † audire partes. Bal. in rub. C. de pœna iud. qui malè iudi. l. argẽtarius. §. cùm autem. ff. de edendo. ¶Item si per dolũ,
13 vel notabilem † negligentiam omittat interrogare testem de causa sciẽtiæ. per tex. in. l. si quã-do. C. de testibus. ¶Item si omittit condemnare
14 † victum in expensis, quando fuerunt petitæ à parte gl. singula. in. c. fi. de rescrip. aliàs nõ tenetur, si nõ fuerunt petitæ. vt in. l. properandum. §. sint autẽ alterutra. C. de iudicijs. Tamẽ si vult potest condemnare in expensis, licet non sint petitæ à parte, cùm hoc emergat post litem cõtestatam, & sic ad eius officium spectet. tenet Io. de Plat. in. l. 2. C. de decurionibus. lib. 10. in fine: & si nõ condemnat, nõ recuperat ab eo, qui debuit condemnari: quia lata sentẽtia super expensis, officium expirat: quia soluit potius pœnam sui quasi delicti, quàm verum debitũ, ideo nõ potest recuperare secundùm Ang. & Ioa. de Imol. in. l. si quis dolo. ff. de re iudi. Bal. in. l. sancimus. C. de iudi. licet Specul. teneat contrariũ in ti. de expensis. §. postremò. ¶Item tenetur, si
15 non diffiniuit † causam ciuilem infrà tempus à statuto præfixum. vt in authentica de quæsto. §. super hoc. colla. 6. Et non solùm facit litẽ suã vt teneatur ad interesse partis quatenus eam lẽdit. vt in. c. iudices. de pace iur. firm. in vsi. feud. Sed tenetur etiam ad pœnam statuti, & incidit in periurium: quia iurauit seruare statuta, & pœna statuti nõ excludit pœnam periurij. vt in. l. si quis maior. C. de transa. & notat Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. proconsu. & lega. in. 3. q. versi. sed nunquid iudex. & ita refert tenuisse Iac. Butri. in. d. l. properandum. in principio. C. de iudicijs. & idem tenet tex. in. l. 6. titu. 16. lib. 3. in ordi. regali. & in Pragmatic. 95. facta per nostrum Imperatorem & regem Carolum Valisoleti, anno. 1523. loquẽdo in iudicibus appellationum regimenti, q̃ si infrà illum terminũ nõ decidũt causam, incidũt in illam pœnã vltra interesse partis. ¶Quod limita, & intellige verum, si potestas, vel iudex est in dolo, quia potuit, & noluit: sed cessante dolo, non est periurus, aliàs sequeretur, q̃ ex culpa, & negligẽtia fieret periurus, quod est falsum. non tamen excusatur à pœna pecuniaria statuti, nisi ppter causam p̃babilem, & necessariã. vt in. l. cõtinuus. §. illud. ff. de verbo. obliga. & Inno. in capit. pe. de offi. delega. ¶Et dicitur probabilis causa, si fuit impeditus facto partiũ, & tunc excusatur à pœna, & potest tempus prorogari secundùm Bald. in l. petendæ. C. de tempori. in integrum restit. pete. & in authenti. clericus. C. de episcopis & cle. & in. l. ideo. C. de his, quibus vt indignis. vbi habetur, quòd vbi nõ est culpa, nõ debet esse pœna. ¶Dicitur ergo iudex in culpa, si causa erat instructa, & fuit requisitus q̃ expediat, & stat per eum: aliàs non dicitur negligens, nec tenetur ad pœnam. secundùm Bald. in authentica, sed & lis. & in authentic. Itẽ si appellatiõe. C. de temporibus appella. & in dict. §. iudicis. & dixi in capitulo primo in gloss. y fiel. verticulo vltra supradicta. vbi singulariter. Quia in his, quæ respiciunt vtilitatem priuatam, iudex regulariter non impartitur officium non petitum. l. 4. §. hoc iudicium. & ibi Bart. & scriben. ff. de damno infecto. & Amode⁹ Iusti. vbi suprà. Et quantuncunque iudex teneatur infrà certum terminum causam finire, non cogitur expedire, nisi infrà finem tẽporis. Bart. in extrauaga. ad reprimendum. in verbo, procedatur. & Cataldi. in. d. tracta. syndic. quæstione. 45. ¶Et facit quod singulariter tenet Cardina. in Cle. sæpe. de verbo. signifi. §. & quia quæst. 18. vbi ait. quòd si iudex est negligens ferre sententiam ad finem concordandi partes, si propter concordiam partes læduntur, parti læsæ in Foro conscientiæ ad refectionẽ damni tenetur. quod sequitur Rest au castal. in tracta. de Imperatore. quæstione. 110. columna. 7. versiculo. 41. in fine. tomo. 5. tracta. fo
16 lio. 72. ¶Quoque tenetur, † si nõ expediuit processum criminalem infrà tẽpus statuti, & successori relinquit. vt Bal. in. l. 1. §. sciendum. ff. de magistra. conueni. Quod intellige verum, quando procedit ex mero officio, & ad vtilitatem publicam, quo casu dies, & terminos statuti interpellat pro homine. l. magnam. C. de commit. & contrah. stipula. c. potuit. de loca. Secus si proce

dit per accusationem, & non fuit per accusatorem requisitus, quia tunc non dicitur negligẽs, nisi accusatore petente, & requirente, quòd sententiam ferat. notat glossa in l. si curatoris. C. de iure deliber. & l. penult. eodem titulo. & est casus in l. prima. C. vt infra certum terminũ crimi. quæsti. termi. secundùm Amod. Iusti. vbi suprà. ¶ Item tenetur, si
17 non inquirit † de maleficio, quando est notorium, vel quando fuit ei denuntiatum, aliàs nõ teneretur. tenet Bald. singulariter in l. prima. §. magistratibus. ff. de magistra. conuenie. quia eo ipso, quòd delictum est sibi denuntiatum, vel est notorium, constat de negligentia iudicis: qa si ei nemo denuntiat, nec est notorium, non te
18 netur, quia etiã in magistratu præsumit † ignorantia, nisi probetur scientia. quod Bald. ibi dicit notandum. & dicit quòd ibi est melior text. ad excusationem officialium. ¶ Et vid. Ioann. Andre. in capitul. quanto. de offi. ordin. & text. in capitulo, ordinationes. 8. quęstione prima. vbi dicit, quòd si iudex non inquirit de eo, quod debet inquirere, tenetur, quia præsumitur in eo scientia, vel culpa. Quod intellige, quando est publicum, quia si non est publicum, nec notorium, & non denuntiatur ab officiali, vel syndico, vel promotori fiscali, sed ab aliquo priuato, qui prætendit commodum proprium, sit cautus iudex, quòd faciat porrigi accusationem in scriptis, & recipiat testes ad informationem, & ea data, procedat. ¶ Si verò non dederit testes, non inquirat, quia tunc non tenetur: quia non debet esse facilis ad credendum iniuriato, imò condemnat accusantem, nõ in pœnam talionis vt in l. prima. C. de accusa. saltem in expensis, maximè ex querela maleuola, & nõ sit leuis ad inquirendum. Quia sicut iudex arguitur de negligentia, si non procedit de crimine, de quo sibi liquet: ita arguitur de leuitate, procedendo de eo, de quo non constat, maximè super maleficijs antiquis, in quibus dicit Amode. Iusti. vbi suprà, quòd vidit multos officiales leues ad inquirendum, & cum verecundia processisse, & in
19 syndicatu fuisse damnatos. ¶ Rectores, & † iudices possunt aliquos retinere, vt manifestent socios, vel mandatores, vel vt aliud faciant, quod de iure debent, & est iusta causa carcerandi. ita Bartol. in l. 2. §. diuus. ff. de iure fisci. Cardi. in dict. tract. synd. quæstione. 88. Et de multis alijs ex quibus iudex tenetur, vel non, ne membranas occupem, nec sim transcriptor, vi. latè per

possible fuere i. Ni assi mismo durãte el tiempo de su officio del dicho assistẽte, o gouernador, o corregidor, ni sus officiales por si, ni por otro cõpreheredad k

dictum Paridem de puteo. & per alios in dictis
20 tractatibus. ¶ Et in tantũ † iudex debet esse vigil in iustitia facienda, ꝙ nunquam ad superiorem citius perueniat culpa delinquẽtium, quàm vindicta: quia hoc ipso præsumitur & arguitur de negligentia iudicis inferioris, qui habet delicta punire. vt in capitulo, peruenit. 18. distin. Inno. in capitulo, sicut. de accusa. & tenet Lucas de Penna. in l. quotiens. C. de lucris aduoca. lib. 12.

1 **Fuere.** i Text. in l. 4. titul 15. lib. 2. in ordi. regali. versicu. la quinta. & dixi suprà in. c. primo in glo. *y el derecho a las partes.* prima columna.

SVMMARIVM.

1 *Emere an possit iudex in loco officij prædium per se, vel per alium. nu. 5.*
2 *Domestici, & assessores iudicum, non possunt emere prædia.*
3 *Si res paternæ confiscatæ venderentur, filius iudex potest eas emere.*
4 *Emere potest iudex finita iurisdictione.*
6 *Si vtensilia ad emendum iudex non inuenit, potest ea auferre pretio soluto.*
7 *Consiliarij, & proceres regum, seu dominorũ, non possunt emere prædia.*
8 *Emere quòd possit officialis de licentia regis, seu dominorum.*
9 *An duces, comites, & Barones habeant senatores, vel consiliarios, vt consilium ducis, vel marchionis vocetur.*
10 *Equos quòd possint emere officiales.*

k **Heredad.** k No. text. ꝙ officialis in loco, in quo officiũ gerit, prædium non potest † emere. simil. text. in l.
1 5. tit. 5. part. 5. & in l. qui officij. ff. de contrahen. emptiõe. vbi qui officij causa in prouincia agit, vel militat, prædia comparare in eadem prouincia non potest. ¶ Quod extẽde etiam ad nauẽ, quia nec eam fabricare, nec fabricatã emere potest. secundùm glo. ibi. Et ratio huius est secundùm. d. glo. ne fortè culturę militiam, id est exercitiũ iurisdictionis dimittãt. vt in l. milites. C. locati. & Iaf. in l. principalibus. ff. si certum peta. num. primo. referendo Ludoui. Roma. dicit. quòd officiales debentes officio publico vacare & sic publicæ vtilitati, commodè facere nõ possent,

sent, si vacarẽt priuatis emptionibus. argumẽ. l. militis. agrum. ff. de re mili. & in l. ab administratione. ff. de leg. primo. * Et tenet Alberic. in l. sed si res aliena. ff. de leg. 1. nu. 1. per. d. l. milites. de remilit. ꝙ miles non põt aliquid possidere in loco vbi militat. * Et istam rationem antea assignauit gloss. in l. 1. C. de nego. ne mili. lib. 12. & vid. tex. qui idẽ tenet in l. nõ licet ex officio. ff. eod. de contrahen. empti. vbi nõ licet ex officio, qđ administrat quis, emere per se, vel per aliã personam, alioquin non tantùm rẽ amittit, sed etiã in quadruplum cõuenitur, quod fisco applicatur. vt gl. ibi. & idem tenet tex. in l. vnica. C. de cõtractibus iudi. & tex. in l. aufertur. §. quod à
2 præside. ff. de iure fisci. ¶ Quod extende † ad cõsiliarios domesticos, & assessores, quia quoque isti nõ possunt emere. vt in. d. l. nõ licet. & Par. de Put. in tract. synd. in parte, officiales. fol. 87.
3 ¶ Quod fallit, † nisi quando res paternæ cõfiscatæ venderentur, quia tũc licet filio officiali emere propter affectionem. vt in dict. l. qui officij. & est simil. tex. in l. milites. ff. de re milit. & nõ solùm quando distrahuntur à fisco, verumetiã si distrahantur ab alio emere licet. vt glossa. ibi.
4 ¶ Quoque fallit finita iurisdictione, † vel officio, quia tunc licet emere. vt glo. ibi. ¶ Tu circa istum tex. vi. distinctionem Bar. in dicta. l. aufer
5 tur. §. à præside. † quam sequitur. Lucas de Pen. in l. 2. C. de lucris aduoca. lib. 12. vbi dicit, ꝙ quãdo quis habet aliquod officium sine iurisdictione, vt si est ei commissa administratio rerum publicarum, & tunc si vigore illius administrationis aliud venditur, non licet sibi emere, aliàs punitur. vt in dict. l. non licet. nisi emerit palàm, & bona fide. vt in l. cùm ipse. C. de contrahen. emptione. prout est in tutore. & in executore testamentario, quia nõ possunt emere bona minorum, nec defunctorum, aliàs puniuntur. vt in l. 13. ti. 19. lib. 8. in ordin. regali. nec per se nec per aliam personam. vt Dynus in regula. alicui de regulis iuri. in. 6. & Paul. de Castro. in dicta. l. cum ipse. ¶ Et idẽ, si haberet iurisdictionẽ, & administrationem. & ex ea emeret per dictas. ll. & hoc vult dicere dict. l. non licet ex officio. ¶ Quãdo quę quis vult emere extra id, quod vẽditur ratione ipsius officij: & tunc aut emit inferendo metũ occasione sui officij, & habet locũ. l. si per impressionẽ. C. quod metus causa. quæ loquitur etiã in mediocribus officialibus, vt in his, qui positi sunt ad denũtiandum maleficia, & similibus. ¶ Si verò emit non inferendo metũ, & tunc si quidẽ est talis officialis, qui habet iurisdictionẽ, & non licet sibi emere, nisi prout dicitur in dict. l. prima, de contractibus iudi. & si emerit, habet locũ pœna, dict. §. qđ à præside. ¶ Si nõ habet iurisdictionẽ, nõ impeditur emere aliquo iure. argumẽ. in l. ad inuidiã. C. quod metus cau. quæ difficultio certè est bona. ¶ Quid
6 autem si vtensilia, quæ emere † valet. vt in dict. l. prima. C. de contra. iudi. non potest ad emendum inuenire, an possit ea pretio soluto auferre, vel subditos cogere ad vẽdendum? Dic quòd sic, vt tenet dictus Lucas de Pẽna, in dict. l. secũda, de lucris. aduoca. quod est notandum: quia multi ribaldi nolunt talia vendere iudicibus ex inimicitia, quã cũ eis habent. & tenet Bal. in capitulo, nobis intrantibus. de pace constan. in vhabeat locum in iudicibus, verum etiam in pro-
7 ceribus † palatij, siue consiliarijs, qui stant ad cõsilium dominorum, quorum consilio respublica regitur, quia isti non possunt emere res subditorum, aliàs amissione pretij multantur. vt tex. & ibi docto. in l. finali. C. de rescindenda vẽdi. & hoc est, quia possunt ostendere minacem, & feruorem. vt gloss. ibi. Quod dicit ibi Bal. habere locum in magnis consiliarijs magnorum dominorum, qui tenent locum principum, sicut sunt Regis legati, & Cardinalis, & domini magnarum ciuitatum, & non de alijs, quia non debet intelligi de cõsiliarijs episcoporum, vel magistratuum minorum ecclesiasticorum, nec de ipsis seruatur de consuetudine. ¶ Et istum text.
8 intellige verum, nisi de † conscientia, vel licentia principis, seu dominorum, quia tunc licet eis emere. secundùm Bal. in dict. l. finali. & est tex. hic. Et vi. Alexan. in consilio. 64. numero. 4. in 4. volu. vbi ait, quòd licet consiliarij principis non possunt emere res subditorum, tamen si illa emunt de conscientia principis, possunt: quia præsumitur abesse omnis sinistra suspicio propter præsentiam principis. * Idẽ tenet Peregrin. in part. venditio. q. 2. in. gl. per alium versi. proceres. * ¶ Et quia suprà loquitur Bald. de cõsiliarijs dominorum, videtur quòd † quilibet dux,
9 seu comes potest habere consilium, seu parlamentum. vt sentit ibi Bald. Tu tamẽ tene cõtrarium: quia solus princeps, qui non recognoscit

Universidad de Deusto
Biblioteca

superiorem, potest habere consilium, seu parlamentum. vt tenet Guido Papa. decisione. 43. Quod est cõtra istos Duces, & Marchiones Hispaniæ, qui vocant suum consilium. Quia si superiorem habent, non possunt habere parlamẽtum, seu consi

lium. vt ibi. allegãdo Bartol. in. l. quodam Tiberius Cæsar. ff. de hæredi. instit. licet ibi Bartol. non videatur hoc sentire. Sed tu vi. Bartolu. vbi vult hoc expressè dicere in. l. 2. C. de decurio. lib. 10. in fine, allegãdo. l. 2. circa principium. ff. de orig. iuris. Et tenet Ioann. Montag. in tracta. de parlamentis. in princ. nu. 4. tomo. 5. tract. fol. 241. * Et idem tenet Guiller. Benedi. in rep. c. Raynũtius de testam. in parte & vxorem nomine Adelasiam. lo. 2. nu. 190. fol. 98. * ¶ Et an quilibet prælatus, vel Baro possit constituere consulatum in terra sua. vi. Guido. Pap. licet remissiuè singulari. 422. §. vtrũ. ¶ Et licet officialis nõ possit emere à subditis hospitia, vel campos, nisi victualia, vt dictum est. & in. l. solẽt. §. nũc verò. ff. de offi.
10 proconsu. tamen põt † emere equos, quia nõ debet ire pede, qa sunt similes alimentis, imò sunt pars alimẽtorũ. vt notatur in. l. denique. §. idem Labeo. ff. mandati. secundùm Bal. ibi. & tenet Paris de Put. in dict. tracta. Syndi. in parte contrahere officialibus. foli. 86. num. 3.

alguna, ni edifique casas sin nuestra li-

SVMMARIVM.

1 *Habitare debẽt iudices in palatijs publicis, & non in domibus priuatorum.*

1 **Casas,** [1] Similis tex. in. l. vnica. C. de contracti. iud. ibi, vel domos extruere nõ aliter possint, nisi specialẽ nostri numinis hoc eis permittente diuinã rescriptionẽ meruerint. simil. tex. in. l. 5. tit. 5. part. 5. & ibi Mõta. Et ratio est, quia possunt inferri metũ & impressionẽ vt dictum est in gl. suprà proxima. ¶ Et quia
1 non possunt habitare † in domibus priuatorũ, sed in domibus publicis. vt in. l. nulli. C. de officio rectorum prouinci. & gloss. in. l. obseruare. ff. de offi. proconsu. & lega. Quod intellige si sint palatia publica, vel prætoria, aliàs secus. vt ibi in. d. l. nulli iudicum. & Paris de Put. in. d. tract. versi. officialis. in fine. folio. 88.

SVMMARIVM.

1 *Mãdatum speciale requiritur in istis casibus Et an in istis casibus admittatur procurator cum cautione de rato.*

m Special mandado. [m] Nota casũ,
1 in quo † mandatũ speciale requiritur. Aliũ vide infrà in ca. 42. & alios vide per gloss. in capitulo, qui ad agẽdum, de procura. in. 6. in parte, vel pa

cencia, y es special[m] mandado en la tier

cisci. & Barto. ponit alios in l. filius familias. ff. de donatio. & in. l. prima. §. interfiliũ. ff. de falsi. & Abb. in capitu. sunt nonnulli. §. sunt & alij. de rescrip. per doctorem del Castillo in. l. 31. de Toro in gloss. *specialmente.* ¶ Quibus adde, q renuntiare, est donare: quam renuntiationem procurator non potest facere sine speciali mandato. tenet Abb. in cap. primo. vt lite non contesta. num. 28. ¶ Tamen in omnibus casibus, in quibus speciale mandatũ requiritur, si probabiliter dubitatur de mandato, admittitur procurator cum cautione de rapt. ita tenet Abb. in cap. coram. de in integr. resti. colli. numero. 6. per text. notabi. in. l. quòd si speciali. ff. de minori.

SVMMARIVM.

1 *Negotiari an possint regentes prouincias, & eorum astantes pro se, vel per alium.*
2 *Negotiationes plures requiruntur, vt iudex in pœnam incidat.*
3 *Mercator dicitur propriè, qui plures negotiationes facit, non vnam tantùm.*
4 *Aleator, nec peccator dicitur, licet semel lusit vel peccauit.*
5 *Clericus non dicitur negotiari per venditionẽ vnius rei.*
6 *Contrahere, vel permutare, est intãtum prohibitum officialibus durante officio, quòd etiã si durante officio faciunt contractum, quòd eo finito non potest confirmari mutuo cõsensu, quod extenditur ad consiliarios principis.*
7 *Exactores publici prohibentur contrahere cũ prouincialibus.*
8 *Contrahere potest iudex in officio, quando cõtrahit causa suæ necessitatis, vel familiæ.*
9 *Alienari prohibitus ex causa necessitatis, alienari possit.*

Extra-

10 *Extrahere prohibitus frumentum de ciuitate non intelligitur prohibitus, quando extrahit ex causa necessitatis.*
11 *Exemptus à collectis, nõ intelligitur exẽptus à collecta, quæ imponitur ciuibus propter necessitatem.*
12 *Necessitatis tempore nõ excusatur quis à murorum seu ciuitatis custodia.*
13 *Priuilegium exemptionis nõ prodest in causa necessitatis reipublicæ, vel principis.*
14 *Necessitatis tẽpore, putà guerræ vel belli, põt princeps imponere subditis subsidium charitatiuum.*
15 *Gabellarum arrendatores pro necessitate reipublicæ, regis, seu domini, possunt gabellas exigere ante diem, vel ante tempus.*
16 *Alienare potest prælatus Romano põtifice inconsulto res ecclesiæ cathedralis, imminente necessitate alienandi.*
17 *Vicini venientes ad machinandum tempore necessitatis in terra aliena, non tenentur soluere gabellam.*
18 *Confiteri permissum est etiam Iudæo, & Saraceno tempore necessitatis.*
19 *Victualia, quæ valent iudices emere, si nõ inueniuntur ad emendum, possunt pretio soluto auferre à subditis, & cogere ad vendendum.*
20 *Contrahere potest officialis, qui habet officiũ in sua propria patria, seu in loco suæ originis.*
21 *Priores ciuitatũ, seu anciani, idest regidores durante officio possunt contrahere.*
22 *An contrahere potest officialis cum non subditis.*
23 *An contrahere potest officialis perpetuus, & si potest syndicari.*
24 *Officialis positus ad beneplacitum, an potest contrahere.*
25 *Emere põt officialis res paternas confiscatas.*
26 *Officialis durante officio põt recipere donationem remuneratoriam.*
27 *Cõtrahere an põt officialis, quãdo cõtrahit palã, & cũ authoritate alteri⁹ administratoris.*
28 *Hæres potest officialis institui durãte officio, & legatum sibi fieri.*
29 *Alienatio prohibita per contractũ, non intelligitur prohibita in vltima voluntate.*
30 *Statutũ prohibens forensem emere in loco, nõ prohibetur emere ea, quæ fuerũt antecessorũ, & non prohibetur acquirere ea, quæ sibi obueniunt iure hæreditario.*
31 *Alienatio prohibita in forensem, nõ habet locum, quando forensis succedit ab intestato ex dispositione legis.*
32 *Emere potest officialis, qui non habet iurisdictionem.*
33 *Contrahere potest officialis ex licentia principis.*
34 *Negotiari põt officialis nomine reipublicæ, & ad eius vtilitatẽ, vel super re ipsius reipublicæ.*
35 *Cõtrahere possunt iudices officio durãte, quando est ibi consuetudo contrahẽdi.*
36 *Contrahere potest iudex, quando cõtrahit in alio contractu, quàm mutui, & quãdo in illa ciuitate habet proprietates, seu res mobiles.*
37 *Matrimonium an potest iudex contrahere in illa ciuitate officio durante.*
38 *Contractus factus per iudicem officio durante, non firmatur iuramento.*
39 *Pignus an prohibetur iudex accipere durante officio.*
40 *Instrumentum guarẽtigium, quòd iudex habet contra alium, an officio durante põt mandari executioni.*
41 *Potestas debet soluere pretiũ rei emptæ à familiari suo.*

n De mercaderia. [n] Regẽtes prouincias, &
1 eorum astantes, in eisdẽ negotiari † non possunt nec fœnus exercere. tex. est similis, & ibi Barto. Ang. Paul. de Castro, & cæteri doctor. in. l. principalibus. ff. si certum petatur. & tex. singul. in l. 5. ti. 5. part. 5. quã vide. ¶ Quod extẽde nõ solũ per se, verunetiam per alium non possunt contrahere in tali loco, vbi administrationem gerũt. vt in. l. non licet. ff. de cõtrahen. emptione. & tenet Montal. in glo. ordi. regali. in parte, officiales. ¶ Sic nota, quòd præsumitur fraus eo ipso, quòd emitur per interpositam personam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam, secundùm Bartol. in l. si pupillus. §. finali. ff. de excusa. tuto. & Ias. in. §. Item si quis in fraudem. Institut. de actio. numero. 47. ¶ Cyn. tamen. in l. quisquis. C. eodem si cert. petatur. distinguit, aut est officialis perpetuus. aut temporalis, aut dubius, vtrum sit tẽporalis, vel perpetuus ¶ Si est perpetuus, tunc dare, & recipere mutuò, & contrahere cum subditis, non prohibetur, dum tamen faciat sine oppressione. vt in l. præsidis. ff. eodem. si cert. pet. & C. quod metus causa. l. si per impressionem. ¶ Si est temporalis, refert, aut contrahit nomine vniuersitatis, & potest. vt in l. gaius. ff. de vsu. aut nomine suo, & tunc aut cum subiectis, & non potest, vt hic, & in dicta. l. quisquis. & in l. eos. eodem titulo, aut cum non subiectis, qui non conuersabantur in loco, & potest. & sic dicit, quòd debet intelligi dicta. l. præsidis. ¶ Sed dicit Cyn. quòd alij moderniores tenent, quòd potest accipere à subiectis ad suum vsum & necessitatem. & ita intelligunt. d. l. præsidis. Sed si acciperet ad negotiandum, non potest etiã ab alijs non subiectis, & hoc magis placet sibi, & hanc distinctionem tenent Angel. & Paul. de Castro in dict. l. principalibus. ¶ Et vt iste text. & iura similia habeãt locũ, requiritur, quòd iudex † exerceat pluries negotiationem hanc. Secus si vna vice tantùm exercuit, quia tũc non incideret in pœnam. vt tenet Paris de Pute. in tracta. syndic. in parte, officiales non possunt. foli. 87. ¶ Et facit: quia mercator † propriè est ille, qui plures facit negotiationes, non vnam tantùm. tenet Bartò. in proœmio fforum. num. 10. per. l. primã. §. 1. ff. de tribut. & probatur per. l. semper. §. diuus Adrianus. cum. l. sequenti. ff. de iur. immuni. vbi si immunitas cõceditur alicui, qui negotiationẽ nauicularia exercet, oportet quod maiorem partem substantiæ in ea negotiatione ponat, & habeat. Et ideo dicit Bar. in. d. l. semper. §. negotiatio. quòd immunitas data aliquibus mercatoribus, ita demum seruanda est, si maiorem partẽ facultatũ tenerent in mercantijs; prout tenet Alexand. in consilio. 108. in. 4. volu. ¶ Et quòd vna mercantia non faciat quem mercatorẽ, sed professio, & exercitium. tenet Bald. in rub. C. de constitu. pecuni. in fine. Quod dicit verum nisi hanc vnicam mercantiam præcedat professio, seu matriculatio in matricula mercatorum. nam nomina dicta à professione acquiruntur

ra desu iurisdicion. Ni vse en ella de trato de mercaderia[n],

profitẽdo, nomina verò dicta à cõsuetudine, seu ab actu generalitatis acquirũtur vsu, & exercitio. non per vnicum actum. vnde non dicitur † aleator, licet semel ludat, nec peccator, licet semel delinquat, nec lector, licet semel legat. & idem in similibus. secundùm Bal. ibi. & Bart. in l. legatis seruis. ff. de lega. 3. nu. 4. vbi ad ea, quæ in contrariũ adducit, respõdet. ¶ Et sic, q̃ mercator nõ dicitur quis per vnum actum. & cũ Bart. transit Ancharr. in capitu. canonum statuta. de constitu. ver. quis dicatur. & Barto. in. l. mariti. §. quæsitũ. ff. de adulterijs. & Feli. in proœmio Gregori. co. fi. ver. quartô limita. * Et Peregrin. in parte mercator, & Angel. in proœmio. Institu. §. cunque hoc. num. 5. * ¶ Et facit quoque, q̃ licet clericis † sit interdicta negotiatio, vt in ca. fi. de vita & honest. cleri. per venditionem vnius rei tantùm non dicitur negotiari, seu mercari. est tex. in capitul. eijciens. 88. distin quæ est palea: & tenet Paris de Put. vbi suprà, sed dicitur negotiator, quando emit pluries res aliquas, & in suis formis eas vendit. nam si vẽdidit rem mutatum lucrum proueniens ex artificio, secus vt si emit chartas pro libro scribendo. vt in capitulo. nunquam. de conse. distin. 5. & Cardina. in Cle. fi. de censi. in. 3. nota. & Abba. in dict. ca. fi. de vita & honest. cleri. in fine. num. 14. & Bertachi. in tracta. gabella. in. 3. parte num. 5. tomo. 6. tracta. foli. 55. ¶ Et idem Bertachi. in. 7. part. nu. 48. folio. 63. dicendo, quòd non dicitur mercator, qui contrahit semel tantùm, sed frequenter vt dictum est. & Bar. in l. prima. C. de nauicula. lib. 11. & in l. prima. ff. de tribu. nisi præcedat p̃fessio, vel matriculatio, quia tunc etiam ex vno actu dicitur mercator. vt Bart. in rub. de constitu. pecu. in fine. C. vt suprà dixi. ¶ In tantum officiales non possunt cõtrahere, nec mutuare durante officio, vt dictum est, quòd si durãte † officio fecit contractum, q̃ eo finito nõ potest confirmari mutuo cõsensu expresso, vel tacito. vt in dict. l. prima, versi. pe. C. de contracti. Iudi. & Ias. in dict. l. principalibus. Quod etiam extẽdit ad proceres, seu curiales principis, qui prohibentur emere, & alios contractus facere: & si cõtrahunt, contractus est nullus. l. fi. C. de rescind. vend. iuncta glo in verbo, palatinos. quæ dicit, q̃ illa lex, habet locum in omni cõtractu. quod Bal. ibi dicit esse verum quoque in magnis consiliarijs magnorum dominorũ, vt suprà dixi in glo. heredad. & tenet Paris de Put. in dict. tract. syndic. folio. 16. in parte, excedunt. num. 8. ¶ Et ratio prohibitionis est, vt dixi, quia officiales debent vacare officio publico: q̃d cõmode non possunt facere, si vacarent priuatis emptionib⁹.

Cum

Cum qua ratione Ias. non transit ibi, sed dicit, q̃ melior est propter metũ impressionis: quia lex suspicatur, quòd officiales propter officium inducerent aliquem ad contrahendum nõ liberè. vt in dict. l. si per impressionem. C. quod metus causa. argu. l. 1. C. si rector vel prouin. ¶ Quod extende non solùm in iurisdictionem exercentes, verumetiam in exactoribus † publicorum, quia isti prohibentur cum suis prouincialibus contrahere. vt tenet Ioan. de Plat. in l. missi opinatores. C. de exactor. tribu. lib. 10. nume. 3. prima colum. ¶ Regulam istius tex. & iurium similium limita aliquibus modis. ¶ Primò limita nõ habere locũ, † quando emit, vel cõtrahit ex causa necessitatis, putà vtensilia, vel victualia. vt probat tex. in dict. l. vnica. versi. præterea. C. de contra. iudi. secundũ intelle. Guiller. & Bart. Alexa. & communiter docto. secundũ Iaso. ibi, in dicta. l. principalibus. ff. si cert. peta. 4. limitatione. Et ibi Angel. dicit, quòd si negotiat propter victum suum, & familię suę, quòd potest facere. & est gl. in. l. vniuersi. C. de vectigali. & cõmissis. & Bart. in. l. solent. §. non vero. ff. de offi. proconsu. & lega. dicit, quòd prohibitus emere in aliquo loco, intelligitur posse emere victualia sibi necessaria. & Alexa. in dict. l. principalibus. nu. 2. dicit, quòd prohibitus cõtrahere non intelligitur prohibitus, quãdo facit ex causa necessitatis, vnde secundũ eũ nõ prohibetur emere victualia necessaria. & idem dicit Bal. in dict. l. solent. in dict. §. primo. in. 3. notabi. ff. de offici. proconsu. & lega. ¶ Hinc est, quòd prohibita alienari, † possunt alienari ex causa necessitatis. l. alienationis. ff. famil. hercis. eo quia necessitas non subiacet legi. vt in. l. prima. ff. de offic. procõ. tex. in. l. 3. §. in eadem. ff. ad. l. Rhodi. de Iact. & tenet Roma. consilio. 290. & Areti. consil. 28. Alexand. consilio. 59. in. 5. volu. numer. 6. & ibi ponit causas necessitatis, propter quas potest alienari. & in authentica resque. C. communia de lega. ¶ Hinc dicunt docto. Angelu. Roma. & Alexand. in dict. l. principalibus. quòd prohibitus extrahere † frumentum de ciuitate sub certa pœna, non intelligitur prohibitus, quando extrahit ex causa necessitatis, putà propter necessitatem victus sui. notant doctores in. l. cætera. ff. de leg. primo. ¶ Quoque infertur secundùm Ias. ibi, in dicta. l. principalibus. quòd exẽptus ex priuilegio, & habens † immunitatem à collectis, non tamen intelligitur exemptus à collecta, quæ imponitur ciuibus propter necessitatem instantem, putà propter bellum. prout tenent Dy. Ray. & Bald. contrariantem eis in. l. si ex toto, in principio. ff. de legatis. 1. ¶ Et facit

12 quia tempore † magnæ necessitatis non excusatur quis à murorum, seu ciuitatis custodia. tex. est in. capit. 2. de immunit. eccles. i. & in. l. absit. C. de priuile. domus Augustæ. lib. 11. & l. 52. titulo. 6. part. prima. & l. 1. titu. 3. lib. 1. in ordina. regali. Montal. in. l. 1. titul. 5. foro. ll. lib. 1. in glos. magna. Iaso. in. §. Item seruiana. Institut. de actio.
13 colum. 19. vbi tenet, quòd priuilegiũ † exẽptionis non prodest in casu magnæ necessitatis reipublicæ, vel principis. ¶ Itẽ facit optimè illud, quod notat Bal. in. l. iubemus nullum. C. de sacrosanctis eccle. primo & 2. notabil. vbi notat, quòd de necessitatibus imminentibus ecclesiæ fortè propter guerram, seu bellum nullus quantuncunque priuiligiatus intelligitur excusatus siue priuilegium sit dignitatis, siue personę, seu religioni cõcessum. ¶ Ex hoc quoque dicit Bal.
14 in. l. prima, ad finẽ. C. de operis liberto. quòd tẽpore necessitatis, † putà guerrę, potest princeps imponere subditis subsidium charitatiuum. Ias. tamen vbi suprà dicit, quòd Ioann. de Anani. in consilio. 7. incipiente, visis. consuluit, quod valli non tenẽtur tẽpore necessitatis, putà guerræ, subuenire dominis de pecunia. & ibi ad hoc bene põderat tex. in. c. licet vasallus. in. 2. respõso. si de feud. fuerit controuersi. inter domi. & agna. Limita tamen istam decisionem, vt ibi per eum, quæ limitatio est, licet Ias. non ponat, nisi necessitas sit magna, vel quia captus, vel quia effectus est inops secundùm sui qualitatẽ, vel est in aliquo euidenti periculo propter guerram, & vasallus est diues, & potens, quia tunc tenetur secundùm Ioan. de Anani. in. dict. consilio in fi-
15 ne. ¶ In simili facit, quòd emptores, † seu arrendatores gabellarum pro necessitate reipublicę, vel regis, seu domini, possunt exigere ante diẽ, vel ante tempus dictas gabellas, remisso tamen eis interusurio medij temporis. tenet Bal. in. l. 1. C. de condi. ex leg. & sequitur Ias. in. §. Sed hæc quidem. Institu. de actioni. columna. 2. numer. 8. & Pala. Ruui. in repetit. capitu. peruestras. de donat. §. 23. numer. 23. folio. 98. & Ioann. de Plat. in. l. prima. C. de vsuri. fiscali. lib. 10. & latè Roderi. Suarez in repet. l. post rem. ff. de re iudica. columna. 128. & idem tenet Angelus in. l. si is, qui bona. ff. de pignori. & in. l. cùm quidam. §. fisc⁹. ff. de vsuris. Idem tenet Mar. de Laude, in tract. de fisco, quæst. 25. tomo. 6. tracta. foli. 2. quod dicit notandum, quia plerunque propter necessitates publicas principes ante diem exigũt à publicanis. ¶ Adde etiã tex. notabil. in. l. tutor qui repertorium. ff. de excusa. tuto. in prin. per quẽ dicit Abb. in cap. fin. 2. colum. de eccles. ijs ædifi-
16 cãdis, quod si † immineat necessitas alienãdi res

ecclesiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ecclesiæ cathedralis, potest prælatus incõsulto Romano pontifice alienare, quanuis iurauerit nil alienare inconsulto põtifice, capit. super. de reb⁹ eccle. nõ alie. ¶ Vi. quoq; quod notat Bar.
17 in. l. si qñ. per illũ tex. C. de naufragijs. vbi ait †, q si tẽpore magnæ necessitatis vicini veniũt ad machinãdũ in terra nostra, non tenẽtur soluere gabellã. & ideo gl. in. c. fi. in verbo, pcipiet. 23. q.
18 1. vult q in causa necessitatis permissum † est cõ fiteri peccata etiã Iudæo, & Saraceno. ¶ Et ideo
19 si victualia, quæ emere valent, nõ possunt ad † emẽdũ inuenire, possunt ea ꝑtio soluto auferre, vel subditos cogere ad vendendũ. vt dixi suprà in gl. heredad. n. 6. ¶ Et quoq; põt emere equos, quia non debet ire pede, quia sunt similes alimẽtis, vt ibi dixi. & vi. Parid. de pu. in tract. syndic. in parte, officialis. n. 6. fol. 70. Et ibi quoque tenet, quòd potest victualia accipere pretio soluto. ¶ Et adde quoque, q prærogatiua in pretio rerum venalium non est facienda militibus & officialib⁹ plusquã vendãtur priuatis ꝑsonis in fo. publico. & si per minas, vel alio calore hoc faciat officialis, incidit in crimẽ cõcussiõis. tenet Io. de Pla. in. l. septẽ. C. de erog. mil. anno. lib. 12
20 ¶ Secũdò limita nostrũ tex. & iura similia, † nisi officialis gerat officiũ in sua patria, vel in loco suæ originis, qa põt indistinctè cõtrahere. Bart. Paul. Alex. & Iaso. in. d. l. principa. & Ang. in. l. eos. C. eo. si certũ peta. tamẽ Bal. in. d. l. principalibus. tenet contrariũ. Et Ang. dicit ibi, q de rigore videtur oppositum, per dict. l. qui in officijs. in principio. ff. de contrahẽ. emptione. vbi videtur casus in oriundo. ¶ Ludo. Roma. cõcordãdo Bar. Bal. & Ang. dicit, quòd si quis est officialis in propria patria, sine iurisdictione, potest contrahere secundùm Barto. ¶ Aut est officialis cum iurisdictione, & sit vera opinio Bald. quòd non possit contrahere. Istam concordantiam ponit Paris de Put. in dict. parte, contrahere officialibus. folio. 86. num. 8. Tamen Alexã. in dict. l. principalibus. num. 4. dicit, quòd communiter tenetur prima opinio, reiecta opiniõe & distinctione Ludo. Roma. quia tex. in dict. l. qui officij. non exprimit de eo, qui in loco suæ iurisdictionis officium gerit. Et idem tenet Iaſ. ibi, num. primo. & 2. vbi quoque dicit secundũ
21 Barto. & Angel. ibi quòd priores † ciuitatũ, seu anciani, idest regidores siue rectores durante eorum officio possunt cõtrahere. & ita dicit Ang. quòd seruat cõsuetudo. & facit tex. in. l. eos qui in patria. ff. de ritu nuptia. & idem tenet Guill. Benedi. in reperi. ca. Raynucius. de testa. in parte, duas habens filias. num. 48. dicendo, quòd officiarij annales officia tenentes in loco originis, vel domicilij, omnes contractus celebrare possunt. * Sed vid. hodie pragmatic. 76. in curijs valisoleti anni. 1558, vbi cauetur. q *regidores veynte y quatro siurados* ciuitatum & villarum non trahen in bastimentis nec reuendant ea sub officiorum amissionis pœna. * ¶ Et idẽ est, si talis iudex habet proprietates in illa ciuitate, vel in illo Castro, vel loco, seu res immobiles: quia tunc præsumitur subiectos diligere, & eos nolle opprimere. vt in authentica, vt iudices sine quoquo suffragio. §. eos. & in. §. si cogitatio. &. §. necessitatẽ colla. 2. & tenet Montal. in glo. ordi. in parte, officiales sic nota. ¶ Tertiò limita regulam prædi
22 ctam non procedere, † quando officialis contrahit cum non subditis, quia tunc cessat impressio nis metus, secũdũ gl. & Saly. in dict. l. quisquis. C. si cert. peta. Barto. Ang. Paul. Alex. & Iaso. in dict. l. si principalibus. & Montal. in dict. gl. ordi. in parte, officiales sic nota. per. l. præsides. ff. si cer. petatur. ¶ Sed istam limitationem intelli ge, nisi illi contrahentes conuersarentur in illo loco, quia tunc pro subditis reputantur, & habẽtur, & contractus non tenebit. per. d. l. quisquis. Ita tenet Alex. in dict. l. principalibus. ver. quartò limita. & probat in expresso dict. l. quisquis. ibi, si in prouincia fuit versatus. & vide quæ dixi in glo. *de los tales pueblos*. ¶ Quartò limita dictam
23 regulam, vt procedat in officiali, vel iudice † tẽporali, fec⁹ in officiali perpetuo. tex. est in dict. l. præsidis. ff. si cert. peta. in verbo, perpetui. secundùm Bart. & communiter moder. & Iaſ. ibi cum limitatione, de qua ibi per Angel. Alexan. & Iaſ. nisi per impressionẽ ipsius iudicis inductus esset ille ad contrahendum secum. per. d. l. si per impressionem. quę impressio in iudice nõ præsumitur. vt Bal. in dict. l. solẽt. §. fi. ff. de offi. proconsu. & lega. gl. & docto. in. l. ad inuidiam. C. quod metus caus. & tenet additio. Alexan. in dict. l. principalibus. ¶ Et si dicas, quòd. d. l. præsidis. non loquitur in officialibus principalibus sed in eis qui secum sunt: respondetur, quòd ratio illius tex. est generalis, videlicet, quia perpetui sunt, secundũ Iaſ. ibi. ¶ Attamẽ Saly. ibi contrarium tenet, & mouetur: quia maior metus, & maior impressio timetur in perpetuo officiali, quàm in temporali, qui in breui est remouẽdus. Sed ad. l. principalibus. & ad. l. præsidis. nõ respondet Saly. Bal. tamen in dict. l. solent. §. fi. in. 2. quæst. plenè disputat hanc. q. nunquid ista lex, & similis habeant locum in officiali perpetuo. Et hoc non obstante contrarium determinat, & sequitur cõmunem opinionem, & sic, q perpetuus officialis potest contrahere, dummodo non appareat metus impressionis. quod probat,

bat, quia episcopus habet perpetuum officiũ, & potest contrahere. authenti. licẽtia. C. de episcopis & clericis. Quæ opi. potest suaderi: quia perpetui officiales viderentur perpetuò prohibiti contrahere, & sic videret eis interdictũ perpetuum commercium, quod non est dicendũ. Et potest responderi ad argumentum dictum. Nam ex quo potest contrahere cũ nõ sibi subditis, non est iurandum, si non possit contrahere in loco, vbi perpetuò gerit officium. facit. l. titio centum. §. primo. ff. de condi. & demonstra. ¶ Sed alia ratio melior ponitur per Mõtal. in. d. sua glo. ordi. in parte, officiales. vbi tenet, quod officiales perpetui possunt contrahere: quia in perpetuis officialibus censetur esse fides approbata, ex quo perpetuò sunt electi, sed in temporalibus secus. vt ibi per eum. Et facit quod tenet Guido Papa in decisionibus. decisi. 195. vbi idẽ tenet, dicendo, quod consiliarij regis possunt cõtrahere, & sic permittitur. Et quia isti officiales perpetui possunt per superiorem syndicari, etiã officio durante, & videri quomodo se habeant in officijs: quod secus in officialibus temporalibus, qui non debent syndicari nisi in fine corũ officiorum. Ita tenet Bal. in. l. nisi. §. cùm furiosi ff. de tutelis & ratio. distrahen. ¶ Et quod dictũ
24 est in officiali perpetuo, idẽ est in officiali † posito ad beneplacitũ, quia potest contrahere, quia æquiparatur perpetuo propter incertitudinẽ. secundùm Iaſ. ibi in dict. l. principalibus. & Bald. & Ange ibi. Et facit glo. in Clẽ. 2. de rescriptis. & in capi. si gratioſe. & in cap. fina. de rescrip. in 6. Montal. vbi suprà. Ita determinat Bar. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prętori. ff. de noui ope. nũtia. & Cy. & Bal. in. d. l. quisquis. & Bal. in. d. l. solent. §. fi. ¶ Quod intellige vt per Ang. in. l. eos. C. si cert. peta. quãdo Papa, vel rex habet ex cõsuetudine eos non remouere, quia tunc vt de perpetuis iudicantur. secus si habet ex consuetudine eos remouere post certũ tẽpus, quia iudicatur de eis, vt de officialibus tẽporalibus, quod
25 nota. ¶ Quintò limita, quãdo res paternæ † confiscatæ venderentur, quia tunc licet filio officiali emere propter affectionem. textu. in dicta. l. qui officij. ff. de contrahenda emptione. & in. l. milites. ff. de re mili. & dixi suprà in glos. here-
26 dad. nume. 3. ¶ Sextò limita † non procedere in officiali, qui caperet donationem remunerationis causa durante officio. l. Aquilius regulus. ff. de donatio. & ibi Barto. secundùm Alexand. & Iaſo. in dict. l. principalibus. ¶ Septimò dictam
27 regulam limita † non procedere, quando officialis contrahit palàm, & bona fide, vel cum authoritate alterius administrationis, sicut in simile dicitur de tutore. ita tenet glos. in. l. si emptio
ne. §. fi. in. 3. solutione. argumen. illius tex. ff. de contrahen. emptio. & facit tex. in. l. non existimo. ff. de adminiſtra. tuto. secundùm Ange. ibi, in dict. l. principalibus. & Rapha. Fulgo. in dict. l. non licet. ff. de contrahen. emptio. dicit quòd ita seruatur de consuetudine. ¶ Sed secundùm Alexan. & Iaſo. in dict. l. principalibus. contrarium & melius tenet glo. in dict. l. 1. C. de cõtra. iudi. quæ est singula. ad hoc secundùm Bald. & Saly. in dict. l. quisquis. C. si cert. peta. vbi idem tenet, & sequitur moderni. eo, quia iura contraria loquuntur in administratoribus priuatis, sci licet tutoribus, in quibus cessat ratio impressionis metus. & quòd ita probet text. in dict. l. 1. C. de cõtra. iudi. vbi dicit, quòd officialis, qui vult contrahere, debet hoc specialiter impetrare: sed frustra impetraretur à principe, quod palàm, & bona fide posset facere. & idem tenet Paris de Put. in. d. tracta. syndi. in parte, contrahere officialibus. folio. 87. in libro portatil. num. 8. & 9. ¶ Vbi quoq; dicit, q potestas, vel capitaneus non potest dare licẽtiam assessori suo, vt in officio cõtrahat, sed requiritur licẽtia principis. per tex. & glo. in dict. l. 1. C. de contra. iudi. ¶ Octa-
28 viuos, † secus per vltimam voluntatem: & ideo durante officio potest officialis instituì hæres, & sibi fieri legatum secundùm Iaſo. in dicta. l. principalibus. per legem. non dubium. In principio. in verbo, potestate. C. de testamen. & ibi Barto. & commu. docto. ad quam limitationem infert Iaſo. quòd prohibitus contrahere cum certo genere personarum, non prohibetur eis relinquere per viam vltimæ voluntatis. Facit text. in. l. testamentum non ideo. & ibi gloſſ. & Bald. C. de testamen. & vltra Iaſo. tu vide Alexand. in consilio. 120. in. 1. volum. num. 5. vbi te-
29 net, † q vbi prohibetur alienatio per contractũ intelligitur, q̃ prohibita alienatio, quæ fit in vltima voluntate iure vniuersali. allegat. l. verba gesserunt. ff. de verborum significatione. & l. milites. ff. de re milita. & l. decuriones. cum ibi notat. ff. de decurionj. & l. 1. in fine. iuncta gl. in verbo, sui. C. nõ liceat habita metropo. lib. 11. & firmat etiam clarè Ioann. de Imol. in. l. si ita quis. §. ea
lege. ff. de verbo. obliga. penult. colum. & bene facit. l. fi. C. de prædijs curial. lib. 10. & vide glo. singul. in. l. 4. titul. 10. lib. 3. foro legum. in gloſſ.
30 si. in fi, vbi tenet, quòd licet † per † statutum forensis prohibeatur emere in loco non prohibetur emere quæ fuerunt antecessorum, vel nisi illa prædia empta, vel conducta, obueniant iure hæreditario. vt refert Ioann. de Platea in. l. 1. C.

quibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

quibus ad conducen. præd. fisca. non licet acce-
de. lib. 11. Et Hippolytus de Marsi. in repeti. l.
fi. ff. de iurisdict. omni. iudi. nu. 111. tenet, quòd
31 licet res sit † prohibita alienari in certum genus
personarum, puta in forenses, talis forensis pōt
ab intestato succedere ex legis dispositiōe. Bar-
to. in dict. l. si ita quis. §. ea lege. argum. in. l. cùm
pater. §. Iulianus Agrippa. ff. de legatis. 3. & se-
quitur Paul. de Castro, & alij ibi. * Et anciuitas
prohibens ex portari blandum extra districtū,
an comprehendat forensem habentem agrum
in districtu dictæ ciuitatis: vid. Alberic. in rub.
ff. de muneri. & honori. numero. 34. * ¶ Nonò
32 limita, vt non † procedat in officiali, qui habet
administrationem sine iurisdictione. secundùm
Bartolū. in. l. confertur. §. quod à præside. ff. de
33 iure fisci. ¶ Decimò limita in officiali † contra-
henti ex licentia principis. per dict. l. 1. C. de cō
tra. iudi. secundum Iaso. in dicta. l. principali-
bus. Et Paul. de Castro. ibi vnico verbo ponit
has limitationes, & vide Bertachi. de firmio. in
tract. gabellarum. in. 3. parte principali. colum.
2. in fine. vbi quoq; eas ponit. ¶ Angel. quoq; di
cit in dicta. l. principalibus. quòd fallit, si nego-
34 tiatur † nomine reipublicę, & ad eius vtilitatem
vt in. l. Gaius. ff. de vsuris. & in. l. ciuitas. ff. si cer
tum petatur. ¶ Item dicit quòd fallit, si negotia
tur super re ipsius reipublicæ, quam adminis-
trat palàm, & bona fide cum suo collega. vt in
dict. l. si in emptione. §. fi. sed dic vt supradixi.
¶ Est alia limitatio, & fallentia, & sic. 13. quando
35 est ibi consuetudo, † vt iudices contrahant quia
tunc possint sine pœna contrahere. tenet Paris
de Put. vnico verbo. in. d. tractatu. in parte. con
trahere. fol. 86. nu. 7. ¶ Adde aliam, & sic deci-
36 mamquartam, scilicet, quando iudex † cōtrahit
in alio contractu, quàm mutui, scilicet, quando
talis iudex habet proprietates in illa ciuitate,
Castro, vel loco, seu res immobiles, quia tunc
potest contrahere: quia præsumitur subiectos
diligere, & eos nolle opprimere. tenet Montal.
in. d. glo. ordi. in parte, officiales. Vide tu Berta
chi. in tracta. gabella. in. 3. parte. num. 10. tomo.
6. tracta. fol. 55. vbi ponit aliquos ex illis casib⁹,
quem vide. * Quia mutuum recipere nō potest
quia dans præsumitur eum corrumpere, & in
iudice presumitur barateria, licet adijciatur mu
tui titulus: tenet Peregrin. in parte mutuum, ta
men hodie contrarium cauetur, imo quòd iudi
ces mutuum recipere possunt in pragmati. 40.
in curijs, Valisoleti. anni. 1558. * ¶ Et an si potest
37 iudex matrimonium † contrahere in ciuitate, in
qua officium gerit. Vi. text. in. l. vnica. C. si re-
ctor vel prouine. vbi tenet, quòd non. & tex. in
l. 2. titul. 14. parti. 4. nisi in sua patria, vbi iurisdi
ctionem exercet. ¶ Et ibi glo. in. dict. l. vnica. in
verbo, administrantes. ¶ Sed tu vi. dictum sin-
gu. Saly. ibi. in. fi. vbi quoq; dicit, quòd supradi
cta sunt vera de iure ciuili: sed de iure canonico
potest liberè matrimonium contrahere. & sic.
d. l. vnica. & d. l. parti. sint correctæ. * Et matri-
monium tenet de iure Canonico: vt Cym. in. l.
fi. C. de inter. matri. & Peregrina in part. concu
bina. q. 3. in. glo. prouinciali. * Et quoq; potest
retinere concubinam in ciuitate, quam regit.
prout tenet Roma. singula. 481. per. l. fi. ff. de cō
cubi. & l. 2. titu. 14. part. 4. ¶ Attamen in casib⁹,
in quibus prohibetur officialis contrahere du-
38 rante officio, si contrahit, † talis contractus an
iuramento firmetur? dic q̄ non, tamen iuramen
tum est seruandum. per. c. debitores. de iureiu-
ran. tenet Bar. in. l. si quis pro eo. ff. de fideiusso-
col. 3. num. 10. versi. quarto dixi, & dictus Paris
de Put. in dict. tracta. in dicta parte, contrahere
officiales. ¶ Sed an officialis, qui prohibetur cō
39 trahere, prohibeatur pignus † accipere. Iaso. in
d. l. principalibus. d. nume. 3. dicit, quòd tactum
non inuenit, & arguit ad partes. Tamen nō eun
do per mendicata suffragia dicit, q̄ est glos. ex-
pressa in. l. in quorum. ff. de pigno, vbi dicit, q̄
officialis, qui prohibetur contrahere cum subdi
tis officio durante, non prohibetur accipere pi-
gnus: & Bart. ibi, & Bertachi. in. d. tracta. gabel-
la. in. d. 3. parte. num. 10. de intelle. in hac. q. Iaso.
vbi supra putat distinguendum sic. Aut officia
lis fecerat contractum ante ingressum officij,
vel in alio loco, ita q̄ contractus principalis erat
validus, tunc durante officio pro illo contractu
possit pignus, seu securitatem accipere, sed si of
ficialis officio durante fecerit contractum, quia
non valet, si pro illo contractu acceperit pignus
credit quòd non valet acceptio pignoris. ¶ Ex
qua distinctione infero intellectum ad dictum
Ange. in. l. pars literarum. ff. de iudicijs. vbi te-
40 onet, q̄ licet potestas habeat † instrumentū gua-
rentigium, contra sibi subditum, non poterit il
lud petere executioni mandari durante officio,
sed remedium est, vt cedat iura sua, ita q̄ de eui
ctione non teneatur, & cessionario nō obstabit
exceptio. per. l. sed & si restituatur. ff. eo. quod
dictum sequitur Paris de Put. in. d. tracta. in par
te, officiales durante. fol. 106. nu. 10. ¶ Quòd in-
telligatur, si instrumentum, vel contractū fuit
factum durante officio, secus si ante. Sed tene-
rem, quòd non mandetur executioni, licet sit
ante factum: quia magistratus maiores, & sic
iudices, non possunt conuenire, nec conueniri
durāte officio, sed eo finito. per tex. in. d. l. pars
litera-

durante officio, sed eo finito. per tex. in dicta. l.
pars literarum. & tex. in. l. 2. tit. 20. for. leg. libr.
4. & ibi Montal. in glo. in parte, *ni alcalde ni meri
no*. maximè quia in executione requiritur cau-
sæ cognitio ad minus. 10. dierum. per. l. 4. &. 5.
tit. 8. lib. 3. in or
di. regali. & ibi
Rodericus Sua
rez in rep. quā
posuit iūcta. l.
post rem. ff. de re iud. & tex. in. l. 64. in. ll. de To
ro. ¶ Sed finito officio, pōt executioni mādari,
quia potest contrahere. vt Ias. in dict. l. principa
libus. nume. 4. & dixi in. c. 1. suprà in glo. *durante*
41 *el tiempo de su officio*. ¶ Adde in proposito, † q̄ si
potestas mittit famulum ad emendum carnes,
vel alias res, potestas debet soluere debitū non
familiaris: quia ille solummodo est nūtius, qui
non afficitur ex contractu, prout tenet Bal. in. l.
si tutor. in fin. ff. si quis cautio. & dicit quòd fa-
cit ad prædictam. l. titium. §. à matre. ff. de admi
nistra. tuto. vide quæ dicam in. capitulo. 4. infrà
eo. in glo. *sea obligado*. numero. 17.

ni traya ganados o ē los terminos y bal-

dios & los lugares & su corregimiēto: so

SVMMARIVM.

1 *Grex quis dicatur.*
2 *Abigeatus crimen, quod dicatur.*
3 *Inter gregem, & armentum, quæ sit differentia.*
4 *Iudex, qui in sua patria gerit officium, poterit portare gregem in pascuis publicis.*
5 *Quod tempus iudex debet portare gregem in pascuis publicis, ad hoc vt puniatur.*

0 **Ganado.** ° Qui ex decem ouibus cōstat, vel ex quatuor, † vel
1 quinq; porcis. vt in. l. oues. ff. de abigeis. gl. in. §.
si grex. Instit. de lega. Et tenet Nicasi. de Boerda.
in. §. quod verò natura. Instit. de iure nat. gen. &
ciui. nu. 3. Quod intellige simul, & congregatim
consistentium. vt gl. in. §. sed si gregis. Instit. de
rerum diuisio. & tex. in. l. 19. tit. 14. part. 7. vbi di
citur idem, q̄. 10. oues, & quinq; porci, aut qua-
tuor equi, vel tot earum fœtus facit gregem, mi
nor autem numerus non, vt ibi infertur secūdū
2 dic. l. partitæ, q̄ qui minorem numerum † furā-
tur, non dicitur abigeus, & per consequens non
debet mori, sed aliter punitur, vt ibi. ¶ Ex quo
infertur, q̄ ad hoc, vt iudex incidat in pœnam
istius. c. debet portare istum numerum gregis in
pascuis publicis, aliter non ponitur. Et facit gl.
Montal. in. l. 6. tit. 5. lib. 4. for. leg. in glos. *muera
por ello*. vbi quoque dicit, quòd quinque boues
faciunt gregem. Idem tenet Angel. in dicto. §. si
grex. nu. 2. vbi tenet, q̄ quinque equi, vel boues
ad similitudinem porcorum faciunt gregem. vt
glo. & Bartol. in dict. l. oues. Sicut quatuor, vel
quinq; equi-
tes faciunt gē-
tem. vt Barto.
ibi. & idē An-
gel. in. d. §. Sed
si gregis. qui legit eum iuncto. §. In pecundum.
nu. 2. & 3. Et gloss. in capitul. 1. 10. quæstio. 1. di-
xit, quòd. 10. oues faciūt gregem, sed porci quin
que vel quatuor faciunt gregem porcorū. ¶ Sa-
ly. tamen in. l. 1. C. de abigeis. tenet contrarium,
dicens, quòd in porcis, equis, & bobus, & in oui
bus, quod. 10. requiruntur, vt faciant gregē. quia
in. d. l. nō dicitur, quòd quatuor porci, vel quin
que faciant gregē, sed propter quatuor vel quin
que illud crimen abigeatus committit. ¶ Tamē
contra Saly ce. est text. in dict. l. parti. *si alguno
hurtasse diez ouejas, o dēde arriba, o cinco puercos, o qua
tro bueyas*. & ibi. *por tanto que como sobredicho es de
cada vna destas cosas hazen greyes*. q̄ nota. ¶ Quæ
3 autem differentia † inter gregem, & armentum?
Bar. in. l. 1. fi. C. de milita. veste. libr. 12. dicit, quòd
armentum est de animalibus magnis, sed grex
de pecudibus. & animalibus minutis. Qui ergo
promittit gregem, potest dare pecudes, sed qui
promittit armentum, non potest dare nisi be-
stias magnas, & grossas. Quod Bar. ibi dicit esse
notandum. & Ioann. de Plat. ibi vbi dicit, quòd,
qui accusat de damno dato ab armento, non ob
tinet probando de grege, nec econuerso: quia ap
pellatione armenti, in dubio intelligitur de ani-
malibus grossis, & grex intelligitur de paruis,
vt de ouibus. glos. pleniorem habes in Clem. 1.
de decimis. super, verbo, gregibus. ¶ Sed contra
dictum Bar. & gloss. in. d. l. fi. de milita. veste. est
text. secundum Areti. ibi in. l. si grege legato. ff.
de lega. 1. vbi hoc nomen grex, comprehēdit bo
uem, & sic animal magnum. ¶ Tamen secūdum
Ias. ibi pro dictis glosis. & Bart. facit tex. in. l. 1.
per hanc primo. ff. de rei vēdi. vbi separatim po
nitur significatio gregis à significato armenti. fa
cit. l. boues. ff. de verbo. signifi. Et ad dictū text.
in. d. l. si grege legato. respondet, q̄ ex quo text.
dicit, ex eo grege pecus esset vel vnus bos, inquā
tum dixit primò, pecus, terminus, grege, pro-
priè stat: sed dū subiungit de boue, capitur lar-
gè. Sicut in. l. fi. ff. de abigeis. declarat gloss. in. d.
Cle. 1. q̄ grex largo modo cōprehēdit omne ge-
nus animaliū, quod gregatim pascitur. vt in. l. le
gatis. §. pecoribus. ff. de legatis. 3. ¶ Sed tene, q̄

4 iſte tex. non habet locum in officiali, † vel iudice, qui exercet officium in ſua patria, & in officiali perpetuo, vt dixi ſuprà in gloſſ. *mercaderia*. ¶ Et quia in iſto text. dicitur, quòd iudex non portet gregem in paſcuis publicis, & non ſe declarat, nec dicit per quod tẽpus debet per-

pena P, que el que lo contrario hiziere,

5 manere dictus grex in dictis paſcuis, † vt pœna committatur, quod tempus requiritur? Dic q̃ in iſto caſu relinquitur arbitrio iudicis ſyndicãtis: quia quando tempus non eſt taxatum à lege, debet taxari arbitrio iudicis. gloſ. in. l. ſi conſtante. §. pe. in verbo, temporis. ff. ſolut. matri. vbi gloſſ. altercat quando dicatur modicũ tempus, & ponit opiniones: vna, q̃ ſit. 10. dierũ: alia, quòd ſit trium dierum alia, quòd ſit duorũ menſium, vel trium: alia & finalis, quòd ſit arbitrio iudicis relinquendũ, & cum iſta tranſit ibi Bar. & dicit eſſe vera. argumen. in. l. 1. in fine. ff. de iure delibera. vbi quando lex non ſtatuit certum tempus, relinquitur arbitrio iudicantis. & ibi Bart. & Bald. & tenet in expreſſo Abb. in. capi. nonnulli. de reſcript. colum. 2. nume. 6. ſequendo Hoſtien. & dicit, quòd in non determinatis à lege, arbitrium iudicis ſuccedit. vt in dicta. l. 1. §. ait prætor. & in capitul. de cauſis. de offic. delega. quod ſequitur Alexan. in additio. ad Bart. in. dicto. §. ait prætor.

SVMMARIVM.

1 *Pœna legis, vel ſtatuti habentis plura capitula, an extendatur ad omnia capitula, ſi eſt in fine appoſita.*

P **So pena.** P Nota text. q̃ quando finis legis determinat aliquã pœ-

1 nam, & præcedunt † multa capitula, vt in iſto text. omnia videntur ab eadem pœna determinari. tenet Bald. in. l. quiſquis. C. ſi cert. petat. Quod intelligo, niſi ea, quæ præcedunt, habeãt ſuam pœnam, & determinatiõ. vt tenet Abb. in. c. Cauſamq;. de reſcript. numer. 5. quod dicit probari in capitul. cùm dilectus. de donatio. & dixit in capitu. ſecundo requiris. de appellatio. Et iſtum intellectum ponit Philippus Decius conſilio. 11. num. 15. licet non alleget Abb. in. d. cap. cauſamq;. allegando Bart. in. l. talis ſcriptura. §. fi. ff. de legatis primo. & Bald. in. l. 1. C. de liberis præter. ¶ Et quòd talis pœna, vel clauſula in fine appoſita referatur ad præcedentia, etiam in materia odioſa, & pœnali. tenet Alexand. in conſilio. 101. in. 3. volumi. nume. 10. per. l. 3. §. ſi ſius. ff. de liber. & poſthu. & per. l. 1. C. de liberis præteri. quæ iura loquuntur in clauſula cõtinẽte ex hæredationem, quæ eſt odioſa, & reſtringenda. l. cùm quidam. ff. eod. de libe. & poſthu. & idem tenet Alex. cõſi. 25. in. 1. volu. verſi. ſecũdo reſpõdeo. & Ange. in. §. cap. 3. Inſtitut. ad. l. Aquil. num. 1. cum ſequenti. vbi dicit menti tenendum, q̃ quandovna lex, vel ſtatutum habet plura capitula, licet ſint pœnalia, dictum in vno capitulo, intelligitur repetitum in alio, vt ibi per eum. ¶ Et facit quod tenet Philipp. Decius conſil. 92. numer. 2. vbi ait, q̃ qualitas adiecta in vna re ex pluribus copulatis in eadem oratione ad omnes alias porrigitur. vt notat Bar. per illũ tex. in. l. Seiæ. §. gaio. ff. de fundo inſtru. & idem Bart. in. l. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. colũ. 3. ff. de verbo. obli. & in. l. ſi legatarius. §. fi. per illum text. ff. de legat. 3. Et facit quod notat idem Bart. in. l. doli verbum. ff. de ſeruo corrup. vbi in quit, quòd ſi ſtatutum dicat, ſi quis fecerit ſic, & ſic de nocte, illa qualitas noctis, ad omnia ſupradicta refertur, & idem tradit Barto. in. l. 4. §. erit q̃; differentia. column. 1. ff. vi bono. rapto. & vide quæ dixi ſuprà in. capitul. 1. in gloſ. *y complir todo lo ſuſo dicho.*

SVMMARIVM.

1 *Pœna iudicis contractantis.*

q **Pierda.** q Aliter de iure communi † diſponitur. vt per text. in. l. non lĩ-

1 cet. ff. de contrahen. emptio. vbi dicitur, q̃ amittit rem emptam, & cõdemnatur in quadruplũ. Et. l. aufertur. §. quod à præſide. ff. de iur. fiſci. dicit, q̃ res vendita in firmato contractu vendicatur, & eius æſtimatio fiſco infertur. Sed de iure communi eſt concluſio ſecundùm Amode. Iuſtit. in dict. tracta. Syndicat. in parte, Item in eo quòd dictus poteſtas barateria. verſi. fi. q̃ cõtractus non valet, qui ſit lege prohibente, & res vẽdita à domino vendicatur, & pretium, quod habuit ab officiali, fiſco infertur. vt in. d. §. quod à præſide. & vltra hoc officialis, qui emit, cõdemnatur fiſco ad æſtimationem rei emptæ in quadruplum. concordat dict. l. non licet. ſecundum glo. in. d. §. quod à præſide. in vltima ſolutione glo. cui in dubio eſt ſtandum. l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Trebel. allegat. l. 1. C. de contract. iudi. Sed hodie per noſtrum tex. dicta iura corriguntur: quia ſolũmodo amittit illud, quod emerit, ædificauerit, & contractauerit, & gregem, quem

quem in dictis paſcuis publicis portauerit, & cameræ regis applicatur per noſtrum textum. quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Lex pœnam imponens, an fiſco applicetur.*
2 *An quando pœna pecuniaria imponitur dicatur iudicium criminale, vel ciuile.*
3 *Pœna impoſita à lege, vel ſtatuto, dicẽte, ſiquis fecerit ſic, condemnetur in centum, cui applicetur.*
4 *Pœnæ debitæ ex vltima voluntate, cui ſunt in dubio applicandæ.*
5 *Pœnas, & ius confiſcandi an habeant Duces, Marchiones, & Comites, & cæteri domini.*
6 *Pœnam an poſſunt minuere vel remittere Comites, & Barones, dummodo non ſit pœna in famiæ. & nume. 7.*
An ſi poſſint reſtituere famam.

1 **Camara.** r Licet hic lex iſtam pœnã non applicauerit, intelligi-

1 tur iſta pœna applicata fiſco. Quia † quãdo lex ponit pœnam, & eam non applicat, intelligitur fiſco applicata, ſecundum glo. & doct. in. l. agraria. ff. de termino amoto. & glo. in. l. Iubemus. §. his iudicibus. C. de ſacroſan. eccle. & facit text. in. l. multarum. C. de modo multan. ¶ Licet videatur, q̃ parti applicetur, vt in omnibus popularibus actionibus. vt in. l. ſi cui ex popularib⁹. ff. de verbor. ſignifi. ¶ Et alibi videtur, q̃ medietas applicetur parti, & medietas fiſco. vt in. l. 3. §. hoc autem. ff. de his qui deiece. vel effude. & in. l. lege Cornelia. ff. ad ſilania. ¶ Sed tu in hoc tene diſtinctionem Bar. in dict. l. agraria. ¶ Scili cet, q̃ quando lex ponit pœnam, & introducit actionem, regula eſt, quòd applicatur parti. vt in. l. ſi cui. ff. de verbo. ſigni. & in. l. 3. ff. de ſepul. vio. l. ſi quis id quod. ff. de iuriſ. om. iudi. fallit ſi in lege aliter exprimitur. vt in. l. fi. ff. de litigio. & in. d. lege Cornelia. ff. ad ſilania. ¶ Sed quãdo lex introducit accuſationem, tunc applicatur fiſco. vt in. d. l. multarum. C. de modo multan. & in. c. 1. quæ ſint regalia. in feud. col. 10. & hoc niſi aliter exprimeretur. ¶ Sed quando lex ſimpliciter loquitur, tũc putat Bart. q̃ in dubio introducat accuſationem, & pœnam fiſco applicatur. vt in. d. l. iubemus. §. his iudicibus. Et hanc diſtinctionem Bar. ſequitur ad literam Abb. in. c. ex literis. de probatio. in fi. num. 14. & in rub. de iudicijs. nu. 6. & ſequitur eam Laſ. in. §. pœnales. Inſtitu. de actio. nu. 40. & 41. vbi dicit, quòd non diſcedit ab iſta theorica. Barto. licet iſtam. q. alter cet, & ait q̃ contra Bart. tenet Ang. in. d. l. ſiquis id quod. ff. de iuri. omn. iudi. dicendo, q̃ vbi lex

pierda q lo que anſi comprare, o edificare, o tratare, y el ganado q̃ anſi truxere para la nueſtra camara. r

non dat actionem, nec accuſationem, ſed ſimpliciter dicit, iudiciũ dabo, tũc pœna applicatur parti. Sed Alex. ſuus præceptor. in dic. l. ſi quis id quod. conatur reſpondere, & dicit, quòd doctrina Bartol. in illo finali membro poſſet limitari, vt non procedat, quãdo pœna debetur ex edicto prætoris, quia tunc in caſu dubio pœna applicatur parti. Et quoq; dicit, quod fallit, quando lex dicit, iudicium dabo: quia eſt proinde ac ſi dixiſſet, actionem dabo, & parti applicatur, & ſic videtur tenere cum Angelo in iſto caſu. ¶ Sed quando pœna pecu-

2 niaria venit imponenda, † an dicatur iudicium criminale, vel ciuile. Abb. in dict. rubr. de iudicijs. numero. 5. dicit, quòd canoniſtæ non habẽt iſtam materiam declaratam, & quòd dominus Anto. dicit quòd gloſſæ, iuris ciuilis in hoc variauerũt. & ipſe ibi dicit, quòd cauſa ciuilis dicitur, cuius finis eſt commodum partis, & intereſſe priuatum. ¶ Cauſa criminalis, cuius finis eſt intereſſe publicum, vt vindicta publica. Cauſa miſta, quæ de vtroque participat. Ex quo concludit quòd quando pœna pecuniaria fiſco eſt applicanda, ſit criminalis. quod tenet Innoc. in capitulo, qualiter & quando. de accuſa. el ſegundo. per. l. 3. §. pe. ff. de præuari. quia ita intẽditur vindicta publica per pœnam pecuniariam, ſunt per pœnam corporis, ſeu famæ. ¶ Sed Abb. ibi latius attingens iſtum paſſum, dicit, quòd circa hoc repetit triplicem opin. ¶ Prima, vt ſi pœna venit applicanda fiſco, iudicium datur criminale, ſi parti, dicatur ciuile, ſeu ciuiliter agi. ita notat gloſſ. in dict. l. 3. ff. de ſepul. viola. ¶ Secunda opi. vt ſi venit pœna pecuniaria imponẽda, ſemper agi ciuiliter; ſi corporalis, criminaliter. vt notat glo. in dict. l. ſi qua per calumniam. C. de epiſcopis. & cleri. & l. prima. C. quando ciuil. actio. ¶ Tertia opinio, vt ſi agatur de crimine, ſemper dicatur agi criminaliter, ſiue pœna veniat applicanda fiſco, ſiue parti. Hanc opin. ſentit gl. in. l. lex cornelia. ff. de iniurijs. quæ vltima opin. videtur aperte contra tex. in. c. per tuas. el primo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de simoni.prope finem.&c.tuæ.de procura.& ca.super his.de accusation. ¶Sed quæ opinio istarum sit vera.¶Barto.in prælleg.l.3. de sepulch.violato.tenet primam opinionem,& dicit eam veram,& communiter tenẽdam. & per Innoc.in dicto.c.qualiter & quando.¶Sed contra prædicta dicit,q̃ fortiter stat.d. ca. per tuas. vbi agebatur de crimine simoniæ ad priuationẽ beneficij,tamen dicitur agi ciuiliter, nec pœna ibi applicatur parti.¶Et ideo Abb. putat dicen 3
dũ,quod tũc propriè agitur criminaliter,quãdo directa via crimẽ deducitur ad iudiciũ,vt puniatur acrius,quàm põt.& sic vt imponatur pœna ordinaria,siue pœna applicetur fisco,siue parti: quia est considerandum,quod principaliter agitur,& non quod venit in cõsequentiam.¶Aut crimen deducitur non sic directa via, vt suprà dicitur,& dicitur agi ciuiliter,quanquàm pœna nõ venit applicanda parti.vt optimè probatur in.d.c.per tuas.& dicitur tunc agi ciuiliter, quasi curialiter,& remota stricta seueritate.Sicut & verba dicuntur ciuiliter intelligi,quando cessat amara interpretatio.l.si cui.ff.de seruitut.¶Sed quicquid dicat dominus Abb.vera,& cõmunis conclusio est,quòd quando pœna non applicatur parti,agitur criminaliter,& dicitur causa criminalis.secũdùm Bart.in.l.prætor ait.in princ. ff.de sepulch.viola.& Ias.in.§.1.Instit.de actiõ. nu.15.& etiam quantuncunque sit pecuniaria,licet glossæ quàm plures aliter dixerunt, quę impugnantur à Bartol.in dict.l.3. idem tenet AEneas de Falco.in additio.ad Abb.ibi in dict. Rubric.de iudic.& dicendo,quòd non obstat dict. cap.per tuas.per Abb.allega. quia quando agitur solum vt quis remoueatur ab officio vel administratione:tunc dicitur ciuiliter agi. Ista est doctrina Barto.in.l.non solùm.§.fin.in.2.notabil.ff.de procura.& in.l.1.ff.de suspect. tuto. & ita agebatur in dict.capitul.per tuas.si bene aduertis.Et istam quoq; dicit veram & communẽ opin.Zachari.ibi,in.dict.Rubric.in additio. ad Abb.scilicet,quòd si pœna non venit applicanda parti,tũc dicitur criminalis.¶Quod dicit Ias. fore intelligendum in dict.§.1.de action. Instit. quæ incipit,supereſt.numero.16.quando pœna est applicanda fisco ex accusatione,quia tũc dicitur criminalis causa.Secus si aliqua actio intẽtetur nomine fisci,puta petitione hæreditatis, quia tunc dicitur causa ciuilis.secundùm Barto. in.dicta.l.3.ad finem.per.l.1. C.de peti.hæredi. cum alijs allegatis ibi per eum. ¶Idem dic,q̃ quando pœna applicatur fisco,dicitur criminalis,est verum,quando venit imponenda ex delicto,secus quando ex illicito contractu prout tenet Alexand.in additio.ad Barto.in.dict.l.prætor ait.ff.de sepulc.viola.in.2.additione, in fine quod sequitur Bertachin. de Firmio, in suo aureo repertor.in parte,causa criminalis.versic.5. quod nota.quia facit ad multa. ¶Quoque restringe,quòd pœna pecuniaria,quæ venit applicanda parti,sit ciuilis,est verum, quando pœna est applicabilis parti. secundùm. d. Zachar. vbi supra.quem vide.¶Sed quid si lex, vel statutũ dicit.Si quis fecerit † sic,condemnetur in cẽtum quorum dimidiam applicetur fisco, & dimidiã accusatori:quia erit merum iudicium ciuile, & in totum est condemnandus,& debet tota pœna solui fisco,& fiscus exigit eã,sed postea contra fiscum accusator regressum habebit ad dimidiam.vt ponit Bartol.in.l.senatus.ff. de iure fisci.§.si verò senatus.¶Quid autem si dicat condemnetur in centum,quorum dimidium applicetur fisco,& aliud offenso debeatur, tunc ante condemnationem non potest dici nata,& quæsita sit actio offenso:quia statutum dirigit verba ad iudicem,& sic iudicis officio nobili fit cõdemnatio in centum, & sic per viam accusationis.vt Instit.de public.iudic.in prin.aliàs si diceremus contra,quòd orietur iudicium ciuile, & criminale,non posset ferri in eadem sentẽtia ad centum.per.l.1.C.quando ciuil.action.cum similibus.¶Sed si statutum dicit,si quis turbauerit aliquem in possessione sua, incidit in pœnã centum,quorum dimidium applicetur fisco, & aliud parti turbatæ.oritur ex illo duplex via agendi,scilicet ciuiliter,& criminaliter.per notata in di.l.3.§.1.ff.de sepulchro.violat. & sic sequitur,quod simul non poterunt intentari. dic.l.1. C.quando ciuilis actio.& l.2.§.1.ff.vi bonorum rapto.quos casus, & supradictam distinctionẽ tenet Mathesila.in suis singul.singula.70.q̃ nota.& vide.¶Sed Antonius Francil. vbi suprà,in additio.ad Abb.in.d.Rubri.dicit,quòd propriè appellatur causa mista.vt est tex. & ibi notatur in dict.capit.tuæ.de procura.& ibi per Imol. & sic ratione mistionis simul potest intentari, intentando accusationem vt principaliorem. & vi.Ias.in dict.§.1.Instit.de actio.nume.16.¶Et sic ego teneo,quòd quando pœna venit imponenda, non solùm ad priuatam vtilitatem, sed etiam ad publicam, potest procedi simul in ea intentando accusationem,& debet pronuntiari in sententia super vtroque:quia magis dignum trahit ad se minus dignum.vt in.l. quæ religiosis.ff.de rei vendicat.& in.capit.quòd in dubijs de consec.eccles.vel altar.bene facit quod notat Bartol.in.l.præcipimus.capitulo.penul. C. de appellatio. & ideo potius inspicitur publica tanquam

tanquã dignior,cùm in illa præferatur priuatę, & illam ad se trahit.vt in.l.1.C. de vendi. rei.fisca.& tenet ad literam Alexand.in consilio.82. in.1.volum.nume.12.in fine.¶Et facit quod tenet Alexan.consili.82.in.1.volu.in fine.vbi ait, q̃ quando pœna applicatur fisco,& parti, dicitur criminalis.de quo per Bart.ff.de sepulchro. viola.l.prætor.¶Pœnæ autem debitæ ex vlti-
4 mavoluntate, † cui sint in dubio applicandæ,si testator iubeat aliquid hæredi,& eo casu,q̃ contra fecerit, priuet eum simpliciter hæreditate, cui erit tunc illa hæreditas applicanda? Tex.est menti tenendus in.l.vxorem.§.hæres.ff.de leg. 3.& ibi Bar.dicit,q̃ talis hæreditas debet peruenire ad cohæredes,vel substitutos. & Ang.in.l. pater familias. ff. de hæredi. Institu. in fine. & idem quod Bar.in.d.§.hæres.tenet Bal.in.l. vnica.C.de his,qui pœnæ nomi.column.7.nu.43. vbi ait,quòd si testator mandauit hæredi, quòd non molestaret vxorem in quodam legato, & si molestauit,priuauit eam hæreditate. tandem hęres molestauit,hæreditas non applicatur vxori,quia testator hoc non disposuit, sed cohęredibus,& substitutis : & si non habet cohæredem, vel substitutum,venit ad venientes ab intestato:& vltimo loco deficientibus ab intestato,venit ad fiscum.vt est expressum in authenti.hoc amplius.C. de fideicommiss. & quia ibi loquitur in monitione iudicis,est text.in eod.titulo. in.l.fin.quod est notabil.secũdum Bald.in.d.l. vnica.& idẽ tenet Bal.in auth.cui relictũ. C. de indi.viduꝰ.tol.numer.10.versi. extra quæritur. vbi per eum distinguentem.& tenet Alexan.in consilio.138.in.1.volu.nu.24.& nu.25.&.26.vbi quoq; tenet, q̃ si legatarius caret legato ,debet dari pro anima testatoris,si testator prouidit,aliàs ad hæredem.¶Et ibi quoq; tenet, q̃ valet dispositio testatoris,q̃ hæres non adimplens voluntatem tẽstatoris,hæreditate priuetur. vt in. dict.l.1.C.de his,qui pœnæ nomi.& Institu. de leg.§.1.& fi.& in.l.multa.in prin.ff.de condi. & demonstra.& declarat Bart.in.l.pater.ff. de hæredi.institu.Petrus de Ancharra.in.ca. si hæ-
5 redes.de tẽsta.in.6.¶An autẽ Duces, † Marchiones, Comites, & Barones nostri temporis habeant has pœnas,& ius confiscandi? Ioã.de Pla. in.l.1.C.de bon.vacat.lib.10.1.colum.nu.2.vers. an autem Barones.dicit,q̃ videtur q̃ sic,cum habeant merum imperium in feudum.vt in.d.§.si verò dominus temporalis.de statutis contra liberta.eccleſiæ.præsertim cùm imperiũ sit scissum. Quidam autem dicunt esse confiscare ex causis descendentibus à mero imperio, ex quo ipsum habent,aliàs non. Sed secundum Ioannẽ de Plate.ibi possunt,si consueuerunt,cum enim ex consuetudine dicatur eis iurisdictionem cõpetere.vt in.l.1.in fine.C.de emancipa.liber.ita.to.libro. 4. foro legum. vbi in expresso tenet, *que las penas,y las calonias que las ayan aquellos que tuuieren vezes del Rey en los lugares que han por donadio del Rey,ansi como las debe auer el Rey.* Et tex.in l.5.tit.12.in fi.lib.3.fori.& vi.l.7.tit.2.li.8.ordi.* Qui textus est singularis,vbi expresse cauetur, quòd pœnæ,seu multæ, quæ applicantur fisco de iure,pertinent dominis locorum.& sic tene.* Et tenet in expresso sequendo.dict.l.fin.fori. in parte furtum.quæstio.4.in glo.applicandũ, & de iure regni nouissimo.in.l.5.titul.4. libr.1. ordi.in fin. vbi ait *los señores de los dichos lugares ayan para si los omezillos calunias segun los auemos en los lugares de nuestra corona Real.* & vi. Guillerm. Benedict.in rep.capit.Rainuntius.de testamẽt. in parte & vxorem nomine adellasam.in.5. decisione.nume.293.vbi affirmat, q̃ cum Barones nostri temporis hodie habeant ex consuetudine,aut in memoriali præscriptione merum imperium,certe soliti sunt bona delinquentiũ sibi confiscari, licet propriè fiscum non habeant.* ¶Et facit quod tenet Baldus in.l. prima. in fin. C.de hæredi.vel actio.ven.vbi tenet,quòd domini terrarum in suis terris habent fiscu ex largitione principis,seu ex contractu,seu ex præscriptione immemorali. & vid. Petrum Iacob. in sua pract.in Rubr. de conditione ex lege.Instit.de actio.§.quadrupli.column.3. vbi dicit, q̃ licet videatur,q̃ non sit nisi vnus fiscus.vt in. l.1.C.de bonꝰ.vac.libr.10. attamen quilibet habens merum Imperiũ,habet fiscum ex quadam consequentia quantum ad confiscationẽ bonorum,vel ex sentẽtia cõtra criminosos lata,vel alio modo.& sic intelligitur authentica, bona dã natorum.C.de bonis præscrip.& l.vnica.C.nec sine iussu princi.& l.1.ff.de iur.fisci.Et sic, q̃ ille,qui habet merum Imperium cõfiscat, & etiã de consuetudine,quæ pro lege debet obseruari. vt in.l.de quibus.ff. de legi.¶Sed hoc intellige, quando confiscatio fit à lege:quia hanc confisca tionem expressam,vel tacitã,potest facere quicunque habet cognitionem,& condemnationẽ de illo crimine.Sed cõfiscationem,quam vellet facere dux,seu alius dominus,vel iudex ex officio,& præter legem in casibus, in quibus à iure non cauetur, non potest facere nisi quis positus est in summa potestate,vel alius de principis iussu.Et ita procedũt,& soluũtur omnia cõtraria.prout tenet Saly.in.d.l.vnica.C.nec sine iuss.prin.& Bal.& ibi Cyn.& Martinus de Lau

Universidad de Deusto
Biblioteca

de in tracta. de fisco. q. 3. tomo. 6. tracta. fol. 2. Et sic quoque potest intelligi dictum Matthæ. de afflictis. in tracta. de iure protomiseos. in parte est autem. n. 24. vbi dicit, q̃ ciuitates, & alij domini, recognoscentes dominos superiores, non habent fiscum. l. eum qui vectigali. ff. de verb. signi. & l. prima. C. de bonis vacanti. l. simile. ff. de muneri. Attamen fiscus dominorum merum Imperium habentiũ non habet priuilegiũ tacitæ hypothecę, nec in alijs similibus, sicut habet fiscus Imperatoris, seu regis, quia ille, quiha bet merum Imperium, potest illud exercere sine talibus priuilegijs, secũdum Petrum Iacob. vbi suprà, quod nota. & vide in. c. 12. infrà eo. in gl. Camara. & ibi quoque dicam si episcopus ha bet fiscum. ¶ Attamẽ isti duces, Comites, & Ba
6 rones, & alij, † ad cuius bursam pertinẽt istę pœnæ, qui habẽt regalia, possunt minuere. vt Bar. in. l. acta apud se. §. de ampliãda. ff. de re iudica. Sed pœnã infamię, vel aliã, nõ pecuniariã non possunt remittere, nec minuere. vt in. l. i. §. de qua. ff. de postu. secũdum Bart. in. d. l. acta apud se. §. de amplianda. Et Paul. de Castro. in. l. i. §. ait prætor. ff. de postula. nu. 3. & 4. dicit, quòd restitutio aduersus infamiam non potest fieri nisi à principe, quia est casus de reseruatis principi. vt in. c. cùm te. de re iudi. per Innoc. in. c. domino sancto. 50. distin. & ibi per gloss. & Bar. in l. fi. C. de sentẽ. passis. & 3. q. 1. §. intelligitur per Cy. in. l. imperialis. C. de nuptijs. & tenet in expresso Lucas de Penna. in. l. contra publicã. C. de re milita. lib. 12. versi. 26. ¶ Quod ego intelligerem, q̃ non possunt remittere pœnam infamiæ, quando est pœna determinata per sententiam, secus ante sententiam, vel in ipsa sentẽtia. vt Ang. in. d. §. de amplianda. & hoc cum causa, vt glo. & docto. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notant. infami. aliàs sine causa ante sententiam, vel in ipsa sententia nõ possunt minuere. vt ibi per docto. & per Pau. de Castro. in d. §. ait prætor. Et quid de restitutiõe gratiosa, & de non gratiosa, sed de iustitia: & an papa possit laicum famæ restituere? vi. per Abb. in. d. c. cum te. de re iudi. & Roma. consilio. 497. ¶ Ange. in. d. l. i. §. de qua. ff. de postul. dicit, q̃ populus, qui præscripsit iura Imperij in sua ciuitate, restitue re potest infamẽ. Quod intellige, si est infamis ex statuto, secus si est infamatus de iure cõmuni. l. infamẽ. ff. de publicis iudi. quod tenet quo que Bar. in. d. §. de qua re. & idem dicit esse in regibus, & principibus, qui Imperatorem in dominum recognoscunt, quia non possunt ad famam restituere. Sed si nõ recognoscũt, possunt quoad seipsos & quoad eos restitutio famæ valeret, quia apud eos met dicitur esse Imperium sui ipsius. Et cum ista limitatione Bart. transit. Alex. in. d. §. de amplianda. nu. 4. Quia restituere infamem non potest alius, quàm Imperator, vel Papa. l. i. §. de qua. ff. de postul. & tenet Bal. in. c. cum per Tabellio. de fide instru. versi. quærit Innoc. ¶ Et quoq; isti Duces, Marchiones, & Comites, & alij domini temporales, & spirituales non possunt pœnas remittere, nec bannitos reuocare, nec exilium remittere, nec dare licentiam redeundi ad loca, ex quibus fuerunt exulati. vt tenet Ioan. Faber in. l. pœnam. C. de pœnis. nec episcopi damnatos ad carceres perpetuos reuocare. vt ibi. Quia nullus nisi princeps, vel ciuitas non recognoscens superiorem hoc potest facere, & concedere dictam licentiam reuertendi ad ciuitatem. tex. in. l. relegati. in fin. ff. de pœnis commendat eum Ludou. Roma. in singul. 537. * Et idem tenet. Peregrina in parte pœna. 6. q. in glo. reuertatur: quem vi. * Et idem tenet Bal. in. c. at si clerici. de Iudi. n. 11. vbi post diffinitiuam remissio pœnæ à nullo potest fieri, nisi à principe. & ibi quoque in nu. 16. & idẽ tenet Cyn. & Bal. in. l. seruos. C. ad. l. Iulia. de vi publi. Dicunt tamen ibi, q̃ aliquando Barones de facto, aut de consuetudine, & pro libito, & non de iure faciunt: & q̃ solus Imperator, seu rex hoc posit, tenet Rettau castel. in tracta. de Imperatore. q. 110. in. 1. col. versic. secundò dare commeatum. tomo. 5. tract. folio. 71. idem tenet Ang. in. §. cum autem. Institu. quibus mod. ius patr. solui. col. 3. n. 6. ¶ Sed contrarium videtur, quia de iure isti duces, & cæteri domini hoc possunt: quia omnes isti perpetuò inuestiti censentur principes in suo regno, ducatu, seu comitatu, & dominio, & omnia possunt in subditos eorum, quæ posset Imperator in toto orbe, & rex in suo regno. vt Pau. de Cast. in consi. 125. & Alexan. consi. 2. primo volu. nu. 6. & Feli. in. c. quæ in ecclesiarum. de constitu. col. 10. num. 33. & est communis opinio. vt Curtius iunior. consil. 61. ¶ Sed hoc non obstante, crederem, & tenerem primam opinionem, & sic, q̃ supradicta non possunt facere: quia licet possint in suo ducatu, seu dominio omnia, quæ Imperator, & rex in suo imperio, seu regno: est verum de potestate ordinaria, secus de absoluta. vt tenet Feli. & Philipp. Decius in. d. c. quæ in ecclesiarum. & tenet idem Bonus decurtillus in tracta. de nobilitate. in. 3. parte. nu. 218. tomo. 5. tracta. fol. 14. quia absolutam nõ habet nisi princeps nõ recognoscẽs superiorẽ. ¶ Et si de facto isti duces, & domini faciũt, ad consequentiã nõ debet trahi. vt Corse. in notabili. suis. i parte, facere. Facit. l. cõtinu⁹. §. cum

cum quis. ff. de verbor. oblig. & Franc. de Aret. ¶ Et quia factum contra legem, pro non facto habetur. vt in. l. non dubium. & ibi Bar. C. de legi. & nullum est: licet lex vltra non procedat. vt ibi per eum. & per Bald. in. l. iubemus. §. i. & ibi Bar. C. de sacrosanc. eccles. ¶ Sed ego hoc intelligerem, quòd dicti duces, & domini hoc nõ possunt, quando pœna, seu exilium est determinata, & certa per leges regum, vel iuris communis, quia tunc inferior non potest venire contra legem superioris, nec eam tollere. vt in Clemẽ. ne Romani. de electione. Philip. Decius. consil. 403. nu. 4. & 5. & in. c. cum inferior. de maiori. & obed. 25. q. 2. quasi per totum. Abb. consi. 26. in. 1. volu. & in. c. inferior. 21. distin. Sãctus Thomas. 2. 2. q. 67. artic. 4. quoque dicit, q̃ inferior à principe non habet potestatem absoluendi reũ à pœna contra leges superioris sibi impositas. * Et facit q̃ inquit Alberic. de Rosa. in. 4. parte. statu. q. 106. q̃ solus imperator posit eximere bannitos de maleficio de banno per. dict. l. relegati. ff. de pœnis. & l. i. ff. de postul. quod asserit fortè verum in hijs qui essent banniti ex forma iuris cõis, secus si ex statutis vel. consuetudinibus ciuitatis. * ¶ Nec ad hoc põt obstare tex. in. l. i. tit. 32. parti. 7. quæ vult, *que el perdon puede hazer el Rey, o el señor de la tierra alos hombres que tuuiere presos.* quia loquitur ante sentẽtiam, vel in ipsa sententia, non post. vt in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notan. infami. & ibi docẽt. cum simili. ¶ Secus si pœna, vel exilium per Ducem, seu Comitem, vel alium dominũ, seu per suos iudices fuit imposita ex suo capite, seu ex suo arbitrio: quia licet sit certum, & determinatum, temporale, seu perpetuum, potest per dictum dominum loci, seu villæ tolli, & gratiam de eo facere, & concedere licentiam redeundi in loca ipsius ducis, vel domini ex quibus locis fuit missus in exilium. Et hoc tenet Sanctus Tho. vbi suprà dicendo, quod misericordia iudicis habet locum in his, quæ arbitrio iudicis relinquũtur, hoc debet fieri cum causa: quia in his, quæ sunt determinata secundum legem diuinam, & humanam, non est suum misericordiam facere. * Et hoc in leuibus criminibus, secus in enormibus: vt in. l. diuus marcus. ff. ad senat. consul. selenia. prout tenet. Bellus Vitlo. in sua pratic. iudicia. in titul. de senten. crim. pal. nu. 9. 10. 11. & 12. vbi hanc. q. tangit & an si causa præsumatur, vi. quæ dixi, supra in dict. capitul. i. in glo. seruitio in fine, in additione loquendo in rege. * ¶ Et in illis arbitrarijs potest habere locum, quod dicit Barto. in. l. illicitas. §. præses. ff. de offi. præsi. nume. 2. & in dict. l. relegati. & Abb. in. cap. nisi

specialis. de offic. legat. numero. 6. vbi tenent, q̃ iudex potest ex causa remittere bannũ ex post facto, ideſt post sententiam. ¶ Et quod tenet Paris de Puteo. in tracta. syndic. in parte, iudex qui aliquem ad mortem condemnat. folio. 31. in fine: vbi damnatus per iudicis sententiam ad opus metalli, potest ab illo exercitio reuocari per ipsum iudicem post decem annos, si superueniat infirmitas, dummodo vnus ex consanguineis subrogetur, qui deseruiat pro ipso. ¶ Quod facit secundum ipsum, quod damnati in galeis si efficiuntur infirmi, vel debiles, possunt dando vnum seruum liberari. ¶ Facit quoque, quod tenet Ludouicus Roman. in repeti. l. si vero. §. de viro. ff. solut. matr. colu. 11. vbi dicit, quod licet sit verum, quod nulli competat remeatum exilij concedere nisi principi. vt in. dicta. l. relegati. & in. l. non omnis. §. fin. ff. de remili. & per Bartol. in. l. is qui reus. ff. de public. iud. tamen restringitur vt non extendatur ad casum, in quo inferior remeatum concedere vel let ratione vtilitatis publicæ. ¶ Et quod princeps potest remittere pœnas pecuniarias sibi debitas, & pœnas corporales prout vult, vltra suprà allegata. vide Andrea. de Isernia in titu. quę numero. 73. in vsi. feud. ¶ Sed quantum interest pecunialiter alterius, illud non posset remittere: quia sicut non potest donare meum, sic nec mihi debitum. secundum communem distinctionem glossæ in. l. finali. C. si contra ius vel vtili. publi. & in. l. prima, de constitu. princip. & creditor dicitur ex delicto. vt in. l. creditor. ff. de verborum significatio. & facit. l. licitatio. §. quidem talia. ff. de publi. & text. in. l. venia. C. de in ius vocan. in fine. vbi pœna, quæ applicatur parti, non debet per principem remitti. & ibi glossa. & communiter docto. & text. in. l. 4. titulo. 24. partit. 3. & in. l. 3. titulo. 11. *de los perdones.* libro. 1. in ordina. rega. & Lucas de Penna in. l. nulli. C. de conditis in public. horre. libro. decimo. in fine.

Prætorum Cap. secundi finis.

Sequitur Caput. III.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Familiæ appellatione, quis veniat.*

EAmiliares.[a] Per text. reprobat opinio Abb. in.c.1. de officio iudicis. vlti. notabil. vbi tenet, quòd domesticus, & cõmensalis iudicis potest esse aduocatus alterius partis, nec ex hoc iudex est suspectus: quia non est tanta suspicio cõtra iudicẽ si aduocatus est sibi domesticus sicut cũ pars est familiaris suus. nã causa nõ est aduocati, sed partis. Sed hodie cessat sua opinio per tex. istũ. ¶ Sed quis dicatur † familiaris? Dic q eius appellatione venit etiã seruus. vt in. l. 1. §. familiæ. ff. de vi, & vi arma. & l. si familia. ff. de iuri. omn. iudi. l. fi. C. de verbo. signi. ¶ Item veniunt etiã nascituri ordine successiuo. vt Paul. de Castr. in consi. 17. per. l. fin. ff. de fundo instru. & l. grege. ff. de lega. primo. ¶ Item filij habitantes cum patre, aliter nõ. secundùm Cepola. in tract. de seruit. vrba. c. 50. & Ancharra. in cap. quanto. de censi. ¶ Item veniunt omnes de familia successiuo ordine, scilicet, pximiores gradatim. secũdùm Bart. & Bal. in. d. l. fi. de verbo. signifi. vbi est casus vsque ad quartum gradum. tenet Alex. in. l. pronũtiatio. ff. famili. hercis. ¶ Item venit vnus tantùm, si plures non sunt in familia. l. iubemus. §. sin autem. in fin. C. ad trebellia. Sed glo. in ca. 1. 10. q. 1. dicit, quòd nec per duos dicitur familia. per. l. de statione. de verbo. signifi. secundùm Alexã. vbi suprà. ¶ Itẽ venit propria familia testatoris. Bar. in. l. cũ filius. §. cũ pater. ff. de legat. 1. & in. l. peto. §. pater. in princip. ff. de leg. 2. & Bar. in. l. si cogatis. ff. de rebus dubijs. ¶ Item veniunt agnati, & cognati etiam hodie, licet sint exæquati quoad successionem intestati, non aliter. Bart. post glos. in. l. cùm ita. §. final. ff. de legatis. 2. ¶ Item veniunt ij, qui à testatore non sunt nominati. l. is qui. & ibi Bartol. ff. de legatis tertio. ¶ Item vxor dicitur de familia viri. vt. in. l. quicunque. C. de re mili. lib. 12. c. hæc imago. 3. qõ. 5. Sed bastardi non dicuntur de familia, nec de domo patris. secundùm Barto. & Alexan. in. l. tutelas. in princip. ff. de capitis. diminu. & per Bertachi. de firmi. in suo reperto. aureo. in parte, bastardus. versic. 5. & 6. & per Ias. in. §. pœnales. Instit. de acti. nu. 58. & Ang. in. l. filiũ diffinim. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. vbi si est statutũ, q de domo magnatum nullus possit habere officiũ in cõmuni, q spurij possunt habere, quia nõ sunt de domo. & latissimè per nostrũ Pal. Ruui. in repetitione Rubric. de donatio. §. 32. num. 4.

Prætorum.

Caput. III.

ETrosiman damos que el tal Assistente, o Gouernador, o Corregidor, ni sus officiales ni familiares[a] no sean abogados,[b] ni procuradores en causa ninguna, ni en parte della, ni sean sus procuradores, ni sus abogados, ni sus familiares, ni sus officiales, ni sus familiares, ni sus officiales, ni sus familiares, ni sus officiales

hoc cõtra Pau.de Castro est hodie Pragmatica in pragmaticis aduocatorũ.17.in ordine, quę incipit, *Otrosi mandamos*.vbi tenet,q̃ iudex,qui sententiam † pronuntiauit,contra eam in causa appellationis aduocare non potest, tamen potest eam defendere allegando iura, interest enim sua:dummodo ex hoc salarium à partibus non percipiat.Idem tenet Montal.in.l.2.titu.2.foro legum.lib.2.in glo.*sin derecho*.in fine.allegando Innocen.in.cap.verum.de foro compet.& Archidi.in.§.in hoc.2.q.6.Et facit.cap.dilectus.de rescrip.vbi Feli.penulti.colũ.versi.quarta declaratio.& sic q̃ in hoc dictum Paul.non sit verũ. Imo nõ solum finito officio potest suam defendere sententiam,sed etiam eo durante potest legitime assistere pro defensiõe suæ sentẽtiæ. & instruere,& producere acta & monumenta causæ pro sententia per eũ lata faciẽtia in causa appellationis.vt Lucas de Penn.in.l. apparitores. C.de exacto.tribu.lib.10.versi.quod facit. quia secũdũ eũ iudex ad hoc est admittendus,vt cui tet infamiã,& pudorẽ suũ seruet illęsum.arg.in l.quæ omnia.ff.de procura.versic.omnia. & faciũt quæ notãtur in.l.si suspecta.in gl.2.ff.de in offi.testa.& quod notat Archidi.in.c. hoc etiã. 2.q.6.Et tenet Bal.in.c.accedẽs.vt lit.non cõtesta.nu.4.dicẽdo,quod iudex debet defendere suũ processum,quia debet defendere suũ decretũ & missionem.vt.l.si quis est missus.ff.ne vis fiat.ei.¶Licet cõtrariũ videtur, quia producere testes,vel instrumẽta nõ cadit in aliũ, quam in partẽ principalẽ,vel suũ procuratorem.vt notat Inno.in.c.veniẽs.de accusatio. ¶Quia in hoc dictus Lucas de Penna distinguit. Aut iudex qui sentẽtiã tulit,procedit ex officio suo,aut ad partis petitionẽ.Primo casu vocatus,& admittendus est ad defensionem sententiæ,& probationes inducere poterit pro defensione ipsius.Nã, prout dicit Innoc.in.c.cũ speciali.de appel.appellatio non mutat naturam Causæ. sicut ergo in principali procedebatur sine parte,& iudex solus loco partis erat,sic & in causa appellatiõis procedi poterit nisi parte,& iudex tolus loco partis habetur,& poterit quod pars potest,scilicet probatiões inducere.vt notat Innoc.in.ca. in nostra.de probatio.in glosl. qualiter recipiũtur:vbi aperte tenet,q̃ si iudex primę causæ ex officio processit,vocabitur quando petitur sententia reuocari,secus,vbi non ex officio. ¶Secundo casu,quando ad partis petitionem procedit, non est admittendus. Et sic dicit Lucas de Penna.quod fuit per illum determinatum de consilio doctorum,cum ipsum consilium petebatur. Veruntamen dicit ipse Lucas de Penna, q̃ id,quod dictum est de iudice à quo appellatur sustinere partes officij sui, seu onus partis, quas ipse in principali sustinuit in causa appellationis & coram ipso iudice,non videtur congruè dictum,cùm lata sentẽtia iudex fuerit functus officio.l.iudex.ff.de re iudi.& appellatione interposita,extinctum fuerit pronuntiatum l.prima.§.vlti.ff.ad Turpilia.Non ergo videtur admittendus ad prosecutionem ipsius negotij, ne sit præsumptio contra eum, quòd aduersus condemnatum ex aliqua animi passione processit.¶Magis ergo dicit videri honestum,q̃ sicut iudex causę principalis vigore officij,& cõtemplatione vindictæ publicæ subijt partes actoris in principali, ita iudex appellationis.& tenet Ang.e.in tracta.maleficiorum.In parte,præsente dicto Gaio appellãte.versi.quæro quãdo appellatur.nu.27.Et ex hoc dicto Luc.de Pen. credo extractã fuisse quãdam pragmaticã,quæ est in volumine pragmaticarũ lex.47.§.5. quæ incipit.*Otrosi. porque a nos es hecha relacion.* vbi cauetur,quia aliquando Correctores,vel suũ locũ tenentes ex officio procedunt contra delinquẽtes,qui appellant ad curiam regis, & iudices vt euitent expensas,nolunt sequi causas:cauetur, quòd dicti iudices cancellariæ iubeant fiscali regio,& ipsa lex iubet,quod assumat causam, & in eã procedat,allegando ex parte curiæ, & regis,& damnificatorum.quam vide, quia sic vtitur.¶Et idem tenet Angel.de malefi.in.d. suo tracta.in dict.parte.præsente dicto Gaio appellãte.nunc.27.vbi dicit,quòd syndicus, vel nisi procurator, cuius interest, est citandus. & ibi per Augusti.de Arimi.in additio. & dicti iudices debent cirari, vt mittant processum, informationes,& acta causæ. Intantùm, quod dicit Abba.in dict.capi.cum speciali. de appellatio. nume.8.allegando Federi. in consilio suo.254. quòd processum est nullum,si iudex, qui processit ex officio,non fuit citatus per iudicem,ad quem allegat Innocen.in capitu.penult. de re iudi,quod dicit Abb.sibi placere, quia est loco aduersarij.¶Recte fuit enim illa pragmatica facta:quia,prout dicit Lucas de Penn.vbi suprà, iudex à quo appellatum est, non videtur posse pro hac causa deserere Imperium,id est iurisdictiõnem sine permissu principis.vt in.l.3. ff.ad.l.Iuli.maiestã.nec portabile est terram esse sine rectore.vt in authenti.de admi.prope finem.colla.7.& vt dicit Innoc.in capitul.significauerunt.de iudicijs,periculosum est sine regimine terram esse.¶Tamen contra Lucam de Pẽn.Inquantũ tenet, quòd quãdo procedit ad partis petitionẽ nõ est admittẽdus ad suã sententiam

tiã defendendã.est tex.expressus de nostro iure Regioin.d.pragmatica aduocatorũ,ibi inquã tum tenet. *pero bien pueda assistir con los abogados dela parte appellada en cuyo fauor pronuncio defendiendo su sentencia,e allegando derechos en su fauor.*¶Sed credo,quòd opinio Lucæ de Pen.sit vera,& rectè vocetur Lucas de Penna. quia lucem dedit tribus libris.C.& debet intelligi, quòd non est admittendus contra suam voluntatem,nec ad illud est compellendus, sed si sponte vult, bene admittitur.vt tenet Augusti.in additio. ad Angel.in.d.tracta.malefic.in dict. parte, præsente dicto Gaio appellante.versi. quæro quando appellatur.numer.27.vbi de hoc.& sic dicit dicta pragmatica.*bien puede assistir*,quod verbum,potest,non importat necessitatem. vt Abb. in cap. si clerici.de iudi.in.§.de adulterijs. Bartol. & Alexan.in.l.quòd seruius.ff.de condi. ob caus. & idem Abb.in dict.capitul.cum speciali.de appella.num.8.ibi dum dicit,quòd quãdo iudex procedit ad instantiam partis,nec agitur ad puniendum iudicem,potest iudex assistere in processu,licet necessariò non sit vocandus. Dicit,q̃ hoc casu poterit iudex appellare,si sentẽtia sua retractatur,quia iudex potest assistere : in hoc casu.¶Sed quando agitur ad pœnas iudicis,semper est vocandus,siue processerit ad instãtiam, siue ex officio,cùm agatur de suo præiudicio,& in præiudicium absentis nil est innouandum.c. 1.de causa pos.& proprie.secundùm Abb.vbi suprà.de quo per Augustin.de Arimi.in additio. ad Ange.de Aretio.in dict.tracta.malefi. vbi suprà.& per Barto.in.l.1.§.reus.ff.ad Turpilia. & ibi per additio.& per Alexan.in.l. de vno quoque.ff.de re iudi.& Ludo.Roma.in consili.343. col.3.versic.2.ad idem.vbi tenet,quòd ad irritationem sentẽtiæ,quam iudex promulgauit ex processu per eum ex officio proprio instituto, citandus est ipse iudex pronuntians,quia ad eũ isto casu pertinet defensio suæ sententiæ,& processus:aliàs autem sentẽtia ipsa irritatiua quoad eum nulla est,nec præiudicialis.per.d. Federic. in consilio.205.allegans Hosti.in cap.1.de re iudi.per text.optimum in capitul.in canone hoc etiam.2.q.6.& per dictum Innocen. in. dict.cacum speciali.& in capit.in nostra.de procura.& per Barto.in.dict.l.1.§.reus.& per Bal.in.l.nam ita diuus.ff.de adoptio.*Et vi.quæ dixi, suprà, in.c.in.c.1.in glo.donation. nu.21.in additione: & vi.Bald.in.l.obseruare.§.proficisci.ff. de officio proconsul:& legat.nu.13.versi.28. quæritur, vbi tenet q̃ iudex non debet de necessitate citari,vt deffendat ea,quæ facit ratione iurisdictiõis nisi de eius pœna tractetur : quia tũc requiritur q̃ iudex citetur,vt per Inno.in.c.cũ speciali.de appella.& tunc si non citatur sibi non præiudicat vt in.l.lucius.ff.de infami.quod nota vel alitius.num.3.quod non est citandus quando non procedit ex officio sed ad partium petitionem: quia tunc si partes agant de retractanda sententia iudicis & licèt possit defendere suum processum non est citandus:quia causa secum nõ est.*

¶Tertio modo intelligit Paul.de Castro istum 7 tex.in.d.l.quisquis.scilicet,quòd eodem † tempore,quo quis est iudex,non debeat tanquam aduocatus vnius ex partibus allegare pro ipsa. Et ita dicit,quòd faciunt cauti iudices, quando vna pars ducit aduocatum, & altera non, nam dicit illi, Ducas aduocatum tuum vt respõdeat aduocato alterius partis,quia non intendo esse iudicem & aduocatum pro te.Sed præsentibus aduocatis vtriusque partis,si alter ipsorum deficeret in respondendo,potest supplere de iure allegando meliorem legem,vel rationem.vt in.l. vnica.C.vt qui de sunt aduoca. & istam credit Paul.fuisse mentem illius literæ.l. quisquis. & istius capituli est.¶Tamen iudex volens audire istos aduocatos partiũ,non tenetur:quia præsumitur doctus, nec dicitur grauare partes. Innocen.in capi.pastoralis.de causa posse.& proprieta.& Bald.in margarita.in verbo,iudex,ver 8 si.66.sed facit se suspectum, etiam si causa erat clara.Lanfrã.de Oria.in Clem.sæpè. de verbo. electus prętor alicuius ciuitatis,debet finita prętura redire ad aduocãdũ.ita Bar. & clarius Bal. in.l.si quis.C.de aduocatis diuerso.iudi.& dicit esse argu.de Abb. q̃ depositus remanet monachus sicut prius,& habet vocẽ in capitulo sicut simplex monachus,quod intellige, quãdo non priuatur propter demerita sua,vt Andr.Barb.in additio.ad Bal.ibi.¶Eodem modo sicut iudex 9 nõ põt esse aduocatus,ita nõ potest esse † iudex in causa sua.vt in.l.10.ti.4.par.3.versi.*e por ende*. vbi habetur,q̃ nemo in causa propria sit iudex, nec locũ duorũ teneat,si iudicis,& actoris.text. in.l.vnica.C.ne qs in sua causa ius sib. dica.Et secundùm Cyn.ibi est ratio:quia fauor,& odium peruertũt iudicia.nã maledictus homo qui partẽ suã deteriorẽ facit.Et nõ obstat tex.in.l. proxima.ff.de his qui testa.delẽt.& l.hic Tiberius Cæsar.ff.de hæredi.instituẽdis.quia loquuntur in imperatore, qui potest esse iudex in causa sua:& eodem modo ille,qui non habet superiorem,sub quo litiget,nec recognoscit superiorẽ. ¶Attamen licet possit iudicare in sua causa, regulariter constituit alium iudicem,scilicet procurato-

Universidad de Deusto
Biblioteca

curatorem Cæsaris,& procuratorem fisci, qui de causis spectantibus ad eum cognoscunt.vt in l.procurator.C.de edendo. & vtrobique Cyn. & Alex.cõsi.35.in primo volu.& Ias.in addi.ad Por.Instit.de autho.tuto.in fine.Et Anto.in.c. cùm venissent.de iudi.prout ibi Abb.nu.6.refert concludendo cum Cyn.¶Et quòd papa in causa sua patrimoniali,aut ciuili.personam eius tangens,potest cognoscere de absoluta potestate,sicut dicimus in imperatore.vt glo.ibi.& Innocen.in cap.ex parte.de verbo.significa.tenet idem dicendo, quòd debẽt eligi arbitri. vel potest ipse causam delegare: quia imperator in causa fiscali dat procuratores, qui habẽt ordinariã, fortius poterit papa dare delegatum.& videtur sentire glo.in cap.cùm dilecta.de confirmatione vtil.vel inutil. vbi poterit esse iudex in causa suæ ecclesiæ,& sic sentit,quòd nõ in propria causa ꝓcedit.secũdùm Abb.vbi suprà. de honestate: secus tamẽ de absoluta potestate,quia potest ipse cognoscere.secũdùm Bar.& Cyn.in.d. l.vnica.putà si papa requiritur ab aliqua muliere asserẽte se esse vxorẽ illius,& ipse negat, ipse non cogitur stare iudicio alicuius,sed potest excipere,dicens,Dominus est,qui me iudicat glo. in cap.Guilisarius.23.q.4.super verbo, anathematizari.glo.in.c.si quis pecunia.79.distinc. & c.aliorum.9.q.3.¶Et quod dixi,quòd non recognoscens superiorem potest esse iudex in causa propria,limita esse verum,quando procedit cõtra subditum suum,quia tunc potest esse iudex in facto proprio: secus si contra nõ subditũ, vel saltem non omnino subditũ,quia tũc debet cõueniri corã papa.vt tenet Abb.in.c.nouit.de iudicijs.colũ.6.nu.16.quod dicit esse satis rationabile,& notabile. Quod secus est in alijs iudicibus inferioribus, qui non possunt de sua causa cognoscere.vt per Abb.in.d.ca.cùm venissent. ¶Intantum non potest iudex esse in causa sua, ꝙ etiam si aduersarius consentiret nõ põt illum facere iudicẽ in sua causa: quinimo nec tãquam arbitrũ potest in eũ cõsentire.prout tenet Abb. in.d.c.cum venissent.nu.12.¶Et non solũ de sua causa cognoscere nõ potest,verunetiam non po
10 test esse iudex de causis liberorũ, † aut suorum familiarium.vt in.l.qui iurisdictioni.ff.de iurisdict.omni.iudic.tex.& ibi gl.& docto.in.c. causamque.cl.2.de offic.delega.¶Quod fallit primò in iurisdictione voluntaria.vt in.l.cõsul.ff.de adopti.& in.l.apud filium.ff.manumissi.vindi. ¶Secũdò fallit,in causis breuissimis,quia poterit quis esse iudex in causis suorũ.vt.l.senat⁹. in verbo,parcissimè. ff. de officio præsidis. secundùm intellectũ,quẽ ponit Ang.in.d.l.qui iurisdictioni qui sequitur ibi Fulgosiũ.quod est bene notandũ,si esset verũ.sed Alexã.ibi.nu.1.putat hoc nõ esse verũ: quia ille tex.in illa parte loquitur etiã in causis ipsius met iudic.& sic pariter ille tex.probaret secundùm talẽ intellectũ, quòd quis possit esse iudex in causa propria, quãdo esset causa modica.quod nemo dicit.per d.l.1.C.ne quis in sua causa. Quando enim lex sub eadẽ determinatione determinat,debet intelligi vt pariformiter determinet.l. nã hoc iure.ff.de vulga.& pupill.notat Bar.in.d.l.si cùm dotem.in prin.ff.solut.matri. Sed Ias.ibi in.d.l. qui iurisdictioni.tenet,quòd potest in breuissimis, & vilissimis cognoscere, quicquid teneat Alexand.¶Tertiò fallit,quando actio esset peritura.vt gl.in.d.l.qui iurisdictioni,quam vide. ¶Quarto fallit,quãdo filius nõ ageret corã patre,sed conueniretur.l.ille à quo.allegata in.d.l. qui iurisdictioni.¶Quintò fallit, quãdo iudex pariter esset affectus,vel coniunctus tam actori, quàm reo.arg.in.l.non solùm.§.denuò.ff.de ritu nuptia.notat glos.in.c,postremò.de appellat. facit bene.l.repeti. aliàs est lex extraneo.ff. de quæstioni.cum ibi notatis per Bart.gl.in.ca.1.3. q.5.¶Sextò fallit,vbi persona iudicis esset talis qualitatis, quòd omnis suspicio verisimiliter cessaret,vt si esset monachus.ita Specul.in titu. de iudice delegat.§. superest. versic.quid si non est cõsanguineus.arg.in.l.non omnes.§. àbarbaris.ff.de re milit.¶Septimò fallit,in iudice delegato.secundùm glos.quæ ita intelligit in.l.in priuatis.ff.de iudicijs. Et ratio differentiæ est: quia ordinarius nõ potest recusari tanquã suspectus de iure ciuili.vt in.l.nemo.cum ibi notatis. C.de iurisdic.omni.iudic. & ideo grauissimum fuisse,quòd talis possit esse iudex,sed delegatus tanquam suspectus bene potest recusari.vt in.l. apertissimi.C.de iudic.quod intellectus approbatur communiter per docto.in.d.l. qui iurisdictioni.secundũ Alexã.ibi, dicit tamen Paul. de Castro,quòd licet de iure ciuili non potest recusari ordinarius,fallit in casibus in.d.l. qui iurisdictioni.expressis: & ideo in illis casibus bene põt esse iudex.patet,quia text.ibi vtitur verbo, nõ debet,nõ autem verbo,nõ potest.& sic secũdùm Alexã.ibi.nu.2.si non opponatur,valebit processus.& ita intelligitur.l.in priuatis.allega. in gl.d.l. qui iurisdictioni. & putat verum esse, quòd in casibus illius.l.possit esse iudex, si non opponatur.vt dicit notare Ioan.Andre.in.c.postremo.de appellatio.per tex.in.c.1.3.q.6.versi. Item si cõtra patrem.& probatur in.l. quinetiã: ff.de arbitris.Quod dicit intelligẽdum in criminalibus,in quib⁹ pater nõ põt esse iudex in causis filio-

fis filiorũ,vel aliorũ,si opponatur absq; aliqua recusatiõe facta ratiõe suspiciõis allegãdæ,quia lex excludit iurisdictionis exercitium.¶Sed in causa ciuili potest esse iudex etiam ordinarius, dummodo non recusetur allegat.dic.l.in prolatis.& facit pro hoc, quod notat glos. & Archidiaco.in dicto.§.tria.versicul.Item si contra potestatem.quæ glos.similiter in criminali loquitur.& ista opinio satis placet Alexand. licet sallit in casibus,vt ibi per eum.¶Et Alexand. videtur tenere,quòd si non fuit oppositum,valet sententia. cuius contrarium tenet Abbas in.d. c.cùm venissent.num.12. vbi tenet,quòd vbi iudex esse non potest, quia esset iudex in causa propria,non valet sentẽtia: quod intelligit,etiã si aduersarius consentiret: nõ enim illum potest facere iudicem in propria causa,quinimo etiam nec tanquam in arbitrum consentire.l.penulti. ff.de arbitris.secus si vellet sibi dare potestatem tãquam arbitratori vt procederet extra iudicia liter,quia tunc posset.vt.c.veniens.&.c.quintauallis.de iureiurã. Et licet Alex.nullã faciat mẽtionẽ de Abb.Aeneas de Falco.ibi in additi.ad eundẽ Abb.dicit,ꝙ licet ex cõsensu partiũ talis sententia non possit validari,per ea, quæ dixit in.c.dilecti filij.de iudic.tamen fortè valeret in vim pacti.vt dixit in.d.ca.dilecti. in additione, quæ incipit,Aduerte.quæ est in nu.5.¶Sed in casibus verò, in quibus potest esse iudex, licet possit recusari,tenebit sententia, nisi recusetur, quia verè iudex est,& iurisdictionẽ habet,licet elidibilẽ per exceptionẽ,vnde antea quàm elidatur iurisdictio, tenent gesta per eum. vt tenet Abb.in.d.c.cùm venissent.in fi.¶Quid dicẽdum de cõtrarietate Abb.& Alexan.licet per doctores nõ inuenio tactũ,tamen pro Alexan. est cõmunis opinio: quia si nõ opponatur à parte,potest esse iudex: quia partes nõ opponẽdo, intelliguntur cõsentire,& prorogare iurisdictionem,quæ aliàs poterãt declinari. & hoc cõmuniter tenetur secundũ Ias.in.d.l.qui iurisdictioni.nu.6.in fin.¶Tamen Bart.in.l.2. ff.si quis in ius voca.non ierit.nu.7.vult hoc intelligere, ꝙ quãdo nõ fuit oppositum cõtra iurisdictionem valeat sentẽtia,est verũ,quãdo partes cõparent, & sciunt illũ esse iudicem. secus si ignorauerint, quia non videtur prorogata iurisdictio. Et idem si dubitauerint,nisi esset pronuntiatũ super iurisdictionem, & iudex pronuntiabit se esse iudicem competentem, tũc talis sententia faceret ius,ne possit postea disputare de errore,vel dubitatione partiũ: quod est notandũ,licet loquatur in alio casu.& idem tenet Bart.in repet.ibi. nu.5.¶Octauò limita in officiali, puta notario,
11 vel assessore,qui delinquit in officio: quia potestas potest eũ cõdemnare,nec ab eius sententia appellatur.tex.in.l.nulli.C.quorum appel. nõ recipi.& Bar.& Ang.ibi.& etiã si delinquat extra officium.vt Bart.in.l.si quis.ff.de pœnis. Quod est verũ,quando delictum est notorium: quia in notorijs delictis potest sibi ius dicere in causa propria,quãdo pœna est certa,& limitata à iure,vel statuto secus quando esset arbitraria, tunc nõ posset punire, etiã si delictũ esset notorium,sed debet ad superiorem remittere.ita tenet Ias.supplẽdo Alex.in.d.l.qui iurisdictioni. in ista.8.fallẽtia.& idẽ tenet ibi Frãciscus Curt. in additio.ad Alex.in additiõe,quę est in nu.4. & infrà dicam.¶Nonò fallit in casu.c.1. de pœnis.in.6.¶Decimò fallit,quãdo cõsuetudo hoc induceret secundũ doct.in.c.cùm cõtingat.per glo.ibi,de foro cõpeten. Tu allega text.expressum in.d.c.1.de pœnis.in.6.cum glos.in versic. punire.in fine.¶Vndecimò fallit in episcopo, qui potest esse iudex in causa suæ ecclesiæ.glo. ordin.in.c.si quis ergo.in glo.fin.2.q.7.& in.d.c. cùm venissent.Innoc.in.c.in nostris.de electio. ¶Duodecimò,quando episcopus vendidit rem ecclesiæ,& postea vult eã vẽditionẽ retractare, quia potest coram eius vicario litem mouere.Et similiter quando episcopus vult mitti in possessionem bonorũ relictorum pauperibus, potest per eius vicarium sibi dari tenuta dictorũ bonorum.secundũ Bart.in.l.si quis ad declinandam. C.de episco.& cleric.quicquid teneat Innoc.in ca.ex parte.de verb.signi. secũdũ Ias, vbi suprà. quas limitationes ponũt Alex.& Ias.in.d.l. qui iurisdictioni.¶Vbi plus dicunt,ꝙ regula,ꝙ quis in causis suorum non debet ius dicere,procedit vsq; ad decimũ gradum cognatiõis, vsq; ad quẽ permittitur succesio.secundũ Bar.Ang. & moder.ibi.& secundũ Bar.in.l.qui testamẽto. §. q autem.vlti.colũ.ff.de testament.& docto.in.c. insinuante.de offic.delega.¶Et quid de consanguineo consanguinei mei,& quid de amico inimici mei,vi.per Alex.& Ias.in.d.l. qui iurisdictioni.¶Sed ego addo aliã fallẽtiam,in qua potest quis ius sibi dicere,scilicet quando quis ex
11 defectu iurisdictionis † rẽ suã nõ valet cõsequi, tunc potest propria authoritate illã cõsequi, & inuadere.vt dicit glo. notabil.in.c.ius gentium. 1.distinct.& Innoc.in.c.olim.de restitu.spoliat. & Mõtal.in gl.ordi.regal.in parte, iudices iusti tiam.& Abb.in.c.1.de dolo.& cõtuma.nu.10.& allegat.l.ait prætor.§.si debitorem.ff.qui in fraudem credito.l.nullus.iuncta glo.C.de Iudæi.& quod notatur in.c.cùm ab homine.de iudic. Et Specula.in tit.de actore.§.1.versic.Item ꝙ vult.

nu.55.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nu.55.ponit istũ & alios plures casus, in quibus potest quis ius sibi dicere. ¶ Sed aliter tenet Abb.in.c.qualiter & quando.de iudic.i.colum. nu.2.vbi ait,quòd licet iudex negligat iustitiã facere,nõ tamen per hoc quis ius sibi dicere debet,sed debet habere recursum ad superiorem: in defectum tamẽ superioris licitũ est cuilibet ius sibi dicere.vt notat Innoc.in.d.c. olim causam.de restitu.spoliat.Et hoc credo verius:quia prius est requirẽdus iudex vt sibi iustitiam faciat,& illo negligẽte,debet ad superiorem accedere,scilicet per viã appellationis denegatæ iustitiæ.vt Petrus Anchar.in.d.c.qualiter & quãdo.& vi.l.fi.§.illud.C.de tempo.appella.& ibi Barb.in additio.ad Bar.& si neuter faciat sibi ius stitiam,tũc potest sibi ius dicere, & accipere rẽ sibi debitam,etiã manu militari,propter potentiam aduersarij,ratiõe denegatæ iustitiæ,& prouidere indemnitati suæ,& se indẽnem cõseruare,nec propter hoc incidit in pœnã. l. si quis in tantam.C.vnde vi.nec.l.2.tit.19.foro.ll.lib.3.& l.8.tit.5.eod.for.& libro.prout tenet Antonius Franciscus in additio.ad Abb.in.d.c.qualiter & quãdo.in additiõe,quæ est in.n.2.in parte ius sibi dicere.Et ibi AEneas de Falco.in.d.additiõe tenet,q̃ creditor, qui ꝓpria authoritate exigit suos debitores,no inueniẽdo iustitiã,nõ incidit in pœnã illius.l.licet dicat,q̃ per aliquẽ non vidit tractata,& cogitandũ relinquit. ¶ Et idem dic q̃ quãdo non habetur copia iudicis, potest quis propria authoritate ius sibi dicere, si periculũ sit in mora.secundũ Cy.& Bald.in.l.sed si per prætorẽ.§.ait prætor.ff.ex quibus caus. ma 10.per.d.§.debitorẽ.Attamẽ Alex.in.l.1.§. nuntiatio.ff.de noui operis nũtiatione dicit idẽ,etiã si non sit periculũ in mora.per.l.generali.C. de decur.lib.10.sed debet prius expectari iudex absens.quod intelligit,si sit in breui rediturus, aliàs nõ.Et quoq; nõ debet expectari, quãdo expectatio esset frustratoria secũdũ Alexã.vbi suprà.nu.6.&.7.allegãdo glos.in.c.1.& ibi Bal.de cõsuetudi.recti feudi. ¶ Omnia supradicta loquũtur in ciuilibus. Sed quid in criminalibus.

12 an iudex † possit cognoscere de sua vel suorum familiariũ iniuria,putà quãdo potestas percutitur,iniuriatur,vel vulneratur,nunquid poterit delinquẽtẽ punire? Et quia est quæstio, quæ sæpe accidit,volo eã examinare.Et pro parte affirmatiua,& sic,q̃ possit de ea cognoscere,facit:quia præses prouinciæ ominẽ iurisdictionẽ habet in sua prouincia quã varij iudices habẽt Romæ.ff. de officio præ.l.ex omnibus.&.l.sequenti.ergo à simili.& potestas in sua ciuitate:sed lege cauetur,quòd præfectus omnia vlciscitur. vt.ff. de officio præfe.vrbi.l.1.in principio.ergo & potestas,cùm ille,qui in eũ surrexerit,crimen commiserit. ¶ Quoq; facit:quia præses debet purgare suã ciuitatẽ malis hominibus.vt in.l.cõgruit ff.de offi.præsi.nec distinguit,ergo nec nos distinguere debem⁹.vt in.l.deprecatio.ff.de pub. ¶ Et qa reipublicæ vtile est,nec maleficia remaneãt impunita.vt in.l.ita vulnerat⁹.ff.ad.l.Aquiliã.Sed nisi potestas puniat,remanebit impunitũ maleficiũ,cũ null⁹ ali⁹ habeat hãc potestatẽ. ¶ Et quia permittitur ius dicenti non pati se cõtemni,& cõtemnẽtes potest punire.vt in.l. nec quicquã.ff.de offi.proc.& lega.§.1.& in.l.obseruãdum.ff.de offi.præsi.ergo multò magis suos iniuriatores puniet,cùm sit maius.vt.ff. de iniurijs.l.iniuriarum.§.si quis. ¶ Alia ratio:quia constat potestatem ciuitatis dici principem ipsius ciuitatis.vt in.l.spadonem.§.si ciuitas.ff. de excusa.tuto.sicut & dominus dicitur princeps familiæ,vt.ff.de verbor.significatio.l.familiæ.sed princeps familiæ animaduertit in illos de familia in se delinquẽtes.vt in.l.si seruum.ff. de ver. obligati.& in.l.quid ergo.ff.de legat.primo.& in.l.1.ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris.ergo potestas poterit animaduertere in suos ciues in se delinquẽtes. ¶ Alia ratiõe probatur: quia magistratus est publica persona.ff. de Iusti.& iure. l.1.§.ius publicũ.& ex iniuria sibi facta respublica est affecta,sicut ex iniuria sacerdoti illata.vt in.l.si quis in hoc genus.C.de episcopis & cleri. ergo potest talem iniuriam vindicare, etiam ne mine nũtiãte. ¶ Finali ratiõe probat. Ille qui dedit magistratũ populi Romani,incidit in.l.Iuli. maiesta.vt in.l.1.ff.ad.l.Iuli. maiesta. nec mirũ, cũ in magistratu repræsentaretur imperator,sicut dominus repræsentatur seruo.vt.ff. de optione lega.l.si Pãphilo.& sicut in ministro ecclesiæ repræsentatur ecclesia.ff. de annuis leg.l.annua. §.Attitia.argumen.l.peto.§. mater.ff. de legat. secundo.& ideo iniuria facta ei, domino Regi, seu Imperatori videtur illata,siue imperio,cum in parte ministeret.vt in Protemio Institutio. nullus.& nullus dubitat,q̃ iniuriam factam imperio, & principi, ipse princeps vindicare potest,sicut Imperator.vt in.l.quisquis.C.ad.l.Iuli.maiesta. ¶ Pro cõtraria parte, quòd nõ potest ius sibi dicere. vt in dicta.l.vnica. ¶ Secundo: quia ex offensa iudex est factus inimicus.C. de in offi.test.l.liberi.&.ff.de his q̃ testa.delẽ.si inimicitiæ,& si est inimic⁹,nõ debet ius dicere. vt. ff. de iniu.l.lex Corn.arg.in.l.pariter.C.delibe. caus. qa si aliq̃ defensio cõpeteret offendẽti, nõ admitteret eã,cũ de ci⁹ defensiõe admittẽda nullo mõ posset cogitare,sicut aliàs dicit.C.de hæretic.l.si

tie.l.si quis orthodoxe.in fine. ¶ Item, quia nõ debet quis committi sui aduersarij potestati. vt l.si idẽ.ff.de iuri.omni.iudic. ¶ Et quia lex est expressa,quòd si patitur iudex iniuriã,superiori suo illud debet nũtiare,vt puniat. vt in authẽtica de defensione ciuita.§. si verò egerit. collatio.3.ergo non poterit per se:quia si per se posset,non poterit ab alio.vt.ff. de furti.l.serui & filij. ¶ Quoq; facit:quia isti competit defensio,& debet audiri:Sed cùm iudex assumit sibi accusatoris vel denuntiatoris personam,iudiciariã potestatem,quam habet,amittit,cùm in eadem lite duplici non possit fungi offici.vt in.l. nemo. C.de assesso. ¶ Et videtur casus expressus in. l. senatus.ff. de offi.præ. ¶ Cyn.in dict.l.vnica.C. ne quis in sua caus.2.colum.pro solutione & intellect.dicit,quòd Iacob.de Aret.distinctionem facit. ¶ Aut delictum est notorium. ¶ Aut non. ¶ Si est notorium,non indiget inquisitione,sed sola puniendi coertione,vt in.l. ea quidem. C. de accusation.& tũc poterit punire, cùm in hoc sit executor potius,quam iudiciarius ordo in talibus non seruetur.vt in.capitul.cùm ad nostrã. de iureiura.& Bartol.in.l.confessus.ff.de custo. reorum.& ibi Alexan.in additio. Nec poterit respui vt suspectus:quia cùm per appellationem non recedatur ab executore.l.ab executore.C. quorum appella.non recipi.meritò nec per recusationem,cùm recusatio sit speciesappellationis.vt in.d.l.non distinguemus.§.quidam.ff. de arbitris.& à quocunq; remouetur genus, & sua species.l.si causa cognita.C.de trãsactio.& quia in notorijs delictis non intelligitur quis grauari.vt in.§.in manifestis.2.q.1.lex est enim quæ facit,non ipse.l.1.C.ne liceat potentio. ¶ Secundo casu,quando delictum non est notoriũ, aut iniuria est illata obtentu dignitatis,aut inimicitia personali,si dignitatis obtentu, potest inquiri,& punire:quia iniuriam suę dignitatis potest quilibet vlcisci.l.milites.§.retinẽtes.ff. de re mili.l.continet.ff.quod metus caus. Et ad hoc faciunt omnia iura, quæ dicunt, quòd iudex debet pati se contemni,& ꝙ læsa maiestas est vindicãda, & iudex suã iurisdictionẽ defendere debet.vt in.c.& qui mẽdicat.25.distin. &.c. si quis erga.2.q.7.&.c.Guilisarius.23.q.4. ¶ Si verò illata fuit iniuria ex inimicitia personali. licet secundariò pertineat ad diuinitatẽ,prævalet principale,scilicet iniuria personalis.vt in.l. eũ qui. §.si iniuria mihi.ff. de iniuri.& hoc casu non potest punire,sed potest facere,vt malefactor ponatur in tuta custodia,& successori,vel principi querela reseruetur.vt in dic.l.senatus.ff. de offici.præ. & in.l. capite quinto.ff. de adulte. & ita dicit Cyn.ꝙ disputat, ꝙ soluit dictus Iacob. de Aret. ¶ Sed dicit,ꝙ Petrus de Bella per.dicit,ꝙ licet iudex possit prosequi iniuriã sibi factam, quatenus tangit interesse,& vtilitatẽ reipublicæ,ne possit dici suspectus,non tamẽ ipse solus debet ius dicere, sed debet aliũ sibi adiungere: quia propter id,quod secundariò tãgit personã suã, habetur vt suspectus. quod satis æquitatis ratione defendi potest. ¶ Tamẽ Bald.ibi.in.d.l. 2.nu.2.dicit,ꝙ illud dictũ Petri de Bella per.nõ probatur per aliquã legẽ. & ideo dicit tenendũ distinctionẽ supradictã Iacob.de Aretio. quam distinctionẽ Iacob. de Aret. approbat Abb. licet de eo,nec de Cy.nõ faciat mentionẽ.in.c.dilectus.de pœnis.nu.3.faciẽdo differẽtiã inter iu dicẽ ordinariũ,& delegatũ,& inter iniuriam notoriã,& occultã. Et idẽ tenet Ioã.de Plate. in.l. nemo carcerẽ.C.de exacto.tribu.libr.10.nu.10. in fine,vbi ait,ꝙ cõmunis opinio est, quòd potestas potest procedere cõtra delinquentẽ contra ipsum met potestatẽ,& eius familiares,si crimen est notoriũ, vel cõmissum cõtra dignitatẽ officij,aliàs non.& idẽ tenet Lucas de Pen.in.l. quinq;.C.de decurio.lib.10.colum.2. ¶ Sed hoc credo intelligendũ secundũ Abb.in.d.cap.dilectus.nu.3.scilicet ꝙ potest cognoscere, si iniuria est notoria, quando pœna est in iure expressa. Secus autẽ quãdo veniret imponenda arbitrio suo,quia tũc arbitrãdo posset excedere modũ. Nec excusat ibi notorietas delicti,maximè quia pœna iniuriarũ secũdũ ius cõmune regulariter est arbitraria.& istãmet limitationem & intellectũ tenet idẽ Abb.in.c.1.de maledi.num.5.& ibi eius additionator dicit eã singularẽ, & nouã, & eã quoq; tenet Iaſ.in.d.l.qui iurisdictioni.ff. de iuri.om.iudi.nu.3. Et Frãciscus Curtius ibi in additio.ad Alexan.in additione in parte,lege, nulla à lege,vel statuto taxata,secus si arbitraria.& eã quo tenet Mõtal.in.l.fi.titul.15.libr.2.for.ll. in parte.10.*marauedis*.vbi vide cõgerẽtem distinctionẽ Iacob. de Aret.in summa. ¶ Iudex verò delegatus,si iurisdictio sua nõ impeditur, nõ cognoscet sup iniuriã sibi illatã,sed per superiorẽ debet facere punire.Secus si iurisdictio sua impeditur,quia potest procedere contra impedientes, vt Abb.in.d.c.dilectus.& Archidi.in.ca. si quis erga.2.q.7.& Specula.in titul. de iudi. delegat. §.5.verſi.Itẽ ad eius.nu.2. Et ita tenet Iaſ.in. d. l. quiriurisdictioni.nu.3.vbi ait, ꝙ si aliquis iudici delegato iniuriam personalem intulerit,non potest ipse eũ punire,sed debet ad superiorẽ remittere.& hoc dicit esse tenẽdũ,quicquid dicat Nicola.de Neapoli in lecturis Barto.in.l. spadonẽ,

§.si ci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.si ciuitatis.per illũ text.ff.de excusat.tutorũ. & vi.Abb.in.c.1.de offi.delega.nu.6.& idem in expresso tenet Innoc.in.dict.c. dilectus. de pœnis. ¶Sed supradicta opinio,quod iudex quando est notoria iniuria,& certa pœna potest cognoscere,videtur intelligi,quando non applicatur sibi aliquid:quia si iudici aliquid applicaretur,putà decima,vel tertia pars,seu dimidia,vel sportulæ,nõ esset eius cognitio:quia esset causa sua, etiam quoad vtilitatem. ita tenet Bartolus singulariter in.l.si quis ex aliena.ff. de iudicijs. per gloss.in.l.de iure.§.1.ff.ad municipal.Et ibi quoq; Barto.dicit,quod dixit in.l.2.ff.si quis in ius voca.nõ ierit.vbi in nu.3.versi.tertium membrũ.hoc examinat.¶Et idẽ dicit,q; si iudex sentit aliquod commodũ,& debet habere aliquos solidos pro libra,q; tunc ipse non cognoscit an sua sit iurisdictio.per.d.gl.licet Gofre.in suis libellis determinet contrarium dicendo,quia per consequentiam habet istud cõmodũ sportularum,non principaliter:de hoc agitur sicut in legatario, qui potest esse testis in testamento. vt in.l.qui testamento.ff.de testamen. & idem tenent Petrus,& Iacob.Butri.Sed opinio gl. plus placet Barto.ibi de iure.Nam vides,quod ratione alicuius affectionis,licet ad iudicem non spectet aliquod commodum,q; necincommodum, dicituriudex incompetens: vt si est consanguineus,vel aduocatus.vt in dict.l.qui iurisdictioni.in simili de iure eius non est cognitio,sed deberent eligi arbitri,vel superiori remittatur, vt de ea cognoscat.l.fina.C.de iudic. Tamen dicit Bar.q; in quibusdam locis de consuetudine hoc non seruatur,& ille seruaret consuetudinem loci vbi esset.& istam opinionem Bar.tenẽt Ang. Saly.Fulgo.& Paul.de Castro in.d.l.2. & Bart. & Bald.Angel. & Rapha.in.l.quidam consulebãt.ff.de reiudi.Bar.in.l.de iure.ff.de iudi. Bal. in.c.1.in tit.an apud iudicem vel circa. & in.ca. imperialẽ.§. præterea tertio. de prohibita feud. aliena.per Federi.in vsi.feudo.& in.c.super literis.column.13.de rescriptis.vbi illam glo.in.d.l. de iure.reputat ad hoc singula.idem tenet Angel.in.l.1.C.ne quis in sua caus.& in.l.1. C. qui pro sua iurisdi. Anto.de Butri.in.c.cæterum. de iudic.& Cardina.Flor.in.c. pastoralis. de rescriptis.Mouẽtur Bar.& alij per rationem affectionis,vt dictum est.¶Quę similitudo ibi dicit Iaſ. q; sibi non videtur bona in nu.17.Nam propter consanguinitatẽ habetur maior affectio ad vnã personam,quam ad aliam:hinc est,q; si iudex esset æqualiter consanguineus partis vtriusq;, nõ posset repelli:quia par affectio omnem suspicionem tollit.vt in.l.nonsolùm.§.de vno.ff.de ritu nu pti.Bart.& alij in.d.l.qui iurisdictioni.¶Sed salarium,& sportulæ præstantur ab vtraque parte.& propter eas non magis afficitur vni parti, quam aliæ,vnde simile Barto. & aliorum, non videtur bonum.Et istammet opinionem tenet Alexan.in.dict.l.2.nu.9.& dicit, q; idem sequutus fuit contra Bart.in.d.l.quidam consulebãt. ff.de reiudi.nu.14.¶Iaſ.tamen more suo in.d.l. 2.ff.si quis in ius vocatus non ierit.nume.17.ponit quinq; opiniones,quas per te vide. Sed dicit,q; est tenenda secũda opinio,quæ est, quòd propter commodum sportularum non prohibetur iudicare,q; sua sit iurisdictio, quam tenet Ioan.Andr.in additio.ad Specul.in titu.de citatione.§.1.versicu.Item generaliter.& Bald.in.c. suspicionis.col.3.de offi.deleg.& in.ca. ex literel.2.de præsumptio.¶Et in hoc casu conclusio generalis est facienda secundum eundem.Iaſ.scilicet,q; quando dubitatur de iurisdictione iudiciscitantis,q; ipse potest cognoscere an sua sit iurisdictio,siue ad eum spectet commodum sportularum,siue non. Quam regulam amplia secũdum eum,vt procedat etiam in delegato. vt in.ca.pastoralis.&.c.super literis.de rescrip. & probatur in.l.præscriptione.secundum vnum intellectum.C.si contra ius vel vtili.publi.Et ita dicit,quòd communiter tenetur,quicquid teneat gloss.in.c.accusatus.§.sanè.inversi.manifestè.de hæreti.in.6. quam in specie reprobat dominus Cardi.in.d.ca.super literis.¶Sed hoc de iudice delegato limita duobus modis,vt per Ange.ibi in.3.column.versi.6.fallit.& est quando obijcitur iudici delegato,q; eius iurisdictio est reuocata per secundas literas delegationis alteri factæ: quia an sit reuocata,vel non,ipse non potest cognoscere:imò arbitri eligũtur per partes.¶Sed opinio supradicta q; iudex non prohibeatur iudicare,intellige in sportulis,& expensis, prout doctores dicunt:Secus est,quando iudici applicatur ex lege, vel statuto aliqua pars litis, vel pœnæ,prout in multis iuribus regalibus applicatur iudicibus pronuntiantibus, vel offensis, quia tunc de iure nõ possunt cognoscere de causa,quia esset sua,maximè si commodum est magnum.prout Alexand.in.d.l.quidam consulebant.numero.14.Quod intellectum si esset verum,esset magna restrictio ad omnia iura regalia applicantia partem condemnationis iudicibus, vt de illis causis non possint cognoscere. ¶Sed in contrarium est communis practica totius regni:quia iudices huius regni cognoscunt, & percipiunt commodum ex dictis legibus,vel statutis sibi applicatum,quæ consuetudo valet. vt tenet Bar.in.d.l.2.& sequitur.Fran. de Aret. con-

consilio.107.in.3.colu.in fine.& Alexa.in addi. ad Bar.in.d.l.de iure.in princip.vbi dicit in hoc consuetudinem esse seruandam, quem vide. & si visus fuerit expresse suspectus,potest recusari.vt in.l.1.titulo.de las recusat.in ordina.regali & quòd ista consuetudo seruatur in practica tenet in expresso Felin.in dict.capitul. super literis.de rescrip.columna.15.versi.fallit octauo. & dicit,quòd ita tenet Ioannes.de Imol. & quòd Bald.in.d.l.2.ff.si quis in ius voca.non ierit, dicit istam esse meram veritatem, quòd commodum sportularum,vel aliud commodum simile non impedit vt iudex cognoscat. Et sequitur Andre.iculus ibi propter dictum Dyn. & aliorum.in.l.si cui.§.fina.ff.delega.1.& quia ista incidentia non consideratur. vt in.l.cum proponas.C.de rebus credi.nihilominus dicit Felí.vbi suprà,quòd est sequenda gloss.in.d.l.de iure.ff. ad municipa.propter eius authoritatem,& suorum sequacium.& idem dicit quòd sentit gloss. in.d.l.2.& in.d.l.si quis ex aliena. Sed tu tene dictam practicã & consuetudinem supradictã: quicquid Felin.dicat,quia sic vtitur, vt dixi.

13 ¶Sed si iniuria non est notoria, necpœna † est certa in iure,p ea determinata,de sua offensa iudex non debet cognoscere:sed si est in ciuitate, seu villa vbi regit,alius sibi coniudex,ille debet cognoscere,& adillũ causam remittat,& proceſ sum iniuriæ.Quia vbi ius in diuiduum pertinet duobus,vno perdente, illud ius accrescit alteri cõsocio.vt in.l.cõmuni libero.ff.de operi. liberto.& in.l.vnica.C.de adẽp.liber.tenet ad literã Bar.in.d.l.qui iurisdictioni.nu.6.&.7.Sed si ibi nõ habet cõiudicẽ,capiat reũ,& superiori causã remittat.vt tenet Bart.per text.ibi.in.d.l.senatus.ff.de offi.præsi.nu.4.& tenet Ang.de Aretio.in.l.sciendũ.ff.de appella. in principio. vbi dicit,q; dictũ Bart.sic debet intelligi. quod nota.¶Tamen si inter suos familiares quæstio vertatur.de ea potest cognoscere, quia cessat ratio suspicionis.Secus si verteretur inter prouinciales,& familiares, quia est suspicio, quòd magis faueret familiari,quã prouinciali,& hoc nõ est, quãdo vertitur inter familiares.vt tenet Bar.in d.l.senatus.¶Et de delicto, vel iniuria cõmissa per suũ officialẽ potest cognocere,quãdó eã fecit ratione officij,& eũ punire.& in casu.c. 9.in frã eod.ibi,*que lot castigue*.& ibi dicã.¶Ista regula,quòd iudex potest cognoscere de sua causa,

14 & iniuria,vt dictũ est,limitatur † decẽ modis.vt per Iaſ.in.d.l.2.ff.si quis in ius voca.nõ ierit.nu. 20.vsq; ad.30.& Felin.in.d.c.super literis.de rescriptis. ponit quoq; quatuordecim fallentias, quas per te vide.

SVMMARIVM.

1 *In procuratorem non potest constitui potestas de curio,siue consiliarius,aliàs punitur constituens,& consiliarius recipiens,exilio damnatur.*
2 *Procurationis officium,an sit vile.*
3 *Doctores,licentiati,seu milites procurationis officiũ recipientes,infames videntur,& non gaudẽt priuilegio notisbilita. Fallit in procuratore principis,episcopi,vel fisci.*
4 *Prosoneta contractuum illicitorum,priuatur honore,& nobilitate.*
5 *Tabellionatus officium nõ licet cõsiliarijs & potestatibus assumere.*
6 *Procurationis officium ante assumptum dimittere debet potestas, dignitate superueniente.*
7 *Infamis,an potest esse procurator,arbiter,& tutor.nu.23.*
8 *Potestas nõ recipiens mandatum, an puniatur.*
9 *Decurio,vel alius potens in officio,vel dignitate præstans patrocinium litiganti,vel suscipiens in se actionem,an puniatur.*
10 *Iudices,nec sui officiales,nec familiares non possunt esse procuratores officio durãte, tam ad negotia,quàm ad lites.*
11 *Patrocinium familiaris potentium impetrãs, an incurrat in pœnam.*
12 *Quid in procurante habente dictum patrociniũ familiaris alicuius potentis.nu.14.*
13 *Procuratorẽ nemo potest dare potentiorẽ ad uersario suo,aliàs punitur.*
15 *Inuocãs auxilium mulieris nobilis non punitur pœna.l.1.C.nec lice.poten.*
16 *Pœna.d.l.1.C.nec liceat potẽ.habet locum tã in reo,quàm in actore.*
17 *Lex pœnalis loq;ns in actore, habet locum in reo.*
18 *Pœna.l.1.C.nec lice.potem.habet locum, siue palam, siue occultè procurauerit,seu patrocinetur per interpositam personam,seu per literas.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quoq; incidunt in pœna illi, qui faciunt scribi literas per dominos priores inferioribus iudicibus.

19 *Comitatenses, qui faciũt ciuẽ emere aliquã rem pro eis, vt sub titul. ciuis non subsint oneribus eis impositis, puniuntur.*

20 *Fallentiæ ad dictam. l. 1. C. nec lice. poten.*

21 *Infamis, licet potest esse procurator, tamen in uito reo, non poterit respondere positionibus. & vi. nu. 23.*

22 *Principalis persona, & non procurator, tenetur respondere positionibus, si asserit, quòd dominus litis est fidelis. Et ita iudex debet facere, si dominus litis est in loco: si verò est absens, debet mitti ad iudicem, vbi principalis est, vt faciat respondere. Et cuius expẽsis fiat, vide hic.*

24 *Infamis non potest esse procurator illustrium personarum, nec episcoporum, nec aduocatus, nec notarius principis.*

25 *Procuratoris officium infamat, sententia sequuta.*

Procuradores.

c Similis tex. in l. siquis procurationem. C. de decurio. lib. 10. vbi habetur, ꝙ

1 potestas, † decurio, siue cõsiliarius curiæ nõ potest constitui procurator, aliàs constituens punitur iudicis arbitrio, omni repulso priuilegio: & iudex, seu cõsiliarius recipiens, dãnatur exilio. secũdũ Ioa. de Plat. ibi. Quia consiliarij, potestates, & iudices debẽt intẽdere eorũ nobili officio, & nõ distrahi per vile officiũ procurationis. ¶Et ꝙ officiũ †

2 procurationis sit vile, tenet gl. in. §. eas verò exceptiones. Instit. de excc. & ibi Ang. nu. 1. & tex. in. l. siquis procurator. ff. de decu. & tex. in. l. 7. tit. 6. part. 7. ¶Et Bart. ibi. in d. l. si quis procurationem. dicit ꝙ est vilissimũ. & ideo nullo modo aduocati volũt esse procuratores, nec eis licet, vt non dãnetur eorũ fama, & Angel. in. d. §. eas verò. dicit, quòd doctores,

3 † licentiati, & milites, qui onus procurationis recipiunt, videntur infames. Et doctor, vel alius nobilis exercens officiũ procurationis, nõ gaudet priuilegio nobilitatis. vt Iaco. rub. in. d. l. si quis procurationẽ, num. 1. & ibi Celsus in apostillis. ¶Quod fallit in procuratore principis, officiũ cuius nõ est vile, imò est dignitas. vt Ludo. Roma. in singula. 805. & rube. vbi suprà. Quod dam pliat in procuratore episcopi, vel fisci. vt tenet Zacharias in additio. ad Abba. in. c. deputati. de iudic. in additio. quæ est in nu. 6. in parte. de iure ciuili. ¶Et idẽ dico de prosonetis † quia si nobilis est prosoneta cõtractuũ illicitorũ priuatur honore, & nobilitate. tenet Roma. singula. 712. ¶Multò minus licet cõsiliatijs, & potestatibus assumere

4 officiũ tabellionatus, † quod est vile officiũ. secũdũ plat. in. d. l. si quis procurationẽ. ¶Et officiũ procurationis † antea assumptũ dimittere debet superueniẽte dignitate. secũdũ eũdẽ. ¶Quia

5 procurator potest esse quis, licet sit infamis †. secũdùm gl. & Ang. in. d. §. eas verò. & etiã arbiter põt esse. gl. in. c. cùm vicesimũ. de offi. delega. & tutor. vt in. d. l. par. quæ istos tres casus ponit. & Ang. vbi supra. Et ratio est secũdũ eũdẽ, quia est onus. per text. in. l. sed & milites. §. sed & ignominia. ff. de excusa. tut. & ibi Cy. & Bal. & infrà latè dicetur. ¶Sed circa istũ tex. dubita

6 tur, si iudex, seu familiaris suus recepit † mãdatũ, an puniatur? Dic ꝙ nõ, nec dãs, si non vtitur eo: quia sola attẽtatio nõ punitur, cùm tale crimẽ nõ sit de attrocioribus. vt tenet Lucas de Pẽna. in. d. l. si quis procurationẽ. & est glossa. in. l. 1. C. ne liceat potẽtio. in verbo, aduocassent. & in. l. 1. §. hæc verba. ff. qđ quisq; iuris. & ibi Ang. & Paul. de Castr. ¶Iste tamẽ text. & d. l. si quis procurationẽ. & l. curialis. C. locati. loquuntur in procuratione ad negotia. ¶Quid autẽ in procuratione ad lites? Io. de pla. ibi in. d. l. si quis procurationẽ. dicit, ꝙ decurio, vel alius potẽs in of

7 ficio, vel dignitate, præstãs † patrociniũ litigãti, vel in se suscipiẽs actionẽ, punitur iudicis arbitrio, & litigator in amissione causæ. vt in. l. 1. & 2. C. ne liceat potẽ. & hoc per sententiã. vt Ang. ibi. & tex. noster loquitur quoq; in procuratione ad iudicia, ibi, *delos pleytos y causas*. & sic ꝙ non solùm non põt esse procurator ad negotia verũ etiã nec ad iudicia, aliàs punitur. Quia habẽtes

8 merũ, vel mistũ imperiũ, † nõ possũt esse simplices procuratores. vt Bal. in. d. l. 1. C. ne liceat potẽt. quia secundũ eũ ibi, interest minorũ, ne opprimãtur à maioribus: & nõ solùm interest minorũ, sed totius reipublicæ, quod dicit esse notãdũ. ¶Et ꝙ istud caput, & iura similia loquantur in potẽtioribus ratione officij talis, ꝙ possit inferre minacẽ furorẽ. tenet Ang. in. d. l. 1. ꝓpterea dicit, ꝙ officialis in ciuitate existens, qui ratiõe officij talẽ furorẽ inferri potest, si præstat patrocinium alicui priuato litigãti, vindicatur in eo pœna illius legis. Et ratio quare fuit factũ istud caput fuit, vt dictus terror euitaretur. Nec requiritur quòd patrocinium palã præstetur, sed tãtùm præstari promittat, vt de rigore habeat locum hæc pœna ex generalitate literæ, licet nõ de æquitate. vt tenet glo. ibi, in verbo, aduocassent. ¶Quinimo vẽdicat sibi locũ, secũdũ Ang. ibi, si

11 impetratur patrociniũ familiaris † potentiũ, vt patet in litera: vt dicit. potẽtiorũ dominorũ opibus nitetur. & gl. exponit, illorum de domibus quia nomẽ, domus, nõ põt conueniri ædificio, sed accipitur pro illis de familia. secũdũ Salyc. quem sequitur Alexan. in. d. l. 1. num. 3. & idem probat noster text. inquãtũ dicit, *ni sus officiales, ni familiares*. Et ideo secũdũ eũdẽ Ang. teneas, ꝙ in lite ciuili, vel criminali, quã habes, non impetres patrociniũ familiariũ iudicũ: quia hoc detecto, incurres pœnã illius. l. & etiã aduocans punitur. vt ibi. ¶Et ibi Bart. in expresso tenet, ꝙ si

12 quis procurat habere patrociniũ † familiaris alicuius potẽtis, incurrit in dictã poenã. Sed Fulgo. tenet cõtrariũ, & cũ eo transit Paul. de Cast. ibi. quia textu. in. l. 1. C. sirector prouin. videtur potius probare cõtrariũ: quia tunc familiares faciunt locũ illi titulo, quãdo rector dedit operã, & quia nõ est eadẽ ratio in familiaribus, quia facilius audiũtur potẽtes, quàm eorũ familiares. ¶Alex. ibi in. d. l. prima. num. 4. dicit, ꝙ opinio Bar. est vera per illũ tex. in verbo, domorũ. qui recepit expositionẽ iã dictã: & quia id, quod fit à familiaribus, præsumitur fieri cũ scientia domini. vt in. c. constitutus. de testibus. & Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipse. ff. de nouí oper. nuntiatio. Sed contra Alex. tenet ibi Iaſ. in dict. l. 1. & dicit fortè esse melius. ¶Et pro opinione Iaſ. potest facere: quia titulus. C. de his qui potentio. loquitur de præstante, & recipiẽte in se cessionẽ actionis. & l. prima. C. ne liceat potentio. & isti text. loquuntur de patrocinium præstante, & aduocante, & sic quòd differunt. ¶Et cum

13 dict. l. prima concordat tex. in. l. 16. titul. 10. for. ll. lib. primo, vbi nemo † potest dare procuratorem potentiorem aduersario suo. & ibi Mõtal. vbi dicit, quòd qui sibi aduocat potentioris patrocinium in terrorem aduersarij, causam amittit, & potentior punitur. Et non intelligitur de quolibet potentiore, sed de eo, qui ratione officij, vt dictum est minacem furorem ostendere potest, & est terribilis aduersario. ¶Et Abba. in capit. ex parte, de aliena. iudic. mutand. causſ. facta. num. 9. dicit quod non sufficit quodlibet

14 † officium ad hoc, vt quis incidat in poenam. d. l. primæ. C. ne lice. potentio. vt probatur in. l. 2. C. de aduoca. diuerſo. iudic. vbi decurio potest esse aduocatus, & põt patrociniũ impẽdere litigatoribus, sed intelligitur in habẽtibus magnũ officium, putà merum, vel mistum imperium. vt in. l. pe. ff. de alie. iudic. mutã. causſ. fact. ¶Bar. tamen tenet, quòd incurrit in dictam poenam, etiam si inuocat auxilium potentioris, qui non habet officium misti imperij, vt puta, si aliquis actor iret ad priores, & faceret, quod ipsi intercederent pro eo ad capitaneũ, vel potestatẽ, ꝙ ius suum perderet per dict. l. primam. Quod dicit esse notandum, quia sæpe occurrit, vt tenet ipse in. l. cùm miles. ff. de alie. iudi. mutã. causſ. facta. num. 1. ver. & nota. ¶Sed credo, quòd isti priores habebant officium iudicandi, quia aliter dictum Bart. non potest stare: quia nõ loquitur gloſſ. communiter approbata in. d. l. prima secũdùm Alexand. ibi, nisi de potentiore ratione officij iudicandi, licet gloſſ. senserit contrarium in. d. l. cum miles. & malè secundùm eundem Alexandrum in dicta lege prima. ¶Adde, quòd

15 non habet locum dicta poena in muliere, † putà si aliquis inuocat auxilium alicuius mulieris nobilis, vt pro eo intercederet ita tenet Baldus in consilio. 226. in tertio libro. & tenet additio. Abba. in dicto capitulo ex parte. de aliena. iudici. mutan. causa facta. quod nota. ¶Quam le-

16 'gem primam extende † vt non solùm habeat locum in actore, sed etiam in reo, secundùm Cyn. Angel. Bartol. & moder. ibi. Quanuis gloſſ. in rubrica. C. de his qui poten. & in. l. penulti. ff. de aliena. iudic. muta. causſ. fa. teneant, quòd solùm habeat locum in actore, confirmatur per Iaſo. in. d. l. prima. dato, quòd dicta lex loqueretur in actore, cùm tamen generaliter loquatur, debet extendi ad reum, cùm sint correlatiua. Quia lex correctoria loquens in vno ex correlatiuis, intelligitur etiam loqui in alio. l. fina. & ibi Barto. C. de indic. vidui. tollen. ¶Et quia lex

17 † etiam poenalis loquens in actore, habet locũ in reo. gloſſ. in. l. per interuallum. ff. de iudic. & glossa. in capitul. primo, de confeſsis. in. 6. ¶Extende istud caput, & dicta. l. prim. & similes, e-

18 tiam si palàm, siue occultè procurauerit, † vel patrocinetur etiam per interpositam personam vel per literas. secundùm Bartolu. & Paulu. ibi. qui dicunt, quòd facit contra eos, qui faciũt scribi literas per dominos priores inferioribus iudicibus. vt in capitulo. 21. infrà cauetur, quia incidunt in constitutionem. Et idem tenet Barb. in capitul. 1. de offi. delega. columna. 26. versic. & inquantum. vbi miratur de Bartol. & Anto. & de Anchara. & de alijs maximis iurisperitis, qui non allegauerunt Inno. ibi. in dict. capitul. qui rectè tenet inquantum dicit. Item si dolo quocunq; modo illato, cùm & his modis iurisdictio turbetur allegando dict. l. primam. C. ne lice. po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

19 ten. ¶Similiter incidunt comitatenſes, † qui faciunt ciuem emere aliquam rem pro eis vt ſub titulo ciuis non ſubſint oneribus eis impoſitis, nam puniuntur in amiſsione talis rei emptæ, quæ debet publicari. ita notat Barto. in l. prima per illum text. C. de naut. non excuſan. libro. 11. quod ſequitur Iaſo. in dicta l. prima, in principio. ¶Quam regulam ipſe ibi limitat aliquibus
20 modis. ¶Primo, niſi † ille, qui aſſumpſit patrocinium potentioris litigaret cum æquè & pariter potentiore, quia tunc videtur feciſſe non vt metum inferat, ſed vt excludat. l. cùm pater. §. titio ff. de lega. 2. ſecundùm Paul. Alexan. & Iaſo. ibi. Quod dicit Paulus de Caſtro, quòd vidit de facto Bononiæ in perſonam cuiuſdam mulieris viduæ, quæ habebat litem cum vno magno doctore, qui poterat videri potentior ratiõe & reſpectu eius, cùm ipſa eſſet deſtituta auxilio cuiuſcunque, quæ ideo aduocauit patrocinium cuiuſdam magni doctoris, qui erat magnus inſtatu & non conſueuit patrocinari, ſed illud patrocinium libenter aſſumpſit, vt illam mulierculã defenderet, non videtur feciſſe contra dictam legem. Et idem in expreſſo tenet dicta lex decimaſexta, titulo decimo, foro legum, libro primo. in fine. ibi. *E ſi el pobre ouiere pleyto con hombre poderoſo, pueda dar per ſi tan poderoſo hombre como es ſu contendedor.* & ibi Montaluus. ¶Secundò limitatur, vt procedat, vt dictum eſt, in potentiore ratione officij. Secus ſi eſt potentior alia ratione, putà diuitiarum, vel quia ſit de primatibus ciuitatis ſecundùm gloſſam ibi. & in dicta lege prima. C. de his qui poten. & gloſſa. Abba. & doctor. in dicto capitulo finali de alienatio. iudic. mutan. cauſa facta. Specula. in titulo de ceſſio. action. §. primo. columna prima. ¶Tertiò limitatur, niſi eſſet officium, ex quo veriſimiliter timor non incurritur à ceſſante ratione illius. l. puta, quia eſſet tabellio, qui eſt iudex chartularius ſecundùm Bald. in l. 2. C. ne lice. poten. in fine. ¶Quartò limita in cauſis criminalibus, in quibus ingeritur pœna ſanguinis: nam licitum eſt ſanguinem ſuum qualitercunq; redimere. l. 1. C. de bonis eorum, qui mort. ſibi conſciu. glo. & doctores in. l. tranſigere. C. de tranſa. & in. l. 20. tit. 1. part. 7. ¶Et quia ſuprà tetigi, q̃ infamis
21 poteſt eſſe procurator, tamen inuito † reo non poterit reſpondere poſitionibus: quia principalis perſona eſt legalior, quàm procurator, cùm ſit bonæ famæ. eſt pulchrum & notabile dictũ Bald. in l. 1. C. de ſenten. pe. columna. refert, & ſequitur additio Angel. in. dict. §. eas verò. inſtitu. de exceptio. Quod probat textu. in. l. 22. ti-
22 tulo. 5. partit. 3. vbi ſi pars † aduerſa vult, quòd principalis perſona, & non procurator reſpondeat poſitionibus, quia aſſerit, quòd dominus litis eſt fidelis, & homo, qui veritatem non negabit, & procurator eſt ſeditioſus, tenetur reſpondere, & iudex tenetur ita facere, & iubere, & cogere dominum litis, ſi eſt in loco. Si verò eſt abſens, debet mitti ad iudicem, vbi principalis eſt, vt faciat reſpondere. Et vide Cy. ſingulariter in l. reos. C. de accuſatio. vbi dicit, quod in caſu iſto nunquam boni iudices, & aſſeſſores patiuntur ſe lædi per procuratores, & aduocatos: quia principalis debet iurare, & ſi non comparet, procedant contra eum, ſicut contra contumacem. ¶Sed cuius expenſis debet mitti ad iurandum? Andre. ſicul. Barb. in capitul. conſtitutus. de fideiuſſo. columna. 5. dicit, quòd expenſis remittentis, & quòd ita conſuluit Domi. in capitulo. præſentium. de teſti. in. 6. ¶Sed tu vide Paul. de Caſtr. in l. ſed hæ perſonæ. §. defendere. ff. de p cura. & Iaſ. in l. prætor ait. §. etiam is. ff. de eden do. vbi tenent, quòd debet mitti ſumptibus abſentis ad iurandum. de quo, licet non ſit de materia noſtræ gloſſæ. ¶Vide Saly. in l. generaliter. §. his præſentibus. C. de rebus credi. vbi tenet in hoc reſolutionem, dicendo, quòd expenſam nuntij debet facere is, cui defertur iuramentum, quia ſui gratia ad eum mittitur, cùm iudex poſsit mandare, vt perſonaliter compareat: & quia tales expenſæ, ſi fuiſſet præſens, nõ eſſent neceſſariæ. Alia verò expenſa, putà actorũ, ſub quorum teſtificatione debet recipi, expectat ad deferentem. quod nota, & vide. ¶Ad materiam procuratoris infamis ſi redeundo, dico, quod gloſſ. in capitul. cùm deputati. de iudicijs. tenet
23 contrarium, † dicendo, quòd infamis nõ poteſt eſſe procurator. Abba. ibi. numer. 6. dicit, quòd contrarium eſt verum de iure ciuili. per. d. §. eas de iure verò canonico tractat latè in cap. imperatorum. de iura. calũ. nu. 9. vbi indiſtinctè putat, quòd infamis, etiam infamia facti, nõ poteſt eſſe procurator, vel œconomus eccleſiæ, vel ipſorum clericorum, etiam pro patrimonialibus. vt probatur in cap. iudicatum. 89. diſtin. vbi dicit, quòd hoc officium debet committi clericis probatis, & ſic bonæ vitæ, & nulla ſuſpicione notatis: & debet tales probos eligere, vt euitetur ſuſpicio, quæ oritur ex conuerſatione cum ſuſpectis. Quæ ratio militat quoq; in procuratore ad negotia. vt tex. in. d. c. imperatorũ. cùm indiſtinctè loquatur: quia à laicis debet eſſe ſegregata conuerſatio clericorum. 2. q. 7. laicos. & multò fortius à ſuſpectis, vt eos non promouean ad negotia ſua. ¶Sed in laicis, & ſic de iure ciuili, ſatis putat infamem admitti, ſiue ſit notatus infamia iuris, ſiue facti per. d. §. ſi. de excep. inſtitu. & ſic remanet, quòd de iure Canonico infamis non poteſt eſſe procurator, ſecus de iure ciuili. & ſic intellige gl. in. d. c. cùm deputati. vt procedat de iure canonico. ¶Sed tu dic, q̃ in-
2 famis non poteſt eſſe procurator illuſtriũ per-
24 ſonarum † nec epiſcoporum. vt in. capitul. ſi. 3. quæſtio. 5. & tenet Peregrina in parte, infamia quæſtio. 2. Et ibi vid. per Bonifacium diſtinguentem inter alias perſonas, hoc eſt, quia officium quantuncunq; vile, dicitur dignitas, quando ſit principe mandante, ſeu ſuperiore. tex. eſt ſingul. in. l. nemo perfectus. C. de dignita. lib. 11. & ſic verificatur. d. l. de mãda. princip. tenet Roma. in ſingula. 805. ¶Et an poteſt eſſe procurator ad negotia, vi. Paul. de Caſtro. conſilio. 222. ¶Tamen in curia Romana non poteſt eſſe procurator: quia infamis non poteſt ingredi vrbem. vt Bald. in. d. l. ſed ſi milites. §. in nomine. ¶Et infamis non poteſt eſſe aduocatus. vt in l. 1. ff. de offi. aſſe. & per Bar. in. l. 1. §. hoc edicto. ff. de poſtulan. & in. §. ait prætor. vbi gloſſa. in verbo, certis. dicit differentiam eſſe: quia officiũ aduocationis eſt honor, quia eis dantur multa priuilegia, ſed procuratio eſt onus. ¶Nec poteſt eſſe notarius principis, quia propriè dicitur habere dignitatem, ſecundùm Barto. in. d. l. 1. C. de dignit. lib. 11. aliàs bene poteſt eſſe notarius: quia potius dicitur habere officium, quàm dignitatem. Bart. in. l. prima. C. de manda. princip. & in. l. hac lege. C. ad. l. Iuliã. repet. ¶Nec põt eſſe notarius infamis banchi publici. vt Bartol. in dictis locis. & Alexan. in conſili. 80. in. 2. parte conſiliorum. ¶Et quod ſupradictum eſt offi-
25 cium procurationis † infamare, dic hoc eſſe verum ſententia ſecuta. vt tenet dictus Zacharias in addi. ad Abba. in dic. cap. cùm deputati. de iudi. q̃ nota. aliàs ſecus.

SVMMARIVM

1 *Solicitator aduocatus, & procurator æquiparantur.*

2 *Aduocati procuratores dici poſſunt: & diſpoſitum in aduocato, habet locum in procuratore.*

d **Solicitadores.** d Quia ſolicitatio facit negotium dici ipſius ſolicitatoris. Specula. in titulo. de iudi. §. 2. verſicul. curauero & ſolicitudinem. numero. 21. & omnia, quæ dixi ſuprà in gloſsis,
3 poſſunt hic adaptari: quia aduocatus † procurator, & ſolicitator æquiparantur. vt in capitul. 1. 3. q. 7. & in. capitul. Romana. §. neq; etiam. de foro competen. lib. 6. & tenet Specula. in titul. de ſalar. §. 2. verſicul. ſed nunquid. numero. 3. & in capitul. quia epiſcopus. 5. q. 3. & gloſſa. in. l. 1. C.
2 mandati. vbi aduocati † procuratores dici poſſunt: & diſpoſitum in aduocato, habet locum in procuratore. tenet Andre. Barb. in addi. ad Abba. in. capitul. paſtoralis. de iudi. in additio. quæ eſt in numer. 4. in parte, quòd ſic. ¶Et. l. 1. §. aduocatos. ff. de vari. & extraordi. cogni. tamẽ vſus loquendi ſe habet in contrarium: quia ſolum iuriſperiti allegantes in iure, dicuntur aduocati: alij autem ignari legum proponẽtes ſimpliciter factũ nominãtur procuratores: & ideo ſi terminus aduocatus reperiatur in ſtatutis, vel in decretis, non intelligitur procurator, quia communis vſus loquendi ſe habet in oppoſitum. tenet Lanfran. de Oria. in repet. capitulo. quoniam contra. de probatio. in parte, teſtium depoſitiones numer. 177. quoq; differentia eſt inter eos: quia aduocare, eſt honor: & procurare, eſt onus. tenet gloſſ. in. l. 1. §. ait prætor. in verbo certis. ff. de poſtula.

e **Pleytos.** e Non ſolùm prohibẽtur, poteſtas, ſeu decurio, & eorũ officiales, & familiares eſſe procuratores ad negotia. vt in. d. l. ſi quis procurationem. C. de decur. lib. 10. ſed etiam prohibentur ne ſint procuratores, vel ſolicitatores ad lites nec ad iudicia, aliàs puniuntur arbitrio iudicis. vt Platea. ibi, verſiculo & nota. vt dixi ſuprà in gloſſ. *ni procuradores.*

f **Otros juezes.** f Vi. tex. in. l. ſi. C. de aſſeſſo. in fin. & gl. in. l. conſiliarijs. ff. eod. titulo. de aſſeſſo. in verbo, non prohibentur.

SVMMARIVM.

1 *Verbum, poteſt, an inducat neceſsitatem. Et vide hic multa de hoc verbo.*

g **Puedan.** g Scilicet ſi voluerint, quia ad hoc non coguntur, nec tenentur in ſyndicatu, ſi non faciunt: quia iſtud
1 verbum, poteſt, † poſitum affirmatiuè in legibus, & in reſcriptis, vel in contractibus, nunquã importat neceſsitatem præciſam, ſed cauſatiuã. facit. l. ſi mandauero. §. fi. ff. manda. & in. l. ſæpe. ff. de offi. præſi. tenet Bar. in. l. gallus. nu. 4. ff. de lib. & poſth. ¶Secus quando ponitur in vltimis voluntatibus, quia tunc verbum, poteſt, neceſsitatem inducit. vt gl. in. d. l. ſæpe. Et hoc verũ,

qñ verbũ potest, ponitur in oratiõe dispositiuè per se principaliter: secus si poneretur incidenter per modũ cõditionis, vel causæ. vt in. l. 1. ff. d iniusto ru. & ibi glos. & hoc qñ verbũ, potest, refertur ad hæredem, quia tunc importat necessitatem præcisa. gl. in. d. l. peto. secundũ Ias. in d. l. gallus. nu. 27. ¶ Et idem est quando verbum potest ponitur in dispositione negatiua quia tunc inducit necessitatem præcisam, quia priuat potentiam. vt glo. singu. in. ca. 1. in verbo, non potest. de reg. iur. in. 6. quæ istam differentiam facit & Bar. vbi suprà. & in. d. l. 1. ff. de iniusto rupt. nu. 1. & ibi per Ale. in addi. De qua additione vide per Ale. & Iaso. in. l. q seruius. ff. de conditione causa data, nu. 6. ¶ Sed quando ante verbum, potest, præcedit negatio posita ab non habente potestatẽ præcisam priuandi, quia ponitur à priuato paciscente non importat præcisam necessitatẽ. Ita Ias. in. d. l. gallus. nu. 23. ¶ Secundò non importat necessitatem, licet ante verbum, potest, præcedat negatiua, quando resultaret absurdus intellectus, nam tunc importat solum præsumptionem. vt Abb. in. c. quãto. de præsumptio. quod dicit esse notandum ad saluandum dictũ testis, prout tenet Ias. vbi suprà. ¶ Conclusionẽ Bart. q verbum, potest, affirmatiuè prolatum in legibus, contractibus, & rescriptis, nunquam importet necessitatem præcisam, sed solùm causatiuam. ¶ Limita, quando verbum, potest, est relatum ad iudicem, vt in isto capitulo, tunc importat necessitatẽ præcisam, quando ab eo petitur. ita Angel. & Fulgo. in. l. 1. ff. de iuri. omni. iudi. per illũ tex. cũ gl. in verbo, potest, qui addit, & debet. ¶ Et in fauorem Angel. & Fulgosi. facit quod tenet Bal. in. d. l. gallus. quod si statuto cauetur, q potestas posit inquirere de quocunq; maleficio, licet vtatur verbo, posit, tamẽ importat necessitatẽ, q iudex teneatur inquirere, alias punitur in syndicatu de negligentia. quod est notabile secũdũ eũ, & Rapha. Cuma. ibi seqtur. quia iurisdictio importat necessitatẽ. vt in. d. l. 1. ff. de iuri. omni. iudi. ¶ Sed Alexã. in. d. l. gallus. nu. 4. dicit, q nõ putat verũ dictũ Bald. quia iudex regulariter nõ põt per viã inquisitiõis procedere, sed per viã accusatiõis. vt in. l. rescripto. §. si quis actiõe. ff. de muneri. & hono. & in. l. 2. §. si publico. & ibi Bar. ff. de adulte. vbi ponit fallentias. si igitur statutũ disponit, q posit inquirere de quibusdã maleficijs, apparet, q nõ ponit regulã, sed fallẽtias. ¶ Præterea cõtrà Bald. & Raphæ est text. in l. nõ quicquid. & ibi Bal. ff. de iudi. & ibi expresius Ange. dũ ait, q si statutũ dicit, q iudex ex iudicio famæ præcedentis de maleficio cõmisso posit ponere reũ ad torturã, nõ facit iu dicẽ teneri eũ nõ ponere ad torturã, qui dicitur emanasse illud statutũ ad tollẽdas opiniones cõtrarias doctorũ super illa quæstione, vtrũ fama sit sufficiẽs iudiciũ ad torturã. Vñ dixit Alexã. vbi suprà, q licet dictũ Bal. sit in se verũ, quãdo procedit statutũ per modũ regulæ, secus p modũ fallẽtiæ, quia nõ posit sustineri, licet magna sit authoritas. Bal. Quã opinio. Alexa. sequitur Ias. ibi. nu. 26. vbi quoq; ipse dicit, q dicta limitatio Bal. nõ sit vera. per. d. l. nõ quicquid. & per. l. 1. C. quomo. & quãdo iudex. & per tex. in. l. sæpe audiui Cæsarẽ. ff. de officio præsi. vbi verba imperatoris fuerũt relata ad iudicẽ, & tamẽ verbũ, põt, parte petẽte, nõ importat necessitatem præcisam. Et ad tex. in. d. l. 1. ff. de iuri. omni. iudi. respondet, q ibi stat propriè, dũ dicit postea absq; sub auditione glossæ: quia tex. ibi vult ostendere quãtã potẽtiã habeat officiũ iudicis, & sic quãtũ posit, nõ autẽ, an teneatur. ¶ Secũdò limita, quando diceretur, posit, & debeat, ista verba geminata simul posita importãt necessitatẽ præcisam. vt in. c. 1. in verbo, possumus, & debeamus. vt ecclesiasti. benefi. & in. l. prætor. in principio. ff. de ædẽdo. & in Clemẽ. secunda, cũ glo. in verbo, debẽt. de statu mona. Facit tex. in ca. cã te. de rescrip. ibi, mandatũ dedimus & præceptũ. licet ista nõ sit propriè limitatio, quia est ppter verbũ, debet. ¶ Tertiò limita, q si episcopo datur potestas dispẽsandi cõtra ius per verbũ, põt, intelligit q si dispẽsatio sit necessaria ecclesiæ,

solicitadores [d] de los tales pleytos, y causas q̃ dẽtro del termino de su jurisdiciõ se tratarẽ, ni ayudarã a psona q̃ sea de fuera de su jurisdiciõ, aun q̃ el negocio se trate en su jurisdiciõ, ni fuera della ante otros juezes [f] seglares, o eccleſiasticos, pero que el asſistente, o el gouernador, o corregidor, o su alcalde puedan ayudar en fauor de su

clesiæ, vt notatur. 1. quæstio. 7. ca. exigunt. tunc episcopus potest præcisè compelli per superiorẽ ad dispẽsandum, & sic tunc verbum, potest, importat necessitatem præcisam. Ita Archidi. singulariter in. c. cùm ex eo. de electio. in. 6. & ibi Ioann. Andr. in nouella. vt refert. Ias. in. d. l. gallus. nu. 26. & ibi sequitur Franciscus de Aretio. 2. col. verſic. & ad materiã. ¶ Quartò limita, quando verbũ, potest, est prolatũ à legislatore, tunc importat potentiã, & voluntatẽ, & non actũ, & sic necessitatẽ, est verũ, quãdo refertur ad iudicẽ, vt dictũ est in. 1. limitatione. Secus quando refertur ad partẽ, quia tũc significat necessitatẽ, & potentiã deductã ad actũ. vt est tex. notabil. in. l. 3. §. si quis acceperit. & ibi Barto. ff. de statu lib. & pleniùs in dicta. l. 1. ff. de iniust. rup. & Bal. in. l. 1. 8. q. C. de institu. & substitu. & sentit Frãciscus de Are. vbi suprà, in versi. in gl. posito. & ibi Ias. num. 16. ¶ Quintò limita, vt dixi. quando ponitur verbum, potest, præcedẽte negatione, & sic nõ potest: quia inducit necessitatem præcisam, & priuat potentiã. per. d. glo. ordina. in regula. 1. de regul. iur. in. 6. & Bar. in. l. de his. de transa. & Bal. in. l. 1. col. penul. C. qui admitti. & sic infert Franciscus de Are. & Ias. q si iudex concedat secundã dilationẽ sine causæ cognitione, quod cõcessio est ipso iure nulla. cùm tex. dicat in. l. 1. C. de dilation. priusquã semel tribui nõ põt. & verbũ, potest, cũ negatiõe præcedente inducit necessitatẽ præcisam, & potentiã priuat. ¶ Quoq; facit illud, qd tenet Bart. in l. cùm iex. ff. de fideiusso. n. 6. vbi tenet, q si statutũ dicit, q mulier, vel minor nõ posit cõtrahere sine cõsensu duorũ propinquorũ, q si cõtrahit sine eorũ cõsensu, talis cõtractus nõ valet adeo, q impeditur naturalis obligatio: quia dicendo, nõ põt, aufert facultatẽ, & potestatẽ contrahendi. Quod facit ad. l. 54. & ad. l. 55. & ad. l. 61. de Toro, vbi mulier non põt cõtrahere, nec se obligare, vt ibi cauetur. ¶ Adde quoq;, quod tenet Abb. in. c. 1. de causa posse. & proprie. vlti. not. vbi cõtra partẽ inaudità nil possumus diffinire, & sic negatiua ibi præponitur, verbo, põt, & sic est necessitatis præcisæ, & remouet potentiam. Vnde secũdũ Ias. vbi suprà. nu. 18. est tex. q etiã papa, vel imperator nõ possunt, parte nõ citata, causam diffinire, etiã de plenitudine potestatis. vt ibi plenius per Abb. & tex. in Cle. pastoralis. §. cæterũ. de re iudi. & Bald. in. l. fi. C. de legibus. ¶ Et vi. Ang. singulariter in. l. si accusatoribus. C. de accusat. vbi tenet, q papa, vel imperator etiam de plenitudine potestatis nõ possunt in sententia supplere defectum citationis contra nõ citatũ, quia aufert sibi ius defensionis q est de iure naturali, & immutabili. vt in dict. Cle. pastoralis. §. cæterum. & latissimè per Ioa. monachũ picard. Card. in glos. extrauagan. in extrauaganti, quæ incipit, Rem non nouam. in titu. de dolo. & cõtuma. in verbo, non obstanti bus aliquibus priuilegijs. vbi mirabiliter. & per Abba. in. c. cùm olim. de re iudi. nu. 20. cũ sequẽtibus. vbi vide quid in notorijs, an in eis procedatur sine citatiõe. & Mont. in. l. fi. titu. *delas herencias*. for. ll. lib. 3. in gl. magna. col. 18. cũ sequẽtibus. & Oldra. consi. 43. Franciscus de Are. cõsi. 62. Alex. intl. de vno quoq;. ff. de re iudic. & pbat tex. in capitul. nos in quẽquam. & c. Deus. 2. quæstio. prima. & in. ca. quę notorijs. ea. cauſ. & quęſt. & text. in capi. iudicas germanum. 3. q. 9. & capit. accusatum. de simoni. ibi, necesse habuimus citandi. Quod est verum, nisi in aliquibus casibus, in quibus iudex priuatus potest procedere sine citatione. vt per Maria. in rubrica d dilatio. folio. 30. ¶ Adde quoq; quod notat Abba. in cap. 1. de fide instrumen. in. 2. notabil. vbi tenet, q papa vel imperator, nõ potest dare fidẽ scripturæ nõ authenticæ in prçiudiciũ alterius partis, ex quo ibi in tex. negatiua præcedit verbũ, põt, & sic denotatur necessitas præcisa, & remotio potẽtiæ: qd intellige, vt ibi per eũ. ¶ In simili adde ad supradicta qd tenet Anto. de Butri. in. c. præterea. de dila. col. 5. vbi dicit de facto dixisse, quòd si statutũ disponat, q iudex non posit exercere iurisdictionem suam vltra limites suæ iurisdictionis, quòd tunc nõ poterit pronuntiare se iudicem competentem, quãdo per hoc excederet terminos suæ iurisdictiõis, & sententia esset nulla, per ea, quæ notantur in capi. si iudex, de sentẽ. excommu. in. 6. Et hoc dictũ pro singula. sequitur Alex. in consilio. 77. in. 3. volumi. nu. 3. & ita limitatur regula. l. fi. quis ex aliena. ff. de iudi. & l. 2. ff. ne qui eum qui. ¶ Sed contra istam communem regulam ab omnibus indifferenter approbatam facit tex. fortiter in l. obligari. in principio. ff. de author. tutor. vbi text. dicit, quòd pupillus non potest obligari sine authoritate tutoris. & sic ibi negatiua præcedit verbum, potest, & tamen si est pupillus proximus pubertati, obligatur sine tutore naturaliter. vt in. l. 1. ff. de noua. & in. l. si pupillus. ff. ad. l. falci. ¶ Et propter istos text. Iudo. Roma. in. l. stipulatio ista. §. alteri. in. 3. col. ff. de verbo. oblig. tenet cõtra dictã gl. in. d. regu. 1. de reg. iuri. in. 6. & reprobat illã. Sed tu secũdũ Ias. vbi suprà, nume. 20. respondeẽ sustinendo: quia tex. in dict. l. obligari. in principio, loquitur de efficaci obligatione, quia pupillus sine tutoris authoritate efficaciter obligari nõ potest: & quan

tum ad hoc denotat impossibilitatẽ de iure. Facit text. in l. cõtra iuris regulas. in principio. ff. de pactis. tamen si est proximus pubertati, & habeat aliquem intellectum, potest sine tutore naturaliter obligari, quia talis obligatio naturalis est in efficax. ¶ Secundò contra dictam regulam facit. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. oblig. & §. alteri. & §. si quis alij. insti. de inutili stipula. vbi ista iura dicũt, alteri stipulari nemo potest: & sic negatiua præcedit verbũ, potest: & secundùm istam regulam priuat potentiam, & reddit actũ ipso iure nullum. Et tamẽ istud est falsum: quia si quis stipulatur alteri, stipulatio non est ipso iure nulla: patet, quia illi acquiritur naturalis obligatio. vt glossa. in. d. l. stipulatio ista. §. alteri. in verbo, interest. & Bartol. ibi. & Ias. Præterea, & fortius si stipulatio alteri facta esset ipso iure nulla, etiam adiectio pœnæ esset nulla ipso iure: quia si non valet principale, non valet etiam adiectio pœnæ accessoria. vt in. l. nõ dubium. C. de legi. l. cùm principalis. vbi gloss. magistra. ff. de regul. iuri. & tamen si stipulationi alteri factæ adijciatur pœna, valet, vt dicunt textu. præ alleg. ¶ Bartolu. in dict. l. cùm lex. ff. de fideiusso. Respondet huic difficultati. penulti. column. & dicit, quòd textu. in dict. §. alteri. loquitur per verbum de præsenti, scilicet, alteri stipulari nemo potest: & sic ius non assistit obligationi illi, sed non prohibet aliquid in futurum, nec in futurum aliquam facultatem aufert. Sed quando lex vtitur verbo futuri temporis, & sic secus esset. ¶ Sic in proposito nostro si lex dixisset, alteri stipulari nemo possit, & sic vteretur verbo futuri temporis, tunc bene lex diceretur resistere, & sic actus factus ipso iure non valeret. Sed Ias. vbi suprà, num. 21. dicit, quòd est trufa, quia non tollit difficultatem de verbo, non potest, quod est in illis iuribus supradictis: quod licet sit præsentis temporis, tamen præcedẽte negatione deberet inducere necessitatem. Aliam solutionem ponit Ias. vbi suprà, quem vi. nu. 22. sed in fine dicit, quòd retinet opinionem glossæ. in dict. regula prima. quam Bartol. & omnes sequuntur, ideo tu eam sequere cum limitationibus dictis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex tenetur suam iurisdictionem defendere quando est in possessione.*

2 *Iudici infertur iniuria, si in iurisdictione, quã possidet, turbatur: & potest eam resistere armis materialibus, & legalibus.*

3 *Iurisdictionẽ possidere, vtilitas est: quia si turbatur in ea, potest de facto resistere, & impedientes punire, etiam si sint clerici.*

4 *Episcopus, qui ab ecclesia subiecta non recipitur ad procurationem debitam, an potest frangere ostia domus ecclesiæ, & violẽter intrare. Et quid de canonico, qui ad ecclesiam non admittitur. Et quid de illo, quod factum est in re mea, & à me possessa, an possim mea authoritate illud destruere.*

5 *Iurisdictio ordinaria impediri non debet per occupationem.*

6 *Libellus contra iurisdictionem impedientem.*

7 *Pro iurisdictione competit non solùm interdictum, vti possidetis, sed etiam competit actio confessoria, & negatoria.*

8 *Iurisdictionem iudex defendere debet, & impedientes punire, etiã si impedientes sint penitus extranei à sua iurisdictione.*

9 *Parere qui non vult iudici vel suam iurisdictionem impedit, dicitur rebellis.*

10 *Eximens à manibus familiæ potestatis captũ pro aliquo delicto, pro quo esset condẽnatus, dicitur impedire, & perturbare iurisdictionem: & in crimen læsæ maiestatis incidit.*

11 *Clericus ductus per officiales tẽporales, potest eis auferri, quia illicitum committunt.*

12 *Eximens à manibus familiæ iniustè condẽnatum, an puniatur.*

13 *Eximens in carcere positum, punitur. Vide fallentias hic.*

14 *Fugere faciens carceratum pro debitis priuatorum, an teneatur satisfacere creditoribus.*

15 *An occultãs debitorem alicuius, & nõ patiẽs eum capi teneatur ad debitum.*

16 *Qui notificauit debitori alicuĩ, quòd fugeret, quia creditor suus ordinauerat facere eum capere, & detinere, tenetur creditori ad debitũ soluendum.*

17 *Impediens me quo minus aliquam vtilitatem consequar, contra eum habeo ad interesse regressum.*

18 *Receptantes salitos, vel qui fregerunt, & propter hoc cõueniri non possunt, an teneatur ad interesse.*

19 *Receptator quis dicatur.*

20 *Occultans, vel faciens fugere officialem tẽpore syndicatus, an pro eo teneatur.*

21 *Contra eximentem aliquem de manibus familiæ probatur interesse per creditoris iuramentum.*

22 *Auferentes captum à familia, seu eximentes aliquem de carcere, quilibet in solidum tenetur, & vnius solutio non prodest alteri.*

23 *Eximens soluendo an debitor liberetur.*

24 *Perquisitor, seu delegatus iudex, an põt suam iurisdictionem defendere.*

25 *Pro iurisdictionis defensione iudex delinquẽs an teneatur ad satisfactionem delicti ipse, vel ciuitas, pro qua defensionem fecit.*

26 *Delictum commissum à prælato, seu iudice, collegio, seu consilio vocato, & communicato, redundat in damnum collegij, & ciuitatis. nu. 29.*

27 *Ecclesia, seu conuentus, & ciuitas obligatur, si ratum habuit, quod factum est per prælatũ, seu per iudicem.*

28 *Consentire debent omnes de collegio, vel vniuersitate ad hoc, vt vniuersitas videatur fecisse, & nõ sufficit maior pars: quia quãdo tẽdit actio ad dãnum, requiritur quòd omnes cõcordent: & contradictio faceret, ne videatur gestum ab vniuersitate.*

30 *Iudex dans damnum fauore suæ iurisdictiõis de suo soluere non tenetur: sed respublica ad illius emendationem tenetur.*

31 *Priuatus intentans iudicium ad vtilitatẽ publicam, siue clericus ad vtilitatem suæ ecclesiæ, debẽt sibi refici expensæ à fisco, si vtilitas sit fiscalis.*

32 *Iudex potest de bonis communibus expendere pro amplianda ciuitate numero hominum & ciuium.*

33 *Iudex ex multis publicis potest aptare domũ publicam.*

34 *Multæ impositæ per iudicem possunt per eum deputari in salarium aduocatorũ, vel in refectione alicuius rei spectantis ad rẽpublicam.*

35 *Iudex, qui dedit alteri dãnum zelo iustitiæ, vt alij terreantur, & maleficia puniantur, nõ tenetur, sed fiscus tenetur pro eo.*

36 *Iurisdictionem cuius expẽsis defendere debet iudex, * & an dominus villæ duplicem in pascuis portionẽ habeat & in syluis cæduis: & si potest cum gregibus suis pastalari: & scindere ligna montium dum ibi habitat.*

An domini locorum teneantur in his, & similibus contribuere.

h i **Iurisdicion.** h Quam defẽdere tenetur, † dũ est in possessione: & si impeditur ab alio, potest armis, legibus, & processibus eam tueri. vt Bal. in Marga. Inno. in parte, iudex tuetur. versi. 37. Et hoc debet facere, si vt reus conuenitur, quia possidet. * Et ideo dicit Enrriqus in. cap. 1. de tregua. & pace, & Peregrin. in parte bellum, in principio, q̃ bellum dicitur licitum tam laicis, quàm prælatis pro defensione suæ temporalis iurisdictionis & si iudex extra suum territorium non potest capere reum, & si capit debet relaxari & si contra sic illicitè captũ formauit processum, vel fecit executionem, tenet nisi sit appellatũ, tamen iudex territorij in quo captus est potest sũam vlcisci iurisdictionem: & tenet Paris de Put. in tracta. syndic. in verb. nisi contra officialem in fin. inquiens, q̃ si vnus iudex exercet capturam in territorio alterius tenetur actione in iuriarum illi iudici in cuius territorio vel, iurisdictione exercet ipsam capturam, vel iurisdictionem: & clerici habentes temporalem iurisdictionem in distinctè possunt arma sumere, q̃ defensione sua & suorũ, tenet Enrriq. in. c. clerici arma. de vita & honesta. cleri. in fin. & vi. quæ posui suprà. in. c. 1. in glos. 1. nu. 6. in fine. * ¶ Sed si agat vt actor, debet agere corã superiore, quãdo vult consequi commodaiurisdictionis. vt dicit Baldu. ibi notari in. l. de iure. ff. ad municipal. ¶ Et si turbatur † in iurisdictione, si eam possidet, iudici infertur iniuria, quia volũt eum expellere de territorio, talis potest resistere armis materialibus, & armis legalibus, banniendo, vel excõmunicãdo. tenet sing. Ang. in. l. vt vim. ff. de iustit. & iure. vers. Itẽ quæro iniuria. in fi. allegãdo Inn. in. c. venerabili. de censibus, addẽs, q̃ cùm iste iudex nõ ꝓcedit vt iudex, sed vt pars, nõ est necessarius ordo iudicij. Et q̃ sit licitũ iudici suã iurisdictionẽ defẽdere, est tex. in. l. 1. ff. si qs ius dicẽ. nõ obtemp. & Guido sing. 706. §. lici

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum.& glo.in capitul.quod super his.de maiori.& obedi. ¶ Et ideo dicit Petrus de Ferra.in forma libelli in actionem confesso.nu.8.q̃ est vtilitas † possidere iurisdictionem: quia si possessor
3 turbetur in ea extra iudicium, potest de facto resistere. Qđ dicit valde notandũ pro con

seruatione iurisdictionum temporalium, & ecclesiasticarum, in quibus procedit illa vulgaris regula, vim vi repellere licet. vt in.c. significasti.el.2.de homic.& ibi gloss.& in.l.1.C. vnde vi.& Ange.& Ferra.vbi suprà.& idem tenet Bart.in l.1.§.hoc interdicto.ff.de itiner.actuq; priua.n. 2.& 3.quem vide.vbi credo Ange.extraxisse. licet Barto.non allegauerit.& idem tenet.Abba. in capitul.cum Vintonien.de elect.in fine.nu. 14.vbi per eum.& in cap.1.de immunita.eccles. ¶ Quinimo iudex secularis quando clerici aliquid attentant in præiudicium temporalis iurisdictionis, potest coercere clericos resistentes, & merito: quia quilibet potest tueri suã iurisdictionem etiam pœnali iudicio. vt in.l.vnica. in principio.ff.si quis ius dicen.non obtemp.& Innoc.in.c.1.de offic.delega. Potest etiam nõ subditos coercere.iuxta.c.Romana.de pœnis.in.6 & ob id iudices temporales in dictis casibus clericos multant, nec propter hoc incidunt in sententiam excommunicationis, nec faciunt cõtra libertatem ecclesiasticam: quæ licet sit tuenda, & amplianda, non tamen q̃ alijs ius suum auferatur.arg.c.ex tenore.de for. comp. non enim debet apponi laqueus fauore ecclesiarum.vt in capitul.mulieri.de iur.iur.& iurisdictio ecclesię tueri debet ob reuerentiam Dei, scilicet iustè. Sed nullatenus iniustè: & sic contra eos potest procedi, prout tenet Bernardus Lauren. in tractat. de potestate seculari super ecclesiasticas personas.nu.13.cum sequentibus.tomo.5.tract. fol.vlti.442. ¶ Tamen dicit ibi, q̃ executio huiusmodi multæ pecuniariæ non debet fieri contra personam clerici, nec in bonis ecclesiasticis, quia non subijciuntur iudici temporali, sed executio fit in bonis immobilibus, seu in rerum tẽporalitate, si qua habent, cùm talia bona temporalia subijciuntur iurisdictioni regum, & aliorũ temporalium dominorum. vt.cã.quo iure.8.distinct.& in.l.si captiuus.§.expulsus.ff.de capti. & postlimi.reuers.& Oldra.consil.59.& consi. 17.& ita dicit dictus Bernar. q̃ seruatur. & vide quæ dicam in.ca.20.infrà eod.in glos. *Vsurpan.* num.9. ¶ Quod verò de episcopo, qui non recipitur ab ecclesia subiecta † ad procurationem
4 debitam, si potest frangere ostia domus ecclesiæ, & violenter intrare? Et quid de canonicis, qui non admittuntur ad ecclesiam, & ad capitulum? Et quid de illo, quod est factum in re mea, & à me possessa, an possim mea authoritate illud destruere? Vide Alexan.& doct.in.l.1.§.nũtiatio.ff.de noui ope.nuntia.num.2.cum sequẽtibus. ¶ Et q̃ iurisdictio ordinaria per occupationem non debeat † impediri, tenet Ioann. Monachus in.c.cum episcopus.de offici.ordi.in.6. & Bart.in.l.sepulchri.ff.de sepulchro.viol.nu. 3.vbi est concessum iudicibus suam iurisdictionem defendere. ¶ Et libellus † contra impedientem sic intentatur. Talis procurator talis vniuersitatis, vel domini nomine ipsius dicit, cum ipsa sit in possessione, vel quasi talis iurisdictionis turbat illam,& molestat, quo minus vtatur plenè & pacificè iurisdictione ipsa. Quare peto per vos sententialiter ei interdici, ne illam deinceps turbet, sed pacificè vti sinat possessione vel quasi iurisdictionis prædictæ,& illam in hoc potiorem esse sententialiter declarari: vt ponitur ista forma ab Specul.in titul.de causa posse.& proprie.§.1.nume.16.versic.porrò.vbi dicit hoc esse interdictum vti possidetis quod nota. Et q̃ istud interdictum competat, si turbatur in iurisdictione.tenet Bar.in.d.l.sepulchri.& in.l.vlti. ff.vti possi.& facit.l.sanæ mentis.ff. de iniurijs. & c.1.de offi.delega. ¶ Tu quoq; dic, q̃ non solùm pro ista iurisdictione competit interdictũ
7 vti possidens, † sed etiam competit actio cõfessoria, & negatoria, sicut competit proseruitutibus rusticis & vibanis.vt notatur pro Innoc.in cap.conquerente.de offi.ordi.& in.c.inter quatuor.de maior.& obedi.& in.ca.abbate.de verbo.signi.& tenet dictus Petrus de Ferra.in.d.libello.actio confesso.in parte, plenam & omnimodam iurisdictionem.versi.& aduertendum. nu.8.& idẽ tenet Ia.in.§.æquè si agat.in.titu.de actio.nu.35.& idẽ Iaſ.vbi dicit, q̃ illa est cõmunis opinio in.l.si prius.ff.de noui oper.nuntia. nu.4.& sic ego aliquando intẽtaui, & obtinui. ¶ Intantum iudex põt suã iurisdictionẽ defen-
8 dere, & impedientes punire, habet etiam † locũ, si impedientes sint penitus extranei à suã iurisdictione.vt tenet Bar.in.l.oibus.§.is videtur.ff.si quis ius dicẽ.nõ obtẽp.in fi.nu.6.vbi ait q̃ contra tales remedia ciuilia prodita sunt. vt.ff. nec quis eum, qui in ius vocat.per totum.& ff.de to per quẽ factũ erit. & in.l.1.C.de his qui latro. ¶ Item in remedijs criminalibus. vt in authen. vt omnes obediant iudic.prouinc.§. accipiant. aliàs.arripiat.colla.5.sed in casibus, vbi remedia criminalia non apparent expressa, putat Barto. ibi.in dict.num.6. q̃ iudex possit punire tales impe-

impedientes crimine stellionatus: quod habet locum, vbi deficit nomen delicti. vt in.l.1.ff.de crimi.stellio.de iure canonico potest punire ex officio suo.vt in capitu.1.&.ca.sanè.el.2.de offi. delega.quod sequitur Alexand.in dict.§.is videtur.numer.6.& Iaso.ibi.nume.16. ¶ Talis enim,
9 qui iudici non vult parere, † vel suã iurisdictionẽ impedit, dicitur rebellis.vt tenet Abba.in.d. c.sanè.el.2.de offi.delega.nu.4. & idẽ Bart.ibi, col.3.versi.nota.ibi, cõtumax & rebellis.vbi ponit quoq; differẽtiam inter contumacẽ, & rebellem, & rebellis est, qñ de facto resistit.* Adde in proposito, quod singulariter Bernardus Lauren tius in tract.de potesta.secula.super ecclesiasti. personas.tomo.5.tracta.fol.441.cũseq. vbi ponit casus in quibus iudex secularis, seu temporalis coercere potest clericũ: & sextus casus dicit, q̃ est in.l.siquis curialis.C.de episcopis & cleri. vbi si curialis clericetur potest per temporalẽ, etiam per manuum iniectionem ad curiam reuocari, & potest huius esse ratio, quia vbi aliqua sunt in cognitione & iurisdictione ex natura causæ iudicij temporalis potest cognitio seu iurisdictio exerceri per temporalem iurisdictionẽ in clericum: vt in.c.verum de for. Comp.&.ca. ex transmissa.eo titul.quæ loquuntur in feudũ & in.c.cæterũ, de iudit.vnde si clericus resistat, tunc iudici seculari potest de facto repelli, & eius persona potest de facto a feudo exui sine metu excommunicationis secundum.Innoc.in.d. c.verum, & ex hoc inquit, quòd quotidie practicatur q̃ in causis quæ pertinent temporalibus de iure, vel ex priuilegio, vel quando clerici aliquid attentant in præiudicium temporalis iurisdictionis, profectò iudices temporales possunt coercere clericos resistẽtes, & merito: quia quilibet potest tueri suam iurisdictionẽ. & pœnali iudicio, vt in.l.vnica in prin.ff.si quis ius dicen.non obtemp.& Innoc.in.c.1. de officio. delega.quo casu iudex potest etiam non subditos coercere iusta text.in.c.Romana.de pœnis. lib. 6.& plene Innoc.in.d.c.1.de officio.deleg.& ob id iudices temporales in dictis casibus clericos multant: nec propter hoc putat eos incidere in excommunicationis sententiam, nec contra ecclesiasticam facere libertatem: quæ licèt sit fouẽda & amplianda, non tamẽ quod alijs ius suum auferatur.arg.cap.ex tenore.de for.comp.non enim debet apponi laques fauore ecclesiarum: vt in capitulo.mulieri.de iur.iur. vbi sunt concordantiæ: iurisdictio enim ecclesię semper tueri debet ob Dei reuerentiã, scilicet iustè, sed nullatenus iniustè, vt dicitur de pupillari causa: vt in.l.quotiens, nec vtique. ff. de administra.tu-
to ex quibus dictus Bernardinus Laurentius dicit, & opinatur quòd iudices seculares contra personas ecclesiasticas iurisdictionem exercentes debito modo vtique non excedunt, & maximè quia hoc faciunt ex priuilegio iuris, vel papæ, aut saltem ipso papa sciente & tolerante: ad quod faciunt notata in capitul. quoniam de vita & honest.cleri.& Innocen. in capitul. 1. de tregua & pace: verum est tamen quòd tunc executio huiusmodi multæ pecuniariæ non fiat contra personam clerici, nec in bonis ecclesiasticis quia non subijciuntur iudici temporali, sed bene fit in bonis eorum temporalibus immobilibus, tamen cum mobilia sequantur personam iuxta.l.si captiuis.§.expulsus.ff.de cap.& postlimi.re ver.& notat Dynu.in.l.etiam.§. patronus.ff.de bonis.liber.& plene Oldral.in consil. 59.& consi.17. fiet igitur executio in bonis immobilibus seu in rerum temporalitate, si qua habent cum talia bona temporalia subijciuntur iurisdictioni regum, & aliorum temporalium dominorum: vt in capitul.quo iure.8.distin. & ita inquit quòd seruatur: quod nota, quia ex hoc euenit practica, quam auditores chancellariæ habent iubere iudicibus ecclesiasticis sub pœna temporalitatis, & quòd sint extranei huius regni. & vi.per dictum Bernard.vbi suprà alios casus in quibus iudex temporalis potest coercere clericum vbi singulariter.* ¶ Et adde secundum Iaso.in dicta.l.in omnibus.§.is videtur. numero.6. quòd non solùm puniuntur impedientes
10 iurisdictionem, verum etiam eximentes † à manibus familiæ potestatis captum pro aliquo delicto, pro quo esset condemnatus: quia tales eximentes dicuntur impedire, & perturbare iurisdictionem, & incidunt in crimen læsæ maiestatis. tenet Bartolu.per illum textum in.l.cuiusq;.ff.ad.l.Iul.maiesta. & in.l.legis iuliæ.ff.ad.l.iuli.de vi publi. & Bald. notabiliter in.l.additos.C.de episcopa.audi.& Hippolily.de Marsi.in singul.223. quem vide, & idem tenet Iason.in.§.poenales.insti.de actio.numero.102.per dictum Baldu.in dicta.l.additos.& per.l.fina.C.de oper.liberto.& per.l.3.C.de exacto.tribu.libro.10.& ibi per Andre.de Barulo & Guido.pap.singul.300. & latius per eum in consilio.211.vbi conclusiuè tenet, ponendo qualiter puniatur eripiens hominem a manu officiariorum, quòd aut eripitur homo condemnatus, vel condemnandus cum esset confessus de crimine: tunc talis eripiens incidit in crimen legis iuliæ maiesta.vt per Bartolu.in.d.l.cuiuscunq;. si verò eripiatur aliquis non condemnatus, vel confessus: tunc talis eripiẽs condemnari debet

Universidad de Deusto
Biblioteca

debet ad mortem. in alijs autem casibus qualiter puniatur talis eripiens captiuatū à manu officiariorum habetur in auth. vt omnes obedi. iudic. §. eripiat. colla. 5. ¶ Quod fallit, quando clericus
11 ducitur † per officiales tēporales, quia eis impunè pōt auferri, quia cōmittūt illicitū. Quod est verū, vbi cōstat eū esse clericū, aliàs secus, vt tenet singula. Guido papa in decisio. 73. in fine. & Bal. in. c. 11. de offi. deleg. in fi. ¶ Quoq; fallit, qñ condēnatus, qui eximitur à manibus familiæ,
12 esset † iniustè cōdemnatus, quia tūc eximēs non punitur. tenet Hipp. de Marsil. in. l. 1. ff. ad. l. cornel. de Sica. nu. 67. & in. l. 1. ff. de quæstio. 6. col. nu. 26. & 27. cū sequētibus. Sed de hoc dubito: quia licet iniustè captus, nō pōt eximi: vt infrà dicetur. ¶ Prędicta procedūt, qñ aliquis eximit captū à manibus familiæ. ¶ Quid si aliquis eximit positum †
13 in carceribus ab ipsis carceribus. Ioan. Fab. in. d. §. pœnales. dicit distinguendo. Aut erat captus p debito ciuili, & tūc eximens tenetur ad principale debitū. p. d. l. 3. quę incipit, quotiēs, de exactori. tribu. libr. 10. quę lex licet loquatur in fisco, habet locū in priuato, imò i priuato expressè loquit. scdm Bart. ibi, & Iaſ. in. d. §. pœnales. nu. 104. & Ioan. Fab. quicqd dixerit gl. ibidē in. d. l. quotiēs. ¶ Si verò erat carceratus pro cā criminali. & sic pro maleficio, tūc si erat cōuictus, & cōfessus, & cōdēnatus, tūc eximens crimine læsæ maiestatis tenetur. vt in. l. 4. vers. pe. vbi est casus. ff. ad. l. iuliā maiesta. & Guido. pap. in singula. 408. §. aliquis. vbi dicit, q̄ si aliquis homo ingreditur carceres. & reū de aliquo crimine victū, seu aliàs cōpeditatum soluit, & liberauit, punitur capite: nā tenetur crimine læsæ maiestatis, vt dicit esse casum in. l. cuius. §. Itē contra confessum. ff. ad. l. iuliā maiesta. ¶ Sed si non esset conuictus, nec confessus, non videtur q̄ habeat locū illa pœna. scdm Ioan. Fab. ibi, in dict. §. poenales. nu. 9. vers. itē aduersus. ¶ Tamē Iaſ. ibi nu. 104. dicit. q̄ quicqd dixerit Ioā. Fab. si nō erat cōfessus, vel condēnatus de maleficio qualiter eximēs puniatur, dicit q̄ est text. in. d. §. arripiat. in. d. auth. vt omnes obedi. iudic. prouinc. colla. 5. & Barto. in dict. l. 4. ff. ad. l. iuliam maiesta. vbi quoq; posit procedere de incarcerato pro maleficio confessio, & condemnato, ne dum si eximat de carceribus, sed etiam si quis eximat à manibus familiæ. & in extrauaganti ad reprimendum. in glo. in versicu. tangatur. & idem tenet Iaſo. in dicta. l. omnibus. §. 15. videtur. numero. 17. & Speculator in tit. de præscript. §. 2. & Hostien. in. c. à nobis. de apostatis. Quia ille, qui est detentus, vel captus à familia, vel ducitur ab ea, dicitur esse incarceratus. vt in l. qui neq;. ff. de verbo. signifi. & tenet Barto. in l. eiusdem. §. transfugas. ff. ad. l. Cornel. de sicarijs. & Augustī. de Ari. in additio. ad Angel. de Gambeli. in tract. de malefi. in parte, q̄ fama publica. numer. 56. ¶ Sed ego teneo, q̄ si est captus pro delicto, licet non sit conuictus, nec confessus, qui eximit eum à carcere, seu à vinculis, punitur ea pœna, qua ipse captus puniendus erat. per. l. 1. C. de his qui latro. quem tex. allegat Bar in proposito in. l. si quis. in fine. ff. ne quis eum qui in ius vocat. vi eximat. & Alex. consil. 35. in 2. volumi. nu. 5. & facit & tex. in. l. 14. tit. 29. parti. 7. quam vide. & Montal. ibi, quæ habuitortū à. l. vnica. ff. de effracto. & ab his, quæ notantur in. l. eos. ff. de custo. reorū. & est tex. nouissimus de nostro iure regio, qui ista decidit, loquendo in eximente à manibus familiæ delinquentem. in. l. 5. tit. 12. lib. 8. in ordi. regali. versic. *y si le toma re el preso.* vbi tenet, q̄ si ab officialibus captum quis ceperit, seu quomodocūq; ne capiatur impedierit, vel vt executio iustitiæ non fiat, si talis pati pœnam sanguinis merebatur, illam captum accipiens, seu executionem iustitiæ impediēs patiatur. si autem captus poenam sanguinis subeundus nō erat, propter ausum temerarium contra iustitiam cōmissum, si generosus fuerit, per medium annum in carcerem iaceat, & per decem annos à regno exulet: si verò generosus non fuerit, per annum in carcerem permaneat à regno quoq; insuper p bienniū exulet. si bona sua viginti mille marabitinorum quātitatem excesserit sex mille marabitinorū soluat: si minoris sunt quātitatis, quartā perdat bonorū: & si soluendo non sit, per annum in catenis iaceat, & per quadriennium à regno exulet. Et si talis condemnatus ante exilium completum sinere gis mādato in regnum intrauerit, exilij tempus duplicetur. Et si tertiò ingredi rebelliter contēdat, vltimo supplicio puniatur. Quæ lex ad literam seruatur, quando aliquis eximit captū pro delicto à manibus familiæ. Sed quando eximit à carceribus, vel vinculis, seruatur poena dict. l. partitæ, scilicet, q̄ debet pati eam poenā, qua captus puniendus erat, de quo per Ange. in tract. malefi. & ibi per Augustī. in additio. in parte, q̄ fama publica. versi. secundò quæro. nu. 55. cum sequētibus. Et Saly. in. l. 1. C. de fals. mone. in. 7. notabil. dicit, q̄ qui custoditum fugere fecit, ea poena, qua ille punitur. vt in. d. l. ad commentariensem. C. de custo. reorum. versi. si quis fecit. Tamen Augustī. in dictis additio. ad Angel. de malefi. in parte supradicta, numer. 57. intelligit hoc, q̄ eximens aliquem à carcere, tenetur pro eo, & non in plus, q̄ teneretur ipse principalis, qui

qui fuit exemptus. vt dicit tenere glo. & Ange. ibi, ponderādo text. in. l. 1. §. hęc verba. ff. ne vis fiat eis, quod dictum Angel. non inuenio: imò nec illum tantùm legi. dicit Augustī. vbi suprà fore intelligendum in ciuili, sed in criminali nō procedet intellectum suum, potest esse, quia in criminalibus licet quis sit iniustè captus, & in vinculis vel carcere positus, & nullam pœnam mereatur captus, tamen eximens eum, meretur pœnam: quia captus de mandato iudicis, de cuius iurisdictione cōstat, licet captura sit iniusta, non est resistendum de facto, sed de iure per appellationis remedium. Ita tenet Angel. singulariter in. l. 1. ff. ne quis eum qui in ius voc. vi exi. allegando Innocē. in. c. si quādo. de offi. delega. & alia iura, vt ibi per eum. ¶ Et talis eximens in isto casu potest puniri ad petitionē iudicis, qua si eius iurisdictio sit turbata, vbi captura est iniusta respectu rit?, & ordinis, & tū eximens debet puniri, etiā ad petitionē partis. & vi. Hippoly. de Marsi. in sua practi. crimin. §. attingam. nu. 49. vbi remissiuè. * Et etiam ista actio est popularis vbicunquæ majestas prætoris est offensa, tenet Bald. in. l. siquid id quod in. 2. lectu. ff. de iur. om. iud. & vi. quæ dixi. infrà. in. ca. 20. in gl. iurisdiction. & in glo. *remediado.* * ¶ Et eundē Hippoly. in dict. pra. §. opportunè. numero. 20. vbi tenet, q̄ si aliquis est captus ex mandato iudicis pro aliqua summa, qui verè non est debitor, attamen eximens eum à manibus familiæ, cadit in pœnam, etiam si velit ostendere, quòd exemptus non erat debitor. tenet Cæpola consil. 14. in. 4. columna. ¶ Quod dicit Angel. vbi suprà fallere, quando aliquis esset captus de mā dato eius, de cuius iurisdictione non constat, putà, de mandato delegati à principe, qui suum mandatum in publicum non deduxit, tunc nō punitur eximens, quia licitè eximit exemptū. ¶ Idem si fuit captus de mandato non habentis iurisdictionem, quia excessit terminos iurisdictionis suæ. per. l. prohibitū. C. de iure fisci. lib. 10. ¶ Quoq; fallit secundùm Ioann. Fab. in. d. §. pœnales. versicul. item aduersus. nume. 9. quando quis non est damnatus, nec captus pro delicto ab imperatore, vel ab eius officiali, sed à iustitia inferioris, putà, ducis, vel Marchionis, vel suorum officialium, tunc eximens non incidit in. l. Iuliam maiestatis, sed aliter debet extraordinariè puniri. Quia ad hoc vt incidat in illam pœnam. l. iuliæ maiestatis. requiritur, quòd captus, vel carceratus sit ab imperatore, vel eius officiali. Quod dictum Ioannem Fab. sequitur Iaſ. in dicta. l. omnibus. §. is videtur. numer. 16. vbi dicit, quòd est notandum, quia est magna limitatio ad prædicta iura, & ad decisionē Barto. Sed dictus Iaſ. in. d. §. pœnales. nu. 107. dicit, quòd si hoc dictum Fabri est verum, est aureū, & notabil. dignum, nec alibi inuenitur. de quo dicit, quòd dubitat. per dict. l. 4. versi. penul. ff. ad. l. iuliam maiesta. ibi, propter hoc in vincula coniectum emiserit. Et propter istam dubitationem in. d. §. pœnales. & propter. affirmatio nem per eum factam in. d. §. is videtur. videtur mihi, quòd sit verum illud, quod multi asserunt. s. quòd lectura in. d. tit. de actionibus. non sit Iaſ. sed Alexan. de Imol. & propter alia, quæ laborando scripta inueni in multis locis. ¶ Et quod limitatio Ioan. Fab. non sit vera, sed quod dicta pœna habeat locum, scilicet, pœna legis. 4. suprà allega. etiam in eximente delinquentem à carcere Ducis, Marchionis, vel aliorum dominorum. tenet tex. in. l. 14. titul. 29. parti. 7. ibi. *E porende mandamos, que si alguno fuere osado de sacar preso de la carcel del Rey, o de algun adelantado, o de comun de algun concejo, o de otra prision qualquier en que fuesse metido por mandado del Rey, o de algunos de los otros que han poder de iuzgar por el, que deue recebir tal pena qual deuia recebir aquel que fuesse sacado por fuerça.* qui tex. loquitur in criminalibus, vt ex eo patet, & in quantum text. dicit, *que deuen iuzgar por el*, scilicet, quando à principe mandatus est constitutus ad iustitiam exercendam, vel ab alio, qui habet potestatem à principe. vt dixi latè in cap. primo. suprà in glos. l. in princi. quia vt tenet Alexan. in. l. prima. in fin. nume. 35. versicul. vnde dicit Bald. ff. de iurisdi. omnium iudi. quòd omnis iurisdictio est imperatoris, & ipse est, qui iurisdictiōem tribuit, magistratus creando, vel confirmando, vel præstā do authoritatem creandi, vel confirmandi, allegando Bald. in capit. 1. §. ad hæc. 1. colum. de pace iura firman. per illum text. & per. §. iudices verò fallit quoque, nisi condemnatus, vel alius pro eo, putà consanguinei, vel amici appellassent iustè à sententia condemnationis iuxta. l. non tantùm. ff. de appella. quo casu si iudex nō obstante appellatione vellet exequi sententiā, quæ non est amplius reiterabilis, vel retractabilis, isto casu licitum esset etiā facto resistere iudici, & impunè talem executionem impedire, quia per appellationem sublata est iurisdictio iudicis à quo. ita Inno. singulariter in. c. si quando. de offi. deleg. versi. transactione. quod dictū reputat notabile Bal. i. d. l. additos. C. de episco pa. audienti. vbi vide alia plura per eū. & sequitur Iaſ. in. d. §. pœnales. nu. 108. vbi alios doct. allegat hoc idem sequētes. & idē tenet Ange. ibi. num. 17. de quo per Abb. in. d. c. si quādo. & de

intellect,

Universidad de Deusto
Biblioteca

intellect.nu.2. ¶Vltimò limita prædicta de exi mente, vt non procedat in Cardinalibus: nam si Cardinalis obuiauit ei, qui ducitur ad mortē, habet ex cōsuetudine priuilegium hoc, q̄ possunt eum eximere, & à morte liberare, secundū Bal. in.d.l.additos. & Ias.in.d.§.poenales.num.109. ¶Si autem esset aliquis incarceratus pro debitis
14 priuatorum, faciens † eum fugere de carceribus tenetur satisfacere omnibus creditoribus. text. est solennis in.d.l.quotiens. C. de exacto. tribu. lib.10. vbi tex. iuncto vno intelle. glossæ adhuc probat aliud, quod est singularis, q̄ etiam si ille denuò reducatur ad carceres, hoc nō obstāte, qui fecit eū primò fugere, tenetur creditoribus soluere. & ita per illū tex. dicit Ias.in.d.l.omnibus. §.is videtur.nu.17. quod tenet Saly.in.l.bonæ fidei. C. de rebus credit. & in.l.admonēdi. ff. de iureiuran. & ibidem Ludoui. Roma. colu.25. vbi refert & sequitur. ¶Si autem aliquis occul-
15 tauit † debitorē alicuius, & non patitur eum capi, an teneatur, maximè ad creditum? Bald.in.l. fi. C. de ope. liber tenet, quòd non: sed Saly c. ibi tenet contrarium, & fortè melius, secūdùm Ias. in.d.l.omnibus. §.is videtur.in fi. & idem tenet Ias. contra Bal. pro Saly.in.d.§.poenales. institit. de actio. nu.102. & credit etiā, q̄ isto casu proui deatur creditori, mediante tit. ff. si quis ius dicē. non obtemp. hoc modo, quia iudex habet præcipere illi occultanti ne impediat executionē. & si cōtemneret præceptum, posit iudex procedere ad multas, & ad alia remedia, quæ tradi solent per scribentes in dict.l.1.ff. si quis ius dicen. nō obtempe. & opinionem Salyce. licet de eo non faciat mentionem, scilicet, quod nedum ille qui de facto eximeret captum, tenetur creditori ad solutionem. ¶Sed etiam ille, qui noti-
16 ficauit † debitori alicuius, quòd fugere deberet, quia creditor suus ordinauerat facere eum capere, & detineri, tenetur ad soluendum debitum creditori, si talis debitor fugam arripuit. ita doctor del Castillo in.l.66. de Toro. in glos. *de sear raygar.*3. colum. versic. & nota allegando meum Hippolytum de Marsilijs, in repetitio. rub. ff. de fideiusso. columna.7. numero.16. & 17. vbi allegat Petrum de Anchara. in consilio.341. incipiente, Viso themate. in fine. & idem tenet Hippolytu. de Marsil. in singula.137. quem vide. & Bald. in capitul. dilectus. column.4. de appella. & ibi Cardi. Alexa. & Ioann. de Ana. consil.55. incipiente, quia dubia super facto isto occurente. in fine. vbi dicit, quòd reperit, q̄ cōsuluit Salycetus, & dominus suus Petrus de Anchara. & inter alia allegant text. in.l. sint certo. versicul. cultodiam. ff. cōmoda. cum ibi notatis. per glo. & in.l.si à bonæ fidei possessore. versi. si verò custodiæ. ff. de rei vendi. allegant etiam notata in l.pe. C. de operis liberto. ¶Ego in fauore Saly. & Anchara. & Hippolyt. & sequacium allego dictum Paul. de Cast. in.l.dedi ūbi. §. fi. qui incipit. quanq̄. nu.6. ff. de condi. cauſ. data. vbi dicit per tex. ibi, qui non est alibi, secūdùm Ray.
17 de for. quòd si tu impedis † me, quo minus aliquam vtilitatē consequar, habeo cōtra te regressum ad omne interesse. vnde infert Paul. de Castro, si aliquo volente mihi aliquid relinquere, tu impediuisti, teneris mihi ad interesse. ¶Et ad de Ioann. Andr. in additio. ad Specul. in titu. de iudicijs. §. generalia. versi. posset poni. vbi ponit de tutore, qui procurauit, vt testator sibi relinqueret totum, vel partem eius, quam pupillo relinquere intendebat, q̄ pupillus potest agere ad interesse. quod dictum Paul. sequitur Alexā. in additio. ad Bar. in.d.§. quāquàm. ¶Et idem q̄d Saly. & Anchar. tenet Fran. Curtius in additio. ad Paul. de Cast. in.l. si per alium. §. docere. ff. ne quis eum qui in ius vocatus vi exi. & idem in expresso tenet Ioanne. de Plat. in.d.l. quotiēs. vbi singulariter de ista materia. ¶Circa supradicta vide notabile dictum Ioann. de Plat. in. §. præterea. institu. de actio. vbi tenet, q̄ licet receptaue
18 rim † in mercatores salitos, vel qui fregerūt, non propter hoc possunt conueniri vt eos exhibeāt nec teneor ad interesse. & idem tenet & sequit Hippoly. de Marsi. in singula. 366. quod nota. ¶Sed hodie dictum Plat. Ias. & sequacium non tenetur, quia contrarium disponitur per tex. in l.5. titul.8. *de los troques y cambios.* lib.5. in ordinamen. regali. vbi cauetur, quòd nullus receptet dictos mercatores salitos, aliàs ad debita, quæ ipsi tenentur, teneantur. & facit.l.80. in pragmaticis. fol.78. & tex. singula. in.l.4. ti.17. lib.8. in ordi. regali. vbi idem tenet, q̄ receptantes, ad debita teneantur, & hoc quando malefactorē, seu debitorem abscondit, quia tūc dicitur receptator, † nō in eo, qui dedit potum, vel cibum. tex.
19 & ibi Bart. in.l.1. §. q̄ autem. ff. de seruo corrup. vbi Bar. dicit facere pro statutis, qui dicunt, si quis receperit malefactorē, vel bannitum. Quo q; receptator debet esse sciēs, prudēsq;, vt demū puniatur, si sciuerit ipsum esse debitorem rebellem, non autē si ignorauerit. vt in.l.1. C. de desertori. mili. lib.12. & ibi Plat. nu.3. & facit.l.3. §. nō tantùm. ff. de incen. rui. naufra. & l. metodorū. ff. de poenis, & in dubio præsumitur ignorātia, nisi foret notorium. vt in.l.1. ff. de recepta. proquo facito quod notat gloss. in.l. si tutor. C. de pericul. tuto. prout tenet dictus Plat. in.d.l.1. & statur iuramento suo. vt ibi per cū. nu.4. & Hippoly.

poly. in.l. qui ignorans. ff. ad.l. cornel. de fal. nu. 22. & Feli. in.c. à nobis. de exceptio. & Plat. in.l. fi. C. de fabricen. lib.11. & Luc. de penna. in.d.l.1.
20 col.1. ¶Idē est in occultante, vel faciēte † fugere officialem tēpore syndicatus, quia tenetur ad restitutionem in quadruplum, secundùm Bal. in. l.2. C. de assesso. ¶Sed intellige verū in foro conscientiæ post condemnationem, sed ante solùm tenetur ad dānū, quod restituere debebat ipse officialis, si in syndicatu fuisset. ita singulariter summa Angeli. in parte, restitutio. §. 9. ver. vtrū faciēs fugere. de quo vide quę latè posui suprà, in.c.1. in gl. ni recibira dadiua. versi. sed vtile est. nu.20. ¶Adde vnū singulare, q̄ contra eximen-
21 tem aliquē de manibus familiæ interesse † ,pbatur per iuramētum creditoris. tenet Bart. in.d.l. si per aliū. §. docere. ff. ne quis eū. & tenet Paul. de Cast. in.l. sed eximendi. §. item si is. eo. tit. & tenet Anto. Frāc. in additio. ad Abb. in.c. dilecti filij. de foro compe. in additione finali: quę incipit, ex contractu. post medium. & Angel. in.d. §. pœnales. nu.16. vbi tenet, q̄ in ista actione in factum cōtra eximētem iuratur in litem: & speciale est, quamuis sit stricti iuris propter rigorem iuris conseruandum. de quo ibi per eum, & format quæstionem vt clarius intelligatur. ¶Et ideo dicit Montal. in glo. ordi. in parte, iudices prætores. q̄ ille, qui aufert captum, vel alio modo eum eximit, succedit ne dum in interesse, & pœnam, sed etiam est in maius periculū, quàm erat reus principalis, quia facilior est probatio contra eum. Dicit ad hoc tex. valde notabil. in l.2. §. prætor ait. ff. eo. tit. ne quis eum qui in ius voca. vi exi. & Bald. ibi. & probatur per. d.l. fi. C. de operi. liberto. & in.l. consiliarios. C. de assesso. & gl. in.d.l. quotiēs. ¶Item nota, q̄ si plures abstulerūt captum à familia, vel vi eximunt
22 aliquē de carcere, q̄ quilibet tenetur † in solidū, & vnius solutio non prodest alteri. per tex. in.l. 2. §. fi. ff. ne quis eum qui in ius vocatus vi exi. & ibi Bal. & tenet Mōtal. vbi suprà: & tenet in expresso Pau. de Cast. in.l. pen. quæ incipit, si per alium. §. hoc iudicium. ff. eo. ti. nec pœna soluta ab vno, liberat alium, & etiam debitor remanet
23 obligatus. ¶Sed an solutio † facta ab eximente debitorē liberet? Glo. in.d.l. pen. quæ incipit, si per aliū. §.1. tenet quòd non, sed aliqui antiqui tenent ibi contra. ¶Sed Ange. & Flori. ibi concordant, dicendo. Aut primò debitor fuit condemnatus, & soluit quod debebat, & eximēs liberatur quoad ipsum actorē: quia amplius sua non interest, & primū debitum est extinctum. ¶Aut primò fuit exactus eximens, & tunc nō liberat eximēs debitorē: nā id quod soluit eximens, videtur solutū in pœnā sui delicti. l. mancipia. C. de seruis fugit. ¶Sed istā distinctionem Ang. de Are. in.d.§. pœnales. nu.18. dicit, q̄ non credit eam verā: imo quamuis sit primò exactus debitor, nō sit liberatus eximēs propter dolum suum, & suum delictū. Præterea, quia vt eximēs teneatur, nō habetur respectus ad quātum in veritate teneatur exēptus: quia etiam si in nihilo tenebatur, & calūnioſè esset exemptus, tamen eximens tenetur. vt in.d.l. sed eximēdi. §. item. & in.d.l. si per aliū. §.1. in fi. ¶Pro quo etiam facit quod dictū est, q̄ si sunt plures, qui eximunt captum, quilibet tenetur in solidum. vt in. d.l. pen. §. hoc iudicium. Sicut etiā dicimus, q̄ duæ cauſę lucratiuæ procedentes à diuersis debitoribus possunt concurrere in eadem re, etiam quo ad exactionē, qū primò extimatio rei fuit exacta. l. Meuius. §. duobus. & ibi Bartolus latissimè. ff. de lega.2. & in.l. planè. §.1. in.2. respon so. ff. de lega.1. Præterea potest dici, q̄ quoad debitorem ut rei perſequutio, & quoad eximētem fit poenalis. Sed poenalis non tollitur per persecutoriam, nec ecōtra. vt in.l. si pro fure. §.1. ff. de condi. furti. cum similibus. siue sit exactus primò debitor, siue non, quia non liberatur alter, qui tenetur ad poenam. secundùm Ange. in
dict. §. poenales. quod mihi placet. ¶Sed quid in
24 iudice delegato, † seu per quisitore, qui sunt idē an potest defendere suam iurisdictionem limitatam, quam habet, & punire turbantes eā? Et videtur q̄ non: quia iurisdictio delegata nō extenditur ad personas nō expressas in rescripto. vt in.c.1. & glo. de offi. delega. sed de istis impedientibus non habetur mentio in rescripto, ilicò ad ipsos non extenditur iurisdictio. Sed dic, q̄ illud intelligitur vniuersaliter. & fallit in istis qui impediunt processum iudicis, quia contra ipsos bene extenditur iurisdictio. vt in.c.1. de offi. delega. Et est ratio: quia omnia videntur sibi commissa, sine quibus iurisdictio explicari pōt. cap. præterea. el.2. de offi. delega. & l.2. ff. de iuri. om. iud. Cōtra istos ergo turbātes pōt delegatus exercere cēsuram: qa permissū est iudicibus defendere suā iurisdictionē iudicio poenali. vt in.l.1. ff. si quis ius dicē. non obtēp. licet Ioan. de Imol. in.d.c.1. & in.c. dilectus. de poenis variet. ¶Sed tu cōclude post scribētes in.d.ca.1. d̄ offi. deleg. secūm And. sicul. Barb. ibi. co.25. cū sequē. ¶Quod si tertius delinquit in personā iudicis delegati, nō pōt illū punire, nisi ex hoc cōtigat suam iurisdictionē impediri. Et ita reducitur ad cōcordiā Inn. in.d.c.1. & in.c. dilect⁹. nā in. ca.1. tenet, q̄ pōt suā iniuriā vlcisci. p.c. si qs erg.2.q. 7. sed in.c. dilectus. tenet oppositū. & cōcordat vt dictum

dictum est. ¶ Quoq; dic, q̃ tex. in. d. cap. si quis erga. loquitur in ordinario. de quo plenè per Abba. in. d. cap. cum venissent. de iudi. Et attende, q̃ in casu, in quo pōt delegatus punire, non intelligas q̃ possit imponere pœnam ordinariā sed extraordinariam, quia ipse non est deputatus supra illam iniuriam. ¶ Si verò delinquitur contra partes, vel testes, & similes personas necessarias in iudicio. conclude, q̃ si ex hoc sua iurisdictio impediatur, potest vlcisci, aliàs secus, & ad limites impedimenti potest se impedire, & non aliter. Sed contra officiales delinquētes carum se contrarium tenet Inno. in. d. cap. dilectus, q̃ non potest ipse procedere, nisi impediretur sua iurisdictio, sed debet facere eos punire per ordinarium. ¶ Quam aũt potestatem potest exercere delegatus in istos tales impedientes? Dic q̃ censura ecclesiastica, etiam si hoc non sit expressum in rescripto. vt voluit Inno. in. d. c. 1. Et quoq; poterit eos multare pœna pecuniaria secundum eundem: quia omnia videntur commissa, sine quibus iurisdictio exerceri non pōt idem tenet Abb. in. d. c. 1. num. 6. ¶ Quid si alius præter litigatores, est suspectus, q̃ vult impedire iurisdictionem, vel offendere eos, qui ad suũ iudicium sunt vocati? Dicit Inno. q̃ iudex coget eum præstare cautionem super eorum securitate. arg. ca. literas. de resti. spol. tenetur enim iudex assignare partibus locum securum. cap. ex parte. de appella. ¶ Sed limitatur hoc, nisi esset tanta sæuitia, q̃ non posset per cautionem mederi, quia dicit Hosti, q̃ suspenderetur censura, donec mutentur tempora, vel per deũ, vel eius vicarium aliud consilium apponatur, & consulatur, q̃ ad tps desistat. arg. in. d. cap. literas. & c. ex transmissa. de resti. spol. secundum Barb. vbi suprà, in. d. c. 1. ¶ Sed quæritur, si iudex, seu po-
25 testas pro defensione suæ iurisdict. delinquat, † & damnum det, an ille teneatur ad satisfactionem delicti, vel ciuitas, rõne cuius defensionē fecit? Et videtur q̃ ille tenetur, & non ciuitas: quia delictum personæ in ecclesiam, vel ciuitatem seu rempublicam non debet redundare. Et ideo si Abb. delinquat, vel alius monachus, vel clericus, iniuriam faciendo, vel damnum dando, vel alicui eius possessionem occupando, ecclesia non tenetur. Nam qua ratione delictum tutoris non obligat pupillum. vt in. l. neq;. ff. de reg. iur. & in. l. pe. ff. de tabulis exhibend. eadem ratione delictum clerici. vel prælati, nõ debet ecclesiam obligare: cum pupillus, & ecclesia, & respublica parificentur ex vna parte, & eorum administratores etiam parificentur ex alia. vt in. l. orphanatrophos. C. de episcopis, & cleri. & in. cap. 1. de in integr. restitu. & ibi gloss. ¶ Et quia ex delicto officialis non tenetur vniuersitas ad pœnam, ex eo, q̃ in generali mandato non venit, q̃ faciat incidere in pœnam. tenet Bar. in. l. aut facta. §. fi. vlti. colu. ff. de pœnis. sequitur Alex. in consi. 105. in. 3. volu. consiliorũ. nu. 27. ¶ Sed in contrarium videtur ratione prę dictæ parificationis: quia iure expresse cauetur, q̃ pupillus teneatur de dolo tutoris. vt in. l. 1. §. hoc edicto. ff. ne vis fiat ei, qui in posse. & in. l. fi vna. §. si dolo. ff. de peculio. & in. l. 3. §. pe. &. ff. de administra. tuto. l. fi. ¶ Dyn. in regula delictũ personæ. de regul. iur. in. 6. pro solutione dicit, q̃ si ex delicto, vel dolo prælati, vel alterius peruenit ad ecclesiam aliquid, eatenus teneatur ecclesia, sicut tenetur pupillus de eo, quòd ad se peruenit ex delicto tutoris. vt in. l. supradicta. Sicut pater ex delicto filij tenetur, & dominus ex delicto serui in quantum ad eos peruenit. vt in. l. 1. §. cùm igitur. ff. de vi & vi arma. & in. §. si quis eum, & in. §. si filius. & in. l. 2. §. fi. ff. de peculi. Et eodem modo tenetur ciuitas, vel vniuersitas, quatenus ad se peruenit ex facto, vel delicto præsidentis. 1. iudicis. vt. ff. de vi & vi arma. l. si in me. &. ff. de dolo. l. si ex dolo. §. Sed an municipes. Tunc ecclesia non videtur pati damnũ, quod est diminutio patrimonij. vt in. l. 4. ff. de damno infecto. cùm de suo nõ soluat, sed quod ad eam peruenit restituit. Et istam solutionem quoq; tenet Ioann. Andr. in. d. regula delictum in mercuriali. in princ. ¶ Vbi Dyn. ponit quoque alium contrarium de. l. iubemus nullã. C. de sacrosanct. eccles. ¶ Sed soluendo dicit, q̃ delictum commissum à prelato, seu à iudice, colle-
26 gio, seu consistorio, † vel capitulo vocato, & cõmunicato redundat in damnum ecclesię, seu vniuersitatis. vt in. d. l. iubemus. Secus eo non communicato: quia delictũ solius potestatis, vel prę lati, seu alicuius, vel aliquorum de collegio, ecclesiæ, vel vniuersitatis non præiudicat. & ita intelligitur. d. regula delictum. & ista est communis solu. secundùm Dyn. ibi. Et eam quoq; dicit communē. Abb. in. c. 1. de dolo & contu. nu. 12. & Bart. in. d. l. iubemus nullam. vbi quoq; dicit, q̃ sic debet intelligi. d. c. delictum. * Et vid. l. 17. titul. 10. part. 7. * ¶ Quinimo non solùm obligatur ecclesia, ciuitas, vel vniuersitas quando communicato consilio fuit factum, & de suo consen-
27 su, verunetiam obligatur † vniuersitas, si ratum habuit quod factum est per prælatum, seu per iudicem, & hoc casu obligatur ecclesia, seu vniuersitas etiam in delictis. vt notat gloss. in. cap. cùm dilectus. de ordi. cogni. in. gloss. 3. & vi. Bal. & Abba. Notat etiam gloss. & ibi Bartol. in. l. si quis

quis in tantam. C. vnde vi. tenet ad literã. Alex. in additio. ad Bart. in. d. l. iubemus nullam. in fi
28 nali addit. ¶ Sed hoc intelligitur verum †, quando omnes de capitulo, vel de collegio cõsensissent: secus si maior pars capituli consensisset, & minor contradixisset, quia adhuc nõ fieret præiudicium ecclesiæ. * Et dicitur quis consentire quando quis de capitulo tacet & non contradicit illa quæ malefiunt in capitulo: & tenetur pœna cum alijs qui expresse consenserunt vt tenet singulariter Innocen. in. c. 1. de his quæ fiũt, à præla. sine consen. nu. 4. & Abb. singulariter. in. c. vestra de locat. nume. 6. in. fi. & idem Abb. in. c. continebatur. de his quæ fiunt, à prælato. nu. 9. & Fel. latè. in. eo. in. c. omnes. de constitu. nume. 12. & Ioan. de Ana. in. capi. veniens. de simon. nume. 4. & Abb. singulariter. in. c. 1. de his quæ fiũt. à maio. part. nume. 13. & vi. quæ dixi. in. c. 44. in glo. *se salgan.* nume. 2. * Nec obstat. l. maior. ff. ad municipales. quia debet intelligi de his, quæ tendunt ad vtilitatem, vel saltem non tendunt ad damnum: & tunc quod maior pars facit, videtur fecisse totum capitulum, vel vniuersitas. Sed quando tendit actio ad damnum, requiritur q̃ omnes concordent, & cõtradictio vnius faceret, ne videatur gestum ab vniuersitate. Quod perpetuò tene menti, secundùm Paul. de Cast. in. d. l. iubemus nullam. numer. 6. quod dicit raro reperies alibi hoc dictum, & est pulchra limitatio ad. l. maior. & vi. aliquid per Roma. in singula. 44. ¶ Et in casu isto non ciuitas, sed ista maior pars tenetur ad damnum, non in solidum, sed quilibet tenetur pro parte. vt tenet Bald. in. c. edoceri. de rescript. nume. 3. dicendo, q̃ si plures admittuntur ad communionem offi cij publici, & simul delinquunt in officio, quilibet tenetur pro parte. quod est notandum. Ad quod facit, quod tenet idem Bal. in. c. cùm dilecta. de rescrip. nume. 5. vbi tenet, q̃ si multitudo hominum facit sibi vnum caput, siue capitaneũ omnes dicuntur principales, tamen vnusquisq; tenetur pro se, & non pro alio. vt notatur in. l. prætor. ff. vi bono. rap. & vi. Bald. in rubr. de his quæ vi met. caus. in decretali. nume. 13. vbi singulariter. & vide suprà in gloss. *iuntaran*, in fine. & quæ ibi dixi in capitulo. 2. ¶ Alij faciunt aliam distinctionem. Aut delinquit contrahendo, vel delinquendo, aut negligendo, aut delictum reale & mere suum, aut est delictum, vel actum, & inclusum, seu coniunctum cum administratione. vt per Bartol. Bald. & Paul. in. dicta. l. iubemus nullam. singulariter distinguentes & quoque ibi per eos quid in acquisitis, & quid in acquirendis. & per Abb. in dict. capitul. 1. de dolo & contu. ¶ Sed contra supradictam conclusionem, in qua cauetur, quod quando communicato consilio fecit, non tenetur, sed vniuersitas. fa
29 cit glo. † in. capit. placuit. 16. quæsti. 6. & Archi. ibi. & Cardi. in. d. c. 1. & glo. in. c. priuilegium. 11. q. 3. vbi indistinctè volunt, q̃ quantuncũq; hoc delictum sit communicato consilio, nunquam præiudicet ecclesiæ, vt ecclesia priuetur re suaquia cũ expresse non posset prælatus & capitulum sine causa legitima, & solennitate debita, alienare bona ecclesiæ. 12. q. 2. c. sine exceptiõe. multò fortius tacitè, maximè delinquendo. Et distinctio, quæ fit, an fiat communicato consil. vel non, procedit quo ad ea, quæ cadunt in potestate prælati, & capituli, vt in obligando ecclesiam pro aliqua legitima causa. vt legitur in capit. quòd quibusdam de fide instru. non autem quoad alia. notat in simili Barto. in. l. scien dum. ff. de verborum obligat. Et hoc plus placet Abb. vt ipse ait in dict. cap. 1. de dolo & contuma. num. 13. &. 14. cum sequentibus. vbi singulariter hoc altercat melius, quàm alibi: quem vide, & concludit in num 18. & dicit, quod si res spectat ad mensam prælati, puniatur ipse prælatus in vita delinquentium: si verò res erat ecclesiæ, & non pertinebat solùm ad mensam prælati, & capituli, tunc condemnabuntur ipsi de proprio ad æstimationem. & idem voluit tenere Bald. in prælud. feudo. in finali diuisione, licet Abb. eum non alleget. nume. 58. * Tamen si ipsa ecclesia, vel ciuitas, seu villa soluit damnum ex forma statuti, potest repetere ab eo qui damnum dedit: tenet Alberic. in. Rub. ff. de lib. causa. nu. 2. * ¶ Attamen quicquid dicat Abbas, ego
30 teneo, † q̃ si iudex fauore suæ iurisdictionis alicui quod damnum fecit, quòd non tenetur soluere ex suo, sed respublica tenetur tale damnum emendare, & soluere condemnationem contra eum factã. vt tenet singulariter Paris de Puteo in tractatu syndica. in parte, an officialis possit capere rem. folio. 69. in libro portatil. vbi dicit, quòd si officialis accipiat boues alicui pro homine traxinando ad iustitiam, quòd illi boues de cætero cùm arabunt in terram, & nunquàm germinabit fructum illa terra arata cum dictis bobus, dicit quòd non iudex, sed respublica ad emendam illorum boum sic deteriorato rum tenetur, & soluetur talis emenda, non de pecunia iudicis, sed de pecunia publica. per notata in argumen. per Bartol. in. l. diuus. ff. de bonis damna. & in. l. cùm ratio. §. Si plures. eod. titulo. vbi tenet quòd expensæ pro exercitio officij sunt faciendæ ex multis extraordinarijs paruulis, & quòd talia vilia non conuertantur

Universidad de Deusto
Biblioteca

in suam vtilitatem, sed in vtilitatẽ officij. ¶ Maximè si illud, quod facit iudex pro dicta defensione, habet causam successiuam: quia tunc quãuis non præcedat tractatus vniuersitatis, imputatur vniuersitati. vt Cardina. in clementina. 1. de pœnis. & tenet Pala. Ruui. in repetitione. capitul. per vestras. de dona. §. 18. fol. 65. nume. 36. quòd dicit esse notandum. ¶ Et facit idẽ, quod tenet Pala. Ruui. in dict. repetitio. capitulo. per
31 vestras. §. 39. nu. 6. fol. 75. vbi dicit, quòd si † priuatus intentat iudicium ad vtilitatem publicã, siue clericus ad vtilitatem ecclesiæ suæ, debent sibi refici expensæ à fisco, si vtilitas sit fiscalis, id est, afferens lucrum fisco. Et dicit esse casum notabilem in. l. si mulier in opus salinarum. ff. qui potio. in pigno. habe. secundùm Bal. in. l. 1. in prin. iuxta finem commenti. ff. de Iusti. & iure. & text. in capitulo. ex parte. de accusatio. & Francisc. de Aret. tenet ita in. capitul. si quis testium. de testibus. 3. column. Et licet Palat. Ruui. alleget. d. l. si mulier. ego non inuenio. & credo quòd est tex. in. l. fi. §. fi. ff. de pignora. actione. * Sed quid si minor pars cõcilij ciuitatis, vel aliqui particulares illius in fauorẽ ciuitatis seu reipublicæ litigant, cuius expensis ambæ partes litigabunt: vi. doctor. in. capitulo. cum inter canonicos. de electio. & in. capi. præteritæ. eod. titul. vbi quòd factum est à maiori parte vniuersitatis pro sequitur expensis vniuersitatis, nisi euidenter constet de improbabili causa, & minor pars & singulares faciant suis expensis, & si obtinuerint ab vniuersitate recuperabũt: prout tenet curia Pisana libr. 2. cap. 16. & an si iuuantes perdiderunt equos, & arma, & alia an possint, recuperare illa ab eo in cuius auxilium veniũt, vi. glo. & ibi Docto. in. l. quoniam. C. ad. l. Iuli. de vi. priuat. & melius quam alibi per Peregrin. in parte emenda, vbi per. 3. column. latas distinctiones facit. * ¶ Adde quod tenet idem Bartol.
32 in. dict. §. si plures. vbi dicit, q̃ rectores † pro amplianda ciuitate numero hominum, & ciuium, potest expẽdere de bonis communis, & est iusta causa expendendi. ¶ Et in simili facit quod tenet Bar. in. l. multarum. C. de modo mul. vbi
33 quando iudex † non potest facere aliter aptare cameram, imponat aliquam multam, & deputet eam ad fabricã vel expẽsas palatij: quod dicit menti tenendũ, sed credo, q̃ palatium debet esse ciuitatis, & non priuati. Et ita intelligit Salyce. ibi, dum dicit, q̃ iudex in impositiõe mul-
34 tæ potest eam deputare † in salarium aduocatorum, vel in refectione alicuius rei spectantis ad rempublicam. Et Bald. in. l. 2. C. communi rerũ alie. num. 3. dicit, q̃ iudex potest donare fiscalia modica, sed magna non, nisi ipse princeps. ¶ Facit quod tenet Andreas de Iserni. in tit. de pace iura. firman. in vsi. feu. §. receptatoribus. circa finem. vbi tenet, quòd non tenetur † iudex, qui
35 vt maleficia puniantur, & alij terreantur, zelo iustitiæ dedit alteri damnum, sed tenebitur fiscus ad illud damnum: quia hoc exigit publica, vtilitas. argum. l. contra. §. fi. ff. ad Silania. & in. l. 1. C. in quibus causi. seru. & per notata. in. l. si is cum quo. ff. famil. herciscun. vbi de villa exusta propter contumaciam alterius socij, quod Andre. latè examinat in. d. §. receptatoribus. & ibi intelligit hoc verum, si iudex aliter non potuit prouidere. Et facit quod tenet Stephanus. Aufre. in decisione. 70. Tholosa vbi dicit, quòd si officialis delinquit præ textu officij, & ad cõmodũ ipsius officij, seu vniuersitatis, successor in officio tenetur satisfacere, secus si officialis delinquit, vel cõtraxerit ad cõmodum proprium, vel libidinẽ suam secundam, nam tunc non successor, sed ipse, & eius hæres conueniri debent. iuxta quod legitur, & notatur in. l. 1. & 2. ff. ad. l. Iuliã repetund. & in. l. iubemus. C. eo. tit. Et ita voluit Siculus limitare. c. aduersus. de immuni. eccles. Et est tex. & ibi glo. expressa in. l. si laborante. §. æquissimum. ff. ad. l. Rhod. de iact. vbi tenet, quod si quis pro communi vtilitate, vel alterius damnum patiatur, est sibi restitutio facienda. ¶ Nec obstat, quòd officialis nil debet recipere à prouincialibus. vt in authen. de manda. princi. §. fi. colla. 3. quia est verum pro se, sed secus pro executione officij. secundùm Bartol. Bald. & Cyn. in. l. fi. §. fi. ff. de pigno. actio. & tenet dictus Paris de Puteo, vbi suprà: quẽ vide. & Barto. in. d. §. fi. intelligit data mercede de publico. ¶ Sed quando asinus accipitur ad aliquem
39 suspendendum, gratis potest iudex accipere. vt Paris. de Pute. vbi suprà. ¶ Quoq; tu dic, † q̃ quãdo iudex facit aliquid pro defensione iurisdictionis, faciat ex multis extraordinarijs per eum impositis, & applicatis operibus publicis, vel expẽsis iustitiæ: & his deficiẽtibus expensis Cameræ regis. Sed requiritur licentia regis, vel suorũ senatorũ: quam licentiã illicò concedunt dum petitur, si videtur eis necessarium esse: & hoc, quando iudex contendit cum aliquo alio iudice ecclesiastico, vel seculari super iurisdictionem, vel super delictum. ¶ Secus si ciuitas contendit super territorio & iurisdictione cum alia ciuitate, villa, seu domino, quia tunc expensis ciuitatis debet defendi. & ita seruatur. Quia omnia istã sunt ciuitatis, & communia vniuersitatis, putà, fontes, plateæ, termini, viæ, mõtes & campi, & similia. vt in. §. vniuersitatis. Instit. de re-

de rerum diui. & in. l. in tantum. §. vniuersitatis ff. eodem. text. in. l. 4. titul. 28. partit. 3. ¶ Et si ciuitas, seu villa reditus non habet, vel non sufficiunt, illis deficientibus, collecta per habitatores imponitur, à qua clerici, nec alij priuilegiati sunt immunes. argumen. text. in. l. 20. tit. 32. partit. 3. & l. penulti. & fi. ff. de operi. publi. & l. ad portus. C. eodem. & l. ad instructionem C. de sacrosanctis eccles. ¶ Et quoque tenetur, etiam si lis sit super iurisdictione, licet iurisdictio sit regis, seu domini, vt dixi in capi. 1. suprà eodem in glos. *nuestros*. numero. 1. Quia iurisdictio videtur data territorio, & ei cohæret. vt in l. pupillus. §. territorium. ff. de verborum significatione. & facit in argumen. text. in. l. 7. titul. 16. libr. 2. in ordinamen. regali. vbi salaria correctorum, vel iudicum ciuitatum, vel villarum soluuntur de proprijs consiliorum: quorum defectu soluuntur pereos, qui pro necessitatibus, & vtilitatibus consiliorum contribuere consueuerunt. Illicò si ciuitates ista salaria soluunt ius sibi dicentibus, & administrantibus à fortiori defendere debent dictam iurisdictionem suis expensis. Quia si habent ciuitates, & villæ territorium, debent quoque dictam iurisdictionem defendere: quia territorium nõ est aliud, quàm terræ spatium munitum, & armatum iurisdictione. tenet Baldus in Rubri. quæ sint regalia. in vsibus feudorum, & territorium habet intra iurisdictionem. textus in lege finali. ff. de iuri. i
omi. iudic. ¶ Et facit quod tenet Petrus Antibo li. in tractatu de mune. in secunda parte. §. restat. nume. 3. tomo. 6. tract. fo. 21. vbi tenet, quòd licèt ciuitas propter publicam vtilitatem fisci non potest indicere collectam, tamen propter emergentem necessitatem totius prouinciæ bene potest, vt si est negotium tangens iurisdictionem magistratus, quia ad eam conseruandã potest iudici, & sic intelligit. l. in honoribus. ff. de vaca. mune. & casus in. l. omnes. C. de operi. publi. Et est ratio secundùm eum nam licèt collectam imponere sit ius reale, tamen ex quo officium est concessum, ad eundẽ modum talia regalia videntur concessa. argumen. l. secundæ. ff. de iuri. om. iudi. ¶ Tamen nota vnum singula. quòd si pro supradictis indicitur collecta in aliquo loco, seu villa alicuius domini: ipse dominus tenetur contribuere, si in ipsa habet demanalia, molendina, dehesas, & agros, & similia, tenet Lucas de Penn. in. l. hac prouidentissima. C. de quibus muneri. præsta. nemi. licet. libro decimo. colum. 7. versic. 18. & 19. vi. quæ dixi infrà, in. c. 23. in glo. *den orden*. nu. 4. ¶ Et in cõtributione ista tenetur talis dominus pro duobus vicinis in talibus & similibus contribuere: quia sicut ille habet duplicem portionem in pascuis, & in syluis ceduis illius villæ, & sic potest cum gregibus suis pascuari pro eo numero, quo duo vicini de diuitibus tallis villę, & scindere li

bien publico i no llegna mõtium, dum ibi habitat, prout tradit collectari. in capit. quæstiones. de rerũ permut, & seruatur in practica, & probatur in. c. 21. Deute. quia in hoc habetur respectus ad dignitatem vsuarij. l. plenum. ff. de vsu. & habita. * Et tenet Gregor. Lopez. in. l. 9. titulo. 18. parti. 3. in glos. *como los ricos*. * Ita tenetur in supradictis cõtribuere pro duobus vicinis ex diuitibus illius villæ, vt æqualitas seruetur: vt in lege in sacris. C. de proximis sacro. scrini. lib. decimo, & lege finali. C. de fruct. & litis expen. & capit. final 3. quæstio. 9. cap. nouit. §. penultimo, de iudicijs. cap. cùm inter. de exceptio. & facit textus, & ibi doctores in lege secũdum naturam est commoda cuiusq; rei. ff. de regu. iuris. * Et quia qui plus participat de cõmodo plus de expensis debet soluere: tenet Grego. Lopez. in. l. fi. tit. 5. part. 3. in glo. fi. & facit q̃ tenet Specu. in titulo. de instrum. editio. §. nunc vero aliqua. nume. 27. vbi inquit, q̃ quãto aliquem honoramus tãto eum possumus onerare, vt in. l. imperator. ff. de lega. 2. & c. 3. de rebus eccles. alie. vel non.

Bien publico. i Vide quę latè dixi suprà. in. c. 1. in glos. *el bien comun de la tierra*. & vi. text. in. l. qui necessariò. C. de aduoca. diuers. iudi. & ibi Bal. vbi tenet, q̃ licet quis magistratũ gerat, potest esse aduocatus pro sua republica: Secus contra eam, quia habet honorẽ, & salarium ab ea. ¶ Ex isto tex. põt notari illud, quod tenet Luc. de Pẽna. in. l. in filijs. C. de decuri. lib. 10. vbi ait, q̃ statuerũt imperatores, vt res ciuitatũ publicè regerentur, vt sub pace, & iustitia viuerent in salute. Quod dicit, q̃ facit contra modernos principes, q̃ licet vrbes dissentiant inuicẽ, quãuis & ad paratũ exterminiũ proruãt, nulla eis cura est, dũmodo in nullo quæstus pecuniæ minuat. Et ibi vi. quoq; p eũ, an patria debet diligi vel iuuari.

SVMMARIVM.

1 *Aduocare, ã teneat iudex gratis, pro republica*
2 *Fideles imperij, & cõmendatores an teneãtur sequi regem, si fructus feudi, vel commendatorum non sufficiunt ad itineris expensas.*
3 *Extra territorium iudex non tenetur aduocare pro republica.*

No lleuando dineos.[k]

Idem tenet Matth.de Affli.in tract.de iure pro tho.in parte prohibemus.nu.3.dicendo,q̃ officialis nil potest recipere pro defendẽdo aliquẽ, & punitur qui donat, & officialis, qui recipit extraordinariè arbitrio iudicis.vt in.c. 2.de alie.iudi.&.l.2.c.ne lic.poten. & Specul.in tit.de cessi.actio.§.1.versi. cæterum. sed hoc intellige,quando consilia essent modica, † vel rara,& lites sint paruę:secus si sint magnæ.¶Quo q̃ intellige,quando salarium,quod habet ex officio,seu iurisdictione,est sufficiens ad laborem & facundiam eius:secus si non sit sufficiẽs, quia tunc talis iudex non aduocabit pro republica gratis.argu.eorum, quæ notat Paris de Pute.in tracta.syndi.in parte,potestas cùm esset in officio.fol.61.loquendo in aduocato,quòd non teneatur gratis aduocare pro rege, sicut nec alia personalia munera subire cum sumptu, vel sin. vt Inno.in.c.sicut.el.2.de iureiuran.in principi. ¶Sicut & aliàs differt vtrum habeat salarium à publico,vel non.vt in.l.final.ff.de officio. asse. Quod dicit esse verum , quando dicta consilia essent modica,& in paruis litibus.Secus verò si magnæ,& salarium publicum,quod habet , nõ est sufficiens ad laborem , quia tunc gratis non aduocabit.dicit esse argumen.in.l.apparitores. C.de exacto.tribu.lib.10.& in.l.Meuia.§.fi. ff. de annuis lega.¶Vbi Bart.num.5.dicit,q̃ fideles † imperij non tenentur sequi imperatorem, si fructus feudi ad expensas itineris non sufficiunt.Quod dicit ibi Alexã.in additio.ad Bart. notari pro Baronibus,qui non tenẽtur sequi regem.si fructus Baroniæ non sufficiunt.& Bart. in.l.imperator.ff.ad Trebell.& Bal.in.l.qui manumittitur.C.de ope.liberto.¶Quod facit quo q̃; pro commendatoribus sancti Iacobi,Calatrauæ,& Alcantaræ,q̃ non tenẽtur sequi regem,si fructus suarũ commendarum non suppetunt. quod nota.Et vi. Guid. pap.in singula.226.vbi tenet,q̃ quanuis dominum sequi debeant, non tamen ad suas expensas,nisi aliud sit de consuetudine vel pacto ad hoc.c.non minus.de immunita.eccles.*Et vi.de hoc Greg. Lopez in.l.17. tit.18.parti.2.& vi.quæ dixi.in.ca.9.infrà in.ca. iudi.syndic.in.glo.*sacar la gente.*¶Quoq; intelige istum tex.quando in sua † iurisdictione, & territorio lis tractatur,secus si extra quia limitata,& dispositа,intra territoriũ,seu in territorio, vltra non ducũt effectum.vt in.l.ex ea.ff. de postula.& in.l.3.ff. de officio præsi. & in. l. extra territorium.ff.de iurisd.om.iudi. & in.l. in eius. in prin. ff. de pœnis. tenet ad literã Signorellus de homod.in consili.99.in fine.* Et facit quòd tenet. Gregor. Lopez. in.l. 8. titul.20. par.2. in glos.magna, loquẽdo in dominis, quia tenentur ad defensionem subditorum respectu sui districtus & territorij,nam extra territoriũ ad hoc non tenentur.

uãdo dineros[k] por ello, so pena que si algo por ello lleuaren, lo tornen con el doblo[1] para la nuestra Camara.

SVMMARIVM.

1 *Pœna iudicis procurantis,seu aduocantis.*
2 *Iudex,seu familiaris,qui nil recepit pro aduocatione,seu procuratione,an puniatur.*
3 *Datum iudici, vel familiari, vt patrocinetur, an potest repeti tãquam datum ob causam procurationis,quæ non est secuta.*

Doblo.[1]

1 Per tex.istum videtur,q̃ corrigatur.d.l. si quis procuratiõnẽ.C.de decurio.lib.10.vbi dicit,q̃ cõsiliari⁹, vel potestas,qui constituitur procurator, damnetur in exilium,& constituens puniatur, amisso priuilegio in exilium:quia hic in tex.nostro dicit,q̃ tantùm illud, † quod recepit ratione aduocationis,procurationis , vel solicitudinis, cũ duplo restituat Cameræ regis.¶Sed quid † si talis potestas,vel sui officiales,& familiares ratiõe huius aduocationis,vel procurationis nil receperunt. Credo quòd puniãtur arbitrio iudicis. vt in.d.l.si quis procurationem.& Pla.ibi,vers. & nota.¶Vbi quoq; quærit Plat.an datũ † pro patrocinio personis supradictis,qui nõ possunt patrocinari,nec procurare,dũ sunt in officio,si põt repeti tãquã datũ ob causam procurationis, quã non est sequutus an verò donari videatur tanquàm scienter & cõtra prohibitionem legis. Et dicit q̃ glos.ibi, & in.l.si militẽ.de condi. ob caus.dicit,q̃ si dans ignorabat esse iudicẽ,vel de curionẽ,vel sciebat, sed credebat illos posse admitti ad procurationem,tũc repetet: quia iuris ignorãtia nõ nocet in dãno vitando.l.iuris ignorãtia.ff.de iuri. & factiigno. Si autẽ sciebat eos nõ posse procurare,tũc si dedit sub cõditione si procuraret,causa nõ sequuta,repetet,secus si dedit simpliciter sub modo vt esset aduocatus, vel procurator,quia tunc tanquàm turpiter datum donare

donare videtur.& licet Ioan.de Plat. in hoc remaneat,mihi videtur, q̃ licet ille, qui dederit, sciuerit,vel ignorauerit,quòd ille non possit aduocare,seu procurare,repetit quod dedit: quia ille qui accepit,accepit contra legem, quam debet scire,& custodire.vt pro Barto.text.in.l.26. titul.22.part.3.ibi *porque la maldad y la enemiga fue de parte del juzgador , que lo recibio.* & per istum text.qui indistinctè loquitur, non faciendo differentiam inter scientiam, & ignorantiam.

Prætorum Cap.IIII.finis.

Sequitur Caput. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Ciuis vnius prouinciæ, vel ciuitatis, non potest in ea esse officialis iudex seu assessor,aliàs in pœnam sacrilegij incidit.*
2 *Locum tenens non debet esse ex prouincia quã regit,quia debet esse eiusdem iuris, & conditionis illius,in cuius locum subrogatur:& debet esse talis, qui à principio potuisset eligi ad tale officium.numero.4.Et ibi de doctore,qui vult legere per substitutum.Et de colonis,qui faciunt laborari & cultiuari possessiones & arbores per indoctos & ineruditos.Et de episcopo succedente in executionem testamenti. numero.8.*
3 *Gesta à laico,à prælato subrogato,sunt nulla.*
5 *Ex permissione principis bene potest quis esse iudex,seu assessor in patria sua.*
6 *Assessor procuratoris Cæsaris potest esse in propria patria.*
7 *Iudex potest quis esse in patria sua,si est homo eminentissimæ scientiæ.*
9 *Iudex potest quis esse in propria patria, quãdo per legem determinatur.*
10 *Vt iudex quis in propria patria nõ possit esse, quid requiritur.*
11 *Mensuratio de vna ciuitate ad aliam,quomodo debet fieri.*
12 *Mensuratio de molendino ad molendinũ quo modo fit.*

Tierra.[a]

a Idem tenet tex.in.l.hi qui.& in.l. si cui.ff. ex quibus caus.maio.vbi cauetur,q̃ ciuis † vnius prouinciæ, vel ciuitatis, non põt in eadem esse officialis,vel assessor.ratio huius est secũdùm gl.ibi, ratione suspicionis,ne qd gratioſè agat, Itẽ quia nõ timeretur,cùm nemo propheta sit receptus sinehonore, nisi in patria sua, vt in euãgelio testatur.Et idem sequendo tex.& glo.tenet Paris de Put.in tracta. syndica.in parte,statutũ ciuitatis.fol.77. nu.4. & est tex.& ibi Bar.& Plate.in.l.nullus apparitor.C.de diuersis officiali.& appari.iud.libr.12. vbi Plat.in nu.1.tenet,q̃ quis non debet gerere officiũ apparitoris,vel executoris in prouincia, in qua oriundus est,vel in qua habitat, siue larẽ cõstituit,nisi speciali cõcessione principis, aliàs incidit in pœnã sacrilegij:quod est notandũ, & vide tex.in.l.nulli patriæ.C.de officio recto.Pruinci.& Bar.in.l.q̃ seruius.ff.de conditione causa data.nu.2.*Vi.latè per Par. de Pute.in parte assessor.nu.16.cũ seq.& q̃ commit tat quasi sacrilegium impetrans iudicaturã in patria sua, tenet Peregri.in parte iudex.capi.4.& in parte sacrilegiũ, qõ.3.*¶Eodem modo sicut corrector, vel assistẽs non põt quis esse iudex in sua patria,ita nec percõsequẽs debet habere locũ † tenentẽ exilla prouincia,vel ciuitate, quam regit,vt hic in nostro tex.ibi,*no tenga alcaldes ni alguaziles.* & tenet ad literã Amodeus Iustinus in tract.syndi.in parte.Itẽ in eo q̃ dictus potestas retinuit in.dict.officio: vbi ait,q̃ si potestas retinuit

Prætorum.

Item , que no tẽga alcaldes , ni alguaziles que seã vezinos,ninatura

Caput. IIII.

Ies dla tierra[a] quel lleua en cargo,y q̃ los busq̃ ellos mejoresy mas suficiẽtes q̃ pudiere auer

quit aliquem officialē de terra, vel loco propin quo ciuitatis, quam regit, cōtra formā electiōis, tenetur ad pœnā in electione contētā, sicut dicit, euenisse in syndicatu domini benedicti de Gracionis potestatis Anconæ, quia ex forma suæ electionis non poterat retinere in officio aliquē officialē de Vrbino, & fuit condemnatus in ducatis centum. ¶ Et ratio potest esse: quia licet quis possit per substitutū officium administrare publicū, vt hic, & in.l.quisquis.C.de episco. & cleric. & in.l.ad similitudinem. &.ff.de administra.tut.l.decreto.& in.l.quid ergo.ff.ad municipal.&.c.vlti.de offi.deleg. debet esse talis substitutus, vel locum tenēs, & sic subrogat⁹ in locū potestatis debet esse eiusdem conditionis, professionis, iuris, siue artis, & idoneus scientia, moribus, & peritia: nec sufficit scientia, nisi adsit peritia cuius est ille, in cuius totū subrogatur: & debet esse talis, qui à principio potuisset eligi ad talē locū, vel officiū vt tenet Bal.in.l.parabolā.C.de epis.& cle.per illū tex.& tenet Bar.& Plat.in.l.i.& in.l.agētes in rebus. in fin. C.de agenti.in rebus.lib.12.* Et tex.singula.in.l.7.tit.18.parti.2.& ibi Grego.Lopez.in glos.*en su lugar*. & ibi etiam dicit q quando seruitium debet fieri principi non admittitur substitutus nisi de eius voluntate.* Et Ioan.de Pla.in.l.nullus qui.C.de decurio.libr.10. nu.3. Et quoq; dicit, q debet seruire periculo substituētis. Quod dicit Bal.in.d.l.parabolam, q facit contra iudices, & assessores regni, qui qñ recedūt ex prouincia vt reuertantur domū forte ex aliqua causa necessaria, ponūt in locū suum vnum ciuē, vel aduocatū illius ciuitatis, vel terræ in qua erant iudices. vel assessores, quod nō possunt, quia à principio subrogatus nō potuisset eligi, quia erat ciuis, & propterea secundū eum subrogatio nō tenet, nec tenebit etiā, quod per eos factum est. Sequitur Ias.in.§.fuerat. Instit.de actio.col.2.nu.7.& Abb.& Feli.in.c.1.pen.col.de summatri.& fide Catholi. Alex.in additio.ad Bar.in.l.1.§.hæc actio.ff.si quis testa.lib.iust.fuer.in.1.ad ditione.& Corse.in notabil.suis.in verbo, substitutus.* Vi.Peregri.in parte iudex.q.12.in glos. in delegabilia.* Et Hippoly.de Marsi.in repet. Rub.de probatio.nu.343.vbi dicit, per illam doctrinā Bal.& sequaciū proximis superiorib⁹ die
3 bus cōsultus respōdisse, q omnia gesta † à quodam laico mero substituto à quodam prælato erāt nulla, quia nō poterat subrogari loco ipsius prælati in tali officio ecclesiastico. ¶ Et in adiutorium Hippoly. licet ipse non dicat, facit quod tenet Abb.in.c.cùm causam.de electio.num.9. vbi tenet, q laicus nō pōt esse vicarius episcopi, quia est alterius professionis. Et idē tenet in.c. decernimus.de iudi.num.9.& vtrobiq; per eius additionatores, vbi tenēt, q pōt eius consultor esse, vt Imol.Butri.& Inno.in.d.c. decernimus. tū vicarius episcopi pōt esse, licet non sit sacerdos. vt Abb.in.c.ab excōmunicato.de rescri.n.16.& dictū Hippo.de Marsi.probat text.in.l.2.tit.7.lib.1.for.leg. ¶ Sed Ioan.de Pla.de quo Ias. nō meminit, nec moderni meminerunt, tenet cōtrariū.in.d.l. nullus apparitor. C. de diuersis offi.& appa.iudi.lib.12.dicendo, q in hoc doctores tenēt cōtrarium: quia imò quis † pōt esse locū tenēs iudicis in prouincia ipsius locum tenētis: quia nō reperitur iure cautū de prohibitiōe locū tenētis, & quia nō habet multum durare. arg.ff.de offi.asse.l.si in eadē. Sed credo, q si talis locū tenēs in officio parū durat, q pōt subrogari, & valēt gesta per eū, & ita aliquādo vtitur, quia isti ciues ponūtur in locū tenētes, quando in breui iudex est statim reuersur⁹. vt tenet Plate.in.d.l.nullus apparitor.& Bal.in.l.i. in repe. ff.de offi.asse.vbi ait, q quis pōt esse locū tenēs in propria prouincia, & delegatus, quia ab extra non pōt faciliter haberi. & hoc tenet Cy. & Guiller.quos Bal.refert,& sequitur Par.de Put. in tract.syndi.in parte, assessor, an potestas. fol. 59.nu.18.sed dicit, q de iure cōstitutionis regni assessor, & actorū magister, nō pōt esse de propria patria vnde habet incolatū, vel maiorē partē fortunarū, prout in nro.ca.cauet.* Vel, q sit originarius, vel q fit domiciliarius: quia prouinciales prohibentur, vt in.l. his qui. ff. quib. ex caus.maio.& in.l.cōsiliarijs. C. eo. prout tenet Pari.de Put.ibi, nam prouinciales autē dicūtur qui in prouincia habēt domum.l. prouinciales. ff.de verb.signi.item iudex non pōt esse de prouincia arg.l.3.C.de diuer.offici.lib.12.secūdum. dict.Par.de Put.* ¶ Ias. quoq; hoc altercat in.l. si in eadē.ff.de assesso.nu.7.& dicit, q Guiller. & Albe.tenēt, q locū tenēs pōt esse quis in patria sua, quia censetur esse delegatus ad vniuersitatē causarū, & vt delegatio alicui possit fieri, requiritur, q sit subditus. Tamen dicit, q Martinus Laud.tenet cōtrariū: quia si prohibetur quis esse assessor in patria, qui tamen nullā habet iurisdictionē, quāto minus poterit esse locū tenēs, qui habet iurisdictionē, & pōt pronūtiare, & rationes propter quas quis prohibetur esse assessor, militāt magis in locū tenente. & si vera esset opinio Laudē. grauiter erraretur in practica, tū tu tene eam, & sic q non pōt esse locū tenēs in propria patria. per.d.Ioan.de Pla.& per iura supradicta. Tamē si cōstituitur ad paucos dies, bene potest esse: quia ad multos dies non pōt ordi
narius

narius abesse, & si lōgo tēpore ob esset, deberet loco sui alius ordinarius poni licētia principis. vt in.l.si quis.C.de offi. præsi. præto. Affricæ, vel aliū locum tenentem extraneum ille iudex in locū sui ponere debet. quod nota. ¶ Ex quo infertur secūdùm Bar.in.d.l.i.C.de princip.agēti, in rebus. q si doctor vult seruire per substitutū, debet seruire per doctorē, & nō per scholarē licet sufficiēs sit. Idē tenet Abb.in.d.c.1. de summa Tri.& fide catho.nu.2.vbi latè, & per eius additio.ibi, & per Feli.3.col.versi.2. ¶ Et idē in milite: qa si vult seruire per substitutum, debet seruire per aliū militē, & nō per domicellū. vt tenet dictus Corsetus in.d.notabil.in parte, substitutus.& Ias.in.d.§.fuerat.num.8.vbi dicit, q est vidēda gl.& Ang.in.l.stipulationis commodissimū.& Ang.& Imol.in.l.cōtinu⁹.§.si ab eo. ff.de verb.obli. ¶ Et facit quod notat Bart.in.l. 1.C.de mācip.& colo.patri.lib. 11. contra colonos, qui faciūt laborari, & cultiuari possessiōes, & arbores per indoctos, ineruditos, & nō expertos culturæ, q si prædia ex hoc effecta sunt deteriora, tenentur dominis, quia imputandū est ipsis colonis cui in eruditos miserūt ad culturā. quod sequitur Ias.vbi suprà. Et idē tenet Anto. Corse.in suis notabil.in parte, colonus.* Et cō**ductor** tempore debito non colens prædiū rusticum, pōt ab eo expelli, & soluet etiā interesse arbitrio iudicis: vt in.l.5.titu.17.libr.3. fori.ll. vi.l.7.tit.8.par.5.& Peregri.in part.locatio.qō. 8.& Plat.in.dic.i.1.C.de mancip.& collo. & vi. Pau.de Castr.in.l.& hæc distinctio.§.cum fundum.ff.locati.& vi.l.74.tit.18.par.3.& ibi Grego.Lopez & Bertachi.in tracta.gabellarū in.4. part.nu.15.tomo.6.tract.* ¶ Et vi.Ias.vbi suprà, an si passagiū debeatur alicui pōti, qui est destructus, & postea est renouatus, an idē passagiū noui pōti debeatur, tanquā loco primi subrogato. ¶ Eodē modo de scriptore, qui promisit scribere librū, non pōt scribere per discipulū, quia sua uius fit per magistrū. tenet Alex.in.l.stipulationes cōmodissimæ.n.6.iam allega. ff. de verbor. oblig.& Ioā.And.in regula.qui facit per alium. de regu.iur.in.6. ¶ Idē dic, quādo episcopus succedit executori propter negligētiā, quia debet seruare formā impositā per executorem primi executoris.vt Bal.in.l.fi.C.si mancip.ita fuerit aliena.& notat Bal.in.l.fi.col.7. C. vnde legiti. ¶ Et idē dic de substituto, quia substitutus potestatis debet obseruare tēpora assignata potestati per statutū. vt ibi per Alex.in additio. ad Bart. ibi per eundem, an actio subrogata sapiat naturā eius, in cuius locū subrogatur. ¶ Tamē dic, q
5 ex permissione principis † bene pōt esse iudex, locū tenēs, seu assessor quis in propria patria, & hoc per quatuor mēses, per.l.in consiliarios. C. de assesso. aliàs punitur. vt in.l.nulli patriæ. suprà allega. C.de offic.recto. prouin.* Quia sine ista concessione principis in prouincia vnde originem ducit iurisdictionis administrationē impetrans, tanquā sacrilegus est puniendus. tenet tex.in.l.11.tit.18.part.1.vbi singulariter & l.fin. C.de crimi.falsi.& q puniatur tenet Par.de Pu. in.d.verb.assessor.nu.16.* Et in ista concessione debet dicere, q rex iubet non obstāte tali lege, aliter nō valeret, & puniretur, prout tenet Paris de Put.vbi suprà. ¶ Vbi dicit, q quoq; fallit in
6 assessore † procuratoris Cæsaris, qui est inter fiscū & priuatū, vnde vni priuato plusquā alteri suspectus haberi nō debet, & habet salarium de bonis procuratoris Cæsaris.vt in.l.fi.de assesso. ¶ Fallit quoq; secundū cū in homine eminētissimę † sciētiæ, quia iste talis bene pōt esse assessor, vel locū tenēs in propria patria, quia, ppter suā eminētissimā sciētia receditur à regul.iur.& statutorū secundū Bald.in.l. sed & reprobari.§. amplius.ff.de excusa.tuto. Facit tex.in.l.ad bequid.ff.si cert.peta. ¶ Et Ias. in. d.l. si eadem. ff.
8 de offi.assesso.nu.8.idem tenet dicēdo, q dicta lex debet limitari, nisi nō inueniret † alium idoneū locum tenētē nisi illum de patria propria, quia necessitas facit probabile, quod alias esset prohibitū. vt in.l.i.ff.de offi.cōsul.& glo.in.l.i. in principio.ff.de offici.eius cui mand.est iurisd. in verbo, non aliter. ¶ Fallit quoq;, nisi aliud
9 per legem † determinaretur, quia tunc in propria patria potest esse assessor, vt in casu aliquo de electio.vt in cap.fundamenta.in fine. de elec. in.6. Quod est verū, quādo non habet salarium à publico, nec iurisdictionē, quia tunc pōt assidere in sua prouincia. vt glo.in.d.l.in cōsiliarijs.
10 ¶ Et ad hoc † vt prohibeatur esse iudex, vel locum tenens, seu algazelus in propria patria, requiritur, q sit originarius, vel domiciliatus, quia prouinciales prohibentur. vt in.l. his qui. & in. d.l.in consiliarijs.& prouinciales dicuntur, qui in prouincia habent domicilium, vt in.l.prouinciales.ff.de verbo.signifi. prout tenet dictus Paris de Put.vbi suprà. ¶ Circa istum tex. pone, q est lex, seu statutum, q non potest eligi potestas de terra, quæ non distet ad minus per octoginta miliaria ab illa vrbe, vt est Florentiæ: pone ergo, q ciuitas Perusina bene distat per octoginta milliaria eundo per itinera consueta, quæ sunt in pluribus locis destricta, sed si fieret mēsuratio per rectam lineam, eundo per campos, & agros directa via non distaret vltra sexaginta

miliaria, an poterit idem eligi in poteſtatem? Barto. in l. 1. ff. ſi quis cautio. num. 6. dicit, quòd non: quia menſuratio † debet fieri per rectitudinem loci, & ſi non poteſt fieri per terram, fiat per aërē. Et dicit quòd ita eſt determinatum in quadam extra

uagāti, in qua Papa ſtatuit, ꝙ monaſteria mendicātium

para los cargos que les diere [b], ꝙ̄ no ſean

non poſſint eſſe propinqua infrà tantum ſpatium. & ibi ponitur, quòd menſuratio non poteſt fieri per terram, ſed debet fieri per aërem, quod dicit eſſe notandū. ¶ Tamē Pau. de Caſtr. ibi nu. 4. dicit, ꝙ ſibi videtur contrarium: quia ſtatuentes legem, non habuerunt reſpectum ad iſtam menſuram, ſed ad menſuram vulgarem, & communem vſum loquendi. vt in. l. cum de lanionis. ff. de fundo inſtruct. & dicit ꝙ iſtum caſum habuit Florentiæ, & illa extrauagās ſeruatur in terminis ſuis, & non in alijs. Et idem quod Paul. tenet Iaſ. ibi. nu. 5. allegando Bal. in. l. non ſolùm. in fine principij. ff. de excuſ. tuto. ¶ Vbi quoq; Iaſ. ſuprà dicit, ꝙ ſi ſtatutum diſponeret, quòd non poſſit fieri molendinum niſi fiat per centum perticas à remotis alterius molendini,

12 ꝙ mēſuratio † non fit per aërem, ſed per curſum loci, in quo aqua decurrit, non obſtante doctrina Barto. & dicit ꝙ conſuluit Alexan. in conſi. 22. in. 4. volu. conſi. vbi ſingulariter idem tenet, quod Iaſ. & Paul. in. d. l. ſi quis cautio.

SVMMARIVM.

1 *Præſes prouinciæ debet eſſe ſplendidus virtutum, morum, & nobilitate, & iuſtitiæ obſeruatione præfulgidus, & officia non debet aſſumere quæſtu pecuniæ, ſed ad commodum ſubiectorum.*

2 *In officijs concedendis, quæ ſint conſiderāda.*

3 *Honores licet gradatim ſint conferendi, fallit, niſi aſſiduitas laborum faciat aliquem anteire.*

4 *Notoriè peritus, tranſit ſine examinatione, ſaltem modica pro forma.*

5 *Scholaris præſtātis ingenij, ſi ſpes eſt in eo magnæ ſcientiæ, licitè poteſt ad doctoratum promoueri.*

6 *Boni mores pluſquam diuitiæ operantur.*

7 *Locum tenens debet eſſe laudabilis, & habere debet induſtriam, & peritiam, & alia, de quibus hic.*

8 *Iudex quam ſcientiam debet habere.*

9 *Iudex exhibere ſe debet æqualem bene viuētibus, & inſtitiam exercere circa peruerſos.*

10 *Peritum non ſufficit eſſe, niſi experientiā habeat ius ad quod eligitur, exēplum pone hic.*

11 *Imperitia cauſatur ab ignorantia.*

12 *Imſipientem, & imperitum ſe cognoſcens, in culpa eſt, ſi ingerit ſe, aut ingeri patitur negotio, cuius artem ignorat.*

[b] Que les diere. [b] 1 Quia præſes, ꝙ uincię † debet eſſe virtutum, morumq; nobilitate ſplendidus, & iuſtitiæ obſeruatione præfulgidus, vt ſic ſe & cælo dignū exhibeat. vt tenet Lucas de Penna in. l. præcepit. C. de canone largi. tit. libro. 10. 3. col. ¶ Et debet conſiderare, ꝙ iſta officia, magiſtratus, & adminiſtrationes non aſſumat lucro, quæſtu, & pecuniæ, vt Ambr. 2. de officijs. quia qui aurū diligit, non iuſtificabitur. Eccleſiaſtes 31. vbi de hoc ſatis: quia talis honor non eſt affectandus, niſi ad commodum ſubiectorum. vt dictus Lucas de Penna in. l. ad ſplendidioris. C. de diuerſis offi. lib. 12. 1. col. ¶ Et in concedendis his

2 officijs † merita præcedentia ſunt conſideranda, & vita laudabilis meritorum, eſt iuſta cauſa dignitatis tribuendæ. vt tenet Ioan. de Plate. in l. agentes in rebus. C. de agenti. in rebus. libr. 12. Nam fides diuturna, induſtria literata, militia, probitas commendat officialem. tenet Plat. in. l. proximos. C. de proxi. ſacro. lib. 12. ¶ Sic etiam prodeſt tutori præcedens vita laudabilis ad ſatiſdationem præſtandam. vt in. l. legitimos. ff. de legit. tutel. & in. l. teſtamen. ff. de teſta. tutel. ¶ Ideo dicit glo. in dict. l. agentes. ꝙ prodeſt hactenus fuiſſe bonum. vt in. l. 3. §. is qui. & in. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milita. & idem tenet tex. & ibi Plat. in. l. 1. C. de diuerſis offi. appari. iudi. lib. 12. in fi. ¶ Vbi quoq; dicitur, ꝙ ad officia miniſtranda ſunt extollēdi, & proponendi, qui meritorū fulgent inſignijs. vt in. l. 1. C. de Caſtren. pecul. Et licet gradatim honores ſint

3 † cōferendi. vt in. l. honor. §. gerēdorū. ff. de munerib. & hono. eſt verū, niſi aſſiduitas laborum faciat aliquē anteire. vt tenet Plat. in dict. l. agentes in rebus. nu. 1. verſi. nota ex princ. ¶ Et facit, quod tenet Abb. in. c. cōſtitutus. de appella. nu-

4 4. vbi notoriè peritus † trāſit ſine examinatiōe, ſaltem modica pro forma. & eſt gloſ. in. c. de petro. 45.

tro. 45. diſtinct. & in. c. epiſcopos. 23. diſtinct. & tenet idē Hippoly. de Marſi. in ſua pract. criminali. §. aggredior. nu. 128. de quo ſingula. per Socin. in ſuis regulis & fallen. in parte, lex generaliter loquens. Et nō ſolùm ſi eſt peritus, ſed ſi talis ſcholaris pauco tēpore ſtuduerit, & non habet ſcientiā idoneā ad doctoratum, tamen ſi eſt

5 † præſtātis ingenij, & in eo eſt ſpes magnæ ſciētiæ futuræ, licitè poteſt promoueri ad doctoratum. vt tenet Inno. in. c. cùm in cunctis. de election. Quod dictum dicit ſingula. Barba. in tracta. de præſtan. Cardi. in. 1. q. Baſilica. col. 26. Et ita dicit limitari text. in. l. nemini. C. de aduoca. diuer. iudi. & tenet additio Ioan. de Pla. in. l. magiſtros. C. de profeſſo. & medi. libro. 10. & tenet Soci. in fallē. ſuis, in parte, lex generaliter. verſi. fallit, nam licet regulariter, quiſquis nō ſtudue

rit legitimo tēpore, ſi eſt præſtantis ingenij, & eſt ſpes futuræ ſcientiæ, licitæ promouetur ad doctoratū. & facit tex. iūcta gl. in. l. 1. C. quibus,

6 & aduerſus quos. ¶ Nam boni mores, † pluſquā diuitiæ operantur. vt inſtitu. de ſuſpect. tuto. in fine. ¶ Et talis locū tenens, & ſic ſubſtitutus de-

7 bet eſſe laudabilis. † vt in. l. 3. §. illud. C. de. Can. largi. lib. 10. & ibi dicit Lucas de Pen. ¶ Et debet habere induſtriā, ne à malis hominibus decipiatur. l. argentū. ff. cōmodati. & debet habere peritiā, quæ eſt plenitudo ſcientiæ, & prouidentiæ, vel artis perfectio. vt in. l. 2. C. de vſuca. pro empto. & peritia, eruditio, & ſciētia in prælatis, & iudicibus criminū requiritur. vt in. d. l. agentes. ¶ Imò dicit Luc. de Pen. ibi. col. 2. ꝙ tanta in eis debet eſſe ſciētia, & eruditio, ꝙ quicquid agāt, quicquid loquātur, ſit doctrina ſubiectorum, vt ait Hierony. ad Fabiolam. * Et vi. Peregri. in parte electio. 5. q. in gl. eligi. vbi ait, ꝙ ad reipublicę gubernationem vocari debent iuris ciuilis ſapiētes, & non alij, & ſi non fiat ita per conſules ciuitatum, vel per eos qui talia officia prouidere debent, ſed forte mandantur gubernari ab alijs imperitis, in culpa ſunt, & non excuſantur, ſed puniri debent de mala electione: Bar. in. l. omnem in. fi. ff. de Iuſti. & iur. * ¶ Sed quis dicetur ſufficienter literatus † ad iſta officia exercenda? Tu

8 dic, quòd iſte text. loquitur de ſcientia ſufficiēti, inquantum dicit, *mas ſufficientes que pudiere*. & quando lex loquitur de ſcientia ſufficienti, requiritur ſcientia ſufficiens talis, qualem requirit qualitas officij, qđ quis exercere debet. Vnde dicitur quis habere ſciētiā ſufficientē, quādo ſufficienter pōt explere ea, quæ neceſſario incūbūt ſuo officio, & hæc ſufficiētia diſcernitur ſecūdùm arbitriū boni viri, cōſiderata qualitate loci, vbi quis habet illū actū exercere, & conuerſa

ri, & ſecundùm qualitatē officij ſui. vt tenet mirabiliter Andr. Sicul. Barb. in conſi. 34. in. 2. libr. conſiliorū. col. 24. vbi quoq; ponit, quis dicatur habere eminentem ſcientiam, vel mediocrem, vel ſufficientem. Et idē quod Barb. tenet Inno. in. c. cū in cunctis. de electio. in principio. quem vide. * Et. l. 22. tit. 5. par. 1. & vi. Grego. Lopez. in l. 2. tit. 9. part. 2. in glo. *nobles*. vbi inquit, ꝙ illa. l. limitat iura diſponentia ꝙ nobiliores debēt eligi ad officia: quia intelliguntur de nobilitate & potentia media, non maxima: ne ad officia de

dignentur, nec ex magna potentia prorumpāt in illicita: nam vt dicit Bal. in. l. per adoptionē. ff. de adoptio. nobiles pro maiori parte ſunt ſu-

9 perbi & inimici popularium. * ¶ Item iudex † bene viuentibus debet ſe exhibere æqualē, qua ſi honore ſuppreſſo, & circa peruerſos exercere iuſtitiam, vt ait Hieron. ſuprà Ieremi. libr. 20. & eſt tex. in. l. 16. tit. 4. part. 3. ¶ Et ſecundùm eundem Luc. de Pen. vbi ſuprà, ſciētia quidem valet quoad cognitionē, experientia quoad operationem. nam & experientia æquiparatur ſcientiæ. vt in. l. certi. C. de iudicijs. & ſic non ſufficit ali-

10 quē eſſe † peritū, niſi experientiā habeat eius, ad quod eligitur. ſecundū eundē Lucā de Pen. vnde dicit, ꝙ in bello non tātùm multitudo, & virtus in docta, quā ars, & exercitiū ſolent præſtare victoriā. Exercitata quidē paucitas ad victoriā prona eſt, rudis autē, & indocta multitudo expoſita eſt ſemper ad cædē, vt dicit Vegetius. 1. de re mili. quia bellū quidē robore, non numero confici ſolet, vt Oroſius. 2. ad Auguſt.

11 ¶ Et ecōtra imperitia † cauſatur ab ignorantia. ca. diuus. 25. q. 1. & ea nil eſt imperfectius ſecundū Marcū in ſaturnalibus, quæ eſt propriè circa artē, in qua agitur. vt in. l. ſi per errorē. ff. de iuriſ. om. iudi. cū ibi notatis quinimo ipſa imperitia ſicut inſipiētia pœna eſt. Vnde Augu. 21. de ciuit. Dei. c. 14. nō parua pœna eſt ipſa inſipientia, vel imperitia, quæ vſq; adeo fugiēda meritò iudicatur, vt per pœnas doloribus plenas pueri cogātur quq; artificia, vel literas diſcere ipſum ꝙ diſcere, ad quod pœnis adigūtur, tam pœnale eſt eis, vt nūquàm ipſas pœnas, per quas cōpelluntur diſcere, malint ferre, quàm diſcere, aliàs imperitia, & infirmitas æquipollēt. vt colligitur in l. 3. §. ſi vero. ff. de libero homi. exhiben. ¶ Et eſt

12 in culpa, qñ quis ſe inſipientē, † & imperitum agnoſcēs, ingerit ſe, aut ingeri patitur negotio, cui⁹ artē ignorat. vt in. l. Iulian⁹. §. qui tñ. ff. de actio. emp. & in. l. ſi ſeru⁹ ſeruū. §. pe. ff. ad. l. aquiliā. ¶ Et ſic, ꝙ eſt differētia inter peritū & prudētē, de quo legitur, & notatur in. c. nemo peritorū. 11. q. 3. & per Archi. in. c. cōmiſſi. de hęre. li. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Consanguinei qui dicantur.*
2 *Consanguinei dicuntur etiam nati ex illicito coitu, & durat talis consanguinitas vsq; ad quartum gradum.*
3 *Familiares vocãtur largo modo cõsanguinei.*
4 *Spurij, an dicantur de stirpe, vel domo, & sint coniuncti, & habeant cognationem, seu coniunctionem.*
5 *Liberorum appellatione, vel consanguineorũ, & parentum, an veniant naturales, & quid in contractibus, statutis, & in vltimis voluntatibus.*
6 *Illegitimi dicuntur coniuncti, inspecta naturali æquitate, & consanguinei, & in eis cadit affectio naturalis.*
7 *Naturales filij an, dicantur de domo, & de familia.*
8 *Statutum, quòd nullus cõsanguineus, vel affinis Perusini possit esse potestas, & sint contracta sponsalia cum filia ciuis Perusini, non impeditur esse iudex, quia propriè non dicitur affinis.*

c 1 **Parientes.** c Consanguinei qui dicãtur, † vi. gl. in. l. 1. ff. de suis & legiti. hæredi. & Hosti. in summa. in titul. de consanguin. & affi. §. 1. & 2. & Ias. in. l. fratres. C. de inoffi. testa. in fine. ¶ Et consanguinei † dicũtur etiam nati ex illicito coitu, vt Ioan. Andre. in arbore affinita. in parte principa. & Abb. in c. in literis. nu. 1. de testibus. & Bald. in. dic. l. fratres. nu. 1. versi. aduerte intelligas. & in. l. fin. C. de verbo. signifi. & in. cap. discretionẽ. de eo qui cogno. cõsanguin. vxo. suæ. ¶ Et durat talis consanguinitas vsq; ad quartũ gradũ. vt hic. & glos. in. c. postremo. de appella. ¶ Et cõsanguinei dicũtur illi, qui ex eodẽ sanguine procedũt. vt tenet Cardi. Zabare. in Cle. 1. de consangui. & affini. 11. q. num. 9. ¶ Et largo modo † familiares vocantur cõsanguinei, quia nobiscũ habent habere familiaritatẽ, quia sumus de eadem familia. tenet Abb. in. d. c. in literis. num. 6. ¶ Per quod videtur, q; iste text. habeat locum in consanguineis non legitimis, & q; illi nõ possunt esse officiales potestatis: quia cõsanguinei dicũtur etiã nati ex illicito coitu, vt dictum est. ¶ Sed cõtra hoc in expresso tenet Ange. in. l. filiũ diffinitº. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuri. quasi in fine. versi. extra. gl. vbi referẽdo. Cy. tenet, q; si statutum dicit, q; nullus de domo magnatum possit habere officium in cõmuni, per illã. l. dicit Cy. 4 q; spurij † non dicũtur de domo, vel stirpe. Ita notat ipse in. l. cũ pater. §. mater. ff. de lega. 2. nã nullam legitimam cõsequẽtiam faciũt spurij. l. fi. C. de natura. libe. ideo spurij non faciunt domum, & possunt habere tale officiũ. ¶ Ratio potest esse, quia talis spurius non videtur ꝓpriè cuniunctus. vt Hosti. & Ioan. Andr. in. c. non nulli. §. sunt & alij. de rescript. Bal. & Ang. ex

tus sus pariẽtes c dentro del quarto grado, ni yernos, ni cuña dos casados con sus hermanas, o hermana de su muger sin nuestra licencia & mandãdo, so pena q̃ pierda el tercio de su salario, & otrosi q̃ guarde la

presius in. l. sed hæc. in principio. ff. de procura. & Bald. in. l. cùm acutissimi. C. de fideicommissi. column. 2. & in. l. fœmina. C. ad Turpilia. & Bartol. in. l. secunda. ff. ad accusa. & intelligit hoc Bald. in. dicto. §. nonnulli. Siue sit ascendentes, siue descendentes siue collaterales. per. l. lege Iulia. §. nec distinguitur. ff. de ritu nuptia. Et facit quod tenet Dynus in consilio. 14. incipiente. In Christi nomine amen. Diligentur considerata. vbi dicit, quòd spurius non videtur habere cognationem, vel coniunctionem. allegat. §. fin. in authen. quibus modis natura. effi. sui. col la. 5. q; consilium Dyn. allegat Bal. in. l. id quod pauperibus. pen. column. C. de episcopis & clericis. dicens, q; spurij non veniunt appellatione coniunctorum. & Ioan. de Imol. in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad trebellia. dicit idem in naturalibus, quod sicut spurij non dicuntur cõiuncti, ita nec naturales. de quo latè per Felin. in. d. ca. sunt & alij. colum. 16. & 17. cum sequẽtibus. & Alexan. in. d. l. ex facto. §. si quis rogatus. * Et qui filij de iure ciuili dicantur spurij: vi. Peregr. in part. spurius & melius in parte filius. q. 1. supra. versi. spurij. * ¶ Et an appellatione liberorũ 5 † vel consanguineorũ, & parentum veniant naturales, & quid in contractibus, & quid in statutis, & quid in vltimis voluntatibus, vi. Alexandum, in dicta lege, ex facto. in dicto. §. si quis rogatus. numero. 17. & latissimè per Iaso. saltem remissiuè. in. §. pœnales. Institu. de actio.

ctio. numer. 58. & Cy. & Bald. in lege libertinũ. C. de interdict. matrimon. & Baldum, & alios in lege, quia semper. ff. de inius vocand. Bartolus, in lege secunda. ff. de accusatione. Panorm. in cap. in præsentia. de probatio. ¶ Sed in cõtrarium adducta non obstant, quia iste tex. loquitur in specta naturali æquitate, † in qua omnes 6 illegitimi dicuntur cõiuncti. nã secũdùm naturã sunt cõsanguinei, & in eis cadit affectio naturalis, hinc est quoad matrimonium impediẽdũ dicuntur consanguinei. c. per tuas. de probatio. vt probat Abb. in. d. §. sunt & alij in fine. & Feli. ibi. 17. col. versi. excipiuntur ab ista limitatione & per consequens cadũt sub dispositione istius tex. ita q; non possunt esse officiales potestatis. ¶ Ias. quoq; in. d. l. fi. de verbor. significatio. nu. 13. aliter soluit. & hoc intelligit, & concludit, q; naturales filij non dicuntur de domo, seu de fa- 7 milia, nisi aliud sit ex communi † vsu loquẽdi, vel alia coniectura ex statuto colligatur, vel nisi statutum loquatur per nomina naturæ, nõ iuris. vt Bart. ibi. & in. l. pronũtiatio. §. familiæ. ff. de verb. signi. & in. l. de tutelis. ff. de. ca. diminu. & idem tenent Bald. & Ang. in. d. l. fi. & referũt ita fuisse iudicatum. * Et Peregrin. in parte spurius. vbi etiam dicit, quòd est istius ratio, quia si non cõtinentur in fauorabilibus, ergo nec in pœnis irrationabilibus & sic non continentur bastardi filij qui sunt flos primitiuus, id est primus amor, multominus continentur ne potes etiam legitimi ex bastardis nati secundũ. Bald. in subgestioni. C. de verbo. signifi. * ¶ Quæ omnes fallẽtiæ cadũt in tex. nostro, inquãtũ dicit; *que no sean sus parientes dentro del quarto grado.* Et ex communi vsu loquendi consanguinei dicuntur etiam illegitimi, & noster tex. loquitur per nomina naturæ, & ex eo colligitur, quòd nõ debet tenere officiales, qui sint consanguinei, modo sint legitimi, vel illegitimi. & ita tene. ¶ Vide Bar. in proposito in. l. q; seruus. ff. de cõditio. caus. data, caus. nõ sequut. in principi. vbi tenet, q; si est statutum, quòd nullus possit esse po- 8 testas, qui sit consanguineus, vel † affinis alicuius Perusini, q; si sunt contracta sponsalia cum filia ciuis Perusini, quòd non impeditur, quia nõ dicitur affinis propriè, & ideo eligi non prohibetur. Quod dicit esse menti tenendum, quia fuit de facto. ¶ Tamen iste tex. fallit in principibus agentium, qui possunt tenere domesticos, & cõsanguineos suos in officijs, si eorum fides, & industria est probata: non obstante, quòd regulariter nõ liceat præsidibus, & alijs officialibus, & iudicibus tenere secũ in officio consanguineos suos, vt hic, & in. l. nullus. C. de assess. hoc tenet Plat. in. l. ex agentibus. C. de principibus agenti. in rebus. lib. 12. & sic patet secundum eum, q; propter fidem, & industriam quis recipitur ad officium, qui aliàs non reciperetur, vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Iudex, nec corrector nemo potest esse, nec eius locum tenens, nec perquisitor, nec receptor, nec relator, nisi antea per decennium studuerit in studio generali, & hoc doceat fide nota rij studij.*
2 *Doctor vt fiat, requiritur quòd studuerit per quinquennium.*
3 *Pragmatica dicta, vtile esset quòd seruaretur.*
4 *Imperiti non sunt præficiendi, & idoneis non debet interdici licentia iudicandi, seu legẽdi.*
5 *Homo eminentis scientiæ potest habere officia, licet nondum studuerit tempus in. d. pragmatica statutum.*
6 *Scholaris si sit excellentis doctrinæ, debet præcedere doctorem.*
7 *A statuto, quòd minor vigintiquinque annis non habeat lecturam ordinariã, receditur si est præstantis scientiæ propter excellentiam.*
8 *Si statuti forma potestas debet habere collateralẽ doctorem, qui debet facere fidem de doctoratu, propter suam scientiam dispensatur, quòd doctoratum non teneatur docere.*
9 *Notus non est necesse, quòd examinetur.*
10 *Scientia adulterina præsumitur doceri in studijs particularibus nisi ex persona legẽtis, & audientis aliud iudicetur.*
11 *Ad honorem cum vanitate & imperitia quis non debet ascendere.*

d **Prematica.** d Quæ est lex. 58. in lib. pragmaticarũ. fo. 63. vbi 1 cauetur, quòd nemo † põt esse iudex, corrector, nec eius locũ tenens, nec perquisitor, nec receptor, nec relator, nisi antea in studio generali studuerit per decẽniũ, & hoc doceat fide notarij studij, & q; talis, qui vult esse iudex, sit ad mi nus. 26. annorũ & per istã pragmaticã si seruaretur, corrigitur dictum Paris de Pute. in. d. tracta. syndi. in parte potestas cùm esset in officio. fol. 61. nu. 7. vbi tenet, q; assessores vt possint assumi

Universidad de Deusto
Biblioteca

sumi ad officia, debent studuisse per quinquen niū in iure ciuili, & q studuerint cōstitutiones, leges. & capitula regni. & sint examinati per protonotarium, vel eius locū tenentē: q qui si reperti sunt insufficiētes, debēt ad studiū reuerti. & idem dicit de actorum notarijs, & in cōstituēdis aduocatis. ¶ Et hoc ad instar doctoris: quia
2 vt aliquis fiat † doctor, requiritur, q ad minº studuerit, & audiuerit iura per quinquennium. argu. in Procemio ffor̄ū. §. sed quia. versi. quibus. in tali enim tempore ius præsumit nil legitimæ scientiæ iuris deesse: & ex hoc videtur, q contrarium præsumatur in minori tempore: quia nemo repentè, nec temerè prosilire debet ad munus doctoratus, & sic ad officiū iudicādi, quia nemo repētè fit summus, de pœnit. d. 2. §. hæc quę de charitate. & tenet Cardi. in Cle. 2. de magistris. nu. 35.
¶ Et si hoc, & dicta pragmatica seruaretur, &
3 † examinarētur, nō esset iustitia extirpata, & sepulta, & aliqui probati literati non sic egerent: quia hodiernis temporibus non est opus legibus, nec eruditis viris, quoniā solùm viget prōratione voluntas, libitum profectò, ac cæca voluntas subrogata est in locum iuris, & rationis: & verè non fateor, multi sunt ius dicentes, seu locum tenentes iuris dicentium, quibus nimiū licet libitum, & apud eos quod placet, licet: & cùm iura eis allegātur, & ostēdūtur, obaudiūt, & de directo solùm ex ceruice sua sentētias contra iustitiam, æquitatē, & bonos mores audaciter proferūt quibus meritò dici posset, ius, & iura negāt homines, & numina fallunt: Nec iouis imperiū nec phlegethonta timēt. vt tenet Hipoly. de Mar. in reperi. rub. de fide iusso. in fine. nu. 383. cum sequentibus. vbi circa hoc magnā ponit lamentationem, & magna cum ratione.
¶ Quia, vt dicit Cardi. in Cle. cùm fit. de magi-
4 stris. versi. quartò noto. nu. 23. imperiti † nō sunt præficiendi, aliàs imperitus matheseos risui patebit, 37. dist. in. c. qui de mensa. & dicit matheseos, quod sicut imperiti non sunt præficiendi, sic etiam econtra idoneis nō debet interdici licētia legendi, & iudicandi. vt in cap. 1. eod. tit. & ca. prohibens. ¶ Sed iste text. & pragmatica dicta fallit in homine, qui ante tempus ipsius habet eminentem † scientiam, quia tunc potest ha-
5 bere officia, licet non studuerit tempus in ea statutum. qui assiduitas laborum, facit quemante ire. vt tenet Ioan. de Plate. in dicta. l. agentes. C. de agenti. in rebus. lib. 12. nume. 1. versi. nota ex principio. Et facit quod tenet idem Plat. in. l. 1.

prematica[d] q̄ mandamos hazer cerca delos que an salido de los estudios antes de auer estudiado el tiēpo por nos ordenado, & q̄ no lleue alcaldes ni alguaziles que persona alguna de nuestra corte ni de fuera della le diere por

C. de consulibus, & nō spargendis. libr. 12. in fine vbi ait, quòd licet antiquiores præferuntur in electionib⁹. C. de decurio. lib. 10. l. Alexandrin. quandoque tamen noui eliguntur propter sua merita, vt ibi. & arg. de iure deliber. C. d. fin. §. sint autem. ¶ In simili facit, quia quandoq; ingenium supplet tēpus in bene studentibus, sicut industria supplet tempus. vt in. c. monachus. 77. dist. in. nec sufficit quis diu in scholis fuisse, sed laudabiliter vixisse inquirendum est. vt in capit. gloria episcopi. 12. quæstio. 2. & argumen. in. l. 2. C. de his qui veniam æta. impetra. & gloss. in capitu. tunc exliteris. de in integr. resti. in verbo, institutus. gl. in. l. vnicuique. C. de proximi. sacro. scrini. libr. 12. & Sebastii. Sapia. in additio. ad Abb. in procemio Grego. in. 1. additione. & Antoni. Franc. in additio. ad eundem Abbat. in capitul. dilectus. de procura. in. 1. additiōe post medium. & quia ingeniū docile etiā sine doctore, laudabile est. vt Ioan. Andr. in. d. cap. tunc exliteris. ¶ Et facit glo. in. l. 1. C. de annonis ciuili. libr. 11. vbi tenet,
6 q̄ scholaris † sit excellentis doctrinæ, debet præcedere doctorem. sequitur Iaſ. in. l. cùm quid. ff. si cert. peta. nu. 12. vbi quoq; tene, q̄ si est statutum, q̄ minor † vigintiquinq; annis non habeat
7 lecturā ordinariā, receditur, si est prælātis scientiæ propter excellentiā. & idē tenet Alexā. ibi, nu. 4. & 5. tamē talis maior excellētia debet probari per quindecim testes. vt Alexan. ibi, nu. 7.
¶ Et facit quod tenet Bald. in. l. administrantes.
8 ff. de excusa. tuto. vbi ait, q̄ si ex forma † statuti potestas debet habere collateralem doctorem, qui debet facere fidem de doctoratu, q̄ propter suam scientiam dispēsatur cū potestate, q̄ nō teneatur docere doctoratū, quia ex tūc non debet facere fidē de doctoratu, nec ostēdere priuilegiū doctoratus, & nihilomin⁹ potestas habebit salariū cōstitutū pro doctore. ¶ Facit quoq; q̄ tenet Car. i Cle. 1. de iur. iura. §. nos itaq;. n. 8. q. 18. vbi
9 ait, q̄ not⁹ † nō est necessariò, q̄ examineť. q̄ gl. ibi, in verbo, aliqualē. Sed si nō est oīno not⁹, aliqualiter

qualiter examinatur, sed facilius, quā incognitus. vbi arguit, q̄ cùm Bachalarius notus sit in scientia, & moribus, facilius pertransire debet in priuata examinatiōe, per iura, quæ allegat dict. gloss. & per capi. veniam. 35. quæst. 9. & vi. text. in cap. nullus.
24. distinctio. & Abbat. in. c.

ruego, [e] saluo que el

fraternitatis. De [c] clericis non residenti. & facit quod dixi suprà in gloss. *que les dieren.* ¶ Et facit quoque quod tenet Cardina. in Clementi. cùm fit. de magistris. quæstio. 2. numer. 35. vbi dicit, quòd ad hoc, vt quis sit doctor, requiritur, quòd examinetur, nisi notitia euidentis scientiæ aliud inducat. argumen. in Clement. Romani. §. nos itaq;. de iureiuran. sed in hoc tenerē, quòd tenui in dict. gloss. *que les dieren.* scilicet quòd saltem pro forma, requiritur aliqualis examinatio. Licet Ioann. Andre. in capitul. constitu. el. 2. de appella. & Feli. in. c. clerici. circa fi. 2. colū. de iudicijs. & Socinus in fallē. suis, in parte, lex generaliter. versic. fallit ratione famæ. In expresso dicant, nā licet regulariter ille, qui doctoratur, debeat examinari, fallit, si est aliquis bonæ famæ, qui publicæ visus est legere, & cōferre, vel facere alia, ita q̄ ex fama sit doctus. nam iste poterit sine alia examinatiōe licitè doctorari. ¶ In quantum dicta pragmatica, tenet q̄ requiritur, quòd studuerint in studijs generalibus, & sic approbatis, videtur prohibere in particularibus
10 nō studere, quia in illis præsumitur, † q̄ doceatur scientia adulterina. vt in Procemio ffor̄um. §. hæc autem omnia. ¶ Quod intellige, nisi ex persona legentis, & audientis in loco particulari aliud iudicetur. argumen. in. ca. tuæ. de clerico non resid. cum ibi notatis per Host. tenet ad literam Card. vbi suprà. ¶ Et in talibus officijs attēdi debent ea, quæ dixi in. dict. glo. *que les dieren.* quia nimis absurdum est, vt quis cum vanitate,
11 † vel imperitia ascendat ad honorem peritiæ literarum: quia ascensus debet esse per gradū virtutum, non vitiorum. c. dum sanctam. in fin. de pœnitē. distin. 2. vt tenet dictus Card. in. d. Cle. cùm sit. in principio. quem vide. ¶ Et quia honorem conferre insipienti, est reipublicę subuertere vitam. Et impossibile est vt alios vtiliter regat, quem prius subuertitur error. tenet Lucas de Penna. in. l. filios. C. de decurio. lib. 10.

[e] Por ruego. [e] Idem tenet text. & ibi Ioan. de Pla. in. l. cō tra publicā. C. de re militi. libr. 12. nu. 1. vbi honoris, & dignitatis augmentum non suffragio, sed laboribus conuenit adipisci. & in. l. 1. C. de princip. agēti. in reb. lib. 10. Quod non seruatur, imò hodie non morum honestas, sed verborum vetustas attenditur, non scientiæ visus, sed stultiæ risus, non puritas manuum, sed quātitas munerum confouētur, & nō virtutes, sed vestes ad insignes honores & vtilitatis officia promouentur. vt in. c. fertur. 1. q. 1. & ibi Archidi. nu. 3. vbi exponit vitia, idest vitiosos, idest dū vitiosi pro muneribus honores recipiunt, & officia, & non meritis proprijs. s. alienis, scilicet, progenitorū, & in assequutione, honorum ei, qui proprijs laborauit viribus, & exposuit se periculis preferatur. Vnde Ouidius. 13. Meta. Proposita arma peto meritis expendite causam, Dummodo q̄ fratres Telamon Peleusq; fuerunt. Aiacis meritū non fit, nec sanguinis ordo, Sed virtutis honor spolijs quæratur in istis. Et parum suprà, Namgenus, & proauos, & quæ non fecimus ipsi, vix ea nostrà voco. Et Tullius contra Salustium. Nec mecum his conferri decet, Patres concripti, qui iam decesserunt, omniq; odio carent, & inuidia, sed cum eis, qui mecum vnà in republī ca versati sunt, gloriosum quidem est honorem passim impedire, sed laudabilius bene meritis digna præstare: quicquid enim talibus tribuitur, pro generali potius vtilitate largitur. Dicit Cassi. 4. vari. Quod vocamus in meritis virtutum, aut vitæ sic extollendis. Hodie nil sibi gratuitas, nil industria vendicat, tantum auri profanus amor obtinet. Hodie honor vitia indefensè remunerat, & in locum vltoris, seu iudicis is, qui fuerat puniendus, adijcitur. tenet Lucas de Penna in. l. si quando. C. de diuersis offic. & apparito. iudi. libro. 12. in fine. & probat text. in. l. 5. titulo. 16. libr. 2. in ordi. regalibus. ¶ Quinimo nec talis prouisio officialium debet fieri ad clamorem, seu petitionem populi, seu ciuitatis: quia talis clamor impedit animum, ne possit discernere æquum. vt in. l. si constat. ff. de appellatio. & in. l. si priuatus. ff. qui & à quibus: & quia aliquādo quod placet populo, displicet Deo: quia populus est docendus, non sequendus. vt Bald. in. capitulo. 2. de electione. ¶ Vbi quoq; tenet, quòd quando prouisio: seu electio fit ad petitionem præcedentem, & instantem, præsumitur, quod iste clamor fuerit causa finalis eligendi, etiam si fiat per debitam electionem, seu prouisionem.

SVMMARIVM.

1 *Corrector debet eligere sibi locum tenētem & cæteros officiales.*

Escoja,

f Escoja. f Nota text. q̃ corrector † debet sibi eligere locũ tenentem.

Et per istũ text. corrigitur text. in. l. 10. titul. 16. lib. 2. in ordi. Regali. vbi cauebatur, q̃ rex debebat eligere, & nominare locũ tenẽtẽ in prouisione speciali: quę lex non vtitur, sed solùm in p uisionibus officiorum dat rex potest atem eligẽdi, & ponẽdi sibi locũ tenẽtẽ, & remouẽdi ad libitũ suũ: & dicã infrà in gl. *iusticia.* in prĩcipio.

escoja f el que el entendiere que le cũple g para descargo de su cõciencia, y para la buena administracion de la justicia, h por los quales

¶ Et quoq; electio aliorũ officialiũ pertinere debet ad potestatẽ ciuitatis, dũtamẽ in cõcilio ciuitatis approbetur. tenet Ioan. de Plat. in. l. præcepit. C. de Cano. largi. titulorum. lib. 10. nume. 6. Sed ad euitandas plures baraterias, quæ contra ius & conscientiã fiunt inter correctores, & inter suos locũ tenentes, esset vtile seruare dictam. l. ordina. & si non iubetur seruari, & sic quòd rex prouideat, loca tenentes non possunt vitari dictę barateriæ. *Et q̃ iudices & locũ tenẽtes correctorũ, & iudicũ ciuitatũ poni debẽt à rege: tenet. Greg. Lop. per tex. ibi in. l. 22. tit. 9. par. 2. in gl. *les deue dar.* vi. quę dixi, suprà, in. c. 1. in gl. *fiel.* nu. 42. in additione, & in. c. 19. infra. eo.

SVMMARIVM.

1 *In electione officialis attendi debet prudentia & merita vitæ.*
2 *Vitam laudabilem habere debet, qui ad præcipuum gradum honoris promouendus est.*
3 *Rex pati non debet quenquam celsiorem gradum obtinere, nisi cui & laborum assiduitas, & stipendiorum prolixitas suffragatur.*
4 *In electiõe officialis cõsiderãda est nobilitas: prudẽtia, fidelitas, & bona cõsciẽtia cum mẽtis integritate, ac rerũ experientia, & etiã sollertia, & morum probitas, & artis peritia.*
5 *Nobilis dicit, qui est prudẽs, & virtute imbutꝰ.*
6 *Scientia hominem nobilissimum facit.*
7 *Laudabilis vita debet attẽdi, & etiam si inhabilitas ei proueniat ex defectu natalium debet promoueri.*
8 *Fructus sapientiæ est gloriosus labor.*
9 *Vilissimus est reputandus, si non præcedit alios scientia, quæ est honore præstantior: quia vbi non est scientia, non est bonum.*
10 *Diuites, & non pauperes sunt eligendi.*

g Le cumple. g Scilicet, vt prudentia, † & merita vitæ clarescant. c. innouamus. 60. distin. in fine. Item virtutum. 40. distinctio. per totum. & in. c. miramur. 61. distinct. Item merita probitatis. vt in l. vnica. C. de præfectis digni. libr. 12. ¶ Debet enim qui ad præcipuum † gradũ honoris promouendus est habere vitam laudabilem proprijs moribus institutam. C. de professo. qui in vrbe Constanti. lib. 12. l. 1. quia propter merita præstantur officia. vt in. l. 2. C. de vetera. libro. 12. &
3 dixi suprà gloss. *que les diere.* ¶ Et rex † non debet pati quenquam celsiorem gradum obtinere, nisi cui & laborum assiduitas, & stipendiorũ prolixitas suffragatur. vt in. l. fi. C. de tyronibꝰ. libro. 12. & Montalu. in gloss. ordi. in parte officiales consiliarij. ¶ Et Ioan. de Platea. in. l. 1. C. de conditis in publicis horreis. libro. 10. numer.
4 5. vbi ait, quòd in electione † officialis consideranda est nobilitas, quia nobiliores sunt eligendi, vt gloss. in authentic. de defenso. ciui. §. interim. collatio. 3. & facit quod tenet Bald. in. capitul. per inquisitionem. de electione. in fine. nume. 5. vbi ait, quòd viles personæ non debent attentare publicos honores, quia iniuriam facit dignitati, qui eam committit vilissimis. vt in. l. iudices. C. de dignita. libro. 12. quia sicut pulchra sponsa requirit pulchrum sponsum, ita publici honores requirunt honorabiles personas. vt in. d. l. fi. C. de condi. in publicis horre. lib. 10. *Vi. quæ dixi suprà in gloss. *que les diere.* nu. 8. * Et prudentia, fidelitas, & bona conscientia, cum mentis integritate proueniens, ac etiam rerum experientia, vt. C. de nob. C. comp. §. sed cùm sit necessarium. ac etiam solertia, & etiam morum probitas, & attis peritia, vbi quoque
5 tenet, quòd ille dicitur † nobilis, qui est prudens: & virtuosus: & sic virtus nobilitat hominem. ¶ Et similiter scientia †
6 nobilissimum facit eum. vt in. l. prouidendum. C. de postula. & glossa. in. capitulo. de multa. de præbend. ¶ In tantum hoc est vetum, quod etiam si inhabilitas † ei proueniat ex defectu natalium,
7 debet promoueri. capitulo. apostolica. in fine. 56. distinctio. &. capitulo. cenomanensem. vbi patet de meritis virtutum. capitulo. tali. 1. quæstio. 7. nec enim potest de illius promotione dubitari, cui pro laboribus multis pro moribus castis, pro actibus eximijs celsioris loci præmium debetur, vt in. c. miramur. 61. distinct. Itẽ dantur

dãtur honores & dignitates. Itẽ propter reuerẽtiã studiorũ, vt tenet dictus Lucas de Pẽ. in. d. l. si quãdo. C. de diuersis offi. & appari. iudi. lib. 12. versi. & nota. vbi quoq; dicit, bonorũ nãq; la
8 bor † gloriosus est fructus. Sapiẽtiæ. 3. & deinde apostolo. dicit.
justicia, h por los quales 2. ad Timoth. ca. 2. labora si cut bonus miles Christi merita scientiæ, ętatis, & vitæ. c. talia merita. 8. qõ. 3. & quia requies est habere fructus sui laboris. glo. in. l. omnes. C. de
9 ferijs. ¶ Nam vilissimus † reputandus est, si non alios præcedat scientia, quæ est honore præstantior. c. vilissimus. 1. quæstio. prima. & vbi nõ est scientia, non est bonum. Prouerbio. 19. potissimè hæc locum habent. in sacerdotibus, & iudicibus, de quibus scriptum est, Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirit dominus ex ore eius, quia angelus domini exercituũ est. Malachi. 2. & in capitulo. nisi. §. pro defectu. de renuntiation. aliàs iustè dicitur contra eos. Tu scientiam repulisti, & ego te repellam, nec facer dotio fungaris mihi. Oseæ. 4. & in. d. §. pro defectu. ¶ Et ad talia officia non solùm debent eligi
10 literati, † & experti, vt dictum est, sed etiam debent esse, diuites: quia si sunt in summa, & in tolerabili inopia, eligendi non sunt, tenet Plat. in. l. ad subeunda. C. de decurion. lib. 10. nam gerẽs dignitatem, honorem, vel administrationem, hæc sine amplis facultatibus administrare non potest, sicut anima sine corpore corporaliter nihil agit. 1. q. 1. c. si quis obiecerit. aliàs esset inane nomen honoris, secundum Lucam de Pen. ibi, in fine. vbi quoq; dicit, q̃ iustè igitur ab horrenda est indigentia, quæ quodammodo morti cõparatur. Vnde Eccles. 40. Fili in tempore vitę tuę ne indigeas: melius est enim mori, quã indigere. * Et Greg. Lopez. in. l. 2. tit. 9. part. 2. in gloss. *pobredad.* & facit. d. l. ad suprædicta. * ¶ Sed quis dicatur pauper, arbitrio iudicis relinquitur gl. in auth. præterea. C. vnde vir & vxor. cum simi libus. * Et Angel. in. l. infundo. ff. de rei vendica. Grego. Lopez. in. l. 7. titulo. 9. part. 2.

SVMMARIVM.

1 *Per locũ tenentẽ potest iustitia administrari, & põt poni locũ tenens sine licẽtia principis.*
2 *Locũ tenens potest pœnã sanguinis imponere.*
3 *Locum tenens potest facere omnia, quæ eius corrector potest facere.*
4 *Vice gerẽs, habet iurisdictionem ordinariam,*
5 *Vice gerens obtinet locum illius, cuius vicem gerit: & quidquid rescribitur sibi, est mãdandum executioni per illum, cuius vicem gerit, etiam si sit creatus post commissionem datã vice gerenti.*
6 *Inter vice gerentem, & delegatum est differentia.*
7 *Locum tenens non potest alium locum tenentem sibi substituere.*
8 *Vice gerens an gaudeat immunitate, qua gaudet ipse rector.*
9 *Tenẽs locum correctoris gaudet immunitate, & priuilegijs, quibus gaudet ipse corrector.*
10 *Vice gerens alicuius, debet honorari sicut ille, cuius vices gerit.*
11 *Administrator debet obediri, sicut dominus.*
12 *Vicarium episcopi offendens, dicitur episcopum offendisse.*
13 *Corrector si moriatur durante officio, an suus locum tenens remaneat in officio.*
14 *Ad officium, quod semel administruit, an quis redire possit.*
15 *Officialis, vel locum tenens vnius correctoris potest continuare, & esse cum alio officiali, vel correctore successore, si eius fides, & industria est approbata.*
16 *Corrector faciens locum tenentem, quotiens eũ abesse contigerit, & contingat casus, quòd iudex vna die sit absens, & alia die præsens, valent gesta per eum.*
17 *Gerens se pro loco tenẽte alicuius superioris, videtur tacitè ei mandare, vt gerat se pro suo loco tenente.*

h Iusticia. h Quã potest per substitutũ, 1 & sic per locũ † tenẽtẽ administrare. vt in isto tex. & in. l. quisquis. & in. l. ad similitudinẽ. C. de episcopis & cleri. & superiꝰ dixi. & in. l. decreto. ff. de administ. tut. & in. l. qd ergo. ff. ad municipal. de quo latè p Par. de Put. in tracta. syndi. in parte, an substituẽs. foli. 248. quinimo corrector põt facere locũ tenẽtẽ sine licẽtia principis. vt tenet Bald. in. l. si incertis. §. à perfectis. ff. de leg. 3. per tex. in auth. vt nulli iudi. colla. 9. §. ad hoc verò prohibi. Guid. pap. de cisi. 234. vbi idẽ tenet. & dixi suprà in glos. *escoja.*
2 ¶ Et talis locũ tenẽs põt imponere † pœnã sanguinis, put posũt illi, quorũ locũ tenet, qa locũ tenet

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenet authoritate legis,& lex dat ei merum imperium.Secus si teneret locum authoritate hominis,vel de iure Canonico.tenet Angel.in.l.si prior.§.à Titio.ff.qui potior.in pigno.habea.& hoc tene, licet Paris de Puteo, contrarium teneat in.d.tracta.syndica.in parte.an substituēs. fol.248.nu.8.&.9.vbi hanc.q.altercat. ¶ Quia
3 locum tenens potest † facere omnia,quæ potest corrector:quia subrogatus loco alterius,eiusdē naturæ,cuius est is,in locum cuius subrogatur. tenet Ange.in.l.grege.per tex.ibi.ff. de pigno. in principio.& Bartol.in.l.1.ff.de tuto. & curatoris ab his.vbi quoq; tenet,q ille,cui mādatur à principe,vt vicem præsidis gerat,mortuo præside,vel etiam absente, habet merum imperiū, & mistum,etiam quo ad executionem, & hoc quia specialiter mandatur.vt ibi per Bartol. & tenet text.hic.& in.l.2.C.de offic.eius, qui vicem alicuius iudic.vel præla.obti.licet.glos.ibi videatur tenere cōtrarium,quæ reprobatur per Barto.in.l.1.ff.de officio eius,cui manda.est iu-
4 risd.num.15. ¶ Talis enim vice gerens, † habet iurisdictionem ordinariam.vt Bartol.in dict.l.2. & in.l.1.§.à præfectis. ff. de legat. 3. de quo per Bald.in authentic. Sed nouo iure.in principio. C.de seruis fugiti.& per eundem Bart. in.l. nec quicquam.§.vbi decretum.ff. de offi.proconsu. & legat.antepe.columna.& ibi glos. ¶ Et facit quod tenet Abb.in.capitu.eam te de rescriptis.
5 nume.14.vbi vice † gerens obtinet locum illius, cuius vicem gerit: & quicquid rescribitur sibi, est mandandum executioni per illum cuius vicem gerit etiam si fit creatus post commissionē datam vicegerenti. Tamen contrarium tenet Plat.in.l.ex eo.C.de agen. in re.lib.12.nu.3.vbi si rex committit causam senascalo,locum tenēs constitutus ab ipso senascalo nō poterit cognoscere: & in hoc dicit, q doctores determinant: quia si rex nouisset,hoc expressisset in sua commissione.vt in.l.1.§.ad deficientis.C.de caducis tollen. quia à forma rescripti non est recedendum.Nec obstat q debet transire ad successorem.vt in.c.quoniam Abb.de offic.deleg. quia debet intelligi de successore habente officium iure proprio, non alieno, vt est locum tenens. vt Plat.vbi suprà.Et quoq; mandatum,seu præceptum factum prædecessori,successor tenetur adimplere.c.dudum.18.q.2.glos.in.c.literis.de rescrip. ¶ Et quod dixi de loco tenente, q non potest adimpleri,maximè si papa,seu rex mandat fieri aliquid per personam alicuius,quia tūc non potest fieri per procuratorem habentē speciale mandatum.est glos.in.c.exposuit.de dilati.alia in Clementin.1.de vita & honest. cleri.& Cardi.ibi text.in.l.iubemus.per hanc.C.de erogat.milit.ann.lib.11.& Ias.in.l.2.§.q si in patris. ff.solut.matri.numer.3. ¶ Et Bar.ponit in.d.l.2.
6 differentiam † inter delegatum: & vicem gerentem: quia delegatus est ille, cui ipsemet iudex committit: sed vicegerens est ille cui superior committit locum alterius,& ille,vt dictum est, habet ordinariam iurisdictionem. & per Alex. in rubrica.ff.de officio eius,cui mand. est iurisd. nume.13.vsq; in finem.vbi per eum. ¶ Et licet locum tenens potest omnia,quæ potest is, cuius
7 locum tenet, non tamen potest † alium locum tenentem sibi substituere.tenet Bald. in.l.1. §.à præfectis.ff.de legatis.3.per.l.à iudice.C. de iudi.& in.l. si Augustæ.ff. de legat.2. & Paul. de Castro in.l.2.in fine.ff.de offic.eius, cui mā. est iur.Et facit text.in.c.in archiepiscopum.de raptori.de quo vi.Barto.in.d.l.1.§.hic quibus. & Alexan.in.l.& quia.ff.de iuri.om. iudi. & in.l. filius.ff.de lega.3.& tenet Paris de Put.in.d.tracta.syndi.in parte,an substituens.fol.248.nu.6. vi.Enri.Ferran.in addi.ad Guido.papam,decisio.234.Et quoq; dic,q vicarius episcopi si oportet se abesse,non potest ponere alium vicarium loco sui,nec assessor.tenet Bald.in.ca.quoniam apostolica.de offic.delegat. qui est finalis.nu.1. nec nuntius ambasiatam sibi commissam alteri committere posit.vt Bald.ibi.nume.2.& tenet Boerius decis.152.loquendo in loco tenēte, vbi altercat.& ibi quoq; tenet,q locum tenēs creatus à iudice loci,non præfertur loco tenēti creato à domino loci.* Sed tu vi.Bal.in.l.aliquādo. ff.de offic.proconsul.& leg.nu.3. vbi loquendo in vicario dicit,q vicarius alium vicarium facere non potest cum ordinaria potestate, tamen per modum delegationis potest alteri committere vices suas,vt in.c.1.de offic.vica.lib.6. tamē ex causa probabili & necessaria dicit Host.in.c. clericus.de offic.vicar. & Bald. in margarita, in versiculo vicarius. q potest facere alium vicarium.* ¶ Vide quoque per Alexan.in.d. rubrica,an vicegerens † gaudeat immunitate,qua gau
8 det ipse rector,& per Bart.in.l.filius.ff.de legatio. vbi concludit duas esse species vicegerētiū. Quidam sunt constituti ab ipsomet rectore in locum eius,& isti non gaudent.vt in dict.l.filiꝰ. & in.l.vicarius.eod.tit.quidam sunt constituti ab ipsa vniuersitate, quæ consueuit eligere rectorem in locum mortui rectoris vel absentis,& isti gaudent immunitate.vt.C.de dignita.or.sert ue.libro.12.& de isto loquitur text.in.l.2. C. de officio eius,cui vicem alteri ger.& cum Bartol. ibi concordat Bal.in.l.aliquādo.ff.de offici.pro consul.& Cardin.Flor.in Clem.1.de offic. vica.

in.6.

in.6.oppositi.cū gl.in verbo,sacerdotium. vbi dicit,q de cōsuetudine seruatur,q indistinctē vicerector gaudet immunitate,sicut rector.& vltra Bartol.in.d.l.filius.pōt allegari tex.optimū in.l.pe.in fin.C.de aquæ ductu.lib.11.&.c.fi.93. distin. vbi tenet q quis est tādiu honorandus, quandiu tenet eius locum, & quoq; habet eius priuilegium.Ecce ergo,q vicarius,& vicegerēs pōt dici non solū ille,qui à superiore constituitur in locum alterius absentis, vel defuncti,sed etiā si constituatur ab ipsomet constituente vicarium in locum ipsius constituentis. ¶ Et plus est quia vtroq; casu tales vicarij,seu vicegerentes, videntur ordinarij: vnde vicarius episcopi etiam constitutus ab ipso episcopo,dicitur ordinarius.vt in.c.Romana.in principio.& ibi glos. in versic.generaliter de appel.in.6.& in.l.præcipimus.in principi.& ibi Bar.C.de appel. &.casua.& ibi notat Innoc.de officio vica.glo.in.ca. perlectis.25.distin.& in.cap.2. de offi.vica.in.6. Hosti.& Ioann.Andr.in.c.2.ne præla.vice.sua. & vi.Ale.in addi.ad Bar.in.d.l.filius. saltem remissiuè.& in.d.rubric.num.14.vsq; in fine. vbi circa hoc quatuor considerationes facit,quas p
9 te vide. ¶ Sed in hoc dico,q tenēs † locum correctoris,gaudet immunitate,& priuilegijs,quibus gaudet ipse corrector: quia ex ipsius positione regis, & sic superioris fuit positus,vt tenet ad literam Cardi.in.d.Cle.1.de offi.vica.6.q. ¶ Et facit qđ tenet Ludo.Ro.in singula.362.vbi ait, q vicerector debet habere sessiones rectoris præeminentis.& dicit,q est tex. vnicus in ca. præcipimus. 62.vel.63.distin.& ibi vi.additionē in.d. singul. ¶ Et ad idem facit,quia vicegerens alicuius, de-
10 bet honorari † sicut ille, cuius vices gerit. vt tenet Abba.in.capi.sanè.el.2.de offi.delega.& ibi Barb.1.colum.& vltra eos est gl.in.c.cum voluntate.de senten.excom.& videtur tex.in.c.fi.93. distin.& gl.in.c. cum olim. el.2. de offi. delega. & facit tex.in.c.in accusa.2.q.7.& in. ca. felicis. num.6.& tex.in.c.nobilissimus.87.distin.& in c.nouo.21.distin.& ca.honor.2.q.5. ¶ Quoq; facit text.in.c.grandi.de supplē.negli. præla. vbi
11 debet † impendi honor administratori, & obedire sicut dominus à quo datur administrator, nec dicitur infringere iuramentum, qui tali administratori obtemperat: nec mirum, quia potestas administratoris est dependens à domino, & coniuncta sibi,vnde grauamen iniunctum administratori,cōcernit ipsum dominum.l. peto. §. mater.& l.cum pater.§. curatoris. ff. de lega. 2.& ex persona principali domini sumit robur & perpetuitatem.l.annua. ff. de annuis lega.& l.quod principi. &.l. si augustæ. ff. de lega.2.& c.Romana de offi.vicar.in.6. ¶ Implet ergo fidē & promissionem,quæ illa exhibet administratori ipsius.l.municipibus.ff.de condi.& demonstra.& quod notat Innoc.in.ca.eā te.de rescrip. facit.l.ossa.ff.de religio.& sumpti.funer. vbi di
12 citur, † q qui offendit vicarium episcopi, dicitur offendere ipsum episcopum. & ad hoc illū tex.allegat Baldu.in.l.sed & si quis.§.fi.ff.de iniurijs vocā.& l.si prior.§.fi.ff.q potio.in pig. hab. vbi prærogatiua,quæ est in principali,est in suū locū tenētem,secundū Barb.in.d.c.sanè.1.colu.
13 ¶ Et an si corrector moriatur † durante officio, si suus locum tenens remanebit in officio? Videtur q nō,sed eligendus est,cui meritorū suffraganturinsignia.vt.C.de diuersis offi.lib.12.l. 1.& ibi Luc.de pē. Sed cōtra facit apertè.ff.de tutori.& curato.datis ab his.l.curatorē.& in.l.quę sicū.ff.de tutelis. ¶ Attamen Lucas de penna in d.l.agētes.in fine.C.de agēti.in rebus. lib.12.dicit, q ista sunt in principis potestate. vt.C. de cōsuli.lib.10.l.3.& dicit, q satisfaciat,si subrogatum,& sic locū tenentē alijs præferat.dum tamen mereantur virtutes eius.quod nota. Vide quæ dixi suprà in.cap.1.in glo.nuestros.nu.2.& quæ dicam in.c.5.infrà eod.in glos. susp̄edidos.
14 ¶ In proposito nota, an quis potest redire † ad officiū, quod semel administrauit? Et videtur q non,quia præsumitur contra eum.vt in. d.l. nullus apparitor.& in.l.ad splendidioris. C. de diuersi.offic.& ap.iudi.lib.12.& hoc nisi licentia principis,vt ibi,& in.l.consiliarijs.C.de assess.& hoc siue quis fuerit semel solutus ab officio ex honesta causa,vt quia compleuit, & rationem villicationis reddidit siue casuaria occasione propter morbum,vel senectutē.vt in.l. semel. C.de re milita.lib.12.siue causa ignominiosa,vt propter delictū vt in. l. si quis ex grege. C.de appari.præfecto.præto.& priui. eorum. lib.12. & tenet Ioann.de pla.in. d.l. nullus apparitor. Quod dicit fallere,quando prouincia est diuisa & in procuratore Cæsaris. ¶ Item ad hoc vt rede at,non potest compelli,& stantibus alijs suffi cientibus.gl.in.l.pe.ff.de muneri. & honori. & in.l.æstimationem.§.defensionem.&.l.spontè. &.l.honor.§.gerendorum.vt tenet Ioa. de Plat. per text.ibi in.l.quis tā.C.de decur.lib.10. ¶ Et hoc est secundum eum ibi,ne ex continuatiōe honoris, grauius subditis efficiatur.vt in auth. de defenso.ciui.§.pe.coll.3.aliàs enim continuā do,incideret in.l.iulian ambitus.vt in.§.sunt.in stitu.de publi.iud.nisi in casibus,in quibus pōt continuare,vel ex interuallo eligi sine pœna ambitus, scilicet vt est dictum in defectū aliorū.* Quinimo non potest eligi ad aliud officiū nisi

Universidad de Deusto
Biblioteca

prius syndicetur de primo officio Bar. & Alex. in. l. rescripto. §. 1. ff. de muner. & honor. & in. l. neminē de suscepto. & archar. lib. 10. per Bar. in l. 1. C. vt omnes iudic. tan ciuil. quā crim, & non debet in aliū officiū prouideri antequā sua syndicatio visa sit per auditores cōsilij regis, & consultata cū persona regis & executioni mandata: tenet Cataldinus in tract. asyndica. q. 96. & est pragmati. 63. in curijs Valisoleti. anni. 1523. & in pragmati. 92. Vallad. anni. 1537. & in pragmatic. 33. de Madrid. anni. 1563. ¶ Itē admittūtur spurij vt in. d. l. 3. §. spurios. ff. de decurio. ¶ Et similiter plebei, vt in. l. ante pe. ff. de decurio. ¶ Alij casus notāturin. l. diuus. ff. ad municipal. videlicet qñ princeps ex ꝓprio motu illū refirmat, quia tūc nō creditur principē ob importunitatē petētis fecisse, nec refirmatū subditos lædere, sed potiꝰ esse à principe reformatū, sua exigēte experientia meritorū. vt in. d. l. liceat. de assesso. in fi. quē vid. ¶ Et idē, si ab vniuerso populo reluctāte refirmetur. vt in. d. authē. de defēsori. ciui. §. fi. col 1a. 3. ¶ Fallit etiā, vbi esset honor cū sumptu. vt in. d. l. spōte. de muner. & hono. secūdū Ioan. de Pla. in. d. l. quis tā. vbi quoq; per eū, an in dubio in ciuitate præsumatur esse plures alij habiles, & sufficiētes, vt quis nō cogatur officiū cōtinuare, vel ante tēpus vacationis re assumere? & dicit, ꝙ sic in vrbibus insignibus, & magnifico statu. ¶ Itē fallit in cōsiliario, & loco tenēte: quia
15 vnꝰ † cōsiliarius, seu locū tenēs vnius officialis, pōt cōtinuare, & esse cū alio officiali vel correctore successore in officio, si eius fides, & industria est approbata. vt tenet Io. de Pla. in. l. ex agētibus. C. de principi. agēti. in rebus. lib. 12. Hoc intellige, si de primo officio rationē digestauerit, id est, de priori tēpore fuerit syndic. vt tenet Pla. per tex. ibi, in. l. ordinariorū. C. de cohartali lib. 12. nume. 4. & benese gesit in officio, quia si fuit depositus, seu remotus, nō pōt cōtinuare. vt tenet Bal. in arg. in. c. gratū. de postula. præla. in fine, loquēdo in notario depositō à notariatu, quia nō pōt iterū creari notarius, & idē dicit de sententia arbitratoris cassata, quia de nouo ferri
16 nō pōt. ¶ Adde quoq;, † ꝙ si iudex facit aliquē locū tenētē quotiēs eū abesse cōtigerit, & cōtingat casus, ꝙ iudex vna die sit absens, alia die præsens, ꝙ valent acta coram illo locum tenente, etiam illo die. quo fuit præsens, ne ex continua variatione litigantes decipiantur. facit. l. barbarius. ff. de offi. præto. Sed si plures & plures dies esset præsens, secus esset. tenet Paul. de Castro. in. l. sed & si pupillus. §. conditione. ff. de instituto. numero. 4. vbi dicit, quòd est pulchra inductio. ¶ Et vide Hippolytu. de Marsi. in consi-
17 lio. 9. numero. 26. vbi dicit, quòd si aliquis † se gesit pro loco tenente alicuius superioris, videtur tacitè sibi mandasse, vt se gerat pro suo loco tenente. quod nota. & tenet Paulus. de Castro in. l. 1. §. magistrum. ff. de exerci. actione. nume. 3. quem vide per. l. fina. ff. quod cum eo.

SVMMARIVM.

1 *Substituens aliquem in officio, tenetur de commissis per dictum substitutum.*
2 *Potestas tenetur de commissis, & omissis per suos officiales, & familiares, si delinquunt in officio, vel ratione officij.*
3 *Si familiaris potestatis commisit delictū non ratione officij, sed extra officium, officialis nō tenetur, nume. 9.*
4 *Qui habet syndicare officialem, non se impedit de gestis extra officium.*
5 *Fideiubens pro aliquo Castellano alicuius Rochæ, non tenetur, si ille facit robariam.*
6 *Si libro mercatoris ex consuetudine creditur intelligitur in pertinentibus ad artem suam, non autem ad alia.*
7 *Si statuto cauetur, quòd filius familiàs mercator potest contrahere, intelligitur causa mercantiæ, sed in alia causa diuersa non valet cōtractus. nu. 42. versi. Et adducit.*
8 *Nuntio publico creditur circa officium.*
9 *Si officiales potestatis inter se inuicem se percutiant, vel cum alijs, potestas non tenetur.*
10 *Potestas tenetur de factis per suos familiares, & officiales de factis per suos familiares, & officiales, licet sint extra officium, quando mandauit, vel raptum habuit.*
11 *Ad exhibendum tenetur potestas res familiarium, vel ipsos familiares, si potest, licet delinquant extra officium, vel quando ad eum immediatè à familiare, qui delinquit, aliquid ex tali delicto peruenit potestati.*
12 *Potestas tenetur pro vxore, si delinquat prætextu officij, & si ciuiliter agatur.*
13 *Potestas tenetur de delicto officialium quando ciuiliter agitur, secus si criminaliter. num. 49.*

Dominus

14 *Dominus tenetur pro familia, siue sit deputata ad officium publicum, siue ad priuatum.*
15 *Episcopus si non potest personaliter visitare, si per alium visitat, tenetur, si deputatus in aliquo excesserit.*
16 *Nominans aliquem ad officium, & ad mun. publicum, suo periculo nominat.*
17 *Potestas, licet teneatur ex delictis familiæ suæ non tamen tenetur ex contractibus suæ familiæ. Intellige vt hic.*
18 *Proclama, quòd nullus faciat aliquam credētiā, seu aliquid credat alicui de familia, cùm potestas non intendit teneri pro eo, prodest vt pro eo non teneatur, etiam si ex forma statuti teneatur, pro familia.*
19 *Qualiter probetur, quòd cōtraxit in causa domini, & in eius vtilitatem.*
20 *Fideiubens pro officiali publico, intelligitur fideiubere, & promittere indemnitatem, & interesse respectu damni rei publicæ tantùm. Et non tenetur pro extorsionibus, damnis & violentijs illatis priuatis, nec de pœnis impositis officialibus, nisi fideiussio, & promissio sit ita lata, vt hæc comprehendat.*
21 *Ratio quare potestas tenetur de omni delicto commisso in officio per suos officiales.*
22 *Potestas, qui non eligit sibi officialem, an teneatur pro eò.*
23 *Famuli, qui dicantur.*
24 *Famuli potestatis positi ad custodiam ciuitatis, si delinquunt, an potestas teneatur.*
25 *Potestas non tenetur de gestis per substitutum loco ipsius ad tempus impediti. numero 41.*
26 *Potestas inuocans auxilium aliquorum ad capiendum malefactorem, quia vltra familiam aliquando habent aliquos seruitores, qui fauent sibi in officio, & de nocte associant ipsum, an si isti offendantur in exercitio illius officij, dicatur offendi familia potestatis. Vel si in illo exercitio committant aliquid, an potestas teneatur pro eis. nume. 27.*
28 *Percutiens familiarem potestatis non deferē tem signum, an puniatur.*
29 *Potestas, an teneatur in syndicatu pro officiali mortuo.*
30 *Potestas, in syndicatu an teneatur pro familiari bannito.*
31 *Potestas, an teneatur pro familiari condēnando, si fuerit contumax.*
32 *Potestas, an teneatur de delicto famuli sui an teaquam esset famulus.*
33 *Potestas vt teneatur de cōmissis per familiā, requiritur quòd ipsi sint in aliquo officio deputati, & non tenetur de cōmissis per eos extra officium.*
34 *Officiales, & stipendiarij, pro contractibus, & delictis antea factis conueniri nō possunt, durante officio.*
35 *Officialis regis habens malum filium, qui eo præsente delictū facit, an pater teneatur pro eo.*
36 *Si testes dicunt, quòd familiares potestatis persuserunt Titium, vel delictum commiserunt, & nomina familiarium ignorāt, an probent.*
37 *Petitio procedit, quando agitur contra potestatem, quòd eius familia aliquid fecit, licet non exprimantur sigillatim nomina ipsorum.*
38 *Bannum factum à potestate, quòd omnes debentes aliquid recipere ab officialibus, & familia, compareant infra. 10. dies, aliàs nō audientur, an tale bannū excusset potestati, & creditoribus noceat.*
39 *Potestas, an potest punire suos officiales, & nō expectare vt puniantur à superiore, vel à syndicatoribus, & si pōt suos officiales remouere. nume. 40.*
41 *Potestas an teneatur de negligentia sui officialis.*
42 *Contra retinentem familiares criminosos præsumendum est: & ideo si commiserunt aliquod delictum pro eis tenetur. Quod intelige, & declara, vt hic.*
43 *Pœna apposita in pace per me & per adhæren*

tes mihi de non offendendo, non extenditur ad adhærentem extra casum inimicitiæ.

44 *Potestas non tenetur pro suo officiali, quãdo officialis est approbatus, & expertus in officio. Quid si talis officialis fideiussorem dedit de residentia facienda, an teneatur potestas, qui eum in officio nominauit.*

45 *Rex committens tempore belli Castrum cuidam militi ad custodiendum, & ille miles cõmisit alteri militi, vel nobili, an teneatur, si hostes occupauerunt Castrum.*

46 *Episcopo an imputetur, si archidiaconus examinauit indignum.*

47 *Potestas nõ tenetur de gestis per officiales positos à superiore.*

48 *Potestas quando exhibet officiales, non tenetur.*

49 *Potestas non tenetur pro officialibus, quando agitur criminaliter. Nec tenetur, si sui officiales fideiussionem de residentia facienda dederunt; & de iudicato soluendo.*

50 *Si potestas seu corrector multos conuocauit causa debellandi vnam domum, in qua erant malefactores, & illa migne concremauit, propter quòd illi conuocati passi sint damnum, an ipse potestas teneatur illis ad damnum.*

51 *Potestas, quod soluit pro officialibus suis potest ab eis repetere, vtendo retentione, vel aliter. Quod intellige vt hic.*

i 1 **Sea obligado.** i Nota tex. q̃ sub stituens † aliquẽ in officio, tenetur de commissis defectibus, & delictis ipsius. est tex. similis in. l. agẽtes in reb⁹. C. de agẽti. in rebus. libr. 12. & ibi Lucas de pen. 3. colum. versi. nota hic. dicit, q̃ quidã peritus in signis authoritatis hanc. l. præcipuã allegauit ad hoc: sed similis litera dicit, q̃ est in. l. neminẽ. C. 3 de decurio. lib. 10. & in. l. nullus. C. de episcos. & cleri. & in. l. ad similitudinẽ. Vide omnino. l. ex facto. ff. de negoti. gestis. & in. l. 3. C. de fundi. rei publi. lib. 11. & in. l. 1. in princip. ff. de exercito. & l. 1. §. si quis. ff. nau. caup. stabu. & in. l. licet. §. in factum. & l. fi. in princip. vbi est verbum suo periculo. Et sic, q̃ officialis substitutus gerit periculo ipsius substituentis. vt. in. l. nullus qui nexu. C. de decu. lib. 10. prius tamen debet substitutus quam substituens conueniri. vt est glossa. in. l. si quis ex corpore. C. de muri legulis. lib. 11. & ibi Plat. & vi. infrà. numer. 16. ¶ Et q̃ potestas teneatur non solum de delictis commissis per eum, sed etiam tenetur † de cõmissis, & omissis p suos officiales, & familiares si delinquũt in of

2 ficio, & ratiõe officij, teneatur ad interesse pr ti lęsæ. vt in. d. l. 1. §. si serui. ff. furti. aduersus naut. caup. stabula. Et tex. in l. 1. C. ad. l. Iuli. repe. gl. in. l. 1.

les sea obligado i a dar cuenta, y razõ, y satisfazer lo que ellos hizieren, saluo en caso que los

C. vt oẽs iudi. tã ciui. quam crimi. & in. l. si post depositã. C. de assesso. & gl. in. l. consiliarios. C. eo. tit. quia mala electiõe est in culpa, & ideo tenetur, p̃ eis. vt in. d. l. licet. ff. naut. caup. stabul. & in. l. 2. ff. furti. aduers. naut. & tenet in expresso Bar. in. l. 1. ff. ad. l. Iuliã repet. versi. quæro pro quibus. & Ang. de Are. in. §. in lege Iulia. repetũ darũ. institu. de publi. iudi. versi. & scias. & Bart. in. l. 1. §. familię. ff. de publica. & vectigali. & Par. de Put. in tract. syndi. in parte, familiaris, siue familia. fo. 111. nu. 5. & in parte, quia suprà. nu. 2. fo. 113. & in versi. an ex eo. fol. 114. & in parte, potestas tenetur. fo. 207. in princip. quia vt ibi dicit, tenetur vinculo iuramẽti malos cõpescere, qui etiã potest remouere suos officiales, & etiã malos assessores, nõ tamen remouet defensorẽ ciuitatis. vt ibi vide per eum. ¶ Et q̃ substitutus debet seruire periculo substituẽtis, tenet Pla. in. d. l. nullus qui. C. de decu. nu. 3. vbi quoq; infert, q̃ si ædificium confectum ab substituto ruat eius vitio, tenetur substituens, per dicta iura. & vid. Pari. de Put. in parte, an substituẽs. folio. 248. & in parte, substitutus. ¶ Et facit quod tenet Bart. & Plat. in. l. 1. C. de executo. & exactori. lib. 12. vbi ille textu. facit contra potestatem ciuitatis, qui mittit eius officiales, & exactores per comitatum, quòd si committũt aliquid illicitum, vt furtum, barateriã, vel concussionẽ, tenetur ipse potestas, & capitaneus. ¶ Si autem delictũ † nõ est commune cũ officio, nec ratione officij putà quia officialis fecit homicidiũ, vel furtum, vel simoniã, quia recipit pecuniã vt rogaret potestati non tenetur potestas de tali delicto nec ciuiliter, nec criminaliter. vt est glos. singul. in. d. l. obseruare. §. proficisci. ff. de officio proconsu. & lega. facit tex. in. c. ad sedẽ, de resti. spolia. & ibi glos. & notat Bart. in. d. l. debet. §. 1. ff. naut. caup. stabula. & in. d. l. 1. §. familiæ. & Gulier. in l. nulli. C. quorum appella. nõ recip. & Bal. in. l. 2. C.

2. C. vbi de crĩ. agi opor. & Paulus de Castro in d. l. prima. §. familiæ. & Ias. in. l. age cum geminiano. C. de transa. nu. 3. vbi ait, quod qui habet
4 † syndicare officialem non se impedit de gestis extra illud officium, & Hyppol. de Marsi. in repeti. Rubricę de fideiusso. nu. 182. & Romanus consilio. 434. vbi in fine dicit, quòd licet pro eis teneatur, procedit si in eo deliquerunt, ad quod sunt deputati, vt latè Ias. in. d. l. age cũ geminiano. & Hyppolytus de Marsi. in repeti. l. fi. ff. de iurisdi. om. iudi. nume. 169. cum sequentibus vbi allegat in simili. * Et tenet Peregrin. in parte furtu. q. 4. in gl. familiares *, quod tenet Bal. in. l. 1.
5 in principio. ff. de magistr. conue. vbi dicit, † q̃ ille, qui fideiusit pro aliquo Castellano alicuius Rochæ, nõ tenetur, si ille facit robariam, quia il le fideiussor fideiusit apud rempublicam, non apud priuatos. Et idem in simili dicit, quòd si
6 ex consuetudine † creditur libris mercatorũ, intelligitur in pertinentibus ad artem suã, non ad
7 alia. Et idem dicit de statuto, † quo cauetur, q̃ filius familiãs mercator possit cõtrahere, intelligitur causa mercantiæ, sed in alia causa diuersa non valet contractus. Et idem est de nuntio publico, † q̃ creditur circa officium: vnde si dicat
8 citatum dixisse sibi iniuriam, non creditur sibi. Abba. in. c. cùm parati. de appella. & Iaso. in. d. l. age cum geminiano. nu. 5. & Hyppolytus in. d. repet. Rubricæ. de fideiusso. nume. 185. Et tenet Guido papa. singul. 259. versicul. penulti. quem vi. sed circa hoc vide singularẽ distinctionẽ Petri Antibolini in tracta. de muneribus. in fine. tomo. 6. tracta. folio. 49. vbi dicit, quòd si nõ est iuratus, tunc non est ei credendũ. ¶ Si aũt est iuratus, si est persona fide digna, legalis, & honesta, si non percipit partem condemnationis, creditur ei, & suo dicto, & iuramẽto statur. & sic intelligũtur omnia iura suprædicta, & consuetudines. si autem percipit partem, tunc nõ statur ei, quia in sua causa diceret sibi ius, & non debet tali dicto stari sine iudicis cognitione. vt. C. ne quis in sua caus. ius sibi. & sic repellerentur hodie quasi omnes nuntij & banerij, cùm vel omnes, vel in maiori parte percipiant partẽ in bãnis, & in pœnis. quod est mihi notandum. ¶ Et quod iudex teneatur ex delicto familiarium, habet locum si familiares delinquant inter se, siue cum alio. vt est text. in. d. l. debet. §. hæc actio. vbi exactor nauis non tenetur de delictis commissis inter nautas, siue cum alijs extra offi
9 cium. vt in. d. l. debet. §. primò. & ideo si officiales, † vel familiares inuicem se percutiant, vel alium extra officium, potestas non tenetur, licet debeat formare processum contra delinquentes, sicut extraneos. vt in. l. si quis fortè. §. si quis comitum. ff. de pœnis. & ab officio remouere. vt tenet Amodeus Iustl. in tracta. syndic. in parte, qui dominus potestas, & officiales promiserunt parere mandatis syndicorum. versicul. primo. quod probat ratione: quia si potestas teneretur hoc casu, non posset esse iudex contra talem officialem, vel familiarem, cuius contrariũ dicitur, & notatur in. l. senatus. ff. de officio præ fi. & ibi Barto. nume. 5. & 6. ¶ Et quòd potestas
10 non teneatur de factis extra iudicium per suam familiam: intelligo verũ, nisi mandauerit, † vel raptum habuerit. vt in dict. l. prima. §. familiæ. ff. de publica. & vectigali. per Bartol. & in. l. si seruum. §. liber homo. ff. ad. l. aquiliam. Vel nisi ad eum perueniat, vel nisi dominus, seu potestas sciat, & non prohibeat. vt Floria. in. l. is cũ ius. ff. si seruitus. vendi. vel nisi statuto cauea-
tur. vt Bart. in. l. Titius. ff. de testa. mili. & Bertachi. in tract. gabell. in. 7. parte. nu. 30. tomo. 6.
11 tracta. fo. 62. ¶ Tamen tenetur †, vt res familiaris, vel officialis exhibeat, si potest. ita tenet Bald. in Rubrica. C. de pœna iudicis qui malè iudi. nume. 16. versicul. quæro quid in factis. & idem tenet Amode. Iustin. in. d. tracta. syndica. in dict. parte. versicul. secundo. vbi dicit, quòd supradicta limitãtur, nisi aliquid ex tali delicto potestati perueniret immediatè ab eo, qui delinquit. vt in. l. prima. ff. de vi & vi arma. Secus si peruenit mediante alio, quia tunc nõ tenetur de eo, quod peruenit, secundùm Innocen. in. d. capitu. cùm ad sedem. de restit. spolia. nume. 6. versicul. Sed non nec. & Amode. Iusti. vbi suprà. ¶ Extende, quòd non solùm tenetur pro officialibus, & familia. Sed etiam pro vxore
12 † tenetur. & alijs, quos secum duxit, licet non sint propositi alicui officio in duobus casibus de iure communi, si delinquunt prætextu officij, & si ciuiliter agatur. Secus si criminaliter. vi. quæ posui suprà in capitulo. primo. in gloss. *ni jus mugeres*. & glos. singula. in dict. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. proconsul. & lega. ¶ Attamen iste text. & iura similia, quæ dicunt, quòd
13 potestas teneatur de delicto officialium, & familiæ, intelligi debent, † si agatur ciuiliter, non criminaliter. vt glo. in dict. §. proficisci. & Amodeus Iusti. vbi suprà. versic. quantò. dicit, quòd si per formam statuti, vel suæ electionis forma, potestas se obligauit ad soluendum omnẽ pœnam pro suis officialibus, & familiaribus ciuiliter & criminaliter, certè intelligitur de pœna pecuniaria, non corporali, quæ per alium pro alio solui non potest. argu. in. l. qui seruum. in principio. ff. de interroga. actio. & in. l. sancimus. C.

de pœnis.capitu.cùm homo.23.quæstio.5. & in
1 si ãreo.ff.de fideiusso.&in.l.3.C. ad Turpilia.
& Paris de Put.in dict.tracta.syndi.in parte, an
ex eo.folio.114.in principio.numero.23. & Cataldi.in dict.tracta.quæstion.264. & Roma.in
consilio.15.vbi tenet, quòd pœna corporalis ,p
alio solui non potest.l.secunda.C.ad Turpilia.
nec ad eam potest quis se obligare.26. quæsti.5.
capit.cùm homo. ¶Et quòd dominus teneatur
14 pro familia, †amplia, siue sit deputata ad officiũ
publicum, siue ad priuatum ex quasi maleficio.
vt in.l.sicut exhibuisset.ff. de publica. & vectiga.prout tenet Ang.in.d.l.1.§.q nouissi.eo.tit.
ff.& sentit ibi Bar.& tenet Paul.in.d.§.familiæ.
nu.4.& Alexand.in additio.ad Bartol.in.l.nec
quid.ff.de incendi.ruí.naufra. ¶Simile dicit Lu
cas.de penna in dict.l.agentes.columna.3. de ec-
15 piscopo. quia si episcopus †cùm non potest per
sonaliter visitare, ad hoc alium deputat tenetur
si deputatus in aliquo excesserit, vt Archidi.in
capitul.si episcopus.de offi.ordi.in.6.& vide In
nocen.in capitul.quòd quibusdam. de fideiussori.in fine glossæ magnæ.& facit.l.3.C.de omni agr.deserto.libr.11. ¶Quia vt dicit Lucas de
16 penna in dict.l.agentes, quòd qui nominat †ali
quem ad munus publicum, suo periculo nominat, & prius conueniendus, quàm ipsius collega fidei ratione.vt in.l.imperator.ff.ad municipal.& in.l.quid ergo. &. C. de pericul.nomi.l.
prima.libr.11.& in.l.secunda. C. de suscepto.&
arca.libr.10.&in.l.exactores eius.tituli.& Innocen.in capitul.ex ratione.de ætate & qualit.in
fine primæ glossæ.& hoc pro eo, quòd testimonium pro ipso perhibuit.capitul.si seruus.54.di
stinctio.& in authenti.de fideiusso.§. vno. vid.
supra.numero.primo. ¶Et licet potestas teneatur ex delictis,& extorsionibus familiæ suæ cõ
17 missis in officio, non tamen tenetur † ex contractibus suæ familiæ. vt tenet Paul. de Castro. in
l.prima.ff. de exercito.numero.6. per text.ibi.
& facit text.iudicio meo.in.l.quicunq;.§. non
tamen.ff.de instituto.ibi, duntaxat ad id, quod
eum posuit.& idem tenet Paul.de Castro.in.d.
l.prima.§.familiæ.numer.3.vbi dicit, quòd ista
est communis opinio, quòd ex contractibus
per familiam factis potestas non tenetur. Sed
dicit, quòd ista communis opinio patitur distinctionem, scilicet, aut erat talis, qui non erat deputatus super contractibus, & hoc est verum,
quod potestas non tenetur. Aut erat super hoc
deputatus, vt sunt expenditores, qui habent emere necessaria pro victu, & tunc si contraxit
in causam, ad quam est deputatus, & tenetur, alias secus. vt in.l.prima.§.non autem. in dict.titulo de exercito. Et vide quæ dixi in capitul.2.
supra, in glossa. *de mercaderia*, in fine. ¶Tamen
licet sit deputatus super contractibus ad neces-
18 saria emenda, si talis potestas † in principio sui
officij fecit fieri proclama, quòd nullus faciat aliquam credentiam, seu aliquid credat alicui de
sua familia, cùm non intendit teneri pro eo,
prout aliquando consuetum est fieri, illo casu
licet ex forma statuti teneatur pro familia, &
officialibus respondere, non tenetur pro debitis
per eos contractis. vt probat text. in.l.si pupilli.
§.proscribere.ff. de instituto. vbi proclama, seu
protestatio excusat dominum ne teneatur pro
institutore. tenet. ad literam Amode. Iusti. in.d.
tracta.syndi.in dicta parte, qui dominus potestas. verfic. sed pone. cum verti. sequenti. vbi dicit quòd excusatur, si fuit publicè præconizatum, ita q̃ verisimiliter potest venire ad notitiã
plurimorum. vt in.d.§.proscribere. & in.c.1. de
postula.præla. Et prædicta vera, nisi contraxerit in rem necessariam potestati, vel sitæ familiæ
ratione officij explicandi, quia tunc potestas te
netur, non obstante bannimento. vt in.d. fin.ff.
de exercito. & in.l.4.ff. de in rem verso. Quod
est notandum, & menti tenendum, quia occurrit pluries in facto, vt dixit Amode. Iusti. vbi su
19 prà. ¶Qualiter autem probetur, † quòd contraxit in illam causam, distingue, vt per Bart. in.l.
si ciuitas.ff. si cert. peta. ¶Adde quòd tenet Ioa.
de Pla.in.l.1.C. de conueni. fis. debito. lib.10. nu.
20 3. vbi ait, q̃ fideiubẽs † pro officiali publico intelligitur fideiubere. & promittere de indẽnitate.
& interesse respectu damni reipublicæ tantum.
per.l.3.§. pro magistratu. ff. de administra. rerũ
ad ciuita. pertinen. vnde secũdùm Plat. nõ tenetur pro extorsionibus, dãnis, & violentijs illatis
priuatis. per text. in.d.l.1.§.1. in principio. ff. de
magistra. cõuenie. & ibi per Bald. nec tenetur de
pœnis impositis officiali propter maleficia, &
baraterias per eum commissas. vt in.l. fideiussores magistratuum. ff. de fideiusso. & ibi Bart. &
hoc nisi fideiusio, seu promissio sit adeò lata, vt
hæc comprehendantur. vt in.l. quæro. ff. locati.
& ibi notatur in gl. magna in fine. ¶Ratio quare potestas tenetur de omni delicto in officio cõ
21 misso † per suos officiales est, quia debuit eligere idoneos, & sufficientes. vt in authen. de collat.
§.1. colla.9. Institu. de obliga. quæ ex quasi delict. nasc. §. fi. & ita seruatur de consuetudine secũdùm Parid. de Put. in.d. tracta. syndi. in parte, an ex eo. fo. 114. nu. 17. & de suo proprio tenetur
emendare per eius famulũ, vt in.d. authẽ. de mãdatis principi. §. sed nec milites. colla. 3. &. d. Paris de Put. vbi supra. nu. 15. ¶Sed quid si ipse potest

22 testas nõ eligit familiam, † sed eligit commune
vel plebs, seu superior, & sibi datur. Dic q̃ pro
ea nõ tenetur. arg. in.l. cũ plures. §. seruũ. ff. locati. & d. Paris de put. vbi supra. nu. 18. vbi quoq;
23 nu. 16. dicit, q̃ famuli appellãtur † ij, qui quotidie famulantur. vt in.l.1. C. de his qui in eccles.
24 mane. vbi quoq; in nu. 9. tenet quod si famuli †
potestatis positi sunt ad custodiam ciuitatis de
nocte, & faciãt cũ alijs furta, q̃ potestas tenetur:
quia deliquerunt in eo, in quo positi fuerũt. Et
ibi quoq; dicit, q̃ nũtij nõ possunt seruire diuersis iudicibus in diuersis officijs. ¶Vnũ tamẽ ad-
25 de, q̃ rector, siue officialis, † nõ tenetur de gestis per substitutũ loco ipsius ad tẽpus impediti. tenet Ange. in. §. ab hostibus. Institu. de alienatuto. quod nota & infrà dicetur. ¶Et sic dictum
est, quòd potestas tenetur de facto familiæ suæ.
26 ¶Quid si potestas inuocat † auxilium aliquorũ
ad capiendũ malefactorem, & vltra familiã necessariã aliquãdo habẽt aliquos seruitores recõmendatos vel domesticos qui fauẽt ei in officio
& de nocte associãt ipsum, an si isti offendãtur
in exercitio illius officij dicãtur offensi familiares potestatis, vel si in illo exercitio cõmittant
aliquid, an potestas teneatur pro eis? Paris de
Put. in.d. tract. synd. in parte, quia supra pluries
fo. 113. dicit, q̃ magnũ dubiũ est. Tamẽ dicit, q̃ si
officialis nõ habẽs familiã necessariã ad capiẽdũ
malefactorẽ põt inuocare auxiliũ subditorũ &
illi sibi parere tenentur. vt in.l.1. &.l.2. C. de his
qui latro. vbi hoc tenet Ang. & in.l.1. C. nil. agge. nõ rũpe. q̃ si noluerint obedire, tenẽtur condition ex illa lege. C. de his, qui latro. & Bald.
tetigit in.l. si quis in hoc genus. C. de episcopis
& cleri. & sic secũdũ Parid. de Put. vbi supra. isti
quorũ auxilio imploratur sint ministri officialis iuris authoritate assumpti, & sic subrogati loco famulorũ si quis eos offendat, ea occasione tenetur. ¶Et sic dicẽdũ est in alijs, qui officiali fauẽt in officio suo, & cũ eo cõuersantur, vt familiares associando ipsum. ¶Et Andre. de Iserni. in
cõstitutione iure regni. de sent. dicit, q̃ illi, qui
sunt in societate dñi, associando, & pro magna
parte simul stãdo, licet in domo sua quilibet comedat, & iaceat, & qui ad requisitionẽ dñi equitãt, & alia agũt, dicũtur familiares. arg. in.l. si qs
ita. ff. de cõditio. & demonstra. ideo illos offendẽs officij contemplatione, dicetur offendere familiares potestatis pro prædicta, & per ea, quæ
tenet Bart. in.d.§. familiæ. ¶Vbi dicit, q̃ probatur aliquẽ esse familiarẽ alicuius, ex quo cũ alijs
familiaribus associatur, & seruit vt alij famuli, licet nulla scriptura interuenerit de familiaritate
per tex. in.l. fi. de præposi. sacro. scrini. C. lib. 12.
vbi dicit, q̃ probatur aliquem esse præpositum
per dominum in aliquo exercitio officij eo ipso, q̃ exercet officium domino sciente, quia videtur eum proposuisse. Et quoq; probatur satis
quem esse alicuius famulum, si apud eũ alatur.
vt Paris de Put. vbi supra. & tetigit Bal. in.l.1. C.
de episcopis & cleri. vbi Cyn. * Et tenet Peregr.
in part. furtum. q.4. in. glo. familiares vbi etiam
tenet q̃ probatur esse præpositum ad officium
domini eo ipso quòd officium exercet domino
sciente, quia videtur proposuisse ad tale offi-
cium. * ¶Et per consequens si isti deliquerunt
27 † ratione officij, potestas tenetur pro eis: & si ta
lis potestas velit se excusare quòd non cognouerit illos esse de familia potestatis, non poterit se
excusare, si conuersabantur cum potestate familiariter, & cum illo accedebant, & cum familiari
bus eius associabantur, vt supra, quia isti, qui vocantur per officiales ad eorum auxilium, habentur loco familiæ. vt tenet Andre. de Iserni. in cõ
stitu. Regni humanitatis. & dictus Pari. de Put.
in.d. tracta. in parte, an ex eo. nu. 4. & pro familiaribus habentur, licet signum non portauerit,
quia satis est, q̃ ex istis sit certior atus. argu. in.l.
cõtinuus. ff. de verbo. oblig. præsertim si potestas, vel alius eius officialis, mãdasset istis, q̃ exequerẽtur, vel caperẽt iustè malefactorem eo præsente, quia nõ requireretur aliud signũ licet An
gel. in.l. itẽ apud labeonẽ. §. si quis virginẽ. ff. de
28 iniurijs. dixerit, q̃ percutiens † familiã potestatis, nõ deferentẽ signũ, vel vestẽ, non teneatur.
quod est intelligẽdũ, quãdo nõ cõstabat esse familiarẽ: vt tenet singulariter. d. Paris. de Put. in
d. versic. quia supra. nu. 5. Quod nota ad intellectum. l. primę. cũ sequẽtibus. titu. 12. lib. 8. in ordi. regali. vbi ponitur pœna cõtra percutiẽtem
officialẽ, vt intelligatur, & habeat locũ illa pœna, etiã si nõ portẽt signũ officij, si est notus, &
cõstat esse officialẽ: quod nota. ¶Quoq; leges illius tituli nõ habẽt locũ cõtra offendẽtes famulos non positos ad seruitium potestatis, nec pro
illis stabit potestas ad syndicatũ, nisi dolus potestatis interuenerit in non ponendo, vt fortè
posset per eũ barateriascõmittere. vt tenet Angel. in.d. §. familię. vbi dicit, q̃ iam vidit. ¶Sed
29 quid si officialis decesit, † an potestas teneatur
pro eo? Dic q̃ nõ. arg. in.l. si decesserit. ff. qui satisda. cogã. & Catald. in tracta. syndi. q.218. & tenet Paris de Put. in.d. tracta. in parte, an ex eo.
folio. 114. nu. 18. cũ sequẽti. & numer. 27. in fine.
& tenet Iaſin. dict. l. si decesserit. numer. 6. allegando Baldu. ibi, in lectura antiqua, vbi tenet,
quòd si ex forma statuti potestas tenetur stare
ad syndicatum pro sua familia, & soluere con-

demnationem familiarium, quòd non tenetur
stare ad syndicatum pro eo, qui interim decessit. Ad quod dicit Iaso. esse bonũ text. in. l. Sed
hic. §. siue autem. ff. de public. Dicit tamẽ, q̃ cõsiderandum est, quòd potestas dicitur fideiussor isto casu non solùm de iudicio sisti, sed etiã
de iudicato soluẽdo: & ideo in casu, in quo posset familiaris post mortem condẽnari, potestas
30 teneretur, vt patet ex dictis per eum in. d. l. ¶ Et idem dicit Paris de Put. vbi suprà esse in bannito: quia si familiaris † potestatis est bannitus ex
aliqua causa, ita quòd de iure sisti non potest, p̃
pter bannum, liberatur potestas vt in. l. sed &
si quis. ff. si quis cautioni. ¶ Et ideo dicit Par. de
Put. vbi suprà, q̃ si familia potestatis delinquit,
& potestas non vult teneri, nec ipse potest cognoscere, faciat anteaquam sit tẽpus syndicatus
poni delinquẽtẽ in bãno per aliquẽ aliũ officialem ciuitatis. Idẽ tenet Bald. in additio. ad Specul. in titu. de accusatore. colũ. 5. versi. & ideo. &
hoc nisi faciat in fraudẽ, prodest ei. per nota. per
Bald. in. l. 1. §. seruus. ff. de quæsti. & idem tenet
Paul. de Castr. in. d. l. sed & si quis, in fine. vbi dicit, q̃ si põt probari, q̃ ipse fecerit hoc fieri, non
poterit sibi prodesse hæc fraus. per. l. si eum. §. 1.
ff. eod. titul. si quis cautio. & per gloss. in. d. l. &
si decesserit. de quo singulariter per Hippol. de
Marsi. in repe. rubricæ. de fideiusso. nu. 150. cum
sequentibus. & nu. 111. vbi latè. ¶ Sed an potestas
31 teneatur pro familiari † condemnato, si fuerit
contumax, & noluerit comparere, vel stare in
syndicatu? Dic quòd sic, quia tenetur de iudicio
sisti, & iudicato soluendo: & cùm teneatur ex
officio alieno, nõ dicitur potestas teneri ex maleficio, sed ex quasi maleficio, quia vsus est opera malorum hominũ. vt in. d. l. 1. ff. fur. aduersus
naut. & glossa. in. d. l. obseruare. §. proficisci. &
Bald. in additio. ad Specul. in titul. de accusatore. colum. 5. versi. sed nũquid potestas. ¶ An te-
32 neatur potestas de delicto facto à famulo † suo
anteaquã esset famulus. Bar. & Bald. in. l. titius.
ff. de testamento milit. tenent quòd non, quia
oportet quòd tempore delicti cõmissi sit famulus, per illum text. & expressius in. l. in delictis.
§. si extraneus. ff. de noxali. vbi dicit esse gloss.
cum concordantijs. Et facit tex. in. l. tutoris. in
fine. ff. quòd iussu. & Feli. in. c. Petrus. de Homici. in fine. versi. nono, & vltimo. ¶ Secus est, vt
dicit Barto. vbi suprà, si statutũ dicat, quòd dominus teneatur p̃ delicto famuli, quia videtur
teneri pro delicto commisso, tamen cogitandũ
relinquit. allega. notata per ipsum in. l. ex facto.
in principio. ff. de vulga. & pupilla. vbi dicitur
latè, quando requirantur qualitates ad esse tem
pore quo fit dispositio, vel desinant. ¶ Tamen
in casu nostro non procedit ista dubitatio: quia
33 ad hoc, vt potestas teneatur de commissis † per
eius familiam, requiritur, quòd ipsi sint in aliquo officio deputati. vt in. d. l. 2. §. familiæ. ff. vi
bono. rapto. & in. d. l. 1. §. familiæ. ff. de publica.
& per alia iura in principio istius glossæ allegata, vbi dicitur, q̃ potestas nõ tenetur de cõmissis per eos extra officium, vt pro homicidio. &
Bald. in rubrica. C. de pœna iudi. qui malè iudi.
vbi ait, q̃ nõ tenetur potestas pro factis peripsos extra iudicium: & quia statutũ hoc casu disponit cõtra ius, quo cauetur neminem pro alio
teneri vt in titulo, ne filius pro patre. & in titul.
ne vxor, p̃ mari. ergo strictè debet intelligi. l. 3.
§. hoc vbi. ff. de negotijs gestis. secũdũ Ro. consilio. 15. versi. quo aũt ad secundum. vbi ait, q̃ si statutum diceret potestatem teneri pro debito familiæ intelligendum est pro contractu fui officij tempore, non aũt antea. per. d. Bart. & Bald.
in. d. l. titius. & idẽ tenet Io. de Pla. in. l. nec ipsi.
C. de incolis. lib. 10. num. 3. vbi expressè tenet, q̃
34 officiales stipendiarij pro contractibus, † & delictis ante factis conueniri non possunt durante
officio, sed pro contractibus, & delictis ibi commissis. vt tenet Bart. in tracta. repræsali. ¶ Et vide Cyn. in. l. si seruus. C. de noxali. vbi altercat,
35 an † officialis regis, qui habet filium malum iuuenem, qui præsente eo verberauit aliquẽ atrociter, & agebatur contra patrem, teneatur? Ad
quod arguit pro vtraq; parte, sed concludendo
dicit, q̃ cùm erat magistratus, & non prohibuit
conscius sceleris iudicatur, sed nõ tenetur directo, sed arbitrio superioris remanet, ex quo fuit
ille officialis meritò repulsus ab officio, secũdũ
Petrũ. quod nota. ¶ Sed quid si testes dicunt, q̃
36 viderunt † quendam familiarem potestatis percutere titium, tamen nesciunt nomen eius, an
sufficiat? Videtur quòd non: quia in libello, &
probationibus debet poni specificatio certi hominis. ff. nau. caup. stabula. & in. l. licet. §. 1. eod.
titul. Et ideo si testes non cognoscãt personę nomẽ, debent testibus corpora exhiberi. ff. de publica. l. si cùm exhibuisset. gl. in. c. cùm causam.
de testi. tamẽ hoc fallit in actione quod metus
causa. vbi non oportet certi hominis factũ. arg.
l. cũ exceptione. §. in hac. ff. quod metus caus. &
si potestas noluerit exhibere familiã suã, testibus videtur subtrahere probationes, & fingitur
cõtra eũ. arg. in. l. prouidẽdũ. C. de postul. tamẽ
illa lex nõ loquitur in sufficienti præsumptiõe,
sed melius facit. l. nullus. C. de assesso. &. l. &
post. &. l. cõsiliarios & facit tex. in arg. in. c. cùm
homo. 24. quæst. 5. & Bal. in additio. ad Specul.
in. d.

in. d. titu. de accusatore. col. 5. versic. sed quid remanet cum hoc. ¶ Licet in contrarium dicat, q̃
facit quod tenetur, licet testes ignorent nomina familiaris: nam cùm sit vni formis conditio
conclusorum sub genere, debet valere probatio
generalis. arg. in. l. quòd si dubitatur. ff. de acquiren. hæredi. &. l. gallus. §. sextus. ff. de liber. &
posthu. Sed dictus Pari. de Put. vbi suprà, in. d.
parte, an ex eo. num. 23. versic. pone. dicit, quòd
istam opinionem Bal. non teneret, quia hic nõ
tractatur de puniendo potestatem criminaliter
nec de puniendo famulo, sed de condemnatione ciuili, per notata per Barto. in. d. l. 1. ff. de fur.
aduers. naut. & in. l. nec quid. ff. de incen. ruinaufra. & per Andre. de Iser. in constitu. regni
si damna clandestina. ¶ Vbi dicit, quòd si homines tincti in facie in territorio derobant, & nescienter, quòd villa, vel dominus territorij tenetur, licet nomina delinquẽtium ignorẽtur. hoc
etiam tenet Angel. in. l. 2. §. hæc actio. ff. vi bono
37 rum rapto. vbi dicit, quòd p̃cedit petitio, † quãdo agitur contra potestatem, quod eius familia
aliquid fecit, licet non exprimantur sigillatim
nomina ipsorum. & vide quæ dixi suprà, in. ca.
1. in gloss. *nisi sus mugeres*. in fine. allegando Catal.
in tracta. syndi. quæsti. 264. ¶ Quid si potestas
38 fecit banniri † quod omnes debentes aliquid recipere ab officialibus, & familia, quòd compareant infra. 10. dies, aliàs non audientur, an tale
bannum excuset potestati, & noceat creditoribus, qui non audiantur post terminum? Dic q̃
non nocet creditoribus, nec potestas excusatur
nec ad hoc potest obstare. l. diffamari. C. de ingenuis & manumiss. quia loquitur in termino
assignato, creditori certo per iudicem competẽtem: sed hic tanquã caput familiæ potestas tenetur exhibere, aut soluere. Ita tenet Amode. Iusti. vbi suprà, versi. si verum si potestas. Et licet
Amodeus nõ dicat, ratio huius potest esse: quia
talis potestas de cõmissis per suos officiales in
officio nõ habet cognitionẽ, sed spectatur tempus syndicatus: quia par in parẽ nõ habet imperiũ. vt in. l. nã magistratus. ff. de arbi. & in. l. ille
à quo. §. tẽpestiuũ. ff. ad trebellia. ¶ Et facit quod
in expresso tenẽt Ang. & Pau. de Cast. in. l. pars
literarũ. ff. de iudi. vbi tenẽt, q̃ licet potestas mittit bãnimẽta per ciuitatem, q̃ quicunq; velit petere aliquid à notario suo, compareat infra tot
dies, hoc bannimentũ non ligat creditoribus. Et
idem tenet Rodericus Suarez in repet. l. post rẽ
ff. de re iudi. colum. 215. sequendo Ang. & Paul.
vbi suprà. De quo vide Hyppolyt. de Marsi. in
repet. Rubricæ. de fideiusso. num. 111. & infrà dicam. num. 40. ¶ Facit in simili: quia collega suũ
collegam nequit compellere. vt in. l. 3. ff. de administra. tuto. nisi voluntate. l. est receptum. ff.
de iuri. om. iudi. & quę notantur in. l. ex asse. ff.
ad trebellia. vt tenet dictus Par. de Put. vbi suprà in parte, potestas tenetur. folio. 207. & idem
Paris de Put. in parte, potestas an possit punire
alium officialem. fo. 208. Istam. q. examinat, an
39 possit † eum punire, & nõ spectare vt puniatur
à superiore, vel à syndicatoribus. Et dicit q̃ Dy.
in. l. si quis forte. §. si quos. ff. de pœnis. dixit ibi
casum, q̃ Iustitiarius possit punire assessorem
suũ: tamẽ cõtra eũ dicit, quòd videtur tex. in. l.
3. de offi. præfe. orien. dicẽs, q̃ iudices pedaneos
corruptos bene posset punire. p̃ tex. in. l. si quis
aliquid. §. iudices. eod. titul. Tamẽ aliqui dicunt
per illũ text. in. d. l. 3. quòd præfectus prætorio,
& sic potestas potest in sufficientem iudicem,
vel propter diuersam corporis valetudinẽ, negligentiã, vel furtum deponere, vel principi referre, & alios subrogare. Sed ille text. loquitur in
præfecto prætorio, qui habet supremã potestatem. vt in. l. 1. ff. de offi. præfe. de hoc vide tu dictum Paridis de Put. vbi suprà, vbi facit distinctionẽ. Aut si potestas eũ elegit, tũc potest eum
punire, & remouere: Secus si fuerit creat⁹ à principe, vel ab alio superiore, quia tũc nõ potest, vt
ibi per eũ. ¶ Tamẽ ego teneo, q̃ licet potestas,
40 & sic † corrector possit remouere suos officiales ad libitũ suũ, vt in prouisionibus officiorũ
patet, & dictũ est, tamẽ de cõmissis per officialẽ in officio amoto eo, ipse nõ potest cognoscere, sed expectatur tẽpus syndicatus, quia, vt dixit Amode. Iusti. vbi suprà. talis corrector tenetur pro eo soluere, vel exhibere tãquã caput
familiæ, illico ipse nõ potest esse iudex in causa
sua, nec suæ familię. vt in. l. si quis iurisdictioni.
ff. de iuri. om. iudi. & ibi Alex. & doctor. & latè
dixi suprà in gl. ni abogados. versi. eodẽ modo.
maximè quia actio cõtra eos nata, nõ est peritu
ra, donec tẽpus syndicatus sit elapsũ, quia sicut
nõ potest cõueniri durãte officio. vt in. d. l. pars
literarũ. de iudic. ff. & per Bart. in. l. 2. ff. ad. l. iuliã repet. & Paris de Put. in dict. tracta. in parte
officialis durãte officio. folio. 106. nisi cõueniatur corã principe, vel delegato specialiter ab eo
misso, vt Angel. in tracta. syndica. in principio.
¶ Ita eo finito corã alio nõ potest cõueniri, nisi corã principe, vel corã delegato ab eo misso.
vt tenet dictus Angel. vbi suprà. & tenet in expresso Paul. de Castro. in. d. l. pars literarũ. nu.
2. & Angel. ibi, vbi dicũt, q̃ si potestas misit bãnimẽta per ciuitatẽ, q̃ quicũq; vult aliquid petere à tali officiali suo, qui vult recedere, compareat infrà tot dies, aliàs nõ audietur, q̃ istud bã-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nimẽtũ nõ ligat aliquẽ, qui debeat ab illo habere, quia ipse potestas nõ est iudex competẽs cõtra aliquẽ de sua familia: nõ debet ergo dimitte reipsum recedere, quousq; fuerit syndicat⁹, vel faciat se securari ab eo, aliàs tenetur pro ipso. qđ nota. Quod sequitur Roderi. Suarez vbi suprà. colunn. 215. vt dixi. nu. 38. vbi dixit, q̃ per dictũ Angelu. dixit de facto cùm corrector cuiusdam ciuitatis fecisset quendam prætorem & algazelum familiares suos facere eis residentiam termino assignato omnibus, qui de eis vellent querelare, & contra eos petere, vt moris est hodie secũdùm legẽ regni, quòd licet elapso termino aliqui ab eis nil petierunt, nihilominus audiũtur & ita postea fecit illos audire corã quodã officiali per curiam regis misso ad capiendum residentiam correctorum, & officialiũ eius, & fuerunt condẽnati, nec eis profuit dicta exceptio de residẽtia facta corã correctore, & de termino ab eo assignato transacto. & tenet Bar. licet ipse non dicat in. l. meminisse. §. legatum. ff. de offi. proconsu. & lega. vbi dicit quòd ante syndicatũ non debet officialis suos officiales remittere.

41 ¶Sed an potestas teneatur de † negligentia sui officialis? glos. institu. de excusa. tuto. in parte, remanere, videtur tenere, quòd non. sed Floria tenet contrarium in. l. seruus seruũ. §. si fornicarius. ff. ad. l. aquili. quia mala electiõe est in culpa. Et istã partẽ tenet Amodeus Iustinus in. d. tracta. syndica. vbi suprà. versic. fi. & Cataldi. in d. tracta. syndi. quæst. 220. ¶Et per istũ text. ibi. *por los quales sea obligado*. & per iura supradicta similia reprobatur glos. iudicio meo, & Angelu. ibi. in. §. ab hostibus. in versic. post liminij Institu. de atilia. tuto. vbi tenent, quòd rector, siue officialis non tenetur de gestis per substitutum loco ipsius ad tempus impediti. & facit text. in. c. 1. de offi. vicar. lib. 6. & in dict. l. 2. cum glossa. C. de officio eius, qui vicem alterius gerit. Nisi saluetur, quòd non tenetur de gestis loco ipsius, scilicet de gestis extra officium, secus de gestis in officio, per supradicta. & idem tenet Petrus de Ferra. in forma libelli inquisitio. in parte, trã seat in exemplum. numer. 9. quem singulariter vide, vbi dicit, quòd regulariter est contra: quia nullus debet grauare, vel punire ex facto seu delicto alterius, ad quod committendum nullum præstiterit auxilium, cõsiliũ, vel fauorem. vt in d. titu. C. ne filius pro patre. & C. ne vxor pro mari. & pœnæ debent solùm tenere suos authores. l. sancimus. C. de pœnis. nec ad agnatos vel affines innocentes debet extendi, vt dicit ibi tex. & habetur in cap. quæsiuit. de his quæ fiũt à maio. part. Capitul. absurdum enim est, vt alteri per alterum posit auferri cõditio iniqua. vt in. l. rem hæreditariã. in fine. ff. de euictio. sed in certis casibus specialibus cõtrariũ reperitur secũdùm. d. Petrũ de Ferra. & vnus eorũ est, quando officialis, vel famulus delinquit in officio cõmisso domino suo, quia tunc tenetur dominus secũdũ eũdẽ. ¶Et vi. Feli. in. c. nulli. de accu

42 sa. in principio. vbi dicit, † q̃ præsumẽdum est cõtra retinẽtem familiares criminosos: quia ex socijs cognoscitur vita hominis. Et si episcopus, vel Abb. habet aliquos criminosos, qui cõmiserũt aliquod crimẽ, q̃ tenetur pro eis, & nõ possunt allegare ignorãtiã. ¶Et idẽ dicit, quãdo nõ misit idoneos visitatores, quod dicit intelligendũ, qñ dñs est in culpa, quia scit, vel scire potuit delictum perpetratum. Sed dicit, q̃ excusatur si ante accusationem expulerat, & hoc intelligo, quando deliquerunt extra officium, secus in officio, vt dictum est. Et idem Felin. in. capitu. Petrus. de homici. 2. colu. in. 7. fallen. vbi dicit singulariter, q̃ ista fallentia declaratur, & restringitur multipliciter. ¶Primò declaratur, nisi dominus post scientiã statim purgaret delictũ officialis, vt dicit, q̃ tenet Rota in decisiõe. 266. incipiẽte. Itẽ si vicarius, in nouissimis. ¶Secũdò declaratur, nisi officiales delinquerẽt extra officiũ vt dictũ est, quia dñs non tenetur, nisi inquantum alij dñi tenẽtur de delicto famuli, non officiali. Ita pulchrè Bar. in. l. nec quid in prin. ff. de Incen. rui. naufr. & Abba. post Anto. in capit. 1. de resti. spolia. 3. col. & Fel. vbi suprà dicit, q̃ potest adduci illud, quod tenet Cardina. post antiquos in Clemen. 1. §. fina. de hæreti. vbi dicit, q̃ pœna ibi apposita turbantibus officiales inquisitores, non ligat turbantes extra officium. ¶Et adducit dictum Bal. in. l. fina. C. ad Macedo. vbi ait, q̃ si statutum validat cõtractum factum cũ filio familiãs mercatoris, non intelligitur de cõtractu facto extra mercãtiam, & idem tenet Ias. in dict. l. age cum geminiano. C. de trãsac. nu. 3. & Pau. de Castro in. l. 1. §. In filio. ff. ad Macedo. vbi dicit, q̃ vidit istũ casum de facto Florentiæ. ¶Et quoque adducit notabile dictũ Bar. in extrauagan. qui sint rebelles. in verbo, rebellanda. vbi ait, q̃ resistens officialibus de facto quando excedunt officium suum, non punitur vt rebellis. ¶Similiter adduci potest, quod scribit Bald.

43 in. l. si prediũ. C. de electi actio. vbi dicit, † q̃ pœna appposita in pace per me, & per adhærẽtes mihi de non offendendo, non extenditur ad adhærentem extra casum inimicitiæ iure veteris, sed ex alia sua causa. ¶Quoq; declaratur, nisi de putatus ad certum officium à superiore esset perso

44 na valde integra, † putà si locum tenens est litteratus

ratus expertus, & approbatus in officio, quia tunc potestas pro tali suo officiali nõ teneretur est glo. Peregrina in. c. 11. de offi. Archidi. secundùm Feli. vbi suprà. Sed non est in. c. 1. sed est in c. ad hæc nos dicimus. in verbo, examinetur. ab Archidiacono. loquendo in promouente indignum, an sit puniẽdus episcopus, vel archidiaconus, qui eũ examinauit. Et dicit, q̃ episcopus tenetur de facto illius, qui examinat, cùm d̃ mãdato illius illud faciat, sicut exercitor nauis de facto magistri tenetur per. l. 1. §. magistrum. ff. de exercito. quod dicit, q̃ fallit, nisi fortè examinator talis fuisset, vt nõ sit veri simile ipsum mentiri. argu. in. c. significãte. de pigno. Ita in p posito in officiali potestatis, quia sicut est persona valde integrã, potestas nõ teneretur pro eo. ¶Ad quod facit, quod tenet Oldra. consi. 92. vbi

45 ait, q̃ si rex habebat † castrum, & tempore belli commisit cuidam militi eũ custodire, & ille mi les commisit alteri, & hostes venerunt, & occupauerunt castrũ culpa illius, an teneatur miles? Et dicit, q̃ si cõmisit custodiã nobili, nõ tenetur si cõmisit ignobili, tenetur, quod dicit esse satis consonum iuri cõmuni. arg. in. l. fina. in prin. ff. de custo. reorum. & in. l. ad cõmentariẽsem. C. de custo. reorum. & quando cõmisit nobili, non tenetur eũ repræsentari, & si nõ exhibuerit, vel præsentet, videtur liberatus: quia cùm tẽpore cõmissæ custodiæ diligens & sufficiens reputabatur, non debet nocere, si postea mutauit mores. argu. eorũ, quę dicũtur d̃ magistratibus, qui dãt tutores. ff. de magist. cõueni. l. 1. §. si magistrat⁹. & ff. de neg. gestis. l. litis. §. si pecuniã. & in. l. 3. §. si eo tẽpore. ff. de admini. re. ad ciui. perti. & l. argẽtũ. ff. cõmoda. & cùm hoc remanet. d. Oldra in. d. consi. * Et tenet Grego. Lopez. in. l. 7. titul. 18. part. 2. in gl. *en su lugar*. * & idem tenet Feli. in c. super his. de accusa. pe. col. vbi quoq; allegat

46 glo. in. d. ca. ad hæc. vbi dicit, quòd imputatur † episcopo, si archidiaconus examinauit indignũ nisi examinator esset persona valde digna, adeò q̃ excusaretur episcopus, si credidit ei. & ibi Feli. accumulat priuilegia virorũ integræ opinionis vsq; in finẽ, quẽ vide. ¶Quoq; declaratur se

47 cũdùm Feli. in dict. c. Petrus. nisi officiales † dati essent à superiore, & sic potestas ipse eos non elegit, quia eorũ delicta ei non imputabũtur secũdùm Bal. in. c. 1. de offic. delegat. vt suprà posui in versi. sed an quid si ipse potestas. ¶Quoq;

48 declaratur, nisi potestas † exhiberet officialem, vt dicetur infrà in isto tex. in gl. fi. ¶Quoq; de-

49 claratur nisi criminaliter † ageretur, vt suprà dixi in versic. extende. quia etiam si officialis fugeret, potestas non tenetur secundum Rom. in dict. consi. 15. vbi subdit allegando Bal. in dict. l obseruare. §. profitetur. per glo. ibi. & per aliam in dict. c. cùm ad sedem. de resti. spoli. q̃ statutũ volens, q̃ potestas teneatur de delicto familiæ, debet interpretari, nisi agatur criminaliter, & allegat, quia pactum non potest facere, q̃ vnus in corpore puniatur pro alio: glos. in. c. cùm homo. 24. q. 3. ergo nec statutum iuxta glo. in. cap. non putamus. de cõsuet. in. 6. & in Rubr. C. quæ sit longa consuetudo per Bart. in Rubr. C. de decretis. decurio. per. l. non impossibile. ff. de regu. iuris quod dicit Feli. vbi suprà. esse bene notandum. ¶Vbi quoq; dicit, q̃ declaratur, nisi essem contra in casu, de quo per Inno. in. d. c. cùm ad sedem. & refert ibi Abb. notabiliter. 15. colu. ver. item præsupposito. & Bald. in. l. finæ. C. de episcopis & cleri. videlicet, q̃ licet possessio rei inueniatur penes dominum, quæ fuerat occupata per familiares, non tamen præsumitur dominum mandasse, quia potuit pertinere ad dominum ex alia causa, quam ex violẽtia, quia violentia officialium sibi non nocet. ¶Et an dominus teneatur de cõmissis per familiarem, vel cõsanguineum, videlicet Feli. in. dic. Petrus & Barba. in. c. 1. de offi. delegat. & Anto. Franci. in additione. 1. Sed tene, q̃ officiales potestatis seu correctoris, & sic locum tenẽtes, & algazelli, & cæteri officiales fideiussores dederunt de residẽtia facienda, & de iudicato soluendo, potestas non debet cõuenire nec tenetur soluere pro eis, nec eos exhibere, si fideiussores officialium sunt soluendo. vt tex. & ibi glo. & docto. in. l. vnica. C. de periculo nominato. lib. 11. vide quæ dixi suprà, nume. 40. & sic excussio primo requiritur, q̃ fiat cõtra dictos fideiussores, & nõ reperti solutores, qui eos nominauit in dictis officijs per dictã. l. & sic practicatur, & pluries iudicaui. & in cõsilio regali confirmatum, & quia prius debet conueniri substitutus, quàm substituens. vt in prin. istius glossæ dixi. ¶Quid autem si cor-

50 rector, vel potestas conuocauit † multos, vt eorũ auxilio debellaret vnã domũ, in qua dicebatur, quòd erant receptati malefactores, & illam igne concremauit contra iustitiam, propter q̃ illi sic vocati passi sunt damnũ, an potestas teneatur illis ad damnum. vid. in. l. quoniã multa faciunt. C. ad. l. Iuliã, de vi. & in. l. 1. §. si quis homines. ff. vi bono. rapto. & Innoc. in. c. fina. q̃ metus causa, Bal. in. l. nõ eo minus. C. de accusa. 10. q. & Bal. in. l. ii. C. de seruis fugiti. & vid. glo. in. l. fina. ff. si furt. familiæ fecisse dicatur. & Paris. de put. in tracta. synd. in parte, an ex eo. num. 1. fo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

114. vbi quoque dicit, q licet subditi, qui parent domino in atrocioribus non excusentur. l. liber homo. ff. ad. l. aquil. est verum, nisi aliàs periturí essent, si non facerent, per gl. notabi. & ibi Bart. in. l. si seruus. ff. de noxali. ¶ Postremò scias, an illud, quod potestas soluit pro officialibus suis,
51 si potest ab eis † repetere vtendo retentione, vel aliter. Specula. in titul. de iniurijs prope finẽ tenet, q sic, de quo exclamat Pau. de Castro. in. l. videamus. ad finem. ff. de in lit. iura. & tenet Paris de put. in dict. tracta. synd. in parte, an substituens. fo. 248. nu. 5. allegando Bal. in. l. ex facto. ff. de negotijs gestis. & vide Bar. ibi, vbi dicit, q inter eos habet locũ actio mãdati. & tenet Bertachin. in tractatu gabella. in. 7. parte. num. 30. tomo. 6. tracta. fo. 62. dicendo, quòd si dominus soluit pœnam pro famulo in casibus, in quibus nõ tenetur, repetit ab eo. per dict. Specul. in dicto titulo. de iniurijs, & damno dato. versicu. in summa. & Bald. ibi in additio. * Et Ioan. Faber. in. §. penul. Insti. de obliga. quæ ex quasi delict. tenet quòd si condemnatur dominus propter delictum famuli ab eo repetere potest adde. l. licet. §. fi. ff. de naut. caupu. & stabu. & Greg. Lopez in. l. 7. titu. 14. parti. 7. in. glo. *pechar doblado.* in fine. * ¶ Pro quo facit, quod scribit Angel. in l. 4. §. actor. ff. de re iudi. vbi dicit, q syndicus villæ coactus soluere propter mala, potest ab ea repetere. ¶ Et nota, q adeò succurritur sibi in hoc & domino soluenti pro famulo, quòd propria authoritate poterit apprehendere bona illorũ, secundùm Bartol. & ibi latius Paulu. de Castro in. l. creditor fundi. in principio, per illum tex. ff. de actio. empti. secundum Feli. in dict. c. Petrus. de homi. in fine. ¶ Et Bal. in dict. l. ex facto. & Paris de Pute. vbi supra in expresso dicũt, q si potestas fuit cõdemnatus pro assessore, quòd potest ab illo repetere, vel de suo salario retinere. ¶ Supradicta intelligo, licet ipse non dicat, nisi soluisset pro famulo, qui aliquid fecit iniustè ex mandato potestatis, quia tunc imputetur sibi potestas, qui iniustè mandauit, vt notat Dy. in regula, q quis mandato. de regu. iu. in. 6. & Bar. in. l. non solùm. §. si mandato. ff. de iniurijs. & tenet Paris de put. in dict. tract. in parte, potestas tenetur. fo. 118. num. 5. ¶ Et idem est si sciente potestate, & non prohibente, aliquid iniustè fecit, quia tunc etiam est imputandũ potestati. d. l. 1. ff. si fur. famil. feci. pront ita tenet dictus Amodeus Iusti. in. d. trac. synd. in. d. parte, qui dominus potestas, & officiales, promiserũt parere mandatis syndicorum. col. 3. versi. sed an potestas, qui soluit. quod nota. ¶ Quoq; intelligẽ, nisi potestas participauerit fraude cum familiari, quia tunc non repetit quod soluit pro eo. tenet Bart. & Bald. in dict. l. ex facto. ff. de negotijs gestis. & Paris de put. in dicto tracta. in parte. potestas tenetur. fo. 118. num. 8. & in parte, an substituens. fo. 248. nu. 5. vbi quoq; dicit, quòd facit eum participem sola scientia fraudis. & vide Bart. in dicta. l. ex facto.

SVMMARIVM.

1 *Exhibendo corrector officialem, vel famulũ liberatur.*
2 *Exhibendo familiarẽ, liberatur, licet statutũ non dicat, quòd exhibendo liberetur.*
3 *Exhibitus si satisfacere non potest, in corpore debet luere.*
4 *Exhibendo familiarem, vel officialẽ potestas liberatur, nisi forma suæ electionis, vel prouisionis expresse dicat, quòd ipse teneatur pro eis iudicatum soluere, quia tũc licet exhibeatur, tenetur, vt hic vide.*
5 *Exhibendo dominus famulũ in officio priuato, non liberatur, sed pro eo tenetur, licet exhibeat: quod secus est in officio publico.*
6 *Exhibendo iudex alium delinquentem, liberatur, sicut si exhibuisset officialem.*
7 *Exhibuere cogitur potestas officio finito officiales, & domesticos, vt conueniantur, vel vt testimoniũ ferãt de his, quæ in officio fecerũt.*
8 *Testes an possunt esse in syndicatu officiales, & domestici.*
9 *Pũtare an teneat potestas filiũ suũ in syndicatu famulũ, seu officialẽ, qui aufugit. n. 17.*
10 *Exhibere an teneatur potestas tempore syndicatus famulũ, seu officialẽ, qui aufugit. n. 17.*
11 *Exhibere nũ tenetur potestas officialem mortuum.*
12 *Hæres iudicis, an teneat̃ de barateria defũcti.*
13 *Hæres iudicis, an pro eo teneat ad syndicatum stare.*
14 *Exhibere potestas officiales quot vices teneat*
15 *Fideiussor de repræsentando reum ad suã voluntatem sub pœna certa, & ille reus postea fuit captus per iudicem, & à manibus eius fugit, an fideiussor sit liberatus.*
16 *Fideiussor promittens aliquem præsentare certa die sub certa pœna in iudicio, vel soluere condemnationem de eo fiendam, & ante lapsum termini pro eodem crimine iudex posuit eum in banno, an erit liberatus fideiussor.*
17 *Fugiens officialis tempore syndicatus timore iudicis syndicantis: quia pluries dixit, quòd volebat eum suspendere, seu verberare pro baraterijs, & furtis, potestas an teneatur eum exhibere, vel pro eo soluere.*
18 *Excusatio rei etiam minus legitima prodest fideiussori, etiam in iudicio sistendi.*
19 *Falsi pœna tenetur iudex, qui declarat parti sententiam, quam laturus est.*
20 *Fugiens propter minimam iudicis sæuitiã, vel propter minas atroces, an habet criminis præsumptionem contra se.*
21 *Bannitus excusatur, si non comparet, nec pro curatorẽ mittit, si timet vim inferri nedum sibi, sed etiam causæ.*

sa appellationis liberantur quia in appellatiõis causa mora purgari potest quia non videtur iudicatũ vt. gl. in. l. 1. ff. de actio empti. in gl. verb. agitur in fi. quam sequuntur ibi Bart. & Salic. & Cyn. in. l. si maior. C. de transac. in principio & notatur in. l. ab executore. §. si procurator. ff. de appella. Bald. in. c. quę sit prima causa benefi. amit. §. porro. in fine & in l. alia. C. ad selenia. & Nellus. in tracta. banito. in. 4. part. primi temporis numer. 1. in fi. tomo. 15. tracta. fol. 79. & Alex. in additio ad Bart. in. l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. q metus causa. in fine. quinimo in hoc casu purgatio morę locum habet etiam post factam executionem à iure si ius aduersarij integrum erat vt in l. mancipiorum. ff. de option. lega. tenet Paulu. Castr. in. l. & si post tres. ff. si quis Cautio. nu. 11. licet contrarium teneat Bertachi. in tract. gabella. in. 3. part. 8. partis principal. nume. 47. tomo. 6. tractatu. folio. 68. quia intelligitur quando ius non erat integrum aduersario. * ¶ Et si familiaris sic exhibitus † satisfacere non potest credi
3 tori, luat in corpore. l. si quis id quod. ff. de iurisdom. iudi. l. vlt. ff. de in ius vocand. & in. l. 1. ff. de pœnis. & c. finem litibus. de dolo & cõtu. secundũ Ludo. Roma. in. d. consilio. 11. ¶ Sed istũ tex. & iura similia dicentia iudicem teneri pro offi-
4 ciali, nisi eũ exhiberet, intellige verũ †, nisi forsa suæ electionis, vel prouisionis repugnet, putà quia cõtinetur in ea expresse, q ipse teneatur pro eis iudicatum soluere, quia tunc licet exhibeat, tenetur. ita singulariter tenet Ang. Perusinus. in. l. 1. C. ad. l. Iuliam repet. in princ. quia sequitur Ang. de Areti. in. d. §. lege Iulia. Insti. de publi. iudi. vbi dicit hoc esse notãdũ. ¶ Sed Par. de Put. in tract. syndi. in parte, rectores terrarũ. in princip. folio. 116. licet de Ange. nullam faciat mentionẽ, tenet contrariũ, dicendo, q licet in electione officialis ponatur pactum expressum, vt rector teneatur pro se, & officialibus, & familia sua, tũc enim exhibendo eos liberatur. vt in d. §. familiæ. quia ista verba intelliguntur secundum naturam officij. arg. in. l. si stipulatus. ff. de vsuris. & in. l. legati serui. ff. de legatis. 2. & in. l. quidã. ff. de dãno infecto. & in. l. si vno. ff. locati ¶ Secus dicit, si promittit soluere omnẽ cõdemnationem fiendã de officialibus suis, & de sua familia, tuncipsis condẽnatis tenetur soluere, nec exhibendo liberaẽ, quia est fideiussor iudicatũ solui. Secus si esset simplex fideiussor de iudicio sisti, quia tũc sistẽdo liberatur. vt in. l. scimus. C. de iu-

entregare[k] comoel derecho requiere.

k 1 Entregare. k Nota text. q si corrector vel potestas † exhibet officialẽ, vel famulũ delinquentẽ in officio, liberatur ipse potestas, & pro eo nõ tenetur Idem tenet Bar. Pau. de Castro, & Ang. & cæteri docto. in. d. l. 1. §. familię. & §. qđ nouissimè. ff. de publica. & in. l. cum si exhibuissent. code. tit. & Pau. de Cast. in. d. §. quod nouissimè, tenet, q si aliquis de familia potestatis aufugit, & sic nõ potest eum exhibere, tenetur potestas de delictis per illum cõmissis in officio, sed si ipsum exhibet liberatur. & ita seruatur in practi. secundùm eũdem, & idem tenet Petr. de Ferra. in forma libelli inquisitionis, in parte, trãseant in exẽplum. numer. 10. & idem Ange. in. §. lege Iulia. Instit. de publicis iudicijs. ¶ Ex quo infert Ludo. Roma. in cons. 11. in fi. q licet iste tex. nõ di-
2 ceret †, q exhibendo liberatur potestas exhibẽdo familiarẽ liberatur: quia si statutũ diceret potestatẽ pro suæ familiæ facto teneri certis solẽnitatibus nõ seruatis, q tale statutũ interpretãdũ est, nisi potestas famulum, pro quo tenetur exhibeat, maximè quia, vt vulgariter dicitur, statutũ à iure cõmuni interpretationem recipi. vulgata. l. 2. C. de noxali. & l. fi. §. in computatione. C. de iure deliberã. & l. Cæsar. ff. de publ. & cacùm dilectus. de consuetudi. * Et licèt iudex exhibeat officialem, vel famulum, vel fideiussor de iuditio sisti exhibeat reum, vel captũ in cau

Universidad de Deusto
Biblioteca

de iudicijs. ¶Sed si bene aduertatur Paris de Puteo nõ tenet cõtrariũ eius, quod tenet Ang.qa Ang.loquitur, qñ per formã electionis, vel statuti potestas promisit soluere omnẽ cõdẽnationem fiendã de suis officialibus, & familia, quia tunc nõ liberatur exhibẽdo, quia nõ est fideiussor de iudicio sisti, sed de iudicato soluẽdo. vt in l.grege. §.post litem. ff. de fideiusso. & isto casu loquitur Ang. ¶Et non loquitur quando in forma suæ electionis promisit tenere pro officialibus suis, & familia, quia tũc liberatur exhibendo: quia videtur promittere tãtũ de iudicio sisti simpliciter, & pro eo fide iubere, & ideo sistẽdo & exhibẽdo liberatur. vt in dict. iuribus. & in. l. fanẽ. C. de fideiusso. & Bar. in. d. §. quod nouissimè. & Paris de Put. in. d. tract. syndica. in par. rectores, terrarum. fo. 116. quasi in prin. ver. hoc tũ casu. Et ita tenet Amodeus Iusti. in tract. syndi. in parte, qui dominus potestas, & officiales promiserunt parere mandatis syndicatorum. col. 2. versi. item aduerte. vbi dicit, q dominus Bal. in quodam suo consilio. dicit, q de iure communi potestas exhibendo officialem, & familiam, nõ liberatur, si est debitor ex maleficio, cùm sit vt opera malorũ hominũ. per. l. debet. §. 1. ff. naut. caup. stabu. secus si est debitor ex cõtractu, quia potestas est fideiussor d iudicio sisti. vt in. l. post depositam. C. de assesso. ideo liberatur exhibendo: dum tamen exhibeatur tali modo, q familiaris posit cogi. Vnde dicit, q si exhiberet eũ cũ saluo cõducto, nõ liberatur potestas. l. sed ij qui §. sint autem. ff. de publica. ¶Tamen hodie per istum tex. si exhibet corrector suum officialem liberatur, modò exhibeat ratione delicti, seu ratione contractus, vt ex isto tex. patet: & est speciale in officiali correctoris, seu potestatis. ¶Secus est in alijs dominis exercentibus † officium priuatum, puta tabernã vel hospitium, quia tũc non excusantur, suum officialem, vel famulum exhibendo, secundùm Bar. in dict. §. nouissimè. quia pro eo tenentur, licet exhibeant. Cuius ratio potest esse secundũ Petrũ Ferra. in dicta forma libelli inquisi. num. 10. quia isto casu ex qua si contractu dominus tenetur ad diligentiam & custodiã. Et idẽ tenet dictus Paris de Put. in. d. parte rectores terrarum. in principio. & idem tenet Abb. in. c. 1. de restitu. spolia. col. 2. nu. 7. vbi idem tenet, q exhibendo famulũ dominus liberatur, scilicet qñ dominus exercet officium publicũ, secus si priuatũ, quia tunc non sufficit exhibere malefactorem, sed est in optione dãnũ passi, vt agatur contra famulum, aut cõtra dominum, seu hospitãtem. ¶Quod extẽditur, q non solùm potestas liberatur exhibendo famulum, seu officialem, sed etiã † liberatur, si exhibet aliũ delinquentem, pro cuius delicto ipse potestas tenebatur, vel poterat conueniri. vt tenet singulariter Amodeus Iust. in. d. tracta. syndic. vbi supra in. d. versi. Item aduerte. In parte, & est speciale. Quod facit pro iudicibus, vt faciant capere, vel exhibere malefactorem, & delinquentẽ, si existimant pro eorum delictis cõueniri. quia exhibendo eos, liberantur.* Et Amodeus Iusti vbi suprà. nu. 201. in. 14. tomo tract. fol. 186. ¶Ad quoq;, q potestas, finito officio, cogitur † exhibere iudices officiales, vel suos domesticos, quos habuit in officio, vel vt cõueniãtur, vel vt testimoniũ ferant de his, quæ in officio fecit. tenet Hostien. in summa de testi. in principio. argu. l. post. de officio assesso. tenet Lucas de Penna. in. l. agẽtes. C. de agenti. in reb. lib. 12. colu. 3. vbi dicit, q si post administrationẽ iudicũ deposità ad querimoniã prouincialiũ, seu curialiũ alicuius ciuitatis, aut aliqua alia publica necessitas postulauerit, tenentur iudices suos domesticos exhibere præsentes: & quod plus est, si idonea causa exigerit, torquendi sunt ad detengẽda flagitia iudicũ, quorũ domestici exiterũt. vt in. l. nullus. C. eo. tit. de assesso. in fine. ¶Et q tales officiales, & domestici possint esse testes † in syndicatu, inspecto statu, pro quo ꝓducũtur, q potestate, dũmodo nõ sint ita viles, q sint suspecti ex vilitate vitæ: quia nõ sunt amplius familiares, finito officio, & hoc si recesserunt ab ipso, quia si non recesserunt, adhuc durat familiaritas. tenet Ang. in. l. sciendũ. ff. de vsuris. & tenet Bal. in. l. etiã. C. de testibus. in fine. vbi quoq; tenet, q contra potestatẽ possunt testificari, quia cõtra domesticũ possunt produci: tamẽ si dixerint partim pro eo, & partim contra, non posit diuidi fides testimonij. vt gl. ibi. ¶Quid autem, si lex, vel statutum dicit, q potestas teneatur † in syndicatu præsentare eius familiam, & filius potestatis commisit delictũ, an potestas teneatur eum præsentare? Dic q sic, si seruiebat in officio, aliàs secus. secundùm Dy. in. l. 1. §. fin. ff. de publica. & vectigali. & Amodeus Iusti. vbi suprà. versi. & si statutũ. vbi dicit, q est secus, si statutũ dicit, q si familia illius, qui est potestas delinquit, potestas teneatur eum præsentare, tũc tenetur, etiam si filius in eo officio nõ seruiebat secũdùm Dy. ibi. ¶Quid si officialis fugit, † an potestas teneatur exhibere, aut soluere, in principio istius glo. dixi, q sic, allegãdo Paul. de Castro. in. d. §. quod nouissimè. num. 2. vbi dicit, q ita seruatur. Sed Cataldi. in tract. syndi. q. 264. tenet cõtrarium, dicens, q si est statutum, q potestas teneatur tempore syndicatus familiam præsentare, adhuc non tenetur, si aufugit: quia ad impossibile nemo tenetur, nec ad casum fortuitum cautum tamen est, q ponatur in bãno. vt in. l. sed & si quis. §. si quis. ff. si quis cautio. tunc nõ videt stare peripsum, sed per rẽpublicã, cuius authoritate politus fuit in banno. Et idẽ videtur tenere dictus Amode Iusti. vbi suprà. in d. ver. & si statutum. vbi dicit, q ab illa pœna pecuniaria, quam potestas tenetur pro suo officiali, liberatur exhibendo eum, vel si non stat per eum, quo minus exhibeat, sed si fugit, non põt eum exhibere. ¶Sed tu tene dictum Pau. de castro, quia sic practicatur. Et nõ obstãt supradicta, quia nõ est statutũ, nec lex, quod exhibeat suam familiã tantũmodo, imò q soluat, vel exhibeat, vt in isto text. nostro dicitur. ¶Et videtur Amod. Iusti. vbi suprà, vbi ait, q si officialis vel familiaris potestatis facit homicidium, vel furtũ, & immediatè aufugit, ita q potestas non põt eũ præsentare, nec tenetur ad impossibile. arg. in. l. lucius. §. fi. ff. de excusa. tuto. quia casus fortuitus viro bonæ fidei obesse nõ debet. l. si à bonę fidei. ff. de rei vendi. & casus fortuitus per consiliũ hominũ prouideri non põt, secundùm Amode. vbi suprà, versi. & si est statutũ. vbi quoq; dicit, q cautela est, q eo casu, quo aufugit, q ponatur in banno: quia tunc non videtur stare peripsum, quo minus eum repræsentet. vt notat Bart. in. l. si fideiussor. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisda. cogan. gloss. in. l. capitis. ff. de fideiusso. Nec obstat si dicatur, q stetit per potestatem, qui posuit eum in bãno: quia potestas fecit hoc licitè, & ex necessitate officij. Cautius tamen dicit q faciet, si faciat eũ accusare vel denuntiare ab offenso vel denuntiari à syndico, q̃ procedere per inquisitionẽ. ¶Tamen si ipse potestas anteaq̃ fugiat, posuit eũ in carcere, & ex carcere fugit, tenetur potestas de fuga, quia posuit malos custodes. secundùm Amode. Iusti. vbi suprà, & tenet idẽ Paris de Put. in tract. syndic. in parte, an ex eo. n. 12. & nu. 21. & nu. 24. & 25. fol. 114. quẽ vide. Quod non habet locũ in officiali mortuo: † qa rectores nõ tenẽtur pro delictis officialis mortui, quia facultatẽ illum exhibendi non habent, nec per eos stat, quo minus exhibere possint. vt tenet Bar. in. d. §. quod nouissimè. nu. 2. & Paul. de Cast. ibi, per glossã. ibi, quæ incipit, per accidens. & idem tenet Angel. in. l. sed hic. §. siue autem. eod. tit. quod extẽdit, etiam si secũdùm statutũ promisit potestas soluere omnẽ condẽnationem officialium, & familiarium, & ille, qui deliquit, decesit, quia ex sua promissione nõ potest conueniri, quia est fideiussor iudicato soluendo, quæ stipulatio non committitur, nisi lata sentẽtia: sed sententia nõ potest ferri cõtra defunctum, ergo non tenetur secundùm eundem. quod est notãdum. & idem tenet Bal. in. l. si decesserit. ff. qui satisda. cogan. & ibi Iaso. nu. 6. per. d. §. fin autẽ. vbi dicit, q solũ in casu, in quo posit familiaris condẽnari post mortẽ, in illo teneretur potestas, vt patet ex his quæ ibi dixit, & nõ in alijs. ¶Tamẽ dicit Amo. de. Iusti. vbi suprà, versi. item aduerte. in fi. q supradicta fortè procedunt quando ipse officialis fuit principaliter conuentus, & non potestas: quia si potestas fuisset conuentus principaliter, teneretur etiã post mortẽ officialis. vt dicit esse tex. notabil. in. l. fi. §. hoc autẽ. ff. naut. caup. stabula. qui tex. rectè probat, sed non loquitur in officio publico, sed in priuato. Et credo, q hac de causa dictus Amodeus hoc intellectũ posuit sub isto dubio fortè, & credo, q Iaso. vbi suprà dicat verũ, quia solùm tenetur post mortẽ tantũmodo in casibus, in quibus post mortem potest officialis, vel familiaris condemnari. ¶Qui casus sunt illi, in quibus hæres iudicis post eius mortẽ tenetur, & vide aliquos q Ang. & Paul. de Castro in. l. dies cautioni. §. hæc autẽ actio. ff. de dãno infect. vbi in illis casibus tenetur. & vi. tex. & ibi Lucã de pẽna. & Ioann. de Pla. in. l. in succesione. C. de decurio. lib. 10. ¶Et vide tu Ang. de Are. in tracta. maleficij. in parte, per iudicem maleficiorũ. versi. si. qui incipit, Et dico. vbi quoq; dicit, quòd si iudex † aliquid recepit per concusionem, vel per barateriam, illud cũ quadruplo debet restitui. vt Bald. in. l. fina. C. ad l. Iuliam repe. quæ pœna dicit, quòd transit in hæredem officialis, licet contra eum non fuerit lis contestata, vel ad hæredem eius nil peruenerit. vt in. l. 2. & ibi Bald. C. eodem. & est text. singula. in. l. in hæredem. ff. de calumnia. & vid. quæ dicam in. c. 1. in de syndica. nu. 16. ¶Quia talis officialis debet mũdas habere manus. vt in. l. omnis. C. eo. tit. ad. l. Iul. rep. & Bal. ibi. & si nõ habet, de qualibet barateria põt à quolibet accusari. l. iubemus. C. eo. & ibi quoq; Bal. & etiã ab eo à quo extorsit, dummodo querela porrigatur infra tẽpus syndicatus. vt in. l. vnusquisq; & ibi Bal. eo. tit. quod dicit notandũ pro syndicatoribus, & cõtra alios officiales barateros. In istis casibus credo, q teneretur potestas pro suis officialibus mortuis, quia in istis põt post mortem conueniri, in alijs autem casibus non tenetur: qa hæres † iudicis nõ tenetur stare ad syndicatũ pro eo, nisi conueniretur pro eo, quod peruenisset ad hæredem. est textu. & ibi gloss. in. l. Iulianus. la primera. ff. de iudicijs. & ibi Angel. ¶Illicò nec potestas pro suo officiali. & vide

Ange.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ange.in.l.1.ff.de priua.delictis.quasi in principio,sequendo Bart.ibi,vbi tenet,quòd licet hæres potestatis non teneatur stare ad syndicatum pro eo,nisi cum potestate fuerit prius lis contestata.vt in dict.l.Iulianus.tamen si non potuerit lis cõtestari cum eo forsitan propter eius subterfugia,tunc bene hæres tenetur,licet cum potestate lis non fuerit contestata.per.l.vt perfectius.C.de annali exceptio. ¶Et an si hæres potestatis teneatur stare ad syndicatum, vide Pari dem de Puteo in tracta.syndi.in parte,hæres an hæres mortuo potestate.fol.126. ¶Quot autem
14 vices † tenetur potestas exhibere suos officiales, & familiares,in casu,in quo est obligatus exhibere? Dic quòd vna tantùm: quia si promisisset expressè præsentare toties quoties opus fuerit, liberatur bina præsentatione facta.vt voluit singulariter Angel.in.l.si finita.in principio.ff.de damno infecto.& idem tenet Roma.cons.15.in fine.& Paris de Put.in.d.tracta. syndicat.in.d. parte,an ex eo.nu.26.idem tenet Ange.in.l.2.§. qui exhibendi.ff.de custo.reorum.vbi ponit alias quæstiones in ꝓposito satis singulares,quę quotidie occurrũt. ¶Et prima quæstio est,Qui
15 dam promisit iudici præsentare † eum ad suam voluntatem sub certa pœna,si ille reus fuit captus per iudicem,& deinde à manu eius fugit,an liber sit fideiussor? Et dicit, quòd Odofre. dicit, ꝙ sic:si captus fuit pro eadem causa, quia iã est ei satisfactum & non refert à quo satisfaciat. vt in.l.fi.&.l.3.ff.de condi.instit.&in.l.3.ff. mãda. vnde omnis obligatio est extincta. Sed si fuit captus pro alia causa,tunc non esset liber,nisi fideiussor comparuisset coram iudice,& protestatus fuisset, ꝙ habebat illum pro præsentato. Sufficit enim dicta verbalis præsentatio ex quo actualiter præsentari non potest, quia positus est in carcere,quod dicit Ang. esse notabil. dig. & quotidianum, & menti tenendum.& eius opi.Odofr. est verissima.* Sequitur Hippolyt. de Marsi.in rep.rub.ff.de fideiusso. num.142.*
¶Aliam quæstionem in proposito quoque po-
16 nit.Aliquis fideiussor promisit † aliquem præsentare certa die sub certa pœna in iudicio criminali,vel soluere condemnationem de eo fiendam,& ante lapsum dicti termini pro eodẽ crimine iudex ponit eum in banno, an fideiussor erit liberatus à pœna,si eum non sistit in termino,post quẽ terminum extitit diffinitiuè condemnatus? Et dicit quòd Odofred.dicit,quòd non, quia in eadem causa non debet officium iudicis impediri,vnde banniendo eum, non dicitur stare per iudicem quo minus compareat. l.capitis.ff.de fideiusso.secus si ante euẽtum ter
minii iudex banniret pro alio maleficio.vt in.d. l.sed & si quis.ff.si quis cautio. ¶Audi ergo tu, qui fideiussisti,& times non soluere condemnationem rei,vt ordines, ꝙ reus ab alio accusetur de aliquo crimine,& banniatur per alium iudicem:nam postquam positus erit in banno, tu si deiussor eris securus,quia per iudicem stetit, ꝙ eum sistere non possis.vt in.l.iure ciuili. ff. de conditio. & demonstra. quod nota secundùm Angel.vbi suprà.Et vide istam quæstionem latè examinatam per Bald.in sua practica, in Rubrica de quæstionibus emergentibus,circa merita causæ.§.tertiò quæritur. ¶Quæro quoque de quæstione,Quidam officialis potestatis stabat in Syndicatu,contra quem fuit datus libel-
17 lus criminalis de † corruptione,furto, & baratria:& lite pendente iudex syndicatus,idest residentiæ pluries dixit, Ego intendo verberare, vel laqueo suspendere istum officialem ad terrorem aliorum,sibi minando mortem, quibus verbis auditis ductus timore officialis aufugit, propter quod syndicator petebat à potestate, vt solueret,vel eum exhibeat potestas, allegat hanc fugam dolo syndicatoris procuratam fuisse,& eius opera.Paris de Puteo in dict.tract.syndica.in parte,subijcio subtilem & vtilem quæstionem.folio.120.loquendo in fideiussore potestatis,vel officialis,dicit,quòd omissis,quæ dici possent pro & contra consuluit, ꝙ fideiussor officialis,vel capitanei,Baronis, non teneretur ad pœnam fideiusionis, quia obstat exceptio doli contra syndicatorem, quia minas mortis intulit capitaneo,vel officiali,vt aufugeret.arg. in.l.1.versi.dolo.ff.de eo per quem factum est. & bene facit textu.in.l.si opera creditoris.ff.de doli excep.vbi dicitur, ꝙ si opera creditoris debitor perdidit pecuniam, quam soluturus erat creditori,subuenitur debitori,& ista verba minatoria fuerunt ordinata ad casum fugę,ergo tenetur minans casu sequuto.argu. in.l. fi.§. si ea conditione.ff.ad.l.Rhodi.de iact.propter quod fideiussor,& sic potestas,qui fideiussor suorum officialium est,vt in gloss. proxima dictum est, videtur non posse sistere officialem ex indicijs illius syndicatoris,tales minas proferentis.arg. in.l.si pater.ff.de instítu.& substitu.&.l.3.ff.de fideicommiss.liberta.§.fina.vbi si per hæredem steterit quo minus illa pareret,quæ dedit medicamenta sterilitatis, quòd illi imputatur.& facit textu.in.l.2.§.simili modo.ff. si quis cautio. vbi de impedito ad iudicium venire impedimẽto causato facto officialis.videtur enim officialis ille prorumpendo ad tales minas ab se abdicare iurisdictionem cõtra eum, cui minatus est.

per

per text.in.l.1.C.si quacunque prædi. potesta. secundùm Barto.Bal.& Ang.& Saly.in.l. quia poterat.ff.ad Trebellia.vbi Imol.in.d.l.1. quæstionem istam decidit,& dicit, ꝙ si officialis facit iniuriam alicui,vel sibi minantem feruorem infert, quòd ille,cui minatur,cum tota familia sua,est exemptus à iurisdictione sua in omnibus causis ciuilibus,& criminalibus,& alium iudicem sortiuntur,nam minacés feruores officialium iustum metum inferunt,secundùm Bald. ibi.& in.l.1.C.si rector prouinci.& sic cum propter hoc fuerit iudex,seu syndicator iurisdictione priuatus, non poterit pœnam à fideiussore petere,nec cogere ad exhibendam, vel ad solutionem faciendam, quia in eum non habebat amplius iurisdictionem ministerio legis ab eo abdicatam,per tex.in.dic.l.1. si qua cum prædi.
18 ¶Accedat quoq; ꝙ excusatio † rei etiam minus legitima in iudicio sistendi prodest fideiussori. vt in.l.sed & si quis rei capitalis.in princi.eo.ti. & quia tales minas atroces inferendo, syndicator est in dolo,vt dictũ est,qui dolus nunc ex facto sequuto intelligitur.per.d.l.1.§.sed an dolo. ff.de doli exceptione.vbi text.dicit. Ideo hanc exceptionem prætor posuit, ne cui dolus suus per occasionem iuris ciuilis cõtra naturalẽ æquitatem prosit,qui dolus probatur ex anteceden tibus minis, & suasionibus, quas fecit contra ipsum.per glo.notabilem in.l. apud celsum. in prin.eo.tit.quam Bal.allegat in.l. veteri. C. de fideicommissa.liber.& in.l.dolum. C. de dolo. & omnia iura clamant, ꝙ fraus & dolus alicui patrocinari nõ debet. ¶Imò tenetur iudex pœ
19 na falsi, † quia declarat parti sententiam, quam est laturus.arg.in.l.obseruandum.ff.de officio. præsi.coniũcta.l.1.de falsis.& in.l.si quid aliud. §.1.ff.de pœnis.& in.l.omne delictum.§.explo-

ratores.ff.de re militari. ¶Et quia reus,qui aufu
20 git † propter nimiam iudicis sæuitiam, vel propter eius minas atroces,non habet præsumptionem criminis contra se. vt in.l. lege Cornel. ff. ad Silania.& per doct.moder. in.l. admonendi. ff.de iureiur. ¶Et quia talis fuga tanquam ab eo procurata prodesse non debet.argu.in.l. itẽ hic qui.ff.ex quibus caus.maio.nam quando suasio alicui dolosa,est proxima causa damni,tenetur suadens de dolo,& etiam de damno,vt in.§. cæterum.instit.ad legẽ aquiliam.& in.l.cum quis persuaserit.ff.de dolo. ¶Et sic cum syndicator fuerit in dolo,seu culpa,ob quam fuga fuit cautesata,fideiussor non tenetur ad pœnam, nec potestas ad soluendum,nec exhibẽdum.& ita per ista iura, & per alia plura tenet dictus Paris de Put.vbi suprà.vbi quoq; dicit, ꝙ qui in illo casu melius senserit,melius consulet. ¶In adiuto
21 rium Pari.de Put.facit,quod tenet Ange.in dite,bannitus.in.4.q.vbi tenet, † ꝙ excusatur bã nitus,si non comparet,nec mittit procuratorẽ, si timet vim inferri,nec dum sibi,sed etiam causæ,vt si est repulsus propter partialitates,vel hã bet causam cum potẽte, etiã si sit bannitus ex causa, & culpa sua, prout tenet additionator Abb.in.cap. quæ in ecclesiarum. de constitu.in additione,quæ est in nume.17.in parte,si culpa sua reget.& ibi Feli.col.45.& Domi.in.c. statutum.§.cum verò.de rescrip.libr.6.& idem tenet noster Pala.Ruui.in rep.Rub.de dona.§.78.fo. 56.nume.30.vbi singulariter.

Prætorum Cap.IIII.finis.

Sequitur Caput.V.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio,in quibus casibus suspenditur.*
2 *Per aduentum successoris expirat officiũ prædecessoris.nu.5.& .10.*
3 *Officiales,qui syndicari debent,ab officio,debent suspendi.*
4 *Officialis accusatus de crimine commisso circa officium,accusatione, vel inquisitione pendente suspendi debet. Quid si est electus in potestatem,& opponitur contra eum,an ista oppositione durante exercebit officium.*
5 *Iurisdictio prædecessoris expirat post præsentationem prouisionis,quia anteaquam præsentetur,iurisdictio non aufertur, prædecessori. num.10.Officium vsque ad annum datur.*
6 *Corrector,seu potestas licet tempus sui officij finitum sit,officium deponere non debet, sed successorem expectare,& de causis cognoscere,& omnia agere vsq; in aduentum successoris:& quoq; debet habere salarium consuetũ. nume.8.9.10.& .16.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

7 *Iudex si non compleuit officij sui tempus, non tenetur recipere successorem in officio. numero. 13.*

8 *Vniuersitas, seu ciuitas correctore deficiente non potest exercere iurisdictionem, nec iudicem ponere.*

9 *Iudex delegatus datus cum præfinitione temporis, expirat elapso tempore.*

10 *An iurisdictio concessa ad beneplacitũ principis expiret per mortem concedentis.*

11 *Iudex ingredi debet per illam portam, seu per partem prouinciæ, quam ingredi moris est.*

12 *Iudex pati debet, quòd successor suus in officio intret, & ei debet præbere baculum iustitiæ vt officium exerceat, aliàs in crimen læsæ maiestatis incidit, & in istam pœnam incidunt rustici, & populus, qui recusat illum habere in iudicem.*

14 *Castellanus non debet dimittere Castri custodiã finito tẽpore, si dominus custodẽ nõ mittit.*

15 *Iurisdictio, an potest exerceri vltima die officij.*

a **SVspendidos.** [a] Idem caue-tur in prouisionibus officiorũ, vbi rex inter alia dicit, *y por esta nuestra carta mandamos a qualquier persona, o personas, que tienen las varas de la nuestra justicia, y de los officios d alcaldia e alguazilazgo dessa dicha ciudad, e su tierra, que luego las den, y entreguen al dicho nuestro Corregidor, e que no vsen mas dellas sin nuestra licẽcia so las penas en que caen las personas priuadas que vsan de officios publicos, para que no tienen poder, ni facultad, ca nos por la presente los suspendemos, e auemos por suspendidos de los dichos officios.* Et sic nota vnum casum, † in quo iurisdictio suspenditur. ¶ Item suspenditur per appellationem, recusationem, & relationem. vt tenet Bal. in c. 1. §. fi. quo tempore miles. in vsi. feudo. nume. 2. &. 3. ¶ Item per restitutionem. vt in. l. si causa. C. de transact. ¶ Item si papa committat causam appellationis ex certa scientia, quæ de iure non tenebat. vt in. c. pastoralis. de offi. delega. ¶ Item suspẽditur per recursum ad superiorem, qui succedit loco appellationis. vt Bal. vbi suprà. ¶ Et quoq; suspẽditur in casu nostri text. cũ quo cõcordat tex. in. l. vnica. ff. de offi. præfe.
2 auguſt. vbi cauetur, † q per aduentum successoris expirat officium prædecessoris, & præfectus augustalis amittit imperium eo ipso, q successor intrauit. ¶ Idem dicitur de officialibus † syndicandis, quia abstruerent testes scientes veritatem, vel eis minas inferrẽt, vt tenet Paris de Put. in tracta. syndica. in parte, officialis finito officio. foli. 26. nu. 6. & in parte accusatus in officio. fol. 41. nu. 2. in libro portatil. ¶ Et idem dicitur de officiali accusato † de crimine commisso circa dictum officium, quia pendẽte accusatione, siue inquisitione potest suspẽdi ab officio. * Propter criminis enormitatem* per. l. q si fortè circa finem. ff. de solutio. & ibi Bart. & Institu. de suspe. tuto. §. fr̃qs secus si deliquerit extra officium. vt in. l. Reo. & in. l. quanuis. aliàs incipit Calpedius. eo. ti. ff. de solut. & tenet Stephanus aufreri. indecisioni. Tolosa. 371. in ordine. * Et tenet Peregri. in part. iudex. q. 5. in fin. in glo. maleficij quem vi. & quæ dixi. in. c. 7. in. capi. iudi. syndica. in glo. suspenda. * ¶ Sed quid, si aliquis est electus in potestatem alicuius ciuitatis, seu castri, & quidem se opponit huic electioni, dicens eam non valere, an pendente lite exercitiũ exercebit? Dic q non, si nõ inchoauit exercere. l. qui status. ff. de re mil. sec⁹ si inchoauerit. vt in. l. 1. §. pen. ff. nil no. appel. pend. &. l. reus. §. 1. de muneri. & honori. c. nõne. 8. q. 4. tenet Petr. Antiboli. in tract. de muneri. in. 3. par. nu. 69. tomo. 6. tract. foli. 25. in electo autẽ in prælatũ dic, vt in. c. cõstitutus. de appel. & in. ca. nil. §. fi. de electio. ¶ Et q nõ admittatur pendẽte lite, & donec exceptio fuerit discussa, quæ debet discuti infrà tres menses. tenet Plat. in. l. 2. C. de dignita. lib. 12. in. fi. Et facit tex. in. §. si quis autẽ talis. in auth. quomodo oport. episcopi. colla. 1. & idẽ tenet Pla. in. l. fi. C. de iure fisci. lib. 10. vbi ad excludendum ab honoribus consequendis sufficit

Prætorum.

TRosi que los officios que por la carta que lleua mã

Caput. V.

damos que estẽ suspendidos, [a] para q̃ el, y sus officiales los tẽgan, no daran

sufficit sola accusatio, licet nondũ sit lata sententia. vt in. d. l. reus delatus. ff. de muneri. & honori. vi. text. & glos. in. l. vnica. C. de reis postula. lib. 10. & ibi docto. vi. Iaſ. in. l. 1. ff. de re iudi. nu. 14. cum sequentibus. ¶ Sed solùm rex debet de hoc cognoscere, & per eum debet terminari, vt in Pragmat. 9. in lib. Pragma. ibi, *que no se conozca dello, sino por nos.* & vide Bal. in. c. 1. de confirm. vtil. vel inutil. nu. 4. vbi de hoc. ¶ Sed iste tex. & iura similia, quæ dicunt, q̃ expirat officium, & suspẽdatur per aduentũ successoris, intellige post
5 præsentationem † literarum, id est prouisionis: quia præsentatio literarum, & nõ data considerãda est. vt in. c. capitulum. sanctæ crucis. de rescrip. & in. c. si qualiter. de cleri. nõ resi. &. c. di lectus. el. 2. de prẽbẽd. &. C. quia frustra. de vsur. &. c. vt debitus. de appel. ¶ Quã præsentationẽ debet facere in concilio ciuitatis, vt dixi suprà in. c. 1. in glo. *les fuere mandado.* in prin. & in versi. & quia in istis officijs. & tenet Bald. in. l. 1. C. vt lit. pẽden. vbi dicit, q̃ rescriptũ non prodest sine præsentatione, & antea quam iudici præsentetur, non aufertur iurisdictio, nec confertur, & dicit q̃ ita est veritas, & ita habetur in prouisionibus regalibus officiorũ, in quantũ dicunt, *tenga por nos el officio de corregimiento de essa ciudad por vn año, contado desde el dia que por vos fuere recebido al dicho officio.* Quia vsq; ad annum consueuit dare officium potestatis, tenet Bar. in. l. omnes populi. ff. de Iusti. & iur. col. 17. num. 52. & tex. in. l. 2. tit. 16. lib. 2. in ordi. rega. & tex. singul. in. l. nemi nem. C. de suscept. præp. & arca. lib. 10. vbi officiales non debẽt esse perpetui, sed annales, vel ad plus biennales. & ibi Lucas de Pen. fina. col. & tex. in. c. fundamẽta. §. fi. de elect. in. 6. & Pla. in. l. ius senatorum. C. de dignit. lib. 12. & sic seruatur. ¶ Et q̃ stetur præsentationi, vi. quæ dixi suprà in. c. 1. in gl. *officio.* Idem tenet Bald. in. l. fal sus. C. de furtis. 6. col. nu. 17. tenet, q̃ ante omnia debet fieri præsentatio rescripti, quia eius iurisdictio pendet ex eius productione, quod dicit notabile. & tenet idẽ Hippoly. de Marsil. in. l. si quis nec quæstio. ff. de quæstio. nu. 66. ¶ Imò si
6 non sunt literæ præsentatę, talis corrector, † seu potestas licet tempus sui officij sit finitum putà annũ, non debet statim deponere, sed debet successor expectare, & debet de causis cognoscere, & omnia agere vsq; ad aduẽtũ successoris. vt in. l. meminisse. ff. de offi. proc. & lega. & ibi Bar. & vsq; ad eius aduentũ ius dicere. vt ibi in tex. propter ciuiũ vtilitatẽ. vt in. l. 1. §. administratorem. C. vt omnes iudic. tam ciui. quàm crimina. & in l. 1. ff. de offic. præfect. August. & in. l. si fortè. ff. de officio præfecti. quinimo si successorem non expectat, tenetur, vt tenet Amodeus Iusti. in tracta. syndi. in parte, olim potestatem. per. d. l. meminisse. & per docto. in. l. eum qui. §. iudicare. ff. de iuri. om. iudi. quinimo pro reliquo tempore, quo sedet vltra tẽpus ipsius officij, debet habere salariũ consuetũ. tenet Roma. singulari. 390. per tex. in. §. illud. in auth. de administrato. colla. 7. * Et Bal. singul. in consi. 8. vol. 4. quod extende in rectoribus ciuitatum villarum & in iudicibus ordinarijs nostri temporis qui cõmuniter sunt annales: quia etiam habent seruire officium & ius dicere in aduentum successorũ: tenet Albe. in. d. l. meminisse. nu. 2. versi. sed quæro: & vi. quæ dixi, suprà. in. c. 1. in glo. 1. nu. 2. ver sic. & sic q̃ vniuersitas. * ¶ Quod extẽdit Bar. in. l. legati. ff. de offi. procon. & lega. q̃ intantũ debet cognoscere, q̃ nõ dicitur suum officiũ finitũ, nisi aduenerit successor, & etiã si non sit confirmatus in officio, pot vti iurisdictione donec successor aduenerit. quod nota, quia ita tenet extendendo dict. l. meminisse. ¶ Et Cataldinus in tract. syndi. q. 253. dicit, q̃ gesta per potestatẽ, & etiam per aliũ officialem, finito officio tenẽt, & valent donec successor veniat, quẽ expectare tenetur vsq; ad cuẽtum. per. d. l. meminisse. & idẽ tenet Guido pap. in decisio. 501. vbi ait, q̃ quando iudex nouiter creatus nondũ accepit possessionem officij dictæ iudicaturæ, valẽt gesta per antecessorem, qui est in possesione ipsius officij, donec alius adeptus fuerit possesionẽ dicti officij, quia apud eum remanet administratio cum tit. vt in. d. l. 1. §. administrationẽ. C. vt omnes iudi. tam ciuil. quàm crimi. quod habet locum in maioribus, & minoribus iudicaturis, secũdùm Guid. papã in. d. l. decisio. vbi dicit q̃ ita seruatur. & vi. quæ dixi suprà. c. in glos. *nuestros.* nu. 1. ¶ Supradicta quoq; habẽt locum in benefi cialibus. vt tenet Roma. singula. 566. per glo. singula. in. l. tribunus. ff. de milita. testa. ¶ Quod est intelligendũ, quãdo iudex prædecessor cõpleuit tẽpus officij: quia si nondũ finiuit, non tene
7 tur recipere † successorẽ ad officiũ, quia sua prosuisio, vel creatio ante finitũ tempus prædecessoris ipso iure nõ valet. vt tenet Bald. in. l. scire oportet. §. consequẽs. in fi. ff. de excusatio. tuto. vbi ad literã tenet, q̃ si officialis est creatus in aliquo officio, & ante eum dimissum, vel remotũ, alius, est creatus loco eius, ipso iure non valet eius creatio. & infrà dicetur nu. 13. ¶ Et in tantum est verũ, q̃ finito officio debet remanere in iurisdictiõe, q̃ vniuersitas, † vel ciuitas correctore deficiente, non potest exercere iurisdictionẽ, nec iudicem ponere. vt tenet Montal. in glo. ordin. in parte, vniuersitas. allegando tex. in. c. accessis
8

Universidad de Deusto
Biblioteca

sent.de constitutio.& ibi tenet Inno.nume.3.& dixi supra in.c.1.in gl.*nuestros*.nu.1.contrarium vult Bald.in.c.cùm omnes.de constitu.num.22. vbi dicit, q dictum Inno.fallit quãdo, magistratus vacat.per tex.in.l.vbi absunt.ff.de tutori.& cura.datis ab his.vbi idem tenet Bald.quia licet ibi sit speciali fauore minorum, nõ minor fauor est totius populi, quàm minorum.vt in.l.Barbarius.ff.de offi.præto.sed istæ fallentiæ Bal. non credo: quia ipsemet Inno.loquitur expresse rectoribus deficientibus, seu vacantibus, vt per te poteris videre, & ipsemet Bal.in.d.c.cùm accessissent.nu.10.transit cum dicto Inno.dicendo, q vniuersitates non habẽt iurisdictionem contentiosam quoad exercitium per se, sed per rectores suos, nisi quando rectores deficiunt.per.d.l. vbi absunt.quod dicit q non placet Innocen.& ratio dicit q patet, quia populus nõ habet aptitudinem ad hoc, quia solùm habet vniuersitas, seu populus iurisdictionem habitu in conferendo, sed non in exercendo per se. ¶ Item intelligitur in iurisdictione ordinaria, secus in alio of-
9 ficio, vel in iurisdictiõe † delegata. vnde legatus cum temporis præfinitione, illo elapso non potest cognoscere.tenet Bald.in.d.l.meminisse.& sequitur additio ad dictã decisionem Guidonis. & idem tenet Petrus de Ferra. in forma libelli, de declinatio.iurisdictiõis alicuius.in parte, nec fuisse iudicem.nu.18.& Abb.in.c.super eo.el.2. de appella.nu.7.& Specul.in ti.de iudi. delega. §.excipi potest.versi.Item q; iurisdictio nu.8.& idem Petr.de Ferra.in forma libelli sentẽtiæ definitiuæ.in parte, nos Bernardinus.nu.23.¶ Et vide Par.de Put.in.d.tract.syndic.in parte, sequitur de modo.fol.29.loquendo in ordinario, vbi dicit, q licet de iure authenticorum debeat ante aduẽtũ successoris officiũ deponere per duos dies.vt in auth.de colla.§.illud.in fi.colla.7.de-
10 bet intelligi, † postquam notificauerit successori aduentũ suũ.secundùm Azo.in summa tit.vt oẽs iudi.causæ.¶ Imò & post aduẽtũ successoris, si eius officiũ non est de momẽto ad momẽtum finitũ, pòt admittere, licet non necesitetur.glo. in.c.si Christus.de iureiuran.& notatur in.l.me
11 minerit.c.vnde vi.& dicit q est capitulũ regni, q omnis officialis debet notificare aduentũ suo prædecessori, & ex tunc gagia cõputantur à die notificationis, tũ dicit, q in regno nũquã deponitur officium, nisi post ingressum factum visis, & lectis commissionibus, vt in constitutione regni, quæ incipit, scire te volumus.vbi dicit, quòd antiquus officialis exercet officium ante aquam sibi sint delatæ literæ desistentiæ.vt in. dicta.l.1.ff.de offi.præfe.august.& ita in nostro regno Hispaniæ quoq; seruatur. Et vide Pari. de Put.in tracta.syndi.in verbo, ad officialis successor.numer.6.fol.151.in porta.vbi ait, quòd si princeps concesit iurisdictionem ordinariam ad beneplacitum, & moritur princeps, q nõ expirat iurisdictio ante aduentum successoris.per d.l.meminisse. & sic erit ordinarius, donec per successorem reuocetur.vt in authẽ.de quæstori. §.super hoc.colla.6.idem tenet Archi.in.c.scripsit.7.q.1.& Specu.in tit.de loca.§.nũc aliqua. nu.178.& ibi Ioan.And.in additio.& Bart.in.l. 1.§.si plures.ff.de exercito.nu.1.vbi idẽ tenet.& idẽ tenet Ioann. Fab.in.§.item si adhuc.Institu. mandati.* Et Bal.in.d.l.meminisse.ff.de offici. proconsul.nu.2.* Licet contrarium teneat ipsemet Par.de Pute.in.d.tracta.in verbo, officiales perpetui.fol.191.nu.3.dicendo, q officialis datus ad beneplacitũ sedis apostolicæ, est perpetuus, secus si est datus ad beneplacitum papæ, quia eo mortuo, expirat, quia intelligitur, q expiret adueniente successore, vt dictum est, aliàs secus. * Vi.l.2.tit.2.libr.2.ordi & l.24.tit.2.lib.7. ordi & Grego.Lopez.in.l.20.titul.15.part.2.in glos. *de los officios.* * ¶ Quod fallit in vicario episcopi: quia Mortuo episcopo, expirat iurisdictio vicarij, nisi capitulum, quod succedit, eum cõfirmet post mortem episcopi tenet Guido papa singu. 560.* Quod etiã fallit in alio officio quam in iurisdictione ordinaria, & ita non habet locum in concedendis beneficijs vel præbendis prout tenet Bald.in.d.l.meminisse.nu.1.* ¶ Et vi. Bald. in.l.falsus.C.de furtis.vbi tenet, q facta ab officiali reuocato valẽt anteaquã sint tibi literæ desistentiæ præsentatæ.Et idẽ dicit in episcopo reuocato.Et procedit hoc ex ordine: quia successor per duos dies ante debet significare aduentũ suum prouincialibus, vel ciuibus cum aliquali cõmendatione sui ipsius.vt dicit tex.in.l.obseruare.§.anteaquã.ff.de offi.procõsul.& etiã antiquo potestati amicabiles literas destinare, vt in suo aduentu occurrãt officiales,& non turbẽtur ab officijs.vt in.d.§.anteaquã.&.§.illud.¶ Ingre-
11 ditur quoq; per illam portam, † seu partem prouinciæ, per quam ingredi moris est, vel aduenit ad illam ciuitatem, seu terram prouinciæ, in qua solent alij plurimum venire, & se præsentare.vt in.dic.l.obseruare.§.proficisci.quia multę ciuitates habẽt in hoc prærogatiuam, quòd priꝰ vadat ad vnã ciuitatem, quàm ad aliã, & sic ingressa præsentat literas desistẽtiæ decessori, quibus princeps significat, q officiũ deponat nouo præsidi, quibꝰ lectis, & signatis, prædecessor sceptrũ deponat in manibus noui, & sibi assignet tribunal, secundùm Pari.de Put.vbi suprà. ¶ Et prædecessor obedire debet: quia qui † non vult pati quòd successor suus in officio intret, cõmittit crimen læsæ maiestatis.vt tenet Franc. Lucanus in tracta.de priuilegio fisci.versi.item quod non vult.nu.4.in.2.parte.de crimine læsæ maiestatis.tomo.6.tracta.fol.11. Et vid.Angel. in.l.qui ve.ff. ad.l.Iuliã maiestat. vbi tenet, q si potestas Bononiæ, vel alicuius ciuitatis successori suo denegat præbere baculum, vt possit officiũ exercere, incidit in crimen læsæ maiestatis.& idẽ tenet Amode.Iusti.in tracta.syndi. in parte, olim potestatem.& dicit esse tex. in.l. 3.ff.ad.l.Iuliã maiesta. Et est tex.expressus in.l. 2.tit.2.partit.7.versic.*la dozena es.* Et quod tenet Guiller.in.l.Imperium.ff.de iuri.om.iudi.¶ Et secũdum dictum Amode.vbi suprà quoq; tenetur, si non expectat successorem.per.d.l. meminisse.& in dictam pœnam incurrũt rustici,& populus, qui recusat illum habere in prætorẽ, quẽ princeps elegit.secũdùm Fran.Luca.in.d.tract. vbi suprà.quod nota.¶ Et hoc, quãdo primus iu-
13 dex finiuit suum † tempus, vt dictum est.nu.7. quia si ante tẽpus primi iudicis finitum successor peruenerit, non debet admitti vt est tex.iuncta glo.in.l.1.§.administrationem.in verbo, peruenerit.ibi, finito tẽpore primi.C. vt omnes iudi.tam ciuil.quàm crimi.& tenet quoq; glos. in authen.de administrato.§.illud.in verbo, vocantur interdicta.colla.7.¶ Sed cõtra supradicta,& d.l.meminisse.videtur tenere Bart.in.l. itẽ quæritur.§.qui impleto.nu.8.&.9.ff.locati.quem sequitur ibi Paul.de Cast.in fi.vbi dicunt, q officia, quæ ex necessitate gerũtur, vt in tutela, non videtur tacitè illud renouatum, licet quis in eo remaneat.vt in.l.2.§.1.versic.q si finita.ff. de eo qui pro tuto.Et ideo dicit Barto.q isti rectores, qui mittuntur per ciuitatẽ, & castellani, qui mittũtur ad custodiam Castrorũ, licet finito officio remaneant, non sunt Castellani, quia illud officiũ solo cõsensu nõ renouatur, sed necessitate, illata authoritate publica. ¶ Sed mihi videtur, q non sit contrarium, imò simile: quia licet non sint iudices, remanent in officio authoritate publica,& propter publicam vtilitatem. vt Barto. ibi dicit. & hoc propter ciuium vtilitatem.vt in dicta.l.meminisse.ibi,& vtilitas prouinciæ exigat esse aliquem, per quẽ negotia sua prouincia-
14 les explicent,& sic videtur esse iudex,& loco iudicis esse.¶ Quod dicit idem Bal.esse in Castellano.in.l.ex diui pij.C.locati.in fi. vbi tenet, † q finito tempore Castellanus nõ debet dimittere custodiã Castri, si dominus non mittit alium ad custodiendum, quia bonã fidem debet agnoscere, & nõ debet reddere præcipiti festinatione: nam propter casum tempus prorogatur, secundùm Bald. ibi.& facit tex. in.l.3.ti.18.part.2.in fine.de quo per docto. in.l.mora.ff.solut.matri.vbi per Bar.nu.17.& nu.18.& ibi Alexan.nu.18.vbi cũ Bar.tenet.& per Ias.ibi. n.17. vbi singulariter.vbi quoq; ibi per eum, an si habebit salariũ pro custodia artis tempore elapso.

lugar que otro los tenga, ni vse [b] dellos, saluo el, y sus officiales como por nuestra carta le fuere mandado.

¶ Sed an vltima die officij potest iurisdictionẽ
15 † exercere.glo.in.c.& si Christus. de iureiuran. in verbo, seruandũ.dicit, q non.tamen si fiat, valet.per.d.l.meminisse.& illã glo.approbat Bar. in.d.l.eum qui.ff.de iuri.om.iudi.& Cy.& Fulgo. Quod dicit Abb.notãdum in.d.c.& si Christus.nu.7.pro intellectu illarum legum. Sed dicit, q nõ debet vltima die iudicare, scilicet, post aduentum successoris erubescit enim propter abdicationem iurisdictionis, ante aduẽtum successoris licitè iudicat.¶ Itẽ dicit, q debet intelligi glo.in ordinario, secus in delegato, nam ille iudicat vltima die iurisdictionis.vt in.ca.cõsuluit. de offi.delega.& idem tenet Alexan.in.d.l.eum qui.nu.7.vbi dicit, q aduentus successoris non accipitur pro ingressu in officiũ, sed pro aduentu, sine ingressu.vt dicit Bal.ibi. & hoc ostendit verbum, debet, positum ibi iunctis nota.per gl. in.d.c.& si Christus,& ita dicit de mente doctorum in.d.c.cõsuluit.& idem tenet glo.in authẽ. de administra.§.illud.in verbo, dies.colla.7.vbi tenet, si prædecessor adueniente successore per duos dies ante administrationem deponere debet, sed recedere non debet, hoc dicit verum, si successor aduenerit, non aliàs,& hoc probat Barto.ibi. versi.oppono.& sic dicit Alex.in.d.l. eũ qui in fi. q hodie seruatur.d.auth.administra.in fin.¶ Et quoq; in nostra Hispania seruatur, q anteaquã successor in officio se præsentet in concilio ciuitatis,& baculũ accipiat, prædecessor iudicat,& negotia expedit, licet successor sit in ciuitate.& ita pluries feci,& multi alij faciunt, quia ex sola electione nõ quæritur ius electo.vt Bar. in.d.auth.& supradixi.¶ Et non solùm exercet officiũ vsq; in aduentũ successoris, vt dictũ est,
16 imò debet † habere salariũ cõsuetum pro illo tẽpore, quo sedet,& iurisdictionẽ,& officiũ exerceat.vt tenet tex.in.d.§.illud.& ibi Bar.vbi dicit, q vsq; ad eius aduẽtum emolumẽta publica per

cipere debet. & idem tenet Roma. in singulari. 401. & tenet iudex in expresso. Bal. in consili. 8. in. 4. volumine per. d. l. meminisse. ff. de offi. pro consul. & lega. & per. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. locati. & per. l. pen. §. vxor. ff. solut. matrimonio. & per alia iura.

b **Vse.** b Aliàs si iurisdictionem exercẽt dolo malo non habentes potestatẽ iudicandi à principe, eos punire debet, quia incidũt in crimen læsæ maiestatis. vt tenet Angel. in. l. lex duodecim tabularum. ff. ad. l. Iuliam maiesta. vt dixi suprà in. c. 1. in glo. 1. col. 1.

c **Carta.** c Quam per te vide, quia in ea cõtinentur casus omnes istius capituli, qui custodiri iubentur.

Prætorum Cap. V. finis.

Sequitur Caput. VI.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum, & lex, an ligent in foro conscientiæ.*

a **Mandamos.** a Quòd verbũ, præcipimus, est durum verbum cõtra negligentes. vt tenet Cardina. in Cle. 2. de magistris. in. 15. notabil. nu. 29. in. fin. † vbi dicit, q obligat ex p̃cepto. & vi text. in. c. præcipitur. 14. q. 1. vbi archidia. dicit, q mandatũ consistit inter cõsilium, & præceptum. est enim vltra consiliũ, & citra præceptũ. mandatũ enim cogit sicut præceptũ, & peccat si nõ adimpletur. de quo per Cardina. in Cle. 1. de ætate & qualit. in. 8. q. vbi dicit, q prælati negligẽtes super eo, quod disponitur, peccãt mortaliter. per. c. deniq; 4. distin. quod notat gl. in. c. ea quæ. de offi. archid. de quo per archi. ca. vtinã. 76. distin. vbi dicit, q ad intelligentiã huius sciendũ est, q præcepta, quæ per modũ statuti, vel cõstitutionis proponũtur, nõ eodẽ modo obligãt omnes, sed secũdùm q requiritur ad finem, quẽ legislator intẽdit, cuius authoritatem si aliquis transgrediendo statuta contẽnat, & hoc modo transgrediatur, q impediatur finis, quem intẽdit, peccat mortaliter talis transgressor. ¶ Si autem ex aliqua rationabili causa nõ seruet, præcipuè etiã si legislator adesset, non decernet esse seruanda, talis transgressor non cummittat mortale peccatum: & inde est, q nõ omnes, qui omnino non seruant ieiunia ecclesiæ, non peccãt mortaliter. ¶ Sed contra hoc opponitur, q præcepta ecclesiæ obligant sicut Dei præcepta, secũdùm illud Luc. 10. Qui vos audit, me audit. c. qui vos. 8. q. 1. Sed ad præcepta Dei omnes tenentur, illicò. & ius soluendo dic, q præcepta Dei sunt præcepta iuris naturalis, quæ secundùm se sunt de necessitate salutis: sed statuta ecclesiæ sunt de his, quæ non per se sunt de necessitate salutis, sed solùm de institutione. & ideo possunt esse aliqua impedimenta, propter quæ aliquĩ ad ea obseruãda huiusmodi non tenerentur, secũdùm sanc. Tho. prout tenet Archi. in. d. ca. vtinam. ¶ Tu vi. Abb. singu. in. c. nam concupiscentiam. de constitu. nu. 2. vsq; in finem. vbi ponit perfectam distinctionẽ, an, & quando qui venit contra legẽ, vel regulam, incurrat peccatũ mortale. Et sequitur Archi. in. d. c. vtinam. & mirabiliter per Speculum cõscien. in. 1. tracta. ca. 17. vbi per totũ, an leges humanæ obligẽt in foro conscientiæ. ¶ Vide tu quoq; Bald. in. l. cũ quis. in. 6. col. num. 14. C. de iuris, & facti ignor. vbi ponit, an lex positiua excuset, vel obliget in foro pœnitẽ. Et dicit, q Petrus de Vltramo. auditor dñi Card. Raineldi in isto casu distinctionẽ facit, sic. ¶ Aut lex humana dicit cõtra legẽ diuinã. ¶ Aut secundũ eam. ¶ Aut præter. ¶ Primo casu dicit nõ excusare in foro pœnitẽtiæ, & ponit exẽplũ in vsuris. Nã si lege antiqua permittatur, dicit illã legẽ non valere: quia conditor legis humanæ nõ põt tollere legẽ superioris. vt in. l. ille à quo. §. tẽpestiuũ. ff. ad Trebel. & quia conditor legis humanæ, siue sit Papa, siue Imperator, est cõstitutus à Deo, & ab eo habet potestatẽ legem cõdẽdi. Sed ille qui alicui mãdat, non intelligitur mãdare, vt quicquã faciat contra se. vt in. l. si homĩẽ. ff. manda. ergo cõcluditur, q non est data potestas

Prætorum.

Caput. VI.

Qve fuerẽ al lugar dõde an ð ser recebidos fasta sesenta

Troſi les mãdamos a **que del dia**

potestas condendi legẽ humanam cõtra legem diuinã, cùm legem diuinã concedat ipse Deus. ¶ In secundo casu, q̃ lex humana est secũdùm legẽ diuinã, tunc dicit legem humanam in foro conscientiæ ligare, & etiam à peccato excusare, cùm sit condita secũdùm legem Dei: imò punire debet magistrãs gressores huius legis, quàm si esset simplex humana, vel diuina. argumẽ in. l. si cùm dies. §. fi. ff. de arbitris. & in. l. celsus. eo. tit. & illa ratione, quia duplex funiculus difficillimè rũpitur. ¶ In tertio casu, quando lex humana condita est præter legem diuinã, quoq; ipse subdistinxit, q aut lex humana fundata est super præsumptione, aut super veritate. Et certè primo casu dixit non excusare. ponit exemplũ de reiudicata. Nam si teneo fundum alienum, quẽ scio alienũ esse, & petitur à me in iudicio, & propter defectũ probationis, vel aliã causam absoluor, certè dicit ipse, q licet de iure positiuo, & humano ista sententia faciat ius vt postea nõ teneatur restituere, tamen in foro conscientiæ non excusor. ¶ Itẽ posuit exemplũ de mutuo. Nam sicõtra instrumẽtũ mutui aliquãdo non posit excipi de iure positiuo, tamen nõ excusor de iure, & in foro conscientiæ, & pœnitentiæ quoad Deum, & hoc ea ratione: quia istud ius humanũ est fundatũ super præsumptione, & incerto. vt Dy. in regula. Locupletari. de regul. iur. in. 6. & Inno. in. c. quia pleriq; de immu. eccle. ¶ In secũdo casu, q̃ ius est fundatũ super veritate, & certo, tũc bene excusat in foro pœnitentiæ. vt in præscriptione, in qua est bona fides, & iustus titulus, tunc dicitur q excusat in foro conscientiæ, & pœnitẽtię. Et etiam si præscriptor sciat postea rem alienã esse, & hoc ea ratione: quia cùm causa põt auferri dominium, item possunt auferri actiones: sic ergo qui legitimè præscripsit, tutus est, non solùm in via fori, sed etiã in via poli, quod est equitas secundùm Bal. quæ in via poli multùm consideratur in materia conditionis indebiti, & etiã in via fori consideratur, & alia exempla, vi. per eum. vbi suprà. ¶ Et an præter pœnam deportationis teneatur in foro cõsciẽtiæ restituere ipsa bona fisco. vi. Bart. & Luc. de Penna in. l. 1. C. de his, qui se defertunt. lib. 10. in. 2. col. vbi distinxit, an bona ipso iure propter delictum cõfiscantur, & tunc statim sunt fisco, & si detinet, furtum facit. Secus si non veniunt ipso iure publicãda, seu confiscanda, sed per sententiam, tunc fiscus non habet ius, nisi post sententiam, & rectè detinet.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio fauore reipublicæ super terminis pascuis, & lignis permittitur, & etiam super bonis vacantibus, & in istis casibus proceditur, non oblato libello, nec lite contestata, nec seruatis aliis iuris solennitatibus.*

2 *Inter querimoniam, & quæstionem est differentia.*

3 *De illo qui promisit non mouere quæstionem.*

4 *Iudex debet ire ad videndum locum, de quo est quæstio pro finibus, & debet artis peritos mittere, & mouere partes, vt sint præsentes.*

5 *Iudex eligens æstimatores, seu declaratores, debet eos eligere partibus præsentibus.*

6 *Si ad mandatũ iudicis qui non patitur fundũ mensurari, vt contumax punitur.*

b **Se informen.** b Permittitur ergo tiõ fauore reipublicæ sicut permittitur præsidi in prouinciæ inquirere de bonis vacantibus, vt in. l. n. C. de bonis vac. lib. 10. & idem, quod iste text. tenet Montal. in glo. ordi. in parte. rex deputare tenetur. & est text. similis huic in. l. 5. tit. 1. lib. 8. in ordinamen. regali. & tex. in. l. 5. tit. 3. libr. 7. in dictis ordi. & Montal. in gl. ordina. in parte; inquisitio. vbi tenet, q permittitur inquisitio facta denũtiatione super iure, q conciliũ alicuius loci intendit contra aliud cõcilium, vel aliã personã habere super terminis pascuis, vel super lignas scindendo, vel glandes colligendo. & glossi. in. l. 3. C. finium regund. & text. singula. in. l. 9. tit. 11. lib. 3. eodem. lib. in ordinamen. regali. quia officium autem, & potestas iudicis est, fines custodire, si apparent. quod etiam perscripturam lapidum antiquorum probari potest vt eleganter per Bart. & Acurs. in. l. nouellorum. ff. de religi. & sumpti. fune. & tenet Bald. in. c. cùm causam. de probatio. numer. 9. si autem sunt turbati fines, debet emendari quod malè gestum est. vt in. l. agraria. ff. de termi. amot. q nil si apparet, & debet de nouo apponere iuxta consilium geometricũ. vt in. l. si quis super. C. fini regun. in. l. inter Castellanũ. ff. de arbitris. & sequi id, quod verisimile est, & magis sequi vias publicas, & regales in descriptione finium iurisdictionum, quam vias paruas, & vicinales, quæ subiectæ sunt multis mutationibus, secundùm Bald. ibi. * Et alios casus, vbi procediturper inquisitionem vi. per Peregrin. in part. inquisitio. qõ. 5. in. glossi. quibus. & in glossi. fiat vbi singulariter. *

¶ Vbi. & in isto casu, & in alijs proceditur, non oblato libello, nec litè contestata, nec seruatis alijs solennitatibus iuris vt supra: & proceditur ad diffinitiuam, copia pattibus data, & inquisitione publicata: & talis processus factus per inquisitionē dicitur ordina-

diligẽcia[c] de las sen-

rius, vt tenet Archidi. in c. si quid hoc. 86. distin. in fi. ¶ Et idē tenet Ange. in. l. si quis super. C. finiū regū. vbi dicit, q̄ istud verbū, querimoniam, verificatur ante litē cōtestatam: secus in verbo, quęstionis, & sit differētia † inter quęstionē, & querimoniā. vt Pau. de Cast. ibi. Tamen Bart. ibi putat, q̄ qñ est quæstio solùm de finibus, & nō de proprietate lite non cōtestata, posset ad diffinitiuā sententiā peruenīri, quia non cadit hic immissio ex primo vel secūdo decreto. vt tenet Bar. in auth. si omnis. C. si vt ab hæredi. abstine. sed cōtrariū tenet ibi Bal. & cū Bal. cōtra Bart. tenet Abb. in c. quia indicāte. de prescrip. nu. 8. & dicit, q̄ Bar. cōfunditur ex. c. tuæ. vt lite nō cōtesta. ¶ Quod est notādum secundū Pau. de Cast. vbi supra ad hoc, qñ aliquis promisit sub pœna † non mouere quæstionē, vel querimoniā, vt incurrat pœnā eo ipso, q̄ dedit libellū, de quo per Bar. in. l. amplius nō peti. ff. rem ratā haberi. ¶ Quid de eo, qui promisit nō venire contra: qualiter dicitur cōtrauenire? Dic vt in. l. si quis maior. C. de transactio. q̄ per solā interpellationem iudicis, vel per supplicationē datam principi de causa cōmittenda. ¶ Et in casu illius tex. & similiū, † iudex si opportuerit, debet ire ad videndū locū, de quo est quæstio pro finibus, & debet mittere peritos artis. glo. & docto. in. d. c. quia indicante. & in. d. l. si quis super. & ibi glo. & in. l. si irruptione. ff. eod. fini. regun. in. §. ad officium. vbi dicit, q̄ ad officium iudicis pertinet de finibus cognoscere, & mensorē mittere, & q̄ ille debet esse præsens si opportuerit, & isto casu debet mouere partes ad interessendū. vt Bar. singulariter in. l. qui bona. §. huic stipulationi. ff. de damno infecto. nu. 2. vbi dicit, q̄ debet statuere terminum partib⁹, vt sint tali die, tali horā, cum tali magistro, vel secum in illo loco, & debet omnia hæc facere scribi, & instrumentum fieri, quādo iudex est in loco, aliàs posit processus periclitari. quod dictū Bar. sequitur ibi Pau. de Cast. & dicit, q̄ pluries vidit practica. & idem tenet Ias. in. §. quædam actiones. Institu. de actio. nu. 77. & tenet Abb. quem vide in. d. ca. quia indicāte. nu. 6. & 7. vbi quoq; tenet, q̄ non est necessarium, vt iudex teneatur ire præsentialiter tempore mensurationis. ¶ Et facit quod tenet Feli. in. ca. veniens. 7. colū. de testi. versic. quarto. vbi dicit, q̄ si iudex † eligat æstimatores, vel declaratores, qui habēt referre, debet eos eligere præsentibus partibus, & relatio eorum pōt fieri partibus absentibus dummodo iurent prius bene, & legaliter mensurare. vt Ias. in. d. §. quæ dā. nu. 78. Et facit quod notat Bal. in. l. minorum. 2. col. versic. sed hic est dubitandū. C. in quibus causis restitu. in integr. non est necessa. & in. l. fi. circa medium. C. de seruijs. vbi dicit, q̄ in relatione nuntij non est necessaria præsentia partis. ¶ Et si iudex † ex officio mandat mensurari fundum alicuius, & ille non patitur metiri, vt contumax, & inobediens potest puniri. tenet glo. & ibi Ange. in. §. fi. institu. de offi. iudi. in princi.

SVMMARIVM.

1 *Negligentia in iudice, & prælato reprobatur.*
2 *Diligentia debet esse arbitrio boni viri.*

Diligencia.[c]

Quę est materomniū, virtutum. Specula. in tit. de aduocato. §. 5. versi. commendat autem. & in. §. 9. versi. item cautus sit antiquus. ¶ Item est mater omnium artium, vt in Clementina. 2. §. 1. & ibi Cardi. de sepult. ¶ Nouerca verò eruditionis est negligentia, secundùm Cardin. ibi. versic. quinto nota. per tex. in capit. nihil. 82. distin. & Seneca epistol. 1. dicit. Turpissima est iactura, quæ per negligentiam fit, & maximè in prælato, † & iudice reprobatur. secundùm Cardi. ibi. ¶ Et ista diligētia † debet esse arbitrio boni viri. vt Barto. in. l. cùm filius. §. si pater. ff. de legat. 2. & in. l. si ita scriptum. ff. de manu. testament. & in capitul. 1. in fine. de eo, qui mittitur in possess. in. 6. & in Clementi. 1. de offic. ordin. & Alexan. in consil. 60. in. 4. volumine.

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ appellatione, intelligitur de diffinitiua.*
2 *Quando in contractu fit mētio de sententia, intelligitur de diffinitiua.*
3 *Statutum, quòd de sententia soluatur gabella, non soluitur de interlocutoria.*
4 *Statutum, quòd à sententia non possit appellari, intelligitur de diffinitiua. nu. 6.*
5 *Quando est eadem ratio, vel maior in interlocutoria, quæ in diffinitiua, tunc intelligitur de interlocutoria.*
7 *Statutum, quod sententia non possit fieri sine consilio sapientis, intelligitur de diffinitiua.*
8 *Largè intelligendo appellatione sententiæ venit interlocutoria, & in materia fauorabili, vel indifferenter.*
9 *An sententia arbitri veniat appellatione sententiæ.*
10 *An omnis vox iudicis sit sententia.*

d 1 **Sentencias.**[d] Quarum appellatione intelligit de † diffinitiuis, & nō de interlocutorijs. glos. in. l. 1. §. biduū. super verbo, latè. ff. quando appellandum sit: & tenet Gui. pap. in singu. 611. vbi dicit, q̄ quādo in iure loquimur de sentētia, intelligitur de diffinitiua, nō de interlocutoria. & est glo. in. c. cùm olim. de testi. in gl. fi. & text. & ibi Abb. in c. super eodē. el. 2. de appel. nu. 6. & gl. in Cle. 1. de re iudica. & in Cle. 1. de sequestra. possessio. & fruct. per do. & ibi Pau. de Cast. in. l. quod iussit. de re iudi. ff. 1. col. & in Rubr. & Hippoly. de Marsi. in. l. de minore. §. pluriū quoq;. ff. de quæstio. nu. 113. & probatur. in. l. dicere. ff. de arbitris. & facit tex. in. c. veniēs. in prin. de iu. iur. & tex. in. l. quid ergo. §. quæsitum. ff. de his, qui not infamia. & ibi Bald. & voluit idem Bald. in. l. 2. C. de arbitris. Et idem Bald. in. d. c. cum olim. circa finem. dicit, q̄ facit ad statuta de executionibus
2 sententiarum. ¶ Quod amplia † idem esse, qñ in contractu fieret mentio de sententia, quia intelligitur solùm de diffinitiua. vt tenet Ias. in rubr. ff. de re iudi. nu. 9. ¶ Et ideo dicit Bald. in addition. ad Specul. in tit. de senten. prolatio. col. 2. q̄
3 si stat † statutum, quòd de sententia debeat solui gabella, non soluitur de sententia interlocutoria. & Feli. in rubrica de re iudi. colū. 5. versiculo. vnde si de sententijs. vbi ista & alia vide. ¶ Et Ias. & Feli. vbi supra subdunt, quòd si à sententijs non possit † appellari, intelligitur à diffinitiuis tantùm. quod voluit Guillerm. de Cu. & Bal. in. l. si ex causa. §. nunc videndum. ff. de minō. & Bald. in. l. 1. circa vlti. column. C. ne liceat tertiò prouoca. & in. l. post sententiam. C. de sententen. interlocuto. om. iudi. 2. col. & in. l. vnica. C. si de momenta. posse. fue. appella. ¶ Et hoc secundùm Bald. in dict. l. ex causa. §. nunc videndum. non erat absurdum, quia licet nun cōceda
4 tur restitutio in integrum super principali, conceditur super emergēti. vt ibi in versi. sed si cum ex damno. vnde dicit Guiller. & Bal. ibi, q̄ licet statutum disponat, q̄ in criminalibus causis nō posit appellari, vel restitutio in integrū cōcedi super principali, tamē cōceditur super emergenti. quod tenet Alex. in rub. ff. de re iudi. nu. 2. & Ias. ibi. nu. 10. vbi dicit, q̄ istam decisionē sequitur Benedict. de Plumbi. & reputat eā notab.

tencias[d] que son da

dignā in. l. etiā. §. absens. ff. de manumis. vindicta. ¶ Et quoq; fallit supradicta regula, si ea

das en fauor del

dē, vel maior esset † rō in interlocutoria, sicut in diffinitiua, quia tunc intelligeretur de interlocutoria, vt tenet Alex. in consi. 50. in. 2. volu. n. 17. per dictum Benedi. de Plūbi. in. l. etiā. §. absens. ¶ Vnde secūm Alex. in. d. rub. nu. 3. dicit, q̄ Guiller. & Bal. in. d. §. nunc videndū. dicunt, q̄ licet
6 statutū disponat, q̄ † in criminalibus causis non posit appellari, vel restitutio in integrū cōcedi, intelligitur quoad diffinitiuā sententiam, & causam principalē, non antē quoad id, quod cōcernit interlocutoria, vel quoad aliquod incidēs, licet prima facie fortassequilibet diceret cōtrariū. Et illā decisionē Guiller. de Cuneo in. d. §. nunc videndū. tanquā mirabilē reassumpsit Bal. in. d. l. post sententiā. C. de senten. interlo. om. iudi. & in. l. vnica. C. de momēta. posse. & in. l. 1. ff. de offi. præ. prætor. ¶ Vbi dicit Bal. Aut statutū dicit, q̄ à sentētia potestatis nō posit appellari, & tunc procedit, q̄ intelligatur de diffinitiua tantùm. Aut statutū dicit, q̄ à potestate non appel
letur, & tūc nec à diffinitiua, nec ab interlocutoria poterit appellari. per. d. l. 1. ff. de offi. præ. præto. vbi est tex. q̄ à prefecto prætorio nō pōt appellari. & istā decisionē sequuntur est Abb. in. c. pastoralis. in prin. de appel. & idē Bened. de Plūbi. in. d. l. etiā. §. absens. ¶ Vbi limitat hoc verū, nisi cadē esset rō in interlocutoria, quæ in diffinitiua, qa tūc licet statutū prohibeat appellari, à sentētia potestatis, nō poterit etiā appellari ab interlocutoria. allegat notata p gl. in Cle. 1. in verbo, sentētiā. de re iudi. & per gl. in. l. 1. in verbo, nouī operis. ff. quòd quisq; iuris. & quia verbū, sentētia, vtrūq; cōprehēdit, & sit vniformis adv trūq;. vō gl. in. d. cle. 1. ¶ Sed istā limitationē reprobat Alex. in. d. rub. nu. 3. per iura & rōnes, de quibus ibi per eū. Tū Ias. ibi. nu. 14. dicit eam tenēdā. Et q̄ eā sequit, & reputat bene notādū. idē dns Alexā. sibi cōtrarius in. l. 1. in prin. 5. col. nu. 15. ff. qđ quisq; iur. & in cōsi. 50. in. 2. vol. n. 17. & 18. & sequit Feli. in. c. causam q̄. de reseri. vlt. col. & pleni in rub. de re iu. col. 5. in fi. ver. cęterū vbi dicit, q̄ hęc opinio est fortè sustētabilior. & vltra istas autoritates Ias. tenet cōtra Alex. p fūdamēta, vt ibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

pe. eũ. ¶ Et q̃ est dictũ, q̃ appellatione sentẽtiæ intelligatur de diffinitiua, est verum, nisi in vna parte locutũ esset statutũ simpliciter, & in alia de diffinitiua, quia tũc prima pars importat diffinitiuã, & interlocutoriam: nam sequẽs expressio denotat statutum prius sensisse de quibuslibet sentẽtijs. ita tex. cum glo. in. d. Cle. 1. de reiudica. in verbo. sentẽtias. prout tenet Alexã. in. d. rub. nu. 5. & ibi Fracis. Curti. in additio. & Abb. in. c. super eo. el. 2. de appe. & Matheſi. nota. 94. ¶ Ad prædicta est videndus Bald. in. d. l. vnica. C. ne liceat tertio prouoc. vbi subdit, q̃ si statutum † disponit, q̃ sententia ferri non possit sine consilio sapiẽtis, & aliter nõ valeat, intelligitur de diffinitiua. Quod dictum sequitur Roma. in l. si quis mihi bona. §. pe. ff. de acquir. hæredi. & tenet Alex. in. d. rubri. num. 15. & Hippolyt. de Marsi. in. l. de minore. §. plurium. ff. de quæstio. nu. 114. ¶ Vbi quoq; dicunt, q̃ faciũt tradita per Bar. in. l. dicere. ff. de arbitris. vbi dicit, q̃ si statutum arctat arbitrum ad causam finiendam infrà mensem sub certa pœna, nõ euadit pœnam, si dicat, Absoluo partem ab obseruatione iudicij, & quilibet remaneat in suo statu. quia ista non est diffinitiua, quæ perimat negotium principale. de quo per eundem Bar. in. l. generali. C. de decurio. lib. 10. Quod videtur facere ad. l. 6. ti. 16. lib. 3. in ordi. regali. & ad pragmaticam. 95. factam Vallisoleti, anno. 1513. per nostrum Carolum regem, vbi disponitur, q̃ in causis pecuniarijs summæ ex milliũ marabitinorũ appellatio cuius ad regimẽtum pertinet, dicti iudices debẽt pnũtiare diffinitiuè infra triginta dies, alias incurrũt in pœnã; vt ibi: q̃ si iudices sint deputati ad dicta cãu nõ pronũtiant diffinitiuè, vt negotiũ perimatur, sed si pronuntiant absoluẽdo partem ab obseruatione iudicij, & reseruando cuilibet partium ius suum, q̃ incidunt in pœnam dictarum legũ per supradicta. ¶ Quod ego nõ credo verum: quia isti iudices possint in dicta causa appellationis in pronuntiatione sentẽtiæ confirmare, reuocare, augere, vel minuere, & facere prout inuenerint q̃ debet fieri, & sic possunt talem sentẽtiam ab obseruatione iudicij proferri: per text. expressum in. d. l. 6. ordina. ibi, *los dos dellos si los tres non se concertaren, den y pronuncien sentencia en el dicho pleyto, aprouando, o reuocando, o aũidendolo, o mengũando la primera sentencia, como fallaren que se deue hazer.* Et sic per ista verba finalia, *como fallaren que se deue hazer*, possunt talẽ sententiã ab obseruatione iudicij, pferre, si de iure debet fieri. Alex. quoq; in. d. rub. dicit esse verum strictè: tamen large † intelligendo, veniat sententia interlocutoria appellatione sententiæ. Ita Bald. in. l. 1. ff. quod quisq; iuris. & Bal. in addition. ad Specul. vbi suprà. & tenet Paul. de Castro. in. d. rubric. ff. de re iudi. licet Alexan. de eo nullam faciat mentionem, vbi dicit, q̃ secus est de stricto significato. ¶ Adde quod tenet Abb. in. dic. Clemen. 1. de re iudi. in recollectis. vbi tenet, quod in materia fauorabili, vel indifferenter appellatione sententiæ venit etiam interlocutoria. Et facit, quia in illa rubrica de sententijs veniunt etiam iura loquentia de interlocutorijs. ¶ Vnũ quoq; nota, q̃ verba iudicis non possunt facere, q̃ interlocutoria sit diffinitiua. ita Bal. in. l. ante sentẽtiæ. c. quorum appella. non recip. & Perr. de Ancha. consi. 438. incipiente, vicarius potestatis. etiam si iudex dicat per hanc sententiam diffinitiuam. & tenet Francis. Curti. in additio. ad Alex. in. d. rub. in additione, quæ est in num. 5. & Feli. in. d. rub. col. 2. ¶ Vbi quoq; dicit Alex. q̃ sententia interlocutoria, quæ diffinit vnum articulum causæ, potest quodammodo appellari diffinitiua. ita Bal. in. d. l. iusurandum. C. de rebus cred. & glo. ibi. & glo. in. l. generaliter. eo. tit. & Felin. vbi suprà. ¶ Scias etiam, q̃ appellatione sententiæ non venit † sententia arbitri, secundùm Andre. Sicul. Barb. in. d. rubr. de re iudi. per. l. quidergo. §. ex compromisso. ff. de insami. Pro quo adde Abb. in. ca. 1. col. 1. de arbitris. vbi ex hoc infert ad statutum de soluenda gabella ex sententia. Et ideo Abb. in. c. cùm dilectus. in. 2. notabil. eod. tit. probat hanc non esse propriè sententiam per tres defectus, de quibus ibi per eum. & in. c. ex parte. eod. ti. 4. notabil. dicit q̃ appellatur arbitriũ, vel laudum: quia arbiter non habet iurisdictionẽ, sed quandã notionẽ. vt in. l. ait prætor. cũ ibi notat. ff. de arbitris. ¶ Nec statutum irritans sentẽtias, non habet locum in ista. Ita Butrig. in. c. super quæstionẽ. in princ. 5. col. versi. nota. 2. de offi. delegat. Imol. tenet ibi cõtrarium in. 6. col. in casibus in quibus sentẽtia arbitri meretur executionẽ. de quibus in. l. pen. c. de arbitris. ¶ Sed Andr. Sicul. in. d. c. super quæstionum. 13. col. dicit, q̃ respectu partium sententia est, nõ quoad tertios. Nec obstat text. in. d. §. ex promisso. quia solùm dicit, q̃ non infamat secundùm eum, & non bene, secundùm Feli. in. d. Rub. 6. col. quia ex. dicit, nõ per omnia sentẽtia est. & quanuis pro Imo. faciat dictum Bart. in. d. §. ex cõpromisso. dicentis, q̃ si ex forma statuti sentẽtia meretur executionem, dicitur tunc sententia, & infamat. ¶ Tamẽ in contrarium facit, quod late, & efficaciter firmat Abb. in. c. irrefragabili. §. fi. de offi. ordina. vlti. colũ. probans, q̃ licet statutum daret executionẽ arbitro, nõ propterhoc dat iurisdictionem arbitro, nec facit dictum suum

suum valere, vt meram sententiam. vt latius per eum, probãtem, q̃ eius sentẽtia nõ infamat contra Bar. in. d. §. ex cõpromisso. & hoc mõ procederet indistinctè dictũ Butric. in. d. c. super quæstionũ. secũdũ Feli. vbi suprà. ¶ Quod dicit prædicta limitari,

nisi esset sentẽ- terminos[c] del, & de

tia arbitrorũ iu

ris, vel statutorũ, quia propriè sententia est Bal. in. l. 1. col. 3. C. de pericul. & cõmo. rei vend. quia æquiparatur ordinarijs. Bar. in. l. fi. C. de iudicijs & dixit Feli. in. c. fi. de re iudi. & in. d. rubri. vbi ponit, qñ dicatur sententia interlocutoria, vel
10 diffinitiua. ¶ Vbi in prima col. dicit, q̃ omnis † vox iudicis faciẽs ad causam, est interlocutoria. tenet Ang. in. l. ex stipulatione. C. de senten. allegat glo. quam dicit singula. in. §. ad excludendas, in verbo, interlocutionibus. In authen. de litigios. collatio. 8. & non est alibi talis modus loquendi secundùm enndẽ Jas. in dict. rub. ff. de re iudica. & illam gl. sequitur Bald. in. l. arbitro. 3. col. ff. qui satisdar. cogan. & in. l. post sententiã. C. de sentẽ. & Cardi. in. c. perpẽdimus. de sentẽ. excom. col. 33. & Alex. in. d. rub. num. 6. * Et vi. Grego. Lopez in. l. 2. tit. 22. part. 3. in gl. *de otras semejantes*, vbi idem tenet & ponit exempla sentẽtiæ interlocutoriæ. * ¶ Cui adde simile glo. in. §. diffinitiua. 1. q. 6. quæ dicit, q̃ omnis alia pronũtiatio iudicis excepta diffinitiua dicitur interlocutoria. & illam extollit ibi Domi. & idem tenet Anto. Corse. in notabil. suis, in parte, præceptum & vi. glo. in. c. hæc quippe. 3. q. 6. & Abb. in rubri. vt lite non. contesta. & idem Domi. 2. quæstio. 1. in summa. 4. col. dicens, q̃ gloss. in. d. auth. & in. d. §. ad excludẽdas. esse approbatam à quodam Francis. de Aretio. in tract. sentẽtiarũ. & reprobat diffinitionẽ glossæ. in Cle. 1. de re iudi. quòd interlocutoria dicatur illa, quæ fertur inter principiũ, & finẽ causæ. c. gratũ. de offic. delega. & tamẽ est interlocutoria glossa. in. l. cum clericis. in verbo, sententiarum. C. de episcopis & cleri. quæ semper allegatur secundùm Bald. ibi. & etiã citatio aliquãdo sic etiã post diffinitiuã, vt aliquãdo in executione. vt Inno. in. c. veniẽs. el. 2. de testi. & ideo glos. in. d. §. diffinitiua, magistratius locuta est, secũdũ eund. Dom. quã etiã sequitur in. c. 2. de constitu. Et ideo Paul. de Castro. in consilio. 25. quòd interlocutoria propriè debet declarare aliquod dubium. Vnde facere aliquem capi, detineri, vel citari, est propriè interlocutoria. secundùm quem sequitur Feli. in. d. Rubrica. column. secunda. quòd dicit esse notandũ ad statuta faciẽtia mentionẽ de interlocutorijs. ¶ Ex quo dicit Alex. in. d. Rubrica. nu. 7. q̃ infertur doctrina notabilis, q̃ diffinitiua dicitur illa, quę emanat super eo, quod principaliter agitur: interlocutoria verò dicitur, quę emanat super incidenti, vel emergenti seorsum à principali, de hoc est videndà glos. in. l. secunda. ff. de appellatio. recipi. & Bart. ol. in. l. 1. §. fin. circa vlti. column. ff. de præto. stipula.

SVMMARIVM.

1 *Termini antiquiores an præualeant in causa finium regundorum.*
2 *Territoria licet mutentur, non nocẽt, nec prosunt antiquis finibus ecclesiarum, vel ciuitatum.*
3 *Confinium mutatio in dubio non præsumitur.*
4 *Libellandi forma, quando confines sunt mutati.*
5 *Quando de fundo fit mentio, quanuis erretur in confinibus demonstrandis, non vitiatur dispositio, si constat de fundo.*
6 *Demonstrare sufficit volenti certum fundum dare duas demõstrationes, & eas probari.*

c 1 **Terminos.** [c] In causa ista finiũ regũ dorũ termini † antiquiores præualent. text. & ibi Bald. in. l. 2. C. fini. regun. nisi noui. probentur. vt ibi. vel nisi in contractu, vel priuilegio alij esse contineantur. vt in. l. prima. C. eod. & Bald. ibi. vt si papa, vel imperator concesserit alicui castrum, & designat confines maiores, vel minores finibus antiquis, quia in potestate ipsius est in propria iurisdictione mutare fines territoriorum prodo non conceduntur, vt dictum est, veteres termini sunt custodiendi, & si non apparent eorum vestigia, debent poni noui secundùm Bald. in. capitulo. ex literis. de probatio. numer.
2 1. ¶ Et suas, quòd licet territoria † mutentur per mutationes principum, vel diuisiones iurisdictionum, ista non nocent, nec prosunt antiquis finibus ecclesiarum, vel ciuitatum. gloss. est in. capitul. 1. in verbo, diuisis. 10. distinct. & in Clemen. ne Romani. in verbo, diœcesis. de electio. notat Anton. post Hostien. in. capitul. quærimoniam. in fin. de iure patro. Quod dicit Felin. in. capitul. cùm causam. fi. column. de probatio. esse vtile pro descriptionibus terrarum, quæ fiunt in extimis, quia non probant inter clericos

cos confines parochiarũ. ¶ Vbi quoq; tenet Feli. quòd in dubio non præsumitur † immutatio cõfinium. Casus dicit esse, & ibi Bal. in l. in finalibus. ff. finium regund. quod dicit esse vtile: quia dicens confines esse mutatos, hebet probare. * Et ibi Floria. & Bald. in d. c. cum causam, nu. 3. de probatio. inquiens q̃ termini appositi ab homine sunt mutabiles: termini vero à natura appositi vt flumina & montes æterni sunt, & in eis quod olim fuit verum idem hodie est verum vt in l. qui bona. §. si quis stipulaturus. ff. de dam. infecto. & vi. Altiatum in tract. præsentio. in. 13. præsumptio. * ¶ Et formam † libellandi quando sunt mutati confines, ponit Bar. in l. demõstratio falsa. in fine. ff. de condi. & demonst. quia debet dici in libello, quòd fundus olim positus in tra tales confines est fundus, qui est hodie intra tales, & quòd est idem fundus, aliàs posset de facili periclitari totus processus secundùm eundem. ¶ Scias quoq;, quod quando fit mentio de fundo, † quanuis erretur in confinibus demonstrandis, tamen non vitiatur dispositio, si cõstat de fundo, vt est glos. in l. forma. in principio. in verbo, vicinis. ff. de censibus. & sequitur Bald. in l. prima. in principio. in. 3. columna. ff. de edendo, & ideo dicit Bald. in lege penultim. 10. colũ. C. de execu. Rei iudica. quòd error confinium non habet vitiare sententiam. allegant omnes text. optimum in l. patronus. §. 2. ff. de legat. 3. ¶ Quoq; tene, quòd sufficit † demonstrare volenti, certum fundum dare duas demõstrationes, & eas probare, & postea non nocet, si poneret quosdam confines, quos non probaret. Ita late, & eleganter notat Bartol. in dict. l. demõstratio. columna. vltim.

SVMMARIVM.

1 *Termini ciuitatum, sunt termini rurorum suorum.*
2 *Rura, seu vici, reguntur legibus, statutis, & consuetudinibus ciuitatis.*
3 *Loca inferiora debent regi, & gubernari secũdum statuta loci superioris.*
4 *Priuilegia concessa ciuitati, an extendãtur ad castra, rura, seu ad villas.*
5 *Statutum, & consuetudo ciuitatis debet seruari in ruribus, & terris subiectis ciuitati.*
6 *Ciuium appellatione veniunt comitatenses.*
7 *Condemnata ciuitate, an videntur condemnati comitatiui.*

Tierra. f 1 f Nota tex. q̃ termini † ciuitatũ, vel villarũ, sunt termini rurorum suorũ. text. in l. præfectus vrbis. ff. de offic. præfe. vrb. ibi cũ terminos vrbis exierit. & in. l. 1. §. cũ vrbẽ. eod. titu. ¶ Et ita rura, seu vici vel castra

2 su tierra, f y en cuyo poder an estado, o estan, y las

ciuitatis regũntur † legibus, statutis, & consuetudinibus ciuitatis. glos. est in. l. ex ea causa. ff. de postulã. in verbo, sentẽtiã. & tenet Ioan. de Pla. in. l. si diuina dom⁹. in fine. C. de exacto. tribu. lib. 10. & Ioan. Andr. in additio. ad Specu. in tit. de treug. & pac. q. pe. & Bal. in. l. cũctos populos. C. de summa tri. & fide Catholi. & text. expressus institu. de satisda. tutorũ. in fine. & in c. cùm olim. de cõsuetudi. versicul. anglicanis. ¶ Et Philippus Decius in consilio. 538. nume. 12. vbi dicit, † q̃ loca inferiora subiecta debẽt regi. & gubernari secundùm statuta loci superioris. & tenet Bart. in. d. §. cũ vrbẽ. nu. 8. & facit. l. 2. ff. de legi. & l. fin. C. de testa. & vi. Ias. in. §. rursus. Institu. de actio. col. 7. nu. 42. vbi idẽ tenet. ¶ Et

4 ibi nu. 40. tenet, an priuilegia † cõcessa ciuitati, extẽdãtur ad Castra, rura, vel villas, & Domi. in c. si ciuitas. de sentẽ. excõ. in. 6. ¶ Et vi. Paul. de Castr. in. d. l. ex causa. vbi dicit, q̃ licet sit verũ, q̃ consuetudo, vel statutũ ciuitatis debet seruari in ruribus, & in terris subiectis ciuitati, dicit in telligendũ verũ nisi sit statutũ cõtrariũ in dictis terris subiectis ciuitati approbatum per ipsammet ciuitatem. per. l. de quibus. ff. de legibus. * Et Alberic. de Rosat. in l. si serui. C. de noxali. actio. nu. 1. dicit q̃ villę & Castra possunt penalia statuta condere contra dantem damnum in predijs comitatum vel vicinorum. * ¶ Et quoq; quando statutum, vel consuetudo loci inferioris non sit iniustum, & quando non contradicit statutis ciuitatis superioris bene possunt eis vti, vt tenet Roma. consi. 218. colũ. 2. incipiente, præsens casus duplicem. vbi inducit. text. in. d. §. fin. Institu. de satisdatio. tuto. & quod notat Bart. in tracta. Tyberiadis. in Rubrica. de insula. versicu-

5 sed quæro eligentes. in. 2. colũ. dũ cõcludit, q̃ locus, qui alteri subijcitur, vtitur propriis cõstitutionibus, dũmodo honestæ sint, & aliud non appareat de mente eius, qui locũ occupauit. Quod refert quoq;, & sequitur Philip. Decius in. d. cõsilio. 538. nu. 13. & vide quæ dixi suprà in proœmio in glo. *islas de Canaria.* ¶ Et facit, quia appel-

6 latione ciuiũ veniunt † comitatẽses, licet appellatione comitatensiũ nõ continẽtur ciues. tenet Bart. in l. vrbis appella. ff. de verbor. signific. colũmn. 2.

lũ. 2. versic. sed quæro. per text. expressum in. l. qui ex vico. ff. ad municipal. vbi qui ex vico ortus est, eã patriã intelligitur habere, cuius reipublicę vnicus ille respõdit. vbi glo. ponit exẽplũ in virgilio: quia vocatur Mãtuanus, licet ex vico eius. ſ. pletolæ, fuerit ortus. & facit. l. ciuibus. C. de muneri. & hono. libr.

faga parecer g ante si, y saque la

10. & tenet Ioan. de Pla. in. d. l. diuina domus. C. de exacto. tribu. libr. 10. in fine. vbi quoq; dicit, q̃ ille, qui est ex vico ciuitatis, dicitur de ciuitate. ¶ Et tenet Imol. & Flori. in rubrica. ff. solut. matri. vbi dicunt, q̃ appellatione ciuium, venit ille, qui est de ciuitate, & diœcesi, vel comitatu. & facit text. in. l. sed & reprobare. §. amplius. ff. de excusa. tuto. versi. si comaneus. & in. l. 1. & ibi Bar. ff. ad municipal. licet glo. in. c. Romana. de rescrip. cõtrariũ sentiat. Adde tex. & ibi Bar. in. l. 1. C. de priua. carce. ¶ Et quod dicit Bar. in. l. 3. C. de naturali. libe. vbi perillũ tex. dicit, q̃ ille, qui ex vico est, sortitur originẽ ex ipsa ciuitate, cui subest vicus secũdùm Alexan. in additio. ad Bar. in. d. l. vt bis appella. ¶ Et sic potiuntur terminis ciuitatũ, quia ciues dicuntur. probat tex. in. l. 12. tit. 3. libr. 7. in ordina. regali. ibi. *sobre proprios que son de las ciudades, & villas, & lugares.* &. l. 4. ti. 28. part. 3. ¶ Et quia appellatione loci principalis includitur locus illi inhærẽs. text. & ibi Domi. in. d. ca. si ciuitas. de sent. excom. in. 6. 2. notabili. & vi. Feli. in. ca. Rodulphus. de rescri. 1. colũ. cũ sequẽtibus. & Archidi. in. c. statutum. in princip. in. 2. colum. de rescrip. in. 6. super verbo ciuitatibus. ¶ Et Abb. in. d. c. Rodulphus. nu. 6. vbi cõcludit, q̃ appellatione ciuiũ non solùm illi de comitatu veniũt, sed etiã illi de territorio. per. d. l. ex vico. & per. l. qui in cõtinentibus. ff. de verbo. signifi. & Bart. in. l. 1. ff. ad municipal. & in. l. 2. ff. de verbo. signifi. & l. per nõ dubito. ff. de capti. & est bona glo. in. c. 1. de vsu. in. 6. Et hoc intelligit in materia larga, vel saltẽ indifferẽti, secus putat in materia restringibili, licet aliter sentiat Bar. in. d. l. 2. vbi dicit, & condemnata

7 † ciuitate, videtur condẽnati comitatiui. Quod dicit Abba. vbi suprà, procedere in materia communi ciuibus, & comitatiuis. ¶ Et quid sit comitatus, dicit Ioã. de Pla. in. l. vnica. C. de venatio. ferarũ. lib. 11. in fine, quod est districtus ciuitatis. gl. in. §. rursus. institu. de acti. versi. potestate.

SVMMARIVM.

1 *Potest iudex ex officio suo iubere exhiberi instrumenta ad ius ciuitatis facientia.*
2 *Copia actorum est danda cuiq; potenti priuato, vel fisco, & etiam copia sententiæ.*
3 *Qui non edidit instrumẽta, præsumitur ea subtraxisse.*
4 *Acta episcopi continentia excõmunicationẽ debent iudici edi, & cuiq; postulanti.*

Parecer. g 1 g Nota ex isto text. quòd iudex † ad nullius petitionem, sed ex officio suo potest iubere edere corã se instrumẽta facientia ad ius ciuitatis. ¶ Idẽ videtur tenere Pau. de Castr. in. l. is apud quẽ. C. de eden

2 do. nu. 10. vbi tenet, q̃ copia † actorũ sunt danda vnicuiq; petenti, & iurãti sua interesse, etiã si nõ fuit in iudicio tam ciuiliũ quàm criminaliũ. Et non solùm priuato, sed etiam fisco, & multò magis si petantur à publica persona, vt à iudice causæ, vel à notario, qui scripsit, & penes se habet vel si sunt in Camera cõmunis. vt Barto. in. l. ex quibusdã. §. diu⁹. ff. de iure fisci. versi. reasumo. vbi quoq; dicit, q̃ si exhibitio petitur à iudice, vel ab aliquo publico officiali, qui habet acta publica, debet indistinctè fieri edictio per dict. l. is apud quẽ. & Ang. in. d. l. ex quibusdã. §. diuus Adri. idẽ tenet. & quoq; dicit, q̃ licet sit verũ, q̃ inter priuatos reo nũquã exhibet acta, vel instrumẽta cõtra se. vt in. l. qui accusare. C. de edendo. tñ in causa fisci exhibere tenet, & põt cogi à republica, vt exhibeat. & ita dicit, q̃ intelligit. d. l. is apud quẽ. secũdùm lecturã glosse, & verã in. d. §. diuus. * Et vi. Bal. in. l. 1. §. edictiões. ff. de eden

3 do. fi. col. nu. 3. in fi. vbi dicit q̃ si fiscus petat gabellã ex cõtractu. petit à reo q̃ edat instrumẽtũ q̃ tenetur edere & qđ est speciale in fisco q̃ petãtat instrumentum à reo ad suam intentionẽ fundãdam vt in. l. nec quiquã. ff. de edendo. & idem dicit Bal. vbi suprà, esse in emptoribus gabellarũ quia succedũt in locũ fisci sed in hoc de gabellario cõtrariũ putat verius Alex. in. d. l. nec quicquã. nu. 2. * ¶ Et nõ solùm tenetur exhibere acta verunetiã sentẽtias, cùm appellatiõe actorũ veniant sentẽtia. Bar. in. l. si in fraudẽ. §. neq;. ff. de iure fisci. & Cy. & doct. in. l. 2. C. vt lite pẽdẽ. ¶ Et

4 si ille, qui habet talia instrumẽta nõ † edit, præsumit subtraxisse, qñ est, pbatũ tale instrumẽtũ fore ad causam fisci, vel reipublicę pertinẽs, & ipse põt exhibere, & nõ exhibet, quo probato, verè tũc præsumitur subtraxisse, & præsumitur illud instrumẽtũ sibi nociturũ, & ideo fidẽ facit contra eũ secũdùm Bar. in. d. l. ex quibusdã. §. diu⁹. vbi vide. & hoc in causa ciuili. ¶ Sec⁹ in causa criminali secũdùm Ang. ibi: qa qñ petit ab ipsa parte, cõtra quã criminaliter agitur, tũc regulariter

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non cogitur exhibere. ¶ Fallit in casibus, in quibus seruitor quẽtur aduersus dominũ, in quibus etiam contra se quis cogitur edere instrumenta in capitali causa, secundum dic. l. is apud quem. ¶ Secus quando exhibito postulatur à iudice, vt in casu nostri text. & similibus, putà quando acta armarij cõmunis continent bannum, vel cõdemnationem alicuius, vel infamiam, vel etiam
4 acta episcopi † continentiae excommunicationẽ debent iudici, & cuicunq; postulanti edi, cùm talis exhibitio sententiæ terminorũ prosit omnibus, vel excommunicato, seu infamia liget apud omnes. vt in. l. ex causa. ff. de postula. & tenet Bar. in. d. §. diuus. ¶ Et Ange. ibi dicit, q; etiã tertius veniens potest petere notario copiã excõmunicationis. inter est enim sua, vt possit eui tare eum, & non solùm à notario potest petere, verumetiam ab ipsomet excõmunicato potest petere copiam excommunicationis, secundum Ang. ibi. quod nota. ¶ Facit ad hoc pragmatica. 54. condita per nostrum Carolũ in villa de Madrid. anno. 1534. vbi cauetur, q; iudex ordinarius debet capere delinquentes cõdemnatos per per quisitores, & executioni mandare sentẽtias per eos latas, quas sententias debet perquisitor, vel earum exempla dimittere iudicibus ordinarijs, & hoc quando proceditur contra absentes.

SVMMARIVM.

1 *Copia debet sumi de verbo ad verbum.*
2 *Legatario petenti copiam testamenti, non debet sibi dari tenor totius copiæ, sed solùm particula legati.*
3 *Copia sumpta de mandato iudicis, probat.*
4 *In exemplanda copia requiritur partis citatio nisi periculum sit in mora, Vel nisi sit consuetudo, quòd pars non citetur, Vel nisi exemplatio sit de antiquo, Vel nisi fiat authoritate Regis, vel Papæ.*
5 *In exemplando mandatum vel instrumẽtum procuratoris, non est necessaria citatio domini.*
6 *In exẽplatione an sufficiat citatio generalis.*
7 *Copia apud acta probat, licet originale non reperiatur, nisi arguatur de falso.*
8 *Copia apud archiuum cõmune, plenè probat.*
9 *Copia eiusdem notarij manu sumpta qui conficit prothocollum probat.*
10 *Vbi vltra exemplationem requiritur alia solennitas extrinseca, vt subscriptio principis tunc quantuncunq; talis scriptura sit exemplata authoritate ordinarij, non probat.*

Copia. h Quæ debet sumi de verbo ad
h 1 verbum, † nullo addito, vel diminuto. vt Bal. in. l. fi. C. de preci. impera. offer.
2 ¶ Quod secus est in legatario † petẽte à notario copiam testamenti, quia non debet sibi dari copia totius testamenti, sed solùm illius particulæ legati, & institutionis, quæ ad eũ spectat. tex. in c. contingit. de fide instrumẽ. & tenent Cy. Bal. Paul. de Castro. & Ias. in. d. l. fin. de preci. impera. offer. & text. in. l. 112. titul. 18. parti. 3. & text. in. l. 5. titul. 2. parti. 6. & Angel. latè in consilio. 164. ¶ Quæ copia sumpta de iudicis mandato,
3 † & de volũtate partis, probat in iudicio. vt Bar. in auth. si quis in aliquo documẽto. C. de edẽd. in princ. nu. 2. ¶ Et si in instrumẽto narratiuè fit mẽtio de mãdato, nõ probat mãdatũ. tenet Frã ciscus Curti. in addition. ad Alexandr. in dicta. auth. si quis in aliquo. in additiõe quę est in. nu. 11. & Alex. in consi. 81. col. 4. volu. 3. ¶ Et in dicta
4 Copia exigẽda, vel exẽplanda, requirit partis † citatio secũdũ oẽs. in. d. auth. si quis in aliquo documẽto. & per Bald. in. l. adoptio. de adoptio. & in. l. 2. de testa. in. 6. q. & per eũdẽ Bal. in. l. chirographis. ff. de administr. tuto. & in. l. fi. circa vlti. col. ff. de tabulis exhib. & in. l. 2. C. de fide instr. ¶ Quod est verũ, nisi periculum esset in mora, quia tũc nõ requiritur citatio. Ita tenet Inno. in ca. fi. de fide instru. allegat in arg. c. cùm dilecta. versi. nos igitur. de confir. vtil. vel inutil. & cap. quoniã. §. 1. vt lite nõ cõtesta. q; est singula. secũdũ Ang. in. d. auth. si quis in aliquo. cui sequitur ibi Alex. nu. 2. & dicit, q; idẽ tenet Specul. in tit. de instr. editio. §. ostẽso. vers. quid si citatio. ¶ Et quoq; nõ requiritur citatio, vbi est cõsuetudo, q; nõ fiat. Ita Bal. in. d. auth. si quis in aliquo. nu. 14. quẽ sequitur Alex. in cõsi. 41. in. 2. volu. ¶ Et vbi reperitur exẽplatio de antiquo, probat Roma. consi. 36. col. 6. & per Ias. in. d. auth. si quis in aliquo. Et requiritur citatio, quãdo quis est prę sens, secus si absens. vel nisi exẽplatio fiat autho ritate superioris, puta papæ, vel regis. tenet Alex. in additio. ad Bar. in. d. auth. si qs in aliquo. ¶ Et quoq; in exẽplãdo mãdatũ, vel instrumẽtũ
5 † procuratoris nõ est necessaria citatio domini, tenet Bald. in additio. ad Specul. in titu. de instru. editione. colum. 2. versic. publicatio. ¶ An sufficiat generalis † citatio, vide per docto. vbi suprà. & per Hosti. Abb. & alios in. ca. Albericus. de testi. per Bald. & Angel. in dict. authent. si quis in aliquo.
6

aliquo. vbi dicunt, quòd ciatio requiritur, quando aduersarius est certus, secus si incertus adde Alexan. in consili. 110. in. 3. vol. tamen licet aduersarius sit incertus, si de facili potest certificari, non sufficit citatio generalis, sed specialis. Ita Alex. i cõsil. 8. col. pe. in. 2. volu. & vi. Bar. in cõsili. 91. ¶ Et ille aduersari' debet citari in exemplatiõe, qui est aduersarius re, & actu, nõ spe. Ita Bal. notabiliter in. l. nequis. §. vbi decretũ. ff. de officio. procõsulis, & legati. de qua materia, vide per antiquos, & moder. in. d. auth. si qs in aliquo. & in. d. ca. fi. de fide instrumẽ.
7 Copia † tamẽ apud acta probat, licet originale non reperiatur, quia illa fingitur vice originalis. tenet Bald. in addition. ad Specul. in titulo. de rescrip. præsenta. versic. 1. & in. l. fin. column. 2. versic. venio ad alia notabilia. C. de fide instru. in. l. nostram. pe. col. versic. & adde mirabilem. C. de testamen. & in. l. si chirographis. suprà allega. ¶ Quod est verum, nisi arguatur de falso, quia oportet originale produci, aliàs Copia apud acta non probat, secũdum Bal. in. d. l. fin. versic. veni ad alia. vbi etiam per Bar. in. 3. col. ¶ Quæ Copia probat, quando originale est deperditum semiplenè, & non plenè, secundum Bart. in. d. l. admonendi. ff. de iur. iura. 9. col. vers. sed quæro quid in exemplo. & in. l. 2. ff. de fide instru. glo. in. l. sicut. C. eo. & Bald. in. l. fi. C. de edendo. ¶ Quod est verum, nisi Co
8 pia fit apud archiuũ † cõmunis, quia tunc plenè probat secũdũ Paul. de Castr. in. l. 1. §. editiones. ff. de edend. per notata per Cyn. in. d. l. chirographis. in princ. & ibi Bar. & per Bal. in. d. l. fi. & tenet Pau. de Castr. in. l. publicati. C. de testam. sic etiã dicitur de registro secũdũ Bal. in. l. fi. in fin. C. de re iudi. ¶ Quod intellige quando talis Copia ex archiuo publico probat. s. in territorio, vel extra territoriũ inter subditos, secus aliàs. tenet Alexã. in cõsili. 138. in. 1. volu. nu. 6. allegando Bald. in. l. exemplo. C. de probati. & dicit, q; est arg. in. l. fin. ff. de iuri. om. iudicum. & ca. animarũ periculis. de cõsti. in. 6. & dicit q; idẽ voluit Ioã. Andr. in additio. ad Specul. in tit. de instru. editio. §. nũc dicẽdũ. in additione magna, incipiẽte, Quia de argentario. circa finem illius. & Anton. de Butri. in. c. 2. de fi de instr. 2. col. versic. 8. & idẽ tenet Bald. in Rubri. C. de fi de instru. pen. & vlti. colum. 1
¶ Copia tamẽ sumpta manu † ipsius notarij, qui cõficit prothocollũ probat. Bar. in d. auth. si quis in aliquo. n. 3. versi. dic ergo. 1

Copia h dellas, & se informe quales dellas estan executadas, y si despues de executadas entrarõ en los tales terminos las personas q̃ los teniã antes, o otros contra el tenor de las tales sentencias, y que las hagã luego executar, y dexar los tales terminos libres, y dembargados q̃ansi estouieren tomados, y occupados cõtra el tenor, y forma de las sentẽcias. Y mãde, que no los tornẽ mas a tomar, y occupar solas penas en ellas cõtenidas, las quales exe-
9 cutẽ en los que contra ellas fueren, o fallaren que auido, atento el tenor, y for

& ibi Bal. 1. col. nu. 4. & Bar. in. l. si qs ex argetarijs. §. prætor. & ibi Bal. & Ang. ff. de edẽ. & Bal. in addi. ad Spe. in ti. de instr. editi. versi. exẽplũ. & Ioã. de Imo. in. l. fi. ff. quẽ admo. testa. aperiã.
10 ¶ Tn † adde, q; licet publica scriptura exẽplata authoritate iudicis, pbet, & fidẽ faciat sicut ipsa originalis, vt dictũ est, tn̄ si vltra exẽplationẽ, requirit alia solẽnitas extrinseca, vt est suscriptio manu principis, tũc talis scriptura quantuncũq; authoritate ordinarij exẽplata, non probat. vt est casus secundùm Pla. ibi in. l. probatorias. C. de diuersis offi. apparito. libr. 12. quasi in principio. & dicit esse notandum ad limitationem prę dictorum. & authent. si quis in aliquo documento. C. de edendo. & pro i'lat. est tex. singula. in. l. 114. titul. 18. parti. 3. in fine. quem vide.

SVMMARIVM.

1 *Modus procedẽdi cõtra occupantes terminos. numero. 11.*
2 *Cupiditas hominum est ascendere ad honores, iurisdictiones, & possessiones.*
3 *Per brigas, & dissensiones status reipublicæ læditur.*

Communia

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 *Communio discordiam parit.*
5 *Per viam inquisitionis proceditur in causa terminorum, & in causa vsurarum, & inter coniuges, & vt testamenta defunctorum executioni mandentur, & in iuribus principis, & ad vtilitatem publicam.*
6 *Libellus circa terminorum occupationem.*
7 *Pro finibus quatuor actiones, & remedia competunt.*
8 *Pœna euellentis, & turbantis terminos.*
9 *An euellens plures lapides de vno loco, puniatur pro vno termino.*
10 *An qui rem communem amouit, puniatur.*
11 *Iudex sine sententia, an possit infringere terminum agris.*
12 *Vsq; ad triginta annos potest peti terminos reponi in loco vnde amoti sunt.*
13 *In causis terminorum, an possit ferri sententia absentibus partibus.*
14 *Fines terminorum quomodo probantur.*
15 *Testes ad probandum terminos, an possint produci de hominibus commorantibus in loco.*
16 *Expulsus à possessione secundùm legem Toleti, potest agere de nouo interdicto recuperandæ, seu rei vendicatione.*

i **Ley de Toledo.** i Quę est lex 5. tit. 3. lib. 7.

1 in ordi. regali. vbi cauetur, q̃ iudices † perquisitores, & correctores, vel alij iudices debent procedere contra occupates terminos & iurisdictiones, pascua pasta, & abeuuradera, & alia pertinentia villis, & ciuitatibus, & infrà triginta dies se informare debet, & sine strepitu, & figura iudicij, & omni appellatione, & litis pendentia posita, alió quocunque remedio iustitiam faciat. Et omnia supradicta occupata per potẽtes, seu prælatos, vel per alias ciuitates, & concilia restituifaciant, prout latè in dict. l. cauetur, quæ fuit necessaria, & aliæ leges huius regni loquentes in hac materia. ¶ Quia vt ait Petrus de Ferr. in forma libelli, in actione confessoria. versi. plenam & omnimodam iurisdictionem intantum histẽ
2 poribus cupiditas † hominum excreuit, vt nitãtur totis viribus ascẽdere ad iurisdictiones, honores, possessiones, & donationes, & si possibile foret, cælorũ mansiones. Sed non aduertunt, quid ille pater eloquentiæ Tullius dixit in libro de officijs. Cauenda est gloriæ cupiditas, cui pit ei libertatem, pro qua magnanimis viris omnino debet esse contemptio, ac imperia expetẽda sunt, sed potius non accipienda, interdũ autem deponẽda. Semper est igitur, vt idẽ inquit, efficiendum vt appetitus rationi obediat, cui sunt subiectæ naturæ, in tantum enim excreuit hic appetitus, quòd nedum laici, sed etiam summi sacerdotes, & clerici sũt tali morbo, ac vitio penitus infecti, vt ibi per eũ. ¶ Et quia per tales brigas, † & dissensiones status reipublicæ lædi
3 tur. vt in. l. si qs ingenua. ff. decapti. & post limi.

ma de la ley de Toledo[i]. Y a si mismo executẽ la pena en ella cõtenida sobre la occupaciõ que primero hizo, y an si mismo visitẽ todos los dichos terminos dela ciudad, o villa, o tierra, q̃ fuere a su car-

reuer. & vt dicit Lucanus, vicinia nanq; prædia habentes, sæpè inter se faciunt quæstiones. Nulla enim fides regni socijs, omnisq; potestas impatiens consortis erit. ¶ Et communio † discordiam parit. vt in. l. 1. C. quando, & quibus quarta pars debeatur. libr. 10. non ergo immeritò ad euitanda ista scandala fuit facta dicta lex Toleti. Et quòd per viam inquisitiõis procederetur, concordat text. in capitul. tanta. 86. distinctio.
5 ¶ Et est casus, in quo per inquisitionem † proceditur in casu ciuili. & tenet Plat. in. l. vsus aquę. C. de fundis rei priuatæ. lib. 11. dicendo, quòd officialis, ad quẽ spectat publica iura ab alio vsurpata reuocare, dissimulans & negligens in reuocando, dicitur tacitè consentire, & tenetur. ¶ Simile est in casu vsurarum. tenet Innoc. in capit. ad nostram. de iure iuran. ¶ Et ibi quoq; dicit, q̃ quoq; inter coniuges inquirere potest. vt in. caporrò. de diuor. & capitul. si duo. 35. quæstio. 6.
¶ Et in causa suspecti tutoris. vt in. l. 3. §. propter ea. ff. de suspect. tuto. & in. l. prima, eod. titul. notat Bald. in libro feudo. titul. de pace tenẽ. c. 1. §. si tres. ¶ Et quoq; potest inquirere, vt testamenta defunctorum executioni mãdẽtur, quia ad ecclesiam pertinet tuitio testamẽtorũ. l. nulli. C. de episcopis & cleri. §. si quis. ad declinandam. & text. in capitul. si hæredis. de testamen. secundùm Inno. vbi suprà. ¶ Vbi quoq; tenet, quòd de iuribus principis non est dubium, q̃ inquiri potest. vt. l. prima, & penulti. C. de bonis

nis vacant. lib. 10. & in aliis casibus ciuilibus, de quibus per Inno. in. d. c ad nostram. el. 2. in fine. & tenet Guido Papa singula. 863. secus de iuribus inferiorum, quia non potest etiam de iure communi via inquisitionis procedi, vt ibi per dictum Guido. ¶ Et quoq; ad vtilitatem publicã licita est inquisitio in causa ciuili, & pecuniaria. vt tenet Bartol. in. l. missi opinatoret. C. de exacto. tribu. lib. 10. colun. 2. & alios casus ponit Lucas de penna in. d. l. si vacantia. colum. 2. & vi. quæ dixi suprà in glos. se informen. Et an si iudex ex officio suo possit per inquisitionem procedere super iure, vel rebus ecclesiæ, vide late per Roma. singula. 519. & per eius additionatorem. ¶ Et quia de istis terminis sæpe lis oritur, li
6 bellus † in ista materia sic formatur. Compareo coram tali, & conquèro de Titio, & dico quòd cùm talis ciuitas, vel villa possidet, & possidet talem terminũ, dictus Titius turbat dictam ciuitatem in possessione sua, quare peto vsq; ad tales terminos & fines dictę ciuitati adiudicari, & tales debere esse confines, & terminos declarari, & super talibus finibus silentium dicto Titio imponi. Ita dixit Floria. in. l. i. ff. fini regun. Quod sequitur Angel. in. §. quædam actiones. institu. de actio. nu. 14. & vid. ibi Ioan. Fab. nu. 33. vbi distinctionem facit. ¶ Et dicit, q̃ pro istis
7 finibus † competunt quatuor actiones, siue remedia. ¶ Primum finium regundorum, vt ibi. Item condicio ex lege constiterit. C. fini. regun. quæ loquitur in casu suo, quando fit inuasio lite contestata in actione finium regundo. ¶ Item est accusatio criminalis, & pœna in personam contra illos, qui propellunt terminos iam posi tos. ff. de termi. amot. l. prima. & 2. ¶ Itẽ est pœna. l. Agrariæ. quæ est qui in quaginta aureorum si ad hoc agatur. vt in dict. l. Agraria. & hoc magis placet Ioann. Fab. quàm illud, quod notatur in. d. l. Agraria. vbi videtur notari quòd hodie non puniatur in persona extraordinariè. sed secundum eum melius est dicere, quòd vna pœna non tollat aliam. vt in. l. sanctio legum. ff. de pœnis. & in. l. 3. C. de sepulchro. viol. Quod sequitur Angel. in. d. §. quædam actiões. in fine, vbi tenet, quòd si termini per aliquam partium fuissent mutati, vel euulsi, tunc cõpeteret actio de termino amotò ad pœnam quinquaginta aureorum, & potest puniri in corpus arbitrio iudicis, qualitate personæ, & delicti in spectata. vt in. l. prima, & ibi docto. & Saly. C. de accusa. ¶ Iohan. Andre. & Hosti. in capitul. ex literis. de probatio. dicunt, quòd in hoc nõ sit pœna arbitria:
8 quia turbantes † fines si splendidiores personæ sunt, relegantur: humiliores vero castigantur, & ad opus biennio dantur. Quan distinctionem Abba. ibi numer. 13. dicit non esse perfectã cùm iura variè loquantur in hac materia, quare dicit esse latius distinguẽdum post Cyn. in. l. prima. C. de accusa. ¶ Aut quis amouit terminos ignoranter. ¶ Aut scienter. ¶ Ignoranter, vt quia credebat alios lapides furari, & tunc amouens terminos potest peti, vt verberibus cædatur. vt in l. secunda. ff. de termi. amot. & nihilominus secundùm eum tenetur furti, quia diuersi sunt effectus delinquendi. text. in. l. si stuprum. ff. de iniur. ¶ Si scienter, aut amouit gratia occupandi fines, punitur temporaliter. Relegatur enim habita consideratione ætatis, vt in dict. l. secunda. ¶ Aut amouit nõ gratia occupandi fines, & tuuc refert. Aut facit gratia obseruandorũ finium finalium quæstionum, & sic vt præstaret materiam litium, & punitur corporaliter. vt in dict. l. vlti. in fine. ¶ Si verò amouit, nec gratia obscurandi, nec gratia occupandi, & tunc punitur pecunialiter. vt in dict. l. prima. in principio, secundùm Cyn. de quo est gloss. in. d. l. Agraria. ¶ Et Cyn. non facit differentiã inter splẽdidas personas, & humiles, vt sentit Ioan. And. Hostii. & Barto. in dicta. l. secunda. Et satis illam differentiam videtur ibi innuere text. ille. ¶ Vn de secundùm Abba. in dict. capitul. ex literis. in fine clarè expediendo, sunt prosequenda tria membra. ¶ Primum, aut quis corrupit terminos occupando, & iste si est persona splendida, relegatur ad tempus, habito respectu, an sit iuuenis, vel senex, secundùm quòd distinguitur in dicta. l. secunda. in principio. ff. de termi. amot. ¶ Si verò est persona humilis, castigatur, & ad opus biennio datur. vt in ead. l. ¶ Aut causa offuscandarum finalium quæstionum, tunc est plectendus pœna secundùm qualitatem personæ & facti, & violentiæ, vt in. l. fina. in fine. ff. eod. ¶ Aut nec causa occupandi, nec causa offuscandi, tunc sub distingue. Aut dolo malo hoc fecit, & punitur pœna quinquaginta aureorũ. vt in dict. l. Agraria. Aut per ignorantiam, seu casu fortuito, vt quia non credebat confinia corrumpere, & verberibus cæditur. vt in dict. l. secũda. Sed intelligit hoc vltimum in humilibus personis, quia de eis tantùm loquitur illa lex in
2. parte. non autem potest finis referri etiam ad splendidas personas quia cùm illæ non puniantur pœna verberum, cùm fecerint animo occupandi alienã cõfinia, fortius non debent tali pœna puniri, cùm hoc fecerunt ignoranter, in eis ergo erat pœna arbitraria secundùm Abb. vbi suprà. per dict. l. 2. in principio. & mitior imponitur pœna, quam quando scienter fecerunt. vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

patet ex dict.l.secunda.in.2.parte ipsius. Et per hoc habes intellectum omnium legum illius tit. de termino amot. ¶Circa quod vide.l.30.tit.14.part.7.vbi euellens fines, perditius, & restituet duplicatum, & soluet insuper pro quocunque fine, seu signo mutato regi quinquaginta marabetinos auri. Eadem est pœna de finibus terminorum ciuitatum, seu locorum mutatis, seu euulsis. Quod est intelligendum, si malitiosè, & scienter fecerit. vt in.l.6.titu.4.for.ll.libr.4.& Montal.vtrobiq;.vbi dicit in dict.l.fori. q hodie pœna criminalis & pecuniaria impositio per iura supradicta, refertur ad pœnam illius.l.fori. ¶Et vide dictam.l. Toleti.colum.2.versic. *E si de fecho.* vbi aliam pœnam ponit in casu illius.l.& illa seruatur in casibus, in quibus loquitur, & supradicta loquuntur in termino, vel fine euulso, vel amoto. ¶Et facit quod lex diuina testatur, Maledictus omnis, qui transfert termi
9 nos proximi sui. Deutero.19. Prouerbi.22.& in dict.c.tanta.86.distinct.& in.c.in legibus.12.q. 2. ¶Et an si essent plures lapides † in vno loco, & quis euellet eas, an vnus terminus diceretur euulsus, & an pro vno tantum termino puniatur? Vi.Bar.in.l.inficiando.§.infans.ff.de furtis. colum 2.nu.3. ¶Et quid si rem communē amo-
10 uit? † Dic q non tenetur, quia potius præsumitur velle suo iure vti, quàm furti consilium inire, vt tenet Oldra.consilio.53.colum.3.versi. sed dicimus.per.l.meritò.ff.pro socio. ¶Intantum in ista causa terminorum iudex debet procede-
11 re, quòd etiam sine † sententia potest iudex infringere terminum agris. vt in.l.hæc actio.§.iudici.& ibi Flori.ff.fini.regundorum. & per eundem Florian.in.l.si irruptione.eod.titul. & per docto.in.l.Castellum.ff.de arbitris. ¶Et potest
12 peti etiam † post triginta annos terminos reponi in loco vnde amoti sunt, si possessio sit retenta vsque ad locum de quo termini fuerunt amoti. sed Cyn.in.l.final.C.fini.regundorum allegãdo Roga.& Colmubum. ¶Et potest sententia
13 † proferri, partibus absentibus, quando pars est absens post litem contestatam. secus si est absens ante litem contestatam. vt in.l. properandum.§.1.&.2.C.de iudic.& tenet Cynus in.l.si quis.in fine.C.fini.regund. & sic potest intelligi.d.l.Toleti.inquantum dicit, *llame a la otra parte, o partes de quien se querellare.* & in fine. ibi, *si las tales sentencias fueron dadas sin llamar, y sin oyr las partes que posseyan.* quia si sunt vocatæ, & litem contestauerunt, eis absentibus, vel contumacibus potest ad sententiam diffinitiuam procedi. Et an isto casu potest procedi lite non contestata. vi. suprà, in gloss. *de su officio.* in princip. vbi di-
14 xi. ¶Quomodo autem probentur † fines termini, vi. glos. & ibi Abb. in.c. cum causam. de testibus. vbi dicit, q probantur per libros antiquos, si tales libri antiqui fuerunt seruati in custodia publica, & fideli, vt dicit Abb. ibi. & Roma. in consilio.165. ¶Et etiam probãtur per verba enũtiatiua contenta in antiqua scriptura authenti. tenet glos. in.c. cum olim. de censi. & in.c. si Papa. de priuil. in.6. quas glos. allegat Anto. in ca. cùm dilectus. de succesi. ab intesta. ad hoc, q cõfines probantur per instrumenta, quæ ad alium finem principaliter facta sunt. ¶Quoq; probantur per testes etiam de auditu, nam facta antiqua, de quorum initio memoriañ exist it, probantur per tale testimonium. vt Innoc. & Hostien. in.c. veniens. de verbo. signific. in.6. & per glos. in.c. vlti. de præscript. libr.6. in glos. fina. & Bald. in.l. conuenticula. colum. 4. C. de epis. & cleri. nu.6. & Abba. vbi suprà, quia dicunt enim tales testes, & debent dicere, q semper viderũt fines huiusmodi diœcesis, vel ciuitatis protendi vsque ad talem locum, & nunquam audierunt dici contrarium, prout notatur in iuribus suprà allegatis. & hoc tenet Archi. In terminis nostris in.c. inter.16.q.3. facit. l. hoc iure. §. ductus aquę. ff. de itinere actuq; priua. ¶Et facit quod tenet Alex. in.l. cùm aliquis. C. de iure deliberan. nu. 5. in talibus antiquis fama plene probat. & idem Alex. in consilio. 208. in.2. libr. & Franciscus de Aretio consilio.36. & notat Barto. in.l. quidam. ff. solut. matrimo. & Abba. in.c. veniens ad nos. de testibus. colum.5. & ibi tangunt, quando dicatur de antiquo. Et licet Anto. de Butrio in.c. quid per nouale. de verbo. signifi. dixit de tempore quatuor annorum, tamen communis opinio est de tempore centum annorum, cum illud sit tempus longeuæ vitæ hominis. vt in.l. fi. C. de sacrosan. eccles. & in.l. an vsusfructus. ff. de vsufru. secundum Alexan. & Ias. in.d.l. cum aliquis. ¶Item probantur per authores terminorum, si eorum non interest secundum Bald. vbi suprà. ¶Item probantur per instrumenta. vt in l. census. ff. de proba. ¶Probantur etiam per iudicia, & famam. vt per glos. in.d.c. cùm causam. & per Baldum & Paulum de Castro, Alexan. & docto. in.d.l. cum aliquis. C. de iure deliberan. vbi etiam glos. tangit. & per Innocent. & Imol. in.c. veniens. de testibus. ¶Guido papa in decisio. suis, decisione. 193. latius istam materiam attingit, & dicit, quòd probantur nanq; tales confines per publicum instrumẽtum, si de hoc fuerit confectum, vt dictum est per.l. optimam. C. de contrahen. & committ. stipula. cum ibi notatis. & in dicta.l. cum aliquis. & in singula. 543.

¶Quoq;

¶Quoquæ probantur per lapides antiquos. l.1. §. qui in rebus. ff. de falsi. & in.l. qui tabulas. in princip. ff. de furtis. ¶Et vt dictum est per famam. vt in. d. capi. cum causã. vbi latè Feli. hoc tractat, quæ fama publica probatur per dictos testes bonæ opinionis. vt in.l.3.§.1. & ibi notatur. ff. de testi. & quia in istis factis antiquis multum operatur fama. vt notat Innoc. in. d. ca. veniens. de verb. signifi. maximè in his, quæ reputantur notoria. vt ipse Inno. ponit in.c. causam. de iura. calum. ¶Et ideo dicit dictus Guido Papa in decisione. 355. quòd probatio centum annorum directè non potest fieri, sed bene præsumptiuè: & quia ratione difficilis probationis sufficit probatio præsumptiua. vt notatur in.l. qui ex liberis. in princip. ff. de vulga. & pupilla. & quod notat Cy. in.l.1. in fine. C. de sentẽ. quę sine cert. quanti. & tenet in expresso dictus Guido Pap. decisione. 193. vbi ait, quòd confines possunt probari per præsumptam probationem, vbi essent difficiles probationes, propter lõginquitatem tẽporis, per ea, de sacrosanctis eccles. 15
quæ ponit Bald. in authentic. quas actiones. C. & ita dicit quòd vidit iudicari. ¶Et vid. Bald. in dict. authenti. quas actiones. columna. fina. versicul. quarta. vbi ponit quomodo debet fieri pbatio ista centum annorum. & vi.l.41. de Toro, & ibi doctorem del Castil. in gl. quarenta años. & l. fi. titul. de las præscriptiones. in ordi. regali. vbi dicunt, quòd tales testes debent deponere de visu. 40. annorum cum auditu maiorum suorum: & testis, qui isto casu deponit, debet esse. 54. annorum, vt ibi dictus Castil. & idem tenet Bertachi. de Ermi. in tract. gabellarum. in.1. parte. q.10. allegando Specul. in titul. de probatio. §.1. versic. vlti. & ibi Bald. in additio. versi. quaLiter probetur. & Bart. in.l.2. §. pe. ff. de aqua plui. arcend. & Domi. in. d. c.1. de præs. lib.6. num. 16. vide infrà, in. ca. 24. * In gl. *oprescripcion.* num. 10. & vi. l.12. titul. 22. part. 1. & ibi Grego. Lopez. in gloss. *que a quarenta años.* vbi idem tenet, sicut ego quòd testis deponẽs super præscriptione immemoriali debet de visu per tempus. 40. annorum de ponere & de vlterioribus de auditu & ibi vi quid autem si non ita probaret sed tantũ de tempore. 40. annorum & eius solutione an sufficiat. * ¶Et quoquæ talis probatio centum annorum potest probari per instrumenta facta succesiuè super possessione, vel reditu. l. põponius. ff. quibus mod. vsu. amittatur. Nam qui reditus percepit, in dubio præsumitur possidere. l. litibus. C. de agri. & censi. lib. 11. ¶Quoquæ confines probantur per custodes locorum. vt in l. in nomine domini. post principium. §. sancimus. versic. si Sardinia. C. de offi. Præfe. Affricę. ibi, & vbi custodes antiqui seruabant. ¶Quoq; probantur per scripturam in columna, vel lapide expressam. 24. quæst. 3. capi. sanè. & in.l. 1. & 2. C. de albo scriben. & gloss. in. d. c. cùm causam & hoc si sunt scriptæ de antiquo. vt Franciscus de Aretio. consilio. 42. & Alexand. consilio. 12. ¶Quoquæ per depositiones testium, vt dictũ est. & in dict. capitul. cùm causam. & sufficit q tales testes dicant, Nos vidimus hæc opus factũ esse, vel istum terminum esse, & ita sic à nostris prædecessoribus audiuimus. l. in suum. §. Item labeo. & ibi glossa. & Bartolu. ff. de aqua pluui. arcen. ¶Idem probatur per voluntatem patris familias declaratam in eius vita. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de legat. 1. & in. l. si quis duas. §. si quis autem. ff. communia prædiorum.

¶Quoquæ probantur per communem opinionem. vt per Specula. in titulo. de probatio. §. 1. versiculo. hoc etiam not. & in. §. videndum restat versic. 12. ibi. per communem opinionem.
15 ¶Et ideo vt dicit dictus Guido in dict. decisione. 192. si est controuersia inter duo castra, vel inter duas ciuitates de confinibus territoriorum: & homines vnius Castri deponunt, quòd banerius illius Castri custodiebat vsquæ ad illum locum. & ibi pignorabat, & ita audierit à suis prędecessoribus, quòd valet tale testimonium. per dict. l. in nomine Domini. versicul. in Sardinia. & Ioann. Fab. in. §. sed hæc hodie. instit. de satisda. ¶Et vide tu quoquæ Petrum de Ferra. in forma libelli. in actione reali. versicul. cui cohæret. numero. 4. vbi quoque aliquos ex istis modis probandi confinia ponit, & dicit, quòd aliquando ista confinia sunt notoriè discreta per vias regales, quandoquæ per montes, vel flumina, quandoq; per lapides, vel signa alia multa apparentia, quibus modis confinia communiter distingui consueuerunt, & quandoquę finis iurisdictionis per expressas, vel tacitas assertiones partium probantur. vt in dict. l. optimam. & aliquando probantur per sententiam iudicum, vel arbitrorum. vt in.l. inter Castellanum. ff. de arbitris. &. §. fin. instit. de offi. iudic. Item per exercitium iurisdict. vt Innoc. in capitulo cum ad sedem. de resti. spolia. & facit. capitulo super quibusdan. de verbo. significa. secundùm Petrum de Ferra. vbi suprà, quem vide. ¶Et an
15 si possunt produci † testes in isto casu de hominibus commorantibus in dicto loco? Guido Papa, vbi suprà credit quòd sic: quia illi de vniuersitate possunt esse testes in causa vniuersitatis: vt notat Innocenc. in capitul. cùm nuntius. de testibus. & Specula. in titul. de teste. §. 1. versi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cul. sed nunquid in causa vniuersitatis. & quia in subsidium alijs deficientibus admittuntur ali qui testes, qui aliàs non admitterentur. vt in. l. consensu. C. de repudi. & possunt esse testes pro vniuersitate, posito quòd reportent commodum in vniuerso, vt dicunt Cynn. & docto. in. l. parentes. C. de testibus. & in. l. intantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diuisio. & Specula. in titul. de teste. §. opponitur. versiculo. sequitur. & ibi Ioannes. Andre. in additio. & resident Guido Papa. vbi suprà. ¶ Tu vid. Paulu. de Castro in. l. si municipes. ff. quod cuiusq; vniuersi. nomi. vbi dicit, quòd homines de vniuersitate quando nullum commodum sentiunt in singulari, de illa causa possunt testificari, vt si vniuersitas habet molendina, vel alios reditus, secus si sentirent commodum, vt si habeant pascua, in quibus singulares homines habent ius pascendi: si enim litigat vniuersitas de dictis pascuis, non possunt singulares testificari, quia testificarentur in causa propria. secundùm Paul. de Castro, vbi suprà, allegando Cyn. in. l. omnibus. C. de testibus. De quo singulariter per Feli. in ca. in super. de testi. column. 1. vbi ponit regulam, & fallentias. & per Hippolytum de Marsili. in 1. prima. §. seruus mancipium. ff. de quæstioni. * Nota vnum singulare quod tenet Bald. in. dict. l. intantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diuisio: quòd si inter vniuersitatem est quæstio de iurisdictione singuli de vniuersitate testificari poterunt. *

¶ Nota tamen in proposito vnum, quod est singula. quòd quando ciues, qui deposuerunt pro vniuersitate recipiunt commodum, soluendo aliquid vniuersitati, sunt idonei testes, putà si recipiebant commodum pascuorum, vel lignorum ex syluis, & ratione huius soluebant, & componebant se cum datarijs, soluta mercede, vel pretio, non redduntur inhabiles per hoc ad testificandum, sed solùm quando recipiunt commodum gratis ex nemoribus vniuersitatis. Ita mirabiliter Alexand. in consilio. 99. in quinto. volumine. columna quarta. numero fiere. & dicit, quòd ita tenet Bald. & Salycetus. in dict. l. parentes. C. de testibus. & Angelus. in dicta. l. si municipes. ¶ Circa. l. Toleti, vide institutionem, quam senatores consilij regalis dant iudicibus, & perquisitoribus, quando de istis terminis cognoscere debent, & illam serua, quãdo tibi datur, dum eris iudex deputatus ad cognoscẽdum de illis terminis.

¶ Cuius instructionis tenor talis est, quia impressoribus tradita non est.

¶ Y por la presente vos lo encomendamos, y cometemos, porq̃ vos mandamos, que luego que con esta nuestra carta fueredes requerido, vos en persona, sin lo cometer a otra persona alguna, vades a los dichos terminos, o a otras qualesquier partes, y lugares, donde fuere necessario, y llamadas, y oydas las partes, a quien lo suso dicho toca y atañe, atento el tenor, y forma de la dicha ley de Toledo, en lo que la dicha ley ouiere lugar, y en lo que no ouiere lugar, por via ordinaria torneys, y restituays, y fagays tornar, y restituyr a la dicha ciudad, y vezinos, y moradores della los dichos terminos, o la parte dellos que falla redes que le estuuiere tomado, o occupado por los dichos concejos, o personas particulares de la dicha ciudad, o por qualquier persona que segun el tenor y forma dela dicha ley, le deue ser restituydo. Con tanto, que en lo que conocieredes por virtud de la dicha ley guardeys la orden y forma siguiente.

¶ Primeramente, que quando el Procurador de la dicha ciudad, o de sus lugares se quexaren de algun cõcejo, o yglesia, o monásterio, hospital, o cauallero, o otra qualquier persona que les tiene tomada, y occupada la possesion de los dichos terminos, lugar, prado, o pasto, o exido, o abreuadero, o montes, o de otra qualquier cosa q̃ pertenesce al concejo de la dicha ciudad, o sus lugares, que vos llameys a la parte, o partes de quien el dicho Procurador de la dicha ciudad se quexare, y le assigneys plazo, y termino de setenta dias por todo, y plazos, y terminos, y dende luego se lo assigneys, el qual no se pueda mas prorogar, dẽtro del qual mãdeys que las partes muestren el derecho que tiene a la possesion del tal lugar, o termino, o prado, o abreuadero, o otra qualquier cosa comun sobre que sea la dicha demanda por escripturas, o testigos, o por la manera que les pareciere, y durante el dicho termino vos el dicho fulano de vuestro officio simplemente, y de plano hagays pesquisa y os informeys y sepays la verdad de lo sobre q̃ fuere el dicho pleyto.

¶ Y passados cincuenta dias fagays luego publicacion, y antes si las partes se concertaren, y fagays dar traslado a las partes si vos fuere pedido de todas las escriptutas, y prouanças hasta entonces presentadas, y fechas de vuestro officio, y recibays luego las tachas, y contradiciones, y prouanças que sobre ello las partes hizieren de que se deuan recebir con tanto que se hagan dentro delos setenta dias, y no despues, y fecho el dicho processo sin conclusion de causa ni otra figura de juyzio deys, y pronuncieys sentencia en q̃ si hallaredes que la dicha ciudad o sus lugares fueron despojados de su possesion, que luego sin dilacion alguna torneys, e restituays, e fagades tornar, e restituyr a la dicha ciudad y a sus lugares la possesion de lo que ansi fueron despojados libre y pacificamente poniendo les en la possesion de todo ello, y a su Procurador en su nombre, e le ampareys e defendays en ella, e no consintays ni permitays que otra persona alguna ni concejo se la tomen so las penas contenidas en la dicha ley de Toledo, que habla sobre la restitucion de los terminos.

¶ La qual dicha execucion se haga en la manera sobredicha, saluo si la sentencia fuere dada contra yglesia, o monasterio, o hospital, o ordenes militares, o otra qualquier persona que tenga qualquier titulo. De la cosa que en tales casos si en tiempo fuere appellado deueys deferir la appellacion para ante los de nuestro consejo, y no para ante otros juezes, e sobre seer la dicha execucion.

¶ Agora se dize que defieran la appellaciõ para los Oydores de la Chancilleria.

¶ Otrosi que si ante vos fuere allegado litis pendentia, o ante otro juez sobre la possession, que ante vos se contendiere, y en el termino del derecho fuere mostrada la litis pendentia, entre las mismas partes sobre la dicha possession, que no conozcays mas de la dicha causa e possession, e lo remitays ante el juez ante quien estuuiere pendiente.

¶ Otrosi que si de la sentencia, o sentẽcias que ante vos el dicho juez de terminos se pidiere execucion, estuuiere appellado, o dicho de nullidad, o sobre ello ouiere pendencia de pleyto, e lo mostraren ante vos que no executeys la tal sentencia, o sentencias, e que remitays la causa, o causas ante el juez ante quien estuuiere pendiente, saluo si la dicha sentencia ouiere sido dada sobre processo fecho entre partes, por la dicha ley de Toledo, segun, y como en ella se contiene, y en todo lo otro de mas de lo suso dicho, guardeys y cumplays la dicha ley de Toledo segun que en ella se contiene, haziendo sobre todo complimiẽto de justicia, por manera que ninguno reciba agrauio, de que tenga causa ni razon de se nos mas venir ni embiar a quexar sobre ello por vuestra sentencia, o sentencias ansi interlocutorias como diffinitiuas, o otras qualesquier, y el mandamiento, o mandamientos que en la dicha razon dierdes, y pronunciaredes, las lleuedes, y fagades lleuar a pura y deuida execucion con effecto segun la dicha ley e instrucion lo dispone.

* Et ista instructio iubetur custodiri per nostrũ Carolum in curijs quas habuit Segouiæ anni. 1532. peti. 51. quam vi. * ¶ Sed circa istam. l. quæritur, an si aliquis est expulsus secundùm istam l. Toleti à possessione terminorum, & possessionum per iudicem, potest agere de nouo interdicto recuperandæ, vel rei vendicatione contra possessorem. Vi. Baldum in capitulo. veniens. de præscrip. numero octauo. vbi tenet, quòd sic, quia talis sententia non parit exceptionem rei iudicatæ. si is, contra quem iudicatum est, agit interdicto vnde vi, vel recuperandæ seu rei vendicatione pro eisdẽ rebus, quia & alia est actio, & aliud agitur nunc, quam prius. ff. de except. rei iudi. l. cùm quæritur. & l. sequenti. & capitulo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tul. cùm causam. de testa. secundùm Innoc. ibi. in dict. capitul. veniens. nume. 2. vbi alia in proposito adduntur notabiliter.

SVMMARIVM.

1 *Visitans prouinciam, debet suis sumptibus visitare, & non expensis subditorum.*
2 *Iudex delegatus, & sic perquisitor debet habere salarium in eundo, stando, & redeundo.*
3 *Visitando prouinciam, hospitari non debet iudex gratis.*
4 *Populus visitatus non tenetur ad procurationem.*
5 *Visitare potest corrector pro suum locum tenentem.*
6 *Quod facere potest per se, potest alteri committere. fallit vt hic.*

k **Salario.** k Idem tenet Pari. de Pute. in tracta. syndicatu. in parte, ex pensæ quidam magnus. numero quinto. folio. 1 iii. vbi dicit, † quòd visitans prouinciam, debet suis expensis visitare, non sumptibus subditorum, licet aliter dicant Canonistæ. vt in capitulo. venerabilis de censib. * Et tenet Baldu. in. l. obseruare. ff. de officio proconsul. & lega. * & Baldu. in capitulo. qui in plerisquæ de offi. ordi. in fine. dicendo, quòd si iudex inquirit, fit ex pensis de publico, quia publicam vtilitatem respicit. vt in. l. mulier in opus salynarum. ff. de capti. Et pro isto text. est glosſ. ibi, in dict. capitulo. quoniam. in glossa. 2. ¶ Tamen visitatores dati à regibus ad aliquam ciuitatem reformandam, debent hoc facere expensis ciuitatis. vt tenet idem Baldu. in capitulo. cùm ex officij. de præscript. numero. 2. ¶ Et vid. Amodeu. Iusti. in suo tracta. syndicatus. in parte, Item in eo qui plures nocentes. columna octaua. verficul. Item tenetur. vbi dicit, quòd miles, & officiales eundo per comitatum, debent viuere sumptibus proprijs, licet potestas parua encænia recipere posſit, secundùm Baldu. in capitulo. iudices. de pace iura. fir. in vsi. feudo. & facit. l. solent. ff. de offi. præfe. & in. l. prima. §. prouincias. C. de contra. & in. l. 4. de defenso. ciuit. & in. l. plebiscita. ff. de offi. præsi. ¶ Sed hoc intellige, quando iudex non est salariatus de publico, tunc potest recipere ista parua encænia, & habere salarium à partibus, ad petitionem quarum ipse iudex tenebit personaliter ad ista cernere. vt est textu. & glosſ. in. l. si irruptione. §. ad officium. ff. fini. regundo. sed quando est salariatus de publico, nõ potest esculentum etiam paruum recipere pro uidendo, & visitando supradicta. text. in authentic. scriptum est exemplar. titulo, vt iudices sine quoquo suffragio. collatio. 2. & ibi glosſ. in verbo, auaritiam. & idem tenet glosſ. in. §. sunt præterea. institutio. de public. iudic. quia debet esse contentus stipendio suo. vt dixi in capitul. primo. in glosſ. salario. in principio. ¶ Et ideo dicit Angelus. in. §. nulli quoque. in dict. authentic. vt iudi. sine quoquo suffrag. esse ibi, tex. contra rectores ciuitatum, qui per castra, & villas mittunt eorum similes ad locorum conseruationẽ sumptibus rusticorum, quia pœna ibi inserta puniuntur. Quia quando habent salarium à publico, nil debent recipere, vt dictum est. & tenet Ioann. Faber. in. l. omnes cognitores. C. ad. l. Iuli. repet. & glosſa. in capitul. non licet. 11. q. 3. & capitulo. militare. 23. quæstio. 1. & glosſ. in capi. cum ab omni, de vita & honest. clerico. & vide quæ dixi in capit. 1. in glosſ. Puestos. in fine. ¶ In 2 iudice delegato †, seu perquisitore: secus est, vel in iudice, seu officiali conducto, quia iste debet habere expensas, seu salarium in eundo ad officium, sicut in stando, & redeundo. secundùm Bartol. in. l. prima. ff. de var. extra. ord. cog. & in l. super creãdis. C. de iur. fisca. libro. 10. & sic de consuetudine obseruatur. & ita videntur sonare literæ sui officij, vel delegationis, prout tenet Alexander in consilio. 206. in. 2. volumi. & ita in nostra Hispania obseruatur. & vide infrà in ca. 40. in glosſa. prima. ¶ Hac de causa dicit Paris de Puteo, vbi suprà, quòd qui accedit purgando prouinciam, non debet gratis hospitari †, 3 sed congrua mercede: & si sunt hospitia publica, non debet ire ad priuata, quia soli principi licet gratis hospitari, & non recipit nisi tertiã partem domus. C. de metha. libro. 12. l. 2. & Baldus in. l. obseruare. ff. de offic. procõs. & legat. ¶ Nec debent isti correctores visitando prouinciam hospitari in domibus iudicum locorum. Ad quod facit, quod tenet Bartol. & Plat. in simili in. l. cunctos. C. de metha. libro. 12. vbi tenent, quòd tunc minor magistratus non desistit à sua iurisdictione per superuenientiam maioris magistratus. quod nota. vt ibi glosſ. & in capit. vo-

go sin lleuar por ello salario[k] algũo, y veã si ay otros ter-

lentes. de offic. delega. alia in. ca. studuisti. eodẽ tit. & Plat. in. l. omnino. C. de palat. libr. 12. ¶ Et 4 idem dic in visitatore ecclesiarum †, quia populus visitatus non tenetur ad procurationem, sed ecclesia. c. placuit. 10. q. 3. Et ita tenet Archiepiscopus Florentin. in. 3. parte. titulo. 20. c. 5. §. declaratio. 1. col. ver. nota tertiò. & ibi dicit, quòd ita seruat consuetudo. ¶ Vbi quoq; dicit in principio illius. §. quòd quando corrector nõ potest 5 visitare per se, potest visitare † per alium, & sic per suum locum tenentem. vt in. c. inter cętera. de offic. ordin. & est tex. in. c. decreuimus. 10. q. 1. & hoc tene, licet contrarium teneat Bald. in. l. vnica. §. nec autem. C. de caducis tollend. num. 6. verficul. quidam sunt actus. quia contra Baldum est veritas. vt tenet Antonius Franciscus. in additione ad Abbatem. in dicto cap. inter cætera. & vide glosſam in capi. primo, de offic. ordi. libro. 6. in versiculo, per alium. & Cardinal. in Clementin. attendentes. de statu. regula. in. 5. & 6. quæstio. vbi quoq; tenet contra Bald. licet de eo nullam mentionem faciat.

¶ Et in adiutorium Archiepisc. Floren. & Cardi. facit illa regula, quòd illud, quod põt per se 6 ipsum facere, † potest alteri committere. l. Item eorum. §. decuriones. & ibi Bart. ff. quod cuiusq. vniuersi. nomi.

¶ Et ideo procurator fisci potest constituere, procuratorem ad vendendum rem fisco obligatam & ad faciendum fieri subhastationem, vt tenet Iaso. in. l. nec tutores. C. de procura. in fine. allegando Bald. in. l. prima, columna. prima. C. de fide instrumen. & iur. hast. fisca. libr. 10. ¶ Et idẽ dic in commissarijs, vt possunt vendere per procuratorem. secundùm Iaso. ibi. * Et Io. And. in addition. Specul. in titu. de instrum. edition. §. nũc vero aliqua. sup rànum. 76. in verbo, nulli quasi in fine, quòd commissarius potest agere, soluere, & vendere, & similia quæ commodè possunt fieri, potest committere, sed illa quæ in industria & motu animi consistant, vt distribuere locis & personis, & similia committere non potest, vt ibi. * ¶ Et facit quod tenet Bald. in capitul. cùm venerabilis. de consuetudi. vbi tenet, quod quando principalis abest, requiritur consensus locum tenentis, & eius authoritas sufficit. & Archidi. in capitul. Aretina. 63. distinct. dicit, quòd vbi requiritur consensus superioris, si ille abest, sufficit requiri consensus sui vicarij. ¶ Quod fallit in casibus notatis per Specula. in titul. de procura. §. ratione autem constituentis versicul. Item breuiter.

¶ Et in exactore collectarum, quòd non potest alteri exactio delegari. text. & ibi Bart. & Plat. in. l. nec sacrarium. C. de canone largi titul. lib. 10. ¶ Et in conseruatore monetæ publicæ, qui habet soluere soldadarijs, & stipendiarijs, debet personaliter, & sua manu soluere, non autem per substitutum. text. & ibi Plat. in. l. iubemus per hanc. C. de eroga. milit. libr. 12. numero. 1. ¶ Et in casibus, vbi lex, vel statutum seu superior mandat aliquid fieri suis manibus, non potest per substitutum expediri. facit textu. & ibi docto. in. l. prima. §. nec autem. C. de caducis tollen. ibi, domum suis manibus extruere, & glosſ. in Clementi. prima, in verbo, personaliter. de vita & honest. cleri. Bald. in capitulo. 1. §. iniuria. de pace iur. firma. in principio. & in capitul. 1. quib. mod. feud. amit. & in capitulo. si quis dixerit. si de feudo fuerit cõtrouer. & tex. & glosſ. singul. in capitul. fiua. §. is autem. de offic. delega. vbi si negotium alicui committitur vt personaliter exequatur, non potest delegare. nisi de consensu partium. & idem tenet glosſ. in capitul. cùm dilecta. de rescript. & ibi Baldu. nume. 5. vide suprà in capitul. quarto. in glosſ. iusticia. numer. 5.

minos occupados[l] en que no aya auido sentencias, & si los occupadores fuerẽ de su jurisdi-

SVMMARIVM.

1 *Fines ciuitatum, & castrorum præsumuntur esse illius, qui primò occupauit, quod non est in spiritualibus.*
2 *Montes, flumina, & valles, quæ distinguunt territoria, sunt fines æterni.*

l **Occupados.** l In proposito nota, quòd fines ciuita- 1 tum, † & castrorum præsumuntur esse illius, qui primò occupauit. secundùm Innoc. & in. c. cùm causam. de probatio. Quod dicit Baldu. ibi singula. numero octauo. quod sequitur ibi Feli. in fine. & addit. l. rem quæ nobis. ff. de acquiren. posse. ¶ Quod dicit non esse sic in spiritualibus, in quibus non datur libertas occupandi rem vacantem, nisi authoritate papæ secundùm Innoc. ibi. Quod valde notat dominus Abbas. ibi. vbi quoq; ponit differentiam. & vid. Baldu. ibi ponentem practicam iudicandi in ista mate-

ria confinium. ¶ Vbi quoq; dicit, quòd montes † flumina, & valles, quæ distinguunt territoria sunt fines æterni, in quibus semel verum, semper est verum. allegat. l. qui bona. §. si quis stipulaturus. ff. de damno infecto. quod sequitur Feli. ibi. 3. colum.

Vbi in. 4. allegando Imola. quoque tenet, quòd si testes dicunt, quòd fama est, & cõmunis opinio, quòd talis limes sẽper fuit obseruatus à tẽpore cuius initij non est memoria, sufficit. dicit quòd tenet Archid. in capitulo. inter memoratos. 16. q. 3. quem vide in fine. vbi per hoc allegat. l. 1. in fi. ff. de aqua pluui. arcen. & l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æstiu. & per Innoc. in capitulo. quid per nouale. de verbo. signifi. Et quomodo probentur ista confinia, & iurisdictiones, vide latè Felinu. vbi suprà.

SVMMARIVM.

1 *Visitator generalis totius prouinciæ est procõsul, & circuitor totius prouinciæ.*
2 *Commissio generalis visitãdi, non tollitur per specialem commissionem.*
3 *Visitator generalis potest corrigere malefactum à visitatore speciali. Et officium iudicis spectat circuire tabernas, & balnea, & alia, vt hic.**
4 *An prorę in vestigãda subtracta licet ingredi domum alterius.*

m **Visite.** m Quia vt tenet Bal. in. l. si in aliquã. per tex. ibi. ff. de offi. procon. & lega. numero quinto. proconsul † est generalis visitator, & circuitor totius prouinciæ, & debet visitare loca publica.* Et facere ea reficiri, vel per fici ciuium expensis & immunire per deputatos ad hoc vt Bal. ibi in principio.* ¶ Et hæc commissio generalis † visitandi per aliquã

ctió, conozcã dello segun el tenor dela dicha ley hasta los fazer restituyr, y si no fuerẽ de su jurisdiction, nos lo embie a notificar, declarando quales, y quantos terminos

specialem commissionem, non tollitur, quia omni alij intelligitur cõmissum tanquã sub eo. vt in. l. nec quicquam eius. tit. & arg. in. l. 1. C. de offi. præfe. vrb. & c. pro hoc. de hæreticis. Et dicit Baldus. esse arg. quòd generalis visitator † potest corrigere malefactum à speciali visitatore. vt in. l. si hominẽ. ff. mãdati. & in tali visitatione potest corrector remouere aliquẽ ab officio ppter graues & manifestos excessus eius. tenet Bal. in. c. dilectus. de rescrip. nu. 3. & in fi. ¶ Et tene in proposito, q ad officiũ iudicis spectat, & ad officiales pertinet circuire, & inquirere domos, tabernas, & balnea priuatorum vt videatur, si qua fraus deceptio, vel delictũ cõmittatur, vel aliqd aliud cõtra publicã vtilitatẽ, put tenet Bart. & Iatius Pla. in. l. omnis seruitus. C. de aquę ductu lib. 11. nu. 1. vers. nota. ¶ Et an p reinuestiganda subtracta licet ingredi domũ alterius vi. Bart. in l. si quis fugitiuũ. ff. de serui. fugi. & Ang. de malefic. in parte, & vestẽ cęlestẽ abstulit. col. 15. & Gandi. in tit. de furib⁹ & latro. in fine. & Hyppolyt. in practi. cri. §. diligenter. nu. 209. & Abba. in capitul. qui cum fure. de furti. nume. 6. & Hyppolyt. in. l. 1. ff. de quæstioni. nu. 41.

n **En persona.** n Vel per aliũ excausa loco sui. & sic per suũ locũ tenẽtẽ. vt in. c. inter cætera. de offi. ord. vt dixi suprà in gl. salario. in fi. & vi. tex. in. c. in ter dilectos. & ibi Abb. in. 2. notabil. de offi. ordi. & vi. tex. in. c. decernim⁹. §. fi aũt. 10. quęst. 1.* Et. l. 1. tit. 22. part. 1. & ibi Grego. Lopez.

SVMMARIVM.

1 *Visitatio, an sufficiat fieri in fine primi anni, & in principio secundi.*
2 *Visitatio, an possit in anno reiterari.*
3 *Si locus visitandus est in congruo, vel non est tutus, & ad eum commodè accedere non põt, an iudex teneatur ire ad eum visitandum.*
4 *In visitatione non debet corrector ducere secum canes venaticos.*

Vna

son, & quiẽ los tiene, porque nos proueamos sobre ello como fuere justicia, & ansi mismo visitem las villas & lugares de la tierra que estuuieren a su cargo en personan

o **Vna vez.** o Similis text. in. c. decernimus. 10. q. 1.* Et. l. 2. tit. 22. partit. 1.* & in Cle. attendentes. de statu regula.
1 vbi gl. ponit, an sufficiat hæc visitatio † fieri in fi. primi anni, & in prin. secũdi, remittit se ad notata in. c. in singulis. eod. titu. de statu mona. vbi concludit, q non: quia, vt dicit Card. in d. Cle. in. 9. q. nu. 11. si possit deferri in casu capituli in singulis, vsq; ad sex annos in præiudicium monasterij, nec sufficeret iure volẽti q fieret de trienio in triẽniũ, qa visitatio fit propter commissa corrigẽda, nõ propter cõmittenda. Si ergo prima fuit sufficiens, secũda nõ habebit quid corrigat. & idem dicit Paul. ibi. Quia si in fine primi anni, & in princip. secũdi hoc fieret, nõ esset annus inter primã, & secũdã, sed biẽniũ, vnde videretur q debeãt æqualiter distare. arg. in. c. qđ dilecto. de cõsang. & affini. in casu illius Cle. dicit Cardi. q cessat hæc ratio, si in tertio anno fieret in princip. secus in fine, omni tũ casu remanet alia ratio, qa frustra fieret secũda, & sic videtur, q ista visitatio, quæ fit per correctores, non debet fieri in fine primi anni sui officij, & secunda in princip. anni secũdi, quia fit propter cõmissa corrigẽda. ¶ Sed an ista visitatio possit in anno
2 iterari, † glo. in. d. Cle. attendentes. in verbo, annis. dicit, q tãtũ semel in anno fieri debet, & idẽ tenet textu. noster ibi, *vna vez en el año.* ¶ Tamẽ ex causa potest iterari, quia hæc litera, & illius Cle. nõ cõtradicit, & cum hoc tenet Paul. licet Stepha. inducat cõtrariũ text. 25. q. 1. c. qui nil facit. ad quẽ text. respõdit, qui respicit visitationẽ ordinariam, & cõsuetã, quæ fit etiã sine causa, nõ tamẽ prohibet iteratã, si causa subest, secũdũ Card. ibi. 10. q. & archiepiscop⁹ Florẽ. in. d. 3. parte, tit. 20. c. 5. §. 4. & gl. in. d. c. mãdam⁹. ¶ Sed qđ
3 si est locus in congruo, † vel nõ est tutus, vel si cõmodè, & absq; difficultate ad vnũ quẽquam accedere nõ potest, an teneatur ire ad visitãdũ? Dic q nõ, sed debet rector talis loci facere congregare talem populũ ad aliũ locũ congruum, vt tenet archiepiscopus Floren. in. 3. parte titul. 20. c. 5. §. 5. colũ. 4. versicul. nota vigesimo quarto. & idem tenet. in. §. 4. illius titu. & capituli.* Et. l. 4. titul. 22. part. 1.* ¶ In ista autem visitatio
4 ne non debet corrector ducere canes † venaticos. vt text. in Cle. 2. de censi. & ibi Cardi. quæstio. 12. sed canes non venaticos bene potest ducere. vt in Clementi. nec in agro. §. porrò. de statu regula. quia si ducunt venaticos, incurrunt in pœnam. vt Cardi. in dicta Clementi.* Et. l. 2. titul. 22. part. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Visitator debet discurrere per totã suã prouinciã & in ea visitationis officium exercere.*
2 *A visitatione subditi non possunt liberari.*
3 *Quatuor sunt impræscriptibilia.*
4 *Subditus subtrahens obedientiã domino, põt puniri.*

p **Como vsan.** p Idẽ tenet Archiepus Florẽti. in. 3. par. ti.
1 20. c. 5. §. 4. vbi dicit, † q visitator debet discurrere per totam prouinciam, & eius partem, & visitationis officium exercere. ¶ A qua visitatio-
2 ne † isti subditi liberari non possunt, quia vt visitatio nec fiat, subditi non præscribunt etiã per tantum tempus, quòd non sit memoria in contrarium. vt in capit. cùm ex officij. de præscrip. De quo ibi per Abba. & Felin. & per Cardi. in Clemen. 1. de censi. columna tertia. numero octauo. versiculo. 12. ¶ Vbi tenet, quòd quatuor
3 † sunt impræscriptibilia, quæ etiam non potest episcopus à se tacitè, vel expressè abijcere. s. visitationem, correctionem, procurationem & cathedraticum, quæ omnia continentur sub episcopali imperio mero, quod non potest ab se abijcere. vt in. l. legatus. ff. de offi. præsi. l. ius agnationis. de pactis. de quo per Hostl. in summa. in titul. de offi. ordi. §. quod pertinet. ¶ Et sicut visitatio non potest præscribi, ita nec obedientia, ne alicui obediatur, sed bene potest per præscriptionem obedientia transferri de vno prælato in alium prælatum, quia non remansit sine capite, & ita dic in visitatione. tenet Bald. in capit. auditis. de præscrip. numero septimo. & in capitul. cum olim. eod. titul. in fi. & dicit, quòd quis non potest præscribere in se quòd non obediat dum est subditus, sed bene potest præscribe
4 re quòd non sit subditus eius, sed Papa † præscribentis libertatem. & vi. eundem Bald. in capit. cùm ex officij. eod. titul. ¶ Et vid. Bald. in capitul. tua nos. de cohabita. cleri. & mulierum. numero. 22. vbi tenet, quòd si subditus subtrahit obedientiam domino suo, potest eum dominus punire de iure, & de facto armata manu, & bellum indicere. Innocen. in capitulo. de hoc. de simoni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Regum propriè est iustitiã facere, & vi opressos de manu calũniantium liberare, & prius causam pauperis tractare: pupillis atque viduis, qui facilius opprimũtur à potentibus, auxilium præbere.*
2 *Præses non debet pati, quòd potentes grauent, & opprimãt minus potentes, nec mali homines opprimant bonos, & debet semper esse fauorabilis, & protector pauperum, quia erit sibi maxima eleemosyna. numer. 5. & 6.*
3 *Præsumptio est contra potentes, quòd inferũt impressionem debilibus, & eis afficere iniurijs, & violentiam eis inferri.*
4 *Ira, & inimicitia potentium est timenda.*
5 *Præses in prouincia supplet vicem imperatoris.*
6 *Potestas, seu corrector, non resistens magnatibus, vel potentioribus ne opprimant populares, & personas miserabiles, in syndicatu tenetur.*
7 *Timens offendi ab aliquo magnate, potest implorare officium iudicis, propter quod ille magnas cogat præstare securitatem de non offendendo.*
8 *Ad securitatem præstandam potest iudex cogere quemlibet.*
9 *Securitatis cautio debet dari causa cognita.*
10 *Cautio quando petitur ad instantiam partis, nõ debet esse nuda, & sic iuratoria, secus quãdo proceditur ex officio. vide hic.*
11 *Cautio de non offendendo modò sit ex officio modò ad partis petitionem sufficit nuda cum generali obligatione bonorum.*
12 *Forenses, an teneantur præstare cautionem de non offendendo.*
13 *Securitatis cautionem potest quis petere, licet dederit causam timori.*
14 *Si cautio petitur à me de non offendendo ex parte mea, potest peti etiam vt caueat de me non offendendo, quando iustus est timor.*
15 *Offendens aliquem, si timet, potest implorare officium iudicis ad cautionem de non offendendo præstandam si fuit offendens iudicialiter punitus.*
16 *Minæ solæ non sufficiunt semper ad petitionem cautionis.*
17 *Cautio de non offendendo, non potest peti per superiorem ab illo, qui est subiectus.*
18 *Dominus dat securitatem vasallo.*
19 *Cautio de non offendendo, non debet præstari ad tempus perpetuum.*
20 *Timens offendi, potest non solùm petere cautionem ne offendatur ab inimico suo, sed etiã ne offendatur à familiarib⁹, & adhærẽtibus.*
21 *Adhærentes qui dicantur.*
22 *Securitas licet sit data alicui, potest petere, vt sit eidem licitum arma portare ad defensionẽ, & ducere secum familiares.*
23 *Vitandæ discordiæ causa potest facere iudex, quòd vnus non transeat per portam, vel domum alterius, & potest facere mutare hospitium.*
24 *Ad cautionem præstandam non cogitur quis in curia Franciæ, vel Galliæ.*
25 *Ad pacem faciendam, an potest potestas cogere ciues, & prouinciales.*
26 *Securitatem infringens, qua pœna puniatur.*
27 *Pace facta de non offendendo restringitur ad offensam, ratione inimicitiæ præteritæ, non autem ad nouam.*

q 1 **Pobres.** q Quia propriè quippe regum est, iudicium † atq; iustitiam facere, vi oppressos de manu calumniantium liberare, pupillisq;, ac viduis, qui facilius opprimuntur à potentibus, auxilium præbere, ac nõ solum sibi subditos non contristare, sed nec pati, vt ab alijs contristentur. capitulo. Regum. 23. quæstion. 5. & tenet ad literam Lucas de penna in. l. secunda. C. de lucris aduoca. lib. 12. in fine. vbi quoq; dicit, quòd hæc debent cuncti agere, qui in decretis sibi prouincijs vicem supplent Imperatoris. vt in authenti. vt iudic. sine quoquo suffrag. §. volumus. colla. 8. secũda. * Et non solũ rex & iudex hoc facere debent, verũ etiam miles dũ creatur, hoc iurat, & ad militẽ spectat tueri militẽ, vel aliquam dominã in iure suo: & pauperẽ ab iniuria, quã recepit. tex. in. l. 21. titu. 21. partit. 2. & etiam tenetur clericum tueri, alias est excommunicatus, vt text. in. l. 2. titulo nono. par. 1. versiculo. la quinta: & vid. Baldu. in. l. 1. &

1. & lectura. §. qui es. ff. de officio. præfect. vrb. vbi tenet quòd regens prouinciam, vel ciuitatem subditos in pace conseruare debet: & debet rumores impedire, & subditos ad quietè viuendum non solum, ortare, sed cogere. * ¶ Et prius causa pauperis quàm diuitis est tractanda. glo. in capitul. in primis. secũda, quæstion. prima. & in. l. si quis ad declinandam. C. de episcopis & cleric. & tenet Barb. in capitu. significantibus. de offi. delega. columna. 10. vbi ponit multa priuilegia paupertatis. ¶ Et vi. Bartol. in. l. illicitas. §. nec potentiores. ff. de offici. præsid. vbi ait, quòd
2 præses † non debet pati, quòd potentes, * grauent & opprimant minus potentes. * sicut faciunt canes, & aliæ bestiæ. Nec quòd nocentes opprimant innocentes, nec mali homines opprimant bonos: & iudex debet semper esse fauorabilis, & protector pauperum, ne iniustè molestentur, & erit sibi maxima eleemosyna. secundùm Bartol. in dicto. §. nec potentiores. * Et Alberic. in. l. quia. ff. de aliena. iud. tenet q potentes præsumuntur esse crudeles: vt in. l. 3. ff. de dona. causa mort. ideo potentiores cogũtur soluere id quod debent, vt ibi. * ¶ Et vide Ioann. de Plat. in. l. prima. C. de apochis publi. libr. 10. numer. 3. vbi dicit, quòd potentiores consueuerunt minores opprimere. vt in. l. prima. C. de censi. libr. 10. vbi Pla. in fine dicit, quòd de natura potentium est semper opprimere ipsos pauperes, & ideo iudices debent tueri comitatiuos a vexationibus, concussionibus, & extorsionibus exactorum. text. & ibi dict. Plat. in. l. præter. C. de lucris aduoca. lib. 12. & in. l. prima. C. ne liceat poten. quibus oppressionibus rectores locorum debent prouidere ne fiant. secundùm Plat. ibi, & secundùm Luc. de penna ibi in dict.
3 l. prima. columna. prima, est † præsumptio contra potentes, quòd inferunt impressionem debilibus, & presumitur eis iniurijs afficere, & violentiam eis inferri facilius. vt in. l. ad inuidiam. C. quòd metus causa. & quòd eis importunis necessitatibus opprimãt. Item quòd aduocati eis deferunt, non suscipiendo patrocinium contra eos, sed potius pro illis. Et ideo dicit Aristotel.
4 2. ethico. quòd ira, † & inimicitia potentium est timenda. De quo vi etiam Lucam de penn. in. l. secunda. C. vt rusti. ad nullum obsequium. in verbo, terribiles. lib. 11. ¶ In tantum isti potẽtes, qui inferunt talia pauperibus, puniuntur,

mo vsan Plos officia les dellas de sus offi cios. Y si ay perso-

quòd donationes, & oblationes eorum, qui pauperes opprimuntur, à sacerdotibus refutanda sunt. vt in capitul. obligationes. 90. distinctio. * Et. l. fin. titu. 19. part. 1. vbi ponuntur personæ a quibus sacerdotes non tenentur obligationes recipere. * ¶ Et vt dictum est, iudex in hoc debet prouidere, vt tenet Lucas de penna in. l. secunda. C. ne quis libe. inuitus actum reipublicæ. libr. 11. vbi ait, quòd præses in prouincia † supplet vicem imperatoris, & ideo dicti sunt præsides, qa alicuius loci tutelam præsidialiter tenent, vt dicit Isido. etymolo. 9. vbi agit de regibus, & quia eorum subiectis debent esse præsidio. vt in dict. l. secunda. potissimè his, qui per quandam fortunæ circumuentionem læduntur. vt in authẽ. de his, qui ingre. ad appe. §. hoc ita. versic. vnde nos. colla. 5. ¶ Et sicut muri sunt præsidia ciuitatum, qui confirmant securitatem habitantibus in eis. vt in. l. 1. C. de expensis ludo. libr. 11. & ibi Lucas de penn. in princi. & tex. in. cap. si rector. 43. dist. & sicut Abisay fuit præsidio Dauid, & liberauit eum, ne pereuteretur à Philistæo. 2. reg. c. 21. ita in prouincijs vnius cuiusq; maximorũ iudicũ cõplet officiũ ĩ tali defensiõe. vt in d. auth. vt iudices sine quoquo suffrag. §. qđ aũt pmittimus. vt tenet. d. Luc. de Pẽ. in. d. l. 2. C. ne qs liber inuitus. ¶ Et ideo dicit Mõtal. in glo. ordi. in parte, iudices auditores, q cũ humiles homines opprimunt à potẽtibus, ad officiũ boni rectoris pertinet, vt data ei q̃rela de prædictis ex officio, pcedãt, cũ tales per se iubere nõ possunt, vel nõ audent allegãdo Bart. in extrauagã ti ad reprimendũ. ¶ Quia cũ diuitiæ addũt amicos plurimos, & cõciliant, & à paupertate autẽ quos habet separant, opprimuntur. vt tenet Luc. de Pen. in. l. dñi prædiorũ. C. de agrico. & censi. lib. 11. col. 2. ideo debẽt defendi. ¶ Et facit q superior in officio põt defendere subditum suũ, qñ videt eũ grauari. vt tenet Bart. in. l. præcepit. C. de cano. largi. lib. 11. qđ dicit, q facit, p epis, qui eorũ officio defendũt clericos. ¶ Intantum, q si corrector, seu potestas nõ resistit magnatibus,
6 † vel potentioribus ne opprimãt populares, & personas miserabiles, tenetur i syndicatu. tenet Amod. Iusti. in tract. syndi. in parte. itẽ in eo q plures innocẽtes condemnauerunt. col. 8. versi. Item tenetur. per text. in. l. illicitas. §. nec potentiores. ff. de officio præsi. de quo vi. Alexand. in. l. qui bona. §. si quis iuxta. ff. de damno infecto.

nas poderosas que fagan agrauio alos pobres, q & lo fagã

nume.

Universidad de Deusto
Biblioteca

numer.3. ¶Vbi Bartol.in dict.§. nec potentio-
7 res.in principi.tenet,qđ si aliquis timet † offen
di ab aliquo magnate,quod potest ille, qui ti-
met,officium iudicis implorare,propter quod
ille magnas cogitur à iudice prætare securita-
tes de non offendẽdo illum,facit tex.& ibi Sal.
& Paul.de Castro.& docto.in.l.denuntiamus.
C.de his,qui ad ecclesiam confuge.& in.l.san-
ctum.ff.de rerum diuisi.& Innoc.in capitulo.1.
de officio delega.in fine. & capitul. gratim. de
sent.excõ.& capi.fi.& capit.de benedicto.32.q.
prima.& tenet Ioan.de Plat.in.l.1.C.in quibus
caus.coloni domi.accusa. pos.lib.11. quia vt ibi
dicit, si cauetur pro dãno quod timetur dari à
re ruinosa alteri rei.vt per totum titu.ff.de dam
no infecto.multò magis,p dãno qđ timetur da
ri personę per Specula.in tit.de pig.§.sequitur.
versic.quid si timeo.& ibi Ioan.And.in addi.&
in titu.de offi.delega.§.sequitur.vide vers.porrò.& latè per Stepha. aufre. in decisio. Capel.
Tolo.decisione.489.& docto.in cap. literas. &
in cap.ex transmissa.de restitu.spolia. vbi præ
statur à viro cautio mulieri timenti offendi à
viro. ¶Et quòd ad securitatem præstandam iu-
8 dex † potest quenliber cogere, est text.in dict.
ca.literas.& iudex debet facere eũ assecurari,vt
dictũ est,ad similitudinẽ rerũ,pro quibus cauet
de dãno. vt per totũ titulũ.ff.de dãno infe.de-
bet & multò magis caueri periculo personæ,qa
animatum corpus cęteris rebus præfertur.vt in
l.sancimus.in fin.C.de sacrosanct.eccles.Et ista
satisdatio debet dari, quia non tenetur quis se
credere capitalibus inimicis. vt in ca. accedens.
el.2.vt lite non cõtesta. & Clemẽ. pastoralis.de
re iudica.& in.l.quia ista.§.1.ff.ad trebellia.&.c.
statutũ.§.1.de rescript.lib.6. nec talis satisdatio
mutat maliuolum animum.vt in.§.nouissimè.
Institu.de suspect.tuto.facit quod notat Inno.
in.c.ex parte.el.1.de appella. ¶Attamẽ ista cau
9 tio,seu securitas † debet dari causa cognita đ inimicis,vel si persona sit talis,quæ consueuit hu-
iusmodi facere,& petẽs securitatem sit talis,qui
possit verisimiliter lædi: ista omnia habet iudex
considerare,quæ veniunt in causæ cognitione,
vt Cyn.in dict.l.denuntiamus.& tenet Mõtal.
in dict.glo.ordina.in parte securitas.1.&.2.col.
¶Et in tantum est verum, quòd iudex non de-
bet moueri ad dictam securitatem præstandam
sine causæ cognitione. Quòd habet locum,siue
iudex procedat ad instantiam partis, siue proce
dat ex officio suo: quia grauare quem ad satisdã
dum, est sæpe laboriosum.l.2.§.fi dubitetur.ff.
de iudicijs. Ita tenet Ioann. de Imol.in.l.2.§.1.ff.
soluto matrimo. vbi reprobat Dynn. qui dicit
non esse opus causæ cognitione,quando iudex
mouetur ex officio. ita tenet Hippolytus de
Marsil.in.l.1.§.præterea.ff.de quæstio. numer.
75.Et ista securitas non debet concedi sine eui
denti causa: vel si quis petat propter sictum ti-
morem alterius,& sic in iniuriam, & infamiam
illius,debet puniri.vt in.l.vni. C. de his qui ad
statu. confuge. l.capitalium. §. ad statuas. ff.de
pœnis.vt tenet Platea in.l.iubemus. la.1. C. de
prepos.sacri cubiculi.lib.12.quasi in fine.
¶Et ista cautio quando petitur ad instantiam
10 partis non debet esse nuda, † & sic iuratoria,sed
requiritur cautio fideiussoria,secus quando pro
ceditur ad cautionem ex officio suo,quia tunc
sufficit nuda cautio.& hoc modo potest procede
re opi.Dynn.in dicta.l.2.ff.soluto matrimonio.secundùm Feli.in cap.cùm in. de constitu.
columna.22.quod dicit Hyppolytus vbi suprà,
quòd si esset verum,quòd quando ex officio iu
dicis petitur ista cautio,tunc sufficiat nuda, nõ
erit opus causæ cognitione,quia cessat ratio Ioa
nis de Imol.quòd sit laboriosum cauere. quod
dicit ibi Felinꝰ.notandum, & gustandum tan-
quàm nouum.Sed ipse Hyppolytus vbi suprà,
nume.79.dicit quòd talis restrictio sibi non pla
cet.& in nu.12.idẽ tenet,& quòd hoc non pro
cedit indistinctè in omnibus personis, sed po-
test procedere tantùm in illis personis, quibus
facilè est fideiussorem inuenire, vt sunt homi-
nes diuites,qui consueuerunt de facili fideiuss-
sores inuenire,secus autem dicit esse in homi-
ne paupere, vel forensi, & in similibus, quia
raro tales inueniũt fideiussores. ¶Et ideo tenet
Hyppo.de Marsi.vbi suprà,nu.17.q si à talibus
exigatur cautio de nõ offendẽdo, vel ex officio
iudicis,vel ad petitionẽ partis, q sufficit cautio
11 † nuda cũ generali obligatiõe omniũ bonorum
suorum,& necessario non tenetur præstare dic-
tam cautionem fideiussoriam, & hoc, si iura-
se non posse inuenire fideiussorem.& tenet
in expresso Iaf.in additio. ad Porcam,instituta
de suspecti.tuto.column.5. Et ad hoc mouetur
Hyppolytus ex pluribus.& primò ex text. &
gloss.in.l.de creationibus.versicul.in quantum
possibile est.C.de episcopali audientia. vbi gl.
dicit,quòd satisdatio pauperi remittitur,& a di
uite exigitur, & per alia fundamenta per eum
ibi tradita,quæ per te vide. ¶Et quoque dictam
conclusionem tenet in nu.16.scilicet, quòd si
pauper,vel forensis,cui requiritur,vt det cau-
tionẽ de non offendẽdo,vel de alia re,iurat non
posse inuenire fideiussorem,quòd erit stãdum
suæ iuratoriæ cautioni: imò si secus diceretur,
dicit,quòd sequeretur absurdum, & valde in-
conueniens,

conueniens,quòd quis tenetur ad impossibile,
quod minime dicendum est in hoc casu, nec in
alio:quia impossibilium nulla est obligatio.l.
impossibilium. ff. de regulis iuris. & in.l. cùm
hæres.§.1.ff.de statu.libe. &.l.si stipuler.1.&.2.
responso.ff.de verborum obligatio.vt per Hip-
polytum.vbi suprà.numero.117.cum sequenti-
bus. ¶Quinimo dicit Montaluus.in glossa. or-
dinamen.in parte securitas. columna secunda.
quòd si is, à quo fideiussor securitatis petitur,
idoneas habeat facultates, sola eius promissio
sufficit.dicit esse argu.in.l.sciendum.ff.qui satisdar.cogan.quod intelligit,si est idoneus in ea-
dem ciuitate,aliàs secus.argum.l. fideiussor. ff.
eodem.titulo.qui satisdar.coga.& quoque in-
telligit de promissione cum hypotheca bono-
rum,vt plenior sit cautela. ¶Et quòd non ha-
32 beat locum in forense, † vi.Bartol.in.l.sed si su-
sceperit. §. si ea res. ff.de iudi. & Hippolytum.
vbi suprà.numero.81.vbi ait,quod si aliquis fo
rensis est inimicus meus,& venit ad istam ciui-
tatem non possum petere ab eo istam cautio-
nem de non offendendo, quia adhuc non facit
aliquid propter quod hic possit conueniri, &
quia forensis non est iurisdictionis suæ. ¶Quod
fallit, nisi forensi sibi multùm conuersaretur.
quod clarius firmant Bald.& Angel.ibi,& Feli.
vbi suprà.& tenet quoquæ Hyppolytus in re-
peti.l.fi.ff.de iuri.om.iudicum.nu.120. & idem
tenet decisio Tolos.489.& Ias.in.l.si super pos
sessione.C.de transac.nu.7. ¶Sed.d.decisi.To-
los.dicit ibi,q est de stylo curiæ parlamenti,q
citatus in eadem curia ad præstandum assecura
mentum,reiectis omnibus exceptionibus tene
tur præstare cuicunq; petenti,si sit laicus, licet
non alleget,seu proponat factum,seu iniuriam
& hoc dicit,q est propter excellentiam curiæ,
quæ suprema est,& capitalis,licet ille,à quo re
quiritur assecuramẽtũ,nõ sit regnicola. in alijs
autem curijs inferioribus tenetur proponere,
& probare.quod nota.& idẽ credo q debet pra
cticari,quãdo talis satisdatio securitatis petitur
13 in curia regis. ¶Aduerte tamẽ,q licet quis † de-
derit causam timori,potest nihilominus petere
dictam cautionem de non offendendo: & si nõ
potest præstari,fiat in ditio pœnalis. & sic pro-
cedit opi.Bar.in.d.l.qui bona.§.iuxta.ff.de dã-
no infe.quam ibi Imol.reputat æquiorẽ, & eũ
approbat ibi Alexan.& sequitur Feli.in rub.de
treuga & pace.colũ.6.versic.8.declaratio. & ibi
per eum multa de ista securitate. & Hippol. de
Marsil.in.d.§.præterea.nu.86.& Iasi.in.d.l.si su
per possessione.col.2.C.de trãsa. in.6. & quoq;
approbat dicta decisi. Tolo.in fin. ¶Vbi quoq;
14 dicit, q si quis petit à me † huiusmodi cautio-
nem,non teneor eam præstare,nisi etiam ille ca
neat de me non offendẽdo,quãdo etiam ex par
te mea est timor iustus,secus si vanus. Bar.in.d.
l.si quis mihi bona.§.si qs.allegat & Hyppoly.
in.d.§.præterea.nu.83. ¶Abb.tamen in.c.1.vt li
te non contesta.nu.8.tenet,q licet offendens a
liquem si timet, põt implorare officiũ iudicis,
15 † vt compellat ad prestandũ cautionem de non
offendendo,hoc verum,si offendens fuit iudi-
cialiter punitus,quia tũc potest petere istã cau-
tionẽ. Et dicit,q videtur cõcludere Ioan. And.
in additio.ad Speculat.in tit.de pigno.§.sequi-
16 tur.versi.sed quid si timeo. ¶Minæ autem † so-
læ nõ sufficiunt semper ad hãc petitionem cau
tionis,sed relinquitur arbitrio iudicis.Bar.in.l.
hæc autem.in prin.ff.si cui plusq;.per.l.falci.&
ibi Ioann.de Imol.& iudex debet considerare,
vtrum minans sit persona consueta exequi mi-
nas suas,vt habetur per Abb.in.c.1.de offi. dele
ga.& Hyppol.de Marsi.in.d.l.1.§. præterea.ff.
de quæst.nu.76.& dicta decisio Tolo.iam dict.
17 ¶Sed dicta cautio de non offendendo † non po
test peti per superiorem ab illo,qui est ei subie-
ctus,vel debet ei reuerentiam,secundùm Paul.
de Cast.in.d.l.qui bona.§.qui damni.ff.de dam
no infect.per.l.1.§.qui honorandæ. ff. quarum
rerum actio non detur. Alex.tamen tenet cõtra
rium in.d. §.si quis iuxta. quia tex.in allega.§.
honorandæ.non loquitur,quando præcessit iu
sta causa timoris,prout tenet dicta decisio To-
18 los.vbi dicit,q de † stylo curiæ est,q etiam do
minus compellitur dare securitatem vasallo,&
sic in nostra Hispania vtitur in cõsi. regali, vbi
datur tale assecuramentum quod vocatur, *carta de amparo*. ¶Talis cautio de non offendendo
19 non debet † præstari ad tempus perpetuũ: sed
debet moderari arbitrio iudicis. Ita Bar.in.l.illi
citas.§.nec potentiores.ff.de offi.præsi.n.7.sed
quando iudex dat istam securitatem,potest in
ea apponere longum tempus,putà decennium
ita tenet Pau.de Castr.in.l.valerian°.ff.de præ-
to.stipula.nu.7.& Hyp.in.d.§.præterea.n.80.
& idẽ tenet dicta decisio Tolo.in medio. ¶Ti-
mens offendi non solùm potest petere cautio-
20 nem ab inimico suo, † vt eum non offendat,sed
etiam ne offendatur à suis,ita q necipse,nec fa
miliares sui,& cõplices offendent.vt Bart.in.d.
§.nec potentiores,nu.5.& Bal.in.l.1.in fi.ibi,sex
tò operatur.C.de episcopis & cleri.dicẽs,q om
nis faciens pacem debet promittere pro familia
ribus socialibus,& adhærentibus,si vult esse fi-
21 delis. ¶Et qui dicuntur † familiares, & domesti-
ci adhærentes, & complices, & similes. vide

per

Universidad de Deusto
Biblioteca

per Feli.in.d.rub.de treuga & pace.126.col. vbi in.c.declaratione dicit, q̃ adhærentes dicuntur illi, qui assistunt consilijs, & filij familiares, & domestici. vt Bar.Bal.& Ange.in.l.1.C.si rector prouinc.& omnes illi, qui sponte sunt eius voluntatis, cuius est principalis, & illi, qui assistũt intentioni, operibus, consilijs, & fauoribus dicuntur sequaces, & veri adhærentes. ¶ Vnum tamen nota, q̃ licet sit alicui data securitas, vel salua guardia, potest petere † vt sit eidem licitum portare arma ad defensionem, & ducere secum familiares, quia licet cautũ fuerit, nõ est tutus, cùm satisdatio maleuolum animum nõ mutat. ff.de suspec.tuto.l.quia satisdatio. & in.§.nouissimè.Institu.eod.ita tenet Saly.in.d.l. denũtiamus.in fi.& allegat.l.fin.C.de ero. milit. anno. lib.12.& idem tenet Guiller.de Cu.& Bar.in.d. §.nec potentiores.nu.8. & dictã decisio Tolos. in prin.& vi.Pla.in.d.l.fi.C.de eroga.milit. vbi tenet, q̃ licitum est subditis Castris, & Villis, & ecclesijs petere sibi dari à superiore gẽtes armorum pro sua custodia, vel saluo cõducto pro aliquo transitu faciendo, quando immineret aliquis metus hostium, vel damnorum: tamen ista gens, quæ appellatur salua guardia. non potest dari, vel apponi sine literis principis, vt ibi in.d. l.fi.& sic, q̃ ista salua guardia nõ potest dari per præsides, vel alios iudices: quia salua guardia dicitur quodã modo esse quid regale. vt in tit. quæ sunt regalia, secũdm Plat. vbi suprà. vbi dicit, q̃ fallit, nisi iudices facerent ex præscripta consuetudine. Et quoq; generalẽ, & specialem guardiam possunt præsides, & alij iudices ex eorum officio dare cum causæ cognitiõe. vt dictum est. & Plat. ibi. & quando quis custoditur ad sui fauorem, vt qui habebat inimicos, & sibi datur custos ad custodiendum, tũc ille debet soluere expensas tali custodi. secũdùm Plat. ibi. ¶ Et non solùm põt concedere vt ducat arma, verũetiam
23 põt facere iudex, q̃ vnus † non trãseat ante portam, vel domũ alterius, quia est iusta causa vitãdi rixas, & scandala. Et eodẽ modo potest quis cogi per iudicẽ mutare hospitium. in quo habitat causa dictæ discordiæ vitandæ. vt tenẽt Bar. Paul.& doct.in.l.quod iussit.ff.de re iudi.& ibi Ias.nume.25.& 26. q̃ ego pluries feci in ciuitate Plazentiæ. ¶ In curia tamen Franciæ, vt dicit dict. decisi. Tolos. non cogitur quis ad præstan-
24 dam † cantionem securitatis, quia fragilis multùm videretur. Sed solet aliquis poni sub protectione, & salua guardia, aut saluo conducto cũ in dictione pœnali. & ita quoq; seruatur in curia nra Hispanię. *vt in.l.tit.2.part.7.ibi, *la nouena*. & ibi Greg.Lopez.& l.18.ti.18.par.3. & ibi dictũ glossato. & talis charta securitatis debet notificari, & per præconẽ publicari. vt dictus Grego.Lopez in.l.fin.tit.16.part.2.in gl. *fagan saber*. & si ipse scit absque eo q̃ sibi notificetur, nõ est necesse q̃ amplius cercioretur, vt Grego. Lopibi in gl. *despues que le apercibiessen*. * ¶ Et an potestas potest cogere ciues, † & prouinciales suos
25 ad pacem faciendam? Vide Bartolum.in.l.congruit.ff.de officio præsid.nume.quarto. & Par. de Put.in tracta.syndica.in parte, concordia.folio.32.& mirabiliter per Felinum in dicta rubr. de treuga & pace.in princip.per. 4. colum. vbi ponit regulam, & fallentias. & tenet Hippoly. de Marsil.in consilio.98. & Bartol.in.l.furti.§. qui iussu.ff.de his, qui notan.infami. & ibi Paulus de Castr.& eundem Paul.in.l.quidam æstimauerunt.ff.si certum peta.nume.sexto. & ibi per Alexand. & Ias. vbi resolutiuè habetur, q̃ officialis, seu iudex, qui regit prouinciam, potest suadere ad pacem, non autem cogere, & offensus sic adeundus est, non autem cogendus, vt remittat iniuriam: quoniam æquitatis ratio non patitur, vt quis inuitus cogatur parcere iniurianti, nisi in foro pœnitentiali. vt tenet Bal. in.l.vnica.§.quies.ff.de offic.præte. vrbis. & istam dicit Hippolyt.de Marsil. in consilio.98. esse cõmunem opinionem. nu.quarto. quæ opinio limitatur pluribus modis, vt ibi per eum. & per Felinum in dicta rubr.de treuga & pace. in princip. ¶ Nec obstat quod dicit Barto.in.d. l.congruit.vbi dicit, quòd potestas terrarũ potest cogere ciues ad pacem quia contra Bartol. sunt & text.& glo.& plures doctores. & contra eum est communis opinio, vt Alexan.in.l.prima.§.& post operis.column.secunda.ff.de noui operis nuntia.& idem contra Bartolum. tenet Hippolyt.in dicto consil.nume.octauo. & dicit quod illa lex æquissimum.ff.de vsufru.& §.si inter duos dict.l.si vsufruct.loquitur in causa ciuili, & in actione communi diuidundo, quia tunc potest iudex cogere partes ad concordiam ne veniant ad arma. secus in causa criminali. ¶ Et vi.Abba.in capitul.humilis.de maiori.& obedi.numer.2.vbi tenet, quòd quando lis fuit diuturna, & intricata multum inter partes, ita, quòd de facili decidi non potest, potest iudex compellere partes ad concordiam. quod dicit notandum. vt text.in.c.placuit.90.distin. ¶ Et quoq; quando inimicitia esset scandalosa, & respublica inquietaretur, potest compellere ad pacem. vt dixi in.c.2 in glo.parcialidad. nu. 23. ¶ Rex aũt bene potest cogere aliquem ad pacem, & concordiam, licet alij inferiores nõ. tex. notabil.in.l.furti.§.quiiussu.ff.de infami.& In
noc

noc.perillum text.in.c.cùm inter. de elect. Ias. in.l.quidam æstimauerunt.ff.si cert.petat.col. 2.tenet Restau.Castal.in tracta. de Imperatore q.110.col.7.versi.41.tomo.5.tracta. vbi quoque dicit, q̃ hoc potest facere sacrum consiliũ, quia habet eandem vim. ¶ Et quia iudex in crimi-
nalibus potest exhortari ad pacem, vt dixi, intelligepostquã delictũ est punitum, quia ante nõ debet studere ad concordiam. Ita tenet Alexand.in.d.l.1. §.& post operis. nu.11. & dicit, quòd hoc notat Bal.in.l.cùm affirmes.C.de libera. caus.* & vi. quæ dixi in cap.2.in glos. *parcialidad*. nume.21. cum sequen. supra eodem. * ¶ Vltra supradicta
26 quæritur, qua pœna † puniatur infringens securitatem? Bart.in.d.§.ne potentiores.nu.9. istã quæstionem ponit. & dict. decisio Tolos.in fi. in hoc dicit, quòd Ioã. Fab.in.d.l. denũtiamus. dicit sibi videri, q̃ lege iulia maiestatis punitur. vt in.l.1.ff.ad.l.iul.maiesta. & ibi notatur. & in titul.de pace tenen.& eius viola.in vsi.feud.§.si quis hominem. quia si occidit, & tũc pœna mortis, vt ibi. Aut vulnerat, & tunc mutilatur. vt in
3 §.si quis alium.in.d.tit.in vsi.feud. Aut aliàs iniuriatur, & tunc pœna pecuniaria. vt in.§. sequẽti, vbi notatur perillum tex. quòd frangitur securitas, etiam si non tangatur. Frangitur etiam, si quis aliquem de familia, cui præstita est securitas. verberat. Et idem dic de illo, qui concubitat vxorem, filiam, vel sororem assecurati, quia videtur fracta securitas, nec earum consensus excusat. ita tenet Ioan. Fab.in. d.l. denuntiamus. & dict. decisio Tolos.489. circa quod vide tex. in.l.1.titu.8.libr.4.in ordinamen.regali.in fine. versic. *E ordenamos otrosi*. & latè Montal.in.d.gl. ordi.in parte.securitas.vbi de materia. ¶ Et vide Mansuerium latè in sua practi.in tit.de assecuramento. ¶ Et ille, qui contra securitatem regalẽ tendit, loco proditoris habitus est. vt.l.2.titu.2. partit.7.ibi, *La nouena*. & si non valet probare, præsumitur contra partem ratione personæ, & qualitatis, & loci ac temporis. vt tenet dictus Mansue.ibi. ¶ Vnum tamen nota, quòd facta
27 † pace cũ aliquo de non offendendo, restringit ad offensam rõne inimicitiæ præteritæ, nõ ad nouã ex post facto insurgentẽ. vt Bart.in.l. aut facta.ff.de pœnis.& Abb.i.c.cũ inter. de renũtia. & tenet sum, Sylu.i parte, iuramẽtũ tertio.§.16.

Fagan emendar.

r Nota tex. in quo i cau sa ciuili permittitur inquisitio. idem tenet Ioã. de Plat.in.l.si vacantia.C.de boni.vacan.lib.10. nu.2.vbi ait, q̃ in causis ciuilibus ad publicam vtilitatem tendentibus proceditur per inquisitionẽ contra quoscũque tenentes bona pauperibus distribuenda. Et idem tenet Alexan.in.l.dies cautioni.§.hoc autem iudicium.4.colũ.nu.4.ff. de damno infecto. Et dicit q̃ est casus pro episcopis, vt possint ex eorum officio facere inquisitionem contra tenentes bona distribuẽda pauperibus, vel in alias pias causas. vi. quæ dixi suprà in glo. *ley de Toledo*. nume.5.

r todo emeudar r si buena miente pudieren, y sino, que nos lo notifiquẽs cõ tiempo, y esto contenido en este capitulo prometa de lo fazer, y cumplir, y executar a todo su leal poder, y si elas-

SVMMARIVM.

1 *Casus in quibus crimina referuntur superiori punienda.*
2 *Non crimina, sed vindicta principi est referẽda, alias iudex est in culpa.*
3 *Excusandi sunt præsides, cùm de potentibus non sumunt iustitiæ rigore vindictam.*
4 *Iustitiarij debent regi notificare quando incolæ Castrorum, seu ciuitatis renuunt soluere collectas.*
5 *A referendo principi iudices debent se abstinere.*
6 *Significare an possunt iudices principi i iure-*

s Nota casum, i quo crimina superiori † referuntur punienda. alium habes in.l. Palatinos.C.de colla.fundo.fiscali.lib.11.& ibi Ioã. de Plat.vi.tex.in.l.aditos.C.de episco.aud.& in.l. tribuni.& in.l.necnon.C.de re milit.lib.12. ¶ Et vi.Ioã. de Plat.in.l.cũ adoptiuũ. C. de decurio. lib.10.vbi dicit, q̃ qui decuriões, & principaliores ciuitatis crimẽ capitale cõmittũt, debet principi rescribi de pœna imponẽda. per.l. moris.§. iste.vbi bonus tex.cũ gl.& in.l.diuifratres.in fi. ff.de pœnis. ¶ Quia regulariter est contra.qa nõ
2 crimina, sed vindicta † principi referenda est. vt in.l.si quos.in fi.C.de off.præfe.præto.& idẽ tenet Specula.in tit.de relatio.§.2.qui incipit, de quibus.in prin.& allegat text.in.c.custos.27.q. 1.& c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.&.c.si homò.&.l.constitutiones.ff.de appella. ¶Et tenet Lucas de penna.in.l.seruum domini.C.de delato.lib.10.col.2.vbi ait,q̃ iudices debent esse diligentes ad maleficia punienda,ita q̃ ad principem non crimina,sed vindicta perueniat.per.d.l.

si quos.&i hoc eo ipso censetur iudicantiũ culpa,si ad superiorẽ citius peruenit delinquentium culpa,quàm vindicta,c.peruenit.18.distin.&.27.q.2.sacerdos.&.c.si homo & notat Innoc. in ca.sicut.de accusa.vnde.secundùm.d.Luc. de Penn. non sufficit prælato,siue pastori,suis ouibus annuntiare cõsilium Dei,& quid eas euitare oporteat,imò debet punire non satisfacientes.vt ibi per eum.& idem tenet Plat.in.l.quotiens.C. de lucris aduoca.lib.12.vbi nec crimen.nec pœna imponenda est principi intimanda,sed absolutè culpa punienda. ¶Et sic, q̃ isti correctores debent pauperes defendere de manu potentiũ, si possunt, aliàs debent principi significare, vt
3 hic.Ex quo patet, q̃ excusandi † sunt præsides, cum de potentibus non sumunt iustitiæ rigore vindictam. vt tenet Lucas de Penna.in.l. missi opinatores.C.de exacto.tribu.lib.10.in fin.vbi in hoc refert August.dixisse nonnullos toleramus,quos corrigere, vel punire non possumus. 23.qõ.1.c.quisquis.& facit.l.fluminum.§.quanquam.1.respon.& versi.cassius.ff. de damno infecto.&text.in.c.de rebus.12.q.2. &.c.quali.23. q.5.ibi, vel digna debeant vltione compescere, vel ad nos vsque perducere.Et facit text.in cap. 1.de milit.vasa.qui contu. est in vsib. feud. & in §.si verò forsan.in authent. de quæsto.collat.6. vbi tenent,q̃ si inferior iudex non potest facere iustitiam propter potentiam inferiorum,litigantium,tunc potest adiri iudex superior, put tenet Guido pap.singul.201. ¶Et sic quoq; dicit
4 Luc.de Penna. q̃ iustitiarij † debent significare regi Castra,& ciuitates, quorum incolæ in soluendis collectis se exhibent renitentes.vt in authen.vt iudi.sine quoquo suffra.§.volumus.colum.2.& in.l.2.C.de offi.recto.pronin.Et idem dic in eo,qui tenetur capere, & præsentare malefactorem,si hoc non potest propter impotentiam,debet tamẽ hoc iudici nuntiare,& intimare,prout tenet Bal.in.l.si qui latrones. C. de his qui latro.occulta.nu.3.& vi.Bart.&ibi Alex.in additio. ¶Extra casus autem à iure statutos iudi
5 ces † abstinere debent à referendo principi ea, quæ in facto consistunt. Hæc enim res nũquàm infamat,& materiam gratiæ, & ambitionis tribuit.vt in.l.eum qui.ff.de iudic.in fine. nam vt dicit.d.Lucas de Pen.vbi suprà,sunt nanq; plura,quæ magis potest ipse scire, quàm princeps.

fistente,o gouernador, o Corregidor fuere negligẽte en cumplir lo fuso di-

cho tocante a los dichos terminos, q̃ se embie otro a fu costa[t] que lo cũpla.

vt in.l.1.§.1.ff. de testib[9]. ¶In iure autem bene † possunt significare principi i ciuili, vel in criminali;cũ de iure causæ dubitant,vel si non inueniũt ius expressum: & in hoc non est culpandus iudex, si superiorem consulat.vt in.c.1.de noui oper.nuntiatio. & in c.1.21.distin.vel si dubitat de intelle.l. vel canonis,vel si est contrarietas iurium.vt in ti.de relatio.C.& tenet Specula.in tit.de relatio. per totum.vbi vide quibus est facienda relatio, & quãdo,& qualiter,& quid sit eius effect[9]. & vi. text. in.c.intimasti.de appella.& text.singularem in l.10.tit.22.parti.3.& ibi Montal. & ibi de pœna iudicis referentis.& Alexand.in.l.iudices.C.de iudicijs.

SVMMARIVM.

1 *Si scandala oriuntur in ciuitate, & iudex se dare non potest, statim debet principi notificari sub pœna priuationis officij.*
2 *Iudex negligens punitur.*
3 *Tutor,curator,& administrator remouetur propter negligentiam,& procurator.*
4 *Iudex remoueri potest.*
5 *Rixantes videns iudex aliquos, & non se interponens,potest a officio remoueri.*
6 *Rex propter negligentiam potest à regno priuari.*
7 *Prælatus propter negligẽtiã potest remoueri.*
8 *Executor ad pias causas si est negligẽs, potest remoueri.*
9 *Priuatio potest fieri ex eodem processu.*

A su costa. † Argum.à simili in l. 2.titu.16.lib.2.in ordi-
1 na.regali.vbi habetur, q̃ † iudices ciuitatum, & locorum,cùm in eis scandala oriuntur, nec per se ipsos se dare valent,statim notificent regi sub officiorum priuationis pœna. Et in talibus rex mittat perquisitorem specialem expensis iustitiæ negligentis.& facit tex.in.l.vnica.§. officio tuæ se-

tuæ sedis.C.de monopolijs & conuentu negoti.
2 vbi iudex † negligens punitur,& etiam crimina liter accusatur,& remouetur ab officio, & ad interesse partis conuenitur.vt doct.ibi. ¶Et sicut
3 administrator † propter eius negligentiam, vel contumaciam potest per iudicem remoueri. vt tex.in.l.cum qui res.C.de procura. & dicit Bal. singula.in.l.mandatum.C.manda.6.col.q̃ habet locum non solùm in tutore, & curatore, & in alio legitimo administratore. ¶Sed etiam in procuratore, quia si iudex videt procuratorem absentis esse contumacem, potest eum priuare officio.secundùm Bal.& Saly.c.in.d.l.eum qui. quod est notandum in practica secundũ Ias. ibi. nu.3.prout ibi tenet Ang.& Fulg.& Bal.Et ista remotio procuratoris ideo spectat ad iudicem, quia fit ratione contumaciæ commissa circa processum iudicialem,& sic circa ea,quæ spectãt ad iudicem.l.Sed & si per prætorem.§.sed & si dũ decreto.ff.ex quibus caus.maio. ¶Secus si remotio fieret ob aliam causam secundùm Ias.vbi suprà:licet contrarium dicat Pau.de Castro.ibi,q̃ solum loquatur illa lex, eum qui res.in tutore, & curatore,& administratore.nam cum isti constituantur à iudice,possunt etiam per iudicẽ remoueri:procurator autem non constituitur à iudice, sed à partibus ideo non debet per iudicem remoueri,quia contra Pau.quoq; tenet Bald.in l.mancip.C.de serui.fugi.4.notab. de quo oblitus est Pau.dicens mirum esse in.d.l. eũ qui res. q̃ procurator remoueatur à iudice. & idẽ tenet
4 Alex.ibi.num.3. ¶Ita potest iudex † remoueri. text.est in.l.si quos.C.de offi.præfe.præto.ori. vel illici.quanuis Bal.nõ recordatus de illo text. in.d.l.mancipia.aliter videatur decidere. vt Ias. in.d.l.eum qui res.nu.4.vbi quoq; allegat Bal. in.l.1.§.quies.in fine.ff.de officio præfe.vrb.vbi
5 notatur q̃ si officialis † vidit aliquos rixantes,& non interponit se,potest ab officio remoueri.allegat Petr.& Cy.in.l.seruus.C.de noxali. & reputat menti tenendum.idem Bald.in.l. nullus. 2.notabil.C.de summa Trini.& fide catho. ¶Et
6 eodem modo rex † propter negligentiam põt à regno priuari.ca.grandi.de supple.negli.prælato.lib.6.& ibi Ioan.And.& Domi.iuncta glo.ibi, in verbo,regis.& dicũt idem esse in comitibus, & alijs dignitatibus secularibus, intelligẽdo vt ibi
7 per eos. ¶Eodem modo prælatus † negligens circa res ecclesiæ,& possessiones, & earum iura potest deponi à prælatura.c. dictum.cum glo. 2.81.distinct.c.cùm ad monasterium.§.fi. de statu.regul.& glo.ibi.quod limitatur, quando est negligentia magna,& crassa.& glo.in.c.sæpe.in glo.fi.in verbo,priuare.12.q.2. & Domi.vbi suprà.& Abb.in.c.ea.quæ.2.notabil.de statu monacho. ¶Idem dicũt Alex.& Ias.vbi suprà, allegando Bal.ibi. Idem esse in. † executore ad pias
8 causas:quia licet talis executor duret per annũ, tamen si interim est contumax in aliquo præcepto sibi iustè facto per episcopum,potest statim priuari ab officio commissariæ. Specula.in tit.de instru.editio.§.nunc verò aliqua.versicul. quid si executor suspectus.& Bald.in.l.id quod pauperibus.penul.col.q.23.C.de episcop.& cleri. ¶Quinimo talis priuatio † administrationis
9 potest fieri ex eodem processu.vt Bart.& Bald. & Ias.in dict.l.eum, qui per rationes. de quibus ibi per eos.

Prætorum Cap. VI. finis.

Sequitur Caput. VII.

SVMMARIVM.

1 *Sportulas debet iudex habere præcedendo ordinariè.*
2 *Sportulas an debeat habere iudex in causis summarijs.nume.7.*
3 *Aduocati nõ debent percipere salarium à pauperibus.*
4 *Si quis comparet coram iudice, & dicit notario,scribe, quòd ego peto à Titio centum, an videatur ordinariè procedere?*
5 *Libellus in casibus, in quibus non requiritur, requiritur aliqualis petitio.*
6 *Libellus potest omitti, quando in rescripto est apposita clausula summariè, & de plano, & sine figura iudicij.*
8 *Sportulæ pauperibus remittuntur.*

MAn de lleuar. a Scilicet, ordinariè procedẽdo. † vt notatur in l. prolatum. C. de senten. & interlo om. iudi. vbi tales sportulæ iudici non debẽtur, quando nõ proceditur ordinariè in causa, dato libello, & seruatis alijs solẽnitatib⁹. ¶ Sed extra ordinariè proceditur, vt in causis breuibus, & leuibus, de quibus in authẽ. nisi breuiores. C. de sentẽ. expericu. recita. & l. leuia. ff. de accusa. & tenet Ioan. de Plate. in. l. in sacris. §. modum. nu. 5. C. de proximi. sacro. scrini, lib. 12. ¶ Et ideo secũdum eundem arbitrator, qui est amicabilis compositor, non seruans ordinem iudiciarium sicut arbiter. vt in. l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. & ibi Bart. non accipiet sportulas, sicut accipiet arbiter. ¶ Et idem est in summarijs † causis, in quibus iudices non debent habere sportulas: quia illæ causæ sunt magis fauorabiles, quia expediũtur celerius. vt tenet Bal. in. l. generaliter. 1. col. C. de epis. & cle. nu. 2. vbi idem dicit esse in causis miserabiliũ personarũ, idẽ tenet Bal. in. l. fina. C. de fructi. & litis expens. 3. col. nu. 10. & idem tenet Ias. in. §. tripli verò. Insti. de actio. num. 54. & 55. * Et Peregri. in parte sportulæ. * ¶ Et facit quod tenet idẽ Bal. in. l. si furiosi. C. de nuptijs. vbi dicit, q aduocati † pauperũ non debẽt recipere salariũ, quia pauperes nõ habẽt vnde præstẽt: & quia paupertas est quædam afflictio, & non debet addi afflictio afflicto. & facit tex. in. §. sit tibi quoq;. in auth. de mãda. princi. colla. 3. & facit quod notat Bal. in. l. 1. C. de suffragio. & gloss. in. l. properandũ. §. illo. C. de iudi. ¶ Quid autem si quis cõparet coram iudice, & dicit notario actorũ, scribe † q ego peto à Titio centũ, in quibus peto ipsum condẽnari mihi, an per hoc dicatur ordinariè procedere, vt teneatur sportulas soluere, quæ in Hispania nostra costas appellantur, & in Marchia dicuntur capita solidorum? Dicit Bar. in. d. l. in sacris. q non dicitur per hanc literam in scriptis libellum offerre, licet notarius hoc scribat, nec videtur procedere ordinario modo, sed potius extra ordinẽ. quod dicit esse notandũ, quia posset coniungere de facto. quem sequitur Ias. in. d. §. tripli verò. Instit. de actio. col. 4. nu. 33. vbi ponit alios docto. hoc tenentes. sed Bal. in auth. offeratur. C. de litis cõtest. in fi. nu. 20. intelligit hoc in causis, in quib⁹ requiritur libellum offerri in scriptis, quia p hoc, q libellus esset oblat⁹, eo q apparet petitio redacta i scriptis, non probaretur. Secus in causis, in quib⁹ potest procedi sine libello. vt ibi. per eum & casus, in quibus non requiritur libellus, vi. per Abb. & ibi per eius additio. in cap. 1. de libell. oblatio. & ibi per doct. ¶ Tamen nota, q in casibus in quibus non requiritur † annalis petitio, vt describatur in actis, vt sententia ex ea possit formari. tenet Bal. in. d. authen. offeratur. 1. col. nu. 5. & secundum eundem ista qualis qualis petitio non dicitur in modum libelli offerri ad ordinariam petitionem, sed ad simplicem iudicis instructionem. & bonum est hoc protestari, vt Speculi. in tit. de libelli cõcep. §. restat. versi. fin. & idem Abb. in. d. c. 1. nu. 11. ¶ Sed vi. Hippol. de Marsil. in singula. 102. vbi dicit esse menti tenendum, q licet ad validitatem sententiæ requiratur porrectio libelli, & litis contestatio, aliàs ad sententiam perueniri non posit, tamen si in † rescripto est appositа clausula summariè, & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij, poterit omitti libellus, & litis contestatio. tenet Ioan. Monachus in. c. fi. de hæreti. in. 6. quod dictum refert, & sequitur Roma. in consi. 519. de quo per Hippoly. vbi suprà. ¶ Sed ego teneo, † q licet procedatur summariè, & extra ordinẽ, si acta iudiciaria scribuntur per notarium, seu tabellionem, & iudex sententiam profert, vel aliquid iubet, q debentur sibi sportulæ processus, iuxta tenorẽ aranzel, & sic vtitur. ¶ Attamen istæ sportulæ remittuntur pauperibus, † si non habent vnde soluant. vt tenet Bald. in. d. l. si furiosi. C. de nuptijs. & tenet gl. in. c. eũ ab omnib. de vita & honesta. cleri. vbi dicit, q si pauperes sunt litigantes, debent etiam ab sumptibus abstinere, quia nec tunc ordinarius habet sportulas. vt in authenti. de mandatis principum. §. sit tibi quoq;. colla. 3.

Et idem

Prætorum.

TRosi mandamos, q̃ luego que el asistente, o gouernador, o corregidor fuere recebido al officio, se informe si ay tabla, o

Caput. VII.

aranzel de los derechos, que el, y sus officiales, y escriuanos, y los otros escriuãos, y carceleros, y q̃lesquier otros officiales d̃ justicia han de lleuar, a y aq̃l guarde b y faga guardar: y si no le quiere, que le faga hazer junto cõ los diputados q̃ el cabildo de la tal ciudad, o villa, donde fuere para ello nõbrare c hasta sesenta dias primeros siguientes, conformãdose con las tasas antiguas quanto buenamente pu

*Et idem tenet Greg. Lopez. in. l. 6. tit. 22. part. 3. in glo. llananiente. vbi de materia. * Et idẽ tenet pragmati. 56. in lib. pragmati. vbi cauetur, q omnia monasteria reformata in obseruantia, ac hospitales, ac monasteria monialium cuiuscunque ordinis, etiam reformati in dicta obseruãtia, non debent soluere istas expẽsas. vide quæ dicam infra in. c. 39. Et quia pauper nõ tenetur soluere mercedẽ notario. tex. & ibi gloss. in. l. tam dementis. C. de episcopa. audi. & Alexã. in. l. argẽtarius. in fine. principij. ff. de edẽdo. & Abb. in. c. cũ instantia. &. ca. procurationes. de censibus. & Ias. vbi suprà. n. 56. ¶ Licet contra supradicta facit quod tenet Lucas de Penna in. d. l. in sacris. col. 2. vbi dicit, q inquisitor, cui est commissa inquisitio super crimine cõtra aliquem, non debet accipere sportulas, quia præses debet inquirere de criminibus sumptu suo. vt in auth. vt nulli iudi. §. nulli. & in authent. de mandat. princi. §. illud. Quod debet intelligi in alijs expensis, puta in accessorijs. vt infra dicetur. in. ca. 9. & quando iudex non pronuntiauit.*

b Guarde. b Idem tenet Bal. in auth. generaliter. C. de episcopis & cleric. i. columna. numero. 2. vbi dicit, quod istæ sportulæ præstantur secundum consuetudinem fori. vt in authentica de iudicijs. §. nec autem. collatione sexta. & præstantur ab vtraque parte, vt ibi, & præstãtur tam in ciuilibus, quam in criminalibus. Lucas de Penna, in dict. in sacris. 3. columna. C. de proxim. sacro. scrinii. libro. duodecimo. ¶ Et an valeat consuetudo in oppositum in istis expensis percipiend. Vi. Abba. in. capitulo. cùm ab omni. de vita & honestat. cleri. numero. decimo. & Roman. singula. 180. & Antonius Corset. singulariter in notabilibus suis in parte, sportulæ.

Caput. VII.

SVMMARIVM.

1 *Factum ab his, qui authoritatem à concilio habent, à concilio factum esse videtur.*
2 *Actus gestus à delegato, non dicitur gestus authoritate sua, sed delegantis.*
3 *Electio facta à prioribus authoritate concilij ciuitatis, valet.*
4 *Potestas data executoribus distribuendi inter pauperes, eligere non possunt illum, quem testator non potuisset, vel noluisset eligere.*
5 *Substitutus creatus a commissario, potest officium exercere, si habet potestatem à testatore creandi eum.*
6 *Qui actum ex concilij commissione fecerunt, an poterunt reuocare.*

c 1 Nombraren c No. tex. quòd factum † ab his, qui authoritatem à concilio habent, videtur factũ esse à concilio. Simil. tex. & ibi Barto. in. l. Item eorum. §. si decuriones. ff. q cuius vniuer. nomine quod Bart. ibi dicit esse notandum pro remissionibus, quæ tota die fiunt in concilijs ciuitatum. Et l. 8. stylli. & facit tex. & ibi doct. in. l. vnũ ex familia. §. si de falcidia. ff. de leg. 2. & Bal. in auth. principales. §. hoc etiam. C. de iureiu. propter calũ. dan. & Montal. late in. l. 1. titul. 7. foro legi. lib. 1. in glo. *en el concejo.* versic. item nota, q quasi quibus. de rescrip. in. 6. allegat eum Bar. in. qõ. quæstionis. vbi in principijs hoc extendit, q sua, incipiente, aduñantia generalis, iuxta illa tantum videtur factum à concilio, q licet isti, qui habent potestatem faciendi faciant, non ex primendo cuius authoritate faciũt, imo q plus est, si disponens etiam ignoret se potestatem habere, vel actus. vt dicit ibi. d. n. § 1. & d. multum. ff. de condi. & demonstra. * Et l. 20. tit. 5. partit. 1. in tantum est verum, q valet illud quod factum est à nominatis personis per consilium q valet, licet non reducatur iterum ad consilium: quia sufficit esse commissum, vt Montal. vbi. suprà. versi. item nota q quando: & tenet Bal. in. l. 2. §. postea. ff. de origin. iuris. & vi. Albericus in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. nu. 43. & tex. in. ca. in causis de electio. sed intellige supradicta, q factum ab his qui authoritatem à concilio habet, videtur factum à concilio quando talis commissio, seu substitutio fuit facta per omnes de concilio: quia in hoc nõ sufficit maior pars: tenet Fel. in. d. cũ oẽs. de cõsti. col. 11. nu. 18. in fi. versic. 14. *

S 2 ¶ Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Et ideo dicit Domi.in.d.c.cum aliquibus.1.colum.q̃ actus † gestus à delegato, non dicitur gestus authoritate sua, sed delegantis. per text. in ca.præterea.&.c.sanè.el.2.de offic. delega. ¶Et Ludo.Roma.in consilio.116.versic.tertio. tenet, quòd electio † facta per priores autoritate eis cõcessa à concilio ciuitatis, valet. vt Bart. in.l.a.ff. de opti. lega. gacum authoritate superiorũ ipsi priores fecerunt, non ipsi fecisse videntur, sed illi, quorum authoritate factũ est. ca. is cui. de præben. libr. 6. & in. d.l. item eorum. §. decuriones. & idem tenet Paul. d Castr. in. d.l. vnum ex familia. §. fi. de falcidia. nu. 2. &. 3. & sic secundùm eum ille eligens, vel nominãs dicitur exercere mũdum ministeriũ, & nullum ius tribuit, sed omne ius habet electus ab illo, qui potestatẽ dedit. & per hoc plura deciduntur secũdùm eum. ¶Primò, quòd executores testamentorum, † quibus data est potestas distribuendi inter pauperes, non possunt eligere illum pauperem quem testator eligere non potuisset, scilicet, filium spurium testatoris. & hoc tenet Bartol. per illum text. in.l. fin. colum. 2. de his quibus vt indig. & Ioan. Andre. in additio. ad Specula. in titu. de instru. editio. §. nunc verò aliqua. ¶Item nec possunt eligere illum, quem testator verisimiliter non elegisset, licet potuisset, vt inimicum suum vel sibi non gratum. vt in.l. Lucius. §. Lucius titius. ff. de lega. 2. secundùm Paul. de Castro in dict. §. si de falcidia. ¶Vbi quoque dicit, quòd si electio cõmissariorum non valeret, vt si eligerent inhabilem, non possunt iterum eligere tanquàm functi sint officio eorum. ¶Sicut iudex delegatus, qui tulit sniam nullã. l. iudex postquàm. ff. de re iudica. Istud articulum declarat Barto. in dict. l. 2. ff. de optio. lega. vbi distinctionem facit. ¶Et vide Paul. d Castr. in dicta. l. itẽ eorum. §. si decuriones. nu. 2. ff. quod cuius. vniuer. nomi. vbi dicit, q̃ si testator fecerit † aliquem certum suum commissarium, & adiecerit, quod ille si nollet, vel non posset, q̃ ei dabat potestatem alium substituẽdi, vel faciẽdi, si iste alium substituat, vel faciat executorem: valet: quia à testatore dicitur electus, & constitutus. vt tenet Salycet. in. l. id q̃d pauperibus. fin. columna. C. de episcop. & cleri. vbi vide, an si testator potest dare potestatẽ executori testamentario, vt aliũ loco sui ponat. & tenet q̃ potest, & non dicitur captatoria voluntas. vt ibi per eum. ¶Sed an isti, qui actum vel electionem fecerunt ex commissione ciuitatis, seu concilij possunt talem actum, † vel electionem reuocare? Angel. in dict. l. item eorũ. §. si decuriones. dicit, q̃ est ibi casus, q̃ habẽs potestatẽ à cõcilio si eligit, põt sua electio reuocari. q̃d dicit esse verũ eo casu, quo pœnitẽtiæ loc⁹ est, sec⁹ vbi nõ esset pœnitẽtiæ loc⁹. Exẽplũ dicit esse, si electo potestate p electio. cõciliũ vellet electio nẽ reuocare. nõ em posset in iudiciũ potestrtis electi, cũ electo est ius q̃situm. vt in regula, Id q̃d nim est. de reg. iu. quia cõciliũ tũc est obligatũ ex cõtractu, vel q̃si, à quo nõ licet recedere. etiã principi nõ licet sui causa. vt i.l. Cęsar. ff. de publ.

Auditores, y otros officiales de la dicha ciudad. Y el, ni sus officiales no lleuen los derechos doblados, saluo como se lleuan en el pueblo no auiẽdo corregidor, so pena que si mas derechos lleuare, lo pague cõ las setenas. Y mandamos so la dicha pena, que no lleuen parte el, ni sus officiales de los derechos que pertenecen a los escriuanos, ni fagan partidiere, y auiẽdo respecto al valor de la moneda: cõ tanto, que no exceda lo cõtenido en las leyes de nuestros reynos: y lo embie al nuestro cõsejo, para que se vea, y se confirme, o enmiẽde, y ansi cõfirmado lo hagan poner en el auditorio [d] donde este publico, y dende en adelante lo guarde el, y sus officiales, y ansi mismo fagan que lo guarden los escriua-

[d] Adiutorio. [d] Idem tenet text. in.l. 22. tit. 15. lib. 2. in ordi. regali. quam. l. vide. Et ratio potest esse, vt posset ab omnibus videri, vt fiat notorium. vt Bald. in authẽ. q̃ locum. C. de colla. in fin. nu. 13. de quo per Spec. in titu. de not. crim. §. iam de notorio. & in. ca. tua & vestra. de coha. cleri. & mulie.

SVMMARIVM.

1 *Pactum contra ius, est nullum.*
2 *Expensas processuum in aliquibus locis huius regni tabelliones diuidunt cum iudicibus.*
3 *An talis diuisio expensarum valeat.*
4 *Ad præscriptionem inducendam sufficit tempus. 10. annorum, etiam si sit contra legem.*
5 *Consuetudo valet, principe ignorante. nu. 16.*

[c] Partido. [c] Aliàs si fierent, esset nullũ. quia esset † tale pactum cõtra ius, & non esset seruandum. gl. in. l. si pater. §. ex patris. ff. de iure doti. & in. l. 1. §. illud. ad finem. C. de rei vxo. actio. l. pacta quæ contra. C. de pactis. ¶Attamen in multis locis huius regni contrarium seruatur, † in quibus tabelliones cum iudicibus diuidunt expensas, & sportulas processuum. vt in villa de Talauera, quæ antiquitus Elbora vocabatur, vbi tabelliones mecum & cũ alijs iudicibus dictas expensas processuum diuidebant, & plures annos antea cum antecessoribus, & nunc quoque diuidunt. ¶Sed an talis diuisio expensarum † valeat cum iudicibus contra istum textum. & legem? Dic quòd sic: quia pactum reprobatum à iure communi, potest per consuetudinem approbari. tenet Paul. de Castro. in. l. pactum dotali. ad finem. nume. 8. C. de colla. Quod intelligitur secundùm eum, quãdo est reprobatum, à iure, non autem quando esset contra bonos mores: maximè quia illa consuetudo, quæ in dicto loco seruatur, non est contra bonos mores, & seruatur antea, quàm iste text. & iura similia essent condita, & post vsque hodie. ¶Et talis consuetudo derogat legi isti. vt in capitulo fina. de consuetudin. & in. l. de quibus. ff. de legi. Et secundùm Bart. ibi impropriè deficit lex, quando consuetudo ei derogat. quem vide. ¶Ad quam præscriptionem inducendã contra legem sufficit † tempus decem annorum. vt tenet gloss. & docto. in. l. 2. C. quæ sit longa consuet. Bald. in Rubr. illius titul. & in capi. 1. in tit. qualiter feudum olim poterat alienа. Et ista est vera, & communis opinio. secundùm Ias. in. d. l. de quibus. de legi. ff. colum. 11. nu. 45. vbi quoq; dicit, quòd hoc tempus decem annorum incipit currere à tempore primi actus celebrati in populo. allegando Bart. ibi, quod dicit esse intelligendum, q̃ sufficit tempus decem annorum, siue inducatur consuetudo præter ius ciuile, siue contra ius, siue inducatur cõsuetudo de Iure Canonico præter ius sufficit dictum tempus decẽ annorum. Secus si inducatur contra ius Canonicum, quia oportet q̃ consuetudo sit præscripta per spatium. 40. annorum. vt in. d. c. fin. vbi per glos. de consue. & glos. in. cap. cõsuetudo. 12. distinct. & c. fin. de consu. in. 6. Facit tex. in. c. cùm de beneficio. de præbend. in. 6. & tenet Felin. in cap. in causis. de re iudica. columna tertia. ¶Contra hoc videtur facere quod tenet Innocen. in capitul. ex parte. de consuetudi. in princip. vbi dicit, quod illi, qui dicunt, quòd cõsuetudo est arrogatrix & interpretatrix legis, loquũtur de legibus municipalibus, quas quis sibi populus statuit, quas contraria lege, vel cõsuetudine tollere potest. Lex autem generalis imperialis, lege imperiali tollitur, & sic videtur, quod contra istam legem Regalem consuetudo induci non possit decem annorum, nec alia. ¶Hoc non obstante, opinio. Ias. credo veram: quia Ius ciuile finaliter tendit in bonum publicum, & in vtilitatem priuatorum. vnde si populus vult sibi præiudicare, contrariam legem condendo, vel consuetudinem inducendo, potest, † quia valet consuetudo, principe ignorante. vt Abba. in capitulo. 2. de probation. nume. 5. & est communis opinio. secundùm Barba. in capitul. fin. de consuetudi. columna. 26. & Rochus de Curte. ibi. folio. 36. prima columna. & Rex, vel Imperator in hoc non curabit, qu ia populus in hoc potest renunciare fauori suo. vt in capitul. ad apostolicam. de regula. ¶Item quia mores hominũ sunt diuersi, ideo vult Imperator, vt quisque populus possit sibi facere legem, nõ tamen contra honestatem, nec contra iura reseruata principi, sed in suum præiudicium duntaxat. vt in. l. omnes populi. & ibi Bartol. latè. ff. de Iustit. & iure. & Abbas in dict. capitul. fina. de consu. nume. 9. ¶Et sic videtur, quòd dummodo consuetudo non inducatur contra ea, quæ sunt principi reseruata, valet. ¶Et Lapus allegatione. 101. in tertia columna. versicul. idcirco. dicit, quòd nõ dicitur statutũ, vel consuetudo illicita, licet repugnet Iuri positiuo, vel Iuri naturali mutabili, nisi expressè inueniatur improbatũ à iure. vt in. l. Ius ciuile. & in. l. oẽs populi. ff. de Iustit. & iure. & notatur in. l. nec pignus. & in. l. nec ex prætorio. ff. de regulis iuris. Et ideo dicit Lap. quòd consuetudo

Universidad de Deusto
Biblioteca

facit licitum id, quod aliter erat illicitum, quia immutat iuris communis disposition em, & in eius oppositum. vt in. authentic. de defenso. ciuitat. §. præcepta vero. colla. 3. secus si repugnaret Iuri diuino, quia tũc esset irrationabilis, quę corruptela vocatur. & ita loquitur dictum capitul. vltim. de consuetudin. Et sic dicit Lapus, vbi suprà, quod leges municipales sunt permissæ à iure, & sic iure principis approbatæ. vt in. d. l. omnes populi. & in. l. secunda. §. omnia. C. de veter. iur. enuclean. & quia æquitas est, quæ necessitatur iuribus secundùm diuersitatem temporis, & locorum. vt. ff. de vulgar. & pupillar. l. ex facto. ¶ Ergo princeps qui singulas circunstantias facti, & conditionis personarum, atque locorum non potuit scire in suis regulis diffinire varietatem boni, & etiam locorum, & maximè omnium varietatem, & exigentiam vtilitatis eorum relinquitur hoc discretioni, & potestati singulorum populorum, videlicet statuentium ius proprium cuilibet iuri cõmuni cõtrarium, approbans illud in rationibus communibus secundùm Lapum, vbi suprà. ¶ In simili relinquitur potestati consuetudinem inducendi: quia statutum, & consuetudo æquiparantur. l. magistratib⁹. ff. ad municipales. l. semper. ff. de iurisdictio. omnium iudicum. & in. §. ex non scripto. Institu. de iure natural. genti. & ciuili. & in. §. constat. Bald. in tracta. de tabellion. quæstio. 2. Bartol. in dicta. l. omnes populi. columna. 2. Cardinal. in Clementina prima, de vsuris. ¶ Et 6 quia in inducenda consuetudine † priuata non est curandum de scientia principis, vel superioris. vt tenet Iaſ. in dicta. l. de quibus. numero. 30. sequendo Baldum. ibi. in. 4. columna. contra Angelum, qui contrarium tenet. & quia consuetudo specialis vnius loci, derogat iuri communi in eo loco, secundùm Iaſ. ibi. numero. 41. per glossam. ibi. & dicit probari in. l. venditor. C. si const. communia prædio. ¶ Et quia omnis dispositio de mundo, siue legalis, siue vltimarum voluntatum, siue contractuum recipit interpretationem, & supplementum à consuetudine, & ab eo, quod fieri consueuit. vt Abbas in capitul. Certificari. de sepultur. & additio Abbat. in capitul. Tenor. de re iudi. in additione, quæ est in num. 10. & Philippus Decius in. l. semper in stipulationibus. ff. de regulis iuris. numero. 12.

Prætorum Cap. VII. finis.

Sequitur Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Collectam, an iudex potest imponere.*

Ni repar-

a Ni repartimiẽtos. [a] Vide text. in c. 13. infrà eod. & non solùm non debet istas collectas percipere, verũetiam eas imponere nõ potest. † vt. in. l. placet. C. de excusati. mun. lib. 10.

1 nisi in casu. l. 16. ti. 1. lib. 7. in or. reg. & vltra summã illius. l. non põt imponere: tamẽ necessitate imminẽte debet scribere præfecto, & præfectus post impositionem, & ex actionẽ à se factã scribere principi vt confirmet. vt in. dic. l. placet. & ibi. Bart. & Plat. de quo vi. in. dic. l. ordi. quæ ad literam seruatur. ¶ Attamẽ ordinarias functiones vel extraordinarias, quas princeps iuiunxit, potest exigere secundùm Lucam de Pen. in. d. l. placet. in prin. vbi quoque dicit, q̃ imperator cùm indicit munera, asserit se clementem, sed à tali clementia, quæ hodie potius est impietas, libera nos domine, quia nemini parcit.

Prætorum.

Trosi mãdamos, y defendemos que no lleuen otras dadiuas, ni repartimientos[a] de la ciudad[b], o villa, o partido de que fuere proueydo, o de los pueblos el, ni sus alcaldes, ni alguaziles, mas ni allende de lo que se le manda dar[c] en la carta

Caput. VIII.

de corregimiento, aunque se lo quieran[d] dar los regidores, y sesmeros, y otros officiales del concejo, o de la tierra, no embargante que la ciudad, villa o tierra aya estado en costũbre[e] de lo dar a los assistẽtes: o gouernadores, y corregidores, y alcaldes, y alguaziles

b Ciudad. [b] Vide quæ posui in. ca. 1. in gl. de ninguna persona. vbi istum tex. allegaui ad hoc, q̃ solum iudex non potest recipere munera à personis ibi cõtentis, verunetiam nec ab vniuersitate, villa, seu ciuitate, aliàs in pœnam incurrit.

c Dar. [c] Habuit ortum à text. in. §. oportet. versi. patrocinia. & ibi Bar. in authẽ. de mãda. prin. colla. 3. vbi iudex inter alia iurat, q̃ exceptis salarijs nil penitus recipiat. circa qđ vi. quæ dixi suprà in. c. 1. in glo. *que no pidira, ni lleuara mas salario.*

SVMMARIVM.

1 *Recipere non possunt iudices vltra sibi debitũ, etiam à volentibus sibi dare.*

d Se lo quierã dar. [d] Nota text- q̃ iudices etiam à volentibus † non possunt recipere vltra sibi debitũ. tenet idẽ Par. de Put. in tract. syndi. in parte, cõsiliarij officiales. fo. 194. in prin. vt dixi latè suprà in c. 1. suprà eo. in glo. *ni lleuara.* in prin. in versi. & intantũ. & tenet ad literam Ioan. de Pla. in. l. vnica. C. de Salgamo hospit. libro. 12. vbi prohibitus petere, exigere, velaccipere, p̃hibetur, etiã absponte volente dare reciperevt glo. ibi, & sic, q̃ non licet hoc casu donare de suo. vt ibi. Et ratio potest esse secundũ eũdẽ: quia in dubio semper præsumitur quædam occasio, & concussio donandi. vt ibi glo. valde notabil. & idem quod iste tex. tenet Guido Papa in singul. 487. §. si notarius. vbi singulariter. & gl. in. c. sicut episcopũ. 1. q. 2. & gl. in. c. quoniã. de vita & honest. cleri. Bal. in authen. sed hodie nulla. C. de episc. & cler. & Bar. in. l. amplius non peti. 2. column. versi. quæro. ff. rem rat. haberi. Iaſ. in. l. si quis in conscribendo. C. de pactis. nu. 15.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudinis prætextu correctores non possunt extorquere ea, quæ in isto tex. prohibentur recipere.*

2 *Consuetudo tollitur per legem contrariam.*

3 *Clausula derogatoria ad consuetudinem, an extendatur ad præsentẽ, & ad futuram consuetudinẽ. vide hic limitationes, & ampliatiões.*

e Costumbre. [e] Idem tenet Luc. de Pen. in. l. vnica. C. de Salga. hospi. lib. 12. vbi tenet, q̃ hic contẽta correctores

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 rectores nõ † possunt percipere, nec extorquere prætextu consuetudinis. Et quia ibi mãdat Imperator, vt nullus comitum, tribunorum, præpositorũ, aut militum extorqueat ab hospitib⁹ suis Salgamum, quod ipse exponit, id est culcitras, oleum, & lina, nec etiam prætextu consuetudinis extorquere possunt secũdùm Lucam de Pen. ibi. ¶ Et ex isto tex. nota, q̃ cõsuetudo indistẽ tollit † per.

y otros officiales passados, ni se pueda allegar q̃ pues estã suspendidos en ellos otros officios de alcaldias mayores, y de la justicia, y ordinarios, y fialdades, y executorias, y merindades y alguazilazgos: y otras alcaldias me-

2 l. contrariam sequentem. vt in l. 3. §. diuus Adrianus. ff. de sepulchr. viola. & licet non faciat mentionem de consuetudine, vt Bart. & Bal. in l. de quibus. ff. de legi. & Ias. ibi. nu. 54. & Cyn. in l. 2. C. quæ sit long. consuetu. ¶ Et an iste text. extẽ datur non solùm ad consuetudinem præsentẽ, verunetiã ad futuram. gl. in Cle. statutũ. in verbo, cõsuetudine. de electio. tenet, q̃ clausula † derogatoria ad consuetudinẽ, solùm præsentẽ consuetudinẽ intelligitur tollere, non autem derogare futuram. quam gl. simpliciter allegat Bald. in d. l. de quibus. col. 6. Et simil. gl. in Cle. fi. de rebus eccles. nõ alienan. in verbo, decernimus. vbi lex reprobans consuetudinẽ, intelligitur de præsenti, non de futura nouiter inducenda, secũdùm Imo. ibi. ¶ Sed contrariũ determinãt Bart. & doct. post eum in l. si mihi & tibi. in fin. ff. de lega. 1. vbi tenet, q̃ clausula, non obstãtibus quibuscunq; statutis vel consuetudinibus cõtrarijs, extẽdatur non solùm ad præterita, sed etiam ad futuras cõsuetudines, vel statuta, & pro hoc facit auth. nauigia. C. de furti. & in authẽ. cassa. C. de sacrosanct. eccles. & in auth. itaq;. C. cõmuni. de concessio. & hoc est verius secundùm Car. in d. Cle. statutũ. nu. 4. in 3. oppositione de election. Quia, vt ipse dicit, lex semper loquitur. l. ariani. C. de hære. de cuius natura est, q̃ cõcernat futura. c. fin. de constitu. quod dicit facere ad multa. & ista est cõmunis opi. vt per Alex. in. d. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de legat. 1. nu. 8. quando derogatio est facta per verba generalia, seu indefinita, quia debet ad omnia trahi. argu. in. c. solitæ. de maio. & obedi. probatur in l. in fraudẽ. §. fi. de test. milit. & in l. 3. §. diuus. ff. de sepul. viol. & fuit de mẽte Bart. in d. l. de quibus. in 3. colũ. dum respondet ad d. authen. nauigia. ¶ Et quia quoties lex derogat consuetudini, tunc consuetudo futura dicitur irrationabilis, & illegitima, meritò non valebit, nec tollit primam legem. secundùm Alexand. vbi suprà, quia adesse cõsuetudinis est, vt sit rationabilis. vt in dict. cap. fi. de consuetu. ¶ Et quòd censeatur reprobare etiam futuram consuetudinem, dicit Rochus de Cur. esse cõmunem opinionẽ. in. d. c. fi. fol. 52. col. 3. versic. septima conclusio. ¶ Et iura adducta in cõtrarium per Bar. Alexan. & per alios, loquũtur secundùm eundem Alex. quãdo dispositio illa erat facta per verba presentis tẽporis, & dicta cõmunis opinio loquitur in dispositiõe indefinita: maximè quia rex, vel Imperator disponẽs, põt prouidere, & trahere ius ad futura, & sic, q̃ dispositio indefinita extendi tur ad futura, quãdo disponẽs põt ad futura prouidere. Secus si nõ põt prouidere, quia tũc non videtur derogare, aliàs secus, secũdùm Alex. vbi supra. ¶ Et an princeps possit prouidere statuta futura, Bar. & Dy. determinãt q̃ sic. & secũdùm Ias. ibi. nu. 21. cũ eo transeũt oẽs doct. indifferenter, & in alijs locis allegatis per Alex. in fin. & in cõsi. 192. in. 2. volu. licet Ias. dicat, q̃ Rapha. Cuma. dicit, q̃ ista decisio Bar. nõ solũ non est vera, sed est indubitata. per. d. gl. in. d. Cle. statutũ. de electio. & per gl. in. d. Cle. pe. dẽ rebus eccles. nõ alie. quæ contrariũ tenẽt, quia dupliciter respõdetur secũdùm eũ. ¶ Primò, quia illæ glossæ male dicũt, & cõmuniter sunt reprobatę, vt latè per Alex. vbi suprà. & in. d. consi. 195. ¶ Secundo, vt Pau. de Cast. ibi. nu. 4. aliud est in cõsuetudine, quæ nõ præsumitur induci in fraudem, aliud in statutis. ¶ Sed tu vltra Alex. aliter potes soluere secundùm Pau. de Cast. in. d. l. de quibus. nu. 18. scilicet, q̃ cõsuetudo nõ erat iuri cõtraria, nec erat improbabilis, videtur reprobata dũtaxat præcedẽs cõsuetudo, nõ sequẽs. & ita dicit q̃ loquitur gl. in. d. Cle. statutũ. & ita intelligãtur allegata in cõtrariũ. ¶ Abb. tñ in. d. c. fi. de cõsuetu. nu. 24. dicit, q̃ ipse credit, q̃ si subesset ratio noua, quę nõ subeˢat tẽpore legis dãnantis cõsuetudinẽ, q̃ tũc poterit de nouo induci cõsuetudo. argu. optimũ in l. si hominẽ. ff. manda. & c. nõ debet. de cõsang. & affi. & plenè per eũ in. c. 2. de probati. nu. 7. & 8. & per Domi. in. c. 1. de cõstitu. in. 6. fi. col. & per Rochũ de Cur. in. d. c. fi. fol. 53. colũ. 2. versi. limita primò. ¶ Secundò limita secundùm eum ibi, nisi publica vtilitas subadeat reuocatio nem

nem legis, quæ derogabat consuetudinem, quia tunc consuetudo valet. allegando Anto. ibi. col. 28. & alios doctores. ¶ Tertio limita vt non procedat, quando expressus consensus principis interueniret in inducenda consuetudine, quia tũc valet contra legẽ etiã derogãtẽ cõsuetudinẽ. Ita Anto. ibi, & Ioã. And. in additio. ad Spec. in tit. de instru. editio. §. cõpendiose. verti. sed nunqd. ¶ Quartò limita, q̃ lex tolleret simpliciter cõsuetudinẽ præteritã, vel introductã, qa tũc consuetudo post ipsam legẽ põt induci. vt Domi. in. d. c. 1. de consti. in. 6. col. fi. in hoc tñ secundùm Rochum de Cur. sequere distinctionem Abb. in. d. c. fi. quam vide. ¶ Quintò limita vt non procedat, q̃ lex nõ est recepta in obseruantia, quæ licet deroget cõsuetudinem, tamẽ contraria cõsuetudo valet, & in hoc non videtur hæsitandum: quia ex quo lex talis non attenditur iuxta gl. in. c. 1. de treuga & pace. cum his, quę ibi Felin. congerit post Abb. certè non attenditur etiam clausula ipsius. l. per quam derogetur consuetudini: quia corruente aliqua dispositione, corruunt clausulæ in ea inſertæ, vt inquit gl. notabil. in. l. si patronus. §. patronũ. in verbo, Fauiana. ff. si quis in frau. patro. ¶ Et quando dicatur lex non recepta in obseruantia, & quando id attendatur, doctores plenè declarant in dict. cap. de treuga, & pace. & ita tenet Francis. de Aretio. consi. 9. & in cõsi. 154. colum. 1. ad finem. ¶ Et quia positæ sunt limitationes ad dictam communem opinionem, sequuntur ampliationes. ¶ Et prima est, quòd intantum est verũ, quod lex reprobans consuetudinem, cẽsetur etiam reprobare futuram, vt procedat etiã in. l. prohibitiua: quia licet expresè non deroget consuetudini, tamen cõsuetudo in contrarium non valet, quando in ipsa lege prohibitiua est inserta clausula decreti. Ita Domi. de sancto Geni. & Philip. in. c. de beneficio. de præben. in. 6. col. 2. & Abb. antiquus in. d. c. fi. tenet, q̃ non valet consuetudo contra legẽ habentem perpetuam causam prohibitionis. per tex. in. c. sponsam. de sponsal. ¶ Secundò amplia vt procedat maximè in. l. edita in concilio generali, quia cẽsetur habere clausulam derogatoriam ad dispositiones contrarias, quæ in futurũ etiam fierent: vt Rochus de Cur. vbi suprà. ¶ Tertiò amplia, vt procedat, etiam si lex non faciat mentionem de consuetudine, sed solùm improbet aliquid tanquam irrationabile: quia non valet consuetudo, quæ induceretur, vel esset inducta in contrarium. vt Paul. de Elea. in Clementina

esto no lleue mas d lo contenido en su carta, como dicho es. Y assi mismo no tome ropa, ni posada: ni camas de la

prima, de electio. & Domi. in. c. 1. de cõstit. in. 6. ¶ Quartò limita, vt procedat etiã si esset consuetudo tanti tẽporis, cuius initij memoria in contrariũ nõ exisstit, quia nõ valet, quando lex improbat consuetudinem. ita tenet Anto. de Butri. in. c. cum ex officij. de præscript. & ibi sequitur Abbas in. 3. notabil. & idẽ tenet Cardi. in Cle. fi. de rebus ecclesiæ nõ alie. in prin. & q. §. 1. & Fel. in. c. cũ causa. de re iudicata. col. 4. & etiã tradit Fel. plenè, licet aliqua in cõtrariũ addũcat in. c. accedẽs de præscrip. colũ. 4. & in. d. c. officij. col. 6. quia lex semper loquitur vt dictũ est: ergo lex reprobãs cõsuetudinẽ, censetur perpetuo illã reprobare. & benefacit text. in. l. seruus. C. de pœnis. vbi dicit, q̃ condẽnatus simpliciter ad vincula, perpetuò in vinculis stare debet. ¶ Aliqui tñ tenẽt contrarium, maximè Abb. sibi cõtrarius. 1. volu. cõsi. in cõsilio, incipiẽte, in quæstione. & facit quod dicit Bal. in. l. vnica. C. de annali exceptiõe. col. 2. vbi dicit, q̃ clausula, nulla præscriptione obstãte, non trahitur ad præscriptionẽ centũ annorũ. Sequitur Alex. in. l. nemo põt. ff. de lega. 1. nu. 11. & alia Feli. adducit in rubrica de præscrip. fi. col. quod Rochus de Cur. vbi suprà cogitãdũ relinquit, vtrũ forte dici posit, q̃ opinio præcedens solùm procedat qñ durat causa reprobationis. Ista autem secunda opinio procedit, quando causa reprobationis nõ durat, vt in. 1. limitatione dicitur. ¶ Sed Car. in Clementi. secunda. de rebus eccles. non alienã. 8. q. num. 8. dicit, q̃ qñ ius expresè reprobat consuetudinẽ, tunc non valet cõsuetudo etiam tanti tẽporis, de cuius initio nõ sit memoria: in his aũt, in quibus ius nõ resistit, procedit opinio contraria, quia tunc sufficit consuetudo contraria, præscripta spatio quadragenario, allegando Laud. de quo ibi p eũdẽ in. d. Cle. §. q̃ si eps. in fin. nu. 15. vbi dicit, q̃ procedit ista ampliatione dum quãdo lex diceret, quãuis consuetudine non obstãte, sed etiam qñ diceretur simpliciter, & indefinitè, consuetudine cõtraria nõ obstãte. ¶ Per quæ põt ampliari tex. in legib⁹ *del aranzel*,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbi cauetur, quòd iudices, & tabelliones de diuisionibus bonorum nil accipiant, nisi prout ibi continetur, consuetudine in contrarium nõ obstante, & sic quòd contra illum text. & istũ non potest consuetudo induci etiã tanti tẽporis, cuius initium memoria nõ sit in contrariũ. quia vt dicit Angel. in d. §. ex non scripto. Instit. de iur. natural. gen. & ciuil. n. 25. ¶ Consuetudo â iure reprobata, nunq̃ præscribitur: quia cõtra authoritatẽ superioris nunquã præscribitur. vt in dicta. auth. nauigia. C. de furtis. intãtum dicit hoc verum, q̃ etiam si talis consuetudo esset iurata, nũquam præscribitur, etiã tanto tẽpore, cuius initij memoria non existat in contrarium. vt in. c. 1. de consuetu. in. 6. quod dicit esse notandum.

tal ciudad, saluo por sus dineros, como esta mandado por nuestras cartas, so pena que lo paguen con el quatro tanto.

SVMMARIVM.

1 *Hospitari soli principi licet gratis, & recipit solùm tertiam partem domus.*
2 *Habitare debent correctores in domibus publicis, & non in domibus priuatorum.*
3 *Iudex, qui reparare neglexit domos publicas, punitur quinquaginta librarum auri, & conuertuntur in commoditates palatij, quod reparare neglexit.*
4 *Multas põt iudex deputare operibus publicis.*
5 *Hospitia iudices non possunt alijs concedere sine præcepto regis.*
An iudex intrare possit in domibus priuatorum ad habitandum, & an si ab eis potest accipere equos, plaustra, & alia, de quibus hic.
6 *Hospitia, non debẽt capi per potentes, nec per prælatos in ciuitatibus, seu villis, sine vicinorum permissu, nec debent capi ligna, nec aliæ res, nec damna eis inferre.*
7 *Hospitare non possunt se domini temporales in suis villis, & locis.*
8 *Hospitari debẽt milites gratis, cùm accesserint ad locum cum principe dum militant: & tũc domus diuiditur in tres partes, & electio cuiuslibet partis datur, vt hic.*
9 *Hospites non debẽt esse terribiles in hospitijs, nec superbi, sed manere debent humiles. Et â dominis ædium non debent balnea postulare, nec luminaria, nec alias res pro victo suo, vel equorum, nec recipere debent etiam à sponte dantibus, aliàs puniuntur.*
10 *Cùm hospitatur rex in ciuitate, metati habẽt deputare singulis militibus pro hospitijs domos, & in ipsarum domorũ postibus nomen militis, qui illic hospitaturus est, scribere.*
11 *Delens nomen impositum in hospitio, falsi pœna punitur.*
12 *Aposentator, seu metator, non potest mutare hospitium per eum assignatum, & alteri dare, nec iudex post latam sententiam. Sicut mensor terrarum, & domorũ, vel alterius rei, post mensurationem, & declarationem non potest mutare, aliàs in pœnam falsi incidit.*
13 *Onus recipiendi hospites est reale, & non personale.*
14 *A receptione hospitum nemo excusatur, nisi qui habet priuilegium.*
15 *Priuilegium nullus debet impetrare, vt suæ domus sint immunes à munere hospitandi, vt vicinorum domus grauentur, aliàs punitur.*
16 *Ab hospitalitate excusantur medici sacri palatij, & magistri liberaliũ artiũ, & pictores ingenij, & domus, & palatia iudicum ordinariorum, & clerici, & ecclesiæ, & monasteria. fallit vt hic.*
17 *Non valet consuetudo, quòd clerici teneantur hospites recipere.*
18 *Pretia hospitationum possunt taxari à iudice.*

f Dineros. 1 f Quia soli principi licet gratis hospitari, † & nõ recipit nisi tertiam partem domus. vt. C. de metatis. & epidimeticis. lib. 12. l. 2. & tenet Paris de Pute. in tracta. syndica. in parte, expensæ quædam. fol. 110. nu. 5. & Bal. in. l. obseruare. ff. de offi. proconsu. & lega. * Et de materia hospitis vi. latè Peregrin. in parte hospes, & singulariter per Rolandin. à Valle in consilio. 66. vbi latissimè. * ¶ Et 2 quia isti correctores, & officiales † in domibus

mibus publicis habitare debent, & de publico cõductis, quia sunt personæ publicę. vt in. l. 1. c. de Palati. & domi. domi. lib. 11. & Paris de Pute. vbi supra, & facit tex. in. l. 1. §. publicum. ff. de Iusti. & iure. & capi. ius publicum. 1. distin. ¶ Quibus iudicibus nõ licet habitare in domibus priuatorum, & cũ eis cõuersationem habere: quia nimia familiaritas parit cõtemptum. vt in. l. obseruandum. ff. de offi. præsi. & Ioan. de Plate. in d. l. 1. de Palat. Quod intellige, si domus publicę sunt, aliàs secus, vt ibi colligitur, quia si sunt publicæ, ibi debent habitare, vt eorum reparatiõi prouidere compellantur. vt ibi. & in. l. fin. C. de operis publi. & in. d. l. quicunq;. vt tenet Lucas de Pen. ibi. col. 2. versic. & nota. aliàs puniuntur

3 † quinquaginta librarũ auri cõuertenda in commoditates palatij, quod reparare neglexerint. quod facit secũdùm eũ, vt multæ, quæ exigũtur ab his, qui contẽptores sunt in extructione viarum, aut murorum ciuitatis, nõ sunt fisco applicandæ, sed in ipsis operibus publicis conuertendæ. vt in. l. 2. C. de episco. audien. ¶ Et quia generaliter secũdùm eum potest iudex multas de

4 putare † operibus publicis, aut cursum, aut alijs causis necessarijs. Sed est intelligẽdum, dummodo Cameræ regis medietas applicetur. vt in. l. 28. tit. 19. libr. 8. in ordi. regali. in fine. ¶ Istũ tex. extende, q̃ non solùm prætores nõ debent ista hospitia accipere, verunetiam nõ possunt ea da

5 re † alijs sine præcepto regis, aliàs ipso iure officia perdent. vt in. l. 1. & 13. titulo. 21. libr. 2. in ordina. regali. vbi vide, & quando recipiuntur debent talia hospitia taxari. vt tenet Cyn. in dict. l. 1. C. de episcop. audi. in fine. ¶ Tamen quis tenetur recipere iudicem in hospitio suo sicut & militem, adeò, quòd si negaretur eis hospitium, licitè possent ianuas irrumpere, & violenter intrare domos. argumen. l. si seruus. ff. quòd cum eo. & l. si eo. ff. si serui. vendi. & l. quemadmodum. §. 1. & 2. ff. ad. l. aquil. l. fina. §. si ad. ff. quo. vi. aut clam. & facit quod notat Inno. in. ca. 1. de immunit. eccles. vt tenet Lucas de Pen. in. l. fin. C. de professo. & med. libro. 10. & dicit hoc esse verum, si in ciuitatibus non existant domus publicæ, vel regiæ quod nota. * Et tenet Peregrin. in parte hospes in fin. per dictu. Innocen. & per clem. ad nostram: de censi. * ¶ Et licet sit verum, q̃ officialis, seu iudex non potest cogere subditum vt det sibi domum ad habitandam, sed debet sibi facere prouideri à decurionibus ciuitatis, vt dictum est. vt in. l. 1. C. de offi. præ. & Alberi. in. l. obseruare. ff. de offi. proconsul. & lega. in prin. & Martinus Lauden. in tracta. de officialibus domi tomo. 5. tracta. qõ. 47. fol. 267. ¶ Tamen si non reperit domum ad habitandum, possunt cõpellere quem ad sibi locandũ. vt Bald. & Ange. in. l. 1. ff. solut. matri. colũ. 3. in fine. & ibi Ias. nu. 48. loquendo in scholari, quòd habet locum à fortiori in iudice, vide quæ in simili dixi in. cap. suprà, in gloss. *de mercaderias.* numero. 19. * Et vi. Grego. Lopez in. l. 22. tit. 23. part. 2. loquẽtem in militibus, qui possunt accipere vitualia à prouincialibus, si rustici essent adeo tenaces, q̃ nolent eis vendere, vel si deficeret eis pecunia per Bal. in tit. de pace constan. versi. nobis intrãtibus. & per alia iura, vt ibi per eum. * ¶ Dic quo q;, quòd non possunt accipere equos, mulos, & plaustra, sed debẽt conducere ad vecturã. vt tenet Plat. & ibi glo. in. l. iudicibus. C. de curs. publi. lib. 12. & in. l. cursum. eo. ti. loquẽdo in amba

6 siatoribus papæ, & principis: vt supradicta non possunt accipere. ¶ Et in simili dic, q̃ bariseli, & exactores, & nuntij per comitatum incedentes pro malefactoribus exquirendis, vel exactionibus collectarum, vel executionibus faciendis, non debent grauare comitatiuos, vt exhibeantur eis victualia pro se, & equis, sed sibi emere debent. vt tenet idem Plat. in. l. præter. C. de lucris aduoca. lib. 12.

¶ Et ad idem facit, quod tenet Luc. de Pen. in. l. 2. vt rusti. ad mil. obse. libro. 11. col. 2. vbi dicit, q̃ illa. l. facit contra iustitiarios, & officiales regni capientes animalia subiectorum, officij ratione, quia veniunt puniendi pœna illius. l. quæ est, q̃ amissis bonis, perpetuò damnentur in exilio. ¶ Tamen si res publica indigeat aliquo animali pro sua necessitate posit accipere pretio soluto. & idem dicit in principe, & Romano populo, & idem dic in alijs dominis, vt dicam infrà in. c. 24. in glo. titu. nu. ¶ Sed si in rebus taliter captis in casu, in quo licitè capiũtur, damnum dederit, ad emendationem damni tenentur, secundùm dict. Luc. de Penna ibi. ¶ Quinimo talia hospi-

6 tia in ciuitatibus, & villis regis nullatenus † per milites prælatos, seu alios potentes sine vicinorum permissu capiant, nec permittantur supradicti paleam, ligna seu alias res à vicinis capere, nec damna alia eis inferre, contra vero faciens, pro quocunque hospitio. 600. soluat marabitinorum regis Cameræ applicandos, & cum triplo capta restituat, & damna refarciat. vt in dic. l. regia cauetur, & in illo titulo vide de materia hospitatorum, vel metatorum.

7 ¶ In tantum, quòd domini temporales † in suis villis, vel locis, non possunt se hospitare. de quo per Specul. conscien. in primo tracta. capi. 21. in princi. & in. §. 2. &. 3. &. 4. &. 5. vbi singulariter de materia hospitij. ¶ Et extende, quòd non solùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

lùm princeps debet hoſpitari, vt dictum eſt ve-
runetiam eius milites debent † gratis hoſpitari,
cùm acceſſerint ad locũ cum principe dũ mili-
tant, & in hoc hoſpitio aſsignãdo debẽt domini
domorũ diuidere domos in tres partes, quarum
vnã, & primam partem eligat dominus pro ſe,
quã maluerit, aliam ex alijs duabus eligat miles
quam maluerit, tertia dño reſeruata. ¶ Illuſtri-
bus autẽ viris medietas domus debet aſsignari,
licet hodie malè ſeruetur, vt eſt tex. in. l. in quã
libet. C. de Meta. & epedi. lib. 12. & ibi Barto. &
Pla. hodie eſt facta pragmatica quædam per no
ſtrã reginã Ioannam, vbi vide de modo hoſpitã
di, vbi dicit, q̃ ſolùm medietas domus debet aſ-
ſignari. & ibi vide pretiũ, quod debet ſolui pro
lecto, & de alijs pluribus circa hoſpitiũ, quamvi
de. ¶ Sed in electione dimidiæ domus dicit Ioã.
de Plate. in. d. l. quamlibet. q̃ æquitas, & iuſtitia
dictat, vt ille, cuius res eſt, ſucceſsione, emptio-
ne, vel cõſtitutione habeat in eius diuiſione fa-
cultatem eligendi: quam partem voluerit: &
hoc priuilegium habet dominus tunc, quia res
eſt ſua tunc, quia duæ partes domus ſibi reſer-
uantur, & ſic qui habet maiorẽ partẽ rei præfer-
tur in electione, vt ibi per eum. & plenius. in. l.
2. C. quando & quibus quarta pars debea. libro.
10. & ſic q̃ miles habet de tribus vnũ, & Domi-
nus domus, duas de iure antiquo, & ſic ſunt in
diſcordia, quia vterq;, vel neuter diuidere vult,
fortè ſorte dirimetur. vt in. dict. l. 2. C. quãdo &
quibus quar. part. debe. & ſi diuidens diceret ſe
ex tali diuiſione, vel electione deceptũ, non au
diretur. vt in. l. tranſactione finita. C. de tranſac.
ſecundùm Ioan. de Pla. in. d. l. in quamlibet. in
fin. quod nota. ¶ Milites autem in talibus hoſpi
tijs † non debent eſſe horribiles, nec ſuperbi, ſed
manere debent humiles: nec à dominis ædium
debẽt balnea poſtulare, nec luminaria, nec alias
res pro victo ſuo, vel equorum, nec recipere de-
bent etiam ab ſponte dantibus, aliàs puniũtur.
vt in. l. deuotum. & in. l. proſperum. & ibi Ioan.
de Pla. & Luc. de Pen. C. de metatis. lib. 12. & in.
l. 1. C. de Salga. eo. li. Nec dictiofficiales debẽt re
cipere, & vſurpare equos & animalia prouincia
lia. vt Pla. ĩ. l. 2. C. curſu. d̃ publi. li. 12. ¶ Adde tu,
q̃ cùm proficiſcitur rex, & hoſpitatur in aliqua
ciuitate, metati. i. apoſentatores, habent deputa
re † ſingulis militibus pro hoſpitijs domos, vt di
ctum eſt, & ſcribunt in ipſarum domorum poſti
busnomen eius militis, ſeu militum, quiillic ho
ſpitaturus eſt, vel ſunt. vt eſt text. in. l. 1. C. in. d.
titulo de meta. & epedi. lib. 12. & ibi Plate. & Lu
cas de Penna. & ſic vtitur. ¶ Et ibi Lucas de Pen
na tenet, quod ſi alicui eſt aſsignatum hoſpitiũ,
† & in illo eſt poſitum nomen ipſius, vel ſignũ,
fortè ſcutum ſuum, vt in aliquibus partibus ſo-
let fieri, & aliquis iſtud nomen, vel ſignum ſu-
ſtulerit, ſeu deleuerit, pœnam falſi incurrit: &
tanquam falſarius punitur. ¶ Quinimo ſecun-
dùm Ioan. de Pla. ibi, ſicut iudex poſt latam ſen
tentiam non poteſt amplius corrigere, vel mu-
tare. vt in. l. iudex poſtea. ff. de re iud. Ita nec mẽ
ſor † terrarum, domorum, vel alterius rei poſt
menſurationem, & declarationem ſuam. vt gl.
ibi. aliàs incidunt in falſum: quia aut primò be-
ne fecit, & falſò amouet, aut malè, & falſò fecit.
vt in. l. 1. §. ſi quis rationibus. ff. de falſi. tenetur
etiã ciuiliter actione in factũ. vt in. l. 1. ff. ſi men
ſor fal. mo. dixe. & ſic q̃ apoſentator, ſeu meta-
tor poſtquam hoſpitium alicui aſsignauit, non
poteſt poſtea mutare, vel alteri dare. * Et talis
metator (Hiſpanè apoſentador) regis debet aſsi-
gnare hoſpitium vnicuiq; ſecundùm officium
ſuum, & locum quem tenet: & iſte metator iu-
dicat ſuper contentionibus circa hoſpitiã ortis:
tenet tex. in. l. 15. tit. 9. part. 2. * ¶ Adde quoq;, q̃
hoc munus † recipiendi hoſpites, munus eſt rea-
le, & nõ perſonale, vt in. l. 3. §. munus hoſpitis. ff.
de muneri. & hono. & notat gloſſa. in. l. 1. C. de
epiſcopis, & clericis. ¶ Et à receptione hoſpitũ
nemo excuſatur, † niſi qui habet priuilegium
ſpeciale. vt gloſſ. ibi, in dicta. l. prima. ¶ Et nul-
lus debet impetrare priuilegiũ, † vt ſuæ domus
ſint immunes à munere hoſpitandi, vt vicinorũ
domus grauantur, aliàs contra faciens, punitur,
& caret impetratis. vt in. l. omnes. C. eo. titu. de
metatis. & epedi. & ibi Ioan. de Pla. vbi quoque
dicit, q̃ qui excuſat ſe priuilegio ab onere hoſpi
tandi, inueniet alios contra ſe eodem priuilegio
excuſatos, & ſic quod non vult dare de ſuo non
debet petere, alienum, & ille, qui impetrat tale
priuilegium, vel immunitatem hoſpites recipiẽ
di, punitur ad ſoluendã tertiam partem penſio-
nis domus eius hoſpitibus deputandæ. Qui ve-
rò impetrat, vt etiam ad ſolutionẽ penſionis di-
ctæ tertiæ partis non teneatur, punitur priuile-
gijs dignitatis, & ſi non ſit in dignitate, punitur
incẽtũ libris. aureis. vt Pla. ibi. vbi dicit, q̃ ibi eſt
caſus, in quo quis ſoluit penſionem de propria
domo, quod eſt propter eius culpam, volendo
ſe à hoſpitalitate excuſare. ¶ Attamẽ ab iſta ho
ſpitalitate excuſantur medici † ſacri palatij, & vr
bis Romæ magiſtri liberaliũ artium, & pictores
ingenij. vt in. l. archiatros. C. eod. titulo. de me-
tatis. ¶ Quoq; ab iſta hoſpitalitate excuſantur
prætoria, ideſt domus, vel palatia iudicũ ordina
riorũ, dũ ſunt ibi præſentes, & aliorum iudicũ,
quanuis maiorum, & ſuperuenientium. vt in. l.
cunctos.

cunctos. C. eod. titul. de quo ibi per Plate. & Lu
cam de Penna. & in. l. 2. titulo. 21. libro. 2. in ordi
na. regali. Aliæ quoq; perſonæ, & eorum hære-
des excuſantur. vt in. l. hac lege. C. eodem. tit. &
ibi Plat. vbi notat exillo text. caſum, in quo nõ
valet priuilegium & immunitatis hoſpitalitatis
conceſſum à principe, & tamen valet priuile-
gium hoſpitalitatis conceſſum per legem ſcri-
ptam in corpore iuris, vt ibi gloſſ. final. ¶ Idem
ab iſta hoſpitalitate excuſantur clerici, quia ſua
hoſpitia laicis non debent dari. text. in. d. l. 1. C.
de epiſcopis, & clericis. & in. l. 7. titulo. 21. libr. 2.
in ordi. regali. & in. l. 27. tit. 3. lib. 1. in ordi. regali.
& Plat. in. l. indictiones. C. de annonis, & tribu.
lib. 10. nume. 1. gloſſ. & ibi Abba. in capi. primo,
de immunit. eccleſia. ¶ Et in ſimili excuſantur
eccleſiæ, & monaſteria ab iſta hoſpitalitate. tex.
in. l. 11. tit. 2. lib. 1. in eiſdẽ ord. regali. aliàs puniun
tur, vt ibi. ¶ Quod fallit, niſi cùm rex, & regina,
vel infans ad locum venerit. vt in dict. l. 27. & in
dict. l. 7. * l. 91. tit. 6. part. 1. in fin. & ibi Grego. Lo
pez. * Et hoc ſi alia hoſpitia acta ibi non reperiã
tur, vel dum non ſunt hoſpitia laicorum. tenet
Bald. in. l. obſeruare. §. 1. ff. de officio proconſul.
& lega. ¶ Quoq; fallit in cauſa pietatis, quia ab
iſta pia hoſpitalitate clerici nõ ſunt immunes,
ſed ab hoſpitalitate oneroſa, & non pia. vt tenet
Bal. in. d. l. prima. C. de epiſc. & cleri. nu. 1. verſi.
tertiò nota. & facit text. in capitul. 1. de emptio.
& vendi. ¶ Quoque fallit in iucundo aduentu
principis. vt in. l. neminem. C. de ſacroſanctis ec
cle. & Abb. in. c. nõ minus. de immunitate eccle
ſiæ. col. 3. nu. 15. verſi. extraordinaria. ¶ Intãtum
ſupradicta ſunt vera, q̃ clerici ad hoſpitiũ nõ te-
nentur, niſi in caſibus ſupradictis, q̃ cõſuetudo
† in contrarium non valet, & rationem conſue-
tudinis laici vendicare non poſſunt ſibi ius ho-
ſpitandi in domibus clericorum, vel eccleſia-
rum. vt eſt text. & ibi Abba. in capit. 1. de immu
nit. eccleſi. nume. 4. & Innoc. ibi clarius. & in ta
libus non prodeſt conſuetudo, cùm eccleſijs ſic
oneroſa. capitul. 1. de conſuetu. ſecundùm Abb.
vbi ſuprà quod dicit eſſe notandum, vbi de ma-
teria hoſpitij. ¶ Adde quoq;, quòd pretia † ho-
ſpitationum poſſunt taxari à iudice. text. & ibi
docto. in. l. prima. C. de epiſco. audien. & tenet
Paris de Put. in. dict. tracta. ſyndica. in parte, iu-
dices ſuprema. folio. 154. numero. 19. & vide quę
dicam. in titulo. 17. in gloſſa. *razonables prendas*,
prima columna.

Prætorum Cap. IX. finis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex laicus ordinarius non debet capere ſportulas. i. acceſſorias, ſed ſtipendio principis debet eſſe contentus.*

2 *Iudices ſalariati, vel literati, non debent accipere iſtas ſportulas, ſeu acceſſorias, vt proceſſus videant, aliàs officio priuantur, & percepta cum quadruplo reſtituant.*

2 1 ASſeſſorias. [a] Nota text. q̃ iudex laicus † ordinarius nõ debet capere ſportulas. ideſt acceſſorias, ſed debet eſſe contẽtus ſtipendio principis, tenet noſter papa Adrian[a] in quolibet. q. 9. charta. 93. litera. g. vbi in. 10. q. in princ. per totũ. & tenet Ioan. de Nauazi. in ſua Sylua nuptial. libr. 5. fol. 192. colum. 4. verſi. amplia ſecũdò. & gl. in. c. cũ ab omni. de vita & honeſt. cleri. & Corſet. notabil. ſuis in parte, ſportulæ. & tex. in. c. 40. infrà eod. & eſt tex. in. l. 13. tit. 16. lib. 2. in ordi. reg. & in. l. 16. tit. 15. eo. 2 lib. vbi habetur, q̃ iudices, † & correctores ſalariati, vel literati, nõ debẽt accipere ſportulas, id eſt acceſſorias, vt proceſſus videãt ſub pœna priuationis officij, & cum quadruplo recepta reſtituãt, ſed tãtùmodo in Arãzel cõtẽta percipere debent. Et idem in expreſſo tenet Bald. in conſili. 479. in. 4. vol. vbi ait, q̃ ſi iudex de publico habet ſalariũ, non poſſit talia recipere. per. l. 6. lege Iulianus. ff. ad. l. Iuliam, repetundarum. de quo vid. Laſ. in. §. tripli vero. Inſtitu. de actio. columna. 6. numero. 46. cum ſequentibus. Et in quantum Bartol. in authentica. de iudi. §. nec autem-colla. 6. verſi. de ordinarijs autẽ. tenet, q̃ iudices debent habere iſtas ſportulas pro ſe vltra ſalariũ quod

Prætorum.

TRoſi, que no lleuẽ: ni cõſientã lle

Caput. IX.

uar a ſus officiales aſſeſſorias, [a] ni viſtas de proceſſos por

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod habent à publico, siue loquamur in delegato principe, siue in ordinario, malè dicit, si est sua lectura. vt tenet dictus Ioann. de Nauazi. in dicta sua Sylua nuptia. vbi suprà.* Vi. suprà, in. ca. 1. in glo. *alas partes.* nu. 23. vbi iudices imperiti vel non salariati assumunt cõsultorem, seu assessorem expensis partium: & vi. Grego. Lopez in l. 2. tit. 21. par. 3. in glo. *deuan tomar consejo:* & vi. infrà. in. cap. 36. in glos. *firmada.* num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Iudices esse possunt correctores durãte officio contra suos officiales, & debent eos punire, licet non fuerint requisiti, si fuerint scientes.*
2 *Conueniri possunt iudices durante officio, si receperunt assessorias, regulariter autem est contra. nume. 3. & 4.*
5 *Si citatur iudex vt compareat finito officio valet.*
6 *Maiores magistratus conueniri possunt durãte officio.*
7 *Iudex delinquens in officio, potest conueniri eo durante.*
8 *Conueniri possunt iudices durante officio super contractu in eo facto.*
9 *Iudex submittens se alterius iurisdictioni, potest conueniri durante suo officio.*
10 *Conueniri potest officio durante habens dignitatem sine administratione.*
11 *Conueniri potest iudex durante officio in aliena patria.*
12 *Conueniri potest officio durante officialis perpetuus.*
13 *Conueniri potest iudex durante officio, quãdo imponitur pœna remotionis ab officio.*
14 *Conueniri potest iudex officio durante quando esset actio tempore peritura.*
15 *Cõueniri põt iudex durante officio quando facit aliquid contra iurisdictionem superioris.*
16 *Ex contractu venditionis celebrato per iudicem potest conueniri durante officio.*
17 *Pro debitis ante officium contractis potest iudex conueniri durante officio.*
18 *Quando principi placuerit, potest iudex officio durante conueniri.*
19 *Qui non est subditus, potest conuenire officialem durante officio.*
20 *Officialis potest conueniri officio durãte, quãdo ipse contra alium agit.*
21 *Si iudicium esset modico tempore duraturum, potest officio durante conueniri.*
22 *De voluntate ipsius iudicis potest conueniri durante officio.*
23 *Officio durante non potest iudex alium conuenire.*
24 *Instrumẽtum, quod habet iudex, an mittatur executioni durante officio.*
25 *Cedere an põt iudex iura sua officio durante.*
26 *Officialis perpetuus potest conuenire suum debitorem officio durante.*
27 *Officialis ad beneplacitum principis, potest conuenire durante officio suum debitorem.*
28 *Magistratus maiores, & minores, qui dicantur.*
29 *In omnibus casibus, in quibus iudex durante officio potest cõueniri, in eisdẽ potest agere.*

b **Los castigue.** b Nota casum, in quo correctores & 1 iustitiæ possunt, † & debent esse iudices contra suos officiales, & eos punire durante officio, vi. tex. in. c. 43. infrà eod. & vi. text. & Bartol. in. l. si quis forte. §. si quos. ff. de pœnis. & Pari. de Put. in tract. synd. in parte, potestas an posit. ¶ Alios casus posui suprà in. c. 3. in glo. 1. §. colũ. versic. & non solum de sua causa. vsq; in fine glossæ, quã per te vide. & Ioan. de Plate. in. l. præcipit. C. de Cano. larg. titu. lib. 10. nu. 3. & 5. vbi ait. q magistratus, vel officialis maior debet punire nefarios conatus, & delicta inferiorũ magistratuũ in officio delinquẽtũ. vt in. l. si quos forte. §. si quis. ff. de pœnis. quod dicit intelligendũ de aliis officialibus, præterquã de iudicibus ordinarijs, quorũ flagitia sunt principi referẽda, nõ puniendo. vt in. l. 2. ff. de offi. præfe. August. * Et idẽ tenet Boerius. decisio. 9. nu. 11. affirmans, q iudex põt suos fergentarios punire, & cum hoc transeunt doct. & Albe. de Rosat. in. l. omnes per illũ tex. C. de offi. recto. prouinciæ. & in. l. si quos. nu. 3. C. de offi. præfect. prætor. Oriental. & ibi refert sic vidisse de facto seruari, qui nimo actiuè & passiuè in officio, exercendo facti fuerunt sibi, excessus, vel ipse alijs fecerit, talis iudex cognoscit, vt ibi Boerius. numero. 14. & 15. cum seq.*

¶ Et

¶ Et extende q debet eos punire, licet nõ sit requisitus, si fuerit sciens, quia vtitur vtilitas publica. vt tenet dictus Plat. vbi suprà. quod nota, & vi. tex. in. c. 43. infrà eod. ¶ Quoq; nota hic casum, in quo iudex potest conueniri durante † officio, si recipit istas sportulas, idest assessorias. ¶ Quia regulariter est contra: quia of- 3 ficio durante † non potest cõueniri. text. in. l. 2. in principio. ff. de in ius vocã. & c. prohibetur. 2. q. 1. text. in. l. pars literarũ. ff. de iudicijs. glos. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iure. text. in. l. 11. tit. 1. parti. 7. & gl. in. l. 2. titu. 20. for. ll. lib. 4. in glos. *ni merino.* & Bartol. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de noui operis nũtia. 1. q. Quod intellige in maioribus iudicibus ordinarijs, secus est in minoribus magistratibus, quia isti bene possunt conueniri. vt ibi. & text. & glos. in auth. vt iudice. sine quo quo suffrag. §. sunt autem. colla. 1. & Plat. in. l. 1. C. de lucris ad uoca. libr. 12. vel nisi actio sit tempore peritura. vt in. dic. l. 2. ff. de in ius vocan. & tenet Plat. ibi. in. d. l. 1. quia tunc bene potest cõueniri. ¶ Quod 4 ampliatur, vt comparere non teneatur † officio durante q etiam non tenetur per procuratorem comparere, aliàs nullum esset eorum priuilegiũ fecũdũ Bart. in. l. 2. §. si quis in iudicio. ff. si quis cautio. ¶ Tamen ista regula limitatur, & 2. vt procedat, quando magistratus, vel iudex citatur vt compareat dum est in magistratu. secus si ci- 5 tatur † vt compareat finito officio, vel magistratu, dũ talis citatio cõferatur in tẽpus permissum quia in isto casu fallit. l. si tempus. ff. de hæredi. instit. sicut valet citatio die feriata. vt habetur per Bar. & alios in. l. 1. §. nũtiatio. ff. de noui ope. nuncia. & in. l. fi. C. de ferijs. Et istam limitationem ponit glos. in. d. c. prohibẽtur. & q. 1. & canonistæ in. c. legebatur. de maio. & obe. & facit text. in. l. si adulteriũ cũ incestu. ff. de adult. §. fi. ¶ Tertiò fallit in maioribus magistratibus, quia 6 † indistinctè conueniri possunt. l. nec magistratibus. ff. de iniurijs. ¶ Quartò fallit, nisi iudex de 7 linquat pendente † officio, quia tũc pro delictis cõmissis in officio potest conueniri. secundum gl. in. d. l. 2. ff. de in ius vocan. & l. nec magistratibus. & ibi Bartol. & est text. in. l. iubemus. C. ad l. Iuliam repet. & ibi glo. notabil. in verbo administrat. & ad hoc reputat eam singula. Roma. cõsil. 415. & facit text. in. c. sancimus. 2. q. 7. & glos. in. dict. ca. prohibẽtur. & Bald. in. l. mãcipia. C.

las sentencias que se dieren, & que sobre esto recibã iuramento de sus alcaldes, & que si no lo guardaren que los castigue: b y que esto aya lugar ansi mis-

de seruis, fugi. ¶ Et ideo si officialis, vel magistratus, pendente officio conueniretur de furto cõmisso in loco, & de barateria, & simonia pro officio obtinendo, de hoc bene potest conueniri. vt est tex. singu. in auth. vt iudices sine quo quo suffrag. §. si qs. colla. 2. quẽ ibi notat Angel. pro singul. & eum quoq; comen. Roma. in singu. 751. adde etiam text. solennem in. l. nulli. & ibi clarius Bart. C. quorum appella. non recipi.* Quod sequitur Alexan. & Phili. Decius in. l. qui iuris (dictiõi. ff. de jur. omn. iud. nu. 18. dicens q quando officialis delinquit in officio, vt quia accepit pecuniam pro administrando vel non administrando iustitiam dicitur barateriam comittere: vt Paul. Castr. cõsil. 154. & grauiter punitur vt in. l. iudices. C. de dignita. lib. 10. prout notat Angel. in. d. auth. vt iudic. sine quo. suffra inquiẽs, q in tali casu etiam durante officio potest conueniri & puniri à maiori & principali magistratu secundùm prædictos doctor.* ¶ Et facit, q officialis qui tenetur de barateria, punitur etiam durante officio. vt in. l. iudices. C. de dignitati. libro. 12. eodem modo punitur pro furto tenet in expresso Anton. Franc. in additio. ad Abb. in. d. cap. legebatur. de maio. & obe. in additione, quæ incipit, sine administratione. ¶ Et facit quod notat Bald. in tit. de pace constan. versicu. in nomine Christi. & Angel. in. l. 2. §. fina. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. vbi tenent, quod anciani possunt remouere potestatem durante officio, si nollet facere id, quod debet. & facit quod tenet glossa. & ibi Imol. 9. column. in. capitul. fina. de reseripti. vbi si delegatus Papæ delinquat, potest accusari coram ordinario, & punietur postea finito officio. & facit text. & ibi Abbas in. capitulo. fina. de statu mona. & Felin. in dict. capitul. legebatur. ¶ Ex prædictis apparet non bene dixisse glos. in. l. 2. ff. quod metus caus. in verbo, locum habere. quæ vult, quod etiam pro delictis commissis in officio non possunt magistratus conueniri, sed demum finito officio. quia Angel. ibi dicit, q iudices habentes merum, vel mistum imperium, & sic altam iurisdictionem, si reperiantur in expressa barateria, vel furto non possunt conueniri durante officio. Secus est in magistratibus habentibus basiam iurisdictionem, quia illa glos. & Ange. malè dicunt, vt patet ex prædictis. vt Ias. in. d. l. 2. de in ius vocan. ff. numero. 2.

¶ Quin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

8 ¶Quinto fallit, nisi pendente † officio faciat ali quem contractum, quia de illo poterit conueni ri pendente officio. tex. est in l. interdū. §. 1. ff. de iudi. & in l. 2. §. legatis. &. §. omnes. eod. titulo. & hoc quando contrahere poteſt, quia regula riter est prohi-

bitus. vt in l. nō licet. ff. de con-

mo aunque los ta-

tra. empti. nisi in septem casibus, de quibus per Alexand. & Iaſ. in l. principalibus. ff. si cert. peta. vt posui, & plures alios supra in c. 2. in gloſſ. *de mercaderia*. ¶Sexto fallit, nisi iudex pendēte
9 officio se submittit † alterius iurisdictioni. text. est in l. receptū. ff. de iuri. om. iudi. & facit text. in c. nos incompetēter. 2. q. 7. vt tenet iſtas duas proximas limitationes Anto. Frācisc⁹ in additio. ad Abba. in. c. aduersus. de immunita. eccleſi. in additione, quæ est in. nu. 14. verſic. an aūt. Hinc est, quòd posit conueniri citatione non actoria, puta ad defendendum proceſſum ſuum ſuper inquiſitionem. vt Felin. in. d. c. legebatur. & in. c. dilectus. de reſcriptis. ¶Septimo fallit in
10 habentibus dignitatem ſine † adminiſtratione, vt ſunt Comites, & Marchiones, Duces, & Reges: quia iſti proculdubio poſſunt conueniri, vt in l. 2. C. vbi ſenato. vel clari. ſecundum Bartol. in. d. l. nec magiſtratibus. ff. de iniuri. & doctor. in. d. ca. legebatur, ſed tu dic, quod melior ratio est, quia habent officium perpetuum. ſecūdum Iaſ. in. d. l. 2. ff. de in ius vocan. nu. 3. ¶Octauò fal
11 lit † in aliena patria, quia ibi bene poteſt conueniri. ſecus est in loco ſui magiſtratus. gloſ. in. l. ſi preſens. C. de epiſc. audien. ſecundum Iaſo. vbi ſuprà. Quod intellige q̄ poteſt conueniri in aliena patria de delicto, vel contractu, dummodo ſit talis cauſa, quæ poſſit agitari per procuratorem. ſecundum Alber. in. l. ſenatus. ff. de offic. præſi. prout declarat dictus Anto. Fran. in additio. ad Abba. vbi ſuprà: quia in ciuilibus poteſt pro debitis alibi contractis temporalis & perpetuus officialis officio durante conueniri. tenet Angel. in. l. 2. C. de adminiſtra. tuto. & Zachar. in additio. ad eundem Abbat. in. d. c. legebatur. *Et vi. Boerium. deciſione. 11. nu. 2. vbi idem tenet aſſerentem, q̄ licet maior magiſtratus non poſsit conueniri in ciuitate in qua est magiſtratus, vt in. dic. l. 2. ff. de in ius. vocan. tamen in alio loco domicilij ſui in quo non gerit magiſtratū bene poteſt conueniri per. d. gl. in. d. l. præſens. C. de epiſco. audi. quam ſequuntur doct. ibi re-
12 latos. *¶Nono fallit in officiali perpetuo, † quia tunc ne delicta remaneant impunita, pendente officio, poterit conueniri. tenet Bald. per illum text. in l. ſi finita. ff. de tutelis. & rationi. diſtra. Bart. in. l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. colū. 2. ff. de noui ope. nuntiatio. & Specula. in titul. de actore. §. 1. verſicul. illuſtris. & in titul. de reo. verſi. Item conſul. & Bal. in. d. l. pars literarum. & Anto. de Butri. in. c. cæterum. de iura. calum. ad finē. ¶Qd

les corregidores, y

extenditur nō ſolùm quando est perpetuum, verumetiam, ſi officiū ſit ad beneplacitum principis, qui tunc quoq; durāte officio poteſt conueniri. Ita eleganter determinat Barto. in. d. l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. 2. colum. per tex. in. l. iuriſperitos. ff. de excuſ. tuto. & determinat Barto. in. l. quanuis circa principium. ff. ſi cert. peta. & facit glo. in Clemen. & ſi principalis. de reſcrip. & gl. in. c. ſi. de reſcript. in. 6. in verbo, perpetuus. & ibi Domin. & tenet Anto. Franciſcus, in additione ad Abbat. in. d. c. legebatur. & Iaſ. in. d. l. 2. nu. 3. ¶Decimò limita,
13 niſi à iure imponatur † pœna remotionis ab offi cio, quia tunc poterit etiam durante officio conueniri: quia ſi ſpectaremus finem officij, fruſtra fieret talis amotio, ſecundum Bald. in titulo. de pace conſtant. verſi. credentia. ad finem. in vſib. feud. per. d. l. iubemus. C. ad. l. Iuliā repet. ¶Vn
14 decimò, limita, niſi actio † eſſet tempore peritura, quia ſaltem vſq; ad litem conteſtatam poteſt magiſtratus conueniri. l. ſenatus. cum ibi glo. ff. de offi. præſi. Canoniſtæ in. d. capi. legebatur. & tunc compellitur cautionem præſtare de proſequenda lite finito officio. text. est in. l. ſi adulterium. §. fi. ff. de adulte. & est gloſ. in. d. c. prohibetur. verſic. propter magiſtratum. in fine. 2. qō. 1.
15 ¶Duodecimò fallit, † quando faciunt cōtra iuriſdictionem ſuperioris, tunc enim etiam ſi ſint maximi magiſtratus, poſſunt conueniri diminuto officio. text. est in. l. ſi appellationē. & ibi Bald. notat. C. de appella. & ſequitur Iaſ. in. d. l. 2. vbi ponit quaſi omnes dictas limitationes. & Anto. Franciſcus in additio. ad Abba. in. d. c. aduerſus. & Feli. in. d. ca. legebatur. & per Pari. de Put. in tracta. ſyndica. in parte, durante officio. foli. 106. & in parte, officialis durante officio, eo. fol. Decimotertiò nouiter limitatur, & fallit, ni
16 ſi conueniatur † ex contractu venditionis per eum celebrato, tunc enim talis exceptio, cū ſit declinatoria, per eum venditorem apponi non poteſt. ita tenet Franciſcus de Aretio. cōſilio. 30. in. 2. colū. prout refert, & ſequitur additio Alex.
17 in. d. l. 2. in. 1. additiōe. ¶Decimoquartò † fallit, niſi pro debitis ante officium contractis, quia tunc durante officio poteſt conueniri. vt tenet Ange. in. l. 2. C. de admin. tut. contrarium in hoc tenet Ioan. de Plat. in. l. nec ipſi. C. de incolis. &

vbi quis

vbi quis domicilia videtur. libr. 10. numer. 2. vbi tenet, q̄ officialis, & ſtipendiarius pro contractibus, & delictis antea factis conueniri non poteſt durante officio, vel ſtipendio ſed pro cōtractibus, & delictis ibi cōmiſsis, allegando Bar. in tracta repræſali. & est in. 6. q. principali. & hoc credo &, dictum Angel. intelligatur de debitis factis in prouincia, quam regit ante officiū recepti, q̄ poteſt cōueniri, ſecus de his, qui fecit ex
18 tra prouinciam. ¶Decimoquintò fallit † quando principi placuerit, quia tùc poterunt eius officiales conueniri durāte officio. vt tenet Bald. in. l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de officio procon ſu. & lega. in fine. & Paris de Pute. in tracta. ſyndica. in dict. verſic. officialis durante. ¶Decimo
19 ſexto fallit inter non ſubditos, † quia dicta regula, quòd officialis non poſsit conueniri, habet locum inter officialē, & ſubditos: tamē ille, qui nō est ſubditus, pōt officialē officio durante cōuenire. ſecū. Azo. in ſumma de in ius vocan. & melius in titul. vt oēs cauſ. tā ciuil. quā cri. & eſt gl. in. l. ſi præſens. C. de epiſcopali audi. Specula. in tit. de ſupplicatio. §. ſequitur. verſic. Itē durante officio poſſunt ſubditi ſupplicare principi. vt
20 Paris de Put. vbi ſuprà. ¶Decimoſeptimo † fallit quādo talis officialis agit durante ſuo officio cōtra aliū, quia tunc poteſt ipſe cōueniri. vt in l. 2. §. ſed ſi agant. ff. de iudicijs. quod est verū, ni ſi ageret cōtra debitorē fugientē, vel ex cauſa dānī infecti. notat Angel. & Bald. in. l. fi. §. dāda. de iure deliber. & tenet Paris de Put. vbi ſuprà. n.
21 10. ¶Decimooctauò fallit, † niſi iudicium eſſet modico tēpore duraturū. vt in. l. momentanee. C. qui legi. perſo. & Paris de Put. vbi ſuprà. nu. 13. ¶Decimonono fallit in omni caſu, quādo est
22 de volūtate † ipſius iudicis, & ipſe iudex vult cōueniri durante officio, quia tūc bene pōt cōueniri. ita tenet Catald. in tracta. ſyndi. q. 5. licet ego nō inuenio, tamē allegat eū Bertachi. de Firmi. in ſuo aureo reperto. in parte, officialis cōuenitur. verſi. 9. & licet Firmi. nō dicat, ego allego Amode. Iuſti. in tracta. ſyndi. in parte olim poteſtatē dictæ ciuitatis. verſi. Itē poterit. vbi in expreſſo tenet, q̄ de volūtate iudicis cōuēti poteſt cōueniri, quia cū ſit inductū in fauorē iudicis, q̄ finito officio cōueniatur. vt in. d. l. nec magiſtratibus. ff. de iniuri. & in. d. l. 2. ff. in ius vocā. pōt tali fauore pro ſe introducto renūtiare. arg. in. l. ſiquis cōſcribēdo. C. de pactis. quod dicit dictus Amode. Iuſti. q̄ hodie nō procederet, quia cōmuniter in electionibus, vel prouiſionibus apponitur capitulū, q̄ de omiſsis, & commiſsis teneatur ſtare ad ſyndicatum finito officio, prout in prouiſionibus correctorum patet, inquantū

dicunt, *y recibades del fianças llanas, y abonadas, que hara la reſidencia que la ley de nuestros Reynos manda* vnde ſecundum Amode. Iuſti. nō est obligatus anteaquam tranſiuerit in contractum. l. Cæſar. inter vir. & vxo. & ſic agens durante officio age ret ante diem, quod fieri non poteſt. l. niſi finidictus Amode. niſi de voluntate officialis, & cō munitatis, vel regis, qui ipſum elegit, vel poſ uit in officio, quia poteſt rex, vel communitas remittere ſyndicatum, ſicut tutori remittitur redditio rationis. l. quidā decedēs. ff. de adminiſtra. tuto. ¶Ita ſicut iudex non pōt cōueniri of-
23 ficio durante, ita † officio pendente non poteſt alium conuenire. text. in. d. l. pars literarum. ff. de iudic. & tex. in. l. 2. titu. 20. libr. 4. for. ll. & ibi Montal. ¶Hac de cauſa dicit Angel. in. d. l. pars literarum. quòd poteſtas, ſeu iudex durante of-
24 ficio, non poteſt petere † exequi inſtrumentum, quod habet contra ſubditum, ſed remediū eſt, quòd alteri cedat ſua iura, cum pacto, quòd non teneatur de euictione. per. l. ſed ſi reſtituatur. ff. de iudi. quod ſequitur dictus Paris de Puteo. in. d. verſic. officialis durante. nu. 10. de quo vide, quæ dixi ſuprà in. c. 2. in gloſ. *de mercaderia*. in fine. ¶Ex quo dicto Angel. infertur, q̄ of
25 ficialis durante † officio poteſt cedere iura ſua alteri, qui agit non obſtante exceptione, quæ obſtaret cedenti. ſecundum Firmian. in ſuo reperto. vbi ſuprà. verſi. quarto. ¶Supradicta habent locum in officiali temporali, non in perpetuo:
26 quia perpetuus † poteſt conueniri durante offi cio. vt. l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. & ibi Barto. ff. de noui ope. nuntia. ¶Et quoq; nō ha-
27 bent locum in officiali ad beneplacitum, † quia dicitur perpetuus, & iſte poteſt conueniri officio durante. per l. ſufficit. ff. de condi. indebiti. & per. l. iuris peritos. ff. de excuſa. tuto. vt tenet Paris de Pute. vbi ſuprà. in. d. verſi. officialis. nume. 1. ¶Sed qui dicantur maiores vel minores
28 † magiſtratus. Ioann. de Plat. in. l. nemo carcerē. C. de exacto. tribu. libr. 10. nu. 12. allegando glo. in. l. nec magiſtratus. ff. de iudicijs. dicit, q̄ maiores dicuntur, qui habent merum, & miſtum imperium, minores autem, qui habent ſimplicem iuriſdictionem. Sed dicit, quod Innocen. in cap. ſedes. de reſcrip. tenet, quod hoc relinquitur arbitrio iudicantis. ¶Ego tamen teneo, quòd in
29 omnibus † caſibus ſupradictis, in quibus iudex durante officio poteſt conueniri, in eiſdem poteſt agere, & conuenire, quia est eadem ratio, illico debet eſſe idem ius, & diſpoſitio. c. tranſlato. de conſtitu. &. c. ſi quis. prima. quæſtio. 3. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.c.quo iure.8.distinctio.l.si quis contra.ff.de appella.l.2.C.de fideicommissi.&in.c. de illis. desponsa.& in.c.propositum.de eo, qui duxit in matri.quam pol.per adulteri.

SVMMARIVM.

1 *Assessorias iudex ordinarius qui procedit vt delegatus, habere non potest.*
2 *Quando causa, vel vniuersitas causarum committitur ordinario iurisdictionem habenti, intelligitur ordinario eum facere, & non delegatum, nisi esset commissio cum clausula summariè, vel sit appellatione remota commissa.*
3 *Si appellatur à sententia episcopi, quando est ordinarius, ad Metropolitanum appellatur, sed si est delegatus, appellatur ad papam.*
4 *Salaria an dentur ordinarijs, & delegatis.*
5 *Ordinarius procedens vt delegatus, non tenetur in modo procedendi statuta loci seruare.*
6 *Ordinarius dicitur delegatus, si in commissione est dictum, vel diminutum iurisdictioni ordinariæ. Vel si in commissione est dictum, authoritate nostra cognoscas, vel verba similia seu superior vtitur verbo præceptiuo.*
7 *Quando commissio fit sub nomine dignitatis, tunc censetur ordinarius, non delegatus.*
8 *Iurisdictio ordinaria quando alteratur in procedendo, delegata censetur.*
9 *Vt iudex delegatus procedens quis in causa cum non sit, si in illa habet ordinariam, valet acta.*
10 *Iurisdictionem ordinariam, & delegatam habens, an potest procedere ex delegata, omissa ordinaria.*

Commissiones. [c] Idem tenet Io. de Nauaz in.in sua Sylua nuptiali.lib.5.fo.229.colum. 4.versi. amplia tertio.vbi ait, q etiam si ordinarius iudicaret in causa sibi à principe delegata, in qua tamen sine delegatione † omnino habuisset iudicare, tales assessorias, vel sportulas capere non pot.& tenet in expresso Feli.in.c.de hoc.de simo.col.2.versi.Itẽ facit notabile allegãdo Ancha.in consil.197.incipiẽte, Præmittẽdũ q de iure. ¶ Et ratio istius tex. pot esse: quia qñ vnã causam, † vel vniuersitatẽ causarũ certarũ per legẽ Rex, vel Imperator cõmisit præsidi aliter habẽti iurisdictionẽ intelligitur eũ facere ordinariũ, nõ autẽ delegatum.tenet Ang.per glo.ibi.in.l. diuinæ. C. ne liceat potẽtio & Ang. de Aretio, in.l.dato iudice. ff. Si quis & à quo appellã. sit. de quo per Abbat. in.ca.licet.de officio ordina.quia tunc videtur exercitare eius iurisdictionẽ ordinariam, si illud qd mãdat, pertinebat ad eius iurisdictionẽ, non autẽ videtur eũ facere delegatũ, nisi mãdaret illud fieri cũ clausula, appellatione remota: quia tũc videtur alterare iurisdictionẽ ordinariam, & tũc cẽsetur delegatus, & nõ ordinarius, s, put tenet Vitalinus in tracta.clausularũ in parte, clausula, appellatione remota.colũ. 2. ¶ Et Paul. de Cast.in.l.& si prætor.ff.de offic,eius cui mã.est iurisf.vbi dicit, q si Rex nõ mutat modũ procedendi, cẽsetur eius iurisdictio ordinaria exercitasse: secus si alterauit, puta si dicat, q procedat summariè.& idem tenet Paul.de Cast.in.l.1.§. opus nouũ.ff.de no.ope.nũtia.& ibi Alexã. & Lanfranc.de Cria.in repet.c.quoniã contra de proba.in princ.nu.26.vbi ait, q quãdo clausula summariè apponitur in literis, & scribitur iudici ordinario, qui aliàs fuit iudex cõpetens in dicta causa, virtute talis clausulæ dicitur esse delegatus, quia alteratus est processus. secus est si princeps scriberet iudici ordinario, q cognoscat de aliqua causa, in qua erat cõpetens sine clausula dicta, tunc nõ efficitur delegatus.& allegat Lanfranc.Innoc.in.d.c.licet in corrigẽdis.de offic.ordi.& docto.in.l.& quia.ff. de iurisd. omindi. & idem tenet Iaſ. in. l.1.§.& post operis. ff. de no. ope. nũtia.nu.2. & ibi Alex.per tex. in.c.licet vndiq;.de offi.dele.&.c.cũ aliquibus. de rescrip.in.6.quam decisionem dicit ibi Iaſo. esse multũ vtilẽ in practica.& dicit, quòd tenet Bal.in additio.ad Spec.in tit.de legat. vlti. col. & Alex.in.l.more.ff.de iurisf.om.iu.5.colũ. vbi reputat quotidianũ, & sic, q ista decisio est indifferẽter approbata secundũ Iaſ.vbi suprà, & eã multũ in practica obseruatur. secundum eũ. ¶ Et ex ea inferũtur magni effect9: quia si à sententia † epi, qñ est ordinarius, appellatur ad Metropolitanũ, sed si esset delegatus Papæ, appellatur ad Papã.l.1.§.1.ff.quis & à quo appel. ¶ Itẽ salaria nõ dãtur ordinariis, † sed bñ delegatis.c. ab omni.de vit.& honest.cleri.& ibi doct. ¶ Itẽ qñ ordinarius, procedit vt delegatus, † nõ tenetur in modo

in modo procedẽdi seruare statuta illius loci, secundùm Ang.in.l.ius autẽ ciuile.ff. de iusti. & iure.& Bal.in.d.ca.licet. in corrigendis. Et idẽ tenet Iaſ.vbi suprà.& in.l.1.§. si quis simpliciter ff.de verbo.obligat.nu.5.vbi dicit, q supradicta est cõmunis opinio, quod salaria ordinarijs nõ debeãtur, licet Aretinus cõtra istã, cõmunẽ doctrinam retorquet. text.in.d.c.cum aliquibus. sed nil facit secundùm eundem Iaſ. quia ibi potestas ordinaria illius, ad quẽ scribit Papa, non alterat illam iurisdictionẽ ordinariam in aliqua forma, sed eam prorogat ad personam inhabilẽ quã aliàs non posset ordinarius instituere. De quo per Feli.in.cap. cùm ex officij. de præscriptio.col.10.versicu.nihilominus.vbi dicit quoque, quòd ista est communis opinio.& idem tenet Iaſo. dicendo eam esse communem in. d.l.1. §.& post operis.ff. de noui operis nuntia. licet dicat, quòd putat eam non esse veram, per rationes, & iura.vt ibi per eum. Attamen in fine illius quæstionis cogitandum relinquit, quianõ reperit aliquem contradicentem, & dicta decisio est approbata per omnes secundùm eundẽ ibi. ¶ Quam amplia, q non solùm ordinarius dicitur delegatus, si in commissione est dictũ, q procedat summariè, verunetiam si aliquid est additum, vel diminutum iurisdictioni ordinariæ. vt tenet Alex.in.d.l.1.§. si quis simpliciter. ff.de verbo.oblig.nu.11.vbi quoq; dicit q idem est si in commissione sit dictum authoritate nostra cognoscas, vel similia verba. per text.in.d.c.cũ aliquibus. ¶ Et idem dicit, quòd est vbicunque superior in commissione vtitur verbo præceptiuo.vt glos.ibi in.d.c.cũ aliquibus.in verb. concedimus facultatem. ¶ Tamen supradicta limitantur notabiliter, nisi fiat † delegatio sub nomine dignitatis, quia tunc censetur ordinarius & non delegatus.vt tenet Iaſ.in.d.l. Ius autem ciuile.ff.de iusti.& iure.num.4.allegando Bal. in.c.is quibus de offic.ordi.& in.l.præcipimus. C.de appella.in princip.vbi Bal.dicit, q si commissio fiat sedi, & nõ personis, dicuntur ordinarij.quod est notandũ secũdùm Iaſ.vbi suprà, vbi quoq; in nu.7.&.8.limitat alijs modis, putà quãdo talia verba ponũtur in principali dispositione rescripti.vt quia dicitur authoritate nostra cognoscas, de causa quæ vertitur inter tales, secus si apponatur in confirmatione, seu in executione dispositionis, putà si committeretur iurisdictio ordinaria in certo loco, & postea in fine rescripti diceretur, quòd quicquid eius authoritate fecerit princeps, habebit ratũ: quia regula est, q clausula apposita in executiuis non immutat naturam principalis actus.tex. est no tabil.in Cle.1.de præben.quam Abb.ibi exclamat.& dicit se nec scire alibi.& ita limitat Cardin.& Imol.in.c.quoniam. Abb. de offi.deleg. vlti.colũ.quod sequitur & cõmend.Alex.in.d. l.more.5.colũ.& vid.Abb.in.c. cùm in nostris. de cõcess.præben.vlti.colũ. ¶ Quoq; limitatur, quãdo solùm alteratur † iurisdictio ordinaria in procedendo, quòd erit delegatus quãtũ ad procedendum, sed ordinarius in sententiando. tenet Ioan.Butri.in.l.qui procuratorem dat.ff.de procurato.in princ.& ideo si datur liberum arbitrium potestati in inquirendo, & cognoscendo, non intelligitur dari in decidendo. & istam opinio.tenet Iaſ.in.d.l.ius autem ciuile.num.8. licet aliqua adducat in contrarium, cum qua dicit, quòd tenet Bal.in.d.l. qui procuratorẽ dat. vlti.colum.in prin. Et not.iupradicta, quia quotidie eueniunt in practica, & aliàs limitationes ponit Iaſ.in.d.l. ius autem ciuile: quas per te vide. ¶ Vnum tamen nota in materia dicta, quòd si aliquis processit in † causa tanquam iudex delegatus, cùm non sit, si tamẽ habebat in illa causa iurisdictionem ordinariam, valent acta licet in illa processerit vt delegatus. tenet Paulus de Castro in.l.habebat.in fine.ff. de instituto. ¶ Et idem tenet Angel.in.l.2.§.conuenire. ff. de iudic.vbi dicit, quod putans se habere iurisdictionem ex vno capite, & eam non habet, sed habet ex alio, si procedit ex capite in competenti, nõ vitiatur processus. quod dicit esse verum, quando litigantes procedunt ex capite competenti. Secus si procederent ex capite incompetenti, ita, quòd erraret simul litigantes, & iudex. tex. in.l.fed si in seruum.§. si quis iudex. ff. de arbitris. * Vide Bal.in.l.eum qui.ff. de iur. om.iudi. in fine. vbi indistincte tenet, q si delegatio est nulla, sed si delegatus alias habet iurisdictionem istius causæ tenet processus per glo. quam dicit non esse alibi in.l.vnica. C. qui pro sua iurisdi*. ¶ Adde quoque, quod si aliquis habet ordinariam, & delegatam † iurisdictionem, quòd si ordinarius vult, potest procedere ex delegata, omissa ordinaria. vt per Innocentium*, & omnes alios in dicto capitul. cùm ex officij. subdentes, quòd potest procedere ex vtraque. quod est bene notandum secundùm Imolam in capitu. nisi essent. de præbend. prima columna. & Felinus in dicto capitulo. ex officij columna vndecima. versic. secunda conclusio. sed si simpliciter procedat, videtur procedere principaliter ex delegata. secundum Abbatem, ibi. post Butrica. per l.tertiam. ff. de mili. testamen. vbi miles testando videtur in dubio elegisse viam efficaciorem. & procedit hoc in dubio secundum Felinum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibi colum.15.versic. sexta conclusio. quando in sententia est clausula omni meliori modo, quòd possum. & sequitur Io. Andr. & Domin. in cap. si postquam. de electiõ. in sexto. in secunda col. ¶Quod amplia secundùm Felinum, vbi suprà, colum. 16. etiam si iudex expressit ordinariam potestatem. & Abbas ibi. quia sæpe exprimitur causa demonstrandi personam. vt per ipsum. ¶Amplia, & secundò secundùm eundem nedũ si habet delegatam & ordinariam, sed etiam si habet solam delegatam alterantem, seu reuocantem ordinariam. vt ibi per Abbatem & latissimè per Felinum: quem vide.

SVMMARIVM.

1 *Iudices salariati de publico, vel literati nil debent recipere prouidendo processum, aliàs puniuntur, quia priuãtur officio, & cũ quadruplo restituant recepta.*
2 *Priuationis pœna non debet poni, nisi in casibus à iure expressis.*
3 *Casus, in quibus quis priuatur officio.*

d Ley. d Quæ est lex. 16. tit. 15. l. b. 2. in ordi. Regali. Similis in. l. 13. tit. 16. eo. lib.

1 in dictis ordinatio. vbi iudices † prouidendo processu nil debent recipere, si sunt literati, vel salariati de publico, aliàs puniuntur in amissione officij, & illud quod receperunt per se, vel per interpositam personam restituant cum quadruplo. ¶Et hic est casus, in quo quis probatur officio. ¶Et iudex syndicatus, vel alius iudex nõ de-

2 bet quem priuare † officio, nisi in casibus expressis à iure: quia regulariter non potest poni pœna priuationis à iudice, nisi expressè reperiatur imposita à iure. ista est glo. singula. in c. fi. de iure patrona. quam ibi Abb. dicit esse singula. & tenet Andr. Siculus Barb. in. ca. 1. de offi. delega. 16. col. vbi allegat aliã similem in. c. cum vos. de offi. ordin. & tex. in authen. de non eligendo. secundo nuben. §. cùm igitur. versi. nec est lex. col la. 1. quem tex. magnificauit Bald. in authen. ex testamento. C. de secũdis nupt. col. fi. nu. 5. ver. modo iuxta prædicta. & tenet singulariter Alexã. in. l. etiã. §. licet in dotalibus. ff. solu. matrimo. col. 2. nu. 7. & dicit, q̃ est similis glo. in summa. 15. q. 8. & tenet hoc Alex. ibi. sequẽdo Imol. contra Bal. ibi, qui tenuit contrarium, non faciẽdo mentionem de tex. in. d. §. cùm igitur. dicendo, q̃ inductio Bal. est multum a remotis, vt posui in. c. 1. supra eodem in glo. *Vsen bien del.* versi. sed potest remoueri. & istam met opinionem, q̃ pœna priuationis non imponatur nisi inueniatur expressa in iure. tenet Io. de Ana. in cap. 1. de maledi. 1. col. Et Iaſ. in. l. illam. C. de colla.

So la pena de la ley d Ni reciba el ni sus oficiales cõpromiſ

col. 3. nu. 12. & idẽ tenet Iaſo. in. l. 1. nu. 12. & in. l. si quis maior. nu. 8. C. de trãsact. & glos. in. c. cùm nos. de offi. ordina. & Andre. Siculus. consi. 51. in primo volu. consi. col. 23. & est tex. in. l. at si quis. §. diuus. ff. de religio. & sumpti fune. in verbo, pœnam autem institutã. ¶Alios quinq; casus,

3 † in quibus quis potest remoueri, & priuari ab officio ponũtur. & Amode. Iusti. in dict. tracta. syndica. in parte, olim potestatem dictæ ciuitatis. ¶Et primus est, si commisit furtum, vel barateriã. vt in. l. iubemus. C. ad. l. Iulia. repet. ibi. administrante eo. & notatur in. l. 2. in prin. ff. de in ius vocan. & in. l. fina. ff. ad. l. Iuli. repet. & ita dicit fuisse obseruatum de facto in ciuitate Castelli in collaterali Ioan de Firmio tũc potestatis qui per pecuniam, & barateriam, promiserat absoluere dominum Franciscum de Cannalib⁹, & etiam Florentiæ dicit Amod. Iusti. q̃ fuit obseruatum contra dominum Franciscum de Taliazo tunc capitaneũ pro barateria facta cũ Hebræis, qui durãte officio fuerunt capti, torsi, & in carceribus mancipati, & puniti. Et tenet Ioa. de Plat. in. l. iudices. C. de dignita. lib. 12. dicẽdo, q̃ officiales in officio cõmittentes furta, & barate rias, possunt officio & dignitate priuari, & de gradari, & quoq; priuãtur salario. per Bart. in. l. 2. ff. de infami. & in tex. in. l. iudices. C. de anno. & tribu. lib. 10. ¶Secũdus casus est, propter aduersam, & longã corporis infirmitatẽ. ¶Tertius casus, propter nimiam negligẽtiam. l. si quos iudices. C. de offi. præfectiorien. circa quod vide quæ posui in dict. cap. 1. in glo. *Vsen bien del.* versi. sed potest remoueri. vide Pla. in. l. quicunq;. C. de diuersis officijs apparit. lib. 12, vbi idem tenet, q̃ etiam propter culpam, & negligentiam ita potest condemnari officialis, & ab officio remoueri, sicut propter fraudem, & dolum, & priuatur salario. ¶Quartus, si videat aliquos rixantes, & se non interposuit, quia debet ab officio remoueri. tenet Cyn. in. l. si seruus. C. de noxalibus. *Et Bal. in. l. 1. §. quies, in fin. ff. de offic. præfect. vrb. & in. l. nullus. C. de summa. & fide.* ¶Quintus, propter nimiã sæuitiã. l. 2. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & vi. Bar. & notat Ang. in addi-

in additio. quas fecit in tracta. Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. q. 44. ff. de offic. procon. & lega. Et vide tex. in. l. vniuersi. C. vbi caus. fiscal. vel diui. vbi tenet, q̃ si præses in officijs vel in dignitatibus subditos vexat iniurijs, vel contumelijs

1 quæ affuit, q̃ est mortis pœna plectendus. quẽ commen. Montal. in. l. 1. titu. 4. libr. 1. fori. in gl. magna. nu. 4. col. sed tu vid. Parid. de Puteo. in tracta. synd. in parte syndicanter officiales qui violẽtas. fol. 35. nu. 2. vbi dicit, q̃ imoralis iudex debet remoueri ab officio, & teneatur actione in iuriarũ. & additio. Bart. in. l. diem functo. ff. de offi. assesso. in nu. 4. & facit. l. partit. titu. 4. par. 3. li. 3. ibi, *que sean de buena palabra.* & est lex. de iure regni Neapolita. libr. 3. titu. 41. li. 1. §. q̃ si aliter ipsos a filijs erint. * Et tex. in. l. 16. titu. 9. part. 7. & ideo si iudex infra tempus appellandi, vel post appellationem mittit executioni sententiam in rem debet priuari officio: quia est seuerus vltra pœnam pecuniariam quam debet imponi. ¶Sextus est, si non tenet integram familiã pro qua recepit stipendium. l. 1. & 4. in. 5. colum na. & in. l. in nomine domini. C. de officio præfe. præto. Affri. ¶Aliũ casum vide infra in capi. 4. qui est, quando iudex non punit concubinas clericorum in marca argentea, & in exiliũ anni. ¶Alium in iudice salariato, qui percipit assessorias. vt in. l. 15. titu. 15. lib. 2. ordinamen. regali. & in. l. 13 titu. 16. eodem libro. ¶Alium vide in iudice, qui perciperet expensas, seu iura si ex diuisionibus bonorum, vt in pragmaticis *del aranzel.* * Sed ibi non dicit q̃ priuetur officio sed illud quod percipit vltra sibi debitum soluat cum septenis: alius est quando iudex sine præcepto regis concedit hospicia, vt dixi suprà in. c. 8. in. g. dineros. nu. 5. & an tabellio priuetur officio propter adulterium, vel homicidium: vi. Bal. in. l quod ait prætor. §. miles. ff. de his qui notant. infami. *

SVMMARIVM.

1 *Arbiter, vel arbitrator, nõ potest esse iudex. Vide hic latè.*
2 *Per conuentionẽ possunt partes se obligare ad standum sententiæ iudicis.*
3 *Compromissum in iudice valet, quando iudex est incompetens.*
4 *Iudex iudicando vt arbiter, facit litem suam.*

Compromiſsos.

e Similis tex in. l. Sed & si seruum. §. Si quis iudex. ff. de arbitris. vbi in iudicem † ordinarium illius loci non potest cõpromitti, etiã cõiubente. ¶Et ratio potest esse propter dignitatem, quæ debet augeri, vtilitas, & honor. vt in. l. Si longius. §. fi. ff. de iudi. Sed si iudex ordinari⁹,

Sos e d nĩgunos pleytos q̃ ante ellos estuuierẽ pẽdientes, ni del que pudiere co

quæ est magna dignitas, cognoscere vt arbiter, esset descendere, & nõ ascẽdere, & deducere in vilipendium dignitatem suã. ¶Et quia iudex debet iudicare secũdũ iura iusta, & si assumeretur in arbitrũ, ab eius sentẽtia non posset appellari, quia eius sentẽtiæ est stãdũ, siue æquè, siue iniquè, & quia quotiẽs adest remediũ ordinarium non est recurrẽdũ ad extraordinariũ. ¶Et quia arbiter, q̃ recepit cõpromissum in se, debet cogi pronunciare per iudicẽ. vt in. l. 3. §. Tametsi. ff. de arbitris. vnde si ipse iudex ordinarius efficeretur arbiter, quis posset ipsum cõpellere. ¶Et quia cũ iudex efficitur arbiter, cognoscit de iure. & seruat solẽnitates iuris, sicut si præcederet tanquã iudex: vnde si omissa via iudicis procederet tanquã arbiter, videretur cõtemnere iurisdictionẽ suã. Has rationes ponit Lanfran. de Oria. in tracta. de arbitris. in parte hactẽ⁹. col. 4. versic. 3. quæro vtrũ iudex ordinarius. ¶Glo. tamẽ in. c. cũ tẽpore. de arbitris tenet cõtrariũ. & Abb. ibi. nu. 5. tenet cõcludẽdo q̃ tàm de iure Canonico, quã de ciuili põt in ordinariũ cõpromitti, tamẽ ordinarius non põt iubere, vt in se cõpromittatur. & in hoc casu intelligit. d. l. Sed & si seruũ. §. Si quis iudex qui cõtrariũ tenet. & idẽ tenet glos. in. c. infames. 3. q. 7. in verbo iudex. vbi est tex. similis. d. §. Si quis iudex, vbi quoq; glo. dicit q̃ credit, q̃ ordinarius possit esse arbiter. vt in. c. à iudicibus. 2. q. 6. quia nunquam preciè inuenitur, q̃ ordinarius nõ posset esse arbiter, sed vbiq; dicitur, q̃ nõ potest cogere partes, vt in se compromittant: vnde secundũ. d. gl. licitè compromittitur in eũ, volentibus partibus. vt in. l. 4. ff. de tuto. & cura. & illa gl. est plenior, ponẽs rationẽ quare ordinarius prohibetur esse arbiter. ¶Sed secundum Abb. in. d. c. cũ tẽpore concludendo opiniones legistarum, & canonistarũ sunt tres opiniones in hoc. ¶Prima, vt non sit differentia inter ius ciuile, & canonicum: sed vtroq; iure potest ordinarius in se recipere com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

promissum, dũmodo in eũ partes sponte cõpromittant. vt tenet gl. in. d. c. infames. & est quasi communis opi. canonistarũ. secũdũ eũdẽ Abb. ¶Secunda op. est, vt aliud sit de iure ciuili, aliud de iure canonico. & hãc tenuit Bar. in. d. §. Si qs iudex. ¶Tertia opi. est, ꝙ tanquã in arbitrũ nõ potest cõpromitti in ordinariũ, nec de iure canonico, nec ciuili, sed tanquã in arbitratorẽ sit. & hanc opi. fuit sequutus Hostien. & tenet gl. in. d. §. Si quis iudex. & ibi Bar. & hæc opi. vt in ordinarium tanquam arbitratorẽ potest cõpromitti, est verisima, & coĩter approbata, secundũ Abb. in. d. c. cum tẽpore. nu. 5. & dicit probari in authẽ. Si verò contigerit. C. de iudi. & idẽ tenet Iaſ. ibi. nu. 10. & Pau. de Castr. in. l. 1. ff. de iudicijs. nu. 11. & Abb. in. c. quintauallis. de iur. iuran. nu. 14. & Abb. & ibi additio. in. ca. literas de præsumptio. & Ang. consil. 218. 1. col. & quo q; dicit eam coẽm opi. Præpositus in. c. infames 3. q. 7. Et de iure canonico non est dubiũ. vt in c. causam. de electio. & idẽ in delegato. vt in. ca. nisi essent. de præben. & de iure canonico etiã tanquã in arbitrũ potest cõpromitti, licet de iure ciuili sit dubitabile. vt Abb. vbi suprà. & idẽ tenet Pau. de Castro. in. d. l. 1. ff. de iud. nu. 14. & tex. & ibi Innoc. & Abb. in. c. ex parte. de arbitris. & ꝙ de iure canonico põt cõpromittii in iudicẽ vt in arbitrũ, est coĩs opi. vt tenet Alex. in l. & post operis. ff. de noui. ope. nuntia. nu. 5. & dicit ꝙ facit. c. literas. de præsumptio. vbi clarè probatur ꝙ in iudicem delegatũ potest cõpromitti, vt in arbitrũ, nec videtur aliter dici in ordinario, & istã coẽm opi. sequitur Ant. & Imol. in. d. c. quintaualis. ¶Et licet ista sit coĩs opi. ꝙ de iure canonico potest cõpromitti in iudicem secus est de iure ciuili, seu regio: quia de iure regio, iudex ordinarius nõ solum nõ põt esse arbiter, verũetiã nõ põt assumi in arbitratorem. per tex istũ, in quantum dicit, *no reſciba compromiſſos de los pleytos*. ꝙ verbũ ad vtrunq; adaptatur, arbitrũ, & ad arbitratorẽ, prout sentit Inno. in. c. quintaualis. de iur. iur. nu. 5. vers. sed quid dices si cõ promissum factũ est & Bal. in additio. ad Spec. in tit. de arbitris. colũ. 4. versi. an arbitramentũ finiatur. vbi tenet, ꝙ cõpromissum ꝙ fit super lite, est verũ cõpromissum, etiã si fiat in arbitratorem. Secus est si super alia re fiat', quia tunc cõ promissum in arbitratorẽ nõ dicitur cõpromissum, sed quoddã pactũ. quod dicit ꝙ facit ad statutũ Perusij, quo cauetur, ꝙ nõ valet cõpromissum in præsentẽ. ¶Et facit, quia verbũ, cõpromissum, simpliciter factũ, intelligitur tãquã in arbitratorẽ. Io. And. Abb. & Hostiẽ. in. c. veniẽs. de iur. iur. ¶Sed gl. tenet cõtrariũ in. l. 1. ff. de iu-

di. & Alex. in. d. l. 1. §. & post operis. nu. 4. vbi dicit, ꝙ in dubio quãdo cõpromittitur in aliquẽ, simpliciter intelligitur cõpromissum, vt in arbitrũ, nõ in arbitratorẽ. vt dicit tenere Specu. in titulo de arbi. §. fi. vers. quid si simpliciter. vt refert, & sequitur Imo. ibi. sed secũdum Alexan. Specul. ibi nõ bene probat, quia pro hoc allegat. l. hæc vẽditio. in prin. ff. de cõtrahẽ. emptio & l. si in lege. in principio. ff. loca. quę iura non faciũt. ¶Sed dicit, ꝙ Anto. de Butri. in dict. ca. quintauallis. hoc expresse tenet. & ibi sequitur Imo. 2. charta. vbi dicũt, ꝙ si cõpromissum est super lite, simpliciter intelligitur esse cõpromissum in illũ vt in arbitrũ. per. l. 3. §. 1. ff. de arbi. secus dicit ibi Imol. si super cõtractu perficiendo cõpromittatur in aliquẽ, quia tunc inteligitur vt in arbitratorẽ factũ cõpromissum. per dicta. l. fi. de cõtrahẽ. emptio. ¶Et Hostiẽ. dicit in simili. vt si aliqui cõuenerũt parere mãdato alicuius seu mãdato faciẽdo per talẽ, nõ autẽ incõueniẽdo dixerũt se parituros sentẽtiæ talis videntur illũ elegisse in arbitratorẽ. qđ dicit esse notãdũ. ¶Et sic secũdũ Alex. vbi suprà. num. 5. debet intelligi, ꝙ potius sit cõpromissum in arbitrum, quã in arbitratorẽ, quando illa cõmissio in dubio nõ potuit fieri in eũ tãquã in arbitratorem ita vt actus potius valeat, quã pereat. argu. in. l. quotiẽs in stipula. ff. de verb. obligatio. c. Abb. de verb. signifi. Et ita dicit ꝙ voluit Imol. in. d. §. & post operis. & in. c. 1. de litis contesta. ¶Et sic reassumẽdo omnia dicta Alex. dic, qđ talis iudex ordinarius, quãdo super lite, in eũ compromittitur, nõ põt acceptare cõpromissum, modò cõpromittatur in eũ tãquã in arbitrũ, modò vt in arbitratorẽ. per supradicta. Sed qñ non cõpromittitur super lite, sed super alia re, põt esse arbitrator. qđ ego nõ credo, Imò ꝙ nõ põt esse arbiter, nec arbitrator, nec talẽ cõpromissum in se recipere: quia fortè põt lis oriri, & iudex in ea põt esse. vt dicit tex. hic, *ni de los que pudiere conocer*. ¶Tũ bene põt partes reducere ad concordiã in ciuilibus, & ad istã cõcordiã monere, non tamẽ cogere ad eã faciẽdã, vt est cõmunis cõclusio secũdum Alexa. in. d. §. & post operis. nu. 7. de quo ibi per eũ regula cum limitationibus. & dixi supra in. c. 6. in gl. pobres. nu. 25. ¶Et sic hodie per istũ tex. est approbata opinio Petri. & Cy. in. l. si quis ex cõsensu. C. de episco. audienti. vbi tenẽt, ꝙ de iure ciuili nõ põt cõpromitti in iudicẽ tãquã in arbitratorẽ: quia nõ est dare, secũdum eos, rationẽ differẽtiæ, quare magis in arbitratorẽ quã in arbitrũ, licet secũdũ Alex. cõmuniter reprehẽdatur. in nu. 6. quia sua cõmunis opinio, & reprehẽsio hodie per istũ tex. non debet

debet teneri, sed est tenendũ dictũ Cy. & Petri. f
¶Tamen licet de iure regio non possit compromitti in iudicem tãquã in arbitrũ, vel arbitratorẽ, possunt partes † per conuentionem se obligare ad stãdũ sentẽtiæ iudicis, quæ obligatio habebit vim renunciationis appellationis. vt in. l. tale pactũ. §. qui prouocauit. ff. de pactis. l. fin. C. de tẽpori. appella. & in. l. si cõuenerit. ff. de re iudica. secundũ Alex. in. d. l. 1. §. & post operis. nu. 6. ¶Et quoq; iste tex. fallit, quãdo iudex esset incõpetens † ex parte actoris, quia tunc valet in eũ cõpromissum. secus si esset incompetens ex parte rei conuenti, quia tunc non valeret, qa nõ potest cõpromittigl. est singul. in. §. si verò contigerit in authen. vt differentes iudices. colla. 9. in verbo, conuentũ, in fin. approbãdo opinionem vulgæ. magnificabit eã. Anto. Frãciscus in additio. ad Abb. in dicto. c. cum tempore. de arbitris. in additione fina. in fine. ¶Tamen † si iudex iudicauit vt arbiter, facit litem suam propter dolum, vel latam culpam. prout tenet Bal. in capi. licet. de præsumptio. nu. 8.

SVMMARIVM.

1 *Arbiter potest esse iudex in causa, in qua non habet iurisdictionem.*
2 *Arbiter potest esse iudex ordinarius inter nõ subditos.*
3 *Arbiter potest esse iudex maleficiorum in causis ciuilibus.*
4 *Arbiter potest eße iudex à quo in causa, in qua pronunciauit, si appellationem detulit.*
5 *Arbiter effectus iudex ordinarius, an expiret compromissum in eum factum antea quam esset iudex.*
6 *Si arbiter alicuius causæ fuit effectus iudex ordinarius, & antea quam esset lata sententia desinit eße iudex, quia sinitum fuit suum officium, an poterit esse arbiter, & proferre sententiam vigore dicti compromissi.* & an si partes compromisserunt in iudicem delegatum, videantur renuntiare rescripto compromissum factum in minorem non valet, etiam si antequam sit lata sententia superueniat maior ætas. in eod. num. 6.*
7 *Arbiter potest habere salarium a partibus.*

Que pudiere cõocer. f

1 Nota tex. arg. à cõtrario sensu, ꝙ iudex † in causa in qua non habet iurisdictionẽ. põt esse arbiter & eũ cõpromitti. facit tex. in. l. 3. in fin. ff. de arbitris. & tenet Bal. in addi. ad Spec. co. tit. de arbi. col. 4. versi. ordinarius causæ. & tenet Alex. in dicta. l. 1. §. & post operis. ff. de noui operis nuntia. num. 2. allegando gl. in. l. 2. ff. de iudicijs. & dicit probari in. l. si quis in consensu. cum gl. C. de episcop. audien. & ibi notant docto. & idem tenet Lanfrã. de Oriã. in tractatu de arbit. in parte, hactenus ostẽsum est. col. 3. in prin. ¶Quoq; potest esse arbiter iudex ordinarius, quãdo non 2 subditi † in eum faciunt compromissum, quia tunc cessat ratio prohibitionis. tenet Paulus de Castro. in dict. l. qui ex consensu. nume. 3. quando non sunt subditi ratione diœcesis, vel ratione personarum, licet ratione causarũ specialiũ sint subditi, isti bene possunt compromittere in eum secundum Paul. ibi. ¶Idem dico in iudice 3 maleficiorum †, qui solũm cognoscit de causis criminalibus, & de causis nũmarijs, & sic ciuilibus non cognoscet. vt in. l. solemus. §. latriunculator. ff. de iudici. quia iste in causis ciuilibus bene assumi potest in arbitrũ, quia tũc iurisdictione nõ abutitur. tenet singulariter Ange. in consil. 218. prima col. versicu. videamus. quod nota. 4 ¶Idẽ est in iudice à quo, † quia in causa, in qua pronũciauit, & detulit, potest in eum compromitti. tenet Guille. de Cun. & nouissimi in. d. l. sed si seruum. §. si quis iudex. ff. de arbi. & tenet Anto. Francis. in additio. ad Abb. in dict. c. cum tempore. de arbi. in additione fi. & idem tenet Lanfran. de Oriano in dicto tract. de arbi. in parte, hactenus ostensum. in princi. 3. col. vbi dicit, ꝙ & similiter iudex à quo appellatur, põt esse arbiter. per. d. Guiller. i. d. §. si quis iudex. ¶Vbi dictus Lanfran. sequentem quæstionem ponit. 5 Mihi fuit cõmissa quæstio tanquã in † arbitro, & anteaquã esset finita dicta causa, effectus sum iudex ordinarius illius causæ, an expiret compromissum? Quam quæstionem dicit, ꝙ nemo tangit, & videtur esse decisa per. l. cæcus. ff. de iudi. eam sic inducendo. dicit enim tex. ꝙ cæcus officio iudicandi fungi potest, tamen dicit ibi glo. quando fuit adeptus officium, cùm nõ erat cæcus, sed postea superuenit cæcitas: quasi velit ꝙ si abinitio fuisset cęcus, non potuisset esse iu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dex. Idē sic in proposito, q̄ sicut cæcitas superueniens non impedit iudicium, licet si ab initio fuisset, impedisset: eodem modo si superuenit iurisdictio ordinaria, non impediuisset, & sic q̄ potero esse arbiter. Sed dictus Lanfran. de Ori. putat compromissum expirare, & hoc, quia res peruenit ad casum à quo incipere non potest, & ideo actus vitiatur. vt in l. pro parte. ff. de serui tuti. & in l. pluribus. §. planè. ff. de verbo. oblig. & ibi per Bar. & Guiller. de Cun. in. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Itē quia in isto casu militant omnes rationes ꝓpter quas impeditur ordinarius esse arbiter. ¶ In simili ponit aliam quæstionem non tactam per doctores
6 quā de facto dicit vidisse. Quidā erat † vicarius, & sic iudex ordinarius, fuit sibi commissa causa, quæ spectabat ad officium ordinarij tāquam arbitro, & antea quam esset lata sentētia, desinit esse vicarius, quia finitum fuit officium suū. an talis poterit esse arbiter, & poterit proferri sententiam vigore dicti compromissi? Dicit q̄ in hoc casu videtur expressius in. d.l. sed & si seruum. iuncta gl. in verbo, consentientibus. q̄ cō promissum non valeat, *adde in proposito, q̄ si partes compromisserunt in iudicem delegatum an videatur renuntiare rescripto, dic quōd non, imo ex vtraque authoritate intelligitur procedere. Tenet Bald. in. cap. 1. §. inter partes: deleg. Corr. addi. in vsi. feudo. num. 11. per tex. singul. in. c. nisi essent de præbēdis. *faciūt etiam nota ta per Speculum. in simili. in titu. de arbi. §. possum. versi. quid si pendente. vbi determinat cōpromissum factum in minorem non valere, etiā si antea quā sit lata sentētia superuenerit maior ætas, & pro hoc facit ratio talis: quia lex resistit initio, quia prohibet compromitti in ordinariū vt in dict. §. si quis iudex. & ibi lex resistit initio quicquid exinde fit est nullum. vt in dicta. l. si minor. ff. de serui. exportan. & corrupto principi. necessè est & sequelam corrumpi. argument. in. l. finali. C. de naturalibus liber. & bene facit textu. in capitulo. veniens, de presbytero non
7 baptizato. ¶ Dic tamen † quōd licet iudex si est arbiter, non potest habere salarium, vt hic. secus est in alio arbitro, quia potest habere salarium à partibus. tenet Bart. in. l. finali. C. de principi. agenti in rebus. lib. 12. in fine. *Et Henrric. in. c. cum ab omni de vit. & honesta. cleric. in fin. & Peregr. in parte iudex. q. 5. in. gl. recipiet: maximè vt inquit Henrri. ibi, quādo ꝓpter causā ꝓficiscūtur, vel à suis ꝓprijs negotijs distrahūtur, vel vbi sunt tales, q̄ de laboribꝰ suis viuūt, aliàs officiū suū esset eis dānosum: q̄ esset nō debet

Prætorum. Caput IX. finis.

a **Ni consentiran.** [a] Vide quæ latè dixisu prà in ca. 1. in glo. Ni consentira lleuar.

SVMMARIVM.

1 *Quas expensas & iura debēt algazelli habere pro executionibus. Et si debent eas habere à creditoribus, vel à debitoribus.*
2 *Si debitor soluit anteaquam executio fiat in suis bonis, non soluet decimam executori, licet executor habeat mandatum ad executionem faciendam.*
3 *Executor an faciat litem suam, & teneatur ad interesse si non exequitur. An teneatur executor de euictione, si executor vendidit, & recepit pretium, emptor est liberatus.*

b 1 **Derechos.** [b] Quę pars executiōis, † quā capit algazellus ex bonis debitoris pro dicta entrega, vel executione. Et minus capit, si est consuetudo ciuitatis, vel villæ minus capiendi. Exceptis algazellis curiæ, quia isti capiunt decimā debiti principalis, & sic vtitur in curia. vt in. l. 3. tit. 13. li. 5. in ord. regal. vbi quoq; cauetur, quōd isti algazelli curiæ non debent percipere deciman, nec alias expensas pro executione pœnarum, quæ fiunt pro obligationibus desaforatis, & pro executionibus, quæ fiunt ratione gabellarum, & iurium regaliū, percipiant quod est cō suetum, & non plus. Circa quod vi. l. 133. in quaterno gabella. vbi ponitur quid debent percipere pro istis executionibus gabellarum & iurium regalium. & tex. in. l. 21. titu. 14. lib. 2. in ordi. rega. ¶ Quam decimam, seu iura debet recipere algazellus, seu executor à debitore, vt in d. l. 3. ordi. ¶ Sed si creditor executionem petit in debitè talis creditor tenetur soluere decimā. vt. in. d. l. 21. in ordi. rega. in fine. & si debitor solutionem probat totius debiti, vel partis eius, creditor tenetur soluere executori, vel algazello exequenti ius, quod ei pertinet pro integra executione, vel pro parte eius, de quo solutio ꝓbatur debitor autem soluet respectu eius. quōd non probauit. tex. in. l. 22. eod. ti. 14. lib. 2. in ordi. regali. & tex. in. l. 5. titu. 13. lib. 5. in ordi. regal. & latiùs in. l. 1. eiusdem tit. & libri: quam vide. * Et vi. quæ dixi. infrà. in glo. *por contento*. in additione, & quod ibi dixi in hoc puncto tene. *Et hoc propter suum dolum: & quia ista decima debita

debita executori solui debet de lite, & inspicitur quod petitur, non quod debetur. tenet noster Monta. in. l. 4. ti. 20. lib. 3. for. ll. in gl. fi. allegando Bart. in. l. fi. ff. de iurisd. omni. iud. ¶ Circa quod aliq̄n dubitatur. Algazellus habet mandatū à iudice exequēdi, & antea quā fiat executio, † vel dum est in actu faciē di pars soluit d̄ bitū, pro quo vult fieri executio, an euitatur executio? Dic q̄ sic euitatur, & pars nō debet soluere decimam executori, quia rē potest offerre solutionem, & per hoc executionem impedire. vt in. l. si fideiussor. ff. de doli exceptio. Ad quod facit. l. si reus paratus. ff. de procura. & tenet ad literam Petrus de Ferrara. in forma libelli executionis sententiæ. in princi. nu. 4. & ita practicatur, & est textus. §. fina. qui incipit, superest, instit. de perpetuis & tempora, actio. *adde, q̄ debet illico soluere, dum executor vult executionem facere, & debet habere pecuniā in manibus: quia aliter non dicitur soluere paratus: vt in. l. itē. §. paratus. ff. quibus modis. pigno. vel hyppoth. & Bar. in. l. prætor. §. si quis paratus. ff. de noui. ope. nuntia. glo. in. l. si residuum. C. de distract. pigno. Alexan. in consi. 107. vol. 4. Tamen dic, q̄ licet pecunia non esset præsens, dicitur solutioni parata, si debitor eam habet in marsupio, vel in capsa: & sic executor debet expectare vt d̄bitor ab ea extrahat, vel sibi soluat: tenet Bar. in. l. singularia. ff. si cert. peta. num. 5. & non sufficit eam consignare, seu depositare: quia in pecunia condemnati apud alium depositata, vel ad alium vsum destinata capitur in causa iudicati, & in ea fit executio, etiam si fuerit minoris, & sine decreto iudicis. text. est, & ibi Iaso. num. 1. in. l. à diuo pio. §. si quoque. ff. de re, iudi. & quia non dicitur soluere qui deponit. Bar. in. d. l. item. §. qui paratus. numer. 3. versi. & an ratione, & q̄ in pecunia potest fieri executio: tenet Bar. in. l. is qui reipublicæ. ff. ex quibus caus. maio. quasi in fin. & in personam debitoris, & in nomen debitoris, & intenutam bonorum, vt

Prætorum. Caput. X.

2 Troſi, que no lleuē, ni cōsiētā alleuar a sus officiales derechos de execu cionespor ningūos contractos ni obligaciones, ni sentencia de que se pi-

ibi & Iaso. in consi. 151. vol. 1. nu. 9. *¶ Quoq; adde q̄ executor negligens tenetur ad interesse. vid. tex. in. l. 4. ti. 20. §. si executor. ff. de nego. gestis. & ibi Pau. de Cast. & idem Paul. in. l. sancimus. C. de iudi. num. 9. & ibi Bal. 1. col. 4. notabil. & quæ notantur in. l. 2. C. de spor. & Hyppoly. de Mar. in sua pract. crim. §. supersest. nu. 19. & Pau. de Cast. in. l. 1. §. si terogauero. ff. depositi. nu. 2. & Ale. in additio. ad Bar. in. l. missi opinatores. C. de exacto. tribu. li. 10. vbi tenet, q̄ ille qui tenetur facere executionem infra certum tēpus, si nō facit cogitur de suo soluere. & ibi Plat. nu. 6. & etiā si malè exequatur. vt Hyp. vbi suprà. * Et adde q̄ officialis requisitus reum capere nolens, tenet ad litis æstimationem, si recedat rē. tex. in. l. 2. titu. 3. lib. 2. fori. ll. & Peregri. in parte actor. q. 4. in. gl. cautionem, in fine. * ¶ Tamen executor vendēs ratione officij, non tenetur de euictione. vt in. l. si pignora. ff. de euictio. & in l. qui erat. ff. famil. ercis. & Mon. in. l. 11. tit. 5. lib. 3. foro. ll. ¶ Sed si excedit fines mandati in exequendo, & accipiat pignora vltra modum debitra. C. de executo. & exacto. libr. 12. & Guido papa decisio. 293. ¶ Adde quoq;, q̄ si iudex dedit, & pretium recipiendum, & executor vē didit, & pretium recepit, sed in suam vtilitatem conuertit, emptor rei est liberatus, & ipse executor tenetur: quia emptor autem ei legitimè soluit, parendo mādatis iudicis. tenet Bald. in. l. ait prætor. §. si executor. ff. de nego. gestis. in fine argu. text. in. l. si stipulatus. §. si autem. ff. de soluti. fo. ll. li. 3. & tex. expressus in. l. ait prętor.

SVMMARIVM.

1 *Instrumētū de iure regni habet executionē parātā ad petitionē creditoris. sec⁹ eo volēte, vel cōdēnationē petēte, scilicet, cōtra personas obligatas, secus contra tertium posſeſſorem. nu. sequen.*
2 *Confessio in instrumento guarentitio dicitur confessio iudicialis.*
3 *Sententia an habeat executionem paratam.*
4 *Depositi instrumētum, an habeat executionē paratam. & quid de secresto.*
5 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, an potest opponi contra depositum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

6 *Compensatio an potest opponi contra instrumenti depositum,*
7 *Compensatio an potest opponi contra instrumentum. & reconuentio non potest poni.*
8 *Testamentũ an habeat executionem paratã.*
9 *Arbitri sententia an habeat executionem paratam.*
10 *Confessio clara facta coram iudice, an habeat executionem paratam. nu. 22. 24. 25. 26. 27. 28. cum sequenti.*
11 *Cõfessus apud acta, non potest postea opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
12 *Scriptura semel producta, & registrata in actis facit fidem.*
13 *Confessio facta in iudicio, valet sicut iuramẽtum.*
14 *Contractus factus apud actus dicitur celebratus in scriptis.*
15 *Confessio facta in libello aduersario absente proinde probat, ac si esset facta eo præsente.*
16 *Qui apud acta passus est se scribi in fideiussorẽ, obligatur soleniter: ac si per stipulationem promisisset.*
17 *Testamẽtũ apud acta sine testibus an valeat.*
18 *Assertio apud acta tãtũ valet, quantũ pactũ.*
19 *Taciturnitas apud acta habet vim stipulationis.*
20 *Pactum nudum factũ in iudicio parit actionem. & habet executionem paratam.*
21 *Promissio in iudicio habet executionẽ paratã.*
22 *Cõfessio habet executionẽ paratã, qñ fit iudice sedente pro tribunali, & sic in figura iudicij. Et quando est pura sine conditione, vel modo. vt nu. sequent.*
23 *Cõfessio facta coram notario, nõ tñ iudice præsente, paratam executionem non habet.*
24 *Ad hoc vt cõfessio habeat executionẽ paratã requiritur, quòd super talẽ cõfessionem iudex pronuntiet sententiam declaratoriam.*
25 *Confessio facta in iudicio parte præsente, & per partẽ acceptatã, habet executionẽ paratã.*
26 *Casus, in quib⁹ cõfessio probat parte absente.*
27 *Cõfessio mãdatã executiõi, qñ fit ad partis petitionẽ, nullo dato libello, nec ordinato processu.*
28 *Confessio facta coram cõpetenti, & super principali executioni mandatur, secus si coram incompetenti, & super incidenti.*
29 *Executio non solùm fit in eo quòd cõfessus est sed in æstimatione reperempta.*
30 *Confessio emanata per modum voluntariæ iurisdictionis executatur.*
31 *Confessio non solùm in ciuilibus, sed in criminalib⁹ operatur quoad cõfiscationem bonorũ.*
32 *Cõfessio criminalis nõ hẽt executionẽ paratã.*
33 *Scriptura priuata recognita à parte, habet executionem paratam.*
34 *Ad recognitionem faciendam personaliter citare debet reum iudex.*
35 *Scriptura priuata, an probet.* & quid de scriptura quæ dicitur libramiento, an habeat executio parata.**
36 *Iuramentũ an habeat paratam executionem.*
37 *Cõputatio an paratam executionem habeat.*
38 *Cessio, idest, la carta de lastro, an habeat executionem paratam. Et si fideiussor soluit pro principali, contra principalem an habeat executionem paratam.*
39 *Fideiussor põt propria authoritate de substantia, & bonis ipsius rei, pro quo fideiussit, soluere.* & quid si principalis indẽnitatem fideiussori promisit, an possit petere antequã soluat.*
40 *Fideiussor si est incarceratus pro principali, an possit petere, vt ipse principalis faciat, eum relaxat à carceribus, & petere ab eo damna, & interesse.*
41 *Sententia lata cõtra principalẽ, an mandetur executioni cõtra fideiussorem de iudicio sisti.*
42 *Stipulatio rem ratam haberi, non habet executionem paratam.*
43 *Instrumentum mandetur executioni contra debitores fiscales.*
44 *Pactum de præterito iudicato soluendo, habet paratam executionem.*
45 *Transactio facta coram iudice, habet executionem paratam.*
46 *Locator habet executionem paratam pro rebus illatis & in dictis in domum.*
47 *Mãdatũ regis, an habeat executionẽ paratã.*

In quasi

48 *In quasi fideiussore est locus executioni, putà in patre, qui dicitur quasi fideiussor filij.*
49 *Instrumentum liquidum executioni mandatur.*
50 *Instrumẽtum, in quo interesse est promissum, vel aliud incertũ, habet executionẽ paratam, dummodo mediãtibus probationibus liquidetur, & declaretur. nu. 53. & 56.*
51 *Instrumentum dum liquidatur, non gaudet beneficio statuti.*
52 *In liquidatione instrumenti pars est citanda, quia causæ cognitionem requirit.*
54 *Instrumentũ non liquidum, & incertum fauore dotis, meretur executionem.*
55 *Instrumentum continens tantũ stipulationẽ de restituendo dotem, an habeat executionem paratam etiam contra hæredes.*
56 *Executio antea quã fiat cõtra hæredes, requiritur vt citẽtur. nu. 65. & ibi an põt fieri contra tertiũ possessorẽ, vel põt fieri pro interesse.*
57 *Instrumentũ purum, & non conditionale mãdatur executioni.*
58 *Instrumentum originale, & non exẽplũ, executioni mandatur.*
59 *Instrumẽtum si est perditũ, an debitũ debeat peti per modũ libelli, vel mittatur executioni, si debitum potest probari per testes.*
59 *Instrumẽtũ si est verũ, & cõstat de debito aliter quam per confessionem, mandatur executioni.*
60 *Instrumentum quando est aliquod, executioni mandatur secus si est in validum.*
61 *Statutum, quòd laudũ mittatur executioni, & quod nulla exceptio potest opponi, potest opponi quòd nõ valuit compromissum & an valeat confessio in eo facta.*
62 *Stante statuto, quòd nulla exceptio possit opponi cõtra instrumentum, opponi potest quod instrumentum non est instrumentum vel sententia, quia caret solennitatibus à iure requisitis & quòd tabellio in eo scriptus nõ est tabellio an possunt opponi aliæ exceptiones.* an litis pendentia super nullitate sententiæ seu cõtractus in pediat eius executionem nu. 64.**
63 *Instrumentum locationis factum per ecclesiã de rebus suis vltra triennium, an mandetur executioni.*
64 *Instrumentum clerici mittitur executioni.*
65 *Clericus si est hæres laici, & defunctus est debitor alicuius laici, contra talem clericum hæredem mandabitur executioni instrumẽtum per iudicem secularem, & hæres debet citari antea quam executio fiat.*
66 *Clericus nõ põt incarcerari pro executione, licet cõtra eũ mittatur executioni instrumẽtũ.*
67 *Instrumẽtũ mittitur executiõi, qñ persona in eo obligata erat habilis ad se obligandum.*
68 *Instrumentum mittitur executioni, si non est transactum tempus decẽnij, nisi sit iuratum, vel sit in fauore minoris.* ¶ *Vel nisi sit instrumentum ecclesiæ, & in alijs fallentijs, vt hic.*

c 1 **Execucion.** [c] Nota tex. q̃ instrumẽtũ† , seu obligatio de iure illi⁹ regni paratã habet executionẽ. Idẽ tenet tex. in. l. 4. & in. l. 5. titu. 8. li. 3. in ord. reg. ¶ Cõtrariũ tamẽ erat de iure cõi, qa instrumẽta p̃ se nõ videtur habere executionẽ paratã tenet Ale. in. l. ait prætor. §. si iudex. n. 3. ff. de re iudi. text. singu. in. d. minor. 25. an. ff. de mino. in prin. & Bald. in. l. vbi adhuc. C. de iure dotiũ. & in. l. 1. C. de execu. rei iudi. Et p̃ hoc infert Ang. ibi, q̃ statuta diſponẽtia, q̃ instrumẽta habeant executionẽ paratã, sũt cõtra ius cõmũe, & ideo stricte intelligẽda. vt in. l. p̃cipim⁹. C. de appel. & ex nullo genere p̃bationis oritur actio, imò executio p̃ter quã ex cõfessiõe iudiciali vt Bal. in. l. sed & si possessori. §. 1. ff. de iur. iurã. ¶ Et q̃ tionẽ, dicit Iaſ. q̃ est melior tex. in. d. l. minor viginti annis. cui fideicomissum. ff. de mino. in verb. ad iniciũ nouæ petitiõis redegerat. put tenet Iaſ. in. l. quæ delegat. ff. de lega. 1. nu. 6. & dicit q̃ intãtũ hoc est verũ, q̃ etiã cõtrahẽtes non p̃ñt p̃ pactũ expreſſum facere, q̃ instrumẽtũ habeat executionẽ paratã. ſcd̃m Bal. in repe. l. tale pactũ. §. q̃ puocauit. ff. de pactis in. 20. quæſtio. ¶ At tñ ratio iſtius tex. & ſimiliũ põt eſſe: qa cõfeſsio† in instrumẽto guarẽtitio dicitur confeſsio iudicialis. Bart. in. l. nõ fatetur. ff. de cõfeſ. & Mont. in gloſſ. ord. regali. ¶ In parte executio. q̃ verbũ, guarentitio, eſt vulgare Tuſcorũ, qui dicunt guarẽtitium. l. firmum, & præciſum, cui

2 eſt om-

Universidad de Deusto
Biblioteca

est omnino standum, vt in vsibus feu. in tit. ff. l. contra. d. c. inter partes. quia habet effectū, ac si in iudicio esset factū, & ideò si per procuratorē cōtrahatur, quæritur actio sine cessione, sicut in iudicio. vt notat Bar. in l. possessio. ff. de acquirend. possess. & Mōtal. vbi supra. & de intellectu. 6. infra. versi. sed intellige omnia supradicta nu. 49. ¶ Et intantū instrumentum mittitur executioni, q̄ iudex non potest imponere grauiorem ordinē & sic iubere, q̄ ordinariè agatur. tenet Bal. in capitu. ad nostram. el. fina. de iureiurand. in fin. & hoc inuito creditore, quod dicit menti tenendum. Secus si creditor vult expresse, vel tacitè. s. petendo aduersarium simpliciter condemnari, quia perdit priuilegium executionis. tenet Roderi. Suarez. in repeti. l. post rem ff. de re iudi. col. pen. allegando Ange. in. §. omniū. Instit. de actio. 13. col. & est col. 6. nu. 7. & pro eo facit quod tenet Guid. pap. singu. 696. §. per litis. vbi dicit, q̄ per litis contestationem si fiat, renūciatur summariè cognitioni. vt Archi. in. c. non solùm. de appella. in. 6. super verbo. nouata. & vide Bart. in. l. 1. ff. de præto. ltipul. §. q̄ si sit aliqua & sic videtur intelligendum hoc, si fuit lis contestata, aliàs secus. ¶ Tamen talis exactio, siue executio etiam pro debitis, vel delictis vnī publicis, vel priuatis, non debet fieri in bonis alterius, quam obligati, vel delinquētis. tenet text. & ibi Pla. in. l. nullā. C. de exēpto. & exact. lib. 12. * Et vi. l. 15. titul. 10. part. 7. & l. 3. titu. 8. part. 3. vbi Bal. in. l. 2. ff. si ex noxal. caus. agat. in. fin. & tex. in. l. 7. titulo. 22. part. 3. quasi in fin. ibi otro si dezimos, & l. 3. titul. 27. part. 3. vbi si capta in executione tertius dicat fore sua, vel ius in eis habere, & non illius contra quem fit executio, summatim de hoc cognoscat iudex: & si inuenerit, dimittat illa, & alia sine controuersia capiat: & vi. Peregrin. in parte. executio. q. 2. in. gl. controuersia. & ibi ponit quis debet probare rē esse suam, vel debitoris, & inquit, q̄ si rem possidebat reus contra quem est facta missio, & tūc incumbit onus probandi tertio se opponenti, si vero possidebatur, ab illo tertio, & incumbit creditori misso in possessionem, vt Bart. in. l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re. iud. nu. 4. & singulariter Angel. in. l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito, & ibi Alberic. * ¶ Et Bal. in. authen. ei qui iurat. C. de bonis auto. iudi. posi. n. 3. tenet q̄ iudex nō debet mittere in possessionē bonorum cuiusdam tertij, nisi reus possideat proprio nomine. Quinimo cōtra tertiū possessorē obligati nō habet locū executio. tenet Iaſ. in. l. iuris gētiū. §. prætor ait. ff. de pactis. nume. 11. & in l. si vnus. §. ante omnia eius. tit. nu. 5. & Ang. in. l. 1. §. si hæres. ff. ad trebel. tenet q̄ fatui sunt petētes executionem instrumentorū quarētigiæ contra possessores bonorum obligati, nō enim agi possunt contra eos nisi per hypothecariā quæ in rem est, & vide infra num. 56. * Et vi. Peregrin. in parte pignus. q. 6. in. gl. ex pacto. col. 2. in fin. vbi expresse tenet, q̄ contra singula rem successorem, non trāsitius executiuū, etiam si ex pacto creditor possit propria authoritate ingredi. in rem obligatam. et. glos. in. l. ea lege. C. de conditio. ob causam. & commendat. Bal. in. l. 2. C. si aduersus credito. in quiens, quod facit contra ignorantes procuratores & aduocatos & Iaſ. in. l. quędā. §. nihil interest. ff. de ędēd. num. 7. * ¶ Et non solum instrumentum habet executionem paratam, verumetiam sententia † vt in isto tex. ibi, *ni sententia.* & in. d. l. 4. & 5. in ordi. regali. & in. l. post rem iudicatam. ff. de re iudi. & ibi Bart. & doct. & Roder. Suarez in sua lectura. 1. col. & quia prout ibi dicit, quòd tenet Bar. in hac materia, nō est insistēdum, quia libri sunt pleni. ¶ Quod dicit verum, nisi sit sublata per nouationem, quia talis sententia nouata, nec stipulatio, nec alius contractus illam notiās non habet paratam executionem. Casum dicit esse in. l. si causam. C. de exe. rei iudi. & in. l. 4. §. si ex cōuētione. ff. de re iudi. & in. d. l. minor. 25. annis. cui fideicommissum. ff. de minori. ¶ Et quando, & ex quibus præsumatur nouatio, vt. Bart. in. l. qui vsufructum. ff. de verb. obli. & in l. pen. ff. de prætori. stipulatio. & Alexa. laciss. mè. in. d. §. si ex conuentione. & per Rode. Sua. vbi supra. ¶ Vbi idem dicit esse quando sententia non fuit mandata executioni infra triginta annis, quia post triginta annos sententia nō mādatur executioni. vt est notabile verbum Inno. in. c. fi. de excep. & ibi Bal. reputat eum notabile dignum, & est tex. in. l. sicut. C. de præscrip. 30. annorū, & per alia iura, vt ibi per eum. & est tex. sing. de quo Roderi. Suare. non meminit in l. 18. titu. 22. part. 3. in fine. & Feli. in. c. cùm inter monasterium. de re iudi. col. 23. allegando Bald. in Rubr. C. de præscrip. ¶ Idem dic in instrumēto depositi, quia contractus depositi habet executionem † paratam, sicut res iudicata. text. est & ibi Bar. in. l. si quis vel pecunias. C. depositi. nu. 3. & ibi Ang. & probat tex. in. l. 5. tit. 3. partit. 5. & Alexan. in. l. ait prætor. §. 1. ff. de re iudi. nu. 4. ver. fallit in instrumēto depositi. & hoc tenet Iaſo.

diere[c] executió, hasta q̄ el dueño de la deuda sea pagado,

3

4

Iaſ. in. l. 1. C. de edēdo. nu. 4. quāuis Bal. & Saly. in. d. l. si quis teneāt cōtrariū. quia opinio Bart. & sequatiū est vera. vt tenet doctor de Segura in rep. l. si exlegati causa. ff. de verb. obli. col. 20. quia Bart. semper dixit veritatē secundum eun dē. ¶ Sed hoc intellige verū q̄n depositū cōstat per instrumentū, vel apparet publica scriptura attestationū testiū, qui fuerūt recepti ad perpetuā rei memoriā in aliquo ex casibus à iure permissis. vt in. l. fin. C. de edicto diui Adria. tollē. & per Bart. in. l. creditores. C. de pigno. aliàs nō haberet executionē, quia requireretur libellus, & litis cōtestatio, & q̄ post litē cōtestatā examinarētur testes. vt tenet Mateſi. in sing. suis sing. 5. qđ prius fuit dictū Ang. in. d. l. si quis. quæ lex est pē. vt per additio. Mateſi. ibi & Alex. in addi. ad Bar. in. d. l. si quis. de quo per Feli. in. ca. sicut. col. 4. de re iudi. versi. bene facit. & istā opinionē dicit esse verā Rode. Suarez in repe. d. l. si post rē. ff. de re iudi. col. 109. in princ. & Paul. de Castro. in. d. l. fi. & dicit nō obstare dictū Bal. in cōtrariū, quia depositarius nō pōt allegare contra deponetē, q̄ res sit ipsius depositarij, & q̄ propter hoc depositū nō valeat, & sic nō pōt obijcere quæstionē dominij, sicut nec cōtra agentē cōditione exceptionis. l. si quis cōdictio. C. locati. ¶ Quod intelligit verū, q̄n deponēs nō cōsentit, vt exceptio dominij admittatur, sed petitur primò fieri restitutio, tūc ante omnia est fienda restitutio, & exceptio dñij reseruatur ordinario iudicio, per modū agēdi. Sed secus est, q̄n cōsentit, vel tacuit, & depositarius fuit admissus ad p̄ bādū de p̄prio dominio, & probauit, quia de negabitur restitutio. & sic debet intelligi. l. qui rē. ff. depositi. Ad qđ facit. c. 1. de resti. spoli. vbi licet nō admittatur exceptio dñij cōtra agētē de spoliatione, si tñ fuit admissa, quia agens nō probauit, probato dñio, denegatur restitutio. & ita dicit Paul. q̄ videtur Bald. intelligere. d. l. pen. ¶ Qđ declaro, q̄ licet depositū habeat executionē paratā, & cōtra eū non admittatur exceptio nisi solutionis, attamē si exceptio fuit admissa, & probata, & nō fuit oppositū à parte, obtinet agēs, & tale instrumētū depositi nō habebit executionē paratā, secus q̄n nō fuit opposita exceptio, vel si fuit opposita, fuit contradictū per partē, & sic nō admissam. Et hoc credo q̄ voluit dicere Pau. de Cast. quē vide. ¶ Et quia contra depositū non pōt opponi exceptio non nupe. † vt tenet Iaſ. in. l. 1. C. de edēdo. n. 4. per tex. in. l. in cōtractibus. §. sed quoniā. C. de non. nupe. ¶ Nec pōt opponi cōpēsatio † de debito liqdo. vt tenet Iaſ. vbi suprà quē tex. dicit sing. in. l. pē. C. depositi. cūgl. & declarat Bar. in. l. si alienā. ff. solut. mat. & Bal. & in. d. l. pen. nu. 2. * Et q̄ cōtra depositarium summatim & executiuè possit procedi iudicis officio, est verum quando de eo est instrumentum publicum, vt dictum est, vel quando iudex officium suum interposuit, depositarium eligendo, vnde hoc officium habet à iudice: quare sine libello & figura iudicij potest cogi, vt depositum soluat creditori, etiam si depositarius sit clericus, potest cogi officio iudicis secularis, consequentia officij succepti. vt Bal. in. l. ac ception. C. de vsur. aliàs actio depositi debet poni via ordinaria, scilicet per libellum: & est actio famosa. vt Bal. in. d. l. si quis depositarius. in princi. C. depositi. & Peregr. in par. depositum. tamē Bal. in. l. si fideiussor. ff. qui sat. dar. cog. in. 2. lect. nu. 4. tenet, q̄ cōtra sequestrum proceditur officio iudicis & executiuè, & si non sit electum à iudice per. l. fin. §. pen. C. de bonis auto. iudi. posi. ibi per suam interlocutoriam præcipientem. & vi. infra in. c. 20. in gl. *vsurpan.* nu. 10. * ¶ Et cō
7 pensatio † potest opponi contra instrumentum. vide Ioan. de Imo. & ibi Feli. latè in. c. cum Ioannes. de fide instr. in fi. & Montal. in sua gl. ord. in parte, obligatio. & Bar. in. l. amplius non peti. ff. & Feli. in. c. suborta. de re iudic. & Abb. in. c. finpensa. vbi Felin. in. d. c. cum Ioannes. in fine. tenet, q̄ potest opponi ad impediendum executionem, quia ille, qui compēsat, videtur exequi, cum compensatio sit quædam solutio. l. si debitor. in fine. ibi nil interest soluerit, an compensauerit. ff. qui potio. in pign. habe. & per alia iura. vt ibi per eum. & melius per Barb. in consil. 64. in. 1. volu. consi. col. 7. per. l. si tamen. §. de elect. actio. versi. cæteris rebus similibus. ff. de ædilit. edicto. & ibi dicit Ange. q̄ licet statutum ponat quasdam exceptiones, & omittat aliquas exceptiones, tñ includuntur similes. l. ita pudor. C. de adulte. & ibi Bald. Cy. & Saly. & idē dicit Ange. in. l. si per imprudentiā. §. fin. ff. de euictio. & in. l. Paulus respondit. §. hæres. ff. de vsuris. Facit l. cōtractus. ff. de reg. iur. & nō est alibi, secūdum Bal. in. l. 1. C. depositi. & ita refert Ang. cōsil. 189. incipiente, quidam nomine incola, vbi dicit q̄ licet statutum disponat Tudert. quòd non possit opponi exceptio contra instrumentum nisi solutionis, ex eo, quia est similis solutioni, nihilominus poterit exceptio compensationis opponi. vt in. d. l. si debitor. ff. qui potio. in pigno. habe. versi. nil interest soluerit aut compensauerit. vt tenet Barb. in. d. consi. qđ nota. vide infrà nu. 63. * Idē tenet Guido papa. in tract. de cōpensatiōs. liter. isq. 5. tomo. 18. tracta. folio. 3. per Bart. in. d. l

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.d.l.amplius non peti.ff.rem.rat. hab. quòd si aliquis promisit soluere certam quantitatem pecuniæ,& iurauit quòd si postea vult opponere exceptionem compensationis, quòd pōt nec dicitur periurus: quoniam qui compensat dicitur soluere, vt in l.si constat.C. de compensa.licet non sit vera solutio,& iuramentum debeat impleri in expecifica forma. secundum. Guido.pap. vbi suprà.sequentem Bart.& dicit opi.Bar.esse veriorem. ¶Sed an possit opponi reconuentio contra executionem quòd sic tenet Bart.in autem.& consequenter. C. de sent interlo.om.iud.Inno.n.15. vbi inquit,q quādo agitur officio iudicis,& in causa summaria,recōuentio locum habet per tex.in.l.1.in. fin. ff. de varijs & extra.ordi.cog.quem sequitur Abb.in c.1.de mutu.peti.nu.32.& Iaſ.in.l.1. numero. 8. in.7.differentia.ff. de iur.om.iud. contrarium tenet.glo.& ibi.Bal.in.l.sed & si restituatur in principio.ff.de iudi.& tenet Iaſ. in. l. nec quicquam.§.vbi decretum.numer.76.ff.de offi.pro consul.& istam partem tenet Peregrin. in parte reconuentio,quòd si petitur executio instrumenti confessionati,non habet locum reconuentio quia habet vim sententię ex forma statuti,& post sententiam reconuentio locum nō habet:& idem tenet Bal.in.l.sed hę.§.non solū. ff.de procurator.affirmans,quòd quando causa summaria est causa executionis,cum tunc executio sit fienda post sententiam, vel præceptū diffinitum,quòd non habet locum reconuentio.*¶Et quòd instrumentum de positi habeat executionē paratā,intellige verū in vero depositō, secus in confessionato per ea quæ voluit Bal.in consi.181.in lib.3.& Paul.de Caſt.in dict.
8 l.pen. ¶Idem dic in testamēto,† quia testamentum, vel vltima voluntas habet executionē paratam absq; libello,& alio ordine iudiciario.vt in.l.fin.C.de edicto diui Adri.tollen.& Iaſ.ibi. nu.6.& Bar.ibi.6.col.& idem tenet Ia.in.l.quæ delegato.ff.de lega.1.nu.5.vbi dicit,q nō solum procedit ex parte hæredis,sed etiā si legatarius, vel fideicōmissarius agat cōtra hęredē prolegato,vel fideicōmissō,vel creditor pro debito sibi relicto,vel debito de iure cōmuni,habet executionem paratā.Ita dicit,q probat text.notabil. nec alibi legit in.§.illud.cū gl.in verbo,decreto & ibi Ang.ad hoc notat in authen.de hæredi.& falcid.colla.1.& idē dicit in.d.l.fin.C.de edicto diui Adri.tollē.¶Sed hoc dictū Ang.non putat verū Alex.in.l.si cū dotē.§.eo autē tēpore.ff.solu.matri.col.2.nu.6.vers.4.limita. quia nec gl. ibi dicit,si rectè inspiciatur, imō in cōtrariū est tex.cū ibi notatis per Ang. qui expresè cōtrariū tenere videtur in dict.l.ait prętor.§.si iudex ff.de re iudi.si q.d.l.fi.nō habeat locū in legatis, nec fideicōmissis.& idē tenet Alex.in.d.§.si iudex.nu.5.vbi dicit,q licet Angel.hoc nō dicat, prout in veritate nō dicit,iudicio meo est cōtra dictū tex.in.d.§.si iudex.nisi respondeas,q duplex via pōt cōpetere, vna ordinaria , alia executiua,& de ista loquitur.d.§.illud. vel dicas, q ibi loquitur quo ad præceptū iudicis habēs vim monitionis factæ hæredi ad effectū,q hæres incurrat in pœnā priuationis,de qua in aut h.hoc amplius.C.de fideicōmiss.sed postea Alexa.dicit doctrinam Ang.menti tenēdā: quia bene fatetur,q hæres scriptus in testamento,potest petere se mitti in possessionem rerum hæreditariarū,producēdo instrumentū testamenti, nō abolitum,& de iure cōmuni hoc casu tale instrumē tum habet executionē paratā quo ad hęredem scriptum,vt ibi notat Bal.in.d.l.fin. col.5.dum tractat,an remediū illius.l.requiratur libell⁹.& in hoc residet Alexan.in.d.§.si iudex.¶Tu vide doctorē de Segura in repeti.l.si ex legati causa.ff.de verbo.obliga.col.20.in fine,cū sequentibus.vbi istam.q.tractat. & dicit,q nō sunt multi dies,in quibus vidit illū casum,super quo fuit consultus à quodam auditore suo.Et vult tenere cum Alex.& sic q non habet executionē paratam pro legatarijs & fideicōmissarijs,in quantū ipse Segura dicit,q faciūt supradicta pro declaratione.l.1.foro.ll.titu.*de las herencias*. & eodem foro.l.9.titu.*de las mandas*.in quibus cauetur,q testator potest quintā partē bonorū suorum cuicunq; etiā penitus extraneo relinquere q talis legatarius dictæ quintę partis bonorū,testamento demonstrato iudici sine aliquo vitio, iudex executioni nō mādauit,qa talis executio non habet locū,cum in solo contractu depositi reperiatur,imò talis donatarius aget via ordinaria intentādo solenniter libellū contra donātē, vel legātē,& sic fiet processus iudiciarius. & nō proceditur via executiua.secūdū Segurā.quod nota.De quo latè per Roderi.Suarez in.d.repe. l.post rem.ff.de re iudi.col.43.verſic.sextus casus quando petitur legatum.cum duabus sequētibus.vbi quoq; non transit cū dicto Angel. in d.§.illud quoq;.& quia re vera nō dicit illud,ad quod allegatur.per Alexā.quia solùm dicit, q in forma cōcludendi nō requiritur,q legatari⁹, seu fideicōmissarius petat hæredē cōdēnari vigore testamenti per sentētiā diffinitiuā,sed sufficit q petat tātummodo,q fiat sibi prœceptum de soluendo.Et hoc etiam dicit,q reperit tenere Ang.in loco peregrino.in.l.cū antea.C. de arbitrijs.vbi dicit,q nulla alia scriptura habet vim

execu-

executiuā,etiā si sit testamentaria , nisi forsam cū petitur missio ex edicto.vt in.l.edicto. C.de edicto diui Adri.tollē.quod nota.* Et vi singulariter Guiller.Benedic.in rep. c. rainuntius.de testam.in.2.part.in parte si absque liberis moreretur.lo.2.numer.191.fol.88. & quòd legatarius nō potest peti se mitti in possessionem rei legatæ:est tex.expressus ad quem multi ad vocati aduertunt.in.l.1.C.commu.delega.ibi missionem in possessionem penitus aboleri,sequitur decisio.Guido.papæ. 483. licèt curia suprema contrarium faciat, vt ibi: sed tu tene supra
9 dicta.*¶Idem dic in sententia arbitri,† vel arbitratoris,quia de iure regni habet executionem paratam.vt in.l.fina.in legibus de Madrid.quā omnino vide.& in.l.fi.titu.4.part.3.& in pragma.8.in pragmaticis factis per nostrum Carolū in curijs , quas habuit in ciuitate Toleti.anno. 1539.vbi tenet,q dicta lex de Madrid habet locum in quocunq; arbitro,vel arbitratore ex cōsensu partiū nominato.& tenet Ang. per text. ibi in.d.l.cùm antea.C.de arbitris.vbi dicit , q sententia arbitri debet executioni mandari per iudicem ordinarium,& non requiritur,quòd arbiter hoc imploret brachium iudicis, sed quòd à parte petatur.& idem tenet Roderi. Suarez. in.d.repetitione.l.post rem iudicatam.col. 46. ver.& alius casus.¶Quod intellige,quando sententia arbitri est aliqua.vt Bart.Paul. & docto. in.l.2.§.prætor.ff.qui satisdare cogan.vbi dicūt, q si est statutum,q qualis fuerit sententia arbitri mandetur executioni,debet intelligi, dummodo sit aliqua,& lata sit à persona,quæ sit arbiter,& esse possit.¶Et in tantū sentētia arbitri executioni mādatur,q etiā si petatur reductio arbitri boni viri,cōtra eā præstādo cautionē, & fideiussionē.vt in.d.l.fi.cauetur. licet aliter dicat Bal.in additio.ad Speculū.in tit.de arbitris. colū.7.verſic.sed an pendente.vbi altercat pro vtraq; parte,an pendēte causa reductiōis possit arbitra mētū executioni mādari.vbi cōcludēdo tenet , q si causa reductionis infra duos menses finitur,putā ex forma statuti,q tūc impediat e xecutionē.arg.in.l.aufertur.§.qui cōpensationē.ff.de iure fisci.& facit text.in.c.pastoralis.de appella.in princip.Si autē requireret longū tractatū,tūc posset iudex exequi , recepta cautione.vt in.cap.fuscitata.de in integr. resti.& cum dicta.l.fin.de Madrid concordat Anto.Fran.in additio.ad Abba.in capitulo.quoniam contra. de probatio.in additione,quæ est in numer.28. in parte,pendente.vbi tenet,quòd reductio nō impedit executionem laudi , si præstatur cautio de restituendo solutum in casu subcumben

tiæ,prout dicit tenere Angel. in consilio incipiēte,Executio laudi impeditur,& credo quòd est consilio.172. incipiente , Ludouicus ex vna parte. Et potest esse ratio: quia licet sententia arbitri non sit per omnia sententia,tamen si ex forma statuti ciuitatis sententia arbitri meretur executioni, sicut sententia iudicis.vt in. d.l. de Madrid cauetur,infamat,quia est sententia. vt tenet Bar.in.l.quid ergo.§.ex compromisso.ff. de his qui not.in fami.¶Quoque confessio ela-
10 ra† facta coram iudice habet executionem paratam.vt in pragmatica.130.facta.per nostrum Carolum regem in villa de Madrid incurijs anno. 1534.& est similis text.de iure communi in.d.l. post rem iudicatam.ff. de reiudi.ibi, vel confessionem iure factam.iuncto fine.quia in iure cōfessi pro iudicatis habentur.concordat text.in l.1.ff.de cōfessis.& in.l.vnica.C.eodem. & in.l. proinde.§.notandum.ff.ad.l. Aquili. quæ clarius loquitur de executione ibi iudex non rei iudicandæ sed æstimandæ datur. & facit text.in l.debitoribus.ff.de reiudi.ibi , qui tibi fatebuntur se debere.aut.i.quasi ex re iudicata necesse habebunt reddere , aut tempus ad soluendum detur.& sic fit præceptum in confessum via executiua sine alia conditione. secundum gloss. ibi,sicut si verè esset condemnatus.& licet glos. in princip.in quadam opinione videtur vacillare,si ille text.loquatur in condemnato per sententiam,vel confesso,tamen veritas est,q loquitur in confesso.vt clarè colligitur ex lege. & ita dicit gloss.ibi super parte,ex re. Et Bartol.ibi dicit esse casum,q confessio habet executionem paratam,& tenet.d.Rodericus Suarez in.d. repe.d.l.post rem.colum.27.vers. nota tertiò.& tenet Paul.de Castro in.l.publia.§. Titius Sempronio.ff.depositi.nu.2.vbi ait,q confessio iudicialis producit obligationē,& actionē in factū sicut sentētia:quia cōfessus in iudicio habetur pro condēnato.Et idē tenet Hyppol.de Marsi. in repeti.rubricæ.de probatio.C.nu.97.vbi dicit,q cōfessio facta corā iudice recipiēte eā pro his,quorū interest,habet paratā executionē,& etiā cōtra hæredē cōfitētis,etiā si nō fiat in forma iudicij.Ita dicit q tenet Philip.Frācus. in.c. cū speciali.antepe.col.vers.tertiò quæritur.de appella.allegat.l.eū pro quo.& ibi Bal. ff. de in ius vocā.qđ dicit notādū esse ad glos.in.l. sed si possessori.§.sed cū de hæreditate.ff.de iur.iur. Sed hoc intellige,dūmodo constet,q est hæres vt Alex.in cōsilio.188.in.2.volu.nu.2. ¶Quod extē de,q talis cōfessio iudicialis habet executionē paratā,etiā si sit facta in iudicio sine causa.Ita dicit glos.singula.in.l.1.§.fi.ff.de interro.

actio

Universidad de Deusto
Biblioteca

actio.& tenet Hyppolyt.de Marsi.in.d.repe.rubricæ.C.de proba.nu.81.& Alexa.in.l.pacta.la 2.C.de pactis:post principiũ.versi.Itẽ operatur vbi dicit.d.glo.esse notabi.& dicit notare Cyn.in.l.generaliter.C.de non nu. pecu. & Roderi. Suarez in.d.l.post rẽ.colũ.32.versi. tenebis etiã mẽti.& Alexã.in.d.l.pacta.dicit,q̃ operatur,q̃ in iudicio fingitur stipulationem interceſsisse, quæ non interceſsit.l.cũ ostẽdimus.§.fi.ff.de fideiusso .tuto.secũdũ Bart.in.l. cũ quis decedẽs. in prin.ff.delega.3.& dictã glo.in.d.l.1.commẽdat Feli.in.capitul.quoniam contra. de proba. columna.7.& in.c.1.de tregua & pace.column. 1.Ang.in.l.si vnus.§.pactus.ff.de pactis.colum. 2.& per alios relatos per Hyppolyt. de Marsi vbi suprà.¶Pro qua gloss. dicit q̃ faciunt dicta
11 per Saly.in.l.1.C.de confeſs.quod ille† q̃ apud acta confessus est habuisse,& recepisse, non potest postea opponere exceptionem non nume. pec.¶Et illud quod tenet Bald.in.l.fi. C. de fide instr.versi.venio.vbi dicit, q̃ si semel est pro
12 ducta scriptura† in iudicio,& registrata est in actis,quod talis scriptura facit plenam fidem, licet non reperiatur originale.¶Et quòd tenet idem Bald.in additio.ad Specul.in titul.de confeſsis.versicul.confeſsio facta in iudicio.vbi dicit,quòd confeſsio† facta in iudicio,siue formiter,siue informiter, valet, sicut iuramentum.& facit gloſ.in.c.præſentium.de testi.¶Et quod tenet Saly.in.l.contractibus.1.columna.versic. Item quæro.C.de fide instrumento. vbi ait, q̃
14 quando contractus fit apud† acta, dicitur celebratus in scriptis, quod dicit perpetuò cordi tenendum.¶Et facit quoq; illud,quod tenet. Bald.in.l.1.C.de confeſsis.pe.columna. vbi ait,
15 quòd confeſsio† facta in libello,vel in alia scriptura iudicij producta aduersario absenti proinde probat,ac si esset facta ipso præsente ad qđ allegat.c.venerabilis.de exceptio.&.l. cùm pre
16 tũ.C.de libe.cauſ.¶Et facit, q̃ qui apud† acta passus est se deſcribi in fideiussorẽ, est obligatus,ac si solenniter per stipulationem promisisset.vt in.d.l.cum ostendimus.de quo tex.fecerunt mentionem multi doctores relatos per Hyppolyt.vbi suprà.numer.83.¶Vbi innum.
17 84.dicit q̃ facit,q̃ testamentum† apud acta valet sine testibus,allegando Rapha. Fulgo. in.l. omnium.C.de testa.tamen Bald.& Saly.ibi tenent contrarium,nisi cum duobus testibus. qđ refert,& sequitur Alexand.in.d.l.pacta.¶Subdit etiam in simili dictus Hyppolyt. vbi suprà. numer.85.allegando Feli.in.d.capitu.quoniam
28 contra.quòd tantum valet † assertio apud acta, quantum valet pactum.allegando Barto.in.l.1. in princip.ff.à quibus appella.non licet.¶Item
19 dicit,quòd taciturnitas † apud acta habet vim stipulationis.allegat Bart.in.l.fi.ff.de præto.stipula.¶Et dicit,quòd facit etiam ad prædicta,q̃ peractum nudum factum in iudicio,parit actio
20 nem, † quia assumit sufficiens vestimentum à calore iudicij,secundum Roma.& Alex. in.l.1. §.1.ff.de verbo. obliga. quos refert & sequitur Feli.in.c.1.de pactis.1. columna.in fine.vbi adducit Paul.de Castro.in.l.tale actum.§.qui prouocauit.ff. de pactis. vbi ait, q̃ nedum pactum nudum factum in iudicio debet mitti executioni iuxta.glo.in auth.generaliter.in verbo,conſcribat.C.de episcopis & cleric. sed imò tale pactum factum in iudicio habet executionem paratam.& adducunt etiam Angel.in.l.si vnus.§. pactus.in.3.columna.ff.de pactis.vbi dicit,q̃ licet quis faciat pactum nudum de non petendo parte absente,& nemine recipiente, eum nõ obliget,fallit si fiat in iudicio.allegat.l. postquã liti.C.de pactis.& gloſſ.in.d.l.1.ff.de interroga. actio.¶Et non solùm confeſsio habet executionem paratam,vt dictum est, verunetiam pro-
12 nisio† facta in iudicio habet executionem paratam,sicut instrumentum guarentigium.secũdum Bald.in.l.eum pro quo.ff.de in ius vocan. & ibi per alios.& late per.Alexa.in.d.l.tale pactum.§.qui prouocauit.& Hippolyt.de Marsi. in.d.repeti.de probatio.C.numer. 83.& in singulari.394.¶Et quòd confeſsio habeat execu-
22 tionem paratam,intellige quando† fit iudice sedente pro tribunali, & sic facta figura iudicij, quia confeſsio facta ex assumpto iudice ad aliud sedente super re non litigiosa, non præiudicat, & ideo non debet executio ni mandari. quod tenet Montal. & dicit esse notandum in l.1.tit.7.lib.2.for.ll.in.gloſ.magna.in princ.per text.in.l.confeſsionibus.ff.de interroga. actio. & dicit quòd ita concludunt Ioanne. Andr. & Ioann.Calderi . in .ca. tua. de cohabita.cleri.& mulie.& Anto.de Butri.in.capitul.fin.eodem. titulo.& Hyppolyt.de Marsi. in. d.repe.C.de probatio.numero.282.quia confeſsio facta in iudicio si non est facta in figura iudicij, non præiudicat vt notat Bart.in.l.cum scimus. C. de agrico.& censi.lib.11.& Plat.in.l.fi.ille.C.de decurio.lib.10. & idem tenet Alexand. in consili. 30.in.7.volu.consiliorum.numer.2. per gloſſa. in.d.l.iubemus.& ibi docto. C. de libera cauſa. & per gloſſ.in.l.ictus fustium. & Angel. ibi.ff. de his qui not.infamia.& per alia iura,vt ibi per eum.& probat textu. & ibi Abba. in capitulo. Pisanis .numer.9.de restitu. spolia. vbi Aeneas de Falco,& Anto. Franciſ. in additio.ad Abba.

dicunt,

dicũt,q̃ talis cõfeſsio requiritur q̃ fiat corã iudi
23 ce,& si fiat corã notario, † nõ tũ iudice præsente,vel mãdãte,nõ præiudicat.s.adhoc,vt habeat vim iudiciariæ confeſsionis,sed bene sufficit ad torturam.Ita dicit, q̃ tenet elegãter Franciſ. de Aretio.in.l.1.in prin.C. de edendo. quod dicit, menti tenẽdũ esse. De quo per dictos additionatores.¶Et quoq; intellige,qñ cõfeſsio est clara, & sine modo,vel conditione : seu additamentõ quia si reus,petita cognoscat,sed solutionẽ, seu pactũ de nõ petẽdo alleganerit nõ debet confeſsio mãdari executioni,sed debet probare exceptionẽ,& iudex debet terminũ ad probãdum, cõcedere,qua nõ probata debet reus condẽnari. tenet tex.in.l.8.tit.3.par.3.¶Et requiritur,q̃ su-
24 per talẽ confeſsionẽ † iudex pronũtiet sentẽtiã declaratoriã:quia qñ sumus in casu,in quo executio verbalis fit à lege,vel abstatuto,vel à contractu,seu instrumẽto,tũc non põt executio fieri absq; sententia declaratoria iudicis. vt tenet Hipp.de Marsi.in Rubr.ff.ad.l.Cor. de falsis.n. 24.¶Itẽ dicit Mõtal.vbi suprà.q̃intelligitur,qñ
25 cõfeſsio† fit parte præsente,alias nõ nocet. vt in l.vltima.ff.de interroga.actio. &in.l. certũ.§. si quis absentẽ.ff.eo.& acceptante.vt Cy.in.l. vnica.C.de confeſsis.6.q.& Alex.in cõsil.20.in.4. volu.nu.1.quia etiã cõfeſsio iurata in iudicio, si non sit per partẽ approbata , seu expresſè acceptata,& per iudicẽ recepta nõ obligat.tenet Abbas.in.c.mulieri.de iur.iur.nu.10.col.fi.& ibi addit io eius dicit,q̃ facit ad extensionẽ eius q̃ per multa tenuit Saly. post Richardũ patrẽ suũ in. d.l.1.C.de cõfeſsis.& in.l.generaliter.C. de non nume.pec.& Saly.c.in.d.l. iubemus.C.de liber. cauſ.vbi decidit, q̃ confeſsio facta in iudicio ad obligãdũ,& in præsentia partis,requiritur q̃ expreſsè acceptetur,aliàs non præiudicat, secus in cõfeſsione liberatoria:quia sola præsentia partis sufficit.vt ibi per additio. Abb.& per Alexan.in consi.174.in.6.volum.vbi latiſsimè.de quo per Bar.in auth.de testibus.§.& licet.collatio.7.vbi quoq; per eũ,an confeſsio facta corã vicinis valeat:& quid ad liberãdũ,& quid ad obligãdum? Quod intelligit Montal.vbi supra,qñ pẽdet ex volũtate duorum. Secus si ex voluntate vnius, qđ nota ad declarationem.d.pragmaticę de Ma
26 drid.¶Quoq; fallit in casibus, † in quibus talis cõfeſsio plene ꝓbat, etiã parte absente , quorũ vnus est in solutionẽ alicui facta, vt putà Titius erat debitor ex instrumento Sẽpronij in certa quãtitate,& Sempronius confitetur in absentia ipsius Titij debitoris se esse solutũ,& sibi satisfactũ esse ab ipso Titio,tunc talis confeſsio , licet parte absente,probat talẽ solutionem,& repellit cõtrariã fictionem.ita Bal.in consi.41.in.5.vol. & Alex.in consi.245.in.6.volu.nu.5.& in conſ. 115.in.7.volu.nu.3.¶Alius casus est, qñ cõfeſsio facta est in libello,vel in alia scriptura iudici producta,parte absente,nam talis cõfeſsio facit plenã probationem,secundũ Bal.in.d.l.vnica.C.de confeſsis.¶Alius casus est in cõfeſsione facta absente parte cum iuramento,quia talis confeſsio plenè probat.tenet Oldra.cõsi.291. licet contra riũ teneat Pau.de Caſt.consi.241.¶Alius est qñ confeſsio est frequens,& continua,& totiens repetita,q̃ transeat quasi in publicã vocẽ,& famã, quia tunc plenè probat.Ita Pau.de Caſt.in cõsi. 165.¶Alius casus,in quo confeſsio parte absente probat est qñ fit ad exonerationem conſciẽtiæ. Feli.qui adhoc plura allegat in.c.olim.4.col.de reſcrip.Idẽ etiã si proceditin foro pœnitentię secundũ Bal.in.l.rõnes.C.de proba.& Inno. in.c. innotuit.de elect.1.col. quem refert & sequitur Feli.in.d.c.olim.in fin.4.col.¶Alius est,qñ cõfeſsio nõ tendit ad obligandũ confitentẽ alteri, sed tendit principaliter ad probãdũ aliquid, ex qua probatione absenti quæritur obligatio,putà si quis approbat aliquod instrumentũ tãquã verũ,vigore huius approbationis oẽs,quorũ interest,poterũt agere cõtra approbantem. tenet Ang.singulariter per illũ tex.in.§.siverò expreſsum.4.col.ver.ex hoc patet.in auth.de hære.& falci.colla.1.quod refert,& sequitur Feli.in.c.cũ in.Ferrarienſis.de cõsti.17.col.prout tenet Hippol.de Marsi.vbi ponit istos casus,& alios in singula.202.¶Est alius casus,secundũ eund.Hippoly.in singula.459.in confeſsione,quã facit mercator in libris suis absente parte.nam talis confeſsio plenè probat,licet sit vox mortua. Ita dicit Bar.in.l.inter chartulas. C.de conueni. fiſci. debito.li.10.quem refert,& sequitur Bal.in. d.l. vnica.4.col.verſi.1.casu statur. C.de confeſsis.& per alia iura,vt per.d.Hippoly.in dicto singula. ¶Alios casus ponit Fel.in.d.c.olim.in.2.& in.3. &in.4.col.verſi.est igitur regula.¶Itẽ intellige dictã pragm.de Madrid,& iura similia dicentia. confeſsionẽ in iudicio factam,mãdari executio
27 ni,qñ cõfeſsio† fit ad partis petitionẽ nullo dato libello,nec lite cõtestata,nec ordinato proceſsu,sed solùm ad instantiã partis:& si his præcedẽ tibus fiat,cum post desiderat sententiã,non haberet executionẽ paratã, nisi ex sentẽtia postea lata.Ita dicit gl.in.l.certũ.§.fi.ff.de cõfeſ.& Bar. ibi.& tenet Pau.de Caſtr.in.l.1. C.de executio. rei iudi.& tenet Rode.Suar.in.d.l.post rẽ.verſi. nota tertio.col.28.vbi per eum.¶Quod intellige quoq; quãdo talis confeſsio fit coram iudice
28 † competenti , tũc confeſsio statim põt exequi

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine alia sententia,& quãdo est facta super principali,secus si super incidẽti.vt tenet Anto.Frã. in addi.ad Abb.in.c.1.de iudi.in additione, quæ est in col.13.in parte.ficta.allegando Bald.in.l.1. ff.de cõfessis.& in.l.1.ff.iudi.solui.& tenet Ioã. de Plat.in.l.si ille.C.de decurio.li.10. quẽ vide.

¶ Sed quid si cõfessio est facta corã iudice vnius ciuitatis,an potest mandari executioni per iudicem alterius ciuitatis? Dic q̃ non, nisi fortè fieret ad requisitionem primi iudicis,vt tenet Bar. in.l.vnica.ff.de officio cõsulis.nu.8.quem vide.

¶ Quod extẽdit dictus Roderic.Suarez in celũ. 29.in.d.l.post rem.q̃ non solùm fit executio in
29 eo,quod confessus est,sed in † æstimatiõe re perẽpta.hoc dicit probare text.in.l.Iulianus.ff.de cõfessis.per quã dicit ibi Bar.q̃ si peteretur executio confessionis, q̃ re perẽpta fieret executio in æstimationẽ,quod dicit esse vtile propter instrumẽta guarẽtigia, vt re promissa perẽpta fiat executio in æstimatione.* Et idem tenet Peregri.in parte executio.q.2.in.glos.nequiuerit, & quoties executio nõ põt fieri in ipsa re, sit iudicis officio in æstimatione,vt est.gl.in.l.vinum. ff.si cert.peta.& tenet Pau.in.l.2.§.1.num.14.ff. eo.& in.l.cum qui.§.si iurauero.nu.1.ff. de iure iuran. & cuius temporis æstimatio attendatur, vi.Ias.in.d.l.vinum.*¶ Et idem extendit dictus Roderi.Suarez,q̃ non solùm in confessione facta per modũ cõtentiosæ iurisdictionis,sed etiã
30 si emanat † per modũ voluntariæ iurisdictionis executatur,& pro tali executione põt implorari officium iudicis sicut per sententiã.ita dicit q̃ tenet Ange.in.d.l.certum.§.confessi.in fine.ff. de cõfessis.post Ioan.Andr.in additio. ad Spec. in tit.de confessis.§.postremò. hanc cõclusionẽ tenet Cy.de Pistorio.in.d.l.vnica.C.de confessis.q.2.& in.q.9.vbi dicit,q̃ siue fiat cõfessio per modũ voluntariæ iurisdictionis,ex ea competit officiũ iudicis pro executione facienda.Et ratio est:quia officiũ iudicis locum habet in omnib⁹, quæ sunt nota iudici,vt iudici.vt in.l.si irruptio ne.ff.finiũ reg.Itẽ in.2.q.cõcludit idẽ,dicens, q̃ etiã dicta cõfessio sufficit ad executionem, nec est opus alia sententia condemnatoria,nisi illud præceptũ de soluẽdo,quod est executiuũ vt dicit gl.in.d.l.si debitori.& ponit Cy.exẽplũ. Venis ad me,& dicis,Mutua mihi decẽ: & dico, q̃ placet,sed volo,q̃ cõfitearis corã iudice:& sic va dimus ſpõte corã iudice,& confiteris.hæc est cõfessio per modũ voluntariæ iurisdictionis,& postea nõ est necessè fieri sentẽtia,sed præceptũ de soluẽdo mãdatur executioni. & sic dicit seruari de consuetudine.quod dicit esse notandũ. ¶ Idẽ dicit Roderi.Suarez,vbi suprà.colũ.30. extendi
31 non solum in ciuilibus,sed etiam † in criminalibus quoad confiscationem bonorũ: quia tantũ operabitur confessio solennis in iudicio, sicut si lata esset sentẽtia. ¶ Et ibi colũ.32.versi.limitabis hanc legem.tenet q̃ dicta pragmatica, & iu-
32 ra similia nõ habẽt † locũ in causis criminalibus, in quibus etiã cõfessio solẽnis in iudicio spõte facta,nõ habet executionẽ paratam, nec cõfessus habetur pro iudicato,imo requiritur sentẽtia cõdẽnatoria.Et intellige,quãdo nõ precedẽte libello, nec litis cõtestatione, & ordine iudiciario facta est,qa his precedẽtib⁹,nullũ dubiũ est,cũ nec in casibus ciuilib⁹ tũc haberet paratã executionẽ. vt suprà dictũ est.Verũ est,q̃ gl.in.l.absentẽ.ff. de pœnis tenet cõtrariũ,imò q̃ etiã in causa criminali confessus habeatur pro iudicato. vt in causa ciuili.& est glossa.super parte iudiciorum. vbi glossa.per verbum forte dicit. Sed ibi loquitur in cõfessione non spontanea,sic transit glo. ibi & sentit, quòd si confessio esset spontanea etiam in criminalibus,habetur pro iudicato, & sic haberet executionem paratam. Sed secundùm d.Roderic.Suarez contrarium est verum. vt est.gl.de hoc in.l. si quis in hoc genus. super parte,nouerit.C.de episcopis & clericis. vbi gl. dicit,q̃ contra sponte confessum post confessionem debet proferri sentẽtia.& satis probat text. ibi,in conuictos,siue confessos reos sentẽtia noluerit vendicanda.& Saly.ibi.ad hoc illum text. reputat notandum,quòd in confessum spõte in criminalibus est necessè q̃ feratur sententia. & idem tenet Ioan.Faber.in.d.l.vnica.C.de cõfessis.cum quo transit Rode.Suar.& facit quod tenet Pau.de Castr.in.l.si debitori.ff. de iudicijs, vbi ait,q̃ in cõfesso nullæ sunt partes iudicis,nisi in cõdemnando.& vi.Abb.& ibi gl.in.c.fi. de confessis.nu.18.vbi tenet,quòd licet in confesso nullæ sint partes iudicis,requiritur sentẽtia, qa non habetur propriè pro condemnato,sed est ferẽda sententia, quia non põt quis condemnare seipsum.& vi.text. expressium in.l. proinde. & ibi Bar.ff.ad.l.Aquiliam.* Adde q̃ quando executio non fuit rectè facta, q̃ talis ineptitudinis exceptio executioni non obstat: vbi interuenit confessio,vel offert probationem incontinenti: vi.quæ dixi in.c.11.infrà,in gl. *sententiadas.* versi.
33 & licet.*¶ Quoq; dic.q̃ scriptura priuata, † quę in nostra Hispania conoscimiẽto vocatur, si est recognita à parte in iudicio,habet hodie executionẽ paratã,sicut instrumentũ guarentigiũ. vt tenet dicta pragma.131.in dictis pragm.factis per nostrũ Carolũ in villa de Madrid anno.1534. factis. ¶ Et vide pragma. cõditam Vallisoleti, seu Pinciæ anno.1548.peti.56.vbi statuitur seu cauetur,

tur,quòd tales recognitiones scripturarum priuatarum fiant coram iudice, vt mediantibus eis executio agatur, ita q̃ obseruetur sub pœna illius pretij, q̃ iura executionis in summam excrescunt: & qui contra fecerint, duplicata talia iura cameræ regis soluant.* Vel fiant corã alio de commissione iudicis, dũmodo postea iudex præcipiat executioni mandari per pragmati.factam Toleti anni.1559.*¶ Sed ad istam recogni-
34 tionem faciendam † iudex debet personaliter citare reum,& debet esse moniẽs à iudice, sicut requiritur ad faciendũ q̃ é haberi pro confesso, si non respondeat positionibus.tenet Ias. in authẽ.hoc amplius.C.de fideicommissi.nu.3. allegando tex.in.c.si post prælitũ.de cõfessis.in.6. & Ang.in.§.si quis autẽ non implens.in.1. colũ. in auth.de hæredi.& falci.colla.1. & in hoc vna monitio sufficit secundùm eum. ¶ Et an si ista
35 scriptura † priuata faciat fidẽ.vi.Spec.in titu. de instrumẽto editio.§.nunc dicendũ.versic. priuatum.nu.4.& ibi latè Ioan.Andre. in additio. & Ioan.de Pla.in.l.fi.C.de cõueniẽ.fin.debito. libr.10.vbi singulariter.& Mõtal.in.l.5.tit.9.for. ll.lib.2.in gl. *no fuer en fechas.* ¶ Vnum tamen nota,quod tenet Hipp.de Marsi.in singu.69. q̃ regulariter scriptura priuata nõ facit fidẽ, nec probationẽ,q̃ in tãtũ hoc est verũ,q̃ consensu partium fieri non potest,q̃ priuatæ scripturæ alicuius non solenniter confectæ adhibeatur fides. *Sed quid de scriptura priuata,quæ vocatur Hispanè libramiento,an habeat executionem paratam,dic quòd sic:vt in.l.8.tit.4.lib.6.ord. quã intellige quando est acceptatum coram tabellione per debentem soluere,vt in.l.119.in quaterno gabellarum.*¶ Idem dic in iuramento, quia iu-
36 ramentũ † habet executionẽ paratam,sicut sententia.tenet Bar.in.l.2.nu.8.ff.de iur.iuran.vbi ait,q̃ si in instrumẽto aliquo cuiuscunq; cõtractus apponeretur iuramentum,istud instrumentũ,quod aliàs de iure cõmuni nõ haberet executionẽ paratã,vt in.l.minor.viginti quinq; annis fideicõmissum.ff.de mino.isto casu propter iuramẽtũ habet executionẽ paratã,etiã de iure cõmuni.& Bart.ibi dicit,q̃ miratur,q̃ consuetudo hũc modũ,& hãc cautelã nõ adinuenerit. & Ias. ibi.nu.9.& 10.dicit,quòd ista fuit noua inuẽtio Bar.& nouum eius dictũ,vt inquit Roma. in repeti.Rub.de arbitris.vlti charta. & Bald. in.l.1. C.eod.tit.de iur.iur. Quod fuit singul.opi.Bar. quod Ias.dicit esse põderãdũ,quia etiã loquitur in iuramẽto extraiudiciali.& cũ ista opi.Bar.tenet Fulgo.& Alex.ibi.& idem Bar.in.l. sed & si posseſſoris.§.fi.ff.eo.de iur.iu.& ibi quo q; Saly. & Alex.Ange.& Roma.& istã opinionem dicit ibi Ias.tenẽdã in.d.l.2.nu.17.licet in hoc referat tres sentẽtias,vel opiniones, & eam corroborat pluribus fundamẽtis.vt ibi per eũ.nu. 17. &. 18. & ibi allegat quã plures alios eã tenentes,vbi respõdit ad cõtraria adducta cõtra Bart.& istãmet opinionẽ Bart.tenet idẽ Ias.vbi quoq; eã altercat in.§.Itẽ si quis postulãte. Insti. de actio.nu. 87.vbi in fine dicit,q̃ propterea laudat & consulit,q̃ in fine cuiuslibet instrumẽti semper facias apponi iuramentũ.& istã opinionẽ Bar.tenet dictus Roder.Suar.in.d.repe.l.post rẽ.col.9.& dicit eã verisimã,vbi quoq; ibi per eũ.in.2.colũ. latissimè.vers.nota secũdo.iuramẽtũ habet executionẽ paratã.per.14.colũ.istã.q.examinat.& ibi per eũ extẽsiones,& limitationes.*Et opi.Bart. sequitur.Peregri.in parte iuramentum.q. 7. in. gl. *sententia.*¶ Licet iam hodie per istũ tex.& similia iura regalia non sit necesse reponere iuramẽtum in cõtractibus ad hoc vt contractus habeat executionẽ paratã. Imò prohibetur iuramentũ apponi.vt in.l.6.tit.1.lib.3.in ordi.rega.& in pragmatica.fo.162.vbi latè in libro pragmaticarum. exceptis in cõtractibus minorũ,mulierũ,& similiũ,ad quorum validitatẽ iuramẽtũ requiritur. vt in.d. pragmatica. & tenet Segura in repeti.l. 1.§.si vir.ff.de acqui. posse.col.50.per.16.colum.
37 ¶ Quid in cõputatione, † an habeat executionẽ paratã id est, *el alcance*, quæ fit in ea,an executiõi mãdetur? Vide tex.& quæ ibi dicã in.c.30.infrà eo.in glo. *fagapagar.* ¶ Quid in cessione,an dicta
38 cessio,quæ † in nostra Hispania vocatur *carta de lasto*, habeat executionẽ paratã, & si fideiussor soluẽs pro principali habeat executionẽ paratã cõtra principalẽ,pro eo quòd soluit pro principali Bar.in.l.fi.in fine.nu.7.C.de vsu.& reiiudi. istam quæstio.tractat.& ibi dicit, quòd fideiussor iudicatum soluit, qui exactus est pro domino.i.pro principali,habet executionẽ paratam cõtra dominũ,nec habet necesse cõtra eũ dare libellũ in actione mandati,nec cõtra eũ procedere ordinariè,& hoc per text.ibi in verbo, statim pecunias,& idẽ tenet Barto.in.l.2.ff. qui satisda. cogã.& latius in.l.1.ff.iudica.solui.nu.1.& Specul.in titul.de executione sententiæ.in.§. sequitur versic.sed nunquid sententiam.*Et Boerius decisione.277.nu.3.& 4.& Bald. in.l. si quis. ff. de procura.in fine.*¶ Quod secus dicit Bartol. in.dicta.l.1.ff.iudi.solui.esse in fideiussore contractus.per.l.græcè.§.si à debitore.ff. de pigno. & per.l.à sententia.in princip.ff.de appellati. & per.l.præsenti.§.adijcientes.6. de his qui ad eccle. confugẽ. & per alia iura. vt ibi per eum. & hanc partem tenet Angel. in.l. si cum pecuniã. C.de priuileg.fisci.& Rodericus Suarez.in.d.l.

Universidad de Deusto Biblioteca

post rem iudicatam.ff.de re iudi.col.47.versic. item est alius casus.& est tex.in.l.11.tit.12.par.5. Et hanc opinionem tenet Hipp.de Marsi. in repeti.Rubricæ. ff. de fideiussor.nu. 363. vbi tenet allegando.Bal.in.l.cum eorum.circa principiū. C.de senten.q̃ si fideiussor capitur pro debito, potest per eundem iudicem facere capi reū principalem incidenter, licet talis non esset iudex suus. Quod dicit esse verum in fideiussore iudicij, sed secus dicit esse in fideiussore contractus quia nulla lex hoc dicit. de quo latius ibi per Bal.quod est notabile in hac materia. & idē tenet Alex.in additio.ad Bart.in.d.l.1.ff.iudi.solui.in additione fi.& vi.Pau.de Castro.in.l.fi.ff. de eo quod certo loco.nu.4.& Roderic.Suarez in repeti.l.2.tit. *de los emplazamientos.*for.ll. lib.2. col.46.vbi dicit,q̃ opin.Bal.in.d.l.cum eorum. loquitur,& est speciale in eo,qui fideiusit apud fiscum,non in alijs,vt ibi per eum.Sed opi.Bar. suprà relata est communis,vt tenet dictus Roderi.Suarez.in repe.d.l.2.*de los emplazamientos*, col. 45.Et sic q̃ si fideiussor cōtractus soluit pro prīcipali processionem factam à creditore,non potest petere executionem contra principalē per dictam literam de lastro, sed ordinariè debet petere, quod secus est in fideiussore iudicij, licet pluries vidi contrarium,imò q̃ talis litera de lastro ratione contractus mādatur executioni cō tra principalem.Et licet opi.Bar.sit communis, vt dictum est,de quo per.d.Roder.Suarez in. d. l.2.col.37.versi.sed pone quæstionem quotidianam.vbi in col.46.hoc quoq; tenet, & dicit, q̃ hoc dicit Ange.in.d.l.fi.C.de vsu re.iudi.sibi videri æquissimum suadente æquitate, ne grauetur pro alio,vt euitetur circuitus.l.2.§.fi.cum.l. sequen.ff.si quis cautio.& idem tenet Ange.in. d.l.1.ff.iudi.soluī. ¶ Tamen sempervideo,q̃ ista litera de lastro mittitur executioni contra principalem,modò sit fideiussor iudicij,modò contractus,si per creditorem sunt cessæ actiones fideiussori, licet communis opi. sit in cōtrarium, vt dictum est:pro quo facit quod tenet Bal.in.l. quod dicimus.ff.de solut.vbi dicit, q̃ quando fideiussor soluit prōptam,& expeditā, debet habere executionem in recuperatione. Et in expresso tenet Montal.in gl.ordi.in parte,obligacion.col.6.dicendo,cum cessionarius in locum creditoris succedat,poterit sicut creditor executionem petere.vt in.l.fi.C.de execu.rei.iudi.& cessionarius debet vti iure cedentis. l. emptor. C.de hæredi.vel acti.ven.Et ista est veritas secūdum eum,quòd mittatur executioni, & quòd non requiratur libellus, nec via ordinaria agatur. *Nec videtur obstare text.in.l. qui debitorem. ff.de fideiusso. vbi facta solutione à fideiussore, parit sibi actionem contra debitorem principalem:quia loquitur quando actiones non fuerūt cessæ fideiussori. ¶ Sed quid si vnus ex fideiussoribus soluit totum indistinctè debet sibi cedi actio contra principalem in totum, & contra fideiussorem pro rata:tenet Pau.Castr.in.l. vnde quæritur.ff.cōmo.& ibi gl.quam legit iūcto. §. si duobus.nume.28.& vi.glos.mirabilem in.l.1. ff.ad.l.Rodiam.de iact.in verb.farciatur: & idē tenet.glo.in.l.fideiusso.in glo.nomina:& tenet additio.Abb.in.ca.pertinent.de fideiusso. in additione magna,in principio & vi.tex.singul.in. l.11.titul.12.parti.5.vbi de hoc latè & Cyn.in.l.1. quæst.3.C.de duobus reis:& Barto.in.l.modesti nus.ff.de solutio.glo.in.l.si plures.ff.de admini. tuto.& vi.l.4.titul.18.libr.3.fori.ll. & ibi Montal.& Bal.in.l. recte. C.de fideiusso.& Peregri. in par.fideiussor.q. 7.in.glo.cedet vbi singulariter de hoc & de alijs quæstioni.in materia ista.* ¶ Tamen ad hoc vt fideiussor posit petere exe cutionem contra principalem ex ratione cessionis,seu chartę de lastro,requiritur,q̃ verè,& realiter soluisset debitum creditori,& non sufficit, quòd creditor confiteatur se recepisse.prout tenet. Bartol. & dicit esse menti tenendum in. l. duobus.§.à fideiussore.numero.3.ff. de iure iur. Et licet ibi Paul.de Castro. teneat contrarium. Alexand.ibi in.§.quod autem reus. numero. 2. tenet cum Bartol.& dicit,quòd pro eo est communis opin. ¶ Sed idem Bartol.in consilio.160. qui incipit. Titius promisit Sempronio. tenet totum contrarium imò quòd sufficiat sola confessio de recepto.& istam sequitur Alexand.in consilio.25.in.2.volumi.& idem in consilio.90. in.3.volum.sequendo Paul. de Castro. dicendo istam esse veritatem:quia vera solutio, & confessio,seu apocha de soluto post.30. dies, æquiparantur.vt in.l.in contractibus. §. sed quoniā. in fine.C.de non numer. pec. saltem interpretatiuè.Et re vera sua conclusio mihi videtur vera,& ita practicarem, si euenisset.licet Alexan. vbi suprà, dicat,quòd est communis opin. sibi contrarius. Quia vt dicit Bartol.in dicto.consili. si creditor non fuit conquæstus.infrà.30. dies. præsumitur,quòd sibi fuerit solutum, quæ præsumptio tranlit onus probandi in aduersarium. vt Institu. de litera obligatio. circa medium. & in.l.generaliter.C.de non numer. pec. Stādum est ergo dictæ præsumptioni, nisi probetur contrarium.prout concludit Bartol. in dict. consilio.quem vi.& dictum Bartol.in dicto.§. à fideiussore intelligatur quando creditor fuit conquæstus de solutione infra.30. dies, quia tunc non sufficit confessio sua,aliàs secus.quod nota. *Et q̃ sufficiat talis confessio creditoris dicētis, sibi satisfactum esse à fideiussore:vt ipse fideiussor contra principalem agere posit,est magis cō munis opinio secundùm Hippoly.de Marsi.in repe.rubr.de fideiusso.nume.265.* ¶ Et non solùm fideiussor habet executionem paratam: vt
39 dictum est,imò † propria authoritate fideiussor potest soluere de substantia, & bonis ipsius rei principalis,pro quo fideiusit.vt est text. singula.in.l.si procuratorem.§.si ignorantes.ff.manda.ibi,ex substantia debitoris soluere.& Bartol. ibi commendat istum text. pro singula. & Angel.in.l.Plancius.ff.de procurato.de cuius intellectu loquitur pulchrè Bartol.in authentic.qua in prouincia.C.vbi de crimi.agi.oper.in fine.& ibi Paul.de Castro. & facit text.in authentic. si captiui.C.de episcopis & cleri. ¶ Et hoc est verum non solùm in fideiussore iudicij, sed etiam in fideiussore contractus:quia fideiussor contractus,& fideiussor iudicij, potest soluere de bonis illius,pro quo fideiusit, quia videtur super hoc habere mandatum.tenet Bald.in.dicta.authen.qua in prouincia.in fin.verbis.& idem tenet Angel.ibi per.d.§.si ignorantes prout tenet dictus Roderi.Suarez.in.d.repe.d.l.2.colū.47. ¶ Vbi dicit,quòd Bald.in authentic. si captiui. C.de episcopis,& cleri.colum.3.versic.vnùmverò nota.per illum text.& ibi Paul.de Castro.limitat illum text.in dict.§.si ignorantes.quādo, fideiussor non habet vnde soluat. & timet ne ponatur in carcere, tūc potest vēdere bona principalis,& satisfacere.Sed si fideiussor est soluendo non potest vendere bona principalis. quod dicit esse notandum ad.d.§.si ignorantes. & idē tenet Hippolyt.de Marsi.in dict.repeti.Rubricæ.ff.de fideiusso.num.364.vbi dicit,quòd hæc est communis conclusio omnium doctorum. *Maximè si fideiussor habet debitoris bona penes se:quia tunc potest soluere:tenet Ioan.Ana. in.c.alij.de accusa.colum.3.* Quod facit pro fideiussoribus,quia si creditores petunt executionem in bonis eorum, possunt nominare bona principalium debitorū,& in eis debet fieri executio, dummodò dent fideiussorem, de saneamiento,seu securitate.quod nota. ¶ Quid autem
40 si fideiussor pro principali est in carceratus, † an possit petere,vt ipse principalis faciat eum relaxare à carceribus.* Quinimo dico,quòd principalis potest etiam in carcerari: & talis captura non liberat fideiussorem : imo vterque possunt capi:vt text.notabil. in.l. hæres à debitore. §. si seruus.ff.de fideiusso. & è contra si primo capitur fideiussor,potest etiam capi reus.vt.glo.in.l. creditor in princi.ff.mandati.& tenet Bal.in.ca. contingit.de dolo.& contum.numero.20.* Vel possit petere damna,& interesse ab ipso.vi.Bal. in dict.l.fin.C.de vsu.rei iudi.in fin.& in.l. quā quam.C.de senten.quæ sine cert.quanti. vbi in istis locis hoc examinat.* Quid in fideiussore indemnitatis,putà si Titius fideiusit pro Ioanne, & Ioan. promisit ei de indemnitate, an possit agere.(per instrumentum guarentigium) antequam Titius soluat pro Ioanne,nec sit molestatus nec condemnatus quòd conseruetur indemnis dic q̃ statim potest agere quia habetur pro condemnato & debet conseruari indemnem soluendo & non cauendo quia per cautionem non consuluitur Titio quo minus molestari possit ab illo cui fuit obligatus,& sic non remanet indemnis nisi totaliter soluendo & eximēdo eum ab obligatione secundùm dominum docto. Dida.Perez.in.l.5.titu.8.*delas excepciones.*lib.3. ord. in.glo.*no seyendo legitimas.*colūm.4.vbi allegat. Bal.in tracta.de statutis.in parte instrumētum in versi.statutum dicit.tamen in fauorem Bald. & domini. d. Perez allego. Angel. in. l. minor. ff.de euictioni.vbi fideiussor coactus ad soluendum potest implorare iudicis officium vt indēnis seruetur ab eo.Quod intelligo quando post commissam obligationem stetit aliquod tempus in ea.Quod tempus relinquitur arbitrio iudicis,hoc est quòd post transactum tēpus obligationis intra quod tenebatur soluere stetit in ea per aliquod tempus. secundùm Segura. in.l. si ex legati causa.ff.de verb.obliga.nu.79.&.80. fol.176.post.glo.in.l.Lucius.ff.manda.& in.l.si pro ea.C.eo.quarum opinio approbatur.per.l. 14.tit.12.parti.5.nec obstat.l.8.tit.18.libr.3. fori. quæ disponit q̃ debet esse per annū: quā sequitur Anto. Gomez tomo de contractibus. titul. de fideiusso. nu. 10. contra quam tenet Gregor. Lopez.in.d.l.14.glos.*aluedrio*,nisi probetur eius
41 vsus.* ¶ De sententia lata contra principalem † si mandatur executioni contra fideiussorem de iudicio sisti.Bart.melius quam alibi.in. d.l.1. ff. iudi.solui.tenet q̃ sic.& Roderic. Suarez in.d.l. 2.for.ll.l.2.titu.*de los emplazamientos*.col.37.versi. sed pone quæstionem.vbi latè.& doctor del Castillo in.l.63.in.ll.de Toro.in glossa. *diez años*.columna.9.versic.Sed quæro an sententia, quod secus dicit esse contra fideiussorem contractus,q̃ sine nouo processu non potest in eum executio fieri. de quo latè per dictum Roderic. Suarez in dict.Repetitio.l.post rem. column.170. versicul.visum est suprà.& melius in dicta.l.2.*de los emplazamientos*.versic.& col.vbi suprà,& ibi vide quoq; de fideiussore de iudicato soluēdo,vbi sen

Universidad de Deusto
Biblioteca

tentia lata contra principalem, mandatur executioni contra fideiussorem de iudicato soluendo sine nouo processu, quod dicit esse communis opinio, & dicit tenere odiosè in dic. l. 2. C. de vsu rei iudi. de quo per. d. Roderi. Suarez vbi suprà. col. 43. vbi tenet, ꝙ ad omnes opiniones vitandas est cautela, ꝙ petatur executio virtute sentẽtiæ & virtute promissionis de iudicato soluendo, & sic vtrunque & quolibet eorum executioni mandatur, de quo ibi per eum. ¶ Et ibi in col.

42 39. versi. quid autem. tenet ꝙ stipulatio † rem rata haberi, non habet executionem paratã: qa interponitur extra iudicium, & est nouo iudicio opus, nec potest fieri executio, dicit ꝙ est argu. in l. à diuo pio. §. sed si emptor. ff. de re iudi. Sed si esset interposita in iudicio, bene habet executionem paratam. vt ibi per eum latissimè. ¶ Quoque instrumentum mandatur executio-

43 ni contra debitores † fiscales, & contra eos proceditur executiuè, quando debitum est liquidũ per confessionem, vel quando non cadit probatio negationis. vt in tributis: & est verum quo ad mediatum debitorem fisci, sed quo ad debitorem requiritur ordinarius processus, proposita conditione ex. l. est text. in l. missi opinatores. C. de exacto. tribu. lib. 10. & tenet Bald. in. l. 1. C. de condi. ex lege. versi. tertiò oppono. & Roderic. Suarez in. d. repet. l. post rem iudicatam. col. 45. versi. addas alium casum. * Et vi. Peregrin. in parte arrendatio. vbi ingenuus dominus propria authoritate potest occupare bona sui collectoris seu arrendatoris pro sibi ab eo debitum. & ibi latè de materia ista arrendatorum vbi ponit notabiles quæstio. & pro præstationibus publicis statim incipimus ab executione text. in l. 2. C. de apparito. præt. libr. 12. & Guido papa. in singul. 314. §. in præstationibus, & vid. Peregrina. in parte fiscus. 3. col. vbi latè de hoc. & summariè & executiuè proceditur in exactione onerum publicorum tenet Rolandinus à Valle. consili. 32. numero. 5. & latè Bald. in consil. 101. vol. 5. vbi inquit quòd in exigẽdis publicis functionibus putà tributis vel datijs & collectis nullus ordo exigitur nec citatio. Imò in istis valent præcepta generalia & denuntiatio quòd quicunque debet soluere soluat: licet aliàs huiusmodi præcepta generalia vim rei iudicatę non habeãt. l. pro grãma. C. comina. vel episto. in his enim iudices & examinatores collectores procedunt de plano cogendo, exigendo non citando vt in. dict. l. missi opinatores, tamen qui grauantur comparẽt & grauaminis causam allegant & audiuntur. C. de officio. iudi. l. 2. & vi. Soci. in consi. 151. vol. 1. nu. 9. vbi dicit quod ille qui ex libris publicis debitor apparet potest nulla interueniente citatione condemnari. per. l. 2. §. quòd si de frumentaria. ff. de adminis. tr. re. ad ciuit. Bar. in. l. nec quic quam. §. vbi decretum in rep. ff. de officio. consul. & lega. Et adde in proposito qđ tenet. Bald. in. l. 2. C. de conueni. fisci debito. libr. 10. quòd si debitor fisci soluit collectori bona fide & cõstat non tamen per instrumẽtum legitimum ex eo quia non fuit subscriptum à notario. & sic non sufficiens probatio contra fiscum nisi quantum adhoc vt, fiscus prius discutiat collectorem adducit glo. singul. in. l. generali. C. de tabular. lib. 10. & non alibi tenet singulariter. * ¶ Et an libri, vel scripturæ ciuitatum, episcoporum, ecclesiarum, vel aliorum præsidentium, in quibus continentur de certis assinibus. seu reditibus qui dicuntur deberi curiæ, vel de æstimationibus rerum, vel de aliquibus alijs iuribus debitis regni, vel curiæ, faciant fidem, & habeant executionẽ paratam. vbi latissimè Bald. in. l. exemplo. C. de probatio. ¶ Idem dic in pacto de præterito iudi

44 cato † soluendo, quia habet executionem paratam. est casus vnicus. in. l. tale pactum. §. qui prouocabit. ff. de pactis. & Bald. ibi in. 5. colũ. versic. quartò sic oppono. dicit non esse alibi adhoc. & tenet Roderi. Suarez in. d. repet. l. post rem. col. 47. versi. Item est alius casus. ¶ Vbi dicit ꝙ quo

45 q; transactio † facta coram iudice etiam delegato, habet executionem paratam. per text. in. ca. si quando. de officio delegat. & ad hoc comme. eum ibi Petrus Vincent. & Ancharra. & Andr. Sicu. Barto. inducit licet Innocen. & Abb. & alij hoc non admittant maximè in delegato. Tamẽ Andre. Sicul. inducit contra eos text. in. capitu. causam. de testi. ibi, concordia, vel iudicio vtraq; determinetis. & in. capitul. quærellam. de simo. comprobatur hodie ista opinio Petri Vincẽ. & Ancharra. & Barb. per text. in. d. l. fina. de legibus de Madrid. vbi illud, quod disponitur circa executionem sententiæ arbitratoris, habet locũ in transactione, quas vide. ¶ Quoq; est alius ca-

46 sus, in quo habet locum executio, putà † in locatore pro rebus illatis, & inductis in domũ. vt in. l. vtiq;. ff. de damno infecto. & l. licet. ff. quibus ex causi. pig. taci. contraha. Sed hoc intellige, dum bona sunt in domo, quia si extrahũtur de domo, cessat ius exequendi. Bartol. in. l. creditores. column. 10. C. de pigno. & in. l. 1. C. de salui. interd. ¶ Et alius casus, in quo habet execu-

47 tionem paratam quando rex prẽcipit † aliquid præcisè, putà, occidere hominem, vel capere aliquem, vel deuastare, seu demolere turrim, vel fortalitium siue arcem, vel adimplere aliquod aliud factũ certũ, dicendo in prouisione, quã ei rex

rex mittit, faciatis hoc statim: quia talis charta, seu prouisio regis habet executionem paratã. Ita tenet dictus Roderi. Suarez vbi suprà. per text. in. l. 52. titul. 18. partit. 3. quæ incipit, *quales cartas deuen ser complidas*. ¶ Est alius casus, in quasi fide-

48 iussore, in quo † habet executionem paratã, putà in patre, qui dicitur quasi fideiussor, vnde filio ciuiliter condemnato fit executio cõtra patrem, si in ipso iudicio agitato cum filio cõsentit & filius fuit in iudicio patre consentiente, quia fit executio contra patrem in peculio profectitio, & in vsufructu aduentitio. nam talis vsusfructus redigitur ad instantiam peculij profectitij. ita tenet dictus Roderi. Suar. vbi. suprà col. 49. versi. põt etiam addere. per glo. quam dicit esse singu. & menti tenendam perpetuò in. l. si condemnatus. ff. de noxali. & non est alibi secundũ Bald. in. l. cum antiquitas. col. 2. C. de vsur. & rei iudi. De quo vbi suprà per. d. Roder. Sua. & per Barto. Alex. & doct. in. l. si finita. §. si de vectiga. lib. ff. de damno infect. tex. & ibi gl. in. §. fi. Insti tuta de noxa. & ibi Ang. & ibi gl. in parte, cõueniri. & Ioan. Faber. ibi, magis latè. & Iaf. latè in. §. actiones autem. Insti. de actio. nu. 61. cũ sequẽtibus. & Roma. cõsi. 154. & tex. in. l. 9. tit. 31. par. 7. & ibi Montal. ¶ Sed omnia supradicta de instrumento, qui mittitur executioni, intellige,

49 quando tale † instrumentum est liquidũ, tunc mandatur executioni, secus si non est liquidum instrumentum, sententia, vel depositum. vt Bar. in. l. proinde. §. notandum. ff. ad. l. Aquiliã. & ibi Alex. in additio. & probatur iu. d. l. 5. ordin. ibi, *o mostraren recaudos ciertos*. & Montalu. ibi. & latè Rode. Suar. in. d. repe. illius. iuncta. l. post rẽ. ff. de re iud. col. 112. ver. quartò limita. & tenet Alexan. in consi. 188. in. 2. volu. nu. 1. & 2. & Paul. de Castr. in. l. 1. ff. de lega. 2. nu. 10. & Alex. ibi. nu. 13.

50 sequẽdo Bald. ibi dicit, ꝙ instrumẽtum † in quo est prõmissum interesse, vel aliud incertum, habebit executionem concessam ab statuto, dummodò priusquam fiat executio mediãtibus probationibus liquidetur, & declaretur istud in certum, quia vt dicit Bal. in. l. apertissimè in fin. C. de iudicijs. non potest concedi captura, vel alia executio pro debito non liquido, vel incerto, & tenet doct. del Castill. in. l. 66. de Toro. in parte, informacion. 2. col. versi. & ita de testi. intelligo. ¶ Et quia, vt dicit Bald. in. d. l. 2. C. execu. tio. rei

51 iudi. nu. 7. instrumẽta conditionalia, † & incerta dum liquidantur, non gaudent beneficio statuti, sed postquam interlocutum est, & ea liquidata, tunc statutum de exequendo incipit habere vires. & vi. Alexã. in. l. in illa. nu. 7. ff. de verbor. obliga. vbi ait, ꝙ instrumentum habens conditionem purificatã, mãdatur executioni tanquã purũ. ¶ Et vide Bal. in. d. l. 2. C. de execu. rei iudi.

52 vbi tenet, ꝙ in ista liquidatione † pars est citanda, quia causæ cognitionẽ requirit. tenet Anto. Francis. in additio. ad Abb. in. c. significauerunt. de testi. in additione. 2. in fine. & Roderic. Suar. in. d. repet. si post rẽ. colũ. 113. & Philip. Dec. consilio. 197. & Hippol. de Marsil. in singula. 168. & Bar. in. l. 3. C. de pigno. in. 3. q. & quia si actor habuit dilationem ad probandum, & liquidãdum, tunc durante tali liquidatione poterit tunc similiter reus probare, & allegare contra ipsam liquidationem, & concernentiã, non obstãte statuto. tenet Hippoly. de Marsi. in. l. circuncidere. §. seruo. ff. ad. l. Corneli. de sicar. nu. 20. & Bald. in. l. si causam. C. de execu. rei iudi. vltim. colum. * Facit quod tenet Bal. in. l. item quia cõuentiones. ff. de pact. versi. item nota: vbi inquit, ꝙ quando dubitatur an extiterit conditio, debet hoc liquidari per probationem & pronuntiationem iudicis declarantis super hoc: quia non potest dici aliquid perfectè liquidum, nisi sit per sententiam declaratum: nam sententia facit rem in dubitatam: quod dicit Bald. ꝙ facit ad statuta de executione guarentigiæ: quia si de se non sunt liquida, debent primo liquidari & declarari, & sic aliqua pronuntiatio necessaria antequam executio fiat. * ¶ Tamen dicit Bal. in. l. prima. ff. de edẽdo. nu. 8. & ibi Pau. de Castr. nu. 9. & in. l. 1. ff. de lega. 2. numer. 10. & in. l. prima. ff. iudi. solui. numer. 3. versic. respondeo in ipsa executione, quòd si tale instrumentum non liquidum liquidatur in ipsa executione, potest tale instrumentũ non

53 liquidum mandari executioni, putà † si habeo instrumentum super summa non liquida, putà super interesse, possum petere executionem, & facere capere te, vel bona tua, & postea liquidabo quantitatem: quia satis est, ꝙ postea in processu liquidetur: & idem de damnis tex. in. l. 1. & 2. C. de sent. quæ sine certam quant. profer. & idẽ tenet. d. Roderic. Suarez in. d. repe. l. 2. *titulo de los emplazamientos*. for. ll. libro. 2. column. 39. versic. & si dicas allegando glo. in. d. l. 1. ff. de edendo. & ꝙ sic debet intelligi. dict. l. 1. C. de senten. quæ sine cert. quanti. & ita dicit practicari in instrumentis guarentigiatis. quæ merentur executioni. * Quod Bal. dicit menti tenendum in. d. l. 1. ff. de edendo. nu. 7. * Nã etiã si non contineant certã quãtitatẽ, nihilominus merentur executioni, declarata prius. & limitata quantitate. & idẽ tenet Ancharra. in commento. c. canonum statuta. de consti. versic. circa istã extensionem. & Paul. de Castr. in. l. itẽ quia conuentiones. ff. de pactis. & ista est magis cõmunis opinio, secundũ Iaf. in. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.1.ff.de edend.nu.31.&.32.licet altercet cõtra istã cõmunem quinq; rationibus vt ibi per eũ. Et q̃ põt peti executio sententiæ non liquidæ, vel instrumẽti non loquidi, & q̃ facta executione in processu causæ & sic, infra decẽ dies legis fiat liquidatio, tenet quoq; Bar.in.l.1.ff.de lega.2.nu. 17.& ibi Pau.de Castr.nu.10.& tenet singulariter Roma.in cõsi.76.col.versi.secũdò.& Ias.vbi suprà.& singulariter Benedict⁹ de Barzis in tracta.de libellis guarentigijs in.q.2.tomo.17.trac. folio.192.vbi resolutiue in hoc tenet, q̃ executio potest peti ante liquidationẽ factã, prout dicit Bar.in.d.l.1.ff.delega.2.sed nõ debet iudex, cõcedere sententiam exequẽdi, quæ hodie est, *la sentencia que se da para mandar correr la execucion adelante*, nisi primò facta liquidatione: quia ista liquidatio superveniens trahitur retro, & operatur prout si ante petitam executionẽ facta fuisset, non autem est opus ab ipso principio liquidare arg.in.l.si in res.§.fi.ff.de pign.actio. ¶ Vbi limitat communẽ dictã opi.vt procedat, quando interesse erat expressum in instrumẽto: quia tunc executabitur. Secus si virtualiter continetur, pũta quia in instrumento promissum sit factũ, quo casu si non fiat, succedit obligatio ad interesse: certè in tali interesse nõ haberet locum tale statutum, secũdũ Anto.de Butri.in.c.translato.& in.d.c.canonũ statuta.de cõstit.per.l.1.ff.de his qui testa.delen.& quod ibi not. Et istã limitationẽ Ias.tenet Rode.Suar.in.d.repe.l.si post rem. col.18.versi.limita.licet de Ias.nullã faciat mentionẽ. ¶ Vbi quoq; dicit Roderi.Suar. q̃ instru-
54 mẽtum liquidũ,& in certũ,fauore† dotis mãdatur executioni. Vnde si mulier promisit simpliciter executabitur arbitrio iudicis, secũdũ Bald. in.l.1.C.de procura.infin. De quo latè per.d.Roderi.Suar.vbi suprà.col.113.sed antea debet probare cõditiones esse adimpletas,& sic matrimonũ esse sequutũ, aliàs si de hoc nõ cõstat, nõ mãdabitur executioni.tenet Alex.in.l.itẽ quia.ff. de pactis.nu.5. ¶ Quod etiã habet locũ in quasi dote: quia si instrumẽta dotalia executãtur, habẽt locũ in quasi dote.tenet Pau.de Cast.in.l.si
55 eũ dotẽ,§.si mulier.nu.3.ff.solut.matri. ¶ Et an si habeat locum executio in instrumẽto dotis† cõtinẽte tacitã stipulationẽ, q̃ vir fuerat cõfessus se habuisse dotẽ, quãuis in eo nil dicatur, q̃ maritus promiserit dotẽ restituere, ita mandabitur executioni, sicut expressa promissio. vt tenet Bal.in.l. vnica.§. vt plenius.C.de rei.vxo.actio. versi.fi.& idẽ tenet Bar.in.l.1.ff.de his qui testa. delentur.& Ias.in.§.fuerat. Insti.de actio.nu.58. cum sequentibus.& doct.del Castill.in.l. 63. de Toro, in parte, *obligacion*.in fin.vbi distinguit.& pro dicto Bal.in.d.§.vt plenius.est cõmunis opinio secũdũ. Ias.in.l.certi cõditio.ff. si cert. petanu.21.& vide latè Philippũ Dec.cõsi.536. vbi dicit, q̃ quoq; ista tacita stipulatio de restituendo dotẽ, habet executionẽ paratã cõtra hæredẽ,& sic nõ solũ cõtra maritũ, verũctiã cõtra eius hæredes executioni mãdatur.vt ibi Philip.Dec.n. 2.vbi ait, q̃ si vir est cõfessus se habuisse dotem, quã vxori promisit restituere, nulla habita mentione de hęredibus, tñ hæredes vxoris habẽt executionẽ paratam, allegando. Ang.in.l.1.ff.de his qui testa.delen.& sic põt executari cõtra hæredẽ debitoris. ¶ Sed anteaquam contra hæredem
56 executio† fiat, requiritur vt hæres citetur, aliàs non tenet executio.tenet Inno.in.ca.quia.5. de iudi.& Bal.in.l.per diuersas.Camãda. & doctor del Castill.in.l.63.de Toro.in gl.1.col.3.versi.ita põt.& vi.infrà.nu.66.*Et sic, q̃ licèt instrumentum nõ faciat de hærede mentionẽ, põt mandari executioni contra hæredem, sicut cõtra defunctum, tenet Ias.in.§.fuerat.Insti.de actio.col.11. nu.60.de quo per Mõtal.in gl.ordi.regal. in parte obligatio, col.5.&.6.& Abb.in.c.fi. de arbitr. nu.3.Bal.in.l.per diuersas.C.manda.10.q.Paul. Castr.& Alexan. latè in.l. postulante in fine.ff. ad Trebel.& ibi Ang.in talis hæres non põt capi, nec incarcerari per contractum factum cũ defuncto tenet Pala.Ruui.in rep.rub. de donatio. §.69.in fin.& Hippoly.in sua practi.cri.§.attingam.nu.59.quod intelligit si adiuit cum beneficio inuentarij:& Bal.in.l.scimus.§.& si præfactam.col.2.C.de iur.delib.& vi.Philip.Deciu. consi.536.nu.2.& in regul.hæres.ff.de reg.iur.& Ang.in tract.de testam.glo.pe.& Ias.in.l.diuortio.§.interdum.ff.solu.matrim.nu.7.& Peregr. in part.hæres in.q.2.in glo.hæres, secus si inuentariũ non confecit, vt ibi per supradicta:& Soci. in cõsi.120.vol.1.nu.12.& Bar.nu.1.& ibi Ias. nu. 13.&.14.in.l.si decesserit. ff. qui satisdare cogantur.*¶ Quoq; tene, q̃ executio nõ habet locũ, si agatur hypothecaria contra tertiũ possessorẽ. Bal.in.l.1.col.C.cõmunia de leg.Alex.in.l.1.§.si hæres.ff.ad trebellia.Et quoq; executio nõ põt fieri cõtra tertiũ possessorem.vt est gl.in.l. ea lege.C.de conditione ob causam.Bal.& Ange.in. l.2.C.si aduersus credito.& notatur in.l.à diuopio.§.si super rebus.vbi glo.& Bar.ff.de re iudi. & facit tex.in.l.fi.C. si pervim vel alio mod.& notat Bal.in.l.ob maritorum.in principi.C.nec vxor pro mari.& tenet.Philip.Deci⁹ cõsil.198. num.5.& Ias.in.l.si vnus.§.ante omnia.ff.de pactis.nu.5.& idẽ Ias.in.l.quædã.§.nihil.ff. de edẽdo.& vi.Roderi.Suar.vbi latè in repeti.l.si post rem.ff.de re iudi.col.90.versic. *que las cumplades*.

per

per totum.vbi idem tenet.& suprà dixi.num.2. *Et inquit ibi Roderic.Sua.in col.93.quòd licèt verum sit q̃ instrumentum guarentigium non mandetur executioni contra tertium possessorem, sed via ordinaria debeat agi & peti: fallit in instrumento debiti in qua debitor obligauit bona sua seu hipothecauit aliquam rem expresse, & promisit non vendere nec alienare: nam tũc alienatio in contrarium non valet, & erat singulare remedium vt instrumentum mandetur executioni contra singula.successorem & tertiũ. vt ibi latè per Roder.Suar.& per Bar.in.l. creditores.C.de pignori.nume.25.& facit text.in.l.creditor.§.quæritur.ff.de distra.pign.&.l.67. tit.5. partit.5.&.l.243.styli.& Bald.in capit.contingit de dolo.& contu.num.30.& Bar.in.l. si ita quis. §.ea lege.ff.de verbo.obliga.numer.3. & ibi Ias. nume.29.& Barto.in.l.nemo.ff.de pact.& Bald. in.l.actio.C.si vnus ex pluri.hære.& Castill.in. l.63.Tauri.in glo. *hipothecase*:& Peregrin.in part. pignus.q.5.Fallit etiam in possessorij prædij: super quo anni reditus fuerit constitutus contra eum sit executio nulla facta excussione,& fit in ipsis bonis specialiter obligatis, tenet latè & singulariter Couarru.in.3.libr.resolutio.c.7. nu.5. cũ seq.*¶ Et an si pro interesse põt mãdari executioni instrumentũ, si est promissum, vel si fuit promissum factum si potest peti interesse, vide latissimè per Ias.in.d.l. certi conditio. ff. si cert. peta.nu.20.cum sequẽtibus.& ibi per Alexã.& dixi suprà.nu.53. ¶ Item intellige, quãdo instru-
57 mentũ† est purum, non autem quando instrumentum est conditionale à principio, licet postea sit purificatum, vt Ioan.de Imol.in.l. seruũ cõmune.§. Titius hæres.ff.de vulga.& pupill.& ita residet contra Ange.ibi. ¶ Roderi.Suarez.in d.repe.l.pòst rem.versi.quintò limita. column. 129.tenet contrarium.imò, quòd talia instrumẽta etiam à principio conditionalia, tamen si eius cõditio sit purificata, meretur executionẽ cum hoc additamento, q̃ liquidari debet prius conditionem esse purificatam, super hoc debet pars citari,& liquidari cum eo per gl.in.d.§. Titius hæres, super parte purè, ad finẽ. ¶ Ex qua infert Ange.ibi, q̃ si statutum mandat, q̃ instrumenta pura & liquida habeant executionẽ paratam, vẽdicauit sibi locum instrumentis conditionalibus post factã purificationẽ. quod reputat notandũ Bal.in.l.cum testamẽto.in fin.C.de testa. manumissi.vt vbi suprà.per Rode.Suar.& idem tenet Alex.in additio.ad Bar.in.l.qui balneum.ff.qui poti.in pigno.habe.& Ias.in.d.l.seruũ cõmune. §. Titius. ¶ Item intellige in contractu originali
58 secus in exẽplo:† quia licet exẽplũ authoritate iudicis æquipolleat originali instrumẽto manu publici notarij de cõtra rogati,& habeat executionẽ paratam, non habet locum in exẽplato authoritate iudicis, quando non est scriptu manu notarij de contractu rogati ita tenet Barto. in.l. probatorias, per glossi.ibi.C.de diuersis offic.apparito.& iudi.lib.12.quod dictum Bartol. sequitur Alexand.in authenti.si quis in aliquo decumento.C.de edendo.nume.3.& additio Abb.in c.fi.de fide instrumento.in additione secũda.& in.c.in his.de verbo.significat.in additione prima.& tenet doctor del Castill.in.l.63. de Toro. in glos. *obligacion*. colum.2.versic.& non solum. vbi ait, quod instrumentum publicũ potest exequi, licet non contineat in se clausulam, q̃ possit exequi, verumetiam eius exemplum potest exequi per notarium de originali scriptura extractum.vt in.l.Chirographis.& ibi Barto.ff.de administra. tuto. ¶ Illicò si non est extractum per notarium, qui fecit originale, licet sit extractum authoritate iudicis per alium notariũ non mandabitur executioni.vt Bartol.in.d.l.probatorias.& facit quod tenet Bart.in.l. prima.§. & hæreditatis.ff. de his qui testa. delen.in fine.& ibi Paul.de Castro.in.§.sed consulito.nume.4. ¶ Vbi si aliquis habuit instrumẽtum, quod postea perdidit, vel postea est deletum, quòd licet debitum possit peti per modum libelli, non tamen potest peti executio instrumẽti ex forma statuti.& tenet Ias.latè.in.l.fina.C.de edicto dĩ
59 ui Adria.tollen.numer.5. ¶ Et per dictum Bart. tenet Pau.de Castro.in.l.nostra.C.de testamẽ. numc.5.quòd licet statuto† caueatur, quòd instrumentum publicum mittatur executioni,& instrumentum publicum fuerit perditũ, & per testes peritos probetur eius tenor, licet debitũ possit exigi depositione testiũ, vt in.ca.olim de priuileg.non tamen poterit peti executio ex dĩ positione testiũ, quia nõ apparet originalis scriptura, quæ deducebat rẽ in notoriũ, quod erat causa executionis petẽdæ, poterit ergo agi ordinariè,& debet dari sententia diffiniti ua. ¶ Cuius cõtrariũ tenet Ange. in.d.l.fin.C.de edicto diui Adriani tollen.col.2.versi.& secundum.vbi tenet, quod talis probatio facta per creditorẽ mandabitur executioni, sicut instrumentum guarentigium, vel confessionatum. q̃ dicit Angel. esse mentiri tenendum. Sed Ias.ibi.num.20.dicit, q̃ dictum Ang.est falsum.quia Bart.& alij in multis locis tenent cõtra eum.vt per Alex.ibi.nu.21.& idem tenet doctor del Castillo.in.l.41. de Toro in glos. *del tenor*.& idem contra Ang.tenet Hipolyt.de Marsilijs.in repeti. rubricæ de probatio.numer.338.& Feli.in.c.sicut.de re iudi.3. co-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lumn.versic.prima declaratio.vbi pro ista parte plures adducit doctrinas singulares quas per te vide. ¶ Sed Alexand.in dict.l.fi.nu. 21. vult saluare dictum Angel. & ꝙ habeat locum.s.in casu,in quo testes possunt recipi,lite nõ cõtestata, super negotio principali,qñ essent senes valetudinarij,quia in isto casu habet locũ via executiua,aliàs secus.& sic dicit Rode.Suar.in.d.repe.l. post rẽ.col.106.ver.3.principaliter limita, ꝙ remanet dictũ Ange.famosum cũ hac tẽperatiõe, ꝙ nõ credit verũ.Sed quomodocũq; sit,dictum Ang.dicit esse singu.& habet fundamentũ à gl. ibi cõmuniter ab omnibus approbata. ¶ Et ideo dicit Roder.Suar.ꝙ sibi aliter videtur dicẽdum quàm Alex.senserit,& imò Bar.& Ange.in hoc non fuerũt cõtrarij:quia vbi citata parte in iudicio cõtradictorio iudex reciperet testes, & eos soleniter publicaret,& de illorũ dictis sic publicatis & receptis soleniter & forma iuridica præcedente fieret scriptura , ꝙ talis scriptura habet executionẽ paratã,& semper intellige parte presente,& citata,& cũ causæ cognitione in cõtradictorio iudicio recipiãtur,& publicentur,etiã data copia parti,aliàs nil in præiudicium debitoris fieri põt:& ita cõcordat Bar.& Ang. quem vide vt ibi per eũ.s.ꝙ dictũ Angel.intelligatur,qñ in cõtradictorio iudicio testes super debito fuerũt recepti,& cum causæ cognitione,quia tunc talis scriptura & informatio mandabitur executiõi. aliàs secus secũdũ Barto.Itẽ intelligo,qñ instru-
60 mẽtũ est verũ, † & constat de vero debito aliter quã per confessionẽ:quia si tu petis à me cẽtum ex aliqua causa,putà mutui,vel depositi,& ego corã tabellione confiteor me debitorem tuũ ex illa causa,& notarius facit solennem instrumentum confessionis meę,tale instrumẽtũ nõ habet executionem paratam:quia istud non dicitur instrumẽtũ debiti,sed potius instrumẽtũ cõfessionis debiti.secundũ Bald.singulariter in.l.si fideiussor.post principium.C. de fideiusso. & tenet Hipp. de Mar. in sing.135.vbi dicit,ꝙ est singul. & faciet tibi honorẽ,& idẽ tenet doctor del Castill.in.l.63.de Toro in gl.1.6.col.versi.ex hoc dicit. ¶ Itẽ instrumẽtũ mãdatur executioni,qñ est
61 aliquod, † quia si est inualidum , executioni nõ mãdatur.vt Bal.in.l.etiã.C. de execu.rei.iud. & in.l.absentis.C.si cert.peta.& tanet Hippol. de Mar.in.l.1.§.præterea.ff.ad.l.Corne.de sicar. n. 19.& vi.Paul. de Castr.in.l.fi.ff.de cõstitu.pecu. & Bar.in.l.diuus.ff.de testa.mili. & Guid.pap. singul.260. ¶ Et quia statutũ de instrumẽtis exequẽdis intelligitur de validis secũdũ.Bar.in.l.nõ putauit.§.nõ quęuis.ff.de bonor.pos. cõtra tab. & in.l.pẽ.ff.de adulte.& tenet Bertachi.in tract. gabellarũ.in.8.parte.n.26.tomo.6.tract. fol.67. & idem dicit in statuto de sententia exequenda intelligitur de valida,secundũ Bart.in.l.1.§.2.ff. de noui.ope.nunt.& Pau.de Cast.in.l.inter omnes.ff.qui satisdar.cog.Ioann.Andr.in addit. ad Spec.in titul. de execut.sententiæ.§.postremò. versi.contrarium. ¶ Et dicitur cõtractus nullus, quando ab eo lex,vel statutum remouet potentiam.vt in.l.à diuo.ff.de rit.nup.& in.l. non dubium.C.de legi.& Berta.vbi suprà.vbi idem dicit in statuto de testamento,& de laudo,vt intelligatur de valido. ¶ Et Bart.& Pau.in.l.2.§.prætor.ff.qui satisda.cogantur.vbi si cauetur statuto,ꝙ qualiter fuerit sententia arbitri,vel instrumentum publicum,mittatur executioni,intelligitur dummodo sit aliqua,vel aliquod,& subsistat:quod sequitur ibi laſ.in fine.* Et Bald.ibi in.§.& filius.* ¶ Et quod tenet Pau.de Castr.in.l.licet prætoria.§.si filius familiàs.nu.2.ff.de pe
62 culio.vbi dicit,ꝙ licet statuto † caueatur, ꝙ laudum mittatur executioni , & ꝙ nulla exceptio posit opponi,poterit opponi ꝙ non valuit cõpromissum:quia si hoc non est non dicitur laudum,& statutum loquitur de laudo,prout dicit ꝙ tenet Guiller.ibi quod dicit ꝙ refert.Bald.in.l.2.C.de execu.rei iudi. ¶ Item potest obsjci , ꝙ ille,qui tulit sententiam,non potuisset esse arbiter,vt quia erat mulier,bãnitus, vel excõmunicatus,& similiter potest obijci,ꝙ pars non poterat compromittere. vt tenet omnia. d. Paul. de Castro.in.l.fi.C. de recep.arbi. ¶ Ad quod facit ea,quæ tradit.Alex.in.l.si se non obtulit.§. condemnatum.ff.de re iudi.& ibi doct.vbi non dicitur condemnatus , vt executio sententiæ fieri possit,nisi condemnatio valeat. ¶ Et quod tenet Bar.in.l.diuus Traianus.ff.de testa.mili.num.1.
63 vbi tene, † ꝙ stante statuto,quòd contra publicum instrumentum nõ possunt opponi nisi certæ exceptiones.vt in.d.l.4.ordin. poterit opponi,ꝙ instrumentum,vel sententia non est sentẽtia,quia primò debet constare instrumentũ,vel sententia esse. & tenet Guid.pap.singul.260. & Alex.consi.3.in.2.volu.nu.6.vbi dicit,ꝙ potest opponi instrumentum non esse instrumẽtum, quia caret solennitatibus à iure requisitis. & idẽ Bar.in.d.l.non putauit.§.nõ quis.ff.de bon.pos. cõtra tab.& plenè in.l.1.§.& parui.ff.quo vi aut clã.& Philip.Deci.cõsi.45. ¶ Idẽ tenet Bal.in.c. cõstitutus de trãsa.sumendo argu.ex tex.ibi,ꝙ nõ põt dici instrumẽtũ guarẽtigiæ id quod de iure nõ tenet,& nec per mutuũ cõsensum recipit firmitatem,& huic nullitati renuntiari nõ põt, quia etiam inuitis partibus introducta est. vt.l. à diuo pio.ff.de re iudi. & ibi notatur. ¶ Et idẽ tenet

tenet Bal.in.ca. pastoralis.de appella.nu.3.vbi si lex seu statutũ dicit,ꝙ instrumenta publica debeãt executiõi mãdari omni exceptione remota,nisi inueniatur à statuto permissa,quòd à lege,seu statuto sunt permissæ omnes quæ colliguntur à cõtrario sensu legis,seu statuti. Vnde si lex dicit instrumentũ,ergo si non est instrumẽtum,vt quia falsum,seu simulatum quando per partes nil actum est,quòd executionem meretur.vt in.l.Paulus.ff.de verbor.significat.l.emptione.C.plus vale.quod agit. si non est publicum,vt quia non est ibi signum tabellionis.vt in.c.significauerunt.de appellatio.vel si non habet solennitatem contractus,licet habeat solennitatem instrumenti.vt quia cõtraxit minor sine tutoris authoritate secundùm Bald.vbi supra in.d.numer.3.cum sequentibus . ¶ Tamen licet instrumentum sit inualidum,probat confessio. in eo facta.Bartol.in.l.prima.§.si quis ita. ff. de verbor.obliga.& Bald.in.d.l.absentis.C.si cert. petat.idem Bartol.in.l.si ita stipulatus.§.Grisogonus.ff.de verbo.obligatio.& ibi Iaſ.numero. 54.& Alexand.nume.11.Hippolyt.de Marsi.in rubrica de probatio.num.306.Inno.in.c.cùm venerabilis.de excep.versic.Sed secus.* Vi.infrà. nume.69.versi.& hoc nisi.& Peregri.in parte instrumentum col.1.& Roma.consi.294.* Item põt opponi,ꝙ tabellio in eo scriptus non est tabellio,tenet Roder.Suar.in.d.repet.l.postrẽ.colũ.153.& colum.154. ¶ Et vide singulariter Ang. de Aret.in.l.fi.ff.à qui appella.licet vel non.versic.ex prędicta etiã.inducitur in hac quęstione. vbi tenet,ꝙ si statutũ prohibet cõtra instrumẽtũ publicũ guarẽtigiæ,vel eius executionẽ,non admitti aliqua exceptio,nisi solutionis , ꝙ aliæ exceptiones videntur excluſæ,nisi in tribus casibus.primò si opponatur cõtra solẽnitatẽ instrumẽti.vt si opponatur,vt dixi, ꝙ nõ sit instrumẽtũ publicũ.vel guarẽtigiatũ.vt in.d.l.4.§.condẽnatũ.ff.de re iudi.& in.l. generali. C. de tabula. lib.11. Et idẽ tenet Ludo.Roma.in cõsilio.42. dicẽs, ꝙ quanuis statutũ prohibeat opponi exceptionẽ cõtra guarẽtigiũ instrumẽtũ,tũc nõ videtur excludere quin exceptio nullitatis opponi posit,maximè si nullitas perueniat ex defectu personę cõtrahẽtis.tex.in.l.scire oportet.§.vlt. ff.de excusa.tuto.& Bal.in.d.l.diuus.ff.de testa. mili.& in.d.l.etiã.& in.d.l.absentis. * Idẽ tenet Guido.papa.in tracta.de compulsorijs literis.q. 1.tomo.13.tract.fo.3.affirmãs cum Bar.in.l.1.§.1. ff.ꝙ vi aut clam,& eius opi.veriorem esse,quòd non obstante dicto statuto potest excipi & opponi contra instrumentum & eius solẽnitatem, & contra personam agentis,ꝙ ipse est minor filia,& quòd ipse qui fecit instrumentum nõ erat notarius:quia isti casus omissi ab statuto remanent communis dispositione iuris. l. quod seruus.ff.de condi.ob causam.* ¶ Quinimo si pars non opposuit, iudex ex proprio officio repelle re debet nulliter agentem.vt Roma. ibi in dict. consi.allegãdo Bald.in rubrica.C.de in di.liber. & alia iura.quẽ vide.& sequitur Frã.Curt.in addi.ad Alex.in.l.filiæ licet.C.de collatio. ¶ Secũdus casus est,nisi aliæ exceptiones sint descẽdentes ex alijs statutis eiusdẽ ciuitatis , quia non est credẽdũ ꝙ per dictũ statutũ,quo cauetur,ꝙ nullæ aliæ exceptiones cõtra instrumentũ opponi possunt,ꝙ voluerit corrigere alia statuta.vt in.l. nã ad ea.ff.de cõdi.& demõstra.sed tantũmodo remouere voluisse alias exceptiones competentes de iure communi.vt in.l.1.§.si is qui nauem. ff.de exercit. ¶ Tertius,nisi opponam exceptionem contra personã,vt putà actor nõ potest stare in iudicio,quia excõmunicatus,bannitus, & simile:quia statutum prohibet exceptionẽ contra instrumentũ, & istæ sunt exceptiones cõtra personã arg.l.si filio .ff.de in offic.testa.& addas vel etiã si opponatur cõtra personã iudicis , vel notarij:quia nõ erat iudex vel notarius qui fuit rogatus de tali instrumento,quod petitur exequi,vel non erat iudex , qui tulit dictam sententiam.ita Bar.in.d.l.2.§.prætor.ff.qui satisdar.cogã.& hoc est tenendum secundum Ange.vbi suprà.licet Bal.in dict.l.pudor.C.de adul. teneat, ꝙ nullæ aliæ exceptiones possunt opponi. & vi.Guido.Pap.in singula.633.& Iaſ.in.l. prima. C.de iur.& fact.ignor.nu.11.&.18.cum sequentibus. ¶ Et licet Franciscus de Aretio in consi.20. colum.4.versi.quid dicat.quòd si statutũ dicat contra instrumẽtũ publicũ nulla possit opponi exceptio nisi solutionis & falsitatis, ꝙ per hoc tollit omnes exceptiões,quæ legitimæ possunt opponi de iure communi:quia verbis statuti in hærendum est,quanuis duris. ¶ Quia cõtrarium tenet Rode.Suar.in sua repet.l.post rẽ iudicatã. ff.de re iudi.colum.135.versic.venio ad secũdam partem.dicendo,ꝙ si iurista bene attẽdat.d.lex. nullam exceptionem legitimam remouet,quin possit opponi contra executionem contractus, ibi. *o allegando otras excepciones qualesquier.* & per hoc dicit,quòd corrigitur hodie.l.Henrici.titu. 8.lib.3.l.4.in ordi.regali.quem vi.* Et tenet Peregrin.in parte exceptio.column.1.vbi ait idem quòd licet contra instrumentum publicum nõ possit opponi nisi exceptio falsitatis quietationis & solutionis, certè quòd debet intelligi de friuola exceptione secus de legitima: quia ista bene potest opponi.* ¶ Et facit quod tenet

Ange.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ang.in.l.si hominem.§.in ædilitijs. ff. de ædilitio edicto.& idē.in.l.Paulus.§.hæres.ff.de vsu. quia illa dictio taxatiua non habet impedire, quin aliæ exceptiones similes posuit opponi.& hoc tenet,& idem tenet Ioan.Canarius in tract. de executio.instrumētorum.nu.1.3.&.5. tomo. 14.tracta.¶Et vide tu Iaſ.in.l.iuris gentiū.§.prętor ait.ff.de pactis.vbi tenet.q̄ dato, q̄ aliæ exceptiones non admittantur,eſt verum contra illum,cum quo factum eſt. Secus ſi contra tertiū poſſeſſorem.vt ibi in.nume.8.&.9.quia tertius poteſt quaſcunque opponere. & idem. in.l. ſi vnius.§.ante omnia.numero.5.ff.eod.titulo. de part.& Decius conſi.198. nu.5. ¶ Quod facit ad
64 extrauagantem †Paul. Venet.in titul.de rebus ecclę.non alienā.vbi cauetur,q̄ vltra triēniū bona eccleſiarū non locentur,aliàs contractus locationis ſit nullus quia ſi vltra locātur, tale inſtrumentū locationis,vel alienationis non valet, & non mandabitur executioni per ſupradicta. Qđ ego ita practicaui,& pronūtiaui,& ſic de ſimilibus iuribus prohibentibus cōtractibus. Et q̄ inſtrumētū nullū non mādetur executioni, tenet Bar.in.l.1.§.ſi quis ita.ff.de verbo.obliga. & melius ibi Fran.de Areti.in fine referendo Bal. ibi. & hoc ea ratione non executabitur,quia eſt nullus,non quia eſt clerici.* Dubita de quæſtione quæ ſæpe ocurrit,an ſi agatur de nullitate ſentētiæ ſeu contractus,an pendente cauſa iſtius nullitatis impediatur eius executio fieri.vi. Vitalinum de cambijs.in tracta.clauſularum, in parte nil nauari.nullita.pende.vbi ait,q̄ ſi nullitas intentatur principaliter per actionis modum,tūc non impedit executionem ſecundum Inno.in. c.cum in iure.de officio delega.& Ange.in.l.4. §.ſi condemnatum.ff.de re.iud. & eundem in.l. 1.ff.nil noua appella.& Rota in nouis.deciſione. 276.quia non videtur iure cautum, q̄ nullitatis pendentia executionem impediat, imò potius contrarium:licèt Bal. in authen. quæ ſupplicatio.C.de preci.impera.dicat,quòd Inno. ſenſit, q̄ ſi agat executio non reuocatur per modū attentati,ſed expectabitur finem negotij:tamē dictus Vitalli.diſtinctionem facit, quòd aut ſentētia,vel cōtractus allegatur nullus,& illico apparet de nullitate,& non debet aliquid innouari, aut dubitatur,& cauſæ ſunt iuſtæ & allegans ſe offert ſtatim probaturum:tunc ſuſpendit executionem:aut probatio nullitatis requirit altiorē in daginem, & tunc in ciuilibus non ſuſpendit executionem & poteſt innouari ſententia contractus,ſecus in criminalibus ſecundum Bal.in. l.eum qui duas.C.de adul.& licèt iſta diſtinctio videatur mihi bona, tamen Rodericus Suar. in dicta.l.poſt rem colla.210.in fine. in antiqua impreſsione,ſequitur dictum Angel.in dict.§.condemnatum:& ita quòd litis pendentia ſuper retractatione inſtrumenti executionem non impediat,& dictum Angel.ſequitur Alex. in conſil.83.vol.5.nume.11.cum ſeq. vbi ſingulariter & Matthe. de Aſlict.ſingulariter. deciſione. 30.*
65 ¶ Quia ſi eſt inſtrumērū clerici †locatiōis,vel alterius rei ſi eſt aliquod, mittitur executioni in foro ſeculari,ſicut inſtrumentū laici.tenet Paul. de Caſtr.in.l.omnes populi.ff.de Iuſti.& iur.n. 6.in fine allegando Bal.in.l.cūctos populos. C. de ſummā tri.& fide cathol.& idem tenet Abb. in.c.q̄ cleri.de foro comp.col.3.num.17.vbi tenet,q̄ in fauorē clerici mittitur executioni, ſed contra eum non mittitur.vt tenet Abb.in.ca.ſicut.ne cleri.vel monachi.colum.5.numero.17. ¶Sed contra clericum mandabitur executioni in ſuo foro.vt Bar.in.d.l.cunctos populos. ſecūdum.Roder.Suar.in.d.repe.l.poſt rem.verſi.8. amplia.col.89.per eum.& per Feli.latiſsimè in. c.eccleſia ſanctæ Mariæ.de cōſtitu.col.25.verſi. quæritur primò.vbi facit longam recitationem de antiquis,& modernis & ex eo quaſi nō poſsis colligere veritatē.& hanc opi.q̄ in foro epiſcopi mittatur executioni contra clericum. probat rectē.Bar.in.d.l.cunctos populos.10.column.nu. 29.verſic.ſubijcio exemplum tenentem contra Azo.in ſumma.Sed contra iſtam opi.Barto.tenet Abb.in.d.capi.q̄ clericis.nu.18.& in. d.c.ſicut te.nu.17.approbādo.opi.Bal.qui tenuit cōtra.Bart.in.d.l.cunctos populos.nu.10. De quo plenè tangit Abb.in.d.repet.ca.eccleſiæ ſanctæ Mariæ.de cōſtitu.col.16.num.40. ¶Sed tu tene opi.Bal.& Abb.in.d.c.ſicut te.& ſic quòd contra clericum non poteſt peti executio dicti inſtrumenti,quia dicta conſtitutio, ſeu lex ſecularis,nō pōt nocere clerico.& iſta eſt opi.æquior, & iuſtior.ſecūdū.Benedictū de Barzis in tracta. de libellis guarētigiatis.q.4.colū.fi.tomo.17.tracta.folio.194.ſed tantummodo debet fieri præceptum de ſoluendo ſub excommunicationis pœna, & ſi non ſoluat per cenſuram proceditur contra eum. ¶ Sed nota vnum, quòd ſi cle-
66 ricus ſuccedit †laico,& eſt hæres eius,& defunctus laicus erat debitor alicuius laici, quòd cōtra iſtum clericum hæredem mandabitur executioni inſtrumentum per iudicem ſecularem. hoc tenet Roderi.Suar.in.d.l.poſt rem. colum. 74.per.l.57.titulo.6.partit.prima, quæ incipit. *Temporales ſon llamados.* ¶ Tamen talis executio contra hæredem non poteſt fieri, niſi prius citetur,vt dixi ſuprà.nume.56. quod tenet Inno. in capitulo.quia.5.de iudic.Bald.in.l. per diuer

as.C. manda.Paul.de Caſtro. in. l. poſtulante. ff.ad trebellia. numero. 44.Angel. in.l. oratio. ff.de feri.& Rodericus.Suarez. vbi.ſuprà.colū. 72.& Felin.in capitul.ex ratione.de appellatio. *Et ſingulariter Rolandinus.in conſil.20.per totum.*¶Sed licet mittatur contra clericū executioni pro iſto debito hæreditario ſi nō habet bo-
67 na,non pōt carcerari,†etiā per iudicem eccleſiaſticum.tenet Alexan.in additio.ad Bartol. in.l. ſi quis in ſeruitute.ff.de furt. in.additione quæ incipit. iuxta. quaſi in principio. ¶ Quoq; intellige,q̄ inſtrumētum mittitur executioni, ſcilicet,quando perſona in eo obligata erat habilis
68 †ad ſe obligandum,quia ſi non erat habilis,non mandatur executioni.tenet Paul.de Caſtr.in.l. 1.ff.de cōſtitu.pecu.nu.5.&.6.vt quia erat pupillus,vel minor,vel mulier nupta, & ſe obligauit ſine authoritate adminiſtratoris, vel mariti, & vi.Iaſ.in.l.1.§.ſi quis ita.ff.de verb.obliga.& latè in.l.1.ff.de iuri.om.iudi.n.10.de quo per Hipp. de Marſil.in repet. l.vnicæ.C.de rapt.virgi.nu. 167.cum ſequentibus.& in ſua practic. crimi.§. oportet.num.58. Et ideo poteſt reſtitui aduerſus tale inſtrumentum,vel contractum.vt tenet Iaſ.in.l.poſtquam liti.C. de pactis.num.16.per. gloſ.notabi.in.l.vnica.in glo.poſt principiū.C. ſi momenta.poſſe.& glo.in.l.& ſi ſine.§.fina.ff. de minori.& Iaſ.in.d.l.ff.de iuri.om.iudi.* Et pendente iſta reſtitutione non fit executio, nec debitor ponitur in carcere:tenet Peregri. in parte reſtitutio.q.2.in gl.innouari licet.* ¶ Item intellige,q̄ executioni mittitur inſtrumentū pu-
69 blicū,niſi tēpus† decennij ſit trāſactū,quia tunc non pōt executioni mandari, ſed via ordinaria eſt agendum.per tex.in.l.3.&.4.tit.13.libro.3.in ordi.rega.& doct.del Caſtill.in.l.63.de Toro.in gloſſ. *ſe preſcriba.*& Hipp.de Marſi.in repeti. rubricę de proba.nu.305.¶Et hoc niſi poſt lapſum temporis pars cōſiteatur in iudicio debitū, quia vigore confeſsionis,non obſtante lapſu termini poterit iudex ſententiam promulgare, eo quòd confeſsio facta in iudicio,inducit notoriā. tenet Bal.in.l.properandum.C.de iudi.in fin.Ang.in tracta.maleſi.in parte inchoata facta.num.8.& Alex.in.l.ſi.C.de dolo.nu.5.Hippo. de Marſil. in.l.ſi.ff.de iuri.om.iudi.nu.1.tenet cōtrarium, loquendo in criminalibus.& Bal.in.ca.ſi.de offi cio delega.nume.12.*Et ita intelligit hoc dictus Hippoly.q̄ loquatur in criminalibus. in conſi. 49.nu.21. cum ſeq.q̄ licet confeſsio appareat de crimine,elapſo præſcriptionis tēpore, nō nocet cōſitenti,quod dicit verū in criminalibus: ſecus in ciuilibus:vt in.d.conſi.nu.23.allegās Bal. in.l. ſi pœnę.ff.de cōditio.in debi.vbi inquit Bald.q̄ in cōtractibus præſcriptio ideſt lapſus tēporis à iure non tollit naturalem obligationem, ſcilicet,per confeſsionem, ſecus in delictis.* Quod approbatur hodie per.d.prag.de Madr. quia ſi pars cōſitetur debitū in iudicio,& creditor petit executionē illius cōfeſsiōis,mittitur executiōi. vt ſuprà dictū eſt,ibi dictum eſt in.nu.63.verſic. tū. ¶ Dic tamē,q̄ ſi inſtrumētū eſt iuratū,licet tēpus decēnij ſit tranſactū,mittitur executioni. dictū eſt Mōral.in gl.ordinā.in parte,*obligacion.* 7.col.verſi.Itē nota.vbi tenet, q̄ præſcriptio illius.l.nō currit,ſi debitor iurauit. & idem tenet Iaſ.in addi.ad Porc.Inſti.de vſu capi.9.colū.vbi dicit,q̄ præſcriptio nō currit, q̄ inſtrumentum eſt iuratum.ſecundùm ea quæ notat Butrica.ſequendo Hoſti.in.c.ſi diligēti.de præſcriptio. & facit quod notat Bart.in.l.nam & poſtea. §. ſi is qui tēporali.ff.de iur.iur.& tenet Feli.in.c. quoniam.de præſcrip.col.7.¶Et quoq; iſta præſcriptio decēnij nō currit cōtra minorē: quia minor non obſtāte.d.l.ſi habet aliquē obligatum, pōt inſtrumentū elapſo decennio mādari executioni.tenet Bal.in auth.niſi tricennale.C.de bonis mater.verſi.ſed quid dices. ¶Item non currit cōtra eccleſiā habentē inſtrumētū: quia tranſacto decennio pōt peti executio.tenet Bertachi. de Firmi.in ſuo aureo reperto.in verb.eccleſia.ver-
308.cōtra Bal.qui tenet cōtrariū. Tamē opi.Balquæ eſt in margarita Inno.in verbo, eccleſia ver ſi.i.licet de eo Bertachi.nō faciat mētionē,tenet Benedict.de Barzis.in tract.de libellis guarentigijs.q.4.tomo.17.tract.fol.194. Sed debet ordinariè agere,quia beneficio meo quis nō vtitur, niſi quatenus volo,& vbi eccleſia vult vti beneficio legis ad ſui cōmodum, opus habet ſeruare etiā quo ad onera.*Et q̄ currat cōtra eccleſiā tenet Gregor.Lopez in.l.22.tit.29.part.3.allegans Bal.in.l.de quibus.col.11.verſi.6.quæritur.ff.de legi.nu.26.& idem tenet Balbus in tractat. præſcriptio.in.1.part.5.partis princi.nu.15.foli.93.& tenet Peregri.in parte executio.q.2.in glo.qua liter col.2.& etiā currit cōtra clericum, vt tenet. Socin.in conſilio.97.volum.1.numer.3.*¶Quoque fallit dicta.l.ordinamen.in impedito, quia contra eum non currit.10. annorum præſcriptio. vt quia ſi vellit agere, repelleretur exceptione, qui iſte dicitur impeditus. Vnde ſi habeo te mihi debitorem in decem, & poſtea efficior debitor tuus in totidem, certè ſi non peto quod mihi debes,non præſcribis cōtra me,quia non ſum negligens,ex quo deſino agere, ſciens me poſſe repelli exceptione compenſationis,& ſic fit compenſatio ad euitandam pœnam præſcriptionis impoſitam negligenti, & ſic videtur,

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd si petis mihi debitum, possum ego petere tibi, & instrumentum meum contra te mandabitur executioni, licet sit transactum decenniũ. tenet singulariter Felin. in capitulo. ex transmissa. de præscriptio. numero. 9. allegando Petrum de Ancharra. in consil. 5. vbi reputat nouum, & pulchrũ. ¶ Ité fallit. d. l. ordinamenti, quando in contractu non est apposita dies solutiõis, quia tunc post interpellationẽ factam de soluẽdo modico tẽpore spectato potest executioni mandari. vt tenet Bald. in. c. quoad consultationem, de reiudi. nume. 14. & ante istam interpellationem non curit præscriptio. vt probat Bal. ibi, & vide Pau. de Castr. in. l. ita stipulatus. ff. de verbo. obliga. & text. & docto. in. l. die. ff. qui satisdar. coga. vbi de materia. * Et tenet singulariter. Barba. in. c. ex præsentium de pigno. colũ. 2. versi. pondera: vbi per illum per tex. q vbicũq; nõ est appositа dies obligationis requiritur monitio, quod dicit notandum pro creditore: quia tenetur debitorem monere, vt soluat antequam vadat ad iudicẽ, & ibi plura iura allegat, & Grego. Lopez in. l. 8. titul. 14. par. 5. in gloss. *ciertos*. * ¶ Quoq; fallit, si in contractu, seu, obligatione, apponitur verbũ, quandocunq;, vel verbũ, perpetuò, quia tunc nõ currit præscriptio. vt tenet. Bal. in. l. q si nolit. §. si quidita ve. ff. de ædilitio edicto. in lectura antiqua. dicendo, quòd si statutum dicit, q instrumentum quo quis non est vsus infrà decennium, postea non mereatur executionẽ, q si debitor in instrumẽto dixit, quòd volebat quandocunq; posse cõpelli, q nõ currit dicta prescriptio. * Idem tenet Bald. in. l. pacisci. ff. de pact. * Quod nota, vt ponantur dicta verba in instrumentis obligatorijs. s. promitto soluere ad talem diem, & postea quandocũq; possem cõpelli ad soluẽdum. * Et etiã. l. 63. Tauri. disponẽs q ius exequendi præscribitur decenio: põ trenũtiari vt Greg. Lopez. in. l. r. tit. 29. par. 3. glos. 1.

d **Por contento.** d Idẽ tenet text. in. l. 3. tit. 13. lib. 5. in ordi. rega. in prin. & vide tex. in. c. 15. in capitulis iudicũ syndicatus. * Et. l. 21. titu. 14. lib. 2. ordi. & contento dicitur hic quemadmodũ creditor

o se diere por contẽto, d aunque sean los derechos en poca quãtidad. Y que no lleuẽ mas derechos delos que por las ordenãças de la dicha ciudad, o vi-

voluerit se satisfactum esse: vt instítu. de rerum diuisione. §. vendite: & tenet Bal. in. l. per diuersas. C. manda. q. 13. nu. 17. & l. si rem. §. omnis. ff. de pign, actio. & tenet Specula. in tit. de obliga. & solutio. §. 2. nume. 8. vbi inquit q satisfactum est sicut voluerit creditor, & facit. l. 1. ff. qui satisda. cog. vbi satisfieri dicitur cuius desiderium adimpletur, & hoc casu algazellus seu executor percipit expensas ideò est decimam executionis sed quid si in totum non est satisfactum creditori, sed in parte, an debeatur decima executori? die quòd non debetur decima totius debiti, nec illius partis quam soluit: quia solutio non perfecta & facta habetur pro non facta. l. meuius. §. in fundo. ff. de legatis. 2. & ibi Barto. & Speculator in titulo. de instrumen. editi. §. 17. versic. sed omnia non possunt. libro. 6. asserens, quòd debitor soluens partem, nil dicitur soluisse, qui totum non soluit. & vi. l. qui decem, & ibi Alex. ff. de solutio. & Bar. in. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. obliga. & tenet Peregri. in expresso in parte executio. quæstio. 1. in gloss. executiones: ibi taliter, quòd creditori plenarie satisfiat: & idem dico esse quando bona non inueniuntur, in quibus fiat executio, vel si fiat per iudicem pronuntiatur nulla, vel reuocatur, & declaratur non valere: quia tunc algazello non debentur exportulæ, seu executionis decima per supra dicta: nec obstat. l. 21. titulo. 14. libro. 2. ordinamenti vbi habetur quod qui iniustè executionem petierit soluat expensas algazello, quia loquitur quando iniustè executionem petierit, scilicet, quia sibi erat solutum debitum: vt in. l. 22. eiusdem titul. declaratur, vbi habetur, quòd si executio fiat ad petitionem creditoris, & debitor solutionem probat totius, vel partis debiti, quod creditor tenetur soluere executori, vel algazello exequenti ius quod ei pertinet pro integra executione de eo quòd solutio probatur, & hoc quia iniustè petit quod sibi solutum erat: & ideo algazellus ab iniustè executionem petentes exportulas, seu decimam habere debet: vt in dict. ll. & Peregrina. in part. algazellus column. 2. & quia decima executionis debita executori solui debet de lite, & inspicitur quod petitur, non quod debetur vt. Bart. in. l. fi. ff. de iur. om. iud. & Montal. in. l. 4. titu. 20. lib. 3. fori. ll. in gloss. fina. *

SVMMARIVM.

1 *Statũ potest fieri super his, quæ dispositа sunt à iure communi, & sic potest disponere cõtra. l. superioris.*

e **Lleuar.** e Nota text. expressum iuncto versi. *y donde no ouiere ordenança,*

1 q põt fieri statutũ † super his, quæ dispositа sunt à iure cõmuni, aliter statuendo quia. d. l. 3. titu. 13. lib. 5. in ordi. regali. permittit, quòd Algazellus accipiat decimam pro executione, hic verò dicit quòd debet accipere illud, quod est statutũ in ciuitate, vel villa, & sic q tale statutũ municipale valet contra ius, quia cõtra eũ põt populꝰ statuere. vt Barto. in. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. num. 26. ¶ In contrariũ videtur, qa potestas data a licui intelligitur, q cõtra iꝰ cõmune, & cõtra legẽ superioris statuere non possit: qa inferior nõ põt tollere legẽ superioris. vt in Cle. ne Romani. de electio. & in. c. cùm inferior, de maior. & obedien. & tenet Philip. Decius cõsi. 403. nu. 4. & 5. & Abb. in consilio. 26. in primo volumi. consiliorum. & idem Abba. in capit. venientes. de iure iuran. nume. ¶ Sed dic, q, in hoc non obstat, quia licet sit verum, quòd inferior non potest statuere cõtra legem superioris, est verum, quando lex resistit, secus si permittit, vt hic, quia tunc bene valet statutum contra legem superioris, vt tenet Bartol. vbi. suprà de quo ibi per eum.

f **Costumbre.** f Vi. l. 3. titu. 13. libr. 5. in ordin. rega. ibi, *por sus derechos.* * Sed quid siquis fuit condẽnatus in fundo, vel obligauit se dare fundum, & sententia, vel obligatio mittitur executioni in tali fundo, an executor, vel algazellus debeatur decima executionis: videtur q nõ, quia non petitur quã

lla deuierre lleuar e. como quiera que digan que estan en costũbre de lo lleuar, o que lo deuen lleuar segun las leyes de nros reynos, y que dõde ay costũbre f que se lleuen menos derechos de la execucion de los treynta mrs al millar hasta ciento, y cincuenta marauedis que se lleuan por nuestras rentas segun la ley del nuestro qua-

titas: contrarium est verum, quia quantitas estimationis semper inest rei. gl. in auth. generaliter c. de episcopis & cleri. & Bal. ibi col. fi. n. 17. & sequitur Peregri. in part. executio. q. 1. in glo. executores in fin. & vi. Bar. in. l. 4. §. prætor in fin. ff. de dan. infect. & Bald. expressius in. l. final. C. de litigiosis.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo est seruanda is circa tributa exigenda, & commoda exactoribus tribuenda.*

2 *Executionis formæ, & solennitates inspiciuntur, & attenduntur in loco, in quo executio fit.*

g **La costũbre antigua.** g Idem tenet tex. in. d. l. 3. titul. 3. lib. 5. in ordin. regali. ibi, *no lleue mas de lo que es vso, y costumbre.* Hoc intellige statuto ciuitatis vel villę deficiente. & idem est de iure communi, quia de tali iure com

1 muni est seruanda consuetudo † circa tributa exigenda, & commoda exactoribus tribuẽda. vt in auth. de mandatis princip. §. coges. collat. 3. nam in omnibus vectigalibus ferè consuetudo seruãda est. vt dicit tex. in. l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de publica. & tenet Ioã. de Plat. in. l. missi opinatores. C. de exacto. tribu. lib. 10. nu. 4. & 5. & sic attenditur consuetudo in alijs casibus, vt ibi per eum. vbi quoque tenet in numero. 7. q

2 quantum ad solennitates, † & formas executionis, inspicitur locus executionis quando iudex ex sua ordinaria iurisdictione exequitur. & dicit quòd facit. l. si quis intra. C. de bonis damnato. & per Bart. in. l. à diuo pio. §. sententiam. ff. de reiudi. & vide quæ dicam in. c. 40. infrà eod. in gloss. *donde se hizieren.* & in capit. 41.

SVMMARIVM.

1 *Executorum conditio est praua, & sunt voraces & fraudulenti, & rapaces iudices, & executores non possunt occupare animalia subditorum.*

h **Vna vez.** h Ratio istius. l. potest esse ad auaritiam executorũ reprimendam, quia conditio † istorum executorũ, & famulorum officialium, est praua, quia sunt voraces, & fraudulenti. l. 1. C. de mu. lib. 12. & facit. l. quantæ. ff. de publica. & qa executio semel facta nõ est iteratò fienda. tenet Bal. in. l. Lucius

Universidad de Deusto
Biblioteca

Titius.ff.de leg.2.in.1. ¶Item est eorum cõditio rapax.l. omnes. §. præterea. C. de episcopis & cleri.vt tenet Paris de Put.in tracta.syndica. in parte,familiaris,siue familia potestatis.folio.11. nu.6.vbi quoque dicit, quod idem dici potest de omnib⁹,qui obsequuntur. vt sunt actuarij tabelliones, perceptores,& scriuiarij),& omnes executores etiam presumũ turmalitiosi circa lites commorandas. vt ibi p eum. & vid.Iaſ. in.§. tripli. verò. Instit. de actio.fi. colum. num.57.vbi dicit, q̃ sunt canes curiarũ, & deuoratores ciuium.& idem tenet.Plat.in.l.exaula.C. de priuile.eorũ.libro.11.dicendo notarios appellari superbos,& rapaces,& alibi imperator dicit voraces & fraudulentum numerationum propositum, quia diuersis obsequijs rectoribus obsequũtur. vt in.l.1.C.de mune.cod.lib.& idem dicit de publicanis,quantæ audaciæ, quantæ etiam temeritatis sint publicanorum factiones, nemo est qui nesciat.vt in.dic.l.quantæ.& tenet Guiller. Robelli.in tracta de iusti.& iniustitia.lib.3.ca.5. in fine.tomo.17.fol.105.loquendo contra istos, & aduocatos,& dicit, q̃ contra eos insurgit Dauid.Psal.51.Dilexisti omnia verba præcipitationis lingua dolosa. Propterea Deus destruet te in finem,euellet te,& emigrauit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium. ¶Et contra istos nũtios & executores facit tex. & ibi Plat.in.l.2.C.nec rusti.ad vllum obsequi. de voce.lib.11.dicendo,quòd si dicti nuntij, vel executores capiunt animalia subiectorum rustico rum,eis nolentibus, vel inuitis pro suis negotijs exercendis,puniuntur pœna publicationis bonorum,& perpetui exilij.quod nota & vide quæ dixi supra.in.c.8.in glo.*dineros*.* Sed quando dicatur vnum debitum,& quid si fuit nouatũ vi.Bar.in.l.Valerianus.ff.de præto.stipula.nume.3.& ibi Paul.Castr.

derno, que tãbiẽ la guardẽ en lo q̃ toca a las dichas nuestras rentas, de manera que no se lleuẽ por ello mas derechos de lo que se lleua, por los otros mrs. Y donde no oviere ordenança, q̃ se guarde la costũbre [g] antigua tanto que no exceda de la quãtia de la ley, y que por vna deuda no se lleue mas de vna vez [h] derechos de execucion, so pena que los paguen con las setenas [i] el que lo contrario hiziere.

i **Setenas** [i] de iure Institutionum erat quadruplum vt text. in.§. quadrupli versic.Item ex lege.Institu. de actio. vbi executorem maiores iusto extorquentem sportulas earũ quadruplum restituere debere. *Sed si circa supradicta dubitatur de quæstione,quæ sæpe occurrit,executor, seu algazellus incipit facere executionem, & expirat officiũ, & successor eã finiuit eorũ cui executionis decima pertinebit.Et primo videtur, q̃ talis decima non primo executori, seu algazelo licèt executionẽ fecerit: quia requiritur q̃ exigat pecuniã, & creditori solutionem faciat, vt hic in isto tex. ibi *hasta q̃ el dueño dela deuda sea pagado, o se diere por contento, o las partes se concertaren*,vt in.c. 15.iudicum syndicatus,& in.l.3.titulo.13. libro.5. ordi.& ita cum istæ.ll.dicant, q̃ exigant, & solutionem faciant,non videtur posse dici fecisse,licèt sint parati facere,iusta notata.in.ca.2.de reg. iur.in.6.facit.l.prætor.§.si quis paratus.ff.de noui.ope.nuntia.non enim videtur talis lex voluisse,vt præmium consequatur officialis sola executione facta per eum: quia verbum enim exigere importat ab inuito extorquere. l. fideicommissa.§.si rem.ff.de lega.3.& notatur.ff.solu.matri.l.3.post principium,&.l.eo modo.ff.de leg.1. & in.l.si filius.C.de furt.in.gl. vnde nisi facta solutione,non potest dici aliquo modo exactum: facit quod notat Bar.in.l.ex hoc.iure.ff.de solutio.præterea cum tribuatur præmium dictis officialibus propter exactionem,& solutionem,attento labore in exactione fienda.arg.l. & virtutum.C.de statutis & imagi.non videtur tale præmium tribuendum,nisi re perfecta.arg.l.1.ad.fi. ff.q̃ quisq; iur.&.l.pe.§.docere.ff.ne quis eum qui in ius voc.Sicut in simili dicimus, q̃ prohibitus exigere sub pœna illam pœnam, non incurrit nisi cum effectu exegerit,vt notatur per.glo. in.c.nullus.1.q.1.glo.fin.leges ergo supradictæ, quæ tribuunt præmium officialibus prædictis, non intelliguntur tribuere re imperfecta dimissa:nam illud enim videtur esse perfectum, q̃ ex omnibus suis partibus constat.l.1. ff. de origin. iur.& in lege actum esse dicitur cui nihil restat.l. final.C.

fi.C.ad selenia. Nec est condignum præmium tribuere labori eorum qui quodammodo incassum laborauerunt,& exactionem, & solutionẽ non fecerunt, igitur præmium tribuendum videtur potius alijs officialibus successoribus,quorum tempore facta est solutio: & hãc legem impleuerunt. ¶Sed in contrarium sequẽtia faciũt quia si primi officiales executores, siue algazeli dictam exactionem fecerunt: bona, vel personam capiendo,& eam incarcerando merito hac ratione,& causa decima & præmium est eis tribuendum:quia lex quæ tribuit præmium dictis officialibus,videtur loqui de ipsa exactiõe: dum dicit quòd officiales qui sic exigi fecerint, ipsi habeant præmium:& verba legis verificantur in personam eorum qui executionem fecerunt.l.4.§.totiens.ff.de dam.infect. cum similibus prætera licet lex dicat, *pagada o contenta, la parte*:quia habet relationẽ ad sensum,& ad verba præcedentia,ad quæ relationem faciunt: vt in.l.gallus.in principio. ff. de lib.& post. vnde licet verbum *sea pagado o contento* intelligatur,cũ effectu, tamẽ in proposito dicitur etiam facere cũ effectu exigi: ille qui ita fecit propter quod solutio facta est:& illud dicitur exigi facere: cũ verbum facere omnem faciendi causam compleat.l. verbum facere, &.l.faciendi,&.l.facere oportet.ff. de verb.significa.& ille enim dicitur facere qui circa rem faciendam facit quantum in eo est,vt notatur.50.dist.c. ponderet: facit.l.in testamento.ff.de condi. & demonstra. & ita cũ executio fuit facta in personam debitoris, vel in eius bonis,dicitur officialis coegisse adsoluẽdum,vt in dictis iuribus:& licet postea fiat solutio, tamen sit ratione præcedentis coactionis durantis & instantis, iuxta plenè notata in.l.interpositas.C.de transactio.& in.l.3.C.quòd metus causa.& per Innocent.in.capitul.continentia literarũ. de homicid. ¶Ad quod facit quod pulcherrime scribit.Bart.in.l.is qui reipublicę. ff.ex quibus caus.maio.transumptiuè Bal.in.l. consentaneum.C. quomodo & quando iud.& ibi Bar.quærit q̃ si per statutum inducitur præscriptio nisi infra decẽnium debitum sit petitũ, & facta executione,quando dicatur petitum infrà decennium concludit, q̃ quomodocunq; aliquid de executione sit inceptum,vel factum capiendo res,vel personam,vel nomen debitoris, quandoq; assumendo tenutam ex primo decreto dicitur executio facta,& sic verificata verba legis:vnde ad rem inferendo inquam q̃ verba legis de quibus supra,quæ concedunt decimam & præmium executoribus,& algazelis quibuscunq; iuris remedijs opportunis,debitores illos etiam de facto coegerint ad soluẽdum,sunt purificata, propterea quæ officialis seu executor fecit carcerando,vel executionẽ faciendo. quia ex quo non apparet alios executores, vel algazelos successores in officio aliam executionem fecisse,suspicio efficacissima est,si soluent debitum est virtute executionis iàm factę,& per cõsequens rectè potest dici q̃ ipsi primi executores sunt illi qui executionem fecerunt cum effectu,& in bonis debitoris soluerunt: nam à principio tituli posterior formetur eventus: vt.l.1. C.de imponenda lucra.diseri.lib.10.& alibi habetur, q̃ quando finis habet necessariam consequentiam à principio, iudicandum est de fine, tanquàm si à principio foret factum.vt in.l. dãni.§.Sabini.ff.de dam.infect.iunctis quæ ibi notat Bar.& quando enim aliquid est à principio permissum,semper debet de fine iudicari, tanquam de principio:vt in.l.ei qui soluendo.ff. de hæred.institu.& in.l.is à quo. ff. de libe.leg. & melior text.in.l.cum sponsus.§.generaliter. ff.de dona.inter vir. ¶Et vltra prædicta facit: nam debitores qui postea soluerunt, præsumitur hoc fecisse timore dictæ executionis factæ ab ipsis primis officialibus.Primo probatur ex consuetudine,quæ est optima legum:interpres ga.nam vt docet experientia, debitores malè libenter soluent,nisi metu pœnæ,vel executionis coerceãtur:vt in.l.de pupillo.§.si quis ipse: ff.de noui.ope.nuntia.dum quæritur qualiter probetur, q̃ ille qui non appellabit hoc fecerit propter metum iudicis:& etiam pro hac parte facit æquitas & naturale iudicium:nam non cõsonum videretur, q̃ ipsi secundi officiales, seu executores qui nil fecissent, vt prædixi, super coactione ipsorum debitorum faciendo eos capi,vel eorum bona,sed simpliciter recepissent, solutionem ab ipsis debitoribus recipiant decimam, seu commodum concessum legibus seu consuetudine illis,qui executionem fecerunt: & causa vt dicti debitores soluerent,maxime si primi officiales erant in fine officij non posset imputari eis q̃ non fecissent solutionem:& ita potest dici fecisse executionẽ cum effectu. Nã qui tenetur aliquid facere, sufficit illud quod potuit,vt illud sequeretur:& dicitur fecisse, & vltra nõ tenetur,vt in.l.si vt certo.§.idẽ labeo. ff.commoda.&.l.qui autem.§.2.ff. de constit. pecu.&.l.si ideo.C.de his quibus vt indig. ¶Et alibi dicitur q̃ qui est causa vt alius possit facere,ipse dicitur fecisse:vt plenè per Bar.in.l. si is qui pro emptore,prope fin.ff.de vsuca. & in.l. nõ solum in principio.ff. de iniurijs,& in.l.hæc

Universidad de Deusto
Biblioteca

verba.ff.de adult.vnde cum ipsi primi executores fuerunt causa vt successores in officio recipiant solutionem a debitoribus propter gesta per eos,& ipsi sunt qui dici debent solutionem fecisse cum effectu in pecunia numerata.ita tenet Salustius.de Bongigelmis in consili. suo q̃ est inter consilia.Barto.loci.in consil.151. vol.1. in subscriptione.d.consilij allegans Ange.in expresso in l.possessor.§.1.ff.de peti. hære.vbi per illum tex.cum glo.inquit q̃ si statutũ disponat q̃ potestas debeat habere quartam partem pœnarum,q̃ si vnus potestas fecerit condemnationes super pœnis licèt actualiter non exegerit illas sed successore eius,tamen ipse qui condemnabit duntaxat debet habere quartam partem illius exactionis post factæ: quoniam ipse fuit potissima causa illius exactionis, & est verissima decisio secundũ eum: quoniam si aliter diceremus,sequeretur magnum absurdum, incõueniens videlicet,q̃ isti officiales & executores fecissent omnia ea,ex quibus postea sequitur solutio,& sic labor & odium fuisset ipsorum,aliorum vero esset commodum & lucrũ, quod est absurdum,& verba legis debent ita intelligi,vt non cõtineant absurdum vt in.l.2.ff. de noxali. &in.l.quanuis. ff. de in ius voca. nam mens legis fuit prẽmiare officiales laborantes super tales executiones,sed illi qui fecerũt propter quæ sequitur solutio,sunt illi qui laborauerũt & prẽuenerunt alios secundum formã legis:ergo mẽs legis cõprehẽdit eos,& quãdo ratio legis nõ potest esse nisi vna,sicut in ꝓposito illa habetur ꝓ expressa,vt in.l.quotiẽs.& ibi Bal.C.de fideicõmi.l.quanuis,& hanc partem tenet Thomas de Saluetis Florentinus in alia subscriptione dicti consi.Cocyn.& Petrus de Exio aduocat.Florẽti.& Hieron.de Michaelis,& plures alios doct. qui dicto consi.se subscripserunt:& hanc putãt esse verisimam sententiam:quia etiam solutio verificatur in actu verbali & ciuili:vt in.l. solutio.ff.de verbo.sign.&in.l.4.§.ait prætor. &.§. soluisse.ff.de re iud.&in.l.si rem.§.omnis.&in l.solutum.§.solutum.ff.de pigno.actio.item exigi & exactum esse dicitur, etiã per solutionẽ verbalem,& ciuilem.l.verbum.ff.de verbo.sig.

¶ Sed licet supradicta opinio sit de iure, vel de consuetudine in ciuitatibus & villis huius regni:vbi præsidi semper vidi hanc decimam executionis diuidi inter algazellum executorem prædecessorem,& successorem in officio, & videtur æqua consuetudo, licèt faciat in cõtrariũ. l.5.titul.3.lib.8.ordi.vbi inquit, *que si el executor, delos ludios no acabare la entrega, no lleue entrega, mas lleue seys maraudis* quæ.l.non obstat:quia nõ est lex generalis, vt ab omnibus debeat seruari.vt in.l.leges vt generales.C.de legi.Sed est lex particularis,& specialis in illo casu in executore iudicorum, & in his quæ specialiter quibusdam concessa sunt ad generalitatem omnium nõ extenduntur:vt ibi in.d.l.leges.versi.interlocutionibus vsq; in fine,& tex.in.l.iura.ff. eo.de legi. vbi iura non in singulas personas,sed generaliter constituunt:& quando specialiter dãtur, & pro certis personis sunt factæ,tunc personas non egrediuntur,vt in.l.1.ff.de consti.princi.in fine,& pro dicta cõsuetudine q̃ diuidatur dicta decima vt prædixi,est text.in arg. singu.in. ca. nisi essent viri.de præbendis,q̃ nota.

Prætorum Cap. X. finis.

SVMMARIVM.

1 *An tota pœna debet solui fisco, & accusator recipiat partẽ suã à fisco,quãdo in condemnationibus medietas pœnæ debetur fisco,& alia accusatori, vel iudici.*

2 *Vxor licet habeat bona mariti obligata pro dote, si publicantur, non potest impedire quin omnia bona in fiscum incorporentur, & a fisco postea debet repetere dotem.*

a PEnas.a Etiam si aliqua pars illius pœnæ pertineat fisco,quia quando in condemnationibus medietas † pœnæ fisco applicatur,& alia medietas accusatori, tota pœna debet solui fisco,
1 &accusator, vt iudex recipiet partem suam à fisco. ita tenet Bar. & Ioan. de Plat.in.l.vacantia.C.de vendi. rerũ fiscali.libr. 10.per.l.senat⁹. §.senatus. ff. de iure fisci. vbi quoq; vide Barto.&in.l.res.§. 1.ff.eod. q̃ dicit esse vtile, quia fauorabilius sit executio, quando debet solui fisco,quam quãdo debet solui priuato. vt in.l. hic qui qui fisco.C.de conuẽ. fin.debito.& q̃ tota condemnatio dictæ pœnæ debeat fieri insolidum dicto camerario communis.tenet Ang.in.§.pœnales. Institu.de actioni. col.3.num.5.sequendo Bart.in dictis locis. ¶ Tamen si quis soluerit iudici, vel priuato partem pœnæ,quã sibi debetur,liberatur, & fiscus hoc impedire non possit.vt in.d.l.res.§.1. prout tenet Bar.in.d.l.vnica. ¶ Contrarium videtur Ange.tenere in.l.lege.§.exhærede.ff.ad senat. consul.seleni.vbi ad literam dicit, q̃ non primò fisco debet solui pœna tota,& nec deinde de manu fisci detur media accusatori, quod dicit esse vtile ad statutum disponens percutientem puniri incentum,quorum dimidia sit fisci,& altera percussi.& sic q̃ Bar.& Ang.in hoc sunt contrarij,& dictum Ang.video semper seruari, tamen non sunt contrarij:quia Bart.dicit, q̃ soluendo priuato,liberatur,& fiscus hoc impedire nõ possit,vt dictũ est. ¶ Ad quod facit illud,q̃d tenet Ang.de Aretio in tracta.maleficio in parte eius bona publicamus.vers. quæro quis possit impedire publicationẽ.nu.10.vbi cũ Bar.in.d.l.vacantia videtur tenere allegãdo Bal.Ang. Rapha. & Imol.in.l.si marito.in principio.ff. solut.matri.
2 vbi dicit, † q̃ licet vxor habeat bona mariti obligata pro dote,tamen non potest impedire quin omnia bona mariti publicentur, & in fiscum incorporentur,cũ ipsa mulier tantũmodo habeat bona obligata,non autem dominium,vel possessionem dictorum bonorum , sed postea à fisco dotem repetet.C.ad.l.Iuli.deui.l.2.& facit tex. in.l.res quæ. §. res autem.ff.de iure fisci.de quo vide per Aug.in addittio.ad Ang.de malefi.vbi supra.& idem tenet Alex.in additio. ad Bart.in l.si vacantia.C.de bon.vacan.lib.10. & idem tenet Ia.in.l.si constante.ff.solut.matri.nu.143.& Paris de Puteo.in tractatu syndica.in parte, publicatio bonorum.fol.219.vbi per eum late.

Prætorum. Caput XI.

TRosi, que no lleuẽ penas a algũas de las que disponẽ las leyes,ni de las q̃ pusierẽ para la nuestra camara, sin q̃ primero las partes sean oydas y sentenciadas b contra los que en ellas incurrieren por sentencia passada en

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ antea quam exigantur, debent iudices super eas proferre sententias, nisi procederetur super notorio.*

2 *Pœnæ in istis casibus possunt exigi, licet nondum per sententiam fuerit iussum.*

b Sentenciadas. b Similis tex.in.l 48.ti.19.*de las penas*.lib.8.in ordination.regali.vbi habetur, q̃ e-
1 xecutio pœnæ † nõ debet fieri, nisi prius per Regis prætores in eius curia iudicialiter fuerit per sententiam diffinitiuam adiudicata : si vero per iudices,vel prætores aliorum locorum super pœna lata fuerit sententia antequã executioni tradatur,Regi debet ostendi.& Monta.in.gl.illius. l.in parte pœna,seu etiã colonia. similis text.in l.1.C.de exe.rei iudi.& in.l. si cũ nulla.ff.eo.tit. de re iudi. ¶ Quod fallit,quãdo procederetur super notorio:quia notoriũ habet vim sententiæ.l. emptorẽ.ff.de actio.scripti,& per docto.in.l.ea quidem de causa.tenet Bar. in.l. ictus fustiũ. ff. de his qui not.inf.nu.1.& Paul.de Cast.ibi. & ideo dicit Paul.in.d.l.1.q̃ requiritur sententia.s. contra contradicentem,secus si consisteretur debitum,quia tunc sententia,vel cognitio non est necessaria,si lis non erat contestata.imò talis cõfessio mittitur executioni. Sed hoc intelligerẽ cum declaratione iudicis vt Hippoly.de Marsi. in rub.ff.ad.l.corneli.de fal.nu.24. ¶ Et quoq; intelligerem in ciuilibus secus in criminalibus per ea quę dixi suprà in.c.10.in glo. execucion. num.32. ¶ Et licet executio fuerit male facta nõ præcedente sententia,vel aliquo prædictorũ,& cũ petitur retractari offertur in cõtinẽti probatio de debito.non retractatur talis executio,ita tenet Pau.de Ca.in.d.l.si cũ nulla per text.in l. fi.§.fi.ff.quod metus causa. * ¶ Et Iaso.in.l.2 diuo

Universidad de Deusto
Biblioteca

pio.§.in venditione.ff.de re iudi.nu.9.& Alex. in consil.34.versic.non habet obstare vol.3.vbi ineptitudinis exceptio processus non habet obstare executionem,vbi interuenit cõfessio, vel quia processus in ordinatus, & tenet Castill.in l.63.Tauri in gl.obligacion personal.nume.17. & habet locum in criminali,vt ibi,& vi.Thom. Gramma.in consil.40.num.26.& 27.vbi idem tenet dicens,quòd si executio contra debitorẽ, etiam si in ea non sint seruatæ iuris solennitates quando in veritate ille erat verè debitor, valet: & etiam in criminalibus,& idem tenet Neuizanis in consil.77.nume.6.&.7. & Bernar. Diaz regul.168.debitor.*vel potest quoq; dici secundum eundem,quòd loquitur ibi, quãdo potest executio fieri,tamen fuit omissum aliquod, ꝙ erat faciendum,putà citatio,secus si fieri nõ poterat,de quo per Alexand.ibi.numer.8.aliàs retractatur executio ante sententiam factam secundùm Ang.ibi.¶Quoq; dic,fallit in casibus
2 contentis† in.l.4.titu.11.libr.5.in ordina.regali. §.in custodibus dehesarũ,vt ibi latè,aliàs ab executione non est incipiendum,etiam si debitum sit probatum,quia probationes non habent executionem paratam, nisi confessio in iudicio, vel iusiurandum iudiciale, vt in.l.sed & si possessori.§.pe.ff.de iur.iuran.nam licet sit probatum adhuc sub iudice lis est.vt in.l.eo tempore ff.de peculio.& in.l.ꝙ debetur eod.tit.ideo nõ dum est tempus exequendi.vt Bal.in.d.l.1.C. de execu.rei iudi.per.l.meminerit.C. vnd vi. & etiam si esset casus,in quo creditor sibi ex pacto posit ius dicere,quia dum assumitur via iudiciorum,debet secundum eam procedi vt dicit notari in.l.1.C.de iure emphite.iuxta illud,viã quam elegerit,hæc sibi pateat.ff.ꝙ metus causa.l.si mulier.¶Quod procedit non solum quãdo proceditur ad petitionem partis,verum etiã si procedatur ex officio iudicis, quia officium iudicis sentẽtiæ deseruit,nec prius nascitur,quã sententia transeat in rem iudicatam, licet actio iudicati.oriatur in ipsa sententia ex quasi contractu secundùm Bal,ibi in.d.l.1.nu.2. & ibi de materia istius tex.

SVMMARIVM.

1 *Res iudicata dicitur,quando appellari non potest.*
2 *Rescripta principis ad ius commune sunt reducenda.*
3 *Executio suspenditur appellatione pendente.*
4 *Res iudicata dicitur,quando pars nõ appellat, quia consentire videtur.*
5 *Practica de re iudicata excipiendi.*
6 *Sententia absolutoria lata quia non probauit an pariat exceptionem rei iudicatæ reo absoluto,si de eo crimine iterum accusetur.*
7 *Sententia in re iudicata transacta in tantum valet,quòd virtus dictæ sententiæ non potest per rescriptum principis tolli.num.9.*
8 *Sententia lata pro appellante fatalibus temporibus elapsis,est ipso iure nulla.*
10 *Res iudicata renuntiari potest.*

c
1 Iuzgada [a]Res iudicata propriè dicit quando appellari † non potest.vt notat glo.in.c.non solum.in verbo,innouata.de appella.in.6. & Domi. ibi in principio notat illam glo.ad statuta quæ de iudicato loquuntur,& Bar.in rub.C.de re iudi.& Abba.in in ead.rub.& facit tex.in.c.dilecti.de electio.& in.c.quoad consultationem.d re iudi.& in.l.eleganter.§.si quid.post.ff. de condi. in debiti. ¶Et facit quod tenet Rom.in consi.334.in principio vbi dicit,ꝙ si verba rescripti dicant,ꝙ quatenus de sententia legitimè tibi constiterit,non audias contra sententiam,nisi prius parito iudicato,dicit ꝙ debet intelligi de sententia,quę in rem iudicatam transiuit,non autem de ea, quæ
2 appellationis beneficio sit suspensa:quia principis † rescripta quantùm possibile est sunt ad dispositionem iuris communis reducenda.c.causam que de rescrip.l.si quando.C.de inoffi.testa l.etiam si ius.ff.de boni liber.¶Sed de iure com
3 muni quo vtimur appellatione † pendente executio suspenditur,vt in.c.pastoralis.§.præterea cum simil.de offi.delega.Et si dicatur, quid ergo operabitur hoc rescriptum. Respondetur hoc.s.ꝙ appellatione deserta,& sic appellatione in rem iudicatam transeuntem nullitatis exceptio executionem sententiæ non suspendit secundùm Roma.in.d.consilio.¶Item res iudi
4 cata dicitur, † quando pars non appellat, quia videtur consentire.tenet Io.de Plat.in.l.non videtur.C. de muneri.patri.nu.1.lib.10.& Bar.in l.2.ff.de iure iur.nu.4.&.5.& Abb.in.ca.quo ad consultationem.de re iudi.nu.6.& ad hoc dicit illum tex.esse menti tenendũ.& alibi dicit tex. in.l.fi.C.de sentẽ.quæ sine cert.quãti. proferr. & in.l.à eo.C.quo & quando iudex,ꝙ qui non appellat,confirmat sententiam,& præstat assensum ei.

sum ei,& idem tenet Iaso.in.l.si ab arbitro.ff. qui satisdare cogan.nu.1.& Abb.in.c.cum inter de re iudi.n.7.vbi tenet, ꝙ licet à principio sententia inter partes ius non constituat,sed declarat,tamen post lapsum.10.dierum, vel quinq; hodie facit ius inter ipsos litigantes: quia siue benè, siue malè fuit iudicatum, standũ est sentẽtiæ ꝓpter authoritatem rei iudicatæ. & Hip.de Mar.in singu.487. vbi quoq; ponit vnũ casum, in quo nõ videtur acquiescere sententiæ.s. quando sententia fuit lata contra falsum procuratorẽ,& dominus non appellauit,non videtur acquiescere nec approbare,ex quo non constat de mandato,& poterit dominus vsq; ad mille annos dicere de nullitate.¶Alius casus in.l.3.tit.15.lib.2.for.ll.& Montal.ibi in gl.1.¶Practicam excipiẽdi de re iudi-
5 cata † vi.Abb.in.c.sicut.de re iudica. & talis exceptio est litis finitæ,& ideo impedit litis contestationem.de quo plenè in.c.1. de litis contesta. in.6.¶Et an sententia absolutoria lata,quia non
6 probabit, † pariat exceptionem rei iudicatæ reo absoluto,si de eodem crimine iterum accusetur. vide Rom.consi.223.vbi dicit, ꝙ si in ipsa secunda accusatione deducitur crimen ad aliũ & prorsus diuersum quam diuitum esset in prima, putà quia in.1.deductum erat ciuiliter,in.2.deducitur criminaliter,vel econuerso,tunc ipsa sententia non parit exceptionem secundi iudicij excluiuan,vt fuit sententia Bar.punctualiter in.l.2.§. hoc edicto.ff.vi bonorũ rapto.aut crimen nouiter deductum in.2.accusatione ad illum eundẽ finem deducitur,ad quem fuit deductum in prima,putà quia in ambobus deductum fuit vt criminaliter puniretur,& tunc prima sententia absolutoria prędicto modo prolata,exceptionem rei iudicatæ parit excluiuan secundi iudicij. vt dicit Rom.esse sententia Nico. Mata.& Bart.in l.Iulianus.C.de condi.indebiti.qui in ciuilibus & criminaliter loquitur.de quo ibi per eũ. ¶In tantum sententia in rem iudicatam transactam
7 valet,quòd virtus † dictæ sententiæ non potest per rescriptum principis tolli:quia princeps in dubio non præsumitur velle derogare sentẽtię, quæ transiuit in rem iudicatã.vt est bonus tex. in.c.exposita.de arbitris.& in.l.fi.C. sententiæ reseri.non poss.& in.l.causas vel lites.C. de transa.imò rescriptum factum in contrarium nõ valet,nisi in eo esset adiecta clausula,non obstante

cosa juzgada^c y que en esto no haran auenẽcia ninguna por si, ni por otra ꝑsona por ellos antes de dar la sentencia so pena q̃ lo paguen cõ las setenas.

tali sententia transacta in rem iudicatam.vt in d.l.fi.prout tenet Alex.in consil.94.in.2.volu. nu.2.& Phili. Decius in.l. res iudicata.ff.de regul.iur.¶Et facit in simili,ꝙ tenet Inno.in.c.ex ratione.de appella.quem refert,& sequitur Bal. in.ca.sancimus el.2.ad finẽ. in tit. quo tẽpore milesinvsi.feudo.vbi voluit, ꝙ si post cursũ fatalium apparet in actis lata sententia contra primam,nihilominus prima d̃ bet mãdari executioni,quod sequitur Iaso. in.§. rursus.Insti.de actio.col.12.nu.73.vbi in nu.72.
8 in simili dicit,quòd si post tempora fatalia † fertur sententia pro appellante, quod est ipso iure nulla,& dicit de hoc videri casum in.c.fi appellatione de appella in clem. ¶Sed supradicta intellige,nisi expresse † constaret de mente princi
9 pis,ꝙ voluit derogare rei iudicatæ,quia potest, cum illud sit ius quæsitum de iure ciuili. vt notat Bal.in.l.fi.co.2.versi.sed immediatè opponi tur.C.senten.rescin.nõ pos.& Ang.in.l. Lucius. ff.de euictio.Paul.de Ca. in.l.hæredes.ff.de adquir.posse.& tradunt moderni in.c. quæ in ecclesiarum.de const.& Phil.Deci.vbi suprà. ¶Intellige quoq; supradicta nisi sit renuntiatũ rei iudicatæ quia illi renuntiari potest, & valet renuntiatio, vt dictus Phili. vbi suprà per.l.iuris gentium.§.paciscar.ff.de pactis.& non solũ expresse,sed etiam tacitè renuntiari potest:quia si quis fuit admissus ad probandum de iniquitate sententiæ,& fuit probatum parte non opponẽte,iudex debet primam sententiam, quæ transiuerat in rem iudicatam reuocare. vt voluit Inn. in.c.dilecta de rescrip.& in.cap.cum Bertoldus. de re iud.& Alexa.in.l.iudex postquam ver.6. fallit in.2.col.de re iudi.Abb.in.c. quoniã contra.de probatio.

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum ante sententiam, collusio est.*
2 *Transigere non licet in causa populari.*
3 *Compositionem potest iudex facere sentẽtia lata, quando pœna in totum applicatur sibi.secus si regi accusatori,& sibi.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

d **Auenencia.** d Quia tunc collusio esset, quæ est prohibita, vt † in Cle. cõstitutionem. §. sanè. de elect. & in Cle. 1. de renuntiatio. ¶ Et quia est causa popularis, † in qua non licet tranigere. vt Abb. in c. 1. de collus. detegenda, quia persordes, seu pretium non est licitum facere istam transactionẽ ante sententiam, seu desistere. vt Abb. ibi. nu. 2. & Bar. in. q. iudex maleficiorum. ¶ Et de materia compositionis, quando fieri potest, vide singul. per Parid. de Put. in tract. syndica. in parte. compositio. fol. 96. cum versi. sequentib⁹. * Sed tene, q̃ ad incurrendam hanc pœnam sufficit sola promissio, seu compositio, licèt pecuniam nõ recipiant: quia in isto crimine barateriæ hoc sufficit, nec aliud requiritur. vi. Bald. in. l. hoc edictum. §. hæc autem. ff. q̃ quisque iur. & vi. quæ dixi supra. in. c. 1. in glo. *promessa*. nu. 9. & latè in gl. *donacion*. nu. 43. * ¶ Sed ego intelligo istũ text. q̃ iudex potest facere istam auenentiam, seu cõpositionem, & moderationem post sententiam per eum latam, quando pœna in totum applicatur iudici, quia tunc cum per sententiam fiat dominus. vt glo. in. §. fi. Instit. de offi. iudi. maximè in actione personali. vt Bar. & doct. in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. latè Feli. in. c. cum venerabilis. de excep. nu. 28. Ias. in. l. traditiõibus. C. de pactis. nu. 27. & Ioan. de Imo. in. l. Pomponius. ff. de acqui. poss. & Bal. in. c. cum super. de confess. & cum tota pœna sit sua, & sibi applicetur, potest facere quid velit de ea: quia quilibet est moderator in re propria. vt in. l. in re mandata. C. mandata. & in. l. status. ff. de religi. & sumti. fune. & moderatè in isto casu significat diminutionem. vt glo. in. c. fi. de verbo. signifi. & ibi Abb. & glo. in Cle. 1. de iure patro. & ibi Cardi.

¶ Sed si pœna applicatur per partes. s. cameræ regis, & iudici, & parti non potest compositionẽ
3 facere in præiudicium fisci quia in re aliena nemo est moderator. vt in dict. l. re mandata. & in dicta. l. status. * Et facit q̃ tenet glo. & ibi Salic. in. l. venia. C. de in ius vocan. in fin. vbi dicit, q̃ vbi pœna pro parte debetur fisco, & pro alia parte iniuriato remissio, vel compositio facta per communem, non extenditur ad partem debitã iniuriato, vel damnum passo, & sic in singulari persona. * imò si recipit suam partem condemnationis anteaquam camera regis sit soluta ex sua parte tenetur iudex restituere suam partem cum duplo cameræ regis, vt in pragmat. decima sexta. *en la instrustion que el rey hizo de como se han de cobrar las penas de la camara, in villa de Madrid anno.* 1552. Imò nec denuntiator suam partem debet recipere, donec sit satisfactum cameræ regis sub dicta pœna. vt ibi. & licet. d. pragma. loquatur *con los alcaldes de corte e chancilleria*, extenditur ad alios iudices huius reg. vt in præfatione, & in data ipsius. l. continetur, ibi. *e otras justicias qualesquier de todas las ciudades, e villas, & lugares. &c.* Et quia illud, quod est prohibitum superiori, censetur prohibitum minori. c. cum in cunctis. de elecți. & ibi Bal. in fine. & Abb. in. ca. licet. de testi. 1. col. & in authen. multo magis. C. de Episcopis & cleri. Iaso. in. l. si quando. §. generaliter. C. de inoffi. testa. tex. in. c. per venerabilem. qui filij sint legitimi, & ibi glo. ¶ Tamen crederẽ, q̃ si condemnatus composuit se cum iudice, vel cum accusatore, & eis soluit aliquid ratione dictæ sententiæ, seu condemnationis, vt propter eius appellationem sit suspensa sentẽtia, & pars quæ debetur fisco, ei non soluatur, sed esset in suspenso appellatione pendẽte, licet iudex, vel accusator in pœnam dictæ pragmaticæ. 16. factæ in Madrid incurrant, sententia est transacta in rem iudicatam & potest exequi in fauorem cameræ regis, quia non solùm quando aliquis petit dilationem adsoluendum, videtur consentire sententiæ, vt in. l. ad solutionem. C. de re iudi. & additio. Abb. in. c. quo ad consultationem de re iudi. in additione, quæ est in nu. 13. quæ incipit, an recipiendo terminum. & Roma. consil. 9. in fine. Et ita quando pars soluit, vel dat pignus, approbat debitum, vt Bar. in. l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. & hoc quando sponte soluit, acquiescit sententiæ. Secus si mandato iudicis compulsus. vt Ioann. Fab. in. d. l. ad solutionem per. l. cum ex causa iudicati. ff. de appell. & tenet Guid. singul. 813. §. Ioannes. ¶ Et non solum quãdo totum soluit, acquiescit sententiæ, vt dictum est, sed etiam soluendo partem debiti, videtur totum agnoscere. & per consequen. acquiescit sententiæ in totum tenet Specula. in titu. de locat. & de emphit. §. nunc aliqua. nume. 53. per. l. cum notissimi. §. pen. C. de præscrip. 30. vel. 40. anno. & vide tex. vltra eum in. l. cum fidem. C. de non numera. pecu. & Bald. in. l. certis annis. C. de pactis. nu. 5. vbi per dictam. l. cum fidem tenet, q̃ quia affirmat contractum, soluendo partem debiti cogitur postea ad solutionem residui & ita soluendo partem sententiæ, vel faciendo compositionem de parte condemnationis, videtur consentire sententiæ: quia sententia æquiparatur contractui & econtra. ita Bald. in. l. 1. C. de sent. & interlo. om. iud. numero tertio. per. l. omne. ff. de iudi. & idem Bald. in. l. ab executore. C. quorum appella. non recip. & idem tenet Ang. in. l. 1. in fine. ff. de hæred. instit. & in. l. suus quoque. §. sed & si filio. eodem. titulo. & Ioanne. de Imol. Imol. in. l. centesimis. ff. de verbo. obliga. & Alexand. in. l. impossibilis. ff. eodem. ¶ Et ideo consulo condemnatis, vt istam compositionem nõ faciant, si bonam causam habent, sed appellent seu prouocent à sententia, & ipsam appellationem prosequantur. nam aliter videntur sententiæ acquiescere propter dictam compositionẽ partis condemnationis, & in totũ dicta condemnationis pœna mittetur contra eos executioni.

Prætorum Cap. XI. finis.

SVMMARIVM.

1 *Pœna seu multa non cedit in vtilitatem iudicis.*
2 *Pœna in dubio an applicetur fisco vel parti.*
3 *Pœnæ, & multæ an applicentur dominis tẽporalibus, qui habent loca, & villas ex donatione regis.*
4 *Confiscandi ius an habeãt domini temporales, seu Episcopi.*

a 1 **Camara.** a Nota text. quòd cum pœna, vel multa fuerit † exacta, non cedit in vtilitatem iudicis, sed in vtilitatem publicam conuertetur, vel in fiscum. vt in. l. multarum. C. de mod. multam. & text. singul. in l. 48. titu. 19. *de las penas.* in or. reg. & tex. in. c. 48. infra eod. ¶ De quo an in
2 dubio † applicetur fisco vel parti, notatur in. l. iubemus. §. is quoq; 3. C. de sacro sanct. eccle. & Bart. in. l. Agraria. ff. de termi. amo. Specu. in ti. de dolo & contũ. §. restat. circa prin. ¶ Ad iudicẽ verò talis pœna vel multa cedit, & pertinet quãdo ex legis, vel statuti ciuitatis dispositionem applicatur sibi. vt in. l. 5. tit. 12. li. 8. in ordi. reg. & in. l. 2. tit. 10. eodem. lib. & in multis alijs casibus in legibus & pragmaticis cõtẽtis, in quibus iudicibus aliquid applicat. In istis bene possunt recipere sine mœtu pœnæ, dummodo antea condemnentur, & super eas sententiam proferant. vt in. d. c. supra proximo. & in. d. l. 48. tit. *delas penas.* in or. reg. & in. c. 49. infra eod. in fin. quem vide. ¶ At
3 tamen duces, varones, & domini temporales, † qui habent villas, & loca ex donatione regis, an habeant istas pœnas & eis applicentur, & nõ fiscalibus, qui habent loca, & villas ex donatione regis.
4 co² Dic q̃ sic. vt in. l. fi. tit. 5. lib. 4. foro. ll. & vid. Io. de Plat. in. l. 1. C. de bonis vacan. lib. 10. col. 2. nu. 2. vbi in simili dicit, q̃ varones, & domini † temporales hãt ius cõfiscandi si consueuerunt: cum enim ex consuetudine dicatur eis iurisdictionẽ competere, vt in. l. 1. in fine. C. de emancip. libe. ita & confiscatio. circa quod vide quæ posui in. ca. 2. suprà. in gl. *para la nuestra camara.* versi. an aũt duces, marchiones. nu. 5. ¶ Sed quid de episcopis, an habeant fiscum dic q̃ sic. glo. est singularis. in. cap. quia diuersitatem. de concessio. præbẽ. quã ibi sequitur Anto. Abb. & Imol. & Anna. in. c. excõmunicamus. de hæreti. Cardi. Zabar. & Imo. in Cle. 2. de hæreti. Rota in decisi. 965. in antiquis Oldral. 5õsil. 302. col. 2. & eam dicit singul. Stepha. Aufre. in tracta. de potesta. eccles. super laicis. numero. 29. tomo. 5. tractu. folio. 438. & decisione cappell. Tolo. 229. & 275. & hoc tenet in. d. tract. quanquam officiales regij, aliàs contrariũ asseruerint vt ipse ait. & ita quoq; tenet Feli. q̃ episcopus habet fiscum, etiam si habet dominiũ temporale latè approbando dictam gloss. in. c. irrefragabili. §. cæterum de offici. ordi. nume. 11.

Prætorum. Caput. XII.

OTrosi que las setenas, en q̃ cõ denarẽ, seã pa nuestra camara[a] y nolle ue el, ni sus officiales, ni alguaziles, ni merinos parte dellas, aunq̃ digan que estan en vso y costũ bre[b] delas lleuar.

Prætorum. Caput. XIII.

OTrosi, que el ni sus officiales no lleuẽ parte delas alcabalas[a], o sisas, o imposiciones, o de scaminados por las sentẽciar, ni porlas executar, ni enotra manera. Ni ãsi mismo lleue por firmas, o escriuanias, o por sus derechos, o por otra cosa alguna, mas q̃ lleuen sus derechos segun q̃ los lleuauan en tiempo del Rey don Alonso nuestro auuelo, o segun q̃ los mandamos poner por ley en el ordenamiento q̃ fizimos en Alcala de Henares. Et q̃ los lleuen segun q̃ son puestos en el arancel q̃ mandamos dar a la nuestra corte, y a todos los concejos de nuestros regnos. Et q̃ ningun escriuano no sea osado de lleuar mas derechos de los q̃ son puestos en el dicho arancel, so pena de perder los oficios, y de pechar el doblo de lo q̃ lleuaren demas. Et q̃ los alcaldes, y alguaziles, y escriuanos, y merinos, y todos los otros oficiales q̃ lleuaren mas derechos de los q̃ son puestos en el dicho arancel, q̃ pechen el doblo de lo q̃ lleuaren demas, y q̃ sean escarmentados en los cuerpos, segun q̃ la calidad del yerro fuere.

vbi refert plures hoc idem tenentes.* Sed vide Barb. in rub. de constit. col. 18. vbi hoc altercat, & cõcludit, ꝙ licet episcopi possint imponere pœnam pecuniariam ad ius commune iuuandum vt. gl. in. c. 2. de consti. in. 6. & in clementina ne Romani de electio. tamen nõ potest illam pœnã suę camerę applicare: nam inquit ꝙ non legit ius aliquod disponentem episcopum habere fiscum: si ergo non habet non potest suæ camerę confiscare: licet. gl. singula. in. d. c. quia diuersitatem loquatur de fisco ecclesiæ, non tamen loquitur de fisco episcopi. & allegat glo. singul. in clementina. 2. de hæreti. quæ affirmat, ꝙ episcopi multo minus sibi ipsis possunt confiscare clericorum bona, hæreticorum, vel suis officialibus: ergo secundum. eum idem est dicendum in alijs casibus in quibus bona clerici cõfiscãt, & per cõsequens erunt applicãda vsib⁹ pauperum: vt per Bal. ibi. 3. col. & gl. in. c. pleriq; de immunita eccleſia. & in authe. vt nulli iudicum. §. vt autem. coll. 9. vbi episcopus non potest cõdemnare clericum ad pœnam applicandam suę camerę, quia non habet fiscum licet malè seruent sed omnes pœnas in pios vsus debet applicare.

mar los recudimiẽtos de las rẽtas mas delo q̃ disponen las leyes del quaderno, sola dicha pena.

SVMMARIVM.

2 *Præscriptio, nec consuetudo causatur in tributis & functionibus publicis.*
2 *Præscriptio non currit in istis casibus.*

b 1 **Costumbre.** b Quia in tributis, & functionibus † publicis nõ currit præscriptio, nec causat consuetudo l. cõperit. C. de prę scri. 30. anno. 16. q. 3. §. pẽ. &. §. ꝙ si priuatus. cum sequẽti. & Instit. de vsufru. §. sed aliquãdo. & in. l. fi. C. de præscrip. longi tempo. quæ pro liber. compe. ¶ Alios casus, † in quibus non currit præscriptio vi. per Petrũ Petra. in forma libelli responsio. rei cõuenti. in parte, prę scriptionis. num. 31. de quibus in. c. non liceat de præscrip. glos. in. §. res fisci. Institu. de vsu capio.

SVMMARIVM.

1 *Gabellarum ius principis est.*
2 *Vectigalium ius est de maximo imperio & inferior à principe illud non potest imponere.*
3 *Ius exigendi gabellas, & pedagia, potest cõcedi per principem alicui populo, vel priuato.*
4 *Priuilegium exigẽdi gabellas, vel collectas cõcessum à principe, non potest reuocari.*
5 *Ius colligendi pedagia, gabellas, seu exactiões. an potest præscribi.*

a 1 **Alcaualas.** a Quia omnia ista sũt prĩcipis, † vt dño orbis. l. de precatio. ff. ad. l. Rhod. de iact. l. bene à Zenone. C. de quadr. præscrip. & in procemio. ll. quaterni gabellarũ. ibi. *las nuestras rentas de alcaualas.* & in. l. 15. eius quaterni. & Bertach. d Firmio. in tractatu gabella. in. 1. parte in principio. ¶ Et cum
2 hoc ius vectigalium, † sit de maximo imperio, inferior à principe non põt illud imponere, nec percipere. l. vectigalia. & ibi Saly. C. noua vectigali. & in. l. nõ solẽt. cũ glo. ibi. & doct. & l. fi. eo. tit. & facit. l. & ideo. ff. de legi. & in. l. in rebus. cũ glo. ff. de constitu. princip. & in. l. quicquid. C. de vectigali. & comissis. & per Specul. in titu. de causa posse. & proprie. §. 1. versi. quid de colligẽtibus, & in Cle. fi. & ibi Cardi. de censi. & tex. & ibi gl. & docto. in. c. super quibusdam. §. præterea. de verb. signifi. vbi Hosti. dicit hoc esse verũ in rege Romanorum, qui est dominus orbis, nõ in alijs regibus, secundùm Card. vbi supra, licet de facto oẽs reges hodie, & ciuitates Italię, & qd peius est, castellani imponunt pedagia, ꝙ fieri nõ debet, imò peccãt. vt Firmia. in suo tract. gabella. in. 1. parte. in princip. Quod dicit esse verũ nisi concedatur à principe inferioribus. vt tenet dict⁹ Firmi. in. d. 1. parte. q. 9. vbi tenet ꝙ potest
3 cõcedi ius exigẽdi † gabellas, & pedagia per principem alicui populo, vel priuato. per. d. c. super quibusdam. §. præterea. & dicit ꝙ tenet Bal. in. l. si plures. pẽ. col. C. de conditio. insertis. & Specula tenet idẽ in. d. tit. de causa poss. & propriet. §. 1. versi. quid de colligẽtibus. ¶ Attamẽ tale priuilegium cõcessum à principe exigẽdi dictas gabellas, seu collectas, non potest † reuocari, qa trãsiuit in vim pacti, vel conuentionis. l. ꝙ semel. & ibi Bar. ff. de decreti. ab or. fa. & in. l. hic qui in fine. ff. de iur. muni. ꝙ tenet dict⁹ Barth. de Firmi.
4 in. d. tracta. in. d. 1. par. q. 9. versi. illud. quod dicit esse menti tenendum perpetuò. ¶ Et idem dicit esse in priuilegio, ne teneatur ad collectas secundùm Bart. in. d. l. quod semel. & idem tenet Bar. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. & Bal. in. l. si cum mihi. ff. de dolo. & Inno. in. c. nouit. de iudi. & Io. Andr. in additio. ad Specul. in tit. de cẽsi. §. nunc dicendũ. versi. quid si vniuersitas. & in tit. de instru. editio. §. nũc verò aliqua. Archidi. in. ca.

in. c. quicquã. 11. q. 1. & Abb. in. c. subiectũ de decimis. sed hodie per tex. in. l. 4. quater. gabellarũ, nullus excusatur, etiam si habeat priuilegiũ exemptionis gabellarũ, nisi talia priuilegia, & exẽptiones sint scriptæ in libris de lo saluado, & suprascriptæ p computatores maiores. vt ibi cauetur. ¶ Et an ius colligendi pedagia, vel gabellas, possit
5 quæri † prę scription, vel consuetudine, sicut priuilegio: dic ꝙ sic. vt dictus Firmia. in d. tract. gabell. in. d. 1. parte. q. 10. allegando Baldu. in. d. l. si plures. C. d cõditio. insertis, & est casus in d. c. super quibusdã. §. præterea. & ibi doct. & in. c. innouamus. de cẽsi. & Bar. ĩ repe. l. vectigalia suprà allega. & in. l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de publica. & Bal. in. l. fi. C. d vectiga. & cõmiss. & in. c. 1. quæ sint regalia. in vsi. feud. col. 2. & gl. in. l. dñi. C. de agricoli. & censi. ¶ Quod intellige verũ secũdùm Firmia. vbi suprà in præscriptione tãti tẽporis, qd nõ sit memoria in contrariũ. vt in. d. §. præterea. & docto. vbi suprà de quo & an requiratur sciẽtia principis, vel alteri⁹ in ista præscriptione vi. per. d. Firmia. vbi suprà. ¶ Bal. in consi. no. in. 1. volu. altercãdo istã. q. nũ qd exactio vectigalis possit præscribi: post multa pro vtraq; parte prolata, dicit, ꝙ si iste, q percipit vectigalia incipit à priuilegio. ¶ Aut priuilegiũ est solẽne, & sufficit solũ priuilegiũ: quia inducit quicquid oportet. ¶ Aut priuilegium dat causam præscribẽdi propter aliquẽ iultũ errorẽ & tũc vtrũq; requiritur ambo copulatiuè. s. priuilegiũ, & præscriptio, siue cõsuetudo: & tũc sufficit tẽpus. 40. annorũ. ¶ Si autẽ incipit à cõsuetudine, & nõ est ibi aliq̃d priuilegiũ tũc talia iura regalia nõ præscribũtur, inscio principe, nisi tãto tẽpore, cuius cõtrarij memoria non existit. arg. in. l. cõperit. C. de præscrip. 30. annorũ. sed eo sciẽte, & patiẽte sufficit tẽp⁹. 40. annorũ, qua si princeps tacitè prohibitionẽ suã videatur remisisse secũdùm opi. Cy. prout Bal. tenet & cõcludit in. d. cõsi. quę mihi videtur vera distinctio.

Prætor. Caput. XIIII.

Otrosi, q̃ guarden, y hagan guardar a sus officiales las leyes de nũo quaderno d̃las alcaualas y otras rẽtas, que dan orden en el demandar, y proceder y lleuar los derechos en los pleytos de las dichas rentas, de manera que los labradores, y officiales, y personas del pueblo no sean fatigadas contra el tenor y forma de las dichas leyes[a].

a 1 **Leyes** a Quæ sunt. l. 120. cũ plurib⁹ alijs sequentibus in. d. quaterno gabellarũ quas per te vide. & tex. in. l. 21. tit. 2. lib. 3. in ordi. regali.

SVMMARIVM.

1 *Homicidij ius est. 600. marabetinorum. Homicidium percipitur, quando in absentia proclama proceditur.*
3 *Citatio trina requiritur, vt homicidij pœna percipiat̃, & nõ sufficit vna ꝙ trib⁹: & in ista citatione nõ est necesse quòd crimẽ exprimat̃.*
4 *Si aliquis fuit captus, & suspensus, non pertinet iudici homicidiũ, si contra eum anteaquã caperetur non fuit processum, per edicta, & proclama.*
5 *Homicidium debetur iudici, si est consuetudo loci percipiendi.*
6 *Homicidium debetur iudici, si est per eum sententiatum. & 7.*
7 *Rebeldia & contumacia non est necesse quòd accusetur, quando iudex procedit ex officio.*
8 *Homicidij pœna debetur, quãdo accusatus re⁹ est mortis.*
9 *Probatio plena nõ requirit̃, vt quis in absentia cõdẽnetur, sed sufficit aliqualis informatio.*
10 *Contumax licet absoluatur à delicto, debet soluere expensas propter suam contumaciam.*
11 *Contumacia sola non sufficit ad hoc, vt iudex possit reum condemnare de delicto, nisi aliqua lis probatio interueniat.*
12 *Reus condemnatus in absentia, si est capt⁹, vel se præsentat, debet audiri. & nu. 31.*
13 *Statuta præcisse loquentia, non excludunt exceptionem innocẽtiæ, quæ ab statuto tolli non potest, quia est de iure naturali.*
14 *Executio fieri non debet, quando post cõfessionem constat de innocentia rei.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 *Statutum vt quis habeatur pro confesso, intelligitur nisi per testes, & iura de eius innocentia constet.*

16 *Non contestans litem infra nouem dies, non habetur pro confesso, si post istam cõfessionem constat de innocentia rei per testes.*

17 *Pro confesso quando aliquis declaratur, nõ debet statim condemnari in re petita.*

18 *Ficta confessio probationem recipit in contrarium.*

19 *Contumax in respondendo positionibus, licet habeatur pro confesso, potest probare contrarium.*

20 *Confessio in mutuo licet post biẽnium assumat robur, potest probare contrarium.*

21 *Pro confesso, & cõuicto licet aliquis habeatur à lege, admittitur probatio in contrarium.*

22 *Pro confesso quando aliquis condemnatur, debet iudex in ista condemnatione eum recipere ad probandum quod voluerit.*

23 *Mandatum in iudicio debet quis ostẽdere, & producere seu præsentare, & anteaquam producatur, reus non tenetur, nec cogitur litem contestari: & licet non contestetur, non est cõfessus. Et quid si notarius dicat, quòd instrumentum procurationis est apud se.*

24 *Penitus extraneus admittẽdus est ad excusandum & allegandum causas innocentiæ & absentiæ.*

25 *Iudex ex officio suo debet assumere probationes innocentiæ absentis.*

26 *Si liquet iudici contumacem absentem esse innocentem, & non culpabilem, licet sit contumax, non debet eum condemnare.*

27 *Absentiæ causæ impediũt processum absentis in criminali.*

28 *An sentẽtia criminalis si imminet pœna mortis, vel corporalis, transeat in rem iudicatam.*

29 *Reus, qui in fortia iudicis non est condemnatus si postea veniat in fortiam communis, debet alius processus formari, & in isto secundo processu potest bannitos primam sententiã, seu bannum latum probare emanasse per falsas allegationes, & probationes.*

30 *Valet statutum, quod propter contumaciã possit quis condemnari ad pœnam corporalem.*

31 *An absens condemnatus veniens infra annũ vel anno elapso, audiatur.*

32 *Absens quando se præsentat, potest allegare incompetentiam iurisdictionis.*

33 *Clericus in absentia permittens se condẽnari à iudice seculari propter delictũ, licet postea allegat priuilegium, debet soluere expensas.*

34 *An omnes occisores debeant soluere vnũ homicidium, an quilibet teneatur eum soluere.*

35 *Homicidiũ an debeatur iudici successori, vel prædecessori.*

36 *Initium in delictis est spectandum.*

37 *Iudex, qui condemnat, habet commoda, etiam si delinquens appellauit, & interim fuit remotus, si sua sententia fuit confirmata.*

38 *Iudex cõdenans, etiam si non faciat executionem, habebit partem pœnæ, & non successor.*

39 *Iustitiarij habentes commoda, & prouentus iurisdictionis, non habet cõmoda prouẽtuum pœnarum delinquentium in personam principis, vel Varonis. Nec ea, quæ donantur principi in suo iocundo aduentu.*

Prætorum. Caput XV.

Tosi. que no lleuen derechos đ homezillos, [a] saluo en causa de muerte de hombre, o de muger, o su caso q̃ [a] Que iura sunt. 600. marabetini, † vt in legibus del aranzel in tit. de causis criminalibus. c. 2.

1 ¶ Quod verum intellige, dum iudex procedit in absentia, †

2 & rebeldia per sua præconia, & procalma. iuxta formam legis. 4. titul. 3. *de los emplazamientos.* for. ll. lib. 2. & in pragmaticis del aranzel. 11. in ordi. vbi

3 latè. vbi requiritur trina citatio, † & non sufficit vna pro tribus, etiam si sit peremptoria, sed requiruntur tres separatæ diuersis temporibus. tenet las. in l. si certis annis. C. de pactis. nu. 5. allegando Bald. in. c. ex literis. vlt. col. de const. * Et tenet idem in casu. d. l. fori. Peregrin. in parte primum decretum. q. 6. in. gl. ignorantia versic. statuto cauetur. * & in ista citatione non est necesse, q̃ crimen exprimatur pro quo vocatur, sed solum q̃ cõpareat coram iudice ad se excusandũ à quadam accusatione correcta cõtra eum: quia aliàs iam esset instruct⁹. vt tenet Bal. in. l. null⁹. C. de exhibẽ. reis. 1. col. * Sed text. in. l. 7. titul. 5. parti. 3. in principio dicit q̃ sufficit q̃ dicatur q̃ compareat super tali crimine. & vi. Peregri. vbi suprà, in gl. an notabuntur. * ¶ Et si anteaquam

4 cõtra eum procedatur in absentia fuit captus, † & suspensus non debet soluere homicidiũ, nec iudici pertinet. vt in. l. 12. titul. 13. in ordi re. lib. 8. in fine: quia homicidiũ debetur ratione cõtumaciæ. vt in. d. l. fori. & in. d. pragmat. & si non fuit contumax, non debetur. ¶ Item intellige, q̃ iu-

5 dici debetur. s. quando † in loco est consuetudo percipiendi hoc homicidium, aliàs si non est cõsuetudo, non percipiet iudex, nec sibi debetur. vt in. d. c. del aranzel. ¶ Item intellige, dũmodo

6 dictum homicidiũ sit sententiatũ, † nõ antea vt in. d. c. del aranzel. & nõ debes intelligere, q̃ sentẽtia diffinitiua sit promulgata in causa principali, & sic q̃ reus sit ad mortẽ condẽnatus, sed tãtũ modo, q̃ dictũ homicidiũ sit sententiatũ in absentia, quod sententiatur in secundo præconio, accusata secunda rebeldia, seu contumacia. vt in d. pragmatica ibi, *y sino pareciere seyendole accusada la segunda rebeldia, si el delicto fuere tal para que mereziа muerte sea condenado en la pena del homezillo.* intellige, accusata rebeldia, quãdo accusatur per partẽ: quia si iudex procedit ex officio suo, non est necesse, q̃ rebeldiam accuset tenet Alex. in consi. 120. vol. 7. nu. 7. allegãdo Bar. in extrauagan. ad reprimen. in verbo, neglexerat. & in. l. in transactorem. ff. de publicis iudicijs. Et text. expressum. in. d. pragmatica, q̃ ad hoc vt quis condẽnetur in pœna homicidij, nõ requiritur sentẽtia diffinitiua

7 dlicti, sed solũ q̃ sit accusata secũdacõtumacia, seu rebeldia, & sit transactum secundũ proclama, & q̃ sit sententiatum in dicta pœna homicidij. Quod probat rectè dicta pragmatica in sequẽti versi. ibi. & *si al tercero plazo viniere, y pareciere que aya de pagar, y pague el desprez, e homezillo y costas, e sea oydo.* & idem tenet text. in. d. l. 4. fori. ibi, *si al plazo segundo no viniere, peche la pena, segun que manda la ley del homezillo, e emplazenle la tercera vez.*

Quod nota, quia pluries habui in practica, & multi iudices inaduertenter contrariũ asserunt sine fundamento, & sine lege. ¶ Et istam meam opinionem in expresso tenet Monta. in. l. 4. tit. *de los homezillos.* lib. 4. for. ll. in gl. 1. vbi tex. dicit, q̃ iustitia regis pro homicidio accipiat quinquaginta solidos, qui sunt hodie. 600. marabetini. & gl. ibi intelligit processu contra absentem legitimè facto & in hac pœna condemnato. per. d. l. 4. *de los emplazamientos.* * Sed quoniam sententia fertur de contumacia oportet, quòd in sentẽtia fiat mentio de contumacia vt in. l. 2. §. quotiens. 1. ff. de iur. fis. & per Bal. in. l. receptitia. C. de consti. pecu. in fin. tenet Peregrina. in. d. part. primũ decretum. q. 6. in gl. innocencia. versi. & adde. *

8 ¶ Quoq; intellige, dũmodo reus † inquisitus, vel accusatus sit reus mortis, quia si reus mortis nõ est iudici homicidiũ non debetur. vt in isto tex. & in. d. cap. del aranzel. & in. d. pragmatica. & in d. l. fori. ¶ Et casus, in quibus quis meretur pœnam mortis infrà in glo. sequenti videbis. Et ad de, q̃ ad hoc vt quis condemnetur in absentia in

9 homicidio, non requiritur † plena probatio delicti, sed sufficit aliqualis informatio, seu probatio, etiam si non sit sufficiens ad torturam, quia tunc si est casus mortis, reus in homicidio condẽnatur, sed postea captus, seu se presentans, debet audiri, nisi in expensis, & *homezillo*, quia in istis non auditur. vt tenet tex. in. l. 15. tit. 2. lib. 3. in ordina. reg. & in. d. pragmatica. ¶ Et quia talis con-

10 tumax licet à delicto absoluatur, debet soluere † expensas, & homicidium propter suam contumaciam. vt in. d. l. 15. & tenet glossa. & ibi Bar. & docto-

11

Universidad de Deusto
Biblioteca

docto.in.l.& post edictum.ff.de iudicijs.in parte,vincet.& tenet Mõta.in.d.l.15.ordina.in parte,absens.¶Quæ lex videtur esse cõtra ea quæ dicit Hippol.de Mar.in repeti.l.vnicæ.C. de raptu virgi.nu.129.vbi tenet,q̃ ad hoc vt posit iu
11 dex condẽnare † reum de delicto,non sufficit sola contumacia ipsiusrei,sed requiruntur etiã veræ & legitimæ probationes ipsius delicti, vt dicit probare tex.ille,ibi.aut fugã euadere potuerunt.de quo ibi per eũ.& in sua practi. crimi. §. postquam.nu.48.vbi multa iura in proposito allegat,vbi ait,q̃ Ioa.Andr.refert Guid.de Sussa.dicere illud esse verum de iure, sed q̃ contrarium seruatur de facto.¶Tñ dico secundũ eundem Hip. q̃.d.l.15.ordina. nec per alia iura non seruatur contrariũ, imo ad istã condẽnationem faciendã requiritur aliqualis probatio cum ipsa contumacia.ita.d.l.in quantum dicit, *si alguno fuere condemnado a pena de muerte, o perdimiento de miembro por no venir a los plazos sin recebir informacion tal,que pudiera ser puesto a question de tormento.* Pondera tex.in quantum dicit, *por no venir a los plazos.*& ibi.*sin recebir informacion.*vbi vltra absentiam & contumaciam adistam condemnationẽ faciendam aliqualis probatio requiritur. & idẽ tenet dicta pragma.*del arançel.*ibi, *o que demas de la fuga aya tal prouança, o informacion,que baste para poner a question de tormento al que assi fuere llamado,el juez de sentencia en que le pronuncie por hechor del delicto.*¶Et sic conuinci debet reus,aliter bãnum non valet.Ita tenet Hippolyt. de Marsil. dicendo,q̃ tenet Spec.in titul.de accusatio.§.fi. 9.colum.versi.sed pone,affuit accusatus, quod dicit esse singula.notandum.& allegat Specul. ad hoc.l.raptores.C.de episcopis & cleri. post principium.in verb.committi & circa medium. l.ibi.post legitimas probationes iuri cognitas, quod dicit Filip. in.d.reper.d.l.vnicæ esse notãdum pro adiuuandis amicis bannitis, quando fuerunt banniti propter eorum contumaciam, & non ex aliquibus alijs probationibus. & idẽ tenet Oldral consil.65.incipiente, hic agitur & sic infertur secundum eundem Hipp. in. d. sua practica crim.§.postquã.nu.47.in fine, q̃ contumax licet ex forma statuti debeat haberi pro confesso,tamẽ ad hoc vt valeat condẽnatio de delicto contra accusatum,vel inquisitum de crimine,debet vltrà contumaciã de delicto cõstare,& debet conuinci de ipso,aliter nõ valet. ¶Et ratio quare ad condemnandum reum sufficit aliqualis q̃batio,seu informatio. vt in.d.l.ord.& pragma.cõtinetur,credo esse,quia post condẽnatio-
12 nẽ & sic post sententiã,põt & debet audiri, † si est captus vel si se præsentat.vt in.d.l.5. ord. & in.d.pragm.& tenet Phili. Decius cõsi. 458.nu. 9.vbi dicit,q̃ cum agatur de executione pœnæ corporalis propter bannũ,nõ est procedendum ad executionẽ pœnę corporalis:quia ꝓpter cõtumaciã quis nõ debet,nec põt cõdẽnari, vt dicit q̃ notat Ang.in.l.inter accusatorẽ.ff.de accusa.& ibi refert Specul.& Io.And. post eum,qui dicunt,q̃ si iudex fuit ita bestialis(vt verbis eius vtar)q̃ tulit sententiã cõdẽnatoriã de capitationis cõtra cõtumacẽ tanquã habitũ pro cõfesso, propter eius contumaciã, & iste venerit in fortiã coĩs,nõ debet executio fieri,sed de nouo erit de crimine cognoscẽdũ.allegat Specul. in tit.d accusa.§.sequitur videre de cõtumacia accusati. col.6.versi.pone & Ioa.Andr.ibi, & Alberic.in 4.parte statuti.q.56.circa finẽ. & Phili. Decius in.d.consi.dicit esse clarũ,quia contumacia non habetur pro legitima ꝓbatione,vt notat Bar.in l.diuus.ff.de custo.reorũ.col.1.versꝰ.vlterius vos videtis.& in.l.absentẽ.ff. de pœnis. col.3.versic. extra,gl.quia si statutum dicat,q̃ persona bannita habeatur pro confessa,conuicta,& cõdemnata,& sit bannita ad mortem,& mandat executionẽ fieri,& debeat obseruari,vt Bar.vbi suprà. tale bãnum,q̃ hodie datur secũdum statuta terrarũ est mortale.vt Bar.in.l.si quis in fine.ff.ad. l.Iulia.maiest.¶Et licet talia statuta præcisse loquantur,non excludunt exceptionem innocẽtiæ,quæ ab statuto tolli nõ põt,quia est de iure naturali,vt tenet dictus Phili.Deci.quod notat Bal.in.l.edita.pen.colum. C. de edendo.versic. extribus autem.& sequitur Ioann. de Anna. in c.si aduersus.de hæreti.& in consi.59. & Alexã. in consi.113.lib.5.& in cõsi.97.vol.6. nam si post
4 confessionem de † innocentia apparet,executio fieri nõ debet,vt notat Bald.in.l.1.colu.fi. C. de confessis.& allegat Innoc.in.ca.2.de purg.vulg. & idem tenet Baldus.in.l.additos.C.de epis.audien.¶Et ideo secundum dictum Philip.Deciũ statutum,quod quis pro confesso habeatur, in-
15 telligitur nisi per † testes,& iura de eius innocenti approbetur.allegat Bar.vero consilio.29.incipiente,viso processu.col.pen. quod nota quod facit ad intellectum tex.in.l.1.titul.3.*de las contestaciones.*libr.3.in ordi.reg.vbi quis non conte-
16 stando litem † infra nouem dies,habetur pro cõfesso,q̃ si post istam fictam confessionem constat de innocentia rei per testes debet absolui- & tenet Bald.rectè intuenti in.l. ita demũ C.de procur.nu.6.vbi ait,quod si cauetur statuto, q̃ bannitus non comparens infra octodies tanquã confessus & conuictus debeat condemnari, q̃ si iste appellauit, & assumit in se onus probandi innocentiam,vincit in appellatione allegat.l.fi. C.de

C.de erro.aduoca.& l.creditor.§.iussus.ff.d̃ appella.& l. generaliter. §.1. C. de rebus credi. & notatur in.l.fi.C.de iur.calum.quia licet habeatur pro confesso,& cõuicto tñ ista verba nõ operantur nisi fictã confessionẽ,quia ex sola contumacia hoc descendit, si autem iste non assumit in se onus probandi,& si non probat innocẽtiã, debet succũbere:quia in dubio standũ est cõfessioni,etiã fictę,secũdũ Bal.vbi supra.*Quia ista ficta confesio habetur ac si legitimè esset facta in iudicio,vt est tex.in.l.quoniam intelligitur. ff.de his qui notant infam.& ibi Bald.nume.4. inquit,q̃ si statutum dicit,quòd contumax habeatur pro confesso,intelligitur q̃ habetur ac si in iudicio sponte & solemniter esset confessus, quod dicit menti tenendum.* ¶Ad quod facit qđ tenet Abb.in.c.cũ causa de iura.calũ.nu.26.
17 vbi ait, † q̃ licet aliquis declaretur pro confesso nõ debet statim cõdẽnari in repetita,vel in causa principali.licet in.c.cũ in causa eius titul.teneat cõtrariũ.nu.11.¶Ad idem facit illud,quod tenet Pau.de Cast.in.l.si is qui tecum.C.qui te
18 stamenta facere possunt.nu.5. vbi ait, † q̃ ficta confesio recipit probationem in cõtrarium sicut vera,quia non debet esse validior, quàm vera.allegando Bar.in.d.l.absentem.ff. de pœnis, vnde dicit,q̃ infert Ang.ibi in.d.l.si is qui tecũ. q̃ licet sit positus in bãno,& pro cõfesso habeatur ex forma statuti potest cõparere, & innocẽ
19 tiã suã ostendere,& si fuit contumax † in respõdendo positionibus,& sic habentur pro confessatis.per tex.in.c.si post præstitũ. de confessis. in.6.poterat nihilominus probare contrarium. ¶Et secundum eundem Paul.de Cast. facit ibi in simili.l.fi ex cautione.C.de non num. pecu.
20 vbi confesio † in mutuo post bienniũ assumit robur,& tamen potest contrariũ probari. ¶Idẽ tenet Saly.& Alex.in.d.l.si is qui tecum. & ibi
21 Ias.nu.6.vbi ait,q̃ licet aliquis habeatur à lege † pro confesso,& conuicto ac si esset confessus vere delictũ,tñ hoc non obstãte admittitur probatio in contrariũ de innocentia eius.vbi infert ad statutũ Mediolani disponẽtis, q̃ contumax in non comparendo habeatur pro confesso,& conuicto,hoc non obstante,admittitur probatio eius in contrarium, & ostendere de innocentia sua,etiam si à lege,vel statuto habeatur pro cõfesso.& dicit quod Imol.disputat hoc latè in.l. fi.§.illud.ff.de appellationibus. & Anton.in.c. fi.de confessis.& Bald.in.l.iubemus. §. sanè.C. de sacrosanct.eccles.& Ioann.Andr. in additio. ad Specul.in tit.de depósito.§.9.versic. verum. & late Alexand.in consi.145.in.6.volu.numer. 4.vsq̃ in fine. vbi indubitanter, idem tenet.s. quòd contra istam fictam confessionem potest probari contrarium,sicut cõtra veram,per multa iura vt ibi per eum.Ad quod dicit,quòd non obstat,quòd contra fictionem non admittatur probatio in contrariumiuxta plenè notata in.l. siue possidetis.C.de probatio.& in.l.fi.ff.quod metus caus.& c.is qui desponsa. quia est verũ, quòd non admittitur super eo, quo fit fictio. vnde si vellet probare se non esse confessum,eo casu,quo agitur se fuisse confessum,& non posset:si vero vult probare contentum in illa ficta confessione non esse verum,& tũc potest, quia hoc non repugnat fictioni.ita dicit Alexan. in d.consilio,quod tenet Anto.de Butri.in.cap.ex parte ad finem de confesis. allegat pro hoc gl. notabi.in Clem.1.de prob.& bene probatur in l.2.§.quòd si actor.cum glos.in verbo. rei qualitas.C. de iura.calum.* Et tenet Greg. Lopez in.l.3.titu.10.part.3.in glo.fin.*¶Ideo tu iudex
22 sis cautus dum aliquem condemnaueris † pro confesso,quia litem non contestauit infra nouem dies,seu quia non respondit positionibus, vel propter aliam iustam causam iuris, quòd semper in tali sententia, seu declaratione pro confesso recipias partem sic declaratam,& condemnatam pro confesso ad probandum quod voluerit infra nouem dies:quia fortè probaret innocentiam,& nil deberet,& rem aliter se habere, ex quo reuocatur dicta confesio, propter quam fuit condemnatus,& liberabitur,quod ego semper facio,& audio in audientia regali ita fieri.pro quo facit textu.in capitul.significantibus.de purg.vulg.& in.c.ex tuarum.de purgacano.& c.fraternitatis.de frigi.vbi tenet secundùm Alex.in.d.consi.quòd talis ficta confesio reuocatur,quando constat rem aliter se habere. & istam sententiam tenet Fran. de Aretio. in consilio.147.in columna.3.vbi concludendo tenet,quòd contra istam confesionem fictam iudex potest recipere testes.Quinimo tenet ibi in.2.columna.allegando Ioann.Andr. in addi. ad Specul.in titul.depositio.§.nono. versiculo verum tamen.quòd licet iustus respondere positionibus,& non respondens,habeatur pro confesso,tamẽ potest probare contra istam fictam responsionem,etiam non allegato, & probato aliquo errore:quia allegatio erroris est necessaria ad excludendum consensum verè confitentis per quem nisi probaretur, error sibi præiudicaret.Sed in ficta confesione non est consensus, ideo non est opus allegatione erroris. quod est notandum. Et in expresso tenet dictus Ioannes.Andr.in dict. additione. in verbo,habetur.numero.3.versicul.quòd tacens.de

quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo dicto nulli doctorum mentionem fecerũt, sed ego dubito prout de eo, imò quòd debet probare contrarium. ¶ Quinimo semper iudex in ista condemnatione fienda in fictè confessum semper attendat, videndo agentem si est ipsamet pars principalis, aut eius procurator, quia si est procurator, & ante omnia non exibet, seu præsentat in iudicio mandatum, quæ præsentatio seu exhibitio requiritur vt Bar. in l. de ætate. ff. de mino. 1. colum. nu. 2. & in. l. exempla. & ibi Ias. ff. de eden. & in. capitulo primo. de accusa. quia ante omnia debet se legitimari, vt ibi & iudex debet pronuntiare super eum. vt in pragma. del aranzel. 2. in ordine. vbi quoq; requiritur præsentatio mandati: quia non exibendo (hoc est) præsentando coram iudice mandatum, vt super procuratione feratur sententia. vt in. d. pragmatic. & Abba. in capitul. intermonasterium de re iudi. nume. 7. reus non tenetur contestarj litem. nec cogitur litem contestari, & etiam si litem non contestetur non est confessus, vt tenet gloss. Montal. in. l. 1. titul. 3. part. 3. in fine. quam sequitur doctor del Castillo. in proœmio. legum Tauri. in glossa. *entendimiento.* columna secunda. versic. hinc etiam dicit glo. * Et facit tex. & ibi Bal. in. l. dummodo certus. ff. de procura. vbi si procurator constituitur in absentia, ante receptionem & præsentationem procurationis, nil potest exercere: & ista est vera opinio, & approbatur in simili in mandato iurisdictionis. c. ex conquæstione. de restitut. spolia. & tenet expressè. gl. in clemen. 1. de procurato. in verb. receptis: & ita si procurator contraxit anteaquam reciperet literas, non obligat dominum, licèt Dynn. voluerit contrarium, vt Bald. in. l. falsus. c. de furt. in medio. 6. colu. vbi allegat dicta. glo. in. d. clemen. 1. vbi Bal. in nu. 17. &. 18. hoc singulariter tenet. * & ego vltra omnes allego. Barto. in. l. filius. ff. de interactio. vbi tenet, quòd quando iudicium non tenet, contumax in non respondendo non potest haberi pro confesso, quod sequitur, & dicit notandum Roma. consil. 224. dicendo, quòd ex vera contumacia, in qua quis incidit, in iudicio existente nullo non potest resultare aliquis validꝰ iuris effectus, & licet pars non opponat iudex ex officio potest opponere, secundàm Roma. ibi. * Quinimo dico ꝙ si iudex admitteret sine legitimo mandato, potest appellari, vt Anani. in consil. 93. co. 3. & Bal. in. c. 1. de rescrip. colu. 3. & Ias. in. l. non eo minus. C. de procura. & Ioan. And. à Nevizan. consil. 17. nu. 7. * ¶ Quælibet causa etiam iniusta, excusat à contumacia. tex. & ibi glossa in lege ex consensu. §. fina. ff. de appellatione. & in lege prima. in fine. ff. de plagia. ¶ Et ad hoc, ꝙ licet pars non opponat, iudex ex officio debet opponere, & repellere procuratorem mandatum non exibentem in iudicio. tenet Innoc. in. cum in iure de officio delega. Roma. consi. 170. tex. in. c. cum causam. de iudi. gl. in. c. primo d̃ electi. in. 6. in parte absentia. Paul. de Castro in. l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procur. & in. l. inter quos. §. alieno nomine. ff. de damno infecto. Feli. in. c. primo de accusa. ¶ In tantum est verum, ꝙ procurator, in iudicio non admittitur sine præsentatione mandati coram iudice facienda, ꝙ licet instrumẽtum sit redactum ex manu eiusdem notarij, & notarius dicat, prout apparet in instrumento procurationis paulò ante per me confecto, non valet talis assertio, licet dicat, ꝙ mandatum habet penes se, si non est præsentatum iudici. Ita tenet Ang. in lege si donatio. C. de donatio. & Iason. in authen. si quis in aliquo documento. C. de eden. num. 7. in fin. & Philippus Decius consi. 522. nu. 5. vbi dicit, ꝙ talia verba tabellionis non probant. & idem in consi. 503. num. 3. & idem tenet Guido Papa. decisio. 19. & ita obtinui in quadam causa, & quoque pluries pronuntiaui. Et facit quod tenet Baldus in. c. primo. vt lit. nõ contest. num. 11. vbi ait, ꝙ si procurator facit alium citari, non valet citatio, nisi prius produxerit mandatum apud acta, & dicit ꝙ probat lex singularis. in lege Si quis inficiatus. ff. depositi. ¶ Ad quod facit, quod tenet idem Iason. in lege iurisgentium. §. ꝙ ferè. ff. de pacti. num. quarto vbi si in instrumento continetur aliquid asserti uè, sed incidenter, putà quia in eo dicitur, Sempronius, qui est procurator Gaij, adhuc illa verba assertiua non probant eum esse procuratorẽ. ¶ Quinimo si notarius diceret in instrumento, Titius procurator talis, vt constat tali instrumẽto, manu talis notarij à me viso, & lecto, ꝙ per ista verba non dicitur probatũ mandatũ. Quod intellige secundùm Iason. ibi ꝙ procedat quantumad fauorem illius, tamen contra eum bene probat. vt Felinus in capitulo sicut. & alij, versi. & istud. de rescript. & Baldus in rubrica. C. de fide instrumento. num. 12. versic. verbi gratia. * Tamen si in processu causæ talis procurator exhibet & præsentat coram iudice mandatum, sufficit & valet quòd gestum est, & quòd fieri & agitari debet: ista est. l. solennis in. l. 16. in. ll. stili, quod nota quia sic practicat. * ¶ Quod extende, quòd non solum condemnatus propter contumaciam auditur, si comparet, imò quicun
24 que † etiam penitus extraneus admittendus est ad eum excusandum, & allegãdum causas innocentiæ

centiæ suæ: quia licet regulariter criminalibus non admittatur procurator. vt in lege penul. §. ad crimen. ff. de publicis iudi. ¶ Tamen alia regula est, ꝙ vbicunq; de iure communi, vel ex forma statuti potest procedi contra absentem, & potest absens condemnari, tunc in qualicunque crimine admittitur excusator ad allegandum causas innocentiæ illius absentis, dummodo non compareat tanquam procurator, & sine mandato. Ista regula probatur in. l. seruum quoque. §. publicè. ff. de procura. secundùm intellectum Barto. peregrinum, quem vide. & idem latius tenet Bar. in dicta lege penul. §. ad crimẽ. 4. colũ. & in extrauaganti, Ad reprimendam. in verbo, legitimè. & Ioan. And. in additio. ad Specul. in titulo de procura. supra rubricam & licet aliqui contradicant, ista est vera & communis opinio, & sententia, prout tenet dictus Franciscus de Aretio in consilio. 147. in. 3. colũ. & ꝙ sit vera & communis, tenet Ias. in dict. leg. si is qui tecum. C. qui testamen. facere possunt. num. 7. ¶ Vbi corroborat istam cõmunem opinionem quia etiam iudex ex mero officio, nõ obstante ꝙ quis sit habitus pro confesso, non obstante etiam, ꝙ sit conclusum in causa, potest, imò de-
25 bet † ex mero officio assumere probationes & informationes innocentiæ absentis. l. prima. §. si quis vltro. & ibi Bar. ff. de quæstio. & idem Bar. in dict. §. ad crimẽ. in. 4. col. & in. l. 4. §. hoc autem iudicium. vbi moder. ff. de damno infecto. quanto magis debet iudex admittere, quan do cõparet tertius excusator pro tali absente. quod Ias. dicit esse bene notandum: quia ex eis poteris euadere amicum, qui aufugit, & nõ audet comparere coram potestate. Attamen dicta pragmatica in fine ibi, *o embiadó a mostrar excusa derecha.* videtur tenere contrarium, & l. 7. titul. 8. part. 3. imò ꝙ solùm admittatur ad allegandum causas absentiæ. ¶ Sed si iudici liquet absentem contumacem esse innocentem, & nõ
26 culpabilem licet sit cõtumax, † iudex non põt, nec debet eũ condẽnare. Ita tenet Hyppoly. de Marsi. in sua practi. crimi. §. opportunè. num. 8. allegãdo Bar. in consil. 100. incipiente, à domino Cynno de Boneuia, & alia iura, & rationes. ¶ Quinimo si aliquis allegat causas absentiæ ꝙ
27 aliquo, tales † causæ impediunt processum in criminali, secus in ciuili tanquàm contra absentem, sed bene impedit ne procedatur tanquam contra latitantẽ. Si autẽ veniret ad plenã defensionẽ, nec vtrunq; pateretur, & sic nõ admittere tur. tenet Bal. in. l. nec impuberes. ff. de in ius vocan. ¶ Et vide Ia. vbi suprà, vbi tenet, ꝙ stat cõis theorica legistarũ, & canonistarũ, ꝙ cõtra fictã cõfessionẽ delicti inductã à lege, vel statuto admittãtur probatiões in cõtrariũ de innocentia. ¶ Vltra dicta per Ias. & alios facit, ꝙ tenet Abb. in. c. de his de accusa. in principi. & doct. in Clem. pastoralis. de re iudi. vbi videntur velle, ꝙ sentia
28 † in causis criminalibus si imminet pœna mortis, vel alia pœna corporalis nunquã transit in rẽ iudicatã, & trãsitus in rẽ iudicatã causatur ex aquiescẽtia cõdẽnati vt. c. quo ad cõsultationẽ. d̃ re iudi. & secũdm eũ, nullus sit dominus mẽbrõrũ suorũ. vt in. l. liber homo. ff. ad. l. aquil. cap. si nõ licet. 23. q. 3. ergo cõdemnatus in corpore, nõ põt aquiescere sententiæ. & subdit Abb. ꝙ hãc opinionẽ quãdoque secutus fuit, quã opi. Abb. tenet Io. de Anna. ibi. pro qua videtur tex. apertus & gl. in. l. vnius. §. penul. ff. de quæstio. vbi litera dicit, quocũq; tẽpore reo postulãte defensio negari non debet, tamen hæc opinio saluari põt. secũm eundẽ Anna. qñ esset cõdẽnatus absens in causa capitali, per ea quæ notat Tãcred. de Cor. in opere suo. 8. colu. q. 4. & plenè notatur in. l. nõ tãtũ. ff. de appella. & Io. de Anna. in d. c. de his. ¶ Et ꝙ talis sententia lata vigore statuti cõtra cõtumacẽ nunquã trãseat in rẽ iudicatã. tenet in expresso Hip. de Mar. in sua practi. crimi. §. ordine. nu. 2. & dicit, ꝙ hoc valde notat, refert, & sequitur Ludoui. Boguli. in cõsi. 34. incipiente. soleo. vbi. col. in fi. de quo. per. d. Hip. de Mar. in singulari. 72. incipiẽte, per totã ferè Italiã. ¶ Et vide Ang. in tract. malefi. in parte, & ibi caput à spatulis. versi. & ꝙ hoc dicitur. n. 17.
29 vbi tenet, ꝙ qñ reus † nõ est in fortia potestatis, & est cõdẽnatus, si postea veniat in fortiã cõis, debet alius ꝓcessus formari, in quo declarẽt captã esse talẽ personã, quæ reperitur in bãno, & bannũ exequẽdũ esse, ita dicit, ꝙ tenet Bald. in tit. de feud. sine culp. amittẽ. capi. 1. & idẽ tenet Ang. de malefi. in part. gaiũ Sẽpronij. num. 3. & in isto secũdo ꝓcessu põt bãnitus primã sentẽtiã, seu bannũ latũ ꝓbare emanasse ꝙ falsas allegationes, vel ꝓbationes, ꝙ impedit executionẽ d. seniẽ, ita dicit, qđ dicit Ang. in. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. oblig. & Imo. ibi dicit, quòd ex hoc infertur maxima vtilitas. & istam opi. Angel. sequuntur ibi doct. moderni secundum Aug. de Argi. in additio. ad. d. Angelu. de Male. in parte, caput à spatulis. ¶ Quinimo dicit, quòd talis captus bannitus, qui habetur ꝙ cõfesso. posset per viã exceptiõis impedire execution ẽ sentẽtiæ. vt per Bar. in. l. nõ videt. ff. de iud. la. 1. & ita tenet. d. pragmat. ibi, *pero si despues de la data de la sentẽcia fuere preso, el processo sea valido: pero si q̃siere allegar las desculpas de su innocẽcia. l.*

pueda

Universidad de Deusto
Biblioteca

pneda hazer. & non debet audiri in omnibus, sed in casibus, & super rebus in. d. pragmatica contentis, alias sententia executioni mandatur. vt ibi. & tenet Bald. in authen. bona damnatorũ. C. de bonis præscrip. numero quarto. quia vt dicit idem Bal. in rub. C. comina. vel episto. quòd
30 valet statutum, † quòd propter contumaciam posit quis condemnari ad pœnam corporalem & posit fieri executio eo ipso quòd est descriptus in lib. bannitorum. ¶ Et quòd bannitus
31 audiatur, intellige, si infra annum † venerit, & se præsentauerit in carcere, vel fuerit captus. vt in. l. 7. titul. 8. partit. 3. ¶ Imò ex verbis dictæ legis partitæ colligitur, quod etiam elapso anno auditur, vt in fine eiusdem legis ibi. *mas seyendo el vino si passare el plazo del año sobredicho, y despues viniere el emplazado delante del juzgador y quisiere entrar en derecho sobre aquello que era accusado, y pregonado deue ser oydo, y si mostrare prueuas, o escusas derechas que le ayuden, e la otra parte no prouare contra el que hizo aquello de que le hauia accusado, entonces deue ser dado por quito de aquel yerro, pero los bienes que le auian tomado por razon de la rebeldia, no los puede despues cobrar, fuera sende, si el Rey le quisiere hazer bien, e merced, hauiendo piedad del.* Ecce textu. expressus, quòd etiam elapso anno debet audiri contra sententiam latam contra eum in absentia & rebeldia, sed non super expensis, & istam credo veritatem esse, & ita ego facio, quòd etiã elapso anno audio contumacem super crimine si se præsentat, vel capitur, si vult allegare d̃ sua innocentia, & aliquando eum absoluo à sententia contra eum lata in rebeldia, quidquid aliqui in contrarium dicant, & ita in expresso reperio tenere Iacobum. de Belouis. in sua practica. in parte de fuga reorum. num. decimo tertio, dicẽdo, quòd reus relegatus, seu bannitus, infra annum veniens auditur super bonis, sed semper auditur super crimine, vt dicit notari. in lege. secunda. C. de requirend. reis. * Et ita dicit practica ciuilis & criminal. facta per Aluarad. quòd iudices criminis Chancellariæ seruant in. 4. tractatu in processu facto in rebeldia fo. 59. in principio 2. col. * ¶ Quia dictus contumax, & bannitus potest allegare & probare suam intentionẽ vt dictum est, & etiam potest allegare incompe
32 tentiam † iurisdictionis, & talis absens retractare potest processum si non fuit pronuntiatum super iurisdictionem. Et ideò optimum cõsiliũ est, quòd in ista condemnatione facta in rebeldia ante omnia iudex pronuntiet se esse iudicẽ illius absentis contumacis, quia si istam pronuntiationem non facit, absens enim contumax nõ censetur iurisdictionem prorrogare. vt in. l. si quis ex consensu. C. de episcopa. audi. & ibi doct. & talis pronuntiatio transit in rem iudicatam, si non fuit appellatum, & facit illum iudicem, & valet, & pro veritate habetur. vt tenet ad literam Pau. de Castro. in. l. 2. ff. si quis in ius voca. non ierit. num. 5. & ibi Bart. numer. 8. * Et vi ibi Bal. num. 1. & 2. & vi. Felin. in. c. si duobus de appellatio. nu. 8. vbi latè de materia. * ¶ Ad quod facit, quod tenet Hippolyt. de Marsil. in sua pra. crimi. §. diligenter. numer. 203. allegãdo Aegidi. de Bellame. in decisi. 226. incipiente, in
33 causa, vbi ait, quòd si aliquis † erat clericus, & in absentia permisit se condemnare à iudice seculari, propter delictum, & postea allegauit priuilegium clericale, quòd debet condemnari in expensis, quibus fatigauit actorem tardando opponere dictam exceptionem. quod est singula, & iam istæ expensæ. s. desprez & homizilli mihi fuerunt solutæ etiam ex mandato iudicis ecclesiastici: quia procedit contra delinquentem in casu mortis, & postea se præsentauit coram ecclesiastico, dicendo se esse clericum, petendo inhibitoriam cõtra me, & ostendi dictum Hippolyti, & iussit soluere ante omnia dictas expẽsas. quod dictum Belameræ refert & sequitur Feli. in. c. exceptionem. de excep. in principio. & Domi. in capitul. 1. de rescrip. in. 6. de quo latè per. d. Hip. de Marsi. in. l. patre vel marito. ff. de quæstio. numer. 85. & Alex. in. l. edicta. col. 4. versi. teneo opinionem. C. de edendo. & idem tenet Rogerius de Mota, doctor Valentianus in repeti. 1. part. ff. de iudicijs. numer. 58. & vide decisio. Tholos. 164. & aliquid per Philip. Decium. consilio. 241. * sed quid si iudex secularis sicut non potest condemnare clericum, ansi invenit eum innocentem posit eum absoluere. glo. in auth. clericus. C. de episcopis. & cleri. in quit, q̃ sic de iure ciuili: sed tu tene q̃ non, quia deficit ei iurisdictio, vt Bald. ibi in. d. auth. & Peregrin. in part. clericus. q. 9. in. gl. ecclesiastico. * ¶ Circa istum tex. quæro de aliqua. q. quæ sæpe
34 occurrit, putà, † multi fuerunt in occidendo aliquem, an omnes isti occisores debent soluere vnum homicidium, an quilibet eorum teneatur ad dictum homicidium soluendum. text. in l. 4. titu. de los homezillos. lib. 4. for. ll. dicit, q̃ omnes tenentur soluere vnum homicidiũ, sed hoc intelligit ibi glo. Montal. esse verum, quando omnes citati super homicidium sunt præsentes, & condemnati, secus si fuerint absentes, & processum fuit contra eos in absentia, & sunt contumaces: quia quilibet absentium condemnabitur

nabitur in vno homicidio, licèt sint citati super vnius hominis occisione, & ad hoc allegat. l. 70. styli. & est. l. 69. quæ est singul. quam vide. & nota, quia sic practicatur. quia. l. fori declarat. ¶ De
35 alia quæstione, quæ semper vertitur inter iudicẽ prædecessorẽ, & successorem, † putà iudex prædecessor anteaquam expiret officiũ suum condemnauit aliquẽ in desprece, seu inobediẽtia & homicidio, & anteaquam recuperet succedit iudex alius in officio, cui pertineat homicidium istud, & despreces, an iudici prædecessori, vel successori. Alex. in. l. diuortio. §. si vir in fundo. ff. solu. matri. nu. 11. vsq; in fine, videtur altercare. & idẽ Alex. in consi. 7. nu. 3. vol. consi. in fin. & per sua dicta videtur, quod ad primũ iudicem pertineat, & sic ad prædecessorẽ, qui cõdẽnauit: quia si vnus emerat reditus iurisdictionis pro primo anno, & alius emerat pro secũdo, & in primo anno cõmissum est maleficiũ in sequenti verò anno facta fuit punitio, q̃ talis executio pœnæ spectabit ad emptorẽ primi anni, & hæc est communis cõclusio, secundũ Alex. & ita dicit tenere Petrus. de Ancha. in. c. 1. ne præla. vice suas. pro quo dicit, q̃ Cy. allegat tex. in. l. quæcũq; actiões. ff. de actio. & obliga. & in. l. is qui in puteum. §. posteaquã. ff. quo vi aut clã. & in. l. 1. §. cũ fundũ. ff. de aqua quotidi. & æstiu. * Et tenet Bald. in. l. extra territorium. ff. de iurisdict. omn. iud. in. 1. lect. in fi. & singulariter Boerius de cisio. 5. nu. 16. vsq; in fi. * Pro quo bene facit text. in. l. 1. ff. de stipula. seruo. & in. l. si filius. cum multis similibus. ff. de verb. oblig. & Bal. in. l. fi. C. de fruct. & litis expẽsis. nu. 7. istã. q. tangit, & nil clarè firmat secundũ Alex. ibi suprà quia dicit Bal. q̃ si imperator cõcessit alicui pro semestri tẽpore cõmoda iurisdictionis, & quidã in fine iurisdictionis cõmisit delictũ, & postea iurisdictione finita fuit cõdẽnatus in certa quantitate pecuniæ, dicit, q̃ ista pœna cum sit fructus iurisdictiõis, & nondum erat recõditus in horreo, & sic in bursa, q̃ pertineat ad principẽ, & nõ ad illũ, qui habuit iurisdictionẽ. vt in. l. defuncto. ff. de vsufruct. & quia in pœnis criminalibus ante sententiam nullum ius habemus. ff. de verb. signifi. l. inter multa. & l. si quæ pœna. eod. ti. ¶ Item quia pœnę nõ fiunt lucrũ iudicibus, nisi per eorũ sentẽtiã. vt in auth. bona dãnatorũ. C. de bonis præscrip. ¶ Alijtũ dicũt secũdũ eum, q̃ si erat processum vsq; ad sententiã exclusiuè, q̃ pro dãnato debet haberi illi qui proximus est damnationis, sicut hyems, qui prope est, venisse videt. ff. de euitio. l. si ideo. & quia si cõdẽnationes essent inter me & successorẽ meũ distributæ, cõmoda condẽnationũ pertinent ad eum qui condẽnat. arg. l. 3. §. 1. ff. de mino. ¶ Et si statutũ dictat, & condẽnationũ cõmoda pro certa parte sint iudicũ, & iudex à quo condẽnauit, & etiã iudex ad quẽ condẽnauit, nõ est commodũ cõmune, sed solius iudicis à quo, licet executio sententiæ fiat per iudicẽ ad quẽ. arg. in. l. si filius. ff. de verb. oblig. quia iudex ad quẽ potius videtur esse confirmator, quã dispositor, & causa prima magis influit in causatũ, quã secũda: erit ergo iudex ad quẽ executor, sed nõ comodũ sentiẽs. Istã ergo quasi falcidiã condẽnationis detrahit primus iudex, quasi prima causa, cum sententia sit actus per se perfectus vt tenet Bal. in. d. l. fi. C. de fruct. & in expens. vbi clarè firmat, q̃ dictum homicidiũ pertineat ad iudicẽ, qui condemnauit & nõ ad successorẽ. Et postquã hoc scripsi facta est. l. 86. per serenissimũ principẽ Philippũ nomine sui genitoris Caroli regis in curijs, quas habuit Vallisoleti anno. 1548. vbi disponitur, q̃ iudices cancellarię in gradu appellationis nil per
cipere debẽt ex pœnis, quæ pertinent ordinario iudici, seu correctori, vel loco tenenti, qui in prima causa pronũtiauit. * Et idẽ tenet Ange. in. l. si possessor. §. 1. ff. de peti. hære. vbi etiã dicit, q̃ istę pœnæ & cõdemnationes debeantur primis iudicibus, qui condemnationes fecerunt, licèt actualiter non exigerũt, & nõ successoribus in officio. * Sed pertineant iudici, qui primò pronuntiauit, licet Alex. dicat, q̃ Bal. nil firmat, & ipsemet Alex. in. d. §. si vir in fundo. in fine putet esse distinguendũ in hoc casu. s. aut habet cõmodum iurisdictionis ex causa onerosa, & tunc primo iudici solui debet, aut ex causa lucratiua, & tunc iudici secũdo solui debet, & sic successori. Et ita dicit q̃ tenet Bal. in. l. diuortio. vlt. col. ff. de verb. oblig. sed Ias. in. l. more. ff. de iuri. om. iudi. nu. 25. cum ista distinctione non trãsit: imò dicit, q̃ ista allegatio Bal. est corrupta, quia Bal. nil dicit. ¶ Et fa-
36 cit, † quia in delictis initiũ spectãdũ est, vt sciam ad quẽ spectat punitio. l. q̃ ait lex. §. 1. ff. de adult. vbi per Bar. & Bal. in. ca. 1. §. iniuria. de pace iura firma. & in. c. olim. ad finem. de dolo & contu. & vi. gl. in. c. principatus. 1. q. 1. vbi tenet, q̃ initium spectandũ est. & ibi vi. quãtum valeat bona fides à principio. & in. ca. dudum. el. 1. de elect. ¶ Et q̃ istæ expensæ pertineant ad primũ iudicẽ, qui cõdẽnauit, tenet in expresso Alex. in consi. in. d. 7. lib. 3. versi. 4. allegãdo Bal. in. d. l. fi. & alia iura. & per alia fundamenta loquentia in gabellario, vt ibi per eum. de quo per Bar. in. l. susceptores nauicularũ. C. de suscepto. & arcari. lib. 10. & hoc tene reiecta cõcordia Alexã. quia ibi loquitur ante condẽnationem latã, quia tunc ante cõdemnationẽ, pœna nõ dicitur debita fisco, nec habenti causam ab eo. l. si qua. ff. de verb. signi. & in. l. si alius.

§.1.ff.eod.&.l.iudiciorum. ff.de accusa.& notat Bar.in.l.an fertur.§.fiscus.ff.de iure fisci ergo cũ fructus dictæ pœnæ non censeantur percepti ante sententiã,sed tantùm seminati, vt quia nulla inquisitio,nec condemnatio facta fuit,nõ debet cedere lucro primi iudicis,qui in hoc fructuari[a] esse censetur.vt in.d.l.defuncto.ff. de vsufru. & in.l.si vsufru.mensem.ff.quibus modis vsufruc. amit.sed ad sequentem iudicem si condẽnet.pro quo secundùm.d.Alex.facit.d.l.susceptores. C. de suscep.& Annã.lib.10. ¶ Postea inueni Paridem de Put.in.d.tracta.Syndi.in parte, prouentus.folio.318. in libro portatil. vbi satis ad longum istã.q.examinat,& remanet, q pœnæ banni,vel cõmoda iurisdictionis sunt primi iudicis si condẽnauit,& non successoris, allegando Cy. & Petr.in.l.fin. ff.de iuri.om.iudi.per.d.l.is qui puteũ.§.fi postea.ff.quo via aut clã.& per.l.defuncta fructuaria.ff.de vsu fru.& se quẽdo Bal.in.d.l.fi.C.de fruct.& litis expẽs.& dicit ibi nu.4. q in regno suo obseruatur, q primus officialis non potest petere prouentũ delicti cõmissi suo tempore nisi ipse condẽnauerit delinquentẽ, & etiã
37 si delinquens appellauit, † & interim iudex, qui condẽnauit, fuit amotus ab officio, q si sententia cõfirmatur, q cõmoda,& pœna erit ipsi[o] condẽnãtis. Et etiã si cõposuerit & dederit terminũ ad soluendum,& interim fuerit remotus, quia erat iudicis componentis,& non successoris. & ita sæpe pronuntiatur, q ista commoda primi iudicis sunt,& non successoris,maximè si sunt recondita à primo iudice.vt Bal.in.d.l.fi.& idẽ tenet noster Mõtal.in.l.4.tit.17.lib.fori.in glo.*tres quintos*.quẽ vide,& q pœna,quæ debetur ratione delicti cõmissi,pertinet ad primũ iudicem, & non ad secundum.Est cõmunis opinio secundũ Boeri.decis.5.nume.2.& postea fuit edita dicta lex, quæ hoc ita tenet,& disponit in.d.curijs Vallisoleti anno.1548.petitione.86. ¶ Guido papa.in decisio.535.tenet contrariũ,loquendo in arrendatoribus castri cum iurisdictiõe: quia si in primo anno fuit cõmissum delictũ, pœna debetur secũdo arrẽdatori per.l.explicãdi.C.de accusa.ibi cuius finis in iudicibus potestate.& per.l.furti.§.sin autem.ff.de his qui not.infamia &.l. cum posterioriiudicio.ff.ad Trebel. ¶ Quod non obstat, quia. d.Guid.loquitur quando est cõmissum delictũ, & arrẽdamentum seu conductio expirat ante cõdemnationẽ secus in nostro casu, quia iam est cõdẽnat[o].&ideo tenet Bertach.de Firmi. in suo aureo reper.in parte, officialis executor.versi.16.p d.Bal.in.d.l.fi.q si ex forma statuti de condẽna
38 tionibus pœnarũ † officialis exequẽs debet habere quartã partẽ pœnæ,qñ prędecessor condẽnauit,& nõ fecit executionẽ,tũc officialis cõdẽnãs eã lucratur.secus si loqueretur statutũ de executionibus,quia tunc executor inspiceretur,nõ cõdẽnator,quod dicit esse notandũ, quia quotidianũ.Quod facit ad multas leges huius regni, ad iudicãtes partes condẽnationũ iudicibus,vel executoribus,& facit quoq; ad tex.in.c.10.supra eo. & ad.l.3.tit.13.lib.5.in ordi.reg. vbi loquũtur de executorib[us], qui debẽt habere decimã rõne executionis,quia licet primus iudex cõdẽnet,& secũdus iubeat executioni.d.sententiam, executor istius iudicis successoris debet habere decimam executionis,quia lex loquitur de executoribus. ¶ Adde quoq; vnum quod mihi est singula. q si
39 varo, vel princeps † cõcessit officiali officiũ, vel locauit cũ aliquo pacto omniũ obuentionũ & cõmoda,& fructus iurisdictionis,& quidã de illa iurisdictiõe offendit principẽ ,ppter qđ debeat perdere bona,q talis officialis nõ habebit partẽ de illis bonis:quia qñ alicui cõfertur ob vindictã,vel iniuriã ,ppriæ personæ,alteri nõ cõfertur.l.2.§. emãcipatus.ff.de colla.bono.tenet Bal.in.c.1.de capi.qui curiã vẽd.pœnæ aũt,quę descẽderẽt ex delictis inter alios cõmissis venirẽt cõmunicãdi per notata per Cyn.in.l.fi.ff.de iuri. om.iud. Et ideo capitanes,& iustitiarij habentes cõmoda,& ,quętus suę iurisdictiõis,nõ habẽt cõmoda,prouentũ,& pœnarũ delinquẽtiũ in personã principis,vel varonis cõcedẽtis.vt tenet.d.Par.de Put. in.d.tract.in.d.parte,prouętus,quasi in fine, vbi etiã dicit,q nõ præstatur huic officiali cõducto rea,quæ præstatur vel donatur principi in suo iucũdo aduẽtu: quia illa præstatio concernit personã cõcedẽtis,& nõ patrimoniũ eius.arg.in.d.l. diuortio.§.quidquid.vide ibi per.d.Par.de Put.

SVMMARIVM.

1 *Casus,in quibus quis pœna mortis punitur.*

b Muerte. [b] Casus, in qbus † possit qs ad
1 mortẽ personaliter condẽnari ponit.77.Bonifaci[us] de Vitali.in suo opere maleficiorũ.in rub.quib[us] de causis qs possit ad mortẽ vel in mẽbro cõdẽnari.vbi per eũ sing. Et quo q;.Bal.ponit quasi istos & alios in.l. data opera, 3.col.nu.9.C.qui accusare nõ possunt. ¶ Vbi dicit, q delicta cõmittũtur quatuor modis.f.facto, dicto cõsilio,& scriptura.vt in.l.ex maleficis.ff. de actio.& oblig.& per legẽ nominatim imponitur pœna mortis in casibus,vt ibi p eũ. Alios ponit ipsemet Bal.in. c.1.§. iniuria punitur de pace iura.firmã.in vsi.feu.nu.8.&.9. ¶ Et vide tu Guiller.Bout.i tomo.15.tract.fol.177. vbi enumerat. 49.casus,in qbus pœna mortis specificè à lege est ímposita

imposita & quia pauci hos tractat[us] habẽt,sunt q sequũtur. ¶ Lapidãs chrianũ odio nominis Christi.l.1.C.de iudaeis. ¶ Qui virginẽ rapit.l.1. C. de rapt.virg.&.l.3.tit.2.part.7. ¶ Qui idolis sacrificat.C.de sacr.l.1. ¶ Qui officia diuina turbat.l.si quis in hoc genus.C.de epis& cleri. ¶ Qui contra naturã luxuriatur.l.cum vir. C.ad.l.Iuliã.de adult. ¶ Qui sciẽter se rebaptizauit.C.ne sacrũ bapt.reit.l.2. ¶ Qui in silice signũ crucis sculpit.l.1.C.nec lice.sign.sal. ¶ Qui emit muricẽ,& tingit purpurã.C.quæ res vend. non pos.l.1. ¶ Qui muros ciuitatis violat.l.fi.C. de re rũ diui. ¶ Proditor principis.l.quisquis. C.ad. l. Iuli.maie. ¶ Parricida.l.1.C.de his q parẽ.occide. ¶ Homicida occidi debet.l.3.C.đ epis.au.& apocaly.c.13.c. scilicet. septupli. vt in. c.11. supra eo. ¶ Frãgẽs pacẽ iuramento firmatã.c.1.§.si quis.de pace iura.firm. ¶ Cõcitãs populũ,dicẽdo, viuat, vel moriatur.l.1.C.de seditiosis. ¶ Si seru[us] domiñ,pdit.l.capitaliũ.§.igni.ff.de pœnis. ¶ Seruus dominã vitiãs. l.1.C.de mulier.quæ se ,pprijs seruis.supp. ¶ Adulter.l.quãuis adulterij.C.ad.l.Iul. de adul. ¶ Cõmentariẽsis,qui reũ mortis emisit. l.ad cõmẽtariensem.C.de custo.reorũ. ¶ Faciens priuatũ carcerẽ.l.1.C.đ priu.carceri. ¶ Erigẽs furcas ,ppria authoritate.l.3.§.fi.ff.ad l.Iulia. maie. ¶ Miles sociũ cõmilitonẽ feriẽs.l.omnẽ delictũ. §.fi quis.ff.de re milita. ¶ Qui in præpositũ domini, vel capitaneũ manus intulit.d.l. oẽ.§. qui manus. ¶ Iudex, qui pecuniã publicã subtraxit Instit.de publi.iudi.§.si lex. ¶ Miles qui fugit in bello integra acie.d.l.omne.§.qui in acie. ¶ Qui maius sacrilegiũ facit.l.sacri.ff.ad.l. Iuli. peculã. ¶ Si actor castaldio.vel procurator subiectũ deprędabit.l.vniuersi.C.vbi causę fiscal. ¶ Qui monetã falsificauit.l.fin.C.de fals.mone. ¶ Mulier, quæ se animali bruto subiecit.c.mulier.15.qõ.1. ¶ Qui incendiũ facit.l.qui ædes.ff. de incen.ruinaufra. ¶ Cõfugiẽs ad hostes.l.si qs aliquid.ff. de pœnis. ¶ Fautores seditionis.l.fautores. eod. tit. ¶ Patriæ ,pditor.C.de abolitio.l.fallaciter. ¶ Latro in itinere,vel nemore deprædãs.l. capitaliũ. §.crassatores.ff.de pœnis.fur famosus.ead.l.§.famosos. ¶ Tutor corrũpens pupillã.l.1.C.si tutor eã.& cus. ¶ Qui man[us] in se infert. l. si qs aliquid. ff.de pœnis. ¶ Miles turbator pacis.l.fin.ff.de remili. ¶ Qui fulsit hostes,& eis vendit arma. ¶ Tenens puellam in lupanari.vt in authen. de leno. collati. 6. ¶ Homines castrans.l.1.C.de eunuch. ¶ Qui effracto carcere fugit.l.prima.ff. de effracto.carce. ¶ Miles custos, qui captiuum dimis-

el culpado merezca pena de muerte, [b] so la dicha pena.

sit.l.si quis aliquid.§.miles.ff.de pœnis. ¶ Qui pregnantem necat. l. si quis aliquid. §. abortionis.ff.de pœnis. ¶ Author aggressiuræ & violẽtię vbi cædes facta est.l.quoniam.C.ad.l.Iuliam de vi.publi. ¶ Recipiens malandrinos.eod.tit.l. prima. ¶ Miles,qui ne pugnet, debilem se fingit. d. l.omne delictũ. §.continuũ. ¶ Iudex matrem familiàs in publicum vocans.C. de offi.diuerso iud.l.prima. ¶ Qui ripas defluit. C. de nili.agge.non rump. ¶ Scribẽs falsum immunitatis in trutinã mẽtũ.l.1.C.de immunit ne.cõced. lib.10. ¶ Tu adde vnum mẽti tenendũ, q principes populi adorãtes falsos deos, suspendũtur in patibulis cõtra solẽ. ¶ Et ita põt dici, q principes,& reges hostiũ si deprehẽdũtur,debẽt suspẽdi in patibulis,sed vltra eundẽ diẽ nõ debẽt morari.vt habetur Num.c.16.& Deut.c.10.& Ios.c. 9. ¶ Ex quo apparet sẽdm eundẽ Bal.q schismatici,q adorãt falsam ecclesiã,si in bello capiũtur, debẽt furca suspẽdi.qđ nota cõtra istos Luthera nos nr̃i tẽporis. ¶ Alius casus est in eo,q tãgit, & resonat,seu repicat cymbala sine iussu prætoris. vt in.l.5.ti.10.lib.4.in ord.reg. de quo per Abb. in.c.fi.de tellibus cogẽd.nu.4.& Ang.in.l. nulre.C.de decurio.lib.10. ¶ Alius est in eo.qui vulnerauit aliquẽ p insidias cõsilio,vel locutione,licet vulneratus nõ moriatur.vt in.l.2.tit.13.lib.8. in ordi.rega.& tenet Pla.in.l.semel.C.de re militi.lib.12.in fi.& vide Montal.in.d.l.ordi. in parte,occidẽs.& in.l.2.tit.*de los homezillos*.libr.4. foro.ll.& in.l.8.tit.5.eo.foro.libr.1.in gl.fi. ¶ Alius est si custos carceris cognouit captã. Ioã.Fab.in. §.itẽ lex Iulia.Instit.đ publ.iudi.nu.5.& Mõtal. in suo reper.ll.ord.in parte custodes carceris,qđ habet locũ,etiã si capta sit meretrix.vt doct.del Cast.in.l.62.de Toro in gl.fi.in fine & Hipp. de Marsi.in.l.1.ff.ad.l.Corne.de sicar.nu.8.quia punitur,ac si accessisset ad honestã.& Gui.pap. fingu.689.§.cõmentariẽsis.& decisiõc.448.& latè Par.de Put.in tracta.syndica.in parte,adulteriũ officialis.foli.43.& Pau.Grill.in tract. de pœnis omni fari.cohit.versi.13.*Et vi.quæ dixi infrà.in ca.47.in gl.*mandata publica*.nu.6.in fi. *¶ Ali[us] est in mãdante fieri assassinamento,quia licet mors non sequatur, tenetur pœna mortis.text. & ibi Mõtal.in.l.2.ti.27.par.7.& in.c.1.de homi.in.6. & tenet Augusti.in additio.ad Ange.de malefi. loquendo in assassino.in parte,& Sempronium Rodul.manda.versi.& bene nota.nu.4. ¶ Quod intelligo,quãdo mãdatarius peruenit ad actum

Universidad de Deusto
Biblioteca

occidẽdi.vel percussit,seu vulnerauit animo occidendi,quia tunc mãdãs,& mandatarius puniũ tur,quia facere videtur.l.si mandat.ff.de solu. secus autẽ si non peruenit ad actũ.vt tenet Bonifacius de Vitali in.d.tract.malefi. in parte quid sit accusatio.versic. corã vobis & cus.v.syndicus & syndicario nomine.nu.110. ¶Et additionatoribi dicit,q debet puniri pœna ordinaria:quia vbicũ q; mãdatũ habetur pro perfecto in se, tunc tale mandatũ punitur pœna ordinaria,acsi delictum principale fuisset cõmissum per tex.in.c.pro humani.de homi.in.6.¶Cõtrariũ tñ tenet Bar.in.l. sed si vnus.§.seruus meus.ff. de iniurijs. & Paul. de Cast.in.l.si per aliũ.ff. ne quis eum qui in ius voca.quia qui mãdat aliquid fieri,non dicitur vere facere, sed interpretatiuè.l.1.§.deiecisse.ff. de vi.& vi arma.in gl.in verb.videtur.& Bar.ibi. & ista est cõmunis opinio secundùm Alex.in cõsi. 65.in vol.4.col.2.nu.13. vbi in dict. consilii.istam q.altercat.& in specie,q in mãdante cõmitti homicidiũ nõ cõprehendatur pœna statuti punientis homicidas in terminis.tenet Bal.in.l. nõ ideo minus.C.de accusa.10.col.versi.ego reuertor. & Alex.in.d.consi.nu.17.quia mandatũ non est licitũ.& ideo ille qui fecit non fecit de necessitate legali,quia rei turpis nullum est mandatũ, tunc ille,qui mandat,verè non facit sed interpretatiuè.¶Attamẽ dicit,q Bar.in dict.l. sed si vnus.§. primo.ff.de iniuri.concludit,q aut verba legis, vel statuti sunt scripta in rem,aut in personã, si in rem, vt quia statutum dicit pro homicidio sit pœna capitis,& tunc punitur eadẽ pœna mãdãs, aut sunt scripta in personã, quia dicit,si quis occiderit,& tunc statutũ non cõprehendit mãdantem,& ita idem determinat Bar.in.l.aut quia licet.§.fi.ff.quo vi aut clam.& in.l.hęc verba.ff.de adult.& cũ ista opinione transit Alex.in dict.cõsilio de quo per eundem copiosissimè in.l.3.§.si procurator.ff.quod quisq;iure.& in.l.Gallus.§. quid si.ff.de libe.& posthu.sed hoc intelligit in mãdante delictũ fieri sine pecunia, & tunc licet non puniatur,est verũ pœna ordinaria. Sec° alia pœna:quia tunc arbitraria pœna punitur. tenet Bar.in.l.nõ solùm.§.si mandato.ff.de iniuri.,put tenet dictus Additionat.ad dictũ Bonifacium de Vitali.vbi suprà.¶Sed secus est in mandãte, & dante pecuniam,vt delictum fiat,& sic in assassinatu:quia si processum est ad actum,punitur ordinariè, vt dixi,mandator,& mandatarius. vt tenet Angel.in tracta.malefi.& ibi Augusti.in additio.in parte,& Sempronium Rodulph. mandatorem.versi.vnde Saly.num.6.quinimo dicit ibi Augusti.in additione,quæ est in num.7.versi.quæro secundo. Quod mandans punitur pœna ordinaria delicti, licet delictum nõ sit postea secutũ post mãdatũ,q dicit esse speciale in assassino,vel quia facto illo mãdato delictũ erat perfectũ,nimirũ si puniatur pœna ordinaria,ac si delictũ principale esset cõsummatum secundùm Ioan.Andr.in regula.in pœnis,de regu.iur.in.6. in mercuria.& sic infert Aug.vbi suprà quodvbi mandatũ habetur pro delicto perfecto in se, tũc tale mandatũ punitur ordinariè, ac si delictũ esset consummatũ & aliter ad dictũ.c.pro humani.non possumus fugere.Tamẽ dicit q cõtrariũ tenet Dy.& Ang.& Ang.in.l.itẽ apud.§. si cura uerit.ff.de iniuri.vbi dicit,q si in assassinamẽto homicidiũ non sequitur,non punitur mandans. Quod dicit Augusti. verũ, q non puniatur tanquã de homicidio sed pœna extraordinaria, vt ibi per eum.Sed ego nõ deuiarẽ à texr. si adactũ fuit processum:quia vt tenet glo.in.d.c.1. de homi.per ipsum mãdatũ est delictũ cõsummatũ & perfectũ nõ mirũ si puniatur ordinariè propter delicti enormitatẽ,licet dicat Aug.in.d.additiõe allegãdo Ange.in quodam cõsilio,q bene faciet priceps,si cõmutet illã pœnã mãdatis fieri assassinamentũ in pecuniariã,licet assassinus debeat de capitari,ex quo delictũ nõ est cõsummatũ,& mors nõ est sequuta.Et etiã si cogitabit, & aliqd egit,sed nõ pfecit,punit:& in isto casu assassinat° nõ ꝓdest pœnitẽtia,sed punit criminis cõsciẽtia.secdm Domi.ibi in.d.c.1.fi.col.vers.gl. in verbo,mãdauerit.& dicit esse nouus casus. ¶Ali° casus,in quo punitur criminis cõsciẽtia est in hæretico.vt in.c.ad abolẽdã.de hęreti.& in.c.excommunicam°.§.credẽtes.¶Ali° in crimine læsę, maiest.vt in.l.siqs.C.ad.l.Iuli.maie.¶Aliusin cõciẽte sibi mortẽ.ff.de bonis eorũ.l.3.primo respõso. ¶Aliusin extrahẽte de ecclesia fugientẽ ab illa. C.de his,q ad eccles.cõfug.l.fi.§. sicubi quia in istis casibus secdm Domi.in.d.c.1.non excusat qs à pœna tẽporali,quantũcũq; pœniteat,est tñ locus pœnitẽtiæ spirituali,& reconciliatione diuina,secũdùm eũdẽ.¶Quinimo in probatione huius delicti assassinatus nõ requirũtur exactę probationes,sed sufficiũt,ꝓbabilia argumẽta secdm Domi.in.d.ca.1.de homicid. col.4. & hoc credo propter horribilitatẽ istius delicti. ¶Intantũ,q si clericus cõmittit tale delictũ assassinatus, põt puniri per iudicẽ secularẽ ablq; aliqua degradatiõe,qa est diffidat° à iure canonico. vt in. d.c.1. & diffidati ꝓ ius canonicũ,videnꝫ degradati ipso iure.qd ẽ mihi notãdũ secdm eudẽ Domi.ibi i fi.

SVMMARIVM.

1 *Pactum an possunt correctores facere cum suis officialibus super iura,& expensas.*

No

a NO arrendara.[a] Quod hodie malè seruatur,licet hic, & in prouisionibus officiorũ caueatur, q ista non locent correctores isti cupiditate capti. contra istum tex. & suã cõsciẽtiam aliter faciunt, quia sæpe de his iuribus & expẽsis pactũ faciunt cum suis officialibus, maximè cum algazelis,& executoribus: & hac de causa i istis officijs subrogãt personas viles, pauperes, & miserabiles, qui non audẽt iussa sua executioni mãdare, nec rectè, nec cũ honore officia sua exercent: quod quidẽ pactum aliquando volũt facere cum suis locũ tenẽtib°, maximè cum paruis,& insipiẽtibus literatis, & fauore carentibus. *Vi.quę dixi. supra.ca.4.in gl.*escoian. & in ea.i.in.glo.*fici.* nu.42. in additione.*¶Attamen in cõsilio regali video dimittere sine punitione tale pactum factum cum algazelis,& credo esse propter iura decimarum,quæ ex executionibus percipiunt, quia aliquando sunt in magna quantitate: & si isti algazeli omnia integra reciperent,essent sibi vtilia,quam correctori suum officium correctoriæ. Et pro ista dissimulatione procerum regalij cõsilij facit, q locatiõis appellatione in statuto non cõprehẽditur locatio mista faciẽs trãsitum in aliũ cõtractũ vẽditionis,vel pacti,vt tenet Alex.in cõsi.28.vol.4.nu.3.per.l. sicut emptio.§.

Prætorum. Cap. XVI.

ITem que el dicho assistente, o gouernador, o corregidor no arrẽdara,[a] ni cõsintira arrẽdar los officios de alguazilazgo, ni el de las entregas, ni carcel, ni almotazenagos, ni los plazos, ni alcaldias, ni mayordomias,ni scribanias, ni otros officios q̃ tuuiere por respecto de su corregimiento directe ni indirecte, so pena que pague lo q̃ansi lleuare con otro tanto para la nra camara.

1.ff.locatio.& per alia iura, vt ibi per eũ. Et facit quod q; quia vbi causa requiritur ad exẽtiã actus, nõ sufficit illã haberi pro subsistẽte, nisi verè eã subsistere probetur.vt tenet Alex.in cõsi.27.eo. li.nu.10.per tex.in.l.si fortè.ff.de castrẽ.peculi. Tñ tex.noster disponit cõtrariũ, quia non possunt ista officia locare,nec pactũ super ea facere, in quãtũ dicit directè,ni in directe & in hoc declaratio regia esset necessaria, maximè in pactis factis cũ algazelis,quia fit contrariũ,vt dictũ est & in locũ tenentibus melius aliqñ seruatur, & iubetur custodiri per pragmaticam factã per nostrũ Principẽ Philippũ nomine sui patris regis Caroli,incurijs q̃s habuit Vallisoleti anno.1548. petitione.40.& in petitiõe.60.In eiusdem curijs extẽdit hoc ad dominos villarum, & locorũ, vt non possint locare officia hic contenta in nostro tex.quod est optimũ, quia sæpe domini tẽporales & quotidie locant dicta officia,quod est contra ius.*Imo algazellus officium arrendans, vel arrendatum recipiens ab officio,inhabilis efficitur.l.16.tit.14.lib.2.ordi. & Peregrin. in part. algazellus in fin.& in parte officium. colum.3.*

SVMMARIVM.

1 *Statutum,seu lex debet esse honesta, & omnibus communis.*

2 *Statum continens iniquitatem,an sit nullum.*

3 *Statuta collegiorum potestas tenetur seruare, nisi sint contraria iuri communi, vel municipali illius loci.*

4 *Statutum ꝑ speciale prævalet generali.*

5 *Statuta,quæ non sunt bona,potestas ea non tenetur seruare,etiã si iurauit statuta ciuitatis.*

6 *Statuta iudex non seruans ex iusta causa, vel euidenti vtilitate publica, non tenetur de hoc in syndicatu.*

7 *Statuta quæ sunt contra libertatem ecclesiæ iudex non tenetur seruare.*

8 *Statutum prohibẽs alienationem fieri in ecclesiam, vel clericum,an valeat.vi. hic late.*

9 *Statutum laicorum, an comprehẽdat clericos.*

10 *Episcopus inter laicos obligatur ad obseruãdũ statuta laicorũ,si sunt rationabilia, bona, & æqua.*

11 *Si statuto laicorum cauetur,quod si quis vẽdidit frumẽtum,soluat duos denarios pro libra, vel si dicat,quod nullus retrahat victualia ex*

Universidad de Deusto
Biblioteca

districtu, an sub eo comprehendantur clerici.
2 *Statutum laicorum, quòd animalia clericorũ, vel ecclesiarum à suis pascuis arceantur, an valeat.*
3 *Si per statutum subditi prohibẽtur acquirere, an comprehendantur acquirere volentes ab ecclesia.*
4 *Statutum, quòd consanguinei clericorum nõ emant non valet.*
5 *Statutum factum in fauorem clericorum, vel ecclesiarum, non potest reuocari.*

a 1 BVenas. [a] Nota text. q̃ statutũ, † seu lex debet esse rationabilis, honesta, & omnibus cõmunis. vt in.c. erit autẽ lex. 4. distinct. & ideo dicit Bartol. in.l. omnes populi. ff. de Iusti. & iur. quòd statutum † iniquitatem continens, est nullum ipso iure facit text. in. cũ omnes. de cõstitu. ¶ Sed dicit Alexã. in.l.i. ff. quod quisq; iur. n. 4. q̃ licet sit iniquũ valet per l. prospexerit. ff. qui & à quibus. etiã si dolus in eo interueniat. vt. in. l. 2. ff. eod. quod quisq; iuri. & Felin. in. d. c. cũ omnes. 2. colum. & idem tenet Ias. in. d. l. i. nu. 5. dicẽdo, q̃ valet, donec per superiorẽ corrigatur, secus si est impossibile. ¶ Et facit. l. fi. ff. de collegi. illici. vbi tenet, q̃ potestas te
3 netur seruare † statuta collegiorum, nisi sint contraria iuri communi, vel municipali illius loci, prout tenet Gandi. in suo tracta. malefici. in parte, de obseruantia statutorum, nu. 8. & debet seruare q̃n publicè interest ea seruare. vt Bart. in. l. nauiculatiorũ. C. de nauicul. lib. xi. & tũc debet seruare ad cortice, & vsq; ad tenorem eius, secũdum Bald. in. l. i. C. vnde vir, & vxor post principiũ. nu. 2. per. l. quidã in filiũ. ff. de verb. oblig. & sufficit seruare illud, quod statuta volũt. vt gl. in l. 2. C. de iure domi. impe. & glo. & ibi Bald. in. c. quoniam frequenter. §. q̃ si super. in fi. vt lit. nõ
8 contesta. tenet q̃ assessor statutis municipalibus debet inhereri. quod dicit notandum. ¶ Intantũ potestas tenetur seruare statuta, q̃ nõ valent rescripta, & impetrationes, quas faciunt aliquæ potestates terrarũ, vt habeãt arbitria super malefitijs in loco cõmissis, vel dum impetrant absolutionem ab statutis contra formã ipsorum statutorũ super hoc loquẽtiũ, quia esset cõtra publicã vtilitatẽ, & cõmodũ publicũ. vt tenet Ioan. de Plat. in. l. vnica. C. de pistori. libr. xi. imo dicit, q̃ nõ debet pati rector ciuitatis aliquid cõtra. l. ciuitatis fieri. C. de iure reipubli. l. i. eod. libr. ¶ Sed si
4 in eodẽ volumine reperitur generale, † & specialẽ, semper sequẽda sunt statuta specialia. vt tenet Bal. in. l. cohæredi. §. qui patrẽ. ff. de vulgar. & pupilla. ¶ Et si statuta nõ sunt bona etiã si potestas
5 † iurauerit seruare statuta ciuitatis, & cõsuetudines, nõ tenetur seruare, nisi laudabiles, & prescriptas, secundum Inno. in. ca. dilecti. de maior. & obedi. & Ange. in. d. l. omnes populi. in fine. & Gãdi. vbi suprà. nu. xi. vbi ait, q̃ si sunt mala, & iniqua, si non vult, nõ tenetur seruare, etiam si iurauerit. vt. ff. de pactis. l. cõtra iuris. §. q̃ ipsũ. & in concordantijs in gl. ibi posita, in verbo, nisi in casib⁹ facit tex. in. c. i. de iur. in. 6. & in. c. quintauallis. eo. tit. & l. si iura. ff. de operis liber. & in. l. fidei. §. quãquã. ff. de lega. 3. ¶ Quinimo si
6 ex iusta causa, † vel euidenti vtilitate publica potestas, vel iudex nõ seruat statuta, nõ tenetur & de hoc non possint syndicari. vt Cataldi. in tract. syndicat. qõ. 24. ¶ Et multò minus tenetur, imò
7 nullo modo debet seruare statuta, † si qua sunt contra libertatẽ ecclesiæ cum ipsa nulla sint ipso iure. vt in auth. cassa. & irrita. C. de sacro sanct. ecclesijs. & tenet Bar. in. l. de quibus. de legi. ff. nu. 5. & Alex. ibi in addi. secus si sunt in eius fauorẽ, quia tunc debet ea seruare. tenet Abb. in. ca. i. de iura. calũ. nu. 3. & hinc dicit Bart. in. l. filius familias. §. diui. ff. de lega. i. nu. 12. & Alex. ibi. nu. xi. q̃
8 non valet † statutum prohibens alienationem fieri in clericum, quia est contra libertatem ecclesiæ, vt in. d. auth. cassa. & ista opinio, & sequaciũ q̃ nõ ligentur clerici, nec ecclesiæ, dicit vera Alexã. ibi. nu. 12. & tenet Anto. de Butri. in. c. tua. el primero. per illum text. de decimis & Abb. in. c. à nobis. el primero. de sent. excomunu. ¶ Bal. tñ. in. c. clerici. de iudicis. & in. c. quæ in ecclesiarum de cõstitu. col. 2. tenet cõtrariũ, dicẽdo, q̃ tale statutũ liget clericos, & ecclesiã: quia quilibet priuatus pot̃ imponere legẽ rei suæ, ne trãseat in ecclesiã. l. si ita quis. §. ea lege. cũ gl. ff. de verb. obli. multo fort⁹ debet hoc posse statutũ: & qa istud statutũ fuit edictũ propter cõmune bonũ. s. ne

Prætorum. Cap. XVII.

TOsi, que vean las or denãças de la dicha ciudad, o villa, o partido que fuere a su cargo, y las q̃ fuerẽ buenas, [a] las guarde, y haga guardar. Y si viere que algunas ordenanças se deuen

bona transeãt ad ecclesias, de quibus bonis non possunt postea alienare pro necessitatibus reipublicæ. vt in authẽ. Itẽ nulla cõmunitas. C. de episcopis & cleri. c. non minus. de immunita. eccle. ita etiam tenet Bal. in repeti. l. cunctos populos. C. de summa trí. & fid. catho. no. col. & respondit ad. l. fi. C. de sacro. eccles. s. q̃ ibi cõceditur priuilegium ecclesiæ post cõtractũ factũ cũ ecclesia, nã tunc est priuilegiata in acquisitiõe dominij. Sed quando cõtractus non est validus, vt in casu nostro propter statutũ annullandũ tunc non habet ecclesia priuilegium, ergo statutum nõ videtur contra libertatem ecclesiæ. ¶ Sed ista opinio Bal. secũdũ Alex. vbi. suprà videtur cõfundi per tex. in. c. fi. de immunit. eccles. libro. 6. Et Ioan. Andr. ibi in nouella & per. d. Abb. in. c. relatũ. de testa. per Cardi. in repe. c. perpendimus. de sent. excõmu. per Alber. in. 2. parte statutorũ. q. 2. vbi per. 8. col. & per Bal. in. §. si clientulus. in. 3. colũ. de aliena. feudi. & tex. & ibi doct. in. ca. ecclesiæ sanctæ Mariæ. de constitu. & expressus in rubrica de statutis, & cõsuetudi. in vsi. feudo. in parte. Itẽ nulla. & tex. in. l. 2. tit. 9. par. i. & istam opinionẽ tenet Mõtal. in. l. i. tit. 5. for. ll. libr. i. in gloss. *siempre*. versi. Itẽ facit ad illã quæstionẽ. vsq; in fine. ¶ Et quia dum essem iuuenis anteaquã Alexã. viderim in patria mea, quæ Mõbeltrã vocatur, hæc quæstio euenit ex parte illius villæ, vbi est dictũ statutum, & fuit oppositũ cõtra dominũ Franciscũ de Gala archidianum Ciuitatensis, beneficiatum illius loci, q̃ ille dominus archidiaconus non poterat emere possessiones, & fuit lis diu disceptata, & ex parte domini Archidiaconi sequentia de iure allegaui. ¶ Omnipotentis Dei postulato suffragio in supradicta. q. sequentia censeo dicẽda, atq; tenẽda. Et primum, quòd tale statũ sit nullũ, & domini tẽporales, qui prohibent subditis, ne prælatis, aut clericis, seu personis ecclesiasticis quicquam vẽdant, aut emãt, ipso facto sunt excõmunicati. vt in. d. ca. eos. de sent. excõmu. in. 6. & in. c. nouerit. de sent. excõmu. & vtrobiq; docto. * Et tex. in. l. 19. tit. 9. par. i. vbi singulariter disponitur, quòd domini temporales in præiudicium prælatorũ cõtra ecclesiasticã libertatẽ, non possunt statuere vetando q̃ eis vel hominibus suis nil vendatur, seu emant, nec coquant in suis furnis, nec molant in molendinis, nec deambulent per plateas, nec extrahãt aquam ex fontibus, nec scindant ligna in montibus suis, nec alia similia possunt prohiberi clericis. * Et de iure ciuili secũdũ Federicũ imperatorem ipse irrita nũciat omnia statuta, & cõsuetudines, quæ ciuitatis vel loca, potestates, cõsules, vel quæcũq; aliæ personæ cõtra libertatẽ ecclesiæ, vel ecclesiasticas, personas edere, vel seruare aduersus canonicas, vel imperiales sanctiões præsumpserint, & eas de capitularibus suis mandat aboleri penitus: & si de cætero similia tentauerint, ipso iure sint nulla, & rectores priuãtur sua iurisdictione, & superiori applicatur, & vltra mil de marcas soluãt: & dicti potestates, consules, rectores, statutarij, & scriptores dictorũ statutorũ, nec non cõsiliarij locorũ sunt ipso iure infames, prout tenet dictus imperator Federicus in tituli. de statutis & cõsuetudi. contra liberta. eccles. & tex. in. d. authẽ. cassa. & irrita. & Bar. in. l. de quibus. ff. de legi. nu. 5. & in repeti. nu. 30. & text. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de cõstitutio. & ibi docto. tex. in. l. i. tit. *de los prelados* lib. i. in ordi. rega. & gl. in. l. i. tit. 5. for. ll. lib. i. & sic quòd tale statũ est nullũ. ¶ Etiam si tale statutum non dicat expressè, quòd non emãt clerici, sed etiã si dicat, quòd ne quis vendat, vel donet, vel alienet bona immobilia non existenti in iurisdictione statuẽtium, quia tale statutum non comprehendit donationes, vel alienationes factas clericis, vel ecclesijs, quia si comprehenderentur, esset indirecte contra prædictam libertatem ecclesiasticam, & non valet. vt tenet in expresso Abb. in. c. cũ sicut. in fine. de eo qui mit. in posse. cauf. rei seruã. & idem Abb. in. ca. ecclesia sanctæ Mariæ. el primero. vt lite pẽ. nu. 2. vbi tenet, quòd cõstitutio laicorũ etiam generaliter disponens, licet nõ tendat cõtra ecclesiasticam libertatem, nõ debet extendi ad ecclesias, seu bona ipsarum. Et idẽ est dicẽdũ de bonis clericorũ secundum Abb. ibi cõtra Bar. in. d. l. cunctos populos: qui cõtrariũ tenet nu. 29. quia contra Bar. tenet quoq; Antoni. in. d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de cõstitu. & in. c. dilectus. de foro cõpe. reprobãdo opi. Bart. ¶ Et istã opinionẽ contra Bart. sequitur Ioã. de Liniã. etiam si statutum iniecisset vinculũ ante clerica tũ: si tamẽ ius de quo quæritur, est originatũ principaliter à facto clerici, vt tenet Calde. in sua quæstione, quæ incipit. Statutũ ciuitatis. Et facit casus in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. vt lite pẽdeat, vbi statutũ generale erat de nõ alienãdo rẽ litigiosã, nec tẽdebat cõtra libertatẽ ecclesiæ, imò erit iuri cõmuni cõforme, attamẽ non extẽditur ad ecclesias, & eorũ bona. ¶ Sed nõ eũdo per mẽdicata suffragia, dico, quòd tale statutũ laicorum nõ cõprehẽdit alienationes factas clericis, vel ecclesijs. vt Ioã. And. singulariter in. d. c. eos. de immunit. eccles. i. in. 6. in nouella. & Abb. in. d. c. relatũ. el primero. de testa. nu. 5. vbi tenet, quòd non obstãte tali statuto poterit quis donare, vel vẽdere bona prædicta clericis, vel ecclesijs: quia statutũ

inferiorũ nõ põt tollere priuilegiũ indultum ecclesijs per principẽ, & hanc opinionẽ tenet etiã Bal.in.l.generali.C.de sacro sanct.eccles.& Paul.de Cast.in.l.fi.C.eo.& Petr.de Anchar.in repe.c.canonũ statuta.de cõstitu.in.3.principali quæsito.col.20.versi.dicit etiã Bal.& Bar.& Bald.in d.l.fi.& Bald.in.l.iubemus nullã.C.eod.vbi dicũt,q̃ statutũ prohibẽs alienare in forẽsem non includit ecclesiã.& idẽ tenet Bal.i.d.c.clerici.de iudicijs.& statutũ prohibens forẽsem acquirere, nõ ligatur clericus.vt Bal.in.l.dudũ.C. de cõtrahẽ.emptione.& in.l.fi.C.de exactori.tribu.lib. 11.& in.l.si filius.§.diui.ff.de lega.1. & notant doct.o.in.l.in quorũ.ff.de pigno.& Paul. de Castr. in cõsilio.193.&.195.& Federicus de Sennis consilio.26.vbi tradit dictũ Ioan.Andre. & concludit nõ valere dictũ statutũ respectu ecclesiarum,& piorũ locorũ.Mouetur elegãter inter cætera:quia pia loca sunt à principibus priuilegiata, vt liberè eis donent,vel vendant.vt in.l.1. &.l.illud.C. de sacro sanct.eccles.statutũ ergo in cõtrariũ, nõ valet,duplici,seu triplici ratione,prima,quia(vt dictum est)laici inferiores nõ possunt tollere leges,& priuilegia tributa per superiorẽ, maximè ecclesiæ.vt in.c.cũ inferio.de electio.per Bar.in l.omnes populi.ff.de Iusti.& iu.&.25.q.2.per totũ.¶Secũda ratio:quia hoc esset cõtra libertatẽ ecclesiæ vniuersalis.¶Tertia ratio:quia potestas condendi leges tributa inferioribus.per. dicta.l. omnes populi.videtur tributa sine præiudicio priuilegij tributi per ipsum imperatorẽ:quia generi per speciẽ derogatur.vt in.c.veniẽs.de præscrip.& regula.gener.de regul.iur.in.6. & Bart. in.d.l.omnes populi.& idẽ tenet Abb. consilio. 63.in.1.volu.l.q̃ sub tali statuto nõ cõprehendãtur supradicta: quia priuilegiũ est cõcessum ecclesiæ,vt possit emere,& ex solo contractu,sine traditione quæratur dominiũ,& statutũ in cõtrariũ nõ valet.Et hoc priuilegiũ nõ põt renũtiari, quia est factum in fauorẽ publicũ.l.ius publicũ. ff.de pactis.tenet ad literã Bar.in.d.l.filius.§.diui.nu.12.& Bal.cõsi.522.libr.3.supra statuto Brixiæ,disponente q̃ nullus audeat alienare bona, nec dominũ transferre de bonis suis in comitatu Brixiæ alicui non supposito iurisdictioni,& qui non subeat onera,vbi cõsuluit,q̃ non valeat tale statutũ in prẽiudiciũ ecclesiarũ & clericorum,q̃ nota.*Idem tenet Maria Soci.in tracta.de oblatio.in.9.libello.nu.43.tomo.3.tracta.folio.65.in quiens quòd non obstãte statuto, quo cauetur, quòd bona immobilia non possint alienari inforenses non suppositos iurisdictioni statuentium poterit quis donare ecclesiæ:sequens Ioã. And. in.d.c.fi.de immu.eccle.lib.6.& vi. singulariter Soci.in consi.50.vol.1.consi.*In cuius adiutoriũ insurgat beatus archiepiscopus Floren. qui iam est canonizatus,impositusq̃ in decalogo sanctorũ.in.3.par.tit.24.c.18.vbi ponit ad literam text. in.d.c.eos.& dicit,q̃ si tale statutũ fiat,put in Italia,tale statutũ nõ cõprehendit donationes,venditiones,& alienationes factas ecclesijs.per.d.c. ecclesia sanctæ Mariæ.de cõstitu. & per Domi. in.d.c.eos.quinimo dicit beatus Florẽt.q̃ si statuẽtes extẽderẽt tale statutũ ad ecclesias,vel clericos, erunt ligati excõmunicatione, de qua in. d.c.eos.cũ similibus.& q̃ iudex ecclesiasticꝰ possit illos,ad quos pertinet, cogere ad declarãdum tale statutum non respicere cõtractus fiẽdos cũ ecclesijs.per tex.in.ca.statutum.de hæreti.¶Et istud tene,quia ecclesia approbat opinionẽ Floren.ex eo,quia est canonizatus,& ab ea nõ recedendum,licet aliqui teneant cõtrariũ.quia esset errare,& sic q̃ tale statutũ nõ cõprehendit clericos,vel ecclesiã.¶Sed si esset lex imperialis,quę hocvetaret,bene comprehẽdit ecclesiã,vt est elegans dictũ Bar.in.l. diuina domus.C.de exacto. tribu.lib.10.post gl.ibi ita q̃ vult Bar.facere differentiam inter legem principis non recognoscẽtis superiorem, & statutũ ciuitatis inferioris. Et idẽ quòd Bart.tenet Paul.de Castro in.d.l.fi.C. de sacro sanct.eccle.nu.6.& idem dicit Ioan. de Plate.in.d.l.diuina domus.nu.1.esse,si statutum esset factum à ciuitate libera, non recognoscẽte superiorẽ.vt in.l.nõ dubito.ff.de captiuis, quia non apparet ratio diuersitatis,quare statutũ tantum possit in illo loco,quãtum lex generalis,qa lex cõtra libertatẽ ecclesiæ non valet, vt dictum est,& ideo est distinguẽdũ secũdũ eũdẽ.Aut prohibitio dirigitur in rẽ,putà,q̃ talis res nõ possit alienari,tũc quocũq; emẽte,etiã ecclesia,nõ valet emptio,propter in alienabilẽ rei qualitatem, quę potuit efficiab statuto,vel à lege.facit.l.aut qui aliter.§.fi.ff.quod vi aut clã.& ibi notat Bart o.Aut prohibitio dirigitur in personã,putà,q̃ nullus possit emere,& nõ cõprehẽdit ecclesiam, nec alios nõ subiectos.¶Sed ego cõtra Bart.& sequaces teneo,imò q̃ etiã lex imperialis hoc non potest facere:quia licet verum sit, q̃ lex principis generaliter disponens debeat obseruari quo ad ecclesias, est verum,vbi canonibus non contradicit.vt tenet Abb.in.ca.in præsentia.de probatio.col.11.nu.28.& quando non est cõtra libertatem ecclesiæ.vt in.d.c.quæ in ecclesiarũ. Sed sic est,q̃ si esset lex,prout est in tit.9.lib.5.in ordina.rega.non valet,quia est contra ius canonicũ,specialiter contra tex.in.d.c.eos,& contra.d. auth.cassa.*Nec obstat.l.55.tit.6.par.1.quia non valet sicut nõ valet.d.l.ordin.nisi intelligatur in donatio-

donationibus & contractibus factis per regẽ secundùm.Greg.Lopez ibi.*¶Tamen si dicta lex imperialis,vel statuta laicorum confirmẽtur per papam,ligant clericos.vt Inno.in.ca.1.de transactio.per tex.in.d.c.ecclesiæ sanctæ Marię.de cõstitu.Et ista confirmatio debet esse in specie, & certa,& non generalis,nã si generaliter papa confirmaret omnia statuta,nunquã intelligitur confirmasse statuta,quæ sunt contra libertatẽ ecclesiæ.tenet Bal.in.l.omnes populi.ff. de Iustiti. & iure.4.col.versic.sed nũquid in generali confirmatione.& Ias.ibi.nu.36.& Alex.in consil.209. in.2.volu.& Bar.Bal.& Ang.in.l.1.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.& latius Ias.in.l.more.ff.de iur.om.iudi.nu.39.& Bal.in.c.veniens.3.colũ.de iur.iuran.& dicam in glo.fi.istius.c.versi. in confirmatione.¶Et vide Anto.Francis.in additi. ad Abb.in.c.ad nostram de probatio.in.1. additio. vbi dicit hoc non procedere in statuto facto à populo subdito ecclesiæ Romanæ,quia tale populus potest statuere contra ius canonicum quo ad temporalẽ iurisdictionẽ.de quo per Abb. in. c.q̃ clericis.de foro competẽ.& tenet Alexan.in consil.177.in vol.2.nu.3.&.4.vbi intelligit hoc, q̃ possunt condere quo ad ipsos laicos,non contra clericos.quòd nota.& sic in dubitanter teneo dictum statutum,seu legem non habere locum. ¶Facit alia ratio. Quia dominus archidiaconus habet in dicta villa domum habitationis,& multa bona,& possessiones,propter quod videtur esse vicinus,& habere domiciliũ.vt tex.& ibi gl.in l.hæres absens.ff.de iudi.§.proinde.& in.l.32.ti. 3.par.3.Spec.in tit.de competẽt.iudicis,additio. §. Et licet dictus dñs Archidiaconus habet alia bona,& reditus in dicta ciuitate Ciuitatẽsi,non obstat ei quia quis potest habere plura domicilia.vt.in.l.absumptio.ff.ad munici.c.dilectus.el segũdo.de rescrip.ca.ex parte de foro compe.& q̃ ibi notan.&.§.fi.de Parochi.& domus habitationis cum alia bona,quæ habet,est incola illius villæ.tenet Bar.in.l.libertus.§.sola domus.ff.ad municipa.maximè quia dictus Archidiaconꝰ habet beneficium in.d.ecclesia,propter quod dicitur ciuis,& vicinus.vt Barto.in.l.1.versic.quæro etiam.ff.eod.ad municip.& est text.singula.in cap.nullus.de tempor.ordi.libro.6.per quod debet gaudere in omnibus vt talis vicinus,& contra eum non habet locum dictum statutum. & sic fuit pronuntiatum per quendam conseruatorem,postea post non nullos annos emi Andreã Siculum Barb.& in repeti.rubricæ de rebus eccles.non alie.mirum in modum hanc quæstionem examinat column.25.versicul.accedo nunc ad secundum dubium,an tale statutum compre hẽdat.clericum.vbi per.36.colum.tangit, quem copiosissimè pro vtraq; parte vide.& in fine dicit,quòd negari non potest, quin iste passus sit difficilis,& dubitabilis, & multũ egeret decisione pontificia.Tamen dicit,quòd vera conclusio est,quòd statutum laicorum generaliter loquẽs, dummodo non sit contra ecclesiasticam libertatem comprehendit clericos,ecclesias,& ecclesiasticas personas, quicquid dixerit Albericus de Rosa.in.2.parte statu.quæst.2.& per consequẽs statutum disponens,quòd subditus non possit alienare rem immobilem, vel si alienauerit in non subditum,soluet grauem gabellam,quia in tali statuto comprehenduntur clerici,& ecclesiasticæ personæ. dicit tamen Barba. quòd nihilominus viuat, & moriatur super hoc passu & in omnibus adhæret decisio sanctæ matris ecclesiæ, vt vtar verbis Bald.in tractatu de schisma. C.si quis aliquem telari prohibue.& ibi ad contraria respondet,quem vide.¶Ias.tamen in. d.l. filiusfamilias.§.diui.ff.de lega.1.nume.46.istam quæstionem disputat.& in nu.53.&.54.non faciendo mentionem de Barb. dicit,quòd tenẽdo istam partẽ,quòd valeat tale statutum, & quòd sub eo comprehendantur clerici,& ecclesię,quę deri ad dict.capitul.eos.quod loquatur,quando statutum laicorum passim prohibeat omnia vẽdi ecclesijs,vt patet ibi inter.in tex.in verbo,nec quiquam vendant.& sic erat nimis præiudiciale ecclesijs,maximè concurrentibus etiam alijs prohibitionibus,de quibus ibi in tex.¶Secus in proposito nostro,vbi per statutum laicorum solum prohibẽtur alienari immobilia in ecclesias, put etiam distinguit Angel.consilio.48. ¶Tamen ait Ias.quòd in dubijs opinionibus consulendo, & iudicando tenenda est opinio,quæ fauet ecclesiæ.vt in.l.sunt personę.ff.de religi.& sumpti.fune.capitul.final.de re iudi.l.si pars.ff. de in officio.testamen.ideo darum,& difficilè esset obtinere contra sententiam Bart. quę est magis communis,quam dicit procedere, quando statutum prohibiti vnum faceret expressam mentionem de ecclesia,& etiam,si simpliciter disponeret immobilia non posse alienari in non subditos, tũc per ista verba quantuncunque generalia non videretur comprehendi ecclesiæ, nec ecclesiasticæ personæ,secundùm Bald.in dicta.l.fi.C.de sacro sanct.eccles.vbi dicit ita consuluisse. & ibi Anton.in capitulo.tua nup.de decimis.& capitul.à nobis.el primero.& ibi Abb.3.notabil. de sentẽ. excommunicatio. & idem tenet Ioann. Andre. in.d.cap.fi.de immunita eccles.lib.6.& Abb. in c.relatũ.el primero.de testa.& istum tene indu-

bitanter,& ab ista communi opinione non recedas,& gauisus fui dum inueni Ias. meũ consiliũ, & opinionem approbantem,& dicentẽ esse cõmunem,q nota quia in pluribus ciuitatibus, & villis huius regni sunt prædicta statuta, quæ ad ecclesias,& ecclesiasticas personas,non extẽdun tur.idem tenet Paul.de Castro.in.l.si quis.ff.de condi.institu.nu.5.& Anto.Franc.in additio.ad Abb.in.cap.relatum.el primero.de testamen.in additione,quæ incipit cum Bal.in.l.generali.& hoc tene licet,Signor.de Homod.consil.91.subtiliter teneat q tale statutum sit iuridicum & nõ contra libertatem ecclesiæ.& eandem sentẽtiam q sit communis opi.Bar.tenet dictus Ias.in secũda lectura illius.§.diui.nu.80.licet dicat q semper ille tenuit contrarium per fundamẽta.vt ibi per eum.¶Et an & quando statuta laicorũ compræhendat clericos vi.Alexã.in.l. nolle addire. ff.de acquire.hæredi.nu.3.vbi ait,q licet statutũ laicorum non possit auferre clericis,ea quæ sunt à iure communi,vel in priuilegium concessa secundum veras conclusiones vt in.d.authẽ.cassa. tamen bene potest statutum laicorũ priuare eos à fauoribus inductis per laicos,vt est casus notabilis,in.l.si quis curialis.C.de episcopis,& clericis,& ibi Bald.¶Et vi.Bal.in.l.omnes populi.ff. de iusti.& iur.col.3.nu.7.versic.edicta, vero vbi
10 ait,q episcopus,† inter laicos obligatur,ad obseruandum statuta laicorum,si sunt rationabilia bona,& æqua,alias nõ,ita dicit intelligi.l. ex ea. ff. de postulan.&.ca.1.de noui oper.enuntiat.¶Et vide eundem Bal.in.c.ex literis.de vita, & hone
11 sta.cleric.vbi dicit,† q si statuto laicorum cauetur,q si quis vẽdit frumẽtũ soluat duos denarios pro libra,vel si dicat, q nullus possit extrahere victualia extra districtum,q comprehenduntur clerici,sub tali statuto,& hoc dicit verum quoad pœnas pecuniarias,secus quoad pœnas corporales,quia eis infligi non possunt,per statuta laicorum,vt tenet Archidi.in.c.quisquis.17.q.4.¶Extende,q non valet statutum contra libertatẽ ecclesiasticam,etiam si cõfirmetur per regem,quia libertas ecclesiæ est tanta,q fiscus,non potest super hoc imponere legem,nisi fieret in fraudẽ fisci,vt tenet Bal.cõsi.116.in.1.volu.in fi.*Licet cõtrarium videatur tenere text.in.l.55.tit.6.part.1. sed intellige vt ibi per Grego.Lopez.in gl. *el rey lo oueſſe deffendido.*¶Et adde tu Ias.in.l.placet.in
12 2.lectura.C.de sacrosanct.eccles.s.in fine, vbi tenet,q si comunitas,† habet loca pasturę,& ecclesia nititat animalia ad ibi pascendum,ita tenetur soluere,sicut mere laici ita dicit,q tenet Abb. in cõsil.6.& vide Lucã de Penna.in.l.iubemus.C. de naui.nõ excusan.lib.11.1.colum.versi, hæc fa
ciũt:vbi altercando pro vtraq; parte tenet,quòd princeps secularis põt statuere,q animalia clericorum & ecclesiarum à suis pascuis arceãtur vel etiã à pascuis priuatorũ,nec sumant illa dominis inuitis,& q si inueniãtur in illis pascua sumentia soluãt pœnã aliàs impunè possent offendi.vt ibi per eũ,& facit q tenet Bald.in.l.contra iuris. §.si filius,in fine.ff.de pactis,& ibi Ias.num.11.q clericus qui vtitur statuto laicorũ nõ põt eo vti. nisi,cũ oneribus prouenientibus ex eodẽ statuto, licet aliàs clericus nõ sit statuto laicorũ astrict⁹. *Et an statuta laicorum clericos ligẽt, & eorum consuetudines,vi. singulariter Henricũ in capi. quæ in ecclesiarum.de constitu.vbi tenet,q statutum seu consuetudo laicorum onerosa & præiudicialis ecclesiæ & clericis non ligat eos,secus si fauet eis,tamen si consuetudo laicorum seruatur generaliter inter clericos & laicos, bene ligat,licet sit onerosa,& sic intelligit Henric. Innocen.in.c.cum dilectus.eo.tit.& est ratio,quia talis consuetudo per communem consensum tacitum omnium tam clericorum quàm laicorum est inducta:tamen incolæ, qui munera non subeunt tanquam aduenæ non includuntur in beneficijs quæ conceduntur ciuibus, quia nõ sunt pars illius corpori:tenet Bald.in auth. sed omnino.C.ne vxor.pro marit.numer.6.& Alexan.in additio.ad Bar.in.l.municipẽ.ff.ad municipal.*
¶Sed quid si per statutum prohibentur subditi
13 acquirere,an† comprehendantur acquirere volẽtes,ab ecclesia.Alex.in.d.§.diui.n.13.tenet q sic allegando Federi.consil.35.incipiente.statuta,& Moder.in.d.c.fi.de imitatio.eccles.i.n.6.¶Et in
14 tantum statutum contra clericum seu contra libertatem ecclesiasticam non valet,q etiam,† si sit statutum,q clerici teneantur ad aliquid faciẽdum,putà ad soluendas collectas,& si non fecerint teneantur eorum cõsanguinei ad aliquã pœnã.tale statutũ non valet quia dicitur esse cõtra libertatem ecclesiasticam,vt tenet Bald.in lectura antiqua.in.l.1.ff.de in ius vocan.vt eant aut sistent,& ibi Ang.quos sequitur ibi Alex. nu.3. quia verisimile est,q clerici nollent suos consanguineos laqueari pœnis statutorum.per text.in ca.sciant cuncti,de ele.in.6.& idem tenet Barto. in.l.1. ad fi.ff.de his qui pœnæ nomi. & in.l.hic pœne.C.de Agri.& cens.libr.10.& per Bald.in. l.1.ad finem.C.de indicta vidu.tolle.& per eundẽ in.l.1.C.de episcopis, & cleric.in princip.& per alia iura vt ibi per eum, & idem tenet Paulus.de Castro.in.l.1.ff.de his qui pœnæ.nomi caus. reli qui.numer.2.& in.l. hæres meus.§.quod in fraudem.ff.de conditio.& demonstratio.& ibi Bald.
¶Sed statutum factum in fauorem clericorum

15 rũ vel ecclesiarũ an potest reuocari † per statuẽtes Paulus de Castro in.l.si quis curialis.C.de episcopis,& cleri.numer.5.tenet,quòd sic, dum non auferãt clericis ius commune,quod ab ipsis statuentibus non habent,sed Bartol. tenet contrarium,secundum eum.in.l.priuilegia.C.de sacro sanct.eccles.& pro eo dicit Paul.quòd facit, quod notat Innocen.in capitulo.nouit de iudi. super verbo Theodosius,sed Cyn.ibi in dicta.l. priuilegia.tenet contra Bartol. & quæ opinio. Cyn.est tenenda.vt tenet Alexan.in.l. non amplius.ff. de legatis.1.numero.5.vbi ponit alios doctores eam tenentes, & sic tenet quòd potest reuocari licet Antonius Franciscus.in additio.ad Alexand.tenet opinio.Bartol.in dicta.l. non amplius.

SVMMARIVM.

1 *Quis potest statuta vetera emendare, reforma re,& declarare per potestatem sibi concessam faciendi statuta.*
2 *Statutum emendatum non dicitur,nouum statutum sed vetus.*
3 *Declaratio trahitur retro ad tempus dispositionis factæ.*
4 *Lex noua declaratoria veteris,trahitur ad præterita negotia.*
5 *Qui declarat nil noui facit.*
6 *Ex scriptura declarata agitur, non ex declarante.*
7 *Declaratio plus se habet quam cõstitutio quia. declaratio respicit præterita:constitutio,futura,& quando lex procedit interpetrando porrigitur ad præterita.*
8 *Testis potest declarare dictum suum.*
9 *Declaratio appellationis interlocutoriæ sententiæ potest fieri sine scriptura.*
10 *Declarari potest libellus,etiam post litem contestatam.*
11 *Declarare potest iudex ex interuallo sententiã suam.*
12 *Declarare quis dicitur etiam si quis corrigat errorem suum.*
13 *Declaratio facta per Papam circa gratias factas per eum, an præiudicet alijs quibus erat ius quæsitum.*

b Emendar. b Nota text.qui dat correctoribus facultatem tollendi statuta si non sunt bona nec rationabilia, & sic est correctori data potestas per istum text. talia statuta reformandi,quia quando alicui est cõcessum,

1 emendar, b y hazer de nueuo, las † facere statuta poterit veterẽ emẽdare,reformare,& declarare

net Ang.in.l.iuris gẽtiũ.§.adeó authẽ.de pactis, versi.sequitur in text.& Alex.ibi nu.4.&.5.per tex.in.l.videamus.§.penul.ff.de in litem iura.& Pau.de Castr.C.de nouo.C.compo.nume.10.& Guiller.de Suissa.in.l.prima.C.de emenda.C.in fi.& Gandi.in tracta. malefi. in parte de obseruanda statuta possunt addere,& de trahere siue demere,vt in dict.l.de nouo.C.compo.§. quibꝰ versi.adijcientes,& de nouo.C.confirman.§. sed si quando.*Sed prætores non sint faciles ad statuta vetera tollenda,& noua facienda: quia nouitates sine causa inducendæ non sunt, nisi euidens vtilitas appareat,vt in.l.in rebus.ff. de constitu.princi.quia reprehenduntur qui nouitates inducunt vt.cap.quis nesciat.11.distin.glossa.in capitul.cum consuetudinis.de consuetu.& tales mutationes periculosæ sicut docet Anphorisinꝰ secundùm Ioan.Andr.ibi & facit.l.37.titulo.34. partit.7.& est.l.fin.& vi.text.& ibi Gregor.Lopez in.l.11.titul.1.part.1.vbi non debet legislator facilius esse in mutando leges,imo debet potius pati aliquod inconueniens,& tolerare,dummodo nõ sit magnum,quam leges mutare: quia ex hoc assuescunt homines:& circa hoc vi.text.singu.in.l.18.tit.1.par.1.quem nota in materia ista.*
¶Tale autem statutum emendatum nõ dicitur
2 †nouum statutum sed vetus vt est cõmunis conclusio Alberici. de Rosa.in prima parte statu. quæstione.22.per textum.in.l.hæredes palàm. §.Sed si nota.ff. de testamen.quia emendans nõ facit nouam speciem sed veterem excutit. l. adeo.cum quis.ff.de acquire.rerum domi.
¶Facit quòd tenet Paul.de Castro.in dicta.l.hæredes palàm.§.si quid.numero.3.versic.Item nota,vbi ait,quòd declaratio † trahitur retro ad tem
3 pus dispositionis factæ, allegando Ioann. Andre.in addition.ad Speculat.in titulo.de teste.§. nunc videndum.quòd adeo adhæret dispositioni,quòd vnà cum ea videtur mianasse.
¶Et ex hoc multa sequuntur,scilicet, quod no-
4 ua † lex declaratiua veteris trahitur ad præterita negotia vt notant doctor.in.l. omnes populi.ff.de iustitia.& iure.

¶Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Et quod declaratio trahatur retro. tenet Bald. in.l. cum testamento. C. de testamen. manumiss. in fine. & Abb. vbi latè per additio. in capitu. ex parte. de consuetudi. nu. 4. & Ias. in. l. quod iussit ff. de re iudi. nume. 3. & quia qui declarat † nil noui facit, vt tenet Philippus Decius consilio. 423. in fine. & facit, quod tenet Barto. & doctor. in. l. asse. ff. de hæredi. institu. vbi dicit, quòd agatur † ex scriptura declarata non ex declarante. ¶Facit quoq;, quod tenet Bald. in. l. non dubium. C. de legi. prima. column. nume. 2. versic. tertiò nota. allegando Ioan. Andre. in capitul. vlti. de verborum significatione. in. 6. nouella, q plus † se habet declaratio, quam constitutio. quia declaratio respicit præterita, sed constitutio respicit futura, & sic quòd quando lex procedit interpretando seu declarando, porrigitur non solum ad futura sed etiam ad præterita, secundùm eundē Baldum. ¶Itē facit q testis potest declarare † dictum suum, vt notat Bald. in. l. in bonę fidei. C. de rebus credi. & in capitul. 1. §. si enim domino. colum. 3. quid sit in vestitura. in vsi. feudo. & Alexander. in additio. ad Bartol. in authen. qui sem. c. cum, & quando. & Abb. in. c. ex tenore. de testi. & est gl. in. c. cum Ioannes de fide instru. in parte post quam. & facit text. in. l. 30. titul. 16. part tit. 3. vbi per Montal. de intellectu. idem tenet Petrus de Ferra. in forma libelli opposi. contra testes post publica. §. sunt publicatis. nume. 20. vbi ait, q quando testis obscurè locutus est vel si nō expressit causam sui testimonij poterit iudex in eadem instantia, iterum repeti ex iudicis officio ad sui informationem, sed non ad instantiā partis, & talis declaratio potest fieri absq; nouo iuramento, & absq; noua citatione partis: quia iuramentum, & citatio prius facta trahitur ad declarationē, quia potest addere seu ponere, id quod omisit, q etiam pertinet ad declarationem, q hodie declaratur tāquam tūc fuisset dictum prout tenet Paul. de Castro. in. d. l. hærede. palam. §. si quid. nu. 4. & idem tenet Bal. in authē. hodie circa principiū. C. de iura. calū. & tenet Hippol. de Marsi. in repeti. l. de vno quoq;. ff. de re iudi. nu. 76. ¶Quòd est idem in appellatione ab interlocutoria, quia licet talis appellatio, † nō possit fieri nisi in scriptis vt in. c. 1. de appella. in. 6. poterit ex post facto aliquid declarari circa ipsam sine scriptura, solo verbo, secūdum Pau. de Cast. vbi supra. ¶Item potest libellus declarari † post litē cōtestatā licet nō mutari. vt tenet Bal. in. d. l. hæredes palā. §. sed & si notāt per gl. id. l. idē Pōponius, si frumētum. §. fi. ff. de rei vendit. ¶Et idem dicit, q iudex ex interuallo, † pōt declarare suā sententiā, q dicit esse verū quādo declaratur id, quod est aliquid saltem quoad certitudinē legis, licet homini non sit certum, secus si ad quod declaratur erat per se nullum, ita q deficiebat ius, & probatio: quia ista declaratio nō habet robur ab actu, ideò oportet, q per se ipsum sit actus solēnis. arg. in. l. accusetur. ff. de adult. vide quæ dixi in prooemio in. glo. *de ordenanças*. nu. 19. ¶In tantum dicit Bal. vbi suprà, q dicitur quis declarare, † etiam si quis corrigat errorem suū, & non dicitur de nouo facere, q dicit esse notandum. ¶Idem dic in declarationibus, factis per papam, † quia multotiens papa facit aliquas declarationes circa gratias factas per eum, vtrum præiudicēt alijs, quibus erat ius quæsitū. & Paul. de Castro. in. d. l. hæredes palam. §. sed nunquid. nu. 4. dicit, q arg. est, q sic quasi hoc declaratur à principio fuisse dictum, quo casu non fuisset alteri iº quæsitum, quod dicit intelligendum de propria declaratione, quæ consistit circa aliquod verbū dubium, sed interdum declaratio, consistit circa id quod non erat dubium de iure, & tunc declaratio habet vim nouæ dispositionis, & ideò non valet quæsitum secundùm. Paul. de Castro. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Permittitur hodie statuta facere nu. 8.*
2 *Anteaquam statuta fiant debet in concilio arengari, & deliberari.*
3 *In statutis fiendis debet prætor esse præsens.*
4 *In statutis à populo fiendis eadem solennitas requiritur quæ in alijs eorum gestis, scilicet, quòd more solito conuocetur, & quòd simul coadunentur, & minus ad sint duæ partes.*
5 *Decuriones, id est, rectores possunt hodie statuta facere.*
6 *Statuta facta per decuriones, an debeant publicari per præconem.*
7 *Statuta à quo tempore ligent.*
9 10 *An solus potestas, potest statuta facere.*
10 *Iudex potest statuere salarium, pro aliquo malefactore capiendo vtilitate publica imminente.*
11 *Magistri grammaticæ, an possunt facere statuta, inter suos scholares.*
12 *Statuta facta per istos correctores sine cōcilio ciuitatis, an durent perpetuo.*

Populus

13 *Populus vel concilium ciuitatis, an potest statuere sine correctore, seu prætore, vel aliquid agere.*
14 *Excommunicati banniti, vel interdicti nō possunt statuta facere.*
15 *Statuta an debeant fieri, super eo, quòd nullo iure dispositum est.*
16 *Statuta contra ea quæ sunt reseruata principi non valent.*
17 *Statuta facta per ciuitatem quòd à sententijs suorum officialium non possit appellari, an valeant.*
18 *Casus, qui non reperitur decisus per noua statuta, sed per vetera, an debeat dicidi secūdum vetera vel per ius commune.*
19 *An per pœnam statuti sit sublata pœna legis antiquæ.*
20 *Si statuti via eligitur, quo pœna minor imponitur, an possit agi via communi, quæ imponit maiorem vel econtra.*
21 *An qui fecerunt statuta concessione principis, possunt postea ea reuocare.*
22 *An pœnæ quæ imponuntur pecoribus, & alijs damnificantibus saltus & prædia aliena possint crescere & augeri.*

c Eashara. c Nota text. quòd hodie per
1 mittitur † facere statuta quia secus erat de iure antiquo: qa talia statuta nō poterāt fieri sine scientia principis, vt tenet Bal. in titul. de pace contestati. colum. 4. num. 14. * Quia cum hodie singulæ ciuitates habeant sua regimina, vt notatur. in. l. fina. C. de longi. tempo. præscrip. & Bald. in. l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de offici. præsid. æquum est vt dicta statuta possint
2 condere. * ¶Et anteaquam, fiant corrector † in tali concilio, seu regimiento, debet proponere, quid placeat de statutis fiendis, & super hoc arē getur, deliberetur, & reformetur, vt legitur quādo leges fieri debent, vt in. l. humanum. C. de legi. & Institu. de iniur. §. illud. & Institu. de iur. natu. gen. §. lex. & in. §. senatus, & ibi Angel. in fine, & in. §. plebis citum, & in. §. constat autem, & ibi Angel. numero primo. ¶Tamen si reperitur aliquod statutum, & non apparet, quòd fuerit facta propositio in concilio vel populo, vel quis fuerit ille, qui proposuit, valet statutum, vt Bartol. in. l. vniuersis, in fine. C. de prec. impera. offere. & in. l. secunda. C. de decurion. libr. 10. & tenet Angel. & dicit esse notandum. in dicto. §. constat. numero. 2. & tenet Paul. de Castro in. l. prima. ff. de constitu. princip. ¶Et in
3 istis statutis fiendis debet esse corrector, † vel potestas præsens, vt in isto tex. aliter tale statutum non valeret, vt in. l. prima. C. de seruis reipub. & tenet Gandi. in tract. malefi. in parte de obseruan. statu. numero. 3. & infrà dicam. ¶Et in istis statutis à populo facien
4 dis eadem † solennitas requiritur, sicut in alijs eorum gestis, videlicet, quod more solito totus populus, vel concilium conuocetur. vt notat glossa. in. l. secunda. C. de decurio. libro. 10. & quòd simul coadunentur, nec sufficit consensus separatus, vt in. l. maiorem. C. de pactis, & in capitulo. in Genesi. de elect. & quod sint duæ partes ad minus, & quòd facta proposita in dicto cō cilio, id quod à maiore parte duarum partium fuerit obtenta, siue vrbis, vel per tacitum consensum nutu, vel fabis: vt arguitur in. l. seruo inuicto. §. si pupillo. ff. ad Trebellia. illud valet, & tenet, vt in. l. multi. cum glossa. ff. quod cuiusque vniuerso nomi. ¶Dummodò illa pars consiliariorum, quæ non fuit præsens, non sit expulsa de ciuitate per inuidiam: quia tunc licet statuta facta à præsentibus seruaretur, inter eos, non tamen in præiudicium expulsorum, nec præsentes glorientur de sua malignitate, vt in. l. itaque fullo. ff. de furtis, prout tenet dictus Angel. in dicto. §. ius ciuile. Institu. de iure. na. numero. 16. & in. §. senatus. nume. 3. in fine. ¶Sed hodie non
5 totus populus, sed solū † decuriones, id est, regidores, qui publicè sono campanæ, vel voce præconia, vel die solita, loco, & more solito congregati sunt, possunt facere ista statuta, vt in. l. si pupillus. §. decuriones. ff. de verborum. signification. & probat dictus Gandi. in dicto, titul. de obseruan. statu. in principio. ¶Et talia
6 statuta facta per eos, debent † publicari per præconem, quòd est verum in statutis vniuersalibus, secus in statuto particulari in fauorem alicui ius facto, vt tenent Bald. & Cyn. & Paul. de Castro in. l. leges. C. de legi. numero. 2. & Ange. in. dicto. §. ius ciuile. Institu. de iure. natu. numero. 12. ¶A quo autem tempore ligent † ista statuta, dic quod habentes notitiam statuti,
7 statim,

Universidad de Deusto
Biblioteca

statim ligãtur.vt in.l.fi.ff.de decurio.ab ordi.faci.si vero loquimur in ignorantibus,tunc si sunt statuta præiudicium asserentia, ligant infra tempus,arbitrio iudicis discernendum, vt possit cõprehendi vtrum fuerit ille in suprema ignorantia,vel non, si vero afferant vtilitatem statim operantur effectum vt tenet Ange.in.d.§.ius ciuile.numer.11.vbi dicit,quòd Barto.in.l.prima.in fine.C.de caducis tollen.dicit, quòd sufficit probare per testes,quod statutum fuit publicatum. argu.l.ea quidem.C.de accusa. ¶ Contra istum
8 text.videtur esse:† quia prætores siue præsides prouinciarum,& potestates,& alij officiales terrarum non possunt facere leges,quia post trãslationem imperij in principem non possunt prætores,etiam populi Romani legem vniuersalem facere,quia non potest populus Romanus,vt tenet Angel.de Areti. in.§. prætorum. Institutio. de iur.natur.gen.numero.3.& in.§. quod principi.nume.5.¶ Sed hoc non est contra nostrũ tex. quia hic non datur facultas ciuitatibus, & villis faciendi leges generales,sed solùm statuta particularia,quo ad ipsam ciuitatem, & quoad cõmorantibus in ipsa,& in suo districtu,& iurisdictione,quia tunc bene possunt ista facere, vt in isto text.regio.& Bartol.in dict.l. omnes populi. ff. de Iusti.& iur.gloss.& doct.in.l.prima.C.de postuland.Bartol.in.l.final.ff.de pœnis:& per Bal. in.dict.l.omnes.numero.2.vbi ait, quòd populi possunt sibi facere statuta.l.Antiochensium.ff. de priuileg.credi.&.ff.de decreti.ab ordi.faci.l. final.&.l.prohibere.§.planè.ff.de quovi aut clã. l.serui nostri.C.de noxali.capi.1.de consti.in.6. ¶ Nam sicut populus potest habere propriã cõsuetudinem.vt in.l.an in totum.ff.de ædifi. priua.&.l.de quibus.ff.de legibus.&.l.venditor. §. constat.ff.communia prædio.à qua non est recedendum: quia habet vim naturæ vt in.l.1.§.denique.ff. de aqua pluui.arcen. ita potest facere statutum & tenor,& ordo consuetudinis,& statuti non debet prætermitti.vt in.d.§.constat.& in.l. certa forma.C.de iure fisci.libr.10.& in.l.constitutionibus.ff.ad municipal. quia ordo rei dicitur forma rei quæ non debet præuaricari, etiam in actu fauorabili.vt in.l.qui Romæ.§.Fauo her mes.ff.de verbor.obliga.secundùm Bald.vbi suprà.& Anto.& Abb.in.ca.quòd clericis. de foro competen. ¶ Dummodo non statuant in præiudicium culminis imperialis.vt tenet glos. in.l.9. titul.5.lib.3.for.ll.in gloss.*por su.* in fine. ¶ Sed an
9 solus potestas, & sic† corrector põt facere statuta.iste tex.videtur dicere,q̃ nõ sed debet ea facere cum cõsilio ciuitatis,ibi,*las hara con acuerdo del regimiento.* idem tenet Ang.in.d.§.ius ciuile. col. 2.numero.5.versicul.aut iudices,vbi ait, quòd si iudices habent temporalem iurisdictionem, vt rectores terrarum,conuocato consilio ciuitatis statuta possunt facere,vt in dict.l.prima.ff.cuiusque vniuer.nomi.ipsi vero soli non possunt facere.vt in.l.pro grammatic.C.cõminatio vel epistol. ¶ Sed hoc intellige de statutis perpetuis, sed statutis temporalibus,idest,quod durent toto tempore suo spectantia ad exigentiam factorum,vt quod nullus portet arma,& similia bene potest solus sine cõcilio ciuitatis facere, vt tenet dictus Angel.vbi suprà.per text.in.l.fina. C.de officio præfe.vig.& Angel. magis latè in.l.1.ff. quod quisque iuris. ¶ Ad quod facit quod tenet idem Angel.in.l.cum nauariorum.C.de nauicu
10 la.libro.11.de iudice statuente† imminẽte publica vtilitate salarium pro aliquo malefactore capiendo,de quo per Bartol.in.l.1.ff.de Iustitia.& iur.numero.3.& ibi per Iaſ.numero.11.vbi ponit plures limitationes.de quo vi.Bartol.in. dict.l. nauariorum.& Ioan.de Pla.in.l.vnica.C.de præben.sala.libr.10.*Et vi.Iaſ.in.l.1.§.si tibi iudiciũ. numero.2.ff.de condi.obturp.causam,vbi tenet, quòd quis potest licitè mercedem accipere pro indicando malefactorem,secus inquit, si quis inuenerit rem alterius: nam non potest licitè petere quòd sibi aliquid detur pro inuentione: per tex.in.l.falsus.§.qui alienum versi. quid ergo si pretium.ff.de furt.& ibi Bartol.quod dicit mẽti tenendum quia sæpè occurrit,pro labore: tamen inueniendi licitum est recipere præmium arg.l.nobis honestè.§.sed si nauis.ff.ad.l.Rodiã. de iact.secundum.Iaſ.vbi suprà.& ibi Alber. tamen pro inuentione serui benè accipitur merce dem,vt in.l.7.tit.15.lib.4.fori.ll.& Peregrin. in par.furtum.quæstio.6.in.glos.duplicatum.vi.l. 13.tit.1.lib.9.fori iuzgui.vi.l.solẽt. ff. de præscriverbis.* ¶ Tamen si sunt iudices de maioribus magistratibus,vt de senatoribus præfectis prętorio,vel legatis apostolicæ sedis, possunt statuta condere,vt in.l.non ambigitur.ff.de legibus,& etiam si habent dignitatem perpetuam, vt omnes marquiones,episcopi,& similes personę,possunt facere dicta statuta vt in capitulo.2.de maio.& obedi.Angel.in.l.vectigalia.C. noua vectiga.impo.non poss.in.6.columna.in.3.quæstio. versicul.Item dico de legatis.sed in hoc vide di-
11 stinctionem Bald. relatam per Angel. vbi suprà.¶ Et adde,quòd magistri † grammaticæ inter suos scholares possunt facere statuta pœnalia,& correctoria malorum.argumentum gloss. in.l.liberto.ff.de obsequijs liber.non autem possunt imponere pecuniariam,cum ob mores non debeant fieri receptione pecuniæ.argumẽ.in.l. prima.

prima.§.taceat.C.de rei vxo.actione,secundùm Angel.in dicto.§.ius ciuile,quod facit cõtra istos lectores grammaticæ,quia qualibet hebdomada locant regulam. ¶ Sed an ista statuta facta per
12 istos† correctores, sine concilio ciuitatis durent perpetuo, vide Gandi. in dict.tract.malefi. in dicta parte obseruan.statu.in principio, vbi videtur tenere,quòd si sunt facta communicato consilio sunt perpetua.per.l.si prætor.ff.de iudicijs, & per alia iura vt ibi per eum Bald. tamen in. d. l.omnes populi.3.colum.nume.7.versicu. edita vero,videtur sentire,quòd nõ sint perpetua,sed solùm durent quousq; durat suum officiũ: quia propriè non dicuntur statuta municipalia: quia non sunt proposita perpetuè iurisdictionis causa,sed prout res incidit vt in.l.si quis id quod. ff. de iurisdi.om.iudi.&.l.fin.ff.de pœnis.& ex his non oritur actio in factum, tanquam ex edicto prætoris,sed oritur actio ex illo edicto si quis iussu dicẽti non omptempera.& ista dicunt bana potius quàm statuta,quia habent vim sententię interlocutoriæ,& non vim legis,nec sententiæ definitiuæ.vt in.dic.l.pro grãmatic. ¶ Et successor qui iurat seruare statuta,nõ videtur iurare seruare illa quæ finita sunt, & non sunt redigenda in libro statutorum,& quia si imponitur pœna venienti contra statuta loci,ista pœna nõ habet locum,quia non potest dici statutum, nisi excommissione populi magistratus fecerit.vt in.l. prima.ff.quod quisq; iur. ¶ Et Bartol.in. l.imperator.ff.de pœnis,quæ est lex finalis,dicit, q̃ statuta sunt perpetua,sed Bartol.ibi loquitur quãdo statutum est factum à populo:quia tunc est ius ciuile,vel si est factum ab aliquo habente potestatem,vt ab episcopo vel legato,duce,marquione,non de & statutis factis per potestatẽ vel correctorem sine consilio.vt Bart.in.d.l.omnes populi.nume.8. ¶ Sed actio descendens ex statuto an sit perpetua,dicit, quòd quando est factum à populo erit perpetua, sed si statutum fit ab aliquo præside (vt quotidiè fieri videmus) tunc actio descendens ex eo si est pœnalis durat anno, videtur enim ius prætorium, quòd est factum à magistratibus,& sic Bartol.cum Bal.concordat, & idem tenet ibi Alexander.in additiõe.ad Bartol.de quo vide Bald.in.l.prima.C.de hæredita. Institu.& Angelum.in dicto.§.ius ciuile.numero.decimotertio. ¶ Vtrum populus vel conci-
13 lium ciuitatis † potest statuere sine prætore vel correctore, dic quod non, vt in principio istius glossæ dixi allegando Gandi. & in adiutorium eius facit,quòd populus non potest vnum minimum actum iurisdictionis exercere nisi interueniat magistratus,vnde non potest apud populũ aliquis emancipari.vt.ff.de seruis reipub.ma.l.1. sed statuta cõdere est iurisdictionis:quia qui statuit ius dicit,imo facit,quòd plus est quam dicere ius vel reddere,vt in.l.1. ff. quòd quisque iur. ¶ Et quia est forma legis, quod magistratus faciat propositam interrogationem,in cõsilio, vel parlamento populi,vt dictum est,& in.l.1.ff.de legi.in gloss. ¶ Et quia præses ciuitatis debet ibi esse tanquam caput,& congregatio,& congregati sunt tanquam membra,vt Bald.in.l.actor à tutore.ff.rem ratam habe. & ideo secundùm eum ibi,in syndico,vel actore constituto ab vniuersitate requiritur decretum potestatis seu prædis: & idem tenet Barto.in.l.nulli.ff.quòd cuius vniuersi.nomi.nume.7.& melius Pau.numero.6. & Abb.in capitul.primo.de syndica.& Bald. ibi in rubrica.numero.3.& Specula.in titul. de actore ab vniuersita.in principi.vbi tenet quòd contra actorem vniuersitatis excipitur quòd est sine decreto iudicis constitutus,& per eundem in titul.de syndico.numero.17.& Bald.singulariter in.l.filius familias.§.veterani.ff.de procura. numer.3.& est communis opinio. vt additio. Abb. in dict.capitul.de syndica.nume.5.& vi.glo.in.l. 3.titul.10.libro.1.for.ll.in gloss.fin.in fine.aliàs si cõstituitur procurator,sine authoritate iudicis, vel forma non seruata, est nulla constitu. tenet Bart.& Plat.in.l.actuarios.C.de nu. actuarijs li. 12.licet contrarium teneat Bald.in.ca. doceri. de rescriptis.nu.5.& in.c.significauit. de appellati. numero. 5. tamen si defficit potestas, bene potest creari talis procurator à decurionibus. tenet Bald.in.l.vbi asſint.ff.de tutori.& curat.datis ab his.in fine. ¶ Præterea omne quòd est necessarium ad ordinem rei,est necessarium ad esse rei, sed populus non debet vocari nisi per magistratum.vt in.l.obseruare.C.de decuri.libr.10. ¶ Ad idem facit quia populus nõ potest disponere super iure redẽdo à magistratu quia cum magistratus sit superior populo rõne confirmationis superioris,ergo populus non potest imponere legem magistratui, quia inferior non potest imponere legem superiori.vt in l.prima.ff.de constitutio.princip. ¶ Et quia clericus sine episcopo non potest facere statuta, quia essent membra capite mutilato, ergo idem in populo. Populus enim debet subesse, non præesse cùm magistratus sit eius princeps.l. spadonem.§.si ciuitatis.ff.de excusatio.tuto. ¶ Quo que facit. Nullus populus videtur sani capitis: quia quantò maior numerus,tanto minor intellectus. vt in.l.si constat.de appella. &.ff. qui. & à qui.l,

Universidad de Deusto
Biblioteca

â qui.l.si priuatorum.& in.l.totiens.ff.de pollicita. ¶Præterea populus Romanus, in quo erat omnium populorum vis, ac potestas, abdicauit à se imperium, ergo non remansit in membris, quia cum capite fortunas suas transtulit.l.fin.C.de.legi.& in.l.qui ex liberis.§.1.ff.bonorum posse.secundùm tabul. ¶Præterea. A quo remouetur genus, emouetur, & quælibet eius species. C. de trâsactio.l.si causa cognita. Sed à populo remouetur omnis iurisdictio statuendi. vnde dicit Inno. in.c.cum accessissent de constitu. quòd penes populum iurisdictio, nulla residet hodie. & ibi Cõpostella.tenet, q nulla vniuersitas potest facere constitutionem absq; magistratu. quæ opinio secundùm Bal.in.d.l.omnes populi.col.2.nu.3.seuerè & tenaciter seruatur in terris ecclesiç, & ideo si tota prouincia faceret statutũ, non admitteretur, nisi esset approbatum. Sicut si castrum faceret statutum, non admitteretur nisi per communem ciuitatis approbaretur. ¶ Sed Bal. vbi suprà videtur tenere, q non habeat locum in ciuitatibus, quæ iura superioris habẽt: vnde ciuitates habentes fiscũ, possunt facere pœnalia statuta, quia de iure suo licitum est eis statuere, sed non in alienum saltem mittere.l.si constiterit.C.fini.regundo.cum similibus. ¶Ideo Bal.dicit de iure cõmuni esse distinguẽdũ, vt ibi per eum.in.d.l. oẽs.2. column.versiculo.& ideo. ¶Sed quicquid dicat Bal.& distinguat, tu tene istum text.& sic, q populus solus sine potestate, seu correctore non potest statuere, nec talia statuta facere. ¶Vide tu Ang.in.d.l.omnes populi.in fine.vbi in hoc casu vult dicere, quòd aut loquimur in populo, qui regitur per magistratus suos, & à se creatos, & tunc potest facere statuta sine authoritate illorum magistratuum, & ita dicit q potest intelligi.d.l.Antiochensium.ff. de priuileg. credi. & & idem tenet Paul.de Castro.ibi.nume.6.quem vide. Aut loquimur de magistratibus creatis à principe, vel ab alio superiore, vt rege, & tunc si populus vult facere statuta circa id, quod tãgit ius fiscale, putà circa maleficia punienda, & non potest sine authoritate superioris. Aut volũt statuere de eo, q tangit ipsos, & possunt. Quæ distinctio Angel.certè mihi videtur. ¶Aduerte tamen, q isti qui possunt facere statuta, debent ea
14 facere, nisi sunt † excommunicati, vel interdicti, vel banniti. vt in capitul.aduersus.de immunit. eccles.i.§.quia verò.quod dicit Ange.in dicto.§. ius ciuile.nume.5.esse notandum quia non possunt facere: & si scienter faciunt causa occupandi iurisdictionem, incidunt in pœnã.l. Iuliæ maiesta. vt in.l.3.in fine.ff. ad legem Iulia. maiestatis. quod nota. ¶Et talia statuta debent fieri †
15 su-

per eo, quod nullo iure dispositum est. vt in.l. de quibus.ff. de legi. aliàs si statutũ fit super eo, quod est dispositum â iure, non valet, maximè si ius ciuile habet clausulam derogatoriam, quia in contrarium non potest statui. vt in authenti. nauigia. C. de furti. & in authentic. omnes peregrini. C. communia. de succes. vi. tu Paul. de Castro in.d.l.omnes populi.nume.4. vbi tenet, q populus habet facultatem condendi statuta, & talia statuta valent, etiam si sint cõtraria iuri scripto: non propter potestatem condentium, sed propter licentiam datam ab ipso iure scripto. quod dictum Paul. mihi est notandũ. & sua opinio comprobatur per istum tex. ibi, *ylas hara*. & sic datur potestas à iure scripto, dum tamen non tendant in superioris præiudiciũ, secũdùm Paulum. vbi suprà. ¶Item si statuant contra ea quæ
16 sunt principi reseruata, † non valet statutum. vt super tributis, & muneribus pertinentibus ad fiscum, vt Angel. in dict.l. omnes populi. versicu. quintò oppono. vel super legitimatione spuriorum, & super venia ætatis à erogatione. & similibus: vt notatur in capit.2. de maiori. & obedi. Aliàs valent statuta, dummodo non sint contra bonos mores: vt in rubrica. C. de decretis decuri. libro.10. quia lex debet esse sancta.l.3.ff. de legi. quia sic potest fieri per pactum. vt Bar. in dict.l. omnes populi. & in.l.non impossibile.ff. de pactis. gloss. & Bar. in.l.nec ex prætorio.ff. de reg. iuris. ¶Ex quo infertur, q si ciuitas recognoscit
17 † superiorem, non potest statuere, quòd à sententijs suorum officialium nõ possit appellari, quia tolleret ius superioris, aliàs possit illud statuere. vt in.l.secunda.§.exactis.ff. de origi. iur. iuncta. l.prima.§.1. ff. quis, & â quo appel. fit. vt notat Barto. in dict.l.omnes populi. & in.l.final.ff. de aqua pluui. arcen. in principio. & Bald. in.l. fi. §. final.ff. de tempori. appella. Ange. in.l.prima.§. si quis in appellatione.ff. de appella. & Ange. in dicto.§.ius ciuile.numer.7. & idem tenet Ange. in. d.l.omnes populi.vers. quintò oppono. Sed ibi dicit quòd si populus vult q causa appellationis nõ deuoluatur ad principem, citet gradatim tot iudices, quòd numerus iudicium includat talem numerum appellationum, quòd non liceat vltra appellare vt. C. vt non licet tertio prouoca.l. prima. & dicit, q ista cautela est notabilis de iure ciuili, sed de iure canonico est magis dubia. Attamen distinguendum dicit. Aut est tale ius, quòd potest derogari per pactum, & possit derogari per statutum. Aut non potest per pactum, tunc nec per statutum. vt in rubrica. de decurioni. C. lib.10. Sed dicit, quòd ista regula negatiuè non est vera, & sic quod non possunt statuere

tuere, quòd appellatio non interponatur, sed affirmatiuè sic, & sic quòd possit statuere, quòd possint appellari. vt ibi per Angel. ¶Sed quid si per istos rectores sunt facta noua statuta & redacta in nouo volumine, nec ibi continebatur, quod vetera essent abolita: accidit quod vnus ca
18 sus, † qui non reperiebatur decisus per noua statuta, sed per vetera sic, & aliter quam disponeret ius commune, dubitatur, an debeat decidi secundum vetera statuta, an secundum ius commune? Dic quòd debet decidi secundum vetera statuta, quia non fuerunt expresè sublata. ita tenet Paul. de Castro in.l.1.C. de iusti. C. confirman. numero. 4. Et hanc decisionem Paul. dicit notabil. Alexand. in additio. ad Bart. in.l. final.ff. de fals. ¶Aut per pœnam statuti facti per
19 villam, seu ciuitatem, fit sublata pœna † legis antiquæ? Videtur quòd non: cùm in electione iudicis sit imponere pœnam iuris communis, aut statuti: quoniam per legem nouam statutariam non intelligitur sublata pœna. l. antiquæ, imo vtraq; pœna durat. vt est casus in.l. in eum. ff. de furtis. & in.l. quotiens. ff. de actio. & obliga. & notat Barto. in.l. senatus in principio. ff. de accusa. & tenet Ange. de Aret. in tracta. malefi. in parte, & ibi caput à spatuli. versicul. quid autem. numer.3. & ibi Augustinus. in additione. numer.9. vbi tenet quod ita communiter doctores tenẽt per.l. qui sepulchra. C. de sepul. viol. & ibi Cy. quoq; tenet, quod ista sit communis opinio. & istam met opinionem tenet Oldraldus in consilio.94. columna.4. & Bald. in consilio.220. in.3. volumine incipiente, in causa domini Miliani. 6. colum versic. quidam. vbi relata opinione sua subdito, quod alij dicunt, quod vni legi per aliã non videtur derogari, cum correctio sit euitanda. vt in.d.l. quotiens. de actio. & obliga. & Bar. in.l. prima. ff. vi bonorum rapto. Tamen si fieret executio vnius pœnæ, cessaret alia, nisi esset inuenta ad supplementum primæ: quia delictum, quod non est plenè purgatum, debet purgari. vt in capit. ad si clerici. de iudicijs. & l.2. C. de sporto. vt tenet Bernardi. de Landria. in additiõ. ad Angel. in tracta. maleficiorum. vbi suprà. ¶Quod Angel. intelligit verum, vbi suprà, nisi ex aliquibus coniecturis appareat, quòd per impositionem nouæ pœnę per statutum, vel reformationẽ sit recessum à pœna antiqua. Idem tenet Abb. in.c. de causis. de offi. delega. & ibi moder. & Bart. in. d.l.1. ff. vi bono. rapto. ¶Sed contra Bar. & Cyn. tenet Ioann. Andre. & Bald. in.l. data opera. C. qui accusa. non pos. & Petrus de Anchara. in capit. maiores. de Baptis. Imò quòd per pœnam statutariam videtur recessum à pœna iuris communis, & factus est iudex, qui pœnam iuris communis imponeret, quia potestas iurauit seruare statuta. Et hãc opinionẽ dicit Augusti. de Arimi. in addi. ad. d. Ang. in tracta. malefi. vbi suprà, q sibi magis placet maximè per dictum Bald. in.l.2. C. de rebus credi. in fine. vbi per tex. in.l. qui cum vos.§. qui post. ff. de re milita. dixit, quòd vbi per statutum minuitur pœna, videtur recessum ab alia pœna capitali, hoc est maiori. quinimo hoc voluit Bald. in.l. final. C. de ædificijs priua. vbi tener quòd vbi per.l. antiquam imponitur pœna grauis, & per.l. nouam imponitur pœna minor, per istam minorem intelligitur derogatum, & recessum à maiori. ¶Alberi. de Rosa. istam. q. examinat, in prima parte statu. quæstio. 8. vbi latè allegat omnia quæ possunt allegari pro vtraq; parte, & concludit, quòd totus mundus obseruat, quòd per pœnam statuti sit derogatum pœnæ iuris cõmunis vt ibi in fine tenet. & Hippolytus de Marsi. in sua practi. crimi. §. quæritur. in principio. vsq; in fine per decem colum. hanc examinat quæstionem, & ibi in numer. 5. & 6. tenet, quòd opinio Alberici vbi suprà, est communis, & est tenẽda tanquam æquà, & sic, quòd per pœnã statuti derogatur pœnæ iuris communis, quicquid dixerit Bartol. in.d.l. prima. ff. vi bonorum rapto. Et hanc opi. Alberic. tenet Salyc. in.d.l. qui sepulchra. colum.2. versic. quæro tunc secundò. vsq; in fine. vbi eam tenet per quinq; fundamenta satis singularia, & dicit, quòd opi. Bart. in.d.l. prima, & sequatium, videtur sibi periculosa pro assessoribus, & præsidibus, & cum hac videtur. ibi tenere Cy. versic secundò allegatur. in additione. in quantum dicit, & ita tenent nostri doctores, & videtur expressum in.l. qui cum vno. §. qui post, versicul. nam exequi. ff. de re milita. & istam opi. tener Alex. in additio. ad Barto. in d.l.1. ff. vi bono. rapto. in addi.2. Et retẽta ista opinione pro communi, vt dictum est. ¶Dic eã limitari nisi ipsa lex esset iustior, & æquior statuto, quoniam isto casu, non est credẽdum, nec tenendum, q talis lex sit sublata per dictum statutum. vt tenet dictus Hippolyt. de Marsi. in. d. practi. crimi. §. quæritur. nume. 7. quod dicit esse nouum, & notandum, ad quod dicit videndũ Iaso. in.l. Gallus. 6. quidam recte. vlti. column. in fine. ff. de liberis, & posthum. ¶Quoq; dictus Hippo. vbi suprà, num. 9. intelligit dictam communem opin. quando statutum posterius tollẽs primum, faciat specialem mentionem primi statuti, cum clausula derogatoria dicti primi statuti, aliàs pœna iuris communis non esset sublata, nec primum statutũ per posterius, sine tali clausula,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sula,ad quod allegat ipse pluraiura, quæ per te vide,tamen ipse in numero.16.tenet,quòd sufficit generalis derogatio absq; eo, ꝙ ad speciem deueniatur,per iura.vt ibi per eum. & vi. Bald. in.l.si quis abalio.ff.de calumnia, vbi ait ꝙ licet lex noua nouam imponat pœnã, nisi sit clausula derogatoria aliarum legum, non intelligitur sublatus alius modus agendi. Quod dicit esse no tandum pro statutis imponentibus diuersas pœnas à iure communi.vt dicit notare Cyn.in.d.l. qui sepulchra. Sed tu tene supradictã opi.com-
20 munẽ. ¶Sed nunquid sic ligitur via † statuti,quo pœna minor imponitur,possit agi via communi,quæ imponit maiorem,vel econtra si maior esset pœna statuti,quod videtur.vt.in.l.2.ff.vibono.rapto.& in.d.l.cùm ex vno.Sed cõtrariũ videtur.vt in.l.senatus.ff.de accusationibus, & in.l.1.quod senatus.ff.de iniurijs. ¶Sed dictæ leges secundùm Cynn.in.d.l.qui sepulchra. non obstant quia verum est,quotiẽs sunt plures viæ agendi,quod vna peracta,agitur alia in quantũ plus est quando vtraq; competit ad interesse, sed si vtraq;,ad vindictam, tunc secus. vt notatur in.d.l.quod senatus.& dicit Cyn. quod ista opinio tenet Ioann.de Rauẽ. vbicunq; crimen punitur diuersis legibus sub eadem consideratione.de quo ibi per Salyce.qui tenet cũ dño. Cy. ¶An isti,qui dicta statuta fecerunt concessione principis,per istum tex.an postquam fecerunt,
21 possunt postea † ea reuocare? Videtur quod nõ, quia intelligeretur de primo actu.vt in.l.boues. §.hoc sermone.ff.de verbo.significatio. ¶Contrarium est verum secundùm Bald.in tit.de pace contesten.in vsi.feudo.in.6.column.num.21. per tex.in argumen.in.l.omnium.C.de testa.& quòd notatur in capi.non potest.de præben.in 6.in nouella.Et ex his apparet secundum Bald. vbi suprà.quòd statuta potius accedunt vltimæ voluntati,quàm contractui.vt notatur in capit. cunctis.de concessi.præben.in.6.& per Cyn.in l.fi.§.1.C.communia.de leg.& idem, quòd possunt reuocare tenet Bar.in.l.omnium.C.de testamen.Et istud tene,licet Bal.ibi teneat contrarium,dicendo,quòd eadem solennitas requiritur in destruendo, quæ in constituendo.arg.in l.si vt proponis.C.de nuptijs.quia cum opinione Bartol.transit Ful. Salyc.& Paul.de Castro ibi.Et pro hoc allegat Paul.dictum Ioann.And. in nouella.in capitul.1.de his quę fiunt à maior. part.capitul.vbi ait, quòd si canonici iurant seruare statuta,intelligitur quousq; durabunt, & possunt statuta reuocare,nec sunt periuri. cùm de natura ipsorum sit,quòd reuocari possunt sicut testamentum.*Et ibi Abb.num.7.vbi possunt contrauenire collegialiter tollendo dicta statuta.*de quo per Bart.in.d.l.omnes populi. de iusti.& iur.12.colum.num.33.& est tex.in.c. cùm accessissent.de constitutio. & pro opinione Bartol.& sequacium est text.in.l.44.de Toro.& tenet Ange.singulariter.in.l.Paulus.la prima.ff.de reiudi.in fine.vbi ait,quòd ab statuto populi confirmato per principem recedi potest per ipsos statuentes. quod dicit esse mentẽ tenendum. ¶Abba.tamen in dicto capitul.cùm accessissiet.numer.2.dicit, quòd solent Bartolu. & Bal.concordare,vt opi.Bart.procedat, quando statutum concernit principale fauore statuẽtium,quia tunc confirmatio habet vim cuiusdam priuilegij cui possunt statuẽtes vt priuilegio renuntiare.vt in capitulo.cùm illorum. de præben.Et dictum Bald.procedat, quando statutum concernit fauorem aliorum, vel bonum publicum,ita quòd non merè ipsos statuentes: quia ex quo superior confirmat,videtur dispositionem suam facere:quia omnia nostra facimus quibus authoritatem impartimur.vt in capitul. apostolicæ.de preben.in.6.l.prima. Circa medium.C.de veter. iu. enuclean. & inferior non potest legem superioris tollere.vt in Clementina Romani.de electio.Andre.Sicul.Barb.in.d. capitul.cum venissent colum.10.per.6.column. istam quæstiõ.examinat,& dicit, ꝙ Iesus Christus reuelet vobis veritatem huius hæsitationis: & ponit quamplurimas opiniones doctorum: & intellectus.Attamen in.12.columna.versic.& in quantum vult tenere cum distinctione Abb. supra relata,sed dicit,quòd debet restringi,& limitari veram,si per illam reuocationem reducant se ad terminos iuris communis. vt probat. d.tex.in.d.capitul.cùm accessissent. & hoc voluit.Bartol.vbi suprà.& facit ad hoc.c.pro illorũ de præben.& capitulo.dilecto. eodem titulo. vbi vi.Abba.numer.17.&.19.& est ponderanda dict.l.omnium,quæ loquitur secundùm Barb. vbi suprà.eo casu.quòd quis poterat testari sine principe,& etiam respicit commodum ipsius testantis,& dicitur, ꝙ sine principe põt reuocare Et sic est ibi casus formalis secundùm Barb. vbi suprà pro dicto Abb. quòd vbicunq; statutum, & confirmatio eius tendunt ad vtilitatem statuentium,possunt statuentes reuocare. Et per consequens cum reuerentia Bar.non bene loquitur,in quantum assumit doctrinam ita largã ex isto text.dicendo,quòd statuentes passim possunt reuocare statuta confirmata à superiore, Quia ille text.loquitur,quando actus,& eius cõfirmatio concernebat vtilitatem ipsius disponẽtis,nec de hoc doctores animaduerterunt.Et ita dicit

dicit Barbat.vidisse doctores Perusinos. in. d.l. omnium.ponderantes illum tex.contra Barto. & dicit,quòd ista concordia Abba.quam dictus Abb.sibi attribuit,fuit Ang.in dict. l. omnium de quo per dictum Andre.Sicul.Barba. vbi suprã. ¶Et licet sit verum,quòd statuentes possunt reuocare,vt dictum est,fallit,si in cõfirmatione princeps opponat clausulam decreti decernentis irritum, quia tunc non est licitum inferiori contrauenire.glossa.est.& ibi Abba. numer.14.in.cap.dilecto.de præben. ¶Sed quid si omnes de consilio iurauerunt seruare statuta,an possunt pro bono publico reuocare sine metu periurij? Dic quòd sic:quia iuramentum intelligitur,dum statuta fuerint statuta. Si tamen iurassent non reuocare, tunc bene essent periuri nisi habita esset consyderatio statuti tanquam à causa finali,quia tunc deffectus causæ finalis excusat à periurio.tenet Montal.in.l. prima titul. 7.lib.1.for.ll.in gloss.juren.Et de ista materia vide Alberi.in.1.part.statu.q.16.* Et adde ꝙ pœnæ quæ imponuntur pecoribus,& alijs damnificantibus saltus & prædia aliena, possunt crescere & augeri si pœnæ nõ sunt sufficientes,seu si qualitas temporis exigit.text.est,& ibi Grego.Lopez.in.l.3.in fin.titul.26.partit.2.& singulariter Petrus Antiboli in tracta.de munerib⁹.in.3.parte.§.4.num.197.&.199.cum seq.tomo.6.tracta. fol.48.& vi.Bal.in.l.& si seuerior. C.de his qui notantur infami.*

SVMMARIVM.

1 *Electio officialium ad concilium ciuitatis spectat.*
2 *Electio debet fieri de magis idoneo.*
3 *Electio debet statim notificari electo.*
4 *Appellari potest à nominatione.*
5 *Si appellationis causa est pronuntiatum, quòd quis acceptet officium, eo nolente aceptare, debet alius loco eius subrrogari, & illi subrrogato dare bona renuentis possidenda, & vsufructuanda. Et quoq; potest poni in carceribus & in banno, & indici multa.*
6 *Si pro contumacia ipso gerere magistratum cõpareat alius, & vult onus officy subire pro ipso, non est admittendus.*
7 *Appellatione durante à nominatione si est collega in officio, an ipse in solidum officium exercit.*
8 *Quid in pluribus executoribus, & fidei comissarijs, an si vnus se excuset, alter totum officium adimpleat.*
9 *A tutela, & cura non debet quis appellare, sed se excusare.*
Excusationi isti debet dari curator liti, alias sententia excusationis est nulla.
10 *Nominans in debitè aliquem, sciens eum habere excusationem, tenetur ei ad omnes sumptus litis.*
11 *Eligere an potest officiales solus magistratus, & quid si est electus, & non acceptat officiũ, an iterato ciuitas potest eligere, & quid si electores non se concordant.*
12 *Confirmatio officialium debet fieri per principem.*

d 1 Eligan. d Idem est de iure cõmuni, qa ad concilium ciuitatis † spectat facere electionem officialium,& syndicorum.vt tenet Bart.in.l.2.C.de decurio.lib.10.in fine.& tex.in.l.Itẽ eorũ.§.si decuriones.ff.quod cuius vniuersi.nomi.& l.sed si ex dolo.§.1.ff.de dolo.& ibi glossa.Platea.in rubrica.de decurio. & in.l.2.eiusd.vt numero.3.& Lucas de Penn.in princip.vbi ait,qꝰ is ergo,qui præ est ciuitati facere, seu curare debet vt cum imminet officialium electio,aut aliqua munera,ipsi decuriones solenniter ad curiam euocentur, & electio per eos,vel nominatio fiat.Idem tenet Petrus Antiboli.in tracta.de muneri.in.3.parte.§.4.numer. 200.quem vide.tomo.6.tracta.fo. 48.* Et facit. l.8.titul.1.libr.7. ordi. & intellige si talia officia iurisdictionem non habent:quia de lege partitarum electio seu prouisio iudicum ordinariorũ, ciuitatum & villarum regni solum ad principẽ expectat & non ad vniuersitates, nec ad concilia ciuitatum:tenet Grego.Lopez.in.l.7. tit.18. parti.3.& hoc nisi habeant ex priuilegio,vel cõsuetudine,vt dixi suprà.in.c.1.in.g.1.* ¶Talis em
2 electio debet † fieri de magis idoneo vt Inno.in c.cum olim.de restibus.nu.2.tamẽ si fiat de digno,non vitiatur,licet potuerit fieri de digniori. glo.& Bart.in.l.cum quidam.ff.de lega.2.Et vi. Plat.in.l.1.C.de agricolis,& mancipijs domini, & fiscali.libr.11.vbi ait, quòd electio ad honores & munera ciuitatis debet fieri de ordinibus decurionum,& de alijs florentibus viris ciuitatis: nec est descendendum ad infimos, nisi in subsidium, quo casu etiam minus idonei eliguntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt ibi per eum. Et sic debet intelligi quod dicit Plat.in.l.per Illiricum.C. de cohartali. libro.12. vbi ait, quòd sectantes immania,& illicita lucra non sunt ad officia eligendi , & idem tenet ipse Plat.in.l.si cohartalis.eiusdem titul.dicendo,q artifices, &negotiatores, & aliæ viles personæ non possunt assumere officia prouincię,nec alias dignitatis.* Et facit quod tenet Ludo. Roma.in rep. l.si vero.§.de viro. ff. soluto matri. colum.pe.vbi affirmat, quòd iura facientia aliqua personarum genera non idonea ad officia, vel dignitates, vel concedentia alicui genera personarum,immunitatem à prædictis non extendi ad casum quo ineſt necesitas, vt quia alij idonei reperiri non possunt , tunc enim ad eos recursus haberi potest.vid.l.ex generaliter.§.spurios.ff.de decurio.& vi.l.spurij &ibi.glo.1.ff.eo. & in.l.non tantum.& idem dic de economo ecclesiæ quia debet esse laicus.tenet Abb.& docto.in.c.2.de iudi.Grego.Lopez.in.l.61. titul.5. part.1.in.gl.legos.in fin.& facit.l.3.titul.12.part. 1.& facit.l.3.titul.13.part.2.& l.13.titu.15.parti.1. & vi. Grego.Lopez.in.l.25.titu.7.par.1.& Bar. singulariter in.l.1.ff.de excusa.tuto.num.2. vbi dicit quòd propter penuriam personarum nobilis interdum ad ignobilium obsequia coarctantur,& sic econtra ignobiles & infames ad dignitatum obsequia propter penuriam personarum admittuntur: quod nota.* ¶Talis electio debet
3 statim † notificari electo,& si est absens, per publicum nuntium.vt Bartol.& Plat.in. d.l.2. nu. 4. quia anteaquam sibi notificetur, non currit tempus appellandi à tali nominatione.vt tenet Bald.& Angel.in.l.1.C.de tempori.appella. & talis denuntiatio debet ei fieri personaliter vel ad domum.vt in.l.scire oportet.§.oportet.el primero.ff.de excusa.tuto.Quia citatio, & notificatio solenniter facta ad domum alicuius,præsumitur ad eius notitiam deuenire.vt in.l.vt perfectius.in verb.domicilium.C.de annali.excep. & in.l.1.§.1.vbi est bonus text.de hoc.& ibi Bar. ff.de liberi.agendis,& agnosce. ¶Et ab ista no-
4 minatione † de aliquo ad munus publicum authoritate,& vtilitate potest appellari. vt in.d.2. C.de decur.& in.l.si ad scribatũ.& in.l.hic qui. C.de appel.& est text.similis in.leg.8.tit.23.par tita.3. Et hæc appellatio ad nominatione, debet terminari,infrà duos menses.vt in.l.1.C. de tempori.appel.& Plat.in.d.l.2.& ibi glossa.& idem tenet Ioann.de Plat.in.l.generali.C.de decurio. lib.10.in fine. ¶Et si appellatione ista pendente

eligan justamẽte y

aliquod damnum vniuersitati eueniret, ex eo quòd non acceptauit officium, per appellantẽ, debet resarciri, si iudex appellationis pronuntiat male appellatum à tali nominatione. Sed si pronuntiat bene appellatum, electores debent de suo reipublicæ resarcire.vt tenet.d.l.parti.& Ang.in.l.si imperatores.§.si magistratus. ff. de appel.vbi est simil.tex. ¶Sed postquam in causa appellationis est pronunciatum quòd acceptet officium, † eo nolente acceptare, debet alius
5 loco eius subrogari , & illi subrogato dari bona recusantis possidenda,& vsufructuanda , donec durat. Et iste contumax quandocunq; fuerit repertus, cogitur iteratò ipsum gerere magistratũ duplicato tempore, quo prius erat ipse gestur⁹. vt est text.& ibi Bartol. Plat. & Lucas de Penn. in.l.si ad magistrtum.C.de decur.libr.10.& tenet Ludouicus Roma.in singula.185. ¶Et quoque dicit Baldu.in.l. præsens.C.de suspecti.tuto.q illi qui nolunt acceptare officia communia,quę sunt onerosa possunt poni in carceribus,& in bãno. Et Angel. de Aretio.in.l.prima.§.si quis tutor.ff.quando appel.sit.col.1.& Bal.in.l.3.C.de excusa.tuto. & ibi gl.& in.l.imperatores.§.1.ff. de appel.&.d.Petrus Antiboliin.d.tract.de muneribus.in.3.parte.§.4.num.81.tomo.6.tractafoli.42. ¶Sed an in casu huius legis poterit huic electo iudici multa, vt propterea magistratum gerere compellatur. Quod non videtur, cũm cõtenti esse debeamus pœnis legalibus compræhẽsis.l.si compulsus.§.si diuortio.ff.de verbo. obliga. Sed contrarium est secundùm Lucam de Pẽ. in dict.l.si magistratum, prima colum.vt latè ibi per eum. ¶Et in tantum, quòd si proba tali con
6 tumace iusso gerere magistratum compareat † alius,& vult hoc onus officij subire pro ipso, q non est admittendus.vt.l.Sthicum Titio.§. vlti.ff.de statu liber.cum concordantis.per.d.Lucam de Pen.in.d.l.si ad magistratum.3.columnversicul.Item pone.vbi hoc singulariter approbat. ¶Sed si est collega in officio, durante † appellatione ab ista nominatione, ipse collega in
7 solidum officium exercere debet: & si ambo nolunt acceptare,in locum amborum appellantiũ aliquis debet subrogari , donec causa appellationis terminetur,secundùm Angel.in.d.l. si imperatores.§.si magistratus.ff. de appella. ¶Quod ibi dicit idem dicendum est in pluribus fideicõ-
8 missarijs,& † executoribus testamenti,vt si vnus se excusat,alter totum officium debet complere: & si omnes se excusant , & periculum sit in mora, dicœcesanus eorum loco executioni tradere poterit omnia in testamento relicta , quod idem tenet Alexande.in additio. ad Bartolu.in l.pri-

l.prima.§.si plures.ff.de exercitor.actione.in additione,quæ incipit,distingue.& est text.in capitul.2.§.sane.de testamen.in.6. ¶Sed suprà dic
9 tu an habeant locum , quando quis appellat † à tutela,vel curæ? Dic quòd non: quia in istis non debet appellari,sed debet quis se excusare infrà quinquaginta dies: & si eius excusatio reijcitur tunc à tali sententia reiectionis excusationis poterit appellari.vt in.§.qui autem.Institu.de excusa.tuto.& est tex.in dict.l.8.titul.23.& l.1.ti.titul.17.part.6.Et ratio istius potest esse secũdum Ioannem de Plat.in.d.l.2.C.de decurio.libr.10, quia nominatio non fit cum deliberatione consilij,sicut illa,quæ fit à concilio ciuitatis, secundùm Cy.in.d.l.hic qui.C.de appellatio. ¶Nota tamen vnum circa excusationem tutelæ in practica,quam pauci sciunt: quia intra observationem temporum,de quibus in.l.scire oportet.ff. de excusa.tutor.&.§.qui autem.Institu.eodem. volens se excusare,faciat dare à iudice curatorẽ huic liti pupilli,vel adulti,& cum illo curatore litiget , ita quòd illo curatore defendente causam pupilli,vel adulti,feratur sententia excusationis:aliàs si contra fieret sententia excusationis esset nulla ipso iure,tanquàm lata contra pupillum,vel adultum in defensum. ita tenet Matesila singul.136.& vide Ang.in dict.§.qui autẽ. nume.2.& glo.in.l.1.c.si tutor,vel cura.fals.allegan.excusa.in gloss.2. ¶In proposito adde vnũ
10 notandum,quòd ille qui indebitè † aliquem nominauit,sciens eum habere excusationem,si causa eum vexandi,vel ex odio nominat,tenetur ei ad omnes sumptus litis,quos ille nominatus faciet in causa appellationis se excusando, eius iuramento,& iudicis taxatione declarandos,ne eius temeritas,& calumnia transeat impunita. vt tenet Ioan.de Plat.in dict.l.secunda.C.de decurio.in fine.per iura.vt ibi per eum. ¶In tantum
11 isti officiales debent eligi per consilium ciuitatis,quòd,si solus magistratus, † & sic corrector, vel prætor vellet eos eligere solus , sua electio non valet.vt in.l. nominationes. C. de appella. nisi decuriones hoc ei commisserint. vt tenet Lucas de Penna.in dict.l.secunda de decurio.in fine.per text.in.l.Item eorum. §. si decuriones, f ff.quod cuius.vniuersita.nomi. Vnde secũdum eum primi reges Romanorum,videlicet Romulus,& Numma Pompilius binos quæstores habuerunt,consensu,& electione populi, non eorum voce creatos.vt in.l.prima.in principio.ff. de officio quæsto.* Tamen sic electores non se concordant in electione,venit ad iudicem , vel prætorem:tenet Alberic.de Rosa.in.l.in venditione.§. si quis fructus. ff. de bonis autho. iudi.

posi.numer.3.per.l.vltim. C.de iudi.& l.1.§.inno tandum.ff.de ventre.inspicien.facit tex.in cap. nec pro defectu de electio.& vi Bar.in.d.l.in vẽ ditionem.§.si vnus.* ¶Sed quid si ciuitas eligat potestatem ciuitatis,seu alium officialem, & il-

sin parcialidade, y ansi mismo a las q̃ conciernen al bien comũ: ansi que

le electus non consentit,an ciuitas potest iteratò eligere? Dic quòd sic: quia iste text. videtur cogitare de effectu.& tenet Bald.in capitu.causamq;.de electione. numer.11.per.l.hæc conditio.in principio.ff.de cõdi.& demonstra.& per.l.qui per salutem. ff. de
12 iure iuran. ¶Et licet † electio spectet ad decuriones,tamen confirmatio officialium debet fieri per literam approbatoriam principis. tenet Platea.in.l.nullus. C. de cohartali. principibus. libro.12.

SVMMARIVM.

1 *Eligendus non est quis ad clamorem populi.*

e Sin parcialidad, e In tãtum,q sit talis electio fiat cum illa parcialitate,vel rumore populi,nõ valet.vt Baldus.in lege omnem.C.ad Tertul.in fine.& glossa in capit.secundo.de electione. in
1 prima glossa.vbi ad clamorem † populi nullus est eligendus: quia sæpe,aut gratia hoc faciunt, aut pretium inde recipiunt.cap.si ergo.8.quæs. prima.quia populus frequendus non est,sed docendus.62.distinctio.capit.docendus.& cap.miramur.61.distinctio.& vanæ voces populi non sunt audiendæ.vt in lege decurionum filij. C. de pœnis.& arg.in lege.si constat.ff. de appellatio.& vide quæ dixi supra in capit.quarto in gl. por ruego.in fine.

Bien comun. f In hoc statuentes debent attendere
quia vt inquit Baldus in tractat. statutorum in parte,authoritas. versicu.lo secundo. referendo Cynn.magistratibus videtur concessa authoritas statuendi,si ad bonum publicum , & publicam quietem statuant, vt quia statuunt, quòd quilibet vadat in exercitium , vel quòd nullus vadat de nocte sub certa pœna, & valet tale statutum.vt in lege pro gramma.C. commina.vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

epistolæ. Sed ad singulorum vtilitatem nō possunt statuere, vt Baldus in lege prima. ff. de officio eius cui mandatum est iuris. prout tenet Baldus vbi suprà.

SVMMARIVM.

1 *Labor non debet esse vacuus à mercede, & nō debet defraudari: quia labor corporis, est maior quolibet pretio.*
2 *Populus potest statuere circa pretium laboris, attenta ratione victualium.*
3 *Laboratoribus debet solui pretium sui laboris in ipsa nocte, quando veniunt ex labore, nisi sint pauperes, quia tunc debēt aliquid ex principio habere, vt possint laborare.*
4 *Conducens operas alicuius, vtrum intelligatur sumptu locantis, aut sumptu conductoris iudex agricolas vagos debet mittere ad agrorum culturam.*
5 *An conducens operarium, teneatur ad instrumenta ad operandum.*
6 *Scriptor, qui promisit scribere librum, tenetur scribere de suo atramento.*
7 *Operarius in opere rumpens aliquod instrumēt tum ferreum conducentis, non tenetur.*
8 *Quid si frangit rem, in qua operatur.*
9 *Conducēs laboratorem ad laborandum, an pōt alij delegare.*
10 *Operarius an potest seruire & operare per substitutum.*
11 *Opus debet fieri de die & non de nocte.*
12 *Operarios plures mittēs in vineam suam, & postea mittēs vnū, cui promisit sibi dare quātum vnus de alijs habet, an debeat dare quantum ille qui minus habet.*
13 *Laborator conductus pro mercede quā alij cō ducti sunt, debet habere minorem, non maiorem.*
14 *Laboratores conducti ad laborandum in alicna possessione, an puniātur, vide hic fallētias.*
15 *Laboratores conducti ad laborādum, si commānātur, an possunt agere contra conducētes.*
16 *Locans operas suas duobus quis erit potior.*

g1 Menestrales. g Quia labor † non debet esse vacuus à mercede. vt Specul. in proœmi. sui operis. versi. hoc ergo, & non debet fraudari. vt in. l. pē. §. illo C. de necessarijs seruis. Bal. in. l. præcipimus. C. de impube. & alijs substit. col. 4. quia labor corporis etiā minimus, est maior quolibet pretio. vt in. l. seruorū. ff. de pœnis. & Bar. in. l. 1. C. d̄ senten. quæ p eo interest. * Et hoc verbū menestrales ponitur. in. l. 5. tit. 20. part. 2. * ¶ Et ideo cōdita est lex. 2. tit 5. lib. 7. in ord.

en los menestrales g, y otros officiales vsen de sus officios bien y fielmente, y sin fraude alguno, como en que la tierra sea bien bastecida de carne, y pescados y otros mantenimientos a razona-

2 reg. vbi habetur q̄ populus † faciat circa istos operarios statuta circa sui laboris pretium, attenta ratione pretij victualium. Et est tex. singula. & quoq; dicit. d. l. 1. q̄ isti laboratores in † ipsa nocte, quando veniunt ex labore debet sibi solui pretium sui laboris, nisi alia die sequi voluerit quoq; cum conductore laborare, quia in isto die debet solui. ¶ Tamen si sunt pauperes laboratores, qui alimenta ex diurno labore percipiunt, debent aliquid habere in principio, vt possint laborare: quia verba debent intelligi secundum qualitatem personarum, ita tenet Mōtal. in. l. 3. tit. 20. *de las deudas.* for. ll. lib. 3. in gloss. *a plazo.* Quod est notandum ad intellectum. d. l. 2. ordinamenti. & idem dicit Bald. in. l. 2. C. locati. vbi tenet, q̄ laboratores de mane, debent aliquid habere, vt possint laborare, quinimo contrahere potest cum istis soldaderis, & stipendijs, putà pecuniam eis mutuando ante tempus solutionis stipendij, vt tenet Plat. in. l. iubemus per hanc. C. de erogati. milita. lib. 12. nu. 2. ¶ Sed
4 quid si aliquis conduxit operas † alicuius, vtrū intelligatur sumpta locantis, aut sumpta conductoris. tex. in. l. 1. in. d. tit. 5. lib. 7. in ordi. rega. dicit, q̄ sumptu locantis, in quantum dicit, *contodas sus herramientas y con su mantenimiento salgan a la plaça los que se ouieren de alquilar.* Sed quidquid dicat ista lex, tenerem in hoc, quod tenet Bart. in. l. si non sortem. §. libertus. ff. de condi. indebi ti. num. 32. vbi dicit, q̄ in hoc inspicienda est consuetudo

tudo regionum, quæ consueuit esse in cōductione talium, & illa est seruanda, quia sic actum videtur. vt in. l. excepto. & ibi notata. C. loca. & in l. domini prædiorum. C. de agri. & censi. libr. 10. & in. l. quid si nollet. §. qui assidua. ff. de ædilitio edicto. & in. l. si prius. §. 1. ff. de aqua pluui. arcend. & tenet Bal. in. l. liberti. C. de operis liberto. col. 3. num. 11. ¶ Sed ista consuetudine cessante, tunc ille alimentabitur de pecunia sibi debita pro mercede, cum in dubio intelligatur facere suo victu. secundum Bar. vbi suprà. Ad quod dicit, q̄ facit, quod notatur in. l. 2. C. locati. & in l. si verò non remunerandi. §. quinto. ff. mandati & in. l. suo victu. ff. de operis libert. vbi melius probatur, quia sicut ibi facit propter remunerationem, ita hic propter mercedem. Et ita credo esse intelligendum. d. l. 1. ordinamen. s. q̄ de suo teneatur facere victū, & afferre ferramenta, quā do consuetudo non est in contrarium, quia tūc dispositio illius. l. est seruanda, licet gl. in. l. quoniā liberi. C. de testi. in. gl. fi. teneat contrarium dicendo, q̄ laboratores debent ali: quod est verum, quando cōsuetudo ita se habet, vel ita fuit conuentum inter partes: vel gratis laborāt, quia tunc debentur eis alimenta. vt Bar. Bal. Ang. & Sali. in. d. l. quoniam liberi. ¶ Sed quid in dubio quando non fuit inter partes conuentum? Dic q̄ in dubio semper intelligitur contractus initus secundum consuetudinem loci. gl. in. l. quinta. §. in commissoria. ff. de lege cōmisso. & Bart. in. l. magistratus. ff. ad municipal. vt tenet Ias. in d. l. si non sortem. §. libertus. nu. 28. ¶ Sed quid si
6 aliquis promitteret operas suas remunerationis seruitij antehabiti? Bar. in. d. §. libertus. dicit, q̄ est adhibenda distinctio. Aut promittens erat inops, vt dixit in liberto, de quo ibi per eum. Si verò promissio operarum fieret ex mera liberalitate, non causa mercedis, nec causa remunerationis, tunc intelligerentur promitti sumpta eius, cui debetur. vt in. l. rebus. §. possunt. ff. commodāti. secundùm Bar. vbi suprà. * Et tene, q̄ iudex ex officio suo debet agricolas vagos mittere ad agrorum culturam: vt in. l. 2. titu. 14. libr. 8. ordi & Greg. Lopez. in. l. 4. tit. 20. par. 2. * ¶ Sed
5 quid si conduxi operarium certa † mercede ad operandum, an ego conducens tenear ad instrumenta? Dic q̄ non, sed operarij debent portare omnia instrumenta: & si non habent, debent cogi ad emendum. prout tenet Imol. in. l. stipulationes commodissimę. ff. de verb. obliga. & tex. in. d. l. 1. ord. regali. & tenet Bal. in. l. 1. C. de verb. signifi. nu. 2. glo. & Bal. ibi in fine in. d. l. quoniā liberi. & glo. in. l. 2. §. fi. ff. ad. l. Rhodi. de iactu. vbi est. tex. & tenet Ias. in. d. §. libertus. nu. 31. & 32. & idem tenet Ang. in. d. l. stipulationes commodissimæ, vbi ait, omnes operarios teneri portare omnia instrumenta ad operandum necessaria. Et idem dicit de scriptore, † qui promisit
6 scribere librum, tenetur scribere de atramento suo, & cum calamo suo, & tenetur etiam scribere de die, & non de nocte. ¶ Sed hoc quoq; intelligo, nisi aliud sit actum inter partes, vel consuetudo sit in contrarium per supradicta. ¶ Sed qd
7 si operarius in opere rumpit † aliquod instrumēt tum ferreum, an conducens teneatur? Dic q̄ nō, vt est tex. in. l. 2. §. si conseruatis. ff. ad. l. Rhodi. de iactu. & gl. in. d. l. quoniam liberi. & ibi Bald. & est glo. fi. & tenet Ias. in. d. §. libertus. nu. 30. & 31. & Bal. in. d. l. 1. nu. 2. C. de verbo. signifi. ¶ Sed
8 quid autem si frangatur † res, in qua operatur? Vide text. in. l. cum quæritur. §. si gēma. ff. locati. ¶ An qui conduxit laboratorem ad laborandum, potest alij delegare. Ias. in. d. §. libertus. nu 16. per tex. ibi tenet q̄ non: quia operæ officiales non possunt alij delegari. per tex. in. l. 4. ff. d̄ nouatio. Et ratio est secundum eum, quia cohærent personæ, vt in. l. operæ in rerum. ff. de operi. liberto. ergo delegari non possunt. vt in. l. vnica. §. nec autem. C. de caducis tollen. Hinc est secundum eum, q̄ si conduxisti seruum, vt tibi seruiat per annum in domum, non potest alij delegari. & si talis delegatio fiat, liberatur delegās ope exceptionis, vt Bar. in. l. 4. ff. de nouatio. secundùm Ias. vbi supra tamen operæ fabriles possunt alteri delegari, quia tales operæ personæ cohærent. secundùm Iaso. vbi suprà. numer. 18. * vide de hoc per Peregr. in parte locatio. q. 6. in. gl. secundum laboris colum. 2. versi. conduxisti: & ibi etiam, an ille qui debet præstare operas vno tempore si vult præstare in alio, an possit vi. gl. in. l. cum quidam. ff. locati, & ibi. Bar. * ¶ Sed an
10 operarius potest operare, † & seruire per substitutum? dic q̄ non vt tenet Ang. in. d. l. stipulationes commodissimæ. vbi ait, q̄ scriptor non potest mandare discipulo suo, q̄ scribat. Quod dicit esse idem in omnibus alijs operarijs. quod nota. vi. latè per Ioann. de Plat. in. l. nullus qui. C.
11 de decurio. lib. 10. num. 3. Et tale opus † debet fieri de die, cum melius fiat quàm de nocte: & melius per magistrum, quam per discipulum, secundùm eundem Angel. ¶ In proposito nota vnum quod tenet Paul. de Castr. in. l. si ita relictum. ff.
12 de legatis. 2. q̄ si aliquis misit † in vineam suam plures operarios, & postea misit vnum & promisit sibi dare quantum vnus de alijs habet, q̄ debet habere quantum ille, qui minus habet. Sed hoc non habet locum in contractu, in quo verba non debēt intelligi secundū mentem pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

ferentis tantũ.l.in veteribus.ff.de pactis.& in.l. in vẽditione.in fine.ff.coĩa prædiorum. Ideò dicit Paul.vbi suprà,q remittitur arbitrio boni viri secundũ merita personæ,vt habeat tantũ,quãtum alius,qui tantundem fecit,vel non plus, & quia labor est remunerandus pro rata.vt Speculator in tit.de depositi.§.7.versic.Sed pone procurator. ¶Laborator verò † conductus pro mercede,quaalij conducti sunt,debet habere minorem,non maiorem,si vnus maiorem,alter minorem habeat,secundùm Dy.singula.in.l.qui concubinam.§.primo.ff.de lega.tertio. ¶Adde in
14 ista materia,q si laboratores † conducti ad laborandum laborant in aliena possessione,excusantur.vt tenet Bar.in.l.in rem.§.tignum.ff.de rei vendica.vbi est glo.¶Et facit,quia in talib⁹ consueuerunt operari, & locare operas suas. vt in.l. item apud labeonem.§.si quis astrologus. ff. de iniurijs,& habito respectu ad artem suam, dederunt operam rei licitæ. ¶Conductor tamen nõ excusatur,quia debuit scire fines, & terminos rei suæ,nec debet errare in facto suo.vt in. l. si constituerit.C.finium regundo.&.l. fina.ff.pro suo.& tenet Bal.in consilio.129.libro tertio. vbi quoq; dicit,maximè quando isti laboratores operarum manualium sunt rustici,quia rusticitati parcitur,præterquam in iure naturali. vt in.l. venia.C.de in ius vocan.& credere autem bono viro eos conducenti,cum quilibet præsumatur bonus,est contra ius naturale.vt notatur in.l. Titio.ff.de condi.& demonstratio. & facit quod notatur in.l.quicunq;.§.penul.C. de seruis fugitiuis,vbi contractus licitus excusat errantem & quia lex dicit,scientia,non ignorantia volumus obligari.vt.C.de tabularijs.l. generali. & quoq; tenet Gandi.in tracta.malefi.in parte, de pœnis reorum.num.3.& idem Bald.in consilio. 264. in dicto libro.3. ¶Quod intellige,quando istis laboratoribus nulla fuerit facta inhibitio, seu protestatio, aliàs tenebuntur domino ad interesse. per id quod notat Bar.in.l.de pupillo.§. nuntiatio.ff.de noui ope. nuntia. & ita limitat Imola. ibi in dicta.l.de pupillo.§.si quis fortè.& Iason. ibi in.§.nuntiationem.nu.7.& fuit limitatio Saly.in lege non ideo minus.C.de accusa. & Bart. in authen.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi. opor.& in lege non solùm.§.si mãdato.ff. de iniurijs.in secunda colum.& Baldus. in dicta.l. non ideò minus.prima colũ. Saly.ibi in prima quæstione. ¶Sed hãc limitationem dicit falsam Augusti.de Ari.in additione.ad Angel.in tractatu malefi.in parte,& Sempronium Rodolphi.nu. 14.vbi plura in contrarium ponit,& in fine approbat opinionem Specula.in tit.de emptione & venditione.§.nunc dicendum.versi.fi.s.quòd si aliqua adminicula concurrebant cum denuntiatione protestantis,erat ei credendum, & cui fit protestatio,constituitur in mala fide. vt ibi per eum.Et vide tu Alex.in dicta lege de pupillo.§.nuntiationem.numero.12.vbi hoc altercat & dicit,quòd quando denuntiatio fit reintegra. i.antea quam isti operarij locent operas suas,sed si est facta postquam locauerunt operas suas,talis denuntiatio non prodest,nec isti operarij cõstituuntur in mala fide vt puniatur. ¶Quoque intellige,quando laboratores non sunt consanguinei,nec vicini:quia si sunt vicini,vel consanguinei non excusantur si accusantur, tanquam scientes facta vicini,& laborauerunt in fundum qui non erat suus.vt in lege si ita.ff.de fundo instru.& in lege prima.§.primo.ff.de fulmi.& nota in lege secunda.C.quando fiscus vel priuatio vt tenet Baldus.in dicto consilio.129.in secunda columna.& tenet additio Bartol. in lege prima. ff.si cert.peta.in additione, quæ est in tertia columna in num.decimoquinto, in parte, vicin⁹. ¶Item excusantur si isti laboratores, seu magistri erant bonę fidei,quia non puniuntur.vt tenet Paulus de Castro in lege refectionis.ff.communia prædio.in fine. ¶Sed si isti laboratores veniunt ad laborandum cum armis, non excusantur,vt Baldus in.§.si quis in suo solo. Institu ta de rerum diuisione,prout tenet dictus Augustinus de Arimino ad Angelum de Maleficijs. vbi suprà,quem vide. ¶Et idem est, si isti operarij excesserunt fines mandati immittendo falcem in messem alienam,dominus non tenetur, quia non mandauit,nec ratum habuit. vt in.capitul.cùm ad sedem.de resti.spolia.prout tenet ad literam Bal.in.d.consilio.129.in lib.3.¶Adde quoq;,quòd si isti laboratores condemnantur,
15 † poterunt agere actione iniuriarum contra cõducentem,& ad damnum.vt est glos.& ibi Bal. in.l.qui sepulchra.in principio.C.de sepul.violа.sed hoc intelligo quando isti laboratorès conducebantur ad faciendum opus illicitum, quo casu meritò puniuntur, & si essent ignorantes, quia tunc haberent regressum contra dominũ, qui eos conduxit.vt tenet Iaſ.in.d.l.de pupillo. §.nuntiationem.numer.7.respondendo ad tex. qui multum stringit in.l.2.§.ii.in verbo,& ministerio functi sunt.ff.de termino amot. Et istum tex.ponderauit contra dictam glo.in.d.§.tignũ. Albericus de Rosa.in.l.si quis id quod. ff. de iuri.om.iudi.Et idem tenet Alex.in.d.§. enuntiationem.num.13.vbi tenet, quòd isti tales conducentes laboratores ad faciendum opus illicitum ipsis operarijs hoc ignorantibus possunt connir

ab operarijs actione iniuriarum, per quam consequi poterunt damnum suum,si quod patiantur.per dictum Bal.in.d.l.qui sepulchra.vbi ad hoc subtiliter ponderat illum tex.in vers.viuos
16 polunt.¶Adde,q si vnus † locauit operas suas duobus,vel promisit duobus laborare agrum, vel scribere librum,licet obligatio sit sine hypotheca,tamen qui prior est tempore, potius est in iure,& ad id potest cogi per capturam personæ,vt notatur de scriptore.ff.de noui ope.nunti.l.stipulatio.§.fine:prout tenet Bal.in.c.quemadmodum de iur.iura.num.7.*¶Tene quòd si ciuitas indiget artificibus potest compellere aliquos vt discant illud artificium & exerceant ꝓ vtilitate publica:tenet Greg.Lopez.in.d.l.5.ti. 20.part.2.in gloss.menestrales.*

SVMMARIVM.

1 *Victualia vt iusto pretio vendantur, spectat ad præfectum vrbis.nu.4.*
2 *Sicut pater tenetur alere filium, ita potestas tenetur procurare alimenta ciuitati.*
3 *Statutum quòd victualia non vendantur iusto pretio,non valet.*
5 *Pretium vestimentorum per iudicem potest taxari mercatoribus.*
6 *Hospita possunt per iudicem taxari.*
7 *Quis cogitur vendere res competentes ad victum.*
8 *Hospitator,qui incipit esse,cogitur recipere hospites,& officium adimplere.*
9 *Tempore famis,vel caristiæ,licet quis non exposuerit res ad vendendũ,cogitur vendere iusto pretio,ne pauperes pereant soluendo eis statim pretium. Et si pauperes non habent vnde soluant,de publico pretium solui debet.*
10 *Vendere quis cogitur tẽpore necessitatis,quãdo quis habet vltra suam indigentiam,& vltra quam sibi sint necessaria.*
11 *Quæ non sunt ad victualia,non cogitur quis vendere.*
12 *An cogatur quis vendere victualia tempore caristiæ viliori pretio.*
13 *Tempore caristiæ non habens panem, potest auferri ab habenti impunè.*
14 *Tempore necessitatis omnia sunt communia.*
15 *Furans panem tempore necessitatis, non punitur.*
16 *Ad vendendum victualia omnes debẽt compelli tempore caristiæ,& vnus solus compelli non debet.*
17 *Quis potest cõpelli ad vẽdendum victualia iusto pretio,si non est caristia.*
18 *Vẽdũtur victualia tẽpore caristiæ viliori pretio pauperibus,sed diuitibus justo pretio.*
19 *Pauper potest agere cõtra diuitem,vt ei subueniat tempore caristiæ.*
20 *Ad vendendum possunt compelli venire rustici ad ciuitatem victualia. Et obligati ad macellandum certam quantitatem carniũ, superueniente publica necessitate in populo,cogi possunt,vt maiorem quantitatem macellent,& ita de similibus.*
21 *Notarius publicus potest compelli ad acceptandum rogationes.*
22 *Pretium iustum,quando dicatur.*
23 *Iudex,vel habens curã fori,pòt statuere,quòd nullus emat in foro vltra duo sextaria grani, vt commodius omnes habere possint, & sic quòd vltra indigentiam quis non emat.*
24 *Ne cariùs vendantur res transeuntibus, quã in mercato venduntur,nec militibus:& officialibus plus quam venduntur priuatis,iudex prouidere debet. Et quoque debet prouidere vt rustici,qui compelluntur venire ad vendendum,non vendant minutim,sed pro gresso, vel per substitutum, vt subito reuertantur.*
25 *Efferens in foro pro frumẽto plus debito, vt alius carius emat, vel vẽdat, vel promittit plus debito,punitur.*
26 *Quod non emant reuenditores victualia vsq; ad certam horam,potest iudex iubere.*
27 *Iudex debet esse diligens,maximè contra vendentes carnes morbosas,& contra emẽtes,& vẽdẽtes cum ponderibus,aut mensuris falsis, seu non iustis.*
28 *Si de pretium ponendo frumento esset ratiocinatum in concilio ciuitatis: quia nimis carè vendebatur,& vnus ex consiliarijs antea-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam hoc fieret, totum ſuum frumentum vendidit caro pretio, poſtea ordinatione facta emptor poteſt agere contra venditorem, & venditionem reſcindere tanquam factam in fraudem legis futuræ. Quod habet locum non ſolum in conſiliario, verumetiam in magno mercatore, ſciente hoc eſſe ordinatum in concilio ciuitatis.

29 *Alienando rem, ſuper qua dubitat ſibi moueri quæſtio, preſumitur dolus ex parte venden-tis.*

30 *Victualia pōt iudex ſtatuere, & iubere quòd non vendantur.*

31 *Granum ſeu triticum habens, reſpublica pōt cogere ciues ad emendum, & ab iſta emptione nemo excuſatur.*

32 *Ad emendum granū eminēte neceſsitate quilibet compellitur ire, etiam ad partes remotas, nec aliquis prætextu priuilegij excuſatur. Et ad hoc poſſunt accipi animalia ſingulorum, pretio ſoluto.*

33 *Ad emendū granū, & alias res tēpore neceſsitatis, pecunia inducitur ſingulis pro modo facultatum pro vniuerſo populo ſubſtentando, & eccleſia quoq; ad hoc tenetur.*

34 *Frumentum habentes, poſſunt cogi mittere illud ad vendendum in foro publico, tempore neceſsitatis, & ad hoc nemo excuſatur, etiam ſi ſit eccleſia.*

35 *Subditi poſſunt vrgeri ad deputandum eorum nemora, aut molendina, ſeu alia vſui publico, ob neceſsitatem recepta competenti mercede.*

36 *Frumentum quòd non poſsit vendi forenſibus ſub certa pœna, an ciuitas poſsit ſtatuere.*

37 *Emptor an perdat pretium rei emptæ vel perdat triticum emptum, quando emit contra de uentum.*

38 *Ciuitas, quæ vendit frumentum contra ſtatutum, an incidat in pœnam.*

39 *Minui non poteſt quantitas deputata ad emptionem frumenti, nec in alios vſus conuerti.*

A razonables precios.[h]

Similis tex. in. l. 1. §. cura carnis. ff. de officio præfe. vrb. vbi dicit, vt victualia † iuſto pretio vendantur, ſpectat ad præfectum vrbis, & ſic q̄ pretium in victualibus debet taxari, ſecūdum Bald. ibi & per Cy. in. l. 1. C. de epiſ. audi. & Bald. in. l. imperatores. ff. ad. l. Iuli. de anno. & Bar. ibi, & tex. in c. 28. infra eod. ¶ Et alibi quam in ſtalis publicis carnifices carnes vendere non debēt, & ſic in locis determinatis à conſuetudine. tex & ibi Bald. & Abb. in. c. ſignificante. de appella. n. 1. & ſequitur Fran. Luca. in tract. de fiſco. 4. part. nu. 23. tomo. 6. tract. fol. 16. Et hoc ius, q̄ non poteſt alibi vēdi poteſt præſcribi. vt Bal. ibi. & latiſsimè per Lucā. de Pē. in. l. 1. C. ne ruſtica ad vllu. obſeq. li. 11. col. 1. & 2. ¶ Et Pla. in. l. 1. C. de frumē. vrb. con ſtāt. lib. 11. & ibi Bar. dicūt per tex. ibi q̄ ex mala adminiſtratione frumēti creſcit careſtia in republica. Et ex eis habet, q̄ priores, q̄ habēt arbitriū ſuper abūdātia, poſsint huiꝰ noīe diſponere qualiter, & quātū, & quo ordine poſsit vēdi frumentū in foro qualibe die, vel quolibet mēſe. p. d. §. cura carnis. & p alia iura. ¶ Et ratio quare ad offi ciū iudicis ptinet vt ciuitas abūdet alimētis, credo eſſe: q̄ ſicut pater † tenēt alere filiū. vt. ff. de a lē. libe. &. c. cū haberet. d̄ eo qui duxit in matri. quā pollu. p adult. & in. l. cū nō ſolū. §. ipſū. C. d̄ bonis quæ liberi. Ita poteſtas, & decurio tenetur p̄curare alimēta ciuitati, q̄ pater ciuitatis quilibet eorū dicit, ſcd̄m Pla. in. l. qui cōductiōi. C. d̄ his q̄ ſpōte munera ſuſcep. lib. 10. ¶ In tātū, q̄ ſtatutū † artificū in cōtrariū nō valet. vt in. l. 1. C. de monopoli. Sed hoc intelligo verū ſcd̄m Bal. in d. l. 1. C. de epiſ. audi. in reb⁹ neceſſarijs † ad quotidianū vſum, q̄ tūc pōt pretiū taxari, vt in frumēto. vt Bar. in. d. l. 1. C. d̄ frumē. vrb. li. 11. & Par. de Put. in tract. ſyn. in parte, iudicis ſup̄ma poteſtas. n. 18. fo. 154. Secꝰ in alijs rebꝰ, & mercibꝰ non neceſſarijs quotidianū victū q̄ in talibꝰ nō pōt taxari pretiū. q̄ vnuſquiſq; in re ſua eſt moderator, & arbiter. l. in re mādata. ff. mand. & ſic dicit Bal. q̄ intelligatur tex. in. d. l. imperatores. ff. de anno. Et vi. Abb. in. c. 1. de empti. & vendi. num. 6. & Guid. Pap. ſingul. 406. §. 1. vbi tenēt, quòd iudex ex officio ſuo poteſt imponere pretium in bladijs vendendis in foro publico per text. in. §. ſimiles, alias. §. poſt natalem in. titulo. de pace tenen, & eius viola. & idem Guido ſin

h

1

2

3

4

do ſingul. 304. & idem tenet Iaſ. in. l. ſi ciuitas. ff. ſi cert. peta. columna. 4. numero. 10. allegando Barto. in. l. nemo exterius. C. de ludæis. & idem Iaſo. in. l. lex eſt. ff. de legi. nu. 6. & Luca. de Pen. in. l. nominationum. C. de decurio. lib. decimo. fi. col. & idem Gandi. in tracta. malefi. in titulo de obſeruantia ſtatutorum. num. 10. * Et vi Peregrin. in part. venditio. q. 2. in. gl. venditio. * ¶ Et etiam iudex eccleſiaſticus poteſt hoc facere. vt Abb. in. d. c. 1. de empti. & vendi. ¶ Vnde infert Bal. in. d. l. 1. C. de epiſ. audi. q̄ cùm appellatione victus contineantur veſtimenta, quòd poteſt taxari † pretium iſtis mercatoribus, qui vendunt pannos, & tenet Parī. de Put. vbi ſuprà numer. 19. ¶ Item cum verbo victus contineatur non ſolùm cibaria, ſed habitatio. vt. ff. de verb. ſignifi. l. verbo victus. q̄ hoſpitia † poſſunt taxari, vt nō percipiatur de penſione, niſi vſq; ad quantitatē taxatam per bonos viros. & idem tenet Paul. de Caſt. & Cy. in. d. l. 1. & eſt gloſ. in. c. epiſcopus. 10. q. 2. & Paris. de Put. vbi ſuprà & ſic poteſt p̄uidere, ne mercatores nimis care vendant merces ſuas, quia ex hoc læduntur omnes, maximè pauperes, qui pertinent ad curam & prouidentiam eorum. ſecundùm Bal. vbi ſuprà. & eſt tex in. c. 6. ſuprà eodem. & Abb. vbi ſuprà. ¶ In tantum, q̄ quis poteſt cogi † vendere res competentes ad victum. vt in. d. §. cura carnis. & gloſ. in. d. c. epiſcopus. ſed hoc intelligit Cy. in. d. l. 1. quando habet rem venalem ad victum, cogitur vēdere, ſi pertineat ad victum. vt dicit probari ſecundum quoſdam in. l. 1. §. fina. ff. furt. aduerſ. naut. caup. vbi dicitur, q̄ non poteſt caupo itinerantes expellere, ex quo tabernam tenet, & res habet ibi venales. ¶ Et quia quando quis cepit eſſe hoſpitator † publicus, cogitur recipere & offitium implere. & Plat. in. l. curſum ambularē. C. de curſ. publi. lib. 12. nu. 2. dicendo, q̄ quis cogitur hoſpites recipere tranſeuntes, & notarius rogationes, ex quo conſueuerunt tales artes facere vt per Bart. in. d. l. in eos. §. ſerui. ff. furti. aduerſ. naut. vbi dicit, q̄ hoc verum, poſtquàm poſuit ſignum ideſt tabulam, tunc hoſpites cogitur recipere, niſi ex cauſa recuſet. vt ibi per eum. & in l. 1. §. maxima. ff. naut. caup. ſtabul. & Mon. in. l. 7. tit. 4. parti. 7. Philip. Deciuſin. l. inuitus. ff. de regul. iur. vbi quoq; ponit perſonas, quæ poſſūt compelli ad aliquid faciendum. * Et tenet Peregrin. in parte hoſpes. in principio: & vi. Alberic. in. l. moris. ff. de pœnis, num. 2. vbi inquit, quòd iudex poteſt præcipere bacarijs & forniarijs, q̄ ſuum officium exerceant ſub certa pœna & ita dicit ſe vidiſſe de facto: nam alij bacarij carnes vendere & formarij panem facere nolebant, q̄ poteſtas præcipit, & coegit facere ſub pœna & quòd tale præceptum ex iuſta cauſa fieri poteſt, & valet quando conſueuerint illam artem exercere: alias ſecus ſi non, vel neſcirent ipſam artem exercere: quia non debet iubere alicui facere quod facere neſcit, vel non poteſt ſecundū eum ibi. * ¶ Quoq; cogitur quis locare equum ſuum, ex quo conſueuit locare, & pro illo pretio tenebitur, & ſi conſtat, q̄ locat diuerſis pretijs, tunc ſtatuitur pretium arbitrio iudicis. tenet Plat. in. d. l. curſum ambularem. ¶ Tamen videtur dicendum, q̄ licet habeat venalem, ſi pœniteat, non poteſt compelli vendere. vt in. l. nec emere. C. de iure delibe. & in. d. l. in rem meam. quod Saly. ibi in. d. l. 1. non ſit indiſtinctè, credit q̄ poteſt pœnitere niſi ſit pœnitentia cum iuſta cauſa: quia quæ ab initio ſunt voluntatis, ex poſt facto efficiuntur neceſsitatis. l. ſicut. C. de actio. & obliga. ¶ Sed ego teneo, quòd licet nō expoſuerit ad vendendum, ſi eſt tempus famis, vel careſtiæ, poſſunt compelli ad vendendum victualia, iuſto pretio taxando. ne pauperes pereant. vt Monta. in. l. 4. tit. 10. foro. ll. lib. 3. in verbo, *que no quiere vender*. poſt medium vbi latè de hoc. ¶ Vbi inter alia dicit, quòd tempore famis ſi indigentes habeant pretium vnde ſoluant, tūc omnia liberè ſunt communicanda, & ſi non habent vnde ſoluant, tunc de publico pretium ſolui debet, ſi poteſt, quod eſt notandum. Et facit quod tenet Lucas de Penn. in. l. ſi minori. C. de iure fiſci. lib. 10. vbi ait, quòd qui fraudat panem eſurientium, vt vir ſanguinis eſt. vt in. ca. immolās. 14. q. 5. ¶ Nota vnum, q̄ licet quis cogatur vēdere triticum tempore careſtiæ, & neceſsitatis, vt dictum eſt, & hic tractatur, non cogitur vendere habita fide de pretio, ſed ei debet ſtatim ſolui pretium. glo. in. l. 1. C. de commun. ſeruo magnu. in verbo, neceſsitatem. & commendant eā ibi Bal. & additiona. Ioann. de Anna. in. ca. præſenti. de ludæis. * Et Grego. Lopez. in. l. 46. titu. 28. part. 3. in. gl. fin. in fine. * Quod facit ad pragmat. factam anno. 1549. Valliſol *que dize que ſe pueda tomar la mitad del pan a los arrendadores*. quia debet eis illicitò ſolui pretium. ¶ Intellige hoc, quòd quis cogitur vendere victualia, ſcilicet, quando habet extra † ſuam indigentiam. vt tenet Paulus de Caſtro in dicta. l. prima. C. de epiſ. audi. & Bartachi. de Firmio. in ſuo reperto. in parte, victualia. vbi ait, quòd victualia quis non cogitur vendere etiam iuſto pretio, ſi non habet vltra quàm ſibi ſint neceſſaria. ¶ Et licet quis cogatur vendere, non tamen compellitur alium emere, nec econtra: quia vnum ſtatutum non includit aliud. vt Bal. in. l. 1.

5

6

7

8

10

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.l.1.C.de commu.seruo.magnu.& Ioanne.de Plat.in.l.1.C.de supref.lib.11. ¶Quinimo tempore famis, seu carestiæ potestas non tenetur habere tot bernarios,& residentes, quos habere consueuit tempore vbertatis.vt tenet Bal.in.c. ex parte.de constitutio.nu.11.¶Et ꝙ quis teneatur victualia vendere iusto pretio vt dictum est,
11 secus † de non victualibus, quia tunc non compellitur iusto pretio vendere:quia quilibet est moderator ipsius.vt in.d.l. in rem.nisi in casib⁹ notatis per glo.in.l. in vtrum comparare.C.de contrahen.empti.¶Bar.tamen in.d.§.cura car-
12 nis.tenet,ꝙ tempore necessitatis, † & carestiæ coguntur vendere victualia minus iusto pretio. vt in.l.3.§.quæsitum.ff. ad.l. Rhodi. de iactu.& ibi notatur.& idem tenet Ang.in.l.si laborante. §.cùm in eadem.ff.eod.tit. vbi ad literam dicit, ꝙ quis potest cogi tempore necessitatis ad vendendum frumentum,etiam viliori pretio & idē tenet Ioan.de Anna.in.c.si quis.de furt.fi. colū. & Lucas de Penn.in.l.1.C. quibus muneri. libr. 10.¶Sed ibi in.d.§.cura carnis, tenet contrariū, dicendo ꝙ debent vendi iusto pretio.¶Pro concordia dicerem illud,quod tenet Stephanus Aufrer.in decisione capell. Tholos.decis.446.vbi ait,ꝙ si verò quis non exposuit victualia ad vēdendum,& est carestia in ciuitate, potest habēs frumentum,& alia huiusmodi compelli ad vendendum,etiam viliori pretio.allegat ad hoc.l.si pendentes.§.si quid.ff.de vsufru.Et ibi Bald.ad literam tenet,ꝙ habens bladum tempore carestiæ,potest cogi vt vendat communi pretio viliori ad hoc, vt populus fame non tabescat. Et isti qui habent,possunt cogi etiam ad faciendū panem pro exercitu.& idem tenet Bar.in.l.anno.ff.de extraordi.cri.& Flori.in.d.§. cura carnis.& Iaso.in.l. nec emere.C.de iure delibe.vbi dicit,quòd procedit etiam si sit nobilis & compellitur.Secus si est decurio.vt in.l.decuriones. ff.de adminis.tra.rerum ad ciui.pertine.& Hosti & docto.in dicto.c.1.de empti. & vendi.& Roma.in.l.1.ff.solut.matri.& idem Bar.in.l.1.C.vt nemi.liceat empti.speci.excuss.lib.10. ¶Et vide Ripam.in tracta.de peste.in.4.partit.nu.171. cum sequentibus.vbi concordat tex. in dicta.l. fi.§.item rescripserunt.ff.ad.l.Iuli.de anno.& dicta.l.1.§.cura carnis.vbi idem tenet transeundo cum Bar. in dict.§.cura carnis. quia si subest necessitas,quia est tempus carestiæ & tunc taxare potest pretiū frumenti,etiam minus quam valeat arbitrio suo,& ita procedit.d.§.cura carnis. & tunc diuites possunt cogi vendere minus iusto pretio,& etiam possunt compelli officio iudicis facere eleemosynā.vt in.c.sicut.47.distin.

& Abb.Panormit.in.cap.primo.de cleri.cgro.* Et vi.Io.de Neuizanis consi.74.nu.9.vbi tenet ꝙ præses potest prohibere nequis faciat caueā seu orreum annonæ vt carius vendat, & potest mittere ad orrea diuitum,& eos cogere frumentum vendere viliori pretio.Ang.in.l.annonam ff.de extra. ordi.cri.Iaso. in.l. nec emere. C.de iur.delibe.col.1.& per alia iura vt ibi per eum.* ¶Aut non subest carestia,& non possunt taxari minus iusto pretio,nec cōpelere ad vendēdum sed possunt iubere,ne carius vendātur.¶Et hęc taxatio pretij victualium à præfectis faciēda est post festum natiuitatis sanctæ Mariæ.vt in.d.§. post natalē.de pare.tene.in vsi.feud. Qui autem plus vendiderit,quam taxatum fuerit, si pœna per statutum limitata nō fuerit,pœna viginti librarum puniēdus est.per.d.§.post natale.vel extraordinaria arbitrio iudicis,secundū Ripā, vbi suprà.¶Et idem dicit ibi nu.175.ꝙ puniuntur,licet non plus vendiderit,sed si emētes in mensura fraudauerint,quia eadem pœna,vel falsi comprimendi sunt.vt in.d.l.annonā.§.onerant.¶In tantum,ꝙ tēpore famis,& carestiæ non habens
13 † panē,potest auferri habēti impunè.Bart.in.d. l.1.ff.ad.l.Rhodi.de iact.& facit tex.& ibi Abb.& Ancharra.in.c.3.d furti.& in.c.licet.de ferijs. ¶Et Bar.in.d.l.1.§.cùm in eadem.ad.l.Rhodi.dicit,ꝙ si vnus ex existentibus in naui habet cibaria,& alij nō habent quòd debet illa in cōmuni conferri.& glo.ibi dicit,ꝙ fortè ex consuetudi-
14 ne illius.l.potest cōpelli ad hoc:quia † tempore necessitatis oīa sunt cōmunia. Quod ibi Ang.in
15 telligit in comestibilib⁹, quia talia comestibilia sunt coīa.¶Ideo si tēpore carestiæ furetur † panem familiaris,vel mendicus,nō punitur: quia diues ex debito tenetur mēdicis subuenire. glo. in.c.discipulos de cōsecra.dist.5.in verbo,fame vbi singulariter. Et propter hoc videtur productum officium iudicis,licet modicum sit in vsu, secundùm Ioann.de Anna.in.d.c.si quis.de furtis.3.columna.vbi dicit,quòd etiam ex hoc infert Bart.& alij vbi suprà,quòd possunt saltuari stipendarij,qui propter necessitatem deprædātur necessaria pro victu, quod est verum, si dabant operam rei licitæ,putà pro defensione patriæ,& isto casu loquitur ille text.secus si dabāt operam rei illicitæ, nam tunc non subuenitur ei,qui posuit se in necessitate. vt in.l. si fideiussor.§.si necessaria.ff. qui satisdar. cogan. ¶Sed
16 iudex debet hoc facere generaliter, † idest, quòd generaliter contra omnes exuberantes fiat, & compellat eos ad vendendum, & vnum solum non compellat, quia statutum super hoc generale fieri debet, secundùm

dùm Bart.in.l.nemo.C.vn de vi. ¶Attamen,si
17 non est carestia, † licet possunt compelli per ciuitatem aut per superiorem huiusmodi victualia vendere,debent vendere iusto pretio contento in statuto generali, secundùm Bartolu.in dicto.§.cura carnis.& Barb.in dicto.cap.primo de emptione & vēditione.& sequitur decisi. Tholo.iam allega.& Montal.in.l.tertia.tit.5.part.5. vbi quoq; singulariter.de ista materia.& Ioa.de Plate.in dict.l.vnica.C.vt nemi.lice.in compa. speci.libr.decimo. ¶Ego quoque concordiam
18 afferam inter eos. † s.ꝙ quando est carestia,vēdantur victualia viliori pretio.s. pauperibus,sed diuitibus iusto pretio,per ea, quæ doctores tradunt in dictis locis. Ad cuius corroborationem
19 facit,ꝙ pauper † potest agere tempore necessitatis & carestiæ contra diuitem, vt sibi subueniat.vt dictum est.& glo.in. c. si hic. 47. distinctio.dicit,quod non iure actionis sed poterit implorare officium iudicis,prout tenet.d.Ioan. de Anna.in.d.c.si quis.de furt.in fin. & probat iste tex.in quantū dicit, *a raçonables precios.* ¶Quini
20 mo rustici,& agricultores, & similes † possunt compelli venire ad ciuitatem ad vendendum. Iste est casus singul.in.l.2.ff.de mundi. vbi ponitur authoritas Platonis, de quo loquitur imperator in lege finali.in principio.C.de iure delibe rā.¶Facit tex.in.l.pro locis.C. de annonis & tribu.lib.10.vbi non solùm ciues,sed etiam comittatenses ad deferendam annonam & victualia in ciuitatem arctari possunt,sicut compellūtur portare commeatum ad exercitum *vt Ioa. de Plat.in.l.1.C.de fundis.limitto.lib.11.& vi.Grego.Lopez.in.l.22.titulo.23.part.2.* prout tenet Ripa in.d.tracta.de peste.in.4.parte.nume.166. Tamen,prout ibi tenet,num.167. minus grauandi sunt remotiores propter expensas,quæ maiores fiunt ratione longioris itineris. vt in dicta.l. pro locis & ibi notat Bart.& si pro quinq; passibus viginti milibus possunt sufficienter prouidere de annona necessaria,non sunt remotiores vllo pacto vexandi.vt in.l.2.C.de eroga mil.anno.lib.12.& ibi Bar.¶In tantum,ꝙ si comitatenses non possunt supplere necessitatibus, tunc vicini etiā alterius ciuitatis & prouinciæ possunt à superiore suo compelli portare annonam ad ciuitatem egentem.vt tenet Angelus in dicta lege pro locis.& isto casu relaxandus est deuectus, vt omnes vendant sine collecta,seu gabella,prout tenet Ripa.vbi suprà. ¶Ad quod facit,quòd statutaj, & cōuentiones macellatorum vt teneā tur dietim macellare solummodo tantam quantitatem carnium possunt violari,nec sunt seruā da superueniente publica necessitate in populo & indigentia minoris quantitatis,ad quam tunc agi potest.vt tenet Bar.& Plat.in. l.quo ad præsens.C.de muri leg.lib.11.Ex quo infert Bar.ibi ꝙ licet tenens lacum Perusinū teneatur ex forma statuti;vel pacti mittere omni die in platea certam quātitatem piscium:tamē si superuenit magna quantitas gentium, cui dicti pisces non sufficiant,possunt cogi ad portandum maiorem quantitatem piscium pro reparatione corporis humani:quia cessant omnes exceptiones,& priuilegia in publicis subuentionibus. vt in. l. vnica.C.ne liceat in emp.speci.se excusa.libr.10.& Ang.in dicta.l.quo ad præsens.& vi.Bal. in.l.iubemus nullam.C.de sacrosanct.eccles.vbi tenet ꝙ priuilegium general.indultum, non includit casum publicæ vtilitati contrarium.* Et facit.l. 11.tit.22.part.1.* ¶Et idē dic de notario publico,
21 † quia potest compelli ad acceptandum rogationes.vt Barb.in dicto.ca.1.de empti.& vendi. & in dicta decisi.Tholos.Et idem dic de aduocato.vt in.l.14.titulo.19.libr.2.in ordina.regali.
22 ¶Sed quando intelligatur,& dicatur iustum † pretium,vt pro eo quis compellatur vendere rē ad victum,& quia in alijs rebus tex.est in.l. pretia rerum.ff.ad.l.falci.dic secundùm Salyc.in dicta.l.1.C.de epis.audi.in fine.quòd in ciuitatib⁹ aliquibus fiunt taxationes carnium quatuor vicibus in anno,& illa sunt pretia iusta,seu vbi nō fiunt,credit ad curam eius spectare, qui præest, qui secundum diuersitatem temporum,& steri litatem rerum,variabit pretia ipsarum,& hoc dicit,quòd probat text.in dicta.l.fi.ff.de anno.& in.l.non debere.ff.ad municipa.¶Et vide quoq;
23 Saly.in dict.l.1.vbi ait,ꝙ habens curam † fori,licitè potest statuere,ꝙ nullus emat in foro vltra duo sextaria grani,vt sic commodius omnes habere possint,quod dicit esse notandum.& idem tenet Ang.de Aretio.in.§.fi.Instit. de donatio. quasi in fine.& Hip.de Marsil.in singul. 441.& sic,ꝙ ex causa potest prohibere, ne vltra indigentiam quis emat,nec alijs res cariores reddat. ¶Et quoque debet iudex prouidere, ne carius
24 vendant † transeuntibus,quàm in mercato venduntur.vt tex.& ibi Abb.& Barba.in dicto.c.1. de empti.& vendi.& Ripa.in dicto tracta.de peste.4.parte.nu.176.cum sequentibus.alleg. Plate.in.l.animalia.C.de cursu publi. libr.12.& vi. ibi per Ripā.& nu.177.vbi de intellectu. Et facit quod tenet tex.& ibi Pla.in.l. septem diebꝰ. C.de eroga.milit.anno.lib.12.vbi tenet ꝙ prærogatiua in pretio rerum venalium,non est facienda militibus,& officialibus,plus quam vendantur priuatis personis.in foro publico: & si per minas,vel alio calore officialis hoc faciat, incidit in

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit in crimen concussionis. vt in.l. 1.ff. de concusio. ¶Tamen quando rustici per magistratum coguntur ad vendendum, & portare frumentum ad vendendum, pullos, oua, pisces, & cætera victualia, nõ debet permittere iudex eos diu morari ad vendendum minutim, sed vendere debent in grosso, vel per substitutum, & subito reuerti. ita tenet Plat. in.l. colonos. C. de agricoli. & censi. lib. 11. q non habet locum, quando rustici veniunt voluntariè ad vrbẽ, quia præsumũtur venire eo tempore, quo vacant ab opere nec habet locum in mulieribus. vt tenet Ripa. in dicto tracta. de peste. in dicta. 4. part. nu. 197. cũ sequentibus. ¶In tantum prædicta sunt vera, q potest iudex compellere ad victualia vendẽda & pretia eorum taxare, q si aliquis vadit ad forum, † & offert pro frumento plus debito, vt alij carius emant, vel vendant, vel promittit plus debito, tenetur crimine stellionatus. vt est tex. & ibi Bart. in.l. 2. §. Item si quis. ff. de crimi. stellio. quod sequitur Ang. de Aretio. in. §. de annona. Instit. de publicis iudi. Quod dicit ibi idem esse, si aliquis in damnum alterius offert plus p vno fundo, quã valeat, & sic punitur extra ordinem: & idem tenet Ang. in. d. §. fi. de donatio. Institu. vbi dicit, q hoc facit contra istos, qui vulgariter dicũtur encherisare (hoc est encarescer) frumentum, vel mercantias, quod dictũ Angel. comme. Hippolyt. de Marsil. singul. 441. quod est notãdum perpetuò secũdm eos. & sequitur additio Abb. in. d. c. 1. de emp. & vẽdi. in addit. quæ est in nu. 4. vers. & adde. vide quæ supra dixi in nu. 12. ¶Et facit quod tenet Fran. Luca. in tract. de fisco in. 2. parte nu. 41. tomo. 6. tracta. foli. 10. dicẽdo, q cõmittẽtes in. l. Iuliã. de anno. puniantur in. 20. aureis. l. 2. ff. ad. l. Iuli. de anno. quę pœna dicit, q cõmittitur per emẽtes bladũ causa reuẽdẽdi, & faciendi carestiã, & etiam per faciẽtes societatẽ, vt cõmuniter bladũ ematur. Itẽ secundũ eũ tenetur quis dicta pœna, quãdo scit naues venire cũ blado, & facit differre euentũ suũ, vel capere nauem, vel nautam, vt possit vendere bladas suas cariora, quod dicit q viget multi plurimũ & cõmunis olim morbus, & vitiũ. ¶Quoq; adde, q non solum potest iudex taxare pretiũ. vt
26 dictũ est, verũ etiã potest iubere, † & statuere, q reuẽditores nõ emant talia victualia vsq; ad certam horã, prout tenet Amanellus de claris aquis in singula. 8. per glo. in. l. 2. ff. de mundi. ¶Cõtrarium videtur tenere Ioan. de Plat. in. l. septẽ diebus. C. de eroga. milit. anno. lib. 12. vbi dicit, q ex illa litera videtur posse inferri, q contra ius esset consuetudo, vel statutũ, quo cauetur, q per septem dies fori nullus audeat emere prius, quam essent emptæ species, vel annona pro curialib', essent emptæ species, vel annona p curialibus, quia per hoc vẽdũtur viliori pretio, cessantibus emptoribus. & ibi dicit q fuit de mẽte Andr. de Barulo. Sed ego teneo opinionẽ Amanelli in. d. singula. quia est æquia. Et sic in pluribus ciuitatibus huius regni sunt talia statuta, q tales reuenditores (qui vocantur recatones) non emant victualia, verũtiã q ea in pretio non ponant (*ni la apalabren*) vsq; ad talẽ horã, & sunt iusta, sancta, & honesta, & vtilia ciuitati. & facit tex. in. l. 9. & in. l. 11. tit. 7. lib. 5. in ord. regal. ¶Et dictũ Io. de Plat. non obstat, quia ibi loquitur in alijs emptoribus, & non in reuenditoribus, quia aliquãdo tales mercatores sunt similes prædonibus. vt tenet Luc. de Pen. in. d. l. septẽ diebus. quia si tale statutum esset contra alios qui non sunt reuẽditores, esset nullum. ¶Quinimo dicit Faber in §. sunt præterea. Institu. de publi. iudi. num. 3. q lex non cogit locupletes vendere, nec eos punit vt notatur in. d. l. anno. ff. de extraor. crimi. in. g. vt plus. Sed eos, qui emerunt, vt carius vendant, quia hoc prohibet, & punit contra facientes, vt ibi: quia qui emerunt, vt carius vendãt, tales peccant etiam in foro conscientiæ: non sic, si prouisionem faciant pro sua necessitate, vel etiã pro reuendendo tempore carestiæ propter bonum commune, non intentione cupiditatis lucri. vt notant doctores in. c. primo. ne cleri. vel monachi. ¶Et q dicitur de annona, intellige de alijs frugibus. vt in. l. frugem. ff. de verbo. signifi. quia in omnibus illis locupletes coguntur vendere, si necessitas, vel fames immineat iusto pretio, & puniuntur ementes vt carius vendant. ¶Facit quod tenet Ripa. in dicto tractat. de peste in. 3. parte. numer. 178. vbi singulariter tenet, quod ementes annonam vt carius vendãt, possunt dici. Dardanarij, à Dardano authore, qui puniuntur variis modis: quia aliquando relegantur, vel in opus publicum damnantur, quandoque negotiatione priuantur, vel pœna viginti aureorum, & quoque puniuntur pœna stellionatus, vt ibi per eum. ¶Et facit pragmati. facta per nostrum Carolum, *contra los compradores del pan para reuender, y contra aquellos que venden pan delos arrendamientos que tienen.* vbi per te vide. Sed Nicasius de Voerda in dicto. §. sunt præterea. Institu. de publi iudi. n. 6. intelligit, q puniũtur qui emũt blada, & victualia vt carius vẽdant viginti aureis. s. quãdo vẽdunt in eodẽ loco, vel voluit vẽdere. Secus si vendant extra, & sic in alia ciuitate, seu prouincia. ¶Quod nõ habet locũ, quando emptores tritici vendũt, seu reuendũt in alio loco, seu ciuitate, quia incidunt in pœnã pragmaticæ

maticæ: quia lex est generalis in toto regno, & supradicta Nicasij de Voerda habet locum in particularibus statutis. ¶Adde etiam, & nota, quòd iudex debet esse diligens in inquirendo de omnibus criminibus, & delictis extraordinarijs, de quibus venit imponenda pœna arbitrio
27 potestatis, & maximè contra vendentes † carnes morbosas. vt in. l. prima. §. primo. ff. de ædilitio edict. Item contra ementes, & vendentes cum ponderibus falsis, seu non iustis. vt in. l. prima. §. final. ff. de extraordina. crimi. & in. l. arbitro. §. de eo. ff. de dolo. & l. penul. in fine. ff. de crimi. stellio. vt tenet Amodeus Iusti. in tracta. syndica. in parte, item in eo, quòd dictus notarius extraordinariorum fuit negligens. ¶Sed circa supradicta tene vnum dictum, quod tenet Paulus de Castro in. l. contra legem. ff. de legi.
28 num. 3. vbi ait, quòd si in cõcilio † ciuitatis esset ratiocinatum de imponendo certum pretium frumento, quia nimis carè vendebantur, & vnus ex consiliarijs anteaquam hoc fieret totum suum frumentum vendidit caro pretio, & postea fuit ordinatio facta, certè emptor potest agere contra venditorem, & rescindere venditionem tanquam factam in fraudem legis futuræ, & in fraudem eius. & idem, tenet Paulus de Castro in. l. prima. §. final. ff. de actio. emp. & vendi. & idem tenet Montaluus in. l. quarta titu. 10. libro tertio foro legum. in glossa finali. quasi in medio. ¶Quod extendit, quod non solùm habeat locum in tali consiliario, qui sciebat secreta concilij, verumetiã in magno mercatore, qui scit, q in concilio tale ordinatum erat. q emẽtes contra eum possunt agere ad interesse. quem vide. & idem videtur tenere Barto. in dicta. l. contra legem. & idem tenet Hippolyt. de Marsil. in l. statu liber. ff. de quæstioni. num. 17. allegando plures doctores hoc tenentes. & idem tenet Ludouic. Roma. in singula. 282. ¶Et dicit dict. Hippoly. q in simili adduci potest illud. quod tenet Baldus. in. l. quotiens. C. de rei vend. allegando Odofre. q si dubito mihi moueri quæstionem
29 † super domo, & eam alieno, deinde statim mihi mouetur quæstio super ipsa domo, q ex tali breuitate temporis præsumitur dolus ex parte mei vendentis, adeò, q talis venditio reuocatur. per titulum de aliena iudi. inut. cauf. facta. quod est etiam de mente Barto. in. l. quæ petitorio. ff. de rei vendi. & per alia iura. vt per Hippoly. vbi supra. nu. 18. ¶Vnum non omitto, q licut ciuitas, vel iudex potest statuere pretium victualibus, & iubere, & compellere ad vendendum, ita
30 potest statuere, † vel iubere, q non vendantur, si expedit, ita probat Barto. in. l. si in emptione. §. omnium. ff. de contrahẽ. empti. & melius hoc tenet Alex. ibi. in additio. ad eum Barto. ¶Item
31 nota, q si respublica habet granũ, † & triticum vel aliud ad vendẽdum, potest cogere ciues ad emendum, & nemo excusatur, licet ei necessarium non sit, q idem est in sale vrbis secundùm Barto. in. l. prima. C. vt nemi. lice. ab empti. spe cie se excus. lib. 10. & Paris de Put. in tracta. syndi. in dicto. versi. iudicis. folio. 184. num. 8. & tenet Stephanus Aufrer. in dicta decis. 446. Tholoss. in fine. & tenet Fran. Luca. in tract. de fisco. nume. 17. tomo. 6. tracta. folio. 7. & Ant. Curse. in notabilibus suis. in parte, fiscus, loquendo in fisco: dicens, q si fiscus habet multum frumentum. quod conseruare non potest, imponere potest subditis necessitatem emendi, & istud est onus patrimoniale, vt ille qui habet plus cogatur emere plus & minus iuxta quantitatẽ, & valorẽ sui patrimonij. Quod dicit Bart. practicasse & consuluisse Perusij, videlicet, q commune distribuat sal, vel granũ, vt quilibet cogatur emere plus & minus iuxta valorem patrimonij, & per hunc modum pecunia veniet in communi pro necessitate reipublicæ distribuenda, secundum Ioannem de Plat. ibi numero tertio. & Lucas de Pen. in fine. ¶Ibi quoque tenet dictus Ioann. de Plat. quòd imminente necessitate grani & alia-
32 rum specierum, quilibet † compellitur ire ad emendum etiam ad partes remotas, nec aliquis potest se excusare prætextu alicuius priuilegij, vel immunitatis, licet aliàs vbi non immineret necessitas, sed prouisio in futurum, excusaretur quis propter ætatem, & numero filiorum, & ex alijs causis vt in. l. 3. §. causa. ff. de muneri. & hono. ¶Et in proposito tenet in. l. in æstimatione. C. de frumen. Alexã. lib. 11. quòd si in prouintia sit sterilitas, poterunt præfecti annonæ eligere vnum, vel plures discretos, & expertos viros, qui pro frumento comparando se conferant ad alienas prouincias, & eis sine iussu principis salarium cõstituere, quod tenet & sequitur Ripa in dicto tracta. de peste. in quarta parte. nume. 162. ¶Et quoque ciuitas, seu respublica ad portandum frumentum, vel aliud causa reipublicæ potest accipere animalia singulorum. vt Barto. in. l. iubemus nullam. circa principium. C. de sacrosanct. eccle. Facit illud, quod voluit Bar. in. l. fi. §. fi. ff. de pigno. actio. de quo per Iaf. in. l. Barbarius. ff. de off. præto. nu. 30. cum sequentibus. sed hoc soluto pretio de publico secundũ eum.
¶Quinimo dicit Lucas de Pen. in dicta. l. prima. quali in fine. q in tali tẽpore carestiæ inducitur
33 † pecunia singulis pro modo facultatum, vt frumentum, & cæteræ species emantur exinde pro

vniuerso populo sustentando. & ita dicit, q̃ omnes in sua ciuitatæ sunt consueti facere tempore caresti æ, quòd imponunt talem collectam, p̃ modo substantiæ, & ad hoc compelluntur, quãuis maius commodum inde pauperes quam diuites consequantur: quia omnes in ciuitate necessarij sunt ad hoc, vt ciuitas perfecta dicatur secundum Barto. in dicta. l. secunda. ff. de nundinis. & tenet idem Luca. de Penn. in. l. prima. C. de quibus muneri. vel præsta. lib. 10. & idẽ Plat. vbi suprà, numer. 2. & in. l. hac prouidentissima. C. eod. de quibus muneri. seu præsta. vbi quoq; ait, q̃ ecclesia tempore istius necessitatis. debet conferre ad emptionem frumenti. & aliorũ specierum. ¶ Et etiam dicit Plat. in. l. 1. C. de omni agro deserto lib. 11. numer. 1. quòd ditiores ciuitatis possunt compelli mutuare pecuniam, quando immineret necessitas, & postea paulatim eis satisfiet, imposita collecta, & idem tenet Salycetus in. l. neminem. C. de sacrosanct. eccles. & ibi Cynus & vi. Ia. in. l. cunctos populos. C. de summa trini. & fid. catholi. num. 52. ¶ Plat. etiam in d. l. prima. C. vt nemi. lice. in empti. numero. 4. tenet quòd tempore necessitatis pro tali vtilita
34 te & vbertate in communi habenda possunt † cogi ciues frumentum habentes mittere illud ad vendendum in foro publico, & prout quilibet possessor prædiorum plus colligit, plus mittere cogitur, licet aliàs quis vendere, vel emere non cogitur. vt in. d. l. inuitum. C. de contrahẽ. empti. & ad hoc nemo valet excusari vigore priuilegij, cum sit onus patrimoniale, siue reale, ad quod etiam ecclesia tenetur iusto pretio, non viliori, sicut ad alia onera realia tenetur. vt in. l. finali. C. de exacto. tribu. lib. 10. maximè quando vertitur publica necessitas, cui nisi subueniatur, redundaret in damnum ecclesiæ, à quib⁹ muneribus publicis imminente necessitate quis nõ excusatur, etiam si sit de domo principis, vel Augustæ. secundùm Bart. & Plat. vbi suprà in fine. ¶ Et etiam pro aggregatione, & transuectione frumenti publici, & aliarum specierum victui necessariarum gubernator prouintiæ potest eis salarium de publico statuere, si viderit eis expedire. vt tenet Bartolus & Plat. in dicta. l. prima. C. de frumen. Alexan. libr. 11. Et dicit ibi Plat. q̃ quoque valet prouisio officialium habentium arbitrium super abundantiam, quòd pro quantitate frumenti, quam quis venire fecit in communi, habeat tantum pro corbe, pro labore suo vltra pretium frumenti. ¶ Etiam ob necessitatẽ
35 reipublicæ possunt subditi † vrgeri ad deputandum eorum nemora, aut molendina, seu alia vsui publico recepta competenti mercede. vt tenet Angelus consilio. 206. in principio. per tex. in lege venditor. §. si constat. ff. communia prædiorum. & in lege, item verberatum. ff. de rei vẽdi. & decisio. Tholos. iam allega. in fine. ¶ Et facit quod tenet Archiepiscopus Florentinus in tertia parte tit. tertio. c. 4. §. 4. vbi ait, quòd dominus potest à vasallis, & subditis suis exigere seruitia debita, scilicet, facere laborare in vineis, & campis, siue ducere ligna, vel victualia ad domum, soluendo eis debitum pretium sui laboris quia si aliter facit, rapinam committit. vide infra in. c. 33. in glos. prima. vbi latè. ¶ An si ciuitas
36 potest statuere, quòd frumentum † non possit vendi forensibus sub certa pœna. Bartolus tenet quòd sic. in. l. dudũ. C. de cõtra. empti. vbi ait, quòd statutum factum à ciuitate, quòd forensibus non liceat vendi, valet. per tex. in. l. in quorum. ff. de pigno. Bald. tamen in. l. si duobus. §. emptor. C. communi de lega. numer. 2. tenet cõtrarium. & cum Bald. concordat tex. in. l. 3. tit. 9. lib. 6. in ordina. rega. licet, contra istam. l. regiam sæpe à ciuitatibus fit, cùm expeditur. & idem cauetur in pragmati. facta anno. 1548. Vallisol. peti. 205. quam vide, vbi iubetur ne fiat talis prohibitio. Sed dictas leges regias intelligo, quando inest abundantia, aliàs secus prout tenet Matthæ. de Afflict. decisi. 290. numer. 9. dicendo, q̃ quando est modicum frumentum in regno, nõ debet vendi trate frumentorum per extra regnum: quia prima charitas incipit à se ipso. allegat tex. in dicto. c. primo. §. post natale de partene. in vsi. feud. & alia iura. quem vide. ¶ Et vltra ibi dicta facit in simili quod tenet Ioann. de Plat. in. l. si quis per diuinam. C. de aquæ ductib. 11. in fine. vbi tenet, q̃ si imperator, seu princeps, concedit alicui capere aliquam quantitatẽ grani publici, vel alterius reipublicæ, qua etiam respublica vtatur, intelligitur esse concessum quod est superfluum ab vsu ciuium, & hanc tacitam conditionem habet in se hæc concessio. s. si respublica, & vsus ciuium non indigeat: quia communis vtilitas semper intelligitur excepta, & reseruata. quod nota ad limitationem illarum legum. Et vi. singulariter pragmatic. 40. in curijs Valisoleti. anni. 1523. & vi. Grego. Lopez idẽ tenentem per. d. l. si quis per diuinam in. l. 15. tit. 1. part. 1. in. glo. postura: vbi etiam ait, q̃ si habẽs possessionem in illo loco, vetet extrahere triticum ab eo causa vendendi, non potest: quia potius tenetur vendere ciuibus iusto pretio quam alijs, per id quod notat Bartol. argumen. illius. l. in. l. 1. C. de metela. lib. 11. l. venditor. §. si cõstat. ff. comu. prædi. secus si dominus velit pro suo victo asportare: tunc forte posset vt ibi per eum in. d.

in. d. l. partitæ. & facit quod tenet Bal. in. l. cætera. §. si duobus. ff. de leg. 1. & Fabianus de Monte. in tracta. de emptio. & vendic. in. 3. q. princi. nu. 46. tomo. 8. tracta. fol. 27. vbi inquit, quòd valet statutum, & est rationabile: in quo disponitur, q̃ non liceat transferre bladum ad aliud terminum propter abundantiam in loco: & facit in simili quod tenet Grego. Lopez in. l. 19. titulo. 18. part. 3. q̃ si alicui ex priuilegio competit ius pascendi in aliquo loco seu territorio alieno, & pascua essent necessaria illis per quorũ terminos pascuntur illi præferuntur, & excludent priuilegiatum, quod nota vi. Abbas in. c. dilecti de arbitri. nume. 7. & Rochum de Curt. in. c. fi. de consue. fol. 46. vbi sequitur Abb. & Montal. in. l. 7. titulo. 11. libr. 2. fori. gl. 1. col. 5. in fine. * ¶ Quoq; dictæ leges regni habent locum in suo casu, scilicet, in pane, & q̃ panis non possit vetari, seu prohiberi, q̃ non extrahatur, secus est in hordeo, qa in hoc valet prohibitio, quia hordeum sub illa lege non comprehenditur, quia tantummodo dicit, *no se pueda vedar la saca del pan.* & appellatione panis, vel frumenti, non continetur hordeũ. Et ideo qui accusaret alium de frumento asportato, non obtineret probando de hordeo secundùm Ang. in. l. triticum. ff. de verb. oblig. licet aliàs generali appellatione contineantur, omnia quę ad victum sunt necessaria, vt notat glo. in rub. C. de cano. frume. vrbi. Roma. lib. 11. speciali verbo, & propria significatione, & simplici appellatione frumenti propter excellentiam intelligitur de grano, quo vti mur ad panem faciendum glo. in. d. l. frugem. ff. de verbo. signi. Et de isto intelligitur si quis promitteret. 10. corbes frumenti secundùm Bar. in. d. l. frugem, prout tenet Ioan. de Platea. in. l. modios. C. de suscept. & archa. libro. 10. quem vide illicò si hordeum non comprehenditur sub pane, vel frumento, est casus omissus à lege regia, & ciuitas põt statuere, q̃ nõ extrahatur à suo territorio: quia statuendo non est cõtra legẽ sed præter legẽ: vt Bar. in. l. omnes populi. ff. iure. ¶ Sed in casu, in quo non potest extrahi fru
37 mentum, emptor non perdit † pretium rei emptæ, & talis forensis potest retinere triticum, vel aliam rem emptã, donec ei restituatur suum pretium: tenet Bal. in. d. l. si duobus. §. emptor. C. cõmunia delegat. & Cremens. singula. 95. & Barba. in. c. ad audientiam. de rebus eccles. non alien. in fi. Feli. in. c. cùm causam. de re iudi. 9. colũ. ¶ Sed
38 nonne ciuitas, † quæ fecit hoc statutum, si vẽdat triticũ forensi, incidat in pœnã? Dic q̃ nõ, sed singulares personæ, quæ sub ea sunt, obligantur. vt Bal. in. c. cùm oẽs. de constitu. col. 7. versicul. sed quid ecce. nu. 26. quia cùm statutum fiat gratia ciuitatis, contra eam non debet interpretari, vt ciuitas puniatur contrafaciendo secundũ Bal. ibi.
39 ¶ Adde, quòd quãtitas deputata † ad emptionẽ frumenti, non potest minui, nec in alios vsus cõuerti, aliàs in duplum tenetur. tex. & ibi Bart. & Plat. in. d. l. 2. C. de frumen. vrb. constan. libro. 11. Vide quæ dicam infra in. c. 45. in glo. *nitomar.* & in cap. 19. iudicum syndicatus. in gl. *cobrar.* Quod facit pro istis horreis publicis & alhondicis.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis officium habet locum contra proijcientem stercora, & morticina in via publica, vel contra impedientem eam. In hoc casu dominus tenetur pro famulo. Rustici ducentes vecturam ad ciuitatem, non possunt cogi, vt cùm plaustris suis ducant exinde stercus extra ciuitatem.*

2 *Viæ purgatio, vel refectio ex publico fieri non debet, sed debet fieri à dominis domorum iuxta viam sitarum. Quando via est intra muros ciuitatis sed si est extra ciuitatẽ in loco, in quo iuxta non sunt vicini, debet fieri expensis communis.*

3 *Si tempore belli fuit mandatum villæ, vt faciat foueas & muros, debent fieri per modum patrimonij, non per capita.*

4 *A reparatione viæ publicæ, nemo excusatur.*

5 *Habens viam priuatam, eam reficere tenetur.*

6 *Si vicinus non est soluendo in reparatione viæ onus reparationis incumbit alijs vicinis.*

7 *Inquilinus, vel conductor, non tenetur ad reparationem viæ, sed dominus: & si conductor soluit, repetit à dño, vel in mercedem cõputat.*

8 *An si dominus non est soluendo, creditor mittatur in possessione vasallorum.*

9 *Purgatio viæ quando est momentanea conductor ad eam tenetur, secus si est perpetua.*

10 *Quando quis tenetur ad viam purgandam, intelligitur quatenus protendit latitudo domus suæ, vel fundi sui.*

11 *Emphiteota reficere tenetur viam publicã iuxta domum emphiteoticam.*

12 *Vsufructuarius ad refectionem viæ tenetur.*

13 *Qui tenetur viam purgare, non sufficit, quod*

Universidad de Deusto
Biblioteca

auferat lutum ab ea de medio, & proijciat in partibus, vel lateribus viæ.

14 *Qui vult reficere viam publicam, debet ad veterem latitudinem restituere.*

15 *Via publica non amittitur, etiam si populus ea non vtatur.*

16 *Via debet esse tuta transeuntibus.*

17 *Quod remedium competat contra impidientem purgare viam publicam.*

18 *Si via publica est destructa, an vicinus cõpelatur facere viam publicam per agrum suum. Et an quis possit transire per agrum alienum.*

Esten limpias. [1] Quia in hoc officium † iudicis habet locum, vt si in via publica proijciantur stercora, vel morticina, vel impediatur vt transiri nequeat, vel alia immunditia habeat. vt tenet Specula. in tit. de officio om. iudi. §. 1. versi. Item imploratur. nu. 11. per. l. 2. §. hoc interdictũ tantùm ff. ne quid in loco publico. vbi quoq; dicit Specula. q tale officium iudicis vendicat sibi locum quando talis via est facta arctior, vel angustior. vel est clausa, ita vt publicus commeatus impediatur, vel si talis via fodiatur, vel aliquid ibi fiat propter quod non potest trãsiri, vel vehiculum duci. Quòd nota, quia talia morticinia nõ licet proijcere in via. vt Bart. in. l. ædiles. ff. de via publica. * Et sicut si reperitur, quidam de nocte interfectus ante domum tuam, præsumitur mortuus ibi, vt vicinia teneatur si non recepit malefactorem, & est præsumptio contra domus domi num, ita est si aliqua morticinia, siue immũditia ibi reperiatur: quia omnis ista purgatio pertinet ad eum qui habet domum prope, nisi constet alium proiecisse: de quibus per Bart. in. d. l. ædiles & in. l. ne quis. ff. de incendi. rui. nau. & tenet Peregri. in parte locatio. in princi. * Et Plat. in. l. decernimus. C. de aquæ ductu lib. 11. nu. 2. vbi dicit, q de iure cõmuni talia morticinia, & stercora in via publica prohibitũ est proijcere, & proijciens talia turpia in aquæ ductu publico, fonte, vel puteo, iudicis punitur arbitrio, & grauiter moderãdo. Si aũt in priuato fonte essent proiecta, tenetur proijciens dño fontis actione iniuriarum, & etiã ad interesse. ¶ Et quoq; dicit ibi Plate. q est prohibitũ lauare pannos in summitate fluminis, ne cõmune poculum aquæ corrũpatur. ¶ In isto interdicto dominus tenetur pro famulo proijciẽte turpitudinẽ ex fenestra. vt in. l. 1. in princip. ff. de his, qui deiece. vel effud. q est verum si proiecit in locũ, per quem consuetũ erat trãsire, aliàs non. vt in dicta. l. 1. §. in summa eius titu. & in. l. si putator. ff. ad. l. Aquil. & Cepol. in tract. de seruit. c. 79. & tenet Bertachi. in tract. gabella. in. 7. part. nu. 30. tomo. 6. tracta. foli. 62. ¶ Adde vnũ in purgatione ista, q non possunt rustici ducentes vecturã ad ciuitatem cogi per iudicẽ, seu officiales, vt cũ pl austris suis ducant exinde simũ, vel stercus extra ciuitatẽ. l. 2. in principio. ff. de mundi. prout tenet Fran. Luca. in tract. de fisco. in. 3. parte. de collectarũ immunitate. nu. 8. tomo. 6. tract. fol. 14. ¶ Et purgatio, vel refectio istius viæ non debet esse, vel fieri ex publico, sed debet fieri à dominis domorũ iuxta viam sitarũ. vt tenet Bar. in. l. per buthinã. C. de immunita. nemi. cõcedenda. lib. 10. & ibi Ioã. de Plat. nu. 2. Quod intellige secundùm Barto. ibi qũ via publica est intra muros ciuitatis, quia tunc debet quilibet munire, iuxta domum suam. & idẽ dic si via est per burgos ciuitatis. vt est tex. cũ glos. in. d. l. ædiles. versi. ciuitatẽ. & tenet Cæpola in tracta. de seruitu. in parte, via est. qõ. 25. vbi de ista materia. ¶ Si verò est extra ciuitatẽ in loco, in quo iuxta non sunt vicini, debet fieri munitio, & refectio expẽsis cõis, imponendo collectam pro quãtitate patrimonij. vt ibi. & in. l. ad instructionem. C. de sacro sanct. eccles. secundùm Pla. in. d. l. si per viciniam. * Et vi. Bal. & doct. in. l. præses prouinciæ. ff. de offi. præsid. vbi dicũt, q ille text. facit cõtra possidẽtes casalina, in quibus sit turpitudo, & tota contrata disformatur & putrescit q dominus cogitur ad purgandum & claudendum si huiusmodi sunt in vijs publicis vt in. l. specialem & in. d. l. ediles. ff. de via public. * ¶ Quinimo mendicãtes validi, & corpore robusti, possunt ad purgandas plateas & vias compelli. vt in. §. si verò. in authen. de quæstore. colla. 6. & tenet Ripa. in tract. de peste. in. 3. par. nu. 146. Quod intelligit ibi in nu. 155. in rustico, vel in assueto, ad laborandũ. secus in nobili mendico, nõ cõsueto laborare, huic enim miserendũ est, quia inter oẽs aduersitates fortunæ infelicissimum genus infortunij est tali quando fuisse fœlicẽ. vt in. c. cõsiderãda. & vi. gl. 86. distin. ¶ Et ideò dicit Bar. vbi suprà. q si tẽpore belli mãdatũ † fuit tali villæ, vt faceret foueas, muros, & stacatos tali castro, nã tũc per modum patrimonij, non pro capita fieri debet, quod dicit esse quotidianũ. Quod intellige, quando indiget magna reparatione. Si autem valuæ, & muri ciuitatis indigent modica reparatione, tunc conuicini tantũ tenentur reficere, cum ipsi habeant maiorem vsum eorũ. secundũ Ioan. de Plate. ibi in fine. ¶ Et in tali reparatiõe † viæ publicæ nullum genus hominũ excusatur, quia nõ numerantur inter sordida munera. vt Ang. in. l. absit. C. de priuileg. Aug. lib. 10. & Bar. ibi. nec ecclesia. & sic q res ecclesiæ ad istam refectionẽ publicarũ via rũ tenetur. vt latè Cæpo. in. d. tract. in part. vici. q. 25. ¶ Sed si via est priuata, † vt si est constituta alicui per modum seruitutis, tũc ipse tenetur reficere, & constituens, seu debens tenetur pati vt in. l. refectionis. ff. cõmunia prædioru. si autẽ est via vicinalis facta ex collationibus priuatorum ibidẽ agros habentiũ, & tunc similiter ad eos pertinet refectio. vt in. l. 2. §. via. ff. ne quid in loco publi. vbi tex. declarat diuersas species viarũ secundùm Bar. & Plat. in. d. l. per viciniã. ¶ Sed qd si aliquis vicinus non est soluẽdo † in reparatione viæ? Dic q tunc onus reparationis incumbit alijs vicinis, secundùm Ludoui. Roma. in singula. dic mihi. per glos. in. l. fi. ff. de via publica. in glo. fi. quæ incipit, quæ viam, & tenet Cepol. in tractatu seruuũ. in parte. via est. q. 25. versi. sed qd si ille. vbi ait, q si via nõ est destructa ex antiquitate, vel casu, sed aliquis eã arauit, seu aliter dẽstruxit, tenetur reficere, si est soluendo, aliàs vicini reficient. vt glo. in. d. §. fi. & dicit non esse ali ibi. ¶ In tali enim refectione † viæ non tenetur in quilinus, vel conductor: sed dominus domus tenetur, & eo cessante, tenetur talis cõductor sumptibus pensionis. vt est tex. & ibi Bar. in. d. l. ædiles. §. quicunq;. ff. de via publica & Ioan. de Plate. in dicta. l. per viciniam. & Floria. in. l. pendente. §. si quid cloacarij. ff. de vsu. fruct. vbi etiam dicit, q repetit à domino, si fortè pensione non retinuit apud se. & idem tenet Ias. in. l. 1. C. de iure emphiteo. num. 28. & idem tenet Ang. in. l. 1. C. de anno. & tribu. lib. 10. vbi tenet, q talis conductor tenetur talia, quæ refecit computare in mercedem. & idem tenet Bal. in. l. 3. C. de actio. & obliga. per dictam. l. ædiles, quẽ tex. dicit esse notabil. Et ibi quoq; dicit, † q vasalli non possunt conueniri ad soluenda debita domini, & si dominus non habet aliunde vnde soluat, potest mitti creditor in possessionem vasallorum. ¶ Sed intelligerem suprà dicta, quando purgatio non est † momentanea: quia si est momentanea, putà in purgando, vel faciendo stercora, vel alia immunda purgare, cõductor tenetur, vt colligitur ex dictis Bart. in dicta. l. ædiles, dicendo, quòd si quis habitat gratis si immundatio est momẽtanea, tenetur secus si est perpetua. vt notatur in. l. 3. §. 1. ff. de impensis. & idẽ tenet Ias. vbi suprà. & hanc opinionem refert Cæpola. in dicto tracta. in dicta. q. 25. sed dicit q in hoc ipse putat, quòd si refectio debet durare pro tempore, quo habitare debet gratis, vel maiori, teneatur, aliàs nõ, per ea quæ notant Bar. & Ang. in. l. diuortio. §. quod in anno. ff. solut. matri. ¶ Et quia suprà dictũ est, q quis tenetur reficere viam, intelligitur † in quantum protenditlatitudo domus suę, ita est in arg. l. singularum in fine. C. de ædifi. priua. vel quatenus protendit latitudo cuiuscunq; fundi, quę fit in ciuitate, vel in burgo, versus dictam viam publicam. tenet Ioan. de Plate. in. l. in dictiones. C. de anno. & tribu. lib. 10. nu. 1. argu. in. l. inter eos. ff. de acquiren. rerum domi. per. l. adeò. §. insula. eod. titu. & institu. de rerum diuisione. §. insula. & dixi, cuiuscunq; fundi: quia quicunq; fundus sit in ciuitate, vel burgo, idem iuris est, siue sit domus, siue stabulum, siue ortus, & siue sit fundus rusticus, siue vrbanus: quoniã in vrbe, & in burgis potest esse fundus rusticus, quia non locus, sed materia facit prædium vrbanũ. l. vrbana prædia. ff. de verb. signifi. prout tenet. d. Cæpo. in. d. tracta. in. d. parte, via. q. 25. in fi. ¶ Item emphiteota, † vel libellarius tenetur reficere viam publicã iuxta domũ suam emphiteotã, & expensis suis. vt in. l. 2. circa principiũ. versi. publicarũ functionũ. C. de iure emphyteot. & ibi ponitur per Alber. de Rosa. in. q. 131. ¶ Et dicit idẽ esse vasallo, & est notandum, quia isti dicuntur habere vtile dominium. vt. in. l. 1. §. 1. ff. si ager vectigale. vel emphyte. & notatur in. c. cum Bertoldus. de re iudi. & glo. in. l. si vt certo. §. si duobus vehiculũ. ff. cõmodati. ¶ Quod idem dic † de vsufructuario, qui ad refectionẽ viæ tenetur. vt in. l. si pendẽtes. §. si quis clocan. ff. de vsufru. & quòd ibi notatur. & in. l. athei. eo. tit. & in. l. qui cõcubinas. §. qui ortos. ff. de legat. 3. & quod notat Bart. in. l. his verbis. §. idẽ respondit. eo. titu. & in. l. fi. ff. de vsufructu. vbi omnino vide. quod intelligit dictus Cæpol. vbi suprà. in. d. q. 25. versi. itẽ de vsufructuario, nisi possessiones essent steriles, in quibus habet vsumfructũ, quia tunc non tenetur. ¶ Et nota q ille, qui tenetur purgare viam, non sufficit si auferat † lutum ab ea de medio, & proijciat in partibus, vel in lateribus viæ, quoniã tenetur in totũ auferre de via. vt in. d. l. 1. §. purgari. ff. de via publica. & tenet dictus Cæpola vbi suprà. qõ. 26. vbi etiã dicitur, q reficere dicitur, qui aperit, & qui purgat omnes omnino, & qui in pristinũ statum reducit vt in. d. l. 1. §. reficere. ¶ Et qui vult viã publicã reficere, debet ad veterem † latitudinem restituere, & nõ debet latiorem, nec longiorem, nec altiorem, nec humiliorem sub nomine refectionis facere, nec in via terrenũ seu glaciam ponere, aut sternere viam lapide, quæ terrena sit vel cõtrario destracta terrenam facere. vt est tex. in dicta. l. 1. §. si quis in speciem. & in. §. 1. Et in effectu sub specie refectionis nõ potest quis viam deterio-

deteriorem facere impunè, imò prohibẽdus est vt in dicto.§.si quis in specie.& ibi per gl. & Cæpolam vbi suprà.versic.2. ¶ Et nota, q̃ licet talis
15 via publica mutetur, † vel alteretur nunquã amittitur etiam si populus ea non vtatur. vt in.l. viã publicam.ff.eod.de via publi. ¶ Quæ via debet
16 esse tuta transeuntibus, † & prætor debet prospicere, ne quid mali eis contingat.vt tenet Speculat.in titulo.de iniurijs.§.primo.versi.adhoc. *Et in tantum via debet esse apta ad transeundũ vt non prohibeatur, vel impediaꝫ quis per eam ire: vt in.d.l.ediles.ff.de via public.vbi Alberic. inquit, q̃ sicimator, seu officialis habet discũ super quo laborabat in via publica, & quidam cum plaustro transiens tetigit cum plaustro discum: ita q̃ forfex cecidit, & fracta fuit, q̃ non tenetur defractione, & dicit q̃ ita obtinuit.* ¶ Quod au-
17 tem remedium competat † contra impedientem purgare vel reficere viam publicam, & quæ sint necessaria, & quomodo formari debeat libellus in isto interdicto, & positiones in eo quomodo debeant fieri, & de multis alijs quæstionibus, vide per dictum Cæpol.vbi suprà, in dicto tracta. in parte, via est.quæstio.27.& quæst.28.cum sequentibus. ¶ Et an si via publica est destructa compellatur vicinus facere viam publicam per agrum suũ, dic q̃ sic.vt in.l.si locus.§.fi.ff. quem ad seruit.amit.sed de iure debet ei resarciri per rẽ publicam.vt per glo.ibi & Bart.in.l.fin.ff.de pigno.actio.& Feli.latè in additiõe ad Abb. in Decreto col.11.vbi vide, an quis possit de iure transire per agrum alienũ.glos.in.c.omnes leges.prima distin. Et recoligendo omnia dicta Feli. dic, q̃ licet transire, quando subest iusta causa, & necessaria, & transitus est innoxius.per.c.fin.23.q.2.& quando est penitus destructa, vt dictum est, & quando vadit per fundum domino non prohibente, siue sciuerit, vel ignorauerit, per.l. diuus.ff.de seruit.rusticorum prædiorum.& quãdo quis in necessitate vellet comedere vuas in agro alieno, & non aportare.capit.discipulos. de consecra.distin.5.& ille, qui transiuit saltem.30. vicibus in vno anno per agrum alienum domino permittente, acquisiuit facultatem transeundi.l.in primo.iuncto.§. hoc interdicto. ff. de itiner.actu priu.& de materia.vi.tex.& glos.& ibi scribentes in lege per agrum.C.de seruitut. * Et vi.Peregrin.in par.damna.q.6.in glo. alieno vbi etiam asserit, quòd si per viam publicam nõ põt transire, & aliquis immittit oues suas, vel alia animalia per fundum vicini, quòd nõ tenetur soluere damnum statuti, intelligens dummodo ciuiliter immittat, ita q̃ fundum custodiat inquantũ potest.*Et Guid.Pap.consi.92.nu.1.& sing.626. & noster Montal.in reperto.ordina.in parte: iti nera. Et quando quis potest ingredi in agrum alienum.vi.l.17.tit.28.par.3.& l.15.tit.4.for. ll. libro tertio.& lex.qui seruandarum. ff. de præscri.verbis.

SVMMARIVM.

1 *Qui inter cassellas humorem fecit, cogitur ad eas purgandas.*
2 *Ædificans in solo publico, cogitur annuam pensionem præstare.*
3 *Ædificari potest quis in loco publico sola ciuitatis licentia.*

k **Salidas.** k Vi tex.in.l.si quando.§.secũdum.ff.si seruit.vẽdi.ibi, respondeo si in loco publico id feciſſet, per interdictũ cogi posse.vbi Bald.Ang.dicunt, q̃ ex illo text.
1 sumitur arg. q̃ ille † qui facit sterquiliciũ, seu cacatorium, vel excrementum inter cassellas cogitur ad eas purgandas, si vltra solitum ibi facit humorem.& tex.ille loquitur in loco ad hoc nõ deputato.& vi.Bar.in.l.1.§.idem ait.ff. nec quid in loco publi.vbi quoque dicit, q̃ si quis in loco suo facit aliquid, ex quo fœtor, vel putredo fit in via, potest agi interdicto illius, q̃ dicit menti tenendum. ¶ In proposito istius text.dic, quòd ædificans † in solo publico.cogitur per officium iudicis annuam pensionem præstare, aliàs ędificium
2 debet demoliri, vt in.l.1.C.de diuersis prædi.lib. 11. Vide Paul.de Castro in.l.fluminum.ff.de dãno infecto.numer.2.& vide.l.23.tit.32. parti.3. & tex.in.l.1.§.si quis nemine.ff.ne quid in loco publico.de quo vi.pragmaticam in libro pragmaticarum.l.71.& quæ dicam in.capi.23.infra eod.in glo.prima versi.quod extende.*Sed hoc intellige, quando ædificat sine licentia ciuitatis: quia cum ea sola potest quis edificari in loco publico. tex.in.l.3.& 18.tit.22.par.3.& ibi Gregor.Lopez in gloss.*o del concejo*.quem vi.*

SVMMARIVM.

1 *Statuta debent confirmari, tamen factis à Castris & villis requiritur, quòd per ciuitates cõcilium confirmentur.*
2 *Statuta, quæ sunt bona, secundum exigentiam & conseruationem publicam sunt confirmata ex propria naturali iustitia.*

Si rex

3 *Si rex iurat seruare statuta, intelligitur ea cõfirmare.*
4 *Papa, vel rex, confirmando priuilegia alicuius ciuitatis, vel ecclesiæ intelligitur confirmare, ea quæ sunt iusta.*
5 *In confirmatione feudorum intelliguntur feuda verè legitima confirmata.*
6 *Papa, si vellet, potest confirmare statuta cõtra libertatem ecclesiæ: tamen generaliter confirmando non videtur ea confirmare.*
7 *Licet Papa reprobet quædam statuta, per hoc non videtur alia approbare.*
8 *Licet papa, vel rex confirmet statuta valida alicuius loci, non propterea dicũtur statuta papalia, vel regalia, sed illius loci.*
9 *Papa licet confirmet excommunicationem, promulgatam solus episcopus ab ea potest absoluere.*
10 *Ratione confirmationis cõtractus quis nõ sortitur forum.*
11 *Confirmando rex statuta, non dicitur ea dare.*
12 *Confirmando Papa seu princeps priuilegia antiqua, nunquam intelligitur de nouo ea dare: fallit vt hic.*
13 *Confirmatio superioris supplet defectum solẽnitatis formæ, & personæ, quando superior est Papa, vel princeps.*
14 *Ex natura confirmationis est adhibere robur, & validitatem actui confirmato, non autem illum extendere.*
15 *Confirmatio aliquorum statutorum, est reprobatio aliorum.*
16 *Statuta confirmata per superiorem an possint reuocari per statuentes sine licentia superioris confirmantis.*
17 *Si statuta confirmata sunt obscura, vel dubia, an possunt per statuentes declarari.*
18 *Duces & Marchiones an possunt confirmare statuta suorum locorum.*
19 *Superior potest inferiores cogere ad sua statuta exibenda, vt videat an super prohibitis, vel in derogationem iuris superioris aliqua sint ibi statuta.*

1 **Prouеer sobre ello.** 1 S.reprobã do, vel confirmando: quia talia statuta debẽt cõ
1 firmari per superiorem † .i.per regem.tenet Bal. in.l.humanum.nu.2.C.de legi.quia antequam confirmẽtur talia statuta sunt imperfecta, & non ligãt. vt tenet Bal. in. c.1. de constitut.in principio. Nam licet populi possint facere statuta, non valẽt sine cõfirmatione principis.vt tenet Barba.in additio.ad Bal. in.d.l.humanũ quod dicit esse notabile ad limitationem. l. omnes populi. ff. de iusti.& iure. ¶ Et q̃ talis confirmatio requiratur tenet idẽ Bal.in.l.fi.C.de iurisdi. om. iudi. nu.4.& Pau.de Castr.in.l.priuatorũ.C.eod.tit. nu.6.& per Bar.in.d.l.oẽs populi.num.3.&.4.& ibi Alex.in addi.& idẽ Bar.in.l.1.ff.quod quisq; iuri.nu.1.& idẽ tenet Ang.in.l.si quod.C. de legatio.lib.10.& Bal.in cõsi.124.in.1.vol.in.fi. & Feli.in.c.cũ omnes.de constit.col.13.versi.2.linita, & est tex.in.c.cũ consuetudinis.de cõsuet. & tex.in.c.cũ accessissent.de constit.ibi, sicut dicitur confirmatum. ¶ Sed contra Bal. & contra supradicta tenet Iaſ.in.d.l.omnes populi.in repe. 8.col.nu.35.in fine.dicendo, q̃ cũ quilibet populus habeat facultatẽ faciendi statuta de iure, non requiritur alia confirmatio superioris quãuis aliter, & malè teneat Bal.in.d.l.humanũ.& Cy.in. l.fin.de iuri.om. iudi. ¶ Sed de consuetudine obseruatur contrarium.& sic dictum Bal. & sic debent confirmari à principe secundùm Iaſ.vbi suprà.& sic in nostra Hispania vtitur, quia talia statuta confirmantur per senatores consilij regalis, & si sunt noua, iubent ad petitionem cuiuscũq; non custodiri, nisi per eos videantur, & confirmentur.vt in isto tex.*Et.l.8.styli quam vi.qui nimo dicit ibi quod est casus curiæ in quo conditores statutorum possunt vocari, citari, & conueniri corã rege super dictis statutis per eos factis.* Et circa hoc quotidiè prouisiões emanãt. Quod est contra pragmaticam.47.in vol.pragmat.vbi tenet, q̃ non suspendantur appellatione pen-

dente. quam vi. ¶ Et tene, q̃ quemadmodum statuta condita à ciuitatibus confirmantur à principe, ita eod. modo confecta à castris, vel villis, vt valeant, requiritur q̃ per consilium ciuitatis, cui subiacent confirmentur, approbẽtq; vt tenet Bar. in l. si quod extra ordinarium. C. de legatio. lib. 10. nume. 4. in fine, quem sequitur Bal. in d. l. omnes populi. col. 2. nu. 3. & noster Montal. in l. 1. tit. 7. lib. 1. fori. in glo. in rem. & facit quod tenet Bald. in rub. de constitutio. nu. 21. * Et Greg. Lopez in l. 12. titul. 1. par. 1. glo. fi. in fin. * ¶ Tamẽ
2 si statuta sunt bona secundum exigentiam † & conseruationem publicam illius loci, nõ indiget alio directore: quia confirmata sunt ex propria naturali iustitia. vt Bal. in dicta l. omnes populi. nu. 2. versi. modo restat. ¶ Nec hoc habet locum in statutis mercatorum, & aliorum artificũ, quia ista statuta sunt confirmata à iure communi, & ideo non est necesse quòd confirmentur per. l. municipalem, nec per superiorem. vt in. l. receptitia. & ibi Bal. C. de constitu. pecunia. & tenet Bal. in tracta. statu. in parte, artifices. * Contrariũ tenet Peregrin. in part. iudex. q. 3. in gloss. artifices, in fin. quòd talia statuta artificum nõ valent nisi confirmentur per superiorem, vt per Bal. in l. per iniquum. C. de iur. omn. iud. * ¶ Tamen si
3 rex † iurat seruare statuta ciuitatis, per tale iuramentum talia statuta dicuntur ab eo confirmata esse. vt tenet Hippoly. de Marsi. in singula. 71. allegando Bal. in consil. 284. incipiente. per statutum. aliàs incipit. verba Iacob. de Aretio. in principio volu. quod Baldus ibi in expresso in fine tenet, dicendo, cùm igitur illustris dominus ciuitatis Astensis iurauerit seruare statuta ipsius ciuitatis, per hoc videtur confirmasse ipsa statuta: quia iuramentum firmat actionem. allegat text. in. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. 2. q̃ facit pro ciuitatibus huius regni: quia dum rex nouiter intrat in eas, ad portam ciuitatis, anteaquam intret, iurat seruare consuetudines, priuilegia, & statuta ciuitatis, quia postea nõ requiritur quòd per eum iterum confirmẽtur. * Et idem tenet Rolandinus à Valle consi. 29. nu. 31. vbi facit festum de dicto singul. Hippolyt. de Marsi. * Et tene. q̃ quando Papa, seu rex confirmat statuta alicuius
4 ciuitatis, vel ecclesiæ, intelligitur † cõfirmare ea, quæ sunt iusta. vt notant Bart. & doctores in. l. prima. per glos. ibi. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & idem tenet Bald. in. c. in præsentia. de probatio. 5. columna & in. l. cùm oportet. in principio. C. de bonisque liber. & in. l. lege. prima columna. ff. de constitutio. principis. & notabiliter in capitulo. primo per quos fiat inuestitu. in vsi. feudo. & tenet Iaſ. in. l. more. ff. de iuri. om. iu-

di. numero. 37. & additio Abb. in capitulo. inter dilectos. de fide instrumen. in additione, quæ est in verbo, priuilegium. & tenet Socin. in fallen. suis, in parte, lex generaliter. versi. fallit ratione præiuditij. ¶ Et licet rex, seu Papa confirmet statuta, non valent si sunt contra bonos mores & iustitiam naturalem. vt tenet Baldus. & dicit mentem tenendum in capitulo. ad nostram. de probatio. numero. secundo. quia rex & regnum non possunt approbare consuetudinem inhonestã, & pestiferam. Quia vt dicit Innocentius, consensus regis nullum tanquàm iniquæ legi robur tribuit: nec potest dici, quòd iura naturalia possunt reges distinguere. vt. C. si contra ius vel vtilit. publi. l. final. quia in hoc nulla cadit ratio distinctiua, vnde non esset distinguere, sed perimere secundum Bal. vbi suprà. ¶ In confirmatione quo
5 que feudorum intelliguntur † solùm confirmata feuda verè legitima, & non alia. tex. in capitul. & ibi Bald. in dict. titulo. per quos fiat inuestitu. & in. capitul. ea quæ de re iudic. & Iaſ. vbi suprà. numero. 38. ¶ Et ita dicit ibi in numero. 39. quòd
6 si Papa vellet, posset confitmare † statuta contra libertatem ecclesiæ. vt notatur in capitulo. 1. de transact. Tamen generaliter confirmando Papa statuta, non intelligitur confirmare ea quæ sunt contra libertatem ecclesiæ. vt Baldus in dicta. l. omnes populi. 8. columna. & in capitul. venientes. de iure iurand. & dixi in gloss. primà. istius capituli. & idem tenet Iaſ. in dicta. l. omnes populi. numero. 36. ¶ Facit quòd notat Baldus. & Imola. in. l. legata inutiliter. ff. de legatis. primo. vbi ait, quòd licet Papa † reprobet quædam statuta, per hoc non videtur confirmare alia inualida: quia confirmatio statutorum generalis non extenditur ad inualida. vt Alexand. in consilio. 38. in quarto volumine. ¶ Et licet Papa, vel Rex confirmet statuta alicuius loci, valida non pro
8 hoc dicuntur † statuta papalia, seu regalia, sed illius loci. vt tenet Baldus. in. l. ex placito. tertia columna. C. de rerum permuta. & Felinus in capitulo. primo de sponsal. quarta columna. ¶ Ad idem facit quod notat Baldus. in proœmio Decretali. super verbo, rex pacificus, vbi ait, quòd si
9 Papa † confirmat excommunicationem factam ab episcopo, tamen solus episcopus potest absoluere. & facit bene text. in capitulo. nuper de sententia excommunicationis vbi episcopus potest absoluere ab excõmunicatione canonis. ¶ Quoque facit: quia licet ratione contractus quis fortiatur forum. l. hæres absens. §. final. ff. de iudi. capitul. Romana. §. contrahentes. de foro competen. in. 6. tamen si aliquis facit cõtractum in vno
10 loco, deinde in alio confirmauerit, † nõ fortitur forum

forum in loco confirmationis. vt in. l. si quis in legatione. ff. de iudicijs. & ibi solus, Ludoui. Roma. ad hoc allegat illum text. & dicit esse perpetuò menti tenendum: quia nescit eum alibi. pro ut tenet Iaſ. in dicta. l. more. ff. de iuri. omn. iudi.
11 numero. 29. ¶ Confirmando † rex ista statuta, nõ dicitur dare. vt est text. solennis in. l. si donare. §. primo. ff. de donatio. inter vir. & vxor. & gloſ. singula. in summa. 25. quæstione. 2. Et facit quod tenet glossa. in. l. ex verbis. in versicul. cui. C. eo.
12 titulo. de dona. inter. vir. & vxo. vbi Papa, † vel princeps confirmando priuilegia antiqua, nunquam intelligitur de nouo dare, sed ea confirmare prout sunt & vi. gloſſ. in capitul. quis nesciat. 11. distinctio. in verbo authoritate. vbi vide. Sed quid operetur cõfirmatio? Dic quòd tria. vt per gloſſ. in capitul. frater. 17. quæstion. 4. ¶ Et facit quod voluit Innocen. & Ioan. Andre. in capitul. dudum de decimis. vbi dicit, quòd quando appa ret principem confirmantem voluisse de nouo inducere. in dubio præsumitur confirmasse eo modo, quo potest de iure communi, non autem de plenitudine potestatis. ¶ Et facit quòd tenet Paul. de Castro in. l. conuentionum. ff. de pactis.
13 numero. 2. vbi dicit, quòd qui confirmat, non disponit, nec dat, sed datum roborat. Et facit quod tenet Abb. in capitul. ex parte. & in capit. quia. de priuileg. & in capitu. inter dilectos. de fide instrumen. vbi latissimè Felin. 9. colum. vbi ponit regulam quando confirmans videatur de nouo dare, cum pluribus fallentijs. ¶ Sed ista regula dicit Bartol. quòd fallit, quando actus est nullus: quia qui confirmat, dat. vt in. l. adoptio. la segunda. & ibi notat Angel. ff. de adoption. adde text. vbi est gloſſ. in. §. fina. Institu. de tutelis. vbi Bal. Sed ista fallentia non semper procedit in principe: quia confirmando electionem inualidã, non intelligitur eam validare, nisi faciat ex certa sciẽtia. & vt tenet Bartol. in. l. si constat. ff. de appella. in. 2. notabil. prout tenet Iaſo. in dicta. l. more. numero. 30. ¶ Vbi, in. numer. 31. tenet q̃ quoque, fallit, quando quis confirmat actum imperfectũ nam dicitur perficere, & dare. Et vide Hippoly. de Marsil. in singula. 196. vbi dicit, quòd confirmatio superioris validat inualidum. & Syluestrina in parte, confirmatio. & vi. gloſſ. in dict. capitul. frater. 17. quæstio. 4. & in dict. capit. quis nesciat. 11. distinctio. ¶ Tertiò fallit, quando actus dependet à potestate confirmantis, & apparet eũ de nouo velle confirmare. l. quærebatur. ff. de milit. testa. secundum Iaſ. vbi suprà. ¶ Quartò (vltra Bar. & docto. secundùm Iaſ. ibi. nume. 33.) fallit, quando quis confirmat actum tanquam factum, qui in veritate nunquam fuit actus, nã censetur de nouo dare. text. dicit esse notabil. in. l. si donatio. & ibi ad hoc Bald. notat. C. de donatio. & idem tenet Bald. in. l. antepẽ. C. si aduersus rẽiudi. ¶ Sed si priuilegium confirmationis impetratum à Papa, vel a principe est subreptitium, putà, quia est confirmatorium alicuius instrumenti quòd erat falsum, vel alicuius contractus simulati, & de his non sit facta notitia Papæ, vel principi confirmanti, talis confirmationi. l. penitus operatur, etiam (quod est fortius) si in confirmatione apponantur illa verba. confirmamus actum si de se est validus, aliàs, de nouo concedimus. nil operatur, etiam si adesset (quod est fortius) clausula supplentes de plenitudine potestatis omnes defectus tàm iuris, quàm facti, si qui sunt adhuc stantibus omnibus istis clausulis cõfirmatio nil valet, & nil operatur, propter vitiũ subreptionis. vt latè per Abba. in dicto capitul. inter dilectos. de fide instru. colum. 7. numer. 8. & ibi per additionatorem, in parte, priuilegiũ. & tenet Iaſo. in dicta. l. more. numero. 35. &. 36.
¶ Adde tu quoque in materia confirmationis, quod tenet Bald. in. l. final. ff. de testamen. tutel.
13 vbi ait, quòd † confirmatio superioris supplet defectum solennitatis, defectum formæ, & defectum personæ, quod dicit valde notandum. Quòd intelligit Iaſon, vbi suprà, numer. 40. quo ad defectum iuris ciuilis, non autem iuris naturalis, vel gentium, putà, consensus, secũdùm Angel. in. l. adoptio. ff. de adoptio. allegat Innocen. in capitulo. nil. de electio. facit authentic. sacramenta puberum. C. si aduers. vendi. ¶ Sed hoc intellige in Papa, vel imperatore: quia nullus inferior à summo principe, etiam si esset Cardinalis de latere, potest confirmãdo supplere defectum solennitatis omissæ in contractu. vt docto. in capitulo. primo. de transactio. vbi Anton. & Abb. & Bald. hoc notant. ¶ Aduerte quoq; , quòd ex
14 natura † confirmationis est, adhibere robur, & validitatem actui confirmato, non autem illum extendere, vt notabiliter Bald. in. l. aduersus. in fine. C. aduersus rem iudicatam. & in. l. nominationes. in fine. C. de appellatio. & vtrobique allegat. text. notabilem cum gloſſ. in. l. Aurelius testamento. ff. de liber. lega. & idem tenet Bald. in capitulo. primo. in principio. per quos fiat inuestitu. in vsi. feudorum. vbi voluit post Innocen. in capitulo. dudum. de decimis. quòd si certa priuilegia confirmentur per Papam, non intelligitur confirmare, vt aliquod ius nouum detur, nisi aliter constet de intentione confirmantis. ¶ Et facit quod tenet Bald. in capitul. decernimus. de iudi. colum. 2. loquẽdo in principe confirmante iurisdictionẽ delegatã, quæ erat nulla. Sed hoc li-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mitatur,nisi princeps confirmaret ex certa sciẽtia,quia tũc propter clausulã,ex certa sciẽtia,nõ solum dat robur actui confirmato,sed etiã illud extẽdit,vt tenet notabiliter Bal.in.d.ca.ex parte,in fi.& in.d.l.nominationes.tu vide glossa.in terminis.in.c.dudũ.in verbo,cõcessione prædicta.de decimis.quam limita vt per Abb.ibi.& tenet Iaſ.vbi suprà.numer.42.¶Adde quoque,q̃
15 confirmatio aliquorũ ſtatutorũ est reprobatio aliorũ inualidorũ examinatorũ.vt Paul. de Castr.in.l.legata inutiliter.ff.de leg.1.& Alex.in.d. consilio.38.in.4.volu.& Bart.& Dy.in.d.l.legata.dicunt,q̃ cõfirmatio vnius capituli,vel statuti de pluribus sapit reprobationẽ aliorũ.¶Postquam talia statuta sunt cõfirmata,an possunt re
16 uocari per ſtatuentes,ſine licentia ſ cõfirmantis? Glos.in.d.c.frater.17.q.4.tenet quòd sic.in gl.fi. in fine.& tex.in.c.2.de cõfirma.vtil.vel inuti.& Abb.in.c.1.eius titul.& glos.in authen.de defenſo.ciuita.§.interim illud. in verbo, remouendi. collat.3.¶Bald.in.c.1.in gl.ſuper verbo nos Romanorũ.de pace cõstã.in vſi.feudo.& Bal. in.l. omniũ.C.de testa.in fi.& ibi doct.& idem tenet Aug.in.l.Paulus.la primera.ff.de re iudi.in fin. dicẽdo,q̃ ab ſtatuto populi cõfirmato per principẽ,ſtatuentes possunt recedere, & reuocare,& dicit esse mẽti tenendũ.& hãc opi.tenet Alexã. in.d.l.omnium.nu.3.cum qua transeunt docto. ibi.Salyc.& Fulgo.& Petrus de Ancharra.in repet.c.canonũ ſtatuta.de cõstitu.vers.ſed hic inciderer quæro.& facit text.in.cap.dilecto. de præben.ibi.clausula prohibitionis adiecta à contrario ſensu.Et Abb.ibi dicit,q̃ ſtatuta collegij confirmata per ſuperiorem,possunt reuocari per ſolum collegiũ.est text.in.c.cũ accessissent. de cõstitu.¶Quod intellige verũ,nisi ſuperior adiecisset clausulã illi cõfirmatiõi.ſ.q̃ ſi cõtra fieret, nõ valeret,ſecundũ Alex.in.d.l.omnium. nu.3. & Iaſ.ibi.nu.7.verſi.limita.vbi dicit, q̃ ideo debẽt esse cautæ cõmunitates quando faciũt cõfirmari ſtatuta à principibus,vt nõ permittant apponi clausulã decreti annullatiuã:quia etiã ſi cõfirmatio ſit facta mero & puro fauore ſtatuẽtiũ, tamẽ per dictã clausulã annullatiuã videtur ſuperior habere,p illicito quicquid postea ſtatuẽtes in oppositũ attẽtarẽt,ſecũdũ Abb.in.d.ca.dilecto.nu.4.& Ioã.de Anna.in.c.quia frustra, de vſuris.de quo per Iaſ.vbi ſuprà.Et circa hanc.q. vi.quæ dixi ſuprà,in iſto tex.in gl.*lashara*.nu.21. vſq; in fine.& vi.Roma.in consilio.116.& in consilio.65.1.colũ.& Cardi.in cõsilio.130.& Lapum. allegatione.86.& Oldraldũ cõsilio. 259. in principio.2.col.*Et adde q̃ tenet.Ioan.de Imol.in.l. ex facto.ff.de vulga.& pupil.q̃ ſi ſuperior cõfirmat ſtatutum inferioris,& apponit clausulã decreti,q̃ nec inferior nec dominus potest reuocare illud ſtatutum,ſed nec interpretare: quem ſequitur Barba.in rubri.de fide.inſtrumento. col.
17 26.*¶Sed quid ſi iſta ſtatuta ſic ſ cõfirmata sunt obſcura,vel dubia, an iſti ſtatuentes possunt ea declarare? Bald.in.l.ex facto.ff.de vulgar.& pupilla.in principio,dicit,quòd credit quòd ſtatuta cõfirmata à ſuperiore,q̃ interpretatio eorum pertinet ad ſuperiorẽ:quia ſicut habet ius potẽtius in ſtatuẽdo,ita habet ius potentius in interpretando.vt ibi.& in.l.fi.C.de legi. & idẽ tenet Angel.ibi,in principio.dicẽdo,q̃ ſi ſtatuta ancianorum essent authoritate apoſtolica confirmata,Papę esset interpretatio,ad quem pertinet diſtinctio.allegat.l.quia.ff.de iuriſdi.omn. iudi.& d.l.ſi.de legi.& Alexã.ibi in.d.l.ex facto. nu.7. dicit,q̃ Imol.ibi dicit hoc verũ eo caſu,quo antiqui,id est,rectores ciuitatis cõdere non possunt per ſe ſolũ ſtatuta,absq; cõfirmatione ſedis apoſtolicæ,ſed vbi anciani cõdere possunt per ſe ſolum ſtatuta absq; cõfirmatione ſedis apoſtolicę, vel regis, quanuis poſtea sint confirmata à ſede apoſtolica,nõ obſtãte hac confirmatione,poterũt ipſi interpretari.quod ſequi videtur ibi Alexãd.Sed dicit hoc limitari,niſi eſſet appoſita in confirmatione iſta clauſula.decernimus itritum quicquid cõtra factũ fuerit, & dicit q̃ idem voluit Barto,& communiter alij excepto Bald. in d.l.omnium.vbi præfati doctores diſtinguũt,an tale ſtatutũ poterat fieri per ſtatuentẽ ſine cõfirmatione,aut nõ,quia cadẽ ſolẽnitas quę requirũtur in ſtatuẽdo,& confirmando,cadẽ requiritur in interpretãdo.d.l. ſi vt proponis. C. de nupti. auth.ſi cõtra.C.de testa.ſecũdũ Alex.vbi ſuprà. ¶Sed occurrit mihi dubiũ. Aliquis dux,vel mar
18 chio,† ſeu comes,vel alius dominus temporalis, qui villas,loca,& iuriſdictionem in eis habet ſi confirmat ſtatuta facta per ſua loca, vel caſtra ſi requiratur alia confirmatio regis,vt ex eis iudicetur? Credo q̃ ſi in ſuis terris habẽt regalia, q̃ alia confirmatio non requiratur,licet contrarium ſit per ſenatores conſilij regalis, qui ad petitionem cuiuſlibet iubent dicta ſtatuta ad conſilium portari, & q̃ non vtantur eis,donec per eos ſint approbata: quæ confirmatio, & approbatio regis non est neceſſaria:quia qui habet regalia,per ſua priuilegia potest confirmare ſtatuta,quæ confirmatio habet vim priuilegij,ita tenet Bald.in consilio.110.in.1.volu.in.2.colum.verſi.ſed ad idem, facit fortius,& dicta cõfirmatio facit ius inter omnes in ſuo territorio commorates,& in ſuo territorio possunt omnibus legem dicere,qui in territorio ingrediuntur,quia talis lex prædio datur ad

tur ad inſtar confeſſoriæ & negatoriæ,in quibus non diſtinguitur vnde sunt.vt in.§.æquè. Inſtitu.de actio.& in.l.ſi quis diuturno.§.fin. ff.ſi seruitus vendi.ſecundum Bald.in.d.consilio. ¶Et facit quod tenet idem Bal.consilio.128.in.3.vol. vbi tenet,quòd ſtatutum pòt cõfirmari, per magiſtratum habentẽ merũ imperiũ.vt in.l.1.§.1.ff. quod quiſq; iuris.& in.l.multi.C.de sentẽ.interlo.om.iudicũ. ¶Quinimo teneo, q̃ iſti duces, marchiones,& comites,& alij dñi tẽporales huius regni iuriſdictionẽ tẽporalem habentes perpetuã,licet nõ habeant regalia in ſuis villis, ſeu locis,ſtatuta ſua sunt ius ciuile potius,quam prætoriũ,& non indigent cõfirmatione regis. Quia iſti duces,& cæteri domini tẽporales in ſuo ducatu,ſeu comitatu aſsimilãtur magis principi,quã præſidi,vt tenet Bald.in.l.receptitia.C. de conſtitu.pecu.in principio.licet aliqui allegent glo. in contrarium in titul.ſi de inueſtitura. inter domi.& vaſall.orian.in vſi.feud.¶Sed ſi iſti domini sunt temporales,vel ad beneplacitum ſuperioris,tunc non æquiparantur principi in ſuo comitatu,nec ſtatutum ſuum est ius ciuile, ſed prætorium.Secus,vt dictum eſt,ſi sunt perpetui,cuius dignitas,& iuriſdictio tranſit in filios,tunc æquiparantur principi,& ſtatutum ſuum est ius ciuile,& non indiget alia confirmatione regis.vt tenet Salyc.in.d.l. receptitia.& ſic pòt intelligere dict.gl.contrariã.Et ad hoc facit text.in.l.12.tit. 2.par.2.vbi duces,& alij domini temporales, qui ex ſucceſsione hæreditaria in ſuis terris habent merum imperium,possunt cõdere legẽ,& forũcum populi voluntate & cũ per iſtã.l.cõcedatur dño leges ſeu ſtatuta facere,non indigẽt alia confirmatione.Et ita teneo q̃ ſi populus ſtatuta cõdidit,ſi confirmãtur à dño loci,quia per ſuã confirmationem viſus est conſentire, & facere vnà cum populo ſuo,non indigent confirmatione regia,quia per.d.l.par.habent poteſtatẽ faciendi. ¶Sed hoc intelligo,dumtamen non ſtatuãt cõtra ius.vt in expreſſo tenet Iaſ.in repet.l.omnes populi.ff.de Iuſti.& iur.nu.35.in fi.vbi quoq; dicit,q̃ quilibet populus habet facultatem faciẽdi ſtatuta,& non requiratur alia confirmatio ſuperioris,licet Bal.& Cynus.teneant aliter, & malè ſecundùm eundem Iaſonem.ibi, quem vide: & hoc in terris regalibus, licet contrarium obſeruetur de conſuetudine, quanto magis in terris dominorum,quia ſufficit ſua confirmatio, cùm ex diſpoſitione dicta.l.partit.possunt ea,condere,& ſine vlla confirmatione valent, quia habẽt à ſuperiore authoritatem præcedentem faciẽdi. per.d.l.nam ſi non haberẽt,requirebatur authoritas accedens.vt tenet Bal.in.c.cùm omnes. de conſtitutio.num.23.*Et quia ſicut artifices poſſunt inter ſe facere ſtatuta, & ſic facta per eos sunt confirmata à iure communi: & ita non eſt neceſſe q̃ confirmentur,vt dixi ſuprà.nume.2. & tenet Bald.in tracta.de conſtitut.nu.9. tomo 8.tracta.fol.22.ita inquit fore in ſtatutis factis à dominis vnà cum populo:quia videntur per.d. l.partitæ confirmata.*¶Sed cõtra hoc tenet Angel.in.l.imperium.ff.de iuri.om.iudi.col.3.verſicul.ex prædictis. & ibi Barba. in additionibus ad Bar.in additione quæ est in num.8.vbi dicit, q̃ ſi datur alicui ciuitas,non datur licentia condendi leges,vel ſtatuta,quòd dicit notandũ.Sed hoc non obſtat, quia licet per dictam donationem non detur ſibi poteſtas legem condendi,datur ſibi per dict.l.part. Vel aliter,licet ipſe ſolus non poſsit condere,ſecus vnà,cum populo ſuo, vt ibi.¶Sed quicquid ſit de iure, ſemper video, quòd talia ſtatuta,maximè in ſupremis audientijs regalibus non cuſtodiuntur, niſi sint confirmata per regiam poteſtatẽ,niſi dicta ſtatuta sint antiqua,& vſitata. ¶Et quia iſti populi,& eorũ domini non possunt ſtatuere,nec condere cõtra ius regium,vel commune,vt Bald.in.d.l.omnes populi.col.5.verſi.ſed hic dubitatur &.l.formã. C.de offi.præfe.Alex.in.l.nemo poteſt.ff. de lega.primo.colum.prima.& Abb.in capitu.quòd per his.de maiorita.& obedi.& Innocẽ.& Abb. in capitul.final.de offici.legat. quia ſi par in parem non poteſt ſtatuere, multo minus inferior contra legem ſuperioris ca.cùm inferior de maiorita.& obedi.l.nam & magiſtratus. ff. de arbitris.*Et vi.Grego.Lopez in.l.12.tit.1.par.1.in gl. *ſobre las gentes* & in.gloſ. *otro ninguno.*Est vtile vt dicta ſua ſtatuta videantur per ſenatores regalij conſilij,vt aboleantur de libro,& capitularibus, ſi qua sunt contra ius, & ſenatores conſilij illico debent ea videre,examinare,& tradere dictis villis,& locis,ea quæ sunt vtilia,& pendẽte examinatione,non debet ſuſpendi effectus nec executio dictorum ſtatutorum,nec dictæ villæ,ſeu loca sint ſine regimento,& gubernatione,vt tenet dicta pragmati.47.in libro pragmati.* ¶Adde, quod pòt ſuperior cogere inferiores ad exhibẽdum ſua ſtatuta,vt videat, an ſuper prohibitis, vel in derogationem iuris ſuperioris aliqua sint ibi ſtatuta, vt Bartol.in.l. ſub prætextu. de extraor.crim.Bald.in.l.omnes populi. ff. de Iuſti. & iur.& tenet Ancharra.in repeti capitul.canonum ſtatuta de conſtitutio.columna. 85. & vid. ſuprà,in capitulo.ſecundo.in gloſſ. *confederacion.* numero.13.*

Prætorũ. Cap. XVII. finis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

Domus publica dicitur, in qua iustitia, & rectores ciuitatum congregantur ad consilium faciendum, & ad gerendum negotia vniuersitatis.

2 *Ciuitas debet esse coadunata tuba, vel campana, edicto, vel nuntio.*

3 *Si rectores in platea aliquid fecerunt, non diceretur ille actus factus ab vniuersitate, sed à singulis.*

4 *Domus publicæ non debent conuerti in vsibus priuatorum.*

5 *In domibus publicis debent habitare correctores, & non in domibus priuatorum: & si non sunt domus publicæ, de publico debent conduci, vt in eis habitent.*

6 *Iudex cum primum ad vrbem accedit, debet videre, & visitare publica horrea, seu domos bladorum, vt si indigent reparatione, reparetur.*

a DEconcejo.[a] Quod dicitur public⁹ locus † in quo debent conuocari iustitia, & rectores ciuitatum ad cõcilium faciendum, & ad gerenda negotia vniuersitatis. vt glossa. in. l. sicut. ff. quod cuius vniuer. nomi. & probatur in. l. prima. eius titul. & est tex. in. l. obseruare. C. de decurio. libro. 10. in verbo curiã. & ibi Ioan. de Plat. 1. col. & Luc. de Pen. vbi exponit. i. ad prætorium, vel palatium publicũ. vt in. l. 3. C. de operi. publicis. & in. l. decurio. eius titul. dicit, q̃ est locus, vbi conueniunt, & morantur decuriones, vel dicitur curia conuentus decurionum & talia consilia vniuersitatũ fieri debẽt in curijs vel palatijs. vt per Pla. in. d. l. obseruare. ¶ Ad hoc faciendum debet ciuitas esse adunata

2 † secundum cõsuetudinem, vel tuba, vel cornu, campana, vel edicto, vel nũtio. Et de hoc in actu vel syndicatu est opus vt fiat mentio, aliter non valeret actus. vt est casus in. l. actuarios. C. de numerarijs actuari. lib. 11. & glo. in. l. ita tamen. ff. ad trebellian. in princ. & tenet Ang. in. §. q̃ si tuto. Institu. de curato. nu. 8. ¶ In tãtum, q̃ si isti rectores

3 † ciuitatũ essent in platea, & aliquid facerent, nõ diceretur ille actus factus ab vniuersitate, sed à singulis: quia ad hoc vt actus dicatur gestus ab vniuersitate, oportet, q̃ more solito congregentur. vt in. d. gl. dict. l. sicut. & ad hoc est notabilis secũdũ Abb. in. c. cũ omnes. de cõstitu. 7. colum. nu. 7. quasi in fine, & ibi per eũ, & per eius additiona. quãdo dicatur actus gestus in cõmuni, &

4 ab vniuersitate. ¶ Et istæ domus † publicæ non debent conuerti in vsibus priuatorum. vt in. l. 3. C. de operib. public. ¶ In quibus domibus publicis debẽt habitare † isti correctores, & officiales, & non in domibus priuatorum. vt tenet Paris de Put. in tracta. syndi. in parte, expensæ

5 *Prætorum. Cap. XVIII.*

TRosi se in forme, si ay casa de concejo,[a] y carquidam. fol. 110. nu. 5. & in. l. 1. C. de palati. & domi. domesti. libr. 11. & ibi glo. & Ioan. de Plat. vbi non licet habitare in domibus, vel palatijs principis nisi sint iudices, & officiales publici, quib⁹ non licet habitare in domibus priuatorũ, nec cũ eis conuersationem habere: quia nimia familiaritas parit contemptũ, vt in. l. obseruãdum. ff. de offic. præsi. sed debent habitare in dictis publicis domibus, vt eorũ reparationi prouidere cõpellãtur: & si non sunt domus publicæ, de publico debẽt cõduci, vt in eis habitent. vt Plate. vbi suprà. De quo vide quæ posui in. cap. 8. suprà. eod. in glos. *por sus dineros.* ¶ Et cum primum iudex ac

6 cedit ad vrbem, primò debet videre, & visitare † horrea, seu domos bladorũ, si quẽ patiũtur defectũ tecturæ, vt illas faciat reparare, ne pluuijs frumẽta de vastẽtur: aliàs si in hoc & ipse, & sui officiales fuerint negligẽtes, ad eius præsidis damnum redũdabit. text. & ibi Plat. in. l. cũ ad quãlibet. C. de. cõdi. in public. horre. libro. 10. & text. in. l. siue in aliquam. ff. de offi. proconsu. quia est maxima incuria. i. negligentia cuiuslibet administratoris sarta tecta non reparare, id est, domos denudatas nõ cooperire, & permittere, q̃ res pluuijs deuastentur. secũdũ Plat. in. d. l. cũ ad quãlibet. Quinimo secũdũ Lucã. de Pẽ. ibi, debẽt facere, q̃ in istis domibus publicis aliqui habitẽt: qa domus inhabitata deterioratur, & facilis est ædificiorum ruina, incolarum subtracta custodia, & facit iste text. ibi, *seinforme.*

SVMMARIVM.

1 *Carcerans inuentus ad pœnam vel ad custodiam.*

2 *Carcer est duplex.*

3 *In criminali tenet sententia ipso iure, licet iudex ponat maiorem pœnam, quam debuerit, nec dicitur error expressus in sententia.*

Liber

4 *Liber homo, an potest damnari ad carcerem.*

5 *De iure ciuili an potest poni pœna perpetui carceris.*

6 *Carceratio an debet esse in loco publico, & si potestas iussit aliquem custodiri, cuius expensis custodiri debet.*

7 *Si iudex, vel custos carceris bene non custodiuit captum, & fugit, tenetur soluere pro eo illud pro quo erat captus, sed non alia debita. vt infrà numer. 8.*

8 *Potestas tenetur, si captũ aufugit, licet captus sit traditus custodibus carceris, vi. hic.*

9 *Si potestas deputauit hominem fidelem pro carceris custodia, & approbatum in illo officio, qui postea aufugit cum carceratis, non tenetur, cum non sit quid sibi potuit imputari. Et idem in tutore, qui posuit alium loco sui.*

10 *Commentariensis, qui alicui commisit carceres, qui tempore custodiæ diligens, & sufficiẽs reputabatur, si postea mutauit mores, non tenetur talis commentariensis.*

11 *Si potestas iussit aliquem custodiri, & custos eum non carcerauit, quia erat nobilis, & honestissima persona, sed fide eius commisit, qui fugam arripuit, talis custos non tenetur.*

12 *Tutor, vel curator, qui deposuit pecuniã minoris apud campsorem, ad cuius fidem communiter recurrebatur, non tenetur pro dictis pecunijs per fugam, & cessationum dicti campsoris.*

13 *Custos carceris an teneatur eadem pœna, si captus aufugit.*

14 *Custos eo ipso præsumitur in culpa, & negligentia, quando reperitur captus male custoditus. Ideo custodi incumbit onus probãdi, quod sine culpa, & negligentia aufugit.*

15 *Custos quomodo debet probare diligentiam custodiæ, vt non teneatur, si captus aufugiat.*

16 *Custodi parcitur, quando carceratus rumpit murum in loco absconso, vel sub terra, nisi permisit in carcere ferrum immiti.*

17 *Si carceratus mortuus est in carcere, potestas tenetur, nisi probet, quod non dolo, nec culpa mortuus sit.*

18 *Carcerarius potest torqueri eo ipso, quòd carceratus aufugit.*

19 *Exhibendo potestas custodem carceris, an liberetur.*

20 *Custos carceris quando non est in dolo, punitur pro modo culpæ arbitrio iudicis.*

21 *Custos, qui non custodiuit captum, qui veniebat absoluendus, vel qui per gratiam debebat relaxari, non tenetur.*

22 *Captus iniustè, & fugiens, non tenetur.*

23 *Carcerarius non potest liberare carceratum absq; suo periculo, sine licentia iudicis.*

24 *Si non reperitur quis fecit carcerari vel recõmendari captum anteaquam relaxetur, banni menta debent fieri.*

25 *Licet quis sit in debitè carceratus, nõ debet relaxari sine licentia iudicis.*

26 *Carcerarius excusatur, si in carcerem permisit lucem ingredi, & fenestram cancellatam aperuit, ne capti macerarentur.*

27 *Carcerarius non est in culpa, nec in dolo, quando consanguinei carcerati intra lignum perforatum, vel intra panelos, aut intra vnam tabulam ferrum imposuerunt, cum quo carceratus catenas limauit.*

28 *Carcerarius excusatur, si ipse de nocte dormiret in domo carceris, vel si de die carcerati insurrexerunt contra ipsum, & eum ligauerũt, seu vulnerauerunt.*

29 *Si carcerarius ex consuetudine habet camarã, vel mansionem in palatio separatam à carcere: Vel si de nocte dimissis carceratis bene clausis, & ipsi ruptis catenis, & ianuis euaserũt, talis carcerarius non tenetur.*

30 *Carcerarius, qui de nocte solitus est accedere ad domum suam ad dormiendum, hoc faciens, non censetur in culpa. Et etiam si dormiebat in carcere, & somno grauatus carcerati fugerunt non tenetur, dummodo ante dormitationem diligentiam fecerit. Et idem si muri, & portæ carceris. Et tectum erat fragiles,*

vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel carcer ſtabat in aliqua domuncula linea, vel ſtabulo, ex quibus quis poterat facilius euadere.

31 *Cuſtos excuſatur, ſi non cuſtodiuit ita bene ſenem ſicut iuuenem, ſeu eum, qui traditus eſt ligatus. Et excuſatur, ſi violentia ſibi fiat.*

32 *Carcerarius an excuſetur, ſi filius, vel vxor carcerati induat ſe veſti mulieris, & in carcerem intrauerit & induit veſtes carcerato, qui exiuit carceris in forma mulieris.*

33 *Quid ſi carceratus euaſit à carceremiraculoſe.*

34 *Si officialis, qui non habet carcerem recommẽdauit in carcerem poteſtatis aliquem delinquẽtem, qui indecum alijs fugit, an teneatur carcerarius, an cuſtos carceris teneatur, ſi poteſtas poſuit alium cuſtodem.*

35 *Eximens captum à carcere, vel à manibus familiæ, qua pœna puniatur.*

36 *Fugiens à carcere, an habeatur pro factore, & condemnato.*

37 *Captus fugiens cum omnibus captis, vel cum maiore parte, cuſtode ignorante, præſumitur delicti reus, ſecus ſi aliàs fugiat.*

38 *Captus pro inquiſitione criminis ſpecialis habetur pro factore fugiens à carcere. Secus ſi eſt captus pro generali inquiſitione.*

39 *Fugiens à carcere cum effractione, vel cõſpiratione, habetur pro confeſſo. Secus ſi aufugiat ſine fractione, quia pro confeſſo nõ habetur ſed pro motu iudicis punitur.*

40 *Fugiendo à carcere publico aperto, non habetur pro confeſſo. Idem ſi per muros carceris fugiat, ſine vlla fractione. Et idem ſi fractis compedibus, exit per hoſtium, quod inuenit apertum. Vel ſi aufugit de palatio, poteſtatis.*

41 *Carceratus iniuſtè, licet fugiat, non punitur.*

42 *Carceratus iniuſtè, vt euadat, ſi aliter euadere non poteſt, licet ſibi occidere cuſtodes carceris illicitè ipſum cuſtodientes, & non tenetur de homicidio, nec de fracto carcere. Imò talis captus iniuſtè ſi non fugit, ſi poteſt, capite punitur.*

43 *Iniuſtè carcerato licitum eſt iuramẽtum rumpere.*

44 *Fugiens à carcere animo redeundi, nõ dicitur fractor carceris.*

45 *Mulier fugiens à carcere cauſa euitandæ libidinis, non punitur, quia licitum eſt ſibi fugere, & cuſtos carceris punitur ſi cognouit mulierem captam.*

46 *Quid ſi exiuit cauſa implendi votum.*

47 *Mulier efugiente de carcere mulierum, & eunte ad carcerem virorum, an dicatur frangere carcerem.*

48 *Fugiens à carcere propter nimiam ſæuitiam iudicis, vel propter eius minas atroces, an habeatur pro fractore.*

49 *Bannitus excuſatur, ſi non comparet, nec mittit procuratorem, ſi timet vim ſibi inferri.*

50 *Fugiens à carcere, & illicò vadens ad ſuperiorem, & coram eo ſe præſentans, non dicitur fugere à carcere.*

51 *Contra fugientem ab carcere ad hoc, vt habeatur pro fractore, nõ requiritur aliqua citatio, ſed ſolùm habita informatione de fractione, & de fuga, condemnatur.*

52 *Iudex fugiens à ſyndicatu, & faciens fugere delinquentem, vel debitorem, an teneatur.*

Carcel.

b 1 [b] Ad pœnã, omniũ †noxiorũ. vt gloſ. in l. nemo carcerẽ. C. de exactori. tribu. lib. 10. ¶ Sed cõtrarium videtur, quia eſt ad cuſtodiẽdũ, & non ad puniẽdũ. l. aut dãnũ. §. ſolent. ff. de pœnis. & in. l. credibile. C. eod. tit. Et text. in c. quãuis ad reorũ de pœni. in 6. gloſ. in l. 1. C. de cuſto. reo. text. l. 4. tit. 31. part. 7. & melius. l. 11. & Ioan. de Anna. in. ca. à nobis. 1. col. de apoſta. & ideo punitur cuſtos carceris, qui priſionariũ ponit in loco, vbi de die nõ põt aliquid videre, vel audire, putà in vaſa fouea, nam ex hoc aliquando euenit, quòd dictus priſionarius ibidẽ moritur, put notabiliter Ioan. de Anna. in. d. c. à nobis & in. c. de cætero. in fine de homici. & in. c. qui ad falſariorũ. in princi. de crimi. fal. vbi etiã dicit idẽ Anna. q epiſcop⁹, qui dãnato ad perpetuos carceres dat locũ nimis arctum, vel cibos minuit, ex qua quidem minutione nũ nuit illius vitã, non euitat irregularitatẽ. ¶ Pro ſolutione dic ſecundũ gloſſ. in. d. l. nemo carcere ponẽdo, q carcer eſt omnium pœna dignorũ, id eſt, qui

eſt, qui ſunt digni illa pœna, non q carcer detur ad pœnã. Et quoq; dicitur carcerà coercendo, ideo ponere in carcerẽ, eſt de mero imperio, & coercio propriè cuſtodiam carceris delignatur, ſecũdũ Lucã de Pen. ibi col. 2. per text. in cap. de liguribus. 3. q. 5.

¶ Quoq; intelligit, quòd eſt ad cuſtodiã de iure ciuili. Secus de iure canonico, quia ſecundũ ius canonicũ aliquando eſt ad pœnã vt in. d. c. quãuis. & ſecundũ Domi. ibi aliquã do inducitur pœnitentia, vt quis ſtet recluſus in certo loco. c. nouimus. de verbo. ſignificati. ¶ Et ratio quare ius canonicum carcerem perpetuum permittit, & ius ciuile non eſt, quia Deus non vult mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur, & viuat. Ezechi. 18. & c. hic qui. 3. q. 4. & c. cahis à quibus. 23. q. 8. & in authent. vt non luxuri. contra nat. in princip. colla. 6. ſed iura ciuilia loco huius carceris imponunt pœnã mortis, vt notat gloſ. 2. in. d. c. quãuis, & ibi per Domini. ¶ Et

2 ſic ſecũdũ †Plat. in. d. l. nemo carcerem. in princ. carcer eſt duplex. ſ. carcer pœnæ, ſecũdus eſt cuſtodiæ, & tertius eſt pœnitentiæ. Et ſic põt dici, quòd aliud eſt carceratum tenere, & aliud ſub cuſtodia detinere. vt eſt gloſſa. & ibi Bartolus. in. l. final. C. de curioſis. libro. 12. & Plat. in. l. prima. eius titul. nume. 2. ¶ Et ſic quãdo aliquis cuſtodi tur ad eius dãnũ, ſeu vituperiũ, tunc ſi ille, qui fa cit eum cuſtodire, habet vnde ſoluat, ipſe debet ſoluere expenſas tali cuſtodi, & ſportulas tamen poſtea recuperauit, à cuſtodito in taxatione expenſarũ. vt tenet Plat. in. l. fi. C. de eroga. milita. libro. 12. ¶ Sed tu dic, q licet de iure ciuili carcer inuentus ſit ad cuſtodiam principaliter, non ad pœnam, tamẽ etiam ad pœnam poſtea redactus eſt vt. gloſſ. in capitul. cum epiſcopus. de offi. ordina. quod eſt, quando non expectat aliam pœnam poſtea imponendam à lege, vel ab homine pro illo delicto. vt in. l. diuus. ff. de iniuri. & in. l. prima. in fine. ff. de aleato. iu. & in. l. fina. §. final. ff. de his qui in fraud. credi & in. l. ſenatus. ff. de iniuri. & ibi Ange. ſi autem poſitus in carcere expectat aliam pœnam imponendam pro eodẽ delicto, tũc carceratio eſt ad cuſtodiam. vt in. l. 1. C. de cuſto. reo. & ibi Salyce. prout tenet Ioann. de Plat. in. d. l. nemo carcerem. nu. 6. vbi in. nu. 7. tenet, quòd etiam. de iure ciuili ſeruus poteſt damnari ad perpetuum carcerem. vt in. l. in credibile. & l. ſeruus. ff. de pœnis. & ſeruus damnatus ad carcerem, in dubio intelligitur perpetuum. vt in. d. l. ſeruũ. nec tamen dominus perdit ius, vel dominiũ, licet perdat, ſi ſeruus in metalũ damneturvt in. d. l. aut damnum. §. fi. ſed liber homo ad perpetuũ carcerẽ nõ debet damnari. vt in. d. l. in credibile. & in. l. mãdatis. ff. de pœni. ſi tamen dãnetur licet fieri nõ debeat, ſentẽtia tenet ipſo iure, ſed cõmutabiliter, quia poteſt principi ſupplicari de remiſſione, vel mutatione pœnæ. vt in. l. 1. §. fina. ff. de quæſtio. & l. moris. §. iſte. ff. de pœnis, & hoc tenet gl. in. l. ſiquis ex hæredato. §. ſi quis. ff. de in iuſt. teſta. & gloſ. in. d. l. in credibile. Ex quibus gloſſa. colligit, q in criminali †tenet ſententia ipſo iure, in qua iudex ponit maiorem pœnã, quam debuerit, nec dicitur error expreſſus in ſententia, qui aliàs reddit ſententiam ipſo iure nullam. l. prima. §. Item cum contra ſacras. ff. quæ ſentẽtiæ ſine appella. reſcind. prout tenet Plat. vbi ſuprà. ¶ Ad tẽpus autem bene põt

4 liber homo dãnari ad carcerationem †vt in. l. 4. &. 5. titul. 12. libro. 8. in ordina. regali. & in alijs legibus illius libri. Et ſi tempus non eſt limitatũ, erit decem annorum, putà cum iudex dicit in ſententia, Condemnamus ad ſtandum in carcerem ad tempus. vt eſt caſus in. l. ſine præfinito. ff. de pœnis. & notatur in dicta. l. in credibile.

5 ¶ Sed alij dicunt ſecundùm Ioann. de Plate. vbi ſuprà. nume. 8. quòd etiam de iure †ciuili poteſt imponi pœna perpetui carceris, quando crimen non exigit pœnam vltimi ſupplicij, ſecus quando crimen exigit pœnam vltimi ſupplicij tunc non poteſt reus condemnari ad perpetuam carcerem, quia tunc non eſſe ſufficiens delinquentis pœna. cum hæc pœna ſit ad peragendam delicti pœnitentiam, & non corporis extinctiua. c. nouimus. de verbor. ſignificatio. & Plate. vbi ſuprà. ¶ Et iſta carceratio †debet eſſe in loco publi

6 co, aliàs officialis carcerans in alio loco, quam in publico, tenetur crimine priuati carceris ſicut teneretur priuatus. tenet Ioann. de Plat. in dict. l. nemo carcerem. numero. 14. quòd non credo verum cum locum carceris ſit arbitrarium, vt Pala. Ruuios in reper. rubri. de donatio. §. 9. numer. 13. vbi tenet, quod ſtante ſtatuto, quòd quis deberi poni in carcerem pro delicto, ſi nobilis venit carcerandus, ſatisfacit ſtatuto, ſi detur palatium, vel ciuitas pro carcere. vt Iaſ. in repetitio. l. admonendi. ff. de iur. iuran. column. 68. numer. 143. & vid. gloſſa. in. l. ager. C. de curioſis. libr. 12. & Corſetus in notabilibus ſuis, in parte, cuſtodia. & Angel. de malefic. in parte, qui iudex dictum. numero. 14. & eſt text. & ibi Bartol. in. l. prima. ff. de cuſtodi. reorum. ¶ Et vide Bald. in l. 3. C. de epiſcop. audien. & in authentic. ſi quis C. de adulte. vbi tenet, quòd poteſtas poteſt cõmittere carceratum detineri in quocunque loco ſuæ iuriſdictionis, donec mittat familiam pro eo. vt tenet Paris de Pute. in tracta. ſyndi. in parte. car-

Universidad de Deusto
Biblioteca

te.carcer carceratus.folio.70.in fine. ¶Et quia aliud est mittere in carcerem,aliud est sub custodia retineri.vt gloss.in dict.l.vlti.C.de decuriosis libro.12.& ibi Bartol.& dicitur.sub secura.& fida custodia detineri,qui de eius manibus non aufugit,vt de pace.tenen.in vsi.feudorum.& tenet Cataldin.in tracta.syndicat.in numero.181. tomo.14.tracta.vbi quoque dicit,quòd ille dicitur sub fida custodia detineri, qui detinetur ligatus,adeo,quòd aufugiat,commentariensis excusatur.vt est gloss.in.l.prima.§.final.ff.de seru.fugi.in verbo.permittitur.de quo per Innocen.in capitul.nuper de sent.excommu.& ibi qualiter dicatur sub fida custodia detineri,vt infra, num. 15.& item dicitur carceratus ille, cui pro carcere locus est assignatus,ita quòd illum locũ exirem non potest,& ire quo vult,secundùm Cataldin. vbi suprà.*Adde,quòd si potestas iubeat aliquẽ custodiri à nuntio,seu à militibus, vel ab aliquibus de consuetudine custoditus debet soluere custodibus & non commune:tenet Peregri.in parte captio.4.quæstion.in gloss.custodiendus.& idem dicit si aliqua ciuitas miſsit aliquos milites ad alicuius seruitium pro custodia facienda:quia ad nil tenetur ciuitas, nisi ad id quod soliti erant à ciuitate recipere,sed onus vltra id ille, cui sunt deputati tenetur agnoscere:idem tenet Paris. de Put.in tracta.syndica. in parte carcerarius.nu.3. fol.75.& Thoma gramma.consil.55.numer.10.*

¶In tantum carcer est ad custodiam, quòd si iu
7 dex,vel custos carceris non bene† custodiuit captum,& aufugit,tenetur soluere pro eo.vt in.d. l.ad commentariensem.C.de custo.reorũ. & ibi doct.& tex.in.l.12.titulo.14.libr.secundo.in ordi.Regali. vbi singulariter de materia. & ibi quoque vide quid in criminalibus.& text.in.l.13.tit. 13.eodem.lib.& Montal.in gloss. ordina. in parte, custodes carceris. & Rodericus Suarez singulariter in repetitio.l.secunda.titulo. *de los emplazamientos*.for.ll.libr.secundo.col.74.versicul. probatur & eundem Montaluus.in.l.11.titul.13. for.ll.libro.quarto.in gloss.quæ incipit,*dela carcel* versiculo.Item si fugit. & Bartol. in tracta.de carceribus.¶In tantum tenetur,quòd si tales custodes carcerum, propter miſericordiam alleui ant aliquando captiuos alienos,si aufugiant, tenentur creditoribus ad interesse.vt tenet Ange. in.§.cæterum.Instit.ad.l.Aquili.vbi dicit, quòd habuit de facto Bononiæ,licet liberatio carceratorum,siue sit pro maleficio,siue non,non semper est pia.tenet Bald.in.l.quanuis.versic.sed & si ideo.ff.solut.matri.¶In tantum hoc procedit,
8 q potestas tenetur,† si captus aufugit, licet captus sit traditus custodibus carceris,q talis potestas tenetur si custodes carceris sunt positi à potestate,vel sunt de familia sua, quia malos posuit custodes.Secus autem si à republica erant deputati,vel positi,tunc non tenetur potestas,sed ipsi tantum custodes puniuntur vt in.d.l.ad commẽtariensem.& ita tenet Montal.in.l.2.tit.2.for.ll. lib.2.in gl.*porque no lo entiende*.in fine.vbi dicit,q ita intelligitur foro nouo *de Alcala*.l.1.2. tit.20. l.*si los monteros*, ordinationis regis Alfonsi Segouiæ.l.6.&.7.quæ est lex iam allegata.12. titulo. 14.libr.2.in ordina.regal.quæ incipit,*si los monteros*.& idem tenet Bal.in.l.obseruare.§.proficisci. ff.de offi.proconsu.& lega.nu.2.Et quoq; intellige q tenetur pro debito,pro quo carceratus erat,non pro alijs debitis,quę carceratus debebat, si pro illis non erat captus,vel detentus,seu recõmendatus,prout tenet Bald.in authen. ei qui iurat.C.de bonis authorit.iudi. possidentis.nu.10. & sequitur Suarez in repet.l.2.for.ll. titul. *de los emplazamientos*.in fine. ¶Tamen si potestas posuerit custodem carceris.vel eum deputauit, nõ
9 tenetur,† si de putauit hominem fidelẽ pro carceris custodia, & in illo officio approbato, qui postea aufugit cum carceratis,quia non est quid sibi potuit imputari.vt tenet Pala.Ruui.in repeti.c.per vestras.de donatio.§.7.qui incipit.7.infertur.nume.10.fol.110.per glo.in.ca.ad hæc. de officio Archidi.& ita dicit,quòd ita cõsuluit pro nobili viro Ioanne de Deça,cum iste casus accideret,dum esset corrector in ciuitate Abulensi, qui erat vxoris suæ auũculus vt videri potest in suo consilio,quod consilium ego non habeo nec est traditum impressoribus.sed sufficit authoritas dicti Pala.Ruui.¶Et in simili facit,q si tutor vnius magni patrimonij,vel alius positus in magna administratione excusatur,si in tali administratione posuit factorem communi æstimatiõe reputatũ idoneũ,vel sufficiẽtẽ,vt tenet Batto.in l.cũ ad quamlibet. C.de conditis in publicis horreis.libr.10.& ibi Ioan.de Plate.licet cõtrariũ teneat ibi Luc.de Penna.dicendo, q tutor non excusatur,quãuis aliũ loco sui ponat,quia intelligitur,quãdo nõ posuit sufficientẽ.vt Bart. & Plat. ibi.¶In cuius fauorem dico,quòd facit quod tenet Paris de Puteo.in tracta.syndicat.in parte,li
10 cet dicatur.numero.4.folio.75.vbi ait,† quòd si commentariensis commisit carceres alicui, qui tempore custodiæ diligens & sufficiens reputabatur,si postea mutauit mores non tenetur. Per quod limitatur.d.l.12.ordi.vbi tenet,quòd si custos aufugiat cum carcerato, puniatur eadẽ pœna,q non habeat locum,quãdo corrector deputauit hominem fidelẽ pro carceris custodia quoque in fauorem Pala.Ruui.allego text.in.l.fi.§. interdum.

interdũ.ff.de custo. reo. vbi si vnus ex custodibus carceris aufugiat cum carcerato,alter,qui remanet,est excusatus.& tenet Roma. in singula. 30.¶Et Angel.ibi per illũ text.in.d.§. interdum dicit.de castellano à socijs prodito, quòd excu
12 †& curatoribus, qui deposuerunt pecunias mi- satur.¶Facit quoq; quod tenet Paris de Pute.in tracta.syndica.in parte,pone q carceratus.folio. 76.vbi carceratus, qui aufugit cũ notario potestatis, qui in officijs reputabatur homo fidelis, nõ tenetur potestas,quia propter eius bonam famam potuit,& debuit potestas præsumere fore bonum,& legalẽ.arg.dicit esse in.l.nõ omnis. §. à barbaris.ff.de re milita.c. extudis.de præsumptio. & quia in dubio quilibet præsumitur bonus.l.omnino.C.de in offi.testa.& Feli.in.ca.dudum.eod.titulo.& propterea non videtur esse in culpa,quia quilibet diligens potestas hoc feciſset.per notata in.l.q nerua.ff. depositi..quia ratio quare tenetur potestas pro suo officiali est, quia non debuit vti opera malorum virorũ,quorum operis vtens,cẽsetur in culpa.vt tenet Amo de.Iusti.in tracta.syndica.in parte. Item in eo q dicti socij milites.3.col.per.d.l.fin. in princip.ff. de custodia reorum.& ideo tenetur ex quasi maleficio.vt in.dic.l.obseruare.§.proficisci.& in.§. pẽ.Institu.de oblig.ex quasi male.hic autem potestas ab omni culpa videtur excusatus, propter bona opera dicti notarij seu custodis carceris:qa, vt dixit Paris de Put.vbi suprà.allegando Bald. omnis culpa videtur cessare, quãdo aliquid fit ab eo,de quo verisimiliter erat confidẽdum. arg.l. si patronus.ff.de confirma.tuto.Licet Paulus de Castro.in.l.1.§.dolũ malũ.ff.de eo per quẽ factũ est.nu.5.dicat,q nimia credulitas licet excuset à dolo,non tamen excusat à culpa.¶Facit in simili quod tenet Ange.in.l.si à bonæ fidei. ff.de rei
11 vendi.vbi si potestas† iussit aliquem custodiri,& eum custos non carcerauit,sed fide eius cõmisit, quia erat nobilis,vel honestissima persona,& integræ opinionis,& probatæ fidei,qui fugã arripuit,q talis custos non tenetur quasi malè custodierit.qđ dicit notabil.dignũ. Quã.q.dicit,q occurrit de facto dño Guelfo de Prato.tunc potestate Bononiæ.tamen videt eum stare in magno periculo propter dictam fugam.facit arg.l.in argẽtũ.ff.cõmoda.&.l.si vt certo.&.l.custodiã, & l.in rebus.eius tit.&.l.nõ solũ.ff.de noxali.& tenet Paris de Puteo. in tracta. syndicat. in parte, an potestas.folio.71.nume.2.*Et dictum Ange. commendat Troylus Maluicius in tracta.de canonizatione sanctorum.in princ.nu.14.tomo.3. tracta.fol.80.vbi si prętor confidit de tali capto, quia propter eius bonam famam non posuit in carcerem,& is aufugit,q prætor non tenetur: & ita fuit practicatum Bononiæ,& quidam prętor fuit liberatus: & facit.gl.in.l.1.ff.de ripa munie. & Bal.in.c.2.de iudi.col.5.&gl.in summa.3.q.5.*

¶Quod dicit Ange.quoq; facere pro tutoribus,
norum apud camporem, ad cuius fidẽ cõmunimiter recurrebatur,vt non teneatur pro dictis pecunijs per fugam, & cessationem dicti camporis, & dicit q facit optimè.l.pignus.ff. de pignor. actione.& est casus notabilis secundum eum in. l.si res pupillares.ff.de administra.tuto.& tenet Ang.per text. ibi in.l.si à bonæ fidei possessore. ff.de reivendica.pro quibus facit quod notat gl. in.l.Titio fundus.in glos.magna.in verbo,accrescit.& ibi Barto.ff.de condi.& demonstra.vbi tenet, q credendum est homini fide digno. & est singula.secũdùm Ias.in.l.prima.ff.de eo per quẽ factum est.numer.17.& dicit,quòd eam allegat Alberi.& Bald.in lectura antiqua,ibi. Angel.& Roma.& Barto.in.l.non solùm.§.mortis.col.16. ff.de noui oper.nuntia.& Panor.in capitu. cùm contingat.penul.col.de rescrip.& alios,de quib⁹ per Iaso.vbi suprà. ¶Et q custos teneatur,si ca-
13 ptus aufugit,intellige,† quãdo eius dolo,vel culpa aufugit,non ratione suæ promissionis,sed ex dispositione legali,vt tenet Pau.de Castro. in.l. fideiussor.§.in fideiussorẽ.ff.qui satisdar. cogan. num.5.& idem tenet Bar.in.l.si quis.ff.de custo. reo.& hoc quia in isto casu lata culpa æquiparatur dolo,quod regulariter non est.vt in.l.3.ff.ad. l.Corne.de sicca.Bartolus.in.l.prima.ff.de legi. ¶Quia hoc operatur susceptum officium,cuius ratione ipse corrector,algazellus,seu custos carceris,videtur se ad diligentiam obligasse & se peritum profiteri.vt.ff.si mensor.falsi.mod. dixe.l. prima.§.hæc actio.& tenet Montal.in dict. glo. ordi.in parte,custos carceris. Et tenetur quoq; quando dolo, vel pretio corrupti fuerũt. vt Amodæus Iusti.in.d.tracta.syndi.in dict.versi.per carceris.&.l.milites.&.l.fi.ff. de custo. reorum. *Et vid.Greg.Lopez in.l.5.tit.24.part.2. in glo. *por su culpa*,vbi tenet,quòd culpa etiã lata quis punitur pœna mortis,licèt videatur,contrarium de iure,quia quo ad pœnam corporalem inferendam,lata culpa non æquiparatur dolo:vt in.l.in lege.ff.ad.l.Cor.de Sica.& Bart.in.l.1.ff.de legi. numero.3.& ibi Paul.de quo per Barto.in.l. 1.§. nõ autem.ff.si quis testam.liber.Ius.fuer. & per Abb.in.ca.2.de constitu.col.2. sed hoc procedit hic:& sic punit eadẽ pœna ille custos rõne assertæ peritiæ & officij: in quo casu puniendo eum lata culpa æquiparatur dolo: vt Gregor. Lopez vbi suprà. * ¶Sed si ex negligentia custodis captus aufugit in criminalibus, & sic vbi captus

pœna

Universidad de Deusto
Biblioteca

pœnã mortis, vel aliam corporalem merebatur, tunc custos carceris iaceat vnum annum in carcere. Sed si captus erat ex causa ciuili & sic ex pecuniario debito, si aufugit propter negligentiam custodis, soluat custos debitum, & tribus mensibus iaceat in carcere in catenis. vt cauetur in dict. l. 12. ordina. quæ incipit, *los monteros*. & hoc quia, vt dicit Montal. in dict. gloss. ordin. in dict. parte, custos carceris, negligentia custodis, vel officialis punienda est. l. militis. ff. de custo. reo. & in l. carceri. C. de anno. & tribu. libr. 10. l. iudice. Et per dictam l. regiam corrigitur dictum Amodei. Iusti. in dict. tracta. syndica. in dict. parte. versic. caueant. colum. 3. vbi dicit, quòd si negligẽtia custodis aufugit captus, custos debet puniri eadem pœna. per dict. l. ad commentariẽsem. ibi, si reus fuerit aliquo modo elapsus, ipsum custodem volumus eadem pœna teneri, quia solùm debet puniri, vt dispositum est per dict. l. regiã. ¶ Et ideo dico, quòd si quis est captus pro debito, & debitum debebat probari per confessionem debitoris, & dolo, vel culpa, & negligentia custodis est factum, quòd probari non potest talis custos tenetur ad interesse, quia debitum probari non potest propter dictam relaxationem, & est standũ dicto creditoris. vt est tex. in l. final. §. fi. ff. de eo per quem factum est. & est optimus text. in materia secundùm Ioan. de Anna. in consi. 53. versic. præterea. vbi dicit, quòd si nõ fuisset relaxatus, probasset debitum per eius confessionem, nam relaxando debitorem captum, qui fuisset cõfessus debitum, dicitur actori & creditori subtrahere probationes, & copiam delinquentis, quo casu dicitur ipse custos iudicis authoritatem deluisse. tex. in capitul. constitutus. el segundo. de testi-
4 bus. ¶ Et eo ipso præsumitur in culpa, † & negligentia, quando reperitur malè custoditũ. vt in l. diuus. ff. de offi. præsi. & l. 3. §. final. ff. de officio præse. vigil. secũdùm Montal. vbi suprà. Et ideo dicit dict. Amode. Iusti. vbi suprà, quòd est speciale, quòd ipsi custodi incumbit onus probãdi, ꝙ sine culpa, & negligentia sua aufugit, quia officium eius erat custodire diligenter, & ideo debet probare diligentiam, aliàs alleganti culpam, incumbit onus probandi. vt notat Bart. in l. si quis ex argentarijs. §. final. ff. de edend. & Alexand. in addtione. ad Bar. in l. si vt certo. §. nunc videdũ. ff. locati. * Et vi. Bal. in. d. l. si quis ex argentarijs. 2. lectu. nu. 5. vbi qui allegat casum debet probare, & qui allegat culpam, agendo vel excipiendo debet probare. * ¶ Vnde dicit dictus Amodeus.
15 Iusti. vbi suprà quòd si carceratus † pro qualitate delicti, & conditione personæ detineatur in carcere cõsueto, & invinculis, & aufugiat, quòd parcitur custodi, & sic officiali, dũm tamen ipse probet causam fugę sine culpa, & negligẽtia sua, ad quod dicit, quod est tex. in dicta. l. final. ff. de custud. reo. in versicul. ego sine casu. Et per hoc in contingentia facti consuluit in ciuitate Senarum in fauorem capitanei & militis socij, cui aufugerit carceratus pro crimine assassinatus, quia tenebatur in loco consueto in compedibus, & ligatus, & nihilominus aufugit, & sic probatũ fuit per testes curiæ, & reputatus fuit diligens in custodia, & fuga venit ex casu, & non ex negligentia. Et quoq; ita fuit consultum per alios multos doctores, & iudicatum per syndicatores: quia si detinetur ligatus, dicitur sub fide custodia detineri. vt in l. prima. §. final. aliàs. l. in publio. in gl. in verbo, permittitur. ff. de seruis fugiti. vbi dicit, quòd diligenter custodit, qui ligat, & sic custos excusatur & vi. quod notat Innoc. in. c. nuper. de senten. excom. quod dicit Amodeus. esse menti tenendum. & idem tenet Paris de Puteo. in tracta. syndica. in parte, an si plures carcerati. fol. 72. nume. 6. & 7. & 8. vbi latè. & vi. vbi suprà nume. 7. & idem tenet Ang. in. l. milites. ff. de custod. reorum. dicendo, quod caueant omnes, siue sint custodes carcerum, siue magistratus, siue alij pagani nullum habẽtes officium, qui in guardiam, & custodiam recipiunt aliquem vt captiuum, quòd diligenter eum custodiant, aliàs subiacent pœnis. vt ibi. ¶ Tamen si releuari volunt ab omi culpa tàm lata quàm leui, ipsos captiuos ligent, & ligatos teneant ligamine competenti, & bono. Nam omnis custodiens captum cum ligamine, intelligitur diligenter custodire. per dictam glossa. in. d. l. in publicum. & similiter dicit Angel. ꝙ in magna culpa est ille, cui traditur homo ligatus, si eum custodit dissolutum. tex. in l. si vt certò. §. custodiam. ff. commodati. & supra dicta tenet Rodericus Suarez. in titulo. de fideiussore in causa criminali. col. 14. in fine. Et ad de ꝙ non solùm dicitur diligenter custodiri, qui detinetur in compedibus, vel catena, & est ligatum, sed etiam, si est in parietibus. vt tenet Paris de Puteo. vbi suprà. in principio per. l. succurritur. & l. eadem. ff. ex qui caus. maio. & idẽ tenet Franciscus Luca. in tract. de fisco. 2. par. nu. 35. tomo. 6. tractatuum. ¶ Et idem dicunt dicendum
16 esse, quòd pariter † custodi, quando carceratus rumpit murum in loco absconso, vel sub terra, quia tunc non teneretur, secũdùm Guido. de Suza. per. l. semper. §. hoc autem interdicto. versic. alioquin. ff. quo vi. aut clam. de quo vide in. l. penulti. ff. ad felennia. & idem tenet Pari. de Pute. in dict. tracta. vbi suprà. vbi vide quid si carcerarius permisit fert ũ immitti in carcerem, vel ignorauerit

rauerit in ea esse. vbi dicit, quòd punitur. ¶ Ideò secundùm Amode. vbi suprà. potestas aduertat diligenter, cui committit custodiam, quia nil periculosius ei accidere potest, quàm fuga delinquentis, seu debitoris, aut mors alicuius carcerati, maximè pro crimine capitali, & graui, quia
17 tenetur, † si non probat, quòd nec dolo, nec culpa sua sit mortuus. vt est glos. singula. in. l. cùm ita legatur. §. species. ff. delega. 2. & singulariter Hippolytus de Marsilijs in sua practica. crimi. §. attingam. numer. 51. & l. 12. titulo. 29. parti. 7. * Vbi gloss. & ibi Bald. in. d. §. species, tenet quòd si quis probet casum liberatur, fallit in eo qui tenet custodiam ratione officij publici, vel priuati, quòd non sufficit ei probare interitum nisi ꝓbet casum fortuitum, quia semper in eo præsumitur culpa, nisi probet oppositum, & ita est in custode carceris, & in argentario & caprario portante tibi pelles animalium, quanquàm constet de interitu, nisi probet casum mortalitatis, vel alium casum furtuitum, tenet secundum Bald. & Paul. ibi & Hippolytu. vbi suprà. & Alberic. in suo dictiona. in parte locatio versi. 3. & Iaso. in. l. si pascenda. C. de pact. num 3. & Anto. Gomez. in tomo. 3. titu. de custodia reorum, num. 11. col. 2. & vi. l. 15. titu. 8. part. 5. & ibi Mont. & Grego. Lopez. vbi quomodo probatur de casu & per Pala. Ru. in rep. c. §. 12. numer. 12. foli. 114. vbi inquit, quòd. d. l. partitæ dicit satis esse probare casum per aliquas coniecturas, vel inditia, seu propriũ iuramentum pastoris, nisi dominus contrarium probauerit, & quòd per. d. l. part. quoti die iudicamus, tamen Grego. Lopez. ibi dicit, quòd non statur iuramento pastoris solummodo, nisi quando damnum esset minimum. * ¶ Et in tantum, quòd dicit Amodeus Iusti. vbi suprà
18 quòd eo ipso, quòd carceratus aufugiat, † custos potest poni ad torturam. & dicit adhoc esse casus in. l. secunda. §. fina. ff. de officio. præfe. vigil. & notat gloss. in. l. si quis ex argentarijs. §. final.
19 ff. de edendo. ¶ Et licet potestas exhibeat † militem, vel aliam personam, & familiarem vilem, quem deputauerat ad custodiam carceris, non liberatur. vt tenet dictus Amodeus. Iusti. vbi suprà. per dict. l. ad commentariensem. regulariter autem dicit, quòd est contra. vt in. l. si cum exhibuissent. ff. de publi. ¶ Tamen custodes, & eorũ fideiussores bene possunt repræsentare, vel exhibere debitorem, vel delinquentem, & liberantur, & exhibendo non soluunt pro eis. tenet Baldu. in consilio. 40. in primo volumi. in fine. per text. in. l. cum pro quo. ff. de in ius vocand.
¶ Adde tamen, quod quando non dolo carcera-
20 rius punitur † pro modo, culpæ arbitrio iudicis, prout tenet dictus Amode. per. l. final. ff. de custo. reo quod dicit esse menti tenendum perpetuò. & idem tenet Bald. in consili. 230. in primo volumi. vbi ait, quod quando custos custodiuit eo modo quo solet custodire, excusatur à lata culpa. arg. notę in. d. l. si vt certo. §. sed an & hominis. ff. commoda. & l. si negotia. ff. de negotijs gestis. punitur tamen pœna arbitraria. per dict. l. fina. ff. de custo. reo. secundum Bald. in. d. consil. ¶ Tene quòd supradicta non habent locum
21 in capto, † qui per gratiam debet relaxari: quia si custos, vel potestas non custodiuit bene captum, qui veniebat absoluendus aut per gratiam debebat extrahi de carceribus, licet aufugiat, custos non tenetur. vt tenet Paulu. de Castr. in. l. si pecuniam. §. sed si accepit. numero. 3. ff. de condi-tio. ob cauſ. & gloſ. in verbo, carcer. & docto. ibi. & idem tenet gloss. in. l. solent. ff. de officio proconsu. l. & lega. ¶ Et Amodeus Iustinus. vbi suprà dicit, quod cautus debet esse iudex, si non est liquidatum crimen, si absoluet fugientem à causa, propter quam eum in carcerauit, vt notat Ange. in. l. sub conditione. §. final. ff. de condi. instru. aliàs est in. l. quotiens. §. de hoc iure. vbi dicit, quòd quando carceratio est nulla, licet carceratus aufugiat, non tenetur commentariensis, nec eius successor: quia sufficit carcerationem esse nullam, licet non sit declarata ante fugam: & quia (vt ipse dicit) quæstio de facto pendebat vltra non dixit. Istum dictum Angel. sequitur Hippolytus de Marsi. in sua practica criminal. §. attingam. numer. 46. & 47. & in. §. diligẽter. numer. 52. & tenet singulariter Paris. de Pute. in dict. tracta. in parte, an potestas. folio. 71. in principio. & idem tenet Angel. in dict. l. si. pecuniã. §. si seruum. in fine. vbi ait esse argumen. propo testate, & custode carceris, vt non dicantur rei culpæ, si diligentissimè non custodierunt illum, qui erat in causa absolutionis, quod dicit esse mẽti tenendum. ¶ Et facit quod tenet Alexand. in l. sed eximendi. §. Item si quis. numero. 4. ff. nec
22 quis eum qui in ius voca. est vi. exi. vbi dicit, † quòd si quis detinetur à capitaneo iniustè, & aufugit, non tenetur. quod dicit esse notan. allegãdo Bartol. ibi. ¶ Et sic, quòd carcerarius non po-
23 test carceratũ † liberare sine suo periculo de carceribus absque licentia iudicis. vt in dicta. l. nec quis. & l. milites. §. Sabino. ff. de custo. reorum, vel eius, qui carcerari facit: quia depositum est restituendum deponenti, non alteri. l. bona fides. ff. depositi. & carcerarius est loco depositarius. argu. l. primæ. in principio. & l. Lucius. ff. eodem titulo. de poss. & dicam infrà in capitul.
35. in gloss. *El mandamiento*. ¶ Et quando non re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

peritur,† qui eum carcerari, vel recommendari
24 fecit, debent fieri bannimenta, si quis habuerit
causam quare non debeat relaxari compareat,
&c. & si non reperitur aliquis, qui fecerit illum
detineri, est relaxandus. vt voluit Bartol. in l. si
quis vxori. §. fugitiuum. ff. de furtis. & Angel. in
l. fin. de exhiben. reis. & Bal. in l. si quis. §. final.
ff. de condi. institu. prout tenet dictus Paris de
Puteo in dict. suo tracta. in parte, licet dicatur.
folio. 75. in principio. quia secundum eum de iu
re prohibetur aliquem diu in carceribus mace-
rari. vt in l. prima. & l. de his. C. de custo. reo. qa
non ad pœnam, sed ad custodiam debet carcer
esse, vt dictum est in principio istius glossæ. ¶ In
tantùm est verum, quod dictum est, quòd etiã
si quis sit indebitè carceratus, non debet relaxa-
25 ri† sine licentia iudicis. tenet Anchara. in consi-
lio. 341. & Angel. in tracta. malefi. in parte, fama
publica. versiculo & aduertas in iudex. allegat
Bartol. in dict. l. si quis vxori. §. si fugitiuum. ff.
de furti. pro quibus facit text. in capitul. felicis.
§. cum autem. de pœnis. in. 6. & Hippolytus de
Marsi. in l. circumcidere. §. seruo. ff. ad l. Corne
li. de sicca. num. 22. & 24. ¶ Quoq; excusatur car
cerarius si permisit lucem ingredi in carcerem,
26 ,† & fenestram cancellatum aperuit, ne capti ma
cerarentur, vt lex iubet, & non potest sibi culpa
imputari, si fecit quod debuit, & si malus casus
sequatur. ſ. quòd aliquis ferrum porrexit carce-
ratis. arg. in l. vtiq;. §. culpa. ff. de rei vendi. & in
l. arboribus. §. natis. ff. de vsufruct. & l. quemad-
modum. §. si nauis. ff. ad l. Aquiliam. vbi dici-
tur, quòd culpa non potest imputari ei, qui fa-
cit quod debet, & non vltrà, etiam si casum per-
ditionis sequatur, maximè vbi non potest cura
haberi, nec damnum vel iniuriam detur. vt in l.
sed si damna. ff. locati. prout tenet Paris de Put.
in. d. tracta. in. d. parte, an si plures carcerati. fol.
72. numer. 9. & 10. ¶ Vbi quoq; tenet, quòd si cõ
27 sanguinei† carcerati intra lignum perforatum,
vel intra panelos, aut intra vnam tabulam procu
bili sternendo, vel pro igne faciendo ferrum im
posuerunt, quod carcerarius cogitare non pote-
rat cum quo carceratus catenas limauit, certè
carcerarius est sine dolo & culpa, licet soleat pu-
ideri ferculum panis & vas plenum vino, & ca
seus, & similia, quæ incidi solent, nam si hæc
subtilissima diligentia omittatur, erit in leuissi-
ma culpa, de qua criminaliter non tenetur car-
cerarius. per text. in dicta. l. milites. & per. d. Pa
rid. de Put. vbi suprà. vbi dicit, quòd licet non
puniatur criminaliter pro leui culpa, speciale
est in custode carceris. Sed de iure constitutio-
nis regni quando carcerarius tenetur de negligẽ
tia, debet stari per annum in carcere, & bona ei-
us debent publicari, cui videtur concordare in
aliquibus. d. l. regni, *si los monteros*. tamen putat
Pari. de Put. quòd teneatur quoad damnũ pro-
pter hoc resultans creditoribus, vel carcerari fa
cientibus, quia pro læuissima culpa quis tene-
tur Aquilia ad damnum. & idem tenet. d. l. re-
gia ordina. ¶ Et idem videtur excusari, si ipse de
28 nocte dormiret† in domo carceris, vel de die, &
insurrexerunt carcerati contra ipsum, & eum li
gauerunt, ita quòd clamare non potuit. argu. in.
l. prima. §. final. ff. ad selennia vel si non potuit
resistere ipsis, similiter non tenetur, & etiam ex
cusatur, si carcerati ipsum vulnerauerũt, nec cla-
mare, nec resistere potuit, quòd quotidie eue-
nit. ¶ Quinimo dicit ipse Paris de Pute. vbi su-
29 prà, quòd si ex consuetudine† curiæ carcerarij
habent cameram, vel mansionem in palatio se-
paratam, à carcere, vel de nocte dimissis carcera-
tis bene clausis accedebant ad proprias domos,
& nocte carcerati, ruptis catenis, & ianuis euase
runt, non tenentur carcerarij: quialicet de nocte
sit duplicanda custodia carceratorum, vt in l. l.
C. de custo. reo. est verum, nisi aliter curia obser
uet, quia si custodiat secundum consuetudinem
publicam non delinquit, quando publica cõsue
tudine permittitur aliquid. l. quòd sit fugitiuus.
§. apud Labeonem. ff. de ædilitio edicto. nam cu
stodia est facienda secundum morem & consue
tudinem ciuitatis, vel regionis: quia quod est
consuetum, tacitè videtur in esse, & quæ sunt in
vsu quotidiano, habentur pro expressis. l. final.
C. de fideiusso. secundùm Bald. in. l. error. C. de
testamen. & quod notatur in. l. si fundus de eui-
ctio. & idem dixit Bald. in authen. sed cùm testa
tor. C. ad. l. falci. & quia id quod secundum con
suetudinem fit, iure videtur fieri, nam id quod
est consuetum fieri, est necessarium. l. Saccula-
rij. ff. de extraordin. criminibus. & l. quòd si no-
lit. §. qui assidua. ff. de ædilitio edicto. & officia-
les debent obseruare locorum consuetudines. l.
obseruare. §. pẽnulti. ff. de offi. procon. & lega.
& in generali mandato facto carcerario veniunt
ea quæ sunt de consuetudine. vt in. d. l. quòd si
nolit. §. assidua. Bar. in. l. prima. §. si fraudator. ff.
quæ in fraud. credi. quia ea quæ sunt consueta
fieri, videntur inesse. d. l. fi. ff. de fideiuss. & Bald. in
d. l. error. & quia ea quæ sunt de consuetudine,
semper insunt, sicut ea quę sunt iuris. Andre. de
Iserni. in titul. quæ fuit prima cauſ. bene amit-
ten. in principio. & facit text. in. l. pignus. ff. de
pigno. actione. vbi dicitur, quòd non est in cul-
pa, qui fecit quod communiter est consuetum
fieri, & facit glo. in. cap. 2. de tempori. ordi. in par
te, an-

te, antiqui. vbi tenet, quòd consuetudo excusat
in delictis. & gloss. in. ca. deniq;. 4. distinctio. &
vide Lucam de Pen. in. l. vnica. C. de collatio. do
na. libr. 10. in fine vbi per dictum Inno. in. d. c. 2.
de tempori. ordi. tenet, quòd in maleficijs habet
locum consuetudo: sed dicit, quòd à pœna tem
porali excusat, ab eterna verò & culpa non. Et
de materia, & intellectu vi. Ias. in. l. singula. ff. si
cert. peta. numero. 39. in medio. * Sed Vid. l. 50.
titul. 5. par. 1. vbi in distinctè tenet, quòd consue
tudo in delictis non excusat: vi. Plat. in. l. curia-
les. C. de decurio. lib. 10. & facit quod tenet Cre-
mensis, in singul. 149. vbi consuetudo etiã in iu-
sta excusat à pœna corporali per. glo. in. c. vene
rabilis de consue. vbi ponit de pueris qui ludũt
ad lapides in tali die: vt est Papię & Mediolani,
& in Vandalia, & est in nostra Hispania in villa
de Carmona die Sancti Matthæi: quòd si in tali
bus ludis permissis, homicidium, seu damnum
sequatur, non tenet aliqua pœna, & tenet Hip-
polyt. in sua practi. §. vlterius. numer. 9. & in. §.
quoniam numero. 97. & 98. & Roma. singul. 19.
& idem Hippolyt. in. l. 1. ff. ad. l. cor. de sic. num.
96. & Grego. Lopez. in. l. 1. titul. 8. par. 7. in. glo.
30 *torizeramente*. * ¶ Et ideo si carcerarij erant† soli-
ti facere de nocte accedere ad domum propriã
ad dormiendum, hoc faciens non censebitur in
culpa: quinimo etiam si carcerarius nocte dor-
miebat in domo carceris ad custodiam carcera-
torum, & somno grauatus carcerati fugerunt,
non tenebitur dummodo ante dormitionem di
ligentiam fecerit, quia clausit, & ligauit. & non
fuit in aliqua negligentia præcedenti, per nota-
ta. in. l. si seruus seruum. §. fornicarius. ff. ad. l. A-
quili. & in. l. fluminum. §. vitium. vbi plenè per
Dy. ff. de damno infecto. ¶ Et idem si muri, &
portæ carceris, & tectum erant fragiles, & debi-
les, vel carcer stabat in aliqua domuncula, vel in
stabulo, ex quibus poterant faciliter euadere
prout tenet dictus Paris de Put. vbi suprà. num.
15. ¶ Et ibi numer. 17. tenet, quòd quoque excu-
31 satur,† si non custodiuit ita bene senem, sicut iu
uenem, seu eum, qui traditus est ligatus, & etiã
excusatur à violentia. Nam si venerunt consan
guinei, & per vim, & violentiam carceres effrege
rint (vt sæpe visum est) si resistere non potuit se
cundum Amode. Iusti. vbi suprà, per ea quæ ha
bentur in. l. sed si damno. ff. locati. & in. l. hoc ita
§. custodiam. ff. de pericul. & commo. rei vendi.
Et ideo dicit text. in. l. Item quæritur. §. exerci-
tu. ff. locat. quòd custos carceris debet esse valẽs
& potens, vt resistat violentiæ carceratorum, si
opus sit: quare pingitur homo robustus, hastam
in manu tenens: aliàs si non resistat violentiæ,
consentire videtur. argu. c. regũ. 22. q. 5. Archid.
in. cap. generali. in. 4. columna. de ele. in. 6. item
debet vigilare, & non dormire, sicut pastor su-
per oues. vt in. c. oportet. 81. distin. & iuxta illud
Psal. 121. Ecce non dormitabit, nec dormiet, qui
custodit Israel. Quare stat in introitu, seu vesti-
bulo carceris, de quo vestibulo loquitur text. in
d. l. 1. C. de custodi. reorum. vbi dicit text. quòd
in nocte debet geminari custodia, prout etiam
dicit Azo. in. d. rubri. Et debet esse discretus, in
dustrius, & fidelis. vt in Cle. 1. §. sanè. & §. porrò.
de hæreticis. Et in secreto cum personis loqui
non debet. vt in. d. §. porrò. & c. vbi periculũ. §.
nulli. cum ibi notatis de electio. libro. 6. & tenet
Cuiller. Robil. in tractat. de iusti. & iniusti. in. 3.
lib. c. 8. tomo. 17. tracta. fo. 106. num. 3. & 4. ¶ Et
32 an excusetur† carcerarius, si filius, vel vxor car
ceratiindutus, vel induta veste muliebri, intra-
uerit carceres, in quibus erat maritus, aut pater
iustè carceratus, vt daret alimenta, & induit ve
stes mulieris carcerato, qui exiuit carceres infor
ma mulieris, & decepit carcerarium, aut sit ex
cusatus, vid. Paridem de Put. vbi suprà. allegan-
do Florian. in. l. liber homo. ff. ad. l. Aquili. tamẽ
pro carcerario vt excusetur dicit quòd iudicio
suo est text. in. l. milites. ff. de custo. reorum. in
verbo, per vicium, aut desidiam. & in versicul. si
verò fortuito id ad misserint, & pro muliere qꝑ
non teneatur aliqua pœna tenet Montà. in. l. 11.
titul. 1. *de los casamientos*. for. ll. libro. 3. in gloss. ma
rido. in fine. & vide doctorem de Pala. Rubi. vbi
plura exempla ponit circa hoc in repet. rubricæ
de dona. §. 32. num. 8. & melius in. §. 50. column.
6. num. 24. folio. 30. vbi inter alia ponit illud no
tabile, & præclarum facinus infantis dominicæ
Santhæ, quæ comiten Ferdinandum Gundisal
uum virum suum in libertatem redegit, qui car
ceratus, & captus erat sub imperio regis Legio-
nensis nam cum illa carcerem intraret accepit
vestes mariti, se quæ ipsam induit, suasq; mari-
to, dedit illisq; seipsum ornauit, ac in habitu mu
liebri (ipsaq; ibi manente) à carcere exiuit, nul-
latenus custodes eum cognoscentes: quod factũ
meritò rex Legionensis laudauit, & approbauit
ita vt liberam eam dimitteret. * Et licet doctor
Anto. Gomez. in. 3. tomo. titul. de custodia reo-
rũ, dicat quòd talis vxor excusatur à pœna ordi
naria, ego teneo quòd etiam excusatur ab extra
ordinaria: & ita quòd in aliquo non debet puni
ri per suprà. dicta. * ¶ Cui non obstat illud deu-
tero. cap. 25. vbi dicit, quòd si habuerint inter se
iurgium viri duo, & vnus contra alterum rixari
cœperit, volensq; vxor alterius eruere virum
suum de manu fortioris, miseritq; manum, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

apprehenderit verunda eius, abscindes manu, illius nec flecteris super eam vlla misericordia. per quod videtur, quòd vxor non potest iuuare maritum. Quia ibi eripuit maritum cum damno & committendo delictum abscindendo virilia, quod non licet, vt ibi, hic vero fuit cum dolo, qui dicitur bonus arg. gloss. in capit. dudum. de conuersi. coniuga. & capi. veni. eod. titulo. & Abb. & ibi additio in ca. præterea. de offi. delegat. nume. 5. & in c. in nostra. de sepultu. ¶ Et ibi
33 ponit Paris de Put. quid si carcerati miraculo † se euaserint à carcere, vt pluries visum est. Et dicit quòd carcerarius non tenetur: quia quæ spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege ciuili. ¶ Sed
4 quid si vnus officialis non habens carceres, † recommendauit in carcerem potestatis aliquem delinquentem, qui deinde aufugit cum alijs carceratis, an carcerarius teneatur? Vi. Pari. de Put. in. d. tracta. in parte an potestas qui aliquem. folio. 71. numer. 9. vbi tenet, quòd non. per text. in argu. in. l. inuitus. C. de procura. & Cyn. & Bal. ibi. & per alia iura vt ibi per eum. sed in fine dicit distinguendum. Aut iste carcerarius pro custodia recepit aliquod pretium, aut non. Si recepit, si fuit in dolo, vel culpa, tenetur. Sed si non fuit in dolo, nec in culpa tenetur, vt ibi per eũ. ¶ Sed quid si potestas. i. corrector posuit vnum in carribus, & non confidens de custode posuit alium custodem nihilominus captus fugit an teneatur custos carceris dic quod si a principio posuit custodem, & iste captum recepit licet postea ponat alium si fugit tenetur: quia postquã recepit non videtur a custodia liberatus tenet Paulus de Castro. in. l. si vt certo. §. si de me. ff. comoda. numero. 3. & Baldu. in. l. ex diui. C. locati Bartol. in. l. prima. §. quemadmodum. ff. de liber. agnot. Angel. in. l. qui Romæ. §. calimacus. ff. de verbo obliga. ¶ Qua autem pœna puniatur † ille, qui eximit captum à carceribus, & eũ
35 liberauit, vel à manibus familiæ. ¶ Vide latissimè quæ posui. suprà, in. c. in. gl. sit fauor. *de su iurisdicion.* versi. sed prædicta procedunt numero. 13. ¶ Fugiens verò à carcere dum est carceratus
36 pro delicto, habetur pro factore † maleficij, de quo accusatur, seu pro condemnato. vt in. l. 33. titul. 19. lib. 8. in ordi. regali. & ibi Montal. in reperto. sue gloss. in verbo, in carceratus, intelligit hoc, si fugiat à publico carcere, quia tunc habetur pro condemnato, etiam si alias non deliquisset concordat tex. in. l. in eos. ff. de custo. reo. & ibi Bart. secus si fugeret à carcere priuato, quia tunc non punitur, imò taliter in carceranti de facili est resistendum. vt notatur. in. ca. significasti de homici. ¶ Quoq; d. l. ordinamenti dicit
37 Montal. q̃ habet locum, † quando captus deliberatè cum omnibus captis, vel cum maiori parte, custode ignorante, fugit, quia tunc præsumitur delicti reus. Si autem aliàs fugiat, non iudicatur vt conuictus, sed postea captus strictioribus vinculis mancipatur. vt est tex. in. l. 13. tit. 29. par tit. 7. ¶ Quoque intelligo dictam. l. quando detinetur † pro inquisitione criminis. specialis. Secus si pro generali inquisitione, quia tunc nõ ha
38 betur pro confesso: quia ficta confessio sicut vera debet cadere super certo, & ideo debet crimẽ certum probari. vt in. l. 1. C. vt omnes iudi. tam ciuil. quam crimi. vt tenet Bald. in expresso. in consilio. 230. in. 1. volu. in princip. quia si detinetur pro inquisitione specialis criminis secũdum
39 Bald. vbi supra. si affugit cum effractione, † vel conspiratione loquitur. d. l. in eos. & sic q̃ habetur pro confesso, & factore. Aut fugit aliter, & sic sine fractione, tunc non habetur pro confesso, punitur tamen pro motu iudicis. vt dicit notari Guillerm. de Cuneo in. l. sucurritur. ff. ex quibus caus. maior. quod sequitur Hippolyt. de Marsil. in sua practica crimina. §. attingam. nume. 45. & Felin. in. c. nullus. de præscriptioni. & Bertachi. in suo reperto, in verbo, carceratus. versic. 53. Et extende hoc, etiam si non omnino fregit carcerem, sed etiam si conspirauit frangere, vt tenet Angelu. in dicta. l. in eos. ff. de custodia reorum. dicendo, q̃ illa lex facit contra effractores carcerum, econtra conspirantes vt franganr: quia licet non dum sit perfectum flagitium, nã puniuntur velut confessi de crimine, & casus est ibi iuncta. gl. fi. Et ita debet intelligi. d. l. ordinamenti, quæ incipit, *Todo hombre.* quòd ad hoc vt habeatur pro confesso, requiritur q̃ fugiat à carcere. cum fractione. & hoc dicit ipsamet lex in quantum dicit, *que fuyere de la cadena.* & non dicit, *si fuyere de la carcel*, quod nota. & hoc reperio tenere Ioann. de Anna. in. c. à nobis. de aposta. colum. allegando Ioann. Andre. dicens, quòd si incarceratus fregit carcerem, & fugit, de iure ciuili est pœna capitalis, etiam si sit innocens. Sed si non fregit carceres, sed per incurias, & negligẽtiam custodiæ arripuit fugam, tunc mitius punitur. de quo in. l. prima. & 2. ff. de effracto. & idẽ tenet Guido. Papa. singula. 206. reassumẽdo quia pœna puniatur, qui exit de carcere. Quod aut exiuit frangendo aut non frangendo. Si nõ frangendo, punitur iudicis arbitrio. ff. de effracto. d. l. prima. circa principium versiculo. si per negligentiam. Aut exiuit frangendo carcerem, & tũc aut verè commisit delictum, propter quod captus erat & debet capite puniri licet forte nõ esset capitale, vt in. d. l. prima. in principio. & ff. de pœ-

nis. l. si quis aliquid. §. miles. & l. milites. §. eis. ff. de re milita. Si autem non commisit delictum. de quo accusabatur, habetur pro confesso, & sic intelligitur glos. fi. in. l. eos. ff. de custo. reo. vt tenent doctores in. d. l. prima. ff. de effracto. Sed in quantum dicit, si exiuit frangendo, vide eundem Guido. singula. 336. dicentẽ, quòd in carcerati frangentes carceres vltimo supplicio puniuntur. d. l. prima. ff. de effracto. Sed intelliget hoc verùm dictus Guid. Pap. si propter tale crimen, propter quod erat carceratus, debebat vltimo supplicio puniri, aliàs non, vt per doct. in. d. l. milites. §. eius fugam. ff. de re milit.
¶ Et ex hoc probatur, quòd si ille, qui est in carceratus in carcere publico, licet sua authoritate
40 non debet exire, si exit, † & aufugit inueniẽdo ostium apertum, non habetur pro confesso ac si frangeret carcerẽ, vt tenet Bald. sequẽdo Guiller. in. d. l. succurritur. in lectura, & in additione. ¶ Vbi quoq; tenet, quòd si per muros carceris fugiat sine vlla fractione, dicitur violator carceris. vt in. l. final. ff. de rerum diuisi. & idem dicit, si fractis compedibus exijt tamen per ostium, quòd inuenit apertum. & sequitur Felinu. in. d. c. nullus, de præsumpt. & Hippolyt. de Marsil. in repetitione. rubricæ. de probatio. nume. 262. & in sua practica. crimi. §. diligenter. numer. 46. ¶ Et idem dicit, quòd idẽ est, ac si aufugisset de palatio potestatis. quod sequitur Ludoui. Roma in. l. an monendi. ff. de iur. iuran. colum. 21.* Et quòd habeatur pro confesso fugiens à palatio officialis in quo detinebatur tenet expresse Thom. Gram. consil. 57. num. 4. & quod tradit Io. And. in additio ad Specul. in tit. de præsumptio. §. species. versi. violenta. num. 3. in additio. quæ incipit lex vnica quasi in medio: vbi inquit quòd etiam arrestatus in ciuitate aut in palatio pro crimine habetur pro confesso si fugit vel recedit.* ¶ Et idem est in fugiente de carcere aperto. vt Angel. in. l. verum. la segunda. ff. de furti. & in. l. prima. ff. de effracto. Cataldi. tamen in suo tracta. syndica. quæstio. 193. tenet contrariũ, dicendo, quod de carcere publico etiam si ostiũ reperiatur apertum, non debet quis exire. Secus de priuato. vt Bal. in. d. l. succurritur. Sed dic, q̃ non est contra: quia licet non debeat exire, tamen si exit, non habetur pro confesso, sed punitur alia pœna arbitraria, vt supra dictum est per Bald. in. d. suo consilio, quia secundum eum ibi in principio. Et facit quod tenet Bal. in. c. sicut. de cohabita. cleri. & mulie. num. 8. vbi ait, quòd si aliquis est carceratus pro debito. & soluit, si inuenit ostium carceris apertum, potest propria authoritate exire de carceribus, licet melius faciat authoritate iudicis. ¶ Regulariter si quis fugit à carcere, talis fuga reddit eum suspectum, sed non conuictum. vt in authent. de exhiben. rei. §. si vero. colla. 5. & notatur per Cy. in. l. vnica. C. de rapt. virg. & dicit Aut. Fran. in addi. ad Abb. in. c. fi. de fo. compe. in additione, quæ est in. 9. col. nu. 19. in parte. fuga. in fine. q̃ fugiens à carcere quem inuenit apertum, non facit iudicium contra se. vt Bald. in. l. 1. C. de elici. actio.
*Et vi. Petrũ Santander in suo tracta. de segura tio. & sponsionibus in. 3. parte nu. 70. vbi singulariter dicit, q̃ si vir nobilis bonæ cõditiõis & famæ detentus in carceribus si aufugit non est verisimile ex fuga delictum cõmisisse, & inquit quod facit quod tenet Ange. in. l. bonæ fidei. ff. de rei vendi. * ¶ Item. d. l. regia. & similes nõ ha
41 bent locum, quãdo quis est † iniustè in carcera tus: quia si quis iniustè detinetur à capitaneo, licet fugiat, non tenetur aliqua pœna. l. tenet Alexand. in sed eximendi. §. item si quis. ff. ne quis eum qui in ius voc. vi. eximat. nu. 4. & tenet Tiraquel. in tract. de vtro. retra. in præfatione. nu. 68. in fi. cum seq. vbi singul. per gl. in Clemẽ. pastoralis. in verbo per violentia. & ibi doct. de re iudi. Bart. in. l. relegatur. in prin. ff. de pœnis. & in. l. vix eius. C. de probationi. ¶ In tantũ aliqua
42 pœna non tenetur, quia si iniustè, & illicitè captus aliter euadere non potest, licet † sibi occidere custodes carceris illicitè ipsum custodientem, vt euadat, nõ tenetur de homicidio, nec de fracto carcere. tenet singu. Par. de Put. in. d. tracta. syndica. in parte, si iudex processit. fol. 68. nu. 4. allegat ad hoc tex. in. l. nihil. ff. de capt. & postlimi. reuerf. & in. l. capitalium. §. ad bestias. ff. de pœnis. g. in. c. ius gẽtiũ. 1. distin. & gl. in. l. 1. ff. de his qui ante senten. mort. sibi consciuerũt vbi dicitur, quòd licet quomodo liber redimere suum sanguinem. & tenet singul. Luc. de Pe. in. l. prohibitum. C. de iure fisci. libr. 10. col. 2. in fine. vbi plus dicit, q̃ imò capite punitur, qui captus iniustè non fugit cum posset. per. l. nõ omnes. §. qui. ff. de re milit. & tenet singu. Hippol. de Marsi. vbi suprà. nu. 42. f. in. §. attingam. allegando Parid. de Put. ad quod allegat text. in. d. l. non omnes. §. qui captus. vbi text. & glo. notabil. & ibi vide quando dicatur quis iustè vel iniustè carceratus & Hippol. vbi suprà. inter alia allegat gl. in Cle. 2. in verb. violatam. de re iudi.
43 quæ dicit, q̃ licitum † est iniustè carceratorum pere iuramentum quod facit de redeundo ad carceres. & Abb. in. c. inter alia. de immunita. eccles. in fine. & Alexan. in. l. regali. ff. de pœnis.
44 ¶ Quoq; dicta. l. regia nõ habet locum † in eunte de carcere animo redeundi, & citò rediẽs,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia non videtur, nec dicitur fractor carceris. vt Bald. in l. prima. C. de seruis fugiti. 5. colum. numero. 15. & Alexand. in additio. ad Bart. in l. prima. §. expilatores. ff. de effracto. & docto. in authentic. si captiui. C. de episcopis & cleri. & idē Bald. in l. prima. 3. column. C. de ædiliti. actio. & Hippoly. de Marsi. in rubrica. ff. de fideiusso. numer. 373. * Et Peregrin. in parte captio. quæstio. 5. in gloss. fugerit loquendo in arresto. vi. Paul. Grillan. in tracta. de relaxa. carce. fol. 124. num. 13. & facit tex. in l. si quis ita legatur. ff. de condition. & demonstra. & ibi Paul. & Soci. 5. notabil. vbi ille qui recessit si in continenti reuertitur quocunq; animo recesserit cēsetur semper fuisse in loco & idem tenet gloria. in l. pōponius. §. idem pomponius col. 1. ff. famil. hercis. & inquit quòd debet expectari tantum tēpus quòd potest reuerti: quod credo esse arbitrarium, & vid. Paul. Grillan. in tracta. de hęresis & sorti leg. titul. de fuga in carcera. num. 13. & Thom. Gram. consi. 57. num. 1. * ¶ Item fallit. d. l. regia in mulie

45 re† fugiente à carcere causa euitandæ libidinis, quia tunc licitum est fugere tenet Bartolu. in. l. prima. C. de assessori. & Bald. in dict. l. prima. C. de ædili. actio. & sequitur Anto. Franciscus, in additio. ad Abb. in capitu. final. de foro compe. in additione, quæ est in dict. numer. 19. in parte, fuga. sed Bartol. hoc vbi suprà. non dicit, nec in l. consiliarijs. Sed Bald. vbi suprà sit colum. 3. numer. 11. * Imo punit custos carceris si mulierem sic captam carnaliter cognoscat: quia suspenditur vt tenet Ioann. Faber. in. §. item lex Iulia. Insti. de public. iudi. & Peregrin. in parte. captio. q. 2. in. glo. custodienda, & sequitur Guid. Papa. singul. 689. §. commentariensis. idem in decisione. 448. & etiā punitur licet sit meretrix. si est incarcerata, tenet Castell. in l. 62. Tauri. in. gl. fi. quasi in fin. & vi. late. per Parid. de Put. in tracta. syndicatus in verb. adulterium officialis. foli. 43. & vi. Paul. Grillan. in tracta. de pœnis omni far.

46 coitus foli. 92. * ¶ Vbi quoq; dicit, † quòd si custos carceris dimisit eam exire causa voti implēdi ad aliquam ecclesiam nō dicitur fugisse, quia reuertendi propositum semper retinuit. Tamē hoc, custos non debet facere, quia eius officium est tenere inclusos, nisi hoc faciat ex consuetudine, publica, quia tunc non est delictum, nec delicti qualitas, quam publica consuetudo permittit secundùm Baldum. ibi in dicta. l. prima. & per iura supradicta. ¶ Quod dicit etiam quòd facit admonachos, vtrum ex fuga fiant apostatę an non. & facit. l. bouem. §. primo. &. §. qui per suasu. ff. de ædili. actio. ¶ Et ibi Bald. in dicta. l. prima. C. de ædili actio. nume. 9. ponit de fugiē

47 te † à carcere mulierum, & eunte ad carcerem virorum, an dicatur frangere carcerem. Et dicit, quòd quando sunt duo carceres scilicet, masculorum, & fœminarum sub vna custodia & claui, dicitur exire de carcere qui sunt distinctæ: & habitationes per domos, licet sub vna claui, inducunt diuersitatem domorum. secus si essent in distinctæ solum per cellulas, & cameras, quod

48 nota. ¶ Item fallit dict. l. ordinamenti in fugiente à carcere propter nimiam † sæuitiam iudicis, vel propter eius minas atroces, quia tunc non habet præsumptionem criminis contra se vt habetur in. l. in lege cornelia. ff. ad selenia. & tenet Pari. de Put. in dict. tracta. in parte, subijcio sub tilem folio. 120. numer. 8. ¶ Ad quod facit, quod tenet Angel. in sua disputatione, incipiente, Bonomiensis à sua ciuitate bannitus. 4. quæstion.

49 vbi ait, quòd excusatur † bannitus si non comparet, nec mittit procuratorem, si timet vim inferre, nec dum sibi, sed etiam causæ. quod sequitur additionat. Abb. in capit. quæ in ecclesia. de constitu. in additione, quæ est in numero. 17. in parte, si culpa sua eget. in fine. & tenet Palatio Rubi. in repeti. rubricæ de dona. §. 78. nume. 30. vbi singulariter. & tenet Paris de Put. in dict. tracta in parte, an iudex vel officialis. folio. 124. numero. 3. quod facit pro delinquentibus absentibus. ¶ Item fallit dict. l. ordinamenti, quando fu-

50 giens à carcere illicò vadit † ad superiorem, & coram eo se præsentat, quia tunc non dicitur fugere, nec frangere, carcerem. vt tenet Paris de Put. vbi suprà. numero. 4. &. 5. & facit text. in. l. qui ad statuas. C. de his. qui ad statu. confugiunt & vi. Specula. titul. de competen. iudic. additione. §. effectus. in principio. * Et Paul. Grillan in suo tracta. de hæreti. & sortile. in titul. de fuga carcerati. nume. 20. & inquit esse text. in. l. Sed si per prætorem. §. fi. ff. ex quibus caus. maio. & quando dicatur cito, vel illico ad superiorem ire & coram eo se præsentare dic q̄ debet expectare tantum tempus quanto potuerit attenta distantia itineris & expēsis quas habet ad hoc. vt si est diues vel pauper argu. l. fere. ff. de reg. iur. & in. l. quemadmodum. ff. de aquir. posse. tenet Floriā. in. l. pōponius. §. idem pomponius. ff. familiæ. herciscun. num. 2. sed ego teneo quòd hoc relinquatur arbitrio iudicis consideratis causis supra dictis & alijs quę euenire possunt. * ¶ Vnum tamen nota in materia frangentis carcerem, quòd quando proceditur contra carcerem frangentē,

51 non requiritur aliqua † citatio contra eum, sed solùm habita informatione de fuga, & defractione, condemnatur absq; eo quòd citetur. vt tenet singulariter Monta. in. l. 4. tit. 3. for. ll. lib. 2. in

2. in glossa. quæ incipit, *si alguno fallare*. quem

52 vide. ¶ De materia autem iudicis fugientis † à syndicatu, & de faciente fugere debitorem, vel delinquentem, vide, quæ dixi suprà in cap. primo. in glossa no recibira dadiuas. versicul. vtile est scire.

SVMMARIVM.

1 *Custodia carceratorum debet esse magis duplex de nocte, quàm de die.*
2 *Modus custodiendi.*
3 *Causæ carceratorum debent celeriter terminari. Et etiam die feriata possunt agitari.*
4 *Captis debent necessaria ministrari sine vlla diminutione. Et si ipsi non habent, an ex publico, vel aliunde alimentari debeant. Iudex debet prouidere, ne quid eis deficiat.*
5 *An capti ex ciuili debito debeant alià creditoribus suis, & quanto tempore.*
6 *Captus pro debito si nō habet vnde soluat nec fideiussorem potest dare, debet cessionem bonorum facere, & creditori debet tradi cū annulo ferreo.*
7 *An maritus à creditoribus in carceratus faciendo bonorum cessionem præferatur vxor creditoribus eius pro sua dote. Et an vxori sit maritus tradendus cum dicto annulo ferreo.*
8 *Contractus factus per incarceratum, an valeat.*

c Qual conuenga. c Ad captos custodiendos, vt dictum est in gl. suprà proxima. in principio. vt sub fida custodia detineantur & custo-

1 dia, † de nocte debet esse magis duplex. i. post ortum solis vsq; ad occasum, & sic, q̄ omnes carcerati debent de nocte stare intus carcerem, nō extra. vt tex. & ibi gloss. & Bartol. Bal. & Salyc. in. l. prima. C. de custo. reo. vbi vide de modo custodie. & tex. in. l. 6. tit. 29. parti. 7. Et Ange. & Salyc. in. d. l. prima. dicunt, quòd est notādum. & ita faciant habentes ordinariè custodiam in castris, & fortalicijs, & dixi in glos. suprà proxi. numero. 30. ¶ Et vtrum ei, qui custoditur, mani-

2 cæ † ferreæ sunt imponende. Et de officio custodum circa personas custodiendas, & de eorum pœna. si asperè. tractant carceratos, vi. l. 9. titul. 14. libro. 2. in ordina regali. ¶ Et adde, quòd cau-

3 sæ † carceratorum debent celeriter terminari. vt in. d. l. 1. nec dum in principio, sed in & progressu, & cognitione. quod intelligit Salyc. ibi, quando partes sunt

uenga c, y prisio- præsentes quia tunc cognitio debet accelerari, vt in. l. final eius titul. ¶ In tantum debent celeriter tractari, quòd etiam die feriata agi potest, vt tenet Specula. in titul. de feriijs. §. 2. circa principium. versicul. post autem. & hoc quando carcerati sunt miserabiles perso-

4 næ. vt ibi. ¶ Et non solùm suæ causæ debent celeriter terminari, verum etiam sibi debent † ministrari necessaria. vt in Clemen. prima. §. sanè. in fine. de hæreticis. Et iudices singulis diebꝰ do-

minicis habere debent notitiam carceratorum & intelligere, si habent victum, & taliter prouidere, ne quid eis deficiat sub pœna librarum. 20. vt est text. in. l. iudices. C. de episcopa. audiē. & tenet Franciscus Lucano in tracta. de fisco. in. 2. parte. numer. 48. tomo. 6. tracta. folio. 10. ¶ Et custos carceris debet sine vlla diminutione pro uisionem carceratorum, quam recipi ex ordinatione communi, vel ex eleemosynis, & illud, qđ à parentibus, & amicis, vel alijs personis fideli-

bus offertur ministrare: quæ omnia, & singula iurare debet commentariensis, seu custos carceris ante officij adeptionem, prout tenet text. in d. Cleme. 1. §. porrò. diuidere tantum, & partire debet escas, & panes, quæ eis mittuntur, & diligenter visitare, ne illis transmittant limas, seu alia ferramenta ad frangendos carceres, vel vincula. prout dicit Cardi. in. d. §. porrò. quia quan-

doq; in panibus, pullis, vel alijs esceis absconditur ferramenta. prout Cardi. ibi. in. 7. nota. ¶ Item si prisionarius non habet ex publico, seu aliunde prouisionem vitæ, debet ei custos prouidere de eroga. milit. ānon. * ¶ Quod singulariter & notabiliter limitatur in criminosis. ¶ In capti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 uis verò † propter ciuile debitum, si non habuerint vnde se alant, debent ali expensis creditoris aliàs debet iudex eos relaxare. & adhoc est glos. singula. in dict. l. final. in verbo, agnoscere. de eroga. milita. anno. libr. 12. quam glo. pro singula ad hoc allegant Angel. in §. final. Institutio. de actio. in final. verbis & ibi Iason. & Bartolus. in l. sanctum. ff. de rediui. & Felin. in capitu. primo colum. 6. verficul. modo iunge, delibeli obla. & tenet Guill. Robille in tractatu de iusti. & iniusti. 3. libro. capit. 8. num. 4. &. 5. tomo. 17. tracta. & singulariter Hippolyt de Marsi. in. sua prati. cri. §. attingam. numer. 74. ¶ Sed quanto tempore debitor iste debet alimentari à creditore. Aliqui dicunt, quòd infra sex menses. per textu. in pragmati. 80. in libro pragmati. vbi ait, quod si aliquis est captus pro debito. & non soluit. infrà sex menses catenæ debet renunciare, vt ibi cauetur. sed certè ipsamet pragma. hoc nō dicit. nec probat. ¶ Et in hoc casu dic, quòd captus debet alimentari per creditorem. 9. dies & nō plus.

6 si non vult. † Et si captus habet vnde se alat vltra potest se alere: & si in isto termino nō potest soluere, nec fideiussorem dare creditori, debet, ei tradi faciendo cessionem bonorum. vt singulariter disponitur in. l. 5. & in. l. 6. titulo. 12. libro. 5. ordi. & in pragmatic. 78. &. 79. in libro pragmat. vbi ponitur ordo cessionis. & per totum titulū. 15. par. 5. &. C. qui boni cede poss. & l. 2. titulo. 8. libr. 3. for. & ibi per Monta. quæ est singula. ¶ Et tunc talis debitor debet tradi creditori, cum annulo ferreo ex quantitate, & retunditate digiti continuo, & disco operto palam super collum thoracis absq; vllo velamine sub pœna illius legis, & pragmaticæ, vbi. & in dictis legibus ponitur cessionis forma. ¶ Et licet dicta cessio bonorum fiat in ciuilibus, & nō in criminalibus, quia si quis non habet in bonis, in corpore luere debet tex. in capitulo. fine. in litibus. de dolo & cōtuma. in fine. & in. l. cum sit iniustū. C. de sepul. violat. latissimè per Iaſ. in. §. pœnales. Institu. de actio. colum. 7. cum sequentibus. numero. 43. & gl. in. §. ex maleficijs. eod. tit. per. Abb. & ibi eius additio. in. c. olim vobis de resti. spolia. nume. 2. Et melius per Iaſ. in. §. fi. Institu. de actio. nume. 13. versi. quarto. ¶ Quod iam hodie non habet locum, quia etiam in criminalibus & quando debitum descendit ex crimine habet locum dicta cessio bonorum secundum formam dictarum. ll. & pragmaticarum. vt tenet singulariter pragmatica facta per nostrum Carolum Vallisol. anno. 1538. sed eam intelligo, quando tale debitum applicatur parti, secus si pœna pecuniaria applicetur fisco, quia tunc non habet locum dicta cessio bonorum sed punitur in defectum in corpore per iura suprà allegata, quæ remanent in correcta. Et facit q tenent Ioann. And. & Abba. & Ioan. de Imol. in. c. Oduardus de solut. vbi dicūt q quando agitur pro puro interesse, cessio admittitur, siue conueniatur ex contractu, vel ex maleficio. * Et ante. d. pragmat. leges regias quæ hoc volebant, vt in. l. 13. &. 14. titulo. 2. lib. 7. foro iuzgo: vbi totum nouenum & si fur non erat soluendum detur pro seruo aduersario, & tenet Peregrina in parte furtum. q. 6. in. glo. mutilabitur quasi in fin. sed cōtra istum meum intellectum est l. 105. stili vbi quis pro calonia regis traditur regi ad seruiendum anteaquam tradatur accusatori sed credo quòd mea opinio sit vera per. d. pragmatic. ibi in suis proprijs personis ad veram executionem & vi. quæ dixi suprà. in. c. 1. in. gl. fiel. num. 31. ¶ Sed quid de debitore fiscali an talis possit bonis cedere licet quidam dicant quòd per. l. quotiens &. l. nemo. C. de exacto. tribu. libro. 10. in contrarium facit. l. 2. &. 3. c. qui bonis ceder. sed in hoc, vi. disti. Henrriq. in. c. odoard°. de solutio. num. 1. in fin. quòd autem debitor publicus non est contumax sed inquantum potest deuotus suo creditori existit in isto casu cedere potest aut est contumax & ingratus & tunc propter contumaciam capietur & inaperta & libera custodia detinebitur nec huius modi detētionem per cessionis beneficium poterit euitare vt in. d. l. quotiens. quòd est verum quando est soluendo. si autem non est soluendo admittitur cessio vt in. l. si pater tuus. c. qui bonis ceder. poss. * ¶ Et quia in materia ista cessionis bonorū accidit pluries quæstio optima, & occurrit sæpe in iudicijs, volo aliquid super eam dicere, quę talis est, An maritus, † qui incarceratus est ad instā 7 tiam alterius creditoris cui est tradendus ex dispositione dictæ pragmaticæ ad seruiendū cum dicto annulo ferreo, si vxor eius sit anterior in hypothecis expressis secundum communem intellectum. l. assiduis. C. qui potio. in pig. hab. vel inter creditores habentes tacitas, an mulieri sit tradendus primo quàm alteri ex creditoribus cum dicto annulo ferreo. Et pro parte negatiua facit tex. in. l. alia. §. eleganter. ff. solut. matrimo. hoc modo inductus. Nam si maritus habet beneficium ne conueniatur vltra quam facere potest vt in. l. maritum. ff. eod. titul. & tale beneficium non potest renuntiari tacitè nec expressè vt in d. §. eleganter. illico non potest incarcerari secundum communem opi. ibi. ergo nec tradi suę mulieri pro suo debito. ¶ Itē facit text. in. §. patitur cum similibus Insti. de iniurijs, quæ iura dicunt vxores debere defendi à viris, non econtra: sed si

dicemus

dicemus q si maritus traderetur vxori, & ita per eam eximeretur ab alijs creditoribus, & sic defraudaretur vir ab vxore, q esse nō debet. ¶ Tertio pro ista parte facit, q vxor est famula viri, nō autem econtra. vt in. c. hæc sinago. 33. q. 5. facit etiam glo. & ea quæ ibi latè Saly. & Iaſo. in. l. 1. C. de in ius vocan. vbi ait glos. & prædicti, q vxori debetur reuerentia per virum non autem viro per vxorem: si igitur mulier est famula viri, & viro non debetur reuerentia per vxorem, impossibile est in casu nostro, q vir tradatur vxori, nec debet ei tradi tanquam famulus ad seruiē dum. ¶ Ad idem facit & quarto quòd si vxor decedit non electa sepultura, debet sepelliri in sepultura mariti. & secundi si secundo, nupsit. vt in. c. is qui de sepult. in. 6. non tamen econtra. prout notat Abb. in. c. de vxore. de sepult. colum. 1. quod dictum fundatur vt per eum ibi reuerentia quā debet vxor viro semper, & etiam in morte: ergo multò fortius in victu ne eum possit habere incarceratum, nec ei tradi. ¶ Quinto pro ista parte facit tex. in. l. ob æs alienum. C. de actio. & obli. & iura ibi adducta per gl. & scribæ. qui dicūt, iura non patiuntur liberos homines creditoribus seruire, & propter debitum eis tradi, & in carceratio est species seruitutis, vt ex infra dicendis apparebit. si ergo alijs non est licitum seruire, multo fortius nec mulieri. quia magnam reuerētiam debet viro, vt dictum est. ¶ Facit quoque tex. in. l. Titio centum. §. Titio. el. 2. ff. de condi. & demonstra. vbi non valet conditio per testatorem relicta, q quis teneatur stare, & habitare certo loco. quia videtur species seruitutis, si igitur maritus tradetur vxori secundum dispositionem. d. l. & pragmaticæ, regulariter debet habitare in loco, & domo mulieris, & illi operarij, illicò seruitus est. ¶ Facit &. 7. determinatio Bal. in. l. 1. ff. solut. matri. columna. 4. vbi ait, quòd vbi inopia alicuius est priuilegiata, non debet talis incarcerari, sed ita est, quod inopia mariti est huiusmodi naturæ, ne conueniatur vltra, ergo non potest incarcerari, nec incarceratus tradi vxori vt in. d. l. si maritus. ff. solut. ma. ¶ Quoque pro ista parte facit. 8. Nā licet mulier fortè possit assignari marito pro debito ciuili, & pecuniario, & possit incarcerari, quod tamen hodie non potest per. l. 3. titulo. 13. libr. 5. in ordi. reg. & in. l. 62. Tauri, tamen non propterea sequitur, quòd posito, quòd ipsa possit marito assignari, possit econtra eidem maritus incarceratus assignari. nam in multis differunt, vt in. l. in multis. ff. de statu homi. ¶ Et sic est prima differentia. s. quòd vxorem maritus accusat criminaliter de adulterio. non tamen econtra. text. in. l. prima. C. de adult. & ibi Bald. & alij. Ang. in. l. nuptura. ff. eod. & in. l. si vxor. §. si iudex. eodem. titul. quia per vxorem fit iniuria viro. non econtra, secundum Cy. & Saly. c. in. d. l. 1. non tamen vxor potest accusare maritum tenentem amasiam, nec amasiā ad criminalem punitionem. vt in. dicta. l. 1. & ibi Bald. qui dicit verum quo ad pœnam legis Iulię tunc potest accusari ex capite generali iniuriarum. quia verum est, quòd iniuriam patitur matrimonium violatum. licet gloss. in dicta. l. 1. vi deatur tenere contrarium nam per maritum nō potest violari torus, potest tamen mulier accusare virum ciuiliter, vt separetur torus & vt per dat donationem propter nuptias. l. consensu. C. de repud. Tamen de iure cano. secus est: quia vir & vxor non iudicantur ad impatia. tex. in capi. nemo si blandiatur. 32. q. 4. Ioan. de Imol. in. ca. vt clericorum. de vita & honesta. cleri. Abba. in capitul. primo in principio vt lite non contesta. tenet Hierony. Zaneti in tracta. de differen. inter ius cano. & ciuil. nume. 7. &. 8. tomo primo. tracta. folio. 7. ¶ Secunda differentia, quod vxor corrusca radijs, & dignitatibus viri: tex. in. l. mulieres. C. de dignita. lib. 12. & in. l. mulieres. C. de incolis. lib. 10. & in. l. fœminæ. ff. de senato. Hinc est, quòd vxor doctoris vel militis potest appellari domina, & doña, propter maritum, licet ipsa non descendat, ab origine. vt in. l. fœminæ. ff. de regul. iur. voluit Bart. in. l. post mortem. §. fi. ff. de bono. posse contra tabul. numer. 3. idem in l. amicissimos. §. fi. ff. de excusa. tuto. numero. 8. & in. l. donationes, numero primo. C. de dona. inter. vir. & vxo. & Deci. in dicta. l. fœminæ. nu. 8. & dixi supra in prœmio. in prima glo. ¶ Ad de tamen in hoc, quòd vxor semper retinet suā propriam paternam vel auitam dignitatem, etiā si nobili inferioris conditionis nubat. tex. & ibi Plat. in dicta. l. prima de dignit. lib. 12. est tamen vna differentia q dignitatem suam semper retinet. secus tamen est in dignitate, quam prosequitur propter virum, quam non retinet. nisi dum est nupta, vel vidua. tex. in. c. ex parte. b. de foro compet. & Platea. in dicta. l. prima, & Abba. in dicto. capitul. ex parte. & dixi in dicto prœmio. ¶ Tertia differentia est, quia dote non soluta, maritus potest percipere fructus rei pignoratæ. vt in capitulo. salubriter. de vsu. secus est in vxore, quæ propter dotem non solutam sibi post solutum matrimonium non lucratur fructus rei datæ in pignus. quia textu. in dicto. capitulo. salubriter. habet locum in marito, & non in vxore. vt notat Angel. de Aretio. in §. actionū. Institu. de actio. columna. 38. ¶ Quarta differentia est quia certum est, q vxor non po

Universidad de Deusto
Biblioteca

test promittere votum continentiæ, nec ex eo obligari sine licentia viri. Secus tamen est in viro, qui ex iuxta causa posit, vt Abb. in. c. scripturæ. de voto. licet bene posset emittere votum in subsidium terræ sanctę sine licentia viri, si est senex. vt Abb. in. capitul. ex nulla. de voto. numero. 9. ¶ Quinta differentia, quia certum est, quod clericus coniugatus habeat beneficium Canonis. si quis suadente. 17. quæstion. 4. non tamen habeat eius vxor. vt tenet Domi. in. ca. 1. §. fi. de cleri. coniuga. num. 6. & dixi supra in gl. prima proœmi. Et ideo si aliquis percutiat cleri cum coniugatum, non potest absolui, nisi per Papam, secus tñ est in vxore secundùm Domi. ibi. ¶ Alia differentia & vltima est, quia mulier etiam cum mandato non potest stare in iudicio. textus. in. l. qui absente. C. de procurato. & ibi Bart. & doct. Secus tamen est in marito. quia etiam sine mandato potest esse in iudicio pro vxore. vt in. l. maritus. C. de procura. ¶ Ex quibus differentijs, nimirum sit, quòd etiam sit nostra differentia, quia licet maritus posit fortasse recipere vxorem bonis cedentem secundum dispositionem dictarum legum regni, non tamẽ econtra vxor posit recipere virum. Et hæc sunt quæ faciunt pro ista parte negatiua, & pro ratione dubitandi. ¶ His, & alijs quibuscunq; non obstantibus sub iudicio melius sentientis contrariam sententiam opinor fore veram. Imò quòd maritus taliter incarceratus à creditoribus, & cessionem bonorum faciens secundum dispositionem dictarum legum regni, & de iure communi potest. & debet tradi vxori cum annulo ferreo, donec soluat sibi dotem, & in ista traditiõe vxor præfertur cæteris creditoribus, secundum suam prærogatiuam, & hypothecam, secũdum formam dictæ legis assiduis. C. qui poti. in pigno. habe. cũm similibus & ita practicatur, & plures in ciuitatibus huius regni iudicaui, & executioni mandaui, maximè in ciuitate Abulensi. Et pro ista opinione & practica faciunt iura & fundamenta sequentia. ¶ Primò, ꝙ debeat vxori tradi, facit: quia vbi vxor est pauperrima, maritus non habet beneficium ne cõueniatur vltra quã facere potest, ita notat egregie Bar. quem cæteri sequuntur in. l. maritum. ff. solut. matri. ad finẽ si igitur in tali casu non habet, tale priuilegium maritus, ergo tunc vxor potest conuenire in solidum. & non tenetur ei debitam reuerentiam exhibere, & sic poterit pro eius debito incarcerari, & sic cessat ratio, & dispositio in dicta. l. alia §. eleganter. suprà allega. ¶ Secundo pro ista parte facit, quia licet verum sit, ꝙ istud ius reuerentiale non potest tolli per pactum. vt in dicto. §. eleganter est verum, & procedit per pactum expressum, secus per tacitum. nam bene potest remitti. tex. in. l. nam & maritus. ff. de condi. indebi. facit tex. in. l. quanuis. ff. de in ius vocan. tenet istam sententiam Alex. in dicto. §. eleganter col. 6. ergo si maritus tacet, & consentit se mulieri assignari. potest tacite remittere ius reuerentiale sibi debitum per vxorem, & ita mulieri assignari tanquam eius incarceratus. ¶ Tertio facit, quia licet per pactum non potest fieri, ꝙ maritus insolidum exigatur per mulierem, & ita ꝙ incarceretur. vt in dicto. §. eleganter tamen bene potest hoc fieri per legem. ita est determinatio Bar. in dicto. §. eleganter & Alex. ibi. 3. col. & ita illæ leges regni ord. & pragmat. bene hoc potuerunt facere & ordinare. Et ꝙ illæ leges indistinctè hoc dicant, facit dicta. l. 5. tit. 12. lib. 5. ordina. vbi tenet primo creditori tradatur. & in dicta pragmatica clarius dicit, ꝙ talis debitor ita incarceratus tradatur illi creditori, cui prius de iure dẽbet fieri solutio, & ꝙ mulier sit inter creditores, est melior tex. de iure in. d. l. si marito. ff. solut. ma. in principio. cuius verba sunt. Si marito publico iudicio damnato pars aliqua bonorum eius publicetur, fiscus creditoribus eius satisfacere necesse habet inter quos vxor quoq; est. Et ꝙ sit priuilegiata cæteris, est text. in dicta. l. assiduis. Et ita remanet indubitatũ, ꝙ maritus prius sit tradendus vxori suæ. Pro cuius corroboratione facit. nã vt dictum est, prædictæ leges dicunt indistinctè intelligi, & locum habere argu. tex. in. l. non distinguemus. ff. de arbi. & in. l. de pretio. ff. de publi. in rem. Nam si alteri creditorum traderetur, & non vxori, sequeretur ꝙ vxor esset deterioris conditionis in dote quam sint alij creditores in suis debitis, quod non patitur, vt in dicta. l. assiduis & in. l. prima in fin. ff. de dote præleg. & esset apertè contra dispositionẽ text. in dicta. l. prima. ff. solut. matri. Nam in isto casu si vxori non traderetur, non semper dotis causa esset præcipua, & vbiq; si alteri priusquã mulieri traderetur, quod esse non debet, ne sit contra dispositionem dictæ legis. ¶ Quartò facit, Nam dictæ leges ordina. præcipiunt fieri per creditores solennitatem iuramenti, scilicet, ꝙ non malicioſè nec simulatè recipiunt debitorem. Ergo si vxor dictum iuramentum & solennitatem facit quando recepit maritum, debet ei tradi, & eius iuramento stari: quia in dependentibus à conscientia, iuramento eius statur. gloss. in. §. sed isti quidem. Institu. de actio. in gloss. magna aliàs in. capitul. si vero. el. 2. de sent. excõmu. alia in. c. significasti. de homic. & ibi docto. Hippol. in rub. de fideiusso. nume. 40. gloss. in. l. 1. §. 2. ff. de itiner. actu. pri. & ibi Bar. tex. in. c. pastoralis. de excep. Bar. in. l. interdũ. ff. de fur. & Iaso. in. l. cum quędam puella. ff. de iuri. om. iudi. & Iaso. in. §. in bonę fidei. Institu. de actio. nu. 20. per Soci. in tractat. fallentiarum. regula. 72. vbi plura. ¶ Quintô pro ista parte facit tex. in. l. vbi adhuc C. de iure doti. & in. l. si constante. in principio. ff. solut. ma. & l. 29. tit. 11. parti. 4. quæ iura dicũt ꝙ si maritus vergit ad inopiam constante matrimonio, maritus non habet illam exceptionem, non teneor vltra quã facere possum, & per consequens beneficium incarcerationis, vt voluit Il laglo. in dict. l. vbi adhuc. quam ibi tanquam verã sequuntur omnes in. l. si constante. licet ibi contrarium alia senserit & malè. Ergo si maritus isto casu potest exigi in solidum, & beneficium cessat, & non est aliquod impedimentum, quod impediat maritum vxori tanquam incarceratũ tradi. s. tradendus est. Et istud, ꝙ maritus quãdo vergit ad inopiam posit conueniri, procedit clarè de iure communi, siue vergat ad inopiam casu, siue culpa sua, secundũ illam opi. relatam per Alex. in. l. si cũm dotem. §. si marit°. ff. solut. matri. sed de iure regni stat contrarium, nam nõ habet locum quando vergit ad inopiam casu fortuito, vel sine sua culpa, vt est tex. in. l. 29. tit. 11. parti. 4. quam refert & sequitur Pala. Rub. in re pe. rub. de dona. §. 17. cũ sequentib. Et ita est vna differentia inter ius commune, & regni nam illa lex. 29. stat de directo contra cõmunem opi. & quia ista esset maxima restrictio, scilicet, ꝙ quando maritus sine culpa sua perdit dotem, & bona, & vergit ad inopiam, vxor eius nõ posit dotem suam exigere ab eo constante matrimonio. ¶ Hoc limito non procedere, nec habere locum, quando mulier concurrit in actione cum alijs creditoribus agentibus & intentantibus actiones suas contra maritum: quia tunc poterit etiam mulier agere, & dotem suam petere etiã si maritus casu & culpa sua perdidit bona, & venit ad inopiam. & ista limitatur dicta. l. 29. pro qua allego dictum & determinationem Alexã. in. d. l. si cum dotem. §. si maritus. ff. solut. ma. vbi dicit, ꝙ mulier non debet pati damnum ꝓpter infortunium mariti. pro quo etiam vltra eum facit tex. in. l. si maritus. fina. verbis. eod. tit. sed ita est, ꝙ si mulier impediretur illo casu dotem suã exigere constante matrimonio, & cæteri creditores exegissent sua credita ab viro, tũc mulier pateretur damnũ propter infortuniũ mariti, & maritus esset penit° imperniciem vxoris, quod prædicta iura nolũt. ¶ Sexto pro ista parte facit ꝙ vtilitas publica præfertur priuatæ, de quo est tex. & ibi scribentes in. l. prima. §. fi. C. de cadu. tollen. & in. l. Barbarius. Philipp°. ff. de offi. præsi. cum vulgaribus. sed cum ex parte creditorum versetur vtilitas priuata, & ex parte verò mulieris dotem suam repetens à viro versetur publica vtilitas, vt in. l. prima. ff. solut. matri. ergo debeci maritus assignari. & illa est præferenda. ¶ Septimò, pro ista parte quoq; facit tex. in. l. in suma. §. item vacuus. ff. de aqua pluui. arcẽ. ibi, hoc æquitas suggerit, etiã si iure scripto deficiamur. sic igitur licet hic iure scripto deficiam° expressè disponente, ꝙ maritus tradatur vxori, attamẽ æquitas assurgit, quæ semper seruãda est, vt in. l. placuit. C. de iudicijs. & in. l. ꝙ Ephesi. ff. ꝙ cert. loco. ¶ Octauò pro parte ista facit. Nam dos est causa pia, vt in. l. cum his. §. pẽ. ff. de condi. indebi. Bar. in. l. quæ dotis. col. 3. ff. solut. matri. & doctores communiter in. l. prima. eod. tit. Et in dubijs opinionibus illa pars tenenda est, quæ pro causa pia facit. vt in. l. sunt personę. ff. de religio. & sumpti. fune. & subtilitates & rationes strictæ iuris omittẽdæ sunt, cùm de pia causa tractatur. vt. d. l. sunt personæ. quo est tex. melior de corpore iuris. & cum in ista causa tractetur de dote & sit de pia causa, omittendæ sunt istæ solennitates reuerentiales, quæ marito debentur per. d. §. eleganter, & ita permittendũ, ꝙ posit maritus tanquam in carceratus vxori assignari: nã si contra fiat, vergeret in damnum ipsius mariti vxoris, & filiorum. & esset contra regulam tex. in. l. ꝙ fauor. C. de legi. ¶ Et quando maritus vergit ad inopiam, mulier, quæ concurrit cum alijs creditoribus non debet pati dãnum propter infortunium mariti. vt est illa celebris determinatio Alex. iam allega. in dict. l. si cum dotem. §. si maritus. ff. solut. mat. nu. 2. vbi tenet, ꝙ licet in fortuniũ debet esse cõmune vtriusq;, fallit vbi agitur de præiuditio dotis, sequendo Bar. Bald. & alios ibi. & Cy. in. d. l. vbi adhuc. in. 9. q. de iure do. & putat opi. Bart. veriorem & æquiorem esse. licet Iacob. de Are. & Benedictus de Plũbi. in dict. l. si constante teneant contrarium. quia si sua opinio esset vera, ista communio infortuni viri noceret vt dictum est viro, quia creditores exigerent maritum etiam in dote, ex quo sequeretur quòd coniuges, & liberi, propter quos dos est constituta. paterentur potius damnum, quam fauorem. ¶ Nono, facit glossa. & ibi docto. in. l. ob æs alienum. C. de actio. & obliga. vbi dicit, quòd seruire ad tempus, non est species seruitutis. notant eam & sequuntur docto. in. l. Titio centum. §. Titio centum el. 2. ff. de condi. & demonst. & gloss. Montal. in dicta. l. 2. titul. 8. foro legum lib. 3. in gloss. fin. vbi singulariter ergo licet maritus tradatur incarcerat°

Universidad de Deusto
Biblioteca

vxori ad tempus, nõ dicitur ei seruire specie alicuius seruitutis, quę sit prohibita, maximè qa nõ dicitur q̃ teneatur seruire, sed solũmodo dictæ leges dicunt, *que el deudor sea entregado al acreedor de guisa, que pueda vsar de su menester, y officio, y de lo que ganare, dele el acreedor que coma razonablemente. y lo demas recaudelo, y recibalo en cuenta de su deuda.* ergo non vt seruiat, sed vt se alat, & soluat. Ergo non possumus dicere, quòd licet maritus tradatur vxori, efficiatur seruus eius, & ita nullũ est inconueniens in eo vt ei tradatur, quemadmodum nec alicui alteri creditori. ¶ Sed aduerte, quia supra proxima consideratio procedit in debitore, qui scit officium, vel artificium, secus tamen est si nesciat, nam tunc tradetur creditori, & tenetur ei seruire. vt in dict. l. 4. in fine, & tũc est dubium, an debeat tradi vxori: & videtur q̃ non, propter inconueniens supra consideratum in ratione dubitandi. ¶ Sed dic quòd nõ obstat: quia etiam si teneatur maritus vxori seruire quãdo nescit artificium, est tamen seruicium temporis, & ad tempus, quod non est species seruitutis. vt supra dictum est, & sic non offenditur illa reuerentia maritalis sequentibus fundamentis. Primò pro ista parte facio talem considerationem. Nam certũ est, q̃ de iure regni debitor, qui facit cessionem, debet alimentari à creditore, vt dictum est per dictam l. 4. & 5. tit. & lib. 5. ordi. sed vbicunq; habet, semper potest cõueniri vsq; ad vltimum de potẽtia, nec habet exceptionem non teneor. &c. Licet maritus sit priuilegiatus: sed cũ maritus, qui exigitur per vxorem, debet habere alimenta, vt in dict. l. vbi adhuc. ergo potest vsq; ad vltimum conueniri, nec debet habere aliquod priuilegium cõtra mulierem. Ista est determinatio, Bart. in l. ex diuerso. Itẽ si mulier ff. solut. ma. vbi ait, q̃ cum maritus teneatur mulierem alimentare, & ipsa ab eo habeat alimẽta, potest per ipsam insolidum conueniri, & incarcerari. ¶ Secundo facit illa regula tex. in. l. q̃ fauore. C. de legi. quia certum est, q̃ bonorum cessio, est introducta in fauorem cedentis, & sic mariti: sed si ista cessio, quæ est introducta in suũ fauorem operaretur, q̃ tradatur alijs creditoribus & non vxori, redundaret in eius odium, quod esse nõ debet. ¶ Tertiò facit authoritas Cy. & Sal. in l. cùm tibi. C. qui poti. in pig. habe. & Bald. in l. prima. col. fi. ff. solut. ma. vbi intelligitur dicta l. cum tibi procedere, & habere locũ, quãdo mulier agebat soluto matrimonio, secus quãdo mulier agebat, & concurrit cum alijs creditoribus contra maritum cõstante matrimonio, quia tũc ipsa præfertur, vt ibi. ¶ Quartò adduco considerationem sequentem. Nam quando maritus bonorum cessionem facit, altero de tribus modis sequentibus mulier eum tenetur alere. ¶ Primò. si tradatur vxori incarceratus. nam ille, qui habet alium in carcerem, tenetur eidẽ præstare alimenta, vt dicta glossa in dicta l. fi. & ibi Pla. C. de erogatio. anno. milit. lib. 12. & facit text. & ibi doct. in l. sed si hereditas. §. primo. ff. ad exhiben. tex. & ibi Monta. in dicta l. secunda tit. 8. lib. 3. foro legum. & sic tenetur vxor habens eum incarceratum vigore incarcerationis alimentare. ¶ Secũdo mulier virum tenetur alimentare, quia mulier diues maritum inopem tenetur præstare ei alimenta. vt Bart. in l. si cùm dotem. §. si autem in fine. ff. soluto matri. & etiam in tracta. alimento. licet contrarium tenuerit gl. in. l. si stipulata. §. 1. ff. de dona. inter vir. & vxo. quæ tamẽ est falsa, & reprobatur per Alex. in dicto. §. si autem in fine. & ita fit. ¶ Tertius casus quotiens mulier petit dotem à viro vergente ad inopiam matrimonio constante, tenetur eum alimentare. vt in dict. l. vbi adhuc. per tex. & doct. & gl. sed cum ista vxor in supra dictis casibus teneatur alere virum, vt supra probatum est & ille qui alimentatur ex legis dispositione ibi debet operari. vt glo. in l. sicut. ff. de operi. liberto. ergo cùm vir sit alendus ab vxore, potius debet ei tradi vt illi operetur. Et sic intelligitur quæ fuit ratio decidendi ad dictam l. quartam, quæ bene disponit, quòd vbi operatur, ibi alimenta recipiat. Ergo non est inconueniens, nec contra bonos mores, quòd maritus tradatur vxori plusquam cæteris creditoribus, vt ibi operetur: & ab ea alimẽtetur. ¶ Quintò facit pro parte ista tex. in lege maritus minor. ff. soluto matrimonio. in fine. ibi, nec mulier in perniciem mariti punita, sed ita est, quòd maritus & vxor in ciuilibus (vt est huiusmodi) non debent ad imparia iudicari, imò ad paria, vt probat bene tex. in. cap. primo: vt lite non contesta. & glos. in. c. plerunq; de dona. inter virũ & vxorẽ. & Abb. in. c. tuę. de procura. Ergo eodem modo, & econuerso, non debet maritus puniri, & conueniri in perniciem vxoris, & detrimentum, quòd fieret, si alij tradatur, & non vxori. ¶ Sexto pro ista parte facit quoq; tex. in. l. pẽ. in fine. ff. soluto matrimonio. ¶ Septimò facit dicta l. 5. lib. quinto. tit. 11. ordi. vbi dicit text. quòd quotienscunque aliquis cessionẽ facit bonorum, debet præconizari publicè, vt perueniat ad notitiam omnium creditorum, & tunc tradẽdus est primo, etiam si ad petitionem alterius esset incarceratus: sed ita est in quęst. nostra, quia mulier est prima creditrix, igitur &c. ¶ Præterea facit etiam dicta lex pragmaticarum ibi, *& sea entregado al acreedor que primero deuiere*

uiere ser pagado. Pondera verba illius legis dum dicit, *o que primero segun derecho.* &c. sed mulier est huiusmodi inter habentes tacitas hypothecas indistinctè, & inter habentes expressas, ita demum si sit prior in tempore, vt suprà in prima. q. dixi. ergo ei debet tradi, & non alteri creditori. Pro qua etiam opinione pragmaticæ, dũ prohibet circa simulationem, quę posset per creditorem committi, prouidendo expresse, q̃ creditor taliter teneatur debitori annulum ferreũ ad collum publicè portare, & illæ leges non fecerunt prouisionem circa vxorem. cum ergo casus sit omissus, remanet sub dispositione legis cõmunis, q̃ si mulier sit prior tẽpore, debet tradi tanquam creditori, cui prius debet solui de iure. & istam opinionem & partem tenet prout supra dixi, quia ita practicatur. Aduerte tũ, q̃ mulier tenetur obseruare solẽnitatem illius pragmaticę, & illi⁹ annuli ferrei, aliàs si nõ obseruaret, caderet à iure, & à debito suo, & alteri creditori tradetur maritus. Et tenendo hanc partẽ. Restat respondere ad. 4. vel. 5. adducta pro cõtraria parte. ¶ Et primò respõdeo ad tex. in. d. l. alia. §. eleganter, vbi dicit tex. q̃ nõ valet pactũ inter maritum & vxorem, vt maritus possit cõueniri, & ita quod nõ habeat exceptionem: quia in terminis nostrę quæstionis non habet beneficium, ne cõueniatur vltra quam facere potest, quinq; fũdamẽtis ostendo. ¶ Primò, qa vbi vxor est pauperrima, non habet maritus tale priuilegium. vt per Bar. in. d. l. maritũ. ff. solut. matri. ¶ Secũdo, quia quando vxor concurrit cum alijs creditoribus non debet ipsa vxor esse particeps infortunij illius. vt per Alex. in. d. l. si cũ dotẽ. §. si maritus. ff. eo. ¶ Tertiò, qa maritus in casu nostrę quęstionis debet habere alimenta: & vbi maritus habet alimenta, cessat hoc beneficium. vt per Bar. & Pau. de Cast. in. l. ex diuerso. §. item si mulier. ff. solut. matri. & cessat beneficium exceptionis authoritate legis regni, quia per legem bene potest facere, & statuto, licet per pactum non vt in dicto. §. eleganter. ¶ Quartò, finaliter hoc ostenditur, vt dictum est. Nam quãdo mulier agit cõstante matrimonio, & repetit à viro vergenti ad inopiam dotem suam, vir non habet hoc beneficium. vt in dicta gl. dictæ. l. vbi adhuc, quam ibi sequuntur doctores, & Alex. & omnes in dicta l. si constante. quinta col. ff. soluto matrimonio. Ex quibus patet fundamentum nostræ. q. q̃ maritus non habet priuilegium. ¶ Secundum contrarium fuit, quia cùm vxor sit famula viri, ex quo non potest habere maritum in potestate & seruitio, hoc non obstat. Quia illud est verùm, quando maritus haberet illud priuilegium exceptionis ne incarceretur vltra quam facere potest, sed in quæstione nostra non habet tale priuilegium, vt supra fuit adductum: ergo cessat illa regula, & oppositio. ¶ Secunda responsio, q̃ maritus tacitè non opponendo, potest renuntiare illi iuri reuerentiali: vt in lege nam & marit⁹. ff. de conditio. in debit. & in. l. quamuis de in ius vocandi. prout notat Alex. in dict. §. eleganter. nec est mirũ si istud possit operare tacita renuntiatio inducta ex negligẽtia nõ opponẽdi, & nõ possit illud opari expressa. Nã regula est, qđ populus opatur tacita renũtiatio inducta ex trãsfusi tẽporis ex negligentia non petentis, vel non opponentis, quàm operetur expressa renuntiatio hominis. vt est tex. & ibi scriben. in. l. prima. C. qui admitti. tex. in lege si quis mihi bona. §. iuflu. ff. de adquiren. hæredi. & est glos. vbi per Baldũ. & doct. in. l. tertia. C. de iur. & facti ignor. facit tex. in. l. si quis suus. ff. de iure delibera. & facit illa vulgata regula, q̃ potest quis renũtiare his, qui pro se principaliter sunt introducta. de quo in. l. si quis in conscribendo. C. de pactis, & in. l. 2. §. quia verentur. C. de iure iur. propter cã lũ. dan. & in. c. si diligẽti. de foro cõpe. & facit regula nullus de reg. iur. Quæ omnia iura faciunt ad hoc propositũ, q̃ quanuis maritus nõ opponat prędictam exceptionem & illam omittat tacitè nõ dicitur quicquam facere in fraudem creditorum, quibus nec marito est quæsitum ius in re in prædicta exceptione, sed ius ad rem, & ita potest facilius renuntiare maritus: & cùm maritus non opponat exceptionem prędictam, de iure isto reuerẽtiali nõ curatur. ¶ Tertiò respondeo, q̃ non offenditur prædicta reuerentia maritalis in tradendo maritum vxori, vt ei operetur. Nam cùm ab ea debeat alimentari, ibi debet operari. vt glo. in dict. l. sicut. ff. de operi. liberto. iuxta considerata. ¶ Quartò respõsum do, q̃ licet sit verum, q̃ vxor debet reuerentiam marito habere locum, q̃ tenetur eam præstare marito in domo sua in obsequijs, secũdum qualitatem personæ, per hoc tamen non negatur, quin debeat maritus in alijs operari vxori, cùm per hoc nõ subtrahatur vxor ab eius reuerentia & subiectione, maximè cùm maritus non tradatur ei vt seruus, sed ad operandum sibi, & vxori: ad quod etiam lege diuina tenebatur pro alimentatione sui, & vxoris, & filiorum, iuxta illud, In sudore vultus tui vesceris pane tuo. &c. ¶ Ad tertium contrarium de tex. in. l. ob æs alienum. C. de actio. & obliga. potest respondere, q̃ ille text. non obstat. Nam seruire ad tempus, prout in nostra quęstione maritus traditur vxori ad seruiẽdum, non est seruitus: vt per glos. ibi. & sic cessat contrarium: quia

quia ille tex. dum dicit, seruire, intelligitur, id est, seruitium fieri, quod in casu nostro non fit, ¶Ad quartum contrarium de determinatione Bal. in dicta. l. prima. ff. solut. matri. respõdeo q illa non obstat, imò potius fundat istam partem quia dicit ipse, q vbi inopia est priuilegiata maritus habet exceptionẽ, & operatur quòd non incarceretur, sed est semper tutus exceptionis ope, sed in quæstione nostra non est priuilegiata, quia non habet exceptionem ex quinq; euidentissimis cõsideratis. Et licet ipse dicat, quòd tutus est exceptione, sed cùm eam non opponat, potest cõueniri, & sic sua determinatio non obstat. ¶Ad quintum contrarium, in quo pro ratione dubitandi multas differentias consyderaui inter maritum & vxorem, inter quas dixi, q vxor possit assignari marito, non tamen maritus vxori, imò crederem, q nunquã vxor possit marito assignari, cùm sit mulier, maximè nupta, nunquã potest incarcerari pro debito ciuili, vt in. l. 62. de Toro, etiam in honestè viueret. secundùm Bal. in. l. consentaneum. C. quo. & quan. iud. & docto. in dicta. l. Tauri. & sicut non incarceratur pro debito pecuniario, ita non potest facere cessionem bonorum, quæ non videtur fieri sine incarceratione, sed posito q possit incarcerari, & cessionẽ facere, quòd non credo, non tamẽ procedit ista differẽtia inter maritum & vxorem. Nam licet in alijs per me allegatis differant, illud habet locũ in casibus expressis à iure, aliàs nisi casus sit expressus, nunquam debes dicere, q differunt masculinum & fœmininũ, nec maritus & vxor. vt tenet Philip. Decius in dicta. l. fœminæ. ff. de regul. iur. cum ergo iste casus in iure non sit expressus, non debemus dictam differentiam inducere. argu tex. in. l. maximum vitiũ. C. de liber. præt. & sic cessant omnia contraria. ¶Et de materia carceris, & carceratorum. vi. dictum Hippol. in dicta sua pract. crimi. §. attingam. per totum. & per Parid. de Put. in dicto tract. synd. in parte captura. folio. 65. cum pluribus folijs. Et ibi per Hippolyt. an si contractus factus per incarceratum valeat. & in. l. qui carcerem. ff. quod metus causa. & Bar. & Ang. ibi. & in. l. quia latronibus. ff. de testamen. ¶Et vi. Bal. in consilio. 115. in primo volu. vbi tenet, q si aliquis est in priuato carcere licet contrahat, & obliget se cum iuramento, non obligatur, nec est periurus si non adimplet. quod nota, & vide.

nes[d]: y si no las ouiere, de orden como se haga.[e]

SVMMARIVM.

1 *Vincula quis inuenit.*
2 *Catenas & cippos ciuitates, & villæ debent habere.*

d 1 **Prisiones.** [d] Quæ prius superbus Tarquinus inuenit † vincula ista & compedes, vt quædam Chronicæ dicunt. ¶Vel potest dici, q etiam ante fuerunt tempore Ioseph in Aegypto. vt tenet Lucas de Pen. in l. nemo carcerem. C. de exacto. tribu. lib. 10. prima col. ¶Et ista vincula, † catenas, & ferrea, & 2 cippos debent habere ciuitates, & villæ ad captos custodiendum, secundum exigentiam delictorum carceratorum vt tenet Paris de Put. in dicto tractat. syndica. in parte. an si plures carcerati. folio. 72. nu. 6.

SVMMARIVM.

1 *Domus concilij, vel carceris, an sumptu publico, vel ciuitatis debet fieri.*
2 *Ad domum carceris fabricandam possunt capi domus alienæ. Et idem pro ecclesia fundãda studio, seu monasterio. nu. 4.*
3 *Princeps, seu respublica ex causa potest mihi rem meam auferre, soluto pretio. Tamẽ si cessat causa, debet res restitui domino, cui fuit ablata.*

e 1 **Se haga.** [e] S. sumptu publico, † vt tenet Par. de Put. in dicto tract. in parte, an si plures carcerati. fol. 72. num. 15. per tex. in. l. prætoria. C. de operi. publi. sed melius probat tex. in. l. quæ operibus eius. tit. vbi tenet q impẽsa, quæ fit à cõmentariense. i. à custode, à magistro carcerũ, est approbanda, secũdũ Sal. ibi sed hodie video fieri sumptu proprio ciuitatis, vel villæ, & non sumptu publico facit lex. 5. tit. 28. parti. 3. ¶Et ad istam domum concilij, vel 2 carceris fabricandã † possunt accipi per ciuitatẽ domus alienæ. vt est tex. in. l. si quãdo. la prime ra. C. eod. tit. de operi. publicis. dũmodo non accipiat domos excedentes quinquaginta libras argenti, quia tunc princeps est cõsulẽdus. vt ibi. ¶Ad qđ facit text. in. l. itẽ si verberatũ. §. 1. ff. de rei vendi. & in. l. Lucius. ff. de euictio. & vtrobique Bar. & docto. vbi habetur, † q princeps, seu respublica põt mihi rem meã auferre ex causa, dumtamen

dum tamen detmihi pretium rei sic mihi oblatæ vt est tex. singu. in. l. serui. C. quibus ex caus. serui. proponi. liber. accipi. & Bal. ibi pro singula. eum comme. & tenet formaliter Archidi. in c. per principalem. post principiũ. 8. q. 3. & Ang. de Are. in. l. fi. col. 2. ff. de appella. recipi. per tex. in. l. vẽditor. §. si cõstat. ff. coĩa prædi. vbi dicit, q isti priuato debet refici estimatio rei suæ. & Philip. Deci. in regula id quod nostrum. ff. de regul. iur. vbi de materia. gl. in. l. si locus. §. fi. ff. quẽadmo. seruit. amitta. per Bar. in procemi. ff. forum. 1. & 2. col. nu. 4. & 5. Ias. in. l. oẽs cuiusq;. C. si contra ius vel vtil. publi. nu. 2. & singularissimè per dictum. Ias. in. l. Barbarius. de offi. præto. nume. 21. cum sequent. & latissimè Felinus in. ca. quæ in ecclesiarum. de constitutio. columna. 18. cum sequẽtibus. versi. prima declaratio. vbi in. 19. col. versi. secũda declaratio. tenet vnum mihi singulare, q licet ex causa possit princeps vel ciuitas auferre rem suam alicui, tamen si illa causa cessat, debet res restitui domino cui fuit ablata, si restitui potest. Ita dicit quòd tenet Innoc. in termi nis. in. c. quia pleriq; de immunit. eccles. aliàs in foro contentioso, & conscientiæ actus principis & ciuitatis non tenet cessante illa causa, secundùm Anto. & Imol. ibi in dicto. c. quæ in ecclesiarum. Et facit dictum Ang. in. l. si fideiussor. ff. de pigno. vbi tenet, quòd cessante causa commodi, cessat ipsum commodum. & vi. alia in simili allegata per Feli. vbi suprà. & ibi per Abba. & eius additio. sexta col. numer. 11. & Barto. de materia in. l. prima. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & Paulus de Castro in dicta. l. venditor. §. si constat. & in. l. elegãter. ff. de pigno. actio. vbi de intellectu per Bartolum & Paulũ. & in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. num. 13. in lectura & Philippum Decium. consilio. 357. numero. 3. & 5. & in consilio. 520. numero quinto, & sexto. vbi tenet quòd communis opinio est, quòd ex causa imperator, vel ciuitas hoc potest facere, & auferre res priuatorum, pretio sibi soluto, licet voluit intelligere in ciuitate, quæ habet iura principis. ¶Et quoq; intelligit hoc Bartachinus de Firmio in suo aureo repertorio, in parte, imperator. ver. 23. quando est consuetudo auferendi bona priuatorum cum causa, tunc imperator, soluto pretio, ob necessitatem potest auferre. Sed si nõ est consuetudo. secus vt ibi per eum. * Et vi tex. singul. in. l. 2. titul. 1. partit. 1. versic. *e si por auentura.* & debet ei statim solui pretium: vt ibi dum ait *de le dar ante buen cambio.* & facit. gl. in. l. 1. C. coĩa seruo. manumiss. in verb. necessitatem: vbi quando quis cogitur vendere debet ei solui statim pretium & ibi Bal. & vi. quę dixi. suprà. in. c. 17. in. gl. *a razonables precios.* num. 8. in fin. & hoc credo verisimum licet Grego. Lopez. in. d. l. parti. in. glo. *buen cambio* dicat quòd intelligitur quando rex haberet illico vnde soluat: sed si non habet potest differri solutio. * ¶Et idem dic quòd quis cogitur vendere pro ecclesia fundanda. Baldus & Florian. in lege si quis sepulchrum. ff. de religiosi. & sumptu. funeris. Alexander. & Iason. in lege secunda. ff. soluto matrimonio. Et etiam pro agenda ecclesia quis compellitur vendere, & pro monasterio ædificando. vt Flori. vbi suprà. & tenet Paulus de Citadinis in tractu. de iure patro. in tertia parte. causa prima. numero. 87. & 88. & 89. ¶Quod habet etiam locum in studio, quia si scholæ doctorum legentium non sufficiunt, q cogitur vicinus vendere domũ suã pro scholis ampliandis. Guiller. in. l. decernim⁹. C. de episcopis & cleri. & tenet Ioann. de Plate. in. l. vnica. C. de studijs liber. lib. 11. in fin. Vnum tamen nota, q si clerici, vel religiosi ædificant in alieno locum, seu ædificiũ religiosum, iustè & licitè põt destrui iusso iudicis secularis prout tenet Ang. in. l. quãquã. ff. de aqua pluui. arcen.

Prætorum. Cap. XVIII. finis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Arca quæ dicatur.*

Arca. a Quæ dicitur † charthophylacium seu armarium, vbi chartę, vel instrumenta ponuntur, & conseruantur vt est glo. in ca. 1. de probatio. & Abb. ibi. 1. col. numer. 6. vbi dicit, quod dicitur à chartō græcè, quod est charta, & phylatte in, quod est seruare, quasi locus vbi seruantur chartæ. Alibi habetur gazophylacium & dicitur à gaza, quod est idem quòd diuitiæ, & phylattein seruare, quasi arca, vbi reponuntur diuitiæ, & oblatiões vt est tex. iuncta gloss. in c. 2. 90. distin. Et gloss. in Clem. prima. de iure iuran. dicit, q archiui dicuntur armarij librorum. & deriuatur ab arca. & facit. l. moris. §. solet. ff. de pœnis. & Signor. de Homo in consi. 82. fi. col. versi. item in ea possessione. & tex. in authē. quibus modis natural. effici. legi. §. illud. colla. 6.

SVMMARIVM.

1 *Scripturæ stantes in archiuo publico faciunt fidem nu. 3. & 11.*

2 *Libri antiqui faciunt plenam fidem, vt libri iurisconsultorum poetarum, & medicorum.*

4 *Scripturæ productæ de domo officialis præfecti archiuo probant.*

5 *Scriptura confecta à quolibet officiali publico licet non sit in archiuo, an probet.*

6 *Quando duæ scripturæ reperiuntur cōtrariæ, vna quæ est in archiuo publico faciēte fidem, alia manu priuata eiusdem, statur potius scripturæ archiui.*

7 *Exemplum sumptum ex scriptura archiui probat.*

8 *Scriptura sumpta ex archiuo publico, an probet extra territorium illius ciuitatis.*

9 *Scriptura publica quando extrahitur de archiuo publico, an citatio requiratur.*

10 *Ad comparationē literarum faciēdam potest produci scriptura archiui.*

11 *Ea quæ sunt in archiuo publico, intelliguntur esse de actis, & dicuntur notoria, & publica, licet non sit dies, & annus, & similia.*

12 *Scripturæ stantes in archiuo publico, an sint edendæ.*

13 *Censuali libro, an credatur.*

Prætorum. Caput. IX.

TRosi, que se haga arca a en que esten b los

esten. b Quia literæ & scripturæ stantes † in illa arca, & sic in archiuo publico, faciunt fidem. text. in c. ad audientiam. de præscriptio. & tex. singul. in Clem. prima, in fine de iur. iuran. & Hieronymus in prologo Esther. dicit seipsum librum leuasse de archiuis hebræorum. & tex. in c. peruenit. 3. q. prima ibi, inuenimus in archiuis apostolicæ sedis. & glossa. ibi dicit, quòd per tales libros fit fides allegando tex. in dicto. cap. ad audientiam & est tex. in authen. ad hæc. C. de fide instrumen. vbi charta, quæ profertur ex archiuo publico, testimoniū quidem publicum habet. & gloss. ibi dicit quòd eo ipso, quòd magistratus confitetur ex archiuo eam esse, vel eo ipso, quòd talia erant signa in ea, qualia solent fieri manu commentariensis valet. vt in. l. in fraudem. §. quotiens. ff. de iure fisci. & Innoc. in. ca. primo de procura. & Iaso. in repeti. l. admonendi. ff. de iure iur. columna. 42. num. 81. dicendo, quòd quando scriptura, seu apocha priuata esset reperta fideliter custodita in archiuo publico. 1. in loco, in quo solent reponi publicæ scripturæ, talis scriptura sine aliqua subscriptione, & sine testibus plenè probat ratione loci, in quo reperta est, per dictam authē. ad hæc. & gloss. ibi & per dictum. capitu. ad audientiam. & ita tenet Abb. in. c. 2. de fide instrumen. 4. colum. num. 6. vbi dicit hoc verum quādo scriptura habet in se causam sufficientē arg. c. si cautio. de fide instru. & in. l. cū de indebito. ff. de probatio. ¶ Et facit quod tenet Feli. in dict. c. cùm causam, de probatio. in principio vbi tenet, quòd libri † antiqui faciunt fidem plenam, vt Specula. in tit. de proba. §. videndum. versic. cum per libros, sed hoc procedit, quando ab antiquis nostris adhibita est fides talibus libris, vt apparet ex libris iurisconsultorum, poetarum, & medicorum, quibus datur fides, & idē de chronicis, & similibus. vt per Bartol. in. l. prima. ff. si cert. peta. gloss. in. c. inter dilectos. de fide instru. & per glo. & docto. in. c. placuit. 16. distin. gloss. & doct. in. c. in nomine Domini. 23. distin. & in c. primo. 27. distin. & c. absit. 50. dist. & per gloss. in prooemio fforum. §. hæc autem tria. in verbo, vrbi

vrbibus, & gl. & doct. in. c. quāuis, ante fi. 21. dist.

¶ Sed supradicta intellige, qū scriptura est in lo
3 co publico, † & cum custode publico, & omnes scripturæ ibi repositæ sunt authenticæ, tūc sine dubio illa etiam censetur authentica. vt in dict. authen. ad hæc. & Fel. in. d. c. cùm causam. 5. col. versi. quinta. q. vbi ait, q si aliqua scriptura reperitur in loco, vbi non omnes scripturæ ibi repositæ reputabantur authēticæ, sed aliquæ sunt authenticæ, & aliquæ non, tunc illa millio nō probat, vt Feli. in. d. c. ad audientiam. nu. 15. ¶ Sed casus magis dubius dicit Feli. q quando scriptura reperitur in archiuo publico sub custodia publica, nec reperitur ibi aliud genus scripturæ, ita q non sunt ibi scripturæ authenticæ, nec expressè habentur pro authenticis, dicit q firmat Aretinus, q talis scriptura probat, non distinguendo vtrum isti libri sint permixti cum authenticis, vel non, & tunc deputatio loci, & custodia publica non videtur ob aliam causam, nisi vt conseruetur fides gestorum, & per consequēs datur fides illis scripturis, secundum eum. ¶ Quod putat Feli. limitandum, nisi esset consuetudo in loco largius disponens, putà, q omnis scriptura, siue authentica, siue non, habeat fidem plenam, eo ipsō, q reperitur in archiuo, quia tunc ipse locus iuncta authoritate officialis, & cōsuetudine, facit scriptura de non authentica authenticam. Quod nota. & ibi per Felin. in. 9. conclusione.

¶ Quod extende, q non solùm creditur scriptu-
4 ræ productæ † ex archiuo publico, sed etiam productæ † de domo officialis præfecti archiuo, secundùm Fel. in. d. c. cùm causam. 5. col. versi. 3. q. per text. ibi malè gustatum quoq; probantem. Idem esse si extrahatur de domo illius, qui olim fuit præfectus archiui, licet hodie non sit de archiuo. Tamen dicit duo considerandum. Primum, q ille text. nō loquitur de omni scriptura sed de libro censuali solito custodiri in archiuo. Secundò loquitur in Cardinali, vnde extendere ad omnem personam, quæ olim præfuisset archiuo fortè non esset tutum: quia sequeretur, q non solùm post depositum officium paulò post scriptura probaret, sed etiam omni tēpore, cùm ille tex. in. d. c. cùm causam. non dicat, q de recē ti finierat officium camerarij, & est speciale in cardinale, vt est tex. in. ca. nobilissimus. 97. dist. & Bald. in. l. exemplo. C. de probatio. ¶ Tamen
5 Sed Paul. de Castro. in dict. authentic. ad hęc. nume. 4. dicit, q scriptura confecta † à quolibet officiali publico, licet non sit in archiuo publico, putà ad anarijs, vel gabellarijs in his quæ concernūt suum officium, probat, allegando Barto. in. l. quædam. §. numularios. ff. de edēdo. Et ideo quando aliquæ scripturæ non probant de iure, sed de consuetudine, oportet q illa probetur. vt Saly cet. in. l. exemplo. C. de probatio. vnde infert q si fideiussor certi datij diceret se exactum à fisco, & soluisse pro debitore, & ostēderet scripturam factam ab officiali de receptione, in qua non erat subscriptio notarij ipsius officialis, oportet probare de cōsuetudine tales subscriptiones non erant in vsu, & quod cautiones factæ ab officiali faciebant plenam fidem. Quod est menti tenendum secundùm Feli. vbi suprà. in. 9. conclusione. facit pro his, qui soluunt collectas, & præstantias officialibus deputatis, secundùm Saly. vb. supra. ¶ Quod dicit Felin. in. d. ca. cùm causam. 8. conclusione. idem esse, si de obligatione vnius personæ reperiuntur duæ scripturæ cōtrariæ, vna quæ est in archiuo publico faciente fidem, alia manu priuata eiusdem, statur potius scripturæ archiui. Ità tenet Ludoui. Roma. consilio. 319. incipiente in causa Ioannis. per tex. in. d. capitul. ad audientiam. vbi talis scriptura habet vim publici instrumenti, & instrumentum publicum præfertur scripturæ priuatæ testibus nō subscriptæ. vt in. l. qui scripturas. C. qui potio. in pig. babe. ¶ Quod extende, q non solùm scrip-
7 † tura de archiuo probat, verumetiam exēplum † ab ea sumptū. ita tenet Ang. in authent. si quis in aliquo documento. C. de edendo. prima colū. dicens hoc ab alio notatū. & sequitur ibi Alexā. allegando Innocen. in. c. 1. de procurato. & sentit Bar. in authenti. & si contractus. post principiū. C. de fide instru. ¶ Contrarium tenet Paul. de Cast. in. d. authen. ad hæc. C. de fide instru. num. 4. in fine. vbi tenet, q tale exemplum licet reperiatur in archiuo, non facit fidem, sed dictū Pauli intelligitur, quando nō est exemplatum authoritate iudicis. Sed quando est exemplata scriptura authoritate iudicis, & citata parte, bene probat, sicut dicitur de exemplatione instrumenti publici. vt in. c. fina. de fide instrum. prout tenet Feli. vbi supra allegando Alber. * Sed quādo exē platio est antiqua, tunc probat quamuis non appareat de commissione iudicis: quia tunc præsumitur facta commissione iudicis, & parte citata secundum Inno. & alios in. c. Albericus de testi. & Iaso. in. d. auth. si quis in aliquo documēto, col. 4. versi. nono facit, & est communis opinio secūdùm Feli. in. d. c. Alber. col. 2. & 3. vbi latè. & Guido papa decisione. 404. & qū dicatur in hoc casu de antiquo vi. Anto. de But. in. c. veniens. lo. 1. de testi. tenetem q elapsis. 40. annis, tamen sub-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit ꝙ relinquitur arbitrio iudicis, & idem Alex. in cõsi.79. vol.1.nu.14. sed tu tene contrarium, imo requiritur ꝙ sit lapsum tempus centum annorum ad hoc vt res dicatur esse in antiquis: & ista est communis opinio secundùm Iaſ.in.l. cũ aliquis.de iur.delib.nu.7.& idem tenet Plat.in. l.vsum aquæ.C.de aquæ ductu.lib.11.numero.3. & Cagnolus in regul.velle.ff.de reg.iu.& Baptista.in suo repertorio.nu.37. * ¶ Quod intelligit Alexan.ibi in.d.auth.si quis in aliquo.2.col.nu. 8.& Iaſ.ibi.4.col.verſi.vltra Bar. ꝙ creditur ſcripturæ ſumptæ ex archiuo, & ſuo exemplo tantummodo quo ad locum † illum, & ciuitatem, 8 in qua eſſet ille archiuus publicus, in quo reperitur illud exemplum, aliàs fidem non faceret, vt tenet Ioan.And.in additio.ad Spec.in tit.de inſtr.editione.§.nunc dicendum.in additione magna, quæ incipit, priuatorum.& ſequitur Bald. in rub.C.de fide inſtr.col.vlti.& Ant.de Butrio.in d.c.2.de fide inſtr.verſic.octauus caſus. & Ro.in conſi.105.& in conſi.165. ¶ Quod procedit nõ ſolùm in exemplo, verumetiam in ſcriptura originali ſumpta de archiuo publico: quia iſta ſolùm probat in territorio illius ciuitatis, vbi eſt archiuus.ita Bal.in.d.l.exẽplo. & extra non probat. & idem Bal.in rub.C.de fide inſtr.& Butri.in.c. i.eo.tit. verſi. octauus caſus. vel ſi produceretur extra territorium contra ſubditum illius ciuitatis, vel ratione contractus, tunc enim probat ſecundùm Bal.in dictis locis.& firmat Alex. in cõſil.138.in.1.vol.col.2.num.6.&.7. vbi ait, ꝙ tales ſcripturæ faciunt fidem ſolum in territorio illi⁹ ciuitatis.arg.in.l.fi.ff.de iure.om.iudi.& in.c.vt animarum periculis.de conſt.in.6.vel cõtra ſubditum.vt ibi per eum.vbi ait idem eſſe, quando ſcriptura longit temporis eſſet obſeruata pro publica, per.l.1.in fi.& in.l.quod principis.ff. de aqua pluui.arcen. ¶ Sed quoq; facit fidem in ciuitate confœderata ſecundum Bal.in.d.rub.C. de fide inſtr.per.l.non dubito.ff.de captiuis. Quod ſequitur Feli.in.d.c.ad audientiam.4.col.verſi. 2.q.& facit quod tenet ipſe in.c.Rodulfus.de reſcrip.22.col.verſi.communitas.& licet cõtra cõcluſionem ſupradictam teneat Franciſ.de Areti. in.d.c.cùm cauſam. de probat.per dictum Bart. in.l.1.C.de ſumma tri.& fide catholi.dicendo, ꝙ ſi ex forma ſtatuti datur notario authoritas faciẽdi inſtrumentum, illa ſcriptura notarij probat etiam extra territorium.per.l.cenſus.ff. de probatio.vbi probatio quæ fit ex talibus libris, & ſcripturis, eſt potentior teſtibus, ergo à fortiori debet vbiq; valere, vt probatio teſtium: quia fatetur opinio prædictorum præualere in practica, & dicta argumenta Aretini nonvrgent ſecũdùm Velenzi.in.d.c.2.colũ.10. de fide inſtr.quia doctrina Bar.in.d.l.1.C.de ſumma.tri.& fi. catho. non eſt ſimpliciter vera, ſecundũ Feli.vbi ſuprà. & quia.d.l.cẽſus intelligitur de inſtrumẽtis publicis confectis manu notarij imperialis, qui habet fidem magis indubitatam, vt in.c.cùm Ioannes.de fide inſtr.& ſic ꝙ concluſio ſit vera, ꝙ dicta ſcriptura archiui faciat fidem inter ſubditos extra territorium, non tamen inter nõ ſubditos, nec ratione contractus, & niſi in ciuitatibus fœderatis, vt dictum eſt, ſecundum eum. ¶ Itẽ dic, ꝙ quando talis ſcriptura extrahitur de archiuo 9 publico, non eſt neceſſaria † partis citatio. tenet Bald.per verbum fortè.in.ca.1.de fide inſtru. de quo latè per Cardi.in conſilio. 74. in tertio dubio, ſecundum Feli.vbi ſuprà.in.6.q. ¶ Quoque tene, ꝙ ad faciendam comparationem literarũ, vt conſtet ſcripturam eſſe de manu alicuius, po- 10 teſt produci † vna ſcriptura ſubſcripta ab illo, & poſita in archiuo. Nam teſtimonium officialis archiui, qui eam recepit tanquam confectã manu illius, probat quòd eſt de manu ipſius, nec de hoc amplius refricatur quæſtio ſecundum Saly. in.l.comparationes.C.de fide inſtrumen.7.col. verſi.quinta ſcriptura.& vltrà ipſum eſt caſus in §.ſi verò etiam ex publicis archiuis.in authẽ. de his qui ingrediuntur ad appellandũ.collati.5. & putat Feli.vbi ſuprà in.7.q.ſufficere atteſtationem officialis, etiã viua voce, propter gl.ibi in.d. c.ad audientiã, ibi magiſtractatur cõfitetur. ¶ In corroboratione cõmunis opinionis doctorũ ſupra poſitæ, ꝙ ſcriptura poſita in archiuo publico plenè probata adde Bal.in.l.vnica.in.12. col. verſic.ex quo ſequitur.C.de confeſſis.vbi dicit, 11 ꝙ ea, † quæ ſunt in archiuo publico, intelliguntur eſſe de actis cuiuſcunq; cauſis, & idem Bald. in.l.2.§.poſtea.ff.de origi.iuri, dicit, ꝙ poſita in archiuo publico dicuntur publica.& idẽ Bal. in. l.1.2.col.C.quomo.& quando iudex.& Ioan.de Imol.in.l.exitus controuerſiæ.ff. de acquirend. poſſe.dicit ꝙ illud, quod eſt in archiuo publico, dicitur notorium. Quod etiam firmat Roma. in conſi.350.incipiente, in cauſa propoſitæ. pẽ. col. & Ang.in conſi.350.incipiente, ſtatutum prædictũ, in fi. ꝙ quælibet ſcriptura poſita in archiuo publico dicitur ſcriptura publica. Et dicit Bart. in authen.& ſi contractus.1.col.C.de fide inſtrumen. ꝙ ſcriptura poſita in archiuo publico, dicitur publica, & ſolẽnis, licet non fuerit à notario publicata. Et ibi etiam ſubdit ipſe Bart. quòd licet in tali ſcriptura poſita in archiuo publico nõ ſint anni domini, nec indictio, & ſimilia, plenè probat. Et Ludo. Roman. conſi. 319. tenet, ꝙ ſcriptura archiui publici habet vim publici inſtrumenti,

menti, & præfertur alteri ſcripturæ. ¶ Et dicit ipſe Roma.conſi.26.incipiente, in propoſito caſu.quòd ſumpta ex archiuo publico, faciũt vbiq; plenã fidẽ, ꝙ etiã ipſe firmat in cõſili.105. incipiente, liber regiſtri.vbi ait talẽ ſcripturã archiui publici plenam fidem facere, etiam ſi non habeat nec diẽ, nec conſulẽ. & Alexand.in cõſilio.92.dicit, ꝙ ſcripturæ ſtãtes in archiuo publico dicuntur authẽtice.& facit quod tenet Baldus in dicto capitulo.cum cauſam.de probatio.in tertia column.verſiculo, quis enim. & idẽ Baldus in authentica de his qui ingrediuntur ad appellandum. collatione quinta in. §. illud Iam allegato, ꝙ ſcripturæ productæ de archiuo publico debet ſtari, licet non habeat ſolennitatem, duntamen habeat teſtimonium illius officialis, qui præeſt ipſo archiuo publico, prout tenet omnia ſupradicta Hippoly.de Marſil.in repet.rubr.de probatio.num.291.quem vide. ¶ Ad prædicta adde, quòd ſcripturæ archiuo publico 12 debent † edi.vt Anto.de Butrio.in.d.c.1. de probatio.& ſentit Bar.in.l.2.§.diuus.C.de fide inſtr. & Iaſ.in.l.is apud quem.C.de edendo. numer.2. & ſi talis ſcriptura eſt in magno libro archiui, & iſte liber nõ poteſt portari, quia non poteſt mouueri de loco, vel quia eſt cum ſua catena, vel quia eſt in archiuo publico, tunc mittendæ ſunt fide dignæ perſonæ ad locum vbi degit, ita tenet Angel.in.l.prætor ait.§.ſed etiam.ff.de edendo.in fine.per tex.in capitulo.accepimus. de fide inſtrumen. ¶ Idem dic, quòd creditur libro cenſualian 13 ti † quo alicuius eccleſiæ, dummodo reperiatur & conſeruetur in loco non ſuſpecto ſecundùm Abb.in.d.c.ad audientiam.de præſcrip.nu.4.de quo per Feli.ibi.6.col.verſi.decima & vltima cõcluſio.vbi ſingulariter.de quo.per Anto.Franc. in additione.ad Abb.ibi.& vid. Roma. conſilio. 127.& Abb.conſilio.67.

priuilegios, c y eſcripturas del cõceju a buẽ recaudo, q̃ alo menos tẽgã tres llaues, y la vna tenga la juſticia, y la otra

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium quid dicatur.*
2 *Priuilegium quis poteſt concedere,*
3 *Priuilegium conceſſum ciuitati, vel villæ ſeu loco, an ſit reale, & duret in nouis ciuibus. Et an intelligatur conceſſum cuilibet de patria. Et an extendatur ad continentia ædificia poſt ea aucta. An ſententia lata contra habitatores alicui⁹ loci, noceat modernis habitatorib⁹.*
4 *Appellatione priuilegij, an veniat confirmatio priuilegij.*
5 *Confirmatio priuilegij in archiuo debet cuſtodiri.*
6 *Qui tenetur exhibere priuilegia, vel iurare de exhibendo, non tenetur exhibere confirmationes, niſi expreſsè iubeatur.*
7 *Priuilegium originale productum apud acta debet regiſtrari, & reſtitui producenti.*
8 *Priuilegia ciuitatis, quæ ſunt in archiuo, an proſint hominibus ciuitati ſubiectis, & ad eos extendatur.*
9 *Princeps poteſt moderare, & reuocare priuilegia per ſe data.*

c
1 **Priuilegios.** c Quod dicitur lex prĩ uata † alicui loco, vel perſonæ conceſſa per principẽ. vt in.l.2.titu. 18. part.3.& text.in.c.priuilegia.3.diſt. Bal.in.l.quĩ ex relationibus. C.de leg.Alexã.in.l. beneficiũ. ff.de cõſtit.princip.& Bal.in.l.in eũ. C. de fideĩ commiſ.col.10.glo.in ſumma.25.q.2.in princip.
2 vbi quoq; tenet, ꝙ ſolus † papa, vel princeps põt priuilegia cõcedere, qa iſti poſſunt facere leges. &.d.l.parti. Et an ſi epiſcopus põt priuilegia dare.vi.per gloſ.in.d.25.q.2.in ſum. ¶ Et tene ꝙ qñ
3 papa, vel rex concedit priuilegiũ ciuitati, vel vilę, ſeu loco, talia priuilegia ſunt realia, † & perpetua, vt tenet Bal. * Et idẽ ſicut ego tenet Gregor. Lopez.in.l.27.titu.34.par.7.* in.l. vectigalia.C. de vectiga.& cõmiſ.& facit quod tenet idẽ Bald. in prooemi.Grego.fin.col. vbi dicit, ꝙ illa dictio cõmorãtibus, ſignificat cõmoraturos in futurũ. Et ꝙ tenet Barb.in tract.de præſtã.Card.col.11. allegãdo Bal.in tit.de pace cõſtan.in vſi.feud.4. col.nu.13.vbi ait, ꝙ ciuitas durat in nouis ciuib⁹, etiã nõ naturalibus, ſed aduẽturis, & dicitur eadẽ ciuitas, quia hoc eſt ſimile capitibus ſubrogatis in loco mortuorũ, vt in.l.grege.ff.de lega.1.& qa quod vniuerſale eſt, non põt morte perire, ſicut homo in genere non moritur. vt in.l. in rõne.§. incertè.ff.ad.l.falci. & quia populus nunquam moritur. vt tenet idẽ Bal. per tex.ibi in.l.proponebatur.ff.de iudicijs.vbi infert, ꝙ ſi populus eſt interdictus durat etiam vltra cẽtum annos, quia populus non moritur licet ſint mortui illi, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

præſtiterunt cauſam interdicto, facit quod notat Innoc.in.c.graue.de ſent.excõmu. Et corroboratur per Bar.in.l.1.ff.de cõſtitu.princip. nu. 2.in fine, dicendo, q̃ ſi priuilegium cõceditur ciuitati, vel loco, ſemper trãſit ſucceſsiuè, cum ſemper ſit eadẽ ciuitas.per. d.l. cùm præponebatur. & tenet Ioã.de Pla.in.l.iubemus.in fin.C.de ſeleutia.& decurio.lib.12.vbi ait, q̃ priuilegiũ conceſſum certæ vniuerſitati vel collegio, tranſit ad quoſcũq; in eodẽ collegio in poſterũ ſuccedentes.& glo.in dicta ſumma.25.q.2.¶Et priuilegiũ cõceſſum patriæ: intelligitur cõceſſum cuilibet de patria.tenet Angel.in.l.ſi nõ ſpeciali.C.de teſtamen.per tex.ibi.& per.l.oẽs.C.ſine cenſ. vel reli.& per.l.omnes.ff.de lega.2.& in.l. in ciuitatibus.ff.de rebus dubijs.& ibi.per dict.Ang. qui continentur in priuilegijs appellatione ciuium. *Et Albe.in.l.prouinciales.ff.de verb.ſigni: nu. 4.vbi tenet, q̃ incollæ vidẽtur gaudere priuilegio originariorum : & etiam immunitate conceſſa incolis certi loci : comprehendit etiam Iudæos quemadmodum grauamẽ includeret eos: vt Bald.in.l.ſpadonem.§.iam autem.ff.de excuſa.tuto. quia non ſunt ita deteſtabiles iudæi ſicut hæretici : quia fides hebræorum habuit initium veritatis.Montal.in gloſ.ordi.in parte.Iudæi,& Bal.in.l.nullus.C.de ſumma trini.* ¶Tamen priuilegium conceſſum ciuitati, nõ extenditur ad continentia ædificia poſtea aucta, & ad caſtra, & villas, tenet Plat.in rub.C.de profeſſo. & medi.lib.10.vi.per.Bart.in.l.2.ff.de verbor.ſignifi.¶Adde, q̃ ſententia lata cõtra habitatores alicuius loci, licet reperiatur lata cẽtũ anni ſunt elapſi, nocet modernis habitatoribus : quia ſucceſſores repræſentant defunctos, & faciũt eundẽ populum.tenet Guid.pap.ſingular.277.per dictã.l.proponebatur.¶Et cõfirmationes priuilegiorum debent poni in iſta arca, ſeu archiuo, li-
4 cet appellatione† priuilegij non veniat cõfirmatio priuilegij, & aliud ſit priuilegium, & aliud ſit cõfirmatio priuilegij.vt eſt tex.& ibi.Inno.in.c. cùm inter vos.de re iudica. tenet Speculator. in tit.de inſtru.editione.§.nũc autẽ videndũ. verſi. 4.in fin.per Bal.latè in.ca.1.de confirmatio.vtil. vel inutil.col.2.verſi. modo quæro. allegãdo Archidi.in.§.1.25.q.2.aliàs eſt ĩ ſumma. vbi gl.quia in confirmatione nihil noui iuris datur. vt in ca. dilecte.de cõfirma.vtil.vel inutil.ſecus eſt in priuilegio, & quia in cõfirmatione nil ponitur, vel affirmatur: ſed totũ conditionaliter intelligitur. & ſecũdùm Archidi.vbi ſuprà col.2.verſic. in ea gl.parum, aut nihil valet confirmatio.ſed tantũ modo ſolet plus timeri. Et licet hoc ſit verum, ta
5 lis confirmatio † debet cuſtoditi in dicto archiuo publico, quia eſt ſcriptura vt in iſto text. & quia aliquãdo in confirmatione cõceditur de nouo illud, quod confirmatur.vt in dicta.l.part. & Baldus in dicto.c.primo. & Archidi.vbi ſuprà. vbi dicit, quòd ſic debet intelligi tex.in ca. quia ſimpliciter.56.diſtin.& quia cõfirmatio tria operatur: quia præſtat ipſi facto maiorem authoritatem. Item ſi quid eſt inualidum, ſupplet eius defectum. Itẽ quòd ſine eius licentia non poteſt retractari illud quòd ipſe confirmauit.vt glo.in capit.frater.17.qõ.4.¶Ex quo infertur, quòd ſi
6 alicui iubetur exhibere† priuilegia, vel iurat de exhibendo non tenetur exhibere confirmationes priuilegiorum, niſi expreſſè iubeatur: quia confirmatio non comprehenditur ſub priuilegio, vt dictum eſt.¶Et de modo exhibendi priuilegia, vide bonum tex.in ca.cùm perſonæ.de priuileg.in.6.¶Adde, quòd priuilegium originale† productum apud acta, debet regiſtrari, &
7 reſtitui producenti, & non debet dimitti apud acta.ita Baldus in.l.inſtrumenta.C.de fidei commiſsione.nume.6.¶Et qualiter edatur parti. vi. Speculato. in titulo. de inſtrument. editione.§. oſtenſo.verſi.porrò.¶Sed circa iſtum text. po-
8 teſt dubitari vtrum priuilegia † ciuitatis, quæ ſunt in archiuo ipſius, prõſint hominibus ſubiectis tali ciuitati, ſed ad eos talia priuilegia extendantur. Franciſcus de Aretio in rub.ff. ſolut. matrimonio.4.col.verſic.cõſequẽter allegãdo Ioã. de Bella.in authentic.quibus modi.natura.officia.ſic diſtinguit, q̃ aut illud, quod conceditur, eſt beneficium, quod præiudicat ſoli concedenti, aut eſt priuilegium, vel alius contractus, qui ſtrictè debet interpretari. Primo caſu, ſiue concedatur beneficium loco, ſiue perſonis in loco, ſemper comprehenditur territorium, vel diſtrictus loci, & quicquid in eo continetur. vt in l.prima.§.cum vrbem.ff.de offi.præfe.vrbis.vbi hoc ita dicit Bald.& dicit eſſe opinionem Barto. in.l.ſecunda.ff.de verb.ſignifi.quæ probatur in l.ſi quando vbi Bar.C.de boni vacliri.libr.10.& in hoc ſecundùm Areti. vbi ſuprà omnes concordant. ¶In ſecundo verò caſu cõcludit dictus Ioan. de Bellaper. quòd conceſsio priuilegij extenditur ad ſuburbia, non autem ad caſtra, villas & vicos, per dict.l.2.ff.de verb. ſignifi. & ibi nota.& Bar.ibi tenet, & iſtud priuilegium non trahitur ad comitatenſes, quod ſequitur Bal. in dic. §.cùm vrbem.& Ioan.Andre.in.ca. ſi ciuitas.de ſent.excõmuni.in.6.¶Tamẽ Bart.in.l. ſi finita. §.ex hoc edicto.num.5.ff.de damno infecto, voluit, q̃ etiam ad caſtra & vicos territorij extendatur priuilegium, quæ opinio Bar. eſt verior ſecundùm Areti.vbi ſuprà ſi eſt verè ciuis. Sed dicit te-

cit tenendum opinionẽ Ioan.de Bellap.& Ioan. Andr. quando priuilegium conceditur ciuibus in loco,& nõ loco, quod nota.¶Sed tu vide Pau. de Caſt.in dict.l.ſi finita.§. ex hoc edicto. vbi in diſtinctè tenet, quòd priuilegium conceſſum ciuitati ſubditi tanquam cõne xæ, poſſunt vti tali priuilegio, & dicit eſſe gl. in.l.reſtituẽdę. C.de aduoca.diuerſo. iudicum ã quo vi. Alex. in. d. §. ex edicto.nu.2. vbi tenet cum diſtin. Ioan. de Bella. in ſua diſpoſitione, incipiente, rex conceſsit, quam poſuit.in d.auth. quibus modi.nat.effi.ſui.& quoq; per Alex.in rubrica. ff.ſolut.matri.nu.13.vbi hoc altercat,& putat verior em opi. Iacob.de Bellaper.& Ioann.Andre. & ſequacium, ſed mihi applaudet dictum Paul. de Caſt.in dict.§.ex hoc edicto.¶Adde quoque
9 q̃ princeps poteſt † tollere,& moderare priuilegia per ſe data.vt in ca.fi.de ſent.excõ.in. 6.&.c. nec aliqui.de priuileg.eod.libr.6.& ſic regula de cet confeſſum.de regu.iur.in.6.nõ habet locum in principe, vt ibi notat Ioan.Andre.& glo.ſi.in c.clericis.de immunit.eccleſi.lib.6. prout tenet Mõtal.in glo.ordi.in parte, priuilegia, quia plus operatur conceſsio principis per modum legis generalis, quã per modũ priuilegij, vel reſcrip. vt Montaluus.ibi.& ideo ſi princeps reuocat omnia priuilegia, non intelligitur de conceſsis per legem generalem ſecundùm Montaluum vbi ſuprà.

SVMMARIVM.

1 *Claues terrarum apud ſeniorem debent ſtare.*
2 *Senex quãdo dicatur quis, an præferatur alijs.*
3 *Pœnes hæredem antiquiorem inſtrumenta communia debent ſtare.*
4 *Senior debet prius loqui. Et quis dicatur nouitĩ vltimo veniẽs, vltimũ locũ debet optinere.*

d Vno de los regidores. d

1 Scilicet, ſenior in officio: quia claues † terrarum apud ſeniorẽ debẽt ſtare.vt in.l.cum pater.§. pa

vno d de los regidores, y otra el eſcriuano de concejo, y que no ſe puedã ſacar de alli: y q̃ quando ouiere neceſsidad de ſacarſe alguna eſcriptura, la ſaq̃ la juſticia, y regidores, y aq̃l a quien la entregaren ſe obligue de tornarla dẽtro de cierto termino: y de conocimiẽto dello, y q̃de en el arca de concejo, y q̃ el eſcriuano de concejo tẽga cargo de ſolicitar q̃ ſe torne, y haga hazer vn

ter pluribus.ff.de lega.2.& ibi Bar.per.l.ſi.ff. de fide inſtru.& Bal.in.l.procurator.C.de edendo. nu.2.*Et vi.Ludo.Roma.in.l.ſi verò.§. de viro. ff.ſolu.matri.fallentia.53.col.50.verſi. tertio probatur dicentem, quòd pluribus exiſtentibus hæredibus inſtitutis, tabulæ teſtamenti depoſitæ debent, pœnes eum qui in maiore parte eſt inſtitut⁹ vt ĩ.l.ſi.ff.ã fid.inſtrum. vel data portionũ qualitate eſſe arbitrium iudicis.l. cæterũ. verſic. ſi.ff.famil.hercis.nõ debet extendi.ad caſum in quo inter hęredes ſit gradus
2 antiquitatis,& iuuentutis: tunc enim antiquiori eſt cuſtodia committenda: & hoc eſt quod dicit tex.in.d.l.cum pater.§.pluribus.ff.de lega.2.& illum tex.commen.Bald.in.l.procurat. C. de edendo.*Et ille qui tenet claues archiui, vel portarum, tenetur eas reſignare, ſucceſſori, aliàs põt dici proditor.vt tenet Bal.in.ca.licet cauſam.de proba.nu.7.& dicit notari in. d. pater pluribus.
2 & in.l.fin. C.de acquir.poſſeſ.¶Et quia ſenex† pro eo, qui eſt antiquior in collegio, vel vniuerſitate accipitur.vt Plat.in.l.cum ob pro vete. C. de his qui non impleti ſtipen.lib.10.& ita accipitur hîc.Et idem tenet.d.Plat.& tex.ibi in.l.1.C. de conſuli.lib.12.& l.1.ff.de albo ſcri. dicendo, q̃ ſenior collegij de iure intelligitur eſſe prior alio rum eiuſdem ordinis, & dignitatis & præfertur in ordine ſedendi, ſctibendi, iudicandi, & conſulendi, vt Pla.in.l.2.C.de decurioni.libr.10. nu.1. vbi dicit, q̃ procedit etiã in cõcionãdis, & in omnibus præponẽdi ſunt maiores.vt gl.in.c. ſtatui mus.61.diſtin. niſi eſſet electus à principe, quia præfertur electis ab inferioribus.vt in.l. 2. ff. de albo ſcrib. ¶Licet aliqñ ſenex accipitur pro ſapiẽte,& perito, ſecũdùm Pla.in.d.l. cũ pro vete. per.c.qualiter.& quando de accuſa.el.2. ¶Et facit tex.in ſimili.in.l.7.tit.15.part.6.& doctor del Caſtil.in.l.29.de Toro.in gl. *la dote*. verſi. vltim. quæro.Roma.conſi.413.col.2.Guid.Pap. deciſi.
3 289.vbi tenent, q̃ inſtrumẽta† cõmunia hæreditatis ſunt cuſtodienda pœnes hæredẽ antiquiorẽ,& Bal.& Iaſ.in.d.l.procurator.C.de edend.&

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alex.& cæteri doct.& vide Ioan. Licirier in tracta.de primogenitura.in.2.libro.q.2. nu.5. &. 6. tomo.7.tract.folio.63.vbi idē tenet,q maior natu debet habere instrumenta communia:& claues rei communis inter hæredes debent esse penes seniorē.per.d.l.cùm pater. §.pater pluribus. & instrumenta communia debent remanere pœnes primogenitum.vt ibi per eum.¶Et sic,q ad ministratores ciuitatum tenere debent claues earum,prout tenet Nicola.Boë.in tracta. de custodia clauium.tomo.5.tracta.n.36.folio.271. & ibi in num.42.vide an custodia clauium spectet ad dominos,& capitaneos,& de alijs materijs latè. Et q custodia clauiū villæ non spectet ad dominum,imò ad consules villæ,tenet Guid.Pap. cōsili.1.nu.7.per.l.turres.C.de operi.publi.sed cōtrarium tenet Boerius vbi suprà.num.72.¶Et se
4 nior† debet prius loqui, quā alij iuniores, vt est casus & ibi Bal.in. ca.1.de cōtrouersi.feudi apud pares termi.in principio.in vsi.feud.¶Et vltimò veniens,vltimum locum debet obtinere: & sic, q nouitij doctores, & milites qui aggregantur, vel incorporantur in ordinē seu collegio in loco deficientium,non propterea debent in primislocis illorum defunctorum poni,sed in vltimis, vt tenet singulariter Ioan.de Plat.in.l. si quis in archiatri.C.de professo.& medi.lib.10. vbi per eū. Et vi.quę dixi,infrà in.c.44.in gl.*platicare*.nu.2.

SVMMARIVM.

1 *In exemplatione instrumenti octo requirūtur. & sine eis non probat, si opponatur à parte.*
2 *Papa,seu rex nō potest facere,quòd trassumpto vel exemplo detur fides absq; solennitate iuris.*
3 *Exemplatio instrumenti si est antiqua,an faciat fidem si non fuit facta cum solennitatibus à iure requisitis.*
4 *Notarius succedens alteri notario in officio,an potest exemplare instrumenta à mortuo facta sine solennitatibus iuris.*
5 *Trassumpto priuilegij non creditur,nisi rex dederit authoritatem, & suo sit munitū sigillo.*
6 *Priuilegij innouatio debet fieri,parte citata, de cuius præiuditio tractatur.*

c Trasladen. c Authoritate iudicis ordinarij fit hodie talis exēplatio,& per tabellionē.vt Spec. in tit. de instr. editio.§.ostenso.vers.& quoniam.nu.24.de qua exēplatione vide Abb.latè in.c.cùm.p. Tabelli.
1 de fide instr.vbi ponit octo requisita† & in summa sunt hæc.¶Primum, quòd fiat ad petitionē eorum quorum interest.¶Secundum, q faciat authoritate ordinarij.¶Tertium,q fiat corā notario.¶Quartum,quòd fideliter fiat. ¶Quintū, quòd redigat in publicam formam. ¶Sextū, q vocentur ij, quos res tāgit: & super vocatiōe, & citatione fiat publicum instrumētum. vt tenet Bart.in.l.adoptio.ff. de adoptio. & Ab.in c. cum in iure. de offi. deleg. nu.6.& in tantū requiritur citatio,q si nō sunt, qui vocētur, fiat proclama per editū. vt tenet Abb. in.c.abbate.d verbo. significa. nu.14. aliàs citatio non valeret.vt Abb. & ibi addi. in.ca. Albericus. de test.n.5.Et Rota decisione. 10. in nouis in additiōe.¶Sed sufficit tamē, q pars quā tāgit negotium sit præsens, q̄uis non fit citata.vt Inno. in.c.fi.de fide instrumen.¶Itē contra producentē stat sumpto.l.ad hæc.C.de fide instru.& Bar.in.l.in fraudē.§.nec.ff.de iure fisci.¶Quoq; statur cōtra eū, qui trāssumi fecit.ff.de adminis.tr.tuto. I. chirographis.& ideo cōtra tutorē probatur ex inuentario,licet nō appareāt instrumēta originalia debiti,quod est bene notādū secundū additio. Rotæ in dicta decisione. ¶Et q̄n fuit scriptū de cōsensu ambarū partiū,quia tūc facit fidē. Imol.in. c.1.de fide instr.& Bar.& Bald.in auth. si quis in aliquo

libro, en q̄ se trasladē c todos los priuilegios, y sentencias dl cōcejo,authorizadas,y otro libro, en q̄ se trasladen todas las prouisiones, y cedulas q̄ nos mandaremos dar q̄ fueren p̄sentadas en el cabildo, ansi las q̄ son dadas hasta aqui como las q̄ se darā de aq adelante, pa q̄ de todo se dl cuēta y razō quādo fuere menester. Y āsi mismo haga, q̄ en la dicha arca esten las siete partidas, y las leyes del fuero,y delos ordenamiētos,y p̄maticas: porq̄ teniēdo las, mejor se puedā

aliquo documento.C. de edendo. Lanfranc. de Oriano in tracta.de fide instru.nu.12.tomo.18.folio.11.¶Itē q̄n exemplū fuit sumptū manu eiusdem notarij,qui originale fecit: quia idē tabellio qui originale scripsit, posit de eodem actu plura conficere instrumēta Bar.in.l.Sēpronius proculo.ff.de leg.2.Ange.in.l.publicati.C.de testa. Bal.in.l.2.ff.de fide instru.& in.c.quoniā cōtra. de probatio.numer.23.Anto.Fran. in additio.ad Abb.in.c.fi.de fide instrumen.& ibi Fel.¶Exceptis istis casibus non probat exemplum, nec ei creditur nullo modo, nec aliquam fidem facit sine iudicis authoritate,& parte non citata.vt Socin.in consi.231.incipiente,cum præsenti. versic. sed non obstante.& Lanfran.de Oriano in.d.tracta.nu.12.*Quinimo dicit Bal.in.l. si quis ex argentarijs.§.quoad.in.fi.q licet exemplū sit sumptum per quatuor,vel quinq; notarios seu tabelliones fide dignos,non creditur eorum sumptu sine iudicis authoritate per Specula.in.d. tit. de instrum.æditio.§.ostenso.versi.sed nunquid creditur.nu.9.* ¶Septimum, q is qui fuit rogatus requiritur q̄ sit morte præuentus,vel longo impedimento detentus,aliàs autem non pōt vnus notarius publicare rogationem alterius. vt Bar. in.l.quædam.§.nihil.ff.de edendo.& Specul. in d.tit.de instrum.editio.§.ostenso.versic.illud.& magis latè in verbo per quem autem fiat.& tex. in.l.4.tit.8.lib.1.foro.ll.& Abb.& eius additio. in.c.inter dilectos.de fide instru.num.7.¶Octauum, q notarius, qui fuit rogatus requiritur q̄ reduxerit rogationem in nōtam.i. protocollū, seu abbreuiaturam suam,aliàs non videretur scriptura alicuius authoritatis, nisi de ea constaret per testes.secūdùm Abb.in dict.c.cùm.p. & per eundem in dicto.c.Alberi.vbi quoq; de materia exēplationis.Et omnia ista vult dicere iste tex. in quantum dicit,authorizadas.Et omnia ista requiruntur in exemplatione instrumenti, aliàs non probat,vt tenet Guid.pap.decisione. 404. quod intelligo verum,si opponitur à parte,aliàs adhibetur fides.vt tenet dictus Guido Papa. in decisione.221.nu.6.quem vide & nota.¶In tan-
2 tum q papa,† vel imperator non potest facere, q̄ transcripto,vel exemplo absq; solennitate detur fides.vt Roma.in singulari.211.foli.41.quem ego non inuenio.Sed facit tex.in.c.primo. de fide instr.ibi,nil possumus facere. sed Feli.ibi prima col.versi.sed tamen vt dixi,dicit q papa,vel alius princeps de potestate absoluta ex magna causa statuere, vel dispensare pōt, q exemplū, vel scriptura non authentica probaretur. vt in. c.2.de probatio.& in.ca. cum à nobis de testi. Et pro hoc adducit,quia de iure diuino,nec de iure naturali cauetur,q exemplū non probet, sed solo iure posito,cui papa non subiacet.vt in.c.proposuit de concessi.præben.¶Vnū tamē in proposito nota,q quādo exēplatio facta à notario
3 est antiqua† ita q̄ est difficilis,vel penè impossibilis probatio,præsumitur omnia solēniter acta, etiā si solennitas in instrumētis non enuntietur. vt tenet singulariter Ioā. And.& Anto.de Butri. in.d.c.Albericus. qd sequitur Franc.de Are.consilio.36.in.3.col.& idem tenet Abb.in.d.c.Albericus nu.6.& sequitur Iaſ.in.l.publicati.C. de testamen.2.col.in fine & singulariter Guid. papa decisione.404.quē vide.¶Et quę dicatur exemplatio antiqua,dicit q̄ Calde.& Anto.de Butri. in.c.quoniam contra.de probatio.referunt tres opiniones Hostiensis,prima,q vltra biennium. Alia aliorū,qui dixerunt,q vltra viginti annos. Tertia,quam ipsi approbant, q̄ istud remaneat arbitrio iudicis.vt ibi.per.d.Fran.de Areti.in dic-
4 to consilio.¶Sed quid si notarius succedit † in officio alteri notario, videtur q posit exemplare instrumenta à mortuo facta sine dictis solēnitatibus,prout tenet Abb.in.d. ca.cùm.p.2. col. versi.sed reuocò in dubiū.nu.2. & idē tenet tex. in.l.55.tit.18.partit.3.quasi in fine.& videtur sentire Bart.in.l.fi quis ex argentarijs.§.cogetur.ff. de edendo. ¶Sed hoc dictum Abb.reprobatur per Iaſ.in.l.prætor ait.§.cogente.ff.de eden. nu. 14.vbi allegat doctores contra Abb.tenētes.Ad quod facit,quod tenet Paul.de Castro.in.l.quædam sunt personæ.§.nihil interest. ff. de edēdo. vbi ait,q publicatio instrumenti non potest fieri per filium etiā hæredem notarij,nisi committatur à iudice.Idem cōtra Abb.tenet Alex.in.d. §.cogetur.nume.5.vbi latè per generalitatem.d. c.cùm.p.tabellio.& idem tenet Specul.in dicto tit.de instru.edi.§.ostensum.versi.illud quoque prætereа videndū,& versi.sequenti,qui incipit, quid si aliquis tabellio.& idē tenet ibi Ioā.And. qui testatur ita de facto seruari.Et facit rō secundùm Bal.quia complere instrumentū,est ratiōe officij,sed officium,nō transmittitur ad hæredē l.cuius.ff.de cura.furio.&.l.prima.C.si quis remino.& Abb.non considerauit bene. d. §. quædam.quia loquitur in hærede argentarij,cum sit eiusdem professionis secundùm Iaſ.ibi.Et quòd non valeat exemplatio, seu ingrossatio instrumenti facta per hæredem notarij mortui sine authoritate iudicis,est cōmunis opinio secundùm Boërium.decisione.45.nu.9.¶Quæ omnia supradicta intellige in exēplatione instrumentorum,
5 secus est in exemplatione† priuilegiorum,quia trassumpto priuilegij non creditur,nisi ei rex dederit authoritatem, & suo sit munitū sigillo. vt

est text. singul. in l. 44. titulo. 18. parti. 3. vbi ait, *Y mas aun dezimos, que traslado de ningun priuilegio no deue ser creydo, sueras ende, si lo otorgasse el rey, o le mandasse sellar de su sello.* Et idem tenet lex. 113. eo. tit. & ead. parti. in fine. vbi ait, *Y todo esto que diximos de los priuilegios, & de las cartas que deué ser creydas, entendiesse, quando aquel que se quiere aprouechar dellas muestra la carta del priuilegio el original, y no el traslado della: ca si alguno quisiere vsar en juyzio para prouar su intencion del traslado de alguna carta, o priuilegio, no deue ser creydo e menos de mostrar el original onde fue sacado: fueras ende, si este traslado fuesse authẽticado, & firmado con sello del rey, o de otro señor que deuiesse ser creydo, y fuesse sin sospecha.* Et videj tex. in. c. licet de falsis, & quod late notat Specu. in titu. de rescripti. præsenta. §. ratione formæ per totũ. ¶ Quinimo dicit Montal. in. d. l. 44. dictæ parti
6 tæ, q priuilegij innouatio † debet fieri parte citata de cuius præiudicio tractatur. ca. cum dilecta. de confirma. vtil. vel inutil. vbi per eũ. Sed priuilegium renouatum sine debito iuris ordine propter periculum consumptionis, remanet in sua validitate decisa lite, licet fortè cessauerit periculum consumptionis, tenet Abb. in. c. quoniã frequenter. vt lit. non contesta. col. 4. nume. 8. ¶ Et vide Inno. in. d. cap. Albericus. de testi. nu. 6. vbi ait, q licet publicatio priuilegij non faciat fidẽ, fallit nisi fieret per illum qui concessit priuilegium, tunc enim satis põt dici, q valet publicatio, etiam nullo vocato, vel nullo edicto emisso, quia ipse de nouo eidem concedere posset, & Rota in dicta decisio. 10. vbi vide de intellectu, scilicet, nisi sit suspectum, quia tunc requiritur citatio, quòd nota, quia credo quòd ex suo dicto leges parti. sumptæ fuerunt. ¶ Ange. tamen in authẽtica vt filij fra. collatione nona, dicit, quod si produco instrumentum in iudicio, & ipsum facio registrari, quod licet perdatur originale, creditur registro, si fuerit registratum authoritate iudicis.

SVMMARIVM.

1 *Leges ordinationum pragmaticarum fori, & partitarum, an debeant seruari.*
2 *De obseruantia legis fori debet aduocatus articulare, quando super ea fundatur.*
3 *Ciuitas, seu locus, qui est subiectus tẽporali iurisdictioni ecclesiæ, debet regi iure canonico, & non ciuili: & deficiente iure canonico, debet regi secundum leges regias, & non per leges imperatorum.*

f
1 **Guardar.** f Nota tex. per quẽ custodiri iubẽtur leges † partitarũ, fori, pragmaticarum, & ordinamenti regalis. simil. text. in capitul. 36. infra eod. & in. l. 4. titul. 4. libro primo. in ordinamen. regali. & melius in l. 1. in legibus de Toro, vbi iubet dictas leges ordinamenti Regis Alfonsi custodiri, ponendo ordinem in determinatione causarum, scilicet, quòd causæ primò determinentur per leges Tauri, secundò per leges ordinamenti, & pragmaticarum, non obstante quòd non sint in vsu, nec fuerint obseruatæ. Et causæ, quæ per dictas leges determinatæ non fuerint, decidantur per legem fori legum, vel per foros municipales cuiuslibet villæ, vel vici, quatenus fuerint in vsu, in dictis villis, vel vicis: dummodo non sint contrariæ dictis legibus ordinamenti, & pragmaticarum in illo, quodin eis est determinatum, vel in futurum fuerit per regem determinatum. Et illud, quod per dictas leges non potuerit determinari, tunc recurritur ad leges partitarum regis Alfonsi, vt in dicta lege Taurina cauetur. Et sic quòd in posterum, & in defectum iubet leges partitarum custodiri, & leges fori legum, si fuerint in vsu, aliter non. Et sic quòd forus Castellanus, & alij fori municipales non sunt authentici, quia non iudicatur pro eis, nisi quatenus sunt in vsu. ¶ Itaq; peritus aduocatus
2 debet articulare † de obseruantia fori, quando se fundat ex eo, aliàs non obtinebit, vt probatur in lege sexta. in fine. in. ll. de Toro, & tenet doctor del Castillo in dicta lege prima de Toro in glos. *en lo que fueron vsadas*, & in glo. *que se vsaron*. ¶ Sed contrarium vult tenere Montaluus in. l. final. titulo sexto. foro legum. libro primo. per text. ibi dicendo, quod de stilo cancellariæ in disceptationibus causarum, an lex, quæ allegatur fori sit in vsu vel consuetudine de iure regni mãdatur seruari vsque ad vnguem. vt in dicta lege finali, & in dicta lege fori noui, quæ est dicta lex quarta ordinamen. Sed tenẽda est opinio Castelli, quæ fundatur ex dicta lege prima de Toro, vbi clarè dicit. Sed tu vide dictum. Montal. in reperto. ordinament. in parte, leges. vbi dicit quòd valent. Et ad hoc non potest obstare, quòd aliquæ leges fori non sunt in vsu, quia sufficit, quòd illæ leges sunt scriptæ, & de vsu contrario non probatur, cum statuta, & leges municipales sunt in viridi obseruantia, quandocunque casus acciderit, etiam post mille annos. vt Domi. in capitul. animarum. de constitu. in. 6. §. statuto. & leges fori semper

guardar f lo contenido en ellas.

semper loquuntur. vt in. l. Ariani. C. de hæreti. & non tolluntur per non vsus, sed per contrariũ vsum. Et certè ista opinio Montal. esset sequenda. si dicta lex prima de Toro non esset condita: tamen crederem, & tenerem, quod quando per legem fori est dispositum aliquid, quòd non est prouisum per alias leges, quòd debet seruári sine eo quod articuletur, vel probetur quòd sit in vsu. * Facit quòd tenet Peregrin. in parte, lex. quæstione. 3. in glos. ligantur, vbi tenet quòd leges Castellæ licet earum aliquæ non fuerint in vsu, debent obseruari, nisi per conditorem, vel eius successores reges sint reuocatæ. * ¶ Vnum tamen notà, quòd licet in curia ecclesiastica, vel
2 in terris ecclesiæ iudicandum sit secundum ius canonicum. vt in capitulo. primo de nou. ope. nuntia. glos. in capitulo. secundo de arbi. in. 6. in parte, lex ciuilis, & Barba. in capitulo. fina. de
3 offic. delega. ante pen. column. vbi ciuitas † seu locus, qui est subiectus temporali iurisdictioni ecclesiæ debet regi iure canonico, & non ciuili. idem tenet Alexand. consilio vigesimotertio. in tertio volumi. per Felin. late in capitulo. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. columna. 29. ¶ Et canonibus deficientibus, iudicandum est per leges. vt in dicto capitul. primo. de noui. ope. nuntia. sed intelligitur quòd est iudicandum per leges regias, quia est ius commune, & non per leges imperatorum. tenet doctor del Castillo in. l. 70. de Toro. in glos. prima columna octaua. & iudicio meo est text. in capitulo. ad nostram. de probatio. ibi, lege regni, quem vide. & idem tenet Palat. Ruuius in introductione rubr. de donatio. secunda columna. numero octauo. dicendo quòd deficiente iure canonico, recurrendum est ad ius commune & ius autem commune in his regnis, intelligit iura, & consuetudines regni, quæ ius commune appellantur. vt in capitulo. à nobis. de testibus. & ibi Abb. primo notabili.

Prætorũ. Cap. XIX. finis.

Sequitur. Cap. XX.

SVMMARIVM.

1 *Literæ iudicum ecclesiasticorum debent liberè legi, nec debent lacerari, nec admenari.*
2 *Nuntij venientes ad scholares, non possunt detineri, nec capi, nec ibi conueniri.*

a
1 **Leydas.** a Attamẽ literę iudicũ ecclesiasticorũ liberè † debẽt legi, & adimpleri in his quæ iurisdictionẽ suã tãgunt, & non debẽt lacerari, nec admenari, nec capi earum nũtij. vt in. l. 8. ti. 3. lib. 1. in ordi. regali. & statu tũ in cõtrariũ factũ, est nullũ & statuẽtes in pœnã. l. eo. tit. & libro. incurrũt. ¶ Idem dic in nũtijs veniẽ tibus † ad scholares, quia non possunt capi, nec detineri text. in. l. 2. tit. 31. par. 2. de quo per Bal. late in auth. oẽs peregrini. C. cõmunia. de succes sio. & gl. in. l. 3. tit. 24. li. 4. for. ll. Bar. & Paul. in. l. 2. §. legatis ff. de iudi. & ibi gloss. in verbo, ob aliam causam vbi dicunt, q sicut scholares habẽt priuilegiũ ne capiãtur pro repræsalijs. vt in auth. habita. C. ne filius pro patre, ita pater, vel fratres, qui veniunt ad eos vidẽdos, & nuntij, qui eis necessariò destinãtur. idẽ tenet Abb. in. c. fi. de foro cõpe. fi. col. nu. 47. ¶ Quinimo dicit Bar. in. d. §. legatis. q su pradicti nõ possunt ibi cõueniri, sed habẽt priuilegiũ domũ suã reuocãdi, licet nõ veniant causa necessaria, sed probabili, vt causa religionis, vel studij, licet ibi fortiãtur forũ ratiõe cõmunis patriæ, vt Romæ, vel originis propriæ, vel paternę, vel alia ratione, quia tunc habẽt securitatẽ à iure scripto: præterquã ratione contractus, quia tunc potest conueniri, & contractum est seruandum. secũdũ Paul. de Castro. in. d. §. legatis. numer. 4.

Prætorum. Cap. XX.

Item que jurea todo su leal poder, que direte ni indirete no procurara que le sean leydas a cartas de juezes eclesiasticos paraque se impida la nuestra jurisdictiõ real. Y si supieren que los juezes, y ministros de la yglesia en algo

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictionẽ iudicis secularis ecclesiasticus nõ perturbet, nec in bonis laicum executionem faciat, nec eorum personas præsumat in carcere re, sed ad hoc requirat auxilium secularis, nec econtra.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Iurisdictio ecclesiastica,& secularis debent se ad inuicem adiuuare,non autem contendere, nec ad inuicem se perturbare.*

3 *Si subditi imperatoris sunt rebelles, & inobedientes ipsi principi,debet papa eum iuuare.*

4 *Iurisdictio temporalis licet sit penes papam in habitu non possunt inferiores suos sua iurisdictione priuare sine causa.*

5 *Potestas suprema est penes papam,licet non habeat exercitium gladij temporalis.*

6 *Papa potest se intromittere inter laicos,& potestatem exercere in omnibus arduis negotijs gerentibus scandalum in Christianitate.*

7 *Iurisdictio causarum temporalium pertinet ad regem in toto suo regno.*

8 *Papa dat literas clerico cõtra laicũ,sed nõ à laico contra clericum.*

9 *Clericus impediens iurisdictionem secularem punitur à iudice seculari.*

10 *Quando sequestrum sit penes personam ecclesiasticam,iudex secularis potest præcipere clerico,quod illud restituat.*

11 *Quando iudex secularis est negligens,iudex ecclesiasticus potest cognoscere inter laicos, & in alijs casibus, vt hic.*

12 *Præuentioni locus est,quando crimina puniũtur per vtrunq; ius.*

13 *Exceptio rei iudicatæ,põt opponi corã quocunq; iudice inter easdẽ personas:& sic, quod iudex ecclesiasticus debet admittere exceptionẽ rei iudicatæ per laicum,& econtra.*

14 *Iudex ecclesiasticus an potest incarcerare laicos,in casibus in quibus habet iurisdictionem in ipsos.*

15 *Executionem non debet facere ecclesiasticus in laicos, sed debet inuocare auxilium secularis,alias turbaret iurisdictionem regalem.*

16 *Quid debet facere iudex ecclesiasticus anteaquam inuocet brachium secularem.*

17 *Iudex ecclesiasticus tenetur iuuare secularem, alias punitur per archiepiscopum.& infra nume. 18.& nume. 22.*

18 *Si pro capiendo malefactorẽ officialis nõ habet sufficiẽtẽ familiã, põt impetrare brachiũ alterius iudicis. Tñ priuatos nõ põt cogere ad hoc.*

19 *Iudex secularis sciens sententiam iudicis ecclesiastici iniustè latam,non tenetur eam exequi.*

20 *Iudex secularis,an potest cognoscere summatim, an sententia ecclesiastici sit exequenda: Et quid in causa hæresis.*

21 *Iudex ecclesiasticus an potest compellere secularem vt sibi impendat auxilium.*

22 *Iudex ecclesiasticus cõpellitur per suũ superiorem,vt suum auxilium seculari impendat.*

23 *Iudex secularis per quem iudicem ecclesiasticum debet compelli.*

24 *Iudex secularis non cogitur procedere vel condemnare ad mandatum episcopi.*

25 *Iudex secularis debet iuuare ecclesiasticum inuocantem suum auxilium, quando sententia est in rem iudicatam transactam. Secus si est appellatum ab ea.*

26 *Secularis requisitus ab ecclesiastico non impẽdens auxilium,est excommunicatus.*

27 *Iudex delegatus,qui non habet in mãdatis expresse, an potest inuocare auxilium secularis.*

Vsurpan. b Text.in.l.7.titu.3.libr.5. in ordin.regali.& tex.in.l. 4.tit.1.libr.3.& in.l.26.titul.2.eod.lib.3. in eisdẽ ordina.regal.Idẽ tenẽt,dicẽdo,q; iudex ecclesiasticus † iurisdictionẽ secularis iudicis nõ perturbat,nec in bonis laicorũ executionẽ faciat, nec eorũ personas in carcerare præsumat, sed ad hoc requirat auxiliũ brachij secularis. Et ratio huius est, quia iurisdictio tẽporalis ad ecclesiam non pertinet,nec de ea debet se intromittere in prẽiudicium iurisdictionis secularis, nec ecõtra. vt in d.l.ordinamẽti.& in.c.nouit.de iudi.in princip. ibi,non putet aliquis illustris regis iurisdictionẽ perturbare,aut minuere intendamus, cũ ipse iurisdictionẽ nostrã nec velit,nec debeat impedire.& text.in. cap.lator.qui filij sint legiti.ibi,extũc seculari domino sub cuius iudicio de hæreditate causa vertitur intimetis.& in.c.2.de priuileg.& gl.ibi dicit, q; ecclesia nõ vult ius alterius sibi arrogare, quia iurisdictio distincta esse debet.vt in.d.ca. nouit.vbi Abb.1.colũ.nu.2.dicit, q; talis iurisdictio † ecclesiastica, & secularis debent se adinuicẽ adiuuare,nõ autẽ cõtẽdere, nec se adinuicẽ per turbare.c.si imperator.96. distinctio.&.c.duo.23.q.5.&.c.princeps.&.c. administratores,& qui filij sint legit.c.causam.Facit q; notat

notat Innoc.in.c.licet ex suscepto.de foro com
3 pe.vbi notabiliter dicit, q; si subditi † imperatoris sunt rebelles,& in obedientes ipsi principi, debet papa eũ iuuare,& domare rebellionẽ subditorum.arg.in.c.ad verũ.96.distin. ¶ Ex quo notat Abb.q; licet
4 iurisdictio † tẽporalis sit pœnes papã in habitu, nõ tamen possunt inferiores suos priuare sua iurisdictione sine causa, qui exercitium huius iurisdictiõis est prorsus sibi interdictum.vt ibi per Abb. nu.11.& 12.&.13.vbi in hoc concludit.s.q; papa est maior
5 imperatore, & q; penes ipsum papam sit † suprema potestas, licet non habeat exercitium gladij temporalis.& gl.in.d.c.caus. qui filij sunt legiti. Sed ad quid valet ista maioritas & prærogatiua Papæ,cũ non valeat perturbare iurisdictionem principis temporalis,nec minuere, nec exercere per se.vt in.d.ca. imperator & in.d.c.cũ aduersi. 96.distin.& ipse Deus exercitium,& executionem interdixit,dicendo Petro, Mitte gladium tuum in vaginam.& Ioan.18.& Bernardus ad Eugenium, Aggredere subditos verbo, sed non ferro. Quid vsurpare gladium tentas? quem semel iussus est mittere in vaginam? ¶ Respondetur, q; valet ad multa.vt per Abb.in.d.ca.nouit. nu.13.
6 versi.respondetur.maximè in omnibus † arduis negotijs,& gerẽtibus scãdalũ in Christianitate, papa põt huiusmodi maioritatis ratione se intromittere,etiã inter laicos,& exercere istã potestatẽ sibi à Deo tributã,vt patet in. c. pro humani.
7 de homi.in.6. ¶ Et sic q; iurisdictio † causarũ temporaliũ pertinet ad regẽ in toto suo regno,& sic de iure habet iurisdictionẽ in regno.vt Abb. in. d.c.cũ causam.nu.3.& dixi supra.in.c.1.in glo.1.
8 Et nõ papa licet de cõsuetudine dat † literas clerico cõtra laicũ, sed nõ laico cõtra clericũ.vt notatur in.c.si clericus.&.c.ex trãsmissa.de foro cõpe.&.c.si clericus.11.q.1.& Alex. in consilio. 69. in.1.volu.Specula.in tit.de cõpe.iudi. delega. §.
9 1.versic.30. ¶ Quinimo si clericus impedit † iurisdictionem secularẽ, põt ipsemet clericus puniri à iudice seculari.vt tenet Paul.de Castr.in.l. additos.C.de episco.audi.nu.6.vbi dicit hoc intelligere Guiller.in bonis, nõ in persona: cũ totaliter personæ clericorũ sint exẽptæ propter charactẽrẽ à iurisdictione seculari: vide quæ latè dixi in.c.3.supra.in glos. *Senor de jurisdiction.* numer.3.
10 ¶ Et idẽ dic, q; iudex secularis † põt præcipere clericũ, putà, quando sequestrum sit penes personã ecclesiasticã, quia iudex secularis põt præcipere ei, quòd illud restituat. tenet Ias.in.l. si fide

iussor.§.si satisdatũ.n.6.ff.qui satisdare cogãtur. per text.notabil.in.l.fi.§.pẽ.versi.per suã interlocutoriã.C.de bonis iudi.autho.possi.&Bal.ibi in.d.§.si satisdatũ.& idẽ Bal.in.l.acceptam.C.de vsuris.1.colũ.versi.sacratissima.qa tũc nõ proceditur propriè contra eum per modum iudicij, sed executiuè in consequẽ

mentẽ en lo que no les pertenesce, les

tiam officij suspecti.quod sequitur Matthæ. de Afflictis in decisio. Neapolit.decisi.24.num.3. *Et tenet Peregrin.in parte clericus.q.9. in glo. tanquam hæres:versi.quando,quem vi.in parte depositum in principio,versicu.potest tamen.* ¶ Tamen istum text.& similes limita nõ procedere quando iudex secularis † est negligẽs, quia
11 tũc bene põt iudex ecclesiasticus cognoscere in laicos.glos. est in.d.c.nouit.& in.c.ex tenore.de foro cõpe.& glo.& Abbas ibi,& facit text.in.c. administratores.23.q.5. ¶ Istum & alios casus, in quibus iudex ecclesiasticus põt se intromittere, & immiscere seculari iurisdictioni, ponit glo.notabil.in.c.licet ex suscepto, de foro cõpe.in verbo, vacãte imperio.& ibi singulariter Inno.nu.3. versi.imperio. ¶ Quibus adde alios.s.rõne personæ serui, vel rustici, ecclesiæ.vt in.c.ecclesiarum seruos.12.q.2. ¶ Itẽ in causis pœnitentiæ.11.q.2.c. illud.&.16.q.6.c.de lapsis. ¶ Itẽ causis pupillorũ viduarũ,& debiliũ personarũ.c.desolatis.87.distin. ¶ Itẽ in causis pauperũ, & peregrinorũ.24. q.3.c.sed quid de potẽtibus. ¶ Itẽ vbi terra est supposita ecclesiasticæ iurisdictioni.vt in. c. si duobus.de appella. ¶ Itẽ vbi est cõsuetudo.vt in.c.cũ fit generale de foro cõpeten. vt tenet Mõtal. in reperto.legũ ordina.in parte, iudex ecclesiasticus. ¶ Itẽ ratione sacrilegij.vt in.c.cũ sit generale. de foro cõpe.licet qũcunq; per iudicẽ secularem puniatur.vt in authen.si quis in hoc genus.C.de episcopis & cleri. ¶ Item rõne hæresis, simoniæ, periurij,& adulterij, & de quocunq; peccato. vt gl.in.d.c.cùm sit generale. ¶ Item ratione reconuentionis.3.quæstio.8.c.cuius in agendo. vt est glos.in.c.fi.de exceptio.libro.6.vbi ponit istum casum,& alios, quam vide. ¶ Vbi Dominicus dã
12 cit,quòd quando crimina puniũtur † per vtrũq; ius,tunc est locus præuentioni. arg.in capi.tuæ. de procura.& per gl.in.ca.nos inter.de purg.ca-
13 no. ¶ Adde', quòd exceptio rei iudicatæ † inter easdem personas potest opponi,corã quocunq; iudice,& sic quòd sententia lata ab vno competente iudice,debet seruari ab alio,cuiuscunq; iurisdictionis sit: & sic, quòd iudex ecclesiasticus debet admittere exceptionem rei iudicatæ per

laicum

Universidad de Deusto
Biblioteca

laicum in casibus spectantibus ad cognitionem iudicis secularis, & cõtra secularis debet admittere exceptionẽ rei iudicatę p ecclesiasticũ. ¶ In illis casibus ad eũ spectãtibus. vt in.d.c.fi. de exceptio.in.6. ¶ Tñ in casibus in q̃bus iudex ecclesiasticus habet cognitionem inter laicos, non po
14 test † eos incarcerare, sed tãtummodo per censuram ecclesiasticam compellere, nisi solummodo in crimine hæresis. vt tenet singulariter Ioann. Andre. in additio. ad Specul. in rubrica. in titul. de offi. ordi. & de maiori. & obe. & dicit, q̃ ita communiter tenetur. & text. in.c.fi. de foro compe. in. 6. & ibi Anchara. & Philip. & vi. Felin. in cap. cùm sit generale. de foro compe. colum. 7. nu. 20. & est arg. c. cùm episcopus. de officio ordi. in. 6. vbi licet ibi dicatur generaliter, quòd episcopus de causis ad forum ecclesiasticum spectantibus in quolibet loco sui episcopatus possit cognoscere, tamen loquitur de captione, statim restringit ad clericos. & idem videtur sentire. cap. quanuis. de pœnis. in. 6. pro hoc videtur facere. l. placet. C. de sacro sanct. eccles. vbi iudex ecclesiasticus excommunicat, secularis deportat sacrilegiũ. Et sic debet intelligi text. iuncta glos. in cap. cõtra idolorũ. 26. quæstio. 5. quæ dicit colligendo ex text. quòd episcopus potest carcerare reos: qa debet intelligi, quãdo sunt clerici, vel ecclesiasticæ personæ, vel loquitur de hęreticis, & idolorum cultoribus, vel aruspicibus, qui similiter hæretici appellantur, & de sacrilegis, quos puniendos, castigandos, & carcerandos lex ciuilis regni permittit. 18. titul. l. 10. parti. prima, quæ incipit, defendimiento. & l. 7. titulo. 5. for. ll. libro. primo, quæ incipit, ninguno. vbi punitio sacrilegij remittitur ad episcopum, vel ad iudicem ecclesiasticum, & facit bonus text. in. c. accusatus. de hære. in. 6. prout tenet Pala. Rubi. in repet. c. per vestras. versi. sed & pulchra dubitatio. foli. 80. numer. 24. & .25. ¶ Licet in contrarium videtur: nam ratione delicti factus est de foro ecclesiæ. vt in authenti. Item nulla communitas. C. de epis. & cleri. & capitulo. cùm sit generale. & capitul. ex tenore. de foro cõpe. ¶ Quod non obstat: quia licet ad episcopum spectet subditum, siue laicum, siue clericum non solùm corrigere, sed punire, debet hoc facere secundum canones per censuram, cuius nomine censuræ ecclesiasticæ continetur excommunicatio, interdictum, & suspensio. vt in capitul. quærẽti. de verbo. signi. quæ tendunt ad correctionem, non ad pœnam, & sic est speciale in crimine hæresis, vt tenet Oldrald. consilio. 86. singulariter, quem vide, vbi dicit, quòd in alijs inuocet brachium seculare capit. primo. de offic. ordi. & ibi glos. & Inno. & videtur expressum in authẽ. cauta quæ fit cum monacho. C. de episcopis & clericis. in fine. & cap. fœlicis. de pœnis. in. 6. & tenet Albericus de Rosa. in. 3. parte statu. quæstion. 43. & idẽ in expresso tenet. d. l. 7. titul. 3. lib. 1. & l. 4. titul. 1. & l. 26. titulo. secundo. libro. tertio in ordi-
15 na. regali. ibi. *No sean osados de fazer execucion † en los bienes de los legos, ni prender, ni encarcelar sus personas, pues el derecho pone remedio contra los legos rebeldes en cumplir lo que por la yglesia justamente les es mãdado, y sentenciado, conuiene a saber, que la yglesia inuoque la ayuda del braço seglar.* vt text. in authentica, de sancti. episcopis. §. si quis contra aliquem, collatio. 9. vbi sententia lata per episcopum mandatur executioni per iudicẽ secularẽ: & sic licet iudex ecclesiasticus in casibus de iure permissis suprà notatis habeat iurisdictionem quoad cognitionem in laicis, non tamen habet actualem executionem, cum sit distincta iurisdictio. vt in capostulasti. de foro. compe. nisi de hoc habeat cõsuetudinem, vt dixi suprà, in. 2. in glo. 1. num. 12. quam vide in tantum, q̃ etiam si causa sit de foro ecclesiæ, vt causa dotis, vel huiusmodi, iudex ecclesiasticus ordinarius, vel delegatus suam sententiam non exequitur. possessionem corporalẽ dãdo sed laico iudici dãdã mandabit. tenet Innoc. in ca. significasti. de offic. delega. & sequitur Lucas de Penna in. l. expertes. C. de decurio. lib. 10. ¶ Hinc est, q̃ si ecclesiasticus iudex executionem facit in laicum, vel in suis bonis, turbaret iurisdictionẽ regalẽ. vt infert Montal. vbi suprà. & dicit, q̃ facit quod notatur in. c. Romana. §. contrahẽtes. de foro compe. in. 6. ¶ Et ideo dicit Ioã. de Palat. Ruui. vbi suprà. num. 17. q̃ procedit: er
16 go iudex † ecclesiasticus contra laicos secũdũ canones cẽsurãdo, primò excõmunicãdo, deinde de anathematizando, & inter dicẽdo, postea cũ ecclesia nõ habeat vltra quid faciat, inuocet brachiũ seculare: ante enim quã ista faciat, nõ debet inuocare. vt dicit esse gl. notabil. relata ad tex. in Cle. dispẽdiosam. de iudicijs. in vers. coërcere. & ibi Lanfranc. in repeti. & per alia iura relata. per d. Pala. Ruui. vbi latè de. q. ista vbi in. num. 26. tenet, q̃ licet laicus propter delictum efficiatur de foro ecclesiæ, vt ecclesia possit illũ condemnare nõ tamẽ poterit exequi sententiã in eius bonis, vel capere eius personã, quod dicit esse notãdũ, & credit verisimũ. ¶ Quoq; dic, q̃ iudex eccle-
17 siasticus † tenetur iuuare secularem, & suã sentẽtiã mãdare executioni: & hoc debet facere, non obediẽdo, sed patrocinando, & fouendo iurisdictionẽ temporalẽ in licitis, & honestis. vt tenet Bald. in. d. c. 1. de officio. ordi. 1. col. versi. q̃ ærocũ Innoc. & facit text. in. c. 1. de exceptio. libr. 6. & si

& si laici nolũt obedire suo præsidi, episcopus requisitus potest, & debet eos excõmunicare, sicut secularis cõtra inobediẽtes episcopo potest multã, vel bãnũ inducere: quia istæ duæ iurisdictiones sunt inuicẽ colligatæ, & cõfœderatę. Et ideò vnus iudex debet vitare præscriptũ alterius, sicut dicit lex, q̃ si duæ ciuitates sunt adinuicẽ confœderatæ, vna debet vitare proscriptũ alterius, & si proscriptus non vult obedire, debet punire de obediẽtia. vt in. l. nõ dubito. ff. de capti. & per Barto. in. l. à diuo pio. §. 1. ff. de re iudi. prout ad literã tenet Bald. vbi suprà. versic. quæro & cõtra. & Abb. in. d. c. 1. num. 14. ¶ Et idẽ dic, q̃ si pro ca
18 piẽdo malefactorẽ † officialis nõ habet sufficientẽ familiã, põt impetrare brachiũ alterius iudicis. vt tenet Ang. in. l. 2. C. de his qui latrones. & Ioan. de Plat. in. l. fiscalibus. C. de exacto. tribut. lib. 10. Et idẽ tenet Ioan. de Plat. in. l. tãti collaterales. §. eos licet. C. de re mili. li. 12. vbi iudex non habens officiales in sua iudicatura, põt recipere de loco proximiori alterius iudicis pro suis executionibus faciendis. arg. l. diuus. ff. de tutori. & cura dat. ab his. ¶ Quinimo dicit, q̃ si habẽs merũ imperiũ nec habet locũ ad exercendũ, põt in loco viciniori illud exercere, q̃ est notandũ. Et ibi quoq; tenet, q̃ officiales, & potestates, tã ciuiles, quã ecclesiastici debẽt se inuicem iuuare, & vnus põt implorare brachiũ alterius. vt in. l. episcopale. C. de episco. audi. tex. in. c. vnico. de statu regul. in. 6. & in. c. dilecto. de sent. excõ. in. 6. ¶ Tamẽ si rex, vel eius magistratus vult capere maleficos, & latrones, nõ põt ad hoc cogere sibi subditos, maximè homines ciuitatum, quia stipẽdijs regis sunt malefici capiẽdi, nã ideo habet tributa, & regni redditus, & prouentus regni, vt regnũ seruet absq; subditorũ grauamine, iustitiam faciat. vt Andr. de Iserni. in lib. feudo. in titul. de statu. & cõsue. §. nauigia. & tenet Luc. de Pen. in l. 1. C. vt rustici ad null. obsequi. col. 7. lib. 11. ¶ Et facit quod tenet Bal. in. c. licet vndiq;, de offi. de legat. vlti. col. quod sequitur Ias. in. l. à diuo pio. §. sententia. ff. de re iud. nu. 8. q̃ episcopus tenetur obedire literis potestatis ei scribẽtis, & habentis tẽporalẽ iurisdictionẽ, quia hoc facit authoritate legis, ad quod dicit, q̃ est glo. notabil. in. l. ex ea. ff. de positi. & si nõ facit punietur per archiepiscopũ. quod dicit esse notãdũ. & vide Bal. in. d. l. ex ea causa. nu. 2. ¶ Facit quod tenet Par. de Put. in tract. syndi. in parte, brachiũ officialis. fol. 64. Vbi ait, q̃ secularis tenetur exequi sentẽtiã iudicis ecclesiastici. per gl. in. l. episcopalis dignitas. C. de episcop. & cleri. & in. d. ca. 1. de offi. ordi. & Ioã. de Pla. vbi suprà. tamẽ iudex secularis nõ tenetur exbannire excõmunicatos ab episcopo,
19 licet debet eos vitare, tenet Ias. in. d. l. à diuo pio. in. d. §. sentẽtia. n. 10. ¶ Sed si iudex secularis † scire tenetur sentẽtiã iudicis ecclesiastici iniustè esse latã, non tenetur exequi nec brachiũ impertire, secũdũ Inn. in. c. pastoralis. de offic. deleg. & Abb. in d. ca. 1. de offi. ordi. nu. 12. quia nõ debet esse executor ad malũ cõtra cõsciẽtiã facit. l. nõ tãtũ. ff. de appel. & idẽ tenet Cardi. in Cle. pastoralis. §. deniq;. in fine. de reiudi. vbi ait, q̃ brachiũ secularе non debet quis impertire quãdo cõstaret quẽ fuisse iniustè cõdemnatus, & tunc non remittet, aliàs ædificaret ad gehẽnã tanquã faciens contra conscientiam. vt in. c. literas. de resti. spolia. allegãdo Inno. in. d. c. 1. de offi. ordi. qa in bono tãtũ debet suum auxilium impendere. vt Innoc. ibi. ¶ Et ideò dicit Bart. in. l. diuus. ff. de custo. reorũ
20 q̃ tunc iudex secularis † põt summatim cognoscere, cuius cõtrariũ tenet Bal. in authẽ. clericus. C. de episcopis & cleri. & Guiller. in. l. magistratibus. ff. de iurisd. om. iudi. & doct. in. d. Cle. pastoralis. de re iudi. & in. ca. de cætero. eo. tit. quia est inferior. & Inno. in. c. cùm in iure. de offic. delega. & cõtra Bar. tenet Ias. in. d. l. magistratibus. nu. 10. vsq; in fi. & Ang. in. d. l. diuus. & in. l. 1. C. de exhiben. reis. & Abb. in. c. at si clerici. de iudi. Ang. in tract. malefi. in parte, nec non ad denuntiationẽ. nu. 14. & ibi Aug. in additio. tenet quoq; cõtra Bar. & sic, q̃ iudex secularis nõ debet de nouo cognoscere anteaquam puniat. de quo per And. Sicul. Barba. in. d. c. 1. de offi. deleg. col. 28. cũ sequẽtibus. vbi vult substinere opinionẽ Barto. per. 6. col. ¶ Sed tu intellige & salua Barto. in alijs criminib⁹, excepto in crimine hæresis, quia in isto casu solũmodo tenetur stare processui, & nõ in alijs casibus. vt tenet Abb. sic intelligendo Bart. in. c. fin. in fi. de statu monacho. vbi ait, q̃ si iudex ecclesiasticus tradit clericũ, vel laicum iudici seculari per eum puniendũ, iudex secularis non tenetur stare processui iudicis ecclesiastici, excepto in crimine hæresis, & solũmodo in isto casu errauit Bart. in dict. l. diuus. secundum eundem Abb. quod nota, facit tex. in. ca. inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. in. 6. & istãmet opinionem vult tenere idem Abb. in ca. 1. de officio ordi. num. 12. versi. sed aduerte. pro qua opinione est tex. in. l. 2. titu. primo. foro. ll. lib. 4. ibi, *de que los obispos y los prelados de la yglesia los juzgaren por hereges que los quemen.* ¶ Sed quando iudex secularis inuocat auxilium ecclesiasticum, tenetur facere fidem de processu. vt Innocen. & Abb. in dicto capitul. 1. de offic. ordi. & Barb. ibi colum. 27. vbi in col. 28. cum sequentibus tenet quoq; contra Bart. ¶ Sed tene, vt dictum est, q̃ excepto in delicto hæresis iudex laicus debet iterũ causam

Universidad de Deusto
Biblioteca

examinare, quando sibi traditur per episcopum clericus puniendus. tenet Ang. in authen. de sanct. episcopis. §. si verò examen. col. 9. & Abb. vbi suprà. Et istâ conclusionẽ cõtra Bar. tenet quoq; Stepha. Aufrer. in tract. de potestate. secula. contra ecclesia. tomo. 5. tra. in. 4. regula. nu. 31. & 32. fol. 436. vbi concludendo dicit. restat igitur conclusio, q̃ in criminalibus alijs ab hæresi iudex secularis non tenetur stare processui iudicis ecclesiastici. * Et vi. Peregri. in parte clericus. qõ. 10. in glo. degradatus, in fin. vbi idem tenet, q̃ quando episcopus remittit hæreticum ad iudicem secularẽ: iudex secularis tenetur stare actis episcopi quia ista remissio fit tanquam de superiori ad inferiorem. Vnde inferior habet exequi non cognoscere de crimine. * ¶ Ecclesiasticus tamen potest compellere secularem, si non vult sibi impẽ
21 dere † auxilium, sed non econtra. glo. in. c. 1. & ibi Abb. de offi. ordi. nu. 11. quia secularis non potest compellere ecclesiasticũ, quia maior est eo. facit ca. qualiter. de iudi. & c. legimus. in fine. 93. dist.
22 ¶ Sed iudex ecclesiasticus † compellitur per suũ superiorẽ ecclesiasticũ. vt in. ca. 2. de excep. in. 6. ¶ Et licet possit secularis cogi per ecclesiasticũ, non intelligas per quẽlibet ecclesiasticũ, sed per
23 suũ † ordinariũ vt in. d. c. 2. cui subest ratione peccati: quia si ecclesiasticus inuocat brachiũ seculare, qui non est de sua diœcesi, non poterit nõ parentem compellere, quia est extra territoriũ. ca. 2. de constitu. in. 6. l. fi. ff. de iurisdom. iudi. sed implorauit auxilium diœcesani, cui subest ille secularis, & ille compellet secularem. vt Cardi. in. d. c. primo. & Barb. ibi. 33. & 34. col. ¶ Sed non cogi
24 tur iudex laicus procedere, † vel cõdemnare ad mandatũ episcopi. Bal. in margarita. versi. iudex versi. 21. & Innoc. in dict. c. primo. de offi. ordi. licet condemnatum ab vno alter debeat euitare. vt Bal. vbi suprà, quod dicit esse menti tenendũ. ¶ Sed supradicta, quòd iudex secularis debet iuuare ecclesiasticum inuocãtem suum auxilium
25 intellige quando sententia est † in rem iudicatam transacta, secus si est appellatum ab ea, quia tunc nõ tenetur obedire iudici ecclesiastico contra clericũ appellãtem à sententia sua, ita singulariter Oldral. cõsilio. 89. vbi hoc per multa fundamẽta tenet, & dicit hoc verius, maximè si appellatio est emissa ex causa probabili. quod nota. Et tenet Abb. in. c. 1. de offic. ordi. num. 11. quem vide. & idem tenet dictus Stephanus Aufrerius in dicto tracta. de potestate secularis. in quarta regula numero. 32. tomo quinto tractatu. fol. 436. dicendo, q̃ si episcopus inuocat brachium seculare, contra clericum suum, qui tamen ab eo ex probabilibus causis ad sedem apostolicam appellauit, princeps, vel iudex secularis non debet eũ iuuare, quia eidem episcopo postquam est appellatum ab eo subditus potest resistere. l. prohibitum. C. de iure fisci. libro. 10. & procedendo, appellatione pendente, videtur superiori iniuriam facere. ca. nomen. 2. quæstione prima. & l. quoniã iudices. C. de appel. vbi dicitur, q̃ officialis non resistens pertinaciter iudici non recipienti appellationem, punitur. 30. põdo auri. ex qua lege potest substineri secundum Stepha. vbi suprà, quòd iudex temporalis posit impedire executionem sententiæ, præsertim irretractabilem, à qua fuit ad sedem apostolicam appellatũ, donec releuandi tempus steterit. quod sæpenumero fieri vidit, quod nota. ¶ In tantum, q̃ si secularis requisitus ab ecclesiastico non impẽdit suum
26 auxilium † in casu in quo debet, est excommunicatus. vt tenet Archidi. in. c. 1. de statu regula. libro. 6. & Paris de Pute. vbi suprà. ¶ Sed quæri-
27 tur, an iudex † delegatus, qui non habet in mandatis expresse, potest inuocare brachium seculare. Federi. de Senis hanc. q. examinat in cõsi. 163. & primò dicit, q̃ non: quia iurisdictio delegata, est stricti iuris odiosa, & extraordinaria, & sic restringẽda, & coarctãda, & ad personas ĩ rescripto non comprehensas non extẽditur. c. edoceri. de rescrip. & ibi gloss. &. c. nonnulli. eo. titu. &. c. fi. de offi. delega. & dicit tenere Archidi. in. ca. officium. de hæreticis. in. 6. ¶ Tamen dicit, q̃ in contrarium tenet Innoc. in. c. significasti. de offi. delega. & Hosti. eo. tit. c. 1. & Spec. in ti. 1. §. sequitur. versi. sed nunquid seculare. & idẽ Archidi. in ca. administratores. 23. q. 5. quia aliqua repromissa, vel prohibita, omnia quæ sequuntur ex ea, permittuntur, vel prohibentur. vt in. c. præterea. de offi. dele. &. c. prudẽtia. §. sexta. versi. cæterum. l. ad rẽ. ff. de probatio. in qua opinione remanet Fede. in. d. cõsi. Quia cũ iurisdictio ecclesiastica, & coërtio non sufficiat ad cõprimẽdũ contumaces, & inobediẽtes, meritò per secularẽ potestatẽ se iuuare debet ecclesia, sicut ecõtra. ¶ Et contrariũ soluit, dicẽdo, q̃ nõ obstat, q̃ iurisdictio delegata sit restringenda: quia habet locũ, vbi per delegatã iurisdictionem derogaretur iurisdictioni ordinariæ, quæ est fauorabilis, & ibi quoque respõdet ad alia, quæ in contrariũ possunt adduci.

SVMMARIVM.

1 *Protestatio dicitur denuntiatio publicè facta causa iuris conseruandi.*
2 *Quatuor species protestationum.*
3 *In protestatione regulariter, scriptura non requiritur. Fallit vt hic.*

Reque-

c Requerimientos. c Quæ protestatio dicitur, † quòd est denuntiatio publicè facta causa iuris cõseruãdi in futurũ, quod protestanti competit, vel cõpetere põt. c. cũ in. de constitu. & ca. cùm magna. de
1 electio. prout tenet Cardina. in. Cle. 1. de procurato. nu. 16. q. 13. haga requirimientos, c q̃ no lo hagan.

vbi dicit, q̃ idem tenet Zenzeli. per. l. fi. §. Item si prædixerit. ff. naut. caupo. stabul. Alij autẽ aliter definiunt, vt per Bart. in. l. non solum. §. morte. ff. q̃ de noui. ope. nuntia. vbi ait, q̃ protestatio dicitur de nuntiatio cum testatione facta. vt in. l. de testatio. ff. de verbo. signi. & in. l. plebs. §. de testatum. quæ definitio dicit ibi quòd sit verissima. nume. 11. vbi multifarijs modis hoc exponit.
2 ¶ Et sunt secundum eum quatuor † species protestationum. Et in quantum dicit, q̃ secunda est protestatio prohibitoria, seu inhibitoria, ne aliquid fiat, quæ conuenit nostro text. ista cõsistit circa tria. Nam quandoq; prohibetur vt nõ fiat id quod prohibito erat permissum, nõ tamẽ erat obligatus ad faciẽdũ, vel nõ faciẽdũ. Quandoq; prohibetur vt nõ fiat id quod prohibitus teneatur facere. De vno quoq; mẽbro vi. per Bart. ibi. nu. 34. cũ sequentibus. ¶ Et in quãtũ Bart. reprehendit diffinitionẽ Ioan. Mon. vt protestatio dicatur clamosa denũtiatio, & sic videtur intelligi, q̃ nõ posit fieri protestatio in scriptis. C. l. fina. C. de negotijs gestis. dicit Alexãd. in. d. §. morte. nu. 9. q̃ dicta definitio Ioan. Mon. põt defendi, quia etiã scriptura clamare dicitur. vt patet in. c. cũ Marthæ. de celebra. miss. verficulo. mosayca vox. & q̃ notat. Bar. in. l. Ariani. C. de hęreticis. dũ dicit Alexã. q̃ lex semper loquitur, & quia secũdũ Ias. in. d. §. morte. nu. n. hoc est modicæ vtilitatis, vlterius non insistendum. ¶ Et quòd in ista protestatione regulariter nõ requiratur scri-
3 ptura, † sed potest fieri in scriptis, vel sine scriptis, est text. & ibi Bart. in. l. fi. C. de negotijs gestis, & ibi alij docto. gl. in authẽ. de tẽpo. nõ sol. pecu. §. cõtestationẽ. colla. 7. quia non est de casibus specialibus requirentibus scripturam. vt per gloss. magnã in. c. ĩ. de censi. in. 6. quãuis cõtrariũ teneat gloss. & malè in. c. cupiẽtes. de ele. in. 6. in verbo posita. & ibi reprobant Ancharran. & Domi. & bene secũdũ Ias. in. d. §. morte. num. 21. ¶ Quod dicit ibi Ias. q̃ fallit primò, vbi protestatio succedit loco actionis, seu libelli, ex parte actoris. vt in. l. si vt perfectius. C. de annali. exceptio. ¶ Secũdò fallit, quando protestatio succedit loco exceptionis nõ numeratæ pecuniæ, vel non numeratæ dotis, & sic ex parte rei. vt in authentic. hanc autem. C. de non numera. pecu. Et isto modo patet, quòd secunda fallentia differt à prima, quanuis Saly. & Bald. in. d. l. fina. C. de nego. gestis. reprehendant Barto. in. d. §. morte. nu. 27. & malè secũdum Ias. ibi. nu. 21. quia dicũt secundam fallentiam contineri sub prima. ¶ Vltra Bart. secũdũ Ias. fallit tertiò, quando per protestationem agitur de periculo personæ, & sic per eam patitur præiudicium irreparabile, tunc propter grauitatem præiudicij, requiritur scriptura. tex. est in authen. si quis ei. & ibi Saly. ad hoc notat. C. de adulterijs. & Roma. in addi. ad dict. §. morte reputatiuum tex. ad hoc singula. ¶ Quartò fallit, quando aliquis inuitus non potest cogi ad acceptandum tutelã, sed spõte si vult acceptare, debet hoc infra quatuor mẽses protestari in scriptis, quòd eam acceptat. tex. est in authentic. presbyteros vltima. & ibi Bal. ad hoc notat. C. de episcopis & clericis, & ratio est secundùm eum: quia acceptatio tutellæ ex actu fori. l. actus. C. de ferijs, & ideò requirit scripturam capitulo. quoniam contra. de probatio. ¶ Quintò fallit in casu. §. si quis de prædictis. & ibi Bartol. ad hoc notat in authentic. vt cùm de appellatio. cogno. quando filius neglexit patrem suum, qui est furiosus, & non vult eius curam suscipere, si extraneus sibi protestetur in scriptis, debet priuari hæreditate, & successione patris. Et idem si non esset filius, in alio cognato qui aliàs sperat hæreditatem. Et ratio specialitatis potest esse in hac fallentia propter grauitatem præiudicij, quæ est in priuando filium à totali successione patris. l. cùm ratio. ff. de bonis damna. cum similibus, prout tenet Iason vbĩ suprà.

Y si dello no quisieren, cessan, nos lo

¶ Quoque dic, quòd in casu istius textus requiritur, quòd protestatio fiat in scriptis ad hoc, vt regi posit constare, & quia potest parare præiudicium irreparabile, & tunc requiritur scriptura. vt est textus singularis in dicta authentica. si quis enim. C. de adulterijs. & ibi ponderat Salycetus, & tenet Alexander in dicto. §. morte. columna octaua numero trigesimo tertio. vbi per Bartolum, Alexandrum, & Iasonem latissimè de ista materia protestationis.

SVMMARIVM.

1 *Relatio quando superiori fiat.*

Saber;

Universidad de Deusto
Biblioteca

d Saber.[d] Quia propter defectum iurisdictionis relatio fit superiori, † vt tenet glo. in. l. prima. C. de relatio. in verbo, consulat, in fine. & sic hic iudici seculari præcipitur, quia non potest contra ecclesiasticum vsurpantem regalem iurisdictionẽ procedere. De qua materia vid. l. 1. ff. de relatio. & in. ca. intimasti. vbi omnino de appel. & Alex. in. l. iudices. C. de iudi. nu. 5. Et licet possit procedere cõtra talem personam ecclesiasticã vt dixi supra i gl. vsurpan. nu. 9. debet ad regem deferri, vt hic. ¶ Et vi. alium casum, in quo relatio fit principi. in. ca. 6. supra eod. & quæ ibi dixi in parte, *notifiquen con tiempo*. ¶ Alium casum habeo in. c. 22. infra eod. in fine. & ibi dicam. ¶ Et relatio non solum potest fieri ad principem, sed etiam ad aliũ superiorem, quia pendente, officium referentis debet silere, quando fuit relatio facta in casu promisso. vt in. l. cum à nobis. C. de dilatio. prout tenet Bald. in. l. eum quem. §. iudicibus. ff. de iudicijs. ¶ Et super dubio iuris potest consulere superiorem, quæ consultatio nec hodie, nec olim est prohibita. vt glo. in. l. diuus Marcus. ff. de offici. præsi. vbi quoque tenet, q de facto consuluitur princeps, licet præses non. vt in. l. eum qui. ff. de iudicijs. ¶ Et tene, q in casibus, in quibus relatio fit superiori per inferiorẽ, debet inferior iudex illicò acta litigatoribus edere. vt in. ca. intimasti. de appellatio. & ostendere partibus relationem, quam faciunt superiori. 2. quæstio. 6. vidum aliàs posset appellari. gloss. in. ca. cùm olim magister de officio delegat. * ¶ Et vide Bald. in. l. de die. in fin. ff. qui satisdare. cog. vbi inquit, quòd quando punctus debet formari ad consilium transmittendum, si partes sunt in concordia, bene quidem, si verò sunt in discordia iudex habet arbitrari: quia talia quæ in iudicijs emergunt ad cõsiderationem iudicis spectant, quod dicit Bal. facere ad similes quæstiones, putà si sit discordia tertij arbitri: & in similibus, quod dicit menti tenendum t vi. per Felin. in capitul. super quæstionum. §. rerum de officio. deleg.

haga saber[d], para q̃ nos lo mandemos remediar de manera q̃ no cõsientan q̃ cosa passe en nro perjuyzio[e], y d̃ nra jurisdiction[f], que luego sea remediado[g], y notificado a nos.

SVMMARIVM.

1 *In his, quæ regi pertineat, non debet fieri præiudicium.*
2 *Regalia an rex potest concedere, & si cõcedit, quid venit in concessione.*

e En nuestro perjuyzio.

In his scilicet, quæ sunt regalia. vt in tit. quę sunt regalia. in vsi. feud. & ibi Bal. & Andre. de Isern. quia in his † & similibus, quæ pertinẽt regi, non debet fieri quicquam in eius præiudicium, vt hic, quia dãnum pateretur, si auferretur sibi commodum proueniens ex publico. vt in. l. 2. §. meritò. ff. ne quid in loco publi. & ibi per Bartol. & in. l. proculus. ff. de damno in fecto. ¶ Et an si rex potest concedere regalia, † & si concedit, quid venit in concessione? Vide Paridem de Puteo. in tractatu syndicatus. in parte, de excessibus baronum. folio. 11. numer. septimo, & octauo, cum sequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Vbicunque iurisdictioni præiuditium paratur, iudex potest ex se, nemine petente, prouidere.*

f Iurisdiction.[f] Quod fit cognoscẽdo inter laicos super re merè profana, & in alijs. vt dixi supra in gloss. vsurpan. ¶ Et ideò dixit Bart. in. l. si quis libertatem. ff. de peti. hæredita. q vbicunq; † iudici, vel iurisdictioni paratur aliquod præiudicium, tunc iudex potest ex se, nemine petente, prouidere, & tenet Ioan. de Plat. in lege præcipitur. C. de cano largi. titulo. libro. 10. nume. 3.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio vbicunq; offenditur, quilibet de populo admittitur ad agendum.*

g Remediado.[g] Procedendo, si potest, contra turbantem, vel impedientem. vt dixi. supra in. cap. 3. in glo. *en fauor de su jurisdiction*. & si non potest procedere, nuntiet regi, vel suo cõsilio regali vt hic. ¶ Et vide Bald. in. l. si quis id quod. ff. de iurisdi. om. iudi. in prima lectura. vers. extra scias. vbi tenet allegando Dyn. in consilijs, quòd semper admittitur † ad agendum quilibet de populo, vbicunq; est offensa iurisdictio iudicis. Et ponit exemplum in confratis confinibus, & præcepto spreto, & consimilibus, quod dicit esse menti tenendum. Et idem tenet in additio. vbi dicit, q̃ est actio annalis. * Et vi. quæ dixi supra. in. c. 3. in glo. iurisdiction. nume. 13. versi. & talis eximens quod facit ad. l. 5. titul. 12. lib. 8. ordi. & idẽ Bald. in. l. vnica. §. hoc iudicium. in fin. ff. si quis iusdicen. non obtemp. inquiens, quòd quilibet de populo admittitur: quia iniuria cõmunis est, quando magistratui irrogatur. * ¶ Adde tamen, quòd minus delictum est offendere iurisdictioni prætoris, quàm offendere priuatam personam. tenet Bald. in. l. si familia. ff. de iurisdi. om. iudi.

Prætorum. Cap. XX. finis.

SVMMARIVM.

1 *Rogare, & mandare, paria sunt.*
2 *Rogatio maiorum proiussio habetur.*
3 *Rogamina maiorum, vel potentium, vel blanditia, an inducant iustum metum.*
4 *Blanditiæ principis, & importunitas, iustũ metum inducunt.*
5 *Donatio facta mulieri, per maritum ex frequẽti petitione mulieris, non valet.*
6 *Blanditijs potest quis testatorem iuducere ad sibi legandum, secus si blanditijs inducitur in pernitiem alterius.*
7 *Quando blanditijs quis inducit testatorem vt testamentum reuocaret, institutus in tali testamento reuocato à secundo hærede scripto, reuocabit hæreditatem per actionem de dolo. Quod habet locum non solum in hærede instituto per blanditias reuocato, sed etiam si testator volebat ei relinquere hæreditatem, vel legatum & per suggestiones non reliquit.*

a 1 Rvego.[a] Quia rogare, † & mãdare paria sunt. vt tenet glo. & ibi Bar. in. l. si negotium. C. de negotiis gestis. & in. l. 1. §. fi. ff. mandat. maximè si sunt rogamina istorum curialium, quia in isto casu maiores dicuntur si istis iudicibus procurant officia. 2 ¶ Talis enim † rogatio maiorum habetur p iussu. l. prima in principio. ff. quod iussu. & ibi Paulo de Castro. & Bal. in. l. si 3 mandator. C. quòd † cum eo. Bart. in tractat. de tyrannia. in. 7. q. principal. Alexan. in. l. quia. columna. pen. ff. de iur. om. iudi. & in consilio. 124. in primo volu. in fine. & Andre. de Isernia. in titu. de feud. sine culpa non amitten. capit. si quis miles. vbi adducunt illud, quod communiter dicitur. Est rogare ducum species violenta iubendi. 4 ¶ Et an rogamina potentium, & dominorũ † vel blanditia inducant iustum metum vi. gloss. in Cleme. prima. de testi. in verbo, exhortamur. Abb. in. c. Abbas. quod metus causa. facit text. in cap. cùm inter seniorem. de electio. & ibi Abbas. vbi tenet, quòd sit idem de minis potentium. vt Abb. in cap. primo. de officio delega. ¶ Quod intellige, quando sunt soliti sæuire in non obediẽtes suis rogationibus, non aliàs secundùm Abb. & Andr. 1. Siul. in. d. c. primo arg. tex. in. l. ad inuidiam. & in. l. metũ. C. quod metus causa. ¶ Item blanditiæ † principis iustum metum inducunt. per glo. in. l. prima. C. si rector vel prouin. secundùm Barb. in. d. capi. primo, & tenet additiona. Paulus de Cast. in. l. 1. C. si quis aliquem testa. p hibu. ¶ Item importunitas secundum glossa. in c. audacter. 8. q. 1. gloss. & quod ibi notatur in. c. cum adeò. de rescrip. & text. in. l. 1. C. de petitis bonorum. subla. lib. 10. ¶ Vbi Bald. tenet, q donatio † facta mulieri per maritum ex frequenti 5 petitione mulieris, talis donatio non valet, nec confirmatur per mortem mariti, quia quodam calore iracundiæ est facta secus si blanditijs vir inductus fuisset ad donandum alteri. arg. tex. in l. fi. ff. si aliqui testa. prohibu. de quo vide singulariter Montal. in. l. 3. tit. 9. foro. ll. libr. 3. in gloss.

Prætor. Caput. XXI.

Item mandamos, y defendemos, que los dichos nuestros assistentes, o gouernadores, o corregidores, ni alguno de 4 llos: no accepten ruego[a], ni cardûm Barb. in. d. capi. primo, & tenet additiona. Paulus de Cast. in. l. 1. C. si quis aliquem testa. p hibu. ¶ Item importunitas secundum glossa. in c. audacter. 8. q. 1. gloss. & quod ibi notatur in. c. cum adeò. de rescrip. & text. in. l. 1. C. de petitis bonorum. subla. lib. 10. ¶ Vbi Bald. tenet, q donatio † facta mulieri per maritum ex frequenti 5 petitione mulieris, talis donatio non valet, nec confirmatur per mortem mariti, quia quodam calore iracundiæ est facta secus si blanditijs vir inductus fuisset ad donandum alteri. arg. tex. in l. fi. ff. si aliqui testa. prohibu. de quo vide singulariter Montal. in. l. 3. tit. 9. foro. ll. libr. 3. in glos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.vbi idem tenet.& Bal.in.c.ſi quis.nu.3.de feudo dato inuit.legi.cõmiſ.in vſi. feud. ¶ Vbi Mõ
6 tal.& Bal.tenent.q̃ blanditijs† quis poteſt teſtatorem inducere ad ſibi legandũ, qñ blãditię tenduntad ſui cõmodum tantum, vt quando blanditur teſtatorẽ, vt eum hæredẽ inſtituat. ¶ Secus ſi blanditur imperniciẽ alterius, ſuggerẽ do falſas cauſas teſtatori, vt tollat hæreditatẽ iam inſtituto. ¶ Et vide Pala. Rub. in repeti. rub. de dona. §. 81. folio. 58. vbi idem tenet & de materia ibi per eũ. Tamẽ dicit. ibi. nu. 11. q̃ in iſto caſu quando blandi
7 tijs† quis inducit teſtatorẽ vt teſtamentũ reuocaret, inſtitutus in tali teſtamẽto reuocato reuocauit à ſecũdo hęrede ſcripto per actionẽ de dolo vel in factum hæreditatẽ, licet teſtamentũ valeat: Ita dicit q̃ tenet Ang. in. l. fi. C. ſi aliquem teſta. prohib. vbi ait, q̃ ita fuit iudicatum Peruſij, dum ipſe eſſet vicarius epiſcopi, quia quidã enim inſtituit hæredes in ſuo teſtamento quoſdam religioſos, ſeu conuentum, & quidam agnati ſibi tantum perſuaſerunt, dicendo, q̃ erat malefactum inſtituere tales religioſos, & q̃ talẽ hæreditatem conuerterent in malum, & ita fecerũt q̃ eos inſtitueret, fuit iudicatum, q̃ illi religioſi obtinerent ſucceſſionẽ, quod dicit eſſe bene notandum, quanuis contrarium vellit glo. cũ qua ibi Cy. tranſit in. l. quidquid. C. arbitri. tutelæ. & ſequitur Bal. in. d. l. fi. in fine. ¶ Quod extendit Ang. vbi ſupra, q̃ hoc non ſolum habet locũ in hęrede inſtituto per blãditias reuocato, ſed etiã quando teſtator volebat ei relinquere hæreditatem, vel legatũ, & per ſuggeſtiones nõ relinquit quia datur actio de dolo contra talem ſuggerentem illis, quibus adẽptum eſt vel eius ſolicitudi ne non relictum, vt in. l. i. ff. de doli excep. quod dicit Ang. eſſe caſum notabi. & quotidianũ, & idẽ tenet Ang. in. l. nõ enim. p illũ tex. cũ glo. ff. de inoffi. teſtamẽ. & ſequitur Cæp. cautel. 62. & Iaſ. in. d. l. fi. C. ſi aliquis teſta prohib. q̃ legit eũ iuncta. l. 1. nu. 3. licet Pala. Rub. de eo nullã faciat mentionẽ, ſed ſolũmodo ſua dicta extrahẽdo. & hanc opi. ſequitur Anto. Corſ. in notabi. ſuis. in parte, hæres licet Iaſ. in. d. l. fin. & Pala. Rub. teneãt, q̃ tale teſtamẽtũ. ¶ Et licet prim⁹ inſtitut⁹ põt à ſecũdo aduocare bona peractionẽ de dolo, videtur mihi, q̃ tale teſtamẽtũ veleat non valeat, & facit ad hoc, q̃ tenet Sco. in. 4. diſt. 15. vbi ait q̃ iſti, quia appropinquant mortui, licet videatur habere aliquẽ rationis vſum, ſi tamẽ ſtãtiũ importunitatibus laceſsiti, & victi, mutat teſtamentũ, & quodãmodo cõſentiunt inuiti. nullũ robur habet talis volũtas, & preſumitur ope, & malitia illorũ feciſſe, nõ autẽ ex cõſenſu. Quia vt dicit Philoſop. 3. Ethy. ignorãtia, & aliqualis coactio excludit volũtariũ, prout refert dictus Pala. Rubi. vbi ſuprà numero quarto. cui cõcordat quod tenet Iaſ. in dict. l. 1. nu. 2. vbi ait, q̃ licet tex. nõ dicat, de eo qui coegit ad teſtãdũ, placet ſibi, q̃ teſtamẽtũ redatur nullũ. Nã ſicut metus vitiat ipſo iure matrimoniũ. vt in ca. Abb. quòd metus cauſa, & cap. locum & veniens. ita debet ipſo iure vitiare inſtitutionem.

b Carta b Idẽ tenet Bar. & Paul. de Caſt. in l. prima. C. ne lice. potẽ. vbi dicit, q̃ ille tex. facit cõtra eos, qui faciũt ſcribiliteras per dominos priores inferioribus iudicibus, quia incidunt in conſtitutionẽ. & vi. quæ dixi ſupra in cap. 3. in glo. procuradores. nu. 18.

Prætorum. Cap. XXI. finis.

SVMMARIVM.

1 *Fortalitia, & domus fortes ſine iuſſu regis & conſiliariorum ſuorum non debent fieri, & ſic quæ ſunt ædificata, deſtruantur.*
2 *Muri non fiant ſine licentia principis.*
3 *Caſtellum dicitur receptum, ſeu caſuariũ, vbi multi poſſunt ſe reducere, & munire, & per eum præbetur turbationis materia.*
4 *Aedificare an quis præſumatur in dubio pro ſe, non ad æmulationem alterius.*
5 *Caſtra noua, & fortalitia quis præſumitur facere cum injuria & æmulatione alterius, eo ipſo, quòd conſtruũtur, & nõ ſunt neceſſaria.*
6 *Caſtrum faciens ad damnum regis maculam perditionis incurrit.*

Caſtra

7 *Caſtra ſi de promiſſo ciuitatis ſunt facta, vel ſi per tempora vetuſta poſſidentur, nõ cogitur quis ea relaxare.*
8 *Caſtrum quod à principio iuſtè & legitimè factum eſt, non eſt diruendum.*
9 *Diſpoſitio vetans aliquid adquirere de nouo, non dicitur vetare, vel prohibere iam adquiſita retineri.*
10 *Munitio facta in aliquo loco, quæ periculoſa poteſt eſſe alicui ciuitati, permitti non debet.*
11 *Muros fortalitij an ſit licitum reficere ſine licentia regis.*
12 *Fortalitium, quod eſt in totũ deſtructum, an poteſt refici.*
13 *Solennitas, quæ in confectione inſtrumẽti requiritur, an requiratur in refectione, quando fuit amiſſum.*
14 *Eccleſia ex toto collapſa, ſi erigitur, an debeat de nouo conſecrari.*
15 *In refectione monaſterij totaliter deſtructi requiritur epiſcopi licentia.*
16 *Reficiẽti ædificium de toto deſtructum, poteſt nouum opus denuntiari.*
17 *Molitione caſtri authoritate principis facta omnia iura caſtri, & pertinẽtiarũ extinguũt.*
18 *Cũ deſtructio caſtri fit authoritate principis, debet refici eadem authoritate.*
19 *Si domus emphiteoticaria cõburitur caſu fortuito, ſi poſtea reficiatur, an cogatur emphiteota perſeuerare in emphiteoſim & ſoluere penſionem.*
20 *Si poteſtas finito officio confirmatur in eodem officio, dicitur nouus poteſtas.*
21 *Fideiubens in prima conductione, nõ tenetur in ſecunda.*
22 *Fideiubens pro poteſtate, non tenetur pro eo confirmato pro nouo tempore.*
23 *Promittens aquam nobili habentem aliquam domum, ſi deſtruitur, & poſtea reficitur, dicitur noua domus, & eſt liberatus.*
24 *Reficere an dicatur de nouo facere.*
25 *Prohibiti ædificare caſtra, non prohibentur reficere.*
26 *Ex inſtrumẽto refectionis gabella nõ debetur.*
27 *Factus, qui nõ põt à principio fieri ſine licẽtia principis, põt tamen refici ſine eius licentia.*
28 *Nauis ſæpe refecta, dicitur eadem, etiam ſi de prima materia nil ſtet.*
29 *Qui poteſt comedere caſeũ, & oua, poteſt etiã comedere ſanguinem.*
30 *Fortalitium, quod nõ fuit funditus diruptũ, ſi ne licentia regia poteſt refici. Secus ſi fuit ex toto funditus deſtructum.*
31 *Fortalitium quando reparatur, debet fieri reparatio, vt antiqua forma non mutetur.*
32 *Perſonis priuatis licet muris circundare, & cuſtodire loca propria.*
33 *Turris licet longiſſimo tempore ſtetit colapſa, nulla præſcriptio tollit facultatem reficiendi.*
34 *Refectio turris prohibetur, quando imminent ſcandala.*
35 *Turris eccleſiæ poteſt fortificari tempore belli ad perpetuam vtilitatem.*
36 *Si princeps fortificauit caſtrum alicuius nobilis ad hoc, vt hoſtes non caperent illud, & ille nobilis bello finito recuperet caſtrum, an ab eo recuperet rex expenſas quas fecit.*
37 *Caſtra & turres habentes, debent ea cuſtodire, & reparare tempore belli & pacis, & non homines illius ciuitatis, vel villæ.*
38 *Rex donans vaſſallos alicuius loci, an videatur donare proprietatem locorum, & fortalitium, quam habet in eum. Et an ſi poteſt donare inuitis hominibus loci.*
39 *Papa, vel rex concedens alicui caſtrum, & poſtea illud donat alteri, an valeat ſecunda collatio.*

2 TOrres. a Idem tenet tex. in. l.
7. titu. 7. lib. 4. in ord.
regali. vbi fortalitia, ſeu dom⁹ fortes
1 ſiue regis† iuſſu & conſilio ſuorum conſiliariorum & aliquorum hominum locorũ circunſtantium nullatenus fiant: & quæ ſine regis mandato ſunt ædificata, deſtruantur. Et ſic notatur, q̃ cum talia caſtra ſeu fortalitia pro maiori parte fiunt ad æmulationem alterius ciuitatis, & plerũq; viã ſeditionis præbẽt, nõ licet ea ſine iuſſu principis fieri, vt hic in noſtro tex. & in d. l. ordina. Facit tex. in. l. opus nouũ. ff. de operi. publi. & l. 2. C. de fundi limi. lib. 11. vbi gl. in verbo, an-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bo,antiquitas.tenet non licere cuilibet castrum habere.Idē tenet constitutio regni Neapoli.in titul.32.&.33.vbi prohibet fieri castra,& turres â priuatis quasi sufficiant publicæ imperiales munitiones.& ibi gl. ¶Quod intelligit.d.l.2.C.de fundi.limi.in limine regni, vel imperij,alibiautē, quilibet potest facere. qđ sequitur Bart. in.l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur.num.7.* Et idem tenet. Grego. Lopez. in.l.1.ti.18.par. 2.in.gl.*e los castillos.* vbi affirmat,ꝙ licet in suo ædificare castella, & possidere: dūmodo non sint de illis quæ sunt in finibus regni,& quando non sunt ad ęmulationem & regni damnum.*sed tu tene ꝙ hodie peristū text.etiā si fiant in suo,nemo potest castrū,vel turrim ædificare, etiā licet nō ædificet in limitibus regni sine licētia regia, quia præsumitur ad æmulationē regis,vel alterius fieri,vel præbere materiā seditionis.vt tex.in.l.8.eo.tit. 7.lib.4.in ord.regali.ibi, *muchos males e daños que se han hecho e hazen,e se podrian hazer en nuestros Reynos.* Quod probat tex.in.d.l.2.C. de fundi.limi. quæ incipit,qui cùm castra.& tenet gl.in.l.si in aliquē.ff. de offi.procō.& legati.in verb. opera.

2 vbi dicit,ꝙ muri † ciuitatis,& castra nō fiant sine licētia principis,vel sui procōsulis.l. sacra.§.pē.

3 ff.de rerū diuisio.& quia castrū dicitur † receptū seu cāsuariū,vbi multi possunt se reducere , & munire.argum.ff.de aqua quotidi.& æstiua.l.1. §.ait prætor.& dicitur ad differētiā terręplanæ, & idē subiungitur in turribus, ea videlicet ratione,quia per huiusmodi ædificia, scilicet fortalitia,& turres prębetur turbationis materia,& scā dala de facili oriūtur.vt tenet gl.in dicta cōstitutione regni Neapoli. ¶Nec ad hoc pōt obstare qđ tenet Bal.in.l.itē lapilli.ff.de rerum diuisio.

4 col.2.nu.4.vbi ait,ꝙ in dubio † vnusquisq; præsumitur ædificare principaliter propter se,& nō ad damnū,nec ad iniuriā, vel ęmulationem alterius.quod sequitur Ias.in dicta.l. hoc iure.nu.11. quia Bal.& Ias.loquuntur in alijs ędificijs,& nō in castris,turribus,vel fortalitijs, quia hæc ad ęmulationē præsumūtur ędificare,& nō licet noua castra facere cū iniuria , vel æmulatione alterius.vt tenet Bar.in.l.1.in principio.ff. qđ cuius vniuers.nomi.n.2.Bar.Paul.& Ias.in.d.l.ex hoc iure.Innoc.& Abba.in.c.Pisanis.de restī.spolia. in fin.& Guido.Pap.in sing.427.& est tex.in.l. prouincias.C.de ædifi.priu.& ibi gl.Roma.singulariter in cōsi.52.in fine.arg.tex.in.l.1.§.deniq;.ff.de aqua pluui.arcēda.& in.l.fluminum.ff. de damno infecto.§.sed cūsequenti. & per alia iura.vbi tenet,ꝙ noua † castra vel fortalitia facere cū iniuria, vel ęmulatione alterius ꝙ pręsumitur, eo ipso, ꝙ constituuntur , & non sunt necessaria.Et quia si quis ad regis † damnum castrum faciat, maculam proditionis incurrit.tenet Mōtal.in suo reperto.gl.ordi.regali.in parte.castra.

6

¶Et ꝙ in confinibus ciuitatis non sit licitū possidere castra, & si habet cogatur relaxare, tenet Bar.in.d.l.2.C.de fundi limit. Quod dicit esse verū, † nisi de permissu ciuitatis sint facta,vel concessa,vel per tēpora vetusta possederint, qa tūc talis vetustas pro lege habetur.vt in.l.2.ff. de aq̄ pluui.arcē.in princip. ¶Et tenet Mōtal.vbi supra,ꝙ castrū vel fortalitiū quod à principio † iustè,& legitimè factum est, non est diruendū: & si perueniat ad casum,à quo nō potuit inchoari per regulā. Factū legitimè.de regul. iur.in.6. cū ibi notatis.& tenet ad literā Io.de Plat.in.d.l.2. C.de fundi limit.lib.10. ¶Et facit qđ tenet Abb. & Io.de Anna.in.c.iudæi.el.1.de iudæis.vbi dicunt, † ꝙ dispositio vetans aliquid adquirere đ nouo nō dicitur vetare, vel prohibere iā adquisita retineri,& sic cū ius vetat in futurum, permittit in præteritum,sicut quædā dirimunt contrahenda,quæ nō dirimunt cōtracta.c.quemadmodū.de iur.iurā. ¶Quod extēde non solū ad fortalitia, verūetiam si aliquis facit † munitionē in aliquo loco,quæ posit esse periculosa alicui ciuitati,nō debet sibi permitti.vt tenet singulariter Bar.in.d.l.opus nouū.ff.de operi.publi. Qđ dicit intelligendum esse periculosa, vel esset verecundia alteri ciuitati,quā ei , cui subiecta est.

7

8

9

10

11

¶Sed an sit licitū reficere † muros fortalitij sine licentia regis.text.in.l.loca sacra.§. muros.ff.de rerū diuis.videtur dicere ꝙ nō,tamen gl. & Bar. in.d.l.opus nouū.determinant cōtrariū,& ꝙ cōtrariū seruatur.& facit gl.in.d.l.per prouincias. C.de ædifi.priua.Bal.in.l.si vt proponis.la.2.C. de nuptis,& tenet Iaso.in.d.l.ex hoc iure nu.13.

¶Vi.

Prætorum. Caput. XXII.

Trosi, que no consientan q̄ se hagā sin nuestra licēcia torres[a], ni casas fuertes en las ciudades,o villas,o tierras q̄ fuere a su cargo, ni en sus terminos y jurisdició. Y sepase si haze agrauio, y daños đ las fechas nueuamente y si se

¶Vi.Inno.in.d.c.Pisanis. vbi in fine.vbi tenet, ꝙ sicut non licet noua castra facere cum iniuria vel æmulatione alterius , ita nec in castellare vetera, quæ non probātur habitata.l.3.C.de ædificijs priua.& in.d.l.1.&.2.&.3.C. de fundis limitrofis.lib.11.& arg.in.l.3.ff.de operis publi. &.l. athletas.ff.de his qui nota.infamia. Et Bal.in.l. 1.§.initio. ff. de officio præfect.vrb.nu.7.colu. 2.dicit,ꝙ cui non licet noua castra facere,non licet vetera inhabitata reformare. Potest ergo qs agere vt destruātur innouata castra vt in pristinā formā reducerētur cōditione ex illis legibus vel officio iudicis.arg.ad hoc in.d.c.cōsuluit. & per Innoc. vbi supra, vbi dicit idē esse in alio ibi reditus habēte,quia agit vnusquisq; ꝙ euitanda diminutione sui patrimonij. ¶Sed Abb.in.d.c. Pisanis.in fine.dicit dicta Innoc.suprà dicta intelligenda in possessore iniusto,seu tyranno.ar.illius tex.Si autē esset possessor iustus,tūc dicit distinguendū,quòd aut vult reficere antiqua ædificia , vel habitare de nouo castra inhabitata ad iniuriā,vel æmulationē alterius,& tūc procedāt dicta Innoc.quia nō licet vti re propria ad iniuriam,vel æmulationem alterius, vt alij noceat, & sibi non prosit.vt in.l.prima. §.deniq;. ff. de aqua pluui.arcen.& notat glo.in.c. ecclesia vulterrana. de electio. ¶Aut hoc non facit ad iniuriam alterius,sed ad conseruationem,vel augmē tum patrimonij, vel honoris sui,& tunc putat sibilicere,& non posse per alium prohiberi etiā si alij inferatur tiuor, seu damnum. & ad hoc dicit text.opūmū.in.l.si meo.ff.de aqua pluui. arcen.& in dict.c.cum ecclesia vulterrana.& in dicto.c.consuluit.vbi patet,ꝙ prohibitus de nouo constituere,nō prohibetur reficere antiquū ædificiū iuxta pristinā formā,nec hoc casu possit allegari præscriptio,si longo, aut longissimo tempore non refecerit, vel inhabitauerit: quia cum iste sit actus meræ facultatis, & nil positiuè actū sit in sui iuris præiudiciū, nō currit præscriptio iuxta notata in.c.Ioānes.de cleri. coniugatis.& ꝑ alia iura.vt per Abb.ibi quā distinctionē Abb.approbat Fel.in.c.cū accessissent. de cōstitu.in fi.& dicit esse elegantē declarationē. vt ibi per eum. Quinimo nō solū pōt refici castra, & fortalitia,sed dico, ꝙ ad hoc ea tenētes debēt cōpelli qñrex seu princeps dubitat de bello , & pōt visitare castra aliorū dominorū,& nobiliū, etiā ipsa castra ab episcopo,vel ab ecclesia in feudū tenētiū,ac profectò turres,& fortalitia ecclesiarū in suo regno existētes,& existētia in castellare,& hoc propter salutē publicā. vt notat Cy. & doctores in.nullus hęreticus.C.de summa trinita.& fide catholi.& Innoc.& Abb. in dicto capit.Pisanis.prout tenet Nicolaus Boerius in tracta.de custo.claui.nu.43.tomo.5.tract. fol.272.

¶Quod facit cōtra ducē,qui nominatur del Infantazgo,qui permittit fortalitiū de Arenas,qđ quidē regale,& eximiū est,perdi atque fundit' dirui,ac similiter fortalitiū sancti Martini đ Val de ylesias,qđ est cōtra text.in.l.prima titu.18. part.2.vbi habetur,ꝙ huiusmodi fortalitia , robur,adque imperiū,& munitionē,siue tutamen subministrant regi,& populis ei subditis.Et qui dicta castra,seu fortalitia habēt iure hęreditario vel successione parētū,debēt ea tenere bene fulta armis,& hominibus,nec non alimentis.vt ibi in.d.l.parte.cauetur.&.l.8.tit.20.par.2. Et si dicti domini in hoc excedunt, rex debet imperare,vt vectigalibus,seu expensis ipsius ducis & aliorū,qui dictā.l.parti.non seruāt, dicta fortalitia,& alia similia reædificare,& in pristinam formā reduci.exēplo Iohas regis,vt legitur.4. Regum.capitu.12.& Paralipome.24.vbi Iohas rex vocauit Ioiadē pōtificē,& sacerdotes,dicens eis. Quare sarta tecta tēpli nō restauratis? Nolite ergo amplius accipere pecuniā iuxta ordinem vestrū,sed ad instaurationē tēpli reddite eā. Et prohibiti sunt sacerdotes vltrà accipere pecuniam à populo,& ex ea fuit tēplū reædificatū vt ibi latè patet.quem vide.facit textus in capitulo filijs vel nepotibus.16.quæsti.7.& tenet ad literā Stephanus Aufrerius in tractatu de potestate seculari super ecclesiastic.person.in.2.regula. nu. 26.tomo quinto tractatu.fol.431.*Et facit quod tenet Bal.in cōsil.158.vol.3.ꝙ pōt dūs terræ mā dare ciuibus habētibus castra ꝙ ea muniant , & teneant ea munita,ne propter eorū exigentiam possit terræ periculū imminere, quod cauendū est,ne fingatur occasio ad auferendū castella dominis,prout refert Grego.Lopez.in.l.20.tit.32. part.3.per tex.ibi.tamen.Bal. non inueni in toto.vol.3.sed sufficit ꝙ facit.d.l.20.*¶Sed quid si reficit fortalitium, † quod est in totum destructū,aut pōt reficere.Bal.in.l.si vt proponis.la.2. C.de nuptijs.in fine.tenet ꝙ stante statuto,,put in nostra lege cauetur,ꝙ nullū fortalitiū possit fieri inconsulto papa,vel rege , & aliquis vellet reædificare ædificiū fortalitij olim ,ppter rebellionē funditus desolatū,& filij rebellis,vel ipse rebellis recōciliatus non pōt illud reficere inconsulto papa,vel rege. ¶Facit in simili quod tenet Bart.in.l.nuptiæ.ff.de ritu nupt.vbi † solēnitas, quæ requiritur in cōfectione instrumēti requiritur in refectione,qñ fuit amissum. ¶Adde gl.in c.3.de iure patro.vbi tenet, ꝙ reficiens ecclesiā omnino funditus destructā,dicitur nouā facere & efficitur patronus,secus si non destructā fun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit. Et pro hoc tenet ibi Anton̄i.vlti.colū. q si
d̄ cōtractu totaliter refecto soluitur gabella, nō
soluitur, si totaliter nō reficitur. ¶Et facit quod
tenet Inno. in rub. de consecra. eccleſię, vel alta.
14 vbi dicit, q si eccleſia † ex toto collapſa erigitur
etiā ex eiſdem lapidibus, debet de nouo conſe-
crari, ſecus ſi ſucceſſiuē partes ruentes reædifica-
rentur. ¶Ad idē facit gloſſ. in.c. de monachis. 18.
15 q. 2. vbi in refectione † monaſterij totaliter de-
ſtructi requiritur licentia epiſcopi, ſecus in repa
ratione non totaliter deſtructi. ¶Facit quoque
quod notat Bar. Paul. Alex. & Iaſ. in.l. prima. §.
ædificium. ff. de noui operi nuntia. vbi dicunt,
16 † q reficienti ædificium ex toto deſtructum, po
teſt denuntiari nouum opus, ſecus ſi nō erat ex
toto deſtructū. ¶Facit in ſimili quod tenet Bal.
in. 4. volu. conſiliorum. conſilio. 221. vbi dicit,
17 † q molitione caſtri authoritate principis ex-
tinguūtur omnia iura caſtri, & pertinentiarum.
vt.c. abbate. de verbo. ſignifi. & .c. cūm ex iniun
cto. de noui. ope. nuntia. vtrobiq; per Innoc. fa-
cit tex. in.c. fi. 25. queſt. 2. & 16. queſt. 7. c. hoc ſcri
18 pſimus & ſic cū deſtructio † fiat authoritate pri
cipis, eadē authoritate debet reſtitui, cū ſit pars
poteſtas deſtruendi & conſtruendi. vt. ca. verbū
de pœnit. diſtin. 1. ¶Et caſtro reſtituto iura ple-
nariè reſtituuntur. l. prima. C. de ſent. paſſi. l. fi.
ff. de mino. & in. l. q ſi minor. §. reſtitutio. & 4.
queſtione prima. c. reintegranda. ¶Adde quo-
que quod tenet Nicolaus de Matur. in. l. prima.
C. de iure emphiteo. prout refert Barb. in dicto.
c. cum acceſsiſſent. de conſtitutio. col. 22. q ſi do
19 mus † emphiteotecarij comburitur caſu fortui-
to, licet poſtea reficiaſ, nō cogetur emphiteota
perſeuerare in emphiteoſim, nec ſoluere penſio
nem, quia iam fuit extincta, licet nūc ſit refecta
& dicitur noua. Tamen in hoc contrarium eſt
veriùs: quia ad penſionem tenetur. vt tenet Ioa.
de Anna. & tenet Felinus. in dicto. ca. conſuluit.
de iudæ. & tenet Iaſ. in dicta. l. prima. C. de iure
emphiteoti. num. 44. ¶Facit quoq; quod tenet
Bar. in. l. 4. in principio. ff. de damno infe. vbi ſi
20 idem † poteſtas finito officio confirmatur, ad i-
dem dicitur nouus poteſtas, & non intelligitur
habere idem arbitrium, quod habebat antea, &
idem voluit in. l. meminiſſe. ff. de offi. præſi. &
quod voluit Bal. in. l. Titius. ff. de excuſa. tuto.
& in. l. ſi conſtante. C. de dona. ante nup. & in. l.
Emilius. ff. de mino. & in. l. à te. C. de pact. inter
empto. & vendi. Et iſta deducunt ad doctrinam
q cūm ædificiū ſit ex toto ſuppreſſum, licet po
ſtea reficiatur, dicitur nouū. Facit text. in. l. ſi cū
21 hermes. C. locati. vbi ſide iubens † in prima con-
ductione, non tenetur in ſecunda, ſiue ſit proro
gata, ſiue renouata ex conſequētia primę, & ibi
22 dixit Baldu. q ſi quis fideiuſsit † pro poteſtate,
non tenetur pro eo confirmato in nouo tempo
re. vt tenet latè Hippolytus de Marſil. in repeti.
rub. de fideiuſſo. nu. 94. Et idem dicerem, ſi de
nouo eſt electus ad officiū, putā, ſi poteſtas eſt
electus per ſex meſes: nam ſi pro alijs ſex men
ſibus fuit denuo electus, duo officia ſunt, & nō
tenetur pro eo ex geſtis ex iſto officio ſecundo
ſecus autem ſi fuit dictū, prorogamus ad aliud
ſemeſtre. quia eſt idem, & vnum officium, & te
netur fideiuſſor, & iudex non tenetur ſtare niſi
ad vnum ſyndicatum pro vtroq;. tenet Bal. in
c. venerabilē de electione. in fine. ¶Ad idem fa-
cit quod tenet eleganter gloſſ. in. l. damni. §. his
qui ædes. ff. de damno infecto. quam ſequitur
23 ibi Dy. & Bartol. & alij, vbi ſi promiſsi † dare
aquam recenti cuidam nobili habente domum
in æſtate, ſi iſta dom⁹ eſt deſtructa, & poſtea re-
fecta, quòd dicitur noua domus, & ego ſum libe
ratus ab obligatione. ¶Sed contra ſupradicta fa
24 cit, quia qui refecit, † non dicitur de nouo face-
re propriè, ſed largè. vt Alexan. in conſilio. 190.
in ſecundo volumine. nu. 7. & 19. & Iaſ. in dicta
l. prima. §. ſi quis ædificium. ff. de noui oper.
contra Barto. & Dy. in. l. de pupillo. §. ſi quis ſer
uos. ff. eod. & dicit quòd ita dicunt infiniti tex-
quòd aliud eſt reficere, & aliud opus nouum fa
cere. vt text. in dicto. §. ſi quis ædificium. gloſ. &
Bart. in. l. tertia. §. reficere. ff. de itinere actuque
priua. vbi dicit conſultus, longè aliud facere eſt
tex. in. l. quarta. C. de operi. publi. text. in. l. pri
ma. §. pē. ff. de mor. infere. & tex. in. c. conſuluit.
de iudæ. text. in. l. fi. C. eod. tit. de iudæ. ¶Hinc
infert Iaſ. vbi ſuprà quod prohibiti ædificare ca
25 ſtra, † non prohibentur reficere ſecundum Bal.
& Ang. in dicto. §. pē. per illum tex. & gloſ. ff. de
morta. inferendo. & eſt glo. in. l. lōga poſſeſsio.
ff. eod. titulo. & tenet in expreſſo Abb. in dicto
c. conſuluit numero primo. ¶Et Petrus de An-
chara. ibi dicit, quòd ſi ex forma ſtatuti de in-
26 ſtrumento ſoluatur † gabella, certè ſi inſtrumen
tū reficiatur, nō debet ſolui talis gabella. ¶Quo
q; hinc infert Iaſ. in dicto. §. ſi quis ædificium. q
actus, qui non poteſt à principio fieri ſine licen
27 tia † principis, poteſt tamen refici ſine eius au-
thoritate, vel licentia. gloſ. dicit eſſe notabilē in
dicto cap. cùm acceſsiſſent. de conſtitu. in gloſ-
ſi. & ibi Cano. & Bald. in. 9. colū. cum tribus ſe-
quētibus. ¶Et facit text. in. l. proponebatur. ff.
28 de iudi. vbi tex. dicit, q nauis † ſæpe refecta dicit
eadē etiam ſi de prima materia nil amplius ex
tet, & ſic reficiens non dicitur de nouo facere.
Et facit quod notat glo. in Cle. fi. de reſcript. in
verbo,

verbo, creatum. & in. c. primo. de religi. domi. in
6. in verbo, domum. & in. cap. per tuas. de dona
tio. in verbo, de nouo. gl. in. c. officium. in verbo
ad præmiſſa. de hæreti. in. 6. ¶Et facit in ſimili
quod tenet glo. in. c. propoſuiſti. verſi, ſanguinē
8. diſtinctio. & in cap. admonere. in verbo, car-
29 nem. 33. quæſt. 2. q qui poteſt † comedere caſeū,
& oua, pōt etiam comedere ſanguinē, nō tamen
carnes: quia ſanguis cū eis coagulatus, mutat na
turā ſuā. ſecūdum Abb. Anna. & Felinū. in dict.
cap. cōſuluit. ¶Pro ſolutione dic, q aut ædificiū
30 vel fortalitiū † non fuit funditus diruptum, &
tunc ſine licentia regia pōt reficere, & ita pro-
priè loquitur tex. in dict. l. prima. §. reficere. ff.
de mortuo. inferen. ſecūdū veram & propriam
literam illius tex. quicquid ibi dicat Dyn. & ita
ibi tenet Paulus de Caſtro. & latiùs Alexand. &
tunc procedit quod tenet Ang. & Bal. ibi, dicen
do, q prohibiti ædificare caſtra, non prohiben-
tur reficere. Aut ædificium, vel fortalitium fuit
ex toto funditus deſtructum, tunc non poteſt
reficere ſine licentia principis. ita concludit Iaſ.
ſingulariter in repeti. l. quominus. ff. de fulmi.
fi. col. vſque in fine, tangendo quæſtionem, quā
dicit de facto Alber. diſputaſſe Mediolani, an
molēdino deſtructo ex toto, vel domo vſque ad
areā, ſi dominus pōt reædificare. De quo ibi per
eū. & in. §. ſi quis ædificiū. & ibi per Alex. nu. 6.
vbi dicit, q vera cōcluſio in hoc eſt. ¶Quòd aut
totū caſtru, vel ædificiū fuit funditus diruptum
& tūc reædificans dicitur de nouo facere, & ea-
dē ſolennitas requireretur in eorū renouatione,
quę in cōſtitutione de nouo. & de hoc latiſsimè
per Iaſ. in. l. ius autē ciuile. ff. de iuſti. & iure. nu.
9. cū ſequentibus. & Alex. in rub. ff. ſolut. matri.
nu. 21. & Philip. Deciusin. l. domū. ff. de regul.
iuris. & tenet deciſio regni Neapolita. aliàs con
ſtitutio. tit. 32. & tit. 33. vbi in expreſſo tenet, q
caſtra dirupta prohibētur refici ſine iuſsione re
gis. & ibi gl. ¶Aut non eſt funditus diruptum, &
tūc dicitur reficere. Et iſtā opinionē tenet Feli.
& Io. de Anna. in. d. c. conſuluit. de quo ibi per
eos. Et ita credo q intelligatur tex. in. l. 46. d̄ To
ro. in fin. licet doctor del Caſtillo ibi dicat, q re
fectio fortalitij ſolummodo permittitur, qn̄ eſt
principis, ſecus ſi eſt alteri⁹ quia ſine principis li
centia nō pōt reparari. ¶Attamē in caſu, in quo
31 pōt reficere ſine licētia regia debet ita facere, †
vt reparatio nō mutet antiquā formā, & non de
bet ędificiū fieri pretioſius, vel amplius. vt tenet
ſingulariter Abb. in. d. c. cōſuluit. quod nota. &
Io. de Anna. in. c. iudæi. el. 1. d̄ iudæ. quod hodie
malè ſeruatur ſecūdū eū, qa reficiendo aliqn̄ am
pliāt, loq̄ndo in ſynagogis iudæorū. ¶Tamē be
32 ne, licet cōtatib⁹; † & priuatis perſonis loca pro
pria muris circundare, & cuſtodire. l. per prouin
cias. C. de ædifi. priua. tenet Ioan. de Plat. in. d. l.
quæcūq;. C. de fundis limit. lib. 11. ¶Vide Fel. in
33 d. c. conſuluit. vbi dicit, q † etiā ſi lōgiſsimo tem
pore ſtetiſſet turris collapſa, tamē nulla præſcri
ptio tollit facultatē reficiendi ad conſeruationē
iuris ſui, quia in his, quæ ſunt mœræ facultatis,
nō currit aliquod tēpus, vt dictū eſt, & eſt gloſ.
quā ſingula. facit ibi Anto. in. c. vt priuilegia. de
priuileg. in verbo, in anno. & Cy. in. l. 2. C. quæ
ſit longa conſuetu. & Domi. plenè in. c. fi. de cō
ſuetu. in. 6. quod dicit Feli. eſſe menti tenendū.
¶Tamen dicit, q dicit Rom. in. l. ſi verò. §. de vi-
34 19. 43. fallē. ff. ſoluto matri. q talis † refectio tur-
ris eſt prohibita, qn̄ imminēret ſcandalum. alle-
gat Innoc. in dict. c. Piſanis & ſecundum prædi-
cta dicit quoq; intelligendum quod dicit Bald.
35 in dicta. l. ſi vt proponis. ¶Sed turris eccleſiæ †
poteſt fortificari tēpore belli ad perpetuā vtili-
tatem. tenet Floria. in. l. ſeruitutes. §. fi. ff. de ſer-
uituti. ¶Et Bal. in. l. 2. c. de ſumma. trin. vbi tenet
q laici pro tuitione publici ſtatus poſſunt in ca
ſtellare, & fortificare turrim eccleſiæ. vi Grego.
Lopez. in. l. 20. titu. 32. part. 3. in. gl. 1. & in. l. 13. tit.
31. ead. part. & tex. & ibi eundem. in. l. 8. titul. 10.
par. 1. quinimo dicit. d. l. 20. q rex poteſt tempo
re guerræ ponere cuſtodes in caſtris dominorū
vt dixi ſuprà. nu. 11. ¶Sed quæritur de quæſtio
36 ne, quæ poteſt cōtingere: Princeps, ſeu † rex for
tificauit caſtrū alicuius nobilis diruptū ad hoc,
vt hoſtes non caperent illud, & ille nobilis fini-
to bello repetit caſtrum ita aptum: rex excipit,
& petit expenſas, quas fecit in reparatione ca-
ſtri, an poterit dictas expenſas repetere? Dic q
ille nobilis obtinebit illud caſtrum ſine ſolutio
ne alicuius expēſæ, ſed tantummodo tanquam
vnus de populo confert ad illam expenſam. te-
net Bal. ſingulariter in. l. ſi in aliquam in fine. ff.
de offi. proconſul. & leg. & ſequitur Cremenſ. in
ſing. 25. & dicit, q clarius poneretur exemplum
in ciuitate, quæ feciſſet talē impēſam, vt ab illa
faceret bellum. ¶Adde tu quoq; quod ꝙ Ange.
in. l. turres noui. C. de op. pu. vbi air, q habentes
37 turres, † vel fortalitia in ciuitate, vel in commit
tatu quia illa cedunt vſibus proprijs ipſorum ad
ſecuritatem tantum ciuitatis, q debent cuſtodi-
ri, & reparari per dominos ipſorū tempore belli
vel pacis, non autē per homines illius ciuitatis,
vt tex. in. l. 1. tit. 18. part. 2. ibi. *ca aquellos que los han
por heredamiento, deuen los tener labrados, y baſteci-
dos de hombres, e de armas, e de todas las otras coſas q̄
les fueſſe meneſter.* & dixi ſuprà nume. 11. vbi vide.
Quod facit contra aliquos dominos tempora-

rales, qui iubent suis vasallis sua castra, vel fortalitia sine sumptu competẽti custodire, quod fieri non potest, & vt video quia licet est cõtra ius, & contra conscientiam aliqui tolerant hanc impositionem, quod sequitur Iaso. in l. diuortio. §. impendia. ff. solut. matri. nu. 3. & dicit q̃ istam quæst. habuit d facto in quæs. sibi transmissa ex pede montibus. quod sequitur & dicit esse notandum Petrus Gerardus de Petra sanct. in singul. suis. in singula. 37. in fi. Quod facit contra aliquem ducem huius regni: quia ex eo, q̃ tempore alterationis huius regni reparauit alimentis aliquod suum fortalitium, q̃ pretium istorum alimentorum recuperauit à suis subditis, qđ non poterat facere: quia tempore pacis & belli tenetur dominus ad tales expensas, & reparationes, vt dictũ est: qđ nota. Et quoq; expẽsis suis tenetur ponere capitaneũ, & non expensis subditorum. vt in l. fin. C. de statu. & imagini. & in l. 2. C. de officio præfecti præto. Aphri. * Sed ex cõ suetudine antiqua reparatur fortalitiũ à ciuibus & incolis aliarum villarum, tenet Gregor. Lopez. in l. 68. titu. 18. parti. 3. in glos. *pertenencias*, in fin. * & quoq; põt ponere capitaneum in castro suo inuitis hominibus suis. l. si ita. §. dominus. ff. de vsu. & habita. & in d. l. 2. tenet Guido. Papa singula. 266. ¶ Tene quoq;, quôd si rex donet alicui † omnes vasallos talis loci non videtur concedere proprietatem locorum quã habet in dicto loco, nec fortalitiũ, seu arcẽ, quam ibi habet. vt Bald. in ca. 1. §. in generali. in tit. si de feud. fuerit cõtrouersi. inter domiũ & agna. nu. 4. & 5. & qa appellatione castri nõ cõtinẽtur vasalli, nec ecõtra. quod sequitur Franc. de Aretio in rubrica. ff. solut. matri. 4. col: Et tenet Bal. in tit. de pace iura. firma. c. 1. §. ad hoc. in vsi. feu. ¶ Quinimo prĩceps nõ põt alienare castra inuitis hominibus loci. vt Guido. Papa. decisione. 239. & gl. in l. inuitus. ff. de fideicõmissa. liber. & Ias. latè in l. debitorũ pactionibus. C. de pactis. nu. 6. Ange. in l. si prior. §. sciendũ. ff. qui potio. in pig. habe. ¶ Tamẽ si papa, seu rex vni concedit † castrum, & postea illud idẽ donat alteri, nõ valet secũda collatio, quia nõ debet, nec potest primò auferri sine culpa sua. tenet Bald. & Paul. de Castr. in l. 2. C. de legi. nu. 3. de quo est glo. in l. si qua lata. C. de feudi. & sal. rei domi. lib. 12. quam Bal. in multis locis allegat quia tangebat eum. Nam cum papa Vrbanus. 6. primò sibi contulerat vnũ castrum quod vocatur Festina, in committatu Angubij, & postea illud idem contulit alteri, & nunquã Bal. potuit habere possessionem, licet multũ litigauerit cum illo in Romana curia, secundũm Paul. vbi suprà. * Et facit tex. in l. 27. & l. 39. tit. 18. part. 3. *

perturba con ellas la paz [b] del pueblo y nos embie la relacion [c] dello: y si en las comarcas de su jurisdiction se hiziere alguna casa fuerte: luego ꝙlo supiere nos auisedllo

SVMMARIVM.

1 *Pacem debet rex procurare reipublicæ & subditis suis.*

b 1 **La paz.** [b] Quã debet rex † suæ reipublicæ, & subditis procurare. tenet Cardi. in Cle. dudum. de sepultu. §. super cathedram. nu. 9. quia talis pax subditorum interest reipublicæ. vt in l. congruit. ff. de offic. præsi. & in l. si quis ingenuũ. §. fi. ff. de capti. Bar. in l. ambitiosa. 5. col. ff. de decreti. ab or. faci. vide quę dixi suprà. in. c. 6. in. glo. in parte, pobres.

SVMMARIVM.

1 *Quando periculum, seu damnum iudex potest incurrere, excusatur, si negotium refert ad superiorem.*

c **Relacion.** [c] Quia si cõtra potẽtes ista castra habẽtes iudex posset periculum incurrere procedendo contra eos iubet fieri ista relatio: quia vt dicit Bal. in l. quæ ex relationibus. C. de legi. quãdo iudex hoc periculum vel damnum posit † incurrere, excusatur, si refert negotium ad superiorem, vt mãdet qualiter vult causam determinare non tenetur se subijcere illo periculo, qđ tenet idẽ ibi Paul. de Cast. vbi đ materia relationis. vbi Bar. & Bal. dicunt aliquando esse necessaria, aliquando probabilis, aliquãdo temeraria. vt ibi per eos dequo vi. quæ dixi suprà in. c. 20. in glos. *nos lo haga luego saber.*

Prætorum. Caput. XXII. finis.

Sequitur. Caput. XXIII.

Summarium

SVMMARIVM.

1 *Muri ciuitatum mœnia publica dicuntur, quæ vndiq; vrbem cingunt.*

2 *Mœnia præbent securitatem habitantibus in ciuitatibus: & in locos vbi nõ sunt, debent de nouo ædificari, & veteres reparari.*

3 *Muros non debet quis violare.*

4 *Muros nõ licet aliquis perforare, vel super eis ædificare. Et quid in vniuersitate.*

5 *Iuxta mœnia & muros ciuitatis nõ possũt fieri domus, nec iuxta palatium imperatoris.*

6 *Muri an possunt ædificari sine licentia regis.*

a 1 **Muros.** [a] Qui muri dicuntur mœnia † publica, quæ vrbem vndiq; cingunt vt in l. Alfe rius. ff. de verbo. signifi. & in l. ædifi cia. C. de operis publicis. & in l. nec explẽdidisi mè. & sic dicuntur, quia muniunt ciuitates & ciues quasi monumenta, vt. C. de veteri. iure enucle. l. 1. §. sed his. ibi, muro valatũ. licet abusiuè dicantur mœnia omnia ædificia. vt notat Archidi. in. c. fundamenta de ele. in. 6. ¶ Et cũ talia mœ-
2 nia † præbeant securitatem habitantibus in ciuitate, necesse est in locis, vbi non sunt de nouo ędificari, aut veteres reparari. vt in l. omnes. C. de operibus publicis. la. 2. & tenet latè Lucas de Pẽ. in l. hac prouidentissima. C. quibus muneribus vel præsta. nemi. lic. libro. 10. prima colum. versicul. primo. & ibi etiam dicitur, q̃ isti muri omni tempore debent ædificari, siue bellis vrgentibus, siue hominibus in pacis otiò gratulantibus. ¶ Quia muri, & portæ ciuitatis sanctæ, & diuini
3 iuris proprie dicuntur, & non debet quis † violare, aliàs pœna capitis punitur. text. in l. 14. & in l. 15. tit. 28. partit. tertia. & in l. fi. ff. de rerum diuisione. in. §. sanctæ quoq; res. Institu. de rerum diuisione. vbi hoc intelligit Angel. in violatore muros ciuitatis Romanæ. Secus est in violatore mœnium, vel portarum alterius ciuitatis, vel castri, quia tunc extra ordinem punitur arbitrio iudicis. vt Angel. ibi numero primo. idem tenet Bald. in l. sacra. §. muros. ff. de rerum diuisione. Quod facit contra ipsos, qui ascendunt, vel descendunt per muros ciuitatis, vel castrorum & fortalitiorum, quia pœna arbitraria puniuntur. ¶ In tantum non licet violare, quôd etiam non
4 licet † aliquid facere, perforare, vel abstruere de muris, seu mœnijs ciuitatis, vel alterius villæ, nec super eis ædificare, nec fodere prope eos, vt cadant. vt in dicta. l. fin. & ibi Barto. & in dicta. l. sacra. §. diui. & in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. Bald. in. l. pergit. C. de sepulchro viola. & talia facientes. Puniuntur actione peculatus, vt in l. qui perforauit. ff. ad. l. Iulia. pecula. & facit. l. ædificia. C. de operib⁹ publicis. ¶ Et ideo infert Guid. Papa. in singula. 587. q̃ nõ licet priuato in muro villæ, vel ciuitatis aliquid facere, aut cõstruere sine licentia dñi. Secus dicit esse in vniuersitate quę hoc põt facere, vt tenet gl. in. d. l. sacra. §. muros. ff. de rerũ diui. & in l. officiũ. ff. de operi. publi. vbi dicit Bart. q̃ illæ glo. cõiter tenentur. & gl. in. d. l. oẽs proiiciarũ. Quod dicit esse notandũ, quia faciũt hæc cõtra quẽdam ex homi-

Prætorum. Caput. XXIII.

Troſi, que vea como estan reparadas las cercas, y muros [a], y cauas, y las puentes, y los pontones, y alcãtarillas, y las calçadas en los lugares donde fuerẽ menester, y todos los otros edificios y obras publicas: y si no estuuieren reparadas,

nib⁹ Guid. Pap. q̃ in villa sãcti Albani fecit quã dã fenestrã in mœnib⁹ dictæ villæ sine suo, aut officiariorũ licentia. ¶ Quod extende non solũ
5 in mœnibus, verumetiam iuxta † mœnia, & muros ciuitatis non possunt fieri domus, ex quib⁹ posit dari introitus ciuitati, vel exitus inimicis & si facta sunt destruantur. tenet Barto. singulariter in l. opus nouum. ff. de operis publicis. versicul. & sic nota per dictã. l. ædificia. & idẽ tenet additiona. gl. in dict. §. sanctę. & ibi Faber. & Angelus, vbi dicunt, q̃ nullus posit apodiare, vel aliquod opus facere ad muros, & si fecit, debet puniri. vt ibi. quod dicit Angelus facere cõtra rusticos, qui apodiãt porofelos, & ligna ad muros castrorum, quia factum debet destrui. Quod intelligit Ioann. Faber. & dicit esse verum, si opus noceat vsui publico, aliàs non diruitur, sed imponitur salariũm, & hoc nisi esset ædificare prohibit⁹. circa quod vide quæ posũi in. c. 17. suprà. eod. in glossa, *y las salidas del lugar.* in fine. Et non solum circa mœnia non est ædificandum, imò palatium imperatoris non est priuatorum paries tibus coarctandum. l. quicunque. C. de operis

Universidad de Deusto
Biblioteca

publicis.& gl.in.cap.nulla.12.quæstione prima.

6 ¶ Adde tamen,q licitum † est ciuitati sibi muros construere sumptu suo sine principis authoritate,dummodo non ad æmulationem,sed nõ sumptu publico ipsius principis. tenet Ioan.de Plate.in dicta.l.hac prouidentissima.C.de quibus munerib.seu presta.nemi.liceat se excusare libro decimo.* Et vi.Bald.in.l.si aliquam.ff.de officio proconsul.nu.4.vbi idem tenet inquiẽs, q publica ædificia debent cõstrui publicis sumptibus ciuitatis,in qua fiunt.l.neminem.C.de sacro.sanct.eccle.nõ tamen sunt importabiles sumptus imponẽdi,vt ibi & vi.infra.in.gl.seq n.2.& non solum communitatibus,sed etiam personis priuatis, licet loca propria muris circundare & custodire, nisi fiat ad emulationem ciuitatis,vel ad seditionem contra principem.l. per prouinciales.C.de fundis priua.& tenet Plat.in.l. quæcunq;.C.de fundis.limitro.lib.11.& an ædificãs in solo publico cogatur præstare annuam pẽsionem vi.quæ dixi suprà.in.ca.17.in.gl.salidas.

SVMMARIVM.

1 *Murorum refectio hodie permittitur sine licẽtia regis.*
2 *Reparatio murorum,cuius expensis fieri debet.*
3 *A reparatione murorum nemo excusatur,nec à reparatione pontium,& aquæductuum publicorum,nec rex,nec alius dominus ciuitatis & villæ.*
4 *Ecclesia tenetur ad constitutionem,& reparationem murorum,pontium,& viarum,riparum, & publicorum fluminum, & ad alia, vt hic.*
5 *An Romanus pontifex debeat audiri ad hoc, vt ecclesiæ,& clerici contribuant in refectione murorum, pontium, & similium, numero.6.*
7 *An episcopus potest compellere clericos, vt in reparatione murorum, viarum, & pontium, & similium contribuant.nu.10.*
8 *Clerici denegantes contribuere in reparatiõe murorum,& similium,peccant.*
9 *Laicus denegans fidei iubere pro proximo, peccat.*
11 *Si episcopus nollet iubere clericis, vt in reparatione murorum,pontium & similium contribuant,an rex potest iubere.*
12 *An anteà quam iudex laicus extrahat aliquẽ delinquentem ab ecclesia,debeat episcopum requirere.*

b Den orden

1 b Peristũ tex. permittitur hodie † reficere mœnia,vel muros ciuitatis,sine licentia principis,cuius contrarium erat de iure communi. vt in.l.sacra.§.muros.ff.de rerum diuisione quia facere,nec reficere poterant sine dicta licentia,secundum glosl.ibi.attamen Ioann.Fab.in.§.sanctæ.Instit.de rerum diuisione tenet quòd licet non possint reficere,tamen fortè emendare,vel sarcire.licet.vt in.l.prima.in fine.ff.ne quid in loco publi.& est bonus tex.in.l.2.§.si quis neminẽ.ff.eod.& in.l.fi.vel cum causa legitima possunt reficere sine licentia.ff.de locis publi.fruẽ. l.fi.& sic q tex.in dict.§.muros non habet locũ qñ est causa legitima reficiendi ¶ Quod intelligit Ang.ibi.in dict.§.sanctæ.qñ alia loca publica reficiuntur,quia tunc possunt refici, secus in muris ciuitatis,quia nõ possunt refici. Et ita intelligãtur iura allegata per Io.Fabr.Sed iã hodie per istũ tex.refectio permittitur murorum, in quãtũ dicit.*den orden como se reparen.*& sic vt tur.& idẽ tenet tex.in.l.20.tit.32.par.3.vbi singulariter.* Et vi.Peregri.in parte opus.q.8.in.gl.refectio in fin.*& Lucas de Pen.in.l.hac prouidentissima.C.quib⁹ muneri.vel presta.lib.10.3.col. dicit,q homines alicuius ciuitatis,vel municipij eorũ sumptu,sine permissione principis,mœnia publica de nouo ædificare possunt, dũ nõ fit ad æmulationẽ,quãto magis refectio,seu reparatio fieri potest sine licẽtia principis authoritate præsidis,vt in.l.intra.C. de operis publicis.& in.l. omnes.Est ergo in his officiũ præsidis opportunũ,quia huiusmodi opera fieri facit diligenter secundũ Lucã de Penn.vbi suprà.* Et hanc meã opinionem tenet Grego.Lopez.in.l.2. titul. 11. part.2.in.gl.*en mandar.*vbi tenet,q ciuitas potest se murare sine iussu principis per.l.20.part.per me allegatã,& respõdet ad.d.l.2.par.vbi videbatur cõtrariũ: quia loquitur de solicitudine pertinet ad regẽ,prout in.d.l.20.* ¶ Sed vtile est scire cuius expensis ista reparatio murorum fieri debeat.vi.text.in.d.l.20.titulo.32.parti.3.vbi tenet,quòd refectio, & conseruatio murorum, aquæductorum, fortalitiorum, & pontium ad regem pertinet principaliter. sed si ciuitas, aut villa aliquod istorum sit factura reditus eius

2

tus eius ad hoc deputati prius sunt expediendi, quibus non sufficientibus,collecta per habitatores soluitur,à qua nemo excusatur,etiam si sint clerici.vt infra dicitur.Et vide tu Guido Pap.in singulari.379.& singulari.564.§.ad incolas. vbi tenet,quod ad incolas pertinet reficeremuros castri, vel villæ eorũ expensis pro viribus singulorũ.l.omnes prouinciarũ rectores.C.de operis publicis. licet habitent extramuros,dũmodo habitẽt infra territorium vel mandamẽtũ talis castri.vt Io.And.in additione ad Specul.in tit.de cẽsibus.§.nũc dicendũ ibi erat alia quæstio de castro,vel villa,sed intellige vt infra si ciuitas, vel villa non habet reditus & vide Guido.consilio primo.nu.7.vbi idẽ tenet. ¶ Quæ collecta pro reparatione ista murorũ debet imponi non per capita. vt tenet Specul.in tit.de censi.§.nunc videndũ.vers.item pone.sed per solidũ:& libra,vt Bal.in.l.etiã.C.de execut. rei iudi.vbi dicit,quòd collecta imponenda est per res, & libram, non solùm si imponatur pro necessitate publica,vt causa soluendi æs alienũ iam contractum,sed si imponeretur pro vtilitate publica.tenet Petrus de Vbaldis in tracta. de collectis.in fine.tomo.6.tracta.folio.75.¶ Montaluus in suo reper.glo.ordi.regali.in parte,muri.Dicit idem quid de iure,si ciuitas,vel villa habet reditus, de illis est facienda refectio muro-rum.per.l.splendidissimè.C.de operis publi.& facit text.in.c.33.infra eod.& quæ ibi dicam. & in.cap.30.in glo.iusta.¶ Si autem non habet reditus,debet fieri ex communi collecta incolarũ propter res quas habet.vt in.l.omnes.eod.titul. & tex.in.l.6.titulo.7.libr.4.in ordi.rega.& melius in.d.l.20.titu.32.partit.3. & Ioan. de Plat.in d.l.si per viciniã.C.de immunitate nem.concelib.10.¶ Quod est verum,vbi est magna refectio secus si est modica,quia tunc est reficienda per illos,qui ibi sunt, vel habitant ibi, domos, vel terras.s.per illos qui habent vsum muri, & gaudent vsu muri.vt in.l.turres.C. de ope.publi.ad instar vsufructuarij.l.hactenus.ff. de vsufru.notat Bar.in.l.sacra.§.muros.ff.de rerum diuisi. & Montal.vbi suprà.& Plat.in.d.l.per viciniam. Et sic intelligitur quod tenet Plat.in.l. in omnibus.C.de cursu.publi.lib.12.vbi tenet,q turres, & muri constructi in antiportibus ciuitatum,d̃ bent manu teneri,& refici per eos,super quorũ turres constituti sunt si eis vt ivt habeat locum, si refectio est modica, vt dictum est. & vide.d. Petrum de Vbal.in.d.tracta.de colle.nu.39.to-

den b orden como se reparen con to-

3

mo.6.tracta.folio.75.vbi idem tenet. ¶ Adde tamen,q in ista refectiõe murorum, cauarũ, seu ambitus ciuitatis,vel loci, debẽt soluere omnes qui in dictis ciuitatibus,vel villis cõueniunt, & defenduntur,& comedentes herbas,seu pascua, licèt sint de domino dominorum.text.est singu. in.l.18.&.l.19.vbi vide tit.1.lib.7.in ordi. regali.

3 ¶ A qua reparatione nullus † excusatur.vt in.l. fina.C.de quibus numeri.vel præsta.nemi.licese excusa.lib.10.vbi ait, q ab onere constructionis viarum,& murorum,vel aliarum specierum comparationis frumenti,quæ comunode fuit vi sum præfecto,nullus excusatur quantęcunq; sit dignitatis.vt Bart.& Plat.ibi.& facit quod notatur in.l.ad instructionem.C.de sacro sanct.eccl. &in.l.absit.C.de priuilegijs domi augustę.lib. 11.&.d.l.20.titu.32.parti.3.& etiam si rex,seu comes,vel Baro,seu alius dominus habet in aliqua ciuitate bona de manalia,seu molendina,agros, & similia,tenetur tam ipse,quàm possessores eorum qui tenent in feudum forsan ab eo debent contribuere cum alijs hominibus ciuitatis in cõstitutione,& reparatione huiusmodi murorum operibus,& alijs similibus fontium,& pontium & viarum,vt tenet Lucas de Pẽna.per tex.ibi in d.l.hac prouidentissima. C. de quibus muneri. vel præstatio.nemi.licc.lib.10.col.7.versi.18.& versic.19.quæritur.vbi quoq; dicit,q etiam dominus nauis confert in æstimatione iacturę pro valore ipsius nauis.vt in.l.2.§.in eadem.ff. ad legem Rhodi.de iactu.* Vi.quæ posui.in.cap.3.in in gl.iurisdiction in fin.suprà.eo.* Est nõ solum si illi barones,& domini habeãt possessiones tenentur contribuere in refectione,verumetiam si habẽt domiciliũ in illo castro,vel villa. per. d.l. omnes prouinciarũ rectores.C.de operi. publ. & tenet Nicola.Boer.in tracta. de custodia clarui.nume.47.tomo.5.tracta.foli.272. & idem tenet Petrus Antiboli.in tractat. de muneri. in.3. parti.§.4.num.39.tomo.6.tracta.fol.39. ¶ Quinimò in omnibus collectis tenentur domini castrorum,seu villarum contribuere,sicut alij populares,si ibi possident prædia,& non excusantur ab ista contributione,ex quo non habet speciale excusationem à principe, nec à lege. vt tenet.d.Pet.Antiboli.in.d.3.parte.§.4.numer. 95.licet dicat, quòd consuetudo de facto excusat ipsos, sed de iure talis abusus non debet eos excusare. ¶ Et idem dic de portibus, & aquæ ductibus publicis reparandis, cùm sit eadem ratio, quæ est in murorum, pontium, & viarum reparatione. vt in.l. ad portus.C.de oper.publi.&in dict. l. ad instructionem. secundum Platea.in.d.l. hac prouidentissima.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tissima. ¶Ad quam reparationem,& cõstitutio
nem necessariam murorum,pontium,& viarũ,
& riparum publicorum fluminum, secundùm
4 Ioan.de Pla.ibi tenetur † ecclesia, nec appella-
tur sordidum munus.est text.in.d.l.20.titul.32.
part.3.& est mirabilis tex.& text.singula.in.l.1.
titu.3.lib.11.in ordi.regali.& in.l.54.& in.l.52.tit.
6.part.1.&.vide Mõtal.in.l.1.tit.5.for.ll.lib.1.in
glo.magna.idem tenet Ioan.de Plat.quem vide
in.l.diuina domus.C.de exacto.tribu.lib.10.nu
mer.4.& ibi Lucas de Penna.2.colu. in fine.vbi
tenet,q ecclesia non est immunis ab his mune-
ribus in quibus est pietas, vel publica vtilitas
versatur, putà,in vijs,& itineribus extruendis,
ac de nouo faciendis,pontibus,fontibus,& simi
libus.per.d.l.ad instructiones.Item nec à porti
bus aquæductibus, & muris ciuitatis instauran
dis.Item in fossatis,portis ciuitatis de nouo in-
struendis,ac reædificandis: quia in his publica
vtilitas versatur.Quinimò etiam ad excubias,vi
gilias,& custodias ciuitatis, qđ est munus perso
nale,& ad hoc sunt compellendi.secundũ Ioan.
de Plat.& Luca. de Penn.in dictis locis.Et vid.
Plat.in.l.1.C.de locatione fundorum patrimo-
nialium.lib.11.vbi tenet,q licet quis habeat pri
uilegium immunitatis à publicis muneribus,te
nebitur tamẽ ad constitutionẽ pontium,viarũ,
sicut tenetur ecclesia, licet sit priuilegiata. Nisi
etiam ab eis specialiter cõceditur immunitas.vt
ibi.& in.l.placet.C.de sacrosan.eccl. & per alia
iura,vt ibi per eum.& tex..& ibi quoq; Ioan. de
Plat.in.d.l.absit.C.de priuilegijs domus Augu
stæ.lib.11.& quoq; tenentur ad ista ordinaria se
natores. Sed ad alia extraordinaria,nec ad publi
ca alia officia extruenda iussu iudicis vel magi-
stratus non tenentur,tenet text.& Plat.ibi in.l.
quoniam.C.de digni.lib.12. ¶Et facit quod te-
net Hippolytus de Marsi.in sua practi. crimi.§.
aggredior.nu.63.vbi ait,q iura prohibentia im-
poni opus collectæ clericis, non extenduntur
ad casum,in quo est necessitas propter publicã
vtilitatem, quæ tueri nõ potest sine subsidio cle
ricorum: quia tũc licite imponi potest tale on⁹.
¶Quod extende,q non solùm ad supradicta te
nentur, verumetiam in refectione pontis,vel pu
tei necessarij ad vsum hominum villæ. vt tenet
Bal.in.d.l.ad instructionem.& Specu. in tit.de
censi.§.nunc dicendum.versi. Item pone quędã
vicinia. ¶Si autem non sit necessitas,sed fiunt
prædicta ad ornatum,vel prout est munus per-
sonale,vt esset superstes ad prædicta fieri facien
da,tũc censentur munera publica sordida, atq;
ecclesia non tenetur.vt in dicta.l. placet. C. de
sacro sanct.eccle. & ita debet intelligi & saluari
glo.in.d.l.hac prouidentissima.secundùm Pla.
& ita quoq; intelligit Bald.in.d.l.ad instructio-
nem.vbi gl.est contraria,scilicet, q ad muros ci
uitatis ecclesia non tenẽtur.alia in.l.maximarũ
C.de excusa.mu.lib.10.alia in.§.noueris.16.q.1.
quas intellige,quando muri fiunt adornatum ci
uitatis.tunc non tenetur conferre. Sed si fiũt ad
necessitatem, putà propter bellum,vel suspicio
nẽ belli,tunc ecclesia tenetur cõtribuere. ¶Sed
quando imminet necessitas,dicit Abb.in consi-
lio.3.in.1.volu.vbi hanc.q.examinat,q ecclesia
nec monasterium ad hoc non tenetur, nisi serua
retur dispositio.capitul.aduersus. de immunit.
5 ecclesiæ,scilicet † Romano põtifice prius con-
sulto,& sic dicit fuisse obseruatum. Et licet esset
necessitas vrgentissima,debet obseruari text.in
dicto capitulo aduersus.& capitulo non minus,
cum nullum subsit periculum in consulendo
Romanum pontificem.& idem tenet Montal-
uus in gl.ordi.in parte,clerici exempti. colũ.
quinta. ¶Quod non habet locum in terris tem-
poralibus ecclesiæ subiectis:quia potest fieri eo
non consulto.vt tenet Abb.in dicto consilio.in
telligẽdo tex.in dicto capitulo prouenit. de im
munita.eccle.& tex.in.d.l.52.titulo sexto.part.
prima. vbi in ciuitatibus, villis,vel castris,quæ
sunt in dominio papæ,vel ecclesiæ compellun-
tur clerici sicut alij ciues, & sic loquitur text.in
dicto capitulo peruenit.secundùm Montaluũ,
in.d.l.parte. ¶Et q ecclesia ad ista munera te-
neatur.tenet Lucas de Penna.in.d.l.cùm ad fœ
licissimam.C.quibus mu.vel præsta.nem. lice.
prima columna.versicul.sed an hodie teneatur
ecclesia subire munera.vbi concludit matura cir
cũspectione omnibus digestis,q clerici,& eccle
siæ sunt ad talia onera subeũda huiusmodi ratio
nabiliter debitores sine eo, q papa consulatur:
quia satis & iustum est,vt clerici ex rebus eccle
siarum, & clericorum subsidium habeant, qui
de ipsorum custodia,& saluatione studium ge-
runt.capitulo delapsis.decimasexta quæstione
sexta.& hoc est de iure naturæ.l. secundum na-
turam.ff.de regulis iuris. ¶Item quia ipso iure
canonico statuitur clericos in his, quæ bonum
commune respiciunt,huiusmodi onera debere
subire,vt in custodia ciuitatis.vt patet in dicto
capitulo peruenit. qui non solùm loquitur,vt
gloss.ibi intelligit in hominibus, & vassallis ec-
clesiarum,sed in omnibus: quia omnes generali
ter compelluntur, quatenus cunctis vigilanti-
bus melius valeat ciuitas custodiri, quæ ver
ba etiam clericos apertè includunt secun-
dùm Lucam de Pennã.vbi suprà. Nam aliàs vi-
deretur lex ibi imposita super claro, & facili,
cùm

cùm debeat super difficili obscuro bonoque fie
ri.l.quod labeo.ff.de carboni.edicto. ¶Et quia
esset contra æquitatem,iustitiam,& honestatẽ,
si ecclesiæ consequerentur emolumenta bono-
rum suorum,& onera,quæ ipsa bona continge-
bant prius quàm ad ecclesiam deuenirent reli-
qui laici,fortè pauci sustinere cogantur. argu.l.
non tamen.ff.de decurio.In his quidem,& simi
libus non tàm attenditur iustitia, quàm hone-
stas.capitulo porrò.35.quæstione.3. ¶Quinimo
statuitur expressè onera,quæ re, spiciunt bonũ
publicum tanquam pias ecclesias debere subi-
re.vt in.d.l.ad fœlicissimam.& in.§.ad hęc.in au
thentica de eccles.titul.collatio.nona. ¶Quod
quidem veteris testamenti exempli & authori-
tate iuuatur.secundo Esdræ.capi.3.in principio
surrexit Elisaph sacerdos magnus,& fratres ei⁹,
& ædificauerunt porta gregis. ¶Et quia non re-
ctores,nec consules,nec communitates hæc o-
nera imponunt ecclesijs,& eorum rebus,sed le-
ges per Romanos principes diuinitus promul-
gatæ.capitulo nemo.16.quæst.3. si ergo diuini-
tus,pater apertius, quòd ecclesia, quæ Dei est,
eas implere tenetur.vt in.c.dominus.56. distin.
in fin. ¶Nec obstat.d.c.aduersus.vbi clerici ali-
quid soluere nequeant,nisi prius Romanus pon
tifex consulatur,vt dictum est. Quia tũc Roma
6 nus pontifex † est consulendus, quando in casi-
bus prædictis,videlicet cùm rectores, & consu-
les,& alij potestatem habentes in ciuitatib⁹, vel
lent aliquid ecclesijs,& clericis imponere, tunc
ad eorum impositionem ne fingatur esse cõmo
dum,quod fortè non est,sub hoc velamento no
ua illis onera importabiliter imponãtur, in hoc
primo Romanus pontifex consulatur. ¶Vbi au
tem clericis & ecclesijs nil noui inducitur,sed pe
titur,vt iuxta legum statuta cum alijs cõtribuãt
in his,quæ bono communi directò respiciũt,&
ipsi non minus quàm laici commodum ex inde
consequitur,non est opus,quòd proinde Roma
nus pontifex adeatur. Ita singulariter intelligit,
tenet,declarat.d. Lucas.de Penn.in.d.l. cum ad
felicissimam.2.colum.versicul.esset autem con
tra,& dicit esse argu.in.l.1. post principium. C.
de thesaur.lib.10.quod intellectũ, iudicio meo
est singulariter notandum. ¶Et facit secundum
eum: quia satisq; absonum videretur, vt q mo-
dica pœna,quę fortè alicui villæ imminet in his
casibus exsoluenda, opus sit Romanus põtifex
in longinquo fortè consistens, necessariò proin
de consulatur,iam pluris tunc esset oneris expẽ
sarumq; subiectio,quàm commodi ex contribu
tione clericorum illatio,quòd lex abhorret. vt
in.l.mediterraneæ. C. de anno.tribu. lib.10.&.
1.si longius.§.1.ff.de iudi. ¶Et quia hoc esset de
pauperare vniuersitates.vt in authenti. de iudi.
§.nec autem.colla.6. Item quia vbi per scriptas
leges facta prouisio inuenitur, non est verisimi-
le,quòd Romanus pontifex se consului speciali
ter reseruauerit arg.l.alimenta.§.basilicæ. ff. de
alimen.lega. ¶Sicut etiam vbi est permissio prin-
cipis, non est opportuna de cætero authoritas
iudicantis,quæ aliàs est necessaria.l.lexq;.§.fin.
ff.de administra.tuto.& in.l.fi.C.quãdo decre.
opus non est.& in.l.si sine.§.quæsitum.ff.de mi
no.ita & vbi est dispositio iuris scripti, non est
opus,q Romanus pontifex adeatur. ¶Item si-
cut licet prædium minoris alienari sine decreto
prætoris,cùm pater eius hoc disponit in testa-
mento,vel cobdicillis.l.pẽ.C. eode.tit. quando
decret.op.non est.& ita in casu nostro postquã
inuenitur dispositio sacratissimæ legis, non est
opus,vt propterea Romanus pontifex consula-
tur, & quia scriptæ leges per se iuuare debent,
non extrinseca dispositione pontificum egere.
vt in authen.de hæredi.& falci.post principiũ.
colla.1.nam & verisimile est papam velle,quod
leges volunt.vt in authen.de iudi.§. omnes au-
tem.colla. 6. quod enim legum est positum in
potestate,atq; per eas iam summa deliberatio-
ne decretum,satis incongruum est, vt extrinse-
ca dispositione indigeat, vt in authenti. in me-
dio litis non fieri sacr.formul.§.1.collati.8. ¶Nã
si leges interficiunt reos.3.q.4.c.consanguineo-
rum,& leges delinquentes abripiunt,& ad pœ-
nas tradunt.vt in authenti.de quæsto.§. si verò
aliquis.colla.6.verisimile est igitur, q ipse nol-
uit vlterius suas aures molestari super eo, quod
est per leges tam salubriter definitum.vt in.d.l.
1.de thesaur.Nam & si beatus Petrus princeps a
postolorum causas ecclesiarum secundum leges
seculi iudicabat.6.q.1.c.beatus.in fin.quæ tamẽ
à non catholicis latæ erant, & si princeps iubet,
vt sui iudices exequantur, & quod ipse est soli-
tus indulgere.vt in.d.l.3.c.de episcop.audi. for-
tius est verisimile papã velle,vt præter ipsius cõ
silium clerici & ecclesiæ contribuant cum lai-
cis in his oneribus,quæ prouidentissimè sunt le
gibus definita,vt nolit eos sentire beneficiũ cũ
alterius iniuria, siue damno contra ius naturæ,
quod ipse tollere nequit.l.nam natura.ff.de ad
ditione indebi. Non est ergo super his vlterius
hæsitandum secundùm Lucam de Penna.vbi su
prà.vt differatur bonum,cuius necessitas immi-
net pro consulendo summo pontifice,cùm cer-
tum sit ipsum contra ea,quæ ius naturæ sunt le
gibus definita,nolle aliquid demandare, sicut
non est spectandum id, cuius euentus nil ope-

raretur

raetur.vt in.l.si quando.§.vlti.ff.ad veleia. quę opinio mihi placet,& credo esse verisimam.de qua Abb.nec Montal.nec cæteri scribentes mẽ tionem faciunt,qa credo eam nõ viderunt.¶Ta men ad euitandas opiniones potest dici, q vbi tanta necessitas immineret,qnõ posset sine alio rum scandalo & periculo haberi prius recursus
7 ad papã,q sufficeret tũc deliberatio † episcopi, & clericorum.vt tenet Abb.in.d.c. non minus. nu.9.& dicit esse arg.optimũ.in.l.tutor qui repertorium.ff.de administra.tuto.& idem tenet tex.in.l.54.tit.6.parti.1.in fine.vbi ad constructionem,vel refectionem pontium,vel viarum, & simili cum clerici non excusantur,& si contri buere recusent,sunt ad id per episcopum, & nõ per alium compellendi,& episcopus tenetur o- mnibus vijs præcipere clericis, vt in talia contri buant,quia sunt opera charitatis.vt in.d.l.parti. cauetur,& ibi Montal.& in.d.l.52.eiusdem titu. & text.in.d.l.20.titulo.32.partit.3.& sic q clerici tenentur contribuere in supradictis sine iussu papæ.*Et q authoritas illius solius episcopi requiratur quando talis necessitas imminet & publica vtilitas:tenet Hippolyt. de Marsil. in sua practic.cri.§.aggredior.num.63. & Ludo.Rom. in.l.si verò.§.de viro.ff.solu.matrim.colum.54. versic.21.vbi inquit,quòd tale onus imponit clericis,si necessitas imminet si accesserit authoritas superioris ideſt episcopi,& non aliter per.d. c.nõ minus.de immunita. ecclesia.in fin.*¶Et
8 licet per iudices seculares † nequeant clerici ad hęc onera subeunda compelli,peccant tamen,si illa subire detractant. Nam sic peccant, qui censum regis soluere negant.11.q.3.cap.tributum.& notatur in.c.maiores.16.q.7.& qui aduersus bonam consuetudinem faciũt. vt notat Archidia. 8.distinct.5.quæ contra.¶Sicut dicitur peccare
9 etiam laicus denegans † fideiubere ꝓ proximo, quanuis ad hoc cogi nequeat aliquo iure ciuili, vel canonico.vt notat ipse Archidi.in.c.sicut.11. q.1.& bene dicit, proximo,nam pro extraneo non tenetur.Prouerbi.11.affligeretur malo, qui fidem facit pro extraneo. Denegantes ergo in his contribuere clerici,rationabiliter damnarentur.Nam paria sunt quo ad hoc, auferre alienũ, & non soluere quod tenentur.47.dist. capitul. sicut.&.42.distinctio.indignè.& in.ca.sæpe. de restit.spolia.in gloss.vltim.qui ergo non facit ex se ipso,quod ex iustitia,& æquitate facere debet, intelligitur facere quod non debet.vt in.l. necare.ff.de liberis agnos.l.qui non facit.ff.de regulis iuris.¶Absit igitur secundùm Lucam de Penna.vbi suprà.in tertia column.vt clerici,qui in sortem domini sunt vocati.12.quæstione prima. capit. duo.rerum quarum procurationem susceperunt,proprietatem videantur præsumptione damnabili vendicare.eadem causa.&.q. §.vltim.& capitulo. vltim.cùm ex eis magis debeant pauperum necessitatibus prouidere, non debent ex commoditatibus publicis subsidium subtrahere,vnde vtilitatem constat illos apertè sentire,facit ea.caus.&.q.capitul.aurum. &.42. distinct.§.primo.& in capitulo.sacerdos.prima quæstio.2.reddant igitur quæ sunt Cæsaris Cæsari,& quæ sunt Dei Deo, cui tributum tributum,cui vectigal vectigal.ead.cau.& quæstio.8. §.ecce.in fine. Ex quo etiam sumptibus laicorũ tenentur,& defensantur,& eorum bona sub securitate consistunt,ipsi eorum portiones in his etiam soluant.ead.q.tributum. in fine. ¶Et inducitur sententia Hostien.qui hanc tenet apertè in summa.in titulo de immunitate ecclesia.§. quibus.versicul.hæc vera.& versicul.ergo.& sequenti dicens,q prædictus tex.in.d. capitu.aduersus.& in.capitu.non minus.loquuntur quãdo aliquis dominus inferior Imperatore,vel Rege,munera ipsa indiceret ecclesijs, quia non est verisimile, q papa in hoc velit: quia nec debet Imperatori,vel Regi derogari, ponit exemplũ huius d.Luc.de Pen.in eo quòd dicit, sæpe gustari,& terrenum patitur incursionem hostium barbarorum,qui contractu factione irrumit, vt exterminẽt,percutiant,& occidant, nec aliquis est inimicus,nisi qui opulẽtus,& diues est. Rex autem cùm opus suæ,& vires reipublicæ nõ sufficiant ad tantam multitudinem deprimendam more boni patris,qui consilium prohibens capit.ff. de adulter. l. nec in ea. cùm ipse sit pater subiectorum in regno suo.vt in authentic. nec vir. quod ex dote. collatione octaua. ad finem tranſigens,non ferro,sed auro incursiones,& vexationes redimit ingenti pecunia, cùm ipsa pecunia veniat vniuersaliter inter incolas regni,& singulos proportionaliter exsoluenda, certè iustum, & æquum est, quòd ad indictionem regiam clerici, & ecclesiæ contribuant debitam ratam suam ex eo: quia ex tali redemptione sicut & laici commoda consequuntur. Et licet per reges ad hanc contributionem nequeant compelli de iure: quia tamen iustissima subest causa, ad ipsam collationem omnino iure tenentur,& peccant, si non conferunt, nec est opus, vt propterea Romanus pontifex adeatur, nec consulatur. secundùm Lucam de Pen.qui hoc latè tenet & gauisus sum inuenire istam. q. per tantum excellentissimum doctorem examinatã: quia pluries accidit. Quia illicò clerici allegant non teneri ad contributionem

nem pontium, fontium,& similium papa incõ sulto: quia non est necesse ꝓ papa consulatur.
10 ¶Sed videtur, q episcopus debet addiri, † vt ipse compellat clericos ad istam cõtributionem, si clerici nolunt eam facere, per episcopũ sunt compellendi.tenet tex.in.d.l.54.tit.6.partit.1. ibi. *Y para esto fazer no los deuen apremiar los legos, mas dezir les que lo fagan,y si ellos no lo quisieren hazer, han de mostrar los a los prelados que gelo fagan hazer,y ellos son tenudos en todas maneras de gelo mandar complir,porque son obras buenas,y de piedad.* ecce tex.qui necessitat prælatum ad hoc iubendum,quod est singula.vi. suprà.in numero. 7. ¶Et debent conferre quòd per res, & reditus quos habent.vt tenet glo.in.d.l.per vicinià.C. de immunita.nemi.conce.lib.10.& Pla.ibi nu. 1.& est simil.in.l.indictiones.C.de anno.& tri-
11 bu.lib.10.¶Sed quid si episcopus nollet † iubere clericis,vt in talibus contribuant,dicerem, q tũc regi debet addiri,vt ipse præcipiat episcopo vt ipse iubeat clericis suis in talibus cõferre.arg. tex.& quæ ibi notãtur in.c.principes seculi.23. q.5.& si nolit iubere,procedat rex contra eum: quia episcopus sub rege est.vt gl. in.c. tributũ. 23.q.8.vel si nõ vellet iubere requisitus, rex iubeat clericis in talib⁹ cõtribuere.quia laici quãdoq; habẽt iurisdictionem multipliciter intra ecclesiam,& in personis ecclesiasticis,vt in casibus notatis.per glo.in.d.c.principes seculi. vbi dicit, q vnus est,cum tributum petitur ab ecclesia,vel clericis,& nolunt soluere.vt.c.cõuenior. 23.q.8.* Et in expresso q ad hoc possunt cogi per seculares,tenet Guiller.Bene.in rep.c.rainuntius de testam.in parte vxorem nomine adelasiam.in.5.decisione nu. 470.cum seq.foli. 151.& idem tenet Albetic.in auth.statuimus.C. de episcopis &.cleri.num.4.&.7.vbi affirmat, quòd clericus potest cõueniri coram laico quo ad onera realia:quia quo ad illa subijciuntur iurisdictioni temporali:quia talia onera afficiunt rem & non personam.vi.ibi latè & cum ista opinione tenet latè,AEgidi.Tomatus. in tract.de muneribus.patrimo.in.q.quæ incipit.videndũ nunc est,cui impositio muneris numer.3.&.10. & vi Boeri.decisio.69.* Et facit in simili: quia cùm agitur de reparatione ecclesiarum, clerici, & prælati coniunguntur in seculari iudicio respondere. vt tenet Steph. Aufrer.in tractat.de potestate seculari super eccle. person. tomo.5. tracta.in.2.regula.nume.26.folio.431.Ad quod dicit quòd facit quod habetur.4.regu.cap.12.& Paralip.c.24.vbi Iohas rex vocauit Ioiadem põtificem,& sacerdotes,dicens eis,quare sarta tecta templi non instauratis? & quia hoc non facie bant,prohibuit sacerdotes vltra accipere pecuniam a populo,& sarta tecta instaurare. Et fuerunt deputati scribæ regis, vt pecunias acciperent, vt impenderentur in fabris lignorum, & in coementarijs quæ operabantur in domo Domini.vt ibi per eum, quòd debet facere rex nõ solum pro reparatione ecclesiarum, sed etiam pro reparatione murorum,& similium, quãdo clerici nolunt in eis contribuere: quia muri, & portæ ciuitatis sunt sanctæ,& diuini iuris. vt dixi suprà in gloss.muros.numer.3.& circa supra dicta est optimus text.in.ca.boni principis.96. distin. quem vide, & extendit eum dictus Stephan. Aufrer. vbi suprà non solùm in sacris, sed in operibus publicis. ¶Facit in simili quod tenet Saly.in authen.si quis ei.C.ad.l.Iulia.de adulte.in fin.vbi ait, quod antea quam iudex extrahat aliquem delinquentem de ecclesia, debet prius requirere episcopum, & eo renuente, iudex potest extrahere. Quod sequitur Angel. in tracta.malefi.in parte 5 fama publica præceden.versic.quarto quæro,& in parte,scalis sanctæ Petronij,& ibi Augusti.in additioni.sed in hoc tenet Guido papa in decisione.121.q dictũ Saly c.in sua curia non seruatur, sed extrahitur ab ecclesia,licet iudex ecclesiasticus non requiratur.*Et quòd in casibus,in quibus non gaudet quis immunitate ecclesiastica, extrahitur ab ecclesia sine deliberatione & iussu episcopi per iudicem secularem: tenet Guiller. Bene.in d.c.rainuntius.& parte.colum.2.num.152.& supra dicta teneo licet Grego. Lopez. in.d.l. 54. titul.6.partit.1.dicat quod Romanus Pontifex est consulendus,& quòd esset tutum quòd impetraretur à Romano pontifice vt prælato præsidenti in consilio regali hoc cõmitteret vt posset in hoc negligẽtia prælatorum supplere.quia raro, vel nunquam papa hoc cõmittit nec concedit.*

SVMMARIVM.

1 *In operibus fiendis officium iudicis est opportunum, vt diligenter fiant.*
2 *Rex debet patriam diligere,& passus põtium & itinerum, & passa iniqua facere reparari.*
3 *In publicis ædificãdis quæ agit princeps in vrbe,potest præses in prouincia.*
4 *In publicis operibus instruendis,& ædificandis præses miscere se debet.*

diligen-

c 1 **Diligencia.** cEst ergo in his †officiū præsidis opportunum: quia huiusmodi opera fieri faciat diligenter. vt tenet Lucas de Pēn.in.d.l.hac prouidentissima. C.quibus mu.vel præsta.licc.se excus.libro.10. colum.3. versi. septimò quæri da diligencia[c], tur. vbi quoq; dicit,quòd præses ædes sacras,& opera publica nimire inspiciendi gratia an sarta tecta sunt, vel quæ sint,vel quæ erunt,vel aliqua refectione indigeant, & si qua cœpta sunt vt consumentur, prout vires eius reipublicæ permittunt, curare debet,curatores quoque operum diligentes solenniter proponere ministeria etiam militaria, si opus fuerit,ad curatores adiuuandos dare,vt. ff.de offic. procon. & lega.l. si in aliquorum.& ibi Bal.facit ad idem in authenti.de manda princip.§. deinde competens.colla. 3. ¶Et quia rex
2 †debet patriam diligere,& faciat reparari passus pontium,& itinerum.& passa iniqua,vt in.l. 1.tit.11.partit.2.versicul. *Otrosi deuen mādar labrar.* ¶In his nanque publicis ædificandis quod agit
3 †princeps in vrbe,idem potest præses in prouincia,patet. ff. de damno infecto.l. fluminū. post principium.versiculo.quid ergo.& in.l. sacra.§. pen. ff. de rerum diuisi. vbi æquiparantur authoritas principis,& præsidis. ¶Ita autem præ-
4 ses in his publicis operibus †instruendis, & ædificandis,ac reparandis miscere se debet , quòd vel in conspectu suo,seu ratiocinio ipsorum operum,nil sibi,aut eius officium vendicare possunt vtilitatis.vt in.l.1.C. de ratioci.operum publicorum.& in authenti. de colla.§.ciuitatum. versicul.prouinciarum.colla.9. prout tenet dictus Lucas de Penna.in dicta.l.hac prouidentissima.

Prætorum.Caput. XXIII.finis.

SVMMARIVM.

1 *Rex potest concedere vel imponere impositiones.*
2 *Ciuitas,an potest imponere impositiones.*
3 *Domini terrarum,an possunt has impositiões imponere.*
4 *Instrumenta facta per vassallos in præiudiciū libertatis,non valent.*
5 *Seruitium insolitum factum per vassallos domino,non valet,quia præsumitur factum vi, & metu,& coactè.*
6 *Vassallorum confessio in præiudicium libertatis non valet.*
7 *Dominus præcipiens suis vasallis, vt sibi aliqua seruitia faciant indebita, putà, vt in Vineis suis laborem faciant, vel ligna afferant in domum suam,non soluendo iustum pretiū rapinam cōmittit,& ad restitutionē tenetur.*
8 *Rex,nec dominus temporalis potest bona ciuitatis donare,nec sua flumina, nec exida, nec talia sibi occupare.*
9 *Dominus fundat intentionem suam in suo territorio quoad ius reddendi,& vsum gladij exercendi.*
10 *Iudæi,nec Mauri possunt istas impositiões imponere.*
11 *Ciuitas potest statutum facere, quòd omnes, qui colligunt, vel serunt in suo districto,soluant.*
12 *In impositionibus concedēdis,requiritur concessio principis specialis,& cum causa.*
13 *An in principe præsumatur causa,& solus motus principis pro iusta causa habeatur.*
14 *An qui impositiones petit ex præscriptiõe debeat titulum allegare.*

a 1 **Itulo.** aScilicet à principe,†vt in.l.forma.§. si viros. ff. de censi.& ibi glos. licet contrarium velit Abb.in.c. super quibusdam.de verbo.signifi.numer.6.vbi tenet,quòd rex citra imperatorem istas impositiones non potest ponere,sed solus Imperator. Quod dicit hodie malè seruari:quia reges,& ciuitates,& castra ea imponunt, quod fieri non debet. Sed contrarium tenet tex.in.c.pēnu.de iudicijs coniuncto dicto Bal.in.c.1.in titu.quæ sint regalia.& in.c. innouamus.de censi.& per Bald.in.l.cùm proponas. C.naut.quod fœne. & sic quòd princeps eas imponere potest.& Petrus Antiboli. in tractat. de muneri.in.3.parte. §. 4. in primo tomo.6 .tractat.¶Et idem quod iste tex.tenet in expresso Ferrar.in forma libelli.super solutione pedagiorum.in glos.paui.numero.3.dicendo,quòd ius pedagij acquiritur duobus modis.Primo, principis

cipis concessione.vt in.l.vectigalia.ff. de publica.& vectigali.& in.l.3.noua.vectigal. impo. nō poss.Secundo,antiqua consuetudine tanti temporis,cuius non extet principij memoria. vt in. c.super quibusdam.§.præterea.de verb.signific. & in.l. si publicanus.§.fina.ff. d publica.& ibi notat Barto. & facit.l.fi.C.noua. vectigal. & tenet singulariter Specula. in tit.de caus.pos. & proprie.§.qa verò.vers. quid de colligētibus pedagia.nu. 14. ¶Et qui ista acquirit supradictis modis,dicitur habere iure proprio , & ius propriū appellatur,quod præscriptione,vel priuilegio est acquisitum.vt in.l. sanè si maris.ff.de iniurijs.& tenet Pla.in.l.vsum aquæ.C.aquæductu.libro.11.numero.3.¶Et facit,quia quod ex concessione principis fieri potest,similiter ex consuetudine,& præscriptione. argu.in.l.ex hoc iure.§.ductus aquæ. ff. de aqua quoti.& æstiu.& tenet Plat.in.l.fin. C. de rogamili.libro duodecimo.*Vi.l.12.tit.22.part.1. vbi petēs censum debet probare ex qua causa& quo tēpore sibi debeatur.* ¶Quia cum ista pedagia & exactiones sint odiosæ,& à iure communi reprobatæ,nec per aliquem,ducem,comitem,seu baronem fieri, vel instituí possunt , nisi ex dicta concessione suprema principis,& contrarium facientes grauiter puniūtur: quia perpetuo exilio damnantur.vt in.l.fin.C.noua vectigal.insti.nō poss.& Guid.pap.consi.65.in princi. & infra dicam princeps nō potest,nec debet talia pedagia, & exactiones indicere,nec alicui concedere, nisi propter necessitatem,vel vtilitatē publicam,vel aliam legitimam causam,aliàs peccaret mortaliter.prout tenet.d.Guid.pap.in.d.cōsi.numer.2.
2 Nec ciuitas †hoc sua authoritate pōt facere , nisi habeat prærogatiuam.vt in.l.mune.§.præterea. ff.de mun.& hon. ¶Idem dic in domis terrarū,
3 †vt dictum est:quia licet habeant ius terrēdi,& submouendi in territorio suo,vt in.l.pupillus.§. territoriū.ff.de verb.signific. non tamen habent hanc facultatem imponendi has impositiones si

Prætor. Caput. XXIIII.

Otrosi, que se informe de los portazgos,y almoxarifazgos , y castellarias,y borras,y assaduras,y otras imposiciones y varcajes, y estācos q̄ lleuā ēla tal ciudad , o villa, o lugar,o en su tierra & comarcas,aūque sean de señorios, y quales son nueuas , o quales viejas, & antiguas, y si se han acrecentado, y las nueuas de los terminos de
4 su jurisdiction que no tienen titulo[a] non valent:quia non possunt ea facere , vt tenet Bald.in.l.si quam.C.de operis liberto.in principio.per dictam.l.illicitas,& sequitur.Specu.con cientiæ in primo tracta.c.19.§.4.allegādo Ioan. Andr.in.c.1.de præscrip.in.6.& ibi Domi.prima col.vbi tenent,q̄ si vasalli faciunt aliquod serui-
5 tium †insolitum domino, quòd præsumitur , q̄ faciunt vi,& metu.& coactè,& contra suā libertatem:&idem tenet Guido Pap.in tract.de præsumptio.quæstion.106.& in decisione.407.¶In
6 tantum hoc est verum,q̄ si vasalli † istud confiteantur,non valet:quia est contra libertatem,& talis confessio non tenet,quia est facta contra naturam,id est,contra naturalem statum hominis. vt Bald.in.l.nec si volens.C.de liber. caus. vt ibi per eum.& tenet Alexan.in additio.ad Bar.in.l. prima.§.quæ onerandæ.ff.quarum rerum actio non detur.in additione magna.& Bal.in.c.de pace constantiæ.§.pactiones.nu. primo. in vsi feu. *Extende q̄ non valet,etiam si cum iuramento affirment:vi.Ias.in vsibus feudorum,num.57.& Guiller.Benedi.in rep.c.Rainuntius in par.vxorem nomine.nu.440. vbi latè.* ¶Et facit quod tenet dictus Guid.Pap.in.d.cōsi.65.nu.4.premitendo regulā per maiores traditam.s.q̄ ibi Baro, vel alius potēs vsus est aliquo iure prætēso super non potētē,& maximè q̄n arestat,gagiat,vel arestari,vel gagiari facit sine causæ cognitione, præsumitur extorsio,& violētia,& clādestinitas. fa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cit.l.fi.§.pen.ff.quod metus causa.& Specul. in tit.de præscrip.versi.hoc etiam nota.& ibi Ioan. And.quo casu consuetudo,vel præscriptio, etiã longissima non sufficeret,quia esset irrationabilis,& inductiua peccati.vt Guido vbi suprà. Et vi.Petrum Antiuoli.in.d. tract. de muneri. in.3. parte.§.2.nu.69.tomo.6.tracta.fol.34.¶Et ideò tenet Archiepiscopus Florentin.in tertia parte.
7 titu.4.cap.4.vbi ait,quòd si dominus † suis subditis & vasallis præcepit,vt sibi faciant aliqua seruitia indebita,putà, vt in vineis suis laborem faciant,vel ligna afferant in domũ suam,vel alia similia,non soluendo iustum pretium,ꝙ committit rapinam,& tales domini tenentur ea restituere.Quod sequitur.d.Specul.consciẽ.vbi suprà. Quod nota contra istos dominos temporales,ac spirituales.& vi.rex.& ibi Doctores.in.l.nemo. C.de cursu publi.libr.12.& vide quę dixi.suprà. in.c.8.in glo.*dineros.* Vi.l.22.tit.13.parti.2. & ibi Grego.Lopez in glos. *desaforaren.* quæ lex facit contra dominos male tractantes subditos, & facientes eis aliqua grauamina vltra forum antiquum,cõtentum in chartis & priuilegijs,vel à tẽpore immemoriali consuetum,vt in.l.2.titul.11. libr.4.ordi.& si dominus castri malè tractat castri burgenses potest moneri,vt eos modo debito tractet,alias curia potest sibi castrum auferre : & licèt rex plus solito grauet Barones, non propter hoc ipsi possunt grauare eorũ subditos.
9 vt Floria.in.l.si filia.ff.fami.hercis,& si homines denuntiant de domino suo,& timent, quòd eos plus solito grauent,ꝙ debet prouidere per impositionem pœnæ & sufficientem cautionem si dari possit vsq; ad finem causæ,aliàs secrestãtur:vt Specul.tit.de nuntiatione.§.2.num.13.& adde ꝙ potest dominus conueniri ad tributa seu collectas pro vasallis,quas de suo castro expressura tyrannica,vel alia fraude fugauit,vt Grego. vbi suprà,allegando.Luc.de Pena.in.l.colonos.C.de agrico.& censiti.lib.11.*¶Adde quoq;,ꝙ rex seu
8 dominus temporalis † non põt bona ciuitatis donare,nec sua flumina,nec exida vt text.in.l.2.& 3.tit.3.lib.7.in ordi.rega. nec talia occupare sibi. vt Spec.consciẽn.in.d.tractatu primo.ca.19.§.11. & Archiepisco.Florenti.in.3.par.tit.3.c.4.§.4.& Paris de Pute.in tract.syndica.in parte,excedũt. nu.20.fol.13.vbi tenet,ꝙ princeps non põt cõcedere publica loca,nec in eis fieri aliquid cũ incõmodo vsus publici:& idem tenet Signorolus de Homode.consi.26.col.3.*Nec supradicta,& nec reditus concilij nec prædia ciuitatis seu locorum alienare:vt tenet Peregrin.in part.rex.col.4.tamen iustè ciues possunt à rege,vel à ciuitate petere sibi assignare loca vbi possunt plantare vineas,oliueta, & alia necessaria & ad agros seminandos,vt in deposito viuere:tenet Grego. Lopez.in.l.10.titul.25.part.4.in glos.*auer vida.* nec obstat.d.l.3.ord.quia intelligitur nisi in eo quod sit necessarium ad vsum ciuium: & ratio, quòd rex non potest supradicta donare est quia talia sunt vniuersitatis communia,vt sunt fontes,platex,vię,mõtes & similia:quibus quilibet de populo potest vti.l.9.tit.28.par.3.& ibi Gregor.Lopez & vi.Montal.in.6.eius titul.& vi.l.23.tit.32. part.3.nec talia possunt præscribi,vt in.l.7.ti.29. par.3.& vi.Balbum.de præscri.in.1.parte.6.par. princi.versic.6.fol.134.& de intellectu.Roderic. Xuarez in allegatione.15.col.2.&3.† Licet Bald. in.l.sacra.§.sciendum.ff.de rerum diuis.teneat, ꝙ princeps potest donare quod publicum est. ¶Quia supradictam opi.tenet Alberic. de Rosa. in.l.quæcunq;.ff.de offici.eius cui manda.est iuris.in fine.nu.14.dicendo,ꝙ licet rex concedat alicui castrum cũ omni iure,quod ibi habet,non videtur cõcedere ius regium,seu publicũ.¶Quinimo si papa,rex,seu dominus plenitudine potestatis vtatur,& possideat rẽ alicui us,nec ipsius rei possessionem quærit,nec præscribit illam.tenet Innocẽ.in.c. bonæ memoriæ.el.2.de postupræla.nu.2.& Luc.de Pen.in.l.nulli.C.de cõdi. in publi.horreis.lib.10.& Archi.in.ca.volumus. 16.qõ.4.¶Et ratio potest esse,quia rex seu domi
9 nus,† solummodo fundat suam intentionem in suo territorio quoad ius redendi,& vsum gladij exercendi,seu iura temporalia.vt Henri.in.c.si diligenti.de præscrip.prima.dist.& tenet Montal.in reperto.in glo.ordi.regali.in parte,impositiones.¶Quod extende ad Iudæos:quia Iudæi,
10 † nec Mauri possunt istas impositiones imponere,nec collectam facere sine licẽtia regia.texest in.l.17.tit.3.lib.8.in ordi.regali.¶Tamen ci-
11 uitas † potest statutum facere,ꝙ omnes, qui colunt,vel serunt in suo districtu,soluant, ex hoc quia ibi colunt,ibi serunt,ibi metunt, quasi contrahere videntur:quia statutum bene potest de nouo inducere quasi contractus in re communi cognitos.vt in.l.omnem obligationem.ff.de iudi.& quia gaudent possessionibus, conueniens, est,ꝙ soluant onera,vt notatur in.l.prima.C.de munerib.in quo loco lib.11.& notat Bal.in.l.vnica.C.de senten.quæ pro eo ꝙ interest.prout tenet Montal.in glo.ordi.in parte,reptare.2.colũ. Et in.l.7.tit.11.lib.2.fori.gl.1.vers.est tñ notãdũ. ¶Sed in concessione impositionũ facta per prin
12 cipem,requiritur quòd sit specialiter † impetrata & cũ causa.vt est tex.in.l.vnica.C.de super.itudi.lib.10. & facit quod notat Archidi. in capit. si quis Romipetas.24.quæstio.3. vbi ait ꝙ si papa, vel

ctionem vectigalium,pedagiorum,vel consimilium,ita demum valet cõcessio,si causa iusta ibidem inferatur,nõ aliàs,secũdùm Rain.& pro eo dicit ꝙ facit tex.in.c.cùm Apostolus.§.prohibemus.de cẽsib.& l.1.C.noua vectigali.attamẽ dicit, ꝙ Henri.tenet contra, quia etiam sine causa valet,ex quo princeps indulget.argu.in.c.Abbate de verb. signifi. & cum hac opi. Henri.remanet Archi.& pro ea facit, ꝙ semper
13 princeps † præsumitur moueri ex iusta causa, & solus motus principis habetur pro iusta causa. vt notat Cyn.& Bal.in.l.rescripta.C.prin.impera.offere.& tenet Abb.in.c.nisi specialis.de offi. delega.nu.6.& idem Abb.& Feli.in.c.quæ in ecclesiarum.de constit.& in.c.tua.de decimis.& idẽ tenet Abb.in.c.olim.de re iud.nu.17. vbi ait, ꝙ in dubio præsumitur causa in principe,maximè si dicit,ꝙ ex certa sciẽtia facit.& Bar.in.l.fin.C. si contra ius vel vtili.publi.& Cyn.in.l.præscriptione.eo.tit.¶Attamen Francis. de Areti.in.l. gallus.§.& quid si tantum.ff.de liber.& posthu. pẽ.col.intelligit hoc, quando dispensat contra ius naturale,vel diuinũ.Secus tamẽ,si vult dispẽsare contra ius quæsitum de iure naturali, vel gẽtium ad præiudicium alterius: quia tunc in isto casu non præsumitur in eo causa,si eam non expresit,quod intellectum & dictum dicit ibi Frãcis.de Are.esse valde æquum,& certè est singul. & verum.Et pro eo facit tex.in.l.pe.ff.de natu. resti.ex quo intellectu infertur contra Archidi. quia cum tales impositiones facit contra ius naturale,& gentium,in concessione ipsarum requiritur, ꝙ princeps inferat causam iustam, aliàs nõ valeret concessio.quod patet:quia à primęuo iure omnis persona, & omnis terra libera erat, & est.vt in.§.ius autem gentium.Insti. de iure natu.& Institu.de liberti.§.1.Hostiẽ.in.c.nimis. de iure iura.& ꝙ causa requiratur,est glos.expressa in.l.munus.ff.de verb.signifi.in glos.si.ibi.quia hoc munus est cum causa.¶Sed an qui petit col
14 lectas & impositiones ex præscriptione † debeat titulum allegare, Dic ꝙ est distinguendum. aut allegat præscriptionem temporis,cuius non extat memoria,& tunc non est opus exprimere titulum. Aut aliã,& tũc habet illũ ponere,& probare.vt notat Inno.in.ca.si diligenti. de præscri. in gl.magna.tenet.& sequitur Luc.de Pẽ.in.l.si diuina domus.C.de exacto.tribu.lib.10.in fi.vide quæ dicam in gl.sequenti. & tenet Bertachi. de Firm.in tractatu gabella. in prima parte. nu. 27.tomo.6.tracta.foli.51.reprobata gl.in.l.si publicanus.§.in minus.ff.de verbo.significa.vt per Bar.& communiter in.l.in omnibus.ff. de publi ca.& Saly.in.l.vectigalia.C.vectigalia noua.

SVMMARIVM.

1 *Quæ præscriptio requiratur, vt ius impositionum,& collectandi acquiratur.*
2 *An exactio vectigalis in præiudiciũ fisci præscribatur.*
3 *Contra priuatum qui ius collectãdi acquisiuit priuilegio vel consuetudine præscriptio decem annorum sufficit.*
4 *An quando præscribitur cõtra aliquem qui habet ius collectandi,requiratur eius scientia.*
5 *Quando præscribitur cõtra transeuntes,requiritur tempus,cuius memoria non existit.*
6 *Præscriptio æquiparatur priuilegio.*
7 *An scientia principis requiratur,quando contra eum præscribitur.*
8 *Domini terrarum in suis territorijs nõ possunt pedagia noua imponere,nisi ex priuilegio principis,sed antiqua percipere possunt.*
9 *Communitas an potest imponere collectã forẽsibus pro prædijs sitis in territorio ciuitatis.*
10 *Ciuitas an ex consuetudine potest facere collectam vltra trium millium dipondiorum.*
11 *Colligens,& recipiens exactiones,seu impositiones,debet habere iustam causam,& rationabilem colligendi,& bonam fidem, & non violentiam,& debet facere ea,propter quæ imposita fuerunt.*

b O prescripcion. b Nota text.
1 morialẽ † præscriptionẽ acquiritur ius impositio nũ,seu ius collectãdi. Similis tex.in.c. super qui busdã.§.præterea.de verbo.signifi.& dixi suprà in gl.proxima.¶Cuius contrariũ videtur : quia solum per cõsuetudinẽ diuturnam sponte communiter ab hominibus approbata acquiritur tale ius.vt in.l.præcipit.C.de cano.larg.& in.l.vnica.C.de auro coro.lib.10.¶Pro solutione dic, ꝙ hoc intellige,quando consuetudo diuturna tendit in fauorem principis, vt sibi acquiratur impositio,seu collecta,tunc enim valet consuetudo diuturna. Aliud est,cùm quis citra Imperatorẽ velit sibi vendicare ius imponẽdi impositiones,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tallias,& collectas per consuetudinem. Nã tunc cùm velit præscribere iura reseruata principi, requiritur tempus, de cuius initio non est memoria. vt in isto tex. vt tenet singulariter Abb. in. c. peruenit. de immunita. eccleha. colum. 3. nume. 11. per. d. c. super quibusdam. vbi Abb. in numer. primo quoq; dicit, q ratio est: quia ista sunt reseruata principi in signum specialis priuilegij. Idem tenet Ias. in. l. de quibus. ff. de legi. numer. 44. &. 45. vbi vide. & Alex. in consi. 68. in. 2. vol. nume. 6. &. 13. Bar. in. l. prima. col. 5. C. de mulier. in quo loc. lib. 10. & in. l. cum nec. C. de incoli. & in. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. & tenet ad literam Guido pap. in consil. 56. num. primo. videtur Bar. in. l. publicanus. §. invectigalibus. ff. de publi. & vectiga. vbi singulariter tenet, q vectigalium, & impositionum exactio præscribitur tẽpore, cuius non extat memoria. & ibi Pau. de Castr. dicit intelligendum quantũ ad res subijciendas, vel liberandas à vectigalibus, vt in hoc stetur cõsuetudini. ¶ Et qui fundatur in tẽpore immemoriali, debet probare ille, qui fundat intentionem suam in dicto tẽpore, de cuius memoria non est in contrarium. Et est cõmunis opinio, vt Curt. Iuni. cõsili. 90. & requiritur tempus cẽtum annorum. & in hoc quoq; est cõmunis opi. secũdùm Curti. ibi. nu. 2. * Et quod cẽtum anni dicãtur tempus in memoriale, est. tex. & ibi Greg. Lopez in. l. 15. tit. 31. par. 3. in fi. * ¶ Et in ista vetusta præscriptione non requiritur consuetudo, & concessio principis. Sed vnũ tantum modo reprobata gl. quæ contrarium tenet in. l. munus propriè. ff. de verb. sign. quæ tenet, quòd vtrũq; requiratur per tex. in. d. ca. super quibusdam. qui tex. & ibi gl. dicit, q solùm consuetudo ius inducit, & non sit necesse allegare titulum. vt in. c. 1. de præscrip. lib. 6. Et ibi Domi. 3. col. dicit, q non requiritur probatio tituli in præscriptione tãti tẽporis, cuius non est cõtraria memoria. Ratio cuius dicit esse: quia ex tanto tẽpore præsumitur titulus. l. cum de in rem verso. ff. de vsu. & putãt doctores, q sit titulus pro suo. vt. ff. pro socio. l. 1. in prin. & Abb. in. c. peruenit. de censi. & Pau. de Cast. & Ioã. Fab. in. l. si certis. C. de pactis. & vi. Alex. in cõsi. 6. in. 1. vol. nu. 6. &. 7. vbi idem tenet, dicendo, q vsus tanti temporis præsumitur iustus. vt per Inno. in. c. 1. de in integr. resti. &. l. 3. §. seruus. ff. de acquiren. poss. quia vsus tanti temporis æquipellet cõcessioni & priuilegio. secũdùm Alex. ibi in. d. consi. ¶ Quinimo dicit, q qñ se fundat ex tali vsu, nõ exigitur illa patientia, vel sciẽtia principis, vel iudicis, quæ aliàs requireretur: quia ex illo vsu inducitur cõsuetudo, quę loco cõstituti iuris est. l. 1. ff. de aqua plu. arc. approbat Ioã. de Imo. in. d. l. si publi. §. in omnibus. ff. de publi. ¶ Et etiã in præscriptiõe tanti temporis, non est necesse probare titulum, etiã si præscriptio, vel ius cõmune sit contra præscribentẽ secũdùm Alex. in. d. cõsi. 6. nu. 9. &. 10. per ea quę notãtur in. d. l. cum de in rem verso. &. d. c. peruenit. de cẽsi. &. ca. 1. de præscrip. in. 6. ¶ Tamen in hoc Abb. tenet cõtrariũ in. c. quanto. de consuetud. nu. 2. vbi ait, q licet possessio temporis, cuius initij non est memoria, habeat vim tituli, intelligit qñ datur capacitas in exercẽte, aliàs nõ, & sic dicit limitari, & restringi tex. in. d. ca. 1. de præscri. in. 6. &. d. l. 1. §. ductus aquæ. de quo vide: licet Abb. & Fel. intelligãt hoc in decimis, & in alijs rebus spiritualibus: quia tũc capacitas debet esse in talia præscribẽte. Ego aliter sentio, & licet nõ habeat capacitatẽ præscribendi, quis præscribit supradictas res tẽpore immemoriali, vt dictũ est. vt tenet Feder. de Senis. cõsi. 134. col. 1. vbi ait, q est regulare, q oĩa iura, siue spiritualia, siue tẽporalia possunt præscribi, vt ex præscriptione ius acquiratur, nisi in casibus, vbi iura volũt præscriptionẽ nõ habere locũ. ¶ Et tenet in expresso istã opi. Ioã. Andr. in regu. q alicui gratiosè. de regu. iur. in. 6. in mercuriali. Dicendo, q dominus suus Marcellinus tenebat, q laici paro chiani, seu populus possunt præscribere, & posse dere electionem, seu præsentationẽ in sua parochiali ecclesia sui rectoris. c. sic viue. 16. q. 1. &. c. si quis monachus in fin. Quam opinionẽ fortificat secundum formam sententiæ papalis tẽpore Nicolai. 4. in. q. quæ fuit in curia cum quodam, qui fuit electus, seu præsentatus de populo sanctę ecclesiæ de Florentia, cùm diœcesanus præsentationem ipsam noluisset admittere, appellauit ad ipsam sedem, & sententia fuit lata pro ipsis vicinis laicis, & populo, quam papa confirmauit, & inserto tenore sententię executores dedit ex eo: quia dicti laici parochiani ipsius ecclesię de anti qua præscriptiõe, & cõsuetudine hactenus pacificè obseruata, præsentatio, & electio ipsius ecclesiæ ad ipsos pertinebat. Et hanc opinionẽ Ioan. Andre. dicit veriorem. Henric. in. ca. querela. de electione. colum. 5. in fine. & idem Federi. consi. 155. & sequitur Alex. consil. 74. in. 4. volu. nu. 5. & Abb. in consil. 76. in. 2. volu. nu. 1. vbi dicit, q dicta opi. Ioan. Andr. tanquã communis probatur in practica in iudicando. Et quoq; dicit eam cõmunem. d. Abb. in. d. c. querela. nu. 9. & Phili. Decius consil. 134. nu. 4. ¶ Et sic q cõmunis opi. est, q supradicta acquirantur præscriprione, vel consuetudine immemoriali, etiã si præsumptio, vel ius commune sit contra præscribẽtem: quia vt dicit Alexan. in dicto. 6. consilio. in. 1. vol. nu.

10. laicus probando possessionem tãti temporis, cuius in contrarium memoria nõ existit, obtinebit ac si appareret confessionem fuisse factam antea quàm ius esset conditum in cõtrarium, & sic ante concilium. ¶ Et licet dicat lex, q in dictis casibus, & alijs nulla currat præscriptio, currit præscriptio centũ annorum, & sic immemorialis: quia clausula, nulla præscriptione obstãte apposita in lege, vel statuto, non tollit præscriptio nẽ centũ annorum. tenet Ang. in. l. 1. C. ne rei domi. vel templo. & Feli. in. c. quia iudicãte. de præscrip. 3. col. de quo latissimè per Alexã. & ibi per eius additio. in. l. nemo potest. ff. de leg. 1. nu. 25. in fi. & Philip. Deci. cõsi. 554. in princ. & Alexã. cõsi. 163. lib. 2. & Plate. in. l. si quis decurio. C. de decurio. lib. 10. & in. l. vsum aquæ. C. de aquędu. lib. 11. nume. 3. Et leges, & iura loquentia, q nulla currat præscriptio, intelliguntur de præscriptione. 40. annorum, non de præscriptione centum annorum, seu immemoriali. vt Ang. & doctores in. d. l. si quis decurio. quos vide. ¶ Maximè quia vt dicit Feli. in. d. c. causam. de præscrip. nu. 3. & ibi Card. & Imo. in. c. cùm apostolica. de his quæ fiunt à præla. si cum possessione tanti temporis cõcurrit fama priuilegij: quia propter difficultatem probandi rem adeò antiquam, ne pereat ius partis, præsumitur pro priuilegio, seu titulo, & sic q nõ solùm inducit hoc tempus, sed præscriptio priuilegij, seu tituli probata diuturnitate fama: quia vt quoq; dicit Feli. in. d. c. accedentes. de præscrip. col. 4. nu. 6. versic. tertius casus. vbi est consuetudo, seu præscriptio, cuius initij memoria non existit, habet vim priuilegij etiam in quæsibilibus solo priuilegio. per. d. ca. super quibusdam. vbi vide ibi per eum. ¶ Et q non requiratur vtrumq; sed solùm præscriptio, seu consuetudo immemorialis, vt dictum est: quia præscriptio æquiparatur priuilegio concesso à principe ex certa sciẽtia. vt in. d. cap. super quibusdã. §. præterea. vt notat Specula. in ti. de causa poss. & proprie. §. quia vero. versi. quid de colligentibus & vi. infra nu. 6. Et sic, q sicut solo titulo acquiritur, ita sola præsumptiõe. qđ nota. idẽ tenet Bal. in ti. quæ sint regalia. nu. 3. in vsi. feudo. & glo. in c. seruitiũ. 18. q. 2. ¶ Ad corroborationẽ cuius hodie est cõdita pragmat. per nostrũ Carolũ regem incurijs de Madrid. anno. 1528. petitiõe. 20. vbi caue tur, q possidẽtes dictas impositiones, & iura per. 40. annos, defendantur in possessione, & in trãquilitate obseruẽtur, & nõ priuẽtur, nec amoueãtur ab eis, nec à iure eas percipiendi. Sed quo ad ius proprietatis cõsuetudoi immemorialis probata per modũ qualitatis, & circũstantiarũ, quæ per ius & leges regias debet probari, habeatur q titulo sufficienti, quod nota. & vide: quia ita iubetur custodiri per. dictam. pragmati. quia inter cætera disponit, q possessio tẽporis, cuius initij non est memoria, habet vim tituli. * Et vi. tex. singul. in. l. 12. tit. 22. par. 1. vbi petens censum debeatur probare: ex qua causa, & quo tempore sibi debeatur: si tamẽ possideat illum à tempore immemoriali hoc sufficit interueniente probatione, q tempore quadraginta annorum illum recepit ipse: & prædecessores sui credentes impositũ fuisse, & sibi deberi. * ¶ Et per. d. pragma. recedi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Bar.in.d.§.in vectigalibus.vult aliter intellige
3 re.ſ.quando quis præſcribit † perceptionẽ vectigalis,quæ nulli competit,ſed competit cuidam nobili ex priuilegio,vel conſuetudine præſcribitur minori tempore,adhibita diſtinctiõe ſi poſſidet cum tit.& bona fide,vel non,vt ibi per eũ: quia tunc cõtra priuatum qui acquiſiuit iſta priuilegia vel conſuetudine,tunc non requiritur tãtũ tẽpus,ſed ſufficit tẽpus.10.annorũ cũ titulo, vel.30.ſine titulo.ſicut dicimus in vſufructu præſcribẽdo.vt declarat Abb.dicẽdo.d.Bar. eſſe notabile in.d.c.ſuper quibuſdã.de verb.ſign.nu.2. Et ſic videtur tenere cõtra Luc.de Penn in ſuo.2. dicto,& mẽbro,dũ dicit,ꝙ qñ nõ debetur fiſco, ſed priuato,præſcribitur cõtra eũ ſpatio tẽporis, cuiꝰ memoria hominũ nõ exiſtit.Quæ opi.& diſtin.Bar.approbatur ex glo.in.c.ad audiẽtiã. de præſump.& per Pala.Ruui.in rep.c.per veſtras. de dona.§.1.verſ.ſed pulchra dubitatio.nu. 48. fol.83.& Alex.in additio.ad Bar.in.d.§. de vectigalibus.Ange.in.l.vſucapionem.ff.de vſucapio. & tenet ſingulariter Bertachi.de Firmi. in tract. gabella.in.1.parte.nu.27.tomo.6.tract.fol.51. & vide quæ dixi ſupra in.c.1.in gl.1.nu.8. verſi.ſed nolo.& facit.l.fi.C.de præſcrip.long.tẽpo.Quã diſtinctionẽ Bar.quoq; ſequitur Bal. in tit. quæ ſint regalia.in vſi.feud.nu.3.&.4.¶Vbi addit,ꝙ qñ præſcribitur cõtra aliquẽ,qui habet ius colligendi,licet præſcribatur longiſsimo tẽpore, re-
4 quiritur † eius ſcientia, ſicut in ſeruitutibus.vt in.l.2.C.de ſeruit.& aqua.& idẽ tenet Inno.in.c. abbate.de verb.ſigni.¶Aut præſcribitur contra trãſcuntes ſolũmodo,& tunc requiritur tempꝰ cuius cõtrarij memoria non exiſtit, & etiam ꝙ ſciat Imperator,vel eius præſes.vt tenet Bart.in. d.§.de vectigalibus.nu.2.quod nõ placet.Bal. in d.tit.quæ ſint regalia.nu.3.quia non cõſtat, per. d.tex.in.d.§.illicitas.de pace iura.fir. imperatorem ſcire iſtos abuſos, quia non præſcribitur cõtra Cæſareã poteſtatẽ.vt in.l.cõperit.C. de præſump.30.anno.ſed contra priuatorũ libertatẽ,& vtilitatẽ,& ideò cũ nõ tangat principẽ, eius ſpecialis ſciẽtia nõ requiritur,per ea,quæ tradit Innoc.& Bal.in.c.conquerente.de officio ordi.& Cy.in.l.1.&.2.C.noua vectigal.inſti.non po. Et ſcientia quoq; tranſeuntium nõ requiritur,quia non dicitur contra eos propriè præſcribi, cùm non interſit eorum,cui ſoluant. Facit quod notat Innocen.in ca.inter quatuor.de maio.& obe di.quia ſi contra eos præſcriberetur certa ſciẽcia impoſsibilis eſſet haberi. ¶Sed ſi de nouo vult
5 aliquis ius formare † & præſcribere contra libertatem tranſeuntium,tunc requiritur tẽpus,cuiꝰ initij cõtrarij non exiſtat,nõ oportet probare de dicta ſcientia principis,quia tũc eſſet incertũ ſcire,licet in cõfuſo,& in genere ſecũdum Bald.in. d.tit.quæ ſint regalia.¶Vbi quoq; dicit eſſe mirabiliter notãdũ,ꝙ ex quo princeps damnat aliquid,videtur habere quandã ſcientiã in genere, ꝙ cõtra eius deuentũ fiat. Itẽ ꝙ ex tali deuento nõ impeditur preſcriptio tãti temporis,cuius in
6 nitij memoria nõ exiſtit,quia,vt dictũ eſt,talis † præſcriptio æquiparatur priuilegio.vt in.d.c.ſuper quibuſdã.§.præterea: nec pot dici principẽ ignorare,cũ ſciat per ſe vel per aliũ,vel etiã in genere. Et ꝙ præſcriptio tanti tẽporis,cuius memoria nõ eſt in cõtrariũ habeat locũ priuilegij conceſſum à principe ex certa ſcientia, eſt cõmunis opi.vt Vellõ.conſ.55.nu.5.¶Sed ꝙ ſciẽtia principis requiratur,tenet idẽ Bal.ſingulariter ſibi cõ
7 trarius in cõſi.466.in.4.volu.vbi ait,† ꝙ ius colligẽdi paſſagia poſsit adquiri præſcriptiõe, ſeu conſuetudine tanti temporis,cuius contrarij memoria nõ exiſtit,ſciẽte principe,vel locã eius tenẽte.per.d.§.in vectigalibus.& ibi Dy. & Spec. vbi ſuprà.vbi ſic ait,Quid de colligẽtibus pedagia ab his,qui per viã publicã tranſeũt,nunquid de iure prohiberi poſſunt per hoc interdictũ ne pedagiũ leuetur? Dicit ꝙ ſic,niſi habeãt priuilegiũ à principe.vt.C.nouavectigalia inſti.nõ poſ.
8 Vnde ciuitates,vel nobiles,† nõ poſſunt in ſuis territorijs pedagia noua imponere,niſi ex priuilegio regis: & qñ patria tenuis eſt, de facili hoc priuilegiũ cõceditur.vt.C.eo.tit.l.1.¶Antiqua aũt pedagia,vel ſalinaria ſtatuta authoritate regũ,vel principũ,vel ex antiqua cõſuetudine, cuius nõ ſtat memoria introducta,percipi poſſunt vt in.d.c.ſuper quibuſdã.ſecundùm Bal.in.d.cõſil.& ſic inquantũ tenet,ꝙ ſcientia principis requiratur,tenet contrariũ eius, quod tenuit in.d. tit.quæ ſint regalia.¶Sed dic,ꝙ iam, ꝙ requiratur,præſumitur per ea quę ſuprà dixi,& facit qđ tenet Bal.in.c.cõquærẽte.de offi.ordi.col.2.ver ſi.modò venio.vbi dicit,ꝙ in dubio in principe præſumitur ſcientia,& in talibus,ſi eſt notoriũ. ¶Facit quod tenet Alex.in conſil.52.in.5.volu.3.cũ ſequẽtibus.vbi dicit,ꝙ ſtãte dicta cõſuetudine tãti tẽporis,de qua memoria non exiſtit,
9 põt † per cõmunẽ ciuitatis imponi collecta, etiã forẽſibus,etiã pro prædijs ſitis in territorio ciuitatis:quia talis conſuetudo habet vim priuilegij, & cõceſſionis à principe.per.d.c.ſuper quibuſdã §.præterea.& per.c.contra maiores.100.diſtin.& ita tenet Bar.in.l.cùm neq;.C.de incolis.libr.10. & in.l.1.C.de mulieri.in quo loco.libro.10.vbi etiam dicit, ꝙ cõmuniter ita per Italiã ſeruatur: quia collectæ imponuntur forẽſibus in loco,vbi prædia ſita ſunt.& Bald.in.l.etiam.col.vlt.C.de execu-

execu.rei iudi.& idem tenet.Fran.de Aretio.cõſilio.133.in.3.col.in fine. ¶Per quæ poteſt intelligi.l.16.tit.primo.lib.7.in ordina.regali. vbi ca-
10 uetur,ꝙ † ciuitas non poteſt facere collectam inter ſubditos,niſi in ſumma trium millium marabetinorum ſub pœna, de qꝫ ibi. Quod nõ habet locum,vbi conſuetudo tanti tẽporis eſt in contrarium,quia habetur loco priuilegij,vt dictum eſt.Ad quod facit, quod tenet Iaſo.in.dic.l. de quibus.ff. de legi.nu.47.& certe eſt extenſio ſingularis ſi eſſet vera,ſed iam hodie non tenetur, quia contra eam eſt text.in. ca.34.infra eod. ibi. *Aunque digã que eſtan en coſtumbre de repartir.* ¶Et de iſta præſcriptiõe immemoriali,& quo modo debet probari,vi.quæ dixi ſuprà.in.c.6.in gloſſ. *De la ley de Toledo.* verſicul. & vt dictum eſt per famam.& vide gloſſam in.c. primo de præ-
11 ſcriptionib.libro ſexto.¶Vnum tamen † nota, ꝙ licet exactiones poſſunt percipi ex longiſsima conſuetudine,vel præſcriptione, vt dictum eſt,eſt intelligendum,quando eſt iuſta cauſa,& rationabilis,& interuenit bona fides, ideſt, ſine violentia,vel clandeſtinitate,& ꝙ faciat ea, quæ tenetur facere,recipiẽtes tales exactiones,puta reparare vias,& põtes,& ſaluare ſoluentem in perſona & in bonis infra diſtrictum,vel alia ſimilia, vt ponit elegãter Hoſti.in ſum.in titul.de cenſibus.§. ex quibus cauſis. verſ. exactiones.cũ aliis verſiculis.& habetur ſuccinctè per Ioan. Fabr.in l.1.C.noua vectigal.inſti.poſ.vbi videatur.& tenet Guid.pap.conſi.65.nu.3.vbi dicit, ꝙ quis eſt iſte,qui iſta facit,& laudabimus eum.vt dicit gl. in Cle.1.§.ſi.de reliquijs.& veneratio.ſanctorum.

c **Prouea.** c Idem tenet gl.in.d.tit.de pace tenen.& iura.firma.in vſi.feud. §.illicitas.in glo.1.licet ſit parua.allegãdo tex.in d.l.illicitas.ff.de offi.præſi.vbi ait,ꝙ impoſitiones illicitas præſes prouinciæ prohibere debet, & tenet Amod.luſt.in tractatu. ſyndi.fol.10.in. 3.colum.vbi dicit,ꝙ iudex tenetur, ſi facit illicitas exactiones,& ſi contra alios facientes non reſiſtit.per.d.l.illicitas.in princi.

d **Leyes.** d Quæ eſt lex.7.ti.10.lib.6.in ordi. reg.vbi nouæ impoſitiones,exactiones,& collectę ſine authoritate principis nõ ſunt faciendæ,nec veteres augere ſub pœna decimæ,& in hoc culpantes vocentur ad curiã regis Idẽ tenet Archid.in.ca.ſi quis Romipetas.24.q. 3.quẽ vide.per tex.in.c.innouamus. de cenſi.

Prætorũ.Cap. XXIIII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia,decem modis committitur.*
2 *Contra blaſphemantem Deum,& beatam Virginem Mariam iudex ex officio debet procedere,& quilibet de populo poteſt accuſare.*
3 *Qui blaſphemantem audiuerit,poteſt eum propria authoritate capere.*
4 *Blaſphemans de Rege, vel Regina, vel de filijs, punitur.*
5 *Blaſphemans contra ſpiritum ſanctum, nec in hoc ſeculo,nec in futuro remittitur.*
6 *Blaſphemantibus Deũ,nemo debet ſupplicare.*
7 *Blaſphemans publicè ſi pœnitentiã non agit ecleſiaſtica ſepultura priuatur.*
8 *Blaſphemanti nulla defenſio competit,nec etiã poteſt contra eum receptos cõtradicere, nec opponere contra eos.*
9 *Blaſphemans poteſt per epiſcopum puniri.*
10 *Blaſphemãs an liberetur à pœnis in legibus & pragmaticis cõtentis, ſi poſt blaſphemiam confitetur ſua peccata ſacerdoti,& ſacerdos abſolut pœnitentiam imponendo.*
11 *Pœnitentia in foro conſcientiæ non tollit pœnam legalem.*
12 *Eps non põt facere pacẽ de maledictione Dei.*
13 *Concordia nõ poteſt fieri in delictis, in quibus oſtenditur Deus.*
14 *Ea quæ cõmittuntur in nos, dimittere poſſumus, ſed ea, quæ in Deum, vel eccleſiam, minimè.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 *Officiales reipublicæ non possunt remittere iuriam factam reipublicæ, multò minus factã Deo.*

16 *Propter blasphemias veniunt fames, terremotus, & pestilentiæ.*

17 *Quando blasphemia est occulta, sola confessione & remissione simplicis sacerdotis intelligitur habere pacem ab offenso, & sic à Deo.*

18 *An pœnitentia publica pro blasphemia videatur subrogari loco pœnæ contentiosæ.*

19 *Per pœnas impositas à canone non videntur sublatæ pœnæ puniẽdi crimẽ à iudice seculari.*

20 *Ecclesia nunquam claudit gremium venienti quo ad sacramenta spiritualia, secus quo ad tẽporalia.*

21 *Per baptismum nõ tollitur accusatio criminis.*

22 *An punitus in foro ecclesiastico, possit puniri in foro seculari.*

23 *Blasphemãs pluribus vicibus vno impetu, & diuersis vicibus ex interuallo, an puniatur de pluribus blasphemijs, vel de vna tantum.*

24 *Si statuto cauetur, quòd qui portauerit arma in palatio pro qualibet vice puniatur, si quidẽ stetit in palatio tota die, an vna pœna puniat.*

a A pragmatica. a q̃ est. l.1.&.2. involumine pragmaticarum per hos christianissimos reges conditarum, quæ confirmatur per nostrum Carolũ regem in ciuitate Toleti anno.1525. pro quãdam aliam suam pragmaticam, vbi plura alia addit, quam vide: quia vt in ea continetur, obseruatur.

1 ¶Et vide in decẽ ☨ modos, in quibus contra Deũ committitur blasphemia per solennem. Lucam de Pen. in.l.omnes iudices. C. de delatori. lib.10. 1.colum.& ibi de pœnis blasphemantium. ¶Videtur quoq; l.1.&.2.tit.8.lib.8. in ordina.regali. vbi habetur, q̃ blasphemans de Deo, vel de virgine Maria, seu de alio sancto, vel sancta, patiatur pœnam. in legibus partit arum statutam, quę leges sunt in tit.28. per totũ. parti.7. & iudex loci ☨ vbi hoc cõtigerit, ex officio suo super hoc inquirat, & procedat, q̃d si nõ fecerit, cum hoc est ei nuntiatũ, vel ipse scit, perdit officiũ. ¶Et vltra has pœnas quicũq; blasphemauerit in Regis curia, vel intra quinq; leucas, ipso facto lingua eius abscindatur, & centũ publicè flagella patiatur. Si verò extra curiã blasphemauerit, in quocũq; loco regni, publicè eius lingua scindatur, & medietatẽ perdit bonorũ. vt in.d.l.2. continetur. Et idẽ tenet lex vnica ti.90. de blasphemãt. in Deũ in constitutionibus regni Neap. vbi ad literã dicit, blasphemantes Deũ, & virginẽ gloriosam linguæ mali loq mutatione punimus, licet de iure cõiultimũ suppliciũ patiatur. vt in auth. nõ luxu. cõtra natu. collati. 6. §.fi. Cy. Bal. & Saly. in.l.2. C. de rebus credi. Et hoc si habet in consuetudine: quia si non habet cõsuetudinẽ blasphemãdi, extra ordinẽ punitur. tenet Ias. in.l. ait prætor. §. iurari. ff. de iur. iuran. nu.11. cũ seq.

Prætorum. Cap. XXV.

TEm, que le ue la prematica a de los que dizẽ mal a nuestro Señor, y q̃ execute las penas en ellas cõtenidas en las personas que cõtra ella fuerẽ, o passarẽ sin excepciõ de pso na de mayor ni menor cõdiciõ, so pena quentibus. ¶Sed istæ pœnæ ordinamẽti & partitarũ habẽt locũ solummodo, q̃n quis derrenegauit. vt in præfactione ipsius pragmaticæ colligitur. Et in dictis legibus parti. videbis differentiã de verbali obiuratiõe, vel blasphematione, & de illa quæ fit facto, & de generibus blasphemãtiũ.

3 ¶Et quilibet de populo ☨ põt accusare blasphemantẽ. vt in.d.l. parti. & firmat Bar. in.l. quotiẽs senatus. ff. de iniurijs. arg. in.l.1. ff. de publi. iudi. & ibi Bar. q̃ sequitur Ludo. Mont. in tract. de re probatione sentẽtiæ Pilati. in.1. dubio. nu.2. &.3. to.3. tract. fo.9. ¶Quinimo cauetur in.l.4. eiusd. tit.8. lib.8. in ordi. rega. q̃ quicũq; qui audiuerit blasphemãtẽ, põt eũ propria authoritate capere & ad publicã carcerẽ ducere, & incõpedibus ponere: & custos carceris tenetur eũ recipere, vt iudex pœnas dictas exequat. ¶Idẽ dic de blasphemãte in Regẽ, ☨ vel Reginã, vel in filios suos: qa punitur. vt in.l.3. eo. ti.8. lib.8. in ord. reg. quia salus regis salus est subditorũ. vt in.l.1. C. de vetera. lib.12. & ibi Ioã. de Pla. & pro salute principis debent subditi ieiunare singulis annis quatuor dies Ianuarij. vt in.l.fi calũnietur. &.§.1. ff. de verbo. sig. & cõtra talẽ maledicentẽ Regẽ, vel Imperatorẽ ad accusandũ quilibet admittitur. vt. C. si quis impera. male. l.1. &. ca.1. de maledi. Et obloquẽs de principe si nõ ex lubrico linguæ pœna est ar-

est arbitraria, vt ibi. & in.l. famosi. ff. ad.l. Iuli. maiest. vbi ait Angel. q̃ si in cõtẽptu principis quis ob loquutus est, incidit in maiestatẽ. & cũ pœna sit arbitraria, poterit princeps arbitrari ad pœnã mortis imponendã. q̃d sequitur Frãcis. Luca. in tract. de fisco. in.2. parte. nu.34. to.6. tract. fol.10. ¶Quãto magis de maledicẽte Deũ, nã nulla, vel minima est cõparatio serui ad dñm. & ideò dicit Inn. in.c. vergẽtis. de hære. grauius esse eternam, quã tẽporalẽ ædere maiestatẽ, nec debemus dissimulare eius opprobria, qui nostra deleuit. vt in.c.1. de iudæis. & tenet Mõtal. in.d.l.1. ti.28. par. ti.7. ¶Caueãt igitur ab istis blasphemijs: qa qui
5 in spiritũ ☨ sctũm blasphemiã dicit, nec in hoc se culo remittetur, nec in futuro. vt in.c. qualis. 25. dist. nisi pœnituerit. vt in.c.2. de maled. ¶Quinimo vt habetur Ecclesia. c.23. & trãsumptiue. in.c. & si Christus. de iura. replebitur iniquitate vir, qui multũ iurat, & à domo eius plaga non recedet. In tantum, q̃ pro blasphemantibus Deũ ne
6 mo debet supplicare, ☨ vt scribitur.1. reg. cap. 2. si peccauerit vir in virũ, placari põt Deus, si autẽ contra Dominũ quis orabit pro eo? quasi dicat, nullus, vt tenet Ang. in.l. furt. §. ope. & consi. ff. de fur. quod dicit esse notãdum contra blasphemantem Deum. ¶Quinimo si blasphemans pœ
7 nitentiam ☨ non agit, ecclesiastica sepultura priuatur, q̃n publicè Deũ vel sanctum blasphemauerit. vt in.d.c.2. de maled. & ibi per Abb. nu.7. vide q̃n dicatur quis publicè blasphemare. ¶Et
8 in tali delicto blasphemiæ ☨ nulla defensio competit blasphemanti. Nec etiam potest contradicere testes, nec opponere contra eos. vt tenet Paris de Puteo. in tracta. syndi. in parte, an potestas qui misit ad supplicium. folio. 82. nume. 13. quod nota. & tex. in.l.1. titul. 28. partit. 7. * Idem tenet Thoma. gramma. consi. 15. nu. 12. sequens. d. Par. de Put. tamen inquit q̃ Specul. in tit. de accusa. §.1. versi. tenet, q̃ inimici testes non admittũtur: & Alex. in consi. 126. vol. 4. in fi. q̃ potest probare negatiuam coarctatam loco & tẽpore: aut aliã aliquam defensionis speciem, aut q̃ calore iracũdiæ blasphemauerit prouocatus: vt dicit tenere Francis. Poncinibus in quodam suo tractatu, ad limitationem Par. de Put. vbi suprà, sed tu intelige supradicta, q̃ debet esse talis inimicus qui occidit patrem aut matrem, vel aliũ consanguineũ, infrà quartum gradum, vel mouit ei quæstionẽ status, vel accusat eum de delicto, quod meruit mortis pœnam, vel pœnam amissionis bonorũ, vel maioris partem eorum, vel eum diffidauit: quia tunc iste talis inimicus repellitur: sed si sunt testes qui vocantur malquirientes ex alijs causis isti non repelluntur. tex. singu. in.l.6. tit.33. par.
7. & Hippol. in consi.3. num.11. & illud de calore iracundiæ intellige quando esset tanta iracũdia q̃ dementia æquiparetur: & tunc excusatur: secus si esset iusta, & tunc punitur secundum Gre go. Lopez in summa tit.28. par.7. vbi quid in e brio. Quinimo credo, q̃ in casu isto & similibus ille qui denuntiat de aliquo blasphemante, si est alius testis cum ipso denuntiante probat, & est plena probatio ad eum condemnandũ quia qui denuntiat de aliquo crimine potest testificari su per eo vt per Innoc. in. c. licet Heli. de simonia: tenet Albe. de Rosa. in.l. accusatorum. §. incidit. ff. ad senat. consul. turpilia. nu.4. & doctor Simã cas in tracta. de hæreti. c. 62. nu. 36. & de illo de calore iracundiæ vi. Ias. in.l. filiam. nu.7. C. de in
9 officio. testam. * ¶Et quoq; isti blasphemãtes ☨ possunt puniri per episcopũ. vt in auth. alearum vsus. C. de aleato. & Alex. in additio. ad Bart. in. l.2. §. si public. ff. de adulterijs. ¶Aliqui volũt, q̃
10 isti blasphemantes liberentur à pœnis contẽtis in dictis pragmaticis, ☨ & legibus, si post delictũ & sic post blasphemiam confitentur peccata sua sacerdoti, & sacerdos absoluit eos, imponendo pœnitentiam. & ad hoc allegant Bar. in consilio. 167. qui incipit, q̃ ministerfratrum de pœnitentia. vbi clarè videtur dicere, q̃ blasphemans sine dubio sola confessione & remissione simplicis sacerdotis dicitur habere pacẽ ab offenso, & sic à Deo, & põt à carceribus liberari: quia sic videmus, q̃ Imperator illis, qui ipsum blasphemant, facit pacem, & remissionẽ. vt in.l.1. C. si quis impera. male. ergo multo magis misericors Deus, cui proprium est misereri semper, & parcere. Et hoc est, quod lex dicit, videlicet, q̃ ecclesia nunquã claudit gremiũ redeunti. vt in epistola inter claras. C. de summa. tri. & fid. catho. & nũquàm ecclesia denegat veniã petẽtibus. C. de hęreticis. l. Manichæos. quod dictũ Bar. viderur sequi Ale xã. in addi. ad Bar. in.l. dãni. §. Sabini. ff. de dãno infecto. in.1. additio. & sequitur Anchar. in.d. ca. 2. de male. & ibi Ioan. de Anna. 6. col. & Fel. in. ei de his. de accusa. 2. col. versic. fallit tertiò. & Philipp. Deci. in consi.137. nu.3. & Thomas Ferra. in cautela. 25. & tenet Firmia. in suo aureo reperto. in verbo. blasphemia. versi. 7. & dicit se ita practicasse per dictũ Bar. licet plura nõ alleget. Et pro dicto Bar. est gl. in.c. quicũq;. 26. q.5. vbi tenet, q̃ si aliquis satisfecerit de crimine, vel inde egerit pœnitentiã, amplius non possit accusari, licet sit publicum crimẽ. ¶Sed dictum Bart. & sequaciũ nũquã mihi placuit, nec eũ practicaui. Imò non obstãte confessione absolutione, & pœnitentia, semper cõtra blasphemãtes procedo ad dictas pœnas legales imponẽdas. Et ad hoc me mouent di

Universidad de Deusto
Biblioteca

cta sequentia. ¶ Primò per dictum Bald. in l. pla
11 cet. C. de sacrosanct. eccle. in fine. vbi tenet, † q
pœnitẽtia in foro cõsciẽtiæ nõ tollit pœnã lega
lem dicendo, q licet acceperit pœnã spiritualem
de delicto, non minus punitur in palatio. quod
sequitur Anto. Francisi in additio. ad Abb. in ca.
quintaualis. de iure iuran. in additione, quæ est
in nu. 6. in parte. in loco. & idem tenet Ioann. de
Anna. in. d. c. de his. de accusa. 2. colum. versicul.
nota. coniuncta glo. fi. vbi ait, q licet quis sit ab-
solutus in foro conscientiæ, tamen potest accu-
sari in foro contentioso. & idem tenet in. c. accu
sasti. eod. titu. ¶ Secundò, quod tenet Abb. in. d.
c. 2. de maledi. nu. 4. vbi ait, q quando iudex ec-
clesiasticus, & secularis cõcurrunt ad puniẽdum
idem delictum, pœna imposita per vnum, non
impedit pœnam imponendam per alium: quia
in delictis misti fori vterq; possit effectualiter
punire. vt notatur in. c. fœlic. de pœni. in. 6. Bar.
in l. prima. ff. vi bono. rapto. ¶ Tertiò facit, q te
net Bal. in l. accusationem. C. qui accusa. nõ pos.
12 colũ. 3. nu. 6. vbi tenet, † q episcopus non potest
facere pacem de maledictiõe Dei. vt notatur in
glo. in ca. vt pridẽ. 23. q. 8. argu. in l. prohibere. §.
planè. ff. quo vi aut clam. & in l. cõtra iuris. §. fi.
ff. de pactis, ergo nec sacerdos in confessione: &
hoc licet episcopus dicatur legatus Dei. vt nota-
tur in. c. sicut iuris. 7. q. 1. & in. c. fi. & in. c. quæ ri-
13 tur. 22. q. 1. ¶ Quarto, quia in delictis vbi † offen-
ditur Deus, non potest fieri concordia, nisi papa
remittat. vt allegatur. d. §. Sabini. & ibi additio.
Alexan. ad Barto. & in l. 1. C. de raptu virg. tenet
Bal. ¶ Quinto, contradictum Bart. & sequacium
tenet Iaſ. in l. ait prætor. §. iurari. ff. de iure iuran.
nume. 15. vbi ait, q in quantum tenet Bart. in. d.
consilio, q si esset statutum in loco, q si quis fe-
cerit pacem cum offenso, debeat relaxari de car-
ceribus, si aliquis sit in carceribus pro blasphe-
mia, si sit confessus peccata sua proprio, & paro-
chiali sacerdoti, & ab eo absolutionem obtinue
rit, dicatur ab ipso habuisse pacem cum offenso,
debet relaxari, q ista decisio non habet pro ex
pedita, nec putat hanc esse mentem statuti: quia
in contrariũ tenet Bal. in. d. l. accusationẽ. quod
dictum Bal. dicit notabi. Ioan. de Anna. in. d. ca.
14 2. de male. 9. col. quia ea, † quæ committuntur in
nos, dimittere possumus: sed ea, quæ in Deum,
vel ecclesiam minimè. vt in. c. 2. de maledi. Et di-
cit, q licet. d. Bald. loquatur in genere, decidit in
specie de maledicente, & blasphemante. vt in. d.
l. prohiberi. §. planè. vbi notat Bartol. q officiali
bus reipublicæ est permissa, q̃uratio, & nõ alie-
15 natio, & sic nõ possunt iniuriã † factã reipublicæ
remittere, multo minus iniuriam factã Deo, &
sic patet, q officiales tã ecclesiastici, quàm secu-
lares in iniuriã factã Deo per blasphemiã remitte-
re nequeũt. secũdm Ioã. de Anna. vbi suprà. ¶ Sex-
tò, quia vt dicit Tho. Ferra. in. d. caute. videtur
praua & malũ in se cõtinere, videlicet, instruere
istos sacrilegos, & blasphematores ad euadendũ
16 blasphemias, propter † quas blasphemias veniũt
fames, terremotus, & pestilẽtiæ, vt ait text. in. d.
auth. vt nõ luxur. cõtra na. ¶ Tamẽ tu potes sal
17 uare. d. Bar. vt loquatur qñ blasphemia est † oc-
culta, tũc sola cõfessione, & remissiõe simplicis
sacerdotis intelligitur habere pacem ab offẽso.
¶ Secus est, si iste blasphemꝰ erat condẽnatus, &
positus in carceribꝰ, vel erat notoriũ, siue publi-
cũ: quia tũc simplex sacerdos absoluere nõ põt.
per id, qđ habetur in. c. 2. de pœn. & remiſ. prout
tenet Ioã. de Ann. in. d. c. 2. col. 6. versi. adde etiã
inquãtũ Bar. ¶ Vel aliter potes intelligere Bart.
18 vt eius dictũ procedat † qñ pœnitẽtia fuisset pu-
blica: quia videretur subrogari loco pœnæ cõtẽ
tiosæ. vt tenet Ioã. de Anna. in. d. c. de his. 2. col.
versi. nota. cõiuncta glo. de quo plenè per Hosti.
in. c. tuæ. de procu. Secus si pœnitẽtia esset occul
tã: qa licet sit absolutus quo ad Deũ accusatio,
tñ in iudicio faciẽdo nõ cessat. vt gl. in. d. c. de his
in fi. & in. c. admonere. 33. q. 2. gl. in. c. gaudem⁹. de
diuortijs. in verbo, poterit. quaſi in fi. gl. in. ca. fi.
25. dist. in verbo, corrũpere. & hoc habẽt legistæ
pro indubitato, prout tenet Frã. de Aret. in. d. c.
de his. 2. col. versi. in gl. sicut dicit, quod patet ex
dictis Bar. in l. qui ea mẽte. ff. de furtis & Dy. in
regula, peccatu. de reg. iur. in. 6. put tenet Host.
in. d. c. tuæ. & Anto. in. d. c. de his. & allegãt text.
in ca. aliud. 11. q. 1. vbi dicitur, q pœnitẽti publicè
cõcedit venia delicti. ¶ Qđ Abb. in. d. c. de his. nõ
credit: verũ quia pœnitẽtia, quę imponitur in fo
ro animæ, nõ imponitur, p punitiõe delicti. Qđ
patet: qa si esset pœna delicti, iudex loci delicti
posset illã imponere, qđ non est verũ. Qđ patet
in. c. placuit. de pœn. dist. 6. Nec obstat, q maior
sit pœnitẽtia publica, quàm priuata: qa respõde-
tur, q ista maioritas nõ diuersificat finẽ, sed solũ
fit, ꝓpter scãdalũ quod ex peccato publico præ
sumitur ortũ. 26. q. 6. c. fi. ¶ Sed est aduertẽdũ, q
prosenẽtia Host. videtur casus in. c. ad abolẽdã.
§. statuimus. de hæret. in. 1. vbi habetur, q excõi-
catus propter hæresim, nisi celeriter abiuret hæ
resim, & satisfaciat ecclesię, põt puniri. facit text.
in. d. c. 2. de male. vbi apparet, q pœnalis positio pœni-
tẽtiæ, quæ ibi subijcitur, est pœna: cum ergo sit
pœna tendens ad vindictã publicã impositio ta-
lis pœnæ tollet etiã pœnã criminalẽ, etiam si im
ponatur in iudicio ciuili, vt in l. prætor edixit. §.
si dicatur. ff. de iniuri. ¶ Sed q quid dicat Hoſtien.
& Anto.

& Anto. tene opinionẽ Abb. quia est vera. Quia
licet iste blasphemans publicè pœniteat, siue oc
cultè, debet, & põt puniri per iudicem secularẽ
pœna dictarũ legum regiarum. Et hanc opinio-
nem, credit verã de iure Frãci. de Are. in. d. ca. de
his. 3. col. & dicit, q ostenditur clarè in. c. in capi-
te. 50. distin. & in. c. admonere. iuxta finẽ. pœni-
tentia publica fit, & finis eius videtur esse recon
ciliatio ad Deum, & euitatio pœnæ æternæ. Vn
de licet multa fiant in pœnitentia publica, quæ
sapiant pœnã, hoc tamen est in consequentiam:
quia finis principalis ipsius est pœnitentia ad re-
conciliationẽ potius, quàm pœna. ¶ Nec obstat
tex. in. d. ca. ad abolendã. §. statuimus. quia dicit
Fran. de Aret. vbi suprà. q sicut in fauorem fidei
multa alia specialia inducta sunt. vt in. c. in fidei
&. ca. filij. de hære. in. 6. ita etiã statuitur hoc, vt
hæreticus facilius reuertatur ab errore, & sic vt
amplietur fides catholica, q iudex secularis nõ
possit punire. ¶ In adiutorium Abb. & pro mea
opinione facit illa litera. in. d. c. 2. de malefi. quæ
vult, q vltra pœnitentiã publicam imposita po-
testas secularis possit & debeat procedere ad pœ
nam pecuniariam pro eodem delicto. ille text.
fortius vrget, quàm tex. in. d. c. fœlicis. §. penult.
de pœnis. in. 6. quem adducit Abb. in. d. c. de his.
qui tex. bene facit, si intelligamus illum versic.
pro. d. ca. de his. quando pro pœnis spiritualibus
illatis, & pro criminibus commissis iam fuerat re
cepta satisfactio, & publica pœnitentia. Sed tex.
non vrget nos ad hoc. Vnde secundùm Are. vbi
19 suprà potest intelligi, q pro pœnas † impositas
ab illo canone non videntur sublatæ pœnæ iudi
ci seculari puniendi crimen. Et pro ista cõclusio-
ne dicit, q facit gl. in. d. c. 2. de male. relata ad tex.
dũ dicit, q blasphemia secundum leges imponi-
tur pœna mortis, vt dictum est: quasi sentiat, q
vltra pœnitentiam posita in canone, possit reus
puniri in foro ciuili, & q lex ibi vltra procedat
in detestationem criminis, vt pœnitentia publi-
ca committat cum pœna, sicut dicit gl. in. d. c. fœ
licis. ¶ Et quia, vt ait Abb. in. d. c. de his. nu. 4. pœ
nitentia etiam si sit publica, leuior est, quam pœ
na naturalis delicti. vt in. d. ca. admonere, & quia
si punitur confessione vt satisfaciat Deo, ita de-
bet satisfieri reipublicæ, quã læsit, ideò punitur
in foro contentioso, & iudiciali, quia debet pu-
niri vbi delinquit, & cum ista tendãt ad diuersos
effectus, siue actus, impositio vnius non imponi
tur per dispositionẽ alterius secundũ eundẽ ibi.
nu. 3. & facit in simili illud, quod tenet Cy. in. l.
imperialis. C. de nupt. vbi ait, q testes infames q
acceperũt pœnitentiã, & veniam meruerũt à sa-
cerdote, postea testificari non valẽt: quia in foro
nostro etiam si remitteretur sibi per papam, nõ
prodesset, nisi à solo principe infamia remitta-
tur in expresso contra Bar. in dict. consili. tenet
Cataldinus in tracta. syndicatus. versi. 178. dicen
do, q licet per confessionem & pœnitentiam se
cutam tollatur pœna delicti. vt in. c. fratrum. 50.
distin. dicit esse verũ de pœna spirituali, non de
temporali: quia pœna temporalis, in qua incur-
ritur, non remittitur per sacerdotem confitenti,
nec culpæ absolutio remissionem incursæ pœ-
næ includit, secundùm Ioan. Andr. in. c. pro hu-
mani. de homicidi. in. 6. in nouela. ¶ Et in quan-
tum Bar. tenet in dict. consi. de remissione impe
ratoris, debet intelligi, qñ quis blasphemauit ex
leuitate, vel insania, secus si dolo, vel iniuria iux
ta notata in. d. c. 2. de male. & sic secundũ Ioann.
Andre. ibi si rectè consideretur, istud non facit
pro Bar. sed potius contra, potissimè per ea, quæ
dictæ sunt in. c. 1. per Gofre. & Hosti. ¶ Ad id qđ
Bar. etiam dicit, q ecclesia nunquam claudit gre
20 mium veniẽti, hoc est verum, † quantum ad sa
cramẽta, & spiritualia, sed quantũ ad temporalia
claudit. vt notatur in. c. 1. de hære. &. c. super eo.
eod. tit. in. 6. & in. c. sedes. de rescrip. prout ita in
telligit Ioan. de Anna. in. d. c. 2. in. d. col. qđ nota
21 quia etiam per baptismũ † non tollitur accusatio
criminis. vt Abb. & Fel. & Aret. magis latè in. d.
c. de his & Abb. in. c. gaudemus. de diuor. nu. 16.
Et tenet Grego. Lopez in. l. 4. tit. 28. partit. 7.
¶ Etiã contra Bar. possunt adduci ea, quę latè tra
dit And. Sic. Barb. in. c. pernitosas. de officio or-
di. col. 44. versi. capio tertiũ. vbi latissimè, an pu
22 nitus † in foro ecclesiastico possit puniri in foro
seculari. vbi per. 4. colum. refert plures doctores
tenẽtes q sic, & q pœna iudicis ecclesiastici non
impendit quin puniatur per secularem. Licet di
cat, quod sibi potestas petit consiliũ, si procede-
ret cõtra quandã mulierẽ, quæ per iudicẽ eccle-
siasticũ fuit dãnata ad perpetuos carceres, & pu-
niri pœna seculari: & licet consuluit, q non po-
terat facere, nec debebat, & si faceret, incideret in
pœnam. l. Iuliæ repet. §. fi. ff. ad. l. Iuli. repe. con
filio suo nõ obstãte illã decapitauit. & vid. Abb.
ibi. & gl. in. l. 1. tit. 3. foro. ll. fib. 4. in glo. *A sabien
das.* in fine. & Bart. in. l. adulterium cũ incestu. ff.
de adulterijs. versi. qui releuat. & Ange. ibi. & in
l. 2. C. ad. l. Iuli. de adult. tex. in. l. 3. tit. 18. parti. 7.
Ange. de Aretio in tracta. malefi. in parte. *cheme
a adultera la amia dona.* num. 66. versi. habeas. & doct.
in. ca. 2. de exceptio. in. 6.* Et istam opinionem
meã latè tenet doctor Anto. Gomez de delictis.
cap. 1. nu. 40. & ibi etiam tenet, q si est punitus
per secularem, non potest puniri per ecclesiasti-
cũ: quia pœna iudicis secularis semper censetur cõ

petens

Universidad de Deusto
Biblioteca

petens & grauior ex qualitate iurisdictionis:& vi. Boerium decisione. 28. vbi ponit opiniones, sed mihi non placet sua distinctio.* ¶ Quid si aliquis pluribus vicibus vno impetu, & diuersis
23 vicibus † ex interuallo blasphemauit, an puniatur de pluribus blasphemijs, vel de vna tantũ? Dic q̃ de vna tantùm. vt notat Cæpola cõsi. 77. & vide Hipp. de Marsil. in. l. in rixa. ff. ad. l. Cor. de Sica. n. 24. vbi idẽ tenet, dicẽdo, q̃ si statuto caueatur, q̃ qui blasphemauerit Deũ puniatur. in. 10. qui beatam Mariã in. 10. qui sanctos in. 10. si aliquis vno impetu blasphemauit oẽs, vt quia dixit, maledicatur Deus & omnes sancti cũ eo, solùm condemnatur in. 10. & idem tenet Alber. de Rosa. in tracta. statu. in. 2. parte quæstio. 30. & quæst. 31. & quæstio. 41. ¶ Facit quod tenet Bal. in. l. si duo rei. §. semel, commissa. ff. de recep. ar-
24 bi. nu. 3. vbi ait, q̃ si statuto † cauetur, q̃ qui portauerit arma in palatio pro qualibet vice punia tur, q̃ si quidã stetit tota die in palatio, nõ debet puniri nisi vna pœna, quia nõ est interrupta por tatio armarum, intrando, & exeundo. vt ibi per eum. ¶ Facit in simili quod tenet Bal. in. c. quæstioni. de appella. nu. 2. vbi ait q̃ si cauetur statuto, q̃ detinens vxorem alterius per mensem puniatur in centum, detinuit per duos menses, an puniatur in ducenta? Dic q̃ si continuatiuè detinuit, non punitur nisi in centum, quia vnicum est delictum continuatum. vt in. l. inficiando. §. infans. ff. de furt. & in. l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iur. iu. & ibi gl. valde notabi. & est tex. in argu. in. l. vna est via. ff. de seruitu. rusti. prędi. ¶ Et an sit differentia inter verbum, blasphemare, & verbum, maledicere, vide Bartol. in. l. item apud Labeonẽ. §. ait prætor. ff. de iniurijs. nu. 4.

SVMMARIVM.

1 *Non dispensatur cum blasphemantibus.*
2 *Dispensatio ex magna causa adhibetur, & pœnitentia eleæmosynis redimitur.*
3 *Pœna redimitur magno pretio.*
4 *Eleæmosyna extinguit peccatum, sicut aqua ignem.*
5 *Cum blasphemantibus in modo capturæ dispensare potest.*
6 *Carcer est arbitrarius, & arbitrio iudicis relinquitur, & ideò assignando nobili totum palatium, vel ciuitatẽ pro carcere, satisfacit iudex statuto iubente quem poni in carcere.*
7 *Accusati custodiuntur arbitrio iudicis.*
8 *Distinctio personarũ in iuditijs an sit habẽda.*

Dispensaren, b Idẽ videtur dicere tex. in dicto. c. secundo de maledi. ibi, nullam misericordiam habiturus. & notat ibi Abb. num. 5. q̃ contra dispo
1 sitionem † istius text. non adhibetur dispensatio. vt text. hic dicit. Tamen dicit, q̃ Hosti. ibi dicit vnum dictum satis æquum, q̃ ex † magna causa posset ad
2 hiberi misericordia, & sic dispẽsatio, vt si est persona nobilis, vel honorabilis, quam non deceat sic publicè pœnitere, & vult hanc pœnitentiam eleæmosynis redimere. per. c. primo. de voto. &. c. mulieres. de sent. excõ. &. ca. medicina. de pœnit. distin. 1. Quod dictum Abb. sequitur ibi Ioã. de Anna 3. col. versi. nota. in verbo, nullam, & dicit, q̃ hoc sequitur Floria, quia põt nobilis † homo redimere pœnam magno pretio. & pro hoc
3 allegat, q̃ omnes pœnæ sunt arbitrariæ. ca. sicut dignum. de homic. & pro dicto Abb. facit dictũ Dauidis dicentes Consilium tibi placet, eleęmosynis redimere peccata tua redime. Pro quo facit, quia secundùm Ambrosium in sermone, qui legitur in. 3. Dominica de Aduẽtu. Nullum em tam graue delictum est, quod non purgetur abstinentia, & eleæmosynis extinguatur. Ait quo-
4 q; sanctus Propheta, sicut † aqua extinguit ignẽ ita eleęmolyna peccatum. Magna est ergo eleæmosyna, quæ ardentium criminum glebas benevolentiæ suę fonte refrigerat, & quadam in igne claritatis obruit incendia delictorum, vt quãuis offensus Deus, quanuis criminibus prouocatus, cogatur liberare eleæmosynis, quæ disposuerat punire peccatis. Et ex hoc credo euenire practicam, quam aliqui illiterati iudices tenent, nu-

q̃ si dispẽsarẽ b cõ ella en poco, o enmucho

tando hanc pœnã carceris in oleum pro lampade eccleśię, vel iubendo expedire aliquam pecuniam pauperibus, quæ non est tuta, nec potest fieri per istũ tex. ibi, *No dispensara en poco ni en mucho.* ¶ Tamen in modo capturæ † credo quòd be
5 ne possunt dispensare ex causa, si blasphemantes sunt nobiles, literati, vel honorabiles, quia non debẽt detrudi in carcerem publicam, quia pragmatica hoc non dicit, sed solum. *Que sea presso, y este en prision con mes.* Et carcer est arbitrarius,
6 † & arbitrio iudicis relinquitur.* Et hanc opinionem meam tenet Gregor. Lopez. in. l. 2. titu. 28. partit. 7. in gloss. r. in fine & per eum in. l. 4. titulo. 29. in glos. *ome de buen linage.* eadem partit. & Antonius Gomez de delictis in titu. de custodia reorum numer. 6. vbi idem tenet.* Et ideò dicit Pala. Ruuius in repeti. rub. de dona. §. 9. numer. 13. folio. 5. q̃ stante statuto, q̃ quis debeat poni in carcere pro delicto, si aliquis nobilis venit carcerãdus, satisfactũ erit statuto, si assignetur sibi amplius locus, putà, palatius potestatis, vel, ciuitas tota. Ita dicit singulariter Ang. de Peru. in. l. qui carcerem. ff. quod met. causa. & de iure regni est tex. singula. in. l. 4. tit. 29. parti. 7. in fine. ibi. *Si el recaudado fuere hombre de buen lugar, o honrrado por riqueza, o por sciencia, no le deuen mandar meter con los otros presos, mas deuen lo fazer guardar en algun lugar seguro.* Et Montal. ibi notat primò ex illa lege,
7 q̃ accusati † custodiuntur arbitrio iudicis, causis, & personis inspectis. concordat text. in. l. prima. ff. de custo. reorum. vbi est tex. notabil. cum gl. & ibi Barto. & idem tenet Iaſ. in repeti. l. admonendi. ff. de iure iurand. col. 66. nume. 143. & vide gloss. singula. in. l. agens. C. de curiosis libr. 12. & Antonius Corset. in singula. suis in parte, custodia. Ange. in tracta. male. in parte, qui iudex dictum. numer. 14. Et facit quod tenet Cyn. in. l. 1. C. de priuatis carceri. vbi tenet, q̃ officialis potest deputare carcerẽ in loco palatij vbi vult extra publicum carcerem & ibidem carcerare aliquem tàm in causa ciuili quàm in criminali & si ex hoc fugã arriperet puniretur, ac si ex publico fugisset. quia iste talis locus dicitur publicus carcer, quia est in loco publico deputatus, & hoc dicit q̃ tenet communiter doctores & vi. Pla. in. l. nemo carcerem. C. de exacto tribu. lib. 10. ¶ Et iusta captione, seu detentione credo, q̃ intelligatur dictum Abb. & Holt. & sequacium, quòd ex causa põt iudex dispensare, sed nõ in illis triginta diebus, in quibus debet esse captus, quia in illis, nec in aliquo eorum potest iudex dispensare sub pœna hic contenta, scilicet, q̃ subiaceat pari vltioni.* Adeo quòd iste mensis debet esse cõtinuus & non interpolatus, & debet computari à die carcerationis: tenet Grego. Lopez in. d. l. 2. tit. 28. in fine. par. 7. & Anto. Gomez de delictis. c. de exilio & relega. nu. 2. & vi. Alex. in consili. 135. vol. 4. vbi tenet, quòd licèt quis sit in carcere per diuersa tempora non dicitur stetisse per tempus quod debuit stare: idem dicit de eo qui stetit per diuersa in ordine: nam non erit professus: & vi. Bar. & Angel. in. l. fin. §. quotiens. ff. de public. & vi. Specul. in titul. de statu. monacho. §. 1. versi. 38. & de ista cumulatione & coaceruatione dierum & temporum vi. latè Alex. in. d. consi.* Et existimo hanc esse mentem dictę pragmaticę & istius text. quia dedecus esset magno militi, vel literato, & similibus personis propter hoc esse in publico carcere, & sic publicè pœnitere, q̃d non decet honorabilem personam secundùm Abb. vbi supra in dict. c. 2. nu. 5. quod nota. Et cre-

do, quòd ista sit intentio senatorum consilij regalis: quia ex eo, quòd ego propter istas blasphemias aliquos nobiles & literatos in domib⁹ suis, vel amicorũ assignaui eis pro carcere, & aliquando aliquos pauperes in carceribus locorum suorum, & nõ in carcere publico ciuitatis vt possint se substentare, & carnifices, & tabernarios in tabernis in macellis detinebam captos cũ careniis, vt in officijs suis sic capti ciuitati seruirent, qui-
dam iudex cui rationem meæ syndicationis reddidi in ciuitate Placentiæ procedebat cõtra me, dicti senatores iusserunt me illico soluere, & iusserunt quod super hoc contra me non procederet, & totum ad consilium regale remitteret, vt patet in prouisione, quam habeo datam Toleti. 21. die Februarij. anno domini. 1534. Et quia qs censetur incarceratus & in vinculis detẽtus si dedit fideiussores detenendo arrestum vel non recedendo ab aliquo loco aut iurauit non recedere vt est tex. iuncta glo. in. l. in eadem. §. invinculis & in. l. necnon. ff. ex quibus causis maio. & qa in vinculis autem eos accipimus qui ita alligati sunt vt sine de decore in publico apparere non possunt vt tenet Guid. pap. singulari. 437. & tenet Iaſ. in. §. rursus Insti. de actioni. col. 7. nu. 49. & tenet Guido. decisione. 253. & quando quis dicatur esse in custodia vi. Inn. in. c. nuper de sent. excõ. in principio & glo. in. l. fi. C. de curiosis libr. 12. & ibi. Bar. ¶ Cui non obstat, nec potest ob
8 stare iste text. in quantum dicit. *sin excepcion † de personas.* vt in. c. nouit. de iudicijs. quia prout dicit ibi Abb. nu. 8. esse verum quando proceditur ad correctionẽ peccati nõ est faciẽda distinctio personarũ inter magnũ & paruũ in modo tñ coërcẽdi, & puniẽdi, & in generibus pœnarum bene fit differẽtia, vt ibi per eũ. facit gl. in. c. cũ quidã. §. illi verò. de iur. iurã.* Et vi. quæ dixi suprà in. c. 1. in gl. *derechamente.* nu. 25.* Et gl. in. §. itẽ lex Cortatio alia in. c. grauẽ. de pœnis. sanctus Tho. prima secũdæ. q. 73. art. 10. tex. in. l. fi. C. quę res venidi. nõ possũ. & ibi gl. tex. in. l. 8. ti. 31. par. 7. Hipp. de Marsi. in. l. fi qs viduã. in fi. ff. de quæst. & Par. de Put. in tract. syndi. in parte qd si per statutum fo. 198. n. 4. ¶ Et facit qd̃ tenet Bar. in. l. 1. ff. d̃ eđẽdo. vbi dicit, q̃ in his, quę fiũt ex mera gratia, etiã apud Deũ est acceptio psonarũ, secus in his, quæ sunt de mera iustitia, nec apud Deũ, nec apud homines d̃bet esse talis acceptio psonarũ. Quia scriptũ est. Ita iudicabis magnũ sicut paruũ. vt in. d. ca. nouit. Sed si est, q̃ carceratio est arbitraria, & sic ex mera gratia (vt dictũ est) illico quo ad Deũ & quo ad homines in isto modo carcerandi põt dispẽsare, puta, in assignatione ipsius, quod nota.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Iudex non puniens delinquentem pœna statuta in iure, debet puniri eadem pœna.*

2 *Qui non accusat blasphemantem punitur tanquam malefaciens.*

c Passe. c Nota tex. q̃ iudex qui non punit 1
† delinquentem pœna statuta in iure, debet puniri eadem pœna est tex. vnicus in. l. 3. C. nec sacra. batis. reite. tex. in. c. vt clericorum mores. de vita & honestate. cleri. & in. l. si quis. C. de sepulchr. viola. & in. l. vna. C. de priua. carce. & lex. 9. tit. *de los robos*. lib. 8. in ordi. reg. Montal. in. l. 2. tit. 2. for. ll. lib. 2. gl. quæ incipit, *Pierda lo que ouiere*. eundem Mont. in. l. 8. tit. 7. lib. 1. for. legum in glo. 1. vi. Bal. in. cap. 1. quæ sunt regalia principis super verbo bona committentium vbi tenet q̃ si iudex non suspendit illum qui suspendendus erat debet suspendi. ¶ Et facit qui non ac-
2 cusat † blasphemantem tanquam malefaciẽs punitur. vt probat text. in. ca. si quis. per capillum. 22. q. 1. ibi si quis autem talem hominem non manifestauerit, non est dubium quin diuina condẽnatione coërceatur, & est crimen q̃ nullus debet dissimulare imò debet ipsum blasphemantem nuntiare. tex. in. c. nonnulli & ibi Doct. de Iudæis. & Bar. & Angel. in. l. q̃ senatus. ff. de iniurijs. & in. l. 1. ff. de pub. iudi. & Ludoui. Montal. 3
in tract. de reprobatione sententiæ Pilati in primo dubio, nume. 3. & 3. tomo. 3. tracta.

Prætorũ. Cap. XXV. finis.

Sequitur. Cap. XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Mores* Maurorum, *Iudæorum, & nostri, in nullo concordant.*

2 *Consortia malorum sæpe bonos corrumpunt.*

3 *Habitatio, & conuersatio continua cũ Iudæis prohibetur.*

4 *Contagio quæ potest esse nociua, potest expelli, & vitari.*

5 *Rufiani, siue Lenones, & meretrices, & similes possunt à ciuitate expelli, & idem dic de leprosis, & de habentibus alias quascunq; infirmitates contagiosas.*

a Apartamiento. a Vtcauetur in. l. 10. tit. 3. libr. 8. in ordi. regali. vbi ad plenum de ista segregatione maurorum & Iudæorum. ¶ Et ratio huius potest esse quia maurorũ
1 passe c el la misma † & iudæorum
pena, q̃ el transgresmores, & nostri
sor de la dicha p̃ma in nullo concor-
tica hauia d̃ passar. dant, & ipsi de facili ob continuam conuersationem & assiduam familiaritatem ad suam superstitionem & perfidiã simplitiumanimos inclinarẽt vt in c. ad hæc de Iudæi. & quia malorum † consor-
2 tia sæpe bonos corrũpũt. vt in. c. sæpe. 28. q. prima. & hac de causa continua conuersatio † & habitatio cũ Iudæis prohibetur, nec cum eis mãducare, nec ab eis medicinã assumere debemus. vt. c. null⁹. & c. sequẽti. 28. q. 1. ¶ Et qđ dictũ est d̃ Iudæis intellige de Paganis, Saracenis & Gentilibus, cùm eadem ratiõ vt notat glo. in. c. ad mẽsam. 11. quæstion. 3. & cap. omnes. 28. qõ. 1. licet Iudæi difficiliores sint ad cõuertẽdum, & peritiores ad subuertendũ quàm Gẽtiles, quia legẽ habent & prophetias, & ideò hæc ratio potius habet locũ in eis, quã in Gẽtilibus, vt notat Mõt. in. l. 4. tit. 2. lib. 4. for. ll. * Et vi. eũd. Montal. in reperto. ll. ordi. in parte Iudæi, vbi tenet, q̃ licèt Iudæi non participẽt cũ christianis in reb⁹ diuinis, tñ participãt in actibus humanis: & ideo iudex possunt de iure Christianorũ esse ꝓcuratores & interue-
nire

pro christianis in iudicio: vt Bal. in. l. spadonem. §. iam autem. ff. de excusa. tuto. quia nõ sunt ita detestabiles Iudæi sicut hæretici: quia fides Hebræorum habuit initium veritatis: vt Bald. in. l. nullus. C. de summa trini. & c. veterum. 9. dist. * ¶ Et ex rationibus supradictis est notãda regula, quam tradit Bal. in. l. nullus. C. de summa tri. & fide catholi. s. q̃ omnes, quorũ contagio potest
4 esse † noua, debent expelli, & vitari. vt notat glo. in authẽ. ius iuran. quod præst, in fine. collatio. 2. quod dicit Montal. vbi supra esse notandum contra rufianos, siue lenones, & meretrices, & similes, qui ꝓpter eorum morbum & contagium possunt à ciuitate expelli, vel à vico, vbi habitant. Idem de leprosis, & de habentibus alias quascunq; infirmitates contagiosas. de quo per Montal. vbi supra. & vide Fran. Cur. in additio. ad Paul. de Castr. in. l. iustitia. ff. de Iusti. & iure. & Doctor del Castill. in. l. 62. de Toro. & Pala. Ruui. in repeti. rub. de dona. §. 60. nu. 8. Et Paul. de Cast. in. l. nullus. C. de summa tri. & fide catholi. & facit text. & ibi glo. & doctores in. c. cùm oporteat de accusatio. vbi ex inhonesta cõuersatione præsumitur contra aliquem: & vide Ripam in trac. de peste. in. 3. parte. nu. 142. cum sequentibus. * Et mendicantes validi & ociosi homines expellendi sunt de terra, nec talibus eleemosynã debet erogari. l. 4. tit. 20. par. 2. & Bar. & Plat. in. l. vnica. C. de mẽdica. valid. lib. 11. vbi dicunt, q̃ isti debẽt puniri: & vi. Montal. in. l. 1. titul. 8. libr. 3. fori. in glos. 1. in fin. & tex. sing. in. l. 40. tit. 5. part. 1. & idem dic de hæreticis ne inficient alios. Et idem dicas generaliter vbi est timor huius inficiationis, vel similis potest expelli de ciuitate. de quo per Bal. in dicta. l. nullus & Peregrin. in parte expulsio. vbi etiam dicit, quòd exceptis hijs casibus domini terrarum non possunt expellere sine causa vicini, nec mercatores forenses de suis territorijs & non recedentibus bona auferre: quia mũdus est omnibus communis patria, & ideo non possunt expelli sine causa ex qua possunt bãniri, tamen venturis autem ad patriam alienam bene potest interdici ingressus tenet Bald. in capit. in epistola. §. dominus vero de forma fidelitatis. * Tamen locator non potest expellere meretrices quibus

Prætor. Cap. XXVII.

Qui Troſi, que si algunos
malhecho
res de su jurisdi-
ction se acogieren
4 a fortalezas a, o lu-

domum conduxit, licet possint repelli à vicinis: quia ad illum vsum meretricandi domũ conduxisse præsumitur. tenet Philip. de Perus. in ca. 1. de vsur. & Ripa in dict. tracta. de peste in. 2. parte nu. 20. ¶ Et quia iam in nostra Hispania non sunt Mauri nec Iudæi: quia expulsi fuerunt per istum catholicum regem iste tex. non vtitur nec practicatur, ideò in eo non insistam, tamẽ de materia vide per totũ titulum de Iudæ. & Sarac. & Montal. in glo. ordi. in parte Iudæus. & Ioan. de Plat. in. l. omnes qui. C. de decurioni. lib. 10. vbi latè. Vbi tenet q̃ in malis nobis cum non participant: quia cum eis non est epulãdum, cõuersandũ, medicinas sumendo, & ab conuictijs corũ est
5 abstinendum, & distinctum habitum deferre debent vt à Christianis dignosci valeant. ¶ Tamen habent participationem nobiscum quo ad onera publica, licet non quo ad onores. ¶ Item quantum ad iuditia & arbitria quia secundum nostra iura agunt, conueniuntur, & puniuntur. ¶ Item quantũ ad matrimonia prohibita, vt cũ personis prohibitis auia, vel sorore non contrahãt. ¶ Nec obstat q̃ nil ad nos de his quæ foris sunt. vt in ca. gaudemus. de diuor. quia est verùm quo ad pœnam spiritualem non temporalem vt gl. in. c. Iudæi. de Iudæ. Sunt enim foris à nobis quo ad sidem, sed quo ad alia subsunt nobis vt in. l. Iudei. C. de Iudæ. secundùm Plat. vbi supra. * Et adde q̃ meretrices cogi ad portandum aliquod habitum distinctum, tenet Bar. & Pau. in. l. mime. C. de episcopis, audi. & Peregri. in parte meretrix. *

Prætor. Cap. XXVI. finis.

SVMMARIVM.

1 *Receptans aliquem malefactorẽ in castro, vel fortalitio, tenetur ad emendam maleficij commissi, & ad pœnam de iure statutam.*

2 *Pœna receptatoris delinquentium, & violantis pacem.*

a Fortalezas. a Vide text. in. l. 1. & tertia cum sequentibus. tit. 16. libr. 8. in ordi. rega. vbi cauetur, q̃ receptans
1 † aliquem malefactorem in castro, vel alio fortalitio, dominus castri tenetur ad emendam maleficij commissi & in super tenetur ad pœnam de iure statutam. Et iudex verò super hoc inquisitionem tenetur facere, aliàs de suo refarciet. quod vendicat sibi locum in eo, qui receptatur in villa, vel loco, & idem est, si receptat in castro,
vel domo

vel domo forti,vel in arcibus mulieres,& earum rapientes, alioſq; molefactores,& eos noluerit iuſtitiæ tradere ſi requiſitus per adelãtatũ,noluerit delinquentes,vt permittitur, dare poterit ex tunc adelãtatus cum de hoc fuerit per publicum inſtrumẽtũ certificatus capere diruereq; fortalitiũ caſtrũ, vel domum in aliorum terrorẽ & exemplum.vide tex.in.l.prima cum ſequentibus titu.17.eod. lib.8.in eiſdem ordi.regalibus.¶Et pœna† receptatoris delinquentium & violãtium pacem eſt quòd puniatur eadem pœna qua puniretur ipſe delinquens niſi ſit coniunctus vel affinis delinquentis,vt in tit.de pace iura fir.c.primo.§. conuenticulas.& ibi Bal.tex.in.l.2.ff. de recepta. & in.l.prima.C.de his qui latrõ occulta. Archidia. in.c.quicunq; de hæreti.in.6.& tenet.l.2. in dicto tit.17.in fine eod.lib.8.in ordina. regali.

gares de ſeñorio q̃ con gran diligencia entiendan en ſa

ber a dõde eſtan, y requieran[b] a los receptadores que los

SVMMARIVM.

1 *Remiſsio vt fiat an ſit neceſsè quòd iudex delicti eam petat, vnde hic.*
2 *Iudex requirens an debeat dicere in literis imperamus, vel requirimus & rogamus.*
3 *Cuius expenſis debet facere hanc requiſitionem.*

b 1 **Requieran.** [b] Nota text. q̃ ad hoc vt remiſsio† fiat eſt neceſſariũ q̃ iudex delicti dictã remiſsionẽ petat. idem tenet Barto.in.l.prima.C.vbi de crimi.agi opor.nu.primo.idem tenet Abb.in.c.primo. de rapto.nu.9.vnde ſi iudex delicti nõ curat requirere,poteſt delinquens puniri per iudicem originis vel alibi,ſecundum eũdem ibi,quæ opinio dicit ibi Ioan.de Anna.3.&.4.col.eſſe ſatis bona allegando Bal.in dicta.l.prima.& eſt text.in. §. ſi quis vero comprehenſorum.in authẽ. vt nulli iudicum.colla.9.& idem tenet Abb.in.c.fi de foro compet.col.8.nu.15.& ibi additio. & idem tenet Bal.in additio.ad Spec.in tit. de cõpet. iudi. additiõe verſi.iudex originis. Et ideò dicit Iaco. de Bello Viſo.in ſua practi.in parte de fuga reorum.nu. 27. q̃ licet quis nõ commiſsit delictum in iuriſdictione illius iudicis qui eum detinet q̃ tunc poteſt ipſum punire quanuis alibi cõmiſſerit delictum,niſi fuerit requiſitus per iudicẽ loci, in quo deliquit,vel per iudicem domicilij criminoſi & ſic dicit q̃ intelligitur.d.§.ſi verò comprehenſorum &.d.l.ſi cui.§.fi.ff.de accuſ. vt dicit eſſe expreſſum.l.2.C.vbi de cri.agi oport.maximè quia in criminalibus prorogatio admittitur.vt in.l.1.in fine.C. de iur. om.iudi.&.l.2. & ſic ſi non fuerit requiſitus per iudicem in quo deliquit poteſt quilibet iudex eum punire q̃ dicit eſſe verum ſi criminoſus nõ habet certum domicilĩũquia:ſi haberet & ibi commiſsiſſet eſſet remittendus neceſſario ad iudicem ſui domicilij etiã ſine requiſitione, quod dicit valdè nota.ibi.nu.30.in.d. practi.& ſic dicit q̃ intelligitur text.in.d.§.quis verò comprehenſorum.& lex.relegatorum. §. interdicere.ff.de interdi.& releg.nec delicta remaneant,impunita.vt in.l.ita vulneratus cũ ibi nota.ff.ad.l.Aquiliam.¶Et iſta petitio remiſsionis debet fieri à iudice delicti, nõ autem à iudice originis nec domicilij,& eſt ratio differentiæ. quia illam iuriſdictionem offendit vbi delinquit.vt tenet Baldus.in.l. executorem. C. de executio. rei iudi.& tenet Montal.in.l.prima titul.primo libro ſecundo foro legum.in gloſſ. *Alli reſponda.* prima col.& quòd requiſitio remiſsionis, ſeu petitio requiratur tenet Iacob. de Bello Viſ. in ſua practi.in parte de fuga reorum.num.63.¶Quòd intellige quando requiritur iudex par.ſiue æqualis,quia tunc requiritur petitio remiſsionis, ſecꝰ ſi eſt iudex inferior ſubiectus & habens iuriſdictionem taxatam,& non habens authoritatem puniendi vt ſunt iſti iudices pedanei quia tũc debet fieri remiſsio malefactoris per talem inferiorem ſuperiori ſine eo q̃ ſibi petatur nec requiratur.probat Bald.in.l.ſi Barſatorem.C.de fideiuſſoribus primo notabili.per legem ſecundam.C. de ſportulis.& tex.mirabilis in.§.audient.in authentica de defenſori.ciuitatis.collatione tertia, in principio.& tex.in lege prima.ff.de ſeruis fugitiuis ibi & inuentos reddant.& Bartolus in lege magiſtratibus.ff.de iuriſdictione omnium iudicum.nume.tertio.& Innoc.ſingulariter in ca. vt fame.de ſenten.excõmu.& vide tex.in.§.neceſsitatem.in authẽ.vt iudi.fine quoque ſuffrag.collatione prima.text.in.l.generali.C. de decurio. lib.10.& facit tex.in.§.& hoc quoq; præcipimus. in authentica vt litigantes iurent.collatione nona,& vide in ſimili Salycet. in lege prima. C. de exhibentib.reis in fine dicendo, quòd vbicunq; iudici apparet aliquem eſſe militem remiſsionem debet facere etiam parti non petente, quòd dicit

dicit eſſe notandum: quia miles non poteſt prorogare iuriſdictionem in criminibus & debet remittere cognito de crimine & cum actis cauſæ vt ibi.¶Et vide dictum Iacobum de Bello viſo, in dicta ſua practica iudiciaria in parte de remiſſione fienda,aliàs de fuga reorum.numer.63.vbi in expreſſo tenet,quòd ſi ſunt tales iudices qui non poſſunt commodè cognoſcere de crimine commiſſo propter deffectum iuriſdictionis,tũc tales tenentur remittere ſine requiſitione,& dicit quòd pro hoc eſt tex.in.l.3.in.fine.ff.de officio præfe.vrb.& in.l.fi.& in.l.ſolent.ff.de cuſto reorum.& in dict.§.audient.in authen.de defenſo.ciuita.& l.defenſores.C.de defenſo. ciuit.& l.fi.ff.de offi.preſe.vigil.& in authen.de mandat. princip.§.fi.colla.3.& eſt tex.ſingula.de iure regni in.l.42.tit.16.parti.3.in fine.loquendo in teſte falſo,quia poteſt puniri per iudicem, tamen ſi talis eſt iudex qui nequit punire,quia non habet iuriſdictionem debet remittere eum maiori iudici puniendum. & vide quæ dicam infra.in c.48.in glo. *qualeſquier juezes*.num.5.* Et vi ſingulariter Peregrin.in par.multa.& vi quæ dixi. ſuprà in prœmio in.gl. *qualeſquier*.nu.6.* ¶Et facit quod tenet Felinus in.c.non poteſt.de re iudi.num.5.vbi tenet allegando tex. in.l.fi.C.vbi ſenato.vel clari.& Areti.in.c.qualiter & quãdo el.2.de accuſatio.quòd ſi rectores prouinciarum vident perſonas illuſtres eſſe condemnandas, & nec poſſunt illas condemnare nec punire,debẽt referre cauſam principi,& tenet ſolẽnis doctor Ioann.Bernal.de Luco Epiſcopus Calagurritanus in ſua practi.cri.in parte,officiali, ac vicario generali.colum.2.¶Et vide Bald.in. c.quoniam contra.de probatio.numer.8.vbi ſi in capiendo malefactorem ſimul concurrant iudex ſuperior & inferior in eodem territorio, inferior debet eſ
2 feri ſuperiori.¶Adde tamen† quòd iudex requirens in literis ſuis,non debet dicere imperamus, vel iubemus,ſed debet dicere,requirimus, & rogamus,& hortamur,vt tenet Angel.& Salyc.in dict.authen.ſi verò criminis.C. de adult.contra tex.ibi.& ſic vtitur & facit iſte text. in quãtum dicit.Requieran.*¶Et cuius expenſis iudex debet facere requiſitionem hanc,dic quòd expenſis criminoſi vt dixi infrà.in.gl.*entreguen*.nu.24. & ſi iudex in requirendo eum qui dicitur criminoſus expenſas faciat, poteſt ab eo recuperare. vt.l.circenſium.C.de decurio.lib.10.& Peregr. in parte expenſę.q.4.in.gl.expẽſas:ſed Henric. in.c.ad aures de ſimonia.2.diſtin.ait hoc verum de expenſis quas iudex faceret ſuus competens per fraudem ſeu contumaciam illius qui dicitur criminoſus: quia forte ſubter fugit,vel immunitatem eccleſiæ ſeponit,cui in ſidiando iudex fa cit ſumptus alias ſi non eſſet ſuus iudex puta qa laicus in ſequitur notoriè clericum delinquentem tunc non recuperabit:ſed ſi non erat notoriè clericus poteſt recuperare vt dixi ſuprà.in.c. 15.in glo. *homezillos*.num.33.& licet ſit ſuus iudex qui eum in ſequitur,vel requirit,ſi non eſt in vera contumacia repertum quia eſt ignorans, vel infirmus grauiter,vel ab alio iudice de facto detentus tunc non recuperat ab eo ſecundum.Hẽric.vbi ſuprà.*

SVMMARIVM.

1 *Remiſsio an fiat de neceſsitate, vel de vrbanitate.*
2 *Non remittit maior ad minorem.*
3 *Remiſsio habet locum in criminalibus.*
4 *An valeat conſuetudo, quòd remiſsio delinquẽtis non fiat.*
5 *Remiſsio ſit in grauibus criminibus, ſecus in leuibus.*
6 *An in cauſa criminali ardua ciuiliter mota, habeat locum remiſsio.*
7 *Remiſsio vbi ſit, an debeat fieri ante cõdemnationem.*
8 *Iudex antea quàm delinquẽtẽ remittat, poteſt cognoſcere an ſit culpabilis nec ne: quia non tenetur ſequi iniuſtos appetitus requirentis.*
9 *Litera requiſitoria cum informatione delicti mittitur ad hoc, vt remiſsio fiat.*
10 *Si ſententia eſt perdita, ſufficit vt informatio ipſius iudici mittatur, vt delinquẽtem remittat, quia ſententia poteſt probari per teſtes.*
11 *Appellatione actorum ſententia continetur, & ſententia eſt de actis.*
12 *Vt remiſsio fiat decem requiruntur.*
13 *Raptor virginis, & honeſtæ mulieris, non remittitur.*
14 *In terris quæ ſunt ſub vno præſide, nõ eſt locꝰ remiſsioni.*
15 *An vagabundus delinquens remittatur.*
16 *An in contractibus habeat locum remiſsio ad locum contractus.*
17 *Remiſsio in contractibus habet locum, quãdo*

Universidad de Deusto
Biblioteca

contrahentes in fraudẽ contractus fugiũt & receptantur.

18 *Remissio in contractibus habet locum, quãdo contrahens solutionem destinauit in certo loco, & promisit ibi personaliter repræsentare.*

19 *Remissio in contractibus habet locum, quãdo contrahens renuntiauit foro suo.*

20 *Renuntiatio fori specialis requiritur.*

21 *Clericus non potest cõsentire in alienum iudicem.*

22 *Ad rationem redendã remittitur quis ad locũ vbi habuit administrationem.*

23 *Remissio habet locum in causa status.*

24 *Remissio cuius expensis fit.*

25 *In causa inquisitionis testes non debent venire suis sumptibus, sed sumptibus reipublicæ.*

26 *Processus, & confessio facta coram iudice remittente, an valeat.*

entreguency sobre ello hagã todas las diligencias que de derecho se deuen

c Entreguen. c Nota text. q de iure regni in criminalibus debet fieri remissio delinquẽtium ad locum delicti. Idem tenet & latè. l. 2. titu. 17. lib. 8. in ordina. rega. & hodie remissio † est de necessitate & non de vrbanitate. vt voluit tenere gloss. in Cle. pastoralis. §. deniq; in verbo, de more. de re iudica. & glo. in l. si cui. §. fi. ff. de accusatio. quia istę glossæ reprobantur per text. in authen. si verò criminis. in verbo iubem⁹. C. ad. l. Iuli. de adult. & ibi Angel. & Saly. quia verbum iubemus inducit necessitatem vt in. l. prima & secunda. ff. quòd iussu. pro quo est text. ibi si verò imperata neglexerit: quia hoc verbum imperata necessitatẽ importat. c. q prȩcipitur. 11. q. 3. & quia negligens punitur, ergo tenetur arg. l. Gracus. C. đ adulte. nec obstat q par inparẽ non habet imperiũ: quia in hoc factus est superior, licet nõ ad puniendũ, & q de necessitate fiat remissio est veritas. vt ponitur in dicta authen. si verò, secundùm Bar. in dicta. l. si cui. 9. cum sacrilegium in principio. & est tex. expressus in. l. 2. tit. 29. part. 7. ¶ Glos. tamen in dicta. l. si cui. §. fi. & in dicta Cle. pastoralis, potest saluari in casu in quo per alium iudicem literæ non fuerunt super remissione directæ, nam tunc iudex cognito q alibi deliquerit, & non in sua prouincia debet ex vrbanitate remittere ad iudicem delicti, vel vbi maius crimen commissit. prout tenet Salyc. in dicta. authen. si verò: & dicit notandũ quia forte non auditũ. q sequitur Io. de Anna. in dicto. ca. primo de rapto. colu. 5. ¶ Et tu vide Cardi. in. d. Cle. pastoralis. verfic. deniq;. nu. 17. vbi vult distinguere aut remissio petitur in foro ecclesiastico vel in seculari, in primo casu est vera opinio de necessitate, etiã si iudex ecclesiasticus petat à seculari vt in crimine hæresis. vt in. c. commissi. de hęreti. in. 6. licet videatur q hęretic⁹ debet puniri, vbi reperitur, & vbi delinquit in mari, & in cælo, & in terra. c. ne quicquã. 24. q. 2. ¶ Si verò petitur remissio in seculari foro, tunc si petitur de his locis qui sunt sub eodem domino vel iurisdictione, est facienda de necessitate si de diuersis putat non fienda de necessitate, nisi sit consuetudo. & ista dicit esse opi. Paul. de Liaza. quæ opi. Paul. seruatur si in illa remissione est contradictio, secũdũ Ioan. de Anna. in. c. primo. de rapto. 5. col. ¶ Tamẽ dicit dictus Ioa. de Anna q Ioa. de Imo. tenet q siue loca sint sub eodem, siue sub diuersis, debet fieri remissio de necessitate & ad hoc compelli debet per superiorem, quia eos ius necessitat & peccant si non faciunt, quia ius quòd est supra omnes hoc iubet fieri, & sic tenet cum isto tex. & cum opinione supra dicta, quòd de necessitate debet fieri, de qua quæstione. vi. quoque per Hippoly. de Marsi. in repeti. l. vnicę. C. de raptu virgi. nu. 123. per quatuor colum. vbi aliam distinctionem facit. Et ratio quare remissio fit est, vt ex aspectu alij terreantur. l. capit alium. §. famosos. ff. de pœnis vt tenet Ioan. de Anna. in dicto cap. primo de rapto. colum. 4. versi. quæ autem sit ratio, & Abb. in dicto cap. fi. de foro compet. num. 15. * Et vi. Bald. in. l. præses prouincię. ff. de offic. præsi. in fin. vbi dicit, q licet iudex loci q̃cedat, si iudex delicti remissionẽ petit debet fieri. quod dicit notandum, quia debet remittere etiã ille qui per se potest puniri per. d. l. sicuí. §. cum sacrilegium. ff. de accusa. & talis remissio vtitur in terris quæ sunt sub vno prȩcipe. vt ibi. *

2 ¶ Tamen de maiori tribunali † ad minus non remittitur de necessitate. tenet Oldraldus consil. 124. per tex. in authentica de appellatione & intra quæ tempora. in principio collatione quarta & l. ad cognitionem. ff. ex quibus causis in possessio. eatur. & per. l. ad principem. ff. de appellatio. ¶ Et quòd remissio fiat in criminalibus † est tex. in dicta authẽ. vt nulli iudicum. §. si quis verò comprehensorum. colla. 9. & in. d. authen. in verbo criminis. & notatur in. l. prima. & in aut. si qua in prouincia. C. vt de crimi. agi opor. Bal. in. l. cum archimedoram. C. vt in posse. lega. pẽ. col. licet Bal. in additio. ad Specu. in tit. de accusatore. versi. quid si offensus dicat se nescire legẽ dicentem q debeat fieri remissio, & de cõsuetudine hodie non fit remissio, nisi inter subditos eiusdem imperij, de quo per eundem Baldũ in lege secunda columna secunda. C. de seruis fugiti. eundem in. l. secũda. col. 10. C. de hæredi. instituto. & in. l. pẽ. col. 19. C. de execu. rei iudi. Bar. & ibi Alex. in. l. sepulchri. ff. đ sepul. viola. Oldral. consi. 124. per. d. §. si quis vero comprehẽsorum. & hoc tene, quia est cõis opi. vt remissio fiat. vt Cæpola in cõsi. 59. col. 3. versi. videtur dicẽdum. & tenet Paris de Put. in tractat. syndica. foli. 68. versi. si iudex. ¶ In tantum q non valet consue-

4 tudo, † vt non fiat remissio delinquẽtium, si delinquẽs non est in loco domicilij vel delicti: qa per hoc publica vtilitas læderetur, quæ requirit vt publica crimina non remaneant impunita. c. vt famæ. de sent. excom. & quasi irrationabilis esset talis consuetudo, & grauosa, & ideo non valet. vt tenet Abb. in dict. capitulo finali. de foro compe. numero. 23. ¶ Sed cõsuetudo q iudex domicilij nõ remittat ad iudicem delicti, vel ecõuerso, bene valeret dummodo alter prædictorũ in cuius territorio dixit velet delinquentem punire: qa tũc cessaret ratio prędict. vt tenet Abb. in capitulo primo de rapto. num. 10. ¶ Sed quomodo ex non vsu inducitur consuetudo contra notata in capitulo Ioannes. de cleri. coniug. Dic quando sæpe fuit petita remissio delinquẽtium, & fuit denegata nec aliquid inde secutum est, tunc enim iste non vsus habeat contrarium actum dispositioni iuris, ideo inducitur consuetudo. vt in dicto capit. Io. Secus tamen si nũquã fuisset petita remissio, nec concessa, tunc enim non potest dici introducta consuetudo: quia nil fuit actum contra ius cõmune. Requiritur enim petitio vt fiat dicta remissio, quòd declarat ita Abb. in dicto capitulo fi. nume. 23. quam distinctionem sequitur Cæpola in dict. consi. 59. col. 5. versi. sed hic posit dubitari. & Io. de Anna. in d. c. 1. de rapto. col. 4. versi. in eadem: q dicit procedere nisi iudex loci vbi delinquens sit, alias talis qui punire posit, putà ratione priuilegij vel præscriptionis, vel alia ratione præmissa, scilicet, immunitatis consuetudo tenet. & idem tenet Cæpol. in. d. suo consilio. ¶ Et q remissio in

5 criminalibus fiat, intellige † in criminibus grauibus, secus in criminibus leuibus: quia tũc non fit remissio vt in dict. §. si quis verò comprehenso. tenet ad literam Domi. in. d. c. Romana. §. cõtrahentes de foro compe. in. 6. in fin. & sequitur Anto. Fran. in additio ad Abb. in dict. c. fi. de foro competen. in additione quæ est in nu. 15. & dicit quòd illud dictũ Domi. sequitur Lanfran. de Fauo prȩceptor suus in repeti. l. in quorum. ff. de pigno. & tenet Mont. in. l. 1. tit. 1. lib. 2. foro leg. in gl. 2. & facit tex. in. c. primo. de priuilegi. in. 6. & tenet Io. de Anna. in dict. c. primo đ rap. 5. col. * Et est tex. expressus. in. l. 2. titu. 17. libr. 8. ord. ibi *si algunos hizieren maleficios ansi de muertes como de robos e furtos que merezcã auer pena en los cuerpos.* & ibi *tenemos por bien que qualquiera que fiziere cosa porque merezca muerte, o otra pena corporal,* & sic quòd in istis casibus criminalibus grauibus habet locum remissio, secus in alijs casibus crimina libus leuibus in quibus reus non meretur pœnã mortis nec corporalis: quia tunc non est locus remissioni: & ita tene & nota quia ista est communis opio secundum. Abb. in. c. fi. de for. cõp. num. 15. nec in atrocioribus habet locum remissio si agitur de crimine ciuiliter, secundũ Abba. ibi. * ¶ Adde tamen, q licet sit causa criminalis

6 ardua, † si est ciuiliter mota nõ est locus remissio ni. per. d. §. si quis verò comprehensorum, quia cessat ratio supradicta, quia pœnę impositio nõ est alijs exemplum, & hæc causa comparatur ciuili. c. tuæ. de procurato. & ista est veritas secundùm Cardi. in dicta Cle. pastoralis. §. deniq; in fine. & Anto. Fran. in additio. ad Abba. in. c. pastoralis. §. præterea đ offi. delega. ¶ In casibus au-

7 tem in quibus fienda est remissio, debet fieri † ante sententiam & sic ante condemnationem. quia condẽnatus non remittitur per iudicem qui eum condemnauit. tenet Saly. in dict. l. 1. C. vbi de crimi. agi oportet & Bald. in. l. executorẽ C. de executio. rei iudi. versi. queritur. col. 6. nu. 18. q dicit ibi esse valde notandum. & tenet Sal. in. l. 2. C. vbi de cri. agi opor. facit tex. in. l. relegatorũ. §. interdicere. ff. de interdi. & relega. & ibi gl. facit. l. aditos. C. de episco. audi. tenet Mõral. in. l. prima. titul. primo. lib. 2. for. leg. in glossa. 2. col. 2. versi. Itẽ nota q si quis methymnẽsis. vbi ait, q illi qui dicunt remissionem ad locum delicti fieri intelligitur de condẽnaudo, non de iam condẽnato. idẽ tenet Anto. Franc. in additio. ad Abb. in. c. fina. de foro competen. in additione quæ est in nume. 15. in fine. ¶ Sed miror de isto Antonio Francisco non vidisse Alex. in. l. à diuo Pio. §. sententiam. ff. de re iudi. nu. 2. & 4. vbi tenet contra Bal. & Saly. & dicit non bene dixisse. Imò q etiam post latam sententiam condẽnatoriam a iudice loci domicilij, est locus remissio ni: quia dictus. §. si verò generaliter loquitur, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratiões, propter quas debet fieri remissio, militãt etiã post sententiam, & sic remanet contra Bal. & eius sequaces. vbi per eum. nu. 4. col. 3. Et nota, quia magna est authoritas Alexan. quia vt ait Feli. in. c. ex parte de rescrip. 8. col. Alex. est lucerna ardens in cathedris iuris ciuilis, & alleuiasset multos labores posteris. Et sic vult Alex. q̃ valebit processus, & sententia iudicis domicilij, sed erit exequenda per iudicem loci delicti remissionem petẽtem. allegat. tex. in. l. solent. & in. l. nõ dubium. vers. illud. ff. de custo. reorum. & dicit esse menti tenendum. Sed credo, q̃ si sententia lata est executioni mãdata, q̃ non teneatur iudex domicilij remittere p̃ supradicta. ¶ Sed tu quoq; potes aliter intelligere, quòd post sentẽtiam habet locũ remissio, scilicet, quãdo iste delinquens transtulit se in aliam iurisdictionem extraneam & in illa cõmisit aliquod delictum, tunc debet iudex, qui eũ capit, & detinet punire de illo crimine cõmisso in suo territorio, & iurisdictione, & de inde remittendus ad aliam iurisdictionem, Et hoc verum, si crimen ibi commissum sit tale, quod nõ impediat executionem alterius iurisdictionis, vt putà, si crimen sit tale, q̃ mortem non exigat, & aliud delictũ primum cõmissum mortis pœnam exigeret, quia tunc primo de minori pœna, deinde de maiori tractandum est. vt in dicta. l. si cui. §. fi. ff. de accusa. & sic in loco captionis potest manum, vel pedem amittere, vel verberare, si qualitas criminis hoc exigat: & de inde est remittendus ad aliam iurisdictionem, in qua maius, vel æquale crimen cõmisit, & ibi alia manus, vel pes amputabitur, vel ad furcam suspendetur, vel secundum qualitatem criminis punietur, quia vna executio non debet aliam impedire. vt in dicta. l. si cui. §. fi. & tenet Iacob. de Bello viso in sua practi in parte, de fuga reorum. num. 22. & nu. 23. quia in pari crimine vel pœna imponenda, est iudex, qui eum detinet, in executione præferendus, cùm possidentis sit potior cõditio. vt notatur in. l. 2. ff. ne quis eum qui in ius vocã. vi exi. ¶ Et vide dictum Iacob. de Bello viso. vbi suprà, vbi ponit, quid si delictum est cõmissum in iurisdictione duorum, & vnus cœpit malefactorem, an sit remittendus alteri. Et tenet q̃ nõ, quia cõdominus, qui cœpit, potest cognoscere, & punire, nisi esset contentio inter ipsos de iurisdictione quia tũc habet locum sequel tratio. vt ibi. nu. 24. cum sequentibus. ¶ Adde quoq; q̃ in casibus, in quibus fẽda est remissio, antea quam
8 remittat, † potest iudex cognoscere, an si ille, qui est remittendus, est culpabilis, vel ne quia in criminalibus iudex nõ tenetur sequi iniustos appetitus requirentium, sed tantum modo iustos. tenet Ang. de Peru. in. d. authen. si verò criminis. in principio. per. d. Innoc. in. c. pastoralis. de offi. c. delega. in glo. iustam. quod sequitur Ioan. de Anna. in. d. cap. primo de repato. 4. columna. versi. tertia est opinio. ¶ Licet videatur cõtrà, q̃ remittere debet sine aliqua cognitione, quia præsumptio est pro iudice requirente. vt in. c. in præsentia. de renũtiatio. tunc quia requisitus est merus executor. c. pastoralis. §. preterea de offi. delega. l. si vt proponis. C. de executio. reiiudi. ¶ Tamen dictum Ang. & Saly. est verum, quia aliqua lis cognitio requiritur, alias sine causa infamaretur. vt glos. in dicta Cle. pastoralis. in verbo. de more, in fine. Et Cardi. ibi in dicto versi. deniq; in fine. cum ea transit, tamẽ dicit, q̃ Paul. de Leaza. ibi dicit, q̃ si petitur remissio in principio processus, debet fieri aliqualis cognitio, secus si iam est condemnatus. Quod dicit Cardi. esse verum, nisi constaret, q̃ iniustè fuisset condẽnatus tunc enim non remittet, alias enim ẽdificaret ad gehennam, tanquam faciẽs cõtra conscientiam. per. c. literas. de resti. spolia. & per nota. in. c. primo de offi. ordi. & sic tenet, q̃ cognitio requiritur, etiam si sit condẽnatus. ¶ Tamẽ in condẽnato contrarium de nostro iure regio cauetur, quia ostẽsa sententia, illico reus debet capi, & remitti de alio nõ cognito. tex. est. in. l. 2. tit. 17. li. 8. in ordi. regali. ibi. *Llegando el querelloso con la sentencia a los alcaldes del lugar do estuuiere el malhechor a les requerir que lo prendan, y lo embien preso al lugar donde hizo el maleficio, embiando selo a requerir los alcaldes q̃ dieron la sentẽcia, que sean tenudos los dichos alcaldes, y officiales del lugar do acaescicre de lo prender, y prendan y embien presa, y bien recaudado a los alcaldes y juezes del lugar, donde ansi fiziere el maleficio.* Qui text. est singu. pro opinione Paul de Leaza, & sit q̃ in condẽnato per iudicẽ delicti non requiritur vt per iudicẽ, qui facere debet remissionem, cognoscatur si est bene condemnatus, vel nõ, quia statim sine aliqua cognitione est remittendus sub pœna ibi cõtenta. ¶ Et sic q̃ dictum Ang. Saly. & sequatiũ, dicẽtiũ, q̃ requiratur cognitio, procedat, quãdo petitur remissio antea quã sentẽtia sit lata cõtra delinquentẽ, quia tũc requiritur, vt tenet Abb. in. d. c. fi. de foro cõp. n. 18. & tũc secundum eũ ista summaria cognitio debet fieri in loco delicti. Et sufficit, q̃ præsumptiuè, ꝓbetur delictũ illius qui debet remitti: quod sequitur Anto. Frã. in additio. ad Abb. in. d. c. pastoralis. §. preterea in additione, quæ est in parte expressum. in fine. n. 6. allegãdo Bal. in additio. ad Specul. in tit. de cõpe. iudi. adi. in versi. malefactor, quod sequitur Alex. in additio. ad Bart. in. l. hæres absens. §. si quis tutelã. ff. de iudicijs. in additione, quæ est

in parte

in parte, quæritur. allegando Ang. ibi, vbi dicit, q̃ quando fieri debet remissio in criminalibus, seu in ciuilibus, semper requiritur causæ cognitio, & sic vtitur: quia dum remissio petitur, †
9 mittitur litera requisitoria cum informatione delicti, vt iudici loci, à quo postulatur remissio constet, an talis fuerit reus. vt Barto. in dicta. l. 1. C. vbi deni. agi oportet. ¶ Circa dictam. l. ordinamenti dubitatur de. q. quæ mihi euenit sententia, per quam quis fuit condemnatus criminaliter, non apparet, quia est perdita, † vel tabellio est mortuus & in suis prothocollis nõ apparet, an cum informatione ipsius sentẽtiæ iudex
10 debet remittere delinquẽtem? Tene q̃ sic, quia sententia potest probari per testes. tex. in. cã. ficut. de re iudi. Bart. in. l. fi. C. eod. tit. de re iudi. additio. Abb. in. ca. Albericus. de testi. in prima additione. Bald. in tit. qui testes sint necessa. ad proban. noua inuestitu. in vsi. feudo. Bart. & ibi Alex. in additio. in. l. sicut. C. de fide instrumen. ¶ Facit quoq; q̃ acta iudicij possunt probari per testes, etiã si nulla scriptura actorũ interueniat. glo. in. l. cum quis. C. de rebus credi. in verbo manifestum. Facit glo. & ibi Saly. in. l. quoniã multæ. C. de hæreti. Bar. in. l. prima. §. sufficit. ff. bono. posse. secundùm tabul. Lanfran. de Oria. in repeti. c. quoniam contra. de probatio. in principio. num. 16. allegando Bar. in. l. in frauden. §. neq; ff. de iure fisci. ¶ Idem tenet Bal. in. l. 2. C. vt li
11 te penden. dicens, q̃ sententię † appellatione acta contineri, & est veritas secundum Lanfran. vbi suprà. Vi. tu quoq; Alexan. in. l. tale pactũ. §. qui prouocauit. ff. de pactis. nu. 5. vbi tenet, q̃ sententia est de actis fori & Bar. in. l. acta. ff. de re iudi. vbi est casus. illicò potest probari per testes sicut acta iudicij, & ita fuit decisum. ¶ Et ad hoc
12 vt remissio † fiat, multa requiruntur. vt ponit Guido papa decisione. 202. & ibi eius additiona. & ea breuiter reassumendo. Dico q̃ primùm quòd requiritur, est q̃ constet crimen, de quo agitur, fuisse commissum. ¶ Secundò, q̃ crimen constet fuisse commissum in territorio iudicis requirentis. ¶ Tertiò, q̃ delatus non sit vagabũdus. ¶ Quartò, q̃ delatus non sit accusatus de hęresi. Sed in hoc dic vt dictum est supra in. c. 20. in gl. Vsurpan. nu. 20. ¶ Quintò, q̃ non cõmisserit crimen penes iudicem, quem detinetur, quia antea quam remittatur, debet fieri de tali crimine punitio. per. d. l. si cui. §. fi. ¶ Sextò, q̃ iudex requiratur, vt dictum est. Quos casus dicit Guido papa esse notabiles, quia quotidie occurrunt. ¶ Et additio, eius addit sextum, scilicet, q̃ delictũ nõ sit minimum. vt Domi. de sancto Gemi. in dict. c. Romana. §. contrahẽtes. in fin. ¶ Octauũ, q̃ remissio petatur inter subditos eiusdem imperio. ¶ Nono, q̃ remissio petatur fieri à minori tribunali ad maius, quia non fit de maiori tribunali ad minus, vt dixi tenere Oldral. consilio iam allegato. 124. ¶ Tamẽ ista regula fallit primo, in ra-
13 ptore † virginis, vel honestæ mulieris, quia talis malefactor per quemcunq; iudicem capiatur, etiam si non sit iudex suus, nec in suo territorio delinquit, sed alibi, non tenetur remittere eum, sed ipsum punire sine fori præscriptione, nec de necessitate remittitur ad locũ delicti. Est doctrina Paul. de Cast. in. l. raptores. C. de epis copis & clericis. per tex. ibi. nu. 7. ¶ Secũdò fallit, in ter-
14 ris, quæ sunt † sub vno præside actu, vel dñio. vt tenet Bald. in. d. l. hæres absens. §. si quis tutelã. ff. de iudicijs. versi. in ea. in fine. ¶ Aliqui volunt
15 q̃ sit alia fallentia in vagabundo, † sed certè nõ est: quia in eo habet locũ remissio. vt tenet latè Abb. in. d. c. fi. de foro cõpet. 9. col. nu. 21. & Mõtal. in. d. l. 1. tit. 1. lib. 2. foro. ll. in. gl. Alli respõda. ¶ Cy. tamen in. d. l. 1. C. vbi de cri. agi. opor. dicit, quia de multis nescitur vbi habeant domicilium, ideò vbicunq; reperiuntur, possunt conueniri, nisi caueant de respondendo in loco domicilij, cùm quasi sit impossibile aliquem sine domicilio esse. ff. ad municipal. l. eius. §. celsus. ad finem. quod dicit videri Petro esse rationabile. Et q̃ vagabundus non remittatur, tenet Guido papa in decisione. 202. vbi quoque dicit, q̃ vagabundus est, qui certum non habet domicilium. secundùm gloss. in. l. prima. §. prætor. ff. de damno infecto. ibi, habitationem non habet. & ibi Bar. & vi. Abb. latè in. d. c. fi. de foro competenti. col. 6. nu. 13. & 14. & ibi additionato. ¶ Sed dic, q̃ licet vagabundus possit conueniri. vbi inuenitur, nõ tamẽ per hoc sequitur, q̃ nõ habeat locum remissio, si petatur, quia debet remitti, vt dictum est tenere Abb. & Mõt. vbi suprà. ¶ Sed
16 quæstio est, an in contractibus habeat † locũ rescissa per tex. in. c. Romana. §. contrahẽtes. de foro cõpet. in. 6. vbi tenet, q̃ in cõtractibus nõ habet locum remissio, sed debet ibi cõueniri, si ibi inuenitur, licet olim fuerũt opiniones. quod q̃bat. d. §. contrahẽtes. & ibi Domi. latè in fin. vbi dicit, q̃ non obstat ratio gl. quia parificantur ciuilia, & criminalia, quia est verum quo ad forũ fortiendum, non quo ad remissionem, seu tractationem in iudicio. vt ibi. & probatur in. l. 2. ff. de iniust vocan. & istam niet opinionem, q̃ in cõtractibus non sit locus remissioni tenet Bar. in. l. hęres absens. §. si quis tutelam. ff. de iudi. & ibi Angel. & Paul. nu. 8. & idem tenet Bart. in. l. prima. ff. si quis in ius vocand. non ierit. 3. col. & sequi-

turibi Alex.nu.6.& Ias.n.9.Bal.in.l. cum archimedoram.C.vt in posse.lega. & est communis opinio de iure communi.& sequitur Abb. in dicto.c.fi.de foro cõpet.nu.37.¶Sed de iure regni aliter videtur,imò q in contractibus habeat locum remissio.vt in.l.prima.tit.17.lib.8.in ordinatio.regali.vbi habetur, q debitores contrahẽtes,qui in fraudem contractus fugiunt,& receptantur,remittuntur ad loca cõtractus. Et sic q de iure regni est notandum,q sicut in delictis, sic in contractibus fit remissio delinquentis, & contrahentis.Sed Monta.ibi in glo.ordi.in parte,delinquens,dicit,q credit sub correctione videntium,q iura cõmunia,supra allegata nõ corrigantur,qđ euitare licet.vt in.c.cùm expediat. de electio.in.6.quia dicta lex regia solùm habet
17 locum † in suo casu,cùm contrahentes in fraudẽ contractus fugiunt,& receptãtur,& pro hoc approbatur,quod in fine dict.glo.§.contrahentes. quidam dicebant,quòd si contrahens abest animo latitandi,iudex vbi reperitur,tenetur ad remissionem,alias possidentur bona,vt ibi.& hoc credit verum,quæ opinio & intellectum mihi quoque videtur,quia ex verbis legis colligitur. ¶Quoque dicta lex regia potest intelligi secundum eundem Montal.vbi supra.& Bal.in dicta l.cum archimedoram.nu.6.qui dicit ibi reperiri notatũ per antiquissimos doctores , qui multis ætatibus Accursium præcesserunt in dicta.l.prima.ff.si quis in ius voca.non ierit,scilicet,si con
18 trahens † solutionem destinauit in certo loco,& promisit se ibi personaliter repræsentare , quia tunc etiam inuitus ad locum cõtractus dicitur. Et ideo dicit Baldus,q si in instrumento debiti essent ista verba,promisit in tali loco soluere, & se ibidẽ personaliter repræsentare, semper ad eum locum debet fieri remissio, quia ipse sibi hanc necessitatem imposuit. Quod intelligit verùm Bald.si hoc actor petat remitti,sed si non petitur,vel reus non obtemperat prætori, tunc loquitur materia legis primæ.ff. de eo quod certo loco.¶Quoque intellige dictam regulam dicti.§.contrahentes,& est secunda fallentia , nisi
19 † in contractu renuntiauit foro suo.Ista est glos. singularis & non alibi in dicta lege prima.ff.si quis in ius vocand. non ierit. in glossa secunda & per ea est communis opinio secundùm Alexandr.ibi & Bartolus in dicta lege hæres absens §.si quis tutelam.& Baldus in dicta lege cum archimedoram.numero quinto,vbi ait, q si priulegio fori renuntiauit,cogitur eidem se repræsentare,quia hoc casu remittitur in ciuili,sicut in criminali,vt renuntiatio priuilegij fori aliquid operetur,quod dicit valde mente tenendum. Et licet Angel⁹ in dicta lege hæres absens.§.si quis tutelam reprobet.d.glo.& Rapha.Fulgo.& Io. de Imol.in dict.c.fi.tamen Ias.in dicta.l.prima.ff.si quis in ius voca.non ierit.nu. 9. eam defendit,licet primò adducat quatuor rationes cõtra eam dicendo:quia quando forensis contrahit in certo loco,& renuntiauit priuilegio fori , certè illa renuntiatio nil aliud penitus potest operari, nisi remissionem,ergo nec sit frustra,ita necessariò debet intelligi.arg.in.l.si quando. in principio.ff.de lega.primo. Et per istum fundamentum tenet Bal.cum ista glo.& dicit esse vnicam in iure ciuili in.c.præterea.vlti.col.de offi.delega.versi.sed nunc quæro.& eam sequitur idem Bal.in.d.l.1.& Azo.in summa de iuri. om.iudi. & firmat Archi.in.c.primo.11.q.1.& Innoc.in.c. dilecti.&.c.postulasti.de foro compe.Et opi.g. & Bart.in dicto.§.si quis tutelam.& sequacium dicit esse communem.Marianus Soci.in dict.c. postulasti.articulo.3.principali.& istam glos.& Barto.sequitur Bal.& dicit notabile in consilio. 256.in primo volu.versi.& pactũ est appositum. Et vi.Roma.singul.279.vbi eam sequitur.& per ea gl.in.d.l.1.ff.si quis in ius voca.nõ ierit.Dicit q est cõmunis opinio,& ibi ponit alios duos casus,scilicet,qñ iurauerũt contrahentes se litigaturos in loco contractus,& ratione contumacię nimiæ.vt ibi per eum,& per eius additionatorẽ. ¶Et nota practicam Ang.in.d.l.1.quasi in principio.versi.sequitur in glo.dicentis , q illa gl.decidit,q in loco contractus quis sortitur forũ,adeo q ibi conueniri potest,licet non inueniatur ibi si renuntiauit priuilegio fori per pactum. Vnde si tunc in alieno loco moratur rescribi poterit iudici illius loci vt eum capiat,& eum captũ,trãsmittat ad iudicem loci contractus, quod est notandũ,quia sic vtitur,& idem tenet Paul. de Castro ibi nu.12.*Et si iudex contractus,vel qui tulit sententiam non vult scribere alteri iudici,vel ille cuius auxilium implorat non vult exequi, aut auxilium præbere per superiorem potest cogi,& puniri,& tenebitur parti ad interesse:tenet Peregrin.in part.executio.q.1.in.gl. *mandare*:& Bar.in.l.à diuo pio.§. sententiam.nume.§. ff.de re.iud.¶Sed cui pertinet decima,seu executionis iura,an iudici requirenti,vel iudici qui ad talem requisitionem fecit.vi.quæ dixi infrã. in.c.40.in glo.*donde se hizieren*.in fin.in additione.*¶Credo tamen,quod in hoc non sufficiat re
20 nuntiatio † generalis,sed requiritur specialis renuntiatio fori,per ea,quæ tradit Alex.in. consilio.11.in.2.parte consiliorum.per.l. de his. ff.de transa. & ibi docto.& per ea quæ tradit Ludo. Roma.consilio.472.fi.columna.vbi inter cætera dicit,

ra dicit,q causa renuntiationis generalis adiunctæ renuntiationi speciali solum ad eos casus trahitur,qui sunt specialiter expræssis similes,seu minores,nõ autem maiores,seu grauiores.vt expresse dicit firmare Guiller.de Cu.cuius opinionem omnes sequuntur in.l.sed & si quis.§. quæsitum.ff.si quis cautio.& sequitur Cyn.in.l.1.C. commoda.in additione. & Canonistæ in.c.primo de commoda.¶Sed hoc non procedit in cle
21 ricum, † quia non potest consentire in alienum iudicem expresse sine licentia sui iudicis. vt in c.significasti.de foro compe. & ideo talis renuntiatio fori non operatur effectum secundùm Abb.in dicto.c.fin.de foro compe.nu.37.¶Vbi dicit expresse,q quoq; fallit dicta regula.d.§.cõ
22 trahentes.in reddenda † ratione de administratione,vt debet remitti ad locum,vbi gesit.text. secundum in vnum intellectum.in.l.1.C.vbi de cri.agi opor.& ita tenet ibi glossa.& tex.in.l.prima.C.vbi de ratio.agi opor.*Et facit.l.22.titu.2. part.3.in fin.& ad istam rationem redendam nõ admittitur procurator,sed personaliter debet reddi.gl.in.ca. querelam.de procura.in verb.infirmiter & probat.glo.in.d.l.dum dicit,q debet remitti ad locum gestionis ad eam redendam , si ibi non inuenitur , quod est speciale in ratione reddenda,licet in contractibus non fiat remissio secundum Salyc.ibi,& probat text.in.l.16.titu. 13.par.2.vbi populus debet venire coram rege,p ratione redenda,& pro alijs,vt ibi. ¶Sed vnum tene menti,michi singula.q licèt sit verũ,quòd administrator alicuius pij loci possit conueniri pro ratione de administratione redenda,& suos hæredes coram iudice ecclesiastico:& ad eum remitti,vt in auth.de sant.episco.coll.9.§.œconomos,& ibi Angel.est verum quando talis administrator est clericus,secus si est laicus:quæritur tunc coram iudice seculari est conueniendus:tenet.l.61.tit.5.partit.1.*¶Item fallit dicta regula
23 in causa † statutus,quando existens quis in possessione seruitutis,confugit ad alium locum, & ibi vendicat se in libertate, debet enim remitti ad locum vnde confugit, vt ibi de hac quæstione cognoscatur,& sic de consimilibus secũdùm Abb.vbi suprà.de quo per Cy.in dicta.l.prima. C.vbi de cri.agi opor.¶Sed sciendum est quan
24 do fit remissio,cuius † expensis fieri debet,putà quando accusator petit malefactorem remitti ad locum delicti. Dic q fit remissio expensis petentis secundum Bal.qui ita dicit à se fuisse quę sitũ per iustitiariũ Apuliæ.in.c.nonnulli.de rescrip.col.5.prout refert & sequitur Ias.in.l. à diuo Pio.§.sententia vera.ff.de re iudi.nu.2. & vi. Montal.in dicta lege prima,tit.primo.fo.ll.lib. 2.in glos.*Alli responda*.versi. item nota.vbi idem tenet,dicendo,q si priuatus pro suo interesse petat malefactorem remitti ad iudicẽ delicti , hoc fiet expensis petentis,vt in.l.pẽ.cum sequẽti.C. de eroga.mili.anno.lib.10. Idem tenet Iacob,de Bello Vis.in sua practi. iudiciaria,in parte,de remissione fienda.nu.82. Si autem iudex officio suo hoc petat,fiat expensis publicis illius terræ, ad quam fit remissio.arg.in.l.mulier in opus salinarium.ff.de capti.Bal.in libro feudo.in titu. de pace tenenda.c.primo.§.si iudex.& idem tenet Anto.Fran.in additio.ad Abb.in dicto.c.fi. de foro compe.in additione,quæ est in num.15. in fine.& vi.legem styli.113.vbi tenet, q expensis accusatoris,& non accusati,nec villæ,vel loci debet fieri remissio,sed credo q dict.l. intelligatur.vt per Montal.vbi suprà.¶Attamen tu vide dict.l.2.tit.17.lib.8.in ordi.rega.in fin.vbi tenet q expensis delinquentis fit remissio,si habet bona,& si non habet expensis accusatoris : & isti non habentes bona,soluantur per officiales loci,vbi delinquens fuerit inuentus. Sed in quantum in fine dicit,quòd supradicti non habentes bona fiat expensis officialium,intelligerem, q fiat expensis publicis,& non expensis iudicum & hoc per dictum Bald.in.c.primo de testibus.
25 vbi dicit.quòd in causa inquisitionis † non debent testes venire suis sumptibus,sed respublica mandato iudicis dabit expensas,& debet mandari massario communis,q faciat ipsis expẽsas de publico.Et hoc intelligo quando reus,nec actor non habent bona,sed hodie quando nõ habent bona, fit remissio ex expensis applicatis sumptibus iustitiæ.*Vi.quæ dixi suprà.in isto. c.in glos.*requieran*.in fin.in additione.*¶Et tenet q si delinquens,seu fugitiuus remittitur,relaxatur fideiussoribus promittentibus quòd se præsentauit corã iudice , ad quẽ debet fieri missio vt.ff.de in ius vocãdi.vt eant,aut satisdent,in rubro & in nigro , aliàs debent sub fide remitti custodia periculo iudicis remittentis. vt in authen.vt nulli iudi.§.si quis vero comprehensorum.colla.9.iam allega.& debet remitti ligatus secundum qualitatem delicti.vt notat glossa in Cle.pastoralis.de re iudi.in verbo de more.,put tenet Ioan.de Plat.in.l.quicunq;.C.de fugitiuis colonis libro.11.*Sed cognitio an sit relaxandus sub fideiussoribus omnino iste, qui sic remittitur,vel nec:spectat ad iudicem delicti,& non ad iudicem qui remittit:tenet Grego.Lopez. in.l. 24.titul.18.partit.3.sed hoc credo in grauibus delictis vt in dicta.l.partit.secus in leuibus.*¶Sed
26 an processus, † & confessio facta coram iudice remittente valeat?Dic quòd non,quia agitatum

Universidad de Deusto
Biblioteca

est coram non suo iudice. vt per Saly. in. l. ea quidem. C. de accusat. ibi. 14. quæro an confessio Bar. Paul. & docto. in. l. magistratibus. ff. de iurisdictione omnium iudicum. de quo per Abb. in. c. atsi clerici. de iudicijs. quarta columna. numero. 14. cum sequentibus. & ibi per Sebastia. Sapi. & Anto. Fran. in additio'. ¶ Tamẽ cogitur perseuerare in cõfessione facta coram incompetẽte, etiam per tormenta. vt Baldus in lege prima. C. de cõfessis penultima columna. vt per Barba. in additione ad dictũ Abb. in dicto cap. at si clerici. in additio. quæ est in numero. 14. in parte, non compellitur. Latè Angelus in tractatu malefi. in parte, nec non ad denuntiationem. versi. quæro an confessio. nu. 22. de quo ibi latè per Augustinum de Ari. in additioni.

d Hazer

hazer[d] y si no selos entregaren nos lo notifiquen[e] con los testimonios que sobre ello se tomaren lo mas presto que pudiere.

d Perquirendo reos & mittendo suas literas requisitorias cum informatione delicti in eis inserta, requirendo, & rogando, vt sibi remittant. vt latè dictum est in glossa. Requieran. & in glo. *Que los entreguen.* versicul. adde quoque.

SVMMARIVM.

1 *Si iudex non vult remittere delinquentem, debet adiri rex, & rex ad restitutionem cogit.*
2 *An iudex domicilij cogatur remittere per iudicem delicti.*

e Notifiquen

e Nota tex. q quãdo iudex nõ vult remit
1 tere delinquentem, debet adiri † imperator, seu rex, cuius authoritate hoc fiat, & per regẽ cogitur ad remittendũ. vt tenet Bartolus in. l. si cui. §. sacrilegium. ff. de accusa. versi. sed quæro. Idẽ tenet Pau. de Cast. in. l. hæres absens. §. si quis tutelã. ff. de iudi. nu. 10. & singulariter Hippolytus de Marsi. in repetitio. l. vnicæ. C. de raptu virgi. nu. 124. Et idẽ tenet Iacob. de Bello Viso in sua practi. iudiciaria in criminalibus in parte de fuga reorũ. nu. 73. per tex. in. l. in prouincijs. C. de muner. & actu. lib. 12. & in. l. 2. de executor. & idem tenet Pla. in. l. omnes omnino. C. de agricol. & censitis lib. 11. ¶ Et punitur iudex, si nõ remisit. vt Bart. in dict. §. sacrilegiũ. eadẽ pœna vt in. l. 2. tit. 17. in fine. libr. 8. in ordinatio. regali. * Et. l. 4. eiusd. titu. & etiam est casus curierit ibi quam. l. vi. vbi tenetur ad debita. & vi. suprà. in. gl. 1. *forte leyas.* & in. c. 3. glo. iurisdiction nu. 18. & 19. vbi late. * Et facit quod tenet Bal. in. cap. bonæ memoriæ. el primero. de postula. prælat. nu. 12. vbi dicit, q omnis iudex, qui imponit alicui necessitatem adeundi principem super eo, quod ipse inferior poterat facere, & debeat, est puniẽdus, &
2 dicit q istam doctrinam ponit tex. in authe. de quæstore. §. super hoc. collatione. 8. Et ista opinio, q cogatur per imperatorem ad remittendũ est tenenda. vt per glo. in Clemen. pastoralis. §. denique. de re iudi. in verbo, de more. vbi ait, ſ q iudex delicti non potest cogere iudicem sub quo degit delinquens ad sibi remittendum, sed cogetur per superiorem illius. Idem tenet Saly. in dicta authentica si vero criminis. C. de adult. & Ioan. de Anna. in capi. primo de rapto. colũna quinta. ¶ Licet Cy. in. l. properandum. §. sint autẽ reus. C. de iudicijs. in. 7. quæſ. dicit, q cogetur per iudicẽ loci requirentis, quia iudex sententiæ superior est iudice loci. arg. in authẽ. vt nulli iudicũ. §. si quis vero cõprehensorũ. collatione. 9. vbi ait, quod iudex loci necessitẽ habet remittere reum, ergo est sibi in hoc subiectus. Hinc infert Cy. vbi suprà. q si nõ paret sibi in illis iudex loci, possit cohiberi à iudice, qui tullit sententiam, vel laturus est: quia in hoc non sunt pares. quod videtur sequi Iason. in dicto. §. sint autem. numero. 3.

Prætorũ. Cap. XXVII. finis.

a Yventas.

a Vi. simil. tex. & quæ ibi pote, *Ansi mismo viste las villas,* & in. c. 17. in glossa *Bien bastecida.* * Vi. Parid. de Put. in tracta. syndi. in part. iudicis suppremæ folio. 154. vbi de hoc. *

SVMMARIVM.

1 *Hospes cogitur hospitari viatores postquam incepit tenere hospitium, & aduocatus aduocare.*
2 *Hospes inuitans hospitium, vel si inuitauit viatorem si postea pœniteat, tenetur viatori de dolo.*
3 *Viator debet soluere pretia iusta victualium, alias possunt denegari.*
4 *Si domini victualium noluerint vẽdere viatoribus, possunt ea accipere propria authoritate in presentia duorum hominum, soluendo pretium.*
5 *Hospitatores, an possunt emere victualia, vt carius vendant viatoribus.*
6 *Pœna hospitis vendẽtis vinum, & alia victualia in fraudem statuti.*

b Acogidos

b Et cogitur hospes † hospitari omnes viatores. l. prima. in fine. ff. fur. aduers. naut. & l. 1. in principio cum gl. ff. naut. caupo. stabu. & Bar. in. l. 1. §. cura. ff. de officio præ. vrb. Quod est verũ, postquã incepit tenere hospitiũ, non autẽ antea secũdũ Bar. in. l. 1. §. maxima. ff. naut. caupo. stabula. & in. l. licitatio. in principio. ff. de publica & in authen. omnes. C. communia de succesio. & ibi Bald. q per Bart. in. l. mariti. §. 1. ff. de adulte. * Et vi. suprà. in. c. 17. in. glo. *aragonables precios.* nu. 8. *
2 ¶ Et quoq; non tenetur hospitari, si habet multos hospites in domo, adeò, q non possit omnibus sufficere, vel locus esset incapax, quia in hoc casu licet posuerit signum in caupona, non tenetur omnes hospitari. hoc probatur in. l. facti aduersi. ff. naut. caupo. stabul. * Et vi. Barba. in rep. rub. de fide instru. col. 46. versicul. facit tex. singul. vbi idem tenet, q hospes non tenetur hospitare quando est grauatus multitudine hospitantium in hospicio: quod dicit singula. allegãtem Bar. in. l. 1. §. 1. ff. furti aduersus nautas. * Et idem nota in iudice. vt Bar. in. l. munere. ff. de muneri. & honori prout tenet Soci. in fallen. in parte, lex generaliter. versi. fallit ratione impedimẽti, & hoc deficiente, tenetur hospitem recipere, qa acceptauit, & incepit hospitium tenere videtur acceptare cum suo onere. vt in. l. vnica. §. pro secundo. C. de caducis tollend. ¶ Et ideo licet quis non cogatur esse aduocatus: si sumit officiũ aduocationis tenetur aduocare, & seruare leges aduocatorum. vt in. l. qſ quis. C. de postulan. & tenet Bal. in. c. cũ accessissent. de consti. num. 21. & l. 14. ti. 19. li. 2. in ordi. rega. & in. l. si quis fisci. ff. de postula. Et beatus Archiepiscopus Floren. in. 3 parte. tit. 6. c. 1. §. 1. per text. in. l. nec quicquam ff. de offi. proconsu. & si aduocatus recusat ad implere, remouetur per petuo ab officio aduocationis. vt in. l. prouidendum. C. de postula. si cõpetens salariũ sibi cõstituatur secũdum Archiep. Floren. vbi suprà. Et ratio potest esse, quia vt dictum est, acceptauit aliquid, & videtur acceptare cum suo onere, vt per Bal. in. d. c. dũ accessissent. & Ias. in. l. cõtra iuris. §. si filius
2 nu. 11. ff. de pactis. quos vide. ¶ Et si hospes † inuitãs hospitiũ, vel inuitauit viatorẽ, si postea pœniteat tenetur actiõe de dolo viatori iuitato. ita tenet Alex. in. l. si pœnã. ff. de verb. obli. n. 4. allegãdo. Io. And. in. pœmio Decretali. ¶ Et viatores † debent soluere ptia victualiũ: quia si pretiũ iustũ nõ offerũt, possũt victualia transeuntibus
3 denegari. tenet Ang. in. l. vẽditor. §. si constat. ff. coia prædio. versic. Itẽ hic est casus. & dicit q ex pacto licito eis põt denegari, si pretia victualiũ soluere nolũt. Ad qđ dicit q facit tex. in. l. si minoris actum. ff. de administra. tuto. alias trahere tur pactũ de transitu ad iniquũ compendium. quod esse non debet. vt ibi. & in. l. 2. C. proempto. ¶ Et vi. text. singula. in. l. 12. in legibus *de la*

hermandad. quæ latius in isto proposito loquitur vbi viatoribus huius regni, vel extranei, debent sibi, & iumentis suis dari victualia iusto pretio, & hospitari. Et si dñi † victualiũ noluerint vendere, viatores possunt ea accipere propria authoritate, dum modo hoc faciant in præsentia duorum hominum dicti loci, soluendo pretium pro eis. ¶Et vide text. singula. in. l. 1. tit. 24. lib. 4. for. ll. vbi liberè possunt emere necessaria, & non debet eis pretiũ alterari sub pœna, de qua ibi loquendo in peregrinis. ¶Quinimo dicit Roma. in singula. 231. per text. in. c. 1. de pace tenẽda & eius violato. in vsi. feud. q̃ peregrinus in mense Maij potest stare in via, & capere herbam pro suo equo. ¶Et an si isti hospitatores † possunt emere victualia, vt carius vendantur? Dic q̃ non, vt tenet Abb. in. cap. primo. ne cleri. vel monach. num. 6. de quo vide in Sum. 14. q. 3. & c. 1. & c. canonum. & c. quicunq; tempore messis. & c. eijciẽs. 12. q. 4. & c. quoniã. 88. dist. Et cum hoc cõcordat tex. in. l. 8. quæ incipit, *Ordenamos.* libr. 5. tit. 7. in ord. reg. licet illa lex loquatur in regatonis (hoc est, reuẽditoribꝰ curiæ) & l. 10. eius tit. extendit, q̃ non solum in curia non emantur victualia vt reuendantur, sed etiam extra curiam infra quinq; leucas sub pœnis ibi contentis. Vnde patet ex eis, quod extra curiam, & terminum quinq; leucarum bene possunt emi victualia vt reuendantur, & sic video fieri. * Vi. quandam pragmati. factam isto anno. 1560. in ciuitate Toleti. per nostrum regem Philippum. 20. die octobris per quam permittit stabularijs, seu cauponibus in sua taberna, seu caupona diuersoria habere comestibilia ad sustẽtationem itinerantium, & eis possunt vendi dum modo iuste & nõ immoderatè vt ibi: quia rectè & ritè & iustissimè fuit condita ad euitandas molestias & extorsiones tã itinerantiũ, quã stabulariorum. * ¶De pœna autem hospitis vendentis † vinum, vel alia victualia in fraudem statuti. vi. Bal. in. l. non dubium. C. de legi. colum. 4. num. 10. versi. 7. fit fraus.

segũ la ley c dl ordenamiẽto d Toledo

c Ley. c Quæ est in ti. 21. li. 2. l. 14. in ord. reg. vbi d̃ ista taxatione hospitũ, & d̃ his quę isti hospitatores possunt lucrari in reuenditione, hordei, & stipulæ, quam vide quia est singularis, & eam serua.

Prætor. Caput. XXVIII. finis.

Sequitur. Caput. XXIX.

SVMMARIVM.

Ex ludo multa mala proueniunt. s. quod ludentes blasphemant Deum, & prohibitio ab ecclesia facta contẽnitur. Et venit vsura, & rapina, surgit scandalum. Nugæ etiam ex ludo descendunt. Euenit quoque furtũ, & violentia perpetratur, & falsum committitur, & mortis causam præstat ludentibus. Deceptiones autẽ infinitæ. Perditio temporis euenit. Vita autẽ turpis agitur. Quoque euenit, quod bona dilapidãtur. Postremo autem insurgit desperatio.

2 *Ex ludo procedunt viginti peccata.*

3 *In multis casibus ludus permittitur.*

4 *Quantitas quæ potest ludi.*

5 *Aliquis lusit vno die pluribus vicibus duo argentea, an puniatur.*

6 *Ludens si perdit totam pecuniam, quam extrẽ xerat, & postea secundò extraxit aliam pecuniam, an incurrit pœnam iterum ludendo.*

7 *Si vnus ex colluſoribus recessit, & postea reuertatur, debet puniri, quia dicitur nouus ludus*

8 *Si lex diceret, quòd si quis fuerit inuentus ludendo puniatur, & pluries inuenitur ludendo licet ludus sit continuatus, punitur pluries. Eodem modo dic de inuento cum armis.*

9 *Non valet pactum factum inter lusores, ne possint à ludo recedere, donec alter eorum totum perdiderit*

10 *An valeat pactum de non ludendo, & si luderet daret amico centum nomine pœnæ.*

11 *Vxor potest stipulari à viro pœnam, si tenuerit concubinam.*

2 1 TVegos. a Quia ex eis sequentia mala † prueniunt. ¶Primũ malũ, quia verisimile est q̃ ludentes blasphemãt Deũ. vt est tex. in constitu. alearum vsus, situata sub titul. C. de religi. & sumpti. fune. & secundùm Bald. ibi est vna de causis quare lud. rabularum prohibetur. Et quia quoque sæpe membra nostri redemptoris inscinduntur, quare tales peiores videntur esse ludæis. vt in. cap. 2. de maledi. ¶Quoque prouenit spretus, quia contemnitur prohibitio ludi ab

di ab ecclesia prohibiti, vnde tales quodam modo Iudæi & Pagani nuncupantur, propter transgressionem canonis, & legis. vt. c. si quis presbyteri. 81. dist. & per talem inobedientiã in crimen primi parentis quis videtur incidere. 44. dist. c. quorũdam. & quasi euangelium contẽnere. vt. c. de libellis. 21. dist. vnde periculosũ est claues Perri cõtẽnere. vt. c. fi. de excess. præla. ¶Quoque euenit vsura, & rapina, quia eodem, & quasi instanti, & vno tempore æquiparantur, & illã longè excedit, & prouenit etiam rapina, in eo, q̃ludens intendit spoliare proximum, & eum spoliat, & licet nõ expoliet, Deus respicit cor, non manum. vt in. ca. si quid inuenisti. 14. quæstio. 5. ¶Quoq; insurgit scandalum, & boni scandalizãtur, & nil autem est agendum cum scandalo. ca. cùm pridem. de renuntiatio. & c. nil cum scandalo. de præscrip. ¶Nugæ etiam ex ludo descendunt. quoniam in ludo multiplicantur mendacia, & verba vana, & otiosa, quorum quilibet rationem Deo reddere tenetur, & ideò vitanda sunt. c. coram. 49. distinctio. ab his maximè cauẽdum est: quoniam euolat emissum semel irreuocabile verbum. ca. dolentes. de celebra. missa. & 44. dist. in. fi. & est peccatũ mortale mentiri. vt in. c. q̃liter & qñ. el. 2. de. accusat. ¶Itẽ euenit furtum, quia cũ lusor plerunq; ad inopiã propter rerũ suarũ amissionẽ deuenit, ad furta se cõuertit, quod est peccatũ grauissimũ, & cõtra præcepta Decalogi. vt dicitur in tit. de furtis. ¶Quoq; violẽtia perpetratur, qñ̃ ppter similẽ causam, quia violenter volens à ludo recedere, retinetur. Insti tu. de iure persona. §. 1. ¶Item cõmittitur falsum in imponẽdo & mittẽdo falsos taxillos, aut alias similes falsitates faciendo. vt Maria. in tracta de ludo. in. 5. & 8. quæstio. ¶Quoq; mortis causam præstant ludentes, quoniam veniunt ad contentiosa verba, de verbis ad verbera, de verberibus ad vulnera, & de vulneribus ad homicidiũ, & sic de primo ad vltimũ causa est homicidij. vt in. c. fi. deiniur. & c. lator. de homi. ¶Deceptiones autem infinitæ & qui meliꝰ scit decipere, meliꝰ ludere dicitur, ecclesia aũt neminẽ vult decipere, vt in. c. q̃ tuas. d̃ donatio. nec laqueũ mittere. 27. q. 1. c. de viduis. ¶Quoq; euenit corruptio multiplex. s. proximorũ, quos malo exẽplo ludẽs corrũpit. 10. q. 4. c. cũ in istis. vnde sẽdm Hosti. dicit, q̃ talis tenetur Iesu Chro. ¶Vita aũr impiè agi dicitur propter ludũ, & sic offenditur honestas, quę est inter primaria præcepta. vt in proœmio Decret. §. ratio quoq;, & ea potissima ratione pèr ecclesiam prohibetur. c. clerici. de vita & honesta clerico. ¶Quoq; euenit, q̃ bona dilapidantur, & sic presumitur vti male substantia sua vt tenet Bal. in auth. q̃ locum. C. d̃ colla. fi. col. ¶Postremò etiã insurgit desperatio, vnde quoti die videmus propter desperationem amissorũ in ludo, iuuenem venenum suscepisse, & vitam functus fuisse. prout refert dictus Maria. in dict. tracta. de ludo. in fine. ¶Videtur quoq; viginti 2 † peccata, seu mala, quæ procedũt ex ludo per Archiepiscopũ Florẽti. in. 2. parte titu. 1. c. 23. §. 6. vbi istos casus & alios ponit. ¶Quare hac de causa rectè leges ciuiles imperatorum, & sacri canones, & leges huius regni ludos prohibuerunt. vt in. dicta consti. alearũ vsus: & per totũ titu. ff. de alea. c. clerici. de vita & honestate cleri. & c. inter dilectos. d̃ excessi. præla. & per totum tit. to. lib. 8. in ordina. rega. ¶Tñin multis casibus lud 3 permittitur, † puta in causa cõiuij, quia tũc ludere licet. gl. in dict. c. inter dilectos. in verbo, ludos est. pro ea textus in. l. quod in conuiuio. ff. de aleatoribus. textus in. l. septima. titul. 10. libr. octauo. in ordinamento rega. glos. in. capit. eps. 35. dist. Quoq; ludere permittitur industriosi, vel ex ingenio, vt certãdo hasta, vel pila iacẽdo, vel currẽdo, saliẽdo, luctãdo, vel pugnãdo, vel similibus, qa virtutis causa vel fortitudinis fiunt. vt est tex. in. l. solẽt. §. senatus cõsultus. ff. de alea. & isti ludi & similes dicũtur liciti, qa in eis exercẽtur vires corporales. vt est gl. & ibi Paul. d̃ Castro inl. si rem. §. si quis sponsionis. ff. de præscripti. verbis. & tenet Specul. conscien. in primo tracta. c. 75. §. 2. vbi quoque dicit, q̃ qui principaliter ludos supra dictos ludit propter desyderium lucrandi, q̃ est cupiditas, quæ est radix omnium malorum. vt in capit. nam & concupiscentiam. de constitutio. peccat, vt ibi per eum. & tenet Cardi. in Clemen. 2. de vita & honestate clericorum. nu. 23. sed non tenetur restituere quod lucratus est in talibus ludis, licet peccet, nec dare pauperibus, nisi in tali ludo commisserit aliquam fraudem, vel dolum. vt tenet dictus Specula. conscien. allegando Abb. in dicto. c. clerici officia. vbi tenet in nu. 12. versic. circa primũ Et dicit esse rationẽ quare nõ subiacet restitutioni: quia homines nõ se submittũt fortunæ. imò bonum inde prouenit cùm exerceãt se ingenia ¶Sed secundum eos non debet quis se exercere in istis ludis causa spoliandi proximum, seu lucrandi, sed principalis causa debet esse exercitatio in

tio ingenij,aliàs credit,q̃ id,qđ vincitur ibi, ſit reſtituendũ,ſaltẽ pauperibus,propter intentionem damnatam ſpoliãdi proximũ,dicit q̃ facit in arg.c.qui emit.14.q.4.& melius præceptum euangelij,Diliges proximũ tuũ,ſicut teipſum. 24.quæſt.4.c.debet.&.c.proximos. de pœnit. diſtin.2. ¶Tamen in iſtis ludis non debet ludi
4 maxima quantitas, † vt in dicta conſtitutione, alearum vſus,ſecundũ Abba.vbi ſuprà.quod declarat dictus Specul.cõſcien.in dicto loco,in vno ſolido,qui ſunt.18. marabetini. ſed Abba. in dict.c.clerici.dicit,q̃ pro ſolido intelligitur aureum, & in iſta quantitate debet quis ludere ad iſtos ludos permiſſos, etiam ſi ſit homo magnæ authoritatis,& conditionis,aliàs peccaret, ſi vltra luderet.vt probatur in.d.conſti. alearũ vſus. ibi,ſed nec permittimus.tenet ad literam glo.in d.ca.clerici. vbi ait,q̃ in totum debet obſeruari. d.authen. ¶Sed quid in ludis taxillorũ, & chartarũ,pilarum, qui dicuntur ludi de fortuna,vel mixti,quid in eis permittitur ludi. Dic q̃ iã hodie per pragmaticã factã per noſtrũ regem Carolũ in villa de Madrid,anno.1534.pragmatica. 63.permittitur ludere vſq; ad duo argentea,& ſi vltra ludunt puniuntur.& tenet Bar.in.l.ex ea. §.mulier.ff.manda.dicendo,q̃ ludens cõtrà permiſſionem de non ludẽdo, incurrit in pœnam. ¶Sed circa dictam pragmaticam poteſt dubitari. Aliquis† luſſit vno die pluribus vicibus duo
5 regalia ſeu argentea,an puniatur? Videtur q̃ nõ quia ex pluralitate vincendi, & perdendi, non ſunt plura delicta,& totus iſte dicatur vnus ludus. ¶Sed contrarium tene,quia dicta pragmatica ſolũ permittit ludere duo regalia, ſiue argẽtea in vno die ſine interpollatiõe,nõ autẽ inquolibet ludo poteſt ludere duo regalia ſeu argẽtea quia iã primus ludus fuit habitus pro completo & abſoluto,luſſoribus recedentibus.vt in.l.contractus.C.de fide inſtrumen.ita Bar.in.l. inficiãdo.§.infans.ff.de furt.3.col.nu.5.qđ ſequitur Hip. de Marſi.in.l.ſi in rixa.ff.ad.l.Corne. de ſica.n. 19.Ang.in tract.male.in parte,metidore & mali. de male.verſi.quæro ſi ſtatuto.nu.24.& Augu. de Arimi.in additio.& idẽ tenet Cardi.in.d.Cl. 1.§.2.de priuileg.nu.42. ¶Qđ extẽde ſecundum eundẽ Ang.q̃ non ſolũ ſi luſit pluribus vicibus,
6 verũetiã ſi multi erãt† luſores vno inſtanti, & vnus perdidiſſet totã pecuniã, quã extraxerat, & poſtea ſecũdo extraxit aliã pecuniã, & iterũ luſit,incurrit in pœnã,qa dicitur alius lud⁹. Iſtã dicit Auguſti.vbi ſuprà eſſe notabilẽ theoricam Bar.in.l.Põponius in negotijs.ff.de negotijs geſtis.& ibi vi.per Bar.num.4.vbi dicit,q̃ facit ad multa. ¶Secundò,extende dictã pragmaticam, q̃ vltra dictã ſummã non poteſt quis ludere: q̃
7 ſi vnus† ex colluſoribus receſsiſſet,& poſtea reuertatur,licet ſtatim,tunc diceretur alius ludus, & debet puniri.vt in.l.1.§.ſi rem.ff.depoſiti. Ita tenet Ang.in dict.l.inficiando.§.infans.quaſi in fine. ¶Et eodem modo dic,q̃ ſi lex diceret,q̃ ſi
8 quis fuerit inuentus† ludẽdo,puniatur,q̃ ſi pluries inuenitur ludendo,licet ludus ſit continuatus,punitur pluries,quoniam ſtatutum ad inuẽtionem ſe retulit.vt in.l.quid ergo.in principio ff.de his qui nõt.infami.&.l.ſeruus fugi. vt tenet Ang.in dict.§.infans.in fine. ¶Eodem modo dic de ſtatuto loquente de inuento cũ armis. vt Ang.ibi & Aug.vbi ſupra.& Alex.in additio. ad Bartol.in.d.§.ſi infans. ¶Adde quoq;,q̃ non
9 valet pactum† factum inter luſores,ne poſſint à ludo recedere,donec alter eorum totum perdiderit.vt eſt gloſ.&ibi Ange.Paul. & Iaſon.in.l. iuris gentium.ff.de pactis. quod tendit, & facit contra illos,qui nullatenus conſentiunt aduerſarium ſuum recedere à ludo non finito. ¶Tamen valet pactum de non ludendo, putà quidã ludebat multum, & promiſit amico ſuo nunquam ludere,& ſi luderet,q̃ daret amico ſuo cẽtum nomine pœnæ,& de hoc facit ſibi inſtrumentum,q̃ valet tale inſtrumentum,& promiſſio.vt tenet Bart.in.l.ex ea parte.§.mulier.ff.de verb.oblig.& ibi Paul.de Caſtr.& Montal.in.l. fi.tit.5.for.ll.lib.4.qui tex.in dicto.§.mulier.re
10 ctè probat in quantum tenet,quòd poteſt vxor †ſtipulari pœnam à viro, ſi tenuerit concubinam,quia exaſperantur mulieres quantumcunq; caſtiſsimæ per retentionem concubinarum. vt in authen.de nuptijs.§.mitiores.colla.4.ſecũdùm Angel.in.d.§.mulier. & hoc, quia intereſt vxori,q̃ non teneat concubinam,& intendit ad conſeruandum bonos mores,ſecundùm Paul.de Caſt.ibi. Quod dicit Bar.idem eſſe, etiam ſi ſtipulatoris non interſit,ſed potius promiſſoris.vt ſi aliquis ſit magnus luſor,& quidam vt ipſum refrenaret à ludo, ſtipulatur ab eo pœnam, q̃ valet promiſsio.& ſic dicit Paul.Bar. conſuluiſſe, q̃ valet promiſsio,quia tendit ad conſeruãdum bonos mores.Et ad contraria reſpõdet Paul.ad ea,quæ poſſunt adduci,ſcilicet, q̃ non videtur talis promiſsio teneri,quia ſtipulationes inuentæ ſunt,vt quis ſtipuletur,q̃ ſua interſit.vt in.l. ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de verbo.obliga.quod non obſtat,ſecundum eum,quia nos loquimur de ſtipulatione pœnæ,in qua non requiritur intereſſe,ſed ſi ſolum ſtipulatur q̃ non luderet,q̃ cederet contrarium,quia non poſſet agere ad intereſſe,q̃ nullum eſt,ſed eſt neceſſe,q̃ pœna adijciatur ſecundùm Paul ibi.

Summa

SVMMARIVM.

1 *Tabularium ad ludendum in domo ſua nemo habeat.*
2 *Domus,in qua luditur, & res quæ ſunt in ea an debeant publicari.*
3 *Retinens ludum,arbitrio iudicis poteſt multari & carcerari,& in compedibus poni.*
4 *Stans ad ludum videndum, vel dãs materiam ludũ videndi, vel docẽs ludẽtem,ſeu mutuans pecuniam ludenti,punitur.*
5 *Iurans non ludere, & dans alteri pecuniã ad ludendum,tenetur de periurio.*
6 *Iniuria illata ludenti,eſt impunibilis, ſi occaſione ludi infertur.*
7 *Ad furtum an poteſt agi,qui retinet ludum in domo.*
8 *Contractus inter ludentes,cũ ludentibus non valet. Nec venditio facta in ludo,nec vẽdens, de euictione tenetur.*
9 *Ad mutuum factum in ludo anquis teneatur.*

b Nitableros. b Vt in.l.4. tit.10.lib. 8.in ordina.regali.vbi
1 cauetur q̃ nemo † in domo ſua habeat tabularium ad ludendũ,aliàs ſi tenuerit,ſoluat quinq; mille marabetinorum: & ſi ſoluendo nõ fuerit, per centũ dies in catenis iaceat,ſecundùm Mõtal.ibi in parte,ludus.licet dicta lex dicat,q̃ per quindecim dies in carcere iaceat: quia credo q̃ ſit corrupta. Et per.d.l.regiam ord.corrigitur dicta auth.alearum vſus.C.de religio. ſumpti. fu-
2 ne.in fine.vbi tenet,q̃ domus,† in qua luditur, debet publicari,niſi ſit domus pupilli doli non capacis,vel viduæ.argu.notato.in.l.1.C. de falſ. mone.& ibi Cy.in fine.& Saly. ſiue alterius miſerabilis perſonæ.arg.nota.per Cy.in.l.1.C. qñ impera.inter pupil.& tuto. ¶Item.d.auth. alearum limitatur,ſi hodie obſeruaretur, niſi dominus domus ſit ignorans ludi.argu.nota.per Saly ce.in dicta.l.1.in fine.C.de falſ.mon. ¶Item niſi domus ſit conducta,& dominus ignoraret.vt tenet Ang.in authen.de eccleſiaſti.titul.§. ſi quis autem.colla.9.Paul.de Caſt.in conſi.42. ¶Non tamen confiſcantur res,quæ ſunt in domo, niſi ſint actæ ad ludendum, vt ſcanna: tenet Bald.in l.3.C.naut.quòd fœno.& in.l.3.C.de inceſtis nuptijs.Bar.in.l.ſi.ff.de ſuppele.lega. ¶Sediudicio meo dicta authentica alearum,poteſt ſubſtineri in caſu,in quo quis retinet ludum, & tabulariũ ad ludendum in domo, ex conſuetudine cauſa lucri,tunc domus confiſcatur:vt ibi. Secus ſi tenet ludum in domo cauſa ſolatij: quia tunc patitur pœnam dictæ legis ordina.ſcilicet, quinque mille marabetinorum.vt eſt gloſſ.in.l.1.ff.de aleato.in glo.prima.quam ſequitur Azo.in rubrica.C.de religioſis. & ſumpti. funerum. quod eſt notãdum.& tu vide

rosᵇdellos, y execu ten las penas de las

pragmaticam.folio.200.in libro pragmaticarũ, quæ loquitur in domibus,vbi taxilis induũtur. ¶Et an ſi poteſtas poteſt facere bannum, q̃ qui cunq; tenuerit ludum in domo, deſtruatur eius domus. Vide Ludo.Roma.in.l.1.§.ſi ſeruus pignori.ff.ad ſelemnia.prout refert additio. Paul. de Caſtr.in.l.prima.ff.de iuſti.& iure.in additione,quæ eſt in num.11. ¶Et vltra pœnam.d.l.ordina credo,quòd ludum † retinens,poteſt mul-
3 tari arbitrio iudicis,cùm ludus ſit cauſa multorum malorum,vt eſt dictum.prout tenet Bertachi.de Firmi.in ſuo aureo reperto.in parte,lud⁹. verſicu.ſi vbi quoque dicit,q̃ poteſt poni in cõpedibus,vel in carcere.vt in.l.prima.§.fi.ff.de aleatori.quod extendit ad eum,qui ſtat ad viden-
4 dum ludum †,& indante materiam videri ludũ: vt Bal.in.l.non minus.ideo.C.de accuſ.& in eo, qui docet ludentem,& in eo, qui mutuat pecu-
5 niam ludenti,adeo,† q̃ ſi quis iurat non ludere, & dat alteri pecuniam ad ludendum, tenetur đ periurio.vt Bald.in authentica interdicimus.C. de epiſcopis & cleri.in principio. ¶Idem dic,q̃
6 iniuria † illata ludenti,eſt impunibilis. vt in.l.1. §.primo.& ibi Barto.ff.de aleatoribus.quod eſt verum,ſi occaſione ludi infertur. Si etiam alibi inferatur.vt in.l.non ſolùm.§.quãquam. ff.de
7 iniurijs. ¶Item nec retinens ludum in domo † agit ad furtum ſibi factum tempore ludi,nec ad pœnam,nec ad rei reſtitutionem.vt in.l.1.§.primo.& §.ait prætor.ff.de aleatori.& ibi Florian. in fine.& propter hoc refert Rainun.de Forli.liberare furem dicta de cauſa. Tamen in foro conſcientiæ iſte,qui tale furtum committit,tenetur erogare pauperibus illud,quod furatus eſt. Ita tenet dictus Specul.conſcientiæ.in dicto tractatu primo. capitulo.78.§.ſecundo. per textu.in
8 capitul.cum tu.de vſuris. ¶Item contractus † inter ludentes,vel cum ludentibus, non valet.vt Bartolus in.l.ſi quis cùm ſciret. ff. pro emptor. ¶Necillud, quod quis vendidit in ludo, valet venditio,vt in.l.ſi filiæ familias.§.primo.ff.quarum rerum actio non detur.

¶Nec tenetur vẽdens de euictiõe. vt in.d.l.fin. §.primo.ff.quarum rerum actio nõ de. nec poteſt præ

test præscribere emptor. ¶Sed si iussor existens in ludo vendidit alteri, bene valet venditio. tenet Montal. in glos. ordi. in parte ludus. ¶Adde
9 quoq; q̃ ad mutuum † factum in ludo, quis nõ tenetur. vt Bart. in. d. l. si filio. §. 1. ff. quarum actio nõ detur. & l. 1. ff. de aleato. tenet Ioan. Andre. in additio. ad Specul. in rubri. de actio. & solutio. in princi. Bar. in l. is cui literis. ff. de verb. obliga. Quod intellige verum, nisi mutuans ignoretur. vt in. l. quod verũ. §. pẽ. ff. de mino. Et si in aliquo casu mutuum factum in ludo potest repeti, fallit, si mutuãs est alluſor. Item si est aleator. Item si est mutuatum minori ludenti, vel illi, cui bonis est interdictũ. secundùm Imo. in. d. l. si quis cum sciret, quia in istis casibus non fit repetitio, nisi ex post interuallum recipiens mutuum promittat restituere secundùm Ioa. And. vbi suprà singulariter.

SVMMARIVM.

1 *Ludentium pœna.*
2 *An quis teneatur restituere quod lucratur in ludo, & vsq; ad quod tẽpus, & cui facieda est restitutio. nu. 4.*
3 *Qui ludit cum personis prohibitis, furti tenetur.*
5 *Infra octo dies pars debet petere, quod amisit in ludo, alias quilibet de populo infra duos mẽses, vel iudex ex officio, potest ea repetere.*

c Leyes. c Quæ sunt in dicto tit. 10. lib. 8. in ord. regali. & tex. in libro pragmaticarum. folio. 100. & folio. 101. sed lex. 3. eiusd. titu. & libri. in ordina. regali. seruatur: quia pro
1 prima † vice ludens condẽnatur in. 600. marabetinis, seu dipondijs. Et pro secunda. in. 1200. condemnatur. Et pro tertia vice. 1800. Et hoc vtuntur iudices & ad executionem perducunt, licet dictæ leges dicant, q̃ pro prima vice condemnetur in. 500. dipondijs. Et pro secunda in. 1000. Et pro tertia in. 1500. Et si non habet vnde desoluat istam pœnam, nudus ponatur in furca ab ortu solis, vsq; ad occasum. vt in. d. l. 3. cauetur. & in ista tertia condemnatione apponitur sibi pœna, vt deinceps non ludat, alias in pœnam verberũ, vel exilij, vel in aliam incurrat. ¶Et duæ partes istius pœnæ cameræ Regis, & alia tertia pars applicatur iudici, & accusatori. vt in. d. l. pragmatica. fol. 101. ¶Vltra istam pœnam debet restituere
2 † quod lucratus est in ludo illi, qui perdidit: quia contra lucrantem datur repetitio vsque ad quinquaginta annos. vt in. d. auth. alearum vsus gl. in summa. 35. distincti. & gl. in. c. clerici. de vita & honestat. cleri. & q̃ quis teneatur restituere illud, quod in ludo lucratus est, tenet latè Archiepiscopus Florentinus in 2. parte. tit. 1. c. 23. §. 3. & per Ange. in. l. 1. ff. quarum rerũ actio nõ detur. per Bart. & Imol. in. l. si quis fulcire. ff. de vsucapi. pro empto. & plenè per Bal. in rub. C. de condi. obturp. cauſ. per Salyc. in. l. ea quidem. C. de accuſ. per sanctum Thomã. 2. 2. q. 32. art. 7. q. 68. & vide plenè dictum tractatum de ludo. & Speculum conscientiæ in. 1. tract. c. 77. vbi latissimè per Hosti. in summa. de excesi. prælat. §. 1. & q̃ Alberi. in suo dictionario, in parte, Ludus, vbi in omnibus dictis iuribus cauetur, q̃ lucrata in ludo, sunt restituenda amittẽti, & si seruus, vel filius familiàs amisit, datur domino, vel patri repetitio. Et idẽ dic de monacho: quia datur Abbati repetitio. vt glo. in. d. c. cleri. ¶Quinimo dicit Bal. in. l. aduocationis. C. de conditione ob causam dato, q̃ † ille, qui ludit ad ludos prohibitos
3 cum personis prohibitis, nõ solùm nil lucratur, sed tenetur de furto. ¶Tamen si quis est attract⁹
4 per † vim, vel nimian importunitatem ad ludendum, & vincit multa in ludo, non tenetur ea restituere. vt tenet Inno. in. c. qa plæriq; de immunita. eccle. nu. 4 & refert, & sequitur Pala Rubi. in repetio. de donatio. §. 80. folio. 58. num. 6. Idẽ tenet Archiepiscopus Florenti. in. d. 2. parte. tit. primo. c. 23. §. 3. in fin. 2. col. ¶Sed secũdũ eũdem ibi, licet nõ teneatur parti restituere, tamẽ tenetur pauperibus erogare. q̃d intelligit Specu. cõscientiæ, vbi suprà de honestate, sed nõ de necessitate, & sic, q̃ in foro conscientię nõ teneatur restituere pauperibus, si nõ vult. vt in. d. c. 77. col. 3. Et ibi vide, quid si attraxit in prĩcipio ludi, vel in medio, vel in fine. vbi singulariter per eum. ¶Quoq; fallit, qñ modicũ causa recreationis hu
5 dit: quia non tenetur restituere, secũdùm Inno. in dicto capit. quia plęriq;. nu. 4. ¶Et licet dicta authentica alearũ vsus. dicat, q̃ vsq; ad quinquaginta annos, datur repetitio, iam hodie † datur solũmodo infra octo dies. vt in. l. 2. titu. 1. libr. 8. in ord. regal. quia si infra istos octo dies pars nõ petit q̃d amisit in ludo, quilibet de populo isto termino elapso potest repetere sibi: & si popularis hoc non petierit, iudex ex officio suo recuperet per dictum in ludo sub pœna. 600. marabetino

mino elapso, scilicet, octo dierum, videtur mihi a q̃ non competat parti vitæ repetitio: quia per dictum tempus octo dierũ est præscriptum contra eum, & in foro conscientiæ, & iudiciali, & q̃ lucratus est, excusatur, si non fuerit per partem petitum infra dictum terminum, vel per iudicem, vel per aliũ infra duos mẽses. vt cauetur in pragmatica facta per nostrũ regẽ Carolũ in villa de Madrid, anno. 1528. in ordine. 16. & in prag. 63. facta. per. d. Regem in. d. villa de Madrid. anno. 1534. vbi ponitur quoque quantitas, in qua potest ludi, vt dixi. ¶Tamen credo, q̃ pauperibus teneatur pecuniam illam erogare. vt in. d. authẽ. alearum vsus. & tenet. d. Specu. cõscientiæ. in. d. 1. tracta. cap. 77. col. 2. sed secũdm eũ ibi si non vult pauperibus erogare, non debet sibi denegari absolutio, nisi sit condemnatus ad restitutionem: quia tunc per talem condemnationem, & sententiam, tenetur ad restitutionem in foro conscientiæ. facit glo. in. c. frater nitatis. 12. q. 2.

leyes c que disponen sobre los juegos, fielmente sin ygualas, d y sin cautelas, ni fraudes.

d Ygualas. d Idem tenet dicta pragmat. fol. 101. in libr. pragmaticarũ.

Prætorũ. Cap. XXIX. finis.

Sequitur. Cap. XXX.

SVMMARIVM.

1 *An in condemnato ad præstandum computatum virtute istius condẽnationis fiat executio in eo, quod apparet debitor.*
2 *Iudex negligẽs in exigendo condẽnationes, & alia debita communis, tenetur, maximè si debitores ciuitatis facti sunt non soluendo.*
3 *Sententia, quæ fertur per iudicem super cõputationem, an mandetur executioni, non obstãte appellatione.*
4 *Sentẽtia arbitri, & transactio, an executioni mittatur, seu mandetur.*
5 *Calculatio, seu cõputatio quando nõ est facta per iudicem, sed per computatores à partibus nominatos, non potest mandari executioni, nisi per iudicem cõfirmetur, vel nisi cõputatores sint per iudicem nominati.*

1 Aga pagar. a Scilicet executado, qñ fuit cõdẽnatus † ad præstãdũ cõputũ: qa in vim executionis ipsius petitur, q̃ exequatur in eo, quod apparebit esse debitorẽ. facit tex. in. l. quanuis. ff. de cõdi. & demonstra. vbi dicit, quãuis ratiões reddere nil aliud sit, quàm reliq̃ soluere. Et qa quando leges loquuntur de reddenda ratione, duo continent, scilicet, computum dare, & reliqua restituere. vt in. l. nõ solũm. §. is qui. ff. ẽlibera. lega. & habẽ in. l. si ita fuerit §. quæro. ff. de manumiſsi. test. & in. l. pure. in. fi. ff. de fi de liber. l. statu. liber. §. si qs nõ dare. ff. de sta. liber. l. boue. §. fi. ff. de verb. sign. facit gl. & ibi Iaſ. in. l. stipulationũ quędã. ff. de verb. obligat. nu. 1. Et ideo posita ratiõe in eo q̃d apparebit fuisse declaratũ debitorẽ, fit executio cõtra eũ, virtute dictæ sentẽtiæ trãsactæ in rẽ iudicatã, etiã sine citatione. vt dicit Ang. in. l. instat. C. de iure fisci. lib. 10. & est tex. notabi. in. l. 2. §. de frumẽtaria. & ibi Bar. ff. d̃ administratio. rerũ ad ciuitatẽ pertinẽ. q̃d tenet & seqtur Matth. de Afili. in decis. Neapo. 157. in
2 ordine. quẽ vid. ¶In tãtũ, q̃ si iudex † fuit negligẽs in exigẽdo cõdẽnatiões, & alia debita cõmunis, tenet. vt in. l. 1. C. d̃ muri le. li. 12. & in. l. fi. C. d̃ in posses. legator. maximè si negligẽtia ipsi⁹ iudicis ciuitatis debitores facti sunt nõ soluẽdo: qa isto casu d̃bet tãtũdẽ de suo salario retineri: potest ñ ab his, q̃ qb⁹ soluit repetere. vt tenet Amod. Iusti. in trat. syn. in parte, an & qñ officiales teneãtur de negligẽtia. ver. Itẽ tenet. & idẽ p̃batiste tex. Et q̃ sñia, quę p̃ferẽ † p̃ iud. sup cõputatiõe in cõtinẽti mãdetur executiõi, nec cõtra eã admittitur appellatio, nisi pri⁹ facta solutiõe, est tex. in authẽ. de sãctiss. episco. §. œconomis. col
la. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

la.9.in parte repetitionem. Speculat.in titul.de appella.§.2.verſſ.tertiò.& tenet Ang.in.d.§.œconomis.in fin.eſt tex.in.l.5.titu. *de las exceptiones*.libr.3.in ordina.regali.facit text.in.l.64.de Toro.& doctor del Caſtillo.in.l.27.de Toro.in tractat.de ratione reddenda.in fine.& eſt tex.in d.l.inſtat.C.de iur.fiſci.lib.10. ¶Et facit text.in l.45.in pragmati.de Madrid.fol.41.in lib.pragmaticarum, vbi ait, q̃ ſicut ſententia †arbitraria mãdatur executioni, ita trãſactio facta inter partes corã tabelliõe publico, præſtita tamẽ cautione, vt ibi.& facit iſtæ tex.vt dixi. *Executados los alcances*. ¶Sed quando calculatio, ſeu computatio †nõ eſt facta p iudicẽ, ſed per quoſdã alios cõputatores à partibus nominatos, tũc talis calculatio nõ põt mãdari executioni, niſi per iudicẽ cõfirmetur.p.d.l.inſtat.quæ lex ſecundũ doct.del Caſti. vbi ſuprà in. 4.q.principali.in fine. facit multùm cõtra calculatores,& taxatores domorũ,& aliarũ rerũ, qui proferunt per ſententiã taxationẽ ſuã,& aliqui iudices imperiti iubẽt illã ſentẽtiã exequi: quia executio eſt nulla, ex quo ſententia nulla fuit ex defectu poteſtatis taxatorũ,& calculatorũ. qđ pluries in facto dicit habuiſſe,& obtinuiſſe per.d.l.inſtat.iuncta gloſſ. & Bar.ibi. ¶Tñ dicit, q̃ ſi calculatores ſunt poſiti,& noïati per iudicẽ, vt calculẽtur, vel cõputẽtur, ſua cõputatio facit plenã fidẽ,& executioni mãdabitur.per.l.2.C.de vſufru.leg.& tenet Mõtal.in.l.2.tit.7.lib.3.fo.11.in gloſſ. *Deles cuenta*.

SVMMARIVM.

1 *Reuiſores rationum communis poſſunt pronũtiare officialem præteritum eſſe debitorem cõmunis, eo abſente.*
2 *Calculi rationum ſunt reuidendi ad petitonẽ vnius partis,& iudex tenetur dare arbitrum calculatorem. Et talis rationis redditio ſyndicorum,& aliorum adminiſtratorum publicorum fit in publico,& generali concilio.*
3 *An ratio iterum ſit reddenda, ſi apparet in cõputum erratum.*
4 *Qui aliena negotia geſſerunt, poſſũt petere calculationẽ,& reuiſionẽ rationis, vt abſoluãtur ab adminiſtratione, ne ſemper ſtẽt in ſuſpẽſo.*
5 *An bona adminiſtratoris ſint pignorata, & obligata pro adminiſtratione.*
6 *Bona, quæ adquiſiuit adminiſtrator, an præſumãtur adquiſita ex adminiſtratione, ita quod à domino repetantur,*

b Y acaben de tomar. b An teoĩa debet rationem iſtorum bonorum accipere, ſeu exigere. vt in.l.9.titul.19.parti.3.in fine. vbi ait, q̃ apochæ expenſarum ciuitatis ſunt in vno regiſtro ponendæ, vt petenti Regi, earum ratio reddatur, & ſi per Regẽ in prouiſionibus officiorum iubetur eas accipere.* Et vi.ibi Grego.Lopez.in.d.l.9.& annuatim rationem reddere debent iſti mayordomi œconomi, ſeu collectores: vt in.l.25.titul.9. parti.2.& l.1.titu.4.lib.6.ordi.* Et quoq; debẽt reuidere calculationes ſi ſunt factæ,& ſi op⁹ fuerit nominando reuiſores, qui reuiſores †rationũ communis poſſunt pronuntiare officialem præteritum eſſe debitorem communis eo abſente. vt tenet Barto.in.l.non vtiq;.§.quòd de frumẽtaria.ff.de adminiſt.rerum ad ciui.part.& Abb. in conſilio.68.numero.4.in.2.volum.cõſiliorũ. Idem Abb.in.c.ad noſtram. de iure iuran.num. 4.¶Et quòd calculi †rationum ſunt reuidendi ad petitionem vnius partis, & iudex tenetur dare arbitrum calculatorem, & rationum reuiſorem, qui vocantur rationerij, tenet ad literam Angel.in.l.procura.§.tributio.ff.tributoria qui legit eum iuncta lege.1. Et in iſta redditione rationis receptorum,& datorum à publico adminiſtratore, debẽt omnes vocari, & debet fieri in aperto,& non in ſecreto:& ideò in pluribus locis rationes ſyndicorum,& aliorum adminiſtratorum publicorum redduntur in publico,& generali concilio.vt tenet Ioann.de Plat.in.l.ſecuritates.C.de ſuſceptori.& Archid.lib.10. ¶Et ſi ſemel eſt reddita ratio, † ſi apparet fuiſſe erratũ in computatione, an debeat iterum fieri computatio? Dic quòd ſic, etiam ſi ſæpe ſit erratũ: quia calculatio non nocet, etiam ſi ſtipulatio interuenerit. vt doctor de Caſtillo in ſuo tract. de ratione reddenda.10.q.ſituato.in.l.27.de Toro.per tex.in.l.vnica.C.de erro.calcu.& ibi Bal. ¶Sed contrarium tenet tex.in.l.18.titulo.22.par.3.vbi ait, quòd error calculi à partibus proueniẽs, ſententiam non reſcindit: ſed ſi in ſententia ſit manifeſtus error calculi, non valebit ſententia in quantitate, in quo eſt error, in alijs autem bene tenet. ¶Attamen alia lex parti.totum contrarium tenet in.l.30.titu.11.parti.5.vbi dicit, quòd licet adminiſtrator reipublicæ, vel alterius perſonæ habeat apocham rationis ſemel redditæ, & inſtrumentum liberationis, vel quietationis, cum promiſſione vlterius de non petendo rationẽ, vel quicquam, ab eo poterit conueniri, vt reddat rationẽ de his, quæ cælauit tempore computatiõis, necquo ad iſta poterit ſe iuuare adminiſtrator de apocha, & liberatione, quin reſtituat ea cum damnis, & expenſis. Et idem dicit eſſe in omnibus alijs obligatis rationem dare.& iſtam.l.tene. ¶Quia dict. l.18. tit.22.partit.3.ſupra allegata non obſtat: quia ibi loquitur, quando talis computatio eſt approbata per iudicem: quia tunc habet vim ſententiæ, & talis computatio licet ſit erronea, non poteſt retractari, aliàs ſi per iudicem non approbatur, retractatur ratione erroris vſque ad triginta annos. vt in.l.calculi.ff.de adminiſtra.rerum ad ciui.perti. Ita tenet Montal.in.l.2.titu.7.lib.3.foro.11.in gl. *De les cuenta*.& in.d.l.30.tit.11.parti.5. Bal.& docto.in.d.l.1.C.de erro.calculi. quẽ vide. ¶Quoq; poteſt intelligi, q̃ error calculi retractatur, ſi error fuit in magna quantitate, etiã ſi ſtipulatio interuenit: ſi autem fuit erratum in minima quantitate, calculus non viciatur, per.l. quantuis.& ibi doctor.ff.de conditio.& demonſtra tenet Bal.in.l.1.C.ſi aduerſus ſolutio. & in. l.pen.verſi.Item pone aliud exemplum. C. de condi.inſertis. ¶Tamen licet ſit erratum in magna quantitate, ſi fuiſſet facta tranſactio, vel ſententia fuiſſet lata ſuper eo, calculus nõ retractatur, vt Bal.& communiter doctor.in.d.l.1.C.de erro.calcul.& tenet Caſtil.in dicto tractat.q.10. verſicul. ſi verò. ¶Quod intelligerem verũ, niſi iudex in ſententia reſeruauerit vim, dolum, vel errorem, prout aſſolet fieri: quia tunc vſq; ad triginta annos, ſi conſtat de dolo, vel errore, poteſt computum retractari, licet per iudicẽ ſit approbatũ: quia dicta ſentẽtia, ſeu approbatio eſt lata ſub illo modo, niſi conſtet de errore vel dolo, quæ ſentẽtia lata ſub tali modo valet: quia ille modus eſt rationabilis,& ſecundum naturam litis. vt eſt tex.& ibi Bal.in.l.cùm eorũ.C.de ſenten.& interlo.om.iudi. Et ſecũdùm Bal.ibi. modus appoſitus in ſententiam, obligationẽ inducit. ¶Sed poſt lapſum.30.annorũ, licet ſit in ſententia reprobatum dolus,& error, non põt peti reuiſio rationis.tenet Bar.in.l.2.verſi. & aliud ff.de iure fiſci. ¶Nota tu in materia vnũ dictum Paul.de Caſt.mihi ſingula.in.l.vix certis.ff. de iudicijs. vbi tenet, †q̃ illi, qui geſſerũt aliena negotia, poſſunt petere calculationẽ, & reuiſionẽ rationis, vt abſoluantur ab adminiſtratione, ne ſemper ſtent in ſuſpenſo,& poſt mortem hæredes moleſtentur, ſiue moleſtia afficiantur de mala adminiſtratione, q̃ dicit, q̃ frequẽter contingit,& eſt ſanum cõſiliũ hoc facere, ne bona adminiſtratoris ſint ſemper pignorata, † & obligata, pro adminiſtratione. vt text.in.l.6.ti.19.for.ll.libr.3.& in.l.ciuitas.& ibi docto.ff.ſi cert.peta.tex.in.c.illud.13.q.2.l. ſi mater.C.quibus ex cauſis pig.nõ.taci.cõtraria.& l. vlti.ff.eod.ti.& facit tex.in.l.23.ti.13.par.5. & ibi Montal.in fi. ¶Et an põt dici cõtra adminiſtratorẽ, † & cõtra ſuos hæredes, q̃ bona, quę habet, adquiſiuit ex adminiſtratione vltra q̃ eſt ſibi datũ,& q̃ ſibi volunt auferri. vide in.l. defenſionis facultas.C.de iure fiſci.lib.10.& per Bar.& Plat. ibi in.§.ſanè per Mõtal.in.l.3.ti.5.for.ll.lib.1.per Philipp.Dec. cõſi.6.mirabiliter per And.Sicul. Barb.i.c.inueſtigãdũ.2.col.de peculio cleri.per. 3.col.vbi ponit duos intellectus ad hãc.q.& quo q; per doct.del Caſt.in.d.l.27.de Toro.in.d.tractat.in.13.parte.vbi pro & contra examinat. per Bal.in.l.cum oportet.in prin.4.col. C. de bonis quæ libe.verſicu.quæro quid in adminiſtratore.

SVMMARIVM.

1 *Receptores, adminiſtratores,& officiales publici, non põſſunt ſoluere, niſi de mandato iudicis,& rectorum.*
2 *Adminiſtrator, an poteſt ſoluere in parua quãtitate ſine iuſſu iudicis, vel domini,& an ſteturiuramento ſuo.*
3 *Quando dicatur ſolutum eſſe in parua quantitate.*

c Libramiento. c Nota tex, q̃ receptores, † & adminiſtratores,& officiales publici, qui vocãtur mayordomi, non tenentur ſoluere de pecunijs ciuitatis publicis, vel domini, niſi de mãdato iudicis, & rectorũ, qui populum repræſentant. vt elegãter notatur in.l.1.C.de cõtra.iudi.tenet Bal.in.l. etiam.C.de fide.commiſſ.numer.2.* Et tenet expreſſè Bar.in.l.quotiens.3.nota.ff.ad municipa. & vi.Bal.in tract.de conſtitutio.nu.5. vbi tenet, q̃ officiales publici non poſſunt ſoluere, nec bonam fidem agnoſcere, etiã ſi habeant arbitrium, & etiam ſi illa bona fides ſit coniuncta obligationi: vnde ſecundũ, eum non poſſunt ſoluere æqui

necidas las tomen, y acaben b detomar no paſſando encuẽta, ſaluo lo de que ſe moſtrare libramiento c librado de juſticia & regidores con carta de pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tate capitis ſui vnum nummum arg.l.ſi is cui.§. flauius.ff.de ſolut.per Bar.in.l.2.§.hæc verba.ff. ne vis fiat ei.*Facit tex.in.l.præſens.C.de tranſact.tenet doct.del Caſtillo.in.d.l.27.de Toro.in dicto tracta.8.particu.verſic.& ideo beneſaciũt. allegando quo q; tex.in authẽ tica de collati. colla.9.& ſingula.d.Bal.in rub.C.de cõſt.pecu. verſi.vnũ enim.nu.11.vbi dicit,q officialis publicus,nõ poteſt ſoluere vnũ numum ex æquitate ſui capitis.arg.in.l.is cui.§.flauius.ff. de ſolutio. & notatur per Barto.in.d.l.§.hæc verba.ff.ne vis fiat ei.Et ideò dat cõſilium doct.del Caſtill. adminiſtratoribus,ne aliter ſoluant, quàm de mandato domini,vel iudicis:quia ſi aliter ſoluũt,vel ſumptus faciũt, forſan tenebuntur reſarcire de
2 ſuo.¶Sed quãdo impenſa† eſt in parua quantitate,vel ſolutio debiti eſt facta per dictum adminiſtratorẽ,ſeu œconomum, vt ſi eſt facta minutè, credo q habeatur pro data,& ſoluta, licet nõ ſit facta,nec ſoluta mandato domini, vel iudici, & in hoc creditur iuramento adminiſtratoris œconomi, ſeu receptoris, vt probatur in.d.l.fi.C.de alimẽ.pupil.præſtan.& per Bal.in.d.l.fi.col.verſic.qualiter ſumptus,probantur.C.de fruct.& litis expẽſ.& tenet.d.docto.del Caſtil. vbi ſuprà. Et hoc vult dicere iſte text. inquantum dicit, *Lo que ſe oviere gaſtado por menudo ſe informe ſi ſe gaſto.*& cuſ.¶Sicut committitur,& ſtatur iuramento hæredis de quantitate,& valore rerum mobiliũ,& vilium.vt in.l.præſenti.§.ſic vbi. C. de his qui ad eccleſ.confug.¶Sic etiam ſtatur iuramento commiſſarij teſtamenti de paruis diſtributionibus, ſed magnæ debent probari per teſtes.de quo per Bar.in.l.diuus.ff.ſi cui pluſquam.per.l. falci.leget.¶Item ſtatur iuramẽto tutoris de expenſis paruis,ſecus in magnis.l.1.§.de offic. & ibi Bart.ff.de tuteli.& ratio.diſtra.vt tenet Ioan.de Plat.in.l.2.C.quãdo & quib. quart. par. debea. libro.10.in fine.vbi quoq; dicit,q ibi eſt argum. gl.q vxor ſuo iuramento tenetur patefacere bona hæredibus.vt ibi per eum de intellectu.*Et tenet Bal.in.l.1.quæ incipit ſenatores.C.de natura.libe.nu.2.per.d.l.2.inquiens, q pro eruenda veritate rerum exportarum concubinæ ſunt torquendæ,vxores autem non, ſed ſuo iuramento tenent indicare bona.Idem tenet Peregrũ.in parte tortura.q.4.in glo.torquentur,inuerſi poteſt cogi ad indicandas res mobiles, quas hæres vult ponere in inuentario officio iudicis: & idem tenet Bal.in.l.de his.C.de furtis.*Et q libro tutoris in paruis ſummis credatur, & probet, tenet Bart.in.l.ex ſententia.ff.de teſtamentis. tutella. & Bal.in lege iudices.C.de fide inſtrumentorũ. & tenet Bertachi.in tract.gabell.in.4.parte.nu. 7.tomo.6.tracta.foli.57.& ibi quoq; in nu.8.dicit,q idem in libris executorũ teſtamenti: quia probãt in paruis ſummis.vt Bal.in.l.id quod pau

go, ſeyendo la tal li brança juſta: d y lo q̃ peribus.vl.col. C. de epiſcopis & cleri.& plenius in rubr.C.de fide inſtru.& Spe.in tit.de inſtru.editione.§.13.verſi.ſed núquid.& vide Cyn.l.ſi quis pro redẽptiõe.C. de dona.& ibi Bar. & Guid.pap.ſing.489.& ſing.545.§.vbi agitur. vbi loquũtur in tutore.& Ange.in.§.fi.Inſti.de Atiliano tuto.n.3.&.4.& Par.de Pu.in trac.ſyndi.in parte,officialis finito officio.nu.2.fol.224. & Bald.cõſil.69.in.5.volu.Abb.in.c.qualiter & qñ.de accuſa.el.2.nu.2.& ibi Fel.col.4.& Bal.in c.bonæ.de electiõe.nu.14.¶Sed qñ dicatur fuiſſe factũ,vel ſolutũ† in minima,vel magna quãtitate,vt credaꝫ,& libro adminiſtratoris, ſeu œconomi?Dic q nõ põt dari certa regu.ſed relinquitur arbitrio iudicis,inſpecta perſonarũ qualitate & cauſæ,& bonus iudex arbitratur hoc, & inſpiciat an ſit deferẽdũ iuramẽtũ adminiſtratori,vel nõ,vt doct.del Caſtil.vbi ſuprà allegãdo Bal.in d.l.id qđ pauperib⁹.ſi.verbis.C.de epiſ.& cle.& in.l. captatorias.verſi. modò circa hoc quæritur tertiõ.C.de teſta.milit.¶Sed cõſuetudo eſt in aliquibus ciuitatibus, & villis huius regni,q vſq; ad ſex regalia,ſeu argentea in qualibet vice põt œconom⁹,ſeu maiordomus illius ciuitatis ſolue re ſine libramẽto,dũmodo ſoluat de mãdato regimẽti,ſeu cõcilij,in hoc iuramento creditur & ſtatuitur.¶Vnum tñ nota,q licet de iure cauea tur,q de expẽſis minimis ſtetur ſcripturæ tutoris,ſeu adminiſtratoris.vt ſupradictum eſt.& in.l.fi.§.licẽtia.C.de iure delibe.tñ ſi tutor, ſeu adminiſtrator ſcripſit tot minuta,quæ aſſẽdebant ad maximã ſummã,q non debet adhiberi fides. tenet Barb.ſingulariter in cõſi.15.in.2.vol. col.1. & Felin.in.d.c.qualiter & quando in.d.4. colũ.

SVMMARIVM.

1 *In quibus cauſis bona ciuitatis debẽt expendi.*
2 *Defenſor ciuitatis fingitur vice tutoris.*

d **Iuſta.** d Quia expenduntur in commoditate ipſius ciuitatis: vt in† defenſione terminorũ.vt in.l.5.tit.3.lib.7.in ordi.rega.& 1 in alijs legib⁹ eius ti.¶Et in carcere, & domo publica facienda.vt in.c.18.ſuprà eo.& quæ ibi poſui in gl. *hagan.*¶Et in defenſione iuriſdictionis, vt dixi in.c.3.in glo. *En fauor de ſu juriſdiction.*¶Et in reparandis muris,pontibus,& fontibus, & ſimilibus.

nilibus.vt dixi.in.ca.23.in glo. *Den orden.*& in.l. 20.titu.32.par.3.& Piſa.in ſua curia Piſana.in ca. 24.per.d.l.Part.tenet, q de iure iſtius regni oẽs redditus ciuitatis debent erogari in operibus publicis,etiam ſi ad ea ſpecialiter non ſint deputati, & ad hoc eſt ſingu. ſecũdum eum.* Et tex.ſingul.in.l. 10.ti.28. par.3.* Et vide text.& ibi Plat.in.l.ad repar. C. de aquædu.libr.11. nu.1.& Mõtal. in.l.1.ti.5.lib.1. fo.11.in gl. *Siempre.*col.2. vbi latè.& dicit idem dicendum , vbi cõisvtilitas,ſeu neceſſitas proſpicitur. & vid. Rod.Suar.allegatio.15.colũ.3. ¶Et in ſoluendis ſalarijs correctorũ iudicũ, & rectorum.vt in.l.7.ti.16.lib. 2.in ordi.reg.& in alijs ſimilib⁹ reb⁹ ciuitati cõueniẽtib⁹, ſicut tutor debet facere ĩ bonis pu
2 pilli:quia† defenſor ciuitatis fingitur vice tutoris. vt ĩ auth. de eccle.ti.in fi. colla.9.in.l.orphanatrophos. C.d epiſ.& cle. tenet Ioann. de Plat.in.l.rẽ publicã.C.de iure reipubli.lib. 11. *¶Et vi.Grego.Lopez in.d.l.10.titul.28.par.3.in glo.procomunal,vbi ponit hos caſus, in quibus bona ciuitatis debent expendi: & etiam inquit, q debent expendi in ſalarijs medicorum: ſed in eleemoſynis erogandis ciuitatum monaſterijs,licèt dicat Albe.q poſſunt,tamen dicit, q ſemper vidit fieri habita licentia in regio conſilio cum principis conſultatione:cui adde,q ſi aliqua ciuitas dabat religioſis certam quãtitatem pecuniæ, vel frumenti,ſi poſtea faciat ſtatutum per quod ſit reuocata talis eleemoſyna,tale ſtatutum non valet:tenet Peregrin.in part.eleemoſyna in fin. allegando Bart.in.l.priuilegia,in fin.C.de ſacro ſanct.ſed contrarium tenet Pau.imò q poſſit reuocare in.l.ſi quis curialis.C. de epiſcopis. & cleri.& Alex.in.l.non amplius.ff.de lega.1.num.5. inquiẽs,q Cyn.tenet contra Bart.& opinio Cyn. eſt vera.& vi.etiam per eundem Gregor.vbi ſuprà,ſi decuriones de publico poſſunt conſtituere ſalarium trahenti frumentum tempore careſtiæ,& ego latius dixi ſuprà.c.17.in glo. *arazonables.* Et an ex dictis reditibus ciuitatis poſſit ſolui ſeruitium regium, a quo nobiles, ſunt exempti.vi.eund. Grego.vbi ſuprà,vbi tenet,q non, licet aliquando fuerunt datæ licentiæ à rege ex conſultatione regij conſilij.*

e **Executados.** e Nota.tex. q ſentẽtia,que profertur ſuper computatiõe in eo,quod ſupereſt, mãdatur executioni.vt in.1.gl.iſtius.c.dixi. Et ſic eſt vnus caſus,in quo fit executio. Alios poſui ſuprà in.c. 10.in gloſ. *por ningunos contractos,y obligaciones,*vbi ad plenum.

f **Comun.** f Vt dictum eſt ſuprà. in gloſſa. *iuſta.*

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas an poteſt facere gratiam,& remittere debitum ciuitatis.nu.2.*
2 *Tutor ſeu curator,an poteſt bona minoris remittere.*
3 *Bona ciuitatis,an poſſunt alienari.*

g **Gracias.** g Quia ciuitas,nec adminiſtratores reipublicæ nõ poſſunt fa
1 cere gratiam,† nec remittere debitum ciuitatis, per Bar.& Paul.de Caſt.in.l.Imperator.ff.de pactis.& in.l.præſens.C.de tranſa.vi.tex.& ibi doctor.in.l. prohibere.§.plane.ff.quo vi,aut clam. Bar.& Paul.in.l. continuus.ff.de verb.obliga.& ideo dicit Par.de Put.in tract.ſyndi.in par.iuxta prædicta.nu.3.folio.197.q conſiliarij nõ poſſunt facere gratiam pœnarum,ſcilicet,de pœnis ſtatutorũ.& Bal.in.d.l. præſens. & tenet Curia Piſana.in lib.2.c.20.quia exactio illius pœnæ eſt debitum liquidum.*Idem tenet Peregr.in parte ad miniſtratio,verſic. quæro quid ſi adminiſtrator: quod inquit q fallit,niſi de cõſuetudine, vel le-

ge municipali eis appareat permissum. * Quinimo dicit glossa in. l. ambitiosa. ff. de decretis ab ordi. facien. ꝙ ab eo, vel eis, qui remiserũt, posset extorqueri. per. l. 3. C. de anno. & tribut. libr. 10. & vi. ibi Plate. nu. 3. ¶ Et similiter exactor tributorum, nec aliꝰ administrator, vt tutor, † curator, & syndictus ecclesiæ, vel vniuersitatis nõ possunt debitum liquidum remittere. vt tenet Ioan. de Pla. in. l. oẽs pensitare. C. eo. tit. de annonis. & tribu. lib. 10. & in. l. vacuatis. C. de decurio. eo. libr. nu. 2. & gl. ibi. & etiam si fit debitũ odiosum, & vsurariũ secundùm Plat. in. d. l. omnes pensitare. Sed transigendo super debito non liquido bene potest. vt ibi per eum. ¶ Et vide. d. Platea in. d. l. vacuatis, vbi dicit, ꝙ sicut administrator minorum non põt remittere debitum liquidũ. l. pactum curatoris. C. de pactis. ita nec ad

3 ministratores † ciuitatis. per. d. l. præsens. & per d. l. ambitiosa. quam dicit Alex. in cõsil. 43. in. 4. volu. nu. 9. intelligendam in decurionibus: quia tales decuriones non possunt remittere, seu donare res vniuersitatis, vel populi. vt ibi. Sed tota vniuersitas, vel populus, seu maior pars representans totam vniuersitatem bene potest donare secundùm Bart. in. d. l. ambitiosa. per. d. l. prohibere. §. planè. & idem notat Bal. in. c. 1. §. iniuria. de pace iuramento firma. in vsi. feudo. & Bal. in. d. l. præsens. nu. 9. * Sed vniuersitates & castra possunt donationes in remunerationem seruitiorũ facere pro meritis seruitij: imo soli decuriones hoc possunt facere pro magnitudine ciuitatis, & eius, cui donatur: vt in. dict. l. ambitiosa, & tenet Grego. Lopez. in. l. 10. tit. 27. par. 2. per text. ibi. * ¶ Vide quoq; Alexand. in. d. consi. nu. 11. vbi dicit, ꝙ dict. l. continuus. ff. de verbo. obligatione. quæ prohibet alienari respublicæ vniuersitatis, est verum in rebus, quæ sunt deputatæ ad perpetuum vsum publicum, vt platea, seu forũ, theatrum. Sed ea verò, quæ sunt deputata ad redditũ, bene possunt vendi, vt glo. in. l. sed & celsum. ff. de contrahen. emptĩ. quæ dicit, ꝙ molendina reipublicæ vendi, & alienari possunt. vide Bald. hoc declarantem in rubrica. C. de contrahen. emptio. quæstione. tertia. numero tertio. * Et idem tenet sicut ego Grego. Lopez in. l. 13. tit. 9. parti. 6. in glo. *que son comunales*. sed bona ciuitatis publica, vt sunt pascua, termini, & alia bona eorum publica non possunt ciues alienare in consulto principe, vt tradũt. Bar. & Pau. in. d. l. cõtinuus. §. cum quis. ff. de verbor. obli. & tenet Grego. Lopez in. l. 26. ti. 31. par. 3. in gl. *poblassen despues*. quasi in fine. & quia in actibus ponderosis, ex quibus lædetur populus, interuenire debet consensus domini. gl. & ibi Bar. in. d. l. cõtinuꝰ. & tenet Grego. Lopez in. l. 2. tit. 19. par. 2. & in. l. 15. tit. 5. par. 5. quòd ea quæ sunt in vsu publico sine dicta licentia principis vendi non possunt: tamen ea quæ sunt propria ciuitatis, quæ nõ sunt in vsu publico, bene potest de licentia præsidis ciuitatis & cum decreto: vbi etiam affirmat, ꝙ vna ciuitas potest facere conuentionem cum alia super animalibus, vt trãseant de vno territorio ad aliud & vi. Peregri. in part. collegium vbi in præiudicium domini ipsorum non possunt contrahere, sed in ipsorum præiudicium, sic etiam per eũ in par. subiectio versꝰ. subditi nõ possunt: vbi latè. & in part. rector. col. 4. vbi decuriones non possunt vendere bona immobilia sine decreto, alias non valet venditio, & emptor restituetur cum fructibus, & perdet pretium. per. d. l. si quis hæreditatis. C. de vend. rebus. ciuit. libr. 11. Peregri. in part. venditio. quæstio. 3. in glo. publicus. & latissimè Rolandi. consi. 90. * ¶ Sed in casu, in quo possunt vendi res ciuitatis, & alienari, debet fieri alienatio cum solennitatibus iuris, de quibus in. l. si quis hæreditatis. C. de venden. rebus ciuitat. libro vndecimo. & glo. in. l. prima. C. de fide instrument. & iure hastæ fisca. lib. 10. & Platea. in. d. l. si quis hæreditatis. ¶ Quinimo dicit Angel. in. l. si his qui bona. ff. de pignori. in principio, quòd in alienatione rerum ciuitatis requiritur subhastatio, & aliæ solennitates, quæ requiruntur in alienatione rei ecclesiasticæ. vt in authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. eccle. ¶ Adde, quod officiales debẽt interesse quando subhastatur respublica, aliàs non valet licitatio. tenet Bal. in. l. si prouincialium. C. noua vectigalia instit. non poss. * Et an executio fiat contra vniuersitatem in vijs publicis, priuatis, dehæsis & similibus. vide Ioannem Andream, in additionibus Speculatoris. ti. de executione sententiæ. §. sequitur. versi. quid si vniuersitas. nu. 5. vbi tenet ꝙ si ciuitas, seu villa, vel castrum habet forũ, vel ait, quod in eo, vel patra, theatrum, domus, vel prædia, vel alia loca publica: ex quibus ipsa vniuersitas recipit redditum publicum, in talibus potest fieri executio & missio, & creditor pro iure suo possidebit, secus si vniuersitas habet vias, fontes vel flumina, vel alia publica loca, ex quibus redditus non recipit, sed sunt ad vsum publicum: & in hiis non potest fieri missio, nec executio: quod nota & vi. Grego. Lopez in. l. 3. titu. 27. part. 3. in glo. *fallando*. & Peregrin. in part. executio. q. 2. in glo. qualiter. col. 2. versicu. qualiter contra populum. vbi inquit, ꝙ si executio cõtra populum personalis capiũtur *consules*. i. *regidores*: quia quadam fictione sunt populus: capiuntur autem non quia personaliter sunt debitores, sed quia habent facultatem soluendi, vel quia populus robore confussus soluet, aut fit executio realis, & debet fieri in bonis ipsius ciuitatis, puta si habent molendina, aut nemora & similia: muri autem ciuitatis, vel castrum non possunt in tenutam capi, quia sunt sancti, & nõ in comertio: & idẽ tenet Bal. quòd curiones possunt capi pro executione ciuitatis in. l. etiam. C. de execut. rei. iud. nu. 11. & Ange. & Paul. in. l. sicut. §. 1. ff. quòd cuiusq; vniuersi. & vid. Montal. singulariter in. l. 17. tit. 20. lib. 4. fori in gl. *la ley*. & hoc verũ si sunt in mora vt ibi, & per Grego. Lopez. in. l. 13. tit. 2. par. 3. in gl. si. & vi. condi. 64. *del encabeçamiento general*. quæ loquitur quando ciuitas non soluit debita principis &. l. 4. tit. 15. par. 7. Gregor. Lopez in. l. 15. tit. 10. par. 7. in gl. *en otros lugares*. & latè Peregri. in par. actor. q. 2. in gl. arctari, & si creditor mittitur in possessio. bonorum ciuitatis quã commoditatem habeat vi. Bal. in. l. etiam supra allega. sed non fit. in depositis vel alhondiguis. praginati. 44. Vallad. anni. 1558. *

llos, a quiẽ quisierẽ hazer gracias, g ni de otras personas no deuidamente, ni se gasten en dadiuas, ni en ayuda de costa, ni presentes, ni den a los porteros, & reposteteros & aposentadores, y otros officiales de nuestra corte cosa alguna, saluo lo contenido en las leyes h por nos ordenadas

Universidad de Deusto Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Nuntij non debent recipere præmium ab his, ad quos mittuntur ad lætitiam nuntiandam, aliàs recipientes, & dantes puniuntur.*
2 *Nuntij non debent esse pauperes.*
3 *Modicum pretium bene potest dari nuntiatoribus propter lætitiam principis nuutiandam. Et quando dicatur modicum. vide. nu. 9.*
4 *Indicanti furem, & nuntianti occisorem domini, vel desertorem militiæ, potest dari pretium.*
5 *Pretium datur nuntianti, quando princeps mittit populo, vel personæ aliquam constitutionẽ, vel literam alicuius exemptionis.*
6 *Potestatibus an sit licitum dare aliquid nũtijs, dum sibi mittuntur literæ, & prouisiones officiorum.*
7 *Nuntij qui mittũtur per aliquos magnates, an possunt aliquid recipere.*
8 *Si sunt plures nuntiatores, an omnes sint gratificandi.*

SVMMARIVM.

1 *Ianitores, & metatores quas expensas à ciuitate percipere debent.*

Alegrias. i Similis text. in. l. vnica. C. publi. lætitiæ li. 12. vbi nũtij

1 † non debent recipere præmium ab his, ad quos mittũtur ad lætitiã nuntiãdã, & triumphalia, & prospera gesta principis: aliàs recipientes puniũtur, vt ibi: & dantes, vt hic: quia nuntiatio principis debet esse castissima, nõ venalis. * Et est text. in. l. 21. tit. 9. par. 2. quod intelligit ibi Grego. Lopez durante ambassiata, secus ea finita quia tunc licitum ambasiatori donare & ipsum recipere & dum nil petatur ab eo, & in casu quo potest donari an adquiratur sibi vel mittenti vi. in. c. 54. in gl. *salario*. nu. 4. infrà. eo. *

2 tij † debent esse pauperes & indiges. i. indigẽtes, sed diuites, qui non curent de huiusmodi bonis, & hoc ideò, ne turpi colludio quæratur ex miseris pretium gaudiorum. vt ibi dicit tex. nõ enim cum alieno fletu ridendum est. vt in. ca. petistis. de priuilegijs. secundùm Ioan. de Plat. in dict. l. vnica. ¶ Quam. l. & istum text. interlige in magno pretio. secus est in modico, † quia modicum

3 pretium bene potest dari istis nuntiatoribus propter lætitiam principis nuntiandam. putà cùm nuntiatur populus, ꝙ bella cessant, & pax facta est, quia hoc debet esse gaudiũ, & lętitia in populo: quia bellũ est, perditio corporis & animæ, & homines ad paupertatẽ perducit, vt notat glo. in authẽ. de armis. in principio. colla. 6. & in. l. 1. C.

h **Leyes.** h Vt in. l. 4. tit. 11. libr. 2. in ordin. regali. vbi loquitur de istis expensis, quas isti ianitores debent percipere. & l. 3. ti. 21. eod. lib. in eisdem ordina. vbi ponuntur expẽsæ, quas ipsimet metatores percipere debent ex ciuitatibus, villis, & locis, cum. l. 4. &. 5. &. 6. &. l. 10. eiusdem tit. quas per te vide.

de offi.præfe.præt.Afri.iuxta principiũ & gl.in dicta.l.vnica.& facit illud poëticum. Bella nomen gentis delere laborant. Pacis autem trãquilitas, salus est populorum, & multũ appetenda, & à prælatis maxime est compulsio ad pacẽ faciendã, & seruandam adhibenda. vt in.c. studendũ. 90. dist.&.c.1.de tregua & pace. ¶Item põt dari aliquod modicũ præmiũ, & fit gaudium, & lætitia cum nuntiatur victoria habita à principe cõtra hostes, & sic est tenendũ, q̃ principis victoria est populorũ lætitia, ex qua victoria insurgit fastus. i. quædã superbia & extollentia potissimè, propter triũphum quod tribuitur obtinenti in pretio, vt gl.in.d.l.vnica in verbo fastus. ¶Item datur, cùm princeps acquirit regalẽ dignitatem, vt quia efficitur rex Hierusalẽ, vel quia creatur Consul. Et sic est notandũ q̃ imperator põt etiam alios nouos honores acquirere, non obstante q̃ sit imperator, quia Iustinianus ter fuit consul, ideò dicitur Semper Augustus. vt in prooemio. fforum. in fi. secundũ Ioan. de Pla. in.d.l.vnica. & ibi gl.in verbo regalium. ¶Quoq; datur, cùm princeps mittit nuntiũ populis, q̃ ibi tenebit publicam curiã per multos dies, & in publicũ se omnibus exhibebit. ¶Et ratio quare istud modicũ nũtiatoribus statuitur est, ne omnino vacui cum indignatione recedant, sicut præbetur inuentori rei alienæ. vt in.l.falsus. §. qui alienum. ff. de furtis. ¶Et datur quoq; iudicanti † furem. vt in.l.4. §. si tibi ob iudicium. ff. de cõdi. ob turp. caus. Et seruo nũtiãti occisorem domini, vel desertorẽ militię donatur libertas. vt in.l. 1. & l.fi. C. quibus causis serui. pro præmio liber. accipi. ¶Item datur, quãdo princeps mittit † populo, vel personæ aliquam constitutionem, vel literã alicuius exemptionis, vel concessionis alicuius magni commodi, vel gratię. vt Pla. & Luc. de Pẽ. in.d.l.vnica. ¶Et per dictam.l. videtur approbari cõsuetudo illorũ, qui dum eligũtur † potestates ciuitatum, vel ad alios honores, vestium nũtiatores, seu electionẽ, vel prouisionẽ portantes: tñ non debent dare eis immoderatè, aliàs donans, & accipiens puniuntur. ¶Patet etiã per dictã. l. q̃ nũtij, qui mittũtur † per aliquos magnates possunt accipere ab his, ad quos mittũtur, dũmodo modicũ. secũdùm Pla. ibi. Et ex ea nota, q̃ illud quod datur ambasiatoribus, acquiritur eis, nec tenẽtur illud reddere eis, qui eos miserũt. de quo per Bar. in.l. si verò. §. itẽ quid. ff. solu. matri.

8 ¶Sed quid si sunt plures nũtiatores † an oẽs sunt gratificãdi? Dic q̃ nõ, sed tãtũmodo primũ. secũdùm Pla. ibi quasi in fi. verſic. cepit. vt sit potior eius conditio, quàm seq̃ciũ. l. si plurib⁹. ff. de lega. 1. in fi. &. C. de commun. seruo. mag. l. 1. §. 1. & §. sint autem.

¶Sed quid si sunt plures nũtiatores q̃ in vno instãte cũ dicta lætitia venerũt? Dic q̃ debet dari pauperiori istud modicũ. vt q̃bat gl. in.d.l.vnica, in verbo, numerarijs. qđ sequtur ibi Pla. nu. 2.

9 ¶Sed q̃n dicatur modicũ † istud præmiũ, qđ dari põt istis nũtiatoribus? Dic q̃ in hoc quãtitas non est determinata, sed arbitrio iudicis relinquit. secũdm Ioã. de Pla. in.d.l.vnica. n. 2.

SVMMARIVM.

1 *Concilium ciuitatis, an possit iuuitare aliquẽ magnatem ad prandium.*

Y anſi miſmo no gaſten los dichos proprios en juſtas, ni en en alegrias, ni en comidas, [k] ni beuidas, ni en otras coſas no neceſſarias al bien commun de la dicha ciudad, o villa, & ſi lo gaſtaren [l], o libraren [m] como no deuen, lo paguẽ de ſus bienes.

Prætorum. Caput. XXXI.

OTroſi, que no conſientã repartir [a] gallinas, ni pdizes, ni beſugos, ni carneros, ni hachas, ni otras coſas ſemejãtes entre la juſticia, y regidores, y otros officiales del concejo, ſo pena q̃ torne lo que lleuaren cõ las ſetenas: y anſi miſmo lo tornẽ los dichos regidores cõ la miſma pena, todo para la nueſtra camara.

Prætorũ. Caput. XXXII.

TRoſi, ſe pa de las rentas de los proprios como andan arrendadas, y aforadas, y prouea ſobre ello de manera q̃ no ſe pierda [a] lo q̃ ſe podria auer dellas por negligẽcia, y pcialidad: yno cõſintã q̃ las arriẽdẽ a pſonas poderoſas, ni officiales [b] del cõcejo porſi, ni por interpueſtas pſonas: y fagã por manera q̃

K Nicomidas. [k] Intellige inter ipſos correctores, & prætores, nec inter alios: quia populi à cõuiuijs quantũ fieri põt prohibẽtur. vt est tex. in.c. nulli episcopi. 42. dist. in.

1 ¶Secus est, si cõciliũ † ciuitatis inuitat ad prandiũ aliquẽ magnatẽ transeuntẽ: quia tũc bene possunt hoc facere expẽsis ciuitatis: & si ciuitas nõ habet bona vnde soluat, vicini rurium debẽt in hoc contribuere, licet ipsi non interueniãt ad istũ magnatẽ inuitãdũ. Secus si aliqui ex concilio per se, cõcilio nõ vocato illũ inuitarẽt: quia tũc nõ soluetur cõuiuiũ ex bonis ciuitatis, sed ex bonis illorũ, qui illum inuitauerunt. tex. est singu. in.l.226. in.l. *del stylo*. licet eã nunq̃ vidi obseruare. & cõtra eã videtur tex. in.l.3. ti.13. lib. 6. in ordi. rega. vbi ait, q̃ magnates nõ accipiãt vi prandiũ, quæ nõ obstat: quia loquitur quãdo vi accipiũt, & dicta lex stylli quãdo spõte offertur. Bene tamen vidi aliquãdo, q̃ qñ senatores consilij regalij transitũ faciũt per aliquã ciuitatem, cõciliũ ciuitatis eis donat aliqua parua comestibilia. ¶Et de prãdio Regis, quod in Hispania vocatur (*yantar*) vide in.d.tit.13. lib. 6. in ordi. regal.

1 Lo gaſtaren. [l] Sine licentia & iuſſu iudicis, & rectorũ, & ſine libramento eorum, teneatur ad ea, vt dixi in glo. *Libramiento*.

O libra-

m O libraren. [m] Nota tex. q̃ illi, qui libi brant, vel iubent bona ciuitatis expendi, vt sunt isti correctores, & rectores, tenentur ad ea, si non sunt soluta expensa, & consumpta in vtilitatẽ ciuitatis, & nõ œconomi, vel maiordomi: qa isti œconomi soluũt, & expendũt mãdato correctoris iudicis, & prætorũ, qui b⁹ obedire tenẽtur. vt gl. in.c.1. de matrimoni. cõtra. cõtra iter dictũ eccleſię. & tex. in.l.1. tit. 2. li. 2. for. ll. & hic tenet innuit.

Præt. cap. 30 finis.

Sequitur, Caput. 31.

2 Repartir. [a] Rectores nõ debẽt cõsentire cõtributionẽ facere ex cõtẽtis in isto.ca. sub pœna hic posita. Et rõ põt esse: qa bona ciuitatis, non debent cõsumi, nec distribui in istis. sed in vtilitatem ciuitatis. vt dictum est in capitul. supra proxi.

Prætorũ. Cap. XXXI. finis.

a No se pierda. [a] Sicut dicitur de rebus pupillorũ: quia respublica æquiparatur pupillo. vt in.l. rẽ publicam. C. de iure reipubli. libro duodecimo.

SVMMARIVM.

1 *Cõducere bona propria, seu reddit⁹ ciuitatis nõ possunt rectores, algazelli, rectores, maiordomi, nec tabelliones, nec in eis partẽ habere, nec esse fideiussores. quod extẽde ad sacerdotes, & mulieres.*

b Officiales. [b] Idem tenet text. in.l.3. tit. 17. lib. 3. for. ll. & simi. & magis amplius in.l.6. titul. 1. lib. 6. in ordina. & tex. in.l.7. & l.8. tit. 3. lib. 2. in eisdem ordi. vbi in 1 dictis legibus habetur, q̃ prætores, ſalgazelli, rectores maiordomi, seu tabelliones concilij per se, seu per alios non possunt arrendare, vel cõducere reddit⁹, seu propria bona concilij ciuitatis, nec reddit⁹ ecclesiasticos, vbi sunt officiales, nec in eis partem aliquam habere possunt, nec fideiussores esse possunt, nec securitatem præstare, pro his, q̃ dictos reddit⁹, vel propria cõcilij arrendauerint, aliàs, ipso facto officia perdunt, & incidũt in alias pœnas, vt ibi. * Intellige nisi quando officialis intrat in officio rẽ cõductã habeat secundum Ias. in. l.1. §. veteres. ff. de acquiren. possess. nu. 33. & vi. l.10. tit.15. libro. 2. ordi. vbi etiam disponit, q̃ dicti reddit⁹ ciuitatis non debent rematari nisi prius per nouẽ dies afferantur in publica subhastatione, & assignẽtur dies *del remate*, & detur plus offerenti dũmodo non sit ex dictis personis. * ¶Quod extende hodie ad tabelliones numeri dictę ciuitatis: quia quoq; isti tabelliones nõ possunt cõducere illos reddit⁹, & bona nec gabellas. vt caueturin qua dã pragmatica facta per nostrum Carolũ in villa de Madrid anno. 1528. in ordine. 77. Et per illã. l. nouã corrigitur tex. in.l.10. in.d.tit.3. lib.7. in ordi. rega. vbi contrariũ cauebatur. ¶Et non solùm non possunt cõducere supradicta, verũetiam nõ possunt esse fideiussores conducentiũ, vt dictũ est. &

est.& in.l.curialis.C.locati. tenet idem Ioan. de Plate.in.l.si quis procurationem.C.de decurio. lib.10.in princi.& Boërius decisi.315.numero.2. ¶Quod dicit Pla.esse idem in sacerdotibus.vt in auth.de sanctis.si.episcop.§.alium. colla.9. Facit pragmatica.15.in pragmaticis factis per nostrum Carolum in curijs de Madrid.anno.1534.& glos. in.c.quod quibusdã.de fideiusso.& Pla.in.d.l. si quis procurationem.in princi.*Et.l. 45. titul.6. par.1.& ibi Gregor. Lopez in gl. *arrendadores*: & text.in.c.peruenit.86.dist.vbi clerici non debẽt conducere possessiones,vt episcopus Calagurri ta.in sua practic.cri.in verb. negotiatores. *quæres*, c.50.*¶Idem dic in militibus,quia non possunt esse conductores,nec in talia intendere,nisi in rẽ suam,vel coniunctorũ suorũ in causa liberali.vt in.l.milites.C.loca.& in.l.militũ.C.de procura. & tex.in.l.2.ti.8.Parti.5.& text.& ibi gl.& Plat. in.l.vnica.C.quibus ad cõductionẽ prædiorũ fiscalium nõ licet accede.lib.11.vbi singula.& glo. ibi dicit,q̃ si cõduxerunt, & conductores mortui fuerint, si eis hæredes extiterint dicti hæredes remanebũt in eadem conductione.*Sed vi. Vicenti.de Laude.in tracta.de fisco.13.q.tomo. 6.tracta.fol.2.vbi quòd in tantum nullus officialis curialis,vel miles potest accipere prædia fiscalia in emphyteosim,vel in conductionem, licèt remaneat hæres conductoris:vt in.l.1. C. qui ad conductio, prædij fisca.lib.11.*¶Et hoc, ne seruitium regis impediatur.vt ibi. Tamen si non habent domum propriam pro sui habitatione,cõducere possunt,sed domum reficiendam cõducere nõ possunt:quia degenerat à militia secũdùm Bal.in.d.l.curialis.& in.d.l.milites. vbi quoq; tenet,q̃ stabulum pro equis suis bene possunt cõducere.Et q̃ dixi,de sacerdotibus intelligit Bal. & Saly.in.d.l.milites.in beneficiatis,qui debent vacare diuinis, non in simpliciter clerico qui nõ sit in sacerdotio.

SVMMARIVM.

1 *Res plus offerenti datur.nu.6.*
2 *Rectores de suo tenentur soluere ciuitati,si fuerunt negligentes in non exigendo cautionem à debitoribus, vel aliquid aliud amittendo.*
3 *Rectores habentur ad instar tutorum & curatorum minorum.*
4 *Administratores minorem potestatem habent in rebus publicis,quàm administratores priuati in rebus priuatorum.*
5 *Eo ipso,quòd quis in termino bannimenti plus offert, remanet obligatus, & cogitur emere, & fiscus,& ciuitas tenetur vendere.*
7 *Per oblationem magni pretij receditur à licitatione, & primus licitator est excl usus à secundo plus offerente.*
8 *Vltimus emens res in subhastatione positã,liberat primum emptorem,si intra tẽpora venit.*
9 *Valet lex,seu statutum, quòd ciuitates habeãt ius adiectionis in suis venditionibus,sicut habet fiscus.*
10 *In vẽditione rerũ ciuitatis non habet locũ adiectio offerẽtis meliorẽ cõditionẽ, postquã venditio est perfecta.Ita etiam in locationibus.*
11 *Persona,quæ potest restitui,an potest impetrare restitutionem in integrum, vt maius tẽpus in licitatione apponatur,& restitui, vt maius pretium possit offerri.*
12 *Respublica si læditur in iudicio, seu in contractu,subuenitur.*
13 *Respublica restituta vna vice, iterum in illo casu non restituitur.*
14 *Si nullus obtulit pretium in primo termino, bene potest res pluries banniri.*
15 *Primus emptor, vel locator admittitur ad offerendum & licitandum contra secundũ, ne res ei auferatur.*
16 *Fructus rerum,qui licitantur, cuius sint.*
17 *Dum bona ciuitatis locãtur seu subhastantur, possunt dari auentagia,ideſt, prometidos.*

c 1 De pujar. ¶Et sic res datur plus offerẽti †vt in text.isto.Et in.l. 10. tit.15.lib.2.ordi.per quem tex.hodie videtur esse sublata distinctio Ange.in.l.is qui bona.ff.de pigno.allegãdo Bar.in.l.licitatio.ff. de publica. vbi Ang.altercat,an si cogatur ciuitas facta subhastatione dare rẽ plus offerenti. Et dicit, q̃ verba præconij sunt cõsideranda: quia si dicunt, & plus offerenti dabitur, tunc cogitur. vbi autem essent verba simpliciter prolata,& nõ fuit appositum illud verbũ,plus offerenti dabitur, ad hoc non se astringit. Quã distinctionẽ quoq; tenet Bar.in.l.si tempora.C.de fide instr.& iur. hastæ fisca.lib.10.quia hodie licet nõ apponatur illud verbum,plus offerẽti dabitur, cogitur dare plus offerenti.per istũ tex.alias ipsi rectores de suo tenerẽtur soluere ciuitati.vt in.l.diui patris.C.de loca.

loca.prædi.fisca.lib. 11.tex. & ibi Ioan.de Plate. in.l.contra eos.C.de administra.reipub. libr. 11.
2 nu.1.dicens,q̃ administrator cogitur † resarcire de suo, si respublica patiatur aliquod damnum propter sui negligentiã in non exigendo cautionem à debitoribus, vel aliquid amittendo,& habetur † ad instar tutorum,& curatorum minorum.vt in.l.debitoribus. C.de administra.tutor. Facit quod notatur in.l.ciuitas.ff.si cer.peta.& in.l.periculũ.eod.ti. & in.l.fi.§.pen. ff.de administra. rerum ad ciuit.pertinẽ. ¶Quinimo ij administratores † minorem potestatem habent in rebus publicis,quàm administratores priuati in rebus priuatorum,quas administrant. vt tenet Luc.de Pen.in rubrica.C.de administratione rerum public.libro vndecimo.per.l.3.§.nõ tantùm.&.§.sequenti.ff.quo vi aut clam. ¶Et ratio quare tenentur dare plus offerenti potest esse:quia eo ipso,quod quis † in termino bannimẽti offert plus,manet obligatus,& cogitur emere, & similiter fiscus,vel ciuitas tenetur ei vendere, vel locare,si alius non offert ei meliorem conditionem.& hoc licet plus offerens vadat notario ad hoc deputato,licet officialis non sit præsens. vt dicebatur in.d.l.licitatio.ff.de publica.secundùm Pla.in.d.l.si tempora.nec vitiatur iste contractus propter interuallum inter præconiũ & obligationem conducteris,sicut vitiatur stipulatio.vt in.l.1. ff. de verborum obligatione.§. primo. quia isti contractus, qui fiunt cum incerta persona, vt est hic: quia contraho cum quocũq; primo offerente, ad hoc, vt ipso offerente contractus perficiatur,vt est in actante missilia in vulgus,qui videtur donare primo occupanti. vt in. l.qua ratione.§.finali.ff.de acquiren. rerum domi. ¶Et vt est in incipiente tenere hospitiũ, qui obligatur recipere hospites incertos venientes, lege prima.ff.fur.aduer.nau.caup.stabula.& statim perficiuntur,cùm sit implet um ex parte incertæ personæ,vt non sit locus pœnitentiæ secũdùm Platea.in.d.l.si tempora. ¶Bartolus tamen
6 ibi dicit hoc intelligendum,si fisco,vel ciuitati † expediebat dare plus offerenti: quia possit enim esse quo ad eius interesse dare minus offerenti: quia offert faciliorem solutionem, vel quia magis idoneus est.vt in.l.4.in fin.ff.de in diem adiectio.& in.l.Sabinus.eo.titulo.quia ad hoc vt dicatur plus offerri, requiritur,q̃ ille, qui offert sit idoneus ad soluendum.tenet text.& ibi Bal. in. l.si proponebatur.ff.eodem.titulo.de in di.adie. & in.l.eum qui.§.melior autem. Sed dictũ Bar-

tengan libertad en teramente de pujar, & arrendar las dichas rentas & im

tol.hodie non crederem verum: quia locatores rerum ciuitatum debẽt accipere fideiussores ideoneos de soluendo:& si conductores non dant dictos fideiussores, redditur res conducta ad primum conductorem,& illud,quod plus est offertum per posteriorem licitatorem, per eũ debet solui iuxta formam. l. 47. in quaterno gabellarum. & per.l. 64. in eodem quaterno. ¶Et sic tene, quod propter oblationẽ
7 magni pretij † receditur à licitatione, & primus licitator est excl usus à secundo plus offerente.tenet doctor del Castillo in.l.70.de Toro.in glos. *En almoneda*.allegando Bald.in quodam consilio contra Bartolum in dicta.l.licitatio.ff.de publi. Tu vide Hippolytu. de Marsilijs.in.l. prima.§. si serui.quasi.ff.de quæstioni.numer. vigesimo. de quo oblitus est Castillo. vbi dictam opinionem tenet in materia,quòd vltima derogat prioribus. quod idem est in subhastationibus: quia
8 vltimus † emens rem in subhastatione positam liberat primum emptorem.vt singulariter consuluit Baldus in dicto consilio,qui incipit,quidã Titius de Arimino.vbi dicit,quod quando vnus primus emit datium positum ad incantatũ, seu ad subhastationem,& postea alter vltimo loco illud merdatium emit in eodem in cantatu,seu in eadem subhastatione,si istæ vltimo emens ausugit, quod primus est liberatus. allegat tria iura. & idem firmat Paul.de Castr.in dicta lege licitatio.in principio.vbi dicit ipse se recordari vidisse Bal.consulere pro hac parte in ciuitate Arimini, dum esset Papiæ & Cremens.in singula.40.incipiente.tu scis.sequitur Bald.in.d.consili.de qua materia.vide Par.de Puteo.in tractatu de syndi. in verbo.si fideiussor officialium.foli.119.num. duodecimo. ¶Quod ego intelligo, dummodo plus offerens veniat infra terminum subhastationis:quia tunc obligatur plus offerens,& excludi tur primus,alias secus.vt tenet glossa.& ibi Bartolus in dicta lege.si tempora.& in.l.secunda.C. loca prædi.ciuili.libro vndecimo.& Ioannes de Platea ibi.& in lege tertia.C.de fundi.patrimoni..eodem libro.& in lege.eos.C.de diuersis prædio.vrbano.eodem libro.quia si est transactum tempus banniminti, vel res est rematata, non auocatur res à primo emptore,vel cõductore,& sic non habebit locum adiectio, vt alteri plus offerenti detur in rebus ciuitatis, nisi propriã habeant legẽ, vbi tenet Ioannes de Platea. in dicta.l.secunda.C.de loca. prædi. ciuili.libro vndecim.per.l.Lucius.§.finali.ff. ad municipal.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& per legem primam. C. de vendi. rerum ciui. eodem libro. vbi tenet Ioannes de Platea. quod va
9 let † lex, seu statutum, quod ciuitates habeãt ius adiectionis in suis venditionibus, sicut habet fiscus. sed si tale statutum non est locatio perfecta, non reuocatur, licet alius meliorem cõditionem offerat. vt in. l. 2. C. eodem titul. de vendi. rerum ciuita. Et Plat. ibi dicit, q̃ sicut in venditio-
10 ne † rerum ciuitatis non habet locũ adiectio offerentis meliorem conditionẽ, postquãvenditio est perfecta, ita etiam in locationibus perfectis tẽporalibus, vel perpetuis, seu ad non modicũ tẽpus, non habet locum adiectio, in fisco autẽ dicit q̃ est differentia. vt ibi per eum, & sic q̃ post lapsum terminum, & præconium, non possit fieri præconium, multò fortius si est res rematata. ¶ Quoq; intelligerem, q̃ plus offerenti vendere non debet, nisi prius primo emptore requisito, & sic, q̃ vẽditor debet notificare emptori primo quomodo plus offertur, ad hoc, vt ille possit vnice relicitationem. tex. in. l. necesse. & in. l. licet & ibi Bald. ff. de in diem adiectio. & est simile in. l. vlti. C. de iure emphite. & l. si cum quibusdã. ff. de legat. secundo. & in. l. vnum. §. rogo. eodem titulo. ¶ Bar. tamen in. d. l. si tempora. dicit prædi
11 cta vera, nisi esset † persona, quæ possit petere restitutionem in integrum, tunc enim possit impetrare restitutionem in integrum, vt maius tẽpus apponatur in licitatione. vt in. l. & si fine. §. quæsitum. ff. de minо. & etiam restituitur ipse minor, vt possit offerri maius pretium, postquã fuit in licitatione superatus. vt tenet Ioannes de Platea in dicta lege. si tempora. numero secũdo in fine. per. l. si in emptione. ff. de minо. & idem tenet tex. in. l. quinta. titu. 19. Part. sexta. vbi ait, quod iuuatur minor aduersus licitationem rerũ suarum, si plus in eius magnum commodum inueniat offerente. * Et Peregrin. in parte licitatio, quasi in fine. * (Quod facit ad istas baxas) seu diminutiones *de las carnicerias, y pesaderias, y panaderias*, quia licet sit elapsum terminum banni, & sic rematata, si alius pretium diminuit, & sic baxa, admittitur diminutio, & iterum præconizatur, & diminuenti datur. vt tenet Bartolus in lege licitatio. numero quinto. ff. de publica. & vestigat. & Albericus de Ros. in. l. 2. C. si in causa iudica. & sic pluries feci, & fuit meus iussus in cancellaria confirmatus: quia est vtilitas reipũblicæ, & minori æquiparatur. vt in lege rempublicam. C. de iure reipubli. libro vndecimo. & in capitulo ad audientiam. de in integ. restitu: glos. in. l. prima. §. quibus. ff. quod cuius vniuer. nomi. & text. in lege decimia. titul. decimonono partit. sexta. * Et istam meam opinionem tenet etiam Grego. Lopez. in dict. l. 5. titu. 19. parti. 6. in glo. *mas por ella*, loquendo in carnibus quæ venduntur in macel
12 lis. vel similibus. * Et siue sit læsa in iudicio, † siue in contractu succurritur. vt ibi. Et sicut minores sunt sub curatoribus, sic respublica sub administratoribus. vt dicit gl. in. l. respublica. C. ex quibus caus. maio. & casus in quibus respublica iuuatur vt pupillus, vide per additio. Ioannes de Platea. in. l. si secundum. C. eodem titul. de iure reipubli. ¶ Attamen respublica vna vice restitu-
13 ta † in supradictis, postea dum iterum licitatur, si sit elapsum bannum, vel si iterum rematatum, non debet iterum restitui, licet sit alius, qui plus offerat, vel pretium diminuat. vt per totum titulum. C. vt læpius in integr. resti. postul. ¶ Et sic nisi in dictis casibus, non potest pluries fieri bannimentum, elapso termino primi bannimenti: quia semel fieri debet. Quod dicit Ioãnes de Platea. in dicta. l. si tempora. versiculo. Item quæro, esse verum, quando iam aliquis obtulit illi, cui est ius quæsitum, infra tempus primi bannimẽti: quia tunc faciendo secundum fieret præiudiciũ tertij, quod fieri non debet. vt in. l. 2. §. merito. & §. si quis à principio. ff. ne quis in loco pub. secus
14 si nullus † obtulit in primo termino: quia tũc bene potest pluries banniri secundùm Pla. vbi supra. ¶ Vbi quoq; tenet, q̃ primus emptor †, vel
15 locator admittitur ad offerendum, & licitãdum contra secundum, nec res ei auferatur. l. licet. & l. necessariè. ff. de in diem adiectio. habebit tamẽ rem ex secunda emptione, vel locatione, & non per primam, quæ ex secunda est extincta quia cũ res habeat ex nouo pretio, videtur noua emptio, vnde prima rescinditur, & fingitur non facta, & ideo fructus percepti medio tempore, scilicet, ante secundam licitationem, debent restitui fisco, & econuerso quod ipse impendit in rẽ, debet sibi restitui. l. item quòd dictum. §. si quis & in. l. Imperator. ff. de in diem adiectio. ¶ Perce
16 pti † tunc post secundam venditionem sunt emptoris: quia cùm fructus sint tunc pendentes, censentur pars rerum. vt in. l. fi. §. vt fructus. ff. de his qui in frau. creditor. & in. l. Iulian. §. si fructibus. ff. de action. empt. ¶ Adde in materia ista, q̃ quãdo bona ciuitatis locantur, seu arrendantur, incãtantur, & subhastantur, poterunt rectores ciuitatis promissiones facere, per quas in eo ritus habeatur. argu. l. cui iurisdictio. ff. de iur. om. iudi. & c. præterea. de offi. deleg. & accipere pecunias mutuo & dare auentagia (quæ in nostra Hispania, promeudos, vocãtur) publicanis, & conductoribus, vt melius data incantentur. arg. l. 1. §. nõ autem. ff. de exerci. & l. item. §. 1. ff. de in diem adictio. prout tenet Francis. Luca. in tracta. de fisco, in. 4.

in. 4. parte. nu. 4. & nu. 47. tomo. 6. tracta. quod nota & l. 49. in quater. gabella. cum alijs.

d **Imposiciones.** d Iustæ, & quæ possunt percipi. vt in. c. 24. suprà eod. & ibi dixi.

e **En las leyes.** e Quæ sunt. l. 6. & l. 7. ti. 1. lib. 6. in ordi. regaquas per te vide. Et quoq; vi. l. 8. & 9. tit. 3. libr. 7. in eisdem ordinatio.

Prætor. Cap. XXXII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Opera ciuitatis vetera sunt reficienda, antequam noua inchoanda.*

2 *Pecunia specialiter legata ad opus nouum, si ciuitas æget illa pecunia, poterit ad vetera recipienda erogari.*

3 *An ciuitas potest compellere subditos ad laborandum in publicis operibus.*

a 1 **HAzer.** a Potius opera † ciuitatis vetera sunt reficienda, antequam noua inchoanda, & in eis reficiendis pecuniam expendere nisi specialiter ad opus nouum sit relictam. vt tenet Ioan. de Plate. in. l. contra eos. C. de administra. reipubli. lib. 11. versic. Item nota. ¶ Vbi quo-
2 q; dicit, q̃ licet sit specialiter legata † ad opus nouum, si ciuitas eget illa pecunia, poterit etiam ad vetera reficienda erogari. vt in. l. decuriões. §. primo. ff. de administra. rerum ad ciuitatem pertinenti. & l. fi. ff. de operis & pub. ¶ Et per istum text. receditur à dispositione tex. in. l. intra. & l. nemo. C. de operi. publi. de quibus per glos. in. l. quoniam. C. de dignita. li. 12. vbi iudices nouum opus sua authoritate non possunt inchoare sine principis licentia, sed antiqua reparare sic. quod hodie per istum tex. videtur permissum noua in
choare sine iussu principis, dum tamen fiant de
3 cõsensu ciuitatis. ¶ Adde, q̃ ciuitas † si egerit, potest compellere subditos ad laborandum in istis publicis operibus data competenti mercede. vt dixi suprà. in. c. 17. in glo. *Arazonables precios*. nu. 35. Et facit quod tenet Plat. in. l. fi. C. de fabri ter. libr. 11. vbi tenet, q̃ si cõmunitas indiget mittere arma, vel victualia ad campũ gentiũ armorũ, potestas potest scribere literas vicarijs, & magistratibus municipiorum, vt cogat subditos conducere cũ plaustris, vel personis, prout expedit eis, & istis debet salariũ de publico deputari, & soluí, quia gratis nõ tenẽtur seruire reipublicæ, nisi ex hoc aliquã commoditatẽ, vel exemptionem reciperẽt. ¶ Dic tñ, q̃ si ciuitas seu villa debet facere, aliquã op^a, q̃ nõ debẽt quia principio sunt missi ad laborãdum, stare cõtinuò, sed debẽt sublenari p alios, & primi quiescere, vt labor dispertiat inter eos. tenet Pla. ī. l. placuit C. de pala. sacra. li. 12.

posiciones d que qui fieren, sin temor alguno. Y esto mandamos que fagan cerca de las rentas, y proprios delos cõcejos, y lugares, y aldeas de la tierra de su corregimiento. Y ansi mismo nõ sientan que los regidores, y otras personas cõtenidas en las leyes e de Toledo arrienden las alcaualas, y las otras rentas en las dichas leyes contenidas.

b **A costa.** b Cuius expẽsis debẽt fieri ista operapublica, & cuius solicitatione, & quomodo, vi. quæ latè dixi in. ca. 23. suprà eo. in gl. *den ordé*. ver. fic. sed vtiliter. & in gl. fi. & vi. infrà in glossa. *o en otra.*

c **Del concejo.** c Nota text. q̃ opera publica sumptu concilij ciuitatis debẽt fieri. facit. l. splẽdidissimè. C. de oper. publi. qđ declara, & intellige, put dixi supra. in. capitulo. 23. in dicta. glos. *muros*. versicu. sed vtiliter.

Prætor. Cap. XXXIII.

Trosi, que las obras publicas que se ouieren de hazer a a costa b del concejo c, o de las penas d,

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ arbitrariæ cõsummi possunt in operibus publicis, & in defensione iurisdictionis.*

d 1 **O de las penas.** d S. arbitrarium, quas † pœnas arbitrarias, in quibus iudices cõdẽnant, expendunt in istis

Universidad de Deusto
Biblioteca

in istis operibus publicis. vt in isto tex. & in ca. 45. infra eod. ibi. *Aunque sean applicadas a obras publicas.* ¶Et in defensione suæ iurisdictionis cõtra delinquentes, asserentes se esse clericos, vel dicẽtes se debere gaudere immunitate ecclesiæ, quãdo propter delictum ab ea per dictos iudices extrahũtur, vel in similibus. De qua defensione iurisdictionis vi. quæ latè dixi supra. in. c. 20. in glo. *Surpan.* & in alijs glosis eiusdẽ. c. & latissimè in. c. 3. in gl. *En fauor de su jurisdiction.* in principio. & in fine.

[c] O en otra manera, que se fagan a

[c] O en otra manera. [c] S. quandociues illius ciuitatis suo sumptu opera ista faciunt, vel in aliqua parte contribuunt in istis faciẽdis: quia vt assolet fieri dum viæ publicæ sternuntur lapidibus soluunt tertiam partem ratione suæ domus, alia tertia soluitur ex condẽnationibus deputatis in operibus publicis, vel ex condemnationibus iustitiæ sumptuum, alia tertia pars soluitur ex bonis proprijs ciuitatum, & sic vtitur.

1 ¶Dic tamen, q† si iudex de suo impendit in his operibus, possit recuperare ab ciuitate, licet sit remotus ab officio, vel expirauit officium eius: quia licet quis remoueatur ab actu, non tamen perdit iura quæ quæsiuit medio tempore. vt tenet Bald. in. l. à tutella. ff. de contrari. tutel. actio. loquendo in rectoribus ecclesiarũ qui de suo impenderunt, & sunt remoti, q recuperãt ab ecclesia, quod nota. & idem Bal. in. c. à crapula. de vita. & hone. cleri. num. 2. per dictam. l. à tutella remotus. idem tenet. * Et facit in simili. l. 20. tit. 16. par. 6. & Abb. in cap. cum pro causa. de procura. nume. 1. & vi. quæ dixi infrà. c. 54. in gl. *ha de hazer*, quasi in fi. & in. c. 3. suprà, in gloss. *jurisdiction.* numero. 31.

SVMMARIVM.

1 *Repetere potest iudex quod expendit pro ciuitate etiam finito officio.*

2 *Artifex, qui promisit facere domum, seu ecclesiam certo pretio, si in isto opere fuit deceptus, quia paruo pretio se conduxit, an pretium iustum sibi restituatur.*

3 *Scienti, & scire debẽti non fit fraus nec dolus.*

4 *Doctor legum minor viginti & quinq; annorum, non potest petere restitutionẽ in integrũ aduersus ea quæ omisit allegare, vel probare in causa sua.*

5 *Locatio & vẽditio paribus passibus ambulãt.*

6 *Deceptus vltra dimidiam iustæ mercedis in cõtractu emptionis, & in omnibus contractibus bonæ fidei agit iuxta formam legis. 2. C. de rescinden. vendi.*

7 *Opus si fuit taxatum, & talis summa taxata non sufficit, potero iubere ne fiat opus & si facit, tenetur restituere residuum quod non erat impensum, nec teneor soluere mercedem de eo, quod postea factum est.*

8 *Operis approbatio, & quantitas mercedis, an potest committi in arbitrium locatoris, vel conductoris, seu tertij.*

9 *Si opus corruit, an artifex teneatur de vitio operis.*

10 *Si promisi facere opus infra certũ tempus sub pœna, & istud non fuit possibile, quia saltẽ sex menses vltra requirebantur, an illi sex menses debeant impleri.*

11 *Artificibus an debeat solui opere facto, vel antea.*

12 *Si locaui tibi domũ construẽdam pro centũ infra annũ, cũ pacto, quod si nõ cõstruerespossim alteri locare, & si contingat me plus locare te nearis ad illud plus, an teneatur ad excessum.*

13 *Promittens facere domum certæ formæ, si recedat ab opere, nil potest petere.*

14 *Promittens facere domum, & si non facit obligauit se ad interesse, pro tali interesse nõ habet instrumentum executionem paratam.*

15 *Qui conduxit opus faciendum, potest alteri locare, si est paris peritiæ, vel si non fuit electa industria personæ.*

16 *Solutio fienda stipendiarijs, non est fienda per substitutum.*

17 *Ad opus publicũ faciendũ accipiẽs pecuniã, si in eo non expẽdit, cum triplo restituit eam.*

A menos

[f] A menos costa. [f] Quia ad officiũ iudicis † pti net ciuitatum damnis occurrere. arg. in. c. cùm venissent. de insti. in fi. & tenet Specu. in ti. de offi. om. iudi. §. 1. nu. 1. & ideo debet, puidere suo posse, vt opera istapar uo ptio fiãt. ¶Sed circa hoc quæritur

[f] menos costa, y a

2 de quæstione, quæ sæpe occurrit. Aliquis † artifex, seu magister in canteria promisit facere domum, ecclesiam, vel aliam rem certo pretio sibi dando, qui deceptus fuit in isto opere, quia paruo pretio se conduxit, & se obligauit ad domum constituẽdam, an restituatur, vt iustum pretium sibi detur. doct. del Casti. in. l. 2. de Toro. in glos. *De las dichas leyes.* 3. col. vers. ex quo dicto. dicit, q multotiens tenuit, q si approbatus in officio, vel si in eo fuit deceptus, non restituitur in eo, vt est in artifice, qui paruo pretio se cõduxit, vel se obligauit constituere domũ certo pretio: debuit enim scire suum officium, quod gerit, & quo vtitur. & sic extenditur tex. in regula scienti. de regu. iur. in. 6. quia non solùm † scienti, sed scire debenti non fit fraus, nec dolus. Et licet. d. Castil. plus non dicat, pro eo facit gl. & ibi Pla. & doct.

4 in. l. profesio. C. de muneri. patri. vbi ait, † q doctor legum minor. 25. anno. non potest petere restitutionẽ in integrum aduersus ea, quæ omisit allegare, vel probare in causa sua, licet alteri minori restitutio detur: quia potest doctori allegari cõpetitio, seu desiderium suum, & professio sua inter se discrepant, vt text. ibi dicit, cùm debeat esse peritus, & instruct° in arte causi dica, ppter quam industriam, & peritiam denegatur restitutio. vt in. l. 1. C. qui & aduersus quos. & ibi Saly. ¶Et facit quod tenet Ang. in. l. 1. §. pueritia. ff. de postulan. vbi tenet, q doctor minor non potest petere restitutionẽ ex eo: quia est deceptus in iure. Nam dicendo se deceptũ in iure, allegat se potius non esse doctorẽ, imo potius, legũ dolorem. de quo vi. Anto. de Bardax. in sua solenni repetitio. l. ex diuerso. §. fi in iudicio. ff. solut. matrim. 2. colũn. & vide Guido pap. in decisione. 88. nu. 4. allegando Saly. in. l. si ex legati causa. ff. de verbo. obligatiõn. in sua repeti. Bald. in. l. rem maioris pretij. C. de rescindenda vendi. in sua repeti. & vi. Ias. in. l. 1. C. de iuri. & fact. igno. numero. 5. ¶Sed contrarium, q restituatur, si est deceptus.

5 vltra dimidiam iusti pretij videtur: quia sicut † in venditione succurritur, ita in locatiõe: quia locatio, & venditio paribus passibus ambulant. vt in l. 1. ff. locat. & est in. l. si pactione. C. de vsuri. tenet Philip. Dec. cons. 583. in prin. Montal. in. l. 5. tit. 10. for. ll. libr. 3. in glo. *La vendida.* in prin. & in fin. ¶Et facit quod tenet Bar. in. l. item si pretio.

6 §. quemadmodum. ff. locati. vbi tenet, † q si aliquis est deceptus vltra dimidiam iusti pretij, vel iustæ mercedis, agitur secundum formam. l. 2. C. de rescin. vendi. & d. l. 5. fori. quæ non solùm habet locum in contractu emptionis, sed in omnibus contractibus bonæ fidei. Idẽ tenet Roman. in consili. 422. in princi. & Montal. vbi suprà. & idẽ videtur tenere pragmatica facta per nostrũ regem Carolum in curijs Segouiæ petitiõe. 110. Et sic quotidie vidimus, q isti artifices sæpe petunt operare videri, vt sibi satisfiat si sunt decepti, sed pro opinione cõtraria. Sed postea fuit facta lex in curijs Vallisoleti per nostrum Carolũ. anno. 1537. petitione. 85. vbi in expresso cauetur, q isti non possunt allegare hanc deceptionem, nec super eam debẽt audiri. quam vide, & nota.

7 Facit, q si opus † fuit taxatũ, & postea talis summa, quæ fuit taxata, non sufficit, potero inhibere ne fiat opus, putà, ego volebam ædificare domum, villam, vel fortalitium, & mandaui tibi artifici, vt excuteres quanto accenderat expẽsa in ædificando vltra operas, & dixisti ad ducenta, de quibus tradidi centum, & de illis expendidisti quinquaginta in lapidibus, & postèa comperiatur q necessaria sunt trecenta, q potero inhibere tibi, ne in opere procedas, & si contrarium facias, teneris restituere residuum pretium, quod non erat impensum, nec teneor soluere tibi mercedem de eo, quod postea factũ est: quia possum pœnitere, & desistere à contractu, propter mendacium. tex. est. & ibi Bar. & Paulus de Castr. in l. cùm in plures. §. mandaui. ff. locati. ¶Et si ap-

8 probatio † operis potest committi in arbitrium locatoris, vel conductoris, vel tertij, & quantitas mercedis ante opus factum, vel postea, vide latè Paul. de Castro. in. l. si in lege. ff. locat. & doctor. in. l. si quis arbitratu. ff. de verborum obligatiõe. & tex. in. l. 16. titulo octauo. parti. 5. ¶Vbi etiam

6 text. tenet, q si artifex † fecit opus, & postea corruit, tenetur de vitio operis. & facit tex. in. l. ea lege. §. locaui. ff. locati. vbi ait, q qui locauit operas suas vt certum opus faceret, tenetur de operis vitio, siue vna pensio, siue singulos dies præstita fuerit. Secus si operas suas singulis diebus locauit, nec ad certum tempus se astringit: quia de vitio operis non tenetur. qui text. est singula. & vide ibi Bartol. & Pau. de Castro. & Cremen. singula. 80. Roman. singula. 31. * Et singulariter Bal. in. l. aduersus. C. locati. & Peregrina in parte locatio. quæst. 9. in gl. tenetur. * Et de intellectu. vide per Alexand. in additio. ad Bartol. in dicto. §. locauit. & singulariter Roman. consilio. 297. vbi de materia, an ædificans teneatur de vitio operis. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris.& vide Ioan. de Plate.in.l.nullus qui.C.de decurio.libro decimo.numer.3. vbi extendit hoc, q non solum artifex teneatur, imò si ædificium à substituto confectũ ruat eius vitio tenetur substituẽs: quia debet seruire periculo substituẽtis, & talis artifex vsq; ad quindecim annos, tenetur de vitio operis. vt text.in.l.oẽs. la primera. C.de operibus publicis.& text.in.l.21.titulo.32. Parti. tertia. vbi vide. ¶ Et an dominus teneatur supplere aliquid ratione cursus. vide Specul. conscientiæ in tractatu secundo. capitulo secũdo. §. 1.&.2.& in.l.si maritus.ff.locati. & ibi Bartol. & Paul. ¶ Et q teneatur de operis vitio, intellige donec opus approbetur: quia post approbationem non tenetur de periculo. vt tenet Paul. de Castro in.l.opus.ff.loca. vbi quoq; tenet, q quãdo dominus est in mora mensurandi opus, periculum spectat ad ipsum. ¶ Sed quid si tale opus corruit, an habeat totale tempus ad refectionem talis operis? Dic q sic. vt Barto. in dicta.l.si maritus.ff.locati. ¶ Quoq; nota, q si promisit facere
10 opus infra† certum tempus sub pœna, & perficere, & istud non fuit possibile: quia saltem sex menses vltrà requirebantur, illi sex menses supplebuntur, nec committitur pœna dum sint elapsi. tenet Paul. de Castr. in.l.insulam. ff. locati. §. in operis. vbi in. §. quidam eiusdem legis. habetur, q si conductori promittitur pecunia ad opus faciendum, potest illam primo petere, si satisfdat de expendendo illam in opere. vt ait Barto. & Paul. de intellectu. Et vide Bartol. in.l. aduersus. C. locati. & ibi Baldus. & Pala. Ruuios in repetitione. capitul. per vestras. de donatio. §. vndecimo. folio cẽtesimo decimoquarto. nume
11 ro decimoquarto. vbi ait, q licet artifici† debeat solui regulariter opere perfecto, tamen ædificatores domorum hoc non seruant: quia ista interpretatio esset eis nimis onerosa, & possunt cessare ab opere. ¶ Adde quoq;, quod tenet Paul. de Castro. in.l.item quæritur. §. si in lege. ff. locati.
12 vbi ait, q si ego locaui† tibi domum constituendum per centum infra annum, cum pacto, q si non constitueres, posim alteri locare, & si contingat me plus locare tenearis ad illud plus: & quia non construebas alteri locaui pro centum & decem, volo vt soluas illa decem, certè ita demum teneris si locaui in eadem forma, vel leuiori. Secus si grauiori, vt si locaui tibi vt faceres tres cameras, illi verò vt faceret quatuor: quia propter istud excessum videor dare plus. vt ibi per eum. Vbi quoque vide, quid si non locaui, sed ego feci opus conducendo operarios de die in diem, quod nota. Vide Bald. in materia. in.l. ædem. C. loca. tertia column. numero nono. vbi
13 tenet, q† si aliquis promisit facere domum certæ formæ, quòd si recedit ab opere, nil possit petere, & idem dicit in famulo qui seruiuit domino. ¶ Nota in proposito, quòd si aliquis promi-
14 sit† facere domum, & si non facit obligauit se ad interesse, quòd pro tali interesse non habebit instrumẽtum paratam executionem. vt tenet Rodericus Suarez in repetitione. l. post rem. ff. de reiudicata. column. 18. versiculo. limita. & vide Iason. in.l.certi cõditio. ff. si certum petatur. * Et an obligatus ad domum ædificandam possit ad hoc præcisse compelli, si stipulor vult magis factum quàm interesse: vi. glo. in.l.cum pro eo. C. de sent. quæ pro eo quòd interest: vbi tenet, q sic. & vid. Peregrin. in parte facere. * ¶ Quoque
15 dic, quòd ille qui† conduxit opus faciẽdum, potest alteri locare. vt est text. in.l.si cui locaueris. ff. loca. quod intellige, si est paris peritiæ, vel si non fuit electa industria personæ, aliàs secus. vt Paulus de Castro ibi. de quo per Spec. in titulo de salarijs. §. finali. versiculo. quid si doctor. & versiculo. & eadem quæstione. numero nono & decimo. Et vide Plate. in dicta lege nullus qui. C. de decurio. libro. 10. numero. 3. & vid. text. singul. in.l. de pollicitationibus. ff. de pollicita. vbi promittens facere opus, possit, si necessariũ fuerit, opus illud per alium explicare, commendat eum Roma. singula. 74. ¶ Tamen qui debet sol-
16 uere soldaderis,† & stipendiarijs, debet personaliter, & sua manu soluere non autem per substitutum potest soluere stipendiarijs, & similiter, & sua manu recipere, non autem per substitutũ recipere debent. tex. & ibi Pla. in.l. iubemus per hanc. C. de erogatio. milit. libro. 12. in princi. ex quo infert, quod stipendiarij non possunt constituere procuratorem ad suum stipendium recipiendum. & idem tenet Francis. Luca. in tracta. de fisco. in prima parte. nu. 99. tomo. 6. tracta. folio. 8. ¶ Adde quoque ad supradicta, quòd si quis
17 † pecuniam accepit ad aliquod opus publicum faciendum, & non expendit, sed in se retinuit, vel alteri in proprios vsus conuertit, punitur ad restitutionem dictæ pecuniæ, & in triplum plus quod habuit fisco dandum. l. secunda & tertia. §. sed & qui publici. ff. ad.l. Iulia. pecula. prout tenet. d. Francis. Luca. in dict. tracta. de fis. in. 2. parte. nu. 47. tomo. 6. tracta. folio. 10.

g **Prouecho.** g Quia vniuersitas nõ debet pati lęsionem. vt in.l. suo. ff. de in integr. restitu. & in. c. primo. eodem ti. & in. c. primo. de rebus eccles. non aliena. * Et quia non sunt importabiles sumptꝰ imponẽdi: vt Bald. in.l. si in aliquã. ff. de offic. procõ. nu. 4.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Ad opus faciendum viri sufficientes debent constitui.*

2 *Quæ personæ iurare debent circa administrationem officiorum suorum.*

h **Tales.** h Idem tenet Barto. in.l. prima. C. de sacrosanct. eccle. nu. 7. dicendo,
1 q ad quodlibet opus† faciẽdum debent poni viri sufficientes ad illud. * Et idem tenet Bald. in.l. si in aliquam. ff. de officio proconsul. num. 4. q procuratores operum debent esse diligentes: & facit. l. si pupilli. §. videamus. ff. de negoc. gest. * ¶ Et tales præpositi in talibus administrationi-
2 bus debent iurare† se facturos officium suum fideliter, & solicitè, & secundum iustitiam, & omni fraude & dolo remotis. vt text. & ibi Plat. in. l. iubemus per hanc. C. de eroga. milit. libro. 12. ¶ Sic etiam iurare debent aduocati in principio causarũ. l. rẽ nõ nouã. C. de iudi. §. patroni. ¶ Si militer tutores, & curatores iurant tempore administrationis à iudice decretæ. vt in authentic. vt hi qui obliga. res perhib. §. fi. colum. 6. & Bar. in.l. legitimos. ff. de legiti. tut. ¶ Quoque iurant executores testamentorum. argum. cap. fi. de testament. in. 6. & Plat. in dicta. l. iubemus. ¶ Simi liter iurant rectores hospitalium. Cle. quia contingit de religio. domi. ¶ Quoq; vendens bona debitoris authoritate iudicis. l. fin. in fine. C. de bon. aut iudi. posi. ¶ Et est regulare in quolibet administratore, vt iuret. vt in authent. ius in quod præs. in principio. in gl. 2. colla. 2. & vi. quę dixi supra in procemio in glo. *En los casos.*

Prætor. Cap. XXXIII. finis.

Sequitur Cap. XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Punitur iudicens collectam, vel aliud extraordinarium exigens præter conscientiam principis.*

a **Eyes.** a Vt in.l.16.tit.1.li.7. in ordi. rega. cũ. l. sequenti. & vi. quæ dixi supra in capitul. 8. in glossa. prima. & in capitulo. 25. in
1 glos. fina. ¶ Aliàs punitur† iudicens collectam, vel aliud extraordinarium, & exigens præter cõ scientiam principis. vt in dicta. l. regia. & de iuri communi punitur in quadruplum. Secus si de impositione ex conscientia principis facta plus exigat, quàm impositum fuerit. tunc punitur in duplum. vt tenet Ioann. de Plate. in.l. placet. C. de excusa. muner. libro. 10. per textũ in. l. vnica. C. de super exactio. eodem libro. & ibi glos.

mas prouechos del concejo que ser pudiere: y que las per

SVMMARIVM.

1 *Ciuitates sine permissu principis an possunt imponere munera patrimonialia.*

2 *Habẽtes pecunias possunt cogi eas mutuare rei publicæ tempore necessitatis.*

b **Sin nuestra licencia.** b
1 Quia ciuitates† sine permissione principis munera patrimonialia non inducunt. vt in.l. forma. §. si verò. ff. de censibus, sed contrarium videtur in.l. omnes. la. 2. C. de oper. pub. & quia in his publicis quod agit princeps in vrbe, idem agit præses in prouincia sibi decreta. C. de expens. in lib. 11. l. vnica. Item quia commissa est sibi refectio publicorum; & alia ad hoc pertinentia. vt in dictis iuribus. & in authentic. de manda. principũ. §. sed etiam pro vberta. collatio. 3. ergo collectæ impositio, cum sine illa non potest cõmodè expediri. l. ad rẽ. ff. de procur. facit quod tenet Bar. in. l. prima. C. de mulieri. in quo loco libr. 10. vbi dicit generaliter collectam pro causa necessitatis possunt ciuitates, quę superiorem habent, imponere, sine permissu principis. vt in dicta. l. omnes. & in. l. prima. §. fina. ff. quod cuius. vniuer. nomi. pro casu verò vtilitatis non possunt. Vnde si aliqua ciuitas vellet donare principi: non posit proinde collectam imponere. tenet Lucas de Penna in. l. hac prouidentissima. C. de quibus muneri. vel præstatio. lice. se excusa. libro. 10. columna octaua. versiculo. 24. Istam quæstionem examinat, & dicit, quòd sibi videtur, quòd etiã pro causa modicæ vtilitatis posit vnaquęque ciuitas impunè, & absque superiorum promissione pro causa propria collectam imponere, si tamen omnes cõsentiant, illis autem inuitis secus. Et quod dicit de inuitis esse verum, nisi quando collecta imponitur pro ędificandis mœnibus publicis, vel pro refectione pontium, aquæductus & viarum

& viarũ: quia si est vtilitas, potest præses imponere collectam sine permissu principis. etiã vicinis inuitis. secundũ Lucã. de Pen. vbi supra. Sed hodie per istum tex. si pecunia inducitur, principis licẽtia requiritur. Et idẽ tenet tex. in. l. placet C. de excusa. mu. li. 10. & in. l. 11. C. de sup in dicto. eo. li. tenet Pau. de Citadinis in trac. deiu. patro. in. 1. part. n. 35. vbi quoq; dicit, q̃ de iure ciuitas nõ põt imponere collectas, vt principi donaret, licet de facto sic, sed si nõ recognosceret superiorẽ, posset. vt ibi. ¶ Attamẽ licet collecta nõ posset fieri sine pmissu pricipis, tñ tẽpore necessitatis habẽtes pecunias cogi possũt eas mutuare reipublicæ, nõ sub vsuris, vt plerique faciunt quia oĩ iure sunt prohibitæ, sed gratis, & ad restitutionem spectare tenẽtur, donec fiat collecta, ex qua sibi possit satisfieri, & adhoc possunt cogi sine licẽtia pricipis. tenet Guiller. đ Cun. in. l. neminẽ. C. de sacrosanct. eccle. & ibi Cy. & Saly. & tenet Ioãnes. de Plat. in. l. prima. C. de omni agro deserto. lib. 11. sequitur Ripa. in tracta. de peste. in. 4. par.

sonas que en ello ouieren de entẽder, sean [h] tales, que lo fagan fielmente, y no fagã cosa demasiada, saluo la que fuere necessaria, para que la obra sea bien hecha. Y el que fuere obrero, y veedor de la obra no tenga cargo de recebir, y gastar el dinero por su mano.

Prætor. Cap. XXXIIII.

TRosi que no consientan hazer, ni hagan derramas sobre los pueblos, sino como quieren las leyes[a] que disponen de tres mil marauedis arriba no se faga sin nuestra licencia[b] y mandado, aunq̃ digan que

nu. 162. ¶ Tamen si sub vsuris recipiunt, est licitũ prout tenet Iaſ. in. l. cunctos populos. C. de sum ma tri. & fi. catholi. nu. 52. quem vide. Quod ego non credo, quia sunt prohibitæ omni iure, vt dictum est. vi. quæ dixi suprà. in. c. 17. in glo. *Rẽtables prẽcios*. nume. 33.

c **Costumbre.** [c] Vi. quæ dixi. in ca. 8. eod. in parte, *Costumbre de lo dar*. & quæ dixi in. ca. 24. in glossa. *o prescripcion*.

d **Seentienda.** [d] Nota text. quia per eum declaratur dicta l. 16. titul. primo. lib. 7. in ordina. regali.

SVMMARIVM.

1 *In collectis exigendis primò debet incipi à diuitibus, & postea descendi ad pauperes, & æqualiter fieri debet pro portione possessionis, & nõ debet quis grauari vltra modum suæ substantiæ.*

2 *Grauatus in collectis vltra modum, debet officium iudicis implorare.*

3 *Ciuilia munera pro modo fortunarum sustinẽda sunt, & imponũtur quoq; possessionibus alienigenarum.*

4 *Pauperes an excusantur à muneribus, nec dũ à patrimonialibus, sed etiam à personalibus.*

5 *Paupertas excusat à pluribus, & cæcitas, & infirmitas.*

6 *Paupertatem quis debet probare, an excusans se paupertate, annominans diuitias.*

7 *Si quis est appellatꝰ pauper, vel cæcus, an agat iniuriarum.*

8 *Pauperes non solùm sunt immunes à collectis, verumetiam plures alij.*

e **Pobres** [e] Quia in istis iudex potest in facto supplere pro istis psonis, quæ facta sua exponere nesciunt, vt pro pauperibus, pupillis, & viduis, & miserabilibus personis, & carceratis, ac similibus, putà infirmis. vt notat Cy. in. l. mulieres. C. si mancipit. fuer. alie. & Bald. in. c. bonæ memoriæ de postula. prælatis. nu. 6. ¶ Et in istis collectis exigendis, † primò debet incipi à diuitibus, & postea debet descẽdi ad pauperes, facta prius æquali impositione proportione possessionis, & iugationis, id est, iugorum terræ vnicuiusq;. vt tenet Ioann. de Plate. per

per tex. ibi in. l. comparationi. C. quibus muner. seu præsta. nemi. licet se excusa. lib. 10. & per. l. 2. C. de anno. & tribu. eod. lib. vbi dictus Ioa. de Plat. quoq; in numero. 2. dicit, q̃ non debet quis grauari vltra quam modum substantiæ suæ patiatur. vt in. l. fi. C. de immunita. nemi. conce. lib. 10. quod extendit tã in tributis merè realibus, quàm in collectis, q̃ imponũtur psonæ pro rebꝰ, quia vtrobiq; est ead. ratio. Et idem Pla. in l. vltra modũ. C. quẽ ad mod. ciuili. mu. inducant. lib. eod. 10. dicit idẽ q̃ đ bet fieri, ne qs vltra modũ, & quantitatẽ sui patrimonij grauetur. Quæ æstimatio rerum mobiliũ & immobiliũ debet fieri deductis sumptibus, & vltra sumptum [n] non debet quis grauari. vt ibi.* Et quòd omnia bona immobilia & mobilia ęstimẽtur in ista collecta in ponenda, tenet Peregrin. in parte munus. 6. col. & quòd collecta est imponenda secundum facultates commorantium, est tex. in. l. 20. titul. 32. par. 3. & ibi Grego. Lopez. *¶ Quinimo dicit idem Pla. in. l. prima. C. de censi. & censito. lib. 11. quòd si notarius censitoris per collusionem, & ad complacentiã alicuius potentis scribat maiorem æstimationem pauperi, quam ipsi potenti, vel de æstimatione potentis detrahit, & addit in ęstimo impotẽtis, impotens solum soluit veram æstimationem, & non plus. ¶ Grauatus autem vltra modum debet officium † iudicis implorare. vt ibi in dicta l. fi. C. de immunit. nemi. conced. lib. 10. dum dicit, præses prouinciæ prospiciet. & Petrus Antiboli. in tracta. de muneri. in. 3. part. §. 4. num. 88. tomo. 6. tracta. foli. 42. per. d. l. vltra modum. & per. l. 1. & 2. C. quemadmo. ciuili. mune. & tenet Bal. singulariter in rub. de appella. in Decretali

estan en costũbre[e] de repartir algunos marauedis para sus gastos, o para otra qualquier cosa. Y el reparti miẽto de los dichos tres mil marauedis se entiẽda[d], que en toda la ciudad, o villa, y su tierra se no repartã mas de los dichos tres mil marauedis: saluo donde la tierra suele repartir por su parte,

bus. nu. primo. vbi si alicui imponitur collecta per decuriones ciuitatis, & ex hoc iniustè grauatur, potest à tali grauamine appellari, quia decuriones vice magistratus fungũtur. l. vbi assunt. ff. de tutori. & curat. dat. ab his. ¶ Facit tex. & in l. ciuilia munera. C. de muneri. & honor. li. 10. vbi ait, † q̃ ciuilia munera per ordinẽ pro modo fortunarum, vt dictum est, sustinenda sunt. i. per modum facultatũ possessionũ & diuitiarũ etiam possessionibus alienigenarum imponuntur, licet ipsi alienigenæ nõ sint ibi, nec sortiantur forum eius loci, ratiõe domicilij possessionibus imponũtur tales collectæ, secũdũ Lucam de Pen. in dicta. l. ciuilia munera. ¶ Qđ totum vt dictũ est, spectat ad præsidem prouinciæ prouidere, & seruari facere. vt in. l. tertia. §. præses. ff. de muneri. & honori. vt inde grauati leuamen accipiant, quod per difformia, & crimi nosa commercia impositum sibi esse deplorant l. qui grauatos. C. de censi. libro. 11. ¶ Et quia inæqualiter enim factum in melius est reformandũ vt in. l. maioribus. C. communia vtriusque iudi. vnde dicit imperator, æqualitatis enim, & iustitiæ sumus amatores. vt in auth. de non eligend. secund. nube. §. fi. colla. prima. & Plat. in dicta. l. vltra modum. & text. in. l. prima. in dicto titul. de censi. & censito. libro. 11. vbi probans esse grauatum in eius æstimum addito grauamine releuatur. & ibi Plat. quomodo probatur.* Et non solum in positione seu taxatione gabellæ đbet quis grauari, sed in eis exigendis non debet molestari: quia vt inquit Lucas de Penna. in. l. vnica C. vt nullus ex vicar. pro aliorum. lib. 11. col. 1. in principio, vbi ait, Audite & diligenter attendite iusticiarij, & iudicantes, qui sub prætextu collectæ regis

&æ regis curiæ debitæ repræsalias facilis omniũ de loco: prædasq; interdum agitis velut hostes: nam quòd vniuersitas alicuius municipij debet singuli de ipsa vniuersitate non debent, vt in.l. sicut.§.1.ff.q cujusq; vniuers.no.qđ dicit notandum & menti tenendum Grego.Lopez.in.l.15. titul.10.par.7.in.gl.*en vuestros lugares*: & vi. tex. singul.in.l.13.titul.2.parti.3.vbi tenet, quòd pro debito vniuersitatis personæ particulares non tenentur, nisi esset consuetudo in contrarium: quia tunc caperentur iumenta singularia personarum, vt Gregor. Lopez. ibi: allegando Bal.in.l.etiam.C.de executio.rei.iud. & facit.l. 4.titul.15.part.7.vbi pro iura principis possunt pignorari greges, dummodo non includãtur ne fame pereant.vi.Peregri.in par.actor.q.2.in.gl. arctari.vbi intelligit si est consuetudo, vel cõtractus ciuium, hoc dicẽdo scilicet quãdo obligãtur homines particulares pro vniuersitate: vt. Bart. in.l.4.§.actor.ff.de re iudi. & Grego. Lopez.in d.l.13.sed dic, q captus pro tali debito non tenetur in solidũ: & ideo si petit declarari ratam suã, & actor non potest declarare eum, forte tot sunt ciues q non potest apparere quantum tangat pro rata: tunc sic captus debet relaxari.Bal.in.l. stipendia.C.de execu.rei.iud. & Peregrina.vbi suprà.sed hoc intelligo nisi quilibet se obliget in solidum: vt Bar.in.d.l.4.§.actor.numer.11.& an executio possit fieri. indehæsis & pratis ciuitatis.vi.suprà.in.ca.30.in.gl.gracias.in fin.in additione.& an officiales cõcilij possint capi.vi. l.64.in legibus *del encabeçamiento general*.* Quinimo pauper† excusatur à muneribus, nec dũ à patrimonialibus, sed etiam à personalibus.vt in l.cũm facultates.&.l.eos qui.C. de his qui muner.libero.lib.10.quod intellige secũdùm Plat. ibi in paupere, qui tota die laborat, p victu quærendo sibi & familiæ suæ, & sic est in inopia intolerabili.vt in.§.sed propter paupertatem. Insti. de excusa.tuto.secus autem si esset inopia tolerabilis, vt quia pauper, non tamen vt oporteat die tim quærere victum quotidianum laborando, quia tunc patrimonialia munera non soluit, sed corporalia sic, vt in.l.cura.§.inopes.ff.đ muneri.& hono. ¶Et quòd propter paupertatem potest collecta remitti, sicut multa, tenet tex.& ibi Bar.in.l.illicitas.§.fi.ff.de offi.præsid.& Pla. in dicta.l.ad subeunda.C.de decuri.lib.10.& vi. Abb.& docto.in.ca.si qui testium.de testib.nu. 8.¶In tantũ, q dicit Petrus de Vbal. in tract.de collectis.tomo.6.tracta.num.19.foli.73. q exactor collectarum possit gratis remittere on⁹ soluendi collectam pauperi. per gl.singul. in.l.omnes.la primera.C.de annonis & tribu. libr.10. &

4

tex.in.l.si peruenire.ff.de verbo.signifi.* Et Peregrin.in parte munus.col.2.in fin.inquit, quòd pauperes, aut quorum nota est paupertas, vt ij. qui dietim laborant pro victu quærendo nil cõferre debent: idem in his qui labsi sunt facultatibus.vt.glo.in.l.etiam.C.de excep.rei.iud.quòd propter paupertatem & de paupertatos fit æstimium nouum, & quòd æstimatores debent se habere modo paternali, vt in.l.iurisdictiones.C. de annonis & tribu.libr.10.& vi.singulariter Rolandi.à Valle.in consi.66.num.50. cum seq.vbi affirmat, quòd in collecta inducenda est multũ attendenda valitudo personarum: quoniam licèt aliqui sint diuites facultatibus, corpore tamẽ sunt infirmi, vt fructus suorum prædiorum vix sufficiãt ad alimenta & alia in proposito: quem vi.vsque in fin.consil.* ¶Quia supradixi, q paupertas non excusat ab oneribus personalibus, fallit quando munus personale est honor, quia ab oneribus excusat paupertas: quia licet sint munera personalia, oportet plus aliquid expendi ratione dignitatis, & officij. vt dicit glos.in.l. rescripto.ff.de muner.& honor. & oportet q ea sit magnificentior, & liberalior. vt in.l.decurionibus.ff.de decurio. ¶Et in tantum est verũ, q paupertas excusat, q etiam paupertas superueniens, seu causata etiam ex facto excipientis, vt quia donauit omnia bona sua alteri, non tamen in fraudem prodest sibi quo ad euitationem munerum patrimonialium, & etiam personalium. vt tenet dict.Ioa.de Pla.in dicta.l.cum facultas. C.de his qui muner.libe.libr.10.tamen secundũ eum talis excusatio, seu exceptio non est perpetua, sed tẽporalis, quia cessat auctis facultatibus. vt in dicta.l.cura.§.deficientium.ff. de muneri. & hono. ¶Et quis dicatur pauper, arbitrio iudicis relinquitur.gl.in authẽ.præterea. C.vnd.vir & vxo.& Iaso.in.l.si constante. ff. solut. matricolu.25.& Plat.in.l.ad scribenda.C.de decurio. lib.10. ¶Non solum paupertas excusat à publicis muneribus, sed etiam à plutibus† alijs. Nam excusat fideiussorem iniustè condemnatum, si non appellat, vt nihilominus agat mandati contra principalẽ procuratorẽ.l.si fideiussor.§.si ignorans.ff.mãda. ¶Excusat partẽ, si diminuit dotẽ filiæ secũdo nubẽti.vt in auth.sed quãuis. C. de rei.vxo.actio. ¶Excusat dominũ non defendẽtẽ seruũ in causa criminali.l. si quis seruus.ff. de custo.reo. ¶Excusat eũ, qui necessitate famis furatus est cibaria, vel vestẽ.c.qui cũ fure. cũ sua gl.de furtis. ¶Et in quibus casibus prodest paupertas, & in quibus nocet, dic vt per Bar.in.l.illicitas.§.fi.ff.de offi.præfe.& vide.44.priuilegi a paupertatis per Lucã de Pẽ.in dict.l.eos qui.vbi

5

ponit

ponit quoq;.17.incommoda paupertatis. quæ per te vide. Tamen in fine dicit, obtentu paupertatis non debet quis agere turpem vitam. vt in c.quoniam simoniaca.de simoni.& in.l.palam. ff.de ritu nupti. ¶Nec pro fauore paupertatis est iustitia relaxanda. Vnde Exod.23. in principio, Pauperis quoq; non misereberis in iuditio. & Leuit.c.14. ¶Et an cæcitas excusẽt à muneribus personalibus? Dic q sic.vt in.l.prima.C.qui morb.se excus.lib.10.& ibi Plat.& in.c.licet. de censi.secus autem à patrimonialibus. vt Plat.in l.infamia.C.de decurio.lib.10. ¶Et quoq; grauis infirmitas præbet excusationem à muneribus personalibus, non autem à patrimonialibus, vel alijs, quæ prudenti.viris consilium requirunt.l. 3.§.corporis debilitas.ff.de iure immunit. tenet Plat.in.l.à muneribus.C.de decurio. eo.lib.10.

6 ¶Sed quis† debet probare paupertatem, an excusans, an nominans diuitias, & qualiter probetur paupertas? Dic vt per glo.& Bar.in.l.si verò pro condemnato.§.qui pro rei qualitate. ff. qui satisdar.cogan.& per Bar.in.l.si constante.ff.solut.matri. Et dic.q fundanti intentionem suam in paupertate, vel diuitijs, siue sit actor, siue reꝰ, illam probare debet.vt in dicto.§.sed & propter paupertatem.Institu.de excusa.tuto.& in dict. §.qui pro rei qualitate.* Et paupertas probatur ob defectũ, item ex loci qualitate, quia moratur in hospitale: itẽ ex corporis debilitate, quia est infirmus, & non potest quærere victum: tenet Peregri.in parte.hæres.q.6.in.gl.hospitali.col. 1.& vi.Rolandinum a Valle.in.d. consilio. 66.*

7 ¶An si quis † est appellatus pauper. aget iniuriarum. Videtur q sic.vt in.l.si creditores. in fine.ff.de priui.credi. Aliqui tamen in hoc distinctionem faciunt, scilicet, quãdo est pauper à natura, & agit actione iniuriarum: quia sunt enim quidam, quos pauperes natiuitas fecit.prima.q. prima.cap.sacerdos & quilibet nascitur nudus. 47.distin.c.sicut hic.& dicitur fieri iniuria, cùm pauper vocatur aliquis, iuxta illud Prouerbiorum.14. Qui calũniatur egentem, ex probrat factori suo. paupertas enim, & honestas à deo sũt. Ecclesiast.19. & ita facilè est in oculis Dei subitò honestare pauperem. ¶Sed quando est pauper ex scelere vt.C.de boni.præs.&.ff.de bonis damnat.& Prouerbi.3. Egestas à domino in domo impij. vel quia prodigaliter, & luxuriosè dissipauit substantiam suam. Luc.15. tunc non agit iniuriarum.vt in.l.eum qui nocentem. ff.de inuiri. quam distinctionem ponit Lucas de Pẽ. in.l.meminimus.C.quand. & quib. quart. pars debe.lib.10.col.5.versi.de facto.& dicit, q hæc distinctio fit in eo, qui aliquẽ vocauit cæcũ, vel clau dum.vt per Andre. de Iserni. in libro feud. tit.de pace iura.firma.§.iniuria. ¶Sed q indistinctè de iniuria teneatur, qui vocat aliquem pauperem, cæcũ, vel claudum à natura, fortuna, vel vitio, dicit Lucas de Penna. vbi suprà. q est argu.in authen.quibus modi.natura.effi.sui post principium.colla.6.ibi, non enim vltio & interdicto.& tex.in.c.omnis qui in fin.24.q. prima. & vi.eund.Lucam.de Penn.in.l.errat qui. C.de castren.pecul.lib.12.col.3.versi.vndecimò quæritur. ¶Et non solùm pauperes sunt immunes à

8 collectis, sed plures† alij excusantur, putà charularij, qui census scribunt. Itẽ illustres comites consistorij imperialis cubicularij, & similes quædam patrimonialia non subeunt.vt in.l.fi.C.de excusa.muner.libr.10.& prætores.eod.tit.l.2.& negotiatores purpuræ imperialis, & præpositi epistolis imperialibus faciendis, libellis ordinãdis, & signatores Imperialium responsorum personalia munera non subeunt.eod.titu.l.eos pater pro bonis, qui filio contulit, non tenetur. Et milites extraordinaria munera patrimonialia quoq; non subeunt, vt tenet omnia dicta Luc.đ Pen.in.d.l.ciuilia munera.C. de muneri. & honor.libr.10. ¶Item excusatur quis ex longissima consuetudine per tantum tempus, cuius non extat memoria non soluit collectas, q possit se tueri negrauetur ad soluendum in futurum, contra antiquã consuetudinẽ.vt Pla.in.l.1.C.de excoctione & transfatione milita.libr.12. licet ibi dicat, q doctores tenent cõtrariũ: quia non debetur collecta, nisi à tempore, quo fuit inducta. Et ita aduersus futuram præstationem, quæ nondum erat inducta, non potest præscribere. vi. ibi & in.l.2.eius.titu. ¶Item sunt immunes camerarij, & magistri, iurati, iudices, & baulij ciuitatum durantibus eorum officijs: nam regulariter honorem sustinenti, munus imponi non potest, vt in.l.honori.ff.de mune.& hono.& ibi glo.& tenet Luc.de Pen.in.l.præcepit.C.de cano. largi. titu.lib.10.in princ. Item excusantur doctores.l. medicos.C.de professo.& medi.lib.10.& consules.vt Plat.in.d.l.indictiones. C. de annonis & tribut.lib.10.n.8.vbi quoque dicit, q nullus excusatur, nec masculus, nec fœmina, præter supra dicti. ¶Vide tu Francis.Luc.in tractat. de fisco. nu.38.tomo.6.tracta.fol.7.vbi est immunis, qui portat res principis. vt in.l. licitatio.§. res.ff.de publi.& vectigal.& Baldus in lege vniuersa.C. de vectigali.& commis.& Guido.Papa. singula ri. 848. ¶Et idem dicit Luca. vbi suprà, q testates, & officiales pro rebus, quas ducunt in officio, non tenentur soluere vectigal. vt in.d.l. vniuersa. ¶Et scholares, p libris, vel rebus, quas deferunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

deferunt,non tenentur soluere vectigal,nec pedagium:quia deferunt causa vsui. vt Alberi. in authe.habita.C.ne filius pro patre.& Pla. in.d.l.medicos.versi.habent etiam doctores.& vid.l.22.titu.4.lib.4.in ordi.regali.¶Quoq; licenciatus excusatur à muneribus tenet latè petrus Antibolinus in tracta.de muneribus.in.3.parte.nu.56.tomo.6.tracta.vide per Pala.Rubi.in repeti. rubricæ de donatio.§.38.per totum.fol.20.

SVMMARIVM.

1 *Collecta imponenda est per ordinem, ita quòd nulli releuetur,& debet fieri pro rebus, quas quis habet minores collectas tenentur.*
2 *Collecta imponitur per solidum & libram magnis & paruis,hoc est(por millares) vt qui plꝰ habet,plus soluat.Fallit vt hic.*
3 *Propter augmentum & diminutionem bonorum fit compẽsatio,& collecta imponitur.*

f Alieuen. fIdem tenet Luc. de Pen. in d.l.ciuilia munera.C. de muneri.& hono.libr.10.dicendo, ꝙ talis collecta† imponenda est per ordinem,idest,ꝙ nullus releuetur,sed omnibus ciuibus,& incolis fiat pro rebus,quas habet,& pro modo fortunarũ, & possessionum,quas alienigenæ habent in loco illo, est talis collecta ipsis possessoribus indicenda. vt ibi per eum.& dixi supra in glo.proxima, in principio.¶Et idem tenet Bal.in rubrica de syndico.in Decret.nu.2.vbi dicit,ꝙ collecta est imponenda,distribuendo eam secundum æstimũ, quod dicit verum,quando imponitur pro munere patrimoniali,sed quãdo imponitur ꝓ munere capitum,tunc debet distribui in capita. vt Bar.in.l.4 §.actor.ff.de re iudi.¶Talis enim collecta,quæ imponitur pro rebus,quas quis possidet,non solùm imponitur possessori bonorum immobilium,sed etiam possessori mobilium.vt tex.& ibi Plat.in.l.patrimoniorum. §.quantũ. C.de muneri.patrimo.lib.10.nam equos tenere & pascere pro communi,est munus patrimoniale.vt in.l.non videtur.C.eod.& similiter habẽs pecunias solas ad fœnerandum,vel tractandum subit onera patrimonialia,sicut habens bona immobilia,vt in.l.fi.§.patrimoniorũ.ff.de muner. & honori.secũdùm Plat.in.d.§.quantum.¶Minores quoq; ad dictas collectas tenentur.vt in.l. etiam minores.C.eod.de muneri. patrimo.quo ad patrimonialia,sed non personalia.vt ibi.& renet glo.in lege non tantum.ff.de decurio.& gl. in.l.2.C.de fund.patri.& eorum conducto.libr. 11. ¶Dum tamen pro modo fortunarum,vt dictũ est,talia munera ab omnibus subeãtur,quia æqua esse debet in spectio in istis publicis functionibus persoluendis,& priuilegiũ cõtra hoc impetratũ nullius momẽti est tenet Petrꝰ Antiboli. in tracta tu ď muneri. in 3.parte. nu.26. tomo.6.tracta. foli.23.per.l.fi. C.de vectigali. & commiss. & per alia iura.& ibi quoque in nu.126.per eũ. ¶Et talis collecta† imponiꝓ solidũ,& librã, magnis,& paruis(hoc est, *por millares*) vt qui plus habet, plꝰ soluat. vt glin l.1. C. ď apoch. publ.libr.10.& ibi Bar.singulariter,& tenet Io.de Pla. in dicta lege indictiones C.de annonis & tribu.eod.lib.10.nu.4.¶Quod dicit fallere in tribus casibus in quibus nõ imponitur per solidũ,nec librã,sed per capita. ¶Primus,qñ imponitur pro satisdãdo ei, qui mutuauit pro soluẽdo salario rectoris quod soluitur ꝓ capita.C.de anno.& capit.lib.10.l.1.cũ enim succedat loco illius salarij,& ideò illius impositiõis naturã immutatur.vt per Bart.in.l.1.C. de apochis pub.lib.10.Et idẽ crederẽ in salario medicorũ,quãdo in aliquibus villis soluitur per collectã,quia debet solui per capita.¶Secũdus,quando imponitur pro euitando aliquo munere sordido,impositio pro euacuãdis aliquibus locis fœtidis.Licet enim munera non debeãt redimi pecunia.l.illud.C.de excusa.muner.lib.10. tamen si propter aliquod sordidũ redimendũ ex permissione superioris imponatur collecta, nõ fiet per solidũ,& librã,sed per capita illorũ,qui tenẽtur ad munera sordida,adquæ nõ tenẽtur nobiles.vt Plat.in dicta rubri.C. de annonis & tribu. ideo nõ debẽt grauari per collectã iuxta vires patrimonij imponẽdã.de quo per Bart.in.l. vnica. C.de muneri.in quo loco.versi.quæro qualiter imponatur.lib.10.& Plat.in dict.l. inductiones. vbi

guen a vnos, y aliuienſ, y escusen a otros, y se faga ď guisa, que se pueda todo bien saber, para que se castigue lo que mal se hiziere, y se pueda dar de todo buena cuẽta, so las penas cõtenidas en las leyes de nros reynos, q̃ defiendẽ, q̃ no fagan repartimientos.

vbi per eum.*Intantum ꝙ nõ valet consuetudo super modo contributionis circa seruitia & tributa regalia,vt tenet Grego.Lopez.in.l.3.titu. 2.par.1.in.gl.bien,quasi in fin.vbi ponit casum: quod euenit scilicet,ꝙ ex parte diuitũ alicuius ciuitatis allegabatur consuetudo longissimi tẽporis:ꝙ si quis ascenderet in facultatibus vsq; ad certam summã,contribueret intantũ,& quãtuncunq; crescerent postea facultates nil amplius soluerent:qui vero nõ ascẽderet vsq; ad dictam summã,ꝙ soluerent per æs,& libran pro modo facultatũ,& ꝙ pronũtiatũ fuit cõtra dictã cõsue
3 tudinem.*¶Et tene,ꝙ propter augmẽtũ,† & diminutionem bonorum iã diu æstimatorũ reficiendũ est æstimum omnium, in quo debet fieri compẽsatio sterilium cũ fertilibus,tam in singulari,quã in cõmuni.vt est tex.secũdũ vtranq; lecturã in.l.omne territoriũ.C.de cẽsi.& cẽsito. lib.11.Et Pla.ibi dicit ita seruari,& ꝙ propter homines ditatos & depauperatos,& propter prædia facta sterilia,vel caumate,vel alio modo perempta,debẽt refici æstimi,& grauati, & depaupertati releuentur,& ditati in plus æstimentur: quia secũdũ augmẽtũ,& diminutionẽ rerum,fit augmẽtũ,& diminutio tributi.l.forma.§.illam ff.de cẽsibus,&.l.3.C.de iur.emphit.¶Et in hac renouatione æstimorũ debet haberi cõsideratio quanto plus vel minus valẽt,nunc bona vniuscuiusq;,quã primò fuerũt æstimata secũdùm Pla. ibi.& in.l.1.eius titu.¶Vbi quoq; dicit,ꝙ vnusquisq;prouincialiũ debet sua bona profiteri, vt æstimẽtur secũdũ æquã æstimationẽ soluat tributũ,vt prædia meliora plus soluãt,q̃ sterilia: & si vnus est grauatus,quia bona sua caumate perierũt,releuetur à cẽlitore,vt in. d.l.forma. ¶Et isti sic grauati à perequatoribus, seu æstimatoribus infra annum habent facultatem conquerendi,quo elapso,non audiuntur, exceptis minoribus & absentibus causa reipublicæ.tex.in.l. qui priuatos.C.eod.tit.de cens.& cẽsit. ¶Quod grauamen potest reparari dupliciter,scilicet,per appellationem, vel per accusationem criminalem,petendo peræquatorem puniri pœna.l.peræquatores.eius tit. ¶Item potest reuocari grauamen per viam principalis petitionis,implorãdo officium iudicis,vt tenet glo.& Pla.ibi.& ita vtitur.¶Et vide Bal.in.c.clerici,de pactis.vbi tenet,ꝙ augmentatis facultatibus, augmentãtur æstimi in communi,& econtra propter pauperatem fit nouum æstimum.

Prætor. Caput. XXXIIII. finis.
Sequitur Cap. XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Correctores ciuitatum,& villarum,secũ non teneant alium tabellionẽ, præterquam tabelliones numeri dictarum ciuitatum,coram quibus omnia documenta publica transeant. Tamen ad faciendas informationes criminales,& alia acta secreta possunt habere alium, dummodo post publicationem reintegrentur tabellionibus publicis numeri.*
2 *An tabelliões creari à principe, vel à papa possint sedere in iudicio cum iudice, & colligere instrumenta,& contractus laicorum.*
3 *Instrumenta collecta à tabellionibus principis vel papæ,debent publicari.*
4 *Ex publicatione testamenti confecti à notario principis, vel papæ mittitur hæres in possessionem hæreditatis.*
5 *Si testamẽtum nuncupatiuum non fuit in scriptis redactum,& solennis numerus testiũ ante competentem iudicem deponat, & in scriptis redigatur vigore talis scripturæ potest hæres mitti in possessione hæreditatis.*
6 *Testamentum per testes probari potest.*

a DEl numero. a Idẽ tenet de in.l.9.titu.16.lib.2.in ordina.regali. tex.quẽ vi-
1 vbi ait,ꝙ correctores† ciuitatum, & villarum,secũ ad officia non ducant, nec teneãt alium tabellionem,præter tabelliones numeri dictarum ciuitatum,& locorum,vbi sic deputatur,coram quibus omnes processus, & publica instrumenta,seu documenta trãseant, vt sua priuilegia fori,& consuetudines disponunt: tamen dicti correctores possunt secum habere alium quemcunque tabellionem,etiam extra locum, coram quo inquisitiones, & actus secreti fiant in causis dumtaxat criminalibus,sed post publicationem talium inquisitionum,seu actuũ reintegrentur,& dentur tabellionibus publicis numeri dicti loci,vt coram illis dicti actus & inquisitiones sequuantur.vt in dicta.l. regia cauetur, & hic in nostro tex.¶Et facit tex.in.l.4.titu.18. lib.2.in ordina.regali.vbi publici tabelliones de numero illius loci de his qui sedent in auditorio,vel in curia publica & colligunt acta iudicij debent facere contractus & testamenta,& sede-
2 re cum iudice:alij autem tabelliones† publici

Universidad de Deusto
Biblioteca

creati à principe, vel à papa, vel ab eo, qui habet potestatem craandi tabelliones, vt sunt multi domini temporales in suis locis. vt tenet Innoc. & alij in ca. cùm. p. tabellio. de fide instru. Abb. & docto. in. c. accedentibus de præscriptio. Isti enim tabelliones, & notarij non possunt sedere cum iudice, nec colligere instrumenta nec contractus laicorum. vt in dicta. l. 4. ordi. & in. l. 8. ei⁹ tit. & tenet doctor del Castillo in l. 3. de Toro. in glo. Escriuano. ¶ Tñ si non inuenitur tabellio de numero, alius Imperatoris, vel regis notarius, potest colligere testamenta laicorum. vt in dicta. l. 4. q⁹ in notario papæ, ego non credo per dictam. l. 8. ordinamenti. secus in tabellione regali per dictam. l. 4. ibi. *En las ciudades y villas donde ay escriuanos publicos de numero, o de concejo.* quia istis deficientibus, tabellioni regis datur fides. & hoc teneo, licet doctor del Castillo in dicta. l. 3. indistinctè tenet, q⁹ notario papæ, & Imperatoris non detur fides deficientibus tabellionibus de numero, quia dictũ suum solum habet locum in notarijs papæ, secus in tabellionibus principis, quia istis datur fides in curia, & deficienti de numero in aliis partibus. vt in dict. l. 4. ¶ Et sic q⁹ si isti tabelliones principis in loco vbi sunt tabelliones de numero, vel si tabelliones papæ aliqua testamenta colligunt, debent publicari † coram iudice seculari, ac si collecta essent à priuatis personis. vt ibi per doctor. del Castillo vbi suprà. ¶ Et ex ista publicatione mittitur hæres in possessione † hæreditatis. vt tenet Rodericus Suarez in repetitione legis si post rem. ff. de re iudica. col. 110. in fin. vbi tenet, q⁹ si testamentum nuncupatiuum non fuit in † scriptis redactũ, sed solennis numerus testium ante competentem iudicem testes deponant, & in scriptis redigantur, q⁹ vigore tales scripturæ potest hęres mitti in possessione ex edicto diui. vt ibi per eum. & vi. tex. in. l. 4. titul. 2. Partita. 6. & Iaſ. in. l. 2. C. de bonorum possess. secũdùm tabula. nu. 4. & 5. & Baldus in sua practica. in parte nono quæritur. folio. 62. ¶ Facit quod tenet Abb. in cap. fi. de fide instrumenti. in fin. & Hippolyt. de Marsi. in. l. prima. §. præterea. ff. de quæstio. nu. 123. & Iaſ. in. l. prima. C. de procur. nu. 13. vbi tenent †, quòd testamentum potest probari per testes & Iaſ. in. l. publicati. C. de testamẽ. scilicet, per quinque testes. vt in lege prima, tit. *De los testamẽtos.* in ordination. reg. ¶ Et nota, quòd si isti testes deponant de testamento, & sint cõtestes, tamen null⁹ eorũ deponat nisi ạ̃ presentia: qa interrogati de alijs dicunt nõ recordari, tales testes faciũt ꝓbationem. vt tenet Paulus de Castro in lege finali. C. de bonorũ possessio. secundùm tabula. ¶ Sed antea quam tales testes recipiãtur, requiritur, quòd pars, cui tangit, citetur vt Baldus in dicta lege publicati. & non est necesse, quòd agat ordinariè petitiõe hæreditatis. Sed solummodo ad receptionem testium. vt Baldus ibi. & Alexander numero septimo dicit, quòd est communis opi. & in hoc nõ attenditur quòd non sint senes, vel validi testes, vt Baldus in consili. 52. in secundo volu. ¶ Et an in defectum tabellionis iudex potest scribere actu vide quæ dicam infra in gloss. in escripto. in cap. 36. infra. num. 3.

Prætor. Caput. XXXV.

¿Trosi, q̃ las audiencias, & otros autos de justicia los fagan todos ante los escriuanos del numero [a] de la ciudad o villa, donde ouiere de conoscer si alli ouiere escriuanos del numero. Saluo si ouiere escriua no nombrado por nos para las causas criminales: y no tome otro ninguno escriuano, saluo vno, si quisiere para recebir quexas, [b] y tomarlas primeras informaciones de los crimines, para prẽder a los que por informacion hallarẽ culpados, por se guardar mas el secreto, Y estoh echo se remita [c] ante el escriuano del numero, o de la carcel, si le ouiere. Y que los processos criminamen semel electus non potest, nec debet remoueri, nisi ex causa superuenienti. propter quam remoueatur. vt per Spec. in tit. de citatione. §. 1. versi. sed nunquid. & habetur per Bar. & Bald. & Ang. & Sal. in. l. tres denuntiationes. C. quomodo & q̃. iud. & per Anto. Fran. & alios additio. in additio. ad Abb. in. c. quoniam contra. de probatio. in additio. quæ est. in. 1. colũ. in. 3. notabil. nu. 3. quæ incipit, Adde in quantum. ¶ Sed tu intellige verum, q⁹ nõ potest notarius remoueri. s. per iudicem ordinarium, secus in delegato, quia iudex delegatus potest mutare tabellionem, & alium subrogare loco sui ad liberum arbitrium vt tenet Ang. in dicta. l. cùm sententiam. & dicit esse notabile allegando Inno. in. d. c. 1. & dicit et se casus coniuncta gl. in. c. statutũ. §. notarius. de rescript. in. 6. ¶ In tantũ ordinarius non põt mutare notariũ. q⁹ extende, etiam si sit de consensu partiũ, non potest mutare. Ita Bal. in. l. testamẽta. 1. col. C. de testamẽ. & idem Bal. & Ang. in. l. 1. de sponsalibus & Bart. in. l. 1. §. 1. C. de iure delibe. Iacob. Butri. in. l. prima. ff. de officio consul. ¶ In tantum notarius non remouetur, q⁹ etiam si notarius sit suspectus alicui partium in causa, non remouetur † sed alius sibi adiungitur, sicut de

SVMMARIVM.

1 *Accusatio non debet porrigi notario, sine præsentia iudicis.*

b Iste tex. est pro dicto Pau. de Castro in. l. hac consultissima. §. si. in fin. C. de testamen. vbi tenet, q⁹ accusatio non debet porrigi coram † notario sine præsentia iudicis. Et ideo intellige istũ text. vt tabellio accusationes recipiat, scilicet, in præsentia iudicis. vt in. l. si quis se. C. de accus. & quod notatur per Bar. in. l. si finita. §. Iulianus. ff. de dãno infecto. ¶ Vide tu casum in quo corã tabellione potest quærellare in. c. iudicum syndicatus. in cap. 3. in glo. *Escriuano.*

Summa-

SVMMARIVM.

1 *Postquam iudex elegerit notarium, non potest cum mutare vsq; in finem causæ.*
2 *Si notarius, qui incepit scribere actu se absentauit, alius ex mandato iudicis potest redigere scripturas in publicam formam.*
3 *Iudex ordinari⁹ nõ põt mutare notariũ, etiã de consensu partium, secus est in iudice delegato.*
4 *Si notarius est suspectus, non remouetur, licet recusetur, sed alius sibi adiungitur.*
5 *Suspicio notarij potest probari per iuramẽtum partis, sicut probatur suspicio iudicis.*
6 *Facta recusatione, ligatæ sunt manus notarij, & quicquid ab eo gestum est, nõ tenet, sicut dicitur de iudice recusato.*
7 *Si vnus iudex incepit de causa cognoscere, ali⁹ non põt in illa se intromittere.*

c Remita. cNota casum, in quo, fit remissio, processus de vno tabellione in aliũ, & exceptis istis casibus cõtrarium est de iure communi: quia postquã † iudex elegerit notariũ, nõ põt eũ mutare vsq; in fine causæ. Ita dicit Bal. in. l. 2. C. quomo. & qñ iudex circa finẽ versi. sed nũquid posit vti. nu. 9. Idẽ tenet Bald. in. l. fi. col. 2. versi. quæro si notarius. C. de re iudi
2 cata. vbi dicit q⁹ si notarius, † qui cepit scribere acta, se absentauit, ali⁹ põt mãdato iudicis redigere scripturas in publicã formam. Secus si primus notarius est præsens. arg. in. l. si lõgius. ff. de iudicijs. & ibi Pau. de Cast. nu. 3. & Ang. Idẽ tenet Iodo. de Pla. in. l. monetæ. C. de dilatori. lib. 10. & vide docto. del Cast. in. l. 38. de Toro in gl. *no quisieren* Facit gl. in auth. de hæredi. & falci. §. si verò absunt. colla. 1. vbi ait, q⁹ ille notari⁹, qui cepit scribere acta, debet perficere vsq; in finẽ causæ, & nõ alius. & idẽ tenet. Bald. in. l. 1. C. de sportu. & Bal. & docto. in. l. cùm sententiã. C. de senten. & interlo. om. iudi. idem Bald. in auth. si iudex. C. de epis. & cleri. Paul. de Cast. in. l. testamẽta. C. de testamen. vbi etiã dicit idẽ de nuntio, allegãdo. l. in fraudẽ. §. quotiens in verbo, manu commentarien si. ff. de iure fisci. Et idẽ tenet Bald. in c. quoniã cõtra. de probatio. nu. 54. dicẽdo, q⁹ qñ notarius est solenniter deputatus per superiorẽ, alius non potest se intromittere in officio suo. vt. C. de execut. & exacto. libr. 12. l. quicunque. & ibi bona glo. nisi necessitas vrgeat propter absentiam alterius, nam tunc de mandato iudicis potest supplere vices absentis. argum. in lege. 1. ff. de offic. consul. & de ista absentia debet fieri mentio in commissionem iudicis, secũdùm Baldum ibi argum. eorũ. quæ nota in lege actor. ff. rem rat. hab. Tamen dicit ibi. Baldus in dicto. c. quoniam contra. in nu. 55. q⁹ si iudex non confidit plenè de vno notario, potest adhibere duos. Et q⁹ notarius eorũ, qui est senior, vel dignior, tenebit apud se originale, sed in hoc bonę famę præfertur omnibus secũdum eundem ibi. Et an si iudex põt mutare † notarium, vide Bartolum in dicta lege, cum sentẽtiam. per Inno. in. c. cùm in iure prope finẽ. de officio delega. vbi videtur sentire q⁹ sic, ta

3 ¶ Si notarius est suspectus alicui partium in causa, non remouetur † sed alius sibi adiungitur, sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

fit de iudice ordinario.vt in.l. apertissimi.C.de iudi.& hoc tene.licet lo.de Plat.in.l.nulli. C.de munera.& auctua.lib.12.teneat, q̃ in totũ remoueatur.& ita tenet Mont.in gl.ord. rega.in parte,tabellio.s.¶Ad de quoq;,q̃ talis suspicio nota rij potest pro-

5 bari† per iuramentum partis sicut probatur suspicio iudicis vt tenet Hipp. de Marsi.in repeti. rubricæ. C.de probatio nu.146.& Alexand.in consi. 104.in volu.5.

les se fagan[d] en la carcel,a donde este vn arca en q̃ guarden los dichos processos,los quales esten a buen recau-

nu.2.&.3.& 4.vbi ait,q̃ ad recusandum notariũ ratione suspicionis, sufficit solùm iuramentum quia ex hac recusatione non infertur magnum præiudicium.Ita dicit q̃ in specie consuluit Petrus de Anchara.in consi.251.incipiente.In Christi nomine amen.& allegat in arg.in.l.thesaur⁹. ff.ad exhiben.& cap.ex literis.de in integ.resti. & plus dicit Petrus de Anchara.prout referr dictus Alex.in dicto consilio.q̃ licet in recusatione iudicum fit differẽtia inter ius ciuile, & canonicum,quia de iure canonico oportet plenè ꝓbare causas suspicionis, sed de iure ciuili hoc nõ requiritur vt legitur in dicta.l.apertissimi.C.de iudi.& in.c.cùm speciali.de appella.& ca.suspicionis.de offi.delega.tamen in recusatione notarij,& consultoris,& procuratoris,quia de iure canonico reperitur immutatũ, militabit adhuc ratio posita in dicta.l.apertissimi.& non requiritur expressio causæ,& plena probatio & lites sine suspitione procedent.Facta ergo recusatio-

6 ne prædicta† ligatæ sunt munus notarij,& quicquid ab eo gestum est,non tenet, sicut dicimus in iudice recusato.vt in.l.prima.C.si qua prędi. potesta.Bart.in lege quia poterat.ff.ad Trebellia.gl. in capit.quotiens. el primero. secunda.q. 6.& capit.quia suspecti. tertia quæst. quinta. & tenent Hosti.& Io.Andr.in dicto.c. cum speciali.Salyc.in dicta lege apertissimi.Petrus de Anchara.in.c.index ab apostolica.de offi.delega.in 6.per illum tex.qui hoc probare videtur,saltem in verbo,non potest.prout tenet Alex. in dict. consil.magis latè.*Quod omnia supra dicta extende in duobus iudicibus, quorum vnus incipit in causa cognoscere,quia debet in ea perseuerare & perficere vt Bal.in.l.vnica.C.de sportul. in fin.vbi tenet, q̃ si idem tribunal, sunt duo officiales, & vnus incipit causam examinare, q̃ idem debet prosequi & finiri,aliàs iudiciũ est nullum:ratio potest esse,quia si pluribus conceditur iurisdictio ordinaria,cuilibet competit in solidum,vt Bar.in.l.1.§.si plures.nu.1.ff.de exercito.& idem q̃ Bal.tenet Ang.in.l.à diuo Pio.§.

do. Y aya libro de

7 todos los presos que vinieren a la carcel, declarando cada vno porque fue preso, y por cu

sententiam.ff. de re. iud. vbi ait,q̃ tũ quãdo sunt † duo iudices vnius tribunalis vn⁹ nõ potest exequi sententiam alterius sine volũtate alterius, ni si sit impeditus & tenet Peregris de Put.in tract.synd.in parte si sunt duo.nu. 3.fol.189.& idem dicit de notario & Hip.in.l.ff. de iur.om.iud.nu.201.& Grego. Lopez.in.l. 7.tit.9.part.2.& facit q̃ tenet Pla.in.l. fi.§.fi.C. de remilita.lib.12.vbi si in eodẽ castro sunt plures domini,q̃ si vnus occupauit causam per solã citationem,alius non poterit se intromittere,ni si in defectum alterius:vt in.l.pluribus.ff.de ꝓcura.& in.l. vnica.ff.de offic.consul.vbi Bal.singulariter in.1.&.2.lect.vbi etiam loquitur in notario:& vi.Bart.in.l. sed & si restituatur.§.sed si dies.ff.de iudic.& Abb.in.c.prudentiam.col.4. nu.11.de officio.deleg.& Bart.in.d.l. vnica.ff.de consuli.in fin.& quæ dixi infrà.in.c.36.in. glo.*y deleſcriuano*:& idem tenet Peregri.in part.iudex in principio.tamen inquit, q̃ si sunt duo iudices ordinarij, qui in eodem prætorio promiscue iudicant, valet actus coram alio, licet lispendeat coram altero eorum vt dicit tenere Sal. in.l. cum te. C.si cert.peta.sic intelligitur Bart. in.d.l. vnica. ff.de officio consul.vt non intelligatur in iudicibus ordinarijs.& vi. Peregrin.in par.officialis.in principio.*

SVMMARIVM.

1 *Carceratorum causæ debent dici: & tractari in carcere,& ibi coram iudice debẽt comparere carcerati.*

1 *Carceratio,an sit de processu.*

d 1 **Se fagan.** [d] Quia causæ carceratorũ incarcente† debent dici & tractari,& ibi debẽt duci carcerati, & cõparere corã iudice.vt in lege si quis seruus.ff.de exhibereis.& in lege.1.ff.de quæsti.tenet Specul.in tit. de accusa.§.1.versi.præmissa.nu.29.vbi hoc vult intelligere

intelligere in seruis,secus in liberis. Sed tu perisstũ tex. nõ teneas illã differẽtiã,sed omnino tales causæ & processus carceratorum fiant, & debẽt fieri in carcere,nulla data differẽtia personarũ,& attẽta qualitate delictorũ,cùm carcer ducatur durus arbitrio iudicis,inspecta qualitate causæ & cõditione personę,ex quo in iure aliter nõ determinatur.tenet Cardi.in Cle.1.vers.duro.d

2 hæreti.nu.12.¶Et quia† carceratio est de processu causæ,& de actis.vt in Cle.1.de hæreti. vt tenet Cardi.in Cle.1.de excessi.præla. & Paris de Put.in tract.syndic.in parte,pone q̃ carceratus. nu.secundo.folio.76.

SVMMARIVM.

1 *Algazellus non potest capere aliquem sine licentia iudicis.*

2 *Licentia capiendi,debet esse in scriptis.*

3 *Missio in possessionem non potest probari, nisi per scripturam.*

4 *Algazellus potest capere delinquentem in fragranti delicto sine licentia iudicis.*

5 *Licet capiatur delinquẽs post delictum in fuga dicitur capi in continenti,& in crimine.*

6 *Delinquens potest capi à priuato in fragrãti delicto,& impunè ad iudicem duci.*

7 *Resistens ne capiatur,si inpugna occiditur,impugnè fit,cùm capiẽs sit executor iustitiæ.*

8 *Algazellus,qui capit,vel pignorauit sine licẽtia iudicis in casibus sibi non permissis, licitũ est ei resistere.*

c **Mandado.** [e] Idẽ tenet tex. in.l.8.ti. 14.lib.2.in ordi.rega.vbi

1 cauetur,† q̃ algazellus nõ potest capere aliquẽ sine licentia iudicis. Idẽ tenet tex.in.l.neminem

2 C.de exhibendis reis.¶Quæ licentia capiendi† debet habere algazellus in scriptis. vt tenet Iaſ. in.l.cũ proponas.C.de pactis.n.4. allegãdo Bal in.c.cùm parati.de appell.2.col.&in.l.consenta neũ.C.quomo.& qñ.iud.in.7.notabil.per tex. in.l.missi opinatores.C.de exacto.tribu.libr.10. &in.l.facultas.C.de iure fisci.eod.lib.Et ibi etiã

3 dicit Bal.q̃ missio† in possessionẽ non põt probari nisi per scripturã.& idem vult Bar.in.l.fi.in 15.oppositione. C. de edicto diui Adria. tollen. quem sequitur Iaſ.vbi suprà.& quod licẽtia iudicis in scriptis de capiẽdo aliquẽ requirat, firmat quoq; Roderi.Suarez in repe.l.2.tit. *De los emplacamientos*.for.11.lib.2.in.3.col.in fi.versi. sed vnũ tene.* Intellige qñ superior,vel iudex non est in loco:nam si est in loco,tunc statur dicto officialis asserentis ita sibi fuisse mandatum superiore:tenet Iaſ.in.l.ex quacunq;.ff. si quis in ius vo

yo mandado[e], y los bienes que ouiere traydo, y quãdo se soltare, y se ponga al pie del dicho as-

ca.n.5.& Tho. grãmati.cõsili. 54.numer.17.* ¶Quod fallit, qñ quis est inuctus in fragrãti† delicto, qa tunc põt capi ꝑ algazellũ sine licentia iudicis vt in.d.l.ordi.& tenet Mõtal.in.l.11.tit.13.for.11. lib.4.in gl.quę incipit. *De la carcel*.in fi.*Et tex. in.l.20.tit.9.par.2.&.l.2.tit.29.par.7.vbi ponuntur casus in quibus quis potest capi sine mandato iudicis:& vi singulariter Peregrin.in parte captio.q.2.in.gl.capere.*¶Et licet delinquẽs post

5 delictum in fuga† capiatur, dicitur capi in continenti,& in crimine.dictum est Bald.singul.in.l. ictus fustium.vlti.col.ff.de his. qui not. infami. quod dicit notandum Hip.de Mar. in consilio. 137.nu.42.& Bal.allegat.tex.quẽ dicit esse notabilẽ in.l.q̃ ait lex.§.fi.ff.de adulte.quod nota ad extẽsionẽ.d.l.8.in ordi.rega.& aliorum iurium similiũ.de quo dixi supra in.c.1.in glos. *Les fuere mandado*.versi.aliud est.¶Et non solum per algazellum capitur delinquens in fragranti delicto,

6 verũetiã† põt capi,& impunè ad iudicem duci à quolibet priuato,non solũ in fure.vt in.l.si quis in seruitute.ff.de furt.sed etiam in quolibet alio delinquente committente quodlibet crimẽ, ita dicit Bal.in.d.l.ictus fustium.tenere Inno. in.c. vt famæ.de sentent.excõmu.& Bart.in.l.cũ eo. ff.ad.l.Iulia.Specul.& Ange.in.l.generali.C.de decur.lib.10.*Et Grego.Lopez.in.d.l. 20.tit.9. par.2.in.gl. *bien lo podria hacer*.& Peregr.in.d.parte captio.q.2.in.gl.capere,& tenet doctor Anto.Gomez de delictis in tit.de captura reorum. nu.3.*Ex quo infert Bal.in.d.l.ictus fustiũ.q̃ ex cusati sunt illi,de cõtra taliũ,qui capiunt malefactorẽ.quod dicit esse notãdũ & vi.Bal.idem tenẽtẽ in.l.nec timorẽ.ff.quod metus caus. dicendo,q̃ omnis,qui deprehẽditur in aliquo scelere,seu delicto,põt à quocũq; capi, tũ ille nõ detinebit,sed præsentauit officiali quã citius pote

7 rit.vt.C.de mathema.l.fi.& si iste resistit† ne capiat,& inpugna occidatur impunè fit. nã cũ.capiẽs sit executor iustitię.vt in.l.accusationis.C. qđ metus caus.pro hoc officio sibi cõmisso potest accipere arma,& pugnare.quod est notãdũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum Bal. vbi suprà & dicit q̃ facit in simili
1. diuus. §. fi. ff. de offi. præsi. Et idem tenet Pla. in
l. desertores. C. de desertori. mili. lib. 12. Dicēdo,
q̃ vbicunq; est iusta offensio, ibi reprobatur de
fensio, vt in. l. 4. ff. ad. l. aquil. & multo minus, li
cet resistere magistratui, & eius officialibus exe
quentibus ea, quæ spectant ad eorum officium.
Et ita intellige glos. in lege vt vim. ff. de iusti. &
iur. secus si extra officium, vel non in forma iu
dicij. vt latè per eundem Plateam in lege deuo
tum. C. de metatis. libro duodecimo. & in lege
prohibitum. C. de iure fisci. libro decimo. Si er
go si homines, vel satellites iustitię, seu magistra
tus capientes iustè criminosum, illum resistentē
occidant, non puniuntur, de homicidio secūdū
Plateam in dicta lege prima. vide Paridē de Pu
teo. in tractatu syndicatus in parte, resistentia. fo
lio. 220. & in parte familiaris. folio. 111. & Felinus
in capitulo vt famæ. de sentent. excommunica
tionis, & Hippolytus in sua practica. §. vlterius.
nu. 6. & 7. & Angelus de maleficijs in parte, q̃ fa
ma publica. nu. 54. vbi latè. * Et vi text. in l. 2. tit.
28. part. 2. vbi idem tenet, & etiam quando pri
uato est data licentia capiendi malefactorem, po
test eum interficere si se defendat: vt Peregr. vbi
8 suprà. * ¶ Sed quid si algazellus, vel nuntius † ca
pit, vel pignorat sine licentia iudicis in casibus si
bi non permissis? Dic q̃ licitum est ei resistere d̃
facto. vt in lege prohibitum. C. de iure fisci. lib.
decimo, & ibi Bar. & singulariter Platea. nume.
4. & Ias. in. §. quadrupli. Institu. de actio. nu. 4. *
Et vi. Peregrin. in parte executio. q. 2. in. gl. resi
stentem. vbi quando iudex facit infigura iudi
cij, vel non: vel si facit post legitimam appella
tionem, & per Salic. in. l. rete. in fin. C. vnde vi.
& per docto. in. c. significasti el. 2. de homicid. *

& Cataldinus in tract. syndi. nu. 182. & quæ dixi
suprà. in. c. 18. in. gl. Carcel. nu. 23. Idē tenet Hip.
de Marsi. in. l. circuncidere. §. seruo. ff. ad. l. Cor
ne. de sicca. nu. 24. pro quo dicit, q̃ facit tex. in. c
felicis. §. cū autē. de pœnis. in. 6. & tenet Paul. de
Castr. in. l. nec
impuberes. §. q
in ius vocatus,
ff. de in ius vo
can. de quo per
Bart. in. l. 1. §. &
post operis. ff.
de noui ope. nuntia. & tenet idem Hippolyt. de
Marsi. in sua practi. crimi. §. attingā. nu. 18. & Ro
deri. Suarez in repeti. l. 3. tit. *De los emplazamientos*,
foro legum. lib. 2. col. fi. in fin. ¶ Quod extende,
etiā si carceratus fuerit indebitè, non seruata for
ma statuti, adeò, q̃ debeat in continenti relaxa
ri, non debet carcerarius relaxare propria autho
ritate, sed licētia iudicis, vt Hip. de Marsi. vbi su
prà, nu. 22. allegando Petrū de Anchara. in cōsil.
341. incipiente, viso themate. in fin. ¶ Et vide sin
gulariter Ang. de malefi. in parte, q̃ fama publi
ca præcedente. vers. & aduertas tu iudex. nu. 90.
vbi quoque tenet, q̃ si custos carceris sine man
dato iudicis captum relaxauerit, etiam illū qui
sine causa positum est in carceribus, tenetur, a
liàs tenetur iudex, si minus iustè mandabit q̃ re
laxetur. vt Bar. in dicto. §. si fugitiuum. & sic cu
stos semper habeat mandatum iudicis in scriptis
dum præcipit relaxare, & iudex sit cautus in re
laxando, ne postea teneatur fisco, vel parti ad in
teresse secundùm Angelum vbi suprà. vbi dicit
pluries practicasse. * Quinimo si algazellus à
captione captum soluat sine iudicis mādato per
dit officiū habitū, & efficitur ad habendū aliud
inhabilis: tenet Peregrin. in parte captio. q. 2. in
gl. mandati. & faciens iudicis, cui subest, man
datum, damnū nō tenetur, sed iudex. vi. Peregr.
in parte. damnū. q. 1. in. gl. iudex. * ¶ Vide Amo
de. Iusti. in tract. syn. nu. 245. vers. Itē nō tenetur
fol. 189. tom. 14. tract. vbi ait, q̃ nō tenetur milles
soci⁹ & alij officiales, & familiares de eo, q̃ fece
rūt mādato potestatis illicitè, & iniustè, sed tene
tur ipse potestas, & per hoc dicit q̃ fuit lacerat⁹
Florētiæ libellus cōtra militē datus de eo, q̃ in
debitè fecerat mādato executoris. Et simili mo
do fuit delusus, qui dedit petitionē cōtra militē
in ciuitate Asculi, qui tacuit durāte tēpore, quo
potuerūt dari petitiōes, & post tēp⁹ dixit feciſſe
mādato potestatis presente potestate, & cōfitē
te, qa termin⁹ erat elapſ⁹, nō potuit dare querelā
cōtra potestatē. Sed dicit, q̃ Ang. tenet cōtrariū
qa similes videt mādatū iniustū, non debet exe
qui

SVMMARIVM.

1 *Carceratus etiam sine causa, & indebitè, non
potest relaxari per custodem sine licencia iudi
cis, aliàs tenetur.* ¶ *Etsi de licentia iudicis fa
cit, non tenetur, sed ipse iudex.*
2 *Carceratus non debet relaxari sine iudicis licē
tia, licet debitor sit carceratus pro debito, &
creditor consentiat.*

f El mandamiento. f Idem te
net Bart.
1 in. l. si quis vxori. §. si fugitiuum. ff. de furtis. vbi
ait † q̃ carceratus, etiam sine causa, non potest re
laxari per custodem carceris sine licētia iudicis.

siento el mandamiento f porque fue fuelto.

qui & si officiales non resistunt iudici, iniustitiā
facienti, tenentur ipsi in syndicatu. vt in lege
omnes. C. de decuri. libr. 10. & dixi latè. suprà. in
cap. primo. in glo. *El derecho a las partes*. num. 31. &
32. ¶ Et licet Ange. hoc dicat, tene quod dicit dic
tus Amodeus, q̃ non tenetur miles, quia ipse
met Angelus tenet idem quod Amodeus in le
ge iniuriarum. §. si quis quòd, ff. de iniurijs, & sic
quòd ductus ad carceres de mandato iudicis, nō
agitur iniuriarum contra ductorem, sed contra
iudicem. Et idem dic, si torqueat de mandato iu
dicis aliquem, siue iustè, siue iniustè, non agit cō
tra torquentem, sed cōtra iudicem. & ponit An
gelus dictam cautelam quem vide. & idem tenet
latè Cataldinus in tracta. syndicat. numero. 67.
quem vide. * Et q̃ malgistratus detinens in iustè
teneatur detento ad interesse, tenet Bal. in. l. nō
exigimus. §. simili modo. ff. si quis. cautio. quod
intelligit verum quando constat de iniustitia,
sed in dubio præsumitur pro magistratu in eo
quod pertinet ad suam iurisdictionem, & ad suū
officium. * ¶ Et quod non teneatur faciens de
mandato iudicis, est text. in lege non videtur. §.
qui iussu iudicis. ff. de regul. iuris. & text. in lege
quinta. tit. 15. Parti. 7. & lege prima. titu. secūdo.
foro legū lib. 2. & vi. tex. & ibi docto. in regula.
q̃ qui mandato. de regu. iuris ſin. 6. & de mate
ria vide Iohānem de Platea. ſin lege monetæ. C.
de delato. lib. 10. nu. 5. & in. l. quanquam in prin
cipio. ff. de aqua pluui. arcen. & in l. ſi quis id q̃d
ff. de iurisd. om. iudi. & Platea. in lege euidenter
C. de excusa. num. lib. 10. num. primo. & singula
riter Feli. in cap. eccleſia ſanctę Mariæ. de consti
tutio. numero. 33. & vide text. in cap. miles. 23. q.
quinta. vbi non est reus homicidij miles, qui po
testati obediens, hominem occidit. Imò niſi fece
rit imperij deſerti, atq; contempti reus erit. ¶ In
2 tantum est verum, q̃ carceratus † non debet rela
xari sine licentia iudicis, q̃ licet debitor ſit carce
ratus pro debito, non potest relaxari de consen
ſu creditoris abſq; mandato iudicis. tenet Alex.
in dicta lege nec impuberis. §. qui in ius. ff. de in
ius vocan. numero primo.

Prætor. Cap. XXXV. finis.

SVMMARIVM.

1 *In proceſsibus requiritur, quod annus, dies, &
menſis ponatur, ſed nomen imperatoris, vel
regis de neceſsitate non requiritur, & debent
eſſe bene ordinati, aliàs iudex punitur.*
2 *Tabelliones debent acta fideliter ſcribere ſine
fraude vel errore num. 5.*
3 *Tabelliones publicè ſeruire tenentur, & confi
cere acta, & inſtrumēta ad requiſitionem cu
iuſcunque petentis, aliàs ad intereſſe tene
rentur.*
4 *Tabellio debet facere ſcriptaras, & acta ſine
interlineatione.*
6 *Tabellio debet ſcire iura, vt legaliter faciat
acta, & inſtrumenta, & ab contractibus re
probatis valeat ſe abſtinere: aliàs ſi cūctractus
prohibitos facit, ad reſtitutionem tenetur. Et
ad idem tenentur aduocati, & proſonetæ iſtos
contractus tractantes, quia conficere inſtru
menta illicita, eſt quædam ſpecies falſitatis.*
7 *Notarius banchi non poteſt alicui dare copiā
actorum, imo nec oſtendere ſine licentia iu
dicis.*
8 *Appellatione actorum veniunt omnia, quæ fa
cta ſunt in præſentia iudicis.*
9 *An ſit differentia inter acta & geſta.*

a 1 ORdenados. a Ponēdo an
num, † men
ſem, & diem. vt in auth. vt nomen Im
peratoris propo. §. 1. & 2. colla. 5. & in
auth. quibus modis naturales effi. legi. §. in ma
ioribus. colla. 6. & in lege prima. C. de apochis
publi. libro. 10. non autem de neceſsitate requi
ritur nomen imperatoris, vel regis. vt tenet glo.
in. l. 3. titulo. 9. for. ll. libro ſecundo. in gloſſ. prī
ma. Et iudex vel inquiſitor. qui non facit ſcribi
acta per ordinem punitur de negligētia arbitrio
iudicis. vt tenet Bal. in. capi. quoniam contra. de
proba. nu. 25. q̃ dicit eſſe nota. per text. ibi. ¶ Et
2 debent fideliter † ſcribere, & ſine fraude vel erro
re facta hominum. vt in. l. ſi librarius. ff. de regul.
3 iur. ¶ Et publicè ſeruire tenentur †, & conficere
acta, & inſtrumenta ad requiſitionem cuiuſcūn
q; petentis. vt Inſtitu. de adoptio. §. cum autem.
& in. l. non aliter. ff. eod. tit. de adoptio. ¶ Et hac
de cauſa vocantur ſerui publici, nō q̃ ſint ſerui,
ſed quia publicè ſeruire tenentur. vt gl. in proœ
mio tit. 19. Par. 3. aliàs notarius requiſitus & recu
ſans tenetur ad intereſſe. vt in. l. iubemus. C. de
defenſo. ciui. & in. l. placet. in fine. & in. l. fi. C. d̃
colla. fundi. patri. libro. 11. niſi ſit occupatus, vel
habeat iuſtam cauſam. vt in auth. de tabellio. §.
& non fingat. coll. 4. Bartol. in. l. 1. ff. fur. aduer
nau. & in. d. l. generali. C. de tabula. lib. 10. ¶ Ta
4 liter debet tabellio facere † acta. & ſcriptu
ras, q̃

ras,q̃ nulla interlineatio, vel rasura in eis inueniatur, maximè in loco suspecto. vt notat Bal. in l. si vnus. C. de testa. ¶Et si legaliter, & bona fide
5 non † conficit acta, vel scripturas vt in. l. 1. titu. 8. lib. 1. in ordina. reg. punitur pœna. de qua in. l. 1. ti. 12. lib. 4. for.
ll. & ibi Mont. ¶Et ideô vt legaliter & fideliter faciant acta & scripturas, d̃ bent tabelliões
6 † scire iura. vt in. d. l. generali & in. l. pẽ. C. de eunuchis, & in auth. de tabellio. circa principiũ. colla. 3. & intellige, q̃ nõ requiritur, q̃ sint doctores, vel legistæ. sed q̃ sciãt bene officiũ notariat⁹, & sciãt summã & notas, & alios libros eorum. vt Bar. in. d. l. generali. vt à contractibus à iure prohibitis valeat se abstinere. vt gl. & Pla. ibi: quia scribentes contractus fœneratitios, & à lege prohibitos, tenentur ad restitutionẽ vsurarũ & interesse, & quoq; tenẽtur aduocati, & prosonetæ istos cõtractus tractãtes. gl. est in. l. si sciẽte, & ibi Bar. ff. de parrici. & l. ordine. §. in fraudem. ff. ad municipal. & Bart. in. d. l. generali. & tenet gl. Montal. in. l. 1. tit. 19. Parti. 3. quia cõficere instrumẽta illicita, est quędã species falsitatis & gl. in. d. l. fori, in verbo, *Lealmente*. quia est præsumptio iuris & de iure cõtra notariũ, qui dicit cõstitutiões principi signorare gl. in. d. l. iubem⁹ C. de testa. ¶Ideò notarius, qui imperitè instrumẽtum fecit, ad interesse tenetur. per. l. fi. §. fin. C. de magistris conueni. Et etiã si scribit instrumentũ simulatum, punitur pœna manus, & est infamis. vt Baldus in rub. C. res inter alia acta.
¶Quoque tene, q̃ notarius banchi non potest
7 † alicui dare copiam actorum, imô nec ostendere sine licẽtia iudicis. vt tenet Iason. in. l. is apud quẽ. C. de edẽdo. prima col. nu. 3. quia editio actorũ spectat ad officiũ iudicis. secũdùm Bal. & Paul. de Castro ibi. Et idẽ dic de scriptura, quæ fit corã iudice, quia dicitur de actis. vt in. l. illud. in gl. in verb. actio. & ibi notat Bal. 2. col. C. de sacros. eccles. ¶Imò plus dicit Bal. in. l. interrogatã per illũ tex. cũ gl. C. de libera. caus. q̃ appellatio
8 ne † actorũ, veniũt omnia, quæ facta sunt in præsentia iudicis, licet nõ in figura iudicij, sed si scripturæ factæ sunt per solũ notariũ absq; cõmissione iudicis, vel eius præsentia, nõ sunt d̃ actis. Ita Baldus in auth. quæ supplicatio. C. de preci. Impera. offere. Et quæ generaliter veniãt appellatione actorũ, habes tex. in. ca. quoniã cõtra. de probatio. & ibi doct. gl. & docto. in. l. acta. ff. de re iudi. & in lege secũda. C. vt lit. penden. gl. in. l.
9 in fraudẽ. ff. de iure fisci. ¶An autẽ sit † differẽtia inter acta & gesta. tex. innuit q̃ sic. in. l. 1. in principio. ff. de officio procura. Cæsar. Bar. tñ ibi tenet cõtrariũ. Laurẽ. Vallen. in. 4. libro elegantiarũ in. c. 291. aliàs. c. 191. dicit, q̃d gesta sunt publicæ administrationis, vt cùm dicimus gesta Cæsaris. acta autem priuatos respiciunt. Tamen inter facta & gesta subtilis videatur differentia, tamẽ non est secundùm iurisconsultum in lege licet. ff. de verbo. signific. secundùm Iaso. in dicta. l. is apud quem.

Prætorum. Cap. XXXVI.

TEm q̃ los escriuanos, ansi de crimen, como de ciuil que estuuieren ante el asistente, o gouernador, oante sus officiales, fagan processos en foja d̃ pliego enteros, biẽ ordenados[a], y q̃ los abogados[b] fagã an

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus nõ debet inordinatè loqui, & à superfluis debet se abstinere.*
2 *Præfactiones prolixæ, confusionem inducunt & tædium generant in animis auditorum, & multitudo verbosa est onerosa.*
3 *Melius est pauca idoneè dicere, quã multis inutilibus aures hominum prægrauare.*
4 *Verbis non est opus, quorum nullus sequitur effectus, licet rustici ad hoc non attendant.*
5 *Aduocatum garrulatorẽ & verbosum iudex ex suo iudicio potest excludere, & priuare officio aduocationis.*

b 1 Abogados. b Nam cùm aduocatus inordinatè loquitur, † erroris vulnere audientium corda feriuntur, & sæpe virtus verborum perditur, cùm apud corda audientium loquacitas incauta opportunitate leuigatur, & authorem suum loquacitas coinquinat. vt in capi. si rector. 43. distin. Specula. in tit. de aduoca. §. nunc de exordijs. nu. 9. versicul. præcipimus. ¶Abstinere se debet quoq; à superfluis vt in. l. breuiter. ff. de offi. præfe. præto. & in. l. instrumentorum. C. de preci. Impera. offere. tex. in. cap. breui sciscitatus est. quæstione de iure iurand. quia breuitas locutionis gratiam parit

parit, & molestias sinistramq; suspicionem fugat, immensitas autem econtra. arg. cap. diffiniuimus. 18. quæst. secunda. in fine. prolixæ enim
2 præfactiones, † confusionẽ inducunt, & tædium generant animis auditorum. vt in proœmi. Decreta. §. sanè. tenet Specul. vbi suprà. num. 8. versi. item. & in nu. 10. versi. verborum ait, quòd multitudo enim verborum est onerosa, & nil honesti habet, vt in auth. de referen. sacr. pala. circa principium. colla. tertia. Imò est canonibus inimica. vt in cap. quia in tantum extrà. de præben. & c. relatum de cleri. non resi. Et melius † est pauca
3 dicere, quam multis inutilibus aures hominum prægrauare. vt. C. de veteri. iure enucle. l. tanta. §. contrarium. vnde Horatius, Cùm quid præcipies, esto breuis. compendium quoque approbatur, dispendio reprobatur. vt in cap. dispẽdia. de rescrip. in. 6. & cap. qualiter & quando. el. 2. d̃
4 accusa. ¶Vnde non est opus † verbis, quorum nullus sequitur effectus. vt in. l. si. C. de dona. qa fides veritatis, verborũ adminiculo non desyderat. C. si vt se ab hæred. absti. l. 1. & quia imperitorũ est vociferare de lõgè, vt ait Seneca. ¶Licet quidã hoc non attendãt, cùm rustici garrulitatẽ authoritatẽ patent. 46. disti. §. primo, & ideò rationis defectum supplent garrulitate clamosa, vt sic clientulo, & salario satisfaciant solo vẽto. vt Specula. vbi suprà & secũdùm eum. nume. 12.
5 versi. nã tu iudex. Benefaciet iudex, † si talẽ officio suo excludat tãquã sui auditorij turbatorem c. in loco. 5. quæst. 4. tex. in lege. 3. §. pẽ. ff. de his qui testamen. delen. auth. iubemus. C. de iudi. d̃ quibus & alia quæ aduocati debent facere & aduertere, vide per Specul. in dict. §. per totũ. Quinimo nõ solũ iudex ex officio suo debet excludere aduocatũ à suo iuditio, si est verbosus, imò pòt eũ priuare officio aduocationis. g. est singu. in. l. ex ea causa. ff. de postula. secũdùm Ludoui. Roma. in singul. 739. idẽ tenẽt Additiona. Abb. in proœmio Gregoriano. in additione, quæ est in num. 4. in verbo, secundo, & tenet doctor del Castillo. in. l. secunda de Toro. in gl. *Delas dichas* column. 3. versicul. & nota. vbi inter alia allegat dictum Ecclesiastes. capitul. 7. post principium. vbi ait. Noli verbosus esse in multitudine presbyterorũ, & noniteres verbum in oratione tua. cum quo dicto singulariter concordat text. in lege. 11. titul. *De los abogados*. in principio. in ordinatione regali. Quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Libellus, an requiratur in causis breuibus.*
2 *Vbi est statutum, quòd iudex prætermisso ordine procedat, est in arbitrio suo seruare, vel nõ seruare.*
3 *Libellus non est necessarius coram officiali ignoranti leges.*
4 *Vbi in rescripto est apposita clausula, summariè, & de plano, & sine figura iudicij, an põt omitti libellus, & litis contestatio.*
5 *Inferior à principe non potest committere causam cognoscẽdã summariè, & de plano, etiam si sit legatus de latere.*
6 *Libellus non requiritur in casibus breuibus.*
7 *In summa. 400. marabetinorum, solummodo sententia debet scribi.*
8 *In omni causa summaria semper requiritur, quòd plenè cõstet de mãdato cõparentis, & habere legitimam personam ad comparendum.*

c Summarias. c Nota tex. q̃ in causis breuibus & summarijs
1 † requiritur libellus. Sed hoc intellige secundũ Bal. in authẽ. offeratur. C. de litis contesta. nu. 5. q̃ nõ debet ita formari, vt in alijs casibus, sed sufficit qualis qualis petitio, quæ ponatur in actis, quia ex petitione debet formari sententia, vt in l. 2. C. de sentẽ. experi. recitan. & ista qualis qualis petitio non dicitur in modum libelli offerri ad ordinariam petitionem, sed ad simplicem iudicis instructionem. & bonum est hoc protestari. vt Bal. vbi suprà allegando Specula. in titu. de libelli concep. §. restat. versi. fi. & idem tenet Abb. in. ca. 1. de libelli. oblatio. 4. col. nu. 11. idem tenet Alex. in consi. 50. in. 2. volu. nu. 7. dicendo, q̃ sufficit qualiscunq; petitio in causis in quib⁹ proceditur sine figura iudicij. vt in Clem. sæpe. de verbo. signifi. & etiam in causis executiuis summariè proceditur secundum Alex. ibi. allegando tex. in. l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudi. Et licet in summarijs non requiratur libellus, & sufficiat intentionem suam apud acta explicare, & deinde in actis redigere. vt in dicta Clemen. sæpe. tamen si in hoc casu fuerit libellus porrectus solenniter, non nocebit. vt voluit glossa. in Clementi. dispendiosam. de iudi. idem tenet Barto. in authen. offeratur. C. de litis contesta. Lanfran. de Oria. in capitul. quoniam contra. de probatio. in versi. petitiones. num. 18.
¶Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Et facit qđ tenet Bal.in.c.1.de officio iudi. pē.
2 col.versi.quæro quid si statutū.† vbi ait,ꝙ si est
statuꝝ,ꝙ iudex prætermisso ordine ꝓcedat,
est in arbitrio iudicis seruare, vel non seruare,ta
mē seruare debet aliquē ordinē,saltē naturalem
ita perplexitas
coarctet.¶Ad-
de quoq;,ꝙ co
3 rā officiali† ignorante leges,
nō est necessā-
rius libellus in
scriptis. Ita Bal
in.d.auth. nisi
breuiores. C.đ
pericul. recitā.
& ibi Celsus in
additio. dicit,
ꝙ ita practica-
uit.& tenet Lā
frā.de Oria.in repet.c.quoniā cōtra. de ꝓba. in
parte petitiones.nu.19.sequitur Zacharias in ad
ditio.ad Abb.in.c.sciscitatus.de rescrip. in addi
tio.quę est in nu.15.¶Dic idē,ꝙ vbi in rescripto
4 est appositа† clausula summariè,de plano, sine
strepitu & figura iudicij,pōt omitti libellus, &
litis cōtestatio,& valebit sentētia. Ita Hippo.de
Marsi.in singulari.102.allegādo Io.Monachum
in.c.fi.de hæreti.in.6.super verb.figura. dicens,
ꝙ vigore solius verbi,scilicet,procedat iudex sī
ne figura iudicij,pōt ipse iudex incipere ab arti
culis:quibus probatis,statim procedere poterit
ad sententiā. Quod dictū refert,& sequitur Ro
ma.consi.519. Ex quo secūdùm dictū Hippo.de
Marsil.potest limitare titulū vt lite non cōtesta
ta.cū sua materia.qđ nota.¶Sed scias,quòd infe
5 rior† à principe nō pōt cōmittere causam cog-
noscendā summariè,& de plano etiā si sit legat⁹
de latere.vt Hipp.vbi suprà allegādo gl.in.c.fi.
de hæreticis.in.6.in gl.magna.ante finem. & ꝓ
singula.allegat eam Ang.de Aretio.in.§.appel-
latur.Institu.de exceptio.versi.24. & idē tenet
gl.in Cle.sæpe.in princip.de verb.signifi.in ver
bo mandamus.& tenet Lanfrā.de Oria.in.d.re-
pe.nu.2.&.3.& ibi per eius additio. & alij docto
res,quos refert.d.Hyp. vbi supra.¶Itē dic,ꝙ in
6 casibus† breuibus non requiritur libellus, vt in
auth.nisi breuiores.C.de senten.& peric.recitā.
& causa breuis est secundū doct.ibi arbitrio iudi
cis inspecta qualitate personæ & quātitate litis.
vt si causa ascenderet.100.aureos, & inter duos
pauperes haberetur ꝓ magna causa: si autem li
tigaretur inter duos magnos diuites, censeretur
parua.vt tenet Lanfran.de Oria.in dict.repet.c.

rias[c], y los escri-
uanos asʃienten[d]to
dos los autos que
passaren ordinaria
mēte vno tras otro
sin ētremeter otra
cosa đ fuera del ꝓ-
cesso en medio, so
pena de cinco mil
marauedis por ca-
da veza cada escri-
uano para la nue-
stra camara, & to-
das las sentētias an
si ciuiles como cri-
minales que sean

quoniā contra.de probatio. in parte petitiones.
nu.18. ¶Sed iā hodie per quandam pragmaticā
factā per nostrū Carolū regē in villa de Madrid
anno.1534.petitione.60.hoc declaratur, vbi ca-
7 uetur,ꝙ ordo iudicij non fiat † in summa.400.
marabetinorū
nec tabellioēs
acta scribāt,nisi
solūmodo sen-
tētia,quā perte
vi de,quia enim
verò rectè fuit
cōdita,quia est
contra iudices,
& actorū nota-
rios,& tabellio
nes huius regni
qui de causis in
terdū minimis
cognoscentes,
onerant litigantes grauioribus sumptibus pro
modicis,imo pro minimis scripturis,quas p ex-
cogitatas vias frequentius quā expediat in ipsis
causis procurant fieri,mercedes maximas exigē
tes.ita ꝙ in fine litis agitatæ plus nomine iudi-
cialium sumptuum præter aduocatorū,& ꝓcu-
ratorū salaria erogasse inueniūtur,quā sit sūma
rei, vel pecuniæ in petitione deductæ. vt tenet
Lucas de Pē.in lege mediterraneæ.C.de anno.
& tribu.lib.10.prima colū.versi.& nota.& dicit
esse expressum in auth.de appell.§.illud.colla.
3.& ideò secundū eūdē huiusmodi quidem caus-
sæ debēt ex nō scripto audiri,vt in auth.de mā-
da.princip.§.sit tibi.colla.3.qđ expone.i.verbo
ten⁹.vt in auth.liceat matri & auię.§.quia vero.
colla.8.& sine actis.vt in auth.vt iudi.sine quo-
quo suffra.§.necessitate.colla.2.Itē gratis. vt in
dict.§.sit tibi.ne fortè litigatores, maximè pau-
peres,metu expēsarū iura sua reliquāt indiscus-
sa.vt in.l.illud.ff.de peti.hæredi.arg.in.c. bapti
zādis.prima quęst.3.&.c.placuit.&.c.vnusquis-
q;.18.dist.absit autē,vt pro minimis rebus maxi
mas actiones subsistineāt homines. vt in auth.de
instru.cautio.colla.6.Et ideo in iudicijs attendū
tur labores,& expēsæ,quæ in iudicijs sustinen-
tur,ac more iudiciorū.vt in lege.3.ff.de cōpe.in
glo.nā etiā verū sine molestia haberi nō pōt.vt
notatur in lege de minoribus.ff.de mino.potiùs
mè hoc euenit,si extra locū originis euocētur se
cūdū Lucā de Pē.in dicta lege mediterraneæ.ꝓ
tex.in auth.de defenso.ciuit.§.& iudica.colla.3.
8 ¶Tamē nota,† ꝙ in omni causa quantūcunque
summaria,in qua non requiruntur plenæ proba
tiones,& plena causę cognitio,tamen semper re
quiritur,

quiritur,ꝙ plenè constet de mandato comparē
tis,& ꝙ plenè constet ipsum habere legitimam
personam ad comparendum.vt tenet Alexā. in
l.iudices.C.de iudi.nu.3.quod dicit esse semper
menti tenendum,allegando Bar.& Saly.in.l.2.
in fine.C.de edicto diui Adri.tollen. & Bald.in
l.4.§.ibidem.ff.ad exhibendum.

d Asʃienten. d Probat idem tex. in.l.
9.tit.19.Part.3.vbi tabel-
liones ciuitatū, & locorū debent in regiſtris ap-
ponere totum tenorē ſcripturam, vel actorum.

SVMMARIVM.

1 *Subscriptio iudicis,an requiratur in sentētia.*
2 *Testamētum est sententia.*
3 *Illiteratus etiā si nō sciat legere,nec scribere,po
test esse iudex.potestas & rector ciuitatis. nu
me.7.*
4 *Sentētia potest per tabellionē pronuntiari.nu-
mero.6.*
5 *An delegatus pōt esse illiteratus.*
7 *An iudex illiteratus potest assumere assessorē
expēsis partium.*

e Firmadas. e Nota text.ꝙ subscriptio
iudicis in sentētia requiri-
1 tur,† quod intellige,si iudex scit scribere, aliàs
secus,per tex.in.l.3.de Toro.ibi. *Y el testador si su
2 piere.* quia procedit argumentum de sententia †
ad testamentum:quia testamentum dicitur sen
tentia.per.l.primā.ff.de testamen.& in.l.hac cō
sultiſsima.C.qui testamē.facer. pos. vt tenet ad
literam Alex.in consilio.4.volu.7.nu.2.¶Et fa
3 cit,quia illiteratus, † etiam si non sciat legere,
nec scribere,potest esse iudex,potestas,& rector
ciuitatis.vt est tex.& ibi Bar.in.l.expertes. C.đ
decurio.lib.10.& est glo.& ibi Bar.in.l.statutis.
C.de senten.ex pericul.reci.Specula.in.ti.de iu
dice delega.§.excipitur.nu.17.gl.in.l.2.ff. quod
quisq; iuri.& glo.in.c.ad nostram.de consuetu.
& in.c.qui vult.de pœniten.distin.6. ¶Et impe
ritus literarum dicitur,qui nullas scit literas,vel
scit modicum secundū Bar.in authen.sed nouo
iure.C.si cert.peta.Et sic videmus tota die,ꝙ est
potestas terrarum miles illiteratus,secūdū Bar.
4 in.d.l.statutis.¶Et per notarium †, vel tabellio
nem pōt pronūtiare,vt tenet Alexā.in additio.
ad Bart.ibi in.3.additione.¶Cùm iudex illitera-
tus pōt habere peritiā per suos accessores,& pro
nūtiare de corū consi.vt Bar.in.l.1. §. postulare.

ff.de postulādo,in fine,& etiā sine assessoribus,
si sit peritus negotiorum,pōt esse iudex.vt in.l.
certi iuris.C.de iudicijs.& ibi gl.Cy. Saly.& do
5 cto. ¶Et similiter delegatus † pōt esse illiteratus
vt gl.in.d.l.certi iuris,secūdū Io.de Pla.in.d.l.ex

firmadas[e] del, o de
sus officiales que
las dieren, y del es-

pertes. licet gl.
dicat, ꝙ iudex
debet esse lite-
rat⁹, & sciat qd
loqui habeat.
vt in.c. scisci-
tus. de rescrip.
&.20.dist.in princip.in verbo,sciētia.& in auth.
de iudicijs.§.1.colla.6.quod intelligit Iaſ.in.d.l.
certi iuris.nu.3.qñ delegatio est facta à papa,vel
ab Imperatore imperito iuris,& papa sciret eū
imperitum,quia tunc valet & censetur secū di-
spensare:secus autem si delegatio fit imperitur
per inferiorē.vt ibi per eum.& licet glos.in. d.l.
expertes.opponat, & non soluat.tu secundum
Bar.dic,ꝙ cōtraria per eā allegata loquūtur, qñ
in executione officij requiritur scientia literarū
& sic vbi in officijs,in quibus requiritur maior
peritia,est necessaria,vel solue aliter, vt ꝓ Plat.
ibi.¶Et ꝙ illiteratus pōt esse iudex,etiā delega-
tus,tenet Ang.in.l.quidā consulebant. ff. de re
iudica.in princip.& est tex.sing.in.l.4.titul.22.
Part.3.ibi. *Pero si el juzgador no supiere bien leer, pue
de mandar a otro que lea el juyzio, el estando delāte.* quę
lex est sing.in materia istа.idē tenet Iaſo.in.d.l.
certi iuris.C.de iudicijs.nu.3.vbi dicit, ꝙ ista est
magis coīs opinio,ꝙ faciant scribi,& legi sentiam
6 per notariū † & satis est quòd ipse dicat. Ita ego
pronuntio.idē cāueturin.d.l.Partitæ. in tātum
valet sententia,ꝙ licet in sentia,vel eius prolatio
ne contineātur hæc verba,quæ sentia fuit senten
tialiter promulgata,non autem dicat lecta, nec
à iudice pro tribunali sedēte,valet. vt tenet Bar.
in.d.l.sciendū.ff.de verb.oblig.& in.d.l.statutis.
& tenet Alex.in.d.l.sciendū.in fine. Et ꝙ illite
7 ratus † potest esse iudex,est vera opinio,de quo
latè remissiuè per additio. Abba.in.d.c. sciscita-
tus.de rescript.in additione,quæ est in nu.15. in
parte,illiteratus,cùm ex defectu scientiæ sibi cō
8 cedatur,vt possit † assumere assessorem expen-
sis partium secundùm Abba. ibi. per textu. in
capitulo. statutum. §. assessorem. de rescrip. in
6.Paulus de Castro.in.l.in consilium.ff. de offi.
assesso.& tenet Montal.in. l.2. titulo secundo.
foro legum.lib.secundo.in glo. *Porque no lo entien
de.* de quo vide Bar.in.l.postulauerit.in fin.ff.ad
legē Iulia.de adult.& Arch.Flor.in.3. parte suæ
summæ.ti.9.c.2.§.9.*Et vi.quæ dixi suprà.in.c.
1.in.gl. *a las partes*.n.23.&.in.c.9.in.gl. *assessorias*.*

¶Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Sed ista communis opinio ego crederem non habere locum in correctoribus, & eius loco tenẽtibus, qui sunt salariati, & habent salarium ex ciuitate, quia debẽt esse experti, & literati, maximè eius locum tenentes, vt cauetur suprà in capitul. 4. & quæ ibi dixi. & quia licet correctores eligantur illiterati, vt sæpe videmus, debẽt secũ habere assessores literatos in iure, & sic locum tenentes, quorum consilio regãtur secũdùm Bal. & Saly. & Iaſ. in dicta lege certi iuris. & in dicto. c. quarto. suprà eod. & ibi dixi, quæ sciẽtia requiratur in istis officijs.

SVMMARIVM.

1 *Tabellio debet se subscribere in sententiæ prolatione.*
2 *Ipsemet notarius, qui scribit in causa, debet esse præsens in pronuntiatione sententiæ, & scribere vsque in finem causæ.*
3 *Iudex potest scribere & legere suam sententiam coram notario.*
4 *In causis, in quibus potest iudex proferre sententiam ex non scripto, in istis non requiritur præsentia tabellionis.*
5 *Notarius nomen suum debet ponere in instrumento, aliàs vitiatur.*

f Y del escriuano f Non intelligas, q tabellio debet se subscribere in sententia, qa tabellio eam non pronuntiat, sed tãtummodo in pronũtia ione sententiæ † debet se subscribere, dicendo. Et ego talis notarius, talis authoritate prolationi huiusmodi sententiæ interfui. vt Speculator in titul. de sententia. §. vt autem. versic. notarius autem. nu. 21. & in titul. de instrumento. editione. §. secundo quæ incipit. breuiter. versic. sed
2 in sententia. nu. 12. ¶Et quia notarius, qui † scripsit in causa, debet ipsemet esse præsens in pronuntiatione sententiæ. vt in. l. præcipimus. C. đ appellatio. & notarius, qui incepit scribere in causa ab initio debet scribere vsq; in finem, & sic debet scribere sententiam, & coram debet pnũtiari. Bar. & Bal. in. l. cùm sententiã. C. de senten. & interlòcu. omn. iudi. numero tertio. per diẽt. leg. præcepimus. & per. l. prima. & C. de sportulis. & in. l. vbi. C. de iudicijs. & Bar. ibi. Sed circa hoc standũ est consuetudini, cuiuscunq; fori secundùm Bart. Angel. & docto. in. d. l. cũ sententiam. circa q vi. quæ dixi in. cap. 25. supra eod. in gl. c. Remitan. ¶Et vi. Bal. in additio. ad Specul. in tit. de instrumento. editione. ver. sic. notarius. notarius rogatus scribere sententiam, non intelligitur testificari, nisi de prolatione sentẽtię. ¶Et

3 criuano f ante qui- quoque potest iudex † scribere, & legere suã sentẽtiam, si legit eam coram notario, vt det fidem de publicatione, secundum Bald. vbi supra. vers. quæro nunquid.
¶Sed fallit in
4 casibus in quibus potest † iudex proferre sentẽtiã ex nõ scripto, qa in istis nõ requiritur præsentia officialis, & sic tabellionis. secũdũ Ang. ĩ. d. l. cũ
5 sentẽtiã. Notarius verò nomen † suum debet ponere, se subscribendo, etiã in instrumẽto manu sua confecto. vt Bart. in. l. Diuus. ff. de testamentis. & Paulus de Castro in. l. cùm antiquitas. C. de testam. & de forma subscriptionis vi. Specul. vbi supra. & est text. in. l. 55. tit. 18. Part. 3. aliàs, si nomẽ suũ omittat, vitiatur instrumentũ, nisi ex alijs coniecturis, seu præcedentibus. secũdùm Paul. de Castro. consilio. 2.

SVMMARIVM.

1 *Tabelliones, debẽt esse diligẽtes in custodiẽdis registris & protocollis, processibus, & actis qui coram eis facti sunt, sub pœna amissionis officij, & partis interesse.*
2 *Notarij tenetur tenere libros in loco, vbi exercet artem notariæ, & si ad alium locũ remotũ trãsfert, est in dolo, nisi ex iusta causa faciat.*
3 *Penes notarium debẽt esse acta iudicij, & scripturæ, etiã si iudex dicat, quòd vult acta penes se remanere. nu. 5.*
4 *Notarij episcoporũ, vel comitũ, & alij notarij an finito officio cogãtur dimittere acta ĩ camera officij, vel debeãt dari successorib⁹ in officio.*
5 *Tabellio, qui de mãdato iudicis dat processum acta seu scripturas originaliter, excusatur, & quoq; excusatur si ipsemet iudex ipsamet acta accipiat.*

Sean

g Sean guardados g Idẽ tenet tex. in. l. 5. & l. 8. & l. 9. tit. 19. par. 3. & text. in. c. quoniã cõtra. de proba. & ibi Abb. nu. 4. & ibi Bal. nu. 22. & l. 2. ti. 8. for. ll. li. 1. & in. c. 5. in pragmaticis tabellionum regni, vbi
1 cauet, q tabellienes † diligẽtes debẽt esse in custodiẽdis registris, protocollis, processibus & actis, qui coram eis facta fuerint sub pœna amissionis officij, & partis interesse. ¶Et hac de causa dicit Angel. in. l. prætor ait. §. sed etiam. ff.
o edendo. in fine, q notarius † tenetur libros tenere in loco, vbi exercet artẽ notariæ, & si ad alium locum remotum transfert, est in dolo præsumptio, q dicit verũ, nisi esset iusta causa, putà, bellum ciuile, propter q verisimiliter debet timere perditionem ipsorum, vt ipse dicit vidisse in Perusio, tempore cuiusdam furoris, siue rumoris, tunc enim non est imputandum dolo, vel culpę, imò prudentiæ, & sagacitati, & potest etiam eos deferre in villam, & in suis successibus, & per cõsequens non posset ex hoc solo redargui, si contingeret q perderentur, q sequitur Alexan. ibi.
3 nume. 6. ¶In tantum acta iudicij, & scripturæ debent stari penes notarium, quòd si iudex † dicat, q vult acta remanere penes eum, & notarius cõtradicat, imo dicit q penes se, præferendum est scriptor: quia si de sua scriptura dubitaretur, posset sibi periculum eminere. vnde sua interest, vt penes eum remaneant. tenet Abb. in. capit. quoniam contra: de probatio. column. 3. numero. 4.
¶Vbi quoq; dicit, referendo Ioan. Andr. q de facto in aliquibus ciuitatibus seruatur, q si notarij
4 † sint officiales episcoporum, comitũ, vel rectorum, qui ciuitatibus præsunt, coguntur finito officio ipsorum dimittere, acta in camara officij q gesserunt. Et pro tali more dicit, q facit tex. in. c. ad audientiam, de præscrip. Dicit tamen, quòd æquum esset talia acta duplicari vt penes vtrosque remaneant, quod Abb. placet, & consulit ita fieri. Sed circa hoc tu vide singula. pragmaticam in libro pragmaticarum. 37. vbi ponitur forma de hoc, & si debent dari successoribus in officijs, vel in archiuo deputari, seu reponi. & vi. tex. in. l. 55. titul. 18. parti. 3. & melius in pragmatica. 67. in pragmaticis factis per nostrum Carolum in villa de Madrid. anno. 1534. vbi cauetur, q quando tabelliones vendunt, vel renuntiant officia sua, scripturæ, & registra, dari debent successoribus in officio, & transeunt cũ renuntiatione, vel
5 venditione. ¶Tamen si de mandato iudicis † processus, acta & scripturas originaliter dat, excusatur, vel si ipse iudex ipsamet acta, vel scripturas accipiat. text. in capitulo. 21. in capitulis iudicium syndicat. ibid. *El juez de residencia apremie al escriuano de la causa, que trayga el processo original, &c*

sean guardados g a buen recaudo, para en todo tiempo dar cuenta dellos, como dicho es. Y

en las dichas sentencias que dierẽ, guardaren las leyes h del reyno y con ellas no dispẽsen i sin nue

h Las leyes. h Idem tenet tex. in cap. 19. supra eodem in fine. vbi vide quæ ibi dixi in gl. *Guardaran lo contenido en ellas.*

SVMMARIVM.

1 *Dispensatio est relaxatio iuris rigoris per eũ, ad quem spectat canonicè facta.*
2 *Dispensans punitur eadem pœna.*

i No dispensen. i Quia dispensatio est relaxatio
1 † rigoris iuris per eum, ad quem spectat canonicè facta. vt est text. in. ca. requiritis. §. nisi rigor. 1. q. 7. tenet Specula. in tit. de dispensa. §. primo in principio. & Bal. ibi in additio. vbi quoq; tenet, q dispensatio hominis propriè loquendo, est in libero superioris arbitrio, & si dispẽsat, causa sua
2 dente, est gratia gratis facta, vt ibi. ¶Et si iudex dispensat, punitur eadem pœna † . vt in. l. 3. C. ne sacrum bapt. reit. & in. l. si quis. C. de sepulchr. viola. l. vna. C. de priua. carcer. & in. c. vt clerico. mores. de vita & honesta. cleri. & in. l. 9. tit. *De los robos.* lib. 8. in ordina. regali. Montal. in. l. 2. tit. 2. for. ll. lib. 2. in glo. quæ incipit. *pierda lo que ouiere*, & idem Montal. in. l. 8. titulo. 7. libro. 1. for. ll. in glos. prima.

SVMMARIVM.

1 *Dispensare potest in omnibus rex, & pœna remittere.*
2 *Omnis pœna licet sit scripta in iure, in principe est arbitraria.*
3 *Postquam rex concessit dispensationem, an potest eam reuocare.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

k **Mandado.** k Quia ipse assumptꝰ est in plenitudinem potestatis nec legibus est afflictus. 2. q. 2. c. de cætero. & c. ad honorem. de autho. vsu patrij. l. princeps. ff. de legi. & dispensare † potest in omnibus, & pœnam remittere. vt in. l. prima. ti. 32. part. 7. in fi. & in. l. 2. vide. l. 1. ti. 11. lib. primo in ordina. regali. ¶ Et quia omnis † pœna licet sit scripta, & statuta in iure, in principe est arbitraria ꝙ arbitrium sumit ex motu cœlest. tenet Bal. in. l. fina. ff. de senato. & in. l. virtus legis. ff. de legi. & in. l. cũctos populos. C. de summa tri. & fide catholi. in princip. & tenet Paris de Pute. in tract. syndicatus. in parte, quid si per statutum. foli. 198. in libro portat. num. 4. ¶ Sed an postquam rex concessit † dispensationem, potest eam reuocare. vbi Bal. in. d. l. fin. ff. de senato. * Et tenet Iaſ. in. l. Barbarius. ff. de offic. præto. nu. 29. & Bal. in. l. pe. C. de dona. inter. vir. * Et de materia dispensationis papæ legatorum, episcoporum, & aliorum vide singula riter per Specul. in tit. de dispensatio.

1 2 3

estra licẽcia y mãdado, k especial, saluo como, y quãdo de derecho se ꝓmite l y todos los autos ẽ justicia q̃ hizieren, y mãdaren hazer seã ẽ escripto, m por

SVMMARIVM.

1 *Dispensatio in quibus casibus permittitur.*
2 *Iudex non potest dispensare, quando procedit ad instantiam partis.*

i **El derecho permite.** l

Vt gl. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his q̃ not. infami. in verbo, oneraſſet. vbi ponitur, † q̃n liceat iudici dispẽsare. ¶ Et vltra ibi dicta dispensatio permittitur, vbi multorum strages iacent, & de scandalo timetur. vt in. c. cõstitueretur. 50. distin. ¶ Item dispensatur ratione temporis, vel personæ, vel pietatis, seu necessitatis, vel vtilitatis, vel euentus rei, vt probatur in. c. requiritis. §. nisi rigor. 1. q. 7. & Specu. in. d. tit. de dispensa. §. genera aũt. ¶ Alios quam plures casus, in quibus iudex potest dispensare pœnam, & rigorẽ iuris mittigare, posui in. c. 1. supra eo. in gl. *derechamente*. verſi. ratio minuendi. cum sequẽtibus, vbi singulariter de ista materia. ¶ Vnum tamen nota in hac materia, q̃ licet sit verũ, q̃ pœna statutaria est imponenda, nisi mutetur, & iudex dispenset, tamen istã dispensationẽ † potest iudex facere, quando procedit ex officio. Secus si procedit ad instantiã partis. tenet Cardi. in Clemen. 1. de testa. 3. col. q. 12. nu. 9. quod nota. & vi. quæ dixi in. d. c. primo. in. d. gl. *Derechamente*. nume. 24.

l 2

SVMMARIVM.

1 *Acta tam in ordinario iudicio, quã in extra ordinario, sunt scribenda, nisi sit causa modica.*
2 *Quando dicatur causa leuis, vt in ea possit procedi sine scriptura.*
3 *An in causis breuibus potest iudex fungi officio notarij.*

m **En escripto.** m Similis tex. in cap. quoniã contra de probatio. & Abb. ibid. nu. 3. vbi tenet, q̃ acta † tàm in ordinario iudicio, quàm extra ordinario sunt scribẽda. quod dicit intelligẽdũ, nisi sit causa modica: tunc enim nulla scriptura requiritur, nec respectu sententiæ, nec respectu processus, sed creditur simplici informationi iudicis. vt dicit esse text. notabil. in authent. nisi breuiores. C. de sententen. ex pericul. recitan. & ibi per Bar. qui hoc tenet expresse, & clariùs facit tex. in authentic. vt iudices sine quoquo suffragio. collatio. 2. nam & si in istis modicis creditur relationi nuntij. l. ea quidem. C. de accusa. & in ca. cùm parati. de appella. fortius creditur simplici assertioni iudicis: facit ad prædicta tex. in cap. si quis cum clerico. 11. q. prima. vbi optimus tex. iuncta glo. & quod notatur in gloſ. in. c. primo. de libelli. oblatione. ¶ Quod est verũ non solùm in ciuilibus, verum etiam in criminalibus leuibus, quia in istis non requiritur scriptura secũdùm Abb. vbi suprà per text. in. leg. leuia. ff. de accusa. & quod ibi notatur. & in dict. authent. nisi breuiores. & quod ibi tenet Bart. dicendo, q̃ vbi datur potestas arbitro seu iudici, vt procedat sine scriptis, videntur partes voluisse, vt ipsius simpliciinformationi, & relationi credatur, quod dicit esse bene notãdum. de quo pet Feli. ibi. prima col. in. d. ca. quoniam cõtra. ¶ Sed quæ est causa, quæ dicatur leuis †, ad hoc, vt possit procedi in ea sine scriptura? Dic q̃ relinquitur arbitrio iudicis respectu qualitatis personarum, & causa, secundùm Abb. vbi suprà per text. in dicta. authentic. nisi breuiores. & gl. in capitulo. fina. de re iudi. in. 6. Sed Lanfran. de Oria. in repet. Clemen. sæpe. de verbor. signific. in verbo, de plano. numero. 9. dicit, quòd causa leuis

1 2 3

leuis dicitur ratione modicę rei, vel ratione personæ. vt quia persona est domestica, putà, filius furatur patri. vt Bar. in. d. l. leuia, de quo per Bar. & doct. in. l. admonendi. ff. de iure iuran. & quæ in gl. sequenti dicam. ¶ Sed hodie de iure regio nouissimo causa legis dicitur de sũma. 400. marabetinorũ, seu dipondiorũ, qa in ea solũmodo debet scribi sentẽtia condẽnato ria, vel absolutoria, vt in pragmatica. 60. facta in curijs de Madrid per nostrum regem Carolum. anno. 1534. ¶ Sed dictum Bar. in. d. auth. nisi breuiores. limitatur in actis ordinarijs. Secus in decisiuis: quia hoc esset valde periculosum, quoniam ex eis pendet decisio iustitiæ, secundum Anto. de Butrio. in. c. quintaualis. de iur. iurã. col. 26. & Abb. vbi suprà. ¶ Adde quoq;, q̃ in istis causis breuibus potest iudex † fungi etiã officio notarij in defectum tabellionis. vt tenet Feli. in. d. c. quoniam contra. de probatio. in principio. Quod dicit esse notãdũ pro potestatibus terrarum, & castrorum. & idem tenet Abb. in. cap. ex literis. de probatio. nu. 11. & hoc licet iudex non sit notarius, quia si est notarius, regulariter non potest esse iudex & tabellio, & fungi duplici officio. Sed fallit in casibus, de quibꝰ per Bar. & pulchrè per Bal. in. l. iubemus. §. sanè. C. de sacrosanct. ecclesijs. videlicet, in actibus volũtariæ iurisdictionis. vnde si iudex insinuationũ est notarius, põt ex partiũ consensu cõficere instrumẽta in insinuationis. Idẽ in causis modicis. Idem si facit aliquas literas testimoniales ratione officij sui, non informa iudicij. Idem in potestate castrorum & villarum nõ habentiũ magnas causas, quæ sunt notãda secundum eum. Itẽ fallit, nisi consuetudo, vel statutum loci vellet, q̃ staretur tali scripturæ. Secundũ Bar. in. l. 2. ff. de stipula. seruo. de quo per Feli. in. d. c. quoniam cõtra. fi. col. & vide tu, quæ dixi suprà in. c. 1. in gl. officio. nu. 1. allegãdo Bar. & Pla. in. l. cõperimus. C. de proxi. sacr. lib. 12. Et vide Pla. in. l. nulli scriuiario. C. d̃ numera. actua. lib. 12. n. 2. vbi tenet, q̃ licet iudex sit notarius antea quam fuerit iudex, non tamen scribet acta, quæ fiunt coram se. Et licet in hoc remaneat, q̃ si est ordinarius, & occupatus multitudine causarum, tunc nõ potest. Secus si non est occupatus, vt sunt magistratus municipales, vel delegatus ad vnam causam, tunc possit, sed de iure canonico. Secus, quia requiritur, quòd ibi sit iudex, & notarius, qui scribat acta, aut duo testes loco notarij. vt in dicto capitul. quoniam contra. de probatio. tamen remittit se ad Bar. in. d. l. 2. ff. de stipula seruo.

n

SVMMARIVM.

1 *Casus, in quibus proceditur summariè, & de plano, & sine figura iudicij.*

n **Casos.** n Sed qui sunt isti casus, in quibꝰ proceditur summariè †, & de plano, ac sine figura iudicij. glo. in. l. in hac actione. §. sciendum. ff. ad exhibendum. ponit vndecim casus, quos per te vide. ¶ Et tu adde sequẽtes, & est duodecimum in causa decimalis. ¶ 13. in causa matrimoniali. ¶ 14. in causa vsurarum. ¶ 15. in causa beneficialis. vt in Cle. dispendiosam. de iudicijs. ¶ 16. in causa monachatus. vt glo. in. 1. Cle. dispẽdiosam. de iudi. in verbo, matrimonio. ¶ 18. in causa clericatus. vt glo. in. c. si iudex laicus. de sentent. excom. in. 6. ¶ 19. in causa dotis. vt in. l. 1. ff. solut. matri. ¶ 20. casus. in causa hæresis. vt in. c. fi. de hæretic. in. 6. ¶ Est. 21. in causa electionis. vt in ca. vt dignitatibus. §. si verò. de election. in. 6. ¶ 22. casus. in crimine læse maiestatis. text. est in extrauaganti. ad reprimendum. vbi Bart. mirabi lia dicit. ¶ Est. 23. casus. in crimine submersæ nauis. text. in. l. de submersis. * C. de naufra. libro. 11. ¶ 24. in bonorum tribuentibus iusio in possessiõe, non in proprietate. l. prima. §. dies. ff. si quis ordo in possſ. obserue. ¶ 25. casus. in causa possessionis. vt in. l. momentanee. C. vnde vi. & in. l. prima. C. quorum legat. ¶ Est. 26. in causa miserabilium personarum. vt notatur in. l. prima. C. quãdo impera. inter pup. & vidu. & notatur in. c. significasti. de offic. delegat. ¶ 27. casus. quando agitur inter libertum & patronum. tex. in. l. nec quicquã §. de plano. ff. de offi. proconsul. & lega. ¶ 28. casus. in causis ciuilibus leuibus. vt in. d. authen. nisi breuiores. C. de sent. ex pericul. reci. & quæ dicentur leuia. vi. gloſſ. in gloſſa. præcedenti. ¶ Et quod dicatur delictum leue, dic delictum esse leue, quando ad essentiam delicti non requiritur dolus. vt tenet Lanfran. de Oria. in repeti. Clem. sæpe. de verbo. signifi. in verbo, de plano. de quo vi. Barto. in. l. non solùm. §. si mandato. ff. de iniurijs. ¶ 30. casus. est in crimine Abigeatus. vt in. l. vnica. C. de Abigeis. ¶ Est. 31. casus. in causa commentariensis. tex. in. l. sed si vnus. §. fi. ff. de quæstio. ¶ Est. 32. casus & finalis, in quo proceditur summariè, in causa adulterij, quãdo maritus per se accusat. vt in. l. miles. §. sexaginta. ff. de adulte. Quos casus nota, quia ita recopilaui à doctore

1 2

de Tapia, dum ille esset licentiatus in iure canonico, licet postea fuit doctor in vtroque iure in vniuersitate Salmanticensi, dum legeret Cle. sæpe. de verb. signi. ¶ Quibus adde, q̃ stipulatio legatorũ, & damnũ infecti sunt causæ summariç. vt tenet Barto. in. l. sed hæc. §. non solum. ff. de procura. ¶ Item omnis causa executionis est summaria, cùm non habeant instantiam. vt Bart. in. l. litibus. C. de agricoli. & censi. libr. vndecimo. Bald. in. l. vnica. ff. si quis iusdicen. non obtempe. & tenet. l. 5. titulo. 8. libro. 3. in ordina. rega. & l. 64. de Toro. Bartol. in. l. missi. C. de exacto. tribu. libro. decimo. & Alexand. in consilio. 50. in. 2. volumine. numer. 8. vbi ait, quòd in executiuis summariè proceditur, & tenet Lanfranc. de Oria. in dicta Clementi. sæpe. de verborum significa. in parte aggreditur. numero. 16. vbi quoq; dicit, quod in causa executionis non potest opponi exceptio nullitatis requirens altiorem indaginem. vt ibi per eum. ¶ Et præter istas causas omnis causa regulariter est ordinaria, & requirit plenam causę cognitionem. vt est glossa. in. l. 3. quæ incipit, in hac actione. §. sciendum. ff. ad exhiben. quæ est notabilis & magistra. Illa erit ergo summaria causa, quãdo hoc lex exprimit, quod procedat summariè, & breuiter, vel quãdo princeps per suum rescriptum iubet. vt tenet Lanfranc. de Oria. vbi suprà. nume. 19.

riamente, no dexẽ por esso de recebir las excepciones °legitimas, y prouanças Pnecessarias.

SVMMARIVM.

1 *Probationes necessariæ, in causis summarijs admittuntur.*

P

Prouanças Pnecessarias.

Similis tex. C. in. d. Cle. sæpe. de verbo. signific. versic. non sic. iuncta glos. ibi. in verbo, necessariæ, scilicet, actori, vel reo. & iste text. in quantum dicit necessariè. Et dicit Zenzeli. quòd aliæ probationes non sunt admittendæ quæ non releuarent probantem. l. ad probationem. C. de probatio. sed secundum Cardin. ibi. non est hoc speciale in his. nam idem est in ordinarijs. vt in capitul. cùm contingat. de offic. delega. ad finẽ. vbi glo. de hoc notabil.

SVMMARIVM.

Exceptiones in causis summarijs admittũtur, & defensiones.

Excommunicato & hæretico exceptiones non denegantur.

° Las excepciones.

° Similis text. in Clemen. sæpe. de verbo. † signifi. §. non sic. & ibi glo. & Bart. singulariter in lectura. extrauaganti ad reprimendum. in parte, & figura. Et intellige de exceptionibus non frustratorijs. Secus de frustratorijs, quia in istis causis summarijs non permittuntur secundùm Cardi. in dict. Clemen. sæpe. versi. non sic tamen. vbi quoq; tenet, quòd admittuntur & defensiones legitimæ: vt gloss. ibi. in verbo, legitimæ, & tenet text. hic. Et facit pro hoc Cle. pastoralis. §. cæterum. de reiudi. vbi de hoc. ¶ Et quia excõmunicato †, & hæretico exceptiones non denegantur. vt in. c. cùm inter. de exceptio. & in capitulo. filij. de hæreti. in. 6. quia verbum, defensiones, positum in dict. Clement. sæpe ponitur pro exceptionibus. argumen. in. c. qualiter, & quando. de accusa. §. debet, secũdum Cardi. vbi suprà.

SVMMARIVM.

Testium receptio in criminalibus, non potest committi, sed iudices debent eos examinare, etiam si consuetudo sit in contrarium.

Si testis examinandus non potest venire ad iudicem, vel iudex non potest accedere ad domum ipsius, quia est persona multum honorata, potest committi receptio testium in criminalibus.

Testium receptio non potest committi in criminalibus, etiam si testes sint egregiæ personæ, debent venire coram iudice: quia in causa criminali non habet locum lex. ad personas ægregias. ff. de iure iuran. Et idem dic in causa matrimoniali. nume. 4.

Honor

Prætorũ Cap. XXXVI. finis.

Sequitur Caput. 37.

SVMMARIVM.

Honor iudicis est præferendus.

Receptio testium in criminalibus potest cõmitti, qnando agitur de crimine per viam exceptionis, & in causa hæresis.

Papa, vel rex potest cõmittere receptionem testium in criminalibus.

Receptio testium in criminalibus si sunt forenses, & sic extra prouintiam, potest eorum examinatio committi. Et etiam propter multitudinem negotiorum, committi potest.

Receptio testium in criminalibus de voluntate partium potest committi.

In causa criminali minimæ importãtiæ potest receptio testium committi.

In causa criminali ciuiliter intẽtata potest cõmitti receptio testium.

Ad innocentiam accusati probãdam receptio testium potest committi.

Pro informatione habẽda, testium receptio potest committi, & quoq; quando agitur contra rapientem ex naufragio.

An in causis ciuilibus potest cõmitti receptio testium, & an si per famulos tabellionum dicta testium possunt scribi.

Testis non potest deponerẽ dictum suũ in scriptis, sed viua voce.

Quando testes non sunt de iurisdictione etiam in causa ciuili ardua potest committi testium receptio.

Receptio testium potest committi, quando occurrit casus, in quo per iudicẽ non possunt examinari, Tamen iste, cui committitur non potest alteri delegare.

An iudex causæ potest compelli committere examinationem testium extra territorium.

Receptio iuramenti, an per iudicem potest committi.

An tabellioni credatur de commissione sibi facta.

Si testis fuit examinatus à solo notario, & dicit se dixisse aliter, quàm notarius scripsit, cui magis sit credendum.

a POr si. a Similis tex. in authen. apud eloquẽtissimũ. C. de fide instrumentorum. vbi in criminalibus † non potest committi receptio testium. sed iudices debent eos examinare. Secus est in ciuilibus. vt in. l. iudices. eiusdẽ tit. & ibi Bartol. Ange. Bal. & doct. & est similis tex. in pragmat. 149. in pragmati. de Valladolid. anno. 1537. vbi augetur pœna. & Ang. in. §. quoniam in authent. de testib. collã. 7. dicit, q̃ in causa criminali nõ debet fieri cõmissio testiũ recipiendorum, etiam si testes sint extra prouinciam, & ideò vocandi erunt ad iudicem causæ. & hoc sentit gl. in. c. constitutus. de fide iusso. inverbo, transmittentes. secundum Barb. ibi. 4. col. & glo. in. c. teneo. 3. q. 9. & ita Ang. in. d. §. quoniam. dicit se vidisse de facto condemnari quendam receptorem in ciuitate Perusij, quia in criminalibus cõmisit examinationem testium, & ex illis tulit sententiam. Et q̃ in criminalibus examinatio testium non committatur, tenet gl. in Cle. 1. de offi. delega. in verbo ciuili. & est text. cum gl. in. c. 2. in verbo prohibente. de iudicijs. in. 6. text. in. l. 3. §. diuus. ff. de testi. ibi, nam ipsos interrogare soleo. quã. l. ad hoc notat Bald. in. ca. si quis testiũ. de testi. in principio. & idẽ tenet gl. in. c. 1. de testibus cogen. & in. d. c. cõstitutus. & gl. in. c. at si Clerici. de judi. & in. d. c. si quis testiũ. ¶ Quod ampliatur, etiã si consuetudo esset in contrariũ, non valet. vt sentit glo. in. c. testes. 3. q. 9. in glo. 2. & latissimè per Hippoly. de Marsi. in. l. de minore. §. pluriũ quoq;. nu. 9. ff. de quæstio. cũ sequẽtibus. ¶ Sed iste tex. fallit & similes, nisi persona † examinanda nõ possit venire ad iudicẽ, & iudex non possit accedere ad domũ ipsius, quia est persona multùm honorata. vt probat tex. in. d. c. 2. de iudi. in. 6. vers. aut si talis. & ibi gl. & in expresso. Abb. in. d. c. si quis testium. nu. 1. dicendo, q̃ licet regulariter sit verum, & communis opi. q̃ in causa criminali articulum receptionis testiũ nõ est delegabilis, tamen si est talis iudex, quem nõ decet ire ad domum testium, & testes ita grauan

Prætorũ Cap. XXXVII.

QTosi, que en los processos criminales, y en los ciuiles arduos, y de importãcia, siempre tomen, y examinen por si a los testigos ante el escriua

1 *Receptio testium in criminalibus potest committi, quando occurrit casus, in quo per iudicẽ non possunt examinari, Tamen iste, cui committitur non potest alteri delegare.*

2 *Si testis examinandus non potest venire ad iudicem, vel iudex non potest accedere ad domum ipsius, quia est persona multum honorata, potest committi receptio testium in criminalibus.*

2 recipiendorum, etiam si testes sint extra prouinciam, & ideò vocandi erunt ad iudicem causæ. & hoc sentit gl. in. c. constitutus. de fide iusso. inverbo, transmittentes. secundum Barb. ibi. 4. col. & glo. in. c. teneo. 3. q. 9. & ita Ang. in. d. §. quoniam. dicit se vidisse de facto condemnari quendam receptorem in ciuitate Perusij, quia in criminalibus cõmisit examinationem testium, & ex illis tulit sententiam. Et q̃ in criminalibus examinatio testium non committatur, tenet gl. in Cle. 1. de offi. delega. in verbo ciuili. & est text. cum gl. in. c. 2. in verbo prohibente. de iudicijs. in. 6. text. in. l. 3. §. diuus. ff. de testi. ibi, nam ipsos interroga re soleo. quã. l. ad hoc notat Bald. in. ca. si quis testiũ. de testi. in principio. & idẽ tenet gl. in. c. 1. de testibus cogen. & in. d. c. cõstitutus. & gl. in. c. at si Clerici. de judi. & in. d. c. si quis testiũ. ¶ Quod ampliatur, etiã si consuetudo esset in contrariũ, non valet. vt sentit glo. in. c. testes. 3. q. 9. in glo. 2. & latissimè per Hippoly. de Marsi. in. l. de minore. §. pluriũ quoq;. nu. 9. ff. de quæstio. cũ sequẽtibus. ¶ Sed iste tex. fallit & similes, nisi persona † examinanda nõ possit venire ad iudicẽ, & iudex non possit accedere ad domũ ipsius, quia est persona multùm honorata. vt probat tex. in. d. c. 2. de iudi. in. 6. vers. aut si talis. & ibi gl. & in expresso. Abb. in. d. c. si quis testium. nu. 1. dicendo, q̃ licet regulariter sit verum, & communis opi. q̃ in causa criminali articulum receptionis testiũ nõ est delegabilis, tamen si est talis iudex, quem nõ decet ire ad domum testium, & testes ita grauan

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur,non posſint accedere ad præſentiam iudicis, poterit iudex mittere ad eos,licet cauſa ſit criminalis.per tex.cum gl.in.c.mulieres.de iudi.libr. 6. ¶ In tantum eſt verum,q̃ talis receptio nõ po
3 teſt cõmitti,q̃ etiam † ſi teſtes ſint egregiæ perſonæ,debent venire coram iudice,& in cauſa criminali non habet locum.l. ad perſonas egregias.ff.de iure iuran.vt gl.in.d.c. pen.de teſti.cogen.& in.d.cap. mulieres.de iudi.li.6. quod extendit Barb. in d.ca.cõſtitutus. 4.colũ.1 ueſit principalis perſona,quia reatus omnem adimit honorem.l. 2. C.vbi ſenato. vel clariſſi. ſiue illa perſona ſit neceſſaria tanquam teſtis, quia cùm agatur de maiori præiudicio,debet iudex videre,quo timore teſtis loquatur.l.de minore.§.tormenta.ff.de quæſtio. Et ita tenet Domi. referendo Archidiaco.ita tenere in.c.præſentium.de teſti.in.6.& facit.d.l.iudices. ¶ Ratio poteſt eſſe,licet non dicat quia concurrente reuerentia harũ perſonarum egregiarum,& honore iudicis,qualiter cogeretur ire ad domum eorũ,cum nõ poſſit delegare,videretur †
4 præferendus honor iudicis,vt in.c.vt debitus.de appella.& ſic,q̃ egregiæ perſonæ veniant corã iudice in criminalibus ad deponendum. Si vero loquimur de perſonis priuilegiatis,vt non veniant ad iudiciũ, cauſa teſtimonij,non ratione exiſtentiæ,ſed ratione impotentiæ,vt ſunt infirmi,pauperes, vel ratione indecentiæ,ſeu inhoneſtatis euitandæ,vt ſunt mulieres iſtæ.tex.& iura ſimilia.& dicta doctorum non habent locum,ſed text.in.d.c. mulieres.de iudi.in.6.Et ratio eſt:quia licet ſimus in cauſa criminali,tamen ceſſat ratio impotentiæ veniẽdi, prout ad literam tenet Bellenzi. in addition. ad Abb.in.d.c.ſi quis teſtium.quæ mihi vera videntur.Et idem dic in cauſa matrimoniali,in qua debent per iudicem examinari teſtes,& non committere examinationem,eſt communis opinio. vt Abb.in.d.ca. ſi quis teſtium.de teſtibus. ¶ Secundò fallit iſte tex.& iura ſimilia , niſi ageretur
5 de † crimine per viam exceptionis, ſecundũ Petrum de Ancharra.in.c.2.§.teſtes.de teſti.in.6.& facit text.in cap. dilectus.de ordi.cognitio. ¶ Fallit tertiò,in cauſa hæreſis.vt in.c.officium.§. ve-

no,y cada teſtigo por ſi ſin lo cometer al eſcriuano, ni a otro,ſo pena que el juez que anſi no lo hiziere , por la primera vez incurra en pena de cin-

co mil marauedis, y el eſcriuano de dos mil : y por la ſegunda doblado, y por la tercera, que ſean priuados, de los dichos officios que tuuieren.

6 rum.de hæreti.in.6. ¶ Fallit quartò † in papa,vel rege,ſecundùm Specul.in tit.de teſte.§. iuſtractãdum.in primo verſi.Item in criminali.& hoc eſt clarum per.c.propoſuit.de conceſſi.præben.
7 ¶ Fallit.5. niſi teſtes eſſent extra prouintiam † & ſic eſſent forenſes, quia eorum examinatio cõmittitur. ſecundùm Bald. in.d.auth. apud eloquẽtiſſimũ. & Ioã. d Ann.l. c.tacitũ.2.col.d colluſsio. de tegẽ. & Ioã. And. in.c. Romana.§. contrahentes.de foro.cõpete.in. 6.tenetetiã Bal. in.d.c.ſi quis teſtium.in principio.& hoc ne pereat facultas probandi , & vt parcatur expenſis. iuxta.l.& ſi quis ex ſignatoribus verſi.ſæpe cum magna.ff. quemadmo. teſta. aperia. præſertim, quia vultus qualitas, & teſtium vacillatio poſſunt trãſcribi ab examinatore.vt in.c. quoniam contra.de probatio.Inno.ibi verſi. quintò quæro.prout tenet Felin,in.ca.cùm cauſam.de teſtipẽ.col.Et iſta opinio placet ſibi.licet Abb.ibi,& in.d.c.cõſtitutus.& Cy.& Saly.in.d.auth. apud eloquentiſsimum.& tex.in.l.27.tit.16. par.3.teneat cõtrariũ. & Lãfranc.de Oria.in.d.c.quoniã cõtra.in parte.teſtiũ depoſitiões.q.12.n. 19. quia rõnes in cõtrariũ adductæ per eos,tollũtur p practicã in cõtrariũ,prout docet Bal.in.d.ca. ſi quis teſtiũ.videlicet,q̃ ſcribatur iudici illi⁹ loci,vt ex ſua iuriſdictiõe eos recipiat,nec tũc dicitur officiũ cõmitti,ſed exigi.iuxta.l.cũ vnus.§. his q.ff. de bonis autho.iudi.poſsidẽ. ¶ Et facit , quia ea, quæ ſunt meri imperij cõmittũtur ꝓpter abſentiã.l.1.§.1.ff.de offi.eius cui mãda.eſt iuris.Igitur ſi iſti teſtes abſunt à iudice,cùm ſint in alieno territorio , iudex â talibus patet commiſsionẽ fieri poſſe,quia neceſsitas facit ꝓbabile, qđ aliàs non eſſet.Et ita dicit Bald. ſeruare cõſuetudine.in.d. auth.apud eloquẽtiſsimũ.& ibi Saly.dicẽdo q̃ debet cõmitti iuriſdictionẽ habẽti , quia iſte nõ poſſet eos facere citari,qui in eos nõ habet iuriſdictionẽ, qa in alieno territorio ſunt.Et pro iſta opinione eſt tex.in.l.10.& tex.in.l.15.ti.8.lib.2. for.ll.licet Mõtal.ibi aliter dicat, qa ſecũdũ Barba.in.d.c.cõſtitu.4.col.poſſunt recipi teſtes per iſtã cõmiſſariã in cauſa criminali,quia ille,cui cõmittitur,eſt miniſter cõmittẽtis. & eũ repreſentat,&

tat,& eſt organũ eius,& ſic vtitur.licet tex. in.l. 27.tit.16.par.3.cõtrariũ dicat indiſtinctè,q̃ in criminalibus iudex,qui cognoſcit de delicto,debet teſtes recipere,tñ nõ annullat probatiões factas per cõmiſſariã.Et ꝓ opinione Bal.& Sal. & Barba.eſt tex.in.c.5.infra.in capitulis iudicũ ſyndicatus,ibi, *Trabaje por embiar a ellos*.Item fallit iſte tex.propter multitudinẽ occupationũ,& multitudinẽ cauſarũ.vt in.l.1.§.huius rei. ff. de offici. eius cui mand.eſt iuris.prout tenet Lanfranc.de Oria.in.d.c.qm̃ cõtra in parte,teſtiũ depoſitiones.q.12.in fi.nu.19.& Saly.in.d.auth.apud eloquẽtiſsimũ.in principio.quæ cauſa ſemper præſumitur,vt ibi per eũ,& tenet Alex.in.l.hac cõſultiſsima.§.fi.C.de teſtam.nu.4.vbĩ tenet,q̃ in dubio præſumitur facta,propter multitudinem negotiorum. ¶ Itẽ fallit & ſeptimò de voluntate
8 partiũ †, qa põt in criminali cõmitti receptio teſtiũ.vt Bar.in.d.authen.apud eloquẽtiſsimũ. & ſequitur Pau.de Caſt.& Ang.in.l.iudices.eiuſd. tit.quod extẽdit,q̃ põt cõmitti de voluntate partiũ etiã iuriſdictionẽ nõ habẽti:quia de volũtate partiũ examinãtur teſtes per arbitrũ,& valẽt eorũ dicta perpetuò.vt in.l.fi.C.de teſtib. ¶ Quinimo de partiũ volũtate,ille cui eſt commiſſa receptio teſtiũ,alteri põt cõmittere.vt Inno. in. d.c. cũ cauſam.ſecũdũ Ang.in.d.l.iudices.vbi quoq; dicit,q̃ poſſunt conſentire partes,vt dicta teſtiũ receptorũ inter alios valeant inter eos. ſicut ſi inter eos examinati eſſent. vt dicit notare Inno.in.c.veniẽs.de teſtib. ¶ Contra hoc videtur. quod tenet Bal.in ti.de pace cõſti.inviſibus feud. ver.mores & leges.vbi ait,q̃ etiã de cõſenſu partiũ,ſine præſentia iudicis nõ põt tabellio recipere teſtes cũ iuramẽta,& eorũ dicta cùm hoc non reperiatur cõceſſum.Sec dic,q̃ dictũ Bal.nõ obſtat:quia intelligitur,q̃ nõ põt de conſenſu partiũ ſine cõmiſsione iudicis,ſed bene põt de iudicis cõmiſsione ſecũdũ Bal.ibi.quod nota. ¶ Octa
9 uò fallit in cauſa criminali minimæ † importantiæ,vt tenet Ioã. And.in.c.Romana.§.fi. de foro cõpe.in.6.quod ſequit ibi Domi. & tenet Paul. de Caſtr.in.d.l.iudices.& dicit,q̃ cauſa criminalis parua relinquitur arbitrio iudicis. ¶ Nonò fal
10 lit in cauſa criminali ciuiliter † intentata.vt gl.in c.mulieres.de iudi.in.6.in.§.2.in verbo, iure prohibẽte.& ibi Domi.& Abb.in.c.cùm cauſam. el magno.de teſti.Sec⁹ ſi eſt criminaliter intẽtata.
11 vt ibi. ¶ Decimò fallit † , qñ teſtes recipiũtur ad probandã innocẽtiã accuſati,ſecundũ Saly.in.d. auth.apud eloquẽtiſsimũ in fin.verſic.ad plenã. ibi,ſed ad probationẽ eius,putà, quia re⁹ nõ fuit in loco, de quo dicitur,puto facilius fieri poſsit. ¶ Vbi ex dictis ſuis colligitur alia fallentia,& vn

decima,q̃ iſte tex.nõ habeat locũ, qñ teſtes reci
12 piũtur pro informatione † habenda ad probationẽ delicti ad capturã delinquẽtis,quia tunc põt cõmitti receptio in iſta ſummaria informatiõe. tenet Hyppol.de Marſi.in ſua practi. crimi. §.1. nu.4.in fin.vbi dicit,q̃ anteaquã quis capiatur, debet iudex mittere notariũ ad locũ delicti, vt videat oſtiũ fractũ.& idẽ tenet in.l.de minore.§. pluriũ quoq;.ff.de quæſti.nu. 189. ſed poſtea in ordinario requiritur,q̃ corã iudice ſe ratificatio nẽ faciãt, quia in iſta plena probatione non põt cõmitti receptio,vt Saly.vbi ſuprà.Et quoq; ad de fallẽtiã.12.f.qñ agitur cõtra rapiẽtẽ ex naufragio,quia tũc bene põt committi examinatio teſtiũ,vt tenet Bar.& Alex.ibi in additi. per text. ibi.in.l.2.C.de naufragijs.li.11. ¶ Et hoc nõ ſolũ
13 in criminalibus,verũetiã in cauſis ciuilibus † iudex nõ põt committere receptionẽ teſtium,ſed debent recipi per iudicem.vt tenet Bal.in.d.c.ſi quis teſtiũ,dicẽs de hoc eſſe duas gloſſas vnã in. leg.hac conſultiſsima.§.fi.in verbo,deponẽs.C. qui teſta.facer.poſſ.& in.l.iubemus.la primera. C.de libera cauſa.& eſt tex.in.l.ſolam.ſecũdum vnã expoſitionẽ glo.C.de teſti.& glo.in.l.caret. ff.de teſti.& eſt tex.in leg.vndecima.tit.8.libr.2. for.ll.& ibi Montal.vbi ait,q̃ iudex cũ tabellione debet intereſſe receptioni , & examinationi teſtiũ,reprobãdo opi.Inno.in.c.cùm Bertoldus. de re iudi.qui tenet,q̃ ſolus tabellio.interrogauit teſtes,approbãdo opinionẽ Hoſti.Ioan.Andr.& Hẽri.& Anto.de Butri.in.d.c.cùm Bertoldus.& Spec.in tit.de teſte.§.nũc tractandũ. circa principium.verſi.pater igitur,q̃ ad officiũ receptoris,qui tenet , q̃ iudex hoc officiũ examinationis,in quo tota vis cauſæ eſt , ſolo notario non committat, ſed perſe ipſum examinet,ſecũdum doctrinã.in.d.l.3.§.ideoq; diuus.&.§.gabino.ff.de teſtibus.Et eſt ratio ſecũdũ docto. quia notarius ſolus in examinatione multa mala põt cõmittere,& partem grauiter lædere.& cùm ſolus tabellio ſcribit,non poterit videre ruborem, vel pallorem teſtis,vel eius trepidationẽ,& vacillationem, quæ omnia ſunt in teſtum examinatione attendẽda.vt in.l.de minore.ff. de quæſti. & latè per Hyppoly.de Marſi.in conſi.2.nu.27. cum ſequẽtibus,quinimo talis probatio, ſeu dicta teſtiũ dum examinantur , non debent ſcribi per officiales ſeu famulos tabellionum, ſeu receptorũ,aliàs contrarium facientes, pro prima vice per vnũ annum ſuſpenditur ab officio tabellio, ſeu receptor,& pro ſecunda priuatur in totũ ab officio. Ita tenet. leg. 43. in legibus de Madrid. vbi in dictis.ll.ordo iudicialis tractatur. ¶ In tantum eſſe verum,quod dictum eſt , q̃ teſtes non

Universidad de Deusto
Biblioteca

debet deponere in scriptis, sed viua voce, & sic
14 non valet† testimonium, si testis scripsit dictum
suum, & porrexit iudici. vt tenet Abb. contra
Bartol. in. c. à nobis. qui matrimo. accusa. post. &
Lanfran. de Oria. in repeti. c. quoniam contra. de
proba. in parte, testium depositiones. nu. 7. alle-
gando Bald. in. l. iuri iurandi. C. de testi. vbi vi. in
nu. 3. concordando Bart. in. l. theopompus. ff. de
dote prę liga. vbi tenet, ꝙ valet. & dicit ꝙ opinio
Bart. est vera, si legit dictum suum postquã scri-
psit. Sed si non legit, & dat dictum suum sub si-
gillo, non valet, quia in teste requiritur viuæ vo
cis actus, cùm dicatur probatio per viuã vocem.
de quo per additio. Bal. in. d. l. iuri iurandi. ¶ Sed
supra dicta intelligas in causis ciuilibus arduis ꝙ
istum tex. ibi. *En los ciuiles arduos, y de importancia.*
Et idem tenet Montal. in. l. 1. tit 8. lib. 2. for. ll. in
gl. *Omes buenos.* quasi in medio dicendo, ꝙ in gra-
uibus causis, seu quæ non possunt delegari, iu-
dex debet examinare testes. vt in. ca. à nobis qui
matri. accusa. pos. Secus est in alijs minimis, quia
potest cõmittere. Sed iste text. & iura similia fal
15 lunt, quando necessitas vrget. vt quia testes† nõ
sunt de iurisdictione, & sic non potest eos com-
pellere coram se venire, quia etiam in isto casu in
causa ciuili ardua potest receptione committere,
ne veritas occultetur, vel pereat, vt tenet Pau.
de Castr. in. d. l. iudices. nu. 1. de fide instr. & Feli.
in. d. c. cùm causam. col. fin. versi. fallit tertiò. vbi
idem tenet, dicendo, ꝙ si testes distarent nullum
à loco iudicij, non solùm potest, imò debet com
mittere receptionem. vt Abb. ibi. & expressius
per Spec. in ti. de teste. §. qualiter. versi. scribit. &
versi. potest etiam. &. §. nunc tractandũ. in prin-
cipio. & tenet Archidiaconus. in cap. testes. circa
principium. 2. q. 1. & Cardi. in Cle. 1. in. 6. q. de of
fic. deleg. nu. 10. dicendo, ꝙ fieri debet, & ordina-
rius recipiet testes, non authoritate remittentis,
sed propria authoritate iuris communis, quod di
cit Ioan. Andr. esse verum, quando committens
erat ordinarius. Secus si delegatus, quia tunc au-
thoritate delegata, recipientur per ordinarium,
ad quem remittitur. c. significauit. de offic. ordi.
& c. 3. de fide iusso. ¶ Lapus tamen in quodã con
silio indistinctè tenet, ꝙ ordinarius tenetur ad re
missionem faciendam, nec angustetur probandi
facultas siue culpa partis, maximè in causa matri
moniali, nec tali prætextu remaneant in pecca-
to. Facit tex. in. c. significauit. de offic. ordi. For-
tius ergo iudex ordinarius debet hoc facere, qui
non posit cogere testes alibi existentes, quia ex
tra territorium ius dicentis non paretur ca. 2. de
constitu. in. 6. Et istam partem putat esse veram
dictus Cardi. vbi suprà. quam tenet, dicendo, ꝙ
non obstat. c. primo. de consangui. & affini. vbi
testes producuntur coram ordinario, quia proce
dit quando commodè fieri potest, vt quia sunt
in loco. Et sequitur Ioan. Butri. in. d. c. a. 1. de con
sanguini. & affini. & omnia verba ipsorum sunt
Lapi. allega. 46. incipiente, an in causa matrimo
niali. vbi vide. ¶ Et hæc procedunt secundũ Fe-
li. vbi suprà. & Abb. ibi, siue testis fuit in eadem
prouincia, siue nõ, cùm hodie ciuitates habeant
sua regimina, sicut olim prouintiæ, vnde satis est
ꝙ sint diuersæ ciuitates, vt non possint trahi ad
aliam ciuitatem. vt in simili notat glos. singula.
in. l. fi. in verbo prouincia. C. de præscript. 30. an-
no. de qua vi. Bar. multum nominãtem. in. l. pri-
ma. C. de metropo. libert. lib. vndecimo. & Abb.
in. c. coram. de electio. 3. col. ¶ Quoque fallit nisi
16 occurrisset casus†, ꝙ talis non potuisset exami-
nari per iudicem, vt quia erat testis in partibus
valde lõginquis à iudicio, vel erat in iudicio mor
tis, adeò, ꝙ si pars, quæ volebat testem examina
ri, faceret ire ad iudicem, testis statim periret, ei⁹
testimonio non habito, nam tunc si fuisset exa-
minatus per notarium, valebit dictum eius ad
præsumptionem aliquam inducendam, secun-
dum Feli. vbi suprà allegando Bar. in. d. l. admo-
nendi. ff. de iure iuran. column. 12. versic. quidã
testis, & sequitur Anto. in capitul. fi. de iure iur.
& sequitur Alexan. in. d. l. hac consultissima. §. si
quis autem. C. de testamen. nu. 3. tamen iste, cui
cõmittitur receptio testium, non potest alteri de
legare, quia videtur electa industria personæ, te
net Plate. in. l. fi. C. de curiosis. libr. 12. ¶ Sed pul-
chrum dubium est, an iudex causæ potest com-
17 pelli cõmittere examinationem† testium extra
territorium. Archid. in. c. præsentium. de testi. in
6. disputat, an sit de rigore iuris, an sit in arbitrio
iudicis, & arguit pro & cõtra, & postea conclu-
dit, ꝙ remissio, quæ fit de vna ciuitate ad aliam,
fit iudicis arbitrio. & allegat. d. §. quoniam. in au
thẽtica de testi. colla. 7. & si poterit iudex facere
testes extra prouinciam venire, & præsentare co
ram se etiam inuitos per. l. quoniam. C. de testi.
ex quo sibi sic videtur propter magnitudinem
causæ, vel propter suspitionem ipsorum testiũ.
Et allegat quod habetur in. §. illud. in authen. de
functi seu funera. colla. 5. &. c. testes. 3. qõ. 9. ¶ Et
Ioann. de Imol. in. d. l. si quis ex signatoribus. ff.
quemadmod. testa. aperia. refert se habuisse de fa
cto istam. q. & se consuluisse, ꝙ est arbitrarium.
& allegat glo. cum tex. in. d. §. quoniam, & Azo.
in summa de testi. & Archi. in. d. c. præsentium.
& Hosti. in summa. in tit. de teste. §. quando. ver
si. & ante. vt refert se in ciuitate Forliuij ita cõsu
luisse. Tu allega elegantem tex. in. c. cupientes.
§. ꝙ si

§. ꝙ si per viginti. de electione. in. 6. vbi est in ele
ctione iudicis superioris, an velit examinationẽ
committere, an coram suo tribunali facere, vt te
stes se præsentent. vt ibi est glo. valde singula. de
quo per Andr. & Sicul. Barb. in. d. c. constitutus.
de fide iusso. colum. 2. cum sequenti. quod nota.
¶ Omnia supradicta videntur loqui in commis-
sione examinationis. Sed quid in receptione iu-
18 ramenti†, an potest iudex delegare iuramẽtum
deferendum testi nomine suo: & si notarius de-
mandato & commissione iudicis deferat iuramẽ
tum testi, an valeat dictum suum? Dic ꝙ non. vt
est glos. singula. in. l. hac consultissima. §. si quis
autem: in verbo, depositiones. C. de testa. quam
sequitur Lanfran. de Orian. in repe. C. quoniam
contra de proba. In parte, testium depositiones,
nu. 17. Dicit tamen, ꝙ si notarius deferat iuramẽ
tum præsente iudice, ꝙ tunc valebit dictũ. quia
tunc iudex videtur deferre, cùm sit præsens. Ita
Bald. in. l. videamus. §. deferre. ff. de in lit. iura.
¶ Tamen quoq; dictus Lanfran. dicit dictũ Bal.
moderandum esse. & d. glo. ꝙ iudex non potest
committere notario iuramentum testis. s. nisi in
casibus, in quibus mittitur notarius ad domum
testis ad examinãdũ, veluti si sint personæ egre
giæ, vel infirmæ. vt in. l. ad egregias personas. ff.
de iure iuran. & mulieres non debent inuitè tra
hi ad iudicium. vt in. d. ca. mulieres, de iudi. in. 6.
quia hoc casu delegat iuramẽtum notario, vt di-
cit videri de consuetudine, & sic ego video, & fa
cio. ¶ Tamen Bal. in. d. l. hac consultissima. in. d.
§. si quis aũt. nu. 1. tenet indistinctè, ꝙ de commis
sione iudicis, tabellio potest recipere iuramenta
testium, & idem tenet in tit. de pace constantiæ.
in vsi. feudo. versic. mores & leges. & idem vide-
tur tenere Alex. in. d. §. si quis aũt. nu. 5. in quan-
tum dicit, ꝙ tenet Bal. vbi suprà ꝙ etiam de con
sensu partium sine commissione iudicis non po-
test recipere iuramentum. quod Alexan. nõ pu-
tat verũ, quia partes possunt in totum remittere
iuramentum testis. vt in. c. tuis. de testi. & notat
glo. in. l. 1. in versi. sententia valebit. ff. de ferijs. &
tex. in. l. 23. tit. 16. partit. 3. quanto magis possunt
consentire, ꝙ minus solẽniter iuret. arg. in. l. 1. §.
circa principiũ. C. de rei vxo. actio. ¶ Et ꝙ iudex
potest committere receptione iuramenti in casi
bus, in quibus potest cõmitti receptio, & exami
natio testium, tenet Antonius Frã. in additio. ad
Abb. in. c. fraternitatis. de testi. in additione, quę
est in nu. 13. vbi ait, ꝙ testes debent iurare in ma-
nu iudicis, non aũt in manu notarij, nisi de com-
missione iudicis. & idem tenet Hippol. de Mar-
sil. in sua practi. crimi. §. postquam. n. 18. & idem
tenet ibi. nu. 16. in fine. & nu. 17. dicendo, ꝙ si ta-
bellio accepit confessionem partis, non valet, &
ex ea non potest dãnari, nisi fiat de cõmissione
iudicis. Quod ego intelligerem, quando in præ-
sentia iudicis defert iuramentum, vel in casibus,
in quibus potest committi receptio testium, vt
dictum est. ¶ Sed quoq; potest dubitari, an cre-
19 datur tabellioni ex commissione† sibi facta, pu
tà, quando tabellio, vel secretarius causæ scribit
in actis, qui iudex sibi cõmisit examinationẽ te-
stiũ illius causæ. Bar. in. l. ex sentẽtia. ff. de testa.
tutela. nu. 3. tenet ꝙ valet, & põt scribere cõmis-
sionẽ. ¶ Bal. autẽ tenet cõtrariũ in. l. iuri iurandi.
C. de testi. nu. 5. quia talis commissio debet scribi
per aliũ notariũ, non per se ipsum: vt dicit nota-
re docto. in. d. c. quoniam cõtra. de proba. & idẽ
tenet Abb. ibid. nu. 31. & idem tenet Bald. in. d. l.
iudices. C. de fide instru. in fine. nu. 4. vbi dicit,
ꝙ tutius est, ꝙ alius notarius scribat, quia de ista
cõmissione nõ potest esse rogatus præsertim in
arduis, vel sublucratibis nõ obstãte distinctione
Bar. in. d. l. ex sentẽtia. quæ nõ est vera, secũdùm
eum. & idẽ tenet Abb. in. c. fraternitatis. de cleri.
nõ resi. in fi. nu. 8. & idẽ contra Bar. tenet expres
sẽ Saly. in. d. auth. apud eloquẽtissimum. dicen-
do. ꝙ rationes Bar. non obstãt, & ista est commu
nis opi. secũdùm Hippol. de Marsi. vbi vide in. l.
de minore. §. pluriũ. ff. de quæstio. n. 23. &. 24. &
idẽ tenet Guid. pap. in decisi. 126. & Philipp. De
cius in consi. 42. nu. 4. Et ꝙ tabellioni non creda
tur de commissione sibi facta, est magis cõmunis
opi. vt dictum est. & tenet Alex. in consilio. 213.
in. 2. volu. consiliorum. nu. 4. versic. quinimo de
aliqua commissione. Et ita ego obseruo, quãdo
tabellioni aliquid cõmitto corã alio tabellione
cõmitto receptionẽ testiũ, vel aliã rem: quia ipse
vt dictũ est, nõ põt dare fidẽ de cõmissione sibi
facta. ¶ Sed supra dicta communis opinio fallit,
nisi alius notarius nõ reperiatur, quia tunc ipse
poterit esse rogatus de tali cõmissione sibi facta,
& eam scribere. Dictũ est mihi aureũ Bal. in. d.
l. ad personas egregias. ff. de iur. iuran. per tex. in
arg. in. l. 1. §. fi. ff. de verb. oblig. quod dictum Bal.
didici ab Hippolyt. de Mar. in. d. l. 1. §. præterea.
ff. de quæsti. nu. 126. & in. l. si in rixa. ff. ad. l. Cor
ne. de Sicca. nu. 72. vbi in istis locis idẽ tenet, se-
quẽdo Bal. in. d. l. ad personas. ¶ Sed quid si ista
cõmissione tabellioni facta, & testis examinat⁹,
20 à solo notario dicit se dixisse† aliter, quam scri-
psit notarius, cui magis sit credẽdum? Abb. in. d.
c. cũ causam. de testi. in fine. hoc dicit altercasse
Specula. & determinat, ꝙ de facto creditur tabel
lioni, licet de iure sec⁹. Sed si iudex fuit præsens
tunc etiã creditur de iure instrumẽto: tamẽ si te-
stis accusaretur de falso, & ipse negaret sic dixis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

se vt notarius scripsit, nõ crederetur tabellionis instrumẽto: quia in criminalibus requirũtur ꝓbationes luce clariores. l. sciant cuncti. C. de probatio. quod dicit Abb. esse notandum, cum quo transit ibi Feli. in fin. & de materia remissiue ibi per eum. & Specula. in tit. de teste. §. 1. versi. sed pone ecce iudex. n. 48. & in tit. de instrumẽto editione. §. restat. versicu. sed quid si vnus ex testibus. nu. 12. & Saly. & doct. in l. si quis decurio. C. de fals. & Alex. in consil. 70. in. 1. vol. nu. 3. & in consi. 65. nu. 1. & 2. & 7. volu. 2. & singulariter Hippol. de Marsil. in repeti. rubr. C. de probatio. num. 411. & per Abb. in c. ad audientiã. de præscrip. nu. 6. & 7. & quid in criminalibus. Et quid in ciuilibus, vide ibi per additio. & per Montal. in. l. 18. titulo. 8. libro. 2. for. il. in glo. magna. in fine.

Præto. Cap XXXVII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Appellari potest ad principẽ, omissis medijs.*
2 *Appellatio postquam est recepta per principẽ remittitur ad iudicem competentem.*

Prætor. Cap. XXXVIII.

OTrosi, que los ꝓcessos que fueren appellados para ante nos [a], o para la chancilleria, y las pesquisas y testimonios que embiaren cerrados: despues que fueren signados, y cerrados y sellados, los fagan sobre escriuir encima, poniendo entre que partes, y el juez delãte quiẽ fue appellado, y a quien va remitido, si al consejo, o a la chancilleria, que venga sellado, y declaren con que sello viene sellado, y que el processo que fuere annet Abb. in. c. dilecti. de appella. n. 11. per text. in c. ad Romanã sedẽ. 3. q. 6. quia excepto isto casu. & alijs notatis per Abb. in. d. c. dilecti regulariter est cõtra: quia omissis medijs, & iudicibus immediatis, non potest appellari ad superiorẽ mediatũ tàm de iure canonico, quàm ꝺ iure ciuili. vt in l. 1. ff. de appell. §. si quis ĩ appellatio. c. anteriorũ. 2. q. 6. ¶ Et licet dubitatum fuerit, tñ cõmuniter tenetur, ꝙ ad legatũ sedis apostolicæ appellari possit, etiã omissis medijs, vt habetur in. c. 1. de offi. de lega. in. 6. secundum Angel. de Aret. in. l. imperatores in principio. ff. de appellati. ad principemomissis medijs, tñ talis appellatio postquã est recepta † per principem, remittitur ad iudicẽ cõpetentem. per text. in. d. l. imperatores, & sic vtitur in consilio regali, quia senatores dicti consilij appellationẽ recipiũt, & ad chãcelleriã remittũt cũ cõpulsione processus & citatione partis, licet videatur, ꝙ de necessitate talis remissio nõ sit necessaria, qa iudex competẽs perinde potest cognoscere, ac si fuisset ad eũ appellatũ, ex quo ad superiorẽ est appellatũ, vt est tex. in. l. 1. §. si quis in appellatione. ff. de appellatio. versi. consules amplissime. & ita communiter tenetur secundũ Angel. de Aretio in. d. l. imperatores. ¶ Tamen Ioan. de Anna. ibi dicit, ꝙ si appellauit ad superiorẽ mediatum, tunc loquuntur contraria, quia potest cognoscere, licet nõ remittatur. Secº si appellatur ad principẽ, quia tunc loquitur. d. l. imperatores, & tũc talis iudex competens non potest cognoscere, ni si fiat remissio per principẽ. Et hoc fuit introductum, propter reuerẽtiã principis, quasi iura tũc voluerunt deferri principis. Et istã opi. Ioan. de Anna. credo verã, licet Ang. Aret. vbi suprà non trãsit cum ea. ¶ Sed circa hoc est quærẽdum, an liceat, & possit appellari † ad dominos locorum de iudicibus positis per ipsos in suis villis, & locis, vel ad regem. Et quia in hac quæstione nullam

[a] Ante nos. a Colligitur ex isto tex. ꝙ ad principẽ põt appellari,

1 † omissis medijs. Idẽ tenet tex. in. l. 18. ti. 22. par. 3. & hoc tã de iure ciuili, quã de iure canonico. vt in. l. 5. tit. 5. Par. 1. in fi. & nõ solùm de iure regni, verũetiã de iure ciuili potest omisso medio appellari ad principem. Est tex. in. l. intra vtile. in prin. ff. de minori. & in auth. de appella. & intra quæ tẽpora. §. fi. colla. 3. & casus in. l. maritº. ff. de quæstio. cõiũcta. l. 2. ff. de appell. recipiẽ. & tex. in. c. 1. in tit. quo tẽpor. mil. inuestitu. petere debeat, & ibi Bald. ¶ Et est speciale in papa, seu rege, quia ad eos omisso medio põt appellari. vt te

2 dijs, tñ talis appellatio postquã est recepta † per principem, remittitur ad iudicẽ cõpetentem. per text. in. d. l. imperatores, & sic vtitur in consilio regali, quia senatores dicti consilij appellationẽ recipiũt, & ad chãcelleriã remittũt cũ cõpulsione processus & citatione partis, licet videatur, ꝙ de necessitate talis remissio nõ sit necessaria, qa iudex competẽs perinde potest cognoscere, ac si fuisset ad eũ appellatũ, ex quo ad superiorẽ est appellatũ, vt est tex. in. l. 1. §. si quis in appellatione. ff. de appellatio. versi. consules amplissime. & ita communiter tenetur secundũ Angel. de Aretio in. d. l. imperatores. ¶ Tamen Ioan. de Anna. ibi dicit, ꝙ si appellauit ad superiorẽ mediatum, tunc loquuntur contraria, quia potest cognoscere, licet nõ remittatur. Secº si appellatur ad principẽ, quia tunc loquitur. d. l. imperatores, & tũc talis iudex competens non potest cognoscere, ni si fiat remissio per principẽ. Et hoc fuit introductum, propter reuerẽtiã principis, quasi iura tũc voluerunt deferri principis. Et istã opi. Ioan. de Anna. credo verã, licet Ang. Aret. vbi suprà non trãsit cum ea. ¶ Sed circa hoc est quærẽdum, an

3 liceat, & possit appellari † ad dominos locorum de iudicibus positis per ipsos in suis villis, & locis, vel ad regem. Et quia in hac quæstione nullam

lã sentẽtiã mediã intẽdo ꝓferre, sed ad maiestatẽ regalẽ relinquo decisionẽ, afferã, quæ in materia ista inuenio, tã ꝓ, quã pro cõtra. Et primò videtur ꝙ non possit appellari ad dominos ipsorũ locorum de iudicibus positis per eos in dictis locis, sed ad regem. vt est text. singula. in. l. 9. tit. 4. parti. & l. 5. tit. 15. partit. 2. vbi singulariter tenẽt, ꝙ si rex, seu imperator donat alicui villam, & cũmero imperio, erũt appellationes illius loci prĩcipis, seu regis donãtis, & suorũ hæredum. & facit. l. 7. tit. 4. lib. 2. in ordi. regali. in fine. & l. 1. tit. 1. lib. 3. eod. lib. ¶ Et facit quod tenet singulariter Ioã. Fabe. in. §. primo. Institu. de vulgari. substi. num. 3. & 4. vbi ait, ꝙ idem auditorium & tribunal videtur. sicut episcopi, & officialis. vt in cap. non putamus. de consuet. libr. 6. & tex. in cap. si contra vnum. de offic. delega. in. 6. in fine. & quo dammodo videntur vices dominorum suorum gerere, & ita, ꝙ non appelletur ad dominos, qui illos in tali loco posuerunt, sed ad illos, qui suos dominos præfecerunt, & constituerunt in dictis locis, & villis. & sic ad regẽ. vt in. l. præcipimus. C. de appella. & quæ habentur in capitu. venientes de iure iurand. & cùm princeps solus habet gradus appellationum, vt ibi in dicta. l. præcipimus. & in authen. de appella. colla. 4. videtur, ꝙ nemo alius hoc possit. & secundùm. d. Ioã. Fab. ex hoc posset via reperiri, ꝙ nunquam appellaretur ad eorum superiores, si plures gradus facerent, cùm non liceat tertio prouocare. vt. C. ne in vna ead. caus. ter. lice. prouo. Et ille. §. in prin. Institu. de vulgar. substi. ad hoc non obstat, quia ibi testator facit plures gradus, nulli faciẽdo præiudicium, sed in casu supradicto fit præiudicium reipublicæ superiorum, ad quos cognitio causarum appellationum deuolui debet. Et idẽ tenet. d. Faber in. l. 1. C. qui pro sua iurisdi. vbi ab officiali non appellatur ad instituentem. vt in dicto capitulo. si contra vnum. ¶ Et in expresso tenet Angel. in. l. 1. §. qui mandatum. ff. de officio eius cui manda. est iuri. in fine. vbi dicit, quòd si concedatur alicui ciuitas, villa, vel Castrum, & de imperio non fit mentio, nec de iurisdictione, ꝙ si concedatur alteri, quàm ecclesiæ Romanæ trã fit iurisdictio, & imperium qui cohæret territorio. vt in. l. si pupillus. §. territorium. ff. de verbo. significa. tamen iurisdictio. & imperiũ remanet saluum apud concedentem. vnde dicit Ange. ꝙ à sententijs latis per donatarium appellari debet ad concedentem. & est de mente Specul. & Ioã. Andre. ibi in titulo. de iurid. omn. iudi in rubric. ¶ Sed licet hoc sit de iure communi, & Partitarum. Tamen dominus rex Ioãnes in curijs, quas habuit in ciuitate Guadalajarę. anno domini no stri Iesu Christi. 1390. mensis Aprilis. 26. die circa hoc cõdidit, & promulgauit quãdã legẽ, & quia non est impressoribus tradita, hic volui inserere cuius tenor talis est.

¶ *Grandes y muchas querellas de los nuestros naturales nos acucian de prouer de remedio conuenible, por razon que algunos de los señores de los lugares de los nuestros reynos no consienten appellar para ante nos, ni otorgã las alçadas a nos, lo que es mayor sin razon contra los nuestros derechos y contra la nuestra corona real fieren, y matan, y encarcelã, y despachã a los que appellan para ante nos, o se vienen a querellar que les no otorgan las alçadas que fizieron para ante nos, o para los alcaldes de la nuestra corte.* ¶ *Y comoquier que sobre esta razon el Rey don Henrrique nuestro padre que Dios perdone, en las cortes de Burgos hizo ordenamiẽto, en que todos los moradores y vezinos delos lugares de señorios qualesquier q̃ quisiessen appellar delas sentencias que cõtra ellos fuessen dadas para ante nos, o para ante los nuestros alcaldes que lo pudiessen hazer, y que los señores, y los sus alcaldes que fuessen tenudos de gelas otorgar, y de les no poner embargo alguno para que no appellassen, y que no les fiziesstn mal ni daño por aquella razon, ca el los tomaua a ellos y a sus bienes en su guarda y en su defendimiento.* ¶ *Pero fasta aqui algunos de los señores de los lugares y sus lugares tenientes no han guardado la dicha ley, pidiendo nos toda via merced sobre ello.* ¶ *Nos por ende queriendo templar el rigor de la dicha ley, en tal manera, que los señores de los lugares sientan que les fazemos gran merced (como siempre lo ouimos voluntad de fazer) y los tales naturales no sean suppremidos, ni agrauiados en su justicia y derecho.* ¶ *Ordenamos, y mandamos, que quando los vezinos y moradores en los lugares de los señorios se sintieren por agrauiados de alguna sentencia que diere el alcalde, o alcaldes (en que el derecho otorga appellacion) que appellen para ante el su señor, o para ante el su lugar teniente*

que

Universidad de Deusto
Biblioteca

que ouiere de oyr de sus appellaciones. ¶ *Pero que es nuestra merced que las ciudades, y villas do se acostumbro yr las appellaciones de algunas villas y lugares que se vse segun siempre se vso.* ¶ *Otro si que las ordenes que sobre esto han algunos priuilegios que nos los muestren, porque nos mandemos como sedeuen guardar.* ¶ *Y si de la sentencia del señor, o del su alcalde, o alcaldes se sintiessen agrauiados, que puedan appelar para ante nos, o para ante los nuestros alcaldes, y los señores, y los sus alcaldes que sea tenudos de las otorgar las tales appellaciones, y de los no poner embargo alguno porque no appellen, ni sigan las dichas appellaciones, ni les fagan mal ni daño en las personas, ni enlos bienes por esta razon.* ¶ *Ca nos los tomamos en nuestra guarda, y en nuestra encomienda, para que puedan hazer lo que dicho es, y seguir su derecho en esta razon.* ¶ *Y qualesquier señores, y sus officiales, que por si, o por otro pusieren embargo alos que ansi quisieren appellar, o appellaren, y seguir su derecho, o matandolos, o firiendolos, o prendiendolos, o desterrandolos, o tomandoles alguna cosa delo suyo por esta razõ, que demas delas otras penas en los derechos cõnidas, ayan las penas que se siguen.* ¶ *Primeramente, que el que matare, o lisiare, que pierda la jurisdictiõ que ouiere enla villa, o lugar.* ¶ *Y si fuere deferida, que no aya lesion, o prendiere, o desterrare, o tomare alguna cosa de lo suyo, q̃ pague en pena diez mil maraued is: los quales se repartan enesta manera, la tercia parte para la nuestra camara, y laotra tercia parte para el acusador, y la otra tercia parte para los muros de la villa.* ¶ *Y q̃ toda via sea tenudo el señor de le tornar aquello q̃ le tomare por la dicha razon.*

¶ Et secundum hanc legem hi rex catholicus Ferdinandus, & rex Philippus, & domina Ioanna reges Hispaniæ & Castellæ vnà cum Salmanticæ essen, tanno. 1506. die. 12. Martij. quandam regalem schedam, siue edictum regale destinarunt, atque dederunt, in quo insinuata erat, atq; inserta dicta lex Guadalajarę, vbi imperabant dictam. l. ab eorum consilio, & auditoribus curiarum esse seruandam & reuerendam, & eam obseruando, & adimplendo, iubent deinceps non cognoscant, nec admittant prouocationes, seu appellationes ciuiles, ac criminales, quę à vasallis prælatorum, & ecclesiarum, ac personarum ecclesiasticarum suorum regnorum petitę, & interpositæ fuerint ante dictos consilij auditores, ac chãcellariæ, ab iustitijs ordinarijs, villarum, & locorum dictorum prælatorum, & ecclesiarum, ac personarum ecclesiasticarum. Nisi prius dictę personæ appellantes in statu prouocationis se ipsas præsentauerint ante dictos prælatos, & ecclesias, personasq; ecclesiasticas, quæ iurisdictionem, siue diœcesim in talibus locis ciuilem & criminalẽ habuerint, vel coram eorũ iudicibus prouocationis, ac ipsi iudices antea sententiam promulgauerint, siue pronuntiauerint in dicto gradu, seu statu appellationis, & ab ipsis iudicibus prælatorũ, seu dominorũ, seu ecclesiarũ ex sentẽtia, siue ex mãdato eorum in dicto gradu appellationis prolato fuerit appellatum. ¶ Quæ schedа, siue edictum fuit confirmatum, & corroborãtũ per dictos catholicos reges ad supplicationẽ, & petitionẽ ecclesiæ Toletanæ Vallesoleti primo die Aprilis. anno. 1506. ¶ Quoq; ipsemet rex catholicus Ferdinãdus Vallisoleti. anno. 1509. Septẽbris. 7. die. ad supplicationẽ Archiepiscopi Cõpostellanẽsis per aliã schedã missam, siue allatam ad prætores, & gubernatores, & præfectos regni Gallitiæ imperabat eis, dicendo, q̃ ex primis prouocationibus, seu appellationibus, quæ fuerint interpositæ corã ordinarijs municipiorũ, & villarũ archiepiscopatus Compostellanensis, tales illas appellationes nõ admittat, nec de eis cognoscãt, sed adipsum Archiepiscopum, & ante illius iudices appellationũ petãtur, quan uis reus alleget, & iuramento res ipsas cõfirmet, & sentiat nullatenus se finẽ adimpletũ iustitiæ corã ipso Archiepiscopo, & illius iudicib⁹ posse obtinere. excepto si tales causæ iustæ fuerit, aut perteſtes fide dignos cõprobẽtur. Et si lis, siue cõtẽtio inter aduenas, & incolas, siue municipales dictorũ oppidorũ tractẽtur, tũc in his casibus dicti prætores, & præfecti atq; iudices ipsius Galliti æ regni cognitionẽ huius litis habeãt in talib⁹ appellationibus, & ad executionẽ: proferãt quic qdiure & iustitia senserint, & iudicauerit. ¶ Quã l. Guadalajarę, & dictas schedas aliq intelligunt, qñ appellatur à iudicibus ordinarijs, positis, & electis p dictas villas, & loca. Secus qñ ponũtur per dictos dominos. Cogita quia (vt dixi) nullã sententiã in hoc intẽdo proferre, sed maiestati regali relinquo decisionẽ. quia duces, & magnates hui⁹ regni ad eã clamãt, super hoc incipiãt euentus. * Sed tu vid. Grego. Lopez. in. l. 18. ti. 23. par. 3. in glo. 3. in glossa. *para el Rey.* vbi tenet, quòd prima appellatio debet interponi ad dominos villarũ vel eorum locum tenentes: & deinde ad regem: per dicta. l. *guadalajara*, nisi quis vellet appellare ad regem omisso medio: & ita dicit seruari in practica, & ibi vide an rex in terris dominorũ possit cognoscere in prima instantia: & Thom. grammati. cõsi. 6. numero. 23. & vi. petitio. 5. in curijs. de Toro factis à rege Hẽric. año. 1409. vbi singulariter & vid. Peregri. in parte actor. quæstio. quinta in glo. orphani, & in parte appellatio. quæst. 6. in glo. omissis medijs: vbi tenet, quòd in locis dominorum Castellæ primo ad dominũ eius loci postea adregẽ appellatur. & vi. Palat. Ru. in tract. de Iust. & obtentio. regni Naua. in. 2. par. §. 4. vbi hoc decidit: scilicet, q̃ qñ appellat de prætorib⁹ generalibus dominorũ tẽporaliũ, qui vocant *alcaldes mayores, o su consejo*, nõ appellatur ad dominũ, sed ad regẽ: cũ domini & sui prætoris generalis idem sit cõsistoriũ: sed à prætori particulari alicuius loci benepõt appellari ad dominũ: qđ dicit notandũ. *

b Ante nos. [b] Vide. l. 8. ti. 4. lib. 3. in ordina. regali. & l. 27. in legibus de Madrid.

c Espaldas. [c] Idem cauetur in arãzel tabellionum regni, & in pragmatica per nostrum Carolũ regem, factam in villa de Madrid. anno. 1534. peti. 69. & sic vtitur.

Præto Cap XXXVIII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Tabelliones an debeant recipere mercedem pro scripturis à ciuitatibus.*
2 *Tabellio mercedem debet habere de suis scripturis, & rogitibus, & quoq; pro exemplari.*
3 *Tabellio non edit instrumenta nisi acceptapecunia, & si edit, põt petere quòd sibi soluatur.*
4 *Tabellio à pauperibus & afflictis non recipiet mercedem.*
5 *Ciuitas gaudet priuilegio ecclesiæ, quinimo est magis priuilegiata, quam imperator.*
6 *Notario ab ecclesia pro scripturis mercedẽ non debet recipere.*
7 *Tabellio, si ad mandatum iudicis nollet facere instrumenta, vel nollet esse rogatus de actis, potest officio priuari.*

a Leuen. [a] In quãtũ iste text. tenet, q̃ tabelliões cõsilij ciuitatis, vel villæ, seu tabelliões numeri, † & cæteri tabelliões nõ recipiãt mercedẽ à ciuitate, seu à villa p̃ scripturis, & processib⁹ per eos factis, videtur cõtra ius diuinũ, & humanũ: qa dign⁹ est mercenarius mercede sua, vt in Euãgelio testat̃: & quia nemo cogitur suis sumptib⁹ militare. vt in. c. iã nũc. 28. q. 1. fi. & in. c. cũ ex officij. de præsum. c. cũ sit Romana. de sr mo. & de suo nõ tenetur qs facere bñficiũ. c. peccare. 10. q. 2. tenet gl. in. c. cũ ab oĩ. de vit. & hone. cle. in verb. præter. & munera eñ non sumptibus p̃hibẽtur. ¶ Et qa tabellio mercedẽ † debet habere de suis scripturis, & rogitib⁹. tex. & ibi gl. in. l. p̃tor. C. de edẽ. & in. l. 1. C. de tabu. li. 10. in. l. 1. §. 1. ff. aduer. nau. caup. ¶ Quinimo tabellio p̃ prima scriptura đbet habere vnũ salariũ, & aliud p̃ exẽplari. vt tenet Par. de Pu. in trac. synd. in par. salariũ. fo. 226. n. 3. 1. li. portat. qa geminato labore, salariũ crescit. vt ĩ auth. vt iudices sine quoquo suffra. §. illud. colla. 2. tenet Lud. Ro. cõsi. 25. & tenet Bar. in. l. argẽtari⁹. ff. de edẽ. n. 2. & Pla. in. l. fi. C. de princ. agẽti. in reb⁹. li. 12. n. 4. tñ dicit, q̃ scripturam

1

2

Universidad de Deusto
Biblioteca

ram publicam non cogitur pars recipere, nisi mã dauerit, quod est notandũ. & facit tex. in pragm. del Arãzel tabellionũ regni. c. 3. ibi. *se lo pidieren.*

3 ¶ Quinimo notarius, seu tabellio nõ edit †instrumenta, nisi accepta pecunia glos. & ibi Bartol. & Bal. in. l. argẽta rius. ff. de edẽdo & ibi Paul. de Cast. in. §. edi autẽ. nu. 3. vbi ait, q̃ notarij non tenentur edere instrumẽta nõ data pecunia, & si edit, põt petere sibi sõlui suũ laborem, quia censetur locasse operas suas, vnde posset agere actione locati ad id, quod consuetum est. arg. l. excepto. C. locati. de quo vi. gl. & ibi doct. in. c. 1. de simonia. & Iaſ. in. d. l. argentarius. n. 1. & tex. in. c. statutũ. §. notariũ. de rescri. in. 6. vbi est text. & gl. Spec. in tit. de instr. editi. §. vidẽdũ. ver. & nota. & in tit. de salarijs. §. 2. vers. sed quid erit. per Bal. in. l. 1. C. mãdat. & in. l. fi. col. 6. eo. & Sal. ĩ. l. 1. C. eo. pen. col. adde. d. l. vlt. C. de prin. agẽ. in rebus. lib. 12. & ibi Pla. nu. 4. tenet, q̃ notarij nõ debet differre restituere partibus scripturas & instrumenta causæ satisfacto, sibi idoneè de salario: ante satisfactionem potest retinere scripturas loco pignoris, do nec sibi satisfiat. Et idem in procuratore, qui potest retinere scripturas penes se. vt Bar. in. l. quæ omnia. ff. de procura. nec anteaquam satisfaciat ipsi notario de mercede sua, põt iudex eum compelere edere parti acta causæ. vt Plat. ibi. & in. l. fi. C. de colonis iliaricis. lib. 11. ¶ Tamen hoc non

4 procedit in paupere †, vel aliter afflicto, qa tũc notarius non recipiet mercedem ab eo propter scripturam. vt est gl. in. l. tàm dementis. C. de epi sco. audien. & tenet Alex. in. d. l. argentarius. in fine. ¶ Et licet supradicta sint vera, & sunt intelligẽda in priuatis, tamẽ iste tex. credo habuisse ortum â dicto Ange. in authen. de alien. & emphi.

5 §. hoc etiam. colla. 9. vbi ait, q̃ notarius †ab ecclesia pro scripturis mercedem non debet recipere, & tex. in pragmati. 56. in libro pragmaticarũ. Et vi. quæ dixi suprà. in. ca. 7. in gl. 1. nu. 8. Sed si

6 est, q̃ ciuitas † & villa, guadet priuilegijs ecclesię. vt in. c. 1. de in integr. restitu. & in. c. auditis. eod. titul. quinimo respublica est magis priuilegiata, quàm imperator. vt Paul. de Cast. in. l. Pampinia derechos algũos d las escripturas, y p̃ cessos, q̃ ante ellos passarẽ, ptenecientes al concejo de la parte del dicho cõcejo: porq̃ nos q̃remos, q̃ por razõ de sus officios sean tenidos a ello.

nus. §. si quis. ff. de in offi. testam. illico ab istis rebus publicis notarius mercedem recipere nõ debet, vt hic cauetur. ¶ Sed post istum capitulum fuit conditum Aranzel tabellionum per istam nostram serenissimam reginam, vbi permittit in aliquibus mercedem percipere pro suis scripturis, vt ibi per te vide. & per illã. I. posteriorẽ fuit visa, vt recedere tur ab ista priori. vt in. c. primo de constit. in. 6. nisi soluatur, q̃ illud Arãzel intelligitur, quòd debet percipere mercedẽ à partibus priuatis. Se-

cus à ciuitatibus. ¶ Adde quoq;, q̃ si tabellio ad 7 mandatum † iudicis nollet conficere instrumenta, vel nollet esse rogatus de actis, potest priuari officio. tenet Bal. in. l. prouidendum. C. de postula. ¶ Et iudex, qui non inquirit contra notarios difamatos, vel denunciatos à custodibus territoriũ, debet puniri similitudine supplicij. vt tenet Bal. in. c. super literis. de rescriptis. numer. 28.

Prætor. Cap. XXXIX. finis.

Sequitur. Cap. XXXX.

SVMMARIVM.

1 *Iudicem delegatum, seu perquisitorem quis potest dare.*

Prætorũ. Caput. XXXX.

OTrosi que no cõsiẽtã a nr̃os cõmissarios[a] ni a otros jue zes algũos, ni executores leuar derechos algũos de execuciõ lleuando salariõ, [b] y no lleuando salario los lleuen por la [c] tabla de los derechos del cõcejo dõde se hiziere [d] la execuciõ: y no en otra manera, y q̃ no lleuen mas derechos algũos d las escripturas, y p̃cessos, q̃ ante ellos passarẽ, ptenecientes al concejo de la parte del dicho cõcejo: porq̃ nos q̃remos, q̃ por razõ de sus officios sean tenidos a ello.

a Commissarios. Nota text. q̃ iudex commissarius, seu delegatus qui vocatur perquisitor, debet dari per regem. vt in. l. 2. titulo. 17. part. tertia vel per dominum habentem merum & mistum imperium. In loco, in quo vult inquirere. vt ibi. ¶ Sed dominus loci licèt det perquisitorem, non tamen cum salario, q̃ possit à delinquẽtibus habere, sed ille dominus debet perquisitori soluere de suo, & sic vtitur. Ad quod facit glosſ. in capitul. cùm ab omni. de vita. & honestat. clerico. in verbo præter expensas. in fine. loquendo in ordinario dante delegatum iudicem, quia tũc ordinarius debet ei facere expensas. vt in. ca. inter cætera. de offi. ordin. Et licèt quidam faciant contrarium, non bene faciunt, quia posset ab eis repeti tanquam in debitum. arg. dicit esse in. c. prohibeas. de magistris. &. c. procuratores. de cẽsi. &. c. quoniã. 18. distin. ¶ Et quis debet istas expensas ministrare isto perquisitori. vi. l. 7. tit. 17. iam allegat. par. 3. vi suprà. in. c. 6. in glosſ. *Salario*. nu. 2. ¶ Et isti perquisitores à dominis locorum dati non possunt exire extra territorium domini mittentis: quia eius iurisdictio territorio cohartatur. s. territorio ordinarij. vt in. l. si locus. ff. de iudi. tenet Bal. in. c. de causis. de offi. deleg. nu. 21. * Et. l. 17. titul. 4. part. 3. & Peregrin. in parte. iudex. q. 11. in glo. infra territorium, & in. q. 5. in glo. certo loco sed an dominus loci potest dare perquisitorem seu iudicem delegatum cum certi tẽporis præfinitione, putà duorum mensium: dic q̃ sic, vt Bal. in. l. properandũ. §. sin autem vtraq;. C. de iudic. in fin. contra Cy. ibi quia non finitur instãtia per lapsum duorum mensium, sed delegans cognoscet ex eisdẽ actis, & sic soluitur iudicium quoad delegatum, non quo ad partes, tenet Peregrin. in part. iudex. qõ. 13. in glo. cognitio. quinimo taiis delegatus, inferioris à principe potest multare. Innocen. in. c. 1. de offic. deleg. & Abb. in. c. de causis eius. tit. nu. 13. & ibi Feli. nu. 9. & est tex. & ibi glosſ. in capit. ex literis. eo. titul. gl. ſub delegatus. *

SVMMARIVM.

1 *Executor, habens salarium, an habet decimam executionis, & vi. hic quid debet percipere.*

b No lleuando salario. Nota tex. q̃ executor habẽs salariũ nõ debet ha

1 bere ſportulas †, hoc est, decimã executiõis: quia esset pro vno officio, habere duo salaria, q̃ esse non debet: quia etiã si haberet duo officia, nõ haberet nisi vnũ salariũ. vt tenet Par. de Pu. in trac. fynd. in par. officiũ nemo. fol. 192. & Fel. & Abb. in. c. cũ olim. de re iudi. & ibi per eos. ¶ Vi. tu. ca. 5. in. c. *del aranzel* algazellorum. vbi vide. quid debet habere algazellus executando extra ciuitatem. vbi tenet, q̃ debet percipere quinq; marabetinos pro qualibet leuca, quãdo ſportulæ executionis non excedũt itineri: quiasi excedũt, nõ debet percipere salariũ itineris. Sed postea fuit cõdita lex. in villa de Madrid. anno. 1552. Maij. 24. die. vbi cauetur, quòd algazellus, siue officialis præfecti pro qualibet leuca non recipiat nisi dimidium argẽteum, tàm ex discessu, quàm ex regressu, dũmodo non recipiat iura executiõis, quia si iura ista recipit, nullo modo expensas itineris debet accipere. Et tabellio, qui simul cum ipso algazello profectus fuerit, pro vno quoq; die duo argentea recipere possit, vltra iura suarum scripturarum. Atq; huiusmodi expensas, tàm algazelli, quàm tabellionis ipse teneatur diuidere inter personas, cõtra quas pergerint ad dictam executionem faciendã pro rata: & si plus tales officiales recipiunt teneãtur illud restituere septuplum cameræ regis. ¶ Et vi. Par. de Put. in dict. tract. in parte, salarium. folio. 226. in libr. portati. vbi vid. an iudex, vel capitaneus, seu executor creatur in ciuitate, ad certum salarium sibi deputatum, si potest de iure percipere aliqua emolumenta.

c Por la tabla. Vt in. c. 7. in. d. Aranzel algazellorũ, qui incipit, *que los derechos de las executiones.*

SVMMARIVM.

1 *In executiuis debent attendi statuta, & cõsuetudines illius loci, in quo fit executio, & sic cõsuetudo fori, & non contractus.*

2 *In modum procedendi in litem semper debent attendi statuta illius loci in quo iudicium agitatur.*

3 *Feriæ, quæ vigent in loco, vbi iudicium agitur, sunt concedendæ, & non feriæ loci partiũ, vel testium.*

d Dõde se hiziere. Nota text. sing. q̃ executor expẽsas, quas debet habere rõne executionis, eas percipere debet secũdũ Aranzel, & consuetudinem loci, vbi executio fit, & non secundũ cõsuetudinem fori iubẽtis, vel requirẽtis exe

1 cutionẽ fieri. Idẽ tenet Barto. ĩ. l. 1. C. de sum. tri. & fi. cath. vbi ait †, q̃ in executiuis debẽt attendi statuta illi⁹ loci vbi fit executio, & nõ alteri⁹. vt tenet Iaſ. ĩ. l. cũ qdã. ff. đ iur. om. iud. in fi. Et facit

Universidad de Deusto
Biblioteca

cit quod tenet Bal.in.c.fi.de confessis.in fin.vbi dicit q̃ in executionibus atteddenda est consuetudo fori,non contractus.per tex.quem dicit esse vnicum in iure in.l.missi opinatores.C.de exacto.tribu.lib.10.&ibi vide Ioan.de Platea.nu.7. & idem vult sentire Bal.in.l.1.4.C. ne filius pro patre.licet Anto. de Butrio.in.c.fi. de confessis. 10. col. videatur sentire contrarium. Tu tene opinionem Bal.in.d.l.1. quia eam tenet Alex.in.l.à diuo pio.§. sentẽtiam. ff.de reiudi.4.column.nu.6. vers. secundo limita. & sequitur Ias.in d.l.cùm quidam. nu.20.& in.l.properandum.§.sint autem reos.C.de iudicijs.nu.4. Et per supradicta limitantur notata per Bart. & cæteros doctores in.d l.à diuo pio. §. 1. prout tenet additio.Bal.in.l.vnica.C.de confessis.in finali additione. ¶ Et quia in recipientibus ordinem iudiciorum, & modũ
2 procedendi† in lite semper debeant attendi statuta illius loci,in quo iudicium agitur. adde tex. cum gl.in.l.cum clericis.C. de episcopis & cleri. & in.l.1.C.de emancip.libe.&.§.fi.Institu. de satisdatio.& tex.expressus.in.c.sequenti,ibi. *saluo por la dicha tabla del concejo donde se conociere dela causa.*& ibi dicam. ¶ Sed vide tu Ange.in.l.si fund⁹. ff.de euictioni.vbi dicit,q̃ ordo iudicij in executione,& statutum seruabitur illud,quod est in loco contractus,quando executio fit ad mãdatum alterius iudicis.s.contractus, quia tũc inspicitur consuetudo iubentis.Aut fit mero officio iudicis,& tunc inspicitur cõsuetudo loci,vbi fit executio,siue modus exequendi. ¶ Ex quo secũdũ Ias.in.d.l.cunctos populos.C.de summa trin. & fide catho.nu.20.infertur,q̃ si est statutum in loco,vbi iudicium agitur,q̃ instrumentũ habeant executionem paratam,hoc est,q̃ nõ requiratur libellus,nec litis contestatio, certè instrumentũ alibi factum productum in iudicio in hoc loco habebit executionem paratam,cùm istud respiciat ordinem iudicij. Ita Bal.in.d.l.1. C. ne filius pro patre.& in.d.c.fi.de confessis. Petrus de Ancharano in commẽto.c.Canonũ statuta,de constitu. versic.iuxta prædicta quæro, qd si statutum.Roma. consili.243. Paul.de Cast.in.l.2.C. quemadmo.testamẽ.aperian. Bar. & Moder.in.d.l.à diuo pio. §. sententiã. ¶ Facit pro ista parte, quod tenet Anto. de Butrio.in cap.quod clericis de foro compe. circa medium.post glossi. ibi,q̃ vbicunque contingit coram iudice ecclesiastico tractari causam laici, de qua potuisset cognosci à iudice seculari, etiam quo ad appellãdum, & an appellatio procedat,attenditur ius canonicum,& non ciuile,quia istud recipit ordinem iudiciorum.quod sequitur Alex.in consili. 188.in volu.2.in fin. ¶ Tertio facit pro ista parte,quod dicit Bal.post Innoc.in.c.fi.pen.colũ.de ferijs,q̃
3 iudex† debet solùm pronuntiare ferias, quæ vigent in loco,vbi coram eo,iudicium agitatur, & nõ ferias loci partium,aut testium,cùm istud respiciat ordinem iudiciorũ. Et idẽ latè ponit Specul.in tit.de ferijs.§.1.vers.sed pone q̃ in loco.secundùm Ias.vbi suprà.* Sed quid si ad requisitionem iudicis territorij fit executio in alio territorio,expẽsæ seu decima executionis cui debetur, an iudici iubenti seu requirenti fieri executionem,an vero iudici requisito,qui fit eam: dic q̃ iudex requirens habet tertiam partem: & iudex,vel merinus,seu algazellus, qui exequitur, habet duas partes eius quod habiturus erat, si in suo territorio facta fuisset: tenet Peregri.in parte executio.q.1.in gloss. territorij.

uẽ assessorias[c] ni vistas de ꝓcessos, ni otro salario algũo, saluo lo cõtenido en nuestras cartas, so pena que los escriuanos que lo lleuaren,lo tornẽ todo cõ el quatro tã to para la nuestra camara.

Prætor. Cap. XXXXI.

ITem que no consientan,que los escriuanos nõbrados en las nuestras cõmisiones que para el, o para otros juezes dieremos,lleuen los derechos de los processos, y escripturas, que por ante ellos passaren: saluo por la dicha tabla del concejo dõde se conociere[a] đ la causa que fuere cometida, y no doblados[b] so la dicha pena del quatro tã to para la nuestra camara.

Assesso-

[c] Assessorias. c Similis tex.in.c.9.supra.& ibi dixi.in.glo.1.

Prætor. Caput.XL. finis.

Sequitur Cap. XLI.

SVMMARIVM.

1 *Casus in quibus seruanda est consuetudo regionis.*

[a] SE conociere. a Iste text.facit ad ea quæ dixi suprà.in.ca. 40.in gl. *Donde se hiciere.*s.q̃ tabullarij.& officiales in sportulis & expensis exigendis debẽt seruare formam,tabulam,& aranzel, consuetudinemq; regionis, in qua officia gerere debent. Et facit tex.in.l.4.§.obseruare.ff.de offi.procõsu.& in.l.si in aliquã.prout tenet Lucas de Penna.in.d.l.missi opinatores.C. de exacto. tribu. lib.10.col.2.& ibi Bal.dicit,q̃ in executionibus, & in modo exigendi debet obseruari consuetu-
1 do regionis,in qua fit exactio.& ibi ponit Luc. de Pen.multos modos & casus† , in quibus est seruanda consuetudo regionis.s.in tributis exigendis & in suceptoribus eligendis, & sumptibus de publico sibi dandis in muneribus subeũdis,in criminibus puniendis in iudicijs,& causis decidendis,in contractibus,in vltimis voluntatibus,in exigendis reditibus,in immunitate seruanda,in instituendis vectigalibus,in spectaculis & certaminibus ciuitatum exercendis,in vectigalibus exigendis,in rebus publicis distrahẽdis,in calumniantibus puniendis. vt ibi per eũ. Et alios plures casus,in quibus consuetudo tribuit multa,vi.per dictum Lucam de Penn. vbi suprà per duas colum.

[b] Doblados. b Non dicuntur expẽsę duplicatæ, quando pro prima scriptura recipitur salarium, & aliud pro exemplari, prout dixi in.c.39. supra eodem. in gloss.

Prætor.Cap.XLI. finis.

SVMMARIVM.

1 *Insignia iurisdictionis officiales debent portare,aliàs potest eis resisti, si non constat eos esse officiales.*
2 *Insignia iurisdictionis nemo debet portare sine permissu principis,nec iurisdictionem exercere.*
3 *Furca est signum meri & misti imperij,& illam non debet quis erigere sine principis permissione.*
4 *Etiam si per centum annos non fuerit aliquis homo suspensus in furca,quam habet, sufficit ad iurisdictionem habendam,quia non requiritur actus sed aptitudo.*
5 *Si duæ ciuitates contendũt de imperio,pendente lite,non potest altera erigere furcam in cõsinio in præiuditium alterius.*
6 *Furcas erigere iudex sinere non debet, licet sit erectio furcarum inuenta vt homines conspectu earum terreantur,& licet in creatione earum publica vtilitas vertitur.*
7 *Erectio furcarum non competit cuilibet, nisi illi cui competit pœnæ impositio.*
8 *Dominus soli potest compelli ad vendendum vt ibi furca erigatur,si alter locus non reperiatur,in quo commodè ponatur.*
9 *Si vnus habet iurisdictionem mistum & merũ imperium alter habet merũ,quis eorum possit erigere furcas.*

[a] VAras. a Quæ virga denotat potestatem regendi,quę si bi à principe data est. Facit illud. Exod.4. Virgam quoque hanc sume in manu tua,in qua facturus es signa. Etenim virga,seu baculo corriguntur peruersi. de baculo autem dicitur.primo Regum.c.17.Et tulit baculum suum quem semper habebat in manib⁹. Nec illam virgã iudex deponere, seu proijcere debet,ne illa quæ pulchra est,& recta, si proijciatur in terra,vertatur in colubrũ,sicut scriptũ est de virga Aaron.Exod.c.7. quod intelligitur ne virtus iustitiæ,quæ per correctionẽ exerceẽ, & illius fortitudinẽ,seu metũ,si abijciatur,in iustitiã cõuertatur.l.Sine enim correctione iudex bene regere non põt,l.cõgruit. ff.de offi.præsi. & ideò si proijciatur virga,id est,si nõ fertur cõtra malos sentẽtia,filij hominũ absq; vllo timore perpetrãt mala. Et facit quod notatur in.c.peruenit ad duos circa fin.93.dist. prout tenet Guil

Universidad de Deusto
Biblioteca

ler.Rouil.in tracta.de iustitia & iniustitia. in.3. lib.c.3.de iudice.tomo.17.tracta.foli.105. ¶Et q̃ virga sit signũ iurisdictionis,tenet Bar.in.l.prohibitum.C.de iure fisci.lib.10.& ibi Ioa.de Plat. 1 dicendo q̃ ofticiales† debent portare insignia officialiũ, ex quibus cognoscantur,aliàs posset eis resisti.quod reputat multũ menti tenẽdũ. Idẽ tenet Bart. in.l.eumqui.§. fi.ff.commo.& ibi Alex.in additio.tenet Iaſ. in.§.quadrupli Instit.de actio. col.3. nu.25. & Mon.in.l.1.tit. 7.lib.1. fo. 11.in gl. quæ incipit. Concejo.in principio.& Paris de Pute.in tract. syndica.in parte,quia suprà.foli.113. nu. quinto. ¶Quod intelligit verum , quando non constat eum esse iudicem,vel familiarem, quia tũc non punitur,licet ei resistat.secus si constabat, licet non portet signum punitur,quia ei non potest resisti.vt ibi suprà.per eos.Et idem tenet.d.Par. de Put.in.d.tracta.in parte familiaris,siue familia potestatis.fol.111.num.5.& Ange. per tex.ibi in lege apud.§.si quis virginem.ff.de iniur.Et cõcordat lex Si quis ignorans. ff.locati.tamen si percusit illum,qui ignorabat esse iudicem , vel familiarem,licet excusetur,non habet locum,si ignorantia esset crassa,& supina,quia paria sunt scire,& scire debere.l.q̃ te.ff.si cert.peta. secundum Pari.de Put.vbi suprà.¶Quæ insignia iuri 2 sdictionis† sine permissu principis nemo debet portare,exceptis personis hic.nec iurisdictionẽ exercere sine suo mandato.vt est tex.& ibi dixi suprà in.c.1.in gl.1.& in cap.5.supra eod.Et licet quis sit iudex in aliqua ciuitate , insignia , per quæ notatur iurisdictio,vel præeminentia, non videtur posse portari,seu deferri extra limites iurisdictionis,etiam in his quæ sunt voluntarię iurisdictionis.vt tenet Abb.in.c.1.de authorita.& vsu pallij.nu.4.& tex.& ibi Abb.in.c.ex tuarũ. eod.tit.& non valet consuetudo in contrariũ,vt ibi.¶Et non solum virgam iustitiæ iudex nõ debet permittere portandam.* Vt dictum est,nec permittere debet eam portare algazellus ecclesiasticus,vt in.l.37.tit.14.lib.2.ordi.tamen pragmatic.in lib.pragmatic.foli.162.disponit , quod dicti algazelli ecclesiastici in locis vbi consueuerunt virgam portare,*que la traygan tã gorda de vn asta de lança con dos regatones, vno encima y otro en cabo.*verumetiam furcam † erigere non debet si- 3 nere:quia furca est signum meri imperij,& merum imperium designatur per furcã. vt tenet Bal.in.l.prima. C.vt nemi.licesig. impo.& in l.1.§.initio.ff.d̃ offic.præfe.vrbis.nu.2.& Bal. in.c. quid sit in uestitura.versi. corporeũ.nu.5. &.6.in vsi.feud tenet,q̃ erectio furcarũ significat imperiũ ei', quasi possessionem & vsum.& idẽ tenet idẽ Bal. in.l. à procuratore. C.mãdati in fine.¶Quod est etiã verũ,etiã si per centum annos † non fuerit aliquis homo 4 suspensus in illis furcis,quia non requiritur act' sed aptitudo,& sufficit signum,licet deficiat signatũ.vt tenet idẽ Bal.in lege arboribus.§. nã & si agrũ.ff.de vsufru.& quemadmo. quis vtatur facit gl.in.c.cùm ecclesia Sutrina.de causa posse & propriè.& Bar.in lege in filijs. C.de decurio. lib.10. Inno.in.c.cùm dilectus.de capelli. monachorũ.¶Et facit in simili illud,quod tenet Bart. & Io.de Pla.in dicta lege in filijs.q̃ si quis habet ius eligẽdi rectorẽ in ecclesia , vel aliqua ciuitas dare gẽtẽ domino bellũ facienti , vel vti iurisdictione vel colligendi collectã,q̃ si stetit per centũ annos,quia non elegit,quia nõ fuit expediẽs vel nõ fecit bellũ, vel non fuit vsus iurisdictione , quia non occurrit casus , in quo debet vti, nõ per hoc perdit ius suum. ¶Et in tantũ furca 5 nõ põt erigi,q̃ si duæ ciuitates† contendunt de imperio,non potest altera,lite pendente,in prę iuditiũ alterius in confinio,de quo dubitatur,& disputatur,erigere furcas:& si erigit,ille, qui est in possessione illius loci , põt impunè euellere furcas,prout tenet Bal.in dicta.l.1. C. vt nemini liceat sig.impo.quod dicit vidisse de facto. Ideò 6 iudex nõ debet sinere† furcas erigere.vt Par.de Put.in dicto tracta in parte. contumacia. nu.8. fol.89.Licet erectio furcarũ fuit inuẽta,vt homines cõspectu earũ terreãtur, & delinquẽtes accedãt ad pœnã.l.capitaliũ.§.fi.ff.de pœni.& Paris de Put.vbi suprà.Et licet in tali erectione furca-

rum

Troſi,q̃ no consientan traervaras[a] a otra persona,saluo a el, y a sus oficiales , y a los alcaldes de la hermãdad y a los alguazi-

les de la inquisiciõ y a los alcaldes y al guaziles de nuestra corte dentro de las cinco leguas de la corte , o al que nos dieremos especial[b] poder para la traer por nuestra car

rum publica vertatur vtilitas,vt in eis malè meriti publicè puniantur.vt in lege ita vulneratus. ff.ad legem Aquil.& in.l. bona fide. ff. de poss. & vtilius sit à toto principio homines terreri, ne ad maleficia prolabantur.quia melius est occurrere in tempore,quam post exitum vendicare.vt in lege prima.C.quando lice.vnicum.sine iudi.vendi.& in lege vlti.C.in quibus caus.in integr.resti.non est necess. Et quia impositiones pœnarum actu transeunt,& per quẽsq̃ à memoria decidunt,humana inuenit industria publicè furcas erigi , vt suppliciorum renouaretur memoria:sicut & monumenta inuenta sunt in memoriam conditionis humanæ.vt in lege quidam in suo.ff.de conditio.institu.& quasi quædam lectione continua, quæ etiam melius per visum imprimitur, quam per auditum , solui à maleficijs homines arceantur. vt tenet Oldral. consilio.161.incipiente. Thema tale est. ¶Et licet sit licita & vtilis erectio furcarum,non com 7 petit† cuilibet,nisi illi,cui competit pœnæ impositio.secundùm Oldral.in dicto consil. Quia si alteri liceret ponere quam ei,cui competit impositio pœnæ,nulla esset inter imponẽtem signum,& ipsum impositum conformitas,siue ꝓportio,sed magis videretur illusio.vt.C.de latiliber.tolle.l.vnica.§.sed & qui domini.cum vmbra quædam ostendatur in opere veritas autem non subeat in effectu.vt in cap.quanto. ad finẽ. de consue.secundùm Oldral. in dicto consili.& ideò quia est signum iurisdictionis,iudex nõ debet pati eam erigere,vt dictum est,si non habet merum imperiũ.¶In tãtum ille,qui habet merum imperium,potest furcam erigere,q̃ si non reperiatur locus,in quo cõmodè sine cuiusque 8 incõmodo ponatur,poterit dominus† soli compelli ad vendendum propter publicam vtilitatem.vt.ff.quemadmo.seruit.amitta.l.si locus.§. vlti.&.ff. de rei vendi. §. item si verberatum.§. præterea.vt tenet.Oldral.& Paris de Puteo.vbi suprà.¶Sed quid si vnus habet iurisdictionem 9 †& mistum imperium,& alter habet merũ imperium,quis eorum possit erigere furcas. Vide Oldral.in dicto consilio.& Bal. in dicto capitu. primo.quid sit inuestitura.in vsibus feudo. numero sexto.vbi tenet, q̃ ille, qui habet merum imperium potest furcas erigere,& econtra si vnus habet condẽnationem,alius executionẽ,iste ad quẽ pertinet executio , põt furcas erigere secũdùm Bal.vbi suprà.& vide Philip. Deciũ consilio.249.vbi singulariter. & ibi quoque tenet q̃ qñ iurisdictio est cõmunis inter plures,nullo modo videtur,quod vnus, alijs inuitis , possit pro administratione iurisdictionis furcas erige-

re,nisi ei competat executio,& alijs non,sed qñ est communis executio,alijs inuitis , non potest erigere.vt videtur notare Angel.in.l.2.§.exhis.ff.de verborum obligã.& Abb.in.c. fi.de rertia.tradit Alexan.in.d.l.2.§. exhis suprà allegatis.

Especial.[b] Nota casum,in quo speciale mandatum requiritur, aliũ vide in.ca.2.supra eode.in parte, Especial.& quæ ibi dixi.*Sed an tale mandatum seu prouisio de iurisdictionis portanda,debeat ostẽdi , vel insinuari iudici loci vbi portari debet:tene q̃ sic & antea nõ potest portari,aliàs punit:vt in tex. nostro ibi,*no consienta traer*:& per tex.in.l.prohibitum.C.de iure.fisci. lib.10.& per ea quæ dixi in.c.1.in glo.cartas.vbi late,sed si non portat virgam iustitiæ,sed solum est sibi commissum per senatores consilij regalis,seu auditores cãcellarię executionem faciendam tunc non debet requirere iudicem,nec baronem,vt tenet Guido Papa.decisione.346. & Masuerius. in sua practica in titulo de ad fornamentis.8. col. vbi inquit,q̃ sic loquitur.l.omnes.§.si apparitor. C. d̃ episc.& cleri.& cum hac opinione transit Boerius. decisio.8.vbi intelligit in executore,vel seruiente regali:quia regalis non tenetur requirere,secus est in alio seruiente non regali:sed ego hoc non credo verum,imo realis executor , vel alius iudex regis tenetur requirere , vel ad minus ostendere suum mandatum, vel commissionem iudici loci vbi fit commissio,vt de ea constet ad hoc vt ipse possit exequi iustum regis per istum titul.& per ea quæ dixi in.d.c.1.&.gl.per dictum Iacob. Rube.in.l.1.C.de executo. & exacto.libr. 12. in fin.vbi dicit,per illum text.rescientem ad terrã alicuius varonis per præsidem causa executionis fiendæ.missum debet prius baronem requirere,vel eum iudicem quã exequi:& facit tex. in.l.contra nostra præcepta.C.eod. titul.& lib. & in.l.cum vnus.§.is qui.ff.de bonis autho.iud. & in.§.si iudex.de pace tenenda & eius viola.in vsi. feud.& istum dictum Iacob.Rub.teneo in distinctè,licet additio.Boer.in dicta decisione intelligatur de alio executore,vel seruiente misso ab alio quàm à rege:quia si est missus ab alio nõ potest mitti in aliũ territorium , nec iurisdictionem quam mittens non habet, sed debet exoptari vt ipsemet executor faciat:vt sunt iura vulgaria sed quando à rege mittitur,quia habet iurisdictionem in toto suo regno debet patefacere iudici in cuius locum fit commissio vt ipse obediat & adiudicet cum opus fuerit: alias potest proceder contra eum:vel impedire exercitiũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

dictionis donec sibi constet de commissione regis vt hic & per supra dicta & sic vtitur.*

c De nuestros nõbres. c Alios casus, in quibus regis suscriptio requiritur, vide per text. in l. 24. titulo tertio. libro secundo. in ordina. regali.

Prætor. Caput. XLII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Algazelli & executores euntes extra ciuitatem ad executionem faciendam, pro eundo, & redeundo, non debent percipere nisi pro vno itinere, licet facere debeant plures executiões in diuersis locis.*
2 *Algazellus recipiens vltra suas expensas, ad restitutionem tenetur.*
3 *Medicus an debeat habere salarium pro eundo, stando, & redeundo.*
4 *Executor vadẽs per viã trãsuersam, & magis longam, salarium maius non debet habere.*

a 1 NO consientan. a Iudices & correctores consentire non debent algazellos & executores † euntes extra ciuitatem, seu villam ad executionem faciendã pro eundo & redeundo percipere, nisi pro vno itinere, licet facere debeant plures executiones, & in diuersis locis, & iter debent diuidere pro rata inter omnes executiones. Idẽ debent custodire tabelliones, alias cum quadruplo restituãt ꝓ prima vice, pro secunda, vltra dictã pœnam, per sex menses ab officio suspendantur, pro tertia, officio priuentur. Et si iudex in hoc executando negligens fuerit, ipse dictã pœnã soluat. Hoc dicit, Quod intellige. vt in c. 40. supra eod. quãdo non recipiũt expensas executionis, quæ est decima, vel alia minima summa, quia si percipiũt, nõ debẽt habere salariũ itineris, & ibi dixi. & vi. Pla. singulariter in l. Sancimus. C. de exẽtoribus, & exacto. lib. 12. vide quæ dixi supra. in d. c. 40. in gl. No lleuãdo. ¶ Quod salariũ debet algazellus, vel executor habere pro eundo, stando, & redeũdo, tenet Domi. in c. statutũ. §. proferendo. de rescrip. in 6. quod dicit esse notandũ propter ea, quæ tangũt in l. properãdũ. §. fin au tẽ alterura. C. de iudicijs. & ibi docto. sed ibi intelligitur in testibus. & in partibus, hic in tabellionibus, & executoribus. Et per istum text. reprobatur gl. in c. mulieres. de iudi. in 6. in parte producentis. vbi tenet, ꝙ sicut producens testes

ministrare debet expẽsas testibus, ita tabellióí, vel iudici, qui ad eas vadit: quia tabellioni, vel iudici, nõ debẽt ministrari, nisi vt dictũ est. ¶ In tã tũ, ꝙ recipiẽs aliquid vltra hic contẽta, ad restitu
2 tionẽ † tenetur: quia esset receptio cõtra iuris ꝓ hibitionẽ. vt in c. qa sæpe. d̃ cle. in. 6. & in. ca. qa pleriq;. d̃ immunit. eccles. & ibi per Inno. & tex. & ibi Dom. in d. c. statutũ. §. si qdã. in tantũ, ꝙ nõ prodesset remissio partis. de quo ibi per eũ. ¶ Idẽ dic in medico. qui vadit ad locũ ꝓ tãto † salario in die, ꝙ debet habere salariũ tpe itineris vt Bart. in l. suo victu. ff. de opis liberto. in fi. idẽ tenet Bal. in l. liberti. C. eo. d̃ opi. libert. 4. col. nu. 15. vbi quoq; dicit, ꝙ medico debetur salariũ etiã pro dieb⁹ itinerum, quia pro diuina opa debetur. Et est rõ scdm eũ, quia tps absẽtiæ ꝓ seruitio cõputat. vt notatur l. qui mittũtur. ff. ex quib⁹ cau. maio. §. pẽ. non tũ si quis desero discedat, totum diẽ cõputat, & sic nõ habebit salariũ ꝓ illo die,

carta firmada de nros nõbres, c y sellada con nro sello.

Prætorum. Cap. XLIII.

3 OTrosi, que no consiẽtã a, q̃ qualesquier alguaziles, o executores qñ fuerẽ a fazer execuciõ fuera d̃ la ciudad, o villa, de que tienen cargo, lleuen derechos dela yda y tornada, mas d̃ por vn camino, aunq̃ ayã de facer, y fagã muchas execuciões y en diuersos lugares y aql lleuẽ, y repartã por rata d̃ las execuciões q̃ hizierẽ. Y q̃ esto mismo guarde los escriuanos. Y al que lo contrario hiziere, gelo fa

scdm Bal. vbi suprà per. l. 2. ff. de annuis lega. q̃d facit ꝓ locatiõe iumẽtorũ. Sed qd si iste executor, vel alius vadit p trãsuersam, & † magis lõgã viã, vt habeat maius salariũ? Dic ꝙ nõ debet consequi illud plus. vt Bar. in l. qui fiscales. C. de cursu publi. & in l. cos. d̃ fals. ¶ Et quid si nõ vadit ꝓ viam

viã rectã propter timorẽ, & si in vna die expendit, qd̃ erat expẽdẽdũ duobus, an duplicetur salariũ? Vide in. d. l. eos. defals. & Par. d̃ Pu. in trat. fynd. in parte, iudex in offic. fol. 183. nu. 4. & vide quæ ponã in. c. 54. infrà eod. in gl. El salario. Et in quãtum iste tex. dicit, *Aunque aya de fazer y faga muchas execuciones, y en diuersos lugares*, vi de text. in lege fi. qui incipit. Sãcimus. C. de exacto. & executo. libr. 12. Et Plat. & Luc. de Pẽ. ibi videtur tenere cõtrariũ dicẽdo, ꝙ si alicui cõmittitur exactio publicarũ pecuniarũ præfectũ prętorio, nõ põt alia executio sibi cõmitti, pri⁹ q̃ reuertatur, & his, quæ per eũ gesta sunt, debitã rationẽ, seu instructionẽ assignet. Si tũ sors obtulerit, vt in ea dẽ ꝓuincia occurrãt duæ executiones faciendę, possunt duæ executiones eidẽ cõmitti, tertia tñ executio nõ põt cõmitti priusquã de his primis duabus rationẽ reddat, alias punitur executor q secũdã executionẽ, aut tertiã suscepit, & numerarios, & adiutores eius, ad quorũ curã pertinet tales executores mitti, similiterpuniũtur. Qd̃ dicit ibi Pla. esse notãdũ cõtra nũtios, & executores sentẽtiarũ, quia nõ possunt plures assumere executiões, videlicet, vnã in vna prouincia, & alia in alia prouincia, vel etiã in eadẽ ꝓuincia nõ possunt suscipere plures executiones diuersis tẽporibus occurrẽtes, secus si eodẽ tpe, tres autẽ simul sumere nõ possunt, nec in eadẽ, nec in alia prouincia, vt ibi patet. Et sic videtur, ꝙ iste textus licet dicat, Muchas. restringatur ad duas tãtũmodo executiões, & nõ ad plures, & quia pluralis locutio duorũ numero est cõtẽta. tex. in c. is cui. de præbẽ. in. 6. & in regula pluralis. de regul. iur. in. 6. licet cõtrarium seruetur, & malè.

b Gelo fagã. b Alios casꝰ, in qbꝰ officio durãte iudex põt punire suos officiales, & magistratu durãte cõueniri, vi. in. c. 9. suprà eo. ĩ. gl. *q los castigue*, & in. c. 3. in gl. i.

c Lo pague. c Similis text. in lege. 3. C. ne sacr. bapti. reite. & in. l. si quis. C. de sepul. viola. & l. vna. C. de priua. carceri. & in. l. 9. ti. *De los robos*. lib. 8. in ord. reg. Mõtal. in. l. 2. ti. 2. for. ll. lib. 2. in gl. quæ incipit. *Pierda lo q̃ oniere*. & eũdẽ Mont. in. l. 8. tit. 7. libr. 1. for. ll. in gl. 1. vbi iudex negligẽs in imponẽdo pœnam à iure statutam, punitur eadem pœna.

Prætor. Cap. XLIIII. finis.

SVMMARIVM.

1 *In concilio ciuitatis, quis debet prius suffragiũ dare, an seniores, vel iuniores.*
2 *Doctores, & clerici antiquiores, debẽt habere primum locum.*
3 *Decurio, seu rector, qui expulsus est de cõcilio ciuitatis, & postea restitutus, an recuperet locum, & vocem, quam prius habebat.*

2 1 PLaticare. a Quis autẽ in isto concilio ciuitatis debet prius suffragium dare, an seniores, † vel iuniores. Bal. in. c. 1. de cõtrouer. feud. apud pares termi, in vsi. feud. in principio. tenet, & seniores, & prudẽtiores debent prius suffragari. Vnde in Ecclesiastico legitur. Loquere maior natu, te ergo decet primum verbũ. & Ludo. Rom. singul. 81. ¶ Sed Nicola. de Lira supra. Exo. c. 27. in glo. in versi. nec iudicio. dicit, ꝙ debet incipi ab illis, qui sunt minoris authoritatis, & vltimô à maioribus, ne minores formidẽtur declinare à sententia maiorum, qd̃ posset esse, si maiores primò dicerẽt. Et dicit, quod hũc modũ tenẽt theologi in deliberationib⁹ vniuersitatis Parisiẽsis. f. incipiẽdo ab illis, qui sunt iuniores in magisterio, sic secũdũ eũ illi, qui sunt iuniores in doctoratu, debẽt incipere in cõcilio ad votãdũ, seu suffragãdũ & senior vltimo loco debet vòtare, quia honor in hoc in fine cõsistit, quia dicit Isidorus: Finis plus habet honoris. Aliqui dicũt, ꝙ digniores debẽt incipere. per tex. in. c. quia tua. 50. distin. & per ea, quæ notantur. in. l. si quis ex argentarijs. §. 1. ff. de ędẽdo. ¶ Sed Matthæꝰ de Afflictis in decisio. Neapoli. decisi. prima, tenet, ꝙ qui vltimò ingressus est in consiliũ, ille debet incipere, & sic debent ꝓsequi alij ordine successiuo, & pro hoc dicit ꝙ facit illud, qd̃ tenet reuerẽdus Domi. Io. de Voragi. Archiepiscopus Iannẽ. in suo festiuo in legẽda sanctorũ Philippi & Iacobi, vbi dicit, ꝙ mos est in plerisq; regionib⁹, vt ille, qui prior ingreditur, maior vocetur, & ille qui posterior ingredit, minor, licet sit prior aut ætate maior,

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut ſanctitate dignior, ſicut dicitur de ſancto Iacobo minore, qui fuit maior ætate, ſed intrauit in apoſtolatū poſt Iaco. qui fuit maior ætate, & dicitur maior.* Et curia piſana in libr. 2. c. 2. quē vi. & in c. 4. & facit. l. 18. tit. 4. par. 3. Pereg. in parte iudex. q. 12.

vbi prioratus vocātur maiora ſecūda media vltima minora: & ibi inqt, q̄ in ſe lijs & audiētijs regalibus q̄ poſterior in ordine & vltimo receptꝰ ſit primꝰ in ſenīa & voto & honor conſtit in ſedendo ante alios & dignior debet ſedere a dextris & inferior a ſiniſtrix. gl. in. l. decernimus. C. de ſacro. ſanct. & tenet Peregrin. in parte honores col. pen. & iudex nō debet pati q̄ minores ſint equales maioribꝰ: tenet Alberic. in. l. quia etiā. ff. de aliena. iudi.* ¶ Et vide tex. & ibi Pla. in. l. 1. C. de cōſuli. & nō ſpargē. libr. 12. vbi tenet q̄ inter pares dignitates præferendus eſt, qui eā primo adeptus eſt, & ſic ille qui prior eſt tp̄e in dignitate, potior eſt in honoribus, & priuilegijs dignitatis vt in. l. fi. C. de præfe. præto. eod. lib. 12. Et ſic patet ſecundū Pla. in. d. l. 1. q̄ antiquior, ſeu prior doctoratu, miłitia cōſulatu, vel alia dignitate, debet præferri alteri in eadē dignitate ſecūdario cōſtituto, in eundo loquēdo, ſedēdo, diſcernēdo, & ſimilibus. de quo ibi per eū. Et vide eūdē Pla. in. l. 1. C. eod. de præfe. præto. lib. 12. vbi ait, q̄ dignitates poſſunt eſſe in pari gradu, & in eis habet locum regula. Qui prior eſt tp̄e, potior eſt in prælatione, & idē & latius tenet idē Pla. in lege vnicuiq;. C. de p̄xim. ſacr. cod. lib. 12. 1. col. quē omnino vide, ni ſi princeps hoc alteret ex cauſa, vt ibi dictus Pla & eūdē in. l. fi. C. de tyroni. lib. eo. 12. & ibi text.

¶ Et facit quod tenet Bal. in. c. cùm olim. de con
2 ſuetud. in principio. vbi ait, quod antiquiores† clerici, & doctores, debent habere primum locū deinde cæteri per ordinem. De quo vide, quæ ac cumulat Iaſo. & doctores in lege cùm quid. ff. ſi cert. pe. nu. 11. * Et Grego. Lopez. in. l. 12. titul. 5. par. 1. in. gl. en dos coſas. & vi. quæ dixi ſuprà. ca. 19. in. gl. *no de los regidores*, quaſi in fi. & q̄ primo nominatur præſumitur maior & ex ordine ar-

Prætor. Caput. XLIIII.

ITem, que cada, y quādo ſe platicare[a] alguna coſa en concejo, que particularmente toq̄ a alguno de los regidores, o a otras perſonas que ende eſtuuieren, ſe

guitur prærogatiua. gl. in. c. quorūdā. de electio. in. 6. alia in. c. bene quidam. 96. diſt. Grego. Lopez. in. l. 9. titul. 5. par. 4. in. gl. primero. tex. in. c. mandato. de præben. in. 6. in fi. Abb. in. c. ſedes. de reſcrip. & in. c. decernimus. de iudit. vi. centū modi. arg. in. loco. 1. & Grego. Lopez. in. l. 3. ti. 6. vbi de hoc. 3. & 5. gl.* Et hoc credo eſſe ſeruādū de iure, & in multis concilijs ciuitatum ſeruatur niſi aliud de conſuetudine, vel ſtatuto ipſius ciuitatis eaueatur.* Tamen curia. piſa in. d. lib. 2. c. 2. tenet q̄ ſupradictus ordo debet ſeruari licet conſuetudo ſit in contrarium.* ¶ Et facit in ſimili quod tenet Spe. in tit. de aduoca. §. Iam nunc videdū. verſi. iuniores. nu. 11. vbi tenet, q̄ iuniores debēt in iudicio primò loqui, & maiores vltimò. vt eorū dicta ſpecioſa meliùs iudex memoriæ cōmendet, quia vltimò audita efficacius retinentur. ¶ Et ſic nō debet minor maioris locum occupare, aliàs debet poni in loco viliori, & priuari loco aſſumpto: caſus eſt ſingularis in. c. præcipimus. 63. diſt. tenet Rom. ſing. 389. & ſic debemus cedere alteri ſecūdū gradus prærogatiuam, quod ſæpius venit in diſceptatione. ¶ Quinimo dicit Ang. in. §. cùmque antea. Inſtitu. de bono. poſſ. in fine, q̄ ſi minor in dignitate nō cedat maio. in dignitate incedendo, & ſedēdo, pōt implorari officiū iudicis, vt ei inhibeatur. vt in. ca. 1. de maio. & obedi. & in. l. 1. & 2. C. vt dignit. ord. ſerue. licet non poſſit agi iniuriarū. vt in. l. ſi quis d honoribus. ff. de iniurijs. Et vi. glo. & ibi Fab. in §. aliā. Inſti. eo. tit. de bon. poſſeſ. de quo vi. Bal. latè in. c. licet cauſam. de probat. n. 6. & ibi tenet q̄ honorantia pōt vendicari.* Et late Guill. Benedict. in. c. rainuntius. in parte duas habēs. nu. 21. eū ſeq. & vi. ſiluā. nuptia. in. lib. 4. fol. 126. allegātem Iaco. de Ardim in ſumma feudorū, vbi inquit q̄ ſi mulier honeſta videat in aliquo conuiuio locū ſibi occupari ex cādeſcat, & d liberet ſieri ſimilis illi qui ſic venerantur & quæ locus ſit dignior. & vi. Gerard. petra. ſanct. in ſingu. 33. vbi late: & vi. l. 23. tit. 21. par. 2. vbi q̄ milites ſunt à regibus & cæteris honorandi & in eccleſia tp̄e diuinorū plebei eis non ſe præponant, pax primū eis detur: in prandio qui nō fuerit miles ſeu honoratus vir genere aut virtute cū militibus non ſe deatur nec verbis cōtendat cū milite qui nō ſit æqualis vel maior: & facit q̄ tenet Pereg. in part. dānū. q. 6. in. gl. alieno in fin. q̄ q̄ ſocietas artiū vadūt ad luminādū ad ſanctā Mariā q̄ niſi alius ſit datus ordo q̄ melior occupantis conditio niſi ratione dignitatis teneatur alteri deferre. vt canotādū. 23. q. 2. vi. Bal. in. l. agrū. C. de ſeruitu.* Et adde, q̄ quis pōt habere, etiā ſi ſit laicꝰ, ſedē, ſeu bāchā in eccleſia quoad vſum. vt tenet Abb. i. c.

abolendæ, de ſepultur. nu. 5. & ſequitur Steph. Aufrer. in tract. de poteſtate ſeculari contra eccleſiam. 4. regul. num. 51. tomo. 5. tract. foli. 436. ¶ Attamen talis conſuetudo in contrarium niſi eſſet inducta ex cauſa legitima, de qua conſtaret tanquam ſcandaloſa, & contra naturalem æquitatem, non valet. ſecundùm Hoſti. & Ant. in c. 1. de maio. & obedi. Ita tenet Fran. de Areti. in conſi. 23. verſ. ad tertiū. & tenet & ſequitur Ant. de Landriano in addi. ad Alex. in. d. l. cùm quid ff. ſi cert. pe. in parte, antiquiorem. ¶ Sed quid ſi
3 aliquis decurio (ideſt Regidor) †expulſus eſt de concilio ciuitatis (.i. de regimiēto) & poſtea eſt reſtitutus, an recuperet in collegio, vel in dicto regimento locum, ſeu vocem, quam antea habebat. Dic quod non, quia habebitur vt quidā de nouo perueniens in collegio. tenet Bart. in. l. qui ad tempus. ff. de decurio. quod nota, quia iā de facto accidit. Et q̄ reſtitutus non recuperet locū per aliū occupatū, facit. l. 1. ff. de decurio. & l. ſi ſine. §. ſed quid. ff. de mino. & tenet Guid. ſingul. 365. §. fi. ¶ Sed cōtrariū videtur tenere Bal. in l. in his rebus. §. vxor diuortio. ff. ſol. mat. ¶ Sed pro Bar. facit q̄d tenet gl. in. c. fi. qui incipit. Præcipimus. 93. diſt. iam allegato, vbi tenet q̄ qui delinquit in aliquo ordine, in hoc punitur, q̄ poſt ponitur alijs ſui ordinis. Et ſi ſcholaris doctor conſtituatur & reſtituatur ad gratiam, debet iterum matriculari, & non recuperat primū locū, ſed habetur pro nouitio. tenet Bertachi. in tracta. gabella. in. 7. parte. nu. 53. tomo. 6. tracta. fol. 63. & Bart. in. l. 1. C. de his qui in exili. dati ſunt. lib. 10. & in. l. qui ad temporis. ¶ Et facit quod te
2 net Io. de Pla. in. l. metallarij. C. de metalla. lib. 11. vbi ait, q̄ qñ quis reducitur ad corpus, à quo aufugerat, ponitur in deteriori ſtallo: quia vbi erat in primo loco, propter eius abſentiam vel delictum ponitur in vltimo. Quod intellige, qñ aliquis deponitur in deteriori loco, ſeu eximitur ab ordine in officijs, in quibus eſt honor oneri admiſtus. Secus ſi contineret ſolum onus, tunc remouendo delictum, non præbet immunitatem ſecundùm Plat. ibi. quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Quod in concilijs tractatur, an debeat reuelari.*

2 *Exiſtens in concilio, quando aliquid malū tractatur, an ſit culpabilis.*

b 1 Se falga. b Nec impediatur quod ibi debet tractari, quod debet eſſe† ſecretum, & nō debet reuelari, niſi habita licentia. tenet Bald. in. c. de noua forma fideli. in vſi. feud. nu. 7. ¶ Quia q̄ñ quis recipitur ad officium rectoriæ, ita debet iurare. text. in cap. Ego enim. de iure iuran. ibi. nulli pandam. & tenet beatus Flor. in. 1. parte tit. 4. c. 8. de cō ſili. §. 4. vbi ait, q̄ ea, quæ tractantur in concilijs alicuius ciuitatis, vel vniuerſitatis, debent eſſe occulta, quia aliàs ſcādala multa poſſunt oriri, put dixi ſuprà in prooemio iſtorum capitulorum in gl. *Auemos acordado. 2.* col. ¶ Sed intel

Falga [b] luego la tal perſona, o perſonas a quien tocare el negocio, y no torne entre tanto que en aquel negocio ſe platicare. Y eſto miſmo ſe faga, ſi el negocio tocare a otra perſona que cō

lige de honeſto cōcilio, & non de alteri nociuo: quia tunc poteſt reuelare, etiam ſine metu perjurij, ſecreta concilij illiciti, ſecundùm Abba. in d. c. ego enim. nu. 7. quod ſequitur Ludo. Rom. ſingul. 506. & ibi eius additio. ¶ Et facit ſecundū Rom. illud, quod dicimus, q̄ iurans ſeruare ſtatuta. intelligitur de licitis, non de illicitis. vt in. ca. 1. de iur. iur. in. 6. & in. l. nemo. §. ſi iuſſa. ff. de regul. iur. in gl. facit glo. in. c. nec vi. 13. diſt. ¶ Sed
2 vtrum exiſtens† in concilio, & tacet quando aliquod malum tractatur, ſit culpabilis? Dic q̄ qñ obuiare poteſt, & tacet, tenetur, & de damno tenetur, qui tenetur loqui, & tacet, conſentit in eius præiudiciū. l. de elate. §. qui tacuit. ff. de interroga. actio. & c. ſi poſt præſtitum. de confeſsis. in 6. quilibet enim de vniuerſitate tenetur votum ſuum exprimere in concernentibus facta cōmunitatis ex debito officij. arg. in. cap. 1. de his quæ fiunt à maio. part. c. vbi dicit Inn. q̄ niſi contradicat, ſi ibi aliqua malè agerentur, habetur p cō ſentiente quo ad peccatum & ad pœnam, ſed intellige quo ad culpam, ſed de pœna non niſi in his, quibus ex officio competit, vt in prælato, & habentibus vocem. Et ſecundum hanc diſtinctionem limitat Bar. in. l. vitrū. ff. de parrici. vbi vult, q̄ ſolùm teneatur obuiare qui eſt ſubiect[o] illi, qui debet offendi, ſicut ſeruus, filius. gl. in. l. culpa caret. ff. de reg. iur. tex. in. §. alia. Inſt. d publi. iudi. qui vult, q̄ conſcius, quanuis extrane[o], puniatur. Quod intellige, quando tenetur ex officio, vel quando doloſe non prohibuit, vel in

crimine lęsæ maiestatis.vt in.l.quisquis. C. ad. l.Iul.maie. ¶Sed sine ista limitatione est verum ꝙ præsens in collegio,& tacens, incurrit pœnã in damnatis & iniquis approbatis. Abb.in.ca.1. de his quæ fiunt à maio.par.c.& in.c.contineba tur.de his quæ fiunt à præla. & in.c.in causis.de ele.& in cap.2.de locato.Feli.in.c.cùm Bertold. de re iudi.& in.c.cùm omnes.de constitut.& te net summa Sylvest.in parte, consensus.§.3.* Et vi quæ dixi suprà.in.c.3.in.glo.iurisdiction.nu. 28.in additione.* ¶Imô si aliquis ex consilio cõ municato consilio delinquit, magis puniuntur cæteri consiliarij,quàm ipse:quia data est libera facultas toti officio resistendi suæ pertinaciæ,& si non resistit puniuntur.vt tenet Io.de Pla.in.l. omnes iudices.C.de decurio.lib.10.nu.2.loquẽ do in delicto præsidis , seu iudicis,quia omnes alij sui officiales puniuntur ex delicto suo pecu niariter,plus quam ipse iudex.

SVMMARIVM.

1 *Amicitia maxima idem operatur,quod affini tas,seu coniunctio sanguinis.*
2 *Affectio facit,quòd legata debeantur ex testa mento non solenni.*
3 *Sicut propter coniunctionẽ, vel affinitatẽ dol' tollitur præsumptiuè:ita propter magnã amicitiam.*
4 *Amici veniunt appellatione suorum.*
5 *Iura loquentia in affine, vel coniuncto sangui ne,habent locum in amico magna amicitia cõ iuncto.*
6 *Amicitia magna quæ dicatur arbitrio iudicis relinquitur.*
7 *Sicut qui receptabit affinem,non punitur, ita si receptabit amicum.*
8 *Sicut ratione sanguinis minuitur pœna, ita minuitur ratione amicitiæ.*
9 *Sicut posśum occidere impunè illum, qui fecit insultum contra consanguineum cum armis, ita potero occidere insultantẽ amicum meum cum armis.*

c **Amistad.** c Nota tex.expressum ,& non est alibi de iure istius
1 regni,ꝙ idem operatur† maxima amicitia , qđ operatur affinitas,seu coniunctio sanguinis, est tex.simil.in.l. cum allegas. C.de castren. pecu lio.mili.lib.12.& voluit glo.in.c.1.de testament. lib.6.facit glo.& quod ibi dixit Abba. & Barba. col.25.n.29.in.c.requisisti.de testa.Cy.Sal.Alc. & Ias.in.l.exigendi.C.de procurato. Pro quo fa cit optimè tex in.l.2.in princip. in verb. amici. ff. q per. tuto.Cyn.in.l. inuitus.C.đ ꝑ cura.col.3.* Et tex.in. ca.quia nos.vers.consanguineorum vel amicorum & te net Io.de neuizan consi.57.nu.14.* ¶Facit tex. cum gl.sing.in.l.testamento.ff.de fid.commi.li ber.quæ dicit,quòd affectio facit,quòd ex testa
2 mento† non solẽni,quæcunq; legata debeãtur. de quo tex.dixit singularia Iaso.in.l.non dubiũ 2.col.C.de testamen.& faciũt ea,quę tradit Hip poly.de Marsi.in repet.l.vnicæ.C.de raptu virgi.nu.206.cũ seq.¶Et facit glo.in.l.1.C.de sicca.
3 quæ dicit,ꝙ sicut † dolus tollitur præsumptiuè propter coniunctionem,vel affinitatẽ,ita etiam tollitur propter magnã amicitiã. & dicit Bal.in repert.suo,in verb.amicitia.ꝙ maxima amicitia copulatus propinquo similis est , ad qđ allegat l.late.§.amicos.ff.de verb.signi.& idẽ tenet ipse in.l.1.13.col.vers.quo ad primũ.C.q accusa.pos.
4 & ibi in.22.col.ꝙ amici † veniunt appellatione suorũ.& in addi.ad Spec.in tit.de citatiõe.in ver bo,qñ citatus,dicit,ꝙ amicus cõparens ꝑ amico audiend⁹ est.¶Et existis apparet,ꝙ iura loquẽ
5 tia in † affine, vel coniuncto sanguine,habent lo cum in amico magna amicitia coniuncto.* Et est tex.expressus.in.l.7.titul.18. par.2. ibi *eẽ ssea ome con quien aya deudo de parentesco,o de gran amor de manera que aya gran razon de fiar el castillo en el an si como en si mismo* & ibi Grego.Lopez & idem te net.l.3.titul.29.par.2.in principio quasi in fi.& vi singulariter Thom.Grama.consi.56.nu.21.cũ seq.& sic licet in principio dixi text. istum esse vnicum postea in venidicta iura partitarũ suprà per me allegata.* ¶Sed quæ dicatur magna ami
6 citia? † dic ꝙ relinquitur arbitrio iudicis.vt tenet And.Sicul.Barb.in.d.c.requisiti.col.25. ¶Facit
7 quoq;,quia sicut qui receptat † affinem, non pu nitur,vt tenet Hippol.de Marsi.in singula. 210. ad minus punitur mitius.vt Gandi.in tract. ma lefi.in parte,de furibus & latro.num.14.vers.& faciunt ita,si receptat amicum. ꝑut tenet Hip. vbi suprà.num.210.reprobando Salyc.qui con trarium tenet in.l.nullus.C.de maledi.& mate ma.* Et Hippoly.in rep.l.vnice.C.de rap.virg. nu.206.

8 nume.206.* ¶Et sicut ratione sanguinis minuitur pœna †,vt quando coniunctus in coniunctũ prorumpit. vt in.l.prima.C. de emendatio.pro pinco.& dixi suprà.in.cap.primo in gl. *Derecha mente*.versic.vel si coniunctus ita minuitur pœna ratione ami citiæ, vt ibi dixi.versi.quoq; ego ostenderẽ. ¶Quoq; infer tur ex supradi ctis,ꝑut infert d.Hip.de Mar.in.d.repeti.l.vnicæ.C.de raptu.

el tẽga tal deudo, o tal amistad[d], o razon por cuya causa deua ser recusa da[d],y los autos que se hizieren contra esto,que no valgã[c].

9 virgi.nu.210.ꝙ sicut ego impunè † possum occi dere illum,qui fecit insultum contra consangui neum meũ,vel affinẽ cum armis pro defensione sua,sic ego possum pro me tali casu talẽ insultã tẽ occidere impunè,vt dixit Bal.in.l.raptores.in 2.notabili.C.de epis.& cleri.quẽ refert & sequit Iaso.in.l.1.2.col.C.de indiuidui.tollẽ.vbi plura adducit in corroborationem huius dicti:ita po tero impunè occidere insultantem cũ armis ami cum meum maxima amicitia coniunctum per prædicta.Quod firmat Hippolyt. vbi supra au daciter,qa hoc expressè voluit Bal. in.l.vt vim. ff.de iusti.& iur.2.col.vers.quintô quæritur.n. 6.vbi in expresso dicit,ꝙ licet defendere amicũ stricta amicitia cõiunctũ:quia æquiparatur illis qui sunt de suo sanguine.l.cũ alienã.C. delega. nam veri amici sunt vna anima in pluribus cor poribus secundùm Aristo.& est glo.expressa in c.dilecto.de sen.excom.in.6.in verbo.vicino,& facit quod tenet Paul.de Castr.in.l.refectionis. C.cõmunia prædi.nu.4.& Cæpola in tracta.de seruitu.& in cautela.23. & vide quoque Hip.de Marsi.in singul.351.incipiente.Amicitia magna vbi quasi omnia congerit.

SVMMARIVM.

1 *Recusationis causæ.*

d **Recusada.** d Aliquas causas recusa tionis † vi.per gl.in.c.cau
1 sam que.el.2.de offi.delega. Alias plures ponit Philip.Fran.in.c.postremo.de appella.& Spec. in tit.de iudice delega.§.superest.quem singula riter vid.¶Quibus adde,quòd non solum ex di ctis causis potest iudex recusari,sed etiã ex cau sis in iure nõ expressis,quia iustę causæ suspicio nis non sunt omnes in iure expressæ , quia non possunt de facili omnes exprimi sed iudex , vel arbiter,arbitrabitur eã iustã,vel iniustam , secũ dum alias causas in iure expressas.vt tenet Abb. in cap.cum speciali.de appella.nu.7.¶Et ꝙ cau sa recusationis si est iusta,vel iniusta , relinqua tur arbitrio iudicis,tenet Ange.in.l.apertissimi. C.de iudi.in.fi.& probat tex.noster ibi. *O razon* & per additio.Abb.in.d.c.cum speciali. Vide a lias causas , ex quibus iudex potest recusari,in additione,quæ est in.num.10.

SVMMARIVM.

1 *Retractio actus an sit pœna.*

c **No valgã.** c In pœnam faciẽtium cõ
1 trariũ:quia retractatio † a ctus pœna est.gl.in cap.decet.§.ordinarij. de im mu.eccl.in.6.in parte,processus.Et tex.in.c.di spendia.de rescrip.in.6.commen.in illum text. Abb.Barb.& Fel.in.c.cognoscentes. de constit. tenet Bal.in.l.nemo martyres.C. de sacrosc.eccl. licet Abb.in.d.c.cognoscentes.nu.5.teneat con trarium per illum tex.Tamen concordando re ferendo Bald.dicit,ꝙ aut nullitas alicuius actus inducitur in odium alicuius & tunc dicitur pœ nalis,aut in defectum solẽnitatis inducitur nul litas,& non est pœnalis.contra quã distinctionẽ videtur tex.in.l.fi.C.de liber.præte. vbi est nul litas actus propter defectũ solẽnitatis & text.ibi pœnã appellat. Et ꝙ sit pœna annullatio actus, tenet Bar.in.l.prætor ait.ff.de noui.ope.nũtia. & ibi Alex.nu.5.facit tex.in.l.senatus.ff.de cõ trahẽ.emptio.de quo per addi.Abb.in.d.c.cog noscẽtes.¶Et licet sit pœna irritatio cõtract⁹, nõ est naturalis pœna cõtrahẽtiũ cõtra legẽ vel mã datũ superioris,imò est cõtra ius,qui dicit pacta seruabo:quia naturalis autẽ pœna est,vbi poni tur pœna corporalis,vel pecuniaria,vel ꝑut iu dici videtur,vbi pœna non est statuta.vt resident Fel.in.d.c.cognoscẽtes.3.col.vers. in contrariũ. per.d.Inno.c.si verè.de sent.excom.de qua ma teria per.d.Barb.in.d.c.cognoscentes.8.col.

Prætor.Cap.XLIIII.finis.

SVMMARIVM.

1 *Pecuniam publicam, vel priuatam Cæsaris iu dex non debet vsurpare,nec ad publicos vsus cõuertere.*
2 *Solutio regularis facta de reb⁹ priuatis princi pis & eorum titulis,non debet à iudicibus vsurpari.*
3 *Pœnas soluendas camerario vel ad certas cau sas destinatas,iudex nõ põt ad alios vsus , etiã publicos destinare, nisi ex licentia superioris. Et idem in alijs habentibus publicam admini strationem.*

Prætorum. Cap. XLV.

NItomar.a Non licet officiali pecuniã publicam† vel priuatam ipsius Cæsaris ad vnam causam deputatã vsurpare, vt inde cõ sequatur aliquam commoditatem, nec etiam ad alios vsus publicos, vel alias publicas necessitates conuertere text. est similis in.l. sciant iudices. C. de his q̃ ex publi. collatione illata sũt. lib. 10. & ibi Io. de Plat. & facit tex. in. l. fin. C. de locatio. fundo. patri. lib. 11. & in. l. 2. C. de frumento vrbi constantinop. & in authẽ. de colla. §. iubem⁹ nullã. colla. 9. l. legatũ. ff. ad ministr. rerũ ad ciuit. pertin. Et sic patet, q̃ nedum est, prohibita vsurpatio publicarum pecuniarũ, sed etiã

2 regularis† solutio facta de rebus priuatis principis, & eorum titulis, non debeat vsurpari à iudicib⁹ maximè, vel ab alijs officialibus exigẽtib⁹, sub pœna grauissima secundùm Ioa. de Plat. in. d. l. sciãt iudices. Et dicit ibi esse ar

3 gu. q̃ iudex† pœnas soluẽdas camerario vel ad certas causas destinatas non põt ad alios vs⁹ etiã publicos destinare, nisi ex licentia superioris, vel nisi sit modica pecunia ex multis redacta quæ in necessariã operã sui officij conuerti põt. vt in. l. præcepit. C. de cano. larg. titul. libr. 10. & idem tenet Io. de Pla. ibi. Et vi. gl. & ibi Ang. in §. sũt præterea. Insti. de publicis iudi. vbi tenet, q̃ si aliquis habebat aliquã administrationem publicã, & ex ea aliquid cõuertit in suũ incidit in pœnã tertiæ partis. ¶ Et idẽ dicit, q̃ si isti camerarij finito officio aliquid retinent, tenentur eadem pœna. ¶ Et quoq; ista pœna tenetur officialis, q̃ colligit vnã collectã destinatã advnũ vsum, & ipse cõuertit in aliũ vsum, etiã si esset pro necessitate cõis. vi. tex. in. l. hac lege. C. d̃ aquæductu. lib. 11. & ibi Io. d̃ Pla. & tex. in. l. 14. tit. 14. Par. septim. ¶ Et Bartol. in l. missi opinatores. C. de exactoribus. trib. libro decimo. vbi dicit, quòd ille textu. facit contra officiales, & collectores collectarũ, & sordidorum, quòd si aliquid retinent de eo, quod exercuerunt, vel aliquod seruitium

ger y poner[b] el qual sea el q̃ vierdes q̃ es mas fiable: y q̃ estee escriuano tẽga cargo d̃ escreuir todas las dichas penas, q̃ vos, y vr̃os officiales cõdenaredes a algũos: y q̃ luego otro dia d̃ spues q̃ fuerẽ cõdenadas de copia dellas al escriuano de cõcejo, el qual tẽga cargo delas recebir todas, para q̃ procure la execucion dellas. Y si el processo passare ante otro escriuano, q̃ toda via para dar la sentẽcia llame al escriuano q̃ fuere diputado por ante quien passen las condenaciones, y las reciba: y si el dicho escriuano fuere negligẽte en dar la dicha copia al escriuano de cõcejo a otro dia, que

tium acceperũt, ab his, qui d̃bẽt aliquid à cõi recipere, vt eis fiat solutio puniuntur in duplo. & Io. de Pla. ibi nu. 7. versic. 5. noto. ¶ Et facit in simili quod tenet. tex. in. l. nulli. C. de conditis in publicis horreis. lib. 10. vbi nullus debet in suam vtilitatẽ cõuertere species in horreis publicis recõditas, aliàs deportatur. Caueãt ergo officiales abundãtiæ, qui habẽt custodire frumẽtũ in publicis horreis recõditis, nec occultè conuertendo in suos vsus, incidant in pœnã, secũdùm Pla. ibi. ¶ Et idẽ, si quantitas sit deputata ad emptionẽ frumẽti nõ põt minui, nec in alios vsus cõuerti. tenet ipse Pla. in. l. 2. C. de frumẽt. vrbi. Costãtinop. lib. 11. aliàs in duplum tenetur. vt ibi. ¶ Et an officialis public⁹ camerarius, vel exactor publicus põt negotiari cũ pecunijs publicis, & an lucrũ adquiratur ei, vel publico? Vide Philipp. Dec. cõsi. 6. & vi. Mon. in gl. ord. in part. Officiales. Vi. in. c. 19. in. c. iud. syndi. in glo. Cobrar.

SVMMARIVM.

1 *Correctores prouinciarum possunt facere susceptores & thesaurarios.*

2 *Receptores, camerarij, & thesaurarij sunt immunes à collectis.*

3 *Receptores debent exigere, non solùm debita noua, verùm etiam antiqua.*

4 *Administrator, an potest exigere ab alio administratore.*

5 *Si susceptor, vel camerarius regis, seu Baronis scripsit se recepisse aliquid ab eo, qui tenebatur regi, vel Baroni vel ciuitati, an debitor sit liberatus.*

b 1 Poner. bNotatex. q̃ correctores prouinciarũ possunt† facere susceptores & thesaurarios. Idem tenet Bar. in. l. præcipit. C. de cano. larg. tit. lib. 10. & ibi Io. de Pla. nu. 6. vbi dicit, q̃ similiter legat⁹, qui est in prouincia, qui procõsuli æquiparatur, vt solet notari per doct. in. c. 1. de offi. deleg. in. 6. Sed hoc intellige, quòd põt thesaurarios eligere, scilicet speciale in prouincia sibi cõmissa. Sec⁹ est in generali, quia thesauriũ, & receptorẽ generalẽ elegit rex, vel, procurator fisci, & postea cõsensu curiæ. i. principis cõfirmatur. vt in. l. super creãdis. C. de iure fisci. 10. & in. l. exactores. C. de exact. trib. eo. lib. Ex quo infert Bart. in. d. l. præcipit. q̃ potestas non põt facere, seu mãdare, q̃ pecunia in cõmuni recondẽda soluatur alteri, quàm camerario, seu thesaurario cõmunis. quod sequitur ibi Io. de Plat. in fi. ¶ Adde quoq;, q̃ isti camerarij, seu receptores, & thesaurarij ciuitatum, sunt† immunes à

1 2 collectis, durantibus eorũ officijs: quia regulariter honorẽ sustinẽti munus imponi nõ põt. tenet Luc. de Pẽ. in. d. l. præcipit. 1. col. per legẽ honor. ff. de muneri. & hono. & ibi gl. ¶ Itẽ dic q̃ isti susceptores, &† exactores, qui de nouo creantur ad istas collectas, & tributa recipiẽda, nõ solũ debẽt exigere, susceperea, quæ debent ratione præsentis anni, sed etiã ab his, qui præteritis annis nõdũ soluerũt, & etiã id, quod antiqui susceptores, seu exactores remãserunt debitores: & sit antiqua debita põt nouus exactor exigere tã à debitoribus, quam etiã reliqua ab ãtiquis exactoribus. vt est text. & ibi Pla. in. l. susceptorẽ. C. de susceptorib. præpos. archa. lib. 10. & tenet Mõ. in. l. 3. ti. 17. lib. 3. for. ll. in glos. *Por arrendar.* in fin. ¶ Et q̃n vn⁹ administrator† potest exigere ab alio? Dic vt per Bar. in. l. qui proprio. §. fi. cũ. l. seq. ff. d̃ procuratorib⁹. & in. l. cũ plures. ff. de administ. tut. & in. l. 2. C. eo. tit. In proposito nota, q̃ si talis susceptor, vel

5 camerarius† regis, vel baronis, seu ciuitatis scribat se recepisse aliquid ab eo, qui tenebatur Regi, vel Baroni, vel ciuitati, licet in veritate nõ receperit, tamen quòd se tenebitur prius, & debitor liberatur, nisi fortè iste camerarius desinit esse soluendo, quia tunc habetur recursus ad primum debitorem. prout tenet Ioann. de Plat. in

lege so-

pague lo q̃ mõtarẽ las dichas penas cõ el quatrotanto y el dicho escriuano de cõcejo tenga y cobre las dichas penas pertenescientes a la camara, o pa guerra para acudir con ellas a quiẽ nr̃o poder ouiere[c] firmado d̃ nr̃os nõbres, y no a otra psona alguna. Y si no pusiere la diligẽcia q̃ deue en las cobrar, q̃ las pague d̃ su bolsa Y q̃el dicho escriuano no acuda, ni cõsiẽta acudir cõ ellas a otra persona alguna. Y si el dicho cor regidor cobrare las dichas penas, o

3 4

lege securitates. C. eo. tit. de suscep. & arca. li. 10.

SVMMARIVM.

1 *Pœnas applicandas cameræ Regis non potest rex donare, seu dare, donec prius per sententiam diffinitiuam sint terminatæ.*

c 1 **Quiere.** c Quas quidem pœnas rex nō potest† donare, nec dare, donec prius iuditio sint terminatæ per sententiam diffinitiuam, quæ in rē transeat iudicatam. Et si forte de facto per quodcunq; rescriptum, vel literam tales pœnas donauerit personæ cuiuscunque sit status, vel conditionis, non valet tale rescriptum, seu litera, nec debet obediri, nec adimpleri, non obstantibus quibuscunq; clausulis derogatorijs, & firmitatibus. Et tabellio autē regis seu cancellarius, qui tale expedierit rescriptum, ipso facto officium debet perdere & vtens eo punitur. vt tenet latè Montal. in glo. ordi. regali. in parte, Pena, seu etiā calonia, vbi vide. Sed tu vide pragmaticam. 49. in pragmaticis factis in ciuitate Segobiæ per nostram Imperatricē atq; reginam, anno. 3532. & vi. Ioa. de Pla. in lege in rem suam. C. de pœnis fiscali. lib. 10. versic. nota. & vide eundem Plat. in lege prima. C. de petitis bono. subla. lib. decimo.

Las pague con las sete

d **nas.** d Ius est nouum, quia de iure digestorū in quadruplum tenebatur per textū in lege auferetur. §. finali. ff. de iure fisci. de quo per Parid. de Put. in tractatu syndicat. in parte. Syndicantur etiam officiales de subtractis ex pecunia publica folio trigesimo quarto.

e **De Toldo.** e Quæ est lex quadragesima octaua. titulo decimonono libro octauo. in ordinationi. regali. in fine. Sed hodie dictæ pœnę arbitrariæ debēt expendi cū interuētione regis menti. vt in pragm. trigesima octaua. in curijs Vallisoleti anno. 1537.

Prætorū. Cap. XLV. finis.

SVMMARIVM.

1 *Exēplo instrumēti de mandato Papæ, vel Regis, creditur.*

a **El traslado** a Nota text. q exēplo † instrumēti, de mandato Papæ, vel regis exēplato creditur, & statur, sine citatione. Idē tenet Feli. in. ca. fi. de fide instr. 3. colum. ver. fallit quarto. allegando Host. & Imol. in. c. peruenit. de fide iuss. Circa qd vid. q posui in ca. 19. suprà eod. in glo. *Que se trasladen.*

pte dellas por via directa o indirecta, q̄ las pague cō las setenas d y se cobren del tercio postrero de su salario o de sus bienes. Y las otras penas q̄ se applicarē a algūa obra publica, o pia el escriuano de cōcejo por vro mādado gaste aquella parte, q̄ de las penas arbitrarias por la ley de Toledo e es aplicado a la tal obra, y cō la otra parte acuda a nra camara, segū la dicha ley lo dispone, y q̄ se gaste en aq̄llo pa q̄ fuere aplicado, y no ē otra manera. Y eēl fin dl año q̄ vos tomeys la cuēta de las dichas penas alos dichos dos escriuanos, y firmada d vro nōbre, y delos dichos nōbres dellos la embieys vna alos cōtadores mayores, y otra al nro thesorero, pa q̄ pueda embiar por lo q̄ oviere de cobrar. Y ansi mismo deys la dicha cuēta al q̄ vos fuere a tomar la residēcia por ante los dichos dos escriuanos.

Prætorum. Caput. XLVI.

OTrosi, mādamos, que el q̄ alsi fuere por alsistēte o gouernador, o corregidor lle ue el traslado a, q̄ le sera dado d las pragmaticas, y leyes, que disponen cerca de lo contenido en estos capitulos, y de las cosas, que

sas, q̄ los corregidores, y officiales d cōcejo deuē hazer y guardar, especialmēte las q̄ cōciernē al regimiēto, y buena gouernacion delas ciudades, y villas, por q̄ por ellas se pueda cūplidamente informar de que manera ha d regir b, y gouernar lo que a su cargo estuuiere.

SVMMARIVM.

1 *Intentio finalis regentis debet esse pax, & vnio ciuium.*

2 *Pax, & vnitas magis potest effici, si ciuitas regatur per vnum, quam per plures.*

3 *Ciuitas magis est potentior, quādo regitur per vnum, quam si per plures.*

4 *In bene regente, tria requiruntur.*

b **Regir.** b Aristo. 3. Politicorū, tractat modos regēdi ciuitatem. & Aegidius Roma. de ordine fratrum sancti Augusti. in lib. quem fecit de regimine principum. Sed tene, q̄

1 intentio † finalis regētis debet esse pax, & vnio ciuiū. vt. ff. de offi. præsi. l. cōgruit. in princip. & in auth. de mādat. princi. §. deinde cōueniēs. col-

2 la. 3. quæ pax †, & vnitas magis pōt effici, & obseruari, si populus regatur per vnū quàm p plures. ergo est melius regi per vnū. Quod probat. in principatu pluriū nō pōt esse capax, nisi quatenus illi plures sunt vnū per volūtatē. Quod patet: quia si discordant, impeditur eorū actio per cōcursum. vt in. l. cōsi. §. fi. ff. de cura. furio. & ff. de seruit. vrba. præd. l. itinere. cū similibus. & sic nō debēt esse plures iudices in ea. Quod probatur quoque: quia ex hoc ipsa ciuitas, & respublica redderetur, † & potētior. Quod probat. Vir-

3 tus quantò magis est vnita, tāto fortior est, quā sit in plures dispersa. vt auth. de san. & vlter. fra. §. quia igitur. colla. 6. si igitur tota ciuitatis potētia cōgregaretur in vnū, esset efficatior, & p illā princeps propter maiorē potētiam melius poterit gubernari. vt tenet Bar. & hæc alia in tract. de regi. ciui. 2. colum. Et melius regitur per vnum, quàm per plures: quia multitudo ad aliquod negotium exequendū, magis est ad damnū, quàm commodum, quia confusionē inducit, & segnē expedit, & maior machinatio potest induci. vt tenet Platea in. l. nam collatores. §. eo scilicet. in fine. C. de re milita. libr. 12. tex. in. l. 3. §. apparet. C. quando, & quibus quarta pars debe. libro. 10. & ideo non est vtile plures mittere executores ad bona debitorum capienda, secundùm Plat. ibi in dicto. §. eo scilicet. Vbi quoque dicit Bart. in

4 dicto tractatu, q̄ quilibet bene regenti tria † requirūtur. Primū, q̄ perfectā rationem habeat ad discernendum, vt sciat iustum ab iniusto, licitū ab illicito separare vt. ff. de iusti. & iure. l. prima. Secūdo, debet habere rectam intentionē. Tertiò debet habere perfectā stabilitatē. Ista probātur per definitionē iustitiæ, dū dicitur, est constans, & perpetua volūtas ius suū vnicuique tribuens. vt in. l. iustitia. ff. de iusti. & iure. Cætera circa istam materiam, vide per Bar. in. d. tract, vbi. vi. de malo & bono modo regendi.

Prætor. Cap. XLVI. finis.

SVMMARIVM.

1 *Delictum publicum quod dicatur.*

2 *Si agitur de delicto publico, & de pœna applicanda fisco, quilibet admittitur ad querelandum contra potestatem, & eius officiales.*

Et an minor. 25. annorum potest quærellam contra iudicem proponere.

a 1 **PVblicos.** a Quę delicta publica dicuntur, † altero de tribus modis secundùm Bartol. in. l. prima. ff. de publicis iudicijs. Et vno modo largissimè, vt est, quando punitio fit ad vindictam, seu ad vtilitatem publicā vt in. l. interdum. & in. l. quod senatus. ff. de iniurijs. Alio modo, quando quilibet de populo potest accusare. vt in. §. consequens. Instituit. de suspe. tuto. Sed tu tene, remissis omnibus, quod omne delictum dicitur publicum, quod non respicit offensam certæ personæ principaliter, & de illo potest accusare quilibet de populo. prout tenet Bartol. in dicta lege prima. ff. de publicis iudicijs. columna. 2. verficulo, pro cuius declaratione. & idem Bartol. in. l. lex Cornelia. §. si quis libellum. ff. de iniurijs. in fine. & eundē Bartol. in. l. 2. §. si publico. columna secunda. versicul. pro cuius declaratione. vsque in finem. & in Rubrica. ff. de pupul. actio. melius per totum

titulum

titulum Institut. de public. iudic. §. publica autem iudicia. cum sequentibus. Et ibi Angelu. in principio. nu. 2. dicit, q̃ publica iudicia dicuntur quia cuilibet competit publica accusatio. Ergo quotiens vnicuiq; competit publica accusatio, dicitur crimen publicũ. Dicit quòd facit tex in. d. §. consequens, & sic oĩa iudicia, quæ tẽdunt ad vindictam publicã, possunt dici publica. & ita loquitur. d. l. senatus. & tenet Azo in Sũma. de publicis iudi. ff. ¶ Et licet pœna sit pecuniaria, si applicatur fisco, dicitur crimen publicũ. vt tenet Bar. in. d. rubri. ff. de popul. actĩ. licet contrariũ, & malè, teneat Bal. in rubr. C. qui accu. non pos. ¶ Sed idem Bal. in ti. de pace iuram. fir. in vsi. feud. §. iniuria. nu. 4. Dicit, q̃ quãdo propter dictũ venit ponenda pœna arbitraria, non dicitur crimen publicum. ¶ Vide tu Amo. Iusti. in tracta. syndi. in parte, in termino comparuisset Iacobus. vbi dicit †, q̃ si agatur de iure publico, & de pœna applicanda fisco, quilibet admittitur ad querelandum cõtra potestatem, & eius officiales. vt dicit notare gl. in. l. iubem⁹. C. ad. l. Iul. repet. & in. l. 2. ibi, à quo cunq; pulsante. C. vbi ratio. agi opor. posset tamen secundum eundem contra personas talium querelantium opponere exceptiones, quæ possunt poni contra personas accusãtorum de quibus per Bal. in rubric. & in. l. 1. C. qui accusa. non possunt. * Et ideo dicit Angel. in. l. nemo. C. vbi de ratione agi. opor. q̃ minor. 25. annis non potest contra iudicem querelam proponere tempore syndicatus sine curatore: quia non est idoneus adsistendum in iuditio, vt in. l. clarũ. C. de auth. præstan. vi. quæ dixi. in. c. 3. iudi. syndic. infrà. in gl. quexas, in fin. & quòd quando venit applicãda fisco quilibet admittatur vt dictum est. gl. in. l. censemus. C. de litigio. in verb. recipiat in fi. quod est verum quando pœna est pecuniaria, secus si ex delicto priuato imponenda esset corporalis: ita intelligit Cyn. & Bar. in. l. fi. ff. de priua. delict. & tenet Peregrin. in part. citato. in glo. estimacion. *

Prætor. Caput. XLVII.

ITem que tẽ ga cargo especial de castigar los peccados publicos, [a] y juegos [b], y amancebados, y blasphemias [c], y otras cosas semejantes. Y cerca de los marcos que se han de lleuar a las mancebas de los clerigos, y frayles, y casados. Mandamos, que por la primera vez q̃ fuere hallada alguna muger ser manceba publica, [d], de

[b] **Iuegos.** b Vt in. c. 29. supra eodem. & ibi dixi.

[c] **Blasphemias.** c Vt in. ca. 25. supra eodem. & ibi vide.

SVMMARIVM.

1 *Concubina publica clerici, monachi, religiosi, vel vxorati, quæ dicatur.*
2 *Mulier coniugata, licet sit publica concubina clerici, vel vxorati, non punitur.*
3 *Maritus consentiens vxorem publicè adulterari, punitur.*
4 *Si concubina clerici contrahit matrimoniũ cũ famulo ipsius clerici, & stat in domo ipsius clerici, punitur.*
5 *Officialis an potest tenere concubinam.*
6 *An potestas, vel officialis, qui cognouit carnaliter mulierem captam, puniatur.*
7 *Concubinatum dicitur vitium dissolutum.*

[d] **Manceba publica.** d Sed quæ dicatur publica concubina ad hoc, vt pœna istius tex. habeat locũ, & qa secũdùm doctorẽ de Pal. Rub. in loco infra allegãdo, nonnulli errãt in intellectu & executione istius legis, & similiũ. Dicit, q̃ vult declarare, ne imperiti iudices in futurũ errẽt, sicut hactenus errauerũt, & cõsueuerũt aliquas mulieres, & nonnullos clericos infamare multis insidijs, & cauillationibus vtẽtes, vt clericos, & mulieres occultè simul coeũtes, & in eo dẽ lecto iacẽtes capiant. Et omissis omnibus, tenet, attẽtamẽte istius text. & cæterorũ in materia loquẽtiũ, qui publicitatẽ requirunt. ¶ Quòd concubina publica clerici †, monachi, religiosi, vel vxorati dicitur, quæ cõi opinioni vicinorũ pro tali eius concubina reputabatur: quia sciẽtibus, & videntibus vicinis, ille domum eius intrat, & conuersatur, & econtra illa in domum eius frequentat, & alimenta, & alia necessaria recepit. Ista ergo dicitur publica concubina, vt debeat puniri per leges regni. vt concludit dictus Pala. Rubi. in repetitio. ca. per vestras. de dona. §. 21. qui incipit. ex his patet. foli. 93. nu. 17. * Et facit. l. 43. titu. 6. part. 1. & si habet filium ex ea, vt ibi. ¶ Et dic quod tempore accusationis, vel denuntiationis debet esse concubina publica clerici, vel vxorati, vt hic dicit fuere hallada: quia si ista pœnituit, & desistit à peccato & a cõcubinatu, ex quo non stat amplius in peccato, non debet puniri argu. c. quemadmodũ. de iure iur. cum ibi nota. & c. de his de accusatio. & facit. l. si vxor. §. si quis vxorẽ. ff. ad. l. iul. de adult. & l. propter violentam. C. eo tit. & facit quòd tenet Bar. in. l. barsatorem. C. de fide. instrum. & Ias. in. l. 1. ff. de adquir. posse. nu. 87. & Plat. in. l. vnica. C. de thesaur. nu. 6. * ¶ Et licet mulier inueniatur in lecto, vel immensa cum clerico, vel religioso, seu vxorato, prout aliqui opinãtur, & malè, vel si fuerit in delicto, & accessu deprehensa, talis deprehensio non dicitur, nec reddit delictum & concubinatum publicum, vel notoriũ, nisi aliter conuincatur secundùm Pala. Rub. vbi supra. Ad quod dicit esse gl. notabil. iuncto tex. in. c. ex literarũ. de eo qui ducit in matri. quam polluit per adul. & ibi notant Host. Ioa. And. & Abb. & est bonus tex. in. l. 1. C. de petitis bono. subla. lib. 10. vbi deprehensus in crimine, dicitur de eo conuinctus. vt ibi Bar. Plat. & Luc. de Pẽ. Non ergo secundùm Pala. Rubi. sufficit, q̃ mulier sit deprehensa in lecto ad hoc, vt dicatur publica concubina: sed oportet aliter de publicitate cõstare, putà, q̃ multitudini se patere, non exponens, sicut de meretrice publica. 34. distin. c. vidua, sicut etiam dicitur publicus aleator, vsurarius, & maledicus, & excommunicatus. c. exceptionem. de exceptio. & in. ca. 2. de maled. & in c. inter dilectos. de excess. præl. & c. 1. de vsur. n. 6. ¶ Secus ergo, si secretè intrat domum propriã vel alienam detineat cõcubinã. nã tũc pœna publicæ concubinæ non incurrit secũdũ Pal. Rub. vbi supra cũ vnius rẽ secretã publicã denotet. vt dicit, q̃ legitur, & notatur in. l. si quis domũ. ff. de iur. iur. & Guiller. in Cle. quoniã. de vita, & honest. cler. in ver. publice. ¶ Nec enim ad hoc, quòd aliquod dicatur publicum, sufficit q̃ sciatur ab aliquibus tantùm, vt notat idem Guill. in Cle. 1. §. fi. de concess. præben. dicit est aliquid publicè sciri. i. cõmuniter, q̃n fit corã multis. vt Io. And. in. c. præterea. de spon. Non ergo secundum eund. Pala. Rubi. sufficit, quòd semel, vel bis talis publicè videatur. vt notabiliter dicit gl. in constitutionibus Anglicanis de concubinis clericorum, super verbo, publicè. ¶ Tunc igitur fornicatio, vel concubinatus dicitur notorius, vel publicus quando quis habet concubinam sicut vxorem, publicè nutriendo filios ex ea procreatos, ita, quòd non audet diffiteri, aut negatio nulla esset. vt dicit gl. in. l. sententiam. in ver sic. cælari. C. de pœnis. Facit. l. illud. §. sed & si. ff. de tritica actione. & c. nullus. & ca. præter. 32. distin. Si autem non est ita notorium, sed probabiliter, potest tergisciri. vt quia tenet concubinam cum matre, & dicit esse pedisequam matris non dicitur huiusmodi concubina publica, vel manifesta, nec ille concubinarius publicus, vel manifestus. c. sicut. de cohabi. cleri. & mulier. & c. si qui. 81. distin. tenet Abb. post alios in. cap. vestra. de cohab. cleric. & mulier. Ange. de Clauasio in sua Summa. in parte, concubina. ver. 4. & Summa Syluest. in parte, concubinarius. §. 4. Facit tex. in. cap. interdicimus. ibi, missas publicas. 16. q. 1. vbi exponit Inno. publicè. i. coram populo. facit. cap. 1. de clandest. desp. quod nota: quia sæpe accidit, ne erres. ¶ Et facit quod tenet Inn. & Abb. in. capit. qualiter & quando. el. 1. in fine. de accusa. vbi tenet, quòd super fornicatione clerici, vel alterius, interrogari non potest de nomine mulieris, nisi sit notoria fornicatio cum illa, secus si est occulta. vt ibi per eos. & in auditoriũ doctoris de Pala. Rubi. facit dictum Angel. in authenti. de trien. & semiss. §. consyderemus. colla. 3. numer. 10. vbi renet idem dicendo, quòd ad probandum concubinatum, debet articulari, q̃ talis, talem tenet mulierem liberæ conditionis in domo sua in suam concubinam, habitu concubinali, & ea vtebatur, & eam tractabat vt suã concubinam vicinis scientibus, & audientibus. * Idem tenet Guiller. Bene. in. c. rainuntius. de testam. in parte. & vxorem nomine Adelasiam. in. 5. decisione. numero. 106. folio. 120. vbi inquit, quòd eo solo præsumuntur supra dicta, quòd simul habitant allegando Angel. in. d. §. consideremus. * Et eodem modo debet articulari de filiatione vxorata & fraternitate. Et facit quod tenet Baldu. in capitulo. cùm non ab homine. de iudicijs. in principio. vbi dicit in simili, quòd ad puniendum clericum, vel alium de crimine, nõ sufficit sola deprehensio, nisi post deprehensionem conuincatur. vt in capitulo. primo de pœnis. & talis deprehensio non sufficit, nisi quo ad infamiam. vt Bald. ibi per textum. in. l. palàm. ff. de ritu nuptiar. ¶ Sed pœna istius textu. non habet locum in muliere coniugata †: quia quanuis esset publica concubina clerici, monachi, vel vxorati. vt est textu. in pragmatica. 9. in libro pragmaticarum. folio. 88. est textus. in argumento. in. l. si vxor. §. diuus Seuerus. ff. de adulter.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

adulter.vbi meretrix vxorata potest accusari ꝺ adulterio.*Et tenet Grego.Lopez. in.l.2. titul. 17.part.7.in.glo.tan negligente,vbi talis nupta non potest denuntiari, nec puniri per iudicem secularem inquirentem tanquam contra clerici vel vxorati cõ
cubinã in iudi- clerigo[c], o frayle,
tio,vel extra ni
si maritus eam accuset, licet pragmati. illa sit aliquantulum limitata per aliam posteditam in villa de Madrid ab eisdem regibus.*¶Et sic statutum loquens de meretrice,non habet locum in ea,quæ est vxorata.secundùm Ioannem Andr.in additione ad Specula.in titulo. de iniurijs in rubric.de quo fecit festum Andre.Sicul.Barbat.in.c.lator.de pignor.1.columna. versicul.& adde Ioann. Andr.¶Vbi infert,ꝙ mulier nupta non potest carcerari pro debito. Quod expresè voluit Bald.in.l.consentaneum. C. quomo. & qñ iudex.de quo vi. quæ dixi supra in Proœmio istorum capitum.in glossa.1.Sed in casu nostro agitur de odio,& pœna,meritô non punietur pœnis legalibus disponentibus contra cõcubinas. Et sic aliàs dicit Pal. Rubios practicasse.¶Tamen dicit,quòd si tanta esset notorietas, ꝙ
3 maritus illud sciat,& patiatur †, quanuis ipso tacente,& consentiente nemo possit adulteriũ accusare.vt in.l.3.titul.7.for.ll.libro.4.& in.l.2. titul.17.Partit.7.quæ aliter disponit corrigẽdo. l.quanuis. C.de adulter.§.1.Institu.de publi.iudicijs,ille maritus venit puniendus,si fuit adulterij causa:vt in.l.7.titul.17.Part.7.quæ incipit, *Rematar*. Imò si ille fuit leno vxoris suæ, mortis pœnam incurrit.vt ead.7.Part.tit.22.l.2.quæ incipit,*Los alcaguetes*.& traditur.in.l.mercalem. C.de conditio.ob turp.caus.& iudices hanc pœnam contra tales libenter deberent imponere, ex quo ita impudenter matrimonij fœdus & indiuiduitatẽ fœdare,& diuidere non erubescunt vxorem & carnem,vt ita dixerim ,ꝓpriam polluendo,peccatum quasi contra naturam committunt,secundùm Pal. Rubi. vbi supra, & per suum dictum Plazentiæ,& in Elbora(id est, Talauera)condemnaui quosdam homines, vt publicè verberarentur per vxores suas cum ristris alliorum,& lineis cornuum incollis,&executioni iussi:quia assentiebant vxoribus suis publicè esse in lupanari, & quia de adulterio vxoris nõ indignatur,præsumitur leno vt tenet Ferra.cautel.14.& dicta pragm.95.in fine.versi.*Por quanto se dice*.vbi iubet procedi contra viros consentientes vxores adulterari,& in concubinatu esse. Vide tu quoque pragmatic.97.in li. pragmati.fol.
4 89.vbi tenet,quòd si concubina clerici † contraxit matrimonium cum famulo clerici,& stat in domo,& seruitio ipsius clerici in ipso delicto ꝙ puniatur,sicut si non esset nupta, licet maritus eam non accuset.quod nota,& vi.¶Sed an officialis,& sic iudex potest † tenere concubinam, & habere in ciuitate quam regit.Par. de Put.in d.tract.synd.parte,adulterium fol.43.numer.8. & in fine tenet,ꝙ sic per.l.fi.ff.de concubi.Et est tex.in.l.2.titul.14.parti.4. Sed tu iudex ab hoc peccato recede,& eam non habeas,quia,vt dicit Bald.in lege secunda.§. & cùm placuisset.ff. de origine iuris amor puellarum subuertit rectum iudicium.& Ioanne.Andr.in.c. quorundam.de electio.in.6.in nouella. dicit, quòd non solum prætoris manus à pecuniæ lucro,sed etiam oculi â libidinoso aspectu,continentes esse debent. prout additio Bal.ibi tenet. ¶Et vide per dictũ
6 Pari.de Put.vbi suprà.an potestas puniatur, † vel custos carceris,qui carnaliter cognouit mulierem carceratam.& ibi vi.quid si ista carcerata erat honesta,vel leuis, vel inhonesta.& vide tu Ioann.Fab.in.§.Item lex.institu.de publi.iudi. & Guido.papa. decisio. 448. & decisio capell. Tolosa.446.quasi in medio.& Hippol.de Mar. in.l.prima.ff.de.fiscaris.num.8.& eundem Hip. de Marsil.in sua practi. crimi.in.§.aggredior.n. 33.& num.26.*Et vi quæ dixi suprà.in.c.15. glo. muerte columna. 3.versi alius est si custos carceris.*¶Adde,ꝙ concubinatus dicitur vitium dissolutum.tenet Bald.per tex.ibi in.c.lator.de re iudica.in principio.

SVMMARIVM.

1 *Contra concubinas clericorum,an iudex secularis possit procedere.*
2 *Concubina clerici non gaudet priuilegio fori.*
3 *An concubina clerici in minoribus beneficiati in pœnam incurrat.*
4 *Clericum concubinarium infragranti delicto inuentum põt familia potestatis capere,& ducere ad suum iudicem.*

c O clerigo. eIn quantum iste tex.iubet iudicibus secularibus
1 contra concubinas clericorum † procedere,non potest stare,quia est contra ius.prout tenet Petrus de Ancharra.in consilio.192. incipiente.magnifice & illustrissime princeps.& in repeti.regul.ea quæ.in.23.column.de regul.in.6.vbi consuluit,& tenet non valere statutum conditum à laicis

â laicis contra concubinam clericorum,& sic debent puniri per iudicem ecclesiasticum, quia cõmittit sacrilegium clericis in hærendo. vt tenet Pala.Ruui.in repeti.rubricæ de dona.§.39.folio. 21.nu.7.per tex.cum glos.in.c.eos.32.distin.&.c. cùm multæ.15.q.fi.& licet Pala. Ruui. non allegat,tenet in expresso Ioã.de Pla.in.l.1.C. de mulieri.in quo loco.lib.10.nu.2.vbi ait, ꝙ concubina sacerdotis licet sit laica,tamen dicitur de familia sacerdotis,& ideo episcopus, & non potestas loci sui originis habet iurisdictionem in ea per glo.in. d. capi.eos. & idem tenet Hippolytus de Marsi.in consilio.84.nu.43.dicẽdo, ꝙ si mulier laica cõmisit fornicationem cum aliquo sacerdote,ꝙ iudex ecclesiasticus non secularis puniet eam.Et Ias.in.l.cum quædam puella.ff. de iuri. om.iudi.nu.17.tenet,quòd concubina est de familia cleri.arg.in.l.1.§.familiæ.ff.de publi. ergo gaudet preuil.clerici.vt in.l.1.&.2.C.de episc. & cleri.Et licet istud parũ faciat,quia debet intelligi de familia clerici licita.arg.in.l.relegatorũ. in fine.ff.de interdictis & relega. ¶Sed ꝙ concubina clerici sit de foro clerici.tenet Abb. post Anto.in.c.cùm sit generale.de foro compet.nu.2.§. vbi per additio.& singulariter Ludo.Roman.in singula.658.in gl.in.d.c.eos.& in.c.clericũm.11. q.1.per rationẽ,quia ibi pereum.Et Ias.vbi suprà istam opi.tenet alia ratione.l.propter honorem clericorum,ne aliàs per laicos scandalizẽtur,quibus sunt exosi.vt in.c.nullus laicus.& capit.laicos.2.q.7.& quia familia clerici ætiam si sit prohibita retineri dicitur de foro ecclesiæ allegando Gemini. ¶Sed supradictis non obstantibus, tex.noster procedit,& rectè fuit conditus, quia adducta in cõtrarium intelliguntur,quãdo concubina clerici nõ esset publica,nec notoria, aliàs secus,prout tenet dictus Petrus de Ancharra. in dict.repe.c.ea quæ ad finem.dicendo, ꝙ constitutio laicorum non potest disponere cõtra cõcubinas clericorum,quia clerici infamarentur,procedit,quando occultè tenerent illas in concubinas.arg.in.ca.scripturis.96.distin. Secus si essent
2 notoriæ.& ita dicit se consultum ab illustri domino Carolo de Mala testis de Arimino,& in facto respondisse quod refert, & sequitur Andre. Siculus Barb.in.c.ecclesia sanctæ Mariæ.de constitu.column.11.& sequitur quoq; Feli.in cap. si concubinæ.de senten.excom.dicendo,ꝙ iudex secularis potest punire concubinas clerici, si est concubina notoria.Secus si est occulta, quia tũc episcopus potest prohibere.& ideò rectè fuit dictum in nostro text. *Manceba publica*. & sequitur Ioan.de Anna.in rub.de adulte.2.colũ.versic.& faciunt prdicta.ad.q.vbi ait,ꝙ publicã,& noto riam concubinam clerici iudex secularis põt punire, & statutum facere contra tales. quia clerici enim publicè concubinas retinentes,grauius puniuntur,quam alij simplices fornicatores.c.præter hæc.32.dist.&.c.vestra.de cohabi.cleri.& mulierũ.& in.l.eum qui probabilis. C. de episcopis & cleri.& in auth.de sancti.episcopis.§.presbyteros.colla.9.& Stepha.& Aufre.in tract.de poste. Secul.regula secunda.nu.34.tomo.5.tracta.foli. 431.idem tenet dicendo,ꝙ princeps secularis possit facere statuta pœnalia cõtra manifestas & notarias concubinas clericorum:quia in hoc honestas ecclesiæ non maculatur,sed potius defenditur,& sacri canones melius custodiũtur, & quia dictæ concubinæ crimen sacrilegij committunt, quod est crimen commune,iudex secularis in illo regno,illarum recipit cognitionem , & punit illas,sicut in isto:licet puniri possunt per iudicẽ ecclesiasticum.vt per glo.Abb.in.ca.quisquam. de cohabi.cleri.& mulieri.nume.4. ¶Et ꝙ opi. Anchar.maximam continet æquitatem. ¶Tamen dicit Anna.ꝙ iudex de facili in isto casu ad pœnam corporalem nõ debe prosilire:quia etiã adulteria hodie non puniuntur personaliter,sed detruditur in monasterio.C.de adulterijs.auth. sed hodie & quia secundùm Ioan.de Anna. non videtur posse reddi ratio:quare hoc casu nõ possit per iudicem secularem puniri,à cuius iurisdictione non videtur exempta, ex eo, ꝙ deliquerit cum homine non subiecto ipsi iudici. allegat notata in.l.omnes populi.ff.de iusti. & iur.nec per hoc,vt dictum est,offenditur libertas ecclesiastica,nec honestas clericorũ violatur. Imò iuuatur,& sacri canones custodiuntur.vt in.c.in autorium.1.distin. & in.c.1.de noui operi.enunt. ¶Præterea licet iura eximant à iurisdictione laicorum clericos,& eorum familiam,vt notatur in ca.2.de foro cõpet.tamen appellatione familiæ, non numeratur concubina:nec mirum,quia nec iniusta vxor.vt in.l.de iure.§.fi.ff.ad municipal. prout notant docto.in.d.c.2.vbi tenet Ioann.de
2 Imol.ꝙ concubina † clerici non gaudet priuilegio fori.& vi.per Fel.in.c.ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu.colũ.76.versic.decimosexto.vbi per duas column. dicit aduertendum ad rationes & fundamenta Petri de Ancharra.in dict.consilio. & in.d. regul. Et in ciuitate Plazentiæ, cùm ibi fuissem iudex,inueni quandam prouisionem senatorum regalium,vbi expresè cauebatur, seu mandabatur,quòd episcopus illius ciuitatis, seu eius vicarius,& prouisor, non cognosceret contra dictas concubinas clericorum super dicto cõcubinatu, sed tantum modo iustitia secularis illius ciuitatis. ¶Et rectè fuit decretum,& iussum

per dictos senatores regalis consilij, & lex generalis debebat supra hoc promulgari. ¶Secus est, quando occultè mecharetur cum clerico, quia tunc iudex secularis non potest eam punire, procedendo ex officio contra eam: quia isto casu clericus disfamaretur, saltem infamia facti. vt Ioannes de Annania vbi supra. per tex. in cap. tantis. Daniel. 80. distin. & talis infamia esset valde periculosa clericis. vt in cap. presbyteris. 2. qõ. 5. & de tali debet intelligi quod legitur Cõstantinũ dixisse, q̃ chlamyde sua cooperiret clericũ peccantem. vt in cap. scripturis. 96. distinct. Hinc dicitur, q̃ latentia peccata non habent vindictum. c. christiana. 32. quæst. 5. oportet enim cum forni catoribus & peccatoribus viuere, sicut Christus cum Publicanis, & peccatoribus cõuersatus est: & sciens Iudam furem, non publicauit. iuxta ea, quæ habentur in. c. multi. 2. q. 1. q̃ est notandum secundũ Anna. vbi suprà. ¶Sed an pœna istius
3 tex. habeat locum in concubina† clerici in minoribus beneficiati? Videtur q̃ non, cùm ista pœna sit odiosa, & debet restringi. vt in. c. odia. de regul. iuris. in. 6. ¶Contrarium credit Palati. Ruui. in. c. per vestras. de dona. §. 21. qui incipit, Ex his patet. fol. 93. nu. 21. per id, quod notat Ioann. Andre. in regula. Nec culpa. de reg. iur. in. 6. in mercurialibus. loquendo in filio clerici in minorib' beneficiati, quia nõ legitimatur per subsequens matrimonium, quòd est notãdum. & idem tenet Bal. in. l. parentes. ff. de in ius vocan. nu. 2. versic. tertia regula. quem vide, & alios docto. allegatos per. d. Pala. Ruui. ¶Et vide Bal. in. c. si autem de cohabi. cleri. & muli. vbi tenet, q̃ etiam ille, qui habet beneficium sine cura, non potest habere concubinam. Secus si est clericus in minoribus, & nõ habet beneficium, quia non compellitur ad continentiam. vt Bal. ibi. ¶Et adde, q̃ si potes-
4 tas, seu eius familia inuenit† clericum cum sua concubina in fragranti delicto, & sic in prostibulo, vel adulterio, potest capere ipsum sic inuentũ, & captũ ducere ad episcopũ. secundũ Bald. in l. si qua per calũniam. C. de episcopis & cleri. versic. sed quæro. & etiã si sit inuentum cum habitu & tonsura. licèt Innocen. in. ca. vt famæ. de sent. excommu. non firmet, ipse firmat & Ioann. Andre. in. c. 2. de crimi. falsi. nu. 4. tenet cum. Bald. nam si hoc permittitur cuicunq; priuato, secundum Innocen. multò magis permitteretur ministro reipublicæ. vt in. l. 1. §. quies. ff. de offic. præfecti vigil. & per. l. fi. C. de maledi. & math. & propter hoc quis non incidit in excommunicationem, nisi per dolum. vt in. c. si quis suadente. 17. quæst. 4. sed hic non est dolus, quia fit propter quietem publicam, ergo cessat excõmunicatio. per. l. si quis in seruitute. ff. de furtis. * Et ibi Bar. & Anto. Gomez de delictis. tit. de custodia reorum. num. 3. & tenet singulariter Peregri. in par. excommunicatio. q. 5. in. glo. clericum. vbi etiam vi. an episcopus exhibere licentiam capiendi clericos delinquentes euntes de nocte cum armis. * ¶Et idem põt capi clericus de nocte illicitè incidens à familia potestatis, & suo iudici præsentari. vt Bal. vbi suprà, & per additionatorẽ Ioan. de Anna. in. d. ca. 2. ¶Et licet possint capere clericũ, non tamen possunt eum laici verberare, nec torquere, etiam de mandato prælatorum secũdùm Ancharra. in. c. vniuersitatis. de senten. excõmu. Et facit quod notatur in cap. clericos. de senten. excom. lib. 6. quod est notandũ secundùm Ioannem de Annania. in dict. c. 2. num. 4. ¶Et de materia an potest iudex secularis capere & detinere clericum repertum in crimine fraganti? dic, q̃ sic, per viginti horas secundùm Berna. & Ioann. And. in. d. c. vt famæ. & Archi. in. c. presbyter. 81. distin. & Luc. de Penna. in. l. generali. C. de decurio. lib. 10. & Bernar. Laurenti. in tracta. de potestate seculari. super ecclesiasticas personas. num. 20. tomo. 5. tracta. folio. 442. vbi dicit, q̃ ista opi. est approbata consuetudine. ¶Et quoque dicit. numero. 19. quòd quando iudex laicus videt clericum ad alterius iniuriam præparatum, & non adest prælatus suus, si ipsum clericum aliàs compescere non potest, nam tũc potest eum sine metu excommunicationis ligare, vel incarcerare, secundùm Innocen. in capitul. si verò. de sententi. excommu. quem sequitur Lucas de Penna. in. d. l. generali. q̃ nota.

SVMMARIVM.

1 *An concubina sponsi de præsenti incurrat in pœnam legis.*
2 *Matrimonium solus consensus facit, nec est necessarium ductio ad domum, nec copula carnalis.*
3 *Statutum in vxore habet locum in sponsa, & econtra.*
4 *Casus in quib⁹ requiritur, quòd filius sit velat⁹.*
5 *Mulier transiens ad secunda vota perdit tutelam filiorum. Idem si est desponsata per verba de præsenti, licet nondum sit cognita.*
6 *Concubina soluti an puniatur, & an mulier potest facere condemnare adamasiam mariti.*
7 *Quæ sit pœna coniugati tenentis concubinam.*

f 1 O casado. f Sed quid si est cõcubina †spõsi de præsenti, an in pœnam istius tex. incurrat? Dic q̃ sic, quia solus
2 enim cõsensus† facit matrimonium. vt in. c. 1. & ca. q̃ locũ. de sponsa. & ca. fi. de spons. duo. & ca. sufficit. & ca. cùm imitaturcum multis sequẽtibus. 27. q. 2. &. ca. vnico. de voto. libr. 6. & ad validitatem matrimonij nec de iure canonico, nec de iure ciuili est necessarium ductio ad domum, nec copula carnalis. vt voluit glossa. in. l. cùm te. C. de dona. ante nupt. & text. in. l. mulierem. & in. l. deniq;. ff. de rit. nup. & in. l. nuptias. ff. de regul. iuri. & est gloss. singula. in. l. cui fuerit. ff. de condi. & demonstra. & tex. iuncta glo. in verbo, concubinæ. in. l. 3. ff. de donatio. vbi dicitur, q̃ matrimonium dicitur, & maritus & vxor dicuntur contractis duntaxat sponsalibus, per verba de præsenti, licet copula nõ interueniat. circa q̃ vi. quæ latè dixi. in ca. 1. in gloss. *Ni fus mugeres.* supra eodem. facit glo. in. §. pen. Instit. de excusa. tuto. in verbo maritum. & ibi Ange. uu. 1. vbi ait, q̃ statutum† in vxore, habet locum in sponsa, & econtra. Idem tenet tex. in. l. 82. in. ll. styli. & tenet Pala. in repeti. rubricæ. de dona. §. 55. qui incipit. limita septimò. folio. 33. numero tertio cũ sequẽtibus. est glo. in. c. iuuenis. de sponsali. & in capi. canonica. de sent. excommu. Pau. de Castr. in. l. non sine. C. de bonis quæ liber. per Hippoly. de Marsil. in singula. 106. & in isto casu hoc tene, qa sic practicatur, licet dictus Hippolyt. in consili. 54. nume. 3. cum sequentibus, tenet, q̃ statutum loquens in vxore, non habet locum in sponsa, quia loquitur in successionibus, sicut dicimus in
4 l. 47. de Toro, q̃ ad hoc, vt filius sit emancipatus †, requiritur, q̃ sit velatus. & sicut in casu. l. 48. in eisdem. ll. de Toro, q̃ ad hoc, vt filius habeat vsumfructum bonorum suorum, requiritur, q̃ sit quoq; velatus, & sic in casibus specialibus. vt habes alium in. l. prima. titu. *De las ganancias.* for. ll. secundùm glossa. ibid. ¶Et facit in simili huic quæstioni: quia sicut mulier transiens ad secun-
5 das† nuptias, perdit tutelam filiorũ. vt in. l. matre. & in. l. omnem. C. ad Tertulia. idem est si est desponsata per verba de præsenti, licet nondum sit cognita: tenet Montalu. in. l. 3. titul. septimo. for. ll. libro. 3. in gl. *Singuarda.* & idem tenet ipse Montal. in. l. 13. titulo primo. eod. libr. 3. for. ll. in glo. *pierda.* & Bal. in. d. l. omnes. loquendo in successione, & in tutela. loquitur Bar. in authen. sacramentum. C. quando muli. offi. tute. fungi. potest. nu. 3. allegando Specu. in ti. de tutelis. §. nũc dicendum. versi. sed necdum. & Alex. ibi in ad-
6 ditio. ad Bar. ¶Sed quid si est concubina† soluti, an puniatur? Dic q̃ non, quia concubinatus inter solutos non est punibilis. vt Bar. & doctor. in. l. in concubinatu. ff. de concubi. & Bald. in. l. eam quam. C. de fideicommissis. 9. col. & est tex. singula. in. l. 11. de Toro, sed iubentur se ne a pena de vn parari sub pœna istius tex. Nec inter se habeant consortium in suspectis locis & colloquium. argu. tex. in auth. siquis ei. C. de adulte. & in. c. si quisquam. de cohabita. cler. & mulie. & l. 12. tit. 17. par. 7. ¶Quia cõiugati grauius peccãt in crimine carnis quàm soluti. vt Bal. in. c. vt clericorum. de vita & honest. cleri. in fine. vbi quoq; dicit, q̃ clerici græcorum, qui possunt habere vxores grauius peccãt tenẽdo concubinas, quàm clerici Romani, quia illi possunt prouideri sibi de vxoribus, isti nõ. * Sed quæ est pœna coniugati tenentis publicè concubinam, dic vt tenet Peregrin. in part. concubina. & Montal. in glo. ordi. in parte si coniugatus, q̃ pro qualibet vice punitur in quinta parte bonorum suorum, quæ decem millia marauetinorum non excedant, & consanguinei concubinæ eam recipiant, & ad eam maritandã prædicta habeãt: & si intra annum non honestè vixerit applicantur in certa forma iuxta. l. 3. tit. 15. libr. 8. ord. quæ est corrupta in applicatione pœnæ: nam illa applicat eam tertiam part. accusatori, & tertiam iustitiæ: & debet & tertiam fisco, vt patet per. l. cõditam per regem Ioannem in ordina. de Biruiesca. Adde in proposito, q̃ mulier põt ciuiliter facere condẽnari amasiam mariti, & condemnatã in carcerari, donec soluat, vt Peregri. in par. adulterium. q. 3. in gl. mulier. De quibus inquit vidẽdum Saly. in. l. publia. C. ad. l. Iuli. de adul. & vi. Pau. in. l. iustitia. ff. de Iust. & iur. in fi. vbi officio iudicis ad instantiam vxoris compellitur maritus dimittere concubinam, & honestè viuere: & idẽ Pau. in. l. ex ea parte. §. 1. ff. de verbo. oblig. & de dicto. Pau. in. d. iustitia facit maximũ festum Sebastia. Sapia in additio. ad Abb. in. c. causam in princi. de offic. delega. in additio. in par. maritali affectione. & idem Sapia ad eund. Abb. in. c. tuanos. de iur. iur. in. 1. additio. & ad hoc potest comparere coram iudice seculari, vel ecclesiastico, vt ibi per Pau. tamen nõ potest accusare maritum de adulterio, quia non violat torum vxoris, cum thorum non habet, secus econuerso per. l. 1. C. de adulte. Paul. vbi suprà. in dict. §. 1. nume. 3. & vid. Pala. Ruui. in rub. §. 20. nu. 6. fol. 12. & tenet Angel. de malesi. in part. *che adultera.* versicu. quæro quid si maritus. & vi. in capitul. cum dilectus. de ordi. cogni. numer. 28. *

g Marco. gIdem tenet tex. in leg. 23. titu. tertio. libro primo. in ordi. regali. & text. in pragmati. 95. folio. 88. in libro pragmaticarum. vbi vltra alias pœnas, talis concubina vnum marcum argenti debet soluere, tertia pars accusatori, duæ verò regis cameræ. Et idē tenet leg. 30. tit. decimoquarto. libro secundo. in ordin. regali. approbando dictā leg. 23. & postea superuenit tex. in l. 4. ti. 15. libro octauo in eisdem ordina. vbi pro prima vice soluet vnū marcum argēti, pro secūda exulatur à ciuitate, pro tertia publice flagelletur. Sed postea fuit cōditusiste tex. qui ad literā seruatur, & practicatur, & dicta pragm. remissis dictis, ll. de Biruies. & Tolleti.

h Priuado. h Alios casus, in quibus iudex priuatur officio, posui in c. 9. suprà eo. in gl. *so la pena de la ley.*

Prat. ca. 47. finis.

marcos de plata, y d̄ stierro de vn año d̄ la ciudad, o villa, o lugar donde viuiere, y de su tierra. Y por la segunda vez la condene a pena de vn marco de plata y destierro d̄ dos años. Y por la tercera vez sea condenada a pagar vn marco de plata, y que le den cien açotes publicamēte, y la destierrē por vn año. Y q̄ el corregidor, o alguazil, o otro juez q̄ lleuare publica, o secretamente marco, o marauedis algūos por razō de lo suso dicho sin ser sentenciado, y executado el dicho destierro, y otras penas primero por ordē de como en este capitulo se cōtiene, pague por el mismo hecho lo q̄ lleuo cō las septenas pa lanra camara y fisco, y sea priuado h d̄l officio.

SVMMARIVM.

1 *Testes falsi non debent remanere impuniti.*
2 *An de falso puniatur quis, licet testimonium suum non habuerit effectum, & nemini noceat.*
3 *Falsum testimonium dicens sine dolo, an puniatur.*
4 *An puniatur de falso ille, qui verum tacuit sicut si falsum dicit.*
5 *Celans instrumentum, ne veritas appareat, an puniatur.*
6 *An puniatur ille, qui accepit pecuniam, vt non dicat testimonium, vel vt dicat.*
7 *Testis qui deposuit non iuratus, an committat falsum.*
8 *Si dictum testis est nullum ratione personæ, quia est infamis, impubes, vel excommunicatus, an puniatur si falsum dixit.*
9 *An pōt vno eodem q; libello testes, qui deposuerūt falsum, & ipsos producentes accusari.*

a Vestro consejo. a

1 Auditores consilij, & cæteri iudices prouidere debent †. vt falsi testes. in causa ciuili, vel criminali non remaneant impuniti. simil. tex. in l. 36. in. ll. de Madrid. ¶ Et puniri debent, eo quia tribus personis offendūr, scilicet, deo, iudici, & proximo. vt in ca. 1. de crimi. falsi. & tex. in l. 26. tit. 11. par. 3. in fin. ¶ Et puniuntur de falso, licet testimonium suum † non habeat effectum, putà, quia ex aliquo alio facto nō valuit, vel quia aduersarius melius probauit, & sic iudex non fuit secutus dictum huius testis falsi, quia per hoc non releuatur, quin commisit falsum, secundum glo. ibi in. d. c. 1. Quod intelligit ibi Abb. nu. 7. quando dixit falsus in forma testimonij, licet ex aliquo actu, vel facto non valuerit. Secus autem vbi non dixit in forma testimonij: vt quia solùm coram notario non præcedente mandato iudicis, quia tunc non potest dici falsus testis. vt per Bart. in l. si quis legatum. ff. de falsis. vers. iuxta. & hoc idē tenet Ioā. de Ann. ibi. 4. col. vers. in ea. gl. ¶ Et istā opi. Bar. Abb. & sequētiū credo veram, licet Hippolyt. de Marsil. in l. 1. §. præterea. ff. ad l. Corneliam. de Sica. nu. 14. allegādo plura iura dicat cōtrariū. s. q; si quis dixerit falsum testimoniū dolose, & illud testimoniū nō valuit aliqua de causa, vel dixit aliqd falsum testimoniū, q; nemini nocet, talis non punitur

nitur de falso, allegando gloss. & doct. in l. diuus Adri. ff. de falsis. & in l. Deunus. C. eo. Bart. in l. 1. §. fin. ff. eodem gl. in c. quāto. de iur. iur. ¶ Quia tradita pro Hippolyt. de Mar. non obstāt, quia intelliguntur quando non nocet. Secus est si dictum suum pōt nocere, quia tūc punitur de falso. tenet Angel. in tract. malefi. in parte, falsario. versi. quero quotmodis. nu. 3. allegando Bar. in. d. l. si quis legatum. & alia iura. & ibi Augusti. de Ari. in additio. vbi allegat Bal. in l. fin. C. si ex falsis instru. qui dicit, q; si testis deponit nulliter, & nullū præiudicium paratur aduersario, nec aliqua vtilitas adducitur illi, qui produxit, q; nihilominus punitur de falso. per l. 3. §. 1. ff. de falsis. & vide Ioan. Andre. in regula. Non est sine culpa. de regu. iur. in. 6. ¶ Facit tex. & Bald. ibi dicit eum singu. in l. si falso. §. codicillos. C. de falsi. per quem dicit, q; falsus punitur, licet nemini dānum inferat. sufficit enim, q; potuit damnū dari. pro quo etiam allegat, quod habetur in l. 3. §. 1. ff. quod quisq; iuri. & quod notat Inno. in. ca. ex cōquæstione de restit. spolia. & sufficit, q; dānū inferat & noceat, vel quo ad semiplenā probationem, vel quo ad aliquod iudicium. vt Bar. in. d. l. Damus. & ibi Salyc. dicit, q; sufficit, q; posit habere aliquem effectū. & Bal. in l. veluti. C. eodem dicit, q; si falsum punitur, dummodo qualē qualem præsumptionem faciat. Idem voluit idē Bal. in rubri. C. de fide instr. 15. col. versi. sed quæritur. vbi ait, q; si quis scripsit falsam scripturam, licet illa non faciat plenam fidem, dummodo faciat aliquod adminiculum, punitur pœna falsi. Ad quod allegat. l. 1. §. qui rationibus. ff. de falsis. prout tenet magis latè Ioann. de Anna. in. d. c. 1. de crimi. fals. 5. col. in fi. vbi alia in proposito adducit. & est tex. in l. 83. de Toro. vbi testis falsum deponens, licet suum dictū nō sortiatur effectū, punitur eadē pœna. Et vide tu quoq; dictū Hippolyt. in. d. l. 1. §. præterea. ff. ad l. Cornel. de Siccarijs. nu. 29. vbi quoq; dat cōcordiā & solutionē dicendo, q; licet testis dicat falsum, q̄ eius dictū est nullum, vel quando talis falsitas nemini nocet, nō punitur. s. pœna ordinaria falsi. & ita procedant iura primo allegata, tū talis testis punitur

Prætorū. Caput. XLVIII.

Trosi por que por no auer punido, y castigado los testigos que hā de pueſto falsedad, se ha dado occasion, que otros hōbres de mala consciencia se atreuan a deponer falsedad dō de son presentados por testigos, por en de mandamos, que los del nro cōsejo a, extraordinariè crimine stellionatus. Ita tenet Cy. in l. 1. C. de sepulchr. violat. & Ioan. Andr. in regula. Non est sine culpa. de regu. iur. in mercuria. & Albe. de Rosa. in tract. statu. 2. part. q. 147. & dictus Ang. de Aretio. in. d. tract. maleficiorū in. d. parte falsario. nu. 21. vbi dicit, q; crimē stellionatus est pœna pecuniaria. Et istam distinctionem supradictum dicit eā cōmunem dict⁹ Hyppoly. in. d. §. nu. 29. quē vi. vbi refert alios eam dicētes cōmunem. ¶ Sed si quis sine dolo

3 falsum † testimoniū dixit, non punitur, vt si quis credit dicere veritatem, & iurat, nō est periurus, licet veritas sit in contrariū. Ita dicit Bald. in l. 2. §. quod obseruari. in. 3. notabil. C. de iura. calum. quod sequitur Petrus de Anchar. in. c. 2. de iura. calū. in. 6. & sequitur Feli. in. c. 1. circa finē de litis cōtesta. vbi etiam subdit, q; credulitas vehemēs, habetur pro certitudine, ad quod allegat Innoc. in. c. fi. post mediū. de iura. calumn. & Archidi. in ca. beati. 2. q. 7. tenet Hippolyt. de Marsi. in. d. l. 1. §. præterea. nu. 23. ff. de sicarijs. & idē tenet ipse Hippolyt. in rubric. ff. ad l. Cornel. de falsis. nu. 2. vbi latius hoc dicit. & ait, q; licet Bald. in. d. l. 2. §. quod obseruari dicat, hoc non habere locum in teste, qui deponere debet de veritate, sed habere locū in iuramento credulitatis, Bal. non rectè loquitur secundum eam, quia etiam in teste istud debet habere locum. Nam si testis iurat aliquid verū esse, ductus iusta credulitate, licet veritas sit in cōtrarium, non debet dici periurus, nec falsus: & ponit exemplum in habente secū mulierem inductam veste virili, qui primò aspectu videbatur vir, vt sæpe istis temporibus cōtingit: & facio actum vel contractum coram illa mulie re, testes autem super hoc examinati, dicunt, q; qñ contraxit, erat mecum in societate quidā homo, seu quidam vir, an sint periurij, quia illa erat fœmina? Certè non. vt ibi latè per Hippolyt. vbi

4 alia exēpla ponit. ¶ Quoq; dic, q; ita punitur † de falso si verum tacet, sicut si falsum dicit text. est in. c. 1. de cri. fals. cōcordat quod notatur in l. presbyteri. C. de episcopis, & clericis, trasumpti uē. in. c. presbyteri. 5. q. vlti. & ibi plenè per Archidi. & Bar. & Ias. in l. præscriptione. C. si cōtra

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius vel vtilit.publicam.nu.3. Quod intelligitur, quando interrogatus ſuper certo articulo,& dicit ſe nil ſcire,vel quando iurauit dicere puram, vel merã veritatẽ,& multa tacuit.vt in.c. dilecti de accuſa. Secus aũt vbi non iuraſſet, vel nõ fuiſſet interrogatus,tũc enim non tenetur, ſi non dixit veritatẽ,qa teſtis non debet eſſe verboſus,ſatis enim eſt,q̃ ad interrogata reſpondeat. prout Abb.in.d.ca.1.nu.3.&.4.&idem tenet Feli.in.c. cauſam.de teſti.cogen.verſic.ſed iſtud limitatur primò.¶Et Abb.vbi ſuprà dicit idem eſſe de teſte,qui ſtudioſè aſsignat cauſam non cõcludentẽ.& idẽ,qñ teſtis dicit ſe non recordari.prout tenet Iaſ.in.d.l.præſcriptione.num. 4. Secus ſi eſt probabilis cauſa obliuionis.vt Ioã. de Anna. vbi ſuprà.Et idem dic in notario, qui principaliter. omittit ſcribere.allegat Iaſ.vbi ſuprà.Bal.in.l. facultas.circa finem.C.de iure fiſci.lib.10. ¶Quoq; intellige verum,q̃ teſtis,qui tacuit veritatem, punitur de falſo,ſi iurabit, quia ſi nõ fuit iuratus non tenetur de falſo,tacendo veritatem. ſecũdũ Bal.in.c.ſi qui teſtiũ.in.2.col.de teſti.& in.c.1.ſi de inueſtit.inter domi.& vaſallos oriatur. in vſi. feudo.nu.5.& vi.tex.in.l.1.tit.7.par.7.vbi ſingulariter ponũtur modi cõmittẽdi falſum.¶Tamẽ dicit Bal.in.l.data opera.C.qui accuſa. non poſſ. 10.col.& in.d.l.presbyteri.q̃ rõne doli punietur pœna criminis ſtellionatus. per. l.3. ff. de crimi. ſtellio.ſed iſta limitatio impugnari põt ſecũdùm Feli.vbi ſuprà verſic.2. limitatur.quia eo ipſo,q̃ aſſumpſit officiũ teſtificandi, non attẽditur, an iurauerit,vel non,ad hoc vt puniatur de falſo,ſecundùm Bart. in.d.l. ſi quis legatum.ff.de falſis. ¶Quoq; intellige,niſi taceat veritatẽ,ex eo,quia ſubtrahit ſe à teſtificando: quia licet peccet, non tñ punietur vt falſarius.vt Bal.in dictis locis. maximè in.d.l.presbyteri,quia nondũ videtur eſſe talis,niſi pecuniam accepiſſet,vt ſe ſubtraheret. vt in.l.1.§.ſed & ſi quis. ff. de quæſtio. & ibi notat Bar.tradens practicam procedendi contra talem teſtem,& pro hac limitatione vi.gl.plenam in.c.notificamus.35.q.6.quæ dixit, q̃ teſtis non punitur de falſo anteaquam dixerit teſtimoniũ. & eam notat Bal.in.d.l.data opera.¶Et adde, q̃ teſtis tacẽs veritatem debet puniri criminaliter, & tenetur ciuiliter ad intereſſe partis.ſecundùm Bal.in.d.l.nullum.C.de teſti.1.col. ſecũdùm Felin.vbi ſuprà.& aliquid per additio.Abb.in.d.c. 1.& has limitationes Fel.ponit vnico verbo Ioã. de Anna.vbi ſuprà.2.col.¶Vbi quoq; ponit,qd
5 de eo,qui celauit aliquod † inſtrumentũ,ne veritas appareat.dic vt habetur in.l.Paulus.ff. de falſi.vbi habetur,q̃ qui ſubtrahit inſtrumẽtũ, non incidit in pœnam falſi, niſi ſit teſtamẽtum. Sed ſi quis furatur & corrumpit inſtrumentum,quia ponit in igne,vel alio modo deſtruit,pro quolibet inſtrumento ſubtracto.& ita deſtructo quis incidit in pœnam falſi.vt ibi per Bart. qui etiam proſequitur,an,& quando qui celat aliquod, vt verum non appareat,incidit in pœnã falſi.¶Sed
6 quid ſi accepit pecuniam †,vt non diceret teſtimoniũ,vel vt dicat teſtimoniũ,an teneatur pœna falſi? Dic q̃ ſic.vt tenet Abb.in.d.c.1.in fin.de quo per Bar.in.l.1.ff.de falſis.¶Circa quod adde vnum dictum ſingula.Bal.in.c.1. ſi de inueſtitu. inter domi.& vaſal.oriatur.in vſi.feudo.num.7. vbi ait,q̃ teſti,qui accepit pecuniam,ne teſtimoniũ dicat,creditur,ex quo productus eſt in cauſa per eum, in cuius præiudiciũ pecuniã accepit. quod dicit eſſe menti tenendũ.pro quo facit qđ habetur in.d.l.1.ff.de falſi.vbi Bar. inſtruit aſſeſſorem,qui fecit proceſſum cõtra tales teſtes, qui acceperũt pecuniã,ne teſtimonium dicant,quia poterit illos tanquam corruptos punire leg.Cornelia.de falſis.¶Quid ſi teſtis deponit,non iura-
7 tus † an cõmittitur falſum? Bar.in.d.l.legatũ. ff. de falſis.2.col.verſi.quæro.tenet q̃ ſic, & idẽ tenet Alex.ibi in additio.ad Bar.Idẽ tene Ioan.de Pla.in.l.1.C.de petitis.bono.ſubla.li.10.nu.5. & tenet in expreſſo Abb.in.c.de teſtibus. de teſtinu.9.Tamẽ doctor del Caſtillo in.l.83.de Toro. in gl.*en las otras*.dicit,q̃ non teneatur de falſo.ſed pœna ſtellionatus.vide tu Bal.qui iſtam.q. alterc at in.l.1.C.de ſepulchro violato.& idẽ Bal.in.l. iuris iurãdi.C.de teſtibus. dicit q̃ in hoc veritas eſt,q̃ ſi nullo modo iurauit,& punitur crimine ſtellionatus,non crimine falſi: aut iurauit,ſed minus ſolẽniter, & tunc punitur pœna directa legis Corneliæ.de falſi. quia licet teſtificatio non habeat effectum,tamen habet figuram eſſe,iuramento aũt non interueniente,non habet figurã, nec ſubſtantiam,& ideò non punitur ex hoc,qæ offendit aures iudicis, & ita dicit eſſe tenẽdum. quam diſtinctionem videtur tenere Ioan. de Anna.in.d.c.1.4.&.5.col.¶Quibus adde vnũ dictũ notabil.Bal in.d.l.1.C.de ſepul.vio.vbi ait, q̃ ſi
8 dictũ teſtis eſt nullũ † rõne perſonæ, putà quia eſt infamis,vel quia eſt impubes,vel excõmunicatus,licet talis teſtis dixerit falſum,non punietur de falſo,& nimirum: quia dictũ teſtis eſt nullum ratione formæ,pro forma aũt requiritur, q̃ perſona teſtis ſit idonea ad teſtificandum.vt in.l. 3.in principio.ff.de teſti.quod dictũ Bald.ſequitur Lanfran.de Oria.in.c.quoniã contra. de probatio.in parte,teſtiũ depoſitiones.nu.84.in fin. Idẽ tenet doctor del Caſtill.in.l.83.de Toro. verſicu. ad eum. vbi alia iura allegat.vbi de materia periurij vide.¶Et an ſi poteſt vno eodemque libello

9 bello quis accuſare † teſtes,qui depoſuerunt falſum, & producentem ipſos ? Vide Hieronym. Calcul.Hiſpanum in additio ad Angel. de Aretio.in tracta.maleficiorum.in parte, erat querelam Titij.in additio.quæ eſt in verſiculo.quæro amplius.numero.65.1.col.cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Periuros & falſarios,qui iudices poſſunt puniri.*
2 *Periurus an poteſt puniri ex eodem proceſſu.*
3 *Periurus,& falſarius non poteſt condemnari ſine citatione.*
4 *Si periurus eſt punitus iudicis officio,an poteſt iterum accuſari.*
5 *Si clericus dicit periurium coram ſeculari iudice,an poteſt per eum puniri. Et quid ſi laicus deponit falſum corã epiſcopo,an epiſcopus puniat eum. Et quid ſi teſtis depoſuit falſum in alio territorio ad requiſitionem iudicis requirentis.*

b Qualeſquier juezes. b Scilicet

1 ordinarij †, quia iſti habent mixtum & merum imperium,& poſſunt punire periuros, & teſtes falſos ordinariè,& extraordinariè,& in hoc non eſt dubium ſecundùm Abb.in.c.1. de crimi. falnu.9.& ibi Ioan.de Anna.6.colũ.& tenet Bartoin.l.nullum.C.de teſti. & ſic, q̃ iudex ſecularis poteſt punire periurum pœna iuris ciuilis doct. in.c.teſtimonium.de teſtibus.& Ioan.Andre.in capi.cum.C.laicus.de foro compet.in.6. in nouella.& in.c.licet mulieres.de iure iur.eod. libr. & Anto.in capitulo.cùm ſit de foro competen. & vi.Roma ſingula.421.¶Sed ſi eſt iudex cauſarum ciuilium tantùm,eſt dubium.quia Bart.in. d.l.nullum.credit,q̃ licet talis iudex non poſsit de crimine cognoſcere,tamen contra eum, qui coram eo committit falſum,vel dicit falſum tanquam teſtis,vel producit falſam chartam, poterit procedere,quia per illam legem eſt data ſibi iuriſdictio remota omni fori præſcriptione. Sed ipſemet Barto.in.l.diuus.la.2.ff.de falſ.in fine.tenet contrarium eius, quod dixit in dicta. l. nullum.allegando Innocen.in.c.penul.de pœnis.& melius in.c.dilectus.eodem tit.vbi ad literam tenet,quòd ſi non habet authoritatem puniendi, debet remittere ad maiorem iudicem,& hoc putat verius. Et pro iſta opinione Bartol. eſt text. expreſſus in.l.42.titu.16.partit.3.in fine. ¶Abb. tamen in.d.c.1.de cri.fal.nu.9.tenet contra Bart. in.d.l.diuus.& dicit,q̃ eſt verior opinio, q̃ poſſit eum punire extraordinariè.per dic.l.nullum & dicit,q̃ ſentit Specula.in ti.de teſte.§.primo. verſicu. ſed nun quid index. nu. 47.& hocin ordinario.¶Delegatus verò principis quoq; põt punire extraordinem.vi.gloſſ. Montal. in. d.l. 42. dictæ partitæ. ¶Sed delegatus inferioris debet remittere puniendum ad delegantem.vt tenet Abb.vbi ſuprà.ſequendo diſtin.Ioan.Andr. ¶Ange.tamen in.d.l.nullum. dicit quaſi idem, quod Abb.dicendo, q̃ ſi eſt ordinarius, & vult procedere via ordinaria ad impoſitionem pœnę, & non poteſt,quia ipſe caret imperio, quia ſolũ cognoſcit de ciuili,ſi verò vult eum punire extraordinariè,& inferri ſibi extraordinariam pœnam,& tunc poteſt. Nec obſtat ſecundum eum dict.l.diuus.& dictum Bartol.ibi. quia ibi volebat iudex aliam pœnam inferre,quàm ſtatutam per.l.Corneliam propter immunitatem criminis,& ideo non poteſt,ſed reſcribit principi, & ſic potes intelligere dictum Bart.&.d.l.partitæ. ¶Sed ſi eſt delegatus,non cognoſcit, ſed remittit ad delegantem ſecundùm Angel.ibi. Quod intelligo ſecundùm Abb.vbi ſuprà ſi eſt delegatus ab inferiore: Secus ſi à principe, quia poteſt punire,& hoc credo verius. & cum hoc videtur tranſire Ioan.de Anna.in.d.c.primo.fi.colũ. Sed ſi iſte delegatus inferioris cognoſceret non ordinariè ad pœnam infligendam, ſed ſi ageretur de repellenda perſona ratione inhabilitatis,tunc delegatus cognoſcet de tali crimine. Ita tenet Petrus de Ancharran.conſilio. 173. incipiente circa primum.fi.colũ.prout tenet additio.Abb.in. d. c.dilectus.de pœnis.¶Sed circa iſtũ text.quæritur iudex,corã quo vẽtilatur cauſa de neceſsitate iuris,vel de cõſenſu partiũ remiſit examinationẽ cuiuſdã teſtis cuidã iudici,vbi degit teſtis, qui falſum depoſuit: quis erit iudex in puniẽdo, an iudex cauſæ, qui remiſit examinationẽ, an iudex corã quo depoſuit? Dic q̃ iudex cauſæ, q̃ receptionem cõmiſit,eſt iudex,licet teſtis depoſuerit falſum extra territoriũ ipſius iudicis. vt tenet Bal.in.d.l.nullũ.n.6.quia tũc eſt effecto ſubditus illius iudicis ratione delicti, licet deponat

y el preſidente, y oydores, y otros qualeſquier b jueces prouean como ningũ teſtigo falſo en cauſa ciuil y cri

Universidad de Deusto
Biblioteca

extra territorium cum effectus sui testimonij
confertur intra territorium,& quia iudex extra
territorium recepit illum testemvice & nomine
iudicis causæ,& ex ipsius commissione.vnde est
proinde, ac si iudex ipsius causæ illum recepis-
set.Hoc dictum Bal.sequitur Hippolyt.de Mar
sil.in repet.l.fi.ff.de iurisd.om.iudi.nu.145.& te-
net Ioan.de Anna.in.d.c.1.fi.col. ¶Quinimo ta-
lis testis periurus ex eodem processu potest pu-
niri†,vt tenet Angel.in.l.2.§.si publico.ff. ad.l.
Cornel.de adulterijs.in fine.dicendo,q̃ cũ testis
deponit falsum,vel si in iudicio producitur falsa
charta ad probationem falsæ causæ potest sequi
punitio extraordinem ex eodem processu.per
d.l.nullũ.& per.c.cùm dilectus.de ord.cogni.in
fin.idem tenet latè Bar.in.l.si quis obrepserit.ff.
ad.l.Cornel.de fals.in fine.quem vide. ¶Sed in
quantum Angel.tenet,q̃ potest condemnari ex
eodem processu contrarium tenet Bald. in.l. q̃
cuitandi.nu.1.& in.leg.mercalẽ C. de conditio-
ne ob turp.caus.vbi ait,quòd nõ ex eodem pro-
cessu, & eadem instantia, sed erit locus alia de-
nuntiatio,& eam probare per suam cõfessionẽ,
vel per delictum.& licet Bald.in dict.l.nullum.
numero quarto.dicat,quòd periurus punitur ex
eadem instantia,ex officio debet intelligi, scili-
cet,de nouo procedendo contra eum per acta fa
cta in prima instantia,& tunc datur periuro ter-
minus ad faciendã suã defensionẽ.vt tenet Bart.
in.l.athletas.§.calũniator.ff.de his qui not.infa-
mi.nu.6.& tenet Abb.in.c.cùm super.de cõfes-
sis.nu.12.vbi tenet,q̃ quando incidentur ex pro
cessu constat confessio, & ex ea potest condẽna
ri,potest iudex inchoare nouũ processum, & ad
ducere illã confessionẽ ad probationem delicti.
de quo per Abb.in.d.c.dilectus.de ordi.cog.nu.
28.& ibi per additio.de materia.nu.29. ¶Et licèt
sit falsus,& liqueat iudici,non põt eũ condẽnare
3 †sine citatione:quia quãdo factũ est tale,in quo
certæ personæ condemnatio exigitur,tunc quã
tuncunq; sit indicij notorium, non procedit ad
condemnationem,non præmissa citatione. Ita
Bald.quem vide in dic.lege presbyteri.C.de epi
scopis & cleric.numero.10. ¶Qua punitione fa-
4 cta†,præclusa est via accusandi ad pœnam ordi
nariam.secundùm Angel.vbi supra.in dicto.§.si
publico.allegando Cyn.in.l.vbi pactũ.C. de trã
sa.Bart.in.d.l.nullum. reprobando gl. ibi per.l.
senatus.ff.de accus.Bal.ibi.num.4.dicit,q̃ est ve
rum,si fuit imposita integra pœna,aliàs secus.Et
sic trãsit Ioan.de Anna.in.d.ca.1.colũ.4.vbi hoc
altercat allegãdo Ange.in repet.l.si vacantia.C.
de bonis vacan.lib.10.in decimo mẽbro. vbi istũ
articulũ pro & contra examinat,& concludit,q̃
pœna ordinaria non tollitur in eo, q̃ est plus in
ordinaria,& ita dicit de facto se cõsuluisse. & sic
videtur intelligi dictum Bal.in.d.l.nullũ.in fin.
vbi ait,q̃ punitio facta per iudicẽ, qui cõmissio-
nem remisit,excludit iudicẽ,qui dictũ eius rece
pit.de quo ibi per eius additionatores. ¶Sed qd
si coram iudice exceptionem falsi quis opposuit
an ipsi excipienti sit præclusa accusandi via de
falso? Bart.in.d.§.si publico.in fine.bene declara
t,dicendo vt iudicio pendente non sit præclu-
sa via,sed si punitus est falsator,præclusa est via.
Secus non est punitus,quia tunc non est via præ
clusa:quia exceptio fuit opposita solùm ad re-
pulsam.Secus si vt fiat punitio secundum Ang.
ibi in fine. ¶Sed quid si clericus dicit periurium
5 †coram iudice seculari,an potest puniri periudi
cem secularem?Dic q̃ non.per.c.dilecti.de foro
compe.licet contrarium teneat Bald.& non bene
in.d.l.nullum.nu.6.versi.quæro hic de cleri-
cis.vbi dicit,q̃ est speciale,vt clericus delinquen
do in iudicio seculari astringit se foro ipsius, qđ
dicit menti tenendum,quia hoc est contra sic di
ligenti.de foro compe.& dictum suo procedit,si
clericus vacillauerit,vel falsum testimoniũ dice
ret coram iudice ecclesiastico,non suo proprio,
vt voluit Cy.& probatur in.d.c.dilecti.& Salyc.
in.d.l.nullum. versic.quæro an hæc lex habeat
locum in clerico testificante?Et dicit, q̃ indubi-
tanter credit, q̃ si clericus testificatur coram iu-
dice ecclesiastico, illa lex habet locum, etiam si
clericus esset exemptus,quia tunc perdit priui-
legiũ exẽptionis.per illum text.& per.l.pen.ff.
si quis in ius voca.non ierit. Sed si testificaretur
coram iudice ciuili,& seculari dicit.Secus per id,
quod habetur in.d.c.si diligenti.& in auth. cleri
cus.C.de epis.& clericis.Et hanc opinionẽ tenet
Matthæ.de Afflictis decis.Neapoli.230.in ordi-
ne referendo opiniones plures:quia ista est ma-
gis secura quo ad cõscientiã.& idem tenet Areti
nus in tract.maleficiorũ.in verbo,falsario.& Au
gusti.ibi in additio.& Bar.in.d.l.diuus.ff.de fal-
sis. ¶Fatetur tamen, q̃ debet eum remittere ad
iudicem ecclesiasticum.quod sequitur Ioann.de
Anna.in.d.c.primo.1.column.& vi.eundẽ Ioan.
de Anna.in.c.1.de calumniato.fi.colum.allegan
do Ange.in.l.1.C.de calumnia.vbi dicit,q̃ si ille,
qui deposuit falsum fuisset clericus, vel laicus,
qui coram iudice maleficiorum laico falsum tu-
lisset testimonium, tunc potuisset per officium
nobile eum punire, quia tunc procederet tan-
quam super quodam notorio apparente sibi ex
actis,nam tunc posset inquirere.per notata in.c.
qualiter & quando.el.2. de accusatio. & in.l. ea
quidem.de accusa.& ita dicit,quòd vidit pluries
seruari,

seruari,& practicari.& est perpetuò menti tenẽ
dum,quia secundum eum faciet tibi magnũ ho-
norem.Quod ego intelligerem, quando nõ pro
ceditur contra clericum,quia tũc remittitur, vt
dictum est.& tenet.l.fi.tit.16.parti.3. ¶Sed si lai-
cus deposuit fal
sum coram epi-
scopo,an episco
pus,vel eccle sia
sticus iudex co-
ram quo depo-
suit,potesteum
punire? Dic q̃
sic,& in hoc non est dubium, quãdo punit eum
pendente iudicio.vt in dicta.l.nullum. & tenet
Ioan.de Anna.in dicto capitul. primo. de fal. in
fine.& in capitul.primo de calumnia.fi. colum.
¶Secus si post finitum iudicium vult illum pu-
niri,quia tunc non posset de delicto laici directò
cognoscere,sed debet agi coram iudice laico. de
quo per Bart.in.l.prima.C.de calumnia. vbi ait
quòd officium mercenarium episcopi,quo po-
terat illum punire expirauit,lata sentẽtia. quod
sequitur ibi Angel.allegans.l.quarta.C.depositi,
& lex.prima.C.de iudi. Quod procedit secun
dùm Bald.ibi.etiam si episcopus reseruasset sibi
potestatem puniendi in sententia, quia non po-
test sibi reseruare ea,quæ sicut iurisdictionis, li-
cet posit illa, quæ non sunt iurisdictionis, puta
taxationem expensarum iuxta ea, quæ ha-
bentur in.l.terminato. C. de fru.& litis expens.
& quòd taxatio expensarum non sit iurisdi-
ctionis. patet, quia potest committi tabellio-
ni.vt in lege. instat. C.de iure fisci.libro decimo
prout tenet Ioannes de Anna. in dicto capitu-
lo. primo de calumniato. quod nota. ¶Adde
tamen,quòd si testis examinatus extra territo-
rium iudicis alicuius causæ ad requisitionem
ipsius iudicis, quòd si talis testis falsum depo-
suerit, poterit puniri per dictum iudicem di-
ctæ causæ, licet testis deposuerit falsum extra
territorium ipsius iudicis. Ita Bald.in.l. negan-
da sexta columna. C. qui accusatio. possunt. &
tenet Hippolytus de Marsili.in repetitio. l. fin.
ff.de iuri.omni.iudi.numero.145. & idem tenet
Ioan.de Anna.in capitulo.primo de crimi. falsi.
fina.columna.& vid.singulariter Bartol. in capi-
tulo nono. in suo aureo reperto. in parte falsa-
rio.versicu.septimo vbi de hoc. tamen dicit Bal.
in.l.si vt præponitur.ff.de fideiussori, quòd iu-
dex vterq; potest cognoscere,& præuentio facti
ab vno,excludit alium,& si sit cõdemnatus vtro
bique,melior est conditio condemnantis,& exi
gentis pœnas.

minal quedẽsin pu
nicio[c],y castigo,y q̃
en esto se tẽga mu
cha diligencia.

SVMMARIVM.

1 *Falsum deponens in criminali, qualiter punia-
tur.nu.3.*
2 *Potestas compellens testem ad deponendũ fal-
sum punitur, sicut si non admittit defensiones
iuris.*
4 *Falsus testis debet puniri, siue secuta fuerit con
demnatio contra illum, quem falsè deposuit, si-
ue non.*
5 *Testis falsus in causa ciuili, quomodo punia-
tur.*
6 *Testis falsus, in casibus, in quibus potest accu
sari de periurio, in eisdem casibus incurrit in
famiam.*
7 *Periurium, an infamet ante sententiam.*
8 *Testis falsus, licet corrigat dictum suum, nõ ex
cusatur à pœna falsi.*

[c] **Punicion.** [c]Qualiter aũt puniatur te
stis falsum deponẽs in cri-
1 minali†?Dic quòd punitur pœna talionis.vt est
tex.in.l.1.§.1.ff.ad.l.Corne.de Sicca.glo.ordi.in
c.primo.2.q.3.& tenet Bal.in.l.presbyteri.nu.9.
C.de episcopis & cleri.idem Bald.in tit. de pace
tenen.& iura.fir.in.§.in iniuria.nu.20.in vsi. feu
do.vbi dicit.q̃ illa lex prima.ff.ad. l. Cornel. de
Sicca.singulariter probat,q̃ falsus testis in casu
homicidij punitur tanquã homicida,si deposuit
contra innocentem dolo malo. Istud voluit etiã
in tit.de pace tenenda.in.7.colum.versi.sciasvbi
ait, q̃ testis falsus de iure communi punitur ea-
dem pœna, qua puniretur reus de crimine inten
tato,putà capitis,vel furcarum.Idem dicit Bald.
in.l.data opera.C.qui accusa.non pos.10.colum.
versicul.ex his interpositis.vbi ait,q̃ falsus testis
pœna talionis tenetur.vt est dictum.& ideo pu-
nitur morte,vel mẽbri abscisione, pro quo alle
gat notata per gloss.in summa.2. q.3.& idem te-
net Jas.in.§.Itẽ si quis postulãte. Instit. de actio.
nu.64.& est vera opinio,& de iure regio confir
matur per tex.in.l.83.de Toro.& tenet Mõtalu.
in.l.42.tit.16.par.3.in gl.magna.post mediũ.ver.
Itẽ nota q̃ testis falsus. ¶Ex quo infert Bar.in.d.
2 l.1.ad.l.Cor.de Sicca.q̃ eadẽ pœna punitur† po
testas compellens testẽ ad dicẽdũ falsum. ¶Cui
est addendus tex.in.l.1.§.fi.ff.ad.l.Iulia. pecula.
vbi potestas non admittens defensionem iuris,
punitur, ac si non admitteret defensiones veræ
innocentiæ,& non est alibi secũdum Bald. in.d.
l.presbyteri.num.9. ¶De iure aũt Partitarum si

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 est liber, exulatur†, si est seruus occiditur. vt in l.6.tit.7.parti.7.& tex.& ibi Bart.in.l.1.§.fin.ff. ad.l.Corneli.de falsis.& tenet Ias.in.l.si duo.§. fi.ff.de iure iurand.nu.6.vbi ait, q̃ testis falsus in causa homicidij debet puniri pœna homicidij.si vero fuit periurus in alijs casibus.tunc puniri debet lege Cornelia. de falsis, quæ est deportatio cum publicatione bonorum, etiam si testimonium falsarij non habuit effectum. ¶ Vide tu Guidonem papam.decisio.44.vbi tenet, q̃ debet similis pœna puniri.per allega.l.1. & per gl. Decreti.in.c.rex debet.23.q.5.& sic dicit, q̃ si testis falsò deponat in crimine publico tantùm,& non capitali,tunc non debet talis testis pœna capitali puniri,sed incidit in crimen falsi.per.dict. legem primam.§.primo.ff.de fal.ita declarat gl. in lege prima.§.præterea.ff.de siccarijs.superverbo,publico iudicio.& sic q̃ omnia iura supradicta quasi videntur concordare cum.d.l. Taurina,quæ ad literam seruatur. ¶Et talis testis falsus debet puniri†,vt dictum est,siue secuta fuerit condemnatio contra illum,contra quem falsè deposuit,siue non.vt voluit glo.in.d.capi.primo.de crimi.fal.& tex.in.d.l.83.de Toro. & ita fuit conclusum in parlamento Gracionepolit. vt tenet.d.Guido.vbi suprà.& dicit, quòd propterea fuit in furcis suspensus quidam falsus testis,& quòd similis sententia fuit lata per Danielem prophetam, qui condemnauit ad mortem duos,qui falsò deposuerunt beatam Susannam in adulterio reperisse,vt legitur sancta scriptura.

5 Daniel.c.13.¶Quid in causa ciuili† an in ea falso deponens puniatur? Dic q̃ glo.in.d.c. rex debet.23.q.5.tenet, q̃ notetur infamia.vt in.l. si qs maior.C.de trãsactio.aliàs solum Deum habeat vltorem.vt in.l.secunda.C.de rebus credi.¶Vel quoque potest fustibus castigari.vt in.l. si duo. §.vlti.ff.de iure iuran.& gloss.in dicto capitulo. rex debet.& tenet Specula.in titulo.de teste. §. primo.versicu.sed nunquid iudex.num.47.vbi ait, q̃ iudex ex officio suo potest falsum testem punire pœna.l. Corneliæ. de Siccarijs. & etiam extraordinem,scilicet,verberibus puniri, & idẽ tenet Henri.in capit.primo de crimi.fal.& glos. in.c.rex debet.23.q.5.Et idem tenet Montal.in. l.9.titulo octauo.libro secundo.for.ll.in gl.Falso testimonio.vbi plus dicit, q̃ per istam pœnã verberationis,quam iudex ex officio suo extraordinariè facit, non tollitur ordinaria pœna si superueniat accusatio.Et ista est cõmunis opinio, vt tenet Ias.in.l.si duo patroni.§.fi.ff.de iure iuran.vbi ait, q̃ si pars deliberatè periurauit se in præiudicium tertij,debet puniri extraordinem arbitrio iudicis, & poterit eum facere fastigari, vel mitrari,vel poni ad catenam,sed vult intelligere quantum ad pœnam criminalem. ¶Et non obstat quod dictum est, q̃ Deũ habeat vltorem: quia intelligitur, quando iuramentum non cedit in præiudiciũ alicuius.vt glo.in.c. quicunq; 6.quæ.prima.¶Et q̃ periurus puniatur arbitrio iudicis,tenet Archidiaco.in dicto ca. rex debet. per tex.in.c.qui falsa.4.qõ.3.cum quo dicto Archidi.concordat text.singula.in.l.42. titulo.16. partita.3.vbi iudex arbitrarie,causa, & persona considerata,puniet testem qui falsum testificatur,vel subticuit veritatem,& hoc sine accusatore.¶Et vide Abb.in dict.capi.primo.de crimin. fal.numero sexto.vbi dicit, q̃ tenetur ad satisfactionem in quantum læsit.vt in.l. qui nomine. ff. de falsis. & poterit postea accusari criminaliter.& vi.tex.in leg.115.in.ll.stylli.& vi.tex. in lege prima.titu.6.libro octauo.in ordi.rega.& est melior tex.in.l.3.tit.duodecimo.lib.4.for.ll.vbi testis falsus in ciuilibus tenetur ad satisfactionẽ. parti cui læsit,& nunquam ampliùs in testem recipiatur.& Montalu.ibi in gloss.in parte, *Que la perdio*.& text.in.l.13.titulo octauo.libro secũdo. for.ll.& etiam post peractam pœnitentiam non admittitur ad testificandum.gloss.in capit. cum impositionibus.de iure iuran.in.6.in parte, periurio.& glo.in.c.testimonium.de testi.glo.in.l. testium.§.lege Iulia.ff. de testi.in parte, impubes,& tenet Ias.in.dict.l.si duo.§.fina.& hoc nisi veniat in suum præiuditium.vt Abb.in capi. sicut nobis.de testi.in principio.licèt Bart. vult tenere contrarium in.l.imperialis. C. de secundis nuptijs.¶Quòd dicit Montal.verũ, si testis falsus est soluẽdo,aliàs,punitur.vt in.d.l.13. titulo octauo. *De las testimonias*.foro. ll.libro.3.vbi per eum: quia si est soluendo ad interesse tenetur,vt dictum est.& tenet Ias.in.dic. l.si duo patroni.§. fina. in fine. quinimo in foro conscientiæ tenetur.vt Cursetus in singula.suis.in parte,testis.& Ias.vbi suprà.vbi in num.2.ponit septem pœnas ciuiliter agendo contra periurum,quas per te vide. ¶Tu adde aliã & est, q̃ priuilegium nobilitatis (hoc est hidalguia) perditur ex periurio & falso testimonio.vt tenet Luc.de Pen.in.l.mulieres 3.col.C.de dignita.lib.12.& Matthæ.de Affli.in decisi.Neapo.decisio.404.nu.23.¶Adde quoq;, q̃ in casibus in quibus quis põt puniri de periu-

6 rio in eisdẽ† casibus quis incurrit infamiam. Ista est glo.in.l.Lucius.in verbo,debeat.ff.de his qui not.infami.& ibi Bar.& Bal.traditur per scribẽt. in.d.l.si quis maior.de transa.& tenet Ias. in dic. §.Item si quis postulante. de actio.nu. 66.vbi ex hoc infert, q̃ repellendus est à testimonio, & à qualibet dignitate.in terminis tenet Bald. & alij in.l.2.

in.l.2.C. de rebus credi. & Angel. in.d.§. si quis postulãte.& Ias.in.d.l.si duo patroni.§. fi. nu.2. ¶Sed hoc licet ipsi non dicant,ego intelligerem quando quis est cõdemnatus per sententiam de

7 periurio,quia periurio nunquam infamat†, nisi persententiam.

vt tenet singulariter Archidia. in.c.quicũq;.5. q.1. in principi. & sic dicit, q̃ intelligũt oẽs. d. l. si quis maior. vbi dicitur notatur.s. per sentẽtiam.¶Contrarium vult tenere Bald. licet de Archidi. nullã faciat mẽtionẽ in.l.si vteris. C. de fide instr. n. 4. vbi ait, q̃ ex quo tulit primò falsum testimonium,est periurus: si periurus,ergo repellitur,licet non sit condemnatus,& dicit esse expressum in.c. testimoniũ.de testi.quia speciale est in periurio, q̃ repellitur testẽ,licet ex hoc nõ sit infamatus.& sequitur Ias.in.d.l.si duo.§.fi.nu.2.& Ant.Fran.in additio.ad Abb.in.c.testimoniũ.de testi. prima additione.¶Sed quicquid dicat Bal.mihi verius videtur dictum Archi.& cũ eo teneo,per ea, quæ tenet Alexã. in.d.l.si quis maior.nu.13.vbi ait, q̃ periurus nunquã habetur pro infame anteaquã declaretur per sententiã.secundùm Bald. ibi.qui pro hoc allegat.l.eius qui delatorẽ.in principio. ff.de iure fisci.& q̃ in simili notat gl.in authẽ. de tabellio.§.pen.in verbo documentis.colla.4. & q̃ dicũt Archi.& Ioan.Andr.in.c.1. de homi. in. 6.signantur dicũt, q̃ omnia iura mundi, quæ dicũt pœnã imponi ipso iure,vel facto,debent intelligi,dummodo sit secuta sententia declaratoria, propter quam declaratur fuisse commissum id,propter quod veniebat imponenda pœna illa,aliàs illa pœna effectum,& executionem non sortitur.allegat plura iura,præsertim text.in. c. cum secundum leges.de hære.in.6.& alia de quibus per Alex.ibi.& vult tenere Roma. consilio. 324.¶Sed vis dictũ Bal.in.d.l.si vteris.tenere,intellige, q̃ repellitur sine sentẽtia.s.qñ ex processu cõstat esse periurũ,& ipse repellitur à testimonio tanquã falsarius,quo casu sentẽtia repulsionis potius est lata cõtra producentẽ,quàm contra testẽ,& nõ est infamis, & ideo nõ repellitur à testimonio alterius.vt in.d.l.Lucius.ff.de infami.nisi sit lata sententia de falso, vel de periurio cõtra eũ.vt colligitur ex dictis Pau.de Castr.in. d.l. si vteris.nu. 10.quia tunc repellitur in alia causa.vt Abb.in cap.ex parte.de testi.col.2.nu.3. aliter non repelitur.quod nota.¶Itẽ adde, q̃ testis, q̃ falsum deponit,nõ excusatur à pœna † falsi licet postea corrigat dictum suũ, quia nõ præsumitur recordatio veritatis nisi fiat anteaquam testis loquatur cũ parte, & ante aperturam processus.vt tenet Montal.in dicta.l.42. Partit.in fine.

Prætorum. Caput. XLIX.

Tросi, mãdamos que los corregidores, y juezes de residencia, y alcaldes,y otras justicias qualesquier q̃ sean de las ciudades,y villas,ylugares d̃ nuestros reynos, y señorios,ni los alguaziles y merinos no puedan lleuar para si parte delas setenas, q̃ se sentenciaren publica, ni secretamente, directe, ni indirecte, saluo que sean para la nuestra camara[a], y q̃ juren al tiẽpo q̃ fuerẽ recebidos al officio d̃ lo

8 turam processus.vt tenet Montal.in dicta.l.42. Partit.in fine.

Prætorũ.Cap.XLVIII.finis.

SVMMARIVM.

1 *Pecunias publicas, vel fisci, iudices nõ possunt subtrahere, nec quo quomodo intercipere, nec in rebus suis conuertere, aliàs puniuntur.*

a Camara. [a] Similis tex. & quæ ibi posui in capit.12.& c.45.& in.c. 33.supra.eo.& de iure cõmuni est pœna peculat[a], quæ est capitalis,& imponitur cõtra iudices, qui

1 tẽpore suæ administrationis† publicas, vel fisci pecunias subtrahunt,& cõtra faciẽtes, & qui sciẽter ab his pecunias subtractas susceperint. vt in. l.vnica.C.ad.l.Iulia.pecula. ¶Et quoq; puniẽtur officiales,nõ solũ si subtrahunt pecunias publicas & fiscales,sed etiã si eas quoquo modo intercipiãt,vel alio metallo cõtaminẽt, vel radant, vel in rẽ suã conuertãt,vel si in libris,vel tabulis publicis deleuerint,vel mutauerint, vel minorẽ pecuniã in libris scripserint, quàm perceperint, vel quàm vẽdiderint,vel locauerint.vt in.l.1. & 4.& in.l.qui tabulã.ff.ad.l.Iuli.pecula. & tenet

Paris

Paris de Put.in tract.syndicat.in parte.syndicantur officiales.foli.34. Et idem tenentur,si ruptis thesauris dictas pecunias substulerũt,aut sunt negligentes.vt in.l.hac lege.ff.eod. ¶ Vbi quoque dicit,sentiri id quod tenetur in quadrupulũ,quãtum est pœna tum in fiscum incorporatũ pa Iam,vel clã. vt in.d.l.1. & in.l. aufert.ff.de iure fisci.in fi.&.C. de his q ex publi.rõ. Sed quę non erat incorporata in fisco, putã qa exigit in fraudem fisci, tenetur in duplum.vt in.d.l.aufertur. §. qui ad aliquid. secũdum Bart. in.l. sacrilegij. ad finem.ff.ad l.Iulia.repetũ. de iure vero huius regni punitur, vt hic. de quo per Par.de Put.vbi suprà. *Et vi. Peregr. in parte.furtũ. q.6.in glo. officialis. & ibi qd si suscepit pecuniam ciuitatis.*

b Que les dan. b Intelige vt dixi in. c.11.supra eod. Sed quid si lex vel statutũ dicit,q liceat cuilibet accusare, q accusator habeat tertiã partem, si officialis curiæ, vel eius familiaris accusat,an recipiet dictã pãrtẽ à statuto cõcessam.vi.Bal.in sua pract.in rubr. de statutis.q.12.& quæ dixi supra in capitul. primo. in glossa. *Ni consentira.* versic.quod facit ad illud, quod tenet Bald.in capitul.ex parte.

guardar ansi, y que las personas que le fuerẽ a tomar residẽcia, se informẽ si han lleuado para si parte alguna de las dichas setenas, y lo que hallare que hã lleuado dellas, gelo fagan restituyr con el quatro tanto para la nuestra camara. Pero que los dichos juezes y alguaziles puedan lleuar para si la parte de las dichas penas que les dan b las leyes de nuestros reynos en aq̃llos casos, q̃ gelas dã y no ẽ otros algũos.

Prætor.Cap.XLIX.finis.

Sequitur Caput. L.

Prætorum. Caput L.

a BLasphemias.[a] Vt in. c. 25. supra eod.& ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Causa,& quæstio vsurarum, an spectet ad iudicem laicum, vel ad ecclesiasticum.*
2 *Inquisitores hæreticæ prauitatis,an possunt cognoscere de causa vsuraria.*
3 *Populus, an pot facere statutũ, quod sententia lata per iudicem secularem super vsuris sit seruanda.*
4 *An de causa vsuraria fiat cõpromissum in arbitrum, vel arbitratorem laicum.*
5 *An contra laudum per laicum arbitratorem latum possit opponi exceptio, quod debitũ est vsurarium,& impedire eius executionem.*

Troſi, tened mucho cuydado y poned mucha diligencia ẽ castigar las blasphemias a y las vsuras b y los juegos, de manera q̃ cessen en

Vsuras. b Nota tex. q causa, seu quęstio †vsurarũ ad iudicem secularem spectat. Idẽ habetur per titulũ de vsuris libr. 8.in ord.reg.& de iure canonico est simil.tex.in.c. ad nostrã.cl.2.de iure iuran.licet Abb.ibi.num.1.dicat,q Ioã. Andr.ibi dicit hoc nõ probari, qa sunt verba partis,tñ est iuris manifestũ.vt habetur.in.c.post miserabilẽ.de vsu.& tenet Bal.in.l. eos.C. eo.tit.in fi.nu.4. ¶ Et facit quia vsura est species furti.qa qui vsurã accepit,rapinã facit.14.q.4.c. si quis vsuram.& qui rapit, fure improbior est Institu.vi bono.rapto.in prin.& in decalogo supra prohibitione furti cõtinetur rapina.14.q.5.c.pœnale.sicut furtum est secularis fori, sic est rapina quæ est eius species.tenet Bal.in.l.cùm oportet. 2.col.C.de bonis quæ libe.n.6.Et q vsura, & rapina æquiparẽtur,tenet in expresso Spec.in tit. de ferijs.§.2.versi.quid de causa vsurarum.nu.10. ¶ Sed in cõtrariũ videtur, q solùm iudex ecclesiasticꝰ de vsura cognoscere debeat. Quod patet, quia cõcernit periculũ animarũ, & qa leges talẽ crimẽ nõ prohibebãt imò permittebãt,attẽdẽdo vtilitatem,& necessitates hominum,ideò necessarium fuit,q canones se intromitterent, ne crimen vtroque testamento prohibitum, impunè transiret.Et q iudex ecclesiasticꝰ cognoscat qualitercunque agatur de vsuris, siue dubitatur an contractus sit vsurarius,siue certum, vt quia repetuntur vsuræ solutæ,vt tenet glo.in Clemen. dispendiosam.de iudicijs.& gloss.in cap.ex literis.de iure iuran.quæ dicit,quòd causa vsurarum est spiritualis.& gloss.in capit.cùm sit generale. de foro compet.quæ dicit,q est crimen ecclesiasticum.& in capit.primo.de offic.ordin. &.11.q. prima.in summa.& Cle.prima.de vsuri.§. cæterum.vbi censura ecclesiastica compellitur vsurarius,seu hæres ad edendum libros.vt fiat restitutio vsurarum. ¶ Domin.de Sancto Gem. in capitulo.primo.de vsu.in.6.concluſiuè in hoc putat dicendum. ¶ Aut consuetudo disponit solum iudicem ecclesiasticum cognoscere,& est planum, quod laicus non poterit se intromittere. ¶ Aut consuetudo nil disponit,& tunc aut quæstio vsurarum deducitur in iudicio non vt vsura, sed vt interesse,putà,quia ego fideiusi pro te, quare à te peto, tunc poterit agere coram iudice laico, quia vsura petitur vt interesse. Quod est licitũ, vt in capitul.conquestus.de vsur.non autem vt vsuræ,ergo iudex laicus potest cognoscere.Et dicit esse conclusio Guiller.in Clement.prima de vsu.in fine. ¶ Aut deducitur vt vsura,& tunc aut in foro pœnitentiali,& planum est,quòd ecclesiasticus cognoscet,quia laicus non vtitur isto foro.argumen.in capit.noua quædam.de pœni. & remi.& videtur sentire dicta Clementin.prima. ¶ Aut in foro contentioso,& tunc si quæstio est de vsura soluta,vel non soluta, & cognoscit iudex secularis,ex quo non dubitatur,& de hoc vidꝫ detur casus in dicto capit. post miserabilẽ, quia ibi præsupponit certè,quia contractus erat vsurarius. ¶ Aut est quæstio super dubio,an sit contractus vsurarius,vel non,& de hoc cognoscit iudex ecclesiasticus.vt Ioan.de Lini. & Domi. vbi suprà. ¶ Cum qua opinione, & distinctione tenet Abb.in capitulo.cùm sit generale.de foro cõpeten.numero.17.versicul.secunda principalis, vbi ait, quòd si dubitatur de substantia contractus,an sit vsurarius,vel non,solus ecclesiasticus cognoscit,quia hæc est determinatio peccati, & prohibitio habuit ortum à iure diuino, & canonico, vt dictũ est.& facit.C.super.de vsur. ¶ Aut non dubitatur,quòd contractus sit vsurarius,sed tantùm immineret quæstio facti, vt quia repetuntur vsuræ solutæ,& sic solùm agitur de soluto, vel non soluto, vel an interuenerit contractus, vel quia agitur dissimulatione contractus, quia allegatur quòd simulatè fuit facta venditio, cùm esset contractus pignoratitius, & clarè vult hoc probare per testes, ita quod non dubitatur de vsura,tunc vterque iudex potest cognoscere ecclesiasticus,vel secularis. Et hanc opini. tenet Paul.Leaz.in Clementi.prima de vsu.& ibi Cardi.quæstio.18.nume.19.& Bartol.in.l.titia.ff.solut.matri.& in.l.secunda.ff.de iuri.om.iudi. Archidi.in capitul.qui dicam.14.quæst. quarta.Et ista opinio est communis secundùm Abb. in dicto capitu.cùm sit generale.num.17.& Alexan. in consilio.9.volumi.quarto.numero tertio. & Bart.in.d.l.titia.quem sequitur ibi Alexan.nu. 13.& Cardi.in dicta Cle.dispendiosam.quæstio. 31.& Bald.in consilio.169.libro primo.& faciunt ea,quæ tradunt docto.in leg.quotiens.C. de iudicijs.& ibi Ias.numero septimo. & quoq; Bald. tenet distinctionem Abb.in.d.cap. ad nostram. & sequitur Felin.in dicto capitu.cùm sit generale.column.secunda.versic.respectu vsurarum.& Alexan.in.l.si non sortem.ff. de conditio. indebiti.nume.tertio. De quo vide Celsum in additio.ad Lanfran.de Oria.in repeti.c.quoniã contra.de probatio.in parte confessiones.numer.16. in parte,quare ista causa spectat ad ecclesiam. de quo latissimè per Ioan.de Anna.in dicto capitu. post miserabilem.in fine.secunda columna. vbi quoq; transit cum dicta distinctione Abb. & sic credo,q intelligatur iste tex.& lege quarta.titu. octauo.libr.3.in ordin.regali. ¶ Quia tunc iudex secularis potest punire vsurarium,vel admittere exceptionem vsuræ, quando non dubitatur de vsura,nec de contractu vsurario, sed tantummodo imminet quæstio facta. ¶ Et vide Salyc.in.d. l.eos.C.de vsu.in fine.vbi dicit,q anteaquam essent Decretales,& Decreta,iudex laicus cognoscebat de vsura illicita. Cùm igitur hodie omnis vsura sit illicita,sequitur quod iudex secularis cognoscere potest,ex quo nõ reperitur expressim prohibitum,sed debet intelligi secundum distinctionem supra dictam. Et licet ipse Salyce. dicit, quòd in casibus, in quibus de iure ciuili nullo modo censetur vsurarij,sed de iure canonico iudex ecclesiasticus tantummodo cognoscere potest,sed in casibus,in quibus de iure ciuili censetur vsurarius cognoscit secularis,tu tene dictam distinctionem,& opi.communem,quam sequitur Montal.in.l.fin.tit.2.lib.4.for.ll.in glos. magna.penult.columna.versi.& circa. ¶ Ex quo infert Salyc.in.d.l.quotiens,q si contra instrumẽtum opponatur exceptio vsuraria, debet illam remittere probandã corã episcopo,vel eius vicario,vt notatur in simili in capi.si iudex laicus. de sentent. excom.in.6.& tenet Ioann.de Anna.in dicto

Universidad de Deusto
Biblioteca

d.c.post misarabilem.4.colum. ¶Et licèt Archidi.in.d.c.quid dicam.14.q.4.vult tenere, q laici possunt conueniri coram iudice seculari, etiam si quæstio vsuraria sit de iure, vel facto, & clerici coram ecclesiastico. vi. dict. Ioann. de Anna. in d.c.post miserabilem.2.colũ.cum quinq; sequẽtibus.vbi diuersas opiniones ponit: tamen dicit, q non videtur tutum vsuras repetere coram seculari, ideo tutius videtur tenere gloss.in.d.Cle. dispendiosam. Sed quicquid dicat, tu tene distinctionẽ Abb. quia est cõmunis, vt ibi per eũ. ¶Et vi.tu Bal.in capit.1.§.similiter.in ti.de cõtrouer. inuesti.in vsibus feudo.nu.1.vbi tenet, q iudex secularis potest cognoscere de vsuris, quãdo causa vsurarũ incidit actioni pignoratitiæ, quia diabolicum esset dicere, q iudex secularis nõ possit plenè cognoscere inter laicos de pignoratitia actione. Secus si principaliter, & per se moueatur quæstio vsurarum. ¶Et vt intelligas dicit aduertendum, si pignoraui tibi rem pro cẽtum, & nõ est dubium de quantitate mutuata, sed de fructibus redactis ex re, quos creditor prætendit tanquam lucrum sortis, iudex secularis tunc cognoscit. vt in.d.l.titia. ¶Sed si petitur contractus rescindi tanquam vsurarius, & hoc negat, quia nõ apparet, q sit vsurarius ex sua qualitate, tunc ecclesiastica est cognitio, vt notatur in summa.ii. q.1. ¶Item de reatu vsuriarorũ non cognoscit iudex secularis, sed de computo, siue calculo sic, secundum quosdam. & vi. eundem Bal.in.l. omni nouatione.C.de sacrosanct.eccles. nu.1. ¶Et an
2 inquisitores hæreticæ prauitatis † possunt cognoscere de causa vsuraria? Dic q non. vt est tex. in.c.accusatus.§.de quæstionibus.de hæret.in.6. de quo per Federi. de Senis.consilio. 157. & per Domi.in.d.§.de quæstionibus.versi. quæro quare inquisitor. ¶Quærit etiam Bal.in.d.c.primo. §.similiter.in tit.de controuersi.inuesti. an populus † possit facere statutum, q sententia lata per
3 iudicem secularem super vsuris sit seruanda intere se. ¶Et an de causa vsuraria potest compromit
4 ti † in arbitrum, vel arbitratorem laicum? Dic secundùm Ioann.de Anna.in dicto capitulo. post misẽrabilem.7.column.in fine.quod in illis casibus, in quibus potest cognoscere iudex secularis, possit & arbiter, & multò magis arbitrator. Facit.l.1.ff.de arbitris. Nam in istis casibus causa vsuraria non dicitur spiritualis, & sic dicit nõ obstare.c.cùm contingit.de arbitris. ¶Circa quod vi.Bald.in.d.c.1.§.similiter.de controuersi.inuesti.vbi quærit, an super causa vsuraria possit cõpromitti in arbitratorẽ? Et concludit. Aut compromittitur de dolo præterito vsurarij, & valet cõpromissum. Aut de dolo futuro, & non valet. ff.de pactis.l.si vnus.§.illud nulla. & idem dicit, si dolus præteritus radices tenderet in futurum, quia tunc compromissum non valeret tanquam factum in fraudem vsurarum. ¶Quibus adde illud, quod tenet Lapus allegatione. 55. incipiente. Quidam coram iudice ecclesiastico. vbi quærit. Pone, q aliquis mouet causam vsurariam coram episcopo, & lite pendente actor & reus fecerunt compromissum in certos laicos de omnib⁹ causis & litibus nulla facta mentione de causa vsuraria ita pendẽte coram episcopo, dubitatur vtrum in dicto compromisso generali deueniat dicta causa vsuraria: & an dicti laici de ea possũt cognoscere & terminare. Et videtur sentire q non, de quo ibi per eum per.5.colum.vbi prosequitur intellectum.c.quia frustra.de vsur. ¶Itẽ circa supradicta facit quæstio examinata per Petrum de Ancharra.in consilio.94.vbi quærit, an
5 contra laudum latum per laicum arbitratorum possit † opponi exceptio, q debitum erat vsurarium, & sic impedire eius executionem. Et videtur q sic, quia ista via cognoscendi de plano de causa spirituali videtur laicis interdicta capitul. decernimus.de iudicijs. & facit text.in.l.4.tit.8. lib.tertio.in ord.regal. Iam allega. & q per talẽ exceptionem tanquam præiudicialem impedia tur sentẽtia, siue laudum, & eius executio, & pro hoc videtur casus in capit.tuam. de ordi. cog. & c.lator. & ca.causamq;.qui filij.sint legiti. ¶Sed his non obstantibus, dictus Petrus de Ancharra.contrarium concludit: quia posito sine prẽiudicio, q ista exceptio sapiat spiritualitatẽ tamen non potest opponi ad impediendam executionem laudi, constat enim, q licet coram laico, corã quo quæstio pendet, non possit ventilari causa spiritualis. vt in dict.capitulo.tuam. tamen de mente dictorum iurium videtur esse, quòd corã laico allegari debeat & opponi, vt probant illa capitula, & alia, quæ de materia ista loquuntur. Et est ratio, quia est exceptio peremptoria pertinens ad negotium principale, & intẽtionẽ agentis. vt in.d.c.tuã. & hoc pro nunc præsuppositio, si debitũ, quod destẽdit ex sententia arbitramen tali dicatur habuisse originẽ ex causa vsuraria, debuit coram arbitratoribus tunc opponi, nõ autẽ post laudum ad eius executionem impediendã, quãtũ igitur ad effectum reuocãdi, sicut per sententiam est præclusa via exceptionibus perẽptorijs. vt in.l.perẽptorias.C.senten.remi. nõ possũ. & in.c.suborta.de re iudi. ita post laudũ est præclusa via exceptionibus, quæ habẽt eius effectũ impedire. Nam licet arbitrator de tali exceptione specialiter cognoscere nõ potuisset, audire tamẽ eã, & recipere debuisset, & per cõsequẽs corã eo allegari debuit, & deduci. Et q in hoc fit competens iudex secularis, dicit tenere doctorẽ suũ Bal.in.d.l.quotiens.C.de iudicijs. præterea corã arbitratore deducere, & probare exceptionem, quæ sapiat spiritualitatem, non videtur prohibitum, sed concessum de iure. Nã

toda la tierra de vuestro corregimiẽto. quando nõ per modum disceptationis de tali quæstiõe spirituali est contentio inter partes, potest ne dum arbitrator, sed iudex laicus de ipsa cognoscere. vt notat Spec.in ti.de reconuen.§.nunc dicamus.versic.sed nunquid.hoc est, q super probatione legitimationis fiunt articuli, & positiones corã seculari iudice, & valet super eis confessio, quod non esset, si non posset cognoscere dicto modo de plano. vt in.c.ac si clerici.de iudi. Ita in proposito, q arbitrator & amicabilis compositor cognoscit de plano, & sine figura iudicij. maximè hoc procedit, quãdo datur latissimum in cognoscendo & terminando arbitrium, sicut communiter fit. per quæ datur extensio ad.l.fin.in.ll.de Madrid, vbi cauetur, quòd sententia arbitraria mittatur executioni, non obstante reductione, vel nullitate, quòd etiam si exceptio vsuraria opponatur contra eam, non obstãte dicta exceptione, mandetur executioni, quod nota.

SVMMARIVM.

1 *An iudex naturalis domicilij potest puniri delinquentem extra locum suæ iurisdictionis.*

c La tierra de vuesto cor
1 regimiento. c Sed quid † si extra locum suæ iurisdictionis subditi sui luserunt, vel vsuram fecerunt, an talis corrector, & sic iudex naturalis domicilij, possit punire subditos alibi delinquentes. vi. Bart. in.l. præses.ff.de officio præsi.in fine. vbi dicit, q accusari possunt coram iudice suo de suo delicto, & puniri.ff.de interdi. & relega.§.interdicere. & ibi notatur. & tex.in.l.1.C.vbi de crim.agi opor. ¶Sed iudex ex officio suo de hoc non potest inquirere, nec procedere, & sic per viam accusationis potest procedere, non per viam inquisitiõis, nisi ille iudex, in cuius territorium delictũ esset commissum, quia illa tãtùm respublica est offensa. & ita tenet Paul. de Castro in.l.si quis in hoc genus. C. de episcopis & cleri. & Hippolytus de Marsi. in repeti.l.fina.ff.de iuri.omn.iudi. num. 134. & 135. vbi latè remissiuè. & per Alexand. in consilio.111.in primo volu. & eundem Hippolytu. de Marsil.in practi.crimi.§.constante. num. 90. dicit, quòd licet in hac quæstione doctores sint varij: quia Ioan. Andr. in additio. ad Specul. in titul. de compet. iudi. additione. in.§.1. in additione, quæ incipit, anteaquam examinem⁹. & Bald.in.l.1.C.de ædili. actio. Salyce.in.l. seruos. C.ad.l.Iulian. de vi. Alberic. in tracta. statu. in.3. part. quæstio.36. teneant partem negatiuam, & sic, quòd non potest inquirere. & Angel. de Aretio in tract. maleficiorum. in verbo. hæc est quædam inquisitio. versi. quærit hic. Angel. an in delictis. & ibi Augustinus de Arimi. plures contrarios doctores adducit, tamen magis communis opinio est, quòd non possit inquirere secundum eundem Hippolyt. in dict. practic. quem vide. in dicto.§. constante. & ita tenet Ioann. de Plate. in.l. dum virum. C. de decurioni. libro decimo. in fine. dicendo, quòd iudex potest puniri subditum de delicto extra territorium commisso per viam accusationis, non autem per viã inquisitionis, & sic dicit, quòd concludit Bartolus in lege prima. C. de summa Trinitate. & fide catholica.

Prætorum. Cap LI. finis.

Sequitur Caput. LII.

SVMMARIVM.

1 *Quæstores, ad eleemosynam petendam non admittuntur, nisi habeant literas apostolicas, vel diœcesanas, nec permittuntur populo predicare.*
2 *Literæ apostolicæ debẽt diligenter per diœcesanum examinari, tamen de ipsis non potest indicare, & si de ipsis dubitatur, consulendus est papa.*
3 *Prælati non debent vendere literas apostolicas quæstoribus.*
4 *Mendicantes validi sunt arcendi, & puniẽdi.*
5 *Quæstores sancti Antonij, & sancti Lazari, an admittantur sine literis.*
6 *Episcopi an possunt facere statuta, vt nulla litera apostolica admittatur sine ipsius examinatione.*

Sancto

Universidad de Deusto
Biblioteca

a

Ancto padre. a S. Alexandri. vt cauetur in pragmatica. 24. fo. 15. in libro pragmaticarum. quã per te vide, quia omnia cõtinentur quæ hic in isto tex. habẽtur & habuit ortum â tex. in Cle. abusionibus. de pœnit. & remissio. vbi quæstores non admittuntur, † nisi habeãt literas apostolicas, vel dioœcesanas, nec tũc etiã permittũtur populo prædicare. Et tales literæ debent per dioœcesanum diligenter examinari, ne aliquid fraudis committatur. Et si dioœcesanus timeat de abusu, nõ debet illos admittere, nisi cõstet de approbatiõe sedis apostolicæ, vt ibi. & dicit Cardi. ibi. n. 4. q in illis possit fraus cõmitti, vt quia asserent plus contineri literis, quã cõtineretur, vel vterentur falsis literis proveris, quod sæpe euenit, q talia sunt periculosa, ideo
2 debent † literæ examinari diligenter in bulla, charta, dictamine, & i alijs, maximè qñ exohorbitant à cõmuni forma, secundùm eundẽ Cardi. ibi, allegando capitul. licet. de crimi. falsi. &. c. quẽ graui. de rescrip. & capi. 2. de offi. ordi. Sed cum dioœcesani examinant literas apostolicas quæstoribus, vel alijs concessas, non poterunt de ipsis iudicare. vt in capitu. cùm venissent. de iudi. Sed si dubitatur de ipsis, consulẽdus est papa, cuius est extimare quem modum sui priuilegij esse velit. vt in capitu. ordinarij. §. si verò. de offi cio ordi. libr. 6. Si autem apparent veræ, & sine defectu dabũt eis literas testimoniales: sed si apparẽt defectuosæ, eas repellẽt. Facit qđ notatur in dicto capitul. cùm venissent. & in dicto capi. ordinarij. secũdũ Cardi. vbi suprà. numer. decimo. q. quinta. vbi dicit, q ex his infert Lap⁹, q qs cognoscere potest de re, đ qua non potest iudicare simil. in ca. cùm contingat. de rescrip. in fi. & capitul. cùm personæ de priuil. in sexto. & quod notatur ĩ capit. frater. 16. quæsti. prima. in gloss. pen. regulariter tamẽ minor non cognoscit, nec iudicat de facto maioris. c. inferior. 21. distinct. & in. c. cùm inferior. de maio. & obe-

Prætorum. Caput. LI.

OTrosi, porque nuestro muy sancto padre[a] concedio vnas letras apostolicas, en q̃ mãda, q̃ todas qualesquier indulgẽcias y facultades pa predicar per dones, y demãdar limosnas cõcedidas, y que de aqui en adelante se cõcedieren por la sancta sede apostolica, estẽ, y sean suspendidas fasta q̃ por el diocesano de donde fueren los lugares en que se ouieren de predicar, sean primeramente vistas, y examinadas, y despues por el nũcio del papa, que en los nuestros reynos estuuiere, y por nro capellan mayor, y por vno, o dos prelados del nro cõsejo, los que para ello por nos fuerẽ diputados, los quales si examinando las dichas bullas fiel y diligentemẽte, hallaren q̃ son verdaderas letras apostolicas, y carecen de toda falsedad, y sospecha, les dexẽ publicar, y predicar a aq̃llas personas, a quiẽ lo tal perteneciere, de las quales letras apostolicas los dias passados mandamos embiar trasladados signados a todos los corregidores de nros reynos y señorios para q̃ cada vno la intimase al plado de la tierra de su corregimiẽto, y despues la hiziesse luego publicar, para q̃ se guardasse lo q̃ por ella

& obedi. licèt videatur contra illud, quod notatur de offici. vica. lib. 6. tñ non est cõtra: quia minor de facto maioris cognoscit, vel iudicat, q̃n in iure hoc exprimitur, vel nisi sit ita notorium, q est nullũ, q nõ egeat examinatione, nec inficiari potest, quo casu minor nõ iudicat de facto maioris, nec iu dicialiter cognoscit, sed tãtũ declarat illud non obstare, & eo nõ obstante contrariũ facit, vel impedit illud effectũ. vt in. c. eã te de ętate & qualita. & facit text. in c. solicitudinẽ. đ appella. in. 6. & in. c. statutũ. in fin. đ rescrip. eod. libr. ¶ Et đ ipsa examinatione debet cõstari per literas dioœcesani, aliàs prælati inferiores tales non debent admittere secundùm Lapum, prout tenet ipse Cardi. vbi suprà. nu. 4. ¶ Et licet prælati debeant examinare
3 literas apostolicas quæstorum, non tamen † debent eas vendere, quod aliqui non seruant, non attendentes, q in talibus cõmittũt simoniã. vt in. c. primo de simoni. & quia quæstores carè emunt, per fas, & nefas quærunt vnde soluant, & grauamina inferant. secũdùm Cardi. ibi. ¶ Licèt contra istum tex. videatur, quia quæstores elemosynarũ liberè permitti debeãt eleemosynas quærere, cũ eleemosynæ procedãt ex charitate dantiũ, quæ nõ est restringenda. arg. in. c. 1. de dona. potissimè quia videtur concernere forũ pœnitentiale, in quo procedit, quod dicitur, q lex non est imposita iusto. vt in. cap. licet. de regula. ¶ Quod non obstat, quia hoc enim fit ad obuiandũ fraudibus. Et dicit etiã Petrus de Anchara. q
4 sicut † mendicantes validi sunt arcendi, & puniẽdi. C. de mẽdi. vali. lib. 11. ita quæstores non debẽt admitti, nisi primũ discutiatur, vtrũ ecclesia, pro qua quæritat, indigeat: nã si nõ indiget, non videtur admittẽda, & licet ista inquisitio sit laudabilis, non debet fieri per dioœcesanũ, nisi q̃n de nouo aliqua ecclesia vellet ĩcipere quæstũ. Sed

prouey y mando nuestro muy sancto padre. Porende mandamos, que el
5 dicho gouernador o corregidor, o assistente, y sus alcaldes tengan mucho cuydado de fazer guardar lo cõtenido en la dicha bulla cuyo traslado ouimos mandado embiar, como dicho es y de no consentir [b] que se prediquen ni publiquen bullas ni indulgencias algunas en la tierra đ su corregimiẽto, sin que primeramente seã traydas, y examinadas en la forma y manera en la dicha bulla cõtenida, por que ansi conuiene al seruicio de Dios y nuestro.

quo ad ordines mẽdicãtiũ, & nõ nulla hospitalia ab antiquo exercẽtia quæstũ apostolicæ sedis saltẽ tacita, hæc inquisitio fieri nõ põt p dioœcesanũ ad effectum impediendi quæstũ, sed prohibendi fraudes, secũdũ Cardi. in. d. Cle. abusionibus. nu. 6. ĩ tertia oppositiõe. ¶ Et vide Abb. in. c. cũ ex eo. đ pœnit. & remiss. nu. 1. vbi ait, q quæstores † eleemosynarũ vt sicut illi, qui mittũtur ab istis præceptoribus sancti Antonij, siue sancti Lazari, siue aliorũ hospitaliũ, p votis, & eleemosynis petẽdis, nõ debẽt admitti ad petẽdũ eleemosynas nĩe illorũ hospitaliũ, nisi habeant literas veras apostolicas, siue epi dioœcesani: qđ procedit quãtũ sint exempti. vt in. d. Cle. & fuit hoc statutũ ppter eorũ intẽperãtiã nimiã, nã multi mẽtiebãtur se esse alios, qa falsẽ portabãt religionis, vel illius hospitalis habitũ, asserẽtes esse fratres illorũ sociorũ, vbi in veritate nõ erãt, ideo debent prius examinari à papa, vel ab epo loci. ¶ Secus dicit de a lijs volentibus petere eleemosynas pro se ipsis, isti enim nõ indigẽt literis. c. quiescamus. 42. distin. & in. c. nõ satis. 86. dist. ¶ Et per istũ tex. videtur esse verũ, qđ tenet Abb. in. d. c. cũ ex eo. đ
6 pœnit. & remi. in fin. qđ † solent epi facere statutũ, vt nulla litera apostolica admittatur sine ipsius examinatione, sed dicit, q eps caueat nõ faciat in fraudẽ, aliàs debet puniri, vt ibi per eum.

SVMMARIVM.

1 *An puniãtur quæstores petentes eleemosynas sine consensu papæ, vel dioœcesani.*

2 *An datũ causa eleemosynarũ virtute literarũ falsarum potest repeti.*

3 *Soluẽs aliquid virtutæ falsæ indulgẽtiæ, an indulgentiã consequatur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

b No cõsentir. b Aliàs si iudex cõsentit punitur. vt est text.in.l.pẽ.C.de cano.largi.libr.10.vbi formaliter ait,q̃ pari pœna punitur officialis,q̃ nõ inhibet extorsiones illicitas,& sic,qui negligit, sicut punitur officialis, qui cas facit. & tenet Iaso.in.l.si mora.ff.solut. matri.num.24. ¶Imò põt puniri ꝑ istos quæstores eleemosynas petentes sine cõsensu papæ,vel diœcesani,si sunt laici,tãquam excedentes in suo territorio.vt in.c.ex literis.de excess.præla.& in.d.Cle.2.de pœnit.& remiss.tenet Abb.in.c.cùm ex eo.de pœnit.& remiss.nu.3.& facit.c.officium.§.compescendi. de hæreti.nu.6.Secus si isti quæstores sunt clerici,quia tunc debet capere eos,& remittere ad episcopum loci,vt eos puniat.vt in iuribus supra dictis.& facit tex.& quæ ibi tradit Domi.in.ca. iudex laicus.de sent.excommu.lib. 6.Innocen. in capit.si verò.de senten.excom.& facit tex.in c.53.infra eod.&in.c.vt famę.& ibi docto.de sententi.excõmu.& tenet Bald. in.c.primo.§. siquis vero de pace iura.firma.in vsi.feudo.num. septimo &idem in.l.grachus.C.de adulte. ¶Quinimo de iure communi quæstuarij,qui falso quærunt eleemosynas,etiam si laici sint per episcopum possunt puniri.vt est tex.in.ca.tuarum.de priuilegijs.& ibi Abb.& Oldral. consilio.86.& Philippus Decius consi.276.nu.1.Et facit quod tenet Feli.in prooemio Grego.colũ.8.nu.38.vbi dicit,q̃ mentiens se clericũ,punitur arbitrio iudicis.Sed si vltra hoc faciat actus clericales,punitur pœna falsi.Bal.in.l.sub prætextu.C.d̃ sacro san.eccle.in fine.& in.ca. in decorem. de vita & hone.cler.quasi in fine.vbi talis põt puniri non solum per secularem sed per episcopum.Idẽ tenet Fel.in.c.3.loco de probatio.nu.1. quod facit cõtra istos Gallos mendicãtes, qui asserũt se clericos esse quod ego contra eos iudicaui, & executioni iussi,aliquando iubendo eos verberare.

2 ¶Et datum ob causam hanc †,debet repeti tanquam datum ob causam,causa non sequuta. vt. ff.&.C.de conditi ob causa.quod intellige,si pecunia est penes decipientem.Secus si trãllata est in ecclesiã,nã tunc ecclesia non tenetur, nisi facta sic locupletior,imò etiam si facta sit locupletior,videtur non teneri, q̃a solutũ falsa opinione causa pietatis,nõ repetitur.l,cũ his.§.mulier. ff.de cõditio.in debi. &licet hoc sit sub dubio, tñ est verũ indistinctè,q̃ non est locus repetitioni,etiã si pecunia sit apud decipientẽ,quia intuita Dei soluta fuit,& sic applicãda est pijs vsibus. Et quãquã soluẽs nõ esset aliàs soluturus, tamẽ non frustra solvit : quia licet non habeat indulgẽtiã habet tñ meritũ eleemosynæ: & qatalis dol⁹ respectu ipsius decepti dicitur bonus,ex quo ꝑ uocat ad melius.vt in.c.cũ dilecti. de dolo & cõtu.secundum Cardi.in.d.Cle.2. de pœnit. & remi.§.ad hoc multiplici.6.q.nu.17. ¶Et in quantũ tenet,q̃ non habet † indulgẽtiã licet eleemosynã soluat,vide quæ in cõtrariũ posui in,c.1.supra in gl.4.in fine.

Prætorum. Cap. LII.

¶Trosi, mãdamos que cõ mucha diligentia tẽga cargo de guardar los puertos desu corregimiẽto,ꝑa q̃ no se saq̃ moneda[a], ni cauallos[b], y de hazer pesquisa[c] por toda la tierra de su corregimiento , y saber la verdad dos vezes en cada año de seys en seys meses, quien y quales ꝑsonas son las que delinquentes capiendos,vt in dictis legibus, & in alijs eius ti.continentur. ¶Et quoque hodie per pragmaticam factam in villa de Madrid anno.1552. Maij.25.die ab isto regno non possunt extrahi panni, nec alia,quibus sit dictus pann⁹, seu texitur,nec coria,nec calceamenta,nec opera consuta,& perfecta,nec siricum,nec coria aurea(quæ guadamecij vocantur) nec manicæ seu chirothecæ,vt ibi vide.

1 Inquisitio fit contra extrahẽtes res vetitas de regno.
Et fardeli eorum dissoluuntur.

c Pesquisa. cIdem cauetur in dicta lege 23.& in lege.31.tit.9.libro.6. in ordina.regali. & in alijs legibus eiusdem tit.

1 vbi dicitur,q̃ inquisitio † fit per custodes super pane,& alijs rebus vetitis,quæ extrahuntur à regno,& detur eius copia his,qui culpabiles reperiuntur , vt audiantur, & capiantur pro pœnis, quas soluere tenentur. Et talis inquisitio quoq; fit per prætorem de las sacas,cum tabellione cõtra extrahẽtes à regno res vetitas,etiam si secum prætor assessorem non assumat,& per suas citationes potest cogere testes ad veritatis informationem habendam,vt coram eo compareant. vt in dictis legibus latè cauetur. ¶In tantum,quòd denuntiatores maleficiorum debent insistere,aliàs,puniuntur,tenet Ioan.de Platea.in lege iubemus per hanc.§.hoc videlicet.C.de erog.mil. lib.12. ¶Et potest compellere viatores transeuntes,vt dissoluãt fardelos suos , quia in eis potest committi falsitas,tenet idem Plat. in lege secunda.C.quando & quibus quarta pars debe.lib.10. in fine.per glos. in lege prima.§.qui rationibus. ff.de fals.& in.l.diuus.ff.de seruis fugi. ¶Quinimo si ex mandato regis vetita portet, potest dissoluere fardelos:quia mandatum principis non derogat iurisdictioni officialis super eo, quod mandatur iurisdictionem habentis. Et sic est argu.q̃ talis custos,vel gabellarius potest inspicere,& videre ea,quæ vehuntur de mandato principis: quia sub illo colore posset fraus committi vt in.l.vnica.C.nec liceat infreni.& eques.libr. 11.nec excusatur vehens aliqua dignitate vel cõtumacia.i.inobedientia quasi non teneatur eis obedire,cùm faciat iussu principis prout tenet dictus Platea in lege secunda.C.de decurio.lib.12 numero primo. ¶Et etiam dicit Platea.in lege vnica.C.de litori.itine.custo.lib.12.quòd in tali

Prætor. Caput. LI. finis.

a Moneda. a A regno nõ debet extrahi aurũ, argentũ,vel moneta in monetã, vel in massa,aliàs puniuntur extrahẽtes. vt in.l. 23.titu.9.llb.6.in ordina.regali.& in.l.24.& in.l. 17.&.18.eius tituli.

SVMMARIVM.

1 *Extrahi non debet à regno aurum, nec argentum,nec equi,& alia iumenta,nec panni, nec coria,nec carnes,nec sericum,nec alia,vt hic.*

b Ni cauallos. bVt in.l.1.& in.l.6.& 7.&.8.&.10.& in.l.33. cum alijs legibus sequentibus.tit.9.lib. 6.in ordina.regali.vbi extrahẽs à regno equũ†, equã, vel potrum,mulum,seu iumẽtum fræni,seu clitellæ , siue sit generosus , siue custos castri , siue merinus,vel quiuis alius officialis,seu alius quicunq; cuiusque sit status, vel conditionis, perdit quod extraxerit cum omnibus suis bonis, & vltimo supplicio puniat. Et si multũ adhoc adunati vt defendi possent à prætore de las sacas,debent per consilia locorum insequi cum armis,& debent per loca campanæ pulsari, & omnes,qui sunt ad arma habiles,exire ad dictos delinquen-

bus partibus,& litoribus maris,& itineribus terrarum sunt apponendi custodes,vt possent merces illicitas portare,& portantes detineri,donec declarent ad quam prouinciam delaturi sunt,& quo stabitur iuramento ipsorum deferentium. arg.in lege præsenti.§.sic cubi. C.de his qui ad eccle. cõfug.& in Cle. religiosi. de decimis. & ideò secũdũ eum consilium est pro mercatoribus,vt euitent concussiones , & molestias,dum portant mercãtias, vt vadant corã iudice & declarent ei ad quam partem pergere voluerint,& iudicis habita licentia nullam detẽtionem,vel arestationem patiuntur , aliàs possunt detineri,maximè si est præsumptio contra eos. ¶Imò Publicani,custodes,& exactores vectigalis nullum portantẽ merces prohibitas portari sine serie.i.litera vel bulleto debent permittere transire,nisi prius literam licentiæ inspexerint,vt tenet Platea in lege euentiones.C.de cursu publi.libro duodecimo.vbi quoque dicit , q̃ debet scribi litera licentiæ in libro , & dies quo datur,& infrà quantum tempus durat.

¶Et pro animalibus in vehẽtione non appositis non debet officialis,nec priuatus pecuniam recipere.Si ergo officialis colligat pecuniam pro cẽtum mulis,vel equis in cursu adducendis,& non sunt nisi quinquaginta,vel priuatus recipiat pecuniam pro decem mulis,& cõduxit pautiores, punitur in quadruplum. Et idem si submittat alium pro alio,vel in suum vsum vsurpat. & cõtra ordinem faciat.quod nota. & vide Plateam in dict.lege.2.C.de curiosis libro.12.

SVMMARIVM.

1 *Si contra deuentum quis portat res vetitas,& illicitas simul cum licitis,solum illicitæ publicantur.*

2 *Si res aliena portatur contra statutum, an publicetur.*

3 *Si famulus alicuius transit mercantias dñi al ſ*

Universidad de Deusto
Biblioteca

q; soluēdo pedagium, an tales mercātiæ confiscentur.
Gabellarius debet exigere pedagiū anteaquā mercator exeat de territorio suo.

4 *Licet res incidat in commissum, debitor non tenetur de casu fortuito, nec de læui culpa.*

5 *Si super eadem bestia diuersi homines diuersis temporibus res vetitas extraxerunt, an quilibet debeat perdere vnam bestiam.*
Quid si de nocte pœna duplicatur.

6 *Si quis plura delicta facit cum vno ense, vnē ensem perdere debet.*

7 *Forensis, qui repertus est portare res contra deuentum, & contra formā statuti, an in pœnā incidat.*

8 *Statuta in forēse habēt locū in uouo ciue. Et nouus ciues excusatur propter ignorātiam sicut forensis.*

9 *Forensis potest petere restitutionē in integrum aduersus statutum, quod ignorauerat.*

10 *Minor licet extrahat res vetitas cōtra statutum, non debet puniri.*

11 *Iuramento portantis, vel faciētis contra statutum statur, an sciuerit, vel ignorauerit.*

12 *Statur iurameto forensis transeuntis per aliquem locum collectam non soluentis, si iurat ignorare statutum.*

13 *Ignorantia probatur per iuramentum, nisi in contrarium probatio appareat.*

14 *Quādo lex, seu statutū dicit quòd stetur dicto, vel iuramento alicuius pro plena probatione tunc in contrarium non admittitur probatio.*

15 *Probatio qualis debet esse contra forēsem, ad hoc, vt incidat in pœnam statuti.*

16 *Quando propter timorem iustum inimicorum quis excessit fines cōmittatus, seu districtus fugiendo, in pœnam non incidit.*

17 *Occidens aliquem ad sui defensam propter iustam causam timoris non punitur.*

18 *Extrahens causa sui victus, vel suæ familiæ, non incidit in pœnam.*
Quid si extrahit farinam.

19 *An extrahens hordeum, incidat in pœnam.*

20 *Quid si extrahit pro victu suæ familiæ, & mutato proposito, & animo vendidit.*
Quid si vendidit quod supererat, obligatione sua completa.

21 *Deprehensus in itinere quasi in confinibus, & dicat se pœnitere portare illas res vetitas, an excusetur à pœna.*

22 *Inuentus in via cum equo portare res vetitas an debeat puniri.*

23 *Repertus in limine territorij, seu in cōfinibus ciuitatis vt vix negare sufficiat, an puniatur*

24 *Repertus in via non recta, nec consueta portare res vetitas, ita quòd est suspectus, quòd extrahere velit, tenetur.*

25 *Si alicui est data licētia extrahēdi res vetitas sine præfinitione tpis, an duret perpetuum.*

26 *An licētia data per iudicem extrahēdi dictas res vetitas, excuset à pœna.*

27 *Stāte statuto, quòd nullus forēsis emat, vel extrahat res extra territorium, si emit, amperdat pretium.*

d En la tierra, d De istis rebus non portandis contra deuentū, vide singula. per Gand. in tract. maleficiorum, in parte. De rebus non porta. contra deuētum. vbi in principio quærit, q̄ si statuto ciuitatis cauetur, q̄ nullus de districtu, vel ciuitate extrahat bladum, aurum, triticum, vel carnes, vel qd simile sub pœna amissionis rerū, quæ portarentur, & equi & plaustri, & bobū, super quibus portarentur, accidit †, q̄ portantur res illicitæ, & res licitæ: nunquid omnes illæ res sint deperditæ? Et dicit q̄ solummodo res illicitæ sunt publicandæ, vt. ff. de aqua quotidi. estiu. l. prima. §. Trebatius. idem tenet Bart. in l. cotem. §. dñs. ff. de publica. & vectigal. & in. l. si Publicanus. §. d rebus. ff. eod. idem tenet Ange. in. l. vsuras. ff. de vsuris. & Bal. in. l. cùm proponas. C. nauti. q̄ feno. * Tamen statutum seu consuetudo disponere potest & valet de iure vt licitum propter illicitum confiscetur, quia ista pœna non tantū imponitur personæ pro re quam pro auaritia præcipiti & audacia vt tenet Peregrina. in parte vectigal. q. 5. in. glossa. perdit in principio. * Et Gandi. vbi supra quoq; dicit, q̄ si lege, vel statuto cauetur, q̄ portās aurū, argētū, monetam, vel sal extra regnū, vel extra territorium puniatur certa pœna: & nihilominus currus & boues, & equi, super quo portantur, publicētur, q̄ si equi vel

2 vel boues †, fuerint alterius, & ignorantis, non debent publicari. tenet hoc Montal. in gl. ord. regali. in parte, extrahens. allegando. l. 1. C. de eunuchi. & l. 5. ff. de publica. & vectiga. arg. in. l. 1. C. vt nemo priua. & ibi glo. & l. quicunq;. C. de seruis fugiti. §.

minorum. idē tenet Pla. in. l. 1. C. de seruitori. mili. libr. 12.

en la tierra d de su corregimiento y

nu. 4. ¶ Tñ dicit, q̄ Saly. dubitat de hoc in dict. l. 1. C. vt nemo priua. fateturtñ, q̄ tenetur portās ad æstimationē. Idem tenet Bal. in dict. l. cùm q̄ ponas. nu. 5. dicēdo, q̄ ille, propter cuius culpas res alterius cōfiscantur, tenetur domino ad interesse, per. l. fi. in fine. ff. de pigno. actio. & per alia iura, vt ibi per eum. ¶ Et vide Alex. in dicta. l. 1. C. vt nemo priui. nu. 3. vbi tenet idem, scilicet, q̄ talis animal alterius ignorantis non publicatur. vt gl. & ibi Bart. in. l. fi. quæ incipit. iubemus. C. de nauisnō excusan. lib. 11. Dicit tamē Alex. qd subdit eleganter Io. Butri. ibi q̄ ille, qui portat, tenebitur fisco ad æstimationem animalis. arg. gl. in. d. l. 1. C. vt nemo priua. & arg. in. l. quicunque. versi. quid si ad prædicta. C. de seruis fugi. facit secundùm Sal. lege prima. C. de falsa mone. quam opinio. Alex. credo verā. ¶ Cui nō obstat dictum Saly. & Bal. q̄ ille, propter cuius culpā res alterius confiscantur, ad interesse teneatur domino: quia procedit, quando lex, vel statutū dicit quod confiscantur, licet non sint res portā tis, sed alienæ: & quando domino ignorante res vetitas portat, tunc tenetur ad interesse parti, seu domino. Sed quando lex, vel statutum hoc non dictat, res ignorantis non confiscantur, sed portator tenetur fisco ad æstimationem secundùm Alex. vbi suprà, & est vera concordia. ¶ Et facit in simili quod tenet Bartolus in lege frauda ti. ff. eodem de publi. & vectigal. vbi si soci⁹ portauit rem communem contra deuentum, perdit partem suam tantùm. quod intelligit Bertachi. de Firmi. in tractatu gabella. in nona parte. nu. 34. tomo sexto. tracta. fol. 78. si socius fuit in scius, secus si fuit sciens. ¶ Et istud meum intellectum postea inueni per Bertachi. de Firmi. in tractatu. gabel. in nona parte. quinta columna. quæstione nona. dicendo, quòd si est statutum prohibens exactionem farinæ, vel mercis sine solutione gabellæ sub pœna confiscationis rerum, & mulorum, vel currus, etiam si sint alienę quòd dominus bestiarū, vel currus fuerit sciens, confiscantur, aliàs secus, nisi statutum, vel cōsuetudo sit, quòd etiam alienæ bestiæ confiscentur cum mercibus portatis in fraudem gabellarum, quia tunc etiam in alienis statutum, vel consuetudo seruatur. Sed domino bestiarum succurritur contra portatorem, vel mittentem bestias cum mercibus contra deuentum per dictam legem finalem. ff. de pignora. actio. & facit quod tenet Paulus de Cast. in. d. l. iubem⁹. C. de sacrosanct. eccles. ¶ Et tenet in expresso Angelus in additione ad Bartolum in dicta lege finali. C. de nauis non excusa. vbi ait, quòd facit illa lex in argument. ad statutum quòd si pro rebus immissis in ciuitate non fuerit solutum pedagium, quòd omnes res debeant confiscari, quòd si mulio super mulum suum res meas portabat, & fraudauit, & non soluit pedagium, res meæ non publicantur, sed ipse mulio præstabit quantum res meæ valent. & sic dicit idem quod Alexand. licet Alexand. Ang. non allegauit. ¶ Et vide eundem Paulum de Castro. in lege colonus. §. nauē. ff. locati. vbi idem tenet dicendo, quòd domin⁹ muli potest impedire venditionem, quia non d bet sibi nocere delictum conductoris, & ille qui ducebat, debet soluere fisco æstimationem muli, & mulus restitui domino. Tamen si de cōsuetudine seruaretur contrarium, quod talis mulus perdatur, & domino non restituatur, poterit dominus muli recuperare â conductore, cuius culpa perditum est, vt dicit notare Bar. in dict. l. cotem. §. dominus. hoc verum, si ignoranter cōduxit mulum ad portandum istas res vetitas, secus si scienter, quia tunc perdit eum, & non habet actionem contra conductorem. tenet Gandi. in dict. tit. de rebus portan. contra deuentum. nu. 2. ¶ Quoq; est notandum, q̄ si famulus † alicui⁹ transit mercancias domini absq; soluendo pedagium, non propterea mercātiæ domini debent confiscari. tenet Guido papa. singula. 21. allegando dōcto. in dicta lege prima. C. de seruis exportant. ¶ Et adde, q̄ in solutiōe ista pedagij, seu gabellæ gabellarius vnius territorij stans in confinibus, debet exigere pedagiū antea quam mercator exeat de territorio suo, & intret in territorium vicinū, sicut dicitur in simili de nauta passagerio, quia anteaquā cum phasello transuehat viatorē in aliud litus fluminis vel maris potest petere sibi solui mercedem passus, vel transfretationis secundùm Bal. & Flori. in lege venditor. §. si constat. ff. comuni præd. & ita seruat vsus secundùm Bertachi. in tracta. gabella. in sexta parte. nume. 14. in fine tomo sexto. tractat. foli. 60.

3

1

4 ¶ Item nota, quòd licet res incidat in † commissum, non tamen debitor tenetur de casu fortuito, nec de culpa leui, vel leuissima. Ideò si quis portat frumentum, vel res vetitas extrahit, & in itinere obuiauit piratis, & derobarunt eum non

tenetur fisco ad æstimationem rerum vetitarũ. quod est notandum secundùm Montaluum in dict. glossa ordina. in parte, extrahens à regno. & dicit, quòd probatur in lege secunda. C. de vectiga. & commi. & ibi Baldus in terminis. ¶Sed circa istum textum pone, quòd duo homines diuerso tempore † extraxerunt aurum, argentũ vel frumentum, vel alias res vetitas extra regnũ vel comitatum, seu districtum, & territorium super eodem mulo, vel super eadem bestia, vtrum quilibet debebit perdere vnum mulum, seu vnã bestiam? Dic quòd si primus soluit mulum, alius liberatur. Secus si primus soluit æstimationem muli, quia secundus ad mulum tenetur. vt tenet Paulus de Castro & Bartolus in lege meuius. §. duobus. ff. de lega. secundo. numero. 23. vbi per eos.

¶Vbi quoque tenet, quòd si vno statuto cauetur, quòd si quis portauerit monetam, vel bladum extra regnum, seu comitatum, perdat animal, super quo portaretur, & condemnetur in decimam, & alio statuto cauetur, quòd in omnibus maleficijs de nocte pœnæ duplicentur & quidam super mulum extraxit frumentum, vel aurum de nocte, q̃ non teneatur ad duos mulos sed tantummodo ad vnum, ne duæ causæ lucratiuæ concurrant, nec distinguit vtrũ primo soluit rem, vel æstimationem, cum hoc sit debitum ab eadẽ persona. vt in. l. huiusmodi. §. primo. ff. de lega. primo. Et idem si aliquis pluries cũ eodem mulo, vel asello extraxerit res vetitas, non debet perdere pluries animal. vt Bart. ibi & Bertachi. in tract. gabella. in. 9. parte. nu. 30. tomo. 6. tracta. folio. 72. quia in speciebus non cadit duplicatio pœnæ, vt ibi. & in nu. 31. & in. l. Lucius. §. impuberem. ff. de leg. 2. & in. l. fideicommis. §. si quis decem. ff. de lega. 3. & Bal. in. l. prima. vlti. col. C. de senten. quæ sine cert. quã profe. Bal. & Imol. in. l. ex facto. §. primo. ff. de vulgar. & pupil. ¶Et per istum dictum Barto. pluries iudica-
6 ui, q̃ si aliquis † cũ vno ense plura delicta fecit, tã tummodo vnum ensem perdere debet, & non plures. ¶Præterea circa istum tex. ponitur, q̃ est statutum, seu lex, prout hic, q̃ de regno, seu districtu non portarentur istę res, vel alias res sub
7 pœna amisionis earum, & bestiarum: quidam † forensis repertus est portare rem cõtra formam legis, vel statuti, an incidat in pœnã. Hanc quæstionem altercat Gandi. in dicto titulo de rebus por. contra deuen. nu. 7. & dicit, q̃ forensis modò fuerit sciens, modò ignorauerit statutũ perdit res, sed si ignorauerit, excusatur ab alia pœna sed si sciuit statutũ, tũc etiã in alia pœna punit. Quæ ignorãtia statutorũ præsumitur in dubio, secus in alijs prohibitis à iure cõmuni secũdum eundem ibi. quod sequitur Alex. in consi. 86. in 4. li. nu. 6. allegando Bal. in. l. ius ciuile. in fin. ff. de iusti. & iure. & in. l. 1. ff. de legi. vbi concludit, q̃ si forensis committit id, quod erat tãtummodo delictũ ex forma statuti ciuitatis, talis forensis habens ignorãtiam dicti statuti, excusatur, si ibi in loco statuti non traxit magnam morã. vt in cap. primo. de constitu. in. 6. & in. l. fin. ff. pro sono. ideo non est puniẽdus, Si tale nõ erat prohibitum communiter per alias ciuitates. vt notat Ioan. Andre. in cap. vt animarum periculis. de constitu. in. 6. in nouella. Facit. l. fi. ff. de decreti. ab ordi. faci. vi. Paul. de Cast. consil. 148. & Specul. in tit. de cõstitu. versi. 2. doct. in. c. canonum statuta. de constitu. vbi maria, & mõtes colliges. ¶Et scientia probatur contra eum, quando erat homo, qui sæpe, & continuè ibi conuersabatur, vel vtebatur, quia non est verisimile eum hoc ignorasse: quia ad aliquem obligandum scientia & supina ignorantia æquiparantur. l. iubemus. ff. de liber. causa & in. l. octabi. ff. vnde cognati. & quia scire debuit, q̃ omnes de ciuitate sciebãt vt in. l. regula. §. sed facti. ff. de iuris & facti ignorant. ¶Sed si est de loco remoto, ita q̃ iustè, q̃ babiliter potuit ignorare, non punitur secundùm Marti. de Fano. & Ioa. de Lar. quos sequitur Gãdinus vbi suprà. quę opinio mihi videtur, & pro ea facit, quod tenet Hippoly. de Marsi. in repeti. l. fi. ff. de iuri. om. iudi. nu. 81. allegando Bar. in lege cunctos populos. in. 5. col. C. de summa tri. & inde catholi. vbi distinguit. ¶Aut illud, quod commisit forensis in hac ciuitate, est delictum de iure communi, & punitur secundum statuta huius ciuitatis. ad quod allegat authen. si qua in prouincia. C. vbi de crim. agi opor. & alia iura. ¶Aut non erat delictum de iure communi, & tũc aut ille forensis ibi tantam moram traxit q̃ verisimiliter debet scire tale statutum, & tunc idem. s. quòd obligatur tali statuto. pro quo adducit. l. 2. & quod ibi in gl. vlti. notatur. C. vbi de cri. agi opor. ¶Aut ibi non traxit tantam moram, & tunc aut illud factum erat communiter per omnes ciuitates prohibitum, vt putà, non extrahere frumentum extra territorium, quod est communiter prohibitum per totam Italiam licet in nostro regno Castellę contrarium disponatur per legem tertiam. tit. 9. lib. 6. in ord. regã. isto casu quando scit esse communiter prohibitum, non licet allegare talem ignorãtiam, seu excusationem. allegat. l. fi. §. licet aliquis. ff. de publi. ¶Aut est tale quid, quod non est ita generaliter prohibitum, & tunc non tenetur, nisi fuerit sciens, vt in dicta lege fi. ff. de decreti. ab ordi. faci. &

ci. & dicit, q̃ de hoc est tex. in dicto capi. vt animarum periculis. vbi ignorãs non tenetur, quia ignorans non videtur actum gerere, & qui ignorat, non habet voluntatem. vt Paul. de Castro in lege legitimam. ff. de peti. hæredi. nisi ignorãtia fuerit crassa, & supina, & ita resident Bart. in dicta lege cunctos populos. circa hanc dubitationẽ. Quam distinctionem sequitur ibi Fulgo. & Petrus de Anchara. in dicto cap. canonum statuta. 12. quæst. & in cap. 2. de constit. in. 6. gl. in capi. à nobis. el primero. & ibi Anto. de Butri. de sent. excõ. idem tenet Ioan. de Imol. in cap. cognoscẽtes. de constitu. in. 6. & in cap. fi. 4. column. eod. tit. Specula. in dicto tit. de constitu. versi. quid si extraneus. Et licet aliqui doctores teneant contra distinctionem Bar. prout tenet Ias. in dicta lege cunctos populos. nu. 69. tamen opinio, & distinctio Bar. est communior, & equior, & estmagis ratione munita secundùm Hippoly. de Marsi. in dicta lege. fi. ff. de iuri. om. iudi. quam tene, & vide. ¶Et adde, q̃ ea, quæ dicta sunt in foren-
8 se, habent locum etiam in † ciue nouo. secũdùm Ias. in. d. l. cunctos populos. nu. 70. pro quo allegat tex. singula. in. l. qui cum vno. §. fi. ff. de re mili. sed dicit esse meliorem tex. in. l. qui commeatus. §. tyroni. ff. eod. tit. de re mili. & Rom. singula. 73. firmat Bal. in. l. data opera. col. 11. C. qui accusa. non pos. idẽ tenet Hip. de Mar. in. d. l. fi. ff. de iuri. om. iudi. nu. 84. & in. l. qui ignorãs. ff. ad l. Cornel. de falsis. nu. 23. vbi ciues nouelli cõtra uenientes statutis ciuitatis, excusantur, qa in eis præsumitur ignorantia per. d. §. tyroni. vbi parci
11 tur nouo militi tanquà iustè ignoranti leges militares. ¶Nota tamen perpetuò, q̃ forensis po-
9 test petere restitutionẽ † in integrũ aduersus statutum, quod ignorauerat probabiliter, & hoc ex clausula generali. si qua mihi iusta causa. ita tenet Ias. in. l. quandiu. C. qui admitti. in fine. dicendo, q̃ ista est decisio solẽnis Inno. & Io. And. & Anto. de Butri. in rub. de cõsuetu. & plenius Anto. de Butri. in. c. 2. de cõstitu. & Io. Fab. in. d. l. cunctos populos. 6. col. & Alex. in cõsil. 37. in 2. volu. incipiente, Viso, & optimè discusso processu. in. 8. col. & Fran. de Aretio. in consi. 11. qui incipit, procedendum est breuiter. in. 3. col. ad finem. ¶Et idẽ dic in minore, † quia licet minor extrahat res vetitas contra statutũ, nõ debet puniri. vt tenet Ludo. Roma. in singula. 808. qui est finalis. in ordine. & idẽ tenet Cremensis in sing. 29. vbi ait, q̃ si minor portat res, de quibus solui debet gabella, vel sit prohibitum statuto, q̃ nullus possit portare tales res, q̃ minor non cadit in commissum, quod dicit esse notandum. Idẽ tenet Bal. in. l. si ex causa. §. si in commissum. ff. de mino. & vi. eundem Bald. in tracta. statutorũ. in parte, frumentum. ¶Sed hoc intellige verũ, qñ statutum punit aliquid, quod de iure communi non est punitum, tunc enim minor non includitur in statuto, secus si punit. vt doct. suprà & vi. Sebasti. Sapi in addit. ad Abb. in. c. 2. de delictis puero. in. 1. additione. ¶Quoq; intelligerẽ (saluo meliori iudicio) nisi statuto caueretur, q̃ etiã minor in pœnã incurrat: quia statuta terrarum possunt ampliare, & diminuere tẽpus legitimæ ætatis, prout placet, quia non sunt minoris authoritatis statuta, quàm leges Lombardorum. tenet Bal. in. l. prima. ff. de minori. in fine. ¶Adde
10 q̃ statur iuramento portantis † res prohibitas, vel facientis contra statutum, an sciuerit, vel ignorauerit, tenet Montal. in glo. ordi. rega. in parte, custodes. dicens, q̃ si portauerit quis extra ciuitatem res per statutum prohibitas, perdit illas & illud, super quo portantur, licet sit receptum vel cõmodatũ, vel conductũ ad vecturã, nisi dñs curri, vel muli fuerit ignorãs, quæ ignorãtia præsumitur. vt Abb. in. c. sæpe. de restitut. spolia. 4. col. nu. 14. & idem Abb. in. c. veniẽs. de filijs presbyterorum. vbi in dubio præsumitur ignorãtia: & ille qui dicit scientiã, probare debet. & glo. in l. verius. ff. de probatio. & suo iuramento statur. vt in. l. prætor. ff. de edendo. §. sed si iusio. & in l. fi. §. licentia. C. de iure de liberã. vbi gl. dicit, q̃ hoc iuramentũ referri non potest. & tenet Ioan. de Pla. in. l. 1. C. de seruito. & occulta. eorũ. li. 12.
¶Et facit quod tenet Abb. in consilio. 35. in primo volu. nu. 2. in fine. vbi ait, † q̃ si forensis transierit per aliquem locum, & gabellam rerũ, vel mercium suarũ non soluerit propter quod incidit in commissum, iuuatur, si nec sciuisse ibi esse aliquod datium soluendũ, & tale iuramentum plenè probat ignorantiã suam. & hoc modo res suę non cadunt in cõmissum. allegat Abb. glos. singula. in cap. proposuisti. 28. distin. quod dictum Abb. dicit notabil. & lucrosum Hipp. de Marsi. in repeti. rub. de probatio. nu. 124. Et facit, quod tenet Martinus Lauden. in tracta. de fisco. quæstio. 231. tomo. 6. tract. folio quinto. vbi ait, quod statur iuramẽto portantis, qui dicit portare pro vsu suo, vt non soluat gabellã, per glo. in Cle. fi. de censi. Bal. in authẽ. habita. C. ne filius pro patre. quod dicit esse cõtra datiarios, & publicanos.
12 ¶Et q̃ ignorantia † tanquã dependens ab animo probetur per iuramẽtum, est tex. in. c. nulli. in fi. de electio. in. 6. & in. c. cũ in tua, qui matri. accusa. poss. & in. c. si vero. el. 2. de senten. excõ. c. pastoralis. de exceptio. & voluit glo. in. c. in letum. 34. quæstio. 2. glo. in. c. innotuit. de electione. & ibi. Abb. numer. secundo. & alios docto-

res relatos per Hippolytum vbi suprà quibus adde gl. Castelli. in lege secunda. in. ll. de Toro. in glo. pē. in fine. & glo. in cap. accedens. de crimi. fal. & Hippolytus. in lege si quis nec quæstio. ff. de quæstio. nume. 46. & in consilio. 51. & Alex. in. l. qui bona. §. si alieno nomine. ff. de dāno infecto. ¶ Sed supradicta intelligo vera, nisi probatio in contrariū appareat: qa licet ignorantia, vel scientia p̄betur per iuramentū, admittitur probatio in contrarium. tenet Bart. in. l. si cui. §. hisdem. ff. de accusa. & est glos. ordinaria. in cap. secundo. in verbo. effetata, de tempo. ordi. in. 6. tenet Iason. in lege prima. §. si absens. ff. si ex noxal. caus. agatur. nu. quinto. ¶ Quod dicit ibi. n.

13 sexto. limitari, † nisi lex, vel statutum diceret, quòd stetur dicto, vel iuramento alicuius proplenaria probatione, tunc non posset p̄bari contrariū, quia haberet vim præscriptionis iuris, & de iure. glo. est ad hoc singula. secundū eundem Ias. in Cle. prima. in glo. pē. in verbo, fecisse narramus. de probatio. per quam glo. ita dicit limitari Lodoui. Roma. in. l. si duo. ff. de adquirend. hæredi. & dicit mirabiliter intelligi, quando statutum diceret, q̄ haberetur pro plenaria probatione, tunc non admittitur probatio in contrarium, ita loquitur glo. p̄allegata, secus si statutum diceret, q̄ habeatur pro plena probatione, tunc possit probari cōtrarium. & ita limitat nouiter Alex. in consilio allegato ibi per Ias.

¶ Quoque limita vt per Bald. in ca. nulli. pen. col. de rescrip. vt non procedat, quando lex, vel statutum disponeret stare alicuius probationi, quia facit vt non admittatur probatio in contrarium. Secus si disponat, vt sufficiat ad probādū, quia tunc bene potest probari contrarium. Quę limitatio non placet Ias. vbi supra. nu. 7. vbi per eum. ¶ Et probatio contra forensem debet esse,

15 q̄ debet † probari, q̄ habebat conuersationem in dicta ciuitate, vel morā traxit in ea, q̄ verisimiliter debet scire tale statutum, vel illud factum communiter per omnes ciuitates, & villas regni erat prohibitum. secundùm Hyppol. de Marsi. vbi suprà. ¶ Sed iste tex. & similes, non habent

16 locum, quando aliquis † propter timorem iustū inimicorum excesit fines territorij, comitatus, seu distinctus fugiēdo, quia tunc non incidit in pœnam. tenet Ang. in. l. quod per tex. ibi. ff. de delicti edicto. & dicit concordare tex. in. l. Titius seruus. ff. de seruis exportan. ¶ Quia secun-

17 dùm Ang. ibi, quando aliquis ad sui † defensam interfecit aliquem propter iustam causam timoris, non est locum pœnę, quando posuisset se in discrimine vitæ fugiendo, maximè cùm non sit ratio, q̄ ille magis fugisset, quàm ille, qui eū fuisset insequutus, cùm homines conditionis æqualiter incedere præsumantur. vt in. l. continuus. ff. de verbo. obliga. §. cùm ita. & facit tex. in dict. lege quod. §. idem Celsus. ff. de ædili. edicto. ibi, non potest euadere. ¶ Item dicit Ang. in dict. le-

18 ge quod. q̄ fallit, q̄n portat, vel extrahit † causa sui victus, quia tunc prohibitus portare, vel extrahere granum, seu aurum, vel monetam extra ciuitatem, non incidit in pœnam, quatenus portat causa sui victus. tenet idē Ang. in. l. principalibus. ff. si certum peta. & est tex. expressus in lege. 23. tit. 9. lib. 6. in ord. regali. in fine. ibi. *Pueda sacar, y saque consigo la moneda de oro, o plata que oniere menester para el gasto continuo.* ¶ In tantum hoc procedit, q̄ si causa sui victus extrahat, & deinde mutato proposito vendat, non incidit in pœnam, tenet Pla. in lege. vnica. C. de imponen. lucra. discri. lib. 10. in fine. & vide infra nume. 20. & Bar. in. l. cętera. §. fi. ff. de lega. primo. 6. sed & si quis. & Ias. in. l. si quis nec causam. ff. si cert. peta. nu. 4. & melius tenet Ang. ē. in. l. 1. §. nō autem. ff. de exercito. vbi quoque dicit, q̄ standum iuramento suo an habuit bonum animum à principio. vide Alex. in consi. 7. in. 3. volu. in fin. & vide infra versi. & quoque standum suo iuramento. vbi de intellectu. sed tex. Facit in contrariū in lege. 5. tit. 7. Part. quinta. ibi, *Y no los vendiere.* ¶ Quoq; pōt extrahere non solùm causa sui victus, sed etiam causa suæ familiæ. glo. in. l. vniuersi. C. de vectiga. & commis. cōmendat eā Alex. in. l. fi. §. diuus ff. eo. tit. sequitur Bal. in lege cùm proponas. C. naut. q̄ fœnor. & faciunt notata per docto. in simili in lege, si ita stipulatus fuero. ff. de verbo. obliga. de quo vide. glo. & ibi Paul. de Castro. in lege. fi. §. quotiens. ff. eod. de vectiga. & commis. & in lege si Publicanus. §. primo. vi. dictam legē 5. tit. 7. Parti. 5. & glo. in authen. habita. C. ne filius pro patre. ¶ Sed hoc intellige, dūmodo non extrahat pro suo victu, vel necessitate plusquā egeat. vt tenet Ioa. de Plat. in lege eos qui. C. de aquæductu. lib. 11. nu. 2. loquendo in statuto disponente, vt nemo possit extra ciuitatem portare vinū nisi pro suo vsu, & aliquis, cui sufficiebāt quatuor dolia pro suo vsu, portauit viginti, q̄ totum amittit. ¶ Et quoque standum suo iuramento, an causa sui victus, vel vsus, vt dixi, vel negotiationis deferatur, scilicet, deferentis, nisi qualitas personæ dissuadeat, vel probatio de oppositosit in promptu. tenet Plate. in lege vnica. C. delicto rum custo. lib. 12. & Hippoly. de Marsi. singula. 86. & in repetit. rubricæ de probatio. nu. 145. & Bal. in. l. 3. C. naut. q̄ fœno. & gl. in Cle. fi. de cen si. quæ dicit iuramento probari, q̄ clericus portet res suas causa sui vsus, & familiæ suæ, nisi rerum,

rum, & personarū qualitas aliud suaderet. secundùm Cardi. ibi. in. 4. quæstio. & tenet Bertachi. in tracta. gabellarum. in. 8. quęstio. principali. in secundo membro. num. 4. tomo. 6. tract. * ¶ Sed quid si ciuitas prohibet exportare bladū extra districtum, an comprehendat forensem habentem agrum in districtu dictæ ciuitatis: & q̄ sic tenet Alberic. in rub. ff. de muneri. & honori. nu. 34. * ¶ Sed quid si cauetur, q̄ nullus extrahat à regno, seu ciuitate frumētum, & aliquis hordeū

19 † extraxit, an incidat in pœnam? Dic q̄ nō: quia appellatione frumenti, non continetur hordeū. Et si aliquis accusat de furto frumenti, si probat de hordei furto, non nocet. vt tenet. Angel. in. l. triticum. ff. de verbo. bliga. qua de speciali & p̄pria significatione, & simplici appellatione frumenti propter excellentiam intelligitur de grano, quo vtimur ad panem faciendum secundùm glo. in. l. frugem. ff. de verbo. signifi. & de isto intelligitur, si quis promitteret decem corbes frumenti secundum Bart. in. d. l. frugē. sequitur Io. de Plat. in. l. modios. C. de susceptori. & arca. lib. 10. nu. 1. ¶ Sed quid si extraxit farinam? Vide tu Gandi. in tract. malefi. in parte de rebus nō portandis contra debent. nu. 4. & gl. in. c. 1. supra eo. in glo. *De cuya mano.* & Bar. in. l. quæsitū. §. illud. ff. de lega. 3. & latè in proposito per Rotā. decisi. 834. in antiquis & q̄ incidat in pœnam extrahē do farinam, tenet Bart. in. d. l. quæsitum. §. illud. & sequitur Ang. in. §. cū exaliena. Institu. de rerum diui. nu. 3. & Plat. in. l. 1. C. de frumen. vrb. Constantinop. lib. 11. & Alber. in. 2. par. statu. q. 5. ¶ Et tenet latè Bertachi. in tracta. gabellarum. in. 8. parte. in. 2. membro. nu. 16. tomo. 6. tracta. fol. 65. Sed nō prohibetur portare panem coctum, nisi faceret in fraudem. vt Pla. in. d. l. 1. de frumē vrb. Constanti. C. in principio. ¶ Stante ergo ista. l. q̄ nullus extrahat res vetitas, nisi, p̄ victu

20 suo sub pœna, si aliquis † extraxit hoc animo, & eo extracto, mutabit animum, & vendidit, an incidat in pœnam? Dic q̄ non, vt suprà dixi in nu. 18. vbi de intellectu vt dixi tenere Ang. in. l. prima. §. non aut. ff. de exercito. actione. Facit tex. in. l. Cæsar. ff. de publica. & vectig. & in. l. senatus. ff. de cōtrahen. emptione. & l. cætera. §. fi. ff. de lega. primo. iurauit tamen, q̄ bonā mentem habuit à principio. vt in. l. fi. cum similib⁹. C. de iure deliberan. secundū Ang. & idem tenet Bertachi. in. d. tract. gabella. in. d. §. 8. parte principali. in. 2. membro. n. 2. 3. & 4. tomo. 6. tract. fol. 94. allegando Bar. & Ioan. de Porta. in. d. l. cætera. §. sed si parauerit. dū dicunt scholarem emētem frumentū pro toto anno, & postea pœnitentem & reuendentem illud, non teneri ad pœnam sta-

tuti prohibentis emi frumētum in platea causa reuendendi. quod dic verum. secundùm Barto. ibi si constat de primo proposito, aliàs ab initio præsumitur fuisse ementis propositum reuendendi, sicut postea fecit. vt in. l. prima. §. idem ef ficilius. ff. de exercito vbi per Guiller. de Cun. & ibi tenet Bald. in. §. nec autem. Quod tendit in fauorem illorum, qui obligantur ad macella, & pannificia reficienda. & complenda ciuitatū, villarum, & locorū huius regni Hispaniæ, quia tales carnifici possunt emere carnes viuas, & etiā sues ad reficiendum dicta macella, non tamen ad iterū vendendū, vt patet in leg. regni. * Quæ leges sunt reuocatę, seu suspensę per nostrum regem Philippum, vt patet eius prouisione Vallis Oleti. 7. de Iunio. 1558. tamen per eundem regem fuit validata en Madrid. anni. 64. incerta forma, scilicet, *que ninguna persona compre carnes viuas para las tornar a reuender en pie en las mismas ferias y mercados, y rastros contra la dicha pragmatica, y executeys en los que lo contrario hizieren las penas en ellas contenidas sin embargo del suspension de la dicha pragmatica.* * quòd si aliquid ex dictis carnibus, & rebus supersit completo tempore suæ obligationis, potefunt vendere sine pœna dictarum legum, & pragmaticarum, quæ prohibent triticum, carnes, & sues emantur ad iterum vendendum, quia initiū suæ primæ emptionis considerandum, & attendendum est, quæ fuit facta pro victu, & sustentatione ciuitatis, seu loci, atque illorum incolarum, & tenet doctor del Castillo in. l. prima Tauri. in glossa. *En los dichos lugares.* 9. columna. versiculo quod etiam facit ad ea quæ dicunt. * Et an de licentia iudicis potest quis ista prohibita emere, dic quòd non: quia vnde venditio rei inhibetur alicui propter publicam vtiliratem, quòd sicut priuata pactione non potest fieri venditio: ita nec authorita. iudicis tenet Bar. in. l. 2. C. de agrī col. & censitis. libr. vndecimo. & ibi plat. * Sed

21 quid si aliquis est deprehensus in itinere † quasi in confinibus, & dicit se pœnitere portare illas res vetitas, an excusetur à pœna? Dic q̄ est punięndus, sed nō pœna statuti, vt per Gandi. in d. tit. de rebus portan. contra decū. nu. 6. ¶ Ioan. And. in additio. ad Specul. iu tit. de cōstit. in additione, quæ est in medietatem, videtur meliùs loqui dicēdo. Aut enim iste inuentus fuit continuādo iter suum, vt exiret districtum, & allegatio pœnitētiæ patet falsa. Aut reuertebatur spōte, & tunc iuuari deberet per pœnitentiam. Aut repertus est quiescere in hospitio, vt in tugurio pro quiete sui, & animalium, non saluatur, ex quo de pœnitentia, quā asserit, nulla sunt iu-

ditia. & verbo ſtatuti in hoc ſunt ponderanda ſecundùm Ioan. Andr. q nota, & vide. & ſequitur addi tio. Bart. in. l. qui ea mente. ff. de furt. in finali additione. & dicit, q ſi quis inuentus fuerit reuertendo, quia pœnituit, debet mitius puniri. ¶ Item quæritur. ſi quis eſt inuentus † cum equo in via portare res vetitas, an debeat puniri? Gandi. vbi ſuprà in dicto titul. de rebus, porta. numer. 10. dicit, quòd ſic, quando confitetur, quòd ipſe portabat res illas extra, ſed ſi neget, & dicat ſe portare illas res ad molendinum. vel ad villam, & illa ſit via & iter ad molendinum, vel ad villam, & bene ſit hoc veriſimile, non punitur. Angelus tamen in lege ſi vehenda. ff. ad legem Rhodi. de iactu. dicit: quòd verba ſtatuti in hoc ſunt attendẽda. Nam ſi ſtatutum dicit, quòd ſi quis portauerit bladum. &c. Tunc intelligitur perfectè, & executiuè portabit, nec ſufficit, quòd inueniatur in itinere. vt in lege prima. ff. quod quiſque iur. ſecus ſi dicit ſi quis portabit bladum, vel inuentus fuerit portare, vel ſimilia, quod dicit eſſe notandum, & idem tenet Bal. in dicta lege cùm proponas. C. naut. q fœno. nu. 2. verſi. quidam dicunt. & in lege ſi fugitiui. C. de ſeruis fugiti. numer. 5. & in lege arboribus. ff. de vſufructu. quod ſequitur Franciſcus Lucanus, in tractatu. de fiſco. in quarta parte. num. 12. & 13 tomo ſexto. tractatu. foli. 15. & Vide Iaſ. in lege cui iuriſdictio. ff. de iur. omni. iud. in fine. vbi tenet allegando Bal. in capitul. concupiſcentia. in ſecunda. column. de conſtitu. quòd quando aliquid prohibetur in termino, intelligitur etiã prohibitũ in via, & ideò ſecundũ eundẽ Bal., phibitus ex forma ſtatuti deferre frumentum extra territorium ſub certa pœna, repertus in via poteſt puniri. quod dicit Iaſ. non videri verum. & dicit videndũ. Cy. & Bal. ibi. & ideo tene, q põderanda ſunt verba ſtatuti, vt dictũ eſt, & idem tenet Bal. in. l. cũ te. C. de dona. ante nup. in fine ¶ Idem tenent Bar. & Plat. in. l. qui fiſcales. C. đ nauicula. lib. 11. dicendo, q ſi qs reperiatur cũ ſarcina frumẽti, vel alijs rebus vetitis portari extra diſtrictũ in aliqua via non recta, & non conſueta, eſt ſuſpectus, q eas vellit portare contra deuẽtum. C. đ curſu pub. lib. 11. nam ex qualitate loci vbi inuenitur, præſumitur, & probatur contra eum. vt in. d. l. ſi. fugitiui. C. de ſerui. fugi. ¶ Vbi quoq; tenet Pla. q attẽdenda ſunt verba ſtatuti, aut loquantur per verba prẽteriti temporis, vt ſi quis portauerit bladũ extra diſtrictũ, tunc requiritur actus cõſummatus, nec ſufficit eſſe in fieri. vt in. d. l. arboribus. ff. de vſufru. §. de illo. dũ dicit. lupus exit ſyluã, non tamen exibit, punietur tunc extra ordinẽ in limine diſtrict⁹ portare repertus. l. 1. §. expilatores. ff. de effracto. ſi autẽ loquitur per verba præſentis temporis, vel prætériti imperfecti, putà, portantes bladum extra diſtrictũ, puniantur, tunc punientur pœna ſtatuti per. d. l. fugitiui. & ibi p Saly. & Bal. & vide Feli. in tracta. qñ cognatus puniatur. col. 4. fallen. 8. ¶ Et vi. d. Bertachi. in tracta. gabella. qui hoc ſingulariter altercat in. 9. parte principali. nu. 18. & 19. tomo. 6. tract. fol. 71. vbi idẽ tenet, dicendo, q inuẽtus portare res ꝓhibitas, & extrahi per viã non rectã, ſed inuſitatã, tenetur. vt Bal. in. l. 3. C. naut. fœno. & in. l. 1. col. 3. de ædilitio edicto. niſi quis iuſta cã motus, quis iuerit per viam inuſitatã, & nõ rectã, putà, ſi via erat ab aqs inundata, vel à latrũculis occupata, vel ab hoſtib⁹. ſecũ dũ Saly. in. d. l. 3. q đ eſt verũ, q tenetur, etiã ſi extractio nõdum ſit cõſumata, quia ſufficit eſſe repertum in via non recta, licet nondũ exierit de territorio. vt per Alberi. de Roſa. in tract. ſtatu. in. 2. parte. q. 3. & Bar. in. d. l. qui fiſcales. C. de naui. li. 11. ¶ Sed hoc intelligit. d. Bertachi. ſi ſtatutũ dicat de extrahente, ita, q loquatur per verbũ præſentis temporis, vel prætériti imperfecti, vt dictum eſt. Secus ſi per verba prætériti imperfecti, putà extraxerit, quia tunc ſtatutum non habet locũ, ſed requiritur actus perfectus, & conſummatus. ſecundum Bald. & Iacob. Butri. in. l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſcopis. & cleri. col. 2. & in d. l. ſi fugitiui. & idẽ tenet Bal. & Alex. in. l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de verbo. obliga. vbi etiam notãt, q dicitur proficiſci, qui arripit iter. ¶ Tamen eſt notãdum, q in iſto caſu eſt minor pœna imponenda. ſ. arbitraria, vt dictũ eſt ſcđm Bal. in. d. l. ſi quis non dicã rapere. & in. d. l. ſi fugitiui. videlicet dimidia pœna eius quę ab ſtatuto ſit impoſita pro actu conſummato, ſecũ dùm Bal. ſignantur in. d. l. 3. C. naut. q fœnor. ſed fuit originale dictũ Specul. quem Bal. non allegat in tit. de conſtitutio. §. 1. verſi. pone ergo ſtatutum nu. 8. in fine. & ibi dicit, q pœna debet mitigari. vt ſi pœna ſit dupli, ſimplũ amittat, ſi ſimpli, tunc medietatem. Et hanc doctrinã tradit etiam Saly. in. l. prima. verſi. ex prædictis infero. C. de rapt. virgi. quod dicit Bertachi. vbi ſuprà notandum perpetuò, quia pauci ſciunt, & eſt cotidianum. ¶ Sed ſi repertus in via non recta cũ rebus prohibitis confiteatur ſe velle extrahere pœna cõmittitur. vt dictũ eſt. & tenet. d. Bertachi. vbi ſuprà nu. 20. ¶ Et etiam conuincitur de fraude, ſi probatur per teſtes, quib⁹ ipſe dixit, ſe velle extrahere contra deuentum, vel per alias coniecturas ex qualitate perſonarũ, & rerum, ex arbitrio iudicis. quod dicit bene notandum Bertachi. ibi allegando Flori. in. d. l. arboribus. §. idem tracta. & ideò

& ideò dat cautelam ſecũdũ Bar. in. l. 1. C. de iti. cuſto. lib. 12. q volẽs portare frumentũ, vel alias res prohibitas vadat ad officiales, & eis notificet locum, ad quem iturus erit, & de extractione ac cuſari nõ poſſit. ¶ Idẽ dic q tenetur, ſi eſt reper-
23 tus in limine † territorij, ſeu in confinibus illius ciuitatis, vt vix ipſum negare ſufficit. vt in. l. q ſententiam. ff. de pœnis. & iudex, qui de hoc debet cognoſcere, debet circunſpicere qualitatem perſonæ, & attenta illa, vel molendinum. ad qđ dicit ire ſint vicinia vel non, ſecundum Gandi. vbi ſuprà. in. d. tit. de rebus portan. nu. 11. & Bal. in. d. l. qui fugitiui. nu. 4. & l. 42. §. 1. & 2. tit. 9. libr. 6. in ordi. rega. vbi probatur, q ſi intra vnam leucam, vel duas leucas quis deprehenditur iuxta alium territorium, præſumitur extrahere. Et
24 (vt dixi) idem tenetur, ſi reperiatur † cum argento, frumento, vel cum alijs rebus vetitis portare extra territorium in aliquavia non recta, nec cõſueta, quia eſt ſuſpectus, quod ea vellit extrahere extra territorium contra deuentum. facit. l. eos. in fine. ff. ad. l. Corne. de falſ. & tenet Mont. in gloſ. ordi. in parte, extrahens à regno. quem vide. & Hippol. de Marſil. in. l. de minore. ff. de quæſtio. nu. 29. allegando Bar. in. d. l. qui fiſcales C. de nauicula. lib. 11. & ſequitur Ioan. de Anna. in. c. ſignificauit. fi. col. de Iudæis. verſi. in contrarium. vbi dicit, q minor pœna imponitur, quam ſi portaſſet. vt Butri. & Bald. in. d. l. ſi fugitiui. C. de ſeru. fugi. ſed omnino dicit ponderanda eſſe verba ſtatuti & ſic remanet cum Angel. & Bald. ¶ Facit quod tenet Pla. in. l. præſidibus. C. de curſu publi. lib. 12. vbi ait q itinerantes non debent recedere à recta via publica conſueta, aliàs eſt præſumptio contra eos. quod dicit notari cõtra volentem portare bladum, oleum, & aliud prohibitum, vt ſit præſumptio contra eos, quòd cõtra deuentum portent. & ideò poſſunt arreſtari, donec excutiatur veritas.

¶ Et idem dicit eſſe in eo, qui ingreditur, vel egreditur ciuitatem aliunde, quàm per portam publicam, & conſuetam. vt in lege ſina. ff. de rerum diuiſi. Quod fallit in præſide ſuperiori, vel gubernatori, ſi aliquãdo per deuiam mittit, quia contra eum non eſt mala ſuſpicio, ſed q iuſta ratione & cauſa faciat. vt Plat. ibi per tex. ibi. ¶ Intantum habent locum ſupradicta, quæ extendũ tur contra eum, qui recedens de loco commiſſi maleficij, ſi non vadit per viam rectam conſuetã ſed per deuiã, eſt enim præſumptio contra eũ de maleficio commiſſo, vt ſit ſufficiens iuditium ad torturam ſimul cum alijs iudicijs, niſi ſubſit iuſta cauſa eundi. tenet dictus Platea. in lege ſi quis. C. cod. tit. de curſu publico.

¶ Sed quid ſi alicui eſt data licentia extrahendi
25 ſinẽ prẽfinitione † tẽporis, an duret perpetuum? Dic q non, ſed ſolummodo talis licentia data extrahendi res vetitas, durat per ſeptem dies: & ſi extrahit elapſis iſtis ſeptem diebus punitur. vt Bar. & Io. de Pla. in lege prima. C. de tractoribus. & ſtatu. libro. 12. ¶ Et adde, quòd ſi gabellarij portarum dederunt mihi licentiam exportãdi res vetitas extra ciuitatem & diſtrictum potero tradere mulioni literam licentiæ, in qua ego ſolus & non ipſe deſcriptus eſt, & illam licitè portauit ſine me. tenet Pla. per tex. ibi in lege parſi pium. C. de curſu publi. lib. 12. & Bar. in lege corpus. eod. titul. & Fran. Luca, in tracta. de fiſco. 4. parte. nu. 7. tomo. 6. tracta. folio. 15. ¶ Item nota, quòd ſi iudex, ſeu poteſtas, ſeu gabellarius, ſiue
26 Publicanus dedit licentiam † extrahendi cõtra talia ſtatuta, talis licentia non excuſat à pœna, ſicut nec poteſtas excuſatur. vt in lege. 1. C. de commeat. lib. 12. & ibi docto. & tenet Gandi. vbi ſupra. nu. 9. verſi. hoc tamen quæro. & poteſtas debet illi, cui dedit licentiam extrahendi reſtituere omne damnum. vt in. l. per hanc. §. non dã da. &. §. ſciant vero. C. de erogatio. milit. anno. lib. 12. & tenet Montal. in glo. ordi. in parte, pœna per ſententiam. Et q puniatur officialis, qui permittit apportari rem cõtra deuentum, tenet Bal. per. tex. ibi in lege mercatores. C. de cõmer. & mercato. & vide quæ latè poſui ſuprà in capi. primo. in glo. Salario. fi. col. & vide Parid. de Puteo. in tracta. ſyndicatus. in parte. licentia officia
28 lis. foli. 164. ¶ An ſtante tali lege, vel ſtatuto † q nullus forenſis poſſit emere, & extrahere extra territorium, an ſi emit, perdat talis forenſis pretium exburſatum? Dic quòd non vt eſt textus in lege prima. C. non licere habitatori metracomieloca ſua ad extranc. trãſfer. lib. 11. & tenet ſingulariter Bal. in lege fi. §. fi. nu. 2. C. communia. delega. & dicit, quòd poteſt retinere rẽemptam donec ei reſtituatur ſuum pretium. per tex. in. l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de conditi. indebitã quod ſequitur Fran. Cremen. in ſingul. 95. & Feli. in. c. cùm cauſa. de re iudicata. 9. col. Barb. in. c. audientiam. de rebus eccleſi. non alienan. in fin. Quod intelligo verum, niſi lex, ſeu ſtatutum dicat, q perdat pretium, quia tunc perdit vt Bal. in dicta lege fi. §. fin. C. cõmunia. de legatis. & facit tex. ibi. in quantum dicit, q habet actionem ad pretium. & facit quod tenet Bal. in lege tutor. §. curator. ff. de minori. vbi tenet, q reſciſſo cõtractu, pretium debet reſtitui ab illis, ad quos peruenit. ¶ Sed Innoc. in. c. ſi quis presbyterorũ. de rebus eccleſi. non alienam. dicit. q. d. §. fi. l. ſiduobus. eſt caſus ſpecialis, in quo emptor recuperat pretiũ,

pretium, re euicta. & Ang. ibi in dicto. §. fi. idem tenet regulariter contra: quia faciens contractũ à lege prohibitum, perdit pretiũ. vt tenet Pla. in l. nemo. C. de fundi. rei priua. & falti diui Dom. lib. 11. & idem Plat. in l. prima. nu. 2. C. de prædi. curia. sine decret. non alien. lib. 10. vbi tenet q̃ quãdo cõtractus est nullus à lege interdictus, emptor, possidens non lucrabitur fructus, & rẽ restituit emptori, & perdit pretiũ. & idem tenet Ang. in l. 1. C. d̃ præscrip. 30. vel 40. anno. dicendo, q̃ quãdo res aufertur ab emptore mercãte contra iura, nõ debet sibi restitui pretiũ. vide glos. in l. 3. C. q̃ metus caus. & Plat. in lege tẽperent. C. de vectib. & olobe. lib. 11. in fine. vbi tenet, q̃ qui mercatur contra legem, perdit pretium. & vide Ab. in dicto cap. cùm causa. de re iudi. in fine. nu. 17. & ibi Feli. & Io. Fab. in §. loca. Instit. de emptio. & venditio. Et non solùm perdit pretium solutum, sed etiam soluendum. vt Pla. in lege quemadmodũ. C. de agricol. & censi. lib. 11. & applicatur fisco, nec agit contra venditorem de euictione, nisi fuerit stipulatus. vt ibi quod fallit in casibus vt ibi per Plat. num. 11. & 14.

por ella hã sacado[e] moneda y cauallos fuera de nuestros reynos. Y en los q̃ hallaren que los ayan sacado, executen las penas contenidas en las leyes del ordenamiento de Toledo[f], y en las otras leyes se haze mencion. Y de las penas de los bienes de los culpados se de la quarta parte a quien lo denunciare, si pareciere que es verdad, y lo restante lo applique a quien las dichas leyes lo dan. Y faga pregonar esto en la tierra de su corregimiento. Y qualquiera que lo supiere, y no lo descubriere a la justicia, que incurra[g] por el mismo hecho en las penas que caen y incurren los que sacan moneda, o cauallos fuera del reyno sin nuestra licẽcia, contra el tenor y forma de las dichas leyes.

SVMMARIVM.

1 *Faciens transitum cum rebus vetitis per aliũ regnum, seu ciuitatem, non incidit in pœnam, si res vetita portari non sit de illo regno, seu ciuitate.*

[e] Y por ella han sacado.

Dũmodo moneta, & equi sint de isto regno Hi
1 spaniæ, quia si sunt de alio regno, & transitũ† faciũt per regnum illud ad alium, non incidit in pœnã. vt tenet Andre. de Isernia. in tit. quę sint regal. fi. col. in vsibus feudo. dicendo, q̃ si aliquis veniret de vltra mare, cũ equis & armis vadẽs Romã, & trãsiret per regnũ Siciliæ, vnde equi & arma nõ possunt extrahi sine regis mãdato, libere sine pœna tales equi d̃ vltra mare portati extrahebũtur sine regis mãdato, & ad hoc allegat text. in l. si quis post hac ca. de ædificijs priua. vbi dicit, q̃ & si quis nõ posit marmores de ciuitate adrus deducere, si tñ de vno rure ad aliud trãducere voluerit, poterit etiã per medium ciuitatis, put tenet Pal. Rub. in repeti. rubricæ d̃ donatio. §. 38. fo. 21. nu. 3. & tenet Saly. in. d. l. si qs post hãc quẽ vid. & ibi est gl. & gl. in. c. cùm apostolica. d̃ his, quæ fiũt à prælat. sine cõsen. capi. & per docto. in l. senatus. §. marcellus. ff. de legatis prim. Facit in simili q̃d tenet Bar. Ang. & Pau. d̃ Cast. in lege cætera. §. sed & si qs. ff. de legatis. 1. nu. 3. & 4. vbi ait. q̃ si est statutũ in ciuitate, q̃ null⁹ possit extrahere victualia d̃ territorio sub certa pœna, & aliqs facit trãsitũ p territoriũ alicuius ciuitatis ad aliud territoriũ cũ victualia nõ inciditin pœnã quia debet intelligi de illo, q̃ originaliter extraheret d̃ isto territorio, nõ defaciẽte trãsitũ. Et idẽ tenet Pau. de Cast. ibi. q̃ si est ordinatũ in ciuitate, q̃ pãni forẽses nõ mittantur in ciuitate sub certa pœna, d̃bet intelligi de illis, q̃ intromitterẽtur, vt ibi operarẽtur: sec⁹ si cũ illis faciãt trãsitũ ad aliũ locũ. q̃d nota, & vid. idẽ tenet Gãdi. in. d. tracta. malef. in parte, d̃ reb⁹ portã. cõtra d̃ uẽt. versi. sed pone statutũ est Cremonæ. n. 8. & 9. versic. sed quid si bladum ciuitatis, & Ioanne. de Imol. in capitulo primo de cleric. non resi. ¶ Quinimo Ioanne. de Imola in dicta lege. cætera. §. sed & si quis. extendit etiam si statutum diceret, quòd nemo possit portare, seu deferre fru-

re frumentum vel alias res vetitas per districtũ extra territorium: quia etiã illa verba non intelligerẽtur de blado, frumẽto, vel moneta, seu de equis, qui fuerunt portati de alia ciuitate ad locũ statuẽtiũ, vt ab alio cõduceretur. quia de portatiõe bladi ex tracti ab initio de alio loco nõ videtur interesse ciuitatis statuẽtiũ, put refert, & sequitur Alex. in consi. 86. in. 4. libr. n. 2. & 3. quẽ vid. ¶ Vbi quoque dicit de statuto Bononiæ, vt nullus cõducat sal ad ciuitatẽ, vel comitatũ, quia faceret præiudiciũ conductoribus datij salis, ad quos solum spectat vendere sal. quod debet intelligi de sale ibi remansuro, non de eo, qui facit transitum, quia tũc ratio cessat, quando sal conduceretur causa portandi ad alia loca, ergo debet cessare dispositio. vt in lege adigere. §. quanuis. ff. de iure patro. capi. cũ cessante. de appella. secundùm Alex. vbi suprà nu. tertio. & tenet singulariter Berthachi. in tractatu gabella. in octaua parte. in primo membro. numero secundo, tomo sexto tractatu. foli. 64. quem vide.

[f] De Toledo. f Quæ est lex. 23. titulo nono. libro sexto. in ordination. regali. cum alijs legibus eiusdem tituli.

SVMMARIVM.

1 *Non reuelans crimen punitur.*
2 *Quid de muliere pandente marito quòd ab aliquo viro requiritur vt adulterium committat*
¶ Et quid de castellano qui requiritur de prodictione. Et iudice qui est pars vult corrũpere.

[g] Incurra. g Et sic est casus, in quo non reuelans crimen, punitur† eadẽ
1 pœna. Alium habes in. l. quisquis. §. sanè. C. ad. l. Iulia maiesta. quia qui non detegit crimẽ commissum ab alio, cõscius est cũ illo. vt in. l. 2. C. de commer. & tenet Pla. in. l. 1. C. de priuileg. scholari. lib. 12. in fin. De quo vi. quæ posui in. c. 1. sub. prà eod. in gl. *Ni consentira.* versi. idẽ dico in nõ reuelãte de materia vi. Bar. & ibi Alexã. in. l. vtrũ. ff. ad. l. Põpe. de parri. Fel. in. c. quante. de sentẽ. excõ. quasi in fin. Ioa. de Anna. in rub. de his qui fili. occide. in fin. Anto. Fran. in additio. ad Abb. latè in. c. intimauit. de testi. in additione prima. quasi in medio. Philipp. Decius in regula. culpa caret. ff. de regul. iuris. Ange. in tracta. malefi. in parte. & ha tradito la tua patri. versic. q̃ crimen læsæ maiesta. nu. 10. & ibi August. in additio. Feli. in. c. de cætero. de re iudi. Bart. in. l. 1. §. occisorũ. ff. ad senat. consul. seleni. Dy. in. d. regula non est. sine culpa. de regul. iur. in. 6. Vi. text. expressum in. l. sciendum. ff. ad. l. Aquili. & ibi glossa. * Et. l. 2. titulo. 28. partit. 2. * ¶ Et vi. Guido papam singula. 504. §. quid si scias. vbi tenet q̃ si sciam, q̃ alius vult te interficere, non teneor tibi reuelare, nec punior, dum tamen aliàs non esset conscius, vel particips. l. prima. ff. ad. l. Pomp. de parr. &. l. sequenti & consueuit notari in. l. vt vim. ff. de iusti. & iur. & vi. Abb. & docto. in cap. Petrus. de homici. * Et in proposito reuelatiõis facit quod tenet Pau. in. l. si quis seruo. C. d̃ furt. nu. 2. quòd si vxor alicuius requiritur per aliquẽ vt adulterium committat quæ hoc marito pandet, & maritus vxori suæ iniungit quòd fingat aures se præbere & dari sibi tempus & horam vt ad suam domum veniat, & ob hoc culpã aliquã non incurrit quanuis ex post facto maritus hũc capiat & male tractaret quod dicit valde notandum Pala. Rub. in rep. c. §. 29. foli. 73. & idem inquit quando aliquis fortalicium habet in custodiam & requiritur de proditione potest dare aures & duplicem tractatum facere & non delinquit imo commendatus est, dummodo prius denuntiauerit domino castri. & idem dicit in iudice quando altera partium vult pecunia corrũpere: nam potest licitè aures præbere & ponere secretè testes qui audiant corruptionem & coram eis pecuniam recipere & postea partem castigare & sic de similibus causis habentibus similem rationem & similem equitatem secundum eund. *

Prætor. Cap. L II. finis.

Sequitur Cap. L III.

SVMMARIVM.

1 *Diuinare, est futura prædicare.*

Por venir.

a
1 POr venir. a Est enim diuinatio, velle Dei potestatem recipere ad futura præsciẽda†. vt est text. in. l. 1. tit. 23. Partit. 7. quæ est duplex. Vna, quæ fit per artem liberalem astrologię, & istanõ potest vetari peritis, quia ꝓcedit secũdum cursum naturalem planetarũ. Alia est auguriorũ, sortiũ, fictionum, & similia, & ista est prohibita, putà, quando diuinatio fit in terra, vel in aqua, in aere, in igne & in alijs rebus. vt in. d. l. Par. versic. la segunda. & excercentes, in regno habitare non debent, nec aliquis eos in domo sua recipere debet. vt ibi. & est text. singula. in. l. 3. in libro pragmat. folio. 2. vbi magis latè disponitur & vide infra.

Prætor. Caput. LIII.

SVMMARIVM.

1 *Diuinatio quid sit.*
2 *Sortilegium quid sit.*
3 *Omnis diuinatio, & omnis sors, & omis phantasia, est prohibita.*
4 *Diuinationes, an faciant iuditium.*

b
1 Adeuinos, b Quæ diuinatio ꝓprie est† indebita pronuntiatio futurorũ, qua ꝓnũtiatur indebito modo futura cũ inuocatiõe dæmonũ expressa, vel tacita. ¶ Diuinatio, aũt propriè loquẽdo semper in malũ sonat. c. nũquã. 1. q. 1. & omnis diuinatio proprie loquendo de ipsa qualitercũq; fiat, & quomodocũq; vocetur, est prohibita, & dãnata. 27. q. 2. per totũ in quibus omnibus expressè diabolus vocatur, vel ꝓter inuocationẽ nominis diabolus se occultè ingerit, & interponit ad pronũtiãdũ futura. Quædã, quæ omnibus sunt incognita. Et sunt decẽ species, in quibus omnib⁹, vel diabolus expressè vocatur, vel ꝓter inuocationẽ hominis se occultè diabol⁹ interponit, vel ingerit ad pronũtiãdũ futura quædã, quæ hominibus sunt ignota. ¶ Et sortilegiũ†, siue sors, idest quôd ars diuinandi, secundũ habitũ. Et isto modo differunt sicut magis coẽ, & minus coẽ, vel si cut species, & genus: quia sors, vel sortilegiũ, est quædã species diuinatiõis, & ipsa diuinatio est genus, & isto modo loquitur. c. illud. 26. q. 3. in fine. & illo modo loquendo dicimus, ꝙ omne sortilegiũ est diuinatio, sicut omnis homo est animal, sed nõ omnis diuinatio est sortilegiũ, sicut nõ omne animal est homo, quia sic asi n⁹ esset homo. Et sic patet, ꝙ sortilegiũ idem est qđ diuinatio. vnde quædã apostilla. 26 quæst. prima, dicit sortilegi. i. diuinatores, vel ꝙ sors, siue sortilegium est ars, qua proponuntur, vel pronuntiãtur futura. vt in. c. 1. in fin. 26. q. 1. ¶ Sed ista pronuntiatio futurorũ, quæ fit per sortes, vel sortilegia, non fit cum inuocatione dæmonum, vel cũ consilio, vel auxilio, sed fit ex quadam consyderatione eorum, que veniunt ex quibusdam, quę sunt ab hominibus seriosè, & secretè ad aliquid occultum inquirendum siue per proiectionem punctorum, quæ pertinent ad actum, seu ad sciẽtiam, vel artem geometriæ, siue per cõsyderationem figurarum, quæ fiunt ex plũbo liquefacto, & in aqua proiecto, siue ex quibusdam scedulis scriptis, siue non scriptis in occulto loco positis & consyderatur quã quis accipiat, & sic de multis alijs, quæ omnino sortes sunt & sortilegia vocantur, in quibus nulla est inuocatio, nec familiaritas cum dæmone, nec consilium, nec auxilium eius. de quibus habetur in titul. de sortileg. & in c. primo. 26. q. 2. ¶ Ex quibus apparet, ꝙ sortes, siue sortilegia non sonant in malum de sui natura nec prohibentur propter se, sed propter sequelã vt ibi notatur in glo. & nõ accipiũtur in malum vt tenet Federicus de Semni. consilio. 284. licet in fine consilij dicat, quòd hoc dicit sub correctione melius sentientis. quam distinctionem sequitur Ioann. de Anna. in. d. rubr. de sortil. i. columna versiculo vtrum autem & sic noster text. videtur facere differentiam inter sortilegia & diuinationes, in quantum dicit. A) *persona que dize cosas de por venir, y otras cosas semejantes.* & in quantum dicit, *O si son adeuinos.* quod accipitur in malum. ¶ Et omnis diuinatio†, & omnis sors, & omnis phantasia est prohibita, quia ad solum deum pertinet notitia, futurorum, vnde appetens talia, peccat non modicum quia

venir[a] o otras cosas semejãtes. O si son adeuinos[b]: y los que hallaren culpantes legos, los prendan los cuerpos, y tengan

3

quia vult videri similis deo, propter quod Lucifer à cælo cecidit, Adã paradisum amisit & pro hoc etiam facit per dæmonem fallatiam, illa dicitur curiositas humana, quando homines impedientes scire appetunt, ꝙ nulla eis ratione cõpetit inuestigare. vt in. c. nimirũ 26. q. 5. pẽ. col. vt Io. de Anna. in. c. fi. in fin. de sortile. & dicit tenere Hosti. in summa. Pro quo etiam facit ꝙ papa nõ sustinet, ꝙ aliquis attentet ea quę sibi reseruauit priuilegio speciali. vt in capi. 1. de transla. de quo per summã Syluestri. in parte: superstitio. & latissimè. 26. q. prima. & 26. q. 2. cum sequẽtibus causis: & singulariter per Bonifa. de Vital. in tract. male fi. in parte, de sortileg. & mathema. & vide Paulũ Grillandi. in tracta. de sortilegijs. ¶ Quinimo iste diuinationes† non faciunt iudiciũ ad torturã, nec probãt, vt tenet Angel. in. l. item apud labeonem. §. si quis astrolog⁹ ff. de iniurijs, & ideo dicit ꝙ iudices debent cauere ne errent, moti ex prædictis diuinationibus ad ponendum ad torturam. concordat. l. verbũ precibus. C. de falsis. & vide. Hipp. de Marsil. in sua practi. crimi. §. diligenter. nu. 181. vbi de hoc. & dicit, ꝙ licet talis diuinatio, non sufficiat ad torturam, sufficit ad faciendam inquisitionem. vt ibi per eum. & per Fran. Brun. in tracta. de iudicis & tortura. in. 4. charta. 2. column. versicul. quæro an diuinatio.

presos y castigue[c] los. Y si clerigos lo notifiquen a sus prelados y juezes

4

SVMMARIVM.

1 *Iudex secularis an potest procedere contra diuinatores.*
2 *Inquisitor hæreticæ prauitatis, an potest se intromittere de diuinatoribus, & sortilegijs.*
3 *Diuinatores, qua pœna puniuntur.*
4 *Salarium an detur pro incantationibus.*

c
1 Castiguen los. c Et sic iudex secularis† põt procedere contra diuinatores, & sortilegos. Idẽ tenet Abb. in. ca. cùm sit generale. de foro cõpe. n. 26. per tex. in. l. 3. C. de male. & mate. & per cap. rex debet. 23. q. 5. idẽ tenet Abb. in. c. 1. de sortilegijs. num. 3. vbi dicit, qa cũ sit crimẽ ecclesiasticũ vt in. c. contra idolorum. 26. q. 5. est locꝰ prævention inter iudicem ecclesiasticum & secularẽ, quia vtroq; iure hoc crimẽ est damnatum, & acerrime punitur per ius ciuile. vt Abb. in. d. ca. 1. nu. 3. quia non est merè crimen ecclesiasticũ. vt
2 ibi. ¶ Inquisitor autem hæreticæ† prauitatis de his sortilegijs, & diuinationibus intromittere se non potest. tex. est in. c. accusatus. §. sanè. de hæreti. libr. 6. sed suis iudicibus hoc relinquatur. vt sunt episcopi, & legati, & iudices seculares. secũdum Io. And. ibi. ¶ Quod intellige, nisi saperet hæresim manifestam. vt Abb. in. d. c. 1. de sortile. num. 4. & dicit, ꝙ sapit hæresim manifestã huiusmodi sortilegia, & diuinationes, quando consuluũtur dæmones, & spectantur eorũ respõsa, & fiũt eis preces & sacrificia, nã cõmittitur idololatria. Idem vbi fiunt cum hostia consecrata, seu rebaptizãdo aliquem. Secus autẽ vbi ista vel similia non occidunt. & idem tenet ibi Ioan. de Anna. finali col. in fine. ¶ Sed quid si dæmones inuocarentur, vt promouerent, putà, animũ mulieris ad impudititiã? Dic ꝙ licet istud sit grauissimũ peccatum in se, non tũ sapit hæresim, quia propriũ dęmonis est tẽtare creaturã, vt habetur in Euãgelio, Et accedens tẽtator. &c. vt patet in c. visis. 16. q. 2. vi. glo. in. d. c. accusatus. & sanctus Thom. secunda secundæ. q. 92. c. de superstitionibus. & idem tenet Iaſ. in. l. huiusmodi. §. fi. qui incipit. si is cui. ff. de lega. primo. vbi ait, ꝙ sortilegia simplicia, & imagines, quæ fiunt ad prouocandum morem mulierũ, & similia, licet sunt illicita, & ab eis sit abstinẽdũ, non tũ sapiũt hęresim manifestã, & sunt magis superstitiosa, quam hæretica, allegando Augusti. & S. Tho. & ideò inqsitor nõ debet se intromittere circa ea vt ibi Iaſ. nu. 13. & sic inquisitor non põt se intromittere, etiam si sapiat hæresim nõ manifestã, nec potest cognoscere an sapiat hæresim, qa iurisdictio est sibi tributa, existente illa qualitate notorietatis. scđm glos. in. d. c. accusatus. §. sanè & bene secundũ Abb. in. d. ca. primo. Secus dicit, si vellet cognoscere an sapiat manifestã hęresim. & ita dicit intelligendũ. c. fi. de officio delega. in. 6. quæ iura sunt contraria illi glo. in dict. c. accusatus. đ quo per Abb. in. c. si clericus laicũ. de foro cõpe tẽ. 7. col. & Feli. in. c. sup literis. col. 13. đ rescrip.
3 ¶ Sed qua pœna sunt puniẽdi† isti diuinatores & sortilegij, quia tex. hic dicit. *Castiguen los.* Dic ꝙ de iure Canonico si est peccatum occultũ, imponitur pœnitẽtia. 40. dierũ. vt in. d. c. 1. đ sortili si vero sit notoriũ, & eucharistia negatur. vt i. c. ꝓ deletiũe. de cõsecra. dist. 2. & infames sunt, & etiã qui ad eos cõcurrũt. vt in. c. quisquis. 2. q. 8. & c. testimoniũ. de testi. & si sit clericꝰ, deponẽdus est, & in monasterio detrudẽdus: si laicꝰ, excõmunicãdus, si renuit agere pœnitẽtiã, vt in. c.

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

nõ oportet.26.q.5.&.ca. si quis eps.& vltra istas pœnas potest eps, vel iudex istos falsos sortilegos,& diuinatores dehonestare, vt putà mitrando, vt sit in quibusdã locis, vel ponendo ad scalã cũ vituperio,& eiicere eos extra diœcesim. Vi. bonũ tex.in.c. epi. 26. q. 5. & qđ notatur in c. de beneficio. 32.q.1.prout tenet Abb. in.d.c.1.de sortilegijs.nu.2.& tenet Ludo.Rom.in sing.660.incipiente.tu scis. vbi quoq; dicit,q̃ possunt fustigari, cum ista pœna sit iuris ciuilis,& canonici,& de iure canonico puniũtur, dummodo non sint hæretici, pœna fustigationis, si est vilis persona: si aũt est nobilis, debet damnari persona perpetui carceris, & dicit esse tex. singula.& non alibi in.c. contra sortilegos, aliàs incipit contra idolorum.26.q.5. Et sic ego video,& ego aliquando iussi mulieres verberari cũ mitris, quia erant veneficę.i. *hechizeras*. ¶Sed secũdũ leges tales malefici,& diuinatores capite plecti debent. Et si ad domũ alterius accedãt, debent cremari. l. nullus.&.l.nemo.&.l. culpa.C. de maledi. ¶De iure huius regni Hispanię dicit lex.1.tit.4.lib.8.in ordi.reg.q̃ isti diuinatores,& malefici, puniantur pœnis legum Partitarũ. quę leges sunt in.7.Partit.tit.23. & ibi in.l.fi. dicitur q̃ isti malefici mori debent: & sic concordat cũ legibus iuris coĩs.& ibi Montal.dicit,q̃ est pœna decapitationis,& publicationis bonorũ. Sed crederem,q̃ qñ ex istis sortilegijs, & diuinationibus aliquis moritur,q̃ talis maleficus moriatur, vt dictũ est in.ll.Partit.& in dictis iurib⁹. Secus autem si non moritur, quia tunc debet verberari,& mitrari,& exulari. quod colligitur ex text. notabili in.l.si quis aliquid.§. qui abortionis.ff.de pœnis. probat tex.in.l.2.tit.23. Part.7. & facit tex.& ibi gl.in constitutio. Neapol.lib. 3.tit.70.cõstitutione vnica, quæ incipit, poculũ amatoriũ.*Et tex.in.l.4.tit.31.part.7.in fin.vbi verberatur, vel ponitur in pala seu furca ad spectaculum nudus ad solem vntus mę læ vt amuscis edatur aliqua ora die. *¶Sed nunquid sit licitum recipere † aliquid pro istis incantationibus? Vi. Bal.in.c.primo de officio iudicis.in fina libus verbis. vbi remittit se ad notata in.l. prima ff.de varijs cogni. sed theologi dicunt, q̃ nulla incantatio est licita. Tu vi. Ioa.de Anna.in rub.de magistris.col.2.versi. vtrum autẽ. vbi indistincte tenet, q̃ incantator non dicitur magister, seu medicus, ideo mercedem pro labore petere nõ possit. per dictam legem primam & ibi Bartol.ff.đ varijs extraor.cogni.*Tamen si est ad expellandas locustas, vel pulgõ a vineis, vel panibus, vel pro alia simili causa vtili bene potest recipere salarium de publico. vt est.l.3.titu.23.part.7.

ecclesiasticos, para que los castiguen[d].

SVMMARIVM.

1 *Clericus corã suo iudice debet conueniri.*
2 *Iudex laicus potest capere clericum delinquentem,& ducere ad episcopum.*

[d] Castiguẽ. [d] Quia clericus coram suo iudice,& sic coram suo epi
1 scopo † debet conueniri. vt in.c. primo. de foro competẽ. quia iudex secularis ecclesiasticas personas iudicare, vel cõdemnare nõ debet. vt in.c. nullus. eod. tit.& in.c.fi.& i.c. significasti. eod. tit.& vtrobiq; docto. etiã si clericus consentiat, vt ibi & tex. singula. in.c. clericum. 11.q.1. quę est
2 palea. ¶Sed bene põt iudex laicus capere † clericum delinquentẽ,& ducere, vel duci facere ad episcopũ. vt Bart. in.l.si quis seruitute. ff. de furt. allegat Innoc. in.ca. vt famæ. de sent. excõ.& tenet Paris de Put. in tracta. syndica. in parte clericus officialis. folio. 110. num. 4.& vide quæ dixi suprà. in cap. 47. in gl. O clerigo. in fine.

Prætorũ. Cap. LIII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Nuntius à ciuitate est mittendus, vel à maiori parte illorum de concilio,& solus potestas mittere non potest.*
2 *Ad ambasiatã,& procurationem potest quis compelli.*
3 *Ad consulendum pro ciuitate quis compellitur.*
4 *Ambasiatam quis non cogitur recipere, si est locus sibi suspectus, vel paratur sibi inimicitia.*
5 *Allegatione nemo põt se excusare, etiã si sint alij, ad quos primò tangit.*
6 *Officialis de nouo electus pro acceptando officio, potest cogi,& inuitus de domo extrahi.*
7 *Ambasiatam, vel procurationem recipiẽs pro republica, habet vacationem ab oneribus, si illam non procurauit.*

mensajero.

a 1 Mensajero. [a] Qui est mittẽdus à ciuitate,
1 † vel à maiori parte illorum de concilio,& potestas, seu rector ciuitatis vel loci non potest solus sua authoritate talẽ nũtium mittere sine expressa dliberatiõe cõsilij, vel maioris partis. vt tenet Ioann. de Plat. in.l. quid extraordinariũ. C. delegatio. li. 10. in fi. *Et in ista legatione digniores poti⁹ eligũtur: vnde salustius. in Iugurthino. legantur in Africa maiores natu homines nobiles amplius honoribus vsũ hoc & dictũ est. 42. ætatis, put tenet. Bar. Cepol. in tract. de impera. milita. diligen. in parte rõne. in fi. nu. 19. tomo. 5. tracta. foli. 208.* ¶Et qui nominatur, inuitus
2 † cõpellitur ad istã ambasiatã, si spõte non vult eã facere. vt tenet Bal. in.l. veluti. nu. 2. ff. de Iust.& iur. dicendo, q̃ si patria mãdat alicui ambasiatam, tenetur eã facere. vt in.l.si quis. C. de decũrio. lib. 10.& in.l.2.C. de præposi. agenti. in rebus lib. 12. vbi de hoc & idẽ tenet Bald. in.d. l. veluti.
3 esse, si † mandat alicui, q̃ consulat, quia tenetur cõsulere per dicta iura. nã est publicũ munus secundũ eundẽ. ¶Et q̃ ambasiator põt cogi ad recipiendã ambasiariã, tenet in expresso gl. cõmuniter ibi approbata per Bar. Plat.& Luc. de Pen.& Bal.& Ang. in.d.l.si quis decurio.& est text. in.l.sciendũ.§.si accusatio.&.§.ordine.ff. de legatio. licet contrarium teneat tex. in.l. curiales. C. eo. tit. de decurio. vbi dicit, q̃ potestas nõ põt cogere aliquẽ ciuem exire territoriũ ciuitatis: quia fallit, nisi ratione publicæ vtilitatis secũdũ Ioan. de Plat. ibi. ¶Sed si propter hoc paratur sibi inimicitia †, vel est sibi locus suspectus non cogitur
4 recipere. vt in.d.l.sciẽdũ.§.accusatio.& Ioan. de Pla. in.d.l.si qs decurio. n.1. ¶Et in tãtũ ab ista legatiõe, seu ambasita, & procuratione nemo põt
5 se excusare, etiã si sint † alij, ad quos primò tãgit, qa si legatio virũ talẽ requirit, tũc ordo non erit seruãdus, aliàs sic secũdum Pla. ibi nu. 2. per tex. in.d.l.sciẽdũ.§.ordine. ver. sed si legatio.& est gl. singula. in.c.qd ergo mirũ. 11.q.3. vbi ait, q̃ si episcop⁹ præcepit alicui, vt eat Romã, & iste se excusat, ideo, qa alij inueniũtur meliores, hæc excusatio nõ valet, quia in legationibus ordo nõ est seruãdus.& facit gl. i.c.fi.23.q.1.vbi quoq; dicit, q̃ si eps præcipit clerico Romã ire, p vtilitate suæ ecclesiæ, q̃ tenet obedire: & si se excusat, dicẽdo, q̃ mittat illũ, quiditior est illo, respondet ei eps, sicut Chr̃us respõdit Petro, Tu me sequere, & respõdit Petrus. Domine, hic aũt qd? (demõstrato Ioãne.)& dixit ei dñs. Quid ad te? sic eũ volo manere, tu sequere me.*Et tenet Greg. Lopez in.l. 16. ti. 13. par. 2. in gl. *en mandaderia*. vbi nõ excusat⁹ subditur allegatione dicẽs q̃ alij sunt magis idonei vel. priores eo, talis allegatio nõ est iusta quia ordo in legationibus nõ seruatur vt in.d.l.sciendũ.§.pe.ff. de lega. 3.*¶Et sic infert Ang. in.d.l.si
6 quis decurio. q̃ † quilibet officialis de nouo electus, p acceptãdo officio põt cogi, & inuitus de domo extrahi, vt in.l.ex domibus. C. eo.& vi.l. 8. ti. 23. par. 3.& l.si ad magistratũ. C. de decuri. li. 10.& Roma. sing. 185.& Bal. in.l. præsens. C. de spe. tuto.& gl. in.l. quãquã. C. de excu. tuto. Ange. de Aret. in.l.1.§.si qs tutor. ff. qñ appellã. sit. 1. col. vbi cõpellitur acceptare per multã,& bãnũ, & incarcerationẽ. ¶Itẽ nota, q̃ ille, qui recepit p
7 curationẽ †, vel ambasiatã pro republica, habet vacationẽ ab oneribus, nisi ille procurauerit illã ambasiatã. vt in.l. qui dataopera. ff. ex qbus caus. maio.& est text.& ibi Ang. in.§. itẽ tria. Insti. de satisda. tut.& tenet Roma. singu. 591. ¶Quinimo si aliqs casus acciderit in itinere, nõ cogitur respublica ei reficere damna, quia sibi debet imputari, ex quo p curauit. vt Bart. in.l. inter causas.§. non oĩa. ff. mãdati.& vi. Pla. in.l.1.C. de re mili. lib. 12. vbi si qs cũ licẽtia, p ficiscitur,& capitur à latronibus, vel inimicis sua culpa, vel negligẽtia, q̃ tẽpore captiuitatis nõ debet habere salariũ, nec dãna refici vide Abb. in.c. cui pro causa. de procu. ¶Et præsumitur affectanter & data opera causa reipublicæ abesse, si est in officio pauci valoris. tenet Ludoui. Roma. in dicto singula. 591. per tex. in lege spadonem.§.fi. ff. de excusatio. tut. quod dicit esse notandum & menti tenendum.

Prætorum. Caput. LIIII.

Item mandamos, que quãdo la tal ciudad villa, o lugar ouiere de embiar algun mensajero [a], o procurador a nos, o al nuestro consejo,

SVMMARIVM.

1 *Ab instructione, seu mandato quis non debet recedere, aliàs si aliquid agat vltra, etiam si bene gerat, est puniendus.*
2 *Ambasiator, seu procurator, qui vnà cũ negotijs ciuitatis sua negotia tractat, ã hẽat salariũ*
3 *Recipiens mandãtum, potest repetere expẽsas, quas fecit pro negotio sibi iniuncto.*
4 *An valeat statutum, quòd quilibet teneatur ire in legatione suis sumptibus.*

b Ha de hazer. b Idem tenet Barto. in.l.si quis.C. de decurio.lib.10.dicendo,q̃ ambasiatores debẽt portate literas,per quas appareat,q̃ de licẽtia,&mãdato suæ ciuitatis vadant.&idem tenet Bar.in.l. quotiens. C. de legatio.eo.li.in fin.à qua instructione,& mandato talis nuntius, vel procurator nõ debet recedere†, aliàs si aliquid agit vltra quã in mãdatis, etiã si bene gerat, est puniẽdus, vt est text. in.l.3.§.in bello. ff. de re milita. & tenet Ioann. de Pla.in.l.seruũ.C.de delato.lib.10. nu.1. versi. 2.nota.& tenet Barb.in.c.prudentiã.de offi.delegat.6.col.*Et qñ mittuntur isti nuntij seu ambaxiatores capitula ambaxiate semper debent ordinari in consilio cõi ciuitatis & ibi tractari cõiter non ergo soli decuriones poterunt ordinare ea nec etiam præses vt per Bald. in.l.si quod extra ordinẽ.C.de lega.& Pereg.in par.ambaxiator.*

¶Sed quid si talis ambasiator, vel procurator tractat negotia† sua in curia, vel in chancellaria, vel in alia parte, vbi mittitur, an repetat expẽsas, q̃ habebit salariũ, licet in consequentiã negotia domini, vel ciuitatis agat? Dic q̃ solum repetet salariũ,& expẽsas.quatenus fecisset pro negotio dũ taxat sibi iuncto,& nõ amplius.vt tenet Abb. in.c.cũ pro causa.de procu.nu.2.cõtrariũ vult tenere Bal.in.l.nõ verè.ff.ex quibus caus. maio.dicẽdo,q̃ põt in ambasiata etiã suam priuatã vtilitatẽ procurare,cuius contrariũ tenet ibi additio. Bal.dicẽdo,q̃ ambasiator debet vacare solũ circa expeditionẽ ambasiatæ,nõ circa alia sed glo. ibi tenet,q̃ inspici,& iudicari debet secundũ q̃ principalius intendebat & sic vult tenere idem quod Abb.vbi super. Vbi quoq; n.1.tenet, q̃ suscipiẽs spõte† mãdatũ, licet nil fuerit dictũ de expẽsis, põt postmodũ repetere expensas, quas fecit pro negotio sibi iuncto.& ibi in nu.5.vid.an si aliquis gesit negotia alicuius,habeat actionẽ mandati.*Et tex.in.l.qui proprio nomine.§.fi.ff. de procura.& vi.Bar.in.l.si vero. non remunerandi §.idem Marcellus.ff. mandati. vbi mandatarius põt agere vt sibi detur pecunia pro executione mandati necessario & idem Bart. in.l. ab alio.ff. de alim.& cibar.lega.nu.12.Et si priuatus intentat iuditium ad vtilitatem publicã siue clericus, ad vtilitatẽ ecclesiæ suæ expensę debent resici si bi à fisco vi.quæ dixi suprà.c.3. in gl. iurisdictiõ. nu. 31. & procurator repetit sumptus etiam si in causa succũbat. tex.in.l. etiam. C.mandati &.l. 25.tit.5.par.3.& facit quod tenet Bart.in.l.filius familias. ff. de donati.nu.7. vbi si præpositꝰ in aliqua societate cũ pleno mãdato aliqua iusta ratione motus facit expensas in honorem mercatorũ qui secum contrahunt, potest eas imputari societati & Peregr.in par.expensę.*

que traya por escripto, y peticion lo q̃ ha de hazerb, o procurar firmado del escriuano de concejo de la ciudad, o villa,o lugar. Y que el dicho escriuano de concejo assiente en el libro de concejo el dia, que el tal procurador, o mensajero partierec. Y que el dicho mensajero, o procurador el dia que llegare a nuestra corte presentad en el nr̃o cõsejo ante vno dellos nr̃os escriuanos de camara que en el reside el tal memorial. Y saque fe del dia que lo presentare. Y del dia q̃ fue despachadoe por q̃ por aquella le paguen

¶Et idẽ dicit de rectore ciuitatis, vel de alio, qui expendit de proprio patrimonio ad vtilitatẽ ciuitatis, vel ecclesiæ, q̃ põt illud repetere facit.c.quicũq;.12.q.4. & vid. ibi Bald.in.d.c. cùm pro causa.vbi facit quatuor casus in hoc.ſ.de mandato,iuxta mandatũ,contrà mandatũ,absq; mandato.vi.ibi per eũ: ¶ Attamen valet statutũ†, ordinatio, seu prouisio, q̃ quilibet teneatur ire in legatiõe suis sumptibus, & non communis, seu populi, & sic potest esse munus personale,& etiam patrimoniale,siue mistum.glo.est notabilis in.l.honor.§.1. ff. de muneri.& honor.& tenet Ioan.de Pla.in.d.l. si quis decurio.C.de decurio.libr.10.num.2.

SVMMARIVM.

1 *Ambasiatores,& procuratores debent portare literas,per quas appareat, quòd de licentia, & mandato ciuitatis vadunt.*

2 *Decurio, seu rector non debet patriam exire, etiam si pro ambasiata ad principẽ mittatur, nisi de licentia iudicis.*

3 *Decurio,seu rector non potest acceptare rectoriam extra ciuitatem,sine licentia.*

4 *Medici salariati non debent recedere de ciuitate absq; licentia priorum.*

c Partiere. c Nota text. q̃ ambasiatores, & procuratores,seu nuntij de

1 bẽt portare† literas,per quas appareat q̃ de licẽtia & mãdato suæ ciuitatis vadãt.vt est tex.& ibi Barto.

Bar.Bal.& Ang.& Plat.in.d.l.si quis decurio.C. de decurio.lib.10.& Ioan.de Plat.in.l.palatinos. C.de colla.fundo.fiscali.lib.11.ait,per tex.ibi, q̃ ambasiatori non creditur sine literis suæ ambasiæ,nisi sit vir nobilissimus. ¶Et vi.Bald.in.d.l.si quis ḋcurio,vbi dicit,q̃ procuratores, & ambasiatores ex tunc computãt tempus ad habendũ salarium, cũ sit eis præceptum de eundo, & q̃ stare debent in curia donec rex,vel papa det eis responsum & licentiam remanendi, & sic nõ debet quis patriã reuerti,nisi licẽtiatus ab eo,ad quem mittitur.i. finita ambasiata,responsione recepta, alioquin punitur,vt ibi. ¶Quinimo decurio.i. rector ciuitatis† nõ debet patriam exire,ꝛetiam si mittatur pro ambasiata ad principẽ siue destinetur causa rei publicæ propriæ.sillius ciuitatis,vnde mittitur,nisi de licẽtia sui iudicis.& debet portare scriptur̃a,qua contineatur eum licentiatũ,& eũ decurionem esse secundùm Bal.ibi per.l.si qua per calumniam.in fine.C.de episco.& cleri. ¶Et Angel.in.d.l.si quis decurio tenet, q̃ similiter talis decurio(qui regidor vocatur) nõ potest acceptare rectoriam extra ciuitatem sine licẽtia. vt tex. & ibi gl.in.l.dũ virũ.C.eo.de decurio. Quod facit contra istos regidores Hispaniæ,qui acceptãt rectorias.i.corregimenta, sine licentia ciuitatis, quia non possunt acceptare officium extra terminum suæ ciuitatis,ne publica vacillet vtilitas. vt dicit text.in.l.humilioribus. C. de suscep. & arca.lib.10.idẽ tenet Bart.& Plat.in.d.l.dũ in virum,vbi infert, q̃ priores, seu anciani ciuitatis non possunt acceptare aliquã signoriam. seu rectoriã extra suã ciuitatem.& idem dicit de omnibus cõsiliarijs curiæ.vt in.l.oẽs.C.eod.tit. nec debent acceptare, seu ire sine licentia superioris vt in dicta.l.si quis decurio.quod dicit Bart. esse menti tendum.Idẽ tenet tex.& ibi Ioan. de Pla. in lege omnes omnino.C.eo.ti.Ex quo põt sumi cautela secũdùm Ioan.de Plat.in. d.l.dum in virum, q̃ qñ quis est electus in potestatẽ alicuius loci inimici,vel exosi terræ electi,de quo est suspicio ne capiat ibi domesticitatẽ in damnũ suæ terræ,nam vt non valeat ad dictũ officiũ accedere est cautela, vt eligatur de prioribus ancianis, vel cõsiliarijs,& tunc non poterit per dictã legẽ. Quinimo sine hac cautela potest sibi interdici secundùm Plate.ibi,ne vadat ad dictum officium ex hac causa: quia ille locus non est amicus, nec conformis loco electi.& sic inter est reipublicæ ipsius electi,quòd non acceptet, sicut & aliàs ex iuxta causa potest interdici ciuibus, ne ad certam aliam terram accedant,ne suæ patriæ propalentur arcana.vt per Bar.in.l.relegatorum.§.interdicere. ff. de interdi. & relega.¶Idẽ dic de medicis, † quia medici salariati non debent recedere de ciuitate absque licentia priorum. secundum Baldum in dicta lege si quis decurio.

d Se presente. d Idẽ tenet tex. in leg. nemo. C. de re milita. libro.12.vbi quando aliquis miles mittitur ambasiator ad principem à suis numeris, vel tribunis, debet in continenti se præsentare viris illustribus,sub quorum regimine est,qui exposita causa legationis,faciant eũ habere responsum principis,& citum,idest,velocem remeandi licentiã. vi.ibi Plat.& Bartol.

SVMMARIVM.

1 *Nuntij,qui ad principem mittuntur,an debeãt recedere absque eius licentia.*

c Despachado. c Cõsiliarij,vel nũtij, vel ꝓcuratores ciuitatis, qui mittuntur ad principem, non debent redire,nec recedere absque licentia principis.vt in dicta lege si quis decurio.C.de decurio. libro.decimo.& dixi suprà.in gloss. quod intelligo,quando tendunt ad curiam ex mandato regis:quia si ex mandato ciuitatis mittuntur, non debent ad ciuitatem redire sine ipsius ciuitatis licentia.vt in lege nullus.& ibi per Bartolum. C. de officio. recto. prouinci.secundùm Platea. in dicta lege si quis decurio.

SVMMARIVM.

1 *Si nuntius, vel procurator stat plus in negotijs, quam expediat, non debet ei solui illud plus,imò si recipit, tenetur restituere.*

2 *Si nuntij,& ambasiatores infirmẽtur,debetur eis salarium. Et quid si derrobatur in via, an mittens teneatur ad emendationem damni.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 *Si procurator, nuntius, & ambasiator vadit per viam transuersam, & magis longam, vt maius salariũ habeat: non potest cõsequi illud. Et quid si vna die expediuit, quod erat expediendum duobus an salarium duplicetur.*

4 *Donatio facta nuntio, procuratori, vel accusatori, an adquiratur sibi, vel ciuitati.*

f **Salario.** f Quando isti nuntij, seu procuratores stant in negotijs, illud, quod expedit. Secus si stãt plusquam expediat
1 doloſẽ, & voluntate ſua, quia tunc nõ debet †eis ſolui illud plus, imò ſi receperunt, tenentur reſtituere expenſas ciuitati. tex. eſt in. l. & qui data opera. ff. ex quibus cauſ. maio. & ibi glo. & tenet ſumma Sylueſtri. in parte, abſens. vbi quoq; dicit, q̃ qui in officio modici valoris eſt abſens cauſa reipublicæ, præſumitur abſens affectatè, & data opera. arg. tex. ſingula. in. l. ſpadonẽ. §. fi. ff. de excuſatio tutor. * Et vi. Martin. Lauden. intracta. delega. maxi. princi. q. 35. tomo. 5. tracta. fol. 256. vbi inquit q̃ legatus prohibetur tractare negotia propria vel alia ex quibus abſtrahatur à legatioẽ & per hoc reipublicę vel ciuitati ſeu principi præiuditium infertur & ideo legatus non põt moram facere vel differre aliàs punitur quia ab ordine mouetur & extraordinariè puniturvt in. l. 1. & 2. §. 1. ff. delegatio. cætera autem omnia quæcunq; agere voluerit per quæ nec officium deſſeratur nec damnoſa mora contrahatur agere poteſt etiam nulla neceſsitate ſubſiſtente vt præſentit glo. in. l. legatus. in. 2. ſolutio. contrarij ad. l. 2. §. ſed ſi. ff. de iudi. hodie eſt diſpoſitum per noſtrum regem Philippum, in curijs. de Madrid anni. 1563. petitio. 120. loquens in decurionibus iuratis qui habent negotia propria, non veniant ad conſilium regalem nec ad cancellarias ſub pœna amiſsionis ſalarij cum otrotanto. fiſco applicando. * ¶ Sed ſi iſti nuntij, vel procuratores infirmantur †, debetur eis ſalarium & quoad reddire
2 poſſunt. tenet Bart. & dicit eſſe notandum, quia ſæpiſsimè occurrit. in. l. hic qui. §. tandiu. ff. ex quibus cauſ. maio. & vi. Pari. de Puteo. in tracta. ſyndica. in parte, iudex in officio. folio. 183. numero quinto. vbi ait, quòd ſi ambaſiator infirmatur in itinere, debet curari expenſis reipublicæ. Vide tu Abb. in dicto capitulo. cum pro cauſa. nnmero quarto. de procurato. vbi tenet contrarium, dicendo, q̃ procurator non recuperat extrinſecas expenſas factas in itinere, dum iret pro domino, vt putà expenſas in infirmitate, vel ſi incidit in latrones, & fuit derrobatus. & dicit eſſe text. in. l. inter cauſas. §. non omnia. ff. manda. & ibi Barto. quia hæc ſunt extrinſeca mandato, & potius ſunt imputanda caſu fortuito. quod dicit ſecus in duobus ſocijs. ¶ Sed pro concordia dic, quia licet non debeantur expenſæ infirmitatis, vt Abb. dicit maximè ſi ſunt magnæ, vt

ſu ſalario[f]. Y que ſi aſsi no lo lleuare, q̃ no le paguen ſalario algũo, ſopena q̃ los q̃lo libraren el dicho ſalario paguen el dicho ſalario de ſus caſas con el doblo para nueſtra camara. Y que ſi de otra manera truxere las peticiones, que no ſean recebidas, y que el dicho corregidor pague d̃ ſus bienes la coſta, que el dicho mẽſagero o procurador hiziere.

Bartolus. in leg. ſi cùm dotẽ. §. ſint autem. ff. ſolut. matrimo. & in. l. in rebus. ff. commodati. & docto. in capitu. primo. de cleric. ægrotant. tamẽ ſalariũ bene debetur, quia infirmus ſeruire intelligitur. glo. in dicto cap. primo de cleri. ægrotã. alia in capitu. ad audientiam. de cleri. non reſi. Et q̃ debeat habere ſalariũ. tenet Iaſ. in. l. diẽ furto. ff. de offic. aſſeſſo. numer. 38. & Barb. in capit. ſi propter ſterilitatem. delocato. columna nona. & idem tenet Ioann. de Anna. in capitul. quam ſit. de Iudeis. vbi quoq; ponit qd ſi duo ambaſiatores erant pro ſua ciuitate, vnus infirmatur, alius expectat eum in itinere, vtrum iſte expectans debet habere ſalarium. ¶ Et quòd talis procurator, ſeu nuntius, vel ambaſiator tẽpore infirmitatis habeat ſalarium, intellige, niſi iſte ambaſiator dederit cauſam ſuæ infirmitati. vide deciſionẽ cappellæ Toloſa. 360. vel ſi fuit infirmus magno tempore, ſi verò modico, Sec⁹, & hoc ſi magnam percipiebat pẽſionẽ, vel ſalariũ, Secus ſi modicam. vt per Innocen. in. c. ſæpe. de locato prout tenet. d. decilio Tolo. 360. quam vide. ¶ Sed quid ſi ambaſiator, ſeu nuntius derrobatu, an mittens teneatur ad emẽdam? vide Barto. in lege inter cauſas. §. non omnia. ff. manda. & melius, vbi ſingulariter diſtinguit in. l. ſi ſeruus cõmunis. §. quod verò ad mandati. ff. de furtis. & vide ſingulariter diſtinctionẽ Petri Antiboli. in tracta.

tracta. de muneribus. in. 3. parte. §. primo. nume. 40. tomo ſexto tra. folio. 30. ¶ Sed quid ſi iſte nũtius, vel ambaſiator vadit per viam tranſuerſam,
3 & magis †longam, vt habeat maius ſalariũ? Dic quòd illud plus non poteſt conſequi. ſecundùm Par. de Puteo. vbi ſuprà. & facit quod tenet Bartolus in lege qui fiſcales. C. de nauicula. librovn decimo. & idem dicit ſi vadit per viam non rectam propter timorem, quia non debet habere ſalarium pro via, quam fecit, ſed pro ea, quam facere debet facit. l. fina. C. eod. de nauicul. & l. ſecunda. §. penul. ff. ſi quis cautio. ¶ Et ſi pro quolibet miliari debet habere decem, tàm pro eundo quàm redeũdo, ſi in vna die expediuit quod erat expediendum in duobus, duplicatur ſalariũ ſecundum gloſſam. & Dy. in. l. eos. ff. de falſis. ſecundùm Pari. de Pute. vbi ſuprà. * Adde quòd ſi ſunt electi duo ambaſiatores ſeu nũntij & vnicui q̃ ſtatutum ſit ſalarium vno impedito vel mortuo ſalarium accreſcit alteri tenet Iaſ. in. l. vnica. C. quando non petentium partes. in fin. nu. 44. allegans Bar. in. l. cum vos in fin. C. deleg. lib. 10. & reputat notabile. * ¶ Sed quid ſi donatio eſt facta † ambaſiatori, vel procuratori, an acquiratur
4 ſibi, vel ciuitati? Bart. in. l. ſocium qui in eo. §. ſocius. ff. pro ſocio. tenet q̃ ambaſiatori adquiratur. de quo ibi per Alex. in additio. latè diſtinguẽtem. ſ. an talis donatio fuit facta contemplatiõe mittẽtium, vel ipſius ambaſiatoris, quod poteſt percipi ex qualitate doni. & vide Paul. de Caſtr. in. l. qui proprio nomine. §. procurator. ff. de procura. nu. 4. & Pal. Ruui. in repe. rubr. de dona. §. 45. fol. 25. nu. 6. vbi indiſtinctè tenet, q̃ cedit ambaſatori allegando Abb. in. c. poſtulatis. de conceſsi. præben. & Barto. in. l. ſi verò. §. Item quid. ff. ſolut. matr. & tu vi. Bal. in. l. manifeſtiſsimi. §. ſecundum in ſecunda. nume. 5. C. de furtis. vbi in diſtinctè tenet, q̃ in dubio nõ tenetur redere ciuitati. & facit ratio Bart. in. d. §. Item quicquid, quia donationes, quæ fiunt ab imperatore, videtur fieri contemplatione eius, cui dantur. vt in. l. cùm nulla. C. de bonis quæ libe. & inducit pro hoc. l. diuus. ff. de bonis damna. vbi patet quòd tales ambaſiatores conſueuerunt remunerari. * Et Bal. in. l. non cogendum. ff. de procura. vbi in dubio princeps videtur donaſſe ambaſiatoribus. * Et hic q̃ nullomodo debent reſtitui communi, niſi expreſſè fuerit eis datum, vt communi redderent. ſecundùm Barto. vbi ſuprà. & hanc opinionem Bartol. reperio ſequi & tenere Bald. in conſilio. 57. in primo libro. reiecta diſtinctione communi, an fuerit donatum contemplatione ciuitatis, vel ipſorum, vel habeat eos notos, vel ignotos, aut ſint congruentia eis, vel non: & dicit q̃ pro opinione Bart. eſt caſus in. d. l. ſociũ qui in eo. §. fin. & per illa iura, vt ibi per eum. & quia conſuetum eſt ſic fieri, & hoc potiſsimum inſpiciendum eſt. vt in. l. iuris gentium. §. pactorum. ff. de pactis. & quia etiam in honorem alterius datur alteri. vt in. l. cùm filius. §. pater. ff. delega. 2. & quia illud, quod donatur bene merito, non cenſetur contemplatione officij donatum ſed tanquam extraneo. vt notatur in authent. vn de ſi parens. C. de inofficioſa. teſta. & in. l. ſi donatione. C. de colla. de hoc putat Bal. in. d. cõſilio, nõ debeat fieri quæſtio inſpecto iure cõmuni, nec etiam inſpecta æquitate naturali, quia boni ſunt præmiandi. vt. C. de ſtatuis & imag. l. & virtutẽ. & in. l. prima. pnſt principium. ff. de iuſtiti. & iure. maximè à regibus, & nobilibus. vt. ff. de dona. l. Aquilius. & in hoc Bal. nil aliud dicit, niſi quia ita dicit ſe tenere. quem vide. & licet Bald. non dicat, iſtammet opinionem tenet. Cyn. in. d. l. manifeſtiſsimi. fina. colũ. verſic. 5. colligitur hic arg. quia ſecundùm eum ambaſiatores fuerunt liberæ perſonæ, & poterant ſibi acquirere & nunquam intelligitur alia perſona in huiuſmodi donatione niſi fuerit expreſſa. arg. tex. in. l. ita ſtipulatus. §. Griſogonus. in fine. ff. de verb. obliga. & quia, vt dictum eſt, ſic fieri ſolet. Et iſta ratio magis mouet ſecundum eum, quia præſumendum eſt ex eo, quod fieri ſolet per. d. l. iuris gentium. §. pactorum. & q̃ ambaſiatores non teneantur reſtituere ſibi donata illis, qui eos miſerunt, & dicuntur propria ipſorum ambaſiatorum, eſt communis opinio ſecundùm Alexã. in d. l. ſi verò. in. d. §. Item quicquid. licet de Bal. in d. conſilio. nullam faciat mentionem. & quia ſecundum eundem non videtur recipere tãquam ambaſiatorem, cùm mandatum ſuum ad hoc nõ extendatur. de quo per Angel. & Imol. in. l. ſi plures. §. in arrogato. ff. de vulgar. & pupil. quod eſt notandum pro iſtis procuratoribus, qui à ciuitatibus mittuntur ad curiam regis, quando vocantur ad dictas curias, quia cotidiè rex eis donat iura, ſeu habita ſancti Iacobi, vel ſimilia, quia ſunt ſua, & non ciuitatum. ¶ Imò ſi iſti nũtij pro lixo tempore pro republica laborem ſuſtulerũt remuneratio eſt tribuenda eis vt fructus laborũ præteritorum conſequantur. vt tenet Ioann. de Plat. in. l. finali. C. de decurio. libr. 10. in fine. * Et an ſit licitum ambaſiatori donari & ipſum recipere vi. ſuprà in. c. 30. in glo. *alegrias.*

Prætorũ. Cap. LIIII. finis.

Sequitur Caput. LV.

a LEer. [a] In quãtũ iſte text. dicit, q̃ iudex dũ in officio recipitur, debet facere legere capitula iſta, & copiã ipſorũ in libro cõcilijre manere, idẽ cauetur in prouiſionibus officiorũ, non ſeruatur, quia iam capitula iſta ſicut notoria, & ſcripta in corpore iuris, & quis non debet ignorare. vt per totũ titulum. C. & ff. de iuris & facti igno. & Iaſ. & docto. in. l. iuris. C. q̃ admitti.

b Guardar. [b] Vide tex. in. c. 1. ſupra eo. & ibi dixi in gloſſ. *Y cumplir todo lo dicho.*

SVMMARIVM.

1 *Iudices, & officiales, qui in principio ſuorum officiorum iurauerunt iuſtitiam administrare, & vtilia ciuitatis facere, non requiritur quòd iteratò iurent.*

2 *Iuramẽtũ de p̃terito obligat in rebus in futurũ faciendis ſub virtute iuramenti de præterito.*

c Que ſe juren. [c] Vide text. in. c. 1. ſupra eo. & ibi dixi in gl. *ſi gan juramento.* & in glo. *cumplir.* & in prooemio iſtorũ capitulorũ in fine. & ibi dixi in gloſſ. *Fagan juramento.* vbi latius. ¶ Et vltra ibi dicta dic

1 q̃ qũ rectores, iudices, & decuriones †, & alij habẽtes iuriſdictionẽ, & adminiſtrationem, qui in principio ſuorũ officiorũ iurauerunt iuſtitiã administrare, & vtilia ciuitatis facere, nõ requiritur iteratò, q̃ iurẽt, ſed ſufficit ſola præpoſitio ſcripturarũ ad memoriã præcedẽtis iuramẽti, ſicut in ep̃o, vt in auth. ſed iudex. C. de ep̃is & cleri. & hoc mõ põt ſaluari gl. in. l. 1. ff. de vẽtre inſpiciẽ. & c. fraternitatis. de frigi. ¶ Ex quo infertur, q̃

e iuramẽtũ † de præterito obligat in rebus in futurum faciendis ſub virtute iuramẽti de præterito præſtiti ſecundũ Ioã. de Pla. in. l. fi. quæ hæreditatis. C. de venden. rebus ciuita. lib. 11. nu. 3. quod dicit eſſe verũ, qñ iuramentũ fuit generale. vt ad futura extendi poſſit. Secus ſi ſit ſpeciale, ſuper obſeruantia vnius ſtatuti, quia tunc non extenditur ad futura ſtatuta. vt in. c. 1. de iure iuran.

Prætorum. Cap LV. finis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex non tenetur recipere ſucceſſorem in officio, ſi ante ſuum tempus finitũ ſucceſſor fuit de illo prouiſus.*

a DEl dia. [a] Iudex debet mittere ad conſilium regis fidẽ diei, in qua fuit receptus ad officium prætoriæ. Et rationẽ credo eſſe, vt iſta fide rex, ſeu ſenatores cõſilij ſciãt in quo tẽpore expirat officiũ, vt de illo alteri ꝓuideãt. vt tenet Amode. Iuſt. in tract. ſyndi. in parte inchoata &

1 formata fuit dicta inquiſitio. ¶ Quia ante † tp̃s finitũ nõ debet rex ꝓuidere alij de illo officio: & ſi ãte finitũ rex prouideat de illo officio alteri, nõ tenet recipere ſucceſſorẽ ad officiũ, q̃ talis ꝓuiſio, vel creatio ante dictum ſuũ tp̃s finitum ipſo iure nõ valet. vt tenet Bal. in. l. ſcire oportet. §. cõſequẽs. in fi. ff. de excu. tuto. vbi ad litrã ait, q̃ ſi officialis eſt creat⁹ ĩ aliquo officio & ante eũ dimiſſum vel remotũ, alius eſt creat⁹ loco ei⁹ ipſo iure nõ valet ei⁹ creatio. vide q̃ dixi in ca. 5. ſupra eo. in glo. 1. & ſic ad laudem Dei in Arce dñi Adradaillustris Antonij de la Cueua Abulenſis diœceſis finiui. 22. die Nouẽbris. anno. 1542 & ideo capita iudicũ ſyndicatus ſequuntur.

Prætorum.Caput.LV.

OTroſi, que eſtos capitulos fagãleer[a] en cõcejo al tiẽpo q̃ fuerẽ recebidos en el officio, y q̃ fagan poner el traſlado dellos en el libro de concejo al pie del auto d̃ ſu recibimiẽto, ꝓa q̃ mejor ſe acuerdẽ de todo lo q̃ ouierẽ de proueer. Y alli en cõſejo prometã de guardar, y hazer guardar [b] los capitulos y ordenãças de ſuſo contenidas, q̃ por ellas ſe les mãda q̃ prometan. Otroſi jure ãſi miſmo de guardar las otras que diſponen q̃ ſe juren[c].

Prætorum. Caput. LVI.

OTroſi q̃ embiẽ la fe del dia [a] q̃ ſueren recebidos al officio de aſsiſtẽte, o gouernador, o corregidor.

Finis capitum Prætorum.

Lo que mandamos que guarden los que van a recebir la reſidencia.

Iudicum ſyndicatus. Caput. I.

SVMMARIVM.

1 *Iudices ſyndicatus ad omnia contenta in literis, quas portãt, debent attendere, & eas implere, & executioni mandare.*

2 *Iudex ſyndicatus vocatur ratiocinator, quia rationem geſtæ adminiſtrationis cognoſcit.*

3 *Syndicatores reſyndicantur.*

4 *Syndicus ad reuidendum geſtionis rationẽ, & iudicandum officiales, eligitur & deputatur.*

5 *Syndicatio eſt experimentum totius iuſtitiæ.*

6 *Iudex debet ſyndicari, licèt officium exerceat gratis.*

7 *Iudex debet ſyndicari, licèt rex decreuerit quòd non debeat ſyndicari.*

8 *Si liberatio redditionis rationum eſt alicui remiſſa, & onus alicuius adminiſtrationis, dolus non videtur remiſſus.*

9 *Officialis non debet ſyndicari de negligentia ſi eſt leuis. Secus ſi ſit diſſoluta, & proxima dolo.*

10 *Officialis electus cũ pacto, quòd non teneatur ſtare ad ſyndicatum, niſi de furtis, & barateriis, & illicitis extorſionibus, ſyndicatur de omnibus iniuſtis ſententijs. Et contra obligatum ſtare ad ſyndicatum non currit præſcriptio.*

11 *Dolus non præſumitur contra iudicem, ſed imperitia, & iniuſtitiam non præſumitur facere.*

12 *Fauendum eſt iudicibus, & officialibus in ſyndicatu, & non ſunt calumniandi, nec contra eos facienda eſt ſcrupuloſa inquiſitio.*

13 *In iudice, ſeu decurione amoto de officio ſine turpitudine durãt reliquiæ prioris dignitatis.*

14 *Offendens iudicem officio finito, punitur, ac ſi offendiſſet ipſum tempore officij.*

15 *Iudex, qui in officio bene ſe habuit, laudãd⁹ eſt.*

16 *An iudice defuncto ſuus hæres teneatur ſtare in ſyndicatu.*

a MAndamos. [a] Iudices ſyndicatus † ad omnia contenta in literis, quas portant, attendere debent, & eas adimplere, & executioni mãdare, ſicut in dictis literis

1 continẽtur. Idẽ tenet Amode⁹. Iuſſit. in tractat. ſyndi. in part. Itẽ in eo q̃ dict⁹ poteſtas, & officiales non fuerunt cõtinuã reſidentiã, dicẽdo, q̃ de reſidẽtia faciẽda durante officio, & tẽpore ſyndicatus communiter ꝓuideturper ſtatuta, & p formã electionis, à qua non eſt recedendũ. dicit eſſe arg. in. l. cum ij. §. ſi prætor. ff. de tranſa. & in. l. diligenter. ff. mandati. quia ſuperiorem debẽt ſyndicari officiales. vt tenet Bal. in. c. quoniã cõtra. de probatio. nu. 25. per tex. ibi in quantum dicit per ſuperiorem iudicem animaduerſione debita

2 caſtigetur. ¶ Et talis iudex ſyndicatus † vocatur ratiocinator, quia rationem geſtæ adminiſtrationis cognoſcit. vt in lege ſecunda. C. vbi de ratio. agi opor. & ſi iniuſte condemnat, debet puniri, & proceſſus per ſuperiorem reuideri. vt in ca. ea quæ. §. ſequentes. de ſtatu. mona. facit. l. tutor. §. fina. ff. de fideiuſſo. ideo in multis locis ſyndicatores † reſyndicantur ſecundùm Amode. Iuſſi. in dict. tracta. octaua columna. verſ. ſyndicos, & ſyndicatores. & eſt text. in capitul. 22. infra eod. ¶ Quoq; dicitur ſyndicus, quia iudicat & cognoſcit de cauſis officialium quaſi ſingulorum, dicẽs cauſam ſecundũ Bal. in. d. l. 2. C. vbi de ratio. agi oportet. & ſunt ſyndicus ad agendũ & defendendũ cauſas vniuerſitatis conſtituitur ab vniuerſitate & conſilio, ita ſyndicus ad reuidendum † ra

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem geſtionis, & iudicandum officiales eligitur, & deputatur. ¶ Et Paris de Pute. in tracta. ſyndicat. in parte dicitur. folio. 27. in principio. dicit, ꝙ ſyndicatus dicitur quaſi de querelis ſingulorum ſermo. ſecundùm docto. antiquos. arg. gloſſæ in. l. 1. §. 1. ff. ꝙ cuius vniuer. nomi. vel ſyn
5 dicatio † eſt experimentum totius iuſtitiæ, ſecũdum. d. Paridè de Put. in. d. tracta. foli. 1. in parte ſyndicatui. nam æquum viſum fuit, vt ꝙ officialis in officio comedit, tpe ſyndicatus ad inſtar cibi digerat. vt gl. in. l. 2. C. de cohartali. lib. 12. & tenet laſ. in. l. 1. C. vt omnes iudici tà ciui. quàm crimina. nu. 5. & quia arctandus eſt vbi adminiſtrauit ſecũdũ Parid. de Put. vbi ſuprà. & quia ſicut homo poſt ſumptũ paſtum habet neceſſe illũ digerere, ita poſt aſſurptũ & cõpletũ officiũ oportet officialẽ illud digerere, & rationem reddere. vt ſi malè geſſit, luat pœnas, ſtando ad ſyndicatum. prout tenet Plate. in. l. priuilegia. C. de coharta. principibus. lib. 12. ¶ In tãtũ iudex dẽbet
6 ſyndicari ꝙ ſyndicatur † licet exerceat officium gratis & ſine ſalario prout tenet Amode. Iuſtit. vbi ſuprà. verſi. ad ſyndicandum. per. l. licet. §. 1. ff. naut. caupo ſtabula. Et ibi idem tenet ꝙ debet
7 ſyndicari licet rex, vel priores † dcreuerũt, ꝙ nõ debeat poteſtas ſyndicari allegando Bal. in lege mancipia. C. de ſeruis fugiti. & vi. Alexan. in. l. ſi mora. ff. ſolut. matri. numero ſecundo. vbi tenet ꝙ licet conceſſum eſt arbitrium poteſtati cum hoc, ꝙ non teneatur ſtare in ſyndicatu, ꝙ per hoc ſolũ intelligitur remiſſa læuis, & læuiſſima culpa, de qua tenebatur. vt in. l. non aliter. & in l. magiſtratibus. & vtrobiq; notant docto. ff. de magis. conueni. dolus vero, & lata culpa, non remittitur. ad quod benefacit, quod notat Bal. per illum tex. in. l. in vẽditione. §. 1. inverſi. de tpe. ff. de bonis auto. iudi. poſſi. vbi vult, ꝙ ille, cui conceditur arbitrium, videtur indiſtinctè culpa læuis remiſſa, non dolus. de quo latè per Paridẽ de Put. in. d. tracta. ſyndicat. in parte electio officia-
8 lium. fol. 107. vbi in nu. 6. dicit †, ꝙ facit, ꝙ ſi alicui eſt remiſſa liberatio à redditione rationum, & onus alicuius adminiſtrationis, non videtur remiſſus dolus. vt in. l. Aurelio. §. Gaio. ff. de litera tio. lega. cum multis legibus eius. tit. & vide doctorem del Caſtillo in. l. 27. de Toro. in tractatu de ratione reddenda. in. 5. parte. & per Alexand. in conſilio. 74. numero. 2. libro ſeptimo. vbi latè. & Philippus Decius. conſilio. 343. in fine. Saly. in. l. neceſſitatem. C. de fideicommiſſ. Bal. cõſilio. 48. primo volum. verſi. tertio. ¶ Facit quòd tenet Ange. in. l. ſi ſeruus vetitus. ff. de lega. 1. vbi
9 ait †, ꝙ officialis non debet ſyndicari de negligẽtia, quando eſt læuis, ſecus ſi ſit diſſoluta, & proxima dolo. ¶ Et facit quod tenet idẽ Ang. in. l. ſi ſeruo. ff. de hæredi. inſtit. vbi ait †, ꝙ ſi officialis eſt electus cũ pacto, ꝙ nõ teneatur ſtare ad ſyndicatum niſi de furtis, & barateriis, & illicitis extorſionibus, ꝙ propter prægnãtiã iſtius verbi extorſionis, ſyndicatur de omnibus iniuſtis ſententijs, quarũ vigore aliquid erat exactũ iniuſtum. Tamen Ioã. de Imol. ibi ſub dubio fortè tenet cõtrarium, prout tenet Alexã. in. d. l. ſi mora. nu. 2. de qua quæſtione an poſſit fieri pactũ cũ aliquo officiali, nec teneatur ſtare ad ſyndicatum, vide Catal. in tract. ſyndi. q. 15. vbi idẽ videtur cõcludere, ꝙ ex geſtis ex dolo teneatur quinimo contra obligatũ ſtare ad ſyndicatum ratione adminiſtrationis officij nulla currit præſcriptio, etiã ſi ſtetit. 40. annis, poſt finitũ officiũ. Facit text. & ibi Plat. in. l. ordinariorũ. C. de cohartalibus. lib. 12. nu. 3. ¶ Sed tene, ꝙ in dubio non præſumitur
11 † dolus contra iudicem, ſed imperitia. vt in. l. i. in principio. ff. de appella. & nõ præſumitur iudicẽ facere iniuſtitiã. vt notatur in. l. nõ cogẽdũ. §. 1. ff. de procurato. ſecũdũ Bal. ibi. quia eſt legis miniſter, qui debet ſequi formã legis, & ab illa nõ diſcedere, ſecũdũ Bald. in. l. quæ ſub cõditiõe. ff. de cõdi. inſti. & præſumitur in eo ceſſare omnis fraus. vt in. l. 1. C. de prædijs curiali. lib. 10. & progeſtis in officio habet præſumptionem iuris pro ſe, & ꝙ ipſo ſemper præſumitur. vt eſt tex. ſingul. in. l. 2. de officio ciuil. iudi. nã in ſubditis paternè agit. vt Bald. in. l. pacta nouiſsima. C. de pactis. & ipſe iuſtè præſumit facere omnia, quæ facit. vt in. c. bonæ memoriæ. de ele. & Bal. in. l. generaliter. C. de epiſcopis. & cleri. quia lex æquiparet factũ iudicis, & diſpoſitionẽ legalẽ. vt Bal. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infami. & ideo dixit Bal. ĩ. l. ſi filius. ff. de iudi. ꝙ pro iudice præſumitur. vt nõ videatur dolo pro nũtiare, niſi euidẽter probetur contrariũ, & quia
12 eſt veriſimile, ꝙ iudex ſubiecta veritate partium faciat, quod iuris eſt, vt in. l. 1. & ibi Bal. C. vbi pupillus educa. debet, & facit text. in. c. ſuper literis. de in integr. reſtit. ¶ Et ideo iudici † & officialibus in fine officij in ſyndicatu fauendũ eſt per ſyndicatores, & in dubio non ſunt calumniãdi, nec contra ipſos faciẽda ſcrupuloſa inquiſitio in reuerentiam prioris officij. arg. tex. in lege diuo Marco. C. de quæſtio. & tenet Pari. de Puteo. in tract. ſyndi. in parte, per ſyndicatores. foli. 18. & dicit allegando Ang. in auth. vt iudices ſine quo quo ſuffrag. §. oportet. coll. 2. perillũ tex. ꝙ ſi iudices puras manus habuerunt, magna fulgebunt gloria, econtrà ſi furta cõmiſſerunt, punietur. Is ergo qui mundas habuit manus in officio, & qui non diffamatur de corruptione, & barateria, nõ debet

debet pati ſcrupuloſam inquiſitionem. per. d. §. oportet. nam magiſtratus datur propter vtilitatem publicam. & non ita protinus contra ipſum ſubuenitur vt in lege prima. in fine. ff. de magiſtratibus conueni. Dicit ergo. d. Par. Put. vbi ſuprà. nu. 6. ꝙ ſi permittatur contra officiales in fine officij & in ſyndicatu fieri ſcrupuloſas inquiſitiones, & iniuriari, & ipſos calũniari, & inſolẽtias fieri frangetur neruus iuſtitiæ, & authoritas iudiciũ deprimetur, & vileſcẽt malefici vires audacia aſſumet, & ſucceſſores in officio lento calle procedunt. Igitur iudicibus facientibus reſidentiã ſemper eſt eis fauor præſtandus, quia pro iudicibus etiã in arbitrarijs ſemper præſumitur, non ſolùm in diffinitiua, verũ etiã in interlocutoria, ſecundùm Innocentium. c. innotuit. de eo. qui furti. ordi. ſuſ. vt refert Bald. in authen. ſed & ſi quis. C. de teſtibus. niſi in contrarium appareat. vt Bald. in. l. ſi. C. de fideicommiſſa. liber. vt per. d. Pari. de Pute. vbi ſupra. nu. duodecimo. vbi concludit, ꝙ in memoriam dignitatis, & officij. & quia lex de ipſis bene præſumit, non debent iudices, & officiales in ſyndicatu nimis vexari, aut calumniari, & fieri ſcrupuloſa inquiſitio contra ipſos. Dicit eſſe argu. in. l. ſi. ff. de diuortijs. & Bal. in ca. cùm te. de re iudi. in principio. vbi dicit, ꝙ rector ciuitatis non eſt de minimis ſyndicandus, & non debet fieri ſcrupuloſa inquiſitio de minoribus, propter liberũ arbitrium voluntatis, quod natura hominibus tribuit. l. ſi ſeruus vetitus. ff. de lega. primo. & in
13 l. pen. ff. de quæſt. vbi dicitur †, ꝙ in decurione amoto ꝺ officio ſine turpitudine, durãt reliquiæ prioris dignitatis, quia non ſunt torquendi. ſatis enim torquentur officiales. contra quem multę iniuſtæ, & contra famam & honorem ſuum querellæ offerũtur, quia inuitus ad iudicium protrahitur. vt in. l. properandum. C. de iudicijs. argu. in. l. prima. §. perſuadere. ff. de ſeruo. corrupto.
14 ¶ Et ſi finito officio † offendatur, punitur offenſor, ac ſi offenderet ipſum tempore officij vt tenet Bal. in. l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de officio proconſul. & lega. in ſeptima quæſtion. quod intelligit verum, ſi fuit offenſus ratione præteriti
15 officij. ¶ Et adde, quòd ſi bene in † officio ſe habuerit, laudis præmia conſequatur, ſint autem malè puniatur. vt Paris de Puteo in dict. tracta. ſyndica. folio ſecundo, vbi per totum tractatum. vide plura in materia ſyndicatus, quæ commodè in iſtis capitibus adaptari non poſſunt. ¶ Sed
16 quid ſi poteſtas eſt defunctus † quomodo litę commiſſionis & reſidentiæ executioni mandabuntur contra eum, an hæres eius teneatur ſtare in ſyndicatu? Dic quod regulariter hæres nõ tenetur ſtare ad ſyndicatum officialium, cùm iuriſdictio ad hæredes non tranſit. vt in. l. ſi filius. ff. de iudi. & ibi Bald. numero tertio. Idem tenet Ange. in. l. diescautionẽ. §. hæc autem. ff. de damno infecto. Quod dicit, ꝙ fallit, niſi in caſu illius text. & in caſu in authen. vt ſcenicas mulieres. circa finem collatio. 5. & ibi vid. Paul. de Caſtro in dicto. §. hæc autem. & vi. Cataldin. in tracta. ſyndica. quæſtio. 27. & ſic, ꝙ hæres iudicis, qui malè iudicauit, ad ſyndicatum ſtare non tenetur. vt Angel. in. l. Iulianus autẽ. ff. de iudi. ¶ Quod limita, niſi conueneretur pro eo quod peruenisſet ad hæredem. ſecundùm gl. ibi & bene ſecundùm Angel. ibi & vid. Paul. de Caſtro. in dict. l. ſi filius familiàs iudex. numero. 12. & vi. text. in. l. in hæredem. ff. de calumniato. & vi. ſingulariter Angel. in. l. prima. ff. de priua. delen. vbi tenet, quod hæres poteſtatis non tenetur ſtare ad ſyndicatum pro eo, niſi cum poteſtate primitus fuit lis conteſtata, ſaluo ſi non potuerit lis cõteſtari cum eo, forſitam propter eius ſubterfugia. quod nota & vid. Angel. in dict. authentic. ſcenicas. collatione quinta. in fine. vbi tenet, quòd pœna iudicis facientis litem ſuam, non tranſit contra ſuum hæredem, niſi prius contra iudicem fuerit lis conteſtata. ¶ Sed vi. tu Angel. Aretin. in tracta. maleſi. in parte, per iudicem maleficiorum. in fine. vbi ait, quòd ſi iudex recipit aliquid per commiſsionem, vel barateriam, talis pœna tranſit ad hæredem, etiam ſi cũ eo non fuerit lis conteſtata, vel ad hæredẽ eius nil peruenerit. de quo vid. Bartol. in. l. datur. ff. ad. l. Iuliam. repet. & ſingulariter per Par. de Pute. in dict. tracta. in parte, hæres. folio. 126. vbi ad longum. & vide quæ dixi in capitulo quarto. ſuprà in capitul. *corre.* in gloſſa. *Entregue.* numero. duodecimo. &. 13.

executen y cumplan[b], ſegun que en ellas fuere contenido.

[b] Simil. tex. & ibi latè dixi in capitulis correctorum capitulo. 1. in glo. *Les fuere mandado.*

Y cumplan.

Iudicum ſyndicatus.
Caput. I. finis.

Sequitur caput. 56.

Fielmente.[a] Similis tex. & ibi late dixi in capitul. primo. in capitibus corrector. in glossa. *Guardando nuestro seruicio.*

El derecho a las partes.[b] Simil. text. & ibi dixi in.c. primo. in capitib' correctorum. in glos. *Y el derecho a las partes.* & in glos. *Y derechamente.*

Iudicum syndicatus.

Caput. 2. finis.

Iudicū syndicatus. Caput. II.

OTrosi, que durante el tiēpo q̄ tuvieren el dicho cargo q̄les es encomēdado vsen biē del, y fielmēte[a] guardando nr̄o seruicio, y el derecho a las partes[b], y q̄ guarden todos los capitulos q̄ mādamos guardar a nuestros corregidores.

SVMMARIVM.

1 *Præconium, quod iudex syndicatus mittere debet per ciuitatem, & villas contra iudicē, qui syndicatur.*
2 *Præconium, quod mittitur contra iudicem, debet poni in scriptis in valuis audientiæ, vt liget omnes, vide hic.*
3 *Præconium quoq; debet fieri in villis, & locis ciuitati adiacentibus.*
4 *Rusticis non habentibus notitiam banni, non current tempora banni.*
5 *Si contra rusticos aliquid statuatur, nō tenetur si contra faciant, nisi statutum illis fuerit publicatum.*
6 *Rustici per se faciunt plebem.*
7 *Officialis debet procurare, vt causa sui syndicatus tempore debito expediatur, & vt fiant talia banna cum comminatione, vt hic.*
8 *Bannum est quædam comminatio.*
9 *An à banno potest appellare, & in integrū restitui aduersum eum.*
10 *Officialis euaditur à syndicatu, si querelæ non fuerunt datæ in tempore banni.*
11 *Officialis, qui stetit in syndicatu, an potest amplius conueniri.*
12 *Sententia debet ferri de officio bene gesto, & debet iudex in tali sententia commendari, & si malè gessit, est vituperandus.*
13 *Quod tempus per syndicatores statuitur ad dādum istas querelas contra officiales.*
14 *In termino syndicatus feriæ etiam in honorē Dei non obseruantur, imo proceditur in eis die feriato.*
15 *Causæ syndicatorum debent breuissimo tempore expediri, & propter breuitatem instantiæ possunt ferè omnes termini cumulari, videlicet ad excipiendum, probandum, & probatum habendum, & similia.*
16 *Potestas, & eius officiales possunt impune recedere finito tempore legis, vel statuti syndicatus, quod tempus etiam de partium cōsensu nō potest prorrogari.*
17 *Licet causa deducta in libello tempore syndicatus non finiatur, & postea duret, rector nō tenetur stare in ciuitate.*
18 *An per procuratorem iudex, qui est in syndicatu potest litigare, intellige, & limita, vt hic.*
19 *Fideiussores debent dare iudex de bene administrando, & stando ad syndicatum. Et hic vide ad quid non teneantur isti fideiussores.*
20 *An statu cautioni officialis cum generali hypotheca bonorum, si est idoneus facultatibus.*
21 *Si fideiussores in loco, in quo residentiam facere tenetur, potestas non inuenit, non debet personaliter detineri, sed debet committi suæ iuratoriæ cautioni. fallit vt hic.*
22 *Fideiussores, qui fideiusserūt proiudice, & pro residētia facienda, an possunt tempore syndicatus petere, vt liberentur à fideiussione, & donec faciat, petere quod carceretur iudex.*
23 *An fideiussor potest esse iudex.*

Pregonar

a PRegonar.[a] Isti iudices syndicatus illi co dum in concilio ciuitatis recipiū tur, exire debent in forum, & bāna
1 publica† emittere per totam ciuitatem, scilicet, per loca publica cōsueta eiusdem, videlicet, vt si quis voluerit querelā exponere cōtra iudicē antiquū & officiales, & famulos, & cōtra rectores ciuitatis, & tabelliōes, compareant infra trigita dies. vt in lege sexta. titu. 16. libr. 2. in ordi. regal. quæ habuitortū à lege. 135. stylli in fine. & administrabitur eis iustitia, aliàs hoc termino elapso non audientur. Quæ banna debent fieri taliter, vt omnibus in notitiā eueniant. quia vox præconis paucis innotescit. l. pen. ff. de in integr. restitu. & ideo vt omnes ligent. etiam surdos. vt in. l. 1. ff. de postulā. fieri debēt per totam ciuitatē. secundùm Bal. in. c. 1. de militē. vas. qui contu. est vbi allegat Archidiaco. in. ca. q̄ dictis. 16. distin. vbi in fine hoc tenet. & idem Bald. in auth. qui semel. C. quomo. & quā. iud. & in. l. dif famari. C. de ingenu. & manumi. & tenet Amo de. Iusti. in tracta. syndica. ibi. deinde dicti domini syndici, & Par. de Put. in tract. syndica. in parte de inde vero eliguntur. fol. 29. vbi quoq; dicit,
2 q̄ tale præconium† debet fieri in scriptis & poni in valuis audientiæ coram testibus, vel per instrumentū publicū, vt dictū: quia edictū est tātæ authoritatis, q̄ ignorātia priuatorum nō patrocinatur, & vi. gl. notabil. in. l. pen. C. de periculo tuto. ¶ Et talis publicatio banni non solùm debet fieri in publico, vt dictū est, sed in actu populoso, & sic congregato concilio, vel in die merca ti. glo. in Cle. tn de electio. Et affixio talis bāni. debet esse de originali scriptura ipsius banni sigillatus, hoc est, firmata per iudicem syndicāntem, & debet ibi persistere durante termino banni. vt in. l. si pupillus. §. præscribere. ff. de iusti. vt eius vigor non deficiat, vel debet seruare tale bānum in archiuo. vt Bal. in. l. 1. C. quomo. & q̄n. iudex. vel in scrinijs curiæ, vel penes scribas. vt in auth. ad hær. C. de fide instrumento. & in. c. ad audien

Iudicum syndicatus.

ITem, si la ciudad, o villa, o prouincia donde fuere el juez de residencia tuuiere algunas villas y lugares de su jurisdiction luego que començare a
3 tomar la residēcia, embiara vn escriuano, o dos que seā personas fiables, para que vayan por las dichas villas y lugares a hazer pregonar[a] la residencia, para que si
4 tiā. de fide instrumento. §. primo. Et licèt lex. 6. titulo quarto. partit. tertia. teneat, q̄ in qualibet die debet residentiam præconizari, non vtitur, sed solùm in diebus mercati postlatum primum præconium, quod fieri debet in die assumptionis officij. ¶ Debet etiam fieri hoc præconiū in† villis, & locis ciuitati adiacentibus. vt in isto tex. disponitur. & idē tenet Paris de Puteo, vbi suprà in dicta parte, de inde. folio. 29. nu. 6. Et rō potest esse secūdū eūdem, quia rusticis non habē tibus† notitiam non current tē-

Caput. III.

pora banni. dicit esse arg. in. l. prouincialium. C. de eroga. mili. anno libro duodecimo. & ibi dicit Luca. de Pen. q̄ si contra rusticos aliquid sta-
5 tuatur, nō† tenentur si contra faciant, nisi statutum illis fuerit publicatum. arg. illius. l. &. C. de in die. l. secunda. nam & ipsi de plebe sunt. arg. in ca. rogationes. de consecra. distin. quarta. imò
6 plebem† per se rustici faciunt, & constituunt. vt in auth. quibus modis natura. effici. legiti. §. legītimi, si quidē. collatio. 7. quæ dicitur plebs rustī cana ad differētiā plebis vrbanæ. Et licet alibi dīcatur, q̄ rustici sunt de plebe ciuitatis. vt in. c. de cernimus. 18. distin. non tn quo ad causandā notiam eorum, quæ ad ipsos peruenīri debēt. secundùm Par. de Puteo, vbi suprà. ¶ Vbi quoq; ait, q̄
7 officialis debet procurare† vt causa sui syndicatus tēpore debito expediatur, & fiant talia banna, cum cōmination e, q̄ omnes volentes proponere, vel querelare contra officialem, & familiā, cōpareāt infra dictum terminū cum peremptorio, & comminatione, q̄ aliàs eo elapso, non au-
8 diantur: quia bannū† est quædam comminatio. vt Bal. in. l. cùm mulier. ff. solut. matri. allegat authen. Item nulla cōmunitas. C. de episcopis, & clericis. & idem Bald. in. l. certa ratione. C. quando prouocat. non est necessī. & debet fieri hoc bānum de consilio assessoris, vel sapientis syndicatorū. secundū gl. in. l. 1. ff. de offi. asse. quia negligētes ad querelādū semper dicit Pari. de Put. vbi suprà q̄ vidit, q̄ opponūt se contra bannum, &
9 aliquando† appellant, & aliquando petunt restitutio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stitutionem in integrum aduersus banna, ad vexandum officialem, & ideo cum omni cautela debet fieri bannum. ¶ Et quoque dicit se vidisse
10 † multos officiales euasisse syndicatum, & fuisse absolutos, quia querelæ non fuerunt datæ in tẽpore bãni. Et idem tenet Abb. quem vide in ca. venerabilis. de iudi. nu. 13. dicendo in istis officialibus syndicandis, quòd si est statutus terminus ad agendũ, & subest iusta causa statuendi, cõpel litur quis agere, si vult ius suum consequi, aliàs si iudex declarat neminem amplius audiẽdum, non debet a liquis audiri, ex quo notitia termini ad eum peruenit. vi. Bald. in l. vnica. C. vt nemo inuitus. & vide singulariter Felin. in. c. cùm legebatur. de maior. & obedientia. in fine. quinimo dicit. Bald. in tract. syndicatus. nu. 24. tomo. 14. tracta. folio. 70. q si statuta determinant certum tempus ad querelandum contra syndicandos, postea querela proposita elapso tẽpore est ipso iure nulla, & ad eam non tenetur respondere: quia tempus istud. 30. dierum apponitur iuri proponendo, & elapso tempore legali, nõ potest poni. vt in. l. scire oportet. §. consequens. ff. de excusatio. tuto. & facit. l. cùm titia. de accusa. & l. si ex ea. C. qui accusare pos. vel non. ca. cũ in tua. qui matr. accus. post. & nota in. c. 3. de accus. ¶ Et
11 idem tenet singulariter Pari. de Put. in. d. tracta. in parte officialis finito officio. fol. 26. in. d. libr. portatil. vbi ad literam dicit †, q si officialis stetit ad syndicatum, & fuit absolutus per syndicatorem, non potest amplius conueniri, etiam in patria, quando in loco officij fuisset facta proclama, vt omnes qui vellent comparere, cõpareãt, & post terminum prædictum per syndicatores sit pronuntiatum in contumacia comparẽtium, & absolutus potestas, q amplius non audiãtur. Et istam opi. tenet ibi additionator allegãdo Feli. in. c. pen. de iudi. in. 3. col. in principio. versi. circa cautelam. & sic dicit tenere dictam cautelam pro vera, quo ad euitandum ne officiales conueniantur, perpetuò faciant fieri dicta proclamata, quia terminus iste triginta dierum absoluit iudicem, sicut sententia. ff. de iure iurã. l. si vnius. §. si ante. & arg. l. facta. §. si quis bonorum. ff. ad Trebelli. & credit verum Bald. in. d. tracta. numero. 29. & 30. & Catal. in tracta. syndi. nume. 184. vbi vide. Et sic per istam sententiam probabitur officialem stetisse ad syndicatum, & talis scriptu-
12 ra, vel sententia † debet fieri de officio bene gesto. per tex. in. l. per hanc. C. de nu. actu. libr. 12. vbi imperator Anastasius prouidit, q in fine officij detur sententia absolutoria, quæ sentẽtia probabit, & erit sufficiens ad promotionem aliorũ officiorum, & vocatur ista sententia litera syndicationis. Et sic in sententia, quæ fertur in inquisitione secreta contra iudicẽ, si in officio laudabiliter se habuit, est publicè cõmendandus. vt in. l. iustissimos. de offi. recto. prouin. vt Pari. de Pute. in. d. tracta. in parte, cõmodo aũt. folio. 37. & ex hac laude virtuosi iudices disponuntur magis ad virtutem, & econtra si malè gesserunt, sunt vituperandi, secundùm Pari. vbi suprà. & facit text. & ibi Plate. in. l. vnica. C. de quæstoribus. & magis. officiorũ. libr. 12. vbi qui in administratione publicorum officiorum se benegesserunt, debẽt clamorosis laudibus populi commendari. cõcordat. d. l. iustissimos. & in authenti. vt ordinariæ præfecturæ. §. renouamus igitur. colla. 5. & econuerso qui malè se gesserunt, tanquam iniusti, & malefici querelarum vocibus sunt vno ore accusandi. vt in. d. l. iustissimos. & l. quoniam venerabilis. C. de episcopis & cleric. & ratio prædictorum est, vt alij inducerentur ad bene agendũ. vt in dictis iuribus iuxta illud, O derũt peccare mali. & c. vt in. l. 1. §. 1. ff. de iustitia & iure. & in. l. 1. §. proinde. ff. de varijs extraordina. cogni. & sic q de bonis operationibus in republica, exhibitis sunt homines publicis vocibus collaudandi, ne per silentium bonum quod fecerunt, videatur incognitum. Qui enim non regratiatur amico d beneficio sibi impenso, videtur immemor & ingratus beneficij. Quinimo rex delectatur, cũ audit officiales suos collaudari à subditis de bono regimine officij. & hoc casu admittit voces populi. vt Pla. in. d. l. vnica. ¶ Et quòd officiales elapso termino dato ad producendas petitiones contra ipsum iudicem amplius nulla petitio admittatur, & ita debet protestari. tenet dictus Paris de Puteo in dict. tracta. in parte bannum. folio. 63. in fine, allegando Bald. in. l. his qui. C. ad turpilia. & in lege si tutela. de tutelis. & ratio. distrahen. & quia isto termino elapso perit instantia, & vlterius iudicare non potest. tenet Amode. Iusti. in dicto tracta. syndica. in parte inchoata & formata fuit dicta inquisitio. * Alias in parte: & prædicta cõmissa fuerunt. num. 178. tomo. 14. tracta. fol. 184. * Et ibi quoq; tenet, q absolutos ab inquisitione generali de gestis in officio. & pertinentibus ad officium, non posset amplius conueniri, etiam si non sit per syndicatores lata sententia. Secus dicit de contractibus non pertinentibus ad officium, de quibus non fuit cognitum, quia potest perpetuò conueniri. * Et idem tenet Peregrina in parte actor. quæstion. septima gloss. ad agendum quasi in fine. quòd licet nemo compellatur agere fallit quãdo reus est necessario discessurus quia est finitum stipendium, vel potestas est discessurus quia est finitũ officium

officium potest enim assignariter minus q qui cunque voluerit agere agat, infrà talem diem & postea non audietur. vt glos. si eo tempore. C. de remissio. pigno. & singulariter Thom. gram. consili. 54. nu. 14. & 15. vbi inquit instantia syndicatus est peremptа quando in fraterminum comi natum in bona culpa partis quærellantis causa non fuit expedita. * ¶ Sed quod temporis est sta
13 tuendum per istos syndicatores † in bannis istis, & edictis præfigendis ad proponendum has querelas contra iudicem, & officiales tex. in lege prima. C. vt omnes iudi. tâm ciui. quàm cri. dicit, q est terminus quinquaginta dierum. & idẽ tenet tex. in. l. 6. titulo. 4. parti. 3. sed istæ leges corrigũ tur, quia solùm statuitur, & iudex debet stare in syndicatu triginta dies. vt in. l. 6. tit. 16. libro secũdo. in ordina. regali. Sed si est iudex syndicatus qui syndicatur arbitrio regis syndicatur, attento eo q in officio stat, stat aliquando anno, stat anno aliquando biennio, aliquando dimidio, & sic q ad arbitriũ principis relinquitur. vt tenet Paris de Put. in. d. tracta. in parte, & modum videndum. folio. 30. & sic vtitur. & est tex. in. c. 22. infra
14 eod. ¶ Et in isto termino syndicatus feriæ † etiã in honorem Dei non obseruantur, imò procedit in eis, & officialium causæ possunt agitari die feriato, quia agitur de publico interesse. vt in. c. fi. de ferijs. & Bal. in rub. de re iudi. & Par. de Pute. in. d. tract. in parte feriæ, fol. 123. in libro portat. & idem tenet Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. 10. q. ff. de offic. proconsu. & lega. & idem tenet Amode. Iusti. in dict. tracta. in parte inchoata & formata. nu. 182. & 183. tomo. 14. tracta. fol. 185. & Ca
15 tald. in suo tracta. syndi. nu. 22. vbi aiũt † q causa syndicatorum debet breuissimo tempore expediri, & potest procedi diebus feriatis, etiam in honorem Dei. ¶ Quinimo dicit, q propter breuitatem instantię possunt ferè omnes termini cumulari, videlicet ad excipiendum, probandum, & probatum habendum, & similia, secundùm Bal. in. l. properandum. in principio. C. de iudicijs. & ibi Las. nume. 14. & facit. cap. pastoralis. de exceptio. & Cataldin. in tracta. syndica. quæstio. 76. numero. 46. vbi singulariter. Et facit quod tenet Ioan. de Plat. in. l. generali. C. de decurio. libr. 10. in fine. vbi ait, quod iuxta breuitatem instantiæ causæ debent statui breues dilationes. vt in lege prima. ff. de glaud. legen. & singulariter Bald. in cap. de causis. de offi. delega. nu. 11. dicendo, q iudex propter breuitatem sui tẽporis potest abreuiare dilationes partium, & hoc dummodo sit tẽporis abbreuiatum à superiore, seu à lege, vel statuto municipali, quia non debet spectare, q iurisdictio sua expiret, vnde tacitè videtur sibi cõcessum, q possit abbreuiare dilationes. arg. in. d. l. i. ff. de glaud. legen. & quod ibi notatur. ¶ Et fini-
16 to tempore legis, vel statuti, potestas †, & eius officiales possunt impunè recedere. Quinimo secũdum eundem Amode. iste terminus syndicatus non potest prorogari de consensu partiũ, vt ibi
17 per eum. ¶ Et licet causa deducta † in libello dato tempore syndicatus non finiatur infra tẽpus. 30. dierum syndicatus tamen adhuc postea durat, licet corrector non teneatur stare in ciuitate. prout tenet Cataldi. in. d. tracta. q. 71. ¶ Sed optimum est scire, an iudex qui est in syndicatu, põt
18 litigare † per procuratorẽ. Amode. Iusti. in dict. tracta. in parte, qui dominus Ioannes. nume. 218. dicit, q in causa syndicatus potest se defendere per procuratorem, cum sit regulariter pecuniaria. Secus autem si esset capitalis, quia in tali causa non admittitur procurator. vt in. l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. & in. l. seruum quoque. §. publicè. ff. de procura. elapso tamen tempore syndicatus si causa non esset expedita, potestas potest recedere, procuratore relicto de causa instructo. vt est casus notabil. in dict. l. 1. §. quòd si intra. C. vt omnes iudi. tam ciui. quàm cri. ¶ Sed tu vide. l. 12. titul. 5. parti. 3. vbi indistinctè tenet, quòd officialis in syndicatu per se debet respondere, vel defendere se, & non potest ad hoc procuratorem constituere durante termino quinquaginta dierum. i. triginta dierum. quod intelli ge vt dictum est. per Amode. Iusti. vide quoque Pari. de Put. in dict. tracta. syndica. in parte procurator officialis. folio. 217. numero quinto. vbi dicit, quòd vidit pluries in regno obseruatum, quòd officialis in ciuilibus constituit procuratorem. * Idem disponit. l. sexta. titulo. 16. libro secundo. ordin. & l. 6. titulo quarto partit. 3. quod limita nisi intra annum afinij officij non fuerit requisitus de syndicatu: nam tũc auditur per procuratorem tenet dict. l. 6. titulo. 16. libr. 2. ordi. & tenet Grego. Lopez in dict. l. 6. titul. 4. partit. 3. in glo. *ellos despues.* & idem tenet Montal. in glo. suprà ordi. in verb. correctores. folio. 32. * Tamen quando est causa criminalis non grauissima, lite contestata, posset constituere procuratorem ad media, volentibus iudicibus syndicatus. per notata. in. l. accusatorem. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. & ita secundum eum practicatur. tamen nõ potest recedere ante dies. 30. procuratore dimisso, sed debet stare in ciuitate, & ipso stante in ciuitate in tempore syndicatus, potest per procuratorem respondere, & non cogitur coram iudice syndicatore comparere ad respondendum, & post. 30. dies potest recedere, procuratore demisso in ciuilibus. secundum eũdẽ Par. de Pu. quod

est no-

Universidad de Deusto
Biblioteca

est notãdum, quia ita quoq; in nostra Hispania practicatur. ¶Sed hoc fallit, qñ officialis vocaretur ad aliã administrationẽ à principe, quia tũc põt cõstituere procuratorẽ ad residẽtiã faciẽdã. vt Par. de Put. vbi suprà. in. d. parte, procura. qđ non habet locũ, qñ talẽ administrationẽ procurauit causa subterfugiendi de syndicatu, & data opera, vel dolosè tale officiũ obtinuit, vel ad eiꝰ postulationẽ hoc actũ est: quia nec priuilegio tali, nec aliqua immunitate gaudebit, nec procurator cõstituet: quia tunc non dicitur causa reipublicæ abesse, nec reuocatus à principe recedere. secũdũ Pari. vbi suprà. n. 5. per. l. pen. & l. his qui reipublicæ. & l. quæ data opera. ff. quibus ex caus. maio. de quo per Bal. in. l. quæ fortuitis. C. de pigno. actio. vbi ait, qꝙ ille, qui procurauit officium, magis obligatur ratione culpæ, quã ille, qui non procurauit. ¶Item limita non habere locum in eo, qui obtinuit tale officium per ambitionem, vel data pecunia, quia pro hoc debet puniri, & non habere priuilegium. per. l. primã. ff. ad. l. Iuli. repe. & melior tex. in. d. l. 1. C. vt omnes iudi. tàm ciui. quam cri. in versicul. nonnulla virtute, qꝙ pro quacunq; alia administratione obtenta, non poterit infra illud tempus recedere, nec aliquo alio colore quæsito. vt ibi in tex. ¶Itẽ limitatur & tertiò, qñ tale officium, ad quod diceretur euocatus, obtinuisset causa commercij, vel propriæ vtilitatis, quia illud cõduxisset pro certa mercede, & sui lucri causa. per tex. notabil. in. l. milites commeatu. ff. ex quibus caus. maio. per quæ dicit Pari. de Put. vbi suprà qꝙ dicunt doctores regni, qꝙ illi, qui emunt bastulationes exariatus nullum habẽt priuilegiũ in iudicijs, quod facit contra istos rectores, qui emunt regimenta, & contra tabelliones, & secretarios, qui emunt officia, qꝙ non debeant gaudere priuilegijs eorũ officiorum, sed rex istas vẽditiones bene permittit hodie, vel (vt melius dicam) dissimulat eas fieri, de quo & an si vocatus ad alium officium põt constituere procuratorem ad residentiam faciendam. vide. d. Pari. de Put. in. d. parte procurator. ¶Adde quoq;, qꝙ iudex, qui habet administra-
19 tionem cum iurisdictione† debet dare fideiussorem de bene administrando, & stando ad syndicatum, finita administratione. vt tenet Luca. de Penna. in. l. si quis decurio. C. de decurio. libr. 10. & tex. in dict. l. 6. tit. 16. libr. 2. in ordin. regali. Et hãc fideiussionem debet dare infra triginta dies. vt in pragmatica. 101. in pragmatic. Valli. anno. 1537. ¶Isti fideiussores potestatum, seu magistratuum tenentur ad interesse, non ad pœnam, quã magistratus incurrit delinquendo. vt text. & ibi Bartol. & Plate. in. l. vnica. C. de pericul. eorum, qui pro magistra. interl. lib. 11. ¶Et ibi quoq; tenet Plat. quòd isti fideiussores non tenentur ad id, quod illi magistratus debent singularibus personis, nec tenentur ex mala nominatione, quam faciunt ipsi magistratus de successoribus suis, quod nota & nec tenentur de malegestis extra officium. vt Hippolyt. de Marsi. in repeti. rubr. de fideiusso. numero. 182. & de ista materia vid. quæ dixi supra in capitulo. 4. prætorum. in glo. *Sea obligado*. ¶Sed prædicta intellige vera, nisi promissio fideiussoris fuisset recepta in omnem causam. vt in. l. quæro. ff. locati. & tàm generaliter, quòd omnia prædicta comprehenderentur, vt quia promittunt soluere omnem condemnationem, quæ fieret de prædictis officialibus qua litercunq;, & quomodocunque tam respectu sortis, quam pœnæ delicti, & contumaciæ, tã respectu reipublicæ, quam priuatarum personarum. vt Bar. & ibi latius Plat. quem vide in. d. l. vnica. & in. l. 1. C. de conuenien. fisci. debito. libr. 10. nu.
203. ¶Tamen si officialis est idoneus† facultatibus statur suæ cautioni, cum generali hypotheca bonorum, & etiam si non satisder, poterit administrare. text. est singula. & ibi Bartol. in. l. quicunque. la. 2. C. de fundi. patri. libro vndecimo. & facit text. in. l. sciendum. in principio. ff. qui satisdare cogantur. & idem tenet Paul. de Castro. in. l. diuortio. §. interdum. ff. solut. matr. dicendo, qꝙ vbi ex dispositione legis, vel statuti quis tenecatur ad dãdum fideiussorem, releuabitur ad hoc, si est manifestè idoneus. & soluendo. quod sequitur Alexan. in consilio. 37. in. 2. volumi. num. 12. ¶Tamen ipsemet Alex. in. d. l. 1. ff. qui sat. cogan. nu. 12. & 13. putat hoc non procedere, quia est contra casum in. l. 1. in principio. vt leg. nomi. cau. vbi hæres cuiuscunq; sit dignitatis, vel quantacunq; facultatem teneatur præstare satisdationẽ legatorũ nomine. ad idẽ tex. in. l. minor. §. fina. cum duabus. ll. sequentibus. & ibi notatur. ff. de procura. & in. l. 1. §. magistratus. ff. de magistra conuenien. & Institu. de satisda. tuto. iuxta principium. ¶Et non obstat. d. l. quicunq;: quia respondet. vt Bart. in. l. priuationes. C. de mulieri. lib. 11. s. qꝙ in casu. d. l. quicunque casus de quo ibi non erat exceptus à regula aliqua volente, qꝙ esset præstanda satisdatio, imo regulariter non erat præstanda satisdatio, nisi propter inopiam, & non est verũ, qꝙ istud quod scribitur supra. d. l. quicunque. Sit de cõmentu Bar. quia Bar. non legit nisi vsq; ad titul. de pericu. eorum qui pro magis. inter. vt ibi dicit Angel. tamen Ias. in. d. l. diuortio. §. interdum. ff. solut. matri. nu. 9. per duas col. examinat istam quæstionẽ, & remanet cum opinione. Bar. & dicit eam esse cõmunem. quem vide.

vide. & sic, quòd si officialis est idoneus facultatibus, statur suæ cautioni cum generali hypotheca bonorum, quod non seruatur. Imò debet dare fideiussorem, licet, sit idoneus facultatibus: supra dicta possunt habere locum, dũ quis habet, vel potest habere officiũ in propria patria, sed non in alia. *Et vi. Grego. Lopez in. l. 6. titul. 4. parti. 3. in glo. *tomar fiador*. vbi idem sicut ego tenet, quòd licet officialis sit sufficiens & diues nõ admiteretur cum sua promissione & obligatione bonorum cum mituntur extra prouinciam suam: & in loco administrationis debent dare fideiussores vt ab eis grauatis faciliusiustitiam cõsequantur. *¶Nota tamen vnum, qꝙ si talis† po-
21 testas fideiussores non reperiat in loco, in quo residentiam facere tenetur, nõ debet personaliter detineri, sed committitur iuratoriæ cautioni, nisi esset causa capitalis vt in. d. l. 1. C. vt omnes iudi. tam ciui. quam crimi. & tenet Montal. in glo. ordi. in parte correctores. & Amode. Iusti. in. d. tracta. in parte, supradictus. dominus. vers. 4. vbi tenet, qꝙ facta responsione ad inquisitionem, potestas, & officialis non debet carcerari, nec personaliter detineri, sed fideiussoribus relaxari, & si eos non inueneriti iuratoriæ cautioni dimitti, nisi grauissimo crimine, putà, læsæ maiestatis homicidij, vel capituli, quo casu si est familiaris, debet carcerari, & potestas, iudex, vel miles fideiussoribus relaxari, & hoc, nisi sit crimen capitale, quia tunc debet incarcerari. vt tenet Bal in dicta lege obseruare. §. proficisci. octaua quæst. ¶Sed contrarium tenet Bald. in. l. aduersus. C. de vsuri. & fructi. lega. numero secundo, dicendo, qꝙ nõ statur tali iuratoriæ cautioni. sed quicquid dicat Bald. ibi opinio Montalui est vera, & eam tenet Ias. in dicta lege prima. ff. qui satisdat. cogan. numero. 16. & Alexan. ibi. & pro Montal. est communis opinio secundùm Hippolyt. de Marsili. vbi multa iura similia allegat in repet. rubr. ff. de fideiusso. numero. 166. vbi in nu. 167. dicit istam communem opi. limitari, & non habere locũ in illo, qui aliàs præstabit iuratoriam cautionẽ, seu fideiussionem, & postea fuit periurus, & non seruabit promissa per eum, quia talis hoc casu non admittitur ad præstandum talem fideiussoriam cautionem, iurando. vt ibi per eum. ¶Et idem quod Montal. tenet Cataldinus in dicto tracta. q. 279. dicendo, qꝙ si tempore syndicatus non potest iudex cauere, tenetur dare iuratoriam cautionem, nisi esset causa capitalis, inter quas etiam barateria computatur, quia tenetur crimine falsi. & idem tenet singulariter Hyppolytus de Marsili. in lege prima. §. præterea. ff. de quæstio. numero. 115. & idem Hippolyt. in repeti. leg. fin. ff. de iurisdictio. omnium iudi. numero. 124. & vid. Pari. de Puteo in dicto tracta. in parte, fideiussor officialium. folio. 119. numero sexto. vbi dicit, quòd satis æquum & iustum est, quòd committatur iuratoriæ cautioni, nec iudex extra patriam suam officium gerens, & in partibus remotis & iustitiam rigidè in maleficiorum punitione seruans, tributa vehementer exigens, & perinde odio habitus ab subiectis grauetur onere fideiussionis, quæ dicitur concussio. l. quotiens. C. de dignita. qua in loco. in colla. proprij. est difficile inuenire. vt in lege. cùm non facilis. ff. si cui plusquam. per. l. faciles. ¶Vnum tamen in isto casu tene, quòd quando aliquis liberatur, præstando iuratoriam cautionem, debet obligare bona sua. vt text. in lege multis. C. de princi. agenti. in rebus. libro duodecimo. & tenet Alexander in dicta lege prima. ff. qui satisdare cogantur. in fine. & in numero octauo. ¶Circa supradicta dubitatur de quæstio. quæ sæpè occur-
22 rit†, dum iudex est in syndicatu, propter æmulationem illius, illi, qui pro eo fideiusserunt pro residentia facienda, comparent coram iudice syndicatus, & petunt, vt ille det alios fideiussores, vt illi liberentur à fideiusione, & illo renuente, capiateum, & in carcerem deducat. Ad quod dic, quòd iste iudex, qui stat in syndicatu, non tenetur nouos fideiussores dare, maximè si tempore syndicatus non dilapidat, nec trãsportat bona sua. vt in. l. si pro ea. C. mandati. & ibi docto. tex. in lege octaua. titulo. 18. libro tertio. for. ll. & ibi Montal. & tenet Pala. Ruuios. in repeti. capitu. per vestras. de dona. §. 9. numer. 15. & nõ possunt agere contra eum anteaquam soluant. vt in dicta lege fori. & in lege Lucius. ff. manda. de quo per Hippolyt. de Marsil. in repetitione rubricę. ff. de fideiuss. numero. 216. & vide Guido. decisione. 113. & si dilapidat, vel transportat, & post istã trãsportationem, & delapidationem redeat ad bonos mores, non possunt agerè contra eum fideiussores respectu dilapidationis. vt tenet dictus Hippolyt. vbi suprà. numero. 219. allegando Baldum in dicta lege. si pro ea. quæsti. octaua.
23 ¶Et an iudex†, qui est persona publica, possit fideiubere pro vna partium, & teneatur in syndicatu pro ipsa fideiusione, & eam soluere? Dic quòd sic. Et ad hoc est tex. notabil. in lege si quis vxori. §. si fugitiuum, secundum vnam lecturam. ff. de furtis. & quod notatur in lege Romanus appulus. ff. de tutori. & curato. datis ab his. vt tenet Paris de Puteo. in tract. syndica. in parte, fideiussor officialium. folio. 119. numero septimo. Et hac authoritate ductus plu
ries ego fideiussi pro pauperibus, dum iube-
bam

bam executionem fieri,& solutionem cum fide iussore,iuxta formam legis Toleti: quia si tales pauperes,vel miserabiles personæ propter potẽtiam aduersariorum non inueniebant fideiussores,vt solutio eis fieret:ego fideiubebam,& in processu causæ describebaturdicta fideiussio,vt dicti pauperes consequerentur quod suũ erat. Et facit quod dicam infra in.ca. 10.in glos.*Nombrare*.vbi teneo, q̃ iudex potest se eligere in depositarium.quẽ vide.&illũ textum.in dicto. §. si fugitiuum.allegat Nicola.Boërius in decision. 315. numero secundo. licet dicat quod de stylo suæ curiæ & Neapolitanæ officiales ipsius curiæ non recipiuntur in fideiussores, vt ibi per eum.

ouiere algunas quexas del assistente, o gouernador, o cor regidor,o de sus officiales, para q̃ las vengan a dar ante el juez de residencia, o ante el dicho

SVMMARIVM.

1 *Querellare, & libellum porrigere, an potest coram tabellione.*

b 1 **Escriuano.** [b] Nota casum, in quo coram† tabelliõe potest quis querelare', & libellum porrigere, sicut etiã instrumenta possunt produci soli notario. vt tenet Abb.in.c.quoniã contra.de probatio. nu. 12. in casu istius tex.scripturæ.vel acta facta per notarium sunt de actis. vt probatur in isto text. in quantum dicit,*y lo junte con lo otro*.& excepto isto casu contrarium est de iure communi. vt Bal. in authenti.quæ supplicatio.C.de precibus impera. offeren.

SVMMARIVM.

1 *Libellus,an in causa syndicatus requiratur.*
2 *Quilibet de populo põt agere contra iudicem.*

c 1 **Quexas.** [c] In quantum ex isto tex. notatur, q̃ contra officialẽ offeri, debet† libellus in syndicatu. ¶ Cõtrariũ tenet tex.in authen.vt iudices sine quoquo suffragio. §.necessitatẽ.colla.2.& gloss.in authen. nisi breues.C.de senten.& periculo recitan. in gloss.fin. vbi ait, q̃ quando agitur contra præsidem.finito officio,non datur libellus.per tex.in.d.§.necessitatem.Bart.simpliciter. sequitur illam glossa.& Antoni.de Butrio.in.c.1. de libelli.obla. dicit,q̃ in causa syndicatus non datur libellus.per.d. §. necessitatem.& per.l.1.C.vt omnes iudi. tãciui. quam crim. qui tex.hoc nõ probat, sed probat, q̃ debet lis contestari,dũ dicit, postquam lites ortæ fuerint. ¶ Sed pro nostro text. facit quod tenet Bal. in.l.2.C.de sentẽ. quæ sine certa quan.profer. vbi ponit formã libelli, qñ agitur contra iudicem in syndicatu de negligentia, dicendo q̃ debet dari libellus. vt condemnetur, quatenus religioni iudicis æquum videbitur. & Barto.in. l. si filius familiàs.ff.de iudicijs.dicit,q̃ debet dari libellus,& à parte concludi. & idẽ tenet Bal.in.l.quæ fortuitis.C.de pignor. actione. vi.Specula.in tit.de accusatio.in.§.2.vbi ponit libellum contra iudicem.l.Iuli.repet.ad quod facit quod tenet Bart. in.l.4.§.hoc autem iuditiũ. ff.de damno infecto.vbi ait,q̃ in causis desiderãtibus celeritatem requiritur libellus. per Clem. sæpe.de verbo.signifi.de quo vi.quæ dixi. in ca. 36.in capitibus correctorum.in gl.summarias.licet Speculator in tit.de libelli concep.§.nunc dicendum teneat,q̃ in istis desiderantibus celeritatem, requiratur talis qualis petitio sine scriptis, tamen quando iudicialiter expediuntut istę causæ libellus requiritur secundum doctor.in.d.l.4. §.hoc autem iudicium.& vide Pari.de Put. in.d. tract.syndi.in parte,an cõtra officialem.fol.169. nu.4.vbi dicit:q̃ quãdo causa syndicatus est maximi præiudicij:quia iudex debet condemnari, taliter,q̃ amplius non aspirabit ad officiũ, tunc debet dari talis petitio,seu libellus,quia est fundamentum causæ.vt in anth.offeratur.C.de litis contesta.quia libellus offertur non solum ad instructionẽ partis,vt possit se defendere, sed etiã iudicis, vt possit certã formare sentẽtiã. vt dicit ibi Bal.vnde dicit Par.de Put.ibi.nu.15.q̃ cũ officiales diuersi modè in syndicatu impetantur de barateria, de iniurijs personalibus, & realib⁹ & extorsionibus de dolo,de culpis, de negligẽtijs, de alijs præiudicialibus, non vidit, quin non sit dandus libellus, vel petitio ad instructionẽ partis,&

tis,& iudicis,præsertim in istis præiudicialibus. & ita dicit de consuetudine seruari. ¶ Sed si causa est læuis, & modici præiudicij, non datur libellus.per.d.§.necessitate.& in authen. de manda.princip.§.sit tibi.vbi dicitur,q̃ in quæstionibus viliũ personarũ, vel rerũ, aut vitiũ causarũ,nõ ex scripto proceditur, quia sunt celeriter expediẽdę. vt gl.ibi exẽplificat in causis fœni, & paleæ, vel qñ diceret, q̃ potestas illi abstulit caldareã pignus,& etiã quando esset pauper,vel vilis quia licet eius causa esset magna,libellus nõ dabitur.vt in.d.§.sit tibi.vbi dicit Ange.per illum tex.q̃ causa magna vilium,& pauperum ex nõ scripto deciditur,sicut etiã causa brebis, dicens, q̃ causa pauperũ in syndicatu expedietur sine libello,& sine scriptura. Tũ tene,q̃ sufficit, q̃ in actis scribatur saltẽ petitio verbalis.vt Bal.in.l.si quis.C.de accusatio.& idem Bal.in.l.1. C.vt imposse.legato.& etiam si causa syndicatus est mediocris,sufficit, q̃ pars verbo petat,& actorum magister scribat in actis,q̃ talis compareat corã syndicatore,& per modum simplicis petitionis petit ab officiali ibidem præsente tale quid, vel sufficit contra ipsum offerri citationẽ emanatã, si illa cõtineat rẽ,& causam,& id, quod petit ab officiali.arg.glo.in.l.quotiens.C.de priui.schola.quę dicit,q̃ citatio potest offerri loco petitionis.quod tenet Io.Andr.in.c.1.de litis contesta. in sexto.quando pars non contradicit.& referũt doctores in.d.auth.offeratur.licet Bal.ibi dicat, q̃ talis citatio ablata,non habet vim libelli, nec alij effectus sequãtur,qui ex libello sequeretur, qui loquitur in causis ordinarijs,in quibus requiritur expressus libellus secundum Pari. de Put. vbi suprà.nu.9.vbi in nu.10.dicit, q̃ causa syndicatus est extraordinaria.vt gl.in.d.auth.nisi breues.quam allegat Bal.in.l.1.§.1.ff.si cui.plusquã per.l.falci. & in ea causa iurisdictio est modico tempore duratura.vt dixit Bar.in.l.2.ff.de re iudi.& alij doctores dicũt,q̃ in ea proceditur leuato velo. ¶ Sed tu tene supradictam distinctionẽ circa libellum dandum,vel nõ dandũ,quia aliàs si petitio non esset necessaria,iudex non posset pronũtiare,nec reus se defendere,& si causa syndicatus expediretur solo verbo,mille petitiões

su officio sepa todo lo que pudiere saber de como los dichos officiales han vsado delos dichos officios, para que la pesquisa, & in-

formacion de todo, lo traya al juez de residencia, y lo junte con lo otro, que por el se hiziere, para que de todo se informe dela

fierent contra officialem.* Et sic potest intelligere dictum Angel. in.l.nemo. C. vbi de ratio. agi opor.vbi ait,q̃ tempore syndicatus querelæ examinari possunt & terminari contra officiales ex non excripto vt in.d.§.necessitatẽ & ideo videtur q̃ ineptitudo nõ vicietprocessum, tamẽ inquit q̃ cum hæc quæstio esset de facto Bononiętẽpore syndicat⁹ domini alberti degandino contrarium fuit determinatum.* Nec obstat tex in.d.§.necessitate,quia ille tex.loquitur in casu speciali.s.contra officialem fugientem à syndicatu,contra quem ex non scripto proceditur. vt tenet.d.Pari.de Put.vbi suprà.nume.7.&8. vbi per totum capitulum d̃ ista materia. ¶ Item adde,q̃ non solùm quilibet pro suo interesse potest agere contra iudicem,verum etiam† quilibet de populo admittitur ad querelandum cõtra iudicem,quando pœna venit applicanda fisco.vt notat gl.in.l.iubemus.C.ad.l.Iuli repet. & in.l.2.ibi,à quocunq; propulsante. C.vbi de ratio.agi.opor. ¶ Tamen contra dictas personas talium querelantium contra potestatẽ possunt opponi exceptiones,quę possunt opponi contra personas accusatorum.de quo per Bal.in rubri.& in.l.1. per totum.C. qui accusa. non pos. vt tenet Amodeus Iusti.in tracta.syndic. in parte,in termino comparuit.quem vide, & dixi in c.47.in capitibus correctorum.in gl.Publicos. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Defensio inquisito reseruatur, nec papa, nec imperator põt eam tollere.*
2 *Statutum tollẽs facultatẽ opponẽdi exceptionem nullitatis contra sententiam, non intelligitur exclusa exceptio nullitatis surgẽs ex defectu citationis.*
3 *An à captura potest incipi, nulla citatione facta, quando quis est debitor ex cõtractu guarentigio.*
4 *Defensioni quis non potest renuntiare.*
5 *An princeps põt procedere contra partem non citatam.*

d El deſcargo. dEt ſic inquiſito defenſio † reſeruat. Idē tenet tex. in. c. qualiter & quando. col. 2. de accuſatio. verſi. debet igitur. & ibi Feli. dicit, ꝙ debet ſibi ſtatui terminus ad defenſam. quod eſt verū ſecundum eū, quando inquiritur cōtra certam perſonam. Secus ſi fiat generalis inquiſitio ſuper ſtatu eccleſiæ. per. c. fi. de purg. cano. & talis defenſio inquiſito nunquā eſt ſubtrahenda, cum ſit de iure naturali: nec papa, nec imperator poteſt eam tollere. vt in Cle. paſtoralis. de reiudi. facit. l. defenſionis facultas. C. de iure fiſci. libro decimo. & etiam diabolo non denegaretur defenſio, ſi eſſet in iudicio. vt Specula. in tit. de inquiſitione. quaſi in fine. ¶Et ideo ſi ſtatutum † tolleret facultatem opponendi exceptionem nullitatis contra ſententiam, nunquam intelligitur excluſa exceptio nullitatis ſurgens ex defectu citationis, vel alterius defectus perueniens à iure naturali. ſecundū Feli. vbi ſuprà. vbi dicit, ꝙ ita conſuluit Ancha. cōſi. 207. quod incipit. de iure communi. & vi. Bald. in. l. i. in. 4. col. C. quomodo & qñ iudex. vbi expreſſē dicit, ꝙ non valet ſtatutum diſponēs quē debere condemnari abſq; citatione per. d. Cl. paſtoralis. ¶Sed Ang. & Imol in. l. ſi ſic. ff. de lega. 1. per illū tex. volunt tenere contrarium. dicendo, ꝙ ſi ſtatuto cauetur †, ꝙ propter inſtrumentum guarentigium capiatur debitor ad meram voluntatem creditoris, poterit incipi â captura, oſtenſo inſtrumento, etiam nulla præcedente citatione. per illum text. iuncta. l. cui quidam. La grande. ff. de lega. 2. ¶Quod non obſtat, quia citatio, & defenſio velut inducta de iure naturali non poſsit tolli. quia ibi per. d. ſtatutū non tollitur defenſio, ſed potius defendēdi modus variatur, quia defenſiones reſeruantur ex poſt facto ꝙ fieri pōt de iure. vt in. l. fi. C. de compēſa. & in l. 2. C. de edicto diui Adri. tollen. quia defenſio iuris ex cauſa tolli pōt. vt in. l. ſeruus. C. de his q ad eccl. cōfug. & ī. l. 1. &. 2. C. qñ liceſine iudi. ſe vē. multô fortius pōt talis defenſio modificari. ſecūdùm Ang. & Paul. de Caſtr. in. d. l. ſi ſic. & facit tex. in. l. 5. tit. *De las exceptiones*, lib. 3. in ord. regali. & Paul. & Ang. allegāt. qd nota gl. ſingula. in. l. de pupillo. §. meminiſſe. ff. de noui. operi. nuntia. vbi ponitur an poſsit inchoari à præcepto cū iuſtificatione, ſi ſenſeris te grauatum. quæ reſponſio eſt notabilis ſecūdùm Feli. vbi ſupra. Et in tantū eſt prohibitū tollere reo defenſionē ꝙ etiā ſi ipſe renūtiaret † defenſionibus, talis renūtiatio nō tollet ſuas defenſiones, iuxta notata per Bar. in. l. cuſtodias. ff. de publi. iudi. & in. l. ſtich⁹. ff. de penu. lega. de quo per Fel. in. c. dilecto. de accuſa. 2. colla. verſ. nota quintō. & ibi vide eum quid in criminalibus, & quid in ciuilibus. & vi. glo. in. l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. & ibi docto. Et illā glo. dicit vnicā Bald. in. c. quoniam contra. de probatio. nu. 63. vbi tenet, ꝙ etiam reis cōfitentibus, debet dari terminus ad defenſionem faciendam, & etiam ſi reus renuntiet defenſioni, quia in cauſa capitali non valet renūtiario, quia eſt cōtra ius naturale. per d. gloſſa. quia nemo eſt dominus vitæ, vel necis. Termino autem, qui datur ad defendendū, bene poteſt renuntiare. quia iſte terminus non eſt de iure naturali, ſed de iure poſitiuo: quod patet quia ſtatuitur arbitrio iudicis. & ideo Bal. conſuluit magiſtratibus, ꝙ ad omnē malitiā ſuperandā expectent terminū, niſi fortè eſſet periculū in mora, putā, tumultus populi, tūc poteſt illud accelerari, dumtamen iuſtum ſit fieri. ¶Et. d. gl. in. d. l. pactum inter hæredem cōmo. idem Bald. in. c. 1. de offi. delega. in fine. & in rub. de pactis. in Decretali. numero vndecimo. quod intelligit ibi, niſi ſit ſponte & ſolenniter confeſſus in iudicio dummodo non ſit confeſſus extra iudiciū per torturam. & ita dicit, ꝙ obſeruat totus mundus. ¶Vide Guid. pap. ſingula. 489. §. i criminalibus. vbi tenet, ꝙ non debet fieri renūtiatio, & concluſio in cauſa: quia quocūq; tempore ante ſententiam ſi quis ſe velit defendere, debet audiri. caſus dicit eſſe in. l. vnius. §. cogniturum. ff. de quæſtio. & Bart. in extraua. ad reprimendum. in gl. ſequentia. & Alex. in additio. ad Bar. in. l. 1. §. ſi quis vltro. ff. de quæſtio. in additione, in verbo, poſt cōcluſionē. & ꝑ Bar. & eius additio. ibi in. l. diui fratres. ff. de pœnis. ¶Sed Paul. de Caſtro. in. l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. ff. ſi quis cautio. dicit, ꝙ contrarium, ſeruant aſſeſſores, quia faciunt vt cōfeſſus crimē renūtiet omnibus defenſionibus, dicendo nullas habere, & ſtatim ꝙ ferunt ſententiā per gl. in. l. 1. ff. de furti. balnea. quod Paul. intelligit ibi, quando conſtat nullas habere defenſiones, alias procedit. quod dictum eſt, ꝙ nō pōt renūtiare. & talis practica aſſeſſorū non placet. Bal. in. l. ſi accuſatoribus. C. de accuſatio. 1. colū. nu. 11. & quoq; non placet Bar. in. l. cuſtodias. ff. de publi. iudi. quia nemo eſt dominus mēbrorū ſuorū, vt dictum eſt. quinimo reus cū

verdad. Y reciba el deſcargo d que dello ſe diere, y lo prouea de juſticia, como le eſta mandado.

2 3

reus cum iuramēto non poteſt renūtiare defenſionibus, & probationibus. tenet Bal. in. l. 1. C. d confeſsis. colū. 15. & ſequitur, Feli. in. c. cùm veniſſent. de teſti. colū. vlti. & Hippolyt. de Marſi. in ſua practi. §. vltimo. nu. 23. & in. l. vnius. §. cogniturum. ff. de quæſtioni. nu. 73. & non obſtante renuntiatione poteſt reuocari. vt. d. Hippol. in. d. practi. §. examinanda. num. 31. & ſic, ꝙ audiatur ea, non obſtante, ſecundū eum. ¶Et licet aliquæ fallentię ponantur per doctores, putà ſi cōfeſſus cōmittit enorme delictū. vt. d. Hippol. in d. practi. §. diligēter. nu. 162. vel ſi eſt cōfeſſus delictum ſpōte ſolēniter in iudicio, & ſi euidenter eſt culpabilis, vel quando conſtat nullas habere defenſiones, & in exceptionibus declinationis fori, & in alijs. vt per Iaſo. in. l. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis. nu. 17. & per Hippolyt. in. d. §. cogniturum. vbi per eum de iſta materia. & per Feli. in. ca. ſi diligenti. de foro competen. nu. 3. & ibi latè p eius additiona. & in. d. c. cū veniſſent. de teſti. & ibi Bal. in fine. ¶Tamē ex omnibus iſtis fallētijs vna ſola mihi placet. ſ. quando reus in. d. cauſa criminali paſſus eſt labi terminū probatoriū, ſeu dilationē ſibi datā ad probādū, quo caſu non debet ampliùs admitti. vt tenet Alex. in additio. ad Bar. in. d. l. 1. §. ſi quis vltro. ff. d quæſtio. & Bal. ī. l. 1. C. q accuſa. nō poſ. & eſt glo. in. d. l. 1. ff. de furtis balnea. iā allegata. & tenet Hippolyt. in. d. §. cogniturū. nu. 71. vbi ponit iſtos nouē caſus. ¶Sed ī ciuilib⁹ bene pōt renūtiare terminū ꝓbatoriū. gl. in. d. c. cū veniſſent. de teſti. & ibi docto. ¶Et talis renūtiatio nō extenditur in cauſa appellationis. vi. ibi per eos & per Feli. ¶Vide tu Bal. in. c. ſignificāte de appellatio. nu. 4. vbi quoq; intelligit. d. gl. pactum inter hæredē. ſ. q loquatur de innocente, qa iſte nō pōt renūtiare, nō d eo, q cōſtat eſſe culpabilis. Et de materia, an princeps, vel † inferior poſſit ꝓcedere, ꝓte nō citata, nec defenſa, maximè qñ cōſtaret nō cōpetere partidefenſionē, vi, ſem per Abb. in. c. 1. de cauſa poſſe. & ꝓprieta. 2. col. & Bald. in. l. executorē. col. 8. verſi. modo facio. C. de execu. rei iudica. & Card. in. d. Cle. paſtoralis. §. deniq;. in prima oppoſi. & per alios doctores relatos ꝑ Fel. in. d. c. q̄liter & qñ in ver. dbet.

2 *In inquiſitione, quæ fit contra iudicem, interrogantur, & examinantur cauſidici procuratores, aduocati, & eorum ſcriptores, & alij, qui coram officialibus cauſas habuerunt.*

3 *Iudex ſyndicatus debet facere ſuum interrogatorium, quando cōtra iudicem inquiritur, & capitula, quæ ex ipſa inquiſitione reſultāt, exponere reo ne ſubtrahatur ſibi facultas defenſionis, & latius. nu. 9.*

4 *In inquiſitione, quæ fit contra iudicem, debēt recipi teſtes idonei, & non inimici, nec ſuſpecti iudici. Et ſi aliquis fuit carceratus ab eo nō eſt idoneus teſtis contra eū in ſyndicatu.*

5 *Capitulis inimitia probatur ex verbis minatorijs.* (pellitur,

6 *Teſtis, qui eſt conſanguineus querelantis re-*

7 *Minor, & mulier an repellātur à teſtimonio.*

8 *Omnes, qui non ſunt prohibiti, in teſtes admittuntur.*

10 *Iudex debet facere tradi inquiſito, vel accuſato copiam inquiſitionis.*

11 *Si aliquæ culpæ ex inquiſitione ſecreta contra iudicem reſultent, & iudex qui ſtat in ſyndicatu, facit porrigi ſuper eas petitionem per aliquem amicum vel per alium, an erit audiē dus petitor, & inquiſitio ceſſet.*

12 *Inquiſitio an ceſſet, ſuperueniēte accuſatore.*

a PEſquiſa. a Forma iſtius inquiſitionis, quæ fit cōtra iudices, & officiales, nō eſt inuēta à iure cōmuni, ſed à ſtatutis, & cōmuni obſeruātia. ſecundū Amode. Iuſti in tract. ſynd. in. 3. fol. in ꝓte, in materia inqſitionis. verſ. 7. & ſic fit in noſtra Hiſpania: qa fit dicta inquiſitio ſecūdū formā horū capitū. ¶Et licet forma de iure cōmuni non fuerit inuenta, tamē inquiſitio † generalis, quę fit contra iudices, & officiales, finito officio, eſt inuenta de iure. ſecundùm Bal. in. l. obſeruare. §. proficiſci. ff. d offi. ꝓ conſ. & lega. dicendo, ꝙ cōtra omnē officialē ꝓcedi pōt p inqſitionē licet dānati ex inquiſitione non ſint infames, qa grauātur prēter legē ideo prætor legē ſubleuātur. * Et vi Grego. Lopez. in l. 6. tit. 16. par. 3. in gl. *Vſado mal de ſu officio*. & ex tali generali inquiſitione officiales in ſyndicatu poſſunt condemnari vt tenet Io. de anania in. c. qualiter & quando. lo. 2. §. debet igitur de accuſa

1

Iudicum ſyndicatus.
Caput. III. finis.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitio generalis, quæ fit contra officiales, & iudices, finito officio, eſt inuenta, de iure, licet dānati ex inquiſitione non ſint infames.*

tio.num.9.& ita dicit q̃ totus mũdus ſeruat & ſic q̃ teſtẽs non eſt neceſſe q̃ ſe ratificit & ſic vtitur.*¶Nec in tali generali inquiſitione oportet ponere locũ certũ, ſecus in ſpeciali Bal. ibi. ¶Ang.in.l.ſi vacãtia.C.de bonis vacã.li.10.col. 14.dicit, q̃ ſyndicatores poteſtatũ, & capitaneorũ, qui ſyndicãt iudices, & eorũ officiales, poſſunt cõtra eos inquirere ꝺ delictis cõmiſſis p̃ eos in officio, nõ p̃cedẽte fama publica, vel clamoſa inſignatione. p̃ notata p̃ Inno. in.ca.2. de offi. ord.&.c.qualiter & q̃n.el.2.ꝺ accuſa.& in ſũma eiuſdẽ titu. vbi dicit de inq ſitione, quæ fit cõtra caput, aut mẽbra alicuius eccleſiæ, vel ciuitatis, vel loci ꝺ delictis in genere.& eſt tex. in.cap.20.infra eod.ibi, *La peſquiſa ſecreta*. Et de iſta formavi de latius & melius per Amode.Iuſti.in.d. tracta.in parte, hæc eſt quedã inquiſitio quę fit & fieri intenditur, p talẽ ſyndicatorẽ electũ ad ſyndicãdũ nobilẽ militẽ dominũ talẽ, olim poteſtatẽ, ſeu capitaneũ ciuitatis Neapolis, & cõtra omnes iudices, eiuſq; domicellos familiares, & cõtra vniuerſam familiã dicti poteſtatis. ¶Et vi. Parid. de Pu.in.d. tract.ſynd.in parte, ꝓcedũt aũt ſynd.fol.30.vbi
2 ait†, q̃ in iſta inquiſitione interrogantur cũ iuramẽto cauſidici, procuratores, & aduocati, & eorũ ſcriptores, & alij, qui corã officialibus cauſas habuerũt, qui veriſimiliter ſcire ꝺbẽt, & qui aliquid ponũtur dediſſe. ¶Et aliquando barões ſolent mittere per omnes vicinos illius terrę ad perſcrutãdũ ſi quid dederint officiali, vel ſi quis extorſerit ab his, quæ dicitur ſcrupuloſa ſyndi-

Iudicum ſyndicatus.

Caput. IIII.

¶Tem que el juez de reſidencia, qñ recibiere la peſquiſa ſecreta ſi algũ teſtigo dixere alguna coſa general, anſi como q̃ era parcial o q̃ no executaua la juſticia, o que cohechaua, o q̃ era negligente en la adminiſtrar, o no caſtigaua los peccados publicos, y otras ſemejantes coſas, q̃ pregunte a los teſtigos

catio ſecundũ eundẽ. ¶Vide quoque ſingulariter Bonifaciũ de Vitali.in ſuo tract. maleficiorũ in parte de inquiſitionibus.in verſi. In nomine domini. Hæc eſt quædã inquiſitio, quę fit, & fieri intenditur per dominum Anto.ſynd. vbi ait, q̃ in iſta generali inquiſitione nõ debet poni aſſertiuè, q̃ iudex deliquerit in ſuo officio, propterea, quia ius præſumit pro ipſo, q̃ bene geſſerit officiũ q̃ iurauit. vt in.c.illud.&.c.ad audientiam ꝺ præſcrip. ¶In iſta inquiſitione ſecreta iu
3 dex ſyndicat⁹ debet facere ſuũ† interrogatoriũ, ſeu capitula ad teſtes cõtra iudicẽ examinãdos. quæ capitula infra in fine opis ponũtur, & talia capitula debet exponere reo, ne ſubtrahat ſibi facultas defenſionis. vt infra dicetur: quia regulariter etiã per principẽ in criminalib⁹ auferri nõ põt. vt tenet Frã. de Aretio. in.d.ca. qualiter & qñ.de accuſa.el.2.§.debet.verſi.tertiò nota. ¶Et
4 in tali inquiſitiõe iudex † recipere debet teſtes idoneos, & non ſuſpectos iudici: quia ſi aliquis fuit carceratus ab eo, non eſt idoneus teſtis contra eũ in ſyndicatu, ſecũdũ Bal.in.l. ſi ipſius.C. famil.hercif. quia præſumitur ei odioſus. & hoc tene, licet Oldral.in quodã ſuo cõſi. vult tenere cõtrariũ.*Et dictũ Bal.in.d.l.ſi ipſius ſequitur. Thom.grãmati.conſil.46.nu.2.& ibi allegat alia iura in eius adiutoriũ.* ¶Item repellitur inimicus inimicitia capitali. vt in.l.licet.ff.de arbi. & in.c.per tuas.el.2.de ſimo.& etiam repelluntur, qui habitãt cũ tali inimico. vt Specul.in ti. de teſte.in principio.& in.§.1.verſ. q̃ ſi ab vno. ¶Et non ſolum qui eſt inimicus vere, ſed etiam putatiuè apud vulgus ſecundũ docto.in.l.athletæ.§.dat remiſſionem.ff.de excuſa.tuto.& non ſolum qui eſt inimicus mentis, ſed qui præſumitur eſſe, putà quia habet cauſam inimicitiæ ſecũ dũ Innoc.in.c.cũ.1.era.ꝺ re iudi.& etiã repellit, ſi eſt ſuſpectus de inimicitia ſecundum Innoc. in.c.cũ.p.manconela.de accuſa.hoc tamen relinquitur arbitrio iudicis ſecundũ Innoc.in.c. cũ o
5 portet.de accuſatio. ¶Capitalis inimicitia† probatur ex verbis minatorijs. vt notat glo.in.§.itẽ propter Inſtitu.de excuſa.tuto. & extẽditur vſq; ad quartum gradum.l.lex Cornelia.ff. de iniurijs. ¶Item conſanguineus querelantis repelli
6 tur†, quia nõ eſt idoneus teſtis contra poteſtatẽ quia detrahitur eius fides. vt in.d.l.lex Cornelia in principio.ff.de iniurijs. ¶Et ſi talis conſanguineus interrogatus ſi attinet querelanti, & dixit q̃ non, & poſtea probatur, q̃ eſt coniunctus tanquam falſus repellitur. vt tenet Amod. Iuſti.in d.tracta.ſyndica.in parte, ſupradicta dñs poteſtas, & alij ſupranominati negauerũt omnia. verſi, item cõſanguineus, & ſecundũ eũ p̃ſumitur q̃ ſcien-

q̃ ſcienter dixerit falſum, cũ inter coniũctos nõ cadit ignorantia.l.octaui.ff.vnde cogna. & in lege de tutella.C.de in integr.reſti. mino. & in.l. qui falſa vel varia.ff.de teſti.& in lege eos.& ibi nota.ff.de falſis.& per Innoc.in.c. fraternitatis.
7 de hæreti. ¶Item repellitur minor † viginti annis, ſi agatur criminaliter.l.teſtimonium.ff. ꝺ teſti.ſicut etiã repellitur in alijs cauſis criminalib⁹ vt ibi. Mulier aũt de iure ciuili in cauſa criminali admittitur.l.ex hoc.ff.de teſti.ſed ꝺ iure canonico repellitur, quãdo agitur criminaliter ꝺ crimine. ſecus ſi ciuiliter, vt notat gl.in.c.ſuper eo. & in.c. ex literis.de teſti. vnde in terris eccleſiæ repellitur. vt notat gl.in.c.forus. de verb. ſigni. §.fi.& Floria.in dict.l.ex eo.& Bar.in.l.priuilegia.C.de ſacroſanct.eccleſi. ¶Conclude ergo in hac materia, q̃ cũm edictũ de teſtibus ſit permiſ
8 ſorium. vt in.l.prima.ff.ꝺ teſtibus. omnes †, qui
11 non ſunt expreſſè prohibiti pro econtra admittuntur. vt tenet Amod.Iuſti.vbi ſuprà.verſi.cõclude.vbi quoq; ait, q̃ eſt aduertendũ in examinatione teſtis, quia debet ſcribi dictum eius, & cuiuſlibet extenſè, & non debet notarius vnum extendere, & alium ſcribere quòd dixit vt alius quia ſi tales teſtes ſunt ſuſpecti, non probant, quando producũtur à parte. Secus ſi à iudice in inquiſitione, quia in iudice ceſſat timor ſuborna tionis, vt notatur in authen. qui ſemel. C. de ꝓbatio. & ita dicit Bald. in lege præcipimus. C. de appellatio.*Adde q̃ contra officiales teſtes signo ti non producuntur tpe ſyndicatus. tenet Ang. in.l.nemo. C. vbi de ratio. agi opor. quod dicit menti tenendum.* ¶Recepta igitur, & impleta
9 †inquiſitione vt continuatur de teſte in teſtẽ, vt veritas elucidetur, capitula, quæ contra iudicem, & officiales reſultarent ex dicta informatione (quę in noſtra Hiſpania, Cargos, vocãtur) extrahat à dicta inquiſitione, & exponat iudici, & officialibus ſuis, & det eis terminum ad reſpõdendum, & ad ſe defendendum, & debent dari iudici, qui ſyndicatur nomina, & dicta teſtium, ſimul, & non ſeparatim cum dictis cargis, & oneribus, quia ſi ſeparatim darẽtur, neſciret quid & à quo ſit dictum, vt in dicto termino ſibi dato ad reſpondendum poſſit reſpondere ad omnia, vt eſt textus ſingularis in dicto capitulo, qualiter & quando. el ſegundo. de accuſatio. §. debet & ibi Feli.in.2.notabili.& Ioan.de Anna.ibi prima col.& eſt tex.in lege.12.tit.29.for.ll.lib.4.& tenet Paul.de Caſtr.in.l. is apud quem.C.de edendo.numer.5.allegando Bal. ibi dicendo, q̃
10 †iudex debet facere tradi inquiſito, vel accuſato copiam inquiſitionis, vel accuſationis, & omnium actorum contrã eum. quod ſequitur ibi Ias.in dicta lege.is apud quem. num.5. vbi quoque dicit, q̃ ſimiliter debet dari copia iudiciorũ & interim debet ſuperſederi à tortura, & poteſtas qui ſecus fecerit, tenetur in ſyndicatu. Et q̃ copia atteſtationum debet dari iudici, vt poſſit ſe defendere: & ſi denegatur poteſt appellari. tenet Amodeus Iuſti.in dicto tracta. in parte, coram nobis.verſ.item ſi petitur.nu.220.tomo.14. tractat. Idem tenet Gandi.in tit. quomodo cognoſcitur de maleſi.nu.18.dicendo, q̃ facta & cõpleta inquiſitione, teſtes, & totus proceſſus debet publicari, & de eis debet fieri copia ipſi reo. argum.l.fi.C.de boni.vaca.ibi, data copia reclamandi &.l.diuus.ff.de cuſto. reorum. ¶Circa quod nota, q̃ ſi ex informatione ſecreta aliquæ culpæ, ideſt, cargi reſultarent contra te iudicem qui ſtas in ſyndicatu, vel cogitas reſultare, facias
12 †porrigi petitionem per aliquem amicum ſecrete, qui petat tibi tales res, vel accuſet te de tali ꝺ licto, qui accuſator, ſeu petitor eſt audiendus, qa præuenit, & ratione præuentionis alij maleuoli excluduntur. vt in lege ſeruus plurium. ff. de lega. primo. & deinde ſi ille, qui dedit querelam, omittit eam probare, poteſtas, vel officialis abſoluitur. vt in lege qui accuſare. C. de edendo. cũ ſimilibus. Et hanc cautelam ponit Amode. Iuſti. in dicto tracta. ſyndica. in fine ſui tractus. verſicul. erit etiam cautela. ¶Ex qua ſummitur practica hodierna, quam iudices ſyndicatus habent quia ſi ex dicta inquiſitione ſecreta reſultant ali quæ culpæ contra iudicem, vel officiales, & eſt petitio publica ſuper talibus per aliquem querelantem data in ſententia dictæ ſecretæ in quiſitionis, remittunt dictas culpas ad dictas cauſas publicas, vt in illis ſuper eis iudicijs publicis cauſis pronuntiare, & ſic pluries euadunt à condemnatione, quæ debet fieri ex ipſa inquiſitione ſecreta, quod nota. ¶Quæ practica quoque procedit ex dictis Bart.in.l.ſi maritus. §. ſi autẽ extraneus.ff.ad.l.Iulia.de adulte.verſi. vltimo.
12 vbi tenet, q̃ inquiſitio † ceſſat, ſuperueniente accuſatore ante ſententiam latã, vt Dy. in regula. Actum legitimè.de regul.iur.in.6.latè Hippol. de Marſi.in ſua pract.crimi. §. conſtante.nu.92. vbi ſingulariter.idem tenet, quòd ſi ante ſententiam ſuperueniat accuſatio, tũc ceſſat inquiſitio tanquam remedium extraordinarium. de quo vi.Montal.in lege.15.tit.29.foro legum.lib.4.in in gloſſ. *Que demande*.& per Ange. de Aretio.in tract.maleſi.in parte, hæc eſt quædam inquiſitio.verſicul.quæro an inquiſitus poſſit opponere exceptionem.num.74.& latiſsimè per Ioan. de Anna.in dicto capitul.qualiter & quando.de accuſa.9.licet autem.colum.3. in fine. vbi per.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

col.*Et Peregrin.late.in partem quisitio.q.5.in glos.quibus.in versi.vlterius quæro col.2.& istã opio.tenet Alberic.in.l.2.§.si simul.ff.ad.l.Iuli. de adulter.& in.l.Vranius.ff.de fi.de Iusso. nu. 2.*& per Bar.in dict.§.si autem extraneus,& licet Bar.ibi dicat,q prædicta vera de iure cõmuni,tamẽ si per formam statuti,seu legis,permittitur inquisitio,vt in isto tex.permittitur, tunc est auxiliũ ordinariũ& accusatore superueniẽte nõ tollit inqsitionẽ precedetẽ, sicut nec aliã accusationẽ legitime instituta,qd sequit ibi Ang. de Perusio.& Bal.licet nullã faciat mentionẽ de Bar.in ca.quoniam contra.de probatio.nu.6.tamen licet hoc sit,& non est æquum ex vno prætenso dilicto,quem subijci diuerso examine,maximè coram diuersis iudicibus,sed nec corã eodem,iudex supersedeat in altera,qua vult,& in alia procedat via sua. Et sic practicatur,q supersedit ur in inquisitione,& proceditur in accusatione,seu petitione partis:quinimo habet locũ etiam si petitio fiat ad denuntiationem officialis correctoris,seu iudicis syndicatus,contra eũ, qui syndicatur:quia si pars superuenit , debet cessare petitio officialis:quia omnis inquisitio, quæ fit ex officio iudicis,etiam ad denuntiationem officialis est iudicium extraordinariũ. qd dicit notandum Bal.in dicto.c. quoniam cõtra. num.5.& in casu,quòd est condemnatus tam super accusatione,quàm super inquisitione, vel denuntiatione officialis,vna solutio sufficit. vt in lege senatus.ff.de accusatio. de quo per Bald.in dicto cap.quoniam contra.nu.7.¶Tamen vi.tu ibi Bal.num.58.vbi vnum verbum singul.tenet, scilicet,quòd contra rectores terrarum fiunt inquisitiones generales,sicut procedit libellus generalis contra tutorem,& curatorem , ita cõtra magistratum,qui tenetur reipublicæ reddere rationem generalem de omnibus gestis tempore sui officij. Vnde si super ista generali inquisitione fiant probationes speciales, condemnabitur ex ipsis probationibus in alia facta inquisitiõe, seu petitione speciali. Et ita dicit , quod seruat consuetudo , quæ est optima legum interpres. Et ex hoc dicto Bald.potest oriri practica. quã habent aliqui iudices syndicatus,maximè in delictis,& extorsionibus,& baraterijs: quia licet superueniat petitor,seu accusator , accumulant probationes per se ex officio factas in secreta cũ processi publicæ petitionis ad eum determinandum,& pronuntiandum.* Vi. Montal.in.l.fi. tit.20.libr.4.fori.in glos.que demande in fi.vbi inquit,quòd quando fit fraus probato crimine per iudicem inquirentem partes colludendo faciunt quòd interueniat accusator vt cesset inquisitio iudex contra hanc malitiam prouidendo recipiat testes quos crediderit scire veritatem super accusatione & procedat.& Bal. in.l. quædã. ff.de edend.numer.2. & idem tenet Angel.in.l. si suspecta.ff.de in officio.testam. column.2.dicens quòd offensus potest assistere processui in quisitionis & accusationis intentatę per alium & eodem modo syndicus qui maleficium denũtiauit & eodem modo curia potest assistere & iuuare processum accusationis cum timet d collusione accusantis quod nota.* ¶Et facit quod tenet idem Bald.in.capit. cũ speciali. de appell. nu.3.vbi ait,q licet dum apparet accusator,non debet inquiri , si tamen fuit accusator,& modò nõ est,iudex potest prosequi litem incohatam ex mero officio: quia sufficit,quòd semel intrauit iudiciũ.arg.l.nullum.C.de testi. & hoc casu erit inquisitio,& processus subsidiarius ad adiuuandũ accusationẽ,ex quo concluditur secũdũ eum,quòd possibile est,quòd vnus,& idem processus fit ꝓ parte ordinarius,& ꝓ parte extraordinarius,& subsidiarius. ¶Et vide eundem Bal. in.d.c.quoniã cõtra.nu.57.vbi quærit,si iudex inquisiuit contra aliquẽ de aliquo delicto,putà homicidij,incẽdij notorij, & princeps cõmisit causam alteri,qui iudex commissionis absoluit inquisitum,an iste absolut⁹ põt accusare primũ iudicẽ inquirẽtẽ,& tenet q nõ,per iura,vt ibi p eũ nisi dolus præcedit,quia tũc tenetur, & dol⁹ probatur ex inimicitia capitali , quia fortè hoc iudex dixit.vt notatur in.l. fulcinus. §. quid sit latitare.ff.qui ex cau.in posse.ea.& g.in.l.apud celsum.ff.de doli excepti. Attamẽ hoc crimẽ in iudice nõ dicit ꝓpriè crimẽ falsi,sed crimẽ imposturæ,& punitur extraordinariè arbitrio iudicis vt in.l.sacculatij.§.1.ff.d extraord.crimi.& in.l. fi.C.de pœna iudi.qui mal.iudica. ¶Vnũ tamẽ nota,q si ipse qui venit accusando,primò procurauit inquisitionẽ fieri,tunc inquisitio non tollitur per accusationẽ.tenet Bal.in additio.ad Specul.in tit.de inqsitione.in additio.seu versi.qdã denũtiauit.& tenet Hip.de Mar.in.l.1.§.cũ quis latrones.ff.de quęstio.nu.12.& probat Bar.in.d. §.si aũt extraneus.¶Quoq; nõ procedit, si timetur de collusione,vel preuaricatione,quia possit iudex acusatorẽ repellere scdm Bar.in.d.§.si aũt extraneus.& Io.de Anna.in.d.c.qualiter.§. aũt. col.3.p tex.in.l.3.§.hoc interdictu.ff.de liber.homi.exhiben.& fertur sententia scdm processum in quo melius est ꝓbatũ. Ideò rectè dixit dict⁹ Amod.Iusti. vbi suprà q facias porrigi per aliquẽ amicũ secretũ,ne hoc pandatur:quia detegitur,reiecta accusatione,vel petitione,iudex procedere põt super sua inquisitione.quod nota.

Summa-

SVMMARIVM.

1 *An iudex teneatur interrogare testem de causa sui dicti.Et an si testis non reddit causam, valeat eius dictum.*

2 *Si testem de causa non interrogat iudex, an teneatur iudex parti ad interesse.*

b 1 Haga. b Quia iudex tenetur interrogare †testẽ de causa sui dicti, & si interrogatus nõ reddit causam legitimã, nõ valet dictum suũ.vt glo.& ibi Abb.in cap.cùm causam de testi.gl.iu.c.si quãdo.de rescriptis.text.in.§. item in criminali.versi.sola.4.q.3.Abb.& ibi addition.in.c.ex literis.d cõsuet.& doct.in.l.testiũ facilitate.& in.l.solã.C.de testi.& Hip. d Mar. in sua pract.crimi.§.diligẽter.nu.31.¶Qd extendit Abb.in.d.c.cũ causam.nu.6. qd nõ valet nõ solũ quo ad ꝓbationẽ,verũetiã nec ad præsumptionẽ, & idem dicit si reddit,sed inutilẽ, quia paria sunt non reddere & inutile reddere. vt in c.2.de transla.episcopi vel electi.¶Et sequendo Io.And.ibi dicit, q est optimum consilium,vt pars semper det interrogatoria sua , & petat de causa scientiæ super illis examinari,& in actis redigi,sed qñ pars non petit,& iudex non interrogauit,tunc valet dictum in præceptibilibus sensu corporeo,vel modico discursu rationis.vt Innoc.in.d.c.cum causam.& vi.singulariter regulam cum fallentijs per Feli.in.d.cum causam 2.&.3.col.& vi.tex.in.l.26.tit.16.Par.3.vbi tenet q valet dictũ testis,licet non reddat rationẽ qñ de ratione non fuit interrogatus. & idem tenet glo.in.c.sicut.de re iudi.in verb.de causis.¶Sed hoc intelligerẽ,qñ vnus testis nõ reddit causam scientiæ.Secus si duo testes,vel plures deponũt & sunt concordes,& contestes in dicto,& facto faciunt plenã probationem,licet nõ interrogati de causa,nec rationẽ reddãt,& vnus tantũ non facit semiplenã.vt tenet Bal.in.c. de cõsuetu.reti feudi.§.sacramentum.in vsi.feud.nu.12.¶Sed

2 an teneatur iudex †parti ad interesse,si de causa non interrogauit.Quidã dicunt q sic.arg.in.l.si quando.C.de testibus,& in.l.si quos iudices.ff. de offi.prefe.preto.sed Iacob.Aegidius in tract. de reprobatio.testiũ.qui est situatus in volu.tracta.Bar.in.4.col.ver.reprobãtur.distinguit,aut iudex propter multas occupatiões sui officij,& oppressiones subditorum non potuit testes examinare,qa pluribus intẽtus,minor est ad singula sensus,parcitur sibi,aliàs tenetur,quia cum diligentia testes examinare dbuit.vt dicit.l.famosa.in.l.nullum.C.de testibus.& facit in arg.tex. in.c.nulla.de appel.& in.cap.plures.26.q.1.¶Et vi.quoq; Abba.in.d.c. cũ causam.de testi.nu.7. vbi d hoc.& dicit,q qñ est dolosus in hoc & malicioseñ non interrogallet,quia sciebar testẽ non redditurũ sufficientem causam,vel testis hoc cõfitetur , & iudex omisit ex dolo,vel lata culpa. tũc teneẽ tàm in foro iudiciali,quã in pœnitẽtiali.vt ibi per eum quod sequitur Anto. Frã. in additio.ad Abb.in.c.2.de cõsuetudi. in additione videntiũ.Et quoq; procedit secũdùm Fel. ibi in dicto.c.cũ causa qñ fuisset petitũ à iudice q interrogaret testes:quia tũc si nõ interrogaret teneretur ad interesse,aliàs secus,d quo vide eũ dẽ Fel.in capit.sint autẽ.col.3.d rescrip.vbi multa de negligẽtia iudicis.& per eũdẽ Feli.in capitua nos.d homici.Et ratio põt esse,quia qñ lex, vel statutũ astringit iudicẽ sub pœna,vt aliquid faciat,quod est ad vtilitatem priuatam,intelligitur si est petitus , vt notant docto. & Abba. in cap.venerabilis.de iudi.& Bald.in lege prima.§. magistratibus.ff.de magistra.conueni.secũdùm Feli.in dicto ca.cũ causam.2.col. prima fallẽtia.

y haga b q̃ declaren

SVMMARIVM.

1 *Iudex prudẽter debet inquirere de causis, personis,loco,& tempore,& de alijs,vt hic.*

2 *Testis interrogatus de causa scientiæ,nõ respõdens,non est necesse quòd de circunstantijs interrogetur.*

c Particularmente. c Et sic de singuliscit

1 cũstantijs iudex †prudenter debet inquirere,& de causis,psonis,loco & tẽpore,visu,auditu,scientia,credulitate,fama,& certitudine,& cũcta plenè conscribere.vt tex.in cap.cùm causam. de testi.& sic debet interrogare.in quibus fuit partialis,& in quibus fuit negligens in iusticia administranda,& in quibus baratauit, & sic de similib⁹ vt in isto tex.aliàs secũdũ gl.ibi nõ põt peruenire ad veritatẽ.c.occidit.23.q.8.& Bal.in Margari.Innoc.in parte,testes.col.7. Et licet testis debeat interrogari de causa scientiæ,tũ si interrogatus †nõ respõdit,vel nõ bene respõdit,nõ est necessariò interrogãd⁹ de circunstãtijs necessarijs, vel de loco,& tẽpore,& cõtestibus,aliàs sic:& si de prædictis nõ interrõgatur sunt reputendi. vt Innoc.in cap.per tuas.de testi.& Bal. vbi supra, & Specul.in tit.de teste.§.1.versi.sed quid si causam.& ibi Io.And.in additio.

SVMMARIVM.

1 *Testis pro vtraque parte dicere debet veritatẽ*

d Lo malo. d Teſtis, qui in iſta inquiſitione examinatur, eſt interrogandus, non ſolùm contra iudicem verunetiã
1 in fauorem illius, quia pro vtraque † parte debet dicere veritatẽ. tex. eſt & ibi Bar. in auth. ſed & iudex. C. de epis & cleri. tenet Specul. in tit. d teſte. §. ſequit. nu. 1. verſi. item q̃ dices. & tex. in. c. nec honore. 11. q. 1. &. in c. non ſanè. 14. q. 5. eſt gl. in. c. cũ nuntius. de teſtib⁹. & in. c. fraternitatis. eod. ti. & Abb. in cap. de teſti. nu. 2. eod. tit. & eſt tex. in. l. 24. tit. 16. Parti. 3. & gl. in. c. cùm nũtius. de teſti.
¶Et vide Bald. in. l. 2. C. de edẽdo. nu. 3. vbi quærit q̃ ſi teſtis p̃ vna parte depoſuit, & interrogatus pro alia dixit, quod nollet reſpõdere, q̃ ei nõ adhibetur fides, qa præſumitur eõtra eum, q̃ dolo ſupprimat veritatem. vt in l. 2. §. diuus. ff. d iure fiſci præſumitur ergo teſtis iſte criminoſus, & dolo-
ſus, & ideò ei non adhibetur fides, quod dicit eſſe val de mẽti tenẽdũ. ¶Et vide Baldũ in lege etiã. C. de teſtib. col. 2. nu. 4. verſi. ſed reuoco. vbi tenet, q̃ licet Berdarij poſſunt teſtificari contra poteſtatẽ eorũ in ſyndicatu, quia cõtra domeſticũ poſſunt produci: tamẽ ſi dixerint partim p̃ eo, partim contra, non poſſet diuidi fides teſtimonij. * Et vi Boerium. deciſione. 243. numer. 5. quaſi in fine, vbi idem tenet quòd teſtimonium diuidi non poteſt quando partim deponit pro vno & partim pro alio. & Pari. de Put. in tracta ſyndicatus in part. teſtis. colum. 2. in fin. verſic. tamen an iſti familiares. * ¶Et teſtis debet dicere pro vtraque parte, niſi ſuper certo articulo ſit receptus. Speculator. in titulo. de teſte. §. Iam de interrogatorijs. verſi. in ſumma. tenet Guido ſingula. 681.

particularmẽte en que coſas y cauſas eran parciales, y en que dexo de executar la juſticia, y que cohechos hizo, y a que perſonas, y en que caſos fue negligente, y que peccados publicos dexo de caſtigar, y porque cauſa, y anſi de todo lo otro, que generalmente depuſieren, yendo de teſtigo en teſtigo, haſta hallar, y ſaber la verdad particularmente de cada coſa, y eſſo miſmo procure de ſaber lo bueno como lo malo[d].

Iudicum ſyndicatus.

Caput. IIII. finis.

SVMMARIVM.

1 *Probatio ſufficiens requiritur in iudice condemnando.*

a Ntera prueua. a Et ſic tene, q̃ probatio † ſufficiens requiritur in iudicẽ condẽnando, quia pro eo multum præſumitur, vt in lege ſi quis. C. de officio ciuil. iudi. tenet Bal. in. l. obſeruare. §. proficiſci. in. 10. q. ff. de offi. proconſul. & lega. & Iaſo. in. l. vnica. C. vt omnes iudi. tàm ciui. quàm cri. n. 7. ¶Et quæ probatio requiratur contra iudicẽ. vi quæ dixi in. c. 1. in capitibus corre. in glo. *No recibira dadiuas.* verſi. ſed vtile eſt ſcire. & vi. infra in glo. *De vno en vno.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet eſſe diligẽs in examinatione cauſæ, & eam non debet præcipitare.*
2 *Inquirere poteſt iudex à teſte, an ſit talis, quòd poſſit teſtificari.*
3 *In inquiſitione contra iudicem, non debet quis eſſe curioſus, quia aliquid diſſimulare debet.*
4 *Aequitatem iudex debet habere ante oculos.*
5 *Teſtes ſunt examinandi in ſecreto, & circa eorum examinationem debet iudex habere vigilantiam, inſpecta eorum qualitate, conditione, & ætate.*
6 *Sententiam debet iudex ferre cũ diligentia, & plena cauſæ cognitione.*
7 *Sentẽtia lata in tam breui tempore, quòd acta non potuerunt veriſimiliter bene videri, eſt ipſo iure nulla.*

Senten

8 *Sẽtẽtia nõ debet pronũtiari nimia feſtinatiõe.*
9 *Tempore egemus, vt aliquid maturius agam⁹.*
10 *Si curator creatus à iudice, & eo tempore cũ creatur authoritatẽ alienationi minoris inter poſuit, nil valet ex breuitate temporis.*
11 *Poſt compromiſſum immediatè nõ poſſunt arbitri pronuntiare.*

b Trabaje. b Quia iudex debet eſſe diligens in examinatione † cauſæ. l. iudices oportet. C. de iudi. vbi bonus iudex non debet præcipitare cauſas, ſed debet inquirere veritatẽ plena inquiſitione. & tenet Iaſ. in. l. is apud quẽ. C. de edẽdo. nu. 8. per tex. in. c. iudicãtẽ. 30. q. 5. ¶Veritas ſæpius examinata, magis ſplẽdeſcit in lucem. vt in. c. graue. 35. q. 9. glo. pẽ. in. c. cùm Ioãnes. de fide inſtrum. Et facit q̃d tenet Bal. in. c. 1. de officio iudicis, finali col. vbi ait q̃ boni prætoris eſt veritatẽ nõ dimittere indiſcuſſam. per tex. quẽ dicit notabil. in. l. 2. C. de abolitio. ¶Et in. d. c. iudicãtẽ. dicitur, q̃ iudex po
2 teſt inquirere † à teſte, an talis ſit, vt poſſit teſtifi
3 cari. ¶Et in iſta † inquiſitione nouerit in omnibus ſita curioſus, quia quædã licet ſciamus diſſimulare debemus. vt. ff. de nouationi. legis doli.
4 in fine. & cap. vtilem. 22. q. 2. ¶Et ſummam † æquitatem debet habere ante oculos. l. quòd ſi Epheſi. §. in ſumma. ff. de eo. q̃ certo loco. & hãc æquitatẽ debet rigori præferri. l. placuit. C. de iu
5 di. ¶Et iudex iſtos † teſtes debet ſecreto examinare, & eorũ depoſitiones ſecretò recipere lex ſi qñ. C. de teſtib⁹. lege ſi qñ. C. de teſtibus. & in lege nullum. C. eodem & eos variantes, & falſa dicentes, & fraude non carentes, punire, vel ordinariè pœna legis Corneliæ de falſis, vel extraordinariè officio iudicis, & eius motu vel occaſione legis qui varia. ff. de teſtibus. ¶Circa quorũ examinationẽ & receptionẽ iudex habere debet vigilãtiã in eis inſpecta eorũ qualitate, cõditione, ætate, diſcretione, fama, fortuna, & fide. Vnde ſolet dici, ætas, cõditio, qualitas, diſcretio fama, fortuna, fides, in teſtibus iſta requires. vt colligũtur. in. l. 2. & 3. ff. de teſti. ¶Et cũ eadẽ di-
6 ligẽtia † & cũ plena cauſæ cognitione debet iudex ferre ſentẽtiã. vt in. d. c. iudicãtẽ. aliàs ſententia eſt iniqua, & ab ea põt appellari. & iſtud perpẽditur ex breuitate tẽporis, ſecũdùm Ange. in dicta lege iudices. C. de iudi. ¶Imo dic melius ſecũdùm Iaſ. ibi. in dicta lege iudices. nu. 2. q̃ dicta
7 ſententia lata † in tã breui tẽpore, q̃ acta nõ potuerunt veriſimiliter bene videri, eſt ipſo iure nulla ſecũdùm Bar. in lege prolatã ad finẽ & in lege ſtipulatione. C. de ſentẽt. & interlocu. om. iudi. & ſequitur Anto. & Abb. in. c. 2. de re iudi. & in. c. eccleſia ſanctæ Marię. de cõſtitu. & ibi latiſſimè per Barba. col. 27. quem vide. & in. c. tũc ex literis. de in integr. reſtitu. vbi ponit Abb. limitationem. vi. gl. in. l. 1. tit. 13. libr. 2. for. ll. in gl.

Iudicum ſyndicatus.

Caput. V.

Troſi ſi por algunos teſtigos hallare alguna culpa general contra el aſſiſtẽte o gouernador o corregidor, y ſus officiales, oq̃lquier dellos, de q̃ no aya ẽtera prueua[a], q̃ el d ſu officio trabaje b d ſaber la verdad de aquello, pregun tando a todas las perſonas que dello puedan ſaber de vno en vno c haſta ſaber d la verdad, aun que no eſten preſentes en el lugar ſi pudiere ſer trabaje por embiar

Mas de luego. & vide Hipp. de Marſ. in ſua practi. crimina §. occurrũt. nu. primo. & 2. vbi tenet, q̃ ſententia † non debet pronũtiari nimia feſtinatione: ſed in talib⁹ eſt cogitãdum & animaduertendum, & cũcta maturè rimari: quia fructus diuinus eſt iuſtitiam ſæpiùs recenſeri vt in dicto ca. graue. 35. quæſtio. 9. quia præcipitata voluntas iudicis eſt nouerca iuſtitię, & dicit, q̃ facit illud vulgare, repentinæ reſpõſionis comes eſt pœnitentia vbi accumulat multa in ꝓpoſito: quem vide. ¶In ſimili facit text. per quem prædicta confirmantur in cap. ponderet. 50. diſt. & ibi glo. dicit
9 †, q̃ tẽpore egemus, vt aliquid maturius agam⁹. Per quam gl. ibi Gemi. arguit cõtra iudices quibus de mane mittitur proceſſus, & in veſperis ſerunt ſentẽtias: q̃ ſint ipſo iure nullæ, quia non præſumitur, quòd de cauſa cognouerint. * Et vi Iaſo. in. l. iudices oportet. C. de iudi. vbi late & Bald. in capit. dudum. de electio. nu. 1. vbi tenet, quòd qui non vidit acta non poteſt iudicare, nec iudex debet oſtendere litigantibus cor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſuum quia ſententiã laturus eſt tex.& ibi Greg. Lopez.in.l.13.titul.4.par.3.*¶Facit quoq; tex. in cap.ad noſtrã.de cõſuetu.per quẽ Bal.ibi inuehit cõtra iudices fabricãtes ſentẽtias nõ rumi nato proceſſu. ¶Facit quoq; qđ ſingulariterẽ cõ ſuluit Anchara.cõſi.72.incipiẽte ¶Iſis diligẽter
10 vbi ait,ꝙ ſi curator † creatus à iudice eo tẽc inter poſuit authoritatẽ alienationi minoris,ex breui tate tẽporis,nil valet cũ requiratur cauſæ cogni tio.l.magis puto.§.nec paſſim.ff. de rebus eorũ. tenet Anto. Corſe. in notabilibus ſuis.in parte minor.& Alex.in conſi.218.in.2.volu.nu. 8. & vide Angel.de Aretio.in.§.tripli.vero.Inſtit.de actio.nu.6.verſic.aduertas tñ. ¶In ſimili facit ꝙ voluit Bald.in.l.prolatam.vlti.col.C.de ſent.&
11 interlo.om.iudi.vbi ait † ,ꝙ ſi cõpromiſſum ſit factũ cũ plenaria poteſtate,nõ põt tñ immediatè poſt cõpromiſſum ꝓnũtiare.quia faceret cõtra ius. Qđ ſeqtur Rapha. Fulg.cõſi.11.& Iaſo.in d.l.iudices.C.đ iudi.& dicebat in voce,ꝙ hoc facit contra ruſticos, qui illamer die qua factũ eſt cõpromiſſum,,pferũt laudũ,qa nil valet,vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Per teſtes ſingulares deponentes de per ſe de furtis,& barateriis,& extorſionibus,contra iudicem probatur.*

c En vno. c Hic eſt tex.per glo. in.§.neceſſitatem.in auth. vt iudices
1 ſine quoquo ſuffr.coll.2.quæ tenet †,ꝙ p teſtes ſingulares deponentes de per ſe de furtis,& barateriis,& extorſionibus probatur contra iudicem,vide tex. quiidem tenet.in.l.8.titul.15.lib. ſecundo in ordin.regali.& approbatur per.l.7. titul.14.libr.3.in eiſd.ordin.& per.l.13. eius titu. & libri.vi.quæ dixi in iſto text.in gloſſa prima. ¶Quoque adde,ꝙ iudex poteſt interrogare teſtem,ſi erant aliqui præſentes cum eo ad hoc,vt ex illis iudex poſsit ſe informare. vt eſt text. in l.28.tit.16.Part.3.

SVMMARIVM.

1 *Poſt aperturam teſtium iudex ſyndicatus, & alius iudex in cauſis criminalibus poteſt de nouo teſtes recipere,tàm ad offenſam, quam ad defenſam. Et etiam quando cauſa eſt decidenda per iuditium peritorum.*

d Saber ſa verdad. d Etiã publicatione inq-
1 ſitionis facta,põt iudex † ſyndicatus,& alius iudex in cauſis criminalibus poſt aperturã teſtiũ de nouo teſtes producere,vel recipere,tã ad offenſam , quam ad defenſam. vt in.l.1.in fin. §.ſi quis vltro. ff.de quæſtio. & ibi Bar. tẽct Mõt.in.l.12.ti. 20.lib.4.for.ll. in glo.*Señalada mẽte.* in fine.& idem Mont.in l.18.tit.8.libr. 2.for.ll.in gl.1. verſ. Item ꝙ iſta.l.vbi ait, ꝙ illa lex fallit qñ iudex procedit per viã inquiſitionis, qa tũc etiã publicatis atteſtationib⁹, & poteſt iudex recipere nouos teſtes ad offenſam,vel đ fenſam: quiate ſtiũ publicatio impedit teſtiũ productionẽ , quę fit à parte, nõque fit ab inqſitore. vt notat Inno.i.c.cũ clamor. đ teſti & tenet Bal.i.l fi.ff.đ ferijs.qđ eſt mẽti tenendũ,ſcđm Mõt. & eſt tex.ſing. in.l. 54. in. ll. ſtylli & i.l.110. đ quo vi. Abb. in.ca.q̃liter, & qũ.el.2. de accuſa.4.co.n.17 & ibi Aenea.đ Falco i addi. & apoſtilla. Ab.i ca.1. de iudi.in additio-

a ellos para que le embien ſus dichos en manera que haga fe , y haga toda la diligencia q̃ fuere poſsible , para q̃ ſepa la verdad. Y en lo q̃ hallare probado cõdemne no tan ſolamente en la ſatisfacion f de la parte, mas en la pena ſegũ q̃ hallare q̃ en tal caſo diſponẽ las leyes del reyno. Y la otra pena que mereciere, q̃ es arbitraria,o ella la condẽne o la remita al cõſejo ſi tuviere ſobre ello alguna duda. Y enel caſo que la condemnare en qualquier pena, toda via quede reſeruada a los del conſejo,o para q̃ ellos la dẽ mayor,o menor, ſi vieren que ſe deue dar.

additione,quæ eſt in col.2.in verbo,partem interrogare.vide Guido.papam deciſione.72.¶Et ratio poteſt eſſe,vt dicta lex.54.ſtylli dicit.quia officiũ iudicis ſemper durat vſq; ad ſentẽtiam. Et circa ſupradicta vide ſingulariter Hippolyt. de Marſi.in ſua practi.crimi.§.ſequens.in principio.vſque in finẽ.vbi latiſsimè & per eundem Hippolyt.in lege prima.§.fi.de quæſtio.ff.nu. 40.cum ſequentibus & Ang.de malefi. in parte,qui iudex dictũ proceſſum publicauit.verſi. finali. ¶Quibus adde vnum mihi ſingulare, ꝙ vbicunq; cauſa eſt dicidenda per iudicium peritorum,ita ꝙ teſtes non poſſunt deponere de veritate,ſed de credulitate,ſecundum peritiam artis poſſunt teſtes peritiores (publicatione priorum non obſtãte) recipi,quia primi de facili potuerunt decipi,quod habet locũ non ſolũ quando proceditur ex officio iudicis,ſed etiã ad partis petitionem,& inſtantiam,prout tenet Abb. in cap.cauſam matrimonij.de probatio. colu.2.

c Para que le embien. c Notatex
ꝙ examinatio teſtiũ poteſt committi extra prouinciam, quando teſtes ſunt extra prouinciam, vel ſunt forenſes. Ita Bal.in auth.apud eloquentiſsimum.C.de fide inſtru.de quo vide quę latè dixi in capitibus correctorum.in ca.37. in gloſſ. verſi.fallit.5.& in verſi.ſed iſte text.& ſimiles.

SVMMARVM.

1 *Condemnare an debeat iudex ſyndicatus in ſatisfactione partis , quando non eſt probatum per teſtes,ſed per iuramenta partium.*

2 *Mediator barateriæ in ſyndicatu,an poteſt eſſe teſtis contra iudicem.*

1 f Satisfacion. f Intellige,q̃ iudex ſin
dicatus † debet cõdemnare iudicẽ in ſatisfactione partis, quãdo eſt ꝓbatum per teſtes.vt in lege.8.tit.15.lib.2. in ord. regali.in fine.Secus ſi probatio eſt facta per illorum iuramẽta, & teſtimonia, qui dona iudicib⁹ contulerunt:quia licet valeant ſua dicta,& teſtimonia,licet quilibet in proprio facto deponat, eſt verum quo ad cõdẽnandum iudicem in pœnam,ſecus in reſtitutione rei: & ſic talis teſtis nõ recuperat id,ꝙ dicit ſe iudici dediſſe,niſi legitimè probaſſet.vt in dict.l.ordinamẽti.& Mõt.al. in glo.illius.l.in parte,prętores.& ſicvtitur. Qđ probat iſte tex.in quantum dicit. *En lo que hallare probado.*&c. ¶Et an ille,qui eſt mediator † barateriæ poſsit eſſe teſtis in ſyndicatu, contra iu-
2 dicem.Tex.in.c.primo.de teſti.in.6. videtur tenere,ꝙ ſic.Quod eſt intelligendum,quãdo agitur ciuiliter propter pecuniam datã dicta occaſione.Secꝰ ſi ageretur criminaliter, quia cùm ſit particeps delicti,nõ admittitur.vt in.c.per tuas de ſimoni.tenet Cataldi.in.d.tract.ſyndi.q.64.

Iudicũ ſyndicatus Capu.V.finis.

Sequitur Caput. VI.

a El tenor. a Vt in capitul.primo ſupra eodem & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Familia iudicis,an poſsit pro eo in ſyndicatu teſtificari.*

b Deſcargos b Similis tex.in.c.3.ſupra eo.& ibi dixi in gl.
El deſcargo. ¶Et in iſtis defenſionibus,quæ dantur judici cui ſyndicatur,familia † eius poſsit in ſyndicatu pro eo teſtificari,ſi quæſtio non tangit teſtificãtes.vt in.l.cõſenſu.§.ſuper ſerui.C.đ repud.prout tenet Bal.in lege obſeruare.§.profiſci.ff.de offi.proconſul.& lega.q.18.nu.12.qa in factis domeſticis nõ repellitur domeſtici teſtimoniũ.vt in.c.veniens.in fine.de teſtibus.Et facit quod idem Bal.in.l.etiam in re.C.de teſti. col.1.num.4.vbi ait,ꝙ Berroarij poſſunt in ſyndicatu teſtificari pro poteſtate,quia nõ ſunt amplius familiares,ergo inſpecto ſtatu,ꝓ quo producuntur,poſſunt teſtificari,dummodo nõ ſint ita viles,ꝙ ſint ſuſpecti ex vilitate vitæ.Et quoque poſſunt recipi contra iudicẽ ſecundùm eum ibi.quod ſequitur Ang.in.l.ſciendum.ff.de vſuris.verſi.tertiò nota. Et dicit ita eſſe conſultum pro Iacob.de Murſia ſuo officiali,quem vid. Et vult dicere ꝙ tales Berroarij, & officiales poteſt poteſtas pro ſe producere , ſi receſſerunt ab eo, aliàs ſecus:quia ſi non receſſerunt ab eo licet eſſent receſſuri, tamẽ adhuc durat eorum familiaritas,& non valet eorum dictum.ſecũdum ꝙ dicit notari dominus ſuus Bal.in dicta lege etiam. ¶Tamen Saly.ibi tenet contrariũ.Imò ꝙ indiſtinctè admittãtur,ꝓ poteſtate , ſi nõ ſtant ampli⁹ cũ poteſtate,nec ſunt receſſuri cũ eo. ¶Tu tñ vide Amode.Iuſti.in tracta.ſyndi.in parte ſu pradictus domin⁹ poteſtas.& alij ſupra nominati.col.4.verſ.an autẽ officiales. vbi dicit ꝙ dictę opiniões dñt cõcordari,qa ita đmũ berroarij admittũtur ſi nõ ſunt alij teſtes,& ſic in ſubſidium arg.in.d.l.cõſenſu.& in.c.quanquã.14.queſt.2.

& quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

& quod notatur in cap. insinuante de offi. delegat. in gl. 1. & in. c. licet. de priui. in. 6. in gl. super verbo. familia. & in cap. dilecto. in gl. familiares. de offi. archidi. & in. c. vlti. de verb. signifi. in. 6. & in. c. magnæ. in fine. d vota. in quibus iuribus dicitur, q familiares admittantur ad testimoniũ, & quirepellãtur. ¶ Tu tñ tene, q tales Berroarinõ posſunt cõpelli ad testificadũ contra potestatem propter reuerẽtiã quã sibi debent secũdùm Amod. Iusti. vbi suprà allegãdo Bal. in dicta lege secunda. ff de excusa. tuto & dicit esse mẽ ti tenẽdũ. * Tamen tenet in fine officij exhibere totã familiam vt ab ipsa possit ĩ dagari & sic credẽ eis cõtra potestatẽ licet nõ possit cogi vt Bald. in d. §. pficisci. q. 36. & ita familiaris qui stetit cũ eo si est honestę vitę pt testificari pro eo & hoc est arbitriũ iudicis secundũ. Amod. vbi suprà

Iudicum syndicatus.

Caput. VI.

OTrosi, q̃ desde el comiẽço el queva a tomar la residencia secreta la comiẽce a hazer segũ el tenor[a] de la carta de poder q̃ lleua, y si hallare culpãte al assistẽte, o gouernador, o corregidor, o a sus officiales les notifiq̃ las cosas en q̃ les hallare culpantes para q̃ den sus descargos[b]. Y auerigua da la verdad determine y execute lo q̃ buenamẽte pudiere y en lo q̃ no pudiere determinar lo remita al nr̃o cõsejo cõ la mayor informaciõ q̃ pudiere hauer de manera que aca se pueda determinar por la informaciõ y processo q̃ el embiare sin hauer mas informaliũ marabetinorũ, sed si est vltrà, debet depositũ facere, iuxta formã cap. 10. infra eod. & ibi dicã.

d Personalmente

d Vide text. sing. circa hoc in. l. 6. tit. 4. Par. 3. in fine. ibi, *Pero si tal yerro ouiesse fecho alguno dellos porq̃ mereſciesſe muerte, o perdimiẽto de miẽbro, deuẽ lo recaudar, yẽbiar al rey y otro sila razõ escripta, porq̃ la merece: ca a tal juyzio como este al rey pteneſce de dar, y no a otro alguno.* Quod nota, qa sic vtitur. similis text. in. l. 4. in fine. tit. 15. li. 2. in ord. rega. * Et aliqd pGre. Lop. in. l. 4. tit. 24. par. 2. in. gl. e porende. & est tex. expreſſ. in l. diui fratres. ff de pœnis. vers. decurionib⁹ & vers. alio quoq; capite.

cion sobre ello, y sin mas le tornar a remitir alla. Y si hallare culpante al dicho assistente, o gouernador, o corregidor, o a sus officiales, o qualquier dellos execute [c] alla el derecho de la parte damnificada, o si tal fuere la culpa faga venir a la corte personalmente[d] al que hallare culpado para que aca se le de la pena q̃ mereſciere.

Iudicum syndicatus.

Caput. VII.

OTrosi que el juez de residencia se informe como los regidores y fieles y seſmeros, y procuradores y otros officiales [a] de concejo segun que los ouiere en los lugares de su cargo vsan de sus officios

Officiales

a Nota tex. q̃ nõ solũ correctores, & fieles, seuẽdiles sexmerij, & p̃curatores, & tabelliões dñt sin dicari, & cõtra eos dbet fieri secreta inq̃sitio, sed quoq; fit cõtra iudices fraternitatis, vt in curijs Segobiæ cauet, petitione. 75. sed in hoc req̃rit̃ specialis ꝓuisio vt ibi. Et quoq; iudices Meste sin dicari dbẽt. vt ĩ dic. curis. pe. 54

Summa

y guardan las leyes del reyno q̃ en lo que tocan a sus officios disponen, y si por la pesquisa q̃ sobre ello hiziere hallare alguno culpante le suspenda[b] del officio y le de traslado y auerigue la verdad para q̃ le pueda condemnar, o absoluer segũ el caso fuere y la relacion que de todo ello se hiziere la ẽbie a nuestro consejo.

SVMMARIVM.

1 *Suspensio est temporalis.*
2 *Suspensio an potest esse sine monitione, & sine causæ cognitione.*
3 *Qui suspenditur, pendente processu, non potest ad nouum honorem, nec officium vocari.*

b 1 Suspenda.

b Quæ suspensio est temporalis † vt in lege imperator. ff. de postulan. & in lege fratres. ff. de pœnis. cap. ex literis. de constitu. tenet Bal. in auth. habita. C. ne filius pro patre. 6. col. nume. 31. ¶ Et ista suspensio quando fit propter crimẽ ad pœ-
2 nam criminis, potest † fieri sine monitione. vt In noc. in cap. primo. de excesi. præla. in gl. suspendere & etiam sine causæ recognitione, si culpa, vel delictũ coram iudice fiat. secundùm Innoc. ibi. & idem tenet in. c. ad hoc. de appella. & iste tex. ibi. *si por la pesquisa le hallare culpado le suspẽda.* & sic q̃ sine citatione, & sine monitiõe. habita informatione potest eum suspendere ab officio. Sed sic suspenso debet audiri in dicta causa, & in ea iudex debet procedere vsq; ad cõdẽnationẽ, vel absolutionem, vt hic. ¶ Et iste †, qui suspenditur, nõ põt ꝓcessu pẽdẽte vocari ad nouũ
3 honorẽ, nec officiũ. vt in. l. vnica. C. de reis postul. lib. 10. & ibi Bart. Plat. & doct. & Pla. in. l. fi. C. de iure fisci. lib. 10. vbi extẽdit etiã si non sit lata sententia cõtra eũ. per tex. in. l. reus delatus ff. de muneri. & hono. * Et etiam dic, q̃ pendente accusatione de suspecto, remouetur tutor ab administratione. vi Pereg. parte. tutor. q. 7. & in parte accusatio. q. 8. & ibi. glo. verb. remouet. Et an idẽ in prelato accusato, vel denuntiato de lapidatione. vi. quæ dixi in. c. 5. prætorum in glo. *suspendidos.* nu. 4. & vi. Henrric. in. c. prelatorum de accusatio. & ibi docto. & doctor. in. c. venerabili. de officio. delega. & ibi. gl. & in. c. licet Heli de simoni vbi Io. de Ana. nu. 21. dicit, q̃ communiter super dilapidatione fiũt duæ inquisitiones, vna expeditur summariè de dilapidatione, & tũc suspẽditur ab administratione, postea in plenario fit alia super veritate, & si cõstiterit dilapidatorẽ, in totũ remouetur. Et an q̃ suspenditur debet sibi adiũgi & ꝑdari. vi. gl. & additio. in. §. si quis aũt. Insti. de suspet. tuto. & ibi docto. & in. d. c. venerabili. tamen notandum singulariter, q̃ administratio nõ interdicitur tutori postulato suspecto, quando est coniunctus, sed datur ei adiũctus tex. in. l. si tutor. ff. de suspe. tuto. sequitur Bar. in l. qd̃ si forte. §. sunt quidam. nu. 5. ff. de solutio. quã legit. iũctam. cũ. l. vero procuratori. & Barba. in. d. c. vẽerabili. col 14. & 15. & Saly. in. l. eã quã. C. d̃ suspe. tuto & Gre. Lop. in l. 3. ti. 18. par. 6. *

Iudicum syndicatus.

Caput. VIII.

OTrosi que sepa q̃ derramas se hã hecho sobre los pueblos y q̃ formas se hã tenido en las repartir y cobrar y si se hã cobrado en q̃ se hã gastado y embie relaciõ de todo ello al nuestro cõsejo. Y si hallare q̃ algunos repartimiẽtos, o derramas se hã hecho sin nr̃a licencia y especial mãdado de mas de tres mil marauedis arriba condene a los que lo hizieren en las penas de la ley.

Iudicum syndicatus.

Caput. IX.

OTrosi se informe d los agrauios y sin razoẽs y cohechos q̃ hã hecho los q̃ lleuaron cargo de los empreſtidos, y de

Summa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Collectam vnam solus dominus familiæ debet soluere, intellige vt hic.*

Eya Quæst.l.16.ti.primo.lib. 7.in ordi.rega.cũ.l.sequẽti. vi.tex.simil.huic.in.c.34.in capitibus correcto.& quæ ibi latè dixi. Et 1 vltta ibi dicta dic, †q̃ solus dominus familiæ debet poni in æstimo,& vnam solã collectã soluere debet. Et sic, quod pater solus ꝺbet taxari, nõ aũt filij, nec eius familia in potestate existẽtes. Secꝰ in emancipatis. vt tenet Io. de Plat. in.l.si hi qui. C. de filijs famil. & quẽadmo. pater pro his tenea. li.10. Quod dicit ibi esse verũ patre viuente sed eo mortuo, quia filij remanẽt, tot incipiũt esse patres familiàs. vt in.l.pronũtiatio. ver. cùm pater familiàs. ff. de verbo. signifi. & tot demonstrãtur bonorum possessores. vt in.l.fi. §.fi. ff. de bonis damnat. & ideo tot debent fieri libræ collectæ, seu æstima, quot sunt fratres. vt dicit tenere Bar. in.l.qui fundum. §. cohæres. in.fi. ff. de excusa. tut. Sed Bar. ibi nil dicit. ¶ Tamen hoc intelligerẽ, quãdo bona sunt diuisa inter eos, aliàs solummodo pro vna collecta, seu æstimo debet solui: per ea, quæ tenet Specul. in tit. de clericis coniug. vers. quid si clericus habens bona communi. nu.13. & tenet Bar. in.l.tria onera. ff. de excus. tuto. & Ioan. de Plat. in.l.licet. C. de decur. libr.10. vbi dicit non habere locum in oneribus personalibus, sed in realibus. quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Ad bellum, an cogantur ire subditi.*

a Sacar la gẽte. a Et sic, q̃ subdi- 1 ti † coguntur ire ad bellum. ¶ Sed in hoc distingue. Aut dominus vult inuadere alios pro libito voluntatis, nõ labore rei publicæ, & non tenentur eũ sequi etiam vassalli propriè. i. feudũ tenentes ab eo. argu. in.c. de forma. 22.q.5. nisi aliud habeat consuetudo, vel pactum. ¶ Aut dominus inuaditur, & tũc si timor est subitaneus, & improuisus, omnes apti ad pugnam, vel ad custodiam, tenentur fauere reipublicæ: quia hoc casu etiam clerici tenẽtur ad custodiam. vt in.c. peruenit. de immuni. eccles iar. Et facit. c. omni timore. 23. quæst. 8. ¶ Aut non est timor talis, & tunc tenentur vassalli propriè dicti. per dictum. c. de forma. & similiter milites veri, id est, qui iurant ea, quæ ponit glo. in.l. penult. ff. ex quibus causis maio. ¶ Vassalli autem impropriè, id est, subditi ratione originis, aut domicilij, nil tamen ab eo tenẽtes, & milites non veri, sed tantùm respectũ honoris, quæ prædicta non promittunt, & alij propter hoc nõ sunt compellendi. vt tenet Summa Syluestri. in parte, bellum primum. in.5.q. in fine. quòd intelligit, dummodo dominus ꝺ per se sufficiat exre ditibus suos, quos habet à loco: quia ꝓpter hoc habet gabellas, & reditꝰ vt eos defendat dicit esse argumẽt. in capitu. princeps. 23. q. 5. & cap. regnũ. Si vero nõ sufficit per se, tunc omnes tenẽtur pro salute domini. vt patet in capit. si nulla. & in dicto capit. omni timore. 23. quæsti. 8. de qua materia belli. vide Syluestrin. vbi supra. & Pau. ꝺ Castr. & Iaſ. & cæteri doct. in repetitio. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. * Et vi. Grego. Lopez in.l.17. tit.18. par.2. vbi tenet, q̃ vassalli iurisdictionis, nõ tenent quotidiæ insistere in exercitu, nec ad eũ debent ire suis sumptibus, sed sumptibus domini, nisi in subsidium: & quando esset parua expensa & extra ordinaria, vt in subita inuasione: & vi. quæ dixi. in.c.3. prætorum. in.gl. *no lleuando dinero.* nu.2. & vi. eund. Grego. Lopez. late. in l.7. titul.19. par.2. *

SVMMARIVM.

1 *Appellare an potest iudex condemnatus à proprio iudice de malè gestis in officio.*

2 *Appellari an potest à sententia syndicatorũ, & an appellatione pendente in executione suspendeatur.*

3 *Appellari potest à grauamine, vel interlocutoria sententia lata in syndicatu super incidentibus, vel emergentibus in lite.*

4 *Executioni an mittatur prius sententia cõtra officialem, quàm contra suos fideiussores.*

Restituyan

a Restituyan. a Y paguen si sunt solue do, alias non tenẽtur vltra quam facere possunt, nec luunt in corpore, nec in carcerantur. ita Bal. in.l. quæ fortuitis. C. ꝺ pignora. actio nu.15. asserens, q̃ si agitur contra iudicem ratione culpæ leuis, vel leuissimæ, & cõdenatur, q̃ non tenetur vltra quam facere potest, & q̃ nõ incarceratur: & idẽ firmat Parid. de Pute. in tracta. syndicatus, in verbo culpa. n. 1. fol. paruo. 96. & idem in verbo nisi potestas nu.19. foli.23. & q̃ iudex condẽnatus in syndicatu in pœna pecuniaria non teneatur, nisi in quantum facere potest, nec possit in carcerari, est tex. in.l. si filius familias. §. iudex. ff. de iuditi. & tenet ibi Angel. in additioni. ad Bar. inquiens, q̃ omnis iudex non tenetur nisi in quantum facere potest, & q̃ ideo non põtin carcerari: & idem sentit ibi Paul. num.2. & tenet Bal. in rub. C. de pœna. iudi. qui malè. iudi. nu.5. vbi intelligit, nisi fuisset condemnatus propter eius dolum per. d.l. si filius familias: & idem tenet sequendo Bald. Parid. de Put. in. d. tracta. in verbo. iudex male iudicans nu.12. fol.152. q̃ non teneatur vltra quam facere potest, nisi præter dolũ: & idem tenet Peregrina. in parte sentẽtia. q.9. gl.1. & ita intelligo opinionem Bal. in. §. iudices. nu.2. de pace firmanda in vsibus feudorũ: vbi affirmat, q̃ iudex qui in syndicatu non põt soluere condemnationẽ, debet puniri pœna corporali, sed de consuetudine est q̃ ponatur in carcere donec soluat: quam dicit in practica seruari eius additionator, ibi in additione quæ incipit soluat. Scilicet quod sit verum quando iudex teneretur ꝓpter dolũ, aliàs nõ teneẽ nisi inquãtũ facere põt, nec põt incarcerari p supradicta. *

Iudicum syndicatus.

Qtosi faga executarlas sentẽcias q̃ diere contra el assistente, o gouernador, o corregidor y sus officiales. Y que restituyã y paguẽ[a] qualquier quantia seyendo la condemnaciõ de tres mil marauedis y dẽde ayuso aun que el

b 1 Appelle. a Quia officialis condemna tus † à proprio iudice de malè gestis in officio nõ appellat, & licet appellet, sẽtia mittitur executioni cõtra eũ. vt est tex. & ibi docto. in.l. nulli officialiũ. C. quorũ appellã. nõ recipi. & est canonizata in.c. ei qui appellat. §. nulli quoq;. 2. q. 6. ¶ Qd̃ intelligit gl. ibi, q̃n officialis, putà nũtius, vel notariꝰ vel executor cõ dẽnatur ab illo iudice, cuiꝰ erat officialis, quia nõ est verisimile, q̃ iudex ferat cõtra eũ sentẽtiã, nisi clarè reperisset delictũ, qd̃ sequtur ibi Bart. in fin. & clarius Paul. de Castro. vbi quoque intelligit, q̃n cõdẽnat de delicto commisso in officio ¶ Secus si cõdẽnatur sup alio, qd̃ cõcernit patrimoniũ, quia tũc bene potest

Caput. X.

condẽnado appelle [b] y el le otorgue la appellacion que de la tal sentencia se interpusiere. Reseruando despues de pagada la tal cõdemnacion su derecho a saluo al dicho assistente, o gouernador, o corregidor, o sus officiales para q̃ la puedã

appellare, licet cõdẽnetur à iudice, cuius officialis est & gl. in. d. §. nulli quoq;. ¶ Et per illã. l. dicit, q̃ aliq̃ dicũt, q̃ officialis cõdẽnatus à syndicatoribus, nõ põt appellare. quę lex scdm doct. nil facit, qa illi nõ sunt propriè iudices, sub quibus ipse militauit, nec istud est delictũ cõmissum in officio, qd̃ ipse exerceat sub eis & sic scdm eũ cessat ratio. Et ita, q̃ de iure coĩ officialis cõdẽnatus in syndicatu põt appellare, tenet Ang. ibi inquãtũ dicit, si syndicaretur ꝓ aliũ. Sed Amod. Iusti. in tract. synd. in parte, saluo semper, & reseruato vers. an aũt à sentẽtia. nu.236. tomo.14. tract. fol. 189. & hoc intelligere vult in ciuilibus, vel in criminalibus, ꝓ delictis nõ pertinẽtibus ad officiũ, putà de adulterio, furto, & homicidio, vel alio ꝺ licto extra officiũ, qa tũc de iure coĩ poterit appellare. vt dicit, ꝓbare tex. in. d. l. nulli. in ver. in eo tãtũmodo negotio. iũcta gl. ibi. Secꝰ est si cõdẽnatur criminaliter de delictis circa officiũ, & occasione officij, qa tũc nõ põt appellari. vt Specul. in ti. de appell. §. in qbꝰ. ver. tertiô nota. ¶ Et licet supradicta sic teneãt dicti doctores cõmuniter, † sũt statuta generaliter disponẽtia q̃ à syndicatorũ sentẽtia potestas, & eiꝰ familia nõ possit appellare. vt tenet Amod. Iusti. vbi suprà. ver si. aduerte,

Universidad de Deusto
Biblioteca

si.aduerte.& Paris de Put.in tracta.syndi.in parte,an si statuto.folio.48.Et ita dicit seruari in capitulis quæ mittũtur in electione.i.in prouisione.prout cauetur in nostro tex.quòd sententia lata in summa.3000.dipondiorum, executioni mandetur,non obstante appellatione: & si vltra istam summam cõdemnatur, depositum de condemnatione faciat.Et sic vtitur, si quis non impetrat literam cõmunicatam inter senatores consilij,in qua cauetur,quòd in illis sententijs, quæ non sunt de furto,& barateria,sed fuit processum ad sententiam ex officio iudicis, vel ad partis petitionem, licet condenetur in summa dicta trium millium marabetinorum, si à condemnatione appellat in forma, appellationem de ferat iudex,& in executiõe supersedeatur cũ fideiusione data à iudice de soluendo dictam condemnationem, si sententia fuerit confirmata per dictos senatores: quæ prouisio certè fuit acordata,ad euitandas molestias iudicũ, & sem per dictam prouisionem obtineo anteaquã syndicarem.Et ista prouisio,quæ solet dari iudicibus,iubetur custodiri per.l.15.in pragmaticis factis Toleti.anno.1539.per nostrum Carolum.& quia non est impressoribus tradita, eius tenor talis est.

DON CARLOS *por la diuina clemencia Emperador semper Augusto, rey de Alemaña,y el mismo don Carlos por la gracia de Dios rey de Castilla,de Leon, de Aragõ,de Nauarra,de Granada,de Toledo,de Valencia,de Galizia,de Mallorcas,de Seuilla, de Cerdeña,de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaen,de los Algarues,de Algezira, de Gibraltar,Conde de Flandes y de Tirol. &c. A vos el q̃es, o fuere nuestro Corregidor, o juez de residencia de la ciudad de tal, o vuestro lugar teniente en el dicho officio y a cada vno de vos.Salud y gracias sepades, que fulano Corregidor dessa dicha ciudad, nos hizo relaciõ por su peticion,diziendo,que el se temia y recelaua que en la residencia que le haueys de tomar, o haueys tomado y tomays en las condemnaciones que le han sido y fueren hechas que fuessen de pleytos sentenciados entre partes,diziendo hauer mal sentenciado, o hecho de pleyto ageno suyo proprio,que le apremiariades a que pagasse,o depositasse las tales condemnaciones, en lo qual recibira mucho agrauio supplicando nos vos mandassemos que las condemnaciones que no fuessen de cohechos, ni barate-rias,que sentenciassedes contra el y sus officiales si en tiempo fuesse appellado no le apremiassedes a que depositasse ni pagasse,las tales condemnaciones conforme a los capitulos de Corregidores,y juezes de residencia, o como la mi merced fuesse.Lo qual visto por los de mi consejo fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon y nos tuuimos lo por bien, por la qual vos mandamos que las condemnaciones que ouierdes hecho en la dicha residencia que tomardes, tomays,o haueys tomado al dicho fulano Corregidor que ha sido,y a sus officiales en essa dicha ciudad y a qualquier dellos que fueren de cohecho y barateria, o cosas mal lleuadas hagays que las que fueren de tres mil maravedis a baxo las paguen luego, y las que fueren de tres mil maravedis arriba, hagays que las depositen,segun y como se contiene en los capitulos de corregidores,y juezes de residencia que cerca desto dispõe sin embargo de qualquier appellacion, o appellaciones que por parte del dicho fulano,y sus officiales,o qualquier dellos hayan sido y fueren interpuestas de las dichas condemnaciones,y en quanto a las otras condemnaciones que ouierdes hecho, o hizierdes contra el y contra los dichos sus officiales de los pleytos que les han sido mouidos sobre las sentencias y mandamientos que dieron en las causas que ante ellos pendieron entre partes, o de officio enel tiempo de sus officios, diziendo hauer mal sentenciado,o hecho de pleyto ageno suyo proprio,si ellos o qualquier dellos appellaren,o ouieren appellado de las dichas condemnaciones otorgaldes la tal appellacion, para que la puedan proseguir ante los de nuestro consejo y sobreseed en la execucion dellas durante la pendencia de los tales pleytos,y si contra el tenor y forma de lo suso dicho houierdes hecho alguna execucion contra el dicho fulano y contra sus officiales y fiadores lo reponed y hazed restituyr lo que les estuuiere executado y ouiedo y houieren pagado,dando primeramẽte fianças llanas y abonadas en essa dicha ciudad que pagaran todo lo que contra ellos por los del nuestro consejo fuere juzgado y sentenciado,y no fagades ende al por alguna manera so pena de la nuestra merced,y de diez mil maravedis para nuestra camara.Dada en tal parte,a tantos dias de tal mes y de tal año.*

¶Et an potestas poterit appellare,non obstante statuto,& capitulo in prouisione, seu electione posito,vide dictum Amod. & Parid. de Puteo. vbi suprà.¶Et dictum Pari.de Puteo folio.50.in parte,an stante.vbi si stante.l. vel priuilegio, q̃ à sententia syndicatorum quis non possit appel
3 lare,si ipsi iudices proferant ‡aliquam interlocutoriam in incidentibus, vel emergentibus in lite,vel aliud grauamen inferant super aliquo articulo,si potest appellare.Et tenet quòd sic saltem cum causis legitimis authoritate Bald.in lege incerti.C.de interdi.vbi dixit in repeti. in fine,q̃ licet non appelletur à sententia lata in possessorio,potest appellari ab emergenti, vel incidenti.secundùm Innocen.in capitu.significauerunt. de testibus. quando emergens non habet naturam principalis quia examinatur iustitia eius seorsum à principali, secus si ex eadem non dependebat,quia tendit ad idem,& sit eadem ratio. argument. legis finalis de senten. facit lex si ex causa.§.nunc videndum.de mino. secundùm Baldum ibi. & in lege prima. C. si de moneta posse.fuer.appellat.de quo per dictum Paridem de Puteo.vbi suprà.¶Sed circa istam executionem,quæ debet fieri ex sententia lata contra po
4 testatem,quæri potest,an ‡mittatur prius executioni contra eum,quàm contra suos fideiussores. In hoc tene indubitanter,quòd prius debet mitti executioni contra potestatem,quia fideiussor non potest conueniri,nisi excussione præcedente,dato quòd renuntiasset beneficio de fideiusso.vt tenet Rodericus Suarez in lectura.l.2.titu. *De los emplazamientos.*for.11.lib.2.colum.55. versi. ex prædictis.in foro per tex.quem dicit esse famosum in.l.3.§.fi.ff. de administra. rerum ad ciui.pertinen.&ibi Barto.& Alexan.in additio.& tex.& ibi Bart.in.l.prima.C.de conueni.fi.debito.libr.10.& Bertachi. de Firm. in suo aureo repertorio.in parte.fideiussor officialis.& Paris de Puteo in dicto tracta.syndicat.in parte subijcio. nu.11.in fine.folio.121.in libro portatil. & ibi additio.& Amodeus Iusti.in dicto tracta. in parte, pro quo domino Ioanne & officialibus solenniter fideiusserunt,versi.5.cũ sequentibus.nu. 207.

&.208.tomo.14.tracta.foli.187. allegando Bart.in.l.prima.ff.de administra.rerum ad ciuita. pertinen.¶Tamẽ dicit, q̃ si in obligationibus fideiussorum renuntiatur priuilegio excussionis, & omnibus alijs beneficijs poterunt conueniri, nõ excusso principali, secundum doct.in authen. præsente. C. de fideiuss. & quia hodie in instrumentis renũtiatur, sententia lata contra principalẽ, mandatur executioni contra fideiussorẽ. l.fi.C.de reiudi.

seguir enel cõsejo[b] y no ẽ otra parte alguna.Pero si la cõdẽnacion fuere de mas quãtia yel condẽnado appellare dela sentẽtia en tiẽ

dummodo sit lata intra tẽpus à statuto prefixũ, & petitũ sit intra.30.dies,vt dictum est suprà in.c.3.in glo.*pregonar*.nu.10.& ideò consulet syndicis vt capiant fideiusionem latè vt comprehendat dictis renuntiationibus, & omnẽ causam, & quòd potestas, & officiales promittant soluere omnem condemnationem, quæ fiet de ipso potestate,& officialibus, & familiæ quomodocunque & qualitercunque, & ex quacunque causa in dicto syndicatu,& etiam si fuerit appellatum per iudicem appellationis iudicatum,aliàs fideiussores non tenentur ad condemnationem latam per iudicem appellationis lege Græcè. §. post litem.ff. de fideiusso. & per alia iura. vt ibi per eum.* Vel intellige quando iudex est præsens in ciuitate,in qua syndicatus est, secus si est absens ab ea,quia non est facilis conuentio:nam tunc fideiussor põt conueniri non excusso principali:ita Bar.in.l.Marcellus.ff.de fideiusso.nu. 8.& ibi Alex.in additio.& idem Barto.in.l.cum quis.§.si is pro re.ff.de solutio.n.9.& in.l. si quis iniquum.§.si is pro quo.ff.q̃ quisq; iur. num.fi. & tenet Anto.Gomez de contractibus tit.de fideiussori.nu.14.in prin.col.3.versi.quinto limita.fol.96.& tenet in terminis Plat.in rubr. C. de pericul.eorum qui pro magistrati.interuenerũt lib.10.facit.l.9.titu.12.par.5. ibi *en el lugar seyendo aquel que fuesse principal deudor.**

b En el consejo. [b] Idẽ cauetur de iure cõmuni, q̃ talis causa appellationis debet tractari coram superiori administranti officium. vt tenet Amod. Iusti.in tracta.syndica.in parte, Saluo semper reseruato.versi.& quãdo liceat appellare.per tex. in lege prima.C. vbi de ratio. agi opor. & dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

notare glo.in lege prima.C.ad legem Iuli. repetend.* Et iſti iudices non poſſunt appellare ad chanceleriam regalẽ:quia auditores eius in cauſis ſyndicatus non ſunt iudices: tenet pragmati. facta in Metina Campi,prout eſt in vol.pragmati.l.40.§.3.fol.27.& ita quotidie ſenatores conſilij perſuam prouiſionem ipſius regis prouidetur.* ¶ Et debet ſe præſentare cum proceſſu, vt hic.¶ Et an appellatio ſit deſerta,quia non præſentauit proceſſum infra terminum ſtylli curię, vide Matthæ.de Affli&is deciſione.79.* Tamẽ in cauſis criminalibus non pronuntiatur appellationem eſſe deſertam ex non proſecutione appellationis:& ſic practicatur tenet Greg.Lopez in.l.23.tit.23.part.3.in glo.*meſes*.in fi.vid. infrà in ca.21.iudicum ſyndicatus in gl.*ſe preſente*.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitarium tutum iudex non eligens, eſt in culpa, & tenetur.*
2 *Iudices recipientes malos fideiuſſores,qui ex officio tenentur recipere bonos,obligantur ad intereſſe partis, vel reipublicæ,quando reſpublica læditur, niſi fideiuſſores approbentur pro idoneis.*

c 1 Fiable, c Aliàs ſi iudex depoſitarium tutum non † eligit, eſt in culpa, & tenetur.tenet Bart.in.l.ſi ſoluturus.ff.de ſolu.n. primo.& Bal.in.l.acceptam.C.de vſuri.colũ.4. q.9.¶ Tamẽ putat Bar.in.d.l.ſi ſoluturus.q̃ ſi qs elegerit in depoſitarium numularium talem,de quo omnes diligentes communiter conſiderẽt, q̃ ſatis ſit,& excuſatur vt nõ poſsit imputari culpa,dicit q̃ facit ad hoc.l.eũ.§.fina.ff.commoda. ¶ Et facit in ſimili, quod tenet Bald. in tractat. ſtatu.in parte, cauere.& in authentic. generaliter.C.de epiſcopis & cleric.quòd iudices † qui recipiunt malos fideiuſſores,qui ex officio tenentur recipere bonos,obligantur ad intereſſe partis, vel reipublicæ quando reſpublica læditur, quod dicit eſſe menti tenendum, & idem tenet Hippolyt. de Marſili. licet de ſupradictis nullam faciat mentionem in repetitio.rubric. de fideiuſſo.numero.345.per text.in.l.fina.& ibi docto.C.de magiſtratis conuenie. ¶ Tamen dicit, quòd eſt dare remedium,vt iudex non teneatur parti ad intereſſe,etiam ſi receperit fideiuſſorem minus idoneum,putà,q̃ faciat,q̃ approbetur fideiuſſor q̃ idoneo, & ſufficiẽti anteaquã ipſum pro ſufficienti acceptet,& tali caſu in nullo tenetur,ſed tenetur ille approbator. Ad quod dicit eſſe tex.notabil.in.l.cum oſtendimus.in fine.ff. de fideiuſſo.tuto.& facit tex.in.l.1.§.ſciendum. ff.de magiſtris conueni.& tenet Ioan. de Plate. in.l.1.C.de diſcuſſori.libr.10.numer.4.& Barto. in.l.1.C.de periculo nomina. li. 11. & tenet Fran. Luca. in trac. de fiſco.n.63.tomo 6.tract. foli.8.& hãc partẽ firmat Alex.in.l. ſi verò.§.q̃ p rei qualitate.ff.qui ſatiſdare cogãtur. 2. col.& Ang. ĩ tracta.maleſi.ĩ parte. pro qbus Antoniusfideiuſsit. pẽ.col.in.1.verſ. Et ad intellectũ. d.l. cùm oſtendimus.§.fi.vi. Ioã. And. in reg.q̃ tacet.de regul.iur. in.6. & Cy. in.l. inuitus.C.de procurato.& Abb.& doct.in.c.nonne.de præſumptio.& per alios doctores relatos per Hippol.de Marſi.vbi ſupra.quẽ vide. Cuius opera in mente habeas,licet parum ex bonis fortunæ habuit,ſicut omnes literati habemus.& vide latiſsimè per Pari.de Puteo.in dict. tract.ſyndica.in parte,ſi iudex maleficiorum.folio.121.

SVMMARIVM.

1 *Electio depoſitarij pertinet ad iudicem, & ille intelligitur locus legitimus, vel tutus, vel depoſitarius ſufficiens,qui iudici videtur cõgruus.*
2 *Depoſitum factum apud eum,de quo omnes diligentes communiter confidebant, licet fiat ſine iudicis authoritate, valet.*
3 *Iudex poteſt ſeipſum eligere in depoſitarium, & poteſt eſſe fideiuſſor partis.*
4 *An quis cogatur eſſe ſequeſter.*
5 *Si ſequeſter reſtituitur mãdato iudicis, ſtatim eſt liberatus.*
6 *Si ſequeſtrum fiat penes perſonã eccleſiaſticam iudex ſecularis poteſt præcipere, quod illud reſtituat.*

Nombra-

d Nombrare, d Idem probat text. & ibi Bar.in.l. ſi ſolutur[s], ff.de ſolutio.vbi electio † depoſitarij pertinet ad iudicem.Et ſic quando dubitatur de depoſitario vel de loco tuto,iudex eligit ad petitionem partis,vel offerentis, & ille intelligitur locus legitimus,vel tutus,vel depoſitarius ſufficiens, qui iudici videtur congruus,& etiam debet poni in tali perſona,& in tali loco,quòd creditori ſit facilis perſecutio.vt notat Bal.in.l.acceptam.C.devſu. 1.col.nu.2.quod dicit ibi eſſe verum in depoſito iudiciali. Sed in extraiudiciali deponens eligit locum,vel perſonam,prout ſibi placet: quia de eo,quod deponitur,non eſt controuerſia. vt dicit notari in.l.ita autem. in princip. ff. de admi. tuto.& in.l.debitor.ff.de nego.geſtis.¶ Adde tamen,q̃ ſi depoſitum fiat † apud eum,de quo oẽs diligentes communiter confidebant, licet fiat ſine iudicis authoritate,valet quia videtur id eſſe. vt additionator Bald.in.d.l.acceptã.in.2.additione.allegando Bar.& alia iura in.d.l. ſi ſoluturus. ¶ Et ibi quoque tenet,q̃ iudex poteſt ſeipſum † eligere in depoſitarium,allegando Fulgo.in.l. fi deiuſſor.§.fi.ff.qui ſatiſdare cogã.de quo vid.ibi Iaſ.nu.2.vbi Iaſ.dicit,q̃ pro iſta parte eſt gl. ordinaria in.l.ſenatuſconſulto.§.fi.in glo.fi. in verſi. deponatur.ff.de offi.præſi.quod poteſt fieri vel penes iudicem,vel penes alium.& ita tenet Bal. Roma.& Alex.in.d.§.fi.qui incipit,ſatiſdatum. & facit tex.in dict.l.acceptam. ¶ Et facit quoq;, quòd iudex poteſt eſſe fideiuſſor partis, vt dixi ſuprà.in.capitu.3.in gloſſ. *Apregonar*.in fi. ¶ Sed dic,quòd nemo † cogitur eſſe ſequeſter cum ſuo damno,vt tenet Bald. in dict.l. ſi fideiuſſor in.2. lectura.numero.2.per text.in.l.fina.C. de bonis autho.iudi.poſſi.ibi, non concedentur. & idem tenet Bartol.in.l.Iulianus.C.de agricol. & cenſitis.libro decimo.& Angel.& Alexand. in dicto. §.ſi ſatiſdatum.numero.10.& Iaſ. ibi. numero.3. ¶ Quia ſequeſter obligatur ex quaſi contractu, vnde tenetur actionem præſcriptis verbis.vt in. l.ſi oleum.in principio.ff.de dolo. & ibi Bartol. ſed nemo inuitus cogitur contrahere, vel quaſi contrahere,vt in.l.nec emere. C. de iure delibe. Poſtquam autem voluntariè accepit, non poteſt propria authoritate relaxare, niſi ex iuſta cauſa.ſecundum Iaſ.ibi in.dicto.§. ſi ſatiſdatum. numero. 4. & Bald. in rubric. C. quòd cum eo. ¶ Tamen ſi ſequeſter mandato † iudicis reſtituitur,ſtatim eſt liberatus,ſecundum Iaſ. vbi ſupra per text.notabil.in.l.fina.§.penult.verſicul.per ſuam interlocutoriam.C.de bonis authori. iudi. poſsid.Qui text.eſt notabi.ad aliud, quòd ſi ſequeſtrum † fiat penes perſonam eccleſiaſticam, quòd iudex ſecularis poteſt præcipere, quòd illud reſtituat.& vid.Bald.in dict.l.acceptã.1. col. vbi tenet,quòd talis clericus depoſitarius poteſt cogi ad reſtitutionem depoſiti officio iudicis ſecularis,ſed non proceditur contra eum per modũ iudicij, ſed executiuè ſecũdùm Iaſ. vbi ſupra. qđ nota.

1 2 3 4 5 6

ſidencia nombrare d para que ſi fuere confirmada por los del nueſtro conſejo la ſentencia ſe pague la condẽnaciõ del tal depoſito cõ las coſtas. Y eſto fecho ſea oydo el cõdẽnado enel nũro conſejo preſentando ſe con el proceſſo en tiẽpo y đ otra guiſa no ſea oydo.

Iudicũ ſyndicatus. Caput. II.

Ropa, opoſada.[a]

Idẽ tenet text. in cap.8.in fin. in capitib[s] correctorũ. & ibi latè dixi in gl. *Saluo por ſus dineros*.

b Salario.

Simil. text. & ibi dixi in capitulo primo. in capitibus correctorumin gl. *Mas ſalario*. vbi latè de iſtis ſalariijs.

CTroſi,que ſepa ſi el aſsiſtente,o gouernador,o corregidor, o ſus alcaldes y ſus officiales han lleuado ropa,o poſada, [a] ſin la pagar, y ſi hã lleuado otro ſalario de alcaldias mayores y ordinarias y alguazilazgos, o merindades,o mayordomias, o almotacenias de mas đ ſu ſalario[b], o por otra razon alguna, y ſi lo ouiere lleuado lo faga reſtituyr a quien hallare que perteneſce.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudicũ syndicatus.
Caput.12.

Otrosi que se pa si se hã visitado los terminos por el corregidor, y executãdo las sentẽcias segũ le fue mãdado.[a] Y ansi mismo se informe como y deq̃ manera el dicho corregidor y sus officiales hã guardado y fecho guardar todo lo q̃ les fue mandado enlos capitulos del memorial, q̃ se da a los corregidores. Y la informaciõ de todo esto la traya, o la embie al nuestro consejo.

[a] Vt in. c.6. in capitibus correctorum. & ibi dixi de ista visitatione terminorũ.

Iudicũ syndicatus.
Caput.15.

Otrosi que no lleuen ni consientan lleuar a sus officiales derechos de execuciõ por ningũ contracto, ni obligacion, ni sentencia de q̃ le pidieren execuciõ fasta q̃ el dueño dela deuda sea pagado[a], o contento, o las partes se concertaren y no lleue mas de vn derecho segun lo quieren y disponen las leyes.

Pagado. [a] Similis text. in capitul. 10. in capitibus correctorum. vbi de tota ista materia istius capituli scripsi.

[a] Iuzgada. [a] Similis tex. & ibi dixi in c. 11. in capitibus correctorum. Sed iam istæ septenæ sunt cameræ regis, & non iudicum, nec algazelorum, nec merinorũ. vt in cap. 12. in dictis capitibus correctorũ. & ibi dixi.

Iudicum syndicatus.
Caput. 13.

Otrosi que el ni sus officiales no lleuẽ derechos doblados[a] saluo como los lleuan los ordinarios no hauiendo corregidor.

[a] Doblados. [a] Vid. tex. in capitibus correcto. & quę ibi dixi in glo. *ni lleuara.* & in gloss. *ni consentira.* & in gl. *Fueren puestos.* text. in capitul. septimo. quæ & ibi dixi.

Iudicũ syndicatus.
Caput.14.

[a] Dierẽ. [a] Similis text. & ibi latè dixi in c. 9. in capitibus correctorum. vbi vide in glo. *assessorias.* & in gloss. *Por comission.* & in glos. *De la ley.*

Otrosi q̃ no lleuen ni cõsiẽtã lleuar a sus officiales accessorias, ni vistas de processos por las sentencias que se dieren. [a] Y q̃ esto aya lugar assi mismo aunque los tales juezes de residencia conozcan por comisision nuestra.

Iudicum syndicatus.
Caput. 13.

Otrosi que el ni sus officiales no lleuẽ derechos doblados[a] saluo como los lleuan los ordinarios no hauiendo corregidor.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an potest condemnare inquisitũ ad restitutionem dãnũ passo sine eo, quod pars petat.*

[b] Pagada. [b] Facit tex. in l. 2. titu. 13. lib. 4. for. ll. ¶ Sed circa hoc põt dubitari de quæst. quæ occurrit quotidiè, q̃n iudex procedit ex officio suo cõtra furẽ propter res furatas, si iudex † põt condẽnare inquisitũ ad restitutionẽ dãnũ passo sine eo, q̃ pars petat. Quod videtur per tex. in l. 1. ff. de concussio. ibi ablatũ eius, & omni tẽpore præses prouinciæ iubet, & delictũ coërcet. & in l. pẽ. ff. de calũnia. ibi, restitui iubeat: & pœnã irroget. & in lege si quis seruũ. C. ad l. Faui. de plagia. ibi, soluta pœna restitui faciet. & tenet Bal. in l. 1. C. de appella. & dicit, q̃ fur in eadẽ sententia mittitur ad furcã, & condẽnatur ad restitutionẽ male ablatorũ, & dicit se

cit se ponere vnũ nouum ibi, q̃ vi ponitur pœna mortis, potest cumulari ciuilis, & criminalis. De quibus omnibus vide per Felin. in c. cum oporteat. de accus. pẽ. col. vsq; ad finẽ. addeũdo Ang. in l. si vacantia. C. de bonis vacan. lib. 10. in fine. vbi arguẽdo ,q̃ & cõtra cõcludit, q̃ iudex potest condẽnare inquisitus ad restitutionẽ dam num passo, pro quo vi. Bar. in l. defuncto. in fi. ff. de publ. iudi. & in l. pẽ. ff. de calũnia. Bar. & Bal. ĩ. l. 2. C. de edẽdo. ad finẽ. dicẽs, q̃ si ex ,q̃cessu inquisitionis ,q̃batur dãnũ, vel interesse partis, qui non interfuit processui, & q̃s cõfitetur super eadẽ inquisitione, põt cõdemnari super interesse partis sine alio ,q̃cessu. allegat Innoc. in ca. cũ oporteat. de accusatio. latè & eleganter idẽ Bal. in repeti. l. cunctos populos. C. d̃ summa tri. & fid. catho. versi. incidẽter iuxta hoc quæro. vbi hoc limitat, & dicit hoc esse verũ, dummodo delictum cõstet ex confessione inquisiti, quia tũc condẽnatur ad restitutionẽ ablatorũ: secus si delicto cõstet ex cõtumacia, vel per testes, per rationes, de quibus ibi per eũ. Ex quibus est confirmata opi. Inno. in. d. c. cũ oporteat. de quo per doctorem del Castill. in. l. 48. in legibus de Toro. in glo. *a restituyr.* 3. & 4. col. vsq; in fine de qua materia vltra eũ vide Parid. de Puteo. in tracta. syndi. in parte, sequitur modo alia quæst. fol. 82. vbi latè. & Alex. in additi. ad Bart. in l. interdum. §. qui furẽ. ff. de furtis. & decisio. Tolosa. 22. in ordine. & per Angel. in. l. 1. ff. de publi. iudicijs. * Et tenet Peregr. in part. inquisitio. q. 2. in gl. de tegenda & Silua. nuptial. fol. 96. allegans Bal. in l. qui crimen. col. pen. C. qui accusa. non po. & alia iura. *

Iudicum syndicatus.
Caput. 16.

Otrosi que no lleuẽ senas d̃ ningũ furto sinque primero seã condenadas por sentencia passada en cosa juzgada[a] y la parte q̃ recibiere el hurto sea primeramente cõtenta y pagada[b] d̃l hurto.

Iudicum syndicatus.
Caput. XVII.

Otrosi queno lleuen ni executen penas algunas de las que disponẽ las leyes sin q̃ primeramente las partes sean oydas y vencidas y sentenciadas como se contiene en el memorial de los corregidores.

Iudicum syndicatus.
Caput. 16. finis.

[a] Corregidores. [a] Vt in cap. 11. in capitibus correctorum & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Gabellæ debent diuidi inter diuites & pauperes secundũ facultatem, & tractus, & nõ secũdum munus personarũ. Et si perperam æstimãtur, restituit quis, probãdo verã æstimationẽ.*
2 *Gabellæ anteaquam exigantur à vicinis debet eis fieri notificatio, vt præparent se ad solutionem.*
3 *Æstimatores gabellarum tenentur ad id, in quo malè æstimant.*

[a] Demandar. [a] Similis ex tex. ad literam in. c. 1. 4. in capitibus correctorũ. ¶ Et vltra ibi dicta dic, q̃ q̃n ciuitas accipit istas gabellas, hoc est. *Se encabeçona,* debent diuidi, & exigi † inter diuites & pauperes secũdũ facultates, & tractus, & nõ secũdum munus personarũ. vt est gl. in. l. 1. C. de apochis publi. lib. 10. in parte in opes. cuius cõtrariũ aliquã do assolet fieri, & malè. nam pluries diuites releuãtur, & pauperes grauãtur. & super hoc prouidet dict. l. debet enim æqualiter fieri distributio æstimi collectarũ, & gabellarũ. de quo per Bar. & latius per Plat. ibi, quia potentiores consueuerunt minores opprimere. vt in. l. 1. C. ne lice. poten. & in. l. 1. C. de censi. lib. 11. ideo rectores prouidere debẽt, ne fiãt eis oppressiones. vt in. l. illicitas. §. ne potẽtiores. ff. de offi. præsi. vi. text. & ibi latè dixi in. c. 6. correctorum. in gl. *Los pobres.* ¶ Intãtũ, q̃ ille cuius bona sunt perperã æstimata, poterit infra annũ restitui, probãdo verã æsti

Universidad de Deusto
Biblioteca

mationem, quæ erat tempore æſtimationis, non quæ fuiſſet ante, cum pretia rerum varientur. vt in.l.3.C.de reſcin.vendi.poſt annum. verum nõ reſtituitur, niſi ſit minor, vel abſens. vt tenet Ioãnes de Pla.in.l.ſuſceptores.la.2.C. de ſuſcepto. & arca.libro.10.

¶Et adde, q̃ antea quàm iſtæ gabellæ exigan
2 tur † àvicinis q̃ñ ſunt cõuenti cũ arrendatoribus, & publicanis, vꝑ q̃ñ ſunt taxati à ciuitate, debet eis fieri notificatio, vt ſe præparent ad ſolutionẽ dictarum gabellarũ, & tributorũ faciẽdam, aliàs exactores puniẽtur. vt eſt tex. iuncta. glo. inparte, quot annis. in.l.præcipimus. C. de cano. largi. tit. li. 10. & ibi Ioã. de Plat.

¶Itẽ dic, q̃ iſti taxatores bonorum & patrimo
3 niorũ †, & aliorũ remanẽt obligati, & tenentur ad id, in quo male æſtimãt, ſiue eſtiment pro gabellis, & collectis publicis imponendis, q̃ etiã vocãtur per æquatores, ſiue ad priuatum cõmodum. vt eſt tex. & ibi Ioã. d̃ Plate. in.l.1.C. de diſcuſſo. mi. Et & ſic patet, quòd ſi pauperes grauãt in talib⁹ æſtimationib⁹, pñt agere cõtra æſtimatores. q̃d nota.

Iudicũ ſyndicatus. Caput. 18.

OTroſi, que guardẽ y fagã guardar a ſus officiales las leyes de nr̃o quaderno d̃ las alcaualas q̃ dã ordẽ enel demãdar[a] proceder, y executar, y lleuar de los derechos en los pleytos de las alcaualas, de manera q̃ los labradores y oficiales y gente del pueblo no ſean fatigados contra el tenor y forma de las leyes del quaderno.

Iudicũ ſyndicatus. Caput. 19.

OTroſi mandamos q̃ el dicho juez tome las cuentas de las penas al eſcriuano del concejo preſente el corre-

SVMMARIVM.

1 *Rationes ſyndicorum, & aliorum adminiſtratorum publicorum, redduntur in publico, & generali conſilio.*

a **Corregidor.** [a] Quia redditio rationis receptorũ, & datorum à publico adminiſtratore, debet fieri in aperto, & non in ſecreto. Et ideo in pluribus locis rationes † ſyndicorum, & aliorum adminiſtratorum publicorum redduntur in publico, & generali concilio. vt tenet Ioan. de Plate. in.l. ſecuritatis. C. de ſuſceptori. & arca. libr. 10. & ideo in multis ciuitatibus, & villis, dum hæc cõputatio redditum ciuitatis, vel fiſci redditur, tãgitur cymbalum, vt omnes ipſius populi, ſi volũt, veniant addictam rationem videndam.

b **Mandado.** [b] Circa hoc vi. tex. in ca. 45. in capitib⁹ corrector. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Iudex, qui liberat captũ à carcere, ſine eo quòd ſoluat condemnationem, tenetur, ſi condemnatus non eſt ſoluendo.*

2 *Fiſco cõpetit duplex remediũ pro debito fiſcali.*

3 *Iudex extrahens captum à carcere ante ſententiam non tenetur, ſi fideiuſſoribus relaxauit: quia in pœnis habet fiſcus ius poſt ſententiam.*

c **Cobrar.** [c] Scilicet ex condemnatis, ſi ſoluendo ſunt †, aliàs recuperet ab ipſo iudice, qui captum liberauit à carcere ſine ſolutione pœnæ. text. in.l.1. C. de magiſtris conuenien. & in.l. aduerſus. C. eo. & iudici incũbit probare eſſe ſoluendo. tenet Saly. in.l. magiſtratibus. C. eod. tit. quia pœnæ maleficiorũ dicuntur fiſcalia, & bona vacantia, & turpia lucra. vt per Bald. in.c. primo. vltima columna. in titu. quæ ſint regalia in verſi. feudo. ¶Et pro tali debito fiſcali competit fiſco † duplex remedium, ſcilicet excuſsio perſonalis, & realis, & poteſt vti ſucceſsiuè quo vult vt tenet Ioann. de Plate. in leg. nemo carcerẽ. C. de exacto. tribu. libr. decimo. columna. 4. numer. 16. verſi. tertiò collige.

¶Et ſi iudex extraxit â carcere condemnatum, ſolutione pœnæ nõ facta, quia ſibi cõpetebat dicta excuſsio perſonalis, & realis, ſoluat fiſco de
3 ſuo argu. in.d.l. prima. Secus ſi iudex extraxit † â carcere ante ſententiam, quia tunc non tenetur, ſi fideiuſſoribus relaxauit: quia in pœnis fiſcus habet

habet ius poſt ſententiam, nõ ante. vt Bal. in.l. ſi. quarta. colu. C. de fructi. & litis expẽ. per authen. bona dãnatorum. C. de bonis damna. pleniuſ per Alexã. in.l. reſcriptum. ff. de pactis. numero octauo. & ibi glo. vbi allegat Bar. i.l. poſt contractum. ff. de donatio. vbi tenet, q̃ante ſententiam non habet fiſcus bona hypothecata, q̃a ante dictam ſententiam nullum ius habet. vt in.l. iudiciorum. ff. de actio. & obliga. & in.l. ci⁹ qui delatorem. in principio. ff. de iur. fiſci. & in.l. ſi qua pœna. ff. verbo. ſignifica. ſed poſt ſententiã ſic: quia cùm per ſententiam quaſi contrahatur. vt in.l.3. §. idem ſcribit. ff. de præt. & pari ratione per quaſi contractũ, fiſc⁹ habet hypothecam. vt in.l. aufertur. §. fiſc⁹. ff. de iure fiſci. Quæ opinio eſt verior ſecũdùm Alexand. vbi ſuprà tenet Angel. in.l. ſi quis poſt hac. C. de bonis præſcrip. in fine. teneat, q̃ à tempore litis contestatæ bona intelliguntur confiſcata fiſco: quia ſua ratio non obſtat. Nam licet per litem conteſtatam quaſi contrahatur, eſt verum quantum ad hoc, vt quis ſit aſtrictus inſtantiæ, nõ autem pœnæ, in qua quis condemnandus eſt per ſententiam. vt declarat Bart. in.d. §. idem ſcribit. ſecundùm Alexand. in dict.l. reſcriptum. quem vide. & ſimilis gloſſ. in dicta.l. aufertur. §. fiſcus. ff. de iur. fiſci. & in.l. in ſumma eius. tit. & Guido pap. ſingul. 505. & Ioann. de Plate. in.l. vnica. C. de pœnis fiſcali. libro. 10. numero ſecundo. & ibi Luc. de Pen. & Franciſc. Lucanus in tracta. de fiſco. in prima parte. numero. 74. tomo ſexto. tracta. folio. 8.

SVMMARIVM.

1 *In rationibus debent officiales ſcribere quantum ſit acceptum, & quantum ſit & erogatum.*

2 *Officiales ſyndicantur de ſubtractis ex pecunia publica.*

3 *Bona dicuntur in fiſcum incorporata per apprehenſionem, vel deſcriptionem in libro.*

4 *Receptores non poſſunt pecuniam publicam in ſuos vſus conuertere, vel mutuò accipere.*

d **Cuenta y razon.** [d] Officiales iſti, ad cuius
1 officium ſpectat publicas deſcribere † rationes, debent ſcribere quantum ſit acceptum à collectoribus, quantum verum ſit pro anno & ſalarijs militantium erogatum, & alia de quibus per Ioan. de Plat. in.l. nullus. C. de tabula. & ſcribis. lib. 10. ¶Et iſti officiales ſyndicantur de ſubtra-
2 ctis † ex pecunia publica, ſi ea quoquomodo intercipiant, vel alio metallo contaminent, vel radant, vel ſi in libris, ſeu in tabulis publicis deleuerint, vel minorem pecuniã ſcripſerint, quam perceperint. vt in.l.1. &.4. ff. ad.l. Iulia. pecula. & in.l. qui tabulam. vt tenet Pari. de Puteo. in tracta. ſyndi. in parte ſyndicantur etiam officiales. fol. 34. vbi vide de pœna impoſita contra ſupra facientes. ¶Et ibi quoq; in nume. 3. dicit, q̃ hæ-
3 † pœnæ, ſeu bona dicuntur in fiſcum incorporatæ per apprehenſionem, vel deſcriptionem in libro. vt in.l. ſi quando. & in.l. fin. C. de bonis vacan. libro. decimo. & in.l. facultas. C. de iure fiſci. eod. lib. vbi Bar. tenet, q̃ per depictionem armorum etiam fit incorporatio. & gloſſa. in.l. pacta conuenta. in fine. ff. de contrahen. emptio. & dicit, quòd quando eſt ſcripta in libro procura-

toris Cæſaris. ¶ Quinimo tenet Par. de Put. vbi ſuprà, q̃ receptores † non poſsũt pecuniã publicã in ſuos vſus cõuertere, vel mutuò accipere, nec in aliã vtilitatẽ trãsferre. & Plate. in. l. minimè. C. de ſuſceptori. & arch. libr. 10. nec eius officiales poſſunt talem pecuniam in vſus ſuos cõuertere, nec cum ea negotiare. vt dict. Ioã. de Pla. in. l. comperim⁹. C. de nauicula. lib. 11. in fine. & Philippus Dec. conſili. 6. & Bonifa. de Vitali. in tracta. maleficiorũ, in parte, de reſiduis. & Ange. de Areti. in. §. ſunt præterea. Inſtit. de public. iudi. vbi tenet, quòd ſi aliquis habet aliquam adminiſtrationem publicam, & ex ea aliquid in ſuum vſum conuertit, incidit in pœnã tertiæ partis. vt poſui in capitu. 45. in capitulo. prętorum ſupra in gloſſa. *Nitomar.* & ibi vide. ¶ Quibus adde, quod adminiſtratores, qui non reddiderũt domino plenè rationes, & non

quellas como las q̃ cõdẽnare el tp̃o q̃ alli eſtuuiere, y las embie cõ qen ẽbia rela reſidẽcia y embie la cuẽta[d] y razõ de todo ello a los del nueſtro conſejo para que ſe faga cargo dellas al nueſtro limoſnero, y la dichacuentaven ga firmada de los dichos dos eſcriuanos, y del corregidor, ſi alli eſtuuiere. Y ſepa ſi enel cõdenar, y el eſcreuir y recebir de las dichas penas ſe ha guardado en todo lo que ſe mãda guardar por el memorial[e] de los dichos corregidores.

Iudicũ ſyndicatus. Caput. 20.

OTroſi, mandamos que luego [a] acabados los dias de la reſidẽcia embie la perfectè omnia, quæ ex publico acceperunt, in libro ſcripſerunt, appellantur prædones, & condemnantur in quadruplum. text. in. l. excellentia. C. de erogatio. milit. libro. 12. & Paris de Puteo. in tract. ſyndica. in parte officialis finito officio. fol. 224. quaſi in fine.

e **Memorial.** e Vt in capit. 45. in capitibus correctorum.

SVMMARIVM.

1 *Mox, illicò, ſtatim, quando dicatur.*
2 *Legatione finita, an ſtatim amittatur priuilegium.*
3 *Quouſq; quis non poteſt recuperare poſſeſsionẽ dicitur quis recuperare incontinenti.*

a **IVego.** a Quando in iſto tex. dicatur ſtatim, mox, illicõ. † Bart. in. l. prima. §. qui præſens. ff. de verb. obli. tract. & ibi per Imol. latius. Adde tu dictis eorũ ea, quæ pulchrè notat Bar. & alios in. l. fructos. ff. ſolut. matri. & per Bald. in. l. Gallus. §. ille caſus. ff. de libe. & poſthu. vbi dicit, q̃ varijs modis accipi poſſunt dictæ dictiones, & aliquando denotant longum in teruallum. vt in ca. ſi quolibet. 20. q. 2. & in capi. ſi puella. & eſt bonus tex. in. l. ſed ſi ſub conditione. §. ſi ſeruus. ff. de hęredi. inſti. vbi dictio, mox, triennium importat. vt notatur plenè per gloſſ. in capit. quia propter. de ele. ad finem. ¶ Tamen in dubio. ſecundùm Bald. importat idem, quod incontinenti, & ſic modicum interuallum. allegat notata per gloſſ. in authentica de inceſtis nuptijs. in principio. in gloſſ. quæ incipit, ſed nunquid, & idem ſentit glo. in dicto capitu. quia propter. Quam etiam ad hoc allegat Ioan. de Imo. in. l. diuortio. in princi. in. 8. colum. ff. ſolu. mat. ¶ Sed hoc modum interuallum interpretabitur arbitrio iudicis. ſecũdum Alexan. in. d. l. 1. §. qui præſens. numero. 9. per glo. quam dicit eſſe notabil. in ca. quam ſit. de electio. in. 6. verſi. quàm citius, & in. c. an ſit de appella. plura enim de prędictis dictionibus ponit Specula. in tit. de diſputa. & allega. §. poſt hoc. verſi. Item clauſula. Sed iſta opin. Alexand. antea fuit Abbat. licet de eo Alexan. mentionem non faciat in. c. potuit. de locato. numero duodecimo. per tex. & glo. in. l. ſi ita quis. §. ſi iactura. ff. de verbo. oblig. vbi texdicit ſtatim & ibi dicitur, q̃ communiter iudicis arbitrio relinquitur, & ille text. eſt optimus in materia. & ibi Barto. ſecundũ Abb. vbi ſuprà. ¶ Et ſic in iſto caſu, licèt iſte text. dicat, ſtatim, hoc relinquitur arbitrio iudicis: & quia quando facit moram in mittendo reſidentiam ad conſilium, ſæpe video, q̃ ſenatores ad petitionẽ iudicis, qui fuit ſyndicatus, decernut ſuam prouiſionem, iubendo dictam reſidentiam mitti ſub pœna in dicta iuſsione contenta, quod ſatis colligitur ex verbis Bar. in. d. §. qui præſens. in fine. in quantum dicit, q̃ dictiones ſupra dictæ, non excludunt tẽpus cõueniẽs arbitrio iudicis. ¶ Quia, vt dicit ibi Franciſ. de Are. fin. colú. quia ſi aliter eſſet, videretur, q̃ lex obligaret ad impoſsibile, pro quo dicit q̃ eſt text. in. l. cùm res. §. itaq;. ff. de lega. 1. iuncta. l. ſi conſtante. §. ſi verò. ff. ſolut. matri. vbi in dicto. §. itaq;. dicitur, quòd ſi hæres amiſsit rem legatam culpa ſua, ſtatim cõdemnatus eſt ad æſtimationem, & tamen iſta verba nõ excludunt, quin detur tempus conueniens ad quærendum ſeruum, qui eſt in fuga. vt in. d. §. ſi verò. & ita dicit, q̃ intelligitur. Barto. in. d. l. cùm res. §. primo. verſus finem commenti. ¶ Secundò dicit, q̃ bene facit tex. in. l. ſi cui. §. tandiu. ff. ex quibus cauſi. maio. vbi dicitur, q̃ finita legatione †, ſtatim amittitur priuilegium legationis, & tamen ſecundum glo. ibi, qui allegat bona iura, illa dictio, ſtatim temperatur, vt habeat priuilegium, etiam eo tempore, quo colligit ſarcinulas. ¶ Quoq; facit, quod tenet Angel. in diſputatione ſua, incipiente, renouata guerra. ſequendo Bar. in. 3. §. cũ igitur. ff. de vi & vi arma. vbi dicit, q̃ quouſq; quis † non poteſt recuperare poſſeſsionem, dicitur quis poſſe recuperare in continẽtia: quia tempus, quo non potuit, non imputatur ſibi, quod debes intelligere ex mente Bartoli, quando poſtquam aliquis fuit expulſus, incõtinenti cœpit præparare ſe. Sed præparatio vt poſsit recuperare poſſeſsionem, non potuit fieri in paucos dies, propter qualitatem aduerſarij, & rei recuperandæ, vnde totum illud tẽpus, quod eſt conſumptum in præparatione, etiam ſi tranſierint plures menſes, non facit, quin recuperatio dicatur facta in continenti. Et hoc credit veriſsimum dictus Franciſcus de Aretio. in dict. §. qui præſens tertia colum. ¶ Sed ſi ille, qui fuit electus, nullam fecit præparationem de præſenti, vel ſi aliquam fecit, certum erat, q̃ inſpecto tẽpore præſenti nullam poterat facere talem præparationem, quæ eſſet ſufficiens, tũc ſi intelligis eum non perdidiſſe poſſeſsionem hoc caſu, ſed poſſe eam recuperare quandocunq; dabitur potẽtia, & ſic credo, q̃ iſte text. ſit intelligendus, in quantũ dicit, *Luego que acabados los dias*, ſcilicet, q̃ iudex faciat dictam præparationem ad dictam reſidentiam mittendam, & illico faciat tranſumptari, & ſic tranſumptata, quam primum poteſt mittat ad conſilium regale. ¶ Et aliquando dictæ dictiones ſignificantes celeritatem, operantur varios effectus. Nam primò ſignificant canonem latę ſentẽtiæ, q̃ aliquis cenſeatur condemnatus ipſo iure, ſeu priuatus iure ſuo. ſuper quo eſt glo. in authẽtica de inceſtis nupt. §. & quod ſcribit Bar. in lege imperator. ff. de iure fiſci. Tu quoq; vi. eundem Bart. in leg. iubemus. §. ſanè. C. de ſacroſanct. eccleſ. Bald. in leg. in criminali. C. de iur. omn. iudi. pleniſsimè Antoni. de Butrio. in capitul. ſi diligenti. de foro competen.

1 2 3

peſquiſa[b] ſecretacõ todo lo que acerca dello ante el paſſare con la relació de la cuẽta y gaſtos de

¶ Et quid ſignificet verbum, ipſo facto, vel eo ipſo, vi. gloſſ. in Clementi. ne in agro. §. primo. de ſtatu. mona. Archi. in capit. eum qui. de præben. libro ſexto. in authentica habita. C. ne filius pro patre, & in leg. final. C. de ſacroſanctis. eccleſijs. ¶ Quoque quando dictæ dictiones ponuntur. in lege, efficitur iudicium ſummarium. gloſſa. in. l. momentaneè. C. vnde. vid. Bartol. in leg. penultima. C. depoſi. contra quam opinio. videtur tenere Bald. in lege. nec quicquam. §. de plano. ff. de offic. procõſ. & lega. dicens, quòd per iſta verba poteſt ſolum abbreuiari dilatio, ſicut dicimus in ſimili. in capitul. ſuper eo. de appella. ſed pro dicta cõcluſione eſt ſententia Barto. in lege prima. ff. iudi. ſol. & vi. Bal. in. l. ſecunda. C. vt lite penden. verſicul. protinus. vbi iſtę dictiones, quæ ſignificant idem, quod in continenti operantur, quòd ſi conſtat iudice de crimine commiſſo, in iudicio poſsit punire, & imponere pœnam ordinariam abſque oblatione libelli, & ordine iudiciorum. Sed iſtam doctrinam dicit Franciſcus de Aretio. in dicto. §. qui præſens. columna ſecunda. eſſe dubiam, per ea, quæ ibi dicit. quem vide.

b **La peſquiſa.** b Hic eſt text. pro opinione Baldi. Ex qua credo habuiſſe ortum in lege. obſeruare. §. proficiſci. ff. de officio proconſul. & legat. vbi tenet, quòd contra officialem procedi poteſt per inquiſitionem. Similis textus. & ibi dixi in capitulo quarto. ſupra eodem in gloſſa. *La peſquiſa.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

c A su costa. c Non intelligas, q̃ debet dictum processum residentiæ secretæ trassumptari, vel exemplari sumptibus iudicis, sed expensis publicis, vel melius ex condemnationibus, & ex multis extraordinarijs, quas iudex applicat dictæ exemplationi. Sed quòd solùm sic exemplata debet mittere iudex aliquem nuntium cum ea suis sumptibus ad dictũ consilium, & sic vtitur, & practicatur.

los ꝓprios, y de las penas de la camara q̃ ouiere tomado a su costa c so pena q̃ pague las costas al que fuere por la residencia.

Iudicũ syndicatus.

Caput. 21.

SVMMARIVM.

1 *Relationem solam sententiarum debet iudex syndicatus ad consilium mittere, & non relationem querelarum.*
2 *Per relationem sentẽtiarum probatur quis steterit in syndicatu, & probatur de officio bene vel malè gesto.*
3 *In sententia est commendandus iudex, qui laudabiliter se habuit in officio.*

a 1 Sentencias. a Solam relationẽ † sentẽtiarum debet iudex syndicatus mittere ad consiliũ. vt hic, & nõ relationem querelarum, vt aliqui iudices faciũt, & malè, imò malitiosè. Quia multi propter odium, quod habent iudicibus, qui syndicantur, conuocant maria, & montes contra eos, & quotidie ponũt falsa, non animo probandi, quia nõ possunt, sed solùm vt relatio querelarum consilio regali mittatur, vt dicti iudices apud dictos senatores infamarentur. Et ideo sit cautus, vt non mittat relationem querelarum, sed tantummodo relationem sentẽtiarũ, vt iste tex. dicit clarè. ¶ Quia
2 per relationem istarum sententiarum, † probatur istum officialẽ stetisse in dicto officio ad syndicatum, & probatur de officio bene vel malegesto. facit tex. in l. per hãc. C. de num. actu. lib. 12. vbi imperator Anastasius prouidit, q̃ in fine officij detur sentẽtia absolutoria, quæ sentẽtia probauit, & erit sufficiẽs ad promotionẽ ad alia officia, & vocatur litera syndicationis & facit lex finalis de profess. & medi. in qua litera syndicatio
3 nis †, hi qui se in officio laudabiliter habuerunt, sunt publicè commedãdi. vt in. l. iustissimos. ff. de offi. recto. ꝓ uinci. & psalmo. 32. Rectos decet collaudatio. & in l. 1. d̃ statu. & imagi. vbi dicit Bar. de honore faciẽdo officiali in fine officij, nã ex hac laudeiudices virtuosi disponũtur magis ad virtutem. Et ecõtra si malè gesserint, sunt vituperandi. vt in. d. l. iustissimos. ¶ Sed ista commendatio, seu vituperatio debet fieri in sententia, quæ profertur in inquisitione secreta. Secus si profertur super petitione publica. tenet Par. de Put. in tract. syndi. in parte quomodo autẽ probabitur. fol. 37. in li. portatili.

SVMMARIVM.

1 *Acta syndicatus debent scribi à notarijs gratis.*

b Derechos. b Idem tenet Amodeꝰ Iusti. in tracta. syndi. in parte coram nobis Quiriaco de Anchona. versic. ad uerte. nu. 219. tomo. 14. tract. folio. 187. vbi tenet,
1 q̃ acta † in syndicatu, de iure communi debent scribi à notarijs syndicorum gratis, & sine expẽsa. vt dicit notare tex. §. necessitatem. in authen. iudices sine quoquo suffra. colla. 2. * Et est in l. 6. in fin. tit. 22. par. 3. & ibi Grego. Lopez in glo. *dan cuenta.* * ¶ Sed ego intelligo hoc, & sic video practicari in inquisitione secreta originali, quæ fit contra iudicem, & suos officiales, quia ista gratis fit. Secus est in exemplatione istius inquisitiõis, quia quando exemplatur, vt ad consilium regis mittatur. vt in. c. supra proximo, tunc non exemplatur gratis, nec expensis tabellionis, nec iudicis, sed ex multis extraordinarijs, quas iudex imponit delinquentibus exemplatione istius residentiæ secretæ, & ex istis soluitur tabellioni, vt quotidiè fit, & per dictos senatores permittitur, nunquam vidi contrarium iubere. Et præter hoc tex. noster seruatur, vt in eo continetur.

Pagar.

c Pagar. c Vt in arancel regio cauetur.

SVMMARIVM.

1 *Appellans, tenetur appellationem prosequi, & cum processu se præsentare coram appellationis iudice in termino, aliàs sententia remanet firma.*
2 *Appellans à syndicatu, potest se præsentare coram consilio regali.*
3 *Appellans, si est pauper, & non potest appellationem prosequi, an sententia transeat in rem iudicatam, & quid in causis criminalibus.*

d Se presente d Vt in. l. 2. tit. 16. lib. 3. in ordin. regali. vbi
1 cauetur, q̃ appellans †, tenetur appellationẽ prosequi, & cũ processu præsentare coram appellationis iudice in termino sibi per iudicem à quo assignato. Si verò terminus non sit per iudicem assignatus appellans suam appellationẽ vsq; ad quadraginta dies prosequi tenetur, si rex vltra portus fuerit, & vsque ad quindecim dies, si rex intra portus steterit, & si fuerit rex in villa, vsq; ad triduum. Et in dictis terminis pars, quæ appellationem prosequitur, cum toto processu se debet coram appellationis iudice præsentare, & nisi fecerit, nõ audiatur ad prosequendam appellationem, & sententia manet firma, nec potest appellans, nec eius procurator excusari prætextu inopiæ, vel q̃ dominus litis procuratori pecunias non dedit ad soluendum, processum. ¶ Si tamen procurator probauerit paupertatem domini, & quòd non est soluendo, processum, sententia non transit in rem iudicatam, & potest appellationem prosequi, & in hoc casu compellitur tabellio processum sine pecunijs dare, & quoque sententia non transit in rem iudicatam, si appellans aliud legitimum ostendat impeditum. vt in dic. l. regia cauetur. ¶ Tamen nota, q̃ licet in casu residentiæ appellatio debeat interponi ad re-
2 gem. vt in. c. 10. supra eodem satisfacit † appellãs se præsentando coram consilio regis. vt in. l. præcipimus. §. hinc saluberrimè. C. de appella. glos. & docto. in. l. à proconsulibus. C. eod. concordat tex. in. c. cum sit Romana & c. sæpe. eod. titu. de appella. ¶ Et in quãtũ. d. l. ordinamenti tenet, q̃ si appellans est pauper, & propter paupertatem
3 non potest sequi appellationem, sententia non transit in rẽ iudicatã. Idẽ tenet Inno. in. c. ex rõne. de appella. nu. 2. ver. Itẽ nota. & illud dictũ Inno. cõmẽ. Mon. tal. in. l. fi. in gl. fin. in fin. tit. 10. *de los personeros.* li. 1. for. ll. d̃ quo vi. Bar. & Zachari. in additio. ad Abb. in. c. olim vobis. de restitu. spoliato. & propter hoc liberauit Guiller. de Cũ. quendam à morte, qui cùm appellasset, & ꝓpter pauperta tẽ prosecutꝰ nõ erat appellationẽ, vt ipse notat in. l. eos. C. d̃ appel. & per Hipol. de Marsi. in sua practi. crimina. §. ordine. n. 12. & 13. & ibi vide quid si ex culpa sua incidit in paupertatem, & vi. additi. Abb. in. ca. cũ dilecti de dolo & cõtu. in additiõe, quę est in nume. 14. * Tamẽ in causis criminalibꝰ nõ pronũtiatur appellationem esse desertam ex non prosecutione appellationis & sic practicatur, prout tenet Grego. Lopez in. l. 23. titu. 23. partita tertia. in glossa. *meses,* in fine.

ta. Y mandamos q̃ el escriuano ante quien passareno lleue derechos b algunos por ella. Saluo q̃ en los processos de la residencia publica paguen las partes sus derechos, como los deuen pagar. c Y el q̃ appellare saque el processo a su costa y se presente d cõ el como lo deue fazer. Y si se diere algũa quexã del corregidor, o sus officiales, en que se diga que ha mal juzgado el corregidor o sus alcaldes, que el juez de residencia apremie al escriuano de la causa, q̃ le traya el processo original de la causa, para que lo vea sin lleuar d̃rechos. Pero si por el dicho processo el dicho juez de residẽcia cõdẽnare, o ab-

Ley.

Universidad de Deusto
Biblioteca

c Ley. e Quæ est.d.lex.2.titulo.16.libro.3.in ordinamen.regali.

SVMMARIVM.

1 *Expansarum condemnatio potest fieri à iudice principali, & à iudice appellationis.*

f Costas. f Similis est tex.in.l.3.tit.15. lib. 2.for.ll.& tex.in.c. cordi. §. q si appellator de appella.in.6. vbi glos. dicit, q non
1 solùm iudex principalis † causæ, sed etiam iudex appellationis potest istam condemnationem facere.vt in.c.cùm appellationibus.eius.tit. Circa quod vi.Abb.in.c.reprehensibilis. de appellati. nume.14.vbi tenet, q vera conclusio est, q si iudex ad quem pronuntiauit malè appellatum, in dubio faciet cõdẽnationem expensarum. vt in. c.vt debitus.eod.tit.si verò plenè non cognouit, sed pronuntiauit appellationem desertam esse, & se non esse iudicem cõpetentem, idẽ est dicẽdũ: quia ex quo fuit iudex in cognoscendo an sua esset iurisdictio, est etiã iudex inaccessorio, vt cõdẽnet temerè litigãtẽ in expẽsis. vt in Cle. 1.de rescrip. si verò iudex ad quem nunquã fuit additus, sed iudex à quo reassumit iurisdictionẽ deserta appellatione, tunc ipse faciet hanc condemnationem, & agetur ad istas expensas, non solùm officio iudicis, sed conditione illius text. & sic credo, quòd intelligatur gloss. in dicto capitulo. cordi. §. quòd si appellatione. quæ indistinctè tenet, quod vterque iudex habeat hanc condemnationem facere. ¶ Et ista condemnatio debet fieri à tempore appellationis interiectæ, quia tunc cœpit expectare differre negotium. vt in capitulo. auditis. de procura. & in capitulo. dilecti. de dolo & contum. Et ratio huius condemnationis est, scilicet, culpa, & contumacia appellantis secundùm Domin. in dicto. §. quòd si appellator. & vide textum in dicto capitulo. reprehensibilis. & in capitulo. sæpe. de appellationibus.

SVMMARIVM.

1 *Sindicus vocatur ratiocinator, & si iniustè cõdemnat, debet per superiorem puniri.*
2 *Syndicatores rei syndicantur.*
3 *Delinquentes in officio post eum depositũ, possunt inquiri, & puniri de malè gestis.*
4 *Syndicatus est de iure diuino, & an quis potest absolui à syndicatu.*

a 1 Mazer. a Quia syndicator vocatur ratiocinato †, quia rationem gestæ administrationis cognoscit, vt in.l.secunda.C. vbi de ratio.agi.opor. & si iniustè condẽnat, debet puniri, & processus per superiorem reuideri. vt in. ca.ea quæ. §. sequẽtes. d statu. mona. facit. l. tutor. §. fi. ff. de fideiu. ¶ Et ideo dicit Amod. Iusti. in trac. synd. 8. colũ. in parte, syndicus, & syndicatores. q in multis locis † syndicatores rei syndicantur, vt Mursię, & Ammuli, & ex illo dicto credo istũ tex. ortũ habuisse, & est tex. singula. in. d. ca. ea quę ĩ. d. §. sequẽtes. & ibi Abb. nu. 4. dicit, q visitatores, & præsidentes renouãtur & de negligẽtijs & delictis commissis in officio debent inquiri. ¶ Ex quo
3 infert † q delinquẽs in aliquo officio, potest post depositum inquiri, & puniri de malegestis. Ad quod dicit videndum bonũ tex. in. l. magistratibus. ff. de ad minis. rerum ad ciui. pertinen. & ibi text. dicit, q magistratus ciuitatis tenetur de dolo, & lata negligentia. Item tenetur impẽdere accuratam diligentiam. ¶ Et quia residentia siue syndicatus
4 est de iure diuino †, vt legitur Lucæ capit. 18. ibi Tamen quia molesta est mihi hæc vidua vẽdicabo illã, ne in nouissimo veniens fugillet me. * Et ideo nõ põt qs absolui à syndicatu, nec princeps hoc põt facere, nisi dicat nõ obstãte tali lege Bal. in. l. mãcipia. C. d fer. fug. n. 5. & an valeat electio seu ꝓuisio potestatis facta cũ pacto q nõ teneatur stare in syndicatu: vid. Parid. de Pute. in tracta. syndicatus in parte syndicat. in part. electio folio. 107.

soluiere, que la parte que appellare, sa que el traslado del processo a su costa con todo lo que se ouiere fecho ante el juez de residencia. Y sea tenido de se presentar cõ todo en el termino de la ley e sopena de desercion, y de las costas.

Iudicũ syndicatus. Caput. 22.

Qtrosi sepa, q̃ el mismo ha de hazer a residencia por el tiempo que le fuere mandado.

Iudicũ syndicatus. Caput. 22. finis.

a Leer. a Similis text. in capit. 55. correctorum. & ibi dixi.

b Obligacion. b Hæc obligatio hodie non fit, sed solum modo iurant. vt supra in proœmio istorum capitulorum in glo. *Fagays juramento.* in principio, & in fine versicul. & quia in principio istius glossæ vsque in fine.

SVMMARIVM.

1 *Dies an requiratur in legibus.*
2 *Dies instrumento publico requiritur.*
3 *In scriptura priuata an requiratur dies.*
4 *Scriptura, habẽs subscriptiouem trium testiũ, bene probat, & in obligatione, & hypotheca præfertur.*

c Dias. c In legibus, quæ de nouo emanant,
1 † vtile, & necessariũ est ponere diem. vt cõstet de earũ data. Sed in codicibus, & legib⁹ antiquis diu obseruatis, seu in volumine legũ redactis, licet data nõ reperitatur, nihilomin⁹ suũ vigorẽ obtinẽt, vt tenet Bar. in extrauagant. qui sunt rebelles. in fin. vbi dicit, q hoc est vtile propter quasdã ciuitates, quæ habent sua volumina statutorũ nõ publicata manu notariorũ, sed sunt diutius obseruata. ¶ Et vi. Bal. in prima cõsti. C. §. quibus. num. 6. vbi dicit, q leges, & statuta probãt, licet in illis nõ sit dies & consul. Quod dicit esse mẽti tenendũ, quia pluries vidit de facto, q talis appositio tẽporis nõ sit de substantia legis, vel statuti. Et ratio est, quia leges, & statuta, non recipiũt probationẽ in contrariũ, vide doctorem del Castillo in. l. 64. de Toro. in gloss. *quatro dias.*
2 ¶ Secus est in instrumento † publico. vt in authen. vt nom. impera. in principio. collati. quinta. tex. in. l. tertia. titulo. 9. for. ll. libro secũdo. & ibi Montal. & per Ioan. Andre. in data. sexti libri. text. in. l. secunda, quasi in fine. titulo. 18. partita. 3. cum pluribus. ll. eiusd. tit. ¶ Secus est in scri
3 ptura priuata †, quia probat sine die, & consule. vt in. l. cum tabernam. §. idem quæsiit. ff. de pignore. & in. l. scripturas. C. q poti. in pignore habeantur. text. in. l. 31. titulo. 13. parti. quinta. & ista est cõmunis opinio. secũdùm Bal. i dict. prima. cõsti. C. & Bar. in. d. l. cũ taberna. §. idem quæsijt. & ibi Alexand. in additio. & in. l. imperator. in principio. ff. de edendo. numero secundo. Mathesila. in notabili. suis. notabi. 45. vbi dicit hoc limitari cõtra scribẽtem, vel eius hæredẽ. Secus, si cõtra aliũ, quia tũc dies requiritur. vt Innocen. & Anton. in capitul. inter dilectos. de fide instrument. & sic debet intelligi dictum Ioã. Butri. qui tenet cõtrarium in dicta constitu. C. ¶ Sed si talis scriptura habeat subscriptionem † trium testiũ, bene probat contra tertium. vt in. dic. l. scripturas & ibi Ange. Bartol. Bald. & doctor. & in dicta lege Partitæ. & etiam in hypotheca, & obligatione præfertur habẽs dictam hypothecam, vt ibi.

Iudicũ syndicatus. Caput. 23.

Qtrosi por q̃ la ciudad o villa, o ꝓuincia dõde va sepa los cargos q̃ lleua, q̃ haga leer a estos capitulos al tiẽpo q̃ fuere recebido, o fasta tercero dia dspues en el cõcejo, y põga vn traslado dellos en el libro del concejo en el auto de su recibimiento y jure en el cõcejo de guardar las cosas que por estas nuestras ordenanças le mandamos que jure, y cada vna de las otras prometa de guardar y fazer guardar como de suso se cõtiene. Porque vos mãdamos, q̃ cada y quãdo q̃ nos ꝓueyerémos a qualquiera si sitẽte, o gouernador, o corregidor, o corregido

Sed

*Sed hoc intelli ge dummodo ta les teſtes ſcripti in dicta ſcriptu ra priuata ſi ſunt viui, aliàs ſi ſunt mortui nõ valet dicta ſcriptura priuata, nec facit fidẽ glo. in. c. interdilectos de fid. inſtru. verb. publica manu. & Bal. ibi. nu. 18. & eam cõmẽdat Bal. in. c. 2. co. ti. n. 2. &. 4. *¶ Vel aliter ſolue contrarium Butri. ſ. aut ſubſtantia actus poteſt infrigi ex tẽpore, & tunc debet cõtinere tẽpus, vt in mãdato procuratoris: quia ſi nõ apparet de tẽpore, tunc iudiciũ quaſi ſine mãdato factũ poſsit infringi. Aut ſubſtantia, vel fundamẽtũ actꝰ non infringitur ex tẽpore, & tũc nõ eſt neceſſe, ꝙ apponatur tempus. Et ad cõtraria ſolue vt per Bal. in. d. cõſt. & idẽ tenet Alex. in cõſil. 105. in. 3. volu. nu. 4. ¶ Et iſtã opi. ꝙ in ſcriptura priuata nõ requiratꝰ dies, tenet Iaſ. i. l. ſi qua bñficia. C. de diuerſis reſcri. Specu. in tit. de procurat. §. ratione autem formæ. verſi. ſed quid in priuato. Ang. in

res, de qualquier, o qualeſquier corregimiento, o corregimientos, que vos los del nueſtro conſejo recibades de ellos, y de cada vno de ello promeſſa, y obligacióᵇ, que ternan, y guardaran, y cumpliran, & haran tener, y guardar, y cumplira a todo ſu leal poder los dichos capitulos, y ordenanças de ſuſo contenidos cada vno en lo que toca, y atañe a ſu cargo.

Y en los capitulos en que mandamos que para cumplimiento de ellos fagan juramento lo recibades de cada vno de ellos en el nueſtro conſejo ſi eſtuuieren preſentes en nueſtra corte. Y los que eſtuuieren abſentes de nueſtra corte los

concejos adonde fueren reciban de ellos la promeſſa, y obligacion & juramẽto de ſuſo cõtenidos.

Y los vnos ni los otros no fagades, ni fagan ende por alguna manera ſopena de la nueſtra merced, y de diez mil marauedis para la nueſtra camara. Dada en la muy noble ciudad ď Seuilla a nueueᶜ dias del mes de Iunio año del naſcimiento ď nueſtro ſeñor Ieſu Chriſto de mil y quinientos años.

Yo el Rey.

yo la Reyna.

Yo Miguel Perez de Almança ſecretario del rey, y dela reyna nueſtros ſeñores la hize eſcreuir por ſu mãdado.

Ioannes epiſcopus Ouetenſis. Philip-

authẽ. ꝙ ſine. C. de teſti. & dicit ꝙ fallit in libro. priuatarũ rationũ, ſecũdũ Bald. in rubr. C. de fide inſtr. 8. col. & vide Bal. in. l. ad monẽ. ff. de iure iur. ¶ Et ideo dicit Bal. in. dict. l. ſcripturas. ꝙ ſcriptura priuata, quæ ſit interueniẽtibus amicis, debet fieri in ſecreto. ¶ Et dic, ꝙ talis obligatio literarũ põt cõtra hi chyrographis manu ſui debitoris, ſiue alteriꝰ ď eius volũtate cõfectis: per quancunq; ergo ſcripturam cõtrahĩtur obligatio literarum, ſecundùm Bal. vbi ſupra. licèt non habeat diẽ quando nõ inducitur ad probationẽ temporis, vbi ex tẽpore ius oritur. vt prælatiõe hypothecariæ, vt dicit tenet Bald. & docto. in. d. l. ſcripturas. & in. d. conſti. C. ¶ Et ꝙa plura alia in materia ſyndicatus ſe offerebãt, tã de his quæ Pari. de Put. & Amo. Iuſti. & Cataldin. & cæteri doctores tradũt, quæ non attinẽt ad materiam horum capitum, vbi videre poteris per eos: & ne lon-

ne longior, quàm putaram tractatus efficeretur, finem poſui ad laudẽ ſaluatoris dñi noſtri Ieſu Chriſti, & eius genitricis ſemper virginis Mariæ, præbẽdo alijs occaſionẽ addẽdi corrigẽdiq;, non detrahendi: ꝙa vt dicit textus. & ibi Angel. in. §. cęterum. Inſtit. de legitima agnato. ſucceſ. ibi, Laudamus quidẽ prætores: ꝙ ille eſt laudãdus, qui eſt inuẽtor alicuius ordinationis, ſiue diſpoſitionis, licet non æquè perfectè adinuenerit: quia facile eſt adinuentis addere. l. 1. C. de veteri. iur. enucleand. & facit quod tenet Bal. in. c. ex literis. de reſcrip. nu. 6. vbi dicit, ꝙ ille, qui incipit facere videtur licèt non perficiat. & quod tenet Bertachinus in tracta. gabellar. in proœmio. nu. 2. tomo. 6. tracta. fol. 49. vbi ait, quòd conatus cuiuſcunq; ſcriptoris eſt laudãdus. *Maximè quia vt dicit text. in proœmio clemẽtinarum, nulla eſt ſanctio iuris, ꝙ propter emergentiam negotiorum nouaretur: & text. in. l. 17. titul. 1. parit. 1. in princi. vbi dicit. *porque ninguna coſa no puede ſer hecha en eſte mundo que algũ enmendamiento no aya de auer.* & in proœmio legũ de Madrid, & in lege. erit potestas. ff. de fundo dotali. &. c. non debet de conſanguin. & affin. Plate. in. l. quod ad præſens. C. de muri lega. libro vndecimo. * ¶ Quod opus incepi in dicta arce del Adrada illuſtris Antonij de la Cueua, Abulenſis dioœceſis. 24. die Septembris, anno à natiuitate domini noſtri Ieſu Chriſti. 1539. & finem poſſui in dicta arce. 7. die Februarij, anno. 1543. ætatis meæ. 40. annorum. Gloria, laus, & honor tibi ſit Chriſte redemptor. Amen.

Licenciatus. Regiſtrada Alonſo Perez. Franciſco Diaz chanciller.

pus Doctor. Ioannes Licenciatus. Martinus Doctor. Ferdinãdus Tello

Doctor Auilles.

Finis in capitulis iudicum ſyndicatus.

Sequitur breuis forma ſyndicationis ſecretæ, per me dictum Franciſcum de Auilles.

ELIVEZ QVE fuere a tomar reſidencia a alguna ciudad, villa, o partido, haga luego hazer regimiento, o concejo, y en el tal conſiſtorio, o regimiẽto preſente ſu prouiſiõ[a], y aſsi preſentada requiera al corregidor, juez, & regidores que la obedezcan y cumplã, y cumpliendola le manden entregar las varas de la juſticia de corregidor, tenientes, alcaldes, y Alguaziles, y aſsi lo pida por teſtimonio. El corregidor, juſticia, y regidores, tomẽ la prouiſiõ, y el corregidor, & juſticia en nombre de todos, y la beſe, y ponga ſobre ſu cabeça, ſu bonete quitado, y diga que la obedece, con el acatamiento deuido, y en quanto al cumplimiento della, que ellos eſtan preſtos de complir, haziendo el juramento que ſu Majeſt.o Alteza manda. Y luego el dicho juez de reſidẽcia diga, que eſta preſto de hazer el dicho juramento, y el corregidor ſe le tome, y tomado en forma el Corregidor & juſticia le entregue [b] luego las dichas varas dela juſticia de corregidor, alcalde, teniente, y alguazil. Y aſsi entregadas, el tal juez de reſidencia nombre luego ſu teniente, o alcalde, y alguazil, y dellos, y de cada vno dellos, reciba el juramento en forma, que bien y fielmẽte vſaran de los dichos officios, y hecho, les entregue las varas de teniente alcalde y alguazil, y todo eſto ſe ponga con el traſlado de la prouiſion en el libro del regimiento.

[a] Prouiſion. [a] ¶ Cuius tenor ponitur in fine iſtius operis, vbi quoq; ponitur prouiſsio prætorum: quia ad eas dicti iudices attendere debent, vt in c.1. prætorũ, ibi, *Miren bien todas las coſas que les mandamos en las cartas de poder.* & in c.1. iudicum ſyndicatus.

[b] Entregue. [b] Vt tenet prouiſsio, ſeu electio officiorum, ibi, in quantum dicit, *Que por eſta nueſtra carta mandamos a qualquier perſona, o perſonas, que tienen las varas de la nueſtra juſticia, y de los officios de alcaldia, y alguazilazgo, deſſa dicha ciudad, y ſu tierra, que luego las den y entreguen al dicho nueſtro corregidor, y que no vſen mas de ellas ſin nueſtra licencia, ſo las penas en que caen las perſonas priuadas, que vſan de officios publicos, para que no tienen poder, ni facultad.* Et ſic quòd vetus poteſtas, ſeu prætor debet ponere in manibus noui poteſtatis, baculum, ſeu virgam iuſtitiæ, & non rectores ciuitatis, vt ipſi aliquando volũt & malè, contra dictam prouiſionem, & q vetus poteſtas, ſeu prætor debet tradere baculum iuſtitiæ,

ſtitiæ, poteſtati de nouo veniẽti. Tenet Pari. de Put. in tract. ſynd. in parte, ſequitur d modo. n. 3. fol. 29. dicẽdo, q ſucceſſor in officio aduenies, ſedebit ad latus eius in loco aliquãtulũ infimo, & legũtur cõmiſsiones, ſeu prouiſiones noui officialis, & præſentãtur literæ deſiſtẽtię deceſſori qbus rex ſignificat, q officiũ deponat, & virgã, ſeu baculũ in manibus noui, & ſibi aſsignat tribunal, & vide quæ dixi in c. 5. prætorũ. in gl. 1. in princi. quo acto deceſſor, ſiue ei⁹ locũ tenẽs, oratione habebit in publico (ſi voluerit) de aſsignatione officij. de que laudib⁹ ciuitatis, & obedientia, ciuiũ pollicẽdo de geſtis reddere rationẽ. vt dixi. in c. 1. prætorũ. in gl. Cartas. Et nõ denegẽt pbere baculũ ſucceſſori vt officiũ poſsit exerceri, aliàs i crimẽ lęſę maieſtatis incurrit, vt dixi in d. c. 5. prętorũ. in gl. *Suſpẽdidos*. n. 11. & hoc verùm ſi tẽpus prædeceſſoris eſt finitũ, vel ſi ſit ad beneplacitũ principis, aliàs ſecus, vt ibi nu. 7.

ANſi tomadaslas varas el tal juez, ſalga luego a la plaça, y pregonela reſidẽcia, o el miſmo dia, y mãde dar tal pregõ.

Pregon.

SEpan[a] todos los vezinos, y moradores deſta ciudad de tal, & delos lugares de ſu tierra como fulano vino a ella a tomar reſidẽcia a fulano corregidor q̃ ha ſido della, y a ſus officiales, por mandado de ſu Majeſt. Por tãto, quiẽ contra el dicho fulano, y cõtra los dichos ſus officiales, algo les quiſiere pedir, demandar, y accuſar, parezcã ante el dicho ſeñor juez de reſidẽcia, dentro de treynta dias, q̃ corrẽ, y ſe cuentã dende hoy q̃ ſon tãtos dias de tal mes, y d̃ tal año, quellos oyra y hara breuemente juſticia, cõ aperce bimiento, q̃l dicho termino d̃ los dichos treynta dias paſſados no les oyra, ni admitira ſus demãdas, ni q̃rellas, y los aura por excluſos, y dende agora los pnũcia por no partes, y pronũcia ſus demandas y q̃rellas por excluſas, y no ſer admitidas[b]. Y mandolo apregonar porq̃ venga a noticia de todos.

[a] SEpã. a De iſto præconio. vi. tex. & quæ ibi dixi in c. 3. in capitulis iudicũ ſyndicatus. in glo. *Apregonar*.

[b] Admitidas. b Vi. quæ poſui latè in d. c. 3. iudicũ ſyndicatus. in d. gl. *Apregonar*. verſic. quoq; ait. quã vide: qa eſt optima cautela vt verba iſta ponãtur in bãno: qa iſto termino elapſo banno ſic emiſſo, querelãtes nõ poſſunt accuſare iudicẽ, nec cõtra eũ ponere petitiones, q nota, & vide.

Luego comience a tomar la peſquiſa ſecreta por el interrogatorio ſiguiente.

Interrogatorium.

POR las preguntas ſiguientes, ſeã preguntados los teſtigos, q̃ por mi fulano juez de reſidencia d̃ eſta ciudad de tal, cõtra fulano corregidor q̃ ha ſido, y cõtra ſ⁹ officiales fuerẽ tomados pa la informaciõ, y peſquiſa ſecreta q̃ cõtra ellos d̃ mi officio hago.

I.

PRimeramẽte, ſeã pregũtados, ſi conocẽ a[a] fulano cor

regidor q̃ ha ſido por ſu Maje. en eſta ciudad de tal, y ſi conoc̃e a fulano ſu alcalde, o teniẽte y a fulano ſu alguazil, y a fulano carcelero, y a los regidores, o veynte y quatros & jurados y eſcriuanos de regimiẽto, y eſcriuanos publicos dl numero deſta dicha ciudad.

a Si conocen. a Quia teſtes debent cognoſcere litigantiũ perſonas, à quib⁹ & cõtra quos inducũtur, aliter nõ videtur q̃ poſſint cõgrue teſtificari. gl. in cap. cũ cauſam. el. 1. de teſti. in. verb. de cauſis. & gl. in l. fi. §. q̃ ſi ignarus. C. de iure de lib. in verb. cognoſcãt. & Bal. ibi. 6. col. & Bar. ĩ prooemio. ff. & vi. Alex. in additio. ad Bart. in. l. 1. ff. de teſti. vbi cõmẽdat dictã. g. ¶ Et ſi dubitetur, an teſtes cognoſcãt cõtrahẽtes, vel litigãtes, exhibẽdi ſunt ipſis teſtibus: vt gl. in. d. c. cũ cauſam. & Bal. ibi. n. 52. & 53. & Imol. & Feli. ibi de quo per Bar. in. l. ſi nõ minorẽ. C. de trãſactio. & idẽ tenet Pereg. in parte actor. q. 4. in. gl. talẽ, & dic q̃ ante publicationẽ debet perſona exhibere vt cognoſcatur à teſte, quia poſt publicationẽ nil prodeſt, tenet Bal. in. l. 1. ff. ſi ex noxal. cauſa agatur. nu. 2. & idẽ dicas, q̃ in cõtractib⁹ teſtes debẽt cognoſcere cõtrahẽtes, vt in gl. d. l. fi. §. quod ſi ignarus. de iure delib. & in pragmatica del aranzel, & etiam tabellio debet eos cognoſcere, & licet teſtes & tabellio partes cõtrahẽtes nõ agnoſcãt, nõ annullatur cõtractus: quia iura regalia, nec communia hoc nõ dicũt, & erat neceſſe, q̃ lex, vel ſtatutũ hoc dictaret, & annullaret, vt Io. And. ĩ additio. ad Specul. in tit. de inſtrumẽto. editio. in rub. in additio. quæ incipit pileus col. 5. ver. ſed nũquid perſonas, ibi bonũ eſt in hoc ſtatutũ bono ciuitatis, q̃ vult nullũ cõficiinſtrumẽtũ, & damnat cõfectũ, niſi ſaltẽ vnus ex teſtibus in ſcriptis ſe aſſeueret cognoſcere cõtrahẽtes, & recte inquit Io. And. fons iuris, quia nõ eſt de neceſſitate q̃ tabellio habeat notos cõtrahẽtes, & eorũ nomina per præcedẽtẽ cõuerſationẽ, vel notitiã, ſed ſatis eſt, q̃ acquirat notitiã tũc quomodocũq; põt. ſ. videndo perſonas paciſcẽtes, & audiẽdo verba eorũ, & nomina, & pronomina: quibus aſſerũt ſe vocari: & eſt ratio, quia aliter res, pcedere nõ poſſet, nec poſſet frequẽtari ſcriptura. & tex. in. l. 7. tit. 8. lib. 1. fori vbi ſufficit q̃ ſi notari⁹ nõ cognouit cõtrahẽtes, q̃ teſtes in eo cõtenti, vel ſcripti ſint vicini illius terræ & noti: & idẽ tenet Pereg. in pte tabellio. 3. q. in gl. cõtrahẽtes additio Ab. in. c. cauſam. el. 2. de teſti. ſuprà. n. 16. & vi. Greg. Lop. in. l. 45. titu. 18. par. 3. in. gl. *conoſcer.* & in gl. *apercebir.* vbi tenet, q̃ valet inſtrumentũ licèt teſtes nõ cognoſcãt cõtrahẽtes in teſtamento inſcriptis cõdito, & ĩ inſtrumẽto inuẽtarij. facit. g. notab. in. d. l. fi. C. de iur. delib. §. ignar⁹. Sedlicet hoc ſit de iure: audio, q̃ in chãcellaria regali Valiſoleti nõ datur fides cõtrahẽtibus, in quib⁹ tabellio nõ dat fidẽ, q̃ cognoſcit perſonã. *que otorga el contrato,* vel niſi ſint duo teſtes qui deponãt q̃ cõtrahẽtes cognoſcũt, & q̃ tabellio in fine ſcripturę de hac cognitione faciat mẽtionẽ nominãdo teſtes nominib⁹ ſuis, & vbi ſunt vicini, & hoc eſt tutius ad fraudes & falſitates euitandas.

II.

ITẽ, ſi ſabẽ, q̃ el dicho fulano corregidor q̃ ha ſido en eſta dicha ciudad, o los dichos ſus tenientes, y alguaziles ayã dxado de cũplir, y no ayã cũplido[a] algunas cartas, cedulas, y prouiſiones de ſu Majeſtad, y de los ſeñores de ſu muy alto conſejo. Y ſi dixeren q̃ ſi, declarẽ por q̃ cauſas no las han cumplido.

a Cvmplido. a De iſto articulo, & interrogatiõe vi. tex. & quæ ibi latè dixi in. c. 1. prætorũ. in. g. *Y cumplan nueſtras cartas y mandamiẽtos que les embiaremos.*

III.

ITẽ ſi ſabẽ. &c. Que el dicho fulano corregidor, ha reſidido todo el tiempo dl ſu officio en el dicho ſu corregimiento, o ſi ha eſtado abſente[a] algũ tpo dſta ciudad y dl ſu termino, y ſi ha lleuado ſalario eſtando abſente.

a Bſente. a De hoc articulo, & interrogatione vi. tex. & quæ ibi dixi in. c. 1. prætor. ſeu correctorũ. in gl. *Mas ſalario.* ver. quid ſi corrector ſe abſentat. vbi latè poſui.

IIII.

ITẽ, ſi ſabẽ. &c. Que el dicho fulano corregidor, o ſu teniẽte, hã lleuado por razon del dicho officio mas ſalario[a] de lo q̃ es taſſado y ſe le acoſtũbra dar, por razon del dicho officio.

a Salario. a Vi. in. d. c. 1. correctorum in gloſſ. *Mas ſalario.*

V.

ITem ſi ſaben. &c. Que el dicho corregidor, al tiẽpo q̃ fue recebido al dicho officio, ſe informo ſi auia aranzel[a], y tabla de los derechos que auiã de lleuar las juſticias, y eſcriuanos, y ſino le auia ſi fue, y ha ſido negligente en le hazer de nueuo con los para ello diputados, ſegun la taſſa antigua. Y ſi lehizo ſi ha ſido negligente en lo embiar a cõfirmar al cõſejo de ſu Majeſtad. Y anſi miſmo ha ſido remiſſo y negligente en no le tener pueſto el tal arãzel en el auditorio de ſu audiencia.

a Aranzel. a De hoc vi. tex. & quæ ibi dixi in cap. ſeptimo in capitibus prætorum.

VI.

ITem ſi ſabẽ. &c. Quel dicho corregidor, y ſu teniente han lleuado[a] mas derechos por los autos, y ſentencias, y por las otras coſas, de los contenidos en el aranzel de la dicha ciudad[b] y prouincia: y ſi el dicho corregidor los ha conſentido[c] lleuar a ſus officiales, y ſi ſaben que aya lleuado la dicha juſticia parte[d] delos derechos, q̃ pertenẽſcen alos eſcriuanos, o ayan hecho partido ſobre ello con ellos.

a Lleuado. a Vi. tex. & quæ ibi dixi in cap. 1. prætorum, ſeu correctorum, in parte. *Ni lleuara.*
b Ciudad. b Vi. in. d. ca. 1. in gloſſ. *Fueren pueſtos.*
c Conſentido c. Vi. quæ dixi in dicto capitul. 1. in parte. *Ni conſentira.* & in gloſſ. *Que no lo ſupo.*
d Parte d. Vi. tex. in capit. ſeptimo correctorũ, & quæ ibi dixi in glo. fi. quæ incipit. *ni haga partido.*

VII.

ITẽ, ſi ſabẽ. Que el dicho fulano corregidor[a], q̃ ha ſido, y el dicho ſu teniẽte, y alguazil, y officiales, o ſus mugeres[b], o hijos[c], o criados, y familiares, por ſi, o por pſonas interpueſtas[d], directe[e], o indirecte hã recebido dadiuas[f], y preſentes de algunas perſonas[g], o les han hecho alguna donacion[h], o prometidoles[i] de les dar alguna coſa.

a Corregidor. a Vi. tex. & quæ ibi dixi in. c. 1. correctorum, ſeu prætor. in glo. *Ni recebira.*
b Mugeres. b Vi. text. & quæ ibi dixi in. d. ca. 1. in parte, *Ni ſus mugeres.*
c Hijos. c Vi. in. d. c. 1. in parte, *Ni hijos.*
d Interpueſtas. d Vi. quæ dixi in. d. cap. 1. in gloſſa. *Ni por otro.*
e Directe. e Vi. in. d. c. primo. in glo. *Directe.*
f Dadiuas. f Vi. in. d. c. 1. in par. *No recebira dadiuas.*
g Algunas perſonas. g Vi. in. d. c. 1. in glo. *De ninguna perſona.*
h Donacion. h Vi. latiſsimè in. dict. cap. 1. in gloſſ. *Ni donacion.*
i O prometidoles. i Vi. in. d. c. 1. in gl. *Ni acceptara.*

VIII.

ITem, ſi ſabẽ. &c. Quel dicho corregidor, o ſus officiales durante

rãte el tiẽpo de ſu officio ſe hã jũtado[a], y tenido cõfederaciõ, y parcialidad cõ algũos[b] regidores, o caualleros, o otras ꝑſonas deſta ciudad[c], y ſu tierra, o de los q̃ vienen a cõtratar, y cõuerſar en ella. Y ſi đla dicha cõfederaciõ, y parcialidad ha venido daño ala republica, o a otras ꝑſonas, y el dicho corregidor, y ſus officiales le han hecho por razon de la dicha parcialidad.

a Iuntado. a Vi. tex. & ibi dixi in. c. 2. prætorum, ſeu correctorum. in gloſſ. 1. quæ incipit, *No ſe juntaran.* & in gloſſ. *Confederacion.* & in glo. *Ni parcialidad.* & vid. text. in. c. 3. in capitul. iudi. ſyndicat. vbi docet te interrogare teſtes.

b Con algunos. b Vi. glo. in. d. cap. 1. in parte, *Con ninguno.* & in gloſſ. *Algunas.*

c Deſta ciudad. c Gloſſ. in. d. ca. 1. in parte, *De los tales pueblos.*

IX.

ITẽ, ſi ſabẽ. &c. Si el dicho corregidor, o ſus officiales durãte el tiẽpo de ſu officio, por ſi, o por otros han comprado alguna heredad[a], o edificado caſas[b] en eſta ciudad, o en los lugares de ſu tierra, & juriſdiction ſin licencia[c] de ſu Majeſtad.

a Heredad. a Vi. tex. in. c. 2. correctorũ, ſeu prætor & ibi dixi in parte, *Heredad alguna.*

b Caſas. b Tex. & ibi dixi in dict. capit. 2. in parte, *Ni edifique caſas.*

c Sin licencia. c Vi. tex. in. dict. capitu. 2. in parte, *Y eſpecial mandado.*

X.

ITẽ, ſi ſabẽ. &c. Que el dicho corregidor, y los dichos ſus officiales durãte el dicho tiẽpo de ſu officio hã vſado de trato de mercaderia[a], de cõprar, y vender, por ſi, o por interpueſtas perſonas. O ſi han traydo ganados[b] en los terminos y baldios de eſta ciudad, y tierra.

a Mercaderias. a Vi. tex. in. c. 2. corrector. & ibi latè dixi in gloſ. *De mercaderia.*

b Ganados. b Vi. in. d. ca. 2. in parte, *No traya ganados.* cum alijs gloſsis ſequentibus.

XI.

ITem ſi ſaben. &c. Que el dicho corregidor, o ſus officiales, o familiares[a], el tiempo de ſu officio durãte hã ſido abogados[b], o ꝓcuradores[c], o ſolicitadores[d] delos pleytos y cauſas[e], q̃ dentro de ſu juriſdictiõ ſe han tratado ante juezes ſeglares, o eccleſiaſticos, y ſi han[f] lleuado algo por razõ de lo ſuſodicho.

a Familiares. a Vi. in. c. 3. correctorum, ſeu prætorum. in glo. *Familiares.*

b Abogados. b Vt in. c. 3. in dict. c. correcto. in glo. *Abogados.*

c Procuradores. c Vi. in dicto cap. tertio. in gloſſ. *Ni procuradores.*

d Solicitadores. d Vt in. d. c. 3. in parte, *Solicitadores.*

e Cauſas. e Vi. in. d. c. 3. in glo. *De los pleytos.* & in gl. *pueda ayudar.* & in gloſſ. *En fauor de ſu juriſdiction.* & in glo. *O del bien publico.*

f Hã lleuado. f Vt in. d. c. 3. in gl. *No lleuara dineros.*

XII.

ITem ſi ſaben. &c. Que el dicho fulano, corregidor q̃ ha ſido el tiempo de ſu officio aya tenido alcaldes, tenientes, o alguazilesvezinos y naturales de ſta ciudad y tierra. [a] O ſi los que ha tenido, han ſido parientes[b] dentro

dentro delquarto grado, o han ſido yernos, o cuñados, o caſados con ſu hermana, o hermano de ſu muger. Y ſi en la election, y eſcogimiẽto dellos, los buſco tales quales cũpliеſſen, al deſcargo đ ſu cõſciẽcia, y para adminiſtraciõ dela juſticia, o ſi fue remiſſo, y negligẽte enello.

a Tierra. a Vide in. c. 4. prætorum. in glo. quæ incipit. *Dela tierra.* vbi latiſsimè de hoc.

b Parientes. b Vi. in. d. c. 4. in parte. *Que no ſean parientes.*

c Cumpliеſſen. c Vt in. d. c. 4. & ibi dixi in gloſſ. *Que les dieren.* & in glo. *por ruego.* & in gloſ. *Que el eſcoja.* & in gl. *Que le cumple.* & in gl. *Adminiſtraciõ de la juſticia.* & in gl. *Guarde la pragmatica.* ¶ Et ratio electionis eſt: quia tenetur pro eis. vt ibi in gloſſ. *por los quales ſea obligado.* vbi latiſsimè. & in glo. *Que los entregue.*

XIII.

ITẽ, ſi el dicho corregidor, o ſu teniẽte, y alcalde ha dado lugar, q̃ otros ſin tener poder de ſu Majeſtad, ni de los ſeñores de ſu cõſejo, ayan vſado[a] de la juriſdiction ciuil, y criminal en eſta ciudad, y ſu termino.

a Vſado a. Vi tex. in. c. 5. correctorum, ſeu prætorum. & quæ ibi dixi. & in. c. 42.

XIIII.

ITẽ, ſi ſabẽ. &c. Que el dicho corregidor durãte el tp̃o đ ſu officio, ha viſitado[a] los terminos deſta ciudad vna vez en cada vn año[b], y los lugares y ventas[c] y meſones della, ſin lleuar por ello ſalario[d]. Y ſi ſe ha informado como ſon regidos, y adminiſtradas la juſticia, y gouernaciõ dellas. Y ſi hã eſtado biẽ proueydas, y baſtecidas. Y ſi ſabẽ q̃ enla viſitaciõ della han hallado algunas dehеſas, prados, mõtes, exidos, y abreuaderos, q̃ ꝓtenezcã a la dicha ciudad, y eſten occupados[e] por terceras perſonas, y no ſele ha hecho reſtituyr ala dicha ciudad, y en ello ha ſido remiſſo y negligẽte.

a Viſitado a. De iſto articulo, & interrogatione. vide text. in. c. 6. correcto. ſeu prætо. c. & ibi dixi in omnibus gloſsis.

b Año. b Vt in. d. c. 6. in gloſſ. Vna vez en el año.

c Ventas. c Vi. in. c. 28. in capitibus correctorum.

d Salario. d Vt in. d. 6. in glo. Salario alguno.

e Occupados. e Vt in. d. c. 6. in parte, Occupados.

XV.

ITẽ, ſi ſaben. &c. Que en la dicha ciudad aya algũas perſonas poderoſas, que ayan hecho agrauio alos pobres[a] della, y de ſu tierra, y ha venido a ſu noticia, y ha ſido remiſſo, y negligẽte en lo remediar, y deshazer los tales agrauios.

a Pobres. a Vt in. d. cap. 6. & ibi latè dixi. in gloſſ. Emendar. & in glo. Pobres, & in glo. Notifique. & in glo. A ſu coſta.

XVI.

ITẽ, ſi han lleuado algũas dadiuas, y repartimiẽtos[a], de la tal ciudad, o de ſu tierra, y partido, aſsi como beſugos, ꝓdizes, gallinas, eſpaldas de carnero, o otras coſas ſemejãtes đ mas del ſalario q̃ ſeles da por ſus oficios.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Repartimientos.a Vi.tex.&ibi dixi in. c.8.vbi ad plenum.& in.c.31.in dictis capitibus correcto rum,ſeu prætorum.

XVII.

ITẽ,ſi ſaben. &c.Si han toma do ropa, o poſadas , o camas de la tal ciudad,y vezinos della, y de ſu tierra ſin lo pagar[a].

a Pagar.a Vi.in.c.8.correctorum.& ibi dixi in gl. Saluo por dineros.

XVIII.

ITem,ſi han lleuado, o cõſen tido lleuar a ſus officiales, aſ ſeſſorias[a],y viſtas de proceſſos, por las ſentencias que han da do,aunque ayan conocido por commiſsion[b] de ſu Majeſtad.

a Aſſeſſorias.a Vt in.c.9.in.ca.correcto. & ibi latè dixi in glo.1.

b Commiſsion.b Vt in.d.ca.9.in parte, Por com miſsion.vbi adlongum.

XIX.

ITẽ,ſi ſaben.&c. Quel dicho corregidor , y ſus officiales, durãte el tiẽpo de ſu officio hã ſido juezes arbitros, o arbitra dores entre algũas partes , y hã recebido en ſi compromiſſos[a] de algunos pleytos, que ante e llos han eſtado pendientes , de los quales ellos podiã conocer.

a Compromiſſos.a Vt in cap.9.correctorum , ſeu prætorum.& ibi vide quæ dixi.

b Podian.b Vt in.d.ca.9.& ibi glo.in verbo,Ni de los que podian conocer.

XX.

ITẽ,ſi ſabẽ.&c.Si el dicho cor regidor ha lleuado, y cõſenti do lleuar derechos de execucio nes[a],a ſus alguaziles,y officiales y ellos los hã lleuado por razõ de ſentẽcias,o cõtractos[b],y obli gaciones,y conocimiẽtos reco nocidos, q̃ ante ellos ſe ayã pe dido antes q̃ el dueño de la deu da ſea ſatisfecho,pagado[c], o cõ tẽto de la deuda porq̃ dio a exe cutar.Y ſi ſaben,q̃ por razõ de eſto han lleuado mas derechos delos cõtenidos en el aranzel,y ordenanças deſta ciudad[d], y co ſtũbre[e] della.Y ſi ſaben, aſsi miſ mo,que por vna deuda ayã lle uado dos[f] o tres vezes los dere chos de la tal execucion.

a Execuciones. a Vi.in.c.10.in capit.correct.& ibi in glo.1.& in.c.40.in gloſſ.Lleuando ſalario. cũ glo.ſequentibus.& in.c.43.

b Contractos.b Vt in.d.c.10.in gloſſ.Contractos, y obligaciones. vbi latiſsimè, an inſtrumentum habet executionem paratã , & de alijs. quã vid.

c Pagado.c In.d.c.10.in gl.O ſe diere por contẽto.

d Ciudad.d In.d.c.10.in parte, Deuiere lleuar.

e O coſtũbre.e Vt in.d.c.10.in parte, Dõde ay co ſtũbre.& in glo.q̃ ſe guarde la coſtũbre antigua.

f Dos.f Vi.in.d.c.10.in glo.fin.

XXI.

ITẽ,ſi ſabẽ.&c. Que el dicho corregidor,o ſus officiales, o qualquier dellos,ayã lleuado al gunas penas delas que diſponẽ las leyes deſtos reynos, y orde nãças deſta ciudad,ſin primero auer las ſentẽciado[a],y las partes q̃ en ellas incurrierõ auer ſido primero oydas,y la tal ſentẽcia aya ſido paſſada en coſa juzga da. O las tales penas applicadas a la ca-

ala camara, o a otra parte las a ya tomado para ſi[b]. Y ſi ſabẽ,q̃ por razõ de lleuar las dichas pe nas, ellos , o otros por ellos an tes q̃ ayan dado las ſentencias hã hecho igualas[c] cõ las partes.

a Sentenciado.a Vi.tex.in.c.11.correct.& ibi dixi

b Para ſi.b Vt in.c.45.in capit.correcto.

c Ygualas.c Vt in.c.11.in capit.correcto. ſeu præ to.in glo.No haran auenencia.

XXII.

ITẽ,ſi ſabẽ.&c. Si el dicho cor regidor,o ſus officiales hã lle uado ſetenas[a] o pte dellas de los q̃ hã ſido condẽnados en ellas. O ſi han lleuado parte delas al caualas[b],ſiſas, impoſiciones, o dſcaminados por los ſentẽciar o executar,o en otra manera al gũa,o por firmar los recudimiẽ tos de las rentas, mas de lo q̃ di ſponen las leyes del quaderno.

a Setenas.a Tex.& quæ ibi poſui in.c.12.in capiti bus prætorum.

b Alcaualas.b Text.in. c.13.in capitibus correcto rum,ſeu prætorum.

XXIII.

ITem, ſi ſaben. &c. Quel di cho corregidor,o ſus officia les , ayan lleuado derechos de homezillos[a],en rebeldia, ſin a uer coſtumbre en eſta ciudad delos lleuar,y ſin quel culpado merezca muerte.

a Homezillos.a Vt in.ca.15.in capitulis correcto. & ibi latiſsimè in gloſſ.1. & in gloſſa. Merezca muerte.

XXIIII.

ITẽ, ſi ſaben.&c. Quel dicho corregidor, directe,o indire cte ha arrẽdado[a] los officios de alcaldias, alguazilazgos, y en tregas,y carcel,y los otros offi cios q̃ tiene , y auia de proueer por razon de ſu corregimien to. O ſi ha hecho partido con ſus officiales, & lleuado les los derechos, o parte dellos cõtra la prouiſion que tenia del offi cio de ſu Majeſtad.

a Arrendado.a Vi.tex.& quæ ibi dixi in capi. 16. in capitibus correcto. ſeu prætor.

XXV.

ITem,ſi ſabẽ.&c. Quel dicho corregidor,ha tenido eſta ciu dad,y tierra el tiẽpo de ſu offi cio bien baſtecida[a] de carne, pe ſcado,pã,y otros mãtenimien tos,a preciosrazonables,o ha ſi do remiſſo y negligẽte en ello.

a Baſtecida.a Vide text. in.c.17.in capitib.correc to.in fi.& ibi latè dixi in parte. Bien baſtecida.

XXVI.

ITẽ, ſi ſaben. &c. Si ha tenido las calles y carreras, y carnece rias limpias, y deſoccupadas, y anſi miſmo las ſalidas[a] de la di cha ciudad, o ha ſido remiſſo y negligente en ello.

a Salidas.a Vide.in.d.c.17.in gloſ.Las ſalidas.

XXVII.

ITẽ,ſi ſaben.&c. Que aya car cel , y caſa de regimiẽto qual cõuẽga en eſta ciudad, y ſi el di

Universidad de Deusto
Biblioteca

cho corregidor ha dado ordẽ como ſe haga[a], o ha ſido remiſſo y negligẽte enello. Y ſi ſabẽ que por la mala guarda dela dicha carcel ſe hã ydo y ſoltado los preſos, y quedado ſe ſin punicion y caſtigo de la pena que merecian.

a Se haga. a De iſto articulo, & de interrogatione vi. text. in capitulo. 18. in capitib. correcto. & ibi dixi latè de materia carceris, & carceratorum & cuſtodũ, & ibi vide, cuius ſumpta debet fieri.

XXVIII.

ITẽ, ſi ſabẽ. &c. Que en eſta ciudad aya arca[a] de cõſejo, en q̃ eſtan[b] los priuilegios[c], y eſcripturas deſta ciudad, y q̃ tienen tres llaues, la vna dellas que tiene la juſticia y la otra vn regidor, y la otra el eſcriuano de cõcejo. Y ſi no la hay, ſi ha ſido el dicho corregidor negligẽte en no la hazer. Y ſi ſaben que ſe aya ſacado alguna eſcriptura y priuilegio della, y no ſe ha buelto, y el dicho corregidor a ſido remiſſo en no la hazer boluer.

a Arca. a Vi. text. in capitu. 19. in capitibus correcto. ſeu præto. & ibi dixi in parte, Arca.
b Que eſten. b Vi. in dicto capitul. 19. in gloſſ. En que eſten.
c Priuilegios. c Vi. in dicto. capitu. 19. in gloſſ. Los priuilegios. & in omnibus gloſsis.

XXIX.

ITẽ, ſi ſabẽ. &c. Que el dicho corregidor, y ſus officiales hã ſido remiſſos, y negligentes en la defenſion[a] de la juriſdiction real, y la hã cõſentido vſurpar. Y ſi han procurado q̃ le ſeã leydas cartas de los juezes eccleſiaſticos, para ſe inhibir, y por ello ſe ha impedido la dicha juriſdiction real, y ſi ſabẽ q̃ ayan acceptado ruego[b], que algũos caualleros, o otras perſonas les ayan hecho, o eſcripto para no hazer derechamente juſticia.

a Defenſion. a Vi. text. de materia interrogationis in capitulo. 20. ſin capitibus correctorum. & ibi dixi latè. in gloſſa. Leydas. & in gloſſ. Vſurpan. & in gloſſ. Les haga requirimiento. & in gloſſa. En nueſtro perjuyzio. & in gloſſ. De nueſtra juriſdiction.
b Ruego. b Vi. text. in capitu. 21. in capitibus correctorum, ſeu prætorum. in glo. Ruego.

XXX.

ITẽ, ſi ſabẽ. &c. Si el dicho corregidor ha cõſentido edificar y hazer en eſta ciudad, y tierra torres[a], y caſas fuertes. E ſi ſaben, q̃ de las hechas los vezinos de eſta ciudad hã recebido, & reciben algunos agrauios[b], y el dicho corregidor no lo ha remediado. E ſi ſabẽ aſsi miſmo q̃ aya hecho q̃ las cercas y muros[c] deſta ciudad, cauas, y puentes, y calçadas eſten, y ayan eſtado bien reparadas, o ha ſido remiſſo, y negligente en ello.

a Torres. a Tex. in. c. 22. in capit. correcto. & ibi vi. in parte, Torres.
b Agrauios b. In. d. ca. 22. in parte, La paz.
c Muros. c Tex. in. c. 23. in gloſſ. 1. vbi latiſsimè de iſta materia murorum, & de omnibus iſtis, quæ in iſta interrogatione, & articulo continentur, & in glo. Con toda diligencia.

Item

XXXI.

ITẽ, ſi ha conſentido, que en eſta ciudad, y ſu tierra aya impoſiciones[a], y portazgos, y que algunas perſonas los ayan lleuado ſin tener titulo para ello.

a Impoſiciones. a Vi. in. d. ca. 24. & ibi latè dixi in gloſſ. Titulo & in parte. Preſcripcion. & in gloſ. En las Leyes.

XXXII.

ITẽ, ſi ſaben. &c. Quel dicho corregidor, y ſus officiales, aya dexado de caſtigar los peccados publicos, aſsi como los que han blaſphemado de Dios nueſtro ſeñor, y de ſu bendita madre, o ſi en eſto han diſpenſado con algunas perſonas.

a Blaſphemado. a Tex. & ibi dixi latè in cap. 25. in glo. La pragmatica. & in glo. Diſpenſaren. & in glo. Paſſe. & tex. in. c. 47. & in. c. 50.

XXXIII.

ITẽ, ſi ſaben. &c. Quel dicho corregidor, y ſus officiales ayan ſido remiſſos, y negligẽtes en caſtigar los jugadores[a] d̃ naypes, y dados, y de otros juegos ꝓhibidos quando han jugado, de mas y allende de los dos reales enlã pragmatica cõtenidos.

a Iugadores. a Tex. & ibi latè dixi in. c. 29. & c. 47.

XXXIIII.

ITẽ, ſi ſaben. &c. Que aſsi miſmo, hã ſido remiſſos y negligẽtes en no caſtigar los amancebados publicos[a], y alcaguetes, hechizeros, adeuinos[b], y ſorteros, falſarios[c], y vſureros[d].

a Amancebados. a Vi. text. & quæ ibi dixi in cap. 47. in parte, Manceba publica. vſque in finem capituli.
b Adeuinos. b Vi. tex. in. c. 53. & quæ ibi poſui.
c Falſarios. c Vi. text. in. c. 48. in capitibus correctorum, ſeu prætorum.
d Vſureros. d Text. in. c. 50. & ibi latè.

XXXV.

ITem, ſi ſabẽ. &c. Quel dicho corregidor, y ſus officiales hã ſido remiſſos, y negligẽtes, en perq̃rir, y ſaber dõde ſe acogẽ y receptã[a] alos delinq̃ntes de ſu juriſdictiõ. Y ſi en algunas fortalezas ſe han acogido, ſi ha hecho los requerimiẽtos, y diligẽcias q̃ es obligado para q̃ ſe los reſtituyan, y entregue[b]. O han ſido en ello negligentes.

a Receptan. a Tex. in. c. 27. in capitibus correctorum, ſeu præto. in glo. Fortalezas.
b Entreguen. b Text. in capitul. 27. in parte, O los entreguen. vbi latiſsimè poſui de materia remiſſionis.

XXXVI.

ITẽ, ſi ſabẽ. &c. Si el dicho corregidor ha dexado de tomar las cuẽtas[a] de los proprios deſta ciudad, y repartimiẽtos y cõtribuciones della. Y ſi las ha tomado, ſi ha ſido remiſſo en executar los alcances dellas.

a Cuentas. a Vi. text. in capit. 30. & ibi dixi de iſto articulo.

XXXVII.

ITẽ, ſi ſabẽ. &c. Si el dicho corregidor ha permitido q̃ los marauedis, y rentas del cõcejo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſe hayan gaſtado en coſas q̃ no pertenecſcen al bien, y pro[a] comun deſta ciudad. Y ſi ſe hã gaſtado en prouecho y intereſſe delos regidores. O ſi ha hecho gracia[b] dellos. Y ſi los han gaſtado en dadiuas y ayuda de coſta, o en juſtas, alegrias[c], o comidas[d], o beuidas. Digã lo q̃ ſabẽ.

a Pro. a Tex. & ibi dixi in cap. 30. in capitibus correcto. in gloſſ. Iuſta. & in gloſſ. Comun. & in capitulo. 32.
b Gracia. b Vi. in dicto cap. 30. in parte, Gracias.
c Alegrias. c In dicto cap. 30. in glo. Alegrias.
d Comidas. d Vide in dicto capitu. 30. in parte. Ni comidas.

XXXVIII.

ITem, ſi ſaben. &c. Si el dicho corregidor, o ſus officiales, y regidores[a], y jurados, y eſcriuano de cõcejo, y eſcriuanos del numero deſta ciudad, por ſi, o otros por ellos hã tomado a rẽta los proprios, y rẽtas deſta ciudad, o las alcaualas[b] de ſu Majeſtad, o las rentas eccleſiaſticas, o han ſido fiadores dellas.

a Regidores. a Vide text. in capitulo. 32. in capitibus corrector. & ibi dixi in parte, Officiales.
b Alcaualas. b In dicto ca. 32. in fine in parte. En las leyes de Toledo.

XXXIX.

ITem, ſi ſabẽ. &c. Si el dicho corregidor ha procurado, y tenido eſpecial cuydado q̃ las obras[a] deſta ciudad ſe ayan hecho a menos coſta, y a prouecho della, o ſi ha ſido remiſſo, y negligente en ello.

a Obras. a Vide de hoc in capitulo. 33. in omnibus gloſsis.

XL.

ITem, ſi ſaben. &c. Si el dicho corregidor ha hecho repartimientos por los vezinos deſta ciudad, y ſu tierra de mas delos tres[a] mil marauedis q̃ la ley permite en cada vn año. Y ſi en los repartimientos han ſido mas agrauiados y cargados los pobres[b], que los ricos.

a Tres mil. a Textus in capitulo. 34. in gloſſa. En las leyes.
b Pobres. b Vide in dicto capitulo trigeſimoquarto, in gloſſa. Los pobres. & in gloſſa. Alieuen.

XLI.

ITem, ſi ſabẽ. &c. Que los autos de juſticia ha dexado d̃ hazer ante los eſcriuanos del numero[a] de eſta ciudad, y anſi miſmo han dexado de hazer los proceſſos criminales en la carcel, y ha ſido remiſſo, y negligente en tener libro de carcel en que ſe eſcriuan, y aſsienten los preſos que a ella vienen.

a Del numero. a Tex. in capitulo. 35. & ibi dixi in parte, Del numero. vbi ſingulariter de iſta materia.
b En la carcel. b Vide in dicto capitul. 35. in gloſſ. Se fagan.

XLII.

ITem, ſi ſaben. &c. Si el dicho corregidor no aya guardado las leyes[a] de eſtos reynos, antes ha diſpenſado con ellas, y pueſto menores penas que ellas ponen.

a Leyes. a Textus in capitu. trigeſimoſexto. & ibi dixi in parte, Leyes. & in gl. No diſpenſen. & in gloſſa, Mandado. & in gl. El derecho permite.

XLIII.

ITem, ſi ſabẽ. &c. Si el dicho corregidor, y ſus officiales han tomado, por ſi miſmos los teſtigos[a] en las cauſas criminales, y en las ciuiles arduas, ſin lo cometer al eſcriuano, o ſi ſe lo han cometido la tal recepcion, y examinacion.

a Los teſtigos. a De iſto articulo, & interrogatione vide in capitulo trigeſimoſeptimo, & ibi latiſsimè dixi de iſta commiſsione, quid in criminalibus, & quid in ciuilibus.

XLIIII.

ITẽ, ſi ſaben. &c. Quel dicho corregidor ha ſido negligente en no tener libro[a] delas condẽmnaciones que ſe hã hecho, y adjudicado para la camara, y obras publicas, y gaſtos de juſticia, o en otra manera. Y ſi le ha tenido ſaben ſi en el ſe ayan dexado de aſſentar, y eſcreuir todas las dichas penas. Y ſi el receptor nombrado los ha recebido, o en eſto ha auido alguna fraude y engaño.

a Libro. a Text. in capit. 45. & ibi latè de iſta materia.

XLV.

ITem, ſi ſaben. &c. Que el dicho corregidor no ha tenido cuydado, ni procurado que ſe lea, y publique los tres Domingos primeros de Quareſma la bulla[a] que habla ſobre el habito y tõſura clerical, que han de traer los clerigos para gozar de la immunidad eccleſiaſtica.

a Bulla. [a] Tex. in. c. 51. prætorum, & ibi dixi in parte, Sãcto padre. & vltra ibi dicta dic, q̃ iſta Bulla, inſerta eſt in volumine pragmaticarum. fol. 14. &. 15. &. l. 21. &. 22. &. l. 23. & idem cauetur in prouiſionibus officiorum. ¶ Sed dictam bullam nunquam vidi practicari. Imò etiam ſi non defferant veſtes, & tonſuram gaudent priuilegio clericali, & allegant conſuetudinem, quæ conſuetudo, vt clerici coniugati, non defferant habitum, & tõſuram valet, & gaudent ſuis priuilegijs. tenet Fulgo. conſi. 124. incipiente, præpoſitis ſtatutis. in primo dubio, q̃ ſequitur Sabaſt. Sapi. in additio. ad Abb. in. c. 1. de vita & honeſta. cleric. in addit. quæ eſt in nu. 6. in parte, in duobus, & tenet glo. in. c. ſi quis virorum. 30. diſtin. & glo. in ſumma. 3. q. 4. vbi ait, q̃ poſſunt clerici, ſecundum conſuetudinem regionis pretioſis veſtibus vti, vt conforment ſe moribus eorum inter quos viuunt, & nec vileſcat dignitas clericalis, & tenet gloſ. in ca. clerici. el magno, de vita, & honeſta. cleri. in verſi. de auratis. & ibi Abb. nu. 18. vbi dicit, q̃. d. glo. eſt bene notanda ad hoc, q̃ in veſtibus ſit multum attendenda dicta conſuetudo locorum: quia clerĩcus in veſtibus debet attendi, ne vileſcat dignitas clericalis, dummodo non vtatur veſtibus laceratis, cauſa humilitatis: quia ex hoc vileſcet dignitas. vt dicit tex. ornatum, infuſcatũ, propter corporis diligentiam approbamus, fractos veſtibus non recipimus. vt in. c. parſimoniam. 41. diſti. & quoq; dicit alibi tex. affectate ſordes, nec exquiſitæ delitiæ laudem pariunt, q̃ tam de veſtibus, quàm de ciuibus intelligendũ eſt. 41. diſtin. in ſumma. de quo vi. glo. in ſumma. 21. q. 4. vbi diſputat ſi clericus poſsit vti veſtibus fulgidis, ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dis, maximè ſericis, ſi hoc habet conſuetudo. ¶ Sed inquantum glo. in.d.c.clerici. dicit clericos conformandos in veſtibus conſuetudinis regiõis.intellige ſecundũ Abb.ibi.d.nu.18.quando ſunt tales veſtes, quę nõ portãtur ad pompã, ſed ex cõſuetudine illorũ,& ſint honeſtæ. aliàs. dict.tex.de nihilo prouideret.facit Clem.2. eo. tit.& tenet Bal.in margari.Inn.in parte, clerici. & vi.Zacharia.in addit.ad Abb.in.c. cùm non à hoïe.de iudicijs.in.1.additiõe. de quo ſingulariter,p additio.ciuſ.Abba.in.c.cùm cõſuetudinis. de cõſuet.in.1.additio.in verbo,nõ eſt læuis. vbi tenet allegãdo gl.in.d.c.ſi quis virorũ.30.diſt.& 21.q.4.in ſumma,q clerici pñt vtí veſtib⁹ prẽcio ſis,ſecundũ conſuetudinẽ ſuæ prouinciæ.& pñt facere veſtes fœderatas de cendalis adeo, q dixit Benedict.de Capra doctor Peruſinus.in.d.c.clerici.in dicta gloſſa. quod in veſtibus attendenda eſt conſuetudo locorum. Vnde ſi conſuetudo nõ haberet diuerſitatam aliquã inter habitum clericorũ,& laicorũ,ipſa eſſet attẽdẽda, adeo,q tunc clericus diceretur incidere in habitu clericali honeſto,& clericis cõſuetudo,ad q dicit, q facit tex.in.c.ſi iudex laicus.de ſent.excõ.lib.6. Et idẽ dicit,q veſtes variãtur de ætate ad ætatẽ. ¶ Facit quod notat Cæpol.cõſi.10.&.11.& Alex. cõſil.8.vlti.col.volu.1.vbi dicit,q p iſtã defendit quoſdã nobiles Brixẽſes clericos,accuſatos de homicidio:qa ſatis dicũtur detuliſſe habitũ clericale,ex quo deferebant habitũ ſcholaſticũ ex quo cõſuetudo eſt.ſ.ſcholariũ clericorũ in minorib⁹ deferre habitũ ſcholaſticũ,nam clerici ſeculares, nõ habẽt certũ habitũ,vñ largè dicimus habitũ clericalẽ cõuenientẽ & nõ prohibitũ clericis. vt dicit gl.in Clem.1.in verbo,ſeculares. de electione.Nã quæ veſtis dicatur ſecularis relinquit arbitrio iudicis,& in dubio interpretabitur magis veſtem eccleſiaſticã,q ſecularẽ, ꝓpter pœnã ſecundũ Guiller.& Imol,in.d.Clem.2.in prin. de vita & hone.cler.Etiã ſi clericus portaret veſtẽ prohibitã,putà,de roſato,vel ſcarleto,nõ cõtinuè, nec cã vſus,pprij,ſed ex alia obſeſtũ licitũ doctoralẽ,vel vxoralẽ,vel honorẽ alicuius magiſtratus, ſcdm Imol.poſt alios in.d.Clem. col.3. & ita de facto obtinuit, qđ nota.*Et vid.Bal.in.l.ſanctũ. ff.de re.diuiſi.vbi tenet,q incidẽtibus in habitu & tonſura,q clerici præſumunt:& vi. Rolandi.à Valle.cõſi.53.nu.27.vbi tenet, q clerici non habent habitum determinatum à iure per gl. in.d. clemen.1.de electio.& notant per gl.& docto.in ca.pen.de vit.& honeſtat. & ſic quod omnis habitus honeſtus dicitur habitus conueniens clericis,dummodo non ſit à conſuetudine reprobatus ſecundum.Rolan.vbi ſuprà.

XLVI.

ITẽ, ſi ſabẽ.&c. Que el dicho corregidor,y ſu teniẽte, y alcalde,han cõſentido que ſe prediquen bullas[a], & indulgẽcias, y han admitido queſtores,y demandadores de lymoſnas, ſin ſer viſtas y approbadas por el diœceſano,o por el conſejo de ſu Majeſtad.

a Bullas.a Vide in capitulo.51. in gloſſa. *No conſentir.*

XLVII.

ITem,ſi ſaben.&c.Que ayan ſido remiſſos,y negligentes, en no guardar los puertos de ſu corregimiento,y por ſu negligẽcia ſe ha ſacado por ellos fuera de eſtos reynos moneda[a],y cauallos[b],y las otras coſas prohibidas de la ley. Y ſi han tenido cuydado de hazer peſquiſa[c],ſobre eſto dos vezes cada vn año,y a los que han hallado culpados,ſi los han punido, y caſtigado, o han ſido remiſſos en ello.

a Moneda.a Vi.tex.in.ca.52.& ibi gloſſ.in parte, *Moneda.*
b Cauallos.b Vi.in.d.c.52.in parte, *Cauallos.*
c Peſquiſa.c Vt in.d. ca.52. & ibi latiſsimè poſui in glo.*peſquiſa.*cum alijs gloſsis eius.c.

XLVIII.

ITem,ſi ſaben.&c. Que el dicho corregidor,oficiales,y regidores

gidores ayã librado[a] algũos mauedis de los proprios deſta ciudad,a algũ menſajero q̃ aya ydo al conſejo de ſu Majeſtad, por mãdado dela dicha ciudad ſin q̃ aya lleuado inſtructiõ de lo que ha de hazer, y ſin tener, ni traer teſtimonio del dia que partio,y llego ala corte,y ſe preſento en el conſejo, y del dia q̃ fue deſpachado.

a Librado.a Vi.tex.in.c.54.in capit. correcto. ſeu prætor.& ibi dixi in gloſſ. *Menſajero.*& in gloſſa. *Que ha de hazer.*& in gloſſ.*partiere.*& in parte, *Deſpachado.*& in verbo. *Salario.*

XLIX.

ITem,ſi ſabẽ,&c. Quel dicho corregidor,teniẽte,oalcalde, han ſido remiſſos,y negligentes en condenar[a], y executar la pena dela ley alos regidores de eſta ciudad, q̃ han ſido nõbrados por el regimiento, y ayuntamiento della por juezes en grado de appellaciõ,en las cauſas ciuiles de ſeys mil marauedis,y dende ayuſo. Que no hã ſentenciado las dichas cauſas dentro delos diez dias dela ley, paſſados los treynta y cinco dias, en que puede appellar, y ſeguir la dicha cauſa, y fenecer la.Declaren en que cauſas fuerõ remiſſos y negligentes a cerca de lo ſuſodicho.

SVMMARIVM.

1 *Appellari debet ad conſilium ciuitatis, ex cauſis ciuilibus ſex millium dipondiorum. Conſilium ciuitatis,ſeu villæ,nominare debet duos iudices,qui vna cauſam debent terminare cũ iudice,qui primò tullit ſentẽtiam,& infra decem dies elapſis triginta, & quinque diebus. quæ partes habent ad appellandum, & ad cauſam finiendam,& concludendam.*
2 *Terminus datus iuriſdictioni, infra quem cauſa debet expediri cenſetur etiam partibus præfixus ad probandum,& iura ſua producenda.*
3 *Conſtare debet de ſumma, vel æſtimatione ſex milliũ dipondiorum,ad hoc, vt de cauſa rectores ciuitatũ cognoſcãt in gradu appellationis.*
4 *Rectores ciuitatum in gradu appellationis debent pronunciare ſimul, & non vnus hodie, alter cras.*
5 *Sententia lata per iſtos iudices regimenti, ſeu conſilij,lapſis terminis an valeat.*
6 *Inſtantia,quando eſt peremptа, licet pars non petat,an iudex ex officio ſuo debeat ſentẽtiam ferre.*
7 *Si cauſa committitur conſulenda per iſtos iudices regimenti,antea quàm cõſilium detur officium eorum expirat, an tale conſilium detur ſucceſſori.*
8 *Iudices regimenti,ſeu conſilij ciuitatis,qui primis iudicibus ſucceſſerunt non habent totum tempus ad iudicandum,ſed tantummodo quod ſupereſt.*
9 *Iudices ſi ſententiam nõ poſſunt proferre: quia non ſunt informati,& tempus labitur vt pœnam euitent, ferant ſententiam ſub conditione condemnando,vel abſoluendo.*
10 *Si iudices miſſerunt pro conſilio ſapientis, & inſtat tempus inſtantiæ, & nondum cõſilium venit, euitent pœnam pronuncient in omnibus,& per omnia, ſecundum formam conſilij venturi.*
11 *Si partes infra terminum inſtantiæ cauſam compromittunt, licet iudices non pronuntiẽt, in pœnam non incidunt.*

Reſtitu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

12 *Reſtitutio non datur minori, nec pijs locis aduerſus inſtantiam.*
13 *Prorogari, an poteſt iuriſdictio in maiorem ſummam, & quantitatem, & tempus iſtius legis, & pragmaticæ de conſenſu partium.*
14 *Sententia lata in maiorem ſummã ſex milliũ. dipondiorum, an valeat in ſumma ſex milliũ.*
15 *A quo tempore currant iſti triginta dies ad cauſam finiendam.*
16 *Iudices regimenti, in pœnam non incurrunt, licet ſententiam infra terminum non proferãt, ſi à parte non fuit petitum, ſeu requiſitum.*
17 *An debeant infra terminum decidere cauſam condemnando, vel abſoluendo.*
18 *An iudex loci debeat executioni mandare ſententiam latam per iudices regimenti.*

a Condemnar a Iſte articulus qui fit & fieri debet in iſta ſyndicatione, non habet ortum à capitibus prætorum, ſeu correctorum, nec à capitibus iudicum ſyndicatus, ſed à pragmatica facta per noſtrum regem Carolum, in primis curijs quas habuit, poſtquam cepit regnare, in villa Valliſſoleti, anno. 1523. die. 24. menſis Auguſti, petitione 95. per quam fuit amplia. in ſumma, & in tempore lex Toleti, quæ eſt. l. 6. tit. 16. *Delas appellaciones*. libr. 3. in ordin. regali, quæ lex ſolum permittebat appellare ad conſilium ciuitatis in ſumma trium millium dipondiorum, & appellans habebat quinq; dies ad appellandum, & quindecim ad concludendum, & iudices habent decem ad pronunciandum, ꝙ dicta noua pragmatica ampliauit †, non ſolum in termino, ſed etiã in ſumma: quia poſſunt cognoſcere in cauſa quãtitatis ſex millium dipondiorum. * Quæ lex eſt hodie ampliata in ſumma. decem milliũ dipondiorũ, vt in pragma. 19. factis per noſtrum Philippum regem anno. 1558. Valliſoleti. * Et pars habet triginta dies ad concludendum, & ſi dicti iudices infra dictum terminum decem dierum elapſis. 35. diebus non finiunt cauſam incurrunt in pœnam quã debet prætor, ſeu corrector, ſeu iudex populi illico executioni mandare, contra dictos iudices, qui ſic in dicto termino non pronuncia uerunt, & ſic corrector, vel iudex loci, ita non facit, nec exigit dictam pœnam, cum quadruplo cameræ regis ſoluat, & ponatur ſibi pro capitulo cum alijs capitibus iudicum ſyndicatus. vt in. d. pragmatica cauetur. ¶ Et quando quis appellat ad populum. vt in iſtis legibus ſatis eſt, ſi dicat appello ad decuriones (id eſt, ad regidores) quia decuriones ſunt populum, & caput ciuitatis, & tota ciuitas eſſe videntur. tenet Bal. in Rubric. de appellatio. in Decreta. numer. 2. ¶ Tene ꝙ iſte terminus datus iuriſdictioni †, infra quẽ cauſa debet expediri, cenſetur etiam præfixus partibus ad probandum, & procedendum omnia iura ſua, & habet vim peremptorij. vt tenet Paul. de Caſtr. in. l. admonẽdi. ff. de iur. iurã. nu. 34. ¶ Et quia materia iſtius. l. ſæpe in praxim deducitur, & occurrunt plures dubitationes, ex quibus mihi aliqua venerunt in facto, aliquid ad materiam dicam. ¶ Et primò, debet conſtare de dicta ſumma ſex milliũ † dipondiorum: quia habens iuriſdictionem ſolum in certo caſu, ſeu ſumma, non poteſt cognoſcere, niſi per informationem ſummariam cognitum ſit, an illam cauſam comprehendat ſua iuriſdictio, aliàs nil valet quod agitur, & iſta eſt cõmunis opinio. vt Cur. luni. conſi. 124. nu. 6. ¶ Et licet. d. l. ordinamenti, & aliæ pragmaticæ, loquantur in cauſis pecuniarijs trium & ſex millium dipondiorum, quoq; habẽt locum in æſtimatione illius ſummę: quia ſi cauſa vertitur corã iudice, ſuper aliqua re mobili, vel immobili, dũmodo æſtimatio ipſius rei non excedat dictam ſummam ſex millium dipondiorum à ſententia prætoris poteſt appellari ad conſilium ciuitatis, & ita tenet. d. l. Toleti in antiqua, & in originali, in quantũ dicit, *Mandamos que de la ſentẽcia diffinitiua, que qualquier juez diere en qualquier ciudad, o villa, o lugar de nueſtros reynos que ſea de quantia, y eſtimacion de tres mil maravedis. &c.* Quæ hodie ſunt ſex millium, & põdera verbum. d. l. in quantum dicit. *Y eſtimacion*. & ideò debet prius conſtare de iſta ſumma, & æſtimatione, antea quàm dicti iudices regimenti de cauſa cognoſcant, & eã diffiniant. ¶ Adde ꝙ ſi iſti iudices † conſilij ciuitatis non ſe concordant in pronũciãdo cũ ordinario, & illi volũt de per ſe pronũciare, debent ſimul pronũciare, & non vnus hodie alter cras. tenet Bal. in. c. non poteſt. de re iudi. nu. 2. ¶ Secundò, circa iſtã. l. & pragmaticam quæritur, an ſi iſti iudices ſic nominati † per dictum conciliũ ciuitatis, poſt dictũ terminũ ſententiam protulerunt, an valeat dicta ſentẽtia, ꝙ videtur: quia dicta lex ponit pœnam iudicibus, non decidẽtibus cauſam infra dictum terminũ, & quando lex, vel ſtatutum ponit pœnã iudicibus nõ decidẽtib⁹ cauſam infra terminũ, ſententia valet, ſed iudices in pœnã legis vel ſtatuti incurrunt. Ita in terminis tenet Abb. in cap. de cauſis. de offi. delega. nu. 10. allegando Ioann. Andr. in addit. ad Specul. in tit. delegat. §. reſtat. verſi.

verſi. quid ſi ſtatuto. vbi poſt multa concludit, quod autem ſtatutum apponit pœnam iudici non decidenti cauſam infra terminum, & tũc valet ſententia poſt terminum dummodo, pferatur infra terminum iuris: quia non videtur recedi à diſpoſitione iuris, facit quod notatur in l. non dubiũ. C. de legi. Sed ſi lex vel ſtatutum non apponit pœnam, & in dubio præfigendo terminum ad deciſionem cauſæ videtur præfigere ipſi inſtantię, & hoc maximè tenẽdum eſt propter odium litis. quã diſtinct. Ioann. Andr. ſequitur Abb. vbi ſupra. ¶ Et Petrus de Ferrar. in forma libelli ſententiæ diffinitiuæ. nu. 9. indiſtinctè tenet, ꝙ valet ſentẽtia, etiã ſi ſit lata poſt lapſum inſtantiæ. ¶ Paul. de Caſt. in. l. properãdum. C. de iudi. nu. 9. in hoc diſtinctionem trimembrem facit, dicendo, ꝙ aut ſtatutum dirigit verba inſtantiæ, dicendo, ꝙ inſtantia cauſarum duret. 40. dies, & tunc poſtea expediri non poterit, quia inſtantia perimitur, & illud tẽpus ſtatuti ſuccedit loco temporis iuris communis. argu. l. in contractibus. C. de non numer. pec. poſt principium. ¶ Aut dirigit verba in iudicem, putà: quia poteſtas debeat expedire cauſas infra talem terminum, & tunc tale tempus cẽſetur præfixus, potius iudici quàm inſtantiæ, & ideo ſi eſt iudex ordinarius, debet puniri, ſi non expediuit, tamen ſi eſt delegatus, non poteſt expedire: quia finita eſt iuriſdictio ſua, inſtantia tamen non eſt peremptа. ¶ Interdum ſtatutum loquitur imperſonaliter, putà, cauſę expediuntur infra. 40. dies, & ſic eſt dubium, an tempus cenſeatur præfixum iudici, an inſtantiæ, & in hoc fuerunt opiniones, nam Specul. in tit. de iudice delega. §. reſtat. verſi. quid ſi ſtatuto. circa finem videtur velle, quod videatur præfixum iudici. ſed Cyn. in. d. l. properandum. §. ſint vtraq;. in additione. videtur tenere contrarium, & ſic ꝙ videatur præfixum inſtãtię, & ſuccedat loco trienij. allegat. l. ſcire. §. conſequens. ff. de excuſa. tut. & iſta pars ſecundum Paul. de Caſtr. eſt verior, & communior, & ita vidit conſultum. ¶ Sed tene, ꝙ ſententia lata poſt illum terminum. d. l. ordinа. & pragmaticæ, eſt nulla vt tenet Alex. in cõſi. 82. in. 3. volu. nu. 1. & Abb. in conſi. 16. in. 2. volu. in fine. quãnimo dicit Abba. ibi, ꝙ non valet etiam ſi de cõſenſu partium prorrogetur terminus inſtantiæ: quia cùm ſit contra ſtatutum, vel legem nõ valet prorogatio: quia peremptio inſtantiæ non dependebat à facultate partium, & iudicis, imò eis etiam inuitis currit tempus. vt in. d. l. properandum. ¶ Cuius contrarium vult tenere Bal. in. l. petendę. C. de tempori. in integ. reſti. inſt fine. vbi ait, ꝙ quãdo meta eſt præfixa iudici, & eſt pœna ei apposita, ſi nò expediat cauſam infra certum tẽpus, ꝙ ex poſt facto partiũ iſtud tempus poteſt prorogari, & nõ incidit in pœnam iudex, circa quòd dicit videndum. Cy. in. l. 1. C. qui accuſa. non poſ. ¶ Quòd non obſtat quia loquitur quando terminus eſt præfixus iudici, & dictum Abb. loquitur quando terminus eſt præfixus iudici & inſtãtiæ, vt hic in iſtis pragmaticis. vt tenet ipſe in. c. venerabilis. de iudicijs ¶ Et quoque terminus inſtantiæ, non poteſt renuntiari, cùm ſit præfixum cauſa publicæ vtilitatis. vt Paul. de Caſtr. in. l. 2. §. ſed ſi iudex. ff. de iudi. num. 7. & quòd non valeat dicta ſententia lata poſt. d. terminum, tenet Abb. in. d. c. venerabilis. nume. 17. & Roma. conſili. 322. verſiculo. 2. vbi ait, quòd hoc ponit gladium ad radicẽ: quia quanuis ius dicens circa factum ipſius cognitionis ampliſiſsimam poteſtatem, non tamen cenſetur habere propter hoc poteſtatem vt extendere poſsit, ſeu prorogare ipſius terminum cognitionis, vt dicit eſſe tex. in propoſito valde notabil. in. l. ſi in lege. in princi. ff. locati. dans regulam, quòd habens plenum arbitrium circa factum, non cenſetur propter hoc poſſe prorogare terminum facti, ex quo terminant Bar. & Bal ibi. ꝙ iudex authoritate ſtatuti habens plenum arbitrium circa proceſſum, ſeu cognitionem nõ habet facultatem prorogandi terminum illi præfixum, & facit quòd tenet Petrus Ferra. in forma libelli. declina. iuris. in parte. nec fuiſſe iudicem competentem. & Bald. in capitulo primo. §. hoc quòd nos. de pace conſtan. in vſib. feud. numer. 20. tenet, ꝙ non valet ſententia lata lapſu inſtantiæ, & ꝙ cauſa non finita infra tempus à ſtatuto requiſito, non poſsit poſtea finiri, tenet Lucas de Penna. in. l. vtilitas. C. de primi. pill. libro. 12. verſi. ſecundò quæritur. & eſt tex. expreſſus. in l. 4. titu. 26. Parti. 3. quem vide. * Et Peregrin. in part. ſententia. q. 7. vbi inquit item eſt nulla ſententia ſi iudices infra tempus eis decretum non iudicant per. d. l. 4. * & ſic tenet, ꝙ ſi dicti iudices regimenti, infra terminum. d. legis ſententiã non protulerunt, in pœnam eiuſdem incurrũt, & ſententia lata per eos dicto termino elapſo eſt nulla: quia vbi quis facit contra legem quam uis incidat in pœnam à lege impoſitam, tamen actus remanet inualidus. tenet Ioan. de Plat. in l. prædia. C. de locatio. prædi. fiſcali. ciuili. libr. 11. nu. 6. de quo per Bart. in. l. prætor ait. §. 1. ff. de noui. oper. enuncia. & licet actus non teneat, tamen faciens actum prohibitum incidit in pœnam. l. 3. §. ſi quis codicillos. ff. ad ſelennia. * Et vt pœnam euitent ſi vident perire inſtantiam ex officio ſuo perueniant ad ſententiam. vt Bar. in l. ſeyus

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.seyus & augerius.ff.ad.l.falci.nu.6.& Peregr. in parte inuentarium.q.2.in.glo.biēniū.in fin.* ¶Quinimo,quando instantia est peremptа,iu-
6 dex ex officio † licet pars non petat,nec alleget, debet sententiam diffinitiuam ferre,sic pronunciando.vt Abb.in.d.c.venerabilis.numer.16.& ibi Aeneas de Falco.in additione quæ est in nu. 9.in parte,restitutio.& vide singulariter.Alex. vbi dem tenet.in consilio.136. in.2. volumi.numero primo, dicendo,q licet sit peremptа instantia iudicis,officium supereſt,vt posit super peremptionem instantiæ pronuntiare,& iudex potest in expensis condemnare.allegat.l.1.&.2. C.vt infra certum tempus.& in.l.si præsens.C. quomodo iud.& glosſ.optima.& ibi legistæ.in dicta lege properandum.§.illo proculdubio. & singulariter Paul.de Castr.in.l.nō idcirco.§.cùm postea.ff.d iudi.vbi ait,q licet processus sit nullus,& instantia sit peremptа,potest iudex ab obseruatione iudicij absoluere, & etiam in expēsis condemnare.Facit text.in Clemen.1.de rescrip. & quòd tenet Bartol.in.l.eum qui tenere. ff.de iudi.in fine.& Paul.de Castr.in.l. non idcirco.§. cùm postea.ff.de iudi.& glosſ.in.l.3. titul. *De las deudas*.foro.ll.lib.3.in glosſ.fi.& lex stylli.196.* Tamen Peregrin. in parte inuentarium.q.2. in glo.triēnium in fin.tenet contrarium & dicit q non requiritur pronuntiatio ab obseruatione iudicij quia cum instantia inuito iudice finitur non est in iudicis potestate pronuntiare eam perēptam vel non,nisi per modum declaratiuum,& cum hoc pronuntiat,debet actorem in expensis condemnare , quia in hoc benere manet iudex vt Bal.in.d.§.illo proculdubio.in fin.& hoc dicit esse veritatem.* ¶Sed Abba.in
8 d.c.venerabilis.numer.18.dicit dictam regulam limitari,nisi pars fuisset confessa,nam tunc cùm factum sit notorium,poterit iudex ferre sententiam post peremptam instantiam: quia in notorio non requiritur iudicium,ita dicit tenere Bal notabiliter in.d.l.properandum.& Ang.in tractatu maleficiorum,in parte comparent dicti inquisiti,& confitentur totum.versi.ex quibus infertur.¶Abb.quoque ibi in.d.c.venerabilis.nu. 10.dicit,q. d. lex non procedit in magna causa, 9 q si lis protrahatur vltra terminum præfixum instantijs,à iure communi, vel statuto municipali non ex impedimento alicuius,sed ex magnitudine causæ,vel propter multas appellationes ab interlocutoria vt potest exemplum poni,cùm statutum præfigat duos menses,& actor dicit se habere testes vltra mare,ita q requiritur maior dilatio,quàm sit terminum totius instantiæ,vt in.l.1.C.de dilatio.credit,quòd tunc vltra terminum potest ferri sententia , ex quo enim non potest imputari partibus, vel iudici: quia terminus debet recipere interpretationem à iure,scilicet,si causa infra illum terminum expediri potest.vt in.l.1.& in.l.gradatim.§.1.ff.de muneri.& honori.& in.l.2.C.d noxali.& tenet Bal & Ioan.Andre.in additio. ad Specul.in titul.de elle.§.restat.versic. quid si statuta. vlti.q.& Cy. in.l.fi.C.qui accusa. non poss.in vltimis tribus quæstionibus.¶Ex quo infert Abba.vbi supra. ad.q.quotidianam,quòd si pendente quæstione coram laico excipiatur,quòd instrumentum est vsurarium,vel de defectu natalium,& sic articulus ille incidens,remittitur ad eccleſiasticū, per quem fit inhibitio seculari , vt interim non procedat in negocio principali, vt notatur in.c. tuam.de ordi.cogni.quòd si labitur terminus in stantiæ,anteaquā finiatur ille articulus incidens vel ita remansit modicum determino,quòd nō potest iudex infra illum terminū causam principalem terminare, quòd poterit causam finire post terminum,facit quòd tenet Bar.& Bald.in l.cùm ipse.ff. de excusa.tuto. & idem Paul. de Castr.in.l.interdum.ff.de iudi.in prin. de quo ibi per eum.¶Circa.d.l.Toleti nota,quòd si per
7 dictos iudices † datos per regimentum , aliqua causa consulenda committatur,& anteaquā cōsilium detur officium eorum expirat, dic quòd tale consilium potest dari successori.vt text. & ibi Bar.in.l.verū.§.ex facto.ff.de minori. & idē Paul.de Castr.in.l.1.ff.de iudi.num.3.vbi ait,q si potestas finiat officium anteaquam causa terminetur,successor eius poterit eam determinare, vt ibi per eū.¶Et tene q isti iudices qui succes-
8 serunt,† nō habent totum tempus ad cognoscēdum,& pronunciandum,sed tātummodo illud q supereſt:quia tale tempus statuitur à lege instantiæ. Secus verò si statueretur à iudice delegante iurisdictionem:quia tunc tempora apposita in prima delegatione videtur repetita in persona eius,qui in locum primi est delegatus.vt tenet tex.& ibi Bar.& Paul.d Castr.in.l.si iudex ff.de iudi.& Cataldinus in tracta.syndica. num. 26.&.27.¶Adde quoque , quòd si dicti iudices,
9 infra dictum terminum † non possunt ferre sententiam:quia labitur terminus , & non sunt informati de meritis causæ,& non possunt videre processum.vt euitent pœnam , remedium est, quòd ferant sententiam sub conditione , & condemnet reum,si actor probabit suam intentionem,& si non probabit absoluat reum,ita tenet Bal.in additio.ad Specula.in titu.de sententijs. versic. Item ex his patet.quæ est in.4.column. & latè Thomas Ferrà.in cautela.47. vbi plures doctores allegat,licet de Specula.nullam faciat mentionem.& Paul.de Castr.in.l.non quemadmodum.ff.de iudic.nu.7.dicit , q hoc quotidiè faciunt assessores,quando instat tempus instantiæ,& ipsi maturè non potuerunt videre processum,ne cadant in pœnam statuti.¶Et Thomas Ferra.vbi supra,quoque dicit,quòd est alia cautela,vt pœnam euitent , quòd absoluant partes ab obseruatione iudicij,iurando de causa sibi non liquere,secundùm Alexand.& Paul.in.l.si vni.alias incipit Pomponius.ff.de re.iud. & ista est melior cautela.secundum.d. Paul. in. l. non quemadmodum.eod.titul.de re iudi. referendo Angel. ibi tamen ista cautela est intelligenda, quando ipse iudex,non posit redargui de culpa.vt Felin.in capitul.penul.de iudi.secundum Ferra.in dict.cautela.¶Idem dic, quòd isti iudi-
10 ces sic nominati per concilium † ciuitatis , sæpe processum causæ committunt vt consilio sapientis decidatur,& instat tempus instantiæ,& consilium nondum venit,remedium est vt pœnam euitent,vt pronuncient in omnibus, & per omnia secundum formam consilij venturi, & valebit sententia,licet ex interuallo veniat,tenet singulariter Pau.de Castr.in.d.l.non quemadmodū in fin.Bal.in.l.cum iudex.seu in.l. cum eorum. C.de senten.& alia iura,quòd nota:quia in practica mihi euenit.*Et idem tenet Salyce.in. d.l. cum iudex.& sequitur Soci.in consil.124,vol.1. nume.9.*¶Item tene , quòd si infra terminum.
11 d.legis.Toleti,† & pragmaticæ, partes compromiserunt causam,licet iudices non pronuntient infra terminum,non incidunt in pœnam.Ita tenet Ioan. de Plate. in.l.nec sacrarium.C.de can. largi.tit.lib.10.in fi.& vi.Bal.in rubr. de mutuis petitio.in decretalibus.1.column.versicul.Item nota,vbi tenet,quòd vbi partes decidunt litem per concordiam,sententia iudicis vel arbitri nō est necessaria, & ideo si statutum diceret , quòd iudices teneantur infra mensem pronūciare sub certa pœna,& partes interim trahgunt,non tenetur pronunciare:quia nec possunt cum lis sit sopita.vt in.l.eleganter.§.si quis post.ff. de condi. indebi.¶Quoq; dic,q si instantia.d.l. & pragma
12 ticæ est lapsa,non restituitur † contra eam minor,nec pia loca restituuntur,vt tenet Cardi.& dicit esse verius.in Clemen.1.de in integr. restitu.q.10.tenet singulariter.Alexā.in consilio.23. in.3.vol.nu.3.versi.& posito.& sequitur Aeneas de Falco.in additio.ad Abb.in.d.c. venerabilis. de iudi.in additione quæ est in parte,restitutio. *Et adde quòd propter ferias tempus præfixū liti instantiæ non differtur.vt Peregrin. in parte probatio. quæstione. 8. in glossa.impedimentum per. l. 2. ff. de ferijs. in fine. & sic tempus istorum.30. dierum non differtur propter ferias inductas in honorem Dei ,vel in honorem ho-
13 minis.*¶Sed quæritur,an de consensu † partiū, ista iurisdictio potest prorrogari,in maiorē quā titatem,& sic,q isti iudices regimenti, seu consistorij possent in maiorem summam istorum.6. millium dipondiorum cognoscere de partium consensu? Dic q sic loquendo in istis magistratibus municipalibus.vt tenet Paul. de Castr. in.l. de qua re.ff.de iudi.§.iudex.vbi quoque dicit,q potest prorrogari non solum expressè,sed etiam tacitè,putà,si actor dedit libellum super maiori summa, & reus exceptionem non opposuit, & sic corrector,seu eius locum tenens,vel alius ordinarius pronunciauit sententiam cōtra aliquē, & ille condemnatus appellat ad regimētum,vel consilium ciuitatis,licet ista condemnatio,sit in maiori summa,si pars appellata non contradicit vel non opposuit,videtur , q dicti iudices regimenti possunt pronunciare: quia tacitè prorrogauit in eos iurisdictionem in dicta summa. Idē tenet Guido pap.decisio.285.allegando Salyce. in.l.certa ratione.C.quando prouocare non est necess.& ita dicit se vidisse in iudicando seruari in curia parlamenti , & quot modis prorrogatio fiat.vi.Bart.Paul. & docto. in.l.2.§.fi.ff.de iudi. ¶Et licet sit verum, q partes possunt prorrogare iurisdictionem in dicta maiori summa , secus est in tempore:quia non possunt prorrogare, vt vltra terminum illius.l.& pragmaticæ dicti iudices de causa cognoscant,& pronuntient:quia licet valeat prorrogatio de tempore ad tempus, est verum,quando tempus est appositum à homine,secus si est appositum à lege,vel statuto ratione publicæ vtilitatis,scilicet,ne lites fiant immortales.vt in.l.properandum.C.de iudi. ita tenet Bald.in capitul.de causis.de offi.delega. nu. 15.& dicit ibi tenere Innocen.*Et tenet Alex.in consi.24.vol.4.nu.10. quem vi. & an iurisdictio posit prorrogari. in ciuilibus vel criminalibus. vi.singulariter Peregrina in parte actor. qō.5. in glos.coueniat.*¶Quæritur,an si isti iudices per concilium ciuitatis dati proferunt sentētiam in maiori quantitate istorum sex millium dipōdio
14 rum,an valebit, † saltem in summa sex millium? Dic q de consensu partium bene valet , vt dictū est quia potest prorrogari iurisdictio de re ad rē, & de infimo gradu iurisdictionis ad summam.vt in.l.interconueniens.ff.ad municip.& ibi est bona glos. licet non de iurisdictione ad imperium. ¶Sed quid si non interuenit cōsensus partium? Dic aut erant capitula diuersa , & potest valere in vno,& in altero nō.vt in.l.etiam.ff. de mino.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut erat vnum tantum, & vna sententia, & tunc non valet in aliquo: quia super illa nullam habet iurisdictionem, nec in aliqua parte illius, cũ sit vna, vt colligitur ex tex. in l. extra territoriũ ff. de iur. omni. iud. & Bart. ibi hanc distinctionẽ tenet in fine. & Pau. de Cast. & Ias. & est glos. in §. Item cùm certa. 2. q. 6. & hoc est tenendum secundùm Ias. vbi supra in fine. & hãc distinctionem. Bar. quoq; approbat Abb. in. c. cùm inter. de re iudi. in fine. dicẽdo eam esse notabilẽ: quia nemo ita clarè tãgit materiam, & hoc tenent omnes. ¶ Sed ipsemet Bart. in tracta. de iurisdi. vers. ex prædictis. tenet, q; verius est, q; illud tãtum inutile viciatur, quod sequitur Roma. in consili. 66. vbi ait allegando. c. ea quæ fiunt. de regu. iur. in. 6. q; si iudex qui in tãtum decem iudicare potest, iudicat in viginti, q; valet sententia in decẽ. Sed tu tene distinctionem Bar. supradictã: quia omnes tenent: & quia vbicunq; respectu formæ actus est indiuiduus, & inseparabilis, licet sit diuiduus respectu essentiæ, semper vtile per inutile viciatur. vt Bart. in. l. græcè. §. illud. ff. de fideiusso. per illum text. ¶ Et dictam distinctionem Bart. sequitur Barb. in. c. cùm super. de offic. delega. col. ii. vers. ex hoc potest. & secundũ eum debet intelligi. d. l. certa forma. C. quando prob. non est, nec secundùm dictam distinctionem. & Bar. in. l. quidam æstimauerunt. ff. si cert. pet. & ibi Ias. in fine vbi dicit, q; communis conclusio est, q; actor non potest summam diuidere in petendo, sed cogitur totam summam petere, nec continentia causæ, vel iudicium diuidatur, & ibi per Alex. & Plat. in. l. fi. C. de apochis publi. lib. 10. in fine. ¶ Et quando iudex cognoscit de maiori summa, quàm sua iurisdictio sit, sentencia in minori summa non valebit: quia instantia iudicij non potest pro parte valere, vt dictum est, prout tenet in expresso Bal. in. d. l. certi conditio. §. quoniam. ff. si cert. peta. col. 3. nu. 3. & idem Bal. in capitul. inter cætera. de re iudi. numer. 2. *Et adde Cæpola. in. l. quod si nolit. §. si plures. ff. de idælict. edict. nu. 7. q; si aliquis est mihi debitor in centum & peto ab eo. 25. exillis centum vt Institu. de actio. §. si minus quòd ille debitor meus potest dicere volo q; petas tota centũ nec distinguas per plura. Iuditia quòd talis debitor est audiendus per dictum tex. ibi & Bart. in. l. in commodato. §. duobus. ff. commoda. vbi hoc tenet & ibi Guiller. de Cũ. & allegat pro hoc tex. in. l. vt in plures. ff. de exercito. idem Bar. & docto. in. l. quidam æstimauerunt. ff. si cert. peta. & ibi Ias. colũ. fina. &. q. *¶ Circa istam. l. dubitatur
15 quotidie, dicit. d. lex. † q; habet quinq; dies ad appellandum, & triginta ad finiendum, & condemnatus appellauit in prima die quinq; dierũ, in qua sibi fuit notificatio sententiæ facta, an ex isto die in qua appellationem interposuit currant sibi triginta dies ad finiendum, aut nõ. Pau. de Cast. in. l. si quis hæres. la. 2. ff. de acquir. hær. nu. 7. tenet formando hanc. q. q; statim currant triginta dies: quia nõ debet spectari lapsus, post quam appellatum est. argu. ibi alias interim nil fieret: quia esset inutilè vtriq; litigãtium, & hoc tenet Paul. de Cast. licet aliqui teneant contrarium: quia dicebat statutum post decẽ dies: sed dicit q; habuit respectum ad casum quo vltima dies dierum appellat, vt communiter consueuit fieri, & idem tenet. d. Pau. de Cast. in. l. vt verborum. §. eo addito. C. qui admitti. & sequitur Fel. in. c. quo ad consultationem. de re iudi. colũ. 19. in fine. & idem tenet Bal. in. c. ad hæc. de appell. per tex. quem dicit notabilem. in. c. ex ratione. eiusdem titul. vbi dicit, q; tempus appellationis prosequendæ currit post interpositam appellationem, & plenè notatur in Clemen. si appellationem. de appella. quia anteaquam appellatio sit interposita, non est aperta prosecutio anteaquam appelletur, est similis posthumo qui est in vtero matris secundùm Bald. ibi. ¶ Item tene, quòd dicti iudices consistorij, seu regimenti, nõ incidunt in pœnam. d. l. & pragma. licet causam
16 non finiant infra dictum terminum si pars † non instat, & petit, tenet Abb. in. d. c. venerabilis. de iudi. nume. 19. & ibi per addit. & idem tenet. d. l. Tolleti ibi. *para la parte que se lo requiriere.* De quo vide quæ latè dixi in cap. 1. in capit. prætorum. in glo. *Vsen bien del.* ¶ Et an isti iudices debent in
17 fra istum terminum † causam decidere, condemnando, vel absoluendo. Ioan. de Plat. tenet, q; sic in. l. generali. C. de decur. libro. 10. in fine. aliàs si absoluunt ab instantia iudicij, vt quilibet remaneat in statu suo per hoc non euitant pœnam, contrarium tenet. d. l. 6. ordinamenti, ibi, *Como fallaren que se deue hazer.* ¶ Adde circa supra dicta, q;
18 si iudices regimenti, seu concilij ciuitatis † in prolatione sententiæ, non se conformant cum iudice, qui primo tulit sententiam, & ipsi sine ipso iudice requisito proferunt sententiam, reuocando sententiam iudicis, vel eam moderãdo, q; ista talis sententia lata per istos iudices regimenti debet mitti executioni, per dictum iudicem ordinarium loci, tenet pragmatica Vallisoleti anno 1537. & tenet. d. l. 6. titul. 16. libr. 3. in ordinamen. regal. ibi, *o los dos dellos, si los tres se concertaren, den, y pronuncien sentencia en el dicho pleyto, aprobando, o reuocando, o añidiendo, o amengnando la primera sentencia como fallaren que deuen hazer, y lo que estos determinaren sea firme y executado,* scilicet, per. d. iudicem

cem ordinarium, vt dictum est per. d. pragmatic. Vallisoleti. & quia de iure, sententia lata per istos iudices regimenti, non potest per eos executioni mandari, sed executio committi debet ordinario: quia in instantia de iure communi non est, nisi vsq; ad sententiam inclusiuè, tenet Bald. in margarita. & Innoc. in parte instantia. *Et postea fuit condita & promulgata pragmatic. 20. in curijs Vallisoleti quas habuit rex noster Philippus postquam regnauit anno. 1558. vbi cauetur quod rector seu iudex ordinarius debet mandari executioni sententiam latam per istos regi
a dores in gradu appellationis sub pœna viginti millia dipondiorum vt ibi. in glo. *dineros.* in fin. vi. l. 5. titul. 17. parti. 1. & ibi Grego. Lopez in gl. 1. & vid. l. 17. eiusdem titul. vbi non valet electio & vi. Peregrin. in parte iudex. column. 4. vbi in
b quit q; priuatur officio iudex vel rector qui ob pecuniam vocem suam dat alicui ad aliquod publicum officium obtinendum allegant ordinatio. factam per regem Ioan. Toleti.

L

ITem si saben. &c. Que los regidores, veynte y quatros, & jurados han dado sus votos & vozes por dineros, [a] & promessas, en los officios & otras cosas que hã proueydo, de que ellos pueden proueer.

a Dineros. a Vide text. in pragmatica. 65. in libro pragmati. fol. 68.

LI.

ITem si sabẽ. &c. Que los regidores, y veynte y quatros, alcaldes, alguaziles, merinos, o jurados, o fieles executores, o escriuanos de concejo, o contadores, o mayordomos desta dicha ciudad viuã [a] y moren con algun prelado, o cauallero, por contino, & lleue acostamiẽto por racion, & quitacion, o por ayuda de costa, o en otra manera alguna, secreta, o publicamẽte, directe, o indirecte.

O si los tales viuen cõ otros regidores, o alcaldes, o alguazi les, o jurados, y en la manera suso dich a lleuan salario dellos, o de alguno dellos.

Viuan. a Vide tex. in pragma. 63. in libr. pragmatica. folio. 66. * Et contra hanc. l. non põt dispensari & si rex dispensat dispensatio est nulla. tenet pragmatic. 46. in curijs de Madrid anni. 1528. *

b Otros regidores. b Tex. in. l. 17. tit. 2. lib. 7. in ordina. regali.

Alij articuli, & interrogationes possunt fieri in ista inquisitione secreta syndicatus, secundùm dispositionem prouinciæ, ciuitatis, seu villæ, quæ sibi decreta est, & ideò tu iudex discretus sis in eis faciendis. ¶ Quam inquisitionem debet iudex recipere secretè, ex personis honestis, & probis, & non ex inimicis, nec ex amicis iudicis, nec suorum officialium, & debet quoque scire bonum & malum, & in effectu, eis tres interrogationes faciat, scilicet, quomodo punierunt delicta publica, & quomodo adimplerunt iussa regis, & quomodo officia gesserunt, & si aliquis testis dicat q; scit: quia audiuit à Titio, non examinet aliumsi potest, donec recipiat dictum illius, cui dixit ille à quo audiuit. Et finita dicta inquisitione secreta, publicè eã, & onera quæ ex ea resultant quæ in nostra Hispania (cargos vocantur) & det copiam iudici de eis, & de dicta informatione secreta, cum nominibus testium, & terminum ad respondendum, ita q; causa finiatur infra terminum syndicatus. ¶ Et si corrector, vel aliquis ex suis officialibus, aliquod delictum graue commiserũt, capiat illos, & cum processibus mittat illos, sic captos ad consilium regis. vt in capitul. 2. in capitu. iudi. syndicat. & ibi dixi, & est text. in. l. sexta titulo. quarto. Partita tertia. Et sic totum opus ad laudem Dei finitur, in dicta arce del Adrada docti illustris Antonij de la Cueua, tempore supradicto. Laus Deo.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SALMANTICAE,
In ædibus Dominici à Portonarijs, Sacræ
Catholicæ Maiestatis.
Typógraphi.
1571
Impensis Vincentij à Portonarijs.

Prætorum prouisio, seu electio.

DON Carlos por la diuina clemẽcia Emperador semper augusto, rey de Alemaña, y el mismo don Carlos por la gracia de Dios rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias. &c. A vos el concejo, justicias, regidores, caualleros, escuderos, officiales, y hombres buenos de la ciudad de Salud y gracias sepades, que nos entendiendo ser cumplidero a nuestro seruicio, y a la execucion de nuestra justicia, y ala paz y sosiego dessa dicha ciudad, y su tierra, nuestra merced y voluntad es q̃ tenga por nos el officio de corregimiento dessa dicha ciudad, y su tierra, por tiempo de vn año primero siguiente, cõtado desde el dia que por vosotros fuere recebido al dicho officio, hasta ser cumplido, con los officios de justicia, & jurisdiction ciuil, y criminal, y alcaldia, y aguazilazgo dessa dicha ciudad, y su tierra: porq̃ vos mandamos a todos, y a cada vno de vos q̃ luego vista esta nuestra carta sin otra luenga ni tardãça alguna, & sin vos mas requerir ni consultar, ni esperar otra nuestra carta, ni mandamiẽto, segunda, ni tercera jusion estãdo juntos en vuestro cabildo, y ayũtamiento segũ q̃ lo aueys de vso, y de costũbre tomedes & reciba des del dicho el juramẽto y solẽnidad q̃ en tal caso se acostũbra hazer, el qual por el fecho lo recibades y tengades por nuestro corregidor dessa dicha ciudad y su tierra, y le dexedes y consintades libremente vsar el dicho officio, y cumplir, y executar la nuestra justicia por si, y por sus lugares teniente, y officiales que es nuestra merced que en los dichos officios de alcaldia y alguazilazgo, y otros officios al dicho corregimiento anexos pueda poner, los quales pueda quitar, y admouer cada y quãdo que a nuestro seruicio, y a la execuciõ de la nuestra justicia cumpla, y poner y subrogar, otro y otros en su lugar, & oygan, y librẽ, y determinẽ los pleytos, y causas ciuiles, y criminales, q̃ en essa dicha ciudad, y su tierra estan pendientes, començados, & mouidos, & que en quanto por nos tuuiere el dicho officio se començare, y

Universidad de Deusto
Biblioteca

mouiere,& auer,& lleuar los derechos, y salarios acostumbrados,& alos dichos pertenescientes,y hazer qualesquier pesquisas en los casos de derecho permissas, y otras cosas al dicho officio pertenescientes,y que el entienda que a nuestro seruicio, y a la execucion de la nuestra justicia cumpla, y para vsar y exercer al dicho officio,y cumplir y executar la nuestra justicia todos vos conformeys con el,y con vuestras personas,y con vuestras gentes le dedes y hagades dar todo el fauor y ayuda que vos pidiere, y menester ouiere,& que en ello, ni en parte dello embargo ni contrario alguno le no pongades,ni consintades poner,que nos por la presente le recebimos & auemos por recebido a l dicho officio, y le damos poder para lo vsar y exercer, y para cumplir y executar la nuestra justicia,caso que por vosotros, ò por alguno de vos no sea recebido por quanto cumple a nuestro seruicio q̃ el dicho tẽga el dicho officio por el dicho vn año, no embargante qualesquier estatutos y costũbres que cerca dello tẽgades que por esta nuestra carta mãdamos a qualquier persona, o personas que tienen las varas dela nuestra justicia,y delos officios de alcaldia y alguazilazgo dessa dicha ciudad,y su tierra, que luego las den y entreguen al dicho nuestro corregidor, y q̃ no vse mas dellas sin nuestra licencia,so las penas en que caẽ las personas priuadas q̃ vsan de officios publicos,para que no tienen poder ni facultad,ca nos por la presente los suspendemos,y auemos por suspendidos de los dichos officios. Y otrosi es nuestra. m. que si el dicho nuestro corregidor entendiere que es cumplidero a nuestro seruicio,y a la execucion de nuestra justicia que qualesquier caualleros,y otras personas vezinos dessa dicha ciudad y su tierra,o de fuera parte que a ella vinieren,o en ella estan se salgan de lla,y que no entren ni esten en ella,& que se vengan a presentar ante nos que lo el pueda mandar de nuestra parte,y los haga della salir a los quales a quien lo el mandare nos por la presente mãdamos que luego sin nos mas requerir ni consultar sobrello, ni esperar otra nuestra carta ni mandamiento,y sin interponer dello appellacion,ni supplicacion lo pongan en obra, segun que lo el dixere y mandare,so las penas que les el pusiere de nuestra parte,las quales nos por la presente les ponemos y auemos por puestas,y

stas, y le damos poder y facultad para las executar en los que remissos & inobedientes fueren,y en sus bienes. Y mãdamos al dicho nuestro corregidor que conozca de todas las causas, & negocios que estan cometidos a los corregidores y juezes de residẽcia sus antecessores,aunque sean defuera de su jurisdiction,y tome los processos en el estado en que los hallare, y attẽto el tenor y forma de las cartas de commissiones que les fueron dadas, hagan a las partes cumplimiento de justicia que para ello le damos poder cumplido. Y otrosi por esta nuestra carta mãdamos a vos el dicho concejo,justicia,regidores,caualleros,escuderos,officiales, y hombres buenos de la dicha ciudad de que fagades dar y dedes al dicho corregidor este dicho año,otros tantos marauedis como aueys acostumbrado dar y pagar a los otros nuestros corregidores que hasta aqui han sido para los quales auer & cobrar de vosotros,y vuestros bienes,y para hazer sobrello todas las prendas,y premias,y executiones,prisiones, que necessarias sean,y para vsar y exercer el dicho officio,y cumplir, y executar la nuestra justicia le damos poder cumplido por esta nuestra carta,con todas sus incidencias,dependencias,anexidades,y conexidades. Y otrosi vos mãdamos que al tiempo que recibier des por nuestro corregidor dessa dicha ciudad, & su tierra al dicho tomedes y recibades del fianças llanas & abonadas, que hara la residencia que la ley de nuestros reynos manda, y q̃ residira en el dicho officio el tiempo que es obligado sin hazer absencia alguna por alguna causa que sea,y si la hiziere q̃ de mas de la pena q̃ por ello incurre caya en pena de vna dobla de oro, por cada vn dia de los que hiziere de absencia del dicho officio, la qual applicamos para las obras publicas dessa dicha ciudad. Y mandamos a las personas que le tomaren residencia, que tengã especial cuydado,si el dicho nuestro corregidor ha incurrido en la dicha pena,y aueriguada la verdad,la execute en el y en sus fiadores sin embargo de qualquier causa y razon que contra ello allegue,y de las appellacion,o appellaciones que dello interponga:porque nuestra merced y voluntad es que sin embargo de todo ello se execute la dicha pena, y otrosi tomedes & recibades del juramento,que durante el tiempo que por nos tuuiere el di-

cho officio de corregimiento visitara los terminos dessa dicha ciudad y su tierra, alomenos dos vezes en el año, y que renouara los mojones si menester fuere, y restituyra lo que injustamente estuuiere tomado, y sino lo pudiere buenamente restituyr embiara ante nos al nuestro consejo la relaciõ dello para que lo proueamos como cumpla a nuestro seruicio. Y otrosi mandamos al dicho nuestro corregidor, que las penas pertenescientes a nuestra camara & fisco, en que el y sus officiales condemnare, y las que el pusiere para nuestra camara que ansi mismo condenare que las executen, y las pongan en poder del escriuano del cõcejo dessa dicha ciudad por inuentario, y ante escriuano publico, por que las de y entregue al nuestro receptor de las dichas penas, o a quien su poder ouiere. Y otrosi mandamos al dicho nuestro corregidor que se informe que portazgos, o imposiciones nueuas y acrescentadas se lleuan en essa dicha ciudad, y su tierra, y los dessa dicha ciudad, y su tierra remedien, y ansi mismo lo de sus comarcas que se pudieren remediar, y lo que no se pudiere remediar nos lo notifique, y nos embie la pesquisa, y verdadera relacion dello para que lo mandemos proueer, como con justicia deuamos. Y otrosi mandamos al dicho nuestro corregidor, que durante el tiempo que por nos tuuiere el dicho officio tẽga mucho cuydado y diligencia que se guarden, y hagan guardar las bullas de nuestro muy sancto padre, que disponen sobre el habito y tõsura que han de traer los clerigos de corona destos nuestros reynos y señorios, ansi los que fueren conjugados, como los que no fueren conjugados, y la declaraciõ que sobre ello fue hecha por los prelados destos nuestros reynos, & que tenga manera con el obispo, o con el prouisor dessa dicha ciudad que haga publicar las dichas bullas publicamente los tres domingos primeros de la Quaresma segun & como en las dichas bullas, & declaraciones se cõtiene, y en caso que no lo quiera hazer, lo tome por testimonio, & lo embie ante nos para que lo mandemos proueer, & remediar como conuenga. Y otrosi mandamos al dicho nuestro corregidor que reciba residencia del nuestro juez de residencia que fue dessa dicha ciudad y su tierra, y de sus officiales por termino de dias primeros siguientes segun que la ley fecha en las cortes de Toledo lo dispone, y cumpla de justicia, a los que dellos ouiere querellosos, sentenciando las dichas causas sin las remitir ante los del nuestro consejo, saluo las causas que por los capitulos de los juezes de residencia, y leyes del reyno se permite que remitan, la qual dicha residencia mandamos al dicho fulano y a sus officiales que hagan ante el dicho nuestro corregidor segun dicho es. Y otrosi le mandamos que se informe como porque manera el dicho nuestro juez de residencia, y sus officiales han vsado el dicho officio de corregimiento, y executada la nuestra justicia, especialmente en los peccados publicos, y como se han guardado las leyes hechas en las cortes de Toledo, y fecho guardar y cumplir y executar las sentẽcias que son dadas en fauor dessa dicha ciudad, y su tierra sobre la restitucion de los terminos, y sino estuuieren executadas executelas el attento el tenor y forma de la dicha ley de Toledo, y instrucion sobrella fecha, & si en algo los hallare culpantes por la informaciõ secreta, llamadas, & oydas las partes auerigue la verdad apercibiendo al dicho nuestro juez de residencia, & sus officiales que haga ante el sus prouanças, y les den sus descargos, por que aca no han de ser mas recebidos a prueua sobrello, y assi auerigada haga sobre todo ello cumplimiento de justicia, y lo embie todo ante nos, & ansi mismo aya informacion si ha residido en el dicho officio el tiempo que por la prouision a el le fue mandado, & si hallare que no ha residido, execute luego la pena contenida en la dicha prouision, sin embargo de qualquier appellacion que del interponga, & todo aueriguado, & determinado enla manera que dicha es embie lo ante nos, y ansi mismo aya informacion, especialmente que personas son las que en essa dicha ciudad tienen mas parte & mando, & particularmẽte auerigue si el dicho nuestro juez de residencia, y sus officiales tuuieron su amistad el tiempo que tuuierõ los dichos officios, y despues que les mandamos tomar residencia, & si los han fauorescido para hazer la dicha residencia, y procurado que no se les pongan demandas, ni sean testigos contra ellos, & si los dichos juezes se hã concertado con ellos, para que no les sean contrarios enla dicha residencia, y tenga mucho cuydado si las tales personas, o otros

algunos procuran de ygualar con el dicho juez de residencia, y sus officiales los que dellos estan querellosos: porque no les pidã en la dicha residencia, y estoruan por alguna via que no se sepa verdaderamente lo que mal ha hecho en la gouernacion y administracion de la justicia, y embie ante nos la relacion de todo ello con la dicha residencia, y ansi mismo aya informaciõ de las penas en que el dicho juez de residencia, y sus officiales, & los alcaldes dela hermandad han condenado a qualesquier concejos & personas pertenescientes a nuestra camara, & fisco, y cobre las dellos, y las de, y entregue a nuestro receptor general de las dichas penas, o a quien su poder ouiere, y ansi mismo tomen las cuentas de todas las dichas penas a las personas que han tenido cargo delas rescebir, y pagar por el dicho nuestro receptor general el tiempo que las tuuierõ por dar, y otrosi tome y resciba las cuentas de los proprios, y rentas, y sisas, repartimientos, y derramas que en essa dicha ciudad y su tierra se han hechado despues que las mandamos tomar y recebir, y fueron tomadas y recebidas, y todo lo que hallar de mal gastado no lo reciba, ni passe en cuenta y esto, y los alcances que hiziere lo execute todo, y lo ponga en las dichas cuentas en poder del mayordomo dessa dicha ciudad, para que lo gaste en lo que fuere vtilidad y prouecho de lla, sin embargo de qualquier appellaciõ q̃ del se interpõga, y despues de executado si alguna persona se sintiere por agrauiado y appellare del, otorgue le su appellaciõ para ante los del nuestro consejo, y no para ante otro juez algũo, y dẽtro de xc. dias primeros siguiẽtes como fuere recebido al dicho officio, embie al nr̃o cõsejo todas las dichas cuẽtas de penas de camaras, y proprios, y sisas y derramas q̃ como de suso se cõtiene, ha de tomar poniendo los cargos y las datas dellas de cada cuenta sobre si por menudo, y particularmẽte: porq̃ se sepa q̃ penas son las que se cobran y porq̃ razon, y lo q̃ ay de proprios, y como, y de que manera se gastã, y si ouiere algunas cosas para q̃ adelante no se gastẽ, o se modere, lo mandamos hazer con apercebimiento, q̃ sino lo hiziere, y cumpliere a su costa embiaremos juez q̃ tome las dichas cuentas, y haga la aueriguacion dellas, & la traya ante nos, para que lo mandamos proueer, & hazer sobre ello cumplimiento de justicia

sticia, y ansi mismo tome & reciba residencia de los regidores, escriuanos, y concejo, y escriuanos publicos dessa dicha ciudad, como, o de q̃ manera han vsado, y exercido los dichos officios, y si han y do, o passado contra las leyes hechas en las dichas cortes de Toledo, en lo que a ellos incumbe, & si en algo los hallare culpantes por la informacion secreta, les de traslado dello, y reciba sus descargos, y aueriguada la verdad de todo ello, cumplidos los dichos dias de la residencia, la embie ante nos con la informacion que ouiere tomado, de como el dicho y sus officiales han vsado y exercido el dicho officio de corregimiento, y mandamos q̃ el alcalde que pusiere en essa dicha ciudad, aya de salario por el dicho vn año otros tãtos marauedis como se han dado alos alcaldes q̃ hasta aqui hã sido de mas, y allẽde de sus derechos ordinarios que como alcalde le pertenesce. Los quales mandamos a vos el dicho concejo que deys y pagueys al dicho alcalde del salario del dicho corregidor, y que no le deys, ni pagueys al dicho corregidor, saluo al dicho alcalde, y que el dicho alcalde jure al tiempo que lo recibieredes por alcalde que sobre el dicho salario y derechos que le perteneciere, no haran partido alguno con el dicho corregidor, ni contra persona alguna por via directa, ni indirecta, y el mismo juramento recebid del dicho corregidor. Y otrosi mandamos al dicho corregidor, que saque y lleue los capitulos que mandamos guardar a los corregidores destos reynos, y los presente enesse dicho cõcejo al tiẽpo q̃ fuere recebido, y que los haga escreuir en pergamino, o papel, y los haga poner, y põga en las casas del ayuntamiento dessa dicha ciudad, y q̃ guarde lo cõtenido en los dichos capitulos, con apercibimiẽto q̃ sino los lleuare y guardare, q̃ sea procedido contra el por todo rigor de justicia por qualquiera delos dichos capitulos q̃ se hallare que no a guardado, no embargãte q̃ diga, o allegue q̃ no supo dellos. Y otrosi mandamos al dicho nuestro corregidor q̃ tenga especial cuydado que se guarden y cũplan las nuestras cartas, y sobrecartas q̃ mãdamos dar para que los regidores, y otros officiales de cõcejo, no viuã con señores, y haga sobrello las diligencias necessarias, y que ponga tal recaudo que los caminos, y cãpos esten todos seguros en su corregimiento, y haga sus requi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rimientos a los caualleros comarcanos que tuuieren vaſſallos, y ſi fuere meneſter hazer ſobrello menſageros que los haga a coſta deſſa dicha ciudad, con acuerdo de los regidores della, y que no pueda dezir que no vino a ſu noticia. Aſsi miſmo haga guardar y cumplir las nueſtras cartas, y prouiſiones que diſponē que ſe planten y conſeruen los montes, y los vnos ni los otros no fagades, ni fagan ende al por alguna manera, ſo pena de la nueſtra.m. y de diez mill marauedis para la nueſtra camara a cada vno de vos que lo contrario hiziere. Dada en

Iudicum ſyndicatus prouiſio, ſeu mandatum.

DON Carlos por la diuina clemencia Emperador ſemper Auguſto rey de Alemaña. &c. A vos fulano, ſalud y gracia ſepades, que no es fecha relaciō, quel tiempo porque fulano fue proueydo del officio de corregimiento de la ciudad de tal es cumplido, o ſe cumple muy preſto, y por que nueſtra merced y voluntad es de ſaber como el dicho fulano nueſtro corregidor a vſado y exercido el dicho officio de corregimiento, en el tiempo que lo ha tenido, y que ante vos fagan el y ſus officiales la reſidencia que la ley fecha en las cortes de Toledo en tal caſo manda, vos mandamos, que vays a la dicha ciudad, y tomeys en vos las varas de corregimiento, & alcaldia, & alguazilazgo della, y anſi tomadas y recebidas, tomeys, y recibays, del dicho fulano nueſtro corregidor, y de ſus officiales la dicha reſidencia, por termino de treynta dias, ſegun la dicha ley lo diſpone, y cumplid de juſticia a los que dellos ouiere querelloſos, ſentenciando las dichas cauſas, ſin las remitir ante los del nueſtro conſejo, ſaluo las cauſas que por los capitulos de los juezes de reſidencia y leyes del reyno ſe permite que remitays. La qual dicha reſidencia, mandamos al dicho nueſtro corregidor, y ſus officiales que hagan ante vos, ſegun dicho es. E otroſi vos informad de vueſtro officio, como y de que manera el dicho nueſtro corregidor & ſus officiales han vſado y exercitado el dicho officio de corregimiento, y executado la nueſtra juſticia eſpecialmente en los peccados publicos, y como ſe han guardado las leyes fechas en las cortes de Toledo. Y otroſi vos informad, ſi han viſitado los terminos de la dicha ciudad y ſu tierra, & ſi han fecho guardar, y cumplir, y executar las ſentencias que ſon dadas en fauor de la dicha ciudad y ſu tierra, ſobre la reſtitucion de los terminos, & ſi no eſtuuieren executadas exe-

cutal-

cutaldas vos, attento el tenor y forma dela ley de Toledo, que ha bla ſobre la reſtitucion de los terminos, y a la inſtruction ſobre-lla fecha por los del nueſtro conſejo, y ſi en algo hallaredes culpãtes por la informacion ſecreta al dicho corregidor y ſus officiales, llamadas las partes auerigueys la verdad, apercibiendo al dicho nueſtro corregidor y a ſus officiales, que hagan ante vos ſus probanças, & vos den ſus deſcargos, porq̃ aca no han de ſer mas recebidos a prueua ſobrello, y todo auẽriguado, y determinado en la manera que dicha es embialdo ante nos. Y anſi miſmo vos informad (eſpecialmente) que perſonas ſon las que en la dicha ciudad y ſu tierra tienen mas parte y mando, y particularmente auerigueys ſi el dicho nueſtro corregidor y ſus offeiales tuuieron ſu amiſtad, el tiempo que tuuieron los dichos officios, y deſpues que los mandamos tomar reſidencia, y ſi los han fauoreci do para hazer la dicha reſidencia, y procurado que no ſe les pon gan demandas, ni ſean teſtigos contra ellos, y ſi los dichos juezes ſe han concertado con ellos, para que no les ſean contrarios en la dicha reſidencia, y tened mucho cuydado ſi las tales perſonas, o otros algunos procuran de ygualar con el dicho corregidor y ſus officiales, los que dellos eſtan querelloſos, porque no les pidã en la dicha reſidencia, y eſtoruan por alguna via que no ſe ſepa verdaderamente lo q̃ mal han fecho en la gouernacion, y adminiſtracion de la juſticia, y embiad ante nos la relacion de todo e-llo juntamente con la dicha reſidencia. Y otroſi vos informad de los regidores que ay en la dicha ciudad, y ſi reſiden en ſus offi cios, y como vſan dellos en todo lo que es a ſu cargo, eſpecialmẽ-te, en lo que mandan y diſponen en las leyes fechas en las cortes de Toledo. Y hazed pregonar ſi alguno tiene quexa dellos, de algunos agrauios, que por razon de ſus officios ayan fecho, que lo vẽgan a demandar ante vos. E hazed juſticia alos querelloſos, y em biad ante nos la dicha informacion juntamente con la dicha reſidencia. E otroſi aued informacion de las penas en que el dicho corregidor y ſus officiales y los alcaldes de la hermandad han cõ demnado a qualeſquier concejos, o perſonas perteneſcientes a nueſtra camara y fiſco, y cobrado dellos daldos y entregaldos a nñro receptor general dlas dichas penas, o a quiẽ ſu poder ouiere.

Anſi

Anſi miſmo tomad las cuentas de todas las dichas peñas alas per ſonas que han tenido cargo de las recebir y pagar, por el dicho nueſtro receptor general dellas del tiempo que las tuuieron por dar. Y otroſi tomad y recebid las cuentas de los propios y rentas, ſiſas, y repartimiento, y derramas, que en la dicha ciudad de tal y ſu tierra ſe han hechado deſpues q̃ las mãdamos tomar, y re cebir, y fuerõ tomadas y recebidas, y todo lo q̃ hallaredes mal ga ſtado no lo recibays, ni paſeys en cuẽta: y eſto y los alcances q̃ hizieredes los executad todos, y los poned cõ las dichas cuentas en poder del mayordomo dela dicha ciudad, para q̃ lo gaſte en lo q̃ fuere vtilidad y prouecho della ſin embargo de qualquier appel lacion que de vos ſe interponga, y deſpues de executado, ſi algu-na perſona ſe ſintiere por agrauiada y appellare de vos otorgal-de ſu appellaciõ para ante los del nñro cõſejo, y no para ante otro juez algũo, y dẽtro de .xc. dias primeros ſiguiẽtes como fueredes recebido al dicho officio, embiad al nñro conſejo todas las dichas cuẽtas de penas de camara y proprios, ſiſas, y derramas q̃ como de ſuſo ſe cõtiene aueys de tomar, poniẽdo los cargos y datas de llas de cada cuenta ſobre ſi por menudo, y particularmente por que ſe ſepa que penas ſon las que ſe cobran, y por q̃ razõ, y lo q̃ ay de proprios, y como, y de que manera ſe gaſtã, y ſi vuiere algũas coſas para q̃ adelãte no ſe gaſten, o ſe moderen lo mandamos ha zer cõ apercebimiento, q̃ ſi aſsi no lo fizierdes, a vueſtra coſta em biaremos juez q̃ tome las dichas cuẽtas, y haga la aueriguaciõ de llas, y la trayga ante nos, y cũplidos los .xxx. dias dela dicha reſidẽ cia embialda ante nos cõ la informaciõ q̃ vuieredes tomado de como el dicho fulano y ſus officiales han vſado y exercido el di-cho officio de corregimiento dentro de otros treynta dias. E otroſi vos mãdamos, que vos informeys, como, y de que mane-ra, los fieles, y eſcriuanos de concejo, y eſcriuanos publicos del numero, y otros officiales de la dicha ciudad han vſado, y exer-cido ſus officios, y ſi han lleuado alguna coſa de mas y allẽde de lo que podian, y deuian lleuar, conforme al aranzel, y ſi en algo los hallaredes culpantes daldes traſlado dello, y recebid ſus de-ſcargos, y cumplid de juſticia a los querelloſos, & la informa-cion que ſobrello vuieredes, & la verdad aueriguada de todo

embial-

embialdo anſi miſmo ante nos, para que lo mandemos ver, y hazer ſobrello lo q̃ fuere juſticia. Y tened en vos las varas de la nr̃a juſticia haſta q̃ nos proueamos del dicho officio de corregimiẽto a quien nueſtra merced y voluntad fuere. Y es nr̃a merced q̃ ayades de ſalario por cada vn dia de los q̃ tuuieredes el dicho officio otros tãtos marauedis como dauã y pagauã al dicho nr̃o corregidor, los quales vos ſeã dados y pagados por la via, forma y manera, q̃ los dauã y pagauã al dicho nueſtro corregidor, y mandamos al concejo, juſticia, regidores, caualleros, eſcuderos officiales, homes buenos dela dicha ciudad de tal, q̃ luego que cõ eſta nueſtra carta fuerẽ requeridos, ſin eſperar otra nr̃a carta ni mandamiẽto, ſegunda ni tercera juſion, y ſin poner en ello eſcuſa, ni dilacion alguna, recibã de vos el juramento q̃ en tal caſo ſe requiere, y deueys fazer, el qual por vos fecho vos entreguen las varas de nueſtra juſticia y alcaldia, para que vos las tẽgades y vſedes dellas durante el dicho tiẽpo dela dicha reſidẽcia, y deſpues faſta tãto que proueamos del dicho officio de corregimiento a quien nueſtra.m.y voluntad fuere. Y mãdamos q̃ durante el dicho tiẽpo cosꝛcays de todos los negocios, y cauſas, ciuiles y criminales dela dicha ciudad y ſu tierra, y hazer y hagays todas las otras coſas, y cada vna dellas q̃ el dicho corregidor podria y deuria hazer, ca nos por la preſente vos damos otro tal poder, y tan cũplido como el dicho fulano tenia para vſar del dicho officio. Y ſi para lo anſi hazer, cumplir, y executar, fauor y ayuda ouieredes meneſter, por eſta nueſtra carta mandamos al dicho concejo, juſticia, regidores, caualleros, eſcuderos, officiales, y hombres buenos de la dicha ciudad, que vos la den y fagã dar luego, y que en ello, ni en parte dello embargo, ni contrario alguno vos non pongan, ni conſientan poner, y mandamos, quel alcalde que puſieredes aya, y lleue de ſalario en el dicho officio a reſpecto de otros tantos marauedis como ſe han dado y pagado a los otros alcaldes, que han ſido, los quales mandamos que les ſean dados y pagados de vueſtro ſalario, y que no los den, ni paguen a vos ſaluo al dicho alcalde. E quel dicho alcalde jure al tiempo que le recibieredes por alcalde, q̃ por el dicho ſalario, y derechos q̃ le pertenecẽ por razõ de ſu officio no hara partido algũo con vos, ni con vn

cõ otra perſona algũa, por via directa, ni indirecta, y el miſmo juramẽto hazed vos. Y otroſi vos mandamos q̃ ſaqueys, y lleueys los capitulos de los juezes de reſidencia, y los fagays eſcreuir en pergamino, o papel, & lo põgays dõde eſten publicamẽte en las caſas del ayũtamiento, y regimiẽto de la dicha ciudad: y q̃ guardeys lo cõtenido en los dichos capitulos, con apercebimiẽto que vos hazemos, que ſi no los lleuaredes, y guardaredes, q̃ ſera procedido cõtra vos por todo rigor de juſticia, por qualquier de los dichos capitulos q̃ ſe hallare que no aueys guardado, no embargante q̃ digays, o allegueys q̃ no ſupiſtes dellos. E otroſi vos mandamos, que tẽgays cargo eſpecial de poner tal recaudo, q̃ los caminos, y cãpos eſtẽ todos ſeguros en el dicho corregimiẽto, y ſobre ello hagays los requirimientos a los caualleros comarcanos que tuuieren vaſallos, y ſi fuere meneſter fazer ſobre ello menſajeros los fagays a coſta de la dicha ciudad, con acuerdo de los regidores della, y que no podays dezir que no vino a vueſtra noticia. E otroſi vos mandamos, que durante el tiempo que tuuieredes el dicho officio tengays mucho cuydado, y diligencia que ſe guarden, y hagan guardar las bullas de nueſtro muy ſancto padre, q̃ diſponẽ ſobre el habito y tõſura q̃ han de traer los clerigos de corona deſtos nueſtros reynos, y ſeñorios, aſsi los q̃ ſon conjugados, como los q̃ no fueren cõjugados, y la declaracion q̃ ſobre llo fue fecha por los prelados deſtos nueſtros reynos, y q̃ tẽgays manera cõ el obiſpo, o con el prouiſor dela dicha ciudad q̃ haga publicar las dichas bullas publicamẽte los tres domingos primeros de la Quareſma, ſegun y como en la dicha bulla, y declaraciõ ſe cõtiene. Y en caſo q̃ no lo quierã hazer lo tomeys por teſtimonio, y lo embieys ante nos, para que nos lo mãdemos proueer, y remediar como conuenga. E anſi miſmo hazed guardar, y cumplir las nueſtras cartas y prouiſiones, que diſponẽ, que ſe planten y conſeruẽ los montes, y otras cartas q̃ mandamos dar para que los regidores, y otros officiales de cõcejo, no viuan con ſeñores, y ſobre ello hagays las diligencias neceſſarias. E los vnos, ni los otros no fagades ni fagan ende al, por alguna manera, ſo pena de la nueſtra merced, y de diez mil marauedis para la nueſtra camara, a cada vno que lo contrario hiziere. Dada en la muy noble,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prouision real por la qual su Mageſtad eſpecialmẽte ſuele cometer a vn juez particular la reſidẽcia dl Corregidor y ſus officiales, y delos eſcriuanos e los demas officiales q̃ ſe començo a vſar della en tiempo del Licẽciado Figueroa, Preſidente del Conſejo Real.

DON Philippe &c. a vos el Licẽciado Rõquillo ſalud y gracia ſabed que ſiendo informado que a cauſa que los Corregidores deſtos Reynos demas de exercer ſus officios ordinarios por tomar como toman reſidencia, a los q̃ dexan los dichos officios por la mucha occupacion que en lo ſuſo dicho tienen no cumplen con el gouierno de los pueblos en el tiempo q̃ toman la reſidencia y reſultan dello otros daños inconuenientes y por vna nueſtra carta dada en Madrid, a treynta y vn dias del mes de Iulio del año paſſado dl mil y quinientos y ſeſenta y quatro años auiamos mãdado que agora y de aqui adelante vaya vn juez de reſidencia a cada vna de las ciudades, villas y lugares deſtos reynos juntamẽte con los dichos Corregidores y ſe occupen ſolamẽte en tomar reſidencia y hazer otras coſas en la dicha prouiſion contenidas ſegun mas largamente ſe cõtiene en ella a que nos referimos el tenor de la qual es eſte que ſe ſigue.

DON Philippe &c. A todos los Corregidores Aſsiſtentes Gouernadores Alcaldes mayores y ordinarios y otros juezes y juſticiãs qualeſquier de todas ciudades villas y lugares de los nueſtros reynos y ſeñorios y a cada vno y qualeſquier de vos en vueſtros lugares y juriſdictiones ſalud y gracia: ſabed que ſegun ſomos informados a cauſa que los Corregidores deſtos reynos demas de exercer ſus officios ordinarios por tomar como toman reſidencia a los que dexã los dichos officios por la mucha occupacion que en lo vno y en lo otro tienen no cumplen con el gouierno de los pueblos en el tiempo que tomã la reſidencia y les falta tiempo para hazer en la reſidẽcia que toman las

man las aueriguaciones y diligencias que son neceſſarias y algu nos dellos por tener gratos para ſus reſidencias a los Corregido res y a otras perſonas que han de dar cuenta de los proprios de- los conſejos no las toman con el cuydado y diligencia que con- uiene en diſsimular con los dichos Corregidores en los hechos que han hecho y por la meſma cauſa dexã de caſtigar a los eſcri- uanos del numero diſsimulando con ellos ſus delictos y hechos y dexã de remediar muchos abuſos que los Corregidores y jue- zes paſſados han introduzido contra las leyes y pragmaticas de ſtos reynos y contra el bien publico dellos por ſer ellos meſmos intereſſados en ellos y por ouiar a lo ſuſodicho, y porq̃ los Cor- regidores entiendan en la gouernacion de los pueblos y exerciõ de los negocios ordinarios y las reſidencias ſe tomen con el cuy- dado que conuiene auiendo ſe viſto en el nueſtro conſejo y con nos conſultado hauemos acordado que agora y de aqui adelan- te quando fueren los Corregidores que nos proueyeremos a to mar las varas juntamente con ellos y al miſmo tiempo vaya vn juez de reſidencia a cada vna de las dichas ciudades villas y luga res deſtos reynos de manera que el tal juez de reſidencia por tiẽ po de nouenta dias y menos lo que fuere nueſtra voluntad ſe oc cupe ſolamente en tomar la reſidencia y las cuẽtas de proprios y rentas y penas de camara y gaſtos de juſticia y del pan del poſi to y de los otros gaſtos publicos y de los capitulos y demãdas pu blicas que ſe puſieren a los Corregidores y juezes y officiales paſ ſados y regidores y eſcriuanos del numero y paſſado el dicho tiẽ po en las demandas publicas que no tuuiere acabadas las remita al Corregidor para que las pueda proſeguir de manera que el Corregidor no pueda entender ni entienda la dicha reſidencia ſino fuere en las demandas publicas que paſſando el dicho ter- mino el juez de reſidencia le remitiere ni el juez de reſidẽcia ſe entremeta en el officio de Corregidor con que deuemos man- dar y mandamos que por lo ſuſo dicho el Corregidor paſſado y ſus officiales no ſean obligados a eſtar preſentes mas de los treyn ta dias que eſta aqui por leyes deſte reyno que haſta aqui por le- les deſtos reynos eſtauan obligados a reſidir y eſtar preſentes a las dichas reſidencias dentro dellos ſe ayan de poner y pongan las

las demandas publicas y porque lo ſuſo dicho vẽga a noticia de todos mandamos que eſta nueſtra carta ſea pregonada publica mente por eſſas ciudades villas, y lugares de los dichos nueſtros reynos y ſeñorios, y los vnos ni los otros no fagades ni fagan en de al ſopena de la nueſtra merced, y de veynte mill marauedis para la nueſtra camara: dada en Madrid a treynta dias del mes de Iulio de mill y quinientos y ſeſenta y quatro años. YO EL REY. Yo franciſco de Eraſſo Secretario de ſu Mageſtad la fize eſcreuir por ſu mandado Iuan de Figueroa. El Do- ctor diego Gaſca. El Licenciado Villagomez. El Licenciado Agreda. El Licenciado Montaluo. El Licenciado pedro Gaſ co. Regiſtrada Martin de Vergara Por chanciller. Y agora os es fecha relacion que el tiempo porque fue proueydo de officio de Corregidor es ya cumplido, o ſe cumple muy preſto, y porque nueſtra mer- ced es de ſaber como el dicho nueſtro Corre- gidor a vſado, y exercido el dicho officio de Corregidor en el tiempo que lo ha tenido, y que ante vos fagan el y ſus officiales la reſidẽcia que la ley fecha en las cortes de Toledo manda y confiando en vos que bien, y fielmente hareys lo que por la di- cha nueſtra prouiſion y eſta nueſtra carta ſe, os comete, os man- damos que vays a la dicha ciudad, y tomeys, y recibays del dicho nueſtro Corregidor, y ſus alcaldes mayores, y tinientes carceleros y otros officiales qualeſquier que aya teni do la dicha reſidencia por termino de ochenta dias ſegun la di- cha ley diſpone, y mandamos que ante todas coſas, os informeys ſi ſe ha executado lo que ſe proueyo por la reſidencia que ſe to- mo a gutierrez Gonçalez de Ciẽ fuegos nueſtro Corregidor q̃ vltimamente fue dela dicha ciudad y lo que hallaredes por exe- cutar lo executad a coſta del dicho nueſtro Corregidor de la dicha ciudad que agora es, y le hagays cargo de la culpa que contra el reſultare de la dilacion que tuuo en execu tarlo y lo pongays todo in principio de la dicha reſidencia y cũ plid de juſticia a los que del dicho y de ſus offi- ciales eſtuuieren querellos o ſos ſentenciando las cauſas ſin las re- mitir a nueſtro conſejo ſaluo las cauſas que por los capitulos de-

los juezes de residencia y leyes del reyno se permite q̃ remitays en la dicha residencia mandamos a nuestro Corregidor y sus oficiales que hagã ante vos segun dicho es, y otro si vos informad de officio como y de que manera el dicho
y sus officiales han vsado sus officios y executado la nuestra justicia especialmente en los peccados publicos, y como se han guardado las leyes fechas ẽ las cortes de Toledo y assi mismo tomad residencia al dicho nuestro Corregidor, y officiales delas cõmissiones en que por nuestro mandado ouieren entendido, y otrosi vos informad si han visitado los terminos de la dicha ciudad, y si han fecho guardar cumplir y executar las sentencias que son dadas en fauor de la dicha ciudad sobre la restitucion de los terminos, y si no estuuieren executadas executad las vos attento el tenor y forma de la dicha ley de Toledo que habla sobre la restitucion de los terminos, y instruction sobre ello fecha por los del nuestro consejo: y si en algo hallaredes culpados al dicho
y sus officiales por la informaciõ secreta hagan ante vos sus prouanças y os den sus descargos porque aca no hã de ser mas recebidos a prueua sobre ello y todo aueriguado y determinado en la manera que dicho es traeldo, o embialdo ante nos y assi mismo vos informad especialmente que personas son las que en la dicha ciudad tienen mas parte y mando y particularmente aueriguey s si el dicho nuestro Corregidor, y officiales tuieron su amistad al tiempo que tuuieron los dichos officios y despues que le mandamos tomar residencia, y si les han fauorescido para hazer la dicha residencia, y procurado que no se les pongan demandas ni sean todos contra ellos, y si los dichos juezes se han concertado con ellos para que no les sean contrarios en la dicha residencia: y tened mucho cuydado y diligẽcia si las tales personas, o otras algunas procuran de ygualarse con el dicho y sus officiales de los que dellos estan querellosos para que no les sean contrarios en la dicha residencia y estoruen por alguna via que no se sepa verdaderamente lo que mal han hecho en la gouernacion y administracion de la justicia, y trad la relacion ante nos juntamente con la dicha residẽcia otrosi vos mandamos que tomeys residẽcia a los alcaldes y quadrilleros

drilleros y otros officiales de la hermandad y caualleros de sierra y guardas del campo y todos aquellos que han tenido administracion de justicia solo a ello annexo en qualquier manera en la dicha ciudad, y de la forma, y manera en que han vsado, y exercido sus officios: otrosi tomad residencia a los regidores fieles y executores y escriuanos publicos que ay en la dicha ciudad y su residencia en sus officios como vsan dellos, y si alguno tiene quexa dellos lo vengan a demandar ante vos, y hazed justicia a los querellosos y traed ante nos la dicha informacion juntamente con la residẽcia: otrosi aued informacion delas penas en que el dicho nuestro Corregidor, y sus officiales, y los dichos alcaldes de la hermandad, y los demas susodichos han condemnado a qualesquier concejos y personas particulares pertenescientes a nr̃a camara, y fisco, y los cobreys dellos y los entregad a nr̃o receptor general dellas, o aquiẽ: su poder tuuiere y assi mismo tomad les cuenta de las dichas penas a las personas que han tenido cargo de las recebir pagar, y cobrar por el nuestro receptor general dellas el tiempo que los tuuierẽ por dar: y otrosi tomad, y recebid las cuentas de los proprios rentas, y repartimientos y sisas y derramamiẽtos q̃ en la dicha ciudad se han hecho despues que las mandamos tomar, y fueron tomadas y rescebidas, y todo lo que hallaredes mal gastado no lo recibays ni passeys en cuẽta, y todo esto y los alcãces que hizieredes lo executad todo, y lo poned en las dichas cuentas en poder del mayordomo de la ciudad sin embargo de qualquier appellacion q̃ de vos se interponga y despues de executado si alguna persona se sintiere por agrauiada y appellare de vos, y otorgalde la appellacion para ante los del nuestro consejo, y no para ante otro juez alguno, y dentro de ochenta dias primeros siguiẽtes que llegaredes a la dicha ciudad embiad, o traed al dicho consejo las cuentas de penas de camara, y proprios sisas y derramamientos q̃ como de suso se contiene aueys de tomar poniendo los cargos y las datas dellas de cada cuenta sobre si y por menudo: y particularmente porque se sepa que penas son las que se cobran y porque raçon y lo que ay de proprios y como y de que manera se gastan y si ouiere algunas cosas que adelante no se deuan gastar lo manden ver con a-

percibimiento que si no lo hizieredes y cumplieredes a vuestra costa embiaremos juezes que tomen las dichas cuentas y hagan la aueriguacion dellas, y la traygan ante nos y cumplidos los ochenta dias despues q̃ ouieredes tomado la dicha residencia embiad, o traed ante nos la dicha informacion que ouieredes tomado como el dicho nuestro Corregidor, y sus officiales y los demas susodichos han vsado y exercido sus officios, y si han lleuado algunas cosas mal lleuadas y allende delo que podian, o deuiã lleuar conforme al aranzel real y si en algo los hallaredes culpados dadles traslado dello y rescebildes sus descargos, y cumplid de justicia a los querellosos y la informacion que sobre ello hizieredes, y la verdad aueriguada todo ello embialdo, o traeldo ansi mismo ante nos para que lo mandemos ver y hazer sobre ello cumplimiento de justicia, y porque somos informados que como quiera que por leyes, y pragmaticas destos reynos esta p̃hibido la horden que cerca de la caça y pesca se deue tener, y los tiempos en que se puede caçar y pescar como en lo demas toda via muchas personas assi eccleſiasticas como seglares caçan y pescan libremente y ha auido desordẽ y esto ha causado no tener las justicias el cuydado que conuiene de la guarda y execuciõ de las dichas leyes, y pragmaticas y aureys informacion si el dicho nuestro Corregidor y officiales han tenido cuydado dello, y executado las penas cõtenidas en las dichas leyes y si han disimulado con algunas personas y con quien embiareys la relaciõ dello al nuestro consejo y ansi mismo os mandamos tomeys cuẽta al dicho Corregidor y officiales del dicho consejo del pan del posito y que y como se ha distribuydo y gastado y si se conserua y se tiene cuydado dello como conuiene y esta ordenado, y mandamos a a quiẽ ãuemos proueydo por nuestro Corregidor de la dicha ciudad que no se entremeta en tomar residencia ni en lo demas que en esta carta se declaran mas solamente en las demandas publicas que passado el dicho termino vos le remitieredes conforme ala dicha pragmatica inserta assi mismo a vos os mandamos no os entremetays en el dicho officio del dicho nuestro Corregidor y es nuestra voluntad que para la execucion de lo susodicho lleueys por alguazil a y por escriuano ante quien passe la dicha residencia y lo a ello depẽdiente y q̃ayays y lleueys de salario vos el dicho Licenciado Ronquillo mill mrs cada vn dia de mas de sus derechos los quales dichos salarios mãdamos a la dicha ciudad que los den y paguẽ de los proprios della y si quisieren para este efecto puedan crecer el repartimiento de las alcaualas de la dicha ciudad, y su tierra hasta en lo q̃ monta rẽ los dichos salarios, y no mas mirando q̃ se haga el dicho repartimiento y solamente, y de manera q̃ no aya fraude que siendo necessario para todo ello les damos poder cumplido qual al caso conuenga y mandamos a la persona que tomare las cuentas de los proprios de la dicha ciudad que escriua y passe en cuenta lo que assi os dieren, y pagaren los dichos salarios a cada vno dellos solamente por libramiento de la dicha ciudad: y vra carta de pago sin otro recaudo: y es nra voluntad que durante el dicho tiẽpo de la dicha residẽcia podays traer vna vara de nra justicia vos el dicho juez de residencia y el dicho alguazil que yo os doy poder para ello tal qual al caso conuenga. dada en Aranjuez a onze de Iunio de mil, y quinientos, y sesenta y cinco años, y porque en la prouision que mandamos dar al dicho del Corregimiento de la dicha ciudad de vapuesto que el Licenciado fuesse con el dicho a tomar la dicha residencia no para perjuyzio aquello. YO EL REY. Yo Pedro de Hoyo Secretario de su Catholica Magestad la fize escreuir por su mandado. El Doctor Velasco. Registrada Martin de Vergara por chanciller.

Prouision Real de su Catholica Mageſtad, pára los Corregidores que ſe proueen para las ciudades villas, y lugares de todo el reyno de Caſtilla, y ſe declara en ella como los dichos Corregidores han de exercitar ſus officios teniente y alcalde y alguazil mayor y todos los demas officios q̃ ſon meneſter: para regir, y gouernar vna republica.

DOn Philippe por la gracia de Dios Rey de Caſtilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Hieruſalem, de Nauarra, de Gragana, de To edo, de Valencia, de Galicia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaẽ, de los Algarues de Algezira, de Gibraltar, de las Iſlas de Canaria, de las Indias, Iſlas y tierra firme del mar Oceano, Conde de Barcelona, ſeñor de Vizcaya, y de Molina, Duque de Atenas, y de Neopatria, Cõde de Ruiſellon, y de Cerdania, Marques de Oriſtã, y de Gociano, Archiduque de Auſtria, Duque de Borgoña, y de Brabante y Milan, Conde de Flandes, y de Tirol. &c. Concejo juſticia regidores caualleros eſcuderos officiales, y homes bueños de la ciudad de ſabed q̃ entẽdiẽdo que cumple a nr̃o ſeruicio y ala execuciõ de nr̃a juſticia paz y ſoſsiego de eſſa dicha ciudad nr̃a voluntad es q̃ tenga el officio de Corregidor della y ſu tierra cõ los officios de juſticia y juriſdictiõ ciuil y criminal, alcaldia y alguazilazgo por tiẽpo de vn año cõtãdo deſde el dia q̃ por voſotros fuere recibido en adelãte porq̃ vos mãdamos que luego viſta eſta nr̃a carta ſin aguardar otro mãdamiẽto algũo le recibays por Corregidor deſſa dicha ciudad y ſu tierra y le dexeys y cõſintays libremẽte vſar el dicho officio, y executar la nr̃a juſticia por ſi, y ſus officiales q̃s nr̃a merced q̃ en los dichos officios de alcaldia, y alguazilazgo y otros oficios a el annexos, pueda poner y los quitar y remouer quãdo a nr̃o ſeruicio, y a la execucion de nr̃a juſticia cũpla y poner otros en ſu lugar y oygã y librẽ y determinẽ los pleytos y cauſas ciuiles y criminales q̃ en eſſa dicha ciudad eſtã pẽdiẽtes y pẽdierẽ durãte el tr̃po q̃ tuuierẽ el dicho officio y lleuar los derechos y ſalarios a el perteneciẽtes, y para exercer el dicho officio todos os cõformeys cõ el y cõ vr̃as perſonas y gẽte le deys el fauor q̃ meneſter ouiere, y q̃ enello cõtrario alguno le no põgays ni cõſintays poner q̃ nos por la preſente le recibimos y auemos por recebido al dicho officio y le damos poder pa lo exercer, caſo q̃ por voſotros a el no ſea recebido no embargãte qualeſquier vſos eſtatutos y coſtũbres q̃ cerca dello tẽgays y mãdamos alas pſonas q̃ al pſente tienẽ las varas de nr̃a juſticia deſta dicha ciudad q̃ luego las dẽ y entreguẽ al dicho y no vſen mas dellas ſin nr̃a licẽcia ſo las penas en q̃ incurrẽ los q̃ vſan de officios publicos para q̃ no tienen facultad y es nr̃a volũtad q̃ ſi el dicho entendiere q̃ cumple a nr̃o ſeruicio, y a la execuciõ de nr̃a juſticia q̃ qualeſquier caualleros, y otras perſonas vezinos deſſa dicha ciudad, o d̃ fuera parte q̃ a ella vinierẽ ſe ſalgã della y ſevẽgã a preſentar ante nos q̃ lo pueda mãdar de nr̃a parte, a los quales mãdamos q̃ luego hagã lo q̃ les ordenare ſo las penas q̃ de nr̃a parte les puſiere, las quales nos les ponemos, y auemos por puẽſtas y por condenados en ellas lo cõtrario haziẽdo y que conozca de todos los negocios q̃ eſtan cometidos a los nueſtros Corregidores, o juezes de reſidẽcia ſus anteceſſores aũque ſeã fuera de ſu juriſdiction y conforme a las comiſsiones q̃ les fueron dadas haga a las partes juſticia, y mandamos a vos el dicho cõcejo que de los proprios de eſſa dicha ciudad deys al dicho otros tãtos marauedis de ſalario como aueys acoſtũbrado dar a los otros Corregidores q̃ haſta aqui hã ſido della q̃ para los cobrar y hazerlo eneſta nr̃a carta cõtẽido es, le damos poder cũplido y otroſi mandamos q̃ al tiẽpo que le recibieredes al dicho officio tomeys del fiãças legas llanas y abonadas, que hara la reſidẽcia q̃ las leyes de nr̃os reynos diſponẽ y q̃ reſidira en el dicho corregimiẽto el tiẽpo q̃ es obligado ſin hazer auſencia, y ſi la hiziere demas de las penas en q̃ por ello incurre pague vna dobla de oro por cada vn dia q̃ la hiziere lo qual applicamos para obras publicas deſſa dicha ciudad, y mandamos a la perſona q̃ tomare reſidencia al dicho que tenga eſpecial cuydado de ſaber ſi ha incurrido en la dicha pena y aueriguada la verdad dello la execute en el y ſus fiadores, ſin embargo de qualquier cauſa y appellacion que dello interponga: porque nueſtra

Universidad de Deusto
Biblioteca

voluntad es que se execute la dicha pena,y otrosi recibays del el juramento q̃ durante el dicho tiẽpo visitara los terminos de essa dicha ciudad alomenos dos vezes al año,y que renouara los mojones si menester fuere y restituyra lo que injustamente estuuiere tomado conforme a las leyes de Toledo,y instruction sobre ello hecha por los del nuestro consejo y no lo pudiendo buenamente restituyr embie al nuestro consejo relacion dello para q̃ lo proueamos como conuenga y que se informe si sin ordẽ nr̃a estan impuestos algunos portazgos,o impusiciones nueuas en la dicha ciudad y los remedie y de lo que no se pudiere remediar nos embie relacion para que mandemos proueer lo que conuẽga y otrosi mandamos al dicho que durante el dicho tiempo que tuuiere el dicho officio tenga mucho cuydado que se guarde,y cumpla lo dispuesto por el sacro Concilio Tridentino cerca de las execuciones que los coronados pretendẽ tener segun q̃ por las prouisiones,y instructiones libradas en nr̃o cõsejo esta proueydo,y ordenado porq̃ somos informados porq̃ en los marauedis de las condenaciones q̃ se applicã y debẽ applicar a nr̃a camara,ay mal recaudo y poca cuẽta mãdamos q̃ para q̃ se sepa la diligencia q̃ en esto haze el dicho durante el dicho su officio todos los marauedis q̃ el y sus officiales cõdẽnarẽ para la dicha nr̃a camara los executẽ y põgã en poder de vno de dos escriuanos del cõsejo de essa dicha ciudad y q̃ en cada vn año por el mes de deciẽbre tome las cuẽtas de las dichas penas de camara y haga el alcãce liquido y prouea como la persona a cuyo cargo fuerẽ traya,o embie al nr̃o receptor general dellas oa las personas q̃ en nr̃a corte los ouierẽ de hauer el dicho alcãce y realmẽte se lo entregue en las dichas cuẽtas y el testimonio de como ouiere executado el dicho alcãce y auiẽdo hecho la dicha diligẽcia por todo el mes de Enero siguiẽte de cada año embiara al nr̃o consejo,y raçon informa dello con apercibimiento q̃ si assi no lo hiziere no le serã librados marauedis algunos de su salario:y mãdamos q̃ el alcalde q̃ pusiere en essa dicha ciudad lleue por el dicho año otros tãtos mrs de salario como hasta aqui se ha acostũbrado dar alos otros que an sido della demas y allende de sus derechos que como a alcalde le pertenescẽ los quales mandamos a vos el dicho concejo que deys al dicho alcalde el salario del dicho Corregidor y q̃ no los pagueys a el sino al dicho alcalde el qual jure al tiempo q̃ le recibieredes por alcalde que sobre el dicho salario y derechos q̃ le pertenescen no hara partido con el dicho Coregidor ni otra persona por el y q̃ el mismo juramẽto haga el dicho Corregidor al qual mãdamos q̃ lleue los capitulos q̃ han de guardar los Corregidores de nr̃os reynos y los presente en esse dicho cõcejo al tiẽpo que fuere rescebido y los haga escreuir y poner en las casas de ayũtamiẽto de essa dicha ciudad y haga lo en ellos cõtenido con apercebimiento q̃ si no los lleuare y guardare se procedera cõtra el por todo rigor de justicia aunq̃ diga q̃ no supo dellos,y q̃ tẽga especial cuydado de q̃ se cũplan y guarden las cartas y sobrecartas q̃ mãdamos dar para q̃ los regidores ni otros officiales de cõcejo no viuan con señores y haga sobre ello las diligencias necessarias y põga tal cuydado q̃ los caminos y campos de essa dicha ciudad esten seguros y que sobre ello haga los requirimiẽtos necessarios a los caualleros q̃ tienen vassallos y si fuere menester hazer sobre ello mẽsajeros lo haga a costa dessa dicha ciudad cõ acuerdo de los regidores della y q̃ no pueda dezir q̃ no vino a su noticia assi mismo haga cũplir las cartas y prouisiones q̃ disponen q̃ se guardẽ,y cõseruẽ los montes y sobre ello haga las diligẽcias cõueniẽtes y guarde,y cũpla lo cõtenido en la ley de las nueuamẽte recopiladas q̃ habla a cerca de la execuciõ y cũplimiẽto de la conseruaciõ dellos,y de los plantios como en ellas se cõtiene con apercebimiẽto q̃ no lo haziẽdo y cũpliẽdo assi se executara en el la tercia parte de su salario y no se vera su residẽcia no costãdo por testimonio authẽtico auerlos assi guardado executado y cumplido y otrosi mãdamos a nr̃o Corregidor que so pena de priuacion de officio embie al nr̃o consejo relacion de seys en seys meses durãte el tiẽpo q̃ tuuiere el dicho officio si el Obispo de essa dicha ciudad y su prouisor y otros juezes eccleſiasticos della guardã lo q̃ por prouisiones y cartas libradas en nr̃o cõsejo el año passado de 1525. esta ordenado cerca de la orden que los juezes y notarios eccleſiasticos han de tener en el lleuar de los derechos delos authos y escripturas que ante ellos passan, y assi mismo embie relacion al nuestro

Universidad de Deusto
Biblioteca

al nuestro consejo dentro del dicho termino, si el dicho Obispo y juezes eccleſiaſticos hã vſurpado y vſurpã nueſtra juriſdictiõ Real y q̃ tenga eſpecial cuydado de los pobres y que haga que ſe guardẽ las leyes, y pragmaticas deſtos nr̃os reynos y prouiſiones ſobre ello dadas en el nr̃o cõſejo y aſsi miſmo tẽga cuydado de las caſas de los niños de la doctrina Chriſtiana y de ſaber como ſon tratados y q̃ rẽta y bienes tienẽ y tomar las cuẽtas dellos y q̃ vea y tẽga cuydado del pã del depoſito, y en q̃ y como ſe gaſta y ſi ſe cõſerua y tẽga cuydado dello como cõuiene y eſta ordenado, y porq̃ auemos ſido informados q̃ como quiera q̃ por leyes y pragmaticas deſtos nr̃os reynos eſta proueydo la ordẽ q̃ cerca d̃ la caça y peſca ſe deue tener aſsi en los tiẽpos q̃ ſe puede caçar y peſcar como en los demas toda via muchas perſonas aſsi eccleſiaſticas como ſeglares caçã y peſcã libremẽte y en eſto a hauido y ay mucha deſordẽ a cuya cauſa ſe halla muy poca caça y peſca y ſe eſpera aura menos y eſto ha procedido de no tener las juſticias el cuydado q̃ cõuiene de la guarda de las dichas leyes y pragmaticas y d̃ executarlas y porq̃ nr̃a volũtad es q̃ las dichas leyes ſe guardẽ mãdamos al dicho tenga eſpecial cuydado della y otroſi mãdamos a vos el dicho el dicho que tomeys reſidencia al nr̃o corregidor q̃ agora es dela dicha ciudad y a ſus alcaldes mayores, o teniẽtes y alguaziles y carceleros y otros officiales q̃ alli tiene la reſidẽcia q̃ la ley hecha en las cortes de Toledo mãda, y que ante todas coſas os informeys ſi ſe ha executado lo q̃ ſe pueyo por la reſidẽcia q̃ ſe tomo a nr̃o Corregidor que vltimamente fue dela dicha ciudad, y lo que hallaredes por executar lo executeys vos a coſta del dicho nueſtro Corregidor q̃ agora es de la dicha ciudad y le hagays cargo de la culpa que contra el reſultare de la dilacion que ſe ouo en executarlo y la pongays todo en principio de la dicha reſidẽcia y cumplid de juſticia a los que del dicho y ſus officiales eſtuuieren querelloſos ſentenciandoles las cauſas ſin los remitir ante los del nueſtro conſejo ſo las penas en eſta nueſtra carta contenidas en quanto a los cargos remitidos ſal uo las cauſas que por los capitulos de juezes de reſidẽcias y leyes del rey

del reyno ſe permite que remitays la qual dicha reſidencia mandamos al nueſtro Corregidor y officiales que ante vos hagan ſegun dicho es por termino de treynta dias ſegun la ley diſpone, y otroſi vos informad de officio como y d̃ que manera el y ſus officiales han vſado ſus officios y executado nr̃a juſticia eſpecialmente en los peccados publicos y como ſe han guardado las leyes hechas en las cortes de Toledo y anſi miſmo tomad reſidencia al dicho nr̃o Corregidor y ſus officiales de las cõmiſsiones en q̃ por nr̃o mandado ouierẽ entẽdido y otroſi vos informad ſi han viſitado los terminos y hecho guardar cũplir y executar las ſentencias q̃ ſon dadas en fauor de la dicha ciudad ſobre la reſtituciõ de los terminos y ſino eſtuuieren executados executaldos al tenor y forma dela ley de Toledo q̃ habla ſobre la reſtituciõ de los terminos y inſtituciõ ſobrellos hecha en el nueſtro conſejo y aſsi miſmo os informad eſpecialmente q̃ perſonas ſon las q̃ en la dicha ciudad tienen mas parte y mando, particularmẽte aueriguey ſi el dicho y ſus officiales tuuieron ſu amiſtad el tiempo q̃ tuuieron los dichos officios y deſpues que les mãdamos tomar reſidencia y ſi los han fauoreſcido para hazer la dicha reſidẽcia y procurado que no les põgã demandas ni ſean teſtigos contra ellos y ſi los dichos juezes ſe han concertado cõ ellos para q̃ no les ſean contrarios en la dicha reſidẽcia, y tengays mucho cuydado y diligẽcia de ſaber ſi las tales perſonas, o otras algunas procurã de ygualar y cõponer con el dicho y ſus officiales y los que dellos eſtan q̃ relloſos para q̃ no les ſeã cõtrarios en la dicha reſidencia y eſtoruã por alguna via q̃ no ſe ſepa verdaderamẽte lo q̃ mal han hecho en la gouernaciõ y adminiſtraciõ de la juſticia y embiad la relaciõ dello ante nos jũtamẽte cõ la dicha reſidẽcia, y otroſi vos mãdamos q̃ tomeys reſidencia a los alcaldes y quadrilleros y otros officiales de la hermãdad y caualleros de ſierra y guardas del cãpo y a todos aq̃llos q̃ hã tenido adminiſtraciõ d̃ juſticia y lo a ello ãnejo enq̃lquier manera en la dicha ciudad d̃ la forma y manera q̃ hã vſado y exercido ſus officios y otros y tomad reſidẽcia a los regidores fieles y executores jurados eſcriuanos y procuradores que ay en la dicha ciudad y ſi re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

y si residen en sus officios y como vsan dellos y si alguno tiene quexa dellos que lo vengan a demãdar ante vos y hazed justicia a los querellosos y traed, o embiad ante nos la dicha informaciõ juntamente con la dicha residencia y otrosi haued informaciõ de las penas en que el dicho nuestro Corregidor y sus officiales, y los dichos alcaldes de la hermandad han cõdemnado a qualesquier concejos y personas particulares pertenecientes a nuestra camara y fisco y proueays que se cobren dellos y se entreguen al nuestro receptor general dellas, o a quien su poder, ouiere y assi mismo tomad las cuentas de las dichas penas a las personas que han tenido cargo de las rescebir cobrar y pagar por el nuestro receptor general dellas el tiempo que las tuuiere por dar y otrosi tomad, y recebid las cuentas de los proprios, y rentas repartimientos sisas y derramas que en la dicha ciudad se han hechado despues que las mandamos tomar y fueron tomadas y recebidas y todo lo que hallaredes mal gastado no lo recibays ni passeys en cuenta y esto y los alcances que hizieredes lo executad todo y lo poned con las dichas cuentas en poder del mayordomo de la dicha ciudad sin embargo de qualquier appellacion que de vos se interponga y embiad con la dicha residẽcia al nuestro consejo, testimonio authentico en manera que aga fee de como aueys executado el dicho alcance, o alcances y de como real y verdaderamẽte se han entregado al mayordomo de essa dicha ciudad so pena de diez mill marauedis en los quales desde agora os hauemos por condemnado si el dicho testimonio no embiaredes y de que a vuestra costa se vayã a executar los dichos alcances y traer el dicho testimonio y despues de executado si alguna persona se sintiere agrauiada y appellare de vos, otorgalde la appellacion para ante los del nuestro consejo y no para ante otro juez alguno y dentro de nouenta dias primeros siguientes que llegaredes a la dicha ciudad embiad, o traed al dicho nuestro consejo las cuentas de penas de camara y paoprios sisas y derramas que como de suso se contiene aueys de tomar poniendo los cargos y datas dellos de la dicha cuẽta sobre si y por menudo y particularmente y porq̃ se sepa que penas son las q̃ se cobran y porque raçon y lo que ay de proprios y como y de que manera se ga-

se gastan, y si ouiere algunas cosas que adelante no se deuan gastar se mandemos proueer con apercebimiento que si no lo hizieredes y cumplieredes a vuestra costa embiaremos juezes que tomen las dichas cuentas y hagan la aueriguaciõ dellas y lo traygan ante nos y otrosi hareys informacion si el dicho nuestro Corregidor y sus officiales han tenido cuydado de hazer guardar y cumplir y executar lo ordenado y dispuesto por pragmaticas destos nuestros reynos acerca de la guarda y conseruaciõ de la caça y pesca y si han ysimulado con algunas personas y con quien embiareys relacion dello al nuestro consejo y assi mismo mandamos que tomeys cuenta al dicho nuestro Corregidor regidores y officiales del dicho concejo del pan del deposito, y en que y como se ha destribuido y gastado y si se conserua y se tiene cuydado dello como conuiene y esta ordenado, y otrosi por quanto somos informados que las cõdemnaciones pecuniarias en que las justicias tienen parte porque los denunciados las consientan sin appellar se conciertan con ellos y en las sentẽcias moderan las penas que las leyes ponen a los tales denunciados contra lo dispuesto por la pragmatica, o en fraude desto tassan las cosas condemnadas en menos de lo que valen en lo qual nuestra camara es defraudada y nuestros subditos son perjudicados, porq̃ aunque las tales condemnaciones son injustas por redimir en vexacion quieren mas pagar vna pequeña cantidad que seguir la tal appellacion y assi las consienten, os mandamos que os informeys con toda diligencia si el dicho Corregidor y sus officiales, y las demas personas suso dichas han sido culpados en esto, o en algo de lo suso dicho, o de lo que por las leyes destos reynos los dichos Corregidores y sus officiales y las otras personas de suso nombradas que deuen cũplir y guardar y si os hallaredes culpados aueriguad la culpa cõ toda diligencia y cuydado q̃ en ello se pueda hazer cõ apercibimiẽto, q̃ si en el dicho nro cõsejo se entẽdiere por la dicha aueriguaciõ dexastes de hazer alguna de las diligencias deuidas se embiara persona a vuestra costa que la haga assi aueriguada la verdad en la mejor manera que pudierdes de las culpas que hallaredes dad los cargos al dicho corregidor y a sus officiales y a las otras personas y hagan ante vos sus prouan

ças y

Universidad de Deusto
Biblioteca

ças y descargos que en el consejō no han de ser mas rescebidos a prueua sobre ello, y sentenciad los dichos cargos haziēdo sobre ello justicia conforme a la dicha pragmatica y a las otras leyes destos nuestros reynos que sobre ello disponen condenando y absoluiendo, y no remitays la determinaciō dello a los del nuestro consejo, ni las sentencias de los capitulos, ni las de las demandas publicas, saluo en lo que tocare al interesse dela parte, so pena de diez mil marauedis para la nuestra camara, en los quales desde agora os auemos por condemnado por cada vno de los cargos q̄ a si remitieredes, y las condemnaciones hizieredes contra el dicho Corregidor y sus officiales, y las dichas personas ansi en las sentencias de los cargos como de las demandas publicas, y capitulos en que los condemnaredes, a que den, paguen y restituyan alguna cosa siendo de tres mill marauedis abaxo executaldas luego aunque no sean de cohechos ni bareterias ni cosas mal lleuadas sin embargo de appellacion alguna, en lo qual reseruad su d̄recho a saluo al appellāte para q̄ despues le pueda seguir, y otrosi vos mandamos que juntamente con cada cargo pongays y apūteys los testigos y escripturas, y otro qualquier genero de prouāça por donde os mouistes a hazer el dicho cargo en las pregūtas y partes del processo donde se hallaren, so pena de cinco mill marauedis por cada cargo, y sentencia de los que hizieredes y dieredes en que no pongays el dicho apuntamiento: en los quales desde agora os auemos por cōdemnado, y hecho, y cumplido lo susodicho, y passado el dicho termino embiad, o traed la dicha residencia y informacion, y relacion al nuestro cōsejo. Dada en Aranjuez a veynte y seys de Mayo de mill y quiniētos y sesenta y nueue años. YO EL REY. Yo Antonio de Erasso Secretario de su Magestad Catholica la fize escreuir por su mandado. Dominus Cardinalis Seguntinus. Registrada. Iuan del regue por Chanciller Iuan del Loregue.

Index, seu repertorium huius opusculi, elaboratus quoq; à me Doctore Francisco Auilles, quanta fieri potuit industria, ac diligencia.

A

ABIGEATVS CRImen quod dicatur in cap. 2. in glossa. Ganado. nume. 2. folio. 89.

Absens ab officio, vel in eo nō residens, an debeatur ei salarium. in. c. 1. in glos. Salario. numero. 12. folio. 55.

Si absentat se clericus de licentia superioris, debet percipere fructus suæ præbendæ. ibi. numer. 13. folio. 56.

Si licentiam absentandi rectores ciuitatis concedunt correctori vltra terminum. 90. dierum, de suo salarium debet correctori soluere. ibi num. 14. fol. 56.

Ad allegandum causas absentiæ & innocentiæ, penitus extraneus admittendus est. in. c. 15. in glo. Homezillo. nu. 24. fo. 168.

Absentiæ causæ impediunt processum absentis in criminali. in. c. 15. in glo. Homezillo. numer. 27. folio. 168.

Absens condemnatus, veniens infra annum, vel anno elapso, an audiatur. in. d. c. 15. in gl. Homezillo. nu. 31. fol. 168.

Absens quando se præsentat, potest allegare incōpetentiam iurisdictionis. ibi. nu. 2. fo. eo.

In absentia clericus permittens se cōdemnari à iudice laico propter delictum, licet postea alleget priuilegiū, debet soluere expensas. ibi nume. 33. foli. 168.

Absolutus ab syndicatu potest agere actione in iuriarum contra eum qui non probauit, & egit contra eū. in. c. 1. in glo. Donacion. nu. 42. fo. 68.

Accusator, seu accusatus dans aliquid iudici, an puniatur. in. c. 1. in glo. Donacion. nu. 16. fo. 67.

Stante statuto q̄ quilibet de populo potest accusare, familia potestatis accusare potest. in. c. 1. in glos. Ni consentiran. num. 19. folio. 59.

Stante statuto q̄ quilibet de populo, potest accusare, & habere tertiam partem, an officialis curiæ, vel familiaris potestatis potest accusare, & illam tertiam partem habere. ibi nu. 20. fol. 59.

Accusatio non debet porrigi notario sine præsentia iudicis. in. c. 35. in glo. Quexas. nu. 1. fo. 243.

Ad accusandum, & querelādum admittitur qui libet de populo contra potestatem, & eius officiales, quando agitur de delicto publico, & pœna applicatur fisco. in. c. 47. in gl. Publicos. nu. 2. fol. 264.

Accusato, & iuquisito, iudex debet facere tradi copiam inquisitionis. in. c. 4. iudic. syndica. in glo. Pesquisa. nu. 10. fol. 291.

Actor obtinens specialem commissionē, vt in causa ciuili reus habeat personaliter comparere in iudicio, ipsemet actor tenetur quoq; comparere. in. c. 1. in glo. Donacion. nu. 18. fo. 67.

Acta iudicij occultans vt veritas occultetur, punitur. in. c. 1. in. d. glo. Donacion. nu. 34. fo. eo.

Acta probatoria dissigillans, an puniatur. ibi nu. 35. folio. eo.

Acta episcopi continentia excommunicationem debent iudici edi, & cuiq; postulanti. in. ca. 6. in glo. Parecer. nu. 4. fo. 127.

Actus gestus à delegato, non dicitur gestus authoritate sua, sed delegantis. in. c. 7. in glo. Nombraren. nu. 2. fo. 138.

Actus qui non potest à principio fieri sine licentia principis, potest tamen refici sine eius licentia. in. c. 22. in glo. Torres. nume. 27. folio. 111.

Actorum appellatione sententia cōtinetur, & sententia est de actis. in. c. 27. in glo. Entreguen. nu. 11. folio. 227.

Actorum appellatione veniunt omnia quæ facta sunt in præsentia iudicis. in. c. 36. in glo. Ordenados. nu. 8. fol. 246.

Inter acta & gesta, an sit differentia. ibi. n. 9. fo. eo.

Acta tàm in ordinario iudicio, quàm in extraordinario, sunt scribenda, nisi sit causa modica. in c. 36. in glo. En scripto. num. 1. folio. 249.

Acta syndicatus debent scribi à notarijs gratis. in c. 21. iudic. syndi. in glo. Derechos. nu. 1. foli. 301.

Acerbatio in fauorabilibus debet fieri. in. c. 2. in glo. Iuntaran. nu. 7. fol. 75.

Administrator debet obediri, sicut dominus. in c. 4. in glo. Iusticia. nu. 11. fol. 113.

Administratoris bona, an sunt pignorata, & obligata pro administratione. in. c. 30. in glo. Y acaban de tomar. nu. 5. fol. 233.

Si administrator adquisiuit bona, an præsumantur adquisita ex administratione, ita q̄ à domino repetantur. ibi nu. 6. fol. eo.

Administratores, & officiales publici, non possunt soluere, nisi de mandato iudicis & rectorum, in c. 30. in glo. Libramiento. nu. 1. folio. 233.

* Admini-

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Administratores minorem potestatem habent in rebus publicis, quàm administratores priuati in rebus priuatis. in. c. 32. in gl. De pujar. n. 4. fo. 237

Administrator, an poterit exigere ab alio administratore. in. c. 45. in glo. Poner. num. 4. folio. 262.

Aduocatus, an potius debeat aduocare pro patria, quam pro patre. in. c. 1. in glos. Tierra. numer. 11. folio. 45.

An potest aduocare cõtra patriã. ibi. nu. 12. fol. eo.

Aduocatus, & iudex, vel assessor in eadem causa non potest esse. in. c. 3. in glo. Abogados. num. 1. folio. 92.

Aduocatus potest esse decurio. fo. 93. nu. 2.

Aduocatus, an potest esse in causa in qua fuit iudex. ibi. nu. 2.

Qui fuit aduocatus in vna causa, nõ potest postea in illa esse iudex, nec assessor. ibi. numer. 3. folio eodem.

Aduocatus electus prætor alicuius ciuitatis, debet finita prætura reddire ad aduocandum. ibi. nu. 8. folio. 94.

Aduocatus sicut non potest esse iudex, ita non potest esse iudex in sua causa, nec suorum. fallit vt ibi. nu. 8. fol. 94.

Aduocati procuratores dici possunt, & dispositũ in aduocato habet locum in procuratore. in. c. 3. in gl. Solicitadores. nu. 2. fo. 99.

Aduocare an teneatur iudex gratis pro republica in. c. 3. in glo. No lleuando dineros. nu. 1. fol. 106.

Aduocare non tenetur iudex pro republica extra territorium. ibi nu. 3. fo. eod.

Pœna iudicis aduocantis, seu procurantis. in. d. c. 3. in glo. Doblo. nu. 1. fol. 106.

Si pro aduocatione iudex nil recipit, an puniatur. ibi. nu. 2.

Datum iudici, vel familiari, vt patrocinetur, seu ad uocet in causa, potest repeti tãquam datum ob causam procurationis quæ non est secuta. ibi nu 3. fo. eo.

Aduocati non debent percipere salarium à pauperibus. in. c. 7. in glossa. Han de lleuar. numero. 3. fol. 137.

Aduocatus postquam incipit aduocare, cogitur aduocare. in. c. 28. in glo. Acogidos. nu. 1. fo. 229.

Aduocatus non debet inordinatè loqui, & à superfluis debet se abstinere. in. c. 36. in glossa. Abogados. nu. 1. fol. 247.

Aduocatum garrulatorem, & verbosum, iudex ex officio potest priuare officio aduocationis. in. c. 36. in glo. Abogados. nu. 5. fol. 247.

Affectio facit, quod legata debeantur ex testamento solenni. in. cap. 44. in glos. Amistad. nume. 2. fol. 260.

Affinitas, seu coniunctio tollit dolum, ita amicitia. in. c. 44. in glo. Amistad. nu. 3. folio. 260.

In affine, vel coniuncto sanguinis iura loquentia habent locum in amico magna amicitia coniunctus. ibi nu. 5. fo. eod.

Agere potest quilibet de populo contra iudicem. in. c. 3. iudic. syndic. in gl. Quexas. nu. 2. fol. 289.

Et in. c. 1. in gl. Donacion. num. 9. folio. 66.

Alapam dans potestati, potest suspendi. in. ca. 1. in gl. Derechamente. nu. 12. fol. 42.

Aleator nec peccator dicitur, licet semel lusit, peccauit. in. c. 2. in glos. De mercadurias. numer. 4. folio. 86.

Algazellus non potest capere aliquem, sine licentia iudicis. in. c. 35. in glossa. Mandado. folio. 245. nisi in suffraganti delicto. ibi num. 4.

Algazelli, & executores euntes extra ciuitatem ad executionem faciendam, pro eundo, & reddeũdo non debent percipere nisi pro vno itinere, licet facere debeant plures executiones in diuersis locis in. c. 43. in glo. No consientan. numer. 1. fol. 158.

Algazellus recipiens vltra suas expensas ad restitutionem tenetur. ibi nu. 2. fol. eod.

Alienari prohibitus, ex causa necessitatis alienari possit. in. c. 2. in glossa. De mercaderias. num. 9. folio. 89.

Alienari potest prælatus Romano pontifice inconsulto res ecclesiæ cathedralis imminente necessitate alienandi. ibi. nu. 6. folio. 87.

Alienatio prohibita per contractum. non intelligitur prohibita in vltima voluntate. ibi num. 29. folio. 88.

Alienatio prohibita in forenses, non habet locum, quando forensis succedit ab intestato ex dispositione legis. ibi num. 31. fol. 88.

Alienando res super qua dubitat sibi moueri quæstio, præsumitur dolus ex parte vendentis. in. c. 17. in glossa. A razonables precios. numero. 29. fol. 183.

Alimenta tenetur potestas procurare ciuitati, sicut pater tenetur alere filium. in. c. 17. in glossa. A razonables precios. nu. 2. folio. 181.

Ad ambasiatam, & procurationem, potest quis cõpelli. in. c. 54. in glossa. Mensajero. numer. 2. folio. 281.

Ambasiatam, quis non cogitur recipere, si est loc⁹ sibi suspectus, vel paratur sibi inimicitia. ibi nu. 4. fol. eod.

Ambasiatam, vel procurationem pro republica recipiens, habet vacationem ab oneribus, si illam non procurauit. ibi numero. 7. folio. eod.

Ambasiator, seu procurator, qui vnà cum negotijs ciuitatis sua

ciuitatis sua negotia tractat, an habeat salarium. in. d. c. 54. in glo. Ha de hazer. nu. 2. fol. 281.

Ambasiatores, & procuratores debent portare literas, per quas appareat, q̃ de licentia, & mandato ciuitatis vadunt. vt in. d. c. 54. in glossa. Partiere. nu. 1. fol. 281.

Etiam si pro ambasiata ad principem mittatur decurio, seu rector, non debet patriam exire. nisi de licentia iudicis. ibi nu. 2. folio. 282.

Ambasiatori, si infirmetur, an debeatur salarium, & quid si derobantur, an mittens teneatur ad emendationem damni. in. c. 54. in glos. Salario. nu. 2. fol. 282.

Si ambasiator, procurator, & nuntius, vadit per viã transuersam, & magis longam, vt maius salariũ habeat, non potest consequi illud. Et quid si vna die expediuit quod erat expediendum duobus, an salarium duplicetur? ibi. nume. 3. fol. eod.

Amicitia maxima idem operatur quod affinitas seu coniunctio sanguinis. in. c. 44. in glos. Amistad. nume. 1. fol. 260.

Amici veniunt appellatione suorum. ibi. nume. 4. fol. eod.

Amicitia magna, quæ dicatur, arbitrio iudicis relinquitur. ibi. num. 6. fol. eo.

Animal punitur propter inhumanitatem criminis in. ca. 1. in glo. Derechamente. nu. 19. fol. 43.

Appellare potest liberè à dominis locorum pervasallos suos ad regem, & domini tenentur appellationi deferre, sub pœna in. c. 1. in glo. Nuestros nu. 3. fo. 22.

Quòd non appelletur ad papam, seu ad principẽ præscribi non potest. ibi. nu. 12. fol. 21.

Sed quòd non appelletur ab episcopo ad archiepiscopum bene potest præscribi ibi.

Appellare non potest repertus in crimine. in. c. 1. in glos. Derechamente. nu. 15. fol. 42.

Appellator subcumbens in causa appellationis nõ habet recursum contra iudicem à quo. in. c. 1. in glo. El derecho a las partes. nu. 13. fol. 47.

Appellatio quæ debet interponi coram honestis personis, quando copia iudicis non potest haberi, sufficit si appellatio interponatur coram vna honesta persona. in. c. 2. in glo. Ninguno. nume. 5. fol. 80.

Appellari potest à nominatione. in. cap. 17. in glo. Elijan. nu. 4. fol. 178.

Si in appellationis causa est pronunciatum, q̃ quis acceptet officiũ, eo nollẽte acceptare, debet ali⁹ loco eius subrogari, & illi subrogato dare bona renuentis possidenda, & vsufructuanda, & quo q; potest poni in carceribus, & in banno, & iudici multa. ibi nu. 5. fol. eod.

Appellatione durante à nominatione, si est collegain officio, an ipse insolidum officium exercet in cap. 17. in glo. Elijan. nu. 7. foli. 178.

Appellari potest ad principem omissis medijs in cap. 38. in gl. Ante nos. nu. 1. fol. 253.

Appellatio postquam est recepta per principem remittitur ad iudicẽ cõpetentẽ. ibi. nu. 2. fol. 253.

Appellare, an potest iudex condemnatus à pprio iudice de male gestis in officio. in. c. 10. iudic. syndic. in glo. Appelle. nu. 1. fol. 296.

Appellari, an potest à sententia syndicatorum. Et an appellatione pendente in executione supersedeatur ibi. nu. 2. fol. 269.

Appellari potest à grauamine, vel interlocutoria sententia lata in syndicatu super incidentibus, vel emergentibus in lite. ibi. nu. 3. fo. eo.

Appellans tenetur appellationem prosequi, & cũ processu se præsentare coram appellationis iudice intermino, aliàs sententia remanet firma. in. c. 21. iudic. synd. in gl. Se presente. n. 1. fo. 279.

Appellans à syndicatu potest se præsentare coram consilio regali. ibi. nu. 2. fol. 279.

Appellans si est pauper, & non potest appellationem prosequi, an sententia transeat in rem iudicatam. ibi. nu. 3. fol. eod.

Appellari debet ad consilium ciuitatis ex causis ciuilibus sex millium dipondiorum. Et consiliũ ciuitatis, seu villæ nominare debet duos iudices ex eis qui vna causa debent terminare cum iudice qui primò tullit sententiam infra decem dies elapsis triginta & quinq; diebus, quæ partes habent ad appellandum, & ad causam finiendam, & concludendam. in forma secretæ syndicationis. in interrogatione. 49. in glos. Condemnar. nu. 1. fol. 288.

Ad hoc, vt in gradu appellationis rectores ciuitatũ cognoscant, cõstare debet de summa, vel æstimatione sex millium dipondiorũ. ibi nu. 3. fol. 311.

In appellationis gradu rectores ciuitatum debent pronunciare simul, & non vnus hodie, altercras. ibi. nu. 4. fol. eod.

Si appellatur à sententia episcopi, quando est ordinarius ad metropolitanum appellatur, sed si est delegatus appellatur ad papam. in. c. 9. in gl. Cõmission. nu. 3. fol. 145.

Aquam permittens nobili habenti aliquam domũ si destruitur, & postea reficitur, dicitur noua domus, & est liberatus. in capit. 22. in glos. Torres. num. 23. fol. 211.

Arbiter, an potest cognoscere de cohærentibus, & connexis. in capitu. 1. in glos. Dado. nu. 4. fo. 27.

Arbiter incidenter potest cognoscere de restitutione in integrum. ibi. num. 28. fol. eode.

Arbitrorum sententia, an valeat, si sunt corrupti. in. ca. 1. in glo. Donacion. nu. 26. fol. 67.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Arbiter potest prohibere duobus inimicis, vt vnus non vadat per portam alterius. in.c.2. in gl. Parcialidad. nu.18. fol.79.
Arbiter, vel arbitrator non potest esse iudex. in.c. 9. in gl. Compromissos. nu.1. fol.147.
Arbiter potest esse iudex in causa in qua nõ habet iurisdictionẽ. in.d.ca.9. in glo. Que pudieren conocer. nu.1. fol.148.
Arbiter potest esse iudex ordinarius inter non subditos. ibi. nu.2. fol.eod.
Arbiter potest esse iudex maleficiorum, in causis ciuilibus. ibi. nu.3. fol.eod:
Arbiter potest esse iudex à quo in causa in qua pronunciauit, si appellationem detulit. ibi. num.4. fol.eodem.
Arbiter effectus iudex ordinarius, an expiret compromissum in eum factum, anteaquàm esset iudex. ibi. nu.5. fol.eod.
Si arbiter alicuius causæ fuit effectus iudex ordinarius, & anteaquàm esset lata sententia desinit esse iudex: quia finitum fuit suum officium, an poterit esse arbiter, & proferre sententiam vigore dicti compromissi. ibi nu.6. fo.eod.
Arbiter potest habere salarium. ibi nume.7. folio. eodem.
In arbitrarijs arbitrium debet esse iuri, & æquitati consonum, aliàs, non valet. in.c.2. in gl. Parcialidad. nu.8. fol.79.
In arbitrarijs, iudex debet facere suum arbitrium cum consilio peritorum. ibi num.10. foli. eodem.
Armatus cum alijs, licet nullum actum faciat, dicitur dare opem, etiam si manus ad arma non moueat, & etiam si armatus sit à remotis. in. cap.1. in gl. Ni consentiran. nu.22. fol.60.
Et ibi. nu.21. an illi qui sunt simul videtur vnus alteri dare auxiliũ.
Armatos homines habens in domo, vel in platea, vel in castro, seu in alio loco, an puniatur de vtroq;. in.c.2. in gl. Iuntaran. nu.4. fo.75.
Armatos homines potest tenere præses in fauorẽ suæ iurisdictionis, & facere coadunationẽ. ibi numero.6. fol.75.
De armorum delatione, non punitur ille cui custodia mandatur. ibi nu.7. fol.75.
Ne ad arma partes veniant, iudex debet prouidere. in.c.2. in gl. Parcialidad. nu.21. fol.79.
Statutum disponens, q̃ accedens cum hominibus armatis ad domũ alterius, puniatur, an verificetur, si accesserit cum vno homine armato. in.c.2. in gl. Ninguno. nu.10. fol.80.
Si statuto cauetur, q̃ qui arma portauerit in palatio, pro quilibet vice puniatur, si quidem stetit in palatio tota die, an pro vna puniatur? in.c.25. in gl. La pragmatica. nu.24. fol.222.
De cum armis inuẽto pluries, an puniatur pluries. vide in.c.29. in gl. Iuegos. nu.8. fo.230.
Arca quæ dicatur. in.c.18. in gl. Arca. fol.200.
Quæ in archiuo publico sunt, intelligitur esse dicta, & dicuntur notoria & publica. in.cap. 19. in gl. Esten. nu.11. fol.201.
Assessorias, iudex accipere non potest si est ordinarius, seu literatus, vel salariatus. in.c.9. in glos. Assessorias. nu.1. & 2. fol.143.
Si assessorias iudices receperunt durãte officio possunt conueniri regulariter contra. in.d.c.9. in gl. Los castigue. nu.2. fol.143.
Assessorias iudex ordinarius qui procedit vt delegatus, habere non potest. in.d.c.9. in gl. Cõmission. nu.1. fol.145.
Assessoriæ quæ dantur iudicibus illiteratis, & non salariatis ad sententiam proferendam, de consilio peritorum debent solui per vtrumque litigatotum, vt æqualitas seruetur. in.c.2. in glos. Ygualmente. nu.9. fol.83.
Assertio apud attractatum, valet quãtum pactum in.c.10. in gl. Execucion. nu.18. fol.152.
Aduentu successoris, expirat officium prædecessoris. in.c.5. in gl. Suspendidos. nu.2. fol.121.
Adunatio dicitur cum vno tantum. in.c.2. in glos. Ninguno. nu.1. fol.80.
Auxiliatores, & socij alicuius delinquentis, vt possint puniri de auxilio quid requiritur. in.ca.1. in gl. Ni consentiran. nu.23. fol.60.
Auxilium, & brachium alterius iudicis officialis, q̃ non habet sufficientem familiam potest implorare pro capiendo malefactore. in.c.2. in gl. Iuntaran. nu.9. fol.75.
Auxilium mulieris nobilis inuocans, non punitur pœna. l.1. C. ne liceat potentio. in.c.3. in gl. Procuradores. nu.15. fol.98.
Pœna. d.l.1. C. ne liceat potentio. habet locũ tàm in reo, quàm in actore. ibi nu.16. fol.98.
Aufferre potest princeps, seu respublica ex causa mihi rem meam, soluto pretio, si cessat causa, debet restitui domino cui fuit ablata. in.c.18. in gl. Se haga. nu.3. fol.200.

B

Bannum, an potest remitti propter paupertatem. in.c.1. prætor. in glos. De rechamente. nu.7. fol.40.
Bannum tactum à potestate, quôd debẽtes aliquid recipere ab officialibus, & familia, compareant infra decem dies, aliàs non audientur, an tale bãnum, excusetpotestati, & creditoribus noceat. in capitul.4. in glossa. Sea obligado. numero.38. fol.117.
Banni tempora non currunt rusticis non habentibus notitiam banni. in.c.3. iudic. syndica. nu.4. fol.286.
Bannum est quædam comminatio. ibi. nu.8. folio. eodem.
An à banno potest appellari, & in integrum restitui aduersus eum. ibi nu.9. fol.286.
Bannimentum valet, seu proclamatio à potestate facta cum concilio ciuitatis, quòd quicunq; cœperit malefactorem, habeat centum de pecunia communi, in cap.1. prætor. in glo. Salario. nu.9. fol.55.
Eoipso, quòd in bannimenti termino quis plus offert remanet obligatus, & cogitur emere, & fiscus, & ciuitas vendere. in.c.32. in glos. De pujar. nu.5. fol.237.
Bannitus de ciuitate, & eius districtu potest habitare in villa, seu loco, postea tali ciuitati vnito, vel adiecto. in Prooe. in glo. Yslas. nu.7. fo.12.
Bannito filio familiàs, & eius bonis publicatis, postea patre mortuo, fiscus non venit ad bona paterna. in prooem. in glo. En los casos. numero.8. fol.20.
Si cum bannito ex statuto prohibeatur contrahere, an poterit contrahi cum filio. in.c.1. in gl. Ni hijos. nu.8. fol.71.
Bannitus excusatur, si non compareat, si nec procuratorem mittit si timet vim, nedum sibi, sed etiam causæ. in.ca.4. in glo. Entregare. nume.21. fol.121.
Bannitus excusatur, si non compareat, nec mittit procuratorem si timet vim sibi inferri. in.c.18. in gl. Carcel. nu.49. fo.195.
Barateriæ promissio sola sufficit, sicut in crimine assassinatus. in.c.1. in gl. Promesa. nu.9. fol.65.
An barateriam commitat officialis recipiens pecuniam mutuò, in.c.1. in gl. Dadiuas. nu.14. foli.63.
Barateria, & furtum, quid sit vi. ibi. num.28. in fin. folio.64.
Lex pœnam imponens recipienti aliquid per barateriam, habeat locum in dante. in.ca.1. in gl. Donacion. nu.15. fol.67.
Barateria committitur generaliter ab officiali, cum aliquid recipit à priuato, vt faciat non facienda, vel omittat ea quæ sunt facienda. in.c.1. in glos. Donation. nu.36. fo.68.
Barateria vnde dicatur. ibi. nu.37. fol.eodem.
Libellus contra iudicem qui barateriam commisit. ibi. nu.39.
Et ibi rñsio iudicis. nu.40. fo.eo.
Qui barateriam tentauit, & nõ perfecit, an puniatur. ibi. nu.43. fol.69.
Barateria quomodo probatur. ibi. nu.44. foli. eod.
Officialis qui ex barateria timet in syndicatu condemnari, an potest offerri solutionem ante condemnationem, vt euitet pœnam. ibi. nu.45. foli. eodem.
De barateria condemnatus in syndicatu, non põt amplius ad similem officium aspirare. ibi. num. 46. fol.69.
Barateriæ mediator in syndicatu, an potest esse testis contra iudicem. in.c.5. iudic. synd. in gl. Satisfacion. nu.2. fol.294.
Baptismus non tollitur accusatio criminis. in.c.25. in gl. La pragmatic. nu.21. fol.222.
Si tempore belli fuit mandatum villæ, vt faciat foueas & muros, debent fieri per modum patrimonij, non per capita. in.c.17. in glo. Esten limpias. nu.3. fol.185.
Ad bellum an cogantur ire subditi. in.c.9. iud. syn. in gl. Sacar. nu.1. fol.295.
Blanditiæ principis, & importunitas instrumẽtum inducunt. in.c.1. in gl. Ruego. nu.4. fol.209.
Blanditijs potest quis testatorem inducere ad sibi legandum, secus si blanditijs inducitur in perniciem alterius. ibi. nu.6. fol.210.
Quando blanditijs quis inducit testatorem, vt testamentum reuocet, institutus in tali testamento reuocato à secundo hærede scripto, reuocauit hæreditatem per actionem de dolo, q̃ habet locum, non solum in hærede instituto per blanditias reuocato, sed etiam si testator volebat ei relinquere hæreditatẽ, vel legatum & per subgestiones non relinquit. ibi. nu.7. fol.210.
Blasphemia, decem modis committitur. in.c.25. in glo. La pragmatica. nu.1. fol.220.
Contra blasphemantem Deum, & beatam virginẽ Mariã, iudex ex officio debet procedere & quilibet de populo potest accusare. ibi. num.2. foli. eodem.
Qui blasphemantem audierit potest eum propria authoritate capere. ibi. nu.3. fol.eod.
Blasphemans de rege, vel regina, vel de filijs punitur, ibi. nu.4. fol.eod.
Blasphemans cõtra Spiritum sanctum, nec in hoc seculo, nec in futuro remmittitur. ibi. num.5. folio.221.
Pro blasphemantibus Deum nemo debet supplicare. ibi. nu.6. folio eod.
Blasphemans publicè si pœnitentiam non agit ecclesiastica sepultura priuatur. ibi. nu.7. foli. eod.
Blasphemanti nulla defensio competit, nec etiam potest testes receptos contra eum contradicere, nec opponere contra eos. ibi. num.8. fol.eod.
Blasphemans, non potest per episcopum puniri ibi. nu.9. fol.eod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Blesphemans,an liberetur à pœnis in legibus,& pragmaticis contentis,si post blasphemiam confitetur sua peccata sacerdoti, & sacerdos absoluir pœnitentiam imponens.ibi.numer.10.foli. eodem.221.
Propter blasphemiam veniunt fames,& terremotus,& pestilentiæ.ibi.nu.16.folio eod.
Quando blasphemia est occulta sola confessione, & remissione simplicis sacerdotis, intelligit habere pacem ad offenso.Et sic à Deo.ibi.num.17. folio eodem.
Blasphemans pluribus vicibus vno impetu, & diuersibus vicibus ex interuallo, an puniatur de pluribus blasphemijs, vel de vna tantum.in.ca. 25.in gl.La pragmatic.nu.23.foli.222.
Cum blasphemantibus,non dispensatur in.cap.25. in glo.Dispensare.nu.1.fol.222.
Cum blasphemantibus in modo capturæ dispensare potest.in.c.25.in gl. Dispensaren. numer.5. fol.222.
Qui blasphemantem non accusat punitur, tãquã malefaciens.in.c.25.in glo.Passe.nu.2.fol.223.
Bona ciuitatis rex,nec dominus temporalis potest donare,nec sua flumina,nec exida,nec talia sibi occupare.in.c.24.in glosſ.Titulo.nu.8.fol.220.
Bona ciuitatis,an possunt alienari.in.c.30.in glosſ. Gracias.nu.3.fol.234.
Dum bona ciuitatis locantur,seu subhastãtur,possunt dari auentagia(idest prometidos)in.c.32.in glo.De pujar.nu.17.fol.238.
Brachium seculare anteaquàm iudex ecclesiasticus inuocet,quid debet facere.in.c.20.in glossa. Vsurpan.nu.16.fol.206.

C

Alculatio. seu computatio,quãdonõ est facta per iudicem,seu per cõputatores à partibus nominatos,nõ potest mandari executioni, nisi per iudicem cõfirmetur,vel nisi computatores sint per iudicẽ nominati.in.c.30.in glos.Faga pagar.numero.5.folio.232.
Calculi rationum sunt videndi ad petitionem vnius partis,& iudex tenetur dare arbitrum calculatorem, & talis redditio fit in publico.in.d. c.30.in glos.Y acaben de tomar.numero.2.folio eodem.232.
Cancelans nomen procuratoris quod est in mandato,committit falsum,& punitur.in.c.1. in gl. Donacion.nu.33.fol.68.
Capere non potest algazellus aliquem sine licentia iudicis.in.c.35.in gl.Mandado.nu.1.fol.245.
Capere potest delinquentem algazellus infraganti delicto,sine licentia iudicis.ibi. num.4.folio. eodem.
Capi potest delinquens à priuato infraganti delicto,& impugnẽ ad iudicem duci.ibi numero .6.
Capi incontinenti,& in crimine dicitur,licet delinquens capiatur post delictum in fuga.ibi nu.5. fol.eod.245.
Resistens ne capiatur,si in pugna occiditur impugnẽ fit,cùm capiens executor iustitiæ sit.ibi numero.7.
Si capit algazellus,vel pignorauit sine licentia iudicis in casibus sibi non permissis,licitum est ei resistere.ibi numero.8.fol.245.
Si pro capiendo malefactorem officialis nõ habet sufficientem familiam , potest impetrare brachium alterius iudicis,priuatos tamen ad hoc cogere non potest.in.c.20.in glos. Vsurpan.nu.18. foli.207.
Pro capiendo malefactorem officialis qui non habet sufficientem familiam,potest implorare brachium alterius iudicis.in.c.2.in gl.Iuntan.nu.9. fol.75.
Capti ex ciuili debito,an debent ali â creditoribus suis,& quando tempore.in.c.18.in glossa. Qual conuenga.nu.5.fol.196.
Captis debent necessaria administrare,sine vlla diminutione,& si ipsi non habent,an ex publico, vel aliunde alimentari debeant.Iudex debet ꝓ uidere,ne quid eis defficiat.ibi numero.4.folio eodem.
A capturanon potest incipi nulla citatione facta, quando quis est debitor ex contractu guarentigio.in.c.3.iudic.synd.in glosſ. El descargo.nu.3. fol.289.
Captum qui liberat à carcere sine eo, ꝙ soluat condemnationem,tenetur si condemnatus non est soluendo.in.c.19.iudi.synd.nu.1.fo.290.
Captum eximens à carcere,vel à manibus familiæ qua pœna puniatur.in.c.18.in gl. Carcel.nu.35. fol.194.
Captus iniustè,& fugiens, non tenetur.ibi.nu.22. fol.193.
Captus fugiens cum omnibus captis,vel cum maiore parte custode ignorante,præsumitur delictireus,secus si aliàs fugit,ibi nu.37.fol.194.
Captus si aufugit potestas tenetur, licet captus sit traditus custodibus.ibi nu.8.fol.191.
Captus pro inquisitione criminis specialis, habetur pro factore fugiens à carcere,secus si est captus pro generali inquisitione. ibi numero.38. fol.194.
Captus pro debito,si non habet vnde soluat, nec fideiussorem potest dare,debet cessionem bonorum facere,& tradi creditori cum annulo ferreo in.d.c.18.in glos.Qual conuenga.numero.6.folio.196.
Carcer,an inuentus sit ad pœnam,vel custodiam. in.d.c.18.in glossa.Carcel.numero.1.foli.190.
Carcer est duplex.ibi nu.2.* ¶Et an carceratio debeat esse in loco publico.ibi.nume.6.si potestas iussit custodiri aliquem cuius expensis debeat custodiri.ibi in.d.nu.6.*
Carcer est arbitrarius, & arbitrio iudicis relinquitur,ideò assignando nobili totum palatium,vel ciuitatem pro carcere, iudex satisfacit statuto, iubenti quem poni in carcere.in.c.25.in gl.Dispensaren.nu.6.fol.223.
Carcerare,an potest iudex ecclesiasticus laicos,in casibus in quibus habet iurisdictionem in ipsos in.c.20.in gl. Vsurpan.nu.14.fol.206.
Carcerari,sicut non potest miles,clericus,& doctor an ita iudex finito officio,etiam si non sit soluẽdo.in.c.1.in gl.Durante.nu.10.fol.73.
Carcerari,vel recommendari captum si non reperitur quis fecit, debent bannimenta facere antequam captus relaxetur.in.c.18.nu.24.fol.193.
Carcerari,an possunt mulieres.in Prooem. in glos. 1.numer.27.fol.5.
Carcerarius non potest liberare carceratum absq; suo periculo,sine iudicis licentia.in.d.cap.18.in glossa.Carcel.num.23.fol.193.
Carcerarius potest torqueri eo ipso, ꝙ carceratus aufugit.ibi nu.18.fo.193.
Carcerarius excusatur si in carcerem permisit lucẽ ingredi,& fenestram cancellatam aperuit, ne capti macerarentur.ibi num.26.foli.193.
Carcerarius non est in culpa,nec dolo,quando cõsanguinei carcerati intra lignũ perforatum, vel intra panelos,vel infra vnam tabulam ferrũ imposuerunt , quo carceratus catenas limauit.ibi nu.27.fo.eod.
Carcerarius excusatur si ipse de nocte in domo carceris,vel si de die incarcerati insurrexerunt contra ipsum,& eum ligauerunt,vel vulnerauerunt ibi nu.28.fol.eod.178.
Carcerarius , si ex consuetudine habet cameram, vel mansionem in palatio separatam à carcere, vel si de nocte dimisit carceratis bene clausis, & ipsi ruptis catenis,& ianuis euaserunt, talis carcerarius non tenetur.ibi nu.29.foli.eod.
Carcerarius,qui solitus est de nocte accedere ad domum suam ad dormendum,hoc faciens,nõ censetur in culpa, & etiam si dormiebat in carcere, & somno grauatus carcerati fugerunt,non tenetur,dummodo ante dormitationem diligentiã fecerit.Et idem si muri,vel portæ carceris,& tectum erant fragiles, vel carcer stabat in aliqua domuncula lignea, vel stabulo,ex quibus quis euadere poterat.ibi nu.30.foli.194.
Carcerarius,an excusetur si filius,vel vxor carcerati induat se vesti mulieris,& induit vestes carcerato qui exiuit à carcere in forma mulieris. ibi nu.32.fol.194.
Carcerarius,an teneatur si officialis qui non habet carcerem recommendauit in carcerem potestatis aliquem delinquentem,qui deinde cum alijs fugit,an custos carceris teneatur si potestas posuit alium custodem.ibi nu.34.fo.194.
Carcerato iniustè licitum est ei iuramentum rumpere.ibi nu.43.fol.eod.195.
Carceratorum causæ debent celeriter terminari,& etiam die feriata possunt agitari.in. d.c.18.in gl. Qual conuenga.nu.3.fol.196.
Carceratorum causæ debent dici, & tractari in carcere, & ibi debent coram iudice comparare incarcerati.in.c.35.in gl.Se faga.nu.1.fol.244.
Carceratorum custodia debet esse magis duplex de nocte,quam de die.in.d.c.18.in gl.Qual conuenga.nu.1.fol.196.
Carceratus si mortuus est in carcere, potestas tenetur,nisi probet,quod non dolo, nec culpa mortuus est.ibi nu.17.fol.193.
Carceratus iniustè,vt euadat si aliter euadere non potest,licet sibi occidere custodes carceris illicitè ipsum custodientes,& non tenetur de homicidio,nec de fracto carcere,imô talis captus si nõ fugit,si potest,capite punitur.ibi numer. 42.folio.195.
Carceratus iniustè,licet fugiat , non punitur.in.d. c.18.nu.41.fol.eod.195.
Carceratus si euadit à carcere miraculosè, quid iuris.ibi nu.33.fol.194.
Carceratus etiam sine causa,& indebitè, nõ potest relaxari per custodem sine licentia iudicis.in.c. 35.in gl.El mandamiento.nu.1.fol.245.
Carceratus non debet relaxare sine iudicis licentia,licet sit debitor,& creditor assertiat. ibi nu. 2.fol.eod.Et si de licentia iudicis facit non tenetur sed ipse iudex ibi fol.eo.245.
Carcere iudex extrahens captum ante sententiam non tenetur,si fideiussoribus relaxauit: quia in pœnis habet fiscus quæ post sententiam.in.cap. 19.iudic.syndica.in glossa.Cobrar.numero.3.folio.299.
Carceres si committatensis alicui commisit, qui tẽpore custodiæ diligens , & sufficiens reputabatur,si postea mutauit mores , talis committatensis non tenetur.in.c.18.in gl. Carcel. numero.11. fol.192.
Carceris domum ad fabricandam possunt capi domus alienæ. Et idem pro ecclesia fundda. vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtudio,ſeu monaſterio.in.d.capitul.18.in gl. Sefaga.nu.2.fol.284.

Carceris cuſtodes,ſeu iudex,ſi bene non cuſtodiũt captum,& fugit, tenetur ſoluere pro illo illud pro quo erat captus,ſed non alia debita.in.d.ca. 18.in gl.Carcel.nu.7.fo.191.

Carceris pro cuſtodia,ſi poteſtas deputauit homi nem fidelem,& approbatum in illo officio,qui poſtea aufugit cum carceratis,non tenetur,cùm non ſit quid ſibi potuit imputari. Et idem in tutore qui poſuit alium in loco ſui.ibi num.9.fol. eodem.191.

Carceri perpetuò,an liber homo poteſt damnari. ibi nu.4.fol.eod.191.

Careſtię tempore,non habens panem, poteſt impugnè auferri ab habenti.in.c.17.in gl. A razonables precios.nu.13.fo.182.

Careſtię tempore,poteſt agere pauper contra diuitem,vt ei ſubueniat.ibi.numero.19.folio. eodem.183.

Caſtellanus non debet dimittere caſtri cuſtodiam finito tempore,ſi dominus cuſtodem non mittit.in capi.5.in gloſſa.Suſpendidos.numero.14. fol.123.

Caſtellum dicitur receptum , vel caſuarium vbi multi poſſunt ſe reducere,& munire , & per illud præbetur turbationis materia.in.c.22. in gl. Torres.nu.3.fol.209.

Caſtra noua , & fortalitia,quis præſumitur facere cum iniuria,& æmulatione alterius , eo ipſo, q̃ conſtituuntur,& nõ ſunt neceſſaria.in.c.22.nu. 5.fol.209.

Caſtra ſi de permiſſu ciuitatis ſunt facta,vel ſi per tempora vetuſta poſidentur, non cogitur quis ea relaxare.ibi.nu.7.fo.eod.209.

Caſtra prohibita ædificari,non prohibentur refici. ibi.nu.25.fol.211.

Caſtri deſtructio cùm ſit cum authoritate principis,debet refici eadem authoritate.ibi.nume.18. fol.eod.211.

Caſtri molitione authoritate principis facta, omnia iura caſtri,& pertinentiarum extinguuntur. ibi.nu.17.fol.eod.

Caſtrum committens rex tempore belli cuidam militi ad cuſtodiendum,& ille miles commiſit alteri militi,vel nobili,an teneatur ſi hoſtes occupauerunt.in.ca.4.in gloſſa. Sea obligado.nu. 45.fol.118.

Caſtrum faciens ad regis damnum, maculam proditionis incurrit.in.d.c.22.in gloſ. Torres.nu.6. folio.209.

Caſtrum quod à principio legitimè factum eſt, non eſt diruendum.ibi numero octauo. folio. eodem.

Caſtrum alicuius nobilis, ſi princeps fortificauit, ad hoc,vt hoſtes non caperent illud, & ille nobilis finito bello recuperet caſtrum, an rex ab eo recuperet expenſas quas fecit ? ibi numero.36. fol.212.

Caſtrum & turres habentes debent reparare ea tẽpore belli & pacis,& non homines illius ciuitatis,vel villæ.ibi.nũ.37.fo.212.

Caſtrum ſi concedit alieni,papa,vel rex, & poſtea illud donat alteri,an valeat ſecunda collatio.ibi nu.39.fol.eod.212.

Caſus qui non reperitur deciſus per noua ſtatuta, ſed per vetera,an debeant dicidi ſecundùm vetera,vel per ius commune.in.c.17.in gl. Las hara. nu.18.fol.177.

Caſus in quibus requiritur ſcriptura.in.c.5.in glo. Cartas.nu.6.fol.25.

Catenas,& cepos ciuitates,& villæ habere debent. in.capitulo.18.in gloſſa.Priſiones.numero.2.folio.199.

Cauſa quando dicatur leuis,vt in ea poſsit procedi ſine ſcriptura.in.ca.36.in glo.En eſcripto.nu. 2.fol.249.

Cauſa deducta in libello,licet in tempore ſyndicatus non finiatur,& poſtea duret, rector non tenetur ſtare in ciuitate.in.ca.3.iudic.ſynd.in glo. Pregonar.nu.17.fol.287.

Cauſa filij,cauſa patris eſſe videtur.in.c.1. in gl.Nihijos.nu.2.fol.71.

Cauſa ſi committitur conſulenda per iſtos iudices regimenti,& anteaquàm conſilium detur officium eorum expirat , an tale conſilium detur ſucceſſori.in forma ſecretę ſyndicationis.in.49. interrogatione.in gloſſa.Condemnar.nume.7. fol.289.

Cauſa in omni ſummaria ſemper requiritur,quòd plenè conſtet de mandato comparentis, & habere legitimas perſonas comparendi.in. capitulo.36.in gloſſa. Summarias.numero octauo. fol.248.

Cauſis breuibus poteſt iudex fungi officio notarij. in.d.capitul.36.in gloſſa.En eſcripto. numero.3. folio.250.

Cauſis ſummarijs,probationes neceſſariæ admittũtur.ibi.nu.1.fol.250.

Cauſis ſummarijs admittuntur exceptiones, & defenſiones.in.d.cap.36.in glo.Excepciones.nu.1. fol.250.

Cautio quando petitur ad inſtantiam partis,nõ debet eſſe nuda.Et ſic iuratoria,ſecus quando proceditur ex officio.in.cap.6.in gl.Pobres. nu.10. fol.134.

Cautio de non offendendo, modo ſit ex officio, modo ad partis petitionem, ſufficit nuda cum generali obligatione bonorum.ibi.nume.11.fo. eod.134.

Cautio de non offendendo,non debet præſtari ad tempus perpetuum.ibi. numero.19. folio eodem.135.

Cautio de non offendendo,non poteſt peti per ſuperiorem ab illo qui eſt ſubiectus.ibi.nume.17. folio.eod.

Cautio ſi petitur à me de non offendendo ex parte mea,poteſt peti,vt caueat de me non offendendo,quando iuſtus eſt timor.ibi.numero.14. fol.eod.

Cautioni officialis cum generali hypotheca bonorum,an ſtetur,ſi eſt idoneus facultatibus.in.c.3. iudic.ſyndic.nu.20.fo.144.

Cautionem an teneatur præſtare forenſis de non offendendo.in.d.capitul.6.in gl.Pobres.nume. 12.fol.135.

Ad cautionem præſtandam non cogitur quis in curia Franciæ.in dicto capitulo tertio iudic.ſyndic.nu.24.fol.135.

Ad cautionis petitionem non ſufficiunt minæ ſolæ.in.d.capitul.6.in gloſſa. Pobres.numero.16. folio.135.

Cedere , an poteſt iudex iura ſua, officio durante. in capi.9.in gloſſa.Los caſtigue.numero.25.folio.135.

Cælans inſtrumentum,ne veritas appareat, an valeat.in.c.47.in gloſſ.Nueſtro conſejo.numer.5. folio.267.

Ceſsio (id eſt,la carta de laſtro,) an habeat executionem paratam.in capitu.10.in gl. Execucion. nu.38.fol.155.

De ceſsionis materia. Et an ſi maritus cedendo bonis,ſit tradendus vxori cum annullo ferreo , ſicut traditur alijs creditoribus. in capitulo. 18.in gl. Qual conuenga.num.6.&.7.foli.196. &.197. cum alijs.

Chronicis ſtandum eſt , & faciunt fidem in factis antiquis.in Proœm.in glo.Y reyna.nu.9.fol.12.

Cymbala non pulſentur,nec reſonent ſine iuſſu iudicis,ſeu rectoris ciuitatis,aliàs in pœnam incurritur.in capitulo ſecundo.in gl.Confederacion. nu.6.fol.77.

Citatio trina requiritur,vt homicidij pœnam percipiatur,& non ſufficit vna pro tribus , & in illa citatione non eſt neceſſe,quòd crimen exprimatur.in capitulo decimo quinto.in gl.Homezillo.nu.3.fol.166.

Citatio valet,ſi citatur iudex,vt compareat finito officio.in.c.9.in gl.Los caſtigue.nu.5.folio.144. An cõtra citatã partẽ poteſt. princeps ꝓcedere. in.c.3.iud.ſynd.in gl. el deſcargo.nu.5.foli.290.

Ciuitas, vel eccleſia quæ deſtruitur authoritate ſuperioris propter delictum, an vocetur amplius ciuitas,vel eccleſia, & an perdat ſua priuilegia. Et quid ſi ab hoſtibus deſtruatur.in Proœm. in glo. Yſlas.nume.2.fol.12.

Ciuitas ſi capit villam,vel caſtrũ in quo erat qũædam conſuetudo,debet in illo obſeruari ciuitatis conſuetudo,& non ipſius caſtri,vel villæ. in Proœm.nume.5.fol.eod.12.

Ciuitas quæ conceſsit ſuo caſtro cum ſuis villis immunitatem,& poſtea in dicto territorio fuit ædificata quædam villa,an illa villa ſic ædificata gaudeat dicta immunitate.ibid. numero duodecimo.folio.13.

Ciuitas deſinente correctore, ſeu prætore, vel aſpirante , non poteſt cognoſcere de cauſis, ſed ipſe ius dicet vſque in aduentum ſucceſſoris. in capitulo primo.in gloſſ. prima. numero ſecundo.folio.12.

Ciuitas debet eſſe coadunata tuba , vel campana, vel edito,vel nuntio.in capitulo.18.in gloſſ.De concejo.numero ſecundo.folio.189.

Ciuitas,ſeu locus qui eſt ſubiectus iuriſdictioni tẽporali eccleſiæ,debet regi iure Canonico , & nõ ciuili. Et deficiente iure canonico,debet regi ſecundum leges regias, & non per leges imperatorum.in capitulo decimonono.in gloſſ.Guardar.nume.3.folio.205.

Ciuitas poteſt ſtatutũ facere, quôd omnis , quĩ colligunt,vel ſerunt in ſuo diſtrictu ſoluant. in capit.24.in gloſſ. Titulo. numero duodecimo. folio.217.

Ciuitas,an poteſt facere gratiam,vel remittere debitum ciuitatis.in capit.30.in gloſſ.Gracias.nume.1.fo.234.

Ciuitas gaudet priuilegio eccleſiæ , quinimo eſt magis priuilegiata,quàm imperator.in capi. 39. in gloſſa.Nilleuen.nume.5.fol.255.

Ciuitas magis eſt potentior, quando regitur per vnum,quam per plures. in capitulo quadrageſimo ſexto.in gloſſ. Regir.nu.3.fol.263.

Ciuitas,eccleſia,ſeu conuentus,obligatur ſi ratum habuit,quod factum eſt per prælatum , vel per iudicem.in capit.tertio.in glo.Iuriſdiction.numero.27.fol.104.

Ciuitas , ſeu vniuerſitas , vt videatur feciſſe , conſentire debent omnes de collegio , vel de vniuerſitate , & non ſufficit maior pars: quia quando tendit actio ad damnum , requiritur , quòd omnes concordent , & contradictio faceret , ne videatur geſtum ab vniuerſitate.ibi. numero vigeſimo octauo.folio.105.

Ciuitas ſine permiſſu principis,an poſsit inducere bona patrimonialia.in capitulo.34.in gloſſ.Sin nueſtra licencia.numero.1.fo.240.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pro ciuitate amplianda numero hominum, & ciuium, potest iudex de bonis communibus expendere. in capitulo tertio. in gl. Iurisdictiõ. nu. 32. fol. 105.
Pro ciuitate quis compellitur ad consulendum. in capitulo. 34. in glossa. Mensajero. numero. 3. folio. 281.
Ciuitate condemnata, an censentur, vel videantur condemnati commitatiui. in. c. 6. in gl. Tierra. nu. 7. folio. 127.
Ciuitas vt habeat ius adiectionis in suis venditionibus, sicut habet fiscus, valet, lex, vel statutum. in c. 32. in gl. De pujar. nu. 9. fol. 237.
Ciuitatis bona, nec eius exida, nec flumina non potest rex, nec dominus temporalis donare, nec talia sibi occupare. in. d. cap. 24. in glo. Titulo. nu. 8. fol. 217.
Ciuitatis bona, in quibus casibus debeant expendi in. c. 36. in gl. Iusta. nu. 1. fol. 233.
Ciuitatis bona, an possunt alienari. in. d. c. 30. in gl. Gracias. nu. 3. fol. 234.
Ciuitas defensor fungitur vice tutoris. in. d. c. 30. in gl. Iusta. nu. 2. fol. 234.
Ciues dicuntur potestates terrarum, & sui officiales, donec sunt in officio. in. c. 1. in gl. Ni consentiran. nu. 16. fol. 59.
Tanquàm ciues debent tractari officiales durante officio, & tempore syndicationis. ibi numero. 17.
Ciues non sunt officiales finito officio syndicatus. ibi nu. eod.
Ciues est etiam prelatus ratione prelaturæ, sec' ea deposita. ibi fol. eod. 59.
Ciuis vnius prouinciæ, seu ciuitatis, non potest in ea esse officialis, iudex, seu assessor, aliàs in pœnam sacrilegij incidit. in. c. 4. in glo. Tierra. nu. 1. fol. 107.
Ciuium appellatione veniunt commitatenses. in ca. 6. in gl. Tierra. nu. 6. fol. 126.
Ciuium pœna punitur iudex pro delicto commisso in officio, vbi alia pœna est in forense. ibi nu. 18. fol. 59.
Claues terrarum apud seniores debent stare. in. ca. 19. in glossa. Vno de los regidores. numero. 1. folio. 203.
Clausula derogatoria ad consuetudinem, an extendatur ad futuram consuetudinem. in. c. 8. in glo. Costumbre. nu. 3. fol. 140.
Clausula in fine, vel in medio apposita, an referatur ad omnia præcedentia. in. c. 1. prætor. in glo. Lo susodicho. nu. 1. fol. 54.
Clericus coram suo iudice debent conueniri. in. c. 53. in gl. Castiguen. nu. 1. fol. 280.
Clericus in absentia permittens se condemnari ãiu dice seculari propter delictum, licet postea alleget priuilegium, debet soluere expensas. in. c. 15. in gl. Homezillo. nu. 33. fol. 168.
Clericus impediens iurisdictionem secularem punitur à iudice seculari. in. c. 20. in glos. Vsurpan. nu. 9. fol. 206.
Clericus non potest incarcerari pro executione, licet contra eum instrumentum mittatur executioni. in. c. 20. nu. 67. fol. 159.
Clericus coniugatus, an potest pro debito incarcerari. in Procem. in glossa prima. numero. 29. folio. 8.
Clericus ductus per officiales temporales, potest eis aufferri: quia illicitum committunt. in. c. 3. in gl. Iurisdiction. nu. 11. fol. 102.
Clericus si est hæres laici, & defunctus est debitor alicuius laici, contra talem clericum hæredem mandabitur executioni instrumentum per iudicem secularem, & hæres debet citari anteaquàm executio fiat. in. c. 10. in glos. Execucion. nu. 60. fol. 157.
Clericus non dicitur negotiare per venditionem vnius rei. in. c. 2. in glossa. Mercaderias. numer. 5. fol. 86.
Clericus non potest consentire in alienum iudicẽ. in cap. 27. in glos. Entreguen. numero. 21. folio. 227.
Clericum delinquentem potest iudex laicus capere, & ad episcopum ducere. in. c. 53. in glo. Castiguen. nu. 2. fol. 280.
Coadunatio potest fieri in fauorem iurisdictionis, & præses potest terrere homines armatos. in. c. 2. in gl. Iuntaran. nu. 6. folio. 75.
Coadunãtem gentes statutum puniens, comprehẽdit illum qui quatuor homines coadunauit. in d. c. 2. in glo. 1. nu. 1. fo. 74.
Coadunationem facientis, pœna, contra rempublicam, vel contra personam priuatam. ibi. nu. 3. folio eod. 74.
Coadunationem iudex non faciens dolosam non punitur. ibi. nu. 14. fol. 76.
Coadunati per alium, si damnum receperunt, an repetant à coadunãte. ibi. nu. 15. fo. 78.
Collecta imponenda est per ordinem, ita quòd nullus reueletur, & debet fieri pro rebus quas quis habet. in. capitul. 34. in glossa. Alieuen. numer. 1. fol. 242.
Collecta imponitur per solidum & libram magnis, & paruis, (hoc est, por millares,) vt qui plus habet plus soluat. ibi num. 2. fol. eod.
Collecta ponitur propter augmentum, & diminutionem bonorum. ibi numer. 3. folio eodem. 243.
Collectam inducere, vel aliud extraordinarium exigens punitur propter cõscientiam principis in. c. 34. in gl. Leyes. nu. 1. folio. 240.
Collectam, an potest ponere ciuitas forensibus, p prędijs sitis in territorio ciuitatis. in. ca. 24. in gl. O presumpcion. nu. 9. fol. 219.
Collectam, an ciuitas potest facere ex consuetudine vltra trium millium dipondiorum. ibi. num. 10. fol. eod.
Collectam vnam solus dominus familiæ debet soluere. in. cap. 8. iudic. sydic. in glossa. La ley. nu. 1. fol. 295.
Collectam, an iudex potest imponere. in. cap. 8. in gl. Repartimientos. nu. 1. fol. 140.
Collectam quando renuunt soluere incolæ castrorum, seu ciuitatis iustitiarij, debent regi notificare. in. capit. 6. in glos. Notifiquen. numero. 4. folio. 117.
Collectis exigendis primò debet incipi à diuitibus & postea descendere ad pauperes, & æqualiter fieri debent proportione possessionis. Et nõ debet quis grauari vltra modum substantiæ. in. c. 34. in gl. Pobres. nu. 1. fo. 240.
Collectis grauatus vltra modum, debet officium iudicis implorare. in. d. capitu. 34. numero. 2. folio. 241.
Collegijs pluribus, an quis potest esse. c. 1. prætor. in gl. Officio. nu. 2. fol. 29.
Colligatio omnis, seu confederatio quæ nõ fit authoritate principis, vel prælati, est illicita. Quid si fiat causa pietatis, vel religionis? in. ca. 2. in gl. Confederacion. nu. 10. fol. 77.
Colligatio, non est conspiratio, sed potius concordia, quando aliquid honesti fit. in. d. c. 2. num. 8. fol. eod.
Colonus qui facit laborare, & cultiuare possessiones, & arbores, per indoctos, & ineruditos, tenetur. in. capit. 4. in glossa. Tierra. numero. 2. & 8. fol. 107.
Comedere qui potest caseum, & oua, potest & sanguinem comedere. in. c. 22. in glo. Torres. nu. 29. fol. 212.
Commentatori magno non statur, nisi suam probet opinionem. in. c. 1. prætor. in gl. Fiel. num. 16. fol. 32.
Commissio, vel mandatum regis, non potest probari per testes. in. d. c. 1. prætor. in gl. Cartas. nu. 4. fol. 25.
Commissio cum clausula, cum incidentibus, & dependentibus, quid importet. in. d. c. 1. in gl. Mandado. nu. 28. fol. 28.
Commissio quando fit sub nomine dignitatis, tũc censetur ordinarius, non delegatus. in capitulo. 9. in glossa. Commission. nume. 7. fol. 146.
Committere non potest inferior à principe causam cognoscendam summariè, & de plano, etiã si sit legatus de latere. in. c. 36. in gl. Summarias. num. 5. fol. 247.
Commissione concilij qui actum fecerunt, an poterunt reuocare. in. c. 7. in glos. Nombraren. nu. 6. fol. 138.
Commissum, licet res incidat, debitor tamen non tenetur de casu fortuito, nec de leui culpa in capitul. 52. in glossa. De la tierra. numero. 4. folio. 275.
Commune bonum deffendenti magis parendum est quòd certanti bono priuato. in. ca. 1. prætor. in gl. Tierra. nu. 6. fol. 45.
Communio discordiam parit. in. c. 6. in gl. Ley. nu. 4. fol. 128.
Compensatio, an potest opponi contra instrumẽtum depositi. in. capit. 10. in glo. Execucion. nu. 6. fol. 151.
Compensatio, an potest opponi contra instrumẽtum. ibi. nu. 7. eod. fol. 151.
Componere se partes, aut pacem facere post sentẽtiam, an possunt. in. c. 2. in gl. Parcialidad. num. 22. fol. 79.
Compositionem potest iudex facere sententia lata, quando pœna in totum sibi applicatur, secus si regi acculatori & sibi. in. c. 11. in gl. Auenencia. nu. 3. fol. 163.
Compromissum in iudice valet. quando iudex est competens. in. c. 9. in glos. Compromissos. nu. 3. fol. 148.
Compromittunt partes causam infra terminum instantiæ, & si iudices non compromittunt infra eum in pœnam non incidunt. In forma secretæ syndicationis. 49. interrogatione. in gl. Condemnar. nu. 11. fol. 290.
Post compromissum, immediatè non possunt arbitri pronunciare. in. c. 5. iudic. syndic. in gl. Traba je. nu. 11. fol. 293.
Ad compromittendum potest cogere iudex, quando vidit, quòd via iudicij, vel sententiæ non potest bene se dari. in. c. 2. in gl. Parcialidad. nume. 24. fol. 80.
Computatio, an habeat paratam executionem. in capitul. 10. in glossa. Execucion. numero. 37. folio. 154.
Concilio ciuitatis quis debet prius suffragium dare, an seniores, vel iuniores. in. c. 44. in gl. Platicare. nu. 1. fol. 259.
Concilio existens quando aliquid mali tractatur, an sit culpabilis. ibi. in glossa. Se salga. numer. 2. foli. 260.
Concilijs quod tractatur, an reuelari debeat. ibi. n. 1. fol. eod.
Concordia non potest fieri in delictis in quibus offendi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

offenditur Deus.in.c.24.in glo.La pragmatica. nu.13.fol.221.
Concordia partium in criminalibus iudex non debet ſtudere anteaquàm puniat.in. cap.2. in glo. Parcialidad.nu.22.fol.78.
Concubina clerici,an gaudeat priuilegio fori.in proœm.in gl.1.nu.30.fol.4.
Concubina publica clerici,monachi,religioſi, vel vxorati,quæ dicitur in.c.47.in gloſ.Manceba. nu.1.fol.263.
Concubina publica clerici,vel vxorati, ſi eſt nupta,non punitur.ibi nu.2.fol.264.
Concubina clerici,non dicitur mulier nupta. in.c. 1.nu.11.fol.70.
Concubina clerici,vel vxorati,ſi eſt deſponſata p verba de præſenti,non punitur.in.d.c.1.in gloſ. Mugeres.nu.13.fol.eod.70.
Concubina,licet alicui ſit vxor,vel ſponſa alteri⁹ contra eam non proceditur,niſi maritus,vel ſpõ ſus eam accuſet.ibi nu.15.fol.eod.
Concubina,licet ſit mulier nupta,leges contra concubinas loquentes non habent locum cõtra eã. ibi nu.12.folio eodem.70.
Concubina clerici ſi matrimonium contrahit cum famulo ipſius clerici, & manet in domo ipſius punitur.in.c.47.in gl.Manceba.nu.4.foli.264.
Concubina ſponſi de preſenti,an incurritur in pœnam legis.in.d.c.47.in gl. O caſado. numero.1. fol.266.
Concubina ſoluti,an puniatur.ibi nu.6.fol.266.
Concubinam,an officialis poteſt tenere.in.d.c.47 in glo.Manceba.nu.5.fo.266.
Concubinatum dicitur vitium diſſolutum.ibi nu. 7.fol.265.
Condemnare an debeat iudex ſyndicatus in ſatisfactione partis quando nõ eſt probatum per teſtes,ſed per iuramentum partium. in.c.5. iudic. ſyndicat.in glo.Satisfaction.nu.1.foli.294.
Condemnari qui timet in ſyndicatu ex aliqua barateria,an poteſt offerre ſolutionem ante condemnationem,vt eam euitet.in.c.1.in glo. Condẽnaren.nu.45.fol.69.
Condemnatus in ſyndicatu de barateria, ad ſimilẽ officium aſpirare non poteſt.ibi numero.46.folio.69.
Condemnatus officialis ex generali inquiſitione in ſyndicatu,non efficitur infamis.in.c.2.in glo. Parcialidad.nu.6.fol.79.
Condemnatus in abſentia,ſi eſt captus,vel ſe præſentat,debet audiri.in.c.15.in gl. Homezillo. n. 12.fol.166.
Condemnatus reus qui non eſt in forma iudicis,ſi poſtea veniat inforciam communis,debet alius proceſſus formari,& in iſto ſecũdo proceſſu poteſt bannitus primam ſententiam,ſeu bannũ latum probare emanaſſe per falſas allegationes,& probationes,in.d.c.15.nu.29.fo.168.
Conducere bona propria,ſeu redditus ciuitatis nõ poſſunt prætores,algazelli,maiordomi,nec tabelliones,nec in eis partem habere,nec fideiuſſores eſſe.in.c.32.in gloſſ.Officiales.nu.1.fo.136.
Connexa,vt ſint aliqua aliquid requiritur ad hoc. in.c.1.in gl.Mandado.nu.30.fol.28.
Confederatio quid ſit.in.c.2.in gl.Confederacion. nu.1.fo.77.
Confederationes illicitæ prohibitæ ſunt.ibi nu.2. fol.eod.
Confederationes,& fraternitates militum,ſeu locorum contra regem,ſeu rempublicam, facere caſus eſt proditionis.ibi nu.15.fol.78.
Confederationes inter monachos,& fabros,'& inter ſcriptores,& ſimiles, prohibentur,niſi ciuitas ſtatuerit.ibi.nu.16.folio eodem.78.
Confederationem,& tumultum qui fecerit contra aliquem,vel voces ſeditioſas emiſſerit, pœna capitali punitur.ibi nu.5.fol.77.
Confederationem authores,pœna legis Iuliæ maieſtatis tenentur ibi nu.12.fol.eod.
Confederationum & collegiorum ſtatuta, poteſt ſuperior mandare,vt coram ſe præſentetur,vt ſi quæ ſunt in eis quæ ſapiant monipodium puniantur.in.d.c.2.nu.13.fo. 77.
Confeſsio facta coram iudice, an habeat paratam executionẽ.in.c.10.in gl.Executiõ.nu.10.fo.152
Confeſsio facta in iudicio, valet ſicut iuramẽtum. ibi nu.10.fol.152.
Confeſsio facta in libello,aduerſario abſente,,pinde probatur,acſi eſſet facta eo præſente. ibi nu. 15.fol.152.
Confeſsio facta coram notario,non iudice præſente,non habet executionem paratam. ibi nume. 23.fol.153.
Confeſsio facta in iudicio,parte præſente, & eam acceptãte,habet executionem paratam. ibi nu. 25.fol.eod.
Confeſsio facta coram competenti iudice, & ſuper principali,executioni mandatur,ſecus ſi coram incompetenti,& ſuper incidenter.ibi.nume.28. fol.153.
Confeſsio facta probationem incontrarium recipit.in.d.ca.15.in gloſſa.Homezillo.numero.18. fol.167.
Confeſsio habet executionem paratam, quando fit iudice ſedente pro tribunali,& ſic in figura iudicij, & quando eſt pœna ſine contradictione, vel modo.in.d.c.10.in gloſſa.Execucion.nume. 22.fol.152.
Confeſsio,adhoc,vt habeat executionem paratam requiritur,

requiritur,q̃ ſupertalem confeſsionem, iudex pronuncietſententiam declaratoriam.ibi.nu.4 fol.153.
Confeſsio mandatur executioni,quando fit ad partis petitionem nullo dato libello, nec ordinato proceſſu.ibi nu.27.folio eodem.153.
Confeſsio emanata per modum voluntariæ iuriſdictionis executatur.ibi.nu.30.fol.eod.153.
Confeſsio,non ſolum in ciuilibus,ſed etiam in criminalibus operatur,quoad confiſcationem bonorum.ibi.nu.31.fol.153.
Confeſsio in criminalibus non habet executionẽ paratam.ibi.nu.32.fol.eod.153.
Confeſsio in mutuo,licet poſt biennium aſſumat robur,poteſt probari contrarium.in. c.15. in gl. Homezillo.nu.20.fol.167.
Confeſsio in inſtrumento guarentigio,dicitur confeſsio iuridica.in.d.c.10.in gloſ.Execucion.nu. 2.fol.150.
Confeſſus apud acta,nõ poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.ibi.numero.11. fol.152.
Pro confeſſo ſi eſt ſtatutum,vt quis habeatur, intelligitur,niſi per teſtes,& iura de eius ignorantia conſtet.in.c.15.in gl.Homezillo.n.15.fo.156.
Pro confeſſo quando quis declaratur,nõ debet ſtatim condemnari.ibi.nu.17.fol.167.
Pro confeſſo non habetur non conteſtans litem infra nouem dies,ſi poſt talem confeſsionem conſtat de innocentia rei per teſtes.ibi.nu.16.fo.eo.
Pro confeſſo,& conuicto, licet aliquis habeatur à lege,admittitur tamen probatio in contrarium. ibi.nu.15.fol.166.
Pro confeſſo quando aliquis condemnatur, debet iudex in iſta condemnatione reum recipere ad probandum quod voluerit.ibi.num.22.fol.167.
Confinium mutatio,in dubio non præſumitur.in c.6.in gl.Terminos.nu.3.fol.126.
Confinibus demonſtrandis,quanuis erretur,quando de fundo fit mentio,non vitiatur diſpoſitio, ſi conſtat de fundo.in.d.c.6.nu.5.fol.eod.126.
Confirmatio officialium debet fieri per principẽ. in.capi.17.in glo.Elijan.nu.12.fol.179.
Confirmatio ſuperioris ſupplet defectum ſolennitatis formæ & perſonæ,quando ſuperior eſt papa,vel princeps.in.c.17.in glo.Prouecr.num.13. fol.188.
Confirmatio aliquorum ſtatutorum, eſt reprobatio aliorum.ibi.nu.15.fol.eod.
Confirmata ſtatuta per ſuperiorem,an poſſunt reuocari per ſtatuentes,ſine licentia ſuperioris cõfirmantis.ibi.nu.16.folio eod.188.
Confirmare duces,& Marchiones,an poſſunt ſtatuta ſuorum locorum.ibi.nu.18.fo.eod,
Confirmare intelligitur rex ſtatuta,ſi iurat ea ſeruare.in.ca.17.in glo.Prouecr.nu.3.foli.187.
Confirmare poteſt papa ſi velet ſtatuta contra libertatem eccleſiæ.Generaliter tamen confirmãdo non videtur ea confirmare.ibi.nu.6.fol.eod.
Confirmando papa,vel rex priuilegia alicuius ciuitatis,vel eccleſiæ,intelligitur confirmare ea quę ſunt iuſſu.ibi.nu.4.fol.eod.187.
Confirmando rex ſtatuta,non dicitur ea dare. ibi. nu.11.fol.187.
Confirmãdo papa,ſeu princeps priuilegia antiqua nunquam intelligitur de nouo ea dare. ibi. nu. 12.fol.eod.187.
Confirmet licet papa,ſeu rex ſtatuta valida alicuius loci,non propterea dicuntur ſtatuta papalia vel regalia,ſeu illius loci.ibi.nu.8.foli.186.
Confirmet licet papa excommunicationem promulgatam,ſolus epiſcopus ab ea poteſt abſolucre.ibi.nu.9.fo.eod.186.
Confirmatione feudorum, intelligitur feuda verè legitima confirmata.ibi.num.5.fol.eod.
Confirmationis natura eſt adhibere robur,& validitatem actui confirmato,non autem illum extendere.ibi.nu.14.fol.188.
Confirmationis ratione contractus non ſortitur quis fõrum.ibi.nu.10.fol.188.
Confiſcandi ius,an habeant domini tẽporales, ſeu epiſcopi.in cap.12.in glo.Camara.nu.4.foli.151. & in.c.2.in gl.Camara.nu.5.fol.91.
Confiteri promiſſum eſt,etiam Iudæo,& Sarraceno tempore neceſsitatis.in.c.2.in glo. De mercaderias.nu.18.fol.87.
Congregatio,ſeu confederatio pro ſua deffenſione & rerum ſuarum permittitur,non ſolum laicis, ſed etiam clericis.in.c.2.in glo. Confederacion. nu.11.fol.77.
Congregatione ciuitatis requiritur quòd voce prę conis,cymbalo, ſeu campana ſonata congregetur,vel per nuntium de mãdato iudicis.ibi.nu. 7.fol.77.
Congregationes, ſi ſunt ſuſpectæ papæ,vel regi, poſſunt prohiberi.ibi.nu.3.
Congregationes ex mala cauſa præſumuntur congregatæ,niſi aliud probetur.ibi.nu.4.
Congregans mulieres incurrit in pœnã, ſicut qui congregat homines.in.c.2.in glo.1.nu.2.foli.76.
Copia debet ſummi de verbo ad verbum. in. ca.6. in gl.Copia.nu.1.fol.127.
Copia actorum eſt danda cuicunq; petenti, priuato,vel fiſco,& etiam copia ſententiæ.in. ca.6.in gl.Parecer.nu.2.fol.127.
Copia ſumpta de mandato principis probat.ibi. numer.3.
Copia apud acta probat,licet originale non reperiatur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiatur, nisi arguatur de falso. ibi. nu. 7. fol. 128.
Copia apud archiuum cõmune probat plenè. ibi. nu. 8. fol. 119.
Copia eiusdem notarij manu scripta: quia conficit prothocollum, probat. ibi. nu. 9.
Copia in exemplanda, requiritur partis citatio, nisi periculum sit in mora, vel nisi sit consuetudo, quòd pars non citetur, vel nisi exemplatio sit ɗ antiquo, vel nisi fiat authoritate regis, vel papę. ibi. nu. 4. fol. 127.
Copiam testamenti legatario petenti, non debet sibi dari tenor totius copiæ, sed solum particula legati. ibi. nu. 2. fol. eod.
Correlatiuorum natura est communis vtique extremo, & vno contrahentium prohibito, vel pmisso, alter censetur prohibitus, vel permissus. in. c. 1. in glo. Donacion. nu. 17. fol. 67.
Corrector debet eligere sibi locũ tenentem, & cæteros officiales. in gl. Escoja. nu. 1. fol. 111.
Corrector propter culpam remotus ab officio, nõ debet habere salarium. in. c. 1. Prætor. in gl. Fiel. nu. 4. fol. 31.
Corrector in syndicatu tenetur nõ solum de eo qɗ mandauit, vel ratum habuit, sed etiam de eo qɗ consentit. in. c. 1. in gl. Ni consentiran. numer. 3. fol. 58.
Corrector præsumitur scire facta suorum officialium. ibi. nu. 1. fo. 58.
Correctores indagare tenentur factum suorũ officialium, & hoc ignorantia iuris non toleratur. in c. 1. in gl. No lo supieren. nu. 9. fol. 61.
Corrumpens iudicem dando ei pecuniam, an puniatur in ca. 1. in gl. Donacion. nu. 14. fol. 67.
Corrumpens notarium actorũ punitur, & causam perdit. ibi. nu. 27. fol. 68.
Corrumpens procuratorem partis aduersæ, an puniatur. ibi. nu. 29. fol. eod.
Consanguineus, an teneatur scire facta consanguinei. Et vicinus facta vicini. in. ca. 1. in gl. Ni consentiran. nu. 14. fol. 59.
Consanguinei qui dicantur. in. c. 4. in gl. Parientes nu. 1. fol. 109.
Consanguinei dicuntur etiam nati ex illicito coitu. Et dicitur talis consanguinitas vsq; ad quartum gradum. ibi. nu. 2. fol. eod. 109.
Consequi, an potest quis ex persona alterius, quòd ex sua consequi non potest. in. c. 1. in glo. Ni por otro. nu. 3. fol. 72.
Consentiens pari pœna constringitur. in. c. 1. in gl. Ni consentiran. nu. 1. fol. 58.
Consentiens magis punitur quã agens. ibi. nu. 4.
Consentiens sententiam expresse, nõ habet recursum contra iudicem. in. c. 1. Prætor. in gl. El derecho alas partes. nu. 19. fol. 48.
Consentientes partes, quòd iudex ferat sentẽtiam de consilio sapientis, possunt à tali sententia appellare. ibi. nu. 25. fol. 49.
Consentire dicitur, quando quis non corrigit quos tenetur ex officio corrigere. in. c. 1. in gl. Ni consentiran. nu. 2. fol. 58.
Consentire videtur non reuelans crimen læsæ maiestatis. ibi. nu. 6. fol. eod.
Consensus quadruplex est. ibi. nu. 5. fol. 58.
Conseruationem indemnitatis iudex potest licitè recipere, in his quæ faciunt licitè, pro conseruatione sui officij. in. c. 1. in gl. Proucera. n. 10. fo. 65
Consiliarius regis, qui de grauibus, tanquam leuibus, vel econtra consuluit, punitur. in Proœ. in glo. Acordado. nu. 12. fol. 16.
Cõsiliarij principũ, vel aduocati, debent de arduo dubio principi cõsulere. ibi. nu. 2. folio eodem.
Cõsiliarij regis cũ prudẽtia debẽt tẽperare. ibi. n. 9.
Consiliarij, vel rectores ciuitatum iurare debẽt de consilijs nõ reuelandis, ad instar iudicum, aduocatorũ, & testium. ibi. nu. 14. fo. 16.
Consiliarij regis, solum Deo, & regi, & patriæ vtilitatem proculis habere debent. ibi. nu. 15. folio. 16
Consiliarij per reges sunt vocandi, & in consilio sedere debent ad latus regis, & non ad pedes: quia honorem habent. ibi. nu. 16. foli. eodem.
Consiliarij debent esse senes, aut magistri, seu doctores. ibi. nu. 18. fol. 18.
Consiliarios, & senatores, an habeant Duces, & Barones, vt consilium Ducis, vel Marchionis vocetur. in. c. 2. in glo. Heredad. nu. 9. fol. 85.
Consilio bono inimici vincũtur, & sub tributo ducũtur. in Proœm. in gl. Acordado. nu. 4. fol. 16.
Consilio bono qui nõ acquiescit, dignitatem amittere debet. ibi. nu. 5. fol. eod.
Consilio prętermisso, nihil est faciendum. ibi. n. 6.
Consilio procerũ quod fit ad beatitudinẽ imperij, & eorũ gloriam redundabit. ibi. numer. 10. foli. eodem.
Consilijs quæ tractantur, debent esse occulta, aliàs multa scãdala oriri possunt. ibi. nu. 14. foli. 16.
Consilium prouidi placere debet. ibi. nu. 7.
Consilium quod tendit ad malum, placere regi nõ debet. ibi. nu. 8. fol. 16.
Consilium malum Deus conuertit super consulentem. ibi. nu. 11.
Consilium debet fieri ante ciborum essum. ibi. numer. 7.
Consilium præbentes, & auxilium, vel fauorem qualiter puniantur. in. capitulo primo in gloss. Ni consentiran. nu. 24. fol. 60.
Consilio sapientis qui tulit sententiam, an excusetur. in Proœm. in glossa. El derecho a las partes. nu. 27. fol. 50.

Consul

Consultor, an teneatur iudici ex malo consilio qɗ dedit partibus. ibi. nu. 30. fol. eod.
Consultor non solum tenetur de consilio expresso, sed etiam de tacito. ibi. nu. 31. fol. eod. 51.
Consortia malorum sæpe bonos corrumpunt. in cap. 26. in glo. Apartamiento. numero. 2. fo. 223.
Contagio quæ potest esse nociua, potest expelli, atq; vetari. in. d. ca. nu. 4. fol. 224.
Consuetudo ex quibus actibus inducatur. in ,pœ. in. glo. 1. nu. 15. fol. 4.
Cõsuetudo valet, ꝙ filia succedat in regno. in ,pœ. in glo. Y reyna. nu. 4. fol. 11.
Consuetudo dicitur lex. in. d. proœm. in gl. Ordenanças. num. 11. folio. 18.
Consuetudo iurisdictionem dat. in ca. 1. prætor. in glo. Nuestros. nu. 7. fol. 23.
Consuetudo inducitur quando à pluribus capitur in. cap. 1. in glo. Ni lleuaran. nu. 6. fo. 57.
Consuetudo attribuit iurisdictionem. in. c. 2. in gl. Iuntaran. nu. 13. fol. 76.
Consuetudo valet principe ignorante. in. cap. 7. in glo. Partido. nu. 5. fol. 139.
Consuetudo tollitur per legem contrariam. in. c. 8. in glo. Costumbre. nu. 2. fol. 140.
Consuetudo regionis in quibus casibus est seruanda. in. cap. 41. in gl. Se conociere. nu. 1. fo. 257.
Consuetudo est seruanda circa tributa exigenda, & commoda ex actoribus tribuenda. in. c. 10. in glo. La costumbre. nu. 1. fo. 161.
Consuetudinis prætextu, correctores nõ possunt extorquere ea quæ in capitulo octauo prohibentur recipere in. d. c. 8. in glo. Costumbre. nu. 1. fol. 140.
Contractus factus apud acta dicitur celebratus in scriptis. in. ca. 10. in glo. Execucion. numero. 14. folio. 152.
Contractus factus per iudicem officio durante, nõ firmatur iuramento. in. c. 2. in glo. Mercaderias. nu. 38. fo. 88.
Contractus factus ab incarcerato, an valeat. in. cap. 18. in gl. Qual conuenga. nu. 8. fol. 199.
Contrahere cum minore obligatur licet ipse non obligetur. in. c. 2. in glo. Ygualmente. numer. 6. fol. 82.
Contrahere non potest iudex cum forensibus qui conuersantur in loco iuæ iurisdictionis. in ca. 2. in glo. Tales pueblos. num. 3. foli. 81.
Contrahere, vel permutare est officialibus durante officio in tantum prohibitum, ꝙ etiam si durante officio faciunt contractum eo finito contractus non potest confirmare mutuo cõsensu. Quod extenditur ad consiliarios principis. in. c. 2. in glo. De mercaderias. nu. 6. fol. 86.
Contrahere prohibentur exactores publici cũ proꝛincialibus. ibi. nu. 7. fol. eod. 87.
Contrahere potest iudex, dum est in officio, quando contrahit causa necessitatis, vel familiæ. ibi. nu. 8. fol. eod.
Contrahere potest officialis qui habet officium in sua propria patria, seu in loco suæ originis. in. d. c. 2. in glo. De mercaderia. nu. 20. foli. 87.
Contrahere possunt durante officio priores ciuitatum, seu anciani (hoc est regidores). ibi. num. 21. folio. 87.
Contrahere potest officialis cum non subditis. ibi. nu. 22.
Cõtrahere potest officialis perpetuus, & si potest syndicari. ibi. nu. 23. fol. eod. 87.
Contrahere, an potest officialis qui positus est ad beneplacitũ. ibi. nu. 14. fol. 88.
Contrahere, an potest officialis quando contrahit palàm, & cum authoritate alterius administratoris. ibi. nu. 27. fol. 88.
Contrahere potest officialis ex licentia principis. ibi. nu. 33. fo. 88.
Contrahere possunt iudices officio durante, quando est ibi consuetudo contrahendi. ibi. num. 35. fo. eod.
Contrahere potest iudex quando contrahit in alio contractu, quàm mutui, & quando in illa ciuitate habet proprietates, seu res mobiles. ibi. n. 36. fol. 88.
Cõtrahi si statuto prohibetur cum ex bannito sub pœna, an poterit contrahi cum filio. in. c. 1. in gl. Ni hijos. nu. 8. fo. 71.
Contribuere, an teneantur domini locorum pro defensione iurisdictionis. in. c. 3. in glos. Iurisdiction. nu. 36. fol. 88.
Contumax licet absoluatur à delicto, debet soluere expensas propter suam cõtumaciam. in. c. 15. in glo. Homezillo. nu. 10. fo. 166.
Contumax in respondendo positionibus, licet habeatur pro confesso, potest probare contrariũ. ibi. nu. 19. fol. 167.
Contumacia, & rebeldia non est necesse ꝙ accusetur quando iudex procedit ex officio. in. c. 15. in glo. Homezillo. nu. 7. fo. 166.
Contumacia sola non sufficit, ad hoc, vt iudex possit reum condemnare de delicto, nisi aliqualis ,pbatio interueniat. ibi. nu. 11. folio. 166.
Contumacem absentem si liquet iudici esse innocentem, & non culpabilem, licet fit contumax non debet eum condemnare. ibi. nu. 26. foli. 168.
Contumax vt puniatur pœna corporali valet statutum. ibi. nu. 30. fol. 168.
Conuẽticula, nec tumultus ne in prouincia fiãt iu

dex

Universidad de Deusto
Biblioteca

dex curare debet.in.ca.2.in glo. Confederatiõ. nu.14.fol.77.
Conuenire potest officialem durante officio qui non est subditus.in.c.9.in glo. Los castigue.nume.19.fol.167.
Conuenire non potest iudex alium officio durante.ibi.nu.23.fo.167.
Conuenire potest officialis ad beneplacitum principis,durante officio suum debitorem. ibi. nu. 27.fol.168.
Conuenire potest officialis perpetuus suum debitorum,durante officio.in.d.c.nu.26.fo.168.
Conueniri possunt maiores magistratus durante officio.in.c.9.in glo.Los castigue.nu.6.fo.144.
Conueniri potest iudex delinquens in officio eo durante.ibi.nu.7.
Conueniri possunt iudices durante officio, super contractu in eo facto.ibi.nu.8.foli.144.
Conueniri potest iudex durante officio sibi submittitur alterius iurisdictioni. ibi. numero. 6. fol.144.
Conueniri potest officio durante habens dignitatem,sine administratione.ibi.num.9.
Conueniri poreſt iudex durante officio in aliena patria.ibi.nu.11.fol.eodem.
Conueniri potest officialis durante officio.ibi.nume.12.
Conueniri potest iudex durante officio, quando imponitur pœna remotionis ab eo.ibi. num.13. folio.144.
Conueniri potest iudex durante officio, quando esset actio tempore peritura.ibi. nu.14.
Conueniri potest iudex officio durante, quando facit aliquid contra iurisdictionem superioris. ibi.nu.15.fol.144.
Conueniri potest iudex durante officio,ex contractu venditionis celebrato per eum.ibi. numer. 16.folio.144.
Conueniri potest iudex durante officio,pro debitis ante officium contractis.ibi.nu.17.
Conueniri potest iudex durante officio, quando principi placuerit.nume.18.fol.145.
Conueniri potest officialis,durante officio,quãdo ipse agit contra alium.ibi.nu.20.fo.eod.145.
Conueniri potest durante officio iudex,si officiũ esset modico tempore duraturum.ibi.nume.21. fol.145.
Conueniri potest iudex durante officio,ex voluntate sua.ibi.nu.22.fol.145.
Conueniri potest iudex durante officio in omnibus casibus in quibus ipse potest agere. ibi. nu. 29.fol.eod.145.
Conuentione possunt partes se obligare ad standum sententiæ iudicis.in.c.9.in gl.Compromissos.nu.2.fol.148.
Conuersatio,seu habitatio assidua,an sufficiat,etiã si non sit decennalis.in.c.2.in glos. Tales pueblos.nu.7.fol.81.
Conuersatio,an faciat quem de foro.ibi. numer.5. fol.81.
Conuersatione decennium requiritur.ibi.num.4. fol.eod.
Crimina in quibus casibus referũtur superiori punienda.in.c.6.in glo.Notifiquen.nu.1.fol.136.
Crimina non principi sunt referenda,sed vindicta, aliàs iudex est in culpa.ibi.numero.2.folio.eod. 136.
Criminis inhumanitate,corpus mortuum suspenditur.in.capit.1.Prætor.in glo.Derechamente. num.20.fol.43.
Criminis inhumanitate,animal punitur.ibi.num. 19.fol.43.
Cupiditas hominum est ascendere ad honores, iurisdictiones,&possessiones.in.c.6.in glo.Ley de Toledo.nu.2.fol.128.
Curator creatus à iudice,si eo tẽpore cùm creatur authoritatem alienationis minoris rerũ iudex interposuit, nil valet, ex breuitate temporis.in.cap.5.iudic.syndic.in glo.Trabaje. nu.10. fol.293.
Custodiri si aliquem iusit potestas,& custos eum non carcerauit:quia erat nobilis, & persona honestissima, sed fide eius commisit qui fugam arripit,talis custos non tenetur.in.c.18. in glos. Carcel.nu.11.fol.192.
Custos carceris,an teneatur eadem pœna,si captus aufugiat.in.d.c.18.in glo.Carcel.nu.13.fol.192.
Custos eo ipso præsumitur in culpa,& negligẽtia, quando reperitur captus male custoditus,ideò custodi incumbit onus probandi, q̃ sine culpa, & negligentia aufugit.ibi.numero.14.folio.eodem.193.
Custos quomodo debet probare diligentiam custodiæ,vt non teneatur si captus aufugit.ib.numero.15.
Custos carceris quando non est in dolo, punitur pro modo culpæ arbitrio iudicis.ibi.numer.20. fol.193.
Custos qui non custodiuit captum qui veniebat absoluendus,vel qui pergratiam debebat relaxari,non tenetur.ibi.nu.21.fol.eod.
Custos excusatur,si non custodiuit ita bene sentẽ, sicut iuuenem,siue eum qui traditus est ligatus, & excusatur si violentia sibi fiat.ibi.n.31.fo.193.
Custodi carceris potestas exhibendo,an liberetur. ibi.nu.19.fol.192.

Custo-

Custodiendi modus est duplex.in.d.c.18.in glos. Carcel.nu.2.fol.192.
Custodi parcitur,quando carceratus rumpit murum,in loco absconso,vel sub terra,nisi permissit in carcerem ferrũ immitti.in.d.c.18.in gl.Carcel.nu.16.fol.193.
Custodiuntur accusati arbitrio iudicis.in. ca.25.in gl.Dispensaren.nu.7.fol.205.
Custos carceris punitur si cognoscit mulierẽ captam carnalitur.in.c.18.in gl.carcel.nu. 45.in additione fol.195.

D

AD damni emendationem tenẽti,an teneatur ad expensas.in.c.1.in glo. Mandado.nu.11.fo.28.
Dare prohibitus propter bonum publicum,prohibitum est accipere à sponte dante.in.c.1.in glos. Ni lleuaran.nu.7.fo.88.
Si quis dederit aliquid iudici,vel promisserit,vt habeat sententiam,incidit in pœnam falsi.in. ca.1. in gl.Promessa.nu.11.fo.96.
Dans iudici pecuniam,vt secundùm iustitiam ferat sententiam,an causam perdat.ibi.numero.10.folio.67.
Debitor si soluit anteaquam executio fiat in suis bonis,non soluit decimam executori,licet executor habeat mandatum ad executionem faciẽdam.in.c.10.in gl.Derechos.nu.2.foli.149.
Deceptus vltra dimidiam iustæ mercedis in cõtractu emptionis,& in alijs contractibus, bonæ fidei agit iuxta formam legis.2. C. de rescindenda vendit.in.c.33.in gl.A menos costa.numet.6. fol.239.
Decedere non dicitur sine filijs qui ex matrimonio vnicam filiã reliquit.in.c.2.in gl.Ninguno nu.8.fol.80.
Declaratio summi pontificis, ex singularis personæ postulatione facta,ad legem, vel ordinationem ius generale inter oẽs constituit. in Procœ. in gl.Ordenanças.nu.16.fo.18.
Declarare põt princeps leges,sicut potest eas condere.ibi nu.18.
Declare,an potest iudex suam sententiã.ibi nu.19.
Declarare an potest iudex sententiam sui prædecessoris.ibi nu.20.fol.19.
Declaratio trahitur retro, ad tempus dispositionis factæ.in.c.17.in gl.Emendar.nu.3.fol.174.
Qui declarat,nil noui facit.ibi nu.5.foli. eod.
Ex declarata scriptura agitur, non ex declarante. ibi nu.6.fol.eod.
Declaratio plus se habet,quàm constitutio:quia ẽ declaratio respicit præterita,& constitutio futura, &quando lex procedit interpretando porrigitur ad præterita.ibi nu.7.
Declarare potest testis dictum suum.ibi numer.8. fol.eod.
Declaratio appellationis interlocutoriæ sententię potest fieri sine scriptura.ibi nu.9.fol. eod.
Declaratio appellationis sententiæ interlocutorię, potest fieri sine scriptura.ibi nu.9.
Declarari potest libellus,etiam post litem cõtestatam.ibi nu.10.fol.eod.
Declarare potest iudex ex interuallo sententiam suam.ibi nu.11.
Declarare quis dicitur,etiam si quis corrigat errorẽ suum.ibi nu.12.fol.eod.
Declaratio facta per Papam circa gratias factas per eum,an præiudicet eis quibus erat ius quæsitũ. ibi nu.13.fol.eod.
Decurio,vel alius potens,in officio, vel dignitate præstans, patrocinium litiganti, vel suscipiens in se actionem,an puniatur.in.c.3.in gl.Procuradores.nu.9.fo.97.
Decurio,seu rector qui expulsus est de concilio ciuitatis,& postea restitutus,an recuperet vocem & locum quod habebat.in.c.44.in gl. Platicare.nu.3.fol.260.
Defensio inquisito reseruatur,nec Papa,nec Imperator,potest eã tollere.in.c.3.iudic.syndi.in glo. Descargo,nu.1.fo.289.
Defensioni quis non potest renunciare.ibi num.4. fol.289.
Defensor ciuitatis,fungitur vice tutoris.in. ca.3.in gl.Iusta.nu.2.fol.234.
Delegatus,an potest probare suam delegationem per testes,sicut procurator.in.c.1.in glo.Cartas. nu.5.fol.25.
Delegatus qui in commissione excedit,an ordinarius potest se intromittere.in.c.1.in glo.Mandado.nu.33.fol.29.
Delegatus qui delinquit in delegatione, an possit conueniri coram ordinario.ibi num.34.fol.eod.
A delegato actus gestus non dicitur gestus authoritate sua,sed delegantis.in.c.7.in glo.Nombrarẽ. nu.2.fol.138.
Delictum factum ad commodum alicuius,licetnõ perueniat ad sui notitiam,an teneatur.in.ca.1.in gl.Ni consentiran.nu.26.foli.60.
Delictum famuli,an imputetur domino.ibi.n.27. fol.eod.
An delictum factum â filio in re concernenti,causam patris,præsumatur factum de voluntate patris.ibi nu.28.
Delictum commissum à prelato,seu iudice, collegio,seu concilio communicato,redundat in dã-

Universidad de Deusto
Biblioteca

num collegij,& ciuitatis in.c.3.in gl.Iurisdictiõ. nu.26.fol.104.
Delictum publicum quod dicatur.in.c.7.in gloss. Publicos.nu.1.fol.263.
Si de delicto publico agitur,& de pœna applicanda fisco, quilibet admittitur ad querelandum contra potestatem,& eius officiales.ibi nume.2. fol.163.
Si delicta plura quis fecit cum vno ense, vnam ensem perdere debet.in.c.52.in gl.En la tierra.nu. 6.fol.275.
Delinquentes in officio,post eum depositum,pos sunt inquiri,& puniri de male gestis.in.c.22.iudic.syndi.in gl.Hazer.nu.3.fo.302.
Demostrare, an sufficiat,volenti certum fundum dare duas demonstrationes,& eas probari.in.ca. 6.in gl.Terminos.nu.6.fol.129.
Deponi,an potest potestas qui vidit rixantes, & non misit familiam.in.c.1.in glo.Ni consentã. nu.8.fol.59.
Depositarij electio pertinet ad iudicem, & ille intelligitur locus legitimus,& tutus,vel depositarius sufficiens cui iudex dederit,& congruus. in.c.10.iudi.synd.in gl.Nombrare.nu.1.fol.298.
Depositum factum apud eum.de quo omnes diligẽtes cõmuniter confidebant,licet fiat sine iudicis authoritate,valet.ibi nu.2.fol.eod.
In depositariũ potest seipsum iudex eligere,& põt esse fideiussor partis.ibi nu.3.fol.eodem.
Depositi instrumentum,an habeat executionẽ paratam.in.c.10.in gl.Execucion.nu.4.foli.150.
An contra depositum potest opponi exceptio nõ numeratæ pecuniæ.ibi nu.5.fol.151.
Depositarium tutum iudex non eligens,est in culpa,& tenetur.in.c.10.iudi.synd.in gl.Fiable.nu. 1.fol.297.
Dicere melius est pauca idoneè,quam multis inutilibus aures hominum prægrauare. in cap.36.in gl.Abogados.nu.3.fol.247.
Dies.an requiratur in legibus.in.d.c.23.iudi.syndi. in gl.Dias.nu.1.fol.303.
Dies in instrumento publico requiruntur. ibi nu. 2.fol.eod.
Dies an requiratur in scriptura.ibi nu.3.fol.eod.
Dies triginta ad causam finiendam,à quo tempore currãt.in forma secretæ syndicationis.in interrogatione.49.in gl.Condemnar.nu.15.fol.311.
Dilatio vni data prodest alteri.in.c.2.in gl. Ygualmente.nu.5.fo.82.
Diligentia debet esse arbitrio boni viri.in.cap.6.in gl.Diligencia.nu.2.fol.124.
Discordiæ vitandæ causæ,potest facere iudex, ꝙ vnus nõ transeat per portam alterius, & potest facere mutare hospicium.in.c.6.in glo.Pobres, nu.23.fol.135.
Disigillãs acta transmissa cõsultori,an perdat causam.in.c.1.in gl.Donacion.nu.30.fol.68.
Disigillãs acta probatoria,an puniatur.ibi nu. 38. fo.eod.
Dispensatio,an extendatur ad contigua.in.ca.1.in gl.Mandado.nu.16.fol.28.
Non dispensatur cum blasphemantibus.in.c.25.in gl.Dispensaren.nu.1.fol.222.
Dispensatio ex magna causa adhibetur.ibi num.2. fol.eod.
Dispensatio est relaxatio iuris rigoris, per eum ad quem expectat canonicè facta.in.c.36. in gl.No dispensen.nu.1.fol.249.
Dispensans punitur eadem pœna.ibi nu.2.fo. eod.
Dispensare potest in omnibus rex,& pœnã remittere.in.c.3.in gl.Mandado.nu.1.fol.249.
Postquam dispensationem rex concessit,potest eã reuocare.ibi nu.3.
Dispensatio in quibus casibus permittitur.in.c.36. in gl.El derecho permite.nu.1.fol.249.
Desponsata per verba de præsenti, licet sit concubina clerici, vel vxorati,non punitur.in.ca.1. in glo.Mugeres.nu.13.fol.72.
Dispositio vetans aliquid adquirere de nouo, non dicitur vetare,vel prohibere iam adquisita retineri.in.c.22.in gl.Torres.nu.9.fol.209.
Deprehensus in itinere,quasi in cõfinibus,& dicat se pœnitere portare illas res vetitas, an excusetur à pœna.in.c.21.in gl. En la tierra.n.21.f.277.
Diuites,& non pauperes sunt eligendi.in.cap.4.in gl.Cumple.nu.10.fol.112.
Dolus non præsumitur contra iudicem,seu imperitiam,nec iniustitiam præsumitur facere.in.ca. 1.iudic.synd.in gl.Mandados.nu.11.foli.284.
Domicilium,an dicatur quis contraxisse quando vẽdit bona,& possessiones,& contulit se in aliũ locum in quo emit domum, & possessiones.in c.2.in gl.Tales pueblos.nu.8.foli.81.
Domicilium,an constituatur per decennium.ibi nu.9.fol.81.
Dominium non transit ex sola sententia iudicis in vincentẽ,ideò opus est,vt executioni mittatur. in.c.1.in gl.El derecho a las partes.nu.4.fol.46.
Domum publicã potest iudex ex multis publicis aptare.in.c.3.in glo.Iurisdiction.nu.33.fol.95.
Domus publica,dicitur in qua iustitia, & rectores ciuitatis congregantur ad consilium faciendum & ad gerendum negotia vniuersitatis. in.c.18.in gl.Del concejo.nu.1.fol.189.
Domus publicæ non debent cõuerti in vsibus priuatorum.ibi nu.4.fol.eod.
In domibus publicis debent habitare correctores, & non in domibus priuatorum. Et si non sunt domus

domus publicæ,debent conduci, vt in eis habitent.ibi nu.5.fol.eod.
Dom⁹ bladorum,seu publica horrea,debet iudex dum primùm ad vrbem accedit videre, & visitare,& si indigent reparatione,reparentur. ibi nu. 6.fol.eod.
Domus concilij,vel carceris, an sumptu publico, vel ciuitatis debeat fieri.in.c.8.in gloss.Se haga. nu.18.fol.201.
Ad domum carceris fabricandam possunt capi domus alienæ:& idem pro ecclesia fundanda, studio,seu monasterio.in.c.18.in glo.Se haga.nu.2. fo.eod.200.
Domum certæ formę promittens facere,si recedat ab opere,nil potest petere.in.c.33.in gloss.Amenos costa.nu.13.fol.239.
Domum promittens facere,& si non faciat,obligauit se ad interesse,pro tali interesse non habet instrumentũ executioni paratam.ibi nu.14.f.eo.
Dominus qui vidit fieri malum,& cùm possit non euitat,videtur consentire.in.c.1.in gl.Ni consentiran.nu.11.fol.59.
*Dominus loci an teneatur contribuere in defensione iurisdictionis & territorij.in.c.3.in gl.Iurisdiction nu.36.fo.106.
Dominus villæ an habeat duplicem partionem in pascuis & sy luis ceduis: & si potest gregib⁹ suis pascuarij pro eo numero quo duo vicinij de diuitibus illius villæ & scindere ligna montium vbi habitat vi.ibi fol.eo.*
Dominus tenetur pro familia, siue sit deputata ad officium publicum,siue ad priuatum.in. c.4.in gl.Sea obligado.nu.14.fo.15.
Dominus districtus,non est dominus bonorum infra limites existentium.in.c.1.in glos.Nuestros. nu.15.fol.24.
Dominus fundat intentionem suam in territorio, quo ad ius reddendi,& vsum gladij exercendi. in.c.24.in gl.Capitulo.nu.9.fo.200.
Doctor an habeat dignitatem.in Proœ.in gl.1.nu. 21.fol.6.
Doctores non possunt torqueri, nec incarcerari, nec aduocati.ibi nu.21.fol.6.
Doctorum filij non possunt torqueri.ibi num.24. fol.7.
Doctores,licentiati,seu milites,procurationis officium recipientes,infames videntur,& non gaudent priuilegio nobilitatis,ꝙ fallit in procuratore fisci,vel principis.in.c.3.in glo.Procuradores. nu.3.fo.97.
Doctores,& literati admittuntur ad officia,quę soli nobiles admittuntur.in.d.Proœ.in gl.1. nu.23. folio.7.
Doctores,an præcedant militibus.ibi nu.26.fol.7.
Doctor antiquus,non debet dedignari,sequi sentẽtiam iunioris doctoris bene dicẽtis.in Proœ.in gl.Acordado.nu.22.fol.17.
Doctor vtriusq; iuris,qui dat vocem in vtroq;,duo salaria debet habere.in.c.1.in glo.Officio.nu.10. fol.30.
Idem dic in distributionibus quotidianis, quæ debentur duplicatè illi qui duplici iure interest diuinis officijs.ibi eo.nu.& fo.
Doctor debet intendere in illa scientia,& perseuerare quam eligit.ibi nu.14.fol.30.
Doctorari potest scholaris præstantis ingenij,si est in eo spes magnæ scientiæ.in.c.4.in glo.Que les diere.nu.5.fol.109.
Doctor,vt fiat,requiritur ꝙ studeat per quinquẽnium.in.c.4.in gl.Pragmatica.nu.2.fol.110.
Doctor legum minor.xxv. annorum, non potest petere restitutionem in integrum, aduersus ea quæ omisit allegare,vel probare in causa sua. in.c.33.in gl.A menos costa.num.4.fo.239.
Doctores,& clerici antiquiores debent habere primum locum.in.c.44.nu.2.fol.259.
Donatio facta mulieri per maritum ex frequenti petitione mulieris,non valet.in.c.21.in gl.Ruego.nu.5.fo.209.
Donans rex vassallos alicuius loci,an videatur donare proprietatem locorum,& fortaliciũ,quam habet in eum, & an si potest donare inuitis hominibus loci.in.c.22.in gl.Torres.nu.38.fol.212.
Donãs seu concedens Papa,seu rex alicui castrum, & postea donat alteri,an valeat secũda collatio. ibi.nu.38.fol.eod.
Donatio facta nuntio,procuratori,vel ambasiatori,an adquiratur sibi,vel ciuitati.in.c.54.in gl.Salario.nu.4.fol.29.
Dona aliqua iudex curiæ regis,siue alius ordinari⁹ vel delegatus,seu iudex appellationis,à litigantibus,& eorum nomine nullatenus exigant,seu recipiant,aliàs puniuntur.in.c.1.in gl.Dadiuas. nu.1.fol.62.
Dona etiã à sponte dantibus,nõ tenetur iudex recipere.ibi nu.3.fol.eod.
Si dona iudex recipit,tanquam infamis, & periurus exiciatur à curia, & amplius non sit prætor, nec habeat officium,nec honorẽ in domo regis. ibi nu.5.fol.eod.
Si dona iudex nõ recipit magis æstimatur,licet de iure recipere possit.ibi nu.7.fol.eod.
Dona,an possit iudex recipere finito officio.ibi.n. 15.fol.63.
Probatio sufficiens contra iudicem recipientẽ munera.ibi nu.16.
Donum,& promissio æquiparantur.in.c.1. in glo. Promessa.nu.1.fol.64.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lex argentum.C.de donat.quæ loquitur in donatione,non debet extendi ad pactum de donãdo in.c.1.in gl.Promessa.nu.3.fol.65.
Si donationem recipit iudex,in syndicatu tenetur in.c.1.in gl.Donacion.nu.1.fol.66.
Donatio,& lucri datio.ibi nu.2.
Si donationem recipit iudex,dicitur commodum bursale recepisse.ibi.nu.3.
Donationem remuneratoriam ex gestis ante officium,recte recipit iudex.ibi nu.5.foli.eod.
Donãs aliquid iudici,an puniatur.ibi.nu.6.fol.eo.
Donationẽ remuneratoriã potest iudex,& officialis durante officio recipere.in.c.2.in gl.De mercaderias.nu.26.fo.88.
Diuinatio quid sit.in.c.53.in gl.Por venir.nu.1.folio.279.
Diuinare est futura prædicere.ibi nu.2.fol.eod.
Omnis diuinatio,& omnis sors, & omnis phantasia est prohibita.ibi nu.3.foli.eod.
Diuinationes,an faciant fidem in iudicio.ibi nu.4 fol.280.
Contra diuinatores,an iudex secularis põt procedere.in.c.53.in glo.Los castigue.nu.1.fol.280.
An de diuinatoribus,& sortilegijs inquisitor hæreticæ prauitatis potest se intromittere. ibi nu.2. fol.eod.
Diuinatores qua pœna puniũtur.ibi.nu.3.fol.289.
An pro diuinationibus, & incantationibus detur salarium.ibi nu.4.foli.eod.

E

Ecclesiæ inferiores debẽt regi,& gubernari secũdũm ius,& cõsuetudinem ecclesiæ metropolitanæ.in Procœ.in gl. Yslas. nu.10.fol.13.
Ecclesia extoto colapsa,si erigitur,an dẽbeat denuò consecrari.in.c.22.in gl.Torres.nu.14.fol.211.
Ad hoc,vt ecclesia,& clerici cõtribuant in refectione murorum,& põtium,& similium,an Romanus pontifex debeat audiri.in.c.25.in glos. Den orden.nu.5.fol.214.
Anteaquàm ab ecclesia iudex laicus extrahat delinquentẽ,an debeat eẽum requirere.in.c. 23.in gl.Den orden.nu.12.fol.216.
Ecclesia nunquam claudit gremium venienti,quo ad sacramẽta spiritualia,secus quoad tẽporalia. in.c.25.in gl.La pragmatica.num.20.foli.222.
Edi an debeat legatario totũ testamentũ.in Procœ. in gl.En los casos.nu.13.fol.21.
Qui non edit instrumenta,præsumuntur ea subtraxisse.in.c.6.in gl.Parecer.nu.3.fol.127.
AEdificare,an quis præsumatur in dubio ꝓ se,nõ ad æmulationem alterius.in.c.22.in glo.Torres. nu.4.fol.209.
AEdificans in solo publico,cogitur annuam pensionẽ præstare.in.c.17.in.gl. Salidas.n.2.fo.186.
AEdificare potest quis in loco publico sola licẽtia ciuitatis ibi nu.3.foli.eod.186.
Eligendi sunt diuites,& nõ pauperes.in.ca.4.in gl. Cumple.nu.10.fol.112.
In electione officialis attendi debet prudentia , & merita vitæ.ibi nu.11.fo.eod.
Electio officialium ad concilium ciuitatis expectat.in.c.17.in gl.Elijan.nu.1.fol.178.
Electio debet fieri de magis idoneo.ibi nu.2.fo.eo.
Electio debet statim notificari electo.ibi nu.3.fol. eodem.
Eligere non potest officiales solus magistratus.Et quid si est electus,& non acceptat officium , an iterato potest ciuitas eligere.ibi nu.11.fo.179.
Eligendus non est quis ad clamorem populi.in.c. 17.in glo.Sin parcialidad.nu.1.fo.179.
Eleemosyna redimitur pœnitentia. in.ca.25.in gl. Dispensaren.nu.2.fo.222.
Ad eleemosynam petendam,non admittũtur questores,nisi habeant literas apostolicas, vel diœcesanas,nec permittuntur populo prædicare.in c.51.in gl.Sancto padre.nu.6.foli.222.
Eleemosyna extinguit peccatũ,sicut aqua ignem in.c.25.in gl.Dispensaren.nu.4.foli.273.
Ad eleemosynarum causa datum virtute literarum falsarum,potest repeti.in.d.c.51.in gl.Ni consentiran.nu.2.foli.272.
Emphitheoticaria domus si comburitur casu fortuito,si postea reficiatur,an cogatur emphiteota perseuerare in emphiteosim, & soluere pẽsionem.in.c.22.in gl.Torres.nu.19.fol.211.
Emptione prohibita,videtur prohibita venditione.in.c.1.in gl.Donacion.nu.19.foli.67.
Emere an potest iudex in loco officij prædiũ , per se,vel per aliũ.in.c.2.in gl.Heredad.nu.1.fo.84.
Emere non possunt domestici,& assessores iudicũ ibi.nu.2.fol.85.
Emere potest filius iudicis res paternas, quæ sunt confiscatæ.ibi nu.3.fol.eod.
Emere potest iudex,finita iurisdictione. ibi nu. 4. fol.78.
Si vtensilia ad emendum iudex non inuenit , põt ea auferre prætio soluto.ibi nu.5.fol.eod.
Non possunt emere prędia consiliarij , & proceres regum,seu dominorum.ibi nu.7.foli. eod.
Emere ꝙ posit officialis de licentia regis , seu dominorũ.ibi.nu.8.fo.eod.
Emere possunt officiales equos.ibi num.10.fol.85.
Emere potest officialis res paternas confiscatas.in c.2.in glo.De mercaderias.nu.25.fol.88.

Emere

Emere forensem statutum prohibens in loco,non prohibentur emere ea quæ fuerunt antecessorum,& non prohibentur acquirere ea quæ sibi obueniunt iure hæreditario.ibi.nu.30. folio.88.
Emere potest officialis,qui non habet iurisdictionem.ibi.nu.32.fol.eo.
Pretium rei emptæ à familiari,potestas debet soluere.in gl.Mercaderias.nu.41.fol.88.
Comittatenses,qui faciunt ciuem emere aliquem rem pro eis,vt sub titulo ciuis non subsint oneribus eis impositis puniuntur.in.c.3.in glo. Procuradores.nu.19.fol. 98.
Quòd nullus emat in foro,vltra duo sextaria grani,vt commodius omnes habere possint,& sic ꝙ vltra indigentiã quis non emat,iudex, vel habens curam fori statuere potest.in.c.17. in gl.Arazonables precios.nu.23.fo.182.
Vt alius carius emat,vel vẽdat,efferens in foro,pro frumento plus debito,vel promittens plus debito,punitur.ibi nu.21.fol.eod.
Quòd non emant reuenditores vitualias , vsq; ad certam horã,põt iudex iubere.ibi nu.26.fo.182.
Ad emendum granum eminenti necessitate, quilibet compellitur ire,etiam ad partes remotas,nec aliquis prętextu priuilegij excusatur.Et ad hoc possunt capi animalia singulorum pretio soluto.in.c.17.in gl.Arazonables precios.n.32.f.182.
Ad emendum granum,& alias res tempore necessitatis,pecunia inducitur singulis pro modo facultatum pro vniuerso populo substentando,& ecclesia quoq; ad hoc tenetur.ibi.nu.33.fo. eod.
Si magnas ex forma statuti ,phibeat emere possessiones,& facit chartã dicere de famulo suo, contractus non valet.in.c.1.in gl. De cuya mano.n. 2.fol.74.
Emptor,an perdat pretium rei emptæ , vel perdat triticum emptũ quando emit contra deuentũ. in.c.17.in gl.Arazonables precios.n.37.fol.184.
Ad emptionem frumẽti quãtitas deputata minui non põt,nec in alios vsus cõuerti.ibi nu.39.f.eo.
Emere cogitur quis eo ipso,ꝙ in termino bãnimẽti plus offert,& fiscus,& ciuitas tenetur vẽdere. in.c.32.in gl.De pujar.nu.5.fol.237.
Vltimus emens rem in subhastatione positam , liberat primum emptorem,si intra tẽpora venit. in.c.32.in gl.De pujar.nu.8.fol.237.
Primus emptor,vel locator admittitur ad offerendũ,& licitandũ contra secundũ, ne res ei auferatur.in.c.32.in gl.De pujar.nu.15.fol.237.
Episcopi,& iudices ecclesiastici sunt sub rege.in.c. 1.Prætor.in glo.Mandamientos. nu.9.fol.52.
Eps magis parare debet regi, quàm archiepiscopo. ibi nu.10.
Episcopus potest iubere archipresbytero suo , ne transeant per contractum duorum fratrum,quo rum patrem interfecerat.in.c.2. in glo.Parcialidad.nu.15.fo.79.
Episcopus qui ab ecclesia subiecta non recipitur ad procurationem,debitam , an potest frangere ostia domus ecclesię,& violẽter intrare.Et quid de Canonico qui ad ecclesiam non admittitur? Et quid de illo,quod factum est in re mea , & à me possessa,an possim mea authoritate destruere.in.c.3.in gl.Iurisdiction.nu.4.fo.101.
Episcopus si non potest personaliter visitare,si per alium visitat,tenetur,si deputatus in aliquo excesserit.in.c.4.in gl.Sea obligado.nu.15.foli.115.
Episcopo,an imputetur,si archidiaconus examinauit indignum.in.c.4.in gl.Sea obligado.nu.46. fol.118.
Episcopus,an posit facere statuta,vt nulla litera apostolica admittatur sine eius examinatione.in c.51.in gl.Sancto padre.nu.6.fol.273.
AEquitas an in iudicijs arbitrarijs,& in alijs actib9 extraiudicialibus est seruãda.in.c.2.in gl.Ygualmente.nu.1.fol.82.
AEquitatẽ iudex debet habere ante oculos.in.c.5. iud.syndic.in gl. Trabaje.nu.4.fol 203.
AEqualitas debet esse inter litigatores.ibi in.c.2.in gl.Ygualmẽte.nu.1.fol.82.
AEqualitas inter socios est seruanda.ibi nu.6.foli. eodem.
AEqualitas seruatur in quasi contractibus, & vltimis voluntatibus,& in collationibus,& in dote, & in muneribus subeundis,& in donationibus. ibi nu.7.fol.eod.
Casus in quibus ratione æqualitatis priuilegiũ personale egreditur personam.ibi.nu.8.fo.eod.
Exceptio non numeratæ pecuniæ,an potest opponi contra depositum.in.c.10.in glo.Execucion. nu.5.fol.151.
Quòd exceptio nulla possit opponi contra instrumẽtum,stante statuto,opponi potest,ꝙ instrumentum,non est instrumentum,vel sententia: quia caret solennitatibus à iure requisitis,& ꝙ tabellio in eo scriptus non est tabellio,& an possint opponi aliæ exceptiones.in.c.16.in gl. Execuciõ.nu.63.fol.157.
Exceptio rei iudicatæ,potest opponi coram quocunq; iudice inter easdem personas, & sic ꝙ iudex ecclesiasticus debet admittere exceptionẽ rei iudicatę,per laicum propositam.in.c.2.in gl. Vsurpan.nu.13.fo.206.
Excommunicato,& hæretico exceptiões nõ denegãtur.in.c.36.in gl.Las excepciões.nu.2.fol.250.
Excommunicatio aduersus ciuitatem proferri nõ potest.in.c.1.in gl.De ninguna persona.num.7. fol.72.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Executionem facere eccleſiaſticus nō debet in laicos,ſed debet inuocare auxilium ſeculare, aliàs turbat iuriſdictionem regalem.in.c.20.in gloſſ. Vſurpan.nu.15.fol.206.
An executio fiat in condemnatum ad præſtandū computum in eo quod apparet debitor.in.c.30. in gl.Faga pagar.nu.1.fol.232.
An executioni mandetur calculatio, & computatio.vi.ibi.nu.5.fo.eod.
Executor habens ſalarium,an habeat decimam executionis.in.c.49.in gl.No lleuādo ſalario.n. 1.fol.256.
In executiuis debent attendi ſtatuta,& conſuetudines illius loci in quo fit executio, & ſic conſuetudo fori,& non contractus.in.c.49.in gl. Donde ſe hiziere.nu.1.fo.256.
Executores,& algazelli euntes extra ciuitatem ad executionem faciendam,pro eundo,& redeundo,non debent percipere,niſi pro vno itinere,licet facere debeant plures executiones in diuerſis locis.in.c.43.in glo.No conſientan.numer.1. fol.258.
Executor vadens per viam tranſuerſam, & magis longa,ſalariū maius non debet habere.ibi nu.4. fol.eod.
Executioni,an mittatur prius ſententia contra officialem,quàm contra ſuos fideiuſſores.in. c.10. iud.ſynd.in gl.Appelle.nu.4.fo.296.
Executiō differtur ad petitionem populi,propter aliquam virtutem præſtantem,vel magnam peritiam artis,donec principi,vel ſuperiori conſulatur.in.c.1.Præto.in gl.Mandamientos.nu.24. foli.53.
Quoq; ſuperſeditur quando damnatus eſt in aliqua dignitate magna,ibi nu.25.foli.eod.
Item ſuperſeditur executio,quandoquis accuſauit de grauiori delicto.ibi nu.26.
Executio quoq; ſuperſeditur,quando aliquis eſt ſuſpenſus,& laqueus ſe fregit.ibi nu.28.fol.eod.
Executio quoq; ſuperſeditur quādo damnatus ad mortem vult ducere vxorē meretricē in lupanari publico exiſtētem,& illam à peccato retrahere.ibi nu.29.fol.48.
In executione ſententiæ non poſſunt capi boues aratorij;& alia quæ ſunt neceſſaria ad agricultu ram,etiam volentibus debitoribus.in.ca.1.in gl. Ni lleuaran.nu.10.fo.57.
Executio in libris non poteſt fieri,nec ſub generali obligatione comprehendūtur.ibi.num.12.fol. eodem.
In executione,arma militibus relinquenda ſunt, & libri ſcholaribus,& breuiarium clerico,etiam debitoribus volētibus,niſi ipſe obligans alia bona nō haberet.ibi nu.13.&.14.fo.57.
Executionis priuilegiū,nō prodeſt in cauſa neceſſitatis reipublicæ,vel principis.ibi.
Executor ad pias cauſas,ſi eſt negligens poteſt remoueri.in.c.6.in gl.Copia.nu.10.fo.128.
Executoribus poteſtas data diſtribuēdi inter pauperes,eligere nō poſſunt illū, quē teſtator non potuiſſet,vel noluiſſet eligere.in.c.7.in gl. Nō brarē.nu.4.fo.138.
An executioni mittatur durante officio,inſtrumē tū quod habet iudex.in.c.9.in gl. Los caſtigue. nu.24.fo.145.
Quas expenſas pro executionibus debent algazelli habere.Et ſi debent eas habere à creditoribus, vel à debitoribus.in.c.10.in glo.Derechos.nu.1. fol.148.
Executor,an faciat litem ſuam,& teneatur ad intereſſe ſi non exequatur.Et an teneatur executor de euictione,ſi executor vendidit,& recipit pretium,emptor eſt liberat⁹ in.c.10.in gl.Derechos nu.3.fol.149.
Executio non ſolum fit in eo quod confeſſus eſt, ſed in inęſtimatione re perēpta.in.c.10.in gl.Execucion.nu.33.fo.153.
Executionem paratam habet ſcriptura priuata recognita à parte.in.c.10.in gl.Execuciō.n.33.f.153
Executioni eſt locus,in quaſi fideiuſſore, putà, in patre,qui dicitur quaſi fideiuſſor filij.in.c.10.in gl.Execucion.nu.48.fol.155.
Executio antequàm fiat contra hæredes requiritur,vt citentur.ibi nu.56.fol.157.
Executionis formæ,& ſolennitas inſpiciuntur, & attenduntur in loco in quo executio fit.in.c.10. in gl.La coſtumbre.nu.2.fol.161.
Executorum conditio eſt praua,& ſunt voraces,& fraudulenti,& rapaces iudices,& executores nō poſſunt accipere animalia ſub ditorum.in.c.10. in gl.Vna vez.nu.1.fo.161.
Executio ſuſpenditur appellatione pendente. in c.10.in gl.Iuzgada.nu.3.fol.161.
Executio fieri non debet,quando poſt confeſsionem cōſtat de innocētia rei.in.c.15.in gl.Homezillo.nu.14.fo.166.
Executio an fiat contra vniuerſitatem vi.in.c.30. in gl.Gracias.n.4.fol.235.
An ſi ſint plures axecutores, & fideicommiſſorij, & ſi vnus ſe excuſet,alter totum officium adimpleat⁹in.c.17.in glo.Elijan.nu.8.fol.179.
Exemplum de quodam gentili,qui iuſtitiam fecit omni tempore.in.c.2.in gl.Iuſtitia.nu.4.fo.83.
In exemplanda copia,requiritur partis citatio.Fallit vt in.c.6.in gloſ.Copia.nu.4.fol.127.
In exemplando mandatum,vel inſtrumentū procuratoris,non eſt neceſſaria citatio domini.ibi. nu.5.fol.127.

In exem-

In exemplatione, an ſufficiat citatio generalis.ibi num.6.
Vbi vltra exemptionem requiritur alia ſolennitas intrinſeca,vtubſcriptio principis,tunc quātumcunq; talis ſcriptura ſit exemplata authoritate ordinarij,nō probat.in.c.6.in gloſ.Copia. nu.10.fo.128.
Exemplum ſumptum ex ſcriptura acta vi publica probat.in.c.19.i gl.Eſten.nu.7. fol.201.
Exemplatio inſtrumenti,ſi eſt aliqua, an faciat fidem,ſi non fuit acta cum ſolennitatibus à iure requiſitis.in.c.1.in gl.Traſladen.nu.3.fol. 204.
Ad exhibendum tnetur poteſtas res familiarium vel ipſos familiaes,ſi poteſt,licet delinquāt extra officium,vel quando ad eum immediate à familiari,qui deliquit ex tali delicto peruenit poteſtati.in.c.4.in gl.Sea obligado.nu.11.fo.115.
Exhibendo corrector officialem,vel famulum liberatur,in.c.4.in gl.Entregare.nu.1.fo.119.
Exhibendo familiaem,liberatur, licet ſtatutū nō dicat,quōd exhilendo liberetur.ibi.numero.2. fol.eod.
Exhibitus ſi ſatisfacre non poteſt in corpore debet luere.ibi nu.3.fol.eod.
Exhibendo familiarm,vel officialem poteſtas liberatur,niſi form: ſuæ electionis, vel prouiſionis dicat expreſſē ipſe teneatur pro eis iudicatum ſoluere:quia tūc licet exhibeatur, tenetur. ibi nu.4.fo.eod.
Exhibendo dominus famulum in officio priuato, liberatur,ſed pro eo tenetur,licet exhibeat, q ſecus eſt in officio publico.ibi nu.5.fol.eod.
Exhibendo iudex alium delinquentem,liberatur, ſicut ſi exhibuiſſet officialem.ibi nu.6.foli.eod.
Exhibere cogitur poteſtas officio finito officiales, & domeſticos,vt conueniantur, vel vt teſtimonium ferant de his quę in officio fecerūt.ibi nu. 7.fol.eod.
Exhibere ſeu preſentare,an teneatur poteſtas,tempore ſyndicatus famulum,ſeu officialem qui aufugit.ibi.nu.10.fol.eod.
Exhibere non tenetur poteſtas officialem mortuū ibi nu.11.fol.119.
Exhibere poteſtas officiales quot vices teneatur. ibi nu.14.fol.120.
Exhibere inſtrumentum, ad ius ciuitatis facientia poteſt iudex ex officio ſuo iubere.in.c. 6. in gl. Parecer.nu.1.fo.127.
Eximens à manibus familiæ poteſtatis captum p aliquo delicto,pro quo eſſet condemnatus, dicitur impedire,& perturbare iuriſdictionem,& in crimen læſæ maieſtatis incidit.in.c.3.in gl.Iuriſdiction.nu.10.fo.102.
Eximens à manibus familiæ iniuſtè condemnatū, an puniatur.ibi nu.12.fol.eod.
Contra eximentem aliquem de manibus familiæ, probatur intereſſe per iuramentum creditoris. ibi nu.21.fol.104.
Auferentes,vel eximentes captum, aliquem à familia de carcere,quilibet inſolidum tenetur, & vnius ſolutio,non prodeſt alteri.ibi nu.22.folio. eodem.
Eximens ſoluendo,an debitor liberetur. ibi nu.23. fol.eod.
Eximens captum à carcere,vel à manibus familię, qua pœna puniatur.in.c.18.in glo.Carcel.nu.35. fol.194.
Expenſarum taxationem poteſt iudex ſucceſſor facere.in Proœ.in gl.Ordenanças.nu.21.fol.19.
Expenſis partium,an poteſt iudex ſumere conſultorem.in.c.1.Prætor.in gl.El derecho a las partes.nu.23.fol.49.
Expenſa quæ ſit ex multis appoſitis per poteſtatē expendi poteſt.in.c.1.in gl.Salario.nu.11.fol.55.
Expenſas litis recipiens iudex vltra regulam (qui vulgo dicitur,Aranzel) contentas,incidit in pœnam,vt reſtituat eas c.in ſeptenis.in.c.1.in gloſ. Ni lleuaran.nu.1.fo.57.
Expenſas litis quomodo debet iudex accipere.Et quid ſi habet ſalarium.in.c.1.in gl.Pueſtos.nu.1. fol.60.
An expenſæ acceſſoriæ debeant ſolui per vtrunq; litigatorū.vi.in.c.2.in gl.Ygualmente.nume.9. fol.82.
Et ibi quid in expenſis notariorum.
Si expenſas vni parti remiſit iudex, vel notarius, an teneatur alteri remittere.vi.ibi.num.10.foli. eodem.
Expenſas proceſſuum in aliquibus locis huius regni,tabelliones diuidunt cum iudicibus.in.c.1.in gl.Partido.nu.2.fol.139.
Expenſarum diuiſio,an valeat.ibi.nu.2.fol.eod.
Expenſarum condemnatio poteſt fieri à iudice principali,& à iudice appellationis.in.c.21.iud.ſyn. in gl.Coſtas.nu.1.fol.280.
Extrahi non debent à regno aurū, nec argentum, nec equi,& alia iumēta,nec panni,nec coria,nec carnes,nec ſiricum,nec alia.in.c.52.in gl.Caualos.nu.1.fo.273.
Si quis extraxit, ſeu portat contra deuentum res vetitas,& illicitas,ſimul cum vetitis,ſolùm illicitæ publicantur.in.capit.52.in glo.En la tierra. nu.1.fol.274.
Si extrahitur res aliena contra ſtatutum,an publicetur.ibi nu.2.fo.eo.
Si famulus alicuius extraxit,vel tranſit mercantias domini,abſq; ſoluendo pedagium, an tales mercātiæ confiſcentur.ibi.in.d.c.52.in gl.En la tierra.nu.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ra.nu.3.fol.275.
Si super eadem bestia extraxerunt diuersi homines res vetitas diuersis temporibus, an quilibet debet perdere vnam bestiam.in.c.52.in gl. En la tierra.nu.5.fol.275.
Et quid si de nocte,an pœna duplicetur.ibi.
Extrahere prohibitus frumentum de ciuitate,non intelligitur prohibitus,quãdo extrahat ex causa necessitatis.in.c.2.in glo.De mercaderias.nu.10.fol.87.
Licet extrahat minor res vetitas contra statutum, non debet puniri.in.c.52.in glo.En la tierra.nu.10.fol.276.
Extrahentes,vel portantes,vel facientes contra statutum.statuturamẽto,an sciuerint,vel ignorauerint,ibi.nu.11.fol.eod.
Extrahens causaseruitij,vel suæ familiæ, non incidit in pœnam.ibi.nu.18.fol.eod.276.
Quid si extraxit farinam.ibi.
An extrahens ordeum incidat in pœnam. ibi. nu.19.fo.277.
Quid si extraxit pro victu suæ familiæ,& mutato proposito,& animo vendidit.ibi.nu.20.fo.277.
Si alicui extrahendi data est licentia res vetitas sine præfinitione temporis,an duret perpetuum ibi.nu.25.fol.278.
An licentia data per iudicem extrahendi dictas res vetitas,excuset à pœna.ibi.nu.26.foli.278.
Stante statuto,quòd nullus forensis emat,vel extrahat res extra territorium,si emat,an si perdat pretium.ibi.nu.27.fol.eod.
Excusatio non debet esse pastoris,si lupus oues comedit,& pastor nescit.in.c.1.in glo.No lo supieron.nu.7.fol.61.
Excusatio rei,etiam minus legitima,prodest fideiussori,etiam in iudicio sistendi.in.c.4.in gl.Entregare.nu.18.fol.121.
Ad excusandum,& allegandum causas ignorantię & absentiæ,extraneus admittendus est.in.c.15. in gl.Homezillo.nu.24.foli.167.
Esportulas,id est,assessorias,iudex laicus ordinarius non debet capere,sed stipendijs principis debet esse contentus.in.c.9.in gl.Assessorias. nume.1. fol.143.
Istas esportulas,seu assessorias iudices salariati, vel non debent accipere,vt processum videant,aliàs officio priuantur,& percepta cum quadruplo restituant.ibi.nu.2.
Exemptus à collectis,non intelligitur exemptus à collecta quæ imponitur ciuibus propter necessitatem.in.c.2.in gl. De mercaderias.nu.11.fo.87.
Exemptionis priuilegiũ,non prodest in causa necessitatis reipublicæ,vel principis.ibi.nu.13.
Quòd examinetur notus non est necessè.in.c.4.in gl.Pragmatica.nu.9.fol.110.

F

Facta nobilium personarum, præsumuntur nota alijs.in.c.1.in glo. Io lo supieron. nu.11.fo.61.
Quod facere potest per se,potest aleri committere.in.c.6.in gl.Salario.nu.6.fol.2.
Factum ab his qui authoritatem à concilio habent à concilio factum esse videtur.in.c.7.in gl. Nõbraren.nu.1.fol.138.
Falsans acta,an causam perdat.in.c.1.in glo.Donacion.nu.28.fol.68.
Falsi pœna tenetur iudex qui declarat parti sententiam quam laturus est.in.c.4.in glo. Entregare. nu.19.fol.121.
An de falso puniatur ille qui verum tacuit, sicut q falsum dicit in.c.44.in gl.Nuetro consejo. nu.4.fol.267.
Falsum deponens in criminalibus,qualiter puniatur.in.c.48.in gl.Punicion.nu.fol.269.
Si ad falsum deponendum potestas compellit testẽ,punitur sicut qui nõ admittit defensiones iuris.in.c.48.nu.2.fol.269.
Falsus testis debet puniri,siue secuta fuerit condẽnatio contra illum contra quem falsè deposuit, siue non.ibi.nu.4.fol.eod.
Famam,an possint restituere duces, Comites, & Barones.in.c.2.in gl.Camara.nu.6.fol.91.
Familia iudicis,an possit pro eo in syndicatu testificare.in.c.6.iudic.syndic.in glo.Descargos.nu.1. fol.294.
Si familia potestatis finito officio commisit aliqd delictum syndici,non debent de eo cognoscere, sed nouus potestas.in.c.1.in gl.Durãte.n.3.f.73.
Familiæ appellatione quis veniet.in.c.3.in glo.Familiares.nu.1.fo.92.
Familiares vocantur largo modo consanguinei.in c.4.in gl.Parientes.nu.3.foli.109.
Familiæ appellatione,an veniant consanguinei, & amici rectoris ciuitatis,qui in officio non administrant.in.c.1.in gl.Mugeres.nu.17.foli.70.
Pro delicto suæ familiæ agens contra potestatem, quid debeat probare.ibi.nu.18.fol.eod.
Si familiaris potestatis commisit delictum,nõ ratione officij,sed extra officium,officialis non tenetur.in.c.4.in gl.Sea obligado.nu.3.fo.114.
Pro familia dominus tenetur, siue sit deputata ad officium publicum,siue ad priuatum.in.c. 4.in glo.Sea obligado.nu.5.fo.115.

Quod

Quod familiaris contraxit in causam domini,& in eius voluntatem,qualiter probetur.in.ca. 4.in gl.Sea obligado.nu.19.fo.115.
Contra retinentem familiares criminosos, præsumendum est,& ideo si commiserunt aliquod delictum,pro eis tenetur.in.c.4.in gl. Sea obligado.nu.42.fo.117.
Quando agitur contra potestatem, q̃ eius familia aliquid fecit, petitio procedit, licet non exprimantur sigilatim nomina ipsorum.in.c.4.in gl. Sea obligado.nu.37.fol.117.
Famuli qũi dicantur.in.c.4.in gl. Sea obligado. n. 23.fol.116.
Famuli potestatis positi ad custodiam ciuitatis, si delinquũt,an potestas teneatur.ibi.numero.24. fol.124.
Fœmina,an succedat in regno,& in alijs dignitatibus.in Proœ.in gl.Y reyna.nu.1.fol.11.
Fœmina,an succedat in feudo.ibi.nu.2.
Fœmeninam,an concipiat dictio quisque.in.c.1.in gl.De ninguna persona.nu.2.fol.71.
Fœmeninum,an comprehendat masculinum.in.c. 1.in gl.De ninguna persona.nu.9.fol.72.
Feriæ etiam in honorem Dei non obseruantur,in termino syndicatus,imò proceditur in eis die feriato.in.c.3.iudic.synd.num.14.fol.287.
Feriæ quæ vigent in loco vbi iudicium agitur,sunt attendendæ,& non feriæ loci,partium, vel testium.in.c.40.in gl.Donde se hiziere.n.3.f.256.
Fideiussor an censeatur obligatus ad cõnexa. in.c. 1.Prætor.in gl.Mandado.nu.18.fol.28.
Fideiubens pro aliquo castellano alicuius rochæ, nõ tenetur si ille facit robariam.in.c.4.in gl.Sea obligado.nu.5.fol.115.
Fideiubens pro officiali publico,intelligitur fideiubere,& promittere indemnitatem de interesse respectu damni reipublicæ tantum, & non tenetur pro extorsionibus,damnis,& violentijs illatis,priuatis,nec de pœnis impositis officialibus, nisi fideiussio,& promissio,sit illata,vt hæc comprehendat.ibi.nu.20.fol.eod.
Fideiussor de repræsentando reum ad suam voluntatem,sub pœna certa,& ille reus postea fuit captus per iudicem,& à manibus eius fugit, an fideiussor sit liberatus.in.c.4.in gl.Entregare.nu. 15.fol.120.
Fideiussor promittens aliquem præsentare certa die,sub certa pœna in iudicio,vel soluere condẽnationem de eo fiendam,& ante lapsum termini iudex posfuit eum in banno,an erit liberat⁹. ibi.nu.16.fol.eod.
Qui in fideiussorem apud acta passus est se scribi,obligatur solenniter,ac si per stipulationẽ promisfisset.in.c.10.in glo.Execucion.nu.16.fol.152.
Fideiussor si soluit pro principali,an habeat executionem paratam contra principalem.ibi.nume. 38.fol.154.
Fideiussor potest propria authoritate de substãtia, & bonis ipsius rei,pro quo fideiussit soluere.ibi. nume.39.fol.155.
Fideiussor si est incarceratus pro principali,an possit petere, vt ipse principalis faciat eum relaxare à carceribus,& petere ab eo damna,& interesse.ibi.nume.40.fol.155.
In quasi fideiussore est locus executioni, puta, in patre qui dicitur quasi fideiussor filij.ibi. nume. 48.foli. eodem.
Fideiubens in prima conductione, non tenetur in secunda.in.c.23.in glosf. Torres.nu.21.fol.211.
Fideiubens pro potestate,non tenetur pro eo confirmato pro nouo tempore.ibi.nu.22.fol.eod.
Fideiubere denegans laicus pro proximo, peccat. in.c.23.in gl.Den orden.nu.9.fol.215.
Fideiussores debet dare iudex de bene administrãdo,& stando ad syndicatum. Et ad quid fideiussores non teneantur.in.c.3.iud.syndic.in gl. Pregonar.nu.19.fo.287.
Si fideiussores in loco in quo residentiam facere tenentur,potestas non inuenit,non debet personaliter detineri,sed debet cõmitti suæ iuratoriæ cautioni.ibi.nu.21.fol.288.
Fideiussores qui fideiusserint pro iudice,& pro residentia facienda,an possunt tempore syndicatus petere,vt liberentur à fideiussione, & donec faciat petere,quòd carceretur iudex.ibi. num.22. fo.eod.
Fideiussores malos iudices recipientes,qui ex officio tenentur recipere bonos,obligantur ad interesse partis, vel reipublicæ, quando respublica læditur.nisi fideiussores approbentur pro idoneis.in.c.10.iudic.syndic.in glo.Fiable.numer.1. fol.297.
Fides fundamentum est iustitiæ.in.ca.1.Prætor.in gl.Fiel.nu.3.fol.31.
Fides præferturiustitiæ.ibi.num.4.
Fidem fallere graue est.ibi.nu.60.
Fidelitatem an si quis iurat contra omnem personam mundi,an videatur iurare contra rempublicam.in.c.1.in gl.De ninguna persona.nu.5.f.71.
Filius qui nascitur ex matre nobili,& ex patre plebeio,non est fidalgus,nec nobilis. in Proœm.in gl.1.nu.8.fo.4.
Filia an succedat in regno.in Proœm.in gl. Y reyna.nu.4.fo.11.
Filia succedit in regno masculo non stante.ibi.nu. 5.fol.eod.
Filij naturales, an dicantur de domo & familia.in c.4.in gl.Parientes.nu.7.fol.110.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Filius in quibus casibus requiritur, ꝙ sit velatus. in c.47.in gl.O casado.nu.4.fol.266.
Fisco competit duplex remedium, pro debito fiscali.in.c.19.iudic.synd.in gl.Cobrar.numero.2. foli.299.
In fiscum dicuntur bona incorporata per apprehẽsionem, vel descriptionem in libro.in.c.19.iudi. synd.in gl.Cuentas.nu.3.fol.300.
Omnia iura statuta in fisco, habent locum in priuato, nisi in lege dicatur, ꝙ sit speciale in fisco.in c.1.in gl.Donacion.nu.31.fol.68.
Fines ciuitatum, & castrorum præsumuntur esse illius qui primò occupauit, quòd non est in spiritualibus.in.c.6.in gl.Occupados.nu.1.fol.132.
Pro finibus quatuor actiones, & remedia competunt.in.c.6.in gl.Ley.nu.7.fol.129.
Quando quis fines comittatus, seu districtus, fugiẽdo excesit, propter iustum inimicorum timorem, in pœnam non incidit.in.c.52. in glo.En la tierra.nu.16.fol.276.
Sunt fines æterni montes, flumina, & valles, quæ distinguunt territoria.in.c.6.in gl.Occupados. nu.2.fol.132.
Forma data à statuto, non põt inquisitus renuncia re.in.c.1.Præto.in gl.Mandado.nu.5.foli.27.
Forma rescripti, quæ est merè in fauorem partium potest renuntiari. Secus si est data à lege, vel cõcernit publicam vtilitatem, vel partes contradicunt.ibi.nu.6.fol.cod.
Fornax cui est potest ius competere, vt nullus aliꝰ circa eum posit alterum ædificare.in.ca.2.in gl. Confederacion.nu.16.fol.78.
Forum quis non sortitur ratione cõfirmationis cõtractus.in.c.17.in glo.Prouecr sobre ello.nu.10. fol.188.
Fortalicia, & domus fortes, sine regis iussu, & consiliariorum suorũ non debent fieri, & sic quæ sunt ædificata destruantur.in gl.Torres.nu.1.fol.210.
Fortalicium quod est destructum in totum, an potest refici.ibi.nu.12.fol.cod.
Fortalicium, quod non fuit funditus diruptum, sine licentia regia potest refici. Secus si fuit ex toto funditus diruptum.ibi.nu.30.fol.211.
Quando fortaliciũ reparatur debet fieri reparatio vt antiqua forma non mutetur.ibi.nu.31.fo.212.
Forensis qui repertus est portare res contra deuentum, & contra formã statuti, an incidat in pœnam.in capit.52.in glossa.En la tierra.numer.7. fol.275.
In forense statutum habet locum in nouo ciue. Et nouus ciues excusatur propter ignorãtiam, sicut forensis.ibi.nu.8.fol.276.
Forensis põt petere restitutionem in integrum, ad uersus statutum quod ignorauerat.ibi.nu.9.fol. eodem.
Forensis transeuntis per aliquẽ locum, collectã nõ soluentis, statur in iuramento, si ignorauerit statutum.ibi.nu.12.fol.eod.
Contra forensem qualis debet esse ꝓbatio, ad hoc, vt incidat in pœnã statuti.ibi.nu.15.foli.eod.
Fraternitati, an potest legari, & an possit sua bona alienare, & coram quo iudice debet conueniri. in.capitulo.2.in glosſ. Confederacion.num.10. fol.77.
Fraus fit de re ad rem, vt si est prohibitum extrahi frumentũ, non potest extrahi farina.in.cap.1.in gl.De cuya mano.nu.3.fol.74.
Fraus fit de persona ad personam.ibi.nu.1.
Fraus præsumitur de modo admodum.ibi.num.5.
Fraus fit, de contractu ad contsactum.ibi. nu.4.
Fraus fit, de nomine ad nomen.ibi.numer.6.folio. eodem.
De quantitate ad quantitatem.ibi.nu.8.
De tempore ad tempus.ibi.num.7.
Fraudem facere legi, & facere cõtra leges parificãt, ibi.nu.10.foli.74.
Casus in quibus fraus, & dolus prẽsumitur.ibi.n.ir.
Fraus, nec dolus non fit scienti, & scire debenti.in c.33.in gl.A menos costa.nu.3.fo.239.
Frumentum habentes possunt cogi mittere illud ad vendendum in foro publico, tempore necessitatis, & ad hoc nemo excusatur, etiam si sit ecclesia.in.c.17.in gl.A razonables precios.nu.34. folio.183.
Frumentum, quod non possit vendi forensibꝰ sub certa pœna, an possit ciuitas statuere.ibi. nu.36. fol.cod.
Fructus rerum quæ licitãtur cuius sint.in. ca.32.in glo.De jurar.nu.16.fol.237.
Fructus sapientiæ, est glorioſus labor. in.c.4.in gl. Le cumple.nu.8.fol.122.
Fuga iudicis tempore syndicatus facit plenam probationẽ, adeò ꝙ de furtis, & barateriis, & extorsionibus probatur per iuramentum eorum qui de eis conqueruntur.in.c.1.in gl.Dadiuas.nu.17 fol.63.
Fuga officialis facit habere eũ pro confesſo, & conuicto in omnibus his in quibus erat inculpatus. ibi.nu.19.& 21.fol.63.
Fugere faciẽs quem de carceribus, tenetur integrè soluere omne debitum creditoribus, etiam si talis debitor denuò apprehendatur, & ad carcerẽ deducatur.ibi.nu.20.fol.eod.
Ex fuga potest officialis condemnari, sine alia probatione.ibi.nu.21.
Contra officialẽ fugiẽtẽ ratione nõ redita, creditur sacramẽto agentis, nisi fuisset reductus etiã inuitus ad locũ vnde fugit. ibi.nu.22.foli.eod.63.

Casus in quibus fugere licet alicui officiali tempore syndicatus.ibi.nu.25.fol.64.
Si successor in officio sciuerit, vel viderit officialẽ depositum recedere, & fugere, & non prouidit eum tenere in syndicatu, ipse tenetur.ibi.nu.26.
Fugere non debet officialis tempore syndicatus, etiam ad ecclesiam.ibi.nu.25.fo.eod.
Fugere faciens carceratum pro debitis priuatorum an teneatur satisfacere creditoribus.in.c.3.in gl. Iurisdiction.nu.14.fol.103.
Qui notificauit debitori alicuius, ꝙ fugeret: quia creditor suus ordinauerat facere eum capere, & detineri, tenetur creditori ad debitum soluendũ ibi.nu.16.fol.eod.
Fugiens officialis tempore syndicatus, timore iudicis syndicatus: quia pluries dixit, ꝙ volebat eum suspendere, seu verberare pro barateriis, & furtis, potestas an teneatur eũ exhibere, vel pro eo soluere.in.c.4.in gl.Entregar.nu.17.foli.120.
Fugiens propter nimiam iudicis sæuitiam, vel propter minas attroces, an habeat criminis præsumptionem contra se.in.c.4.in gl.Entregare.num. 20.fol.121.
Fugiens à carcere, an habeatur pro factore, & condẽnato.in.c.18.in gl.Carcel.nu.36.fol. 194.
Fugiens à carcere cum effractione, vel conspiratione, habetur pro confesso. Secus si aufugiat sine fractione: quia pro confesso non habetur, sed ꝓ motu iudicis punitur.ibi.nu.39.fol.eod.
Fugiendo à carcere publico aperto, non habetur ꝓ confesso. Idem si per muros carceris fugiat, sine vlla fractione. Et idem si fractis compedibus exijt per ostium quod inuenit apertum, vel si cõ fugiat de palatio potestatis.ibi.nu.40.fol. 195.
Licet carceratus iniustè fugiat, non punitur.ibi.nume.41.fol.cod.
Fugiens à carcere animo redeundi, non dicitur fractor carceris.ibi.nu.44.fol.195.
Fugiens mulier â carcere, causa euitandæ libidinis, non punitur: quia licitum est sibi fugere. ibi. n. 45.fol.cod.
Quid si exiuit causa implendi votum.ibi. nu.46. fol.eod.
Fugiẽte muliere de carcere mulierum, & eunte ad carcerem virorum, an dicatur frangere carcerẽ. ibi.nu.48.fol.cod.195.
Fugiens à carcere propter nimiam sæuitiam iudicis, vel propter eius minas attroces, an habeatur pro factore.ibi.nu.48.fol.eod.
Fugiens à carcere, & illico vadens ad superiorem, & coram eo se præsentans, non dicitur frangere carcerem.ibi.nu.50.fol.eod.
Contra fugientem à carcere, ad hoc, vt habeatur ꝓ factore, non requiritur aliqua citatio, sed solum habita informatione, de fractione, & de fuga cõ demnatur.ibi.nu.51.fo.196.
Fugiens iudex à syndicatu, & faciens fugere delinquentem, vel debitorem, an teneatur.ibi.nu.52. fo.eod.
Fur licet fustigetur, debet detineri in carcere, donec satisfaciat parti, & fisco. Sed hodie potest cedere bonis.in.ca.1.Prætor.in glo.Fiel.numer.31. fol.34.
Furans panem tempore necessitatis, non punitur. in.c.17.in gl.A razonables precios.nu.15.fo.181.
Fur absconditus in domo, an debeat mori.in.cap.1. Prætor.in gl.Derechamente.nu.15.fol.42.
Furtum, & barateria, quid sit.in.c.1.in gl.Dadiuas nu.28.fol.64.
Furem indicanti, & nuntianti occisorem domini, vel desertorem militiæ, potest dari pretium.in c.30.in gl.Alegrias.nu.4.fol.235.
Furca est signum meri, & mixti imperij, & illã nõ debet quis erigere sine principis permissiõe.in c.42.in gl.Varas.nu.3.fol.257.
Etiam si in furca non fuerit aliquis per centum annos suspensus, sufficit ad iurisdictionem habendam: quia non requiritur actus, sed aptitudo.ibi.nu.4.fol.eod.
Furca non potest erigi in prejudicium alterius, si ã imperio inter eos contenditur.ibi.numero.5.folio.eod.
Furcas erigere iudex facere non debet.ibi. num.6. fol.eod.
Furcarum erectio non cõpetit cuilibet, nisi illi cui competit pœnæ impositio.ibi.nu.7.fol.258.
Vt furca erigatur potest dominus soli compelli ad vendendum.ibi.nu.8.foli. eod.
Furcam quis possit erigere, an habens mixtum imperium, an qui habet imperium, si inter eos contenditur.ibi.nu.9.fol.eod.

G

Gabella, an debeatur de promissione de vendendo.in.c.1.in gl.Promesa. nu.6.fo.65.
Gabellarum arrendatores pro necessitate reipublicæ, regis, seu domini, possunt exigere ante diem, vel ante tempus.in.c.2.in glos.Dꝙ mercaderias.nu.15.fol.87.
Gabellarũ ius principis est.in.c.13.in gl. Alcaualas. nu.1.fo.164.
Ius exigendi gabellas, & pedagia potest concedi ꝓ principem alicui populo, vel priuato.ibi. nu.3. fol.cod.
Ius colligendi gabellas, pedagia, seu exactiones, an potest præscribi.ibi.nu.4.foli.eod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gabella non debetur ex instrumento refectionis. in.c.22.in glo. Torres.nu.26.fol.211.
Gabellarius debet exigere pedagium, anteaquam mercator exeat de territorio suo.in.c.52.in glo. En la tierra.nu.3 fo.275.
Gabellæ debent diuidi inter diuites, & pauperes, secundùm facultatem,& tractus, & non secundum munus personarum. Et si perperam æstimantur,restituitur quis,probando verâ æstimationem.in.c.17.iud.synd.in gl.De mandar.nu.1. foli.299.
Gabellæ anteaquam exigantur â vicinis, debet in eis fieri notificatio,vt præparent se ad solutionem.ibi.nu.2.fol.eod.
Gabellarum æstimatores,tenentur ad id quod male æstimant.ibi.nu.3.fol.eod.
Gesta à laico, à prælato subrrogato sunt nulla.in c.4.in gl.Tierra.nu.3.fol.107.
Glossa,vel alius referens plures opiniones,præsumitur in dubio vltimam approbare.in.c.1.in gl. Fiel.nu.19.fol.32.
Grex quis dicatur.in.c.2.in gl.Ganado.nu.1.fo.89
Inter gregem,& armentum,quæ sit differentia.ibi nu.3.fo.89.
Gregem potest portare iudex in pascuis publicis, quando in patria sua gerit officium.ibi.num. 4. foli.89.
Quod tempus iudex debet portare gregem in pascuis publicis,ad hoc,vt puniatur.ibi.nu.5.folio. eodem.

H

Habitatio, seu conuersatio assidua, an sufficiat,etiam si non sit decemnalis.in.cap.2.in gl. Tales pueblos. nu.7.fo.81.
Habitatio,& conuersatio continua cum Iudæis,prohibetur.in.c.26.nu.3.fol.224.
Habitare debẽt iudices in palatijs publicis, & non in domibus priuatorum.in.c.2.in gl.Casas.nu.1. fol.78.Et in.c.8.in gl.Dineros.nu.2.fol.142.
Hæres potest officialis institui, durante officio, & legatum sibi fieri.in.c.2.in glo.De mercaderias. nu.86.fol.87.
Hæres iudicis,an teneatur de barateria defuncti.in c.4.in gl.Entregue.nu.12.fol.120.
Hæres iudicis,an pro eo teneatur ad syndicatũ stare.ibi.nu.13.
Homicidij ius est.600. marabetinorum.in.ca.15.in gl.Homezillo.nu.1.fol.166.
Homicidium percipitur,quando in absentia proclama proceditur.ibi.nu.2.fol.eod.
Vt homicidij pœna percipiatur citatio trina requiritur,& non sufficit vna pro tribus,& in ista citatione non est necessẽ, quôd crimen exprimatur.ibi.nu.3.fo.eod.
Homicidium non pertinet iudici,si aliquis fuit captus,& suspensus si contra eum anteaquam caperetur non fuit processum per edita,& proclama.ibi.nu.4.fol.eo.
Homicidium debetur iudici,si est consuetudo loci percipiendi.ibi.nu.5.fol.eod.
Homicidium debetur iudici,si est per eum sententiatum.ibi.nu.6.fol.eod.
Homicidium debetur,quando accusatus est reus mortis.ibi.nu.8.fol.eod.
Ad vnum homicidium debeant omnes occissores soluere,an quilibet teneatur soluere.ibi. nu.34. fol.169.
Homicidium,an debeatur iudici successori,vel prę decessori.ibi.nu.35.fol.eod.
Homo eminentis scientiæ potest habere officia,licet nondum studuerit tempus in pragmaticis statutum.in.ca.4.in glo.En la pragmatica.nu.5. fol.111.
Honor iudicis est præferendus.in.c.37.in gl.Por si. nu.4.fo.247.
Honores licet gradatim sint conferendi,fallit, nisi assiduitas laborum faciat aliquem ire.in. c.4.in gl.Que las diere.nu.3.fo.108.
Ad honorem cum vanitate,& imperitia, quis non debet ascendere.in.c.4.in gl.La pragmatica.nu. 11.fol.111.
Hospes inuitans ad hospitium,vel si inuitauit viatorem,si postea pœniteat,tenetur viatori de dolo.in.c.28.in gl.Acogidos.nu.2.fol.229.
Hospes cogitur hospitare viatores,postquam incepit tenere hospitiũ,& aduocatus aduocare.in.c. 28.in gl.Acogidos.nu.1.fo.229.
Hospitatores,an possunt emere victualia,vt carius vendant viatoribus.ibi.nu.5.fol.eod.
Hospitis pœna vendentis vinum, & alia victualia in fraudem statuti.ibi.nu.6.fol.eod.229.
Hospitator qui incipit esse,cogitur recipere,& officium adimplere.in.c.17.in gl. A razonables precios.nu.8.fol.182.
Hospitia possunt per iudicem taxari.in.c.17.in gl. ead.nu.6.fol.182.
Hospitari non debet iudex gratis visitãdo prouinciam.in.c.6.in glo.Salario.nu.3.fo.131.
Hospitari soli pricipi licet gratis,& recipit solũ tertiam partem domus.in.c.8.in gl. Dineros.nu.1. fo.141.
Hospitia iudices non possunt alijs concedere,sine præcepto regis.ibi.nu.5.fol.eod.
An ad habitandum,seu hospitandum in domum priuatorum,possit iudex intrare,& ab eis possit recipere

recipere equos,& plaustra.ibi.nu.5.foli.eod.
Hospitia non debent capi per potẽtes,nec per prelatos in ciuitatibus,seu villis,sine vicinorũ permissione,nec debent capi ligna,nec aliæ res,nec damna eis inferri.ibi.nu.6.fo.eod.
Hospitari non possunt domini temporales in suis villis,& locis.ibi.nu.7.fol.eod.
Hospitari debẽt milites gratis,cum accesserint ad locum cum principe,dum militauit,& tunc domus diuiditur in tres partes, & electio cuiuslibet partis datur.ibi.nu.8.fol.eod.
Hospites non debẽt esse terribiles in hospitijs, nec superbi,sed manere debent humiles.Et à dominis ædium non debent balnea postulare, nec luminaria,nec alias res pro victu suo,vel equorum nec recipere debent etiã à sponte dantibus,aliâs puniuntur.in.d.c.8.in gl.Dineros.nu.9.fo.142.
Cùm hospitatur rex in ciuitate metati habent deputare singulis militibus pro hospitijs, domos, & in ipsarum domorum postibus nomen militis,qui illic hospitandus est scribere. ibi. nu.10. fol.eod.
In hospitio nomen positum delens,falsi pœna punitur.ibi.nu.11.fol.eod.
Hospitium assignatum,non potest mutare appositator,seu metator,& alteri dare.ibi.nu.12.fo. eodem.
Ab hospitũ receptione,nemo excusatur, nisi qui habet priuilegium.ibi.nu.14.fo.eod.
Hospites recipiendi est onus reale, & non personale.ibi.nu.13.fo.eo.
Vt suæ domus sint immunes ab hospitandi mune re,priuilegium nullus debet impetrare,vt vicinorum domus grauentur,aliàs,punitur.ibi.numero.15.
Ab hospitalitate excusantur medici sacri palatij,& magistri liberalium artium,& pictores ingenui & domus,& palatia iudicũ ordinariorũ,& cleri corũ,& ecclesiæ,& monasteria.ibi.n.16.fo.eod. Non valet consuetudo,q̃ clerici teneantur hospites recipere.ibi.nu.17.fo.143.
Hospitationum pretia possunt taxari à iudice. ibi nu.18.fo.143.
Hospitium potest quis cogi mutare propter parcialitatem causa vitandæ discordiæ.in.c.2.in gl. Parcialidad.nu.14.fol.79.
Humorẽ qui inter casellas fecit,cogitur ad eas pugnandas.in.c.17.in gl.Salidas.nu.1.folio.186.

I

Ignorantia. an quis teneatur.in.c. .in glos.No lo supieron. numero.1. fol.61.
Ignorantia crassa,& supina non excusat. ibi.nu.4. fol.eod.
Ignorans non peccat.ibi.nu.5.
Qui ignorauit delictum in syndicatu excusatur.ibi nu.6.fo.eod.
Valet statutum, q̃ ignorantia non possit allegari. ibi.nu.7.fo.eod.
Ignorantia iuris non excusatur correctoribus, qui indagere tenentur factum suorum officialium. ibi.nu.9.fol.66.
Ignorantia præsumitur in magistratibus,nisi scientia probetur.ibi.nu.18.fol.85.
Ignorantia probatur per iuramentum,nisi in contrarium probatio appareat.in.c.52.in glos.En la tierra.nu.13.fo.276.
Illegitimi dicuntur coniuncti inspecta naturali æquitate, & consanguinei, & in eis cadit affectio naturalis.in.c.4.in gl.Parientes.nu.6.fol.110.
Imperiti non sunt perficiendi,& idoneis nõ debet interdici licentia iudicandi,seu legendi.in.ca.4. in gl.Pragmatica.nu.4.foli.110.
Imperitia causatur ab ignorantia.ibi.in gl. Que les diere.nu.11.fol.108.
Imperitum se cognoscens,in culpa est si ingerit se negotio cuius artem ignorat.ibi.nu.12.fo. eod.
Iuris peritis,& non alijs est committenda gubernatio reipublicæ.in.c.1.in glo. Tierra.numer.5.folio.45.
Impediens me,quominus aliquam vtilitatem consequar contra eum habeo regressum.in.cap.3.in gl.Iurisdiction.nu.17.fo.103.
Incola alicuius loci,non efficitur scholaris ante decennium,& ideo de contractibus,& delictis alibi cõmissis,non potest cõueniri in loco studijs. in.c.2.in glo. Tales pueblos.nu.6.fol.81.
Indiæ quæ expugnatæ sunt per Cortes, an debeãt regi,& gubernari legibus istius regni Hispaniæ. in Proœ.in gl.Yslas.nu.1.fo.12.
Indulgentiæ concessæ à prælato penitus falso, quĩ putabatur verus,non minus operatur ad salutẽ animarum, quàm si essent concessæ à prælato vero.in.c.1.in gl.Nuestros.nu.23.fol.25.
Et an virtute indulgentiæ falsæ aliquid soluens,an consequatur indulgentia.in.c.51.in gl. Consentir.nu.3.fol.273.
Infamis,an potest esse procurator,arbiter,& tutor in.c.3.in gl.Procuradores.nu.7.fo.97.
Infamis licet potest esse procurator tamen inuito reo non poterit respondere positionibus.ibi.n. 21.fol.98.
Infamis non potest esse procurator illustrium personarum,nec episcoporum,nec aduocatus, nec notarius principis.ibi.nu.24.fol.99.
Infamat procuratoris officium,sententia sequuta. ibi.nu.25.fol.eo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Infamiæ pœna poſt ſententiam non poteſt remitti.in.c.1.in gl.Derechamenie.nu.8.fol.40.
Inimicitia quãdo eſt inter aliquos poteſt iudex prouidere futuris ſcandalis precipiendo ſub pœna, ne per certos fines incedãt.in.c.2.in gl.Parcialidad.nu.16.fol.79.
Inimicitia capitalis probatur ex verbis minatorijs. in.c.4.iudic.ſyndic.in gloſſ.Peſquiſa.numer.5. fol.269.
Iniuria facta officiali principis intelligitur eſſe facta principi.in.c.1.in gl.Tierra.nu.4.foli.40.
Initium in delictis eſt ſpectandum.in.c.35.in gloſ. Homezillo.nu.36.fo.169.
Immunis à collectis, & datijs intelligitur habere immunitatem etiam à datijs, poſtea inditis. in Proœ.in gl.Yſlas.nu.14.fo.13.
Impoſitiones rex poteſt concedere,vel imponere. in.c.24.in gl.Titulo.nu.1.fo.216.
Impoſitiones,an poſſunt domini terrarum imponere.ibi.nu.3.fol.217.
Impoſitiones,an poteſt ciuitas imponere.ibi.nu.2. fol.eod.
Impoſitiones non poſſunt imponere Iudæi, nec Mauri.ibi.nu.10.fol.217.
In impoſitionibus concedendis,requiritur conceſſio principis,& cum cauſa.ibi.nu.12.fol.eod.
An qui impoſitiones petit ex preſcriptione debeat titulũ allegare.ibi.nu.14.fol.217.
Vt impoſitionũ ius,& collectandi acquiratur,quæ præſcriptio requiratur.in.c.24.in gl.O preſcription.nu.1.fol.218.
Impoſitiones,ſeu exactiones colligens,& recipiẽs, debet habere iuſtam cauſam , & rationabilem colligendi,& bonam fidem,& non violentiam, & debet facere ea propter quæ impoſita fuerũt in.c.24.in gl.O præſcripcion.nu.11.fol.220.
Inquiſitio fauore reipublicæ ſuper terminis , paſcuis,& lignis permittitur,& etiam ſuper bonis vacantibus,& in iſtis caſibus proceditur,non oblato libello,nec lite cõteſtata,nec ſeruatis alijs iuris ſolennitatibus.in.c.6.in gloſ. Se informe. nu.1.fo.124.
Per viam inquiſitionis proceditur in cauſa terminorum,& in cauſa vſurarum , & inter coniuges, & vt teſtamenta defunctorũ executioni mandẽtur,& in iuribus principis, & ad vtilitatẽ publicam.in.c.6.in gl.Ley de Toledo.num.5.fol.128.
Inquiſitio fit contra extrahentem res vetitas de regno,& fardeli eorum diſoluuntur.in.c.52.in glo. Peſquiſa.nu.1.fol.274.
Inquiſitio generalis,quæ fit contra officiales,& iudices finito officio,eſt inuenta de iure,licet damnati ex inquiſitione non ſint infames.in.c.4. iud.ſynd.in gl.Peſquiſa.nu.1.fol.290.
In inquiſitione quæ fit contra iudicem,interrogantur,& examinantur cauſidici procuratores , & eorum ſcriptores,& alij qui coram officialibus cauſas habuerunt.ibi.nu.1.fol.290.
In inquiſitione quæ fit contra iudicem debent recipi teſtes idonei,& non inimici, nec ſuſpecti iudici,& ſi aliquis fuit carceratus ab eo non eſt idoneus teſtis contra eum in ſyndicatu.ibi.nu.4 fol.eod.
Si ex inquiſitione ſecreta,contra iudicem reſultãt aliquæ culpæ,& iudex qui ſtat in ſyndicatu facit porrigi ſuper eas petitionem per aliquem amicũ,vel per aliũ,an erit audiendus petitor, & inquiſitio ceſſet.ibi.nu.11.fo.291.
Inquiſitio,an ceſſet ſuperueniente accuſatore. ibi. nu.12.fol.eod.
Inquiſitor repreſentat partem vbicunq; permittitur inquiſitio.in.c.1.in.gl.Ni conſentiran.fo.60 num.21.
Inquirere debet iudex prudenter de cauſis.perſonis,loco,& tempore,& de alijs.in.c.4.iud.ſynd. in gl.Particularmente.nu.1.fol.292.
Inquiſitio ſcrupuloſa,non debet fieri contra iudicem qui habuit manus mundas, & de baraterijs non disfamatur.in.c.1.in gl.Dadiuas.n.9.fo.62.
Inquiſitio generalis commiſſa contra quoſcunq;, an intelligatur cõtra vniuerſitatẽ,vel collegiũ. in.c.1.in glo.De ninguna perſona.nu.6.fol.71.
Inquirere nemo negligat propter opprobrium ſenectutis,vel nobilitatem generis, à paruis , vel minimis eruditis.in Proœm.in gloſ.Acordado. nu.21.fol.17.
Inſignia iuriſdictionis,officiales debent portare,aliàs poteſt eis reſiſti ſi non conſtat eos eſſe officiales.in.c.42.in gl.Varas.nu.1.foli.257.
Inſignia iuriſdictionis,nemo debet portare ſine pmiſſu principis,nec iuriſdictionem exercere.ibi nu.2.fo.eod.
Inſtantia quando eſt peremptа,licet pars non petat,an iudex ex officio ſuo debeat ſententia ferre.In forma ſecretæ ſyndicationis.in interrogat. 49.in gl.Condemnar.nu.6.fol.289.
Inſtrumentum ſimulatum largo modo dicitur falſum.in capitul.1.in glo.De cuya mano.num.12. fol.74.
Inſtrumentum guarentigium , quod iudex habet contra alium,an officio durante poteſt mandari executiõi.in.c.3.in.g.De mercaderias.n.40.f.88
Inſtrumẽtũ de iure regni,habet executionem paratã ad petitionem creditoris,ſecus eo volẽte, vel condemnationẽ petente,ſcilicet,cõtra perſonas obligatas,ſecus cõtra tertiũ poſſeſſorẽ.in cap.10. in gl.Execucion.nu.1.fol.150.
Inſtrumentum,an mandetur executioni contra debitores fiſcales.in.c.10.in glo.Execucion.nu.43 fol.155.
Inſtrumentum liquidum, executioni mandatur. ibi.nu.49.fol.eod.
Inſtrumentum in quo intereſſe eſt promiſſum, vel aliud incertum,habet executionem paratã, dummodo mediantibus probationibus liquidetur,& declaretur.ibi.num.50.fol.155.
Inſtrumentum liquidum,nõ gaudet beneficio ſtatuti,dum liquidatur.ibi.nu.51.fol.eod.
In inſtrumenti liquidatione,pars eſt citanda: quia cauſæ cognitionem requirit.ibi.numero.52.fol. eodem.
Inſtrumentum non liquidum,& incertum fauore dotis meretur executionem.ibi.num.54.fo.156.
Inſtrumentum continens tacitam ſtipulationem de reſtituendo dotem,an habeat executionem paratam,etiam contra hæredes.ibi.num.55.fol. eod.156.
Inſtrumentum purum,& non conditionale,mandatur executioni.ibi.nu.57.fol.eod.
Inſtrumentum originale,& non exemplum,executioni mandatur.ibi.nu.58.foli.eod.
Inſtrumẽtum ſi eſt perditum,an debitum per modum libelli debeat peti,vel mittatur executioni,ſi debitum poteſt probari per teſtes. ibi.nu. 59.fol.eod.
Inſtrumentum ſi eſt verum,& conſtat de debito, aliter quàm per confeſsionem mandatur executioni.ibi.nu.60.fol.157.
Inſtrumentum quando eſt aliquod, executioni mandatur,ſecus ſi eſt inuallidum.ibi.nume. 61. fol.eod.
Inſtrumentum locationis factum per eccleſiam de rebus ſuis vltra triennium,an mandetur executioni.in.capitul.10.in glo.Execucion.num.64. fol.158.
Inſtrumentum clerici mittitur executioni.ibi.nu. 65.fol.358.
Et quid ſi mittatur contra clericum.ibi.nume. 66. fol.eod.
Inſtrumentum mittitur executioni quando perſona in eo obligata erat habilis ad ſe obligandum. ibi.nu.68.fo.158.
Inſtrumentum mittitur executioni,ſi non eſt tranſactum tempus decẽnij,niſi ſit iuratum, vel ſit in fauorem minoris,vel niſi ſit inſtrumentũ eccleſiæ,& in alijs fallentijs.ibi.nu. 69.fol.eod.
Inſtrumẽta communia debent ſtare penes heredẽ antiquiorem.in.c.19.in gl.Vno delos regidores. nu.3.fol.203.
In inſtrumẽti exemplatione,octo requiruntur,& ſine eis non probat,ſi opponatur à parte.in.c.19 in gl.Traſladen.nu.1.fo.203.
Ex inſtrumẽto refectionis gabella non debetur.in c.22.in gl.Torres.nu.26.fol.211.
Solẽnitas quę in inſtrumẽti cõfectione requiritur, an requiratur in refectione quando fuit amiſſũ. ibi.nu.13.fol.eod.
Inſtrumẽtũ cælans,ne veritas appareat, an puniatur.in.c.48.in gl.Nueſtro conſejo.nu.5.fo.267.
Inſtructione,& à mandato quis non debet recedere,aliàs,ſi aliquid agat vltra,etiam ſi bene gerat eſt puniẽdus.in.c.54.in gl. A de hazer.n.1.f.281.
Inuitare aliquem ad prandiũ,an poteſt concilium ciuitatis.in.c.30.in glo.Ni comidas.nu.1.fol.235.
Inuentus in via cum equo portare res vetitas , an debeat puniri.in.cap.52.in gloſ. Enla tierra.nu. 22.fol.277.
Inuentus, ſeu repertus in limine territorij , ſeu in confinibus ciuitatis, vt vix negare ſufficiat , an puniatur.ibi.nu.23.fol.278.
Inuentus,ſeu repertus in via non recta,nec cõſueta,portareres vetitas,ita q̃ eſt ſuſpectus, q̃ extrahere velit,tenetur.ibi.nu.24.fol.eod.
Intentio finalis regentis,debet eſſe pax, & vnio ciuium.in.c.46.in gl.Regir.nu.1.fol.263.
Iudex dicitur quaſi ius dicens.in Proœ.in gl. Qualeſquier.nu.1.fol.13.
An iudices pedanei,& magiſtratus municipales debeant ſeruare capita iſtorũ correctorũ,& ad eos extendantur.ibi.nu.3.fol.eod.
Iudices ordinarij , ſunt qui habent merum imperium.ibi.nu.5.
Iudices qui habent ſummam taxatam nõ poſſunt multare delinquentes vltra eam , nec vltra eam iubere,aliàs,puniuntur.ibi.nu.6.fol.eod.
Iudex ordinarius,vel delegatus,qualis debet eſſe. ibi.nu.7.
Iudex,& aliæ perſonæ tenentur iurare in caſibus contentis in iſtis capitibus.in Proœm. in gl. En los caſos.nu.1.fo.20.Et in nu.14.Et ibi,an præſumatur fuiſſe iuratum ſi officium exerceant.
Iudex non tenetur ſeruare ſtatuta,quæ ſibi nõ fuerunt tradita.ibi.nu.2.fol.eod.
Si iudex iurabit ſeruare ſtatuta,an tale iuramẽtum extendatur ad ſtatuta poſt iuramentum cõdita. in Proœm.in gl.En los caſos.nu.3.fol.20.
Iudex iurans ſeruare ſtatuta , intelligitur de ſtatutis quæ ſunt in vſu. Idem quando iurat ſeruare conſuetudines intelligitur de laudabilibus, & præſcriptis.ibi.nu.10.fol.eod.
Qui pro iudice ſe gerit cùm non ſit in crimen læſæ maieſtatis incurrit,& in crimen falſi.in.capi.1.in gl.Nueſtros.nu.6.fol.22.
An iudex exercens iuriſdictionem contentioſam extra territorium,puniatur.ibi.nu.eod.
Qui non habet poteſtatem regiam iudicãdi,fruſta iudicat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudicat,&per eum gesta non valent.ibi.numer. 19.folio.24.
Iudex debet seruare formam suæ commissionis,& ab ea non debet recedere, alioquin quod vltra agit non valet.in.ca.1.in glo.Mandado.numer. 1.foli.27.
Iudex datus ad testes recipiendos, potest recipere confessiones.ibi.nu.22.fol.28.
Iudex datus ad cognoscendum de compromisso, potest inobedientem condemnare in pœnam compromisi.ibi.nu.23.fol.eod.
Et contumacem in expensis condemnare. Et de fructibus,& de terminis iudicare.ibi.
Iudex,vel perquisitor,non debet cognoscere de rebus,vel personis in commissione non contẽtis. ibi.nume.31.fol.28.
Iudex sub fide,& industria debet contentiones dirimere.in capit.1.in glo.Fiel.num.1.fo.31.
Iudex sapiens,quis dicatur.ibid.numero.7.folio. eodem.
Iudex debet habere conscientiam,& experiẽtiam iudicandi.ibi.nume.9.fol.eodem.
Iudex iudicans contra conscientiam, & contra iustitiam scienter,an paciatur pœnis.capitul.cùm æterni.de re iudic.in sexto.ibi.numero.10. foli. eodem.
Iudex qui malè interloquitur,parti tenetur. ibid. nume.11.fol.31.
Iudex qui malè totam causam definiet,parti tenetur.Et idem dic in iudice ecclesiastico, qui aliquem iniustè excommunicauit.ibi.numero.12. fol.eod.
Iudices plures qui simul per imperitiam iudicauerunt,an omnes teneantur.ibi.numero.13. folio. eod.
Iudex qui secundùm vnam opinionem,& malam iudicauit,an teneatur.ibi.nu.14.fol. eo.
Iudex qui imitatur opinionem sui magistri, excusatur in syndicatu.ibi.nu.20.fol.33.
Iudex debet aduertere ad vires ingenij sui.ibi. nu. 25.foli.33.
In iudice sex requiruntur.ibid. numero. 26. folio. eodem.
Iudex qui malè iudicat,plus perdit quàm pars.ibi. nu.27. fol.eod.
Iudex negligens,an puniatur.ibid.nume.28.folio. eod.
Iudex dicitur negligens non recipiendo quærimoniam,& non faciens damna passo restitui. ibid. nume.30.fol.34.
Iudex negligens dicitur quãdo remittit partes ad arbitrum.ibi.nu.32.foli.34.
Iudex negligens generaliter dicitur, quando non procedit in causis in quibus tenetur procedere de officio.ibi.nu.33.fol.35.
Iudex quando procedit per denuntiati onẽ, vel inquisitionem,potest ex causa leges transgredi, secus si per accusationem.ibi.nu.24.fo.eod.Fallentias vide ibi.
Iudex ita debet iudicare magnum,sicut paruũ.ibi. nu.25.fol.44.
Iudex debet seruare dominium,& honorem regis, & iura regalia,& regis damnum euitare.in.c.1.in gl.Seruicio.nu.1.fol.44.
Iudex tenetur omnia facere quæ rex facere tenetur.in.c.1.in gl.Tierra.nu.3.fol.44.
Iudex vnicuique debet suum ius tribuere.in.c.1.in gl.A las partes.nu.1.fol.46.
Iudex non tribuens parti quod suum est, tenetur ad omne interesse.ibi.nu.2.
Iudex tenetur quando sententia per eum lata habuit effectum, si fuit executioni mandata. ibi. numer.3.
Iudex qui malè iudicauit,an teneatur,etiam si pars potuit appellare,& non appellauit,vel si appellationi renuntiauit.ibi.uu.9.fo.46.
An iudex qui primò pronuntiauit teneatur, si in gradu appellationis sententia fuit reuocata. ibi. nu.10.fol.47.
Iudex,an teneatur pendente appellatione,à sentẽtia per eum lata.ibi.nu.11.fo.47.
Quis ex iudicibus faciat litem suã,an iudex à quo, vel iudex ad quem.ibi.nu.14.fol.48.
Iudex qui tulit sententiam nullam,an teneatur in syndicatu.ibi.nu.15.fol.48.
Iudex qui credit bene iudicare,& errore ductꝰ male iudicat,an teneatur parti in foro conscientiæ. ibi.nu.20.fol.eod.
Iudex qui iudicat ex consilio sapientis,an excusetur.ibi.nu.21.fo.eo.
Iudex ignarus,an teneatur sequi consilium sapientis,& excusetur.ibi.nu.22.fol.49.
Iudex potest expensis partium assumere consulto rẽ.ibi.nu.23.fo.eo.
Iudex, qui tulit sententiam de consilio sapientis, qui habet instrumentum suæ approbationis factę à doctoribus,excusatur. Vel si erat publicè exercitatus in officijs,in quibus peritiã docuit: vel si communiter ad eum habetur recursus pro causis decidendis.ibi.nu.27.fol.50.
Iudici parendum est in dubio.ibi. numero. 33. folio.51.
Casus in quibus iudex tenetur.ibi.nume.34.folio. eodem.
Et ibi vide,an iudex in syndicatu potest ex nouis allegationibus defendere sententiamsuã,& ostẽdere condemnatum ius non fouere.
Iudices ecclesiastici debent obedire rogaminibus principum,aliàs,puniuntur.ibi.nu.8.foli.52.
Iudex anteaquam in delictis ex officio procedat dẽbet partem offensam requirere.ibi.num.34.fol. eodem.
Iudex in ciuilibus denegando officium parti, non tenetur in syndicatu.ibi.nu.35.fo.eod.
Iudex de factis per eum ex officio,non potest redargui.ibi.nu.36.fo.36.
Iudex negligens,an perdat salarium.ibi.nume. 38. fol.eod.
Iudex an potest ab officio remoueri, propter negligentiam.ibi.nu.41.fo.36.
Iudex vt ex negligentia teneatur requiritur,quòd â parte requiratur.ibi.nu.43.fol.37.
Iudicem præsumitur semper esse paratum reddere ius.ibi.nu.44.fol.37.
Quando iudex requisitus propter negligentiã,puniatur.ibi.nu.45.fol.eod.
Ad hoc vt iudex ex negligentia puniatur, an requrantur plures interpellationes.ibi.nu.46.fo.38.
An qꝰ iudex soluit propter suam negligentiam recuperet â parte.ibi.nu.47.fol.38.
Iudex quirectè iudicat stateram habet in manibus in.c.1.in gl.Derechamente.nu.1.fol.39.
Iudex non debet declinare ad dextram,nec ad sinistram.ibi.nu.2.fol.eod.
Iudex in vtroq; penso iustitiam,& misericordiam, debet habere.ibi.nu.3.
Iudex puniens aliquem, misericordiam facit. ibi. numero.4.
Iudex sine causa,an potest mitigare pœnã,vel multam à canone,vel lege inflictam.ibi.nu.5.
Iudex an potest remittere pœnã propter paupertatem.ibi.nu.6.fol.eod.
Iudex qui ex aliqua euidenti vtilitate venit cõtra statuta,non tenetur in syndicatu.ibi.numer.22. fol.43.
Iudici debet constare delictum,quãdo ex causa excedit leges.ibi.nu.23.fol.eod.
Iudex temporalis,& sic iudex laicus,est competẽs iudex super possessorio,vel quasi in spiritualibꝰ vel beneficialibus causis.ibi.nu.11.fol. eod.
Iudex manus mundas,& puras debet habere. in.c. 1.in gl.Ni lleuaran.nu.2.fol.57.
Iudex etiam à volentibus sponte dare vltra sibi debitum,non tenetur recipere.ibi. numero.3.foli. eodem.
Iudex,an teneatur ex perceptis per suos officiales etiam si ignorauerit.in.c.1.in gl.Ni consentiran. nu.12.fol.59.
Iudex pro delicto cõmisso in officio,debet puniri pœna ciuium.ibi.nu.18.fol.eod.
Iudices,& rectores dissimulantes ea quæ prauè gerũtur ab officialibus suis,puniũtur. Et idẽ est in alijs officialibus.ibi.nu.14.fol.61.
Iudex debet seruare præ alijs manus mũdas, Deo, Regi,& legi.in.c.1.in gl.Dadiuas.nu.4.fo.62.
Iudex qui declarat votum suum parti facienti indignitatem,anteaquam proferat sententiã,pœna falsi tenetur.in.cap.1.in gl.Promesa.num.12. fol.65.
Iudex non debet vendere iustum iudicium. ibi.n. 15.fol.eod.
Iudex aliquid indebitè recipiẽs à subditis cõuẽtus ciuiliter.an teneatur ad quadruplũ.in.c.1. in gl. Donacion.nu.8.foli.66.
Iudex qui malè iudicauit ex eodẽ processu potest ciuiliter,& criminaliter puniri.ibi.nu.21.fol.67.
Et an debeat iudex citari.ibi.
Iudices propter quæstũ pecuniæ,non debent innoxios condẽnare,& nꝓxios ad præstationem iuuare.ibi.nu.22.fol.eod.
Iudices qui furtis,& sceleribus conueniuntur,perdunt priuilegiũ,& dignitatem:& tanquam plebei,& pessimi condemnantur, & quoq; pœna periurij puniuntur.in.d.c.1.in gl.Donacion.nu. 28.fo.68.
Iudices non debent ducere secum vxores, aliàs tenẽtur pro eis.in.c.1.in gl.Mugeres.nu.1.foli.70.
Iudices tenentur pro omnibus quos secum ducũt. ibi.nu.2.fol.eod.
Iudex tenetur pro matre,quæ promisit victoriam causæ,vel remissionem,& veniam delictorũ pro pecunia,& serico,aut lino sibi donato.ibi.nu.4. fol.eod.
Iudex tenetur pro vxore,matre,& officialibus,qñ agitur ciuiliter:secus si criminaliter.ibi. num.5. fol.eod.
Iudex conuenitur ex promissione,durãte officio, si finito officio fuit adimpleta.in.c.1.in glo.Durante.nu.5.fol.73.
Iudex gaudet priuilegio,officio finito,tẽpore syndicatus.ibi.nu.7.fol.eod.
Iudex ecclesiasticus, licet habeat iurisdictionẽ in laicis,non habet executionem,nec potest capere eos,nisi consuetudo sit in contrarium.in.c.2. in gl.Iuntaran.nu.12.foli.76.Et ibi.numero.10. An si potest implorare officium secularis,pro executione facienda.fol.75.
Iudex qui habet potestatẽ disponẽdi secundũ conscientiã,seu arbitriũ,non debet sequi propriam conscientiã,sed publicã.in.c.2.in gl.Parcialidad nu.9.fo.79.
Iudex,vt parcialialitatẽ euitet,nõ debet habere nimiã familiaritatẽ cum subditis:quia ex conuersatione equali,nascitur contẽptus dignitatis.ibi nu.11.fol.eod.
Iustitię diffinitio.in.c.2.in gl.En justicia.n.1.fo.83.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudex debet esse iustus,& nulli vicio subiacere, & debet esse fortis,potens,& constans.ibi. num.2. fo.eod.
Iudicandi authoritas est quædam potestas delegata hominibus à Deo.ibi.nu.3.
Iudex non faciens iustitiam,Deo tenetur.ibi.nu.5. fol.eod.
Iudex iustitiam non faciens,parti tenetur.ibi. numero.6.
Iudex tenetur parti,si probationes,& deffensiones non admittit.ibi.nu.7.fol.eod.
Iudex negligẽs in accusatione,vel querella recipiẽda,& in testibus examinandis super ea,facit litem suam.ibi.nu.8.fol.eod.
Iudex,si nõ admittit probationes,& deffensiones, & instrumenta,tenetur.ibi.nu.9.fol.eo.
Iudex tenetur,si non fecit restitui furtum.ibi.nu. 10.fol.eod.84.
Iudex tenetur,si non exigit cõdemnatione cõmunis.ibi.nu.11.fo.84.
Iudex tenetur,si noluit audire partes.ibi.nume.12. fol.cod.
Iudex tenetur,si per dolum notabilem omittit interrogare testẽ.ibi.nu.13.fol.eod.
Iudex omittens condemnare victum in expensis, quando fuerunt petitæ à parte,tenetur.ibi. nu. 14.fo.eod.
Iudex tenetur,quando non diffiniuit causam ciuilem infra tempus à statuto præfixum.ibi.nu.15. fo.eod.
Iudex negligens in ferendo sententiam ad finem, vt partes concordent,in foro conscientiæ,tenetur.ibi.nu.15.
Iudex tenetur,si processum criminalem non expediuit infra temp⁹ statuti,& successori relinquit. in.d.c.2.in gl.En justicia.nu.16.foli.84.
Iudex,an teneatur,si de maleficio non inquirit.ibi nu.17.fo.eod.
Iudices debent esse vigiles in iustitia facienda,qnũ quam ad superiorem citius perueniat culpa delinquẽtium,quàm vindicta.ibi.nu.20.foli.eod.
Iudices,& rectores possunt aliquos retinere, vt socios,vel mandatores manifestent.ibi.nu.19. fol. eodem.
An ius potest quis sibi dicere.in.c.3.in glo.Abogados.nu.10.fo.95.
An iudex potest cognoscere de sua,vel de suorum iniuria.ibi.nu.11.12.&.13.&.14.fol.97.
Iudex cui aliquid per statutum applicatur, an de causa potest cognoscere.in.d.c.3.in glo.Abogados.nu.13.fol.97.
Iudex tenetur suam iurisdictionem defendere,qñ est in possessione.in.c.3.in gl.Iurisdiction.nu.1. fol.101.
Iudici infertur iniuria si in iurisdictione quam possidet,turbatur,& potest eam resistere armis materialibus,& legalibus.ibi.nu.2.fol.eod.
Qui iudici non vult parere,vel suam iurisdictionẽ impedit,dicitur rebelis.ibi.nu.9.fol.102.
Iudex dans dãnũ fauore suæ iurisdictionis, de suo soluere non tenetur,sed respublica adillius emẽdationem tenetur.ibi.nu.30.fo.105.
Iudicium intentans priuatus ad vtilitatem publicã siue clericus ad vtilitatem ecclesiæ suæ,debẽt sibi resici expensæ à fisco,si vtilitas sit fiscalis.ibi. nu.31.fol.eod.
Iudex,qui dedit alteri damnum,zelo justitiæ,vt alij terreantur,& maleficia puniantur,non tenetur,sed fiscus tenetur pro eo.ibi.nu.35.fo.eod.
Iudex potest quis esse, & assessor in patria sua, ex permissione principis.in.c.4.in gl.Tierra.nu.5. fol.108.
Iudex potest quis esse in patria sua,si est homo eminentissimæ scientiæ.ibi.nu.7.fo.eod.
Iudex potest quis esse in propria patria, quãdo per legem determinatur.ibi.nu.9.
Vt iudex quis in propria patria non possit esse,qd requiritur.ibi.nu.10.fol.108.
Iudex quam scientiam habere debet.in.c.4. in gl. Que les diere.nu.8.fol.109.
Iudex exhibere se debet æqualem bene viuentibus,& iustitiam exercere circa peruersos.ibi.nu. 9.fo.eod.
Iudex,nec corrector,non põt esse, nec eius locum tenẽs,nec perquisitor,nec receptor,nec relator, nisi antea per decẽniũ studuerit in studio generali,& hoc doceat fide notarij studij.in.cap.4.in gl.Pragmatica.nu.1.fol.110.
Iudex,si nõ compleuit officij tempus, nõ tenetur recipere successorem in officio.in.c.5.in gl.Suspendidos.nu.7.fo.122.
Iudex delegatus datus cũ præfinitione tẽporis expirat elapso tẽpore.ibi.nu.9.fol.eod.
Iudex ingredi debet per illã portã,seu partẽ prouinciæ,quã ingredi moris est.ibi.nu.11.fo.eod.
Iudex pati debet,q̃ successor in officio intret,& ei debet præbere baculum iustitiæ,vt officiũ exerceat,aliàs,in crimen læsæ maiestatis incidit. Et in istam pœnam incidunt rustici, & populus, qui recusat illum habere in iudicem.ibi.num.12. fol.123.
Iudex debet ire ad videndũ locũ de quo est quæstio pro finibus,& debet artis peritos mittere, & iubere partes,vt sint præsentes.in.c.6.in gl.Se informe.nu.4.fo.124.
Iudex eligens æstimatores,seu declaratores, debet eos eligere partibus præsentibus.ibi. numero.5. fol.eod.

Si ad

Si ad mãdatum iudicis,quis non patitur fundum mensurari,vt contumax punitur.ibi.nu. 6.foli. eodem.
Iudex negligens,punitur.in.c.6.in glo.A su costa. nu.2.fol.137.
Iudex remoueri potest.ibi.nu.4.fol.eod.
Iudex qui reparare neglexit domos publicas, punitur quinquaginta librarum auri,& conuertũtur in commoditates palatij, quod reparare neglexit.in.c.8.in gl.Dineros.nu.3.fol.142.
Iudices non possunt recipere vltra sibi debitum, etiam à volentibus dare.in.c.8.in gl.Se lo quieran dar.nu.1.fol.140.
Iudices esse possunt correctores durante officio cõtra suos officiales,& debent eos punire,licet nõ fuerint requisiti,si fuerint scientes.in.c.9.in glo. Los castigue.nu.1.fol.143.
Vt iudex delegatus procedens quis in causa cùm non sit,si in illa habet ordinariam iurisdictionẽ valent acta.in.c.9.in glo.Commission.nume.9. fol.146.
Iudices hilariati de publico,vel literati, nil debent recipere prouidendo processum,alias puniuntur.quia priuantur officio,& cum quadruplo recepta restituant.in.c.9.in gl.Ley.nu.1.fo.146.
Iudex iudicando,vt arbiter,facit litem suam.in.c. 9.in gl.Compromissos nu.4.fol.148.
Iudex ex officio suo debet assumere probationes innocentiæ absentis.in.c.15.in gl.Homezillo.n. 25.fol.168.
Iudex,qui condemnat habet commoda,etiã si delinquens appellauit,& interim fuit remotus, si sua sententia fuit confirmata.ibi.nu.17.fo.168.
Iudex condẽnãs,etiã si nõ faciat executionẽ,habebit partem pœnæ,& non successor.ibi.num.18. fol.169.
Iustitiarij habentes commoda, & prouentus iurisdictionis,non habent commoda prouentuũ pœnarũ delinquẽtium in personã principis,vel bonorum.nec ea quæ donantur principi in suo iocũdo aduentu.ibi.nu.19.fo.169.
Iudex ecclesiasticus tenetur iuuare secularẽ, aliàs punitur per archiepiscopum.in.c.20.in gl.Vtur pan.nu.17.fol.206.
Iudex secularis sciẽs sentẽtiã iudicis ecclesiastici in iustè latã,non tenetur eã exequi.ibi.n.19.f.207.
Iudex secularis,an potest cognoscere summatim, an sententia ecclesiastici sit exequenda, & quid in causa hæresis.ibi.nu.20.fo.207.
Iudex ecclesiasticus,an possit compellere secularẽ, vt sibi impẽdat auxilium.ibi.nu.21.fo.207.
Iudex ecclesiasticus cõpellitur per suũ superiorẽ, vt suũ auxiliũ seculari impendat.ibi.n. 22. f.eo.
Iudex secularis per quem iudicẽ ecclesiasticum debet compelli.ibi.nu.23.fol.eod.
Iudex secularis,non cogitur procedere,vel cõdemnare ad mandatum episcopi.ibi.nu.24.foli.207.
Iudex secularis debet iuuare ecclesiasticum inuocantem suũ auxilium, quãdo sententia est in rẽ iudicatam trãsactam:secus si est appellatum ab ea.in.c.20.in gl.Vsurpan.nu.25.fo.207.
Iudex secularis requisitus ab ecclesiastico,non impẽdens auxiliũ est excommunicatus.ibi.nu.26. fol.eod.
Iudex delegatus,qui non habet in mãdatis expressẽ,an potest inuocare auxilium secularis.ibi.nu. 27.fol.eod.
Quãdo iudex potest incurrere periculũ seu dãnũ, excusatur si negotiũ refert ad superiorem. in.c. 22.in gl.Relacion.nu.1.fo.211.
Iudex non puniens delinquẽtẽ pœna statuta in iure,debet puniri eadẽ pœna.in.c.25.in glo.Passe. nu.1.fol.223.
Iudex negligens in exigendo condemnationes,& alia debita communis tenetur,maximè,si debitores ciuitatis facti sunt non soluendo.in. ca.30. in gl.Fagan pagar.nu.2.foli.232.
Iudex,potestas,& rectores ciuitatis,potest esse, licet quis nõ sciat legere,nec scribere.in.cap 36.in glo.Firmadas.nu.3.fol.248.
An iudex delegatus,potest esse illiteratus.ibi. nu. 5.folio. eod.
An iudex illiteratus,potest assumere expẽsis partium.ibi.nu.8.fol.248.
Iudex potest scribere, & legere suã sententiã corã notario.in.c.36.in gl.De escriuano.nu.3.fo.248.
Iudicem delegatum,seu perquisitorem, quis potest dare.in.c.40.in gl.Cõmissarios.nu.1.fo.255.
An iudex naturalis domicilij,potest punire delinquẽtem extra locum suæ iurisdictionis.in.c.50. in glo.La tierra de vuestro corregimiento.nu.1. folio.272.
Iudex,& officialis qui in principio suorum officiorum,iurauerunt iustitiam administrare,& vtilia ciuitatis facere,non requiritur,q̃ iterato iuret. in.c.55.in glo.Que se juren.nu.1.fol.283.
Iudex non tenetur suscipere successorem in officio,si ante suum temporis finitũ successor fuit de illo prouisus.in.c.56.in glo.Del dia.nume.1. fol.eodem.
Iudices syndicatus ad omnia cõtenta in literis quas portant debent attendere,& ea implere, & executioni mandare.in ca.1.iudic.syndi.in glos.Mãdamos.nume.1.fol.284.
Iudex syndicatus vocatur ratiocinator: quia rõnẽ gestæ administrationis cognoscit.ibi.nu.2.
Iudicibus,& officialibus fauendum est in syndicatu,& non sunt calumniandi, nec contra eos est

Universidad de Deusto
Biblioteca

facienda scrupulosa inquisitio.in.c.1.iudi.synd.gl.Mandamos.nu.12.fol.284.
In iudice amoto de officio.sine turpitudine, durãt reliquiæ prioris dignitatis.ibi.in.d.c.1.iud.synd.nu.13.fol.285.
Iudicem offendens finito officio, punitur ac si offendisset ipsum tẽpore officij.ibi.nu.14.fo.eod.
An iudice defuncto suus hæres teneatur stare in syndicatu.ibi.nu.16.fol.eod.
Iudex,qui in officio bene se habuit laudandus est. ibi.nu.15.
Iudex debet esse diligẽs in examinatione causæ,& eam non debet precipitare.in.c.5.iudic.synd.in glo.Trabaje.nu.1.fol.293.
Iudex,an potest cõdẽnare in quisitũ ad restitutionẽ dãnũ passo,sine eo q̃ pars petat.in.c.16.iudi.synd.in gl.Pagada.nu.1.fol.298.
Iudex,qui liberat captũ à carcere,sine eo q̃ soluat cõdẽnationem,tenetur,si condemnatus nõ est soluendo.in.c.19.iudic.syndic.in gl.Cobrar.nu.1.fol.299.
Iudices regimenti,seu consilij ciuitatis, qui primis iudicibus successerũt,nõ habẽt totũ tẽpus ad iudicandũ,sed tantũ modo quod supereſt.In forma secretæ syndicationis.in.49. interrogat.in gl.Condẽnar.nu.8.fol.312.
Si iudices misserũt pro consilio sapiẽtis,& instat tẽpus instãtiæ,& nõdum consiliũ venit, vt euitẽt pœnã,pronũtient in omnibus,& per omnia,secundũ formã cõsilij vẽturi.ibi.nu.10.fo.313.
Iudices regimenti in pœnã nõ incurrũt,licet sentẽtiam infra terminum non proferãt si à parte nõ fuit petitum,seu requisitũ.ibi.nu.16.fol.313.
An iudices debeant infra terminũ decidere causam cõdemnando,vel absoluendo.ibi.nu.17.
An iudex loci debeat executioni mãdare sentẽtiã latã per iudices regimenti.ibi.nu.18.fol.313.
Iudæorum,Maurorũ,& nostri, in nullo cõcordãt. in.c.26.in gl.Apartamiento.nu.1.fo.223.
Iuramentum,non extẽditur ad ea de quibus verisimiliter nõ fuit cogitatum.in Procœ.in gl.En los casos.nu.4.fol.20.
Iurans seruare statuta,& non seruans,an incidat in periurium.ibi.nu.11.fol.eod.
Iuramentum,an habeat executionem paratam. in c.10.in gl.Execucion.nu.36.fol.154.
Quæ personæ iurare debent circa administrationẽ officiorum.in.c.33.in gl.Tales personas.num.2. fol.240.
Iuramento portantis,vel faciens cõtra statutũ, an sciuerit,vel ignorauerit,statur.in.c.52.in glo.En la tierra.nu.11.fol.276.
Iuramento forensis statur transeuntis per aliquem locum,collectã non soluentis,si iurat ignorare statutum.ibi.nu.12.fol.eod.
Quando lex,seu statutum dicit,q̃ stetur dicto,seu iuramento alicuius pro plena probatione, tunc in contrarium non admittitur probatio. ibi.nu.14.fol.eod.276.
Iuramentum de præterito obligat in rebus in futurum facientibus,sub virtute iuramenti de præterito.in.c.55.in gl.Que se jure.nu.2.fo.283.
Iurisdictionis appellatiõe venit iurisdictio ordinaria,& delegata.i Procœ.in gl.Qualesquier.n.2.f.13.
Iurisdictionem supremam,princeps non põt concedere.in.c.1.in glo.Nuestros.nu.3.fol.22.
Si iurisdictionem gerit deputatus ab alio quàm à principe,pro infecto debet haberi quicquid fecerit.ibi.nu.5.fol.eod.
Iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, Papa concedit.ibi.nu.7.fo.23.
Iurisdictio suprema regis,vel papæ,nõ põt pscribi, nec vtilis iurisdictio exclusiua.ibi.nu.11. fol.eo.
An iurisdictio,& mandatum de ea vtendo,possit p testes probari.in.c.1.in glos.Cartas.nu.9.fol.26.
In iurisdictionum officijs tria requirũtur. ibi.n.10.
Iurisdictionem ordinariam habens in ciuitate, nõ potest legere,nec cathedram ordinariam habere.in.c.1.in glo.Officio.nu.3.fol.29.
Iurisdictionem possidere vtilitas est: quia si turbatur in ea,potest de facto resistere, & impedientes punire,etiam si sint clerici.in.c.3.in glo. Iurisdiction.nu.3.fol.101.
Iurisdictio ordinaria,impediri non debet per occupationem.ibi.nume.5.fol.eodem.
Libellus contra iurisdictionem impedientem. ibi.nu.6.fol.eod.
Pro iurisdictione competit nõ solum interdictum vti possidetis,sed etiam competit actio cõfessoria,& negatoria.ibi.nu.7.fol.eod.
Iurisdictionem iudex defendere debet, & impediẽtes punire,etiam si impedientes sint penitus extranei à sua iurisdictione.ibi.nu.8.fo.101.
An põt suã iurisdictionẽ defendere pquisitor, seu iudex delegat⁹.in.c.3.i gl.Iurisdictiõ.n.24.f.104
Pro iurisdictionis defensione,iudex delinquẽs, an teneatur ad satisfactionem delicti,ipse, vel ciuitas pro qua defensionem fecit.ibi.nu.25. fo.eod.
Iurisdictionem.cuius expensis defendere debet iudex.in ca.3.in glo.Iurisdiction.nu.36.fo.105.
An in iurisdictionis defensione,dñi locorũ teneantur contribuere,& in similibus.ibid. eod.nu.
Iurisdictio in quibus casibus suspenditur.in cap.5. in glo.Suspendidos.nu.1.fol.121.
Iurisdictio prædecessoris expirat post præsentationem prouisionis:quia anteq̃ præsentetur iurisdictio non aufertur prædecessori.ibi.nu.5.fol.122.
An iurisdictio cõcessa ad beneplacitũ principis expiret per mortem concedentis.ibi.nu.10.fol.122.
Iurisdictio,an potest exerceri vltima die officij.ibi nu.15.fol.123.
Iurisdictionem ordinariam,& delegatam habens, an potest procedere ex delegata, omissa ordinaria.in.c.9.in gl.Commission.nu.10.fol.146.
Iurisdictionem iudicis secularis,ecclesiasticus non perturbet,nec in bonis laicorum executionẽ faciat,nec eorum personas præsumat incarcerare, sed ad hoc requirat auxilium secularis,nec econtra.in.c.20.in gl.Vsurpan.nu.1.foli.205.
Iurisdictio ecclesiastica,& secularis debent se adiuicẽ adiuuare,nõ autẽ contendere,nec adinuicẽ se perturbare.ibi.nu.2.fo.eod.
Iurisdictio tẽporalis,licet si penes papã in habitu, nõ possunt inferiores suos,sua iurisdictione priuare sine causa.ibi.nu.4.fol.206.
Iurisdictio causarum temporaliũ, pertinet ad regẽ in toto suo regno.ibi.nu.7.fol.eod.
Vbicunq; iurisdictioni præiudiciũ paratur, potest iudex ex se nemine petente prouidere.in.ca.20. in gl.Iurisdiction.nu.1.fo.208.
Iurisdictio vbicunque offenditur, quilibet de populo admittitur ad agendum.in.c.20.in glo.Remediado.nu.1.fol.209.
Iurisdictio, an potest prorogari in maiorem summã,& quantitatem, & tẽpus legis ordinamẽti, & pragmaticæ,de consensu partium.In informatione secretæ syndicationis.in.49.interrogat.in gl.Condẽnar.nu.13.fo.313.

L

Labor non debet esse vacuus à mercede,& non debet de fraudari : quia labor corporis est maior quolibet pretio.in.c.17.in glo.Menestrales. nu.1.fo.179.
Laboris pretium potest populus statuere, attenta ratione vitualium.ibi.nu.2.fol.eod.
Laboratoribus debet solui pretiũ sui laboris in ipsa nocte quando veniũt ex labore,nisi sint pauperes:quia tunc debent aliquid ex principio habere,vt possint laborare.in.c.17.in gl.Menestrales nu.3.fol.179.
Laboratorem conducens ad laborãdum, an potest alij delegare.ibi.nu.9.fol.180.
Laborator conductus pro mercede quando alij cõducti sunt,debet habere minorem,non maiorẽ. ibi.nu.13.fol.180.
Laboratores conducti ad laborandũ in aliena possessione,an puniãtur.ibi.nu.14.fol.eod.
Laboratores conducti ad laborandum,si condemnantur,an possunt agere contra conducentem. ibi.nu.14.fol.eod.
Laudũ q̃ mittatur executioni,valet statutũ.in.ca.10.in gl.Execucion.nu.62.fol.157.
Legatario,an debeatur edi totum testamentum.in Procœ.in gl.En los casos.nu.13.fol.21.
Legatario petẽti copiã testamenti, non debet sibi dari tenor totius copiæ,sed solũ particula legati in.c.6.in gl.Copia.nu.2.fo.127.
Legari an quando potest fraternitati,vel cõfederationi.in.c.2.in gl.Ni confederaciõ.nu.10.fo.77.
Legatione finita,an statim amittatur priuilegium. in.c.20.iud.synd.in gl.Luego.nu.2.fo.300.
Alegatione nemo potest se excusare, etiam si sint alij ad quos primò tangat.in.c.54.in glo.Mensajero.nu.5.fol.281.
An valeat statutum,q̃ quilibet teneatur ire in legatione suis sumptibus.ibi.nu.4.fol.281.
Leges condidit rex generales. Vid. in Procœm. in gl.Ordenanças.nu.1.fol.17.
Leges, an Comites, & Barones possunt facere in suo territorio.ibi.nu.6.fol.18.
Leges ex causa licitum est transgredi.in.ca.1.nu.9. fol.40.
Leges ordinationum,pragmaticarum,fori,& partitarum,an debeant obseruari.in.c.19.in gl. Guardar.nu.1.fol.204.
Leges fori obseruantia debet aduocatus articulare quando super ea fundatur.ibi.nu.2.fol.eo.
Legis violator,qua pœna puniatur.in.c.1.in Procœ. in gl.Mandamientos.nu.5.fo.52.
Legis verba,an comprehẽdant corpus collegij, vel vniuersitatẽ.in.c.1.in gl.De ninguna persona.n. 4.fol.71.
Lex habens duos intellectus,nõ potest allegari ,p decisione legis.in.c.1.in gl.Fiel.num.18.fo.32.
Lex si quis argẽtũ.C.de donatio. quæ loquitur in donatione,nõ debet extendi ad pactũ de donando.in.c.1.in gl.Promesa.nu.3.fo.65.
Lex pœnalis loquens in actore,habet locũ in reo. in.c.2.in gl.Procuradores.nu.17.fol.98.
Lex,seu præceptum,an liget in foro conscientiæ.in c.5.in gl.Mandamos.nu.1.fol.123.
Lex noua declaratoria veteris,trahitur ad præterita negotia.in.c.17.in gl.Emẽdar.nu.4.fol.176.
Lex dicẽs si quis fuerit inuẽtus ludendo puniatur, & pluries inuenitur ludẽdo,licet ludus sit continuus,punitur pluries.Eodem modo dic de inuẽto cũ armis.in.c.2.in glo.Iuegos.nu.8.fo.230.
Legibus,& statutis,& consuetudinibus ciuitatis,reguntur rura,seu vici.in.c.6.in gl.En la tierra.n. 2.fol.126.
Lenones,& rufiani,& meretrices,& similes possũt à ciuitate expelli.Et idem de leprosis,& habentibus alias infirmitates contagiosas.in.cap.26.in

Universidad de Deusto
Biblioteca

gl. Apartamiento.nu.5.fol.224.
Libellandi forma quando confines sunt mutati.in c.6.in gl.Terminos.nu.4.fol.126.
Libellus in casibus in quibus requiritur aliqualis petitio.in.c.7.in glo.Han de lleuar.nu.5.fo.137.
Libellus potest omitti,quando in rescripto est apposita clausula summariè,& de plano,& sine figura iudicij.ibi.nu.6.
Libellus cõtra iudicem qui barateriam cõmittit.in c.1.in gl.Donacion.nu.39.fol.68.Et ibi respõsio iudicis.nu.40.fol.eod.
Libellus,an requiratur in causis breuibus.in.ca.36. in gl.Summarias.nu.1.fol.247.
Libellus non est necessarius,coram officiali ignoranti leges.ibi.nu.3.fo.eod.
Libellus potest omitti,& litis contestatio,vbi in rescripto est apposita clausula summariè,& de plano,& sine figura iudicij.ibi.nu.4.fol.eod.
Libellus non requiritur in causis breuibus.ibi.nu. 6.fol.247.
Libellus,an in causa syndicatus requiratur.in.ca.3. iud.syndi.in gl.Quexas.nu.1.fol.287.
Liberatio sup principali,an extẽdatur super annexa.in.c.1.Prætor.in gl.Mandado.num.13.fo.28.
Liberorũ appellatione,vel consanguineorũ,& parentũ,an veniãt naturales.Et quid in contractibus,& statutis,& vltimis volũtatibus.in.c.4.in gl.Parientes.nu.5.fo.109.
Liberatio redditionis rationis,si est alicui remissa, & onus alicuius administrationis,dolus nõ videtur remissus.in.c.1.iud.synd.in glo.Mandamos nu.1.fol.284.
Libri antiqui faciũt plenã fidem,vt libri iurisconsultorum,poetarum,& medicorum.in.c.19.in glo. Esten.nu.2.fo.200.
Libro censuali,an credatur.ibi.nu.13.fol.202.
Si libro mercatoris ex consuetudine creditur,intelligitur,in pertinentibus ad artem suam non autem ad alia.in.ca.4.in gl.Sea obligado.nu.6.folio.115.
Licentiam dans potestas portandi mercãtias in ciuitate,sine solutione gabellæ,tenetur de suo restituere dãnũ cõducenti,si propter hoc fuit dãnificatus.in.c.1.Prætor.in gl.Salario.nu.15.f.56.
Idem dic de iudice licentiam dante,extrahendi cõtra statuta.
Licentia data alicui extrahendi res vetitas sine prefinitione tẽporis,an duret perpetuũ.in.ca.52.in gl.En la tierra.nu.25.fol.278.
Licentia data per iudicem extrahẽdi dictas res vetitas,an excuset à pœna.ibi.num.26.fo.eod.
Ligæ,& cõfederationes,quæ fiunt inter principes, & barones,aut ciuitatem,an valeãt.Vid.in.ca.2. in gl.Cõfederacion.nu.9.fo.77.
Literæ iudicum ecclesiasticorum,debent liberè legi,nec debent lacerari.in.ca.20.in gl.Leydas.nu. 1.fol.205.
Literæ apostolicæ debẽt diligenter per diœcesanũ examinari,tamẽ de ipsis nõ potest iudicare.Et si de ipsis dubitatur consulendus est Papa.in.c.15. in gl.Sancto padre.nu.2.fol.272.
Literas apostolicas prelati nõ debent vendere quẽstoribus.ibi.nu.3.fol.273.
Vt nulla litera apostolica admittatur sine eius examinatiõe,an eps statuere potest.ibi.nu.4.fo.eo.
Locationis instrumentũ per ecclesiam de rebꝰ suis factum vltra triẽniũ,an mãdetur executioni.in c.10.in glo.Execuciõ.nu.64.fo.158.
Locatio,& venditio paribus passibus ambulant.in c.33.in gl.A nuestra costa.nu.5.fo.239.
Locaui tibi domũ construendam,per centũ,infra annum,cum pacto,qꝰ si non cõstrueres possunt alteri locare,& si cõtingat me plus locare tenearis ad illud plus,an tenearis ad excessum.in.c.33. in glo.A menos costa.nu.12.fo.239.
Locator habet executionem paratam,pro rebus illatis,& indutis in domũ.in.c.10.in gl.Execuciõ. nu.46.fol.155.
Locans operas suas duobus,quis erit potior.in.ca. 17.in gl.Menestrales.nu.18.fol.181.
Loca inferiora,debent regi,& gubernari,secũdùm statuta loci superioris.in.c.16.in gl.Tierra.nu.3. fol.126.
Locum tenens ab officio non debet remoueri,nisi ex iusta causa expressa in iure.Et an si põt corrector inhibere suo loco tenenti,vt in aliqua causa non procedat,aduocando eam sibi.in.ca.1.in glo.Fiel.nu.42.fol.36.
Locũ tenentes semper contradicant apud acta suis correctoribus,& protestẽtur,qꝰ iniustitiã non faciant,aliàs ipsi tenentur.in.c.1.in gl.Alas partes nu.32.fol.51.
Locũ tenens non debet esse ex prouincia quam regit:quia debet esse eiusdẽ iuris,& conditionis illius,in cuius locũ subrogatur:& debet esse talis qui à principio potuisset eligi ad tale officiũ.in c.4.in gl.Tierra.nu.2.fol.107.Et ibi de doctore qui vult legere per substitutũ.Et de colonis,qui faciũt laborari,& cultiuari possessiones,& arbores per indoctos & ineruditos.Et de eꝓo succedente in executionẽ testamenti.& nu.8.
Locũ tenẽs debet esse laudabilis,& habere debet industriã,& peritiã,& alia de quibus hie.in.c.4.in gl.Que les diere.nu.7.fo.109.
Per locũ tenentẽ potest iustitia administrari,& põt poni locum tenentem sine licentia principis.in c.4.in gl.Iusticia.nu.1.fo.112.
Locum tenens potest pœnam sanguinis imponere ibi.nu.2.
Locum tenens potest facere omnia,quæ eius corrector potest facere.ibi.nu.3.fol.eod.
Locum tenens,non potest aliũ locum tenentẽ sibi substituere.ibi.nu.7.fol.112.
Locũ tenẽs correctoris,gaudet imunitate,& priuilegijs quibus gaudet ipse corrector.ibi.n.9.f.113.
Locum tenens vnius correctoris,potest continuare,& esse cum alio officiali,vel correctori successore,si eius fides,& industria est approbata.ibi. nu.15.fol.eod.
Corrector faciẽs locũ tenẽtẽ,quotiẽs eũ abesse cõtingerit,& contingat casus,qꝰ iudex vna die sit absens,& alia die præsens,valent gesta per eum. ibi.nu.16.fol.eod.
Gerens se pro loco tenẽti alicuius superioris,videtur tacitè ei mãdare,vt gerat se pro suo loco tenenti.ibi.nu.17.fol.eod.
Locus legitimus,& tutus,& qui iudici videtur congruus.in.c.10.iudic.syndi.nu.1.fol.297.
Ludus permittitur in multis casibus.in.c.29.in gl. Iuegos.nu.3.fo.230.
Quantitas quæ potest ludi.ibi.nu.4.
An qui lusit vno die pluribus vicibus duo argẽtea, puniatur.ibi.nu.5.
Ex ludo multa mala proueniunt.ibi.n.1.fo.eo.212.
Ex ludo proueniunt viginti peccata.ibi.nu.2.fol. eodem.
Ludens si perdidit totam pecuniam,quam extraxerat,& postea secundò extraxit aliam pecuniam,an incurrit pœnam iterum ludendo.ibi.n. 6.fol.eod.
Si vnus ex collusoribꝰ recessit,& postea reuertat, debet puniri:quia dicitur nouꝰ ludus.ibi. nu.7.
Inter lusores nõ valet pactũ,ne possint à ludo recedere,donec alter eorũ totũ perdiderit.ibi.nu.9.
An de nõ ludendo valeat pactũ,& si luderet daret amico centũ nomine pœnæ.ibi.nu.10.foli.eod.
Ad ludendum in domo sua,nemo habeat tabulariũ.in.c.29.in gl.Ni tableros.nu.1.fol.231.
Domus in qua luditur,& res quæ sunt in ea an debeant publicari.ibi.nu.2.fo.eod.
Ludum retinens,arbitrio iudicis potest multari,& carcerari,& in compedibus poni.ibi.nu.3.
Stans ad ludum videndũ,vel dans alteri materiam ludum videndi,vel docẽs ludẽtẽ,seu mutuãs pecuniã ludẽti,punitur.ibi.nu.4.
Non ludere iurans,& dans alteri pecuniam,ad ludendum,tenetur de periurio.ibi.nu.5.
Ludenti illata iniuria est impunibilis,si occasione ludi infertur.ibi.nu.6.
Qui ludum retinet in domo,an potest agi ad furtum.ibi.nu.7.
Contractus inter ludentes,vel cum ludentibus,nõ valet,nec venditio facta in ludo,nec vendens de euictione tenetur.ibi.nu.8.
In ludo,an quis teneatur ad mutuum factum.ibi. nu.9.fol.231.
Quod in ludo lucratur,an quis teneatur restituere & vsque ad quod tẽpus,& cui est facienda restitutio.ibi.nu.2.fo.eod.
Qui ludit cum personis prohibitis,furti tenetur.ibi.nu.3.
Quod quis amisit in ludo,infra octo dies debet petere,aliàs quilibet de populo infra duos menses vel iudex ex officio potest ea repetere.ibi.nu.5.
Vt licitatione maius tempus apponatur,vt pretiũ maius possit offerri.in.c.31.in gl.De pujar.nu.11. fol.237.

M

Magistratus municipales sunt infimi: & idẽ pedanei iudices.in Prooem. in gl.Qualquier.nu.4.fo.13.
Magistratus maiores,& minores,qui dicantur.in.c.9.in gl.Los castigare.n.28.fo.145.
Mãdatum,debet obseruari in specifica forma.Ampliavt in.c.1.in gl.Mandado.nu.7.fol.27.
Vltra mandatum gesta,vel præter,non valent.ibi nu.3.fol.eod.
Contra mandatum,nõ valent gesta,etiam si partes consentiant in transgressione formæ,vel mandati.ibi.nu.4.&.6.
Mandati forma est seruanda,& ab ea non licet recedere,etiã si conditio mandantis efficeretur melior.ibi.nu.8.fol.eod.
Iudex apponens manus ad annexa mandato,non dicitur exercere fines mandati.ibi.nu.9.&.27. fol.28.
Extende etiam ad causas similes,& æquipollẽtes.
Idem dic in mandato procuratoris,arbitri,& testis vt ibi.
Mandatarius ad eligendum,potest postulare.ibi. nu.21.fol.28.
Mandatum habens de vendendo,potest rem venditam tradere.ibi.nu.25.fol.28.
An in mandato iurisdictionis,veniant consequẽtia ad petita.ibi.nu.27.fol.eod.
Mandatum principis,est constitutio de prouincia gubernanda.in.c.1.in glo.Mandamientos.nu.1. fol.52.
Mandatum regis,est adimplendũ,aliàs inobedientes puniũtur.ibi.nu.2.
Mandatum regis est lex generalis,quando est clausum in corpore iuris,& specialis in re super qua emanatur,& post præsentationem debet restitui parti.ibi.nu.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mandatum regis non adimplẽs, quã pœna puniatur. ibi. nu. 6. foli. 51.
Mandatis regis, non solum correctores debent obedire, verũetiã informare subditos ad obediendum, aliàs, si contrarium faciunt tanq̃ falsi prædicatores sunt puniendi. ibi. nu. 12. foli. eod.
Si mandatum principis, potestas ignorat, nõ punitur, licet nõ adimpleat. ibi. nu. 13. fol. eod.
Mandatum regis, quod est contra conscientiam regis, non est adimplendum. ibi. numero. 14. foli. eodem.
Mandatum regis, quod est contra articulos fidei, non est adimplendum. ibi. nu. 15. fo. eod.
Mandatum regis, quod est contra rempublicã, vel contra ius, non est adimplendum, nisi secunda iussio emanauerit. ibi. nu. 16.
Mandatum regis, in quo non subest causa, non est obediendũ. ibi. nu. 17.
Mandatum regis, in quo iubet, quòd quis admittatur ad officium in quo semel delinquit, non est adimplendum, nisi diceret ex certa scientia. ibi. numer. 18.
Mandato regis, ex subita sæuitia emanato, non est parendum, sed supersedendum. ibi. nu. 19.
Casus, in quibus mandatum regis, & executio differtur. ibi. nu. 20.
Mandatum regis est seruandum, dummodo alteri non inferat iniustitiam. ibi. nu. 21. fo. 53.
Qui mandatum regis non adimplet obediat illi, & supplicet de eo, & durante supplicatione, nõ dicitur contempsisse mandatum. ibi. nu. 23. fol. eo.
Mandatum speciale requiritur in certis casibus. Et an in illis admittatur procurator cũ cautione de rato. in. c. 2. in gl. Especial mandado. numero. 1. fol. 85.
De mandato iudicis faciens non tenetur sed excusatur. in. c. 35. in gl. El mandamiento quasi in fine fo. 226. nu. 1.
Mandatum in iudicio, debet quis offendere, & producere, seu præsentare, & anteaq̃ producatur, reus nõ tenetur, nec cogitur litẽ contestari. Et licet nõ cõtestetur nõ est cõfessus. Et quid si notarius dicat, q̃ instrumentũ, pcuratoris est apud se. in. c. 15. in glo. Homezillo. nu. 23. fol. 167.
A mandato, seu instructione, quis non debet recedere, aliàs si aliquid agat vltra, etiã si bene gerat est puniendus. in. c. 54. in glo. Ha de hazer. nu. 1. fol. 281.
Mandatũ recipiẽs, potest repetere spensas, quas fecit pro negotio sibi iniuncto. ibi. nu. 3. foli. eod.
Maritus à creditoribus incarceratus faciẽdo cessionem bonorũ, an pferatur vxor creditoribus eius pro sua dote. Et an vxori sit maritus tradendus cum annullo ferreo. in. c. 18. in glo. Qual cõuenga. nu. 7. fol. 196.
Maritus cõsentiens vxorẽ publicè adulterari, punitur. in. c. 47. in glos. Manceba. nu. 3. fo. 264.
Maritus reginæ, dicitur rex, licet ipse antea nõ fit rex. in Proœ. in gl. 1. nu. 1. fol. 3.
Maritus non habet priuilegia & dignitatem vxoris. ibi. nu. 7. fo. 4.
Mater quæ promisit victoriam causæ, vel remissionẽ delictorũ, pro pecunia, vel sirico, aut lino, iudex tenetur pro ea. in. ca. 1 ãn gl. Mugeres. nu. 4. fol. 70.
Matrimonium spirituale, contrahitur inter ecclesiam, & prelatũ. in Proœm. in glos. Regimiento. nu. 6. fol. 14.
Matrimonium temporale contrahitur inter principem, & rempublicam. ibi eod. nu. & fol.
Matrimoniũ dicitur, & maritus, & vxor contractis dũtaxat sponsalibus per verba de pręsenti. in. c. 1. in gl. Mugeres. nu. 14. fol. 70.
Matrimonium, an potest iudex contrahere in illa ciuitate officio durante. in. c. 2. in gl. De mercaderias. nu. 37. fol. 88.
Matrimoniũ solus cõsensus facit, nec est necessaria traductio ad domũ, nec copula carnalis. in. c. 47 in gl. O casado. nu. 2. fo. 266.
Mulieres honorib⁹ maritorũ nobilitãtur. in Proœ in gl. 1. nu. 3. fol. 3.
Mulier nubendo curiali, efficitur curialis, & legitima. ibi. nu. 4. fol. eod.
Mulier sortitur forum, & cõditionem viri, etiam si non fit traducta ad domũ, & etiã si litiget cũ viro, & sortitur etiã quoad statuta de dote lucranda, & quoadius sepulchrorũ. ibi. nu. 5. fo. eod.
Mulier habet dignitatem viri, & eius priuilegia, etiam si sit vidua, & in viduitate permanserit. ibi. nu. 6. & 18. & 19. & 31.
Mulier, an potest pro debito incarcerari. ibi. nu. 27 fol. 7.
Mulier generosa cõtrahẽs matrimoniũ cũ viro nõ generoso, durãte matrimonio, nõ gaudet libertate: secus eo mortuo. ibi. nu. 17. fol. 5.
Mulier habet priuilegia viri, etiã post mortẽ mariti, quãdo priuilegia competunt ratione dignitatis, vt quia comes, vel dux, vel similc, aut de iure naturæ: secus si competeret marito ratione officij. ibi. nu. 18. fol. eod.
Mulier quæ de se est nobilis, licet viuat post mortẽ viri turpiter, nõ potest pro debito in carcerari. ibi. nu. 27. fol. 7.
Mulier succedens in regno, potest vti iurisdictione illius regni, vel comitat⁹. in Proœm. in gl. Y reyna. nu. 8. fol. 12.
Mulier, non potest esse de consilio, nec in legibus condendis debet interuenire. in Proœm. in glo. Ordenã

Ordenanças. nu. 9. fol. 18.
Mulierum vsus non inducit consuetu dinem. ibi. nu. 10. fol. eod.
Mulier nupta, non dicitur cõcubina clerici, vel vxorati. in. c. 1. in gl. Mugeres. nu. 11. fo. 70.
*De mulie repandente marito quæ ab aliquo viro requiritur vt adulteriũ comitat in. c. 52. in gl. Incurra. nu. 2. fo. 258.
Et ibi quid de Castellano qui requiritur de proditione & de iudice quem pars vult corrumpere.*
Pœna legis ordinamenti disponentis, contra illum qui vocauerit mulierem nuptam meretricem.
Habet locum in illo qui mulierem desponsatã meretricẽ vocauerit. ibi. nu. 18. fol. eod.
Mulier potest repetere dotẽ, si vir exulatur propter parcialitatẽ. in. c. 2. in gl. Parcialidad. n. 3. f. 78.
Mulier transiens ad secunda vota, perdit tutelam filiorũ. Idem si est desponsata per verba de præsenti, licet nõdũ sit cognita. in. c. 47. in gl. O casado. nu. 5. fo. 266.
Masculinum, an concepit fœmininũ. in Proœ. in gl. Reyna. nu. 6. fol. 9. Et in. c. 1. in gl. De ninguna persona. nu. 9. fo. 72.
Medicorum iudicio standum est, si sunt experti. in. c. 1. in gl. El derecho, a las partes. nu. 28. fol. 50.
Medicus approbatus, licet non sit doctor, nec graduatus, potest intrare monasterium monialium sine pœna excõmunicationis. ibi. nu. 29. fo. eod.
Medicus salariatus ã publico, nõ debet petere pretiũ ab infirmis. nec recipere, etiam à sponte dãtibus. in. c. 1. in gl. Ni lleuaran. nu. 8. foli. 57.
Medici quando plures requiruntur, si in loco non possunt haberi, an sufficiat vnus. in. c. 2. in gloss. Ninguno. nu. 9. fo. 80.
Medicus, an debeat habere salariũ pro eundo, stando, & redeũdo. in. c. 43. in gl. Cõsietã. n. 3. fo. 258.
Medici salariati, non debent recedere de ciuitate, absq; licentia priorum. in. c. 54. in glo. Partiere. nu. 4. fol. 282.
Mercator dicitur propriè, qui plures negotiatiões facit, non vnã tantum. in. c. 2. in gl. De mercaderias. nu. 12. fo. 87.
Mercatores, & ianitores, quas expensas à ciuitate pcipere debẽt. in. c. 30. in gl. Leyes. nu. 1. fol. 235.
Si statuto caueatur, q̃ filius familias mercator põt contrahere, intelligitur causa mercantiæ, sed in alia causa diuersa non valet contractus. in. ca. 4. in gl. Sea obligado. nu. 7. fol. 115.
Minor, licet extrahat res vetitas contra deuentum non debet puniri. in. c. 52. in gl. En la tierra. n. 10. fol. 276.
Cum minori contrahentes obligantur, licet ipse non obligetur. in. c. 2. in glo. Y gualmente. nu. 6. fol. 82.
Minor, & mulier, an repellantur à testimonio. in. c. 4. iud. synd. in glo. Pesquisa. nu. 7. fo. 291.
Mox, illico, statim, quando dicantur. in. c. 20. iudi. synd. in gl. Luego. nu. 1. foli. 300.
Munus, est triplex. in. c. 1. in gl. Dadiuas. numer. 2. fol. 62.
Munera iudex non debet recipere. ibi. nu. 1. & 3. fol. eod. Et vide supra in verbo, Donacion.
Munus paruum, an possit iudex recipere ibi. num. 10. fol. eod.
Munus paruũ, vel magnum attenditur, secundũm qualitatẽ, & cõditionem dãtis. ibi. num. 12. fo. 63.
Munera excæcant lumina sapientium, & mutant verba iustorum. ibi. nu. 11. foli. 63.
Munera magna, vel minima, quæ dicãtur, arbitrio iudicis relinquitur. ibi. nu. 13. fol. 63.
Probatio contra iudicem recipientem munera. ibi. nu. 16. fol. eod.
Ab omni munere, debet iudex excutere manus. in. c. 1. in gl. Promesa. nu. 2. fol. 63.
Munera potest iudex recipere, officio finito. in. c. 1. in gl. Durante. nu. 1. fol. 73.
Munera capiendo iudex in aliquo foramine paries posita, punitur. in. c. 1. in glo. De cuya mano. nu. 9. fol. 73.
Munera ciuilia, pro modo fortunarum sustinenda sunt, & imponuntur quoq; possessiones alienigenarum. in. c. 34. in gl. Pobres. num. 3. fol. 241.
A muneribus, an pauperes excusentur. ibi. nu. 4. fol. eod.
Mũdas si habuit manus officialis, multum fauet ei imperator. in. c. 1. in gl. Dadiuas. nu. 8. fol. 62.
Mutuò recipiens officialis pecuniã, an committat barateriã. in. c. 1. in gl. Dadiuas. nu. 14. fo. 63.
Habentes pecunias, possunt cogi eas mutuare reipublicæ tẽpore necessitatis. in. c. 34. in gloss. Sin nuestra licencia. nu. 2. fol. 240.
Molendini dño potest ius cõpetere, vt nullus alius circa eũ possit alterum ædificare. in. c. 2. in gl. Cõfederacion. nu. 16. fol. 78.
Ad machinãdum veniẽtes vicini tẽpore necessitatis, nõ tenentur soluere gabellas. in. c. 2. in gl. De mercaderias. nu. 17. foli. 87.
Mauri non fiant sine licentia principis. in. ca. 22. in gl. Torres. nu. 2. fol. 209.
A murorum, seu à custodia ciuitatis, quis nõ excusatur, tempore necessitatis. in. c. 2. in gl. De mercaderias. nu. 12. fol. 87.
Muros fortalitij, an sit licitum reficere sine licẽtia regis. in. c. 22. in gl. Torres. nu. 11. fol. 210.
Muris licet circundare personis priuatis, & custodire loca propria. ibi. nu. 32. foli. 212.
Muri ciuitatum, mœnia publica dicuntur, quæ vndiq; vrbem cingunt. in. cap. 23. in glossa. Muros.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nu.1.fo.213.
Muros non debet quis violare.ibi.nu.3.
Muros non licet quis perforare, vel super eis ædificare. Et quid in vniuersitate.ibi.num.4.
Iuxta muros, & mœnia ciuitatis, non possunt fieri domus, nec iuxta palatium imperatoris.ibi.nu.5.fol.213.
Murorum refectio, hodie permittitur sine licentia regis.in.c.23.in gl.Den orden.nu.1.fol.eod.
Murorum reparatio, cuius expensis fieri debet.ibi nu.2.fol.eod.
A murorũ reparatione, nemo excusatur, necà reparatione pontium, & aquæductus publicorũ, nec rex, nec alius dominus ciuitatis excusatur. ibi.nu.3.
Ad murorum instructionẽ, & reparationem pontiũ, & viarum, riparum, & publicorum fluminũ ecclesia tenetur.ibi.nu.4.
Ad hoc, vt murorum, & pontium, & similium refectione clerici contribuẽt, an debeat Roman' põtifex addiri.ibi.nu.5.fo.214.
Ad murorum reparationem, viarum, pontium, & similium, potest compellere episcopus clericos vt contribuant.ibi.nu.7.fo.215.
In murorum reparatione, & similium, clerici denegantes peccant.ibi.nu.8.
Si in murorum, põtium, & similiũ reparatione, episcop' nollit iuberẽ clericos, vt cõtribuant, an rex potest iubere.ibi.nu.11.fol.216.
Multæ impositæ per iudicẽ, possunt per eũ deputari in salariũ aduocatorum, vel in refectione alicuius rei spectantis ad rempublicã.in.c.3. in gl. Iurisdiction.nu.34.fol.105.
Mẽsuratio de vna ciuitate ad aliã, quomodo debet fieri.in.c.4.in gl.Tierra.nu.11.fo.108.
Mensuratio de molendino ad molendinum, quomodo fit.ibi.nu.12.fol.eod.
Si mensurari quis non patitur fundum ad mandatũ iudicis, vt cõtumax punitur.in.c.6.in glo.Se informe.nu.6.fol.224.
Mẽsor terrarũ, & domorũ, vel alterius rei, post mẽsurationẽ, & declarationẽ, non potest mutare, aliàs in pœnã falsi incidit.in.c.8.in glo. Dineros. nu.12.fo.142.
Minui nõ potest quantitas deputata ad emptionẽ frumenti, nec in alios vsus conuerti.in.ca.17.in glo.A razonables precios.nu.39.fol.182.
Mœnia præbent securitatem habitantibus in ciuitatibus, & locis vbi non sunt debent de nouo ædificari, & veteres reparari.in.c.23.in gl. Muros. nu.2.fol.213.
Minæ solę non sufficiunt semper ad petitionẽ cautionis.in.c.6.in gl.Pobres.nu.16.fo.135.
Meretrices, & similes possunt à ciuitate expelli. Supra in verbo Lennones.
Missio in possessionem nõ potest probari, nisi per scripturã.in.c.35.in gl.Mandado.num.3.fo.245.
Mores boni plusquàm diuitiæ operantur.in.ca.4. in gl.Que les diere.nu.6.fol.109.
Mõtes, flumina, valles, quæ distinguũt territoria, sunt fines æterni.in.ca.6.in gl.Occupados.nu.2. fol.132.
Mortuo correctore durante officio, an suum locũ tenẽs remaneat in officio.in.c.4.in glo.Iusticia. nu.13.fol.113.
Mortis pœna, in quibus casibus ponitur.in. c.15.in gl.Muerte.nu.1.fol.169.
Minutio facta in aliquo loco, quæ periculosa põt esse alicui ciuitati, permitti non debet.in.c.22.in gl.Torres.nu.10.fol.210.
In monasterij refectione, totaliter destructi, requiritur episcopi licentia.in.ca.22.in gl.Torres.nu. 15.fol.211.

N

NAuis sæpe refecta dicitur eadẽ, etiã si de prima materia nil stet.in.c.22.in gl.Torres.nu.28.fol.211.
Necessitatis tẽpore, non excusatur qs à murorum, seu ciuitatis custodia.in.c.2.in glos. De mercaderias.nu.12.fol.87.
Necessitatis tempore, putâ guerræ, vel belli, potest princeps imponere subditis subsidium charitatiuum.ibi.nu.14.fo.eod.
Necessitatis tempore, omnia sunt communia.in.c. 17.in gl.A razonables precios.nu.14.fol.182.
Negligentia, an debeat probari.in.c.1.in gl. Fiel.n. 29.fol.34.
Negligẽtia iudicis, qualiter probetur.ibi.nume.37. fol.36.
An propter negligentiam, potest iudex remoueri. ibi.nu.41.fol.36.
Illud quod propter negligentiam iudex soluit, recuperet à parte.ibi.nu.47.fol.38.
Negligens iudex, inferendo sententiã ad finem, vt partes se concordent, in foro cõscientiæ parti tenetur.in.c.2.in glo.Iusticia.nu.15.fo.84.
Negligentia in iudice, & prælato reprobatur. in.c. 6.in gl.Diligencia.nu.1.fo.124.
Negligens si est iudex secularis, iudex ecclesiasticus potest cognoscere inter laicos, & in alijs casibus.in.c.20.in gl.Vsurpan.nu.11.fo.206.
De negligentia, non debet officialis syndicari, si est leuis: secus si sit dissoluta, & proxima dolo.in.c. 1.iudic.syndic.in glossa.Mandamos.numero.9. fol.284.
Negotiari, an possint regentes in prouincias, & eorum

eorum astantes pro se, vel per alium.in.cap.2.in gl.De mercaderias.nu.1.fo.86.
Negotiationes plures requiruntur, vt iudex in pœnam incidat.ibi.nu.2.
Negotiari non dicitur clericus per vẽditionẽ vni' rei.ibi.nu.5.
Negotiari potest officialis nomine reipublicæ, & ad eius vtilitatem, vel super re ipsius reipublicę ibi.nu.34.fo.88.
Qui negotia aliena gesserunt possunt petere calculationẽ, & reuisionem rationis, vt absoluantur ab administratione, ne semper stent in suspẽso. in.c.30.in gl.Y acaben de tomar.nu.4.fo.233.
Nobilis nõ est, nec fidalgus, qui nascitur ex matre nobili, & ex patre plebeio.in Proœ.in glo.1.nu. 8.fol.43.
Non valet statutum, nec consuetudo, ꝙ quis cẽsea tur nobilis, vel ignobilis ex progenie materna ibi nu.9.foli.eod.
Quid ex rescripto principis.ibi.
Nobilis, id est, fidalgus, non cogitur se desdicere, ita nec vxor eius.ibi nu.20.fol.5.
Nobiles, & honestiores ciues decapitantur, plebei suspenduntur.in.ca.1.in gl.Derechamente.nu. 28.fol.44.
Nobilis dicitur qui est prudẽs, & virtute imbutus. in.c.4.in gl.Le cumple.nu.5.fol.111.
Nominans aliquem ad officiũ, & ad munus publicum suo periculo nominat.in.c.4.in glo.Sea obligado.nu.16.fol.115.
Nominans indebitè aliquẽ sciens eum habere excusationem, tenetur ei ad omnes sumptus litis. in.c.17.in gl.Elijan.nu.10.fo.179.
Notarius ancianorum, si est salariatus de publico, nõ põt aliquid accipere, etiam ab sponte dante. in.c.1.in gl.Ni lleuaran.nu.5.fo.57.
Notariorum actorum corrumpẽs, punitur, & causam perdit.in.c.1.in gl.Donacion.nu.27.fol.68.
Notarius publicus, potest compelli ad exceptãdũ rogationes.in.ca.17.in gl.A razonables precios. nu.21.fo.183.
Notarius succedens alteri notario in officio, an potest exemplare instrumẽta facta à mortuo, sine solennitatibus iuris.in.c.19.in glo. Trasladen.n. 4.fol.204.
Notario non debet porrigi accusatio sine præsentia iudicis.in.c.35.in gl.Quexas.nu.1.fol.243.
Postquam notarium iudex eligit, non potest eum mutare vsq; in finem causæ.in.ca.35.in gl.Remita.nu.1.fol.244.
Si notarius qui incipit scribere acta, se absentat, alì' ex mandato iudicis, potest redigere scripturas in publicam formam.ibi nu.2.fol.eod.
Notarium iudex ordinarius nõ potest mutare, etiã de consensu, partium.ibi nu.3.fol.eod.
Si notarius est suspectus, non remouetur, licet recu
• serur, sed alius sibi adiungitur.ibi nu.4.fo.244.
Notarij suspitio potest probari per iuramentũ partis, sicut probatur suspitio iudicis.ibi num.5.fol. eodem.
Notarij manus sunt ligatæ, recusatione facta, & qd quid ab eo gestum est, non tenet.ibi.nu.6.foli. eodem.
Notarius banchi, non potest alicui dare copiam actorum, imò nec ostendere sine licentia iudicis. in.c.36.in gl.Ordenanças.nu.7.fol.246.
Notarius qui scribit in causa debet esse præsens in pronuntiatione sententiæ, & scribere vsque in finem causæ.in.c.36.in gl.Y del escriuano.nu.2. fol.248.
Notarius nomẽ suum debet ponere in instrumẽto aliàs vitiatur.ibi nu.5.fol.248.
Notarius tenetur tenere libros, in loco vbi exercet artem notariæ, & si ad alium locum remotum transfert est in dolo, nisi ex iusta causa faciat.in c.36.in gl.Sean guardados.nu.3.fol.249.
Penes notarium, debent esse acta iudicij, & scripturæ, etiam si iudex dicat, ꝙ vult acta penes se remanere.ibi nu.3.fol.eod.
Notarij episcoporum, vel comitũ, & alij notarij, an finito officio, cogantur dimittere acta in camara officij, vel debeant dari successoribus in officio.ibi nu.4.fo.eod.
Notarij officio, an iudex fungi potest, in causis breuibus.in.c.36.in gl.En escripto.nu.3.fol.250.
Notarius ab ecclesia pro scripturis mercedem non debet recipere.in.c.39.in glossa.Lleuen.num.6. fol.255.
Nullitas sententiæ, an præscribatur.in.c.1.in gl.El derecho a las partes.nu.16.fol.48.
Nullitatis exceptio, quæ non debet admitti, si admittatur, valet.ibi nu.17.
Statutum tollens facultatem opponendi nullitatis exceptionẽ cõtra sententiam, non intelligitur exclusa exceptio nullitatis, surgẽs ex defectu citationis.in.c.3.iudi.synd.in glo. El descargo.nu.2.fol.289.
Nuntio publico, creditur circa officium.in.c. 4.in gl.Sea obligado.nu.8.fo.115.
Nuntij venientes ad scholares, non possunt detineri, nec capi, nec ibi conueniri.in.c.20.in gl.Leydas.nu.2.fol.205.
Nuntij, non debẽt recipere pretium ab his ad quos mittuntur ad lætitiam nuntiandum, aliàs recipientes, & dantes puniuntur.in.c.30.in gl.Alegrias.nu.1.fol.235.
Nuntij, non debent esse pauperes.ibi nu.2.fo.eod.
Nuntiatori bene potest dari modicum pretium, propter

Universidad de Deusto
Biblioteca

propter lætitiam principis nuntiandam. Et quãdo dicatur modicũ pretium. ibi. nu. 9. fol. 235.
Nuntianti datur pretium, quando princeps mittit populo, vel personæ aliquam constitutionem, vel literam alicuius exemptionis. ibi nu. 5. folio. eodem.
An sit licitum dare nuntijs aliquid, quando mittũtur literæ, & visiones officiorum. ibi. nu. 6. foli. eodem.
Nuntij qui mittũtur per aliquos magnates, an possunt aliquid recipere ibi nu. 7. fol. eod.
Si nuntiatores sunt plures, an omnes sint gratificãdi. ibi. nu. 8. fo. 235.
Nuntius à ciuitate est mittendus, vel à maiori parte illorum de consilio, & potestas solus mittere non potest. in. c. 54. in gl. Mensajero. nu. 1. fo. 281
Nuntij qui ad principem mittuntur, an debeant recedere absq; eius licentia. in. c. 54. in glo. Despachado. nu. 1. fol. 282.
Si nũtius, vel procurator stat plº in negotijs quàm expedit, non debet ei soluiillud plus, imò si recipit, tenetur restituere. in. d. c. 54. in gl. Salario, n. 1. fol. 282.
Si nuntius, seu ambasiator infirmetur, debetur ei salarium. Et quid si derrobatur in via, an mittẽs, teneatur ad emendationẽ damni. ibi. n. 2. fo. 282.
Si nuntius, seu procurator, vadit per viam trãsuersam, & magis longam, vt maius salarium habeat non potest consequi illud. Et quid, si vna die expediuit quod erat expediendum duobus, an salarium duplicetur. ibi nu. 3. fol. 283.

O

Bediendum est prelato minus iusto, qui est in pacifica possessione, dũmodo concurrat authoritas superioris. in. c. 1. in glo. Nuestros. nu. 21. fol. 25.
Innobedientia est crimen grauissimum. in. cap. 1. in gl. Mandamientos. nu. 3. fol. 52.
Obediẽtiam subditus substrahens domino, potest puniri. in. c. 6. in glo. Como vsan. nu. 4. fol. 13.
Oblatione magni pretij, receditur à licitatione, & primus licitator est excusatus à secundo plus offerente. in. c. 32. in gl. De pujar. nu. 7. fol. 237.
Et ibi offerenti plus res datur. nu. 1. fol. eod.
Obligatione generali, non veniũt ea quæ specialiter non fuisset quis obligaturus, vt putà, pãnos, & lectos, & alia suppellectilia, sine quibus viuere non potest. in. c. 1. in glo. Ni lleuaran. num. 11. fol. 59.
Occidi ego aliquem, an socij qui mecum erant puniantur. in. c. 1. in glossa. Ni consentiran. num. 23. fol. 60.
Occisores omnes, an debeant soluere vnum homicidium, an quilibet teneatur eum soluere. in. ca. 15. in gl. Homezillo. nu. 34. fol. 168.
Sicut occidere possum impugnè illum qui fecit insultum contra cõsanguineum cum armis, ita potero occidere insultantem amicum meum cum armis. in. c. 44. in gl. Amistad. nu. 9. fol. 261.
Occidens aliquem ad sui defensionem propter iustam causam timoris, an punitur. in. capitul. 52. in glossa. En la tierra. num. 17. fol. 276.
Occultans acta iudicij, vt veritas occultetur, punitur. in. capitulo. 1. in glo. Donacion. numero. 34. fol. 68.
An occultans debitorem alicuius, & non paciens eum capi, an teneatur ad debitum. in. c. 3. in glo. Iurisdiction. nu. 15. fo. 103.
Occultans, vel faciens fugere officialem tempore syndicatus, an pro eo teneatur. ibi numero. 20. fol. 104.
Offendens aliquẽ, si timet, potest implorare officium iudicis ad cautionem de non offendendo præstandam, si fuit offendens iudicialiter punitus. in. c. 6. in gl. Pobres. nu. 15. foli. 135.
Offendens iudicem officio finito, punitur, ac si offendisset ipsum tempore officij. in. c. 1. iudic. syndic. in gl. Mandamos. nu. 4. fol. 284. Et in. c. 1. in gl. Durante. nu. 8. fol. 73.
Officiali principis, non creditur sine literis. in. ca. 1. in gl. Cartas. nu. 3. fol. 25.
Officia plura, an quis potest habere. in. c. 1. in gl. Officio. nu. 1. fol. 29.
Officia compatibilia, an potest quis habere. ibi. n. 4. fol. 29.
Dispensatus, vt quis habeat duo officia ex necessitate, intelligitur pro tribus annis. ibi num. 5. fol. eodem.
Officia compatibilia, quæ dicantur. ibi numero. 7. fol. 30.
Officia plura habentis, quæ sit pœna. ibi nu. 8.
Quando ad duo officia incompatibilia quis eligitur, duo salaria debet habere. ibi num. 9.
Qui duo officia habet, debet habere familiam pro vtroq;. ibi nu. 12. fol. 30.
Et pro vtraque debet stare ad duos syndicatus. ibi.
Si ad duo officia quis eligitur in eadem ciuitate, an retineat primum, vel secundum. ibi numero. 13. folio. 30.
Ex duobus officijs, potest rex facere vnum, & alterum supprimere. ibi nu. 15. fol. eod.
Officium an quis debeat habere pro vno anno: & an puniatur, qui vltra annum habet officiũ. ibi nu. 16. fol. eod.

An si

An si fiat electio officij vno contextu, per triennium vitietur. ibi.
Officialis qui timet in syndicatu cõdemnari ex aliqua barateria, an potest offerre solutionem ante condemnationem, vt eam euitet. in. c. 1. in gl. Donacion. nu. 45. fol. 69.
Officij reliquiæ, & dignitatis, durant finito officio in. c. 1. in gl. Durante. nu. 6. fo. 73.
Officiũ iudicis secularis pro executione, an potest implorare iudex eccleiasticus. in. c. 2. in gl. Iuntaran. nu. 10. fol. 75.
Officialis quilibet ex causa potest prohibere, ne quis accedat ad fundum. in. c. 2. in glo. Parcialidad. nu. 17. foli. 79.
In officijs concedendis, quæ sint considerandа. in ca. 4. in gl. Que les dieren. nu. 2. fol. 108.
In officialis electione, attendi debet prudentia, & merita vitæ. in. d. c. 4. in glo. Lo cumple. num. 1. folio. 111.
In officialis electione, considerandа est nobilitas, prudentia, fidelitas, & bona cõscientia, cũ mentis integritate, ac rerũ experientia, & etiã solertia, & morum probitas, & artis peritia. ibi nu. 4. fo. eod.
Ad officium quod semel administrauit, an quis redire possit. in. c. 4. in gl. Iusticia. nu. 14. fol. 113.
Officialis, vel locum tenens vnius correctoris, põt continuare, & esse cum alio officiali, vel correctore successore, si fides eius, & industria est approbata. ibi nu. 15. fol. eod.
Si officiales potestatis inter se inuicem se percutiãt vel cũ alijs, potestas non tenetur. in. c. 4. in glos. Sea obligado. nu. 9. fol. 115.
Officiales, & stipendiarij, pro contractibus, & delictis antea factis, conueniri non possunt durante officio. in. c. 4. in glo. Sea obligado. nu. 3. fol. 114.
Officialis regis habens malum filium, qui eo præsente delictum fecit, an pater teneatur pro eo? ibi nu. 35. fol. 116.
Officiales qui syndicari debent, ab officio suspendi debent. in. c. 5. in glos. Suspendidos. numero. 3. fol. 121.
Officialis accusatus de crimine cõmisso, circa officium accusatione, vel inquisitione pendẽte, suspendi debet. Et quid si est electus in potestatẽ, & opponitur cõtra eum, an ista oppositione durante exercebit officium. in. c. 5. in gl. Suspendidos. nu. 4. fol. 121.
Officium vsq; ad annum datur. ibi. nu. 5. fol. eod.
Licet tempus officij correctoris, seu potestatis sit finitum, officium deponere non debet, sed successorem debet spectare, & de causis cognoscere & omnia agere vsq; in aduentum successoris, & quoque debet habere salariũ. ibi nu. 6. fol. 122.
Si officij tempus iudex non adimpleuit, non tenetur recipere successorem in officio. ibi nume. 7. fol. eod.
Si est pronuntiatum, q̃ quis acceptet officium in causa appellationis, eo nolente acceptare, debet alius loco eius subrogari, & illi subrogato dare bona renuentis possidenda, & vsufructuanda. Et quoque potest poni in carceribus, & bano, & indici multa. in. c. 17. in gl. Elijan. nume. 5. fol. 188.
Si pro contumace iusso gerere officium, seu magistratum, compareat alius, & vult onus officij subire pro ipso, non est admittendus. ibi nu. 6. fol. eodem.
Si officio finito potestas confirmatur in eodem officio, dicitur nouus potestas. in. c. 22. in gl. Torres. nu. 20. fol. 211.
Circa officiorum administrationem, quæ personę iurare debeant. in. c. 33. in gl. Tales. nu. 2. fol. 240.
Officialis de nouo electus, pro acceptando officio potest cogi, & inuictus d̃ domo extrahi. in. c. 54. in gl. Mensajero. nu. 6. fol. 281.
Officialis electus cum pacto, q̃ non teneatur stare ad syndicatum, nisi de furtis, & barateriis, & illicitis extorsionibus, syndicatur de omnibus iniustis sententijs. Et contra obligatum stare ad syndicatum non currit præscriptio. in. c. 1. iudic. syndi. in gl. Mandamos. nu. 10. fol. 284.
Officialis, debet procurare, vt causa sui syndicatus tempore debito expediatur, & vt fiãt talia banna cum comminatione. in. c. 3. iudi. syndic. in glo. Pregonar. nu. 7. fol. 286.
Officio finito potestas, & eius officiales possunt impugnè recedere. quod tempus etiam de partium cõsensu non potest prorogari. in. c. 3. iudi. syndica. nu. 16. fol. 287.
Opinio communis, an sit sequenda in iudicando. Vide regulam cum fallẽtijs. in. c. 1. in gl. Fiel. nu. 15. fol. 31.
Quando opiniones sunt hinc inde probabiles, laudatur iudex, qui diuidit per medium materiam diuisibilem. ibi. nu. 17. fol. 32.
Opinio communis est sequenda, fallit in arbitro. ibi. nu. 23. fol. 33.
Quando opiniones sunt contrariæ, vel occurrit dubium, iudex sequatur consilium Abbat. in. c. 1. de constit. ibi. nu. 24. fol. eod.
Opus debet fieri de die, & non de nocte. in. c. 17. in gl. Menestrales. nu. 11. fol. 180.
Operas alicuius conducens, intelligitur sumptu locantis, aut sumptu conductoris. ibi numero. 4. fol. 179.
Operarium conducens, an teneatur ad instrumẽta ad operandum. ibi. nu. 5. fol. 180.

Operarius

Universidad de Deusto
Biblioteca

Operarius rumpens in opere aliquod instrumentũ ferreum conducentis, non tenetur. ibi. nume. 7. fo. eod.
Quid si frangit rem in qua operatur. ibi. nu. 8.
Operarius, an potest seruire, & operare per substitutum. ibi. nu. 10. fol. 180.
Operarios plures mittens in vineã suam, & postea mittens vnum, cui promisit sibi dare quantum vnus de alijs habet, an debeat dare quantũ ille qui minus dat. ibi. nu. 12. fol. eod.
In operibus publicis fiendis, officium iudicis est opportunum, vt diligenter fiant. in. c. 23. in glos. Diligencia. nu. 1. fol. 216.
In operibus publicis instruendis, & ædificãdis, præses misceri se debet. ibi. nu. 4. fol. eod.
Opera vetera sunt reficienda, anteaq; inchoanda. in c. 33. in gl. Hazer. nu. 1. fol. 238.
Si ad opus nouum pecunia sit specialiter legata, si ciuitas eget illa pecunia, poterit ad vetera reficienda erogari. ibi nu. 2. fol. eod.
An ad operandum in publicis operibus, potest ciuitas compellere subditos. ibi nu. 3. fo. eod.
In operibus publicis pœnæ arbitrariæ cõsumi possunt, & in deffensione iurisdictionis. in. cap. 33. in gl. O de las penas. nu. 1. fol. 238.
Quod pro operibus publicis iudex expendit pro ciuitate, potest repetere, etiam finito officio. in c. 33. in glo. En otra manera. nu. 1. fol. 238.
Opera ciuitatis, debẽt fieri paruo pretio, & ad hoc officium iudicis pertinet, vt damnis ciuitatis occurrat. in. c. 33. in gl. A menos costa. nu. 1. fol. 239.
Si in opere quis fuit deceptus: qa paruo pretio se cõduxit, an pretium iustum sibi restituatur. ibi nu. 2. fol. eod.
Opus si fuit taxatum, & talis summa taxata nõ sufficit, potero iubere, ne fiat opus, & si facit, tenetur restituere residuum, quod non erat impensum, nec teneor soluere mercedẽ de eo quod posita factum est. ibi nu. 7. fol. eod.
Operis approbatio, & quantitas mercedis, an põt committi in arbitrium locatoris, vel conductoris sui tertij. ibi nu. 8. fo. eod.
Si opus corruit, an artifex teneatur de vitio operis. ibi nu. 9. fol. eod.
Si opus promissi facere infra certum tempus sub pœna, & istud non fuit possibile: quia saltẽ sex menses vltra requirebantur, an illi sex menses debeant impleri. ibi nu. 10. fol. 239.
Opere profecto, an debeat solui artifici, vel antea. ibi nu. 11. fo. eod.
Qui opus conduxit faciendũ, potest alteri locare si est pars peritiæ, vel si non fuit electa industria personæ. ibi nu. 15. fol. eod.
Ad opus publicum faciendum, accipiens pecuniã si in eo non expendit, cum triplo restituit eam. ibi nu. 17. fol. eod.
Ad opus faciendum, viri sufficientes debent cõstitui. in. c. 33. in gl. Tales. nu. 1. fol. 240.
Operibus publicis potest iudex multas deputare. in. c. 8. in gl. Dineros. nu. 4. fol. 142.
Ordinarius procedens vt delegatus, non tenetur in modo procedendi statuta loci seruare. in. ca. 9. in gl. Commission. nu. 5. fo. 146.
Quando ordinario iurisdictionem habẽti committitur causa, vel vniuersitas causarum, intelligitur ordinarium eum facere, & non delegatum, nisi esset commissio cum clausula summariè, vel sit appellatione remota commissa. ibi numero. 2. fol. eod.
Ordinarius dicitur delegatus, si in cõmissione est dictum, vel diminutum iurisdictioni ordinariæ, vel si in commissione est dictum, authoritate nostra cognoscas, vel verba similia, seu superior vtatur verbo præceptiuo. ibi numero. 6. folio. eodem.
Ordinarius censetur, non delegatus, quando commissio fit sub nomine dignitatis. ibi num. 7. foli. eodem.
Ordinaria iurisdictio, quando altercatur in procedendo, delegata censetur. ibi nu. 8.
An videatur ordinariè procedere, si quis comparet coram iudice, & dicit notario, Scribe q; ego peto à Titio centum. in. c. 7. in gl. Han de lleuar. nu. 4. fol. 137.
Ordinem seruare, vel non seruare, in arbitrio iudicis est, vbi est statutum, q; iudex prætermisso ordine procedat. in. ca. 36. in glo. Summarias. nu. 2. fol. 247.

P

Pacta habita in dote, intelliguntur repetita in augmento dotis. in Proœ. in gl. Yslas. nu. 6. fo. 12.
Pactum contra ius, est nullum. in. ca. 7. in gl. Partido. nu. 1. fo. 139.
Pactum nudum factum in iudicio, parit actionem & habet executionem paratam. in. c. 10. in glos. Execucion. nu. 20. fol. 152.
Pactum factum ante sententiã, collusio est. in. c. 11. in gl. Auenencia. nu. 1. fol. 163.
Pactum, an possunt correctores facere cum suis officialibus super iura, & expensas. in. c. 16. in glos. No arrendaran. nu. 1. fol. 170.
Pactum de præterito iudicato soluendo, habet executionem paratam in. ca. 10. in gl. Execuciõ. nu. 44. fol. 155.
Pater, & filius pro vna persona reputantur. in. cap. 1. in glo.

1. in gl. Ni hijos. nu. 1. fol. 71.
Pater, & filius vna caro censetur. ibi nu. 3.
An pater teneatur ad filij obligationem. ibi nu. 7.
Pater, an teneatur ex contractu, vel delicto filij. ibi numer. 9.
Et vide in. c. 1. in glossa. No lo supieron. numero. 13. fol. 61.
Papa, an debeat omnia facere cum consilio cardinalium. in Proœ. in gl. Ordenanças. nu. 3. fol. 17.
Papa potest se intromittere inter laicos, & potestatem exercere in omnibus arduis negotijs gerentibus scandalum in christianitate. in. c. 20. in glo. Vsurpan. nu. 6. fol. 206.
Papa dat literas clerico, contra laicũ, sed non laico cõtra clericum. ibi nu. 8. fol. eod.
Partiales reformationes, si iudices terrarum sequũtur, incidunt in pœnam, si ex parcialitate sua sequatur damnum, vel iniuria alicui. in. c. 2. in glo. Parcialidad. nu. 1. fol. 78.
Partiales damna inferentes, & iniurias tenentur ad refectionem damnorum. ibi nu. 2. fol. eod.
Partialitas terrarum, dicitur infortunium. ibi nu. 3.
Partialis non debet esse iudex in arbitrarijs. ibi numero. 4.
Vt partialitatem iudex euitet, non debet habere nimiã familiaritatem cum subditis: quia ex conuersatione æquali nascitur contemptus dignitatis. ibi nu. 11. fol. 79.
Si partialitas est in ciuitate inter aliquos, potest iudex ad euitanda scandala, & rixas iubere, & vetare, q; vnus non transeat ante portam alteri⁹. ibi nu. 12. fol. eod.
Et cogitur mutare hospitium. ibi. nu. 14. fol. 79.
Partialitas, contrahitur cum forense. in. c. 2. in glos. Pueblo. nu. 1. fol. 79.
Patriæ debetur fidelitas. in. c. 1. in glo. Tierra. nu. 13. fol. 45.
Paupertas excusat à pluribus, & cæcitas, & infirmitas. in. c. 34. in gl. Pobres. nu. 5. fol. 241.
Paupertatem, quis debet probare, an excusans se paupertate, an nominans diuitias. ibi nume. 6. folio. 242.
Si pauper quis est appellatus, vel cæcus, an agat in iuriarum. ibi. nu. 7.
Pauperes non solum sunt immunes à collectis, verũ etiam plures alij. ibi nu. 8.
Ad prandium, an potest ciuitas inuitare. in. c. 30. in gl. Ni comidas. nu. 1. fol. 235.
Pace facta cum rege Hispaniæ, vel Galliæ, & terris suis, videtur comprehendi terræ adhærentes, & terræ quæ adijciuntur. in Proœ. in glo. Yslas. nu. 11. fol. 12.
Pacem an potest facere pars post sententiam. in. c. 2. in gl. Parcialidad. nu. 22. fol. 79.
Ad pacem potest compellere iudex, quando inimicitia esset scandalosa, & respublica inquietaretur. ibi nu. 23. fol. 80.
Ad pacem faciendam, an potestas potest cogere ciues, & prouinciales. in. c. 6. in glo. Pobres. nu. 25. fol. 135.
Pace facta de non offendendo, restringitur ad offensam, ratione inimicitiæ præteritæ, nõ autem ad nouam. ibi. nu. 27. fo. 136.
Pacem debet rex procurare reipublicæ, & subditis suis. in. c. 22. in gl. La paz. nu. 1. foli. 212.
Pacem non potest facere episcopus de maledictione Dei. in. cap. 25. in gl. La pragmatica. nume. 12. fol. 221.
Pax, & vnitas magis potest effici, si ciuitas regatur per vnũ, quàm per plures. in. c. 46. in glos. Regir. nu. 2. fol. 263.
Pecuniæ appellatione continetur, omne quod sit, vel esse potest in patrimonio. in. c. 1. in gl. Donacion. nu. 4. fol. 66.
Pecunia data iudici, vt iudicet, an repetatur. ibi. numer. 7.
Pecuniam dans iudici, vt secundũ iustitiam sententiam proferat, an causam perdat. nu. 10. fo. 67.
Officialis præsidis, qui accipit pecuniam, & policetur præsidem certam sententiam laturum, punitur sicut corruptor. in. ca. 1. in gl. Donacion. nu. 20. fol. 67.
Propter quæstum pecuniæ, iudex non debet innoxios condemnare, & noxios ad præstationem adiuuare. ibi nu. 22. fol. 67.
Si pecuniam iudex recipit gratis à fœneratore, an videatur corruptus. ibi. nu. 25. fol. eod.
Pecunię quæstus, quis non debet assumere officiũ sed ad cõmodum subiectorũ. in. c. 4. in glo. Queles diere. nu. 1. fol. 108.
Pecuniam publicam, vel priuatam Cæsaris, iudex non debet vsurpare, nec ad publicos vsus conuertere. in. c. 45. in gl. Ni tomar. nu. 1. foli. 261.
Pecunias publicas, vel fisci, iudices nõ possunt subtrahere, nec quoquo modo intercipere, nec in rebus suis conuertere, aliàs punitur. in, ca. 49. in gl. Camara. nu. 1. fol. 270.
De subtractis ex pecunia publica officiales syndicantur. in. c. 19. iudic. syndi. in glo. Cuenta. num. 2. fol. 278.
Pecuniam publicã, non possunt receptores in suos vsus conuertere, vel mutuò accipere. in. c. 19. iudic. syndi. in gl. Cuenta. nu. 4. fol. 300.
Pedagium nouũ, an domini terrarum possunt imponere. in. ca. 24. in glo. Præscripcion. numer. 8. fol. 219.
Pœna minuitur ex causa. in. c. 1. in gl. Derechamente. nu. 10. fol. 41.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

In pœna pecuniaria plus puniuntur maiores, quã minores, nobiles, quàm ignobiles. ibi nume. 26. fol. 33.
Plus ponitur inferior, quàm superior. ibi numero. 27.
In pœnalibus, an habeat locum extensio. in. ca. 1. in gl. Ni por otro. nu. 2. fol. 72.
Pœnas ordinarias, an debeat imponere iudex, quã do procedit ex officio. in. c. 2. in glo. Parcialidad. nu. 5. fol. 78.
Pœna legis, vel statuti habentis plura capitula, an extendatur ad omnia capitula si est in fine apposita. in. capitulo. 2. in glossa. So pena. nume. 1. folio. 89.
Pœnam lex imponens, an fisco applicetur. in. ca. 2. in gl. Camara. nu. 1. fol. 90.
An quando pœna pecuniaria imponitur, dicatur iudicium criminale, vel ciuile. ibi numero. 2. folio. 90.
Pœna iudicis contractantis. in. c. 2. in gl. Pierda. nu. 1. fol. 89.
Pœna imposita à lege, vel statuto, dicente, si quis fecerit sic, condemnetur in centum, cui applicetur. ibi in. d. capitulo. 2. in gloss. Camara. num. 3. folio. 90.
Pœnæ debitæ ex vltima voluntate, cui sunt in dubio applicandæ. ibi nu. 4. fo. eod.
Pœnas, & ius confiscandi, an habeant duces, marchiones, comites, & cæteri domini. ibi nu. 5. foli. 91. Et in. c. 12. in gl. Camara. nu. 5. fol. 164.
Pœnam, an possunt minuere, vel remittere comites, & barones, dummodo nõ sit pœna infamiæ. ibi nu. 6. & 7. fol. 91.
Pœna. l. 1. C. ne liceat potent. habet locum tàm in reo, quàm in actore. in. c. 3. in glo. Procuradores. nu. 16. fol. 98.
Pœna. d. l. 1. habet locum, siue palàm, siue occultè, vel procurauerit patrocinetur, siue per interpositam personam, seu per literas. ibi nu. 18. folio. eodem.
Quoque incidunt in pœnam illi qui faciunt scribi literas per dominos priores inferioribus iudicibus. ibi.
Fallentiæ ad. d. l. 1. ibi nu. 20. fo. eod.
Pœna apposita in pace per me, & per adhærentes mihi, de non offendendo, non extenditur ad adhærentem extra casum inimicitiæ. in. c. 4. in gl. Sea obligado. nu. 43. fo. 117.
An tota pœna debet solui fisco, & accusator recipiat partem suam à fisco quando in condemnationibus medietas pœnę debetur fisco, & alia accusatori, vel iudici. in. capit. 11. in glos. Penas. nu. 1. fo. 162.
Pœnæ anteaquàm exigantur, debẽt iudices super eas proferre sententias, nisi procederetur super notorio. in. c. 11. in gloss. Sentencias. nume. 1. fol. eod. 162.
Pœnæ incertis casibus possunt exigi, licet nõdum per sententiam fuerit iussum. ibi numero. 2. fol. eodem.
Pœna, seu multa non cedit in vtilitatem iudicis. in c. 12. in gl. Camara. nu. 1. foli. 164.
Pœna in dubio applicetur fisco, vel parti. ibi nu. 2. fol. eod.
Pœna, & multæ, an applicentur dominis temporalibus, qui habent loca, & villas ex donatione regis. ibi. nu. 3. fol. eod.
An per pœnam statutariam sit sublata pœna legis antiquæ. in. ca. 17. in glossa. Las hara. numero. 19. fol. 177.
Per pœnas impositas à canone, non videntur sublatæ pœnæ puniendi crimen à iudice seculari. in capitul. 25. in glossa. La pragmatica. numero. 19. fol. 222.
Pœna redimitur magno pretio. in. c. 25. in gl. Dispẽsaren. nu. 2. fol. 222.
Pœnæ arbitrariæ consumi possunt in operibus publicis, & in deffensione iurisdictionis. in. ca. 33. in gl. O de las penas. nu. 1. fol. 238.
Omnis pœna, licet sit scripta in iure, in principe est arbitraria. in. capitul. 36. in glossa. Mandado. nu. 2. fol. 249.
Sicut pœna minuitur ratione sanguinis, ita minuitur ratione amicitiæ. in. c. 44. in gl. Amistad. n. 8. fol. 261.
Pœnas soluendas camerario, ad certas causas destinatas, iudex non potest ad alios vsus etiam publicos destinare, nisi ex licentia superioris. Et idem in alijs habentibus publicam administrationem. in. capitul. 45. in glossa. Tomar. num. 3. folio. 261.
Pœnas applicandas cameræ regis, non potest donare rex, seu dare, donec prius per diffinitiuam sententiam sint terminatæ. in. c. 45. in gl. Vuiere. n. 1. fol. 262.
Pœnitentiam in foro conscientiæ, non tollit pœnã legalem. in. c. 25. in glo. La pragmatica. nume. 1. fol. 220.
Pœnitentia eleemosynis redimitur. in. c. 25. in. glo. Dispensaren. nu. 2. fol. 222.
Percutiens familiarem potestatis non differentem signum, an puniatur. in. c. 4. in gl. Sea obligado. nu. 28. fol. 116.
Periuros, & falsarios, qui iudices possunt pnniri. in c. 48. in gl. Qualesquier. nu. 1. fol. 268.
Periurus, an potest puniri ex eodẽ processu. ibi. n. 2. fol. eod.
Periurus, & falsarius nõ potest cõdemnari. ibi. n. 3.

Si per-

INDEX.

Si periurus est punitus iudicis officio, an potest terum accusari. ibi nu. 4.
Si periurium dicit clericus coram seculari iudice, an potest per eũ puniri. Et quid si laicus deponit falsum coram episcopo, an episcopus puniat eum. Et quid si testis deposuit falsum in alieno territorio ad requisitionem iudicis requirentis. ibi nu. 5.
Periurus, an infamet ante sententiam. in. cap. 48. in gl. Punicion. nu. 7. fol. 270.
Peritus notoriè, transit sine examinatione, saltem modica pro forma. in. ca. 4. in gl. Que les dieren. nu. 4. foli. 108.
Peritum non sufficit esse, nisi experiẽtiam habeat ad quod eligitur. ibi nu. 10. fol. 109.
Personæ appellatione venit masculus, & fœmina. in. c. 1. in gl. De ninguna persona. nu. 1. fo. 71.
Personæ appellatione, an veniat vniuersitas ecclesiastica, & secularis. ibi nu. 3. foli. 71.
Persona principalis, & non procurator, tenetur respondere positionibus, si asserit, q̃ dominus litis est fidelis, & ita iudex debet facere si domin⁹ litis est in loco, si verò est absens, debet mitti ad iudicem vbi principalis est, vt faciat respondere Et cuius expensis fiat. in. c. 3. in gl. Procuradores nu. 22. fol. 98.
Personarum distinctio in iudicijs, an sit habenda. in. c. 25. in gl. Dispensaren. nu. 8. fol. 223.
Pignus, an prohibetur iudex accipere, durante officio. in. c. 2. in gl. De mercaderias. nu. 39. fo. 88.
Quæ pro pignore prohibẽtur accipi, etiam à volentibus dare non debent accipi. in. c. 1. in gl. Ni lleuaran. nu. 9. fo. 57.
Plebem per se rustici non faciunt. in. c. 3. iud. syndi. in gl. Pregonar. nu. 6. fol. 286.
Plus punitur inferior, quàm superior. in. c. 1. in gl. Derechamente. nu. 27. foli. 44.
Plurale punitur pro singulari. in. c. 2. in gl. Ninguno. nu. 6. fo. 80.
Pluralis locutio, an vno numero sit contenta. ibi numer. 7.
Positionibus persona principalis, & non procurator debet respondere. in. c. 3. in gl. Procuradores. nu. 22. fol. 98. vbi vide.
Pontium passus, & itinerum, & passa iniqua debet rex facere reparari. in. c. 23. in glo. Diligencia. nu. 2. fol. 216.
De possessione cõtendentes, & properantes ad occupandum, si inter eos præsumitur ad arma venire possessio secre stabitur. in. c. 2. in gl. Parcialidad. nu. 25. fol. 80.
Si de possessione alicuius loci est contentio inter duos, & est timor ne veniant ad arma, potest iudex precipere vtique, ne ad illud locum vadant ibi. nu. 13. fol. 79.
In possessionem missio, nõ potest probari, nisi per scripturam. in. c. 35. in glossa. Mandado. numer. 3. fol. 245.
Quousque quis possessionem recuperare nõ põt, dicitur quis recuperare incontinenti. in. c. 20. iudic. syndi. in gl. Luego. nu. 3. fol. 301.
Potentium ira, & inimicorum est timenda. in. c. 6. in gl. Pobres. nu. 4. fol. 134.
Potestas constituendi magistratũ ad iustitiam exercẽdam, pertinet tantum ad principem, vel ad alium à principe potestatem habentem. in. ca. 1. in gl. 1. nu. 1. fol. 22.
Et nõ pertinet ad populum. ibi.
Potestas magistratuum ad iustitiã exercendã trãsmittitur ad filios principis, ducum, & baronum si ex priuilegio habent à principe. ibi numer. 4. fol. 116.
Potestas debet ostendere literas suæ commissionis, in concilio ciuitatis. in. c. 1. in gl. Cartas. nu. 1. folio. 25.
Potestas tutoris in re pupilli, maior est quàm administratoris reipublicæ in republica. in. ca. 1. in gl. Salario. nu. 7. fol. 55.
Potestas qui vidit rixantes, & non misit familiam an potest deponi. in. d. c. 1. in gl. Ni consentiran. nu. 8. fol. 59.
Potestas tenetur pro omnibus quos secum duxit. in. c. 1. in glo. Mugeres. nu. 2. fol. 70.
Potestas non recipiens mandatũ, au puniatur. in. c. 3. in gl. Procuradores. nu. 8. fol. 97.
Potestas potest præcipere subdito, ne discedat de domo sua. in. c. 2. in gl. Parcialidad. nu. 19. fo. 79.
Potestas tenetur de commissis, & omissis per suos officiales, & familiares, si delinquunt in officio, vel ratione officij. in. c. 4. in gl. Sea obligado. n. 2. fo. 114.
Potestas tenetur de factis per suos familiares, & officiales de factis per suos familiares, & officiales, licet sint extra officiũ, quãdo mãdauit, vel raptum habuit. ibi nu. 10. fo. 115.
Potestas tenetur pro vxore si delinquat prætextu officij, & si ciuiliter agatur. ibi numero. 12. folio. eodem.
Potestas tenetur de delicto officialium quando ciuiliter agitur, secus si criminaliter. ibi nu. 13. foli. eodem.
Potestas licet teneatur ex delictis familiæ suæ, nõ tamen tenetur ex contractibus suæ familiæ. ibi nu. 17. fo. 115.
Ratio quare potestas tenetur de omni delicto cõmisso in officio per suos officiales. ibi numer. 21. fol. 115.
Potestas qui non eligit sibi officiales, an teneatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro eis.ibi nu.22.fo.116.
Potestas non tenetur de gestis per substitutum, loco ipsius ad tempus impediti.ibi nu.25.fo.116.
Potestas inuocans auxilium aliquorum,ad capiendum malefactorem:quia vltra familiam aliquãdo habent aliquos seruitores, qui fauent sibi in officio,& de nocte associant ipsum,an si isti offendantur in exercitio illius officij, dicatur offendi familia potestatis. Vel si in illo exercitio committat aliquid,an potestas teneatur pro eis in.d.c.4.in.d.glo.Sea obligado.numero.26.fol. eod.116.
Potestas,an teneatur in syndicatu ꝓ officiali mortuo.ibi nu.29.fol.eod.
Potestas,an in syndicatu teneatur pro officiali bannito.ibi nu.30.fol.eod.
Potestas,an teneatur pro familiari condemnando, si fuerit contumax.ibi nu.31.
Potestas,an teneatur de delicto famuli sui anteaquàm esset familiaris.ibi nu.32.
Potestas vt teneatur de commissis per familiam,requiritur,ꝙ ipsi sint in aliquo officio deputati,& non tenetur de commissis per eum extra officiũ ibi.nu.33.
Potestas,an potest punire suos officiales, & nõ expectare vt puniantur à superiore, vel à syndicatoribus.Et si potest suos officiales remouere.ibi nu.39.fol.117.
Potestas,an teneatur de negligentia sui officialis. ibi nu.41.
Potestas,non tenetur pro suo officiali,quando officialis est approbatus,& expertus in officio.Et quid si talis officialis fideiussorem dedit de residentia facienda,an teneatur potestas qui eum in officio nominauit.ibi nu.44.fol.118.
Potestas non tenetur de gestis per officiales positos à superiore.ibi nu.47.
Potestas quando exhibet officiales, non tenetur. ibi nu.48.
Potestas non tenetur pro officialibus, quando agitur criminaliter,nec tenetur si sui officiales fide iussionem de residentia facienda dederunt, & ꝺ iudicato soluendo.ibi nu.49.
Si potestas,seu corrector multos conuocauit,causa debellandi vnam domum,in qua erant malefactores,& illam concremauit,propter ꝙ illi conuocati pasi sint damnũ, an ipse potestas teneatur illis ad damnum.ibi.nu.50.
Potestas,quod soluit pro officialibus suis potest abeis repetere,vtendo retentione.ibi nume.51.fol. eodem.
Potestas,seu corrector,non resistens magnatibus, vel potentioribus,ne opprimant populares, & personas miserables in syndicatu tenetur. in.c. 6.in gl.Pobres.nu.6.fo.134.
Potestas suprema est penes Papã,licet non habeat exercitiũ gladij temporalis.in.c.20.in glo.Vsurpan.nu.5.fol.206.
An potestas,vel officialis qui cognouit carnaliter mulierem captam puniatur.in.c.47.in gl.Manceba.nu.6.fo.264.
Pretium vestimentorum per iudicem potest taxari mercatoribus.in.c.17.in gl.A razonables precios.nu.5.fol.182.
Pretium iustũ,quando dicatur.in.c.17.in gl. A razonables precios.nu.22.fol.283.
Per pretij magni oblationem receditur à licitatione,& primus licitator est exclusus à secũdo plꝰ offerente.in.c.32.in gl.De pujar.nu.7.fo.237.
Si pretium in primo termino banni nullus obtulit,potest res pluries banniri.ibi.numero.14.folio.237.
Præconium quod iudex syndicatus mittere debet per ciuitatem,& villas contra iudicem qui syndicatur.in.c.3.iudic.synd.in glo.Pregonar.nu.1. fol.286.
Præconium quod mittitur contra iudicem, debet poni in scriptis in valuis audientiæ,vt liget oẽs. ibi.nu.2.fol.eod.
Præconium quoque debet fieri in villis,& locis ciuitati adiacentibus.ibi.nu.3.fo.eod.
Præfationes prolixæ,confusionem inducunt,& tedium generãt in animis auditorũ, & multitudo verbosa est onerosa.in ca.36.in glos.Abogados. nu.2.fol.247.
Prelatus quantuncũque bonus,& sanctus in se,potest grauari,& deprimi ex subditorum excessionibus.in.c.1.in gl.No lo supieron.nu.12.fo.61.
Prelatus,propter negligentiam, potest remoueri. in.c.6.in gl.A su costa.nu.7.fol.137.
Prelato minus iniusto est obediendum. in. ca. 1.in gl.1.nu.20.fol.24.
Præscriptio dat iurisdictionem.in.c.1.in glo.Nuestros.nu.8.fol.23.
Præscriptio,& priuilegium æquiparantur. ibi.nu. 9.fol.eod.
Præscriptio, & sententia æquiparantur.ibi nu.10. fol.eod.
Præscribi non potest iurisdictio suprema regis,vel papæ,nec vtilis iurisdictio exclusiua. ibi. nu.11. folio.23.
In præscriptibilia sunt quatuor.in.c.6.in gl.Como vsan.nu.3.fol.133.
Præscriptio,nec consuetudo causatur in tributis,& functionibus publicis.in.c.12.in gl.Costumbre. nu.1.fol.164.
Præscriptio non currit in certis casibus. ibi num.2. fol.eod.

Præscriptio

Præscriptio quæ requiratur,vt ius impositionum & collectandi acquiratur.in.c.24.in glo.O prescripcion.nu.1.foli.218.
An præscriptio decem annorũ sufficiat contra priuatũ qui ius collectandi acquisiuit priuilegio, vel consuetudine.in.c.24.in gl.O prescripcion. nu.3.fol.219.
Quando præscribitur cõtra aliquem qui habet ius collectandi, an requiratur eius scientia.ibi.n.4.
Quando præscribitur contra transeuntes, requiritur tempus cuius memoria nõ existit.ibi nu.5.
Præscriptio æquiparatur priuilegio.ibi nu.6.
An quando præscribitur contra principem,requiratur eius scientia.ibi.nu.7.
Ad præscriptionem sufficit tempus decem annorum,etiam si sit contra legem.in.c.7.in gl.Partido.nu.3.fo.139.
Præsens dicitur qui habet filios in ciuitate.in. ca.1. in gl.Hijos.nu.4.fo.71.
Præses prouinciæ,debet esse splendidus virtutum, morum, & nobilitate, & iustitiæ obseruatione præfulgidus.Et officia non debet assumere quę stu pecuniæ, sed ad commodum subiectorum. in.c.4.in gl.Que les diere.nu.1.fol.108.
Præses non debet pati,ꝙ potentes grauent, & opprimant minus potentes, nec mali homines opprimant bonos,& debet esse semper fauorabilis & protector pauperum,& erit sibi maxima eleemosyna.in.c.6.in gl.Pobres.nu.2.fol.133.
Præses in prouincia supplet vicem Imperatoris.in c.6.in gl.Pobres.nu.5.fol.134.
Præsides sunt excusandi, cùm de potentibus non sumunt iustitiæ rigore vindictam.in.c.6.in glo. Notifiquen.nu.3.fol.136.
Præpositis non creditur sine literis.in.c.1. in glos. Cartas.nu.2.fo.25.
Præsumptio est contra potentes, ꝙ inferunt impressionem debilibus,& eis afficere iniurijs, & violentiam eis inferri.in.ca.6.in glossa. Pobres. nu.3.fol.134.
Præuentioni locus est,quando crimina puniuntur per vtrunque ius.in.c.20.in glo. Vsurpan.nu.12. fol.206.
Princeps tenetur reddere rationem pro subditorum iustitia.in Proœ.in glo.Consciencias.nu.1. fol.12.
Princeps est maritus reipublicæ.in Proœ.in glos. Regimiento.nu.5.fol.14.
Princeps est caput reipublicæ.ibi nu.7.
Princeps est quasi pater, & sicut subditi obligãtur bene obedire,ita obligatur ipse bene imperare. ibi.nu.8.
Princeps est vicarius Dei.ibi nu.9.
Principis palatium,an sit lex.ibi nu.13.fol.18.
Principis sententia,an sit lex generalis.ibi nu.15.& 17.fol.eod.Et quid in contractibus.
Princeps,nõ põt concedere suam supremam iurisdictionem.in.c.1.in gl.1.nu.3.fol.22.
Principis dicuntur omnia, quoad protectionẽ.ibi nu.16.fol.24.
An in principe præsumat causa,& solus motꝰ principis pro iusta causa habeatur.in.c.24.in glo.Titulo.nu.13.fol.218.
Priuilegijs Augusti vtitur Augusta,non ecõtra,in Proœ.in gl.1.nu.2.fol.3.
Priuilegium exceptionis concessum monasterio. & eius capitulo trahitur ad futuras capellas vnitas monasterio.in Proœ.in gl.Yslas.nu.3.foli.11.
Priuilegiũ concessum de decimis non soluẽdis de prædijs,trahitur ad futura prædia.ibi nu.4.
Priuilegium,vel statutũ,ꝙ quis non teneatur soluere collectas de rebus suis,an extẽdatur ad bona postea quæsita.fo.13.nu.9.
Priuilegiũ cõpetens vni litigatorum extẽditur ad alterũ.in.c.2.in gl.Ygualmente.nu.2.foli.82.
Priuilegium personale egreditur personã, & trãsit ad aduersariũ.ibi nu.4.fol.eod.
Priuilegia concessa ciuitati,an extendantur ad castra,rura,seu ad villas.in.c.6.in gl. Tierra.nu.4. fol.126.
Priuilegium quid dicatur.in.c.19.in gl.Priuilegios nu.1.fol.202.
Priuilegium quis potest concedere.ibi nu.2.
Priuilegium concessum ciuitati,vel villæ, seu loco,an sit reale, & duret in nouis ciuibus, & an intelligatur concessum cuilibet de patria.Et an extendatur ad continentia ædificia postea aucta.ibi nu.3.
Priuilegij appellatione,an veniat confirmatio priuilegij.ibi nu.4.
Priuilegij confirmatio,in archiuo debet custodiri. ibi nu.5.
Qui priuilegia tenetur exhibere,vel iurare de exhibendo,non tenetur exhibere confirmationes nisi expressè inhibeatur.ibi.nu.6.
Priuilegium originale,productũ apud acta, debet registrari,& restitui producenti.ibi nu.7.
Priuilegia ciuitatis,quæ sunt in archiuo,an prosint hominibus ciuitati subiectis,& ad eos extendantur.ibi nu.8.
Priuilegia data per principem potest ipse moderare:& reuocare.fol.223.nu.9.
Priuilegij innouatio debet fieri,parte citata de cuius præiuditio tractatur.in.c.19.in gl. Trasladẽ. nu.6.fol.204.
Priuilegium exigendi gabellas, seu collectas cõcessum à principe,non põt reuocari.in.c.13.in glo. Alcaualas.nu.4.fol.164.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Priuationis pœna, nõ debet imponi nisi in casibus à iure expresis. in c. 9. in gl. Ley. nu. 2. fol. 137.
Casus in quibus priuatur quis officio. ibi. nu. 3. folio eodem.
Priuatio potest fieri ex eodẽ processu. in. c. 6. in gl. A su costa. nu. 9. fol. 146.
Probationes cõtra officiales, debẽt esse clarę, & euidentes, si à syndicatu non fugit. Et ideô sacramẽtum in supplementũ probationis defferri non potest. in. c. 1. in gl. Dadiuas. nu. 27. fol. 64.
Qui probationes fuit cognitus subtrahere aduersario, an perdat causam. ibi. numero. 32. folio. 68.
Probatio plena non requiritur vt quis in absentia condemnetur, sed sufficit aliqualis informatio in. c. 15. in gl. Homezillo. nu. 9. fol. 166.
Probationes innocentiæ absentis iudex ex officio suo assumere debet. ibi. nu. 25. fol. 168.
Probatio sufficiens requiritur in iudice condemnãdo. in. c. 5. iudicum syndicatus in gl. Entera probança. nu. 1. fol. 271.
Processus & confesio facta coram iudice remittẽte, an valeat. in. c. 27. in glo. Entreguen. num. 26. fol. 228.
Processibus requiritur, ꝙ annus & dies, & mensis ponatur, sed nomen Imperatoris, vel Regis ḋ necesitate non requiritur. Et debent esse bene ordinati, aliàs iudex punitur. in. c. 36. in gl. Ordenados. nu. 1. fo. 246.
Proclama ꝙ nullus faciat aliquam credentiam, seu aliquid credat alicui de familia, cùm potestas nõ intendit teneri pro eo prodest, vt pro eo non teneatur, etiam si ex forma statuti teneatur. in. ca. 4. in gl. Sea obligado. nu. 18. fol. 115.
Procurator ad vendendum, potest vendere, & dominium transferre habita fides & precio. in. c. 1. in gl. Mandado. nu. 26. fol. 28.
Procurator licet posit necessaria ad causam, nõ tamen grossa. ibi. nu. 29.
Procuratio rerum, quanuis alicui concedatur, nõ tamen eius remisio, nec alienatio. in. c. 1. in glos. Salario. nu. 6. fol. 54.
Procuratoris nomẽ quod est in mandato, cãcellãs cõmittit falsum, & punitur. in. c. 1. in glo. Donacion. nu. 33. fol. 68.
Procurator constitutus contra omnem personam mundi, an potest experiri contra rempublicam & collegia. in. c. 1. in gl. De ninguna persona. nu. 5. fo. 71.
In procuratorem non potest constitui potestas, decurio, siue consiliarius, aliàs punitur cõstitutus, & consiliarius recipiens exilio damnatur. in. c. 3. in gl. Procuradores. nu. 1. fol. 97.
Procurationis officium, an sit vile. ibi nu. 2.
Procurationis officium ante assumptum dimittere debet potestas, dignitate superueniente. ibi nu. 6. fol. 97.
An potest esse procurator, arbiter, & tutor infamis ibi nu. 7. fol. eod.
Procuratores non possunt esse iudices, nec sui officiales officio durante, tàm ad negotia, quàm ad lites. ibi nu. 10. fol. eod.
Nec potest impetrare patrocinium familiaris. ibi nu. 10. fol. eod.
Quid in procuratore habẽte dictũ patrocinium familiaris alicuius potentis. ibi. nu. 12. fol. 98.
Procuratorẽ nemo põt dare potentiorẽ aduersario suo, aliâs punitur. ibi nu. 13. fol. 98.
Procuratoris officium infamat sententia secuta. ibi nu. 25. fol. 99.
An per procuratorẽ iudex qui est in syndicatu potest litigare. in. c. 3. iudic. syndic. in gl. Pregonar. nu. 18. fol. 287.
Proijciens stercora, & morticina in via publica, & impediens ea. punitur, & hoc casu dominus tenetur pro famulo. in. c. 17. in glo. Esten limpias. nu. 1. fol. 185.
Promisio de non vendendo, vel meliorando, valet. in capit. 1. in glossa. Promessa. numero. 7. folio. 65.
Promisio, & solutio æquiparantur. ibi nu. 8. fo. 65.
Promisio sola sufficit in causa barateriæ, sicut in crimine assassinatus. ibi nu. 9. fol. eod.
Promisio iudici facta, vt proferat pro me sententiam, non valet. ibi nu. 13. fol. eod.
Promisio indignitatis syndici vniuersitatis facta, vt nõ denunciet maleficia quæ secundùm statutum debet denunciare, non valet. ibi nu. 16. foli. eodem.
Promisio in iudicio habet executionem paratam. in capitulo. 10. in glossa. Execucion. numero. 21. folio. 152.
Portare res vetitas si quis repertus est contra deuẽtum, & contra formam statuti, an in pœnam incidat. in. c. 52. in gl. En la tierra. nu. 7. foli. 275.
Prosoneta contractuum illicitorũ, priuatur honore, & nobilitate. in. c. 3. in gl. Procuradores. nu. 4. fol. 97.
Protestatio quæ debet fieri coram vicinis, sufficit si fiat coram vno in. c. 2. in gl. Ninguno. num. 4. fol. 80.
Protestatio, dicitur denunciatio publicè facta, causa iuris conseruandi. in. c. 20. in gl. Requirimientos. nu. 1. fol. 208.
Quatuor species protestationum. ibi nu. 2. fol. eod.
In protestatione regulariter, scriptura non requiritur. ibi nu. 3. fol. eod.
Publica vtilitas, quando vertitur, partes non possunt renunciari, etiam cum iuramento. in. c. 1. in glo. Tierra. nu. 7. fol. 45.
Propter publicam vtilitatem discedimus à regulis iuris communis, & in fauorem ecclesiæ. ibi numero. 8.
In publicis ædificandis quæ agit princeps in vrbe, potest præses in prouincia. in. c. 23. in gl. Diligencia. nu. 3. fol. 216.
In publicis operibus instruendis, & ædificãdis præses miscere se debet. ibi nu. 4. fol. eod.
Publicatio bonorum, intelligitur de bonis præsentibus, non de futuris. in Proœ. in gl. En los casos nu. 7. fol. 20.
In publicatione bonorũ, nõ veniũt iura conditionalia. ibi nu. 9. fol. eod.
Publicari, an debeat domus, in qua luditur. in. c. 29. in gl. Tableros. nu. 2. fol. 231.
Punitus in foro ecclesiastico, an possit puniri in foro seculari. in. c. 25. in gl. La pragmatica. num. 22. fol. 222.

Q

Querellans de iudice iniustẽ patitur talem pœnam qualem iudex si verũ esset. in. c. 1. in gl. Donacion. nu. 41. fol. 68.
Querellare, & libellum porrigere, an potest coram tabellione. in. c. 3. iudic. syndi. in glos. Escriuano. nu. 1. fol. 267.
Questores ad eleemosynam petendam non admittuntur, nisi habeãt literas apostolicas, vel diœcesanas, nec permittuntur populo prædicare. in. c. 51. in gl. Sancto padre. nu. 1. fol. 272.
Questores sancti Antonij, & sancti Lazari, an admittantur sine literis. ibi nu. 5. fol. 273.
An questores petentes eleemosynas, sine consensu papæ, vel diœcesani, puniantur. in. c. 51. in gl. No consentir. nu. 1. fol. eod. 273.
Quæstio, & querimonia differunt. in. c. 6. in glo. Se informe. nu. 2. fol. 124.
De illo qui promisit quæstionem non mouere. ibi numero. 3.

R

Rationum reuisores communis, possunt pronũtiare officialem præteritum esse debitorem cõmunis eo absente. in. c. 30. in gl. Y acaban de tomar. nu. 1. fol. 232.
Rationum calculi, sunt reuidendi ad petitionem vnius partis, & iudex tenetur dare arbitrum calculatorem, & talis rationis redditio syndicorum & aliorum administratorum publicorum fit in publico, & generali concilio. ibi numero. 2. fol. eodem.
Ratio, an iterum sit reddenda si apparet in computum erratum. ibi nu. 3.
Rationis reuisionem, & calculationem, possunt petere qui aliena negotia gesserunt, vt absoluantur ab administratione, ne superstent in suspenso. in capit. 30. in glossa. Acaben de tomar. nu. 4. fol. 233.
Ad rationem reddendam, an quis remittatur ad locum administrationis. in. c. 27. in glo. Entregan. nu. 22. fol. 227.
Rationis syndicorum, & aliorum administratorũ publicorum redduntur in publico, & generali concilio. in. c. 19. iudi. syndic. in glo. Corregidor. nu. 1. fol. 308.
In rationibus debẽt officiales scribere quantum sit erogatum. in. c. 19. iud. synd. in glo. Cuenta y razon. nu. 1. fol. 308.
Ratificare non potest superior gesta per illũ qui asserebat se esse iudicem. in. c. 1. in glos. Mandado. nu. 2. fol. 27.
Receptator quis dicatur. in. c. 3. in glo. Iurisdiction. nu. 19. fol. 95.
Receptantes, salitos, vel qui fregerunt, & propter hoc conueniri non possunt, an teneantur ad interesse. ibi nu. 18. fol. 28.
Receptãs aliquem malefactorem in castro, vel fortalicio, tenetur ad emendam maleficij cõmissi, & ad pœnam de iure statutam. in. c. 27. in gl. Fortalezas. nu. 1. fol. 224.
Receptatores delinquentium, & violantis pacem, pœnam. ibi nu. 2. fol. 224.
Sicut qui receptauit affinem, non punitur, ita si receptauit amicũ. in. c. 44. in gl. Amistad. num. 7. fol. 260.
Receptores administratores, & officiales publici non possunt soluere, nisi de mandato iudicis, & rectorum. in. c. 30. in glos. Libramiento. num. 1. fol. 233.
Receptores, camerarij, & thesaurarij sunt immunes â collectis. in. c. 45. in glo. Poner. nu. 2. fo. 262.
Receptores debent exigere, non solum debita noua, verumetiam antiqua. ibi nu. 3. fo. eod.
Si receptor, vel susceptor, vel camerarius regis, seu baronis scripsit se recepisse aliquid ab eo qui tenebatur regi, vel baroni, vel ciuitati, an debitor sit liberatus. ibi. nu. 5. fol. eod.
Receptores non possunt pecuniã publicam in suos vsus cõuertere, vel mutuò accipere. in. c. 19. iud. synd. in gl. Cuenta. nu. 4. fol. 272.
Recognitio vt fiat, debet quis personaliter citari. in capitulo. 10. in glossa. Execucion. numero. 34. folio. 154.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Receptio testium, an potest per iudicem committi criminalibus, & in ciuilibus. in.c.37. in gl. Por si. fol.251.
Receptio iuramenti, potest committi. ibi num.18. fol.253.
Recusationis causæ. in.c.44. in glo. Recusado. nu.1. fol.261.
Rectores de suo tenentur soluere ciuitati, si fuerũt negligentes in non exigendo cautionem à debitoribus, vel aliquid aliud amittendo. in capitulo trigesimo secundo. in glos. De pujar. num.2. fol.237.
Rectores habentur ad instar tutorum, & curatorũ. ibi nume.3. foli. eod.
Rectoriam extra ciuitatem non potest acceptare decurio, seu rector sine licentia. in.c.54. in glos. Partiere. nu.3. fo.282.
In refectione monasterij totaliter destructi, requiritur episcopi licentia. in.ca.22. in gl. Torres. nu. 15. fol.210.
Reficienti ædificium de toto destructum, potest nouum opus denunciari. ibi numero sexto. folio.209.
Reficere tenetur qui habet viã publicam. in.ca.17. in gl. Esten limpias. nu.5. fol.186.
Refici debet castrum authoritate principis, quando destructio fuit facta eius authoritate. ibi. nu. 17. fol. eod.
Reficere, an dicatur de nouo facere. ibi numer. 24. fol.210.
A referendo principi, iudices debent se abstinere. in.c.6. in gl. Notifiquen. nu.5. foli.137.
Regalia nullus priuatus potest rationabiliter possidere. in.c.1. in gl. Nuestros. nu.17. fol.24.
An qui habet regalia in terris regni, aut de manalia in terris baronum, & comitũ. põt cogi ostendere titulum suæ possessionis adeò quod nisi ostendat, licitè potest cogi ad restitutionem eorũ. ibi nu.18. fol. eod.
Regalia, an põt rex cõcedere. in.c.2. in glo. En nuestro perjuyzio. nu.2. fo.208.
Regina, an possit facere legem. in Proœ. in gl. Ordenanças. nu.7. fol.18.
Regina quando facit legem, debet facere consilio suorum senatorum. ibi nu.8.
Regens ciuitatẽ, habetur loco principis. in.cap.1. in gl. Tierra. nu.4. fol.45.
Et in eo tria requiruntur. in.c.46. in glo. Regir. nu. 4. fol.263.
Regimen quãdo accrescit alteri, an debeat regi secũdùm regulas regni, cui accrescit. in Proœ. in glo. Yslas. nu.13. fol.13.
Regnũ tenetur amare, custodire, & honorare regẽ, vxorẽ, & filios. in.c 1. in gl. Seruicio. nu.2. fo.44
Reuelans crimen læsæ maiestatis mereatur, vel si taceat puniatur. in.c.1. in gl. Ni consentiran. nu. 6. fo.58.
Non reuelans crimen, an puniatur. in.c.52. in glos. Incurra. nu.1. fol.279.
Relatio quando fit superiori. in.c.20. in glo. Saber. nu.1. fol.208.
Relationem solam sententiarum, debet iudex syndicatus ad consilium mittere, & nõ relationem querelarũ. in.c.41. iud. synd. in gl. Sentencias. nu. 1. fol.309.
Per relationem sententiarũ, probatur quis stetisse in syndicatu, & probatur de officio bene, vel male gesto. ibi nu.2. fol. eod.
Relictũ factũ alicui post officium, non censetur factum propter officium. in.c.1. in glos. Durante. nu.2. fo.73.
Remissio vt fiat, an sit necesse, q̃ iudex delicti eam petat. in.c.27. in gl. Requieran. nu.1. foli.224.
Remittere possumus ea quæ committuntur in nos sed ea quæ in Deum, vel ecclesiam minimẽ. in c.25. in gl. La pragmatica. nu.14. fol.221.
Remittere nõ possunt officiales reipublicæ iniuriam factã reipublicæ, multò minus factã Deo. ibi. nu.15. fo. eod.
Remissio, an fiat de necessitate, vel de vrbanitate. in.c.27. in gl. Entreguen. nu.1. fol.225.
Non remittit maior ad minorem. ibi nu.2.
Remissio, habet locum in criminalibus. ibi numero.3.
An valeat cõsuetudo q̃ remissio delinquentis nõ fiat. ibi nu.4. fol.226.
Remissio fit in grauibus criminibus: secus in leuibus. ibi nu.5.
Remissio, an habeat locũ in causa criminali ardua, ciuiliter mota. ibi nu.6.
Remissio vt fiat, an debeat fieri ante condemnatio nẽ. ibi nu.7.
Anteaquam remittat iudex delinquẽtẽ, põt cognoscere, an sit culpabilis, nec ne: quia nõ tenetur sequi iniustos appetitus requirentis. ibi nu.8.
Vt remissio fiat litera requisitoria cum informatione delicti mittitur. ibi nu.9. fol.226.
Vt remittatur delinquens si sententia est perdita, sufficit vt informatio ipsius iudici mittatur: vt delinquẽtẽ remittat quia sententia potest probari per testes. ibi. nu.10. fol.227.
Vt remissio fiat, decem requiruntur. ibi. nu.12.
Non remittitur raptor virginis. ibi. nu.13.
Remissioni non est locus in terris quæ sunt sub vno præside. ibi. nu.14.
An remittatur vagabundus. ibi. nu.15.
An remissio habeat locum in contractibus. ibi numero.16.

Remissio

Remissio in cõtractibus, habet locũ quando cõtrahentes in fraudẽ cõtractus fugiunt. ibi. nu.17.
Remissio in contractibus habet locum quando cõ trahens solutionẽ destinauit in certo loco, & p̃misit ibi personaliter repræsentare. ibi. nu.18.
Remissio in contractibus habet locum quando cõ trahens renuntiauit foro suo. ibi. nu.19.
Et requiritur renũciatio fori specialis. ibi. num.20. fol.210.
Remittitur quis ad rationem reddendam ad locum vbi habuit administrationem. ibi. nu.22.
Remissio habet locum in causa status. ibi. nu.23.
Remissio cuius expensis fiat. ibi. nu.24.
An coram remittente iudice valeat processus, & confessio facta. ibi. nu.26. fo.228.
Si remittere non vult iudex delinquentem, debet adiri rex, & rex cogit ad restitutionem. in.c.27. in gl. Notifiquẽ. nu.1. fol.228.
An remittere cogatur iudex domicilij per iudicẽ delicti. ibi. nu.2. fol. eod.
Remittere an potest ciuitas debitum ciuitatis. in.c. 30. in gl. Gracias. nu.1. fol.234.
Remissio vt fiat, an sit necesse, q̃ iudex delicti eã petat. in.c.27. in gl. Requieran. nu.1. fol.224.
Quando iudex petit remissionẽ, debet dicere in literis, imperamus, vel requirimus, & rogam⁹. ibi. nu.2. fo. eod.
A reparatione viæ publicæ, nemo excusatur. in.c. 17. in gl. Esten limpias. nu.4. fol.185.
In reparatione viæ vicinus si non est soluendo, onus reparationis incumbit alijs vicinis. ibi. nu.6. fol.186.
Ad reparationem viæ inquilinus, vel cõductor nõ tenetur, sed dominus, & si conductor soluit repetit à domino, vel in mercedem computat. ibi. nu.7. fol.186.
A reparatione murorum, nemo excusatur, nec à reparatione pontium, & aquæductuum publicorum. in.c.23. in gl. Den orden. nu.3. fol.212.
Nec rex, nec alius dominus ciuitatis. ibi.
Repertus in limine territorij, seu in confinibus ciuitatis, vt vix negare sufficiat, an puniatur. in.c. 52. in gl. En la tierra. nu.23. fo.278.
Repertus in via non recta, nec cõsueta portare res vetitas, ita q̃ est suspectus quod extrahere velit, tenetur. ibi. nu.24. fol. eod.
Repertus in crimine, nõ potest appellare. in.cap.1. in gl. Derechamente. nu.15. fol.42.
Res iudicata dicitur quãdo appellari non põt. in.c. 11. in gl. Iuzgada. nu.1. fol.162.
Res iudicata dicatur, quando pars non appellat: qa cõsentire videtur. ibi. nu.4. fol. eod.
Practica de re iudicata excipiẽdi. ibi. nu.5. fol.163.
Res iudicata renũciari potest. ibi. nu.10. fol.163.
Reipublicæ status læditur per brigas, & dissensiones. in.c.6. in gl. Ley. nu.3. fo.128.
Respublica si læditur in iudicio, seu in contractu, subuenitur. in.c.32. in gl. De pujar. nu.11. fol.237.
Respublica vna vice restituta, iterum in illo casu non restituitur. ibi. nu.13.
Rescriptum falsum, an tribuat iurisdictionem. in c.1. in gl. Nuestros. nu.20. fol.24.
Rescriptũ est super omnia custodiendum. in. ca.1. in gl. Cartas. nu.11. fol.26.
Rescriptum non prodest sine præsentatione, & anteaquàm præsentetur nõ aufertur iurisdictio nec confertur. ibi. nu.12. fol. eod.
Rescripti forma, an potest renuntiari. in.c.1. in glo. Mandado. nu.6. fol.27.
Rescripta principis, ad ius cõmune sunt redigẽda. in.c.11. in gl. Iuzgada. nu.2. fol.162.
Restitutionem in integrum, nõ potest peti doctor legum minor. 25. annorũ, aduersus ea quæ omisit allegare, vel probare in causa. in.c.33. in glo. A menos costa. nu.4. fol.239.
Restitutio, non datur minori, nec pijs locis aduersus instantiam. In forma secretæ syndicationis. in.49. interrogatione. in glo. Condemnar. nu.12. fol.227.
Resistens ne capiatur si impugna occiditur impugnæ fit cum capiens iustitiæ executor sit. in.c.35. gl. Mandado. nu.7. fol.225.
Retractio actus, an sit pœna. in.c.44. in gl. No valgan. nu.1. fol.261.
Rex Hispaniæ nõ recognoscit superiorẽ. in Proœ. in gl.1. nu.13. fol.4.
Quia dignitas regalis est suprema. ibi.
Rex dicitur qui cõtraxit matrimonium cũ regina, licet ipse nõ sit rex. in Proœ. nu.14. fo. eod.
Rex, vel Papa, & eorũ iudices, debent salutari magis reuerenter per suos subditos. in Proœ. in gl. Salud. nu.2. fol.13.
Nisi corã rege nullus debet flectere genua, & Papa osculatur in pede. ibi nu.2.
Rex cõtra iustitiã nullis pareat. in Proœ. in gl. Cõsciẽcias. nu.2. fo.14.
Rex debet cognoscere, amare, & timere Deũ per credulitatẽ, secundùm fidẽ catholicã. ibi num.3.
Rex, vnde dicitur. in Proœ. in gl. Regimiento. nu. 1. fol.14.
Regis officium, quod est ibi.
Rex est lex animata in regno. ibi nu.3.
Rex habet potestatem à maiestate cœlesti. ibi. n.4
Rex in suo regno, dicitur Imperator. ibi. n.10. f.14.
Rex qui nõ bene regit, nomẽ amittit. ibi nu.11.
Regi datur curator, si non scit suũ regnũ defendere vel in eũ iustitiam facere, & perdita recuperare. ibi. nu.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Idem est in iudicibus,& comitibus, & iurisdictionẽ habentibus.ibi.
Rex debet omnia põderosa facere cum cõsilio procerũ,& senatorum suorum.in Proœ.in gl.Acordado.nu.1.fol.15.
Rex debet audire consilia,& verba prudentiũ.ibi. numer.3.
Rex debet habere probos,ethonestos consiliarios, & expertos.ibi nu.13.
Rex condidit leges generales in suo regno, vel aliꝰ licentia,& mandato eius.in Proœ.in gl.Ordenãças.nu.1.fol.14.cũ sequentibus.fol.18.
Rex,an potest facere leges sine consilio procerum suorũ.ibi nu.2.fol.17.
Rex, in facienda lege semper imuitatur consuetudini.ibi nu.4.fol.17.
Rex qui nõ recognoscit superiorẽ fundat intentionẽ in regno suo,quo ad iurisdictionem, & quid in alijs dominijs.in.c.1.in gl.1.nu.2.&.13. foli.22.
Rex habet fundatã intentionẽ quo ad ciuitates, & loca infra regni limites cõstituta,& quoad supremã dignitatem ius reddendi:secus est quoad res singulares regni in vico,vel castro existentes.Idem dic in baronibus.in.c.1.in gl. Nuestros.nu. 14.fol.24.
Rex dicitur quasi Deus in terris.in.c.1.in gl.Seruicio.nu.3.fol.44.
Rex tenetur amare,& honorare populum, & regnum suum,& munus ei impartire.ibi nu.4.
Rex sine causa,nõ debet expellere vassallos de regno.ibi nu.5.
Et ibi si præsumitur causa in rege.
Rex non seruans contenta in legibus Partitarũ,excedit.ibi nu.6.
Rex habens administrationem regni,curare debet pro bono cõmuni patriæ,& eam amare,bonam culturam desyderare,populationẽ, & passus põtium,itinerumq; reparare.in.c.1.in glos. Tierra. nu.1.foli.45.
Rex ea quæ sunt publica, non põt diminuere. ibi nu.2.fol.eod.
Rex de consuetudine antiqua,& approbata,se intromittit de violentijs illatis personis ecclesiasticis.ibi nu.10.fol.52.
Rex pati non debet quẽquam celsiorem gradũ obtinere,nisi cui,& laborũ assiduitas, & stipendiorum prolixitas suffragatur.in.c.4.in gl.Cumple nu.3.fol.111.
Rex committens tempore belli castrum cuidam militi ad custodiendum,& ille miles commisit alteri militi,vel nobili,an taneatur,si hostes occupauerunt castrum.in.c.4.in gl.Sea obligado. nu.45.fol.118.
Regum propriè est iustitiam facere, & vi oppressos de manu calumniantium liberare. Et prius causas pauperum tractare pupillis,atq; viduis q facilius opprimuntur à potentibus auxiliũ prebere.in.c.6.in gl.Pobres.nu.1.fol.133.
Rex propter negligentiã,potest à regno priuari.in c.6.in gl.A su costa.nu.6.fol.137.
Regis mandatum,an habeat executionem paratã. in.c.10.in gl.Execucion.nu.47.fol.155.
Regi debent loca inferiora, & gubernari secũdùm statuta loci superioris.in.c.6.in glo.Tierra.nu.3. fol.126.
Rixãtes si sunt duo,& aliquis fingit mediare inter eos,& cũ sua fictione prohibet alterum se defendere,incidit in pœnã.in.c.2.in gl. Iuntaren.nu. 5.fol.75.
Ad rixas euitandas,& scandala,potest iudex iubere,q̃ vnus nõ trãseat ante portã alterius.in.ca.2. in gl.Parcialidad.nu.12.fol.79.
Rogationes principum,vel regũ sunt adimplendæ quia mandata intelliguntur in.c.1.in gl.Mandamientos.nu.7.fol.52.
Rogamina principum,iudices ecclesiastici debent obedire,aliàs puniuntur.ibi nu.8.fol.eod.
Rogare,& mandare,paria sunt.in.c.21.in gl.Ruego nu.1.fol.209.
Rogatio maiorum,pro iussu habetur.ibi numer.2. fol.eod.
Rogamina maiorum,vel potẽtiũ, vel blanditia,an inducat instrumentum.ibi nu.3.fol.eod.
Rustici ducentes vecturam ad ciuitatem, non possunt cogi,vt cũ plaustris suis ducant exinde stercus extra ciuitatem.in.c.27.in gl.Esten limpias nu.1.fo.185.

S

Salarium potest iudex statuere pro aliquo malefactore capiendo.in capitulo decimo septimo.in glo.Las hara.nu.10.fol.175.
Salario excepto iudex iurat nil penitus recipere in administratione quàm post officiũ depositu.in c.1.in gl.Salario.nu.1.fol.54.
Salariũ correctori debet solui ex proprijs ciuitatũ & villarũ,& si ciuitates propriũ nõ habẽt debet fieri collecta,seu cõtributio inter cõsuetos cõtribuere.ibi nu.2.fol.eod.
Salariũ consuetũ,intelligitur sicut habuit prædecessor.ibi nu.3.
Salarium correctori,nec alio non debet solui, nisi specialiter à principe sit concessum.ibi.num.4.
Salarium non possunt constituere officiales decurionibus electis per eos.fol.55.nu.5.
Salarium permittitur dare decurionibus incertis casibus.

casibus.ibi.nu.8.fol.55.
Salarium potest constitui de publico imminente iusta causa pro necessitatibus publicis.ibi nu.10 fol.eod.
Salariũ,an debeatur correctori qui se absentat,vel in officio nõ residet.ibi nu.12.fol.55.
Salariũ debẽt rectores ciuitatis soluere suo correctori, si ei dederũt licentiam se absentandi vltra 90.dierum.ibi nu.14.fo.56.
Salarium potestatis nõ debet defalcari.ibi num.16. fol.eod.
Salariũ,an debeatur hęredibus correctoris,si antea q̃ officiũ adimpleat moriatur.ibi nu.17.fo. eod.
Quid in hæredibus aduocatorũ.ibi.
Salariũ,an debeatur iudici infirmo.ibi nu.19.fo.56
Salarium,an debeatur famulo infirmo. ibi nu. 20. fol.eod.
Salariũ debet habere iudex delegatus,& sic perqsitor,in eũdo,stando,& reddeũdo.in.c.6.in gl.Salario.nu.2.fo.131.
Salaria,an dentur ordinarijs,& delegatis.in.ca.9.in gl.Cõmission.nu.4.fol.145.
Salariũ debet minui,quando labor minuitur.in.c. 1.in gl.Officio.nu.11.fol.30.
Salutatio fit minoribꝰ per maiores.in Proœ. in gl. Salud.nu.1.fol.13.
Salutari debent rex,papa,& eorũ iudices reuerenter per subditos.ibi nu.2.
Ad salutandũ principẽ,nõ admittitur quilibet.ibi numer.2.
Salutatio non solùm debetur regi,verumetiã literis,& promissionibus suis.ibi nu.3.
Quando salutatur rex à clarissimis personis,aliquã tulũ eis rex assurgit.ibi nu.4.fol.14.
Scãdalis,& rixis occurrere,& prouidere debet iudex.in.c.2.in gl.Parcialidad.nu.20.fol.79.
Si scandala oriũtur in ciuitate, & iudex se dare nõ potest,statim debet principi notificari, sub pœna priuationis officij.in.c.6.in gl.A su costa.nu. 1.fol.136.
Scalas ponẽs ad domũ,vel muros alicuius punitur. in.c.1.in gl.Derechamẽte.nu.17.fol.43.
Scientia in factis domesticorum,& suorum officialium præsumitur.in.c.1.in glos.No lo supieron. nu.7.fol.61.
Scientiæ eminentis,potest habere officium , licet nondũ studuerit tempus in pragmatica statutũ in.c.4.in gl.Pragmatica.nu.5.fol.110.
Scientia adulterina præsumitur doceri in studijs particularibus,nisi ex persona legentis,& audiẽtis aliud iudicetur.in.c.4.in gl.Pragmatica.nu. 10.fol.111.
Scientia hominem nobilissimum facit.in.d.c.4.in gl.Le cumple.nu.6.fol.111.
Scire dicitur aliquando per vehementem opinionẽ.in.c.1.in gl.No lo supieron.nu.3.foli.61.
Dispositain sciente,habent locum inscire debẽtẽ. ibi num.2.
Scholaris nõ efficitur incola alicuius loci ante decẽnium,& ideò de contractibus,& delictis alibi cõmissis,non potest conueniri in loco studij.in c.2.in gl.De los tales pueblos.nu.6.fol.81.
Scholaris præstantis ingenij,si spes est in eo magnę scientiæ,licitè potest ad doctoratũ promoueri. in.c.4.in gl.Que les diere.nu.5.fol.109.
Scholaris si est excellẽtis doctrinæ debet præcedere doctorẽ.in.c.4.in gl.La pragmatica.n.6.f.110.
Scriptor qui tenetur scribere librũ an teneatur scribere de suo atramento.in.c.17.in glo.Menestrales.nu.6.fol.179.
Scriptura in quibus casibus requiritur.in.c.1.in gl. Cartas.nu.6.fol.25.
In omnibus casibꝰ in quibus requiritur scriptura,si talis scriptura intersit,& stet perdita, admittere tur postea probatio per testes ibi nu.7. fol.26.
In omnibus casibus in quibus scriptura requiritur, si est perdita solennitas eius,debet probari per eum,qui stat pro solennitate,& nõ per excipiẽtem.ibi nu.8.fol.26.
Scriptura semel producta,& registrata, in actis facit fidem.in.c.10.in gl.Execucion.nu.12.fo.152.
Scriptura probata recognita à parte,habet executionem paratam.ibi nu.33.fol.153.
Scriptura probata,an probet.ibi nu.35.fol.eod.
Scripturæ stãtes in archiuo publico,faciunt fidem in.c.19.in gl.Esten.nu.1.fol.154.
Scripturæ productæ de domo officialis prefecti archiuo,probant.ibi nu.4.fol.201.
Scriptura cõfecta à quolibet officiali publico,licet nõ sit in archiuo an probet.ibi nu.5.foli.eod.
Quando scripturæ duæ reperiuntur cõtrariæ, vna quæ est in archiuo publico faciẽte fidẽ,alia manu priuata ciusdẽ,statur potius scripturæ archiui.ibi nu.6.foli.eod.
Scriptura sumpta ex archiuo publico,an probet extra territoriũ illius ciuitatis.ibi nu.8.fol.eod.
Scriptura archiui,potest produci ad faciendũ comparationem literarum.ibi.nu.10.fo.eod.
Scripturæ stantes in archiuo publico,an sint edendæ.ibi nu. 12.fol.201.
Scriptura habens subscriptionem triũ testiũ, bene probat in obligatione,& hypotheca præfertur. in.c.23.iud.synd.in gl.Dias.nu.4.foli.303.
Securitatis cautio,debet dari causa cognita. in. c.6. in gl.Pobres.nu.9.fol.134.
Ad securitatẽ præstandam,põt iudex cogere quẽlibet.ibi nu.8.fo.134.
Securitatis cautio,potest quis petere,licet dederit

Universidad de Deusto
Biblioteca

causam timori.ibi nu.13.fol.135.
Securitatẽ & dat dominus vassallo.ibi nu.18.fo.eo.
Securitas, licet sit data alicui, põt petere, vt sit ei licitum arma portare ad defensionem, & ducere secum familiares.ibi nu.22.foli.eod.
Securitatem infringens, qua pœna puniatur.ibi.n. 26.fol.136.
Seditione trãsgrediuntur leges, & aliqui suspendũtur siue processu, & ordine iudicij.in.c.1.in glos. Derechamente.nu.14.fol.42.
Senex non dicitur quis per ætatẽ, sed per sapiẽtia. in Proœ.in gl.Acordado.nu.19.fol.17.
Senior in regno, est commodior populo.ibi nu.23. fol.eod.
Senex quis dicatur.ibi nu.24.
Senex quando quis dicatur, & án præferatur alijs. ibi nu.24.fo.eod.
Senior debet prius loqui. Et quis dicatur nouitius. Et an vltimo vltimum locum debet obtinere. in.c.19.in glo.Vno de los regidores.numero.4. fol.203.
Sententia principis, an sit lex generalis.in Proœ.in gl.Ordenanças.nu.14.&.17.fol.18.
Sententia lata, à ciuitate non recognoscente superiore, an sit lex.ibi nu.15.fo.eod.
Sententia, & præscriptione, quis paratur.in.ca.1.in gl.Nuestros.nu.10.fol.23.
Sententia, an valeat super non petitis.in.c.1.in glo. Mandado.nu.15.fol.28.
Sententia, an extendatur ad connexa.ibi.nu. 17.
Sententia data contra formam rescripti, est nulla. ibi.nu.31.fol.eod.
Sententia lata contra communem opinionem, ipso iure est nulla.in.c.1.in gl.Fiel.nu.21.fol.33.
Ex sententia iudicis, non transit dominium in vincẽtem, ideò opus est vt executioni mittatur. in c.1.in gl.El derecho a las partes.nu.4.fol.46.
Per sententiam, non perditur possessio. ibi. nu.6. fol.eod.
Sententia, si est deserta, licet nõ sit executioni mãdata, habet pars recursum contra iudicem qui eã tullit.ibi.nu.8.fol.eod.
Sententia lata prætextu consilij sapientis, nunquã transit in rem iudicatam.ibi nu.26.fol.50.
Sententia lata donatione, vel pretio est nulla i iure.in.c.1.in gl.Donaciõ.nu.6.fol.66.
Sententia non dicitur venalis, si post eã latã iudici fuit data pecunia, tamen iudex punitur.foli.67. num.11.
Sententia, an valeat, si pecunia nõ est data, sed promissa.ibi.nu.12.
Sententia valet, si vnus ex iudicibus fuit corrupt⁹. ibi.nu.13.
Sententia arbitrorum, an valeat, si sunt corrupti. ibi.nu.26.fol.50.
Sententia lata per episcopũ, an mãdabitur executioni per iudicem secularem.in.c.2.in gl.Iuntaran.nu.11.fol.75.
Sentẽtiæ appellatione, intelligitur diffinitiua.in c.6.in gl.Sentencias.nu.1.fol.125.
Quando de sententia fit mentio in contractu, intelligitur de diffinitiua ibi.nu.2.fol.125.
Sententiæ appellatione, largè intelligendo, venit interlocutoria, & in materia fauorabili, vel indifferenter.ibi.nu.8.fo.eod.
An sententia arbitri, veniat appellatione sentẽtiæ. ibi.nu.9.fol.eod.
An sententia sit omnis vox iudicis.ibi.n.10.fo.126.
Sententia, habet executionẽ paratã.in.c.10.in glo. Execucion.nu.3.fol.150.
Sententia arbitri, an habeat executionem paratã. ibi.nu.9.fol.152.
Sententia lata contra principalem, an mandetur executioni contra fideiussorem de iudicio sisti.ibi.nu.41.fol.155.
Sententia absolutoria lata: quia non probabit, an pariat exceptionem rei iudicatæ reo absoluto si de crimine iterum accusetur.in.c.11.in gl. Iuzgada.nu.6.fol.163.
Sententia in rem iudicatam transacta in tãtum valet, quod virtute dictæ sententiæ nõ potest per rescriptum principis tolli.ibi.nu.7.foli. eod.
Sententia lata pro appellante, fatalibus temporibus elapsis, est nulla ipso iure.ibi.nu.8.fo.eod.
Sentẽtia criminalis, si immineat pœna mortis, vel corporalis, an transeat in rem iudicatam.in.c.15. in gl.Homezillo.nu.28.fol.168.
In sententia, an requiratur subscriptio iudicis.in.c. 36.in gl.Firmadas.nu.1.fol.248.
Sententia potest per tabellionem pronunciari.ibi. nu.4.fol.eod.
Sententia debet fieri de officio bene gesto, & dbet iudex in tali sententia commendari, & si malè gesit, est vituperandus.in.c.3.iud.synd.in glos. Pregonar.nu.12.fol.286.
Sententiã debet iudex ferre cum diligentia, & plena causæ cognitione.in.c.5.iud.synd.in gl.Trabaje.nu.6.fol.293.
Sententia lata in tam breui tempore, q̃ acta nõ potuerunt verisimiliter bene videri, est ipso iure nulla.ibi.nu.7.
Sẽtẽtia, nõ dbet pnũciari inimia festinatiõe.ibi.n.8
Sententia, an mittatur prius executioni contra officialem, quàm contra suos fideiussores.in.c.10. iud.synd.in gl.Appelle.nu.4.fol.297.
In sententia est commendandus iudex qui laudabiliter se habuit in officio.in.c.21.iud.syndic.in gl.Sentencias.nu.3.fol.301.

Senten

Sententia lata per iudices regimenti, seu consilij, lapsis terminis, an valeat. In forma syndica.secret. in interrogat.49.in gl.Condemnar.nu.5.fol.311.
Si sententiam iudices, non possunt proferre: quia sunt infirmati, & tempus labitur, vr pœnam eui tent, ferant sententiam sub conditione, condemnando, vel absoluendo.ibi.nu.9.fo.312.
Sententia lata in maiorem summam sex millium dipondiorum, an valeat in summa sex millium. nume.14.fol.312.
Sententia tenet ipso iure in criminali, licet iudex ponat maiorem pœnam quam debuit, nec dicitur error expressus in sententia.in.c.18.in glos. Carcel.nu.3.fo.191.
Sententia lata contra habitatores alicuius loci, no cet modernis habitatoribus.in.c.19.in gl.Priuilegios.nu.3.fol.202.
Sententia continetur appellatione actorum, & sententia est de actis.in.c.27.in gl.Entreguẽ.nu.11. fol.227.
Sentẽtia quæ fertur per iudicẽ, super computatione, an mandetur executioni, nõ obstante appellatione.in.c.30.in gl.Faga pagar.nu.3.foli.232.
Sententia & transactio an executioni mittatur ibi. num.4.fo.eodem.
Sequi, an teneãtur fideles imperij, & commẽdatores regem, si fructus suæ commendæ non sufficiunt.in.c.3.in gl.No lieuando.nu.2.fol.106.
Sequestrum quãdo fit penes personam ecclesiasticam iudex secularis potest precipere clerico, q̃ illud restituat in cap.20.in glo.Vsurpan.nu.10. fol.260.
Et in.c.10.iudic.syndic.in glossa.Nombrare.nu.6. fol.298.
Sequester, an quis cogatur esse.in.c.10.iud.synd.in gl.Nombrare.nu.4.fol.298.
Si sequester restituitur mandato iudicis statim est liberatus ibi.nu.5.fo.eod.
Seruitium insolutum factum per vassallos domino, nõ valet: quia præsumitur factũ vi, & metu, & coactè.in.c.24.in gl.Titulo.nu.5.foli.217.
Significare an possunt iudices principis in iure in cap.6.in glo.Notifiquen.nu.6.fo.136.
Simplum, an in septenis contineatur.in.c.1.in glo. Setenas.nu.1.fol.60.
Syndicatores rei syndicantur in cap.1.Iud.syndic. in glo.Mandamos.nu.3.fo.284.
Syndicus ad reuidendum gestionis rationem, & iudicandum officiales eligitur, & deputatur.ibi.n. 4.fol.284.
Syndicatio est experimentum iustitiæ ibidem nu. 5.fol.eodem.
Syndicari debet iudex, licet officium exerceat gratis.ibi nu.6.
Syndicari debet iudex, licet rex decreuerit, q̃ non non debeat syndicari ibi.nu.7.
Syndicari non debet officialis de negligentia, si est læuis: secus si est dissoluta, & proxima dolo. ibi. numer.9.
Officialis electus cum pacto, q̃ non teneatur stare ad syndicandum, nisi de furtis & baraterijs & illicitis extorsionibus, syndicatur de omnibus iniustis sententijs. Et cõtra obligatum stare ad syndicatum, non currit præscriptio.ibi nu.10.
In syndicatu fauendum est iudicibus & officialibus & non sunt calumniandi nec contra eos facienda est scrupulosa inquisitio.ibi.nu.12.
A syndicatu euaditur officialis, si querellæ nõ fuerũt datæ in tẽpore bãni.in.c.3 iud.synd. in glos. Pregonar.nu.10.fol.28.
Qui in syndicatu qui stetit, an potest amplius conueniri.ib.nu.11.fol.eod.
Syndicatorum causæ debent breuissimo tempore expediri, & propter breuitatem instãtiæ possũt ferè omnes termini cũmulari, videlicet ad excipiendum, probãdum, & probatum, habendum. ibi.nu.15.fol.287.
Syndicatus debet iudex facere suum interrogatorium, quando contra iudices inquirũntur. Et capitula quæ ex ipsa inquisitione resultant exponere reo, ne subtrahatur sibi facultas defensionis.in cap.4.iud.synd.in gl.Pesquisa.nu.3.f.290
Syndicãtur officiales de subtractis ex pecunia publica.in.c.19.iudic.syndi.in glo.Cuenta.num.2. fol.300.
Syndicus vocatur ratiocinat, & si iniustè condemnat debet per superiorem puniri.in glo.Hazer. num.1.fo.302.
Syndicatores rei syndicantur.ibi.nu.2.
Syndicatus est de iure diuino.ibi.nu.3.
Qui habet syndicare officialem, nõ se impedit de gestis extra officium.in.c.4.in gl.Sea obligado nu.4.fo.115.
Solennitas quæ in confectione instrumenti requiritur, an requirarur in refectionem.in cap.22.in glo.Torres.nu.19.fol.210.
Solicitator, aduocatus, & procurator æquiparãtur in.c.3.in gl.Solicitadores.nu.1.fol.99.
Soluente iudice, propter suam negligentiã an recuperet a parte.in cap.1.in gl.Fiel.nu.47.fol.38.
Si soluit debitor anteaquàm executio fiat in suis bonis, non soluit decimam executionis, licet executionem faciendam.in.c.10.in gl.Derechos. nu.2.fol.134.
Soluere nõ pñt receptores, administratores & officiales publici nisi de mandato iudicis & rectorum.in cap.30.in glos.Libramiento.numero.1. fol.233.

An solue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

An soluere põt administrator in parua quantitate sine iussu iudicis, vel domini, & stetur iuramento suo. ibi nu. 2. fo. eod.
Solutum quando dicatur esse in parua quantitate. ibi nu. 3. fol. eod.
Solutio fienda stipendiarijs, non est fienda per substitutũ. in. c. 33. in gl. A menos costa. nu. 16. fo. 239.
Solutio regulis facta de rebus priuatis principis, & eorum titulis, non debet à iudicibus vsurpari. in c. 45. in gl. Tomar. nu. 2. fol. 261.
Sortilegium quid sit. in. c. 53. in gl. Adeuinos. nu. 2. fol. 279.
Sponsa de præsenti, dicitur vxor. in. c. 1. in glo. Mugeres. nu. 10. foli. 70.
Sportulas debet iudex habere procedendo ordinarie. in. c. 7. in gl. Han de lleuar. nu. 1. fol. 137.
Sportulas, an debeat habere iudex in causis summarijs. ibi. nu. 2.
Sportulæ pauperibus remittuntur. ibi. n. 8. fol. eo.
Statuta quæ non fuerunt tradita iudici, non tenetur iudex seruare. in Proœm. in gl. En los casos nu. 2. fol. 20.
Si statuta iudex iurauit seruare, an tale iuramentũ extendatur ad statuta post iuramentum condita. ibi. nu. 3.
An de statutis futuris intelligatur si in dispositione dicatur, non obstantibus statutis. ibi. nu. 5.
Quid si ad statuta se obligauit, an intelligatur obligatus ad edenda. ibi. nu. 6.
Qui statuta iurat seruare intelligitur de statutis quæ sunt in vsu. Idem quando iurat seruare consuetudines, q intelligitur de laudabilibus, & prę scriptis. ibi. nu. 10.
Statutum, an debeat sequi iudex, licet non sit productum in causa, vel in processu. ibi. nu. 12.
Statutum ciuitatis, habet locum in forenses, & cõtra eum, si ibi continuè conuersatur. in. c. 2. in gl. Tales pueblos. nu. 2. fol. 81.
Statuta cõfederationũ, & collegiorum, potest superior mãdare, vt coram se portentur, vt si quæ sunt in eis quæ sapiãt monipoliũ, puniantur. in c. 2. in gl. Confederacion. nu. 13. fol. 76.
Statutum, q nullus cõsanguineus, vel affinis Perusini possit esse potestas, & sint cõtracta sponsalia cũ filia ciuis Perusini, non impeditur esse iudex quia proprie nõ dicitur affinis. in. ca. 4. in gl. Parietes. nu. 8. fol. 109.
Ab statuto, q minor. 25. annis non habeat lecturã ordinariã, receditur, si est præstantis scietiæ propter excellentiam. in. c. 4. in gl. Pragmatica. nu. 7. fol. 110.
Si statuti forma potestas debet habere collaterale doctorem, qui debet facere fidem de doctoratu propter suam scientiam dispensatur, q doctoratum non teneatur docere. in. c. 4. in gl. Pragmatica. nu. 8. fol. eod.
Statutum, q de sententia soluatur gabella, nõ soluitur de interlocutoria. in. c. 6. in gl. Sentencias. nu. 3. fol. 125.
Statutum, q à sententia non appelletur, intelligitur de diffinitiua. ibi. nu. 4. fol. eod.
Statutum, q sententia non possit fieri sine consilio sapientis, intelligitur de diffinitiua. ibi. num. 7. fol. eod.
Statutum, & consuetudo ciuitatis, debet seruari in ruribus, & terris subiectis ciuitati. in. c. 6. in glos. Tierra. nu. 5. fol. 126.
Statutũ, q laudum mittatur executioni, & q nulla exceptio potest opponi, potest opponi q nõ valet cõpromissum, & an valeat confessio facta in eo. in. c. 10. in gl. Execuciõ. num. 62. fol. 157.
Statutũ potest fieri super his quæ disposita sunt à iure communi, & sic disponere potest contra legem superioris. in. cap. 10. in glossa. Lleuar. nu. 1. folio. 159.
Statuta præcisè loquentia, non excludunt exceptionẽ innocentiæ, quæ à statuto tolli nõ potest: quia est de iure naturali. in. c. 15. in gl. Homezillo. nu. 13. fol. 166.
Statutũ, seu lex debet esse honesta, & omnibus cõmunis. in. c. 17. in gl. Buenas. nu. 1. fo. 171.
Statutum cõtinens iniquitatem, an sit nullum. ibi. numero. 2.
Statutum collegiorum, potestas tenetur seruare, nisi sint contraria iuri communi: vel municipali illius loci. ibi. nu. 3.
Statutum speciale prẽualet generali. ibi. nu. 4.
Statuta quæ non sunt bona, potestas nõ tenetur ea seruare, etiam si iurauerit seruare statuta ciuitatis. ibi. nu. 5.
Statuta iudex non seruans ex iusta causa, vel euidenti vtilitate publica, nõ tenetur de hoc in syndicatu. ibi. nu. 6. fol. 171.
Statuta quæ sunt cõtra libertatem ecclesiæ, iudex non tenetur seruare. ibi. nu. 7.
Statutum prohibens alienationem fieri in ecclesiã vel clericum, an valeat. ibi. nu. 8.
Statutum laicorum, an comprehendat clericos. fo. 72. num. 9.
Ad statuta laicorum obseruanda, obligatur episcopus inter laicos, si sunt rationabilia, & æqua. ibi. nu. 10. fol. 173.
Si statuto laicorũ cauetur, q si quis vẽdidit frumentum soluat duos denarios pro lidra, vel si dicat, q nullus extrahat victualia ex districtu, an sub eo comprehendantur clerici. ibi. nu. 11.
Statutũ laicorũ, q animalia clericorũ, vel ecclesiarũ à suis pascuis arceantur, an valeat. ibi. nu. 12.

Si per

Si per statutum, subditi prohibentur acquirere, an comprehendantur acquirere volentes ab ecclesia. ibi. nu. 13.
Statutum, q consanguinei clericorum non emant non valet. ibi. nu. 14.
Statutum factũ in fauorem ecclesiarum, vel clericorum, non potest reuocari. ibi. num. 15.
Statuta vetera, quis potest emẽdare, & declarare p potestatẽ sibi commissam faciendi statuta. in. c. 17. in gl. Emendar. nu. 1. fo. 174.
Statutum emendatum, non dicitur nouum statutum, sed vetus. ibi. nu. 2. fo. eod.
Statuta hodie permittuntur facere. in. c. 17. in glos. Las hara. nu. 1. fo. 175.
Anteaq̃ statuta fiant, debẽt in cõcilio arẽgari, & deliberari. ibi. nu. 2.
In statutis fiẽdis debet prætor esse præsens. ibi. n. 3.
In statutis à populo fiendis eadem solẽnitas requiritur, quæ in alijs eorum gestis, scilicet, q more solito conuocetur, & q simul cohadunentur, & minus adsint duæ partes. ibi. nu. 4.
*Statuta condita & facta à castris vel villis ciuitatis vt valeant requiritur q per concilium ciuitatis confirmentur & approbentur. in. c. 17. in gl. Proueer sobre ello. col. 2. nu. 1. foli. 187.
Statuta possunt hodie facere decuriones. ibi. nu. 5.
Statuta facta per decuriones, an debeant publicari per præconem. ibi. nu. 6.
Statuta à quo tempore ligent. ibi. nu. 7.
Statuta, an potest solus potestas facere. ibi. num. 9.
Statuta, an possunt facere magistri grammaticę inter suos scholares. in. c. 17. in glos. Las hara. nu. 11. fol. 175.
Statuta facta per correctorem, sine concilio ciuitatis, an durẽt perpetuò. fo. 176. nu. 12.
An potest statuere populus, vel concilium ciuitatis sine correctore, vel prætore, vel aliquid agere ibi. nu. 13. foi. 176.
Statuere non possunt excommunicati, vel interdicti. ibi. nu. 14.
Statuta, an debeant fieri super eo, q nullo iure dispositũ est ibi. nu. 15.
Statuta cõtra ea quæ sunt reseruata principi, nõ valent. ibi. nu. 16.
Statuta facta per ciuitatem, quòd à sententijs suorum officialium, non possit appellari, an valeat. ibi. nu. 17.
Per statuta noua casus qui non reperitur decissus, sed per vetera, an debeat decidi secũdùm vetera vel per ius commune. fo. 177. nu. 18.
An per statuti pœnam, sit sublata pœna legis antiquæ. ibi. nu. 19.
Si statuti via eligitur, quo pœna minor imponitur an possit agi via communi, quæ imponit maiorẽ, vel econtra. ibi. nu. 20. fo. 177.
An qui statuta fecerunt cõcessione principis, possunt postea ea reuocare. ibi. nu. 21.
Statuere potest populus circa precium laboris attenta ratione victualium. in. c. 17. in glo. Menestrales. nu. 2. fol. 179.
Statuta debent confirmari. in. c. 17. in glo. Proueer sobre ello. nu. 1. fol. 186.
Statuta quæ sunt bona secundùm exigentiam, & conseruationem publicam, sunt confirmata ex propria naturali iustitia. ibi. nu. 2. fo. eod.
Licet quædam statuta reprobet papa, pro hoc nõ videtur alia approbare. ibi. nu. 7. fo. eod.
Statuta confirmata per superiorem, an possint reuocari per statuentes sine licentia superioris cõfirmantis. ibi. nu. 16. fol. 188.
Si statuta confirmata sunt obscura, vel dubia, an possunt per statuentes declarari. ibi. numer. 17. fol. eod.
Statuta illius loci in quo iudicium agitatur, debet attendi in modũ procedẽdi in litẽ. in. c. 40. in gl. Donde se hiziere. nu. 2. fol. 256.
Statutũ, an potest facere populus, q sententia lata per iudicem secularem super vsuris sit seruanda. in. c. 50. in gl. Vsuras. nu. 3. fo. 271.
Si statuatur aliquid cõtra rusticos non tenentur si contra fiant, nisi statutum illis fuerit publicatũ. in. c. 3. iud. synd. in gl. Pregonar. nu. 5. fol. 286.
Stipulatio rem ratam haberi, non habet executionem paratam. in. c. 10. in glo. Execucion. nu. 42. foli. 155.
Susceptor, vel camerarius regis, seu baronis, si scripsit se recepisse aliquid ab eo qui tenebatur regi, vel baroni, vel ciuitati, an debitor sit liberat⁹. in. c. 45. in gl. Poner. nu. 5. fo. 262.
Substituens aliquem in officio, tenetur ꝺ commissis per dictum substitutũ. in. c. 4. in glo. Sea obligado. nu. 1. fo. 115.
Substitutus creatus à cõmissario, potest officium exercere, si habet potestatem à testatore creãdi eum. in. c. 7. in gl. Nombrare. nu. 5. foli. 138.
Subditi possunt vrgeri ad deputãdum eorum nemora, aut molendina, seu alia vsui publico ob necessitatem recepta competenti mercede. in. c. 17. in glossa. A razonables precios. numero. 35. fol. 182.
Si subditi imperatoris sunt rebelles, & inobedientes ipsi principi, debet papa eum iuuare. in. cap. 20. in gl. Vsurpan. nu. 3. fo. 109.
Successorem, quis non tenetur recipere in officio, si ante suũ temporis finitum, successor fuit de illo prouisus. in. c. 56. in gl. Del dia. nu. 1. fo. 283.
Successor in officio, an possit reuocare confinia imposita à prædecessore pro libito voluntatis. in

Proœ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Proœ.in gl.Ordenanças.nu.22.fol.19.
Summa.400.marabetinorum solũ debet scribi in sententia.in.c.36.in gloss.Summarias.numer.7. folio.243.
In summaria causa semper requiritur,q plenè constet de mandato comparẽtis, & habere legitimã personam ad comparendum.ibi.nu.8.foli.eod.
Summariè,& de plano proceditur in certis casibus Vt in.d.c.36.in gl.Casos.nu.1.fol.250.
In summarijs causis admittuntur exceptiones, & deffensiones.in.d.c.36.in glos.Las excepciones. nu.1.fol.250.
Superior nõ potest ratificare gesta per illum qui asserit se esse iudicem.in.c.1.in gl.Mandado.nu. 2.fol.27.
Suspendi debent officiales,qui syndicari debent.in c.5.in gl.Suspendidos.nu.3.fol.121.
Suspensio est temporalis.in.c.7.iudi.synd.in glos. Suspenda.nu.1.fol.295.
Suspensio,non potest esse sine monitione, & sine causæ cognitione.ibi.nu.2.fol.eod.
Qui suspenditur pendente processu,non potest ad nouum honorem,nec officium vocari.ibi.nu.3. fol.eod.

T

TAbellio qui est penitus falsus, debet puniri pœna mortis secus si fuit creatus notarius à principe,& creatio fuit inualida.in.ca.1. Prætor.in gl.Nuestros.nu.22.fol.25.
Tabelliones à sponte dantibus,non licet vltra quãtitatẽ taxatam recipere.in.c.1.in gl.Ni lleuaran. nu.1.fo.56.Et ibi vide quid si est salariatus de publico.
Tabellionatus officium,non licet consiliarijs , & potestatibus assumere.in.c.3.in glo.Procuradores.nu.5.fol.97.
Præterquàm tabellio numeri ciuitatum,& villarũ correctores secum non teneant alium tabellionem, præterquàm ad faciendas informationes criminales,& alia acta secreta , dummodo post publicationem registrentur tabellionib⁹ publicis.in.c.35.in gl.El numero.nu.1.fol.243.
Tabelliones creati à principe,vel à papa,an possũt sedere in iudicio cum iudice,& colligere instrumenta,& contractus laicorum.ibi.nu.2.fo. eod.
A tabellionibus principis , vel papæ instrumenta collecta deuenit publicari.ibi.nu.3.fol.eod.
Tabelliones debent acta fideliter scribere,sine fraude,vel errore.in.c.36.in gl.Ordenados.n.2.f.246
Tabelliones publici seruire tenentur, & conficere acta,& instrumenta ad requisitionem cuiuscunq; petentis,aliàs ad interesse teneretur.ibi. nu.3. fol.eod.
Tabellio debet facere scripturas, & acta sine interlineatione.ibi.nu.4.fol.eod.
Tabellio debet scire iura,vt legaliter faciat acta,& instrumenta,& à contractibus reprobatis valeat se abstinere,aliàs si contractus prohibitos facit, ad restitutionẽ tenetur.Et idem tenentur aduocati,& prosonetæ istos contractus tractantes:qa conficere instrumenta illicita,est quædã species falsitatis.ibi.nu.6.foli.eod.
Tabellio,vel notarius banchi non potest alicui dare copiã actorũ,imò nec ostendere sine licentia, iudicis.ibi.nu.7.fol.eod.
Tabellio debet se subscribere in sententiæ prolatione.in.c.36.in gl.Y del escriuano.nu.1.fol.228.
Tabellionis præsentia nõ requiritur in causis in qbus iudex potest proferre sentẽtiam ex non scripto.ibi.nu.4.fo.248.
Tabelliones debent esse diligẽtes in custodiẽdis registris,& prothocolis,& actis qui coram eis facti sunt,sub pœna amissionis officij, & partis interesse.in.c.36.in gl.Sean guardados.nu.1.fo. 249.
Tabellio qui de mãdato iudicis dat processum,seu scripturas originaliter,excusatur,si ipsemet iudex ipsemet acta accipiat.ibi.nu.5.fo.eod.
An tabellioni credatur de commissione sibi facta. in.c.37.in gl.Por si.nu.19.fol.253.
Tabellio,an debeat recipere mercedem pro scripturis à ciuitatibus.in.c.39.in gl. Lleuen.nume.1. fol.255.
Tabellio mercedem debet habere de suis scripturis,& rogitibus,& quandoque pro exemplari. ibi.nu.2.fol.eod.
Tabellio non edit instrumentum, nisi accepta pecunia,& si edit potest petere,q sibi soluatur.ibi nu.3.fol.eod.
Tabellio à pauperibus,& afflictis,nõ recipiet mercedem.ibi.nu.4.fo.eod.
Tabellio si ad mandatum iudicis nollet facere instrumẽta,vel nollet esse rogatus de actis, potest officio priuari.ibi.nu.7.fo.eod.
Taciturnitas apud acta habet vim stipulationis.in c.10.in gl.Exempcion.nu.19.fo.152.
Tempus per syndicatores statuitur addandum querellas contra officiales.in.c.3.iud.synd.nume.13. foli.287.
Tempore egemus,vt aliquid maturius agamus.in c.5.iud.synd.in gl.Trabaje.nu.9.fo.293.
Termini antiquiores,an præualeant in causa finiũ regundorum.in capi.6.in gloss.Terminos.nu.1. fol.126.
Termini ciuitatum , sunt termini rurorum suorũ. in.c.6.in gl.Tierra.nu.1.fol.126.

Modus

Modus procedendi circa occupantes terminos.in d.c.6.in gl.Ley de Toledo.nu.1.fol.128.
In causa terminorum,proceditur per vias inquisitionis,& in causa viurarũ, & inter coniuges , & vt testamẽta defunctorũ executioni mandẽtur, & in iuribus principis,& ad vtilitatẽ publicam. in.c.6.in gl.Ley.nu.5.fol.128.
Circa terminorum occupationem libellus.ibi. nu. 6.fol.129.
Euellentis, & turbantis terminos pœna. ibi.nu.8. fol.129.
An euellens plures lapides de vno loco, puniatur pro vno termino.ibi.nu.9.fol.eod.
Terminum , an potest agris infringere iudex sine sententia.ibi.nu.11.fol.eod.
An qui amouit rem communem,puniatur.ibi.nu. 10.fol.eod.
Vsque ad triginta annos potest peti terminos reponi in loco vnde amoti sunt.ibi.nu.12.fo.129.
In causis terminorũ,an potest ferri sentẽtia absentibus partibus.ibi.nu.13.fol.eod.
Fines terminorum,quomodo probentur.ibi.n.14. fol.eod.
Ad probandum terminos,an possint testes produci de hominibus commorantibus in loco.ibi.n. 15.fol.130.
Expulsus à possessione,secundùm legẽ Toleti potest agere de nouo interdicto recuperandæ , seu rei vendicatione.ibi.nu.16.fo.131.
Terminus datus iurisdictioni infra quem causa debet expediri,censetur etiam partibus præfixus ad probandum,& iura sua producẽda.in forma syndic.secretæ,in interrogatione.49.in gl. Condemnar.nu.2.fol.311.
Terram suæ originis, quis non deber relinquere, nec negligere,quãtumcunq; vilis sit in.cap. 1.in gl.Tierra.nu.14.fo.46.
Territoria licet mutentur non nocent,nec possunt antiquis finibus ecclesiarum , vel ciuitatum.in c.6.in gl.Terminos.nu.2.fol.126.
Thesaurarios,& susceptores,correctores ,puinciarum possunt facere.in.c.45.in glos.Poner.nu.1. fol.262.
Testamentum,an habeat executionem paratã.in c.10.in gl.Execucion.nu.8.fo.151.
Testamentum apud acta,sine testibus, an valeat. in.c.10.in gl.Execucion.nu.17.fol.252.
Ex testamenti publicatione cõfecti à notario principis,vel papæ,mittitur hæres in possessione hęreditatis.ib.c.35.in gl.Del numero.nu.4.fo.243.
Testamentum nuncupatiuum,si non fuit in rescriptis redactum,& solennis numerus testium ante competentem iudicem deponunt in scriptis vigore talis scripturæ,potest hæres mitti in possessione hæreditatis. ibi. numero. 5. folio. eodem.
Testamentum potest per testes probari. ibi. nu. 6. fol.eod.
Testamentũ est sententia.in.ca.36.in gl.Firmados. nu.2.fol.248.
Testator qui iussit post obitum suum hæreditatẽ de volui ad maiorem,intelligitur de ætate, non de maiori scientia.in Proœ.in gl.Acordado.nu. 20.fol.17.
Testator iubens bona sua distribui inter pauperes, possunt in vnũ distribui.ibi.nu.3.
An testatorem potest quis inducere blanditijs ad sibi legandum,in perniciem alterius.in.ca.21.in gl.Ruego.nu.6.fol.209.
Si testatorem quis inducit,vt testamentũ reuocet, an institutus in tali testamẽto reuocato,à secundo hærede scripto reuocauit hæreditatem per actionẽ de dolo.ibi.nu.7.eod.209.Vbi vide.
Testes plures singulares deponentes per se, furtis, & barateriis,& extorsionibus,an probent cõtra iudicem.in.c.1.in gl.Dadiuas.nu.28.fo.64.
Stante statuto,q puniatur producẽs falsos testes, habet locum in producẽte vnum testem.in.c.2. in gl.Ninguno.nu.2.fo.80.
Si testes dicũt,q familiares potestatis percusserũt Titium , vel delictum commisserunt,& nomina familiarum ignorant,an probent. in. ca.4.in gl.Sea obligado.nu.36.fol.117.
Testes an possunt esse in syndicatu officiales,& domestici.in.c.4.in gl.Entregare.nu.8.fo.119.
Testis potest declarare dictũ suũ.in.c.17. in glo.Emẽdar.nu.8.fol.176.
Testes in causa inquisitionis,non debẽt venire suis sumptibus,sed sumptibus reipublicæ.in.c.27.in gl.Entreguen.nu.25.fol.228.
Testium receptio in criminalibus,non potest cõmitti,sed iudices debent eos examinare,etiam si consuetudo sit in cõtrarium.in.c.37.in glo. Por si.nu.1.fol.251.
Si testis examinandus non potest venire ad iudicẽ,vel iudex non potest accedere ad domũ ipsi⁹ quia est persona multũ honorata,potest cõmitti receptio testiũ in criminalibus.ibi.numero.2. fol.eod..
Testium receptio,non potest committi in criminalibus,etiam si testes sint egregiæ personæ,debẽt venire coram iudice: quia in causa criminali non habet locum.l.ad egregias. ff. de iureiuran. Et idem dic in causa matrimoniali.ibi.numer.3. fol.eod.
Testium receptio in criminalibus,potest committi,quando agitur de crimine per viam exceptionis,& in causa hæresis.ibi.nu.5.

Testium

Universidad de Deusto
Biblioteca

Testium receptionem, non potest committere papa, seu rex in criminalibus. ibi. nu. 6.
Testium receptio in criminalibus, si sunt forenses, & sint extra prouinciam, potest eorum examinatio cõmitti, & etiam propter multitudinem negotiorum committi potest. ibi. nu. 7.
Testium receptio in criminalibus, de volũtate partium potest cõmitti. ibi. nu. 8. fol. 252.
Testium receptio in causa criminali ciuiliter intẽtata, potest committi. ibi. nu. 10.
Testium receptio ad innocentiã accusati probandam, potest committi. ibi. nu. 11.
Testium receptio, pro informatione habenda, põt committi, & quoque quando agitur contra rapientem ex naufragio. ibi. nu. 12.
Testium receptio, an potest committi in causis ciuilibus, & an si per famulos tabellionũ dicta testium possint scribi. ibi. nu. 13.
Testis non potest deponere dictum suum in scriptis, sed viua voce. ibi. nu. 14.
Quando testes non sunt de iurisdictione, etiam in causa ciuili ardua, potest committi testium receptio. ibi. nu. 15.
Testium receptio, potest committi quando occurrit casus in quo per iudicem non possunt examinare, tamen iste cui committitur, non potest alteri delegare. ibi. nu. 16. fol. 252.
An testium examinationem extra territorium, potest iudex causæ compelli committere. ibi. numero. 17.
Si testis fuit examinatus à solo notario, & dicit se dixisse aliter quàm notarius scripsit, cui magis sit credendum. fo. 257. nu. 20.
Testes falsi, non debent remanere impuniti. in. ca. 48. in gl. Nuestro consejo. nu. 1. fol. 265.
An testis puniatur de falso, licet testimonium suũ non habuerit effectum, & nemini noccat. ibi. n. 2. fol. eod.
Testis qui deposuit non iuratus, an committat falsum. ibi. nu. 7. foli. 267.
Si testis dictum est nullum ratione personæ: quia est infamis, impubes, vel excommunicatus, an puniatur si falsum dixit. ibi. numero. 8. folio. 267.
An testes qui deposuerunt falsum potest vno eodemq; libello, & ipsos producentes accusari. ibi nu. 9. fol. 268.
Testis falsus debet puniri, siue secuta fuerit condẽnatio contra illum quem falsum deposuit, siue non. in. c. 48. in gl. Punicion. nu. 4. fol. 269.
Testis falsus in causa ciuili, quando puniatur. ibi. nu. 5. fo. eod.
Testis falsibus in casibus in quibus potest accusari de periurio, in eisdem casibus incurrit infamiã. ibi. nu. 6. fol. 269.
Testis falsus licet corrigat dictum suum, non excusatur à pœna falsi. ibi. nu. 8. fol. 270.
Testis qui est consanguineus querellantis, repellitur. in. c. 4. iudic. synd. in glos. Pesquisa. nume. 6. fol. 290.
Testes admittuntur omnes qui non sunt prohibiti ibi. nu. 8. fo. 291.
Testes, an teneatur iudex interrogare de causa subditi. in. c. 4. iudic. syndi. in gl. Haga. nu. 1. fo. 292.
Si testem de causa non interrogat iudex, an teneatur iudex parti ad interesse. ibi. numero. 2. folio. eodem.
Testis interrogatus de causa scientiæ, non respondens, non est necesse, quòd de circunstantijs interrogetur. in. c. 4. iud. synd. in gl. Particularmẽte. nu. 2. fol. 292.
Testis pro vtraque parte dicere debet veritatem. in. cap. 4. iudic. syndic. in glos. Lo malo. num. 1. fol. 292.
A teste inquirere potest iudex, an sit talis qui possit testificari. in. ca. 5. iud. synd. in gl. Trabaje. nu. 2. fol. 293.
Testes sunt examinandi in secreto, & circa eorum examinationem debet iudex habere vigilãtiam inspecta eorũ qualitate, conditione, & ætate. ibi nu. 5. fo. eod.
Per testes singulares deponentes de per se de furtis & barateriis, & extorsionibus, contra iudicẽ probatur. in. c. 5. iudic. synd. in gl. En vno. numer. 1. fol. 293.
Per testium aperturam iudex syndicatus, & alius iudex in causis criminalibus potest de nouo recipere tàm ad offensam, quàm ad defensam, & etiam quando causa est decidenda per iudiciũ peritorum. in. c. 5. iudi. synd. in gl. Saber la verdad. nu. 1. fo. 293.
An testis potest esse mediator barateriæ contra iudicem. in. c. 5. iudic. synd. in gl. Satisfacion. nu. 2. fol. 294.
Testificari, an potest in syndicatu familia iudicis. in. c. 6. iudic. syndic. in glossa. Descargos. num. 1. fol. 294.
Testimonium falsum, dicens sine dolo, an puniatur. in. ca. 48. in glos. Nuestro consejo. numer. 3. folio. 267.
An puniatur ille qui vt testimonium dicat, vel nõ dicat, accepit pecuniam. ibi. numero. 6. folio. eod. 267.
Timens offendi à aliquo magnate potest implorare officiũ iudicis, propter quod ille magnas cogatur præstare securitatẽ de non offendendo. in. c. 6. in gl. Pobres. nu. 7. fo. 134.
Timens offendi, potest non solum petere cautionem ne offendatur ab inimico suo, sed etiã ne offendatur à familiaribus, & adhærentibus. ibi. numero. 2. folio. 134. Et ibi qui dicantur adhærentes.
Quando propter timorem iustum inimicorũ, quis excesit fines comittatus, seu dictribus fugiẽdo, in pœnam non incidit. in. c. 52. in glo. Tierra. nu. 16. fol. 276.
Titulum licet alicui concedatur super aliqua re nõ transfert dominium, nisi actualiter tradatur. in capitul. 1. in glossa. El derecho a las partes. nu. 5. fol. 46.
Non torquetur iudex finito officio in memoriam prioris dignitatis. in. c. 1. in glo. Durante. num. 9. folio. 73.
Transactio super sortem, an operetur super pœnã. in. capi. 1. Prætor. in glossa. Mandado. numer. 12. fol. 28.
Trãsactio facta coram iudice, habet executionem paratam. in. cap. 10. in glossa. Execucion. nu. 45. folio. 155.
Transigere non licet in causa populari. in. ca. 11. in gl. Auenencia. nu. 2. fol. 165.
Transactio, an executioni mittatur. in. c. 30. in glo. Faga pagar. nu. 4. fol. 232.
Transitum faciens cum rebus vetitis per aliũ regnum, seu ciuitatem, non incidit in pœnam, si res vetita portari non sit de illo regno, seu ciuitate. in. cap. 52. in glossa. Y por ello an sacado. num. 1. foli. 278.
Trasumpto, vel exemplo, papa, seu rex non potest facere quòd detur fides absque solennitate iuris. in. c. 19. in gl. Trasladen. nu. 2. fol. 204.
Trasumpto priuilegij, non creditur, nisi rex dederit authoritatem, & suo sit munitus sigillo. ibi. nu. 5. fol. 204.
Triticum, seu granum habens respublica potest cogere ciues ad emendum, & ab ista emptione nemo excusatur. in. c. 17. in glo. A razonables precios. nu. 31. fo. 183.
Turris, licet lõgissimo tempore stetit colapsa, nulla præscriptio tollit facultatem reficiendi. in. ca. 22. in gl. Torres. nu. 33. fol. 183.
Turris refectio prohibetur, quando imminẽt scandala. ibi. nu. 34. fol. eod.
Turris ecclesiæ põt fortificari tempore belli, ad põpetuam vtilitatem. ibi. nu. 35. fol. eod.
A tutela, & cura, non debet quis appellare, sed se excusare. in capitul. 17. in glossa. Elijan. num. 9. fol. 179.
Excusationi isti debet dari curator liti aliàs sententia excusationis est nulla. ibi.
Tutoris potestas maior est in re pupilli, quàm administratoris reipublicæ in republica. in. ca. 1. in gl. Salario. nu. 7. fol. 155.

V

Vassallorum confessio in prẽiudicium libertatis, non valet. in. ca. 24. in gl. Titulo. nu. 6. fo. 217.
Per vassallos seruicium in solitum factum domino, valet: quia præsumitur factum vi, & metu. ibi. nu. 5. fo. eod.
Per vassallos instrumenta facta in præiudicium libertatis, non valent. ibi. nu. 4. fol. eod.
Vassallis suis dominus præcipiẽs, vt sibi aliqua seruicia faciant in debita, putà, vt in vineis suis laborem faciant, vel ligna afferant in domum suã, non soluendo iustum pretium, rapinam cõmittit, & ad restitutionem tenetur. ibi. numero. 7. fol. eod.
Vectigaliũ ius est de maximo imperio, & inferior à principe illud non potest imponere. in. ca. 13. in gl. Alcaualas. nu. 2. fol. 164.
Et an vectigalis exactio, potest præscribi. in. c. 24. in gl. O prescripcion. nu. 2. fol. 219.
Vendita vacca, an veneat vitulus. in. c. 1. in gl. Mandado nu. 10. fol. 28.
An ex promissione de vendendo, cõpellatur quis vendere. in. capitul. 1. in glossa. Promessa. num. 5. fol. 65.
Promissio de non vendendo, seu meliorãdo, valet. ibi. nu. 7. fol. eod.
Vendere iustitiam, & simoniam committere, paria sunt. in. capitul. 1. in glossa. Donacion. nu. 23. fol. 67.
Vendere iustitiam grauius est, quàm præbendam. ibi. nu. 24. fo. eod.
Statutum, quod non vendatur, vel non ematur frumentum, vel alia res, nisi certo precio, non valet in. capitulo. 2. in glossa. Confederacion. num. 17. fol. 78.
Vt vendantur iusto precio victualia, spectat ad præfectum vrbis. in. c. 17. in gl. A razonables precios nu. 1 fol. 181.
Statutum quòd non vendantur iusto precio, non valet. ibi. nu. 3. fol. eod.
Quis cogitur vendere res competentes ad victum. ibi. nu. 7. fol. 182.
Licet ad vendendum quis non exposuerit res tempore famis, vel carestiæ, cogitur vendere iusto precio, ne pauperes pereant soluendo eis statim pretium. Et si pauperes non habent vnde soluant, de publico solui debet. ibi. num. 9. fol. eod.
Vendere quis cogitur tempore necessitatis, quãdo quis habet vltra quam sibi sint necessaria. ibi. n. 10. fol. eod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non cogitur quis vendere ea,quæ non ſunt ad victualia.ibi.nu.11.
An vendere quis cogatur victualia, tempore careſtiæ viliori precio.ibi.nu.12.
Ad vendendum victualia omnes debent compelli tempore careſtiæ,& vnus ſolus compelli nõ debet.ibi.nu.16.
Ad vendendum,quis poteſt compelli victualia iuſto precio,ſi nõ eſt careſtia.nu.17.fo.183.
Venduntur victualia tempore careſtiæ viliori precio pauperibus, ſed diuitibus iuſto precio.ibi.numer.18.
Ad vendendum poſſunt compelli venire ruſtici ad ciuitatem victualia.Et obligati ad macellãdum certam quantitatem carnium,ſuperueniẽte publica neceſsitate in populo,cogi poſſunt,vt maiorem quantitatẽ macellent.ibi.nu.20.
Ne carius vendantur res tranſeuntibus, quàm in mercato venduntur,nec militibus,& officialibꝰ plus quam venduntur priuatis iudex prouidere debet.Et quoque prouidere debet,vt ruſtici qui compelluntur venire ad vendendum, non vendant minutim,ſed pro groſſo, vel per ſubſtitutum,vt ſubitô reuertãtur.ibi.nu.24.
Vt quis vẽdat,vel emat carius offendens in foro ꝓ frumento plus debito,vel promittit plus debito punitur.ibi.num.25.
Contra vendentes carnes morboſas, & contra emẽtes,& vendentes cum ponderibus,aut menſuris falſis,ſeu nõ iuſtis iudex debet eſſe diligens.ibi.nu.27.fol.184.
Quia nimis carè vendebatur frumentum ſi de precium ponendo eſſet ratiocinatum in concilio ciuitatis, & vnus ex conſiliarijs, anteaquam hoc fieret totum ſuum frumentum vẽdidit caro precio,poſtea ordinatione facta emptor poteſt agere contra venditorem,& venditionem reſcindere tanquã factam in fraudem legis futuræ, ꝙ habet locũ,non ſolũ in conſiliario,verumetiam in magno mercatore,ſciente hoc eſſe ordinatum inconſilio ciuitatis.ibi.nu.28.
Iudex poteſt ſtatuere,& iubere,quod non vendantur victualia.ibi.nu.30.
Ad vendendum poſſunt cogi frumentũ habentes, & mittere illud in foro publico, tempore neceſſitatis,& ad hoc nemo excuſatur,etiam ſi ſit eccleſia.ibi.nu.34.fol.184.
Si vendidit ciuitas frumentũ contra ſtatutum, an incidat in pœnam.ibi.nu.38.fol.185.
Si victualiũ domini noluerint vendere viatoribus, poſſunt ea accipere propria authoritate in præſentia duorum hominũ,ſoluẽdo pretiũ.in.c.28.in gl.Acogidos.nu.4.fol.129.
An victualia poſſunt emere hoſpitatores,vt carius vendant viatoribus.ibi nu.5.fol.eod.
Pœna hoſpitis vendentis victualia in fraudem ſtatuti.ibi.nu.6.
An ciuitas in venditionibus ſuarum rerum habeat ius adiectionis,ſicut fiſcus.in.c.32.in glo.De pujar.nu.9.fo.247.
In venditione rerũ ciuitatis,non habet locum adiectio offerentis meliorẽ cõditionem, poſtquam venditio eſt perfecta.Ita etiam in locationibus.ibi nu.10.fo.eod.
Verbum poteſt,an indicat neceſsitatem.in. ca.3.in gl.Puedan.nu.1.foli.99.
Verba legis,an cõprehendãt corpus collegij, vel vniuerſitatem.in.c.1.in gl.De ninguna perſona.nu.4.fol.71.
Verbis non eſt opus quorum nullus ſequitur effectus.in.c.36.in glo.Abogados.nu.3.fol.247.
Viæ purgatio,vel refectio,ex publico fieri non debet, ſed debet fieri à dominis domorum iuxta viam ſitarum,quando via eſt intra muros ciuitatis,ſed ſi eſt extra ciuitatem in loco in quo iuxta non ſunt vicini,debet fieri expenſis cõmunis.in c.17.in gl.Eſten limpias.nu.2.fol.185.
A viæ publicæ reparatione nemo excuſatur.ibi.n.4.fol.eod.
Habens viam priuatam,eam reficere tenetur. ibi.num.5.
Viæ purgatio,quando eſt momentanea,cõductor ad eam tenetur:ſecus ſi eſt perpetua.ibi nu.9.
Quando quis tenetur ad viam purgandam, intelligitur quatenus protendit latitudo ſuæ domus, vel fundi.ibi nu.10.fol.186.
Viam publicam emphiteota reficere tenetur,iuxta domum emphiteoticam.ibi nu.11.
Ad viæ refectionem tenetur vſufructuarius. ibi.numer.12.
Qui viam tenetur purgare, non ſufficit,quod auferat lutum ab ea de medio,& proijciat in partibus,vel lateribns viæ.ibi num.13.
Qui vult viã publicã reficere,debet ad veterem latitudinem reſtituere.ibi nu.14.
Via publica,non amittitur,etiã ſi populus ea non vtatur.ibi.nu.15.
Via debet eſſe tuta tranſeuntibus.ibi nu.16.
Quod remediũ cõpetat,contra impedientem viam publicam purgare.ibi nu.17.
Si via publica eſt deſtructa,an vicinus cõpellatur, facere viam publicam per agrum ſuũ,& an quis poſsit tranſire per agrum alienum.ibi nu.18.
Viator debet ſoluere pretium iuſtum victualium, aliàs poſſunt denegari in.c.28.in gloſ.Acogido.nu.3.fo.229.
Vicarium epiſcopi offendens dicitur epiſcopo offendiſſe.in.capi.4.in gloſſa.Iuſticia.numero.12.

fol.113.
Vicegerens habet iuriſdictionem ordinariam.in c.4.in gl.Iuſticia.nu.4.fo.112.
Vicegerens obtinet locum illius cuius vicem gerit & quicquid reſcribitur ſibi eſt mandãdum exe cutioni per illum cuius vices gerit, etiam ſi ſit creatus poſt commiſsionem datam vicegerenti ibi.nu.5.
Inter vicemgerentem, & delegatũ eſt differentia. ibi.num.6.fol.112.
Vicegerens,an gaudeat immunitate qua gaudet ipſe rector.ibi.nu.8.
Vicegerens alicuius,debet honorari ſicut ille cuiꝰ vices gerit.ibi nu.10.fol.113.
Victualia,quæ valẽt iudices emere,ſi non inueniũtur ad emẽdum poſſunt pretio ſoluto auferre à ſubditis,& cogere ad vendendum.in.c.2.in glo. De mercaderias.nu.19.fo.87.
De victualium materia ſupra in verbo, venditio.
Vidua quæ dicatur.in Proœ.in gl.1.nu.34.fo.9.
Viliſsimus eſt reputandus ſi nõ præcedit alios ſciẽtia,quæ eſt honore præſtantior:quia vbi nõ eſt ſcientia non eſt bonum.in.c.4.in glo.Cumple.nu.9.fol.112.
Vincula quis inuenit.in.c.18.in gl. Priſiones.nu.1. fol.199.
Violator legis,qua pœna puniatur.in.c.1.in gloſſ. Mandado.nu.5.fol.52.
Vir ſi epulatur propter parcialitatem mulier põt repetere dotem.in.c.2.in gloſſ. Parcialidad.nu.3.fol.78.
Viſitãs prouinciã, debet ſuis ſumptibus viſitare, & non expenſis ſubditorum.in.c.6.in glo.Salario.nu.1.fol.131.
Viſitando prouinciã,hoſpitari nõ debet iudex gratis.ibi.nu.3.fo.eod.
Populus viſitatus non tenetur ad procurationem. ibi nu.4.fo.132.
Viſitare poteſt corrector per ſuum locum tenentẽ ibi nu.5.fo.eod.
Viſitator generalis totius prouinciæ,eſt procõſul, & circuitor totius prouinciæ.in.c.6.in gl.Viſite nu.1.foli.132.
Commiſsio generalis viſitãdi,non tollitur per ſpecialem commiſsionem.ibi nu.2.fol.eod.
Viſitator generalis poteſt corrigere malefactũ à viſitatore ſpeciali.ibi nu.3.fol.eod.
Et ibi.Quòd ad officiũ iudicis ſpectat circuire tabernas,& balnea,& alia.
Viſitatio,an ſufficiat fieri in fine primi anni, & in principio ſecundi.in.c.6.in gl. Vna vez.num.1. fol.133.
Viſitatio,an poſsit in anno reiterari.ibi nu.2.
Si locus viſitandus eſt in congruo,vel nõ eſt tutus, & ad cũ cõmodè accedere non poteſt, an iudex teneatur ire ad eum.ibi.nu.3.
In viſitatione non debet corrector ducere canes venaticos.ibi.nu.4.
Viſitator debet diſcurrere per totã ſuam prouinciã.in.d.c.6.in gl.Como vſan.nu.1.fo.eod.133.
A viſitatione,ſubditi non poſſunt liberari.ibi.n.2.
Vita laudabilis debet attendi,& etiã ſi inhabilitas ei proueniat ex defectu natalium debet promoueri.in.capi.4.in gloſſa. Le cumple.numero.7. fol.111.
Vitam laudabilẽ habere debet qui ad prẽcipuum gradum honoris promouẽdus eſt.ibi nu.2.f.eo.
Vniuerſitas,ſeu ciuitas correctore deficiente, non poteſt exercere iuriſdictionem,nec iudicem imponere.in.c.5.in glo. Suſpendidos.nu.8.fol.122.
Ab vniuerſitate non dicitur actus factus ſi rectores in platea aliquid fecerint,ſed à ſingulis. in.c. 18.in gl.De concejo.nu.3.fol.189.
Vtilitas publica,quãdo vetitur, partes nõ poſſunt renunciari,etiam cum iuramento.in.c.1.in glo. Tierra.nu.7.fol.45.
Propter publicam vtilitatem diſcedimus à regulis iuris cõmunis,& in fauorẽ eccleſiæ.ibi. num.8.
Vtilitas magna priuata,prẽfertur modicè publicæ vtilitati.ibi.nu.10.
Vſurarum cauſa,an ſpectet ad iudicem laicum, & de materia.in.c.50.in gl.Vſuras.nu.1.folio.270. &.271.
Vxor eſt ſequella,& pediſſequa mariti. in Proœ. in gl.1.nu.10.fol.4.
Si vxor eſt comitiſſa,& maritus non:maritus eius non dicitur comes.ibi.nu.11.
Si vxor eſt fidalga,& maritus plebeius, nõ gaudet maritus priuilegio vxoris,niſi aliud de cõſuetudine caueatur.ibi.nu.12.
Vxor fidalgui,vel nobilis,nõ poteſt torqueri, etiã poſt mortem viri,dum eſt in viduitate.ibi.n.16. folio.5.
Vxor vidua gaudet priuilegijs viri,in ſolutiõe tributorũ,& collectarum.ibi.nu.19.
Vxor doctoris,& licentiati,an poteſt torqueri.ibi nu.25.fol.4.
Vxor doctoris,an poteſt pro ẽbito incarcerari.Et quid in alijs mulieribus.ibi.nu.27.fol.7.
Vxor clerici,an gaudeat priuilegio clericali.ibi.n. 28.fol.8.
Vxor vidua retinet forum, & priuilegia viri in fauorabilibus:ſecus in odioſis.ibi. n.31.f.9.
An retinet dicta priuilegia ſi habet virum inutilẽ? ibi.nu.32.
Vxor habet requiſita cõſtante matrimonio, ſi eſt velata,licet habeat virum inutilẽ, & ab eo nõ ſit cognita.ibi.nu.33.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Vxor quæ post mortē viri ingressa est in religionē, perdit dignitatē, & priuilegia mariti. ibi. numer. 35.
Idem si viuit luxuriosè, vel nubit viro inferioris cōditionis. ibi. nu. 36.
Vxor in honestè viuens, perdit donationē factam à marito. ibi. nu. 37. fol. 9.
Vxor, an debeat continere in omni tēpore viduitatis, vel solū infra annum lutus. ibi. nu. 38.
Vxor quæ viuit luxuriosè post mortem viri, perdit dimidietatē acquisitorum, constante matrimonio. Idem in vxore occidente marito. ibi. numer. 39.
Vxor perdit arras, si luxuriosè viuit. ibi. nu. 40.
Item perdit tutelam filiorum. ibi. nu. 41.
Perdit quoq; curā filiorum. ibi. nu. 42.
Vxor si viuit luxuriosè perdit executionem testamenti, sibi relictam à viro: secus si contrahit secundas nuptias. ibi. nume. 43.
Vxor perdit facultatem testandi, sibi à viro relictā si post mortē viri viuit inhonestè. ibi. n. 44. f. 10.
Authētica præterea. C. vnde vir, & vxor. nō habet locū in vxore quæ post mortem viri viuit luxuriosè. ibi.
Vxor vidua luxuriosè viuens, an perdat dotem, sicut si viuēte marito fecisset. ibi. nu. 45. foli. 10. Et ibi ampliationes.
Vxores non debent iudices ducere secū, aliàs pro eis tenētur. in. c. 1. in gl. Mugeres. nu. 1. fol. 70.
Licet vxores ducant secum, iurisdictionem nō habentes, pro eis nō tenentur. ibi. nu. 3.
Vxor dicitur de familia viri. ibi. nu. 6.
Vxor dicitur domestica persona. ibi. nu. 7.
Vxor est socia diuinæ, & humanæ domus. ibi. numero. 8.
Vxor, & vir, sunt eadem caro. ibi. nu. 9.
Vxor licet habeat bona mariti obligata pro dote, si publicantur, non pōt impedire, quin omnia bona in fiscum incorporentur, & à fisco postea debet repetere dotem. in. ca. 11. in gl. Penas. nu. 2. fol. 162.
Vxor potest stipulari à viro pœnam, si tenuerit concubinā. ibi. nu. 11. foli. 230.
Statutum in vxores, non habet locum in spōsa, & econtra. in. capit. 47. in gloss. Casado. numero. 3. fol. 266.

HVIVS COPIOSISSIMI indicis, seu tabulæ, vel potius repertorij finis.

Index earum rerum quæ huic operi denuò accesserunt.

A

ANexecutio fiat contra vniuersitatem in vijs publicis, priuatis, dehesis & similibus. in. c. 30. in gl. Gracias. nu. 3. fo. 234
Ad militem spectat tueri militem, vel aliquā dominā in iure suo, & pauperem ab iniuria quā recepit. in. c. 6. in gl. Pobres. fol. 134.
Alijs rebus deficientibus in subsidium, fit exequutio in rebus in quibus nō possunt obligari: intelligitur verū, præterquā in bobus, & in bestijs aratorijs. in. c. 1. in gl. Ni lleuaran. fol. 57.

B

BEllum dicitur licitū tam laicis quam prælatis pro defensione suæ temporalis iurisdictionis in gl. Iurisdiction. fol. eod.

C

COntra singularē successorē nō transijt ius exequutiuū, etiā si ex pacto creditor possit propria autoritate ingredi in rem obligatam in. c. 10. in gl. Execucion. nu. 2. foli. 150.
Clerici habentes tēporalē iurisdictionē indistinctè possunt arma sumere pro defensione sua & suorū in. c. 3. in gl. Iurisdiction nu. 9. fo. 102.

D

DDomini tēporales in præiudicium prælatorū contra ecclesiasticā libertatē non possunt statuere, vetando quod eis, vel hominibus nil vendatur seu emāt, nec quoquant infurmis suis in. c. 15. in gl. Buenas. nu. 8. fol. 172.
Dicitur quis cōsentire, quādo quis de capitulo tacet, & nō contradicit ea quæ malè fiūt in capitulo in. c. 3. nu. 28. in gl. Iurisdiction. nu. 28. fo. 105.

E

EXequutor, seu algazel⁹ incipit facere exequutionē, & expirat officium, & successor eam finiuit: eorum cui exequutionis ḋcima pertinebit in. c. 10. in gl. Vna vez. nu. 1. fol. 160.

F

FIdalgui nō possunt cōpelli vt se desdigā de cō suetudine prouinciarū: hoc in proœ. num. 20. fol. 6.
Iura loquētia in tortura, habēt locū in pœnis & tortura, & parificātur pœna. in proœmio. n. 20. f. 5.
In præbendis & canonicatibus priuilegiantur literati sicut nobiles in proœmio nu. 23. fo. 7.
Iudex non debet de necessitate citari, vt defendat ea quæ facit ratione iurisdictionis nisi de ei⁹ pœna tractetur. in. c. 3. in gl. Abogados nu. 6. fol. 94.
In causis quæ pertinent temporalibus de iure vel ex priuilegio, vel quando clerici aliquid attentant in præiudiciū tēporalis iurisdictionis, iudices tēporales possunt coercere clericos resistentes in. c. 3. in gl. Iurisdiction. nu. 9. fo. 102.
In collecta inducēda est multū attēdēda valetudo personarū in gl. Pobres. in. c. 34. nu. 4. fo. 242.
Iurisdictio ecclesiæ semper tueri debet ob Dei reuerentiam iustè, sed nullatenus iniustè in gl. Iurisdiction. in. c. 3. nu. 9. fol. 102.
Iudex infra tempus appellādi, vel appellationem mittens executioni sententiam in reum, debet priuari officio quia est seuerus vltra pœnam pecuniariā quam debet imponi in. c. 9. in glo. Ley. nu. 3. fol. 147.
In exigendis publicis functionibus, putà tributis vel datijs & collectis, nullus ordo exigitur nec citatio, imo in istis valent præcepta generalia & denuntiatio, quod quicunq; debet soluere soluat in. c. 10. in gl. Execucion. nu. 43. fol. 155.
Ille qui recessit, si incontinente reuertitur quo animo recesserit, censetur semper fuisse in loco in c. 18. in gl. Carcel. nu. 44. fo. 186.

L

LIbertas ecclesiæ est esse in consulēdo secundum. S. Tho. 2. 2. q. 104. in Proœ. nu. 15. fo. 16.
Licet instrumentū nō faciat de hæredi mentionem, pōt mādari exequutioni cōtra hæredē sicut cōtra defunctū in. c. 10. in gl. Execucion. nu. 56. fol. 157.
Lex qui tribuit præmium dictis officialibus, videtur loqui de ipsa exactione. in. c. 10. in glo. Vna vez nu. 1. fo. 161.
Licet Iudæi non participent cum Christianis in rebus diuinis, participant tamen in actu in. c. 25. in gl. Dispensaren. nu. 3. fo. 223.

M

MAter potest esse filij curatrix, si ab ipso filio petatur in proœmio nu. 42. fol. 9.
Milites possunt accipere victualia à paysanis in cialibus, si rustici essent adeò tenaces, quod nollent eis vendere, vel si deficeret eis pecunia in. c. 8. in gl. Dineros. nu. 5. fol. 141.
Magnus dominus potest occupare propria autoritate bona sui collectoris pro sibi ab eo debitum in. c. 10. in gl. Execucion. nu. 43. fo. 155.

O

ODie non licet hæredi vt hæredi adulteram accusare, maximè ad amittendam dotē, siue maritus sciuerit & non fuit conquestus, siue ignorauerit. in proœ. foli. 11. nu. 45.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

P

PRincipi non est obediendum nec in pace nec in bello quando præcipit aliquid contra conscientiam in procemio nu.15.fol.15.

Pro iure principis possunt pignorari greges dummodo non includantur ne fame pereant.in glo. Pobres.in.c.34.nu.3.fo.241.

Potest dominus terræ mandare ciuibus habẽtibus castra quod ea muniant,& teneant ea munita in c.22.in gl.Torres.nu.11.fol.210.

Pauperes,aut quorum nota est paupertas,vt ij qui dietim laborant pro victu quærendo, nil conferre debent in.c.34.in gl.Pobres.nu.4.fol.241.

Principalis potest etiam incarcerari,& talis captura non liberat fideiussorem,imo vterq; possunt capi.in.c.10.in gl.Execucion.nu.40.foli.155.

Q

QVid in fideiussore indemnitatis,putà si Titius fideiusit pro Ioanne,& Ioannes p̃ misit ḋ indemnitate,an possit agere per instrumẽtum guarentigium antequam Titius soluat pro Ioanne in.c.10.gl.E[illegible]cion.nu.40. fol.155.

Quod factũ est à maiori parte vniuersitatis prosequtur expensis vniuersitatis, nisi euidenter cõstet de improbabili causa, & minor pars & singulares faciant suis expensis in.c.3.in gl. Iurisdiction fol.105.

Quando quis priuilegium propterme habet,eo nõ vtitur contrame me inuito.in procemio nu.10. folio.4.

Quando officialis delinquit in officio,vt quia accipit pecuniam pro administrando vel non administrando iustitiam dicetur barateriã cõmittere in.c.9.in glossa.Los castigue num.7.fo.144

Quod vniuersitas alicuius municipij debet singuli de ipsa vniuersitate non debent.in gl.Pobres.in c.34.nu.3.fo.241.

S

SI vxor alicui⁹ requiritur per aliquem vt adulterium committat,quæ hoc marito pãdet, & maritus vxori suę iniungit, quod fingat aures se prębere,& dari sibi tempus & horam vt ad suam domum veniat, & ob hoc culpam aliquam non incurrit,quanuis maritus ex post facto hunc capiat,& malè tractet.in.c.53.in glo.Incurra.nu.1.fo.279.

Si aliqua ciuitas dabat religiosis certam quantitatem pecuniæ,vel frumenti,si postea faciat statutum per quod sit reuocata talis eleemosyna, tale statutum non valet in.c.30.in glo.Libramientos nu.2.fo.234.

Si in totum nõ est satisfactum creditori, sed in parte an debeatur decima executori.in.c.10.in glo. Execucion nu.69.fol.159.

Si aliquis promisit soluere certam quantitatem pecuniæ,& iurauit,quod si postea vult opponere exceptionem compensationis,quod potest,nec dicitur periurus.in.c.10.in gl. Execucion nu.7. fol.151.

Si fiscus petat gabellan ex contractu, petit à reo quod edat instrumentum,quod tenetur ædere, & quod est speciale in fisco quod petat instrumentum à reo ad suam intentionem fundãdam in.c.6.in gl.Parecer.nu.2.fol.127.

Si partes compromisserunt in iudicem delegatum an videatur renuntiare rescripto.in.c.10. in glo. Que pudiere nu.6.fo.148.

Si statutum disponat,quod quis puniatur tãquàm falsarius,debet intelligi,quod non puniatur pœna legis Corneliæ sed alia arbitraria pœna in Procæ.nu.21.fo.6.

Si minor ommisit accusare infra terminũ sibi statutum nõ restituitur postea ad accusandum. in c.1.nu.34.&.36.

Rex non potest donare loca,exitus, terminos vel prædia ciuitatis seu locorum,nec alienare in.c.1. nu.2.fo.45.

Sententia,seu iudicis decretum,licet fuerit iniquissimum,ob quod iudex litem faceret suã, est verum quando iudex exequitur eam secus si solũ eam protulit.in.c.1.nu.4.fol.46.

Si iudex facit seu dicit subdito iniuriam non informa iudicij,nec per sententiã,sed solo verbo, vel facto,quod talis iudex debet leuiter parci in.c. 1.nu.34.fol.51.

Si quis nõ obedit principi,& nõ recognoscit eũ in principẽ & dominũ pœnã mortis meretur in.c. 1.nu.6.fol.52.

FINIS.

SALMANTICAE,
In ædibus Dominici à Portonarijs, Sacræ
Catholicæ Maiestatis.
Typógraphi.
1571.
Impensis Vincentij à Portonarijs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca